

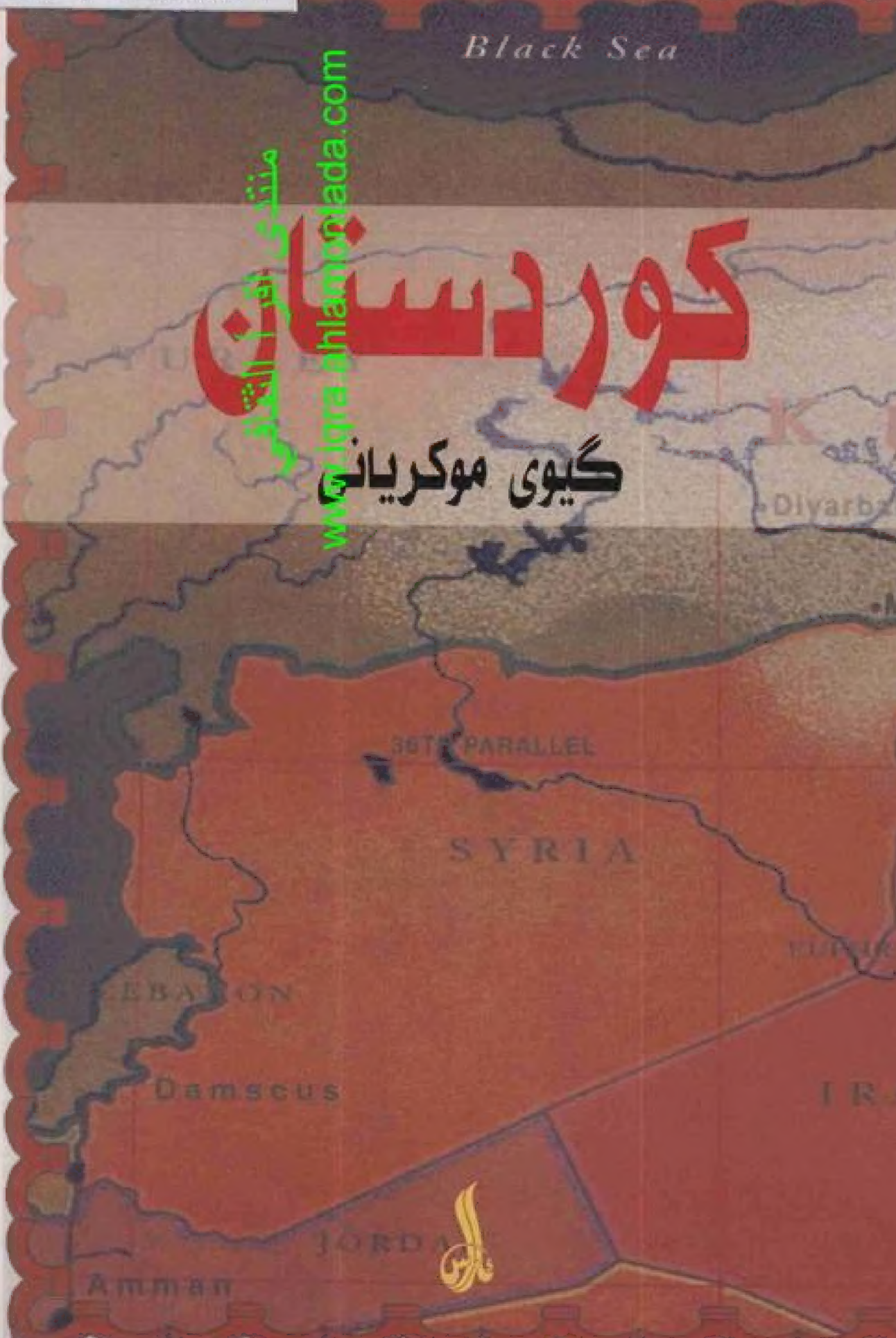
Black Sea

کوردستان

گیوی موکریان

منتدی القرا الشکرانی

www.iqra-ahlamolada.com

پۆدابه‌زاندنی چۆرهما کتیب: سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

پەراي دانلود کتایه‌ای مەختلف مەراجعه: (منتدى اقرا الثقافى)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتيب (کوردی ، عربی ، فارسی)

کتابفروشی
امام غزالی سندج
تلفن: ۲۲۵۶۱۰۰

فهرهه‌نگی کوردستان

گیوی موکریانی

دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی

ئاراس

رنجیره‌ی روشنبیری

خاوه‌نی ئیمتیاژ: شهوکه‌ت شیخ یه‌زدین

سهرنووسهر: به‌دران که‌حمهد جه‌بیب

***

ناوی کتیب: فهره‌ه‌نگی کوردستان

ناوی دانهر: گیوی موکریان

ژماره‌ی سپاردن له‌کتیبه‌خانه‌ی نیشتمانی: ۲۱۸

سالی ۱۹۹۹

چاپی یه‌که‌م

د. کوردستان موکریانی

ہمولیر ۱۹۹۹/۳/۲۵

لہ چاوپیتیکوتنیکی من و د. جہ مال و مینہ واسی کوپمان لہ گہل پزدار نیچیرقان بارزانی و بہ نامادہ بونی کاک بہدران نہ حمہد سکر تیری روظنامہ نویسی لہ ۱۹۹۸/۷/۲۹ لہ ہمولیردا پروژہ ی چاپکردنی نمو فمرہنگہ ی بمرہدستان ہاتہ پیش، کاتی کہ کاک نیچیرقان بارزانی پیشنیازی لہ چاپدانی دہستہ سوسہ کانی گیوی موکریانی باوکی کرد و منیش یہ کسمر نامادہ یی خوم پیشان داو لہ روظی دواتر داو اکاریکم لہ سمر نمو بابہ تہ پیشکیش کرد و جہنابی برپاری چاپکردنی دا۔

بۆ بہدیہ پیتانی نہم پروژہ یہ من لہ ۱۹۹۸/۱۱/۱۸ دا لہ ہمولیر نامادہ بوم و لہ ۱۹۹۸/۱۱/۲۵ دا کاک بہدران نہ حمہد دلسوزانہ شرتی کارکردن بہ ہہموو کھل و پہلیکی پیتوست، چوار کوپپوتہر، پرینتہر، سکہنہر، تہلہ فون و... بۆ نامادہ کردین۔ من، د. عزیز گمردی و کاک نہ حمہد تاقانہ سمر پمرشتی کارہ کمان بہ دہستہ و گرت و کاک قاسم قادر پیروٹ بہ نہخشہ سازی و برپان لوقمان موسا، حیکمہت عیسا سلیمان، بہخشی مہلا سالح و سہ فیرمہ حموود تیپچن و برپان شیرزاد فہقی نیسماعیل و کمریم سو فی و سمر پمرشتکارانیش و ہک ہلہ چن کارمان تیدا کرد، ہمر روظہ ی لہ ہشت و نیوی سمر لہ بہیانی تا شہشی سمر لہ نیوارہ و ہک شانہ ی ہہنگ مامہ لہ مان لہ گہل ووشہ کانی نہم فمرہنگہ بہنرخدا دہ کرد۔

بہہشتی گیوی موکریانی باوکم لہ نیوزورہ ی چاپہ مہ نیکانی خویدا و ہمروا لہو چاوپیتیکوتنہ ی، کہ روظنامہ نویسان لہ گہلیاندا کردوہ، ناواتی بہ چاپ گہ یاندنی فمرہنگی کوردستانی خواستوہ۔ تہز لیرہ دا تہنی دوو لہو دہر پرنانہ ی دہخہ مہ روو، کہ یہ کہ میان نمو چاوپیتیکوتنہ یہ، کہ کاک عہدولسہ تار کازم لہ گہلیدا کردوہ و نموہ ی دووہ میان خوی لہ فمرہنگی مہاباددا باسی کردوہ:

(..ولکنی شخصياً منشغل باعادة استنساخ قاموسي المعلنون: فمرہنگی کوردستان / کردی - کردی و هو یزید علی خمسة الاف ورقة وقد استنسخت منه لحد الآن نصفه تقريباً حيث بلغت حرف الكاف وكل املی أن أتم ذلك بأسرع وقت خشية أحداث الزمان... واطنك لا تدري بأنني قد اتممت تأليف قاموس آخر کردی - عربي وسميته - تۆمہرہ - منذ أكثر من ثلاث سنون ونصف، قدمته الى المجمع العلمي الكردي في حينه هدية مني، ولم أطلب سوى طبعه وقد وعدوني مراراً بذلك ولكن مع الاسف الشديد اعيد إلي بعد كل تلك المدة، دون أن يطبع بحجة ان كتابته غير واضحة وانني الآن على اعتاب الآخرة، اعتب على المجمع ترى ان لم يقم هو بطبع مثل هذا الجهد وأنا على قيد الحياة لأتمتع بنشوة وجود اسمي عليه فقط دون أجر أو جزاء ترى متى يطبع أبعد معاتي؟ جريدة العراق ۱۸/۴/۱۹۷۷)۔

(فمرہنگی کوردستان زور گمورہ یہ و پیتی زور ووردی گمورہ کہ، بہ قاقہز و ہمرگی و نمرکی کار گمرانہوہ نزیکہ ی (۲۰۰۰) دوو ہزار دینار پتری تی دہچی۔ لہ ناو کوٹاری ہہتاوی ہہتیو و جووانہ مہرگیشدا زور جارام ہاوار کرد، کہ دہستہ جوامیرکی دلسوزہ یا چہند دہولہ مہندیکی کورد پینہ پیش فمرہنگی کوردستانیان بہ خوپایسی بہ ہہموو مافیکیموہ پیشکیش دہ کہم، داخہ کہم کہس سمری ہلہندا۔ فمرہنگی مہاباد۔ ہمولیر ۲۵۷۳ / ۱۹۶۱ لا پھرہ ۱۴)۔

بہہشتی گیو: نمو جوامیرہ دلسوزی لہ سالی (۱۹۶۱) ہوہ چاوہرپی بوویت، وا لہ ہمولیری پیتہختی کوردستانی نازاددا سمری ہلدا، بہلی پزدار نیچیرقان بارزانی نموہ ی بہہشتی مہلا مستہ فای بارزانی لہ چاپدانی فمرہنگی کوردستانی جوامیرانہ وہ نہستو گرت۔ بمویژنہ یموہ بہ نیوی بنہ مالہ کہمان سوپاس و پیزانینی بی سنووری خومانی پیشکیش دہ کہم و ہیوادارم خودیتی مہزن بۆ ہہموو لایہ کمانی بہاریزیت۔

تیشکیک لہسہر فہرہہنگی کوردستان

[illegible]

III

خووریان نیزیکه‌ی هه‌زار سالێک ده‌سه‌لاتداریتیان له‌ وولاتی کوردەواری نه‌مپۆ و تا‌ پاده‌یه‌کیش هه‌رێمانی ده‌ووریهریدا هه‌بووه، به‌لگه‌ش بۆ نه‌مه، که‌ کوردستانی نه‌مپۆ مه‌لێه‌ندی خووریان بووه، نه‌مو شوتنه‌ن، که‌ له‌نێو شوتنه‌واری نووسراودا هاتوون و فهرمانه‌په‌وایه‌تییان تیدا کردووه و نه‌مپۆش هه‌ر کوردنشین، خووریان شوتنه‌واری نووسراویان به‌ زمانی خۆیان، که‌ خووری بووه، هه‌روا به‌ زمانی نه‌که‌دیش بۆ به‌جی هه‌شتووین، لێره‌دا نه‌مو شوتنه‌واره نووسراوه ده‌خه‌مه‌ به‌رچاو، که‌ به‌ زمانی خووری نووسراون، له‌وانه‌ شوتنه‌واری نووسراوی پاشای خووری تیش نه‌ته‌ل (٢٠٤٥ — ٢٠٣٧ پ.ز.)، نه‌فسانه‌ی پاشایه‌تی له‌ ناسماندا، نه‌فسانه‌ی گلگامیشی سۆمه‌ری، چیرۆکی پراوچی (که‌شی)، کۆمه‌لێک نامه‌ی پاشای میتانی — توشراته، که‌ له‌ (تل‌ العمارنه) دۆزاون‌ه‌تموه، نه‌رشیفی بنه‌ماله‌ی و‌ل‌لو، هه‌روا نه‌رشیفی بنه‌ماله‌ی تیخیب تیلای خووری و .. (Gadd 1920، د. جه‌مال په‌شید ١٩٨٨، Groz 1988، د. کوردستان موکریانی 1995).

نورارتووێان له‌نیوه‌ی یه‌که‌می هه‌زاره‌ی یه‌کی پ.ز. دا هه‌تێکی پامیاری به‌ توانای باکووری میسۆپۆتامیا بوون و خوده‌نده‌ی مه‌زنیان (خالدی) له‌ موساسیر (میچیسییری نه‌مپۆ) له‌ نزیک په‌واندز بوو، ده‌سه‌لاتداریتیشیان گه‌یشتبووه لای کێوه‌کانی کاف و هه‌بوونی کاریگه‌ری زمانی نه‌وان بۆ سه‌ر زمانانی که‌فکازی و نه‌رمه‌نی وای له‌ هه‌تێک که‌فکازناس و نه‌رمه‌ن‌ناسان کردووه، هه‌ولێده‌ن به‌ندیوارێک له‌نێوان زمانانی که‌فکازی و نه‌رمه‌نی له‌گه‌ڵ زمانانی خووری و نورارتوودا په‌یدا بکه‌ن.

شوتنه‌واری نووسراو به‌ زمانی نورارتوو له‌ زۆربه‌ی نه‌مو هه‌رێمانه‌دا دۆزاون‌ه‌تموه، که‌ له‌ژێر سایه‌ی ده‌سه‌لاتداریتیاندا بوون، که‌ له‌ فوراته‌مه‌ تا به‌ری باشووری وورمێ له‌ شاری مووشمه‌ تا گۆمی سیشان و باشووری سنووری گورجستانی گرتبووه‌وه. چوارسه‌د تابلۆی نووسراو به‌ زمانی نورارتوو دۆزاون‌ه‌تموه، که‌ بابه‌ته‌کانی پێوه‌ندی به‌ بنیات‌نان، میژوو و نایینه‌مه‌ هه‌یه، هه‌روا ده‌ نامه‌یه‌کیش، که‌ زۆربه‌یان بۆ پاشا نه‌رگیشتی یه‌که‌م و سه‌ردووری دووهم ده‌گه‌رێتموه، له‌مو شوتنه‌واره نووسراوه نێودارانه‌ی، که‌ به‌ زمانی نورارتوو بۆمان به‌جێمان نووسراوی پاشا نیشپوینی کوپی سه‌ردووری یه‌که‌مه، که‌ له‌سه‌ر به‌ردێکی کێله‌شیندا تۆماری کردووه و .. (د. کوردستان موکریانی ١٩٩٥).

په‌وداوانی میژوو ده‌وێکی بالاییان بینیه‌ له‌ نه‌هه‌شتینی زمانان و زالبوونی زمانیک به‌سه‌ر زمانیکیدا و هه‌روه‌کو له‌مه‌وه‌یه‌ر باسم کرد دانیشتوانی کۆنی کوردستان به‌ زمانانی خووری و له‌دواتردا نورارتوو دواون، که‌ هه‌یج به‌ندیوارێکی به‌ زمانانی ناری و هه‌روا به‌ زمانانی ئێرانیوه‌ نه‌بووه، به‌لام له‌گه‌ڵ په‌یدا بوونی هه‌زانی ناری زمانی وه‌ک میتانی و له‌دواتردا هه‌زانی ئێرانی زمانی وه‌ک ماد و په‌رت و سه‌که‌س له‌ کوردستاندا به‌ره‌ به‌ره‌ زمانانی خووری و نورارتوو له‌نێو چوون.

بلا‌وبوونه‌وه‌ی هه‌زانی ناری زمان

هه‌زانی ئێرانی زمان، که‌ له‌نێو خاکی ئێرانی نه‌مپۆ و ناسیای نێوه‌ راستدا بلا‌وبوونه‌وه، نه‌ ئێران و نه‌ ناسیای نێوه‌ راست خاک و خۆلی بنجی نه‌مو هه‌زانه‌ نه‌بوون، که‌ به‌ زمانی ئێرانی دواون، به‌لکه‌ دانیشتوانی نه‌سلی نه‌م هه‌رێمانه‌ به‌ زمانی نێوچه‌یی خۆیان که‌سه‌یان کردووه و زمانه‌کانیشیان ئێرانی نه‌بووه. تێکه‌لا‌وبوونی زمانی هه‌زانی کۆچه‌ری ئێرانی زمان له‌گه‌ڵ زمانانی ناوچه‌یی دانیشتوانی ئێران و کوردستاندا له‌ هه‌زاره‌ی دووی پ.ز.دا بووه.

هه‌زانی ناری زمان له‌ دوا‌ی نیشته‌ جێبوونیاندا و تێکه‌لا‌و بوونیاندا له‌گه‌ڵ دانیشتوانی نه‌مو هه‌رێمانه‌ی ده‌ستیان به‌سه‌ر داگرت، نووسراوی کۆنیان بۆمان جێهێشتووه، وه‌ک نووسراوی قیدی له‌ هندستان و نووسراوی ناوێستا له‌ ئێراندا. به‌ تێکه‌لا‌وبوونی زمانی هه‌زانی ناری زمان وه‌ک میتانی له‌گه‌ڵ زمانانی خووری و نورارتوودا و له‌ دواتردا په‌یدا بوونی هه‌زانی ئێرانی زمان له‌نێو کوردستاندا و تێکه‌لا‌وبوونی له‌گه‌ڵ زمانانی ناوچه‌یییدا زمانی کوردی له‌ کوردستاندا سه‌ری هه‌لدا.

کۆنتىن شۆينمىۋارى نووسراۋ بە زمانى كوردى، كە تا ئىستە كەوتىپتە بەردەست دۆكومىنتەكانى ھەورامانە لەگەڭ تىكىستى كورتى كلىسەيىيە.

بەلگەنامەكانى ھەورامان لە دىي پالنگان نىزىك كەلەي نەردەلان - تەنگى بەر لە سەرچاۋەي ناۋى سىروانمەۋە لە كوردستاندا دۆزراۋەتمەۋە، ژمارەي بەلگەنامەكان زۆر بون، بەلام ھەرسى دانەيان لە سالى ۱۹۰۹ دا بە ھۆي دكتور سەعیدخانمەۋە گەشتونەتە بەردەستى شارەزايانى پۆژھەلاتناسى پۆژاۋاۋە، دووان لەم بەلگەنامانە، كە بۆ سالى ۸۸ و ۲۲ پ. ز. دەگەرپتەمەۋە بە زمانى گرىكى نووسراۋن لە سالى ۱۹۱۵ دا لە لاين پروفيسور مینسەۋە لە كۆقارى لىكۆلینمەۋەي ھېلىنىدا شىكرەۋەتمەۋە و سىيەمىنىشىيان، كە بە تىپى نارامى بىۋە و بۆ سالى ۱۲ و ۱۱ پ. ز. دەگەرپتەمەۋە لە لاين كاۋلى لە سالى ۱۹۱۹ دا تىشكى خراۋەتە سەر.

لە دواي تىپەپىۋونى سى چارەكە سەدە لە سەر دۆزىنمەۋەي نەم بەلگەنامانەدا د. جەمال رەشىد نەحمەد بۆيەكەمىن جار لە بۋارى پۆشنىرى كوردیدا تىشكى زانستى خستە سەر و يەندىۋارى نەم دۆكومىنتانەي بە زمان، مېژوو و بارى ئابۋورى و ياسايى كورد و كارىگەرى ناكوردىشى بە لىكۆلینمەۋەيەكى زانستانە پىشكىش بە نامەخانەي كوردى كرد.

نەم دۆكومىنتەي، كە بۆ سالى ۱۲ و ۱۱ پ. ز. دەگەرپتەمەۋە و بە نەلف و بىي نارامى نووسراۋەتمەۋە لە پۋوى نىۋەپۆكى زمانەوانىۋەي ھەزارە، چونكە ھەر تەنى ۲۳ ووشەي تىدايە، كە سەر بە كۆمەلە زمانانى نىرانى (پورشى و كوردى) بىت و ۱۵ لەم ۲۳ ووشانەش ناۋى تايىبەتەن، ووشەكانى دى نارامىن و ھەروا تىكىستەكە كارىگەرى سەردەمى ھىللىنى (پۆنانى) ىشى پتەۋە ديارە، كە لەكاتى تۆماركردنى بەلگەنامەكەدا چەسپىندراۋە.

بەلگەنامەي ھەورامان

۱- شانەت ||| ق. يەرەخا نەرووات مەپيانو پەتەسپەك بەرى تورىن.

۲- ||| .. و؟ يەكى كەرما نەسمەك مەن نەبىكە شەكەن پەلزيات.

۳- پە زيانو نەرىل بەرى بەشنىن داد نەھى كۆلە زوزىن ۱۰ ۲۰ ۵.

۴- مە مەن بومخوتى نا .. خ ھەمى نەدلو قىدە مە.

۵- شەھدىن تىرىك بەرى نەپىنى .. بەرى رەشئۆ نەرشەت.

۶- بەرى نەبنو گرىپنەي مېثراپادى سىنەك بەرى ماتبەنگ.

۷- .. كەرما نەسمەك كەرما زىنت (؟) نەرىل مەن.

۸- پەتەسپەك كۆلە زوزىن ۱۰ ۲۰ ۵.

واتاي تىكىستەكە بە زمانى كوردى ھاۋچەرخ

۱- سالى ۳۰۰، مانگى نەرووات، مەپيان پەتەسپەك كۆرى تورىن.

۲- نرخی (؟) رەزى نەسمەك كە (؟) داۋە بۆگەراندەمەۋەي خاۋەنىتى (؟) بۆ.

۳- رەزوان نەرىل كۆرى بەشنىن، نەمەش دای، ھەموى بەگشتى (پە) ۵۵ زۆزىن.

۴- نەمەۋەي كە لای خىۋى زەۋىيە .. دانى پىدا ناۋە (؟) لە پىش.

۵- شاھىدان تىرىك كۆرى نەپىن، ي، كۆرى رەشئۆ نەرشەت.

۶- كۆرى نەبنو گرىپنەي كۆرى مېثراپادى، سىنەك كۆرى ماتبەنگ.

۷- نرخی (؟) رەزى نەسمەك، رەزەگەرپتەمەۋە (؟) بۆ نەرىل، لە ..

۸- پەتەسپەك، سەرچەم ۵۵ زۆزىن.

سەرجهمی واتای تیکسته که به زمانی کوردی هاوچهرخ

ئەو نیوە پارچە زەویی (پەژ)ە، کە بۆ ئەمریل بەجێماوە، لە مانگی ئەمروتات (جۆزەردان) سالی ۳۰۰ (سەلۆکی بەرامبەر بە ۱۲ وە یا ۱۱ ی.پ.ز.)، لە پێش شاھێدان: تیۆیک کۆری نەپین، ی. کۆری پەشتۆ نەرشاد، ئەبنو گریپنهی کۆری میثراپادی، سینەک کۆری ماتبەنگدا بە پەتسپەک بەرامبەر بە ۵۵ زۆزین پێشکیشکرا (فرۆشرا). (د. جەمال پەشید ۱۹۸۸).

شۆینەوارێکی نووسینی دی، کە بەندیواری بەم سەردەمەیی زمانی کوردیوە هەبێت، ئەو تیکسته کلیسەییە، کە لە پال شەش زمانی دی (گریکی، ئاسوری، گۆرجی، عەرەبی، فارسی و تورکی) لەنێو دەستنووسێکدا دۆزراوەتەوه، کە بە ئەلف و بیی ئەلبانی نووسراوەتەوه و ترانسکرێپچی هەر هەموو تیکستهکەش بە زمانی ئەرمەنی دراوه، لەم دەستنووسەدا نیوی کورد لە پال ئەم تیکستەدا نەهاتووه، بەلکۆ نیوی (مار) هاتووه، کە ئەمۆش شیوی گۆکردنی ئەرمەنە بۆ ووشە (ماد) ئەوی شایەنی باسە لەنێو فەرھەنگێکی ئەرمەنیدا، کە لە نیوەی یەکەمی سەدەی نۆزدەمدا نووسراوەتەوه، بەرامبەر بە (مار || ماد) بە زمانی تورکی بە کورد، شیروانی لیکدراوەتەوه (د. کوردستان موکریانی سەردەمەیی زمانی کوردی و کۆمەڵە زمانی ئێرانی) ئەمەو ئەمەو ئەم تیکستە بەر زمانی کوردی (دیالیکتی کرمانجی باکوور) دەکەویت، هەروا لیکۆلەرەوی ئەم دەستنووسە باسی ئەوی کردووه، کەوا لە شۆینانی دی ئەم دەستنووسەدا تیکستی دی بە زمانی (ماد) هەیه و هێماشی بۆ ئەوه کردووه، کەوا (ماد)ە کانیش ئەلف و بیی تایبەتی خۆیان هەبووه.

لیکۆلەرەوه کە وای بۆ دەچێت، کەوا ئەم دەستنووسە لە سالی ۱۴۴۱ دا لە لایەن زیتەر لە نووسەرێک تەواو بوو و دەستنووسە کە ۳۴۶ پەرە و بابەتی جۆراوجۆری سەردەمەیی کۆن و سەردەمی خۆیدا تێدا کۆکراوەتەوه. ئەگەرچی تەواو بوونی ئەم دەستنووسە بۆ نیوەی یەکەمی سەدەی پازدەم دەگەرێتەوه، بەلام من تیکستە کوردیکە و ئەوانی دیش دەگەرێتەوه بۆ کۆتایی سەدەی هەشتەم و سەدەی نۆیەمی زایینی (د. کوردستان موکریانی. سەرچاوەی پێشوو).

ئەمە و ئەو باسە (شیخ أبو بکر أحمد بن وحشية النبطي) یە، کە لەنێو بەرھەمی خۆیدا، کە لەژێر سەرنیوی (شوق المستهام في معرفة رموز الاقلام) و لە سالی (241) ی کۆچیدا (821 ز.). نووسیویەتی باسی جۆری نووسینی کوردی کردووه، کەوا دوو نووسەر بەنیوی (بینوشاد و ماشي السوراتي) هەموو جۆرە زانیاری و ھونەر و کتیی کوردییان کۆکردۆتەوه و ئەلف و بییەکی تایبەتیشیان بۆ زمانی کوردی داناوه (زاری کرمانجی ژمارە 18). (لاپەرە 2-3. 16 ی شوال 1347 هـ -- 27 آذار / 1929 سالی سییەم. دکتۆر سەعیدخان 1935، گیوی موکریانی 1961، د. جەمال پەشید ئەحمەد 1988).

زمانی ئەمەو کوردی لە پووێ تایبەتیی دیالیکتۆلۆژیە دابەش دەکێتە سەر چوار دیالیکت:
 دیالیکتی کرمانجی (کوردی) ژوووروو.
 دیالیکتی کرمانجی (کوردی) نێوەرەست.
 دیالیکتی کرمانجی (کوردی) ژێروو.
 دیالیکتی کرمانجی (کوردی) ناوچەیی.

ئەمەو لە کوردستاندا دوو شیوەی وێژەیی زمانی کوردی هەیه، کە دیالیکتی کرمانجی (کوردی) ژوووروو و دیالیکتی کرمانجی (کوردی) نێوەرەستە، لەنێو ئەم دوو شیوەیدا دیالیکتی کرمانجی نێوەرەست تا پادەیهک ھەنگاوی بەرھەو زمانیکی ستانداردی کوردی ناوه، بەلام دوو دیالیکتەکانی دی (ژێروو و ناوچەیی) ئەمەو زمانی نووسین نین، بەلکۆ ھەر زمانی ناخواتن، ئەگەرچی کە لە پوورێکی زۆر بەم دوو دیالیکتە نووسراوەتەوه.

دابهشکردنی گه‌لی کورد و خاکی کوردستان به‌سمر چه‌ندین ده‌لته‌تی زمان جیاواز و نه‌بوونی ده‌لته‌تیک یه‌کگرتووی کوردی، کاری کردووه‌ته سمر نه‌بوونی ریتنوسیتکی یه‌کگرتووی کوردی. بۆ‌وتنه له باشووری مه‌زن و به‌ری پۆژشه‌لاتی کوردستاندا پی‌په‌وی نه‌لف و بی‌ی عمره‌بی — فارسی ده‌کرت، له باکوور و باشووری به‌جوو‌کدا نه‌لف و بی‌ی لاتینی و له لایه‌ن کوردانی سۆفیتی جار‌اندا له پاڵ نه‌لف و بی‌ی لاتینی نه‌لف و بی‌ی کرلیش به‌کارده‌بریت. جلوه و مه‌سحه‌فی په‌شیش به‌ جوژه نه‌لف و بی‌یه‌کی تایبه‌تی نووسراونه‌مه‌وه (د. کوردستان موکریان 1990، لاپه‌ره 45 — 48).

زانایانی کورد هه‌ر له سهدانی کۆنمه‌وه بایه‌خیان به‌ زمانی کوردی داوه و بیرسان له فهره‌نگ دانان کردۆ‌تمه‌وه، بۆ‌وتنه نه‌حمه‌دی خانی نه‌مر له ۱۰۹۴ ی کۆچیدا (۱۶۸۲ — ۱۶۸۳) ی زاینیدا (نمه‌به‌هاری) دا‌پشت و شیخ مارفی تۆده‌ییش له ۱۲۱۰ ی کۆچیدا (۱۸۶۵) ی زاینیدا (نه‌حمه‌دی) دانا و له‌م سهده‌یه‌شدا به‌ ده‌یان فهره‌نگ نووسی کورد هیتۆ توانای بیرری خۆیان بۆ فهره‌نگ سازی ته‌رخان کرد.

ژێدەر:

Gadd j.c. 1920 Tablets from kirkuk,
RA. Tom XXII p.4q.

گۆفاری زاری کرمانجی، ۱۹۲۹ په‌واندز، ژماره ۱۸ لاپه‌ره ۲ — ۳.
سه‌عیدخانی کوردستانی ۱۹۲۵ نزانی. تاران.
گیوی موکریان ۱۹۵۰، فهره‌نگی رابەر، عمره‌بی — کوردی. هه‌ولێر.
گیوی موکریان ۱۹۵۵، ۱۹۶۶، کۆلکه‌زێینه — کوردی، فارسی، عمره‌بی، فهره‌نسی و ئینگلیزی. هه‌ولێر.
گیوی موکریان ۱۹۶۱، فهره‌نگی مه‌هاباد، کوردی — عمره‌بی — هه‌ولێر.
د. جه‌مال نه‌به‌ز ۱۹۷۶ زمانی یه‌کگرتووی کوردی. بامبێرگ.
گیوی موکریان ۱۹۸۶، فهره‌نگی تۆمه‌ره، عمره‌بی — کوردی. به‌رگی یه‌که‌م. به‌غدا.
گیوی موکریان ۱۹۹۰، فهره‌نگی تۆمه‌ره، عمره‌بی — کوردی. به‌رگی دووه‌م. به‌غدا.
شیخ محه‌مه‌دی خاڵ ۱۹۶۰ — ۱۹۶۴، فهره‌نگی خاڵ. کوردی — کوردی. به‌رگی یه‌که‌م و دووه‌م. سلێمانی.
جگه‌رخۆتین ۱۹۶۲ فهره‌نگا کوردی، به‌رگی یه‌که‌م و دووه‌م. به‌غدا.

Groneberg B. 1980 Repertoire Geographique
des Textes Cuneiforms. 3.
Wiesbaden.

Groz K. 1988 The Archive Wullu
Family. Copenhagen.

د. جه‌مال په‌شید نه‌حمه‌د ۱۹۸۸ لیکۆ‌لینه‌وه‌ی زمانه‌وانی ده‌باره‌ی میژووی وولاتی کورده‌واری. به‌غدا.
هه‌ژار (عه‌بدوله‌رحمان شه‌ره‌فکه‌ندی) ۱۳۶۹ (۱۹۸۹، ۱۹۹۰) هه‌نبانه‌ بۆ‌ینه. فهره‌نگی کوردی — کوردی — فارسی.
ته‌هران.

د. کوردستان موکریان ۱۹۹۰ قواعد اللغة الكردية. بغداد.

د. کوردستان موکریان ۱۹۹۵ تیشک‌یک له‌سهر زمانی دانیش‌توانی کۆنی کوردستان (خووری و نورارتو) هه‌یرن فه‌ین.
د. کوردستان موکریان. سه‌رده‌مانی زمانی کوردی و کۆمه‌له‌ زمانانی ئێرانی. ده‌ست‌نوسه‌.

پېړست وکلیلی

نیوه قوله کراوه کانی شاروولکهو هوژ و خیل و تیبره کانی نیو فهرهنگی کوردستان

نارا.	نارارات	بۆل.	بۆلی	دۆس، دۆ.	دۆسکی	سیوه.	سیوهیل
ناک.	ناکرئ	بی، بیج.	بیجوان	دۆل.	دۆله ممری	ش.	شاریاژپری
ناکو.	ناکزیان	بیت.	بیتووتین	دهۆ.	دهۆک	شار.	شارویران
نال.	نالان	پا.	پارسانی	دیا.	دیاریه کر	شاره.	شاره زوور
نامی.	نامیدی	په، پهه.	پههلموی	پهوا.	پهواندز	شاگی.	شاله بهگی
ناو، ناوی.	ناو یستا	پر، پردی	(نالتونکزی)	په، پهو.	پهوه ند	شه.	شهبهک
نمرده.	نمرده لان	پژ.	پژدهری	پۆژ.	پۆژیه یانی	شقه.	شقهلاوه
نمرگوو.	نمرگوش	پی، پیین.	پیینجوتین	پوو.	پۆست	شهم.	شهمزینان
نه نه.	نه نه دۆل	پی، پییر.	پییران	ز، زاخ.	زاخو	شک.	شکاک
نۆ.	نۆمەرل	پیره.	پیره سنی	زا.	زازا	شن.	شنۆ
نییره.	نییره وان	تا.	تالهبانی	زهر.	زه رزا	شو.	شوان
بابا.	بابان	تاو.	تاوگۆزی	زه ف، زه ندا.	زه نداو یستا	شیر.	شیروان
باجه.	باجه لانی	تمر.	تمرگموه	زن.	زنه گهنه	شیخ، شیز.	شیخ بزین
باد.	بادینان	توو.	توولابی	ز، زرا.	زراری	شک.	شینکایه تی
بار.	بارزان	تی.	تییه کۆ	ز.	زئبار	ع.	عربی
باز.	بازیان	جا.	جاف	زی.	زییتکی	عرا.	عراق
باش.	باشقه لان	جه، جهبا.	جهباری	زییل، زی.	زییلی	عه.	عهبودی
باک.	باکوور	جهل.	جهلالی	ژاوه.	ژاوه رۆ	ف، فه.	فه یلی
بال، باله.	باله ک	جز.	جزیره	ژه.	ژهنگار	قهر.	قهره چی
بالک.	یا (باله) باله کیان	جو.	جوانرۆ	سا.	سابلاخ	قهره.	قهره داخ
بالی.	باليسان	جۆله.	جۆله میترگ	سالا.	ساله یی	که.	که رکوک
بان.	بانه	چی.	چیا کرمانج	سه ش، سه ر.	سه رده شت	که ل.	که لهو پ
باو.	باوه ممر	ح.	حه سنی	سه ر، سه رگه.	سه رگه لۆیی	کر.	کرمانشا
بهخ.	بهختیاری	خا.	خانه قین	سه ق.	سه قز	کرما.	کرمانجی
بهر.	بهرزنجه	خان.	خانی	سه ل.	سه لماس	کف.	کفری
بهروا.	بهرواری	خۆ.	خۆشناو	سزیر.	نیسماعیل عوزیری	کۆ.	کۆیه (کۆیسنجق)
بهگکۆ.	بهگزاده ی کۆیه	خیل، خیل.	خیله سات	سح.	سعیرت	کور.	کوردی
بت.	بتلیس	دا.	داووده	سل.	سلیمانی	کۆک.	کوردی کۆن
برا.	برادۆست	دهر.	دهریه ندی	سن.	سنه	کورد.	کوردستان
برۆ.	برۆتی	دهرس.	دهر سیم	سۆ.	سۆران	کوردی کۆ.	کوردی کۆن
بل.	بلباس	دهش.	دهشته ییل	سوو.	سوورچی	کووک.	کوردی کۆن

بۆت.	بۆتى	دەل. ، دە.	دەلوو	سوور.	سووریه	گەرد.	گەردى
بۆتا.	بۆتان	دز. ، دزە.	دزەیی	سوئ.	سوئسنی	گەردى (باک.)	گەردى باکوور
گەر.	گەرگەرى	مامە. ما.	مامەش	مو. ، موک.	موکریان	هە. ، هەر.	هەرکی
گەل.	گەلباخى	مام.	مامساڤ	مەحموک.	محالى موکریان	هەر.	هەریر
گەو.	گەوەر	ماو. ، ماوہ.	ماوہت	مىح. ، مىرە.	مىرەمەحمەلى	هەس.	هەسنى
گەور.	گەورک	مەگە. ، مەرگە.	مەرگەوەر	مەل.	مەللى	هەرو.	هەرووتى
گۆ. ، گۆزا.	گۆزان	مەر.	مەريوانى	مىل.	مىلانى	هەقێر.	هەقێرکان
گۆی. ، گۆ.	گۆیى	مەلەش.	مەلەیک شایى	نا. ، ناو.	ناوکۆر	هەک. ، هەکا.	هەکارى
گول.	گوللى	مەن.	مەنتک	نە.	نەهرى	هەل. ، هەلە.	هەلەبجە
کۆ.	کێژ	مەندە.	مەندەلى	نخ. ، نەپا.	نەپاخى	هەم. ، هەمە.	هەمەوەند
لەک.	لەک	مەنگ.	مەنگۆر	نەو. ، نەورۆ.	نەورۆلى	هەو. ، هەورا.	هەورامى
لۆ.	لۆر	مەه. ، مەها.	مەهاباد	وا.	وان	هەل. ، هەو.	هەولێر
لە.	لەژن	مەز. مەزو.	مەزوورى	وہ.	وہرتى	هۆز.	هۆزەمارى
م. مار.	ماردین	مەش. ، مەو.	مەوش	ه. ، هەرت.	هەرتەل	یە.	یەزىدى

نابرو ومه ند، به نابرو، پروسور، به شمرم، نافرودار، فېټسور. —
داري: نابرو ومه ندی، پروسوری، نافروداری، فېټسوری. — مه ند:
بروانه: نابرودار. — ی: بروانه: نابروداري. بی: — پسوا، بی شمرم،
پسوا، بی نافرودار، پیکراو، زمان دریز، قات، سوواو، چمختی، چمقسو،
پهل، پروزهرد، پروهش، هاروهاج، قوشمه، نه تکرار، سووک. بی —
بی: بی شمرمی، پیکراوی، سووکی.

نابورو (باک): نابرویی، داوین پاکي، ژيانی حق پیکخمر، دهست
پتوگر.

نابورو: بروانه: نابورو.

نابوروها (باک): هوی گوزهران.

نابوری (همورا): دهستنده، دم و جهم، هوی گوزهران، پاشپوژ، دهست
پتوگرتن، گلدانهوه. — زان: نابوری ناس، وهرامزان، وهرامناس،
پسپوژي وهرامی. — زانی: نابوری ناسی، وهرامزانی. — ناس: بروانه
نابوری زان. — ناسی: بروانه نابوری زانی.

نابو: نای نالغای نهجمدی کوردییه.

نابو: نای، پهنکی نای، کسیتی بی پهنکه.

نابیده: بینای گموره، قهلاخه تی کسیتی به پتوژ ناوداره، که له زتی یا
زتیو یامس و چتی تر دروست کرابی، کوتل.

ناب (باک): مام.

نابا (باک): پورو، پلک، خوشکی باب.

نابتهر (باک): شیت، شهیدا.

نابتهری (باک): شیتی، شهیدایی.

نابرهخ: بروانه: نه پرخ.

نابروژن: ناوپژتن، ناوپشتن. — کردن: ناوپشتن کردن.

نابک: مامی گچکه واته مامه به لان گچکه کراوه توه.

نابو (باک): مام له کاتی بانگ کزدنیدا به کاردهری.

نابووه (هممه): پوژ، جبا، زهن. — ناواره، مشهخت، دهریده.

نابوروها (باک): بروانه: نابوروها.

نابوژن: ناموژن.

نابو مووس (باک): گمه پهنکه.

نابو: دهست کورت، دهست تمانگ، ناوسرکم، پیدایست. پسوله و
قهباله پهنکه کرنگره له خاوهن خانوی وهرده گری. — ی: دهست کورتی،
ناوسرکمسی.

نابو: ناوور، ناگر.

نابو (فه): ناووه، ناگره، نهخوشیه که له سفلس داران ده گری توه.

نابو: سوادای کون، نه خوشی سوادا، که کون بی ده بیته ناتمشک،
فهرنگی. مری گول دهکا، که له وولاخانیس بدات نارگلی شل و
بدلک دهکات.

نابوهرست: ناگرهرست، ناوورهرست. — ی: ناگرهرستی،
ناوورهرستی.

نابو: ناگرخان و نه تونی گمرماو و سمعاه و نیتو.

نابو: ناوورکه، ناهیرکا، ناتمشکا.

نابو: تیپی بهایی تلف و بی کوردییه. نوری، ناری، بهلی: نانی دهخوی؟
و: نا. له ووشه (ناری) کورتکراوه توه. باشه، چاکه. پ: شم
نامیلکه می بخو پتموه باشه؟ و: نا، نا، نایا (مرازی پرسپاره) وه کوو:
نا؟ واتا نایا وایه، بهراستی وایه. (ها) مرازی ناگادارییه، وه کوو: نایتم
کوتی: واتا ها ناگاداره پتم کوتی. دا، دمس: وه کوو: ناوهره: داهره،
دهساره. له زاراهوی باکوردا پانای میبینه بهمدوای ناوانسره
دهنوس و کوو: داکا من: دایکی من، چتلاته: مانگای تو، جار جاره به
تغهاش به کار دهبری وه کوو: نا من: هی من، نهف بزین نامنه. جاری، له
پیش هممو چتیکیدا: نا با پیت بلیم: جاری با پیت بلیم. ج، جی، چ
دهلی: کورتکراوه می ناغایه وه کوو: نا نمریان: ناغا نمریان. راستی؟
به راستی؟ له زاراهوی (باکور) دا نامرزی گله وه کوو: سووارا
(سوواران)، مرزقا (مرزقان).

نابو: بهلی بهلی (کورتکراوه می ناری ناری) یه، بو جهخت کردنه. له
کاتی واق و ورمایندا به کار دهبری، وه کوو: نا، نا، هاها، هه کوو،
پیاح، هدیها، حا، پح، پدحا، واه، هرک، هر، پییک. بو جهخت
کردنییه. نایا، ناها، بو پرسپاره. راسته؟ وایه؟ بو قایکردنی بیرو باوه
به کار دهبری.
نابو: نا پرموا.

نابو: زوردار بون.

نابو: زورداري، ستم.

نابو: نای مانگیتی هاوینتی به کوردی تبعاعه.

نابو (باک): نامه ی چه پرخانه، پوسته.

نابو: نای نیلیکی کورده ده کموتته پوژده لاتی قامیشلور.

نابو: داریکی پش و سهخته موندن چتی تری لی دروست ده کری.

نابو: خوشک، نا، پورو.

نابو: ناو دهستخانه، ناو دهست.

نابو: ناو دهست، ناو دهستخانه.

نابو: ناو دوزهک.

نابو: براله، له کاتی دو اندنیدا به کار دهبری.

نابو: نای پوو، شمرم، ناو پوو، نافرودار، فیهیت، پهنکی پوو،
پروسیستی، پروسپانی، ناموس. — بهر: ناو پووهر، پووشکتن،
ناموس شکتن، نافرودار، نه تکرار. — بران: ناو پووهران، جنیو
پیدران، ناموس شان، پهردهی ناموس دپان. — بران: ناموس شان،
پهردهی ناموس دپان، نه تکرار، پسوا، پسواکراو، بهدنیو کراو. —
برای: بهدناوکراوی، پسوایی، شمرم شکاوی، نه تکراری. — بران: به
پهنبدن، هه تک کردن، بهدنیو کردن، پسواکردن، ناموس شانکندن،
پیکر کردن، مشکه مژن. — چوون: بهدنیوکران، پسوا بون. — دار:

ناخه‌شگ: نه‌توون، ناگرخانی ناوورپمرستان. ناوی کیت‌تکی سه‌ختیشه له جووان‌زیه، که له پیش نیسلامدا ناتمشکده بوه.

ناخه‌شگه: نه‌توون، ناگرخانی ناوورپمرستانه.

ناخه‌شی: جوورتکه له چاشنه‌کانی گول‌باغ و سوورتکی زور تیره.

ناخه‌ک: لا، کن، تن‌نیش.

ناخه‌گ: نه‌تگ، گوتشی سه‌په‌راسو، ته‌راد، ته‌روک، ته‌لۆک. لات‌ه کله‌توی زینییه. داوین، داممن.

ناخه‌ل (جا): گۆپین (بۆجل و بمرگ).

ناخه‌ر (باک): ناوور، ناگر، نازهر، ناھیر.

ناخه‌لای (باک): مۆلت.

ناخه‌ی (نهر): زهر، له نالتوون وهرگیراوه ناوی نافره‌تانیسه.

ناخه‌گی (زا): بمر چاوت‌نگ، رۆد، بمرچل، چه‌په‌خوس، کنسوس، چکۆس، قاپ‌نان، قرچوک، منده‌مۆر، کۆنه، گراش، نارفسر، چه‌مت‌نگ، به‌دپه‌سمن، پسرور دۆ، پیسۆک، چاقت‌نگ، ده‌زگرتی، درافک‌ستی، چاوبرسی.

ناخه‌وو: نیمه، له‌تکه خشتی ناپتک، خرچان، زه‌نگۆل.

ناخه‌یل (هه‌ورا): چهره‌ز، شمرچله، شمرچهره.

ناخه‌یل: (نه، شک)، سمر، قهیره. کسه‌یکه تمه‌نی له نیوانی جحیل و پیریدا بێ، گهری ژیان چوارب‌شه: مندالی، جحیلی، ناخیلی، پیری.

ناخیلی: (نه، شک): گهریکه له چوار گهره‌کانی ژیان، که له نیوه‌پاستی جحیلی و پیریدا بیه.

ناخ: پووخان، ناووخ، داخ، په‌مۆش، حه‌یف، موخابین، کسه‌مر، ناھ، نای، نۆی، ناخن، نه‌ی، ووشه‌یکه له کاتی تووشبوونی نازارو یا خه‌فت و کارساتیکیدا به‌کارده‌بری. (باک). خاک، زموی، گل، خاک.

ناخا: ناغا، خاوه‌ن دیو سامان، براگه‌ره، به‌گ. — تی: ناغایه‌تی.

ناخه‌فتن (باک): کوتن، ووتووژکردن، دووان، دوواندن، په‌یشتن، قسه‌کردن. باخه: بیدووی، قسه‌بکه. نه‌ناخه: مه‌دووی، قسه‌مه‌که. باخه‌یه: بیدووینه، قسه‌ی له‌گه‌ل بکه. نه‌ناخه‌یه: مه‌یدووینه، قسه‌ی له‌گه‌ل مه‌که. پی باخه: وه‌دووانی بیه، قسه‌ی پی بکه. پی نه‌ناخه: وه‌دووانی مه‌که، قسه‌ی پی مه‌که. گه‌ل ناخه‌فتن: دوواندن. دان —: وه‌دووانه‌ستن.

ناخه‌فتن: پرکردن، ناخه‌بنه‌وه، تی ناخه‌ن.

ناخه‌ووتن: به‌روانه: ناخه‌فتن، ناخه‌فتن، ناخه‌فتن. (جا). ناووتن. (بابا).

ناخه‌شکاندنی وولاخ:

ناخه‌یانه: ناغایانه، وه‌کوو ده‌ستووری ناغایان.

ناخه‌یانی: ناغایه‌تی.

ناخه‌یۆک: (باک). سه‌قری چکۆله، بازی گچکه. به یه‌کی‌کیش ده‌لین، که حمز له گه‌ره‌ی بکات به‌ی نه‌وه‌ی که لیتی بو‌ه‌شیت‌ه‌وه.

ناخه: ناغا.

ناخه‌بان (باک): گله‌بان، خۆل‌بان، ناغ‌بانو، جامه‌دانی.

ناخه‌بانو: ناغ‌بانو، جامه‌دانی.

ناخه‌بانی: (سور). به‌روانه: ناخه‌بانو.

ناخه‌په‌ش: (باک). هه‌یج، ته‌ماش: نم‌ل ناخه‌په‌شی مانه. واتا له مانی نی‌مه‌دا هه‌یج چیتیک نه‌ماوه.

ناخه‌فتار: ناخه‌فتیار، نه‌و کسه‌یه باخووی.

ناخه‌فتن: به‌روانه: ناخه‌فتن.

ناخه‌فتیار: ناخه‌فتمر، نه‌و کسه‌یه باخووی.

ناخه‌گه‌مورا: شووتیکه له باکووری ماردینییه گه‌لیک قاره‌مانی کوردی تی‌دا شه‌یدکراوه.

ناخه‌ل: ناغیل، هۆل، گه‌له‌خان. ته‌ریله‌ی بز و مه‌رانه، هه‌یوانیکه‌شه ده‌ره‌ی گیرابی. کله‌که به‌ری به‌گه‌ره.

ناخه‌لیوه: مانگی نه‌روزییه، خاکیلیوه، نادار، ناخلیف، هه‌ره‌ل مانگی به‌هاریه. دوایی هاتن، بران، ته‌واوین.

ناخه‌لیوه‌کۆلین: کۆتایی کارو فەرمان و هه‌موو چیتیک.

ناخه‌بان (باک): گله‌بان، — کردن: گله‌بان کردن.

ناخه‌پۆل (باک): قوربیتلان.

ناخه‌یه: یه‌خته، بارگینی ژیربارو کشت وکالانه.

ناخه‌که (باک): جووره می‌شوه‌ییک زور ووردی به‌ نالۆشه.

ناخه‌بنا: پازده‌ پۆزه‌کانی به‌رای مانگی په‌شه‌مه‌یه.

ناخه‌ش (باک): تۆخه‌ی، تۆخه‌یش.

ناخه‌فتن (باک): به‌روانه: ناخه‌فتن. کرانه‌وه‌ی برین و کولانه‌وه‌ی.

ناخه‌فان (باک): وه‌قسه‌خستن. کولاندنه‌وه، کردنه‌وه‌ی برین، هه‌لدپین.

ناخه‌ن (بوتا): ناخوتن، قسه‌کردن، چونکوو مه‌ر له کاتی ناخوتنیدا زاری لیک ده‌کاته‌وه، خونه‌چه، که به‌شکووی ده‌لین په‌شکوژ ناخه‌ی. کولانه‌وه‌ی برین، کرانه‌وه‌ی برین و کیم لپه‌بان.

ناخه‌گه: قه‌یران، ناگه، ناگه، گیانه‌للا، تنگانه، کاتی به‌ی نه‌خوشی.

ناخه‌ل (هه‌ورا): خه‌رمانه‌ی ده‌ره‌ی مانگ و پۆز. ناغیل، ناخه‌لی نازالان، دیواری ته‌پاله.

ناخه‌ل (کر): خه‌رمانه‌ی ده‌ره‌ی مانگ و خۆز. (نهره). دیواری ته‌پاله، لیواریکه، که به‌گه‌ردی شتیکا دروست بکری له قور و نیش.

ناخه‌دان: کۆبوونه‌وه، گرده‌به‌بون، پیچ خواردن، مار، ده‌ره‌دان.

ناخه‌لیف (باک): ناخلیفه، هه‌ره‌ل مانگی به‌هاریه، ناخه‌لیوه، نه‌روژ، خاکیلیوه.

ناخه‌لینک (باد): تاوه.

ناخه‌ن: (باد). ناخ و ناھ وه‌نانه هه‌ل‌کیشان.

ناخه‌ن: په‌ستران، داپه‌ستران، له‌خۆه ناخه‌ن.

ناخه‌نو: په‌ستراو، داپه‌ستراو، هه‌لاخه‌راو، په‌ستاوتراو، داپه‌سترو.

ناخه‌لووه: دووباره داپه‌ستراو.

ناخه‌ن: هه‌لاخه‌ن، تی‌ناخه‌ن، تی‌په‌ستاوتن، په‌ستاوتی چیتیک له‌ناو چیتیکی دیدا.

فامخینهوه: خنښ، هه لآخښ، تیتا خنښ، تیتا ستاوتن، دووباره ناخښنموه.
 فامخو: نامرزی پرسپاره، نایا، نمری، همری، داخوا. (باک.) تمریله.
 فامخووا: پروانه: ناخو.
 فامخووهند (باک.): هونرمه مند، زانسا. (باک.) ی: هونرمه مندی، زانایی.
 فامخ و فم: تف کردن.
 فامخوئن (باک.): ناخاوئن، گفتوگو کردن، دووان، مژوولی، (جز.) په یف کرن.
 فامخو: نیترا، نیدی.
 فامخو: نافر، ده لاف، ناوه په، دهمگه، ناوه په، کول.
 فامخوړان (کۆ.): همرچ و همرچ، پشپوی، زوړ تر بهر چمشنه به کار ده بری.
 ناخوړان و ماخوړان.
 فامخوړان و ماخوړان: همرچ و همرچ، پشپوی.
 فامخوړه: (بار، سور.) ته پو، میشتو له ی وورد و پشه و پیوه ده دا.
 فامخوخت (باک.): پروانه: ناخوئن.
 فامخوږک (پهوا.): پیشکه، ناخرکه.
 فامخو: هه لکیشان: همناسه هملکیشان.
 فامخیه: سینگی که له تمنیشت ناخوړ دا کوترا بی.
 فامخیر (لو.): جووله، پاسستبو نومه. — کردن: جوولان، هستان و چوون بۆ جیگایه کی.
 فامخیقان (باد.): روواندن.
 فامخیقینی (باک.): کولانه وهی برین.
 فامخین (باک.): شاهو همناسه هملکیشان نامرزی دهر و نازار و نه گبه تیبیه.
 فامخیننک (باد.): ناو هملکیشان.
 فامخیلون: ناوژون، هاتوچو کردن و لآخ.
 فام (همورا.): نمو؛ پانای کسی سییممی تاکه بۆ نیترا.
 فاماب (باله، مام.): زوخواو، زوخ، کیمی برینانه.
 فاماد (باک.): ناخه لپوه، خاکه لپوه، نمرورژ. نیوی مانگی سمره تای بهار تیه، نازار.
 فامادوکه (باک.): جیژنی نوی مانگی خاکه لپوه نمرورژی دابی کونه.
 گولیکه سپی و بنوشمشی هدی.
 فامان (باک.): به کملک، پر سود، شویتیکه پر بهر بۆ بی. زهوییه که بهییت و فم بی بۆ کشت و کال.
 فامانی (باک.): پر سودی، به کملکی، پر بهر بۆ بی.
 فامه (باک.): بزارای باغ و بیستان و ده خلان. — کرن: بزار کردن، پاک کردنه.
 فامه (همورا.): نمو بۆ میینانه، پانای کسی سییممی تاکه.
 فامه: باوه نادم، بابه نادم، بابیره گورهی نادمی زادانه (به پتی بیرو باوهی نایبان). مرز، میتر، ممرودم. — ی: نه توهی نادم. مرز قایه تی، مرز، میتر، ممرودم، مرزوث.

فامه میزاد: پروانه: نادمی.
 فامه میزاد: پروانه: نادمی.
 فامه نه: ناوخته.
 فامه ی (بابا.): داده ی.
 فامه گار (کۆ.): سیما، قه لافعت، پهنگ و پوو نغندام.
 فامه ده (باک.): بزار چن.
 فامه وده (زا.): قامیشیکی دریزه ناسنیکی به نوو که که یوه، بن میچی بی خاوین ده کرتیموه. (باک.) بزار چن.
 فامی (همورا.): نموان بۆ کوی نیترا نمر میینمیه.
 فامی: نمدی، نمدی، نمدی.
 فامیان (زا.): تیریه که له ناوچه ی بهر واریدا.
 فامیه مان: شاریکی کوردانه له نزدیک مه لاتیا.
 فام (همورا.): نمو؛ پانای کسی سییممی تاکه بۆ می.
 فامه (همورا.): نمو؛ پانای کسی سییممی تاکه بۆ می.
 فامی (همورا.): نموان؛ پانای دهسته کسیکی سییممه سا نیترا بی یا می.
 فام: کویا یه کتیک بوه له بزگار بوه کانی کولاک توفان، هیندیکیش ده لپین کوی نوو حیه. ناگر، ناوور، نارد، هارد. (همورا.): خوزگه.
 فامه گار: (همورا.) ناوورگا، ناوورگ.
 فاما (باک.): نایا، نمری، نامرزی بانگ کردن تیه. پازنمونه. به دوایی ووشانمونه ده نوو سی ووه کوو جیهان نارا، په زم نارا، نه نچو من نارا.
 فاموفا: ناری کونه ی شاری کمر کو کتیه.
 فامووات: چپای ناگریه.
 فامو: پروواریکی گموره یه ده کمو تیه سنووری کوردستان و یه کیتی سؤقییت.
 فاموسته: پازلوهوه، پازیا گموره، به دهق.
 فاموس: پروانه: ناراز.
 فاموسن: پازاندنمونه. (زا.) خستنه پشت گووی.
 فاموش (باک.): کمره ستی جووتی. (باک.) نارابو. پایملی یه کسی جولا یانه.
 فاموش: نمر، هیتو، دنج، هاویش، له سمره خق، هیدی، هیمن، نوقره گرتن، هیتواش، بی پیتن، نشمی، هیتواش، ته پس، همدار، نیوی نیترا نه. — بون: نوقره گرتن، هیدی بون، دامرکان، داکاسان، حسانمونه، توتکه کردن، ستارگرتن، همدادان، پشودان، تموتین، دامران، دارمان، داکموتن. — گرتن: تبیتن، وورینگ گرتن. حجمین. — نه گرتن: دانه کاسان، چروو سانمونه، چوسانمونه. — لپه لگرتن: جاپس و همراسان کردن. — کردن: هیمن و هیدی کردنمونه، دامرکاندن، نه تراندن، تبیتاندن، دابین کردن، هولکاندن، له سمره خق بهر. توانا، وورینگ.
 فاموفا (نمره.): هموار، بی نوا.
 فاموفا: نارامگه، شویتی لی حسانمونه، ستارگا، وه قره گا، گۆر، تا، تو، وه قره، وورینگ، نمرمی، تمبایی، ناسایش، وهرم، بهلیپوژ، نمرمی.

ژانرې: هېمنی، هېواشی، داکاسان، هېسوره، هېسوری، ناسودهیی، دنجی، همداری. — لې هه لگرتن: جاپس و همراسانکردن. — دان: دامرکاندن. — دهر: دامرکتن. نا: — پشپوری، نالوژی، نازوه. بی: — گلزارو.

ژانر: (باد). خړوشان، کولاندنوهی برینان. (باک). هاندان، فیتدان، بشاره: هانده. هارپان، هووردکران. تووېهویون و ناگرتی بهریون لېسیر جیتیو همره وچتی ناخوژ. خراکردن، گمندکردن. (نمرده). نمرمان، زهوی پتک و نمرمان، گوشته زهوی، که بۆ کشتوکال دهست بدات. فادان: هارپان، هووردکردن، کولاندنوه، خړوشان، هاندان، فیتدان، تووړه کردن و ناگرتی تېمردان لېسیر جیتیو همره وچتی ناخوژ. فادو: پاشماوهی که غاوتیکه، که جل و چتبه کی پی شورابی و پارچه کمل وپه لی تری پی دهشتن، ناراف.

ژانریش: رازووهی، جوامی، دهق، بزهک، تاس و لموس. ژانریشکون: خوله دهقدان، بزهک کردن، دهقدان.

ژانریشکون: دهقدون، رازتونه.

ژانر: (باک). نارد.

نارجه

ژانرېنه: عمره بانه، گالیسکه، عمره بانه ی دهخل و دان کیشانه، گمردون، گرگرک.

ژانرېو (که): (نلېا، ناروزه، (باک). هېتی، حفر، دلېزووتن، تاسه، نیاز، مگیز، دلخوواز، گاوین، گافین، ویست، کموژ، قین، فان، هیوا، مران، خوهرستک، داخوواز، داوخواز، دلخوواز، ثاوات، کام، قیان، نومید، دل بچوون. — بون: حفر کردن، دل بچوون. — کردن: حفر کردن، دل بچوون. — بون: دلېسیر، بژیان. — دار: به تاسه، ناروهوومند، بیدادو دل، به تاسه، به تاسوه. — داری: ناروهوومندی. — کردن: دلېسیر، بژیان.

ژانرېوومند: ناروهوودار، به هیوا، به نومید، بینه کار، خویرین کمل، مریکانه، نومیده وار، به هیوا، کسیتکه، که زور دلی به شتیکه بی. ژانرېوومندی: ناروهووداری، نومیده واری، همریاداری، مریکاری، دل به چتیکه بون.

ژانرېووی پلموهر (بابا): ناروهووی سهرکمون.

ژانرېووی دیدار: تاسوخ، بیری.

ژانرېووی سهرکمون: (بابا). ناروهووی پلموهر.

ژانرېه: نافهرین. — کردن: نافهرین کردن.

ژانرېش (همران): نارقه، (همران). هارېش.

ژانرېنه (باک): نار، نارد.

ژانرې: میژاو، مهی، له ناوی تری و میژوی دوست دهکری و سهرخشی دیتی.

ژانرېه: خوهری، خوړی، خوړیه، نارېش (همران). هارېش، خوهر، نمر، تریه، که له لشی مرزبان یا همریوگیان لېسیرکی له گمرمان یا لېسیر مالدوتی پیدای دهی و لېسیر مسو دیتهدهرهوه. — کردن: خوهری دان.

ژانرېچن: (نمرده). دیمک، مھار، چیلکه یه کی گچکه یه، که له لېسیر کی پې نازال و ووشرانی دهکن. تهقیله، تملک، گوروز، نارخچن، ژیرکلارو.

ژانرېچنیاگ: تمبووگ، له کار دهرهاتو، نسیی خارلو.

ژانرېقروش: مه یروژش.

ژانرېقگیر: نمرمیزین، غمیزین، ژیریزین، تهکلتو، نوهیه دهخرتیه بن زینیوه.

ژانرېگوز (همران): پروانه: نالوگوژ.

ژانرېمت: (همران). داپېژر.

ژانرېو (فه): تات. حاره ب. — ستان: حارهستان.

ژانرېوونه: ووشری میپینی چورار سالانه.

ژانرېوی: زمانی حاره بی.

ژانرېهشک (باک): چمخام.

ژانرېلخ (باک): نمر کسیدیه، که بعدی بخواری چتیکه له شوریتیکه نه پتی دهرخا.

ژانرېوون (باد): دوزه، ناگرخان، ناوورخان، جهنم.

ژانرېچن (باک): چندهکه.

ژانرېخاف (باد): پلوه کی کمیتک ووشکه، که تمنا به ناردو پون دروست دهکری.

ژانرېشک (باک): پلوه، پلوه، جوهره نواساجیکشه یا کولتیه که، که شه کرو پونی لیدرایی.

ژانر: نار، هارد، نارخان، هاردی، (همران). نارد، دانریتلی هارو.

ژانرېفا: (باک). فیل، فرت و فیل، فغن، چف، دلو، تله.

ژانرېویژ: نمر ناردیه، که بمرادش له کاتی سووران و خوخوااردنیتدا فیتی دهدا. زاردپوی زمان شیرین و ناشیرین.

ژانرې جاره: ناردیکه خاومند باراش بهخوشی خوی دیدای به ناشوران و بوی قوولکه دهکات.

ژانرېبرنج: ناردیکه له برنج پیدای بی.

ژانرې پیچ: جوهره هملوایه که له ناردی دروست دهکری.

ژانرېقوو: ناردی تووی کوتراووی بیژراوه.

ژانرېسوار: پیرخمنیله، ناردی وورده ساواریه.

ژانرېشان: ناردلوژ، چتیکه ناردی له بمرادش دور دهخاتمه لهکاتی هارپیدای، نمر ناردیه، که لهکاتی خوخواردنی بمرادشه که دهپژتیه بمر دژولیان.

ژانرېن: پاسوران، کیشکچی، یاساوژ.

ژانرېمشار: ناردیکه، که له دهمی مشاری هملدهوهی.

ژانرېمو: نارد پیچ، لولکه، پلوه هملوای ناردو دژشاییه.

ژانرېمواره: ناردبهاره.

ژانرېوی یسگی (همران): هینانهوهی.

ژانرې (همران): هینان.

فلزینج: پروانه: (نارینج).

فلزینداز: (خو)، نالوودار.

فلزینگ: (کۆ)، مه‌لاشمو، مه‌رازه، مه‌لازه.

فلزی فۆک: نالی نۆک، له‌مه، له‌تکمنۆک.

فلزین: پروانه: ناری. گموره، به‌ختیار. نیسوی نیرینانه، (باک).

فلزیکاری، یارمه‌تی. خوڵمه‌ش.

فلز: نازا، پاست، ساخ. چاو له‌ دوویی، قارنانی، نازوهری. چاڤ کوری.

(باک). توندوتۆڤ، پیا، (فه)، هیز، تین.

فلز: دلیر، گیاندار، نه‌ترس، گه‌رناس، خورت، پهل، کله‌مش، نه‌میه‌ته،

شیر، جینگ، دینه‌میر، شامبۆز، شلیل، بلووتر، بیزین، شیردل،

شه‌له‌هوند، وهن، وهند، زیخ، کورد، خوشمیر، گه‌رناس، تووشمال،

خووتنگرم، گوستاخ، تهرده‌ست، دیواند، چاوسور، چاڤ سۆر، چاڤ

شار، سه‌له‌خشۆر، دلهر، چله‌نگ، شامیر، شه‌میر، بی‌ترس، بی‌باک،

زاتدار، به‌زات، تووانا، وایسۆ، نه‌گید، زاخ، میترخاس، په‌ند، جهرمه‌زه،

وه‌ند، چارشا، به‌جمرگ، دلآزا، نه‌ترس، مه‌رد، جمرگدار، سه‌ده‌ک،

قاره‌مان، پالمران، پروقایم، دلقایم، بیزاڤ، بۆکه، ناگۆزه، پۆزهران،

جامیر، به‌ناڤ، کوربه‌ڤاڤ، هالان، وهن، نازاسمر، ژه‌پاتی، زرنک،

زیره‌ک، جوامیر، زوو، گورج، ناس: بی‌زات، حیز، نا—یی: بی‌زاتی،

حیزی. گۆزی: گۆزیکه‌ به‌ کاکل ده‌ری و ساخی.

فلزا جه‌وت: (هه‌ورا)، تیکۆلی بنه‌وی به‌ پرویه.

فلزاد: نیوی نیرینانه، سه‌رمه‌ست، سه‌رمه‌خۆ، به‌ره‌لا، ته‌رخان، به‌سه‌رخوه،

پس پیتشگر، به‌سه‌رخوه، نازاسمر، به‌سه‌رخوه‌دار. — سه‌رون: به‌سه‌رون،

سه‌رمه‌ست به‌رون، به‌ره‌لا به‌رو، راهی. — کردن: سه‌رمه‌ست کردن، به‌ره‌لا کردن.

گه‌ردن — کردن: لی خوشبه‌رون، به‌خشین.

فلزاده: سه‌رمه‌ست.

فلزاده‌ری: (باک). نازادنامه.

فلزاده‌یه: نازادری.

فلزادی: سه‌رمه‌ستی، سه‌رمه‌خۆیی، نازاسمری، ته‌رخانی، به‌سه‌رخوه‌یی،

پایندۆسی، له‌ ژیر ده‌ستی دۆشمان پرکاری هاتن. — په‌رمه‌ست: نازادی

خوواز. — په‌رمه‌ستی: نازادی خووازی.

فلزادی خوواز: سه‌رمه‌ستی خوواز.

فلزاد: مانگی مارت، که (۳۱) پۆزه، مانگی نه‌روزی، گولان، جه‌فا،

ده‌رد، کۆته‌ک، گوج، بیکاری، جزار، ده‌رده‌ساری، ده‌رده‌سمری، نه‌ستیل،

نیش، ژان، په‌نج، چهرمه‌سمری، تالو، ده‌وس، هیش، نه‌روزی،

کووتره‌وه‌ری، سه‌خه‌لت، په‌ته‌په‌تین، نیشی نه‌ندام. — دان: نه‌فراندن،

نه‌فراندن، هیش، پس گه‌یاندن، به‌ن په‌نج کرن، چوساندنوه،

چروساندنوه، ته‌ریلاندن، ده‌سین، ده‌وساندن، چهرمه‌سمری دان، گۆپه و

شاردان، زهباندن، که‌قاندن، کیشمه‌اندان، نیشاندن، نیش په‌نگه‌یاندن. —

کردن: به‌روانه: نازاردان. — پس گه‌یاندن: به‌روانه: نازاردان. —

کیشان: چوساندنوه، چروساندنوه، له‌به‌رخوه‌دان. — ده‌رد: په‌نجده‌رد،

چروسیتنوه. — دران: جه‌وردان، جمرگ به‌ران.

فلزاده‌باریکه: دیق، (بل). ده‌رده‌باریکه.

فلزازی سینی: دیق، (بل). ده‌رده‌باریکه.

فلزاسهر: پروانه: نازاد. — ی: سه‌رمه‌ستی و نازادی. (باک). ناززانی،

هه‌رزانی.

فلزآله (نه‌رده): سه‌و ته‌معنی، ته‌پاله، په‌شکۆل، سه‌روختی زستانی و

نیه‌تر.

فلزایینه: دلیرانه، نه‌گیدانه، مه‌ردانه، میترانه.

فلزایه‌تی: میتریه‌تی، مه‌ردایه‌تی.

فلزایین: خۆرتی، پالمرانی، به‌جمرگی، نه‌ترسان، جامیری، په‌ندی،

نه‌گیدی، چاڤ سۆری، دلیری، زاخی، پرکیشی، زاتداری، نه‌ترسی، بی

باکی. نا: — حیزی، سه‌ستی، ته‌پی، ته‌نبه‌لی.

فلزه‌ری: ناوور، ناگر، ناقر، ناثر، ناتمش. ناوی باوکی نیبه‌راهم پیتیه‌به‌ری

به‌وه، که‌کووریک نازو به‌یاجاییه.

فلزه‌ری: ناوورین، ناگرین. نازو به‌یاجایی.

فلزه‌نک: هه‌لا، که‌به‌وره، ناله، هاوار.

فلزه‌یت (باک): تیره‌یه‌که‌ له‌ خیتیک.

فلزه‌فندن: (باک). سه‌ختی کردن، نازاردان، سه‌خه‌لت کردن.

فلزه‌نگ: په‌گی ناووری.

فلزه‌نگان: (نه‌رمزنگان) شاریکی کوردانه له‌ باکووری کوردستانیدیه

پۆژاوی وی هه‌موو ترکن و پۆژه‌هه‌لات و لای خوواره‌وه هه‌موو کوردن.

فلزه‌یجان: به‌شه‌ هه‌رمه‌تیکه‌ له‌ کوردستانی کووستانیدا و موکریانیشی

پس ده‌لین.

فلزری (باک): برینیکه، که‌ کیتی تیزایی.

فلزین (باک): سه‌خه‌لت به‌رون، له‌ نازاردا به‌رون.

فلزه‌ب (باک): به‌نده‌ی زێرک په‌یده.

فلزموون: (باک). تاقیمانیه. — دان: تاقیمانیه‌دان. — کردن:

تاقیمانیه‌کردن.

فلز: (کۆ). تیکۆل به‌رونیکی جوان، نه‌خشاندن.

فلزنج: (باک). خانووی به‌ردی به‌ی نه‌م.

فلزنگ (باک): خانوویه‌که‌ له‌سه‌رمه‌یک تاویره به‌رد دروستکرای.

فلزه‌رد: چاوه‌ده‌و، قاپنان، زگیرسی، چاچنۆک. — ی: چاوه‌ده‌ووی،

قاپنایی، زگیرسیتی.

فلزه‌ریاز: وه‌پا، نۆپا، نازو به‌ی توتم به‌مل.

فلزه‌به‌زه: به‌روانه: نازو به‌یاز.

فلزه‌خه: به‌روانه: نازو به‌ی و نازو به‌وه.

فلزه‌وخه: دانیه‌تله، کوویت، تفاق، پس بۆتیکه، که‌ به‌خووردن

هه‌لگیر.

فلزه‌وه: تفاق، دانیه‌تله، کوویت، نه‌و دانیه‌تله‌یه‌یه، که‌ له‌مه‌لتیدا به‌

خوواره‌مه‌نی دا به‌ری.

فلزه‌گووینۆ (که): گۆزیتنوه، نالوگۆز، چت پیک گۆزیتنوه.

فلزیز: خووشه‌ریست. جووره‌ گۆزانیکی موکریانیه‌یه.

فلزین: (باک). شیهه، ده‌ستور.

فلزه‌نک: باویشک. — ی: باویشک.

فاسک: (باک.) رهنګيکي بزنييه، که له نيتوانی سوور و زهرديدای،
خهختن بی. مامز، بان بز، وهره ماس. نيتوی نافره تانه.
فاسکافی: جوړه هډلپه پرنیټکه.
فاسکه ډیر: کله کتوی.
فاسکه ډیږنه: ناسکوله په کی گچک په له زهنگيانه دروست ده کړی
چاوه شان له سردمی بزم و ناهنگیدا به دهستیانوه هډلی ده پرتین و
مندالیش یاری پی ده کمن.
فاسکولان (کۆ): نيتوی جیگه یه کییه.
فاسکی ګډیږه: ناسکيکي مینیه، که به هډکوت شاخی لی
پروابی.
فاسکول: نيتوی نافره تانه.
فاسکی قاتار: پروانه: ناسکی مشکی.
فاسکی خفا: (ناسکی خوتن): پروانه: ناسکی مشکی.
فاسکی مشکی: نازالیکه وه کو ناسکی وایه دوو ددانی درزی وه کو فیلی
هیه زورتر له ناو چپا په کانی هیما لایا دا پیدا دهی لمریز زګیدا
کیسه یی کی گچک په پتویه له ناویدا ماکيکی خست وه کو دوسل
کۆده پتویه هر کاتیکي پرېو نازالیکه هست به دهر و خورشتی دهکا و
زگی خزی له بمردی دمسوی تا دوسله که دهری و ماکه کش دهری و
لسمر زهوی ووشک ده پتویه، مبردوم ده چن کوی ده کمنوه.
فاسکوند: لای قوونی و دندو که کانی جګیه، که به سر
یه کیکیاندا کورتی.
فاسکی می: ماسک.
فاسکی ډیر: (کمل.) کلاسک.
فاسمان: فلهک، گمردون، نهمان، چرخ، مینو. هموا، هموا، لا
ژووروی سمر.
فاسمانه: مه لاشو. بن میچ، پشه، لاسرګه.
فاسمانده می (هموا): مه لاشو.
فاسمان و ډسمن: ناسمان و دوزو، ووتیه که بچیاوازی نیتوانی دوو
چتان له یه کتری بدکار دهری.
فاسمانه ډم (جا): مه لاشو.
فاسمانی: شینی کا، کمو، وه کو په نگی ناسمانی. دهنگی — ه: پیت و
فهری ناسمانی.
فاسمین: (باک.) یاسمه نه (کړ).
فاسن: کانتیکه گه لیک چاشنه نامرازی شهری و پیشه گهرتی لی دروست
ده کړی، هاسن.
فاسنه لان: شویتیکه ناسنی زړ بی. پارچه پارچه. تیغی ناسنینه.
فاسنې: قلمی ناسن، قلمیکه ناسنی پی ده پرتویه.
فاسنجو: (پروا، که، هو، کۆ.) قاپو قاجاخی مسین.
(پژ.) همور، (همورا، همور.) هموروژ.
فاسنډرک: تیلی دپروای، دپکه ناسنینه.
فاسنډرین: میغنا تیس، ناسنکیش، هیزیکه ناسنی پاده کیشی.
فاسنکوت: ناسنگر. — ی: ناسنگری.

فاسنگر: همسنگر، هینسنگر، ناسنکوت، ناسنگر، هاسنگر،
کسیتکه له ناسنی چتی دروست بکات وه کو: داس، تهور، تهور داس،
گاسن و چتی تر. — ی: همسنگری، پیشی ناسنگر.
فاسنؤکه: پارچه ناسنیکي چکوله یه.
فاسنی: چتیکه له ناسنی دروست کرابی.
فاسنی سار: کوقان: مېس لمر کاریه، که بی سوو بی.
فاسنینه: ناسن.
فاسؤ: ناسو، (باک.) بمرګه، سو، سیله، سو، ناسوګه، (که،
دو.) کله مله، (هو.) کمل، کله، (بل.) سوړتګه، جیګای هه لاتن و
ناو ابونی مانګ و خوره، تاپو، تارمایی.
فاسو: پروانه: ناسؤ، سؤما، پروانکی، پڑشایی.
فاسو ده لاس: هیچ، وختیک، هیچ کاتیک، تور، بپای بپای.
فاسو ده: دینج، حسانوه، دلنیا، نارام، بی خفمت. — سوو: (همورا.)
ناسو ده بی، سانوه، حسانوه، له کۆل بوونوه، بیتندان، مشکین،
وچاندان. — کردن: پشوپ پیدان، حساندونه، دلنیا کردن.
فاسو ده ګهری: ناسایش، وقره، نارامی، ستاری.
فاسو ده یی: هیږه، ناشیتی، وهرم، ناسایش، بی خفمتی.
فاسؤک: سیږ.
فاسو ګه (کۆ): گرد، تپولک.
فاسؤګا: دیارګا، بمرچاو.
فاسؤن: (همورا.) ناسان.
فاسو ډینه: (پژ.) جمبا، سووانی، فده قیانه.
فاسیا: کمرتیکه له کمرته کانی زهوی، کورستانیش کمرتونه ناویږه.
فاسیلو: (هم، دهر، فه.) ناش، ناساو.
فاسیلوان: ناشوان.
فاسیلو فاسی: ناشی وولخی.
فاسیلو ډلی: ناسیار، بنالګل، ناسالګه، جوړه ګمه و یاریه که. چرخ و
فلهک، لملوک، ناش به تندروره.
فاسیایی: دانیشترانی ناسیا.
فاسید (باک.): ناری ګمزل و هملوایه، جوړه هملوایه که.
فاسیده (سؤز): کووکی.
فاسیږه (فه): نهمتیره.
فاسیو (نمده): پووشه، ګونګل، ګوسر مه، تهره، دهر، تمهره،
چورتم، چه پوکی پڑګار.
فاس: دوو بمر داس به هوی ناووه، که تۆپ و پهره که نهمور تیتیه به
تهورم له کونجوه له ناو (نی) یا تهموروه دتهدر به ګمران و
خوځواردنی تۆپ و بلؤسک سمر بمرده خولیتسه، دانویله ده کاته
نارد، (دهر، همورا، زن.) ناساو، (دهر.) ناسیار، شویتي هارپنی
دانویله و کرپه. — لیکرن: ناش لیکرن، ناش لی دروست کردن.
(باک.) نه، دهر.) چیتشت، شتو. (باک.) ناهار، شو، ده قاتی جیت و
کران.
فاسخه: میوه کونی پزیو.

ناشناخته: خړاو، داشاخه، خمرچ و باجتيکه له لايښ ميري يا ناغاوه لسمبر
 ناش دابنري، که له سالتېدا له خاوند ناش بستېنري. فراش، مزه، مزي
 ناشي. ده يا چنديه کي مزي ناشييه که ناشوران به ناردي يا به درلوی له
 باراش هپري دهستېنري.
ناشه به تهنووي: (نه). ناشه تهنووي، ناشه به تهنووي، پروانه:
 ناشه تهنووي. گمه په که.
ناشه تهنووي: ناشيکه نيکه وي وک تهنووي وايه به بمر و قسل
 دروستکري بونه وي، که به ناوتي کم بگري.
ناشه به تهنووي: (نه). ناشه به تهنووي، گمه په کي دو دهستېيه،
 دهستېه کيان به پته سمر بديده کوه دهپتن و يه کيکيشيان پاسيان دهکا
 دهسته کي ترش له دهره باده دهنه سمر کوليان تاتي ده کهن.
ناشناخته تهنووي: پروانه: ناشه تهنووي.
ناشيف (هورا): شپوروي، پرتشاني، (نه). ناشيف.
ناشيف (نه): شپوروي، پرتشاني.
ناشفان: پروانه: ناشوران.
ناشوران: ناشفان، (هورا). ناساوان، مروشه کان، نيشوران، قمراش،
 لوتنه، کريچ، کسيکه کاروباري ناش هلسووي پتي و باراشان لي
 بکات.
ناشوازي: ناشفاني.
ناشباز: (باک). چيشت لينمر، ناشجي، ناشباز. (باک). — ي: پيشه ي
 چيشت لينمران.
ناشبه تال: ناساو به تال، ناش دژله، ووتيه که ناشوران به دهنگي بمرز
 ده پلي له کاتيکيدا، که ناشه کي داني ناميتي تا باراشي بوبين.
ناشېگير: تالانکردني ناش له لايښ جمرده.
ناشېوونهوه: ناکو کي وړي لنيوانيتدا لابرډن.
ناشهز: شپيرکمر، چيشت لينمر، ناشجي، ناشباز. — ي: پروانه:
 ناشبازي.
ناشهزخانه: چيشتخانه.
ناشنا: ژير، کوک، پتک هاتو، تمبا، پتک هاتو، پتک کمو توو. —
 بوونهوه: پتک کمو تنوه، پتک هاتنوه، پتک کمو تنوه وي دو يا چند
 کسان له دوای ناکو کييان. — کردنوه: پتک هيتانهوه، کوک و تمبا
 کردنوه، يک خستنوه وي دو کس يا چند کسان دوای ناکو کييان.
ناشتي: تمباي، پتکي وپتکي، دهنگ، کوکي، پتکي و دښتايه تي،
 سازان، هاشتي.
ناشتيخووازي: ناشتي پمرست. — ي: ناشتي پمرستي.
ناشتيني: ناشيتي.
ناشجي: ناشپز، چيشت لينمر.
ناشچيتي: ناشبازي، پيشه ي چيشت لينمران.
ناش چيکون: بيرازي ناشي.
ناشناخته: چيشتخانه، ناشگه.
ناشنار: شوار، ده قاقدار، شيدار، ناهاردرياک.
ناشنو: پروانه: ناش به تال.

ناشنو: ناش به تال، ناسياو چوله.
ناشمه: ناسرمه. هيشرمه، ته کلتو، غمزين.
ناشونه: شپور، پرتشان.
ناشفان: ناشوراني.
ناشفاني: (باک). ناشوراني.
ناشقوت: (باک). — بي تين، لاوازي، نزيکي نمخوشي.
ناشک: (باک). — چيکلده ندي مري و هممو جوړه زيندوازيکيه. ناش
 به لان (ک) نيشانه ي چيکه کردنوه په.
ناشکار: پروانه: ناشکرا.
ناشکرا: (باک). — کرن: ناشکرا. — کرن: ناشکرا کردن.
ناشکار: ديار، ديار کمو توو، ناقتاي، شتيار، پوهند، ناشکار، بمردهز،
 خواني، نمشکمره، باپه باي، بي پيچ و پنا، پمرت، پهيدا. — بوون:
 دهرکوت، قيترين. — کردن: (هورا). ناشکر کرده ي، دهرخست،
 قمرانندن، پمرده لسمبر لابرډن، درکانندن، قيترانندن، قه پچمرانندن.
ناشکړين: کړيني ناشي.
ناشکړي: بمرچاوي، شتياري. به: — به بي پيچ و پنا و شاردنوه.
ناشگه پان: نيش به ناش کردن.
ناشگه (کو): ناشخانه، چيشتخانه.
ناشگه پان: وشتاي ناشي، کسيکي ناشي په نيو بيني، به کسيکيش
 ده پتن، که بتواني نيشي خوي هلسووي پتي.
ناشگيل: ناشوران. نندازه پتي که له نار، که ناشي بي بگري.
ناشاست: دژکولي، دژخوا.
ناش منالگه: چيشته قوله. گون نگاهي.
ناشنا: کارناشنا، کارزان، دوست، پوشنا، ناسياو، ناسراو، ناسيار،
 دژس، دژست، برادر، شارهزا، نامناس. — بوون: شارهزا يا دژست بوون.
 — کردن: شارهزا يا کردنه دژست.
ناشناهوه: ناش دامبرانندن و خسته گري.
ناشناس: (باک). ناشنا.
ناشنو پوشتا: نمر کسانه په، که تيکه لاويان له گمل هبي.
ناشنپانه: دژستانه.
ناشنپايي: دژستايه تي، برادره رايه تي، ناسياوي، شناسي، تيکه ملي.
 شارهزايي، زانباري، سمر لي دهرچون.
ناشنپي: دژستي، ناسياري، دهنگ، شارهزايي.
ناشو: (باک). — پشپوي. (نمرده). کيم، هورا، چلک، پشپوي، شپوروي.
ناشو: چلک، چلکن، پيس و پوخل.
ناشوستا: وشتاي ناشي، وشتاي نانهوي ناش.
ناشوستايي: وشتايه تي ناشي.
ناشوب: شمر و کيشه، هورا، پشپوي.
ناشوب پاشو: (باد). — خوني پر و پوچ.
ناشوويکي: شمر و کيشه و پشپوي هلايسان.
ناشوويکيگېډان: شمر و کيشه نانهوه.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋى سارد، ئاۋى تىزىۋ.

ئىشلىتىلىشى (باک): سىرگە.

ئىشلىتىلىشى: چىرمى ئاۋال ئىتەر، كىرۋ.

ئىشلىتىلىشى: ئاۋى پەش. پىروپارىكى پەشە لە نىسبىنى.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋەندىكىمە.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋەدان كىرەمە.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋەنىيا. ئاۋەدانى.

ئىشلىتىلىشى: (باک)، ئاۋەدانى، ئاۋامى. (باک). — ي كار: ئاۋەندىكار، بىننا.

ئىشلىتىلىشى: (باک). دەرىدەر، لاپى.

ئىشلىتىلىشى (باک): حموز.

ئىشلىتىلىشى: ئاۋى بارانە، گۈلچىكە، كە بارانە ئاۋى تىدا كۆيىتمە.

ئىشلىتىلىشى (باک): پىياز، شەلى پىياز.

ئىشلىتىلىشى (باک): پىياز، شەلى پىياز.

ئىشلىتىلىشى (باک): بىند.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋ تى گەپ، بۆمەرى دارىك بەكار دەپرى، كە بىتە سىرۋىكارى گەپشەن.

ئىشلىتىلىشى: ئاۋ تى ۋەردان.

ئىشلىتىلىشى (باک): جۈگەلى خىزدار، ئاۋىكىشە لەسەرەخۇ پىرات.

ئىشلىتىلىشى: (باک). جۈرۋە دارىكە. ھەردا، تال، داۋ. ئاۋدا ئاۋدا: ھەردا ھەردا.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋدار. جۈرۋە دارىكىشە. خۇش ۋە تەم.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋدارى.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋدان.

ئىشلىتىلىشى: سەتلى، دەفرى ئاۋ.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋدار.

ئىشلىتىلىشى: داۋ، ھەردا، تال.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋدەست.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋدەست.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋدەستخانى.

ئىشلىتىلىشى: ئاۋدەت، ئاۋى زار.

ئىشلىتىلىشى: پىرانە: ئاۋدەرگە.

ئىشلىتىلىشى (باک): شۆرباۋى بى تام، شۆرباۋى، ئاۋى مېۋە ۋە ئىتەر.

ئىشلىتىلىشى: لىك، ئاۋى زار.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋدەر. — ي: ئاۋدەرى.

ئىشلىتىلىشى (باک): تۆلە، سزاساندىن.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋور، ئاگر.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋەرەت، پىرەك.

ئىشلىتىلىشى: ھەرداز.

ئىشلىتىلىشى (باک): يىز. : داھىنەر، لە نوپۇرە ھېتەندى.

ئىشلىتىلىشى (باک): يىز. : داھىنەر، لە نوپۇرە ھېتەندى.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋدەر.

ئىشلىتىلىشى: دەستار پۇندىن، چۈرە سىراۋى.

ئىشلىتىلىشى (زا): ئاۋرېش.

ئىشلىتىلىشى (باک): پاشماۋى ئاۋىكىشە دوۋى خورادەندە ۋە لەناۋ

بەرداخىدا دەمىنىيەتمە.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋرېۋ.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋرېۋىر.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋرېۋدار، ئاۋرېۋمەند. (باک). — ي: ئاۋرېۋدارى.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋرېۋمەند. (باک). — ي: ئاۋرېۋمەندى.

ئىشلىتىلىشى: ئاۋرېۋتن.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋرېۋ، ئاۋىكە سىر نىشېۋى. سىراۋ، ئەدەبىخانى، ئاۋدەستخانى.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋرېۋ، شۋىتىكە ئاۋى لەسەر پانەستى ۋە لىتېرى.

ئىشلىتىلىشى (باک): گىلاس. كىشە ئاۋىكە لەنپۇر لەشى پىاۋىدا پەيدا دەپى.

ئىشلىتىلىشى (باک): نەخۇشى ئاۋرېۋ.

ئىشلىتىلىشى (زا): چىتىكە يا قەسەپكە دەرەك بىكات.

ئىشلىتىلىشى: ئاۋرېۋونە، ئاۋرېۋ، دوگمە پىشتىندىيە.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋرېۋ، زانا.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋرېۋ.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋرېۋ.

ئىشلىتىلىشى (باک): حموز.

ئىشلىتىلىشى (باک): كانىيەكە لە بەھارەندە بىتەقەت ۋە لە ھاۋىنەندە ۋەشكى بىكات.

ئىشلىتىلىشى (زا): كانىيەكە، كە ھەر لە بەھارەندە بىتەتمە.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋرېۋونە، ئاۋرېۋ پىشتىندى. مامىك، قەۋسەلە،

لۆتەر، مەتەلە، ھەتەل، ھەلپىن. — ي: مامىك، قەۋسەلە.

ئىشلىتىلىشى (باک): مەلەۋان.

ئىشلىتىلىشى: مەلەۋانى.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋرېۋ. زىگەر، تۆلدەر.

ئىشلىتىلىشى: سارد، سىرۋاۋ بۆ فېتىكى ۋە ھى ئاۋى.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋساندىن.

ئىشلىتىلىشى (باک): شۆرباۋى سىرى.

ئىشلىتىلىشى (باک): شۆرباۋى سىرى.

ئىشلىتىلىشى (باک): تىگەپشەن. ئاۋرېۋون.

ئىشلىتىلىشى (باک): ئاۋىكە پاش شۋىشتى قاپ ۋە قاچاخان دەمىنىيەتمە.

ئىشلىتىلىشى (باک): خورادەنىكە لە پۇن ۋە ئاۋ ۋە خورۋى دەرۋىست دەكرى ۋە خورادەمەنى ھەزارانە.

ئىشلىتىلىشى (باک): جۈگەلى زىخدار، ئاۋىكە لى تىدەپى.

شاهوودی (باک.): هملپهرین، دیلاته، جووره هملپهرینیکه.

شاهوودی: (هسو.) هسوچا، نیلهقه، (باک.) شمبور، دهمسته، گاسن، دهنده، سمرمژانکه و هسوچا، چند پارچه مراژیکه لئناو کمرهستی جو تیداوه کوو: دهمسته، گاسن، دهنده، سمرمژانکه، هسوچا.

شاهوژا: پسمام، (باک.) پرمام، هاپوژا، ساموژا، کوپ یا کچی مام، کوپاپ، دوقام.

شاهوژا: کوپ یا کچی ناموژایه، مندالی مندالی مام.

شاهوژ: دلدهره، بهخیرکمره، پندداده، ناموژکاری، پند.

شاهوژای: ناموژکاری، پند.

شاهوژگا: فیرگه، پندگه.

شاهوژگار: رامشگر، موژیار، بمردهک، پندداده، ناموژیار، موژیار، ناموژار.

شاهوژکاری: پندداده، بمریه کیکدها تن و پتی باش نیشاندان، شیرت، پند، داباش، ناموژکاری، ناموژاری، موژیار، گور، موژیار، ناموژی، بهخیرکردن، لاوانده، بمر پوشتن، به سمر داهاتن، پتی باش نیشاندان.

شاهوژکاری کردن: موژیار کردن، لاوانده.

شاهوژن: زغام، ساموژن، زنی مام، هاپوژن، ناپوژن.

شاهوژیار: ناموژگار.

شاهوژیاری: ناموژکاری، موژیار، موژیار، موچ.

شاهووشو: هاموشو، هاتوچو، تیکه لاری.

شاهو (هسوا.): هاتن، هویتی ماست و پهنیر و نیتر: بوقو کسانه، (نمره.) له نامان الله کور تکراره توره.

شاهیان (هسو.): هویتی ماست و پهنیر و نیتر، نامیژن، فریشک.

شاهیتکه (هسوا، هم، جا.): تیکه لاره. — بیون: تیکه لاره بیون. — کردن: تیکه لاره کردن.

شاهیتکه: پروانه، نامیتدی.

شاهیتدی: شاریکی کورده له بادیاندا کورتوته ژووروی موسلی، که دهلین ناری عمادییه و درو و هملیه چونکو له بنچینه له مادی میدیا وهرگیراوه.

شاهیتون (نمره.): هویتی پهنیر و ماست.

شاهیتون: تیکه لاردنی کهمیک له جتی باش له گمل چتیکس تربو باشکردنی وهر کوو دهلین نم ناره جویه نامیژن تیک ناردی گملی لی بده، فریشک، هویتی پهنیری، نامیان.

شاهیتون: همبیز، باوهش، همبیز، (هسوا.) واروشه، تملیک، هامیژ. — تی وهر هیتا: له باوهش گرتن. له — کردن: همبیز کردن.

شاهیتونی (هسوا.): هاتن بوقه لی نیترینو میتینانه. هاتون.

شاه (بار.): دهنه، (باک.) یا، یان، (موک.) نامرازی گله، ییت، یین، نینه وهر کوو دار بوقه لداران، کاره، کاران، شاره، شاران. (نمره.) دهم، کات، پوژگار، ناز، نهدا، شیرینی، نازداری.

شاهشایی: له خوریتی، به ناشایی مانوه له بهیانیه تانیه وریه.

شاهم (نمره.): نندام.

شاهه (هسوامی کتون.): من، نمن، نمز. (ژاوه، هسوا.) هوره، نمره (بوقور)، (عیراق) چسوار فلسه. نامرازی وچووانده به دوای ناوانوه دهنوس، وهر کوو: شیرانه واته وهر ک شیران، پیوانه، واته وهر ک پیوان. نامرازی دانه پالپشته وهر کوو مانگانه، پوژانه، دووانه، شمرانه، یینگانه.

شاههت: (باک.) تو وهری نمیسونه.

شاههشا: نمره یان.

شاههنه (هسوا.): هوره تا، هوره تانی: بوقور دورترین.

شاهههی (باد.): دهمستور، وودم، پیدان، وورمی.

شاههتب: ناری شاریکی کوردستانه کورتوتسه لای رورواوی کلسی (عیدتاب) یی ده لیتن.

شاههتی توووس: ناریکی کونینه خاکی ههکارییه.

شاهه (باک.): نامرازیکی کرداری تیپهر، وهر کوو منی ههژاند، من ههژاند.

شاههمن: پروانه: به قستی.

شاههکو (جز، بوتا.): یا، یان، نان، واته، یانی.

شاههک (باک.): چت.

شاههکو (باک.): یانی، دهنه، نیتر، نییدی.

شاههکو (باک.): هاوا، هاوشان، همبیر، هاوپی.

شاه و نوون: نازونوز، نازو نیمناز، نازوگه، شیرینی، دلبری.

شاه و فین: نازو نیمناز، نازوگه، شیرینی، نازونوز، دلبری.

شاهه (باک.): نمره دهمی، له سمره خوقه لیتن: — وهره: نمره دهمی وهره، له سمره خوقه وهره، سووک وهره.

شاهه (هسوا.): بوقه لی نریکه: نهمانه.

شاهه (باد.): نیچاوان، (باک.) نییدی، دهنه، نهدی، (هسوا.) نهمه: بوقه یه کیکی میتینو نریکه.

شاههک (نمره.): نانیشک.

شاههسون: گول وهری نمیسونه.

شاههشا (هسوا.): نمران.

شاههشک (موک.): فده. بهله چق، قوونایشک، قینگانیسک، قورونه نیشک، (هسوا.) همره زنی، بلهمرک، (خانه.) بلهمرک، (دزه.) همنیشک، (باک.) باد. نهنیزک، جومگه یه که له تیوانی باسک و قوژدا.

شاههشک (موک.): پهره دی پیتشه رگانه دی حوشه یه جا له چوارچیه گیرایی یا نا له کاتی پیوستدا داهه نری و لادهبری و یا هملده دریتوره و داهه دریتوره. دارتکی دو پله به خوانکه وهره دهمستری پیتی ناشی به ناودا دهوات، به بمر و نمرکردنوهی پیه که نوریس بمرزوزم دهیتوره، لولمو گونجی کواندهار که بوقه سمر سوچ به کار دینری.

شاههله (زن.): نمران.

شاهین (باک.): هیتان، نینان، بمرهیتان. — جی: بهجی هیتان. — ههش: ویکه پیتان.

شلو: (باک.) ثا، (همورا.) ناوی، یاو. ناوپران: چکان، چک بیون، چکیان. — خوار: هینانه خوار. — دان: ناقدان. — دار: بشاور، تهر، پاراو. — قه: هینانموره. له ناوی (ناوستانا) کورتکراوه تموره بۆ لژگهی سمرچاوه کانی ناو شم فمرهنگه. — یراوه ستاو: کاما، ناخاکمر. — وهوا: ثا، وهوا، ناوی ږوو، ناږوو، ناوی جوانی و مهربانیتي، ناوی سارد: چه بیگ، چپاو، چپو، ږچپاو، ناوی تمزیو، ناوی سوویر: شوږاو، ناوی گرم، ناوی شیلوگرم: ناوی شیره تیتن، به ناو: ناودار، بوونه ناو: شمزمزار بیون. تۆوی گیانداري نیرینمو مینینه، مهنی. — ی تری و همنارو نیشتر: شیر، شیلو. بدلئ، نا، ناری، ندری.

شلاو: ناوان، شلوه دان، مالشان ناو: واته مالشان شلوه دان بی، شمها، بمرجووره، وهتو، وهسان، شلواو، وهرگه، بمرچشنه، وهک نمودی، وا، وهک هۆدی، شلوه هه، وهها، وهنی، وهسا، هۆتو، ولو، هۆسا، چورنمو، بمرشویه، بمرپهنگه. بزر، گوم، لمبرچاوان وون، نیشستگ: کابرا لمر کرده ناو: بوو: پییدا تپیمری و لمبرچاوان بزر بوو، مانگ و ږۆژ لمر که لمرویی شلوا بیون: له که لمرویی تپیمری و بزر بیون، ناخابون، پنهانیانگرت. — کردن: لمبر چاوان بزر کردن.

شلوا بیون: نمدیرو بزر بیونی گیان لمبر و مانگ و ږۆژ، ناخابون.

شلوا بیومو جیباري (همورا.): ناوابیونی خۆر.

شلوات: همرا، گام، نیاز، دلخووا، داخووا، نارمزو، هیوا، هیقی، (زن.) شاهخت. — ی دل: چتیکه که هیواداری بکری: دارا به شلواتی خۆی گهیش.

شلواته خووا: ناواتوا، هیوادار، نارمزو مهنند.

شلواتخووا: هیواو نو میزد کردن.

شلوات ویز (همورا.): ناواته خووا.

شلواتی: کمسیکه، که زۆر به شلواتی چتیکمه بی، مندالیکه، که ناواته خووازی باوک و دایکی بی.

شلوار (باک.): هملوا له دوشاو و ناردی زۆر تونده ووشک ده کړتیموره بۆ زستانه هملده گیرئ. (نمرده.) ناودار. تمنبل، سست.

شلواره: همزه گمر، چمرخچی، سرگوم، پههنده، نواره، دهریمده، هملوده، هملته، نمردال، ههتره، ههتله، پیتال، همزه گهرد، تارومار، پاتوول، گمرانو، سمرگمردان، لی قومماو، ناپۆره، ویتل، گاف قملیش، ناقمرئ، نارهکی، هیولهک، گومرا، تهر، تونا. ویلان. نیوی نیرینه. جومهر و پهواقی چتی. (باد.) به پهلوه کی کمیک شل و تهر ده لیتن، که له ناردو ږون ده کړئ. — بیون: همله بیون، هملوده بیون. — کردن: سمرگمردان کردن، دهریمده کردن.

شلواری: دهریمده ری، هملوده ای، همزه گمردی، سمرگمردانی.

شلواته: چتی دهر بر او، هملو ږیردلو.

شلواتن (باک.): هملو ږاردن، جوایم زکردنموره.

شلواخانه: شویتیکه، که چاپچی ناوماال چاو و قاوه تیا لی نمنئ.

شلواری: کمرهستی قاوه و چایه. کابهبار، له شویتیکمه بیری بۆ شویتیکه تر.

شلوا: هۆره، دهنگ، گوزانی، دهنگی خوش و بمرز. نمزم، نرمی موسیقا، نمرا. نیوی ناهره تانه.

شلوازه: چریکه، کازکازه، دهنگی خوش، دهنگی خوشی دهنگ خوشانه. دهنگ و باس: — یتیک داکو توه که لممولا تمنها دهبی زمانی کوردی بخوینئ. ناوو ناوبانگ.

شلوازه خووان: دهنگ خوش، شلوازه خوین.

شلوازه خوونی: دهنگ خوشی، شلوازه خوینتی.

شلوازه خوین: شلوازه خووان، دهنگ خوش. — ی: شلوازه خووانی، دهنگ خوشی.

شلوازه کړن: بانگ کردن به بمرزی.

شلوازه ک: زراو، شلوازه ک بووه واتا دهنگی زراو و باریک بووه.

شلوازی بولبول: دهنگی بولبول.

شلوازی مهل: دهنگی بالنده و پهلوه ران.

شلوازی (نمرده.): کمسیکه چاوی له مۆلق وهستا بی، یا نبللق بووی، چۆل و هۆل، به تال.

شلوا هکده موه: خانویمه دروستکردنموره له دتیه کی ویران و مری تیډا ږوان.

شلوال (موک.): گیایه که. برادر، هارپی. (باک.) براک، هارزی، ناورز، هواتمین، هالال، برادر، دهسته برا، (باک.) هوال، ناول، هارل، (بابا.) هارپی.

شلواته: برادرانه، هارپیانه.

شلواتی: برادره ریته، هالایه تی، دهستبرایه تی.

شلواتان: مندالان، ږدان، پسدان، ناقلدانگ.

شلواتوا: (دهر.) هامزوا، هارزوا، ههشا لرازا، ههقلنگ.

شلواتکراس: شلواتکراس، (دهر.) ناره لدامان، ههفالکراس، (باک.) سمرکاپ، له ږوی شلواتموره له جیانی دهریتی ناهرهت به کار دهبری.

شلواتندان: هارال مندل.

شلو نامینه دنی چهما (همورا.): ناو داهاتی چاو.

شلوان: (باک.) تهرپش، نهیتن (بۆ مړو)، نهیتن گیر، یانی گرا (بۆ سگ)، بی بهخت، بدغهک، ناپاک. (همورا.) هارونگ، ناورونگ، ناورن، چتی درشتی تیډا ده کورتی و دهاپری. ناوا، ناهدان.

شلواته: مزاش. کړتی ناو.

شلواته: هوانته، به فیږ، به خویایی.

شلواته چي: هوانته چي، کمسیکه چتی مرموم بخووا یا بیبا به فیږو به خویایی.

شلواتی (باک.): تهرپشی، ناپاک، بی بهختی، بدغهکی. شلواتی، ناوایی.

شلواتی: جووره کمه بیکی مندالانه کور و کچ پیکمه شمه شلواتی ده کمن.

شلواوکه (باک.): تیزه جاپ، تیزه زاروک، شایانی قشمیری، قهقی، قسه زۆر کمری چمنه درژ.

شلووی: تیکم به ناو، تهر.

شلواتکراس

نلوی: ناره دانى، دى، لادى، دهگا، گوند، شار. مال ناوالی: مال ناوالی له کاتى رزىشتنیدا به کار دهرې، که بلنى مالوا له وه لاندې پیتی ده لیس به خیرى، (باک.) بوچشنه، بوچوره.

نلوه چور: چور انموى ناو له چتیکى تمردا، ناوچوربون، واتا نمانى چورې ناوه.

نلوه خان (موک.): میزدان، تمه که یه کی گچکه یه بۆ میز، بهمن لوله ی بلوترى لانکانه وه لاندې دهرې.

نلوه رخت (زن.): ناوت.

نلوه خوره: سورینچک، پوی سمرکانى، نمر ناوه یه که له لمبوزى وولاخ ده تکیته ناو ناره له کاتى ناو خورانه وه. د. کملوریکه له نیتوه پاستى داراندا ناو پيدا ده خورانه وه. تاس، کاسه، ياده، يادى، قاپ، بمر داخ، پيالنه يا قايى ناو خورانه وه، (بار.) ترکال، (باک.) پینف، خورارووفک.

نلوه دین: ناوا، ناوا، جیگا یه که چول نمې. — بون: ناقابرون. — کردن: ناقاکرن. نا: چول، چول و هؤل.

نلوه دینکمر: ناقاکمر، ناواکار.

نلوه دینى: ناوالی، ناقاهى، ناقانى.

نلوه دین: ناودز، تمشنه. — بون: تمشنه بون. — کردن: تمشنه دار کردن. — ی: تمشنه یی.

نلوه (همر.) : پروانه: ناوه په.

نلوه: (موک.) هوش، ژیرى، باوه، دلنیاى، (همر.) ناخوپ.

نلوه: داوه، ساره، ساره.

نلوه (همر.) : ناوه، ناخوپ.

نلوه دینش هینانه وه: بۆ کسک به کار دهرې، که همیشه همر دنگراسى ناخوش و شوم و پر نه گبه تى پیتی.

نلوه دین: شویتى ناومزى.

نلوه پوز: (همر.) ناوپز، (دهر.) ناوه پوز، جۆگله یه که له مالیتدا، که باران و چلکاوی پيدا ده چته دهره، دهره.

نلوه پوزگه: پروانه: ناوه پوز.

نلوه پوز: پهر پوز، پوز بونى سمر پوزى ناوال و بالندانى سمر پوز له تروک و خورى به پوزى ناو گهرمه وه. — کران: پرچکین، خاوتنکرانه وه. — کردن: دارن، پیننه، پهر تاندن، پرچکاندن، پهر پوزتکردن، خاوتن کردنه، پاک کردنه، پهر پوز لیکرندنه.

نلوه پوزگه: ناو پوزگه.

نلوه پوزى (دهر.): دهره بندى.

نلوه پوز: شویتنیکه لیتمى، که ناوه پوزى شویتنیکى تری پيدا بپوات، ناوپزگه.

نلوه پوز (خ.): کریکه له کوزوک دروست کرابى، جووره جاوتیکى سپى تابه تیه.

نلوه پوز: جاوى داخداخ و ختخت. — کردن: جاوى داخداخ دروست کردن.

نلوه: ناومزى، زوى، زونگ.

نلوه زى: نافر، بریتیکه ناوى بدزى و نمتورې. زهویه که ناوى لى بزتمه، زهویه که ناوى تیگمراپى.

نلوه زیان: خناسین، تمسنى خناسین.

نلوه زین: ناوپز، زپز، نافر.

نلوه زینه: ناوشکینه، کله که، شویتى داشکاندن ناو له جۆگاندا.

نلوه زین: زپز، نافر.

نلوه زینه: کله بمریکه که له پشت ناشیدا ناوى لى ده شکینى، کاتیکى بیانمى ناش بنوتن.

نلوه زین: کالو پوزاکى هملگمراوه، بمر وازى، وهرگپراو، وهرگپلاو، بمر واز، وازى، تمرسه، هۆکدار، شازى، هملگمراوه، (دهر.) هملگمردیو، (خو.) قله وازى، هملگمراو، پیتچوانه، بمر وازو، پاشپوزى، چمراشه. — بون: هملگمراوه ی پوزاک و نیت، وهرچمرخان، وهرگپران. — کردنه: هملگمراوه، وهرگپران.

نلوه زین: پروانه: ناوه زو.

نلوه زین (روژ.): ننگرچک.

نلوه زین: نرپیستیه زور له ناوتدا مایتمه وه. به مری بى شمرم و پرودامالرویش ده گزى.

نلوه زین: بمر یا داریکه، که ناو سوویتمیه، پینه ی پتلوریکیه سووا بیتمه و لوس بووى. چه قهسو، بیتشم و پرودامالرو و نیت.

نلوه زین: قسر.

نلوه زین: فیه قیانه و سوزانى کراسه.

نلوه زین: پروانه: ناوه زینه.

نلوه زین (کوز.): لیتومان، ناخوشى، ناوى به کوز.

نلوه زین (جا، سل، شار.): ناواره، دهره دهر بۆ ناوالیک به کار دهرې هتیره و گوی کوره بووى و کومبیتته لاره، چتى ناوى، تهر، پرتار، پهران. — بون: ناوه کی کمرتن.

نلوه زین: ناواره و هتیره بون له شویتى خوی.

نلوه زین: قهرن، قعدان، گوشاد کردنه، واکرندنه.

نلوه زین: هاوادم.

نلوه زین: نهمیه که دهرى به شوان بمرانه به هینانه وه کار و بمرخى ساوا له چپاوه بۆ خاوهنى.

نلوه زین: گلاو، پیس. — بون: گلاو بون. — کردن: گلاکردن، حمرت جارن به ناو و گل شویتن.

نلوه زین: کراوه، سمرناوه، به تاک، (که.) سمره تاک، (دهر.) کراوه، بش، والا، قالا، وه تاک، سمرنه پوزشراو، داچه قار. — بون: بش بونمه (تمنه بۆ زاره)، داچه قاندن، کرانه وه. — کردنه: (بۆ زار) بش کردنه، کردنه، داچه قاندن.

نلوه زین: قاقمزی ووشک کمره، کاغزیکى تمکیشه چتى تیه ده پیتچرى.

نلوه زین: پروانه: ناوالکراس.

نلوه زین: پروانه: ناوالزو.

نلوه زین: پروانه: ناوالکراس.

شاه‌نورس: شاه‌نورس، دارتکی پشه مؤدنه و چستی دیکه‌ی لی دروستده‌کری.

شاه‌نورس: نمونده، نمندازه‌ی چتیکه.

شاه‌نورس: ده‌غل و زهوی بمر او، زهویه‌که بمر او بی، په‌پسته، ناهانی، کۆله‌بست، کۆله‌بمس، (همو.) په‌باس، بمر او، پاراو، زهوی کشتوکالیکه ووشکه وهرده‌نمی. ده‌غل‌یکه پیش پله‌ی چاندرا بی. زپمندال.

شاه‌نورس: شاه‌نورس، شاه‌نورس (بۆ تروکه) واتا چورنیکه گه‌پانه‌ی نمبی و لئناوچی.

شاه‌نورس: (همورا.) پاری سمرکانی بۆ کوپ کوپ و کمر.

شاه‌نورس: (همورا.) ناوی چاو.

شاه‌نورس: هاریاب.

شاه‌نورس: بنه، بنه بنگه، بندی ناوی، جۆگه‌ی ناسن، جۆگه‌یه‌که وه‌کوو پرد بسمر جیگای قوول و نرمدا ناوی پیتدا ده‌په‌پتنمه. جۆگه‌یه‌کی گهره‌یه له پۆزای شاری سلیمان. ده‌لاک‌ه‌ی همنگ، مه‌یه و گهره‌ی همنگ‌نیه‌که همنگان له گولانی وهرده‌گرن.

شاه‌نورس: مملوران.

شاه‌نورس: مملوانی.

شاه‌نورس: به‌وانه: ناو و ناو چوون.

شاه‌نورس: قوبو‌ل‌یکه‌ی تهرورپه‌که زۆر لاسر ناگر نماییتمه.

شاه‌نورس: ده‌سته میتش همنگ‌نیه‌که کیتییه که دوای ناو خوارده‌نمه راست بۆ هیلاته‌ی خویان ده‌فین، پاوکران و مشورتیان ده‌کمر و بمر چمشنه‌ی هیلاته‌که‌یان ده‌دۆزومه، گۆیا همنگ‌کان ناوی بۆ هیلاته‌که‌یان ده‌بمن و لاندانه جیگای دی. کسمیک‌یه‌که که ناو به‌گۆزه و ده‌فر له شوو‌نیکه‌مه بۆ شوو‌نیکه‌ی تربیات.

شاه‌نورس: ناوی بندا.

شاه‌نورس: کسمیکه‌ی ناوی بندا و ده‌دیکه‌ی لئناو زگدا کۆده‌پیتمه ده‌یکوژی. بۆ نهم ده‌رده ناوی جۆزور باشه، چای گولی پنگی چاک ده‌کاتمه.

شاه‌نورس: نمخوشی و ده‌دیکه‌ی له نیولمش و زگدا کۆده‌پیتمه، ناوی جۆزور چای گولی پنگی چاک ده‌کاتمه.

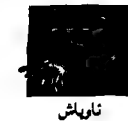
شاه‌نورس: نمرجیه‌یه له جۆگدا که ناوی لی بشکی و به‌پیتمه، بندا. ده‌دیکه‌ی لمر زۆر ناوی سارد خوارده‌نمه له زستاناندا تروشی نا‌الان ده‌بی و کوتوپ ده‌یکوژی.

شاه‌نورس: تارانمه، تاریمانمه، بۆ به‌فر و سه‌هۆل وکانان به‌کارده‌بی. تهریق بو‌نومه، شهرمه‌زاربوون.

شاه‌نورس: مرازی ناویرژین، ناویرژین، ناویرژین، (همورا.) ناویرژین، (باد.) ناویرژین. کسمیکه‌ی ناویرژینی بکات.

شاه‌نورس: ناویرژینی، ناویرژینی.

شاه‌نورس: (نمرده.) ده‌فریکه چتی شلی بی ده‌پالتیوری، کمرگیر، کمرگیر. **شاه‌نورس:** پووازیکه ده‌خرتنه پال کونجی ناشمه بۆ نومه‌ی راستموخ‌ناوه‌که له ناوه‌ی پستی پهره‌که بدات و بیسو‌پیتی. (ده‌ر.) کاتیکه ده‌غل شیریه تیده تمزی ده‌لین ناو پهر بویه. پهرمه‌ندنی زامه به‌هۆی برینی کۆنومه. (کۆ.) ناودانیکی سسوی شیناییه. نمخوشی‌یکه نا‌الانه به‌هۆی خوارده‌نمه‌ی ناوی سارد و سه‌هۆلای له زستاناندا. ناویرژین.

ناویرژین

شاه‌نورس: ناویرژین، (نه.) ناویرژین، — کردن: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: به‌وانه: ناویرژانیدن.

شاه‌نورس: (همورا.) ناویرژانیدن.

شاه‌نورس: (نه.) تهنه‌که‌یه‌که ناویرژینی پیتده کری، ناویرژین، ناویرژینی. — کردن: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناوی تال و سسوی که بلین: ناوی تال و سسوی خوارده‌نمه، واتا نازار و په‌نجی کیشاره.

شاه‌نورس: ناوی زپری.

شاه‌نورس: ناویرژین: ناویرژین، (نه.) تهنه‌که‌یه‌که ناویرژینی پیتده کری، ناویرژین، ناویرژینی. — کردن: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناوی جۆ، بیر، میزه.

شاه‌نورس: زاخاوی چاودان به‌تاما شاکردنی ناسره‌تیکه بیتگانه، سمرنجان.

شاه‌نورس: مبعس له ترساندن.

شاه‌نورس: ناویرژین: ناویرژین، (نه.) تهنه‌که‌یه‌که ناویرژینی پیتده کری، ناویرژین، ناویرژینی. — کردن: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناویرژین: ناویرژین، (نه.) تهنه‌که‌یه‌که ناویرژینی پیتده کری، ناویرژین، ناویرژینی. — کردن: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناویرژین: ناویرژین، (نه.) تهنه‌که‌یه‌که ناویرژینی پیتده کری، ناویرژین، ناویرژینی. — کردن: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناویرژین: ناویرژین، (نه.) تهنه‌که‌یه‌که ناویرژینی پیتده کری، ناویرژین، ناویرژینی. — کردن: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناویرژین: ناویرژین، (نه.) تهنه‌که‌یه‌که ناویرژینی پیتده کری، ناویرژین، ناویرژینی. — کردن: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناویرژین: ناویرژین، (نه.) تهنه‌که‌یه‌که ناویرژینی پیتده کری، ناویرژین، ناویرژینی. — کردن: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناویرژین: ناویرژین، (نه.) تهنه‌که‌یه‌که ناویرژینی پیتده کری، ناویرژین، ناویرژینی. — کردن: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناویرژین: ناویرژین، (نه.) تهنه‌که‌یه‌که ناویرژینی پیتده کری، ناویرژین، ناویرژینی. — کردن: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناویرژین: ناویرژین، (نه.) تهنه‌که‌یه‌که ناویرژینی پیتده کری، ناویرژین، ناویرژینی. — کردن: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناویرژین: ناویرژین، (نه.) تهنه‌که‌یه‌که ناویرژینی پیتده کری، ناویرژین، ناویرژینی. — کردن: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناویرژین: ناویرژین، (نه.) تهنه‌که‌یه‌که ناویرژینی پیتده کری، ناویرژین، ناویرژینی. — کردن: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناویرژین: ناویرژین، (نه.) تهنه‌که‌یه‌که ناویرژینی پیتده کری، ناویرژین، ناویرژینی. — کردن: ناویرژین کردن.

شاه‌نورس: ناویرژین: ناویرژین، (نه.) تهنه‌که‌یه‌که ناویرژینی پیتده کری، ناویرژین، ناویرژینی. — کردن: ناویرژین کردن.

شوداشت: ناردان، ناردیری، ناریاری، نافدان، ناریاری. کړندسره ی ناردیری.

شودسان: پوښاکي شوی تا سمر پیتیان.

شودان: ناردانی شیناوه ردي، نارداشت، وولاخ و ناوال ناردان، ناریاری، ناردانی تیغ و کانا و پولا. ناره دان، ناردان، دسا.

شودانسه: تیغی سوربووه خسته ناو تا په قبی و برشت پهیدا بکات.

شودانی: ناره دانی، ناوی.

شودن: ناردیر.

شودندان: پارزین له گزه کوهی تازه.

شودس: پروانه نودهست.

شودست: پیتساو، کنشت، نافدهست، کهیل، چشمه، نودهستخانه، نافیز، نافیز، ناوخانه، کنار ناو.

شودستخانه: نودهست، پیتساو، کنشت، نافدهست، کهیل، چشمه، نافیز، نافیز، نودهستخانه.

شودستخانه: نودهستخانه.

شودل: نیری نیرینه.

شودم: هاردم، لیک، ناوی زار.

شودنگ: ناوال، هوال، برادر، کسکه دنگت بیگاتی بؤ گفتگو له گم کردن.

شودنگی: ناوالی، برادره رایتی، هاردمی.

شودگ: گم، چمبل، ده لاث، کند، کوریان، شیو، خپ، نافدیکه، جیگاهه که ناو دپیتتی. خنده کیکه ناو دپیتتی.

شودکه: پروانه نارد. شویتیکه ناو دپاندیتتی و ناریشی تیدا ماییتمه.

شودکه: پروانه نارد.

شودز: ناره دز، تشنه ی برین، ناو.

شودزک: نمر مرزیه له شریقه، که ناو و دهرمانی هلدهری، ناو دورزهک.

شودندان: ناردان (شیرنیاتیکي ناسراوه).

شودو: دز، ماستاو.

شودوزه: نابدوزهک، شریقه.

شودیان: ناوی ددان، مینای ددان.

شودیز: ناویار، کسکه ناری شیناوه ریدان بدات پمانگانه یا به سالانه، (همرای، جمران، بابا، قوخل، زوا، وراز، سور،) سوروهوان، (همرای، قوخل.

شودیری: ناویاری، ناریاری، نارداشت، توروهوانی.

شودیر (همرای): برسی، (زا،) پوخساریکه بسم و سمنگین و گران بی، ناگر، نازر، نایر، نایر، نایر، یاکي، ناتر، دز، (همرای،) (زا،) شاهر، (بوتا، جز،) دز، باران ناگر بارانه. — بمردان: ناگر بمردان. — تی کمتن: ناوورتیسم بیون. — دان: ناگردانی چک و نیتر، توفاندن، توفاندن، ناوورگ. — دران: تمقین، توفینی چکان. —

کړنده: ناگر کړنده، (باک،) دادان. بنیاتی شمېر کیشنه دامه زانندن. — هملکران: ناوور هملکران، ناوور داگیرسان. — هملکران: ناگر کړنده، ناگر پیکر، ناگر داگیرساندن، (باک،) ناگردادان. — گرتن: گیرساندن، داگیرساندن. ی بن کایه: تیتچین، تیکول چین، دووزمان، کوکه. (باک،) غمزه، عیشه.

شودو: پرو، یارمه تی، پروتیکر.

شودو: سمر ورسوراندن و پروانین، یارمه تی و کومه گ کردن.

شورا (همرای): برسی، وورسی.

شورا: هاروی، برادر، هارویرو باو.

شورایین: هورپیتی، هارویرو باو.

شورایی (همرای): برسی، وورسی.

شوره: ناتمشک، (همرای،) هوله فمړنگی، ناگرزک، ناگرزک، ناگره، نایر، (دهر،) ناگره، برینیکي پیسمو پوژه پیکي زور پهیدا دهکا و زورتر له ووی مندان سمر هلددها و دهشتنیتمه و ناودار شه.

شورده: شمشک، ناره، ناوورونکره، گیانداریکي رشی گچکه یه بسمر ناوی دایت و ده چی گویا که ناره که شوی کرابی پرونی دهکاتمه.

شوردهما (همرای): پروانه، ناره و چما.

شوریز: ناگر باز.

شوریزای: ناگر بازی.

شوریزه: ناگر باز، نازره یا بجان.

شوریزه: ناگر بمرست. — ی: ناگر بمرستی.

شورخان: ناگرخان، نارتون.

شوردار: ناگردار.

شورندان: ناگردان، گویک، کوچکاوور، (دهر،) کوچکانی، سورتان، توفاندن، توفاندنی چکان، ناووردان.

شورده: بؤ نملاولای پشته تماشا کردن، هارور دانه، بؤ تماشا هارور دانه. یارمه تیدان، کومه گی کردن، دهستگرتن، میهره بانیکر، پرودان، پروتیکر.

شورده: یارمه تی و کومه گی کردن، لالیکر دانه، هیتان.

شورده: (همرای): هیتانسه جی نمدامی له جی چو.

شورده: هارور دن، هیتان.

شورده (همرای): هیتان.

شورده: ناگردو، دارودو، دهس نایر، (همرای،) سورقان، سورتمه، دارودو و پوروشو گویتی و حتی سورتمه، سوتنی.

شوروز: پزانی ناو. توتکان، بؤ نیر و میتیان به کاره بری، تیز (ممنی) هاتنه. که چتیک بخوری بلین دا بهشی نمر مندان یه با توی نمشکی گویا، که توی بتکی مندانلی نابی، پنگ پز، نمشه دانران.

شوروش: پزتی ناو، پشتی ناو. توتکاندن، مننی فریدان. پنگ پزتن.

شوروش: ناووراندن. پنگ پزتن، نافیزتن.

شوروش: ناووروشتن، نافیزتن.

شاورساندن: ناولی پشاندن، ناپړژین کردن.

شاورساندن: پروانه: ناورپشانندن.

شاورشین: ناپړژینکار، نمو کسویه، که ناولی بزمه ویدا پریشیتن، پړژانندنی ناور به زه ویدا.

شاورهکوژین: ناوړو کوژیتنمه.

شاورهکوژیتنمه: ناوړو کوژیتن.

شاوروگ: گژوک، گژوک، (دزه)، ناوړوگه، کوړانزو، (دهر)، کوړچک کوړانی، ناوړودان، شمړگ، کوژچک، (باله)، پفکه، (جا)، کوړوانگ، (دهر)، کوړانی، (همورا)، ناوړودان، (همورا)، نایرگا، (پاک)، بندن.

شاورونگ: نیتوی نافرته تانه، پرشنگ، پریشنگ، بریسکانمه، (دهر)، پشک، هستیکي نمرم و لوس و کاره بایه که دهست به ناوړیشمدا بیتنی دیار دهکات و ده لیتن ناوړینگان دیتن.

شاورونگه: ترووسکانمه، بریسکانمه.

شاوروو (همورا): ناپرو، ناری پرو، پهنکی پرو، شمرم، پیز، پایه، گورهی، شان و شکو. بی: بی ناپرو، بیتشمرم.

شاورووېدون (همورا): ناپرو ویردن، ریسوکردن، به دناو کردنی کسپیک.

شاورووېا: پروانه: نپرو ویا.

شاورووت: ناوړووت. — کردن: ناوړووت کردن.

شاوروچکه: ناوړوچکه، ناوړوچکه، گرهمه لا، نایره قولله، ناوړوکانی، ناوړوچکه می مندلان.

شاورووچووندن (همورا): ناپرو وچوواندن.

شاورووچوگ: ناپرو وچو، به دناو.

شاورووچوون: ناپرو ویران، به دناو بیون.

شاوروودار (همورا): ناپرو ودار.

شاورووداری (همورا): ناپرو وداري.

شاوروشنکمره: پروانه: ناوړوشنکمره.

شاوروشنکمره: ناوړوشنکمره.

شاوروکه: پروانه: ناوړوچکه.

شاوروومهند: ناپرو مهند. — ی: ناپرو مهندی.

شاوروونکمره: پروانه: ناوړوونکمره.

شاوروونکمره: ناوړوشنکمره، گیانداریکي پشمی گچکه به به سمر ناویدادیت و ده چی گویا که ناوړه که قوپړاولیخن بی نمر پرونی دهکاتمه.

شاورو: هاروپی، برادره.

شاورو: بنگیه: ته لاقه ش، دوزمان، مسمده، سمریه گیتچل، دوپرو.

شاوروژ (همورا): تافکه، پړژ، ناوړوژگه، ناوړوژ، ناوړهست. (مرک).

کسپیکه ناولی پړژ، کسپیکه ناولی مردو پړژ لهکاتی شووشتنیدا.

شاوروژگه: تافکه، پړژ، ناوړوژ، جیگایه کی بلنده، که ناولی لی پړژتته خوارمه.

سنواری ژنرکایه: پروانه: ناوړی بنکایه.

شاوریش: به گژ، بهرنگار. — بیون: به گژداچون، بهرنگاری کسپیک بیون، تپک گیران، هه قرویشی تپک بین. — کردن: به گژدهایتان، بهرنگار کردن.

شاوریشم: (همورا)، نارموش، هه قرووشم، هموریشم، هه قیشم، هه قیشم، کرمیکسی تایه تیپه قوژاخه دهکات و جل و پارچه ی نافرته تانی لی دروسته کری.

شاوریشم: نارموشی، (پاک)، کسرهوان، پارچه ی ناوړیشمی: شالی کسرهوان، هه قرووشمی. — کیتی: کمرژک. — بادرلو: خیماته.

شاوریشی: به گژ به کتریدا هاتن، تپک گیران، بهرنگاری.

شاورین: ناگړین، ناوړوژ، وده کوړناوړی، وده ناوړی چو، پهنکی ناوړی.

شاورینگ: تاو تووی، نالو یا نیتشی برینانه، که تینی بگانه نملارولا. بهرانیکی دهمه کیش ده لیتن له لاقی به قدهر قسپیکي مستور دهکات و دروایه چاک ده بیتنمه.

شاورینگ: ناوړونگ، هستیکي نمرم و لوس له تینیکسی سوری کاره بایدا کاتیکي، که دهست به ناوړیشمدا بهیتری هستی پی ده کری ده لیتن ناوړینگان دیتن.

شاوریشی: هاروپی، برادره رایه تی.

شاورو: هاروژ، هاروژ، هاروژ، زنه، زنه، قوییه، زونگ.

شاورو: زانین، تو انایی، تو انین بز کردنی کاریک، نمر ووتیه هر له ووتاری نمبرون (نفی) دا به کار دیتن: نازاد نای ناوړوژ که تماشای وانه کانی بکات، یا تماشا شووان دهی ناوړوژ دم و چاوی بشوا؟ واته نایان ناوړوژ.

شاورو: چلو: چاو تپ بیون به هوی خه فته تیکمه.

شاورو: نوله دهمه مگران له کاتی دیتنی خوار دتیک و حمرلی کردنیدا.

شاورو: چلو: ناو له چاو گران، فرمیسک داهاتن.

شاورو: نوله دهمه مگران.

شاورو: ناوژ، ناوژ، ناوژ، هاروژ، هاروژ.

شاورو: (خو): ناوړیلکه سمره مریگیه، ناوړینگ.

شاورو: ننگی: زهنگو، پکیت، ویزهنگی، مهنک، دووناسنه به پاست و چه بی زینمه سووار پی تیده خات.

شاورو: ننگی: بریتیه له ناودانی وولاخ واتا کسپیکه، که وولای ناوهدات.

شاورو: ننگی: بهیپی نمو کسانه ده لیتن، که پشته که قوژ بی.

شاورو: ننگی: لیتن: لیتخو پنی وولای بزمین.

شاورو: ننگی: نالقمزرونه، ناسپیکي بغالقه و زمانه داره پشتیندو تنگی پی توند ده کری.

شاورو: ناوژ، ناوژ، هاروژ، جیمک، دووانه، هاروژ، هاروژ.

شاورو: (نمرده): تپیکه یشتو، تووانا، تپیکه ییک.

شاورو: هاروژ، هاروژ، هاروژ.

شاورو: پروانه: ناوړوژ.

شاورو: پروانه: ناوړوژ.

نلوزینه: نالقمزونهی قوندره هی دی، نلوزونه.

نلوزینگ: نلوزنگ، گیانه‌للا، ناولکه‌ی سمره مریگیه، (بابا).
گیانه‌للا، نلوزینگ. — دان: نلوزینگدان، سمره‌ممرگ.

نلوزیرکا: برونه: نلوزی ژیر کایه.

نلوس: (باک). نلوس، هاووس، دوگیان، زگیپ، (خس). تلدار، (سور). به‌تول، تولدار، بزرگ، زگ همیو، زگدار، تینگاو تینگ هاتو، (باد). به‌تیشیت. — بون: زگیپوون، هملزه‌قین، بسه‌خل بون. — کردن: زگیپ کردن، تولپ کردن، نلوساندن.

نلوسان: با کردن، هلا‌مسان، پمغان، نلستوریمون، بمرزبونمه و همل‌کفانی شویتیک له نلندامی گیانه‌داران له بمر هم نلارزکی بی. نلوساندن: هلا‌مساندن، پمغاندن، نلستور کردن، وهرماندن، بمل کردن. نلوسو: هلا‌مسو، پمغو، دیمگر.

نلوسه‌رکافتن: نلویوشی، سمرکومتی ناو داگرتی.

نلوسه‌رکهم: ژار، بمل‌نگاز، ژارو، کمدست، همل‌زیر، هاوسه‌رکهم، پیدایست، دملستکورت، همژار، ناتاج.

نلوسه‌رکهمی: هاوسه‌رکهمی، دملستکورتی، همژاری، ناتاجی، پیدایستی، کماسی، کمایمی، کمدستی، کمرکورتی.

نلوسی: ده‌اوسی، هاوسی، (همرا). هامسا.

نلوسیان: برونه: ناووسان.

نلوش (رژژ): باوش، نامیز، اووشه.

نلوشار: تاگه، تاف.

نلوشان: هاوشان، هاوکوف، ناوکوف، هاوژی.

نلوشانی: هاوشانی، هاوکوفی.

نلوف: نای، نا.

نلوفاکردن (رهوا): بردن‌زور، لمانوان.

نلوفه (نمرده): کسیتکه په‌لاماری چتیک دابی و‌خوی پیداهل‌زنی بی، تووشبو، دوچار. — بون: تووشبون، دوچاره‌هاتن.

نلوفه‌د: کسیتکه، که په‌لاماری چتیک دابی و پیداهل‌زنی بی و پیداهل‌گم‌ابی. — بون: په‌لاماردانی شتیک و پیداهل‌زنین.

نلوه (کو): جووره تریه‌که.

نلوه‌کردن: ب‌و‌ننه لمانی پرژاندن ب‌و‌نمریمونمه‌ی، توواندنمه، تاواندنمه. — پ‌و‌ن نای چاو: فرمیتک لیوه‌هاتن.

نلوه‌رندن‌زیر: دهر کردن، زورجاران، که شیتیک بچیتنه هم‌مال یا هم‌شرویتیک دانیشی و نلرووات، که بیانموی دهریکمن نلملاولای نلوریشین ده‌کمن، که هم نلریشیت نلوی ده‌رژننه بنیر ب‌و‌ی ده‌رده‌چی. نلوه‌کوتک (نمرده): نلوی داغ، نلوی کولاو.

نلوه‌کش: نلویمر، ناوهاور، ناودهر، نل‌کشیت، کسیتکه به مانگانه یا به ر‌ژانه نل‌بیتی، خورادیتیکه کملای زور بلسردا بخورتسره. — ی: نلویمری.

نلوه‌گردان: قابیتی مسینی کلک در‌ژره له کاتی جل شروشتن وئیدیدا نلوی بی له م‌ن‌ن‌ج‌ل همل‌د‌ن‌ج‌ری.

نلوه‌گرم: گرم‌او، پ‌ل‌ا، نلوی کانان، نلوی گرم.

نلوه‌گله (خو): نل‌ال‌تیکه بچیتنه ناو هم‌م‌یک‌ه‌لیکی تر پ‌ام بی و نلسم‌م‌یتمه.

نلوه‌گرتن: نوره ناو له گوندیکی، که ناو بهشی هم‌مو جو‌تیاران نه‌کا ناچار به‌نوره هم ر‌ژره جو‌تیار نل‌وده‌گری ب‌و‌ناودانی کشتو‌کاله‌کانی. خوشبون و نل‌وتیزانی میوه‌یه‌که، که گه‌بشیتنه پ‌اده‌ی وه‌ی بخسوری. زه‌ویه‌که نلوی گرتیتمه، ناودر‌ابی.

نلوه‌گردان: برونه: ناو‌گم‌ردان.

نلوه‌گوش: گوشتاو، شوریوی گوشتی.

نلوه‌گیل: لیش، تم، قالب، هم‌رگ، هم‌رگا، قور‌او.

نلوه‌گیر: زه‌ل‌کاو، زون‌کاو، گول، چال. — ی گم‌رمای: حموی گم‌رمای، (جا). ناو‌گم‌ردان.

نلوه‌گیر کردن: خواردنی چتیک کهم ب‌و‌ل‌بردنی برستیتی له پیش ناخوارد‌نیتدا به‌ت‌و‌زیک ده‌ل‌ین زور برسی بو، ناو‌گیر‌یکم کرد.

نلوه‌گیری: ناو لیوه‌رگرتی پ‌ولاو نیش ب‌و‌نمریمونی، نلندازه‌ی ناو‌گرتن.

نلولاوی: گروی، خوریک‌دار، ناو‌ل‌دار.

نلوله (زن، بابا، دهر، هم‌را). (همرا). خوریکه، هاو‌له، هاو‌له س‌ی جووره: ناو‌له‌ی ب‌لاو: خوریکه‌ی ب‌لاو. — ی خوتیز: خوریکه‌ی خوتین پ‌ر. — ی سفت: خوریکه‌ی سفت، ووده برین و زیپکه‌یه‌که له نلندامی مندالان دیته دهری.

نلوله دلم‌پ‌یین: م‌ب‌س له برستیتی‌کی زوره.

نلوله دن‌گا کوفان: م‌ب‌س له کاروباری بی سووده و گوفتاری پ‌روچ.

نلوه له دن‌گا کوفاندن: برونه: ناو‌له دن‌گا کوتان.

نلوله‌مه (همرا): مندالیکی ل‌م‌ر‌جوی نل‌وتیه، که هیشتا نلندامی لی نل‌رو‌ابی، (نمرده). بیتجوی ناو‌زگی نل‌ال‌انه، که دوای س‌م‌ر‌پ‌نی دایکی ده‌خوری.

نلولک (شار): ب‌ل‌و‌قی دست و پیانه که ل‌م‌ر‌زه‌بری کار کردن و یا ر‌ژیشتن پ‌یدا ده‌بی.

نلولووت: نلوی که‌پ‌و.

نلولیچوون: ناو‌ده‌ل‌اندنی قاپ و دیزه و گ‌و‌زه‌ی نیشره، که درزی هم‌بی.

نلولیخو: (?).

نلومال (رژژ): دراوسی، هاوسی، ده‌راوسی، ناوسی، لیک‌نریک، هاومال، خوی، ناومالک.

نلومالک: نل‌و‌پ‌وش و په‌لاش و هلاش و چیلکه و دارانه‌یه، که لافاو له گ‌م‌ل‌ خوی پ‌ایمال‌یبی و بردبیتی، م‌ر‌دوم کوی ده‌ک‌نمه ب‌و‌س‌و‌تاندن، قافرو.

نلومرداد: ناره‌قه‌ی مردو، چپامانی، چایمانی، نلوی پ‌سیوی.

نلومروای: ناوسپی، جووره‌ناریک، که هاته ناو چاو‌کویری ده‌کات، به‌لام به‌میل لی‌دانی رووناک ده‌بیتمه.

نلومل: هاومل، هاو‌ن‌له، هاوجوت. — بون: بون به‌هاو‌دهم. — کردن: و‌ل‌ا‌خ‌یک‌ی له‌گ‌م‌ل‌ و‌ل‌ا‌خ‌یک‌ی تر پ‌یکمه جله‌کردن و به‌یه‌کوه به‌ستنده.

نلونگ: هاوون، هاوونگ، ناوان، هاوان، ه‌و‌د، (باک). ج‌س‌وه‌ی، ده‌س‌کا‌وونگ، غیکه له شموانی سایه‌قه‌ی به‌هاریدا ده‌کو‌ت‌ه‌ س‌م‌ر‌ گ‌رو.

ٺلوی ٻڙ: ٺاڦڱه، سولاف، ٺاڦڱه ٻيٽڪه له سهڪران زور سارو خوشه.
 ٺلوی ڦال و سووڙ: مڀس له ڀهڻج و نازار چمڙتنه، ٻروانه: ناو تال و سول.
 ٺلویتنه: ٽيٽڪه لاو، ٽيٽڪل، ناميٽه.
 ٺلویتنه (باد، بار): ٻيشڪ.
 ٺلوی چلودن: ناوی دهمدان، ترساندن.
 ٺلوی دهمدان: نازار کردن، ترساندن، همڀشه لی کردن.
 ٺلوی دڏن دڏن: ٻروانه: ناوی دهمدان.
 ٺلویڙ: ناوڙڙ، ناڦڙڙ، ناویار.
 ٺلویڙ (همورا): ناوور، ناگر.
 ٺلوی ڀهش: ڀهشاوڙڪه، که چورو ٻهردی چاوره کوٽری دهکاوتیر ڀروناکی نابینی.
 ٺلویڙگا (همورا): ناگردان.
 ٺلوی ڀوو: ناڀوو، ناوڀوو.
 ٺلویڙ: چٽيٽڪه داروچکه کرابی، ههلاوسرابی.
 ٺلوی زار: ناڦڏم، لیڪ، ناوی زاری، (همورا) ڀینگاو.
 ٺلوی زاردن: همڀشه لیٽکردن، ترساندن، ناوی چاودان.
 ٺلویڙان: ههلاوسراوه، دالڙچکه، دلپوزکه.
 ٺلویڙه (جا): ههلاوسراو، چرایٽکه شووشی گموری ڀلهلهداره به میچوه ههلاوسراوه همر لقیٽکی چرایکی تیڌا هملکراوه له شویتدا.
 ٺلویڙ: ٻروانه: ناویڙهر.
 ٺلویڙه (کو): ٻهراو، ناویه، ناوهنیا، زوی و زارو شیناوهردی ناوییه، (شار) جووره تریڙوٽکی باریک و دريڙه.
 ٺلویڙهر: ناویڙ، ناویڙهار، هاویڙ، ویشین، ویشینهر، هاویڙهر، کهسیٽکه چٽی باوی و فہی بدات.
 ٺلویڙتن: تی ناویڙتن، فہیدن، هاڦیٽن، ناڦیٽن، هاویڙتن، خستن، ٻهرتکردن، باویڙه، ڀوڦیڙه.
 ٺلویڙیار: ٻروانه: ناویڙهر.
 ٺلویڙھتا: ٻروانه: ناڦیستا.
 ٺلوی سیلوه (همورا): ناوی ڀهش.
 ٺلویڙشتن: ناویڙتن، فہیدن، هاویڙتن.
 ٺلوی شیلھتن (همورا): ناوی شیرھتن، ناوی شیلھ گمر.
 ٺلوی گھگھم: ناویٽکه گمر ٻی. مڀس له فرمیٽکه.
 ٺلویلیکه: نارونگ، همزونگ، ناھوھناسی همردھوایی دوواگیان، سمرھمرگ، گیانھللا، گیانھ لاو. (کو) خللیلی، جووره تریٽهکه.
 ٺلویتنه: نہینوک، نہینک، وٽنی ناو، ناووتنه، ڀونایی، (باک) دروڻ، قبالة، (جا) همورا، جام، (هممه) جامھک، (باک) کوڙک، (شارن)، (جا) بالآبان، (موک) ڀوڙکه، ناوتنه. — ی بالآنووتن: ناوتنی گموریه. (موک) — ی بهرد: ناروتنی بهرد و بلوورین. — بهند: شوٽنیٽکه بمدیواره کانیهه زور ناوتنه چسپھکراٻی. — ی گچکه: کوڙدیلھ.
 ٺلوی وھشھن (همورا): ناوی خوش.

تاویہ

فہرست (ہمراہ): ثمن۔ ویشاوا: تاشا: ثمن خویان کوتیان۔

فہرست: نای، ناخ، ٹوٹی، ٹوٹ، مرانیکہ لہکاتی نہخوٹی، ٹیش و نازار پتیکہ پشٹیڈا بہ کار دہری۔

فہرست: پور، خوشکی باوک، مسیت، میسی، میسک، پلک، دایک، دالک۔

فہرست: پای (موک): جوورہ گزرائییکی کونی کوودیہ۔

فہرست (ہمراہ): ناگر، ناوور، ناقر، ناتر۔

فہرست: کوشن فزورہ (ہمراہ): ناوور کوورٹنورہ۔

فہرست (ہمراہ): ناگردان، ناوورگ۔

فہرست (ہمراہ): ناگردان۔

فہرست: داکیرسان، داکیران (بڑا و ناوور)، داکیرسیان (دہر)،

گیران، (ہمراہ) ہڈگیران، ٹیکہ تن۔

فہرست: ناوور یا چرا ہڈکرن۔

فہرست: ناوور یا چرای داکیرساوہ، داکیراو۔

فہرست: نمزوک، ناووسو۔

فہرست: چمند فرمان و دستوریکہ لہ لایمن خوردوہ بھوی پتیمبریکورہ بق ناہمیزاد ناردابی، دین، رشتار، رھوشت، یاسا، کیش، ہتسان، ہی:۔ ہی: دین، سوتہ، دوووروی، دلکچہر، ناییندہ، دوووروی، پاشہ پڑ، لمبورووا، لمبورپاش، ٹوکسدیہ، کہ دیت۔

فہرست (فہ): ناوتہ، نہنوک۔ دار: ناوتہدار۔

فہرست: ناوتہ بندی۔

فہرست: بدین۔ ی: بدینی۔

فہرست: دوووروی، پاشہ پڑ۔

فہرست و پھو: ہاتوچوکار۔

فہرست: دینی، نہنجومنی نایینی۔

فہرست: دہ، (ہاک) د۔ نیشاندہیکی پترمانیہ، کہ بہ پیش پھگی کاری رانہورودو دہکمریت: نہچم: ٹیستا و ہیا لمبورولا دہرڈم: بڑ: کوردی کوتوہتی:

نہ لای ہمرکس دہچم منعم دہکا خوت بڑ چی پسوا کرد

دربغ کسوا حالزانی رھبی تووشم بیتی بیماری

(سور) مرازی مینیانہ دلین: نو ناوہدانہ لمزگی خویدا، بڑ تافرت

بہکار دہری۔ (ہاک) ہلمی۔

فہرست (ہاک): بومندالان بہکار دہری تا پسایی بکمن۔

فہرست: ناوا، بھوشیوہ، بھوورہ، بھوچشنہ۔

فہرست: نہقہ، نہقہ، نہقہ، نہقہ۔

فہرست: ہڈ: دہنگیکہ وولاخی ہی لی دہخون۔

فہرست: نہنیرہ۔

فہرست: نہنیرانہ، نہنیکہ، نہچیکہ، نہقہ۔

فہرست: دز، جمرہ، پیاوخراب۔

فہرست: دزیتی، جمرہ، پیاوخرابی۔

فہرست: ووتہیکہ بڑ پالڈان بہکاردی، قسمی خراب نہبال کس مدہ:

قسمی خراب و ہال کس مدہ۔

فہرست: نابہنوس: نابہنوس لہ نابہنوسی گیراوہ داریکہ لہ ہیندوستانی و حبشہ و کور دارہ گویری گوروہ نمستور دہبی بھری وی وہ تری زہر دہچی گہلاکانیشی وہ ہی سنہوہری دہچی گولیشی وہ ہی خنہی دہچی۔

فہرست (ہاک): جوورہ گھنیکہ۔

فہرست: سوداسر۔

فہرست: نافرہت یا ناژال یا مالانیکہ مینیہ، کہ لہپاش زانی شیرنی نبی پیدا بہ بیچوہکے، بیڑو، بیڑک۔

فہرست: بڑ۔

فہرست: بازک، بازہ، دورہنگ، ہڈک، بازو، چاوٹکی داپچراہ، کہ تمماشای جینگایہکی تایہتی نہکات، (ہابا) سوومس، (جا) شیلہ، (ہمراہ) بارہ، باری، دورہنگی پلہ پلہ پلہ بہ لہشورہ۔

فہرست: نابلووہ۔

فہرست: گمارزدان، دہورہ گرتن۔

فہرست: دہبرو۔

فہرست (پڑ): نہسپی، موریان۔

فہرست (ہابا) پھو: دہبی۔

فہرست (نورہ): پھتو، جاجم۔

فہرست (ہاک): پاپراخ، دژلمہ۔

فہرست (کہ): ہڈک، ہڈک، قیزیلہ، گیایہکہ۔

فہرست: لہجکدا پارچہیکہ لہسمر شان دہکرتنورہ، سمرقوڑ۔

فہرست (ہاک): ورشہیکہ بق خوراردنی مندالان بہکار دہری۔

فہرست (ہوک، پڑ): لیدان، شتیوہ زارلوی مندالانہ، بابہ نہت۔

کردن: لیدان، (ہاک) دینہ یا خوشکی گوروہ۔

فہرست: نہوہتا، نہوہتانی۔

فہرست: نہوہتانی۔

فہرست (نورہ): نیشانہ، ہڈک، شوین۔

فہرست (فہ): پارزونگ، پالووتہ۔

فہرست: ہروانہ: ناتہگ۔

فہرست: زراو، زات، زاور، نازایی۔ چون: زورترسان و زراو چون۔

فہرست (ہاک): ہتشیوی چکوڑہ۔

فہرست: پھند، دہکن، پسوایی، ہہتک۔ کران: جنٹو پیدران،

ناہروویران۔ پیکران۔ کردن: ناہروویران، بہہندہردن۔ پیکردن۔

خوشکی چکوڑہ۔

فہرست: پارچہیکہ جوان و بہ نرخہ۔ نہخشہی جڑاو جڑوی وولا تسانی

خپکے زہریہ۔

فہرست: تہ، (ہمراہ) کون تہوہ۔ ش: توش، تہوی۔ نہتو، تو۔

فہرست: تارتون، جہمنم۔

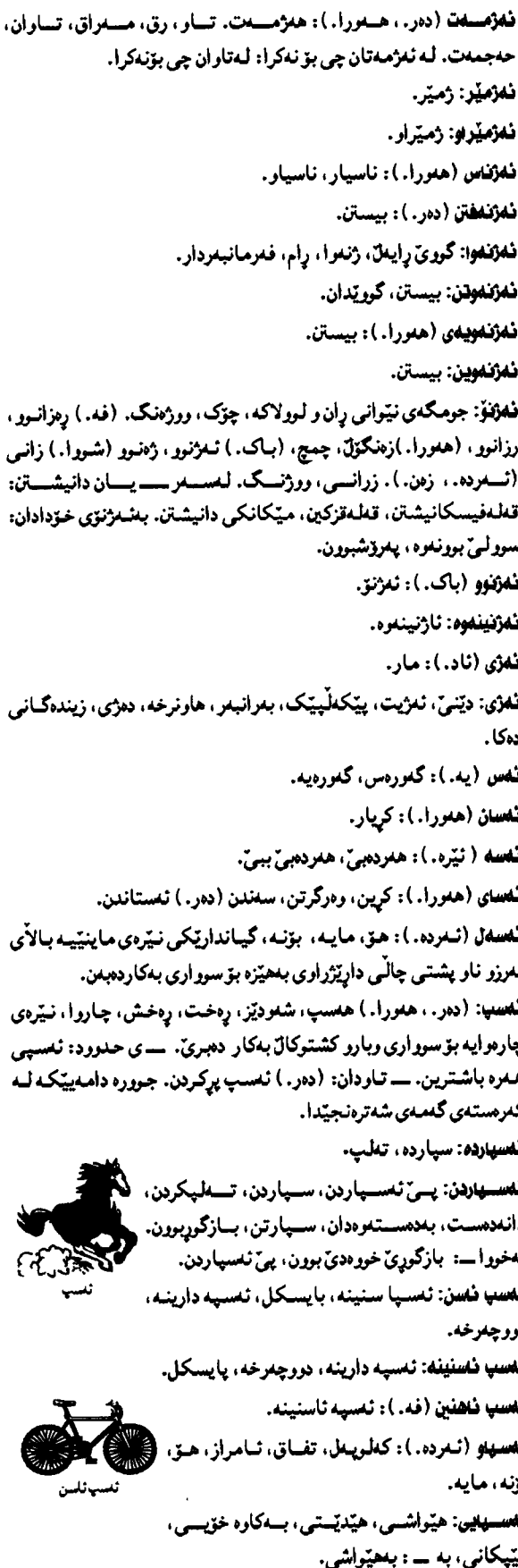
فہرست (ہاک): لہ نیتویرن، پروکاندن، نہروکردن۔

فہرست (ہاک): لہنیتویران، پروکان، نہروکران۔

[illegible]

نەسبە (ھەوراء): گازولكە. (نەردە). سوورئە، سۆركە. نەسپى زەرد، نەسپى پەنگ زەپەن.
 نەسبەنەنە: بىر تەنە: نەسپ نەسبەنە.
 نەسبەنەنە (فە): چەمبەرى نەسبەنە، نەسبەنەنە دوچەرخە، نەسبەنەنە لەمدار دەرست دەكرى مەندالان بۇ يارى سوورارى دەبن.
 نەسبە (لە): سوپەر، مەتال، (نەردە). نەسبەرە.
 نەسبەرە: پارچە دارىكى نىتو پاست كونى دوو گووتىيە لە دەسكى پىتمەرە دەخرى و دەخرىتە خوورارى، تا دەگاتە لولەى پىتمەرە كە، كە بىانەرى زەرى پى ھەلەكەن پى لە نەسبەرە كە دادەگرن. مەدرەخە. نەگريجە.
 نەسبەرەدار: پىتمەرە كە نەسبەرەى ھەبى.
 نەسبەرەم: پىتخانە، پىزەن.
 نەسبەرە: سەپاردراو، نەسبەردراو، سەپاردە، سەپىرياگ.
 نەسبەرە ھەكرەن: سەپاردەن، سەپەردە كەردن.
 نەسبەردەن: سەپاردەن.
 نەسبەردەن: ماراىە كە، كە سوورار تىپىدا لىك بەدات. ناوى دىيە كىشە لەمەورامان تىدا.
 نەسبەردەن (پەوراء): ژىتىكى كۆك و پوختە و بالاىەرزو شۆخە.
 نەسبە شىنە: بالەندەىكى پەنگارەنگە لە كەمەرەلە گەورە ترە، لەكاتى فەپىندا دەنگىكى لىتەردەى ھەجەلى نەسپى دەچى.
 نەسبەكە: نىتو دەردو نازارەكىيە، (ھەوراء) نەسبەكە، نەخوشى گرانە تادار كە لىتى گۆرى و لەكاتى ئارەقەدا لە سەرى بەدا شىتى دەكا، يا بى مەشكى دەكات و دەزرىكىنى. ماكى سوورئەىە. ناوى گىايەكىشە لە گولەكەى بە ئاوبە بەردى بە پەشەگرانە تادار زۆر سوودى لىتەبەنى.
 گىايەكىشە ھەكو نىرگسى واىە لە سەرى نەسبەكەدارى دەنرى بە كوتراوى بۆ نەوى بە ھۆى گرانە تا (تيفو) و ژانەسەرى نەمىتى.
 نەسبەمار (ھەوراء): تولەمار، تىرەمار.
 نەسبەنەنە: نەسبەنەنە، نەسبەنەنە، سەپىنەنە، سەپەنەنە. (بەدە). جوورە سەوزىيە كە چىشتى پىتەدەنرى.
 نەسبەنەنە (كە): نەسبەنەنە.
 نەسبەنەنەكە: بىر تەنە: نەسبەكە.
 نەسبەنەنە: نەسبەنەنە.
 نەسپ بىارى: يەكسىمى بارى، نەسپى بارى.
 نەسپى چەمبەرخانە: نەسپى پۆستەخانە.
 نەسبەنە: كەسبەكە نەسپى بەزى.
 نەسپ دوورەكە: نەسپى خەساو، بارگىن.
 نەسپەرس: مەيدان.
 نەسپەزە (نەردە): كەپەك.
 نەسپ رىز: مارەىيەكە، كە نەسپ بەغارەكى بىگاتى.
 نەسپ سوورارى: نەسبەكە لەكارو سوورارى دەرهاتى.
 نەسبەنگە: (پادە، پاك). سەنگ، سەنگە. (سەق، ھەوراء). شەنگ. — چەند جوورە: نەسبەنگى بەنى: ئى كىتوانە. — زەوىان: ئى زەوىانە. — مەينە: ئى تەمرازانە.

نەسپوول (ھەوراء): سەپل.
 نەسپوون (پۆزە): گەزەكە، (ھەوراء) چۆغان، زۆرى. بەنگىايەكە بە وورد كراوى بۆ چل شوشتنى يەكارەبەرى، نەسپوون لەم سى گىايانە پەيدادەبى: گەزەك، تىسەو، كافور، بۆزانى زگ و كەلەكە جىگايانەتر تىكەل بە ناوى سارد دەكرى و شەرىكى لەبەر سايەقەى دادەنرى و بەيانى لە خووتى بۆنەتەرە زۆر بەسوودە بۆ تا، بەسەرىش لەگەل زەردەنە ھەلەكە خووتى كوتەستانى دەكرەشە شاف زۆر باشە، لەشى خەروودارو خارشتەارىشى پى بشۆرى گەلىكە سوودى لىتەتراو.
 نەسپ ھەلەو يا ھەلەو (ھەوراء): نەسپ دەھەلەتى.
 نەسپى (پاك): سەپە، سەپە، سەپەك، سەپى، (زەن، ھەوراء) ھەسپى، سەپى ھەشەش، نەسپوون، ھەسپوون (فە). ھەسپى، شى، مۆزانەىكى بچووكى جەنگارى بە ئالۆشە بە لەشى مۆزان ھەلەكەگەرى.
 نەسپى ھەنەن (فە): دوچەرخە، نەسپە دارىنە.
 نەسپى دار: نەسپەدار، سەپەدار، چنار.
 نەسپەردەن: بىر تەنە: نەسپەردە.
 نەسپەردە: بىر تەنە: نەسپەردە.
 نەسپەردەن: نەسپەردەن، سەپەردەن، سەپەردەن، نەسپەردە، نەسپەردە.
 نەسپەردە: قەمەكە گەورەىە.
 نەسپەردە: جوورە چنارەكە، سەپەدار، سەپەندار، نەسپەندار لەگەل شاتانى يەك كۆزە، بەلەن لىكى بەلە دەبى و قەدى تاكتا كەشەن خەوار دەبى، گەلەكەكانى ھەمى شاتووى دەچى بەلەن گەچەكە ترە و كەسك دەنورىنى چونكە گەلەى تووى پەش كەسكەكە پەش دەنورىنى.
 نەسپوون (ھەوراء): ھەسپوون، كەسبەكە زۆر نەسپى پىتەبى.
 نەسپى بىزەن و ھەشەكان: كەپەكە.
 نەسپى ھەشەكان: كەپەكە.
 نەسپ (دەردە): يە، نەس: گەورەست: گەورەىە.
 نەسپار: نەسپەر.
 نەسپارە: نەسپەرە.
 نەسپان (كە): ھەستان، بەردەكى پوولوسە تىغى پى تىژ دەكرى.
 نەسپانەنە: (ھەوراء) ستانەن، نەسپى، (دەردە) سەندەن، (كە) سەندەن.
 نەسپانەنە: ستانەنە.
 نەسپەر (ھەوراء): بەرى كەوا، نەسپەر، (ھەوراء) بەتەنە، (پاك) بەتەنە.
 نەسپەرەكە: (دەردە) ھەزەلە، ھەزەلە، پەپەك، جوورە ھەزەلەكە لە سە چوار گولەكەى كەوت دارە پا دەكرى و لە گەندەندا كەل و پەلى لەسەر دادەنرى.
 نەسپوون (ھەوراء): نەسپوون، نەسپوون.
 نەسپوون (كە): نەسپوون.
 نەسپوون: سەپەر.
 نەسپوون: سەپەر.
 نەسپوون (زا): دەك، زى، دەرودال. دارىكى دەرودالە دوو بەزەن بەند دەبى و گولەى ھەكو خەزىقە واىە.

نەستىرى زەرەڭكە: بە شىنى گىيەكى زۆر زەردو جۈوانە بەرۈشكى دەپتە
 دېرۈزەردە، دېرە زەردە.
 نەستىرىڭك: سىرتىك.
 نەستىرىلك (خۆ): چىش، سىرتىش.
 نەستىرىن: (دەر.) سىنمە، سىراندنمە، سىن، نەستىرىن.
 نەستىرىنمە: كورۋاندنمە، سىراندنمە، تىكدان، سىنمە.
 نەستىرىڭ: چىزى دۈپشك و زەردەۋالە و ھىنگ و ئىتر، پەلى شاخ.
 نەستۈ: مىل، گەردن، سىكور، سىكورت، سىكورد، ستۆ، ستۆھ، پىشت
 نەستۈ: پىزىل، نەستورىلى مىل، لىنەستۈى تۆپە: لىمىلى تۆپە واتا تۆ
 بەرپىسارى.
 نەستۈور (باک.): ستور، ستورکور، ستۆكور، تىر، قىمى، قانچ،
 ھەقەتى، (كىل، لو، ھورا،) كەلت، كۆلۈف. كانە، چىتەك تەنگ
 نەبى.
 نەستۈوران: لۆكە خورىيە كە نەستۈور پىسارى.
 نەستۈورلىق: پۇزايى، راستى نەستۈورلىق چىتەكى.
 نەستۈورك: كۆلىرى نانى، (فە.) پەپك.
 نەستۈوركە: كۆلىرى نانى.
 نەستۈورى: ستورى، نەستۈورلىق.
 نەستۈك: نەستۈ.
 نەستۈك (كۆ): كۆلىرى.
 نەستۈن (شار.): بىرۈنە: نەستۈنە.
 نەستۈنە زىپىنە: كۆلكە زىپىنە، پەلكە زىپىنە.
 نەستۈنە: كۆلكە، (باک.) ستۈنە، (دەر.) ھىستۈن، كۆلكە
 پەشمالانە، ستۈن، كۆلكە دەۋاران، نەستۈنك، نەستۈور
 بىلەنە لى نىۋە راستى خىتە تان ھەلدەدرى.
 نەستۈنە زىپىنە: كۆلكە زىپىنە.
 نەستۈنەكە (دەۋا.): كۆلكە نىۋە راستى خىتە تانە، خىتە بىرپىيە
 لى: ستۈندى پەشمالان، پەشمال، پىستە، چىخ، سىنگ.
 نەستۈنەك: بىرۈنە: نەستۈنە.
 نەستۈنەك: نەستۈنە.
 نەستۈ: پارچە ناستىكى كىوانەدارە بەردەستىيەكى تايىتە ھەيە
 پورۋورى لى سىر دادەنپىن، كە نەستىيەكەيان يەكلوجار يا پىتر لى
 بەردەكە دا پورۋورى كە ئاور دەگرى، جاران نەستۈ و بەرد لى جىياتى
 لىخارنە (شخارنە) بىو، چەخماخ.
 نەستۈ (باک.): نىۋى ئافە تانە، ستى. لى زىمانى خورپىدا (نەستۈ –
 نەستۈ) واتا (ۋى) دەبەخىشەت.
 نەستۈ: سىتېر، پورۋرە، پەكە (ھوز)، (شار.) نەستىل. نەستىرك،
 ھىسارى، گۆلى ناۋى، بىندەلو، ستىل. نىۋى ئافە تانە. (دەر.) دزە،
 باد.) فرمىسك.
 نەستۈرە: ھىستارە، چىتارە، سىتېر، (زەن.) ھىسارە
 نەختەر، ھىرىن، ناسىرە، نەو چە رووناكانەن، كە
 شەۋانە بە ھىۋادە دەدرەشتىنمە. نىۋى ئافە تانە.

نەستۈرە: نەستىرەناس. جۈرە موورۋىيەكى سىوركارى بىرسكە دارە
 ۋەك نەستىرە جىرۋى دى، ژنان لى زىرۋى دىگىن و لى ملىيانى دەكەن.
 نەستۈرە سۆرك (بار.): نەستىرەيەكى سىورۋە ھەمىشە دىيارە.
 نەستۈرە بىلىنى: (زەن.) ھىسارە زۆر، نەستىرە زۆر.
 نەستۈرە جىر: (فە.) ناسىرە جىر، گۈنەستىرە.
 نەستۈرە پۇزى: (زەن.) ھىسارە زۆر، نەستىرە بارام (مەرىخ).
 نەستۈرە سىۋەل: (باک.) پەرەك.
 نەستۈرە شەلە: جۈرە نەستىرەيەكى كىزە لى تەنىشت نەستىرە
 ناۋە راستى دۈۋەمى كىلكى ھىۋە تانە.
 نەستۈرە شۋان: زاناي نەستىرەناس.
 نەستۈرە فاس: ھىسارە ژمار، نەختەر ژمار، نەستىرە ژمار، نەستارە
 ژمار.
 نەستۈرە فاسى: ھىسارە ژمارى، نەستىرە ژمارى.
 نەستۈرە ھۆلە: مەگىنى نەزىمىن، دەغدان، دەغدان.
 نەستۈرە ھىۋە: كارۋەنكۆزە: بىرۈنە: كارۋەنكۆزە.
 نەستۈرە ھىۋە: (فە.) ناسىرە دەمدار.
 نەستۈرەك: نەستىل.
 نەستۈرەلىق: سىتېرىنى.
 نەستۈرەك (كە.): ھىزىلىكە لى نارمالدا دروست دەكرى بۆ نەۋە
 دانۋىتەلى لىسەرۋە زىرپىيە دانپىن، (خۆ.) ھىۋە، گۆل، پەكە،
 (شار.) بىر، نەستىر، نەستىل، شۋەقلىمەت، نەستىرەك.
 نەستۈرەك: بىرۈنە: نەستىرەك.
 نەستۈرەكە: بىرۈنە: نەستىرەك.
 نەستۈرە (بابا.): گۆل، نەستىر.
 نەستۈرە باخەل: جۈرە گەمەيىكى خاكى بابانە.
 نەستۈرەك: بىرۈنە: نەستىۋولك.
 نەستۈرە: بىرۈنە: نەستىۋولك.
 نەستۈرە (كۆ.): خاكەندازى پىسايى و زىل پى فېدانى، بىلى گىل
 فېدانىش دەلپىن، بىلى ناسن، (ھىۋ.) نەستىۋولك، (دەۋا.) بابا.
 خاكەندازى ناگرى.
 نەستۈ و ھىۋە: لى نەستىدا بىدۆزە.
 نەستۈۋور: (ھىۋ.) قىر، نەستۈر، (شك.) ستۈور، سىتۈور، كۆندۆ،
 كە شىرى بىدات، (شەق.) دەۋا. كەندۆ، (باک.) بەرپور، ئازال، پەشە
 ۋولاخ، يا مەنپەكە سالىكى نەزىبى.
 نەستۈۋولك: (دەر.) نەستىم، (ھىۋ.) نەستىۋ، (بابا.) نەستىلىك،
 نەستىۋولك، ناستىكى دەم پانى كىلك دىرۋە ھىۋىرى ۋوشك ھەلگەپراۋى
 لى تەبەك و كۆرۈل پەنە و ئىتر پى دەكرىتى.
 نەستىيە (ھىۋ.) نىشتىا، مەگىز.
 نەسەر (زەن.) فە.: فرمىسك.
 نىشتىيەكە دەپۋىر (ھىۋ.) نىشتىا كەمۋە.
 نەسەر (باک.): تىپاك.

نەسرارکیش: تریاککیش. — ی: تریاککیشی.

نەسرەموک: گلپەر، (دەر.) بنگەرگ، گۆنپەر، (هەورا.) بەفرنالووکە. چتیکى خەرە پێش بەفرى دەبارى.

نەسرەمووک (کۆ.): ئال و بۆل، تری یەکە لە نێوانى تری و قۆرەیدا بى.

نەسرۆچلک (بالک.): کەلە شاخی رۆنى سەپانانە.

نەسرۆلک (شار.): کەلە شاخی رۆنى سەپانانە.

نەسرۆلک (کۆ.): چریش، نەستریلک، سرتیش.

نەسرین: نەسترین.

نەسرین: فرمیسک، (فە.) چاوبە فرمیسکەوه.

نەسکەلە: بەندەر.

نەسکەری: جوورە تریبەکە.

نەسکەملە: جوورە کورسیپیکى یەککەسیبە، جوورە یاریبەکیشە یاری نەسکەملی پێدەلێن.

نەسکەنە (بابا.): مەکارە، ئاستیکى دەم تیزەرە دارتاشان دارى پى هەلەدەکەنن یا قولی دەکەن.

نەسکەنج: نەسکەنجە.

نەسکەنجەبەین: جوورە خۆشاویکی ترشە لە ناوی تری دروستدەکری.

نەسکال (داو، زەن، جەبا.): پۆلسوی ناووری، (هەورا.) نیک، نیکسکەکەى سەرەوهی پانیبە.

نەسکەنجە: زیزلە، قولقوڵە، نیک، (بانە.) نەسکەنج، نیکسکەکەى سەرەوهی پانیبە لە خوارەوهی کەلەکە.

نەسکۆ (باک.): (دەر.) لە کورپییە، هالە کورە، (هەورا.) چکۆن. نەسکۆی.

نەسکوداری: جوورە سەرۆپچیکە، کە کورە دیلەکانى ژێر دەستى ترکان لە سەری دەنێن.

نەسکولند: (کۆ.) نەسکونج، کە جگ لە هەلاویژتێدا بکۆیتە سەر دوونوکەکانى سەری یا قوونى، نەسکولندە، نەسکولندە.

نەسکولندە: جگ لە هەلاویژتێدا بکۆیتە سەر دوونوکەکانى لای سەری یا قوونى، نەسکولندى پێدەلێن، نەسکولند، نەسکونج.

نەسکۆی: (هەورا.) نەسکۆ، کۆودە، (نەردە.) هەسکۆ، هەسک، کەوچیز، (باک.) باتک. کەوگیز. کەوچیکى گەورەى دەم زلی کلک درێژە چیشتى شەلەى لەمەنجەلیدا پى تیکۆردەدرى و تیدەکری و بەقالانیش بەکارى دەبن.

نەسەرپلج: چیشکى تاییبەتى بەبنی پەنگا و پەنگ چنرابى.

نەسەین (باک.): یاسەمەنە.

نەسکێف (حسن کێف): شارى کوردانە لەسەر رووبارى دەجلە کەوتۆتە پۆژاواى جیزرو بۆتانپەرە.

نەسوور: سەبزی، سەوزەوات.

نەسید (باک.): شیرنیا تیکە و هەلواپەکە لە دۆشاوو نیشاستە دروستدەکری.

نەسیدە (باک.): چیشتیکە لە برنج و سەوزەوات و گوشت دروستدەکری.

نەشەبۆ (هەورا.): گیایەکی بۆنخۆشە.

نەشەبا (کە.): چاکتر، بەرزتر.

نەشەتا (خۆ.): چت، چتەمک.

نەشەتەبا (پەوا.): هەچ، هەچ چتیک.

نەشەتر (خۆ.): شەتەل، بۆچەقاندن.

نەشەخال: پروانە: نەشەخال.

نەشەرمە (نە.): کەپۆ پراو.

نەشەرفی: جوورە دراویکی زێرنى گچکەبە دەکری بە پەرەى چەند جوورە خشلیکی ژنان، جوورە گۆلپیکشە وەکو گۆلەباغ وایە بەلەن نەم بۆنى کەمترو گەلیک پەنگى هەبە.

نەشەقەمە: وورگی ئاوالانە، کە هیشتا پیسایى لى فەرى نەدرابى.

نەشەقونج (کۆ.): نەسکولندە.

نەشەقەمە مەسای: وورگ ئاوسان.

نەشەک (خۆ.): لە ناوگۆردا لە هەردووک تەنیشتى دووبەردى تەنگ و درێژ دادەنری و دوو بەردیش لەلای سەری و لاقى لە نێو بەردەکان دادەنری تا نەلەقن. پەلە بەردیکە بخریتە نێوانى دووبەردى لەق تا قایمان بەکات لە ناو دیوارو نیشتردا، (هەور، شن،) چەرمى ژێرزگی وولاخانە، (دەر.) لولالەى وولاخی بەرزو گۆلپیکزانە، (فە.) فرمیسک.

نەشەکەووز: گروگە: دێوێزەمە، ووشەپیکە بۆ ترساندنى مەندالان بەکار دەبرى دەلێن: — بیگرە، یا مەچۆی — ی لیبە.

نەشەکەوێ (هەورا.): قۆز، قەپەر، گونک، دەبە، دەبەگون.

نەشەکەر (باک.): ئاشکرا.

نەشەکەفت: نەشکەوت، غار.

نەشەکەفتە (پەوا.): نەزان، نادان، گیل.

نەشەکەلە: نازار، پەنج.

نەشەکەفک (باد.): شکەفک، تەبەک هى دارە بۆ هەورى.

نەشەکەلە: قولفەکانى دەوارە، کە تیکدەخرین و داریان لى قایم دەکری و لیک دەبەسترین، جێوچەلە، نەشکەنجە، دارىکی باریکی بەقەد پەنجەبە وولاخانى پى جەلە دەکەن.

نەشەکەلک: سەرۆلەت، پارچە سەرۆلەتیکە زىل و چتى پى فەردەدرى، نەشکەولەت.

نەشەکەمەلە: شکەمەلەپەدە.

نەشەکەنە (باک.): چیشتیکە بەگەفى لیدەنری.

نەشەکەنجە (نەردە.): شکەنجە.

نەشەکو (خۆ، دز، شن، بار.): تەبەکی دارى هەورى.

نەشکەوت: کۆژ، کۆنەرەخ، زایەند، غولۆلیف، غار، خار، زاخوور، کار، (دەر.) کەووی، (کە،) هەورا، شکەفت، کەووک، مەر، نەشکەوتیکى زستانى تێیدا دادەنیشن پى دەلێن زۆنگ.

نەشکەنجە: جەرومەنگەندى بەرگسازان، نازار، تالار، چەرمەسەرى.

نەشکەولەت: پروانە: نەشکەلک.

نەشکول: پشکول، پشتیوانى دەرگا.

نەشکپک (پەوا.): شلکینە.

نەشكەنج: چۆلایى لای راست و چەپى بەر مەوسىلانىيە .

نەشكەنجە: ناسىكىكى دىزىزە ناسىكىكى پىچ پىچى بەسەرەكە پەوھە دەركاۋ پەنجەرەوھىندى شتى تىرى پىش داکوتانى تىدەخرى ولتى توند دەكرى بۆ جووتىۋونى ئەنجا لە ناويدا دەكرى.

نەشكىل: سەمەندۆك، كۆكان، (ھەورا)، شكىل، راست و چەپ، بەر زنجىرەش دەلەين، كە سەگى پى دەبەستەنە، بەستەنە دەستىك و پاشورىكى يا ھەردووك دەستى وولآخىيە، چووار پەلبەستى وولآخ و بەزىدەخستى، (ھەورا)، داروھ پىشت دەركەى دان و قايمىكرەنى، پىشكۆل، پەند پىكرەن، ئازاردان، پىسواكرەن، پىتەندو قولفەى خىرەتەنە. نەشكىل (نەردە): پاونە.

نەشكىلە: شلكىتە.

نەشكىلگە: نانىكە لە بەر خراپى ئارد وەكوو شلكىتە بە شلى لەسەر ساجى رودەكرى، (بالەكان)، شلكىتە.

نەشكىلۆك: (باک)، تىكۆلى گورىزىيە، (بابا)، تۆكۆل، قاپىلىك.

نەشم (كە): گووتىدەزى كەو، كەرى پەنگىشەن.

نەشەس: ئاشنا، دۆست.

نەشەساي (ھەورا): ناسىن.

نەشەسناي (ھەورا): پەناسىندان، ناساندن.

نەشەنە (باک): گىوژ.

نەشە (جا): دەبى، شايانە، دروستە، (ھەورا)، مەشپۆ، (دەر)، دېووك، ئەم كارە لە بووانە يا ناي؟

نەشەيا: دەبو، دەبو، مەشپا.

نەشەيف (باک): بۆار، گىاي خراو.

نەغز: داگىر كەردى چىك لە يەكىك، زەوت كەردى.

نەغزە: قونچەكە جگەرە، قونچەكە جغارە.

نەغزە (باک): ھىشپوكرە، گول ھەلگەرەو.

نەغزەجان (باک): شلوو قەكرە، شلوو قىكار.

نەغزەوژ (باک): ئافەروژ، بىشەرم و بىشەرمە، دوور خراومە، دەرگراو. — كرن: بىشەرم و بىشەرمە كەردى، دەرگراو.

نەغزەر (باک): كەمىتار.

نەغزەو (فە): پۆژ، خۆز.

نەغزەو بەر (فە): سەبووان، چەترى ھاوین و زستانان.

نەغزەكەندىن (باک): جىقەدەرەتەن.

نەغزەكەن (باک): جىقەدەرەتەن.

نەغزەسەب: نىبى پىاويە.

نەغزەين (باک): ھىلمى ماسى، چەسپى ماسى.

نەغزەيكا: كەرتەى ئەغزەيكا.

نەغزەيلى: ئەم كەسەيە، يا ئەم شەيە، كە بەندىۋارى بە كەرتەى ئەغزەيكا ھەيە.

نەغزەنە: چىپۆك و بەسەرەتەى پىروپوچ.

نەغزەووس: داخ و پەروژ و خەفەت، ووتەى دەپەرنى پەزارەو پەروژ.

نەغزەوون: جادرو، نەشتو، ئەفسانە، چاوبەندى، چاوبەستى، تەلەسم. — كەردن: جادرو كەردن.

نەغزەوونەر: جادروگەر، نەشتوونروس. — گەر: جادرو باز، كوولەمانى.

نەغزەوونگەرى: جادروگەرى، سىخىرازى.

نەغزەش: ناوى جوورە مەقامىكىيە.

نەغزەن: ئەم كەسەيە، كە لە ئەفغانستان دەرى.

نەغزەنستان: وولآتى ئەفغانانە، كە كەوتە بەرى پۆژ ھەلآتى نىران.

نەغزەنى: كەسەيكە ياشىكە، كە بەندىۋارى بە ئەفغانەو ھەيە.

نەغ (باک): ئەم، ئەم، مەزى پەكە بۆيەكەيكى تەنھاو نەزىك يا بۆ چىتەيكى نەزىكە. جىتەو نەشانەيە، بۆ نەزىك. قى: بۆ نەزىك و نەزىنە. قى: بۆ نەزىك و مەيىنە. ۋەكوو: قى خار، قى خارە (ئەم خوارى). ۋى: بۆ دوور و نەزىنە. ۋى: بۆ دوور و مەيىنە، ۋەكوو: ۋى گۆت، ۋى گۆت (ئەم گۆتى). ئەم: بۆ نەشانەنى كەس يا مەلآت و زىندەوار يا چىتەيكى دوور بە كار دەپەرت.

نەغەن (باک): ئەوان.

نەغەنە (باک): ئەوانە.

نەغە (باک): ئەو.

نەغە ھە (باک): ئەو تە.

نەغەندە (باک): ئەوئەندە، ھەندە.

نەغەندە (باک): ئەوئەندە، ھەندە، ھەندە.

نەغەدال (باک): ئەمەدال، ئەمەدال، دىۋانە، سەوداسەر. — ى: ئەمەدالى، سەوداسەرى.

نەغەدىن (باک): تۆلە. — اخە ستاندىن: تۆلەى خۆلەيكرەنەو.

نەغەز: بەرز، بۆند.

نەغەزەن (باک): ھاندان، پەتەلەكوتەن.

نەغەزە (باک): ھەوراز.

نەغەزەندىن (باک): دروست كەردى، لە نەبوونەو پەيدەكرەن. — ا دىنبايى، داھىنانى دىنبايى.

نەغەزەنگە (باک): بەر پەنگە، بەر چەشەنە.

نەغەزەست (باک): جوورە دارە عەمرەيكە، بېوانە: ھەقەست، نەزەست.

نەغەزە: ئەمەز، ھەقەز.

نەغەشى: ھەقەشى ھەشەيكە لە پەزىن و چەپەرەن دروست دەكرى بۆ مەلآت و ناۋالى تەدەكرى.

نەغەقا (باک): ھەندە، ئەوئەندە.

نەغەكە (باک): مەيتەكە، قەيتەكە.

نەغەوژ (باک): نەزىرە كەيى.

نەغەندە (باک): ھەندە، ئەوئەندە.

نەغە (باک): ئەو.

نەغەزى (زا): نەزىرە، ئەمەز.

نەغەين (باک): خۆشەويستى، دۆدارتەى. — ى: ھەقەتى، (باک)، قەين، سەودا، خۆشەويستى، دۆدارتەى.

نەلقەدان: سەرداسەر، دلدەر. — ی: سەرداسەری، دلداری.

نەلقەدا (باک): نەمەرە مرازی نیشانەیه بۆ یەکیکی نزیك.

نەلقەنە (باک): مرازیکی نیشانەیه بۆ یەک یا زۆر تران. (باک): نەمەرە.

نەلقار (باک): زەوییه که داری لی چه قابی.

نەلقی (باک): خەنجەریکی گچکەلەیه لەپشتەوه هەلەگیرێ.

نەلقی (باک): ناقتی، عەقیق.

نەک: دەک، نەما، ناها، بۆ ناگادار کە نەمەرە بە کار دەبێ و جار جاریش بۆ پەرۆشە.

نەک نەک (کە): نەمانەما، ناها، ناگاداریه.

نەکسەر: نایاب، کەم هەلکەوتوو.

نەککوو: نەک، دەک.

نەکوو: دێوان، دێوێ گەل.

نەکید (باک): گەورە گەورە.

نەگال: پڕوانە: هەگال.

نەگە: نەگەر.

نەگەر: گەر، کە، خۆ، نەگە، هەگە، نەر. مرازی بێندویاری و مەرجه وەکوو: نەگەر بێتیه لام منیش نامەت بۆ دەنوسم. (ساد). هۆ، بۆنە، پەلپ، گری، قۆز، تەگەرە، دڵۆ.

نەگەری (هەورا): نەگەر بێتوو، بێتوو.

نەگەرچی: هەرچەند، هەگەرچی (دەر). نەگەر چووی، هەرچەند، نەرچی، هەرچەن.

نەگەرە: دەنا، نەرە، وەرە.

نەگەری (جا): لەبەر.

نەگەرە (جا): نێرە.

نەگەرە (نەرە): نێرە.

نەگەری (نەرە): نێرە.

نەگەرچە: نەر لێرگە مووانە، کە دوای پڕانەوهی لەسەر ناچاران پادەوستانی لە لای هیندیکیانیش نەمووانە سەری ئافەرەتانه، کە لەسەر پادەوستانی پادەوستان، (شا، کە). جە. تێک.

نەگید (هەورا، باک): نازا، پەل، نەبەر. — ی: نازایەتی.

نەگین: نەگینا.

نەگینا (بابا): دەنا، ووشەییکی لەنێوانی دوو پستاندا بەکار دێنری وای دیار دەکات، کە پستی دوو پستی یەکم پوچ دەکاتەوه، وەکوو: تۆ نەم رۆژنامەیه بۆ نەمەرە دەنا (نەگینا) مەن خۆم دەیخوونەوه و اتا: کە تۆ دەیخوونەوه مەن دەیخوونەوه تۆ لێرە دانیشە، نەگینا مەن دادەنیشم. واتە: کە تۆ دانەنیشی مەن دادەنیشم.

نەگینە: نەگینا.

نەلاجەگەر (نەلاجەر): شارێکی کوردستان و بەناوبانگە، کەوتۆتە دەشتی (خەنوسی) وە.

نەلەلەت: دەستە، کۆمەلە.

نەلەلەت (هەورا): هەلەلەت، پەسیوی، دەر.

نەلەوایی: جوورە مەقامێکی کۆنی کوردی خۆشە.

نەلەوێز (العزیز): شارێکی کوردستانە لە ژێر دەستی ترکاندا.

نەلەفە (باک): نەشکێل، قوڵەفی خێوەتانه، — کردن: نەشکێل کردن.

نەلەگ (کە): هێلەگ.

نەلەین: خاکیکی لەبەلقانیدا یەوان دەلێن: نەرنەووت.

نەلەینی: نەرنەتەوهی نەرنەووتەیه، کە لەخاکی (نەلبان) پێدا دەژین.

نەلەیت: بێگومان، بێدەرد، هەلەیت.

نەلەیتە: هەلەیتە، بێگومان، بێدەرد.

نەلەمکی (باک): مەنەجەل، دیزە.

نەلەشک (باک): بەردەیی (بۆ گەرماوی).

نەلەلە: شۆتی مردوو لە نێو گۆردا.

نەلەلەوێز: بەستەییکی تایبەتی چۆپی کوردییە لە کوردستانیدا.

نەلەز: هەلەر، گیایەکی بۆ خاڕشتی و لایخان زۆر باشە.

نەلف: ناوی تیپی یەکمە لە نایبی (نەلف و بیسی کوردی)، نەلف لەسەرەتا و ناوەرێست و دوایی ووشانەوه دەبی، نەلفیکی کە لە سەرەتایەدا بیسی جوورن: (۱) بنچینەیی. (۲) بێندویاری. (۳) پتر نەلفی بنچینەیی نەوچەشنەیه، کە فەزەدانی دروست نییە: وەکوو ناش، ناوور، نامان. هە بێندویاری فەزەدانی دروستە وەکوو (نەگەر): دەتوانی بایسی (گەر) هە پتر نەلفی کە لە پەچەلە کدا هە ووشە کە نەبی وەکوو (نەمەن، نەتۆ)، کە لە بنچینەدا (مەن و تۆ) ن، نەلفیکی، کە لە ناوەرێستیدا بیسی دوو جوورە: نەلفی بێندویاری، کە دوو ووشان لێکدەبەستێتەوه، وەک: سەرنامەر، پەرانیەر، سەرپا، هە دوو پتر وەکوو خەمخوار، پێگوزار، کە لە بنچینەدا (خەمخۆر و پێگوزەر) ن، نەلفیکی لە دوایی ووشاندا بێنری دووچەشنن: بنچینەیی، دەمەکی، نەلفی بنچینەیی وەکوو: برا، نینجا، کووێخا، دارا، هە دەمەکی نەر، کە کاتی هەلگێتەر وەرگێرانی کرداران بۆ پێدەوه بۆ ماوەییکی پێویست دادەنرێت وەکوو، کرا، پێزا، خنکا، پێزا.

نەلفە: نەشکێل، هەلەوێزینی گوریس و نێتر.

نەلف و بیسی: ناوی هەموو تێپەکانە، جار جارەش بە تیپی (نا، ب) ی دەلێن وەکوو باسی نەخوونەوهی کەستیکی دەکەن دەلێن: نەلفو بێتشی نەخوونەوه.

نەلفی (نەرە): گەرۆ، گەلوو، قوێگ.

نەلقادار (باک): تەمەنگی خەتخەتدار.

نەلقوێز (نەرە): نەلقوێز، کەستیکی کە بەسێدارە دا کرابێ. — کردن: نەلقوێز کردن، کەستیکی لە سێدارەدان.

نەلقایی (نەرە): دەرگای گەورە، دەرۆزە.

نەلقە: نەلقە، چەمەرەییکی خەری وێکەتووه لە ناسن یا زەرد یا لە چێشکێتر، چەمەر.

نەلقەخە: گری پوچەکە.

نەلقەبەگۆش: زێرکەید، بەندە، نەلقە بەگۆری.

نەلقە پێکان: پەیکەخواردنی مار، تێک نالان.

نەلقەدان: پێچ خواردنی مار، جینگەل خواردنی مار.

نهموسنهويله: نهمگرستيله.

نهموست بېسته: دهست خبرو.

نهموسنيله (بابا): نهمگرستيله، كه بؤ جوانى لمدست ده كړى، نهمگرستيله دروومانى، كه بهرگدروان له قامكى ده كمن بؤ نهموى دهرزى پى پال بدن.

نهممهلى: نهممه.

نهمى: ووشه پيټكه شووتى نريكى پى نيشان بدرى.

نهميشتا: نيتا.

نهميشتاكه: نهميشتا.

نهميسته: نيتسه. — كه: نيتسه كه.

نهمن (نمرده): چمن، چمند، نمند، همند، همندى.

نهمنې (باک): نيشانه پيټكه لسمردداني وولاخى سمرزى پير ديار دهكات.

نهمناز: همنار.

نهمنازه: پيوانه، نهاره، نمندازه، سمنگينى، قند، به قند، همندهى، ژماره، بى: بى ژماره.

نهمنازه: نمندازه، ژماره، سنور، راده.

نهمناشتا (فه): بهرچا، خواردنى بهياني، بهر تيشت.

نهمنام: نمندام، تمن، تمله.

نهمنام گيان: نمندامى ژيان و زينده گاني، وه كور: ميتشك، دل، جهرگ، همرودوك گون.

نهمنه: قوله كراوه دى (نمندهوله) بؤ سرچاوه كاني نهم فخرهنگه.

نهمنه گياي (همورا): داگيرسان.

نهمنه بلاوى (همورا): تيغه يشتن.

نهمنيار: نهمبار، كيليل، كيلير، كورنگه، پانگه. — ى تفنگى: بهرم، (باک): شمېك. — ى: وهردينه نان پانكرده نهمه.

نهمنازيوون: نهمنازيوون.

نهمنازيي (باک): هارشانى.

نهمنيوو: پې.

نهمنيوون: ماددى.

نهمنتاري (باک): كورا.

نهمنوپه هتا: گومان ليكراو، چاڅ زوروك، چكزين.

نهمنيكه: كه څناره، كونه، كوزينه، كمل و پهلې زور كمن.

نهمنيكه خانه: شووتى كمل و پهلې كوزينه.

نهمنين (باک): نمرين، بهخم و پموشبون، خفه تخواردن.

نهمنجام: پمپرتال، پرتسوك، دووايى، سهره نجام، شموت، دوواى فرمايتك.

نهمنجامه: ناسنيكى دوولاييه تاي دهرگاو پهنجمره و چتى ترى پى داده كورتى، لاولاوه دهرک و پهنجران.

نهمنجامدان: پيټك پيتاني كارټك.

نهمنجه: چتى نهجنراو.

نهمنجه: نهجن نهجن. — كردن: پهلې و كورتكوتكردن.

نهمنجن: چتى زور همنجرانوى وورد.

نهمنجرالو: همنجرالو.

نهمنجنين: همنجنين، چين، همنجانين، چناندين، ووردكردنى چت.

نهموومهن: ليژنه پيټكه تاييه تيبه، كه بؤ دووان و ليټكوليسوه له چتيك پيټكها تى.

نهموومهنى بهرپوه بهرى: ليژنه هلسورپاندين.

نهموومهنى شاره واني: ليژنه شاره واني.

نهمجير (لو): همنجير.

نهمجينه (نمرده): چيلكو چوال، چيلكه.

نهمند: كميتك، چمند، همند.

نهمنداخت: تفنگ و توپ بهرم نيشانه ناويزتن.

نهمندازه: چاپان، همند، چمنديتى، راده، سټو، بارست، تيسن، به — ى: به قند، بارستاى، هينده يى، له — به قند: سهراسا، پير راده. — گر: كميتكه بارستاى چتيكى بگرى، نمندازيار، نمندازناس، بهرمه بار. — گرتن: بارستاى و راده چتيكى گرتن. — گرى: بارستاى و راده گيرى، نمندازناسى، بهرمه بارى.

نهمندازيار: نمندازيزان، نمندازگر. — ى: نمندازيزانى، نمندازگرى.

نهمندم: پهل، يه كيتكه له ليژنه پيټكه چمند كمسى. بالا، بهژن، نادگار.

نهمندروون: ناووه، ژوروه، ناوړگ، همنار.

نهمنده كو (باک): وينجه.

نهمنديشه: همنديشه، جوړه گيايه كه.

نهمندوك (موک): نيتودارى مشكه يه، (دهر): ناودوك، ناوميرى، (همورا): نيتوون.

نهمنديش: مه ترسى، سام، نمنديشى لى مه كه. ليتى مه ترسه، سامى لى مه كه.

نهمنديشه: پونج. — كردن: پونجين، رامن.

نهمنفلن (باک): توپه و قهلسكردن.

نهمنرين (باک): توپه زويريون، نازار كيشان.

نهمزه پووت: حمزه پووت، جوړه دهرمانيتكه.

نهمزه لوک (باک): كولبه، كوليت، خانويكى خراپوچكه يه.

نهمزول (باک): ليس، جيتگيايه كه بالنده ي به شو لسمر همنده نيشى.

نهمنقاس: دانسته، بهدهس، دهنه قاس.

نهمنگافته: پروانه، نمنگاته.

نهمنگافتن: نمنگاو تن.

نهمنگو (كه): همنگار.

نهمنگاوتنه: دهردى كورتوپى، له كاتى توو كړن د ندين: ياخو — ت ليدا، نمنگاته له گوى دلى دا. نمنگاو تن: لمني شانندان، خرچاندين، خچاندين، خيچاندين، نمنگاو تن، نمنگافتن، ليدان، (همورا). پيگان، پيگاندين، چتيك له چتيكيتر بدرى و نازارى بدات يا زامدارى

نەم: چىمىۋىلە، كىسى كە چىمىۋىلە لە كىسىكى تىرىنى دەلى: (نەم). —
لىكىرىن: چىمىۋىلەلىكىرىن و بەپانەم دەست بۆلای وى درىزكىرىن. لە
و لەمىشدا دەلىن: نەم لە خۆت.

فەمبار: غەمبار، نەمبار، ژوورى تايىبەتى دەخلى و دانان.

فەمجا: نەمجا.

فەنجا: ووتەيە كە لەپاش دەست ھەلگىرتن لە چىتىك و دەست بە چىتىكى
تىركىن بەكار دېتىرى: تائىستامەن نەم پەرتو كىم دەخوئىندە، نەمجا نۆزەي
تۆيە. — كىو: ئىنجىك كۆنى.

فەنچەك (فە): چىل، يىرگ.

فەنچىنار (كۆ): گىياھەكى دەستچىنە وە گۈلەمە پۆزەي دەچى تامى ناوكى
و ەك بايىنجانىيە گۈلەكەي مۆرە و گەلەيەكەنىشى دەكەنە دۆلەم.

فەنجىل: نامەي ناسمانى عىسا پىغەمبەرىيە (د) چووار يىرگىن، ئىنجىلى
لۇقا، ئىنجىلى مەتى، ئىنجىلى يوحەننا، ئىنجىلى مەرقۇس.

فەيا نەم (پاك): ناھا نەم، نامرازىكە بۆزىرى و تىزە جاپى
بەكار دەپرىت: نەم (نە) دى غەلىق مەمرە تالانغا قەگەرتى: ناھا نەم
غەلىقە تالاننى بۆ مە بگەرتىتەمە.

فەميا نەمە (پاك): بۆزەيىر ھاتەمە و تىرس بەكار دەپرىت: نەمە
مەجەننى خە دگەمىيە ھىشتىيە، واتا نەمە ئىمە جاننايەكەي خۇمان
لەنار گەمىيەدا بەجى ھىشتىمە.

فۇ: بۆزەكەن بەكار دەپرى: نۆزەبە، ھۆدايە، ھۆلە كاتى ئىش و نۆف
پىگەيشتىنى و سەردەمى واق و وورمانىشدا بەكار دەپرى: ئاخ، نۆف،
واي، ئاي، ئۆي، نۆھ، نەي، ھەي، كۆرتكرا ھەي ناوي (نۆمەرىل) ھە بۆ
سەرچاۋەكانى نەم فەمەنگە، بۆ سەرسورمانىش بەكار دەپرىت.

فۇب: پىروانە: نۆيە.

فۇبال: گوناح، سوچ، تاوان، ۋەجائ. — ت بىنەستۆم.

فۇلە: دەستەخىرەتتىكى خىلاتانە، ھۆبە، دەستە، چەند، كۆشكىكى
دارىنە، كە بەرپايتىخ و فەرش داپۇشرايى.

فۇلەير (پاك): لىقەي ھەم سەمەرىيە.

فۇلەيرى (پاك): لىقەي چىكۆلە.

فۇقۇ: نامرازى بىدەستەلەننى و سەرسورمانىيە. — نەم بەتەمرا كەتم
بەلەي: ناھا نەم ئىمەنىش بەتۆۋە كەتقە ناو بەلەي، نۆتۆدكەم ناكەم،
بەلەي خە ژ مەن قەنكەي.

فۇقۇمۇيىل: بەزۆك، خۆشەيز، كارامە. — چى: بەزۆكەم، خۆشەيزەوان.

— ي زىرىدار: بەزۆكى زىرىدار.

فۇجلىخ: ناگردان، بىنەمالە. — كۆز: بى مىندال.

فۇچەك (پاك): زگ.

فۇج: پىروانە: نۆجە.

فۇجە: دىنگىكە بۆز ناگادار كەندەمە و گىتەندەمە پىروانەستاندى
پەمەمۇلاخان بەكار دەپرى. نۆھ، نۆجە: نۆجە.

فۇجە: پىروانە: نۆجە.

فۇجەي: پىروانە: نۆجە.

فۇج: ئاخ، نۆف، (پاك). ئاخش، نۆھ، لى، نۆخەي، نۆخەيش، خەي.
دەنگىكە لە كاتى خۆشى يا ئاخۇشىدا ھەستى پىدەدەپرى، بىس.

فۇخەي: پىروانە: نۆج.

فۇخەيچ (نەردە): پىروانە: نۆج.

فۇخەيش: پىروانە: نۆج.

فۇخو: پىروانە: نۆج.

فۇخۇن: نۆقەر، نارام.

فۇخۇن ھانن: دۆلەكەمەن، كەت و كۆي دۆ، دامىران.

فۇ خۇۋەش: نۆخەي، نۆخەيش، نامرازىكە بۆ خۆشى بەكار دەپرى.

فۇخۇن: پەمۇش خورادىن، خەمخۇرى.

فۇدە: دىو، ژوورى خانو.

فۇدەك: قاز.

فۇدو: لەشكر، نۆزدى، ھۆدو، پىگەم. — بەز: لەشكرگە، ھۆدوۋىز.
— كا: لەشكرگا.

فۇدۇ (ھەمرا): نۆدو، ھۆدو.

فۇدۇناگ (پاك): غومە.

فۇدۇمۇن (ھەمرا. كۆن): ھەمرا مان.

فۇدۇر (ھەمرا. كۆن): نازار.

فۇدۇرە (پاجە): دۆرتى.

فۇش: ھۆش، ھۆش، بۆ پىروانەستاندى گۆدەرتىزان بەكار دەپرى.

فۇشت: نۆش.

فۇشەن: (ھەم). ناوي ھەفتەي چوۋاھەمىنە لە ھەشت ھەفتەيەكانى
زىستانىدا لە نۆيە پاستى مەرم و پىتەدە.

فۇغۇ: پۇيىن، پۇيىش، چوون، مالاۋايى، سەفەرى خىر، كۆچى پەرز. —
ت خىر بى: نۆغراتە يا خىر بى، كۆچت خىرى، نۆغرى؟ بۆ كۆي بەخىر
دەچى:.

فۇف: ئاھ، نۆ، نۆھ، ئاخ، ئاي، نۆف. ووشەيە كە لە كاتى ئىش و داخ و
خەفتە پى گەيشتىدا بەكار دەپرىت.

فۇفە: نەخۇشپىكى يەكسەمە ۋەك ھەلەمەت ناو بەلمووتىدا دىتە خوراي.

فۇفەت: پىروانە: نۆف.

فۇفلاز (پاك): خۆشەرىست، ژىركەلە.

فۇقەرە: ھەدا، نارام، تۆتكە. — گرتن: نارامگرتن، تۆتكەگرتن، تۆتكە
خورادىن، دابىن بوون.

فۇقىغۇس: دەرپالوش.

فۇگە (ھەمرا): نەي، (فە). نەورە.

فۇگەر: پام، دەستەمۇ، ھۆگەر. — پىرون: پىروانە، پامپوون، كەتن،
سەمەم. — ي: پامى، دەستەمۇ، ھۆگرى.

فۇلاق (زا): نەسپى ناپەسەن.

فۇلە (پاك): بالەندەيىكە.

فۇلۇلۇ: ئاي ئاي، نۆف نۆف، لە كاتى خەم و پەمۇش و نازار پىگەيشتىدا
بەكار دەپرى.

فۆلى (باک.): ژورر.

فۆمەر: ناۋى پىاوانە لە (عمر)ى عمرەبىيەۋە ۋاي لىپا تۈرە.

فۆمەرل: خىتلىكى بىناۋىيانكى كوردانە لە پىش پەيدا بولۇنى ئىسلامدا پىاۋىكى ناۋدار ناۋى ھۆمەر (تۆمەر) بۈرە، ئەم خىتە بىناۋى ۋىيەۋە كرارون. لە ئىترانى زۆر، لە كىنارى مۇسۇل ۵۰۰ سال پىترن لىناۋ دزەبىيانىشدا ھەن، دىيەكى ۲۵ مالى لەلاى كىرىيە، ئەمەن خۆم لىم خىتەم.

فۆمەرەك: ئىتلىكى بىچۈكى كوردانە دەكىۋىتە لاي پۆۋەلانى شارى قامىشلۇ.

فۆمەرل: ناۋى ھۆزۈ ئىتلىكى كوردانە لە ژوررۋى شارى نىسبىنى نىزىكى سەدەھزار مۇڭ ھەپە.

فۆۋە: ۋوشەيىكە پەشە ۋولاخى پى پادەمىستىرى.

فۆۋە: ئۇخ، ئۇف، ئاخ، ۋاي، ئەي، ئاي، لەكاتى ئىش ۋۇف پىتەگەشتى ۋ ناھۆمىدى ۋ سەر سۈرپەمانىدا بەكار دەپرىت.

فۆۋە: بۆرۈۋەستەندى ئالان بەكار دەپرى.

فۆۋەن (باک.): ئۇخەي، ئۇخ، ئۇخەيش، ئۇۋە، بۆ خۇشەيە. — ئەڭ چ خەشە: ئۇخ ئەۋ باغە چەند خۇشە.

فۆۋە (باک.): ئامراۋى بى دەستەلانى ۋ سەرگەردانىيە. — پەنگە تالانەكەمان بۆ بىگىرەتەۋە.

فۆۋى: ئاي، ئاھ، ئاخ، ۋى، ئۇۋە، ئۇف، ۋاي. لە كاتى ئازار پىتەگەشتىدا ئافرەتەن پىرى بەكار دەپرى.

فۆۋە: جۈرە چىراۋىكى تەنكى كۈنكۈنە بۆ جۈۋانى لە قىراخ چىمەكان دەدروپىت.

فۆۋە: ۋوشەيەكە بۆ تىبەردانى سەگ بەكار دەپرى.

فۆۋە: ئۇپە.

فۆۋە: ۋەتاخ، ژوررى دانىشتەن. — ۋى خەر: ۋەتاخى نوسەن.

فۆۋەك (ھەمرا.): قەلەشان، قەزىجان.

فۆۋە (ئەردە.): تەختى پەرۋان.

فۆۋە: مرازىكە بۆ دەق پىدانى جىل ۋ بىرگ بەكار دەپرى. — چى: ئەر كەسەيە ئوتتۇر دەكا.

فۆۋە: ئوتتۇر.

فۆۋە: ۋوجاخ، كۈۋانگ، قۈۋەكە. — كۈۋىر: بى مىندال.

فۆۋە (باک.): ۋورگ، چىكەلدانە.

فۆۋە (پۆۋە.): شەبەك: ھەستە.

فۆۋە: شارىكى كوردانە لە ۱۸ ۋىلايەتەكانى ژىر دەستى ترکاندا لە رۆۋلۋى نامىدى ۋ ديار بەكرىيە.

فۆۋە: (ۋورمى) شارىكە (۱۶۰) سال لەمەم پىش ھەمۋى كوردەپرون نىستە كرۈنەتە (تۈرك) لە نىۋانى كوردەستان ۋ ئازەربايجاندايە.

فۆۋە: پارچەيىكە لە پىتەچ پارچە ۋوشكانىيە كانى سەر زەمى.

فۆۋە: دانىشتۋانى ئورۋىيا، زەمانى ئورۋىيايان.

فۆۋە: ۋەستا. — ۋى دىۋار: ۋەستاي دىۋار، بىننا.

فۆۋە (كەل.): كۈتەن، كۈتەن، ۋوتەن.

فۆۋە (باک.): ئۇف، مرازى ۋان ۋ نىستەدەپرىنە، (بابا.) ئۇخەي، ئافەرىن.

فۆۋە: مەقاۋ، ھەلەمەت، نەخۋىيىكە تۈۋى چارەۋىيان دەپى.

فۆۋە: پىۋانە: ئوفەر.

فۆۋە: ۋولاخ، بىرتىيە لە پەشە ۋولاخ ۋ كەر ۋ نىستەرو ۋولاخى بىرە. — دار: كەردار، ۋولاخدار. — ۋى: كەردارى.

فۆۋە (باک.): مائىنى بى تەن ۋ لاۋازە.

فۆۋە: ھىۋا، ھىۋا، ھىۋىد، ھىقى، (باک.) پونگال. بە: — ھىۋادار.

— كەرن: ئومىدەۋارى. نا: — بىپەيا، بى قىرى، بى ھىقى. نا: — بۈۋە: دەست لى شۈشتەن، پەچاۋگرتەن، پىشت پىبەستەن.

فۆۋە: ھىۋار، ھىۋىد، ھىقىدار. — ۋى: بىھىۋا، ھىقىدارى.

فۆۋە (باد.): ۋىنچە.

فۆۋە (باپا.): كەرە، پۆنى كەرە.

فۆۋە (باک.): ۋ، ۋە.

فۆۋە (باک.): تۆپە.

فۆۋە (باک.): فە: ۋوتۇر.

فۆۋە (باک.): ئەنگىچەك.

فۆۋە (باک.): پىز، قەدر. — كەرن: پىزگرتەن.

فۆۋە: بەرپىز، سەنگىن ۋ گران، شايانى پىز.

فۆۋە (باک.): زگ.

فۆۋە (باک.): تەرتۈك، بۆرى خورادەنى.

فۆۋە (باک.): مەزراى نىزىك گۈندى، نىشتەمان.

فۆۋە (باک.): ۋورگى ۋولاخان.

فۆۋە (باک.): لىۋراندەن، لىۋرەي سەگ ۋ گۈرگانە.

فۆۋە (باک.): جىگا.

فۆۋە (بىل.): كەندۈرى ئاردودانەتەيە.

فۆۋە (باک.): ھىشۋى، گۈلەگەم ۋ جۆۋ نىتر.

فۆۋە (باپا.): پىۋانە: ئوف.

فۆۋە (باپا.): كۈلىك ۋ قۈۋىرەكە لىۋىسكى پەيدا دەپى.

فۆۋە (كە.): ئافەرىن، ئوتتەت.

فۆۋە: گەرۋە.

فۆۋە (باک.): نەۋمى دۈۋەمى خانۋانە.

فۆۋە (ھەمرا.): ھۆۋە.

فۆۋە (ھەمرا.): بۈۋەنەرە.

فۆۋە (پۆۋە.): ھىرتەي جۈۋى.

فۆۋە: ۋوشەي پەسەند كەرنىيە، ئافەرىن.

فۆۋە: ۋوشەي پەسەند كەرنىيە، ئافەرىن.

نیلون: نیستا، هه نروکه.

يَزَنَ كَفَّان: دارکمر، کسبتيکه داري ووشک کو يکاتره. — ی: دارکمری.

فیزید: یائیزده، خودا، خوا، خووه دی. — ی: یزیدی، یزدانپرست.

فیزس: نیتسه.

فیزا: نیتسا.

فیزاکه: نیتساکه.

فیزسه: نیتسا.

فیزسه: نیتس، نیش، نیتشه. بز و مهری پی دهنگدهری.

فیزهانی: نیتساکه.

فیزنا: نیتسه، ویتسا، (جا، همورا، ژاوه،) نیتسه، (فه،) نموده مه،
یمه، (باک،) نهرو، ویتسا، فیکافی، نها، (باک،) نهو، نهو، گوو،
(دهر،) هیمانه، هیمه، هندیگاو، هندیگایی، هندیوکه، نوکه، نه،
هنگاو، نوکه، نووه، تازه. تازه کۆکه، نهقۆ. نموده و کاتهیه، که تۆی
تیدی. تا — هتا نهو، هتا نه.

فیزناکانی: نیتساکانی.

فیزناکه: نیتساکه.

فیزناکوونی: نیتساکوونی.

فیزنه: بروانه: نیتسا.

فیزنهکانی: نیتساکانی.

فیزنهکه: نیتساکه.

فیزنهکوونی: نیتساکوونی.

فیزنهیموه (همورا،) دۆزهرهوه.

فیزتر: هستر، (همورا،) هیتتر، همسره، هستر، وولاختیکی چواربیل
قروی باریمره دایکی ماینو باوکی کهر، نه نیری بۆ کهل و نه ماچه ی بۆ
زگ و زادهست نادن. — ی نیر: نیره کی، فره، هیتتری نره. — ی می:
ماچه.

نستر

فیزتردار: هسترکیش، هسترقان.

فیزترسووار: سواری نیتسری. — ی: سواری نیتسری

سوون: نیتسره شهله بۆکروی دهچی؟ نیتسره شهله کیسه دهچی؟
گمه ییکی مندالانهیه، (موک،) هنگله شهله.

فیزترگیلکه: جووره نیتسرتکه دایکی ماکرو باوکی نمسپه له پروی
نمووه دۆر نابووت و بی تین و گجکویه بی کهلکه.

فیزتک: نیتسک.

فیزتقل: شاریکی کوردانه کموتوته پۆژاوی جزیره بوتانیوه.

فیزقان (دهر، بابا،) نیتسک.

فیزک: (بابا،) دهر، نیتسکان، هیتسک، (جا، همورا،) پیتسه،
(شکا،) هیتستی، (باک،) هستی، (فه،) سنجان، (که،) سوکان،
(دهلر،) سوکان، (سوور،) هیتسک، هیتسک، (باک،) چیشن، کیشم،
نشم. — سووک: خووین شیرین، پهزا شیرین، پهزاسوک. — ی: خووین
شیرینی. — قورس: خووین تال، کهپهزه، پهزا گران، نیتسک گران، خووین
سارد. — ی: خووین تالی.

فیزک گران: بروانه: نیتسک قورس. — ی: بروانه: نیتسک قورسی.

فیزک و پرووسک: نیتسکی پروک و رزیو.

فیزکووک (باد،) نیتسکووی، کموچکی گمورهو کلک درتیه له داری
دروسته کری.

فیزو (باک،) پهنا، جیگایه که با کم بیگریتموه.

فیش (همو،) ژان، دهر، گل، نازار، یش، سو. — دار: پرنیش وکول،
نیش، ژاندار. — پیگه یشتن: کزان. — پیگه یاندن: کزاندموه. — ا
چاقی: چاونیتسه، چاوکولی. — په فاندن: نیش سووک کردن. له زاراهوی
بلیاساندا: نیرو نامووری جووتی کویتستانیانه. ناش ناسیا (یفر،)
هه قیر،).

فیشان: ژانکردن، نازارکیشان، یشان، دهرکردن.

فیشانهوه: کولانموه، وهنیشپانهوه.

فیشاندن: یشاندن، کولاندنموه، نارهندن، شهباندن.

فیشه (فیشقه) (باک، بار،) بۆ گهراندنموه ی بز و مهران و یا بۆ
لیتخوینیان به کارده بریت.

فیشدار: بهزان. — ی: ژاندار، کولی.

فیشده: نازاردهر.

فیش دهس و ها: جویمگه نیش.

فیشک (شن،) پهوا، که،) پاس، کیشک، (دهر،) هیشک.

فیشکچی: کیشکچی، پاسوان.

فیشکچیتی: پاسوانی، کیشکچیتی.

فیشکگر (پهوا،) نیشکگر، پاسوان، کیشکچی.

فیشکگران: کیشکگران.

فیشک (باک،) فانیله ی پمۆ و نیتسر لیسر کراسوه لیسر ده کرت.

فیشوو (که،) هیشوو.

فیش و ده ماری: نیشی دهمار.

فیشین (باک،) نیشان.

فیشنی: نیشنی، یدغنی.

فیشنی کیش: نیشنی کیش، یدغنی کیش.

فیشنه یین: پیرتیه کی له کارکو توو.

فیشلیج: کسپکه شهله ی لیدابی.

فیشلیجی: شهله لیداری.

فیشاو (باک،) نیتواری، نیتاره. هیتاره. — لوه خووهش: نیتاره تان باش.

فیشارکی (باک،) نیتاره کی.

فیشهر: همراه، هین، وانیک، کارا.

فیشرسا: نیشریست.

فیشریست: نیشریست.

فیشقوته (باک،) لیش پتمو، تندرست.

فیق (بابا،) قز، هیلنج، (موک،) پهنگاو خواردنموه ی ناو، ناولیسر
پزیشن.

فیقدهانهوه: هیلنجدان، قیقینه دانهوه، شه پۆلدانی قهره بالغیکی زۆر، که
لیسر زۆری پاشوپاش بگمیتموه. — کردنموه بۆ پشانموه: هیلنج هیتانه
خۆ، نیتقدانهوه، شیهه له پشانموه ی شت.

فیققلاب: بهرکوت.

فیسلمتی: ئیستاکی.

فیست: ویستانیکی کم له کاتی ناخوتن یا کاروبار ټکید، ویسان،

لینک کردن، تارامگرتن، ووچاندان.

ئىستەيۋانلۇق: نەخۇشى دۆزىنە.

فیسٽيگا: پروانه: ٹيسٽگه.

فیښتګه: ویستګا، نیستګای راډیو و تله‌وېزیون، شپونیکه ډنګو
باسی ګیتی تېډا بلاو ډګنډوه. — ی پښتګای ناسن: نرو شپونیکه، که
قه‌تاری لپه ادبوستی.

نيسقايى: نه خوشييه كه.

نیسک (باد.): قرقینہ، نزگمرہ؛ ہدیسک تینہ من: ہدیسکی گریانم

دی. کوردان به عیسای ده‌لین نیسک.

فیصل گوتکے: (باک.) ہنسی کی گریانی تھ۔ — تینہ من: ہنسی کی گریانی دیت۔

ٹیسوٹ (باک.): ٹیسوٹ.

فیسویوت: پیبار، نیسوت، (هورا.) ثالثت، (نہم.) دهرمانگرم.

نیش: کار، فرمان. کردار، کرده. به: —: بیکار، دستپاچه.

بۇيىزويۇه: قخ، تف.

نیشالہ کہ: سوویندت بہ تال ہی، یہ کییک کہ سوویندی بخوات و کہسیکی

تریش بیہوی، کہ سوویتندہ کہی بہ تال ہی دہلی: ٹیشالہ کہ۔

نیشبدهست: کاربرد هست، کسیکه کاروباریکی له ژیر دهستیدابی.

فیثقف (باک.): ئیمشور، ئیمشور.

فیشتیا: مزيج، نارمزوی خوواردن و خواردنوممندی کردن، مگیز، به :-

بہ ناز و نو، ہی۔ ہی ناز و نو، (ہمراہ)۔ و ہر دہ: نیشتیادہر۔

فیشران: کارزان، لیہاتوو.

فیضک: (ہاک.) ووشک، ترسی، نسی. (زا.) داریکی باریکہ

همر یاریکی شل بوو بیتمه داره باریکه که ی له گوریسه که ی ده هالینن تا

بارہ کہ توندیبیتتموہ. (بابا.) بھرپورولہ داریکی گوریسی شلووہوہی بارانی

ہی توند دہ کرتا ہوں۔

فیشکوهن: ششکاه و سر دودغلتکه بشت بیلکه کهرت: جاندار

نيساره: (باک.) چو نيتي خانه ي دامانه، که بو گمه ي (داميني)

[illegible]

از دیدار این دو، یک سوخته و دودمانی که در آتش کشته شده بود، یادگار ماند.

نہایت

نیشکھو: کارکھو.

فیشکھون: ووشکھون:

دشمنوں کا کہنا

۱۳۸۵: ۲۷-۴۰

مردی که به زنجیر و یک تته و با داخل به تته و به سه و سه دهگ تته.

فیض کے مزار: کہتے ہیں کہ اگر وہاں جاؤ، تو وہاں سے ہر شے

بای: قولنه کراوهری ناوی (بابان) ه بۆ سمرچاوه کانی نهم فخرهنگه.
(همورا.) قا، وا، (دهر.) هموا که بای بی لقی داران و سمری گیایانیش
دهههزی، بای زیریان: بایده که له باکوهره بیت، بای شهمان: بایده که له
باشوهره بیت، (باک.) بای بیترین: بای پۆژاوايه. با (پۆماتیزم):
نهموشتیکه لمهر چند هویه کی له نهموشت و شان و قولی هرزی
دهدات. بدلی، باراسته، له کاتی شتوواز و باوه پیکردنیدا به کاردهریت.
نامرازی فخرمان و تیرا خوهرینه بۆ کمسی سییم له باری تاکی گهلیدا:
بابوا: بلاپروا، بابپۆن: بلاپۆن. دهجا، بلا، ده، دا، ده. له کاتی
بهرهوهندی و یهکتی و یهکتاوتنیدا به کاردهریت: با بچین، دهباچین،
با نهمشولتیرههین: دهجا نهمشولتیرههین، بابجووبایی، با بیته لام. وا،
قال: بغا، بهفال. کن: نک، لا، له گه: لباوی: له نک وی، له لای وی.
بانگ، گاز: با — کرن: بانگ کردن، بای که: بانگی که. ما باکی: بۆ
چی بانگ دهکی. پشه: پهگ. له — لغان نانی: نیمه پشمان دهرهتیا.
سوود، قازانج، بای تویه: قازانجی تویه. باخست: خستی با، نهمانی
با. یهکتیکه له چوار هویه کانی ژیا: وکهور: ناو، ناوور، خاک، با.
دیلسهگ و گورگ و چهقل که هموا جوت بوونیان بکوهره سمری
پیشان دهلین دیلعهبا. بۆ ممر و بز: تهگه بۆ ماین و ماکهر (فال یا
تلهب) بۆ مانگا: مانگا به کهل به کاردهریت، تووانایی جوت بوون،
شهموت. — یی باکوهر: بای شهمان. — ی سهخت: رهشبا. — ی
سموهر: بای سموهری پۆژ ههلاتی. — یی خور: بای ووشک و به هیزی
پۆژاوايه. (باک.) — یی بیترین: بای رۆژاوايه. — ی تهر: (باک.)
سازاخ. — یی دووژوویییه: بایده که بارانهی بیستی. — یی پهش: رهشبا. —
یی ژیری: بایده که له دهشت یا له دۆلهو بیت. (باک.) — یی کوهر: بای
شهمان. — یی گوهر (باک.): بای سهخت. — ی نیهرهویه: قای و هشت، بای
باکوهر.

بای: بالهی مهرانه.

بایهه: نهگهرچی، له گه نهمش.

باب: باووک، (پروا.) باو، (باک.) باث، (همورا.) تاته. شاریکی
کورده له باکوهری شاری ههلییه.

بابا: (باک.) باب، باوه، باوکه، باوکۆ، (همورا.) بابیر، بابهگهره.
(همورا.) — پیاره: زپاب. بابای عوریا.

بابا پیاره (همورا.): زپاب.

بابارمخ نهاله ههزانی: مهلا نهوهری مانی دهلی — ههستیاریکی کورد
بووه.

بابان: باوان، مالی دایک و باب. بنهماله ییکی پادشایی کورد بووه، لهم
دروایه له شاری سلیمانی و خاکی شارهزوردا، که له بهرهی فقهی
نهحمدهی دارهشمانه و له بنچینهدا موکریانین پایهره گهره و ان، که
ناوی بوداغ سولتانه، نیستا نارامگای له باشووری شاری سابلاغیه.

بابانه: (باک.) باوینی.

بابان فلو: ناهره تیکه خاوه ندکس و کاری.

بابان وینان: (پروا.) بابانکۆ، ماله دایک و باب و کاوول، ژنیکه بی
کس و کاری.

بابانی: جوهره پارچه ییکی جوان و نر خدار بووه به ناوی خانوادهی بهری
بابانه کانهوه ناو نراوه.

بابه: باووک، باوکه، بابا، (همورا.) تاته، (پروا.) باوه، (باک.) باو،
له کاتی بانگ کردن و یا له گه ناخوتنیدا به کاردهری.

بابهت: تهر، چمن، باوهت. ژنی جوان، پیاسی جوان. لایمن. له —
چیهوه؟: له لایمن چیهوه؟. باره. له —: له بهری.

بابهخوئی: گهمه ییکی مندالانه به گردی خۆباند دهخولیتهموه.

بابهخوون (همورا.): باوهخوون.

بابهههزی (همورا.): باوهههزی، زردایک.

بابههههه: بۆ کمسیک به کاردهریت، که به دیمن مندال و به لای
به تهمین بی.

بابهههههه: بابیر.

بابهههههه (باک.): براتو تهله، قامکه که یه تهنیشت
تووته له یه.

بابهههههه (باک.): کارساتی سالانه، به سههراتی سالانه.

بابهههههه (باک.): تۆز و با، گهیه لۆکه. سهده.

بابهههههه (باک.): تهرۆک، بۆی خوار دنییه.

بابهههههه: برای باب، زپرا، باوک برا، باث برا، باویرا، براباب.

بابهههههه (باک.): ههزار، دهستکورت، نابوت، بی پاره. (باک.) —
ی: ههزاری، دهستکورتی.

بابهههههه: ههر چیتیکی سوکی بابیبات — ی بی دهلین.

بابهههههه: میهره ییکی سابر دیتی و کهره نهجیر و ههناو نیستر. جوهره
پارچه ییکی تهنکی گولگولیهه و هک شتله.

بابهههههه (قه.): باویشک.

بابهههههه (باک.): تیره، بهر باب، په چلهک.

بابهههههه (باک.): بابل.

بابهههههه (باک.): جوهره گیایه که بهدار و دیواران ههلهه چی.

بابهههههه (باک.): سهده، سهردهم.

بابهههههه (باک.): قامکه تووته له.

بابهههههه (باک.): پهگ و پهسه ی پزشکی، بنچینه ی پزشکی. گولنه
بابوونه.

بابهههههه (باک.): باب، هوی باب، باوه، تاته، باوکه، له کاتی ناخوتن و یا
بانگ کردن بایدا به کاردهریت.

بابهههههه: دهلینگی ههلیچراوی ژنه په نه دانه.

بابهههههه (خۆ): بابوله.

بابهههههه (باک.): ناری خیلکی کورده که توته ناو خهزانانهوه.

بابهههههه (همورا.): قهپاله، (خۆ): بابوره، (دهر.) بالووله، مامه
حوچی، پاروی نانی دیرژ و پیچراوه یه.

بابههههههه: په تیکه مملو تهکی پیده پیچری، دهمرازه.

بابههههههه (باک.): بهرانه: بابووتانی.

بابههههههه (باک.): جوهره گهمه ییکی جۆلانه یه.

بابههههههه: مملو تهک، قۆناخ، قۆنداخ.

بابوونه: گولّه فغټی، گولّه چاوتشه، بهیږونه، گیایه کی بهاری بوخوښه
گه لایه کانی وهی شویتی ده چی گولټیکی خړی زهر د دینی بکرتنه چا بو
هه لامعت و زگ نیشه باشه و به ناوه کی برینی خمرکانه ی مندالانی پی
بشوری سوودی ههیه.

بابووهیتر (باک): پنا، پمسیو.

بابوویتر (باک): جیگایه که با نهیگریتسه، (باک.) بابیهتر. پنا،
پمسیو، بادرز.

بابویتر (باک): پروانه: بابووتر.

بابی (باک): بابو، بابه، باقه، باوکه، (سو.) بابی، بلای، به لای.

بابی (بابی): خازه لټین، جوړه گممه یه کی مندالانه یه و ده لټین: بابی بابی
حمله دهی برابی، ته قلّه ی له چندان دابی.

بابی (بابی): گممه یه که دسته یه که سوار دهن و به دست چاویان ده گرن
و هسته کیان به سوارو پوترکی نموده اندا ده مالتی که خوی سوارو بووه
ده لټی (بابی بابی له چمن بابی) و لمو کاتیدا قامکیکی بهر زده کاتوره
ننجا نوری ژیره و نه گمر هملی هینا دسته که ی وی دهیمنه و سوار دهن
و نمو کمسه ش دهیته و هستا.

بابی (باک): بابینی، بابیتی، باوکی، باوکیستی.

بابیتر (خو): جیگایانی قوول و پناو پمسیوی ناوکیو ناره دانیانه، که
باپری کردیتسه له بهر. بابیچ.

بابیتی: پروانه: بابیتی.

بابیتر (باک): سیلاو، لافاو.

بابینی: پروانه: بابیتی.

بابیتی (نمرده): هه لامعت، درم، پتا.

بابیتر: چایانی، (هورا، دهر.) واپر، کمسیکه له کاتی ناره که کردیتدا
که هیشتا ناره که کی ووشک نموویته و بای ساردی لی بدات.

بابیتر: باریکه له پیش ناره که ووشک بویتدا بای سارد له لمشی ناره که
کردوی بدات.

بابیتر (که): سینکه سه لاو، (دهر.) سیسکه سه لاو، (هورا.)
تچکه سه لاو، چنچکه سلیمان، (همر.) دیقلوک، (کو.) سیچکه سه لاو،
(همر.) سینچکه، (بار.) فردوک.

بابووسکه (نمرده): خو له میشتی قاقمزی سرو تاوه، که با بییات،
مشکی.

بابووک (باک): کرپوه.

بابیچ (باد): با و بهر تکه پیکه تیک باوین و گیزی تیدا بخوا له
شوروتیکی قوول یا چه پدا. بهر تکه با له جیگایه کیدا کوی بکاتمه.
(باک.) باریست. — کرن: باریستی. پتچیکه له بهر زگی مرز قاندا بی.

بابیچک (باک): کرپوه، بای دووژوونیه. شلیته، بارین بارینه و بهر
پیکره.

بابیندان: پتچدان به چتیک.

بابیش (باک): چاوتشه.

بابیشک (باک): بای بارانه.

با پی هکردن (باک): پهرچاندن، هه لامساندن.

بابیلایسک (باک): گمره لورول.

بابیتر: پیره باب، بابا، کالک، باوا، بابی باوک و دایک.

بابیتر: کال و کالک.

بابیتر: بابیتر.

بابیتره گموره: بارکی بابیتر، باوه گموره، باوگموره.

بابیتری (باک): جوړه همنار تکه مزری و ترشی ژور تری.

بابیش (باک): پزشکی و تیمارگری چاوان. (باک.) — ی: پزشکی و
تیمارگری چاوان.

بابیقان: تمنبل، هه تیوجه.

بابیقانی (باک): تمنبل، هه تیوجه بی. — کرن: تمنبل و سستی
کردن.

بابیکردن: هه لامساندن، پهرچاندن.

بات: جیات، بری، زانویر، لمباتی: له جیاتی، لمبری، زانویر، بریتی،
گونډیکه له ژوری شاری (مدیاد) دایه پڼه که له لای بهیبه خه لکی وی
بی.

باتانی: به تانی، جاجم.

باتانقا: بارتقا، به قدم، به مندازه ی.

باترؤک (باک): مرزی خونکی بی شهرم و شور.

باتسه: پروانه: باتسکه.

باتسکه: هه نجیری بی تام و نه که یشتو، که له بهه نجیر.

باتسمی: جهزنیکی گموره ی یزیدیا نه.

باتقسم: جهزنیکی یزیدیا نه، کموتوته چوار شهمه ی همره دوایی
مانگی دیسه مبرتوه.

باتک (باک): نسکوی، کموچکی گموره.

باتلاخ (نمرده): زق، زلقه، زناو، زنک، زونکاو، چورتم، زهوی ناودار.

باتقان (همر): پورت. بالیفه.

باتو: پروانه: باتوو.

باتوفا: جوړه گیایه کی سووره.

باتوو: باتی، باتو، هیلکه ی گون. له پموره ی شتوژا دا بو گونیش به
کارده بری. (باک.) نیلیکی کوردانه له ژورووی خاکی بو تانیدایه.

باتیکردن: هاندان، پف تیکردن، هه لنان، فو تیکردن. شورتی دهن
هنگلدان، لاسدان.

باتی: بریتی، له جیاتی، لمبری. (باک.) پروانه: (باتوو.).

باتیترؤک (باک): بی شهرم، چه تاوه پروو، پروه له لارو، بی ناپروو.

باتینک (باد): خونه چی تازه بشکوتوو.

باتینؤک (باد): گولاله سووره.

بلج: خمرج و باج، میری، پاداران، خمرج، خراج، خووه، خوړتیک،
(باک.) مه کات، باج بیش. باژ، بارانه، پاسهوانه، دهر و زوانی،
(باک.) پاس، زتره سفر. — ی گومرک: نمره که گومرک له سمر کالای
بیگانانی دا ناوه و له سنوور لی و هره گیریت، کرتی تیهرین، گمرک.
— ی سمر: سمرانه، زتره سفر، پاره ییکه له لایمن دسته لاتداریکوه له
باران دستیرت.

باجان (باد، باک): بايينجان و تمااته. — ي پەش: بايينجان. — سۆر: تمااته.

باجه: قەفەزەيىكە لە بانك و سەينەماو شەمەندەفەردا يەكئىكى تىدا دادەنیشى چەك و بليىتى تىدا دەپۆي. رۆچنە، كولانە، واجە، كونانواجە، كونانوجە.

باجەلان: پارچە خاكئىكە لە نىوانى مەندەلى و خانەقەينىدا و لەسەرناوى نەلمەندىيە.

باجەلان: تىرەيىكى كوردە لە خيلى لورلور لە خاكى باجەلاندا دادەنیشن، راوتىزى ناخەفتىيان زۆر لە هەموامى دەچى.

باجەوان: باجگر.

باجگە: شووتى باج لى وەرگرتى.

باجگر: باجگر، كەسيكە باجى كۆيكاتەر.

باجگرقتن: باج وەرگرتن، باج سەندن.

باجگرى: باج گيرى.

باجگير (فە): باج نەستين، كارمەدەستى گومرگى، باجگر، باجەوان، پادار. (فە): — ي باج نەستاندى گومرگ، باجگرى.

باج ئىگەرقن: باج وەرگرتن، باجگيرى، بە ناخەنەك باج و چتيك لە چتيك وەرگرتن.

باجووا (دە): ناخەتتەك بە يەكئىكى تر گۆرلەيتەر، واتا ژن بە ژنە ي پى كرەبى.

باجوولا: ئىليكى كوردى يەزىديە لە ناو (هەتيركا) دا.

باجووج (باک): گەمەر شوخی کار.

باجى (باک): نەندازە و پەلەى مۆزىقە.

باجى سەربارە: سەربارە.

باج (باک): باج.

باجە (شەبە، زەن): بلى.

باجك: گەفە شامى سۆر، زەرپاتەديمىلە.

باجۆ: (باک): كاكە، براى گومەر.

باجيک: هەرز، گال.

بليخ: شووتتەك دارودەرەختى بەرى و بى بەزى زۆر تىدەبى. باغ، (باک).

دەهل، رينى باغ و باخچە: دارم.

باخە: باغە، جوورە موورويىكە. باقە، چەپك، دەسكى گياوچتى درواو.

باخەل: دەرپاخەل، باخل، باغل، بەخل، (هەمرا)، باشيل. (بۆتا، گۆ).

پزى. گومەر. (هەمرا). گيرفان.

باخەلە (هەمرا): گيرفان.

باخەلەر: گيرفان پر.

باخەوان: باخشان، باغەوان، هۆلكشان، (باک). باخشان. داركولى، كەسيكە كاروبارى باخى هەلسووپتى. — ي: باغەوانى، باخشانى.

بليخ بپين: باغ بپين و پپينەوى باخ.

باختن: لەدەست چوواندن، دۆراندن.

باخچە: بخچك، پالير، لاتك، (باک). پاريز، باخى چكۆلە.

باخچەوان: باغچەوان، باخچەقان.

باخچەى ساوايان: باخچەى مندالانى گچكە. قوتابخانەى ساوايان.

باخچەى گولان: گولستان، گولزار.

باخچەى مەندالان: (باک). سەليانك.

باخدا: خاوەندباخ.

باخەز: شارىكى گچكەيە لە ناو وولانى (خەمزا). دالەمۆزى شارى هەسكىفيە.

باخەل: دوكانى شەتل، پارچە زەربەكى گچكمو خوشكراو و كىلراو و زىل تىكراو، كە تەوى هەمچتيكى تىدا بچينىر دواى سەردەرەستان و كەمىك بەرزبونەوى پى دەلین شەتل چونكە لەوى دەگوزىرەتەر بۆ ناودۆر يا زەوى نامادە كراو. دەفرىكە توى تىدا دەپريت بۆسەر وەردان بۆ وەشاندى.

باخۆز: بادرز.

باخۆش: باخووش، ساخ، خوش، گومەر.

باخۆشە: دارىكە دۆكۆليو هەريسەى پى تىك وەرەدرى.

باخۆشتر: گومەرتر، ساختر، باخووشتر.

باخوواڤن: پيچ خوواردن.

باخووه (باک): بدوى، قەسە بكە، سەروگ.

باخووهەر: ماوه، ماودا، دەرەفت.

باخۆشە: پروانە: باخۆشە.

باخى: فەلان بە گومەرى خويان، كە كورد بى دەلین — هەروەكو هيندى بە ئينگليزان دەلین ساحب، كەچى لە هەموامانى هەم چەندە فەلەشى لى نىە هەم بەكار دەپرى.

باخپەر: وەلام دەر، پاكەيىن، پى پاكەيىن، ناگادەر، نەكەسەيە ناگا و وەلامان پاكەيىن.

بەل: تروى، تاك، تەنبا، يەكبەل، يەكتووى. ژاوه، فە، با، (دەر). وا.

بەلار: (هەمرا)، دەر. قشادار، وادار، (دەر). واوول، كەسيكە باى لە نەندامى دابى. باهتەنە، هەوادار، بەدى هەوا.

بەلارۆك (باک): جوورە پارچەيىكى پەنجەرە پەنجەرەيە و ناوا چنارە. جوورە قردۆلەيەكە لە سەرى مەندالان دەدرى.

بەلدارى: (دەر). وادارى، نەخۆشەكە لە چۆك و سەرشان و پەشتى مەزى دەدات. بايى. وينك. بپيرەسپى.

بەلارۆتى: بارى بەلدارى.

بەلارۆك (پۆز): بەرز بونەمو و هەلچوونى دار، (زا)، گيايەكە بە دارو دەرەختاندا هەلەدەچى.

بەلارۆك: (بەل)، باهيىف، بەهيىف، (هەمرا). باوى، بەدەم، لىز، قەوارۆك، چەقيلە، چەقالە، چووالە، بايەر، بايام، پىسام، دەيندك. سەرى دارى بەداميە. دارى — ي: (بەل). دارا بە هيى.

بەلامەقالە: بەدامى تال، هەرجن، دارى بەدامى تال.

بەلامچە: چەقالە.

بەدامى: چتيكە وە چەشنى بەدامى بچى.

بەدامى تال: شرت.

بادامي شين: گولمه.

بادامي كښوي: بادامه كښوبه، باويه تاله، چواله تاله، چه قاله، چوالمشنيكه، باييف، كالمشين، شمالمشنيك. به بادامي تېرو ووشكي كښي و بهداره كشي ده لښ بادامي كښوي.

بادان: فاداي، (همورا)، واداي، (لوي، فه، دهر)، وادان، چه قانندن، (باک)، زغم انندن، پيچدان، هلچندان، تاودان، زور باداني بمن و دوزو و نيتر، كرځ كردن. بابده: پيچدا. به باكردني گم و چتي تر.

بادانموه: باداني دو ريس كردنيان به يهك همودا. گمړانموه، وهرسورپانموه، وهرگمړانموه، وادانموه، بانين، چڅېكردنموه. پشمېمان برونموه، پاشگمز برونموه. (دزه). كمناري پارچه پيكي خپر باده دري و لسول دهر دي و دهر ووي. (همورا). هلمنوچانندن، (موک). نوشتما، داگيرانموه.

باداوه: بادمه.

بادايي (باک): بادراو، باخواردو.

باده: نيسيتيكان، پميانه، پيالهي ناوخواړدنه، پيالهي مهي. مهي.

باده بلده: پيرڅو بي.

باده چي: مهيفروش، مهيكير.

باده: واده، لړولدر.

باده روه: پشمېمان، گمړاوه، پاشگمز.

باده رچوون (نمرده): برتتبيسه له لسوت به بهرخودا هاتنموه و اتا سمرشور كردن و واز له فېز و هموا هيتان. دهرچووني با، لي بمرېون.

باده رځكدن: دهركدني با.

باده فروش: مهيفروش.

باده ف (باک): كړتوه.

باده ك (باک): پيچ باده، بورغي باده، مرازيكه بورغي و پيچ و چتي تري پي باده ده.

بادم: بادام.

باده وان: په رده كشتي.

باده وه: بهرزه هموايي، بهرزه هموايله، (نمرده). بهرزه هموايله، (همورا). كولاړه، (باک). فرېڅك، توف و سارد و سرما.

بادوان: كرځ برونموه، هلچنران.

بادراو: وادراو، كشت بادراو، بېاف.

بادره نك (نمرده): گياهيكي بونخوشه به پميرموه دهخوري.

بادره نك بوييه: پروانه: بادره نك.

بادرخان: جوړه گيايهكه.

بادرز: درزي زور باريك له چتيكي.

بادروو: پويي كه لمباب.

بادرياگ: بادراو، تاودرياگ.

بادريزه: بهري پوچم و ناپسند و يا ثوانه كي ناگم و با له داريان دهكاتموه، باپزه.

بادريسه: پروانه: بارپسه.

بادك: خياليكي كوردانه له ژوري خمزايه، له ژوري وولاتي بوتانه گمليك جارن پارس (دهرزه) ي دهكمن.

بادگزه: پروانه: باگزه.

بادگير: جوړه موعه پرتكه له سارداو تداوه له هينديك كوشكاندا دروست دهكري بواكيشي هاوېنان.

بادلا: خياليكي كوردانه له ژورو خمزايه.

بادلجان: باينجان.

بادوه (نمرده): كړتوه.

بادي: ترار، قاپ، بايه، بمن، باده، جامي ناوي يا هي مهي خواردنموه، (بار). ترگال، جامي ناوخواړدنه، (باک). باداري، پډماتيزم.

باديه: جامي گموره، قايي مس.

باديله (خو): جامي چكوله، جاميلكه، (خو). بادي، قايي ناو خواردنمويه.

بادين: زيبه كي گموره يه له نيواني همولير و موسلدا. (باک). كاسه، باده.

بادينان: همريميكي كوردستانه نم شارانه تي تدا هلكه تون: ناكري، ناميد، دهوك، زاخو، عين سفني. ناويكي كوني ناييني زهرده شتبي له بنچينه (بمدينان) و اتا باشتري ديناوه ووشه دي ديس كوردبيسه، ناتمشكده يه كي گموره له ناكري هېبوه.

باديناوا: نيوي دييه كييه له پڅه لاتي كيوي قمنديليي موه و نمو چومي له ويوه پيدا دهبي به نيوي وييه نراوه.

باديني: نمو كسه ي له ناوچه ي بادينا بزي.

بادي هفا: بادي هموا. — يي: بادي هموايي.

بادي هموا: بايي هموا، خوېن، بمهوا، بادي هفا، بي سورد، بي جي، خوړا، مفت، همزان، خوړايي و فيرو. — يي: بادي هموايي، بي سورد، بي جي، خوړايي، مفتي، همزاني، خوېني، بمهوايي.

باد: جحيق، به بيچووي بالنده و په پوروران ده لښ، باره كمو، (همورا). گواړي.

باد: قوله كراوه ي ناوي بارزانه بس سمرچاوه كاني ناو نم فهرهنگه. ده پوت (باتمان) بارتيكه. دوتا، دولنگه بار، درولا بار. (باد). بمندك، هم چتيكي به پشتي وولاخي هلكيري باري پي ده لښ. كوچ و بار. —

برن: دنيا بون. دهرست، دهريند، يارمه تي. خوه نه دابن باري من: يارمه تي ندام. ژ خوه راكرن بار: دهرست و دهريند بون. توانايي: له

بارمدايه، توانام نيه، لباربون: له توانا و دهسته لاتا بون. باري زمان و ليتوان: به لغتيكه لبار نه خوشي و يا هيچ نه خواردن لسمريان

پهيدا دهبي. دڅ: چلوني، چلوني، پاودان، پرخ، سنور، دن، روهيت، سروسه كمت. كوك: باركرن، كوك كردني كا ترمير، دانانموه.

— كردن: كوچكرن، رويشتن. (باد). بش، بهره. پيلوس، سپاچ: خولي كردنه بار، خولي كردنه په لاس. (باک). نووكي قامكي. بوار،

بورينگه. سمره خوړار. ساخته، عيار، غمش، دهغل. كار، كاروبار. بهري داران. نه خوشي: لشم به بار. بهر، زگ، مندال. دهستور، ري و شوين.

باداسيو (دهر، همورا): باراش.

باداسيو همو: باراش هاپ. باراش هپي.

باران: (دەر، همورا.) بارهسیاو، باراسیاو، (زا.) هیشران، شمونده دانموتلهیه، که یو هاپنی بیرته ناش.

باران ئی کردن: باران له ناشیدا وورد کردن. درتزه به ناخوتیتدان.

باران هاپ: باران هاپ، (همورا.) باراسیاو هاپ، (زن.) بارهسیاو هاپ، ناشوان، یا خاوند باران.

باران هاپ: (همورا.) باره تاساره هاپ، (زن.) بارهسیاو هاپ، باران هاپ.

باران: نیتیککی کوردانه له دهشتی دیاره کړیدا و له خووارهوی زتی دهجلهیه.

باران: نیتیو نیرینه، ناوی شمستیره (همریخ) یشه. پوژی بیستمی هموموانگیتی پوژی (شمسی) یه.

باران: شو تنوکه تاوانیه، که هموریهسمر گوی زهیدا دهبارینی دهخل و دان و گزو گیا و باغ و باخچی پی تیراو دهی، (دەر، فە)، (واران، همورا، زن.) قاران، وشت، بارین. — پاران: بارانه راوستان، (موک.) کمز کردن، جزیره دان، نیتیو مانگی دوایی بهارییه. — وهشاندنوه: (زن، همورا.) هوروش برینگان، (موک.) کمز کردن، کز کردن. باراندن: گولله باران، تیره باران، بمره باران.

باران: ناوی بارانهیه که له شووتیککی نرمدا کویو بیتومه.

باران: باران، بارانه دهخونی. — ی سمر به قهپوچکه. — ی سمر به کلاره. کرتیار، سمرانه ی بار.

باران: قونف: بارانی تون، شمس.

باران: وهشت: پهتله، بارانی درشت، شمس.

باران: سمر به قهپوچکه: کلوسمر، (زن، همورا.) شمست، کلوسمر.

باران: سمر به کلاره: (زن، همورا.) کلوسمر.

باران: نهرم: بارانه ی وورد.

باران: وورد: وورده بارانه، غمبارانه.

باران: پاران: مانگی همره دوایی بهارییه که ۳۱ پوژه له (۲۱) ی حوزه یرانی وه دهست پیته کات تا بیستی تهموز له پووی شموده لسم مانگدا به زوری بارانه چک دهکات کوردان ناویان ناوه. — باران: چتیکه تمندازه ی بارینی بارانه نیشانداده.

باران: باراندنی ناوالان، باره کردن. هیراندن، باراندنی مهر و بزنانه.

باران: باراندن.

باران: وهشاندنوه: (زن، همورا.) هوروش برینگان، (موک.) کمز کردن.

باران: سمر پوشتیکه له بمره کړی یو شموده بارانه تهری نهکات.

باران: فاهوخت: بارانی بی وهخت.

باران: (کر.) هات یو دهخل ودان وئیتتر. بهره، سوود. (شلمه، پوژ.) بیتنه، بیتنه. بابیت، لایمن، لیمبار، لیمبابت، له — ی منوه چت بیستوه. (زا.) عمره بانه دهستی. بونیه، سرشت، فقرهت.

باران: — ی ناوالان، باله، دهنگی مهر و بزنانه، که دهبارین.

باران: (دزه.) بالیمال، باره باری ناوالانه. ناشکرا. به — زوری لی کرد: به ناشکرا زوری لی کرد.

باران: بارکیش، پیتو، دهر، باریر، وولآخی باری. بهره بمر، موچه بمر، هاوکار. مرزقی گویدتیر و گووی لسمست.

باران: بار کردن.

باران: پروانه: بارو.

باران: (نمرده.) موچه بمر، بهره، داهات، سوود.

باران: (موک.) باره خویتیانی، گمه دیکه، (موک.) باربارانی.

باران: (موک.) باره خویتیانی (همو.) (موک.) باره خویتیانی، گمه دیکی مندالانهیه، (موک.) باربارانی.

باران: باری داری، (باک.) باندی.

باران: (همورا.) باران.

باران: (همورا.) باران هاپ.

باران: (باک.) زریان، ریشبا، بای روزه لاتییه، گویا همر کاتیککی با له روزه لاتییه بی گیتی تاریک دهی بویه به روزه لاتییه دهلین بارهش.

باران: نافهرین.

باران: (پروا.) باروکه.

باران: بیچوه کمر، (همورا.) گواری، کاره کمر، کی بار.

باران: وولآخی بارییه، باره بمر.

باران: کوشک و سمرای گموره، سمرای فمرمانده، سمرای پمرده ی میروشیان. خیریت، خرگا، قوتاغ، بارگه.

باران: پنج بیا، بی بمر، بی بهره.

باران: (باک.) هاوار و داد و فرغان.

باران: (همو.) جووره گمه بیکی مندالانهیه، (موک.) سوار سوارین.

باران: سوار سوارین، گمه دیکه.

باران: (باک.) بالندیه که.

باران: باره بمر، وولآخی باریر، گویدتیر، گووی لسمست.

باران: (باک.) تلمسم، جادو.

باران: باریتج. — کردن: باریتج کردن.

باران: پیتچاندنوه ی باروینه.

باران: پروانه: باریندی.

باران: باریر، باره لگر، باره بمر.

باران: بارین، باره لگرتن، بارگویتنوه. دهره قمت هاتن، له گمل همل کردن.

باران: بدار، (باک.) میجیتی، (زن.) ترهوانه، (بابا.) بارو بمر، باره بمر، (که.) داشن، (همو.) کیشته، کیشک، پیتاک، (همورا.) باد. بیش، پوئله، پوئلانه. یاریکاری و دهستگریزی شو کسانیه، که لیان قوماره یا زریان پی گمیشته یان له کاتی ژن هیتان و زماوندیدا. — یی: کردار و کردوه ی بارو.

باران: بمرتهقا، هیتنه، به قمد، همنده، چنده، بمرانبمر، باتهقا، بارتهقا کردن، بمرانبمر کردن.

باران

جل و بهرگ و خوارده‌مه‌غنییه، که به وولآخ هه‌لیگری. سه‌یزخانه، (که.)
 سه‌یس خانه. قورسایه نمو باره‌یه، که کهسی هه‌لیده‌گری.
 بارکه‌چی: کهسیکه تنه‌ها ناگای له بارگه بی.
 بارکه‌چی (همورا.): نافره‌تیکه، که له مائی بوکیتوه له‌گمل بوکسی
 ده‌چینه مائی زاوا و لمویش به کاره‌کمری له‌لای ده‌مینیتسه‌وه. (میرک.)
 سهرسی.
 بارکه‌هونه: هه‌ندیک ناو مائ و که‌ره‌سته‌یه، که له پیش کۆچکرده‌نی
 تموردا ده‌گوریزیتسه‌وه شویتنه نویتیه‌کدی په‌چاوگیراوه.
 بارکه‌گ: داریکه بدرتته بهر بارخانه بۆ نه‌وه‌ی نه‌پووخ و نه‌کمری.
 بارکه‌گران: بارقه‌ورس، واتا نه‌رک و مندالسی زۆره. خه‌فه‌تیار، خه‌مه‌خورار.
 — ی: بارقه‌ورسی، خه‌فه‌تیار، خه‌مه‌خوراری.
 بارکه‌گیر: بارگین، بارکیش، نه‌سپی ژیربار، وولآخی به‌ره‌زی باره‌به‌ر.
 — ی: باره‌ه‌لگرتن، بارکردن، باره‌بندی.
 بارکه‌گیل (باک.): بارگیر. (باک.) — ی: بارگیری.
 بارگین: بارگیر، بارکیش، (باک.) به‌رگیر، کادانه، یابوو.
 بارمه‌نه: گرتو، شل، گرهو. چتیکه داده‌نری له‌لای یه‌کیک بۆ دلنسیایی
 له‌به‌رانه‌یه‌ر چتیکا، که له‌وی وهرگر توه به‌مه‌رجه بارمه‌نه‌که له‌چته‌که به
 نرختربیی.
 باپن: به‌فریکه با پنیبیتی، شویتیکه با بیگریته‌وه و به‌فر و تسۆز
 خۆله‌کدی بردبی.
 بارناهه: بلیت، به‌رنامه، پتراز، قاقمزیکه نمو چتانه‌ی یک به یک تیدا
 ده‌نوسری، که ده‌نیردری بۆ شویتیکه‌ی.
 بارنه‌به‌ر: نه‌کیش، بارنوه‌ر، وولآخیکه باری نه‌بات. مرۆی بی گوروی و
 لاسار و یاخی.
 بارنه‌به‌ردن: یاخی بیون، نه‌کیشان، سه‌رکیشی کردن، نازادی خوواستن،
 به‌زاج، لامۆفه‌ک.
 بارنه‌هوه‌ر: به‌روانه: بارنه‌به‌ر.
 بارنه‌هوه‌ری: بارنه‌به‌ری.
 بارنج (په‌وا.): به‌روانه: باره‌نج.
 باره‌ه (باک.): بۆزان، باو بارانه، ره‌شیا.
 باره‌شه (نهرده.): باوشیتن.
 باره‌که: (په‌وا.) باره‌که، (همورا.) وارۆکه، چولۆک، (ده‌ره.) ژاوه.
 وارک، کمرگ، مریشکیکی باره تا ته‌مینی ده‌گاته سالیکی.
 بارۆم (همورا.): بارام.
 باروو (باک.): بوج، برج. (زا.) قه‌لآو، (نهرده.) قولله. بارووت.
 بارووبارخانه: کۆچ و کۆچار. — ی مالآن.
 بارووبه: مائ و کۆچ، کۆچ و کۆچار.
 بارووبوو: به‌روانه: باربوو.
 بارووت: ده‌رمانی ته‌مگ، ده‌رمانی چه‌کانه، تسۆزی ناووره‌ه‌لکرده‌نییه.
 کارگی — ی: ترتیزک، توورتیزک، تلۆتیزک، بارووتخانه.
 بارووته (باک.): سه‌ره‌سهری، خوویری، ته‌مه‌ل.
 بارووت پیژ: بارووتساز.

بارجهوت: هه‌زار، کارناساز. — ی: کارناسازی، هه‌زاری.
 بارخانه: خانو، هه‌یوان و یا جیگایه‌که باری لی بخری. کوما‌باریک،
 چمند باریکی له‌سه‌ره‌یه‌کتری دانراو، شویتیکه، که باری زۆر تیدا له‌سه‌ره‌یه‌کتری دانراوی.
 بارخانوو: کمل و په‌لی ناوما.ل.
 بارخانی: نیرومال.
 بارخه‌ن: باره‌یتانه‌خورار. باڵ پاکیشانی مریشکه و که‌له‌شیره، که له‌سه‌ره‌یه‌کتری پابکشی.
 باردا: چۆمیکه له‌لای رۆژه‌لاتی ژیری شاری قامیشلوویه.
 باردار: گیانداری ناووس.
 باردان (زا.): بادان.
 بارزان: پارچه خاکیکه له‌کوره‌ستانیدا که‌وتته نیوانی پواندن و زیبار،
 له‌و خاکه‌دا خلیلی بارزانی تیدا، که له‌میش به‌سه‌ره‌یه‌کتری تیره‌ییکیدا
 داده‌به‌شترتیه‌وه. — ی: دانیشتیوانی بارزان.
 بارزه: جیه‌ی پوه‌ه‌کانه.
 بارسا: بارست. — ی: بارستایی، تیه‌ن.
 بارست: تیه‌ن، قه‌باره، نه‌ندازه، بارسا، بارسایی. (گه‌ره‌ده، کۆ.)
 بلنداییکی نیوانی دیراوانه، (هه‌ره.) که‌دوو.
 بارستایی: قه‌باره‌یی، به‌قه‌ده‌ر، به‌نه‌ندازه‌ی، بارسایی، (همورا.)
 بارسایی.
 بارسفک (باک.): بارسووک. بی خه‌م، بی په‌روش. (باک.) — ی:
 بارسووکی، بی به‌ره‌رسیاری.
 بارسووک: (باک.) بارسفک، سفک باری. بی غه‌می، بی به‌ره‌رسیاری
 بارش: (باز.) بارفت، باوبۆزان، بارشت.
 بارشت: بارانی وورد، وورده‌به‌رانه‌ی له‌سه‌ره‌خۆ.
 بارشت (باز.): باوبۆزان، بارش.
 باره‌هۆل (خۆ.): خۆپاگر، په‌شو درێژ، به‌پشو.
 بارقه‌ورس: بارگران، گرانبار. — ی: بارگرانی.
 بارکه‌هونه: کهسیکه باری لی که‌تبی. هه‌زار، ده‌ستکورت، کهسیکه به‌د
 به‌ختیتی و نه‌ماتی پوری تیکردبی.
 بارکه‌هون: توشی نه‌ماتی و نه‌گیه‌تی هاتن.
 بارکه‌هونوو: به‌روانه: بارکه‌وته.
 بارکردن: وولآخ بارکردن، بارکردنی به‌به‌ره‌یه‌ر، باره‌بندی. کۆچ کردن، قۆناخ
 گۆزین. خه‌سته‌سه‌ره‌ی لی پترکردن.
 بارکیش: وولآخی باری، به‌به‌ره‌یه‌ر، بارگین، بارگیر. گوویدیر. کهسیکه
 نه‌رکیشی قورس که‌وتتیه‌ سه‌ری.
 بارکیشان: خه‌ریک بیون به‌هه‌لگرتن و هیتان و بردنی باری نه‌م و نه‌وه‌ه.
 بارکیشی: بارکیشان.
 بارگا: به‌روانه: باره‌گا.
 بارکه: خورجیکی گه‌ره، که جیگای نویتن و پیخه‌فی تیدا بیتسه‌وه،
 بارگه‌ی بازگران و نیتر، کمل و په‌لی تاییه‌تی خۆی و ده‌کوو پایتخ و نووتن و

بازده له: بازده لټن. (نمرده.) پړپړو، نازا، بڼې شمېرم. چټیکه کمېټک به لټک بڼې. منډالټیکه، که کرزو گموره بوبڼې. — خوینندن: برتیبیه له بڼې شمېرمی و چاونه ترسی؛ فیساره کس چاک بازده لهی خوینند.
بازده لټن: بازده له، (باک.) بمر دېردنې، گممه یه که، قاچان، هلمه قو.
بازده نند: مده چک.

بازده ون: کمسټیکه همره سی له گڼل بازو اگرتنې و به خټوکردنې بڼې.

بازده یازنه: بازده، جوړه گممه یټیکې منډالټیه .

بازده یازنځ: یک به دوای یه کتریدا بازده.

بازده یازک (باک.): بازته.

بازده یازکڼ (پړژ.): سې پرکیده له سې بازیدا. به لټک، په ننگیکه په لټه په لټه بیت.

بازده یازوکی: باز یازن.

بازده یازنځ: بازده یازن.

بازده منند: نشتو، جاران جادو گمران بڼو هممو جوړه نه خوشی و کارما ټټیکې بڼو گڼل و نمرانانیا ن ده نووسی و له باسکیان ده کرد. بازی بهند.

بازده یازنځ: باز یازوکی.

بازده یازن: بازده، قلممبازده.

بازده یازو: بمر یسیری.

بازده: بازده.

بازده یی (باک.): هه لټو.

بازده یازوکی: هه لټن.

بازده یازن: خو هه لټان له جټگایه کمره بڼو جټگایه کی تر، چمنک کرن، قه لټمبازده. له مشپری: — هه لټن. له درغه ت: — درغه ت له دست دان. (باک.) مردنی مېر و بز.

بازده به یازن: نیوه راستی بهاره که شمری دوو ده قیقه درټر ده بڼې.

بازده لټل: باز یازن.

بازده یازن: بازده.

بازده یازن: بازده.

بازده یازن: بازده.

بازده یازن: قه لټمبازده.

بازده یازن: بازده.

بازده: چو نمره دیده نڼی.

بازو (نمرده.): بالنده یټیکې گوشت خوړه به قعد پشوله یټیکې ده بڼې په ننگی بڼوړه قنده یه.

بازوړه: (نمرده.) گمرانموی گولله یه له پاش نمره ی، که له نیشانه ی بدات. (نمرده.) کمرانه: کمرتنی تیر و بمرزیمو نمره ی. (بابا.) فیچقه، خوړتینی بازوړه قه ی به ست: خوړتینی فیچقه ی به ست. بمره خوړاره به به پمرتیشانی و نالوژی غاردان، (که.) ته کاندانه خو بڼو یازده.

بازوړه: له پرده چوړنی گیاندار به چالاکي: ماره که بازوړه قه ی به ست. فیچقه کردنې خوړن له لښ و یا چتی شل له ده فرټکیدا که کونی تی بڼې.

بازوړک (باک.): بال هی پمرندان.

بازوړگان: بڼه کدار، نمرکسه یه همره بیت بازوړگانیسی بڼې بکرتت، کوو تالفرزش، سمودا گمر. — ی: (باک.) دان و ستاندن، سمودا گمری، پشه و کاری بازوړگانه، کرین و فروشتی کوو تال.
بازوړک: (جا.) همره، همره، (همه.) بازوړ، بازوړ، به لټک، په ش و سپی، پلپلی، پلپلین.

بازوړک: (پروا.) بڼه یی پراو کمرانه. ته پوړلک هی سمره یی گرد و چیا یانه، (هموړا.) ته پوړلک، (پروا.) به راژ، مله قوتکه. له سمر جوړه و کمند و چال و تیرت، شویتنیکه بتوانری به سمریدا بازوړی، پرده باز، بسوار، بڼوړوړک، (باک.) به زوړک.

بازوړگشت: پشیمان، ژوان، گمرانموره. — ی: پشیمانی، ژوانی، گمرانموره.

بازوړک به لټک: پروانه: بازوړک.

بازوړگوړ (باک.): نمرسپاردن. — ی خوړه دی بیرون: به خوړا نمرسپاردن. هیوا، نومید، یاممرتی.

بازوړگوری: یارمه تی.

بازوړمان (نمرده.): منډالټیکه له دوای مردنی باوکی به جی مایې، باوړک مردو. دامان، خفه تیار بیون.

بازوړمنده: پروانه: بازوړمنه، پاشماوه.

بازوړمنده: پاشماوه، مارووه، بازمانه.

بازوړ (باک.) همره، (باک.): بازنه.

بازوړنه: بازوړ، بازوړک، بازوړمنده، له زټو و زټو کانه یی تر

دروست ده کرتت، (هموړا.) ده سېمن. تروق، چممه یی دانم لغاو.

بازوړنکاس (خو.): نالقه یټیکې ناسنه له کوپه یی گاسنی درزدار ده خرت تال ټیک ت نه یټیموه.

بازوړنه (پروا.): جټگای بازوړنه له باسکدا. مده چکی ده ستی، (هموړا.) بازوړانده، ده یازوړک.

بازوړنک (باد.): بازنه.

بازوړنگه: پروانه: بازنده.

بازوړنک: بمر یازن، بازوړی چکوړه.

بازوړننه (همو.): پروانه: بازنده.

بازوړ (باک.): سترانټیکې کور دیبه.

بازوړن (فه.): قوړل.

بازوړ (باک.): په شه با، بای سهخت. — ی: باشو، واهه، بالنده یټیکې دنوړک قولا یی بڼوړه لټو و چنگال تیر، په لمروری بچوړک پراو ده کات.

بازوړنه (که.): باسک.

بازوړننه: پروانه: بازوړن.

بازوړ (نمرده.): باشو، واهه.

بازوړ (نمرده.): واهه. — ی: واهه.

بازوړنه: قوړل و باسکی قه لمر.

بازوړ (بابا.): نبله ق، بازوړ، مانگا یا وولاخی بهرزه و نازاللی په ش و سپی. قوړل، باهوړ.

بەسناھە: پیتشور، پیتشورنیان، کۆنە، مێژوو، باب و باپیرەکانی پیتشور. —
 ی: پیتشووپی، مێژووپی، دێرینە.
 بەستیک (باک.): جوورە شیرینیەکی لە دۆشاوی دروست دەکری.
 بەستورە: باسوورە.
 بەستوق: پروانە: باسوق.
 بەسزان: مێژووزان.
 بەسقەنە: دەسقەنە، باسکی قەننە، کە زۆرتەری لە دارە ئالووبالو دروست دەکری.
 بەسقەندە: پروانە: باسقەنە.
 بەسقەنگە: پروانە: باسقەنە.
 بەسک: (باک.) پەیک، (هەمرا.) باهو، بازۆلە، چەمیل، چەنگ، نێوانی جومگە دەستی و نانیشکییە. بستوو، بستو، مەلە، کەل، تەپۆلکە، مەشاخێکی باریک و یا نەستوو و کورتە، (هەک.) دەستە، بەرە، کۆمەلە.
 بەسکەبەسک: پروانە: باسکەسەگ.
 بەسکەداو: تیل، دیرەک، دیرەگ.
 بەسکەسەگ: جوورە سەگێکی باریکە وە تاجی دەچی بەلەن لەو گەورەترە، بارکی کۆلە سەگە و دایکیشی تاجییە، (هەمرا.) دوپەرە سەگ، دوپەرەگ.
 بەسکەمەلە: جوورە مەلە یەکی بە جوولاندنی باسکان نەجام دەدری.
 بەسکەموجاپ: باسکە موجاپ، دەسکی موجاپی.
 بەسکە (هەک.): دەستەبەندی، دەستەبەرتی.
 بەسکە: بەسکە، بازو، بەسکە، تۆلەندی، تۆلەندی، قسۆل بەسکە. بازە، حەمایەل و یا چتیک وایە، کە لە قسۆل بکری.
 بەسکرو: گۆزین، باس لیکراو، لیدوواو، ناویراو، نیتویراو، (باک.) پێژنا.
 بەسکردن: لیدووان.
 بەسکڵو: کلازینە، رەبەل، (هەمرا.) قەلاتینگ، جوورە رێواسیکی قسۆلەنە و نەستوو و گەلەپانە.
 بەسکوول (باک.): گەمە یەکی بە باسکیتی نەجام دەدری.
 بەسکە موجاپ: پروانە: باسکە موجاپ.
 بەسکی جفاره: مۆدە، دارجفاره.
 بەسکیش: دارتکی درێژ سەرتکی بەنیلمو یە سەرهەکی تری لە موجاپ (هیش) قایم کراوە، مژانە، مژانکە، مشان، باسکیش جووتی، (باک.) باسکی هەفرکانی یی.
 بەسە: جۆشی چاو، تەمخوومە، گری و دوگمە یەکی لە کاتی چاوتیشدا لە پیتووی سەرهەوی چاو پەیدا دەبی. (هەم.) بۆ خۆشی. چەشنە پارچە قوماشیکیشە.
 بەسەبار: هەفتە یێکی پێ بارانە یە لە مانگی ئازارتدا.
 بەسەبیل (باک.): بەغیز، خۆپەرست. داواکار. (باک.) — ی: بەغیزی، خۆپەرستی. داواکاری.
 بەسناھە: نامیلکە یەکی، کە چەند سەر بردە یێکی تێدا یی.

بازووبەن: چتیکە لە زێریا لە زێویا چەرم دروست دەکری و لە قسۆل دەخری.
 بازووبەند (باک.): (باک.) بازبەند، بازی بەند، باهووبەند، قسۆلەوانە.
 بازووبەس: زەمەمە یی دەنگ و خامۆشی ئاوویرەستانە لە کاتی پەرستیندا.
 بازووی دەرگا: لاشیان.
 بازو (باک.): باز (بائەندە).
 بازۆ (باک.): وەکوو بازۆ وایە. سترانیکێ کوردییە.
 بەسز: (رەوا، هەمرا.) وولآخی بەرزە لاق سەپی، (باک.) باز، (مەک.) پەل سەپی، بەلەک. (بابا، هەمرا.) وەردێنە نانی، یاری، گەمە، گالته، گەپ، کایە.
 بەز: پروانە: بازی بەند.
 بەز: بەسک بەند، بازبەند، قسۆل بەند، تۆلەندی، تۆلەندی، باز، نەو جوورە بازە یەکی بە باسک دەکری.
 بەزچە: بووکۆکە، چتیکە کە مەندالان گەمە یی بکەن.
 بەزین: دۆزاندن، زیانکردن، لە دەست چوون.
 بەزویان (بابا.): گیایەکی بەهاریە گۆلی رەنگ پیاوی دینی.
 بەزوی: بەرزە حەمایە، بەرزە حەمایە.
 بەزۆ (باک.): مەزو، شار، بازۆ.
 بەزۆگێ (باک.): سەروکی شاری، شارەوان. (باک.) — ی: شارەوانی.
 بەزۆی: شارستانی، شاری.
 بەزۆلە: لێروکولک و کووانیکێ پێسە لە مەندالانی ساوا دیت، کە حەوت و چەلەداری و دەرەبێ دەیکووی، گۆیا مەندالی ساوا سەرمای لێیدا و یا ژەکی زۆر بچووا دەری دەکات، دەلێن نەگەر پیتستی مەشکی پەشی لی نریت دەپەرستین، گۆیا نەگەر لە ناو زگی بیت دەیکووی. مورووی بازۆلە دەمانیکە لە شیری دایکیدا بێسوونە و بێدەنی نەوی ناو زگی دەردەکا تە دەرمە، (کۆ، خۆ، گرتە، زەرتە، بازۆلە، هەمرا.) هەلیژ (گیایەکی).
 بەزۆن (باک.): باوەشین.
 بەزۆ: بەزۆ، لێخو، (دەر.) پەن، دەنگی بە.
 بەزۆی (هەمرا.): بازاپ. — ک: بازاپ و سەوداکردن، (باک.) شار.
 بەزۆی گێ: شارەوان. — ی: شارەوانی.
 بەزۆلە (نەردە.): بازۆلە.
 بەزۆلە: نەخۆشیکە لەبەر مووسڵدانی نێرینە ی ساوا دەدات و میزی دەگیری. (نەردە.) بازۆلە.
 بەس: بەسەرەت، دەنگ و باس، خواس. (هەمرا.) ناگا.
 بەسارک (باد.): ئیرکولەر.
 بەسەر (باک، مەک.): بایەکی لە بەهاریدا دیت. بەغیز، بەهەوا، هەمای، کاو، لوت بەند.
 بەسەر: شووتیکە با زۆر بێگرتە، ناوی پوویار و دەرمەتیکیشە لە ناوچە یازیاندا.
 بەسەری (باک.): بەغیزی، بەهەمای.

باسوخ: (که.) باسوق، باستیک، باستق، سجویق جووره شیرینیه که، که له دژشاو و نیشاسته و بادام دروست ده کری.

باسووخواس: دهنک و باس، دهنک، تهرزه نو.

باسوور: (باک.) (باک.) لپکه که کریمیکه زیان بده غل و دانان ده گه یمنی.

باسورمه: گوتشتی قیمة کراوی تیر خوییه له گمل بهار اتا لهناو ریخولدها هله ده گیری.

باسووق: باستوق. جووره خوارده مینییکه له نیشاسته شیلای تریستی دروست ده کری و ده کرتیه سملک سملک.

باسی: (باک.) لاسایی، لاس.

باسی کرن: (باک.) لاسایی کردنمه.

باش: چاک، چا، چی، زیع، خاس، قنچ، نهیته. — بیون: چاک و خاس بیون. — کردن: چاک و قنچ کردن. ساخ، خوش، لشم ساخ. پوزباش، شوباش و نیتر: و اتا نموکا تاعت به خوشی و ساخی به سردا رابری. له باشغالان کورتکراوه توره بوسر چاوه کانی ناو نم فخره منگه.

باشار: چاره، دهره قمت، تورانی، زیان. — کردن: چاره کردن، دهره قمت هاتن. — ناکری: چاره ناکری.

باشه بار: (باک.) نیواره باش.

باشه ل: پروانه: باشیل.

باشه وال: بالنده ییکی تیریا و جوست و چالاکه. (شار.) باوه شتاوه له، کسیتکه سینی یا چتیکه تری بده ستوه بی و پروا بده ست ناوه له بی.

باشتر: چاکتر، خاستر، قنچتر، نهشپا.

باشترین: چاکترین، چاترین، قنچترین.

باشوؤ: (باک.) پوزباش.

باشه یان: جووره ماریکی نمستوری دریزو زهرده و سرکلکیشی خره.

باشه: شغل و نیشانهی خرمنا نه.

باشوک: (باک.) باشور.

باشووک: باشووک، (دهر.) وات. بالنده ییکه پاوی چوله کان ده کواو ده یان خورات.

باش و بووش: خوش رابوراردن.

باش و بووش: دست بلاری، مالیه خورایی دان.

باشوور: ژورو، نیوهر، نیوهر، وشت.

باشوک: سقر.

باشووک: باشور، بالنده ییکی دندوک که اونه ییه له باشور باشووک.

چکوله تره: پاوی چوله کهی ده کات.

باشوؤ: پاشول، پاشیل. کوش بهر هله یینه یه.

باشی: چاکی، خاسی، قنچی.

باشیق: باشور، سقر.

باشیق: گوندیکی کورده کانی یغزیدییه که توتیه باکوروی روژه لاتنی میوسل.

باشیل: چاروکه ییکه ژنان له کولیان ده کمن دوو سهره کهی خوارده و هشی به پشتیانوه ده بستن بونهی چتی تیکن، پاشول.

باشیقان

باشووک

باشیل: (هورا.) باخل، باغل، باشول، پاشول چاره که.

باشیلا: مروی ناواره.

باشی و بووش: باش و بووش.

باعاندن: باپاندن.

باعه: باپای ناوالته.

باعه بلع: باپه باپای ناوالته.

بارغ: (هورا.) باخ، تیار. (باک.) دره خشان، زیندو. — کرن: هاندان. — بیون: توندو توپه بیون.

باغات: باغان، باخان.

باغار: (باک.) به چوار نااله غاردان.

باغان: باغات، بوگه لی باغه.

باغه: (موک.) باخه، چتیکه له بنیشست دروستده کری (کاوچوک).

(باک.) دهنگی توند و سخت: جووره برینیکی پیسه له چوار پهلای وولآخی بهرزه دیت سمی دریزو ده کات و له کهلکی سواروی و باری ده خات.

باغه ل: (گو.) باخل، پزی، (هورا.) باشیل.

باغوان: باخمان، (باک.) باغان. — ی: باخوانی، (باک.) باخانی.

باغچه: باخچه، (باک.) به خچه.

باغچه یان: پروانه: باغوان. — ی: باخوانی.

باغچه یان: خوتندن گیه که بومندالانی تممن ۴ — ۶ سالی.

باف: (جه، پوز.) کشت و گرز کردنی بمن، یا ده زو له زور یاد اندا.

تومنگمر، جول، رتسند:

بافده ننگ: (جه، پوز.) خوپسند، بی هوش، له خویایی. — ی: خوپسندی، له خویایی بیون.

بافت: (هورا.) باو، کات، همره، شایان، رهوا، شایسته، ماف. — کردن: خمرج کردن، چواندن، چنین.

بافت: نوار، هونراوه، جووره قهیتان و یا شریتیکی پانه له ناوریشم و نیتر دروست ده کری له لیواری کوا و سیخمه ده درویت.

بافره: که تیره ی سپی.

بافله: بافله، باب قله، نووی پسرولمانی کونه فله یه.

بافو: (نهرده.) تریاک.

بافور: وافور، سبیلی تریاک.

بافیاک: چتی چنراو. قسه ی هله بستراو.

بافیاک: پروانه: بافیاک.

بافیش: (بابا.) فیشال، (دهر.) فیشار، تروتوپ. — کمر: خوهلکیش، به چاوورار، چاووراکمر، (هورا.) پارچه چی. — کردن: خوهلکیشان، به خورین.

بافین: تمین، هونینوه، چنین، هونین.

باف: (باک.) باب، باو، باووک. باو، ده ستور، شیره.

بافیرا: (باک.) باب برا، برای باوکی.

بافک: (باک.) تیره.

باكهش: بابووتر، باكيش. كهلمشاخ، نيسيتيكان وكوپه ليدان بۆنموى تاهه لآمسى و نمشتهرى لى بدن. نمشتهر، هواكيش.

باكهش گهرقن: كهلمشاخ گهرقن له شوييتيكي لمش به بى نموى، كه بنووكى نمشتهرى بريندار كرى.

باكهف: خشتيكة باش سوير نمبوويتيموه و كه بخريته ناو ناو هملوهرى.

باكهراڻ: هه لآمسان، پمغان، (باك.) پرمون.

باكهراڻ: هه لآمسان، (باك.) پاچين، پوم، (باك.) فزين، ناووسان، پدغين، پهيدا بونى يا لمرگدا. تسوپه و قهلس بون. فيزكرين، بهمبو بون.

باكهرفه: (باك.) : ميوى شين و نهگه يشتوو.

باكوور: سمرور، ژورور، لاي چهپ، بىباي شماليش ده ليين. كوردستانى — : كوردستانى ژورور.

باكووريك: (باد.) : كپتوه: بايهكه بدم باوه بيارى.

باكيش: باكير، بادكير، باكهش، واكيش، (خۆ.) گلوته.

باگا: (نمرده.) : شويى باگر، باكير، باخون.

باگاد: (باك.) : چوارناله، غاردانى وولاخى بمرزه به چوارناله.

باگاپ: (باد، برا، باك.) : كپتوه. باي بهمير.

باگاپين: (باك.) : بانگپ، بانگوش.

باكهف: خشتيكة تمراو سوير نهكراييتيموه له ناويدا هملوهرى.

باگر: وورشين، بامشت، وهردهوا، شوييتيكة بابيگرتيموه.

باگردان: (باك.) : گوندور، بانگور، بانگوره، بانگوره، باگوردن، باگردين، بانگردين، (ههوا.) : بانتلين، بانتليز، شولمان.

باگردنگپ: (بابا.) : بانگپ.

باگردين: (بابا.) : باگردان.

باگرو: باي توندوقايم.

باگروكه: گيره لووكه.

باگزه: (نمرده.) : بايهكه له ناوه ندى شمعا و سعبادا.

باگلور: خلوور، تل — بونموه: خلوور بونموه، تل بونموه. — كردنموه: خلوور كردنموه.

باگزه: (باك.) : مشار.

باگوردان: (پهوا، كو.) : باگردان.

باگوک: چيايهكى بلنده و سهخته له ساكورى باگزوه نصيبينييه.

باگونه: جووره نهخوشيتيكة له گونى مرغان ددها و دهى ناوسيتى لمير فيزوهوا.

باگير: باكا، شويى باگر، باگيرى سمرى قهليانى.

باگيره: گيره لووكه.

بال: قوله كراوهوى ناوى (باله كانه) بۆ سمرچاوه كانى ناو نم فخرهنگه. بالى بالندان، شاقبل. (فه.) قول، نيوانى شان و نانيشكى، به قولى جلكانين ده ليين. پال، بال، ناو، نيو، دوپ، همنوپ، لبال يه كنان: له پال يه كنان، له نيوانه كترى نان. پيوانه يتيكه له سمرى پهنجوه تا كه پۆ، نههنگ. دهست، له سمرى قامكانموه تاشان.

بافى: (باد.) : بادام.

بافيتى: (باك.) : بابيتى.

بافيتى: (باك.) : بابيتى.

باق: (باد.) : لاق، پى، بهلك. (باك.) : باقه، ته لآبى، قهفت، گورزه.

باقا دهست: مه چهكى دهستى. باقايى: جومگه پى. (باد.) : سوز.

(باك.) : نيرتكي سيرو پيازيبه.

باقان: پروانه: باقاندن.

باقاندن: باقباق كردن، باراندن.

باقه: بيه، (نمرده.) : بهسته، (باك.) : باق، (دهر.) : مملو، سهاره، سوواله، گورزه، باوه شيك گياوگوله، كه درواو بهسترايى. دهنگى بزى و پتوى.

باقه: باله، باره بى بزنان.

باقه باق: باله بالى بزنييه يا هى پتوييان، باعباع، قاله قال.

باقه بهس: همر چتيكى باقه پى بهستري — ي پى ده ليين، بهستبهس.

باقه بهس: باقبهس.

باقه بينه: (مرك.) : گياهه كه لدمه ناواندا به كۆمهل شين ده بى و گهزىك بلند ده بى و گولتى بۆره و باقه پى ده بهستري، به ههمو گياهه كى ترى واش ده ليين، كه باقه پى بهستري، فيزوك.

باقباق: هواروداد، گازنده.

باقز: ژهنگى قاب و مسيكييه كه پروكيتسى نيميتى كه ماست و چيشت و همر شلمه نيكي تپى كرى — ي دهكات و اتا ژهنگى تپيدهدا. مرزى نهخويتنهوار كه بدوى — ي ده ده كوى.

باقصمات: (باك.) : پسكوويت، شه كمر لمه.

باقل: (باك.) : پاقله. كلتيچكى دوگى ممرى.

باقله: پاقله.

باقله كولياگ: باقله كولار.

باقله كىوى: (باك.) : بۆلى.

بالهك: (باد.) : باقله.

بالق: (دهر.) : ماسى گموره، مانگا ماسى. كاريله يا بهر ختيكه له زگى دايكيدا يا دوواى بونى تووشى دهردىكى بى چارو بى دهرمان بووى.

ههول: بهرى هنجيريه، كه له سهره تاي هارينده ديوهرتتى شو جار بهرى تمراو ده كرى، (خۆ.) : شو چمند دهنگه هنجيرانه يه كه دوواى وهراندنى ههول بهر بهداره كمه ده ميئنموه.

بالقونه: (سوو.) : نيرتكه پياز، (ههوا.) : تمپه ليلان.

بالقوين: دهردىكى بى دهرمانى كاريله و بهر خانه.

بالقور: (باك.) : گهل، پان، ميگل.

بالق: پروانه: باقيه.

بالقيه: باقى، جووره دروومانتيكه.

باك: له (باكور) قوله كراوه تيموه بۆ سمرچاوه كانى ناو نم فخرهنگه، سام، ترس، ساف، پهروا، دهريستى، كيتمخوا، همراس، بىباك: دهريست، باكداد: دهريست، بى باك: بى پهروا، شتيا، گوهره.

بالتشمه: لاشيپان و داري داره‌پاي سمرده‌رگا و پهنجره‌يه.

بالا فش كردنموه: بال فشمو كردن.

بالقده‌دان (باک.): پالدا نموه.

بالق: سمره، بانگ، قراسه، قرامير، پي گه‌يشتو، پي گه‌ييك، شه‌يتاني بوگ، شووگام، ليفگام. (باک.) — بوون: پهرفين.

بالنک: له ناوي (باله‌کيان) قوله‌کراوه‌تموه بوسه‌سرجاوه‌کاني ناه نم فمره‌نگه.

بالنگشه (خق.): چاووپاو، شات و شوت.

بالنگه (باک.): سمنير، سمرين، باليف. همر چتيکي وه بمر چتيکي قورس بدری تا پای گری بالنگه‌ي پیده‌لین.

بالنگرن: فرين.

بالنگرتنموه: فرينموي بالنده.

بالنگک (باک.): سمنير، سمرين.

بالنگوک (باک.): سمنير.

بالنگه (باک.): سمنير، سمرين.

بالنگيف (باک.): سمرين، سمنير.

بالنده: بالنده، فرۆکه.

بالنچ (فه.): سمنير، سمرين.

بالنده: پهلومور، مر، پهردار، (خق.) بالدار، فرنده، پهره‌وور، (زن.)

پهرنده، مغل، مه‌لمور، پهره‌وور.

بالنده‌ي خانه‌کي: بالداري کموي.

بالنده‌ي کموي: بالداري کموي.

بالنده‌ي گۆشت خۆ: بالنده‌ي گۆشت وهر.

بالنده‌ي گۆشت وهر (همورا.): بالنده‌ي گۆشتخۆز.

بالنک: جووره ترنجيکه.

بالنگو (نمرده.): بادپنگ، بارپوته، تۆي گياه‌کيه.

بالنگي (باک.): سمنيري ژير پيپانه.

بالو (باک.): همرنمبي، که همرنمبي، به‌لای کمموره.

بالوژ (باک.): خلۆز. — بوونمويه: خلۆز بوونمويه.

بالوره: (خق.) به‌لۆزه، (جا.) گۆزانيه‌که به‌سمری قامکان له گمرو

ده‌دری جا پيکديت. بالوره‌يکي، که کورپان ليتي ده‌دهن: هه‌يارۆ.

ده‌لينگي هه‌ليچراوي ژنه په‌وه‌ندانه.

بالۆري: پروانه: بالۆزه.

بالۆز: باليۆز.

بالۆکه: (همورا.) بالورکه، بالوکی، (باک.) بالويک.

بالۆن (فره‌نسييه.): بالآف، فرۆکه.

بالووپال (باک.): به‌راوه‌ل، به‌روه‌ده، فراوان، خوش.

بالوور (باک.): قورونه جووره (قوروني مريشکي) يه.

بالووفک (باک.): سمريني چکۆله.

بالووک: بالۆکه، گمفه.

بالووک په‌ش: خال.

بالۆکه: گريه‌کي گچکه‌يه له لمشي مرۆقاند ا په‌يدا ده‌بي.

بالووکه (کۆ.): بالنده‌يکي گچکه‌يه وه‌کوو کولله وايه قامکيکي دريژو چوار لاقی هه‌يه و به پيپانيش غارده‌دا و ده‌شفری لمشي زه‌رد و بالي سووره، کولتيپانيش ده‌خووا وه‌کوو زه‌رووش خوويي پيس ده‌مري، بۆليوي ناستور زۆر باشه، سمری سی سوچه و ناو قه‌ديشي باريکه. جۆلاکمه، خوشتری خووا.

بالووکي (همورا.): بالۆله.

بالۆل (باک.): لولله، بۆي.

بالووله (ده‌ر.): بابۆله.

بالووله: پاروو.

بالوون: پروانه: بالۆن.

بالووين: بالباز، باليۆز.

بالووين‌خانه: باليۆزخانه.

بالويک (باک.): بالۆکه.

بالي: کورتکراوه‌ي ناوي باليسانه بوسه‌سرجاوه‌کاني ناه نم فمره‌نگه.

بالي (همورا.): بالدارينه.

باليشت (لو.): سمرين.

بالتشمه: داري سمريني گورگه و داره‌پاو سمرتاقه.

باليف (همورا، کۆ، بار.): سمنير، سمرين، (باک.) هه‌کا، پالگو،

پالگه‌يه.

باليفه (موک.): دۆشه‌گيکه پري ده‌کمن له کا يا پووش بۆ نيتو لانکي،

(همورا.) دۆشکه‌له، (همو.) باتمان.

باليفک (باک.): سمنيري گچکه.

باليفۆکه‌ي ماري: جووره کرميکه.

بالين: سمنير، سمرين، ديره‌کتيکه، که وه‌بهر ديواي شکست ده‌درت تا

نمروخي.

بالين: سمنير.

بالينه (همورا، ده‌ر.): ملوانه‌يکي نهرمه له چهرم و پهرۆ و پالاتاني

دروست ده‌کمن له ملي کمر و تيستر و گاو تيستري ده‌کمن تا نير برينداری

نه‌کات و نازاري پي نه‌گه‌ينی، (همو.) کۆپه‌لان. چتيکه له پهرۆ به‌مخري

دروست ده‌کري وه‌ له‌سمر تمه‌که‌ي مندال داده‌نري و منداله‌که‌ي له‌سمری

را‌ده‌هیلن، يا کريکار ده‌يخاته سمر سمر و يا شانی و چتي قورسي له‌سمر

داده‌ني.

باليۆز: باليۆز، بالباز، سدفير، شابه‌ندر، (باک.) بايلۆز. — خانه:

بالۆزخانه، شابه‌ندرخانه.

بام: با، ده‌با، بۆ په‌له و جه‌خت ده‌خرتته سمر فمرمانی کسيکي نديوي و

ناخوهر و ناخوهران: بام به‌را، بام به‌زين، بام به‌ژم. په‌شتاله، ژاله، چمرده

بامهن: له به‌هممن کورتکراوه‌تموه.

بامبوو: قاميشيکه وه‌ حه‌يزه‌رانی ده‌چي.

بامبوول (نمرده.): فيل، که‌لک، ساخته، جادوو.

بامجان (نمرده.): بايينجان.

بانگلیز: باگردان.

بانگلیز: باگردان.

بانگه مهل: ناوازه‌ی بالنده.

بانگور (باک.): باگردان.

بانگور (سور.): خلور. — بونموه: خلور بونموه. — کردنموه: خلور کردنموه.

بانگور (باک.): باگردان.

بانگوش (پروا.): نمو کسه‌یه باگردانی لسمربانی بگیتی به پاره و که بهفریش باری بیملتی، (باک.) بانگیتی.

بانگوشی: بانگیتی.

بانگوله (دزه.): میتولکه.

بانگوره (باک.): باگردان.

بانگوویر (موک.): شانمیتیکی پان و ددان تیرو درتزه سنده گل و زبلی پی بلو و پرورش و پهلشی بیستانانی پی کت ده کمنموه.

بانگه لهان: گریان به دهنگی برمز، شین و شیوه نکرند.

بانگه پشترلو: (باک.) خوه نندی.

بانگه پشتن: گازکردن، چرین، بانگپشتن. — کردن: بوشایی و زه‌ساروند و یا بونانخوردن یا بونیده‌نی خوازتنی کسپیک، (باک.) قه‌خوه‌ندن.

بانگیاری: یانه.

بانگیز (پروا.): بانگوش، باگردان گیتی، بانکوت، نمو کسه‌یه باگردانی لسمربانی بگیتی. باگردان. خلور بونموه‌ی گاشه‌بردانه له کتیرانموه.

بانگیز پان (باک.): گیتی پان.

بانگپشتن: بانگپشتن.

بانگی شیوان: بانگی سمره‌تای شعوی. کاتی سمره‌تای شعوی.

بانگین (باک.): هاوار، بانگ، گاز، چرین، (نمرده.) چتیکه لسمرب سمره‌ه پی، لای سمره‌سمره.

بانغا (نمرده.): مرارتکه نمندازه‌ی با نیشان بدات.

بانغال (نمرده.): بهفرمال. سمریان. سمرمال.

بانوکه (باک.): پارچه زهریکی کوتراوه.

بانو (باک.): بانوو.

بانوک: کسپیکه گزلیک و یا برمز و کاریلای نمبان و بهمر دایکیان و یا یه‌کیکی تر بختاوه. بانک.

بانوو: سمری کیتو یا مله و گردی درتیز، بانی، کیتو، چیا، (دهر.) بمن، (همر.) خات، پای، خام، خاتون، بانووی بانووان: خامی خاتمان.

بانوونه: خاترونانه، خاتمانه، یایانه.

بانووچکه: همره‌بان، بانی زور چکوله‌یه.

بانوه لبان (دهر.): باله‌خانه.

بانی

بانی (پروا.): کیتو، چیا، بانوو، ته‌لمسری شاخ یا گردتیکه که ته‌خت پی، سمریان، (باک.) برمز، بلند، لای زوروره. — کهن: چوونسمبر، وسمبرکووتن.

بان یه‌ک: تیکرا، لسمربیک، که‌له‌که.

بانیه‌کنیان: لسمربه‌کتری دانان، که‌له‌که کردن.

بانیه‌جه: پروانه، بانیه‌زه.

بانیه‌زه: ژوروتیکی نزمه که سمریان‌ه‌ی وه‌کوو بهمره‌یوان یا حموش پی بژ ژوروتیکی برمز، که لسمربیه‌ی پی، (بابا.) سمریانی بچووک و نزم، بانووچکه، سمریانووچکه، بانجیله، بانیه‌جه. (شا.) تارمه.

بانین: دانرآنموه. باناندن، دو‌ساره و بهمرخستنه‌ی، بادانموه‌سمر، گمراندنموه.

بلو: به سمردا همریون، لسمو پتر بون: نازاد باوی له زیره‌کیدا بهسمر قوتابییه‌کاندا همدیه. کوورتکراوه‌ی (ناوی باوه‌مپی) بژ سمرچاوه‌کانی ناو نم فمهمنگه. (پروا.) باب، باووک، باث. دیراوی بیستانان. (خو.) بمس، تیچن، تیر، تیرا، — بون: تیراهیتان، تیپه‌لاتن. (موک.) پوز و شمو باشییه له زارواوی مندالاندا. باث، نمریت، شووین، رمووشت، باقت، داب، یاسا. — ی نمواوه: واتا موده‌ی کتون بیه. برهو، بهروه: بهبره‌یه. پی. — بی برهوه. قازانج، سوود، بهره، لا، پای، سمرکووتن، پیروزی، بهخت، باوی منه، باوی تویه: لای منه، سوودی تویه.

بلوا: باوکی دایک و باوک، باپیر.

بلواگموره: باوکی باپیر.

بلوام: بادام.

بلوان: مالی دایک و باب، بابان، خرمان، پی. — بی کس و بیتنوا.

بلوانه (پروا.): پاساری، نیره‌ی چوله‌کانه.

بلواخی: جیاز، نمو چتمه‌کانه‌یه، که له مالی باوکموه له گمل بووکی ده‌تیردی.

بلوه (خو.): دیراو، بژ، گول، (پروا.) بابه.

بلوه‌نیرک: نالقه‌ی مسین یا ناسنینه.

بلوه‌پیاره (بابا، جا، همر.) زریاب، زریاووک، میردی دایک.

بلوه‌ت: بایمت.

بلوه‌حیز: باووک حیز، حیزاب.

بلوه‌خوونی (بابا.): باوه‌خون.

بلوه‌خوله (همر.): گمسه‌ییکمی مندالانه‌یه به‌ده‌ره‌ی خویندا دسووپین.

بلوه‌خولی: بابه‌خولی.

بلوه‌خون (موک.): بوک له مالی میردییه‌ی بژ یه‌کمین جار، که بیتنوه مالی بابی و بانگپشتن بکری — ی پیده‌لین، (همر.) بابه‌خون، (دهر.) دزه، (باوه‌خوند، (بابا.) باوه‌خوونی، (پروا.) زرا.) پی بوایی، (پروا.) پی بووکی.

بلوه‌خوند (دهر.) دزه، (باوه‌خون).

بلوه‌خون: پروانه، باوه‌خون.

بلوه (موک.): له‌آپیزان، خمه‌لوه، (همر.) بارپیزان، نیوی مانگی نیوه راستی پایزییه. (همر.) بیترا، بیرانه، بیتنه، بهیتنه.

بلوه‌پروا، به‌قا، بایق. — کردن: پروا کردن، دل بچوون. — پیته‌پتان: پروا پیته‌پتان، چسپاندنی چتیک له دلدا. پی. — بی پروا، باوه‌پکه: پرواکه.

بلوه‌ره: بیتنه، بهیتنه.

بلوهره ک (باک.): بای سهخت.

بلوهره پهنه کړیا (همورا.): باوه پرکار.

بلوهره پیکرېو: کمښتکه پروا و به قای پیکرېو.

بلوهره پیکرېو: پروا و به قای کړدن.

بلوهره ډار: پروا مندن. — ی: پروا مندی.

بلوهره ډکار: پرواکار، به قاکار. — ی: پرواکاری.

بلوهره ډکړدې (همورا.): باوه پرکړدن.

بلوهره ډکړی (باک.): باوه پرمندن.

بلوهره ډگران: گرانباوه. — ی: گران باوه ډی.

بلوهره ډگومان (باک.): دووډل، نیگمران له همسو چټیکیدا. (باک.) — ی: دووډلی.

بلوهره پمنند: به باوه ډی، باوه پرکړی. — ی: به باوه ډی، باوه پرکړنی.

بلوهره پنامه: (باک.) باوه ډوک، پروانامه: به قانامه.

بلوهره ډو (همورا.): بینه، بهینه.

بلوهره ډوک (باک.): باوه ډو، به قانامه، پروانامه.

بلوهره ډی: پروایی، به قاک، گور.

بلوهره ډین: میوه یا گه لایه که با و ه رانډبیتتی.

بلوهره ډیرک (باک.): چزووی دوو پشک و نیتر.

بلوهره ډن (بابا.): زړدایک، ژنی باووک.

بلوهره ډیر (باک.): پیو ډیر. (باک.) — ی: پیو ډیر. بای سوور.

بلوهره ډش: نامیز، ناووش، هامیز، (همورا.) واووشه، باووش، ته لیک، کوش و بهر ښینگ. باوه ښیک دار یا پووش، نامیزیک گیارو چتی تر.

بلوهره ډش (همورا.): جوړه گمبه ډی مندالانیه.

بلوهره ډش پیداکړدن: له باوه ډش کړدن.

بلوهره ډش گورتن: گرتنه باوه ډش، له باوه ډش کړدن.

بلوهره ډش (باد.): هلو.

بلوهره ډش (باک.): باشین، باو ډش، باوه ښینگ. — کړدن: باوه ډش کړن.

بلوهره ډش (باک.): باوه ډش، باو ډش.

بلوهره ډش (باک.): باوه ډش.

بلوهره ډش: سمخرته، سیم تنه.

بلوهره ډش: نه گمرچی، هر چمنده.

بلوهره ډش: بارلی.

بلوهره ډش: گوشت و شل بوونی کار و بهر خانه له بهر نه خوشی باره لی.

بلوهره ډش: سید، له نیو کور داند — یو ډش کمسه ډی کار ده ښ، که له بنده که د باجیته سمر په دیا بهر (محمد) (د.ج). پروانه: بارلی.

بلوهره ډش: دهر ډیکه تووشی بزنان دی و پیو ده فیرتی: هیندیکیش ده لټین نه خوشی که له چورار په لی کار و بهرخی بدات گوشتی ده کا دهی ناو سیتی و ناتوانی پروات.

بلوهره ډش: باو ډش، توف.

بلوهره ډش: باب برا.

بلوهره ډش: ی نیوزک: ملما، باید که له ناوړه گیتدا قوړه قوړی بکا.

بلوهره ډش: باو ډش، (همورا.) زهن، وشن، قو ډش.

بلوهره ډش: باخوشت، ساخ، گوره.

بلوهره ډش: باخوشت، ساخت، گوره تر.

بلوهره ډش: به پیو نارووز و ویست: شو خوار دنه یا شو بهر که باو ډیانی نارو ډییه: به نارووزی شو. بابه تی ددان، شایانی ددان، واتا به ددان ده خوری هینده نمرمه.

بلوهره ډش (نمرده.): نا پرو، نا پروو.

بلوهره ډش: بینه، بهینه.

بلوهره ډش: به سردا زل و چیره بوون.

بلوهره ډش (همورا.): باوه ډش.

بلوهره ډش (باک.): باو ډش. داریکه بهر که له پیو گه یان ډییدا هلو پروه ډی.

بلوهره ډش (باک.): باو ډش هاتن.

بلوهره ډش (باک.): باو ډش هاتن.

بلوهره ډش: باب، باث، بار.

بلوهره ډش: پاساری، چوله که ی نیره.

بلوهره ډش: ووتیه که له کاتی شیوه ډییدا به کار ډیتری.

بلوهره ډش: له کاتی دوو ډییکو خوشیو سیتیدا به کار ده بری، باو که کم، باو که.

بلوهره ډش: باب برا، باو ډش، برابراب.

بلوهره ډش: حیز: حیزاب، باب حیز، (همورا.) باوه حیز.

بلوهره ډش: بابی، باقی.

بلوهره ډش (فه.): باب، باووک.

بلوهره ډش (نمرده.): باوه گوره.

بلوهره ډش (نمرده.): جنیو ډش.

بلوهره ډش: چامه دانی، باو ډش، جوړه سندو قییکه، کمل و په لی تیډه خری و ده سیکشی هیه یو هلو گرتی.

بلوهره ډش (بابا.): پژ. شو ډش، پرووشت، بانک، نه گمر به چاو ډی — تما شای بکرت.

بلوهره ډش (همورا.): دهر ډیکه و ه کوو باو ډی وایه تووشی مالان دیت.

بلوهره ډش (باک.): باو ډش، رومانیزمدار.

بلوهره ډش: باو ډش.

بلوهره ډش (همورا.): گوه، (همورا.) قمیچ و پیچ، پښای پیچاو پیچ و خوارایی ریگایانه له باو ډش، نانیشک و سوچی خوارایی ریگایانه.

بلوهره ډش (دهر.): ژاوک، نارووشک، (باک.) بهن ډش، باووشک، هو ډش، دابچرینی زاره له کاتی خاوو پروو و یا خو بر دنده و بهی شو، که پیو خوشی.

بلوهره ډش: باو ډش هاتن.

بلوهره ډش: پروانه: باو ډش.

باو ډش

بایجان

بایجان: بایینجان.

بای داراوس: (همورا.) داراوس.

بایده: بادیه، کاسه.

بای دهپور: بای خورنشین.

بای پوزاویه: (باک.) بایی بترین.

بایز: ناوی نیرینه.

بای زهمن: بای سخت.

بای سبیا: بای سوا، بای پوزهلاتی.

بای سخت: (باک.) بای گوپ، بارهک، بای زهمن.

بای سوا: پروانه: بای سبیا.

بایسور: جوهره نه خوشییکه.

بای شهمال: (باک.) بایی کور، بایکه له باشوورمه بهرمو باکور ده روات.

بایق (نمره): باوهر، پروا، بهقا، پایمداری.

بایله: جوهره تفراتیکی زور ناسک و تنکه، که زور جارن با دهیدرتی.

بایلکه: باویله.

بایلوز (باک.): دهولممنند، بالیوز.

بای نهرم: (زهن.) سوزه.

بای واده (موک.): بایکه له کوتایی زستانی دیت بهفری ده تاوتینیتومه.

بایی: نرخ، مز، بهما، نهرجس، چمندایی، شو شوتییه بایی چندیه:

واتا نرخ چنده، (بابا.) بهمورا، فیزدار، خوپسند، له خو — بون:

خولی گوران، بهمورابون، (باک.) باداری.

بایده: له گمن.

باییر: بایمر، چول.

باییس: پیوسته، گهرهک، همردهبی بی، باییس، هق.

بایین کور (باک.): بای شمال.

بایینجان: بادینجان، (باک.) باجان، گیایکه بهری وه کو کوله کی:

دینی بهلا پهموقاوهی ده کرتیه دولمه و چند جوهره چیشتیکی تر، به

پیشاری له چوری سووزه نه کداران بری زور باشه.

بایینجان سووی (همورا.): تماته.

بایینجانی سوور: تماته.

بایینجانسیاوه: بایینجانی رهش.

بایی هها: خوپسند. — یی: خوپسندی.

به: ناو دهکات به ناوه لئاو و پولی (خواهند، مهند، دار، یار) ده گپرت:

— هونر: هونرمهند. — هیز: هیزدار، بهوش: هوشیار، بهنگا: ناگادار.

بوسوینده. — خودا، به پیغمبر: واتا سوینده که بهناوی خودا و

پیغمبر. هق، مایه، بونه: پرتوکه کم به دارا دا بوناردی:

پرتوکه کم به هوی داروه بوناردی. وه، ده، قاقزه که بهمورادا

رویش: قاقزه که وه همورا رویش، به ریمدا رویش: ده ریمدا

رویش. وهک، وه کو، وه بون وچواندن. کمسم نمدیتوه — شیوهی تو:

واتا وهک شیوهی تو. بون هاوپی یی، له گمل، ویکرا، بهسرمیزیموه

پروله کوردستان ده کم: به هاوپی سمریزیمیزیموه پرو له کوردستان

بلوچلی: (موک.) باوهرلی، بهپروله پاییزه، چتیک خری سپی قزداری زور سوکه له پاییزاندا له گیایان پیدا دهبی، له بهر زور سوکی همیشه بهدم باره له خولاندایه دهلین باوهرلی بایه کی بهسه.

بلوچین (باک.): گل کیشانموه، قوولکه و نیرتبه گل پر کردنموه، بهرهلستی جیگایه کی به خول پر کردنموه.

بلوی نووی: باوی تازه.

بلوچنی: نی باب، چتی باب، بابانه.

بلهاتن: هاتنی با. هاتنبا، وه باهاتن، بهبابون.

بلهنجیر: هنجیرتکی بی تامه، که له پیشدا پیده گات.

بلهر (همورا.): به تال، چول، خالی.

بلهوپ: هوپ، بای هوپ، رهشبا.

بلهوز (باک.): بای سخت، رهشبا.

بلهوپ: (باد.) نارس، پتا، پیسیر، درم، هلامت، (باک.) هالموت.

— ی: پیسیری، هلامتداری.

بلهوز: لیشت، توفان.

بلهوس (باک.): رهشبا، بای سخت.

بلهوش: هوشیار، ووریا.

بلهول (باک.): پروانه: بهوس.

بلهوه: شوهری کنار باخچان. شاهینی ترازو، (ژا.) بندهست،

ژیردهست، (همورا.) تخته ی پان. دهست یا باسک. زیر، زور. داری

داره پای وه تاغی. باسکی کیتی.

بلهوه: داری تاشراوی چور پالو، ده کرتیه چور چیهی دهک و

پهنجهران. شان و قول. ناسق. لاشیان.

بلهوه بند: (دور.) دزه. بازو بهند، بازی بهند.

بلهوه دار: مرزقی چوراشانهی بهخوه.

بلهیز: بایه، بهیار، بوهر، زوی نه کتلاو، زوییه که چتی تیدا نه پروی،

چول. هوی، هپ، سراسیمه.

بلهیف (باد.): بادام، بایام، بهداری بادام و بهرکهشی دهلین. چهقاله.

بای (همو.): قازانج، سوود، باو، لا، بای تویه: بهلای تودایه و سوودی بون

تو تیدایه، (همورا.) بی. شمعچه، شخارته.

بایام: بادام، باهیف.

بایه (زهن.): بادی، جام.

بایه بخ (دزه، همورا.): حمل، بهقا، پروا، نمهگ، دهگمر. جیگا — ی

نیه: بی نمهگ و پشتی بی نایستری.

بایه خدار: بهقادر، نمهگدار، پروادار. — ی: بهقادر، نمهگداری.

بایهر: بیور، دهم، سپر، نه قهری، بهیار، بوهر، باهیز.

بایهف (جبا، که.): (سق.) چهقاله، کالشین، نواشینک،

(سق.) شوالشینک، بهدار و بهرکهشی دهلین: — .

بایهفوش: کونده بون.

بایهف: بایهف.

بایهوان: کمشتی بایی، گمبیه که به بای ده روات.

بایهفوش

بەتال: بیکار. (زا.) چۆل، خالی، حەتال، پوچ، پوت، فش، فال، هولۆ، هۆل، هیسا، (هەمورا.) باهر، نامان و یا خانوو و دوکانی — خالی. مرۆفی بیکار. — بھون: چۆل بھون. — کردن: خالی کردن، پھوارتن.

بەتالایی: چۆلی، ناستی چۆلی.

بەتالێ: فالاهی، خالی. بیکاری.

بەتان (باک.): بەری کەوا، ناستەر.

بەتەنچوون: بەتان و پۆداجوون.

بەتەنھاتن: لێدوانی چاکە و خراپەیی چتیک یا کەستیک بە دورو دریزی.

بەتەنە (هەمورا.): بەری کەوا، دیوی ژورەوی کەوا. چریش و ئارەداری دارتاشان دەگرنەو بۆ گرتنی درزو کونان.

بەتەنووھاتن: بەتانەھاتن، بەتان و پۆداهاتن.

بەتەنیە: بەتانی، جوورە پێخەفتیکی نەستوری خوری تەراوی سەواوہیە، پەتو.

بەتەنی: پەتو، پەتانہ.

بەتەو: بەپەلە، بەتالووکە.

بەتەر: بەدتر، خراوتر، خراپتر.

بەتەھەکەوتن: دەست ھەلگرتن لە چتیک لە شەرمان.

بەتەلەب: بەفال، ھەر وەکوو لە کوردەوارید (بەفال) ی بۆ ماکەر بەکار دەبن بەلەن (تەلەب) یش بۆ ماڵ بەکار دەبرێ.

بەتەن (باد.): بەتەن، بەتەنی کێزان.

بەتەنگەوہبوون: دەرەست بوون، مەبەست بوونی چتیک، دەرەستی.

بەتەرە: نەخۆشیکی چاو، تەراخوہ.

بەتەرەھا: گەنجیکە بەدخو و بەدکرداری، کاری خراپە بکا، کەلەلا، خرا، ھەلەشە، (نەردە.) چتی لە کارکەوتو. لە کێس چوو، مێوہ پێکە برزیت و بۆگەن بووی.

بەتەرپێو (باک.): بەسرپێری.

بەتەرپێوار (باک.): دەر.: بەسرپێرار.

بەتەلەنە (باک.): کاتی پشەودان.

بەتەلەنن (باک.): ماندوو و شەکت کردن، (مەوک.) لەناوبردن، لەدەست دانی چت.

بەتەلە (هەمورا.): ساوار، ساوەر.

بەتەلین (باک.): ماندوو بوون، شەکت بوون.

بەتەرە: پەلێار، بەشیار.

بەتەوون: بەدزەخ، بەجەھەننەم، قیروسیا، نەتوون: جەھەننەم. لە (بەتوون) دا، (نە) یەکە لی فری دراوہ.

بەتوونکەل: ووشی دوو واتا دار.

بەتە (کۆ.): جە، عەبا، عەبا ی ھارنێیە، کە بە زێر دەچنری.

بەتەتە (کۆ.): دارەدارە، پەتە پەتە، باوہش بۆ مەندالێکی دەکەتەوہ، کە تازە دارەدارە بکات و پێی دەلی بەتەتەتە نەویش دێتە نێو باوہش.

بەتەشت (باد.): ناووس، زگیڕ، تۆلدار، (بۆ نافەرەتە).

بەجا: بەجی.

بەجەرگ: بەدک، ئازا، زاتدار، بەزات، چاونەترس.

بەجەم (دەر.): قایم، پتەر، توند، مەحکەم.

بەجەگە: بێجەگە.

بەجەھەووی: ناوی شارێکی کۆنی کوردانە لە نێو ھەفتەکاویە، باجنا، بەجەھەو، بەجەھەو ئێلێکی کۆنی کوردانە لە مێژوودا باسی وان زۆر کراوہ: (ابن الاثیر) دەلی (بەشنوی)، تاریخ الخمیس و ھێندیک مێژوو نووسی تری پێی دەلێن (جن)، (باجن)، (بەجن)، (بەشن)، (بەژن).

بەجەووج: زۆربەلی، داوین پیس.

بەجە: وەجی، پەسەند، بچە، کەتن جە، گرفتار یا کرداریکە، کە لە جێگای خۆیدا بێ. — ھێنان: پێکھێنان، نەجەمەدان. — ھێشتە: ھێشتەوہ، لی گەڕان، مارزۆ. — ھێنەر: وەجی ھێنەر. — ھێنارو: وەجی ھێنارو. وەجی، پاوہجی، پایەدار.

بەجەگە: بەجی، دروست، پەسەند، لە جێگای خۆی، بەپراستی.

بەجەگە ھاوورن: بەجی ھێنان.

بەجەمان: دوو کەوتن، پاشکەوتنی چتیک لە چتیک تر.

بەجەمەو: دوو کەوتو.

بەجی ھاکن: جی بە جی بوونی کار و کردار.

بەجی ھاکن: بەجی ھێنان.

بەجی ھاکن: وازلی ھێنان، بەلاوہنان، لێگەڕان، وازھاوورن، بھوارن، دەف زێ بەردان، دوو خەستی چتیک و جووی بوونەوی لیتی.

بەجی ھاکن: بەجەگە ھاوورن نوێژ و نێژ، پێکھێنان، نەجەمەدان، بەجی ھانین، جی بەجی کردنی کار و باریک. بە جێگە ھاوورن پەنھان و کار و باری تر.

بەج: بێچو، جەوچیلە، بەجکە، شەلە.

بەجەوہبوون: بەجەو پیسەبوون، تووشی زیان بوون

بەجەو چاوی پیسەوہ.

بەجەوہکەرن: لە چاوبرن، چاوی پیس ھەلێنان بە چتیک و ھەلپەرداوتی.

بەجەوہکەرن: بەرووداوانەوہ.

بەجەوہکەرن: چاوتی برین. بەدی کردن، وەدی ھێنان.

بەجە: مەندال، بەجکە، بێچو، مەنال. ھەتیو، لووسکە، بێ پەش. (لەر.) زاوا، بووک.

بەجەباز: مەندالبا، ھەتیوباز. — ی: مەندالبا، ھەتیوبازی. نەخۆشی گەشکە مەندالانە.

بەجەخەفت (فە.): بەرھاویرتن.

بەجەخۆرە: دەرێکە تووشی گیانداران دەبی، نێژتر ھێچ کاتیکی تێر ناخوات.

بەجەدان (فە.): مەندالان.

بەجەواژ: ھەتیوباز، مەندالبا. — ی: ھەتیوبازی، مەندالبا. (کە.) چاوقوڵکە، چاوتیشەیکی بێ چارە.

بهختهوهر: بهختیار، (باک.) بهختکمنوک، کامران، بوختیه‌یش، خودان بهخت، به‌دل‌خوواز گه‌یشستوو. — ی: به‌ختیاری، خودانبه‌ختی، خو‌شبه‌ختی، کامرانی، هات، هیوان.

بهختداز: بهختیار، خو‌شبه‌خت. — ی: به‌ختیاری.

بهختپه‌ش: چاره‌په‌ش، بی‌بهخت، به‌دبه‌خت، کول‌ول. — کردن: به‌خت بردنبه‌ست. — ی: چاره‌په‌شی.

بهختکمنوک (باک.): به‌ختهوهر.

بهختکمنوکی (باک.): به‌ختهوهری.

بهختکردن: چرواندن، خمرچکردن، بل‌وکردنوه‌ی دراو. چوونه‌ی په‌نگ.

بهخت نه‌مغه (ه‌مورا.): به‌خت وهرگه‌پراو.

بهخت وهرگه‌پران: چاره‌په‌ش برون.

بهخت وهرگه‌پراندن: چاره‌په‌شکردن.

بهخت وهرگه‌پراو: کو‌ست کمرتوو.

بهختیار: کامران، به‌ختهوهر، بوختیه‌یش، (باک.) به‌خت کمنوک، خردان به‌خت، به‌دل‌خوواز گه‌یشستوو، خاوه‌ند به‌خت. — ی: به‌ختهوهری، خودان به‌ختی، خو‌شبه‌ختی، کامرانی، هات، هیوان. ه‌وژیک‌ی گموره‌ی کورده له کو‌یستان‌نیدا.

به‌خچه (باک.): باخچه.

به‌خچه‌شان (باک.): باخچه‌وان.

به‌خزمت: خزمه‌تگوزار.

به‌خشم (فه.): کول‌لی‌ره، کیتک.

به‌خش: دان، بلا‌ویو، بورین، به‌ش.*

به‌خشان: به‌خشین، به‌خشش.

به‌خشاندن (باک.): به‌خشین.

به‌خشایش: به‌خشش.

به‌خشهر: لی‌بور، چارپوش، هشازا.

به‌خشران: نازادکران، لی‌بوروان.

به‌خشرو: نازادکراو، تیله.

به‌خشش: ده‌سوازی، ده‌سینه، (نمرده.) شاخسی. خه‌لات، به‌خشیش.

به‌خشنده: چارپوش، لی‌بورور، ده‌قشر، به‌خشمر، دل‌فراوان، کس‌یکه زور پاره یا چتمه‌ک به‌خه‌لک بدات. — ی: ده‌قشری، به‌خشمری، دل‌فراوانی، به‌زوری پاره و چتمه‌ک به‌خه‌لک دان.

به‌خشیش: به‌خشش، چیشستانه، خه‌لات، (باک.) پی‌مزرک، چتیکه گموره‌یکه بیدا به‌بجووکیکی، به‌پیاوه‌تی پاره یا چتمه‌ک به‌خه‌لک دان.

به‌خشین: خه‌لات‌کردن، پاره یا چتمه‌ک پی‌شک‌ش به‌کس‌یک کردن به‌خو‌پای، چاولی‌پوشین، لی‌بورین، خو‌شبوون، به‌خشان، بسوریدن، و‌هشکردن، بورین، بواردن، لی‌خو‌شبوون، بوراندن، جمبه، نو‌به‌خش، (باک.) دل‌ی خوه‌قه‌کرن، (ه‌مورا.) چنومیرد.

به‌خشینوه: به‌شینوه.

به‌خو‌داهاتن: خو‌دای‌ژتن و گموره‌بوون.

به‌خو‌زیو: پروانه: به‌خو‌زه‌ژو.

به‌خو‌کردن (نمرده.): به‌خیرکردن.

به‌جک: به‌جکه، پرو، چاره.

به‌جکه: به‌جه، بی‌چوو، مندال، (دهر.) وه‌جکه، بی‌چووی گیانداران. — ناسک: کارمامز، بی‌چوو ناسک. — ناهوو: به‌جکه ناسک. — خو‌وگ: کورده‌له‌بمراز، بی‌چوو به‌مراز. — سه‌گ: توتک‌سه‌گ، توت‌تک، توت‌ته‌کۆله، گوجله‌سه‌گ. — شیر: بی‌چوو شیر، شیرکۆل، شیرکۆله. — کمر: بی‌چوو کمر. — کمر‌وتشک: بی‌چوو کمر‌وتشک. — کتک: بی‌چوو پشیله. — کو‌تر: بی‌چوو کو‌تر. — م: به‌لکم، به‌لکو، به‌شقم. — مار: بی‌چوو مار. — مه‌لی‌چک: جوو‌چکه چۆله‌که. — مه‌یون: فخره مه‌یون. — مشک: فخره مشک. — وورج: پارکۆله، فخره وورج.

به‌جکوو: به‌لکو، به‌شقم، به‌لکم.

به‌جنگ: گیاندارتکه، که به‌پچر بی‌له‌پیدا کردنی چتاندا.

به‌جوو: بی‌چوو.

به‌جوو: بی‌چوو.

به‌جیوله: بی‌جیوله.

به‌جشفت (باد.): به‌جشفت.

به‌جوت فلو‌شوروه‌قموه: به‌جفت ناو شوریاگمه، بی‌شمرم، بی‌ناو پرو، کاولی.

به‌جت: گیتج، گیت، مات، سرگمشته.

به‌جشینک (باد.): همناری نه‌گه‌یشستوو.

به‌ج: (باک.): شانازی، فیز. — کردن: شانازی کردن. بهه، پهه، پهخ، فهه، خو‌ه‌ش. نافهرین. یو‌یسهر رو‌ششتیش به‌کارده‌بری.

به‌جبه‌هر: به‌ناگاه، نم‌وستوو، بی‌دار.

به‌خه‌ل (روژ.): باخه‌ل، نه‌به‌تالی‌یه له نیوانی کمرادا، که سهرسینگ و کله‌کمی ده‌گرتیوه، باوه‌ش.

به‌خه‌له‌فروش: وورده‌فروش، خورده‌فروش.

به‌خه‌مگردن: گموره کردن و پهروده‌کردنی چتیک.

به‌خه‌مخ: خو‌شخوش، به‌به‌ه، کشکش.

به‌خت: نه‌رد، باو، بای، به‌ش، ناو‌چموان، چاره، هات، نی‌چاوان، کام‌په‌وایی، کام‌پانی، هیر، کام، کو‌س، کو‌ست، پهل، ده‌رب، چاره‌نوس، نگین، فریشته، هه‌ساره. (فه.) بی‌—: به‌دبه‌خت، (باک.) ناپاک، ته‌په‌ش، دل‌په‌ش، چاره‌په‌ش. نابرو، نامووس، لسه‌ریه‌ختی ته‌بی: لسه‌ر شهره‌فی تو‌بی.

به‌ختا: بو‌تا، ناوی نیلی‌کی کوردی ناوداره، جزیرا بو‌تا، به‌درخان پاشا میری نه‌ریله‌ی بو‌ه.

به‌ختان: به‌خت هینم.

به‌خته: به‌ران و سابرتن، خرت.

به‌خته‌یاران: بارانی‌که له به‌هاراندا یو‌به‌ختی خه‌لک بیاری، جو‌زه‌ردان، به‌خته‌یاران، مانگی مایستییه، که ۳۱ رۆژه، مانگی دووه‌می به‌هارتییه.

به‌خته‌مام (زا.): مەردومی دەستپاک و راست گۆو دلسۆز. — ی (زا.): دەستپاک، راست‌گۆزی، دلسۆزی.

به‌خته‌وار (زا.): مەردومی هینم و دەستپاک و خاوه‌ند دل و ده‌روون.

به‌خته‌واران (ه‌مورا.): به‌خته‌یاران.

به خؤنازين: بايي بيون، شانازی به خؤكردن.
 به خؤوه: له سه رهخؤ، به ميژ و توانا.
 به خؤوه به ست: يه كيک به خؤيه به ستی له كار و فدرمانتيكيدا، به خؤوه به ست.
 به خؤوه بيون: قه ليو و تيک سمرای.
 به خؤوه زيو: زیرهک، ووريا، نازا، کاريين، کسيکه به پنهجي شان و قؤلی خؤی بژی.
 به خؤوا: سوينده که به ناوی خؤا، به يزدان.
 به خؤيه موه: خؤيه خؤی. — ده به ستی: به خوه به و نه وه سی.
 به خؤيگردن (نهرده): به خؤيگردن.
 به خؤير: خؤيردار.
 به خؤيرجي: خوات له گيل بی، له وه لامي کسيکيدا ده کوتری، که له کاتي رويشتيدا، مال اوایی بخووازی.
 به خؤير هاتن: خؤش هاتن. — کردن: خؤش هاتن کردن.
 به خؤير هاتن: خؤش هاتي، کاتيک به کار ده بری، که يه كيک بيته لات و رؤزياشی و يا شو باشی بکات توش دوای وه لامي رؤزياشی به خؤير هاتنی ده کی.
 به خؤيو: خاوه نندار، خواندار، به خاوه نند. — کران: په روه ده کران، حاملان. نيوت، خویدار. — کردن: حاملان، به پي برن.
 به خؤيو بيون: به پي چون، په روه ده بيون.
 به خؤيو کار: به پي به ر، حاملين، په روه ده کار.
 به خؤيو کردن: په روه ده کردن، (دهر). به خاوه نند کردن، (هه ر).
 وه کي کرده، په نيويهان، به ره به ستان، پ اگر تن، به پي برن، خویداری، خویداری کردن، به ناو هاووردن.
 به خؤ: خراو، گمند، گمن، (لو). چه پهل، خراپ، خرا، گمنه، گمنه، (پؤژ).
 به خؤه خم (نهرده): پوگرژ، پووترش، ناوچاوترشاو.
 به خؤه کوهتن: نه خؤش کوهتنی ناژال و مالانان له زؤر خواردنی جؤيا دانوژله، چوار به پلي په قؤت ده بی و ناتوانی بخوولتی.
 به خؤيکردن: نالانال و نکني نه خؤشه به دم نه خؤشييه موه.
 به خؤه انجام: دوارؤژ شوم. — ی: دوارؤژ شومي.
 به خؤه خؤيش: به خؤوا، به خؤوا. — ی: به خؤوازی.
 به خؤه: بيچکه، جکه، بی له، به لان به تمني و يا له سه ره تاي رستاندا به کار نابري به لکوه ده خؤيته نيوه پاستی رستان موه: له ی — م نه ديت.
 به خؤه خواردن: به کار هاتن، به کار خواردن.
 به خؤه: به ده ست.
 به خؤه ناو خواردن: به ده ستی ناو خواردن موه.
 به خؤه سه ره بيون: به ده ست موه. نزيک بيون، نزيکی تهواو بيون. خهريک بيون.
 به خؤه ست: به ده ست لآت، مهردومي ده ست لاتدار.
 به خؤه ست لآت: خاوه، ده ست لآت.
 به خؤه سه ره بيون: به ده سه ره بيون.

به ده سه ره موه دان: دانه ده ست، دانی چتيک به يه كيک له پوي زؤرداری يا فيل و فهره جوه: کابرا پياوگره که ی دا به ده سه ره موه. لاوازيون و له کمي دان: فيساره که س به م نه خؤشييه داويه به ده سه ره موه.
 به ده سه ستگر دن: بريتييه له چوني ميژ بؤلای ژنی خؤی يه کمين جار.
 به ده سه ريگه پؤي: له سه ريگان رويشتن، سه ريگانه.
 به ده سه: تهواو، نه گؤپار، ده قدار، گياندار و سه رياري به که يف، ساز، ناماده، پارا لوه.
 به ده سه: ساخته، ده سه کرد.
 به ده سه: قسه زان، قسه روان، به دم و پل، به زمان، به ده، سه رياري کی.
 به ده سه: نازا، سه ريوي نه که ر، به هوا.
 به ده سه موه دان: له دووان، له اوويشل کردن، ده ره خواردانی چتيک به چتيکی تره، و ورده ورده نه پووش و په لاشی به به دم ناو ره که وه.
 به ده سه موه پؤي: سه ري نگري بيون، هه لنگوتن.
 به ده سه و پل: به دم، به زمان، به ده.
 به ده سه و دوو: قسه زانی قسه خؤش.
 به ده سه يه که موه: به سه ري به که موه، به دم يه که موه، په يوه ست.
 به ده سه: نغمان، نغمان، ناوگ، توش، لاش، قالب، هر، به نندن، تن، به شمن، (باک). به چک، جه ست، تن، کلؤخ، له خت، (زا). شوره، دياري به رز.
 به ده سه: له می، تمنانی، (باک). به شمنی.
 به ده سه (مروک): نه به ز، خؤش به ز، زؤر غارده، گيانداري چسپان.
 (باک). به ده سه به، زؤر جوان. (هه ر). خؤير، گورج، تونلوتل.
 به ده سه ره هاتن: گرد گريان، به ده سه ره چرخيان.
 به ده سه ري خؤه لآت: خؤجوان کردن، خؤپازانده موه.
 به ده سه خت: کيمکه تی، گرين، (باک). که ره تلی، که زيکور، دلبيش، (باک). کزؤک، چاره پش، پؤژ پش، خؤليه سه ر، خاک به سه ر، پر نسی، قه مشقه، کلؤل، به لنگاز، کلؤل، بؤزه، (باک). به پوک، بوژما، بوژمان، به تار، (باک). به لنگاز، په ريشتان، خه مناک، شلب، هه زار، بی ده سه لآت، سه لا، گرداف، ويزار، به ده سه ره، به دنگين، سيي تاله، سيي چاره. سه مکار، زؤردار، زؤر خراپ.
 به ده سه خت خؤم: خاک به سه ره خؤم، ده سه شکاوخؤم، خوه لی به سه ري من.
 به ده سه ختی: نامه د، به ده سه ري، به دنگين، دامای، هه زاری، ژيوار، شلشی، کلؤلی، مهينه تی، چاره پشی، بی چاره یی، به لنگازی، رؤژ پشی، سه لا، گرداف، بؤلات، پارس، پارسه کی.
 به ده سه سن: به ديسان.
 به ده سه ی: قه رز کويژ، وام کويژ.
 به ده سه ان: به ده سه ين.
 به ده سه ين: له نه ستانده موه دا چيره دريژ.
 به ده سه ی: بؤر، دپن، دپنار، بؤگن. — ی: بؤر، بؤگن.
 به ده سه ی: به دگؤ. — ی: به دگؤی.
 به ده سه ين: کسيکه هه ميشه به خراپه ته ماشای دوارؤژ بکات. — ی: به خراپ پروانينه دوارؤژ.

بەدەپەسن: دژپەسند، دژپەسند. — ی: دژپەسندی.

بەدەپووز: بەدچارە، بەدسەکوت. — ی: بەدچارەیی.

بەدەتالە: بەدبەخت.

بەدەتەم: بەدەمەزە، بەتەم، ناخۆش. — ی: بەتەمی، ناخۆشی.

بەدەتەرەف: بەتەرەف، لە بەدین چوون.

بەدەتوخم: مەردومی ناپەسند.

بەدەچارە: نێسک قورس.

بەدەچیرە: بەدشیرە، ناشرین، ناخەز، دژپو. — ی: ناخەزی.

بەدەحال: بەدژیوار. — ی: بەدژیواری.

بەدەخوو: مەجوجە، نەفاچل، قەزۆک، مەندەمۆر، لاسار، مەندەبۆر، پەلمەر، بێگرم، بەدەفتار، پرووز، بەدەهوش، بێماد، مەدەری.

بەدەخووا: بەدەندیش، بەدخووا، بەدەندیش، خەووزۆک،

چەپەخەوس. — کەسێکە خراپە مەردومی بۆی. — ی: بەدخووازی، بەدەندیشی، چاوپێتەنەهاتن، بێ مادی، (باک). پەلمەر، وێستی خراپ، چەپەخەوس، چاوپێتەنەهاتن، دەخس، دەخساندن.

بەدەخوویی: سەگرم، (باک). پرووز، بەدەهوشی.

بەدەدل: دڵپەس، بەدنیپەد. — ی: دڵپەسی، بەدنیپەدی.

بەدەر: گاوری، لێغایین وەرگەر. — ی: گاوری.

بەدەرە: شارێکی کوردانە لە خوارەوهی بەغدایە لە نزیک شاری عمارە.

بەدەرەسەن: ناپەسند، ناکەس. — ی: ناکەسی.

بەدەرەفتار: بەدکردار، بەدخو، بەد. — ی: بەدکرداری.

بەدەرەفە: رابەری شارەزا، پێ نیشانەدان. — کردن: رابەری کردن، بەری کردن، پەرمانەکردن.

بەدەرەک (باک): سەرەخت، سەرپەق.

بەدەرەمە: جوورە هەنگێکی کێویە لە هە مالتی بچوکتەر و هەنگوینەکەشی لە هە مالتی جێتەر و خۆشتریش و نەخدارترە پێی دەلێن (شەمەتێنەکە) یا (شەمەتێنەکە) لە هەنگوینی تر زۆر خۆشترە لەبەر کەمی و نایابی زۆر بەنرخە.

بەدەرەوشتا: بەدخو، بەدەفتار. — ی: بەدخوویی، بەدەفتاری.

بەدەرەخان: میری بۆتانه، کە بنەمالە پادشایەتی کوردستانی باکوور بەوی کۆتایی هاتووە و اتا پادشای هەرەدوایی ئەر هەریمە بوو.

بەدەرۆ: کەسێکە لە پۆزیدا خراو و لەشەریدا باش بێ. — ی: بەرۆزخراو و بەشەر چاکبوون.

بەدەرە (نەرە): نێسک قورس، پەزاگران.

بەدەرمان: زمان پێس، کەسێکە چاکە بەسەر زمانیدا نەیت. — ی: زمان پێسی.

بەدەرمان: بەدزمان. — ی: بەدزمانی.

بەدەرە: سەرکێش. — ی: سەرکێشی.

بەدەرە: بەدبەستن.

بەدەرەشتا: کەسێکە لەزگماکییە بەدخوویی.

بەدەرەشتا: بەدخو، بەدگەهەر.

بەدەرە: کەسێکە شەوانە خراپ بێ.

بەدەرە: بەدشیرە، سەرەسەکت، ناشرین.

بەدەرە: بەدشکل.

بەدەرە: شەو، بەدووم، (کە). قەشقە، کەرانی، نەما، بەتار، بەدووم، بێ فەر، ناپیرووز. — ی: شەو، قەشقیی.

بەدەرە: پەزاگران، نێسک قورس. — ی: بەدەرە، بەدەرە.

بەدەرە: بەدکردار، هەزارفەند، گەلاج، کەدەبەد، دز، حیز. — ی: بەدکرداری، گەلاجی، هەزارفەندی، کەدەبەدی.

بەدەرە: بەدکار. — ی: بەدکاری.

بەدەرە: بەدزوان، زمان پێس، بەدوژ، کەسێکە بە باشی باسی کەس نەکات.

بەدەرەشتا: کەسێکە گۆشتی لەشی ناشرین بێ و یان برینی لەشی دەرەنگ چاڵێتەر، گۆشت پێس.

بەدەرە: کەسێکە بیری لە بارە مەردماندا باش نەبێ، دڵپەس، دڵچەپەل. — ی: بیری باش نەبۆی لە بارە مەردماندا، دڵچەپەلی.

بەدەرە: زمان پێسی، بەدوژ، بەدزوانی.

بەدەرە: ناشرین، ناخەز، دژپو. — ی: ناشرینی، ناخەزی، دژپوی.

بەدەر (باک): بەش، بەند.

بەدەر: بە راست. بەخشندە.

بەدەرە: خوارەن، خوارەنەرە، کەسێکە بە بێ نیکههانی و ترس و هەراس بچووی لە باری حەسانەرەدا.

بەدەرە: نووسانی چتیک، پەسندکرن.

بەدەرە: سەرەخت، کەلەرەق.

بەدەرە: بڕوانە، بێتلیس.

بەدەرە: سەرخۆشکی بێ هۆش، بەدەس.

بەدەرە: بەدەست.

بەدەرە: بێهۆشییە بە هۆی زۆر سەرخۆشییەر.

بەدەرە: کەسێکە بە خراپە نێی زوایی، تەو، پەسوا.

بەدەرە: ناو بەخراپە زواندن.

بەدەرە: بەدنامی، بەخراپە زوانی نێو، تەو، پەسوا.

بەدەرە: چارەپەش، سیپاچارە، پۆزەش. — ی: بەدەرەختی، چارەپەشی.

بەدەرە: ناشرین، دژپو، ناخەز.

بەدەرە: سەپلە، نانکۆر، نانکۆر، بێ بەخت، بێ ئەمەگ، کەسێکە لەبەر ئەوەی چاکەدا خراپە بکات، تاوان، دەرەش، بەرەش، پێ نەزان. — ی: سەپلە، نانکۆری، بێ بەختی. — کردن: خەشەلاوە.

بەدەرە: بڕوانە، بەدەک. — ی: بڕوانە، بەدەکی.

بەدەرە: بەدنام، (باک). ناخنۆ. — ی: بەدنامی، ناتۆرە، نەتۆرە.

بەدەرە: بەدروشت، بەدەر. — ی: بەدروشتی.

بەدەرە: پەشەرە، پەشەرە.

به‌دۆ (باک.): ناری نیرینه.

به‌دوووه‌پۆیین: پاشموپاش کشانهوه.

به‌دوووم: به‌دووم، شووم، بێ فەق، دۆپ، دوومۆر. — ی: شوومی.

به‌دوووزانین: چاوه‌پێ نەه‌کرا.

به‌دوووم: شووم، به‌دووم.

به‌دووێژ: به‌دگۆ، به‌دبێژ، به‌دزووان، زووان تاق. — ی: به‌دگۆیی، به‌دبێژی، به‌دزووانی.

به‌دۆ (باک.): ناوی نیرینه.

به‌دۆ: خراپه، گەندى، خراوى. — کردن: خراپه‌کردن. دیتن: به‌دیم کرد. به‌دۆ، ناری: خۆتەندت؟ به‌دۆ خۆتەندم. — بسون: خراپ بسون. به‌دیارکەوتن.

به‌دیاره‌وه‌بوون: ناگاداری کردنی چتییک.

به‌دی کردن: بینینی چت له‌ دووره‌، به‌چاو کردن، په‌چاو کردن، وه‌دی هێنان، (هه‌ورا.) به‌سه‌رکردنه‌وه، پێکه‌وتن، وێکه‌وتن، منه‌کردن.

به‌دیال (باک.): فێل، نۆیه، نۆزه.

به‌دیالغانی (باک.): یارمه‌تی.

به‌هر: کوورته‌کراوه‌ی ناوی به‌رنجه‌یه‌ به‌سه‌ر چاوه‌کانی ناو نهم‌ فەرهمنگه‌ (کەل، زەن، باک.) پێش بۆ کاته، به‌رله‌تۆ: له‌ پێش تۆدا، به‌رت: پێشتر، به‌ری نیوه‌پۆیه: پێشی نیوه‌پۆیه، له‌به‌ر چاوی تۆم دانا: له‌ پێش چاوی تۆم دانا، بار، به‌ر، به‌ری داران، میوه‌ی دارانی به‌ردار وه‌کوو: سێو، هه‌نار، قه‌یسی، هه‌لوچه، گوێزو بادام و نیتەر، مندالیکه، بێجوه‌یکه له‌ نیتوزگی دایکیده‌ی. مندال، بێجوه: به‌راقیتی: به‌راویژن، ژنه‌که به‌ری هاویژن. (باک.) به‌رد، کوچک، توه‌نی. (هه‌ورا.) ده‌رگا، ده‌رک. پێش، به‌رگرتن: پێشگرتن. پێشه‌وه، لای پێشه‌وه، به‌رگه‌ده. تووکی به‌ری مرزقان، مرداره‌به‌ر، به‌رژ، مووچک، (باک.) ریف. مرداری، نازاد، سه‌ره‌بەست، به‌ره‌لا، به‌ربوون: نازاد و سه‌ره‌بەست بسون. — دان: نازاد و سه‌ره‌بەستکران هه‌وساره‌که‌ی له‌ ده‌ست به‌ر به‌و. تووانا، به‌رگه، تاقەت، به‌رانبه‌ری، به‌رگرتن: به‌رگه‌گرتن. به‌لغ‌هی سه‌ماوه‌ر و نیتەر. (شەم.) پوو: به‌رله‌ من که: پوو له‌ من که. — ی خۆدان: رووتیکردن، ته‌ماشاکردن. سه‌ر، له‌پ، به‌ری ده‌ستی: له‌پ ده‌ستی. ژێر به‌ری پێ: ژێر و بێ پێ. هۆ، مایه، بۆنه، سه‌باره‌ت، له‌به‌ر پاسپاره‌که‌ی تۆ هاتووم: به‌ هۆی راسپاره‌که‌ی تۆوه‌ هاتووم. به‌ش، پش: به‌ره‌ دروینه‌یک: به‌شه‌ دروینه‌یک، به‌شمان: به‌ره‌نان. کفار، په‌ر، لا، لان، نه‌ویه‌ری چۆمی: نه‌و په‌ری چۆمی، نه‌و به‌ر له‌ به‌ره‌ خۆشته. یاد، نه‌زه‌ر، وانه‌ و هه‌لبه‌ست له‌به‌ر کردن: وانه‌ و هه‌لبه‌ست له‌ یاد گرتن. پۆشین، له‌ش، تن، به‌رگ له‌به‌ر کردن: جل پۆشین، به‌رینی، به‌رینایی، پانایی، نه‌و چیته‌ به‌ری پانه‌ مەمک، له‌مه، سینگ، سینه. خوری، به‌رکرن: خوری له‌ پشتی نا‌والان کردنه‌وه. گولله: به‌ری تفنگی، به‌ری تۆپی: گولله‌ی تفنگ و گولله‌ی تۆپی. لا، کن، نک، جەم، به‌ من قاهات: بۆ لای من هات. بۆر (ا). پێشه‌وه: به‌ره‌دم، به‌جۆ به‌ره‌وه: به‌جۆ پێشه‌وه. به‌دوای هه‌رناوێکه‌وه‌ به‌نوسێ ده‌یکاته‌ ناوی به‌که‌ر: په‌نجبه‌ر، فەرمانبه‌ر. به‌رنه‌، نه‌وکه‌سه‌یه‌ چتی ببات. کەل، وه‌به‌ره‌هاتن: به‌کەل بسون، هاتنه‌به‌ر. کۆتایی، پێگه‌له‌به‌ره‌ناچی: واتا پێگه‌ دووره‌ و کۆتایی نایه‌ت. یه‌که‌م، یه‌که‌مین: نۆه‌ره. به‌رینی، پانایی: به‌دۆی درێژی جاوه‌که‌ یه‌که‌ به‌ره‌، دووبه‌ره. تیره، به‌ره‌باب. کورتی: له‌به‌ر بران: کورتی هێنان.

به‌هر (هه‌ورا.): به‌ره، (هه‌ورا.) له‌ی، گلیتم.

به‌هرا (باک.): به‌لا، با، به‌لا، دا، بۆ فەرمانه: به‌را نازاد بێ: به‌لا نازاد بێ. (لو.) به‌رخ، کارزۆله.

به‌هرا به‌هر: به‌رانبه‌ر، به‌رامبه‌ر، پوویه‌پوو، (هه‌ورا.) وه‌راوه‌ر، (ده‌ر.) وه‌رانوه‌ر، پێک، ته‌راز، چوویه‌چوو، هێمەل، هاو زۆر، هاو نه‌به‌رد، هاو ته‌رازوو. پوویه‌پوو، ده‌سانده‌س. — ی: به‌رامبه‌ری، رێکی، ته‌رازوویی. پوویه‌پوویی، ده‌ساوده‌سی. هاو زۆری، هاو نه‌به‌ردی، هێمەلی، هاو ته‌رازوویی.

به‌هرا به‌هریتی: به‌رامبه‌ریتی.

به‌هرا به‌رن: نه‌خۆشیه‌کی جهرگی به‌رنانه.

به‌هرا به‌پیل (ده‌ه.): به‌رامپیل، کۆلوانه، به‌ره‌له‌پیه.

به‌هرا ت: مووچه، جیره، په‌سووله، چه‌ک، حواله‌ سالانه‌ مووچه‌یه‌که‌ گه‌وره‌ بۆ ژێر ده‌ستانی دیاری ده‌کات، (باک.) جووره‌ ماسیه‌که‌.

به‌هرا ته‌ (باک.): که‌لاک، لاکه‌ تۆپیوتکه، که‌ له‌ ده‌شتا فەقێ درایی.

به‌هرا تۆز: مووچه‌خۆر. — ی: مووچه‌خۆری.

به‌هرا تی: چتییکه، که‌ به‌ به‌رات ده‌دری.

به‌هرا جی: تیره‌یه‌کی کوورده‌ له‌ هۆزی سوویتی.

به‌هرا د (باک.): لیدان، ته‌کان، له‌ره‌ز.

به‌هرا ده‌ (هه‌ورا.): پایه، (باک.) پێله‌له‌ک. (هه‌ورا.) — ی: هه‌له‌که‌ندن.

به‌هرا ده‌: ووراز، خووگ، (فه.) گوراز، خووگ، خووگ، (ده‌ر.) وه‌راز، که‌مییکه‌ له‌ گاجووت گچکه‌ ته‌ره‌ و کلکی کوورته‌ و دووسه، به‌رازی می: ده‌ر، مالۆس، ماویه‌به‌راز، مه‌هو، (فه.) ساگه‌وان، به‌رازی نیر: یه‌کانه. به‌رازی کیوی، (باک.) به‌رازی که‌دی، به‌رازی که‌وی، (باک.) به‌رازی کووی، گورانه. جانه‌ره‌ریکی که‌وی و کیوی و مل کوورته‌ و

نه‌ستوو و بۆزه‌ به‌ نیره‌که‌ی یه‌کانه‌ و به‌ مییه‌که‌ی ده‌ر یا مالۆس ده‌لێن وه‌کوو سه‌گ به‌ جاریکی چوار پێنج

کوورده‌له‌ی ده‌بی، به‌راز زۆر میمەلی کشتو کاله‌ به‌تایه‌ته‌ی مه‌ره‌زه‌ و جۆ و گه‌فتماشمی و زۆریش حه‌ز له‌ به‌می و پیاز و خووگانه‌ی ده‌کات، هه‌ر زه‌ویکی زه‌لدار و یا زۆر ره‌ق و په‌توویی گاجووت نه‌توانی بیکێلی چهند دانه‌ به‌می یا پیازه‌ خووگانه‌ له‌ر زه‌ویه‌دا له‌ چهند جێگه‌یه‌دا ده‌شارنه‌وه به‌راز به‌ شووین بۆنیدا ده‌گه‌رێ تا ده‌یۆز ته‌مه‌وه‌ هه‌موو زه‌ویه‌که‌ی ده‌کێلی به‌ شفه‌ره‌کانی، ده‌یانخوا و نه‌سو جار ده‌پوات. قیتکایی سه‌ه‌ری شاخانه. (خۆ.) بازگه. (هه‌ورا.) قوتکه، لووتکه.

به‌هرا ده‌: ئێلێکی کوورده‌ی ناوداره‌ هێندیکی له‌ کوورده‌ستانی سووریه‌ له‌ پۆزه‌له‌اتی شاری حه‌له‌بیه‌ به‌شیکیشی له‌ناوچه‌ی شاری نه‌ره‌زه‌وه‌.

به‌هرا ده‌ (ده‌ر.): داریکه‌ وه‌به‌رجتی قورس به‌ریت وه‌کوو به‌رازی ناشی. (ده‌ه.) مرخه. ده‌انیکی ئێستریه، که‌له‌به. (باله.) داری سه‌وانده. گورگه‌ی خانوو. نۆیل، چل مه‌یره: بازناوی ناش، که‌ پێشی ناشی پێ به‌ره‌زه‌ کرێنه‌وه. دوودانی گه‌وره‌ به‌ره‌زه‌ و لاخ له‌شش سالیدا ده‌ری ده‌کات. چهند داریکه‌شه‌ ده‌خێته‌ بن به‌رداشی ژێره‌ی ناش. (زا.) هه‌ره‌جیتیک، که‌ چتیکی تری پێ به‌ره‌زه‌ کرێنه‌وه به‌رازی پێ ده‌لێن.

بهرآواښ: تيره يکه له لمر سۍ گوندانه داده نيشن: باله کيان، سر تشمه
 ديليزيا، که کموتونه ته وژواي باکوروي پواند زيوه، (باله کيش) يان
 پۍ ده لټين.
 بهرلخوږ: تيره يټکي کورده له قمر اخ سيروان له بهستي کووستانيد
 داده نيشن.
 بهراؤ (باک.): بهرازه.
 بهراؤ: هوزي کي کورده.
 بهراؤ مۍ: دهې، مالټوس، شفره نيه.
 بهراؤ فيلر: يه کانه، شفره داره.
 بهراؤ (شم.): بهر وژوور.
 بهراؤ (شم.): بهر وژوور تر، بلن دتر.
 بهراس؟: بهر است؟
 بهراست؟: بهر است؟، پاسۍ. — ي: بهر پاسۍ.
 بهراش (باک.): باراش، بهر داش.
 بهراش (باک.): ناوي جوړه چوله که يه کييه.
 بهراشه (باک.): بالنده يټکه.
 بهراشو (باک.): جلکي چلکن بؤ شوشتن، (باک.) بهراش.
 بهراش: نيټلي کي کورده له دياره کړۍ، بالاښ. (باک.) بهراشو، (باک.)
 جلکي چلکي (بؤ شوشتنۍ). بهر داش، بهراو.
 بهرايت (باک.): بهراويت، بهر دهاوړتن.
 بهر يټک: (مړک.) جياز زړه وشان، ديار يټکه له کاتي کي، که بووک
 ده گاته بهر دهر گاي زاواي بهر بوکيدا ده کړۍ و مندا لان هغه يده گرنه وه.
 هغواو ديار يټکه له جهنډا بنيري بؤ درستان.
 بهراق (باک.): گم يټکي مندا لانه يه.
 بهراگر (خو.): کوټوږو، کوټه موږ.
 بهراگردن: بهر د، بهر د ار دان.
 بهراهي (هروا.): هاتنه دهر، دهر هاتن.
 بهراه: پوني زور خوښ، پوني پوان.
 بهراهير: بهر انبهر، بهر ابهر، تهر از، ناقار، حاست، راست، (دهر.)
 وهرا نهر، وهراوهر، (هروا.) قهر اهر، (پوږ.) بهر پوږ، بهر بهش،
 (باک.) جوته مني، هاوشان، هم بهر، هه ټبر، تهن گال، (باک.)
 بهر ديلک، دوو چتي پو بهر پووي يه کتري. — سوون: بهر انبهر پوون. —
 کړدن: بهر انبهر کړدن.
 بهر بهر مړکۍ: بهر انبهر ي کړدن له گمل يه کتري.
 بهر بهر ي: بهر انبهر کۍ، زانير، (باک.) برواي تاي، وستان ي دوو چت
 له راست يه کتريدا. د هست کړنه وه.
 بهر بهر ي کړدن: بهر زه لټين، بهر بهر کاني کړدن، بهر گري کړدن،
 بهر هغلي کړدن، وستان ي يه کټک له پووي يه کټکي تر دا.
 بهر بهر ي نه کړدن: دانراندن، بهر ين، سهر شو کړدن.
 بهر بهر يل: بهر انبهر ي کړدن. بهر هغليته، کوټه وانه.
 بهران (باک.): زگ.

بهران: شه‌که نیتری سی سالییه، خمرت که گه‌یشته سی سالان ده‌بیته
 بهران، هۆگه‌ج، وه‌رن، (ده‌ر.) وه‌ران، وه‌رون، تیگه‌ل، قۆج. — خواردن:
 ته‌گه‌گرتن، وه‌ته‌گه‌گرتن، (نهرده.) مژان.
 بهرانان: شاخیکه له باشووری پۆژناوای سلیمانیه.
 بهرانه‌جمنگی: بهرانبازی، قۆجبازی.
 بهرانه‌ک (باک.): قامکه گهره‌ی ده‌ستییه.
 بهرانه‌کیوی: جووره بهرانیکه‌ی کیتی سوورکاری شاخدارای قسۆل
 هه‌ل‌کراوی تووک کورته، نیتری بزنه‌ی کیتییه.
 بهرانبازی: شه‌به‌هران، بهرانه‌جمنگی.
 بهرانهر: بهرامهر، بهرابهر، ژه‌ه‌قه‌هر.
 بهرانهرکی: بهرامهرکی، کلایین، یاری بهرانهری.
 بهرانهری: بهرامهری.
 بهرانهری کردن: بهرامهری کردن.
 بهرانه‌ۆ: که‌پۆتیت، لووت ده‌ره‌پرو.
 بهرانه‌پنج: جوژه بهروانه‌ییکه گهره‌یه ژنان له کاتی فرمان به
 بهرسنگیانوه‌ ده‌گرن.
 بهرانیل (هه‌ر، کۆ.): (هه‌ورا.) ملوانه، کۆلوانه، بهره‌ل‌بێنه،
 بهرانپنج.
 بهرانکی: بهرانگه، (بار.) قامکی گهره‌یه، (ده‌ر.) په‌نجه‌که‌له.
 بهرانگه (باک.): ته‌نبه‌ل، سست.
 بهرانگه (باک.): په‌چی مه‌ر و بزنانه.
 بهرانی (باک.): داری بهری.
 بهرفین (باک.): پێشک‌شکردن.
 بهرو: زه‌وی و میوه‌یه‌که به‌راو بی، ناوی، ناوه‌نیا، ناویه، ناویژه، پاراو،
 (باک.) به‌راف، (هه‌ورا.) ده‌راو.
 بهروان: پارێزگار: کسێکه یا چهند کسێکن له‌گه‌مه‌دا به‌ پارێزگاری له
 جێگا‌یه‌کی تابه‌تی داده‌نێن. — ی: پارێزگاری، نارینه‌ک.
 به‌روه‌به‌ر (هه‌ورا.): به‌رپۆه‌به‌ر.
 به‌روهرد: سه‌رنج، به‌راوهرد، جووته‌نی. — کردن: به‌ره‌ه‌قدان، جووته‌نی
 کړن. — ی: به‌راوهردی.
 به‌روه‌ژوو: ناوه‌ژوو، به‌رواژی، (ده‌ر.) هه‌ل‌گه‌ردیاری.
 به‌روه‌له: به‌روه‌ده، گو‌شاد، پێش ناوه‌له، به‌ره‌ه‌له، پێش به‌ره‌له،
 به‌ره‌گوشاد، فراوان، پێش فراوان.
 به‌روه‌رد: به‌راوهرد.
 به‌روه‌ژوو: ناوه‌ژوو.
 به‌روه‌پشت (نهرده.): به‌روه‌پشت، ناوه‌ژوو، به‌رواژی.
 به‌روهردان: پێش ناوگرتن تا ناو به‌ شوێنه‌ی پێوسته‌ بجی.
 به‌روهرد: به‌راوهرد، تا‌قی.
 به‌روهردن: به‌راوهردکردن، تا‌قی کردنه‌وه.
 به‌روهردانکردن: لێ‌که‌دانوه، تا‌قی کردنه‌وه.
 به‌روهردی (هه‌ورا.): ده‌ره‌ه‌تبان.

بەرلەپتە: وولاً خىكە بەرى ئاۋىزىتىى بە ناكامى، بەرھاۋىزىتىۋ، بەراۋىزىتىۋ،
(ھەمرا.) بەرىش ووستى، (پۆڭ.) بەرەۋەن (پۆڭنەنە).

بهر اوښت: گيان له بهر ټيکه بهر باوي.

بهره‌ویژن: بهره‌ویژتن، (باک.) بهره‌راقیتن.

بهرایوژتوو: گیان لہمیریکہ ہمیری ہاویژتبی، ہراویتہ، ہمراہاویژتوو،
(روژت.) ہمرہون (بژٹانہ)، ہمرہونہ.

بهر او یلکه: بالنده یکه هاوینان زهره و بهر سینگی پشه پاییزانیش پهنکی مه یلموشین دهی، بهر گاییلکه، بهر گایلکه.

بہرہ رک (ہا۔): بہرایی، سہرہ تایی۔

بهریواره: بهریتواره خوره زرد، دوای نیوهرق.

بهرایی: بهرایی، دمست پتک، لبراییدا: پیشان، لهپیشدا.

بهرایی: پشانی، له‌پیشدا، سمرانگایی، سمره‌تا، (ه‌مورا)، ول‌تینه،
بهرایی، سمر، به‌را‌هک، به‌را‌هک، پی‌ش‌پ‌ه‌وی چیتیک، باوه‌ی، به‌را، فتوا،
برانی، جاوم به‌را‌یی نادا به‌نه‌خو‌شی بی‌ییم.

بهرایی دان: چاو هه لاتن، چاو هه لهاتن، دل بهوایی دان؛ چاو م بهوایی نادا
وابه کزی دارای ببینم.

بهرایی هاتن: بهرایی دان، دل بهرایی دان، چون کوردژ چای بهرایی هات
 باوکی وابه نهخوشی بیینی.

بهره: بهش، بهره همویر، پډن، بهره، بهره‌م‌شکه، بهروویو، دهسکهوت، قازانج، بهره، بهرژوه‌ند، نږم‌وهی کاری خوټ نازانی، (همورا.) دهرک، دهرکه، دهرکه، دهرگا، بهرژوک، بهرسینگی، نهمسپیه، قایشه باریکه‌کانه، که به بهرسینگی وولا خاندان تیده‌په‌تیرتی، دهسته، تیره، بهره‌باب، گرو، (باک.) کوهمله، بهر، نه‌توه، (همو.) قه‌تاره، پیزه دیرو‌تکی ده دوازده دیرو‌یه، (سوی.) گوسرژوک، (ثالا.) تیخیه و بهرژوکي ژانسه، قایشیکی پان و پیشوداره به‌به‌رسینگی چاره‌ویدا دیت و زینی پی‌ قایم ده‌کرت، په‌لټیکی بنما همدو ده‌ستی چاره‌ویدا شو‌وا و له‌تنگه‌ی ژتر سکیدا هملده‌کیشری شو چار‌تنگه‌ی به‌تنگه‌ل‌کیش به‌زینوه توند قایم ده‌کرت و ده‌بستری، هیلمه‌ی گزوی. سامال، ساو، هو‌اخوشی دو‌ای بارانه. ووتیه‌که جو‌تیار به‌گای جو‌وسی ده‌لی له‌کایتیکدا، که گایه‌که پشت هیل پی‌واته پروی له‌بووره بی، چتیکسی سی‌په‌له، په‌لټیکی به‌تنگه‌وه و دو‌په‌له‌کدی تری به‌قلتاغوه توند ده‌کرت، (همورا.) خو‌ش، دو‌ای بارانه. (باک.) بلا، با، بز فمرانه.

بهره: پرايختيکه له بهني خوري چنراو دروست دهکړي، (باک). بهرک،
(فه). لهي، (ددر). وږه، (هغورا). بهر، لهي، گلیم، شالينه. پي له
— تپه پړاندن: شول له هکليشان. بهره له قورده خرستان: سهرکوټن،
رزگاري له کارو فرماناندا. (شو). بهرخ.

بهره‌یاب: نه‌توده‌ی باب، رده‌لک، بنده‌لک، تیره، پشت، (باک).
بایک.

بهره‌بهره: کمک‌مکه، نه‌ختنه‌خته، پیچ‌پیچه، بغرو‌بهر، لسه‌ره‌خو،
هیدی‌هیدی، دسه‌دهسته.

بہرہ بہیان: شہرہ کی، دہمہ دہمی بہیانی.

بہرہ بیل (نہرہ۔): بہرہ جووت، بہرہ بیل۔

بهره‌بین (همورا): زاریتن، به‌نی زارکی مەشکە و خێگە و کوندە و
تێتە.

بہرہ پاش (باک.): بہرہ پاش.

بہرہ پو (نہردہ): بہرہ، گلیم۔

بہرہ پیٹش (باک.): بہرہ و پیٹش.

بېره د شمشي: دارنكسي خړي كونه اړه ده كړي به كلنكي تمشي له كاتيكيدا
سسوك بي و ژوري لاسه رهنه كرابي بونه وي قورس بي و باش
سسور تنه وه.

بهره‌وقوتن: بریتیه لهو گیشه تروتنه له پاش دهرکردنی مَلْکانه له ههمرو
تروتن له کشتیار دهستیتری بۆ خواوند مَلْک یا ناغا.

بہرہٴ (نہردہ.): بریتی لہ بابت، لہ جیاتی.

بہرہ جفت: بہرہ جوت.

بهره جووت: (هرك.) بهر ويؤ، بهر وار، بهر جفت، بهر جؤ، وهرز، زهوى و زارى جووتى، بهر نده زهويهى دهلئين، كه جووتير جووتى تيدا دهكات و بهر و بهر وى لى كوده كاتوه، دهغل و دانيكيشه، كه ساله و سال كشتيار له زهوى خويدا ههليده گرى. — دار: بهر اردار، پرسمود.

بهره‌جهره‌خانه: چند پرژیکه له پیش جهره‌دا، که مرز خوی تیدا ناماده ده‌کات بۆ جهره‌نه.

بہرہ خووار: بہرہ خووار۔

بهره‌خیز (نورده): شوو تینکی تایه تییه، که باری وولخی لی ده خری.
میینه‌یه کیشه، که بهر باوی.

بهره‌دها: پروبایوتیکی ناوداره له شامی، گه‌لیک زه‌وی و باغ و باخچه‌ی کوردانی شامی که‌تو‌نونه‌ته پیتش‌وی.

بهره‌دایی: ناوونجی.

بهره ده مووکه: دهمروکانه، دهمکانه.

بهره‌دووی (باک.): بهر دوک، پیستی که به لای بنه‌وی دوگی
مهر انمویه.

بہرہ دی: زہویہ کہ، کہوتیتہ نزدیک گوندی۔

بهره‌دهت: پخت، (نمرده). چالیکه داوی تیداده‌نینسره. داموسک و یا تدرکه به بنر تئمه یو راوهسو تسکه.

بهره‌زا: (کۆ، بابا،) یارپەزە، (زرا،) خەزەرۆک، (خۆ،) جوغە، (هەمو)،
خەزەرە، (پەروا،) خالەمەش، رەبەنۆک، (دەر،) بەرمەزە، رەبە، گێیایەکە لە
نێتو ئاوێدا شین دەبێ و گەلای وەهی کەرەوزی دەجی لاسک و دەمارەکانی
باریک و پەش و قاقین ھەستیاران وە زولفی نازدارانی دەچووین چونکە،
لەزگەلەزگە بە نێتو ئاوێدا پەرتشان دەبێ. دەلێن کەستیک میزی گیرایی یا
بەردی لە گورچیلەیدا بێ بە چا ببیخوێتوێتوێت پەرسوودە.

بهره‌زده: بهره‌لا، تری، ویل، سمرگردان.

بهره‌دهی: بمری در کمزیه له پانکھی مازوو ده‌چی.

بهره‌ها: بهر هوا.

بهره‌زبانہ: (تبرده.) بهره‌زمانہ، ثا و زونہی یشتند.

بەرزەوانە (ئە. دە.): ئا، ز، و، نە، یشتەند.

بصورتی: بصری، (نمود)، تابلو، آمار.

بہرہ: بہرہ، درگاہ، کہ وہ کہہ بانکہ، مازو، ایدہ۔

101-102-103-104-105-106-107-108-109-110-111-112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-126-127-128-129-130-131-132-133-134-135-136-137-138-139-140-141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161-162-163-164-165-166-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-178-179-180-181-182-183-184-185-186-187-188-189-190-191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000-1001-1002-1003-1004-1005-1006-1007-1008-1009-1010-1011-1012-1013-1014-1015-1016-1017-1018-1019-1020-1021-1022-1023-1024-1025-1026-1027-1028-1029-1030-1031-1032-1033-1034-1035-1036-1037-1038-1039-1040-1041-1042-1043-1044-1045-1046-1047-1048-1049-1050-1051-1052-1053-1054-1055-1056-1057-1058-1059-1060-1061-1062-1063-1064-1065-1066-1067-1068-1069-1070-1071-1072-1073-1074-1075-1076-1077-1078-1079-1080-1081-1082-1083-1084-1085-1086-1087-1088-1089-1090-1091-1092-1093-1094-1095-1096-1097-1098-109

بهره‌ز: بهره‌زا.

بهره‌زان: ورده ژانیکسی دمه‌دمیسه له پیش منداڵ بوونیدا به‌چمند
پژژیک تووشی تافره‌ت ده‌بی.

بهره‌ژه (نهرده): جوی.

بهره‌ژوور: بهره‌ژوور.

بهره‌ژووره: بهره‌ژووره.

بهره‌ژنه: بهره‌ژنه.

بهره‌ژیر: بهره‌ژیر.

بهره‌ژیره: بهره‌خوار.

بهره‌سته (بابا): بهره‌ستی.

بهره‌شکۆن: (هوک) بهره‌شکۆن، بهره‌شکۆن گهره‌یه، که کمیتیک سهری
کیشابینه پیشمه و له ژیر ویدا سیبهر و جیگای دانیشن و حواند نموه
بی.بهره‌شان (باک): بهره‌وان، نیوژیکار. — ی (باک): بهره‌وانی،
نیوژیکاری، نیوژی.

بهره‌ک: بهره‌ک، بهره‌وانکی پزیشک. (نهرده) نستیره‌ی سیوه‌یل.

بهره‌که (په‌وا): ههره‌ل بهره‌ی تریه‌که ده‌نک ده‌ست به‌گیشن و
پشبوونی ده‌کات.

بهره‌که‌بهره‌ک: ووتوژ، پیله‌بازی.

بهره‌که‌وا: ناستر، ناستار، (هه‌ورا) به‌تان، (باک) به‌تان.

بهره‌ک و فاد: ژاگه، ژوژه‌سوره، شیلان.

بهره‌که (نهرده): سهره‌ری.

بهره‌که‌لا: بهره‌کی سوری سپی واشه له گه‌لای داره مازوو په‌یدا ده‌بی.

بهره‌لا: نازاد، سهریست، بهره‌زه، گیاندار و ناوێکه له رۆشنتیدا به‌ر
هه‌لستی نه‌بی. — بوون: نازاد و سهریست بوون. — کردن: نازاد و
سهریست کردن، زماندن، خوێری، تر، سهرسهری. — کردن: لی‌گه‌ران،
ده‌قزی به‌ردان.

بهره‌لابوون: نازادبوون.

بهره‌لاکه‌ده‌ی (هه‌ورا): بهره‌لاکردن.

بهره‌لاکه‌ریاگ: بهره‌لاکراو، نازاد.

بهره‌لایی: نازادی، سهریستی.

بهره‌م (باک): نه‌مبار، نه‌باری تفنگی.

بهره‌مه‌شکانه: به‌خشینی کهری رۆژژیکیه به‌هه‌زاران له پتی خودادا بۆ
نوه پیت و فهری مه‌شکه‌که زۆری.بهره‌مه‌شکه: نه‌و به‌شه رۆنه‌که‌یه، که دوای ژاندنی مه‌شکه ده‌نیو
دۆیه‌که‌یدا گرد و کۆه‌بیتمه‌ برتییه له ژمه‌ه کهری یه‌ک پۆژ.بهره‌مۆ: کار و به‌رخ و گوێلکێکه به‌چمشیککی و اغیری مژینی دایکی
بووی، که به‌به‌ستنه‌وه نه‌بی چاری نه‌کری.بهره‌موو: برتییه له کار و به‌رخ و گوێره‌که‌یه‌کی، که واز له‌ مژینی
دایکیان نه‌هێتن تا دوور نه‌خه‌رتمه‌ و یا به‌لامک یان نه‌کریته دم.

بهره‌مۆم: بهره‌میو، تله‌ی هه‌نگوینی.

بهره‌میو: خشت و خالیکه له مێری ده‌گیری.

بهره‌نان: به‌شدان.

بهره‌نهر (زا): به‌ردیل.

بهره‌نفیر: به‌ردیل، مه‌ری دووسا‌لانه‌یه.

بهره‌نگ (په‌وا، خۆ، ده‌ر): بهره‌نک (ده‌ردیکه). خوریه‌که تازه
وه‌ختی به‌ینه‌ی بی.بهره‌نگار: وه‌گژ، ناویش، دوچار. — بوون: به‌رنگاریوون،
دوچاربوون، دوچاره‌تان، ده‌گژاهاتن، ناویش بوون. (که) — ی:
پالوو.

بهره‌نیا (هه‌ورا): (هه‌ورا) وه‌رنیا، بیراز و چاک کردنه‌وه.

بهره‌و: (باک) پرویه، به‌ریه، به‌ر، پروه: — خۆشی: پرو به‌خۆشی، —
سابلاخی: چوه: پرو به‌سابلاخی: چوه. به‌ر، به‌ده‌م، پیش.

بهره‌وان (هه‌ورا): ناوه‌ژو، به‌ره‌وانی.

بهره‌وانی (په‌وا): ناوه‌ژو.

بهره‌وان: (باک) بهره‌قان، (هه‌ورا) ناوه‌نی، نیوژیکار، (هه‌ورا)
ده‌کره‌وان. (ده‌ر) — ی: ناشتی، نیوژی، ناویری، (باک) به‌ره‌قانی.

بهره‌وانی‌باربوونه‌وه: به‌ره‌و بوونه‌وه.

بهره‌وانی‌بارک‌ده‌وه: به‌ره‌و روکردنه‌وهی دوو کس به‌ده‌رخستنی
پاستی و درۆی قسه‌یه‌ک له نیوانیا‌ندا.بهره‌وه: پیشمه. له — له پیشمه. مه‌یدان، ماهه: هینه‌به به‌ — نیه.
سهره‌ژوور، (باک) به‌رژور.

بهره‌وه‌بوون: به‌ریوونه‌وه.

بهره‌وه‌ن: به‌وانه: به‌ره‌وان.

بهره‌وه‌پ‌ده‌وه: پیش پتی یه‌کیکی گرتن.

بهره‌وه‌پ‌ده‌وه: پیش پتی یه‌کیکی گرتن.

بهره‌وه‌بوون: به‌ریوونه‌وه، لی‌بوون.

بهره‌وه‌پاش: کشانه‌وه. بۆ پاشمه.

بهره‌وه‌پیری: پیشوازی کردنی گهره‌ و خۆشه‌یستیک، له پیری چونه
پیشمه‌وه.

بهره‌وه‌پیش: چونه پیشمه‌وه. بۆ پیشمه‌وه.

بهره‌وه‌پیشمه‌وه‌بوون: چونه پیشمه‌وه، پیشمه‌چوون.

بهره‌وه‌پیل: به‌ره‌پیش.

بهره‌وه‌خسان: پیشخسان.

بهره‌وه‌خۆژ: به‌ره‌پۆژ، پرویه‌خۆژ.

بهره‌وه‌خووار: سهره‌لیژ، لای خووارووی چت.

بهره‌وه‌خووارکه: به‌ره‌خوواره.

بهره‌وه‌خووارک‌ده‌وه: ناردنی چتیک بۆ به‌ره‌ و خووار.

بهره‌وه‌خواری: بۆ لای خوواره‌وه چوون، به‌ره‌خوواره.

بهره‌وه‌وو: به‌روودوا.

بهره‌وه‌وانان: به‌روودوانان.

بهره‌وه‌وایی: به‌روودوایی.

بهره‌وروی: پرویه‌وروی.

بهره‌وروی‌وونمیه: کویونمیه بۆ ده‌رخستنی قسه‌یه‌ک، که له نیتوانیساندا کرابی.

بهره‌وروی‌وکه‌رندنمیه: ناردنی یه‌کیتک، که چتیکسی له‌سهرت بۆ بۆلای یه‌کیتکی تر، که تق‌چتیکت لای بی بۆ نهمیه، که بجی لیتی وهریگریتمیه، بۆ خۆی به‌ره و نیتیارکردنمیه.

بهره‌ورویژ: به‌ره‌ورژور، لای سهرمه، سهرمه‌ورژور، (شهم.) به‌راژۆ.

بهره‌ورویین: به‌ره‌وکه‌فتن، پیتشکمرت.

بهره‌ورویتر: (شهم.) به‌راژۆتر، بۆندتر.

بهره‌ورویترمه: به‌ره‌و بۆندترمه.

بهره‌ورژور: به‌ره‌ورژور، لای ژورور. — بونمیه: چونمیه‌لای ژورور، چونمیه‌سهر. — کردنمیه: ناردنی گیاندار بۆ لای ژورور. — ه: همرار.

بهره‌ورژورمه: به‌ره‌ورژورمه.

بهره‌ورژورتر: به‌ره‌ورژورتر. — یین: به‌ره‌ورژورترین.

بهره‌ورژورپین: سهرکمرت.

بهره‌ورژورکه: به‌ره‌ورژورمه.

بهره‌ورژیر: به‌ره‌وخور، سهره‌ورژیر، به‌ره‌وخور، (باک.) به‌ریژیر.

بهره‌ورژیره: به‌ره‌وخوره.

بهره‌ورژیرمه: به‌ره‌وخوره. به‌ره‌وخوره.

بهره‌ورژیرکه: به‌ره‌وخوره.

بهره‌وسهر: به‌ره‌وسهری، به‌ریژورقه.

بهره‌وسهرمه: به‌ره‌وخوره. به‌ره‌وسهر.

بهره‌وگه‌بیشتن: به‌ره‌وگه‌بیشتن.

بهره‌ولا (نهره.): لایه‌لا، خوار، که‌ج.

بهره‌ولیز: به‌ره‌وخور. — ایی: هه‌لدیرکه، به‌ره‌وخورای.

بهره‌ولیزه: سهره‌ولیزه.

بهره‌ولیزکه: به‌ره‌ولیزه.

بهره‌ولیزی: به‌ره‌ولیزی.

بهره‌وهه‌ویر: به‌شه‌ه‌ویر.

بهره‌وما: به‌ره‌وما.

بهره‌ی هکار: به‌ره‌وهندی کار.

بهری: کووزهر، کووزهر، پووش و په‌لانی دانمویله‌یه، که شهن و کمر کرابی و پاک کرابیتمیه. (دهر.) باگر، وهره. به‌ریاد، خراب. دانمویله‌ییکی پووجه، که له‌کاتی شهنه‌کردنه بابیبات. چتیکه، که بای لی بدا باشت دهره‌کمری.

بهریات: به‌ریاد.

بهریافت: به‌ریخت، که‌چیکه کاتی شوی هاتی.

بهریاد: خراب، وستۆ، چتی پپرو پووج و له کارکمرتو، تونا، تهره‌وتونا. — بوون: له‌ناوچوون، به‌ریشان بوون.

بهریادیوون: تهره‌وتونا بوون.

بهریادکردن: له ناویردن و به‌ریشانکردن، تهره‌و توناکردن.

بهریادی: تهره‌وتونا بی.

بهریاد: به‌ریسیار. — بوون: به‌ریسیار بوون، جاشه‌کمر یا نیتستریکه تهمنی سی سالی تهرابی، کاتی بارکردنی هاتی و هیشتا نه‌گیرابی، وولاختیکه تازه فیره باریردن بکریت.

بهریادان (باک.): چه‌تر، سه‌یوان.

بهریادی: به‌ریسیاری.

بهریادین: بازنه‌ی گچکه، بازنۆکه، بازنیکی باریکی گچکه‌یه له دوای بازنه‌کانی تهره له ده‌ست ده‌کری بۆ نهمیه دانمایلترین.

بهریادک (باک.): سهریان، (ناک.) هه‌یوانی پیتش باله‌خانه‌یه.

بهریادنگ: خوواردنیکه، که پۆژووان له نیتوارتدا بیتخووا، به‌رشو، سهرشیر، ناشتا، به‌یانی زۆر زو، سپیده، به‌رشیر، سهرشیر. — کردنمیه: ناشتاشکاندن، خوواردنی به‌ریادنگ له نیتواره‌دا، (باک.) لوله، بۆری.

بهریادی هگویی کهوفن: سوسه‌کردنی ده‌نگ و باسیک.

بهریاده‌خت: گهره‌کچ، که‌چیکه گه‌بیشتیته سهرده‌می میردکرن، (باد.) گوگمری.

بهریهر (باک.): سهرتاش. چاولیکه‌ر، ناگادار، تاسب. ده‌نگیکه جوتیار پیتی له‌گای جوتی پاده‌خوپی، که به‌یوی گایه‌کان لایه‌کشمه‌یه بۆ لای بوورمه.

بهریهره: داریکی چهره‌ده‌خرتیه گپیری هه‌وچار بۆ ته‌ختکردنی گپیری به‌فرما، وهره‌ره.

بهریهره‌کاتی: به‌ریهره‌کانی، حممه‌ره‌می، سهره‌لاتین، به‌رانهری، پقبهری، پقبهری، مله، مل ملاتی، (پۆژ.) پالو، پیل، مشت و مپ، زانویتر، مل ملاته، داروگیر، پروایاتی، چهنه به چهنه ویتسانی یه‌کیتک له‌گه‌ل یه‌کیتکی تردا، شپه‌پوپان. — کردن: شه‌پۆلانن، هه‌مانه، سهره‌لاتین، سهریلندکردن.

بهریهره‌لا: به‌رناوه‌له، به‌ره‌ده، گوشاد، پیتش ناوه‌له، پیتش به‌ره‌لا، فراوان، پیتش گوشاد. — یی: فراوانی، پیتش گوشادی.

بهریهره‌و (په‌را.): به‌ریه‌خه، به‌ریه‌خه. — یی: به‌ریه‌خه‌یی.

بهریهره‌وچکه: (دهر.) به‌ره‌وچۆ، (هه‌را.) به‌ریه‌وچۆ، (سور.) به‌ریه‌وچۆ، به‌ریه‌وچۆ، شویتنی په‌نا‌بای روویه‌ه‌تاه.

بهریهره‌وچۆ (هه‌را.): به‌ریه‌وچۆکه.

بهریهره‌وچۆک (باک.): به‌ریه‌وچۆکه.

بهریهره‌وچۆشک (زا.): به‌ره‌وچی بی‌نیش وکار. که‌سیکه هه‌میشه له مویه‌قدا بی.

بهریهری: چاولی کمری.

بهریهره (باک.): گرتن و تالانکردنی مالی دوژمنان.

بهره‌وژن: نشتو، (دزه) به‌ریه‌ند، نوشته، هه‌مایه‌ل.

بهریهن: به‌ریه‌ست، به‌ریه‌ند، به‌ریه‌ج.

بهریه‌ست: به‌ره‌ه‌لست، قه‌ده‌خه، به‌ره‌ه‌لستیکه له پیتش ناو یا له‌سهر ریکا داده‌نری بۆ نه‌پۆیین و هاتو چۆنه‌کردن. — کردن: به‌ره‌ه‌لست دانان، پیتشگرتن.

بهریه‌سکردن: به‌ریه‌سکردن، هه‌لکیشانی په‌سی په‌نگ کراوه له زاخای گهرمدا تا په‌نگه‌کی نه‌چیتمه.

بهره‌سیل: سیرماست، قه‌لیسیل، گۆشتاری به ماست، چتیشتیکه
بهریگی له نیوسیتلیدا سورو ده‌کنمه‌وه دورایه ماستی تیده‌کن و
کمیته ده‌کولن و هیندیک پۆنی کهرشی به‌سرداده‌کن.

بهره‌ش (باک): ماکانی کانی نه پالتیروا. (زا). چتیکه له کان
دروستکرا.

بهره‌لق: بهره‌ستیکه له مهره‌زی (تیر) دا له زهریه‌کیدا دروسته‌کری،
که به‌رز و نرم‌بی‌نۆ ناو خواردنمه‌وی مهره‌زه‌که به‌یه‌کسانی.

بهره‌لن (نهرده): بهره‌ست، به‌ریان، به‌ریج، به‌رگیل، به‌نگه، چیهیل،
چیهوکیش، به‌رن.

بهره‌لن: جووره‌خورمایه‌که.

بهره‌لنه (په‌را): ژیرچنه، (هه‌را). چیرچناکه، (په‌را). قه‌مچوله،
(ده). له‌وله‌ی نشتو یا حمایه‌له و یا پشته‌ی مووروو باشی ژنانه، که
به‌لاتنیشتیدا له ملی ده‌کن، به‌ریژن، (پاد). سیخمه‌ی ئافره‌تانه.

بهره‌لیار (موک): زهریه‌که به‌بی‌شویکردنمه‌وی به‌چینری، (موک).
به‌ریوو.

بهره‌چاف (باک): مالبات دانهر، نه‌وکسه‌یه‌ی پاده‌ی مافی ئاغایا
ده‌لته‌ له مالی کاسب و په‌نجیهران دیاری بکات.

بهره‌چان (زا): کمیته په‌وشت و خوی له خه‌لک به‌ده‌ری.

بهره‌خووار (باک): به‌ره‌خووارمه. — ی (باک): به‌ره‌خواری.

بهره‌پ (باک): به‌ردشکین، پیشگر، نه‌وکسه‌یه‌ی پنگای به‌دوژمن
بگری. — ی: به‌ردشکینی، پیشگری.

بهره‌پنه‌وه: پیشگرتن، به‌ره‌ه‌لستکردن، په‌ک خستن، نه‌ه‌شتان.

بهره‌پاز: نایزه، بژاره، سه‌رگول، سه‌رده‌سته. — ی: نازیاری، نیما.

بهره‌پۆ: به‌ره‌پۆور، سه‌ره‌پۆور. — ی: به‌ره‌پۆوری.

بهره‌پۆز: سه‌ره‌پۆز، به‌ره‌خووار. — ی: سه‌ره‌پۆزی، به‌ره‌خواری.

بهره‌په‌پ (باک): ده‌راوی چۆم و ده‌ریایان.

بهره‌پلاو: پیش ناوه‌له، په‌ان، فراوان. — ی: پیش ناوه‌له‌یی، په‌انی،
فراوانی.

بهره‌پن (نهرده): بهره‌ست.

بهره‌پوو (زا): نه‌وکسانه‌ن، که بۆبوک گرواستنمه‌وه ده‌چن.

بهره‌پووار: به‌وانه، به‌ریووار.

بهره‌پووار (هه‌را): قس، نه‌ستپور، ناوالیکه یا مالالیکه نۆبه‌ به‌ری
خۆی بگۆزی و اتا نه‌وساله‌ی، که پتیه‌سته به‌ریگری نه‌یگری و به‌یویری.

بهره‌پووری (باک): سیخمه. (پاد). به‌ریبوک.

بهره‌پووره: تۆچاندنه به‌زه‌یدا پیش نه‌وه‌ی، که بکێلرت، به‌رچین، پیش
بینن و چاو پیکوتن: تۆله — به‌یارمه‌ده و اتا تاچت به‌چاو نه‌بینی باوه‌ی
مه‌که و به‌یاری له‌سه‌ر مه‌ده.

بهره‌پووز (بار): چۆخه، چۆغه.

بهره‌پۆسه: (پۆز). به‌له‌موچکه، مرازیکه له کهره‌سته‌ی جووتیدا.

بهره‌پووق (زا): گونجی ناو.

بهره‌پووک: (باک). پۆپسی، (پۆز). پاخه‌سو، پتیه‌سو، ژنیکه
له‌گه‌ل بوکی ده‌چتیه‌ مالی زاوی، که له په‌رده‌ی هاتمه‌ده‌ری ده‌گه‌رپتیه‌وه،
مالی بوکی، سه‌رچهرمی. — ی: پیشه‌وکردنه‌وی به‌ریبوک.

بهره‌پوون: سازادبوونی به‌ندی و گرتیوان. به‌ره‌لآبوونی به‌ستان و باخ و
باخچه. به‌ره‌لآبوونی وولآخ و ناوالی به‌ستراوه‌وه و یا بالنده له قه‌مه‌زیدا.
رایی بوونی ناو. — ی مانگ و رۆژ: له گه‌یران ده‌رچوواندن. ترازانی دوو
چتی لیک قایمکراو. ته‌خته‌ی نه‌م کورسییه یا نه‌م دروومه‌نه به‌ریبووه. —
خواردن: ده‌ست به‌خواردن کردن.

بهره‌پوونه‌وه: کهوتن، کهوتنه‌خوار، کهتن، کهفتن، وه‌زوبین، ته‌که‌ریبون،
کورپوونه‌وه، وه‌رده‌وه‌بین، په‌مان، ته‌پین، پووخان، سه‌رۆف، وولآخ، یا
چتیکه دووباره به‌ره‌لآو نازاد بیتیه‌وه. کهوتنه‌خوارمه، رایی بوونی ناو.

بهره‌په‌ف (باک): ویتجو، به‌رانیه‌ر، — یوون، — کین، — تانین، — هاتن،
بهره‌پۆز: سه‌ره‌تا، ده‌ست پیک، دیباچه. (زا). چنه‌باز، چنه‌دریژ. — ی:
چنه‌بازی.

بهره‌په‌ست: سه‌ره‌تای لاری.

بهره‌پیل: به‌ره‌جووت، ده‌سته‌پنج. چهند کمیته که هاوکاری به‌ره‌زه‌پیک
بکن، هه‌ریه‌کیک له‌وان به‌ریپیکیان هه‌یه و اتا به‌شیکیان هه‌یه.
بهره‌پین: به‌ن که‌لوه، به‌ندکه‌لهمه.*

بهره‌پین (بابا): به‌یناقاچه، به‌سه‌ر، به‌ن چنه‌که، تینتینۆکه، قوچقوکه له
دیوی ده‌روه.

بهره‌پینه: نه‌وه‌یه، که که‌لوه‌ی له‌ملی گایان قایم ده‌کات.

بهره‌پا: پوودان، گه‌سۆن، گه‌گه‌س، قه‌ومان. — یوون: هه‌لگیرسانی
هه‌راوناوه. — کردن: گه‌کردن، گه‌گه‌زاندن، دابنارتن، هه‌لگیرساندن
هه‌راوناوه. هه‌لستاو، هه‌لساگ، سه‌ریا. — یوون: هه‌لسان،
به‌رییونه‌وه، روودان. — کردن: هه‌لساندن، هه‌لآیساندن.

بهره‌پاش (زا): پتیه‌وانه.

بهره‌پال: پتیه‌که به‌ره‌وه هه‌رازی، به‌ره‌وه به‌رقه‌دی چیاو گردوملان.

بهره‌په‌ده‌نه‌وه: قسه‌ به‌رنه‌وه دووادی یه‌کیک به‌قسه‌ هیتانه‌وه به‌سه‌ری
دا. به‌ره‌پوری دانوه له‌پۆنا. به‌ریه‌چدانوه.

بهره‌په‌چ: وه‌لام. (نهرده). په‌رژین. به‌هانه، به‌یانو، به‌یانک.

بهره‌په‌چده‌نه‌وه: وه‌لام دانوه. به‌هانه‌هیتانه‌وه.

بهره‌په‌سیار (موک). به‌ریار، پتیه‌وادار. کمیته که به‌ره‌نیه‌ر چتیکه‌وه
به‌ریاری و به‌سیاری له‌سه‌ریکری. — ی: (موک). به‌ریاری، پتیه‌وادی.

بهره‌پشت (باک): کورتانی پشتی کوک هه‌لگر.

بهره‌پۆز (پۆز): به‌ره‌نیه‌رگرتن. له‌به‌ره‌نیه‌راندیشتن.

بهره‌په‌چ: سه‌مۆن، پارچه‌ ناسیتی که وه‌کو مووروو وایه له‌سه‌ر بوورغییان
توند ده‌کری تا بوورغیه‌که خاوه‌نیه‌تیه‌وه و ده‌رنیه‌ت. به‌ریه‌ست،
پتیه‌گیری، به‌ره‌ه‌لست.

بهره‌په‌ن: پتیه‌به‌ری، پتیه‌به‌ریتی کمیته‌ی دان له‌فۆزانی و نه‌تردا به‌ز
خستن.

بهره‌پینه (سور): په‌ریینه، په‌ریه. (هه‌را). په‌لپینه.

بهره‌قا: گنده‌تا، تیه‌که له‌پیش نۆبه‌تیدا به‌ سوکی سه‌ره‌ه‌لده‌دا.

بهرچاوتاریک: پیتشچاوتاریک. تورده. — بوون: پیتش چاوتاریک بوون. مبعس له تورپه بوون ورق هستانه.

بهرچاوتنگ: لهچمر، پژد، نهخۆز، چهپخوس، روژد، (بابا.) چرووک، (باک.) بهرجل، چکۆس، گزاش، (باک.) کوند، کنوس، چافتنگ، دهزگرتی، دهستگرتی، قهنوس، درژ، گیر، ماسک، درافگنی، نهگرس. — بوون: پژدهبوون، چاوپه ههلهنهاتن. — ی: کوندی، بهرجلی، پژدی، پوژدی، لهچمری، قهنوسی، کنوسی، چروکی.

بهرچاوتیو: مروقی دلفراوان. — ی: دلفراوانی.

بهرچاوتکه: (باد، کۆ.) دهستهچيله. (موک.) بهرجاوتکه ی وولاخان، پیتشچاوتکه.

بهرچاوتکه: دیم، بهرجاو. پارچه خشلیک یا چمبند زهنگیانه یه و مووروویهکی هوتراووهیه ژنان بوجوانی به پیتش سهیریانی داده کمن. نهو قهیتانه پشسودارهیه، که بهناو چاوانی وولاخدا دهکرتت بۆ دور خستنهوی میتش.

بهرچایی: بهرجا، بهرقمنه، خواردنیکه بهیانیا به چاوه دهخوری.

بهرچاپ: میمل، چهل ممل، ملۆزم؛ دارا — ی فمه یونیه.

بهرچاق: (باک.) دهسکی شیر و خهنجری.

بهرچانگ: بهردمست.

بهرچاچک: بهرجنوک.

بهرچلک: (باک.) چیکلده ی بالنده.

بهرچن: (خۆ.) پارچه بووزووتکه له راستی ژنی بزناندا ده دروی بۆمه ی تهگه نهخروات.

بهرچنه: (خۆ، باله.) سهوته ی شوولی قوولی لاپانه میوه ی تیدا دهبری بۆ دور.

بهرچنۆکه: سهوته ی گچکه.

بهرچۆ: فرمان و کرداریکی پسکای نهوتویه، که کهسیکی تر نه توانی بیكات.

بهرچووف: (باک.) بهرجووق.

بهرچووق: بهرجووف.

بهرچیت: (باک.) پهرده، تیغه، پهرده ییکه بۆ ههوا بگیرتومه. تیغه ییکه له قامیش له خیتیه و چادراندا بۆ جووی کردنسه ی جیگای پیسو و ژنان. بهرجیغ.

بهرچیچک: (زهو.) نرگهره، (ههوا.) بهرجیچکه.

بهرچیغ: بهرجیغ.

بهرچیغ: (ههوا.) قیسپ، (ههوا.) خیزه، کیزمه، رکه، رکه، قوک، وورک، تیل، سینگیکی دریزه له سیریا یا سهرزوی داده کورتی چیغی بی قایم دهکرتی، تا نه کورت.

بهرچیله: (ههوا.) تیغه.

بهرچیلک: (با.) چیکلده.

بهرچین: زهویه که خمرته نه کرابی تنهها تۆی تیدا چیتراپی و کیتراپی، بهرموره.

بهرچینه: بهرجنه، سهوته.

بهرقاش: (باد.) بهردتاش.

بهرقاش: (بۆتا.) بهردلک، بهرجا، نانی سهولعه یانی.

بهرقاو: بهره تار، بهرخۆز، بهریه یوچکه.

بهرقهر: (کل، زه.) پیتشتر، پیتشوتر، بهرووتر.

بهرقهره: چیتیکه له کهلک کورتی.

بهرقهسک: بهرتنگ.

بهرقهشت: (باک.) بهرجا.

بهرقهق: بارتقا، بهقد، هینه، همن.

بهرقهلاه: بهرتیلانه.

بهرقهووله: پرتووله.

بهرقتر: پیتشتر. — ی: پیتشترین.

بهرقل: (نهرده.) پاره یا میچیکه له یاری. (مووشین) له برتریلی ههله تدا داده نری.

بهرقیشت: (بۆتا.) بهرتاشت. (باک.) بهرتشت. بهرجا، بهرقیلیان، بهرجایی ههله خواردنی یه کمینی بهیانیه.

بهرقیل: وهلیقت، ژیزروان، زووان گوشادانه. (ههوا.) چیتیکه بیده ی بیده کیکی، که کاریکت پی بۆ نه مه ی نهوکاره تریکات. (باک.) کاسه یاده ی مهیه. — کرن: تیکدان، کاوول و خراپ کردن.

بهرقیل: برانه: بهرتیل.

بهرقیلخۆز: (ههوا.) وهلیقه نخوره.

بهرقیلانه: (نهرده.) دیاریه که له مالتی زاواوه ده نیردنی بۆمالتی سووک له پیتش گوهرتومه یدا.

بهرقیلخوارن: بهرتیل و هرگرتن.

بهرقیل کردن: (نهرده.) قه کیشانمه له یه کیکی.

بهرچ: خمرچی خۆزایی.

بهرجا: بیجکه، بی له، جگه.

بهرجهون: (نهرده.) بهرجاو، دیم.

بهرجهونگ: بهرژهوند.

بهرجهونگ کردن: بهرژهوند کردن، لیکدانمه، بهراورد کردن، چاکم خراپی قسه. تا قسه لیک نه ده یوه مه یکه.

بهرجفت: (نهرده.) بهرجووت.

بهرجل: (باک.) بهرجاوتنگ. بهروانکه.

بهرجلی: (باک.) بهرجاوتنگی.

بهرچینک: (زا.) بهرجاوتکی ژنان.

بهرجا: بهرقمنه، بهرقلیک، بهرجایی، بهرتشت. (بۆتا.) بهرتاشت. (باک.) بهرتشت، بهرتشت، بهردلک، بهردل، ناشتا، یه کمین خواردنی بهراییه له بهیانیا.

بهرچاچک: (باک.) چاویلکه.

بهرچاو: پیتشچاو، تماشاگه، چاوه نداز، دیم، پیتشگه، پیتشگا، (پوژ.) توویم. بهرجاوتکه. چیتیکه هه میسه له بهرجاوتی.

بهرچاوه: بهرجاوتکی وولاخان.

بهرچاچک

بهرچینه ک (زا.): چیکلدانه‌ی بالندانه.

بهرچینوک (باک.): سبقتوره و چیکلدانه‌ی بالنده‌ی گوشتخوَر.

بهرخ: (دهر، فِه، وهرک، هوروا، وهره، باک.) نملکن، بیتجوی

مهرانه چ نیر بچ می تاتممنی دهگاته (۶، ۵) مانگی و هتا بهرگنه‌کی دهریتوه مهر پیتی دهلین بهرخ.

بهرخ فاهوو: کارماز.

بهرخه‌بیه: زرخدان، بهمه، چولمه، گوشته گرده‌کی ژیر چنده‌گهیه.

بهرخه‌بیلدار: (بابا.) بهرکور.

بهرخه‌بیران (که.): کاووپه‌بیران.

بهرخه‌گهل: بهرخل.

بهرخهل: بهرخه‌گهل، بهرخهل.

بهرخه‌لوان: بهرخوان.

بهرخه‌می: (پوژ.) وهره‌ما.

بهرخه‌نهر (پهوا.): (بارزا.) پاشخه‌نهر، کیردی بهرخه‌نهری.

بهرخه‌نیر: (پوژ.) وهرنیر.

بهرخه‌وان: وهروان، بیتجویوان، (باک.) بیتچقان، (باد.) بهرخه‌قان،

(هوروا.) وهروان، ساوه‌لوان. — ی: وهروانی.

بهرخدان: ده‌لبیاز (پزدان) ی مهریه.

بهرخساق (پوژ.): بهرهاویرتن. منداق یا بیتجو به مردووی فریدان.

بهراویرتن: خسته پیتش، پیتشخستن.

بهرخو (باک.): ناوی نافر تانه.

بهرخووار (باک.): بهمه‌وا، بهفیز، گومپا. خوارده‌منیه‌کی کسه که

جووی کرابیتوه له نازوو خیتیکی زور بۆ نهمه‌ی، که بۆ خواردن لبهر ده‌ستدایت. چتی خوار و ختیچ.

بهرخوواردن: بهرهم خواردن، بارخواردن، توشه‌هاتن، گرفتاریون.

تیه‌گه‌بین، تیه‌گه‌یشتن، شکانه‌ه.

بهرخووه‌دار (باک.): بهرخوردار، پایدار.

بهرخووه‌دان (پاد.): تمه‌اشاکردن.

بهرخووه‌ر (باک.): کملک، سود، بهر، بهرهم.

بهرخوَر: بهرتاو، بهرته‌تاو، بهریروچکه. بهرهمه‌مخوَر. کسه‌یک به

میچکه‌میچکه و قسه‌ی خوَش خوْی بیاته پیتشه‌وه بۆ نهمه‌ی، که بهرورویومی خلتکی بخوات.

بهرخوردار: پایدار، تمه‌ندریژ، سه‌ریلند. — برون: پایداربون، بهری

ژیان خواردن. — ی: پایدار، تمه‌ندریژی.

بهرخوردکردن: پیه‌گه‌بین، توشه‌هون.

بهرخوورک (باک.): شایه، بارانه و بهر پیکمه. بهرزه‌ی گچکه.

بهرخوَرله: گیاه‌خوَرله. بهرخ‌ی ساوا و گچکه.

بهرخی ساوا: (باک.) نملک.

بهره: (هوروا.) تهنه‌ی، (زن.) کسه‌ر، (پوژ.) کسه‌ر، پهل، (باک.)

به‌ر، کهور، کهر، (دهر، نهمه.) کوچک، کوچ، سمنگ. له — دان:

بغدادان، ده‌ست بلای، چواندن، له‌نیریدن. پهلار، تهروس، تانه،

تانوت. — پیدادان: بهرهاویرتن، پهلار ساویرتن، تهروس تیگرتن.

(باک.) لولیه چکوله.

بهره‌دا: له‌بیرا، له‌پیتشا، هوهل.

بهره‌دخ: کاسه، پیاله، باده، په‌یانه، ناوه‌خوَره، (باک.) پینف.

بهره‌دار: پهر، خاوندبهر، پرسود. — برون: بهرهمداربون. — کردن:

(باک.) به‌لیاندن. هه‌لگرتن، خودابه‌دارنیه: خوداهلی ناگری. باردار،

زگهر، تولدار. — ی: پهری، خاوندبهری.

بهره‌داس (پوژ، هوه.): ده‌غلیکه کاتی دروینه‌ی بی و گه‌یشتی و ناماده‌ی دروینه‌کردن بی، ده‌غلیکه هینده بهرزیوویتوه داسی بگاتی.

بهره‌داسیاو: بهرداش.

بهره‌دش: بهرداسیاو، (باک.) بهراث، تلت. (هوروا.) هاره‌ناساو،

هاره، هاراسیاو. بهردیکی پان و خره کونیکسی له ناوه‌پاستیدایه به

دویره‌دشان به هیزی ناو ده‌غل و دانی ده‌هپن.

بهره‌دشت: گونجان.

بهره‌دان: کوی بهرده. بهره‌لاو نازادکردن، وازلئ هیتان، لیگه‌پان. بای

ده‌نگدارو بی ده‌نگ بهره‌لاکردن. ترازان، ترازاندن. هه‌لوه‌شانندن،

هه‌لوه‌شاننده‌وه. بهرورهم دان. دانبه‌ر، خسته‌پیتش، ناوژتن.

بهره‌دانه‌وه: دادانه‌وه، شوژکردنه‌وه، له حمواره خسته‌خواروه،

کوورکردنه‌وه، فریدانی چتیک له‌بهرزیوه، ته‌که‌کردنه‌وه. بهردانی ناوی

گیراو.

بهره‌دانی: بهرده‌لان.

بهره‌دوه‌تی (باک.): گوزانی داوه‌تییه.

بهره‌دوی: بهرده‌لان، بهردانی.

بهره‌دویژ: ساوای هارویژتی بهردیکی ده‌ستییه، بۆرینه‌مالی وان

بهره‌دویژیک دورره له مالی تیوه.

بهره‌دایی: بهردانی.

بهره‌ده: بهنده‌ی ژیر کپی چ نیر، چ می. وازیته، ویتکه، لیگه‌پ. تالان:

چ بهروربه‌یه‌که!

بهره‌ده‌بیه: بهرده‌عازبه.

بهره‌ده‌نمستی: جوهره بهردیکی شینکاره به لیدانی نه‌ستی ناگر دیتی.

بهره‌ده‌نموسیتیه: نقیم، قاشی نه‌گوسیتیه.

بهره‌ده‌بار (باک.): داهینهر، ناگادار، نه‌ندازه‌گر، نه‌ندازه‌ناس، نه‌ندازیار،

(زا.) پیای ژیر کسه‌ری له همموو چتیک ده‌رچی.

بهره‌ده‌باران: کوچک باران، سمنگسار، سمنگباران، بهر فریدان، به زوری

بۆ یه‌کیتک یا یه‌کیتک به بهردان کوژتن و کومایک بهرد له‌سهر گۆره‌کی

کوژدنه‌وه. — کردن: بهیردان داگرتن.

بهره‌ده‌باری (زا.): پیتوئسی، (باک.) ناگاداری، نه‌ندازه‌گری،

نه‌ندازه‌ناسی.

بهره‌ده‌باز: بهردیکه له نیر ناویدا سهری له ده‌ره‌وه‌ی به‌سهریدا باز ده‌ده‌ن و

ده‌پهرنه‌وه، پرده‌باز، بهوژ.

بهره‌ده‌بیرو: بهردیکی زور سه‌خته، شلمه‌نیه‌کی، که زور توند بوویتوه

وه‌ی ده‌چوئین دؤشاده‌که نه‌وه‌نده خست بۆتوه بۆته بهردبیرو.

بهره‌ده‌بیئل: مهری سی سالانه‌یه.

بهرده‌پان: تاتی نوویژی، (دهر.) تیت، (هورا.) بهرده‌فا.

بهرده‌پن: (باک.) نه‌له‌پشک، جورده بهردیکی زوور و سوروکه له‌گرماریدا چلکی بنی بی و پانییه پی خاوین ده‌کرتسه.

بهرده‌ترویلکه: (هورا.) وورشه، (باک.) په‌پرک، په‌پرک.

بهرده‌ترووتن: شیشیک توتنه له ههمرو (که‌لاریک) ده‌ده‌کری بق ناغا له پاش سییه‌کی.

بهرده‌چه‌خمالخ: بهردیکی سه‌خت و سه‌پییه وه سه‌ده‌فی ده‌چی، که چه‌خماخی لی پدیری پریشکی ناووری لی هه‌لده‌بی.

بهرده‌چه‌لانه: جورده بهردیکی له کویتسانی هه‌یه.

بهرده‌ر: نازاد و پژگاکار، به‌لآکار، (باک.) ناشکرا، دیار، پهرت.

بهرده‌خالدار: بهردیکی خالداره.

بهرده‌خووی: بهردی خووی.

بهرده‌دخدار: بهردیکی دیغدیغه.

بهرده‌پژاک: بهرده‌مرده.

بهرده‌رگا: پیشده‌رگا، بهرده‌رگانه.

بهرده‌رگانه: ناستانه، بیلایی، بلندین، پیشده‌رگانه، بهرده‌رگا. پاره‌یه‌که له به‌مرده‌رگای مائی سووک له زاوا و ده‌ده‌گیری تا ده‌رگایه‌کی لی بکنه‌وه.

بهرده‌سلو: هسان.

بهرده‌روازه: بهرده‌رگا، پیشده‌رگانه.

بهرده‌پژ: ساچم‌پژ، ده‌ق. — کردن: ساچم‌پژ کردن، ده‌قف کرن.

بهرده‌پژده: (هورا.) جورده بهردیکی سه‌پییه وه‌کو شه‌کری دانارداناره.

بهرده‌زووره: (زن.) کموره زیره، بهردیکی زیره چه‌قوی پی تیزده‌کمن، بهرده‌زوورگ.

بهرده‌زوورگ: بهرده‌زووره.

بهرده‌س: بهرێکه له دیوی ژووره به سه‌ر قوئی کما و سه‌لته‌دا ده‌گیری. ژیر ده‌ست، بنده‌ست، ناماده، ده‌ست و پیروند، نوکمری به‌رده‌ستان، پیشکار، به‌رچانگ. چتیکی سووک‌له‌یه له‌سه‌ر ده‌ستان داده‌نری بق فرمانی ههمیشه‌یی. — بوون: هاتنه ژیر ده‌ست، ناماده‌بوون. — کردن: هه‌تانه ژیر ده‌ست، ناماده‌کردن.

بهرده‌سه‌له: ژیر ده‌ست، بنده‌ست، به‌رده‌ستی، به‌ردی چه‌خماخی، پارچه‌ییکه له دیوی ژووره له‌سه‌ر ده‌ستی کما و سه‌یخمه ده‌دری.

بهرده‌ستک (باک.): مرازیکی کله‌سته‌ی جو‌تییه.

بهرده‌ستی: به‌ردی نه‌ستی، به‌ردیکه پووشووی له‌سه‌ر داده‌نین و به نه‌ستی لیتی ده‌دن پووشووه‌که هه‌لده‌بی، (باک.) که‌قراژیر، (باک.) شاگرد، نوکمر.

بهرده‌ستی: ژیر ده‌ستی، پیشکاری، نوکمری. — کردن: کارکردن له‌سه‌ر ده‌ستی کمسیکیدا، هه‌لسووپان له ژیر ده‌ستی په‌کیکیدا.

بهرده‌سووری: تیره‌ییکی کوردانه له کویتسانی نیرانیدا.

بهرده‌شلخ (کۆ): بهرده‌مرده.

بهرده‌شان: دتیه‌که له نیوانی مهرکه (سهرسیان) یدایه و له‌ژیر فرمانروایی قه‌لادی دایه، گردنیکه، که شایمری ناودار عه‌لی به‌رده‌شانی له‌ری له دایک بووه.

بهرده‌شۆز: به‌چمشنیک دانه و تله بشووریتسه، که زیخ و وورده‌به‌ردی لی بگیري. — کردن: شووشتنه‌وی برنج و نیسک و ماش و نیتر به چمشنیک و، که به‌رده‌کی لی بگیري.

بهرده‌علازه‌به: به‌ردیکی قورسه، کوپانی همرزه‌کار به به‌رگزنده‌وی وی هیزی خویان تاقی ده‌کمنه‌وه.

بهرده‌فکر: قه‌لیاندار.

بهرده‌ف (باک.): به‌رده‌فک، ده‌پاست.

بهرده‌فک (باک.): یاور، هاوپاز، هاو‌دهم، هاواله. ناموژگار. (باک.) مؤنه، دارجواره.

بهرده‌ق (هورا.): هماروهوریا، ده‌مه‌قاله، شه‌روکتیه به زمان. — ویتختن: شه‌روکتیه پی فرۆشتن.

بهرده‌قانی (هورا.): قوچه‌قانی، قه‌لماسک، چتیکه به قه‌ده ناو له‌پی ده‌ستی له‌بمن ده‌چنری دووشپه لاسکی پیوه‌یه به‌ردی پی ده‌هاو‌یزری بق ده‌کردنی گورک و چه‌قمل و به‌راز له لایمن شوان و پاسوانه‌وه یا پاسه چۆله‌کی پیده‌کمن له‌سه‌ر مهرزه له جیاتی چه‌ک.

بهرده‌قسل: (په‌وا.) سه‌مه‌به‌رد، (هورا.) توه‌نی ناهه‌ک.

بهرده‌کوره (په‌وا.): بالنده‌ییکه، گۆیه چنه.

بهرده‌کوره: گوراسن، به‌ردی کووره‌ی.

بهرده‌گروو: به‌رده‌گرو‌ی.

بهرده‌گرو‌ی: به‌رده‌گروو.

بهرده‌گیج: به‌ردی تاییه‌تی، که ده‌سووتین ده‌بیتنه گیج.

بهرده‌لن: (دهر.) همرده، به‌رده‌لین. زران، گمرگمر، چه‌قمل، چقل، کمره، کپن، شووتیکه به‌ردی زوری.

بهرده‌لانی: زور بوونی به‌رده له شووتیکیدا.

بهرده‌لهره: ده‌ریه‌ده‌ری، سه‌رگمردانی، به‌شیره‌یه‌ک، که همرده‌مه‌ی له جیگایه‌ک و همر پژوی به شاخیکه‌وه بی.

بهرده‌لین (دهر.): به‌رده‌لان.

بهرده‌م: پیشده‌م، پیشه‌وه، به‌ر، پیشده‌می چت.

بهرده‌ماش: نامرازیکی کم‌میرتیه.

بهرده‌مه‌مه‌ر: خارا، مه‌مه‌ر.

بهرده‌مژه: به‌ردیکی نهمه مؤنه و چتی تسری لی دروستده‌کری، (هورا.) توه‌نه‌پژ. جورده به‌ردیکی پژوشه ته‌لآش ته‌لآش لیتک ده‌بیتسه، (کۆ.) به‌رده‌شاخ، به‌رده‌رواک.

بهرده‌مژه (که.): مژه، چتیکی به‌کۆلانه‌ی خپ و یا چوار سووچی تهنکه له قبری کهریلا و نه‌جف دروستده‌کری شیعان له نوویژیدا نیترچاوانی له‌سه‌ر داده‌نین.

بهرده‌مینا: به‌ردی مینا.

بهرده‌نگ: به‌رده‌وگ.

بهرده‌نما: تاتی نوویژی.

بهرده‌نویژ: به‌ردیکی پان و تمختی دریزه و نوویژی له‌سه‌ر ده‌کری.

بهرده‌واز: به‌رده‌باز.

بهرده‌ها: به‌رده‌اش.

- بهرده هسان: (كه.) هسان، هستان.
- بهردهی (ههرا): بردن.
- بهردهيار (باك.): بهخش، پلاو. — كردن: بهخش و پلاو كردن.
- بهردهياره: بازه لټين، جوړه گمهيټكي مندا لټه.
- بهردهقاش: كه قرتاش. — ي: كه قرتاشي.
- بهرده: نمر جلك يا چتمه كانه، كه له پيشدا بو دراني به كار بيريت.
- بهرده شكين: بهردي.
- بهرده كيش: نمر كمسيه بهر ده كيشيت. شلته، بارټكه دوو تاي داره و بهر د گلي به ده كيشن.
- بهرده گهرمان: (ههرا): جوړه گمهيټكي مندا لټه.
- بهردل: بهر دل.
- بهردل: خوشهويست، دلگير، كهو تن بهر دلان، چونه نيود لټه.
- بهر قلميان، بهرچا. — خستن: بهرچا خواردن.
- بهر دلك (باك.): بهر سينگه، بهر دك، بهر دلكي مندا لټ.
- بهر دونگ: بهر دودوگ.
- بهر دودو (باك.): بهر دودوگ، (باك.) بهر دودو. نمر گوشته، كه نزيكي دونگيه.
- بهر دودونه ست: نستي و بهر د.
- بهر دودوخ: دارتي راسته له دودوخ پستندا به كار دهري.
- بهر دودوگ: (ههرا.) بهر دودوگ، (باك.) بهر دودو، نمر پسته تنگه، كه به لاي بنهري دودوگيه ويه و به موه.
- بهر دودولاي (باك.): گوزانيټكه ژان له كاتي تمشي پستن و خهري كي ده لټين.
- بهر دودوله: دودله، تنبلك.
- بهر دوش (باك.): ههرا نندن.
- بهر دوله: شمت، سويته ي نان تيه خستن.
- بهر دوليان: نمر شوپنه له ناشدا، كه كاتي نارد لدم بهر داش جوړي ده پسته دهر پسته ناوي.
- بهردي (باك.): جوړه دارټكه.
- بهردي تروسكهدار: بهر ديكه بهر سوكيتمه.
- بهردي جهه منم: ماته.
- بهردي جهه منم: كه قرتاشي.
- بهردي پهري: بهردي خلموړي، (باك.) بهري كومري.
- بهردير: بهرديل.
- بهردي كفته: بهرديكي پان يا نارچاله، كه به كوتكي گوشتي بو كفته و چيشتي دي تيدا ده كرتن.
- بهرديل: بهر خميټي يه كسا لټه، (باك.) بهرندير، (ههرا.) بهردير، (زا.) بهر ندر.
- بهرديلك (باك.): هاوتا، بهر انهر، هاو نر، بهر امير.
- بهرديلي (باك.): ژن هيتان به خوشك گوزنه، گوزنه وي چت به چت.
- بهردين (باك.): يه كيكي هينده قه لوه، كه له بهر قه لوه نه تواني بهري. له بهردي دوستكاره.
- بهردي نوحه دار: كه قري بوه.
- بهرديول: بهي كس و ههتيو.
- بهر دوان (باك.): گمهيټ كردن، له گمهيټ دانان.
- بهر دوه ست: بهر گير خستن.
- بهر دوه كوتن: بهر گير كوتن.
- بهر دوه: پيش هه تاو، بهردي بهر دوه چكه.
- بهره: بلندن، واسه رين، (باك.) نه راوه نده، باني، كيتل، بيند، همرا، سهليل، قيت، قوچ، ژوروو، ژوروو، گمهره، خاوه نده شان و شكو.
- بهره (نمره): مندا لټي نويه، بهرزي.
- بهره لاي: بهرزي، بهرزي.
- بهره لاي (نمره): داوتسي كي، بهر قه دي كيوي.
- بهره لاي: وولا خيټكه ناليكي زوري خرابيټه بهر و نه ونده ي خوار دي، كه خوار دي له بهر چاو كو تبي، يا خو خوار دي خوشي درابيتي و هي تري به نه خوري.
- بهره لاي (باك.): بهر كردن، كيشه كردن، بهر زينه: بهر ديكه ي بكه.
- بهره لاي (باك.): بهر هس.
- بهره لاي: بهر او، زناو.
- بهره لاي: بلندي، بلندي، شويټي بهر، نمدازه ي بلندي چت.
- بهره: وولاخي بهرزه، كهر، نيستر، مابين، نيسپ. چيشتي پلاو.
- (باك.) بز، وون. — كرن: وون كردن.
- بهره لاي: وولاخي چاره واري بهرزه و كو نيسپ، مابين، نيستر، كهر.
- وولاخي كيشه ناليكي زور درابيتي بهر داي كوتبي يا هسته ناليكي بهي.
- بهره لاي: بهرانه: بهر داي بانان.
- بهره لاي: بهر داي لټسك.
- بهره لاي: بهر داي لټسك.
- بهره لاي: كسيكه له هممو قسو ووتو ويزيكيديا تيه بل چي بهر دايك، كه بهر امير ده كي دهمكوت بكات.
- بهره لاي: بهر داي هيتان: تي هه لچون له هممو جوړه قسه و ناخه تنيكدا و بهر داي چونه.
- بهره جوړه: ويزه، كه له بهرزه جوړه گمهره تره. جوړه ويزه، كه هر چه ده كات، زيرزيك، زمزموك، ووزوړه، قازي بازي.
- بهره جوړه: بهرزه جوړه.
- بهره هه لاي (نمره): كولا ري مندا لټ، يادوه، بهرزه هه لاي، بازي هه لاي، بازي هه لاي.
- بهره دين (باك.): زه بهر جد، ياقوت زهره.
- بهره دين: زه بهر جد، زه بهر جد.
- بهره دين (ههرا): بهر داخ.
- بهره لاي (ههرا، جا.): قوچه قاني.

بهرزه‌کده: قیسپ یا همزگی لق و پۆپ نه‌کراوه، که به‌رژینی باغ و بیستان و حتی پی بکرت. **بهرزه‌کۆل (بابا):** قه‌لا‌پچن. **بهرزه‌کی بانان:** بۆ کسیتیک به‌کارده‌بری که له‌کیشمو قۆرتیتیکی پژاری بوو بی.

بهرزه‌کده: قیسپیتی هه‌لنه‌پاچراوه و ده‌کری به‌په‌رژین به‌بی‌تغین. **بهرزه‌لنگ (هه‌ورا):** ئاق‌ناق. گیایه‌که به‌ستیک بلنده و لاسکیشی وه‌کوو ده‌نکی شهمچه (شخارته) ی باریکه، سه‌رششی خه‌ پهلکی شینیکی ناسمانییه، گوله‌کشی وه‌کوو سه‌ری شهمچه‌یه، بۆ‌نوخوشی له‌ نیو لیفه و سه‌رین ده‌خری.

بهرزه‌وولاخ

بهرزه‌بوون: به‌رژبوونه‌وه، گه‌شه‌کردن، درژبوون.

بهرزه‌بوکردن: به‌رژکردنه‌وه.

بهرزه‌بوولاخ: مه‌یس له‌ نەسپ و ماین و نیتره.

بهرزه‌هه‌وایله: باده‌وه. به‌رد بۆ هه‌وا و بلندی ناویرتن.

بهرزه‌بوون: بلن‌بوون.

بهرزه‌بوونه‌وه: بلن‌بوونه‌وه.

بهرزه‌په‌رین: به‌رژپه‌رین.

بهرزه‌زق: نه‌شپا. — ین: سه‌ره‌په‌ر.

بهرزه‌په‌رین: بلن‌دیه‌په‌رینی به‌لنده و فۆرکه. په‌ی له‌ نه‌ندازه‌ی به‌په‌ری خۆ‌تیپه‌په‌راندن، له‌ په‌لی خۆ‌په‌ر به‌ خۆ‌خوپین، قه‌پداگرتن.

بهرزه‌فک (باک): نه‌مو خاک و به‌رده‌ بلنده‌یه، که له‌ که‌نار ناو و ده‌ریایاندا ده‌په‌رین. به‌ر هه‌لستیکه‌ له‌دار دروستکرا‌بی.

بهرزه‌کردن: بلن‌کردن، په‌ران، وونارا.

بهرزه‌کردنه‌وه: به‌رژبو‌کردن.

بهرزه‌گ (موک): وه‌رژک، خواره‌وه‌ی زگ، پیتش زگ، پیتستی ژێر زگی وولاخ و نا‌والان، (هه‌ورا)، وورگ زل، زگ زه‌لام.

بهرزه‌خه: به‌رژۆله.

بهرزه‌وله: مناره.

بهرزه‌وله

بهرژی: بلندی، حوایی، هه‌مراز، گه‌ساند، به‌رژایی. **گه‌ره‌یی، شان و شکۆ:** کوته‌په‌رێه‌که بۆ قایمی له‌ دیوی ژووره‌ی تیخه‌ی کراسی ده‌ده‌ن: به‌ریخه، (ده‌ه). وه‌ریقه، (په‌را) به‌ریه‌روو.

بهرژیلان (نهره‌ه): یاری شێر و خه‌ته‌ به‌په‌اره.

بهرژین (باک): قه‌لتاخ داره‌که‌ی زینییه، (موک)، سو‌را. **جووانوویکه** ته‌مەنی گه‌یشتیته‌ سالی سییم، واتا له‌ سالی سییمدا به‌رژینه و کاتی زینییه‌تی.

بهرزه‌نه: ژه‌مه‌نییک که‌ره، نه‌رم به‌شه‌ پۆنه‌ که‌ریه‌یه، که له‌ مه‌شکه‌ بیته‌ خواری.

بهرزه‌نه‌ک: دارتیکی ته‌نکی پانه‌ له‌به‌رده‌می دانه و گورد داده‌نری، بۆ په‌رگرتنی نه‌ندازه‌ی پانی ته‌نراوه‌که بۆ نه‌وه‌ی خوار و گه‌پ نه‌بی.

بهرزه‌فند (خۆ، کۆ): به‌ره، چه‌خش، به‌رژه‌وه‌ند.

بهرزه‌فک: به‌روانه‌ به‌رژونک، سه‌ره‌تا.

بهرزه‌فند (کۆ، ده‌ه، موک): به‌ره، چه‌خش، به‌رژه‌وه‌ند.

بهرزه‌وه‌ندی: به‌رژه‌وه‌ندی، چه‌خشی.

بهرژۆر (باک): به‌ره‌وژوور.

بهرژێر (باک): به‌ره‌وژێر.

بهرسته (باد): به‌رده‌ستی.

بهرستک (باک): به‌رستۆ، نیخه.

بهرستۆ (باک): نیخه‌ی پۆمل و گه‌ردن، (باک). **په‌رستۆک، (باک).**

به‌رسکوور، به‌رۆک.

بهرستۆک: به‌رستۆ.

بهرسفکه (زی): هه‌یوان، بی‌لایی.

بهرسف (باد): وه‌لام.

بهرسکوور (باک): به‌رستۆ، نیخه.

بهرسێل: سه‌ری مووه‌کانی سمیل، که له‌سه‌ری لیوی سه‌ره‌وه‌ تیپه‌په‌ی —

ی پی ده‌لێن، (باک). **بسمیل.** — دار: **بسمیل دار.**

بهرسووه‌که (موک): قه‌لۆچه‌ سوورکه.

بهرسووف (باک): هه‌مبوو چتییکه، که پاشه و پاشکرا‌بی و

هه‌لگه‌په‌یتته‌وه.

بهرسینچکه (فه): نزگه‌ره.

بهرسینانی (باک): نه‌رم نامرازیه‌که چتی پی مشت و ما‌ق ده‌کری.

بهرسیف (باک): وه‌لام، وه‌لامی نووسراو. — دان: وه‌لام دانوه.

بهرسیل: جووره‌ کوله‌په‌یه‌که به‌ساج دروستکری.

بهرسیله (بابا، شاره): (هه‌و). **په‌سیره، (کۆ).** **په‌رسیله، په‌سیله،**

(موک). **قۆزه، (هه‌ورا).** هاله‌ (له‌ نا‌لبوونه‌وه‌ی ددانه)، **تریسی**

نه‌گه‌په‌شتوو.

بهرسینه: به‌رسینگی نه‌سپی، سینه‌به‌ره.

بهرسینچکه (هه‌و): نزگه‌ره.

بهرسینگ (باک): سه‌رسینگه، به‌رسینگه‌ی منه‌دالان. **به‌رسینگه‌ی**

وولاخ، قایشیکه‌ ده‌کووته‌ به‌رسینگه‌ی وولاخ به‌رزه‌ له‌کاتی زین

کردنیدا.

بهرسینگه: — ی منه‌دالان، به‌روانه‌که. — ی وولاخ: **به‌ردلک، (باک).**

به‌ره.

بهرسینگه‌ی وولاخ: قویش.

به‌رش: به‌نگ.

به‌رشکه‌ته: به‌رشکه، لی قه‌رمیاگ، لی قه‌رمار.

به‌رشۆ (باک): جلکی گۆپینی، کراسیکه‌ کاتی جلشوشتنی له‌به‌ری

ده‌کین.

به‌رشووش (باک): به‌رسووش.

به‌رشیه‌ی (هه‌ورا): ده‌رچوون، چوونه‌ده‌ر، له‌جی چوون، له‌که‌چوون،

جده‌س — له‌ ده‌س ده‌رچوون.

به‌رشیف (باک): خوواره‌نیکی سووکه له‌ پیتش نانی نیواره‌یدا.

به‌رشین (هه‌ورا): چوونه‌ده‌ر، ده‌رچوون.

بهرشیو: خوواردنی نیتواران، بهریانگ. — کردن: نانی نیتواران خوواردن.

بهرغه: میتگه‌لی کار و بهرخان، بهرگمل، بهرخمل.

بهرغه له‌هوان: بهرخوان.

بهرغه مۆت (باک.): جووره میوه‌ییکه.

بهرغ (باک.): بهفر. وه‌روه.

بهرغه‌سو (باد.): شلیوه، به‌فرو باران‌یه، که پیتکوه بیارتن.

بهرغه‌ک (باک.): جووره پیچ و میزه‌ریکه.

بهرغه‌نده (باک.): به‌سه‌ختی ږووخانی ږنوه به‌فر له‌شاخانموره.

بهرغه‌خوک: جووره تهرزه‌پیتکی وورده ده‌باری و به‌فری ده‌تاوینیتموره.

بهرغه‌پل‌دان: به‌راوړژتن، به‌رهاوړژتن، به‌رخستن، له بارچوون.

بهرغه‌مالک: به‌فرمال، بیللی به‌فری.

بهرغو: ناوی نافره‌تانه.

بهرغه‌وړک: گلیره، پارچه به‌فری ویک کموترو و ډق.

بهرغی: به‌فر له دڅخی بانگ‌کردنیت‌ایه.

بهرغی مالک (باک.): بیللی به‌فرمالینیه.

بهرغاله (باک.): هم‌زار، ده‌ست به‌تال.

بهرغان (باک.): شوان.

بهرغه‌ک (باک.): به‌ره‌لپینه.

بهرغه‌نک (باد.): به‌رکوش.

بهرغه (باک.): قعد. — کرن: قعدکردن. (باک.) دادپین. — کرن: دادپینه

خوواره.

بهرغه‌زیر (باک.): سهره‌زیر.

بهرغه‌کوی (باک.): گوشاد، به‌روه‌ده.

بهرغین (باک.): مردن له پت‌گایه‌کی ناشیریندا.

بهرغه‌پ (ږه‌وا.): دارتکه ږوی له شکان و کموتن بیت، (هم‌وار.) ږه‌واو

بهرغه‌قد: (هم‌وار.) کار، (ږوژ.) تالان. — ی کیوان: ته‌لان، به‌ندنه،

هملست، قعد، پال، قعدپال.

بهرغه‌دیز (باک.): پارتیزه.

بهرغه‌لیان: به‌رجایی، به‌ردل، ناشتا. — ی: به‌رقه‌لیان.

بهرغه‌م (خو، ږه‌وا.): جووره په‌نگی‌کی سووره.

بهرغه‌ننه: به‌رجا، ناشتی، به‌رقه‌لیان، به‌رقه‌نده.

بهرغه‌تین (باک.): قعدلشین، پارچه پارچه‌بوون.

بهرغه‌لیان: به‌روانه: به‌رقه‌لیان.

بهرک (باک.): به‌ردی گچکه، گولله. — ی تفنگی: گولله تفنگی.

— ی تقی: گولله تقی، نه‌ستیره‌که به نارموی (شیرای شامی) یه.

بهرک (باک.): به‌ره‌ی گچکه، (هم‌وار.) گیرفان.

بهرکار: کمره‌سته‌ی خانو، که ناماده کرابی بډکردنی.

بهرک‌ز (باک.): ده‌لاقه، په‌نجره‌ی چکو‌له.

بهرک‌انی (باک.): قوچه‌قانی، به‌رده‌قانی.

بهرک‌لو: به‌رزاخ، به‌رقه‌دی کتوی.

بهرکه: دهرک، مال، خانو.

بهرکه‌تی (باک.): گرنک، بیتسم، (باد.) کم هملک‌موترو، نایاب،

به‌نرخ و گرانیه‌ها.

بهرکه‌مده‌ی (هم‌وار.): دهرکردن.

بهرکه‌ش: سینی.

بهرکه‌ف (باک.): دهرفت.

بهرکه: له به‌ره‌ک‌تی نارموی وهرگیراوه له‌کاتی نژادا ده‌لین: مانگا‌ک‌ت

به‌رکی کا: واتا شیري زور بی.

بهرکه‌افت: پیتش‌کموتن، و به‌رک‌موتن. به‌رکه‌ک (باد.): په‌یژه، پی

پیلکه، نیردیوان.

بهرکه‌ک‌ردن: به‌ره‌ک‌ت کردن.

بهرکه‌ل: نیون، نینگوین، که کاتی کمل گرتی هاتبی.

بهرکه‌مه‌ر: گیاه‌کی بو‌نخوشی گهرمیتیه.

بهرکه‌م‌اندن (باک.): پیکان، له نیشانه‌دان.

بهرکه‌موت: به‌ش، پی بران.

بهرکه‌موتن: و به‌رک‌موتن، پیکران، نه‌نگی‌وران. پی بران، پیسم بران،

و به‌رک‌موت، نه‌ویش نه‌ونده‌ی پی ده‌ری. پیتش‌کموتن. ویک‌موتی چتیک

له چتیک‌ی تر، شووشه‌که به‌ردی‌کی به‌رک‌موت. نوره و نوبه ده‌ست‌کموتن:

دوتی زو نوبه به‌رک‌موت.

بهرکه‌یه (باد.): نویتەر، یارمه‌تی دهر.

بهرکه‌ده‌ی: به‌روانه: به‌رکردن.

بهرکه‌ردن: له‌به‌رکردن، نه‌به‌رکردن. پو‌شین، له‌به‌رکردن، پی پو‌شین.

بهرکه‌و: قه‌لپوزی زین، قه‌ریوز. برتیه‌یه له‌و چته‌ی سوار له‌به‌رده‌می

خویدا بنی یا به‌قه‌لپوزه‌که‌یه‌و کات به پیچ‌موانه‌ی پاشکو.

بهرکه‌وو: قه‌لپوزی زین.

بهرکوت: — ی ده‌غلی: لاکوت، (سور.) خویره، کم‌تیک دانو‌تله‌یه،

که له‌پیش کوترانی خرماتیدا ده‌کوتری بونان یا له‌ناش ده‌کری.

بهرک‌ور (باک.): کم‌تیکه دوچنده‌گه‌ی بی، به‌رخ‌به‌دار، گوشتی ژیر

چنده‌گه‌ی مری قه‌لوه، که داده‌کوی.

بهرکه‌وره: بالنده‌ییکی شینه‌وه کوتری ده‌چی به‌رسینگی ره‌شه و

ده‌نگی‌ی زور خوشه له‌شاخاندا له‌شوینگی وادا، که بارانه‌نه‌یگری

هیلانه‌ی له‌قور و بنیشتی دوست ده‌کات و زارکیکی تنگی تیده‌کات به

به‌ردیش به‌زور و ډنج ده‌شکی.

بهرکه‌و (باک.): دانگه، نه‌و جیگایه‌یه، که له زستانیدا تفاق‌ی لی

ده‌دی به‌نا‌الان.

بهرکه‌و: دوگمه‌ی قه‌یتان، دوو پارچه قه‌یتان یا ده‌زو له جیاتی

دوگمه‌یه لای ژووروی نیخه‌ی کراس یا کم‌وای مندلانه‌ویه لیکیان گری

ده‌دن، (دهر.) به‌ندیه‌قه، (هم‌وار.) وهرکول. (هم‌وار.) پیتش‌گیره.

بهرکه‌وسه: به‌روانه: به‌رک‌وسته.

بهرکه‌وسته: پی‌وای پیش تنک.

بهرکه‌وسه‌چ (باک.): نه‌و پی‌اوه‌یه ریشی تنک بی، کوسه.

بهرکه‌وش (باک.): به‌ره‌لپینه، پیتش‌گیره.

بهرگوشک (کۆ): ههيوان، ههيوانى پيش بآلهخانەى.

بهرگۆف (باک): تەختە بەردى خړى قەلآنى، بەردىکە پەناو پەسيوبى.

بهرگۆن: سەرکۆن، (هەمرا)، وەرکۆن، کەمسە چيشتيکە لە پيش گەيشتنيڤدا بخوړى. — کردن: کميتک لە چيشتيک خوواردن لە پيش پيگەيشتنيڤدا، بەرکوتى دەغلى، سەرکۆن، بەرکۆن.

بهرگۆلە (پۆژ): پارچەدارتکە لە نيوانى باسک و مژانەدا رۆدى و مالى هەرچارى پى راست دەکرتەوه، دارتکە دەخرتە نيوانى مژان و نيرەق تا کار باش بکات.

بهرگوشک (باک): چەکەجەى ميزان و هى تر.

بهرگ: جەلک، پۆشاک، کنج، پەلک، کالا، دڤەش. بەرگى پەرپوتوک و پەرپويان و نيتر، (باک). بەلگە، جز. گەلآى دار و درەختى سەوز. پەرشتوخو، بېرو بارەپ. پيشسو، بەرئ: جارى بەرگ هاتم: جارى پيشرو هاتم.

بهرگاز (باک): خەلفى هەنگووين، خەلف.

بهرگويلکە: بەراويلکە.

بهرگايى: پيشکەرتى يەکتک لەبەردەمى گايەکەوه، کە تازە خرابيئە ژير جوت يا گيرهوه بۆ پاهيتانى.

بهرگاييلکە: بآلندەپيکى گچکەيه و شينە زۆرتر لەبەردەمى گاجوتاندا دەنيش و کلکى هەلندەتەکتى، بەراويلکە، بەرگاويلکە، پيشگايلکە، کلک هەلندەکتى، کلک هەلسەنگيئە.

بهرگە: توانايى، تاب، تاو، بار، وەرگە، بەروست، تاووست. — گرتن: خۆپاگرتن، وەرگەگرتن، لەتوانادابوون، پيکران، لەباردابوون، بەرگرتن، بەروست، پى وستان، دەربردن. — نەگر: دەرنبەر. — نەگرتن: تاووش نەهاووردن، دەرنبەردن، بەرنەگرتن، تاو نەهاووردن. (پۆژ). زمانە چکۆلە. (باک). سوو، ناسوو، ديمەن، بەرچاو.

بهرگەدە: بەر، گەدە، گەدک.

بهرگەپ: پەلەى پوکاردار. تکا، هيشى. راميار، کەمق، سياسى، پەنيۆهيتەر، بەرپۆهەبەر، کارزان، حاوین، حاوتەر. (باد). جامخانە و شووشەى بەردەم.

بهرگەپەرەکى: گياندارى جوانى پيکوپيکى شۆخ و شەنگ: نەم پيارە يا نەم نەسپە. يان نەم کەلەشپيرە بەرگەپەرەکييه.

بهرگەپەردان: قاقەزى کارپۆن.

بهرگەپەردن: تينتينۆکە.

بهرگەپەردن (باک): تەکاکردن.

بهرگەش (باد): سيني زۆرگەورە.

بهرگەشە: گەپاوه، بەدبەخت. — يى: بەدبەختى.

بهرگەشەپى هاتن: بەدبەخت بوون.

بهرگەشتى: بەرگەشتەبى.

بهرگەشى: سيني، مەجوعە، خووان.

بهرگەشگر: بەرگر، خۆگر، شازدە هەناسە.

بهرگەشگرتن: خۆپاگرتن لە ژير بارتيکى گراند.

بهرگەشگرى: خۆگرى.

بهرگەل: بەرغەل، بەرغەل.

بهرگەلآ: بەرتکە سوور و سپى واشە لە گەلآى دارە مازوووه پەيدا دەبى.

بهرگەلەوان: بەرخەوان.

بهرمى (هەمرا): کورزەلە.

بهرگەروو: جەلدروو، کالادروو.

بهرگەروون: جەلدروون.

بهرگەرويتى: پيشەى جەل و بەرگ دروئى.

بهرگر: بەرگر، پيشگر، بەرھەلست، نەھيژ، پەکخەر، قۆرت، نەھيژ. بەرگەر.

بهرگرتن: بەرگەگرتن: نەم بارگينە بۆ نەو بارە قورسە بەرگەناگرى. پيشگرتن بۆ ناو و گيان لەبەرە. پڕژاندنى ترش و خوړى بە دەم و چاوى کەسيکيدا، کە ناوړەى گرتبى، لەلایم يەکتکەوه کە مەنداللى بە ناوړ سووتابى بۆ نەمەى، کە چاک بيتەوه. هاتنە بەرئ دار و درەخت. ناووس بوونى هەموو گياندارتک تەنھا نافەرەت نەبى. بەرستکردنى چتى پەنگ کراو. پيشگرتن، بەرھەلستکردن.

بهرگرەد: چتيکە لەبەر دەستدابی و بەکار بيئرى بۆ نەمەى نەو شتەى، کە لەم باشترە جارى بەکار نەھيژى و بيئيتەوه.

بهرگرەدەلە: دارتکى خړى کردە، بۆ داگرتى بەردانى ناش، وەستا لەگەل پازنادا بەکارى ديتى.

بهرگرەى: بەرھەلستى، بەرامبەرى.

بهرگ ډيگر: دارتکە دەخرتە ناو تەرنەوه بۆ نەو کە پتک پراوەستى، بەرگر.

بهرگەل: بەرگ دروو.

بهرگەلانى: پيشەى جەل و بەرگ دروئى.

بهرگەلەوس: کراسى فانوسى.

بهرگ گەر: بەرگ تينگر.

بهرگن: (هەمرا) وەرگن، لووا، تووکى بەرخ و کاووپى يەکسالەيه، کە بۆ جارى يەکەم بەرپيئيتەوه.

بهرگەووه (پەرە): زەنگەتەترى.

بهرگۆن: سەرەتا، پيشرو.

بهرگورد: دارتکە تەوونکار بەکارى ديتى لەکاتى تەوون کردندا بۆ نەو تەوونەکى لارنەپيئت.

بهرگ ووژ (هەمرا): بەرگدروو.

بهرگويژ (باد، زيا، بار): (دەر). چۆغە، چۆغەل.

بهرگوزيە: هەلپژيەرداو، هەلپژياک، هەل چنياک، بژنياک، پەسەن کرياک.

بهرگى (خۆ): بنانگووى.

بهرگپ: بەرھەلست، بەرگر، بەرگيتو، پيشگر، پيشگير، نەھيژ، پەکخەر، دەسگير، پاکير. (باک). بارگين، بارگير. جوورە مارتکە ژەهراوى و کورندەيه، (باک). بەرگيل.

بهرگيرخەت: پەيدا کردنى چتيک و خستە ژير دەست.

بهرگيرکەوون: هاتنە ژير دەستى چتيک، کە بەدوويدا عەودال بووى.

بهره‌گیری: بهره‌گري، بهره‌نستي، پيشگيري.

بهره‌گيري: كودن: بهره‌نست و هستان.

بهره‌گيل (باک.): جوړه ماريکه. بهره‌گري، بهره‌يچ، بهره‌من، بهره‌مس.

— دانمره: پردان، بهره‌يچ کردن.

بهره‌گين (نمرده.): پيشرو.

بهره‌گيو (باک.): بهره‌نست.

بهره‌ما (باک.): پاشماوه، بهره‌ماوه.

بهره‌مليخ: قاقمزيكي لولوله‌كراوى باريك و دريژره توتنى تپده‌كړى و ده‌كړى يه‌جگړه، بهره‌ماغ، قمميش، قاميشى جفاره. — ي قونچكدار: قمميشى قنچكدار.

بهره‌ماغ: بهره‌ماغ.

بهره‌مال: پروخست، بهره‌مالى نوويزى، (هــو.) دوگرد، دوگورد، (هــورا.) مازلوخ، (باد.) شمل، شملك، (جا.) هــورا. (جاغاز، جاتوماز، (زاغ.) شمل، (نمرده.) دهر.) جارماز، جانماز، پيشمال، دهرمال، دهرمال، ماوه‌يكي ته‌ختراره لبعمر دهرگاي مالان. دووتمخته دهورى ليكداروى تاماده يه بؤ نمره هركايتيكي بايه‌كى بهيژ هات له تمنيشت پشماله‌كه بگيري و بهموند سوله‌يه‌ك له دهوره‌كه قايم بكرى بؤ بهره‌مستى بايه‌كه.

بهره‌مالان: پيش مالان، دهورويانا.

بهره‌مالك: (باک.) بهره‌لبينه، (باد.) جاجم.

بهره‌مالي (باک.): كاره‌كمر، كلفيت، كه‌يبانوى مال.

بهره‌مالى: پروانه: بهره‌مالى.

بهره‌ماوه: پاشماوه، پاشمروك، (باک.) بهره‌ما، (هــو.) پاشخوران.

بهره‌ماوه‌خۆر: پاشماوه‌خۆر.

بهره‌ماوه‌خۆرى: پاشماوه‌خۆرى.

بهره‌مه‌جیل (نمرده.): دهرگاي چه‌پهر.

بهره‌مغار: هال، غار، نمشكوت.

بهره‌مكافه: مندالى شيره‌خۆره. دراو يا جليكه، كه مالى زاوا ده‌يدن بدايكي بروكى.

بهره‌موور: (دهر.) ملوانكه، ملوانه، گمردانه، كرتسمر، (پيشن.) جا.، ممر.) كرتسمر، (جا.) كو. (خناوكه، جوړه ملوانه‌يه‌كه ژنان بؤ جوانى راست و چه‌پ له مليانى ده‌كن.

بهره‌مووره: بهره‌موور.

بهره‌مووسلندان: خوار ناووك.

بهره‌میز (پروا، خ.): كه‌ميلى پاشلى ناوالانه.

بهره‌میزه: (هــو.) چلكيكه به‌سمر پيشتى ناوپانى ميريويه هى نمر شوپته، كه بؤ توكه بؤ برنى نوو يه‌كارويه، بؤ برنى قوول چلكه‌كه، كه نمر و چه‌پره ده‌كړته پليته له ناوى دهرى، كه قوول نمرى له‌سمرى داده‌نرى.

بهره‌ميشك (شار.): جوړه قلعزوانيكي ناسك و پانه وه‌كو نيسكى وايه له چيگايانى تروش و سخت په‌يدا ده‌ي.

بهره‌میل: جوړه سندوقيكي گردى قووله له لمرح يا له تخته.

بهره‌ناف (باک.): بنى دۆل و شيوو دهره‌يه. هــوه‌لى دۆل و شيوو دهره‌يه. سمرناو، نازناو. پاناو. بناو (داريکه).

بهره‌نغان (باک.): تپكه‌لكردن، تپكه‌لاوكردن.

بهره‌نامه: بارنامه، كارنامه، پتپاز، پرژه، پرژه، پرگرام.

بهره‌نلو: پروانه: بهره‌ناف.

بهره‌نه: بهره‌وه، بهره‌نده، نمركه‌سيه له‌كسه يا قوماريدا بياتمه. نمر كه‌سيه كه چتى بيات.

بهره‌ننگر: بهره‌ننگر.

بهره‌نمال: (باک.) بهره‌نمال.

بهره‌نليخ: بهره‌ندير، ميريكه دوو سالى تمواوكردي پوى له سى سالى كردي، ميري سى سالانه.

بهره‌نگار: گر، ناوپيش. — بوون: به‌گر داچوون، ناوپيشبون. — ي يه‌كترى بوون: پتيكه‌لپېژان، ده‌ست ناقيتن هف، به‌گر يه‌كترى اهاستن.

بهره‌نووت: تووى توتنيه بؤ پيشمين له كه‌پو ده‌كړى.

بهره‌نوويژ (زن.): پيش نوويژ، كه‌سيكه پيشنوويژى بكات. (زن.) — ي: پيشنوويژى.

بهره‌نيا (دزه.): كاسنيكي كه‌ميك كوډل بووى پارچه ناسنيكي داوتنه سمرى و تيزى ده‌كمنوه به‌كر دهره‌يه ده‌لپن به‌رنيا.

بهره‌و (هــورا.): دهره‌وه.

بهره‌وو: پيشوه، (باک.) ميمك.

بهره‌وو: (باک.) ده‌مل، قوپك، (هــورا.) فه. (هــلو.) به‌وو، ده‌لپن دوو جوړه بهره‌وو هديه بهره‌وى داره مازوى ناخوړى، سى جوړه دار هديه بهره‌وى ده‌گرى. (۱) داره بهره‌وو. (۲) مازوو (مازوو و جهرتى دار بهره‌وو لوس و بى گري و قوژه). (۳) داوول. به‌پت، پايدبه‌رز.

بهره‌وار (باک.): به‌تيلاك و تيلاك به چيا هــلچوون. به‌شووى پوژو مانگ و ساله. (باد.) كروستان. ناوى چمند ناوچه‌ييكه له ناميدي.

بهره‌وارك (باد.): قمرتاله.

بهره‌وارى: پاشلى نيوى هوژيكي كورده له باكوورى مووسل، بهره‌وارى بالاو بهره‌وارى ژيږى دوو پارچه، تيږى دييه‌كيشه، ناوى كيوتيكيشه له نيوانى به‌روال (باد.): پتگاي خوار و خيچى سه‌ختى ناوشاخان.

بهره‌وان: پيشگيره‌ييكى تايه‌تبيبه له‌كاتى نان خوارديدا به‌سمر كوډشى داده‌دن، بهره‌وانكه، بهره‌وانك.

بهره‌وانك: بهره‌وانكه.

بهره‌وانكه: به‌رسينگى مندالانه، (دهر.) وه‌ريه‌قه، (هــورا.) وه‌روانه، وه‌روانكه، (كو.) به‌رسينگى مندالان. بهره‌لبيته. (هــو.) بهره‌ووله.

بهره‌وونك (باک.): همنيه هملكرتن.

بهره‌وه (هــورا.): دهره‌وه.

بهره‌وه‌با: پويوبا، پوو ووبا.

بهره‌وه‌بهر: بهره‌بهره.

بهره‌وهج (باک.): جوړى پولايه، تفهنگى ديغ ديغى لى دروسته‌كړى. — ي گر، — ي هور، — ي زهر، جوړى تفهنگه.

بهره‌وو

بهره‌دهان: بهردان، بهرە‌لاکرن، نازاد کردن. کوردستانی بادی‌نی و باکو‌پیدا.

بهره‌واری ژۆی: هۆزێکی کورده و دێیه‌کیشه و چیا‌یه‌کیشه له نیوه‌پراستی سنووری کوردستانی بادینان و باکو‌پیدا.

بهره‌وازی (په‌وا): پێچه‌مرانه، ناوه‌ژوو، واژی. — کردن: واژی کرد‌نمه.

بهره‌دهه (خۆ): بهراوه‌له، پێش‌ناوه‌له، بهر‌په‌لا، پێش‌بهره‌لا، گو‌شاد، فراوان، پێش‌گو‌شاد و فراوان.

بهره‌هسته: بهرگه. — کردن: بهرگه‌گرتن. بهر‌هه‌لست.

بهره‌هستا (باد): شاگرد.

بهره‌هست: بهرگه‌گرتن، له‌بار‌دایه‌بون.

بهره‌هسێل (باد): ناگردان، ناووردان.

بهره‌هسێن (پۆژ): نه‌وتوه‌یه که له پێش‌جوت‌کردندا ده‌چێت.

بهره‌وه‌هه‌که‌یه: به‌پووی کۆپه‌ به‌ری دا‌پووله‌یه و به‌راز‌نهی هیچ‌گیان‌له به‌رت‌ک‌نا‌ی‌خ‌روات.

بهره‌وه‌نه (پۆژ): نه‌وه‌یه که مندا‌ل یا بێ‌ج‌ووی له‌به‌ر‌چووبی، به‌رهاو‌ژوت‌وو، به‌راو‌ژوت‌وو.

بهره‌وه‌ن (پۆژ): به‌راو‌ژوت‌ن، به‌رهاو‌ژوت‌ن.

به‌ره‌و‌بو: (ه‌مو‌را.) به‌ره‌و‌بو، به‌ره‌و‌بوم، به‌ره‌ج‌وت. پ‌رو‌شه، کار‌سات، گ‌ی‌ج‌ه‌ل، ه‌نگامه؛ یا خ‌و‌ا له‌ به‌ره‌و‌باوه به‌ دو‌وری: له‌ پ‌رو‌شه و کار‌ساته به‌ دو‌وری.

به‌ره‌و‌بو: به‌ره‌و‌باو، به‌ره‌و‌بوم، به‌ره‌ج‌وت، وه‌رز، دا‌هات، به‌ره، په‌وار، خ‌ول‌ند‌ۆ. — دار: به‌ره‌و‌بو‌مدار. پ‌رو‌شه، کار‌سات، گ‌ی‌ج‌ه‌ل، ه‌نگامه؛ یا خ‌و‌ا له‌ به‌ره‌و‌بو‌یه به‌ دو‌وری: له‌ پ‌رو‌ش و کار‌سات و گ‌ی‌ج‌ه‌لا‌نه به‌ دو‌وری.

به‌ره‌و‌بو: به‌ره‌یار، زه‌ویه‌که به‌ی‌ش‌کردن‌ب‌چ‌ت‌ری.

به‌ره‌و‌بو‌بوم: دا‌هات، به‌ره‌چ‌رون. نا‌چه، سه‌ره‌زی.

به‌ره‌و‌ب‌ش‌ک: به‌ ب‌ش‌که‌ی‌یک ده‌گ‌وتری که د‌شه‌گه‌له و ده‌س‌رازه و ک‌هل و په‌لی مندا‌لی ت‌ی‌دا‌بی.

به‌ره‌و‌ب‌ش‌ت: ه‌مه‌د‌وک‌ پ‌و، ه‌مه‌د‌وک‌ دیو و پ‌و‌کار‌ی چ‌ت‌یکی، ده‌ره‌به‌ر. — کردن: وه‌ر‌گ‌ێ‌انی ت‌ی‌خ‌ه‌ی ک‌راس به‌ ج‌ۆ‌رت‌ک، که پ‌شته‌که‌ی له‌ به‌رسا‌غی ب‌کو‌رت‌ه پ‌یشه‌وه و پ‌یشه‌که‌ی له‌به‌ر‌ د‌پ‌و‌ی ب‌کو‌رت‌ه پ‌اش‌وه.

به‌ره‌و‌وت‌ر: پ‌ی‌ش‌تر.

به‌ره‌و‌وت‌رین: پ‌ی‌ش‌ترین.

به‌ره‌و‌خ‌ۆ‌ره: بال‌نده‌ی‌یک که به‌ه‌که‌ که‌می‌یک له‌ په‌ش‌ۆ‌له‌ی گ‌مه‌ره‌تره به‌پ‌وو و بادامی ده‌خ‌و‌ا و له‌ ناو خ‌ۆ‌لی و دوو ف‌لی‌قانه‌ی دا‌ر‌ان‌دا ب‌ۆ ک‌اتی به‌رسی‌تی ده‌شیان شار‌ت‌مه‌وه.

به‌ره‌و‌خ‌و‌ار: به‌ره‌خ‌و‌ار، به‌ره‌و‌ژ‌یر، له‌ پا‌ی‌دا گ‌چ‌که‌تر.

به‌ره‌و‌دار: دا‌ره به‌پ‌وو.

به‌ره‌و‌د‌وا: ی‌ک له‌د‌و‌ای ی‌ک: ک‌ورد و نازاد به‌ره‌و‌د‌وا له‌ دای‌ک‌ بو‌ون. به‌ره‌د‌وا به‌شو‌وت‌ی ی‌ه‌کت‌ری‌دا. گ‌مه‌راوه، گ‌مه‌یاگ‌مه. — خ‌ست‌ن: پ‌اش‌و‌ی‌ش‌کردن، به‌ره‌و‌د‌وا کردن. — که‌فت‌ن: شو‌وت‌ی ی‌ه‌کت‌ری که‌وت‌ن. — که‌فت‌ی پا: پاوه‌پاک‌کردن، د‌و‌د‌ل‌بو‌ون. — که‌وت‌ن: پ‌اش و پ‌ی‌ش که‌وت‌ن. — کردن: به‌ره‌و‌د‌وا‌خ‌ست‌ن، نار‌د‌نمه، گ‌مه‌را‌د‌نمه. — نان: پاوان، په‌پ‌تان.

به‌ره‌و‌ژ: له‌ک‌اتی پ‌ۆ‌ژ‌یدا، (باد.) به‌ره‌به‌ر‌چ‌که.

به‌ره‌و‌ژوو: پ‌ۆ‌ژوو و‌ان، به‌ره‌و‌ژی. — بو‌ون: پ‌ۆ‌ژوو‌گ‌رت‌ن.

به‌ره‌و‌ژی: به‌ره‌و‌ژوو.

به‌ره‌وش (باک): دیزه، مه‌نج‌ه‌ل، مه‌نج‌ه‌ل‌ۆ‌که، ده‌سته مه‌نج‌ه‌ل، پا‌تی‌له.

به‌ره‌وش: ده‌سته مه‌نج‌ه‌ل.

به‌ره‌و‌ه‌ز‌ای: به‌ره‌وا‌ژی، به‌پ‌ی‌چه‌مرانه.

به‌ره‌و‌ک: ت‌ی‌خ‌ه، یاخه، یه‌قه، یه‌خه، (باد.) به‌ری‌ک، به‌ره‌وک. (باد.) گ‌یر‌فان. تو‌ری‌ن، تو‌ره‌که. — ی‌ن‌ه‌سی: به‌رسی‌نگه، به‌نی‌که یا ق‌ای‌ش‌یکه به‌جل و زین‌وه له‌ به‌رسی‌نگی و‌و‌ا‌خی ق‌ایم ده‌ک‌رت.

به‌ره‌و‌وک (باک): دا‌ر‌ت‌کی به‌جو‌که له‌ ن‌ی‌و‌شو‌وک و ها‌له‌ت دا‌ده‌ن‌ری، له‌به‌ر نه‌وه‌ی وه‌کو‌و به‌پ‌و‌یه ناوی نه‌راوه به‌ره‌و‌وک.

به‌ره‌وک به‌ردان: به‌رت‌یه له‌ ده‌ست ل‌یک به‌ردان، وا‌زه‌ی‌انی یه‌ک‌یک له‌ یه‌ک‌یک‌ی.

به‌ره‌وک گ‌رت‌ن: شه‌پ‌ی‌ فر‌شت‌ن، ته‌ش‌قه‌له‌ی‌ کردن.

به‌ره‌و‌وک (باد): به‌ری در‌وت‌نه‌یه که ب‌ۆ ماوه‌ی‌یک ب‌ۆ در‌و‌نمه‌وه دا‌پ‌ای‌ی. گ‌مه‌ی، گ‌یر‌فان.

به‌ره‌و‌وله (موک): نه‌ری‌ره، (موک.) ش‌ی‌له‌په، پا‌ر‌چه‌دا‌ر‌یکه له‌ ن‌ی‌و‌ک‌ونی ش‌ی‌له‌پ‌ی جو‌وتی ده‌ن‌ی‌ن تا نه‌جو‌وتی و نه‌یه‌ته‌ده‌ری، (ه‌مو.) به‌ره‌وان‌که، (پ‌ۆ‌ژ.) ک‌رمه. ق‌ی‌سه‌که، تر‌ت‌زو و خ‌ه‌یا‌ری ناس‌ک. چ‌ه‌ند سی‌نگ‌یک‌ی با‌ری‌که ته‌خ‌ه‌ی ده‌وا‌ری پ‌ی‌ ل‌یک ده‌دی. گ‌ای‌ن‌جه. چ‌مه‌ی‌له. دا‌ر‌ت‌کی گ‌چ‌که‌یه له‌ ناو ک‌ونی ه‌په‌ ده‌ن‌رت تا ه‌په‌که ده‌نه‌چ‌ت.

به‌ره‌و‌وله: گ‌اس‌ن‌یک‌ی که‌می‌یک ک‌ۆ‌ل‌ بو‌وی پا‌ر‌چه‌ی‌یک‌ی گ‌چ‌که‌ی پ‌ۆ‌لا ده‌خ‌نه سه‌ری و ت‌ی‌زی ده‌ک‌نمه‌وه به‌ر ک‌رده‌یه ده‌ل‌ی‌ن: پ‌ۆ‌لت‌یا، به‌رن‌یا. به‌له‌و‌جه.

به‌ره‌و‌وله خ‌ۆ‌ره: ک‌ونی ه‌په‌یه.

به‌ره‌و‌ون‌کار: ناست، ب‌ۆ د‌یا‌ر، ب‌ۆ پ‌ی‌ش، ه‌مه‌به‌ر، ه‌اف.

به‌رهاو‌ی‌ۆ‌تن: به‌رهاو‌ی‌ۆ‌تن، به‌رخ‌ست‌ن، (پ‌ۆ‌ژ.) به‌ره‌و‌ن، (باک.) به‌را‌ق‌یت‌ن.

به‌رهاو‌ی‌ۆ‌ت‌وو: به‌رهاو‌ی‌ۆ‌ت‌وو، به‌راو‌یت‌ه، (پ‌ۆ‌ژ.) به‌ره‌و‌نه، له‌ با‌ر‌جو.

به‌ره‌ه‌ه‌ت‌او: به‌رت‌او، به‌رخ‌ۆ‌ر، به‌ره‌و‌ژ، به‌ره‌به‌ر‌چ‌که.

به‌ره‌ه‌ه‌ف (باد): چ‌تی ناما‌ده‌ی ده‌ده‌ست.

به‌ره‌ه‌ه‌دان (باک): ک‌ۆ‌ک‌رد‌نمه، ک‌ۆ‌م‌ک‌رن، ج‌فان‌دن، به‌ره‌ف‌ک‌رن.

به‌ره‌ه‌ل‌ب‌ی‌ن‌ه: پ‌ی‌ش‌گیر، پ‌ی‌ش‌گیره. (باک.) به‌ره‌مال‌ک،

به‌ره‌قال‌ک، (باک.) به‌ره‌قانه‌ک، به‌ره‌ک‌ۆ‌ش، (ک‌ۆ.) به‌ره‌وان‌که.

پ‌اش‌ۆ‌ل، به‌رام‌پ‌یل، به‌را‌ن‌پ‌یل، چاد‌رک، (د‌ز.) به‌را‌پ‌یل.

به‌ره‌ه‌ل‌دان: به‌ره‌لا‌و نازاد کردن‌ی به‌ندی و گ‌یا‌ن له‌به‌را‌نی گ‌یر‌او و ده‌ست به‌سه‌ر، ده‌رگا ک‌رد‌نمه‌ی با‌و‌ی‌ژ‌ی ناو‌ر‌گ.

به‌ره‌ه‌ل‌ست: چ‌ت‌یکه په‌کی کار‌ت‌کی ب‌خ‌ات و نه‌یه‌لی سه‌ری‌گری، به‌ره‌ی‌ست، به‌ره‌ه‌ست، ک‌ۆ‌س‌په، ناستان‌گ، سه‌کر، (باک.) به‌ره‌گ‌یت‌و. — کردن: به‌ره‌پ‌نمه، به‌ره‌ه‌ستن، نه‌ه‌ش‌تن. — ی: به‌ره‌گری، به‌ره‌ی‌ستی.

به‌ره‌ه‌م: به‌ره‌و‌بو، به‌ره‌و‌بو، ده‌ست‌ک‌وت، قازان‌ج له‌ ک‌شت‌و‌کا‌ل و ن‌ی‌تر‌دا.

به‌ره‌ه‌مه‌ی‌ت‌ان: پ‌ی‌گ‌ه‌یا‌ندن و ه‌یت‌انه نا‌وی چ‌ت‌یک، به‌ره‌و‌ب‌ۆ‌دان، به‌خ‌ی‌و‌کردن، په‌ن‌ی‌وه‌ی‌تان، ب‌ۆ گ‌یا‌ن له‌به‌ران.

به‌ره‌ه‌نگ: (ده‌ر، په‌وا، خ‌ۆ.) به‌ره‌نگ، ده‌ره‌ت‌کی ناس‌راو و د‌یا‌ره.

به‌ره‌ه‌ه‌ف

بهره‌نگار: بهره‌نگار. — ی: بهره‌نگداری.

بهره‌مو (باک.): بی‌جی، بی‌کفک.

بهره‌س: — کرن: وده‌رخستن، دهره‌تشان، بهره‌زانی.

بهره‌و (باک.): کورت‌کراوه‌وی (ابراهیم‌ه).

بهره‌وور: تفنگی خنجه‌تدار، تفنگی لوله‌تسک.

بهری (همورا.): دهرکه، دهرگا. (باک.) له‌پیشدا.

بهریان: جیگای شکاندنی ده‌راوی جوگه و یا پروباری. پری‌گوزاری
ناووبا: بهرمانی ناوه‌که یا بایدکه بگره. گرتنی پگای ناوه بۆ‌په‌نگ
خواردنوه‌ی بۆ‌مه‌بستی، جیگای شکاندنی ناوی کشتوکال.

بهری خووه‌دان: پروتیکردن، تماساکردن.

بهری: به‌جی، په‌سند، وه‌پری. — برون: وه‌پری کسرتن. — کردن: وه‌پری
خستن، ریکرن. گوزهران، خیتی. — بردن: به‌خیتوکردن، په‌روده‌کردن. —
چون: گوزهراندنکردن، به‌پیتچمون، به‌خیتومون.

بهری (باک.): دهشت. گیرفان. (لو.) به‌پرو. پیتشو. به‌ردار. بزنا
چاره‌ری: بزنی چوار سالانه.

بهریه‌خه: کوته‌په‌ریکه بۆ‌قایی له دیوی ژورووه وه‌بهر نیتخی کراسی
ده‌ری، (دهر.) وه‌ریقه، (پیرا.) به‌ریه‌وو، به‌ری.

بهری بردن: به‌خیتوکردن، په‌روده‌کردن.

بهری په‌ره‌گه‌لا: چیتکی ووردی خره له‌پشتی گه‌لای مازوو په‌یدا ده‌بی.

بهری بی: ژیری بی، سینکی بی، بنی بی.

بهری‌چوون: گوزهراندنکردن، به‌خیتومون.

بهریه: پارچه‌یی که بۆ‌قایی له پیش نیتخی ده‌دروون.

به‌رید: پۆسته، چه‌پهر، له (بردن) مه‌یه له پیشدا کوردان تا دوایی
سه‌رده‌می سه‌لاح‌ددینی نه‌یوی هه‌ر به‌کاریان ده‌بردو ووشه‌ییکی
کوردیه.

بهریه‌ست: له‌بی ده‌ست.

بهریز: به‌قهدر، به‌رو، سدن‌گین، ماقوول.

بهریه‌اندن (باک.): جوهره‌تریه‌که.

به‌ریش: دژبرده، نه‌خوشی‌کی نا‌زال و مال‌تانه‌گوانی دیتشی و شیریی
ووشک ده‌کات.

به‌ریقانی (زا.): شوان.

به‌ریک (باد.): (باد.) به‌رۆک. گیرفان.

به‌ریکوردن: په‌وانه‌کردن، خستنه‌پری، ناردن، وه‌رخستن و پیکه‌پیتسانی
پیتوستی پگای، (ژا.) همورا.) کیاسه‌ی، کیاسته‌ی، (لو.) فه،
کل. (کل کردن، (کل، زن.) کیاندن.

به‌ریما (باک.): بنجی، بنگه‌ی، بنیادینی، بنجینه‌ی، نه‌زادی.

به‌رین: پان (دهر.)، پین، ناوه‌ژووی تسک، (همورا.) پیتشو، به‌رگ،
به‌رگین.

به‌رینانی: پانایی، (دهر.) پیتایی.

به‌رینه: پیتشو.

به‌رینک (بار.): گیرفان.

به‌رینی: به‌رینایی، پانایی، پیتایی.

به‌ریه: به‌ریگادا پۆشتن، پیتیه، به‌ریگایه‌دا.

به‌ریه‌بهر: پابهر.

به‌ریه‌بردن: سه‌په‌رشتی و چاوه‌دیری چیتیک. به‌خیتو په‌روده‌کردن.

به‌ریه‌چوون: به‌ریگایه‌دا پۆشتن. به‌خیتو برون، گوزهراندنکردن.

به‌ریه‌جی: بوخت، کردار یا ووتووتیکه له‌جیتی خۆی بی.

به‌ریو شووین: به‌ری و جی.

به‌ز: وه‌ز، پیو، چموری نیتوزگی وولاخ و نا‌زالانه‌بیجگه له دووگ.
(باک.) به‌ز، غار، به‌غار و به‌غاردان و به‌زین، به‌زاقی هه‌سپی خووه‌شه:
غارسانی نه‌و نه‌سپه‌ی خۆشه.

به‌زا: نه‌و کسه‌یه یا چته‌یه، که زۆر ده‌به‌زی، خۆشبه‌ز، غارده‌ر، لنگه‌ده‌ر.
هاوژی، هه‌وتمه‌ن.

به‌زات: نازا، زاتدار، (باک.) به‌دک.

به‌زاج (باک.): نه‌کیتشی، سه‌ریجی، (باک.) لامۆفک، فیتلجی،
ساخته‌چیتی فریودان.

به‌زه‌جکه‌ر: دووزمان، ناوری به‌نکایه.

به‌زوخ (پۆژ.): نازا، به‌کار، جووامیتر.

به‌زول: کووتال فروش.

به‌زولیت (باک.): له‌قهم، په‌خنه‌گرتن.

به‌زان: به‌زین، (که.) گاپیون.

به‌زاندن (باک.): غاریتاندن، پاپیکردن، به‌زانن. کوول پیتاندن، شکاندن،
به‌سهردا زالبیون، بۆردان، گاردان، حیزنای، دابین کردن، زه‌بوونکردن.
هاتنه‌ده‌روه‌ی میزی مندا له به‌چمشیکی وا، که ناولانکه‌که ته‌ر بکات.
به‌زه‌بوون: لایردنی په‌رده‌ی کچیتی بووک له‌لایین زاواوه.*

به‌زه (باک.): سوچ، تاون، (زا.) گونا‌ه‌بار، به‌ه‌له‌چوو، (شه‌رده.)
خۆزگه، به‌یا، به‌ری.

به‌زه‌قلو: چمورکردنی شووتیکه قه‌له‌شاهه یا سو‌تاوه له نه‌ندام به‌به‌زی
داخکراو، که له‌ناو په‌رۆدا به‌ناگر گه‌رم و داغ ده‌کری نه‌وسا له شووتنه
قه‌له‌شاهه‌که ده‌دری.

به‌زه‌ده‌ک: گیایه‌کی ده‌ستچینه‌تۆوه‌که‌ی له‌سه‌ر برینان داده‌نری ده‌ری
ده‌کات.

به‌زه‌ک (باک.): زه‌ردی.

به‌زه‌که‌ر (باک.): گونا‌ه‌کار، سوچدار.

به‌زه‌ه‌وژ (خۆ.): به‌زاوژۆ، گیان‌له‌به‌ریکی میینه‌یه، که زۆر بزێ.

به‌زه‌وی: دل‌سوژی.

به‌زه‌ویا‌چوون: به‌زه‌یدا پۆچوون و چوونه‌خواردنه.

به‌زه‌وی پیه‌ه‌تانه‌وه: به‌زه‌یی په‌یدا تانه‌وه.

به‌زه‌وی ییادان: به‌زه‌ری دادان، پاخستن.

به‌زه‌ویا‌کوتان: به‌زه‌ری دادان، پاخستن.

به‌زه‌یی: دل‌نهرمی، میه‌به‌بانی. سووی، به — میه‌به‌بان، دل‌نهرم، پیار،
به‌زه‌یی دار، دل‌سووتان به‌کسه‌ییکی له‌کاتی کزی، نه‌خۆشی یا لی
قهرمانیتدا. بی — دل‌هشک، نامیه‌به‌بان، دل‌ه‌ق. بی — یتتی:

دەهشکی، نامیهرهانی، دڵپه قیتی. — پێداهاتن: دڵ پێ سووتان، دڵ
بۆنەرم بوون، شایانی — (باک.) تۆناک.
بەزەیی پێداهاتنەوه: بەزەوی پیاها تەوه.
بەزەیی دار: بەزەیی، میهرهانی، پیار، دەهترک، دڵۆقان. — ی:
میهرهانی، دڵنەرمی، دڵۆقانی.
بەزەق (نەردە): بەزەق، یارخستە لە شووتنیکی.
بەزەج: گۆشتیکی زیاده بە پەلکی چاوه.
بەزەدار: تێرەز، قەلم.
بەزەۆک (باک.): بازگە، جێگای بازدا نە لە ناوتدا.
بەزەۆنەک (باک.): ترسەۆک. (باک.) — ی: ترسەۆکی.
بەزەدین (باک.): ترسان.
بەزەو (باک.): بزو، وون.
بەزەو (نەردە): گیایەکە بەرێکی ووردی هەیە دەکوێ و لە لەشی
مروڤ دەنرێ تا تازاریکی که هەیه تی بیکیشی. تۆ که تان.
بەزەوونج: گیایەکی هەمیشەییە گەلای خپ و وورد و بۆن خوشی هەیه.
بەزەوک: بزۆک.
بەزەوک (باک.): قوماری پهرانتووێه.
بەزەک: نارایش، لاولوسه، پازانەر.
بەزەگەر (لو.): تۆجین، جووتیار.
بەزەل (باک.): بهرانەر، هەقەر.
بەزە: کەیف، زەماوەند، خوشی، ناھەنگ، گۆسەن، گۆسەند، لۆخانە،
لووخان، جەفەنگ، رەزم، شادی، شەوق، شاهی، گۆشەند، کوێ گرتنی
تاکیک یا چەند کەسێک، که به یاری یا جەفەنگ یان گۆرانی و مۆزیکا
بەخوشی را بوێرن، هاو — هەم ناھەنگ، کێشە، پرووشت.
بەزەمان: زارەکی، بە ووتە، بە زار، زمان پەوان، بە دەم وەل.
بەزە مەزک (باک.): گەنە.
بەزەمساز: بەزەمگێر.
بەزەمشک (باک.): بەدەم، بەدەم و پەل، (باک.) بزەمان.
بەزەمگا: بەزەمگە، شادیگە.
بەزەمگە: بەزەمگا، شووتنی بەزەم و پەزەم.
بەزەمگێر: بەزەمساز.
بەزەم گێر: گێرانی بەزەم و ساز.
بەزەم و پەزەم: ناھەنگ.
بەزەوینشت: دەرمانیکە لە بەز و بنیشت دروستدەکرێ بۆ برین زۆر باشە.
بەزەوسەن: بە زۆر نەستاندن.
بەزەۆک: خۆشەبەر، ئۆتۆمۆبیل.
بەزەۆکەوان: خۆشەبەرەوان. ئۆتۆمۆبیلچی، شۆفێر.
بەزە: جوورە سابوونێکی لە بەز و قەلیە دروست دەکرێ.
بەزەیان: ترازان، شکان. کۆلدا نە کارێکا.
بەزەق: جوورە یارییەکی منداڵانە جەغزێکی خەدە کێشەن یەکیک دەچێتە
ناوییەو نەمانی تریش تێی هەلەدەن.

بەزۆک

بەزەق: غەردان، پاکردن، لنگدان، لینگدان، هەراکردن، پەوسن.
تێشکان، بەرگەنەگرتن، بۆخواردن، شکان، دابین بوون، گاریبون،
قژیرون، کۆلدا ن، (پۆژ.) بەزان، دانواندن، بهرانەری نەکردن، بۆپوون.
(خۆ.) پەوسەوی دۆخین، ترازیان. خستنی مال و کۆچ لە شووتنیکی،
چادر هەلدا ن. پەوسنی وولایە بەزە.
بەزەو: تێشکار، بۆخواردو. — ی: تێشکاری، بۆخواردووی.
بەزە: زەوی، ووشکانی بهروازی زەریایە. (باک.) زەوی دێم. شیناییکە
بێ ناوی کێشایی.
بەزە: هاوتەسەن.
بەزەف (باک.): زەوی دێم و بێ ناو.
بەزەفیت (باک.): پەخەنگرتن.
بەزەووندا (کۆ.): پەسەند. — کردن: پەسەندکردن.
بەزەق (باک.): ووردی چتیکی بە هۆی نەوه، که چتیکی قورسی بە
سەردا کەوتی شکاری.
بەزەک (باک.): ووشکانی، دێمەکار. ناپێک.
بەزەمگێر: بەشکو، خاوەندە شکۆ. — ی: بەشکووی.
بەزەمێر (باک.): شایان. — ی: شایانیت.
بەزەق: بالا، قەد، نەندام، تەتیل، (باک.) ناکیل. — و بالا، قەد و بالا.
بەزە شووش: نەندام پێک و شووش و باریک، دەستە.
بەزەنەوت: کورتەبالا.
بەزەۆک (باک.): زۆر بێ، (باک.) پەپێژ.
بەزە: ووشکانی، زەوی، نیشکاری.
بەزەو: بەزەو: پەپێژ. — ی: زۆر چاوه پەوان.
بەزەو: لێوانەوه: بەنەپەتی، بەنەپەتی. — کردن: شاردنەوی ووتە و لە ناو
زاردا گەلەندەن.
بەزەق (باک.): زەوی نەچێنار. زەویەکی دێمە، که کشتوکالی تێدا
بەکرێ.
بەس: تێرا، هەند. — بوون: تێرابوون، تێ هەلێنان. تەنھا بەس جووار
کەس بوون: تەنھا جووار کەس بوون. پەنا، پەسیر، چارە، وەکوو مەحوی
دەلێ:
بە خۆ کوژتن نەجاتی خۆت بەدە مەحوی وەکوو فەرهاد
لە زۆری قارەمانی عیشق نەفەندەم هەر نەجەل بەستە
(باک.) کۆتایی. — کرن: کۆتاکردن، براندنەوه. گری، بەستە.
بەسات: پێوستی: ئەوا ئێمە سەینیی بەرە و سابلاخ دەپۆینەوه تۆ هەرچی
بەساتی هەیه پێکیخە واتە پێوستییەکانی.
بەساتەچوو: پیر.
بەساتەچوون: پیریرون، گەشتە سنووری پیری.
بەسام: سامدار.
بەسە: وازی، تێرایە، هەندە. گۆرانی بەستە، بەستە چتیکی، که
پێکەوه بەسترا بن، باقە، دەسکەگۆل یا گیا، بەند، خەزم، کەس، کەس و
کار، بەستە، هەلبەست، مەبەست، واتا.

بەسەرھەمو: سەلم، (شار)، پویندە. — دان: سەلم کردن.

بەسەرھەمو: لەبەرچوون، لێ تێکچوون. سەرلێ شێوان، وازلێ هێنان، هەلبواردن، ڕاڤەردن، لەسەر چوون، تێپەڕین. چوونی یەکیەک بەسەر یەکیەک تێرە کاتی کار یا کردار تێکیدا.

بەسەرھەمو: بەسەردادان، لە ناکاو چوونە سەر یەکیەک.

بەسەرھەمو: بەسەرداھاتن، نامۆزگاری کردن، ھاتنی یەکیەک بەسەر کەسێکی تردا لە کاتی کار یا گرفتار تێکیدا. کارسات و گێچەڵ.

بەسەرھەمو: بەسەرچوون: بەسەر تۆڵە نەستاندنەو مانەو وەکوو دەلێن بەسەر یەو ناچێ واتا نابێ ھەروا بەسەر تۆڵە و سزا لێ نەستاندنەو بچێتەو.

بەسەرھەمو: پوین: سەرھەنگری بوون.

بەسەرھەمو: گەروان: مەوشەکردن، خۆبەختێکردن بەم و بەو: فیسارە کەس ھەر بەسەرھەمو دەگەڕێ.

بەسەرھەمو: گەزە: گرتنی پیاویکی بێگەنە بەسەر ژنیکیو.

بەسەرھەمو: کات ڕەندە سەر ھەر چۆنێک بێ، بەجێ ھێنان، ڕەندە سەر و نەجامدانی کارێک بە ھەر جووێکی بێ، پێکھێنان.

بەسەرھەمو: برانەوی کاتی چت، تێ پەڕین، بەسەر چوو واتا کاتی تێپەڕی. ناو ھاتنەوی گیاندار: فیسارە کەس بەسەر چوو: واتا ناوی ھاتەو.

بەسەرھەمو: پوین: چێک لە لایەن فرۆشیاریکیو بەمۆزی بە نرخیکی زۆر و یا سەرھەوای بێ کەلکی و کەموکووپی دان بەکەسێکی. کێشە و پووشە و گێچەڵێک بە ملی کەسێکیدا پەڕین. نافەرەتێک، کە بە زۆر خۆی بەسەر پیاویکیا بپێ.

بەسەرھەمو: لەناکاو چوونەسەر یەکیەک.

بەسەرھەمو: نامۆزگاری کردن، ھەلبێتان. تووشی پووشە و کێشەھاتن. — ی شەر: پۆژ ناوایوون و شوھاتن.

بەسەرھەمو: نامۆزگاری کردن، ھەلبێتان، سەرھەنش کردن.

بەسەرھەمو: ھەلبێتان: سەردان، لە ھەوای ڕاڤەرسین. لێ پێچانەو، لێ تۆزینەو، تاقی کردنەو، بەسەر کەم و کووپی ڕاگەشتن، پێکھاتن، وێکەوتن، مەنەکردن، بەدی ھێنان.

بەسەرھەمو: ھەلبێتان: وولای یا ناوای و چێکی تری دزراو، کە بەدۆزێتەر، بەسەر گرتەوی پێدەلێن، دیتەر، دۆزینەر. تێپەڵچوونەو لە کردار یا گرفتاریک لە نوکەرەو سۆتەر کردنی وەکوو دەلێن: قەسە یا کارەکەم بەسەر گرتەو.

بەسەرھەمو: گەزە: سەر لێ تێکدان و خەریک کردنی یەکیەک وەکوو: بەسەر بەسەر بگێتەر.

بەسەر و بەر: پوخت، ڕێک و پێک.

بەسەرھەمو: سەرھات، سەرھاتی، (بەک). بەسەرھاتی، سەرھەوورد، سەرھەو، سەرگۆت. ھەنگامە، کارسات، گۆنەل، گێچەڵ.

بەسەرھەمو: پوودان، دووچاربوون، لەناوچاوانووسان، خۆشی یا ناخۆشی بەسەرھاتن.

بەسەرھەمو: پوودان: بەسەر کردنەو، چتی وون و بزر دۆزینەر.

بەسەر: بەدرستی.

بەسەرھەمو: چێکە تێکەڵ بەچێکی تر بێ. بەسەر دەست تێکەڵی ژن و پیاویکیا چوون.

بەسەرھەمو: لەسەردەمی. — من: لەسەردەمی ژبانی مندا.

بەسەرھەمو: بەستەزمان، لێقەوماو، بێچارە، ھەزار.

بەسەرھەمو: بەستەزمانی، لێ قەوماوی، ھەزاری، بێچارەیی.

بەسەرھەمو: پڕوانە: بەستەزمان.

بەسەرھەمو: پڕوانە: بەستەزمانی.

بەسەرھەمو: بەستەلەک: بەستەلەک.

بەسەرھەمو: بەستەلەک: بەستەلەک، بەستەر، تەزیر، چیاو، ڕەچیاو، (زەن). ماسیان، (ھەورا). یەخ بێتان، شەخە، سەھۆڵبەندان.

بەسەرھەمو: (بەک): زۆر بێ، چەمباز.

بەست: (۱) چۆم، پوویار، خەر، کەند. (۲) خەرچا، خەرچا، (ھەورا). دەست، شیری ناو لێ پراو، نەوایکی بچووکە جارچارە ناوی پێدا دەچێ. (۳) (ھەو). تەرم، بەستی. (۴) بەرھەڵست. (۵) شووێکی پێرزی وایە، کە نەگەر گوناھکاریک خۆی بگەڕێت بێتەر کەس ناتوانی دەستی بۆ درێژ بکات.

بەستەم: ناوی خاڵی نەردەشتی بابەکانە.

بەستە: پاکەت، پێچۆک، بەستراو، تاخە، دەست پێچەک، مەلە. — ی چت: پەل، قەقە، چەند چێکێن پێکەر بەستراو. بەندیواری، لەسەر، بەستراو. چەشنە گۆرانیکی سووکەلمو کۆرت و خۆش و لەبارە. دەر، کەند. (بەک). جوورە گۆرەییەکە، جوورە ھەلبەستێکی کۆرتە بۆگۆزانی. (بەک). بێ ترس، بێ بەک.

بەستەزمان: بەستەزمان، کەرەوای، لێ قەوماو، ھەزار. — ی: بەستەزمانی، کەرەوای، ھەزاری، لێ قەوماوی.

بەستە: (زا). دەنگ. (خۆ). ناکاریکە بەو چەشنە: باریکی بەستراو کە گۆرەییە خاوەن بۆیەتەر نایکەنەو بۆ توندکردنەوی بەلکۆ پارچە دارێکی لە قەفی گۆرەییە دەنێن و بایدەن تا توند دەبێ نەو جار سەری دارەکی وەبێ لۆی گۆرەییە دەن. دەستە نووێکی پێچراو و بەستراو لە ناو چێکیدا. (بەک). تا، لا، بار، فەرە، لنگەبار. (دەر). شووێک (ھەو) دارە بێ و نێتر.

بەستە: پێکخەر، دانەر.

بەستە: پێکخستن، دانان.

بەستە: پەییوەندی، بەندیواری.

بەستە: بەستەلۆک.

بەستە: دۆندەرە. پڕوانە: بەستەلۆک.

بەستە: شووێکی سەھۆلی زۆر تێدا بەستی لەبەر ساردی.

بەستە: (بەک). نەستی و بەردە.

بەستە: دۆندەرە.

بەستە: (پەو). مێزگیران.

بەستەر (بەک): پارچە قوماشیکی کوردییە.

بەستراو: پێچەدان، پێچ خواردن، گۆرەدان. بۆنە سەھۆل، (بەک). تەلۆنج. مەیین. — ی دەرک و پەنجەرە و نێتر: داخراو، پێوەدان. لە

ترسان: — جىنىن: — ي پياۋىك لە چۈنە لاي خىزانى لەبەر سام يا چىتىكى پوچى تر.

بەسترو: بادارو، پىچ خواردو، گەراۋە بەسەۋۆل، مەيىو، پىتوۋە دراو.

بەستى: پىچان، پىچانە، جەرد، پادان، پىندىن، نژاندن، گرىدان بۆ پىچ و مېزەر و ھەممۇ چىتىك. (سور). بار: — بارىتىن، پىنانە، پىنانەنە، بۆ بار و لا بار و گەسك و گەلى چى تر. — ي ناو: بونە سەۋۆل، پىچان، قەرسىن، قەرساندن. مەيىن. دەرگە: — پىتوۋە دان، داخستىن. كەلگە: — گرد و كۆ بونە، خېمىنە، سەرىكە كىرى. پەكخستىن پىيا لە جوت بونى لەگەل ۋى خۆى. بەستى پىگا، بەستى برىن. كوتىن، نووسىن، دروستىن.

بەستىنە: گرىدان، پەتكرىن، بەستى گىاندارىك بە بىن و چى تر، پەت لە دەست يا پى يەلى و لاخ و مالاۋ و ناۋالان كرىن، پىچانە.

بەسترو: بەسترو، مەيىو، پىلۇر، تەزىر، بەستەلەك، چىار، پىچار، سى، بى ھەست، چىو، كوپەلە شىن. بەسترو، بەستى. دىزەگوزە و كوپەلى پروكىش كراو. ھەراسان، بەتەنگە.

بەستوۋە: ناۋى پروبارىكى بە نىو بانگە لە نىوانى ھەلىر و شەقلاۋە. خرىكە ھەمىشە ناۋى پىدا پوات يا نا.

بەستوۋەك (باک): — مل و نىخەى كراسىيە.

بەستوۋەك (باک): — بەسكوۋپك.

بەستى (باک): — چاۋتير، فەرىشەت، بەقنىيات. بارە كەۋىكە فىرى پراى بىكەن. كەنار ناۋى زىخماۋ. كۈلەكە. جەنازە تەرم، بەست، بازە بەستىر: قالى، مافورە.

بەستىن (مەك): — ي چۆمى: كەنارى روبرىيە، بەتايىبە تى نەر شۈپنەنەى، كە بە زىخ و جەگەل داپوشراۋە.

بەسەپىرا: (دەر). پەستىر پىتار، (باک). شار. بەتەپىتار، پەسەر پىتار، (ھەورا). پەمەپىتار، سى سال لەمەپىتار.

بەسەپىر: سى پۆز لەمە پىش، (دەر). پەستىر پىتار، بەتەپىتار، (باک). بىر پىتار.

بەسەپىن: پەنابردن، ھانابردنەبەر.

بەسەزەن: بەستەزەن.

بەسەزەن: بەستەزەن.

بەسەفە: پەگى گىيەكى دىرژو بارىك و گرىدارە و لە گرىتەكەنى وى چەند پىشەپىكى بارىكى پىتە ھەلاۋە سراۋە ۋەكۈ ھەزارى، لە نىو پەگى داران بە تايىبە تى پەرو و لە ناۋ بەردانى كىوان دەپوۋى.

بەسەلەك (نەردە): — بەستەلەك.

بەسەلەك: سەۋۆل، سەۋۆلەندەن. بەستەنى، دوتەرمە، دۆلدەرمە.

بەسۆ: ناۋى ئافە تانە.

بەسىي (نەردە): — كەسپكە، كە لە بەستا بى. پەناھەندە، ھانابەر.

بەسىيەگ (نەردە): — بەسترو، بەستروۋە. كەسپكە نەتوانى بىپىتە زاۋا. پەم، تات ۋىتەكە پەردەى كچىپىيە تىكەى زۆر سەف بى و پىيا نەتوانى لاىبەرى.

بەسىيەگەۋە: بەستروۋە.

بەسىيان (نەردە): — بەستران، بەندىبون، گرى خوارىن، بەسترانى بازارو كرو فرۆشپارى.

بەسىيان بەسەكەۋە: پىكەۋە بەسترانەۋە.

بەش: بەرە، پىشك، پىش، (ھەورا). بەر، مل، بى، پى، (بىل). موۋچە، بېش، پىش، پەيا، پار، (باک). تا، پەيا، جۈون، پىش، قەت، قەس، پارچەپەكە لە كۆما و كۆمەلىكى. — بوون: بەشكرىن، پىكرىن، پارىبون. — كرىن: دابەشكرىن، پاركرىن، پىشكرىن، بەشىنەۋە، بەشكرىن، قەتاندىن، جۆخىنەكە — كرىن: پىكرىن. — پىراۋ: بى بەش، بەشخوراۋ، بى بەرى، لىككرىن. — پىراۋ: بى بەش، بەشخوراۋ. — دار: ھارىش، — دارى: ھارىشى. و لاخ، مالاۋ، كەل يا گامىشپىكە نىو چاۋانى سىي بى، (ھەورا). چار، قەش، قەشان، قەشقە، مارو. ئاۋەلە، كراۋە بۆزار پىرەكەدەپىر، زار، دەر — كرىنەۋە: زار داچەقاندىن، دەر ئاۋەلە كرىن. — بوون: ئاۋەلەبون. — كرىن: ئاۋەلە كرىن. بى: — بارەنج، پەنج بە باچو، بى بەرە، دامەن، بى بەشكرىن: بى بەرە كرىن، پەنج بەبادان. ھىند، بەر، پارچەپەك. — پىكى بۆ ھىتام: ھىندىكى بۆ ھىتام، نانەكەى — پىك كرىد و بەشىكى ماۋە: بەرىكى كىرودە و بەرىكىشى ماۋە. گىاندارى ناۋچاران سىي. كۆلۋى چارە پەش.

بەشپەت: ھەست، جۈولان، پاشەر، وورە، وورە، زەھە، زارە، پۆن. — بەستران: وورە بەردان، پاشەرشكان.

بەشپەند (باک): — پاشبەند، سەروا.

بەشپەن: بەشپەن، (پۆز). تاۋار.

بەشپەند (باک): — پاشبەند، سەروا.

بەشپەن: پىزانە: بەشار.

بەشپەر: دابەشپەر، بەشپەر، بەشىن، دابى، دابەشپەر. مەۋ، ئادەمىزاد.

بەشپەن (باک): — ئابىدە، پەيكەر. بەدەن، لەش، قەلاۋەت.

بەشپەنەۋەش (باک): — دىكىش، دىگر.

بەشپەنى: لەشى، بەدەنى، ئابىدە، پەيكەر.

بەشپەنەۋەش: بەشكرىن، دابەشىن.

بەشپەر: كەسپكە، كە لە مىراتى مردوۋە كىدا بەشدار بى، خاۋەند بەش.

بەشپەش: موۋچەموۋچە، پىشك پىشك.

بەشپەشكرىن: موۋچەموۋچە كرىن، پىشك پىشك كرىن.

بەشپەرو: بەشخوراۋ، بى بەش، بى بەرى. دامەن، و لۈۋ.

بەشت (باک): — كارىتەى خانوۋان.

بەشپەرو: بەرەى خۋا، خۋاداد. سەرفىترە، زەكات.

بەشپەرو: بەشپەر، بى بەش، بى بەرى، لىك كراۋ.

بەشپەروۋى: بى بەشى.

بەشدار: ھارىش، كارىرا، ھاقپا، ھەفا، ھاۋكار، كاپرا، خاۋەندەش، بەشپەر.

بەشدارەكى: بەشدارى، ھەقپاى.

بەشدارى: بەشدارەكى، ھەقپاى.

بەشپەند: دابىن كرىن، قايل كرىن، پازى كرىن.

بەشپەن: دابىن بوون، قايل بوون، پازى بوون، بەشپەش: قايل بە

بەلقادار: بايەخدار. — ی: بايەخدارى.

بەلقان: دېئورە، چەرچى، تەپەفرۆش، مېوە فرۆش. — ی: دېئورەسى، چەرچىتى، تەپە فرۆشى، مېوە فرۆشى.

بەلقانامە: پروانامە، باوەرنامە، (باک.) باوەروک.

بەلقەد: ھېندە، بەرتەقا، پارتەقا.

بەلقەمى: جوورە تەربىيەکە.

بەلقەم: دارىكى بىلەند و نەستورە گەلای و ھەي بادامى دەچى گولێ وورە و بەرەکشى خە و سورە و دارەکشى سورە، بە وى خورى و لۆکە ی پەنگ دەکەن، بەرقەم، جوورە پەنگىتى سورە.

بەلقەمۆک (باد.): دەرمانىكى تۆزى سورى چاوانە.

بەلقەمۆو: گرمە، گرمەگرم، گرماندن.

بەلقەمۆک (باک.): بىلقەبلى ناوتیە.

بەلقەمى (باد.): گۆزەلەى بى دەسک و لوولەيە. بىلقەبلى، دەنگى ناوی، کە لە شەريە یا لوولەينە و تونگە و نیتەر بىتەدەرى. کانىيەکشى ناوی لى ھەلقەولێ — دەکات.

بەلقەندان: تەقاندن.

بەلقەک (باک.): بۆقى گچکەيە.

بەلقە (نەردە.): قەلمىرونە.

بەلقەمۆون (نەردە.): قەلمىرونە، قەل.

بەلقەلوا (زا.): پاقلو.

بەلقەمۆک (باک.): بى شەرم، وودامالراو، بى ناھوو.

بەلقە (باک.): تىکچوو، گۆپاو، خراو، خراپ (بۆ پەنگ).

بەلقەگەختەن: دوواختەن و خستەن پەشت گووتى کارىک.

بەلقەگەھەختەن گەندەلان: برتەبيە لە دەمدانەوى يەکیک.

بەلقەگەھەختەن: بەقونەو کەوتن، کەوتنەسەر پەشت.

بەلقە: باقیە.

بەلقەنەکەوتن: رق ھەستان ومانەوى لەسەر نو چتە، کە پقى لەسەر ھەلگرتو.

بەلکار: کارىن، وەکار، ووریا، زەرەک، لىھاتوو. — بران: ھەلەين. — بىرەن: ھەلەلەن. — ناما (ھەورا.): بەکاربراو. — نامای (ھەورا.): بەکار ھاتن. — خوراردن: بەکەلک ھاتن.

بەلکار ھاتن: بەکەلک ھاتن.

بەلکاری: زۆر کارکەرى.

بەلکام گەلەشتەن: بەمەبەس گەلەشتەن.

بەلکام گەلەين: بەدەلخوواز گەلەشتەن.

بەلکەوھۆ: نارام، ھەيمەن، ھەيدى، لەسەرەخۆ، (باک.) ھەيدیکا، خووين سارد.

بەلکەش و قەنگەھاتن: تەبەلکەوتن، ھەلەنان.

بەلکەن: بۆ مانگا یا گامىشەیک بەکار دەبرى، کە نارەزووى نىرەى خۆيان کەن. — برون: وەبەر ھاتن، ھانتەبەر.

بهكه لك: چتيكه سووډيكي لى وهر بگيردري. — هاتن: بهكارهاتن. —
نمهاتن: بهكار نه خوړاردن، له كار كموتن.
بهكهليف: شاد، كهيفخوش.
بهكهپ: كپهار، بكي.
بهكهري: گوزانيكي تايه تيبه پاله له كاتي دروینه كړنيدا دهيلي.
بهكهريكي: (باك.): جوړه يووزوويكه.
بهكهرووك: گيره شيرين، كهسيكه چاوړو او لم و لمو بكات.
بهكهو: ناري مرغانه. بهكري چيرزي مېم و زيبتيه.
بهكهيش: مرغيكه له همسو بارتيكيدا پشودريزو خوړاگري.
بهكه: بيك، ناغا، كهكو، گوره، مير، هخامه نشيه كان به خوايان
دكوت بهگ.
بهكهغه: گمورانه، ناغايانه. خمرچ و باجيكه له لايمن بهگانسه خرا بوه
سمر وهرزيرو په نجبران.
بهكهدهشي: بهكتاشي. (پيازي) بهكتاشي.
بهكهزاده: بهو كسه دهلين، كه پوله يا له نمره و نتمره بهگان بهي.
بهكهزاهرين: بهگزه اچون.
بهكهزاهون: بهگزه اهاون.
بهكهزاهان: بهگزه اهاون، بهگزه اچون، بهگزه اهرين، ناو قعد بونى چتيك
به چتيكي تر، نازاد بهگزه باوكيدا چو، ميوه كه بهگزه چناره كيدا چو: هي
هنگرا.
بهكهو: بهميز، بهقين. بهتالوكه، بهپله.
بهكهوشه: چوموه پوهانين: له پوي رڼ و كينموه يا نازمه له سيله
چاومه تماشا كړن.
بهكهون: گوندار، گونك، قوې. نيتريكه نارم زوى پهريني زور بكات.
وولاغيكه نه خستيرايي. بهدهمار، نازا، بهزات، زاتدار، دهماردار،
زه بهر دست.
بهكهوي: گوډيگر، گوډيدير. — بون: گوډيدير بون. — كړن: گوډيدير.
بهكهويچكلاڼ: بهگروي دادان، بهگروي هليتان.
بهكهويچكاهووردن: بهگروي هليتان.
بهكهوي دادان: بهگروي هليتان.
بهكهوي هليتان: له پناي بار و پمرده بهكيدا چتيك بهگروي كهسيكي
دادان.
بهگي: بهگي. —
بهگير: گيانلېمريكه له بهرانېمري گيچل و كارساتي پوزگاردا خوي
بگري.
بهگير كهون: دمست كموتن، هاتن دهست.
بهگيرهوستان: هاتنه زاني شوي نيك له نندام.
بهگيرهوستان: بهگيرهوستان.
بهگيرهان: گيره ده بونى گيانداريك و دوچار بونى به چتيك.
بهگيرهان: دهستگير كړن. زور هيتان بؤ گيانداريك و تنگاو كړدى.

بهگيسي: نيتري نافرمانه.
بهل (باك.): بزنيكه تووكي راست راوستي. ناووسان، ههلا مسان. —
بون: — كړن: ناووسان، ههلا مسان. قيت، راست. بزني گوي لول و
نيره قوته و سپييه، كه گوي شوې نسي. چتيكه شوې بويستوه
تهكه ته كي بهي. جوړيكه له پنگي بز.
بهلا: چپوك و كارساتي پوزگار، وه، بلا، قهيدى نيه باوې. بلاو،
(باك.) بلاث.
بهلاته (باك.): بهراته.
بهلاتينگ (باك.): په پوهلې پنگاو پنگي نيتري شينا يانه.
بهلاجوي: قهشمر چار.
بهلاډ: وانا بهلا يه كيدا سا لاي راست يا چپ، لاي پيشمه يا پشتهوه.
بهلاډكهفتن: بهلاډا كموتن.
بهلاډكهوتن: بهلاډا كهفتن.
بهلاډهان: كموتن، كهفتن، سللايوونه، پت بړن، دريژسون،
پالكموتن، پالكهفتن، پالډانهوه، پالډوهان. مړن له پېړا، مړگي له
ناكو.
بهلاشه: جوړه چنارويكي همرزانه دهكري به كالا.
بهلاف (زا، باك.): بلاو، پمرت، ولاو، (همورا.) وهلاو.
بهلافي (باك.): بلاوي، پمري.
بهلاكيتك (باد.): چوله كه يه كه زيندهواري دهخوا.
بهلاگهردان: قوربان، گوري، بهلاگير، دهر دهر گيرين، وهيو گيرين. — ي
بالا تيم: بدهواري بالا ت دا گيريم، به قورياني بالا ت يم.
بهلاگير: كهسيكه، كه خوي بگيرې به دهواري به كيتكيدا. خيتريكه بگري
بؤ پيشگرتي بهلايك.
بهلالووك: بهلالووك.
بهلالووك: نالوواليو، (باك.) بهلالوك، (همورا.) بهلالوي. (همو.)
داريكه به قهدر داره گولتيكي بلنډتره بهر كه ي وورده به قهدر نوكتيكيه
پنگي سووړ يا پش يان زهرده وهكوگيلاسيه، كه بخوري و ناوكه كمشي
بكروري بؤ كرم و پوهانيش دهلين زور باشه، (زا.) هله هلوك.
بهلالوكي كيوي: هلالك، هلالووك، هلالك.
بهلالوي: نالوواليو.
بهلاليزك (باك.): جوړه گولتيكه.
بهلاليسك: جوړه گولتيكي بچكوله تيه.
بهلام: بهلان، بلام، تمنانمت، ثمان، وهلي.
بهلامك: بزموك، بزموك، نمويه كه له دهمي كار و بهرخ و گولكان
دهگيري بؤ نموي، كه دايكيان نمون.
بهلان (پوز.): گورچ و گول، توند و تزل، چالاك، چله ننگ.
بهلان: بهلام، بلام، بلان، لي، (همورا.) بهلي.
بهلاه: كلا، ترخان، تايه تي. — نان: واز لي هيتان، بهجي هيتان، لي
گيران، وازلي هاووردن، بي هوميد بون.
بهلاهگير: بهلاگير، بهلاگير، بهلاگير.

به له (هر): مېرپکه گووييه کانی دريژ و لوول و پاست پوهستی نه شوې
بې و نه قيت. نم ووشه يه له گمل هم مو نيشانه کانيان به کارده بري، که
هيداني تهنه له گمل (کوړ) و (کهړه) ي نه بې.
به له باريکه: مېر دومی باريکی په قهله.

به له باقه: نازارتي کوژنده يه تووشی مهر و بز و مالان دې
د ديکوړي.

به له بېش (هر): بزنيکه گوئی پاست و لوول پوهستی و لمشی رهش و
نيوچاوانی سپيه.

به له بېل: تکه تکه، (باک) گيانداري گووي قوت.

به له بېل (نمرده): مېر دومی زمانه دريژ.

به له بېوړ: مېرپکه گووييه کانی پاست و دريژ و لوول و راستي و سمر و
همو لمشی بېوړ بې.

به له بېا (هر): کميکه له پوښتندا زور بهی و خيږي.

به له بېا بېوړ (هر): مېرپکه گووييه کانی پاست و دريژ و لوول و
پوهستی و چمنه جغزتي پش يا سوړي له پوړي دابی و لمشی بېوړي.

به له بېا پش به له (هر): مېرپکه گووييه کانی دريژ و لوول و
پاست پوهستی و چمنه جغزتي شين يا سوړي له پوړي بې و لمشی پش
و پله ي سپي له لمشيدا بې و سمر پشې.

به له بېا سوړ به له (هر): مېرپکه گووييه کانی دريژ و لوول و پاست
پوهستی و چمنه جغزتي پش يا سوړي له پوړي بې و لمشی سوړي
و چمنه پله ي سپي له لمشيدا بې.

به له بېا شين بېوړ (هر): مېرپکه گووييه کانی پاست و دريژ و لوول
پوهستی و چمنه جغزتي شين و سوړي له پوړي بې و لمشی بېوړي.

به له بېا شين پش (هر): مېرپکه گووييه کانی پاست و دريژ و لوول
پوهستی و چمنه جغزتي شين يا سوړي له پوړي بې و لمشی پش بې.

به له بېا شيني سپي (هر): مېرپکه گووييه کانی پاست و دريژ و لوول
پوهستی و چمنه جغزتي شين و سوړي له پوړي بې و لمشی سپي.

به له بېا شيني سوړ (هر): مېرپکه گووييه کانی پاست و دريژ و لوول
پوهستی و چمنه جغزتي شين و سوړي له پوړي بې و لمشی سوړ بې.

به له بېا بېش (هر): مېرپکه گووييه کانی دريژ و لوول و پاست پوهستی
لمشی سپي بې و نوخته نوخته ي پش يا سوړي پيوه بې.

به له بېا بېش به له (هر): مېرپکه گووييه کانی قيت و لوول و پاست
و دريژ پوهستی، سمر و ملی نوخته نوخته ي سوړ يا پش پيوه بې و
لمشی سپي بې و پله ي پش يا سوړي له لمشيدا بې.

به له بېا (هر): مېرپکه گووييه کانی دريژ و لوول و پاست پوهستی و
سمر و لمشی تراو سپي بې.

به له بېا به له (هر): مېرپکه گووييه کانی دريژ و لوول و پاست
پوهستی و سمر و همو لمشی سپي بې و پله ي له لمشيدا بې.

به له بېا بېه (فه): نانیشک. کوله کي خوار دنی به پاک کړای و به
پارچه پارچه دريژ و پان و تنک ووشک ده کنه مو بچ چيشتي زستانی،
(بابا) تاسمه. کوله کي پارچه پارچه له نيو دوشاويدا ده يکولین،
جار جارش هم ميتي تیده کمن. (وا) مرهبا، روپ.

به له بېه: شاره ز. - بون: و تپه اتن. نا - ناشی، ناشاره ز، بې هونمر،
لاجور. - ي: شاره زايی، خوجيی، جهزيی.

به له بېي: شاره زاييستی، جهزيی.

به له بېي: پوړناکی، لاجور، بروسکه.

به له بېه پش (هر): بز، ماکار، يا گيسکتيکه گووييه کانی پاست و دريژ و
لوول پوهستی و لمش و سمر پش بې.

به له بېه پش بېش (هر): بزنيکه گووييه کانی پاست و دريژ و لوول
پوهستی و لمشی پش و نيوچاوانی سپي بې.

به له بېه سمر (هر): مېرپکه گووييه کانی پاست و لوول و دريژ پوهستی،
سمر و پوړي پش و ملی بېوړ و لمشی سپي بې.

به له بېه سمر به له (هر): مېرپکه گووييه کانی پاست و لوول و دريژ
پوهستی و سمر و ملی بېوړ و لمشی سپي بې پلان خالی پشی له لمشيدا
بې.

به له بېه سمر شين به له (هر): مېرپکه همدوک گووييه کانی پاست و
لوول و دريژ پوهستی ملی مېله و شين و سمر و پوړي پشې و لمشی
سپي بې و پله ي له لمشيدا بې.

به له بېه واده: نارزونه.

به له بېي: گوليکی کيوي و دستچينه، گوله بېوړ، گولي لېبان.

به له بېان: دارتيکه پوړي بېله سانی لی ده گرن.

به له بېه (بابا): سمرکيشی، ياخی، (هوگ) ناوړه.

به له بېه بېوړ: سمرکيشی، ياخي تي. ناوړه بون. (که) مؤز کردن.

به له بېه پش (هر): مېرپکه گووييه کانی پاست و لوول و دريژ
پوهستی، سمر و ملی پش و سپي بې.

به له بېه پش به له (هر): مېرپکه گوويي دريژ و لوول و پاست
پوهستی سمر پش و لمشی سپي بې پلان پله ي پشی له لمشيدا بې.

به له بېه سپي (هر): بزنيکه گوويي پاست و دريژ پوهستی و لمش و سمر
سپي بې.

به له بېه سوړ (هر): بزنيکه گووييه کانی پاست و لوول پوهستی و لمش و
سمر سوړ بې.

به له بېه پش (هر): بزنيکه گوويي پاست و لوول بې و لمشی سوړ و
نيوچاوانی سپي بې.

به له بېه واده: گياي کي کويتستان بيه گه لايه کي وه گه لای (بن) وايه،
به لای لاسکي باريکتره.

به له بېه شين (هر): بزنيکه گووييه کانی پاست و لوول و دريژ بې و سمر
لمشی شين بې.

به له بېه پش (هر): بزنيکه گووييه کانی پاست و لوول بې لمشی شين
و نيوچاوانی سپي بې.

به له بېه بېوړ به له (هر): مېرپکه گوويي دريژ و لوول و پاست بې
سمر گوويي شين و لمشی بېوړي و پله ي له لمشيدا بې.

به له بېه پش به له (هر): مېرپکه گووييه کانی دريژ و لوول و
پاست پوهستی سمر گوويي شين و لمشی پش بې و پله ي له لمشيدا بې.

به له بېه سوړ به له (هر): مېرپکه گووييه کانی دريژ و لوول و
پاست بې سمر گوويي شين و لمشی سوړ بې و پله ي له لمشيدا بې.

بەلەن: دەزوری ئەستورە لە خوری پێسراو، (باک.) بەنک، (دەر.) بەند، بەنی خاو. — ی گشت: پەرگ، پەرگە. (سۆز.) کێو، چیا، شاخ وەکوو: بەنی پیرمەم، بەنی باوی، بەننۆک. (زێ.) گەلۆ پەلکی داروگیایان. (باک.) داربەن، داری قەزوونی. (باد.) دیواری بە ووشکە بەردانە هی دەورە ی باخ و باخچە و نێستر. دەروێشتی دێ. گە، جومگە، جەمگە. بەس، بەست، بەندیواری. بەندی قاقەزی، کە ۵۰۰ تەبەقە، بەستە. بەند، بەشتیک لە پەرتووک. زیندان، گرتووخانە. داوەست، بەستەوێی وولاخ و نێستر. بەستە سندوق یا تەفەنگ. بەند. بەندی پەسپۆک.

بەلەن: دیوارساز، دیوارکار، گلکار. گیایەکی کووێستانییە لاسکی وەک کەنگر و گەلۆ وەکوو کەرەوز وایە دەکرێتە گزە بۆ زستانی نازالان. گیایەکی وە کەمای دەچی بە سوورکراوەیی دەخوری.

بەلەن: نازکەر، نازکار، نازنووتن.

بەلەشووتە: گیایەکی بۆنخۆشە دەکرێتە ماست و تۆراخووە.

بەلەن: (باک.) : بناغە، بنچینە، بنگە، دەستور.

بەلەن: (زا.) : داری بناو.

بەلەن: (باک.) : داری بناوی. داری ئەستووری پتەوی قایم.

بەلەن: نان بەدە، بەخشەندە، دلفراوان. هەوا بەندان، یەخ بەندان، سەرما، هەوا ساردی.

بەلەن: بەنێر، بەهۆی، بەنێریانگ، ناودار، نێسودار. بەدناو. لە پرو، لە پروی پەرتووک یا پەروای.

بەلەن: پیرمەن.

بەلەن: بەنێریانگ.

بەلەن: بەناوی خودا.

بەلەن: پەنێرەتێن، پەروەردە کردن.

بەلەن: بەدناوی.

بەلەن: دیوارسازی، دیوارکاری، گلکاری.

بەلە: (دەر.) : سامۆتە، بەنسامۆتە. بەندە، خولام، نوکەر، زێرکەر.

بەلە: (باد.) : دۆخین.

بەلە: (پۆز.) : دۆخین، بەندۆخین.

بەلە: (ئەردە.) : بەندەر. پلۆستان، وێسان. (ئەردە.) — ی: کەری سوواری، کەری سپی.

بەلە: (بار.) : جوورە دارەبەنێکە قەزوونی ناسک و وورد دێتی و بە بەرە کەشی هەر دەلێن: بەنەشیشۆک.

بەلە: (باک.) : بەنەوش.

بەلە: (باک.) : وەنەوشیی.

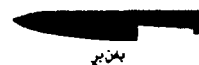
بەلە: (ئەردە.) : بەندەن. کووێستان، نێلاخ، کێفستان.

بەلە: وەنەوش، بەنەوش.

بەلە: بەنەوشیی.

بەلە: چەقۆ، تیغ.

بەلە: بەند بوون. سەندنی چتیک لە یەکیک بە بێ پاره، دەست لێ گیرکردن.

بەلە

بەلە: (پەرە.) : بەنچەل، (دەر.) : بەندگیس، بەنکەزی.

بەلە: قەیتانێکە پێلۆی پێ دەبەستێ.

بەلە: (هەورا.) : بەن سامۆتە.

بەلە: قامیشی تەفەنگ.

بەلە: (پەرە.) : قەیتانی کەزی، بەن پەرچ، (دەر.) : بەندگیس.

بەلە: بەندی جەرگ.

بەلە: پستە، گەلەووتە، هەقۆک، تەنە، گزە. جۆگە گەورە، کە پەر ناوی، (کۆ.) : شاخەت. بەندیخانە، گرتووخانە، دوستانە خانە. فەرۆ، ناز، تەفرە، پیلان، دۆلاب، بەندوباو. تەلە، رشتە، داو، پێچەک، شەبەن، تەلەزگە، پرووشە. پایان، کۆتایی، بەنەر، بەستان، رێگا بەستان. بێنک، (باک.) : جەرد. گیرکردن، قەدەغە، بەرەلەستی. — کردن: بەرەلەستی کردن. — پێووتن: کۆمەلەی هەلبەستە هەستیاران، چامە (قەسیدە) لە ۱۶ بەیت کەمترینە بەلەن تا ۲۰۰ بەیتیش مەوای هەیە. هەلبەستێکە لە پاش چەند تاکێکی پاشبەندە کە دەکۆرێ. بەش، گات، بەل. گیر، چاوەرێ، دووا، مەحتەل، گرفتاری، گیرۆدەیی. — کردن: گیرکردن، مەحتەل کردن. (دەر.) : بەن. (باد.) : دەستە، جوم. سنووری دوو زەرییان، دیواری باخ و باخچان. بەرەستی ناو. بەستە قاقەزێکە برتییە لە ۵۰۰ تەبەقە، بەند لە چامەنیدا (۱۶) لاپەرە. بەت یا زنجیرێکە دەست و پێتی پێ دەبەستان.

بەلە: ئەم مۆرفیمە بەندە، کە بە هەندێک ووشەی تاییبە تێوە دەنوسێ لە کاتیکی، کە ئەم چەتە تێکراییی: خەنە، — دیارە لە خەنە بەندێدا خەنە بە تێکراییی بە کاردێنێ، سەوێ بەندان، یەخ بەندان.

بەلە: بەندەیانە، بەندەوار، وەکوو بەندان، کۆلانە.

بەلە: جیگایە ناری کەمێک تێدا کۆبوو بێتەوه، گۆلێکی پێشگیراوه بۆ باخ و باخچە و بێستانان. ئەستێر، ئەستێرک.

بەلە: کۆلە، نوکەر، بەنی، خولام، کۆل، مەزور و کارکەرێکە، کە کەرایی.

بەلە: دۆخین.

بەلە: (باک.) : دەرەگە، پەسار، پەسارگە، قەف، پەور، سترینگەر، گەشتیگا، مینا، پۆخ دەریایان. جیگایە کە لە کەنار زرییان گەمیی لێ رادەوستێ، رێگایە کە بەردچنە لە کەنارەوه بۆ نێو دەریایە کەشاون بۆ نزیکي رادەوستگە کەشتیان. شاری سەر دەریا.

بەلە: جەلای جەلای: بەندروو.

بەلە: خێگە: دەریین.

بەلە: (باک.) : زیندانەوان، زیندانەقان.

بەلە: (باک.) : ناسنێکە لە ژێر پێتی ناشی دادەنێ بۆ ئەوەی بەرداشی لەسەر بسووتێتەوه.

بەلە: (شار.) : جوورە گیایەکە.

بەلە: (باد.) : تا، لنگەبار.

بەلە: (باک.) : بار، دووتا، دوولنگەبار. گۆرێسیکە بە درێژی لە کۆزی بەرخانیادا رادەخەن و چلچلە گیای پێتە دەکەن تا بیهخۆن. (شار.)

گياپەكە ۋەكوو كوزەلەي ۋايە لەدەم ئاوان شىن دەبىي ۋە دەخوڭ، (شار).
بەندۇكە، مەندى.
بەندەگەرى: نۆكەرى، كۆلەيى.
بەندەگەرىتى: نۆكەرىتى، كۆلەيىتى.
بەندەگى: نۆكەرى، كۆلەيى، بچوڭى، مزوورى كرن بۆيەكتىك.
بەندەمانى (باك.): چاۋەپىتى.
بەندەن: ھەوراز، بلىندى، بەرۋى، لەش، ئەندام، بەدەن، قالب. — ى
كىوان و گردان: بەرۋەدى كىوان، (باد.) بەتەن. قۇيى، قۇيەنى داران،
چەرستان، دارستانى جەنگەل، جەنگەلستان.
بەندەوار (بۆتا.): چاۋەپىتى، گىراۋ، زىندانى، گرتى. ۋەكوو بەندەن،
بىكار. (بۆتا.) — ى: چاۋەپىتى، گىراۋى، زىندانىتى. بەندەگىتى.
بىكارى.
بەندەيانە: ۋەكوو بەندەن.
بەندەيى: بەندەگىتى.
بەندىچ (دەر.): بەنپى.
بەندىچوون: مانەرە، گىرېبون، گرفتارىبون.
بەندىچۇ: شاير.
بەندىچۇ: شايرى، شايرىتى.
بەندىچو: ئارشوون، (باك.) ئاشوون، (بابا.) خرىنە.
بەندىك: (زا.) بۆيىنباخ، مەندى، گياپەكە تىكەل بەۋاۋى دەكرى.
قەيتان. نووسراۋگر، چىتەكە نووسراۋان بگرى.
بەندىكران: پەكخران، راگىرو مەحتەل كران، گىران.
بەندىكرار: گىراۋ، مەحتەلكرار.
بەندىكرەن: گىرەكرەن، مەحتەل كرن. گرتن، خستەبەندىخانەرە.
بەندىگىس (دەر.): بەن پىچ.
بەندىل: بەندى دىل، رىشە دىل، ئارامى دىل، ئارامى گيان.
بەندىل (باك.): دەنگى مۆزىكاپە.
بەندىچو: ئاۋورتىك، نىۋورتىك، بەيت و ساۋ، دەنگ و باسىكى
ناشىرەنە، كە بىكۆتە دۋاي يەكتىك: ۋوشىيار ھەر پۆۋەي — يكى
بەدوۋاۋەيە. فرت و فېل، پىلان، پىلان. ۋوتەي ساختە ۋە ھەلبەستراۋ و بى
جى، ئەفسانە. كىشە، تەشەلە.
بەندىبەس: بەنوبەس، پەيان.
بەندىخېن: دۆخېن.
بەندىك (ھەو.): بەنچەكە لە پەستى دەبەستى، (ھەو.) بېيىن، (زا.)
نېخە.
بەندىكە: گياپەكە بەھاران لە شاخان دەپوۋى، (باك.) بەنكە، بەنك،
گەلەي ۋەك كەرووز ۋايە بە ترشەۋە دەخوڭ. ژىر چەنە، ژىرچەناگە.
بەندىل: باندۇلى كاتەمىرى.
بەندى: نىۋى نىرەنە. گرتو، گىراۋ، گرتى، زىندانى، گراۋ، (باك.)
بارەدار.
بەندىبە (دەر.): بەرۋەكە.

بەندى پەپۋەكەن: شازدە لاپەرەيە ۋاتا پەرتوۋك بەندىبەند دەدوۋى ھەر
بەندى (۱۶) لاپەرەيە.
بەندى قەسەبىچى: پەشتەي پەسپەسۋكى.
بەندى جەگەر: بەندى جەرگ ۋەكوو مەندال ۋە كەس و كارى نىك.
بەندىخانە: گرتوۋخانە، بەند، گرتىخانە، زىندان.
بەندىخانەۋان: زىندانەۋان، پاسەۋانى بەندىخانەي، گرتوۋخانەۋان.
بەندى دىل: بەندى جىگەر.
بەندىچ (باك.): ئالا، بەيداخ.
بەندى ھەۋاۋە: زىزە يا قەيتانىكە گروارەي قورسى پى ھەلداۋەسرى تا
گوۋى ھەلەنەزىتى.
بەندى فېر: (باك.) بەنپى.
بەندىوار: پەيۋەند، نىك، فې. — ى: پەيۋەندى، نىكى، سەروكار
بەندىۋەنە: بەنپوۋەنە.
بەندىۋەنە: بەندى پوۋەنە.
بەندىزىن: شەلمەنىيەكى ناسراۋە گەلىك خۇشەبەز ۋە مەكىنەكانى جىپەان
بەرى ھەلەدەسۋەن.
بەنەسەتە: بەرۋانە: بەنسامۋەتە.
بەنەسەۋە: (دەر.) بەندەسەركى، (ھەو.) بەن تەرك، بەنىكى
ھەۋاۋەيى چوۋار لۆيە بەلەي راست ۋە چەپى زىندا پاشكۆي پى دەبەستى.
بەنەسەتە: بەندى كاتەمىرى.
بەنەسەۋال (فە.): دۆخېن.
بەنەسەۋال (فە.): دۆخېن.
بەنەسەۋەك (باك.): دارەبەن.
بەنەسەشېر: بەندى شەمشېرى، بەندى شېرى.
بەنەسە: گوربىستىكە بە قادەۋەيە قادە ۋە شەغرى پىكەۋە دەبەستىتەۋە.
بەن كەلەۋە.
بەنك (باك.): دارەبەن. سەنور، تەخوۋب، قەمتەرە. پەشتەند. بەن،
دەۋو، بەنى رەسراۋ. بەنكى ھەتۋەك (باك.) گرى، ئالە، گرى
پوچكە. بەندۇكە (گياپەكە). ژىر چەنە، بەندى ژىر چەناگەي ۋەنان. دارى
قەزۋان.
بەنكەلە: شەمىند.
بەنكەش: بەنكەشى.
بەنكەلە: بەنكەلەۋە.
بەنكەلەۋە: بەنكەلەۋە، بەنكەلەمە، بەنقادە، بەنكەلەۋە.
بەنكەۋە: گوربىستىكى بارىكە بەمەردو پىچكەي (شەغرى) ى پى
دەبەستى.
بەنكەي شەخ: گرى، گرتى شاخى زىندەۋاران.
بەنكەلەۋە: بەنكەلەۋە.
بەنكەۋە: قەيتانى قۆندەرە.
بەنكى ھەتۋەك (باك.): گرى پوچكە.

بەنگ: شيرەى گيايه كىيىبە بەموشك كراوەيى لە گەل توتن لە ناو جگەرە و نيتىر بکرى چەشنە ھەري و سەر خۆشيبىتىكى دەدات. گياندارى قەتيس ماو. کات. بەند: — بون: بەندبون. جەنگە، کات، ھەرەت. (باک). بەنج، کە ھەر کەپۆى نەخۆشان دەدرى بۆ بېھوشى.

بەنگا (ھەورا): کەلەبەرى ناو.

بەنگە (نەردە): بن، سەر چاوە، شەرتى ھەلبەستى ناو، بەند. زەنگە تەترى. جەگە، جومگە.

بەنگەرى (بارز): (گەرد). پەنگ، (نەرگەو). شاوئىرى، پتواسى قولەبنە و پەلکى پانە.

بەنگەى شاخ: گرتى شاخى ناژالان و نيتىر.

بەنگە (ھەورا): بەنگەلەيلە.

بەنگەى فەخوون: گرتى سەر قامک.

بەنگەى شەخ: گرتى شاخ.

بەنگ بون: بېھوش بون.

بەنگ کەيش: کەستىکە فەيرى بەنگ کەيشانى بويى. — ي: بەنگ کەيشان.

بەنگەلەيل: جوورە گيايه کە لە مەترگ و تەپايبدا پتر ديتراو.

بەنگ و بۆ: بەندوبار.

بەنگزوا (نەردە): بەندى گۆرەوى.

بەنگزە: بەندزە.

بەن و بەس: بەندوبەس.

بەنگزە: (کۆ). مەتوولە، مەتوولە، نەسپى وورد.

بەنگە (بەد): پەشەنگا.

بەنگى: گەيزو ھەري، ووپ، گەيزو وپز، سەودايى، سەوداسەر، بەندى.

بەنگەين: نيتى پيارانە. مەزەتە کە لە چاخ و بەنگى خۆيدا دەوى. جووان و تازە پەتەيشتو.

بەن مەوولەين: بەندروو.

بەنگە: خولام، زەپ کەپو.

بەنوش: بېنەشت.

بەنگە: بەندزە (گيايه کە)، بەنگزە. (بەد). داربەنگ، داربەن.

بەنگە: بېرەنە: بەنگزە.

بەنگزە: گيايه کە ناو پە لە گەل کورزە لەدا، لە ناودا سەوز دەبى.

بەنگزە: بېرەنە: بەنگزە.

بەنگە لکەردن: بەنگەردنە گەل، کەلە کردنى بەن.

بەنى (فە): دابەستو، دابەستى. (باک). بەندە، نۆکەر. شيرنپايتە کە لە دۆشاو و گوويز دروست دەکرى. زەنجەرى کەيان. کەيو، شاخ، چىبا،

و ھەروە بەنى پەرمەس، بەنى باوى، بەنگەنۆک. (زا). سەجوق. خەشلى پەلەدار. بەندى، گوناھکار. ئەوانەى بەدارو ھە بەن کراوون. بەنگە گەيزو

و ھەنجەرى پەتو ھەکرى.

بەنيز (باک): بەنى کەلەمەى مىلى گاجووت.

بەنیش: (باک). بېنەشت.

بەنگۆ: بەناو، بەناو بەنگ، نيتدار.

بەنگۆ: زەندانەوان، زەندانەوان، دوساخچى.

بەنگۆ: زۆر ناسراو، نيتدار. — ي: ناسراوى، نيتدارى.

بەو: بەشو، بەشەم، بەم. ھەر.

بەوا (دەر): بەبا، بەفەل.

بەوار (زا): خووارى، (دەر). چەفتى.

بەواسى (باک): بېتەسەرى.

بەو: بەشو. — بەلى، بەو بېتە.

بەورەز (ھەورا): داغابەى چوار پەى درندە پە لە پەشەلە بچووتەر.

بەو سەرى (نەردە): مایەسەرى، بېتەسەرى.

بەو سەرى (مەو): لەکاتى سەرتەندخواردنیدا بەکار دەبى، دەلەين:

بەرى کەم نامەرى و مەبەس لە خۆدايە.

بەو جوورە: بەر چەشنە.

بەور

بەو (مەو): جانەو ەرتەى درندە پە لە تەيرەى

پەنگانە و ھەندەى سەگە کە تەو کى پەنگا و ەنگە،

ووشەک، (پەوا). ھەشەک، بەر. (جا)، (بابا)، (بەد)، (بەل).

بەورەشە: بەرەشە، کەلە پەرزە، کەلە سەوتى، پەرتەى پەسە

و ھەروە مەو لە دەست و پەنجە دى.

بەورەشە: بەرەشە.

بەورەو (فە): ھەروە.

بەوروو (جا): پەشەک و سەوتە کى ناو پە، کە بەند و بەرەز

دەبى، ئەو تەز و خەلە پە لە نيتى دوو کەلى ناو پە و ھەلەيدا بەند و نەوى

دەبى.

بەورى بەيان: جوورە درندە پە کى بچووتە لە تەيرەى پەنگانە.

بەووز: بوز، دارتەفانە، نەروەن، دارە قەيسى پەشە. جوورە دارتەکى

گەورە پە ھەک تەو بەلام گەلەى بارىکترە، بەرە کە قەزەخە پە و پە لە

مەشەو.

بەووش: دارتەکى دانەدارى پانە ھەخەنە ناو ەندى تان و پەزى جەمەو تە

پەى بکەرتن و سەفتى کەن. قەل، نيتوانى نەيشەک و سەرشان. پانە کەيش.

بەوشەل (پەز): پەشت سەر، پانەى پەشل.

بەوشى قەل: قەل لە نەيشەکەو تە سەرشان.

بەوون: بوز، بەيار. (لە). بۆن.

بەوون فەشتە پە: (ھەورا). بە خوون دانەيشان، زەحەرى.

بەو: بەبە، پەح، پەحە، ئەى ھەى، نەفرەن، پەمە، لە کاتى واق

و وورمان يا پەسندە کردنیدا بەکار دەبەرت.

بەو: بەبە، پەح، بەو لە و باخەخەشە، ووشە پەتەکە لەسەر دەمى زۆر

پەسندە کردنیدا بەکار دەبى.

بەو: نەخ، مەز، بايى، بەا، خاراج، ھەج، (کە)، ھەورا. ھەجەل. پەح،

پەمە، لەکاتى سەرسەرو پەمان يا باو ەنە کردنى يا پەسندە کردنیدا

بەکار دەبەرت.

بەھادار: نەرخدار، کۆفەک، پەمە. — ي: نەرخدارى، پەمە.

بهار: سی مانگه لمانیوانی کمری زستان و هاویندایه و پیروزترین جمرتهی کوردان، که نوروز به یکهمین پرژی مانگی یکهمین بهاریدا دمست پیدکات، بهار، بهار، بهار، (هوارا، وهار، جمرتهی گولان، گولپینر، گیانپهروهر، جوهره هلمپهپنیکیشه. نیوی نافرته تانه.

بهارات: دهرمانگرم، نیسیوت، نالآت، نالمت.

بهارادا: هلمپست به بهار هلمکوتن.

بهاران: سردهمی بهاران، کاتی بهاران. (ان): مرازی کویه واتا چمند بهاریک.

بهاره: بهسته یکه له گوزانیه کانی سابلاخ. بهاروو.

بهاره کانی: بهاره کانی، هانه درزنه، کویره کانی، بهاره کانی، وهاره کیتی، (هوارا، بیلور، دهنگابه.

بهاریمن: بهاریمن.

بهاریمن (موک): تارمه ی پیش پهنجران، سهرگیر. حوسیکه ناخوری تیدا هلمپسترابی و وولاخی تیدا بهیستریتوه له هاویناندا.

بهاروو: دهغلی بهاری، (باک). بهاره، (پهوارا). بهاری، جوهره گنیکه له سره تای بهاریدا دهچترنی نانی خوش و خواردنی سوکه.

بهاری: بهاروو. جلکی بهاری: بهرگی بهارییه. بهرهمه کانی بهاری.

بهار (پژژ): بهیتر، بهتین، زردار.

بهانه: بونه، بیانک، لام، پهلپ، مهانه، (باک). بهانه، پرزه، وورک، بیانومارک، تمشقله. — پهرین: پهرزه پهرین. — گرتن: پهلپ گرتن، بهانه کرن، وورک گرتن، بیانوگرتن. — هیئانه: بیانوهیئانه.

بهانه جاندن: پژدی، چاونزاری، چاونزیری. (زا). توپه کردن.

بهانه جوک (زا): مرزی توپه و قهلس.

بهانه شت: ناو و هواروش، دهلین شوپنیککی زور خوشه پر له دار و بار و ناو و جوگس و بهار و هممو چمنه میوه بیسک گویا به خاسان دروستکراوه، له پووی پته لکوتن و هلمپانه له خوشیدا همره کور کوردستان دهچی خودابکا له پژژی پسلان (شاخه) دا دهستان له کوردستانه کهی خومان بهرنبی بهمشت و حوری و... افغان ناویت. —

ی: نمر کسه یه که چوه ته بهمشتی یا دهچی. له پووی پژژ و شیوازه به کچکره و انیش به کار دهبریت.

بهانه شتی جاولیدن: نمر بهمشته یه که همر بهمو، همردهشی، (ناو). مینو.

بهانه شتی دل: خوشی دل.

بهانه: بهار، بههرزی، بهیتر، لوت بلند، فیزدار، بهسته. — بون: پندگپن، پندگهان. — یی: فیز، لوت بلندی.

بهانه ادرین: بهارادا چونی فرکه بالنده و یا تهپ و تزو و پروش و پهلش.

بهانه: بهمه، نافرین، نرف، (شن). نیفت، تیف، پهلچ، پهلچ، بهحا، بهمه، بهمه، له کاتی دیتنی جتی جوان و شوق و بهشان و شکو یا نازادا، که پسند بکری بهکاردهبری.

بهانه (باک): واق و وورکردن. ترساندن.

بهانه (باک): واق و وورمان. ترسان. بهمه: واق و وورپینه، برسه.

بهانه: بهش، پشک.

بهانه: بهره، بهش، پشک، پش، دژ. سوود، قازانج، کهلک، دژ (باک). بههرک، بهشیک، باش، که خولا بیدا به یه کیک. بی: — بی بهش، بهشپرو، بی سوود، بی کهلک، (باد). زپهر.

بهانه جه: بهره، دهرامت.

بهانه دار: بهره مند، خاوند بهره. — ی: بهره مند.

بهانه (باک): بهش، پشک.

بهانه مه: مه تکی دار تاشی.

بهانه مند: خاوند بهره، سوود مند، بهره دار. نیوی پیوانه. — ی: خاوند بهره، بهره داری، سوود مند، بهره داری.

بهانه وه: بهره مند، بهره دار. — ی: بهره مند.

بهانه (زا): بهش.

بهانه (زا): دهریاچه.

بهانه کون (زا): بهش کردن.

بهانه (زا): پاریز.

بهانه (باک): مه پیکه سهری کمیک زهره بی.

بهانه (زا): پاس.

بهانه (زا): میشلوه.

بهانه (باک): سهری ژیر پیان.

بهانه: باشتین ناو. نیوی تیرینه.

بهانه: پروانه، بهناش.

بهانه: خاوند عزم و تیراده.

بهانه (گهر، زرا): بهیعت، کهمق، پامیار، بهرگر. بههلیقه.

بهانه: بهم، بهوک، بیوک، بهمک، بهیانه، بیوک، بینوک، بی، بهی، بهاره کشی همر دهلین. نیوی نافرته تانیسه.

بهانه: بهتین، خورت، نازا، بۆکه.

بهانه (باک): بادام، باوی. کوتر.

بهانه (زا): بادامی تال.

بهانه (باک): بهانه: بهیثاژنگ.

بهانه (باک): بادامی تپ، بادامی سووز.

بهانه (باک): بازدان، هلمپزینوه. هلمپز، باز.

بهانه (پژژ، هوارا): بهی، بهیانه. بۆچی، لۆچی، بۆ. بهیانی، سبهینی.

بهانه: نان و چیشتی ماوه ی شوپیه، کتوت. تیره ییکی کورده له دهر و بری شاری کهرکوکی. جوهره مهقامیکه.

بهانه: پژژی بهزو دووگ.

بهانه: جوهره گوزانیککی کونه.

بهانه: بهیخ، بهیخ، نالا. — دار: نالا هلمگر، بهیخدار. نافرته بی شمر و شیرت.

بهانه: له یادگیر.

بهر

بەلەنگەردن: یادکردنەوه.

بەلەنگەردن: بێ خەری و بێ کەیفییە بە هۆی نەخۆشی یا لە ڕانەهاتنی شوێنێک پەیدا دەبێ.

بەلەنگەردن: بۆر، بۆر، دهم، سەر، نەقەکری، بایەر، زەوییه که قەت یا چەندسالێک نەچێتێرایی. قەسە پێچراوەی نادیار. (خۆ). زەوییه که تازه قاشۆی مێوی لێ بچەقێن تا دووسێ سالان بەیاری پێ دەلێن. (باک). شەپۆل، ناساخ، بێ دێقەت. بێ کەلک، بێ سوود، شەخرە.

بەلەنگەردن: کەشکۆل، کۆمەڵە هەلبەستێ چەند هەستیار و بووژێکییه.

بەلەنگەردن: شەوهکی، بەیانی، سەپێدە، تاریک و پوونی بەیانی. — ی زوو: سەپێدە زۆر زوو، دەمەدمە بەیانی.

بەلەنگەردن: گۆلێکی سوور و زەرد و سەپی بێ بۆنە. (دەر). بەمانە، بەوانە. بەهێ، بێ

بەلەنگەردن: تاریک و پوونی بەیانی زۆر زوو، بەیانی، شەوهکی.

بەلەنگەردن: شەوهکی، بەیانەکی، سەپێدە، سۆزی، سەپێدە، تاریک و پوونی بەیانی، (باک). پەزروودان، تاریگەمور، (باک). تاریگەمورک. — زوو: شەوهکی، بەرەبەیان.

بەلەنگەردن: سەپێدە.

بەلەنگەردن: سەپێدە.

بەلەنگەردن: (بابا). گریانێکی بەکۆڵە و کۆر گریانێ منداڵێکی، که لە دایکی دوورکەوتیوتەوه.

بەلەنگەردن: بەیادکردن.

بەلەنگەردن: مەبەس لەوێهە منداڵێکی بێگانه بکەیه منداڵی خۆت.

بەلەنگەردن: کەسێکە منداڵێکی بیانی کردبێتە هی خۆی.

بەلەنگەردن: چوونی چەند چێتیک بەناو یەکتەریدا. تەنران. بەکۆڵەکتەریدا چوون.

بەلەنگەردن: لێکدانێ دوولەشکریا دوو دەستە. ئارێتەکردن، تێکەڵ کردن. ڕووخانە، داغانکردن.

بەلەنگەردن: پێکەوتن، لێکدانێ دووچت.

بەلەنگەردن: گەشتێکی دوو کەس یا دووچت، بەیەکتەری، گەشتە یەکتەری.

بەلەنگەردن: بۆر، بۆر، بۆر، گۆڵەفەقی، جوورە گۆلێکی زەرد و بۆنەخۆشی کێوییه پەڕەیی سەپی و ناوێکی زەرد، زەردییەکی کالە، لە چیا یان دەرووی بێستێک بێستێک دەبێ بۆنی لە دوورەوه دێ گۆڵەکی بە کۆمەڵە و ورد و زەرد، لاسکەکی سورە گۆڵەکانی وەکلکی سەمۆزی دەجێ، گۆڵ و گۆڵەکانیشی پێکرا بۆنیان زۆر خۆشە، که بە چا بخۆرێتەوه بۆ زگ نێشە زۆر باشە.

بەلەنگەردن: بابوون، بەبوون.

بەلەنگەردن: تاکە هەلبەستێکە، گۆزانیکی درێژ بێ بەیتی پێ دەلێن، داستان، بەیتی دووازدە سوواری مەریوان.

بەلەنگەردن: (باک). — چۆڵەکه.

بەلەنگەردن: پێشکی ئازال و وولخان.

بەلەنگەردن: نێستێکە، که بۆ بارکردن و سواری نەهەستێ.

بەلەنگەردن: (باک). — چۆڵەکه. (زا). چتی بێ کەلک.

بەلەنگەردن: پەڕە.

بەلەنگەردن: (مورک). — نەزۆک بۆ هەموو جوورە گیان لەبەرێکی بەکاردهبرێ بەلەنگەردن: (باک). — بێستێر، (هەموو). — ئالایی، درەوش، بەیاخ، بێداخ. — دار: ئالادار، ئالاهەلگر، بەیاخدار، درەوشدار. — ی: ئالاداری.

بەلەنگەردن: بەیاد مەالی شێخ بێزەینی، (مەرگە). — زەیر، دارە هەنجیرێکە، که هەول بەری وەراند تەنها چەند هەنجیرێکی پێوه دەمێنێ، که (باقو) یان پێ دەلێن و لە پێش هەموو هەنجیرێکی دیکەدا لە بەهاریدا پێدەگات.

بەلەنگەردن: دەرکی بێ، بێدانه.

بەلەنگەردن: بێدەر.

بەلەنگەردن

بەلەنگەردن: دیل، نێخسیر، دەستەپاچە، جوورە دارە هەنجیرێکە، که هەول بەری وەراند چەند هەنجیرێکی پێوه دەمێنێ، که باقویان پێ دەلێن و لە پێش هەموو هەنجیرێکی دیکەدا لە بەهاریدا پێدەگات. — کردن: دەستەپاچەکردن. — ی: دیلی، ژێردەستی، نێخسیری.

بەلەنگەردن: بارە، سوود، دەرمان.

بەلەنگەردن: (باک). — ئال.

بەلەنگەردن: (باک). — ئالادار، ئالاهەلگر، بەنمەلە کوردێکن لە شامی. — ی: ئالاداری، ئالاهەلگرتن.

بەلەنگەردن: بار، ئاسنێکی درێژ و نەستوور و سەرتێزە بەردی قووسێ پێ هەڵدەکەن.

بەلەنگەردن: (هەموو). — سەهۆل، چلوورە.

بەلەنگەردن: (دەر). — پێکەر، پێکرا، تێکرا.

بەلەنگەردن: پێ گەشتن، پێ گەیی.

بەلەنگەردن: (باک). — گۆزانی هەلبەستێکە. جوورە هەلبەستێکە.

بەلەنگەردن: (هەموو). — پەیان، مێانە، بەندیاری، نیوان.

بەلەنگەردن: (هەموو). — پەیان، نەمەگ، بەلێتی.

بەلەنگەردن: پەیاندار، نەمەگدار، بەنمەگ. — ی: نەمەگداری.

بەلەنگەردن: (هەموو). — بێ شەرم، بێ چاوەرۆ.

بەلەنگەردن: چەندی، گایی، کاتی، ماوەیی.

بەلەنگەردن: (دەر). — پێوێست، پێداوێست.

بەلەنگەردن: (دەر). — پێهەلگەریان، پێ هەلچوون.

بەلەنگەردن: دووزمانی، قەسەگێڕانەوه.

بەلەنگەردن: (باک). — ژاکاندن، ووشک کردن، هەلبەزین.

بەلەنگەردن: به: — پیاریه، نازابه، له دهکاتی داخوازی و فرماندا به کار دێت.

بەلەنگەردن: هەتاهەتایه.

بەلەنگەردن: هەتاهەتایه.

بەلەنگەردن: به: — پیاریه، نازابه، له دهکاتی داخوازی و فرماندا به کار دێت. ووتاریک.

بەلەنگەردن: به: — پیاریه، نازابه، له دهکاتی داخوازی و فرماندا به کار دێت.

- ببین: بلن. گویت لى بى.
- ببین: (ژا، همورا، پو، موک) بى.
- ببینه: پروانه، تماشاکه، (همورا) بديه.
- بنت: هلا ممت، پمسيو. وینه يه کى قماره داری دروستکراوه بۆ پرستن، بوت، له ناوی بتلیس قوله کراوه تموه بۆ سرچاوه کانی نم فمرهنگه.
- بنه (باک.): به تۆ، به تۆوه، به مۆی تۆوه. (نمرده.) پنچک، مشک، گیایه که لق و پوی زوری و بنه کى نمستور نمى و زوریش بلند نمى.
- بنمو: پتمو. — ی: پتمو.
- بنه لایی (باک.): پیکمه.
- بنا پرست: بوت پرست. — ی: بوت پرستی.
- بنخانه: برخانه.
- بنر (باک.): دلکرا نموه له خوشیان، دلخوشبون. پتر. — بون: پتر بون.
- بنره که (باک.): بى شیواز، ناتوره، بى توره، بى نه دب.
- بنویژ: بمریژ.
- بنری: بوتری.
- بتلیس: شارتکی ناوداری کوردستانه دوو مرۆڤى بـناوـبانگی پیگه یاندوه: (۱) شمـره فـخانی بتلیسی، که میژوی کوردانی بزمـانی فارسی نویسه تموه. (۲) مه لایدریسی بتلیسی: میژوی عوسمانییانی بزمـانی فارسی نویسه تموه بمرهش رانه مستا چمند پارچه کوردستانی سمریه مۆی خسته ژیر دهستی ترکانموه.
- بقم (باک.): رۆنى تره بنـتینی.
- بق: باشگری. — تن خراوه ته دوای بون له گه لیک باراندا، جگه مرخوین ده لى: له بادینان و هه کارى و بوتان و شارى وان به کارده برى نممن ده لیم له زۆر ترین پارچه کانی کوردستاندا به کارده بریت: ده بستان، نابیتن، هاتیتن.
- بقوم (باک.): له مشکر، دهسته، کۆمهله.
- بعهنگ: شمکمر، شمراى، جمنگاوه.
- بعهنگه (نمرده.): بيجهنگه.
- بعه (باک.): برۆ، همره، همرۆ، بچۆ.
- بعهنگانى: چنگه بۆ پانى.
- بعران: پچران.
- بعراندن: پچراندن.
- بعر بچر: پچر بچر، پرتکه پرتکه، پارچه پارچه. — بون. — کردن.
- بعر که (باک.): جووره کوللیه يه کى شه کریه، ناوساجى، کوللیه يى بمرۆن.
- بعریان (نمرده.): پچران.
- بعرین: پچمیرین.
- بعکه له: پچکۆله.
- بعکۆله: چکۆله.
- بعکۆله: چکۆله، پچکۆله.
- بچوک: گچکه، چکۆله، (همورا.) گولآله، (دهر.) برچک، پچوک، (بۆتا.) منداڵ، زارۆ. — یت من: منداڵانى من.
- بچووکه لى (باک.): بچوکیتى، منداڵیتى.
- بچووکه له: چکۆله.
- بچووکی: گچکه یى، بـنده یى، چکۆله یى، پچوکی.
- بچووکیتى: بچوکاھى، منداڵیتى.
- بچۆله (نمرده.): گچکه.
- بچه ها: زۆر به خور.
- بغنیان: بوختان.
- بخچک (باک.): باخچه.
- بخوواز: خوواستر، وىستر.
- بخووالتى (باک.): کجى خاڵ.
- بخووالتى (باک.): کورپى خاڵ.
- بخۆز: زۆر خۆز.
- بخۆز: گایه که له کاتى کاردا بنوی.
- بخوویر (باک.): جووره گولیکه.
- بخووین: خوویناوى، به خووین.
- بخیر (باک.): تری سوز و شینی نه گه یشتوو.
- بخیز: بوخار. — یی (باک.): بوخارى، کووره، نوغه بری.
- بدار (باک.): کهسیکه ماڵ و سامان و نمرایه کى هه بى، دارا.
- بدار هه کون (باد.): ریکه خستن، ریک و پیک کردن، خنکاندن، هه لاوه سین.
- بداره: داینده، داینده، نمو کهسیه چتى بدات.
- بداره: وده، ویده.
- بداره (باک.): بهدم، سمرزاده کى.
- بداره که (باک.): بهزات، نازا، به جهرگ، فیلبار، فیلبران.
- بداره: بهغار، قوجاخ، چوست، چالاک.
- بداره هم (باک.): سزا، سمرانه.
- بدالیس: بتلیس.
- بدوو: کهسیکه بزانی بدوى، (باک.) پدوو، پورک.
- بدوهت (باک.): نهستیره يه که لهوانى گهریده، فینۆس.
- بدی: بهخشش، دهسمنه.
- بدى و بسان: داد و بسد، دان و ستانن.
- بدیج: پروانه: بۆزه، تماشاکه. بدی.
- بد: بات، جیات، له — ی: له جیاتى، لعیاتى.
- بې: پروانه: بره دار. تووانیى، زات، هیز، پر، رچل، پرکیشى، رچلم بریا: له بر بوموه. — ناکات: زات ناکا، پرکیشى ناکات. — کردن: زاتکردن، پرووه لاویژتن، تووانین. بې، برنده، برۆک، کم، چک، تۆز، نهخت، هیند، همد، بۆش، بیش، گیل، بـش، — یکم قاقز بده يه: کهمیک قاقز بده يه. (دۆه.) پارچه، بـش، تیکه، کوت. — بون: پارچه بون.

بمشبون، جۆخینه که برکرا: جۆخینه دابهشکرا. مەرکه — کرا: مەرکه
پارچه کرا. پا، بوار، (باک.) بار، (هوا.) تهنکاو، بردان: پادانی چۆم و
ناوان دهر بازگه یه که له دووباران و شوویتی که پا بدات و مرۆ بیتوانی پییدا
بپهیتمه. (ههوار.) بکه می خه یار و تریزو و نیتر، پنجی گیا و هممو
جووره پوه کیچک، بههه، لهش. (فه.) پسک، فسه زمان. براتوته،
براتوته له، قامکی دووه مه له نیوانی تووته و ههله قووته یه. لق،
لک. — یک دار: لقیچک دار. بریه، گۆتره، سه رجم: نمه له —
به چهندییه.

برآ: برادر، برآله. نمو نیترینه، که له دایک و بابی مرۆی بی و یا له
یه کیچک له مان بیته، برای باب: مام، ئاپ، ئاپۆ، برای دایک: خال، لالۆ.
بردر، بریا، کرداری رابردوه بۆ یه کیچکی نهدیه.
برآ (باک.): به راستی؟ به راستی؟، نایا راسته، نایا وایه.
برایی (نمرده.): به برایی، نارهنزو. براده ری، برای.
براییقا: نه خۆشی و دهر دیکه له نیسقا سوو کتره.
برایاب: باب برا، (باک.) برایاب، مام، ئاپ، ئاپۆ.
برایاب: برایاب.

برایهش: هاریهش، بهشدار. خاوه ند بهش. (نه، شکا.) بایلیج.
براتوته: براتوته له، قامکه که یه تنیشت قامکه تووته له یه.
براتوته له: براتوته، براقچ.
براهووا: براخو: برای ژنی مرۆیه.
براده: وورده ی ژن و ژن و ئاسن و نیتر، پیک.
براده: ناوا، دستیار، دۆست، ناشنا، ناسیاو، نامیابی، (باک.)
براک، هاوا، هه قری، (لو.) برا. — ی: برایه تی، دۆستایه تی،
ناشنا یه تی.

براده رایه تی: ناوا آیه تی، دۆستایه تی، ناشنا یه تی.
برادۆست: ناوی ناچه یه که له سنووری نیتران.
برازا: مندالی برا، کوپی برا: (باک.) برای، کچی برا: (باک.) برای.
برازا: نموه ی برا.
برازا: برازاوا.
برازا: برهانه: برازاا.
برازاگ (نمرده.): برازا.

برازوا: (باک.) برازا، برا یا براده رکی زاویه، که له پۆزی سووک
گواستنه ده پشیتندی بووکی ده بهستی.
برازا: مرانیکه چتی قورسی پی به مرزگرتنه.
برازا: (باک.) برازا، کچی برا.
برازا: (باک.) برازا، کوپی برا.
برازا: ژنی برا، ژن برا، (باک.) سوو. (ههوار.)
برای: برای تووته.
براست: به راست؟

برایه تی: به راستی. به راستی؟، نایا وایه؟
برایه تی (باک.): برشت کردن، له پۆنیدا سوو کردنه.

برایه تی (باک.): برژاو.

براک (باک.): برادر، دۆست.

براهه: برای له تمهندا گهوره تر، کاک، که یان، که یین. ئاغا،
کووتخا، مغزن، سه رۆک، گهوره.

براله: بۆ برای گچکه به کار ده بری، له پوری خۆشویستییه به بۆ هممو
که سیک به کار ده بری. جووره گیایه که.

براله (ههوار.): براله.

براله شووتی (ههوار.): برای شیر.

براله ی هاشووت (ههوار.): برهانه: براله و شووتی.

برالوو (ههوار.): به لالۆو.

برالوووتی (ههوار.): براتوته له.

براهنگ (نمرده.): جووره بهرته که لمبری داره مازوو.

براهان (باک.): پامین، به رهوش، په رهوشدار، خه مگین.

بران: برادران.

برپ: به تیغ یا مشاو چتی تر بران و یا بریندا کردن و یا لهت کران. دوو
که توته، هه لبران، لیکدا بران، قهرتلین. (دهر.) باژۆ، لیخوپه. کم و
کوپی، کووتی. له بهر: کم و کوپی لی په یه ده بوو. تهو و بوو،
کووتای هاتن، (ههوار.) بران، نهمان.

برپهوه: دووایی هاتن، کووتای هاتن، برپهوه، گه یه شته به بهانی،
نهمانی چت. دوو باره یا چهند باره برانی چت. بی: — په یه ده به ی،
یه کینه، په یه یه یه.

بران بران (پۆز.): زۆر به یه له لیخوپین، به تالۆکه ناژوتن، په له په له
له ناژوتندا.

برپندن (ههوار.): برین، کووتاکرین.

برپه نهوه: دار پیه اهیتان، کووتاکرین، گه یاندنه پایانی، (ههوار.)
برپاندنه، به بهوه: کووتای پی به!

برپه یۆ (باک.): پاله، دروینه کار. که له ره ق.

برپه یۆک (باک.): پاله، دروینه کار.

برپه گوه (باک.): سست، خاو، تنیق، هوا، کیم و زوو خاوی برینان.
بره: برادر.

بره: برادر، (دهر.) ههوار.) بریاو.

بره یه: وه کوو بریاو. ناوالانه، دۆستانه، خزمانه.

بره یه تی: پیه شو کرداری بریاو له گه یه یه کتری. هاو آیه تی،
براده رایه تی، دۆستایه تی، خزمایه تی.

برای بب: مام، ئاپ، ئاپۆ.

برای قووته: براقچ، بایلیج، تیلکی پۆخی، (ههوار.) دلای پاسینی،
قامکه که یه تنیشت قامکه تووته له یه.

برای دیک: خال، لالۆ.

برایه یۆگه نه: (ههوار.) هه به نه گ، (بال.) پیرا، بۆگه ن،
گیابۆگه نیوه، بۆ خاوشتی ده ره وه باشه.

برایی: برایه تی.

پشتییه، (گمر.) کارگاه، تیله‌قه‌ی پشتی، (خو.) تیره‌قی پشتی،
(کۆ. دەر.) تیره‌قه‌ی پشتی، (که.) مۆزه‌غه، به‌پراگی، (هه‌ورا.)

بهره‌دهنده — ی برینان: ماته، کافینان، قرچانسه، کمرنیخستن، (باد.) کهواندن، دهرمانکردنی برینی تازه به دهرمانی توند و تیژ تا تمشنه نهکات و لی پیس نمب.

بهره‌دهنده (همورا.) : مرژ.

بهره‌دهنده : برژاندن.

بهره‌دهنده : سفته، (فه.) برشیا، چتیکه لسمر ناوور برژابی. نه — خاو.

بهره‌دهنده : برژانگ، مرژ. پشوی خاوی و نیتر. بزی گوله‌گه‌نم و جز.

بهره‌دهنده : برژاو.

بهره‌دهنده (همورا.) : برژان، (نمرده.) ورژیان.

بهره‌دهنده : برژانسه، قرچانسه، قرچیانسه.

بهره‌دهنده (همورا.) : برژاندن.

بهره‌دهنده (نمرده.) : برستی، (نمرده.) وره.

بهره‌دهنده (نمرده.) : پرست.

بهره‌دهنده (نمرده.) : هیز و توانا؛ هناو (پرست) ت پریم.

بهره‌دهنده (فه.) : برسی.

بهره‌دهنده : له خورا قسه و پلار ناویژتن. هلمگپانی شیر: برکانسه. — ی چیشته: په‌پین.

بهره‌دهنده : — ی قسه: به بی دهسته لات قسه‌کردن و یا پلار ناویژتن. — ی ناوات: ماخولای ناوات بوون.

بهره‌دهنده : هلمزکاو، تیکچوونی شیر.

بهره‌دهنده (باک.) : برچی، (همورا.) ناورا، ورسی، (دهر.) فه. وورسک، په‌ودین، سیروده. — بوون: (پژژ.) همورایی، گیانداریکه پیوستی به خورادنییک بی، که بمری دلی بگری.

بهره‌دهنده (همورا.) : ناورایی، وره، (نمرده.) برس، برچی، (باک.) ناز، سیروده‌بی، پیادویستی گیانداریک بق خورادنییک، که بمری دلی بگری.

بهره‌دهنده (فه.) : که‌پوو. — هلمینان: که‌پوو هلمینان.

بهره‌دهنده : برژانسه.

بهره‌دهنده : برژاندن.

بهره‌دهنده : برین، زور، پیتر، پیست، پیژ و فم، به — به پیژ و پیژمه (به به‌دهنده)، هیز، توانایی. سلیقه، لی هاتویی، وشیار، زانایی، به — به سلیقه، کارزان. — دار: پرژور، همراش، توانا، به سلیقه. — ی ناسن: ورده ناسن، که به کارتیغ یا چتیکی تر پزایی. — ی به‌گرووان: نمر پارچه وورد و برپاو فریدرلوانه‌یه، که بی که‌لکن و فریده‌درین، پارچی سمره‌مقست. تیژی مقست و تیغ: نمر سیخه زور به‌پرشته.

بهره‌دهنده : تنگنه‌فمس بسون و پیشه‌لانت له گهرمان، نان و یا چیشته‌که برشی هلمیناوه واتا لسمر کونی و یا له گهرمان که‌پوو هلمیناوه یا لسمر بوغ و هلم.

بهره‌دهنده (فه.) : برژاو. (همورا.) — ی: برژان.

بهره‌دهنده : بوغی.

بهره‌دهنده : پفین.

بهره‌دهنده (نمرده.) : فران فران.

بهره‌دهنده (باک.) : پیشگیره، به‌رهدلیته.

بهره‌دهنده (باک.) : بریقاندن، تروسکاندن.

بهره‌دهنده (لو.) : چه‌قل.

بهره‌دهنده : تروسکان، بریقاندن.

بهره‌دهنده : ژان و برک. ژانی دهماره‌کانی لاتمنیشتییه، که لسمر سهرمان پروده‌دا دوای قولنج په‌یدا ده‌بی چاره‌ی ناره‌قه‌کردن و قولنج شکاندن. (زا.) نستیر، نستیر، که ناوی لسمر نه‌پوا با کاتیش بی (هموز.) بوغ و هلمی چالاو یا ژوروتیکیه، که هموای پیس بووی. (دهر.) بوخواه (گیاه‌که)، (باک.) هموز، (زا.) تورپه، سمرگرم. پمل، — یکی تیگرت: پملیکی بو‌ناویژت. (نمرده.) چه‌لاکیکه، که بمری دارانی له لکه به‌رزه‌کانی بی لی ده‌کرتیه.

بهره‌دهنده (باد.) : قرخینه، قرقینه، قرق. (په‌وا.) ده. برکی شسوتی و گندوره و خیار و ترزوو و شسمامه و کوله‌که و نیتر. پارچمداری چکوله‌پراوه بو‌سو‌تاندنی و کوهی باره‌داران. پنجه‌مدار.

بهره‌دهنده : هلمپسکانی شیر.

بهره‌دهنده : پمل: برکیکی تیگرت، واتا: پملیکی پی‌دادا.

بهره‌دهنده : بر، یارهما، (همورا.) تمرز، (همو.) ده. (په‌وا.) برک، گیاه‌که توله و قول و باویژ و به‌زویدا بلاویته‌سوه و کوه: برکی هاروی، برکی ترزوو، برکی کاله‌ک، برکی شسوتی، برکی گورژالک و نیتر، گوم، گول. (پژژ.) برکه‌مهر: پارچه مس‌پکی کسمه، کسمه. پلار، پلار، کولمهرک. گیاه‌کی بو‌نخوشی کویتستانییه ناژالان باشی ده‌خون. بر، پرشت، تیکه، بچر.

بهره‌دهنده (پژژ.) : پارچه‌پارچی میگلله مهران. (همورا.) ددانه ددانه، (بابا.) دیان‌دیانه. کسمه‌کسمه، به‌په.

بهره‌دهنده : بو‌نخوشکه: (گیاه).

بهره‌دهنده (پژژ.) : (پژژ.) برکه، پارچه مس‌پکی کسمه.

بهره‌دهنده : فریدان.

بهره‌دهنده : تووانایی به‌بی پزیشن: به‌بی برناکم: به‌بی ناتوانم به‌پوم، گه‌یشته، جی گرتن و پیکه‌تسی فهرمان و قسه، جیا‌کردنه، هه‌لا‌واردنی ناژالان و نیتر، دابشین، کشان، تووانای بوون، پی‌کردنه.

بهره‌دهنده : پمل هاوشتنی پنجه شسوتی و گندوره و ترزوو و نیتر.

بهره‌دهنده (باک.) : جووره گمه‌یه‌که.

بهره‌دهنده : شویتنیکه لمری و پو‌باراندا، که به‌دات و مرژ بتوانی پی‌یدا به‌پرتیه، پاگه. (بابا.) جا. پلار، پلار. له‌له‌ی قمرخی همدی‌چت. **بهره‌دهنده** : چتیکه له له‌ی زور بی.

بهره‌دهنده (فه.) : برژ.

بهره‌دهنده (خو.) : ده. (همورا.) ده‌نکمار، ده‌نکی هناری ترش به نار و گوستیه ووشک ده‌کرتیه‌سوه زستانان به‌خوی و ده‌یخون و لسمناو چیشتییه ده‌کمن.

بهره‌دهنده : جووره شیریناتیکه له هومیر و شه‌کر و گویتز دروست ده‌کری. ناله‌ی تادار. بلمه، ده‌نگی وورچییه.

بهره‌دهنده : ناله‌ی نوبه‌تی دار، بلمبلم، بولمبول، ناله‌نالی تادار. دیواندن و تی‌پ‌خوپن به قسه‌ی قمبر درشت.

پرېم بوم (باک.): دهنګی ووشریبه.

پرېمېن: به کار و ناز او به پرېشت.

پرېن (باک.): بردن، هملګرتن، ګرتن. پېتشقه: — بردن پېتشقه. — سمری: تمواو کردن، بردن سمر، بهره: بیه.

پرېفلج: لوت، کونفلوت، تفنک، له بونې تورکی و ګیراوه و کړدی نیه.

پرېفاخه: لوت، کونفلوت، نهوش له بونې تورکی و ګیراوه.

پرېفنه: پرېنده، تیز.

پرېفج: دانو ټله پیکې سې و زهر د و ناسراوه و ده گفې ده چې. چلېتوکی پاکړاو، چمند جوړتیکه له کورستانېدا. (۱) ګرډینه ګازه. (۲) سدری. (۳) ګرمه: زوړېس. (۴) سارده درنګ پېته ګات ناوی پاییز ده خو اتوه. (۵) مولوی. (۶) عنبر. — ی ګرډه. — ی سدری، شینایی برنجی.

پرېفاج: شوړتې ممرزه.

پرېفجه: مسی زهر، برنج: کانیکې زهره چتی لی داده پېژری.

پرېفج: بېلې: ګوړینه، کړوژ، چیشتیکه له برنج و ډو یا ماستار دروسته کړی و ګوړو ډینه ډونی به سرده اده کړی و گیای تی ناکړی.

پرېفج: بشیر: شیر برنج.

پرېفج: چین: کمراخ.

پرېفج: ګوټ: کسپیکه به پاره برنجی بونم و شو بکوتی به دنگ یا به ناش.

پرېفج: ګوټ: تمر او و چن او ټکی تفنک و کونکونه ژنان ده یکن به کراس و ده سمال.

پرېفجه: مسی زهر.

پرېفنه: پرېن، بې، پرېک، بې، تیز، تیغیکه پرېنده بی.

پرېفک: کلمخ، مقصیتیکی زور ګوره یه ناوالی پی ده پرېنوه، جوی ناوال پرېنوه.

پرېفک: برنګ.

پرېفګدان (نمرده.): فزېدان.

پرېفوتی: دهرمانیکه له ګل ټوژی تووتنی له لوت ده کړی بون پشمین، ووشیدکی تورکیه.

پرېو: بروو، (باک.) همې، (فه.) بوریه، بروو، (ژا.) بشو، (زا.) بری، (همورا.) بلو، لوه، بجه، بچو، بچو، همېو، لوه، هولسو، (شوا.) ډوړی، فهران و تېر اخوړینه بویه کیکې ناماده تا بړوا.

پرېو: (بوتا.) بروو، (باک.) بره، (سور.) بری، (باک.) بروو، پتزه مویه کی کمانداره به سر کالانه ی چاوه. جوړه ماسیه که.

پرېوک: ددانه کانی پېشمن چوار له سمری چوار له خواری.

بروو (باک.): برز. قامیش. ګرم مژان، دهر ویتشی مند البونیتیه.

برو: باوه پری، بهقا، بایه خ، باوه پ. — کردن: باوه پ کردن، برونه، تماشا که.

بروای (شم.): بهروای، ناوه ژو.

بروانه: بنوړه، بنوړه، تماشا که.

بروایتی (باک.): بهرامبری، بهرمیره کانی.

بروایتیوه: برزیه یوه ست.

بروای: باوه پری، نارمژو، کرانوه: دلم — نادا بجه مالی بهمشتی و اتا دلم ناکرتیه یا مهیدان نادا.

برووو سفندن: زور بون، چرمیون.

برووسندن (باک.): پریشک ناوړتې ناوړ، ترووسکدان.

برووسک: کم. — ټکم ناویده یه: کمیتک ناویده یه.

برووسک: ناوړتیکه له کاتی لیکدانی دوپارچه هموراند له زوی دده. شمشه ی برووسک: تیز، ناداره ی برووسکی، (باک.) بهلیدی. چنی برووسکی، (باک.) بلیچ، نیوی نیرینه.

برووسکندن: برووسکین، برووسکدان.

برووسکانهوه: ترووسکانموی هندی چته له دوروه.

برووسک: ترووسکه. هموره تریشقه، هموره تریشکه. برووسک، چهماخه و ناوړتیکه له همور یا له ویک کومتی دوچت پهیدا ده بی. تلگراف.

برووسکدار: ترووسکدار، (باک.) بهرووش، (ناو.) خشنیت، بریقدار. — ی: بریقداری، بریسکداری.

برووسکدان: چهماخدانی همور. سرهمدانی نازاریکی کت و پړو تیزه.

برووسکیان (نمرده.): برووسکدان، نیشان، برووسکاندن. چهماخه و هاندن، برووسکدان.

برووسکین (باک.): برووسکاندن.

برووسین (باک.): پریشکدان، دره خشان.

برووش (باک.): شیرازه، بندروو. — کرن: شیرازه کردن. غارا، زور بهز. (زا.) بهرووش، دیزه، دهستمه نجل.

برووش: پریش.

برووشکه: (همورا.): خوره کورتکه.

برووش: پریش.

برووش (باک.): سرخوش، ګیژ.

بروویغ (باک.): بهفیز، فیزدار، بهمورا. — ی: فیزداری، همورا، فیز.

برووک (خو.): هشت ددانه کانی پېشمن چوارسان له سمره و چوارشیان له خوارمورن له نیوانی ډوکې دان. پرېنده، بې، پرېن، بې، بروکیتان: برزی و ګوړه قیتان باریک.

برووکان (بابا.): برووکانهوه، درموشان، وورشندان.

برووکانهوه: درموشانهوه، وورشندان، ترووسکانهوه، پروکان.

برووککه: رهوشن، رووناک.

برووکوان: برز چماوه و ګوړه کوان.

برووککی خووارهوه: کانکر.

برووی (همورا.): برز.

برویش: قلوته، (همورا.) هولتیه. (دهر.) هوروش، وولتیه، بریش.

برویش کردن: ناوړتې پر همله؛ بارام کومه بریش کردن، واته کومه قسه ی پړو پوچ و بی سمری، مو کردن.

برویقین (نمرده): چیشتی برویشی.

برویقن: نازووه، شوږتیر.

برویقین: بروایی.

بروه: جوړه ماسیبه کی دهریا بیه. برؤ.

بره (باک): هیز، زهر، تین.

برهاف (باک): کو. — کردن: کوکړدنه.

برهان (باد): برویان.

برههک (باک): مشار.

برهوک (باک): مشار.

برهین (باک): برین.

برې: گوږه، بره، نمشتی.

برې: خوږگه، بریا. لبرې: چوون. پتر برژان: هیلکه که له — چوړه نمرده
برژاوه.

برې: تاممزوی، تاممزو، تینویشی. — م شکا: تاممزویم شکا. —
ناشکی: تاممزوی ناشکی.

برې: بریا.

بریس: بریشی، خوږگه، بریا، کاشکی. بات، جیات، له: — لهباتی،
لهجباتی. (زا،) برؤ.

بریا: مرازی ناواخوواژتنه. خوږگه، بری، بری، بریان، (خو.) خوږی،
بری، بریکمنی، کاش، کاشکی، بری: بری بمری خوای بایه: بریا
کورستان بربوایمه یه کپارچه.

بریلار: بللین و چلونی و شیوه کیږن و فروشتن. چمنی برینی بمرک.
تیغی: تیغی پرنده. له مهجازدا بؤ مریانیش بهکار دهرې.

بریدگ: برلار، پردارو. — دان: لی پړان، لی بزریون، همری کردن.

بریان: بریانی، گوشتی برژاو یا سوورکراوه. — کردن: گوشته کردنه
بریانی له نازوگی مریشک یا بمرخ باخوړی و له پښیدا سوورکرتنه.

بردران.

بریان: پسان، پړان، پچران، پچمران، پروسقیان.

بریقموه (همورا): برانموه، لمت بوون، پسان، برنموی نازال، دوایی
هاتن.

بریقموه (همورا): براندنمه.

بریغی: نیتوگی مریشک، یا قلممونه و پان بمرخی پرده کمن له برنج و
کشمیش و بادام و له نیو مهجلیدا دهیکولیتن. گوشتی برژاو یا
سوورکراوه.

بریلو (همورا): برلار.

بریه: گوږه، بریار، دمبی، گوږمه، تهی، بره، مخته. له: — لهگوږه.

پهیان، بلیتنی. — دان: پهیان و بلیتنی دان، بریار.

برپه (همورا): برین.

بریتی (جا): لبرې، لبریتی. جیات، پاتی، بریتی، وهجل، وهج.

بریهه: بریهه. یخه که بؤ قایی له دیوی ژوړموی نیخه کی کراسی
دهدروی.

برېږ: برژنده، داپژهر. قالبیکه چتی شل و یا توووهی تیدا داپژری.

برېږموه دان (پژ): گوشتی له نیو پښیدا سوورکړدنه.

برېږنای (همورا): برژانن.

برېږیا (همورا): برژار.

برېږیای: (همورا) برژان.

برېږیس: سمرسم.

بریسکه: بریسکه، تروسکه شیري.

بریسکه موه: تروسکه موه، (ناو.) خشا.

بریسکه موه: بریقاندنمه.

بریسکه: تروسکه ناووشووه و تیغ و نیتر، که خوړ لیی بډا.

بریسکه بریسکه: تروسکه یهک لمدوای یه کتری.

بریسکه موه: تروسکه دانمه، تیشک دانموی شووه و چتی لوس و
پوون لمبر خوړ.

بریسکه: تروسکه موه، شمه قندهر.

بریسکه و هوږ: بریسکه بریسکی ژور.

بریش (نمرده): برویش.

بریشقت (نمرده): برینی کالآ. بریار: لمرکوايه — ی جوانه: بریاری
جوانه. برشت.

بریشته (همورا): برژار.

بریشته (همورا): برژان.

بریشکه: (نمرده) دانه. قهلینوک، بریشک. دانموی برژاو لمر
ساج.

بریشکه: بریشکه.

بریفت (باک): ناگادار، ووشیار.

بریفت (باد): تروکی بمری مرقانه.

بریفقا: ناری دوونیلی کورن یه کیکیان له نار ده قوړیا له هیلی نامووده و
یه کیکیش له ژورووی باژپي ستورییه.

بریقان (باک): ووشیاربون، ناگاداری کردن. تروسکان، برقان.

بریقموه: تروسکه موه، بریقاندنمه.

بریقاندن: تروسکه کاندن، برقاندن.

بریق: بریکه، وریشه، وروشه، بروسکه، تروسکه، درهوشانموی
شووه و ناوینه و چتی تر لمبر هتاو و چرا.

بریق موه: بروسکه موه، چرسکه موه.

بریق بریق: تروسکه یهک له دوای یه کتری، تروسکه تروسکه،
بریسکه بریسک.

بریق داز: بروسکه داز، تریسکه داز، چرسکه داز. — ی: بروسکه داری.

بریق موه: تروسکه موه ناوینه و یا شووه و چتی تر لمبر هتاو و
چرا.

بریق و باق (پژ): (موک) شمعق، وه کوو پووناکي ناوینه لمرتاوی
بدرتته دهرمه.

بریق و هوږ: تروسکه تروسکی ژور.

بریک: نافتاوه، لوبلینه.

بریکان: تروسکان، برقان.

بریکاندن: تروسکاندن، برقاندن.

بریکه (نمرده): بریسکه.

بریکه: بریا.

بریکه: تاوټکه، ماره‌بیکه.

بریق: برنده، پر، بپر، پرڅک.

برین: (که، زهن، زام، زه‌خم، همورا، پش، پاک) قشغوس، کوټان، کوول.

بریق: برینگ، پروه، بپر.

بریق: بمشار و چه‌قو و حتی تیژ دار و حتی تر دهرپټنمه، پساندن، پچرین، کوتکردن، پملکردن، قمدکردن، پارچه‌کردن، کمرکردن، برهین، تهره‌فاندن، (پاک) براندن، قه‌تاندن، قمریلاندن، ټکر، قلمکردن. بره‌شی ده غل و دان و میوه و نیتر.

بریق: ووتو وټر برهنمه: کوتایی پیدان. همنگین له شانه دهره‌تینان. له (پان) موه: نیمه گویو بکهن. پټگابرن، ټوشتن. جلک: برینی ټوشاک.

برینه: برنګی ناټال برهنمه. ټانگرتی نافره‌ته له‌کاتی منډال بونید.

برینه: برهنمه‌ی مې و بز، پاچینمه‌ی مې و بز.

برینه‌چی (ټوژ): برینگچی، نو کسه‌یه ناټالان دهرپټنمه.

برینه‌مه: برینی دار و کوتال و باخ و باغچان دوکمرت یا چمند پارچه‌کردن. برهنمه‌ی ناټالان و اتا خوړی مې و موی بزنان به برینگ لی‌کردنمه. — ی قسه: کوتایی پیدان، دواایی پټه‌تینان. گرتنمه‌ی سارا له مژنی شیرای دایکی. پایمداری، مانگانه یا ټوژانه و یا سمودا برهنمه (دیاری کردن)، منډال له شیرای گرتنمه. پچرین، پچرین، پارچه‌کردن. برین ټیچ: نموه‌ی برین تیمارده‌کات و ده‌بیتچی.

بریندا: زینبری، زامدار، زه‌خمدار، زامار، کوټاندار. — بون: زامداربون. — کردن: زامدارکردن. به چتی تازه و ساخیش ده‌لټین، که کونی تی‌بووی و یا خورشیک لی‌پیدا بووی.

برینداری: زامداری، زه‌خمداری، زاماری، (همر) گیایه‌که له ټوژی ده‌کری.

برینداس (ټوژ): گیایه‌کی ټوخنوښه شوونکاره له نیتره‌یزه و ممشکه‌ی ده‌نټن.

برینگ: (ده، جویو، ټوژ) چاره، چارگ، (پاک) کله‌خ، هه‌ټنگ، (نمرده) برین، همورینگ. — ی ناټال برهنمه، مقمستیکي گموره و تایه‌تیه بڼ برهنمه‌ی مسوی بز و خوری سپیان. ووشک، نیشک و برینگ.

برینگه: برینگ.

برینگه‌وان: جوکار، جوکر، برینه‌چی. — ی جوکاری.

برینگچی: برینگوان، (ټوژ) برینه‌چی، جوکر.

برینگچی: جوکر.

بريو: دنگ، هه‌لا، قريشته، گرمه.

بريوان: (مړک) بلیمان. شو تېراییه، که به بیتجو انموه ده‌بیرټ دواوی برونیان.

بریویو: دنگ‌دنگ، هه‌لا، قريشته، گرمه‌گرم.

بز (پاک، شوا): بز، (پر) بزه، جوړه ماسیپه‌کی گموره‌یه. (کڅ، که) چوړ. — دان: چوړ پټه‌کردن. زق، چاويز، چاويز، چاوی داپچاو. بمسوی تماشا‌کردن، چاو — دان، بزبان. کټپټکه له یاری بزندا ده‌کټشری.

بزاقشتر (پاک): نیری سی سالانه‌یه.

بزاستر (پاک): نیری سی سالانه‌یه.

بزافق: بزاون.

بزاف (باد): بزوز، جوړه (ټوژ) — بون یا — کرن: جوړلان.

بزافق: جوړلان، بزاون.

بزافکون: جوړلان، بزاون. جوړلانمه، بزوتنمه.

بزاق: زانا، بمسلیقه، شاره‌زا، زانیار، بزبو.

بزافق: جوړلان، بزاون.

بزافوز (خڅ): جوړه، جوړه‌جوړه، جوړلان.

بزه: زهره، زهره‌خمنه، نمرمه‌پیکمن، زه‌قه‌ی چاو، پیکمنینکی سوکتره له زهره‌خمنه ددان دهر ناکوی. — ی خسته سمرلیوان: لمسر لټوه‌کانیموه بزه خوی نواند. (همورا، شم، بز، کڅ، پر) جوړه ماسیپه‌که سمیټی هیه و چاوشی زهره، (کڅ) چاونیرگ، تروکه: بزه.

بزه‌بڼ: زه‌قه‌زقی چاوی پټه‌کمنی.

بزه‌بشتیر (پاک): بزنی سی سالانه‌یه و مېری چوار سالانه‌یه.

بزه‌فق: بزوتن.

بزه‌کردن: پیکمنینی بی‌دنگ.

بزه‌کوی (همورا): بزه‌کټوی.

بزه‌کردن: بزه‌کردن.

بزه‌له: کوړده‌له بهراز، فخره‌پیکه، که له‌خویدا هاتبی و

گموره بووی. — بون: گموره‌بون.

بزه‌له: بزنده‌ی.

بزه‌ن: مړی نازا و ولټه‌اتو، لټدر، بکوژ.

بزه‌ن به‌هلو: بلوټیرین.

بزه‌نگ (پاک): جوړه گمفیکه.

بزبڼوکه: چاويزوکه، چاويز، چاويز، کسټیکه چاوی بزبڼنمه. بزوز. ناوکی مری داری قمره‌قاجیپه، که داری قمره‌قاج کټوکی ده‌گرت.

بزبڼوکه (همورا): ویزوزه.

بزبڼوکه‌کردن (بابا): چوړ پټه‌کردن، قامک ټولای قوونی یه‌کټکی بردن به‌گالته، گالته‌پټکردن: بزنی پټه‌مه‌که: گالته‌ی پی‌مه‌که.

بزڼ (پاک): ترس.

بزڼان (که، کڅ): چوړ پټه‌کردن. (پاک) ترسان: بزنده: بترسی.

گمه و گالته و تیز پټکردن. پسان، پچران.

بزه‌کوی

بژداندن (باد.): پساندن، پچەپاندن. (باک.) ترساندن، (باک.) بژداندن.
 بژدۆک (باک.): ترسەنۆک.
 بژدۆنەک (باک.): ترسەنۆک.
 بژدەهان (باک.): ترسان.
 بژدەهاندن (باک.): ترساندن.
 بژدین (باد.): پسان، بەزدین.
 بژدۆ: وون، (هەمرا.) گرم. پەنھان، شارلوه، شاردرارهوه، بۆ سرووشوین. — بژدۆ: وونبوون، پەنھان بوون، گرم بوون. — کردن: شاردنە، لێناویردن، گرم کردن. (باک.) تۆکەتان، پۆنی کەتانی.
 بژدرا (باک.): نازا.
 بژدۆن: تاسان.
 بژدۆندن: تاساندن.
 بژدۆن: چۆنکە کۆلۆ کۆلۆ و گۆرگۆر بۆهستێ وەک پۆن دووگ.
 بژدۆ (هەمرا.): بژدۆ.
 بژدۆ (هەمرا.): بژدۆ.
 بژدۆ: پەنگ گۆزان، هەلبێزکان، (دەر.) هەلبێزکیان، هەلبێزکیان شیر، تێکچوونی شیر و ماست و نیشتر کرا کۆلۆ کۆلۆ و گۆرگۆر بۆهستێ و دەریتە ناو و بژدۆ بۆهستێ. تێکچوون و شێوانی گیاندار لە ترسان.
 بژدۆ: هەلبێزکان، هەلبێزکان، و پۆنەکردن.
 بژدۆ: هەلبێزکا، پچکا، (دەر.) هەلبێزکیا، بۆ شیر و پەنگی مەژۆ و ووتی ناخۆش. شەلۆ، تێکچۆ.
 بژدۆ: گۆمکردن، وونکردن. (زا.) خۆ هەنۆن بە پۆنی کەتانی.
 بژدۆ: پۆنە، بۆرکردن.
 بژدۆ (زا.): زیبەکە.
 بژدۆ: وونی، گرمی، نەدیوی. (باک.) جووڕە ماسییدەکە.
 بژدۆ (باک.): بژدۆ، هاندان.
 بژدۆ (باک.): هاندەر.
 بژدۆ (باک.): هاندەر.
 بژدۆ (باک.): بژدۆ.
 بژدۆ (نەردە.): پۆزی دەری. شیلانی سووڕە، کە ژنان لە ملیانی دەکەن، مەرجان.
 بژدۆ: بژدۆ، گەلە بژن.
 بژدۆ: کەل و پەلی ناوماڵ و هە ناو دوکانی. چەند پارچە چیت و شەوشالەتیکە، کە بۆ جل و بەرگ بیکەن یا کە بێتێیان. پەڕۆ کۆن و شەوشالەت، پەندۆ، تیتۆ. پۆلی بۆ نەخ: — تێک بۆ نە.
 بژدۆ: پۆ.
 بژدۆ (نەردە.): بۆکێکە لێناو پەردەدا بۆ. گیایەکی بەهارییە بۆ زۆر دەرمانان بەکار دەهێرێ.
 بژدۆ (هەمرا.): کاریلە گیچکە، کارۆلە، کار.
 بژدۆ (هەمرا.): کوودەلە بەراز، بێلە.

بژدۆ: جووڕە کۆلێرەیکە لە پێشدا دەخێتە سەر ساج تا نیوێ بژدۆ نەو جار دەخێنە سەر سادە (پێشدا) و دیوێکە یەکێ بە قایمی بەسەر ساجەکەدا دەدرێ. داپۆتێ ووشەکە تووکیبە و کوودی نەو.
 بژدۆ: قوماغی برین، تووکی نەستووری سەر برین، بژدۆ.
 بژدۆ: بسمار، مراژکی دیارە، مێخی ناسن.
 بژدۆ: وورده پیاوژیکە لە گێر (بۆلۆسک) ی ناشی دەدرێ تا نەمیزی، (نەردە.) مێخەکە.

بژدۆ

بژدۆ: چۆنکە بژدۆ زۆر لێدراوی.
 بژدۆ: شووین و یا بن پێلاوێکە، کە بژدۆ زۆر تێکوتراوی. تێرێه هیتووی پرگلووی.
 بژدۆ: بژدۆ، قەمغە ی برین.
 بژدۆ (باک.): بژدۆ.
 بژدۆ: بژدۆ.

بژدۆ (باک.): بژن مەزگ.
 بژدۆ (باک.): مۆک. (باک.): بژدۆ، بۆمک، بەلامک.
 بژدۆ (هەمرا.): خۆ، سووڕ. (باک.): لێو لاواز. (باک.): مۆک. (باک.): بژدۆ، (دەر.) بەلامک، زارپێن، دەمگوش، بژدۆ. جووڕە لێو لێو لە دارو بەنی دەرستە کۆرێ لە زاری بەرغ و گۆلکانی دەکەن تا دایکیان نەمێن، بەلانی پەکی خواردن و خواردنە یان ناخا.
 بژدۆ: بژدۆ.

بژن

بژن: کاریلە سێ سالا، کە جووڕا بەهاران بێنێ.
 دەریتە بژن، (هەمرا.) باک. (باک.): بژ، (هەمرا.) شەبە.
 بژ، (هەمرا.) لۆ. بۆو، گدی، (باک.) پەزی پەش،
 بژنە قسەر: جوویشێر.

بژدۆ: شاخانە، پووشانە. جووڕە خەرج و باجیکە لە لایەن مەیری یا ناغاره لە خاوەند بژن دەستێرێ. چل یەکی نازالا، کە لە لایەن مەیری یە لە خاوەندەکی دەستێرێ.
 بژدۆ: بژنیکە گۆی شۆ و درێژێ.

بژدۆ: بژنیکە بۆ دۆ خوری و بەرەکی بەدری بە کەستیکێ بەو مەرجە، کە لە دواییدا تەنبا بژنە بەساختی بەدرتەو مەلخۆی.
 لەمەندێک شۆندا بەزای بەکارهوه دەدرێ بە ماله ناغایە یەکی تر کە دۆیەکی بۆن بەلانی، کە ووشکی کرد بژنە کە بە کارهوه دەدرتەو بە مەلخۆی.

بژدۆ: گیایەکی بەهارییە، گەلانی وەک کەرە وایە، بنجیکێ بچوکی هەبە گۆلێکی شینکاری هەبە.

بژدۆ: بۆت: بژنیکە سپییکی تەواوی.
 بژدۆ: (خۆ.): بژنە کۆ.

بژدۆ: بژنیکە شاخی هەبێ.

بژدۆ: بژنیکە گۆی قوت بۆ.

بژدۆ: (خۆ.): بژنیکە پەش بۆ.

بژدۆ: بژنیکە گۆی بچووک و قوت بۆ.

بزنه کمز (خو.): بزنیکه پهنګی سپی بی، به لآن به زهردی بنوتی، (خو.) بزنه سیس.

بزنه کمزونه: بزنیکه هممو ماله ژیر دستیک دینیرن بومالی ناغا هم کاتیکی کوی بی.

بزنه کول: بزی بی شاخ.

بزنه کینی: بزنه کیتی.

بزنه کپوی: (باک.) پزکوف. بزنه کینی، وهک ناسک وایه به لآم شاخه کانی لکلکن.

بزنه گهل: بزنل.

بزنه ل: بزنه گهل.

بزنه مهره: بزنیکه توکی دیر ژو نهم و پهنګی جوړاوجوړی هیه، (باک.) چوور.

بزنه هوان: شوانی بزان.

بزنه هوس: ممشکه که له پیستی بزی دروستکرای.

بزنه هممس: بزنیکه دم و قه پزی سورکاری.

بزن بزنه: قوچ قوچانی، قوچ لیدانی، جوړه گمه ییکی مندلانه.

بزن قپینه (بل.): چله گیایه که دو بست بلند و گه لای وهک کمور وایه سی کملی دهره کات و هم یه که گولتیکی پهنګاو پهنګ دهره کات بنه که خپه و پیاوړتیکی گچکه ده چی، که بزی بیخوا لمبر تیرتی پاولی.

بزنه لم (دهر.): (زن.) بزی میړ، بالنده ییکی بزی کموره یه وهکو قازی وایه گوشتی ده خوری، بزلیم.

بزن مژ: پروانه: بزی مژه.

بزی مژه: شینشینک، (بابا.) قوی، قومقومه، قومقووک، بزی مژ، بزی مژوک، بزی مژک، (بل.) موک، بزی مشک، زینده واریکه له چشمنی مارمیلکسی و هینده ی پشیل ییکی کموره یه بی تووکه پیست که ده کمنه پروکتشی کالانی خنجر و شیر و چنگی وه چنگی مندالی ده چی. — له پوری نهمه بزان دهرتی ناونراوه بزی مژه.

بزی مژه ک: بزی مژه.

بزی مشک: بزی مژه.

بزی میړگ (زن.): بالنده ییکه وه له گله کی ده چی به لآن لاش و دندوک و پی پشه، (دهر.) بزی لم.

بزی پوی: گیایه کی بهاری و کرستانیه گولتیکی سپی و اش هیه.

بزو (باک.): بوور، دار حمیزه ران.

بزوو: پروانه: بزو، (زا.) داری بی.

بزووان: جولان.

بزوواندن: بزاوتن، جماندن، جمچقاندن، چملقاندن، چملکاندن، بزوتندن، (باک.) بزقاندن. هاندان، فیتدان.

بزووانده: جولانده، هژانده.

بزووت: (دهر.) همورا. سملک بزووت، (زن.) پله بزووت، نیمه سوز، (همورا.) سمرچلو سک.

بزووت: بزووت.

بزووتک: بزووت.

بزووتن: جولان، جولانده، جمان، جومان، (لک.) لو. ناخیزکردن، جمچقین، لیان، (پژ.) جمن، وهرین، چلقین، چلکین، (باک.) لهبتین، بزقان، جمن، هژان. — ی مسمک: جمان، جومان، هاتنه خوارده ی شیر له مسمکی بژ مندالی.

بزووتنه: بزاقتن، بزاقتن، بزاقتن، بزاقتن، جمن، هژانده، جمن، هژانده. سمرکوتی نخی چت. پتروونی ناو.

بزووت: سمر بزو، تولاز، دهست بزو، چارقال، حالوره، بزی ناوی، تومن، تولاز، بزاقتن، جمن، هژان، بزو، هملکو، بزو، (باک.) کریمی پهنیری کون، قمشقه، قمشکه، مژانه، زینده وار، چوجانه وهر. — ی: تومنی، تولازی، بزوکی، جرنی.

بزووتن (پهوا.) همر.: سوزن.

بزووک (باک.): جوړه داریکه. بزی، بزو. گیانله ییکه زور زگ و زا بکا و هممو سالتیکی بزی.

بزووک (نهمه.): بزو، بزی.

بزوکی: بزی، جرنی.

بزوین: جولتین، جولتین، (باک.) بزانو، هملکو. سمر و بزو ژیر له پسته سازیدا، هاندن.

بزوینه: سمر و بزو ژیر له پسته سازی نارویدا.

بزویندن: بزانن.

بزی بزی: گیایه کی بهاریه کرستانیه سی چوارلق دهره کات گولتیکی سپیات ده گری.

بزیو (باک.): زین، زپین.

بزیسک: بزیسک.

بزیسک: پزیشک.

بزیف (باک.): زپین.

بزیق: جوړه گمه ییکی مندلانه، گیتکی گرد (جغزکی خپ) ده کیشن یه کیکیان ده چته ناویوه و نومان دیکمش تپی هملده دهن.

بزیقوی: بزو.

بزیو: بزو، کسپیکه، که زور بجوملی.

بزیونه: بزیونه.

بزیوی: بزو.

بزیی: پشه وولاختیکه، که پتی نابیته سی چوار سالییهوه.

بزو (باد.): بیتجگه، جگه، بی له. — لوی: بیتجگه لوی. (همو.) قلمچغه باریکه کانی گولگه م و جو گول پتغمبهره و نیت. لق و پوی داران. — ی: تووکیکی دیرته به نیرجوانی وولاخانه و به یالیشیان ده لاین. — مووی کیف، پژ.

بزو: نهمار، (دهر.) ووزار، (باک.) ناده، نهمشیف، (همورا.) کشکه، ووز، (همو.) تلپیش. — کردن: هملبژاردن، ناده کردن. پاک کردنوه ی باخ و باخچان لم گیایانه، که زیانین پتده گینتی. دوزین، خوراندن.

بزو: دوزین، خوراندن. هملبژارده، بزارده. — کردن: هملبژاردن، ژماردن. راست کردنوه ی پایلی جول، که پاش و پش بکوی. تاون، بزارده.

لسمر دمسورې. (باک.) فیزدار، بهفیز، بهمورا. چتیکه وهک چهقاله
سوریز ده کړی و ده خوری. چهقنه ی دست. سمریست: بارام — چوره
مالی ناغا.
بسته لیډان: چهقنه لیډان.
بسته هی (باک.): فیز، هورا، لوت بلندی.
بستهک (باک.): شیشه ی تفنگییه. شیشه ی گوشت برژاندی.
بستو: بلوسک، باسک، (هورا.) بستې، مله، کتل، کهلو، کتل،
هوراز، کوسپای، گردو مله و پارچه خاکیکي کمیک بلنده.
بستوره: بستوره.
بستوکه (پورا.): بستې سمرتمندووریه.
بستی: پروانه: چپای بستې.
بستی (هورا.): بستو، باسک، بستې، (هورا.) مله، هوراز، گرد،
مله یا پارچه خاکیکي نهختیک بلنده. (باک.) بار. کلتوش دوای
دروتنه ی بنی ده غلان. گوشه دار، خاوند قولینچک. ساقه ته ی تری و
همرو میوه ییکیه. (خو.) شیشه ی تفنگییه. (بار.) لک و کلکه ی
شاخه.
بسک: قار، لا، (فه.) نهگریجه، زولف، (هورا.) زلف، سر لژگه
مورانیه، که نافر تان به لاجانگیانیدا شوپ ده کنهوه، نهگریجه ی دریزه.
(شو.) کولانه ی مریشکان. (فه.) قولانج. (فه.) باله خانه، کوشک.
بسکه: که یفخوش، شادی، بز، پرووگرشادی و زهره خنده یکه له پروی
کسیکیدا پیدا دهی، که سمر و دل خوشی: فیساره کس — ی لیوه دی
یا — ی سمیلی دی: بزهی سمیلی دی.
بسکه گیا: قوله گیا یکه، چند چلیک.
بسک: شادی، که یفخوشی، پرووگرشادی.
بسکو: مافوره، (باک.) بکو، رایه خیکه له خوری باش دروستکراي.
بسکوک: بسک.
بسکوکه: بسکوکه، بسکوکه. لمرزانه. جوړه خشلیکی ژنانه.
بسکوکه: بسکوکه، لمرزانه.
بسمار (هورا.): بزمار.
بسماره (نمرده.): میخکه.
بسمارک (فه.): بزمار ی پی، میخکه.
بسمیل (باک.): بمرسمیل.
بسیلاک (باک.): لیمدار، لیودار، (باک.) جیگاهه که خیزو لیمی
ووردی زوری.
بسیلاک (باک.): بسیلاک.
بسین: کپار، کپدار. کسیکه بهر زوری حتی له مرموم بسینی.
بسینهوه: هاون دنگ، کسیکه وه لامي گورانی بیژ یا شیوه نکمران بداتهوه.
بشافت (باک.): هلپشاوتن.
بشافتن: بشاکفتن.
بشافتن (باک.): هلپچراندنی دروومان.
بشکافن (نمرده.): پشکنین، گمران.

بشکافندن (باک.): پشکنین، له توره رهینان.
بشکفین (باک.): واق و وورمان، سمرسورمان.
بشکور (باد.): زهره، زهره خنه.
بشکووراندن (باک.): کردنوه بز یکه مین جار.
بشکوورین (باک.): بچکین بز یکه مین جار و کردنوه.
بشکوژ (باک.): دوگمه، (باک.) بشکرفت، (هورا.) کانالی.
بشکوژ: دوگمه.
بشکوژشک (باد.): خرنجه ی گول.
بشکوژت (باک.): دوگمه.
بشکوژت (باک.): دوگمه. خرنجه.
بشکوژت (باک.): دوگمه.
بشکوژ (باک.): مرژول.
بشکوول (باک.): قوپ، قوپلوی.
بشو (ژا.): بز.
بشپ: بشپ: لیکدالیکه، په پده رپی.
بشپوه: ناشروب و پشپوی.
بشپونه (نمرده.): کسیکه ناشروب بنیتوه.
بشپوی: پشپوی.
بشوک (زا.): مرزی ناشیرین.
بشه (نمرده.): گخه، بقه، گخ، زاراه ی مندالانه.
بشغ: گخه گخ، گخه گخ، بشغ.
بشور: بشور.
بشوردان: بشوردان.
بشور: بخور: گاجو تیکه له کاتی جوړتکر دنیدا مان بگریته.
بشوروش: بخور و فروش.
بشوروش (نمرده.): فروشیار.
بش: بقه، وشه یکه بز ترساندنې مندالان به کار دهری تا دست له ناوړو
و حتی پیس نمدن. (پژژ.) زهرگه ته. بقه، خه تهر.
بشار (باک.): بورار. خودیتن.
بشاشن (باک.): (باک.) بشاشندن، هلپشاندن، توواندنهوه.
بشه: بش، تلمزگه، بز ترساندنې مندالان به کار دهری تا دست له ناوړو
چتی پیس نمدن. (باله.) تلمماسی، (بار.) بشوک، (هورا.) ماشه،
(دور.) لاپ، چه پهر و تانوکیکه ماسی له ناوړدا پیده گرن.
بشغ: بشغ، بشغ، بشغ مندالان. (پژژ.) له رزین لسمرمان یا لسمر
نمخوشی.
بششاندن (باک.): لیک جوړی کردنوه، توواندنهوه، هلپشاندن.
بششین (باک.): تووانهوه، بلاو و جوړی برونهوه، بششین: بلاو و جوړی
ببهر، بستویه.
بش (باک.): شکا: بیور، تمور.
بشوک (بارز.): ماشه ی ماسی گرتییه. بقه.

بقی نہائی (باک.): بیسوی و نہیوی، خواو نہخوا، دہی ہموایی.

بقی نہائینی: ناچاری.

بقہ (پڑ.): پلٹہ.

بقہیق (پڑ.): پلٹہ پلٹ، پلٹتی زار، ددان ہمووتہ دانمان.

بقلیقو: بلیقی ناوی.

بقورسی (باک.): ہلگر تمنی، بکورس.

بک (موک.): کہ جگ لہ کاتی جگینیدا بہلا ہرینہ قوڑہ کہیدا بکمری (بک) ای ہی دہ لٹن. (باک.) داریکہ.

بکمر: پیکمر، بساز، چیکمر، چیکار. لہ فریزی ناویدا نمر کسیدہ، کہ بہ کاری فریزی کاری ہلدہ سیت.

بکی (باک.): ہمورا، موک.: کہیار.

بکلیقو (باک.): بلیقی ناوی.

بکو: مافورہ، پائیختیکہ لہ خوری باش دروستکاری.

بکوڑ: کوڑوہ، خوونسی، خوونسی، کوڑوہ، کوڑنمر، کوڑن، کوڑندہ.

بکوڑوبی: بکوڑوبوی، کوڑندہ و پرندہ.

بکورسی (باک.): ہلگر تمنی، شایانی خوگری و دلہ لگرتن.

بکلی (نمرہ.): جو تیار، وریزار، جفتیار.

بکلیگہ (نمرہ.): کتلیگہ، زوی کتیلار.

بکار (جا.): پھوز، پیواز، گوزہرگا، بووار، شویتیکہ لہ ناودا، کہ تنک بی و بتوانی لیتی ہمیہ یوہ. — م نادا: بووارم نادا.

بکارہ (نمرہ.): بووارہ، تیہمپن، پتدریزی.

بکارہدان: بوواردان.

بگاردن: تسی ہمپن اندن، نہنجامدان، پیکپیتان، تہواوکردن. ہمپروونکردن. بگپرانن، نوواندن شہد و نیت. وازلیہ پیتان، ہجی ہیتشت، فراموش کردن.

بگہر: گہریدہ، گہرویر.

بگہوہ (باک.): ہمپن، بہتین.

بگہر: گہرندہ، نمر کسیدہ گیان لہبر یا چتیکہ بگری.

بگہرای بگہر: بگہر بگہر و بگہر و بی ہستہ.

بگہرہ: وہزانہ، وازانہ، وادانی: — چمند سالہ توہ نہدیتوہ.

بگہرہوہرہ: ہماہرا، ناشروب و پشتیوی، پیکدادانی مرؤف: نمرہ بگہر و ہزوہی ہرہ.

بگہرہوہیکشہ: ہماہرا، کیشہ کیش.

بگہرہوہیکر: بگہرہوہیکرہ.

بگہرہوہوہسہ: بگہرہوہہستہ.

بگہردگ (نمرہ.): پابردو، پتیرست.

بگہردن (نمرہ.): پابوردن، پتہمپن. بدخشین، لی بوردن.

بگہر: شاگردیکہ لہ لای کارگہ چیان لہاد و چتی تر دہ ہستیتوہ و دہ یگپری.

بگہران: بگارد، ہجیتی ہیتشت، لہبیری کرد.

بگہرپن: بگاردن، تیہمپن اندن، پابوردن.

بل (باک.): جگہ، بیجگہ، بی لہ، بلی وی: بیجگہ لہوی، بی لہوی. (شعبہ.) پڑشتن.

بل: لہ بلباس قولہ کراوہ تہوہ بوسمرچاوہ کانی ناو نمر فہرہنگہ. گہ ہشتو و نمر و بل، میوہ بیٹیکہ یا تہرہ کاریکہ نیوہ کہی نمر و شل و پزیو بی، تہپیو. — ہون: نمر میوہی چت لہ نمندازہی خو، گہ ہشتن و تہپینی میوہ پتر لہ راہی خو.

بلا (باک.): با، بلا، دہا، بڑہمپن کردن و جختہ. — ہروا: با ہروا.

بلا: بہلا، بلاٹہ، سا، دہ، دا، دہا، با، دہجا، بلا، لیتی گہری.

بلاٹہ: بالہ تہ.

بلاچہ (سالہ.): برووسک.

بلاٹ (باک.): بلاو. — کرن: بلاو کردن.

بلاٹہ (بالہ.): ہمسیری ہنہجیری.

بلاووک: نالوہو بلاو.

بلاووکہ کتلیفیلہ: نالوہو بلاوی کیتی.

بلاو: بہلان، بہلام.

بلاو: بہلام، بہلان.

بلاووک: بزموک.

بلاووک (باک.): زورخوڑ. (باک.): ی: زورخوڑی.

بلان: بہلام.

بلانہ: بلا، با، سا.

بلو: ہمرت، ہمپش، چڑ، ہمریشان، پڑیاک، (باک.) بلاٹ، بہلاٹ، بلا، بہلا، ہمخش، چرقر، ہر، ہمپش، (ہمورا.) وولاو، وولاو. (باک.) ہمرہار. گوشاد، ہمرہوہرہ. ناشکرا. — ہون: چڑان، تہنہوہ، پڑان. — ہونہوہ: بلاوہوہون، (ہمورا.) وہلاہیوہ، پڑان، ہرژان، پڑیان، لیتک دوروکوتتہوہ. — کردن: ہشانندن، چرقرانندن، چہانندن، چرژانندن، بہخشمو کردن، بلاوہو کردن، پڑانسن، ہرژانسن، پڑانسن. — کردنہوہ: ہخشکردنہوہ، پڑانندن. — کمرہوہ: ہخشمر.

بلو: (نمرہ.) نالقی ناولغاوہ، کہ دہچیتہ ناو زاری وولاخوہ. ہوویژ، موروہگمر، نمر کسیدہ بہ مردوان ہلدہ لی.

بلاوہ: بلاوہوہوہ، پیراگندہی. — کردن: (ہمورا.) وولاوہ کمرہی. —

ہی کردن: ہمرت و بلاوہوہوہ.

بلاوہوہیکر: ہروانہ: بلاوہ.

بلاوہوہکردن: بلاوہوہوہ، وولاوہ.

بلاوہوہلیکر: ہمرت ہون، بلاوہوہوہ.

بلاوہوہون: ہروانہ: بلاوہ.

بلاوہوہوہوہ: ہروانہ: بلاوہ.

بلاوہوہوان: ہخشان.

بلاوہوہکردن: ہروانہ: بلاوہ.

بلاوی: ہمرتی.

بلہ (موک.): بلی.

بلنډه: زماندرېژي.
 بلنډه: زماندرېژي.
 بلنډه: گومره.
 بلنډه: پلوريزمزين.
 بلنډه: (که.) : چه تمول، ناقولا، لنډه هور.
 بلنډه: (ځا.) : پياوړي ژنانې.
 بلنډه: همزار، به لنډگاز، بدمېخت.
 بلنډه: پلوروي شله.
 بلنډه: (ځا.) : بلنډمرک، نانېشک.
 بلنډه: همزار، به لنډگاز، بدمېخت، دهرېدهر.
 بلنډه: (مرک.) : ناقولا، نالېمار، لنډه هور، تمېل.
 بلنډه: شوشه چرا، بللور.
 بلنډه: خپلېکې گومره کورده و پېنځ تېره يه: (۱) وه جاجې کاخدرې. (۲) ناکو. (۳) مېنگوړ. (۴) پيران. (۵) مامېش. — ي: شپورې بلېاسان.
 جوړه دروومانېکې.
 بلنډه: (باک.) : گز و گياي خوار دنيېه.
 بلنډه: (باک.) : جوړه گيايکه.
 بلنډه: (باک.) : جوړه گيايکه.
 بلنډه: جوړه گولېکې پڼگه مزمزېه.
 بلنډه: (باک.) : جوړه گيايکه.
 بلنډه: (باک.) : واق و مات و ورېون، سمرگردان بوون.
 بلنډه: برلېل، بالنده يکې دهنځوڅي بازله يه هينده چوله کيکيېه.
 بلنډه: چمنېاز، زړېلې. خشلېکې زنجيرکې زړې دو پتي تېده خړې و گزې به پرېه ي به نيوانياندا دېته خواري، بولېله.
 بلنډه: (باک.) : نوکې قاپان.
 بلنډه: دهنځکې گچکېه، که برتنيېه له کومتې چنکې پډق بونار چنکې شل به چشنيکيدا نوره ننگه پيدا دهې، که له قولته گچکې تره.
 بلنډه: بلنډه يک له دوای يک.
 بلنډه: گيڼوژ، گيڼوژ.
 بلنډه: گيڼوژي کيڼي، که سي دهنکې هيدې.
 بلنډه: گيڼوژ سوړه.
 بلنډه: (هموار.) : گيڼوژ، گيڼوژ.
 بلنډه: ناراست، سووک، تنېل، بي هونېر، تېل، گيڼ، گيڼ، چنې سي کڼک. حيز، همزه، سووک بونيرومي.
 بلنډه: (پړوا.) : فيل، فريو، بلعات.
 بلنډه: تلېه، تويزکې بېمردې نار او يان به قمارغ هموزانوه دېنېري.
 بلنډه: (پړوژ.) : همرا و قير قير، همرا هوړيا.
 بلنډه: (ځه.) : قولنج.
 بلنډه: بلورسک.
 بلنډه: بس، بست.

بلل

بَلَنْدَجُونَمُو: بَمَزُونَمُو.

بَلَنْدَجَه (باک.): گموره، پایبمَرز. (باک.) — یی: گموره یی، پایبمَرزی.

بَلَنْدَهکَرَفَمُو: بَمَزکَرَدَمُو، فَمَنانَدن، فَمَکَرگَزانَدن، فَمَکَران، هَلْپَتان، هَلْپَتان، هَلْگافَتَن.

بَلَنْدِي: بَمَزی، گُفاند، هَمَدَه، حَمایی، بَلْندایی، بَلْناایی.

بَلَنْدِین (باک.): ناستانه، بَمَرَدَهگانه.

بَلَنْدِینَه (باک.): نَمَیَمَی پايه.

بَلْنی: بَلْندی، بَلْندایی.

بَلْز

بَلْز (باک.): جالْجالتوکه، داپیرْچَکَه. (همورا.) بَرْز، هَمَی، بَچَه.

بَلْز: مینا، بَلْمور، بَلْمور.

بَلْوَجَه (جا.): کُزجیلَه یَه که نَمَیاری ناسیبه مَراشی یی وَدَرَدَه گیرِی.

بَلْمور (دەر.): بَلْمویری شایی و بَمَزَم. بَلْمویری لانکسی مَندالان. بَلْمور، مینا، (باک.) بَلْمور، بَلْمور، شوشه، نَوِتنَه.

بَلْمورَهان: بَلْمویر لَیدَه، بَلْمویرْزَن.

بَلْمورَهان: پَروانه: بَلْمورقان. — یی: بَلْمورقانی.

بَلْمویری: کَلْزی. هومایین، مَمَی مَپشا، جَوورَه چناروکی سَپی تَمَنکه دَهکَرْتَه کراس و دَهری.

بَلْموسک (همورا.): نَمَ میلَه ناسنیه، که سَمَرْتکی لَمَسَمَر تَمورَه ی ناش دادَمَری. واتا له هَمَدو بَمَراش هَلْدَه کِشِری سَمَری سَمَره ی له تَمورَه دَهخِی تا بَمَراشی سَمَره بَسویرْ تَیتَمورَه نَمَیتری له تَوَه که قایم دَهکری تا تَوَه که نَمَی بَسویرْ تَیتَمورَه. شیشَه ی کَمبابی. (شار.) لَوَتکَه ی چیا، (کُز.) سَکَه پَک.

بَلْموسک: بَستَه ی سَمَر تَمَدویرْ تیه. (همورا.) که، بَستَه ی ناشی.

بَلْمُوق: تَلْمُوق، دَلْمُوق، کِیس، (شار.) ناولک، پُورگ، (پُورْ، دەر.) پُوقله، پَکَه، بَلْمُوق، بَلْمُوق، شَوِرتَیکَه له هَمَمو لَمَشدا به تاییه تَی لَمَدست و پَیدا، که ناوی گَمَرمی بَمَسَردا پُوابی و یان سَروتا بَی و یان بَمَهویری پُوشَتَن و پَیلَوی تَمَنگمُو کُوترا بَی بَلْمُوق و پَکَه ی دَهکات و پَر ناو دَهی.

بَلْمُوق: پَیگَه یین، زَنکامی، شَوکامی.

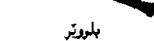
بَلْمُوقَدار: پَکَمَدار. — یی: پَکَمَداری.

بَلْمُوک: ناوچه یِکی گموره یه، که چَمَد ناواییکی تَیدایِیت.

بَلْمُوک: مَیگَل، بَمَره بَمَرخ و یا بَزَن و مَمَی و کار.

بَلْمُول (باک.): نَموک و دَمکی قابانه، (باد، کُز، دَزَه، خَو.) بَلْمویری زَمَاره نَدی. — یی لانکی مَندالان.

بَلْمُولک (باد.): بَلْمویری لانکِی.

بَلْمویر

بَلْمویر: بَلْمور، نای، نَمی، (همورا.) لَموولی، بَلْمُور، (باک.) بَلْمور. — لَیدان: نَمی زَمَنین. — لَیدَه: نَمی زَمَن.

بَلْمویرْزَن: چَمَباز، زَماندِرْزَن. نازا، تَوشمال، دِیواندِی، زاتدار.

بَلْمویرْزَن: پارچه پَمَریه که دَه بَلْمویری مَندالان دَه پَچَری تا مَندالَه که بَریندار نَمی.

بَلْمویرْزَن: بَلْمویرْزَن.

بَلْمویرْزَن: بَلْمویر لَیدَه.

بَلْمویر لَیدان: نَمی زَمَنین، فَو له بَلْمویر کَرَدَن و دَهنگ لَیپَتانی.

بَلْمویر لَیدَه: بَلْمورقان، نای زَمَن.

بَلْمویرْزَن: خاوندَه مَوس، هَموسدار.

بَلْی: بَیجَه، جَکَه، بَی لَه، بَری. (شَمبَه، پُورْ، دَچَم، بَمَسَه فَمَرَدَه چَم، تَمَنها بَی سَه فَمَرَدَه یی.)

بَلْی: (همورا.) وَاچَه، (هممه.) دَه، بوش، بوش، (کُز.) بَروژَه، (باک.) بَویژَه، بَی، بَیژَه، (هممه.) بَوشَه، (زَمَن، شَمبَه.) باچَه، بَیش.

بَلْی: دَییه کی بَچوکه له یادیناندا و ناوچه ی مَیرییه.

بَلْیَت: پارچه نوو سَراوِیکَه دَه دَری بَه کَسِیکی، که بَمَهویری و مَیوه دَه تَوانی بَچَیتَه ناو سَینما و شووتانی تَر بَه پاره. بارنامَه، تَیپَه پَنا مَه. بَلْیَتچی (باک.): وَدَرگَر.

بَلْیَچ (باک.): بَرووسکَه، شَمشَه.

بَلْیَزه: بَلْیَسَه ی ناویری.

بَلْیَسَه: مَه لَاشَه، هَیْلَه، کَلْپَه، گَریَن، زَمانه، زَوانه. — دان: کُزاندَن، کَلْپَه کَرَدَنی ناویر.

بَلْیَسَه بَلْیَس: هَیْلَه هَیْل، کَلْپَه کَلْپ، سَرو لَمَسوول، نَیْلَه نَیْل، بَلْیَسَه ی یَهک لَه دَوی یَه کَتری.

بَلْیَسَدار: گَردار.

بَلْیَسکَه: فِیچَه ی خَوِرتَن، بَه پَژَنه هاتَنه خَوارمَی شَیریش دَه لَین.

بَلْیَسک (باک.): کَریه.

بَلْیَمَنه: گَریانه، لَیمانه، بَریوان، خَوِرتَن و خَوِرتَیکَه دَوی زانی بَه نافرَت و هَی تَرَد دَیتَه خَوارمَی کَیم و هَمَوی زَه جَیری دارانیشَه.

بَلْیَمَهت: بَمَهوِرَدَه، زُورزان، کَمَمَ، بَمَگَمَ، پَیتسُور، زُور و وِریا، زُور زَیرَهک، دَوو هَوِرَدَه، هَلْکَموتو، لَیپَهاتو، پَسام، سَامدار، هَییه تَدار.

بَلْیَمَهتَنه: زُورزانانَه، زُورزَیرَه کانه.

بَلْیَمَهتکار: بَه هَوِرَدَه کار. — یی: بَه هَوِرَدَه کاری.

بَلْیَمَهتی: بَه هَوِرَدَه یی، زُورزانی، کَمَمَی.

بَلْیَن: نَیوه یِزَن، نَموان بَیژَن، کاری فَمَمانَه بَی کَمسی دَوَم و سَییم له باری کُودا. که بَی پَرسِیار بَه کار بَری له جِباتی نایا بَلْیَن، که ووشَه ی نایا فَمَری دَری له کُورَدَنی (بَلْیَن) دا دَهنگ و کَو دَهنگی پَرسِیاران بَه کار دَهری.

بَلْیَنه یِزَن: بَلْند بَیژ، مَیکرو فَوَن.

بَلْیَنی: (خَو.) بَمَری شالَلَا. تَو — وابی: دَه لَیسی پَست بَی، نایا تَو لَات وایه، که نَم کاره وایه؟.

بَلْیَنی: نَیمه بَیژَن، بَویژَن. که بَی پَرسِیار بَه کار بَری دَهنگی له کَوتندا دَهگَوی.

بَم: قَدَمَوی خَریَن. — کَرَدَن: خَوِگِش کَرَدَن، بَمَگَره: نَمَن بَمَگَره بَه پَچَموانه ی مَم.

بَمَره: گِیان بَدَه.

بَمَزَانِيَايه: بَمَزَانِيَايه.

بەسپىنەزەھە: بىكپە، بىم نەستىنە، پزگەرم كە.

بەكۇن: خۇگىش كۇن.

بەقۇن: لىزە بەجىمىنە، پايدىدار بە، بىزى.

بىن: ژىر، بىنە، چىر، ناخ، پايان، بىناغە، كۇتايى، بىيخ، رانناۋى كۆي دووم و سىيىمىنە بە دوۋاي ووشانە دەنەۋسى ۋە كۆي: كرابىن، خورابىن، ھاتىن، دانىشتىن، پلەۋستابىن. كىچىتى، خامى، كەنىشكى.

بىناقى: بىنات، بىنيان.

بىناچە (باک.): بىنەچەكە.

بىناخە: بىناغە، بىنكە، پايدە، بىنچىنە، دىھكەر.

بىناۋ (مۆك.): — ى كىيىۋى: داۋىتىنى خورارەۋى كىيىۋى، (بار.). بىناۋ (ئەردە.) بىنە، داينە، (خۆ.) پىداگرتىن، لىسەرچون، لىسەر پۇشقىن، پەك، پەك، (كۆ.) پەك، (دزە.) شەپ، كىش، پەكەر، (دەر.) شەپويناۋ، ھەفك.

بىناۋ: گروگرتى مىنداۋن، ھەفك، ووپك، (پەۋا.) دىنەگە.

بىناغە: بىناخە، بىنكە، پايدە، بىنچىنە، دىھكەر، خىم، (باک.) بىنەستىر، تەمىل، شىنگىستە، قانگە، بىنك، بىنەقار، نەغمە، گەۋە، ھىم، بىنەپەت. چىنچىنكىشە لە دىۋار لەناۋ بىناغە لىسەر زەۋى ساخ دادەنرى. — ى شەپ: بىنكە شەپ.

بىناغەدانان: دانانى بىناخە لىسەر زەۋى ساخ.

بىناغەدانەۋە: ھەلەكەندى بىناخە.

بىناغەدانان: بىناخەدانان.

بىناغەدانەۋە: بىناخەدانەۋە.

بىناغەھەلەكەندى: ھەلەكەندى بىناغە.

بىناغەھەلەستى: ھەلەستى بىناغە.

بىناق (باک.): بىناۋ، بىناۋيانگ.

بىناقى (باک.): شەپ، زۆرەۋانى.

بىناقى (ئەردە.): بىناقاقە.

بىناقى (ئەردە.): بىناقاقە، گەۋە، ئەۋەك، پەگ و دەمارەكانى گەۋە.

بىناگەر (بىناگەر): دەستەچىلە.

بىناگەر: ھەۋىرەكە لىبىن ناۋرى دادەنرى تا بىرۋى.

بىناگىرى: بىناگەر.

بىناگۇش (ھەۋا.): بىناگۇش.

بىن فامۇزا: (ھەۋا.) فامۇزا.

بىناگۇش: (خۆ.) بىرگى، (ھەۋا.) بىناگۇش، (باک.) بىنگەم،

بىگۇش، بىگۇشچە.

بىناگۇشچە: بىناگۇش.

بىناقى (باک.): قۇۋلى، بىنيان، بىنەپەت.

بىناۋ: دارى بىناۋەچ، دارىكە ھىندە دارەگۇۋىزىكى بىلەن دەۋىلىق و پۇسى بىلەن لىسەر قۇرسى لە ناۋىدا نوقۇم دەۋى، گۇچانى لى دىرۇست دىكرى، (كۆ.) بىنە، بە بىن ناۋدا پۇشقىن.

بىناۋ (مۆك.): كىبابى مالى، بىناۋە، نافرەتلىك مالى پەننىۋىنى، (ھەۋا.) دىۋا. بىلەن، سەرچاۋى ناۋى، بىرەھەلىستىكە لە پىش ناۋ تا بىرۋى بىتەۋە، (باک.) پۇزە. بىنەچەكە، بىن و بىناۋان.

بىناۋ ھەلەستى: بىرەھەلىست لىسەر دەۋى ناۋدانان بۇ بىرۋىزىكە دەۋى ناۋ تا بىتەۋى شۇۋى بىلەن بىرۋى پىش ناۋ بىرۋى.

بىناۋىك (باز.): گەۋە: مەشكە كۆۋرەكە گلى بە كۆۋەلە دەشتى دەردەخاتە سەر زەۋى.

بىناۋىقۇم: پۇۋەكىكى ناسراۋە.

بىناۋىچ: دارىكى زۆر بىرۋىزىكە گەۋە ۋە كۆۋەلە سىپىدارە، دىكۇلىنىرى ۋە گەۋە كۆۋەلەكى لە شۇۋى مەران گەستە دەنەپەت، كە ۋە كۆۋەلە دۇشاۋ خەست بىكۇلىنىرى بۇ بىرۋى ناۋاۋ و ۋەلە ۋە مالاۋان زۆر بىلە.

بىناۋىگ: بىن ناگەدان، (كە.) بىن كۇۋانۇ.

بىناۋى: بىناۋ.

بىناۋىلە (دزە.): بىلەندەيىكى پەشە لە پەشۋەلى گىچەكە ترە لەكەنار ناۋان دەۋى.

بىنە: سۈۋە مالىكە، كە بىرۋى بۇسەر پەزىيا ھەۋاران. بىنەگە، قۇناخ، بارگە. بىنەگە، دەستۇر، پۇزەمان، بىنەگە. مەكۇزەكە لە پەۋش و پەلەش پەۋكەر خۇى تىدا ھاشارەدا بۇ پەۋى كەۋە بىلەندە ۋە گىيانەۋەران. سۇراخ، بىشۋىۋىن و بىنچىنەدا گەۋە. (فە.) دارى بىرۋى. گىياپەكە لە گىرەلە لە پەۋى ناۋەۋە دەپەستى.

بىنەبىان: لاي سەۋە، لاي زۆرۋە، پەشە. — ى خانۇ: نۇزەرە.

بىنەبىگە (ئەردە.): بىستى بىرەۋە ناۋ، بىلەن.

بىنەبىر: چىتەكە دوۋى ھاتى ۋە كۇتايى ھاتى، بىنە، بىيخ، پەشە. — بۇ: كۇتايى ھات.

بىنەبىرۋىن: لە پەشەلەكەنران، بىرەۋە چىتەك.

بىنەبىرۋىن: لە پەگ و پەشە دەۋەتەن، بىرەۋە چىتەك.

بىنەبىنە: لاي ھەۋە خورارەۋى كىۋان.

بىنەبىت: دەستمايە، سەرگۇۋەرى بىنەبىرمان لە پەشان كۆۋەكەۋە، بىنەبىرمان.

بىنەقار: بىناغە، بىنيان، بىنياد.

بىنەقان: دارەكە خورارەۋى كەۋەستە تەۋىيە، كە لىسەر كۇنى سىتەكى دەۋى و تەۋى پە قەۋى دەۋى.

بىنەقۇ: بىتۋى جۋى، بىنەتۇم.

بىنەقۇم (ئەردە.): بىنەتۇم. پەشە، پەگ، پەتەۋە.

بىنەقۇمە: بىنەتۇم.

بىنەقۇۋ: دانەۋىلەيىكە، كە فەلەخۋى بۇ چاندەنى سالى تازە ھەلەۋەگى و يا چاندە بىتە. مايە.

بىنەجۋ: بىنجۋ، فەرخەجۋ، پەچەلەك جۋەلەكە.

بىنەجۋ: شۋانكارە، جۋوت و گەۋە تۋەدانە، كە دەۋى بە جۋوتىار بە نىۋەيى.

بىنەچە (ھەۋا.): بىنەچەكە، پەگەز.

بنه چمکه: په چمک، پښت، بنیات، بنه پوت، جیل، بناچه، (باک)، بناوان، (هورا)، بنهجه، په گمز.

بنه چل: بنچین.

بنه خل: (نمرده): بنباخل، بنباغل، بنهنگل، خشت، خشتک، گرده له، کمریوچ، لگن.

بنه دار: بده دنی دار، لشی دار. (باک). جی نشین، نویتنر.

بنه ده مه: جوړه دروومانیکه.

بنه دپان: شویتیکه تایه تیبه بومپان، مژگه.

بنه دپوت: بنچینه، بنگه، بنی بنی، بنی بناغه، بنی پگ و پشه، (هورا)، بناخه، بنوا، شویتنوار. — ی: بنگه می.

بنه دپوت: سیتی بن عمری. — ی: ژیرزهوی، بن عمری.

بنه دپوک: (پروا): پاشماوهی دهغل و دان و خوری و همر چتیکي بیت، (دور)، بنوک.

بنه دپومان: (باک): گری و یا قونیتیکه له بنی زمانی وولاخان پهیدا دهی.

بنه ده له: بندیان.

بنه ده لاش: ودهوشه. — ی: بنهوشی، ودهوشه می. جوړه پرووویک.

بنه ده لاله: بینه قاقه.

بنه ده لاش: بنکمش.

بنه ده دار: بازگان، بندار. — ی: بازگانی، بنداری.

بنه ده کون: ناموهی چت له لایمن دزیا دهستکتشوه له پتیش دزینیدا بؤ نوهی، که دهرفه تی دهستکتوت بیلزی. دوزینهوی شو جینگایه، که چتی دزیاری تیدا حاشاردراوه، سؤراخکردن.

بنه ده کا: (نمرده): هوارگه، بنه گه.

بنه ده گه: قوناخ، چه قز، میوانخانه، بنه، دهستور. بنگه، له کاتی بانمهریدا، که پاوان و یا شویتن لوه دیاری کرا سووکه مالیکی ده تیرنه شو.

بنه ده کون: دامه زان، جی گرتن.

بنه ده کونو: دامه زارو.

بنه ده گل: بنهنگل، بنهخل.

بنه ده گزه له: گیایه که وه برکی شویتن دهچی بنه کهی دهخوری، (خو).

سمرکه شکوره.

بنه ده گزوان: بنی گیای گوزروانه.

بنه ده لی: (باک): نهومی خواروه، نهومی ژیرهوه.

بنه ده مال: خانمدان، خانواده، بنه مال.

بنه ده مال: خانمدان، (که). بنکوانسو، خانواده، گموره مال، (باک).

مالیات.

بنه ده میو: داره میو، داری تری.

بنه ده: (نمرده): بناوان، بنهنگه.

بنه دهوان: بنهوانه، بناوان، کابانی مالی، مال په تیره تیر.

بنه دهوانه: بنهوان، نافرته تیکه مالی په تیره تیر، کابان.

بنه ده: ژیرهوه، لای خواروه.

بنه ده ونه: (موک): قایشیکه سهری نیری له گمل نامووری دهستیتیهوه.

بنه دهوش: ودهوشه و پهنگی بنهوشه می.

بنه دهوشه: پارچه پتیکي شینی ناوریسمیه ژنان دهیکنه بهرگ، ودهوشه، (باک). بنهفش، گوله. — گولی ودهوشه.

بنه دهوشه می: ودهوشه می.

بنه دهوشکه: قمزوانی وورد، (هورا). مشک.

بنه دهوشی: (باک). بنهفشی، ودهوشه می، چتیکه پهنگی ودهکو پهنگی بنهوشی وایی.

بنه دهوشیله: بهری داری ودهته قه.

بنه دهخل: بنهنگل.

بنه دهه: نالبه کی.

بنه ده: باریکی گچکه و سووکه له ژیرباری له وولاخ دهکری. پتیزان، منه تبار. — ی: پتیزانی، منه تباری.

بنه ده لوزه: (پروا): گیایه که بنه کهی دهخوری.

بنه ده لاله: (فه): بنهنگل.

بنه ده خل: پروانه: بنباخل.

بنه ده: (خو): گیایه که لغوا بهریدا شین دهی په لکی پانه و نیوگزیش بلند دهی و دهخوری و شیرینیشه.

بنه ده ده قی: گیایه کی کویتسانی خوشه وه پتیراسی دهچی.

بن بهر دهوگ: گیایه کی یه کچلی بههاری و کویتسانییه لاسکه کهی وه تیر دهچی، چمند گولیکي ووردی سپی دهگری.

بن بهر دهوکه: (پروا): پتواسیکه له نیسو دو بهر داندان دهردی زور نستور و ناسک و خوشه.

بنه ده: بنه، پشه ده ره تیر. — سون: له پشه ده لکمران. — کردن: له پشه ده لکمران.

بنه دهو: بن کلکی وولاخ.

بن بهر ده گ: (موک): شو ده که گم و دهخل و دانه، که دواي کوتان و له بهر ده گدانی به خولهوه له بنیدا ده میتیهوه، وه یا ورده یه که له بهر ده گ دهکو ته خواری.

بن بهر ده: تهنیشت، تهک، پنا، که لین. بنهنگل، بنکمش، بندهس، بنگل، ژیرمال.

بن بهر ده: (شار): دواي لیکدانی سهری بنی که لاش به یه کهمین چینی بی ده لین: —.

بن بهر ده: (پژ): شو ده که لاترو تانه یه، که پسند ناکرتن و سهر چل نین، یه که لکه له دوو جوړه کانی توتن.

بنه ده لک: سووره پهل (بؤ توتن به کار دهبری).

بنه دهوان: بنهوانی کچان بههوی کمرته خواروهی له جیگی بلندهوه.

بنه دهوان: پروانه: بنهوان.

بنه دهوان: کمنیشکی هه گرتن، کچیتی لبردن.

بنه‌شک: کچیککی گچکه‌یه، که بهمی گموره نال و گۆز بکری پاره‌ی له‌گه‌ل بی یا نا.
بنه‌یاله: نال‌به‌کی، ژیریه‌یاله.
بنه‌تاتی (باک): جووره ترییه‌که.
بنه‌تو (نهرده): لکه تازه‌کانی داره، که تازه ده‌پو، بندار، نهمام، بنی دار، قه‌دی دار.
بنه‌تهک (نهرده): بنه‌ال، که‌لین، تمنیشت، لا.
بنه‌تل (نهرده): یه‌که‌مین گویزیکه، که مندا‌ال له گه‌می گویزینیدا دایده‌کن و تیلی تی ده‌گرن. به‌رد یا لیسیکه، که بخزیه ژیر تاو‌رتکی گموره تا به ناسانی تل بدری.
بنه‌تله: یه‌که‌مین گویزیکه له گویزینیدا، بنه‌تل.
بنه‌تیان: هه‌لوا و گمزیه‌که، که به بنی تیانوه ده‌نوس.
بنه‌تیک: پیکه‌نانه‌ی پارچه‌ی کالاً به‌درومان له پیش هه‌لپ‌جانیدا.
بنه‌ج: بنه‌چینه، به‌گه‌م. په‌گ، پشه‌ی دارو‌درخت، لق و پژی گو‌ل و گیا.
بنه‌جامه (باک): ساخته‌چی، فیل‌باز.
بنه‌جامه‌تی (باک): ساخته، فرو‌فیل.
بنه‌خه‌ل: به‌وانه: بنه‌ال.
بنه‌ج: په‌گ و پشه، بیخ. — کردن: پالشت دان، جه‌خت کردن، جی به‌جی کردن و دام‌مزاندن.
بنه‌ج به‌ست: بناغه به‌تو کردن، پوه‌کیکه، که پو‌وایی و په‌گی داکوتایی.
بنه‌ج داکوتان: پشه‌داکوتانی درخت و سه‌وزایی، جی گیرپوونی چتیک.
بنه‌جک: پنجه‌ک.
بنه‌جوو: بنه‌جوو، که‌سیکه باب و پایری جووله‌که بو‌ین. کلنجه‌که.
بنه‌ج و بنه‌وان: سه‌راوه و بناغه‌ی کاریک.
بنه‌جوو‌جکه: کلنجه‌که.
بنه‌جووی: به‌دووی چتیکیدا گه‌ران، په‌یداکردن.
بنه‌جووی: بنه‌جووی.
بنه‌جو‌گه: بنه‌جو.
بنه‌جی: به‌گه‌می، بنیادینی، (باک). به‌ریا، بنه‌چینه.
بنه‌جلیخ: قه‌واله، سه‌نهدی سامان و دارایی، (نهرده). قه‌باله و سه‌نهدی کۆن: بۆ باخ و سامانه‌که — ی باب و پایرم هه‌یه.
بنه‌چال: نه‌وکایه‌یه، که له‌بن ده‌خلی پاده‌خمن. دانو‌تله‌یه‌که له‌گه‌نم و جو، که له بنه‌چالیدا ده‌می‌تیه‌که هه‌لده‌گیریت، بو‌تی ده‌غلا‌نه، که له چالدا کرتییتی.
بنه‌چانه‌گه: بینا قاقه، به‌رین، تینتینوکه، به‌سهر.
بنه‌چانه‌گ (باک): به‌نه‌نگل، (باک). به‌چمنگ.
بنه‌چانه‌گانی (باد): زۆره‌وانی، زۆرانی، زۆرخانانی.
بنه‌چک: به‌نهدو‌ن، یا به‌نه‌گیاهه‌کی نه‌ستور و په‌رو چه له هاوناندا به سه‌وزی ده‌می‌تی و له پاییزدا ووشک ده‌بی بۆ سو‌تانندی هه‌لده‌گیرتی.
بنه‌چل (نهرده): بن‌لق.
بنه‌چنی (باک): بنه‌چینه‌یی.

بنه‌چین: ده‌مار و په‌گ.
بنه‌چینه: په‌سمن، په‌چه‌له‌ک، بنیاد، کرۆک، به‌نجی، به‌نه‌ت، بناغه، تو‌وله (بناخه) ی دیوار، به‌نوا. — یی: به‌ریی، (باک). بنه‌چینی، به‌نجی، بنیادینی، په‌شه.
بنه‌چهره: به‌شهرد.
بنه‌خه‌رممان: دانو‌تله‌یه‌که، که له ژیر خه‌رمماندا ده‌می‌تیه‌که و خه‌ر ده‌کرتیه‌که، پاش هه‌لگرتی کۆمه‌له‌کان و دابه‌شکردنیان هه‌ر چتیککی ماهه — ی پیته‌لین.
بنه‌خۆ (هه‌و): دوای لیفه و جاجم پی‌دادان، په‌ستاوتن و نو‌ستاندنوه‌ی که‌ناره‌کانیه‌تی.
بنه‌خه: قوونت به‌جو‌چینه، که‌سیکی لیتی به‌نومی پیته ده‌لین —.
بنه‌خار: (باک). خانو‌اده، جیشین، نو‌تیه‌ر، بناوان، به‌نوان. قاپ و چتیکه بنی هه‌بی. کچیکه بنی هه‌بی، کچیکه کچینی هه‌بی، خام، که‌چین. بندار، قه‌دی دار، په‌شدار.
بنه‌خاری (باک): نو‌تیه‌ری، خانو‌اده‌یی، بناوانی، به‌نوانی.
بنه‌خان (خۆ، په‌وا): وورده‌خۆلی دوای دابه‌ش‌تینییه، (دزه). گه‌فیکه وه‌کوو گۆنیزیه به ده‌ستاپی ده‌یکه‌نه نه‌ستورک.
بنه‌خه‌گه (کۆ): دالان، بیتایی.
بنه‌خه‌س: ژیرده‌ست، نو‌که‌ر. به‌که‌ش، به‌که‌وش، به‌که‌ش، به‌نه‌نگل، ژیریا‌ل.
بنه‌خه‌ست: ژیرده‌ست، (ژا). باهو، به‌رده‌ست، به‌ندست، دیل. به‌نه‌لی گیاندار. تمنیشت، به‌نه‌نگل. — ی: ژیرده‌ستی، دیلی.
بنه‌خه‌ق: قنده‌ق. نه‌و ته‌ره‌یه، که به‌رداشی له‌سه‌ری ده‌سو‌پتی.
بنه‌خه‌ه (هه‌و): به‌تدرخه، هه‌فته‌ی دو‌هه‌ له هه‌شت هه‌فته‌کانی زستانی له نی‌وه‌ی‌استی به‌ند و مریم‌مدا‌یه.
بنه‌خه‌وو: درو‌وماتیکه له نو‌ستاندنوه‌دا که‌ناره‌کی له به‌نوه پی‌سه ده‌دروون، (باک). به‌رو‌ش. جووره درو‌تیه‌که سه‌پان ده‌ست و داسی له به‌نوه داده‌گری تا کای زۆر بی.
بنه‌خه‌سه‌گه: گچکه‌ترین په‌له‌وه‌ریکی بۆره، له نی‌و په‌رو‌ین و باخ و باخچاندا ده‌ژی.
بنه‌که (باد): ته‌وه‌ری ناش.
بنه‌کن (باک): ناو‌ورگ.
بنه‌کو (موک): گیاهه‌که به‌مو‌وردی به هه‌ر جیگاهه‌کی داکری کیتچی نامی‌تی.
بنه‌کوو: که‌سیکه له به‌نوه درو‌تیه‌کات.
بنه‌کو‌ک: دۆک، دۆروک، خلتی رۆنی یا خوریه.
بنه‌کو‌که: به‌ندۆکه، گیاهه‌که.
بنه‌کو‌گ: به‌ردو‌گ.
بنه‌کو‌له (هه‌ورا): به‌نۆله.
بنه‌کیان: به‌نه‌فه‌له.
بنه‌په‌خ (باک): ده‌شه‌گ.

بنصهر (باک.): سمنیری چکۆله، نازسالنج. (موک) بنچمنه گه، تینتینۆکه.

بنفت (باک.): بست.

بنهۆل (باک.): ژیرکوش.

بنص (باک.): همزار.

بنفانه: بنۆک.

بنفانه له: پاریتیکه له ژیر دۆشه کی پاری.

بنفوره: گیایه که.

بنفۆل: پارچه بیکه له کراسی ژنان، که سمرقۆلی پیدا ده درێ.

بن قۆلتج: بنهنگل.

بن قۆلتج: پروانه: بن قۆلتج.

بنک: قونجکی جغاره و نیتیر. ماه، ماهوه، پاشماوه. (باک.) موور، بنه داری ناستور. بناغه. خواروهی چت.

بنکه: بنه، بناغه، چیکه، دهستور.

بنکهزی: (موک.) بنهچ، پرچی لاه.

بنکهش (هموار.): بنهنگل، بندهست. — ی: کرتی درزی بهردکاری و خشتکاری به گنج یا چیمهنتو نیتیر.

بنکهش (باک.): بن کوش. بنهنگل.

بنکهشانی (باد.): زۆروانی.

بنکه لیشه: بن هنگل.

بنکهن: بنکهند، شی کردنوهی بنی دار و درهخت و گولان یا دیوار.

بنکهند: چتیکه بنکی هولۆل بووی. — بوون: هولۆل بوون. — کردن: — کردنی بنکی چت.

بنکهوتن: ژیرکوش.

بنکهوش (هوا.): بنهنگل.

بنکهی شهزی: بنکه و بناغه شهزی.

بنکه دار: بازگانیکه، که چت به کۆمل بفرۆشی. قاپ و قاچاخیکه بنکی له ژیری گیرایی.

بنکه داری: پروانه: بنکه دار.

بنک: — ی پلاو و شیر و نیتیر، چیشتیکه به بنی مه نجه له مه نووسایی، کپک، (فه.) بنکلاشک.

بنکواس: پۆشاکیکه له بن کراسوه له بهر بکری.

بنکس (نهرده.): بست.

بنکلاشک (فه.): بنک.

بنک لیشه: بندهست: کابرا چۆته — ی همارهوه بۆ ههله خه له تاندنی.

بنکووانوو (که.): بن ناگردان. بنمهاله.

بنکوچک (باد.): سمرقۆشی ژنان.

بنکووشک: ژیرخان.

بنکۆل: نهوهی له نهوهی مه نجه له ماه، به پیتچوانه ی بهرکۆل.

بنکیش (دزه.): دوو پارچه پیکه مه ههله دروون.

بنگ (خۆ.): گروفک، سمرگوتلک.

بنگه: بناغه ی هموو چتیک. بۆ باخ و زهویان به کارده بری. — ی باخ یا زهوی: سمرگه ی باخی و یا زهوی، لای نهوه و خواروه، (باک.) بنه که. جومگه.

بنگه لیشه: جومگه نیشه.

بنگه موور: چلاو یا کتیریکه بنی بۆلای ژووروه درێ دایی.

بنگه ه (باک.): بنگووی، بنگوتیکه، بنانگوتی. بنیات، بنج، بنه رت، بنچینه. — ی: بنچینه یی، بنیاتی، بنجی، بنه رتی.

بنگه هین (باک.): پیزمان، دهستور.

بنگه ی فوگین: گه ی قامکان.

بنگه ک (دهر.): گلیره.

بنگرتی: جیگر تو، دامه زار.

بنگس (نهرده.): بست.

بنگمت (نهرده.): بست.

بنگل: ژیرگل.

بنگۆزه له: بنگۆزوان.

بنگۆزوان: بنی گیایه کی به هاری گه لاووردی وه ک شووتیه، سیتفه زهینه شی پیده لیتن.

بنگوس (نهرده.): پروانه: بنگس.

بنگوست (نهرده.): پروانه: بنکست.

بنگوه (باد.): گه له خان.

بنگول: گیایه کی به هاریه گه لایه کانی وه کوو که رهوزین به پشموه ههله که نه ی و ده درێ به پشموه لا خان.

بنگووی: بنانگوتی.

بنگووچیکه: بنانگوتی، بناگوتیکه.

بنگپزی: بنجوری، پهیدا کردن، سۆرخ کردن.

بن له ره مه (بابا.): کولیره ییکی ناستور و کم برژاوه.

بن لهق: بن چل.

بن لق: ورده لکیکه له بهرژنی دار و له بن لکه ناستور که نهوه درێ ده کات.

بن ملی: نهو مراره یه، که له که رهسته ی جووتیدا بکویتته ژیر ملی گاو تیتست و هیتیر.

بن میج: میج.

بنوار (فه.): بنه، بنچینه.

بنووشه (باد.): بنچینه، بناغه ی دیواری ههله که نه راوه.

بن و بنوان: بنچینه، په جهله ک، پرژه.

بنودار (هموار.): میج.

بنودهس (هموار.): بنهنگل.

بنۆده: پروانه، تماشا که. (هوا.): کونده ییکی گچکه یه، که له چهند پارچه کونده ییکی کون و دپار دروست ده کری.

بنووس (قهره.): نووسهر، نووسیار.

بۆيۈد: بۇن بىرە.

بۆيۈد: بۇ ... ى بىردىن. بۆنكرىد. گومانكرىد.

بۆيۈش: بۆكپور، نان و گۆشت و ئىتىر.

بۆيۈك (باک.): بىيە. بۆكە چىنى و ئىدى.

بۆيۈلەت (باک.): كارمات، ھىنگامە، بەدبەختى، كۆستى گورە.

بۆيۈش (باد.): شوۋىتى زەبەندى دىم.

بۆيۈۋوز (ھور.): بۆكپوز، بۆنى سوتانى خورى و موو.

بۆت: (باک.) بت. — پەرست: بۆت پارىز، دىلۇقان. — پەرستى: بۆت

پارىزى، دىلۇقانى.

بۆت: تىرەيتكى كوردە لە باكوپى زىيى باديئاندا ھىزار و يىتتىجىسد مال

دەين. ناوبارە. (باک.) لولەي دار ھەلەقەندىن. تىراوكرىد. (باد.)

دارىكى دىزىرە ناۋەكەي ۋەكو پلوسك ھەلەكرابى.

بۆتاق: — كرن: لە تەرىلەدا كا و پەين و پال بە جىگاي وولاخاندا كرىد،

(باک.) بۆتاقۇك.

بۆتاق: نىۋى ھەرىتتىكى كوردستانە و بىو خىلەش دەلەين، كە لەمى دان،

لە ناۋەراستى كوردستانىدا، چىساي جودى (گۆدى) ش ھەم لەم

ھەرىتەدا. نىۋى نىرىنە. — ى: زاراوو يا شىۋەي پۆشتەمنى خاكى

بۆتان. جوورە دروومانىكە. چەشەنە ھەلەپىنىكى تايپەتى ۋانە.

بۆتاقۇك: بىرۋانە: بۆتاق.

بۆلە (باک.): بۆتۇ، لۇتۇ. گەھ، گاه، بووتە. كاسەيتكى گلىتەيە زىر و

زىرى تىدا لەناو ئاۋرىدا دەتوتىرتىمە.

بۆت بۆت (باک.): بالندەيەكە.

بۆت پەرست: بۆت پارىز، بت پەرست. — ى: بۆت پارىزى، بت پەرستى.

بۆتۇ: شىۋەي دەرمان و نەوت و مەي تىكرىدنى. دەسكەلە، بۆتلى.

بۆتقە: بۆتگە، بۆتگا، بۆتخانە، پەرستگاي بۆت.

بۆۋىك (باد.): پلوسك، دارىكى ھەلەكۆلراۋە، لەسەر بانسان

و شوۋىتى تردا ئاۋى پى دەگۆزىرتىمە.

بۆۋىكا (بۆدكا): خىلەيتكى كوردە لە ئىلى ھەقيركانە.

بۆۋى: زاراوو و يا چەشنى پۆشاكى بۆتان.

بۆۋىماز: خەمەخۆرە، ماسى گرە.

بۆۋىت: كوندەي ئاۋى، كە بۆ خوشكرىد لەناو جەوتىدا بېتلىنە لەپاش

چەند پۆزىكى بۆنى جەوتەكە دەپرات.

بۆۋى (باک.): كوجىلەسك، سەگى گچكە، (باک.) بۆنجى.

بۆۋى: بۆ، لۆ، لۆج، لۆجى، بۆجى، (خۆ.) ما، (پۆز.) بەي، چى، لاجى،

چرا، (باک.) سوور، چىرا، (لو.) دەر، ئەپراي چى، (ئەردە.) بۆجە،

(دەر.) ئەراچوۋى.

بۆۋال: گەم يا ھەر جوورە دەغلىكى لە چالىدا زۆر يىتتىمە بۆنى چالى

دەكرى، بۆنچال، بۆنىكى ناخۆشە.

بۆۋان (ئەردە.): بۆۋچكەلە، كوجولە، گچكۆلە. ئاۋى پىاۋانىشە.

بۆۋجە: بۆجى، لۆجى، چىرا.

بۆۋچەك: بۆچروك.

بۆۋچەكەۋە: بۆچروك.

بۆۋچەكەۋور: بۆچەك و ھۆر.

بۆۋچەك و ھۆر: بۆچەكە ۋور.

بۆۋچەۋەك: كە چەۋرى پېۋىتە نىۋانورىيەۋە. — ى لى دى، بۆنى چەۋرى

سوتاو.

بۆۋچەك: دارايى، سامان. قۇلە، كلك كورت. گچىلە سەگ.

بۆۋچەك: (فە.) بېچك، گچكە، چكۆلە.

بۆۋچەك: گچكە، چكۆلە. قامك. كلكى گيانداران.

بۆۋچەكەلە: بچكۆلە، نزم، سووك.

بۆۋچەۋىۋور: گچكەۋىۋور، نزم و سووك بون.

بۆۋچەكەلە (ئەردە.): گچكە، چكۆلە.

بۆۋچەك: گچكە، كەمتر.

بۆۋچەكەلە: بچكەلە.

بۆۋچەۋور (باک.): داغ، دىخ، خەت، دىر. دىقى خەنجەر و تىغان،

دىخدىخ.

بۆۋچى: لۆجى، چما، (باک.) چرا، (سوور.) چىرا، چىرا، پچى،

ۋەروچىشى، (ھور.) پەي چىش. (شكا.) چە، ئەراچوۋى.

بۆۋچىق (باک.): بەھىشت.

بۆۋچ: بوغى گەمماۋى يا بىران. — گرتن: گيا بوغ و بەلغ دەكرى.

بۆۋخار: (باک.) بسوس، بسىغ، بسىخ. — ى: دووكەلەكش، دووكش،

مورغەيرى.

بۆۋخارى ھەرىفكى: سۆتە و كورەي ھەرىنگى.

بۆۋخاز (ھور.): بالندەيتىكە لە چورپەي گچكەترە.

بۆۋخاك (باک.): فولىكرىد، دەمدان.

بۆۋخاۋ: بەنخاۋ، گۆشت و يا ھەر چىتتىكى كەم برۋابى بۆخاۋى لىدى.

بۆۋخاۋە: بوغاۋە، (دەر.) برک، گيايەكى بۆنخوشى كىتوبى بۆنخوشى و

پارازىتى لە مۆرانە بە جلكان ۋەردەكرى.

بۆۋخەتري: گيايى، گىۋاۋى.

بۆۋختان: دەسپەلەس، دەلەسە، درۆ، چەفتە، تۆمانچ، شلتاغ، پۆ

(شەق.)، چى وىنەچو ھەلەستەن بۆنەم و نەم. — پىكرىد: تۆماندىن

بۆۋختەك (باک.): پلوسك، سوولاروك.

بۆۋختان: بوختان.

بۆۋختەيلىش: لەسەدەي چارەمىنىدا بە بەختىريان كوتراۋە.

بۆۋخە: بەستەيەكى گەۋرە جەل و كەل و پەل لەناو پەۋزەيەكى گەۋرە نان بە

پەۋزەكە دەلەين: — ى: جەل: شالماشتە، بەسە، بەستە، (پۆز.)

پىرازگ.

بۆۋخەگەۋە: بوخچە بە گەردانى.

بۆۋخەگەۋە: جوورە گەمەيەكە دەستەيەك بە كۆمەل دادەنىش

بوخچەيەكى بۆيەكتى داۋىن، يەكتىك بەدورى بوخچەكە دا پادەكە لە

دەرۋە لە دەستى ھەر كەستىكى بىگرى نەم كەسە ۋەكو وى تىدەكوۋى.

بۆۋخەي نەكرلەۋە: پىاۋىكە ھەركوپى و ھىشتا زىنى نەمىتابى.

بۆتۇ

بوخچک: بوخچەى گچکە.

بووخووش: بوخووش. — ی: بوخووشی.

بوخوشکە (هەمرا): کەنێرە، گىایەکی بەهارییە لە گەلا و شێوەدا وەکوو سیتەرە وایە، بەلام کەنێرە بۆنى خوشرە، دەلێن بۆن لە کەنێرە کردن نەخووشی گرانە تا دێت.

بۆنفۆیسی (هەمرا): باسە، بێخووشی، دەردێکی بە ئالۆشە بەچاودەکات.

بووخێر (باک): هێشوری چکۆلە و سەرز.

بۆدار: بۆندار، بوودار، بۆ تووتن و هەموو چتێکی بۆدار دەست دەدات. — ی: بۆنداری.

بۆدان: گەم و کونجی و قارە بۆ دەدرێن، نیوە برژاندن، (سوک) نیوە برێژ، بۆن پێدان، بۆندان.

بۆدەفە: بۆندانەر.

بوودەلە: نابووت و پووجەلە، نەزان و گێل و ووپ و تێنەگەشتوو.

بوودەمی (هەمرا): بۆنى زار.

بۆبۆچک (باک): تاجی بەلێندە.

بۆدپ: بۆندپ، بۆدپ.

بۆدپە: بۆدەر.

بۆدپۆن: بۆندپ، دپ، قرتک، بۆنێکی ناخۆشە لە مرۆفانی سارد ویا چلێن پەیدا دەبێ بەتایەتی لە بنههنگل.

بۆدەکا: برۆانە، بۆتکا.

بۆدل: حۆل، گێل، گەوج، نەزان.

بۆدەلە: بۆدل، گەوج، — ی: حۆلی، گێلی، نەزانی.

بۆدوووکەل: چتی دوو کەلۆی بۆنى دوو کەلی لى دى، جوورە مەشکە بێکێشە، کە لە زستاندا لە بن میچی خانوودا هەلەدا سەرت (دۆرنج) دەگرت بۆ نەوی تام و بۆنى دێکەى خۆشیی، ساتا مەوی چەند پۆزێکی بۆنى دێکەى بۆ دوو کەلی لى دیت.

بۆدینه: پەنگ، پو، پونگە.

بۆ: ١) گەرە، بەقەلافت، هەراش. — بوون: هەراشبوون. — خواردن: بەزین، تێشکان، قزموون. — دان: بەزاندن لە ووتووێژ و یاریدا، قزکردن. ٢) زللە، شەقەزلە، گەوێ کێشان. ٣) (پەوا). سفت. ٤) کەما: گىایە کەرگی خواردنى دێنى. ٥) زۆر و پڕ و تێکچەرۆ بۆ شینایی و باخچە و باغ و جەنگەل بەکار دەبرێ. ٦) جیگایەکی فێنکە لە ژێر پەوش و گەلایاندا و یان لە زویدا دروستە کە تا میوەی تێدا هەلگەرن. ٧) بۆر خوواردوو، قز، بەزیو.

بوور (باد): بوور.

بۆر: نیشانهیێکی گچکە لەسەر هەندى تیبی عمرەبى دادەنرێ، (لەر،

زەن). (چووکە) (پیش، (دەر). بەر، (هەمرا). بۆر بۆر. (باک). بوور، بێ چۆم و پووباران. پەنگی بۆر، پەشی گەووی، گەووی، پەشیکی سووکە بە سەبى پووانى، سەبى چلێن، شەو پەنگ، پەنگیکە وەکوو پەنگی خۆلەمیشییە. (باک). بوور، بەیار، تەریق، شەرمەزار، سەرمۆر.

بوور (باک): جوورە عمرەبەنەیکە. بیوور. (کرما، هەمرا، شکا). بەیار: زەویێکە یەک دوو ساڵ یا قەت نەچێنرایی. جیگایەکە لە زویدا چاک دەکەرت میوی تێدا هەلەدەگەرت و پەوش و پەلانی لە دەوور دادەنرێت.

بوورا (باک، سوور، شکا، باد): ژن برا، برای ژنییە.

بووران: بێهۆشی.

بوورافەو (کە): بێهۆشی بوون.

بوورافەن: بەخشین، چارلێ پۆشین.

بووراهى: بۆرایى، بۆرى.

بوراق بوون: واق ووپ و سەرگەردان بوون. دلمردو، دلمردگ.

بۆراک (باک): لیک. وورنیش.

بۆران: (باک). بايى دووژوونیە، بارانە یا بەفریکە بەدەم باوە بیاری، شایێه، پەهیلە، تۆف. باى سەخت. کاتی باو بارانەى سەخت.

بۆران: بۆپین.

بۆرافەنە (باک): کۆترخانە.

بۆرافەنک (باک): گەوێزەرە.

بۆرافەن: هەلێن، بۆرەکردن، قۆرانن، قوورانن، کۆپین (بۆرەشموولاخ).

بۆرافەن (باک): تێپەراندن.

بۆرافی: جوورە چێشتیکە لە هیلکە دروست دەکری. سوورکراوە.

بۆرافی بەهەج: بۆرانی باینجان.

بۆرۆ: چێشتیکە لە برۆشی گەفی برژاو دروست دەکری و پۆنى داغیشی بەسەردا دەکەرت.

بۆرایى: بووراهى، چوونایی، چوونە.

بۆرە: دەنگی بەرزى پەشوولاخانە، قۆرە، قوورە. — لى هاتن: بۆرانن.

بۆرە (هەمرا): بخۆ. جوورە خووشەکی پیشەگەرتییە، (باک). پۆزانگ. بۆسەگ یا وولاخێکی بەرزە بەکار دەبرێ، کە بۆرەى وە پەنگی خۆلەمیشی بچێ. بوور، بەیار، زەوی نەکیترارو.

بوورە: بوور، بەیار.

بۆرەنار: دەمقالی.

بۆرەبۆر: قۆرەقۆر: دەنگی پەشوولاخانە، بۆرەى یەک لە دوای یەکتەری.

بۆرەهەن (نەردە): قەلبەچکە، قشەلە، قەل، قەلبەشکە.

بۆرەهەنگ: پیاویکە ناسراوی.

بۆرەهەنگ: بۆرەهەنگ. پیاویکە ناسراو و دیاری. ناکەس، بەندەژاد، پەست.

بۆرەجەر: بەلێندەییکی بۆرە وەک فەشەکلۆنە بەلام نەم بێ کلۆرە و بچوکرە.

بۆرەخەم: خەمی دور.

بوورەخێر: قووار، پروسە، زەویەکی دیم و پەقە و بۆنەوی نەرم بێ تار بەردی تا بکێترێ.

بۆرەژان: ژانە زگێکی سووکە.

بۆرەسووار: سووارێکە ناسراو و ناواری.

بووزو: كر، (پروا)، بووزى، (كه، جا)، شىل، (ھمورا)، گلېم، قاب شۆر.

بۆزى (باک.): نېرۋىكە بۆپپار و ژنان دەست دەدا، جارجارەش نېسوى ئافرىتانه.

بووزى (پروا.): بووزو.

بۆزۈن: بووزان.

بووزۇن (موک.): بېزان، گىيەكە.

بۆزۈنە: گىيەكى گەلۋوردى لاسک درېزە گولۋىكى بۆزى گچكە دېنى، بۆزىكى توندى ھەمە بىغاو جل و بىرگدا دەكرى تا لە مۆرانە بېارېزىن.

بووزۇنمە: ژانامە، قزانمە، قىزىن، گىش و باش بوونمە، ۋەھىزكەتسە، ۋەخۇتسە، لە ھەزارى پزگارېون، بارسوک بىون، (باک.) پىرنىن.

بووزۇنمە: (باک.) پىرنىنلەن، بارسوک كىرن. ژانامە، قىزىنلەن، قزانلەن.

بووزە (گژ.): بېزە، بېلى.

بۆزە: پى، قىن، كىن، پىش. بۆزە — كىرن: پى و قىن ھەلگىرن. بۆزە كىرن.

بووزما (باک.): بىدەخت، پىرۋىدار، ھەزار.

بووزمان (باک.): پۆشمان.

بۆزۈ: (باک.) دەغەل، (پروا، باد.) بۆگە، (باد.) گەندەز، گىيەكە بە پېرە يا بە درۋارى ژاكابى ويا ئالىكىكە لىمەردەمى وولاخاندا مابىتسە، كرى پانك و چۆمە.

بۆزۈكەرن: كەچرانلەن، ژاكاندن بۆگىاوكا. بېزاركرىن، جاپس و ھەراسان كىرنى كىسكى.

بووزۇنمە: زىندوكرەمە.

بۆس: ماچ، پاموس.

بووس (باک.): بوخار، بوغ، بوغ، شەبۋلى گىرما.

بۆسار: بۆسارد، بۆنى ناخۇش.

بۆسارد: (ھىر.) بۆنسارد، بۆنى زۆر ناخۇش، ھىر خۇراكىكى بۆنى تېكەتې.

بۆساردى: بۆنساردى.

بۆسان: بېستان.

بووسان (ھمورا.): نوسان، ۋەركەتن، خەتن.

بۆسە: مەلەس، سىپە، كەلەمىر، كەمىن، كەلەتن، پەيچۆر، مېل، حىشاركە، بازكە، كۆزىت، كۆلەت، بۆپاوان بۆپاوان و پوت و كۆزىن ويا كىرنى كىسكى. بۆسە جوتى، (پۆز.) چەمە. (كور.) وژامە، مرازىكە لە كەمەستى جوتىدا.

بۆسە: بروسە، ماچ، پاموسىن.

بووسە (باک.): ئالغەيىكە لە مىلى گايان دەكرىت.

بۆسەخوۋاردن: بروسەخوۋاردن.

بۆسەگەر (باد.): نەمە خۆ مەلەس دابى.

بۆستە (باک.): بىست.

بۆستان (ھەمە، دەر.): بېستان.

بۆسۈ: (ھىر.) بۆنسۈ، (ھمورا.) بوشمىن، (باک.) بېسۈ، بۆنى پىرۋى سوتار، پىرۋى سوتار بۆسۈ لېدى.

بۆسۈ لېھەستان: بىرېتېيە لە بۆلۋونمە ۋەنگ و باسكى ناسىرېن لە يەكېكەمە.

بۆسۈ لېھەستان: مەبىس لە كىسكى زۆر پوت و ھەزارە ۋەكو دەلېن فېسارەكەس نەمەندە پوتە ئاۋورى تې بىردە بۆسۈ لى ھەلەنەستى.

بۆش (ھەمە.): بېلى، بېزە، (ھەمە.) بوشە. (باک.) زۆر، گەلەتك، بۆ گىانلەمىران. ھولۇل، چۆل. باش، چاك، باش و بۆش.

بۆشە (باک.): زۆرى.

بۆشەن: چۆلى، ھولۇلى.

بوشە (ھەمە.): بېلى، بېزە، بۆش.

بۆشەكە (نەردە.): بىرمېل، چەلەنگ، چەلەك.

بوشكول (باک.): پىشكەل، پىشكەل، خەم، پىرۋىش.

بوشمىن (ھمورا.): بۆسۈ.

بۆشەلەك: كۆك، پۆشە، بالامەز. — ي: كۆكى، پۆشەتى.

بۆشى (باک.): زۆرى. بۆشەن، چۆلى، ھولۇلى، ئالەتى، ئاۋەلەتى، خۇپى.

بۆشە: بۆنگىچى. (باک.) گاۋگامېشى چاۋسور.

بوشە: بىر، بوش، (باک.) بوش، ھەلەمى گىرما و بىرۋىرۋىكىيە ھەلەمى پىس بى.

بوشە (ھمورا.): بوخارى.

بوشە (بار.): گىيەكە ۋەكو بېزانى واپە لە نېسۋاخاندا پىنجە و بىستېك بىلەن دەپى و بۆنى زۆر خۇشە.

بوشە: بوخارە.

بوشە (باک.): ئاۋى پىپاۋىكىش بوشە، كە بە ئازابى و خورتى و مېرانى دەنگى دېۋە. گاۋگامېشى چاۋسور.

بوشە (پۆز.): گاۋبوشە، ھولە، (موک.) خولە، گايەكە بىزۋو شەپۋىش بى.

بوشە: ھەلەم و شى لى پەيدابون. كىرن (فە.) پشانە.

بوشە: گەروو خە، مەخە، تاس. جىنە لە جىساتى قوزەلقورت بەكارەبى.

بوشە (نەردە.): پارچە، تىكە، نەنجە.

بوشە (نەردە.): پارچەپارچە، تىكەتېكە، پارەپارە.

بوشە (باک.): جورە گولۋىكە.

بوشە: بۆزى، كەپنا، شاخى مالانان، كە جاران لىسەرىانى گىرماۋان لېدەدا.

بوشە (باک.) ھەفتاجار، قوراق، قورپاق، (ھمورا.) قورپاقە، داعىيەكى پانكەلە چورار پىس پەلەپەلە مىلەوانە. دارىكى كىرى و كورېستانىيە تېكوللى سۈرە

و پەلەكى شىنېكى سې پاتە ۋەكو گەلە مورتكى واپە، بىرى زەرەدە و لە قەزۋانى گەمەرتە، بىرەكە بىكوتى و بىكوتىرى دەپتە چىرك

بوشە (باک.): بىست.

بوشە (باک.): بىست.

بوشە (باک.): بىست.

بوشە (باک.): بىست.

بوشە (باک.): بىست.

بوروکھ سوورہ: (کڑا) بوروکھ سوورکھ. بالندہ ییتکی چکڑلہ ی بھر سینگ

ۋەكىلىدى: يۈگەن، گەنيو.

بۆگەنىك: بۆگەن.

بۆگەنىيۇ: چىتىكە بۆتى گەندۇ خرابوبى. گەنارار.

بۆگەنىتەك: جورۇ بۆگەنىكە لەمبىرەي پزىو ھەندى چىتى تەدەت.

بۆگەنىخ: تۆر ھەرجىتىكى بەتەرى ھەلگىرى — دەپ، گەنخ. — ى: گەنخى.

بۆل: قاقىپ، سۆزى، ئافرىتى خىز، جەندە، بەھىشسوى تىرى و خورماش دەلىن. (شار، باب، كۆ). گلۇرە تىرى. زەنگىكى زەلە لەملى پىشەنگان دەكرى. خۆلەمىش. كۆرتكرارە ھەي ناوى بۆلىيە بۆسەر چاۋەكانى نەم فەرھەنگە. گلۇرە تىرى.

بۈۈل (لك): خۆلەمىش، مشكى.

بۆل (باك): زۆرەملى، بەتەزى. پارچە مەرتىك، پارچە ووشىرىك.

بۈۈلۈ: ناوى خۆلەمىش.

بۆلەن: بۆلەكرەن.

بۈۈلەن: بۆلەن.

بۆلە (ھەورا): گلۇرە تىرى. (پۆز). بۆلە، وورە، پرتە، ختە، لەمبىر خۆرە وورەكرەن.

بۈۈلە (ئەردە): پەخمە، چل، فل، سەپول، گىل، كەودەن.

بۆلەبۆل: كوتە كوت، (پۆز). بۆلەبۆل. پەنگەرتىك، جەرتەرت، فەرتەرت، جەرت وېرت، جەرت وخت، بۆلەي يەك لەمىرواى يەكتىرى، ختەخت. — كەرن: قۇتاندن، فەرتاندن، بۆلەندىن.

بۆلەلمە: بۆلەلمە.

بۆلەلمە: ماتەدانى بەرى درەخت نىشانەي گەيشتى، نەرتىيە بۆلەلمەي تىكەتورە واتە نىشانەي گەيشتى پەيدا بۈرە.

بۈۈلەزە: بۈۈلەزە، لەرەزە.

بۆلەكرەن: بۆلەندىن، بۆلەبۆلەكرەن، ختەكرەن.

بۆلەمى: خۆلەمىشى گەرم، ژىلەمىر.

بۆلەلمە: ماتەدانى بەرى درەختان: نەم مېرە — ى تىكەتورە واتە ماتەي دارە.

بۆلەلمە: بۆلەلمە.

بۈۈلۈل: بۈۈلۈل. — دەچرىكىتى: (ھەورا). بۈۈلۈل چرىكىنۆ. — دەخوئىتى: (ھەورا). بۈۈلۈل موراۋ. نىۋى ئافرىتە تانە.

بۈۈلۈلە (پەرا): پىشۋىك چەند مۈرۈۋىك ھۆتراۋە تەۋە بەقەد پىشۋو و پۈلۈكى زىپى يا زىۋى بىسەرەۋىيە.

بۆلەك (باك): گۆزى شۈۋانىيە.

بۆلەكە (مەريوا): (ھەورا). ئالشت.

بۆلەك (جا): تەپلى سەرى.

بۆلەكە (باك): ھەرتەم.

بۆلەمەز (مەك): جورۇ تەپىيەكى شىنە گلۇرۇشى خرو دەنكدارە.

بۈۈلەۋەس: ھەۋەسدار، خاۋەندەۋەس.

بۈۈلەسك: تەۋەدە.

بۆلۈ: ھۆزىكى كۈرە لە گەرمىتى دادەنەش. گلۇرە تەپىيەك.

بۈۈلۈ (ھەورا): خۆلەمىش، مشكى.

بۆم: بۆمبا.

بۈۈم: زەرى، زىد، نىشتەمان.

بۈۈمەۋەن (مەك): گىيەكى بۇنخۇشە.

بۈۈمەۋەن

بۈۈمەۋەن: چەلە گىيەكە بىستىك بۆندە دەپى پەلىكى وورە و بۆنى زۆر خۇشە و تامى تالە بە دەسك لەكەنار و ناۋو دەۋرۈۋەرى ھەركۈۋە كۈنىكى ھەلەسۋىۋى و ھەنگى تىكەن بە جىتى ناھىلەن و دەپكەنە دالەي خۇيان، سىرەۋەكە.

بۈۈمەۋەن: كۈندەبۆز.

بۈۈمەۋەن: بۈۈلەزە، زەرى لەرەزە، لەرەزە، جەم و جۈۋلى زەرى.

بۈۈمەۋەن (بابا): گىيەكە.

بۈۈمەۋەن: نارنج، نارنجۋەك.

بۈۈمەۋەن: نارنج ناۋىز.

بۈۈمەۋەن: نارنجى سۈۋىتىنەر.

بۈۈمەۋەن: بۈۈمەۋەن، بۈۈمەۋەن.

بۈۈمەۋەن (ھەورا): بۆ ھەمىرەموت، پۈۈچ، ۋەكۈ، گۆزى پۈۈچ و كۈۋىز.

بۈۈمەۋەن: بۈۈمەۋەن.

بۈۈن: بۈۈن مەزى يارىكارى تى نەپەرە ھەم ۋەكۈ كەرن مەزى يارىكارى تى نەپەرە، بۈۈن، ھەپىن، دۆزى نەبۈن. پايدەۋارى، ھەمىشەبۈن، مان. داراۋى، ھەبۈن، ھەبۈننى مەل، دارابۈن. كەردارى پەردۈۋە بۆدۈۋە و سىيەم لەبارى گەلدا ۋەكۈ نىۋە بۈۈن، نەۋان بۈۈن. لەمدايك بۈۈن. گەيشت، گەپىنى مېۋە و تەپەكارى. پۈۋدان.

بۆن: بېن، (باك). بېن، بۈۋە، (ھەورا). بۈۋى، (ھەورا). بېن، (ئەردە). بۆنە، مايە، دەستازى، بىيانك.

بۆن: بېن، بۆ.

بۆن (باك): بۆ، لۆ.

بۆنلۈ: پانا، (باك). بېنۈك، بۆنى خۇش، گولۇ، بۆناۋ لە خۇدان: بېن لە خۈرەدان.

بۆنە (ھەورا): بېنى، (مۆك). ھۆ، مايە، تۈۋر. بىيانۋ، بىيانگە، بىيانك، بىيانە.

بۈۈنەۋەن (باك): پۈۋشە، قۇرت، ھەنگامە، كارەسات.

بۈۈنەۋەن: ساغ بۈۈنەۋە بىسەر كەسكىدا.

بۈۈنەۋەن: دۈۋارەبۈن، دىسان پۈۋ لە بۈۈن كەرنەۋە.

بۈۈنەۋەن: بۈۈن. — ى: بۈۈنى.

بۈۈنەۋەن: ھەبۈن.

بۆن پىندان: بۆدان، نىۋە بۆۋاندن.

بۈۈنەۋەن (باك): تىشكىكە بە بۈۈسك و پەدەۋە بەلەن نەكۈتتە سەرزەۋى.

بۆنەۋەن (باك): تاجى.

بۆنەۋەن: بۆنەۋەن.

بۆنەۋەن (ھەورا): بۆخاۋ لە گۆشت و چىتىكى تەدى، كە كەمىرەۋى.

بۆنەۋەن: بۆنى خۇش، خۈۋەي بېن. (ھەورا). بۆۋەش.

بوی ۵۵: بۆنى زار.
 بۆيەمە (پۆژ): پارچە كرىكى پەشە لە مشكى و ھورى گچكە ترە ژنان
 لەسەرى خۆى دەبەستان.
 بوويت: بوى، بو وى.
 بووئىز: ھەلبووئىز، پۆژبووئىز، ھەفتەبووئىز، شووئىز، سالى بووئىز.
 بۆيھۆش: بۆنى خوڤ.
 بووئىز: سەردۆلكە.
 بووئىز: ھۆز، (باک). ھۆزانقان، ھەستىار، ھۆنەر، گۆزانىيىز، ناخوەر،
 ناخەفتەر.
 بووئىزە: بلى، بىزە.
 بووئىس (پۆژ): بنو، بخوەر، بخەفە. بوەستە، پاوەستە، بوويسە.
 بۆيسان (ھورا): بېستان.
 بۆيسانەوان (ھورا): بېستانەوان.
 بووئىسە: بوەستە، پاوەستە.
 بۆيكرەگە (ئەردە): بۆنى گرتو، بۆگەن بوو.
 بووي ھگەن (ئەردە): بەگەن.
 بۆيوەش (ھورا): بۆنى خوڤ.
 بوويى (باد): گەين، گەيشتنى ميوە و تەرەكارى.
 بوويىن: بوون.
 بھ (باک): بى، بەھى.
 بھا (باک): بەھا، نرغ.
 بھار (باک): بەھار.
 بھارە (باک): بەھارو، گەنى بەھارى.
 بھارخۆز (باک): ھەولە شىنايى بەھارە.
 بھانە (باک): بەھانە.
 بھەر (باک): بەرەن، پان.
 بھەف (باک): پىكەو.
 بھەر (باک): پتر.
 بھەت: بېستان.
 بھەتۆك: گروئىدەر، بېستان، بەستىار.
 بھەتق (باک): بېستان، شەفتق.
 بھەستىار (باک): بەستۆك، بېستان، گروئىدەر، ئەو كەسەيە گروئى لە
 ناخەفتى ئەم و ئەو بى.
 بھەشت (باک): بەهەشت.
 بھەن (باک): فەرماوئى، نارامى. — امە ھات: فەرماوئىمان ھات،
 بۆن، بېن، پشور. — دان وستاندن: پشوردان و نەستاندن. — كشانەن:
 پشور ھەلەكەيشان. — امن تەنگ بىو: نارام نەما، ھەجەمىنم لى
 ھەلەگىرا. بۆن، بېن.
 بھەن (باک): گيايى.
 بھەنەك (باک): دەمەكى، تاوئىكى، پشورەكى.

بهن تننگ (باک): بېن تنگ، تورې، تنگه تیلکه گرتو.
 بهنډار (باک): بۆندار.
 بهنډخووه دان (باک): خۆ بۆنځو شکرډن.
 بهنډین (باک): باویشک، (باد). پشمین.
 بهنډک: (باک). دیوار ټکه پارټو ګاری سډنگمر و پسیوان دهکات.
 بهنډ (باک): هیزی بۆنکردن.
 بهنډوونی (باک): نیلوفر، لیلوفر، ګولټکی سپییه.
 بهنډوک (باک): بۆن، ګولډو.
 بهنډولیدان (باک): بۆنځو شکرډن.
 بهډور (باک): پرده باز، بووار، بشار، بګار، شروټیکه له پوویاران، که مرځ بتوانی لټی بهر پټتووه.
 بهوور (شم): بووار، بشار، بګار.
 بهووست (باک): بست.
 بهوک (باک): بې، بهی، بهی.
 بهوڅا (باک): پټکوه، بده کوه.
 بهیست (باک): بیست، شنهفتن.
 بهیغه: بیته، بترانه، (هورا). باوهر.
 بې: (ب) تپټکی نابیتی کور دییه. بهی، بهی، (باک). بهنډوک.
 (نمرده، شوا): وهره، چګه، بیجګه، هی. بابی بۆ کسی تاکی سییمه
 له ماتووه وهر گیراوه. قوله کراوه دی (بیجووان) ه بۆ ناو نم فخرهنگه.
 بې: دار ټکه بې بمره. دار بهییه و پټنج جوړه: ۱) دار بهی. ۲) شمنګی،
 شو بهی. ۳) زهر بهی (بی زهر). ۴) ره بهی. ۵) سو بهی. ګه لای تال و
 باریک و درټکی هدی، بی، بهی، دهی. بۆ پارانه و نزیه: پاخوا هر
 خو شې. بټو. (فه). سو. (باک). دار بهی. بیسوژن. (لو، شوا).
 کار یله. (دهر). بو.
 بیا (لو، فه): وهره.
 بیجان: بیوان دهستی چۆل و بی ناو، بیروون. له خوچو، بټهوش. —
 بوون: بې هو شېوون.
 بیجانګی (هورا): بیابانګه.
 بې فابروو: بې ناو ورو، بې شرم.
 بې فابرووین: بې شرمی.
 بیار (دهر): بیار.
 بې فار (بیعار): بې شرم، پودا مالرو. — ی، بیعار: بې شرمی،
 پودا مالرو.
 بې شامو: بې وقره، حه جمن لټ هه لګیراو. — ی: بې تاوی، بې
 وقره یی.
 بې شاک: نابه لده، ناشارها، هیچ نه بیستو، بې خور، ناګا. — هی:
 بې ناګای، بې خور یی. — ی: بې ناګای، ناګای.
 بې شامن: بې پزا، — ی: بې پزایی.
 بې شاپو: بې ناو ورو، بې شرم، دامالیاګ.
 بې شاپووی: بې ناو ورو یی.

بې فابین: خورانه ناس. — ی: خورانه ناسی.
 بې فامه: بهی، فامه، بهی، فامه.
 بې فامه ګ: بې نوروت، بې وفا. — ی: بې نوروتی، بې و فای.
 بې فامو: بې نوا، همزار. — ی: بې نوا یی، همزاری.
 بې فامو: بهی، فامه.
 بیانګ: بیانو، پهلپ، بهانه.
 بیانګ: بیانو، پهلپ، بیانګ، ګمزهک.
 بیانګه (کو): بیانو، پهلپ، بهانه، وورک، ګمزهک.
 بیانو: پهلپ، بهانه، (دهر). بیانګه، بیانی، ګمزهک. — ګرتن: پهلپ
 ګرتن.
 بیانی (همو): بیتګانه، تاجیک. (دهر). بیانو، پهلپ. سو ورتو.
 بیوان: بیابان، دهشتیکی چۆلی کاکی به کاکی. بې هو ش، بیخود. —
 بوون: بې هو شېوون. — ی: بیابانی.
 بیوه شمره (هورا): پراختنی بهر و مافو ورو.
 بیایی (هورا): بهستنی، بهستنی نار.
 بې فووت (باک): بې فامه، نانکو ورت، بهلین شکتن. (باک). — ی:
 بې فامه کی، نانکو ورتی.
 بې فای و زپ (باک): نیکمران، دووډل. (باک). — ی: نیکمرانی،
 دووډلی.
 بیفش (باک): بېش.
 بیفن (هورا): بووه.
 بیفوی و نه یفوی: بقی و نه قی.
 بیفمر (باک): بیبار، دهلوو بیفمر. ده زمانګرم، نیسیوت.
 بیبار (همو): نیسیوت، (باک). ده زمانګرم، نالات، بیفمر. — ی
 سوور: دهلووچه، هموچار، (دهر). بیبار.
 بې بار: بې بمر، مرځی نالبار و بې کملک، بهر ندهر.
 بې باره: بې بېش، بهشپارو.
 بې بامک: بې کس، بیدهر. — ی: بې کسی، بیدهری.
 بې باغ (باک): بې باوکی یا هه تیو، پست، نالبار. بیژو، زۆل. —
 ی (باک): بې باوکی، هه تیوی. پستی، نالباری. زۆلی، بیژو ورتی.
 بې بامک: بې ترس، بې پمرو، نه ترس. — ی: بې ترسی، بې پمروایی،
 نه ترسی.
 بې بال: همزار، دهستکورت، بیکس. — ی: همزاری، دهستکورتی،
 بیکسی.
 بې باووګ: کسیتکه باوکی نهمای. زۆل، بیژو، بیژک.
 بې بهخت: بهد بهخت، چاره پش، ناوان، ته پش، ناپاک. — ی:
 بهد بهختی، چاره پشی، ناوانی، ته پشی، ناپاکی، نه پش پری.
 بې بهر: دار ټکه بهری نه یی. ژن یا مال ټیکه نه زوک بې. کردوه و
 سودا به سودی نه یی. بې بهش، بهشخوار، بې کملک، بی سود، بې
 بهر. — ی: بهشپارو، بهشخوار، دهستپارو.
 بې بهرق: تار، تاریک.

بیسر

بئى بەش: بەشپراو، بەشخورا، بئى بارە، لىسك كراو، دابپراو. — ي:
بەشپراوى، بئى بارەيى.
بئى بەشەرە: بئى بەش، بەشپراو، (باد.) زېمە. — يى: بئى بەشى،
بەشپراوى.
بئى بېروا: بئى باورە، بئى بەقا. — يى: بئى باورە، بئى بەقايى.
بېيىك (باد.): بېيىلەي چاو.
بېيىكە (بار.): بەلەلەي چاو.
بئى بىگار (نەردە.): قوول، بئى بىن، بئى پەي، بئى پەوز.
بئى بىن: دەرياي زۆر قوول، بېرو گۆمى زۆر قوول، بئى بىگار، بئى پەي، بئى
پەوز. چىنكى نەپراو موو بئى دورايى. كچى بئى بىن، كچىنى نەمار.
بېيىن (ھورا.): پىشتىند. تەنگە.
بېيىنئار (باک.): بئى بناوان، بئى كابان، بئى ژن.
بئى بىنى: قوول، كچىنى نەمان.
بئى بۆ: بئى بوو.
بئى بۆو: بئى بۆن.
بېيۆك (باک.): بەلەلەي چاو. گلەنەي چاو.
بېيى (ھورا.): بوو كى مندان، بېيىلەي چاو.
بېيى چەو (فە.): بېيىلەي چاو، بەلەلەي چاو.
بئى بېر: بېر خراپ، بئى وىر.
بېيىلە: مندانلى تازە بوو و سارا، بەلەلەي چاو. (پەوا.) — ي: چاو:
كەشكا چاڭ.
بېيىلەكەرە: قومقۇمۇكەي چىكۆلەيە.
بېيىلەمۇجەمى: (ھورا.) بەلەلەي چاو، بېيىلەي چاو.
بېيىلەكە: بالندەيىكى بىچووكى بازەلەي دەشتىيە.
بېيىن (ھورا.): پىشتىند.
بئى پە: بئى پى، شەل. ووتەي پوچ، پەرو پوچ، خۇپايى. ھورايى.
بئى پەل (پۆز.): بئى پەنا، بئى كەس.
بئى پەپ: پەپ وەرپو، پەپ نەمار.
بئى پەپە (باک.): بەغپەز، بەخۇپايى.
بئى پەرەك (باک.): بە تالووكە، بە لەز، بە پەلە.
بئى پەروا: بئى ترس، بئى باک. — يى: بئى ترسى، بئى باكى.
بئى پەپ و پال: ھەزار و پووت و بېدەق. — ي: ھەزاري، پووتى.
بئى پەنا: بئى كەس، بئى پال.
بئى پەي: دەريا و گۆم و بېرى زۆر قوول، بئى بىن. بئى نەندازە.
بئى پەنى (باک.): گەورەيى، ھورايى. گوشادى، فراوانى.
بئى پەو: تەور.
بئى پەو (باک.): نارام، ھېدى. — ي: نارامى، ھېدىتى.
بئى پەشە (باد.): پەلپەنە (گيايەكە).
بئى پەشەگىر: بئى بەرەلەست، نازاد، سەرىست.
بئى پەش و پەو: بئى بەروو دوايى.

بئى پەقان: بئى پېوان، ئىگىجار زۆر.
بئى پەلەكەرە: قومقۇمۇكەي گچكە. بېيىلەكەرە.
بېيىت: نېئوى نېرىنانە، بئى دەزوو، بئى داو، بئى ھاوتا، تاك.
بئى قەبى (باک.): مەندووتى، بئى تووانايى.
بېيىتار: كارمەسات، گېچەل. — ي: كارمەساتى، گېچەلنى.*
بېيىتەم: ناخۇش، بئى مەزە. — ي: ناخۇشى، بئى مەزەيى.
بېيىتەو: پۆزىكە خۆر بەدەرە نەبى. شاگىرى بئى تەن. يەكسىمەكە زۆر
پاندەكات و پەرتاو نەبى.
بېيىتەوان: بئى سووچ و گوناح، بئى گوناح. — ي: بئى سووچى، بئى گوناحى.
بئى قەرش: مەزى بەدخو و بەدپەتار، كە جىيى ساوەرپى نەبى، مەزى
كەستەرخەم.
بئى قەشە (باک.): بئى نەخ، پوچ، بئى ھېز، كەوتو، كەفتەكار.
جورە ئىستىرىكە بۆ باركەن و سوواري ناوەستى.
بئى قەل: مەكىنەيەكە بە بېتەل قەسەي پەي دەكرى و وەرەدە گېرى.
بېيىتەر (بوتا.): پەتر.
بئى قەس: بېيىك، — ي: بېيىكى.
بئى قەمە: كانىيەكە لەلەي پۆزەلەتەي شەقلاوەرە لەپال چىاي سەفینەو
ھەلەدەقۇل، نەم كانىيە سى واتاي ھەيە: ۱) بئى: وەرە، تەمە واتا مانگى
تەرمە، كە تەموزە يانى لە تەموزەدا وەرە نېرە. ۲) بېيىتەمە: واتا بئى
تەموز و ھاوینە و ھەمىشە ھەوای خۇش و فېتەكە. ۳) تەمە بەكوردى
دەنگە بەرەستى لە بىن بەردىكى گەورە دېتە دەرى و ھېچ دەنگى لى نایەت
و بئى دەنگە.
بېيىتەپ (باک.): بئى ھېز.
بئى تەك (باک.): چۆلەكە.
بئى تەلش (باک.): پەترى. وولاخ.
بئى تەو: بئى تەو.
بېيىتەو: پەست: نەگەر بېتەوایی: نەگەر پەست بوو و ابوو. بېيى تەو.
بېيىتەو: بئى نەما، بئى مال.
بېيىتەوان (باک.): ناتوان، بئى تاو، بئى دەرتەن. — ي: ناتوانى، بئى
تاوى.
بېيىتەو: جورە گەمەيەكى مندانلەنە.
بېيىتەو (باک.): وازلى ھېنراو، پەشت تېكرار، ھەزار، دەريەدەر، بئى
پارە.
بېيىتەر (باک.): بېكار، دەستەروستان.
بېيىتەرە: (باک.) بترەك، بئى شېواز، بئى نەدەب.
بېيىتەو: گوندەكى بەناوایانگى مېتەوويە لە دۆلى ئالەنەيە لەنزىك پەردى
تەمەنى، كە لە ژىر فەرمەنەرپاوى شارى قەلادزەيە، مەلەمەندى
مەلەمەندوللا و مەلەمەمەند و حاجى مەلەمەندوللى بېيىتەوويە.
بېيىتەو: بارىك و لاواز، پووت، بئى كەيف.
بئى قەل: لاسلىكى، تەلگرافى بئى سىم. بئى تەمل.

بى قىن: لاواز، بى ھىز، چەك، (پۇزۇ) نىرەتى. بى زۆر. — ي: لاوازی،
بى ھىزى، چەكى، (پۇزۇ) نىرەتى.
بىچ: زۆل، بىزۋو.
بىچ (باک.): پەنگى گۆشتى.
بىچا: بى جى، نالبار، وىل، پەرت.
بىچا: پىچە، پەجەى ژنان، روویند.
بىچلاھ: جوۋرە ياقوۋىتىكى سوۋرى نزم و كەم نرۋە. جوۋرە زەنگيانەيەكى
دوۋرۋىكۆلەيە ژنان دەيگەن بىزىر چەنە و بەجاۋگە.
بىچاكردن: كار و يا قەسە بى جى كىردن.
بىچامە: بىرگىكى تايەتپىيە شو لەبىر دەكرى.
بىچان: كىتۈكە لە باشوۋرى پەواندزىرەيە چىاي بىچان كىوتۆتە نىۋانى
بىچان و پەواندز.
بىچاچى: بى جىبى.
بىچقە: بى نىشان، سادە.
بىچىگە: بەجگە، بجگە، بىمى، جگە، بى، بى لە، بىزگە، بىز، ژىل،
(باک.) ژىلى، بەدەر، بىرجا، خەين، (ھىو.) ھى لە، بىزەمى: بىچىگە
لەمى، بىلىۋى.
بىچى: بى پى، بىشۋىن، (باک.) بىرھەوا، نادىار، پۇزۇ، بى كەلك، بى
نەوا، بى دالە.
بىچىگە: بىچى، بىشۋىن.
بىچىلى: بىچىلى، بىشۋىن، بىرھەوا، بى كەلك، نادىارى، پۇزۇ.
بىچارە: نىۋى نىرەنە. ناچار، بەلەنگاز، بەستەزما، گەدا، قەلەندەر،
لەقەمەوا، باركەتو، دەستەپارچە، ھەزا، داماك، بى بەخت. (شەن.)
پارچە دارىكە لەگەل گاسنى پىك دەخى و لەزەمى كىلرۇدا بە يەكجارى
جۇگەى پى لىدەدرى. — يى: لى قەمەوا، باركەتو، ھەزا،
بەستەزما، گەدا، ناچارى، بەلەنگازى، دەستەپارچە.
بى چاڭ: بى چار، كوۋىر، كۆرە.
بى چوۋەپۇ: بى شەرم. — ي: بى شەرمى.
بى چوۋىنى: بى چاۋانى، دوۋر لەچاۋى پىس، لەنزاكرەندا بۇيەكەيك يا
چىتىك بەكارەنرى، كە چاۋى پىس كارى لى نەكا: كوردستان — بى
لەسەر پۇۋى زەمى دەلىتى بەمەشتە.
بى چەك: بەمى چەك.
بى چەن و چۆن: بەمى پەيان و مەرج و پىكەوتن.
بىچىرەكە: بى ھەست، نارام، بى دەنگ.
بىچىشان (باک.): بەرخەمان، كارەوان. (باک.) — ي: بەرخەمانى،
كارەوانى.
بىچىك: (فە.) بوچىك، گچىكە.
بىچىم: شىۋە. قىلباز، ساخەچى.
بىچوۋ: مەدا لى ساۋا، بىچوۋى بالەندە و ئاۋالان، بەجىكە، بەجى، بەجە،
بىچى، ۋەچىكە، دۆل، (دەر.) بىچوۋلە، ۋەچىكە. جوۋرە پارەيەكەش بوۋە.
بىچوۋلە: ساۋاى گىياندار، بىچوۋ. پارچەيەكە دەكرىتە ناستى نىفەكى
ژنانەۋە.

بىچوۋەمەز: كارەمان.
بىچوۋەۋان: بەرخەمان، كارەوان، (باک.) بىچقان.
بىچوۋن: تاك، تاق، بى مانەند، تەك، بى چەش، بى ھاۋتا.
بىچى (باک.): بىچو، بىز و مەپ.
بىچىشان: شوۋان، بەرخەمان.
بىچىك (باک.): نازىرەك، كەمەن، گىل.
بىچال: مانەند، مەلەنگ، لاواز، نەخۇش، ھەزا، نەخۇش كەشەنگ،
لە گىيانەللاۋە بىون. — بىون: نەخۇش و لە گىيانەللاۋە بىون. — كىردن:
نەخۇش و لە گىيانەللاۋە خىست. — ي: لاۋازى، نەخۇش، ھەزا، بىرى
گىيانەللاۋى، مەلەنگى.
بىچەل: بى سەۋر.
بىچىل (باک.): بى تىن، بى ھىز.
بىچ: بىچ.
بىچ (ھەۋا، كە، لىو.): بىن، پەي، پىشەى دار و گىيانە و بە بىن و
زىرەۋى ھەمەۋ چىتىكى دەلىن، دوۋاى. گۆلىكى جوۋانى كوردستانىيە.
بىچار: بى دېۋو، بى دېر.
بىچال: نىۋى مېنىنە. بى نىشانە، (باک.) باپىشان. ھاۋنە ھەۋارىكى
بى ھاۋتايە، پىز، كەلەز، تاۋپىز (شالە) يەكە سىنگى چىايەكى بەزى
چەند كۈن تىكرەۋە و لە ھەۋا بە لاۋا، كە دېتە خەۋارى پەنگى سەپى
و ھەمەۋى ۋەكە كەف واپە و زۆر سارە كەتۆتە لى پۇزۇۋا و باشوۋرى
پەۋانزى ۋە لە كەلى كۆرەكى دېتەدرى.
بىخەۋەن: بى خەۋەند. — ي: بى خەۋەندى.
بىخەم: بى پەۋارە، بى پەۋز، ناسوۋە. پاست، پىك. — ي: بى
پەۋارە، بى پەۋزى، ناسوۋە.
بىخەۋ: بىدار، ۋوربا. — ي: بىدارى.
بىخەستە: رىشەداكرەتان.
بىخە بى: بىشە، پىشەكەش، پىشەكەن. — كىردن: بىشەكرەن. — بىون:
بىشەپۇن.
بىخە پە: چلى پەرى بالەندەن.
بىخە ۋىنچ: پەگ و پىشە.
بىخە جۇچەك: كىلەچىك، بى جۇچەك، بى دو، بىخە دو.
بىخە دەرەخت: پەگ و پىشەى داران.
بىخە دىيان: پەۋك، پەۋو، ھاروۋ.
بىخە دىۋال: بى دىۋار، بىنەپەت، بىنەپەت.
بىخە ران: بىران.
بىخە: گەۋرەكە زىسى پىدا دەۋرات كەتۆتە لى پۇزۇۋاى باكوۋرى
باتاسى شۋىنەكەى زۆر خۇش و دىگرو بىخەمە.
بىخە فەۋۋەن: بى نىنۇك، نازە، بى ناخوۋن.
بىخە فەشتە: لەبى نىشتە.
بىخە فەشەن: — تانەشەن. — نىشتە.
بىخەۋەدى: بى خەۋى، بى خەۋەنى.

بیلخود: بیل هوش، له‌خوچو، ماندو، مه‌لنگ. — ی: بیل هوشی، له‌خوچویی. پوچ، بیهوده، فیژ، خوچایی. بیابان، بیاران. بیل خوست: بیل هست. بیل خوست بوون: بیل هست و بیل ده‌نگ بوون. بیلخودی: بیلخوشی، بیابانی، له‌خوچون. بیل خاوندی، بیل خیتی. بیلخوز (پژژ): کیسه‌ی بیل زامبینه. بیلخیز: بیل کله‌ک، بیل سوود، بیل فله‌ی، بیل سوو. — ی: بیل کله‌کی، بیل سوودی، بیل فله‌ی. بیلخ: به‌یداخ. بیلخ: خزرت، زژردار، دورله‌دادگه‌ری. زژر، سستم، جهور. زژر، بیل زمار، گله‌تیک. — ی: زژرداری، خورتی. بیلخار: بیل دره‌خت و بیل داروبار. ووشیار، ووریا، بیلگا. — بوونمه‌وه: ووشیاربوونمه‌وه. — کردنمه‌وه: ووشیارکردنمه‌وه، ووشیارکرتنمه‌وه. بیلخاره‌وه‌کرتن: ووشیارکردنمه‌وه، ووشیارکرتنمه‌وه. بیلخاره‌وه‌ل: بیل مال و حال، همزاری. بیلخاری: ووشیاری، بیلگاگی، ووریاگی. بیلخان: بیل تووم. بیلخانه: بیلخان. ده‌نکی، بیتی، ده‌نکی به‌می. بیلخوی (باک): بیل پراومه‌وه، بیل پراوده‌وه‌ی. بیلخو: نیوی کورانه. بیلکس، بیلنوا، (لور). بیل پهمار، بیلده‌تان، بیلنلوه‌ن، بیلنلوه‌ند. کاتی هوه‌ل پیگه‌یشتنی به‌رهمانه، (هوه‌ل). به‌یدهر، (باد). جوخینی گچک‌یه. بیلخه‌تقن: بیلخه‌ر، بیلجی و پل، بیلکس، بیلنوا. بیلخه‌ری: بیل نواپی. بیلخه‌سی: بیلده‌ست. بیلخه‌ست: ده‌ستکورت، نمدارا. ده‌ست پراو. — ی: همزاری، ده‌ستکورتی. — ی: همزاری، ده‌ست کورتی. بیل ده‌ستیتی. بیلخه‌سوفوژ: کیسه‌یکه ده‌ستوویژنی هه‌لنه‌کرتی یا ده‌ستوویژنی شکابی. — ی: بیل ده‌ستوویژنی. بیلخه‌ق (پژژ): ده‌نگ پروکاو، ده‌ق شکاو، همزار، نوه‌ کسه‌یه له‌سهر باری خو‌ی نهمابی. بیلخه‌م: بیل کات. بیل ده‌م و پل، قسه‌ ناپه‌وان. بیلخه‌م و پل: بیلده‌م، کهمدور. بیلخه‌م و پل: قسه‌ ناپه‌وانی. بیل ده‌م و ده‌وان: بیل ده‌م و پل، کهمدور. بیلخه‌می: بیل ده‌م و پل. بیل ده‌نگ: کپ، مات و خاموش، بیل قسه. — بوون: خاموش بوون، وه‌لام نمدانمه‌وه، نهر ده‌نگانه‌یه له‌نار نلف و بیتی کوردیدا که ده‌نگی لی‌نایدت. بیل ده‌نگ بوون: مات و کپ و خاموش بوون. بیل ده‌نگ کزتن: مات و کپ و خاموشکردن. بیل ده‌نگی: کپی، ماتی، کش و ماتی، نارامی.

بیلدل (باک): غمگین. بیلدل: نیوی بیوانه. بیل جهرگ، بیل زاوور، ترسه‌نوک. کیسه‌یکه هوه‌سی به‌دلداریتی نه‌یعت، دل‌مردو. — ی: ترسه‌نوک. بیلده‌وه (باک): بیل دووکه‌ل. بیلده‌وه: بیل پایان. — ی: بیل پایانی. بیلده‌وه (باک): به‌میز، به‌میز، هیزرا. بیلده‌وش (باک): سه‌تل‌هی داربی یا نیتر یو شیر تیدا دوشینی، گادوش. بیلده‌وشان: بیل دووایی، شوین پراو، بیل مندال، ووجاخ کوویر، نهمزوک. بیلده‌وشه: کیسه‌یکه دووای مردنی هیچ مندالی له‌پاش به‌جی نهمابی، کوویرنده، وه‌جاخ کوویر. بیل دیان: بیل ددان. بیلر: چالو، ده‌قی، قولیت. یاد، پخت، ویر، هیز، هویر، بیراهی، جیل، هوار، هوشی (ناقل)، له — بوون: له‌یادبوون، له‌بیرچوون: له‌یادکردن، هیزکرن، فهراموشکردن، بیریلو: ره‌تبلو، له — کردن: ژدل ناقتن. بیلر (په‌وا، خو): بیل. داریکه‌ راست و چپ ده‌چه‌قیتیری یه‌کیتیک له‌سهری داده‌نیشی یه‌که یه‌که سه‌ری ناوالانی دوشینی ده‌گری یو نهمه‌ی بیلری بیلده‌وشی، شووتی ناوال لی‌دوشین، دژه‌مه‌م، (ده‌ر). بیلره (باک): بیلکم، توله، بیلل، وان، کات، چاخ ناوال و پاشین، یه‌کبیلر. دوویر: یه‌کدان دوودان، مه‌لر له‌بیلردان، پانواندن. بیلره: بیلنه، بیلرانه، به‌پینه، به‌بیر، به‌زه‌ین. بیلر: بیل پوه‌وش، بیل ناپین، بیل پیواز. بیلر: وه‌ره‌یا، (هوه‌ل). به‌ره‌یا، (هوه‌ل). میراس، چاک کردنمه‌وه، — ی ناشی. — کردن: ره‌قانن، قه‌یاره‌کردن، زیرکردنمه‌وه دیوی ناوه‌وه‌ی به‌مرداش و ده‌ستار دووای سووانی کهل و کونگرتنی دیواری ووشکه کله‌ک، دیوارکردنی نهملا و لای کاریز و گوپ به‌ووشکه کله‌ک، لیدانی زژر. بیلر: چاک کردنمه‌وه. گوپ و بیلر چال هه‌لکندن به‌پیک و پیک. بیلراق (باک): نالا. بیلره‌نه: بیلنه، بیلرانه، به‌پینه. بیلر: چالو. بیلر: (باک): یاد، بیلر. بیلر: هدیوان، بیلایی. بیلره (هوه‌ل): بیلر. بیلره‌بیلره: کیسه‌یکه، یه‌ک یه‌که، واروه‌اره. بیلره: بیلنه، بیلرانه، باوره، باوره. هاتنمه‌وه ناوالانه له‌نیوه‌ی پزاندان بژ دوشین، کوویرنده‌وه ناوالانه له‌نیوه‌ی و نیواراند بژ دوشین. بیلره‌خو: خو‌یکه ده‌ستی پیکردی و هیشتا هوشیشی مابی، خلماش، له‌خوپاچوون، (هوه‌ل). وه‌نهمزوک، له‌بیلره‌خودا: خوماشیون بیلره‌ده: به‌نیوه‌ده، واره، پیگه‌نه، ویشه، هیقه، قیپا. بیلر: ره‌زا: ره‌زاگران، ناشیرین، ره‌زاتال. زژردار، زیانده‌ر، بیل نامان. بیلره‌هان (باد): یادگار، بیلره‌وه‌ری.

بیرمکھ: چياہڪہ لہنٿيوانی ناودہشت و شاوریدایہ چمند چالٽیکی پر لہ نار و گلیٽک چالی بی بنی تیدایہ. کہ قبولی تہخمن ناکری ہمدی تی باوی تا کاتمیرٽکی ہمدہنگی لیوہدی.

بیرموک (گمر.): (کؤ.) ہنمرشوک، (بار.) ہنمیششوک، قمزوانی وورده، ہمداروہمرہکشی دہلٽن: بیرموک.

بیرمیشک: بیرمشک.

بیرفامہ: ہمداروہمرہ، کہ چتی تیدا ہنوسری بونہودی لہکاتی پیرستدا وہیادت بیٽینتہ، یادنامہ.

بیروو: شہرمن، شہرمیتون، شہرمزار، فہیتکار، کمرور، بی شہرم.

بیرو: جوورہ نہخوشیٽکی پیستی مروہ و دو چمشنہ: — ی تہ و — ی روشک، خارشٹ، خورش، خورشٹ، (ہمورا.) والاہنی، (زہن.) گمزہنک، (کہ.) گمزہنہ، (پؤژ.) پیزوک.

بیروہمرٽک (پہوا.): خفہگورگہ.

بیرووت: پایتہختی لوہناتیہ (۱۰۰۰) کوردی تیدایہ. پؤژانور، ستیر دو پؤژنامہی کوردی ہون لہوی بہ تیسی لاتینی دہدہچون لہلایمن زانی ناودار دؤکتور کامہرانہ.

بیروورد: پیٹول. — ی: پیٹولی.

بیروٹ: گیایی. خونجہ. دوہمل، قونیر، توکی ہدی مرؤقان.

بیرووک (باک.): گیرفان.

بیرووہمت (باک.): بی ترخ، بی قہدر، بی ناہرو.

بیروون (شار.): چؤلگہیکہ ناری بوشینایی و بؤخواردنہدی لی چنگ نہکوی. — ی: دیوہخانہ.

بیروہاقن: لہ یادہونی چتیکی کون.

بیروہاتنہود: وہیادکوتنہ.

بیروہاتی (باک.): یادگار.

بیروہاتنہن: چالوہلکمنن.

بی ڀی (کؤ.): گیایہکہ لہ لاسکی تووتنی دہدی دہکا و لہناوی دہبا، (مرک.) کیرکہلگا، کار و پرفتاری بی جی و ناہمسند. بی جی، بی شوین، لاڀی.

بیڀری (باک.): جیگای ناڙال لی دوشینی. کاباتیکہ ناڙالآن ہڀوشی، (باک.) بیڀرقان، گیرفان.

بی ڀیش: لووسکہ، بی توک.

بیڀری: بار و جوولاتیکی لہکاتی مندال ہونیتدا بہ نافرہتان ویا بہ ناڙالانی ناووسوہ دہینری، (باک.) بیرین.

بیروہیشکی ڀلوی: رجن.

بیڀرفان (باک.): بیڀری، ناڙالڈش. پیاری دہشتہکی.

بیڀریک (ہہقی.): گیرفان.

بیڀری کون: بیڀرتی کون، ناڙال دوشین.

بی ڀنگہ: ہلٽ.

بیڀرین (باک.): بیڀری.

بیڀر: نیشتیا، قیز، قیل، مگیز، قیز. — ہاتن. — نہاتن. — کون: دلہلشیوان لہ چتیکی، — کونہود: دلہلشیوان لہ چتیکی. — ہونہود:

بی ڀرنگی: بی چونی.

بیڀرہود (نہردہ.): وہرہود.

بیڀرہود: ہیرہودی.

بیڀرہودخمر: ہوشیتنہ، وہبرخمر، وہیادخمرہود.

بیڀرہود: ہموش، ہوشدار، تیگہیشٹو. — ی: ہوشداری، تیگہیشٹن، یاد، ماوہی ہیرکردنہود، ماوہی یادکردنہود، ہیزیکہ لہ میتشکدا، کہ چاکر خرابہ لیک جوئی کاتنہود.

بیڀرہودکون: ہیرکردنہود.

بیڀرہود (باک.): تیگہیشٹو، ہموش، ہوشدار، زیرک، زرنک، خاوند دل و دہرون، ہوجدان.

بیڀرہود: تیریر.

بیڀرہود: چت لہیاد دہچون لہ دہمیکدا، لہ ہیرچون، فہراموشکردن.

بیڀرہودنہود: دہچونی چت لہیاد ہمیتیکجاری.

بیڀرہود: خستہیاد.

بیڀرہودنہود: خستنہود یاد چتیکی بؤیکہک.

بیڀرہود: ہیر ہاود. — ی: ہیرہاود.

بیڀرہود: (بوتا.) زہر، گادوشہ، مانگادوشہ، سہتل.

بیڀرہود (باک.): گیایی، پوہکی.

بیڀرہود: ہوانہ: ہیرزان.

بیڀرہود: ہیرفرہقون. — ی: ہیرفروانی.

بیڀرہود (باک.): بیلی ہمفر زلیہہ.

بیڀرہود (باک.): ہیرہلکمن. (باد.) جولا. لہمیرہمر، لہیادہمر.

(باک.) — ی: ہیرہلکمنن. لہمیرکردن، لہیادہمر، فہراموشکردن.

بیڀرہود: یادکوتن.

بیڀرہود: ہیرکفتن.

بیڀرہودنہود: ہاتنہود یاد.

بیڀرہود (باک.): جوورہ ہوزوویکہ.

بیڀرہود: یاد کمنی یا چتیکی کون.

بیڀرہودنہود: وورہونہود ہدل لہ چتیکی.

بیڀرہود (بار.) تولہ، (باک.) پکہ، بیڀر، پکک، قہمفر.

بیڀرہود (باک.): ہیرہلکمن.

بیڀرہود: یادگہ، یادگا، ہیرگہ.

بیڀرہود: ہیرگہ.

بیڀرہود: ہیر، شورتیکی تایہتیہ ناڙالی تیدا دہدوشری. خاکمنازی دہم پان و گمرہیہ.

بیڀرہود (بار.) باک.: زرتچہیتیکی قون و بی ہنہ، کہ نہ ناری بؤہچی و نہ لہمیری ہرات، (پہوا.) خؤ. (باک.) ہمز. لیہی ہن ناری.

بیڀرہود: ہیرم.

بیڀرہود: رجن، داریکہ وہ دارہ ہی دہچی نارہقی گولہ بونخوشہکانی دہگیری وہ لہمیش شہرہتی دروست دہکمن.

قیزهون، بلووری، مهرمهرشا، پهنک: بهمشت همر وه بیژنی کوردستان دهچیت، سینک، سینه.

بیژا: گیایهکی بونخوشی کوردستانییه و لهنیو شیرینی دهکرت، بهیژا، لهترشیاتی دهکرت.

بی ژاف: ترسنوک، بی ژاوور، کهمدل.

بیژاو: نیوی نیرینه. تنگا، کوهی، ویزار، وهس، وهپز، جاپس، (همر.) همراسان، (که.) لوس. — بیون: همراسان بیون، وهپز بیون، کوهی بیون. — کردن: همراسان کردن، وهپز کردن. بی ده، بی ده، کوهی کردن.

بیژاوی: همراسانی، وهپزی.

بیژاوی: ناوی نافر تانه.

بیژاله: ترسنوک.

بیژان: (زن.) بیژوین کردن، بیژ کردن، (پهوا.) لهمرچاو کسوتن، وهپز بیون.

بیژه (پژژ): بیژو. مهگیرانی. جوهره دراویکی بی نرخه.

بیژه (باک): زهردهبی، یهکیکه له چوار جوهره کانی دارهبی.

بیژهوو (پهوا): (مهعا.) جهفهری، (بار.) پیشالو، گوزله، گیایهکه وهکو کهرهوز وایه گه لای وورد و تونی ناییه دهخوری.

بیژهوه (همر.): پژو، هملوهو، بیس، ناهمهوار، ناپیک، چلکن، همرار، بی دهست لالت. — ی: وهپسی.

بیژوفا (باک): ترسنوک. (باک.) — ی: ترسنوکی.

بیژوان (همرار.): لهمرچاو کسوتن، بیژلی کران.

بیژووا: لهمرچاو کسوتن.

بیژوکار: جیئوده. (خو.) — ی: جیئو، سووک و پيسوا کردن.

بیژوکی: حسنی بیژیکی شایرکی کورده له چای مازییه له باکور کوردستان.

بیژوگ: بیژو، مهگیرانی، مژن.

بیژوگهوان: ژنیکه مهگیرانی بکات، مژمهوان.

بی ژمان: کپ، خاموش. لال. — ی: کپی، لالی.

بیژنهفتن: دل هملنه گرتن.

بیژوو: (شار.) بابا، مهگیرانی، همرهس. (دهر.) بیژی، (همر.) مگیز، (همر.) بیژا، گیایهکه له نیو شیرینی دهکرت. — کردن: مهگیرانی کردن.

بیژوب: میکرویتیکه بیییری، چیره، زور دار.

بیژوو: پووشل، مویج، جاپس. — کردن: بیژان، بیژیان.

بیژوکار: بیژیاو.

بیژوکاری: بیژیاوی.

بیژوین کردن: بیژوو.

بیژوکار: مهگیرانی کار.

بیژهفتن: دل هملنه گرتن، بۆ خواردن و به تومسوه بۆ قسه کردنیش به کاردی.

بیژنی: ناوی نافر تانه.

بیژنی (باک): پهریشان، بیژوو.

بیژی (همرار، دهر): مهگیرانی. (باک.) رهنگی پهنهیی.

بیژیاگ: بیژراو، بیژو بۆلی کران.

بیژیان: بیژران، تکان.

بیژیاو: بیژو کمر.

بیژو: بیژنده، بیژهر. به لال به تهنی به کارنابری بخرتسه دوای همر ووشه بیکیهوه دهیکاته بهکمر وهکو: گورانی بیژ، چیرۆکیژ. بیژجه، جگه، بیله.

بیژاویژان: چتی پژو و کونکونی هله بههلا.

بیژان: کون، ووتن. دابیژتن. (مرک.) بیژوان، گیایهکه بیکوتن و بیکوش ناوهکی بۆ برینی مالان زور به سووده و کرمی دهکوژی، نهم گیایه له همر ژووریکیش دانری لهمر بۆنهکی میش و میشوله لی لی نامیتی، دهشی کمن به گزه بۆ ناژالان. دووان، ویران کردن: همر چی بو به ناغامان، کوردستانیان بیژا: ویران و کاوول کردن.

بیژانه: پژانه.

بیژانفن: بیژانهوه، کوتسی چت. دابیژتن.

بیژانفن: بیژانندن، له بیژنگ دان.

بیژه: بلی، بوپژه.

بیژه: بیژنده، شو کسهیه داخوری.

بیژهک: گیاندار کی کم شیر له پاش زانی. گرامافتن.

بیژهن: ناوی پیوانه، (همرار.) بی ژن.

بیژیهوه (باک): گهتیکه گولی رهشی.

بیژون: کون، ووتن، (همرار.) واتهی. دابیژتن.

بیژوگه: (پهوا.) بیژجه.

بیژوگ (باک): بیژوو.

بیژموگه (باله): بیژوو.

بیژون: سهرندن، بیژنگ. بلیتن، بیژن، بۆ گه لی دووه و سیتییه: نیوه بیژن، شووان بیژن، دهنگی جوولهی چت، سهرندن، (سوور.) بی ژن، پیانیکه ژنی نهی، (باد.) بیژهون.

بیژنه: بیژ، بیژهر، شو کسهیه دهووی.

بیژنک: مراژیکه دهغل و دانی پی داد بیژری لهسهرده و شیلگیری کونی گچکه تره، (همرار.) ویتجه، ویتنگ.

بیژنکهر: بیژنگساز، بیژنگ دروستکار.

بیژنی: قازاخی، بیژه میزدی.

بیژوو: ژنی کم شیر.

بیژوو: بیژیلک، (باک.) پینج، (بابا.) زۆل، بیژموته، شملوف، بیژی، بیژک، (باک.) بیژیلک، توخمه تهخیل، توخمه حیز.

بیژوگ: جیگایهکه بۆ ناخهفتی لی کۆبنهوه. چمنباز.

بیژوگ: دهنگه رهقه کانی نیسک یا نوک یا ماشیه، که ناکولین. بهو پارچه رهقانهش دهلین، که له نیو به پروودا هملده کمن و وهکو نیسکی وان. (باد.) بز یا مهریکه، که به کیسکی و کاووی ناووس بن و بزین.

بیژویتی: (باک.) بیژیتی.

بیژنی (باد.): زۆڼ، بیژو.
بیژنی (باک.): بیژوتی.
بیژنلهک (باک.): بیژو.
بیسن: بیست (۲۰).
بیسم: بی ترس.
بیسمان: بی دولهت، په جال، پپال. چتی زور. بی پی و جی، بی یاسا، ناپتک. — ی: بی دولهتی، په جالی، پپالی.
بیسان: بیستان.
بیسانهوان: بیستانهوان.
بیسه: برویسه، پوهسته، سینکت فراوان بی، پشوت درژی.
بی سمر (باک، موک.): بی پی و جی. — و یسر: بی پی و جی، بی شوین، بزر، وون، ویتل.
بی سمره: بی خاوند.
بی سمرهقا: بی بهرابی، همیشه. — یی: همیشه.
بی سمرهبر: ناپتک، نالوز، شلیخه. — ی: ناپتکی، نالوزی.
بی سمرهبن: همیشه. هیچ و پوچ، بی مغز، ناپتک، تیکل و پیکل. — ی: هیچ و پوچی، بی مغزی.
بی سمرهپا: بی سمرهپی، ناپتک، نالوزجملو، نرم، نابوت. — یی: بی سمرهپی، ناپتکی، نرمی، نابوتی.
بی سمرهپی: بی سمرهبن. — یی: بی سمرهبنی.
بی سمرهقا: بی سمرهپا.
بی سهلا: بی کس، کسپکه هاوار و بانگی بهکس پانهگات.
بی سهولا: نهخویندهوار، نهخونده. — ی: نهخویندهواری.
بیست: (۲۰)، بیس، فیس، (زا)، بیست. تاو، دم، بیستیک: تاوکی، دهمیکی، بیستیک: تاوکی، دهمیکی.
بیشتان: (همه، دهر.) بوستان، (همورا.) بوستان، (باک.) بیستان، کشت و کیاز، مختی، مختی، مخمخک، سوزیخانهیهکه کالهک و شوتی و خدیار و تریزو و سوزواتی لی بهرمهم دینری.
بیشتاناهوان: بیستانچی، بوستانهوان. — ی: بیستانچی، بوستانهوانی.
بیشتانجاپ (خو.): زوییکه توتی لی بجهقتر، بیستان یا شیناییکه بهراوی.
بیشته: بوسته، پوهسته.
بیشته: بهستوک، (باک.) بهستیار، بیستک، گویتگر، گووی پاگر.
بیشتهک: رادیو، گویتگر، بیستوک، گووی پاگر.
بیشتهم: چتیکه لهپلهی بیستمدا بی.
بیستمین: بیستم.
بیسترو: نوهی کموتوته بهر گووی.
بیشت: (همورا.) ژنیهی، شنهفتی، (باک.) بهیستان. شنهفتن، ژنهفتن، شنوتن، (زن)، فه، دهر، (همورا.) ژنیهن، نهفتهفتن.
بیشتنهوه: بهگوری گهیشتنهوه، دوباره شنهفتی قسهیهک، که له هر بارهیهکهوه کرابی.
بیشتوک: گووی پاگر، بیستک، تلهفتن.
بیشتوون: بی ناستونده، بی کولهکه، ناواییکی کون و بلند له قسری شیرین.
بیست و یکهکلهی گورانی (همورا.): ۲۱ ی مانگی نیوهراستی زستانیه و نوانه ی لسمه کوتراوه: کهری برده سرکانی کورتانی هیناوه به شانی. بیست و یکهکلهی گورانی نهگرم بهفرنهکوی، تا قولتهی پانی، گوزان له هیچ نزمانی.
بیستیک (باک.): بستی سمر تهنووری، شیشهی کورت.
بیستکار (خو.): جنیو فروش، نازاردهر، سزاکار. (خو.) — ی: جنیو، سزا، نازار، بیسکانی.
بیسکانی (باک.): جنیو، سزا، نازار، بیسکاری.
بیسموا (موک، باک.): بی گومان، بی دلاوری (بی شک). (باک.) بوست. مهکزیکه خوی تیدا حاشار دهدری.
بی سووچ: بی تاوان. — ی: بی تاوانی.
بی سوژ (باک.): بی بهخت، بی پیمان، پیمان شکین.
بیسووس (باک.): مژمدان، شمدان.
بیسی (باد.): ماستیکه تامی تیکچوپی.
بیسمیره (باک.): قوره، پسمیره، بهرسيله.
بیسیم: بی تیل، تلهگرافی بی سیم، بی تل.
بییش (باد.): باریو، بهش. — کردن: بشکردن. بلی. (باک.) باج، خدراج، بهش.
بییشه: میشه، چم، (همورا.) ویشه، کوواشه. دارستانی چ، دارسان.
بییشه (همورا.): باریو، کومهگی. (شبهه، پژو.) دانیشه، (همورا.) بنیشهره.
بییشه: ناشتی خواز.
بی شمرم: بی نابوو، پوقایم، بی نابوو، کاولی، پووش، قولتشم، کولشم، (باک.) بی فمیت، داشوریگ. — ی: پوقایی، بی فمیتی، بی نابووی.
بییشهلان: جنگل، دارستان، لیر، لیرهوار، بیته، بیسهچخو، شخفل.
بییشهنگ (باک.): گرینوک، نوکسده زور بگری.
بی شک: بیشکه، لانک، گاواره. بی سوو.
بیشکه (بابا.): لانک.
بی شو (نرده.): بی شومار.
بی شوو: بی شمار، بی شمار، بیسامان. بیوهن، بی میرد.
بی شومار: چتی زور و زباند.
بی شووین: بی پی، نادیار، بی جی. — ی: بی جیی.
بی شیر: کم شیر، بیژک، بیژوک.
بی شیر: کم شیر.
بیشی: میته، بیته.

بیژنی (باد.): زۆڼ، بیژو.
بیژنی (باک.): بیژوتی.
بیژنلهک (باک.): بیژو.
بیسن: بیست (۲۰).
بیسم: بی ترس.
بیسمان: بی دولهت، په جال، پپال. چتی زور. بی پی و جی، بی یاسا، ناپتک. — ی: بی دولهتی، په جالی، پپالی.
بیسان: بیستان.
بیسانهوان: بیستانهوان.
بیسه: برویسه، پوهسته، سینکت فراوان بی، پشوت درژی.
بی سمر (باک، موک.): بی پی و جی. — و یسر: بی پی و جی، بی شوین، بزر، وون، ویتل.
بی سمره: بی خاوند.
بی سمرهقا: بی بهرابی، همیشه. — یی: همیشه.
بی سمرهبر: ناپتک، نالوز، شلیخه. — ی: ناپتکی، نالوزی.
بی سمرهبن: همیشه. هیچ و پوچ، بی مغز، ناپتک، تیکل و پیکل. — ی: هیچ و پوچی، بی مغزی.
بی سمرهپا: بی سمرهپی، ناپتک، نالوزجملو، نرم، نابوت. — یی: بی سمرهپی، ناپتکی، نرمی، نابوتی.
بی سمرهپی: بی سمرهبن. — یی: بی سمرهبنی.
بی سمرهقا: بی سمرهپا.
بی سهلا: بی کس، کسپکه هاوار و بانگی بهکس پانهگات.
بی سهولا: نهخویندهوار، نهخونده. — ی: نهخویندهواری.
بیست: (۲۰)، بیس، فیس، (زا)، بیست. تاو، دم، بیستیک: تاوکی، دهمیکی، بیستیک: تاوکی، دهمیکی.
بیشتان: (همه، دهر.) بوستان، (همورا.) بوستان، (باک.) بیستان، کشت و کیاز، مختی، مختی، مخمخک، سوزیخانهیهکه کالهک و شوتی و خدیار و تریزو و سوزواتی لی بهرمهم دینری.
بیشتاناهوان: بیستانچی، بوستانهوان. — ی: بیستانچی، بوستانهوانی.
بیشتانجاپ (خو.): زوییکه توتی لی بجهقتر، بیستان یا شیناییکه بهراوی.
بیشته: بوسته، پوهسته.
بیشته: بهستوک، (باک.) بهستیار، بیستک، گویتگر، گووی پاگر.
بیشتهک: رادیو، گویتگر، بیستوک، گووی پاگر.
بیشتهم: چتیکه لهپلهی بیستمدا بی.
بیستمین: بیستم.
بیسترو: نوهی کموتوته بهر گووی.
بیشت: (همورا.) ژنیهی، شنهفتی، (باک.) بهیستان. شنهفتن، ژنهفتن، شنوتن، (زن)، فه، دهر، (همورا.) ژنیهن، نهفتهفتن.

بئى شىل (باک.): ناپتىک، ناجوان، ناپوخت.

بئى عاز: کىسىگە لە ھىچ چىتىك پەندە ۋەرنە گىرتت. — ى: پەندە ۋەرنە گىرتن.

بئى ھەمرا (ھەمرا.): بەد فەمى، ناپىرۇزى، بەدودوم، شوم، بئى كەلەك.

(ھەمرا.) — ى: بەد فەمى، ناپىرۇزى، بەدودومى، شومى.

بئى ھەرمەن: بئى كار. — ى: بئى كارى.

بئى ھەھىت (باک.): بئى شەرم، بئى ئاپرۇ، ۋوقايم. (باک.) — ى: بئى شەرمى، بئى ئاپرۇ، ۋوقايمى، ئاشايانى.

بئى ھوشك (باک.): ناپايەدار.

بىفلى (باک.): كەپۇ، لىوت، دىن.

بىفلىچ: چىتىكە بىر ۋە قىل نەيگىرى.

بىفلىن (باک.): كاپرا، ھەرامە، وانىك، ھەن.

بىفەمى (باد.): ناھومىدى.

بىفەر: بىيور، تەور.

بىفلى (باک.): كەپۇ، لىوت، دىن.

بىفلىرى (باک.): ناھومىدى.

بىفلىم (باک.): قورۇ، جى يا گۆمىگە، كە لە بەزنىك قولتۇرى.

بئى ھەم (باک.): بىكەس، بئى خاۋەند.

بىفوت: بئى زاد.

بئى ھەۋن (باک.): بئى بىچىنە ۋە بئى پەندەگە.

بىك (باک.): دارە.

بىكار (باک.): پەندە.

بىكار: بئى فەرمەن، بئى نىش، (باک.) نەۋارە، گىردەنشەن، چىرۇت، ۋولتورۇ، پالوتە، دەستە پارچە، (ھەمرا.) بئى ھەرمەن. بئى فەرمەننى، چىرۇتى، پشودان، بئى نىشى، بئى كەلەك، خاۋى.

بىكارە: ھىمى، تەمبىل، كەپەر، سىست، شەلەپەتە، بئى دەستەلات، خار، تەپلەتەر، دەستەۋىستان، لە كەنتە، لە كارت، بئى كەلەك.

بىكەس: بئى پال، بئى پەنا، قەلەندەر، بىدەر. ھەستىيارىكى بەررى نىشتەمان پەرسى كوردى سىلمەننى بوۋە ناۋى (فانق)ە. نىتورى كورائە. — ى: بئى خىزم ۋە كەس ۋە كارى.

بىكەيس (باک.): چىتىكى بە پىتى پەۋوشت ۋە ياسا نەبى.

بئى كەمىف: خەمگىن، خەمىن، پەشىتو، خەمبار.

بىكەم (باد.): مارمىلەكە، مارمىلەكۆك.

بىكە نەفەسك (ناک.): بالەندە بىكى گچكە يە پىشتى شىنەۋىن زگى زەرەد، گەردن ۋە سىنگى بۆرە لەنەتور دىك ۋە دالاندا دەۋى.

بئى كەنج: ۋوت، بئى جىل ۋە بەرگ.

بىكۆن: جوۋرە دارە بىيەكە.

بىكۆن (بابا.): نەۋ دارە بىيە كورت ۋە گچكەنە يە، كە لە لىتورى چۆم ۋە جوگاندا دەۋىن ۋە لە خۇيانەۋە ۋە ۋابىن، (ھەمرا.) ۋى كۆن.

بىكۆن (باک.): بئى دەرد، بەخۇشى، بئى دەردەسەرى، بە ناسودەدى.

بىكۆن (باک.): بئى كەلەك، بئى سود.

بىكەيس (باک.): ناپتىك، ناساز، نەگونجاۋ، بئى جى. — ى: ناپتىكى، ناسازى.

بىكە: بەگ. پىدەدى شەترەنجىيە.

بىكە (باک.): باد.). جوۋرە تەپەيىگە دەخۇرى، گىپايەكە ۋە كۆۋ پازيانە ۋايە بەلەن كورتتەرە.

بىكەگەر: سۆخرە، فەزجە، (باک.) جزار. كارىگە بە زۆردارى بەكەسىكى بىرگىت بە بئى ماف ۋە كەلەدرانە ۋە پارە، زۆر ۋە سەتم. — چى: كەسىگە بە بىگەر كارى پەي بىكەن. — ى: بىگەر كەردن بە خەلەك، كارىگە بە بىگەر بە خەلەكى بىرى.

بىكەگە (باک.): (جا.) زۆر بايى. بەزۆرەملى. بئى كاتى. ناچارى.

بىكەگە: بىيىنى، تاجىك، تاجىك، ھاقى، كەسىگە، كە خىزم ۋە خورۇشت نەبى ۋە يا لە نەتەۋە تۆ نەبى.

بىكەگەنەۋەر: كاروبارىك لەناۋ خۇدە خۇبەخۇبى نەنجامدان بە پەنەپانى بەر مەرجە بىگەنەپان لەناۋا نەبى.

بىكەگەنەۋەر: كەسىگە خىزم لە ۋە ۋە پىشكەۋىتى بىگەنەپان بىكات ۋە دىرى خىزم ۋە خورۇش ۋە نەتەۋە خۇبى. — ى: خىزم لە بىگەنە كەردن ۋە دىرى خىزم ۋە كەس ۋە كارو نەتەۋە خۇبەۋىن.

بىكەگەنەۋەر: نامۇزى. — لىكەردن: نامۇزى لى كەردن.

بىكەگەنەۋەر: بىيەننى.

بىكەگە (باک.): نازايسى، زاتادارى. گەۋجى، پارايسى.

بىكەگەن: بۆگەن، بۆن ناخۇش.

بىكەگە: پاست، پوخت.

بئى گۆش (ھەمرا.): بىگەۋى. — ى: بىگەۋىتى.

بئى گۆلە (پۆز.): بئى پالەۋانە، بئى پەشتكۆلە، دىۋارىگە دار ۋە چىتى ۋە بەر نەدرابى لە ترسى ۋە ۋوخان ۋە پەمانى.

بىگەۋەن: بئى سىۋ. — ى: بئى سىۋى.

بىگەۋەن: بئى تاۋان، پاك.

بىگەۋە: لاسار، فەرمەن نەبەر، سەركىش، كەلەپەق، بئى گۆش، گۆش نەگىر. بىگەۋى، كەپ، بىگەۋىش. — ى: لاسارى، سەركىشى، كەلەپەقى. كەپى.

بىل: بىلنى بەفەرمالىنى، كە لە دار دروست دەكرى، (باک.) بەفەرى مەلەك، پەختىل، پارۆ، (پۆز.) پارۆ، بىلنى ناسن، خاكەناز، خاك نەنداز، (پەۋا.) خاكەنداز، دۆلەمە، (شكا.) بىرىك، (شكا.) باک، خۆ. بىر، نەسپەر، نەسپەر.

بىل (ھەمرا.): مەرمە، كەلە.

بىل (باد.): بالەخانە.

بىلەن (ھەمرا.): (كۆ.) نەستىۋ.

بىلەن: بئى نەۋا، بئى دالەد.

بىلەن (كۆ.): دالان، ھەيۋان، نەيۋان.

بىلە: بىجەگە، جگە، بىر.

بئى لەبەت: پايدەدار، نەگۆز.

بىلەدەۋەن: بىل، بىلەچەك، كە دىم ۋە كەكەكە دارىن.

بیناندهوه: دیتنوه، دژینوه، بستمهوه.

بېنلو: بې ناڅ، بې نیتو، گومار.

بې فلوکه: کسټیکه له پروکاردا دهلمهه و لهناوه پووت و همزارې.

بې فلو: بې ناڅی، گومانوی.

بېناهي: بېناي، پووناکي، پوونايی.

بېناي (همورا): بېستن، بېستنی، بېستنی ناو.

بېناي چاوان: مېس له خوردايه، خوردا، پوونايی، پووشنی چاو، سوما، چاو، دېده.

بېنه: بېته، بېره، بېرانه، (همورا، باوهړ، شېبه، پوژ). باره، (همه)، بروههړی.

بېنه (موک): به پشو خورادنهوه بېنی ناویدا به مېله پویشتن، (کو)، بنا، (باک)، بېن.

بېنهر: دېبهر، دېتار، بېنار.

بېنهکار: بېنهکر، (باک)، جوړه هنجیریکه.

بېنهکر: نمر کسه بېنه دهکات، (باک)، ناروزومنه. — ی: بېنه کردن، (باک)، ناروزومنه.

بېنهو: بې پنا، همزار، بې دالده، قلمندر، نیوی تېرېنه. — ی: بې پنايی، بې دالده.

بېنهوېسته: بېنهوېسته، کهین و بهین، هاتوچو، دهردهسری.

بېن بېن: جارچاره.

بېن قهنگ: پشوتنگ، همناسه تنگ، بې سېر.

بېند (باد): بېند.

بېندار: بوندار. — ی: بونداری.

بېندان: پشودان.

بېندهر (باک): همرا، خمرمان، (باک). — ی: دوو هینده مسسته دان (دهغل).

بېندهر: بندرخه.

بېندهر: پشودرېژ، بهشوو، سینگ فراوان، — بون: بهشودرېژ. — ی: پشودرېژ، سینگ فراوانی.

بېندن (خو): بېستن.

بېندوش (باک): بېندوش.

بېنشک (بار): وهنوه.

بېنفره: (باد)، بېنفره، بهچیکلدانه، پشودرېژ.

بېنفره: بېنفره. — ی: بېنفره، — ی: بېنفره، پشودرېژ.

بېنک (باک): بېند.

بېنی کورزیک (باد): بونکپووز.

بېنگ: بېن، پشو، همناسه.

بېنگرېن: خولامهوه هیندی چت، چمند همناسه بېنکی دووردرېژ. قورقراگه کسټیکي گرتن.

بې نهای ژفا (همورا): بې نووژي ژنان.

بې فلوېژ: ناپاک، بېس، بېسار، خورنکه فتگ، ژنی: — تېکوتو، مېهک، کنج. — بون: تېکوتن. — ی: تېکوتن، مېهک بون، کنج بون، بېساری، خورتن کفتن.

بې فېلز: تېروپ، خاوه د دهستلا، دهلمهه. — ی: تېروپ، دهستلا تداري، دهلمهه.

بېنېن: بېستنی ولاخ و بار و بېتر، (پهوا)، بېستنی نار، پېشگرتنی نار. دېتن. لهخوړا: — لهخوړا دېتن، پېرمون، پېرمون، بېنه: تماشاکه.

بېنېن: دېتن، چارېکوتن. بېستن.

بېنېنوه: دوو باره چارېکوتنهوه. دژینوهی چتی گوم بوو.

بې واده: نهخوړا تراو، بېدنگ، بېکات.

بې وادههاتن: بې دنگ هاتن.

بې وار (باک): بې شوېتن، بې جېگا، وهجاخ کوپر، بې مندا، نغزوک.

بې واري: بې شوېتن، بې جېگایي.

بېوه: بې ژن و بې شو: بېوه، بېوهژن.

بېوه (فه): بېوهژن.

بېوهپېاک: پېهن، بې ژن.

بېوهپېاو: پېاوېکه ژنی نمایی.

بېوچ: مروی گیل و گوج و بې کلک.

بې وهخت: کاتی ترس و تنگان و به، نیوهشوی مهچو دهرهوه. کاتی پوژواوایه، نیواره، خورزهرد، زهردهمایی. بې دهرهفت، بې پهرېژ، بې دهرهس. — ی: لهکاتی پوژواو زهردهپېژدا.

بېوهړی: بې بېش، بې باره.

بېوهژن: بې شو، (سور)، بېژن. ژن بې، ژنې، ژنیکه مېردی مردې یا نمایی.

بېوهژنکوشی: تېکوشین و تدهلای بېوهژنه بېوژنایي خوی و بهختو کردنی مندا لهکانی.

بېوهسېری: (همو، همورا، پهوا)، مایهسېری، باوهسېری، (باک)، بهواسی.

بې وهش (باک): بې هیز، بې تین.

بې وهفوه: بې نارام، نانارام، جېکمه.

بېوه له: کووده له بهراز و وورچ و گوجلهسهگه، کووده له، کوتک.

بې وه لهت: پېوانه: بېولته.

بېوه مېژد: پېاری ژنی نمایی.

بېوهی (جا): بې پووش، بې زیان، بې نازار.

بېووز: تمور، بفر، (باک)، بفر، بوور.

بېوکه (دهر): موزانهی ووردی بهنیه، جووره زیندوارکی وورد و پهشه، هر چتیکي له لۆکه و خوری دروستکری دهپخوا.

بېوله: بېوله.

بېولته: شوم، نهگېت، همزار، نابوت و پووت، بېولته، بهدېخت.

بېولته: همزاري، شوم، نهگېتی، نههاتی، بهدېختی، کورد بېولته تی گرتویه.

بېوور

پاڤموی (فه.): جیازی هوکان.
 پاڤم (فه.): پیلو له می.
 پاڤلقه (دەر.): پلیکان، پلهکان.
 پاڤوس (هورا.): پی ما چکار.
 پاڤوسی (هورا.): پی ماچکردن.
 پاڤیل: پی یتل، شرتن پی یهک یتل له یتلکاریدا.
 پاڤ (باک.): باب، خلته ی چتی خواردنمه له بی کاسدا.
 پاڤا: بۆ مندالیک به کارده بری، که تازه خمریکی پی هملگرتن بی، واتا همرسته سهری و پی بگره. سوپاسگوزار، منی کار. ناچار. — بیون: ناچار بیون. (لو.) باپیر. گموره ترین زانی نایینی فله و دیانان، لمروما دادنه شتی و نووتنری عیسیایه. پایدار، پاینه.
 پاڤاجانه: پاڤجانی.
 پاڤاجینه: پهیره، جیتییه له دیواری بیران دهیلتدیرتسره بۆ هاتوچوکردنی ناویره که.
 پاڤلخ (نمرده.): کلاریکی رهش و تووکنی عهجمانه.
 پاڤلشی (فه.): پیخواس، پی خاوس.
 پاڤلشی (فه.): پیخواسی، پی خاوسی.
 پاڤلجانه: جووره پیلاریکی ناوژوونمداری مندالانهیه.
 پاڤلجانی: پاڤلجانه، پاڤوچی مندالانهیه.
 پاڤلست: پی پست.
 پاڤلستی: پی پستی.
 پاڤل: لکه باریکهکانی خواروهی دارودره ختانه.
 پاڤلجبه: پهیره.
 پاڤلهی (نمرده.): دهر پست، دهر پند. گمروک، گمپ، وه دوو کومتو، پشکیتسر، داخوواز، داواکار، بشموتداگمپ. گمران، وه دوو و شوتن کومتن، پشکیتن.
 پاڤک (باک.): بی نمرمار، بی پایان، بی دوایی.
 پاڤل (نمرده.): وهچ و ورده که لاییکه له ژیرلق و که لای گموره دا دهری دهکات.
 پاڤوچ: جووره پیلاریکه وهک پانی بمرز ژنان له پیی دهکن، پاڤوچه.
 پاڤوچه: پیچله، (باک.) چاروخ، پاڤوشی مندالان، پی بجانمی.
 پاڤوژ: کشتی گمورهی ده ریایه، که بهناگر دهروات، ووشه پیکی فرهنسییه.
 پاڤوژوان: کسیکه، که پاڤوژ لی بخوری.
 پاڤوش: ناوه لکراس. پی پوش، سؤل، کمروش، پالا، پیلو، پیتاو، پیتلا.
 پاڤوشکه: په پهره، په پکه، (پوژ، که.) مار، که پیچ — ی کردوه.
 پیچ بخوات ده لیتن — ی کردوه.
 پاڤی: شوقار، سیخو. پشکیتسر.
 پاڤیلده (نمرده.): پیاده.
 پاڤیلسلوین: بریتییه له پوشین و چاقو و چانندن له چتیک.

پاڤوژ

پاتوز

پاتیل

پاتیل (نمرده): مہنجلوؤک، مہنجلوؤک.

پاتیل (نمرده): مہنجلوؤک، دہست مہنجل.

پاتیل (دہر، دزہ): دہست مہنجل.

پاجا (نمرده): بہدیکجاری، بہجارتکی، تیکپا.

پاجہ (باک): پہنجرہ.

پاجہچی (باک): پہنجرہ ساز.

پاجہلہ (نمرده): فرپہ.

پاجی (پوڑ): پی جی، جی پی.

پلج: (موک، باک) پارچ، زہنگن، چتیکہ وہکو تمشوی بہلان تمسکترہ و دہسکی دارہ و زہوی پی ہلڈہ کوڈلری ہی کورت و گچکمش ہمناش بہکاری دہا. (باک) پاچ. کموای چوار داوین، کمو، کورتہک، کولہجہ.

پاجال: پیچال، چالی جولایی و ناسنگہری.

پاجہ: سہرو پی، کھللموی، کھلہ پاجہ، سہروپی ناوالہ، کہ دہکرتہ شورباو گیپہ، پارچہ.

پاجہبہند (باک): پاوہند، پیوہند، چتی پی بہست.

پاجہچی: سہرو پی فروش، پاجہ فروش.

پاجہفولی (نمرده): پاشقول، ہشتہا، پادان.

پاجہکولہ: جوہرہ پاجیکی چکولہ و دہمکولہ ناودیرای باخجانی پی شی و بڑاردہ کری. — کردن: شی کردنہوی دیراو و بن شینایانہ بڑ بڑاردنی.

پاجہی شووال (نمرده): دہلینگی دہری.

پاجرا (نمرده): چرادان، پی چرا.

پاجرک (نمرده): پی چرک.

پاجقان (باک): وەرگپ، پیچقان.

پاجقہ: وەرگپہ. — کرن: وەرگپان.

پاجقہزن: پاجقان، وەرگپ.

پاجک: پیچک، پی، پا، قاج و قول. (باک) پەرپی کون، دہسگرہ، دہزگرہ، کونکہ، جلکی شروو ورو دپاو.

پاجکاری: کارکردن بہ پاچ.

پاجک (پوڑ): پیچک، تہگمرہ، تاپہ.

پاجکھووسی (نمرده): پیچکی کورسی.

پاجکھوواوک: پاچہ و ریخولہ.

پاجناہ (باک): ناوی خواستراوہ.

پاجوولک: پاچی گچک.

پاجیک (باک): جوڑہ گاریتیکہ ناخوری و دہدرتہ وولان.

پاجین (پوڑ): ہلپاچین، داپاچینی لکی پڑو خراوی درہ خستان. پاجینہ (لو، فہ): پلہکانیکہ لہ قوپ، ہمد، گپچ، چیمہنتو، خشت و نیتر دروستکراپی بڑ چوونہ سہریان. (پوڑ) پاپاچینہ، نمردیوان، پہیزہ.

پاجینہوہ (پوڑ): ہلپاچین، ہرینہوی ناوالان.

پاجینہوی تہختلوچویی (فہ): نمردیوان، پہیزہ.

پاجینہی دار: نمردیوان، پہیزہ.

پاج (زا): پەرپی، (باک) ترس.

پاجا (باک): میتزہ، سہرنج. ترس، ووشیاری،

پاجہسو (پوڑ): ہریوک.

پاجہل (گہور): باخمل.

پاجہند (باک): یاقوت.

پاجروا (ہورا): پیخاووس، پاپہتی.

پاجساق (نمرده): پی خستن، لہپی کورت، ماندروویون.

پاجل (باک): پاشل، باخمل، گیرفان، نیوانی سینک و باسکیہ، باغل.

پاجل: پاخ.

پاجلیسکان: پی خلیسکان، تووشی گوناہ وکاری ناہوا ہاتن.

پاجلیسکیان: پی خلیسکان، پی خزان، پا خلیسکان.

پاجوہ: کای درستی لہ ناخوپ و تورہ کدا ماوہویہ، کہ پاشماوہی لہوری وولآخانہ و نیتر ناخون. چوہل، پاشمانہ.

پاجووا: (پوڑ) دہغلیک بہ گپہ یا بہ جہنجرہ کورتابی بہلان ہیشتا کو نہکراہیتسہ سہریہ کتری و شغہ نہکراپی. (پوڑ) پاخووا. پیخویہک قوپ، توپیک قوپ یا گہم. (باک) تہختہ پیکی پیچکدارہ بہ وولآخوہ دہسرتسہ چتی قورسی پی دہگپرتسہ.

پاجوہشہ (نمرده): پیخوست، پاشیل، زہویہکی تہر، کہ لہ ہر زور پیخوستکرانی ووشک بوویتسہ.

پاجول: (پوڑ) بیتلی ہر مالیہ پیہ. تہختہ پیکی خلیسکی لہسہر ہفری پیڈہ کری، عمرہ بانہی سہریہ فری، (پوڑ) تاخوک.

پادار: پیدار، بہ پی، خاوندہ پی، خاوندہ پا. پایدار، پاوہ پی. گیان لہبریکہ بہ پیان ہوانی ہروا. (نمرده) قہدی داران و کولہکہی تمستور. کولہکہ. پایدار.

پادارافہ (نمرده): پوولیکہ بڑ مانسہ لہخاوند مال و سامان وہردہ گیریت.

پاداش: پاداشت.

پاداشت: تولہی چاکہ دانہو، قہربو، قہروی، نیزا.

پاداشت ہمدی: سزا.

پاداشت خامی: نیزا، قہربو، قہروی.

پادان: ہرکردن، ہردان، بڑواری چوم و زیبان بہکارہری پی ہگاتہ زہوی وہکو دہلین لیرہدا پادہدا یا پانادا واتہ ہردان و ہرندانہ، پیادان. پی لیدان، کمدان، دین.

پادانہ گمز: پاداری، پایداری، خردداری، پاگردان، ویستان، خوگرتن.

پاداو (نمرده): جوہرہ داوتیکہ لہ تاموسک مووی یال و کلکی چارہری دروستدہ کرت لہ دہشت و چول و چیا پاندا دہرتسہ، تہلہ، تہکہ.

پادہ رھلوا: ہشپراو، پی ہش.

پلاوه‌شت (نمرده.): زهوی و دهشتیکه، که له داوتنی کیسو و شاخاندا هه‌لکوتیی، پیدمشت پیی بالندهی پیوه دهبی له‌کاتی چینه‌دار ناتوانی بفری. — ی: دهشت، دهشتایی.

پلاهو: پاکار، شاگرد، دست و پیوه‌ند.

پلاش: به‌ناوبانگ، چیره. شه، شا، شاه، میر، پاشا، خونکار، خسرو، کهی، که‌سیسر، کیسرا، پایه به‌مرزترین سمرزکی ده‌لنت.

پلاشایی: میریتی، خسرویتی، پاشایه‌تی.

پلاشایی: میری، خسرویی، پاشایی.

پلاشنگ: دنگ، برنج‌کوت.

پار: سالی رابردو، پاره‌که، سالی پار، ماشمر. (پۆژ.) گلۆله‌ی بـن و ده‌زور، (باک.) بمش: پارانیژی: به‌شه‌که‌ی تریشی. — کرن: به‌شکردن. پشت، پشتموه، ژپارار: له‌پشتموه. که‌لاف، دهسته، که‌لافه.

پارازن: پاراستن، (دهر.) پاریزانن، پاریزتن، پایین، (باک.) چناندن، چه‌پالندان، له‌زیان دوورخستموه‌ی چتیک. خۆلی: — (باک.) خووه‌لی چناندن، لی ووشیاریمون. خۆ: — خووه‌دان نالیکتی.

پارازک (باک.): کیشکچیتی.

پارازۆ (باک.): پاریزهر، کیشکچی.

پاراستن: پارازتن.

پاراسوو (باک.): پراسوو.

پارافموه: نزا، تکا، (دهر.) پارپانموه، ناوردانموه، نمرانموه، (همو.) شاکمشاک، (همورا.) واپانموه، له‌بهر گمریان، لالانموه، (باک.) لاشارک. له‌بهر: — له‌بهر مردن، به‌قوربانیمون، لالانموه.

پارافندن (پەر.): تمنها بۆ پالآوتنی ناوی کوویه و گۆزه و چتی له‌گل دروستکراو دهبی که‌ ناوی ده‌ده‌لین، ده‌لاندن.

پارافندموه: لالاندنموه.

پاراو: (همو.) موک، سیور. تیراو، ناودار، تمپوتازه، پهنگین، دۆی تینویتییه، ناودار، به‌راو. — بیون: ترهان، تیراویون، ناوداویون. — کردن: ترهاندن، ناودان، ناودار کردن.

پارای: ناوداری، تیرای، تمپوتازه‌یی.

پاره: پوژ، دراو. (خۆ.) پاروو، به‌لآن له‌گه‌ل‌نان و چیشته به‌کارده‌بری و ده‌کیو — یک‌نان. تیکه، پارچه، کوت.

پاره‌پاره: پارچه پارچه، تیکه تیکه، کوتکوت، دراو، (همورا.) له‌وی.

پاره‌پووس: پووس پاره.

پاره‌پیس: بریتییه له‌ مرۆفی پۆژ و قزچۆک و چرووک.

پاره‌خفت: له‌تکه خشت.

پاره‌دار: پوژدار، دراودار. — ی: پوژداری، دراوداری.

پاره‌س (نمرده.): پهی، پاگا، بن بیرو ناوان. جی پییه له‌ کمناری بیران بۆ چورنه‌ خوار و هاتنه‌ سمره‌وه.

پاره‌که: پار.

پاره‌که‌ری: پینه‌که‌ری: به‌یار و پینه‌که‌ری.

پاره‌که‌و (نمرده.): بارچۆکه.

پاراسو

پاره‌که‌وو (باد.): پاره‌گۆپره‌وه.

پاره‌وو‌پارۆین: پشک ناویرتن، (پۆژ.) چشنه.

پاره‌وکه: پارچۆکه، مندالیکه تازه پیی هه‌لگرتیی.

پاره‌هه‌لکه‌ر: خرویکل، کلافه‌ هه‌لکه‌ر، که‌لاف هه‌لکه‌ر، چه‌رخ‌ی ده‌زور هه‌لکه‌ر.

پارهار (باک.): گیایه‌که، په‌لپینه.

پارت: دهسته، کۆمه‌له.

پارتی: ده‌سته‌بندی، به‌ندیاری پارت، کۆمه‌له‌ی، لاکوشکه، هموا خوار، پاریزگار، برادر، ده‌ستبرا.

پارچ (نمرده.): پاچ.

پارچه: کارتک، ساد، کووی، چینی، برکه، که‌رتک، تیلمه، تیکه، ژهنیک، پچ، فلهق، لمت، کوت، لهه، له‌تک، تیکه، جهنه‌که، جزار، ده‌رقه‌ل، دۆن، زۆلاک. چوون، چزال، کولک، په‌تۆز، کالآ، والا، ماوت، چۆخ، قوماش، قه‌تک، لات، کووتالآ. پارتۆتک، په‌زۆله، که‌رت، په‌تۆزک، پرتکه، پسپان، پاری، (باک.) تلیش، به‌ی، نه‌هین، پاته، جۆخینه‌که پارچه‌ کرا: برکرا. — بیون: لمت بیون، گوورین. — کردن: پاته‌کردن، له‌تکردن. زهوی، کورانه، حمرد.

پارچه‌پارچه: به‌به‌ره، له‌تله‌ته، کوتکوت، تیکه‌تیکه، تلیش تلیش، له‌تک له‌تکه، په‌لپه‌ل، پهلپل، شفق و به‌فق، پچه‌پچه، چه‌به‌چه، شمت و به‌مت. — بیون: تلیش تلیش و تیکه‌تیکه‌بیون، به‌لقه‌تین، فمرۆان. — کردن: به‌به‌ره له‌تله‌تکردن، به‌لقه‌تاندن، چه‌به‌چه‌کردن، که‌ریکه‌کردن، پاتۆرپاتۆرکردن.

پارچه‌پارچه‌بیون: هله‌لین، هله‌تقین، هله‌په‌کین.

پارچه‌پارچه‌هه‌روشت: به‌به‌ره‌هه‌روشت.

پارچه‌پارچه‌که‌کردن: هله‌په‌کاندن، هله‌تقاندن، هله‌لاندن.

پارچه‌چی: (بابا، همورا.) بانیشکه‌ر، خۆه‌له‌کتیش، به‌چاووپاو، چاووپاو‌که‌ر.

پارچه‌هه‌روشت: کووتالفرۆش. — ی: کووتالفرۆشی.

پارچه‌مک (باک.): چه‌که‌چه‌کیله.

پارخان (باک.): پراسوو.

پارخووان (باک.): هه‌ردووک تمنیشستی پان، شووتنه‌ قه‌لموه‌که‌یه‌ستی، سمت.

پارده: (شن.) دیواری باخچه و باخانه.

پارده‌وو (نمرده.): پالندو، پانکی، پالوو.

پارزا (باک.): ماکی خروترکه. — دان: کوتان بۆ خروترکه.

پارزه‌نگ (همو.): پارسه‌نگ.

پارزۆن (همو.): پالۆینه.

پارزۆین (همو.): پالآوتن.

پارزۆون (باک.): شیر پالۆی، شیر پالۆک.

پارزۆنک (نمرده.): کۆلوانه، شالپینه‌ی کۆلی ژنانه. (همو.) چاپالۆی، چاپارزۆن، پلاره‌ارزۆن، (باک.) پالۆینه، شیرپالۆک.

پارزی (باک.): دارتکه.

پارزینک (باک.): پالۆینه.

پاراس: فارسی. دورپه شیر، دړنده بیکه وه کوو شیری وایه، (باک.) همزاري، بدمبهختی، ده روزه، سووال. — کرن: ده روزه کردن، سووال کردن.

پاراسا (پوژ.): ده روزه کار، سووال کار.

پاراساک: ده روزه کار.

پاراسایی: سووال کردن، ده روزه کردن.

پاراسه: گدایی، سووال، ده روزه.

پاراسهک (باک.): سووال کمر، ده روزه کار. — ی (باک.): همزاري، بدمبهختی، ده روزه کاری.

پاراسهنگ: چار، (هرو.) پارزهنگ، بژ چاروگر تنه وې ته رازوو چتیکه ده خرته تاي سووکی ته رازوو تا بهرام بهر پوهستی، که قاپتیکی به تال له لنگه ته رازوویک دانړی ویرودو یا هر چتیکي تر به نه اندازه قورسایی ده فره که بخرتنه ناو تایه که تر — ی پی ده لیتن.

پاراسهنگ خسته پال: ناو ناتوره و چتی سووک و وی نه چو خسته پال یه کتیکي.

پاراسهنگ گرتنه موه: گرتنه وې پاراسهنگی ده فرو یاجتیکي ترو یاسه مرکړنی ته رازووه بژ نه وې هر دوک تایه کانی ته رازوو جووت و پټک و بهر انبه پوهستی.

پاراستن (باک.): بهشکردن، جوایز کردن.

پاراسکمر (باک.): (باک.) پاراسک، ده روزه کار، سووال کار.

پاراسکون: سووال کردن، ده روزه کردن.

پاراسوو (باک.): بهراسوو.

پاراسون (باک.): پالونه.

پاراسی (باک.): فارسی. ده روزه کردن، سووال کردن.

پاراشام (پوژ.): پارشیو.

پاراشمو: پارشیو.

پاراشیو: پاشیو، (پوژ.) پارشام، جمعی دووه می پوژوونه له پیش بانگی به یانیدا. — کرن: ژه می دووم خواردنی پوژوونه له بشی دووه می شویدا.

پاراشه کون (باک.): بهشکردنه.

پاراک: دسگا، کوشک.

پاراکه: پار، پاره که، سالی پار.

پاراکمر (نمرده.): تمشیله بیکه که لافي پترسرای له سهر هله کړی، پارگر. پینووسی که موره کبی هله دمری و نموسا بهی نه وې نووکی له موره کب بدری هر دهنوسی تا نمو موره کبه ی له ناویدایه تمواو ووشک دهی، خوئوس.

پاراکو له: کوو ده لای یهک سالانې بهراز و وورج وگورگیه.

پاراکه (نمرده.): کمرت، باوه، کمناری کوشتوکال و باخچانه، که کمیک بلنده بژ هاتوچو تا کشتوکاله که پی هست نهی.

پاراکون (باک.): جۆگله بیکه له قمراخ چیخ و دهور و په شمال و ختیه و چادراندا دروست ده کړیت تا ناوی بارانه نه چیتنه ناویانموره، پاروتنک، پارگین، پارگین.

پاراکوویو: (باله.) کمنار، پارین، (هرو.) پارینه، (دهر.) سمنگو، (یز.) پارنگو، گوپره که ی ساله وه خته، پانیر، کندو. — ی نیر: کونتنو، کورنن، نهی.

پاراکو (نمرده.): پارکمر.

پاراکون (پوژ.): جۆگله بیکه له قمراخ ختیه تان لی ده دری تا ناوی نه چیتنه نیو ختیه و چادر و په شمال و چیغانموره، پاروتنک، پارگین، پارگین، پارگون.

پاراکین: پارگین.

پاراکو (یز.): پارگویر.

پارپو (پوژ.): بیتلی داره بژ ده غل و بژ بهر فریدانی، خاکه نازه دارینه، بیتلی شیر نیاتساز و ناشو انانیشه.

پاروو: پاری، (باک.) تیکه، نمونه خوارده مینییه که به جاریکی بتوانری له زار بری. — گرتن: خوارده مینی کردنه پاروو. پیتمه.

پارووشک (باک.): کلچتوک.

پاروکه (نمرده.): مندالی پیترکه له، پیترکه.

پاروکله (نمرده.): پوه موه بیکه مندالی ساوا دهستی پنده گری تاپنی فیره ریشتن بی، چیتیکه به بونه پیته لگرتنی مندالان دروست ده کړی.

پاروو کون: خوارده مینی کردنه پاروو.

پاروو گلاندن: پاروی زلگرتن.

پاروو گلین: پاروی زلگر.

پارونه (باک.): پانیری دوو سالییه، گولکی پار، پانیر.

پارونهک (باک.): پانیری یهک سالییه.

پارووی که شتی: دار سه له.

پاروتنک: جۆگله بیکه به قمراخ چیخ و په شمالاندا لیده دری بژ ناوهر تا نار نه چیتنه نار چیخ و په شمال و دهور و چادر و ختیه تانموره، پارگین، پارگین.

پاری (باد، باک.): پاروو. پارچه، تیکه، کوت، لت.

پاریان (نمرده.): لالانه، لالیان، لالیانموره.

پاریانموره (نمرده، دهر.): پارانموره.

پاریز (باک.): پهریز، بیستان، پاس. کمین، کملین، پاریزگه. — برده سهر تیچران. پوژوو، واز له خواردنې چند چتیک هتان لبعر نه خویشی و نیتر. — گرتن: بهر پوژوو یون، خو لی دور خستنه موره. — شکاندن: پوژوو شکاندن، خو پاریز: دمرگرتو، دلمرودو، ده فگری، همریس، لادان، خو لادان، دزکامی. (باک.) باخچه، باخی چکوله. (باک.) پهریز، بیستان.

پاریز افن: پارازتن، پاریزتن.

پاریزه: پاژه، وانه، وان، پی بمر. ناگادار، پارازو، نقاندا، نوتورقان.

پاریزتن: پارازتن.

پاریز چوون: چوونه کمین، نیشانگرتن، پاریز پوین.

پاريزدار: ناگادار، پاريزگار، بمر اوان. پاريزگار، به پاريز. — ي: ناگاداري، پاريزگاري. به پاريزي، پاريزگاري، پاريزگمري.

پاريزدان: پاگيران.

پاريزدلو: پاگيرايو. — ي: پاگيرايو.

پاريزپويين: به پاريزچوون.

پاريزفان (باک.): پوژووان. بيستانمان. (باک.) — ي: پوژوواني.

پاريزکمر: خو دورو خمره له همر چتيکي، که زياني بو ي هبي يا دلي لي بکوشي و حمزي لي نهکات، پاريزگار.

پاريزکمرده ي (همورا.): پاريزگاري.

پاريزکردن: خو دورو خستنمه و لادن له چتيک، له خوراده مينيک، له کسيک، له شوتنيک بو بمرده ندي خو.

پاريزگا: شووتني پاريز و خو تيدا له مملوسنان. سنگمر.

پاريزگان: پاکداوين، (باک.) پاکداو، (زن.) پاريزدار. پاريزمر، پاريزگمر. ناگادار، بمر اوان. پاريزگمر، دوربين. — ي: ناگاداري، ناگا لي برون، بمر اواني، بيبي مري، نارينه گ. پاريزگمري، دوربين.

پاکداوتني.

پاريزگه: پاريزگا.

پاريزگمر: پاريزگا.

پاريف (باک.): گوشتيکه به تاندووري بپزي.

پاريک (باک.): پارو.

پاريهي (باک.): جوړه گياهيکه دهخوري.

پاريفن: (کو، پوژ، جا، همورا.) پانير.

پاروين (باک.): هي پار، پانير، نمرن، نرين، گوييلکي دوو سالاني نيره.

پاريفنه: نيون، گوييلکي دوو سالاني ميني.

پاريفنه: تکاکار، مسمده رقان.

پازده: پازده، پانزده.

پازار: جوړه مورو ويکه دهکري به تمسبيح، بمرديکي رهنک سموزي کانييه. دهرمانی دزي زهر، ترياک.

پازفند: راقهي زهند.

پازده: پانزده، (۱۵). (نمرده.) ديوار، خندهک، کفند.

پازدهم: پانزدهم، پازدههم.

پازدهمين: پانزدهمين، پازدههمين.

پازدههم: پانزدههم.

پازدههمين: پانزدههمين.

پازگه: چاليکه له نيوره اوستي بيستانانيدا بيستانمان بو پاسي بيستان به شو ده چيته ناوي.

پازفلو: داريکه وکورو تيلو نوئل دهخريته ژير پيتي ناش و پيتي ناشي پي بمرز و نرم دهکريت بو وورد و درشتکردني نارد به پي دلوواز، پي ناش تا بمرز بي ناردی زيره تا نرم بيت و داخريته ناردی وورده.

پازفلووک: داريکه وک پيشک دهکري به نوئل و بمرداشي پي هملده گيري.

پلا (نمرده.): توژ، نمخت، چک. پاژي: توژي، نمختي، چکي.

پلاژ (باک.): پاگر، پاريزمر. کوئله.

پلاژمژ (همورا.): گوچه و چري که لا گويزتیه، که تازه ده مده کاتمه.

پلاژمژش (همورا.): گسوي مشکهي داره گويزانه، همون که لا وورده کانيه تي که تازه دهرده چن.

پلاژنه (همورا.): پاني، پانيه، پل، بعل، پاشنه، پاشنا، پانيه ي ي يا هي قوندره. (کو.) قونپانيه، (دهر.) قونپيتي، گولمه گوشتي لاي پشتمري پيتيه.

پلاژنه کيش: پانيه کيش، (بابا.) کمره ته، پاژنه هملکيش.

پلاژنه لکيش: مراژتيکي پاني کميک لرو له پانيه ي ي هملده کيشري.

پلاژنه ي دهرگا: گرژنه، گيجنه.

پلاژنو: پاژنه، پانيه.

پلاژو: دوسي.

پلاژوخ: پاسوخ.

پلاژي: توژي، نمختي، چکي.

پلاژي (همورا.): بمر.

پلاژينه (نمرده.): کهپک، زيواني ناو دانوئل، سوس.

پلاس (فره نسي): پارچه قاقازيکه و ده گيري له لايمن ميريسوه بو سمرمستي و دمستوري هملدي چت. (باک.) کشانمه، پي دزکي، خو کشاندنمه. (پوژ.) پش، پش، باره. پاسي شو: بشي شو. پاريزگاري، کيشک، نيشک، (دهر.) هيشک. — گرتن: کيشک گرتن. پوژو. — گرتن: بمر پوژوويون.

پلاسا (نمرده.): پيشپيل، سمرپوش. چاو پوش، پينه.

پلاسان: به خشين، بووردن، ليبورودن.

پلاسا (همورا.): سوانده، گورگه، گوييسوانه ي باني، شو گورگه و داره رايه يه، که له سمر ديواروه بو پوي دهره ده رچوه. شوره، سنور، شور. داخي دل، کسمر.

پلاساړه: پنو. پاسار.

پلاسادان: داخي دل پي پوژن.

پلاساړي: سواندوکه، سوانکي، سواندليکه، پتيک، (باک.) جمرک، چيچک، (باد.) سثيانگ. (پهوا.) باوانه (هي نير). ممليجک، مملوچک، جوړه چوله که ييکه زور تر لغناو پاساراندا هيلانه دهکات.

پلاساودان (بابا.): هشاردان، پاکانه کردن، لمبهدناوي پزگار کردن.

پلاسه (همورا.): وا، تاوا، وايه.

پلاسيان: پاسران. — ي: پاسراني.

پلاسرديان (نمرده.): به شووين چتيکيدا پويشتن، شووينکمرتن، بندووادچون.

پلاسرديان (همورا.): وازانين.

پلاسه مملو (همورا.): وانابي، کسيکه به تهنه که ته قهي دهکا تا چوله کان له کشتوکال و بيستانان بمرنمه، به لام دهلي: زستان جو تيار، پايز تووتنمران، پاسممرزه نمبووم به داهول.

پلاسممرزه (بابا.) پارازتي ممرزه له کاتي گيشتنيدا.

پاسه‌ن (همورا): وایه، وه‌هایه، (دهر.) واهست.

پاسه‌وان: نۆسه‌دار، بیه‌گر، چۆکدار، دیده‌وان، دیده‌شان، نیشکچی، هیشکچی، نۆتۆرشان، کیشکچی، قۆلچسی، چمرخه‌چی، نۆسه‌تچی، کیشکشان، پاسه‌بان، کسمیکه‌ ناگاداری چتیککی بکات.

پاسه‌وانه: باج، خمرج.

پاسه‌وانی: کیشکشان، پارازک، کیشکچیتی، نۆسه‌تچیتی، چۆکداری، (باک.) پارازک، پاسه‌بانی، چاو به چتیکمه‌ه‌بون، ناگاداری چتیککی کردن.

پاسه‌وانی قۆشهن: پیتش قهره‌وۆژ.

پاسه‌دان (دزه.): ده‌رکردن، قاودان، وازلئ هینان به زویری نه‌ک به‌خۆشی ده‌رکردن.

پاسقال: مرۆی قه‌شمیری و گالتچی. — ی: قه‌شمه‌رتی، گالتچه‌چیتی.

پاسکردن: ناگالی بون، ناگاداری کردنی چتیک. وه‌پین، گه‌فین.

پاسگا: پارێزگا، یازگه.

پاسگه: پاسگا.

پاسووان: قاقه‌زیکه‌ له میری ورده‌گیری بۆ نه‌وه‌ی بۆ ههر شوهرتیککی بتووی بچی و له هیج سنوورتیکیدا به‌ره‌هلست نابن، پاساپۆرت.

پاسۆقی (باک.): قه‌لمو.

پاسوخ: وه‌لام، وه‌رام.

پاسی پۆرت: قاقه‌ز یا په‌راوتیکی میریبه‌ مرۆ به‌هۆی ویسه‌وه‌ ده‌توانی به‌ ههمو سنوورتیکیدا تێ په‌رێ، ووشه‌ییکی فره‌نسییه: پاس: تێپه‌رینه، پۆرت: ده‌رگا، سنوور.

پاسی سه‌گ (قه.): وه‌پینی سه‌گ.

پاسین: پاسه‌ن، هه‌لنان، پێ هه‌لکوتن.

پاش: دووا، پشته‌وه، په‌ی، دوو، گوێ، دما، هنگافت، دوما، (لو.) دووای چت، پشت. دقێ پاشین، لای پاشه‌وه. پۆین، ناو پاش.

پاشا: پادشا، میر، خرنکار، شا، به‌لان عوسمانیه‌کان بۆ سه‌ر شوێ کردنی کورد و فارس به‌ ژه‌نیرالان گوتوه‌ پاشا.

پاشا پاشاک: دهلۆت دامه‌زراندن.

پاشا پاشایینه: جووره‌ یارییه‌کی منداڵانه‌یه‌ یه‌کیکی له‌ خۆیان ده‌کهن به‌پاشا.

پاشار (زه‌ن.): مشوور.

پاشاربو: ناراوێکه‌ که‌ له‌ پاش (سه‌راوا) چتیککی تری پێ بشووی، چلکار.

پاشا گه‌ردانی: کلاو فرێنی، فرێن فرێن، پاشا گه‌ردانی، بێ پادشایی، ته‌قله‌قی، شێوانی شوهرتیک به‌هۆی نه‌مانی گه‌ره‌ و سه‌ره‌زکییه‌وه، بێ پادشایی.

پاشا گه‌ردانی: پاشا گه‌ردانی.

پاشا گه‌ردانی: باری پاشا گه‌ردانی.

پاشام (پۆژ.): پارشیو.

پاشان: پاشین، دوای، دووایه، له‌وه‌دوا، پاشی. (همورا.) چتیکه‌ولا.

(باک.) پاشی، له‌پاشان، دپشتیه‌، دپشته‌، دووا جار.

پاشو: قه‌روناو، ناروێکه‌ پاشماوه‌ی ناری دی بیت، ناروێکه‌ بۆ جاری دووه‌م بکریتوه‌ به‌سه‌ر چایی ناو چادانیدا و به‌سه‌ر گولێکییدا که‌ نارقه‌ی بگیری، ناروێکه‌ بگه‌رتوه‌ دوووه‌، په‌نگ بخواته‌وه، قه‌نگاو، ناروێکه‌ پاشماوه‌ی خوارده‌وه‌ی یه‌کیکی بێ که‌ له‌بێ کاسه‌دا مایه‌توه‌.

پاشایه‌تی: پادشایه‌تی، میرایه‌تی، خرنکاریتی.

پاشایی: پادشایی، میریی، خرنکاری. (بابا.) جووره‌ ترێ یه‌که‌.

پاشایی دامه‌زراندن: بنچینه‌ میریی دامه‌زراندن.

پاشه‌به‌هر: دووایه‌ر، پاشه‌مۆک، پاشه‌هر، پاشه‌به‌هر، پاش به‌هره.

پاشه‌به‌هره: (باک.) پشتنه‌ خری. — ی منداڵ، دوواترین منداڵی مرۆف.

به‌ری دووایی بیستان.

پاشه‌خووج: پاشکو.

پاشه‌هۆین: پاشین، هه‌ره‌دوا.

پاشه‌ر (کو.): تروانایی، تاب، هیز، — شکا: هیز نه‌مان.

پاشه‌ره‌نه: رکه، رنه.

پاشه‌هۆژ: دووا پۆژ، پاشه‌هۆژ، نایینه‌، پۆژانی له‌مه‌ودوا.

پاشه‌هۆژین: چه‌گناس. — ی: چه‌گناسی.

پاشه‌هۆژک: پاشه‌به‌هره، دووایه‌ر، پاشماوه، گنشته، (دزه.) خاپه‌مۆک. (همورا.) خاکه‌مۆ (ته‌نبا بۆ ده‌غله‌). (باک.) پامان، تێ بیینی، ده‌ست تیه‌وه‌دان، خۆ تیکه‌ل کردن. پاشماوه‌ی سه‌وزی و کشتوکالێکه‌، که‌ خاوه‌نی به‌ره‌لای کردی و به‌ری کم تیدا مایه‌ت.

پاشه‌هۆین: (ده‌ر.) پاشه‌هۆین. (همورا.) سه‌ره‌که‌هه‌ل. (باک.) پشتزین. له‌دوایه: — له‌وه‌ی: به‌له‌دوای وه‌ی.

پاشه‌سه‌هر (همورا.): پشته‌سه‌هر، جووره‌ خشلێکی ژنانه‌ له‌زێ به‌ به‌ قولایی له‌ پشت سه‌ری قایم ده‌کرت.

پاشه‌سه‌ره: (همورا.) پشته‌سه‌ره. جووره‌ خشلێکی ژنانه‌.

پاشه‌هک: پاشه‌کی.

پاشه‌هکه‌هه‌ت: پاشه‌که‌هوت.

پاشه‌که‌هوت: وه‌رام، نه‌که‌هه‌وز، مالداری، نابۆزی، چتیکه‌ گلدرا به‌توه‌ بۆ دووایه‌ و بۆ کاتی ته‌نگانه‌و پێداویست. نیاته، نووته، په‌سه‌ناز. — کردن: گلدانه‌وه، ده‌ست پێوه‌گرتن. پاشه‌هۆی کردن. — ی: ده‌ست پێوه‌گرتن، پاشه‌که‌هوت کردن.

پاشه‌هکه‌شه: پاشه‌کشی، کشانه‌ پاشه‌وه. په‌شیمانی.

پاشه‌هکش: کشانه‌دوواوه، خۆدزینه‌وه. په‌شیمانی.

پاشه‌ل: پاشل، داویتی پشته‌وه.

پاشه‌له‌له: پۆژیکه‌ دووای ته‌واو بوونی جه‌زه‌کان، که‌ قوتابیان وشاگردان له‌ پۆژه‌دا ناچنه‌وه‌ سه‌ر نیشیان. کلکی جه‌زه‌.

پاشه‌ له‌وه‌: به‌رچینه‌ یا دووباره‌یه‌یکه‌ ده‌رت به‌ دووای په‌لوه‌ی هه‌نگه‌ره‌ بۆ نه‌وه‌ی شانه‌ی تیدا هه‌لبه‌ستی و هه‌نگوونی تیدا بکات.

پاشه‌ له‌بیس: کسمیکه‌ داویتی پشته‌وه‌ی په‌سیمی. به‌دناو، گومان له‌کراره‌.

— ی: به‌دناوی، گومان له‌ کراره‌ی.

پاشه‌مه‌له (همورا.): پاشمه‌له.

پاشمووانه: چټیکه به پاشموه ی پلووره ی هنگموه دهنری بۆ نموه ی شانه ی
تڼدا بکات.
پاشموه: له پشته، له پاشموه، (شوا.) دیاوه.
پاشموپاش: پشتاو پشت، (باک.) پاکبۆکی. (پهوا.) تس. — کشانموه:
تسکردنموه، پاشبۆکی کشاندن، پشتاو پشت کشانموه.
پاشبازه (پیرا.): دهستمندو، دهستدو، دهسته کموشه.
پاشبهر (باک.): پاشبهر.
پاشبهره: بهری همره دوای بیستان. دووا منداڵ.
پاشبهن: پاشبهن.
پاشبهنه: بهندی زین، که ده کموتنه لای قوونیهوه. دووا بهندی دهسته
ههلبستان. زنجیر یا په ټیکه پی وولاخی پی ده به سترتیهوه.
پاشبۆکی (باک.): به پیچموانه، به پشته ده. — کشاندن: به پشتهوه
پاکشانموه.
پاشبین: دووا پۆزین، پاشه پۆزین، چه گناس، دووابین.
پاشبینی: چه گناسی، دووا پۆزینی.
پاشپاریز: دووا پاریز. — ی: دووا پاریزی.
پاشپهنه: پاشمله.
پاشپی (باک.): که پانهوه.
پاشتهرک: نهرمزین، تهرکی پاشموه ی زینی، پاشکۆ، پاشتهرکی.
پاشتهرکی: پاشتهرک، پاشکۆ.
پاشتر: دوواتر.
پاشترین: دوواترین.
پاشتن (باله، باک.): پششو ههلبستان.
پاشتیلا نه (بابا.): جیاز به خشینموه ی دووا ی بوک بردنی به سی پۆزان،
که به یرونه یهوه میواندارکی ټیکرای پی ده کری.
پاشخه نه: پاشماوه ی خنه.
پاشخه نه جهر (بار.): کیردی بهر خه نه جهری.
پاشخه نه: دووا خه نه.
پاشخووان: پاشماوه ی چیشته و خوراده مهنی.
پاشخووان (ههرا، دهرا.): پاشماوه ی سفره، بهرماوه، پاشماوه ی سفره.
پاشخووانه: پاشخووان، په سمنه.
پاشخورج: هه گبه.
پاشداز: مرازیکی تعونیهه. چهند پی شمه رگه پی که له کاتی پۆزیتندا
ده کمونه دووا ی لهشکری.
پاشده: دووا کموتو.
پاشده چوون (باک.): کشانموه، پاشه کشی.
پاشدپ: سه گی پاشدپ، سه گی پاشگر، یانی گر.
پاشدن: نمو که سه یه، که پاسی دزان بکات، که سی که له دووا ی دزیک یا
چندین دزانموه راوهستی بۆ پاریزگاری و ناگاداریان و یابه ههر چه شنیکی
بی هاواریان بکات.

پاشدزه: پاشدن.
پاشدوو: دهسته، ههرا خوا، له پاشمله دوو.
پاشدووی: پاشمله.
پاشپۆز: پاشه پۆز. (باک.) نابۆری. — ی: پاش پۆزی. — کردن: نابۆری
کرن.
پاشپۆزی: کشانموه، پی دزه.
پاش شیف (باک.): چیشته نیاوران. نانی پارشیریه.
پاششان: که سی که بۆ یارمه تی شووان به شو له ده ری ده می پشتهوه.
پاششه چوون: بۆ لای پاشموه چوون، که پانهوه.
پاششه دان (باک.): کشانموه، پاشه کشی، که پانهوه دوواوه، پی دزکی.
پاششه نه ی (باک.): پاشگوتنی.
پاششوق: پیدانه به ی پی نمو که سه ی، که زۆرانی له گه له ده گیریت تا
بکوی.
پاششوقون: پاشمزین.
پاششموان: پاشدن. پاشماشه، چه خماخه ی چه کان، فیشه که فرته ده ری
تفنگ و ده مانچه.
پاششموته: دووا کموتو ی به جیماو.
پاششموتن: دووا کموتن.
پاششموتنو: دووا کموتو، که سی که دووا کموتی.
پاششوم: ماره ی بستی که له خوراده ی قه ی گۆجان.
پاششوک: پاشتهرک، پاشتهرکی. خورج، خورجین، هه گبه، تهرک، تهرکی،
(باک.) جم. چټیکه سووار له پاش خۆسه ده دای به سستی. (باک.)
چونکبو. جماله که.
پاششک (باک.): نه رجا، نه رسا، له نه نه جامدا.
پاششگه ز (بابا، جا.): پشیمان، ژوان. — بوونهوه: پشیمان بوونهوه.
— کردنموه: پشیمان کردنموه. (بابا، جا.) — ی: پشیمانی.
پاششگر: له ده ستووری ریزمانیتدا پاشبهندی ههلبه ست. پاشدپ، یانی گر.
سه گیکه له پرا بگری. — ی: یانی گری.
پاششگۆ: پاشمله بیژ.
پاششگۆتن (باک.): پاشمله.
پاششگۆتن (باک.): پاشمله. — کرن: پاشمله لی دووان.
پاششل: داوتنی لای پشتهوه، پاششل، (لو.) پامان، (ههرا.) دامنه.
پالوویه که چهند زهنگوله پیکی پیوه بی. — پیس: داوتن پیس. — پیسی:
داوتن پیسی.
پاششل (باک.): باخه له نیوانی سینک و مسمکان، گیرفانی دیوی
ژوورده ی کراسیهه. (باد.) گیرفان.
پاششاهه (پۆز.): چه خماخه ی چه کانه، پارچه پی که له تفنگ، که
فیشه کی پی فری ده دری.
پاشماک: شه، میرات.
پاشماک هگر: شه گر.
پاشماک هگرتن: شه گرتن.

پاشماله: پشت ماله.

پاشمان: مامانيکه، که له پشتي زه يستانهوه داده نيشي له کاتي منداډ بونيدا.

پاشموه: خاکه پڅ، ماوهوه. بمرماوه، پيما، خاړن مایی، بنک (باک.)، پاشمروک، (همورا، دهر.) پاشخووان، بقماروهوهی هممرو چتیکي به کار ده بری به تاييه تی بقرنو خوراده منيهی که له بمرده می نم و نمرده ده منيتنمه.

پاشموه خور: بمرماوه خور. — ی: بمرماوه خوری.

پاشمرگ: مندا ليکه دوای مردنی باوکی بووی.

پاشمرگه: مندا ليکه دوای مردنی باوکی له دايک بووی.

پاشمه نه: پاشمهنده.

پاشمه نده (نمرده): خووان.

پاشمله: چتر، پشتمله (همورا)، پاش ينده، (لو.) پشتی سمر، پاشگوتين، پاشدووی. له — له من ده دوی: چتری من دکا.

پاشمله یی: باسکردنی يه کيک له پشت سمری و اتا بمن پیتی وی.

پاشمیر (باک.): نمر که سیه له شمر پيدا يارمه تی براده ریکی يا خرميکی خوی بدات، هه فالدار.

پاش نوویژ: (باک.) پشتی نیقر، پاشنیقر.

پاشنیقر: پاش نوویژ.

پاش فیوه پڅ: دوای نیوه پڅیه.

پاشوو: دو پییه کانی لای پشتموه وی ولاخانه. هه ستان سمر — : شمر ابرون.

پاشوون (نمرده): پاشمهنده.

پاش وپیش: دووچته، که پیشو یان پاش و پاشو یان به ناپهوا پیش خرابی.

پاشور: — ی مردوان: تاته شور، (همورا.) تهخته شور، (همورا.) بهرده یی.

پاشوور: شویتن پی لی شروشتن.

پاشوورو: پاشاراو.

پاشول (مرک.): کوش، بمره لیینه یا کولوانه ییکه، که چتی لمنتیو بکری وه کوو کوش، پاشل.

پاش هه لگير: دووچته کی سواربوون.

پاشی: (باک.) له پاشان.

پاشی: (باک.) دوایه، پشتموه، پاشی، پاشین، دوایی. — خوره مالی: گمرانموه، جلمو سووړاندنموه.

پاشیش: (باک.) پارشیو، پارشیو.

پاشیل: (نمرده.) له قمشیل، پی شیل، زهویه کی قوپ له بمرنموه که زور هاتو چوی به سمردا بکری ووشک و پیچمست بووی.

پاشین: پاشمره، بلاوگمره، پهخش گمرهوه.

پاشین: (باک.) دوایی، نیتر، نییدی. (خا.) چاننن.

پاشینه: نی دوایی.

پاشین: له دواییدا، له نه جامدا.

پاشیو: پارشیو، کوو تکراده ی پاش شیوه.

پاشیاری: خودداری، پاداری، پشودریزی، بیندريزی.

پاشان (باک.): له قومارتدا هارمشی کردن.

پاشق (باک.): پاک، خارتین. — کرن: پاک کردنموه. لوولاک.

پاشقز (باک.): نمرمایی پمله کتیبه، پملهک. پاگز.

پاشقزه: پمله قازه.

پاشقزی: (باک.) پاکي.

پاشلانچکه: گیاهی کی بهاریه که لایه کی دریزی برکه برکه ی هیه، بمریکی سووری وورد ده گری و زوریش پهوانه.

پاشلاوه: جووره شیرنیاتیکه له شه کرو گوویزی کوتر او و پڅن وانی تنک چین چین ده کری و همروه کوو لموزینه ده بری.

پاشله: کاکرؤس، جووره گیاهی کی بهاریه ده چینی بره که ی که لمووی دریزه چمند ده نکيکی تیدایه به کولای و لغاو چیشتشیدا ده خوری.

پاشله کویله: جووره پاقله ییکی کتویه.

پاشله مارافه: پروانه: پاقله کتویه.

پاشلرک (باک.): لوولاکی گمره یه.

پاشلیر (همورا.): گوویژیکه پملهک شینه که ی پیوه مایی.

پاشلیره (همورا.): گوویژیکه تیکوله شینه که ی پیوه مایی.

پاشلینچکانه (نمرده.): گیاهی که وه کوو پهلپینه ده خوری.

پاشولاخ: (نمرده.) سمی مپو بزن و ناسک.

پاک: (باک.) لمنتیوانی پاک و پیسیدایه، پاکه و اتا زور پاک نیه زوریش پیس نیه. خاوین، پاکز، پاقر. (دهر.) پیک. (لو.) پییک. ناقریه، جنگلی، پروناک، په تی. — بوون: خاوین بوون. — کردنموه: پیک کردن، خاوین کردنموه، لیل کرن، قوه ژارتن. پلوچ کرن (بوگوویژ خه یار و نیتر). — بوونموه: خاوین بوونموه. برتیبیه له مردنی پیای خراب، ده لین خورا زوو پاکي کاتموه. تملو، تیکرا، هممو، خپ، سمرپاک، گشت. نا — : پیس، دز، بی بدخت.

پاکار: (کرما.) کوویخا، گزیر. (نمرده.) نوکمر.

پاکه: دلپاک کردنموه ی یه کیک بسووتند. بی گوناھی، بی تاوانی. — کردن: پله و به دناو له خو دورو خستنموه، سووتند خواردن، پنگاپاک کردنموه. (بابا.) همشاردان.

پاکه (نمرده.): پاکي، خاوینی.

پاکه پاکه: په تاته، یاره لماسی.

پاکت

پاکمت: لهک، (باک.) پاکیت، کاغزیکه یا مقواییکه له

کارخاندا پیچرا بیتنموه چریشی تیدرابی وه کوو قوتووی جگمره، هس شخارته و نیتر. پیچوک، بهسته، تاخه، کمروانک، دمست پیچک. — ی نامان.

پاکمفتن: پیشکمرتن، پیشهات، هملکمرتن.

پاک کردن: تیکول لی گرتنموه. بزار کردن، به بادادان، دابیژتن. پاک و خاوین کردنموه.

پاکه گميز (همورا.): پیشاوکه.

پاکوت: کوتانوه و شیتانی سمریان بهی بونمیشتنی درزو قلم‌شستان له‌کاتی باراندا تا دلّیه‌ی نه‌کات. پیکوت، پتپست، پیتیل. نرم، سوک، پست.

پاکوتره: گیاه‌که له پاقلانچکه ده‌چی و ده‌خوری.

پاکوتکی: (نمرده.) پی به زهوی دادان، سمکۆلی چاره‌پی.

پاکۆدان: پنینموو دروینه‌کردنی گزوغیا به دهست، بریتییه له نه‌میشتنی چت.

پاکوور: (پوژ.) کۆلّ (له دهست و پیتیان).

پاکوور: (پوژ.) پیکوپه، بیتچوه کولله له پیش بالگرتنیته.

پاکوپه: کولله‌ی بالّ نه‌گرتو، پیکوپه. پیاده، نوکمر، خزمه‌تکار.

پاکۆل: (پوژ.) پیکورت.

پاکۆل: (پوژ.) سمکۆل.

پاکن: خاوتنی، پاگزی، پاقری. (پاک.) خاوین. باشه، واتا نه‌باشه و نه خراپه، قه‌یدی نیه.

پاکیت: (پاک.) پاکت.

پاکیتی: خاوتنی.

پاکیزه: پوخت، پاکزاده. خاوین، ناوی نافره‌تانه.

پاکیش: وولّاغ، چوارپی.

پاک: (پاک.) زهوی کردار لینه‌کراو.

پاکا: پایه، شان، ده‌رگانه، ناستانه، بگار، پارپس، پدی، پاگه.

پاکه: تمویله. ناستانه‌ی ده‌رگا، پاگا.

پاکه‌زدان: پایمداری، ویتسان، ویتسان.

پاکه‌ند: (پاک.) یاقوت.

پاکه‌ه: پاکه (ه‌کا، پاک.) : تمویله.

پاکگران: (پاک.) : پیگران. (پاک.) — ی: پیگرانی.

پاکرتن: پی‌گرتن، پی‌پۆیین.

پاکز: پاک، خاوین.

پاکزور: خاوتنتر.

پاکزقوین: خاوتنترین.

پاکزی: خاوتنی، پاکی.

پاک‌شادانه: بفرتیلیکه بمبۆنه‌ی هاتنی میوانوه پیشکمش ده‌کری.

پاک‌شانی: پیکرانموه، پاک‌دنده، ده‌رگای هاتوچۆکرانموه.

پاک‌ن: نیشان، درووشم، درووشمی سمرشان.

پاکپ: گرفتار، دووجار، ده‌ریمست.

پاکپیره: (نمرده.) پانوشار.

پاکپیره: (پوژ.) به کوتانی جۆخین ده‌لّین بمهوی گیرمه، پاهوره، پی هوله، پی‌گیره.

پال: (نمرده.) ته‌پۆلکه. (پاک.) پال.

پال: — پیوه‌نان: په‌پیش خست، بدمست ناوۆتن، پالپیرانان، پالده‌ان، کزری، ته‌کانده‌ان، چه‌پالده‌ان، له‌تر، دانان، دهست پیوه‌نان. پالده‌انموه: پشت به بالیف یا دیوارو چتیکه‌مه‌نان بۆ حسانه‌موه. (ده‌ر.) ته‌لاقدانه‌موه.

پاکه‌می (نمرده.): ماندووتنی، مانگی. — کردن: مانموه، ماندوویون.

پاکه‌موه‌بوون: پاکه‌رونده. په‌نگ نمان، بریتییه له مردن و له ناو چوونی کمسکی که حمزی لی نه‌کری و خراوبی.

پاکه‌موه‌پاک: هیچ له هیچ، (ده‌ر.) پیک و پیک. له دان و ستاندن یا له قوماری، که همره‌وک لا هیچیان لسمریه‌کتری نمیشتی.

پاکه‌موه‌بوون: پاک بوونده.

پاکه‌موه‌بوونه‌موه: پاک بوونده.

پاکه‌موه‌کردن: پاک‌کردنموه، خاوتنکردنموه. ده‌ردان، گه‌سکدان، مالدین. برین و سمرویه‌کردنی دار و باغ. لا بردن، هه‌لگرتن.

پاکه‌موه‌کریاگ: پاک کراومه، خاوتنکراومه. ده‌رداو، گه‌سکدراو، مالّارو. برار، سمرویه‌کراو (دار و باغ و باخچه)، هه‌لگیراو، لا برار.

پاکتر: خاوتنتر.

پاکترین: خاوتنترین.

پاکخوو: خوشخو، خوشه‌فتار. — ی: خوشخوویی، خوشه‌فتاری.

پاکداو: (پاک.) : پاکداوین، پاریزگار. (پاک.) — ی: پاکداوتنی، پاریزگاری.

پاکداوین: پاریزگار، داوین پاک، (پاک.) پاکداو. — ی: پاریزگاری، داوین پاک، پاکداوی.

پاکدۆل: (پاک.) : دلّپاک.

پاکدۆنی: (پاک.) : دلّپاک.

پاک‌کردن: په‌یکردن، پابه‌رین، پی‌برینموه. کورتی هینان، سمرکردن، له نیشانه نمدان.

پاک‌کردنموه: خاوین کردنموه. تیکۆلّ لیکردنموه‌ی خه‌یار و تریزوو نیتر. بژاردن و خاوتنکردنموه‌ی ده‌غلّ و دان له خاک و خۆلّ و زیوان. پیکرانموه.

پاک‌پوو: پروپاک، پروخۆش. — ی: پروپاک.

پاکز: پاک، خاوین. له‌وه‌ی یا دارستانیکه قه‌ده‌غه کرابی.

پاکۆدان: نه‌میشتنی گیاه خه‌له له زهویدا بمهوی دروینه یا ده‌سکانه‌موه یابه‌هۆی خواردنی ناوه‌لانه‌موه.

پاک‌کردن: پاک‌کردن. — موه: پاک‌کردنموه.

پاکل: (نمرده.) ناگر خوشکمر، هاندەر. کلّی پرد، پایه‌ی پردان.

پاکله: (نمرده.) پاکل.

پاکلیره: پاک‌کردنی کمکۆلّ.

پاکۆ: (جا.) : گیا له‌بهره‌ی دروون و لیکردنموه.

پاک و پاداو: تم و تازه و خاوین، (ده‌ر.) پاک و پاریاو.

پاک و پادایی: تم و تازه و خاوین، پاک و پاریاو.

پاک و پاریاو: تم و تازه، خاوین. — ی: تم و تازه‌ی و خاوتنی.

پاک و پووک کردن: به‌خترکردن و به‌خۆپایی چتییک دان به کمسکی: ده‌ست‌به‌کمت همبو — کرد: واتا به‌فیر چو‌اندت.

پاک و پیس کردن: جوینکردنموه‌ی چتی چاک و خراپ له یه‌کتری.

سایه، سببیر. — دانوه: پشت به کمسټیک قایم کردن، خو به له ژیر سببیری کمسټیکی خستن. به —: پشتیواندار. بی —: بی پشتیوان. پال کورتن: پال به چټیکهوه دان، درټرمون بټ نوسن یا بټ حسانوه. — دانوه: پشت به دیوار یا دارو یا بالیفانوهان. نار، نیو، بال. له پال نموناندا راکشاهه: لمانو نورنانداندا. (شار.) مله، که، قعد، بهرقعد. — کټوان: به بهرقعدی کټواندا. له — وه: بهمدی، بهمنپیتی، بهکاوهخو. له — دابون: له پمانو له ژیر سایو دالدهدا. وه — دان: دانیه پال. تمنیشتی گیاندار، پالو، کهلهکه، پوتهگا. پشت: پالی لیداره.

پالان (هورا): پیلان، کموش، سټل، قوندره.

پالانج: (مسوک.) پهلخ، (هورا، زین.) کهدهگ، گسور (لور). گویلکی گامیشییه، (شکا.) دولبه. گهلای ووشک و وهیوی درک وداله.

پالانج: (پیرا.) پهلخ، گیایهکی سی سوه و یهک یهک لهمنیوانیدا کوما کوما تا بهمنټیک بلند دهسی، پالانج زوری پیخوشه بیخسوا. هټسوره، پالانجی سی سالانهیه.

پالانجه: (هورا، نهرده.) پیلاندرانه، کالهدرانه، پامز. خمرج ویاچیکه پیسوی ناغا لهمسکټینی دهستیتی له کاتیکیدا، که مسکټین قمرزداربی جگه له قمرزکه — ی خوشی لیدهستیتی، که پیتی دهلټین باجی سمریار.

پالان: دوشهکټیکی گچکهیه له پارچه پهمزبان دروست دهکری. (باک.) لیغه. پایتیکه لهژیر دوشگ راخرابی.

پالانجه: پالانجی، پالانجه.

پالانج: (پژژ.) پالانج، (باک.) پالانج، شیریا کههه تیواروه به شیریلوک یا هیلک داهکمن تاخله و موو و چتی تری لی بگرن.

پالانج: رټی کههه، که شسوان لهبری مزی شروانیته دهیچنیتسوه یاکریته که شوانان له باتی شوانانهی خو له خاوهن ناوالی دهستیتی.

پالان: (لو، فه، پژژ، دهر.) کورتان، کټپان، کټپان.

پالانجه: پالانج، خوری و موویه که له کاتی پهموهدا بهسهر پشتی مهر و بزنانوه بټ جروانی دههیلریتسوه.

پالانجه: پالانجی گونج.

پالانجه: ماسولکه گوشتی بال پهمی پشتییه. خرکه بهرد، له کهه خشت، بهردو قورو قسلیکه دهدرټیه پال گونجکاری پالان. ماسولکه خورپیه، که بټ جروانی لهسهر پشتی همدیک بهران و مهری قشت دههیلریتسوه. بهرد و قور، قسلیکه وه پال گونجی ناو دهدری.

پالانجرو: کورتاندروو.

پالانج: (باک.) پالانج، پارانن بپالینه.

پالانجور: (لو، پژژ، دهر.) کورتان.

پالانجه: کورتانی قهجهری.

پالانجی: گویدرټیکه، که کاتی کورتان لیگردنی هاتبی و فټره سوراری و بار بردن بکریته.

پالانجی: پیلان.

پالانجه: پالانجه، پالانجی، پالانجه.

پالانجی: پالانجی، پالانجی.

پالانجی (هورا): کورشدروو.

پالانجی: (دهر، پژژ.) پالانج، پالانج، (باک.) داورهاندن، تلاتدن، پازرنج، پالان، ترهاندن، داورهاندن، پالانجه کردن. خوسرگرتی شلمهمنی به چتی چنراو نیتر. ههلاتن له ترسان.

پالانجه: کارکمر، کارکمر، وهزیر، کرټج، درټنکمر، براندوخ، (باک.) براندوک، (که.) دروهنی، سهپان، درهوان. (هورا.) کرټکاری دهخلی، رهنجهر، کرټگرت. (جعبا.) پیلان. شاری گموره. بهشیکه له دهغل که سهپانیک بیدرویتسوه له پژژیک: — یتیک جټیا گهم ههیه، که سهپانیک له پژژیکیدا بیدرویتسوه.

پالانجه: (باک.) قایم، رهق.

پالانجه: پالانجی زوری به نهټیم به گیاندرټیکسوه. پالانجه پست، پالانجه پست.

پالانجه: پالانجه پانیلیکدان.

پالانجه: پالانجه خلیسکان.

پالانجه: (باک.) پالانجه، پالانجه. — ی: پالانجه. پالانجه.

پالانجه: پیلانجه، پیلانجه، لهقه.

پالانجه: (زینوه.) سهرمهقولات.

پالانجه: (باک.) ووریا، هونرمهمنند. (باک.) — ی: ووریایی، هونرمهمندی.

پالانجه: (پژژ.) شمل. (نهرده.) رهشمه و مههار.

پالانجه: پالانجه.

پالانجه: قارهمن، نازا، گهرناس، مهیداندار، کورد، کانبوره، پهلوی، بعل، زردار، (باد.) پهلویان، کهله، دهسکهلالا. پالانجه. نیتیو نیرینه.

پالانجه: (که، پژژ.) دیوار یا نهستوندهییکی دههکییه له تمنیش دیواری شکست دادهمزی، گولته، تیرهک، پشت کوله که جووټیکه له مازوو. فیلیپیه، کوله که، پاییه که بدرټیه ژیر شرویتی زدهداری شکست. تهرن تعباییه، بالندهییکی رهشی گچکه و بال درټیه بههاران پهیدارهټی نیتر گویا دوای نیوهی هاوینی بز دهسی، بالندهی ناوبراو همیش به جوارهیه، که بنیش ناتوانی بفری نیوارانیش له سهر دار و بن سواندان دهنیشن تا له بهیانیاندا بتوانن خو فرسندن و بفرن خوارنیشیان له جواره میتش و میتشولهیه.

پالانجه: کهجه: گمهیه که پیتی دهلټین گمهیه شالملم.

پالانجه: زورانی پالانجه، زورانجه.

پالانجه: قارهمانی، (باک.) گهرناسی، پهلویتی.

پالانجه: پالانجه، درټرمون.

پالانجه: پالانجهستو، پالانجهستو.

پالانجه: پالانجهستو، پالانجهستو.

پالانجه: زنجیری گموره، که دهکریته پیتی بهندیانسه، دهست بهندی وولاخانه. چټیکی نهرمه له ژیر زین له پشتی وولاخی دهکری تا زینه که پشتی نازار نمدات.

پالانجه: کرټکاری، رهنجهری، وهزیری، سهپانی.

پالانجه: چټیکی نهرم ونوآله بټ پال پیتهدانی. — نان: سهرین دانان بټ پال پیتهدان. — نراو: پالانجه.

پالکورسي

پالکورسي: (باک.) کورسي به پالمرېشت.

پالکي: (نمرده.) کمزاره.

پالگه (باک.): سمرين، سمنير، پالگه، سمرچاوه، چارگه.

پالگه: پالگه.

پال ليدنهووه: دلنيايون، گروي دنجيون، ناسوودهوون.

پالنه: پالنه.

پالنه: (پار.) همو، کمل، کورد.) گيا بهرڅوله به زهرېدا پان دهيتومه، که بېسي شيري لي دي تامي وه ناله کوک دهچي. شنک، نېسنگ.

پالنه: گيا يه کي بهاري به تامي وه ناله کوکي دهچي.

پالنه: پال پتونه نان. هله پيساردني چتيک به چتيکومه.

پالنگ: (همورا.) پلنگ.

پالو: شاروچکه يه که له باکوروي شاري دياره کرښه پايته ختي نيلى (دومله) و (زازا) يه له پالو پهلوه هاتوه (زازا و دومل) پهلوي کون زماني وانيس وه کو پهلوي کونه. شتيخ سمعيدي پالوي، که شوړشي کرد و له پيگاي نيشتمانيدا له دياره کرښو به قورباني کورستان له پالوي نم شاره يه.

پالو: (وژو.) پقميري، بهريره کاني. دار يکه ده دريته بهر نتي ناش بو نه جوړلاني. که له که، پراسو، دهنکه. نه قيزه گاز. قايش يا که ژوو يکه ده کو يته بن کلکي وولا خانومه تا لنگه مري زين و يا کورتاني پابگريته له بن کلکي توند نېمي بدل کو ده کو يته سهر که هلي. پالوو، پالوو، پالوو، قوشقون، (باد.) پالي.

پالو: پالو يته. پالنده يتيکي ره شي پالدرزي لاق کورتي تيز وزيه، که بکو يته سهر زهوي ناتواني به ناساني بهري.

پالو: پالو تن، پالافتن.

پالو: پالو پشتيوان و يارمه تي دهر. — ي: پشتيواني، بهماوار هره که يشتن.

پالو: پالو پشتيوان. — ي: پشتيواني.

پالو: (باک.) زياره، بيگار، کاري به خوياني، به دهستي کو مده و به نويه کار و کرداري يه کتري بکمن. دهسته، کو مده.

پالو: (نمرده.) پالده انومه.

پالو: سارده مني تيکي هاوني به له به فرو له سهو و پيشالي نيشاسته و يا سبي له پنده دراو دوست ده کرت.

پالو: دار يکه ده دريته بهر نتي ناش کاتيکي که به لايه کيدا سمنگ بهي.

پالو: (همو.) هفتي ششمه له هشت هفته کاني، که کو توت به نيواني پيت و خدر لاس.

پالو: (باک.) تيکه لاو.

پالو: (باک.) پالوي وولا خان.

پالو: بريني بن کلکه له بهر زهري پالورا.

پالو: پالو به چتيکومه.

پالو: پالو.

پالو: (که.) پالتو، (همورا.) قاپوت، پالپوش. پالو.

پالنه: بهر تاش.

پالنه: ده دريکه له قورگي په شموله پيدا دهبي، هله داسي و هله ددرون گفي تيده خمن چاک دهيتومه.

پالو: قاپوت، ساقو، پالتاو، ووريه. — ي: (وژو.) جهته. ناوي چيرکي (کو کوله).

پالو: (باک.) پهلچم.

پالو: پاکشاندني گيان له برتيک، دريژ کردن، پاکشان.

پالو: قهراخي خور وروي داوین، داویني شاخ وگرد.

پالو: پالده انومه، پالپتونه نان، پشت پتونه نان. هله پيساردن.

پالو: پالکو تن، پالکه فتن، پالده دان، بق حسانومه. پشت پتونه بهستن.

پالو: پالده ان، داویني کتيوي.

پالو: (نمرده.) پالداوین، داویني کتيوي.

پالو: پالوي کورتان.

پالو: پالگه، پالپشت نراو.

پالو: گوزاري تمراو، ووشه ي کاري تمراو له پسته سازيدا.

پالو: گوزاري ناتمراو، ووشه ي کاري ناتمراو له پسته سازيدا.

پالو: پالده، داوین.

پالو: پالوي کورتان و زيني به. تنگه ي پشتمه ي زين و کورتاني به.

پالو: (باک.) پالو.

پالو: داوین.

پالو: پناي ديوار، تنيشت مالي.

پالو: پالپوران.

پالو: پالافتراو.

پالو: (خو.) پارسنگ.

پالو: (وژو.) پشترتن، جهخت، پالپشت، پشتيوان. — کردن: کمساندن. — دان: پشترتن. — کران: کمدين.

پالو: (نمرده.) پالوته، دايژراو، پالپوراو، بيژياک، والويت.

پالو: دايژراو، دايژراو.

پالو: (باد.) بنديوار، پشت ديوار، کن ديوار.

پالو: (بار.) پلوه. (که.) که چره. مام جيژتوکه. (همورا.) سهق. مه تي. گيا يه که تزيک تيزه و ده خوري.

پالو: (باک.) جوړه سميتيکه. دار يکه سمرتيکي ناستور و سمرتيکي تنکه لمنيز مزانه و پرکيده نري تا شيفل نېمي. پال، بال، تنيشت.

پالو: پالکو تن، دريژيون، هله لاوان.

پالو: پالده انومه، پالده دان، پالکه فتن، دريژيون و کو تن، به لاداهاتن، پاکشان.

پالویننه: (هـور، هـورک) شیرپالټو، شیرپالوک، شیروانه، (هـورا).
 پهره‌هوان، شۆپ پهرزن (باک)، پارزنگ، پارزنگ، (هـور). پارزن،
 پارزنگ، (دهر). شیرپالو، پارسون، (باک). ترهانوک، سکجیس.
 پالی (باد): پالو.
 پالټی (شا): دار یا ناسنیکه وه‌بر ده‌رگا یا پهنجه‌ر بدری تا نه‌کریتسه،
 (هـورا). پاشکۆل، کموش، سۆل، پیتلار.
 پالیدان: پاقولی، پاچه‌قولی، پادان، پشتی پی لیدان، پی وه‌بر پی دان.
 پالیدان: پی لیدان.
 پالیر: باخچه.
 پالیک (باک): موری ریشه، که بخرتنه سهر سمیل بق دریزی.
 پالین (نهرده): کموگیر، ناو‌پاش.
 پالین: پالوتن.
 پالیدوان: پالوتران.
 پالیدرو: پالرو، پالوتراو.
 پالیدکه: ده‌فریکی پانی کونکونه، حتی پی ده‌پالیدرو، پالویننه، پالین،
 کموگیر.
 پالینگ: (هـورا). پالینگ.
 پاماسی: پاماسه، پی هه‌لامسان، نه‌خوشیه‌کی پییه.
 پامال: پتیوار، پهرس. پاممال، تیداجو، لمانوجو، تالانکراو. — بون:
 پتیوارسون، پاممالسون. — کراو: پاممالکراو. — کردن:
 پاممالکردن، پتیوارکردن.
 پامال: پاممال، پیتیل، ژیری، له قمشیل.
 پامالنه: مالنه. چتیکسی درټر یا چورارچیتوه داره به‌ته‌پان ده‌ته‌نری و
 زوبیه‌کی پی مالنه ده‌کری که توی پیداکرابی سۆنمه‌ی گلمست
 و کمسته‌که‌کان بشکیتی و ووردکات و هم توه‌کمش و ژیر خاکی خات تا
 چۆله‌که نه‌یخۆن.
 پامان (لر): پاشل.
 پاماو: لووسکردنی سوراخی که چ به پهری تهر.
 پامهره: پتمهره، خاکمناز.
 پامهره‌ی: سهردولکه، سهردولکه‌بیت.
 پامز: (نهرده). پالادپانه، پیتلادپانه.
 پامووره: پاورانه، (هـورا). پامووره، زه‌نگیانه‌ی ره‌ش وشین به سس لیپ
 ده‌هۆرتسه‌مو له‌پی ده‌کریت.
 پامیزه: گوری هنگه، که لسه‌ر کانی ده‌یکا دوای نار خوراندنمه‌ که
 سهرتکی خرو سهرتکیش باریکه، هه‌نگدۆز تمماشای ده‌کا سهره
 باریکه‌کی پروی له‌هه‌را بی دوای ده‌کوی تا پلووره‌کی ده‌هۆرتسه‌مو تا
 هه‌نگروینه‌کی درختات. خوری و موری ده‌ست و پیتی نارال. ناری ووشک
 سووده‌ی ناولینگی سابرتن له‌کاتی ناروه‌ووکردنی په‌ریندا و دوای
 په‌رین.
 پان: بهرین، پهن، (باک). بیتیز، په‌روی، لیتلات، پۆر، پین، (دهر).
 مه‌ست. به پیتچوانه‌ی تمسک. (باک). کار، نیش. پان، پین. — بون:
 ته‌پسین. — بوننه‌وه: پهنین. — کردن: پهناندن، ته‌پساندن، تۆلکردن.

پانتول

پندل

پاننا: بهرینی، پانایی.
 پانوه: ته‌ختایی سهری که و کیر.
 پانایی: بهرینایی، بهرینی، (دهر). پینایی. پهن، پهنایی.
 پانه‌خروج: مندالیکه کورت و پان و نه‌ستوری.
 پانه‌ککی: جووره قفلکی پانکه‌له‌یه.
 پانه‌وه‌بون: پان بوننه‌وه.
 پانه‌وبون: پان بوننه‌وه، پلچیان، پلچوبون، ده‌خنه‌گیران.
 پانه‌وکردن: پانکردنمه، داخستن، راخستن، پلچوکردن، پخج کردن،
 ده‌خنه‌گرتن.
 پان به‌پان: مه‌بس له‌قه‌سه‌یه‌کی پی په‌رده‌یه.
 پان بوونه‌وه: پلچسانمه.
 پانه‌پنوکه: کوسکوسانی، پانپانوکی.
 پانتاو: ته‌خت. ته‌پله‌سهری کیر و گردیکه که ته‌خت بی. ته‌ختایی سهر
 خهرمان.
 پانتاوی: پانتاو.
 پانتول: (بابا، هـورا). ده‌مه‌رقۆپان، پاتولی، (دهر). په‌را،
 ههر، فه، ههر، شلوار، (ههر). رۆتک که دوولنگمو بی
 نیفه‌ک بی. باندولی کاتزیمیری.
 پانه‌پنول: (هـورا). پاشقول.
 پاندان: خونس، پیتوسیتکه مه‌رکه‌بی هه‌له‌مه‌ری و
 نیتر تا مه‌رکه‌به‌کی ناری ووشک ده‌بی ههر ده‌نوس.
 پاندرووس (باک): ناتواو.
 پانزه (هـورا): پازده.
 پانزه‌م: چتیکه له پایه و باری پازده‌ی دابی. پانزه‌مین.
 پانزه (باک): پانزه، پازده.
 پانزه‌م: پازده‌هم.
 پانزه‌مین: پازده‌مین، پانزه‌هم، پانزه‌مین.
 پانک (بار): مه‌لاشور.
 پانکه: جووره ماسیه‌کی خپ و پانه گۆشتی خوشه پیستی زگی نه‌ستوره.
 جووریکه له‌بهری داره مازوو ده‌گمه‌ی ده‌چی. جووره باوه‌شیتیکه
 به‌هیزی کاره‌با ده‌خولیتسه.
 پانکه‌له: چتیک کمیتک پان بی.
 پانکردنمه: پلچساندنمه.
 پانگ (باک): قولانج. نیوانی قامکی گموره و شاده‌یه به‌لیک
 کراوه‌ویی.
 پانگه (باک): ته‌ریله. نه‌نباری گه‌م و نیتر.
 پانه‌پۆر: پان و فره، پان و فره‌وان، پان و بهرین.
 پانه‌ککی: جووره درومانیکه.
 پانه‌له (پۆر): کورت و قه‌لمو، قه‌لمنه، کوله‌بنه، تیکسپماو،
 تیکسپراو.

پامره

پانی (باد): پانیہ، (ہمورا): پاژنہ۔ بمرنی، بمرنیایی، پانیی۔
(باک): بیتیزی۔ بمری چت لہ لای تسکییہ۔

پانیان بہگیان: لہ گیان خوشیون۔

پانیہ: پانی، (باد): پمہن، (شوا): قنجہی پا۔ (باک): پشت پمہن۔
پاژنہ، قومپاژنہ، قومپاژنہ۔ (کۆ): قونپانیہ۔ (دەر): قونپیتیسی۔
پانیہی کموش۔

پانیہ بھند: پانی بمرز۔ — درو: پانی بمرز درو۔

پانیہ کیش: پانیکیش، پانی کیش، پاژنہ کیش۔

پانی بمرز: پانیبمرز، پیتلاویتی ژنانہیہ وہ کو سوئل ہلام پاژنہی بمرزہ۔

پانی بمرز درو: کسیک تھنہ پیتلاو پانیہ بمرز بدروی۔

پانیخ: (کۆ، پۆژ، جا، همورا): پارین، (دەر): سہنگۆ، (یغز):
پارنگۆ، (زہن): لامیش، (باک): پارژنہ، پارنیر، گوئلکہ نیری پارہ کی
واتا دو سالانہیہ۔

پاوان: پاوہن، پروشو، پاوہن، پمہن۔ قورخ، قمدہغہ، (دەر): پاوہند۔
(همورا): کۆز، لموہ پگی ناژالان۔ (باد): کیشک۔

پاواند: پامور، پامورہ، خرخال، چتیکسی زہنگولہ دارہ لہ زتیر یا زیو
دہ کرتیہ پیتی مندالان بق جوانی۔

پاواندار (باد): کیشکچی۔

پاوه: نیری محال و ناواییہ کیہ لہ همورامان۔ پاوان۔

پاوهیا (نمرده): پی دزکی، پاشہ کشی۔ — کردن: پی دزکی کردن لہ
کاریکا، پاشہ کشی کردن۔ گومان، نیگہ رانی، دوودلی۔ دہستی دہستی۔
— پینکردن: دہستی دہستی پینکردن۔ ناسودہی۔

پاوهیا کردن: گومان کردن، دوودلی کردن۔

پاوه جی: پایمدار، پایاوه جیگہ۔ — کردن: پایمدار و قایم کردنی چت۔

پاوه جیگہ: پاوه جی۔

پاوه رہ (همورا): دہری۔

پاوه ری (همورا): پروانہ: پاوه رہ۔

پاوه رمانگ (نمرده): ژنتیکی ناووسہ، کہ پیتی ناییتہ مانگی نژیہم۔

پاوهن (همورا): خرخال، پیتوانہ۔ (جا، پۆژ): پیتوہند، سہند، سہند،
زنجیری دہستی ویتی یہ کسمان۔ پاوانی گیاو پروش۔ بخاو۔

پاوهند (دەر): پاوان۔

پاوهیو (همورا): پی خسو۔

پاوهی وہ (همورا): (موک): بووکنی، نمو نافرہ تانہن، کہ لہ مالی
زلاوہ دہچن بووکی دین۔

پاویل: پی وٹندام، پی ویل، قاج و قول، لاق ولہ تمن۔ ہیژ، تووانا،
شیاری۔

پاویوژ: پی ویلہک۔

پاوخووا (پۆژ): پاخووا۔

پاودان (پۆژ): دق، بار، چۆنیتی، چلۆنیتی۔

پاوور: پزرو، پززانگ، مندالان۔

پاووروا، پاخروا (همورا): پیخوواس، پیخاووس۔

پاووریای (همورا): (فہ): پاپہتی، پیخوواس، پیخاووس۔

پنؤر (باک): پیخوئلہ۔

پنوقول: قاج و قول، لاق، قاج۔

پوممان (پۆژ): دوایی۔

پوممانگ: پی ومانگ، نمو مانگہیہ، کہ مالآت یا نافرہتی ناووسی تیدا
بزی۔

پاووشک: پی بامہی، پی وقمدہم شورم۔

پاوووری: جوہرہ مہقامیتی کوردیہ۔

پاوونہ: پیتہندیکہ لہ پیتہ کری۔

پاہہ لکھفتن: ہلکورتن۔

پاہہ لکوفن (نمرده): پی ہلکورتن۔

پاہہ لکگر: پی ہلکگر۔

پاہہ لکگرتن: پی ہلکگرتن، گورجیون۔

پاہہ لکگیر: وولآخ، چارہوا۔

پاہوئلہ (پۆژ): پی گتیرہ، پاکتیرہ، پاہوژہ۔ کوتانی خمرمان بہ گتیرہ نہک
بہجہنجر و نیتیر۔

پای (باک): بہخت، پدی، بۆ، پای بالاکمت۔

پایان (همورا): دوایی، کوتایی، بنہان، نہنجام۔ بہ — گہیاندن:
کوتاکردن، بردن سہر۔ گہیاندنہ — کوتاکردن، بردن سہر۔ بی — بی
دوایی، بی نہنجام، (باک): پاپک۔

پایہ: پدیسک، نابرو، ناموس، شان، جیگا، جی، دہستہک، دہرقیل،
گشاند، بمرزی شان۔ پایہ بمرز، پلہ بمرز۔ پلیکان، دہہکر، نافہند،
(باک): پیلہلک، ہیہم، پەرہسہ۔ پیچکی کورسی ونیتر۔ (باک):
کیشکچی۔ کولہ کیہ لہ ہمد یا خشت و گتچ و قسل و نیدیکیہ تا سہری
داری بخرتیہ سہر۔ پایہی پردی یا خانوویہ ران۔ — کمہکردن سہر: زپ
بہرکرن۔ گمورہ پیتی نرخداری دہست پڑیشتو۔

پایہ بمرز: گمورہ، مہزن، پایہ بلند، (باک): بلند جہ، شان بلند، جیگہ
بمرز۔

پایہ بمرزی: (باک): بلند جہی، شان بلندی، جیگہ بمرزی، گمورہ بی،
مہزنی۔

پایہ بلند: جیگہ بمرز، پایہ بمرز، بلند جہ۔ شان بلند، گمورہ، مہزن،
سہرہک۔

پایہ بلندی: جیگہ بمرزی، پایہ بمرزی، شان بلندی، گمورہ بی، مہزنی،
سہرؤکی۔

پایہ دار: ہمدوام، پایدار۔ خوگر، پراوستاو، ہرگہگر، بیلہبت، (باک):
قہبری۔ (باک): فرشک۔ — بیون: مان، خوگرتن۔ — کردن: بہلیاندن،
(باک): قہبرین۔ نابرو مہند، ہمناموس، خاوند شکو، گمورہ، مہزن،
خاوند پایہ۔ نا — : چواریہنہ، دلکوجہر، پیفرشک، بی مشوار،
کہ قرقولپتی۔ نا — ی: بی مشواری، بی فرشکی۔

پایہ داری: پاکیری، پاکیرای، پراوستای۔

پایہ مال: پامال، پتیسوار، دہووس، ہمریاد۔ — بیون: پامال بیون،
تیداچوون۔ — کران: پامال کران، دہوسین۔ — کردن: تیداچوواندن،
ہمرچٹاندن، پتیسوار کردن، زیان پیگہ یاندن۔

پهپ (شار، هورا): گممه ييکه که گوتيان پهپ له پيرۆتي، چه پۆکی پيداده دن وهممو منداله کان هيرش دهبنه سهر پيرۆت.

پہلیا: پہلیا:

پایہنداز (ہمراہ): نمر فہرستانن کہ بز پیشوازی میر و خونکار و پادشایان لبہر ہی یان بہ سہر شہ قامدا رادہ خرتن.

پەپەرە: پاپۆكەي ماری.

پایه‌وی (فه.): جیازی بووکان.
پایته‌خت: دووین، (شهم.) دیشین. (باک.) پای تهخت. شاریکه پادشا

يا سەرەك كۆمارى تىدا دانيشى.

پایتھون

پهپکه: گونک، گرموله، گوتکه. (که، پوژ). پاپوکه‌ی ماری.
(نموده). ننگوتکه همویری پانکراووه‌یه. خیرمانی گتیره‌کراوه، که
هیشتا شغه نکرابی. خروای هنجیر و پهنیر و غیر. گونک، (نموده).
ننگوتکه همویری پانکراووه‌یه. — بستم: پهپکه‌دان، پاپوکه‌کردنی مار.
— خواردن: پهپکه‌بستن، پیچ خواردن و جینگلوانی ماره. — دان:
پهپکه‌خواردن.

پایله‌یوسف: دستورو. دست له کاروکردار هه‌لگرتی مەردوم، تەواو بوونی هەمەو کارێک، کار پراوەستاندن. — کردن: دست له کار هه‌لگرتن، نازاد کردن. پراوەی جهنگی ده‌وله‌تان و ناشیونوه‌یان.

پایانوستی: وودم، دستور.

پایمال: دابیشینی شرهیه بهسفر شره گراند. تالانکردن.

پایمانی: تالانی.

پایلیز: پھیز، پھیز، (باک.) چری، (فہ.) سردروا۔ کشتیکہ برتیبہ
 لم سَی مانگانہ: رھزمر، خنز، لور، سرماوز، کہ لغتیوانی کشہکانی
 بھارو زستانیدایہ لہ (۲۱) ی نہیلوئی دہستیدہکا تا (۲۰) ی کانوونی
 یدکم.

پاییزه (موک): کشتوکالیکه پاییزان بچیترت. جووره ترییه کی پاییزی دهنگ خپری سپی ناودارو بزمارکوته. جووره گزاریه که. (باک). پاییزوک.

پاییزه‌ها: به برادر و هوال و هاوپتیک ده‌گوتری، که ماویدیک
دورکو تیتیموه یاخوی دورخستیتیموه.

هائیزه ریز (نهرده): چتیکه سهرمای پایزی لیتی دابی و کاری لیکردبی.

پاییز خَیَر (باک.): گیای پاییزیہ.

پاییزۆک (باک.): (موک.) پاییزه. جووره گۆرانیکی کوردیه.

پاییزی: جوورہ ھہنجیر تیکہ وہ کوریہ حیا بہ گی. پایزہ.

پایکردن (باک.): دابش کردن چتیک به سدر چله که سیکا.

پای من: لہملی من، لہلہستوی من، لہسہر من.

پایین: لای خوارموی چت. (باک.) پارازتن، چاوه‌ریسی. (باک.) پان.

پایانز (نموده): چمنند ووتاریکی جوانه، که له خوشی هاتن و به خیر هاتکردنی که سبکیدا به کاردبری.

پایانو: قنگاو، قیونای مهره‌زه و کشتوکال. سموزیکی پاراوی نازکه،
تەر، نزم ناو. سموزیکی ناسکی تیتراوه.

پاینه‌خاو: پایناو.

پایینده: پایدار، پاوهچی.

پایین وکۆی (هه‌ورا.): داوێنی کێوی.

په: مرازی واق وورمانیپه. په ح، په ح.

پہلی و کمرہ

پہلے: سمرہ گونکہ ہمیریکہ، کہ لہوای نان کردن
ہمیتیموہو دہ کری بہ نیوہانایک.

پہولہ: بے لہ لاسینگ، پہلہ تیٹک، بے لاتینگ، (باک).

مړېمړیک. (دهر.) پړېپړوله. پشپړوله. پړوانه. بدلیتانگ، (باک.)

هریتانگ، پرپرک، منمنیک، (باک.) پلپله. (برا.) پهلسه یوانوک.

(همر.) په لاتو تک. (باله.) شهر فوک. بالنده يتيکی گچکيه، هديه به‌گرداگردي چرادا ده‌خولیتهمو نموانی تریش به‌سهر گول و گول‌لزاران دهنیشن. نه‌خوشییکه له بزین ومړاندا سهره‌لده‌دا.

پهپووله پاپیازه: چتیکی قزقزای خړی سوکه پاییزان له‌گولی دړکی، که لموی په‌یدا ده‌بی. باویلی.

پهپووله هه‌لپلنن: جوړه نه‌خوشییکه له‌تینوتی یا له‌گرمای زوړوه توشی نازله ده‌بی.

پهپووله کرمی ناوریشمی: پهپووله‌ی کرمی نارموشی.

په‌ت: پارچه گوریسیکی قرله‌یه. گردینک، په‌تک، (نمرده.) په‌له‌تک.

په‌تا: پمسیو، درم، درمانه، درمی. (همه.) په‌تو. باهؤر، نارسم، هه‌لامت. گرانه‌تا. نه‌خوشییکه پی دریزه بؤ مرؤ و مالآت وکشتوکال. له‌په‌ییکه گرمه له جیگای به‌نازاری لاش ده‌نری.

په‌تاته: سیغه‌ه‌مین، کرتیه، کارتول، گازوله، رتاخ، خرکه‌گازوله.

په‌ته: کونه لباد و جوال و گوریس وهر کونه‌ییکه له‌خوری و مسو دروستکری له‌نئو ناریدا ده‌یخوسیتن و به‌کوتان ده‌یکنمه خوری، بغییکه له‌خوریه‌ی دروستکری په‌ته‌ی پیده‌لین وهر چتیکی له‌وبنه‌ش دروستکری پییده‌لین له په‌ته‌ی دروستکراو. په‌تک. (همورا.) نانکرن.

پارچه قاقمزیکی تایبه‌تی نووسراوه ده‌ری به‌وکمه‌سی که پاره‌یه‌کی لیره‌ریگیری.

په‌تور (پوژ): کلؤلی، پروشه، گیتل.

په‌تپری: په‌تیاره، شیت، دیوانه، گوج.

په‌تکه: په‌ته.

په‌تپری: په‌ت پستین. یاخی، بارنمور، بارنمیر، سهرکیش، سهریتج.

په‌تپه‌تی: تیمار و پیچانی برین. ده‌ده‌سهری، چهرمه‌سهری، که‌تن.

په‌تپه‌تی پیکردن: ده‌ده‌سهری و چهرمه‌سهری دانی یه‌کیک.

په‌تپه‌تین: نازار، چهرمه‌سهری.

په‌ت پساندن: سهرکیشی، یاخیبون، به‌زاج، لامؤفک.

په‌ت پستین: په‌تپری، یاخی، بارنمیر، بارنمور، سهرکیش، سهریتج.

په‌تپه‌مه: په‌یوه‌ندکردنی دارودره‌خت.

په‌ترو: پارچه، پرزوله توویزی تنکی سهر برینانه.

په‌تروو: گوشته زوونه‌ی برینان.

په‌تروو برینی (همورا.): قرماغی سهر برینان.

په‌ترووخه: گوشته زوونه.

په‌ترووک: پارچه، تیکه‌له، کوت. — یک نان له‌مالاندا نییه: کوتانیکمان نییه.

په‌تروکه: توویزه تنکه‌کی سهر برینانه. گوشته زوونه‌ی برینان.

په‌تروکه زه‌خمی (همورا.): توویزه و قرماغی سهر برینان.

په‌تروول: گاز، ماز، نموت.

په‌تشان (باک.): بزبان، ووردوخاشبون، فلیقانه‌وه، تولانه‌وه.

په‌تک: په‌ته، په‌ت، په‌له‌تک. په‌ت یا گوریسیکه له‌کونه گوریس و جوال و لباد و نیت دروسته‌کری دوای نه‌وی، که له ناویدا خوسان وکوتران و شیکرانموره و به‌دارانموره کرانه‌بن.

په‌تکر: که‌ماندار، که‌مانکتش.

په‌تک په‌تکلن: گمه‌یه‌کی که‌جانه.

په‌تکرو: که‌مانکتشراو.

په‌تکودن: په‌ت له‌نمستوی مالآت و سه‌گ کردن. به‌ستموره و پاکیشانی.

هینانه ژیرده‌ست، خسته ژیرفرمانموره.

په‌تله (همورا.): ساواری کولار و نکوتراو، ساوهر. دانویله.

په‌توون: همناسه، پشور. ده‌ردیکی گرت — ی نه‌دا. (همه.) په‌تا، درم، درمانه، پمسیو، درمی، باهؤر، نارسم. نه‌خوشییکه پی دریزه.

په‌توو: به‌تانی، پیخه‌فیکه خوری و نمستوری تووکنی سوواویه.

نهیال.

په‌توت (باک.): چتی رزیوی په‌رپوت.

په‌تپه‌لخستن: په‌تپه‌لاوسین. خنکاندن، له‌داردان.

په‌تی: خوپو، ویزه، خوپری، پوت، قوت، کؤت، خاوس، خواس، کرؤک، ساده. یا —: پیخواس، پی‌ته‌تی. کوردی په‌تی: کوردیه‌که هیچ ووشه‌ی بیگانانی تپدانه‌بی. (فه.) به‌تال، چؤل، پیخواس.

په‌تیار (پوژ): په‌تکراو، په‌سنگراو، په‌سمن له‌ممل خراو.

په‌تیاره: دیوانه، شیت وشر، شیتوک، به‌له‌لا. بی‌عار، هتپ، خوپری، گه‌ریده، شیت وشرور، ناشیرین.

په‌تی په‌تی (کؤ): داره‌داره.

په‌ت: بزمار یا سینگیکی ناسنه، که سهریکی له دیوی ناورمه په‌رچ دراپیتوه.

په‌جه: (موک.) جیگایه‌که له بهمار و هابین و پاییزاندا شوانه مهر و بزنی لی مؤلدری. (همو.) همویز. (بانه.) په‌رجه. (شکا.)

حوشه. (پوژ، که.) رووه‌ندی نافرانه‌تانه، پیچه. (همورا.) کؤزی به‌رخانه، مؤلکه‌ناژالنه. پیچه، روویوش، روویمند. نانکرن.

په‌جه‌که: پارچه‌یه‌کی چوارگوته‌ی سپیبه له‌کاتی نانخواردندا به‌سهر کؤشدا ده‌دریت.

په‌جه خووز (نمرده.): میگل له زوی کردن بؤ به‌تیز کردنی.

په‌جه خووس (نمرده.): په‌جه‌خووز.

په‌جه‌ک (نمرده.): جوړه په‌نیریکه.

په‌جده‌نموره: په‌رچدانه‌وه.

په‌جین: کؤکردنموی خه‌فت له دلدا؛ مردم هیندی خه‌فت په‌چنیه دلّم.

په‌ج: په، ها، هاها، په‌حا. بؤ واق ووپسانی به‌کارده‌بری. په‌ه، په‌هه، په‌ح.

په‌حا: ناها، هاها، ته‌ح، ته‌حا، په‌ح، بؤ واق ووپمانییه.

په‌حه‌ج: به‌ه، به‌هه، په‌ح، په‌هه. له‌کاتی واق ووپمان و پسندکردنیدا به‌کار ده‌بریت.

په‌حق (زا.): کولاندن.

په‌حق (باک.): چابو، پیکه‌تاو، سوتاو، چیشتی لیتراو، کولار.

په‌حج: بؤ سهر سوپمان به‌کارده‌بری؛ — چمن زیره‌که!

په‌حج: په‌ح.

په‌حله‌وان: پالوان.

پهجن (باد): پان.

پهجنای (باد): پانای.

پهجنی (باد): پاژنوی پی. پانی.

پهجن (باک): بهی لیډان.

پهخ: پهخه، پخ. زار اوهی مندا لته له بهران بهری چتی جوراندا به کار دهبری. چتی که قوږو دم و یا نوکه تیږه کهی تخت بوی. — برون: کول برون. — کردن: کول کردن. پان، داشیکیاگ، شکارو.

پهخت (همورا، جا، پوژ): تداره کی مردو پیکهستان.

پهخش: بلاو، وولاو، پهرت، پهرش، چرژ، پهرشان. (باک). بهردبار. — وولاو: پهرش و بلاو: کاکولی به سمر شانیدا — بسوه. — بسون: بهردبار برون، پهرت برون، بلاو برون، پژان، پژان. — کراو: پهرت کراو. — کردن: پهرت کردن، بلاو کردن. — کردنهوه: بلاو کردنهوه، پشانان، پژانان، پژانان. — کرمهوه: پهرت و دایهشکرمهوه، دایهشین.

پهخشان: (سور). خوره خسان. پهرت، بلاو کران، تهخشان. نیوی نافر تانه. — بوننهوه: پهرت بوننهوه. — کردنهوه: بلاو کردنهوه، پشانان، پژانان، پژانان.

پهخشای (همورا): پهخشین.

پهخشه (فه): میش. (پوژ). میشوله، پیتشکه. (لور).
توفانه، میشوله.

پهخشهر: بلاو کرمهوه، (باک). به لاکرم.

پهخشه کووره: میشوله کویره.

پهخشهوه دان: بلاو کردنهوه.

پهخش وولاو: پهرت وولاو، پشاور، پهرش وولاو.

پهخشین: بلاو کردن. نیوی نافر تانه.

پهخشین: پهرت کرمهوه، بلاو کرمهوه.

پهخمه: پوخ، بوله، سه بول، فل، کودن، گیل، نازیرهک.

پهچ: — ی پهرتوک، دو لاپه پهیه. (باک). پمل. — ی بالندان: توری بالندان، پهروباژ. گوشه گیر، گوشه نشین. کنار و قهراخی شو و زهری، بهر، گوشه، سنور، شو: — نهویر، نهویر، شو: — ی زبیه: نهویری زبیه، بژ کناری هممو چتیک به کار دهبری. — ی گولسی: بهلچم، (باک). پملک. (زا). پهچ.

پهر: مریکه سهر و شان و ملی پشبی. (زا). پهچ، مری دم و چار مارو.

پهږ پهږ: دهراندهر، سهرانسهر.

پهړاسو: پالو، دهنکه، دهنک، کهله که، (که). دهنه، دهنه. پاراسو، پارسو، پارخان، (باک). پهړاسو، پارووخان، (نهرده). پهړه که، چمند نیسکیکی کهواندهاره له راست و چپی لهشی گیانداراندا سمرکیان بهستونی سینگمو شو سهره کهی تریشیان به برپی پشپوه نو سوارون.

پهړاسوه: رایملی زنج، دارتکه بقرایملی زنج رایمل دهکری.

پهړاش (پوژ): هاپراو، هاپراو، ووردراو، له ناشکراو.

پهړاش پهړاش: هاپراو ووردوخاشکراو، شکار. — بسون: ووردوخاشبون.

پهړاش (باک): قمر اغ ناو، کنار دهریا.

پهړه گنده: (پوژ). پهراگنده. ناواره، دهرمهده.

پهړان: لیکرانوه، کمر تیون، لیفر تیون. فریدانی تیپ یا ووشه له نورسین و یا ناخفتندا. پهړینی وولاخان.

پهړانهوه: پهړینهوه.

پهړانقو: (باک). پهلهوورک، بهزک. قوماره له سهر پاره و چتی تر به پهړی پهړانتو دهکری.

پهړاندراو: لیکرانوه، لیوونهوه، پهړاو، لیجوو دابوونهوه.

پهړانقن: لیکرانهوه، لیفر تیون، بواردنی چت. — ی وولاخ: کهلدان، چاککردنی وولاخی نیری یه کسم له میینهی. — ی چتی توت وناک. — ی نه خوشی: چابوونهوه، له کولبونهوه. له تکران، پارچه لیفر تیون. برتیبیه له نسپ خسته سمر مایینی به فال، نیر خسته سمر می. فراندن، هلفراندن، بالندان، بال پیگرتن.

پهړانقنهوه: له چوم و زو یا له ووشه و گیتچه لآن پزگار و قوتار کردن.

پهړانقو (باک): پهړاسو.

پهړانق: پهړاندن. فراندن، هلفراندن.

پهړاو: پهړاندراو، پهړتندراو.

پهړاوو: بالنده، بالدار.

پهړاو: دهفتر، (باک). پلدانک. — جگمه: دهفتری جفاره.

پهړاویدار: دهفتردار. — ی: دهفترداری.

پهړاوین (پوژ): (کژ، موک). کویه، بهرکویه، شو پارچه تیلما سکه یه دورای نوشتاندهوهی کهناره کانی له دیوی ژورووهی کهوایسه دهن، کنار و لیاری کهوایه. پهړواز، شیرازی پهړتوکان.

پهړای: پیز، نووه، پاژه، بندمی، پاس، پهړه، پهړی، هیندایز، نوودا.

پهړه (مروک، همورا): (پوژ). پتر، تک. زوریه. — نهستانن:

پتریون، زوریون، فراوانی، تنینهوه. — نهستین: (باک). پمنگر.

پارچه، لعت، کوت. (باک). پاره، پوژ، دراو. گه لای دارودرخت و گول.

پیز، بژ، بژلای، سهارت.

پهړه: — ی پهړتوک و قاقز: دو لاپه پهیه. (همورا). — ی چاو: پیلوی

چاو. — ناشی: پهړی چهرخی ناشی ناوی. (همورا). پله ناساو. — ی

چیکه نه: شو پهړانیه چیکه نهی ده خولیتیتسهوه. پوله کهی پستی

ماسیانه.

پهړه پهړه: پهړه پهړه، تووی تووی.

پهړه نهستانن: پهړه مانان، زوریون، فراوانیون.

پهړه نهستیلکه: پهړه سلیرکه.

پهړه نهستانن: پهړه نهستانن.

پهړه: داوتی بیابان، پهړه ی بیابان.

پهړه (نهرده): پهړه لهی.

پهړه جهجه: دمه تیژ و پانه کانییه تی، که کرشه ورد دهکات.

پهړه چوئک (باک): زورهوانی، شو، جنک. (باک). — ی: شو و

زورانی. — کرن: شو و زورهوانی گرتن.

پهړه خهږه: پهړه یه کی گوره یه له خهږه کدا به بادانی دهسکه لویه کهی ده خولیتسهوه.

پهړه زېله (موک): نو ما که نمرمه يه لاسمر گولۍ ده غلآن، که بهموی ویموه ناووس دهې.

پهړه ساندن (بابا): پهړه ساندن.

پهړه سه (که): راده، پایه، شان، پله. فراوانیون، بدهمهوه یون، پهړه ساندن. — بوونم: بدهمهوه چوون. پلیکان، پله.

پهړه ساندن: پهړه گرتن، پهړه ساندن، (همورا) وه لاییموه، بلاویونم، زوریون. به لاث بوون، تمینمونه.

پهړه سپان (باک): پینه. — کرن: پینه کردن.

پهړه سپاندن: پینه کردن چلی و چتی تر. بهرسینه: پینه بکه.

پهړه سپیلکه: گیاه که وهی گمفی ده چی، لاسمر سمرهوه چمند لقیکی باریکی وه کوو خیا ته ی دهرده کات، به کولای لسنیو دم وزاری نیشاو بگیری چاکي ده کاتوه.

پهړه ستن: حمل لیکردن، کورنوش بۆ بردن. خودا — کوردستان پهړه ستن.

پهړه سلیرکه: حاجی رهش، (باد)، حاجی رهشک. ههجه چک، (زن). پلیسر، پهړه ستریلکه. (دهر) سپهر ستنک، (همورا) پلیز گرد، (دهر) کۆ. پهړه ستریلکه، (دهر) تسپهر و ستنک، سپیسنک، پهړه ستریلکه، بالنده ییکی رهشی باق و کلک درتزه، هیندکیان بهر گمره نیان زهرده له چوله که ی گورتره و تنها لسنیو تاوه دانیبانا دوی و له جیگای بلند هیلانه ده کات، چونکو که لاسمر زوی بنیشی ناتوانی بهر ی.

پهړه سلیرکه: پهړه سلیرکه.

پهړه سلیرکه: پهړه سلیرکه، بالنده ییکی باق و سمر رهشی بهر ستریلکه. ژیر زگ سبی و بهر چنه سووری کلک دوو فاقی چکوله یه.

پهړه ک (باک): ناوی گازدار، ناوی غازدار. (نمرده). نمرستیره سیوه یل.

پهړه کا: پهړی کای.

پهړه که (نمرده): پهړه سو، پهړی چتی. پهړی ناشی و نیتر.

پهړه کمر (همورا): همللاج، پهړه وان، کسیتکه به کوتک و کهوان لۆکه و خوری شی بکاتوه. — ی: همللاجی، پهړه وانی.

پهړه که ی ناسیو: پهړی ناشی. — قلف، — قلف: پهړی قلفی.

پهړه که ی کلوم: پهړی داخستن، پهړی دهرگا کلومدان. — لسوت: پهړه ییکه له نیرانی همدووک تفنکه کاندای. — ماسی: پوله که ی ماسی.

پهړه کردن: لۆکه و خوری به کوتک و کهوانی کارگه چیان، فش و لیک بلا و شیکردنم، همللاجی کردن.

پهړه گرتن: پهړه ساندن.

پهړه نوا (دزه): له کاتی جه نجر یا گتیرده قرشهی بهر پییان هملده درتزه بو نموی همدو بکورتی بهر کرده یه ده لپن. — پهړه ند (باک): دانه و وورده پولا. جمدور بۆ تیغ. پولا ی پاس.

پهړه ندر (باک): جمدوردار.

پهړه ننگ: (موک) پیری ه گواره و گول. (باک) پولاو، بزتی نارور.

پهړه نیشک: گیای نووسنک. پهنیرشک.

پهړه وازه: پهړه وازه. هملچوون و گموره بوونی منداق و مدل. بیتچوره بالندان، که تازه وازی به بالیان ده کن بو نموی فیری فرینن بین — ی پینه لپن. پهړه وازه. چاکتریو نموی بار. دهریمدر، پهړتشان. — بوون: بالگرتن. دهریمدریون، دورو کورتوه. — کردن: دهریمدر کردن. فراندن.

پهړه وور (خو، همورا): بالنده، فرین، بالدار، پهړه وول.

پهړه وگولا (همورا): پهړی گولان.

پهړه ویر (همورا): بهر پیترار.

پهړی (باجه): پیری.

پهړه یزی: بالنده ییکه بدهوری چتیکیدا بیت و بیت و گمبه به بالی خوی بکات یا خوی فیره فرین بکات. گمبه یه کیش به بالی بالندان ده کرت. به مبهستی شوخی و نازیش هاتوه.

پهړه یوون: دهر کناریون، گوشه گیر یونی به کیتک.

پهړه یووت: مرز قیسی پهړه یووت و نابووت و چکوله یه، شپو و شپوژ، جوو قلی، جوو پوخته، شوخه پیه. مرز قوک. چتی کۆن و پژو. پهړتوکی کۆن و دپار و پهړه یه. جووړه مراد ییکیشه.

پهړه یوچکه: بهر یوچکه. — ی ناسمانی: بهر یوچکه ی کسکه لانی.

پهړه یوچک (باد): پهړه وول.

پهړه یوچک (باک): پهړه وول.

پهړه یاندن: پیچدان، تاودان.

پهړه یان (باک): خم و تاوو پیچ بوون. پوتاندنموی پهړی بالندان. بهر یته.

پهړه یوت (فه): ناوه پووت. — کردن: ناوه پووت کردن.

پهړه یووت: شپو وور، نابووت، دپار، پوچ بوووه.

پهړه یووله (دهر): پهړه وول.

پهړه یوتاندن: پهړه یان.

پهړه یینه (سوور): پهلپینه، پیره (گیاه که).

پهړت: پهخش، بلاو، پهړش، پهړتشان. ناشکر ابون. — بوون: پهخش بوون، ناشکر ابون. — کردن: بلاو کردن، ناشکر کردن. فرندان. همل، چمرت، نادرست، نارپک.

پهړتاق (باک): تا، نۆبه تی. پوونای، تیشک، پژشنی.

پهړتقال (باک): چهخمر، شوین، نه نجام، همدرهش. (باک) کوتاتاق.

پهړتقان: تووک پنان، له نیوبران.

پهړتقاندن (باک): تووک پنینم، ناوه پووت کردن، پهړ کردن. بهر یینه: بهر یینه، له ناویرن، پارچه پارچه کردن.

پهړتقنیکه یوتن: بلاو نموه، پهړت بوون.

پهړتقو: پهړتاق، پوونای، پژشانی، پهړتقو پاشای هه کاری باپیری هستیاری کورد عبدالرحیم رحمان پهړتقو، که له پیش چند سالاندا له نمرستنیوونی کوچی کردوه و دیوانه کشی همر لموی چاپکراوه.

پهړتقوازه: پهړه وازه، ناوړه.

پهړت بلستن: پهړت بوون.

پهړتدان: فرندان، توو هملدان، همدادان.

پهړت سیلی: کپنی بی جی، ویل خهړی.

پهرتگا: شویتنی بلآو و ناشکر اکردن، ههلمت، تروش، لیژایی، خزگه.

پهرتگه: پهرتگا.

پهرت وبلآو: پەخش وبلآو، داخان. — کردن: داغانکردن.

پهرتووک: کتیب.

پهرتووکان: داپزان، لماناچوون.

پهرتووکاندن: داپزاندن، له ناوچواندن.

پهرتووکخانه: نامهخانه.

پهرتووک وودهش (ههروا): پهرتووکفروش.

پهرت ویزی: ویل ویزی، ناخوتتی بی جی.

پهرتی (باک): پرتک، بلآوی. خاوهندی بهرگی دراو و پرتک.

پهرتیات: پهرتمهمنی، بلآو کراوه.

پهرتین (باک): تووک وپهر لیپیونمه، خوری لیپیونمه.

پهرجان (گهر، باد): چيله، پهرژینی پزو و باغ وهی همرچتیکی بی.

پهرچ: بيشه. چهمنچخور. (ههروا). پهرژینیکه ههمنولا یهکی به داره درکی شین رازاییتموه، پهرچین. میتیک یا چهمند میتیکی گهرویه، که پتک و پهر پالبدنه یهک. (کۆ). شویتیکی پهر دپک وداڻ و گياو داره میتیری تیکچرژایی. (زهن). چهر، قاپوون، زهمنند. (کۆ). میتیکه بخرته سهر قایمو نهیته کۆلکه. (پۆژ). وهلام. (ههروا). دالیت. بهمانه، بیانو، بیانک. (موک). نالیند و دارتاش و نیتر، که بزمار ی له همر شویتیکی بکوتن که سهر نوکهکی بهکوتنموه پانی بکهنموه پیی دهلین — دانموه. کیپ، کیپ، گیراو. کونی لوولینه و مهسینه و نیتر، که به خشت وخال و چرپ و چال بگیری و ناوی لی نهیت دهلین — بووه. — کردن: گرتن، بستان. سهریلهی داری بهند که قر مایی. پهچ. پهرژین. پهرجان: پان بوونمه، بان بوونمه. (باد). پهرژین.

پهرچاندن: پهرچاندنموه.

پهرچاندنموه: سهری بزمار و نیتر پان کردنموه و نووشتاندنموه، پهرچاندنموه. داپاچاندنموه.

پهرچانن: پهرچاندن.

پهرچاوه: پهرچدراو.

پهرچاوتن: بههرههتستی جوگهیهکی دهلین، که به پهرژین و داران پتکخری تا ناوی له نرمیموه بهرزکا تموه وه سهری خات.

پهرچه: (بان، نالا). پهچه، هویژر، حوشه ی نازهلان. گیایه کیشه. (باک). پارچه، له تکه، کوت، پارچهییکی گچکه.

پهرچهمن: پیچوکه، تووکی کورتکراوهی سهر روو، که به قهف رادهوستی، بهرچاوه، موی ناوچوان، که به مقمست خشت کرابی بو جروانی. (ههروا). پیچه، پرویهند.

پهرچدان: پهرچاندنموه، سهری بزمار پانکردنموه.

پهرچدانموه: نوشتاندنموه لووتی بزمار له دیوی ناوهوه. بهرپهرچدانموه، راقه، پهرچاندن.

پهرچفاندن (باک): بایپکردن. ههلامساندن.

پهرچفین (باک): باکردن، ناوسان، ههلامسان.

پهرچفاندن (باک): هاپین، ووردوخاشکردن، پامال، پایسمالکردن.

قهلمشتن، قهلمشاندنی دار و نیتر. بههرچفینه: ووردوخاشی که.

پهرچفین (باک): ووردوخاشیون، قهلمشین. قهلمشان.

پهرچی: هیچ وپوچ، همرچی و پهرچی.

پهرچین (ههروا): پهرژین. (ههروا). — کرن: پهرژین کردن.

پهرخ: شیلان و به دست مالین.

پهرخاش: نالۆزی، شمپ، کیشه.

پهرخاندن (بار): گموزاندن، خاراندن. پلپخاندموه، تیکدان. بهناو سالاندا چوون، سهریوون.

پهرخین: ههلمکفران، خراپسون، پلپخاندموه. ووشرخان دروستکردن. بهناو سالاندا چوون، سهریوون.

پهرده: تموهقه، تمبهقهی قاقمز و نیتر. تا، تاک، لنگه.

پهردهلخ: ناماده، گورج، توندوتۆل، گورج وگۆل، کۆک و پۆشته، پتیک وپتیک. (خۆ). قیسپ وشهقره وچرووی خانووان. (شار، جا). پهردوو. (موک). قاقمزی — قاقمزی سمپاریه، قاقمزیکه پرویکی زیره ناسن و داری پی دهپنری. بهرداخ، کاسه ی ناوی، تروسکه، شوق، مش و مال.

پهردهخدا: تروسکهدار، شوقدار. — ی: تروسکهرداری.

پهردهخکرفن: ناماده و توند و تۆلکردن. لووسکردن و پتیک وپتیک کردنی چتیک. ژهنگ لاسردن، پاک کردنموه. تروسکهدارکردن، مش و مالکردن.

پهردهخ: توند و تۆلی، گورجی، نازایی، تهردهستی.

پهردهار: بالنده، بالدار، پهرنده، پهرهور، پهراور.

پهردهارخ: پهردهار. کاسه ی ناوی.

پهردهاگرندن: ناماده و توند و تۆلکردن.

پهردان (زهن): فریدان، لبردن.

پهرده: کهمهروچین، کهتان، پۆشار، سهرووک، کهز. چارشفت، پدیه، (باک). چارچفت. هجال. چتیکه له کووتال، که پووکاری چتیکه بگری وهکوو — ی دهرا، — ی پهنجره، پهردهی دیوار و نیتر. — ی سینما. — ی گۆزانی، نهمز وچمشنی مهقام. — ی شایلوغان: پهردهی مۆسیقا. — ی بوکی. — ژنان: چارشیتو پرویهند. — ی گهمی: (باک). نهیاسی. سهرپۆش. تووی چت: پیواز پهردهپهردهیه. پهری قاقمز، تمبهقه.

پهردهباز (دهر): پردباز، بهردهباز.

پهرده پهرده: تووی تووی، پهرده به شویتن پهردهدا.

پهردهپلۆ: جووره پلۆتیکه پر له کشمیش و بادهم و کفتهی وورد لهناو قاییکی مسینی قوولی تاییهتیدا دادهچیتری و پهردهیهکی له ههویری بو دهکری.

پهردهدار: کهسیکه ناگی لهپهردهبی، پهردهوان، واتا ههلمدانموه و دادانموه ی پهرده له نهستوی وی بی. تیغدار. — ی: پیسهی کهسیکیه، که ناگاداری پهردهی دهکات له بابمت ههلمدانموه و دادانموه. تیغمداری.

پهردهدیان: مهیس له ناشکرابوونی رازیکی نهتییه.

پهردهدپی: پهرده دپاندن. راز و چتی نهیسی ناشکر اکردن.

پهردهک: مهتل.

پهرستگ

پهرستگن: پهرستن.

پهرستگ: پهرستگه، ديوه.

پهرستگه: پهرستگ، ديوه.

پهرستن: خودا پهرستن، گمل و نيشتمان پهرستن. خو — .

پهرسونفه: پهری کلکی سونهی.

پهرسيواوښ: پهرسيواوښ، گياپه که لاسک رټک و تېلخ رڼگه، گه لای وورده، تامی تاله نيسيد گاليک ونيسيد تانيکی تېدايه (۲۰) ی وی له ۱۰۰۰ نارودا بکولای بؤ پهرسيو زور باشه.

پهرسيف (باک.): هه لامعت، پهرسيو.

پهرسيپه (بابا.): قوږه.

پهرسين: پهرستن.

پهرسيو (سور.): هه لامعت.

پهرش: جوړه ده غليکی سمرزه بر ویشی لی په يدا دې. برورويوی کړيستان ييه.

پهرش: بلار، پهر اگنده، پرخش. — و بلار: پهرت ويلار. — سورن: (باک.) پهر شلین. — کردن: پهر شلاندن، (باک.) پهر شانندن. پهرين، پهر وانه. جوړه ده غليکی تاييه تي په وه کوو گمفی سور وایه به لام له چهل توک و پورگدایه وه کوو ساوار ليده کړی و چمند جوړه چيشتيکی لی دوست ده کړی تامی پلاری پرويشی له گمل ساوار و برنجی وه کوو ناسمان و پيسمان وایه، که ليکرا پرويشی پي ده ليتن.

پهرشه: پهرش.

پهرشت: پهرش، پهرشه.

پهرشتين: چيشتی پهرش.

پهرش ويلار: پهرت ويلار.

پهرهين (باک.): خوناسين، شه پتان پي پيکنين.

پهرهونه (همرأ.): پهر وانه، پهرپوله.

پهرپک (باک.): پهرتوکی چکوته.

پهرکال (زا.): بريقه و رټک ويکی چيتيک.

پهرکهم (خو، پوژ، کو، شار.): خو، فی، گمشکه، دهرده کوپانه، نه خو شيتيکه، که مندال بيگري له هوشی خو ده چي، بؤ نازال پييده ليتن ساپه. مهرگی کوت وېر.

پهرکوولول: مهری دم و چاو و مل رښی سرلموت سپييه.

پهرکيشياگ: بالندهی پهر کيشراو.

پهرگ (پوژ، شار، دهر.): بهيتيکی کشته بؤ که لاش چيني سمری که لاشی پيده چيتري بهشيرازه که يوه. دهر و، بهن. (باک.) فيک.

پهرگار: مرازيکی دو قوله خه تي خپ و کمراندهی پيده کيشري. (باک.) پهرگال.

پهرگاري فلهندازه: پهرگاري که بؤ نمنده گرتی نمنداز ياران دمست ددات.

پهرگال (باک.): مال، بنماله، خانواده. بار.

پهرگه: (دهر.) بهنی نامادو کشته بؤ که لاش چيني. پهرگر

(دهر.) پهرگ. (بابا.) کمناري که لاشی چنراوه، لای پهنجه و دهر و بری

پهرده گير: زاويه که، که له پهردهی زاويه تيدا بری يا نه خوشکوي.

پهرده له ډووهه لاويزتن: شمر لادان.

پهرده ناس: شاره زای پهردهی گورانی و موزيقه.

پهرده ناسی: نرم زانين.

پهرده نشين: به شيراز، پاک، شيرازدار.

پهرده نشيني: به شيرازی، پاکي، شيرازداری.

پهرده هه لگرقت: ناشکر کردن، شوراندن.

پهردهی بهليخ: تالا، بهيداخ، پهردهی تالا.

پهردهی ده رولاه: سهر پهرده.

پهردهی زک: پهردهی سک.

پهردهی ډير پوس: پهردهی ډير پيست.

پهردهی ساز: مه قام.

پهردهی کهت: پهردهی تیکه به گرداگردی تختی خوييدا ده گر نومه.

پهردهی لووت: پهردهی تیکه له نيوانی دوو تفنگه کانی که پو دايه.

پهردهی منال: پهردهی مندال، نار المندال.

پهردهی وهوی: پهردهی بروکی.

پهردهی: نافره تیکه هميشه له پهرده دایي نه يه ته دهر ووه. پهرده نشين.

پهرهز: ووجان، دهرفت، له دمست هاتن.

پهرهجو (جا، ش.): هه لاش، تالاش، (خو.) بهرداخ. دار و برده هه لاش و شرو شالای سهر يانان، زل و هه لاش تیکه، که لاسر داره پاره داده نري دو وایه گله بانی لاسر ده کړی.

پهره خوځيان: پهره خوځياک: هملپ ووزان.

پهره خوځيان: هملپ ووزان، نيوه برژان، نيوه برژ، نيوه سوتان.

پهره هوان (همرأ.): شير يالوک، پالوونه.

پهره زنه (همرأ.): پالوونه.

پهره زره (کرما.): بير، که لکه له.

پهره ژان: هاتنه سرخو، لدمست هاتن، پيکران، کاتيون، دهرفت دمست کمرتن بؤ کردنی کارتيک يا چورنی شو تيتيک، پهره يان. (خو، پهرأ.) پهره زين.

پهره ويلار: پهرش ويلار، پهرش ويلار، پشار.

پهره يان: پهره ژان.

پهره زين: ديواری مال و حورشي گوندي يان هي باخ و باخجانه، که له دار و شولک ده نمری. (خو، پهرأ.) پهره ژان. (کو.) چيله. تانوک، تان. (باک.) تيمان، پهرجان، پشتيان، پاريزگار، پازووش: تو بؤ من — ی.

پهرس (همرأ.): پرس، پهرست، پهرستنده.

پهرسار: نه خو شمران. نوکهر، خويدار.

پهرساري: نه خو شمرانی. نوکهری، خويداری.

پهرسه (همرأ.): سهره خوشی، پرسه.

پهرسپي: گياپه که بهر تیک بلند دېي گولي بهر ششو و سپي يه.

پهرسترلو: خودا، خولا، يمه ته، يمه دان، تيزه د.

پهرگر

ځاک بېسېری، ځمناکې، بېدېه ځنې، چاره پېشې، لې قېوماوې، شېرېزې.

پهړيکه: پېر، پېرۍ.

پهړيگېرډن: ناڅرګند، ګرډنې وه ګرډنې پهريان بچۍ.

پهړيېرګ (باک.): شېتان، پهري پېشک. ګيان.

پهړين: چټی توورت و ناسک، که پارچه لېبېنډه ده لېن پهري، پهري چا وګه کېدې. جوت بون، ګانګرډن، لېهاتن، بون نېسپ و نېر کمر و سګې بې کار دېرېت، سوواريونې نېر له مې، کيښان و ترزان و دېرچونې چټ له جېتي ځو، له ګوچونې نېندام بېهوي سېره و. بازېرډن، بازډان، قلمبازډان. بالګرډن، فېرډن. هېلګرډن شير.

پهړيناز: نېوي ناڅرګند تانه.

پهړينه خوږه: دابزين، داويزين.

پهړينځر: لې فېرډر، لېکېره. ګانګر، ګان پېکېر.

پهړينه څوړه: دلکېفت، پهړينه ګروو.

پهړينه ځوړ: سوواريون.

پهړينه څوړ: ټيپېرډن بېسېر ناوړتېګدا، پوښتن. له ډوډه و ګيچېرډن پزګار بون. بازډان، بازېرډن، پهريډن. ووشکېون.

پهړينځوړ: وولاڅيکي نېر، که سوواري مېښېنه چشني ځو کرابۍ. پهړينځوړ.

پهړينځوړ: پهړينځوړ.

پهړيوه هېلډه: دېرېدېر، ناوړه.

پهړيوه: وولاڅيکي نېر، که سوواري مېښېنه بويۍ. لېکراوه، فېرډر.

پهړيوه: (ژاوه، هور.) بون تو، سېاره به تو. بون ځوت، (هور.) پهړيت. (دېر.) پاڅووت.

پهړي (باک.): ناڅرګندې بچۍ به مې و بزي ده لېن، مېګل. له هېلډه شوي تاندا بېه مېرېش ده لېن. جوړه ګانې بزن و مېر له شويو زاري شاره زوړد: (باک.) پهړي پېش: بزن. (باک.) پهړي بزن: بزن. پهړي سې، پهړي مېښېنې (باک.): مېر. پهړي چا پېش: جوړه مېرېکه. پهړي سوړ: جوړه مېرېکه. پهړي وزان: مېرې کيوي. پهړي بهرازي: جوړه مېرېکه.

پهړان (پوړ): بزيډن، بېرګه نه ګرډن، بېرانبېرې پېته ګران.

پهړانډن (پوړ): بزيډن، بېسېر دا زېلېون.

پهړانډن (نېر): لېتېن، کولانډن.

پهړاو: دوو ناو، ناوړه شېله بون جاري دوو.

پهړه ګيڼي: بزنه کيوي.

پهړه ګوړ: بزنه کيوي.

پهړه ډوډان (باک.): تاريک و پوړنۍ بېه يانۍ. بېه يانۍ زو. پهړيا (فه.): کولاو.

پهړيان (نېر): کولان.

پهړيو (فه.): لېتېر، چيښت، کولاو، (فه.) پهړيا.

پهړي بهرازي (باک.): پهري چا پېش.

پهړين: کړ، پېرو، جار. چنډ نېسټېره يکې ګچکېن له هېواد له شوي تېګدا کړيو نېوه و به قېوماو و شکلي نېسټېره يکې دېسټېرډن به ناوړه (لې) يه. نېوي کچانه.

پهړهام: پهړهام، بېرېم، بېرام، بېرېهيم.

پهړهيز: پاريز. — ګرډن: پاريز ګرډن.

پهړهيز ګار: کسټيکه هېمېشه له کاروباري ځوډا به پاريز و ووشيار بې. خودا، خوړا، نېر. — ي: پاريز.

پهړهيزي: پاريز ګرډن.

پهړي: (مړک.) زهري، فرشته. — نېندام: ناسک بېدېن. — پېکېر: ناسک بېدېن. — پوړ: پوړ و زور جوړان. — پوړخسار: پوړ و زور جوړان. (هور.) له ګل، له تېک، بېه کمره. (فه.) بون، لې، نېر. (باک.) بزي ګوړي ده ځل و دانان. پهري بالانډان. (باد.) پهړه ي زوا، پيز، نووډه.

پهړي: (جېبا.) بون، لې، پهري، نېر. — توډم هېناه: بون توډم هېناه. (هور.) پېرۍ. (هور.) کون، بون، لې. (هور.) تازه، پېرۍ، پېر.

پهړي بالارا (هور.): پهري بالانډان.

پهړي بې: کړيکې، که زګماک چېرمې چوي نېي.

پهړينځک (باک.): پهړه ي.

پهړيچار (باک.): ګلېتچار، زور جاران.

پهړيجان: ناوي ناڅرګند تانه.

پهړيخان: شاهزاده ي پهريان. پادشاه ي پهريان.

پهړيپېش (باک.): جوړه ګيڼيکې.

پهړيپېشک (باک.): شېتان.

پهړيپوړ: پهري پوړخسار، جوړان، زهري، نېوي ناڅرګند تانه.

پهړيز (هز.): نېرديوان.

پهړيز: زهريه که ده غلې لې درو ابيته ده تنها بې لاسکې ده غلې که به قېد بېستېک يا قولانچيکې له زهري دا مابېته ده، فېرېز. (باک.) بېسام، پېرېز. جار. پاريزګه، پوښه.

پهړيزلا: نېوي ناڅرګند تانه.

پهړيزلاډ: خاتون، ناسک، له پهريان بېوه. جوړان و شوق و شېنگ.

پهري ډيان: ژيانچي څوڅو و ګوړ زېنډه ګانې پهريان.

پهريصار: چشني پهري، و ګوړ پهريان.

پهريش: پېشيو، پهريشان.

پهريشان: شان و پايه و ګوړ پهريان، شېخ نېمحمد جزيري ده لې: پهريشان پهريشان.

پهريشان: بلار، پهړاګنده، ناوړه، داوډار، تاتا، پهريش، پېشيو، پېراش. ځمناک، بېدېه ځنې، چاره پېش، لې قېوماو، دېسته پارچه، ګرډه نېښن، پېت بلار، ځاګسار، ځاګ بېسېر، (باک.) کولوار، پوښان، پېليشان، کھيل، کارتيکچو، هېزار، پوړه، پوړما، ناګوړ، شيو، پهړا، شېرېز، بې پهړګال، بې قېرام، بې نا پوړ، ژوولياګ، پهړتو، پهريش. — بون: شيو، فېلشېن، پېليشېن، تيکچو، چاره پېش و کولولېون. — ګرډن: پېليشانډن، فېلشانډن. چاره پېش و کولولګرډن، شيوانډن. ناوي نېرېنانه. — ي: شيو، پهړاوي، پهړاوي، ځاګسېري. (هور.) ناښف.

پهړتاک

په‌زی چاڤره‌ش (باک.): په‌زی څمرگاش، په‌زی به‌رازی، جووره مه‌رتکه.
 په‌زیایی (همورا.): پرترگتن، نووده و په‌رایبگرتن.
 په‌زیږه: شه‌مانده، شه‌منه، په‌سمنه. چیتستی کۆن، په‌سیره، چیتستی
 ماوه‌ی شوی.
 په‌زیانگ (باک.): چیکلدانه و سیه‌توره‌ی که‌لمشیر.
 په‌زیشک: پزیشک.
 په‌زیشکه: کونجرکه، قونجرکه، نووسه‌که، که به جلکه‌وه ده‌نووسی.
 په‌زی څمرگاش (باک.): په‌زی چاڤره‌ش، جووره مه‌رتکه.
 په‌زین (نهرده.): کولان، لیتران، کولاندن، لیتان.
 په‌زیو (پۆژ.): په‌زیو. (نهرده.) لیتراو.
 په‌ژ (باک.): لق و پۆی داران.
 په‌زیج (باک.): مامان. (باک.) — ی: مامانی.
 په‌ژاره (همورا، جبا، فه.): خه‌فت، خم، په‌روش، نه‌نو، پۆکه‌پۆک
 بۆ چیتیک، بیر، هۆش.
 په‌ژله‌ (باک.): درک و دال، لکی شکاو.
 په‌ژچاندن (باک.): هه‌لپه‌ژاندن، هه‌لقولاندن.
 په‌ژداندن (باد.): به‌پیره‌وه‌چون.
 په‌ژا (باک.): هانده‌ر، فیتده‌ر.
 په‌ژاندن (باک.): پی هه‌لقولاندن. به‌ژقینه: پی هه‌لقولینه.
 په‌ژقین (باک.): هه‌لقولاندن. به‌ژقه: هه‌لقولینه.
 په‌ژک: ده‌سته چيله‌ی ناوور.
 په‌ژلاندن (باک.): که‌لای داران هه‌لگرتمه‌وه. به‌ژلینه: که‌لای داران
 هه‌لگره‌وه.
 په‌ژلنوک (باک.): ده‌رمانی به‌ر، دارووی گهرماوی.
 په‌ژم (همورا.): خوری.
 په‌ژمورده: په‌ژمورده.
 په‌ژمورده: په‌ژمورده. گیان له‌به‌ر و یا گول و شیناوه‌ردی، که چرچ و ژاکاو و
 سیس و کزبی، ژکیاک، په‌شیر، خه‌مگین، تمه‌ین، خه‌مبار.
 په‌ژمین (نهرده.): که‌ره‌کیفه، که‌ره‌وول، که‌ره‌وو.
 په‌ژن (باک.): ته‌قه، په‌قه، ده‌نگ. — کرن: ته‌قه‌کردن.
 په‌ژنک (باک.): لکی گچکه‌ی داری ووشکه.
 په‌ژیراندن: ویستن، هه‌لگرتن.
 په‌ژیک (باک.): خه‌لف، لکه داری په‌کسالانه‌یه.
 په‌ژینه (نهرده.): که‌ره‌کیفه، که‌ره‌وول.
 په‌ژیو (نهرده.): په‌شیر.
 په‌ژیوان: په‌شیمان. — ی: په‌شیمانی.
 په‌س: نیت، نه‌مجا، نه‌رجا. (لو، فه.) نزم، په‌ست، چال، نشیو.
 گچکه، بی‌ناو، سووک. (زه‌ن.) مه‌ر.
 په‌سا: پی خوری یک قور بۆ سواغ کردن. که‌ره‌سته‌ی دۆلمه و نیت.
 په‌سپه‌س: په‌سپه‌س، په‌په‌ی، په‌په‌یتا، یک له دووی په‌کتری.

په‌سپورت: ودمنايه‌که وهرده‌گیری له ده‌لمت بۆ نه‌وه‌ی به‌نازادی هاتو
 چۆ وولاتانی بیگانان بکری.
 په‌ساخوږ (نهرده.): پاشاخوږ.
 په‌سار (باک.): به‌نده‌ر، په‌سارگه، مینای ده‌ریا، ریگای به‌ردچن له
 کناره‌وه بۆ نیه‌ره‌ریاو بۆ لای که‌شتیان. په‌ناگا، ریگای قایم له ده‌شت و
 کیتواندا.
 په‌ساردن: هه‌لپه‌ساردن.
 په‌سارگه: به‌نده‌ر، مینای ده‌ریا، ریگایه‌کی به‌ردچنه له کناره‌وه‌ریاو بۆ
 ناو ده‌ریا و بۆ لای که‌شتی. جیگایه‌که چتی پی هه‌لپه‌سیردریت. شاخیکه
 لووتکه‌ه‌ی به‌لایه‌کیدا خواریو بیته‌وه.
 په‌ساکوفن (نهرده.): خووساندن.
 په‌ساو (نهرده.): پاشارو.
 په‌سای په‌س: به‌سابس.
 په‌سه (نهرده.): نه‌و چتانمن، که خواریدنیان لی دروست ده‌کری و ده‌کو ناو
 و نارد بۆ نان.
 په‌سه‌ریژاره‌که: به‌سیریزاره‌که.
 په‌سه‌ریژره‌شو (نهرده.): به‌سیریزه‌شو.
 په‌سه‌ریژره‌که: به‌سیریزه‌ری.
 په‌سه‌ک: په‌سته‌ک.
 په‌سمن: په‌سند، په، بژاره‌ده. — کردن: په‌سندکردن.
 په‌سناز (نهرده.): پاشه‌کوت.
 په‌سند: په‌سمن، په‌سند.
 په‌سندکه‌ه‌ده‌ی: په‌سندکردن.
 په‌سندکردن: په‌سندکردن.
 په‌س بوون (نهرده.): دانان، دۆراندن.
 په‌سپه‌سه‌کل (همورا.): جال‌جالوکه.
 په‌سپه‌سه‌کونه (همورا.): جال‌جالوکه، میته‌شگره.
 په‌سپه‌سه‌کول (همورا.): جال‌جالوکه.
 په‌سپه‌سه‌که‌ره: داعبایه‌کی زه‌ردی چنگنه‌وه جال‌جالوکه‌ی ده‌چی.
 په‌س په‌نده (باد.): مرۆی بی‌ناو و کم نرخ.
 په‌سپوږ (زا.): نافرته‌تی چن‌باز.
 په‌ستا: نزم، سووک، هه‌رزه، بی‌شعرم، حیز، کورپه‌نیش، (باک.) بی
 باث، کم، پالکه‌تی، دلنزم، زویه‌ه، تووین، پاکوت، زنف، کم نرخ، بی
 ناو. — بوون: به‌په‌روش و کز بوون. — کردن: نزم و سووک کردن.
 په‌ستاپه‌ستا: به‌پی‌پسانه‌وه، یک له‌دوای په‌کتری، په‌ه‌ندان — گهرمین
 و کووستانه‌ی ده‌کمن.
 په‌ستان: په‌ستن، داپه‌ستن، په‌ستارتن، په‌ستانه‌وه.
 په‌ستانه‌وه: په‌ستینه‌وه، کوتانه‌وه‌ی چتی خا و فش تا توندی.
 په‌ستاندن: په‌ستان.
 په‌ستانده‌وه: په‌ستاتنه‌وه.

په‌سه‌کل

پهستانونځ: پهستان، داپهستان، داپهستاوتن، داکرتن، پهستينوه،
پهستانموه. تی: — تی ناخن، تی ترنجانن.
پهستونځموه: پهستاندندوه.
پهسته: پهستک.
پهستهک: (ناک). پهسته، کمرک، (زی). چوخ، (هورا). پهسهک،
پوشاکیکه زورتی له مهرز یا کورک دروست دهکړی و بی قوږ و نهستوره
و دهکړو سیخمه وایه لهسر همرو بفرگیکي لبعر دهکړت.
پهستهکافیشهک: دهکړو سیخمه لبعر دهکړی و هندیکیش بهتغیشتی
زنی یوه دهکمن. فیشهکدانی پهستهکی، جووره فیشهکدانیکه وهکړو
پهستهکی دروستدهکړی.
پهستهکولته: کڼونوموړی ژن وپیاوی دپهکه لهناو تیره ناکو بو
سورنوموړی پهستک و فخره جی همر شوهی له مالیکي.
پهستموان (باک): پهسولوی تیپهپنیه. دهستور. پهساپورت.
پهستمولهات (باک): جووره گزانیکی کوردیهه.
پهست قن: نرم تر، هرزه تر.
پهست قوین: نرم ترین، هرزه ترین.
پهستراڼ: داپهستراڼ. لهخوږه ناختران.
پهستراو: داپهستراو، داپهسترو، پهسترو، ناختران، ههلاختران، کوتراو،
داکوتراو.
پهستراوه: پهستراو.
پهستریږ (هورا): پهسریږی.
پهستریږاو (هورا): پهسریږار.
پهستکه (بار): قمزوانیکي کوشراوی وایه، که پړنی پتیره نه میږی،
مړیان له نیو دوشاوی دهکمن ودهیخون و به وولاخانیښ دهدری.
پهستق: پهستان، پهستین، پهستينوه، پهستانموه.
پهستموه: پهستانموه.
پهستو: پشت، پشموړی مال. ههلاختران، پهستراو، ناختران، داپهسترو،
داپهستراو.
پهستق: نرمی، کمس، ناکمسی، هیچ دپوچس. تهرک، دلنزمی.
خهفتهباری، خمباری.
پهستین: پهستان.
پهستينموه: داپهستاوتن.
پهستهل (باک): لاسایی کهموه، قشممجار. (باک). — ی: لاسایی
کردنموه، قشممجار.
پهسدان (نمرده): دانموه، دوادانموه، گیراندنموه.
پهسوان (نمرده): داپهسیان، پهست بون. نوستان، فس خواردنسی
بالندوی می بو نیرینهکی.
پهسروین: دوراویږین، دوواکوتن.
پهس سلن (نمرده): نهستاندندوه.
پهس سلن: نهستاندندوه.
پهسقرهوول: قمرهولوی دواوی لهشکر.

پهسقهله (باد): مړی پاسقال.
پهسکفتن: دواکوتن، پاشکوتن.
پهسلن (باک): پړوی همره دوایی، قیامت، جیگای همره دوایی.
لان.
پهسمنده: پهسمنده، پاشماوه، پاشخووانه.
پهسمندهی خالفا: پاشماوهی نالیک.
پهسمندهی فلو: پاشماوهی ناو.
پهسمنده: پروانه: پهسمنده.
پهسن (باک): پاسین، هلان، پی هلکوتن. پهسند.
پهساندن: پهسندکردن.
پهسند: پهسن، پهسند، کیش، خوږهشک، پهسن. بهجی، بجم،
بهرزهوند، دخوږ، دلپهزیر. — بون: کیش بون. — کردن: پا لی
بون، پیچاکبون، ههلیژاردن.
پهسندان (باک): پی هلکوتن.
پهسندی: چاک، پا لی بوی.
پهس فشین: دوواکوتن، خواروه هاتو، بهرمدوا. — ی:
دواکوتنوی.
پهسنوی (باک): بهخوش، کمسیکه بهخوی ههلی.
پهس فیشتن: دوواکوتن، خواروه هاتن. پاشه کشی، ههلاتن.
پهسوا پهسی (نمرده): پشتاوپشت، پشتمودوا.
پهسوان (کو): خیتن، خیران. پیکوتن، پیککوتن.
پهس ویلن (نمرده): چال وچول، چالچال.
پهسی (نمرده): دانان، دانیان، دزاندن له قوماردا. چالی، چالایی،
داهفتهکی، داکوتنوی. (نمرده). ناکمسی، لی کوتنوی،
لیکفتهکی.
پهسیره: قوره، (کو). پهسیله، بهرسيله، ترپی نهگهپیو. هاله.
پهسیره: شومونده برپیه له چیشته که لهشودا بکرت و پینیتنموه بو
پړو.
پهسیره هارانه (دور): تر مارانه.
پهسیسه (شا، هورا): تروو. چتی تیجگار زور سارد لبعر ساردی
وهی دهچوین، دهلین: دهلی پی پهسیسه هینده سارده، یا وهکړو دهسی
مردوی سارده بونموه. (پړو). چتیکی شلی هینده کولوه، که ناوهکی
ههلیجراپی، جا شله برنج پی یا شله ساوار.
پهسیف (باد): ههلامت.
پهسیله (هورا، کو): قوره.
پهسیو (موک): پهنا، قف، همنوان، بابهر، بابوهر، (باک).
بابوهر. جیگایه که با نهیگر تسموه، قورمن. پهنا، دالده، (خو).
پهنا. (هورا). ههلامتدار، باهو، نارس، پتا، درم، پهسیف. — ی:
ههلامت.
پهش: پشه، بهره. (باک). پهشانگ، دهنگیکه گاجوتی پی دهردهکړی.
پهشام (نمرده): ناماس، پهنام، هواکیشان.
پهشانو: پهشانکار، پهشانکار، بهپی بهیتی بارام و گولندام.

کردنموه: ژپړان کردنموه، پوښمان کردنموه. — ی: شاگزی، ژووقانی، پوښمانی، پی له پاشی، بازگشی، گمپانموه، هملگمپانموه.
 پهښو: پمړش، پمړتشان، پهکمر. نالوز، شتپاو، شپزه، سمرسوپماو. واق وورپماو، شلوق، سمر لیتشپاو، پمړتپو. — بون: شتپان، شپزه بون. — کردن: شتپانیدن، شپزه کردن.
 پهښپوان: شتپان، پهښوکان.

پهښپواندن: شتپانیدن، نالوز کردن، پهښوکانیدن، شپزه کردن، پشپوانیدن.
 پهښپو: شتپاو، نالوز، پمړتپو، شپزه، سمرسوپماو، شلوق، واق وورپماو، پهښوکانو.
 پهښپو: پهښوکانی، شتپاوی، شپزه، پمړتپو، سمر لیتشپاوی.
 پهښپویان (نمرده): پهښپوان.

پهښ (باک.): پیکموه، بهښ. — چرون (باک.): پیکموه چرون.
 لیکدان، شمر پیکموه کردن. (باک.) — که تن: ویککوتن. (باک.) — اندن: تهقه کردن، تهقاندن. بهه قینه: بهه قینه.
 پهښو: تهقاو، تهقبو.

پهښووک (باک.): دوومل، قورنیر.
 پهښره (باک.): پیکموه، تیکرا، گشت، دگل هڅ.
 پهښمرج (هلو، بل.): سه تل، جوړه سه تلپیکه.
 پهښوک (باد.): بلقی زړو ووردی سمر ناوییه.
 پهښو (خو.): چیشتی گغه کوتاوی.
 پهښپو: تهقبو، تهقاو.

پهښووک (باک.): بلقی، دوومل، قورنیر. (باک.) په قبه قوک.
 پهښین (باک.): تزقینی چیتیک، تهقین، بهه قه: بهه قه.
 پهک: بندن، تخ، راگیر، تهگمه، مده لوی، دهسته وستانی. — خران: راگیران، بندنکران. — خراو: راگیراو، بندنکرلو. — خستن: تخ تیدان، راگرتن، ژمرقه کرن، نهښستن، بندن کردن، له بالدان، هلبیستن، بمره لست کردن، نهښستن، پیشتگرتن، بمرپنموه، دواختن. — تیخستن: له کارخستن. نامرازی سمرسوپمانه، پهککوو. — تیخمر: خیماتکوو.

پهککان: ویران، کاوول، کمباخ. پیک و — دان: ویران کردن. (باک.) — دن: راپیکر کردن، راونان. بهه کینه: برهوه، پلوی نی.
 پهککو (نمرده): پهښپو.
 پهککو: دلوتیخمر، نهښو.
 پهککوختن: له کارخستن.
 پهکک: پهککوو.

پهککفتن: پیک کمرتن، دامان.
 پهکککوته: پیک کمرتو، داماو.
 پهکککوختن: پیک کفتن.
 پهکککوختو: دهسته وستان. داماو، دامنه، پیک کمرتن.

پهککوو: پهککو، بزو واق وورپمانییه: — نه ترمه ی کور د چند نازاو نمبره!!!

پهښه: میثسوله، پهښه، توفانه.
 پهښه بندن: پهښه بندن.
 پهښه بندن: کوللای میثسوله، پمړده ی تهختی خمو.
 پهښه بندن: پشمنگ، ناوی باوکی (نمفراسیابی) یه.
 پهښتان (نمرده): دهستملان، ملما، دهست له گمردن.
 پهښت فیشای (همورا): پشنت نیشان.
 پهښته پشنت: کاری پمړپوچ، ووتی پمړپوچ، خو تپه لستون، خو له کاریک هملقوتانیدن، خو تپه لقتوتانیدن.
 پهښته مال: پشتمالی گمراوی له به خوه دهگری. فوته. دهستمبر.
 پهښت مل (همورا): پشنت مل، پمړمل.
 پهښتن (باله): رستن، رستنی خوری و لکه و نیتر.
 پهښت و ملی (همورا): پمړمل.
 پهښک (باک): پمړشکی ناووری. دلوتی ناو و چتی تر.
 پهښلاندن (باک.): پمړش و بلو کردن. بهښلینه: پمړش و بلو کموه.
 پهښلین (باک.): پمړش و بلو بون. بهښله: پمړش و بلو بیه.
 پهښم (زه، وژ): خوری. ناخوتی بی ترخ: نم قسمیه له لام پهښمه.
 پهښمه (زی، بار): رانک.
 پهښمهک: جوړه شیرنیا تیکی داوداو و پشال پشاله وه کوو خوری شی کر او ده وایه.
 پهښمونه (فه): پاشماوه.

پهښمین: چیتیک له خوری دروستکراپی.
 پهښمین: پشمین، بندن به پشچمرا نه ی دهگین و اتا پلاس، بمره، که له خوری دروستکراپی.
 پهښووش (وژ): خاکیکه سستک و خاو و پزیو فشنل بی و هملره ی، و اتا پتمو نبی. چتی شتپاو و نمرم.
 پهښووک: پهښپو، شپزه، شتپاو.
 پهښوکان: شپزه بون، تیکچرون، نازا و بون، شتپان، پهښپان، چه پسان، سمر لیتشپان، سمرسوپان، شه پوپان. — دن: شپزه کردن، پهښپانیدن، شتپانیدن، تیکدان، سمر لیتشپانیدن، شه پوپانیدن، چه پسانیدن.

پهښوکاو: شپرتو، دهت بلو، پهنزهار، شپزه، پهښپاو، شتپاو، تیکدراو، سمرسوپماو. گیانداری شپزه ی سمر لیتشپاو.
 پهښوکی: شپرتی، شپزه یی، پهښپاوی، شتپاوی، تیکدراوی، پشپوی، نازا و بیه.
 پهښوکیان (نمرده): پهښوکان، جوړپان.
 پهښپانیدن (باد): پووخاندن.
 پهښپلین (باد): پووخان.

پهښپمان: پشمان، پوښمان، (باک.) ژووقان. پی له پاش، باده رموه، گمراوموه، (شا.) ژپړان، (جا، بابا.) پاشگم، (نمرده.) بازگمشتو بووگ. — بونموه: پشتی دهستگمزن، سمر لمر ددان، سمرخوه شحاتن، سارده بونموه، بادانموه، گمراوموه، وادانموه. —

په‌ک‌وو: (باک.) په‌ک‌وو، حەیف، داخ، ناخ. پیتک. وای، داخه‌کم، په‌ک‌وو، په‌روژ، په‌روژ، داخه‌کم، به‌داخوه.

په‌ک‌وو‌پۆک: په‌ک‌وو، حەیف.

په‌ک‌ین (باک.): هه‌ل‌آتن، په‌ه‌ن. به‌که: هه‌لبی، به‌وی.

په‌ک‌پۆک: کهر، گهر، په‌ه‌ن و شیاکی دابه‌سترا و په‌ق.

په‌ل: دۆل و نیتوانی دوو شاخان. په‌رێک قاقمز، که دوو لایه‌یه. دۆل، شپو، دهره. (موک، هه‌ورا، پۆژ.) نه‌ندام، ده‌ست، قۆل و باسک. چه‌وار — چه‌وار نه‌ندام. — کوتان: ته‌قه‌ل‌دان، په‌له‌پروژه، په‌له‌فێکی، جوول‌آتی که له کاتی ته‌نگانه‌دا. جوول‌آتی هه‌ره دوواییه له کاتی گیان‌دانیدا. قه‌لبه، دهر‌خک، هه‌لوک، دارێکی کورته هه‌ردوک سه‌ره‌کانی په‌لن. (په‌ره.) مرزێ که له کهره‌سته‌ی جووتیدا. قه‌لت. — کردن: به‌رنه‌وه، هه‌له‌پ‌داوتنی سه‌ری هه‌لووک و په‌نسوس و نه‌تر، قه‌م‌کردن، ته‌ره‌ف‌اندن، له‌کردن، پارچه‌کردن. بۆ قاپێک و ده‌فێکی ده‌بی سه‌ر په‌ل به‌ واتا بل‌ار، فراوان، گو‌شاد، قوول نه‌بی، سه‌ری به‌لای دهره‌دا نوشتا به‌تیه‌وه به‌چک. دلو، ته‌له، رووشه. به‌— هه‌کردن: تووشی داو و ته‌له‌پێکی کردن. (که، بابا، پۆژ.) نه‌وی، له‌تر، نه‌م، نه‌شیری، دۆل، دهره‌خ‌که. — به‌رد: خ‌که به‌رد، ده‌سته به‌رد. گه‌لمه‌ت، سه‌نده‌گل، تو‌ندوتۆل، گوج و گۆل، پۆلوو، په‌نگری ناگری، په‌سکو. (باک.) به‌خت، هات، ناچه‌وان. گه‌ل. چه‌قه‌سو، سه‌رو، به‌ ناچه‌وان، چه‌ختی، چه‌ختی، به‌تسه‌رم. لکه دارێکی به‌ره که به‌چه‌قێتی. په‌ری به‌ل‌اندان. پارچه، له‌ت، کو‌ت. لق و پۆی داو دره‌خانه.

په‌ل (پۆژ.): په‌له‌به‌رد، ده‌سته‌به‌رد یا کو‌لو گه‌لمه‌تی که گه‌ره‌یه، که به‌او‌یزێ.

په‌له‌پیتکه: په‌له‌پیتکه.

په‌له‌پیسکه: کره‌میکه له‌ناو تووشی گه‌ل‌ای ده‌غل‌ان ده‌دا زیان به‌ دانه‌کی ده‌گه‌ینه‌ی، په‌له‌پیسکه.

په‌له‌ته (پۆژ.): سه‌کالا. داوای پێکه‌پێنانی کارێکی له‌ فه‌رمانگه‌ یا له کسێکی کردن.

په‌له‌ته‌مان (باک.): کو‌پ، نه‌نج‌وه‌من، کو‌گه.

په‌له‌ه‌خت: جیق ده‌ره‌تێنان، فلیقه‌ندنه‌وه، په‌ل‌خاندنه‌وه. جیت‌دان.

په‌له‌ر (په‌ورا): په‌ل‌ار، ته‌شه‌ر، تانور.

په‌له‌زگ (باک.): کو‌لی که ده‌نگی سه‌ی و سه‌ور ده‌نووتی.

په‌له‌س: کو‌وین، شه‌ری نه‌ستور و کو‌ن و دپ‌وی هه‌زارانه، سه‌پال، سه‌پاله کو‌ن، په‌له‌سی شه‌ر. کو‌وینی چه‌اردان. په‌له‌خ، په‌لیخ. (پۆژ.) جه‌رگ سه‌ورتان. گه‌روو ووشکی له‌تێنان. به‌ر، په‌له‌س. خۆلیکه‌ر نه‌— خۆلیکه‌ر نه‌په‌له‌س.

په‌له‌ش: په‌وش و په‌له‌ش. په‌وشێ که له‌ په‌نج‌ه‌کی به‌و‌یتیه‌وه و که‌وتی.

په‌له‌مه‌ار: چه‌مه‌ارزی، دو‌کووم، هه‌رش، هه‌لمه‌ت، (باک.) نه‌رس. چه‌مه‌ار، گه‌مه‌ار. شاتال، شه‌نگ. دارسه‌کان. — دان: چه‌مه‌ارزی‌دان، گه‌مه‌ارزی‌دان، داپسان، هه‌ل‌کو‌تانه‌سه‌ر، هه‌رش به‌ر‌دنه‌سه‌ر، هه‌لمه‌ت‌به‌ر‌دن، شاتال‌دان، شه‌نگ‌دان. — به‌ر‌دنه‌سه‌ر: په‌له‌مه‌اردان.

په‌له‌مه‌اردان: هه‌رش به‌ر‌دنه‌سه‌ر، گه‌مه‌ارزی‌دان، داپسان، هه‌ل‌کو‌تانه‌سه‌ر، هه‌رش به‌ر‌دنه‌سه‌ر.

په‌له‌مه‌یز: مه‌یز بۆ دو‌ره‌وه‌ فرێدان، په‌له‌مه‌یزه.

په‌ل‌ان (ئه‌رده.): نه‌تسک، نه‌تسکان.

په‌ل‌ان: ده‌ست‌لێدان، نه‌واز شه‌کران.

په‌ل‌اندن: ده‌ست‌لێدان، نه‌واز شه‌کران. به‌ه‌لینه: ده‌ستی له‌بده.

په‌له‌و: په‌ل‌ار.

په‌له: نه‌تسک. به‌— ناچه‌یه. (باک.) له‌کو‌ک، له‌که. نه‌شانه، په‌ل‌ن، په‌ل، خال، چه‌پک، په‌نک، نه‌تک. — هه‌ور: پارچه هه‌ور. به‌ر‌انه‌پیتکه له کاتی په‌تیه‌ستی په‌ییز و به‌هه‌ر‌اندان بۆ که‌شت‌و‌کال و شه‌ناه‌ه‌ریان به‌یاری و تیر‌و‌یان به‌کات. هه‌ول. سه‌ره‌په‌ل. هه‌ره‌به‌ه‌وی — وه‌ عا‌رد و زه‌وی په‌ق نه‌رم ده‌بی و نه‌وسا جووتی له‌به‌گه‌ری. پارچه‌یه‌ک له‌ ده‌غل و نه‌تر و پارچه‌پیتک له‌ زه‌وی. پارچه‌پیتک له‌ تووتن و به‌تسه‌ر. (ئه‌رده.) تالو‌که، په‌له.

په‌له: په‌له، هه‌له. تالو‌که، له‌ز، تاو، ساتی، هه‌له‌داو، گو‌رم، ته‌وو‌رم، ته‌ش، ده‌ست و سه‌ر، خه‌یری، ده‌سه‌را‌کرد. به‌— خه‌یرا، به‌هه‌شتاری، به‌تالو‌که، چه‌ک، به‌گو‌ری، چه‌پو‌ک، هه‌له‌دان، به‌له‌ز، په‌تسه‌ر. (باک.) وه‌ تاو. له‌گه‌ ته‌ره‌زوو. (ئه‌رده.) داو‌ینی کال‌ا. داو‌ینی شاخ و گه‌رد. په‌ره‌ی قاقه‌زی. تایی چه‌ت و ده‌کو‌و تایی به‌رو ته‌ره‌زوو. (باک.) شه‌ل: گه‌را‌ر ته‌ په‌له‌یه: واته چه‌تسه‌ستی ته‌شه‌له. (باک.) پۆلوو، په‌نگه‌ر. به‌رد، په‌له به‌ردیتک.

په‌له (هه‌ورا): په‌ره‌ی ناشی.

په‌له‌به‌زووت: (هه‌ورا، دهر.) په‌له‌به‌زووت. سه‌له‌که به‌زووت.

په‌له‌به‌ه‌ل: په‌له‌به‌ه‌ل‌دان، گو‌ره‌گو‌ری. هه‌له‌هه‌ل. تالو‌که، په‌له‌قا‌وه، په‌له‌و تالو‌که‌ی به‌ی په‌سانه‌وه، هه‌له‌و په‌له. وه‌به‌له‌په‌ل که‌وتن: تاو‌دان. — خه‌ست: تاو‌دان.

په‌له په‌له: په‌ره‌ی په‌ره، ته‌تۆ، تووشی تووشی. په‌ره‌ی په‌ره‌ی.

په‌له‌به‌ه‌ل: پارچه‌پارچه. په‌له‌ل، خال‌خال، په‌نک، په‌نک، به‌له‌ک، په‌نپنی.

په‌له‌به‌چو‌ورکی: تالو‌که‌یه‌که به‌و‌نه‌وی خۆ له‌ چه‌روتم و کاره‌ساتی که‌ر‌گه‌ر‌کردن.

په‌له په‌روژه (جا.): په‌له‌فێکی، په‌له‌کو‌تان، په‌له‌کو‌تی. ته‌قه‌لا، هه‌ول. جوول‌آتی که له کاتی ته‌نگانه‌دا، دو‌امین جوول‌آنه له کاتی گیان‌دانیدا.

په‌له‌به‌چو‌ورکی: په‌له‌به‌چو‌ورکی.

په‌له‌به‌پرو‌وی: په‌له‌به‌پرو‌وی.

په‌له‌به‌روسکه: په‌له‌به‌پرو‌وی.

په‌له‌به‌روسکی: په‌له‌به‌چو‌ورکی، خۆ کو‌تان بۆ گه‌یه‌شته‌ن چتیک و یان له تێنان خۆگه‌یانه‌ن کانییه‌ک.

په‌له‌به‌سکی (ئه‌رده.): به‌له‌شه‌ری، به‌ل‌فشه‌و‌کردن.

په‌له‌به‌فه: نانی تیریه، که به‌ ناو‌ور گه‌رم به‌کر‌تیه‌وه بۆ نه‌وه‌ی سه‌وریه‌یه‌وه و ناسکی.

په‌له‌به‌پیتکه: په‌له‌به‌پیتکه.

په‌له‌به‌پیتکه: (هه‌ورا.) په‌له‌پیتکه. پیتیک. به‌ هه‌ردوک قامکی دۆشاو مر‌ه به‌ردیتکی به‌جو‌ک رێک کو‌وشین و ناو‌یزتن. په‌له‌تۆک. — ی ده‌مانچه و ته‌نگه، که قامکی ده‌خه‌رتیه سه‌ری و ناو‌ورده‌دری.

په‌له‌به‌پیسکه: په‌له‌به‌پیسکه.

په‌له‌به‌پیسکه: (هه‌ورا.) په‌له‌به‌پیسکه، په‌له‌پیسکه. کره‌میکه په‌شه له‌نه‌تر تووشی گه‌ل‌ای ده‌غل‌ی ده‌دات به‌ زیانه.

په له تک: په تک، گوریستیکه له په ته دی دروستکرايي.

په له سڅ: توتنی وورد. (باد.) شوی توتنی پوښ وپاوانانه. گیایه که. (پیر.) پالاڅ.

په له دار: نیشانددار، خالدار، پنکدار.

په له دار: پارچه دارتکی کورته.

په له دان: نمو نندازه بارینه، که زوی خوشاندی و به ناسانی جوتی تیدایکرت و کره له گاسنیوه نه میت.

په له دزی: گوله پممو، گوله لبان. گولیکي کوی و کیتی به سپی و شین دهنوتی، که نمو گوله پیگه یشت: بز دزی، سمره لدانی په له دزی: نیشاندی بز زیتیه.

په له سڅنگ (فه.): زړ و زوره ند.

په له سیسه: جوړه نه خوشیکه که له میتی بدات چمند گه لایه کی سیس ده کات بهلق و تمره کانیه.

په له شوونه (سقم.): نیرتک مشوانه، جوړه گیایه که.

په له فرته: په له فرتکی.

په له فرتکی: پروانه: په له فرکی، په له قاوه.

په له فرتن: په له فرکی.

په له فرکی: په لکرتان، په له مشرپی، په له پلان.

په له فرکی: په له فرکی.

په له قازه: په له پل، هو، ته قه لا. — دان: به مسمو توانایه که هو و ته قه لا دان و جنگ ترکردنوه له کاتی تنگانده.

په له قازی: په له قازه، په له کوتی، هله لیریان، هله لیلیان، دسویا و هشان. پلورشان.

په له کردن: تالو و که کردن.

په له کوتی: په له فرکی، دورامین جوړلته له کاتی تنگانه و یا گیاندا تیدا. دستکوتانی کویره یا چاوا ساغه له تاریکیدا.

په له میزه: په له میزه، میز بؤ دوروه فریدان.

په له نادر: داره دست بؤ هویشتن، پلار.

په له ننگ (لو.): پلنگ.

په له نوژ (همو.): سمره نوژیر.

په له موور (بابا، همو.): بالنده، بالدار، پرموور، ممل، په له موور، مر، پرمونده.

په له موورگ: په له موور، نمو پارچه وورگه، که ده کرتته گییه.

په له موور: بالنده.

په له موورگ: پارچه وورگی ناژهل.

په له هوور: گمواله، پارچه هوور، له که، تمقن، تیکه.

په له هوور: په له موورگ. نمو پارچه وورگه، که ده کرتته گییه.

په له هی بجووک: یه کمین جاره که کمینک بارانه بیاری.

په له هی گموور: بارانی دووه، که باشیش بیاری و زوی و کشتوکال تمواو تیراو و پاراو بکات.

په له پ: بیانو، بیانگه، بهانه، پرزه، رک، وورک. — پیرن: پرزه پیرن. — کرتن: بیانو کرتن، بهانه میتانه.

په له سل: پلپل، پارچه پارچه. — بون: پارچه پارچه بون. — کردن: پارچه پارچه کردن، (باک.) تیکه تیکه کردن. ناخوتنیکه که تیکه و پیکه بی مرز تینیه کا. قولته قولتی دهنگی کولاندنیه.

په له لان (نمرده.): په له اوژن بؤ یه کتری، په له شری، په له فرکی.

په له سکیان (نمرده.): بالشو پرونه.

په له گز: بهانه گر. — تن: بهانه کرتن، بیانو کرتن.

په له پین: نوشته ی چاو وزاری.

په له پینه: گیایه کی ناویه و ناسکه لمانو سوزاییدا په پیدایه، گه لایه کی وورد و ناستور و ترشی هدی ده کری به چیش. (بابا، همو.) پریز که، پیره، (باد.) پیلپینه.

په له ت (پوژ، دور، همورا.): له سمرمان یا له تینسوان و یا له بر نه خوشی زمان شکان و اتا زمان په لیبون و توانای ناخوتن نمبون. لاله پته، لاله پته.

په له ته: پلته.

په له تهک (فه.): بهر دتاش، پالتهک.

په له جهره (همورا.): په له سی، وولاخی بهرزه.

په له چاندن (باک.): هاپین، شیلان. جیق دهره تان، فلیقاندنوه. جیتودان. به له چینه.

په له چین: جیق دهراتن، فلیقاندنوه. به له چینه.

په له چم (باک.): گزده گه لا دارانه بؤ ناژهلان.

په له چموک (باک.): چه که چکیل.

په له تخ (که، جا.): پالاڅ. کووه له ی بهرازیسه. (پوژ.) جوړه سه گیتی زه لام و گموره یه.

په له خاندن: پلخاندنوه. به له خینه.

په له خاندن (باک.): پلخاندنوه، ووردو خاشکردن، په له خاندنوه.

په له خه گامیش: پالاڅ. تمبل، قه لم و زگپه رست.

په له خوږ: خورادنی که باش نه جوړایي.

په له خوږ: خرماني که له ژتر گيره دارا قرچشکین کرابی. حتی نیوه وورد کراو. — بون: نیوه وورد بونی چت. — کردن: نیوه وورد کرنی چت.

په له دان: په له اوژن، بلاویونوه.

په له دانک (باک.): په لوی وده فتمرتکه قاقمزی تینیری.

په له دانن (باک.): ووردو خاشکردن، هاپین، به له سینه.

په له سین (باک.): ووردو خاشبون. ملسین.

په له شانن (باک.): ویران و کاولکردن، فله شانن. ژهش چرانن.

په له ک: (باک.) بلوق. (همو.) گه لای دار و گول و نیدیکه یه. لقی دار و درخت. گوفیک، سمرگو پلک، سمرانگو پلک، جیگای خوله میتشیه. پیری گولی. پیلو. — ی چاو: پیلوی چاو. (باک.) هملوک.

په له ک: پیلوی چاو. زه نسیپندار، جوړه چناریکی جوهه رداره ده چناری ده چس به لان و کسوی راست و چاک نابی و په لکی خپتره، بهر کشی و قوره ده چی و ناخوری. سووره چنار.

په لکه (کل، همورا): پرچی هوڼراوه ده. پهلپک، گرجی، باندی کمو او کراس و نیتر.

په لکه بدر اوه: پهلکه در اوه.

په لکه بدر اوه: پهلکه بدر اوه، گیایه که دوو بست بلند دهی و گه لای وه کوو پاره به گولنی زهرده دوای گولنه کان، که وهرین له جیگای وان چتیکی باریک وخ دهرده کات وه کوو ننگوستیلای وایه.

په لکه په نگینه: کولکه زترپنه، (سور.) پهلکه زترپنه.

په لکه زترپنه: کولکه زترپنه، کمرانه ییکی پنگاو پهنکه لمسر پوری همور پیدادهی له کاتیکیدای، که خور له دلزپه ی بارانه که ی ناه هموره که ده دات حوت پهنکی لی پیدای دهی: ونه وشه یی، شین، لاژوهردی، سموز، زهر، پرتقالی، سور.

په لکه میو: گه لایو.

په لکه دار: ناسنیکی دوو پهللی لووت تییره نه خش وگتري پیته کړی.

په لکه رن: که لکردن، قه لکردن، پارچه کړدن، برین، پهلکړدن. دادان وه کو سمری هملوکی.

په لکو (خو): پاک کړاو.

په لکوتان: دستکوتانی کوویر و چاوساغ له تاریکیدای بریتیه له پهنج و تیکوشان.

په لکوتانن: پهلکوتانن.

په لکوتانن: هملدان، دستکوتان، تهلش، تهقلادان.

په لکین (باک): خو کووړوژم هملتان، خوویک همتان، به چوار پهلان وژیشتن.

په لگر (باک): ماشه، مه قاش.

په لگرک (باک): ماشه، مه قاش.

په لگرکو: پهلگمرک، (باد.) ماشه.

په للووس (خو، همو): لا لوسو سکر اوه که ی جگییه. مندالی بی شهرم و سوررتک. (همورا.) پلوس.

په لم (باک): پروشل، بیزویو، نه فرهت، موونج.

په لمو: ناوساو، پغافو، پغیاو.

په لوو (دزه، کو): لولکه. (باک.) نارخا شک. (همورا، که.) پملروله. ناردوا، ناردپیچ، خوارده مهنیکه له نارد و پون و نارد دروستده کړی. بۆکار و بمرخان بعی چووری دروستده کړی.

په لو (باک): جووره گمه یه که.

په لو هسانن: پهلوشانن.

په لو هسانن: پهلوشانن، پهلکوتان، پهلکوتی، پهل قاشی. گمزاره کیشان، جیتودان.

په لوو پو: هیز و تروانا، هپرت. پهر و تروکی بالندان، پهر و بالی بالندان، پهر و پو. سامان. لق و پوی دارو درخت. مهبس له وچه و نه تمودی زوره.

په لوخ: پوخل.

په لوخته (باک): شاپلیته.

په لوسان: (همورا.) پلوسان.

په لوش: بنکه گیایه کی نه ستورو دریز و قزقزاییه لق و پوی بۆ نازالان دهرده هینری و به دست شیده کرتیموه بۆ چاوگی ناگر. گمرون. (همورا.) پهروش. گیایه که گه لای وه کوو گویسی تاجی وایه و قهراخی گه لایه کانی وه کوو دمی مشاری و دپرواییه، چمند گولیکی زهردی دپروای دهرده کات. کولوی سو تاندنی هی بن پهلوشه یه، کولوی.

په لووک: هله کوک، ناله کوک.

په لووک: تهخته ساف، تهخته تیره.

په لوو گوش (همورا): پهلگهی گووی.

په لوول (باک): کولار.

په لووله: پهلویو. جووره هملرایه کیشه له نارد و پون و شیرینی دروستده کړی. — باسوق: پهلووله ی باسوق به باداموره. جووره شیرنی تیکه و مسجوقی ده چی.

په لوهویو لتن: پهلویو کړدن، پیدریزی کړدن.

په لوهویویش (باک): گیایه که.

په لوهوورک (باک): پهرانتور. وورده پهلک.

په لیلار (پوژ): به توره، خوویرترک، به شیراز. (فه.) نه ستونده، کوله که.

په لیت (نمرده): هملیت، شرو وور، که لپه تره.

په لیس (همورا): تیسمالکیکی پان و تنک و تیژه.

په لیس (باک): تالان.

په لی سیاهوشان: (همورا.) چمه سیاوله. قه یته ران. گیایه که گه لای وه کوو گه لای که ره ووزه و لاسکی باریک و دریزه و زور ره شه لمبن کاج و قه لیغزدا سموز دهی بۆ زور جووره دهرمانان به کارده بریت.

په لیشاندن (باک): پهرتشان کړدن. بپهلشینه.

په لیشین (باک): پهرتشان بون. بپهلشه.

په لیقان (باد): پالمران.

په لیک (همو، کو): (باد.) هملوک. خوارده مهنیه که بووی به پسپسه.

په لیکانن (همو): هملوکیتن.

په لم (نمرده): لۆکه، پمه.

په لم (پوژ، همورا): لۆکه، پهنه، پموی.

په لم تومه: پمزدانه.

په لم داز: پمروانه، پمه تومه.

په لم بی: پهنه یی، نالی سړوک. لۆکه یی، پموی.

په لمه: پمه، لۆکه.

په لمه یی: پهنکی نال، چونکو و گولنی پموی ناله، (باک.) بیزی، (پوژ)، همورا.) پمه یی، پهنه یی. جووره گولیکی نالیسه.

په لمیو (باک): لۆکه.

په لمی (باد): پموی، لۆکه.

په لمی (باک): چیشتی گمفی شینه.

په لمگ: لۆکه، پموی.

په لمه پری (نمرده): تفهنگیکه به باپووت و پهر دا گیرایی بیی گولله.

په‌م‌وو: (دەر، باک، لۆکه، په‌مۆ، دزه). لۆکه‌یه له‌نیۆ قۆزاخه‌که‌یدا. گيا‌یه‌که له سه‌ره‌تای به‌هاریدا به‌تۆ ده‌چینریت، نیو به‌ژن ب‌ل‌ند ده‌بی گه‌ل‌یه‌کانی کم‌ی‌ک پ‌ان‌ن و گو‌ل‌یک‌ی ش‌ین ده‌رده‌کات له‌دواییدا گو‌ل‌یه‌که ده‌بیته قۆزاخه تا سه‌ره‌تای پاییز ده‌کاتمه‌ ناوه‌که‌ی پ‌ه له لۆکه نه‌رجا (لاکۆ) که‌ر لۆکه‌چن ده‌یچینه‌مه و ده‌ییا ته‌مالی.

په‌م‌وو‌نه: په‌م‌ودانه، تۆی لۆکه.

په‌م‌وو‌دانه: ده‌نک و تۆی په‌م‌ویه.

په‌م‌وو‌ره: پ‌ام‌وو‌ره. چ‌تی‌که ژ‌ان بۆ جو‌وانی ده‌یکه‌نه پ‌ی‌یان له ز‌ق‌ی یا له زیو یا له زه‌نگیا‌نه و میو‌روو.

په‌میان: ناو‌سان، هه‌لام‌سان.

په‌مین (ئه‌رده): ناو‌سان په‌غ‌ین.

په‌ن: په‌ند، که‌تن، که‌له‌ک.

په‌نا: ده‌ره‌تان، ر‌زگار‌که، په‌ناو‌په‌سیو، که‌ل‌ین، که‌ل‌ین، باب‌و‌یر، (باک). ئیو‌ور‌که، نه‌ره‌گا، باب‌و‌یر، (باک). باب‌و‌یر، قو‌ژ‌ین، دا‌ل‌ده، نه‌وا، نو‌واسایه، په‌ناو بۆ ل‌یقه‌مو‌وان، (دەر، دزه). نو‌وان. شه‌قو‌ق، شه‌قو‌ق، قه‌ف، هه‌مه‌ت، هه‌نو‌وان. — بر‌د‌ن‌بهر: سه‌رو‌تان. — دان: قه‌ف‌اندن، دا‌ل‌ده‌ی که‌س‌یک‌ید. ب‌ی: — ب‌ی‌د‌ال‌ده، ب‌ی نه‌وا، شه‌قه‌در. ب‌ی: یی: ب‌ی: دا‌ل‌ده‌ی، ب‌ی نه‌وا‌ی.

په‌نا‌یا: په‌نا، په‌نا‌گا.

په‌نا‌یا‌ت: ده‌شایه، که ده‌کاته نیو ق‌رائی کو‌ریستان‌ی و نزیکه‌ی دوو ف‌لسه.

په‌نا‌یا‌د: په‌نا‌یا‌ت.

په‌نا‌یا‌هر: هانا‌یا‌هر، په‌نا‌ه‌نده.

په‌نا‌یا‌ردن: هانا‌یا‌ردنی ل‌یقه‌مو‌وان بۆ ل‌ای یه‌کی‌کی بۆ کار‌ت‌ک یا بۆ پار‌یزگار‌یه‌ک، خۆ خ‌ستنه ژ‌یر سایه‌ی...

په‌نا‌یا‌سیو: شو‌وت‌ی خۆ ت‌یدا مه‌ل‌و‌س‌کردنه، که له‌بهر چا‌وان نه‌بی.

په‌ناو (باک): کانی، سه‌ر‌چاو.

په‌نا‌گا: په‌نا‌که، دا‌ل‌ده، سایه.

په‌نا‌که: په‌ناو‌په‌سیو، په‌نا‌گا. نه‌ره‌گا، (باک). ئیو‌ور‌که. په‌ر‌که، ج‌ی‌گای کلا.

په‌نا‌که‌رتن: خۆ خ‌ستنه دا‌ل‌ده‌ی که‌س‌یک یا شو‌وت‌ی‌کی نه‌دیو‌هه. خ‌ش‌تب‌و‌نی مان‌گ و هه‌ل‌ات‌نی به‌جۆ‌ر‌یک، که به‌کو‌وت‌نه دو‌ای ناو‌بو‌ونی پۆ‌ژ. ن‌یشتن، ناو‌بو‌ونی مان‌گ یا پۆ‌ژ. له‌بهر بار و گ‌یچه‌ل‌ان خۆ خ‌ستنه په‌ناوه.

په‌نا‌ل (خۆ): په‌سیو، په‌نا، دا‌ل‌ده.

په‌نا‌م: وه‌رم، ناو‌ساو، خۆ خ‌ستنه په‌ناو‌په‌سیو‌انه‌وه. (ئه‌رده). دا‌پۆ‌ش‌راو.

شار‌د‌راوه، شار‌یا‌گ. ناو‌سان، په‌غان. پ‌اش‌م‌د پ‌ی‌وا، په‌ی سه‌ر، پ‌شت‌سه‌ر.

په‌نا‌مه‌کی (ئه‌رده): په‌نهانی، پۆ‌ش‌راوی، پۆ‌ش‌یده‌گی.

په‌نا‌مه‌کردن (ئه‌رده): دا‌پۆ‌شین، شار‌د‌ن‌ه‌وه.

په‌نا‌م‌گا (ئه‌رده): په‌نا‌گا، مه‌کۆ.

په‌ناو‌په‌سیو: کون، قو‌ژ‌ین، په‌نا، په‌نا‌که.

په‌نا‌ه‌نده: په‌نا‌یا‌هر، هانا‌یا‌هر، ده‌سه‌دا‌ینه.

په‌نا‌ه‌ن‌ان: هانا ه‌ینانی ل‌یقه‌مو‌او‌ت‌ک بۆ ل‌ای که‌س‌یک‌ی تا به‌پ‌ار‌یز‌ری.

په‌نا‌ی ب‌ی‌ده‌ف‌نگ: گه‌مه‌ی‌یکه، ده‌سته‌ی‌یک به‌خ‌ری دا‌ده‌ن‌یشتن وه‌ستا‌که‌یان له یه‌کی‌کیان ده‌دا نه‌ویش له‌وی ته‌ن‌یشتی خۆ‌ی ده‌دا هه‌ر‌سه‌ر جۆ‌ره تا ده‌کاته ل‌ای وه‌ستا‌یه‌که.

په‌نه‌رش‌که (ئه‌رده): نو‌وسه‌نه‌ک، په‌ن‌یر‌ش‌ک، په‌ره‌نش‌ک.

په‌نه‌رش‌که (ئه‌رده): نو‌وسه‌نه‌کی.

په‌نه‌ز‌ف‌انی (هه‌ورا): پ‌ی‌زان‌ین.

په‌نه‌میان (فه): ناو‌سان، هه‌لام‌سان.

په‌نه‌میو: ناو‌ساو.

په‌نه‌می‌گ: په‌ناو، ناو‌ساو.

په‌نه‌مین: (هه‌ورا). ناو‌سان. (ئه‌رده). په‌نده‌مو‌وس‌کردن.

په‌نه‌وا‌رده‌ی (هه‌ورا): ده‌ره‌خو‌ار‌دان.

په‌نه‌وا‌رای (هه‌ورا): پ‌ی‌وه‌ستان، پ‌ی‌و‌یر‌ان، ده‌ره‌قه‌ته‌ان.

په‌ن‌یه (باک): په‌نگ‌ی گو‌ل، په‌مه‌به.

په‌ن‌یه‌ی: سو‌رو‌ت‌کی کاله. گو‌ل‌یک‌ی ناله.

په‌ن‌یو‌وله (باک): په‌پو‌وله.

په‌نج: پ‌نج، پ‌یو‌دا‌رو. له ق‌س‌ل و لۆ‌که‌ی کۆ‌ن و سه‌پ‌ینه‌ی ه‌یل‌که‌ی پ‌یک‌دی بۆ پ‌ینه‌کرد‌نی گون‌ج د‌یزه و گۆ‌زه و کو‌ریه‌ل‌ه‌ی ش‌کاو. (پۆ‌ژ، باک). پ‌ی‌نج، ب‌ن — کردن: نازاد‌کردن.

په‌ن‌جا: پ‌ی‌ن‌جا (۵۰).

په‌ن‌جا‌ر (باک): نه‌ر گ‌یا‌یا‌ن‌م، که ده‌خو‌ر‌ین.

په‌ن‌جا‌ه‌م: چ‌تی‌که له په‌ل‌ی په‌نا‌جا‌دا‌بی.

په‌ن‌جا‌ه‌مین: په‌ن‌جا‌مین.

په‌ن‌جا‌یی: دراو‌ت‌کی ز‌یو‌ینه به (۵۰) ف‌لس ده‌چی.

په‌ن‌جه: (دەر، بابا، قام‌ک، ته‌پ‌ل. په‌ن‌جه‌ی ده‌ست و پ‌ی‌یان، مه‌ره‌ی پانی چو‌وار قام‌کان. پ‌نج، (باک). چ‌یق. له — دان: به‌ریه‌ره‌کانی کردن.

— ی ش‌یری: چ‌نگ‌اک. (ئه‌رده). چ‌مه‌و‌له.

په‌ن‌جه قو‌وت‌ی (هه‌ورا): قام‌که توو‌ته‌له.

په‌ن‌جه‌ر: په‌ن‌جه‌ره. چ‌اند کون‌یک‌ه له تو‌قی ناش ده‌کر‌ی بۆ نه‌وه‌ی، که زبانه‌ی په‌ره‌ی ت‌ی‌ب‌خ‌ری. له‌پ، رۆ‌ده، پا‌چه (باک). — پ‌ی‌نج پ‌ی، په‌نگه له سه‌ره‌تا‌دا په‌ن‌جه‌ره (۵) ده‌ر‌کی بو‌وی بۆ‌یه نا‌وی نه‌راوه — چو‌ار چ‌یو‌ه‌ی‌یک‌ی په‌ له شو‌ه‌به‌نه‌ده بۆ پ‌و‌نا‌کی ژو‌وران له‌ناو دیواری ده‌خ‌ر‌یت. — ی چ‌کو‌له: مه‌رده، په‌وا‌قه.

په‌ن‌جه‌ش‌پ (باک): جو‌وره قو‌ون‌یر و کول‌ک‌یک‌ه. ش‌یر‌په‌ن‌جه، ش‌یر‌په‌ن‌جه ش‌پ‌ر.

په‌ن‌جه‌ش‌یر: ش‌یر‌په‌ن‌جه.

په‌ن‌جه‌ک: پ‌ی‌نج خ‌سته‌کی، پ‌ی‌نج ل‌ک.

په‌ن‌جه‌که‌له (دەر): قام‌که‌گه‌وره.

په‌ن‌جه‌ک‌یش‌ی: کول‌ل‌یره‌کی در‌ی‌ژ‌ل‌که‌یه، که په‌ن‌جه‌ی پ‌یدا درا‌بی له کاتی به ته‌ندو‌وره‌ده‌ان‌یدا به چ‌مش‌ت‌یک‌یدا، که ج‌ی‌گای په‌ن‌جه‌کان له کول‌ل‌یره‌که‌دا دیار‌بی.

په‌ن‌جه‌گ‌و‌شت (باک): نه‌رم.

په‌ن‌جه‌م (هه‌ورا): پ‌ی‌نج‌م.

په نځه ودلای داسی (هروړا): قامکی نښه پراستی. په نځه ه لپیکان

په نځه ی بالا بهرزه: قامکی نښه پراستی، زه پنه قوته.

په نځه ی بیچاره: که یوان، هورمز، یارام، ناهید، سیوهیل (زحل، مشتیری، مریخ، زهره، عطارد).

په نځه ی نار: په نځه دزیاګ، جیننیکي کونی تیرانیانه.

په نځه وانه: (که، پوژ)، دهسکیش، دهسکیش. (پوژ). قهیناخ، قامکوانه ی تنه که ی سپانان. ننگوستیله.

په نځه ه لپیکان: په نځه تیکه پراندن.

په نځه ی دریاګ: په نځه ی نار.

په نځه ی مریخ: گیا یه که وه کو په نځه ی دست وایه.

په نځ چاوکه ی دل: پینج گنج، پینج گنجینه. پینج چاو ی هوش: هیزی دیتن، بیستق، یونکردن و چیرتن و دست لیدان.

په نځه ی: وه غاښکه، که پینج دره که له حوشی یا له دره وه دابی.

په نځ پوژه: پینج پوژه ی جیهان، مېسسی له هغه تیکه به لان پوژی یون و مردنی تیدا فریداره.

په نځک (دهر): قامک.

په نځ گنجینه: پینج چاوکه ی دل.

په نځو له (نهره): چه پوژه، چمپو له.

په نځی نار: تیلکی کورده گبره و ناودارن لهنار (خضر) دایه (۷) باوکن، مالی (چه تو) بنماله ی (په نځی نار) یون. بشاری چه تو جمعیله چه تو به ناویانګن، بشار له ۱۹۱۶ دا لهناریدا له تیرانیدا کوژاره به لان جمیل له ۱۹۲۵ دا به دسستی ترکان کوژا.

په نځیک: پینج یک.

په نځ (باد): چنگالی درېدانه.

په نځهر: تایو چوپی نوتومبیل و بایسکل و چیتیره و کون بوی. — یون: کون بوی تایو و چوپی نوتومبیل و بایسکل و چیتیر.

په نځک: په ترۆک.

په نځ: ناموژګاری، تهرن، مۆج، موچیار، ناموژیار، پینوژی. به لا، گیتچل، پووشه، کارسات، که تن. نه تک، هه تک، سهرکوته. به — بردن: ناموس بردن.

په نځه مووسکردن: ووشه یه که له پووی قهشمیری و سووکییه به یه کتیکي نووسترو دهروتری، به نووستنی یه کتیک ده لیسن په نځه مووس یا په نځه مووسکرد.

په نځ لیدان: تهرنکردن به یه کتیک، سهرکوته کردن.

په نځی (باک): ناشکرا، خوا، دیار.

په نځیر (دهر): په نځیر.

په نځیره (دهر): پندر.

په نځیشکه: نوسنه که، نوسه که.

په نځه هار: په شوکاو، شیارو، په شیلو، تیکچو له بهر زوری خدم و په رۆشی.

په نځه: که لبه تانی گچکه.

په نځه ه: پینجشمه.

په نځه ه: پینجشمه.

په نځک (باک): رسیکه له سهر ماشهر ه لکراپی.

په نځک (هروړا): پشو. پنگ، منګ، منډ. (موک). پاره ستار. — خوار دنده: په نځاو خوار دنده، نیتق خوار دنده، راورستان و که پانه ی ناو بهرو دولوه.

په نځکاف (باک): په نځاو، پونګاو.

په نځکاف: په نځاو.

په نځکان: په نځیون. پونګان.

په نځکانه: پونګانه، په نځ خوار دنده.

په نځکانه: پینش ناوګرتن، پنگاندنده.

په نځکاو: په نځکاف، پنگاف، گول، ناوی منډ. — خوار دنده ی ناو: په نځ خوار دنده، پنگانه، نیتق خوار دنده. (باک). په نځه ی، پنگان. بوګمبون.

په نځکاموس: په نځکامیش.

په نځکامیش: په نځکامیش.

په نځکامو خوار دنده: په نځ خوار دنده.

په نځک فله ستره (سور): کریمیکه به شعر قورنی دهرهوشی.

په نځک لیدان: په نځ پیدان.

په نځک خوار دنده: پونګ خوار دنده.

په نځکر (دروړا): پوولو، پشکو، ناګر. (باک). په نځه ستن، چتیکه نهرنه کری ونفوزی تی نه کری.

په نځکرکیش (خو، دروړا): ماشه، مه قاش.

په نځکرګو: ماشه.

په نځک زین (باک): ه لېب زینه ی توپ و نیتیر.

په نځگل: په نځر.

په نځکله میس (نهره): مان، پیتش، رق، قین، پشم.

په نځگل کیش: په نځرکیش، ماشه، مه قاش.

په نځک هین (باک): بههوا، بهفیز. په نځ خوار دنده ی ناو.

په نځمان (فه، بابا): ناوسان، ه لآ مسان.

په نځماو (فه، بابا): ناوساو، ه لآ مساو.

په نځمای: ه لآ مساو.

په نځمیان: ه لآ مسان.

په نځمیک: ه لآ مساو، ماسیګ، ه لآ تګ، ه لآ تانګ.

په نځمین: ه لآ مسان، ناووسان. نوسن به پکوه، په نځه مووسکردن.

په نځوور: په نځوکه، په نځوچکه. گیا یه که بق تفاسی زستانی وولاخان دهرکرتوه کیشه.

په نځهان: نهدیو، چرونک، نیان، پنی، دهرکنار، پوشرار، داپوشرار، نه پینی، وون، بزر، شاراره، گوم. چتی وون و نادیار. — یون: شاردرانه، گوم یون، وون و بزیون. — کردن: بزرکردن، حشاردان.

په نځه

پهښه‌په‌ني: نياني، بزري، نمدويي، ووني. ناخوټننیکه يا کردارتيکه به‌نهيټي ته‌نجام بدری.

په‌ني (باد.): ديار، ناشکرا. پل.

په‌نيپه‌ني (باد.): پلپل.

په‌نيږ: پهنير.

په‌نيږ: (دور.) پهنير. — ي کولآو: شيليموک، برتيه له شيرتي، که په‌يت و خست بووي — به‌وي هونيکي تايپه‌تيد، هونيکه‌ي بهو چمنه‌يه: کاکلي شيلاروک (شيلاف) ي بهرخی يه‌کسالي له‌گل سیر و خووي ووشک ده‌کرتموه هله‌ده‌گيري بوسالي دادی.

په‌نيږه (هورا.): په‌نيږکه. شيری دهنکی ده‌غلييه، که کميک په‌يت بووي و بوسه‌مو شلمه‌نيپه‌ني که به‌کارده‌بري، که کميک په‌يت بووي. توله‌که.

په‌نيږگشت: (خو.) په‌نيږکه، په‌نور، په‌نيږچکه. نيترتي گياي کر تپيه سپي و نهرم و شيرينه ده‌خوري، بؤ تفاقي زمستاني وولاخان ده‌کرتنه گيشه.

په‌نيږچکه (خو.): په‌نيږگشت، په‌نيږکه، په‌نور.

په‌نيږوک (هورا.): نه‌وشيله‌يه له نيتر شيلاروکيدايه. (باک.) په‌نيږچکه، گياي په‌نيږگشت.

په‌نيږوکه: په‌نيره. پندرو په‌يت و توند بوسه‌مو شلمه‌نيکيش به‌کارده‌بري، که رو له توند په‌يتي بکات. گيايه‌کي گه‌لا باريکه گولتيکي گچکه ده‌کرتي شيريه‌يکي سپي تيدايه وه‌کو په‌نيري ده‌خوري. گيايه‌کي بؤ تفاقي زمستاني وولاخان ده‌کرتنه گيشه گه‌لاي باريکه. په‌نور، په‌نيږچکه، په‌نيږگشت.

په‌وکي (هورا.): بويه، ليه‌رنه‌وه.

په‌وچي (نورده.): بؤ نه‌وه، بؤ نه‌مه.

په‌وکه: بؤ نه‌وه.

په‌وکي (هورا.): بويه، لويه، سهاره‌ت به‌وه.

په‌وټنه: به‌وانه: په‌ونه.

په‌وټنه (فه.): پارانه.

په‌ه: به، به‌به. بؤ سرسورمان و بيژاري ده‌ده‌بريت.

په‌ها: به‌وانه: به‌ه.

په‌هه‌ه: په‌چه‌ج، په‌ج، به‌ه، به‌به‌ه.

په‌هت: بلټسه، گري ناگر.

په‌هق (باک.) نه‌ه، شکا.): چيشت ليتان. به‌هته.

په‌هني (باک.) نه‌ه، شکا.): ناني کراو. چيشتي ليتراو.

په‌هقان (باک.): قهرموول، کيشکچي.

په‌هقني (باک.): کيشکچيتي.

په‌هلقان (باد.): پالومان، قاره‌مان.

په‌هلقاني (باد.): پالواني، قاره‌ماني.

په‌هلو: پالو، په‌لمان، پالو، پايه‌تمختي ميرايه‌تي دوسل و زازايه.

په‌هلموي: نه‌و کسه‌يه، که خلكي پاله و پالوبن، که پايه‌تمختي ميراني دوسل و زازان زور و تيده‌چي، که زازا و دوسل، دوسل په‌هلموي بن، چشني زاراهوي و انيش کونه و نزيکي زاراهوي هورامييه. شارساني.

په‌هلي (فه.): خالگه، تمنيشت، لاتمنيشت، که‌له‌که.

په‌هن (باد.): پان، به‌رين.

په‌هناک (باک.): زناو، باتلاخ.

په‌هناخن (باک.): پانکرده‌وه.

په‌هني (باک.): پاني، په‌ني، به‌رني.

په‌هني (باد.): پانيه، پاني.

په‌هني (باک.): پان برونه‌وه.

په‌هني (باک.): پاييز.

په‌هنيوک (باک.): جووره گوزانيپه‌کي کورديپه له کاتي تمشي رستنيديا به‌کار ده‌بري.

په‌هين (باک.): شق، له‌قه، لووشکه. — دان: شق و له‌قه ليدان، هيرش بردن.

په‌ي: (هورا.) بؤ، لؤ. — تو: بؤ تو. (باک.) دوا، پاش، پشت. — چرون: دواکوتن، شوړنکوتن. پي، لاق، پا. — دان نردی: پيداکرتن. — وي به‌ردان: وازليپنتان، به‌چيپنتان. — شوړن: پي بردن: شوړن بردن. — دؤن، دټگا. — بردن: پي زانين، دل بؤچرون، ري بردن. — شوړن هلنگرتن. په‌گي سپي. وورده دمباري لاش، که به همره نمدامدا بلايوته‌وه و جمه‌سريسيان به‌ميشکوه‌يه. بن و بيخ، قولی بني ناوه. — دان: له روپارندا پي گه‌پشته زوي بؤ په‌پنه‌وه.

په‌يا: (بت.) پياو، مړو. (باک.) پياده. په‌يدا. — بوون: په‌يدابون. هاتنه‌خوار، دابه‌زين. — کردن: په‌يداکردن. دابه‌زانين، هيتانه‌خوار.

په‌ياپه‌ي: يک له دووي يه‌کرتي، به‌بي برانه‌وه، په‌يده‌ريپه‌ي، په‌يتا‌په‌يتا، زوزوو.

په‌يلخ: (خو.) چوماغ، کوتک، خوتره، خوترمه. داريکي نه‌ستوره، که بؤ شري دستيدات.

په‌يله (باک.): پياده.

په‌يار (باک.): پياده.

په‌ياراي (باک.): پياده‌يي، پياده‌ري، به پتيان پزيشتن.

په‌يام (هورا.): وه‌لام، په‌يغام. دنگ و باس.

په‌يامه‌وه: تارشه، په‌يغامه‌وه، پيغامه‌وه. — ي: تارشايي، په‌يغامه‌وي، پيغامه‌وايه‌تي.

په‌يامنيږ: په‌يامنيږ، وه‌لامنيږ، کميکه وه‌لام و دنگ و باس به‌ولاولادا بنيري.

په‌ي برون: ري برون، ري پي برون، په‌ي پي برون، گومان برون.

په‌ي پي برون: ري پي برون.

په‌يت (هورا.): خست، توند، چرکه.

په‌يتاپه‌ي: په‌يده‌ريپه‌ي.

په‌يتاپه‌يت: (باک.) تم، تم و تم.

په‌يتاپه‌يتا: په‌يده‌ريپه‌ي، خيراخيتر. هستاپه‌ستا.

پهیت و پوړ (هېوا): توندوتوژ، گړج و گوژ له کاراندا.

پهیتووهک: بالنده ییکی زړنگ و توندوتوژ، کلک هډته کینه، کلک هډسنگینه.

پهیجه (هېورا): نمر دیوان.

پهیجو: په یخوواز، په یډوژ، پشکینه. کسپکه به شووین دوزینسوی کسپک یا چتیکوه بگمړی.

پهیجوړ: (جا، نمرده). په یجو. پوسه، هډاس، کمین و کلپن بکار و له راوتیه. (هېورا). به شویتدا گمړان، و شووین کمرتن.

پهیجووړ: په یجووړ.

پهیجووړی: به شویتدا گمړان، و هډوی سوړاغ کمرتن، پشکین.

پهیجولین: په یډوژ، په یخووازی.

پهیجهڼ: وولاغیکه له وړیشتندا هډوړو په فیسکه ی پاشوری لیکبدات و هک وولاخی سډمنگوژ.

پهیجیش (هېورا): بوجی؟

پهیخام: په یام، پاسپارده.

پهیخامېر: پیغمبر.

پهیخامکیان (هېورا): په یغامنیر.

پهیخامېر: پیغمبر. — ی: پیغمبر.

پهیخوواژ: په یډوژ، په یجو. — ی: په یجو، په یډوژ.

پهید: (باک). په یا، دیار، ناشکرا، پیډا. — برون: سهره لډان، دیاربون، ناشکرايون، خرابيون. زان، له دایکبون. — کړدن: په داکړدن، خواکړدن، دوزینسوه. بنگیری، بنجووړی.

پهیدابون: سهره لډان، دیاربون، ناشکرايون، خرابيون. لی: — هډانموره.

پهیدایی (هېورا): په دایبون.

پهیدان: نه خنډه که به هوی گرانس باری ووتنه له پیس تیستر سهره لډدات. پهیدان، بووار، بار. پډانی شووینیکه لغار وویارنندا، که مرز بترانی پیډا به پرتسوه.

پهیده رهی: هډا هډتا. پهیتا پهیت، پهیا پهی، پهیتا پهیتا، خیرا خیرا، (که). پهیتا پهی. بشیریشیر، (باک). پیډه. (باک). تم، تم و تم. لیکدالیکدا. بهی برانموره.

پهیدوژ: په یجو، په یخوواژ. — ی: په یجو، په یخووازی.

پهی دیوار: بند دیوار، له پای دیوار.

پهیر (باک): په رده.

پهیدو (هېورا): په یډو. کسپکه له گرفتار یا له کردار تکیدا چاو له یه کیکی تربکات.

پهیدووی (هېورا): په یډو، چاو تیپین، چاو لیپین. — کړدن: چاو له ناخوتن و کردهوی کسپکی کړدن.

پهیدو: په یډو. — یی: (هېورا). په یډو.

پهیدوون: پیروزه، بهر دیکي نرخداره. ناوی نافر تانه.

پهیزن: مرز یا وولاغیکه لاق لیکبدن، خوی بنگیوی، پاشو ننگیو. گیانداریکه له پگا وړیشتندا نه گهر مرز بی هډووی به جوړتکی

لیکبدات، که ده قه لهی قولآ پهی بریندار بی خونه گهر وولاغ بیت هډووک دهستی لیکبدات و دهستی بریندار بی.

پهیزه: لاق لیکدان و خونه گاو تنی مرز یا مالآت و وولاغ.

پهیزه (بابا): نمر دیوان.

پهیزو (هېورا): سډوا، دلداریتی. به شویتدا گمړان.

پهیسهر: پیتوار، پشتسهر، پاشمله.

پهیسک (باک): په پایه.

پهیغام: په یام، وه لآم، نامیلکه، سوړاغ، په یخام، پاسپارده.

پهیغامېر: په یامېر، پیغمبر، وه لآم هیتسهر، سوړاغ و وه لآمدر. پاسپیراو. — ی: په یامېری، پیغمبر.

پهیغه مېر: په یغمبر، پیغمبر.

پهیف (چی): قسه، رسته، په ییف.

پهیفاند (باک): ناخافت. وه دو انخستن.

پهیقن (باک): ناخوتن، قسه کړدن. به یقه.

پهیقن (باک): قسه کړدن.

پهیک (باک): باسک. وه لآم، سوړاغ، پوسه. چالاک، زیرهک. چه پهر، پوسه، ته تر، شاتر، نامېر، کسپکه نامه ی هډووم بونم و نمر بیات. نمرستیریکه له هیزی کیشنده به دوای نمرستیریکه له خوی گهره تر و کویو مانگ بوزوی. بهر دهستیکی بچوکه همیشه له گهره کوی جدا نمرستیریکه.

پهیکار: شمر، جنگ. دوای کار، شویتنی کار.

پهیکان: سهری تیر و رمیه، سهره تیزه کوی رمب و نیریه.

پهیکان چو دهس: سهره نیریه.

پهیکان فیزه: سهره نیریه.

پهیکوهر (باک): پوسه چی، پوسه هیتسهر، چه پهر چی.

(باک). — ی: پوسه چی، چه پهر چی، پوسه هیتان.

پهیکهر: ږو، ږوخسار، چاره، قه لاقهت، بشمن، نابیده، کوتهل.

پهیکهره: ږو و وشت، یاسا.

پهیکهرقاش: نمر کسه یه، که پهیکهر ده تاشی له بهر و ناسن. — ی: پیشه ی پهیکهر تاش.

پهیکهرقاش: بروانه: پهیکهر تاش. — ی: بروانه: پهیکهر تاشی.

پهیکهرساز: پهیکهر تاش. — ی: پهیکهر تاشی.

پهیکردن: برین و داهیتانی چتیک. پی برینموره.

پهیکوکه (هېورا): بوقویتدهری.

پهیکوژ: په یکوژ.

پهیکوکه (جا، ږوژ، هېورا): گیایه که په لکی و هوی نیسکی ده چی، دپوکی خی دتس و بز ن دهیخوا. قونجرکه، پیکوژ، زور تر له نیو تووتن و شیناییدا ده پویت، میتلی تووتن و شیناییه.

پهیکوکه چاو (ږوژ): جیگایه کی وایه په یکوژ و زور بی.

پهیکوی (هېورا): بوقو.

پهیکوی ملی (هېورا): بوقو ده چی.

پهیزه

پهیکار

به کار دهری به تایه تی بو ژنی خوی به عمره بی له جیاتی پتی ده لټن عزیزه تی. (ساله.) ناوی قوون، کوټم. چل: — دان: چلډان. (زا.) نوخته.

پټاپټ (زا.): په پسرکون.

پټات: زور بیژنی پروو پوچ.

پټه: پت، پرته.

پټاپټ: پرته پرت.

پټاو: قایم، پهق، مه حکم، (دهر.) پهخته. قورس، مایه دار، پستراو، دو بیاد، سفت، پسیاک، تاپکیټ، کماچ، خووه شکیش، سوورت. مه دیلو ووشک، کز، پندر. — ی: قایی، پهقی، سفتی، قورسی.

پټپټ (باک.): خالکوتان. پټه پت، پرته پرت.

پټپوټوکه (زا.): چټیکه، که چمند خالیکې په نگا و پنگی پیو بی.

پټدان: چلډان.

پټو: پرت، پیتر، (باک.) زه هفتر. (باک.) پهره، بهتر، پیتر، پیتر. زورتر، گه لیک جار. فره جار. — بوون: پهره سندن. نیتر، نیدی، نیکه.

پټروو (نمرده.): په ترزک، پترووخه.

پټرووخه (نمرده.): قه قاغی سمر بریان.

پټرووکه (نمرده.): په ترزک.

پټری: بیتلش، پراهی، (باک.) پرانی.

پټشخوور: کوردان له پټش ساسانیه فدیله کاند ا به کټو و چیا یانیا ن گوتوه —.

پټشخوژ: نازناوی شو کسمبو له پټش نیسلا مه تیدا، که له ده رباری بادشایه کانی کورداندا له پټش بادشادا خوړاکی خوړا دی، پټشخوور، پټشمه رکه.

پټکه: شهمچه، لیخ پنه، شخارته. (خو.) قامک، تپل، تلی. (نمرده.) په له پیټکه، مووره، خیره.

پټکه: پرته که قوریک پا پیساییک.

پټکو (باک.): پت، قشتیله، جوان، چکوله، ژیکه له. ژن، نافرته.

پټلیوی (گو.): قامک.

پټوټ: گیاهه کی هاونیه پنجه گوره په تا دورستان بلند ده بی گه لایه کانی وورد و چکوله و خرن و شینیکې پر پنه که، جلک و بونی پی رهنده کمن. په شکی به پټوتی داک ناگاته دوتی. پټوت گولی به توپو به سور دهنوتی له منوره لکان ناداد شیره کش و گیاهه کشی زور تالان، شیره کی چمند جارتکی له چاری تانمدار کسری چاکی ده کاتوره، تاسالیکیش هله ده گیری، شیره کی به سمر کلوشه کریدا بکری و هله گیری باشه.

پټووټوژ: پروانه: پتروپوز.

پټووټووژ (نمرده.): دم و کاویژ، دم و پوچ، دم فلج.

پټووټوژگ: پرټسکه.

پټووټوکو (کرما.): داپزاو، لمانا چو.

پټی (باک.): گچکه، ناوی پیوټیکیه. (خو.) نافرته ټیکې بی سمره یه په، پیس و پوخل.

پټیک (نمرده.): په له پیټکه، مووره، خیره.

په ایمان: به لټن، همرتی، پیمان، همری، بریه، ژوان، به لټن، بریار. — به ستان: به لټنډان، بریار دان، وه خوگر تن، گرته سمر، پټک کمو تن له په ایمان داریدا. — دان: به لټنډان، بریار دان و دخوگر تن. — راگر: به لټن راگر، (باک.) ده قیگوتن. — شکانن: به لټن شکانن.

په ایمانه: باره، کاسه، په رداخ، کټس. پیوانه. پیوانه پیټکه بو پیوانی دانموټله به من و کموژو حتی تر، نه یار.

په ین: په ین، تمرسی ووشک. (همورا.) سمیتر.

په ینه (همورا.): په ین.

په ی نه بوون: بی ین، قبول.

په ی نه دان: پانه دانی پروبار و ناوان بو په پنه وه.

په ینه گ: سمرگوټلک، گوفک.

په ینه که (نمرده.): ناردیکه له سمر کمولی بلا ده کمنوره تا همیره نه گوتکی پیوه نه نووسی.

په یوه س: په یوه ست.

په یوه ست: چټیکه، که به چټیکې تره وه نو سابی. — سرون: پټکه وه نو سانی چټیک به چټیکې تره وه یا گه یشتنوره یه کتری. — کردن: پټکه وه نو ساندن و یا گه یاندنوره دو یا چمند چټیک به یه کتری.

په یوه سته (باک.): مندالی حوتسالاتیه.

په یوه ستی: په یوه ندی. نامرازی په یوه ندی.

په یوه ون: په یوه ون.

په یوه ونه: بهندیوار، په یوه ست، فترونه، پیوه ونه. — کردن: پیوه ندرکن. موثره کردنی داریک له داریکی بهری تر. چوره کردنی دره خټیک له دره خټیکې تر.

په یوه ونه دی: سمرکار، ناشایی. بهندیواری.

په یوټ (همورا.): بو خوت.

په یوټ ستن (دهر.): پیوه ستان، دهه قه ته اتن، پی وټران.

په یوټ: پاییز.

په یوټ: پروانه: په یف.

په ین: تهرسه قول، قهرسه قول، تهرسی وولاخی به مرزه به.

په ینه جه (نمرده.): نیردیوان.

په ینه چی: کسټیکه، که هر په ین کوټکا توره بو سوختی گهرماو و نیتر.

په ینه که: ناردیکه ده کری به گونکوه له کاتی کردنموه یدا به نان تا به ده ست و تیروکوه نه نووسی.

په ینه کیش: په ینه چی، توونمان.

په یخ: په پاخ.

پټ: (موک.) نهخت، توژ، چک، قیچ، کم، هیچ. — ټیک: توژیک، کمټیک. نه ونده به، که به سمری دو قامکان هله گیری له نارد و خوئی و نیتر. پته، په له پیټکه، به پستی په نجه ده ست له چټیک بدری. (زرا، پوژ، لو.) لروت، که پو: دایه پتیا. قامک، تپل. پته به قامکی شاده و گموره له گروپی کسټیکدان، (همورا.) پلټوټک. (باک.) ژیکه له، چکوله، قشتیله، جوان. خوشویست، نازدار. بوژن، نافرته

پښتانه (لږ): پليټه.

پچکوله: چکوله.

پښتور: پايه‌مال، خراب و کاوول و پامال. — بوون: کاوول بوون، پامال بوون. — کرن: کاوول کردن، پايه‌مال کردن.

پچ (پژ): جک، کم، تیز، نه‌خت. — ټک: ټوژټک، نه‌ختيک. (باک): گچکه، پارچه.

پچان (نمړه): چه کردن، به بنگوړی گوتن، به سرته راگه‌ياندن.

پچه (پژ): سرته، سرکه، چه، چرچه، چته، فته.

پچمران: پسان، پرچيان، چريان، پچران، پچکران، پرچان.

پچمراندن: پچکرانیدن، پساندن، پرچاندن، چرپاندن، (باک): پشکورواندن.

پچمرلو: پچراو، پساو.

پچمچ (پژ): چه‌چپ، سرته سرت، سرکه سرک، ووتووړی نهمپایی، پدیشی نه‌پتیی، که‌ین و به‌ین.

پچمچمچ: پارچه‌پارچه، تیکه تیکه، پچمچمچ، گيره‌کټشه. — بوو له سرفیساره‌کس، دژواری و سه‌ختی.

پچمچ: ترشان؛ هه‌قیرم — یه پانی گه‌لیک ترش بیوه، واتا ترشاوړ هه‌ل‌توره.

پچم: پساو، چتیک، که به‌مده‌وام نه‌پیت.

پچمران: پچکران، پچمران، کمرتبون، تیل، پسانی گیاندار.

پچمرانمده: پچمرانمده، پچکرانمده.

پچمران: پچمران.

پچمراندن: پچمران.

پچمرلو: پچمرلو، پساو.

پچمرلو: پچمرلو، چتیکه پچمرابی.

پچمچمچ: چتیکه له گه‌لی لاره پچرابی، برکمرکه، تیکه‌تیکه، قسه‌ی بزپزپ. کرده‌یه‌که، که سهرومي نه‌بی. کاره‌کټ ه: واته سهرومي نه‌یه.

پچمک (باد): کول‌لیره‌ی نارو‌مشکینه.

پچمک: چتیکه زوو به‌چری.

پچمک (نمړه): پچراو.

پچمران (نمړه): پچران.

پچمرین: پچمرین، پچکرین، لیکردنمده‌ی چتیک له چتیک به‌نه‌پتم، پرچان، پچمران.

پچمرانمده: پچمرانمده، بردانی یه‌کټیک له یه‌کټیک یا له چتیک، شال‌او و په‌لامار بردنمده‌ی یه‌کټیک و پښنمده‌ی نمده‌امی، نمده‌اندنی چتیک له کسټیک به‌زور.

پچک (باک): پیچ‌تیک، کم‌تیک، نه‌ختیک. وورد. — کردن: ووردو‌خاش کردن.

پچکان (پژ): پزان، پسان، پچران، دلو‌شان.

پچکاندن (باک): کم‌کردنمده، کم‌مکه‌کردن، پساندن.

پچکانلو (پژ): پستیرلو، پچکر‌تیرلو، ووردو‌خاش‌کراو.

پچکاوه (پژ): ووردو‌خاش‌کراو، تمنها بق‌پنیرو چتی وا به‌کارده‌بری. پساو، بزکاوه، پچراوه، پتیراوه.

پچک (باک): کم‌مکه، پیچ‌پیچه.

پچکران: پچمران، پچران.

پچکراندن: پچمراندن، پچکراندن، (باک): بشکورواندن.

پچکرلو: پچراو، پچمرلو، پساو.

پچکرین: پچمرین، پستین، نو کم‌سویه چتی به‌چرتی.

پچکرین: پچمرین، پچمرین، بشکوروپین.

پچکرینمده: پچمرینمده، پچمرینمده.

پچکرینلو: پچکرانلو، پستیرلو.

پچکوک (باک): کم‌تیک.

پچکول: پچکوله.

پچکولانه: چتی زور بجوړک.

پچکوله: چتی زور گچکه.

پچکین (باک): بیجگه، کم‌سرونمده.

پچووک: کم‌ین، گچکه، چکوله، مندال، بچک، (دهر): گول‌له. —

برونمده: گچکه‌برونمده. — کردنمده: گچکه‌کردنمده.

پچووکاهی (باک): بجوړکیتی، مندالیتی.

پچووکی: گچکه‌یی، مندالی، خوداردستی، ژیرده‌ستی.

پچی (پژ): کم‌ی، نه‌ختی، همدی، ټوژی.

پچین (باک): شق ټپه‌ل‌دان.

پچ (باک): زویری، رق، قین، کین، پشم.

پخ: پرخه، دهنکی کسټیکی نوستوه. دهنکیکه بق ترساندنې مندال‌ان له شو‌تینکی نه‌پینیدا به‌کارده‌بری له ناکاودا. دهنکیکه بق پوهاندنمده‌ی ناوال و مال‌اتان به‌کارده‌بری. — کردن: به‌ی زاراره‌ی مندال‌ان بریتیه له سهرین. چتی جوان، پخ، پخه.

پخه (پژ): پخ، پخه، پخه، چتی جوان، که چتیک به‌جوانی نیشانی مندال‌ان بدری پټیان ده‌لټین (پخه) یه.

پخپخ: دهنکیکه بق ترساندنې مندال‌ان به‌کارده‌بری له شو‌تینکی نه‌دیودا. بق پوهاندنمده‌ی ناوال و مال‌اتانیش به‌کارده‌بری.

پخش: پخ.

پخش کردن: برینی شت به‌گرده، خشت برینی چت. سهر برینی په‌په‌وړو و ناوال له زاراره‌ی مندال‌اندا.

پنلو: پروانه: پنلو.

پنلو (باک): پوړک، پدی.

پدی (باک): پوړک، پنلو، پنلو.

پو (باک): پرد.

پم (موک): داگیرلو، ناخنراو، تی ناخنراو. تمژی، تژی، که‌یل، تراز، تیکمه، دهریا چولا‌تیکه له لیوان لیو چتی تیدابی. — بوون: تژی بوون، لیوان لیو‌بوونی چتیک. — کردن: تژی کردن، سیله‌کرن، هم‌شاندن، رقتانندن، داردایی‌کردن، تراز کردن. — کردن: داکرتن، رقتانندن. (باک): زور، گه‌لیک. — زان: زور زانا. نه‌کاو، له‌ناکاو. له: له

ناکار، له نه کار. — پسې بردن: دهره قه تها تن. چستی سفت: نسو
قالییه تانه کدی زور پر و اتا سفته، سفت، پتمو. خاوه ند، خیتوی،
خودان. — زور: زوردار. پر جوش: جوشدار. — هونمر: هونمره ند. بې،
زات. — کیشان: پر کردن، پوهیتان، زات کردن، پوهه لاوژتن.
پړاش (نهرده): پمراش، ووردوخاش. — کردن: ووردوخاش کردن.
پړاش پړاش: ووردوخاش.

پړاشی (باک): زورتر، پتر، پتر، پراهی. — اوان: پتری نمران.

پړاپړ: پړاپړ، لیراویلیویون، تمراو پړ.

پړه: فیه، پیړه.

پړه پړ: دهنګه، فیه فیه.

پړه فګ (باک): خور، رهوشت، پیسه.

پړه فګ فګ (باک): خوی پترګرتن، راهیتان، رامکردن. بیره نګینه:
رامکه.

پړه فګین: خوی پترګرتن، راهاتن، هوګریون.

پړه وویوګ: پړیووه.

پړه وویوون (نهرده): پړیوونه.

پړه وکرډن: پر کردن، دلپر کردن، هاندان، فیتدان.

پړیار: دارتکه بهری زور بی، پړیمر. دهغلی قه لمر.

پړیمر پړاپړ: پړاپړ.

پړیملډن: له کانګی دلهره.

پړیمر: پړیار، پړیمره، بهر دار، باردار.

پړیه لک (باک): چړو پرویتیکه لاو، دارستان و گیا.

پړیه ها: ترخدار، بهادر، زور بهیها.

پړیوون: تزی بوونی حموز و تمستیل له ناو. ناووس بوونی شافره و
مالات.

پړیوونه: لیراویلیویونی نامان یا ده فرتک بهر بهره. تیر خواردن و
داکمرتن.

پړیوین: زور بلی، چنه سووک، چنه باز، سازنده. — ی: زور بلیتی،
چنه بازی.

پړیا (پژژ): پړی.

پړیار (باک): پړیمره (گیاهه که).

پړیه (باد): همزایی.

پړیپړ: لیرویژ، تیکمه، لجان، لیجان.

پړیمره: گیاهه که، (رهوا)، پلپینه. (خو). پړیینه، گه پړوکه، (سسور).
پړیینه، (دهر). پلپینه، چوچه، گیاهه که، کسیتی، که هتاو بردیستی
خوی پیبشوا و بیخورا پر سووه. جوهره خشلیکه، پلپله ی زتر یا زیوی
نیخه ی کولوزجان و گواره پر گولی. پلپله، بهرینه، پړیروک، پهره نګ.

پړیروس (باک): راز رانه گر، چا ژلیک، ناشنا، ناوژه.

پړیروک (باک): پړیمره ی زتر یا زیوه.

پړیروک: (باک). پړیروکه. (زا). گیاهه کی بهارویه.

پړیروکه (باک): گیاهه که.

پړیش (باک): زینده وار تکی پی زوره له شوی تانی سیمه دار و تهر دا
دهزی.

پړیول (پژژ): نیتوماق. پارچه ی کونی شې، تیتول. مرؤفی بی که لک و
چه پمل.

پړیولنه: نارد و ناو به تیکه لاوی ده کرتیه گرمولنه گرمولنه، ده یده نه به
جوو چکه ی مریشکان چونکوو جوو جیله، که تازه له هیلکه بیتهمه ری دانی
بو قوت نادری.

پړیپړ: پړیا. پیتلاو تیکه نه گوروه نه گچکه بی به لکوو کوتوومت پړ به پی
بیت. (باد). همزایی.

پړیپاکردن: پړیپداکردن، پړدان.

پړیپداکردن: پړیپاکردن، تیر هاتن، له پړاپړاندن، پړدان.

پړیپشه: پیشه دار، خاوه ند کاریکی زور.

پړیینه (سور): (دهر). پلپینه، پړیمر، گیاهه که ده خوری.

پړت: (رهوا). نهخت، توژ، چک، پیچ. — یک: نهختیک. وورده تووکی
بالندانه، پهری بالندان، گنده سووک. (باک). دهنګی فری ی بالی
بالندانه: چوک گز پرت و فیه: چوله که پرتی کرد و فری. (باک). تی.
(باک). قه لمر.

پړت پړتا: راکردنی یک له دوای یه کتری به پرت پرت.

پړتاف: پرتاو، ناویژتن، توپردان.

پړتافتن: فریدان، تاراندن، تهره دوایتان، پاونان.

پړتافیان: پروانه: پرتافیان.

پړتافین: راکردن، ده رجون، هه لاتن.

پړتال: پینگول، پرتول، پیندل، پرتوکاو، پارچه ی شې، پرتک،
پرویتال، پرچک، (سمق). پرتوک، کونه. (باد). فیه. کمل و پمل،
کوتال.

پړتاله (رهوا): هیتشووه تری دهنک بلاو.

پړتاندن: قرتاندن، فلاندن، پولاتن.

پړتاقو: پکیف کوت، به تالوکو، به هه لداوان، غار. — کردن: به پله
غار دانی و لاخی سواری.

پړته: پرت پرت، مرته، جنګه، فرته، فله، بوله، قرته، پته، پنډه، بوله،
کوت. لیدانی ده مار. جولانه ی گری چرا.

پړته پرت: مرته مرته، پنډه، کوته کوت، گوته گوت، جرت جرت،
جنګه جنګ، پنډه پنډ، بوله بوله به ژیر لیوانه، ناخه فتن له خوره،
رنگه رنگ، پته پت، هسته هست، فله فله، (دهر). ترمه ترم.

پړته قال: نارنج.

پړته قالی: رهنګی پرته قالی.

پړته قانندن: (باک). فلیقانندنه، پرچکانندن.

پړته قو (همورا): پروناکی. تروسکه، پهرشایی.

پړت پړته (همو): وورده برنج.

پړته دان (نهرده): پمرتدان، فریدان.

پړتر (باک): پتر.

پرتک: جل و بفرگی کۆن، کۆنه، پرویتان. گنده توک، پهړه وورده کانی
بالندانه. پارچه ییکی گچکه ی پیسایى مرؤانه.
پرتکان: پرچکان.
پرتکاندن: پرچکاندن، ناوهر ووتکردن، پهړه و توک له بالنده کړدنهوه.
بیرتکینه.
پرتکلو: پرچکاو.
پرتکه: پنتک، پارچه پیسایى مرؤانه. پارچه، وورده ی چت.
پرتکه پرتک: پارچه پارچه، وورده وورده.
پرتک: پرتک: پارچه پارچه. پارچه پارچه پیسایى مرؤان.
پرتکوفن (نهرده): فرتدان.
پرتکیان (جا): پزین، تولانهوه.
پرتکین (باک): (باک) پرچکین. ناوهر ووتکران.
پهرت و پهلا (نهرده): چتی هیچ و پوچی بلا و سوه و ناوما، هیچ و
پوچ.
پرتوک: کۆکمره و بلا و کمره ی پیتانی چاپخانه. (سفق) پندول،
پارچه ی شې، کۆنه، تیتول، پرتوکاو.
پرتووکان: قهمن، بران.
پرتووکاندن: قهمناندن، بردن.
پرتووکاو (هروا): کۆنه، شې، پرتوک.
پرتووکه (نهرده): پرتکه، قرتکه، پارچه ییکی گچکه.
پرتووکیاگ (نهرده): چتی پوواو، پزسو، کۆن، له کار کمرتور.
پرتووکیان (نهرده): پوواو، پزان، کۆنبون، له کار کمرتن.
پرتول: کۆنه، جلکی شې و کۆن، پندول، تیتول، پرتوک. (باک) نه نجام،
جهمر، پهرتال، کار.
پرتوویژي (نهرده): قسه ی شاش و ویشکردن.
پرتی: (خو) لۆکه، پارچه ییکی پیکمه نو ساوی لۆکه یه. (باک).
کومتال. (پهوا) تیسکی لۆکه یه.
پرتچ: کزی، گیس (فه)، دهر، (کعل) پملکه، (فه) هیون، قز، به
هممو توکی سمری نافرته تان ده لیتن، که له لای پشتوه شو پیتیهوه. — ی
به کرووزه: پرچی به گوریزه، پوز هملک. — ی هونراوه: (فه) هیون.
پرتکانه: پرتسوی گوله پیتیه مبهړه.
پرتان (باد): پچمپان.
پرتاندن: پچمپاندن.
پرتان (نهرده): قرتاندن، پچپین، برین، پساندن.
پرتجه: (باک) فرجه، فلجه، پرچوک. قهلمی سمر. (نهرده) قرته،
دهنگی پسانی گورس.
پرتجهک: چه کدار، کسپیکه چه کتیکى تمواوی پی بی. — کړدن:
چه کاندن، چه کدار کړدن. — ی: چه کدارى.
پرتجه: چه نه دریز، زور بلې.
پرتجان: فلیقانهوه، جیت دهرهاتن.

پرتچاندن (کژ)، پرتز، یفز، (زا): فلیقاندنهوه، جیت دهرهاتن. جلک
و کعل و پهلی تهر کوشین.
پرتچاو: فلیقانهوه.
پرتچک: پنتچک. شو دهر کورتانمن، که لق و پویان زوره. (سفق).
تیتول، پندول، کۆنه، پارچه ی شې، (دهر) پینگسول. (باک) پرز،
پرتسکی ناوییه. (دهر) تیسکی لکتیکی گچکه و باریکی نینوک یا
کۆشتی لشی مرؤییه، که بگاته کۆشتی زیندو.
پرتکان (باک): ناوهر ووتکران، پرتانهوه، توک و پهړتیکردنهوه.
پرتچن: قز، قزدار، پرتجه، قزته، کسپیکه پرچکی زور و ناشیرینی
هپی.
پرتجه (نهرده): پرتچن.
پرتچوک (باک): پرتجه، فرجه، فلجه، قهلمی سمر.
پرتچکه: ناله کۆک، هاله کۆک، گیایه کی بهاریه و ده خوری.
پرتچیان (زی): پچپان، پسان.
پرتچاندن: پرتچرخکردن له خمریدا.
پرتجه: مرخه، (باک) خپه، خپه. هسپیکه له دم و لووتی مرؤی
نوستو دی.
پرتجه پرتچ: خپه خپ، خرخر، پرتجه، مرخه مرخ، پرتجه یهک له دهرای
یه کتری، دهنگیکه له کپو و زاری مرؤی نوستو دی. — کړدن: پرتچاندن.
پرتچن: کسپیکه له خمریدا بهر خپتی.
پرتچ و هوو: دهنگی پرتچرخ زور.
پرتچ: پرتچ، پیتل، چتیکى ناسراوه که لیسر جۆگه و چۆم و زیان
درسته کړی بۆ نهوه، که گیان لیسران به سمری بهر نهوه.
پرتچان: پرتچاندن، تپزهاتن، نهرین.
پرتجه پرتچ: (باک) بهتوز. (دهر) بهر ده باز، پی بازگ، بازگه، چه نه
بهر دیکن بهر تزه و کمپیک لیک دور له نیو ناویدا داده نرین، که سمریان
دیار بی بۆ نهوه ی بۆ بهر نهوه به سهریدا بازیدن.
پرتجه (بابا): چه نه داریکه لیسر (خمردار) ی شاش رایسل ده کړین و
بهر دایشان لیسر داده نری. داریکى دریزه لیسر دوو سینگ دا کورتاوه
له ناوه ندی (مۆله قه) و (نهرده) دا رایسل جۆلای راگیر ده کات تا
کاره کی لار و خوار نیییت.
پرتچ (نهرده): ووجان، ده سترس.
پرتچ: پرتچ. نازا، چاو نه ترس.
پرتچو (نهرده): پرتچو، نهر زل و همرگ و همرآله یه، که له سهر داری
داره رای خانو داده نریت و گلپانی لیسر ده کړیت.
پرتچویاگ (نهرده): هملپرووزاو، پرووپزیاگ.
پرتچویان (نهرده): هملپرووزان، پرووزان.
پرتچکه (هروا): دو پارچه دارن لهنی کمره سته یه نه چه پرتچایه.
پرتچ: شارچکه یه که له کوردستانی گهر میتیدا کورتوته نیوانی کمرکوک
و هملپری.
پری مهلا وسوو شیخان: پرتی میریبه کورتوته لای پرتچاوی کارلۆکان.

پرسا (نمرده): کسیتکه دوای چت بکموئ بۆزانین، سؤراخکار، پرسیارکار.

پرسافنه (نمرده): چتیکه له کاتی پرسدا بۆمالی مردوو دهری.

پرسافلن: پرسیارلیکردن، پرس ژیکرن. پرسینه: پرسیار لییکه.

پرسه: پرسه. سهرهخۆشی کردن له مالمی مردوو، شیوهنگ. (پۆژ، ههرا، جا، بابا، ههرا). بانگ، سهرهخۆشی، تازیه، تازغانه، مۆداری، ماتممداری، مهرده، (باک). بنهاری. له نهخۆش پرسین، پرسیار لییکهخۆشان.

پرسهههرا: مردوو لی مردوو، مۆدار، مهردهمۆدار.

پرسه گورگانه: پرسیکی سهرییه له یهکیکیدا، که نهتوی بهگویی بکهی و بهلام بۆگلهیی دوا پۆژه.

پرسه گورگانه: بهوانه: پرسه گورگانه.

پرسچۆت (باک): سهخت، دۆوار. (باک). — ی: سهختی، دۆواری.

پرسو: (دهر). پرسیاو.

پرسک (باک): پرسیکی ناووری.

پرسکار: پرسیارکمر، پرسهر.

پرسکمر: پرسیارکمر، پرسیارکار.

پرسکردن: پرسین، پرسکر.

پرسیار: پرسکار، لیپرس، پرسکمر. پرس. — کردن: پرسکر، پرسین.

پرسیارکار: پرسکار، لیپرس.

پرسیارۆک (باک): پرسیاران.

پرسیارۆکی: نمر کهسهیه، که زۆر پرسیار بکات، به پرسیار.

پرسیاو: پرسراو.

پرسین (باک): پرسیارکردن، پرسکر، لیپرسین، لیپرسینهوه.

پرسینهوه: بهسهرکردنهوی چت به پرسین: فیسارهکس له دۆستی خوی ده پرسینهوه.

پرش: پرۆ، بلاؤ.

پرشان: پرۆان.

پرشافلن (ههرا): پرۆاندن.

پرشه: برسکانهوی شتی به شمرق وهک نهستییه و مانگ و پۆژ و گهلی چتی تر. پرشنک.

پرشهر: پرشی یهک له دوای یهکتری.

پرشهنگ: (موک، ههرا). زۆر شۆخ، زۆر شهنگ. چرسکه، (دهر). پشک، (بابا). پرشنک، پزوسک، پزوسکه، پرشه. جیلوو تیشکی پۆژییه. پریشکی ناو یا ناووری.

پرشکه (پۆژ): پارچه گوشتیکه.

پرشن: پرشنک.

پرشنهنگ (بابا): پرشنهنگ، پرشن. پرشی مانگ و نهستییه و پۆژ و نمر شتانهیه، که له بهر ههتاو دهریسیکتهوه. پریشکی ناووری.

پرش و بلاؤ: پرۆ و بلاؤ، پشاو، پریش و بلاؤ.

پردی (ههرا): پرد.

پردی میران: دینهوه.

پردی بهرسین: پردیکه له بهرد دروستکاره له سهردهمی میرییهوه سۆ پیییزه (دینگه) ی ههیه کموته لای بهرسیرین و دۆلیکی له نۆوان چپای مامه پروت و سیلم دا.

پردی واره کموئ: کموته گوندی واره کۆنی و نزیک نمر دۆلهیه، که ده کموته نۆوانی چپای کارۆخ و بست.

پردو: پرودار. — ی: پروداری.

پردی خه لکانه: له گوندی خه لکانییه بهرانبهری نمر دۆلهیه، که له نۆوانی کلکی چپای ههردین و زۆر کدایه.

پردی کاولۆکان: کموته لای پۆژاوی کاولۆکان (پهواندزی کۆن)، پردی مهلاووسویی شتیخان.

پرز: تووک، کولک.

پرزنگ (باک): دوگمه. پرزدان.

پرزه: هیز، تین، گوپ، تار، بر. — ی بری: هیز و تینی بری. ههست، خوست، دهنگ، ههناسه. — له خۆ برین: خۆبی ههست و خوستکردن. بههانه، پهلهپ، ههلاتگه. دهرفهت، ههله.

پرزه بری: هیز تیندا نهمار، پهلهپ بری. تهنهگ نهفهمی. کسیتکه زیانیکی زۆری لییکموتی.

پرزه برین: هیز و تووانا برین. تهنگا و کردن.

پرزک (باک): لوو، سۆ، برین و زیبکی نهمام.

پرۆژ: زۆردار.

پرۆژو: زۆردار. تیکچرۆژا له (میشه، کشتوکا).

پرۆژ: پارچه، رمیزه، کم، زیوا.

پرۆژله: پیچک، شروپ، پاترۆتک، پارچه، زیوا، پهترۆک. پرۆژ.

پرۆژوو: موی ناڵۆز.

پرۆ: کهلۆز، کهلهیز، شیر، ناوپۆژ، ناوپۆژگه، تاف، (دهر). شۆپاره، قهلهز، قهلهیز، (ههرا). تافگه. (باک). تینوو، بهرکمی، (زرا). شۆش، پلوسک، پۆژا، پۆژگه. پۆی چت، تهرز (توله) ی سموزایی وهکیو مینو لاولاو و ترۆزی. پریش و بلاؤ. (ههرا). پریشکی ناووری.

پرۆان: پرۆان، پرشان، بلاؤیونهوه، پرۆان.

پرۆافلن: پرۆاندن، پرشاندن. پرۆتن، بلاؤکردنهوه.

پرۆوبلاؤ: پهرووبلاؤ، پخش و بلاؤ، پریش و بلاؤ، پریش و بلاؤ، (دهر). پشاو. — کردن: پشاندن.

پرۆژ: پرۆی چت، برۆژ.

پرس: پرسیار، داواکردنی زانینی چتیک. — خوه بسووندا کشاندن: وهدرۆ خستنهوه. — پێ کردن: پرس پیخستان، پاوه درگرتن. — پێ قه گهپاندن: وهلامدانمهوه، وهدرۆ خستنهوه. — دان ههت: به گویی یهکتر کردن، یهکیکی. — درۆژ کردن: پیندا کردن. — لیکن، پرسا ژیکرن: لیپرسین، پرسیار لییککردن. لی: — پرسیارکمر. لی: هوه: پرسیار لییککردن. بی: — خۆکرد، خۆکردی. راستهوخۆ.

پړق: (همر.): مېر، کاوړ يا بهرځيکه څک زل و وورگن بې، (باک.).
 قاقای پيکنين.

پړقین: له پړقمې پيکنيندان.

پړقینه: فرقيته، قرخيته.

پړک: پردی چکوڼه، تلنه، برکه، خلته. (بابا.) نور خالانیه که لمسر
 که لای که یشتوی توتوتی پیدادهبی.

پړکاندن: تروکاندنې چار.

پړکه (پړژ.): قاقای پيکنينی، به توندی پيکنين، پړمې پيکنين.

پړکردن: تړی کردن، داگرتن، تهبانن، تژه کړن. پترکردن.

پړکردنمېوه: تړی کردنمېوه، داگرتنمېوه.

پړکيش: زاتدار، بېزات، نازا، سمرکيش، (همورا.) تعب. پړوویي.

پړکيشان: پرووه لاریوتن، زاتکردن، پړکردن.

پړکيشی: زات، نازایی، توانایی. — کردن: زاتکردن، به خودا
 راپرموونی کردن کاریک.

پړگ: برک، برش، کمپرو، پشی. (ش.) کرمی ماسییه، گمرا.
 (همورا، بابا.)، کمپره کيفی سمر ترش و نيتره، پړچه سپيانه ده لیتن،
 که لمسر پروی سرکه و یا چتی دیکه راده مستی، کمپرووی نان و سرکو
 دز و نيتير. پله یه که له زوی یا دهغل و دان. میته که لی نازال و گله یی
 مالانان.

پړگه: گمراي کولله و کرم و ماسی. (نمرده.) توه، خوځيکه، که به سمر
 به فریدا ده کم بې تاواندموی.

پړگوشته: بریتیه له گیانداري زور قلمو.

پړگه لیتان: پیدابوونی کمپرو لمسر چتی شل یا تمپ.

پړمانن: پړماندن.

پړماندن: پړمه کردن و ولاخ له کاتی لموره پید، باو و بژبه لوتدا
 دهر پړاندن.

پړمه: مرقه، پړکه ی پيکنين. پېره، فېمه، پړمه، دهنکی لوتی
 چارهوی. — ی وولاخان له کاتی خواردنیتدا. — ی گریان. — کردن:
 پړماندن، همناسه دان به لوت به توندی، که دهنکی لی بیت.

پړمېه پړم: پېره پېره، دهنکی خواردنی وولاخانی پړمزه یه. پړم و هوږ. —
 کردن: پړماندن. مرقاندن.

پړمېه گریان: پلمه، فرمېه گریان، تمووژمی گریان.

پړمقي (باد.): گړی، چرچی، لوجی پړو.

پړميشک: مړی زور ژير.

پړنښه: (پړژ.) گورج و گوځ، چالاک. — کردن: به گورج و گوځی
 پړپیدا کردن، تېر هاتن. (زمن.) جانمور.

پړنښه (جا.): جانمور.

پړنصی (باک.): همزار، بدهخت.

پړنصين (باک.): ویکهاتن، کرووژم هلاتن.

پړنؤ (نمرده.): دهلیل، بملکه.

پړنؤن: پارچه یه که کالای شي، تیتوځ.

پړواندن: لیکه خشاندن و وولیني کالو چتی تملراو بولیکردنموی
 چتیک، که پتیموه نووسای. وورد کردن. تیکوشین، تربت (تلیت) کردن.
 وهراندنی گولنی شینایی و دانمویله.

پړوانن: پړواندن، وولیني گولنی دانمویله و پاک کردنی دانه کانی و
 لاندنی پړوش و پهلش.

پړوهش (باد.): خوشبمز، خوشپړ. (باد.) — ی: خوشبمزی، خوشپړی.

پړولها: پلویا، پاویل، تووانا، تووانایی، شیاوی. تملوویا، کم و کو،
 تاوتو، تاوتووی، کویش، تهلش.

پړولهاقال: چتمه کی پړو و پړوچی بې نرخ.

پړولهاشیو: شورتیکه، که پړی له کمل و پهلی ناوماال به ناپړکی.

پړو و پړوچ: بې سود، ووتی بې واتا. هیچ و پړوچ، قلی و بلی، زیف،
 مړی چرنافرن، پړوز، تاو، (باک.) چموور، توپره هات، دروی زلی
 هلبسترای دوور له راستی. کاری —: (باک.) فیلهجن.

پړوپړوش: چرپ و چال، همژگ و همژال، پړگال، همژال، پړوش و پهلش،
 پلور پړوش، هلاش، پړوش و پهلخ.

پړ و پړشته: پړشته و پمرداخ.

پړوپیت: چتمه که، چتموکه. وورده کمل و پهلی ژنان. جل و بمرگی کون.

پړوپیتاک: جل و بمرگی کون. چتمه که. وورده کمل و پهلی ژنان.

پړوپیتال: پړوپیت.

پړوت (باک.): گوزه گمر له کاتی گوزه دروستکردنیتدا.

پړوژ: ناپړیک، بې جی، پړ و پړوچ.

پړووز: (باک.) بدهخو، بدهفتار، بده رهورشت. ناپړیکی، چموتی
 کمنازی قاقمز و پارچه ی تملراو، که هیشتا لیتی نمبوویتیموه: — ی
 کو اکم دهر کموتوه واته قهراخی ناووه ی هاتوته دهرهوه. ننگ و
 شوریه ی: فیساره کس — ی دهر کموت: واته ننگ و شوریه ی
 دهر کموت. بۆکپرووز، بۆپرووز.

پړووزان: هلپړووزان.

پړووزاندن: هلپړووزاندن، پردوخانن، هلپړووزانن.

پړووزانن: پړووزاندن.

پړوژه: سوتان، سوزیان. (همورا.) بۆکپرووز، بۆکپرووز: نواله تینوان —
 م لی دئ: بۆکپرووزم لیدئ. کارنامه، بمرنامه، پاتال، پاتار،
 پاتاغ، پاتاک، بنوان، بنهچه که، پگ و پشهی شوریه ی و نرتک.

پړووزکان: پچران.

پړووزکاندن: پچراندن.

پړووزکاو: پچراو.

پړووزگار (همورا.): کز، کساس.

پړووزی (باک.): بدهخویي.

پړووزیان (نمرده.): سوتان، هلپړووزان.

پړوژه: کارنامه، بارنامه، بمرنامه.

پړووساندن (باک.): پړپیشک ناویژتن.

پړووسهل: گیاه که.

پرووسقان: پچران.

پرووسقانن: برین، هەلگەپانن (شیر).

پرووسقانن (ئەردە): پچرانن.

پرووسقاو (ئەردە): پچراو.

پرووسقیان: پچران، هەلگەپانی شیر، رەنگ سپی هەلگەپان لە ترسان.

پرووسک: ئیتسک، ئیتسک و پرووسک. (ئەردە). پزیسک،

پرشنگ. (پۆژ). پزیشکی ناووری.

پرووسکان: پرووزگان.

پرووسکانن: پرووزکانن.

پرووسکاو: پچراو.

پرووسکە: پرووسک.

پرووسی (باک): پزیشکانن.

پرووش (ئەردە): پرووسک، پۆلۆ، پەنگر. وورده تووکی دار و گەلی
چتی تر، کە هەڵبەدای.

پرووشە: سەرەتای بەفرانبارینی، کە کلۆ کلۆ لە سەرەخۆ دەبارێ.
پرووش. تووکه، پرووکه. — کردن: بەفر دەستی بە بارینی کردووه، کلۆ
کلۆ هاتە خوارێ. (پۆژ). رق، قین، پشم و کینی زۆر، بەدەم پەقەوه
جێتێردان.

پرووشەپرووش: تووکه تووک، پرووک.

پرووشەکردن: وورده وورده بارینی بەفر. کەمکەمه خواردنی مندالی
ساوا و یا نەخۆشیتی کە دەمی بێ خواردنی نەخواردی.

پرووکان: پچران، هەلپرووزان.

پرووکان: (دەر). ترووکانی چاو. ماندووبوونێکی سەخت. هەلپروان.

پرووکانن: ماندووکردنێکی سەخت. هەلپروانن. (دەر). ترووکانن
چاو.

پرووکانن: پچرانن، هەلپروزانن.

پرووکاننەوه: پچراننەوه، هەلپروزاننەوه.

پرووکانن (ئەردە): برینی بەندی دڵ، برینی پەخۆلە.

پرووکانو: رەنگ پرووکار، دەق شکاو، بێ دەق، هەزار.

پرووکانو: پچراو.

پرووکه (ئەردە): پرووشە، دەنگدەنگ و لەسەرەخۆ بەفر بارین، تووکه.

پرووکەپرووک: پرووشەپرووش. (ئەردە). نووکەنوکی گریان.
فینکەفینکی گریان.

پرووگیاک (ئەردە): پچراو، بریاک، براو.

پرووکیان: پچران، بران.

پرووکیای (هەمرا): پرووکان، پرووکانەوه.

پرووکیاو (ئەردە): پرووکار.

پرووگرام: (باک). پزەنفیس.

پروۆم: (گەر). لووتکە چیا. لووتکە هەرە سەرەوی چیاپان.

پروۆمیزووی (باک): لە کەلکەلەدابوون. لە خەیاڵدابوون.

پروۆفان: راناو، پزەنتو، جێتار، جێتیی.

پروۆنفیس: پزۆگرام.

پروۆنیۆ: پزۆناث، راناو.

پروۆهەندک: نزیک، نێزیک.

پروویاک (ئەردە): دراو. ووردکراو، تێکوشراو، تریت، تلّیت.

پروویاکە (ئەردە): ووردکراو، تێکوشراو، کراوه بە تلّیت، تلّیتە،
تریتە.

پروۆهەنگ: فەرەهنگ.

پروۆ: تەزیتی، تزیتی.

پروویاسکە (کۆ): پزیسکە.

پروۆنکرد گەسەو: پریانکردووه، هانیانداوه، رقیان هەلستاندووه.

پروۆچی (باد): چاوی کزی پیرو پووشاوی.

پروۆ دەپۆ: (دەر). پری شەلوارەکی. (هەمرا). پابەری زەردکەرد.

پروۆزە (باک): پەرتیز. زەریەکه دروێنە لیبراکی.

پروۆژ (باک): پەرسود. بمره جووتدار، بمره ویزدار، رهواردار.

پروۆژمار (باک): بێ نەژمار.

پرویس (باک): پزیشکی ناوورییه.

پرویسک: پزیشک، پرووسک. پزیسک.

پرویسکە (کۆ). پزاسکە. (هەمرا). پیازکە واتا بە قەدەر پیوازیک.

پرویسکە (نامید): نەردیوان.

پرویش: پراش، وورد، تیکە.

پرویش (ئەردە): چتی وورد.

پرویش پرویش: هەلاهلە، ووردوخاش.

پرویشک: (باک). پرووسک (بۆ ناوور). پزیشنگ، (هەمرا).

پزووسکی. پرسک (بۆ ناو)، (باک). بژنک. (دەر). پشکە (تەمنا بۆ

ناو). (باک). پەشک (بۆ ناوورییه). (پۆژ). پزیسک. (باک). پرچک

(پزیشکی ناوورییه). (هەمرا). پرۆ. پۆی (بۆ ناوورییه). کیریسک (بۆ

ناوورییه). چەند پارچەپیتکی وورده کە لە چتیک بیتەوه. — ناوێژتی

ناوور: پرووسی، پرووسانن، چرێزان. — دانێ ناوور: ژەنێن.

پریق و هوۆ: تریق و هوۆی پێکنین، قاقا پێکنین.

پریق و هووو: پێکنینی قاقا.

پریکه: قاقا، ترتوو هوۆ.

پریکه پریکه: قاقا، تریق و هوۆ.

پریکه و هوۆ: پریق و هوۆ.

پریفکان: بە ترسەوه کشانەوه، ترسان. سەلمینەوه بۆ مرۆژ.

پریفکانەوه: بە ترسەوه کشانەوه دوواوه، گەپانەوه دوواوه. سەلمینەوه بۆ

مرۆژ.

پریفکانەوه: سەلماننەوه بۆ مرۆژ، ترسانن، بە ترسەوه کشاننەوه

دوواوه.

پز: (باد). مندالیکه لە زگی دایکی دایی و دوای بوونیشی تا

مانگیکی. پس. (بابا). تۆلە. (باک). کوپ، مندال. سستی، بیتیتی.

بەند، گەوره، برین، کووان، کولی.

پیسکە

پژان (زا.): پژدان.

پژه (پژژ.): پژوی دهری. پسیوی و هلامه‌تی ناژالان.

پژه‌نک (باک.): فیتھی بلویرتی.

پژه‌نوک (باک.): جغاره، جگهره، سیغار.

پژدان: مندالدان، پژدانک، پسدان. (خو.) ده‌لیباز. (باک.) پژان.
مندال‌دانی ناژالان. پژانگ. — ی پژان: کاردانه. پیستیکی تمنکه له
زگی ناژالان و مانگایاندا بیچوری تیدا بهرم دیت.

پژدنیک (باک.): پژدان، پسدان.

پژدوک: زیاده گۆشتیکه سا بهرم جیگایه‌کی پرو یا له شعوه بیت.

پژدووک (باک.): خورپه‌مه بارانه، بارانیکه زور و بهرپژو بی.

پژشک: پروانه: پژشک.

پژشکی: پروانه: پژشکی.

پژگ: پژوی دهری. پژه. پژویه‌که تووشی ناژالان دهی وه‌کو هلامه‌ت
وایه بژ ناژال ده‌لین (پژو) بژ ماین و نمسپ کمه‌قاو، بژ پشه وولاخ
تعبق، بژ سگ سه‌گه ناز.

پژمارئ (همورا.): میخه‌که.

پژمام: پسمام، ناموزا.

پژو (باد.): مرازی بانگ‌کردنه به تاییه‌تی بۆکوران.

پژوو: (دهر.) پژی. پژه. (بابا.) نافه‌ک. (دزه.) رهوا، سور. (نیفو،
شووتیکه له دهری و پاتتۆل دۆخینی تیپه‌لده‌کیشری. ده‌می رهشکه‌ی
کاکیشان. (مامه، باله.) نمو به‌فریه، که با پیش دهرک و دیوارانی پی
ده‌گری. هلامه‌تی مهر و بزنان، مرخه، پسکه.

پژوژ (زا.): ناوژگ و ریخۆله‌ی گیانداران.

پژووژ (باک.): ریخۆله.

پژوووسک (نهرده.): پژسک، پژووسک، پرسنگ. — ی: (همورا.)
پرشک.

پژوووسکه (نهرده.): پژووسک.

پژۆ (باد.): مرازی بانگ‌کردنی به تاییه‌تی بۆکوران.

پژی: (باک.) دهر. (پژوی دهری. (گۆ، بۆتا.) باخۆل، باغۆل. (باک.)
مهمک، سینک.

پژیسک: (پژژ.) پژی. پژشکی ناوور و نیتر. پژۆسه‌ ناووره
گچکه‌کانه له‌ناو خۆلمه‌شیدا.

پژیشک: پژشک، دۆکتۆری له‌شی مرۆفان.

پژیشکخانه: شووتی پژشک. ده‌بوستانی پژشک.

پژیشکنامه: بهر تووکی پژشکی.

پژیشکی: زانیاری پیشه‌ی پژشکانه. زانیاریکه له بابست
پژیشکیتییه. به‌هرتی، — پیشی: (باک.) باین.

پژیشکی ناژال و مالاخان: شو پژشکیه، که تاییه‌تمه‌ند بی به
چاره‌سهرکردنی ناژال و مالاخان.

پژینک: بلامک، بزمه‌ک، به‌لامک.

پژ (بابا.): بژ، پژۆل. بژی گۆله‌گه‌م و جۆو گۆله‌ پیغه‌به‌ره و نیتر.
سهر و پژی دار و دره‌ختان. لق و پژی داران، پژال، پژو پۆ. (باک.)
فراران. ده‌نگی پژاندنییه. هه‌لمسان. — بسون: ساکران، ساکردن،
هه‌لامسان. — کرن: باکردن، هه‌لامسان.

پژا (باک.): کولۆ، پوخت، پوخته.

پژاک (باک.): تنۆک.

پژال (نهرده.): بژی سهر لقی دار و دره‌ختان.

پژان: (پژژ.) پژانی بنی کچان. پاسانی خووتی لوت، داپسان، په‌خش
و بلۆبوونه‌وه. چرژان، پژان. زمان: — زمانکردنه‌ی مندالان.

پژانسن: چرژانسن، پژانسن، پژانسن، پژانسن. (باک.) کولانسن،
پوختکردن. له ناوبردنی کچتی کچان.

پژانن: پژاندن. پیته‌درکردن.

پژاو: بلۆ، پژاو، پژاو، په‌خشکراو.

پژه: چمند پرشه‌بیک له ناو، پژه. (نهرده.) پشیله.

پژیین (پژژ.): پشیتند.

پژانن (باک.): ناو‌پشتن، ناو پژاندن، ناو پیته‌اکردن.

پژک (باک.): زگچوون، په‌وانی.

پژگ: پشک.

پژگال: (همورا.) په‌وش و په‌لاش، هه‌ژال، په‌په‌وش، هه‌ژگ و هه‌ژال،
چرپ و چالئ. کار و فرمان.

پژل: هه‌ژگ و پژال، بژی سهر لکی دره‌ختانه.

پژانن (باک.): پارچه‌کردن، له‌ترکو‌تکردن. تۆقین، هه‌لتۆقین.

پژمان (باک.): په‌شیمان. نیی مرۆپانه: — ی به‌ختیاری.

پژمانن (پژژ.): په‌شانندن، وه‌پشمین خست.

پژمای (همورا.): پشمین.

پژه: پشمه. هاتنه دهره‌ی باو ته‌زوویه‌که له لوت‌توه به‌تورۆم‌تیکی وا
که ده‌نگی لیبت.

پژه‌پژه: پشمه‌ی یک له دوای یه‌کتر. پشمه‌پشم.

پژمل: (پژژ.) په‌شته‌ستۆ، په‌شتمل، به‌وشمل، پاتن، پاتک، ستووکور.

پژمله: شه‌په‌لاخه، زله‌ی پژملیتییه.

پژملهان: پشت مل پان.

پژمین: به‌رنوتی.

پژمین (همورا، پژژ.): پشمین، پژمه.

پژنجه (نهرده.): فلچه، شانه‌ی جۆلایه.

پژوو (باد.): یالی وولاخ.

پژووژ (نهرده.): لق و پژی دره‌خت که به‌پای.

پژووژ: به‌رژوبلاو.

پژوون (باک.): گزهری گیا.

پژوین: پشیتند.

پژوین: پشیتند.

پژوینه: پشیتنه.

پڙي (ههروا.): لق و پڙي داران، ههڙگ، ههڙاڻ. (باد.) يالڻي وولاڻ.

پڙياڱ (نهرده.): پڙاو، پڙڙاو.

پڙيان: پڙان، پڙڙان.

پڙيلو: پروانه: پڙياڱ.

پڙيڻ: پڙينمر. ناو — ناوپڙيڻ. تڙو — تڙو چيڻ.

پڙيڻ: (باڱ.) ڪولڻ، پوختبون. (بابا.) داپساني خوڻي لوت.

(نهرده.) پڙڙان، رشان.

پڙيڻهر: پڙيڻ.

پس: (باد، باڱ.) پڙ، تڙ، بمر. منڊالڻيڪه لمناو زڱي دايڪيدابي و ڪه هاتيشه دهر تا مانگيڻي همر پسي پيڏه لڻين. ڪوپ. خت، خته: پشيله ي پي ڏهرده ڪري. (باڱ.) ڪوپ: پسمام، ناموڙا، ڪه ڪوپ بي. پسڪ، فسزماڻ، ڪمسيڪه به سهر ي زمان بدئي.

پها: (دهر.) پسيا، بڙا بردهو. سهرچاهه ڪي (پسان) ه.

پهاٽ: گيتي، دنيا، پروي سهر زهر ي، جيهان.

پهان: پچران، قومسان، برپان، (ههروا.) پسيوي، بڙ وولاڻي سهرزهش به ڪارده بري، ڪه زڙي غار دابي. (دهر.) پسيان. پچهران، پچڪان. پروڪاني گياندار بههوي زڙو پيڱه يشتنيڪمه. ڪراسي ڙانه، ڪراسي فمرهنگي.

پهانموه: پچرانموه، تهر يجهه ڪم پسياموه، لهشڪره ڪه نموده زڙو بو همر نه پسياموه.

پهانلڻ: پچهرانلڻ، پچڪانلڻ، قرتانلڻ، قومسانلڻ، پروڪانلڻ.

پهاو: پچڪاو، پچراو.

پهاپس: سرتسرت، برته پرت.

پهان (باڱ.): پينه — ڪرڻ: پينه ڪرڻ. پارچه.

پهاپس: پرڙوڻه پرڙوڻه، پچر پچر، پسيوڪ. پشيش (پشيله ي پي بانگ ده ڪري).

پهاپانلڻ (باڱ.): سرتسرت ڪرڻ، بههوياشي به گووي دادان، به چريه ناخوتن.

پهاپه (باد.): پسيوي ناڙالانه.

پهاپه ڪه له (نهرده.): جالجالوڪه.

پهاپتلي (ههروا.): جالجالوڪه.

پهاپوڪ: زهرهنگ، شاران (تسبيح). پسيپس، پارچه پارچه، پچر پچر.

پهاپسيڪ (باد.): پشيله.

پهاپوڙ: رهجه له ڪناس، ڪاردار، زڙزان، زڙازانا. ناڙالداريڪه، ڪه له بهسمر ڪرڻموه و ناسينموه ي ناڙالاندا زڙو ليها ترو و شارهزا بي به پايه بيڪي واهي ڪي گوم بووي ڪه چمند زڱ وڙاي ڪردي بههوي دروشم و نيشانه ڪانيموه يتيچوهه ڪي ده ناسنموه.

پهاپوڙي: رهگزناسي، رهجه له ڪناسي. — گيان: گياناسي. — دهرمانان: دهرمان ناسي. — نه خوشيان: نه خوشي ناسي. — مهران: مهر ناسي.

پهاپوڙي: رهگزناسيتي، رهجه له ڪناسيتي.

پهاپوڙي سوپايي: رهگزناسي سوپايي. سوپاناسي.

پهاپوڙي سوپايي: سوپاناسيتي.

پهاپوڙي وهرامسي: وهرامناسي. نابوري ناس.

پهاپوڙي (باڱ.): پشيشيني.

پهاپست (باڱ.): پشت، پشته، خته، ختته. دهنگيڪه پشيله ي پي ده رده ڪري.

پهاپست: سرتسرت. (باڱ.) ويزه ي گولله به، ترهه ي گولله به.

پهاپستان: فستان.

پهاپسته: پوسته، جووره باداميڪي ناسڪه.

پهاپست (خو.): پرته پرت، سرتسرت. (دزه.) ترمه ترم. (ههروا.)

پهاپس.

پهاپهق (باڱ.): ميروڙي خراب.

پهاپترڪ (باد.): په يره.

پهاپوڙ (باڱ.): نتيخه.

پهاپتو (باد.): نتيخه، يهخه.

پهاپخال (باڱ.): خالوڙا، لالوڙا، ڪه ڪوپي.

پهاپدار: پڙدار، تڙلدار، ناووس.

پهاپدان: پڙدان، پڙدانڪ. دهر.

پهاپڪ: فسزماڻ، لاله پته، لاله پته، (دهر.) فس زويان. (پڙو، باڱ.)

پشيله، پسنگ. — بهڙي: پهاپهڙي: پشيله ي چولي. بسڪ.

پهاپڪه: هه لامه تي ناڙالانه. مرخه، پڙو، دهر فزه. ورده پڙيشتي پواچيه بڙاي نتيچيري. بال ليڪدان ي جو جيلانه له به ردهمي دايڪيان و باوڪيان تا دانيان بداتي. گيايه ڪي گوڙ پان و زهرده بهڙنيڪ بلند ده ي و لاسڪي پر به چمنگي نه ستور ده ي گه لاهه ڪاني خوارده ي به قده رني سلقيه و هي لاي سهر ي به قده گه لاي توويه، دووي ووشڪ بووني چمند پارچه ييڪي لاسڪه ڪي، ڪه هوڙوڪ ده ڪن و له ملي مالتي مرخداري ده ڪن چاڪي ده ڪاتموه. بال ڪرڻموه ي يتيچوهه بالندانه له ڪاتي ويستي فريس و يا ديتي دايڪه و باوڪه يان و يا له چاهه پييدان.

پهاپهڪ: پهاپه يڪ له دووي يه ڪري، ماتمات.

پهاپوڙه (باڱ.): بسڪوڙه، جووره خشليڪه.

پهاپڪي: فسزماڻي.

پهاپڪيان (نهرده.): پهاپڪه.

پهاپل: لوروشه ييڪه لمناو چيشتي دڙوگليسي ده ڪري، ڪه گيايه ڪي ڪوويستانيه.

پهاپمار (ههروا.): بزمار.

پهاپمري (ههروا.): ميخه ڪه.

پهاپمام (باڱ.): ناموڙا، ڪوپي مام، پزممام.

پهاپميران: خانمدان، ميرزاده.

پهاپنچڪ (موڪ.): قولينچڪيڪي زهر يهه. گيايه ڪيشه يڪ تيش هه لده چي و قايه ده ڪريته باقايي و بڙو جوانسي شه پڪه شي لي دروستده ڪري.

پهاپنگ (باڱ.): پشيله.

پهاپوله: — ي تيچرني: پهاپوڙت. (باڱ.) پهاپستوان.

پهاپولمان: مسولمان. — ي: مسولمان ي.

- پښتو (همورا): پښو.
- پښيان (دهر): پسان، (نمرده). داپسيان، شل بونموه، سستی. خونزم کردنی بالندهی می بونیره کی.
- پښياندن (دهر): پساندن.
- پښیای (همورا): پسان.
- پښیزک: پزيسک.
- پښیک (باک): پشيله، کتک.
- پښینرو: پچکرتراو، (باک). پچکانراو.
- پش (باد): زهق. — کرن: چار زهکردنموه. (همر). بهغری کولوو گموره.
- بمهره، بمش، جوون. — کردن: بمشکردن. ژهنگ، نازارتکه تووشی پښو و باخان دیت، دهلین نمر سال تریمان نېموو چونکوو — ی لیدابوو. (باک).
- جهرگ، سپیه لاک. — اړهش: جهرگ. — اسپي: سپیه لاک. ووتیهیکه پشيلهی پی بانگ دهکړی و پشيله می پی دهرده کړی. (باک). ناردی زور وورد.
- پشارهش (باک): جهرگ.
- پشاسپی (باک): سپیه لاک.
- پشافتن (باک): هډلپشاوتن، تاواندنموه، ووردکردن.
- پشاییک (باک): پښسکی سابوونی.
- پشام (نمرده): ناووسان، هموکردن.
- پشان: پمرش و بلاوویون.
- پشانندن: پمرش و بلاوکردنموه ی خول یا تږو و نیتر. پرژوبلاو، پدخش و بلاوکردنموه.
- پشاو: پمرش و بلاو، پرش و بلاو.
- پشاون: (دهر). هډلپشاوتن، هډلپشافتن.
- پشه: پشيله.
- پشهپښ: دهنګیکه پشيلهی پی بانگ دهکړی.
- پشېمن: پشېمند.
- پشېمند (فه): پشیتند.
- پشېلین: پشیتن.
- پشېپک (باک): مرازتکه له کمرهستی جووتی.
- پشېش: دهنګیکه پشيلهی پی بانگ دهکړی.
- پشېشوکه: گیایه که پرژوی زوره وک کلکی پشيلهیه.
- پشوؤ: مرازتکی تونیه.
- پشویند: پشیتند.
- پشت: پهجلک، بهرباب، بنهچه که، باب و بایرو تیره. — پیبست: به هیرو و نومیدبون، تیرادیتن، تیرابینین. لای پشتموه لاش له شانکانونه تا سر سمته کانی پستی پیدهلین (همورا). مازی. ژنکا پشت له نمردی: ژنی ماره کراو. — دان: پشت وهرگیران. هلاتن. — شکینانن: بمسردا چیره بوون. پاش، دوایه، له پاشان، پشتموه. د — په: دپشت فه: له پاشان. یاریکار، یارمه تیدر، پشتیوان، پمنا. روکاره قوژه که ی جگ (میچ) یه. ووشه یه که پشيلهی پی دهرده کړی، خخته، پشتپشت، فس.
- پشتاو (کو): دیمه کار، تمها بوزوی دهغل و دان دهی. (نمرده). دهمانچه، دهمانچه.
- پشتا و پشت: پاشوپاش، پشتمودوا. — گمرانموه: پاشوپاش گمرانموه.
- پشتهسپ (فه): جینشین، میرزاده.
- پشت فهخت (مهلش): شو. — ماره یی.
- پشت فهغدا (مهلش): شو. — ماره یی.
- پشت فاستوور: پشت قایم، خاوهند کس و کار و هیز، (باک). قیمه. دلنیا.
- پشت فاستووری: پشت قایمی، قیم.
- پشته: پستی جگی جگیتیه. پشت، کس و کار، تیره و هوز. خته، ختتهخت، دهنګیکه پشيلهی پیده دهکړی. (همورا). شهپکه. (همو). کو. کمناره بلنده کانی دیراو و دوکانی بیستانانه، هموراز، زوی کمیتک بلند. پشتک. لا لوسه که ی جگی، تیف، تهغه. (همورا). کوژ. نمر پر چتیه، که به کوژ هلبگیری.
- پشتهها (نمرده): پستی پی.
- پشتهپشت: ختتهخت.
- پشتهپن: شق.
- پشتهپوؤ (همو): مژلگه.
- پشتهپوؤ (نمرده): پشترپژ، پشتپش.
- پشتهپشقه (نمرده): برینداری پستی و لاخ بهوی بارهه یا سواریهوه.
- پشتهسمر: جووره خشلیکی پریره داره له زیر یا له زوی ژنان له پستی سربان ددهن. پاشمله.
- پشتهسمره (همورا): پاشسمره. جووره خشلیکه.
- پشتهستو: پزمل.
- پشتهستوور: پروانه: پشت ناستور.
- پشتهفان (باد): پشتیوان.
- پشتهک: (که). رانکه، تووکه هینده ی گولینکیکی به سرپستی ناوالانموه. (فه). بهو کسه دهلین، که له پشتموه ی سوارتکی سوار بی، به لام فیلپیان بهو کسه ی که له پیشموه سواردهی (وهرک) ی پیدهلین. پشتیوانیکه بدرتیه بهر چتیک.
- پشتهمازه: گوشتیکه بمسر برپری پشتموه.
- پشتهمال: پشتهمال، خاوالی.
- پشتهمهله: جووره مهله یکه له سر پشت دهکړی.
- پشتهمهله: پشتمملی.
- پشتهملی: به زور کار به یهکتیک کردن. (نمرده). شهپه لاعی پزملیه.
- پاشمله.
- پشتهمیژ: پشتیوان.
- پشتهموه (شوا). دیاره. (باک). پار. دوواوه، پاش، پشت. کورین، نافس. له: (باک). ژپارپا.
- پشتهموه شکیل: دیوارتکه به پشتموه دا شکایتموه.
- پشتهمودوا: پشتاویشت.
- پشتهوسوور: پشتاستور، پشت گهرم.

- پشته‌مک‌هفتن: خۆ به دروواخستن.
- پشته‌یوان: پشت هه‌یوان.
- پشته‌ی (باک): هه‌تیی باوکی.
- پشته‌ی (باک): چکۆله‌تر، مه‌بست له‌ تمه‌نه.
- پشت به‌سیل: جووره‌ کولێره‌یه‌که، که له‌سه‌ر ساجی و له‌سه‌ر پۆلوان دانرا‌یی و به‌ هیلکه و چموری دروستکرا‌یی.
- پشت به‌هه‌نی (باک): پانییه.
- پشت پشته‌نی (هه‌و): گمه‌یه‌کی کوو و کچانه.
- پشت پین (باک): پشتیندی خوری.
- پشت چاه (باک): پیتوو، په‌لکی چاو.
- پشته‌هه‌هر: خه‌نجه‌ری چکۆله‌یه له‌ پشته‌وه هه‌لده‌گیرێ.
- پشته‌خووار (باک): کوور، چه‌ماوه‌وه.
- پشته‌خوڕین (نهرده): چپو‌پشت، په‌نکی وولاخان.
- پشته‌دار: حتی قایم و دارپێژاو: نمو کهره‌ پشته‌داره‌ واته‌ قایمه. قه‌له‌و، مایه‌دار، په‌نگدار، په‌ره‌نگ. که‌س‌دار، خاوه‌نده‌پشت و په‌نا، پشتیوان‌دار، باوان‌دار، مه‌غزه‌دار. — ی: که‌س‌دار، پشتیوان‌داری، باوان‌داری.
- پشته‌دان: شان، شکست خوواردن، روو له‌ هه‌لاتن کردن. خۆ پانه‌کردنه‌وه و پاوه‌ستانی مێینه‌ بۆ نێره‌که‌ی.
- پشته‌هه‌وه: پالده‌انه‌وه، دڵنیا‌بوون. هه‌لده‌انه‌وه‌ی ناگری ناو تمندووری پاش دامرکانی تا گهرمایی بداته‌وه.
- پشته‌وه (باد): که‌ بووک بگو‌ویژنه‌وه ده‌رکه‌ی ناکه‌نه‌وه تا پاره‌یه‌ک نه‌درێ بمر خزم یا کاره‌که‌وه و نو‌که‌رانه‌ی که‌ پێش ده‌رگایان گرتوه‌وه.
- پشته‌پاست (باک): دلتیا. — ی: دلتیایی.
- پشته‌پۆژ: گیان‌داری ناوکه‌ پێژ. برینی پشتی یه‌کسم. پشته‌پیش. — ی: پشته‌پیشی.
- پشت پێش: پشت برین‌دار. — ه: پشت برین‌داری.
- پشت زین (باک): پاش زین.
- پشت سارد: هه‌ناسه‌ سارد، هیوا برپاو، نا‌هومی‌د، بێ‌پیشی. — بوونه‌وه: هیوا‌برین. — کردنه‌وه: نا‌هومی‌دکردن. — ی: هه‌ناسه‌ ساردی، نا‌هومی‌دی.
- پشت سه‌ر: پشته‌وه‌ی سه‌ر، پشته‌مل. پاشمله.
- پشت سه‌نگ (باک): له‌ سه‌ره‌پشت نووسان.
- پشت شان: به‌لای مه‌زن.
- پشت شان‌ندن: پشت شیک‌ناندن، به‌سه‌ردا ژاڵ بوون، ده‌سه‌لات به‌سه‌ردا په‌یدا کردن.
- پشت شیف (باک): نانی دوای نیوه‌رویان.
- پشت هه‌یم: پشت نه‌ستوو. — ی: پشت نه‌ستووری.
- پشته‌قوف (باک): کوور، چه‌ماوه‌وه.
- پشته‌ک (باد): بڵندایی ده‌راوان. پشته.
- پشته‌که‌هه‌وه: به‌جێ‌په‌شت، پو‌په‌شت، هه‌لاتن، شان، په‌مین. دلتیا‌بوون.
- پشته‌کوو: پشته‌ک، دارێکه‌ شه‌وانه‌ وه‌به‌ر ده‌رگاده‌دری بوته‌وه‌ی پتر قایم بێ.
- پشته‌کوو (نهرده): پشتکۆل.
- پشته‌کوو (ژه): پشتکۆل.
- پشته‌کۆله: گۆته، پال‌موانه.
- پشته‌کۆم: کۆم، قۆز.
- پشته‌کی (باک): له‌سه‌ره‌پشت درێژ‌بوو.
- پشته‌گرتن: لاگرتن، پالشت‌دان، جه‌خت‌کردن. پێگالی‌ به‌په‌سه‌وه، نه‌وا‌په‌نا و په‌سیو لی‌ به‌په‌سه‌وه. (نهرده.) دووشته‌کی، سووارێکه‌ یه‌کیکی تریش له‌پشت خۆیه‌وه سووار‌کات.
- پشته‌گۆی: پشت‌گۆ‌په‌چه.
- پشته‌گۆ‌په‌چه: پشت‌گۆ‌ی.
- پشته‌گۆ‌په‌چه‌خه‌ن: پشت‌گۆ‌په‌خته‌ن.
- پشته‌گۆ‌په‌خته‌ن: له‌بیر‌خۆ‌په‌ر‌ده‌وه‌ی کار و فەرمانیکی و نه‌کردنی.
- پشته‌گۆی کرفن: هه‌لپا‌چینی وورده‌توکی بن په‌رچی ژ‌ئانه‌ به‌مه‌قه‌ست.
- پشته‌گیر: لاگر. — ی: لاگیری.
- پشته‌گین (نهرده): دوامین، هی هه‌ره‌دوایی.
- پشت لێ‌دان: گمه‌یه‌که‌ چه‌ند، که‌سی‌ک به‌کو‌پ‌ی له‌دوای یه‌کتری داده‌نیشان و به‌رو‌ودا به‌سه‌ر یه‌ک‌تریدا ده‌چن به‌لێ‌دانی له‌پشتی نه‌وت‌تر.
- پشت لێ‌ده‌هه‌وه: دلتیا‌بوون، حه‌سانه‌وه‌ نیگه‌رانی نه‌مان له‌به‌بابت پێکه‌هاتن یا پێک نه‌هاتنی کار‌ت‌که‌وه.
- پشت لی‌ کردنه‌وه: پشت لێ‌دانه‌وه.
- پشته‌مژ (باک): پشته‌مازه، به‌رپه‌ی پشت.
- پشته‌مازه: پشته‌مازه، به‌رپه‌ی پشتی.
- پشته‌مسی: ددان‌مه‌شکه.
- پشته‌مسی‌که: ددان‌ه‌ مه‌شکه.
- پشته‌مکی (باک): هه‌تیی دایکی.
- پشته‌ماله: پاشماله. ده‌را‌وسیه‌کی‌شه، که‌ مالی له‌پشت مالتانه‌وه‌ بێ.
- پشته‌مل: پزمل، پشتی مل، (پۆژ.) به‌وشمل.
- پشته‌مله: پاشمله.
- پشت مه‌لیان: پزملیان.
- پشت می‌ر: کێش‌کچی پشته‌وه. پشتیوان و یاره‌تیده‌ر.
- پشت می‌رد (پۆژ): پشتیوان.
- پشته‌خه‌ری (باک): پاشه‌به‌ره (مندال).
- پشته‌و (باک): شمش ناگر، ده‌مانچه.
- پشت و په‌نا: له‌مه‌په‌ر، پشت‌پێ‌د، پشت، پشتیوان، کۆمه‌گ، په‌نا.
- پشته‌ووری (نهرده): پشت نه‌ستووری، پشتیوانی، کۆمه‌گی.
- پشته‌وه‌که (په‌را، خۆ): پشتی کورسی و قه‌نه‌قه‌یه، که‌ پال‌پێیه‌ ده‌دریت. نمو داران‌ن، که‌ له‌ پشت دوو یا چه‌ند ته‌خته‌ییکی ده‌درین بۆ قایی ده‌کو‌وه‌ی ده‌رگه.
- پشته‌وین: پشت‌پێ‌د.
- پشته‌هه‌ف: پێکه‌وه، به‌یه‌که‌وه، به‌شداری.

پښتانه لکړدن: مېلمس له پښت تېکرډن و زیربونه له یه کیتکی، ږوولی وهرگېږان.

پښتانه دیوان: ژورونکه کموتیتته پښتی هیوانموه.

پښتی (همو، سور، پاک): کول (نی به پښتدادانی)، چتیکه به کول هملېگیر. — کیش: کولکیش، (دهر). تیلکه کیش. (پاک). له پاش، له دوای. — نیږو: پاشنیوږو، پاشنیوږو. سمنیرکی درېژووهی تنکه پالی پیوه ده درې. پاشوانه ی هنګ. (نمده). سمنیر، سمرین، همرچتیکي وه بهر پښت بدری، کومه گ، پښتیوان. خهلفی میښنگوین. پښتلیز: پښتیر.

پښتیر (جا، بابا، ږو).: تویله ی پښمو و لاخان، هوډ، هوژی مهر و بزانه. گنجینه ی پښت کله گی.

پښتی سهر (لو): پاشمله.

پښتی کیش (پاک): کولکیش.

پښتین (فه): پښتیند، چتیکه له پښت دېمسترې، ږوین.

پښتینه: توتیکي ناسنه ناوه کدی به شوولی بی یا شوولکی ژاله پرده کریمه ټو کره ی چهلوک. داریکه بغاو بهرزه گوهه دا په تده کرې تا نه جوولی. چتیکه بهر بهستی فیچقه ی ناوتی ناشی پی ده کرې. پښتیندیکه بهسترا بیتنه ناوقدی هیندی چت ټو قایم. توتو و چرمیکه ده خرته نیی ناش. پښبین.

پښتیند: پښپیند، بشپیند، ناڅکیل، (لو). قولان، کمهر، پښتین، (پاک). پښتین، بین، بنګ، پښ بین، پښتک، کمهر، هفتاک، تره، (همورا). ببین، (دروا). کمهر بهست، شوټک له ناوریسمی و کوو قایش وایه. (همو). بهندوک، بنیکه له پښت دېمسترې. (پاک). تافده نگ، شینګ، ته گیند، همیان. پښتیندیکي باریکه له لیره یا له لولوو دروسته کړت.

پښتینده: — ی پردان: کمهره، کمهر.

پښتیوان: لمپهر، چاوسور، گوهگ، یارمه تیده. (پاد، پاک). پښته فان، چاقسور، چاقشار، دهر قیل، یارمه تیده. هه څگل. — پی نستور. — پی بهستراو. — پی قایم. به — به پال، کسدار، لمپهر دار، پښتیواندار. بی — بی کس، بیتچاره، بی پال. (پاد). کوله لگر. داریکه له پښت دهر گاره ده چه قیترې تا بخترت بهر پښکول ټو قایم، داریکه لمباری پانی به پښتی تای دهرگا و دهرابه دا ده کوترې، پښکول، تنګ.

پښتیواندار: به پښتیوان، به پال، کسدار، لمپهر. — ی: کسدار، لمپهر داری.

پښتیوانی: یارمه تی، هه څگله، چاقسوری، خاوه دنداری. — کردن: یارمه تیدان و خاوه دنداری کړدن.

پښخوین (زرا): تبیک.

پښدان: پښودان، همناسه دان.

پښروون (پاد): چیتستی پیر خمنیله.

پښه: پښل، پښکل.

پښل: پښکل.

پښک: (ږو). دهر، چمنه. — ناوړتن: دهر کړن، چمنه ناوړتن، پارو پارتین. (پاک). بهش، پش. — کړن: بهش کړن. پل. — هه گوشتیک،

پله گوشتیک. (دهر). پریشکی ناو، بارانه، بهفر یا ناوور. (دروا). ددانه کانی کیسه له یه ده چنه نیو له لکه کانی گولای دهر کمره. (همورا). ممشکه یا کونده و نیتر که کونې چیلکه یا بهر دیکي له نیو ده نین و ده بهست به چیلکه یا به بهر ده که ده لپښ پښک. (پاد). گولپکه ی دره ختانه. بهش.

پښکافتن: هملو شان، هملو شانندن، هملدېان.

پښکاموک (پاک): گوزانییه کی کروریه.

پښکاندن (پاک): پښمین، پښکین.

پښکاوین: هملیشکاوتن، هملو شانندن دروومان و حتی چنراو. به بلاو کړد نموه و لیک جووی کړد نموه ی خوری و سرو و لوکښ ده لپښ. ووشکاند نموه.

پښکه گیر (پاک): لاکیر، لایمگیر. — ی: لاکیری، لایمگیری.

پښکه ل: قشیل، پښکل، کشیل، پښکل، پښکل، بوشکول، (پاک). کوشیل، (یلمز). بشکول، پیسای نازال و کهرویشک و ناسک و نازالانی کتوبه، که خړ و پشه.

پښکخصتن: دانانی چمند پښکیک له لایم یه کیتکی نهاره زاوه له سهر چمند بهشیک له چتیک، که به هاوکاری کرابی.

پښکمال (پاک): گوزنر، کمر.

پښکافتن: پښکوتن.

پښکفین (پاک): هملچپران، هملو شانندی دروومان.

پښکانندن (پاک): پښکین.

پښکل: پښکل.

پښکل: پښکل.

پښکنهر: پښکینهر، پښکینر.

پښکفران: (پاک). پښکفین. واق وورپمان.

پښکینر: پښکنهر، پښکینر.

پښکفین: گهړان، (پاک). پښکفاندن. به سهر کړد نموه، کولپنمهر، منه کړدن، دوزین. پښکانندن، پښکوناندن.

پښکینمهر: پښکینمهر، هملو شانندنمهر.

پښکو: (دروا، همو). گولپکه ی دارانه، که تازه دی پښکوی. گولای دار و دره ختانه. (پابا). ټولوی، پنگر. (دهر، همورا). تمشق، پښکوی.

پښکودان: مهقلی، منقلی.

پښکوان: پښکوتن.

پښکوانندن: خمنیکړدن، گش و شاد کړد نموه. خهړ کړدن. — ی خونچه.

پښکوقتن: پښکوان، کرانه، قیون، پښکوتن، دهر دانمهر ی خونچه ی گول و گولپکه ی داران. (دهر). پښکفتن. خیف بون. وورد بونی بهردی قسل دوی ناو پیداکړدن. هملتوقینی گنه شامی له سهر سیل. خونچه —: خونچه بونه گول و دهر کړد نموه. ږو —: شاد و که یخو شیبون. نان —: نان و ده کوو گول گولگول برزا. که یخو ش و شاد بون، دلخو ش بون، خمنی و خهړ بون.

پښکوقوتو: خونچه ی کراوه، پښکفتو. خمنی، شاد،

خهړ، دلخو ش، گش.

پښکوکوژ (پاد): خونچه.

پښکوتو

پشکووژا مەمەکا (ناک): گۆی مەمەکی.

پشکوژە: (پەوا.) پشکو. (شن.) پەند. (کۆ.) چرۆ.

پشکوڤ (باک): گۆلی نە پشکووتوو یا تازە پشکووتوو.

پشکوک: (هەورا.) دوگمە، کانالی.

پشکوڤ (فە): پشکەل.

پشکوڤ (هەورا.): دارووە پشت دەرکەدان. ئەشکیل. پالی پەست.

پشکوڤ (باک.): پشکول، قسوپ، قسورای. خۆدەنەوه، پاشەکشێ، پێدزکێ. (نەردە.) مەزێ تێکسەرماو و قەلەر، قۆل، قوتوقۆل.

پشکوڤ (باک.): پشکوڤ، پشکەل، پشکل.

پشکوناندن: پشکنین.

پشکوناندەوه: پشکنین، دۆزین.

پشکوون: پشکووتن و دەم دانەوهی خۆنچە گۆل و گۆلی گەنم و جۆ.

پشکوونەوه (پەوا.): پشکونەوهی خوری و لۆکە و هەلۆه‌شانەوهو شیکردنەوهی. دۆزین. پەپەرور خۆی دەپشکونیتەوه: بەلەندە خۆی دەدۆزی.

پشکوڤ (دەر.): تەشق. پۆلەو.

پشکە هەویژن: دەر، دەرکردن.

پشکی: تۆزقالی.

پشکیل (نەردە.): پشکیلان، ئەنگوستیلەیی بێ نەقێمە کە یاری پێدەکری.

پشکیلان: گەمەیی گۆرەوی بازی، تاقمانەجوت، کالەمستی. کالەمستی گەمەیی کە بە هەردووک دەستان دەکری.

پشکین: پشمین.

پشەم: پق، قین، کوڤان، کۆڤان، پرۆوشە. بە —: پقدار، قیندار.

پشەماندن: پشماندن، پق هەلستان، پک گرتن. وەپشمین هێنان: پشماندن، بێپشماندن.

پشەمە: بێپشەمە، دەرگی پشمین، پشیرکۆن. — لێوہاتن، پشیرکۆن لێوہاتن.

پشەمین: (هەور.) پشکۆن. (کۆ.) پەوا. پشیرکۆن. پشەمین، هەپشکەن. (باک.) بێپشەمین، پشکین. پشکان. یەکجار —: دەلێن دەبی پراوەستی و دەست راگری. دووجار —: دەلێن جەختە واتا چاکی هێنا.

پشۆ (باک.): پشیلە.

پشوو: (دەر.) هەناسە، بێن، پەن، پشی. — بپان: خەفەبۆن، خامۆشبوون. — بپین: خەفەکردن، خامۆشکردن. نارامی، سانەوه. — دان: نارام بوون، سانەوه، تبتین. هەناسەدان، تەواسان. — درێژ: بڕوانە: پشوو درێژ. — خۆردنەوه: تبتین، تەواسان، نارام گرتن، ددان بە جەرگی خۆدانان. (پەوا.) کەپووی نانی، پشی، برش.

پشووڤار: پشووڤرێژ، بەلدرێژ، بەپشوو. — ی: پشووڤرێژ، بەلدرێژ، بارقۆلی.

پشووڤان: حەسانەوه.

پشوو درێژ: دلفەر، مەند، خۆتەنسارد، بەپشوو، لەسەرەخۆ، دلدەرێژ، (خۆ.) بەرگەدار، بەرگەر، بارقۆل، بەلدرێژ. — ی: وەقرە، مەهوار، خۆتەنساردی.

پشووڤوار: هەناسە سووار. — ی: هەناسە سواری.

پشووڤک (باک.): پشنگ.

پشووڤگرتن: پشووڤدان.

پشی (لو.): پشیلە، بۆ دەرکردنی پشیلەش بە کار دەبێ. (لو.) کولیچەیی بە پۆن. (پەوا.) پشوو، هەناسە. (خۆ.) ژەنگ. نازاری کە لە پەز و باخان دەدات.

پشین (نەردە.): پزانی ناو، دەلاندنی ناو.

پشینی: پش: پش: ووشەیی کە پشیلەیی پێ بانگ دەکری. گەمەیی کێ منداڵانە.

پشیک (لو.): پشیلە.

پشیلە: (هەور.) کتک. (هەورا.) کتە، کتتە. (لو.) پشی. (باک.) پشک، پشنگ، پشۆ، دهلک. پشە. لە مەزکریانیدا بە پشیلەیی نێرە دەلێن گۆریه.

پشیلە سوورە: گەمەیی کە، یەکی کتک تێدەکەوی ئەرانی تر دەست بە یەکتەری دەگرن و ئەرە دەگرنە ناو خۆیان ئەریش تەقەلا دەدا کە بەناو لنگیاندا دەرچی ئەرانی ئەریش و دەلێن: پشیلە سوورە کووێرا چوو عەمری دپی پشیدچوو، بەلام بەناو لنگی هەمکامێکیاندا دەرچی ئەر تێدەکەوی.

پشیلە شوژ: خۆ خاوین نەشوشتن، دەلێن: ئەرە لە گەرماو لەبەر ساردیی ناره کە خۆم — کرد.

پشۆ: شێرە، ناچارام، پەشتی، سەخەلت، شێرێ، نیکەران. — ی: ناژاو، ناژاولە، ناژەل، ناچارامی، بێ نارامی، خرسەر، شکووی، شێلوی، هەرا، نیکەران، شوژش، سەخەلتی، پەشتی، خۆریه، ناشووب، تێکچوونی نارامی و ناسایش.

پشۆهەتی: شێرەپشینی.

پشۆونی: پشیری.

پف (فە.) باک، پۆژ، دەر.: سیپەلەک، سیپەلەک. فوو. — دان: فوودانی هەمبەانە و کوندە و نیشتر. — کردن: فووکردن، فوولیکردن. — لەکاتی دلتیکچوونیشدا بە کار دەبێ.

پفە: فە، چێشت (لە زاراوێ منداڵانی ساوادا).

پفەپف: فوو فوو، دەرگی فوولیکردن و کوژاندنەوهی چرایانە.

پفەل: چتی فش و فۆل.

پف پیاکردن: فوولیکردن.

پفت (باک.): پف: بارامگۆ. — ناگر قەمراندن: بارام گۆتی پف و ناگرە کە کوژاندەوه.

پفەدان: فووڤدان، بای تێکردنی هیزە یا ناژالی سەرپراو تا پشێستە کەیی بکووریت و داچالی بۆ هیزە و مەشکە و کوندە و چتی وا.

پفەریاگ: فووڤدار.

پفک: تپرتن، ناغزی تەفەنگ، تەفەنگی بایی کە گۆلەیی دار یا قوڤ و گۆلی پیداوێن بە فوو تێکردن.

پفکە (هەور.): بلۆق، پۆزگ، پفە، پفەک. ئەر شوێنەنەوهی لە پشینی لەشی مەزێ، کە هەلەدەتۆقی سا لەبەر سووتانی یا لەبەر زەبری چتان و یا لە قەمراخ بێرنا پەیدا دەبی، کە بەدێ ناوی لیتدی. (بەلە.) ناوورگ.

پفکەدار: بلۆقدار. — ی: بلۆقداری.

پښتانه (فه): کيس، بلوق.

پښتانهک (باد): بلوق.

پښو (همورا): فرو.

پښه لږدان: فوکر دنی چتیک و هلا مساندنی ناوساو.

پښه لږدلو: چتی فوکر دلو، ناوالی فوکر دلو.

پښ: دنگی تریه، دنگی میشییه، دنگی گولله یه. (باک): پښ، فرو.

— لیکن: فوکر دنی کردن.

پښت (باک): پرت، تر.

پښتک (باک): گیاهه که.

پښوک: بالون، بالاف، فوک، فپنده.

پښک (باک): پارچو لکه کانی گیاهه لمرانی حوایی.

پک (موک): لای پشته وی، جگیه، واتا لاقو زه که یه تی، پشته.

پکیت (باک): قایم، مه حکم، پشو.

پکر (نمرده): کمره، گمپه.

پل: (موک): پارچه، کوت، گرتک، وللمه، پهل، پشک (تسها بؤ

گوشتییه). (باک، سور): قامک، پت، — دان: به قامکی لیدان.

قون، کون، قنگ، چل، نازار، نیش. — دان: بزوو و لیدانی شووارو.

فیشقه کردن: توری مرزیه له نیو قامیشیدا بؤ دهره. (موک): کوم،

نیوی قونییه، (همورا، سور): زار، پها، پوز. (باد): پندروک.

پهري بالنده. (باک): بؤ پالشت به کار دهری وه کوو شل و پل. (نمرده):

پله، به دوو قامکان پله لیدان. تاو، خول، سور، با (تاودان، خول و

بادان).

پل (پوز): پله، خال، نیتکی رهش و سپی. زمان. پوو. چل، نازار،

نیش، لیدانی دهمار و دهگی نندام.

پلار: پلار. (همورا، بابا، زهن). پلار. (بابا، جا). پرکه. کوله پرک.

کورقه داریکه به کسبیک یا به چتیکه ادری. — ناویژتن: بهرد ناویژتن.

قوله دار پیدادان. تانه، تانوت، لاتاو، تووانج، تمشره، تموس،

پلاره قسه.

پلاره قسه: تانه، تانوت، تووانج، تمشر، تموس.

پلار تیکر قن: تووانج له یه کتیک گردتن. پلار به کسبیک یا به چتیک

دادان.

پلاس (همورا): په لاس، ژیره خریکه وه کوو بهر له موی بزن

دروسته کری، جاجمی سپی.

پلاس ماسی: جووره ماسیه که وه سفره خوی ده کاتوره لمر ناو بؤ نموه

هر میش و زینده واریکی لیبیشی بیخوا.

پلاس (نمرده): پوش و پلاس.

پلاف (باد): پلاف.

پلان: (باک). پلان. پیلان، دؤلاب. (نمرده). نیشقان، نیشک.

پلاند (نمرده): تلدان به چت، خولاندنمه.

پلاندنمه (نمرده): تلاندنمه، خلور کردنمه. تیره دان، ساوین، ناوین.

پلاندنمه: تلاندنمه.

پلاو: پهلور، (دهر). پلاو، (که). له په، چتشتیکه له برنج و یا ساوار

یا گفه کوتاو یان له هر پشته و پون به په یی دروسته کرت و پونی

بهره دهر کرت.

پلاو بهامیه: پلاو تیکه خورشتی بهامیه بی.

پلاو پازن: ماکیش، پلاو پالو، (همو). پارزونگ، پلاو پمز، سوزمه،

پلاو پازن، چتیکه وه کوو سله له شولی دارهی و نیتر چناره، پلاوی

بی ده پالوون. سله یا قاپیک کونکونه پلاوی بی ده پالوون.

پلاو پازن: پلاو پالو.

پلاو پلاو (نمرده): پلاو پالو.

پلاو پالو: پلاو پازن.

پلاو پمز: پلاو پازن، سوزمه، پلاو پالو، پلاو پازن.

پلاو پلاو: جووره گمه ییکه هر کسه دی ده جاران لمر یه کتری به

دهنگی بهر بلی پلاو به لام جار له گمل جاری دهی دنگی بهر ترکاتمه.

پلاو پلو: مرازیکه بؤ پیروانی پلاو.

پلاو ساوار: (باک). سمت.

پلاو ماش (همورا): پلاو تیکه له ماش و برنجی دروسته کری.

پله: بؤ (کو) ده لیس پله کان، پایه (دهر). پابلقه، پایه. جیگا پیی

نیردیوان و پله کان. به قامکی گوره و هلمه قوته — لیدان. (همو).

بسته. (همو). بؤ پور به کار دهری له کاتی ناخوتن و ووتو ویزیدا.

(باک). پله. پیز، پایه، پایه گا، پا، دهرفت. جووره گمه ییکه.

پله هرکتی (نمرده): پله پیروزی، پله پهل، تالوکه.

پله پله: پایه پایه.

پله لوزیان (نمرده): پشیمان بوونمه، شلبونمه. له پله دهر چوون،

که لالا له نیو قامکان تیپه پین.

پله متیان (نمرده): له پله ترازان، که لالا له نیو قامکان دهر پین.

پله یقان (نمرده): خوشی خوشی.

پله مکان: به پلهی نمردیوان یا پلیکانان ده لیس. دؤخ. (زهن). پایه.

(دهر). پابلقه. پلیکان.

پله کانه: پلیکان.

پله مته (نمرده): مته دی دار تاشان.

پله مته (نمرده): مته دی و کوان.

پله نده: لاپره سنی، مپ و موشکر، موشهک، خوتی هلقوتین.

پله نیان: هانه هاندانی یه کتیک.

پله هو (بابا): سمرکوتن، بهرزیونمه. نار هزووی — نار هزووی

سمرکوتن.

پله وگه مراه و سهرای (همورا): پلهی گه مراه و سهرایه.

پلهی یارانه: راده یاران.

پلهی سدهی: پایه یه سدهی.

پلهی گه مراهیه: راده ی گه مراه.

پلپ: مدهومی بی که لک.

پلپ به ستن: مه یین، توندیونی شلمه منی.

پلپخان (باک): کولان.

پلځخاندن (باک): کولاندن. بېلځينه.

پلځين (باک): کولڼ. بېلځه.

پلځسکيان (نمرده): نهخوشي باله شوې.

پلځل: کوتکوت، پارچه پارچه، پلځپل تمنها بڼه گوشت هډيه. — بون:

پلځپل و پارچه پارچه بون. — کردن: پلځپل و پارچه پارچه کردن.

پلځل: پلځپل، خالخال، خالالو، پنک پنک وه کوو پلنگي. په لالو، پلځپل لالو.

پلځله (باک): په پړوله. پرېره گوارو نيتړ.

پلځله (پړو، شار): پرېره گوارو نيتړ. پرېره بمرمور و چتي وا بمرموري ژانموه.

پلځل (پړو): خالالو، په پلځپل و شکلي پړهش و سور نه خشاو وه کوو پيستی پلنگي.

پلځل (باک): چمنه سوک، زړ بلی.

پلځلنه: پرېره، جوړه گيايدکه.

پلځانگ (باک): په پړوله.

پلځه: پلځه. (پړو). بڼه، تلپه، چت، تلپه چتي کوشراو. — ي زار: مړی بې ددان له ناخفتندا — ي ليوه دي. دنگيکه له کاتي هينانه دهره ي چتيک لمنير چتيکي تر دا پيدا دې به نه پتي.

پلځپل: پلځپل لالو زار. (پړو). بڼه.

پلځخاندن: چه قمنه ليدان.

پلځخاندن: قامک ته قانندن.

پلځخاندن (نمرده): چه قمنه ليدن.

پلځووک (همورا): پلځه ليدان به دو قامکان. پته. پله پيټکه يه به پستي قامکيکي.

پلځ (نمرده): پان. فلج. (همورا). گيوو.

پلځچاندن (نمرده): پانکرده.

پلځچاندن: پانکرده.

پلځچان: پانکرده.

پلځچي (همو): گيوو.

پلځهنگه: ننگيڼه، نيشانجي. کسيکه له مېر مېر تيدا ننگيڼه بې وه تيري خوي بمرمور نمدات.

پلځ: (زن). پلځ.

پلځان: پوروخان.

پلځانموه: پوروخانموه.

پلځخاندن: پوروخاندن.

پلځخاندنموه: پوروخاندنموه. پلځخاندنموه. (باک). قه پلاخستان، په لاختن.

پلځان: چلځانې برين و نيدیکه يه. (بابا). تلځان. (فه). وورک. بزورتنی رډگ و دهماران. (پړو). فيشقه کردن توخي پياو لمانو قاميشييمره بڼه دهره.

پلځي (باک): پشانک. ووشکه پن.

پلځ (زن): پلځ.

پلځووه: (موک). پالځووه، (بابا). مام جيژنوکه، (گمر). که چمره، (همورا). سفق. مه تي، گيايدکه توژيک تيژه و ده خوري.

پلځک: (همورا). پور. (لو). پيس.

پلځانموه (پړو): تلاتموه، گموزين، گموزان، گلما، گلما. باريکه و لځ لمانو زليدا خوي ده گموزي تي يا مريزه، که خوي نم ديروديو ده کات.

پلځخاندن (پړو): گموزاندن، تلاندن.

پلځخاندن (پړو): گموزاندن، پلان.

پلځک زا (همو): پورزا.

پلځن (پړو): چلکن.

پلځيان: تلخواردن، گموزان، تليان.

پل ليدان: پلځه قانندن.

پلم (باک): توند خو، مڼ، گرځ. — کرن: مڼ و گرځيرون.

پلمان: بڼه.

پلمخاندن: ووته ناشکرا نه کردن، بڼه کردن.

پلمه (نمرده): پرمه، دنگي لموتي چاره ويته. پرمه گرياني.

پلمختن: مه تي و کوان.

پلمپرو (باک): بدخور، بدخوار.

پلمزيگ: چتي پمزمورده.

پلمه (باک): گري هره خوارو ي پرېره پشتيه. پلځ

پلځان: قوله داریکه ده گيرته داري بمرز تا بمره که بکوتته خوارو.

پلځنگ: (همورا). پالځنگ، جانموه ريکه زوره پشيله ده چي به لان زور گوره تر و پنوکپنوک، له جانموه هره دپنده و پرسام و هراسداره کانه، سمره پاي شوهش جانموه ريکي زور مبرد و پر تاپرو و دادگمره خوي له نافرته و مندال و پيران ناگه يمني، هر چه دارکيش، که نموي ديت چه که که فريدا خوي تي ناگه يمني. هر و لځيکي بوني ميزي وي بکات نمونوي ده لمري و تواناي پزيشتي ناميتي. که پاي بکا له سمر ريگاي نيچيران ميزي ده کا، که نيچيران بوني ميزه که يان کرد لا پي دهن و هر بوخريان ده چنه لاي پلځنگه که نموي دوای کوژتيان به کات زميريکي ده يانخوا.

پلځسکيان: نالوژيوني موو.

پلځسکي: پلځلي، پلځپل.

پل وده خاندن: تيره کيشان، جويتن، دست وده شانندن.

پلوپا (نمرده): قاچ و قول. همورق، تيکوژان. توانايي، پمپو (بڼه ريگا پزيشتن).

پلوپش (باک): گيايدکه.

پلوپو: کومتته سمر فاک و فيکي کارتيکي، هموس، سودا؛ — ي ژن هيناني بې کومتوه.

پلوپووش (همورا): پوپووش، پووش و پلاش، پر وپووش ناوما.

پلوپوچ (خو): پاک کردن تيکوژ شينه که ي گويژ و بادم. بمر بادام و گويژه پلک شينه ليکرا و انمش ده لپن. — ناپاست، خوار، نادرست.

پلور (باک.): بهستو (ناو). (زا.) په لور له.

پلور: پلورسک. شمشال.

پلور

پلور: دو باره د همدغوین، که شانه د تیدا لی د ه دات بډ دروستکردن د همدغوین. (همورا.) پلورسک. چټیکي بوشه همدک شانه د تیدا همدبهستې، کور د همدگانه.

پلور هوارانې (همورا.): کولکه زړه نه.

پلور وژن (نمرده.): بلور لیدنه.

پلورسک: سولاروک، لوساروک. (همورا.) پلورده. (ددر.) سولوک. (باک.) بڅختک، چمبلولوک. سولوی، مرمز، شرک، مرمزوب. نوموړه که ناوی بارانای له سمریانامو پيدا دټه خورای و یا ناوی پيدا ده چټنه نیو حموز و شویتي ترهوه. پرژ، تافگه، سولاف.

پلورسکه (همورا.): سوزینه.

پلورکاتی (باک.): دست پټه کرتن.

پلورسگرد (همورا.): پرمسلیرکه.

پلور گهرمی و سهری (همورا.): پله گرمی و ساردی.

پلیان (نمرده.): خلور یونموه، گلان و کورتن له سوار ییوه.

پلیت: پلیت، پسوله، پارچه کاغذیکه له سینما و شویتي وا ده درې به مر وژ.

پلیت: (موک.) تیتک. (همورا.) نویتد. سهری دو پارچه ی پیکهوه همدلرو او بهجوتی بنوشیتیرتیره و دیسان بدروتن.

پلیته: فلیله، پورک، پورت، فلیلک، پتيله. چټیکي بادراوه، که له چټیکي تر همدکیشري.

پلیته کش: داریکي سر له له کراوه پلیته ی پي همدکیشري.

پلیخانهوه: (باک.) پرخین، پزانموه، داپلخان، په تشان.

پلیخانهوه: (باک.) پرخاندن، پمخاندن، پزاندموه، په تشاندن، داپلخاندموه.

پلیز گرد (همورا.): پرمسلیرکه.

پلیسه (زن.): پرمسلیرکه.

پلیسرگ: پرمسلیرکه، پرمسلیرکه.

پلیسگرد (همورا.): پرمسلیرکه.

پلیشان: فلیقان.

پلیشانهوه: فلیقانهوه، پانبونهوه چټیک بهموی قورساییه کوه، که بکوی بهسمریدا.

پلیشانهوه: فلیقاندنموه، پانکردنموه چټیک بهموی قورساییه کوه.

پلیشوه: فلیقاوهوه، پانبوهوه.

پلیف (باک.): گوی خپ.

پلیقان: فلیقان.

پلیقاندن (ددر.): فلیقاندنموه.

پلیک: پلیکان، پتیلک. (باد.) هملوک.

پلیکان: پلهکان، پلیک، پي پیلک، که دارې. پرمسه، پایه، پله، پابلقه. (باد.) پي پلاس، پیستر، پیسترک. (وان) مرمدهوان، که له قور و خشت یی.

پلیکانه: پي پیلک.

پلیکاتی (باد.): هملوکتن.

پلیک: پلیکانه.

پن (باک.): (باک.) زچ. نوخته. برکي شویتي و نیتر. کد و توله ی لکه گیایانه، که به زمویدا بلارده بیتیره.

پنار: (بار.) بناری کیتی. (باک.) سمرچاوه.

پنه: (که.) دهرخوانه، (ناک.) خانک، (ددر.) همورا، (پهوا.) خوانه، (باله.) دوشه گي نانی. (همو.) فمرشه، (همورا.) پنی، (کر.) ره پکه، چټیکي پان و خپ له دار یا له گنج دروستده کری نه گوتکی همیری له سمر پان ده کرتیره.

پنه پیټو (خو.): (پهوا.) پیره پتون. (موک.) سمره سوده.

پنه دای (همورا.): پیدان.

پنه زانای (همورا.): سواسکردن.

پنه شور (همورا.): پیټشور (سابون).

پنه کتکه: جوړه مارتکه.

پنه یوان (همورا.): پیټگیشتو.

پنه یوانای (همورا.): پیټگ یاندن.

پنه یی (باک.): پنک پنک، پله پله، به له ک.

پنف: پند، حمحم.

پنټک (وژ.): پرتکه گرو و چنی پیس.

پنټی: کمسیکه وژر گوی نمداته پاک و خوتی و خورتیکه خست. (باک.) پژد، چروک، لهچر، ریسوا.

پنج: چمند لکه دار و یا گیایه، که له کولکه و بنی کون دهری بکات، دهغل و گژ و گیاش، که شینوی ده پته پنج، که گموره و بلند بوو چلی پي ده آتن. — کردن: پراوستانی زگ له پهوانی. — گيا: پهک و پشهی پروهک و گژو گیایانه. پنچک، گیایه کیشه، که سهری له زهری هینایه دهرهوه چمند کده و لقیکی دهری بکات. دهرمانیکه برتیه له قسل و لژکه کون و پیو بډ پینه کردنی دیزه و گژوی شکاو و گونجی نار. پنجداروو. — کردنسی دیزه و گژوه و کوپه و نسو کسل و په لانه ی، که له قور دروستده کرتن. مبعس له چاره کردن کاروبار شه.

پنچار (بار.) وان، (باک.): سمرهوات. گیاوگولی خوارندن، گیای سورکراره و اتا پنج بډ ژار و همژار.

پنچک: پنج، پنچکی گیایان، پنچک، پرچک، لق و پوی دارانه. داری کورت و لق و پوی داره، کورس، خوریل، دوهون، دهرخ، کیزر.

پنچکه کمرانه: گیایه که پنچکه کی پهق و پتیره کمری پیده به سترتیرهوه. پنچکردن: گرتی کونی دیزه و گژوه و کوپه و نیتر. پینه کردن.

پند: (باک.) جالالوکه. پنده پیر. (زا.) قون، قنگ، کون. (خو.) پندریسکه (بالنده په که). (همو.) که. حمحم. (ددر.) پنت. نسپتی بالنده ی کمری و کتوبیه به کمیتله لاق و بال و جیگایانی تری داده کری، به ناوی دهماری تووتنی چاره ی ده کری. همر لهو چمنش پند هپه توشی لمشی مریانیش دټ بعم موره کانیدا ده چټنه ناو گژو شتیهوه، به تراشین و دهرمانی کمره ویش چاره ی نه کراوه، به لان تمنها سورخی فه قتیان کمیتک له نیو ناووری داوین، مریه کش چټیکي و هکوو کراسی

پنڭگرېوونهوه: پندريونموره.

پنڭگرېکېش: ماشه، مهقاش.

پنځوره: (باله.) دارټکسي دريژي دورلکه له کاري ډرک و دالاندا به کاردهبري.

پنځوک: خال و پهلې وورد له چتاند.

پنځوک پنځوک: پنک پنک.

پني (باک.): راز، نهټي، پنهان. (باد.) پينه.

پني (همورا.): پنه.

پنيا (پژ.): پينه و پير.

پنيک: گياپهکه.

پنيوز (باد.): رويشتن له شويټيک بڼ چمند دهميکي. — دهکم: واته نيستا دهږم له پاش دهميکي تر ديموره.

پنيوس: بڼ ماليارايي به کاردهبري له وهلاميش همر نمو دوپاته ده کرتيره.

پو (خو.): بوختان. سوک و پيري بالندان. داوي پروشه وکيشه و گيجمل و تلمزکه. ډي، له جولاييدا. (زه.) همو. چيرک. نوو ريشوه براوانيه، که بهسر داري تمونيپوه دهميټيموره. شو چتهيه، که لهسر رايمل دهتمري. (شاگي.) چيرک. — شکاندن: سمرکيشي، پيټريزي.

پورقکلان: تيکچون، پزين. لق و پوپ.

پوزه خووگه: جوړه بمرتي داره مازويه وه لموزي بمرزي دهچي.

پسو: برتپيه لوهي، که لهسر رايمل دهتمريټ. دږي رايمل.

پوو (شکا، شم.): پوک. (نمرده.) پير، پورشو. دهسته چيله.

پووار (جا.): پوس، گياي ووشک، پزيو، چتي زور پزيو: شو داره نوهنده پزيوه بوه به پورار.

پووارک: پزيوي ناوداري گندهل.

پوولز (شا، بابا.): هزه، زوانه. (خو.) زه مومه.

پووارک (بابا.): تمنيکي تايه تيبه له نمنداز ياريتيدا.

پوولز او: دارټکسي تزوي خوراره، سمرتيکي پان و دادراره، بمرداسي سمرروي پي بمرزده کرتيره بڼ نموهي گرده لهي بخريته ژير.

پووان: پزان، پزين، گندهلبون.

پوولو (همورا.): دارټکه پوي لمشکان و کموتن بي، پزيو، گندهل. (پورا.) بمرقپ.

پووه (نمرده.): کمپيرو.

پووه داي (همورا.): پيوه داني دهک و پنهجره و نيتير. (همورا.) داي پو.

پووه نياي (همورا.): پيوهان.

پوپر: تونکردنموي رايملې تمونه به جوړتيکي وا، که پوي پيندا دهچي.

پوپر: برتپيه له تونکردنموي رايملې تمون به جوړتيکي وا پوي پيدا نهچيټ.

پوپ (سغز، پژ.): پرچي ژاننه، توکي سر، قزو موي سر. پوپ چمره: سمرسي، بڼ ثافرت. (باک.) پويه کلباب و مريشکان.

نالمبار، ناهمبار، ژني قزن. توقسمري کفو درخت و مرقان.

پوپانه (زن.): پويه.

ژنان لمبر دهکات لهسر ناووره که هله ده تروشکي دهبي نه يملې بڼي سورخه که به دم و چاويډا بچي چونکوي زيان به ددان و چاوان ده که يمني. پندي مريبان رشک دهکات و به مووانموره دنووسين دووايه به قندهر نمسيټيه کيان ليدي و به بني موه کانداه چنه خواري نيټيجگار به خارش و نيش و ژوف و ژان و ژروانه. (همورا، دهر، همو، زهن.) چنگنه.

پنځه: نيوي دهنگه. پرته پرتي پياو و ژاننه.

پنځه پنځه: پرته پرت.

پنځر: پتمو، مهيلم ووشک، (همورا.) پنر. — بونموره: چه قينموره. (دهر.) پمنديره. پنچ. — بونموي زگ: پراوستاني زگ له رهواني. — کردن: پنچکردن.

پنځريوونهوه: چه قينموره، ووشک و کرزيوونهوه. پراوستاني زگ له چوړي.

پنځريوزه (باک، باد.): گياپه که له قهراخ جوگه لان شين دهبي، نيرتکه کهي هله ده کيشن و سپي ده کم و ده بخون، شيرينه.

پنځريوک (باد.): (مړک.) پل، کوم، نيوي قوړي مرقانه.

پنځريوسک (پورا.): بالنده ييکي چکوله و بوز و تيرپويه و چنگالي تيژن له نيوي ډرک و دالاندا دهږي. (پورا.) چکچکه. (کو.) فنده گوله. بڼ کسيکيش به کاردهبري له کاروبار و پزيشتنيدا توند و سوځ بي. چه قيسو. نمسيټي بالنده، پنځ.

پنر (همورا.): پندر، توند و کرژ کردنموي پيستي چاو بهموي مازوو و تيکوله همناره وه کوړ کونده و ممشکه، که تالو دهرين، که خاوو بي تام و بڼي ناخوشه، به لام له پاش تالان تام و بڼي خوشدهبي.

پنري: گير، تامي گير.

پنس: (شعبه، پژ) که پهک.

پنک: خال، پهل، نيشانه. پنت.

پنکاف (زا.): گولاو.

پنکه: برونه: پنک.

پنکه همور: پارچه همورتيکي گچکه.

پنک پنک: خالخال، پهل پهل، پنپن، پنوک پنوک، کانگ.

پنکدار: نيشانمدار، خالدار، پهلدار. — ي: نيشانمداري، خالداري، پهلداري.

پنک: (دهر.) پونگ. (همورا.) پونگه. (باک.) پنک. گياپه که له دم ناوان شين دهبي له نيوي چمند جوړه چيستيکيدا به کاردهبري و ناره قيشي دهگيري. به ووشکي و وورکراوي به برين و هره کري چاکي دهکاتمه، به ماستاو يا به ناومه بخوري بوزه حيري زور باشه. (فه.) پينه.

پنکاف (باک.): پنکاف.

پنکان (پورا.): زوير و تورپه بون، دلگيربون.

پنکانهوه: پنکانموي ناو، پنکخوارنموي ناو. (همورا.)

پنکانهوه، (دهر.) پنکيانموره. پرينگانموره له شم.

پنکانهوه: پنکاندموي ناو، کرتني پيش ناو.

پنکه: پنک، پونگ.

پنکخوارنموره (پژ.): مات و کرزيون، تيکچون.

پنکگر: پندر، پنکر.

پنځريوسک

پۆيە: (باک.) پۆپ، سىنگ، كىيرى، (زەن.) پۆيانە، (دەر.) پۆيىتە، كىيرى، كىلار، برەك، پرەك، كىلار. تاجى كىلەبى، پۆيە كىلەبىاب و مېرىشك و قىلەمىرونە. قىلەپۆيە، قىلەپۆيە. سىمىرونە و قىتكاىي و بىلندايى ھەرە سىرى چىيان. — ى لىقى دار و ھەر چىتىكى بىلندى. — ى كىيرى: سىر گۆپكەي چورى مۆيە. سىر — : سىرچە (بۇ دار).

پۆيەپەش: نازارەتكى بىلندانە پۆيەيان پەش ھەلەدەگىيرى و دەيكورۇي.

پۆيەمىن (نەردە.): پۆيەشمىن، چىراۋىتىكى تەنكە لە خورى وەكور جاجم. پۆيەشمىن: پىتخەفىتىكى شاشى ھارنىيە لە خورى پىسراۋى بارىك دروستەدەكرى.

پۆيەمىكەلەشىرى (ھەمرا.): پۆيە كىلەبى.

پۆپ چەرمۇ: سىرسى، بۇپىيا وژن.

پۆپ چەرمىك: سىر سى، بۇپىيا وژن.

پوۋچى (نەردە.): قۇ، پوۋ، سىمىرونە.

پوۋچى: بىرئانە: بىرپ.

پۆيەكە: پۆيە.

پۆيەن: پۆيە، سىرىكەلارە (بۇ بىلندە). كىسىكە ژانايە بى و پىرتەپرت و گۆتەگۆتى ھەي. (خۇ.) وورەكار، ووربا، لى پىتچەمە، كىسىكە زۆر لە ھەمىر چىتىكى بىتچىتەمە.

پۆيەنە: بىلندە پۆيەدار. گۆشتىكى سىورى پىرگە پىرگىيە لەسىرسىرى كىلەبىاب و مېرىشك و قىلەمىرونە.

پۆيەنەكەلەشىرى: سىمىرون، گىيايەكە گۆلەكەي وەكور پۆيە كىلەشىرى سىور و پەردەدارە.

پۆيەتە (دەر.): پۆيە كىلەبىاب.

پۆت: زىنجىر. دىز. دروممانىكە پىك و پىك نەيى بەلكو گىز و لۆجى پەيدابى. شەلاگە. (پەوا.) پۆتە. لۆج. (باک.) پىمىزى پىزى. (باک.) شىرم، شىرمىزى. — كەتن: بە شىرم داکموتن. — خىست: شىرم داخىست. پوتەل، پوچەل، كۆيىز، پوچ. (سال.) خۇل، گلى وورد. گىزە گىيايەكى ووشك و ھەلچىنارە بۇ زىستانى ئازالان.

پوۋت: باتمان. (مىك.) ھىشت سى (۸ ھۆكە: يە ۱۶ كىلۆيە. بار.) نەرمەي باسكى مۇقان. (ھەم.) لاواز، لىم، پوچەل، پەنگەرد. (باد.) بىرت. (باک.) باقە گىياي ووشك، (باک.) پىسى. پىوشكە. پىوچ، پوتەل، ھولۇل. گىز، گىيايەكى نىشكە دەكرتە گىشە بۇ نالىكى ئازالان لە زىستانىدا.

پوۋتەنە: چىروسىمانە، چىرسىمانە.

پوۋتەنەمە (سىر.): چىروسىمانە، چىرسىمانە. پوۋتەنەمە. پىچىراندنى نان.

پۆتە (باد.): خىيات. — دان: خەفتان، لىخەفتان. (باک.) بىرگەتى. گىزىك. (پەوا.) پىز، تاقەگە.

پۆتەمەك: پۆتەك، سىمىرونە.

پۆتەمەكە (ھەمرا.): كەلەكە (بۇ وولۇخ). گىزىك، بىرگەتى.

پۆتەمەكە (نەردە.): كەلەكە، ھەنگىل، پالىو، بىنەگىل.

پوۋتەل (ھەمرا.): پوچ، پوچەل (بۇ مۇز و گۆيىز).

پۆتەل: پوچەل.

پۆتەلەك: سىمىرونە.

پوت پىزىز (باک.): پوت پىرسىت. — ى: پوت پىرسى.

پۆتەل (باک.): پىتە. قىسە پىروپوچ و بى وانا.

پۆتەمەك: سىمىرونە، سىمىرونە، پۆت، پوتەك، سەكوت،

سىمىرونە، (ھەمرا.) تىلاک.

پۆتەك: كۆنە، بىرگى كۆن و دپار.

پوۋتەك (باک.): دەرگەي ئاشپەزان. (نەردە.) خۆرە، نەخۇشى و دەرگەي.

پوۋتەل: پوچ.

پۆتەلەك: پۆتەلەك.

پۆتەن: جىورە قۇندەرەيەكى لاسكدارە بە قەيتان دادەخى، نىو چەكە.

پوۋچ: قىسە بى ھەمە. پوت، بى نىخ، بەتال، (ھەمرا.) زەن. نىو

بەتال، پوچ، (باک.) پوچەپراخ، تەموش، كىلۇر، پوچەك، پوچەل.

چىتى بى ئاۋوك و پوچ (بۇ گۆيىز و بادەم). — بىرون. — كىرن. —

كىرنەمە: پىشكەردەمە.

پوۋچى (باک.): پوچى.

پوۋچەنە: پوچەنە.

پوۋچەنەمە: پوچەنەمە.

پوۋچەپراخ (باک.): پوچ.

پوۋچەك: پوچەلى دانەمىلە و چىتى تر. چىتى پوچ و بى ئاۋوك.

پوۋچەل: پوچ، پۆك، پۆت، قىپۆك، پوت، پوتەل، ھەلەپەزىك،

پوچەل، (پۆز.) سىمىرون، (باک.) پوچەپراخ، پوچەك، بۇ گۆيىز و

بادەم و مېمىرونە و چىتىكى نىسە پوچ بى. دەرگەي لە دەخلى بىدات

دەنەكەكە بى زاد و پوچ دەكات: مۇزى پوچەل، ئاۋوت، چوۋرەپەتە.

پوۋچەمىرون: پوچ بىرونە.

پوۋچەمەكە: پوچ كىرنەمە.

پوۋچەن: قىپۆك.

پوۋچەن: قىپۆك.

پوۋچەن: قىپۆك.

پوۋچەك (باد.): پوچ، لە پوچ گىچەكە كراۋەتەمە.

پوۋچى: پوچەلى، ھىچ و پوچى.

پۆخ: گۆپكەي دار و دەرەخەنە لە پىش پىشكوۋ تىنپاندا. (بابا.) مېرەي زۆر

گەيشىرو.

پوۋچ (باد.): تولىخاۋە (مىرە). (پەوا.) پۆك، چىتىكە ھەلەپەزى و

ناسك بى. خاۋ. بە بىشىست و قەند و نىتىرىش دەلەن، كە خاۋىتەمە و

تىپكەچى. (نەردە.) كىم، ھەمرا، پوۋتەخ.

پۆخەمە: پۆخەك، كىرگۆيەك. گىيايەكە گەلەي وەكور گەلەي كىنگىرى

وايە، بەلەن ھىندەي وى دپوۋى نىيە، نىرتەكەي مېستىك بىلندەبى

گۆلەكەنىشى وەكور ھى شەكرەكەيە.

پۆخەكە: جىورە پوۋشويەكە.

پۆخەلە (كۆ.): كىرگۆل، جىورە گىيايەكە.

پوخت: كولاۋ، پوختە، ئامادە، پۇاۋ. — بىرون: كولاۋ، پۇان. — كىرن:

كولاۋندى، پۇاندى. پىك و پىك، خاۋىن جىوان، قال. — كىرن: خاۋىن و

پىك و پىك كىرن.

پوختە: کاروباری دروست و ساز و پێک و پێک، پوخت. — کردن: پێک و پێک کردن. کولۆ.

پوختەدەنی (نەردە): کولۆ، لیتراو.

پوختەیین: پێک و پێکی لە کاروباردا.

پوخت و پەز: چێشت لیتان. بێیار، بەلێن پێکدان.

پوختی: پێکی، خاوتی.

پۆخ دەرهکەوتن: نەنگ و شووبەیی و کێمی دەرکەوتن.

پۆخە: (باک). خشل، چەکی ژنان. (زا). گولنگی فیس و کولۆ.

پۆخل: چتی پیس و ناخاوین.

پوخل (نەردە): کال، نەگەیشتو.

پوخلکار: سست، بۆرە، پەخمە، پەپوول، ناشی، سستکار.

پۆخین: (باک). چێشتی جۆیه. (پەوا). قاروت (ناردی قەرەخەرمەن).

ناردی زۆر ووردی بێژراو.

پۆدای: پێدەدان.

پۆدە: بۆدە.

پۆدوو (زا): پدووک، پووک.

پۆز: بەلەندی پێکی بۆرە و لە کەوی چکۆلەترە و گۆشتیشی خۆشترە، (کۆ).

کەناچە، (باک). پۆزی. تاجی سەری بەلەندە. پان: پان و پۆز. (زا).

کاکۆل، موو، پرجی سەر و قژی سەری مەزبان. گوشاد، فرالوان. (باک).

پرچ، تووک، قژ. (نەردە). پەر، تێکچەرۆ، بۆباخ و مێش و نیتر.

بەلەندی پێکی دەشتییە بە زۆری لە گووتی ئاو و شییینییدا دەژی، کونجە و گۆشت خۆشە هێندە کەریکییە، زە کەو.

پوور: (هەر). پلک، (پۆز). تیتیک، (نەردە، زەن، دەر). میمک،

(پۆز). شەبە. (دیده (کە خوشکی باب بێ)، بە خوشکی دایک و باوک دەلێن.

پۆزەنگ (باک): جوورە خودییەکی پێشەگەریکییە.

پۆزەپۆزین: بە پوور پۆزین. چاوەدێری، بەندیار.

پۆزەو: چتی پێکخراو.

پوورەپۆزە (مەک): گەیاپەکی دەرەییە نێر تەکەکی بستییک بەلەند دەبێ و گەلای بە زەریدا بلاق دەبێتووە و شینە گولیشی وە کەو گولشی

شەکرۆکی وایە.

پوورە: (مەک). شەلغە. دەسە، دەستەهەنگ. کۆمەلە بێجەو هەنگیکە

لە بەهاراندا لە هەنگەکان جووی دەبنەو. زە. — ی هەنگان: دەستە

مێشەنگوینانە. (نەردە). کەندو و خەلفی مێشەنگوینان.

پوورەدان (نەردە): فەرنی بێجەو هەنگان و کۆمەلە بەستیان.

پوورەسپی (باک): (پیر). سەرەسپی.

پوورەهەنگ: کورە هەنگ.

پۆرت (باک): (باک). پۆز. موو، تووک، ووردەتووک. پێمەلەکووتییکی

لە سنوور پتر.

پوورت (زاخ، دھۆ): تووکی سەر و نیترە. (باک). یال.

پۆزق (نەردە): کێم، هەوا، زووخاو.

پۆزک (نەردە): کلاو و دەسمالی ژنانەیه.

پوورک (زا، دھۆ): سەری پەنجە. (پۆز). مێزەر، پێچ، سەر و پۆتراک.

پۆزکان: (پۆز). پزین، داووشان، بێزانی. بۆ کالۆ چتی خوری و کەل و پەل بە کار دەبێت.

پوورکان: جل و بەرگی پزین.

پوورکەو: پزین، پزاور، داوشار. بێزەر.

پۆزچک (هەکا): تووکی سەری مەزبانە، کە وە کەو کاکۆل بێ و هەموو سەری داگر تێ.

پوورخ: تۆلخ.

پوورخان: تۆلخان، پلخان.

پوورخانەو: تۆلخانەو، پلخانەو.

پوورخانەن: تۆلخانەن، پلخانەن.

پوورخانەنەو: تۆلخانەنەو.

پۆزخ: گیاندارێ مۆنی سەندە. لاساری مانگر. زل، زەلام.

پوورفۆ: پیس، بەرچاو تەنگ.

پۆز دەش (باک): قارەیی پەنگ.

پوورزا: پلک، زا، میمک، زا، (پۆز). تیتیک، زا.

پوورزاو: مندالی مندالی پوور. نەوێ پوور.

پۆزسانەن (باک): کاوێزکردن.

پۆزسپی (باک): بەرپووک.

پۆزقوت (باک): سەرتاش، سەرتاش.

پۆزک: نارمالی کۆچەرمەن. دوو چینی لولەکراری وایە، کە کرابی بە

بەنبار. (بار). جوورە مێشەو لولەپێکی کووتر و پەشە، (شار). تەپۆ.

(باک). قەیلە و پەلەتی موو. گەیاپەکە.

پوورکە: پوور.

پۆزکەو (باک): بەدبەخت.

پۆزگ: (خۆ). بلۆق، دلۆق، پەکە، (بابا). تۆقلە، (دە، دەر، پۆز).

پۆقلە. ئەندامی مەز لایە سوتان یا پۆیشتن یا کار یا زەر بلۆق بکات و پەر ناو بێ — ی پێدەلێن، لە کەنار برینانیش دێ، کێس. تووێزکی

ناسکی تەنگە بە سەر بێرین و هەندێ چتی تەرە. بەرگی خۆجە گولشی نەپشکووتو. تیکولی چەلتووک و پەرشە. نێرتکی قونێر و برینانە.

پۆزگ: ناومالی کۆچەرمەن. بارێکە بن بارەکی چێخ بێ.

پۆزگەهەمەنگی: جوورە بلۆقییکە لە نەخۆشی فەرمەنگییەو پەیدا دەبێ.

پۆزگە نەرمۆکە: (?).

پۆزەلەک (باک): کاکۆلی قەفەف، کوروزە.

پۆزێ: ناوی نافەرەتە.

پۆزی (باک): پۆز، جوورە بەلەندیەکە.

پۆزبان (لو): چتی پێک و پێک، کە بە کاربێت. (نەردە). گونجان.

پۆزین (لو): پۆزبان، سکالە هەلپشت، دەردی دڵ هەلپشت.

پۆز (باک): کەپۆ. (باک). قوللە کێوی. (باک). جەلا، شکا،

بار، کۆ، پەر، جا، هەکا. کەپۆ، لوت بۆ مەز، لاسووز بۆ و لاخ و

نازاڭلە: دەۋرىي زار، پۆزە، قەپوز. (خۆ). ھۆزە. (بىل). فاش و ئىستور، فاش و بىلار.

پووز: گۆشتى بىلەك، بىلەك، نىۋانى قولايە و ئىزىق. (فە). پىز. (پۆز). پووز.

پووزايى: پىزى، پوزى.

پۆزايى (بىل): ئىستورايى، فاشى، بۆجلىك و گىرفان.

پۆزە (پۆز): دەم و لسوت ناشىرىن، بە مىزى بە فىز و خۆپىسىند و بۆ ئىستىش بە كاردەرى. (ھەورا). پازدە. لسوت، كۆسپايى. لمبوزى چارەي، دەۋرىي زار. لازار، پوت.

پووزە: بىرۈنە: پۆزە.

پووزەيەن: پوزەيەن.

پووزەيەن: چىتەك لە دەمى و ولاخ دەكرى بە تاييەتى لە گىرەدا بۆ بىستى دەمى، قەمتەر، دەمبەس، دەمبەست.

پووزەخوۋىگە: جورىكە لە بەرى دارە مازو وەكو لمۇزى بەراز وايە.

پووزەد (باک): موزەرد.

پووزەوان: پوزەوان.

پۆزەوانە: پوزەوانە. ئاسنىكە دەخىتە سىر لوتى و ولاخ و پەشمەي پى بەند دەكرى.

پووزەوانە (پۆز): بىلەك پۆش. لاسكە گۆرەي بىلەكى بىسى گۆرەي. پو.

پۆزەيران (باک): سىرخۆش.

پۆزەلەم (باک): قەلەمى نوكدار.

پۆزەگە: دۆزەقە، دەمنەي ناسىاو. زەمبوروک. كونى دۆلەشپە، كە ناۋى بە ھىز لىدەتەدەرى.

پۆزەكان: پزىن.

پووزان (باک): بىزان، گىيەكە.

پۆزەنەي (ھەورا): تى ئازەن، تى ئاخىن، تىپاكرىن.

پۆزىن: خەم، پىرۇش.

پۆزىنەي (ھەورا): داپۇشىن.

پۆزىنەيە (ھەورا): داپۇشىن.

پۆس (ھەورا): پىست، كىمۇ. تىكۇلى دار و دىخت. پىر؛ ھەوالى لاو — يان دەپرىم. توپىك. پۆستە، قەمەۋول، كىشكىچى. تىكۇلى (ھى ھىلەكە و ئىتىرى دار و ئىتىر، قەمەۋول، كىشكى. چەرم، كەۋول. پىستى تەنك، مەش، تىمانچ. چەپەر، پۆست.

پووس (فە): پىست، كەۋول. لىوس بەلەن بەتەنى بەكارنابرى بەلەكو دەلەين لىوس و پووس.

پۆسەن: پۆسانىن، پرتوكانىن، خراوكرىن.

پۆسە (زەن): پۆس. پىست، پۆست، چەرم.

پۆسەخەنە: پۆستەخەنە.

پۆس نەرمەلىي (ھەورا): پىست داماللان.

پۆس نەرمەلىي (ھەورا): پىست داماللان.

پۆسەنە: پارچە پىستىك.

پۆسەنەيە: پىستى پەنەرى، خىگەي پەنەرى.

پۆس پەنەرى: خىگە، زەلام، لەندەھۆر.

پۆست (باک): پىست، كوروك، چەرم.

پۆستە: پستە، جورە بادەمىكى ناسكە.

پۆستە: چەپەر، تەتەر. نامە و پەيامىكە بە ھۆى مېرىيە پەوانە بىكرى و بە خاۋەندى بىگەيەرى. — چى: تەتەركار، چەپەرچى.

پۆستەخەنە: تەتەرخانە، چەپەرخانە. شورپىنىكى تاييەتپە، كە پۆستەي تىدا داپەشكرى.

پۆستىگىر قەۋە: كەۋولكرىنى گىياندەر.

پۆستىشەن: كەسپىكە خۆى لەناو تەكىە و خانەقايندا كروۋم ھەلەنابى.

پۆستىشەنەگە: خرووسە، خرووسا، پىستىكە دوۋى خەتەنە لە چىۋى مەندالان دەكرىتەۋە.

پۆسكە (با، كۆ): دۆزەقەي ناشى.

پۆسكەنە: پۆسكەنە، ئاشكرا، بى پەردە.

پۆسكەنە: پىشە ھەلەكنار، پۆستكەنە، بىنە پىپەن، چىتەك، كە زۆر چاك لىي كۆلرەپىتەۋە و ئاشكرا كرابى. — كرىن: لىكۆلپىنەۋە.

پۆسكەنە (فە): پىست لىكرەنەۋى لەشى گىيەنلەيران بە گورون بە بى ھەلەپىن.

پۆسكەنە: پۆسكەنە، پىست لىكرەنەۋە. پاشمە، لەپشتى سەر دوۋان.

پۆسكى قەۋە: تىكۇلى كرىندەۋە.

پۆسكەنە (نەردە): پىست ئىستور. بى شەرم، بى ئارپو.

پۆسلىكان بە پىشەۋە: لەرى، لازار بون.

پۆسى (ھەورا): پىست، پۆست، چەرم.

پۆسىيان (نەردە): پزىن، داپزان، بۆگەن بون.

پۆسىن: پۆسىيان، كەۋولپۆست، كەۋول.

پووش: (باک). پوار. پەلاش، پووش و پەلاش، گىيە ووشك، پووشال پلاش، خاشال.

پۆش: بىزنىكە كەپۆ و گويەكانى سىپى بى بەلان سەر و لەشى پەشى. (باک). نىۋانى شاخى نازالان و ولاخانە، بېۋشاكەتن ھەقرا: شەپ شاخ كرىن. شاخى نازال و ولاخانە. پەردە. (نەردە). مېچ، سەريان.

پۆشەك: جىك، بەرگ، جىل و بەرگ. كالانى لىبەركرىن. (باک). پەقى. سىپال، پووشەن.

پۆشال (نەردە): پىشوى چەمەكان.

پووشال (نەردە): پووش، رىشۇل، گۆرگىا.

پۆشان: پۆشىن.

پووشەنە: پارەيىكە ئاغا لە خاۋەند نازالەيكى دەستىنى لە سالىدا بەرانىر بەر پووشەي، كە نازالەكانى خواردوۋانە.

پۆشەن: بى پۆشىن، پى لىبەركرىن.

پۆشەن (نەردە): لىبەركرىن، پى لىبەركرىن. شارەنە، پىنامەكرىن، پەنەنەكرىن.

پۆشە (ئەمردە): سەربان، مېچ.

پۆشەر: ئەم كەسەيە يا ئەم چتەيە چتە پۆشى، داپۆشەر. پەردە.

پووشە سوورە (دزە): كەرخنكەنە، جوورە گيايەكە.

پۆشەكەر (باک): قۆچمان، شەركەر بە قۆچان. بىنانى — ئەم پىساوە نازايە.

پۆشەگا (بەل): گيايەكى بارىكە لە كورتان داخەرنى، گياي گەرمىنەتيە.

پووشەلەن: جىگايەكە پووشى زۆر بى.

پۆشەمەنى: پۆشەمەنى.

پووشەن (شەوا): پىتخەف.

پۆشەن (ئەمردە): پۆشاك.

پۆشەنى: پۆشەمەنى، پۆشاك.

پۆشەمەنى: پۆشەنى.

پووش بىقەكە

پووش بىقەكە: پەپورلەيەكى تەك درىزە چووار بەلى يەك لەمەر يەكتى ھەيە.

پووش بىرەج: بەلەم، پووشى بىرەجى پاكەراو. باران بىران.

پووش پەر: يەكەمەن مانگى ھارنىيە.

پووشە: بۆ نىزەيە سوو بەكاردەبى، حىز، بىلە، كوونى، قووندەر.

پۆشە: چەلەنگ، پەرداخ، كۆك، بۆشناخ. بەرگى — بەرگى كۆك. — بوون: كۆك و بۆشناخ بوون.

پۆشەكەردنەمە: كۆك و پۆشە و بۆشناخ كەرنەمە كەسەيىكى ھەزار و پەرت.

پۆشەمەنى: جەل و بەرگ.

پۆشە و پەرداخ: كەسەيەكە زۆر پۆشە و پەك و پەك بى.

پۆشەيى: كۆكى، بۆشناخ، پەرداخ.

پووشى: حىزى بۆ تىزەيە.

پووشخورما: پووشى خورما.

پۆشەنمەنى

پووشەنەمەست: مەبەس لەرەيە، كە يەكەيىكى نابوت بەكى، دەلەن: پووشەكتە بە دەست و اتا نابوت كەردم.

پووشەيان: پووشى ددان، ددان پاكەمە.

پۆشەران: داپۆشەران، لەمەر چاوان وونەران.

پۆشەراو: داپۆشەراو، وونەراو. تەپسەراو.

پووشەك (بەد): پووشەك، گچەكە كراوەي پووشە. (دەر) پىفۆك.

پووشەك: لاسكى گياي ووشەك، پووش. پووشەك. تەورە. (باک) پەرت.

پووشەكۆن: پەشكۆن، پەشكۆن.

پووشەل (باک): بىزەو، نەفەت. — كەن: بىزەو كەردن.

پووشە (ئەمردە): فەتەيلى لۆكەي پىچەرەو پەپورەراو، كە وەكوو شاف ھەلەدەگىرى.

پۆشەمان (باک): پەشيمان. (باک) — ي: پەشيمانى.

پووشەن (ئەمردە): پۆشاك، سىپال، پۆشەمەنى.

پووشە: نىزى نىزەنە.

پووشەو: لۆكەي كۆن و پەپۆ كۆن لە ئاوى كەلەك و خۆلەمىشەيدا دەخوسىن، كە ووشەكۆن دەپتە پووشەو كى زۆر باش. كەشتەكى چەخماخى. قارى ئەستى و بەردى. (ھەورا) پىفۆ، پىفۆ، پىفۆ. كارگىكى ووشكى ھەلە لە نىزە دارە بەرەو و دارگۆز پەيدا دەبى و بە ئەستى و بەرد دادەگىرىسى. چتەكى نەمىشە لە گارگ و كەمەكۆل پەيدا دەبى ئەمىش بە بەردە ئەستى دادەگىرىسى لە پىش پەيدا بونى شخارتە ھەر ئەم بەكار دەبرا. — ي: دارى: قارى دار.

پووش و پەلەخ (باک): پووش و پەلەخ.

پووش و پەلەخ: پەپووش، پووش و پەلەخ، (ھەورا) پەپووش. ھەزگ و ھەزگ، پەزگال.

پۆشى (ھەورا): (كە) پۆشىن. پۆشىنە. جوورە شەدەيەكى پەشى سادەيە. (باک) پەردە. — كەن: پۆشىن، پەردە پۆشىن.

پووشى (بەد): پووشەو، قارو، پىفۆ. پۆشى سەرى ژنان، جوورە پارچەيىكى تەنكە.

پووشە (فە): پىچە، پووشەن، پووشەن.

پۆشە: شارراو، شارياگەو، پەنام، پەنەن، نەپتى.

پۆشىن: لەمەر كەردن، پۆشان. خەو، كەن، داکوورەين، پووشەن. پۆشى پەشى ناووشى ژنانەيە، ھەزار، كە ژنە كرمانجان بەزۆرى لە سەرى دەبەستان. (مەك) شەدە و جوورە دەسەلەيەكە. تەپسەكەن، داپۆشىن، وونەردى دەنگ و باس تا بەلە نەپتەمە، پەنام كەردن.

پۆشىن: لەمەر كەم، پىتۆشىن.

پووشەن: پووشەلەن، چتەكە لە پووشە دروستەرايى، پارچەيىكى ناووشى ئەستورە ژنان لە سەريان دەبەستان، پووشەن.

پووشەنە: سەلە و سەو، تەي پووش.

پووشەنە: لەمەر كەردەي پۆشاك. داپۆشىنە.

پووشەن پىچ: جوورە خەلەيىكى ژنانەيە لە پۆشەنەيان دەپتەرى.

پۆشە: گۆرەكەي نەخەساو، پارگۆرەي نەخەساو.

پووش (لو): سىپەلەكى گيانەراو.

پۆش (باک): توك، موو، پەچ.

پۆشە (فە): سۆيەكە لە زىپەكەي گەمەرە. (پەوا) بىلق. (ھەورا) كۆپەك.

پۆشە: زىپەكەي ووردى ئاودار، پۆزگ.

پۆشە (دزە)، پۆز، دەر: پۆزگ، بىلق، تەلق.

پۆشە (زا): باوژە، بى ناوژە.

پۆك (بەد): پەكەو. (ھەورا) پاك و خاوين.

پووشە (شەم، شەك): پووش، (باک) پەي، (ھەورا) پەنو، (ھەورا) ھارو، گۆشى دەرويرى ددانان، پووش، چنگاويل. چەمۆلە، پووشاويل، (ئەمردە) پەنجوولە. باو بارانىكى سارە. سىتلاو، لافاو. (لو) پووش، پووش، پووشە، ھۆلە. (باک) بەغرى ووشك و اتا ئاودار نەي.

پووشە (ئەمردە): چەمۆلە.

پووشەنە: پووشەنە، پووشەنە، كەمبەونە و لەناوچوون، چەچ بوون، بچو كەونەي چە.

پووشەنە: پووشەنە، پووشەنە، پووشەنە.

پووکلو: پووترکاو، گەنەل، گەنەل.

پووکلو: چەمۆلە، پووک، چەنگاو.

پووک: پەوانە، پووکە.

پووکە (نەردە): پۆکە، نووکە، گریانى لەسەرەخۆ.

پووکەپووک (زا): بەفرى کەپەپو. (جا). نووکەنووک، سکاڵا و گلەبى لەبەر خۆ، نەرمە گریان.

پووکەپووک: پۆکەپۆک.

پووکەر: جوورە قومارێکە بە قاقەز دەکرى.

پووکەلاو (هەورا): چەمۆلە.

پووک (باد): باى بەهێز، پەشەبا.

پۆل (پۆژ): هێشوی تری و خورما و ئیتەر. گەرز و دەستەى لەشکر. پۆلى قوتابخانە. پۆلى بالەندان.

پۆل: ی قوتابخانە. تەشەق. ی ناو دەکەوێ: تەشەق ناو دەشکێ. ی زەوى دەکەوێ: تەشەق زەوى دەکەوێ. کۆمەلە و دەستەى بالەندانە. گەنەل، پێلە، گەبەل. (سور). پۆلە، پەنگەر. (زاخ). دەق. شان. (باک). شەپەلەى شان.

پوول: دراویکی مسینی کەم نرخە. پارچە قاقەزێکی چاپکراوی میریە بە نامە و قۆچانە دەنێ. (زا). تێسکی دەفەى شان.

پوول: (۱) دراو، پارە، (هەورا). زەپ. دەرل، دەرل، پۆلە، (باک). پەرە. — دروستکەر: کیمیاگەر. — دروستکردن: کیمیاگەری. پێشەى — دروستکردن: کیمیا. بى: — نابووت. (۲) پوولى چەپەر خانە: پوولى پۆستەخانە.

پۆل: کانیکە وەکوو ناسن بەلەن پەسو و سەختەر و نرخدار ترە. تیخ و نامرازى باشى لى دروستدەکرى. (باک). جوورە ماسیەکە. پۆلاد، فولاد، مالى (جان پۆلاد) ییە، جان بلاط بنەمالە ییکی ناودارە چەند سەدە ییکی لە کوردستانی ژووری حەلبەى فەرمانەرە یایان کردووە، بەسەر هاتی وان لە مێژووی شەرفەخانی بەتلیسیدا دوور و درێژە ئەمەری نەو بنەمالە یە دورزین و لە لوبنان دادەنیشن.

پۆلەخۆ: مەزى نازا و نەبەر، شێرکۆژ.

پۆلاد (ل): پۆل.

پۆلەى باش: (باک). پەرەندار.

پوولاک (باک): دووگە.

پۆلەن: گێچەل، تەشەقە، پووت.

پۆلەتیا (مەک): دەمەزەرد، (دە). بەرەنیا. گاسنیکە یا مەرازێکی تر نووکەى کۆل بووی پارچە پۆلە یەکی چکۆلەى دەخەنە سەری و تێزى دەکەنەرە.

پۆلەو: پۆلەن.

پۆلەیین: نامەرازێکە لە پۆلە دروست کرابى.

پوولە (مەک): جوورە ماسیەکە.

پۆلە (فە): پرد.

پوولەزەرتکە: جوورە دراویکی کەم نرخە لە زەرد دروست دەکرى.

پوونگە: پارچە چەرمێکی گچکە و سى سووچە لە راست و چەپى کەش دەدریت. — ی ماسیان: چیتێکی گەردى تەنکی پەقە بەسەر پەشتى ماسیانەرە. — ی تارای بووکەن: چیتێکی گەردى زەردى تەنکی بچووکى تر و سەکەدارى کۆتە بە تارای بووکەن و کالای ژنانەرە دەدریت.

پوونگەپۆژ: پوونەرپازاوە.

پوونگەماسا (هەورا): پۆلەکەى ماسى.

پوونگە: مەزى پۆزى لە چەپى پارە پەرست.

پوونگەرست: پارە پەرست، دراو پەرست.

پۆلۆ: چين چين، دەستەدەستە. (باد). بۆلەبۆل، بۆلەبۆل.

پوونگەش: فەلس، فەلوس.

پۆنک: دووزمانى. — چانەن: تێچانەن، دووزمانى کردن. — کردن: پێکەن چانەن. (نەردە). پۆل، تێپى بالەندان.

پوونک (باک): گچکە کراوەى (پوولە).

پۆنک: پۆلەو. (باک). پارە، دراو، پوول، پوولى دراو سەپى.

پوونک (نەردە): پوولەکەى ژنانە. پوولەکەى ماسیانە.

پوونکە (نەردە): پوونک.

پۆنکە: (هەور). کەلى. شۆقل، قەلۆکە. گياپەکی خوار و خێچە گەلەپەکانى وەهى گەم و جۆى دەچن، بەلەن کورتەر، لە چەند جێگایەکی گەلە سوری چکۆلە دەردەکات، کە وەرى پۆلەکەى لێپەیدادەبى، کە نەرش چەند جوورێکەن وەپاقلەى دەچن. — خاتونە. — گاکۆژ. — گایانە. — مارانە.

پۆنکەخەلۆنە: شۆقل خاتونە.

پۆنکەگەگۆژ: شۆقلێگایانە.

پۆنکەگەپەنە: پۆلەکە گاکۆژ.

پۆنکەمارانە: شۆقلیمارانە.

پۆنکەى (هەورا): پێتەنان.

پۆنکە (شار): دارێکە هێندە ووشک بووی پەلکێشى پێتە نەمايى.

پۆلۆ: (پەرە). پەنگەر، (خۆ). زەن، بابا. پەشکۆ، (هەورا). سەکل، سەکل. (دەر). پەشکۆ، (سور). پۆل. (دا). زەن، جەبا. نەسکۆ. پۆلە، پەل (باد). (خۆ). پۆل. پەنەرەنگ، کۆژ، (باک). گوزمە. تراد.

پۆلى (هەور): تەشەق.

پوول: پۆلوی ناوری، سەکل، پەنگەر.

پۆلە: ریشوی زەنگیانە، کە پوولەکەى زێر و ئیتیری پێتە دەکرى. پۆلە، پۆلەنە.

پۆلەس: هەیتە، شاگردارزە.

پۆلەسخانە: هەیتەخانە.

پووم (باک): باکەرن، هەلەمان.

پوونە (باد): کەپەک.

پۆنەین (باک): رامان، نەندەشەکردن. بۆنە.

پۆنەین (باک): خەبەردەر، وەنەرە. بۆنە.

پوونگ: (باک). پەنگ (نەما). (دەر). پۆنگاو.

پوښک: نمر پټز و قيت و بلنډهيه لسمه گلؤ لمېنان به گرټز هډکړاږي و دووايه باري ده گوتون و به لايه کي دپکهيدا باده دمن.

پوښکال (پاک): نوميد، همرا، هيرا، ناوچه، نهنجو من.

پوښکانهوه: پښکانهوه، پښکخوړدندهوه ناو.

پوښکلو: ناوټکه پښکي خوړد پيتموه و دهره تاني دهرچوړنی نمې.

پوښکه (همرا): پښک، گيايه کي بهاري و ناوي و بونخوښه وهک نمنا و ايه.

پوښکمران (پروا): پښکه لان، جيتگايه کي پښکي زړو بې.

پوښکه کيښل: پښکه کيښله.

پوښک خوړدندهوه: پښکخوړدندهوه ناو و دوکښل لمېمر گيراني پيښيان.

پوښک (نمرده): پروا، تيتکچو، پزيو.

پوښيان (نمرده): پروا، پزان.

پوښچل (دور، پړو): پوچ، پوچل وک: گوتيز و بادام و نيستر.

ميرټکه کميټک گچکه بې.

پوښيز (پړو): پوښ، بدهک. له نيواني پي و نمونوياندايه.

پوښيس (باد): کورزه له، جوړه گيايه که.

پوښي (باد): ميتسوله.

پوښل (خو): پوښلو.

پوښلنه: باربو، باربوټکه، که پړو دووم ژنان به يو کيښمه دېمن و يا بړوټيکي دېمن، که مندالي بوېي. (خو) پوښيه.

پوښله (همرا، همرا، زه): پيشوړي زهنگيانهيه، که پوښله کي زير و نيستري بهسرهويه بهسري مندا لاتيدا دهکمن. زې و زهنگيانهيه سمری ژنانه. پارچه خشکيښه، که به لا جانگيډا دهکړي. پوښلاته. (خو).

باربو، بخشش. مندا لټک دوای بوني، که بيبه نه لای باوکی و خالی همر چټيکي که بېده نه: — ی پيښه لټين.

پوښي (پاک): پندو، پوک.

پوښين (پاک): دېباغکردن.

پوښينه (همرا): پښک. دارټکه سمرټکي له ژوره به خوړانکي ناشمه دېسستري و سهره کي تري لده دهره دېبې بهرداشي پي بهرز و يا نرم دهکړتومه بړ درشتي و ووردی نارد، که پي بهرز بې نارد درشت دېبې، که پي نرم بې نارد کي وورد دېبې.

پي: لاق، پا، پټچک، پاچک، چيچ، پي، قول، قاج، (باد). باق. به. — ی بلې: بهر بلې. نمندازهی دريژي پيښه کي: فووت: نم ژوره (۱۰) پي بهرين و ۱۶ پي دريژه. پوهستان: به پيښه تماشاښه کي کرد و پوښت. لا، کن: پاره پيښه: پاره له لايه. به، لا: پيم و ايه: لام و ايه، بهمن و ايه. پړوږو: پيښه بهر ژوره. له لا، له کن، وي، جسم. پاره — يه: پاره له لايه، له کنه، وټيه. ترونا، ووزه، دهست و دوو. له — کسرتن: چه تريون، له دهست و دوو کسرتن. — ليتان: ددان پيدانان، دوکاندن. — لي داگرتن: لسمه ريښ، (پاک). ميچ لسمه گرتن. بنارکردن. پرس دريژکردن. — لي هلمپين: دهست دريژي، پي لمېمر تيښه پانندن. — ی ناشي. په لېمېمته کي چه کانه.

پيا: پياح، ناها، پيک، دېسا، (همرا). پياو (له پياو، پياگ) ی کور تکراره توه. (خو، دزه). دابيزين، پياوون.

پياوون: چټيک لخوا چټيک ډاگردن، چټيک بهناو چټيک ډاگردن، چه قاندين.

پياوون (خو، دزه): دابيزين.

پياوونک (نمرده): دپوانه، شيت.

پياوونان: پروانه: پياچه قين.

پياوونان: چه قاندين چټيک له چټيکي.

پياوونان: چه قيني چټيک له چټيکيدا.

پياوونان: چزاني شوړيټيک له نمدام به چټيکي داغ.

پياوونان: چزاندي شوړيټيک له نمدام به چټيکي داغ يا چزاندي چټيکي داغ به لشد.

پياوون: سمرنجان، ليورده بونهوه. چوړني چټيک بهناو چټيکيدا، پيدا پوښتن. چه قان، چه قيان.

پياوونونه: ووتنه و يا نو سينه وي چټيک لمېمر يا لخوا نو سر او اندا. پيدا پوښتنهوه. پيا به چوړهوه: پيدا به چوړهوه.

پيل: پيا، ناها، پيک، هه پيه، هه پيه. له کاتي واق و وړمانيډا به کار دېرېت.

پيلان: پيدانان، چټيک به چټيکيدا مالين. ليغه يا سمر پوښيک به کسيک يا به چټيکي دادان. دزين، برن.

پيله: پاپياگ، په ياده، (پاک). په يار، کسيک به پيښان به روا. دژي سواره. — کردن: ژهه قاندين. (پړو). جوړه تهننگيکي دريژه. کيښل، نازيرک: فيساره کس له خوړتندنيډا — يه: نازيرک. مرازيکه له کمر ستهي کس کي شترنجيدا.

پيله پيا: پياده پي.

پيله پي: بارټکه ريگا، پياده پي، پيا پي. — ی: کمناري شه قامان، شوتنه.

پيله کړدن: به پي پوښتن.

پيله ي: (پاک). په ياداري. پياده پي.

پيلوون: چټيک به چټيکي ديکدا دروون.

پيلار (پاک): مېهره بان، بهر ييدار.

پيلار کيښل: پيښه پانندن. دابېشکردن و گه ياندين چټيک به چټيکي تر به کم و کوپړهوه: نموچيشت و نانه به ميوانه کان ډاگه يغه، له کاتيکا نانه که کم و ميوانه کان زورين. فراخستني به شوړيټيک يا به کسيکي به چالاکي نم ناوه بشاگره که ډاگه يغه و زو و بيکوړتسره، نم توشه به به کاروانه که ډاگه يغه.

پيلاره: زې. باوه پياره: زې باب.

پيلاروگ (پړو): بوخچه، پرتسکه.

پيلاري (پاک): مېهره باني، دلسوړي، بهر يي. پياده پي.

پيلاز: (همرا، همرا، دور، فه). پياو، گيايه کي به ناريانگ و دپاره و سملکداره گه لايه کانيشي لوړ و دريژن، سملکه پياو.

پيلازو: پياو، نمشکمنه. گوتشاوټيکيښه، که بشي زوري پياويزي.

پيلازه: سوچ، تاوان. — کردن، سوچ و تاوانکردن.

پياڼه خوځښت: سولې گياي کارډو (هازه ناخوړی). پياڼه کيږله: گياي کي کيږي وه پياڼي ده چې، به لآم ناخوړی، که چې بهراز زوړی حمزلی ده کات. همدېک زهوی، که همدېزدار و پيرلداري و جوړتير نه توانی بيکيلی چمند سولکيکي لمو پياڼه ی يا چمند بيټيکه له زهويه کدا دشارنوه بهراز زهويه کي همدېدې و ده يکيلی تا نه يډزيتنوه راناورستی.

پياڼه مارانه: بؤ مارانه، سيرمؤکه.

پياڼه کړدن: مېس له روپامايی کړدنه بؤ يه کيکي.

پياڼه پر: تېر پياڼو.

پياڼه که (هورا): پر تسکه.

پياڼه که: گياي کي کوښتانی و بهاريه سولې وه کو فېسقه پياڼي وايه که لاشی وه کنيوآل وايه، که همدلناو شاخاندا ده پو و دشخوړی.

پياڼی: ږنگ پياڼي، چتيکه ږنگي وه کو پياڼي وایی.

پياڼه: راوټچکه.

پياڼوڼ: پياڼوڼ، پيداڼوڼوڼو.

پياڼوڼ: چتيک له چتيکي تر همدلڼوڼوڼو.

پياڼ (باک): سمرخوش. نازا.

پياڼی (باک): سمرخوشی، نازایی.

پياڼ کړدن: چتيک له چتيکي دی همدکيشان، چتيک له چتيکي تر نان.

پياڼ کيشان: چتيک به چتيکي دامالين.

پياڼگ: پياو. (نمرده). —ه تي: پياو تي، مرؤفايه تي، پيگه يشترو، خوڼاسين.

پياڼگ ښ (نمرده): پټر اگه يشتن. نازایی، جوړاميري.

پياڼگ ښلن: فرياختن، پټر اگه ياندن.

پياڼگ ښتن: پي گه يشتن، فرياکو تن.

پياڼگ ښين: پيگه يشتن، فرياکو تن.

پياڼگ څاس: پياو چاک.

پياڼگ څووا: پياړی خودا.

پياڼ کړدن: چتيک بهرووی چتيکي ترډا گرتن.

پياڼگي: پياو تي، مرؤفايه تي.

پياڼگ ږان: پيداگ ږان.

پياڼ: پياڼه، (باک). پياڼ. پياڼه.

پياڼ: کيلاس. ژير پياڼه، نالېکي، بهرداخ، باده،

پميانه، (باک). بهر تيل، (هورا). نيستيگان، نيسيگان.

پيام (باک): بادام. (نمرده). پاسپاره.

پياڼالين: پيدا مالين، پيدا مالينی چتيک به چتيکي ديکدا.

پيان (باک): ناوه خوږه، قايی ناو خور دنه وه. پييان، پياڼه ی له

ږوشتن. (نمرده). پاگل. پييان، له لايان، له کنيان.

پيانان: دانانی چتيک له سمر چتيکي تر به نه پيم.

پيانو: پيانو، نمرغون.

پيانو: مرازيکه له نامرازه کانی موزيکه.

پيانووسان: پيدانورسان، لکانی چتيک به چتيکي تر وه.

پيانووسانن: پيدانورساندن، لکاندن چتيک به چتيکي ترډا.

پياو: ميړ، مرؤ، ممرډ، ممرېته، نادم، زهلام، مرؤی نيږينه يه. نا: — نميږ. ناها، هاها، حا، پدحا. نوکمر: نازاد نوکمری کوردستانيه.

پياوانه: ممرډانه، نازاپانه، ميږانه، نادميپانه، نادمه مانه. کړدوهی وه کو پياوان.

پياوه تي: پياو تي، که له تمه منی ۱۸ ساليډايی. چاکه، ميږانی، رهندي، جوړاميري، نمرک، چاکه، خيږ، جاميري، ممرډايه تي. — کړدن: چاکه و جوړاميري کړدن.

پياو چاک: جوړامير، مرؤی خودا پرستی بی زبان. — ی: جوړاميري.

پياو خړو: مرؤی بهزيانی دلړه ق. — ی: دلړه قی، زيانگه ياندن.

پياو څوڅ: ناڅه تي زمانلوړوسی پر فروڅيڼه.

پياو څاس: مرؤناس، زيرک. — ی: مرؤناسی، زيرکي.

پياو پيو: پيرميرډ، پيرمير.

پياو تي: پياو ته.

پياو ښ: کاروباری پياوڼه. تووانای جوړتېونی له گڼل ميپيښی خوی.

پياهان: باس کړدن چتيک به دور و دريږی: بارام به دور و دريږی به باسی نازاد دا هات. هاتنی چتيک له شوو ټيکمه: شوو ټيکمه يی پياهان تووه. پيداها تووم، شوو ټيکمه يی ناوی پيداها تووه.

پياهان تووه: پيداها تنه وه.

پياهانين: پيداها ټينان.

پياه ټيهرين: هستان و به گزيه کيکي ترډا چوړن.

پياه ټيهرين: پيداها ټيهرين، همدلپساردن، چتيک به چتيکي ترډا.

پيا همدلپساردن: پيدا همدلپساردن.

پيا همدلپساردن: پيدا همدلپساردن.

پيا همدلپساردن: پيدا همدلپساردن.

پيا همدلپساردن: پيدا همدلپساردن.

پيا همدلپساردن: پيدا همدلپساردن.

پيا همدلپساردن: پيدا همدلپساردن.

پيا همدلپساردن: پيدا همدلپساردن.

پيا همدلپساردن: پيدا همدلپساردن.

پيا همدلپساردن: پيدا همدلپساردن.

پيا همدلپساردن: پيدا همدلپساردن.

پيا همدلپساردن: پيدا همدلپساردن.

پيا همدلپساردن: پيدا همدلپساردن.

پيا همدلپساردن: پيدا همدلپساردن.

پيا همدلپساردن: پيدا همدلپساردن.

پياڼو

وونکرده: نازاد لیره بوو هیتندی پیتسهچو پیتچیکسی خوار و دهړچسو، سوړخواردن.

پنج پیاهاښ: پنج پیداهاتنی ناورگ، جوولانیکسی پر پنج و ژانی ناورگه.

پنج پنج: خوار و ختیج، قمعج قمعج، پنج و قمعج.

پنج پنجوکه: چتیکه پتچی زور تیکو تیبی.

پنجخوواردن: خوځوواردن، خولانسوه، سوړپان، سوړپان، (دهر). چمرخانوه، لولوبون، با خواردن چتیکسی درزله خویموه.

پنجدهان: لولکردن و بادانی چتیک، پتجان.

پنجرا: چرادان، چتیک بووه چرای لسمر داده نرا.

خولی خوار، بادرا، بسترا.

پنجرا: خوځوواردن، بستران، پنج خواردن، تیک نالان.

پنجراښووه: بسترانموه، خوځوواردنموه.

پنجراو: خولدراو، پتچدراو، بستراو، چلووچوڅ.

پنجراووه: داپتچراووه، پتچدراو، کوکراووه، — ی: داپتچراووه، پتچدراو، کوکراووه.

پنجراښووه: وهرگتیر، — ی: وهرگتیران.

پنجکه

پنجکه: پتچکه. گولوله. څرڅر. پتچ، چمرخ، ډول،

تدگمره. لاق و له تن، پاچک، پاچکه.

پنجکه: پتچک و تایه عمره بانه و نوتومبیل و نیتره. پتچکی کورسی و میز و نیتره، خرتک، دمست و پتی نازلای وورده. ناسنه درزه که ی نولوا لای لغاوییه.

پنجله

پنجکرده: له پتچر لادان به لای چمپ یا به لای راستدا.

پنجله (باک): سندهل، پایوج، جووره پتلاوکه.

پنج له خولان: خوځیدان، پنجخوواردن.

پنج لیدان: پنج له ناسندان و هکوبورغی. خوار و چمت و پزیشان، لادان. یاخی بون، بی گوی پتکردن. — بزتری کردن. فیلکردن و قومار بازی.

پنچ: پوچن.

پنجوونلن: ویتجوواندن.

پنج و پها: شویتنی ناپتکی پر کون و کهلین، کون و کهلین، کون و قوزین. فروتیل، فرتوتیل. به: فیلبار، کله کبار.

پنج و پلووچ: شویتیکه یا چتیکه کناری پتک بی و پتچی زور تیدابی. خواروختیج.

پنج و قلو: نازار، پهنج. — دان: نازارکردن.

پنجوکه (باک): پاکت، بسته، پزته.

پنجوکه (سرد): سی چوکله.

پنجووه (شار): پیچوک، گیاهکه. (سور). جوته کهزی پتیش نینجاوانیه. جوته کهزی بر جیتوکی لاجانگ. پهرچم.

پنجوکه: بهفریکه به کولوی گمره باری. پتچکلوه.

پنجولهکه: گیاهکی بهاریه که لای وک کهرموز وایه گولتیکسی زهردی پچوک دهگری.

پنج: میزهری چیت و شمه، پوررتک، کم، کهچک، تیلار، مؤسی، کهفن، مؤمین، سر و کوفی. بورغی، برغی، منگنه، جمر. (پروا). گمر، خول، سوړپان، لول. جاره سوړپانیکسی داوه ته. — یکی هلدپهرم: گمریکسی هلدپهرم. — خواردن: (باک). پهریتن. — دان: پهریتانندن. (فه). ژان، نیش. چمتی، خواری، ناراست، چمت. — ی پتگیان، لوفه. سوچ و خواری کویچه و کولانان. لاولوهی دهرک و پهنجمران. (بابا). — دان: بادان.

پنجاف (باک): نینچاوان.

پنجافک (باک): کاسه ی چاو، قولایی چاو، کالانی چاو.

پنجال: (که). پاچال. چالی جولایه، چالی ناسنگمره.

پنجان: تی نالانی چتیک له چتیکسی تر. تپوه پتجان، پهریتانندن، لی پتجان: تی پتجان، تی نالانندن. هلدپتجانی کمسک، تنگاکردنی.

پنجانه: پرونه، پتجان.

پنجانهوه: تاپان، لولدان. تیکمره پتجان، قمدکردن. کردنه بوخچه. لی —: توژانموه، وشویتنکومت، ودهسی و شویتنکومت. شارندنوهی نهیتیک له یه کیکی تر.

پنجانندن: تی نالانندی چتیک له چتیکسی تر.

پنجاندنموه: پتجانموه.

پنجانن: پتجانندن.

پنجاپنج: پنج پنج.

پنجه: پروبند، پروپوش، سوروکه، خافک، پهجه، پروبند.

پنجهدهوره: گمر، خول، خوځوواردن، گمرخواردن.

پنجهک (شا): پارچه داریکه هیتدی بستیکیه کورسی پی پتچ ددهن تا باره که توندی چتیکه، که چتی تری پی پتچرتسوه. گلوله ی بن یا ناوریشمییه. (باک). پارچه په پزی کون، پرزوله، زیوال. بند، نمار.

پنجهکلوه: پنج وکلوه، بهفریکه به کولوی گمره باری.

پنجهکلوه: پنج کولوی، بهفریکه به کولوی گمره باری. لۆکه یه کی کراوه ده، که پارچه پارچه کرابی به درز کولیمی (دهستپنج) بۆلوهی که به خپرک برسر.

پنجه لپاج: گوftar یا کردار و یان چتیکسی ناپتک و نالباره.

پنجه لپنج: پنج لپاج.

پنجهک (کو): خسولوه. (موک). راپتجان، پتجانموه دهوار به دویش بۆبارکردنی. نیشک. داریکه پیسی لسمر هلدپهری.

پنجمن: چوله پتچمن، داریکسی درز و نستوره به قمد کلکه بیلنیکسی په تیکسی له نیترو استی ده خری شو سمری په تکه بهستراوه به چه پهری دهرکی نازلانموه، داره که له پشت دهرگایه که به دهری تا توند دهی و پشت دهرگایه که دهریت تا نه کرتیموه.

پنجمنه (هورا): دستپازه.

پنجمنه: چه پونه، ناورو، وازی، بمر وازی. چتی پاش و پتیش.

پنج باده: بادهک.

پنج پیلان: پنج دان، خوځوواردن، مهبس له دهر باز بون و حق پنج بادر

پنج و مؤره: بورغي، جمر.
 پنجوون: وچوون، ليکړدن. تيدامانموه: نازاد له چاپي
 نمر پمروکدا زړی پنجو. تيداجوون، لماناوچوون،
 پيتردن. تعريق و شهرمزاربونموه.
 پنجې (باک.): قامکي پتيانه.
 پنجياگ: پنجراو، لولوبوگ، شتويگ.
 پنجيان: لولوبوون، شتوان. باداني چتيک، پنجرا، مېس له پيچدانه.
 پنجيانموه: هلپپنچرا، لولوبوون.
 پنجيان بديهمکا: بديهمکوه بسترانموه.
 پنجې دنگا: بادانموي پنگا.
 پنجې سمر: سمرپنج.
 پنج: پېچقي چاو.
 پنجاري (همرا.): پنجوړ.
 پنجاس: پنجوواس. ناوړه، همزه گمرد.
 پنجام: وه لآم.
 پنجامېمر: پنجمېمر، پنجمېمر، پديامېمر.
 پنجامېمر ايلقي: پنجمېمېري، پديامېمېري.
 پنجامېمېري: پروانه: پنجامېمېري تي.
 پنجووس: پنجوواس، پاپه تي، بي پيلار.
 پنجووس: پنجوواس.
 پنجسوو (پژړ، جاف.): بمر يوک.
 پنجف: نويڼ، شوړس، سره خمر.
 پنجفم: پنجام.
 پنجمېمر: کمسيکه له لايمن خوداره پاسپېدرابي، که ناموزگاري
 خدليکي بکات بونموي قسه ي باش و کاري باش و بيري باش بکنه
 رتياري رتيانين. — ايه تي: پنجامېمېري تي.
 پنجفېن: پيکمنين.
 پنجفست: پککمون لمړي روينا لمېر ماندوتتي.
 پنجووارن: پروانه: پنجووارن.
 پنجووارن (باک.): پنجوړ، خوړش.
 پنجووس: پنجووس، (باک.) پنجاس. پاپه تي، پاوريسايي. ناوړه،
 همزه گمرد. وولاخي بي نال يا سوو.
 پنجوړ: پنجووارن، خوړشت. (همرا.) پنجارن. چتيکه به نانموه بخوړي.
 پنجوړين: شانازي کړدن، پشت پييستن.
 پنجوړست: شوړين پي، پيشوړين. پي پست، چتيکه بکوتيه ژتر
 پيمانموه، شوړيتيکه، که زور بمسريدا هاتوچو کرابي.
 پنجوشيوون: که ينفخوش و شادبون، دلخوشي. بشکست و زيانی
 درزمان کيف هاتن.
 پنجوشکړن: دوست يا نه ياران به خو خوشکړن. دلخوشکړن.
 پنجوله: مندالي پتروکه.

پنجووي: کومليک له قوري گيراووه. خرمانيکه گيره کرابي و شمن
 نه کرابي.
 پنجو: ناريک، ناپوخت، شتواو.
 پنډا (باک.): پيدا.
 پنډاجوون: دريژ پيدان، لمسر وزيشتن. پي هلچوون. بويډا تيپېرين.
 پنډاجوونموه: دورباره دريژ پيدان، دورباره لمسر وزيشتن.
 دوپا تکر دنموي چتي نو سراووه، خوړندراو. ديسان بومو شوړندمدا
 رابر دنموه.
 پنډاخوړان (پژړ.): شانازي.
 پنډادان: گه شسته مېس و نارووز. دمستپيکړ دنموه. هيرش بردنمسر.
 به ليغه يا جاجم و نيتر داېوشين.
 پنډار (باک.): بستراو، هلاواسراو، داېوشين. قاباق، کموشدارينه.
 پنډاره: نيسيکيکه بدم قول و راني گياندارموه وکرو چاگله: چدلمه،
 چولميشکيسته.
 پنډارک (باک.): پيدار.
 پنډاري (باک.): گوريس. ميريتي، خونکاري. — کرن: ميريتي و
 خونکار کړدن.
 پنډافسان: فيسکان.
 پنډافساند: فيسکاندن.
 پنډافسين: فيسکين.
 پنډاف (باک.): تلمه ي گورگي.
 پنډاگيخان: پيدادان، شه قليدان، پيدامالين. تپراکړن.
 پنډاگورن: ويختن، پيداه لآوېسين.
 پنډاگورن: چتيک بمسر چتيکيدا کړدن و داېوشين. هته، لمسر
 وزيشتن، مېچ لمسرگرتن. پرس دريژکړن، چيره دريژکړن. بنارکړن،
 پيدانوسان.
 پنډامالين: پيدادان، پيداگيخان، پيداهيتان.
 پنډان: دان، داني چتيک به کمسيکي.
 پنډافان: تروشي زيانکړن، پيژاردن.
 پنډانوسان: پيداگرتن.
 پنډاويست: پيويست، ناتاج، همزار، دمستکورت، نوسمرکم، زوگور.
 — ي: کماسايي، همزاري، دمستکورت، نوسمرکمي، زوگوري.
 پنډاهان: بمسرداهاتن، توشبون. لمسره تاه دمستپيکړن تا دوايي.
 ورياهاتن، بدمېبون.
 پنډاهيتان: پيدامالين، چتيک به چتيک داهيتان. سام، ساف.
 پنډه (باک.): پيدهرپي، بي پسانموه. ژسيمه ي پيډه: له بهيانيموه.
 پنډه ش: داوتسي خوارموي کيوان، دمستايي. ناستيکي راست و تخته
 له داوتسي کړ و کيواندا.
 پنډه کمر (باک.): سفره.
 پنډزه: خودزينموه، پندزکي.
 پنډزکي: هنگاو کورتکړ دنموه و خودواختن. پشيمانی، ژيوانی.

- پښووت: لاق پروت. هموار، پروت.
- پښووه (باک.): پیرزده.
- پښوکه له: مندالیکه تازه پیسی هلگر تښی.
- پښو: دوو پښو لمړه پیس، (باک.) پیر، (همورا.) پیری.
- پښو شمو: (باک.) شفقتر، دوو شمو لمړه پیس.
- پښو (باک.): ناوال، مېرې وزن. (سور.) پست کیش، کش، پا، کشانی همویر. تم همویره به پیتره. هیز، تین، زهر. به —: پې پیتر، (همورا.) به پیس. بی —: بی پیس.
- پښو: ناگادار، لیژان، شارهزا. سوپاسگوزار، نهمه گدار، پاپا.
- پښو افغن: ناگاکردن، ناگاکردن، سوپاسگوزارکردن، نهمه گدارکردن.
- پښو افغن: ناگاداریون، ناگاداری، زانینی چتیکي نه پینی و شاردرواوه.
- سوپاسگوزاری، نهمه گداری، لمبر چاویونی چاکه یه کیچک.
- پښو (نمرده.): کمپیک له چتیک. گموه مری یه گانه، گموه مری یه کدانه، گموه مری تاک، توژ، نهخت، کم.
- پښو وکوځده می (همورا.): پښو وکوځی دم.
- پښو: داپښو: خشت پیتر. برژین: نان پیتر.
- پښو: پیترن.
- پښو: پیتراندن.
- پښو افغن (نمرده.): لیژان (خشت).
- پښو: ووته، واژه، ووشه.
- پښو ک: له نهمدازه بهدر. خونچه ی گوژ و گیا.
- پښو: دابیژن. (موک.) دوه کردن. (زی.) نان کردن.
- پښو ک: لکه پزی پراوی ووشک.
- پښو (باک.): بهرن. دهن گدانهوه. تهقه. — اکرن: دین، پروانین.
- همست، هوش.
- پښو (باک.): له پیسدا، باسکراو.
- پښو (نمرده.): پیست. گوژ.
- پښو: پیست، پوس، چرم. (همورا.) وا، ناوا، وها.
- پښو: پیستی برخ: پیستی برخ.
- پښو: کمولی پتوی.
- پښو (همورا.): وایه.
- پښو: تلف، تلته ی تری.
- پښو (همورا.): وانیه؟
- پښو: پوس، پوسه، (باک.) نهمیار. ناقار، گوژین، پوس، چرم، وولک، لوزنگ، کمرل. — لیکرانهوه: جقلین، کمرل کران. — لیکرانهوه: کمرل کردن، چهلانندن.
- پښو: پیستی گیراوه ی گیاندار.
- پښو: مرده خوژ، حرم خوژ.
- پښو (همورا.): دهق، دهقادهق، همروه کوو.
- پښو (باد.): پلیکانی خانروان.
- پښو (بارزا.): نمر دیوان، پی پیلکه، پلیکان. (باد.) پهنجره.
- پښو (بابا.): دسته، کومله، تاخم.
- پښو (باک.): پیتر.
- پښو: دوو سال لمړه پیس.
- پښو: پیتر.
- پښو: ولامدان، ناگادار کردن.
- پښو: پیتره یشتن (بزمیوه). بوناوات و یا دهرغت گیشتن. لی پرسینهوه، پشکنین، بهسمر کردنوه.
- پښو: پراگیتن، ناگادار، ولامدەر، ولام هینمر، باخیر.
- پښو: پیتره یشتن.
- پښو: زمانلوس، چاپلوسیکار. — ی: زمانلوسی، کلکه سوتو.
- پښو (نمرده.): وفاق، فخران، تاس، گمروه خره.
- پښو: رایه لکردنی دار یا ناسن بهسمر دیواراندا یا جوگه و چوماند یا پرد.
- پښو: پیشاندن، پرماندن، فراندن، دهنک له که پزی وولاخی بهرزهوه هاتن.
- پښو: سلاریونوه، کمرتن، به لاداهاتن، به لاداکموتن، مردن، مندار یون.
- پښو: پیتره یشتن، سلاریونوه. رایه لکردن. خمت پیدا کیشان.
- پښو (باجه.): دوو سیه.
- پښو: بونا فمرین لیکران به کار دیت: پیره! هملو تستیکي دیارت همبو.
- پښو: پیتره شمری.
- پښو: پیتره.
- پښو (باک.): برینی پی.
- پښو (باک.): لاکیر، لاکر. ریکه کمرتو، یه کمرتو، ودهو کمرتو.
- پښو: مندالیکه تازه پیسی هلگر تښی، مندالیکه تازه کمر تښه سمر پیان.
- پښو: پیتره له، مندالیکه تازه پیسی هلگر تښی.
- پښو: یاسا و برنامهی پښار.
- پښو: لاکیری، لاکری. ودهو کمرتن، یه کیتی.
- پښو: گیاهه ک.
- پښو: بهمندگرتن. خو کردنه خرم.
- پښو (لو.): پاریز.
- پښو: کیتیکی بهرزه له نیوانی شاکری و گوندی بلید له همرمی بادیناندا.
- پښو: فهرست.
- پښو: همز آل، نهمتیرک.
- پښو (باک.): پمرگی.
- پښو (باک.): پمرگین، توووشی یه کتری بوون، یه کتر دیتن.
- پښو: باربر، وولاخ.
- پښو (همو.): بار. کز، کومله نهمتیر یه ک. چتیکه وده کوو قالوچه ی بالدار له چاوی وولاخان دده، نهم نازاره به دوی ترش چاره ده کری.

پښتني خاږلو: پښتني خوښکړاو، سهختيان.

پښتني خاږلو: پښتني خوښنهکړاو.

پښتني خوښکړاو: چرم چي، دباغ.

پښتني خوښکړاو: پښت خاږلو.

پښتني خوښنهکړاو: پښتني خاږلو.

پښووه (بل): کوسه و بلندي پښ دهرگه، ساهي داري چوار چيره يا نې همر چټکي تربې، ناستانه.

پښوړ (همورا): پښ لاسوړل. تنگاو. — کردن: پښ لاسوړل کردن، تنگاو کردن.

پښوړ: زنجيره کيږانه.

پښوړنه (همورا): وهکو.

پښي برک (باک): نمرديوان. پټواندي نه خشه.

پښير (باک): گيرفاني بر باخه. ټيخه و برک، ټيخه دهرهه ي مل، ممک، سينگ. — هملگيشاندين: هملگياردن، دستنيشان کردن. سهختي، تنگانگه.

پښيره: قوره، پيرسيه، پيسيره.

پښيک: زرنک، زيرک، پښ سوک.

پښيکي: زرنکي، زيرکي، پښ سوکي.

پښ: بر، بر، بر، ورج، دښ، بردهم. بښ — بر وړونکار، همبر، همنهش. وه — کموتن: چونه پښهوه، پښهچوون. پښ نانين: هټانه پښ. — چاقي... کرن: ټيښاندين. — ده: له پښدا، بر، — دهرک: بردهرگا، دهقي دهر. — دم: بردهم، نروا. — څهچوون: پښکموون. — گرتن: برگرتن. کاتي رابردو، سردهمي تپهريو. له پښدا: دبرده، ږبر، ږيښقه، — نيوهږ: بر، نيوهږ. (باک.) نهخوشي: نه چ ټيښ و پښن. (باد.) بات، جيات، بر. څ — لهجياتي. سرکوتو له قوماردا. نيشاندا، ناشکراکرن. ټيکر په سندن ناکي بردهخوه بده پښ واتا پوي خوټ ناشکرايکه.

پښان: له پښدا، پښده، بروراري رابردو، لبراييډا، پښکان، ماره ي ليکپاتن، ليک دروستيون، بڙ هواسري يه کتري ډه ايوون.

پښاندان: نيشاندا.

پښانگ (نمرده): پښنگ.

پښانگ: پښنگه، بنگه.

پښانگه: بړوانه: پښانگا.

پښانگي: نيوچاوان.

پښاني (جا): نيوچاوان. (فه.) سبهيني، بهاني زو.

پښاو: ناډهستخانه، ناوډهستخانه، ناډيږ، ناډيږن، ناوډهست. — کردن: دست به ناو گه ياندين، ميز کردن.

پښاو له: براده له، بريره له، بروده.

پښايي: لاي پښي، برايي، سرانگايي، (باک.) براهک.

پښه (زن، همورا، جا، ږږ): ټيښک. لاي پښهوه لښي گيان لبران. پښل، نياوه. چهقاله، ناووک، ناوکی ډهقي ميوه. ناوکه، جنجک. (نمرده.) ټيښک، سقان، پلان. کار، فرمان، ټيښ.

پښهخوړه (نمرده): هوما.

پښهسهر: لاي پښهوه سري. جوړه خشليکي زږي يا زږه ژنان به پښه سريانيدا دهکن به قولاي. (کو.) پښچاوکه.

پښهشان: بيلهکان، پيشکيکه سرهکي ناسن بي.

پښهکي: پښين، دستپښين، ووتن و يا کردن يا داني پاره له پښ کاتي خوږدا.

پښه ل: لاي پښهوه سري له نيوقدي برره ږيره، داوتني لاي پښهوه. پښه.

پښهم: گرنک، پوتهکه، برکتي. (باک.) پښشمه.

پښهنگ: بارگينيکي جوان و بهتڼ و قهلاسه تدار دپازتنسوه به کولنگي جوان و رهنکاره رنک و زنگولان و هميشه له پښهوه قهتاري دپروات. همر چټکيښ له پښهوه بره او — ي پښه لښن و يا له پښهوه بي. سرهتا.

پښهنگي سولاي هکوردستان: پښهوه لښکري کوردستان.

پښهني (باک): نيوچاوان.

پښهوا: رابهر، پښير، پښير. کسيکه، که برنوويژ (امام) بي. — ي: رابهر.

پښهوه: برهوه، (همورا.) وهلښه. له —: لبرهوه، لبره تاره.

پښهوار: باري پښهوه، سوکه باريکه بېرته شوي تازو و هوارگه. — ي قيامت: پښياري پسلان.

پښهوار: رابهر، پښهوا، راغا.

پښهوه له: براده له، بريره له. — ي: براده له، بريره لاي. *

پښهوي: رابهر، پښواري، راغايي. — هښ: پويو پروو.

پښ بهست: برهه لښتيکه لبرهوه ناويدا دروست بکرت، برهان. — ي: برهه لښتي له بردهم ناودا.

پښهست: برهه لښتن له بردهم ناودا. برهه ست.

پښ بهن: پښهست. دست بهندي.

پښ بهند: زنجيرکي بهلي پښهوه ولاخي پښههسترتوه.

پښ بين: دوورين، پښنيان زان. پښ زان، پښگو. — ي: دووريني، پښنيان زاني، پښيري، يدهگ، پښ زاني، پښگوي، پښگوتن.

پښ پښ: هره پښ.

پښتهرکي: جوړه فيشه کدانيکه بهسر قهلهووزي زينيدا شوړو به قايش و ناووزونه بهنده کړي.

پښتهمال: پښتهمال. (که.) سرهوشکي سوکه ژنان له مالوه به سري داده دن، که بيانيکيان لي ميوان بي.

پښتر: برتر، برورتر (کل، زن). — پښتر: نريکتر؛ فيسارکس لسه له پښتره.

پښترين: پښترين، برترين، نريکترين.

پښجمنگ: سرجمنگ، قهرهول.

پښچانک (باک): چاويلکه.

پښچلو: برچاو، ديمن.

پښچلو

پښوونږين: بمرترین، بمرورترین، پښترین.

پښور: لیواری حموزیه پیتی ده خرتسمر.

پښووکورک (باک): میټسوله وورد.

پښووله: میټسوله، پښسکه.

پښوونیان: پښینیان، وهرتیا.

پښوونږ: شورتی پښخوست، ناوونیشان، پښاس، نیوونیشان، نادرټس.

وه — کموتن: لیټیچانموه، توژانموه.

پښوونیکار: پښاسی کاروبار.

پښهاتن: هاتنه پښ. پرودان، قومان. (نمرده.) پټکوت.

پښی (باد): میټسوله. بمرده. پښو، بمرور. نایینده. له — اده:

له پښان. له — امده: له دوو اړوژو ناینده ی نیمده. — اچرون: تووښوون.

پښیا (باک): پښینان، پښینیان.

پښی بهند: کرله، میټسول بهند، پشه بند.

پښیل: شوټنیکه، که بهوی هاتوچوی زوره بهسیریدا شیلرایی

پښی هام (یز): پښسما، پابهر.

پښین: پښو. پښسکی. لسموپښ.

پښینی: پښینیان.

پښینان: پښینیان.

پښینی گهل (نمرده): پښینان، پښینیان.

پښینیان: پښوونیان، پښینان، باب و باپیری کوټی هوزنکی.

پښینیان: پښینان.

پښیو (یز): پښسما.

پښخام: پښخام، وه لآم، نامیلکه. پدیام، پاسپارده.

پښخام: پدیغام، وه لآم، نامیلکه.

پښه مبر: پدیغام مبر، وه لآم مبر، وه لآم مبر، پاسپارده مبر،

پاسپارده گه پښ. ناردراو. وه خسور. کسټیکه له لای خوداوه ناردراوی بۆ

نموه ناخوتی چاک و کرداری چاک و بیرو باوه پری چاک فیتری مروغان

بکات و له خراپه بیان دوورخاتموه.

پښه مبرایلی: پښه مبرایه تی، وه لآم بردن.

پښه مبرای: پښه مبرای.

پښکر: نوتومویل، خشوک.

پښ فیربوون: لیټی هاتن.

پښ فیرکردن: لیټی اهیتان.

پښف (باک): پدیف.

پښه هاتن (باد): به — توونین، له دست هاتن.

پښه له (سقم، سنه): قجیله، قنجیله (گیایه که ده خوری تامی گه لآ

تووپ ددهات)، نانقه له.

پښوقکه: هلبه پکیتی گرم. سمرچلی و هلبه زهلبه.

پښک: ساز، رټک، بهیدک، بهیدکتری. — شادبوون: بهیدکتری شادبوون.

— گه یشتن: بهیدکتری گه یشتن. ته کووز. — هاتن: پټکوتن، سازبوون،

سمرکوتن. هی نیشی مه — نهاتنییه: واته ته کووز نه بوویه. (باک.)

به ککروا: سوخ. (دهر.) پاک. بهشیکه لسمو خوراد نموه مینییه، که

سرخوشی ده.

پښکان: وه بمرکوتن، بمرکتن، خرچان، ننگیوران، بمرکوتن، ننگیوران،

خچان، تیټه لجه قان، خټچان، لیټدران، له نیشاندردان. لیټدان،

ننگاوتن. زانین، همدان. مبدس له دوزنموه واتای هلبه سستیکی

نادیاره، نازاد واتای هلبه سسته کی خانی پټکا: زانی.

پښکندن: ننگاوتن، له نیشاندان، خرچاندن، وه بمرکواندن.

پښکانن: پټکاندن.

پښکانن: پټکپټان.

پښکلو: لیټدراو، ننگیوراو، ننگاوتراو.

پښکهاتن: هاتوچوکردنی چند کسټیک بنارټکی و پمرتشان.

پښکمر: نموکسه یان نموشته یه، که کاره که ده کات.

پښکهفتن: لیټه شانهوه، لیټهاتن (بۆ جل و بهرگ). سازان، خاس و چاک

بوون. دهرمانه که به نه خوشه که کموت.

پښکهفتن: کمناندن.

پښکمنن: کممن، (فه.) خمنن، (دهر.) په یخه مندین، گرژنموه، (همورا.)

خواری. دم به — ده فکمن، ده فکمنوک. پروخوش. به قاقا —:

ترقانندن. تریقه ی — قاقای پټکمنن.

پښکمو: گیایه که ده خوری.

پښکموه: وټکرا، وټرا، له گټل یهک، له گټل، له گټل یه کتری، بهیدکموه،

پټکرا، تټکرا، لسمریک، پټکفه، (باک.) ده فقه، دگټل هفت. بهت،

پټ، پشه پټ. وه کمه پټ، سره پټ، پشه قایی. (دهر.) بهی بسوهوه.

ژورژور، ټټکرا. — چوون. — پابواردن.

پښکموه بوون: پټکرا بوون، له گټل یه کتری بوونی دو یا چند چت و یان

گیان لمبر.

پښکموه فان: لیټکان، پټر توک پټکموه فان: لیټکان. بهسپردان،

تټکپردان.

پښکموون: وټکموون، منه کردن، بهسپردنموه، بهدی هټان. پټکموون،

ده ستانی چټیک بۆ چټیک تر. دهرمان — بوونه مایه ی چاپوونموه و

رزگاری له نه خوشی. (پورا.) فټگرتن، فټ لیټهاتن.

پښکچوون: وټچوون، وټکچوون.

پښکچوون: وټکچوون، لیټکردن.

پښکهاتن: شمر پټی فروشتن، پټکدادان.

پښکر: بکر.

پښکرا: پټکموه، بهیدکموه، بهیدکران، تټکرا.

پښکراون: له دست هاتن، پمرزان، کات ده ستختن، دهرهفت بوون. تووانایی

کردن همبوون، ده سلات بهسپرداشکان. نابوویران، جنټی پټیدران، نه تک

کران، پسواکران. هلبکران و پټکرانی چرا و ناوور.

پښکرو: ننگیوراو. کابرا به ژور فیساره کاری پټکراوه بۆ خوی پیتی

خوشه نموده و به دست خوشی نموده. بی شمر، بی نابوو، زمان درټ،

چه ختی، سسواو، پهل، چه قفسو، جمره یزه، نابوویراو، نازارکراو.

هلبکراو (بۆ چرا و ناوور).

پټکر

پښکوردن: کار به‌زور به‌کسټکی کردن. نابرویدن، نه‌تک کردن. سهرزده‌نش کردن، به‌سهرزیزشتن. (سور، هور.) چرا و یا ناوړه هل‌کړدن به نندازېدون؛ کوشه‌که پټیکرد.

پښکوزین (هور.): پشمین.

پښکغه (باد.): پټیکمه.

پښک کردن (خو، دزه.): کردنه هارېش له‌گمه و حتی واد؛ پټکټ ناکم؛ له‌گم‌لت ناکم و ناتکمه هسوال و به‌شدار. لټیکچوون، پټیکچوواندن.

پښک گه‌یاندن: وټکپټان.

پښک گه‌یشتن: توشی یه‌کتری بوون.

پښک کردن: نندازهی چټیکی به‌چټیکی ترگرتن.

پښکمانه‌وه: له‌وه‌لامی جه‌ونه پیروزهی خه‌لکیدا به‌کارده‌بری واته جه‌ونه‌ی همدروک لمان پیروزیت.

پښکای (هور.): ه‌ونیمه.

پښک (شبه.): ده‌ول لیدن. پټکوت: پټپه‌ست، پاکوت.

پښک و پښک (دور.): پاکوپاک.

پښک‌توره (کو): پنجه‌گیایه‌کی سی پهلکه‌یه گه‌لایه‌کانی وه‌پنی ک‌تری ده‌چی و به‌ویدا پان ده‌پټنوه.

پښکوره: فرخه‌کولله‌یه، که‌هیشتا بالی نه‌گرتی تازه‌خمریکی پی ه‌لگرتن بی. دهمت و پیروند و‌ت‌کوره.

پښکوز: رایخی گیایه‌ی ب‌پ‌چوه‌ نازلان پاده‌خری.

پښکول (موک.): قونجریسکه، (موک.) پښکوله، (شنو.) قونجلیسکه، (پژ.) پدیکوله. گیایه‌که قولانجیک بلند و تول‌مداره، به‌ویدا بل‌لر ده‌پټنوه، که‌ووشک بوو جووره ده‌نکیکی دیتی دروی تیزی در‌ت‌ز‌ک‌هی سی سوچی پیویه، درووه‌کانی لغنوسه‌نه‌کی در‌ت‌ز و تیزتره. — چاندن: تیجانندن. دورزمانی، پول‌ک‌کردن. — چین: دورزمان. (هور.) گروگرستی مندال و گریانیه‌تی له‌کاتیکا پی له‌زه‌ییموه ده‌وه‌ت‌نی و نایده‌لای کس. سمک‌ول. ش‌ف‌روش.

پښکوله: پدیکوله، سی ددانکه. پټکول.

پښکوله‌جار: پدیکوله‌جار، جی‌گیایه‌که پټکوله‌ی زوری.

پښکولی: سمک‌ول.

پښک‌ه‌اشن: ه‌ل‌سورپان، ر‌ت‌ک‌موتن، ناشتی، ویک موتنوه، ناشت بوونوه، چی به‌چی بوونی کاروباریک.

پښک‌ه‌تو: ر‌ت‌ک‌موتو، درستبو، ناشت.

پښک‌ه‌ین: پټکپټان، جبه‌جی‌کردنی کاروباریک.

پښک‌ه‌ینان: پټک هانین.

پښک‌ه‌ن‌ه‌وه: سهرلمنوی پټکپټان، ناشت‌کردنوه.

پښک‌ه‌ین: ننگ‌توران، لغنیشاندان، لیدران، شکان.

پښک‌ه‌شان: سهرکیشانی کاریک ب‌و‌کاریکی تر؛ نمو‌کاره پیده‌کیشی ب‌و‌زوری و دل‌یشان.

پښک‌ه‌ا (باک.): ه‌نگار، شه‌قار.

پښگان (باک.): نه‌خوشی، دهر، نازار.

پښگه (سق.): تمویل.

پښگه‌موک (باک.): سهران، گمران.

پښگنه (هور.): بیره‌دا.

پښگه (باک.): ل‌شکر، ن‌و‌دو، ه‌و‌دو، نیردیوانی دوسره.

پښگ‌ه‌یاندن: په‌رو‌ده‌کردن، گموره‌کردن. به‌ره‌م‌ه‌پټان. وه‌دوخستن. دهره‌پټان، پروونوس. زو — : ه‌و‌رکرن. گه‌یاندنی قسه‌یه‌ک یا چټیک به‌یه‌کټک.

پښگ‌ه‌یشتن: پښگ‌ه‌ین، به‌گه‌یشتن ب‌و‌میوه و چټشت. گه‌ین. پ‌ر‌ا‌گه‌یشتن: بناوات گه‌یشتن، به‌ناره‌زو گه‌یشتن، قاله‌پټیکردن، پټیا‌گه‌یشتن. به‌یه‌کتری گه‌یشتن، توشه‌پاتن. گموره‌بوونی مندال و له‌خم‌ده‌خسین.

پښگ‌ه‌یشتو: چټیکه‌ی به‌ره‌م‌ه‌ه‌اتی و پښگ‌ه‌یشتی، پښگ‌ه‌ییو.

پښگ‌ه‌یگ: پښگ‌ه‌یشتو، پښگ‌ه‌ییو.

پښگ‌ه‌ین: گه‌یشتی به‌ری دار و نیر، میوه و چټشت پښگ‌ه‌یشتن. پټک گه‌یشتن، گه‌یشتنه‌یه‌کتری، توشی یه‌کتری بوون. شه‌پتان پی پټک‌ه‌ین، خ‌ن‌اسین. گه‌ین، گه‌یشتن.

پښگ‌ه‌ییو: پښگ‌ه‌یشتو.

پښگر: پهل‌گر، پټشگر.

پښگران: (دور.) پاگران.

پښگرانی: (باک.) پاگرانی.

پښگره: پټشگره.

پښگرتن: ک‌وتنه‌ی سهرپتی گیانداری ساوا، پټه‌ل‌گرتی ساوا. پهل‌گرتن، پټشگرتن. نندازهی چټیکی به‌چټیکی گرتن. پټوان.

پښگرتی (باک.): خمریک، لمزک.

پښگروک (باک.): تله.

پښگری: په‌خستن، پټشگری، پهل‌گری.

پښگولن: پټکوتن، پی‌وتن.

پښگورک (باد.): گیایه‌که گه‌لایه‌کشی وه‌پنجه‌ی گورگی ده‌چی و ده‌شوری.

پښگ‌و‌رک (باک.): سینک، گول‌تیخ.

پښگ‌و‌رک (باک.): میتدی خوشک له‌گ‌و‌پن‌ه‌دا.

پښگیر: پټگر. — ی: پټگری.

پښگیره (دزه.): پی‌ه‌وره، (پژ.) پی‌ه‌وله. (دور.) پاکیره. گیره‌کردن به‌و‌لا‌خان. نه‌ویه، که‌گیره‌ی ل‌س‌ر ده‌کری.

پیل (باک.): دهشت، بیابان، چاخ، کات، دم. شه‌پل. (باد.) شه‌پولی گچکه. کات، دم، پټلک: ده‌میک، شه‌پک، شه‌پیلک.

پیل: ک‌و‌پاره‌ی سهرملی گاجوت. شان و مل. پرد، پر.

پیل (نره.): پتلار.

پیل (باک.): پتلار.

پیل‌ه‌چیکه‌ر: کم‌وشدروو.

پیل‌ه‌ه: برانه: پتله‌قه.

پښللو: کموش، سؤل، پاږوش، پښتار، پښلاڅ، پالار، (همورا)، پاله، (باد)، پښلاڅ.

پښله (مرک): کمل يا گامښيکه شاخی به پشتموده دا شکابښتموه يا شاخښکي خورار بڼی. بڼه هممو چټيکي تريش به کارده بري، که به پاشموده دا شکابښتموه. (نمرده). پښلوی چار. (بل). څټيکه سمرتاوسی بڼی وانا بڼه پښشمسري تووکی لښنه اتڼی و پښستی ږووت بڼی. گایه کيشه شاخه کانی بڼلای پښشمه درټرو کمښکښ خورار يو پښشمه. پشمولآڅيکه شاخه کانی بڼلای چنده گي خورار يو پښشمه. مرڼی بدمست. (نمرده). قوڅاخه کرمی ناوړيشم. پيلو.

پښله (فه): پښلار.

پښ لښاش: پشمیمان. — ی: پشمیمانی.

پښ لمره وی نه کمولن: مېس له زړی که یفرخوڅښتيه.

پښلهقه: پښلاقه، به یک پښ به یز به یکي دادان.

پښله قلمق (باد): دهرزله، گایه کيشه.

پښله که (ژمن): ږول، پاره، درار.

پښله گله گ (باد): گایه که گله لایه کي په نجه لږه گله گي ده چی.

پښ لهو مائی نه نان: مېس لهو، که جار ټکتر نه یه تموه نمر ماله.

پښله لک (باک): بهراډه، ناقند، پایه، ږوتبه، پله.

پښلروار: پښلروار. بهرداری نمرستوری سو تاندنيه. پيلوار.

پښلرولوک (باک): تمج، شه ږول لیدان.

پښلینه (باد): په لښنه، جوړه گایه که.

پښچوک (باک): شه ږول.

پښلو (همورا): (همورا)، پښله، پيلو.

پښ لښپښ: واز له هامووشوی یه کيکی هیتان.

پښ لښارلښن: چاره ډیری کردنی چټیک بڼه نمری، که پښی لښنه.

پښ لښستن: مېس له چارو چاندنه له چټيکی و لمر نمرښستن.

پښ لښگرښن: مېس له زور کردن له کسيکی و مېچ لمرگرگرتن بڼو

کار ټک. دانماندن پښی ناش بڼو وورد هارښی.

پښ لښکښان: پشت له کارو کردار ټک کردن.

پښ لښک (باک): دهرغت، همل.

پښ لښان: پښ لمرردانان، پالینان، ددان پښانان، درکانن. پمرده لمر

لبردن، ناشکر کردن. راستی ووتن.

پښ لښنمر: درکښنمر، ددان پښانمر. پالینمر.

پښ لښه رگښ: تمرار ټک له کاتی تمښنیدا جولا پښی به لایه کیدا

وهرده گڼی نمرسا تمراره که دو باد دهی.

پښ لښه لښپښ: دمرست درټری، شمولی هملکښان، پښ له بهر

تښپنراندن، پښ لښه لښان.

پښ لښه لښان: شو لښه لښان، پښ لښه لښان.

پښ لښه لښان: پښ لښه لښان، شو لښه لښان، پښ لښه لښان،

دمرستری کردن، تښپنر.

پښا (باک): شره گر. پاشماوه، ماوهوه.

پښمان (دهر): پښوان. (باک). پهمان، بملین. (باک). پیمان.

پښمانه (همورا): پښوان.

پښمانه کار (همورا): نمدانزار.

پښمای (همورا): پښوان.

پښمین (دهر): پښوان.

پښمهره: مهره، مریتر، پښل. خاکناز.

پښمهله: جوړه ممله ییکه به پښه به جوړلاندنی، همرورک پښان ده کړی.

پښموت شه کړی علمبارنیم سوت (همو): گمه یه کی ټیکرایس کچ و کورانه.

پښ مردن: تښچون، تښداچون، لمانا چون.

پښ مریشکه (باد): گایه که گله لایه کي وه په نجه ی مریشکی ده چی، پمرداره.

پښمگ: بهخشش، کړی.

پښمیرد: پیاری خودا، عزیزاښل. له چریکی مسم و زین لاپهره ۲۵۲ دا نو سراه: (نمرده می سواسبرترم نه گمر پښمیردی خولام بیتنه سمری بڼو گیانکښان).

پښمیس (پروا): قایه میوانه. دار ټک و بهر میوان بدری بڼو بهرز بونمری.

پښن: (همو). شفق، شپ. — لیدان: شپ لیدان. (ږوږ، دهر). پان. پارازتن.

پښنازښن: شانازی کردن، خوږین و نازین به یه کيکی.

پښناس: پښسوین.

پښناسین: ناسینی چټیک به یه کيکی.

پښنو: پښشار، قوریانی، گاورگرمون. ږی، مایه، ږو، هڅ. له — ی تڼا تروشی زیان بوم: واته له ږی تڼا. خوله — نان: خو کردنه قوریانی. سمر له — نان: سمردانان، سمر له ږی گایه کیدا کرنه قوریانی. ده لال، نیوږیکار. (خو). ده لال ټک له نیوانی کږ و کچاندا هاتوچیه بکات.

پښنودار: بهرر سیار. — ی: بهرر سیاری.

پښنوی: نیوږیټی، ده لالی. — کردن: نیوږی نیوانی شمرو شو و کچ و کوراند کردن.

پښنایی: پانایی، بهرینی، بهرینایی.

پښنویون: له لا نمریون، له کن نمریون.

پښنوزان: سپله. — ی: سپله یی.

پښنوزانین: سپله یون.

پښنوشان: ماریی لیک نه اتان، دروست نمریون.

پښنوشاو: ماریی لیک نه اتو.

پښنمکړن: پر بهی نمریونی کموش و نیتره.

پښنمگه ییک (نمرده): نه گه یشتو، شه یان پښه گمښو، خو نه ناسیو.

کال. کچ، پښه گه یشتو بڼو میوه و نیتر. نه کولاو، خار بڼو چښت.

پښنج: پنج (۵).

پښنجان: تمها پښنج.

پښتجه (باک): په نجا (۵۰).

پښتجه: په نجه، چټیکه له پژی پښتجاندايي.

پښتجه مين: په نجه مين.

پښتجه پټار: پټنج وژنه له نيوانی زستان و بهار پټدا، که سال تمواويو نمر پټنج وژانه دهميتيتموه له پټشدا پټشونيان ساليان به دوازه مانگ و مانگيشيان به (۳۰) وژان داده نا بوييپيه سال سي سدوشيتست وژنه پټنج وژيش دهميتيتموه له سالي راسته قينه لسمر هيچ مانگيکي نيبه.

پښتجه بهري (باک): بزنيکي پټنج سالانه.

پښتجه بويي (باک): مري پټنج سالانه، (باک). پټنج بهري.

پښتجه قير: تفنگ يا دمانچه يککه، که پټنج تيران بخوات.

پښتجه جلوه گي دل (نمرده): پټنج همسته کانه: وهکو ديستن، بيستان، بونکردن، تامکردن، دهميتيدان (ليک کونتن).

پښتجه خشته گي: په نجهک. چمنه هلبه ستيکه، که سي نيوه هونراوه تري خرابيته سري و دوايپه کيان لسمر شيوه ي پاشبندى نيو هونراوه ي يک کم بي.

پښتجه دهري: په نجه يککه پټنج دهري گاي همبي.

پښتجه وژه ي قار: ژماره يککه له وژاني سالي نوريش پټنج وژه دو وژي و بهر کوتايي زستان و سي وژيش دهکوتيه سمره تاي بهاري. تار.

پښتجه ميه: پټنج شمېر، پاششمه، پټنج شمېر.

پښتجه مېر (باک): پټنج شمېر.

پښتجه موه: پټنج شمېر.

پښتجه گکا: جوړه گورانيکي کوني کوردييه.

پښتجه گکنج: پټنج چاوگي دل. پټنج گنجينه.

پښتجه گکنجينه: پټنج چاوگي دل، پټنج گنج.

پښتجه گکوشه: پټنج سوچ، پټنج قولينچک.

پښتجه گکوشه يي: نمر شيوه نندازه ييپه، که پټنج لا و پټنج گکوشه هديه.

پښتجه لا: پټنج گکوشه، پټنج لک.

پښتجه ووار: پټنجبار.

پښتجه وک: چمونه، چمونه.

پښتجه ووين: شارچک يکي گچکيه. نيوه که له پټنج وین ياني پټنج يوناني پټکها توه.

پښتجه (باک): په نجا (۵۰).

پښتجه يکه: له پټنج بهشان بهشيتک.

پښتجه ووار: له پټنج بهشان چوار.

پښتجه (باد): نمر بهشه هانگوينه، که پهش پهشه و پهراق نيبه. کرپزي هانگوين.

پښتجه (دزه): په يککه.

پښتجه (نمرده): وهنموزه.

پښتجه گاف (زا): شقار، هانگار. شقار.

پښتجه (نمرده): وهنموزه، خوه کوتکي.

پښتجه ولسن: بهسره ياني کارساتيک بهسره يه کيکيدا له تولسي کرده يه يکي خراب: نمر يان سوويندي درق پي نو اند.

پښتجه ولس: خامه، قلم.

پښتجه ولسي: قلم.

پښتجه وک: گيا يکي بونخوشه گوليکي سپي هديه.

پښتجه

پښتجه پټور، نمر کسه يا نمر چته يه زهري ده پټوي به لان به تمني به کارنا بري، وهکو: زهري پټو، ناسمان پټو، گهم پټو. (فه). جتيگاي نديو.

پښتجه وون: لا و وون.

پښتجه (باد، همورا، زه): ناديار، گوم، بز، وون. پنا، پهسيو. — بون: بز و نديو وون.

خودا داد لهدس مامه لعي فلهک

خستي وه پټور چرموري چاويه لک

له کاتي توره ييدا له جياتي بجي و نه گم پټموه و شووين برسي، (به قور داچي) به کار ده بري.

پښتجه وک: پټور.

پښتجه: بهمست يا بهست يا به چټيکي ديکه نندازه ي همر چټيک وهکو دهغل و دان و زهري و شلممني بگيري — ي پټه لټين. (دهر). پټماين، پټماين. (باک). پټقان. ناگاداري، ووشياري، پاسواني.

پښتجه وک: پټانه. کيله، نمر دهري يا باديه، که شلممني پي ده پټوري، پټوران. — کردن: کيله پټوران.

پښتجه (نمرده): پټوران.

پښتجه بهرزه پټو: پټراني قه لابهجن.

پښتجه بهريوه، بهريوه، (همورا). بزه. — بون: بزه وون، دوچار وون، تي نالقان، تووشبون، گرفتار وون، خريک وون. — کردن: دوچار کردن، تووش کردن، نالقادن، تي نالقادن، گرفتار کردن. خق — کردن: خق تووشی ووشه و گټچه لان کردن. خق خريک کردن.

پښتجه بهري وک: بهريو.

پښتجه وون: بزه وون، تووشبون، دوچار وون، تي نالقان، گرفتار وون. خريک وون، گير خوار وني چټيک به چټيکمه يا له چټيکيدا. ماهي وښتن، ماهي پټو خريک وون.

پښتجه وک (باک): پتر، زورتر.

پښتجه وکيان (نمرده): تيکه لا و وون، تيوه وون.

پښتجه وون: بهدممه وون، (دهر). بهدممه وون، وښتن بهدم چټيکمه. تيوه وون، وهکو وون، به پټوشو وټنه وون. سمر له نه خوتدان، سمر له يوک يا لمر کسه دان، که له پټواري هاتيپتوه.

پښتجه وخت: وخت، پټاده لا و وون.

پښتجه وک: دهريگا بهستان، دانمه، جفت کردن، داخستن، گالهدان. (همورا). پوره داي، داي و، نچکدان، مچ کردن، پټهدان، بهستان. پټه وونساندن، چسپانیدن. چزه لټي پټان (گمزن، بؤ دوپشک وټير). نچانیدن، چزانیدن، چزان. چزو تي پټا کردني چزو ودار له لشي گيانداران. نان به تندر و ورو ده دان.

پښتې فاش (شار): دارټکه له شټوي يمه قدايه سمرټکی بهخوآنه کموه نووساوه و سمره کي تریشی لمدوره يه بهر داشی سمره وي پی بمرزو و نرم ده کرت.

پښتې پیوزه (پروا): دینگه، پایه.

پښتې ین: لای خوراره وی چت.

پښتې (هورا): پیو.

پښتې: بهو، بهم: (هورا). تو— شیرینی: تو بهم شیرینی یی.

شان، پایه، پښتې: به— به پیی. وهشلی— کسهی: خوژکه بهو کسهی. (هورا). پیو، پییه. (باد). پروک.

پیهر: بیبار.

پییک (باک): بهبلدی چاو، (باک). پیوک. بیبیلی چاو.

پیوک (باک): بهبلدی چاو.

پیپا: بهرمیل، کویه دی دارین یا کانین.

پیپیک (باک): پرکردن، داگرتن، ناخنمه. لوولاکسی لاقی، نیسکی لوولاکسی.

پیپت (موک): (باک). تیپ. کشتوکالی نه مسال به پیپته. فیت، پترن، پرشت، پترمو، پتر، فم: به— بهرشته ده. پی— بهرشته. (هورا). هفتدی پیپتجمینه له هشت هفتدانی زستانی کمو توتو نیوانی توخن و پالتوئی. (باد). زپیک.

پیپاک (هورا، بابا): خرو، خوړیک، سزا، سمرانه، مekat، باربو، مریشک و مسر و پون و ده غلیکه ناغایان له جیاتی سمرانه دی خویشانی دهستین. کوکردهوی چتمک یا پاره بهو باربو کردنی یه کیکی. کوکردهوی دراو له لایمن چمد کسټیکوه، که چتی پی بکرن و به همسویان بیخون. پروپیتی نارمال.

پیپال: ورده کمل و پدی ژنانه.

پیپلوه (نمرده): پاتاره.

پیپته (ممر): کای گا، همزنی زور ورده، پووشی چهلنووک وگا (همزنی) په. چیشتی گوشتار.

پیپتېر: پیکېر. کرمتیکی گچکيه لهناو قعی گم و جودا پهیدا دهی گوله کي له بنه پیپتدا ده قرتیتی.

پیپتېپته: ورده ورده، کمکمه، واروار، ووسووسه، بهشبهش.

پیپتهک (باد): پیچیک، چتیکی کم. (نمرده). پیپت، تیپ.

پیپتن: تیپچن نمو کسیه پیپتهکانی چاپخانان دهزانی کوو بلوکاتوه.

پیپتدهوه: خیردانهوه: فیتدانهوه.

پیپتدار: بهرست، به پتر.

پیپتک (نمرده): پمله پیپتکه. شوووی. (شیخان، ژمن). پیک.

پیپتیک: پاک و خاوین.

پیپتک خصن: پمله پیپتکه هاروتن.

پیپتو (باک): کرمن، کریم تیدوار، کرمدار، کرمتیون.

پیپتور (خو): پیپتول.

پیپتوکه: گیایه که ده کرتته گزه بو نازالان.

پیپر

پیپ

پیپتول: زوزان، بلیمت، فیلسموف. ووشیار، دوربین. بهمورده، رامیاری، سیاسی. — ی: زوزانی، بلیمتی، رامیاری.

پیچ (پروا): کم، نخت. — یک: کمیک، نختیک. هیچ، هیچ وهرچ.

پیچ: بورغی. (زا). بیچ. (باک). بیژو، زول.

پیچکه (باد): کمیک، نختیک، توژیک.

پیچ پیچ: کمکم، توژتوژ.

پیچ پیچه: کمکمه، توژتوژ، نخت نخت.

پیچوان: پیچران.

پیچوانهوه: پیچرانوه.

پیچ رهزله: رهزله پیچ، رهزله. گیایه که بهداران هلدده گمري بهری وه کوو تریه له دهباغیدا به کاردهری.

پیچک (هورا، بابا): جوړه گیایه که وه کوو پیازی وایه ده خوری یک چله و سی سووه نامتیک بلند دهی گیایه کی کوو یستانییه ده کرتته که لانه. کفتی ساواری بی ناو. (نمرده). گولوله، گلوله.

پیچن: دارټکه له منیو که لانه دهزوی ده نین تا بی پیچن.

پیچوک (باک): پیچوکه، گیایه که.

پیچی (باد): پنجه دی دست.

پیچیاگ: پیچرار.

پیچیان: پیچان.

پیچیان بهیهکا: پیچانوه به یکه دا.

پیچیانوه: پیچانوه.

پیچیلو: پیچراو: کمیک، توژیک، نختیک.

پیچ (باک): کمنار، دهووبهر. نټخه، بهروک.

پیپر: زال، ناقسر، کونه سال، به تهمین، سرسپی، پوپسپی، سمر، کال، بهسالداجو، له منیو دهو، کههل. — پون: داکوتن، سمریون، بهسالداجون، قمرتیون. بهسری — ی یهوه. به — وه چوون: چوونه پیپسوازی. موغ، پیپر، پیای زاناو گموره ی نایینی، پاپهر. (سور). رور. (ننک، داپهر.

پیپسه: پاک و خاوین کراوهوه.

پیران: ۱) چیا یه که کمو توتسه باکووری پوزلواوی رهواندزتوه. ۲) نای گوندیکیه. ۳) شیخ سمعیدی پیران قارهسانی کوردستان سمرزکی کورد، که له ۱۹۲۵ به دهستی ترکان شهیدکرا خه لکی نمو گونده یه، که له زووری دیار به کیده یه. ۴) نیوی هوژیک کورده کمو توتسه نیوانی لاجان و حاجی نومبرانهوه. ۵) له هوش خوچون. نیوی نیرینه. ۶) (رور). ناله، شوه، بهوشیه که توشی مندال و ناره تان دیت. — ی بردهوه: لهبر خم و پهزاره له هوش خوچون.

پیراپوه: جوړه ده زمانیکه له پیو و لکه و قسل دروستده کری و گونج دیزه و گزه ی کونی پی پینه ده کری، پیو و لکه و قسل تازه پشکووتو له سمر ناووری تیکل یه کتری ده کری.

پیرافنن: پرده کردنی نسپ و ماین.

پیرانشای (هر): مرمپشا، بلووری.

پیرانی: جوړه دهنگيکه شوان بدمووی نازالاندا دهیکات وه کوو عاغا.

پیرایلی: پیری، پیریتی.

پیرایی (نمرده): به پیرهوه چوون.

پیره: له پرووی واق وورمانوه بۆ چتی کۆن و پیره کارده بری، پیره چهقو، پیره دار، پیره نسپ، پیره ناو به تهورمه.

پیره (جز): پیره ژن.

پیره: پره، پرمه، دهنگی لوتی چاره ویتیه. پیره پیر.

پیره پنتک: پیرپنتک. مندا لیکه کردار و گوشتاری له پیای گموره بجی.

پیره پیر: پیریزن، پرمه پرمی یهک له دوواییهک. کیشکی بز و مسری کتیره، که دوژمنی دیت بدهنگی پیره پیر هموویان ناگادار دهکات و هلدین.

پیره بلب: باپیر. پیرپنتک. ناری دتیه کییه له ناوچهی شاربازپی.

پیره باوه: گیایه که وه کوو گوویز به لویه به لآن پنه که ی لمری ختره، په لکه کانی کولکن و توژاویه به کالی ده خوری.

پیره بووک (باک): که لکه له.

پیره پتوژ (پروا): مندا لیکه ووته و ناخوتی پیرانی بیت، پنه پیتو، سره سوره.

پیره دا (باک): ننگ، داپیر.

پیره زا: مندا لیکه له کاتی پیری باوکی یا دایکیدا له دایکیوی.

پیره ژن: پیریزن، (هورا)، پیره ژنی.

پیره سهگ: سهگی پیر. بۆ جویتن بۆ مرغانیش به کارده برت.

پیره ک (باک، بوتا): ژنی به میتد. (جز)، پیره ژن، ژن و سال و مندا، خیزان. چتی چرچ و کۆن و پیر.

پیره لوک: داری پیری گندهن. نندامیکه له بر زور مانوه ی لمار ناودا سپی پات و چرچ و هلدیزاوی.

پیره مهره: پیره میتد.

پیره مهره ندي: تیره یه کی کورده له هژی داووده، له لیرای کمر کوک و سلیمانی دادنیشن.

پیره میتد: پیره میتد.

پیره میتد: پیره میتد، کونه پیوا، پیای پیری به ناو سالاندا چو. نازناوی هستیار و ژوژنامه نوو سیتی گرنک بوو ناری حاجی توفیق و خلدکی سلیمانی بوو.

پیره ل: مریشکی دهشتی، مریشکه کتوی.

پیره پوتک (باد): جالجالوکه.

پیره خلیل (هورا): پیر خنیل.

پیر خنیل: پیر خنیل.

پیر خنیل: چیتیکه به برنج یا ساواری وورد لیتری. ناردی ساواری، پیرنی، (هورا)، پیر خلیل، سمیتک.

پیره سوژ: چتیکه وه کوو فانوسسی، به لآم له باتی شوشه بلوری میولیدراوی لی ده پتچری و مومی تپه لده کمن. پیسوژ.

پیره عموک (باد): جوړه نافر تیکي زرتیموژی لندهموری ناوولای وایه، که قزنیکی وایی وه جانوه ران بجی له چیرکاندا زوری لیندواون.

پیره عموک: جالجالوکه.

پیره فاک (باک): گیایه که.

پیره لاجک (باک): گیایه که.

پیرک (باک): تایک، مامان، ننگ. ژنی هوشمند. جالجالوکه.

پیرک ژین: شمه، دهنگی پشمین. پشمین.

پیر لیکردن: لی پیرکردن وه کوو نه خوشی، که کۆن بی ده لیتن لیتی پیر کردوه.

پیرنی: پیر خنیل.

پیره (بار): باره بر، دوار، پیر، وولاخ، کمر، نیستر، نسپ، ماین، چاروا، چارهوی.

پیره و (باک): ناری نیرینه.

پیره و: به فر، باو، به پیت، سپی پوژ، خوش، خوشستان. ووشه که بۆ جمره و جلکی تازه و خانو به کارده بری به پیچوانه ی شووم و نه گبه تی و بی فری و بدفریه. نیوی نافر تانیشه.

پیره وانه: چتیکه یه کتیک بتداتی له کاتیکیدا، که کالایه کی تازه ی له بر کردی و یان به پایه که گیشتی له به رانبر نه وده، که پیت کورتوه (پیریزت) بی.

پیره و: به ردیکی شینی نرخداره بۆ تقسیم و قاش و چتی تر به کارده بری. (موک) بالنده ییکشه.

پیره وایی: پیره وانه، جمره پیره و.

پیره وکای: پیریزکردن، پیریزاییکردن.

پیره وزی: کوتی (پیریزت بی) یه به یه کتیک.

پیره وزی پاشن: سرکوتی دوایی.

پیره و: پروانه: پیره و.

پیره وک: پیره لوک.

پیره وکال (باک): پیره و جیل.

پیره مهره (پروا): چیکلدانه تیکچوون.

پیره هفوک (باک): وهم، سوره تی خپالی. تعونی جالجالوکه.

پیری: پیرایه تی، پیریتی، به ره پیری، پیتشوازی، رابری، پیتشوازی.

پیریتی: پیرایه تی.

پیریزن: پیره ژن، کونه ژن، قهراده.

پیریزن: پیره پیر، کپره، پیره ژنی.

پیریزنه سهراسنیفه: ده عبا که له گچکه ییدا به قمد زچیک دهی و هیلاتی لمار خولیدا دوستده کات.

پیریزنوک (کۆ): جالجالوکه.

پیز (کف): لرولاک، پوز، بلهک، نمره ی لرولاکی پییه. (باد). کوزه له (جوړه گیایه که).

پیزیزاک (باد): جوړه چوله که ییکي کلاو درته.

پیره ویشک

پیزیزووک (باد.): گیایه که نیرتکی هدی، که پاککری ناکه کهی وه کوو لۆکه وایه.

پیزل: گیایه کی ناوی همیشیهی گه لای وهک کهوهر وایه، پهگ و ریشه کهی ده کوتری و گهرم ده کری لعیور موسلدان داده نری بۆ میزگیرانی زۆر باشه.

پیزووک (پۆژ.): بیرۆ.

پیزوکه: زیبکه یه تکی گچکه به له لمش ده ردی.

پیزی (نهرده.): قوون، قنگ.

پیژ (باک.): کردهوی زیاندهر. له پشتوه لیدان. ته لاش.

پیژان: بیژانهو، دایژین (بۆ نارد و نیتر). (باک.) گیایه که.

پیژه که (باک.): گیایه که.

پیژه یه: سووک، نرم، بۆ نرخ.

پیژدن (باک.): گیایه که مند الان ده یچن و ناکه کهی ده خۆن.

پیژگ (باک.): گیایه که، پیشووک.

پیس: ناپاک، چه پهل، ناشوو، چلکن. چلهم، لیتوکه، گلار، ناوه گل. گل، دووزام. — بیون: هه مین، لهوتین. — کردن: لهوتاندن، لهناویرنی پاک چیتیک. هه له نهیتانی هیلکه و بۆگه نکرده. بهد، گمده، خراو، خراپ، شیت، غهزناگ.

پیسار: خووین تیکهوتی ژنان، بۆ نووژی، تیکهوتن.

پیسایی: پیسی، چه پهل، گمده. — ی گیانله بران، گور.

پیسبوون: چه پهل بوون. — ی هیلکه: تیکه چوونی هیلکه.

پیسکردن: چه پهل کردن.

پیسسوک: میز میزک، شوگر، شوگر، شوگر، شوگر.

پیسسه کوئه (نهرده.): جال جالوو که.

پیسنا (باک.): توژی سهریرانه.

پیستر: چه پهل تر.

پیسزک: پیرک، همرزاق.

پیسترین: چه پهل ترین.

پیسووی (باک.): بیدادی، زۆر، جهور.

پیسنگلی (باک.): پتر پیوه نان.

پیسووی: زمان پیس.

پیسکه: (پۆژ.) جلفی. چنچووز، پیسکیر، سهریر. جفیل، پوچ، پۆد، چرووک.

پیسکه له: پیسکیر.

پیسکایی: پیسکیری، پوچی، پۆدی، چروکی.

پیسکردو: رۆد کردو، پوچکردو.

پیسکیر: پیس و پهلوس، پیس و پۆخ، پیس و پهلۆخ، پیسوک، پیسکه، پیسک، پیسکه له. — ی: پیس و پهلۆسی، پیس و پۆخ، پیسکایی.

پیسو (زا.): بۆسو. پیسکه.

پیس و پهلوس: پیسکیر، چلهم، پیس و پۆخ.

پیس و پۆخ: پیسکیر، پیس و پهلوس، ناشوو.

پیسو (باک.): پیوه سیری.

پیسو: پیرسو.

پیسووک: پیسکیر.

پیسی: پیستی، گهمار، گوو، پیسایی. گولی، دووزامی.

پیستی: نادروستی، سستی، نانا زایی.

پیسی (نامی.): نیغهک.

پیش (زن، لو.): بۆر (.). گرفتاری. (هوک.) پق، قین، کین، پشم، دلتنگی. — خواردهو: پق خواردهو. (باک.) کردهوی زیاندهر.

پیشان: چیتیک زۆر بکولتیری و بهه لمی خوی پیشتیری یا له ژیر ناووریدا. پشووسوار بوون.

پیشاندن: چیتیک له ژیر ناووری یا له ناو هه لمی خویدا پیشاندن و پوخته کردن.

پیشانگ: پیشاهنگ، پیشهرو، پیشهرو.

پیشاندن: پیشاندن. (نهرده.) پرماندن و لاخ.

پیشاو: چیتیکه وه کوو کرتیه (په تاته) که بهه لمی خوی پیشتیری یا له ژیر ناووریدا.

پیشوی: پیشتیری.

پیشه: (۱) کردار، کردهو، دهستکر. کاری پیژیهو، فرمان. (۲) خوو، پهفتار. هاو — ی: پیشه گری. هاو — ی: پیشه گری. پشو، دم، هه ناسه، نهفس.

پیشه خۆره: پیژیه. بالنده یه تکی نیسکه خۆره.

پیشه ساز: پیشه گهر، پیشه رو. — ی: پیشه گری، پیشه وری.

پیشه بان (هه و، خۆ): پیشک.

پیشه گهر: پیشه کار، پیشه ساز. پیشه رو. کسێکه کاریکی و ابزانی، که پیژیه. — ی: پیشه سازی، پیشه وری.

پیشه ناز: پارچه کرتیه، که له پیش سفره بهسر نهوێاندا ده دریت.

پیشه وهر: پیشه گهر، پیشه ساز. — ی: پیشه گری، پیشه سازی.

پیشه و هه نهر: کردار و گزی و ناکاری باش.

پیشه ی لووت: کرکۆچکه ی که پۆ.

پیشه واره دهو: به دهست چیتیکه دهسته لات نه بوون بۆ ده ویری. خه مخراردن، پق و قین قووت دهو، نارامگرتن، ددان به جهرگی خۆ داگرتن، خهفت پهچینهو ده ل.

پیشه ک: نامرازیکه کنگرو چتی به هه لده قهمن، (بار، باد.) ناو ته، (خۆ، هه و.) پیشه قان، (دهر.) بیله کان، (که.) بیله قان. هه ساسه.

(هه و.) مرارزیکه تهو نییه. (باک.) داوین.

پیشه کان: بیله کان.

پیشه کانی (هه و.): جوهره گمه یه که.

پیشه کردن: پیشه واره دهو.

پیشه که (باک.): بالنده یه که.

پیشن (نهرده.): کسێکه هه میسه پیشه واره دهو، رک نهستوو.

پیسووک

پیشنی (فہ): ناوچاوان، پیشدہستی.

پیشو: چټیکه وه کړو لږکه ته خټه کانی کښتی پي ټایم ده کړیت.

پیشو (زی.): میثورلہ، پوشورہ. پیفو، پیفگ.

بيشوک: (ههرا.) پيفوک. (کۆ.) ئالەکۆک.

پیشیاگ (نعرده.): پیشاو، برژاو لعرژیر زیلمویدا.

پیشیان: پیشان.

پیشینی: پیشینیان.

پیف (لو.): چتی پووتی پفہ لڈراو، سست، باکردوو.

پیفہ (ہمورا.): پیفوک.

پیفک: پروشو۔

پیفگ: پورشور، قار.

پیفو: پیفک، پووشو، قار.

پیشو: پرورش و داری.

بيفؤك: كيفؤك. (جا، همورا،) پيشؤك، (بار،) پيؤك، (دهر،)

پوشک، (ھورا. کۆن) پیفہ، (بۆتا، باد.) پیفۆک.

پیشی: پروشویداری.

پیفیاگ: چتی ناوسا، چتی هه لامساو. پوچ، ناووک گهند.

پیفیان: ناووسان، هه لامسان. پووچبوون، ناووک گهندبوون.

پیف (باک.): پیف.

پیپلز (باد.): پیواز. (باد.) — ی: دژلمه، هه‌لپیتچراو. رهنگی پیوازی.

چیشتی که پرله پیواز و گوشتی قیمه ده کری.

پیشانی (باد.): پیوان.

پیشدادان (باک.): پیوه‌دان، گزتی ماروئیتیر.

پیشوڪ (باک.): گولہ میخہ کی کپڑی. پیشونگ.

پیشونگ: پیٹوک، پیفوک.

بیق: (باک.) داری درپژ. (باد.) لولاک، بدهک به نیتسک و گوشتسوه.

بيڪ: (ڪو.) توڙ، ٽيڪولي ڌاريهه، ڪه به لوڙهه ڏهر پيئڻيٽ، (بابا.)

توروز. (ههوارا.) قولینگی گهره‌ی بهردشکانه‌نییه. سازو-: پیکی

پینه‌کەر: پینه‌چی.

پینه‌کەرن: کەژنەکردن. پینه لە شوێنی دێری جەل و بەرگاندان. (هەور.) پینه‌کەردە. بریتییە لە بەسەرگرتنەوەی ووتاریک بەلادانی بە جۆرتکی تر: نازاد لە قەسە کوردۆی دڵگیربوو، بەلام چا بوو نەویش زوو پینه‌یکرد.

پینه‌کەر: پینه‌کەر. - ی: پینه‌کەری.

پینه‌گرتن (فە): ساپژ بوونی برین.

پینه‌پەرۆ: پینا. - کردن: جلکی شێ پینه‌کردن. کاری سەخت و دۆوار بەکەم و کورتی پێکەتێتان.

پینینیک (باک): چتیکی دابکەرنی.

پینج: گۆشە. بیژوو، زۆل.

پینچۆک (باک): گەمە پینچ بەردانە.

پینف (باک): ناوێ خۆرە، بەرداخ، بەدە ئاوی، بادی ناوی.

پینک: (باک.) کولانە مریشکان. کووخ. گەرد و ووردهی سماق و برنجییە.

پینک کۆزەر: ئەو دهنکه ده‌غلاتیه، که دوای گیره و کوتانی له بیژنگدانی له نیوکیف و قەپڵکەکانیادا ما بنهوه.

پیلۆس: (باد.) کولانی.

پینگ (نەردە): پیشخوار دهنه له پقان.

پینگاز: هێلکە گێجین، هێلکەیکە له گێجی دروستکراوی.

پینگان: پینگانەن.

پینگانەن: پینکەردنەوه، پینگخواردنەوه، پیشخواردنەوه له پقان.

پینۆک (پۆژ): وەنەزه، خوه کوتکی.

پینی: کەپک، بن بیژنگ.

پیو: (پۆژ.) پیم. (دەر.) دوون، گوزوو، (هەور.) پی. بەزی توواریه. چەریه‌یکه، که له بز و ناوزگی گیاندار بگیرێ.

پیوار (نەردە): پاشملە، پاشملە، له نەدیوی، له پاشمو، له پشتموه.

پیواز: (دەر.) هەو، هەور، زەن. (پياز.) (باک.) پیاز. لەناو خۆشناوەتیدا سێ جارەن دەچێنێ. ١) که تۆوه‌کە ی چێنرا دەبێتە خسکه (قسکه) بەلەن، که زەوییه‌کە ی باش بێ بەیه‌کجاری دەبێتە سەلک. ٢) قیسکه‌ی ده‌چێن دەبێتە سەلکی ناو‌ه‌نجی، که پێیده‌لەن: (ده‌ق.) ٣) ده‌قی ده‌چێن دەبێتە سەلکه پیواز.

پیوازو: نا‌ق‌پیواز.

پیوای: (باک.) پیقازی. رەنگی پیوای.

پیوان: پیمان، پیمان. (باک.) پیقان. نەندازە هەرچتیکی بگیرێ وەکو ده‌غل و دان و زەوی و شلمەنی - ی پێده‌لێن.

پیوه: پوهشو.

پی یه (لو.) : پیو، بەزی ناوزکی نازەل و مال‌تانه، که به‌ ناوور توواریته‌وه، پالێوایی، گۆشت و چزیکی پیوه‌نمایی.

پیۆک (باد.) : پیفۆک.

پییک (یەز.): ناها، هاها بۆ واق وورمانه.

پینینگان (هەو.): لای پینان، به‌ پێچوانه‌ی سەری‌نگانه. بەردیکه لەناو گوریچەدا لەلای پینان‌ه‌وه داهەن‌ریت.

ن: تپینکی نابیی کوردییە. راناسوی کەسی تاکێ نامادە ی دوه‌مه: دایکت، کاکت، پەر‌توکه‌کت، نامەکت. (دەرس.) تۆ، تە، ئەتۆ بۆ (نێرانە). تیا: تۆ، تە، ئەتۆ بۆ (هێیانە).

قا: هەرتا، تاکه، هەتا، دا، تاکوو، هەتاکوو، تاکێ، داکوو، (باک.) نا‌ق‌داک، نا‌ق‌دا. تاهە ی لە خوێاردن و خوێاردن‌ه‌وه بێ نیاز نابێ، زمانت شیرین بێ تا بە‌پێژ و خۆش‌مویست بێ. (باک.) تۆه‌تۆ، پەر‌تات. (کرما.) تۆ. (هەور.) پاو. تەو، سەقە، گرانە‌تا. (باک.) گێشه، کۆم، پارت. مەلۆ، تایه. (مەرج) که دوو چتان پێک‌ه‌وه ده‌بەستێت‌ه‌وه: تا ژیر و نیشتمان پەر‌وه‌ری خۆش‌م ده‌وتی و سەرت بۆ شوێنه‌کەم، واتە خۆش‌مویستیت بەستراوه به ژیریت. لا‌بار‌یک، لنگ‌بار‌یک، بە‌ندەک. تایه‌ک تری: سەوه‌تیه‌ک تری و میوه، تابار. لا، پەله، پەر‌ه، لا‌پەر‌ه. داو، هەودا، تال (دەزوو، مسو، بێن). بۆ‌نە‌می: با گیان و لەشمان بکەینه قوریانی گەل و نیشتمان تا دوای نێمه‌ ناومان بزۆ‌ن‌بێ. - کردن: پێچان‌ه‌وه، قەد‌کردن. تاک، تاق، تەنیا، تەنبا، دانە، تاقانە. - له‌ زاری هات‌ده‌ری من گە‌یشت‌ه‌ لای. (باک.) شە‌تل، نە‌مام، بن‌چینه، رە‌چە‌لە‌ک، رە‌گ و ریشە. شان، پایه، جفت، جوور، لف، لنگه. هاوتا: هاوشان، هاوپه‌له. بێ‌هاوتا: بێ‌هاوشانه، بێ‌هە‌قاله، بێ‌وتیه‌نه. (باک.) لکی داران. هەودا. نە‌هۆم، چینی خانووان. نارامگه، گۆ‌پ. دووایی و کۆتایی چتیکی نیشاندە‌دات، نە‌من تە‌نبا تا سە‌رده‌شت چووم، که زێد و نیشتمانی زە‌رده‌شت پێ‌خە‌م‌بە‌ریه، واتا پە‌له‌ی هە‌ره‌دوایی چووم تە‌نبا سە‌رده‌شت بوو. تاي تە‌رازو، لنگه تە‌رازو، پە‌له، پە‌للە.

قانیسه (نەردە): هەتا نیتستا.

قانیه‌قا: هەتا نیتستا، تان‌هۆ.

قاب: تاو، تووانایی، پرزه، هیز، تین.

قابار: تا، لنگ‌بار، بە‌ندەک، تاقه‌یه‌ک فە‌رده، لنگ‌بار‌یکه‌ ب‌خ‌رت‌ه‌ سەر‌ه‌شتی و لا‌خ.

قابان: تروسکە‌ده‌ر، پۆ‌ش‌نا‌ییدەر، دره‌خشان. نیتوی نا‌فره‌تانه. گردیکه‌ له‌ باشووری (حەسیکه) ی گردی تابان له‌ جزیرە‌دا ناوداره.

قابە‌ره‌گ‌ل‌گ‌ل: چتیکی خ‌پ‌ری تە‌نکی لوسه‌ مندالان لە‌سەر‌شان تلۆ‌ری ده‌کە‌ن‌ه‌وه.

قابە‌غنی (نەردە): تە‌بە‌ندی پەر‌تووک. بندروون و شیرازی پەر‌تووکان.

قاب‌پ: بێن یا کە‌مه‌ ناو‌یک‌ن‌زا (دو‌عا) ی لە‌سەر‌ خوێ‌ند‌رابی، ک‌ش‌تە‌ک. گە‌نە‌گە‌نه، دەرمانی سول‌فاتە.

قاب‌گه: شوێ‌ن‌یکێ تایه‌تیه‌یه‌ له‌ قە‌راخ‌ پووبار و زێ و دەر‌یا‌ی‌ان‌دا، که ک‌شتی تێ‌دا ر‌اده‌وستی.

قاب‌له: تال‌به‌کی.

تاجپووت: دارهباس، داریاس، (باک.) دارمسوق، سمرهجه. (باک.)
 داریمش، داروبست. (جا، هورا.) دارترم. داریست، دارهست.
 (هورا.) دارهبازه، له تهخته و داران دروستدهکړی مردوی تیدا دهبنه
 سمرگورستانی.

تاجپور: فوج، دهسته یکه لمشکریه، که هزار کس دهبيت.

تاجپوق: خشت، کهروچ. (باک.) قهرمیت.

تاجپوون: دارودست، تابین. تاجپور (لمشکر). (نمرده.) دوولابوون،
 چمانوره، چمیانوره.

تاجی (باک.): کوزک، چهپهر. خندهک، سنگمر.

تاجیه: مه ترمیز، سنگمر، سورپهر.

تاجیتي: تايه تي، تايه تي، تايه کاري.

تاجپاز (نمرده.): له منده هور، زه لام.

تاجپال (نمرده.): هرپشه، ههشه، گاله.

تاجپان (باک.): لولودان، پتچانوره. پتي ووشتری.

تاجپ: تفنگي جوت لوله و حوت لوله ي پاو تيه.

تاجپو: تارمايي چت. دهزگايه کي دهول تيه سامانان تومار دهکات. جووره
 قهباله يتي دهول تيه دهري به خاوه ند زهوي و خانوي سمره، بنچاخ،
 تاجک، قهراله، توويل.

تاجپو: تاپو، توويل. (نمرده.) تارمايي، ناسو، پشانگ.

تاجی (باک.): تاپو.

تاجت: هوزي کي کوږده له نزيک دياره کړتیه. عمره، (سور.) تاتک،
 حاره، نارو، تات. (کوز.) خوشک. (بابا.) کچيکه نيسکيتک يا پله
 گوتيتيکي له زي (نمندانى شهرم) ي دابى. (هورا.) تهخت. تاته
 بمردي لووس، بمرده پان، تهخته بمرده، حه لان، بمردي پان و دريز، که له
 قهراخ ناوان داده نري بونويزي، تهر، سله بند، فهرش، سو، زرات،
 کانگير. (هورا.) هيم، بمرده فا، تاس، (دور.) تيت، تله بمردي پاني
 دريز، (باک.) تهخت. (باک.) دهست نيشانکردن، ناوليه پيان،
 نيشانه کردني کچيک. (نمرده.) سفت، پتمو.

تاجتا: تالتا، داودار، هوداهودا. (لو.) مام.

تاجتار: نقشه ک ژرکي مغولن.

تاجتاله (که، پوژ.): کوږتيره، سمری کوله که.

تاجته: (هورا.) باب، باووک. ديد، خوشکي گموره، (پوژ، دور،
 هورا.) ديد. (هورا.) نمرده. نوکمری پير. (نمرده.) باوکی شیري.
 ميردي ژنيکي مسک تايانه، که بون منداله که ي به خيري دهکات دهبيت
 تاته.

تاجته بمرده: تات، لات، تا، بمردي تفنگي پان و گموره يه.

تاجته شور: تهخته يتيکه مردوی لسمر دهشوري. (هورا.) تهخته شور.
 پاشور. مشغن، مه فشن.

تاجزا (شوا.): ناموزا.

تاجک: (سور.) حاره، نارو، تات. زماني نارو ي. (فه، شوا.)
 مام، مسمو. (کوز.) ديد، خوشکي گموره. (باک.) داپوشراو. برای

باب، ناپ. (باک.) تهختک، تاته بمرده. بمرديکي پانه له نيو خاکیدا و
 هينديکي له دهه رويه، ديپن: مه ساقاري خوړه لسمر تاتي کوتايه.

تاجکزا: ناموزا.

تاجو (هورا.): باروک.

تاجووله (نمرده.): زار خوړا ريوون.

تاجي (نمرده.): سمر و ژيرو بوز. (باک.) زماني نارو ي، نزماني
 عاره بي. (هور، هور.) لباد، غمد.

تاجيزوک (باک.): گمرده لولوه.

تاجي هکړن (هور.): و سمر يتيکو تتي مندالي بچو که و پويشتي.

تاجي هسستي (باد.): لبادگيران په لولودلاري له کارگدا.

تاج: تاجي پادشايان، کلاري مير و خونکارانه. تانج، زه پگنج،
 سمر تاج. چتيکي گچيکه يه لمر يه تاجي له پمرو
 ده چنري يا له کان دروستده کړي سمر کردان لسمر
 شانياني دهروون. تاجي گولان. (باک.) دانان:
 تاج دانين.

تاج خوړووس: جوړه تريه کي سوړي گلرو خوړار و خيچه وه پوي
 که لپاب ده چي. جوړه گوليکي سوړه وه کو پوي که لپابي وايه گوله
 قديمي پيده ليتن.

تاجدار: تانجدار. — ي: تانجداري.

تاجي: (دور، هورا.) تانجي. تاژي. (باک.) بونجي. جوړه سه گيتيکي
 باريک و دريز و ناوقه باريک و کلک پووته بون پوي به کار ده بري، پاسي
 پي ناکري چونکو نار پريت.

تاجي بافندان: (باک.) بونوچک.

تاجي که لپاب: پويه.

تاجه که (نمرده.): بنچاخ، قوچان، تاجمن، تاجمند، تاجمندی.

تاجمند: هه تاجمند، تاکي، تاکيني، تاکنگي، تاج نمندازه.

تاجک (نمرده.): بنچاخ، تاپو، قهراله.

تاجپا (هورا.): ده لاتدن. نار: ناوده لاتدني ديزه گوږه چتي گلي تازه.

تاجيک: بيگانه، بياني، تنها کوردن بي نيت له همر نه توه يتيکي بي.

تاجخ (باک.): گمره ک، تار. تاخه، دستموي قه يتيک له گه لاي تووتن
 ونيتر.

تاجخ: پاکت، بسته، باقه يک له گه لاي تووتن و چتي تر، (باک.) تاج
 — کردن: تووتن لسمريه کتري دانان بونووشک کردنوه.

تاجخه (هور.): رفحه.

تاجختن: نيشتنی خلته ي شلمه مني.

تاجخک (باک.): باقه يا دهسکيتي گچيکه له گه لاي تووتن و نيتر.

تاجم (باک.): دهسته، کوږمه، ده رزن، بسته ي چت، تاقم، يادهسته
 جل و بمرگ. تاجمي کورسي و ميتزان.

تاجووک: جوړه عمره بانه يتيکي قوقزي بي پتچيکه يه بسمر به فريدا
 راده کيتري.

تاجووک (پوژ.): پاخيل. گاليسکي سمر يه فري، عمره بانه ي
 سمر يه فري.

قادر: نوبه تیدار، (بار). تاری. — ی: نوبه تی داری، (بار). تاویداری.

قاده رگا: لاده رگا، لنگه ده رگا.

قاده رهووردن: بنگوئی، ویکورتن.

قاده ست (پوژ): لاویچ، لاگویتل. (پوژ). گولمیکسی پر بدهستی، چنگیک، چنگیک.

قاده ستاپ (پوژ): لنگه ده ستاپ.

قار: پروا، پروا، په باه، مراژیکه له کمرهستی شایلوغان (موسیکا) وه کور کمانجه لیده درې دهنگی خوشه. (موک). تاریک، تنوک، ویتل، هه تره، زور تاریک و پش. پش، تال. تان: تاروپو: تان و پو، بهرانبهری پو. (که). کار. (پاک). گهرک. جغز، دائره، نالقه. سوزی، سمبزی. ژمیریاری پیچ پوژانه له نیوانی زستان و بهاریدا، پینجه تی تار. تال، داو، هودایه ک ده زور. نان. (دهر). هله، تهره، ساواره، پرو. — بون: هه تره بون، پروین. — بونوه: بلاو و پهریشان بونوه. — نان: رامالین، هه تره کړدن. (هورا). تارمایی، تارم. (که)، پوژ. (جمنده خون، تاموژی. (پوتا). ساموژک، پشانک، پشکی شیتی. — ی مردوان: خیر، میرده زمه. تاراو، گیانداریکه تهره بوی. (پاک). کوهی دوری هیلگ و بیژنگ و نیتر. کله لای بیژنگ و هیلگ و نیتر. چوارچیه، پرواز.

قارا: پهره بیکه تنک و ناسک و جیوان و ږنگینی ناوړه شمیه بهر بویو کیدا ددهن له کاتی گووژ تهنه یدا. نیوی ناوړه تانیسه، دیواخ. قاراج: تالان.

قاران: پروین، تار بون.

قاراندن: پاونان، تهراندن، تارنیان، په مانن، پرواندن.

قاراندن: تاراندن.

قارانی: جوړه دراویکی زیونی نیرانیته.

قارو: هله و ناوړه، هه لا توو.

قاره دوا (نمرده): تهره دوا.

قاره ک (پاک): یهک (تاره)، واتا یهک کوه، یهک چمبهری دوری هیلگ یا بیژنگ و نیتر.

قاربای (پاک): بهیانی، کاتی تاریک و پرونی بهیانی.

قاربون: هله و ناوړه بون، هه تل بون، هه تره بون، تهره بون.

قارچی (پاد): کسپکه، که چتیکی بهش بکات، دابشکار، دابشهر، دابشین، بهشینمر. تاروژن، تارلیدهر.

قاروژن: کسپکه تار باش لیبدات.

قارستان (پاک): تاریک.

قارشه: په دیامبر، پوسته، چمهر.

قارک (پاک): گچکه (تار) ییه.

قارکړدن: تهره کړدن، هه تل و ناوړه کړدن.

قارکړن: تارکړدن.

قارگان (زا): جوړه گفیکه خراپه.

قارم: (که). خمرمانیکه همدراووه به دوا کوتانی، به لان هیشتا شمنه با نکرایی. (پوژ). تارمه. (هورا). تارمایی، تاریکایی،

تاریکی. (نمرده). بهرهمیوان، جلدب. چادر، تارمه، خمرگا، خیهوت. گومبزه، تاق، گومبیت، قوبه. بر، دهست، جلدب. دهستسوار، میگل. کپر، دالورت، تارمه، کووختیکه یا چارداختیکه له دار و شوولک و چری دروستکرای.

قارمایی: (پوتا). پشانک، پشکی شیتی. پشایی، تاپو، ناسو. — چوان: تاریکایی چوان. — مردوان: خیر، میرده زمه.

قارمه: (که). تارم. کوهله ده غلیکه گیره کرای، به لان هیشتا به با نکرایی. (خو). هورده خمرمانیکه بوی جاری جووهرم، که خپریتسه سریه کتری و گیره کړی. پتری گووژسوارانه، که کسمیک یا زور بوی لای حوشی یا دهره تیته پویوی. هدیوانی پیش باله خانانه. (پاک). بهرمانک، بهرکوشک. دووانکوک، بانیزه. تارو دمه بک. کورسی. — ی دوری پلیکان و شویتانی تر. دهرافوک، سینج.

قارمی: شوه که، گومبزه، تاق، سهرامره، مال و چارداختیکه له شوولک و چری دروستکرای.

قارغان: پاونان، په پیتان.

قارنیان: تونیان، پاونان، پاونیان، تهره دوونیان، شوون نیان، شوناپوژین، رامالین، پمالنیان.

قارو (پاک): ناوی نیرینه.

قاروپو: تان. تان و پو.

قارو دمه بک: تار و دمبک.

قاروسار: پیمان، تهره توون، داغان. ویران، کاوول، کامباخ، په خش و بلاو. هله، هه تره، پهرش و بلاو بونی چت. کاوول کړدن، دهریده کړدن، تهره تووناکړدن. — کړدن: بلاو پیکړدن. — بون: ویران و هله بون.

قاری (پاک): تاریک.

قاریاگ: تارو، هه تل، هه تره کراو.

قاریتوسک: تالیتوسک.

قاریتی (پاک): تاریکی.

قاریک: تنوک، تنوک، نوتهک. (پاک). تاری، تارستان، پشه گمور. (هورا). تار. جیگایه که، که پروناک نهی.

قاریکایی: (دهر). تاریکی، تیریکایی.

قاریکه: تاریکایی.

قاریکه شمو: هدیو بهر، شوه زنگ.

تاریک و پرون

قاریک دهان: په دابوونی تاریکی، بهر داهاتی تاریکی دواوی پوژلوايه.

قاریک و پرون: — ی بهیانی. تاریگمور، تاریگمورک. تاریک و لیل. تاریکی کوتایی شو، که له گمل پروناکی بهیانیدا تیکل دهی بیان پروناکی دواوی پوژ، که له گمل تاریکایی شو تیکل دهی.

قاریک و لیل: تاریک و پرون.

قاریک و فووه که: زور تاریک، شویتی زور زور تاریک.

قاریکی: نوتهکی، (پاک). تاریکایی، تاریتی، شویتی تاریک، نهمانی پروناکی. (پاد). دور زمان.

قاریگان (پاک): جوړه گفیکه.

تاریک موور (باک.): به یانی. (باک.) تاریک موورک. تاریک و پوونی به یانی.

تاریک موورک (باک.): به یانی. تاریک و پوونی به یانی.

تارینه (باک.): دووډل، نیگمران. دلپیس.

تارینه ډی (باک.): دووډلی، نیگمرانی. دلپیس.

تازه: نو، نوی، نو، نثار، نفت. نوچه. — برونهوه: نویوونهوه. — کهروه: نویکهروه. — کردنهوه: نویکردنهوه. ناوی تازه تانیسه. (باد.) جووان، پند.

تازه به تازه: خورارده مهنیه که له گمل پیته یشتی بخوری. میوه — خوشه.

تازه برین: مهبس له کسیتی که که تازه مردویه کی لی مردبی.

تازه به ییدو: تازه به ییدو، تازه داهاتو. چله دار. مندالی ساوا.

تازه به یاکه ووتو: مهبس له کسیتی که که له پاش همزاری دهل مهند بوئی.

تازه به یکه به یشتو: نموده، دهمروت.

تازه داهاتو: تازه داهاتگ.

تازه زوا: زوا له مانگی هنگی بندا.

تازه ډله (پژ.): ناشی، نابهله، کسیتی تازه دهستی به کارتی کردی و هیشتا تیتیدا پام و لیها تو نموبی. حتی تازه داهاتو.

تازه کؤکه: نیستا، ویستا.

تازه کردنهوه: نویکردنهوه حتی کؤن.

تازه گی: به تازه بی، حتی تازه نوی، تازه بی.

تازه بی: نوی، نغاری.

تازی (زا.): پووت و قووت.

تازی: (باک.) فیتک، سارد. ناهکه تازی یا تعزی، ناوی فیتک و سارد. (دوا.) خاو، کال، نه کولاو، پووت، قووت، کؤن. (باک.) پروس. ناروی یا عاربی. تازیه: پرسه، تازیه داری، تازیانه. (باک.) بنهاری.

تازیه خانه: شیرهنگ، شین و شه پوگا، شینگا.

تازی قی (باک.): پووتیتی.

تازیو (باک.): به سمر پوشتن، سمرکونه بی. — کرن: سمرکونه بی کردن، به سمر داهاتن.

تازیله: توره که بیته دزی تیری داندوکی تیدا هله ده گیری. پرویش. تازیه. گفیه که له دستا پرکابی، پرویشی گمریتی. چیتیتیکشه بهو گفیه لیترا بی.

تازیانه: تازیه، (باک.) بنهاری.

تازیگ (باک.): قامچی.

تازیکو (باک.): ناوی مرویانه (پیوا).

تازی: تاجی، تانجی، (باک.) کاژی.

تاس: (پیز.) کیشیکه بریتیه له نامانیتی وه کوو په، پون و دوشاو و دانمونه و حتی تری پی ده پسون بؤ کرین و فروشتن، که پیته یه کی تنه که یه کیسه. کاسه، شاهه خوره، ترار. قاپ، نامان. تاسی ناو خوراردهوه. کاس، سمره سوو، واق و وری. (هوا.) — ی سمری ژنان:

جووړه خشلیکی سمری ژنانه، له سمر فیتی تاسی دروست ده کمن له زتی یا له زوی پشوشی پتیه. نیق سمرک. (شمرده.) پیران، فسران. پشوشو سوار، تنگنه فسی. گهرو خره. بی سوو، سمری بی سوو، سمر تاووسی. موره ی نمدیتی. تاسا: کاس بوو، واق و وری.

تاسان (هوا)، پژو، (موک.): کاسبون، واق و وریمان. تواسان، بی هست و مات بوون. همناسه لیتیان. خنکان.

تاسانن: کاسکردن، واق و وریکردن، تواسانن، بی هست و مات کردن، دهست له تینتینو کمان و همناسه پیرن به چشمتیکی واکه بخنکی یا نیوه خنکاو بی. خنکانن.

تاسانو: کاس، واق و وریماو. خنکاو.

تاسانن: پروانه: تاسانن.

تاسو: کاس، بی هست، بی هوش. مات، واق و وریماو، همناسه پراو.

تاسایی: کاسی، بی هوشی.

تاسه: یاد، بیرموری، ناروزو، همرهس، (که.) کمووژ، نهله. بد اووډل، دلخوواژ، کهله که له، پمزه. — کردن: یاد و ناروزو کردن. — ی پیری: ناروزو و بیرموری پیری. پمزه ی پیری.

تاسه خووا: کسیتی تاسه و ناروزوی یه کیتی بکات. ناروزو مهند.

تاسه خوو: ناروزو خوو.

تاسه دار: ناروزو مهند، بد اووډل. — ی: ناروزو مندی.

تاسه: هتاسه، هتاهه تیه، همیشه.

تاسه کردن: یاد کردن، ناروزو کردن، بیرموری کردن.

تاسه مهند: تاسه خووا.

تاسهوی: بهرچنه گموره تری.

تاسب (هوا، خ.): دوژمن، نه یار، ناحمز. نه یار که له کمیندا بی، پیشکه بی. چاولیکه.

تاس به سمر داهاتن: تاس بردنهوه.

تاس بردنهوه: واقمانیکه به سمر مرو فاندان دیت له کاتی بیستان یا دیتی چیتیکی سیردا.

تاسبی: دوژمنی، ناحمز، نه یاری. دوژمنایه تی. چاولیکه، پیشکه پیتی.

تاسک (باک.): پیاله ی گچ که ی ناو خوراردهوه. تاسی چکوله.

تاسک باب: قابلمه ی چیتستی تاسک بابیه.

تاسک بابی: چیتستیکه بریتیه له گوشتی سوور کراوه به پیواز و تماته و لیمو و بهار اتموه دروست ده کری.

تاسک جهله (هوا.): سیسار که که جهله.

تاسک هوو: تاسک باب، قاولمه. قابلمه شوای گوشتی به لیمو یا به قوره.

تاسکردن: تاسان. (شمرده.) گهرو خره کردن، تنگنه فسی بوون، پشوشو سوار بوون.

تاسکلاو: جووړه کلاوکی ژنانه ی سابلآخیه، که به خیهاته و ناویشم که لیک نهخش و نیگار و گولسی جوانی لیده کرا. کلاوژی، جووړه کلاوکی پولاینه له کاتی جنگیتدا له سمر دهنری.

تاسمه: (پژژ). پارچه زمویکی کشتوکالی گچکیمه. (بابا). بدله چک.
تاسنای: (همورا).: تاساندن.
تاسواس: (باک).: خم مخوری.
تاس و قلمهقی: خشل و چک و زیوه ری ژنان.
تاسووخ: (پژژ).: نارمزوی دیدار، نارمزوومندی. نارمزووکراو، کمیب، نایاب.
تاسووق: تاسروخ، خورده منییک زور خوش و نایابه، که کم دستکوی.
تاسوولقه: (دزه).: سوارالت.
تاسوولکه: تاسی گچکه.
تاس و لووس: لووس و پروس. خو—دان: خوتاسدان، دست به خوتا هیتان. — کردن: لووس و پروسکردن.
تاسیان: (نمرده).: خنکان، خفعبیرون.
تاسیای: (همورا).: خنکان، خفعبیرون.
تاسین: تاسان.
تاس: (همورا، پژژ).: گاشه. شمشیرهی کیوان، تیشه بمردی کیوان. تات، تاتبمردی زل و پان. تاشینه بویکمر به کاردهبری به لآن به تمنی نا بدلکرو تاوا: سمر تاش، پش تاش، بمر تاش.
تاشا: تماشا. — کردن: تماشا کردن.
تاشای: تراشین، تاشین.
تاشتموهنی: (همورا).: تاتبمرد.
تاشمر: بازرگان. بمر تاش.
تاشهی: کوچک: تخته بمردی گچکه.
تاشتا: (بوتا).: چیشتی سبهینانه.
تاشتهی: (همورا).: تاشین، تراشین.
تاشتی: (باک).: خواردنی به یانیانه. بمر تیشیت، بمرچا.
تاشتی: (باک).: خواردنی سبهینانه.
تاشران: (همورا).: تاشیا.
تاشرو: تراشراو.
تاشین: کرووزکرن، تراشتن. تاشستن، تراشکردن، پوارتن. تراشین، ریکخستن و لووسکردنی چتیک به گوویزان، پاچین، هلهپاچین. دادانی پیئوس. برین، دوویننه کردنی دهغل و گژ و گیا و نیتر. دارووشاندن. پوواندنهوی چمر له تووک و موو.
تاق: (جا، همورا، پژژ).: پیرژ، تاقه، ناوشار. ناویکه له بلندییموه به لافاو برژتته خوارموه. همرهت، چنگه، دم، سمردهم. — ی پیری: سمردهمی پیری. — جوانی: همرهتی جیئلی. هیرش، پهلامار، هوروزم.
تاقال: (لو).: گوویسووانه.
تاقان: (خو).: تووانموه.
تاقاندن: (خو).: توواندنهوه.
تاقو: تاقه ناوی زور.

تاقه: (نمرده).: دهنگی ناو و بایه، هاشهی با و ناو، گقهی با. هازه و دهنگی ناو.
تاقه تاق: ریشستی ناویکی زوره، که بهخوپ برژتته خوارموه. همرهت، کات.
تاقه تاقی: همره تیهتی.
تاقه تاقی: گولیکی شین و بوخوشی کیتییه هیندهی گولّه میلاقه ییکی بلند دهی.
تاقته: جووره چنراویکی ناویشمین جواونه. دیوا، ناویشم.
تاقته خور: فیل باز، ساخته چی.
تاقی: (باک).: گمفی کوتراوی وورد.
تاق: (باد).: پهله همور. دهنگی — گرمهی هموری. (زاغ). تاو. تاقا بارانی: تاوی بارانهی. هه تاو، تاو، پووناکی پژژی، تیشک. — امریا: پووناکی دوای پژژاویه.
تاقان: (باک).: تاوی بارانهی. نمر بارانهی، که له بهماری یان پاییزدا پارچه پارچه دباری.
تاقای: (همورا).: تووانین.
تاقه: (باد).: تاوه.
تاقه ههقی: مانگشمو.
تاقه دنگ: (باک).: پشتیند. ناوبانگ. — ی: ناوبانگی.
تاقه راک: (باک).: زهردهی نیترای.
تاقک: پووناکی، پژشایی.
تاقکه: پروانه: تاقکه.
تاقکه: (باک).: پیرژ، شیب، شیر، سولی، پیرژا، پیرژا، ورمین، چیک. بمرکه تی. قهلبهزه، پلووسک، ریزگه، قهلبهزه. سولاف، سولاف. (زا). شوش. قهلبهز، تاقه، قهلبهزه، ناوشار.
تاقکهی: چکولّه: فورهه، (باد). فورهه.
تاقلی: (باک).: دست بهجی، دم و دست. نموه کو، نمبا، ننگ.
تاقوین: سوز، تیزو، گرمزه.
تاقه ی: (باک).: پووناکی مانگی، مانگشمو.
تاقی: (باک).: تاوی بارانه، بارانهی به پژژ و زور، خورمه بارانه.
تاقی: پووناکی هه تاقی، تیشک. تاوی بارانهی.
تاق: کس، زیندهوار، دالعواز. تنیا، تنیا، تنی، تاک، کمت، تک. — ی لی نهیشتن: کسی لی نهیشتن. چین، جار، دهسته، کمهت. دو — دوو جار، دوو چین، دوو دهسته. خمرهشته، کمرانه، کهقانه، گومبیز. — ی سمر ده رگا و پرد و بانی ژووران، که بهخمرهشت دروستکراوه و کوانه ییه، که له سمر پژگایان بق پیئشوازی گسوران دروستکراوی. (موک). کوشک، سمر، سمره پره. تاک، بیتا، بی هار تا. تاقه، تاقچه، رسی نیوه پژژیک. (که). دان، نوسهت، نوره و کاتی مالآت دوشین، نیسته ممره کمان دوو تاقه: واتا درودانه. (دهرک) کراوه، گوشاد. بشیکه له ۲۴ بشی ناو، هممو ناویک ده کرتته ۲۴ بش، به همره بشیک لهوان ده لین تاق له ۲۴ تاقهی نم کاریزه ۸ تاقم هیه،

تاقی

لەلای ھەندىكاڭىش نىسە پۆزۈڭكە. لىرەمە تا ساپلاڭ پۆزۈ تاقتىكە بە خۇشەز. پۆزۈڭكە لە تۆرە پۆزۈ ناو.

تاقاڭە: تاكانە، يەكتا، تا، چوڭكە. مىندالىڭكە ھىچ بىرلە خوشكى نەبى. نىيى نىرىنەنە. توند و تىزى.

تاقاڭ (پۆزۈ): بەشاو، بەشە ناو، بەشە ناوى كەسكىيە.

تاقاڭە: كولىن. (ھەمرا). خولانكە. دەلاقە، تاقچە. (خۇ). خەلانكە. (شەن). داق. جوورە پارچەيەكى جووانى نرەدارە لە ناو رىشم و سوزمە دروستدە كرى. (باک). چاوى گايە. تۆپ، تۆپىك پارچە ناو رىشمى. (ئەردە). تاك، تەنە، تاكە، بۆيۈنە (تاقە گۆلىك).

تاقاڭە: تاو، تاب، تەين، ووزە، ھىز، تووانا، پەي، پەي، پەلوپۇ. بە — بەھىز، تووانا، بەخۆرە. بى تاقەت: بى ھىز، بى پەلوپۇ. دابىن. — كەردن: دابىن كەردن، دامىزانلەن، ھەلگەرتن، شاردنەمە. — چوون: بى ھىزبەون.

تاقاڭە: كەردن: جاواندەمەي گىياندار. مىوانەكان تاقە تەكە. دامىزانلەننى چىتومەك و وولۇڭ بە پىك و پىكى لە شووتى خۇيدا. ھەلگەرتى كەل و پەل و شاردنەمەي.

تاقاڭە: كەرتن: ئارامگەرتن.

تاقاڭە: جەنە: سەختەين جىگايە لە جىياندا، نىچىر نەتوانى خۇى لى دەربازكات، كە تەقەي لى بىرى، دەكۆزى.

تاقاڭە: تاقىكەمە.

تاقاڭە: تاق و لۇق.

تاقاڭە: كەت كەت، تەكتەك، دانەدانە. يەكەكە.

تاقاڭە: كەمە: بالەندەيىكە بەشمە ناو ناو دەلى (تاق) و شەمبەيدارە، ھەندىك دەلىن وەكۆر كۆتەر وايە. جوورە كۆندىكە.

تاقاڭە: تاقەي گچكە. تاقە.

تاقاڭە: دەستەيىك لە چىتىك. دەستە، تاخم، جوت.

تاقاڭە: جەت: تاقمانە جوت.

تاقاڭە: جوت: تاقمانە جەت. (پۆزۈ). تىقمانە جوت. يارىيەكە يەكەكە چەند چىتىك دەخاتە دەستەمە و بە ھاپۇكەي دەلى تاقمان لە جوت ئويش نەگەر گوتى تاق يا جوت و بە تاق دەرجو يا بە جوت ئىرى ناو دەستى دەباتەمە، دەنا كەمە دەرنەچو دەيدۇپۇتى. — كەردن.

تاقاڭە: پىشخانە، ھەيوان. كۆنگرەكانى كەنارى ھەموشى.

تاق و تەنە: تاك و تەنە، تاك و تەراک. قەراڭ.

تاق و جوت: يەكەيەكە، يەك و دوو. كەت و جوت.

تاق و لۇق: يەكەيەكە، تاقاڭە، كەت و پىت، تاك و تەووك. چەند چىتىك لە ھەل پەكتىرە بەلەن ناپىك بىوئىن: مژۇلى تاقولۇق ھەستە، يا رايەلى كەكە — كەرتە.

تاقى: (باک). دورىپىك، ئازمەون. (خۇ). زەمىن. بىراوۋەرد. — كەردنەمە: دەرقانلەن، بىراوردەردى چىتىك. ئەزمەون، لىمە چاقى خورە پاكەن. بى ئەزمەو: تاقىكەمە. ئەزمەو: تاقىمەكەمە. (ئەردە). جوورە كۆلۇكى ۋەنەيە. (باک). كەمەي بە قولاي نەخشە و درواو.

تاقى پىرۇزى: تاقىكە لە دار و ئالا و تەنراوى جووان لە ناو شەقاماندا دروست دەكرى بە بۆنە سەركەتتى لەشكەر و جىژن و شادمانىيەنەمە.

تاقىخانە: كارخانەي تاقىكەردەمە، يەنەي تاقىكەردەمە.

تاقى زەپ: كۆلۇ زىر، كۆلۇكە لىرە و پارەي زىمى پىرە دەدروون.

تاقىكە (باک): كەمە، كۆرتەك.

تاقىكەمە: تاقەمە.

تاقىكەردەي (ھەمرا): تاقىكەردەمە.

تاقىكەردەمە: (خۇ). دوو پىك كەردن، زەمىن. ئەزمەون، لىمە چاقى خورە پاكەن. دەرقانلەن، (ھەمرا). تاقىكەردەي. تاقىمەكەمە.

تاقىلى (ھەمرا): تەقەلە، كۆلۇ.

تاقىلەكەمە: (ھەمرا): تاقىكەردەمە.

تاكە: چىتىكە، كە دووۋەمى نەبى. تاق، واز، كراوۋە. تەنە، لىنگ، تەنە، تەنە، تاكە، تەك، تاكەت، (كەف، پۆزۈ). تىق. دوو تاكە كۆرەي: جوتە كۆرەيەكە. (باک). دىوار.

تاكەنە (ئەردە): تاكانە، تەنەپال.

تاكەنەمە: جىا كەردەمە، تاكەمەكە.

تاكەنەمە: تاكانەمە.

تاكە: تارنى. تاك، تەك، تاق، يەگانە، تا، تاكو، ھەتاكو، تالى.

تاكەمە: جوتى كەردەمە.

تاكەمە: جوتى بونەمە، جىا ھەيوان، تاكەمە.

تاكەمە: جوورە پىلۇ يا كۆرەيەكە لىنگولەك بويىن يا لىنگىك لىمەتر گەمە تەبى يان پاست و چەپ لە پى كراپن.

تاكەمە: تاقولۇقە.

تاكەي: تاكەنگى، تاكەنى. تاجەن، تاجەند.

تاكەمە: جوتى بونەمە چىتىك لە چەند چەن.

تاكەكە: دانە دانە.

تاكەكە: تاقاڭە.

تاكەكە: (باک). ھەرومەسور، وورەوالە. تاكەكە، دەنەك دەنەك، كەمەكە.

تاكەردن: قەد كەردن، پىچانەمە.

تاكەمە: تاقمانە جوت.

تاكەمە لە جوت: تاقمان لە جوت.

تاكۆ (باک): تاكو، ھەتاكو، تاوۋەكو.

تاكو: تا، ھەتا، دا، داكو، تاكى، ھەتاكو، تاوۋەكو.

تاك و تەپ: تاك و تەووك.

تاك و تەراک: تاك تاك، تاق و تەنە.

تاك و تەنە: تاق و تەنە.

تاك و تەنەيىن: تاك و تەنەيى.

تاك و تەنە: تاك و تەنە.

تاك و تەنەيىن: تاك و تەنەيى.

تاك و تەووك: دانەدانە، يەكەيەكە پەراگەندە لە ھەمە چىتىك: توتەنەمە — سوزمەو، واتە چەل چەل.

تاكۆ: خىلىكى كۆرە لە نەزىك شارى و نىيە. ھەسەن بەگى تاكۆرى لە نىستەراندا ناودارە.

تاک و لؤ: تەکولۆ.

تاکوولۆ: درێژ و کوتا.

تاکووی: هەتا کووی.

تاککی: تا، هەتا، دا، داکو، تاکو، هەتاکو، تاوەکو.

تاککیانەو: تاک بوونەو، تاکەبوون.

قال (باک.): قال، تەهل. پاوێژ، خەتی جوولان، تەگبیرکردەو، پەرژە ی کار. پەشت، پەنا. وەرە خوە بدەبەر تالا من: وەرە خۆت بدە پەنا ی من (خۆت بشارەو یا بیارێژە).

قال: (باک.) تەلخ، تال، تەهل. (فە، دەر.) تێل، تێهل. چتیکە تامی وەک تامی تالیشاری و ابی یا کە کرە وازی شیرینیە وەکوو بادەمی تال و نیتر. (هەمو، کە، پۆژ.) داو، هەودا، لیزگ. تالە بەنیک: داو بەنیک. — دەزوویک: داو دەزوویک. تیکولە هەنار و جەوت یا مازووی کوتراوە مەشکە و کوندەو هەمیانە و هیزە ی پێ خۆش دەکری. شەو یا پۆژیک سارد و سەرما: نەمشەو شوێکی تالە، کە لە پۆژی وادا جەوت نەکری و نازالیشی تێدا نەچیتە دەرەو. پارچەبیک گۆشتی پەشە و لەناوەندی سێ و جگەردا. گیاندارێ پەشکەلە (حەسە تال). تورپە، قەلەس. تالی شاری. پەش. پەنگی تال، پەشتالە.

قالد (باک.): مەتەرێژ، دیواری شەری.

قالار: هەمیوانی نەوێمە بەرزەکانی خانووان. (هەمرا، تەلار، باک.) کۆشک، بالەخانە، بانەلبان، تەلار.

قالان: تاراج، چەپاو. (باک.) پەلیسە. یەخترەمە. فەرهود. کەل و پەل یا نازال و وولاخیکە بەرزو لە مەژۆ بستینری. — کردن: فەرهودکردن، بەرزو مال لە مەردوم نەستاندن.

قالنە (نەردە.): باخچە و پەژیکە لەبەر قەدی شاخاندە چەقێناریت. مێرگ.

قالن و بپۆ: ناخۆزان و بخۆزان و تالانکردنی نەم و نەو.

قالنی: تێلاتی، مالتیکە، کە بەتالان برابی. چەپاوی.

قالو: تێلاو، جەخار، خەفەت، زووخوا. (هەمرا، زەرەو. ناوی تال، نەگەر نەخیتسی — ت بە زاریدا دەکەم. مەبەس لە تازار و پەنج و تیش و ژان و زیانە. — ی: تالو.

قالی: (دەر.) تالی، تێلای.

قالە: (موک.) هەرزەلە، کەردە. دەپیلە. جوورە دەغلیکە وەکوو هەرزنی وایە. جوورە پەنگیکسی گویدرێژان و نیسترانە، کە دیزبەن. پەش، پەنگرپەش. تالک، تالو، تالە، کەردە، گیایەکە جوورە قووتیکسی لێ پەیدا دەبێ وەهەرزنی دەچی. (بار.) هەرز. (هەمرا، داو، هەودا. — بەنی، — دەزوویک. بەخت، شانس. زراوی نیوژگی گیان لەبەران. تەلە، داو. (مەژۆ) تالەکە. (هەر.) مەپێکە چەند جەغزیک پەش یا سووری لە پووی بێ و لەشی سێ بێ نا، یا لەشی سێ و دەم و چاوی پۆ بێ. قالەبانی: خێلێکی کورده لە نزیک کەرکووک نیشتهجین.

قالەبۆر (هەر.): مەپێکە چەند جەغزیک پەش یا سووری لە پووی بێ و لەشی بۆری.

قالەبۆرەلەک (هەر.): مەپێکە چەند جەغزیک پەش یا سووری لە پووی دابی و لەشی بۆری و پەلە ی سێ لەلەشی دابی.

قالە قال (نەردە.): بەدبەخت، چارەپەش.

قالەپەش (هەر.): مەپێکە چەند جەغزیک پەش یا سووری لە پووی بێ و بەلانی لەشی پەشی.

قالەپەشەلەک (هەر.): مەپێکە چەند جەغزیک پەش یا سووری لە پووی بێ و لەشی پەشیک بێ کە پەلە پەلە ی سێ تێدابی.

قالەسۆر (هەر.): مەپێکە چەند جەغزیک پەش یا سووری لە پووی بێ بەلانی لەشی سووری.

قالەسۆرەلەک (هەر.): مەپێکە چەند جەغزیک پەش یا سووری لە پووی بێ و لەشی سووریک بێ کە پەلە ی سێ تێدابی.

قالەشین (هەر.): مەپێکە چەند جەغزیک شین و سووری لە پووی بێ بەلانی لەشی سێ بێ.

قالەشین سۆ (هەر.): مەپێکە چەند جەغزیک شین و سووری لە پووی بێ بەلانی لەشی سووری.

قالەشین پەش (هەر.): مەپێکە چەند جەغزیک شین و سووری لە پووی بێ و لەشی پەشی.

قالەشین بۆر (هەر.): مەپێکە چەند جەغزیک شین و سووری لە پووی بێ و لەشی بۆر بێ.

قالەکە (باک.): تالیشک، تالە، تالک. کەردە (گیایەکە). مەژۆ، تالە. چتیکە دەنکی درێژکار و بۆرەلوک وەکوو گوومشک لە ناو گەفدا پەیدا دەبێ نەنەکی تال و پەش و بێ پێژەکا لە گەف گەفی سەووز دەبێ، تالە.

قالەوێکە: خۆشەوێکە: مەبەس لە کەسیکی، کە دەمیکسی کەیفخۆش و دەمیکش دلتەنگت بکات.

قالبوون: تەلخ بوون. بریتییه لە تورپە بوون و گرژبوون.

قالخ: سنوور، تەخووب.

قالداگریان: پەش بوون، پەشەبوون. رق هەستان.

قالدان: جەوت و مازووی کوتراو بە مەشکە داگردن، خۆشکردن و دەباگردنی پیستی خاوە مازوو و جەوت و تیکولە هەنار.

قالش: شارۆچکە و هەریکی کوردستانە لە نازەریایجانی ئێرانیدا.

قالشاری: تالیشاری.

قالشک: تالک، تالیشک، تالکە، تالیش گیایەکی گەلاپان وەکوو گەلای سێس عەنەبەر خۆراکی کەوانە.

قالک: جوورە هەرمییه کە لە مانگی قەوسیدا پێدەگات، کە دوواترین مانگی پاییزییه.

قالکە: (باک.) تەهلک. تالک، کالەک و گپکە نەگەیشتو.

قالگ (نەردە.): تالیشک، تالشک، تالیش، تالکە.

قالگە (نەردە.): تالک، تالشک، تالیشک.

قالو: (دەر.) تالە، تالک، تێل. (هەر.) تالیشک. گیایەکە گەلای کەمیک پان و گولێ سوورە بەرینیک بلند دەبێ و گەلایەکانی زۆر زۆر تال و تووکن پەنگیکسی تووی تووی هەیه.

قالووتوش: تالو، پەنج، نەمک. مەینەت.

قالوقە (پۆژ.): پارچە و کری سێ، کە لە لۆکە دروستکرا بێ.

قال و توون: تالوتوند. تورپە، رق نەستوور.

تالووکە: پەلە، ھەشتار، جەخت، ھەلە، گۆمە، وەتار، ھەرمە، تاو، گۆم، تەوژم، پەلەپەل، لەز، دەست و برد. — کردن: دەست و برد و پەلەپەل کردن. بە — بەگۆر، بەپەلە، لەز، بەتاو، خێرا، لەزگین، پێتیار. بە — بون: ھەجرین.

تالوول (باک): گۆجانی چکۆلە.

تالوولە (باک): گەمەپێکە بە گۆجانی چکۆلە دەکری.

تالەھ (باک): داور، تەلە.

تالەھوریشم: رشتە، ھەردای ئاوریشم.

تالی: تالایی، تالی، تەلخی. سەختی، گێڕەوکیشتە.

تالی (باک): گیایەکە.

تالینۆز: تارێ تووسک، تالی تووسک. تالینۆز. گیایەکی کیتیویە.

تالینۆسک: تالینۆز.

تالیش (باک): داری قەلەمشراو بۆ ووشک بوونەوه.

تالیش: تالیشک.

تالیشاری: ھەزوا. ھەرمانیکی زەردباوی زۆر تالە.

تالیشک: تالو، تالک، تالە، (دەر). تیلێ، تالگە، تالشک. گیایەکی تالی گەلا پانی درێژکۆلەیی بەھارییە. گۆلی زەردو دەرەواییە بۆ دەنگ خوشی دەدرێ بە کەوان. گیایەکی کیتیویە گۆیا، کە بیدەن بە کەرگزی پێ زل دەبێ بەلان، کە مرۆ بیخوات پێی دەمرێ چونکە زەھرە.

تالینۆز: تالینۆز، تارێ تووسک، تالینۆسک، تالینۆز. گیایەکە وە تالیشک دەچێ. گیایەکی بەندێ گۆل گەورە و زەردە، کە ووشک بوو گۆلەکی تۆوی وەکوو ھێ پێواسی سێ قۆلینچک دێتێ.

قام: چەژە، چێژ، چێژە، چەشکە، نەنگۆز، مەزە، مەزە، میلک. باری خوشی یا ناخۆشییە لە کاتی خواردن یا خواردنەوهی چناندا پەیدا دەبێ لە زاردا. بە — خوش، تامدار، مەزەدار، پازراش، پانەرم. بە — ی: تامداری، پانەرمی، مەزەداری. بێ — ناخۆش، بێ مەزە، بێ پانەرم. چەوری. پۆنی چێشتی، (پۆز). تاماش. ئەر چێشتەییە تەمیی تێنەکراوە. بەتام: خوش، چەوری. بێ تام: ناخۆش، بێ چەوری.

قامازۆ (نەردە): تامەزۆز.

قاماش: پۆنی چێشت لێتان.

قامان (شا، نەردە): پەرمۆین، تانۆک. تەیان، چێکە وەکوو دیوار لە دێک یا لە قامیش یا لە چیری دروست دەکری بۆ قەدەغە کردنی خەلکی لە چوونە ناویاغ و باغچەکەرە.

قامەقام: جودا، جوداجودا، جیا جیا.

قامەقامە (بابا): چاویز، تۆتکان. — دان: چاویزدان. — بەشت نادەم: تۆت بێتکی بەشت نادەم. (جاف). تامی تامی.

قامەتیتک (باک): خوارەدەمەنی خوش.

قامەزۆ: مەگێزدار، پری، تامازۆز، کەسێکە زۆر مەگێزی لە خواردنی چێتکی یا چەند چتان بیت و دەستی نەکووێ یان لەمێژمێ نە یخوورادبێ.

قامەزۆنی: مەگێزی. — م شکا: پەرم شکا.

قامخۆش: بەتام، چەلەنگ تام. — ی: بە تامی.

قامەدار: خوش، بەتام، مەزەدار، چەژەدار، چەژەدار. — ی: خوشی، مەزەداری.

قامەدان: ئالەووزکردن بە زێر.

قامەزێ (باک): زێرکێش، زەرکێش.

قامەزێف (باک): پووکیشتی زوی.

قامەزێندن: مندالی شیرەخۆرە فێرە خواردن کردن.

قامەزێن: مندالی شیرەخۆرە، کە دەست بە خواردنی بکات.

قامەسار: (باد). بە ھەوا، بە فیز، فیزدار. (باک). بێ تام، بێ مەزە، ناخۆش. خواردن و خواردنەوهی چێتی ناخۆش. — ی: بە ھەوایی، فیزداری.

قامۆ (باک): ناوی کۆپانە.

قامووی: تام و بۆن.

قام و بۆن: تام و بۆن، تام و بۆ. بۆن و بەرامە.

قام و بۆن: تام و بۆن.

قامو خووا (نەردە): پۆز و خورێ. ناوی زار. (نەردە). ئەک، مەزە و تامی قسە.

قامۆ (پۆز): تاوێر، تاموێر. ئەر تەختە بەردە سوورانەییە، کە کانگیان ھەیە. (باک). چلک و قەزێ قزێ ئالۆز و نەشتواری گیانلەبەرە.

قاموایی (پۆز، کە): تارمایی، تاوێ، پەشانگ.

قامووسک: دامووسک، مووی درێژی باڵ و کلکی بارگیرانە دەکرت بە دار بۆ پاری بالندان.

قامووی: تاموێر.

قامیقانی (جا، بابا): تامەتامە.

قامیقانی: خواردنی چێتکی خوش لەبەرچاوی کەسێکی بۆ ئەوەی، کە ئەر حەزی لێبکات و تۆش بەشی نەدە. تامەتامەدان، چاویزدان، تۆتکاندن.

قامیزک (پۆز): تێمیسک.

قامیسک (شار): تێمیسک. زەپکەپێکە لە دەم و لێوی مەردەمان پەیدا دەبێ بە ھۆی تا و لەرزەوه. تەخالە.

قامیلا (شا): دووپاتە. — کردنەوه: دووپاتە کردنەوه.

قان: پانای کەسی دووھە لە باری گەلدا و بە دوای ووشانەرە دەنووسێ: خۆتان، بابتان، پێتوستان. (ھەورا، سۆز، موک). تار، تارویق، تان و پۆ. پایدلی چێتی تەنراو. بە — ا چوون: بە تان و پۆدا چوونەخوارەرە سا بە ھەلنان یا بە شکاندنەوهی. (زێ، باک). تەیان. تانۆک، پەرمۆین، دیواری بە چەری. چەند دارێکە وەکوو پەنجەرە لە نیوێرستی ژوورێدا دادەنری بۆ ئەوەی، کە بیکاتە دووبەش. پایدلی چێتی تەنراوێ دێ (پۆ). یە. کەمیک، نەخت، ھەند.

قافە: سەرزەنش، بەسەرپۆشتن. — ی سەر چاقە: ھەوور، ھەووری سەرچاو. پەلەپێکی سپییە دەکەوتێ سەر بیبیلە چاوو تاریکی دەکات. تانۆک، چێخ، لەکە، پەلە، تانۆت، پەلار، تەوس، (ھەورا). تانی. تەشەر. نیشانەیی گەشتی میوہیە: بێستانەکم کم تانە پێکەوتووە.

قافۆز (بێ): تالینۆز، تالی تۆز، تالی تووسک. گیایەکە ھێندە دارە ھەناریکی بەرز دەبێ گۆلی گەورە و زەرد و سپیشی ھەیە، کە ووشک بوو تۆدەکە و ھەکوو ھێ پێواسییە سێ سووچە و کۆلکەکەشی کسارگی خواردنی دێتێ.

وړينگ. — ی گمرما: تینی گمرما. خول، گيج، سور. هلسورپاندنی
تاولمه. کمیتک، چک، پیچ، بیست. — ټکی: بیستیک، دهمیکي.
— دانیشه: کمیتک دانیشه. — ه بارانیک: نهخته بارانیک، په هیله
بارانیک، پړژنه بارانیک، کمه بارانیک. پهله، لیز، تالوک، گورم. به
— چون: بهپله چون. به — وهتاو، بهپله. تنگاو، سهخت. به —
بون: تنگاو و سهخت بون. — دان: تنگاو کردن. (پژژ). فریو،
تفره، خسته. — کردن: فریدان، تفره دان. گمرم، داغ، گمرمایي،
گمرمی. — دانی ناسن و نییدی: سوور کردنوه ناتوی. شوق. نمین.
ناگری عیشت به تاوه مسلی شمعی نیو فندر. هزمست. له تاران: له
هزمستان. داو، تال، همدای دزرو و نیتر. لنگ، غار، تهرات.
غاردانی وولاخ و خوشیشتنی مەردوم. به — هات: بهغار هات. ترس،
سام. له — ی وی نازام بجمه کووی. نوبته، تا، یاو. دم، کات، گا،
تاو تاو. توند، بهتاو، بهگور. با. — دان: پیچدان، بادان.
تاوا (لو): تاره.

قوان: (باک). سوچ، گوناح، وهالبهره. پیازه، سموس، گونا. بزاره،
پاداشت، توله. هزمست، هجمست، تاوهاپس، بهرست. له — له
هزمستان. تووانوه. (هورا). پاداش.
قوانده: تووانوه.

قواندار: تاوانکار. — ی: تاوانکاری.

قواندهار: خوړیسوچ، وهالبهره، بهرکمر، فینو، تاوانبار، سوچدار.

قوانداري: سوچداري، تاوانباري.

قواندان (نمرده): بزرادنی چتیک. پاداش دانوه.

قواندهاره: پاداشت دانوه.

قواندهر: کمیتکه له توله خراپه کاریکیدا چتیکي بیرتری، بیرتر.

قواندن: توواندن.

قواندهوه: توواندهوه.

قوانکار: تاوانبار. — ی: تاوانباري.

قوانن: توواندهوه.

تاوا هیلک (بار، گمر): هیلکه و پون.

تاوای (هورا): تووانین.

تاوه: ناخلیقینک، پمپیش. (باک). پمپیشک، پوون پیش. (باک).
کهرسون. ناوگان، تابه. دهریکه له مەنجهلی گچکه په لته شفته و
هیلکه و پونسی تیدا دروست ده کړی و گوشت و چتی تری تیدا
سوورده کړیتوه. بهرديکی پانه ناشوان کوللیره ناشی پی دهریستی.
تاوه (نمرده): تابه، تاخوړ. لنگاولنگ (بوکوش و گوروی).

تاووه: دهمدم.

تاوتوانی (هورا): گمه ییکه.

تاوتوه: دهمدمه، جارجاره، چله چله.

تاویردن: خوړانگازی، خوړیدن، هه تاویردن.

تاویردوو: خوړانگاز، هه تاویردوو.

تاووت (نمرده): تابوت، دارترم، لاشکیش.

تاوتو: تاوتوی. سهره تای نوبه تیبه.

تاج: زه پکنج.

تاجه خوروس: جوړه گولیکه، گولمه مەخمه ری.

تاجدار: خاوند تاج. — ی: خاوند تاجی.

تاجه رویش: تاجی دهریستی.

تاج زوا: تاجیکي تایه تیبه له گول و ریحانه دروست ده کړی و لسه ری
زاوای ده کړی.

تاج که لسه: پوهی کله باب.

تاجکوله: سهرکوله، سهرکوله که.

تاجکوه: مری ناچارانی کچی گچکه یه، که بهر نیتوه و بهسر موه
بهسر نیتوه تا نه چیته نیو چاوانی.

تاجی: (باک). تاجی، تازی، بونجی. جوړه سگیکي باریک و لاق دریز
و تیز پوه پراوی پیده کمن.

تاجی پیغه مبرانه: جوړه کوللیدیکی لوقنی بی زیانه.

تاجی کیمانی: تاجی گوهه بهندی پادشایان له زاروای گیانا سیدا.
چمشنی گرد و کوی گولانه بهسر لقی دارانوه.

تاجیهوان: کمیتکه، که هر پاره ی تازیان بکات.

تاجه رکفتن (نمرده): کون بون، پیشال. هلدان، کون و شپوونی جل
و بهرگ.

تاجزی: ناوی هستیاریکی کورده خه لکی گوندی تانزیه ناوی نیبراهیمه
بهزمانی عهری گه لیک هلبهستی بهرزی دانوه.

تاجنن (پژژ): تووانین.

تاجنن: خله ی بن ناوی و نیتر.

تاجنن بوون: نیشتی خله و تله ی ناو شلمه منی.

تاجک: پواندن، پواندن. قهلاتی گورک. (باک). تهگیر، په نیرو هیتان.
پیکه یشتن، خونسین، شیتانی بون. همره. د — خوه دا: له همره تی
خویدا. شیتی، دین، (فه). لیتوی.

قان و پو: تان و پایتخ، تارویو. په چله ک، په گ و پیش. — یان ده ناسم.
پیشی بارامی — ی تیکم توه: واتا دودادی سپی بوه.

قان و پوی فوړیسم: کمیتکه، که له لایمن باوکیشی و دایکیشییموه
په من و جسن بی.

قانوت: تانه، تموس، تمشر، تووانج، پلار. (هورا). تانوک.

قانو (باک): ناوی نیرینه.

قانوک: بهر شور که مستورانه ده لیس، که په ریشی پی ده تهری،
شوایه. (شار). تامان. پهرین. (هورا). تمیان. (باک). زی. تان.
(هورا). — ی هوجاری، — ی نامووری. باسکوجار.

قانوک (هورا): نموس، تانوت.

قانی: (هورا). تانه، تمشر، تانوت. همری سمرچار. (نمرده).
کمی، نه ختی.

قانی: (باک). شوین. (کرما). گوردن.

قانی: تووانین.

تاو: خوړ، پژ، ناغنا، هه تاو. (باک). تاو. تیشکی خوړ، تیشکی
هه تاو. (هورا). وهر، تاب، تین، ووه، تووانایی، گوپ، تاووش،

تاره

قائدہ: ناگر گمشدہ، ناگر گمشدہ، ناگر گمشدہ۔ ناگر گمشدہ۔

بکات؛ ثمنن ده‌لیم بخوژنه کهچی کابرای تایمن نیخهم ده‌گرت. ناوبراو، باسکراو، ناسراو. هه‌رامه، پانیک، هین.

تایه‌نی: به‌خوژکردنی مندا‌لیکی شیره‌خوژی که‌سیکی له‌لایمن ناخه‌تیکی مەمکداردا به‌کری.

تایه‌نی (پۆژ): گیشه‌کەر، تایه‌دانەر.

تایه‌نی: دانسته، بژاره، ده‌ستبێژ، خۆمالی، خۆکرد، تابیتی، خۆسەر، تایه‌تی، تایه‌کاری، (هه‌و). رادایی، ده‌ستنده، خاسما، نه‌خازه‌لا. به — : خوه‌سەر، نه‌خازم، نه‌مازه.

تایه‌نی: دارێکی دیمیه‌ به‌لای وه‌که‌ه‌لوژه‌ وایه‌ به‌رێکی شیرینی پایزه‌ی زه‌ردی خری هه‌یه‌ وه‌که‌ نۆک ده‌خوژی، تاووک له‌سەر گۆستانی ده‌چه‌قێتن. تاییژ (باد): تەشکەبەر، پارچه‌ به‌رپێکی تەسکە.

تایه‌نی: جووره‌ تریه‌کی سپیه‌ گلووی زۆر درێژه، ده‌نکی هه‌یه‌.

تایه‌نی: گۆزین، باسکراو، ناوبراو. (باک). پێژنا.

تایه‌نی (شا): پەشکەکی کایه‌کی دوو‌تایه‌ جووایه‌ز جووایه‌ز به‌یه‌که‌وه‌ دروو‌اوون. تایه‌کی گچکه‌، که‌ به‌دووان ده‌بێته‌ باریک.

تایه‌نی (باک): دلم‌دوو، خۆپاریژ.

قه‌: (باک، هه‌ورا، کۆن) تو، نه‌ته‌ توو. (زه‌ن، دا، پۆژ). کچ، کێژ، دۆت. (په‌وا، زرا)، له‌ ده‌، ته‌که‌وری که‌ت، ته‌ خه‌ره‌ندی که‌ت، ته‌ بانی که‌وت: له‌ بانی که‌وت. ته‌ ده‌ستی دایه‌: له‌ ده‌ستی دایه‌.

قه‌ب (باک): په‌شبا.

قه‌با: ناشت، نارام، بێ ده‌نگ، جووت، پێک، کۆک. پێکه‌وه‌، ده‌گه‌ل، له‌گه‌ل، په‌، به‌ — وه‌، به‌هه‌فه‌، بسکان بزل‌فانرا: بسک به‌ زولفانه‌وه‌. (باک). دینه‌ی گچکه‌و کێسوی. چت، چتمه‌ک، واق وورماو، سه‌رگه‌ردان. (هه‌ورا). ده‌وله‌مه‌ندی نازا، به‌جه‌رگ، دلێر.

قه‌بالۆ (باک): تونی جال‌جالووه‌.

قه‌بلیخ (باک): مانگی خه‌رمانانه‌، ناب.

قه‌بلیچه‌ (باد): سینی فنجانی قاره‌یه‌.

قه‌به‌ره‌: (هه‌و). به‌ش، به‌ش. ده‌غلیکی به‌ پێوه‌یه‌ و گرته‌کانی پێکه‌یشتن و ناماده‌ی دروینه‌ی بن. (ده‌). ته‌واره‌. (بابا). گیشه‌، گه‌لازیژ، شارا، گه‌م و جۆی درواوه‌. که‌له‌کێک یا نیشانه‌یه‌که‌ له‌ ناوه‌ندی دوو شوێناندا به‌کری بۆ جودا‌کردنه‌وه‌یان له‌ یه‌که‌تری. (بابا). زه‌وییه‌که‌ به‌ پاڵ‌که‌ژ و کێواندا له‌ چمشی پلێکان دروستکرا‌ی تا زه‌وییه‌که‌ پاست به‌کری‌تسه‌وه‌ بۆ چه‌قاندنی دار و دره‌خت و چاندنی کشتوکال‌ لیژی نه‌میت‌ی.

قه‌بلیخ: به‌وانه‌، ته‌باخ.

قه‌به‌نه‌ (باک): بانگ‌دین.

قه‌بانچه‌ (باک): نامرازێکی مؤزیه‌یه‌.

قه‌بایی: کۆکی، ناشتی، پێکی، پێکیستی، نارامی، بێده‌نگی، یه‌کیستی، جووتی، پێکه‌وه‌. به‌ — : به‌ جووتی و هه‌وا‌لایه‌تی پێکه‌وه‌.

قه‌به‌قۆ (زا): خانوو و ته‌ونی جال‌جالووه‌.

قه‌به‌ر: ته‌ره‌زینی ده‌ره‌شمان.

قه‌به‌ره‌ (موک): تریه‌کی سپیه‌ گلووی وه‌کوو کشمیشی وایه‌ و ده‌نکی وورده‌.

قه‌به‌ره‌زین: ته‌ره‌زین.

قه‌به‌ش: مه‌رێکه‌ سه‌ر و ملی نوخته‌ نوخته‌ی په‌ش یا سووری پێوه‌یی و له‌شیشی سه‌یی بێ.

قه‌به‌ش به‌له‌ک: مه‌رێکه‌ گه‌ردنی نوخته‌ی سوور یا په‌شی تێدایی به‌ل‌آن په‌له‌ی په‌ش یا سووری له‌ له‌شدایی.

قه‌به‌ق (موک): ده‌ره‌تیکه‌ وه‌کوو شله‌که‌ تووشی سم و ناو سمی په‌شه‌و‌ل‌آغان ده‌بی، ژێر سمی به‌ریندار ده‌کات و ناتووانیت به‌روات. له‌ به‌رمه‌ که‌ چهند جاریکی په‌شه‌و‌ل‌آغی وایان له‌نیو‌قه‌ره‌ په‌ش یا قه‌ریکی پیس و بۆگه‌ندا راده‌گرت چاک ده‌به‌ونه‌وه‌. هه‌ر مندا‌لیکی شیرێ وی بخووا به‌ل‌تۆ له‌ زمان و ژێر لێسوی دی. (ده‌ر، هه‌ورا). ته‌به‌قه‌. (هه‌ورا، موک). سینی دارینه‌. خاوه‌و‌فک، له‌نگه‌ری، ته‌به‌ک. ته‌به‌قه‌ی قاقه‌زی و نیتر. (باک). ده‌وری. (بابا، ده‌ر). ته‌به‌ک. ده‌فرێکی دارینه‌ به‌ خه‌رت دروستده‌کری هه‌ی گه‌وره‌ بۆ هه‌ویر تێدا شێلا‌نییه‌ هه‌ی گچکه‌تر به‌قه‌ده‌ ده‌سته‌ سینییه‌کی بۆ تێدا هه‌له‌ته‌کاندنی دانو‌ل‌آغی ته‌له‌کردنی به‌کارده‌به‌رت.

قه‌به‌قه‌: (ده‌ر، هه‌ورا، په‌وا). ته‌به‌ق، ده‌ره‌تیکه‌ تووشی سم و ناو سمی په‌شه‌و‌ل‌آغان دیت. له‌نگه‌ر. (موک): ته‌به‌قه‌ی قاقه‌ز و نیتر.

قه‌به‌قه‌یه‌: چتیکه‌ له‌ که‌سیک ده‌ستبێژی، که‌ له‌ناو مه‌ردماندا ته‌ری لی به‌به‌وه‌یی.

قه‌به‌ک: ته‌شتیکی دارینه‌ هه‌ویری تێدا ده‌شێلن. (باک). خاوه‌و‌فک، مزاخه‌، ترار، شکم‌یک، شکۆک. (هه‌و). نینجانه‌. (خۆ، شۆ، بار، ده‌). نه‌شکه‌و. (زرا). پشخووان. نه‌شکه‌فک، شکه‌فک. (هه‌ورا). دۆله‌، له‌نگه‌ری. (بابا، ده‌ر). ته‌به‌ق. (خۆ). کاسه‌. (باک). ترار. (باک). ژووری دانو‌ل‌آغی. سینی دارین.

قه‌به‌ل (زاخ): مه‌رهم‌، که‌ل‌لا.

قه‌به‌لیه‌: قه‌لماسک ناسایه‌کی گه‌وره‌یه‌، که‌ بۆ چه‌ونه‌ سه‌ر داری خووما به‌کار‌دیت.

قه‌به‌نه‌: (فه‌). دلێوان. (که‌، ده‌ر). دلێوان. ته‌به‌نی، ده‌ره‌زی گه‌وره‌ی که‌ل‌آش چینی.

قه‌به‌نی: ته‌به‌نه‌.

قه‌به‌ن‌ل‌ن: ده‌خۆشی دانوه‌، هه‌جماندن، دلدانه‌وه‌، نارامیدان.

قه‌به‌ن: هه‌جمن، نارام‌گرتن.

قه‌به‌خاله‌ (زه‌ن): په‌له‌ییکێ نه‌نگه‌ره‌ به‌سه‌ر پوخساره‌وه‌. تێمیسک، زیه‌که‌ییکه‌ دوای تاوه‌له‌ز به‌سه‌ر لیوانه‌وه‌ په‌یدا ده‌بی.

قه‌به‌ (لو): ته‌ووور.

قه‌به‌نی: سینی چا و قاره‌ و شیر و چتی ته‌ری له‌سه‌ر داده‌نێتن ده‌یه‌نه‌ پێش میوانان.

قه‌به‌ (موک): که‌سیکه‌ له‌به‌ر نه‌خۆشی یا خوواره‌نیکی زۆر چه‌ور یا زۆر خواره‌ن چیک‌ل‌دانه‌ی شێوایی. — ی: ده‌وا. تێکه‌ج‌وون و شێوانی چیک‌ل‌دانه‌ له‌به‌ر نه‌خۆشی یا چێشتیکی زۆر چه‌ور یا زۆر خوواره‌نی.

قه‌به‌ک‌ن (باک): پۆچه‌واندن. به‌ته‌که‌نه‌: پۆی چه‌وته‌.

قه‌به‌ک‌ن (باک): پۆچه‌واندن. به‌ته‌که‌: پۆچه‌، پۆچه‌.

قه‌به‌له‌ (هه‌و): ناله‌کی، ژێرپاله‌.

قه‌به‌لی (باک): خوه‌لی دانک، ژێر جغاره‌.

قه‌به‌وو (زا): شه‌ن.

تهپ: تمبیل، سست، خاوخلیچک، خاولیچ، تهپان، بلح، تهپاوتپ. دهنگی کورتن و لیدانییه. (باک.) تهپ. گران، کپ، کیپ. گوی — گوی گران، گوی کپ. (باد.) خو، فی، پهرکم. (ابا، سز، باد.) بی هوش، کاس. به — اکورتن: بی هوش بوون. (باک.) فیل، تهفره، فریو، فی و فیل. — لی کرن: تهپ لیدان: فریودان. دهستار. (باد.) شهپه لاهه، چهپوکه، زله. — مست: به شهپه لاهه و مست، به چهپوکه و مست. (زا، فی، باد.) نهرد. تهپوکه، گرد. کومه لیک له چت. کوما، پاخوا، کومه له، خیرمان، سل، ساق. — یک گوی: سلیک یا ساقیک گوی. — یک تهپاله ی پشه و لاه، که پان بوییتته. پیسیای پشه و لاهان.

تهپارک (زا): قوروشیا که یه که تیکم کرابی و دهمی کوروی هنگی پی سرواخ درابی.

تهپاله: دهره دهستی، دهره کیویله، شیاکی ووشکی پشه و لاهان، تهپله، ساهک. (دهر، همر، کۆ.) سرگین. سغیت. (باک.) کۆخه، تهپروشک. (همورا) سورۆ. (دهر، باد.) لاس، سرگین. (زن.) سهرمن. (باد، که.) تهپک. تهپوکه ی گچکه.

تهپالان (نهرده): تهپالدهان.

تهپان: تهپن، نزم بوون، پوچوون، داهاتن، پروخان، داتهپن. تهپن. تهخته یه کی نمستوره له دهره بی یا گویر ده خرتته ژیر بمر دانه که ی بنهوه، نیته پاسته که ی نهختیک قووله ناستیکی خری و هکوی گولله تویی لاسر داهه نریت گولله کش قووله بستمه که ی لاسر داهه نریت، خووانکه ی ناش، نوو شرتیه (مۆره سدهنگی) لاسر داهه نریت و لووتی بۆ سکیشی ده خرتته سهری. (پۆژ.) تهخته یه کیسه، که وه ژیر پتسمه ی دهرگا ده نریت له ژیره و سهرموه، گرژه نه ی دهرگا. (موک.) زل، قورس، سست. تمبیل. (پۆژ.) تهپاوتپ، تهپ. (زا.) گه لاکوتک.

تهپانج (نهرده): تهپاندن، تی ناخنن، تی پستاووتن.

تهپانج (نهرده): تهپانج.

تهپاندن: قویاندنی بان و هموو چتیکی، که ژیری بۆشی. تهپه لپیتان، لیدان. ناخنمه و پرکردنه ی چت. له کاتی خوواردنیدا ژۆری تی مه تهپینه.

تهپانن: تهپاندن. (نهرده.) تهپاندن.

تهپاوتپ (پۆژ): تهپ، تهپان. کسمیکه زگی باوسی و بهغی یا با بکات بهغی خوواردن و نیترهوه.

تهپاوتل: تل دان به پال کورتنهوه.

تهپه: داریکی گردی لووسه به بن میچمه رایله لی تمونی ده خرتته سهر. تهپه ی ناره قچن، تهپلاک. پارچه ییکی خری نیو کله له ی ناره قچنییه، دهنگی چتیکی نهرمه له کورتندا. (جا، همورا.) گرد، تهپوکه. قهلات.

تهپیه: دهنگی کورتی چتیکی و دهنگی پی و لاه و زلام، تریه.

تهپتهپ: پهمپ، پهمپ، پهمپ، تله تپ، پهمپ، (پۆژ.) تهپتپ، تهپه ی یک له دوای یه کتری. (باک.) تداره کات، تریه ترپ.

تهپتهپان (نهرده): تهپه تهپکردن.

تهپتره: مندالیک تازه پیته لگرتوه که زوو زوو بکوی.

تهپدان: تهپان، کۆکردنهوه، خیرمان کردن.

تهپهتۆر: جووره داریکی نهرمه سهری شووشه ی لی دروستده کری.

تهپهتۆکه: چهپه دووکه.

تهپهتۆشک (باک): تهپاله.

تهپهسرا (شیخان): بیچاره، پهمپوک.

تهپهکلاو (نهرده): تهپله کی سهر کۆله که و هستونی دهراره. تهپه ی ناره قچن و کلاو.

تهپهگۆو: (نهرده.) تهپک.

تهپوکه: تهپوکه ی کیتان، سهرسهره ی کیتان. تهپاله یه که، که بۆ سوتاندنی پانکر ابیتتهوه. تهپاله ی ناو زهوی.

تهپوکه (دهر): تهپوکه.

تهپوته لان: زهوی و همره ی پرشه پۆل. زهوی پر کمند و کۆسپه و همرار و نشیر.

تهپتهپ (باک): لیدان. — دل: لیدانی دل، دل لیدان.

تهپتهپه (دزه): نمستورکی ساجی. (همورا.) نانی دهستی.

تهپچ: شووتیکه پروخابی و تهخت بووی. — بوون: پروخان، تهخت بوون. — کردن: پروخانن.

تهپدان (نهرده): خپرکردنهوه و کومه لکردنی چت. تهپدانسههر. خپرونمه و کومه لبوون: پانه که گورگیان بهدی کرد تهپاندایه سهریه که یه، بسمردا زال بوون.

تهپدانهسهر: هلمت بردنسههر چتیکی و داگیرکردنی.

تهپهش (باک): ناوان، ناپاک، نهپن، بهدغهک، دلپهش. فیلباز. (باک.) ی: ناپاک، ناوانی، بهدغهکی، نهپن، دلپهش.

تهپس: بی دهنگ، پوشار، نارام. لیدان. — بوون: بی دهنگ و نارام بوون. — کردن: بی دهنگ و نارام کردن. لیدان.

تهپسندن (باک): پانکردنهوه، راخستن، تنک کردن. لیدان، کوتان. بهتپسینه.

تهپسی: ژیر جفاره. تمشی، دهفریکه و هکوی دهری پان و گچکه یه و هکوی لنگه ری له دار دروستده کرت.

تهپسیله (خۆ): جووره چیتستیکه.

تهپسین (باک): پانکرانهوه، پاخان، تنک کران. لیدران.

تهپشو (همو): تمشو، تمشو، تمشو. (پهوا.) تمشو. (دهر.) تیشی.

تهپشی (پۆژ): کۆجیله ی دهره بۆ چیتست تیدا خواردن.

تهپق: داکوتن، قوپان، تهپک. — بوون: داکوتن، پوچوون، قوپان. — کردن: پوچوواندن، قوپاندن، بۆ قاپ و مه نجل و سهریان و نیتر.

تهپقین: قوپان، پوچوون (بۆ قاپ و مه نجل و سهریان و نیتر).

تهپک (که، باد): تهپاله، سهرگین. تهپوکه، گرد. (باک.) تهپکه. له رزان، بهلرزهوه. چتیکی له خوری و توکی و وشتی دروست ده کمن و گهمی پیته کمن.

تهپکه: پت. (که، باد.) تهپک، سوت، سووت. تهپکه ی پاوی بالاندان. گهمه یا بهردیکه لاسر چالیک به چیلکه یه که ناستم

رادەگىرى بۆ ئىمەرى ئىگەر بالىندە يىك بېچىتە ناويىمە تەپكەكە بەسەرىدا بىكەمى. سىل، ساق، تەپە پىسايى مەزۇشان چاللىك پارچە بەردىكى دەخىتە سەر چىلەكە يەكى دەدەنە بەر بەردەكە، كەمى گەفیش بە چالەكە دادەكەن، كە بالىندە بېچىتە ناويىمە و خۆى لە چىلەكەكە يىدات دەترازى بەردەكە بەسەر زارى چالەكەدا دەكەمى ئوسا راوچى بە ھىمىنى بالىندەكە بە زىندەوى دەگرى. كەمەر، كەمەر، شياكو پىسايى ئازال و ووللاخانە كە لە تەپكە (كەمەر) دا بەسەر يەكتىرىدا سەپابى و بە پارچە زى و پەن ھەلدەكەنرى وەكە تەلەبەرد. (ئەردە.) تەپكە كەمەر، تەپكە گەمەرى.

تەپكەكە (ئەردە.): دىوارىكە خەرىكى پەننى يان كەمەرى چۆمان، كە ناو بىنەكە دېرى پى و لە پەو خانىي. تەپكەلۇس: تەمبەل، تەمەزەل، كارلى نەھاتەو. تەپكەلۇس: تەنبەلى، تەمەزەلى. تەپكەلى (ھەمرا.): تەپكەلى لىباد.

تەپكەلى قۇيلىن (بابا.): جورە كەمەيەكە، تەپكەلى دادەكەن لە بەرەمەنەمەيدا بە دەستى لىيىدەدەن و دەيسەپتەن و چەند جار تەكش ھەمەمەنەمەيدا بە دەكەنەمە. بۆلىدەن كەمەيەكە بەكار دەمەرى. تەپكەلۇس: تەمبەل، تەمەزەل، پەنى پى نەمەرد.

تەپكەلى (باک.): فەلزان، فەلزان. (خۆ.) جورە مەشەلەيىكى بالىدەزە و پەس پەتەدەدا. پۆرگ.

تەپكەلى (بابا.): ھەردە. جورە مەشەلەيەكى كەمەرىيە. تەپكەلۇس: تەپكەلى تەپكەلى.

تەپكەلۇس: با و تەزە و تەزە، تەزە و تەزە زۆر. كەمەلۇس. تەپكەلۇس (ئەردە.): مەدەمە سەنەگرى.

تەپكەلۇس: تەم و تەم، تەم و تەم. تەپكەلۇس: ھەمراز و نەشە، تەپكەلى، زورگ. ھەردەكە كەمە و كەسەپى زۆرى.

تەپكەلى: تەپكەلى. تەپكەلى: كەمەن و ھەستەنەمە. فەسارەكەس بەشەمە ھەم — يەنى واتە لەمەز كەزى چاوى ھەردەكەمە و ھەلدەستەتەمە.

تەپكەلۇس: لىدان، كوتان. تەپكەلۇس: تەپكەلى، كەمە. تەپكەلۇس (ئەردە.): تەپكەلى، كەمە.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ. تەپكەلى: كەمە و ھەمراز و نەشە، زورگ.

تەپكەلى

ته‌پښ: پوچوونى بان و همموو شووښتيک، که ژتري هوټوټل بى لىبر
قورسى. قوتان، قوتيان. نرم بون، پوچون، داهاتن. داته‌پښ، پوخوان،
ته‌پان، همرافتن. — ى کاله‌ک و شووتى لىبر کوټى. — ى مهردوم لىبر
پيرى. ليدانى ده‌مار. (باک.) ده‌نگى ليدانى ده‌سته، ته‌رين. دل ته‌پى،
دل ته‌لرزي.

ته‌پيو: داته‌پيو، پوچوو.

ته‌ت (باک.): چه‌چه، ده‌ستى چکوټل‌يه، چه‌چه له زارواى منداټا.

ته‌تاله (که، پوژ.): کوټره‌ى سمرى کوټل‌کانه.

ته‌ته: (نمرده.) ته‌خته‌پيکى ناسکه. (موک.) منه. مت و مسوورو،
چتى جوان و قشتيله، زارواى منداټا. هوکله‌يه که له هور يا له قو
دورسته‌کړى منداټا يارى پيښه‌کمن. (نمرده.) مالنچ، ماله، لىسه.
ته‌خته‌په‌کى ته‌نکه‌ کوټه و ديزه‌ى پى لوسده‌کړى له‌کاتى دروست‌کړنيدا.
کسيکه به‌ده‌ست و برد نامه‌ى مهردم بيات بڼ خواهنى.

ته‌ته‌په‌خى (نمرده.): ته‌ته، وټنه‌ى جانموره‌تيکيه منداټا له هورى
دروست ده‌کمن.

ته‌ته‌ر (هورا، ژا، پوژ، جا.): توند و توټ، چوست و چالاک. شاتر،
نمون، په‌يک. پټگر، جه‌رده، پياوخوا، نامرد.

ته‌ته‌پيچ: پيچانى ده‌ستى شکاو به قاميش و مشما.

ته‌ته‌رى: توند و توټى، چوست و چالاکى. شاترى، نموده‌ى. جه‌رده‌ى.

ته‌ته‌شور (نمرده.): تاته‌شور، مرده‌شور.

ته‌ته‌ک (پوژ.): په‌گى سموزايانه.

ته‌ته‌له: (هورا.) سټيبنده. (نمرده.) پوومست. — کردنى ده‌غل و
تووتن. (هورا.) ته‌ته، ته‌ته. پاکردنموى دانموي‌يه به هله‌ته‌کاندنى
له ده‌فر و له‌نگمري و بيژنگ و چتى تردا بڼ جوړى کردنموى خوټ و به‌رد.
سمت کټوټ. — کردنى ميشک: زاخاودان و ليکدانموى. پارچه
ته‌خته‌پيکى لوسه‌ نلف و بيى تيډا نووسرايتموه بڼ منداټا.

ته‌ته‌له‌کړن: پاک کردنموى دانموي‌له و خوټ و ورده به‌ده‌ته‌کانى
له‌مار له‌نگمري و همرجوته‌ده‌فرى کردنموى تردا. بڼ جوړى کردنموى خوټ و
ورده به‌رد. هله‌کړن له گوشتوگوټا. سهرکردنى گولله و پلار له نيشانه
شکاندنيدا.

ته‌ته‌له‌ميران (موک.): زىکريله. (په‌وا.) مه‌لک‌سمن. (زن.)
توتکه‌شوانه. ته‌تلميران. کرميکى په‌ش و توکنه‌ لىسر گيايان تمنوى
ده‌کات، دوو پټر قاچى هديه‌ په‌نگى به زه‌ليه به کوټم‌ل له بن گياپاندا جم
و جوټليانه.

ته‌ته‌ره: ته‌ته‌له. — کردن: ته‌ته‌له‌کردن.

ته‌ته‌ره‌خان (باک.): نه‌خوشيه‌که.

ته‌ته‌ک (زا.): ده‌ستموانه، ده‌ستکش.

ته‌ته‌کېزانه (ده‌ر.): ده‌نکى به‌رى دارى کراتيه، ده‌نکى به‌رى دارى
که‌زوټکيه.

ته‌ته‌له (هورا.): ته‌ته‌له‌ى ده‌غل و توټييه، (نمرده.) گوپ، پوومست،
کولمه.

ته‌ته‌له‌ميران: ته‌ته‌لميران. (نمرده.) گمه‌يه‌که،

پاريکمر، شوخيار، گمه‌کار.

تند

ته‌لقن: قوړ.

ته‌جه‌نم: سايرين.

ته‌جه: ته‌زه، تکه، سايرين.

ته‌ج: په‌ج.

ته‌جج: په‌جج.

ته‌جت: شاخ و چپاي به‌ردن. (باک.) تات، به‌ردىکى گموره و پانه که
هينديکى له خاکدابه‌ى.

ته‌جا: تما، ترحا، په‌جا، په‌جحا، په‌ج. ناها، هاها.

ته‌ججا: په‌ججا.

ته‌جججا: نامرازى سهرسوړمان و واق ووپمانيه.

ته‌جهر: شيره.

ته‌جهره (زا.): قرجه‌ى نيوه‌پويه.

ته‌جسين (باد.): پى هله‌خليسکان.

ته‌جفيل (زا.): شويشتنى چتى گلاو حوتجاران.

ته‌جل (باد.): تال.

ته‌جله‌سيف (زا.): جوړه کاله‌که مارانه‌يه که ده‌خورى.

ته‌جلک (باک.): تالکه. کاله‌ک و گرکه‌ى نه‌گيشتوه. (زا.) پياړى
په‌شاله.

ته‌جلى (زا.): گياپه‌کى تاله (په‌نگه‌که کره‌پى)، تالى، واژى شيرنى.

ته‌جليشک: (باد.) تاليشک (گياپه‌که). (زا.) ناوى تالى سووتر.

ته‌ج (باد.): ده‌نگيکه گاجووت و گاميشى پى ده‌گيرپتموه.

ته‌جار: تغار، پيوانه‌پيکى سى پرييه.

ته‌جارو: تغارارو.

ته‌جه‌م (باک.): (باک.) ده‌هم، ده‌ر، شورن، شويټن: بارام لقى ته‌خمى
هات کوشتن: واته بارام له ده‌همه، له‌وده‌ره کوژا.

ته‌خمن: ته‌غن، گه‌لاى داران و توټنى يا همر چټيکى وه‌کسو وى
بکويته سهره‌کترى و به‌ستري، که هله‌کنرا به‌ته‌خته هله‌بستى — ى
پيښه‌لټن. (په‌وا.) تهرخ.

ته‌خه‌ش: (باک.) ته‌خ بشو. ناوى گمه و ياريکى منداټا.

ته‌خه‌شو (باک.): گمه‌پيکى منداټا به‌شمو منداټا ده‌يکمن و پييه‌وه
هله‌ده‌په‌رن.

ته‌خت: ته‌ختى مير و خونکار و پادشايان. پاى — شوټنيک، که
ته‌ختى ميرى لټيه. ته‌ختى نووستى: چارلنگ، همرزال. ته‌ختى لىسر
دانېشتنى. (لو.) چارپايه. ته‌واو، بى‌کسم و کوړى. — بىون:
ته‌واويون. — کردن: ته‌واو کردن. زوى يا سريان يا چټيکى راست و پان
و پټک و پټک، (باک.) ناران. قولايى همرشوټنيکى به‌ناو يا به‌گل
پريکرتموه ده‌لټن — کرا. پټک، ته‌راز، هامار. (باک.) ته‌خته. ته‌ختى
بوکى، په‌رده‌ى بوکى. پى، لىبا و لىپ، لجان. (هورا.) تات، کچيکه
پارچه گوشت يا نيسکيکى له نيوستندامى شهرمى دابى و په‌کى
کونکردنى بخات.

ته‌ختان: ته‌ختايى، پټکى. — ى: زوى پټک و پټک، ته‌خت. ته‌ختايى.

ته‌ختايى: پټکى و پټکى و راستى پوکارى زوى، ته‌ختانى.

تهخته بیون: پیک بیونی شویتیک، که مهبس له نهمانی گری و قوت و بهره‌لستیشه له کارپکید.

تهخته خو (نمرده): تهختی خو.

تهخته پوهان (نمرده): تهخته پوهان. تهختی پوهان.

تهختهک (باک): چوارپایه.

تهختهکون: پیک خستی شویتیک و پرکردنوهی شویته نزمه‌کانی و نزم کردنی به‌ریایه‌کانی. به‌ریای دادانی یه‌کیک.

تهخته‌گا: شویتن و جیگای تهختی میر و خونکار و پادشایان. پایته‌خت.

تهخته ووتی (همورا): تهختی نوست.

تهختی به‌نه‌فشی (باک): جوړه کر (بووړو) یکه.

تهختی پوهان: کمزاره، که دو چاره‌ی گچکه‌یه له پستی وولای بمرزه ده‌گری و له هر چاره‌یدا یه‌کیک تیتدا داده‌نیشی سا پیایوکی گموره یا بروک. توتومیل، گالیسکه.

تهختی نووست: تهختی خو.

تهخته‌مه (زا): بهرکوت.

تهخر (نمرده): هیشتن. به‌جی هیشتن، لبردن، وازلپیتان.

تهخسیر (زا): نچه‌تا.

تهخش (کمل): تیریا چتیکه باوژیری و له نیشانه بدری.

تهخشان: پخشان.

تهخشان و پخشان: بهشینوه، دابه‌شینوه.

تهخسه‌لاکوم: جوړله‌جوړ، بزوتن.

تهخشک (باد): پفحه، رفه‌ی سمرقاق.

تهخلیت (زا): جوړ، چمن.

تهخم (باک): (باک) تهخم، دههم، دهر، شویتن، جیگا.

تهخمین: مغزنده، گوژره، دههم، لیکدانوه.

تهخنک (زا): له‌نگری.

تهه‌ده‌ک: (باک) ته‌تپ، پیک و پیک، ناماده‌ی، کارسازی. تفاق (زپ و مال و کمل و پمل) — گرتن: پازاندنوه، دروستیا. جوړه‌کرن.

تهه‌ده‌ک کردن: پیک و پیک کردن، ناماده و کارسازی کردن. تفاق‌گرتن، تفاق خستن.

تهه (همورا): تر، نیشتر، دی، نیدی، نیدیکه.

تهه: غدار، شی‌دار، هیمن، (باک) ته‌راه، شل، ناری، نافی، غاوی.

تهه‌ی ووشکه به‌هممو چتیکسی و ده‌لین، که ته‌یایی هبی یا ناری وی کموتی ده‌کوو داری ته‌ی یا به‌پروکالا و خو‌لکی ناری گه‌بشیتیتی. ناوه‌کی، ته‌وتول، شل، سموز. دار و گیا ته‌ین واته سموزن. وولای و نا‌زاللی — خوژ: شینایی خوژ، گیا خوژ.

تهه‌ا (باک): بو‌تو، لو‌تو.

تهه‌پوون (زا): کمرته خواره‌وه له به‌ریبوه.

تهه‌پات (جا، همورا، شار): شه‌نخیتی، ته‌پاد، ته‌پاتین، سه‌له‌فکردن و تاودان، غاردان.

تهه‌پاتی (باک): ته‌پایی، ته‌پی، فیتکی.

تهخته: نمر، نمردان، مردپاک. (زاخو). ده‌یک. (همورا). دیه‌گ. (زی). ده‌په. (همورا). باهوو. (باک). ده‌پ، دارپاشین. (فه). تهخته‌چو. داریکی پان و تهنکه سا دریز بی پان کورت. پارچه‌ی ده‌وار و جاجم و پو‌پشمن و به‌ری و نیشتر که لیک ده‌درتن، بو‌تینه ده‌لین ده‌واره‌که چوار تهخته‌یه. پارچه، — زه‌وییه‌ک: پارچه زه‌وییه‌ک. به‌ستراو، داخراو، هه‌لگیراو. بازار — کرا: بازار به‌سترا.

تهخته‌ناسن: ته‌به‌قی ناسن.

تهخته‌به‌په: تهرک، ته‌شکه‌به‌ره. تاییز.

تهخته‌به‌ره: تات، به‌ردی پان، سمرت. چیل، تیت، ته‌به‌به‌ره، هیم، ته‌ت.

تهخته‌به‌من: ته‌ته‌به‌من.

تهخته‌به‌من: تهخته پو‌ش. جوړه ته‌ختیکسی گموره‌ی به‌ره، مال و منداال له‌سری ده‌نوون. — ی: تهخته پو‌ش.

تهخته‌بیون (پو‌ژ): بو‌نه‌خوشی کموتن.

تهخته پو‌ش: ته‌ته‌به‌من. گو‌پچه و ناری کاریزیکه له‌ملولای به‌خره به‌ردان هه‌لچنرابی و به‌ری به‌ته‌به‌به‌ردان داپو‌شایی. سمرداره پاییه‌ی خانوان ته‌ته‌به‌من کردن. — ی: ته‌ته‌به‌من.

تهخته‌به‌په: ته‌ته‌ساف، ته‌ته‌ده‌زی.

تهخته‌چوو: ته‌ته.

تهخته‌ده‌ره: ته‌ته.

تهخته‌پوهان (باک): به‌ین و کاو‌کو‌تیکسی ووشکه به‌مژیر پیسی وولای و نا‌زال‌ندا ده‌گری. کمزاره.

تهخته‌زه‌نگ: پارچه ناسنیکسی هه‌لاوه‌سراوه له قوتا‌بخانه و کارگاندا جارجار لیده‌دري بو‌دیارکردنی کات و پشوو.

تهخته‌ساف: (فه). ته‌ته‌تیره. (کو). ته‌ته‌گو‌ش، قوش. (بابا). کندپ. (بو‌ژ). گو‌شیل. په‌لو‌که. گوی که‌ته. ته‌ته‌ده‌زی. تیره.

تهخته‌سپ: په‌ری یا چتیکه گیتی سمر ته‌ته‌ی په‌شی پی‌ده‌ستردی.

تهخته‌سیلو: ته‌ته‌ی په‌ش.

تهخته‌سیه (فه): ته‌ته‌ی په‌ش.

تهخته‌ش‌ل‌ن‌ج: ته‌ته‌ی شه‌ترنجی.

تهخته‌شو: تات‌شو.

تهخته‌شو: تات‌شو.

تهخته‌قیمه: ته‌ته‌ی قیমে‌ی.

تهخته‌کالیسی (کو): زینده‌واریکه وه‌کوو پند وایه به‌لان گموره‌تره، که به‌لمش هه‌لگیر خارشتی په‌یاده‌کا وه نیسکی ده‌چی به‌لان په‌شتر و ته‌نکتره.

تهخته‌کوچک (نمرده): ته‌لم‌سنگ. ته‌ته‌سنگ.

تهخته‌گو‌ش (کو): ته‌ته‌ساف.

تهخته‌مشق (نمرده): ته‌ته‌ی په‌ش.

تهخته‌نهر: تاوله.

تهخته‌ی په‌ش (باک). ده‌په‌ش. (همورا). ته‌ته‌ی سیاو.

تهخته‌ی قیمه: ته‌ته‌ی قیمه.

تەرخ (ئەردە): تەخر، جى ھېشتان، بەجى ھېشتان. (پەوا.) گەلای تووتىيان ھەر چىتېكى ۋەكۈۋى بىكۈتتە سەرىھەكتىرى ۋە تەختە ھەلېستى. تەخمىن. (پۆژ.) چىشتىن ۋە پەنگى مىسۋى دوۋايسى باغ ۋە باخچانە. (باک.) بېش. سەرەنە، باج ۋە خىراج، تەخمىن.

تەرخان: سەرىشك، نازاد، ترخان، ناھىي، نېتچى. ترخىنە. — كىردن: كىردنە تايىتە، دىيارىكرىن، ھەلېئاردن، نازادكرىن. قەدەغەكرىن چىتېك بۆكارىك يا بۆشۈۋىتېك. شۈۋىتېكە تەرخانكرابى بۆمەبەستى، ئەم زەربىيە تەرخانكرەۋە بۆمەزە دانران، ۋازلېپېتېران.

تەرخانى: تېرەيكە لە ھۆزى جاف.

تەرخنە (ئەردە): بېرەپى پىشت.

تەرخوۋن: گىياھەكە لە نېۋىماست ۋە دۆكۈلىۋو تۇراخى دەكرىت گەلای بارىكە تامى خۆش ۋە تۈندە بەگۈشتىشەمۋە دەخۇرى.

تەرخىلە (پۆژ.): ترخىنە.

تەردەس: تەردەست.

تەردەست: تەردەس، بەدەست ۋە برد، گۈستاخ، چالاك، تۈندۈتۆل، چۈست، گۈرج، گۈرج ۋە گۆل، چاپۇك، زىنگ. كەسپكە دەست ۋە بردىي لە كاراندا. — ي: تەردەسى، چالاكى، تۈندۈتۆل. چۈستى. چالاكى ۋە تۈندۈتۆلپىيە لە نېش ۋە كاراندا.

تەردەسى: تەردەستى.

تەردەم: كەسپكە قىسزان ۋە قىسە پەۋان بى. تەرزوۋان.

تەردەمى: قىسزانى، قىسە پەۋانى، تەرزوۋانى.

تەرز: تۈلەي دارە مېتو ۋە بېكەي خەپار ۋە تىزىۋو ۋە كالىك ۋە شۈۋىتى ۋە گۈرۈلك ۋە نېتەر. شېۋە، چىشتىن، بابەت، مەھۋار، جۈۋر، پەۋشت. تەرزە: (دەر.) جا. تەرزە. (پۆژ.) تەگر، تەگەر. (فە.) تەگر. (باک.) تەرز، تەرك، خىخۇك. (ھەس.) تەيرۇك. (بۇتا.) تەرك. (باد.) تەرزەگە، گۈك. (بار.) غولۇلىك. (باد.) تەركۇك. (باد.) زىپك، گۈلۇك.

تەرزەشكىن: تەرزەكوت.

تەرزەكوت: تەرزەشكىن، كىشتوكال يا چىتېكە تەرزە كوتابىتى ۋە لە كارى خىستى. مەبەس لە بەسەر پۇششت ۋە نامۇزگارى يەككىيىيە پەيتاپەيتا يەك لەسەر يەك، — دايگرت.

تەرزەكۈلەكە: تۈلەي كۈلەكە.

تەرزەي گەۋرە: گارىسۇك.

تەرزە ئۈۋەكە: گىلېرە. نەۋەكۈۋە بىفرى نەرمە ۋە نەۋەكۈۋە تەرزەي پەقە ۋە زۆر زوۋ دەتۈۋىتەرە.

تەرزەۋو (باک.): ۋەلاۋ، دەنگ، دەنگ ۋە باس، چىتى تازە ۋە نوۋى.

تەرزەمان: تەردەم، كەسپكە قىسزان ۋە قىسە پەۋان بى. — ي: تەردەمى، قىسزانى، قىسە پەۋانى.

تەرزۆ: نېۋى ئافەرە تانە.

تەرزوۋان (ئەردە): تەردەم، زوۋاندار. — ي: تەردەمى، زوۋاندارى.

تەرزى (باد.): بەرگەدروۋ.

تەرس: (ئەردە). تەرسەقۇل ھى كەر ۋە تىستىر ۋە تىسپ ۋە ماينانە، (ئەردە). سەنېر. (ھەۋ.) ھەۋرا. قەرسەقۇل. بەروۋى، پېچەۋانە.

تەرسا: قەلە، دىيان.

تەرسايى: قەلەيى، دىيانى، عىسايى.

تەرسە: (پۆژ.) ئاۋەۋو، بەروۋى، ۋاۋى. (پۆژ.) گەمە، گالتە، قەشمەرى.

تەرسەۋال (ھەۋرا.): ترسەتۇك.

تەرسەقۇل: تەرس، (شا.) تەرسەكەل. (ھەۋرا.) قەرسەقۇل. (بابا.)

تەرسەكەر. پىسى چارەۋى (تەمپا ھى كەرەنە).

تەرسەكەر (بابا.): بېۋانە: تەرسەقۇل.

تەرسەكەل (شا.): تەرسەقۇل.

تەرسەۋى (ھەۋرا.): ترساندىن.

تەرسەۋەر (ھەۋرا.): ترسىتەر.

تەرسى (باک.): ۋوشكى، نېشكى (بۇنان). (فە.) ترسىن، ترسىتەر.

تەرش (باک.): ئاۋاللى ۋەردە، مەپ ۋە بىز ۋە پەشەۋلاخە.

تەرفە (پۆژ.): تەفرە، فرىۋ.

تەرفەۋش: تەرفەۋش. — ي: سەۋزە فرۇشى، تەرفەۋشى.

تەرىك (باد.): پارچە گۈرىس.

تەرىق (باد.): چاۋ نېشان بە ھۆى ئەۋە، كە چىتېكى تېكەتېتى.

تەرق (باک.): تەق، تەقە، تەققە.

تەرقال: ھاۋالايەتى برادەرى خراپ. برادەرايەتى يەككىكى بەدكردار.

تەرك (خۆ.): دارى سوتاندىنى، كە تەپ ۋە نەستور ۋە براۋى.

تەرك: دەمار ۋە رەگمپانى شان ۋە قۇلى ۋە لاخىيە ۋە كۈۋ قۇلنجى مۇزبان ۋايدە. (ھەۋرا.) تەشك. خىشلى ۋەنان. (باک.) كۈۋادە. (كە.) پاشكۇ، تەركى. (مۈك.) باک. تەرك، پاشتەمۇك. جىگەي پاشكۇيە لە پەشتەۋى زىنى. خىشلى ۋەنان. نېۋتەمۇك، تەۋاۋ تەرك. بەشەكانى كۈۋى دەۋرەشەنە. (زاخ.) تەرزەي گەۋرە. تەنېشت. تەرزەي دەنگ گەۋرە. بېرس ۋە دېنى چە بە بارى دېزىدا. چەكى شەپى. ھەمە بىنەپەتى خاكى پەق ۋە زىندۈۋە، دېلېن بىناغەكە گەپشتۈتە تەركى ۋە تا گەپشتۈتە ناستى پەتو ۋە قايم. تەك، بىنەپەت، بىن بىنەۋ، ۋىر، بەش، نىزمى.

تەركە (پۆژ.): جۈۋرە گىياھەكە ۋە قامىشى دەچى قاقەزى لېدروست دەكرى. (پۆژ.) گاپر. پىكە، نەيچەيىكە دەكرىتە چىغ. تۈۋلى تەپ، تۈلەي تەپ. (ئەردە.) شۈۋ، تۈۋ، لىق، لىك.

تەركەخەم: گۈۋى نەدەر، بى خەم.

تەركەخەمى: خىستەنە پەشتەگۈۋى، دانە پەشتەگۈۋى، (باک.) كاسۋولى كىردن.

تەركەز (لو.): حەيزەۋانى پەبىيە. تەركەز.

تەركەبەن: تەركەبەن، پاشكۇ، تەركى، بىن سامۆتە.

تەركەبەند: بىن سامۆتە.

تەركەكرىن: بە ئاۋكرىن، شىل كىردن.

تەپكردىنە: لە بەھارەندا لە جىياتى كا ۋە جۆ. گىيا بە ۋە لاخى بەرزەدان.

تهروشقه (فه): تریشقه.	تهركزه (همورا): بقه، تركزه.
تهروك: تهراډ. تهركي وولاخي.	تهرك كهوتن: له جی چوونی دهستی كمر.
تهرووكوويستاني: تېرو (داريکه).	تهرك و ټووژ (نمرده): قهلافت.
تهره (باك): دوهن، داري چكوله.	تهركي (كه): پاشكو، تهرك.
تهري (باك): كلكي سگ و نيتر، دوف. كلينچكه. دووگ.	تهركي بهس (نمرده): بن ساموته.
تهري: تهرايي، تهرايه تي، غداري، هيلو. (باك). تهريتي. هيتي.	تهركي بهن (نمرده): تهركبن.
تهريانه (همورا): تران. سمه تهيته له شول دروستكراي.	تهركي بهند: تهركي بن.
تهريه (پوژ): جهرده، پنگر، (پوژ). تهريده.	تهركي بن بهري: پاشكو بن بهري.
تهرييا: جوړه دروومانتيكه سهری دوو پارچان پيكموه ددروتن. چهپ و چيپر بهسر (باريکه) و (جوسته) دا دپوات.	تهرك: تهريزي كموړه. (همورا). تهريگ.
تهرييدان: دروونی چت به تهريب.	تهركگيز (زن): داريكه وه گمزي ده چي به لان زور بلندتره، حهيزه راني پرمي. (لو). تهركمز.
تهريده (پوژ): جهرده، پنگر.	تهركگزه: دانه يتيكه له نيو داوو تلهو فاقهيدا. تلهركزه، بقه.
تهريديه (پوژ): جهريده، پنگري.	تهركگژوك (باد): تهريزي چكوله. گليره.
تهريزه: هولولي (بوشايي) كهلهكه.	تهران: (باك). پياوي جحييل و جوان و لاو و شوخ و شنگ. شواوا، بازي كموړه، شاهين، شاپاز. (مرك). بالنده يتيكه پراوه كوي پيډه كرت.
تهريسال: (نمرده). تهريسال.	تهرله: گيايه كي بهاريه له نيو دار و دوه ناند ددرووي و به سموزي ددخوري.
تهريش (خو): تهلاشي داري، پارچه. تيكه ي نان و چتي تر. (باك). بهري پاخلو و دانراو.	تهرم (باك): جمنازه، بهشي، بازه، چندهك، لاشي گيانداري مردوو. خوي نالوز و پهرتشان. حوتوانه ي كموړه. گولي تي مي.
تهريشو (باك): كسيكه جلكي كوز و پيس و دپاو لبعير بكات.	تهرمال (زا): كهغلي گياندار. شيوه و كالا.
تهريفقه: (دزه). نهخوشيكي وولاخ و نالانه توشي سيبه لاکيان دهبي و نوخته نوخته ي وه كو خروي كه ي دهرده كات. دهرده و نازاريكه، كه له تينوان توشيان ديت و چاوشيان بي تين دهبي. (همورا). تريفه.	تهرمي مه خيل (باك): وورچي هره كموړه.
تهريشين (باد): تورپرون، كين بوونموه. رقي همستان.	تهرن: زيان گهيانند به يه كيك بهي نهموي، كه خوي پي بزاني:
تهريق: شهرمزار. — بوونموه: شهرمزاريون، تهريقموه بوون. — كردنموه: شهرمزار كردن.	فيساره كس — يكي پيډام، فيرو، خورايي. به — دوكانه كم له دهست چو.
تهريقه (نمرده): چاشني، چاشني.	تهرن پيكردن (سل): دهست برين، له خسته بردن.
تهريقه بوون: شهرمزاريون، تهريق بوونموه.	تهرو: نيري كوران.
تهريقكه موه: رووشكين، ترشكين، بهخودا شكينهوه.	تهروو (پوژ، همورا، جا): داري كفه. (شار، همورا). پسيسه.
تهريقي: شهرمزاري.	تېرو، تهري، تهريوون.
تهريك: كهلين، گوشه. گوشه گير، خو دورخه موه. كلا. كسيكه يا شوپتيكه كهوتبيته لاه.	تهروال (نمرده): تهرواله، تهرواله، همزال.
تهريكي: گوشه گيري، كمناره گيري.	تهرواله (همورا): همزال، كهپريكي گچكه و نزمه لاناو مالدا بو له سمر هلقيني تفاقي ناوماال به لان، كه له دهره ي مال يا لاناو باغ و باخچه و پهريزانداي پتي دهلين كونده لان.
تهرينه (همورا): داريكي كوويستانيه كه لاي له كه لاي همار ووردتره و زور تاله بهره كي وه پزله ي ده چي بوژانه زگ زور باشه.	تهرونيشكاني (همو): گمه يتيكي كوپ و كچانه.
تهريوي (باك): جوړه ماسييه كه.	تهرونده: چتي ناياب.
تهز: تهزو، تهزگ، سپي، گوتي، موچرك. تينيته به له مشداديت.	تهروپر: چتيكي تهري وايه، كه ناوي لي بتكي.
تهزان: سپيون، تهزين، بي همت بوون.	تهز و تهزه: پاراو، شهباز، تهزچك. چتي تازه و نووي.
تهزافدن: سپردن، بي همت كردن، قهلاندن، نازاردن و دلگير كردني كسيك بو چاو ترساندن. (باك). فريش بهي نهموي بال بجو ليتني به لنگر له همادا پراوهستان. سار كردن. بهوي سمرما و بهفرو بارانموه نندامي لهش سپ و بي همت كردن.	تهزوتفاق: پخت، تفاق.
تهزافن: تهزانين. دهره سريدان.	تهزوووش: كاتي باران و قوپ و چلپاو، قوپ و باران.
	تهزوتول (باك): باريك و ناسك.
	تهزووي (همو): تهزيو، تهزي.
	تهزووي (همورا): تهزيو.

تەسەل: تىر، تىرۈپ، واژى (برسى) يە . دۇنيا . — بون: تىرۈپون. —
 كىر: تىرۈپون. — ي: تىرۈپى. دۇنيايى.
 تەسەزىنگ: (باک.): دارىكە. (باد.) ماسى گرە.
 تەسك: واژى پان، تىوار، كەم بەر.
 تەسكايى: تەسكى، تىوارى. تىوتى.
 تەسكوترووسك: چتى زۆر تەسك.
 تەسكى: تەسكايى، تىوارى، تىوى.
 تەسە: ھەلەنگوتن.
 تەسو (نەردە.): سىرمە.
 تەسى (باک.): نىشكى، ووشكى (بۇ نان).
 تەشۋى (نەردە.): كلاًوژۇنە، كولانەى سەريان يا دىوار، پۇچنە.
 تەشە (نەردە.): (نەردە.) تەشۋى. كلاًوژۇنە، پۇچنە، كولانەى سەريان
 يا دىوار.
 تەشەر: تەشە، تەروس، لاتاو، پلار، پەلار، تىوانچ، تانوت، — لىدان:
 تىوانچ لىدان.
 تەشەنە: ناردەز، تارگاز، ئارسا (برىن). پىتوچون، بەلاقبون، تەشەنا.
 ۋەبەندەمەى برىنانە.
 تەشەندە: برىنىكە ئاۋەدەزىيۈي. — ي: ئاۋەدى.
 تەشەنەك (نەردە.): تەشەنە، پەنام، ھەراكتىشان.
 تەشەنەكە: تەشەنەمەى برىن و خۇخواردنەمە.
 تەشەبى (نەردە.): تەبەقە تپانە.
 تەشەبى تپانە (نەردە.): تەبەقە تپانە.
 تەشەبى: (فە.) تەبەكى دارىنەى ھەمىر و ناننى. (ھەمرا.) پۇژ. (كۆشك،
 قاپى دارىنەى چىشتى ھەندىكەيان ۋەكەو دەورى پەلە.
 تەشەبى تپان: برىتەبەى لە مەردومى زۆر خۆز.
 تەشەبىكە: تەشەبى گچكە.
 تەشەت: سۈيىنەى مەسەنە. (زاخ.) گەرەكە، دەست، تەسە، تەس.
 تەشەتەلۈكە: تەشەت گچكە.
 تەشەتۈك: تەشەت گچكە. ھوش يا سەريانى راست و كەمىك لىت.
 تەشەتۈكە: تەشەتۈكە.
 تەشەتۈكە: تەشەت گچكە.
 تەشەتۈك (تپە): ناننى بەيانى، بەرچا.
 تەشەتۈكەمەى (فە.): تەبەكى ھەمىرى.
 تەشەتۈك (زا.): كەسكە مە.
 تەشەتەلە (نەردە.): تەشەتەلە.
 تەشەق: تىوا، تەمۈژم، تەشك. (دەر، ھەمرا.) پەشك، پەشكۈي.
 (ھەمرا.) پۇل، پۇلى. — ي ھەمرا: پۇلى ھەمرا (۲۰) شۋىات دەشكى. —
 ئاۋ: پۇلى ئاۋ لە ۲۷ شۋىات دەشكى. — زەمى: پۇلى زەمى لە ۶ ئازارى
 دەشكى. — ي دەشكى: پۇلى دەكەمەى. — ي ساردى: تەمۈژمى ساردى.
 بىو بارانە — ي ساردى شكا.

تەزەزاي: تەزاور.
 تەزە (ھەمرا.): تەزەين. (باک.) تازە، نوو.
 تەزەرد (ھەر، خۇ.): مەپ، كاۋوپ يا بەرخىكە دەم و چاۋى زەرد و لەشى
 سەبى بى.
 تەزەزىج: تەسەبىج، پەسەسۆك. بەرمۈرۈكە مۈرۈرۈ لە زىپ دەگىرى يا
 پىرەشى ھەيە.
 تەزە (جا، دەر.): تەزە.
 تەزەك: تەزەو. تەزەزى دەنك گەمە.
 تەزەو: مۈرچەك، تەز، تەزى، سۈو، كەلەز، شەوت، كارى. — پىدەھاتن:
 تەزى تىرۈپون لە ترسان. تاقۇبى، سۆز. مۈرچەكىكى بى پەروايە دى
 بەسەر تەندامى گيانداراندا لە سەلمان يا لە ترسان يا لە بىستى كىرە
 ھەندى چەمە. ھەمرا، سۈو. — ي ساردە: سۈرى ساردە. — ي گەرم:
 ھەمراى گەرم، سۈرى گەرم. تەزە.
 تەزى: تەزەو. (باک.) گۈشاد، دىزىكراۋ، (باک.) تەيز. (باد.) چتى زۆر
 سارد.
 تەزەزە: ئاۋى سارد.
 تەزەك: تەزەو، گۈت، سى.
 تەزەين: گۈت بون، سۈرۈن، بى ھەست بون، سۈرۈن لە سەلمان يا لەبەر
 زۆر قورسايى خەستەسەر تەندامى يا لەسەرى دانىشتەن. لە لىدانىدا
 تەزەين.
 تەزەو: چىاۋ، چىاۋ، سى، بى ھەست. شەلمەنىكى زۆر ساردە.
 تەز (باک.): پى، تەزى، تىزى.
 تەزەندەن (باد.): كۈشەن، گۈشەن. دەستەم تەزەندە: دەستەم كۈشى.
 تەزە: (باد.) ھۆل كەرن، قەلمەندار لە گۈشەندە مەندالان، كە گۈشەكەيان
 لىكەتە نىو جەغزەمە دەلەين تەزە بىو، بىو ھەمەكە تەكەچە
 دەبى دووبارە بىكەنەمە. (جا، كۆ.) كارىتە. (ھەمرا، خۇ.) دارىكى
 كۈرت و تەستۈرە بەھەمە سەرى كارىتان بۆ سەرى دىواران بۇندە كەرت.
 (خۇ.) ئالۋودار، پايەلى بن مەيچ. (نەردە، ھەمرا.) پايەلى بن مەيچ،
 بالار. مەردومى دىزى و زەلام.
 تەزەندە: چىكى دىزە. مەردومى دىزى و زەلام.
 تەزەك: تەشەبە، تايىز، تەخەبە، تەشك، لاتەخەبە. پىستى
 نىوگەلى ئازال و وولاخانە. تەزە. ھەزگ، جۈرە كالەكە، كە لە كەتان
 دروستكرابى.
 تەزە (ھەمرا.): تىنۈ، تىنگ.
 تەزەلەي (ھەمرا.): تىنۈيتى.
 تەزى (باک.): (باک.) تەز، پى. — كىر: پىرەند. تىر، تۆش، نەتۆش.
 تەس: ووشەبەكە بۆ لىخوپىنى گاجوتى بارەبەر بەكار دىنرى. تەبەك،
 تەسە. (پەمرا.) پاشمەپاش. — كەنەمە: پاشمەپاش گەپانەمەى وولاخان.
 كەشەنەمەى وولاخان. ووشەبەكە بىزنى پى لىدەخوپىن. ھەبەر ووشەبە
 نەسپ و مەين و نىستىرىشى پى لىدەخوپىرى. (ھەمرا.) تەبەكى دارىنە،
 ناندەن، تەسە.
 تەسەزال (ھەمرا.): ترەسەنۆك. — ي: ترەسەنۆكى.

تەقەل پەيىرىشك

تەقە: (باک.) تەقە، دەنگى چىتىكى پەق وە چىتىكى
پەقى تىرىك بىر ياك دەنگى چەكان، (باک.) تەقە.
شەق، پارچە، — بىر: شەقبون. — بىر: شەقبون.
(خۇ.) لەكاتى باۋەرنە كەرنىدە دەلىن.

تەقە: (خۇ.) دەق، دەقاۋ دەق، كوت، كوت وەست، كوتولت. ھەقەرى.
(باک.) پايدەدار، خۇيەرىست. بارام تاقەيە: بەپايدەيە.
تەقەلا (ئەردە.): تەقەلا.

تەقەلك (زا): ۋوللا.

تەقان (باک.): چراڭ، زەك، تەقەن، ترەقان.

تەقاندىن: (باک.) پەقاندىن. ترەقاندىن، ئاۋوردانى چەك. ئاگردان. — ي
چەك: تەقە كەرن، ئاۋوردان. — ي مل و قۇلنج و قامەك: قۇلنج شكاندىن.
پاۋنان، پەتاندىن، تەقەتەخت.

تەقاندىمۇ: لە بىزنىڭ و قەلبىردانى دانمۇلە بۇ كەرنى وورەدە كەي.

تەقاندىن: تەقاندىن، ئاۋوردان. تەقاندىمۇ دانمۇلە. چەسپاندىن چىتىك
بە چىتىكە، پىتەنوساندىن. (ئەردە.) لىدان. ھەلىنانى ھىلەكە لەلايىن
مىرىشكە كور كەمە. (ئەردە.) تەقاندىن، ئاگردان (چەك). قەتەلى ھىنانى
كەرنى قامەكان، لىدان. (ئەردە.) دابىزەتن، لە بىزنىڭدان، بىزەتن.
پەشكىن، گەران.

تەقاندىمۇ: تەقاندىمۇ.

تەقە: تەقە، پەقار، پەقار، تەقە.

تەقەتە: كەسەكە ماۋەي فەرمەنەرتى مىرى تەقار بوبۇ.

تەقە: (باک.) پەقە، شەمەتە، پاب، پاپ، پىزەن، تەقە. شەقە، شەقە،
شەقە. دەنگىكە لە وىك كەوتتى دوو چىتى پەق پوۋدەدا يا ھى چەكان.
— كەرن: تەقاندىن، پەقاندىن، تەقەن، تەقەن، — تەقەتە: پەقە.
شكان، ھەلەن. — لى ھەستان. — تەقەتە: پەقە.

تەقەتە: (زا): چەقەنەي ناشى.

تەقەتە: پەقەنە، دىۋول، (باک.) پەقەتە، پەقەتە، چەقەن. تەق و
ھۇرى يەك لە دوۋا يەكتەرى. — ي چەكان: قەمەقەم. — كەرن: چەقەن.
تەقەتەكە: ھەلەتە دانىشتىۋان و چۆل بونى شەقەتە: دەلەن بازار
تەقە تەقەتە: ۋاتە ھەمەو كەس ھەلەن و چۆل بونى. نەمان و برانى شىر
لە مەمەك يان لە گەۋانى ئاۋال و مالاۋان: مانەكە تەقە تەقەتە: شىر
ۋاتە شىرى نەما.

تەقەتە: پەقەتە بونى تەقە لە چەند لا يەكەمە. قەسەي پەقە، كە لە
نەۋانى چەند كەسەكەدا پوۋدەدەت.

تەقەتە: (با): بۇ جەخت (تەقەتە بەكار دەپرى). دەپ: دەپ: بىيى، دەپ:
بەجى بى.

تەقەتە: (باد): پەراستى، ۋەكات.

تەقەتە: (ئەردە.): فەقاندىن، زەجەون.

تەقەتە: تەقەن، تەقەن، چەك ئاۋوردە.

تەقەتە: چەك ئاۋوردان. قەلەشىن، ترەكەن.

تەقەتە: چارە دروۋنىك، دەنەكە دروۋمانىك، دانەي دروۋمان. — لىدان:
تاكەتە دروۋن.

تەقە: (باک.) ھەمەو، گەشت، تەقە، لە ھەت، تەقە، پەقە. لەگەل.
— مەت: ئالۋوز ئاۋىك. كۇما.

تەقە: (باک.): تەبا. ھەمەو، گەشتيان.

تەقە: (باک.): تەبايى.

تەقە: (باک.): تەب و مژ.

تەقە: (باک.): تەور، تەور، تەور، تەور، تەور، تەور.

تەقە: (ھەمەو.): بەرد.

تەقەتە: (زا): كەمانچە.

تەقەتە: (باک.): بەندىۋارى، پەيۋەندى، نەزىكى.

تەقە: (باک.): زىانى خۇ، زىاندەر، زىانگەيىن.

تەقە: تەقەردانى چىتەت لەسەر ئاۋوردى.

تەقە: (باک.): زىانى خەۋرى، زىاندان، زىانگەياندىن.

تەقە: (باک.): ھەمەو، ھەمە، تەقە، گەشت.

تەقە: (باک.): تەگەير.

تەقە: (باک.): قۇلەنك، تەور، بىۋوردى دوۋسەر. — دان: قۇلەنك
لىدان.

تەقە: (باک.): تەور، تەور.

تەقە: شەۋى، قەشەمەرى، تەور، گەلەتە پەقەرن. — پەقەرن:
قەشەمەرى پەقەرن.

تەقە: (باک.): قەيم كەرن، داپەشەن بەگەل. تەقەرن، كۇرن.
سارد كەرنى ئاۋ و چىتى تر.

تەقە: (باک.): قەچ ھەلەن بۇ چەم و نەتەر. جەورە ھەنجەرتە.

تەقە: (باک.): تەور، خەۋرى بۇ ماۋەيەكى لە يەك يا لە چەند
ئەندامەكى لەش ئاگەرى دوۋا يە پەيدا دەگەرتەمە.

تەقە: (باک.): قەيم بونى، داپەشەن، تەور، تەور پەداھەت.
خەۋرىدان. خەۋرىدان. تەورى نەخەشى و دەرھەت.

تەقە: (باک.): لاك، ساپ، بەردىكى پانە مەندالان ساپەنى پە دەكەن.

تەقە: (باک.): تەور.

تەقە: (باک.): جەگا، شەۋى پەشتە.

تەقە: (باک.): تەقە. — كەرن: تەقەلەرن.

تەقە: (باک.): تەقەلەرن پەقەلەرن.

تەقە: (زا): چەند چىتىك، كە دانراين بۇ تەۋەي، كە نامەتە بىرەن.

تەقە: (باک.): تەور.

تەقە: (باک.): تەورى جالۋالۋەكە.

تەقە: (باک.): تەورى جالۋالۋەكە يە. جالۋالۋەكە.

تەقە: (باک.): كەرى گەچكەي تەورى. تەورى جالۋالۋەكە. — پەرى:
تەورى جالۋالۋەكە.

تەقە: پەرىپەرىشك (باد): تەورى جالۋالۋەكە.

تەقە: (باک.): بەلەكە.

تەقە: (باک.): لىۋەتەي چىپان، تەۋەسەرى كەۋان.

229

تەق بىردىن و پارچە بونى سەرۋو ھىلەكە ھى تر لە نىئوئاورىدا بەچەشنىكى وا، كە دەنگى لى بى.

تەقەبۇن: تەقەكەر، تەقەنگ ئاۋىژ.

تەقەبۇن: تۆقىو، چەكى — چەكى ئاۋوردرارو. ھەلآتو.

تەقەبۇن: تەقەبۇن گوللە لىم كاتەدا، كە ۋەچت بىكەت. بىلۋىيۈنەۋى دەنگ و باسى زۆر بە خىرايى. چەسەنەۋە ھەلۋەدان. ھەلۋەدان: ھەرچەندە شەر و پۆژ دەتەقەبۇن پىيژىۋى خۆم پەيدا ناكەم.

تەككە: (ئەردە). نانەشان، قەرتالە، ترىان، پەك، پەككە، تەككە. لە كاتى سەرۋىرمان و واق وورمانىدا بەكاردەبىر. تەنبا، تەنبا، تەك. (ئەردە). بىنەمەنگەل. بىنى چىتى قوۋل. تەپكە. (پۆژ). پەردە، لىكەتەنەۋە. ۋەپىشكەتەن. (جا). كىن، لا، گەل، تەنىشت، گەر. لە — : لە تەنىشت، لە گەل، لە گەر. (باک). دەمانچە، ۋەروەر.

تەككە: (پۆژ). : ئەۋىرەندىيە، كە لە بىندىخانەدا زنجىرى لى بى نەكرىت.

تەكان: (مەك). داتەكان، داۋەشان. تەۋرۇم. شەق: داۋە بەر — : ۋەبەر شەقىدا. ھىرش، پەلەمار، (باک). بەراد. چەندك. ھوژم، جۈلە.

تەكانەۋە: (كەما). : خۆلى ۋورخستەنەۋە، ۋازلىپەتەن، بەجى ھىشتەن، تەكىنەۋە.

تەكانەۋە: جۈلۋەنى چىت لە جىنى خۆى بە ھۆى تەۋرۇمىكەۋە، داخۇرپان، داخۇرپان، داچەلەكان، داچەلەكان.

تەكانەدان: ھەژاندەن، چەندكان، پالپىۋەنان.

تەكانەۋە: خۆ بىز ۋوتەن، چەندكانەۋەدان، زىلق دانەخۇ، خۆكرتەن بە تەۋرۇم.

تەكانەن: شەكانەن، شەكان، تەكان لىدەن. قەشەن، ۋەشەن، (ھەۋرا). تەكتەي، ۋەشانەن، داۋەشانەن، داتەكانەن، قەۋەمانەن، داكوتەن، راۋەشانەن، ھەژاندەن. گەجەكانەن، ھەلفاندەن، قەۋەژارتەن، قەۋەشانەن، تۆز لىكەردەۋە. — ى دار: بەر ۋەرانەن، پاچاندەن. — ى كەل و پەلى پىس و تۆزۋى: داتەكانەن، داۋەشانەن. بىتەكەنە.

تەكانەن: تەكانەن.

تەكاۋ: داتەكاۋ.

تەكە: (ئەردە). پال پىكەۋەدانى چەند كەسەكە بى جى كەردەۋى يەكەكى تر. ھاتوچۇ، نەملارلا، جۈلە. (مەك). خالىكە لە پەرى قومارى پەرىنتوۋىدايە.

تەكەكە: بەلەبەل و ھات و چۆى چىتى شۆرە. شەكەشەك.

تەكەكە: جۈلە جۈلە، شەكەشەك.

تەكەدان: پالۋەدان.

تەكەدەۋە: كەشانەۋە، پاشەپاش گەرانەۋە.

تەكەبىۋىۋى: (دە). تەكەبىۋىۋى، بەربىۋىۋى، خىۋار، كەۋتەن، (پەرا). كۆرۋىۋىۋى، (دەر). ۋەردەۋەبىن. — كەردەۋە: بەردانەۋە، كۆرۋىۋىۋى.

تەكەكە: پالۋەدان.

تەككە: (ئەردە). : ترگە، ھارپى، ھامپا.

تەكەكە: ھاتوچۇ و جۈلۋەۋە چىتى شۆرە.

تەككە: (ئەردە). : ھارپى، بون، لەگەل پۆشەن. پەك كەۋتەن.

تەكەلۋە: نەرمەزىن، غەمەزىن، ئارە قەگىر. نە قايىشە زىنپە، كە دەكەۋتە ۋىر پانانەۋە. چەند قەدە لىدەكەشە دەكەۋتە ۋىر قەلتاغى زىن.

تەكەنە: لىدەكەكى گەچەكى يەك كەسەبە.

تەكەكى قەلى: (مەك). : تاكە خالىكە لە كارتى قومارى پەرىنتوۋىدا.

تەكەبەر: (باک). : نىۋەمان، ناۋمان.

تەكەبەن: پەشتەندەكە بە ناۋرىشى چىرايى. تەگەبەن، كەمەر، ھەمپان، تەگەبەن، پەشتەند.

تەكەبىش: (مەك). : بۇرى نىۋەزەنە.

تەكەدان: چۈنە پىشەۋە بە نەپىم. فەسارەكەس (تەكى داۋە بە پىشەۋە). تەكەدان.

تەكەدەۋە: (ئەردە). : چۈنە ۋەۋە.

تەككە: كەتەكە: پەك كەۋتە.

تەككە: كەۋتە: تەككەۋتە.

تەككە: كەۋتە: كەسەكە، كە ۋەۋى يەكەكى كەۋتە.

تەكە: جۈرە لىدەكەكى ناۋدارى پە تەرىپە تا سەر نەۋتەۋەن لە سەر كاۋە دەپۇشە: نەم، سەلتە، تاقەم.

تەكەنە: (ھەۋرا). : تەكانەنى كەل و پەلى تۆزۋى.

تەكەۋە: (تەكەۋە): پەككەۋە. لە كاتى سەرۋىرمانىدا بەكاردەبىر.

تەكە و جەم: (قە). : جۈلە، تەكان.

تەكە و دەۋ: تەق و دەۋ.

تەكەۋە: (باک). : تەۋر، گەش، نامادە. پىك: دىبىژ: ھى نىشەمە — نەۋىۋە: ھىشتە نىشى مە پىك نەھا تەۋە. تەكەۋىۋىۋى: پىكەتەن، نامادەۋىۋى.

تەكەكە: جىگە ۋەروشان. سەكۆى بەردەرگا، ئاستانە. داردەست.

تەكەدەن: (ئەردە). : پالۋەدانەۋە، بەلاداكەرتەن.

تەكەكە: تەكەكە ۋەروشان، ئاستانە. پەشتىۋان، پالۋەبەن، پەشت.

تەكەكە: ۋەروگا: ئاستانە، بەردەرگا.

تەكەكە: ھەلتەكەتەن، داۋەشەن، داتەكەتەن.

تەكەكە: لىدەكەكى پالپىخى گەچەكە.

تەكەكە: لىدە و پالپىخى گەچەكە.

تەكەكە: (كە). ۋورى كەن، دەست ھەلگەرتى يەكەكە لە يەكەكە يا لە كارتى و لى ۋورۋەتەۋە كەمكەمە. بىتەكەۋە: ۋورۋەكەۋە.

تەكەكە: ھەۋەكەۋە ۋال ۋە ماين، كەل ۋە مانگا بەكاردەبىر تەكەش ۋە ئازالان بەكاردەبىر. (كە). بەتەكە: ۋەتەكە. بە — بون: ھىچ بون. ۋە — ھاتن: ھاتنە بەران، ھىچ كەتن. پەرتۋىز بەكاردەبىر. نىرى. — خورۋەن: . (ھەۋرا). : نەردە، نىرى، تەگە، سابىن، (ئەردە). چەجە.

تەكەكە: (كە). : بەدروۋمان پىۋەدانى سەرى نىمەنى و بىتەكە دەلەشەن. تەكەكە.

تەكەكە: (مەك). : تەگەر، گرى، بەھانە، پەلپ، قۆز، پوۋشە، كىشە، كۆلۋى، پەتەر، گىچەل، تىكەدانى كاروبارىك و دوۋاخستى. تەفەر،

دهستی دهستی. پیچک، تایه‌ی عمره‌بانه و نو تو موبیل. دار یا ناسنیکه ده‌خرتیه نیتوهره‌ی بمر داشی خوراره‌وه. تهره‌وه، کهره‌وه. (نهره‌وه).
 داریکه له نیوانی بمر دی ناشی ده‌کوتن.
 ته‌گهره تیختستن: تیگدانای کار و دوواختستی.
 ته‌گهره تیگه‌کوتن: تیگچوونی کار و دوواکوتستی.
 ته‌گهره‌دان: ته‌گهره‌لیدن.
 ته‌گهره‌لیدن: ته‌گهره‌تیختستن.
 ته‌گهره‌ک (هورا): ته‌مرزه.
 ته‌گه‌بن (پوژ): ته‌گه‌بند.
 ته‌گه‌بند: هم‌نیانیکه به ناوریشم ده‌چنری، ته‌گه‌بن، پشتیندیکه له ناوریشمی دروست ده‌کری پیته ده‌لین هم‌میان.
 ته‌گه‌بیر: نعمت، ته‌کبیر، تانگ، ته‌قدیر، پاوریز، له‌ته‌ک یه‌کتریدا بیرکردنوه، تعوم. — کردن: نعمت کردن.
 ته‌گه‌ر (پوژ): ته‌مرزه.
 ته‌گه‌رک (لو): ته‌مرزه.
 ته‌ل: (باک)، لا، په‌خ، نال، ته‌نیشست. (هورا). تیل، تیلی ناسن، که باریک و دریزه‌ی بۆ دوروه‌نمو و کاره‌با و نیستر به‌کارده‌بری، سیم. (باد).
 ته‌لگراف، (باد) تۆل، زگ. که باسی زگه‌ری نافرته‌تان بکرت له باتی زگ تمل و له موکریانیدا (تۆل) ی به‌کار ده‌بن.
 ته‌ل: (بابا)، پوژ. تال، هودا، داو. (بابا)، پوژ. دان، ده‌نکه ده‌غلیک. (نهره‌وه). چل: — یتک دار، چلیک دار، چلی گیا، لکی دار. (نهره‌وه). بژاره، دانسقه، هه‌لژاره‌وه. (نهره‌وه). تاک، بیتا، بی‌هاوتا. (نهره‌وه). شاه‌لجست، هوزراوه (به‌مین چامه).
 ته‌لای: زپری سپی. (فه). زپر، زهر. — کار: زپرنه‌گهر. — ی: زپرنه‌گهری. — گفت: زپرنه‌کیش.
 ته‌لای (پوژ): باقه‌ی ده‌خل و دانسی درواوه. نمو ده‌خله‌یه به پروشه‌که‌یه‌وه له‌کاتی درویندا ده‌کرتیه باقه.
 ته‌لار: (هورا). تالار، کوژشک. (نهره‌وه). هه‌یوانی سهر داپوژشوی پیته‌ی وه تاغان. باله‌خانه.
 ته‌له‌سابوون: ده‌رچوونی مرۆ له نهندازه‌ی خۆ: فیساره‌ کهس ته‌له‌سابووه.
 ته‌له‌سه‌که (پوژ). سلبوون، سلهمینه‌وه، ته‌قین، په‌وین. له دوروه‌که‌موته — وه‌کوو ناسکیکی له ترسی نیچیره‌وان پاده‌کات.
 ته‌له‌ش: هه‌وول، ته‌قه‌لا، کوژسه‌وه. (باک). ته‌له‌ش. کوژ، به‌سته‌دار. (خۆ). ته‌لریش. (باک). پیتر. (شا). هورا. تۆلش، گاز. (نهره‌وه). تۆلشه. (هورا). ته‌لریش، تیغه. ته‌له‌زمی ته‌نک له دار و چتی تر.
 ته‌له‌ش‌بهر (موک): جووره‌ به‌ردیکه ته‌له‌شته‌لش و ته‌نک لیته‌ک جووی ده‌بیته‌وه. ته‌متم، هاره‌ینه، ته‌مۆخ.
 ته‌له‌شتن (باک): تاشین، تراشین.
 ته‌له‌شکردن: ته‌قه‌لادان، هه‌ل‌دان، ته‌لاشکردن.
 ته‌لاق (ده‌ر): پال. — دانوه: پال‌دانوه له‌سهر ته‌نیشست یا نانیشک و نیتر.
 ته‌لاق: ده‌ست لی‌که‌به‌ردانی ژن و می‌رد، کوتایی پیته‌نیانی په‌یه‌وه‌ندی هواسهرتتی به‌شیوه‌یه‌کی یاسایی و شعرعی.

ته‌له‌په‌ش (باک): دووزمان، نوری ژیرکایه، ناگری بنکایه.

ته‌له‌په‌شی: دووزمانی.

ته‌له‌کار: زپرنه‌گهر. ناوه‌زپرکار. — ی: زپرنه‌گهری. ناوه‌زپرکاری.

ته‌له‌کفت: ناوه‌زپر، ته‌لکاری.

ته‌لان: (موک). به‌ندن، به‌رقدی شاخان، گرد، ته‌پۆلکه، ته‌به، ته‌لان، پله‌ی شاخ و کیو و هه‌ردانه. هه‌ورازیکه له‌به‌ر به‌مرد و نا‌پێکی پیدارۆشستی سه‌خت و دژوار بی. (زه‌ن، کهل). نازا، چوست، توندوتۆل. ته‌لان. شو پارچه به‌ردانه‌یه، که له چیاپانه‌وه کهوتونه‌ته داوێنی.

ته‌لان: ته‌باره.

ته‌لانه (کرمان): پنجینه‌ی ما، نمو ناوما و کهل و پله‌یه، که دوای گوریزانه‌وه‌ی بوکی به‌چمند پوژیکه‌ی مالی باوکی بوکی بۆ مالی زاوی ده‌نیرن یا ده‌بن.

ته‌لانه‌لان: ته‌لانته‌لان: پله‌پله‌ی شاخ و کیو و هه‌ردان.

ته‌له‌تپه‌ر: گیایه‌کی به‌هاری قه‌قهه‌فه به‌شووتی ته‌لانه‌وه سه‌وز ده‌بی.

ته‌له‌یی (هورا): زپرن، زپرن.

ته‌له‌یی ده‌سته‌فشار: له‌وانه‌یه مه‌بیس لهو پارچه ته‌له‌یه‌ی خوسره‌وه‌ی به‌موریز بی، که له کهل و پله‌ سه‌یر و نرخداره‌کانیه‌تی گویا پارچه زپرنه‌ک به‌وه به نهندازی دووسه‌د مسقاڵ به‌ناوی مشت ته‌فشار و اتا وه‌کوو میوی نهرم بوو به‌دهستی به هه‌موو باریکی‌دا ده‌گۆرا له په‌ر تووکی نیتران له سه‌رده‌می ساسانیاندا یادگاری کریستان سن وه‌رگێراوی په‌شید یاسمی لاپه‌ره ۴۸۷.

ته‌له‌ه: (باک). تاله‌ه، خه‌فک، ده‌هفک، پیداه، پیگژوک، لایک. (باد). ته‌له‌ی، سووت، سووته. قووج، تاله‌ه، داو، هه‌ف. نا‌ه‌رازیکه بۆ گرته‌نی مشک و پیوی و نیتر ده‌نرتسه‌وه. به‌— وه‌کردن: پیوه‌کردن، تووشکردن، تووشی داو و گیتجه‌لیکی کردن.

ته‌له‌هب (فه): قوړو لیمی ناو ناو، فال (بۆ وولاخی به‌رزیه‌یه). به‌— به‌ فاله.

ته‌له‌هبو (فه): خلتیه‌ی لافاو و قوړاوکی، که نیشتی.

ته‌له‌به‌مرد (بابا): ناست، به‌ردی پان و دریز.

ته‌له‌به‌کوژی (پوژ): پی کوتان و پی دانان به‌بی نه‌وه‌ی، که باکی قوړ و چالی بی.

ته‌له‌به‌قین: مه‌بیس له مه‌ردومی فیلبازه.

ته‌له‌به‌پوی: (هورا). ته‌له‌مورپی جووره ته‌له‌ییکه له ناسن دروسته‌کری بۆ گرته‌نی پتوی و گورگ و داعیایان.

ته‌له‌به‌زگه: هه‌ل‌خلیس‌کانیکه، که له‌لای پانییه‌وه هه‌ل‌خلیس‌کی. جیگای ناستم و سه‌خت. به‌ش، ترکه‌ز، گیزهن، به‌ند، پروشه، ته‌گزه، نیتره‌تی، تیره‌که‌له‌ک.

ته‌له‌به‌زم (بابا): تیسما، پارچه‌ییکی ته‌نکه، که له دار یا به‌رد بیته‌وه. ته‌لش.

ته‌له‌بس (جزیری): سه‌رخۆش، به‌رده‌ست.

ته‌له‌سه‌نگ (نهره‌وه): (نهره‌وه). ته‌خته‌که‌چک، ته‌خته به‌رد.

ته‌له‌سم: نه‌فسون، چاچۆل، جادوو، (باک). باره‌ژن، مستی، هه‌ندیک ده‌لین ماریکی په‌سه‌ له‌سهر گه‌نجینه‌ی نوسته‌وه، هه‌ندیکه‌ش ده‌لین

نورسینیکه کس نازانی بیخوتیتیموه. کلیلی رازانی نهپنی. نشتو و هر چتیکي بۆ چاووزار و پارترگاری له کیشمو پووشان ههلباوهری یا له باسک کری. جووره خشلیکی نافره تانه.

ته لسم بهند: نهفسوون بهند، جادوو بهند. — ی: نهفسوون بهندی، جادوو بهندی.

ته لسم ساز: بارمژنگهر، جادوگر، نهفسوونگر، چاچولگر. — ی:

جادوگر، چاچولگر، نهفسوونگر، بارمژنگهر.

ته لسم سکه (کۆ): کوانیکه له داری چالوکی لسم دار و گووی بان داده نیتیموه. بهفر، پشانگ.

ته لسم فۆن: دووردهنگ، دووردهنگ.

ته لسم که: گیتجمل، فروفیل، تمشخه، چاچوله، گهر، دهه.

ته لسم بواز: تمشقه لمباز، بهگیتجمل، بهتمشخه له. (باک.) ههقان.

ته لسم بجاز: تمشقه لمبازی، بهگیتجمل، گیتجمل، فروفیل، (باک.) ههقانی.

ته لسم کی (فه): رزوا، (فه.) زهره کی.

ته لسم ماسی: ماشهی ماسیان، بهه.

ته لسم مشکینه: چۆلمه مشکینه، چهلمه مشکینه.

ته لسم مشک: تهلهی مشکی.

ته لسم له (ههوار): تهلهی مشکی.

ته لهو (نهرده): سۆراخ، لا، کن، چومه — ی: چومه سۆراخی یا کنی.

ته لهو پۆی (ههوار): گورنه تهله، جووره گمه یه که به دوو کسان ده کری

یه کتکیان به تهلهوه دهی و ههر دوو دهست و پیتی دههست نهری

دیگمشیان دههسته پتوی لاقتیکی دهکن به ناوهندی ههر دوو دهستی

تهلهوه، لاقه کی تریشی دهخنه ناوهندی ههر دوو قاچ و سهریشی

دهخنه ژیر زگی و پالیکي به تهلهیوه دهئین.

ته لههین: تهلههین.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو. پهرژنیکه به تیلی درکاری

دروستکرای.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین: سنوور به تیلی دروای دامهزراو.

ته لههین (نهرده): تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

ته لههین: تیلی درکاری.

تلهفون

تهماته

تهمدادی: هیواداری.

تهمدار (زا): پهگ وپهلی جمسته.

تهمدارن (زا): شاردنوهی چت له ژیر گلیدا.

تهمداشا: شا، شاشا، پروانه، پرونسی، چاولیکه. نوپین، پروانین، تماشاکردن. چاودان، نیا، پزیزه، تات. لی نپین.

تهمداشخانه: پیشانگه. سینما.

تهمداشکار: تماشاکمر، پامین، چاودیز، چاقدیز، پرامان.

تهمداشکه: (بار). هیفکمری. پروانه: بنزوه، دینکه، چار، تماشاش.

تهمداشکمر: تماشاکار. — ی: چاودیزی، پامان، تماشاکردن.

تهمداشکمردهی (هورا): تماشاکردن.

تهمداشکردن: تماشاکمردهی، بمرتیکردن، پروانین، نووایین، چاوپیداخشاندن، مهیزاندن، چاقلیکرن، لیوستان، سهیرکردن، بمری خووه دان، چاوتیپین، پامان، چاولی کردن، چاقدیزی، باناندن، تپیرامان، نیاکردن، نوپین، مزهکردن، پرامینان، نیپین، نهپین، تیواندن، هیتراندن، به سوکی: — زرهه پیپهاتن. بمرقهوه: — لی مویسون، چیلهکردن، چاولی هلگپرانوه.

تهمداشکه: بمرچاو، دیمین.

تهمداکار: تمدادار، هیوادار، قورگ درپاگ.

تهمداکاری: تمداداری، هیواداری. (نرده). قورگ درپاگی.

تهمداکو (فه، هورا، ممر): تووتن.

تهمدال (موک): دیاردی، ناشکریون. دیاری کردنی نیچیریک، که پاد دهکری و بدی کردنی، دهکروت، پدیدابون.

تهمدیاری: چاودیزی.

تهمدیره (نرده): قورت و بهلا.

تهمدیری (باد، هکا): تووالیت، کاکولی سمری پیپاو و ژنان. تووکی سمری مندالنه، که لنینیوانی پرومست و گویتیدایه و ناتاشری له گووندانداو (گولالی) یشی پیدهلین. (باک). تمبیری.

تهمدیزی: (باک). لهچکی ناوریشم، گمرنبدن. (زا). دهستهسری ناوریشم.

تهمدیسی (زا): تمبیزی.

تهمدیل: (هورا، پوژ). تیوره، بیکاره، تومزهل، تمبیل، تمنپیره. (فه). بناغهی دیوار، بنچینهی دیوار. — دانان: بناغدانان.

تهمدیل: بناغهی دیوار.

تهمدیلخانه: بیکارخانه.

تهمدی (هورا، فه): تمبیلی، لهشقرسی، بلموهزی، سستی، تومزهلی، فسوسی، خاوی، بی کارهیی، تهپلوسی.

تهمدیلت: چتیکی پیچراوهویه، که به پاشکوی وولخاندابهستری. تمبله.

تهمدین: (چوا، باد). پست، ژبی. (که). سیره. ماره و ماودای ژیان. تمدنی مریان بسمر چوار چینان دایبشدهکری ۱۱ مندال له ۲ تا ۱۴ سالان. ۲) جاحیل له ۱۵ تا ۲۵ سالان. ۳) ناحیل له ۲۵ تا ۵۰ سالان. ۴) پیر له ۵۱ تا کچی دوایی.

تهمدندرژو: ژبی درژو.

تهمدندرژو: ژبی درژو.

تهمدنار: تهپولکه ییگی گچکه، کوسپه، کمبار.

تهمدناری: کمباری.

تهمدیگ (باد): گیزن، گیزاوتیکه، که مهلموان نویری خوی لیتا.

تهمدیهی (زا، باک): تووالیت، کاکولی سمری پیپاو و ژنان، که کرابیته تووالیت، پرچ.

تهمدیل: (خو). زهسته. تمبل، ترال، قونفره، بلموهز، تهپان، بی قوننجان، تواساو. (باک). بی کنگبان، برانگوه، برانگپه. کهپمر، قدل، باییشان، بارهنگف. سست، به قونفره، چل، سستهپله، تومزهل، خرس، فسوس، قونگران، خار، خاووخلیچک، بی کاره، بلخ، خاولیچ، تهپلوس، تومزهل، بی قون و هونمر، لهشقرس، بیکار. — ی: تمبیلی، خاوی، سستی، تومزهلی، تواسانی، تومزهلی ترالی، باییشانی، خرسی، بیکاری.

تمبوره

تهمدیلخانه: شویتیکه تمبیلی تیدا بهختو دهکری.

تهمدیور (باک): تمبوره، تمبور، تمنپوره.

تهمدیور: تمبوره، (پوژ). تمریره. مرایکی کهیف و ناهنگییه.

تهمدیوربازک (باک): تمبورهژن، تمبورهقان.

تهمدیورژن: تمبورهبازک، تمبورهقان.

تهمدیوران (باک): تمبورهژن، تمبورهبازک.

تهمدیوان (نرده): گورهیی و پایه بیزی.

تهمدیم: (هورا، پوژ، خو). تهلاشمبرد، جووره بمردیکی ناسکه تهلاش تهلاش و تیلماسک تیلماسک لیک جووی دهپتوره و هلدودهی.

(هورا). هارینه. (هورا). تممخ. به هممو جووره بمردیکی پزیو ناسکیش دهلین، که زو هلدودهی. شاخیکه بمردهکهی پزی بی و هلدودهی. همزهوی و خاکیکی شو جووره بمردهکهی لیبی همر — ی پیدهلین و بهکاری کشتوکال نایهت.

تهمدیمه (جا، شا): نووکه ناسنهکهی مزورهقییه.

تهمدیوان (لو): پیک و پیک.

تهمدیه (پوژ): (پوژ). داخمه، دامغه. دروشمیکه به داغکردن به ناژالانیوه دهین تا بزر نین و بناسرتنوه.

تهمدیوان (باک): کوژاندنوه، خاموشکردن. بتمرتنه.

تهمدین (زا): بتمرتنه، توپین.

تهمدین (باک): کوژاندنوه.

تهمدیس: توش. خشان. — کرن: په لاندن، دهست لیدان.

تهمدیک (نرده): تورپک، دری.

تهمدیو (پروا، هورا). تمشوی.

تهمدیو: تمشوی، تیشه.

تهمدیو: داریکی نهستوره هلدوهکولی پهری ناشی تیدهخری، توپی ناشی. تمنیشت، لاقهرغه.

تهمدیو: پروانه، تمورو.

تلفه‌باز: تمنافباز. — ی: تمنافبازی.

قه مووخ: تاویره بهردیکه له لم پهیدا بووپی.

تعمیر: تعمیر، مرزیکه له نامرزی موزیکه و ملی دریره.

تہذیب: لہ تہذیب کوہدیہ تہذیبہ قہ ناسنی تہذک. کانیکیشہ تہذک

دروستده کړې، تهنه که ی نهفت و بهنرین و پړون و نیتر لهو دروستده کړې.

(مورد ۵۰) بلس، بستی، بلسک.

پیشہ: (ب.ا.ا): تعمیراتی کمپنی، پیسہ: (مقررہ):

تاریخ ۲۰۰۰

١٠٠

تاریخ: ۱۴۰۲/۰۵/۰۵

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ (1) وَالْحَيَاةِ الدُّنْيَا (2) وَتُجْزَىٰ (3)

1. *Handwritten text on a lined page, likely a letter or document.*

1. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

۱۰

تاریخ: ۱۰/۱۰/۱۴۰۲

သို့သော်လည်းကောင်း၊

Il est à noter que les données de la table 1 ont été obtenues à partir de la table 2 en appliquant la formule suivante :

بامشقان، خوسه، ستکاری،

تلفیه: گندہ، تہہ.

تکنیک: تکنیک ۵۱.

تلفن: ۰۲۱-۸۸۸۸۸۸۸۸

_____

تھنٹھاف: پرستہی جلکان، کہ رادہ نگیوری، پت، گوریسیک، کالای تھری

لےسر ہلڈہ خری بؤووشکر دنگرہ۔ — ی سیدارہ: پھتی سیدارہ۔

نمونه‌ها: تاج‌باز، دسیکه لیسر تاج کله‌ی بکات. — ی:

بمباری. همه کردن کشور تمام.

لکھنؤ۔ پریسہ ٹریڈنگ

پاکستان پر روسی غور کیا: پاکستانی پوریسی غور کیا:

لنگی جل هه لنگی. پسته ییکه لاله یی نپرو سوواری لنگر هه لاله خن.

نمایند چادر: پرستهای چادران.

نامی سہیلیانی (نہر دہ): مہچیر سہیتان، مہچیر پڑجیار، داویکہ باریک

وہ کو بھی دعویٰ جال جالو کہ لہ کسی عمر میہ دا کہ جھوا پیہ اذہبی.

کتابخانه کائنات، پرسه های نعلبسی.

٢   ٢

تذکرہ: بہان، بہلام، نایہ کاری، بہ نایہ می، سمہا، بہ سمہا،

تعیینات:

کتابی / پرور : آرا و اندیشه

نمونه‌های آلوده سیر:

کمالی، نعمتی.

تجارت / تہذیب : نفس، نفس.

تعداد روزهای اقامت در ساحل اقیانوس هند، هندوستان

تەندروستی: لەش ساغی.

تەندرووسی: تەندروستی.

تەندوور: (پۆژ، ھەورا، تەنور، (باک.) ئارگرون، ئارتوون، ئیتوون.

تەندوورە (کە): — ی ناش: قۆتەرە، قۆز تەرە، چالۆیکی قوول و فراوانە لەبنەرە تا سەرەرە دیواری دەرە کە ی بە قوول و بەرد ھەلە چن لەجیاتى دۆلاشییە. تەندوورە.

تەندوورە زەنان: بە گێژن و نەرەنەر و گرمەرە.

تەندوورە زەنە: گێژەنگ، گێژینە، گێژین. گێژەنگە. گێژاوی گۆمى پروبار و چۆمانە.

تەندوورە زەنە: تێرە تی، تەلەزگە، بۆ. گەردە لەرە.

تەندوورە سوورەکی (ھەرا): گەمە و یاریە کە.

تەندوورە ی خراپ (ھەرا): کەری بە تەندوورە، گەمەییە کە.

تەندوورە پلاو: جوورە پلاوێکە.

تەندو: چتى تان و پۆدار، کە تەنرایی. چنراو بۆ کالۆ و مافوورە و بەرە.

تەندز: (باک.) تەندزى، شارێكى کوردانە لە نێوانى پۆتان و حەززان.

تەندزەری: لەش زێ، تەن زێ.

تەندزى (باک.): تەندز.

تەندشت: تەندشت.

تەندشتەر (زا): لاشپانی دەرگا.

تەندشتى (باک.): لە تەندشت، لەکن.

تەندشو (باک.): تەندشتو.

تەندک: یە کباد وازی ئاستوورییە، چتى شاش، پلاو. — بون: تەپسین. — کردن: تەپساندن. (نەردە.) ناسک. (نەردە.) تەر، ئاوەکی. — او: بووار، بر، ئاوی تەنگ، ئاوی کەم.

تەندکەچی (ھەورا): تەندکەچی.

تەندکەزێو (مەک): جوورە چەک و خشلیکی ئافەرە تانە، لەوانە یە ئاوی جوورە چەکیکی بووی.

تەندکەکردن: شاکردنی شینایی پەر بە ھەلکێشانی لقى ناوینا و بۆ ئەرەى شەتەل یا دارەکان باش گەورە بن.

تەندک و قیوال: چتى زۆر تەنگ.

تەندکى پلوانم تەندکى: بەستە یە کە.

تەندکیش: نیتو قەد بەند بۆ مەز و وولآخان. پشیتەند، بیین. تەنگە، تەنگا.

تەندکى شیرازی: بەستەییکی مەکرانی بوو.

تەندکین: نانی تەنگ.

تەندک: دەرە، ئەشکەوت، تیسوار، تەسک، بى دەرە تان. وازی فراوان و فرە یە بۆ ژوور و پتلاو گەری و نیتەر. — پى ھەلچن: تەنگا و کردن. — ھە: ھیتان: تەنگا و کردن. لەسەنگ و بەردان. دەست — ناتاج. — ی: ناتاجی. ترس، ھەراس، پشیتی. (نەردە.) تەنگە.

تەندگا (پۆژ): تەنگە ی وولآخان.

تەندگال (باک.): کەنار، لیسوار، کەلە کە، تەندشت. بەر قەد: خەنجەرە ک خستەبە — آخو. بەرانیەر، ھەقەر، بەردیلک.

تەنگانە: تەنگ و چەلمە، چەلمەنگ، جەندەرە، سەرگەردانی. (کۆ.) ئاپۆرە. (باک.) تەنگاھی، تەنگایی، تەنگانی، دەرآش، تەنگە تاوی، قاپچە، سەختی، تێگەران.

تەنگانەیین: تەنگ و چەلمەیی.

تەنگەلو: تەنگە تاو، دەرەست، بێزار، (باک.) پێسۆر، ئاچار. کەسیکە لە تەنگانە دا بێ. — بون: تەنگە تاو بون، زۆر بۆ ھاتن. — کردن: ھەلچن، تەنگە تاو کردن، تاودان، تەنگ پى ھەلچن.

تەنگەوتیلکە: (ھەورا.) تەنگە تیلکە، تەنگەوتیلە. (خۆ.) تەنگ و تیلە کە. تەنگە یە کە لەسەر بار و سەریار یا کۆلەرە بەستری.

تەنگەوی: تەنگایی، تەنگانە.

تەنگەھى (باک.): تەنگانە، تەنگایی.

تەنگەگین: تەنگاھی، تەنگانە، تەنگی، تەنگاوی، تەنگ و چەلمە.

تەنگە: تەنگیش. جێگای تەنگە. بە کەسەر و نیتو قەدی وولآخی دەلێن بۆ مەز یانیش بێناوی سووکا یە تى بە کار دەبریت. قایشیکی پانە زین یا کورتانی وولآخی پى قایم دەکرت لەمیز زگی. — پەتی تەنگە، تافتەنگ، تافزە. بەشە دەریایە، کە بە تەنگی کەرتیشتە نیتو دوو خاگانەرە، دەرەوی تەنگی دەریا. — ھەبوو: چاو پیتو ھوو، چاو تیتو ھوو. (بالە.) کیشیکە بەقەدەر ھوقە یەکی. مەزێکە لە کەرسە تى جووتی. (نەردە.) پشیمان.

تەنگەبەر: گەروو، شرتی تەنگ و تەسک.

تەنگەبەری: تەنگی و تەسکی.

تەنگەبۆیە لچن: تەنگە لچن، زۆر ھیتان بۆ چتیک.

تەنگە ھەلکیش: قایشیکی باریکە بە زینەرە تەنگە ی پى قایم دەکرت، تا زینە کە نەکەوت.

تەنگەتلو: گیاندارێکە لە پوویە کەرە زۆری بۆ ھاتی و گیری خوار دەبێ.

تەنگەتاو بون: گەرخواردن، تەنگا و بون.

تەنگەتەو کردن: تەنگا و کردن، گەرخ کردن، بە گەرخیتان.

تەنگەتەوی: تەنگاوی.

تەنگەتیکە: تەنگە تیلکە.

تەنگەتیکە (نەردە.): کەم چیکلدا ھە.

تەنگەتیلکە (پۆژ، بابا.): قەلەوێکی خەرپەر، کە نەتوانی بچوولی. تەنگە تیکە، تەنگاوتیلکە. توو پەرە سەرگەرمی.

تەنگەتیلکەدان: توو پەرە و سەرگەرمی کردن.

تەنگەخەری: دەرینەند. جاندار، شاکرد دارۆغە. پۆلیس.

تەنگەدان: تەنگە بەستنی وولآخ.

تەنگەکیشان: تەنگە کیشانی وولآخ، تەنگەبەستان.

تەنگەگەرتن: مەبەس لە دگەری یەکیکییە لە ووتار یا لە کردەری یەکیکی تر لە پرووی سووکییە دەگۆترێ.

تەنگەلۆ (نەردە.): لە پرووی تەنگی دەریا، تەنگەوێری، دێرگە، دێنال.

تەنگەنەفەس: پشوو سوار، ھەناسە توند. — ی: پشوو سوار، ھێنکەر، ھانکەھانک، پشوو تەنگی، ھەناسە توندی، ھەناسە پێکی.

تەنگە و تیلکە: (ھەورا.) تەنگەوتیلە.

تەنگەھۆكەرە (ئىمىرە): دەرمانىيەكە ژنان بۆ تەنگەكردىمەھى ئىمىدامى شەرمىيان بەكارى دەپەن.

تەنگەھەلگىش: چەرمىيىكى باريكە تەنگەھى يې قايىم دەكرى.

تەنگە پى ھەلچىن: زۆر بۆ ھىتان و لا لىپىنمە.

تەنگەدان (ئىمىرە): پىشتەنمە، پىشتىواندان (بە دىسوار و ئىستەر).

تەنگەبىستان بۆ وولۇخ: كوشىن، گوشان.

تەنگەدەس: تەنگەدەست.

تەنگەدەست: دەست تەنگ، ھەژار. — ي: دەست تەنگى، ھەژارى.

تەنگەدەسى: دەست تەنگى، ھەژارى.

تەنگەز: درەختىكە بالا بچووكى دېكاويىبە بىرىكى ھەيە ھەك چووالە، بەلام تالە بە خوشكارى دەخوړى.

تەنگە و ئىلگە (خۆ): تەنگاوتىلگە.

تەنگە و چەلەمە (جا، پۆز): كۆلپىز، تەنگانە، ناخۆشى پۆزگار، تەنگى، سەختى، سەخلەتى، تەنگايى، شىواوى، چەلەنگ، ئاستەنگ، بگرەبىرە، كىش، بى دەرەتەنى. تووشى — بىون: تووشى كىشە و بگرەبىرە بىون.

تەنگەھاتن: تەنگاويون، زۆر بۆھاتن.

تەنگەھاورىدن (ئىمىرە): تەنگاكرىدن، ھەراسانكرىدن.

تەنگەھەلچىن: تەنگاكرىدن، زۆر بۆھىتان بۆ چىتىك و لا لىپىنمەھى.

تەنگى: تەنگانە، تەنگ و چەلەمە، بىدەرەتەنى، سەختى.

تەنواوى: مەزى چلكن و بۆرەلووك.

تەنور (پۆز، ھەورا، باك): تەننور. كەندوتكى لە قوپ دروستكرائى ناكرى تىدا دەكەنمە لە زەوى يا لە دىوار گىراۋە نان و كولىرە پىدەكرى.

تەنورە: جوورە كراسىكى ژانە. نىر تەنە. (باك). تەنورى. (ئىمىرە). گىزەلووك. لوولدانى تەپ و تۆز و گىزەلووك. (ئىمىرە). ناخە، ئالەقە. چىتى خورگە، كۆمەلە. دۆلىانى ناش، كەلەبەرد و قوپ و قىل دروستكرائى. شو شووتەيە ۋەكو (نى) لە ناشدا ئاۋى دەچىتە ناۋ، ئاۋەكە لە دەم گونجەكە بە تەورم دەردەچىت و لە تۆپى ناشەكە دەدا و دەخولپىتەنمە. تەنورەھى ناشى. ھورورمى بالندەنە لە ھەورا بەرەخورار.

تەنورەھان: تەنوروان، كەسىكە نانى بە تەنورە بىكات.

تەنورەخىستان: ھەلگىرىساندىنى ناگر لە تەنورەتەدا بۆ نان پىكرەنى. مەبەس لەمەشە، كە چەند كەسىك كۆپنەمە بە خراپە باسى يەكىك بكن.

تەنور شۆلپن: كۆلە ووژ، كۆلەمەژ، كۆلپوژ، كۆلە برىژ.

تەنورەكوولوچەلەزى: كورە، كوماچ.

تەنورى: تەنورە.

تەنوشكە (كەرد، باك): تەننى جالەلووكە.

تەن و مەن: زل، گەمە، زەلام، كەلەگەت. گۆشتن.

تەنە: سەف، قارى، (باك). بچوۋە. تەنە، بەتەننى، تەننى، تەننى، تەك، تاك، تەنە. ھەر — دوو كەسەن: ھەر دوو كەسەن. — يى: تەنەھى، تەنەھى،

تەنەھى، تەنەھى، تەنەھى. بە — بەتەننى، تەنەھى، جوداگانە، تەنەھى، تەنەھى.

تەنە: تەنە، تەننى، تەنە. بە — بەتەنە، تەنەھى، بەتەنەھى.

تەنە (باد، خۆ، دەر، پەوا، باك): كېك، دوۋەدى چار و پەشايى بنى مەنچەلنى، قورمى خانوۋە كۆنەكان. تەنە.

تەنە: تەنە، تەننى، تا، بەتەننى، تەك، تاك. بىس، ھەر.

تەنەپال (ئىمىرە): تاقانە، تاكانە.

تەنەپال (ئىمىرە): چەنار، ھۆنار.

تەنەپان: چەنار، تەنار، تەنار.

تەنەپەت: تەنەپەت، بەتەنەھى.

تەنەپەي: تاكى، تەنەھى، تەكەي.

تەنەپەر (فە): تەنەپەر.

تەنەپەت: لا، كەن، پەخ، پۇخ، نەوك، لاتەنەپەت، پال، تەك، لاى شان لە پاست و چەپى چە. لە — لەكەن، تەنەپەت.

تەنەپەن: راجاندن، چىنىنى ۋەكو تەن، تىكەلەكەشەنى پايەل و پۆ.

تەنەپەنە: بىلەپەنە، لىگەتەنە، پەرسەندەن، پەژان، پەژان. (ھەورا). ۋەلەپەنە.

تەنە: (پۆز، فە). تا، نۆپەتە. (باك). بىر: بىرەلەكە دوۋىرە.

(باك). گۆز، نارامگە. لە فەھەنگى كەشتوكالدا نوسراۋە: مەپىكە بىگورچىكەكانى قاۋەپى بى، مەپىكە سەرۋ چار و شان و مىلى سىۋر و لەشى سىپى بى. (بابا). مەپىكە دەم و چار و لەشى بۆرە تووك بى. (بار). بىرەپىكى قوۋلە، كە ناۋى بارانە تىدا پەۋستە. (ھەورا). كەۋار. (ھەر). ھەر. (ش). مەپىكە يا بىرەپىكە، كە گۆۋى بابى و پىتى دەلەپەن جەنە.

تەنە: لەكار كەتو، لەناۋ چار، خراۋ. (باك). چەت، شەت. (پۆز، فە). تا نۆپەتە. (ئىمىرە). تەنە، ھەپە.

تەنەت (زا): لەسەرەخۆ.

تەنەت (باك): پاشماۋە، ماۋە.

تەنەخاۋا (باك): تەنە، دارى، سامان، چەت، چەمەك.

تەنەدار: تەمەدار، ھەپەدار. — ي: تەمەدارى، ھەپەدارى.

تەنە (بابا، پۆز، باك). بازى مە، بازى مەپىكە، بەپازى نىرەلەپەن جەپە. جەۋان و كۆك. گىپەندارى ھەراش؛ مەندالەكە — بىۋە: مەندالەكە ھەراش بىۋە.

تەنەۋە (دە): دەغلى ۋەشك و پىگەپەشتو.

تەنەۋە (ھەر): داۋاى بىۋەردن. — خورازتن: داۋاى بىۋەردنكرىدن.

تەنەسان (لو): تەسان. (زا). پەشودان، پەشى دان، سانەۋە، ھەسانەۋە.

تەنەساندىن (ئىمىرە): دىلەسار دىكەنەۋە.

تەنەسان: تەۋەساندىن.

تەنەسانى (ھەورا): تەمەپەلى، تەمەزەلى.

تەنەساۋ (ھەورا): تەنەپەل.

تەنەسان (ئىمىرە): دىلەسار دىۋەنەۋە.

تەنەسانەۋە (ئىمىرە): تەۋەسان.

تەمۋاش (باک): چۈرى. — زاد داپاش. پۇنى زەنگ، پۇنى توۋا، پۇن.
(باد). چۈرۈر، دەلېن: زاد داپاش.
تەمۋاش: تەمۋاش.
تەمۋاشىر: تەمۋاشىر.
تەمۋال (باد): بالندە، توۋال، ۋەكۈ دەلېن تەمۋال.
تەمۋان: توۋان، توۋانايى.
تەمۋان: ھېزدار، بە دەستەلەت، توۋان.
تەمۋانايى: دەستەلەت، ھېز.
تەمۋانچ: توۋانچ.
تەمۋانچە (ئەردە): دەمانچە.
تەمۋاندن: تەمۋان گۈتن. كاتتىكى يەككىگ گۈزاسى بلى گۈرۈتۈر، دەلېن
تەمۋان (ئافەرىن).
تەمۋاندن (باک): قەدكردن، چەماندەن. بىمۈنە: قەدكە، بچەمىنە.
تەمۋانگ (باک): دورۈگۈر تەمۋان ئىستىرە يا پۇز لە خەتى ئىستىوا.
تەمۋان: نامادە، تەيار. خى خىشت، خىشت، گىشت، خى، پاك، تىكرا، ھەمۋو،
تەخت، تەكۈز، دەق، بەدەق، تەف، (باک). گۈزىر، گۈزۈز. پەبەق.
دوۋايى ھاتن. — بۈن: درۈست بۈن، سەرگۈتن. قەدىان، پۈرۈنە،
كۈتۈبۈن، چىبۈن. لى بۈنۈ، دەست بەرۈن، دوۋايى ھاتن، پۈرۈن.
نا — نىشچۇ، نىشچە. (باک). پاندرووس. نا — نى: نىگۈزىرى،
دەستكۈرتى. كۈتايى، پايان، دوۋايى.
تەمۋانگۈر: كۈتۈرگۈر، پىكەپىن، دوۋايى ھىتان، بېرۈرە، چىتىك.
نەنجامدان.
تەمۋانگۈر (ھەمۋا): بە داخزان ۋە لەجى چۈنۈنى ھەردۈك سىمى
ۋولاخى دەلېن.
تەمۋاي: گۈردى، گىشتى، خىرى، ھەمۋو، تەكۈزى، خىشتى، پاكى.
گۈزىرى، گۈزۈزى، يەكجارى، درۈستى.
تەمۋ (ھەمۋا، كۈن): تۈ، تەق، توۋ، تە.
تەمۋ: (ئەردە، ھەمۋا): تەمۋە.
تەمۋە: (گەرد). تەمۋە، تەمۋە، ئاسنىكە لەسەر نىۋە پۈستى بەرداشى
دادەنرى. خۈلگە. دارىكى كۈندارە لە كۈنى بەرداشى سەرۋەى ئاش گىر
دەكرى ۋە بۈلۈسكى تى ھەلەدە كىشىرى بۈنۈ بەرداش بگەرتى. (ئەردە).
ئاشۈب، ھەنگامە، كارەسات، ۋە، گىچىل، تەمۋە.
تەمۋەرداس: (ئەردە). دەسەداس، دارپاچ. (باک). پەوت، كاسۈرۈخ،
كاسۈخ. (دەر). مەسەر، تۇلاس. جوۋرە تەمۋەرىكى كىلگەلدارى دەمپانە ۋە
كەرنەدار تىرە دارى پى دېرېتەمۋە. — ي چكۈلە: ساتۈرە، سادە.
تەمۋەزە (ئەردە): بە نەبات ۋە قەند ۋە خۈيتى سې دەلېن.
تەمۋەزىن: تەمۋەزىن، تەمۋە. جوۋرە چەككى دەۋرۈشەنە.
تەمۋەرگ (ھەمۋا): تەمۋە.
تەمۋەرگە (ھەمۋا): تەمۋە.
تەمۋەرگەئىلە: تەمۋەلۈكە.
تەمۋەزەل (ھەمۋا): تەمۋەل، سىست، تەمۋەزەل. (ھەمۋا). زەمتە،
تەمۋەزەل. — ي: تەمۋەل، تەمۋەزەل.

تەمۋەس: جوۋرە توۋتتىكى پەشۈكى خورە زۆر تۈند ۋە تىرە ناكىشسرىت.
(پۇز). جوۋرە توۋتتىكە پالشت دەدرتە تەمۋەس، كە لە نىرانە.
(فە). دۈزە (جەمەنەم). دەلېن: ۋە تۈن ۋە تەمۋەس.
تەمۋەسەنەمۋە: خۇلادان، دوۋرى كۈرە.
تەمۋەشق: تەشق، تەشق، تەمۋەس، ساردى ۋە گەرمى زەوى.
تەمۋەق: تەبەق، تەبەك، تەبەك، نەمۋەش. تەبەقە قاقەز ۋە نىستە.
دەردەگا. تەبەقى دارىنە، كە گەفى تىدا پاك ۋە بە بە دەكەن ۋە
ھەلەدە تەكۈتەن.
تەمۋەقە (ئەردە): تەبەق (بىرەن) ي زارى مالاتان.
تەمۋەل: سەرسەرى، خۈرۈر.
تەمۋەن (ھەمۋا): بەرد، كۈچك، سەنگ.
تەمۋەنە (ئەردە): كۈمەلە.
تەمۋەنەدان (ئەردە): كۈمەلەدان، كۈرۈنە.
تەمۋەنەش (ھەمۋا): بەرد تاش.
تەمۋەنەش (ھەمۋا): بەرد تاش. — ي: بەرد تاشى.
تەمۋەنە ۋەزەخى (ھەمۋا): بەردى جەمەنەمى.
تەمۋەن ۋە قىلى (ھەمۋا): بەردە قىلى.
تەمۋەنى (ھەمۋا): بەرد.
تەمۋەنى ۋە ھەك (ھەمۋا): بەردە قىلى.
تەمۋەنى جەمەنەمى: بەردى جەمەنەمى.
تەمۋەنى پۇنى (ھەمۋا): بەردەمۋەمۋە.
تەمۋەنى سىلۋى (ھەمۋا): بەردى جەمەنەم دەرمانىكە بىرىنى پى
دەبىرۈتە.
تەمۋە (باک): ئافەرىن.
تەمۋە (باک): لاف لىدەر، بىكارە. سەرسەرى.
تەمۋەن (باک): ئارام ۋە ھىدى بۈن، دىلەنە، لەسەرەخى.
تەمۋە: زۆرەمىنىكى گۈرۈرە لە كۈرۈستانان لەكاتى زستانىدا ئاۋالى
تىدەكرى.
تەمۋە (جا): دوۋ دە، بىۋور. (دەر). دوۋ دەم. (گەر). تەمۋە. (باک).
ھىچ كاتتىكى، ھىچ دەمىكى، بەجارتىكى. (باک). بىۋور، پىر، بەقەر.
تەمۋەت: تەمۋەت، كىتتى پەيامبەر مۇسايە.
تەمۋەس: تەمۋەرداس.
تەمۋە (گەر): تەمۋەرى ئاشى.
تەمۋەرداس: تەمۋەرداس.
تەمۋەزىن: تەمۋەزىن.
تەمۋەرى (باک): دارىكە.
تەمۋەزى: شارىكى گۈرۈرى كۈرەستان بۈرە، ئىستا ھەمۋو تۈرك زامانە
ناۋەكە كۈرۈرە: تا ۋە لەرۈزى نىبە يا تىكرا پەز ۋە باخ ۋە باخچە.
ئاترەتەگان، نازەرىيەگان، نازەرىيەگان، نازەرىيەگان، نازارتاباد. —
ي: بەردىكى كىتشانىيە لە كۈرۈستانىدا دوۋكىلۋ ۵۳۲ گرامە. جوۋرە
تەمۋەكە.

تەمۋەرداس

تەمورین (باک): هەلاتن، تەقین، پەوین، خەواتن. بتمەرە: هەلبی.

تەموز (باک): گەشتی مێو و تەرکاری پە و قەناعی هەر بەرزی تەموزی.

تەموز (پۆژ): گەمە، قەشمەری. (پۆژ): تەموز. فەشە، گالته. — پێ کردن: گالته پێکردن.

تەموزیم: پێستی، گەرەکی، ناچاری. — نیە بچە بەغدا یە.

تەموزم (بابا، شا، هەو، کە): هیز، تەموزم، تین، هیز، — ی ساردی. نەو کە بە — هات. تالووکە، پەلە، گوپ، بە — پۆشت: بە پەلە پۆشت. — ی بارانە: گوپی بارانە. بە — هیزدار، بەزەر.

تەموزمی خوون: هیز و زەری جوولانی خوون.

تەموزس: کاس، جوورە پێهۆشیکی دیت بەسەر نەو مێزاددا بەمۆی پروو لۆیکەر. تانوت، تانە، پەلار، پەلارە پەقە. لە ناخۆتندا پەلار سۆ کەسێک ناوێژت بەو مەرچە، کە هەموو کەسێک تێنەگات. واژێ، پێچەرە. بە — مە: بە پێچەرە.

تەموزنە (جا): تۆزانەوی دەم و لوت.

تەموزس فوون: تانەلێدەر، پەلار تێگر.

تەموزسکە (قۆ، خۆ): جوورە هەنجیرێکە هەمووی وورە بە دارە کەشی دەلێن تەموزسکە، هەنجیرە کێیلەشی پێدەلێن. (باد): تەسک.

تەموزش: (باک): پوچ، بێ نرخ، بێ واتا، بێ سەود. (باد): جوورە نەخۆشیەکی وەبای مەز و مالا تانە. نازار.

تەموزش: تەش.

تەموزشک (نەردە): مەشقی سەرمای زستان. سەختی سەرمای زستان.

تەموزش: تەموزم.

تەموزش: تەموزی.

تەموزش: تەموزی.

تەموزش: تەموزی.

تەموزش: تەموزی.

تەموز (مەک): لە کاتی جگیتیدا بە کار دەبێت.

تەموز: جوورە یاری کردنێکە بە مێچ (جگ).

تەموز: تۆق. تۆقێکە لە ناسن یا لە دار یا لە دەست یا لەمەل دەکری. بە لا، گێچەل، گاپۆرە. لا تەنێشتە لۆسەکی جگییە. تەموز، چتیکێ دوو فاقە لە زێ یا لە زێریا لە باغە ژنان لە نەگر بچە یانی دەدەن تا تێک نەچێ. (نەردە): ملوانە، گەردن بەندی دیل و نێخسیران.

تەموز

تەموزات (قۆ): شەپە لاغە (زەلە پەشت مەلییە).

تەموز (کە، خۆ): گەمەچی، مەزێ قەسە خۆش. تەموزی پەچی ژنان، تۆقی پەچان.

تەموزنە: تەپەسەری چشان. تۆقسەری هەموو چتیکێ. (نەردە): تۆقسەر، تەپەسەر.

تەموزسەر: تۆقسەر، شووتی هەمە بەرزی سەری مەزێان و دیوار و گرد و چیا یان و نێتر.

تەموزکردن

تەموزکردن: دەست لەناو دەست کەسێکی نان و

کوشینی لە پەوی تاسە و خۆشەوێستەرە.

تەموزم (نەردە): تەموزنە. پەلە دەغلیک، پارچە زەویەکی یا شینا وەر دێک.

تەموزنە (نەردە): تەموزن.

تەموز سەر (نەردە): تۆقسەر.

تەموز (باک): زەردار. تەموز.

تەموزن (باک): لە تەموزە کردن. تەموزنە.

تەموز: نێوچاوان. تەموز.

تەموز (باک): باز، هەلبەز. — خەردان: بازدان، هەلبەزین.

تەموز (باک): تەگبەر.

تەموز (زا): دەمەرقەبان، پانتۆل.

تەموز: (باک): تەقن. چینی پەیل بە پۆ، کە بەدار تەموزە. پەیلە بەرە و مافوورە، کە بەدارەوێ بۆ تەنن.

تەموزنگەر: (باک): تەقنگەر. تەموزنگەر. جوومەکار، کۆرسەر، جوومەکان، کەسێکە تەموزی بکات. — ی: تەقنگەری، جوومەکاری.

تەموز و بەست: فێل و فێلداغ، تەموز.

تەموزی جالەلۆوکە: (باک): تەقنی پەری، داف. (باک): تەقنکا پەری، تەموز. تەموزش. (باک): تەقنەپرک، پەر هەقۆک. کونکا پەری.

تەموز: نەشی، دەشی، گەرەکە.

تەموز (هەورا، جا): نێوچاوان، ناوچەوان.

تەموز (پۆژ): تەموز. (باک): بنی. شتەر، کۆلێت، کۆنێت، گەور.

تەموز (هەورا): پەشتەر. تەموز، کووتان، گەلەخان. (زا): ناخێر، پەگە، پانگە. خۆکە. ژووریکە و لاخی یە کەسێ تێدەکری. تەموزی پەموزلەخان: کۆخ، گاکلەدان. — ی کەران: هەرخان.

تەموز: تەموز، لە کاتی واق و ورمەنیدا بە کار دەبێت.

تەموز (باک): تات. نێوچاوان، نیشانکردن، دەستیشان کردن. تەموزەرد.

تەموز (باک): خەیسکار، هەلخەیسکار.

تەموز (باک): خەیسک پێکردن، خەیسکاندن، هەلخەیسکاندن.

تەموز (باک): خەیسک کردن.

تەموز (باک): تاق، تالی شاری. (باک): مەزێکە سەری زەردێکی سووک بێ و مەیل مەیلی پەشی تێدای.

تەموز (باک): تالک، تالکە. گەندۆرە و خەچە و گەپە نەگەشتو.

تەموز (باک): گەپەکە. تەموز.

تەموز (باک): گەپەکە.

تەموز (باک): خەیسکەر.

تەموز (هەر): مەزێکە سەر و مەل و لەشی گشت سەپی بێ و هێچ پەلەییکی تێدانە. (باک): خەلێکی کورە و کۆچەرن لە کۆچەرنی میرانانە. لیتی، مالی، پام. (نەردە): پامبوی دەرھاتو.

تەموز (نەردە): تێلا، لیس، پەیاغ، گارام.

تهيار (همورا): ناماده، کوک، بوشناخ، ساز. (باک.) پارچه زهوی نریک مالان.

تهياره (نمرده.): نیشتهگه‌ی بازه، شوریتیکه تاییه تییه بازی لیسره هلدنه‌نیشتموه.

تهيان: دایمن، تایمن، دایه، کاره‌کمر، کلفت، تیان. تیانچه، تیانسه، مه‌نجدلی گموره.

تهيمبووگ (نمرده.): مەردومی قالی دهرهاتوو. له‌کار راهاتوو.

تهيمبوون: قالیبون، دهرهاتن، راهاتن، له‌کار به‌لده‌بوون.

تهيتوک (باک.): قازه‌لاخ.

تهيجه (نمرده.): تهیکه، نانمشان. تریان.

تهيره (فه.): جمرده، پتگر.

تهيره‌یی (فه.): جمرده‌یی، پتگری.

تهيروک (باک.): تمرزه. بارانیکه به تمرزه‌وه بیاری.

تهيزی: دهرديکه ترووشی همر ساوال و مالاتیکه بی به‌لا دادی و سمره‌نگری ده‌بی. (موک.) گتزی.

تهيرين (باک.): بی هست و خوست بوون. سست بوون.

تهيز (باک.): گوشاد، فراوان، دریزکراو.

تهيس (باک.): ترووسکه، بریقه.

تهيسان (باد. باک.): تروسکان.

تهيساندن (باد. باک.): تروسکاندن، بریقه‌دارکردن.

تهيسين: ترووسکان، دره‌خشان، بریقه‌دان. بته‌یسه.

تهيکه (بابا.): سه‌له‌یکه وه‌کوو سینی وایه نان و چیشتی لیسره داده‌نری له شوول دروستده‌کری. پلارپالتیوی تولین یا له سرووت و پرووشی گهم دروستکراوه.

تهيمان: پهرژین، تانوک، چه‌پهر. خه‌لفه‌دارتیکه باریکه دریزه ناوه‌ندی قیسی پی ده‌تمری. چه‌پهرتیکه به تهمان و قیسپ چنرابی.

تهين و لهيمان (همو.): نه‌خوشیه‌که.

تهيوافه (نمرده.): خوراده‌مەنتیکه، که له‌مالی زاولوه ده‌نیردری بۆ مالی بووک له پۆزی گووتزانموه‌یدا.

تهيار: تباره.

تبتين (شهم.): ددان به‌جهرگی خوداگرتن، پشودریزی، بیتن دریزری، خوگرتن، پشوخورده‌نموه.

تيل (باد.): قامک.

تيلک (باک.): گمه‌ییکه کوردییه.

تيا: (باک.) تهپه، ده‌نگی لیدان یا کموتی چتیکیه. (باک.) لیدانی دلّه، ده‌نگی لیدانی دلّه. ده‌لین: تپ تپ دلّی من تی. تهپه.

تهپت: تهپه‌تپ.

تيل (باک. باد.): قامک، نه‌نگوست.

تهيلبرانک (باک.): تیلبرانی.

تهيلبرانک (باک.): (باک.) تیلبرانکی. قامکه گموره. (باک.) تیلکی، رانکی. (دهر.) کله. (نهم.) تیلیابمرانی.

تهيلشادی: (شکا، نهم.) قامکی شاده‌ی، تلیا شهادی.

تهيلنيوه‌کس (باک.): (باک.) تیلتاوی. تیلتیشگی. قامکی نیوه‌پاستی، قامکی قووتی، نهمه‌قووته.

تهيلوختی (باک.): (شکا، نهم.) برا توتله، برای توتته.

تهيلچيلک: توتته‌له، قامکه‌توتته‌له، (نمرده.) توتته. (شکا، نهم.) قلیچ.

تهيلک (باک.): ته‌پلی گچکه.

تهيلين (باک.): شلینگ، شیلینگ.

تتا (باک.): چغه، بۆ دهرکردنی سه‌گان به‌کارده‌بری.

تتن (باک.): توتتن.

تتار (باک.): چجار، قمت، تاقه‌جاریک.

تتخ (همو.): چش، قیروسیا، هیچ، پوچ. یا نسی چش، وازلی هینان، چاو لی پۆشین. (پروا.) له‌قه، پک. — تیدان: پک‌خست، له‌قلیدان.

تقل (نمرده.): مەردومی کهنه‌فتی له‌پیش چاو‌کموتوو. بیکاره.

تغم (باک.): توخم، بنه‌رت، بنچینه، په‌گمز.

تغوب: سنوور، شورو، ناوان، چیله، به‌نک، درسه‌گ، جسه‌پهر، قه‌متره. (باک.) تخووب. تالغ. سنووری دوو زهوی یا دوو یا چن‌دین همریم و خاکانه.

تغوون: توخوون، نریک، فه‌په. — بوون: نریک بوون. — کموتن: توخون‌کموتن، نریک بوونموه.

تغويب (باک.): سنوور، تخووب.

تغیل (موک.): دریز، کشان. — بوون: دریزبوون، راکشان. پال‌کموتن.

تته (باک.): (باک.) تت.

تته: بایه‌کی ده‌نگداری بۆگنه، که له‌نار زگدا پیچ ده‌خووا به‌داوینی پشتوره‌دا دهرده‌په‌ری. — کەندن: کەمن، کەندن، راهیتشتن. (باک.) تپکرین.

تته: نیت، دی، نیدی، دیکه، که، نیکه، جودا، جیسا. به‌لان به‌دووی ووشانوه‌ده‌نووسی: سالتیکی تر: سالتیکی دیکه، پیتنوسیکی تر: پیتنوسیکی دیکه. مرازیکه بۆ به‌سمردابوون به‌دوای ووشانوه‌ده‌نووسی: گموره‌تر. گچکه‌تر، خوشتر، به‌رزتر، نازتر.

تته (باک.): ته‌پاد. شه‌پنه‌ختیوی. که‌تن ترادی: شه‌پنه‌ختیوی کردنی سوواران.

تتهار: (همو. باد.) جام، بادی ناوی. (باک.) ته‌به‌کی نانی، که داربی.

تتهارک (باد.): ده‌وری.

تتهار: هاوشان، ته‌راز. — کردن: پتیک و پتیک و ته‌رازکردن. (نمرده.) جووره‌گیره و نه‌شکه‌نجه‌پتیکه، که چتی پی تونده‌کری. ته‌رازوی به‌نا. (نمرده.) گیره. به‌شگا.

تتهازان: داترازان، به‌که‌لی هاتن. جووتیونموه، له‌شویتی خو‌ده‌چمون، له‌جیگای خو‌ده‌لا کموتن. (دهر.) ترازیان.

تتهازانفن: دهرپه‌راندنی چتیک له‌شویتی خو‌ی.

تتهازاو: (دهر.) ترازیا. چتیکه له‌شویتی خو‌ی دهرچووی.

تەرازوو: بەرانبەر، زیوار. دوو چەن، کە لە کێشان و ھەلسەنگاندنیدا بەرانبەر و تەخت و پێک بن. تەرازوو، ھامار، تەخت. مەرازیگە چۆنی پێ دەکێشێ بە سێ و کیلۆو نیستر. بریتییە لە دوولنگە و شاھین، کە ھەریەکە یەسێ بەندان بە شاھینەرە بەستراوون. شاوولێ بەننا و نیتر. مەرازیگە شووشە درێژ و باریکی تیگیارە و تەنۆکیکیش جیوێی تێدا یە بەرزێ و نزمی و پاستی و چەوتی دیوار و ماکیە و چۆنی تری پێ دیاری دەکەیت. تەرازوو، چەند ئەستێرە یەکی پێکی بەرانبەری یەکتەرین لە نێوانی کۆ و گەلاوێژدا. کەلوو (بەروج) پێکە لە دووژدە کەلوو کانی ناسمانی.

تەرازوویاز: کەسێکە لە کاتی کێشان بە تەرازوودا فێل و ساختەبکات.

تەرازوویازی: فێل و ساختەکردن لە کاتی کێشانی بە تەرازوودا.

تەرازی (ھەورا): تەرازوو.

تەرازیان (دەر): تەرازان، چورتیان. بەزین، شکان، ھەلاتن، پاشەکشە.

تەراش: تاشین، تەراش. — کردن: تەراشین، تاشین.

تەراشان: داپووشان.

تەراشە (نەردە): تەلاش، تەلاش.

تەراشەو: تاشراو.

تەراشتن: تاشین.

تەراشکەر (باک): بەرد تاش.

تەراشین: (باک) تەراشتە، تەراشتن، (فە) تاشین، داپووشاندن.

تەراشانن (نەردە): قەندان، شارەندەر.

تەراشیاگ (نەردە): تەرافیدە.

تەرافیدە (نەردە): گیاندارێکە، کە تەراپووسی. تەرافیاگ، تەراپاگ.

دەرکراو، دەرەدەر، ناوارە.

تەراق و تەرووق (لەر): شەق و شۆق، دەنگی لێدان.

تەراکی (باک): دارێکە.

تەرال (باک): تەمبەل، تەمەزەل. — ی: تەمبەلی، تەمەزەلی.

تەران: تەین، لێ بەربوون.

تەرانیە (باک): تەرانی، قەشمەری، گالته، گەپ لە دووان و ووتوویژدا.

تەراندن: تەپیکەندن، لێ بەردان. فێل لێکردن، دەستپەڕین، ساختە لێ کردن.

تەرپو: چۆنی زۆر شل و پوون، کە بەشی ناوی زۆر ترێ.

تەرە (باد): تری.

تەرەختە (نەردە): تەرختە.

تەرەقەر: ناخۆتیی قوێ و بێ جێ. خۆ ھەلکێشان و فیزو و دەمار و مەنت بەسەر کەسێکیدا کردن. چ تەرەتێکی بەسەر دادەکە؟

تەرەشتە (ھەورا): تەشوێ.

تەرەھان: تۆقین.

تەرەھاندن: تۆقاندن، تەقاندن.

تەرەھە (ھەورا، بابا): چەشنی، تەرەقە.

تەرەھە: تەرقە یە پێکەنین.

تەرەق و تەرۆق: تەق و تۆق.

تەرەھیان (نەردە): پێکەنین. تەرقە یە پێکەنین.

تەرەھین: کەسێکە چۆنی بەتەقیت.

تەرەک (نەردە): درۆ و قەلشی چە. شەق، قەلشتی دەست و پێ.

تەرەک (باد): پیاو و ژنی داوێن پێس.

تەرەکان: درۆزەندی چە و قەلشینێ پێستی دەست و پێ و نیتر. تەرەکین.

زانێ سەگ و گورگ و وورچ و چەقەل و بەراز.

تەرەکاندن: وەرەکان خست. درکاندن، قەلشاندن.

تەرەکانن: تەرەکاندن، درۆزێ بردن، درۆتێ بردن. قەلشانندی دەست و پێ.

گۆپەکردنی داران. تەرەکاندن.

تەرەکای تۆوتە (ھەورا): تەرەکینی سەگ.

تەرەکای دەلی (ھەورا): تەرەکینی دێلەسەگ. (ھەورا) تەرەکای تۆوتە.

تەرەکەلەک: کاری بێ بێج و بناوان، نیشی بێ جێ، کاریکە لەبەر بێ

بێج و بناوانی لەرانبێ سەرنەگرت و بڕووخێ. تەلەزگە، بھە.

تەرەکەلەکی: کاری بێ بێج و بناوانی. نیشی بێ جێ.

تەرەکیان: تەرەکان. تەرەکین، درۆزەردن، قەلشین. گۆپەکردنی داران، کە

کاتی وە ی بێ گەلابکات.

تەرەکین: (فە) ھێلکە ھەلپێتان. تەرەکان. (مەگ) قەلشینێ دەست و

پێ و درۆزەردن. زانی سەگ و گورگ و وورچ و نیتر. تەرەکان.

تەرەماش: تەرەماش. بۆ جێتێش بە کار دەبێ: فیسارە کەس — ی

خوار و دوو: واتە ھێچێ نەخوار و دوو.

تەرەمەز: بریتییە لە تەنگ و دەمانچە یێکی خراو، کە گوللە ی کەم

بھوات.

تەرەمەین: گەزۆ.

تەرەو (ھەورا): تەرور.

تەرەوژە: کورکەر، کەرەوڵە، قەتێ، بەلەندە یێکی کونجە ی زەردی

گۆشتخۆشە، بەقەد کۆترکی دەبێ.

تەرەوگە (ھەورا): خەرتەلە. گیایەکی بەھارییە لە چەشنی گەلا و تامدا

وەکوو گەلا ی تەوری وایە.

تەرەووپو (نەردە): چەمباز، زۆربەلی، زۆر وەر، سازەندە، وەرچ،

وەرپێدەر.

تەرەوی (ھەورا): تەرور، تەر.

تەرەسێ (باک): بھوانە، تەرەسێ.

تەرەسێ: گوندێکە لە پۆژەھەلاتی قامیشلویە چونکوو خاکە کە ی سەییە

بۆیە ناوێرێ تەرەسێ.

تەرەب: (ھەورا) تەرور. (باک) گۆپ. گۆپەجە.

تەرەبوس (باک): شە، ھە، نیم، شێ.

تەرەبی (ھەورا): شەوی ناوێرێ زستانییە.

تەرەب: زەم، دەنگی کەوتی چێکی. (فە)، پۆژ، (جا)، تەرور. (باک)،

پەوا، تەپ، تەپاس، تەپاس، تەتە ی کوشراو یا مژراو.

تەرەپاس: تەرەب، تەپ، تەپاس، تەتە ی کوشراو یا مژراو.

تەرەپان (باد): داسێکی درۆزەو دەسکێشی درۆزە.

تورپانگیش (باد): دروینه کار، پالنه.

تورپه: هست، خوست، زرمه، تپه، همستی پی. دهنگی کومتی دلّوپه یا چتیکی قورسی نعرمه له بهرزیموه.

تورپهقرپ: تریه ی یک لهدوای یدکتری، زرمه زرم، تهپه تپ.

تورپون (خۆ): دهنگی کومتی چتیکیه، شپین. دهنگی تریه.

تورپوکه (ههوارا، نهرده): شتلم.

تورپوهۆ: تریه و هۆر.

تورت: تورت وه کوو تامی مزر و تیکوله ههنا و نیتتر. (نهرده) قامک، ننگوست. (باک). تر.

تورتههان (نهرده): تمبعل، تمه زهل، سست، لاش گران. — ی: تمبعلی، تمه زهلی.

تورتهمانی (ههوارا): پزدان، میزدان، میزه لدان.

توتیه

توتیه (باک): مۆتورسایکل، توتیهک. گهواره، زهلام، لهنده هۆر، بهقه لاشهت. مۆز دیریزی قهلمو.

(کۆ): گیایه کی پهنک زهردی بی گه لایه وه زیره ی میسوی ده چس، له هه مرشینایی و میوکی بسات ووشکی دهکات، ده کرتته حسیر زۆر تر لهنیو پهمۆدا شین دهبی. (بیل).

جله. دهردیکه له هه ندی سوزایی ده دات ووشکی دهکا.

توتوک (باک): توتیهک، بۆپی خوواردن.

توتیهک (خۆ): توتیه، مۆتورسایکل. (باک). توتیهک، سورتیهک، (باک). بامه لیشک. (باک). توتیه لیشک.

توتیه (باد): مەردومی تر.

توتیه: توتیه، بههوارا، فیزدار، بهفیز.

توتیهک (باک): کارگه و نهباری پاپووتی.

توتیه: مۆز زۆر دیرژ.

توتیه (باک): لکه تازه کانی دارانه.

توتیه: توتیه.

توتیه (پهوا): هه رچتیکه هه لپه وری ترخه ی پیده لێن.

توتیه: (لو). ترخینه. (باک). ترخان. نازاد. — کرن: ترخانکردن.

توتیه (باک): ترخانی، نازادی زمان و نیتتر.

توتیه: ترخ. تیکچوونی دهروون و ترشانی خوواره هه منی له چیکلدانه دا بههۆی زۆر خوواردن و نیتتر.

توتیه: (پۆژ). ترخینه. (ههوارا). شه لهنه من. چتیکه مزره له پرویش و شیلمی نه نجر او دروستده کری و ده کرتته سەلک سەلک. چتیه تیکیه شه

له ترخینه ی ووشک و نیسک و نوک و چوه نه ده و گوشت دروست ده کری. فۆزل: کەسیکە تری زل بهکەنی. توتیه، فیزدار، بهفیز، بههوارا. گۆنه. — ی: فیز، ههوارا.

توتیه: باک، پهوارا. (باک). سام، ساف. ههوارا، نهغیش. باریکه دلّی مۆزقان ده خاته له مۆز گۆرپه گۆرپ به هۆی دیتا یا بیستنی چتیکه و،

که گیان لیتی پهره پستهوه. به — سامدار، سامانک. بی — بی باک، پروقایم. — شکاو: شیرگیر، بهدهمهوه دراو. ده ترسم: ترسم ههیه، ترسانم ههیه. له خودا: — خوداناس، پارێزگار له تاوان.

تورسان: (دهر). ترسیان. (باک). بههتین، ترسین، بزدان، جهلفین. پرینگان، پرینگانهوه. تۆقان، تۆقین، زراوچوون. جهلقین، جلقین، ههلقین. کم دلّی، بی زاووری.

تورساندن: تۆقاندن، زراوچواندن، ناوی دهمدان، ناوی چاودان، هه ره شه لیکردن، هه ره گیف لیکردن، پرینگاندنهوه. (باک). جهفلاندن، بههتاندن، جهلقاندن. (باک). بزداندن، بزهاندن، جهلقاندن. هه هه قاندن، هه هه هاندن، ده هه هاندن، ترس خسته ده لّی یه کیکیهوه. (نهرده). هه ره زه کردن.

تورساندن: ترساندن.

تورسو: زراوچوو، زههله بهوار، ترسینراو.

تورسه تروس: پارێزگاری و خۆگرتن له چتیکه سامداره وه: نارام بۆچی به — ده چیه ژووره وه.

تورسه زالی (ههوارا): ترسه نوک.

تورسه نوک: ترسه نوک، بی زاله، دلّست، بی جهرگ، نهویرهک، نهویرهک، نهویره، ترسیاو، ترسه زالی، پهوهک، زهه یون، ترسیار. (باک). بهزدونهک، بهزدوک، بهزدونهک. ترسو، ترسووک، فرچاله، دلکه چک، فرچاله.

تورسه نوکی: ترسوکی. (باک). بهزدونهکی. هه لّوکی.

تورسه ده: ترسین.

تورس شکو: کەسیکە ترسی نه مایه ی.

تورساک: کەسیکە یا چتیکە مه ترسی لی به کری.

تورس نوک: ترسه نوک، بیلّ، کم زاوور، کم ذات، بیزارت.

تورسو (باک): ترسه نوک.

تورسوپی: ترسه نوکی.

تورسی (شکا): ووشکی، ئیشکی: نانی — نانی ووشک واته نانی بی پینه خۆر.

تورسیار: ترسه نوک.

تورسیان: ترسان.

تورسیان: ترسینه، زههله بهوار، ترسه ده، بهسام، سامدار، (باد). بهترس. زاتیهوار، زارویهوار.

تورسین: ترسان.

تورسینه: ترسین، کەسیک، چتیکە مهردومی بهترسینه.

تورس: سماق. (ژهن). باک. سفوک. تورس. بهری داریکیه به هیشرو دهیگری و وه کوو نیسکی وایه بۆ مزرکردنی چیش و چتی ترده سته دات.

مهردومی مۆن و گرژ — بوون: تورس بوون. مۆن و گرژ بوون. — کردن: ترشیتکردن تاتامی ترشی بسات. مۆن و گرژکردن. تامی تورشی وه کو تامی سماقی.

تورشان: تورشان، ترشبوونی ماست و چیش و چتی تر بههۆی کۆنبوون و زۆر مانه وه ی. بۆ کەسیکیش به کارده به ی، که زۆر نوستیه ده لّین

فیساره کەس هینه نوستوه ترشاه واته پهنده مهرووسی کردوه. — ی هه یویر: هه لپه روکان، هه یویر هه لّان.

تورشاندن: تورشاندن. (باک). خلسکاندن.

ترشاو: ترشاو، ترشه لوك، مزره (چيشته)، زور نوستو. ناويكه له كاني زهري دهرديت ترش و بون ناخوش بؤ نه خوښي پيسته (خارشت) زور باشه. گراو، گهراو.

ترشه: مزه، ميه خوش. نيتوي كچانيشه.

ترشه لوك: ترشاو، چتي ترشاو و ناخوش.

ترشه لوكو: ترشه لوك.

ترشته (هورا، نمرده): تمشوي، تيشه.

ترشته گلگاري: پاچ، تمشوئي قوپه كاري.

ترشقه: ترشقه.

ترشك (باد، باک، بار): كفته و شورباوي ترش، چيشتي كفته ي گموره و گچكه يه لاسكي سلق و چوه نده و ناوي ترشي تيده كړي، به هممو جوړه خواره مينيكي ترش ده لين، كه شل بي.

ترشكه: ترشكه.

ترشگين: به خورده اشكينه، تعريق كه روه. تعريق بيوره، شهرمسار. — بون: تعريق بيورنوه، شهرمسار بيورنوه.

ترشگين كرفن: تعريق كړنوه، شهرمسار كړن.

ترشگيني: شهرمساري، شهرمساري*.

ترشو (باک): ترشوکه.

ترش و قالا: چيشته و خواره ميني زور ناخوش. مړي گرژ، مون.

ترش و قه لاش (بابا): چيشتيكه به نيسك و برنج و چوه نده دروسته كړت، چوه نده به ترش.

ترش و شيرين: جوړه شيرنيا تيكه. چتي ميه خوش، مزر.

شهره تيكيشه له دوشاو و ترشي سماقي دروسته كړي.

ترشوکه (زا): ترشوکه.

ترشوکه: ترشو، تورشكه. (پژ). گولوکه. گياهكي ترشه و ده خوري و چمن جوړي هديه: ترشوکه، ترشو، ترشو. ترشوکه گايانه. ترشوکه پلک به دراره.

ترشي: ترشيات، (باد)، ترشاهي. تامي ترش و كور تامي قوري. له په برنجيکه — تيكرايي.

ترشيات: ترشي، جوړه ترشيه كه له سرکه و سموزواتي چنراو ده گيرتونه.

ترشين: ترشان. (باک). هملخليسكان. بترشه: هملخليسكي*.

ترشينه (هورا): سرکه.

ترشه (باد): شله په ته.

ترهال (نمرده): تلته، تلپي چت، تلفار، تلف، سلف.

ترهه (که): دهنكي شكاني داريه. تريه.

ترهه: هله وړه سيقه توره ي.

ترک: ناوي نه تمويه كه له چينيوه تا سنوري يونان و بولغارستان كشاور، هينديكيان له لاي روزه لاتي يه كيتي سوقيه تي (جاران) دا ده زين ته نها نه تمويه كورد له ناو تركي تازه راياجان و تركي توركيادا ده زي. بويه تركي توراني (كهمالي) وايان پرياردابو، كه به زور كوردي بکه نه تورک هه تاكوو تورکستانيتكي

مهرتي لي ده رخن، به لام له سده ي بيستمدا شو داخوازيه پتيك نايست چورنكو نه تمويه كورد ووشيار بؤتموه لمؤير كابوسي بي ناگايي خهوي گران پاهه پريوه. (باک). دهنكي شكانيه، قرجه ي شكاني.

تمره لوكه، تهرزي گچكه.

ترکاني: جوړه سمایه كه له گمل جوړ لاندني نندا اماندا.

ترکمر: تركمن، ترن.

ترکمره شه: ترك، تورک.

ترکمراندن (پهوا): دركندن، تره كندن، راز و نه پتي شاكرا كړدن.

ترکمش: تمنيشته.

ترکمن: ترن، تركمر. گيانداريكه زور تران بكني.

ترکمندن: كمندن، كمن، راهيشتن، (باک). تركن. ترين، ترمردانه.

ترکزه (پهوا): هر چيتيكي و كور ته پكه و ته له بنرتموه، كه چيتيكي وي كموي دهرچي — ي پيده لين. نيره تي. ته لمرزه، گيتچل، گيتزن.

ترکک (باک): داري چكوله.

ترکك (باک): له كاني بانگ كړدن يا ووتويزدا به زني خويان ده لين تركوله جياتي نافرته.

ترک و خوو (خو): بهمه لكوت، بهر تكوت.

ترکي: زماني توركي، نهماني تركي. (باک). قه لاشاو.

ترکين (باک): قه لاشين، زريان. شپه قيان.

ترکگل: (زرا، بار). قابي مس، نامان، (پهوا). بادي. (خو). باديله.

ترکگل: (زرا، بار). ترگار، جام، شوشه، بادي ناوي.

ترکگوك (بار): تهرزه.

ترکليلي: بريتيه له مرمودي بي غمودي هيچ و پوچ.

ترکليدان: تركمندن. خوه لكيشان.

ترمسك (خو، هو، دهر، كو): زهنگه ته تري.

ترمه (باک): پشيتندي ناو ريشم. كمشيده حاجيان، (نمرده). شالي كشميري.

ترمسك (هو): گلوو تري.

ترن: تركمر، تركمن. گيانداري بيكاره و هيچ و پوچ.

ترنچك (خو): زهنگه ته تري. (شمق). كوواركه.

ترنچكه (خو): زهنگه ته تري.

ترنفسك (خو، پهوا): زهنگه ته تري.

ترنچ: ترنچوك و كور نارنج و پرته قاليه به خاي ناخوري. ميوه ي داركييه، نارنج. (قه لا). چه قويه كه ده سكي له شاخي بي. جوړه نه خشيكه له مافوره و چتي دي ده كړي.

ترنهان: له ناو ده چورن، چونه نيو. تي — چورنهان، قرسان، گيربيون و چسپ بيوني چتيك له ناو چتيكيدا.

ترنهانن: برنده زور، تي ترنهانن. قرسانن، خرسانن. به زور چتيك برنده ناو چتيكي تروه.

ترنهانن: ترنهانن.

ترنجه (باد): په يزه، پيپيلكه.

ترمسك

ترنجەبەین: جووره شه‌ربه‌تیکی مزره وه‌ک ئه‌سکه‌نجەبەین. ترنجەمەین.

ترنجەمەین: ترنجەبەین، خوشاوێکی خوش و مزره وه‌ک ئه‌سکه‌نجەبەین وایه.

ترنجۆ: تیغی به‌پرشت و پرندەیه.

ترنجوو: تیغی پرندە.

ترنجۆک: ترنج، لیمۆ، نارنجۆ، هاله‌پیرێزانە. گیایه‌کی گه‌لا تۆکنه وه‌کو گه‌لا گۆلباغه بۆنی وه‌کو بۆنی نارنجه ده‌کرت به‌ شۆریاو بۆ خارش (خوڕشت) ی پێست زۆر سه‌ودەمنده. گیایه‌کی گۆل وورد و سه‌پیه، گه‌لایه‌کانی که‌مێک پانه و زه‌رد و بۆنداره و زۆر بۆزگ نیشه ده‌یکۆلێتن و ده‌یخۆن گۆله‌کانی وورد و سه‌پی و بۆنخۆشن.

ترنجیان: ترنجان، گیرکردن، تێ ترنجاندن.

ترنلشو (شا): کری بووزوه که‌ ته‌واو راپه‌ل کرابێ و دوایه کرابیته گۆله. (سه‌وه). ترندوو.

ترنگ: (پۆژ). گیراوه‌یه که‌ هێنده شل بێ ئاره‌که‌ی له‌ ماکه‌که‌ی پتر بێ. چه‌شنه‌ ده‌نگیکه‌ وه‌کو (چنگ، پنگ، شنگ، خنگ). تراو. (ئه‌رده). پله‌و پایه‌ی به‌رز، جاه، جایه‌گا. (ئه‌رده). پلۆک.

ترنگان: ترنگاندن.

ترنگاندن: وه‌ ترنگه‌خستن، وه‌ ده‌نگ هێنانی تیریا سیمی تار.

ترنگای ترنگ: ده‌نگی بێ پسانه‌وه‌ی که‌وان یا سیمی تار.

ترنگه: ده‌نگیکه‌ وه‌کو ده‌نگی تار و عود. پل، پلۆک. — ترنگ: ترنگی یه‌ک له‌ دوای یه‌کتی.

ترنگو هۆز: ترنگه‌ ترنگی زۆر. (ئه‌رده). پلته‌قاندن.

ترنوسقاو: چه‌ورییه‌کی که‌مه به‌سه‌ر شۆریا و گۆشتاوه‌وه. گۆشته‌که ئه‌وه‌نده له‌ره — ی به‌سه‌ره‌وه نیه.

ترنیسق (ئه‌رده): (موک). زرووقایی، زرنوقایی. کۆتره‌باریکه.

تپۆ: تپوره، بێچه‌یکه‌لدا نه. قه‌لنس. (باک). درۆزن، تپکمن. (ده‌ر). خۆ. سه‌ره‌ری، هه‌ج و پوچ، خووتی، جینگه‌نه، ئه‌ویاش، لۆتی، به‌دناو، په‌تیاره، بێتشیواز، سوورمانی، جنده، سه‌لیته، ئاوه‌تی حیز.

تروان (ده‌): چلدان.

ترواندن (هه‌و): چلدانی برینان.

تروپکه: (ره‌وا). ته‌پۆله‌که، ته‌پله‌سه‌ر. سه‌ر سه‌ره‌وه‌ی جێگایه‌کیه که‌مێک بلند بێ یا زۆر وه‌کو تۆقه‌سه‌ری گرد و چیا و ئیتر.

تروفس: تروفس.

تروففاق: نازووقه‌ی مالتی. تفاق‌ی شه‌ری.

تروپۆ: (ده‌ر). بافیش، فیشار. فیشال.

تروپۆکار: بافیشکار، به‌فیشار. — ی: بافیشکاری.*

تروپۆز: هه‌وا و فیزی بێجی.

تروپۆی (باک). هه‌و، هه‌ورا. ترپیزوو.

ترووسک: ترووسکه، تریسکه، چه‌روسکه. گیاندارێ چالاک. ترسه‌نۆک. وولاخی: — وولاخی که‌ به‌سه‌مه‌یه‌وه.

تروسکان: (ده‌ه). تریسکان. پرووکان، پرووکانه‌وه، تروسکانه‌وه. چه‌رسان، چه‌رسین. (باک). پرووسین. کزین. ده‌رخشان، ده‌ره‌شا. ته‌یسان، ته‌سین.

تروسکانه‌وه: پروزکانه‌وه، چه‌رسکانه‌وه. پرووناکیده‌سه‌وه‌ی چه‌راو ناگرو به‌روسکه له‌ دوروه‌وه.

تروسکاندن: چه‌رساندن، ده‌ره‌شاندن، کزاندن. ترووکاندنی چاو.

تروسکانن: تروسکاندن.

تروسکایی: پرووناکیته‌کی زۆر که‌مه، چاو به‌ ناسته‌م — ده‌کا.

تروسکه: ترووسکایی. بریقه، په‌رداخ، شه‌به‌ق، به‌روسکه، به‌روسکه، بریسکه، تریشقه، چه‌روسکه، تریسکه، ترووسکه، (ده‌ر). چه‌رسکه، گه‌شی. ته‌یس. رووناکیته‌کی بێ تینه وه‌کو تینی چه‌رایه‌کی کزیا ئاریته‌کی زۆر دور. نیوی ئاوه‌تانه.

تروسکه‌تروسکه: بریقه‌بریق.

ترووسکه‌دار: وورشه‌دار، ده‌ره‌شه‌ر، په‌رداخدار. (باک). به‌ره‌وش، به‌لۆق، هه‌لوس، گه‌ش، شه‌به‌قدار، به‌روسکه‌دار، به‌ریسه‌دار، چاڤ به‌رد.

ترووسکه‌داری: وورشه‌داری.

ترووسکه‌دان: (باک). به‌روساندن.

تروسکه‌ر: ترووسکه‌ده‌ر.

ترووسکیانه‌وه: ترووسکانه‌وه.

ترووسکه (ئه‌رده): ترشۆکه.

ترووقان: ره‌تاندن، تارانیدن.

ترووقه (ئه‌رده): شکان، راکردن.

ترووقیان: ترووقه.

ترووکان: قووجان. چاو — چاو قووجان، چاولیکتران. به‌روکان. تۆ — تۆقرتان، تۆوکان.

ترووکان: قرتانی تۆو چتی وا.

ترووکاندن: چاو قووجاندن، چاولیکتان، چاولیکدان، نقاندن. پرکاندن. تۆ — تۆقرتاندن، تۆوکاندن، تۆوکان، ناوکی تۆو ئیتر و دان ده‌ره‌یتان. ده‌ست به‌ په‌له‌پیتکه‌دانان به‌بێ فیشه‌ک. مریشکی کورک به‌ دندوکی هیلکه‌کانی ده‌ترووکیته‌ی (ده‌شکیته‌ی) تا جووکه‌ی لی بێته‌ده‌ر. (خۆ). هیلکه‌هه‌لپیتان.

ترووکایی: ترووسکای.

ترووکه: ترووکایی.

ترووکرن: ده‌رکردنی یه‌کیته‌که به‌ سووکی.

ترولاق (لو): ترۆل.

تروله (باک): ماست.

ترول (لو): شیاکه.

ترووم (ئه‌رده): نه‌زاد، په‌سەن.

تروومیا (بابا، جا): فیجقه. ئالوگۆز، هه‌ره‌وه، ده‌سته‌وا.

ترووندو (سه‌وه): ئالوگۆزکردن.*

تره‌هان (باک): پاراووون، پالتیوران. لیتیوتیوون.

تره‌هاندن (باک): پالۆتن، پاراوکردن. بته‌یه‌نه: به‌پالتیه‌.

تره‌هانۆک (باک): پالۆتیه‌.

تره‌ه (باک): هه‌لقۆرینجراو، گرپا.

تريھېئو: لەكاتىڭدا بەكار دەبرى، كە گالته بە كەستىكى بىرى، كە بە چىشنىكى ناپەوا دوۋايى يا فەرمانىتىكى بى جىتى كەربى.

تري: (باک.) تري.

تري: (باک.) تري، (ھەورا.) ھەنگور، (لە. فە.) ھەنگور، بەرى درەختى مېرىيە و كە بەھىشە دەگىرى. ناۋى چىشەن و جۆرەكانى تېرىيان لە شارەزور و خاكى پاكى باياندا: ئىزمىرى، بۆلمازور، پاشايى. پايپىزە، تايغى، چىمىلە، دەرەبۆلە، پەشكە (چەند جۆرى ھەيە)، زەركە، زەردى، زەلەكە، زرافى، سالى، سەعدانى، سىپىلەكە، سىرور، سورشامى، شەقشەقە، شىمىرى، شىرازى، عشاق، فەرخى، كاۋار، كىشىشى، كەلەكە پىرى، گەرمەكە، گون تولى، مام براپە، مېخى، نىنۇكى بۈك، ھىندوۋى، يا قوتى. لە باكور گەلەكە جۈرە تري ھەيە بەلان مامۇستا جگەرخوتىن تەنھا نەم ھەشتانەى نووسىيون: مەزۇنە، گەورە، زەيتى، ھىسەنى، بەنگى، سىنك، كۆخەر، كەركوش.

ترياك: (باک.) ئىسەرار. تلياك. شىرەى گولەخاشخاشىيە بۆزور دەرمانان باشە، بەلان بەكەشەنى رىشەى تەندروستى و تەمەن بەبادەدات.

ترياكخۆز: ترياك كەش، كەستىكە ھۆگىرى كەشەن، خواردەنى ترياك بۈيى. — ي: ترياك كەش.

ترياك كەش: ترياكخۆز. — ي: ترياكخۆزى.

ترياكى: تلياكى، كەستىكە، كە زۆر ترياكى بخۋا.

تريان (خۆ.): سەۋەتەيەكى قولە سا گەچكە يا ناۋونجى بى، بەمى گەورە دەلەين: چەرخەتى. قولەين، تريانە.

تريانە (بار.): تريان، (ھەورا.) تەريان. (دەر.) تليان. شىرەوانە، سەۋەتە، سەبەتە. قولەينە.

تري پايپىزە (مۈك.): جۈرە تريەكە. (بابا.) چىمىلە.

تريت: تليت، تى كوشىن، تىكوشىو. نانەكە، كە گۈشراپىتە چى شەلمە.

تريت كەردن: تليت دروستكەردن، تىكوشىن.

تريچن: تريكشىن. — ي: تريكشىنى.

تري دۇشەۋى: (مۈك.) مامبراپە. جۈرە تريەكە.

تري پەش: گەورە. — لە ساي گەورەنەدا ديارە: واتە گەورەنى ئەۋەندە پاك و پروون و پۆشەنە گەورە تري، كە قوتەدا لە گەورەنى لەدىۋى دەرەۋەدا دەبىنرەت.

تري پەشكە: جۈرە تريەكە.

تري پەۋىلە (شا.): (بار.) دالىنۇك. تريەكى پەشى ووردى كىتوبە.

تريز: (ئەنە.) دەر، دەرەز، تريك. قەلەمەت، تەرەك.

تريزە: بەر گۆشتە دەر پەريو ئەستورايىيە پىزىلى دەلەين.

تريزە (ئەردە.): قوون، كيون، قىنگ، سورىن.

تريزۋو: (ھەورا.) تەروۋى. (باد.) تەروۋى. (ھەورا.) تەروۋى. مەخلىلات. — ي: ناسك. چىمىلە.

تريۋ (باک.): تيشكى ھەتار.

تري سەرقولە: قەرخە. جۈرە تريەكە.

تري سىپىكە (بابا.): جۈرە تريەكە.

تري ئى ئى: تليلىلى، تليلىلى.

تريسكە (خۆ.): پەوا، گەر. تريشك، تروسكايى پۆز و ناۋ و ناۋور. (پەوا.) گەورە تري.

تريسكان: تروسكان.

تريسكەنەن: تروسكانەن.

تريسكە (دزە.): تروسكەى خۆز لە پوچاندا، شەۋقى شەۋشە و گەلى چىتى تر.

تريسكەتريسكە: تريسكەى يەك لەدوۋى يەكتىرى.

تريسكە و ھۆز: مۆزۈرە و گەورە قوتكەردەۋى ئىستەر لەكاتىكا، كە بگاتە شىۋىك يا كەندەلاتىك.

تريسكو ھۆز: تريسكە تريسكى زۆر.

تريسم (كۆ.): تيلماسك، پارچەى دىز و بارىك.

تريش: دىكەش، دىزى.

تريشە (ھەورا.): تەشۋى، تيشە.

تريشە (ھەورا.): تريسكە، تريشك، برووسكە، چەخماخە. برووسكەى ھەورا، كە لە چىتىكى بدات.

تريشك (باد.): تريشكە، تروسكە.

تريشۋىنگ (باک.): قۆندەرى خلىسكى.

تريشە: تريشە، وورشە، شەۋقى مانگ. — ي مانگە شەۋقى: شەۋقى و تروسكەى مانگە. (ھەورا.) دەرەپكە لە جەرگ و ھەناۋى ئازالان دەدا، ھەر ئازالەكى توشى نازارى و بۈيى سىيەكەى بەلەى وورگىيەۋە دەنوسى جۈرەكە ناخۆن. دەرەپكى دىكەشە لە تىنوتىيەۋە يا گەرمادە توشى ئازال و وولخانى، پىخولەى پەشەكەت و سىيەلەكى بە پەراسۋىيەۋە دەنوسى.

تريشەتريشە: تريشەى يەك لەدوۋى يەكتىرى.

تريشەتريشە: مەبەس لە زۆر تىنۋو بۈيىيە، كە نەخۋشيتىكى ئازالانە.

تريشەى مانگ: تيشكى مانگ.

تريشەۋە (گەرمەن): بەقاپىتەكەن.

تريشەنەن: لە قاقاي پىكەنەن دان.

تريشە: قاقا، تريشەى پىكەنەن، ترەقە، پرىكە، پرىكە. — ي پىكەنەن: قاقاي پىكەنەن، دەم بە: دەم تراق، دەم بەقاقا، زار بە قاقا. (كە.) ناۋشان، نىوشان.

تريشەتريشە: قاقاي پىكەنەن، تريش و ھۆز، قاقا. تريشەى يەك لەدوۋى يەكتىرى، تريش تريشەۋە، زەقەن، ترەقەن.

تريش و ھۆز: تريشە تريشەى زۆر.

تري ھۆز (مۈك.): جۈرە تريەكى شىنە گەورەنى لە ھى كىشىشى ووردەنە و دەنكى نىە.

تريك (ئەنە.) خۆ، دەر، تريش، ھى شاخ و چيا و دىۋاران، كە زۆر كۆن بى و ھىندەش گەورە بى چىتى تىۋەچى.

تريكانەن: قىزانەن.

تريكە (كە.): پىكەنەنەكى بە شەرمەۋى ئافەتەنە. قىزە.

تريكەن (باک.): تري چن.

تري ئى ئى: تليلىلى، تليلىلى.

تري

تريھېئو: لەكاتىڭدا بەكار دەبرى، كە گالته بە كەستىكى بىرى، كە بە چىشنىكى ناپەوا دوۋايى يا فەرمانىتىكى بى جىتى كەربى.

تري: (باک.) تري.

تري: (باک.) تري، (ھەورا.) ھەنگور، (لە. فە.) ھەنگور، بەرى درەختى مېرىيە و كە بەھىشە دەگىرى. ناۋى چىشەن و جۆرەكانى تېرىيان لە شارەزور و خاكى پاكى باياندا: ئىزمىرى، بۆلمازور، پاشايى. پايپىزە، تايغى، چىمىلە، دەرەبۆلە، پەشكە (چەند جۆرى ھەيە)، زەركە، زەردى، زەلەكە، زرافى، سالى، سەعدانى، سىپىلەكە، سىرور، سورشامى، شەقشەقە، شىمىرى، شىرازى، عشاق، فەرخى، كاۋار، كىشىشى، كەلەكە پىرى، گەرمەكە، گون تولى، مام براپە، مېخى، نىنۇكى بۈك، ھىندوۋى، يا قوتى. لە باكور گەلەكە جۈرە تري ھەيە بەلان مامۇستا جگەرخوتىن تەنھا نەم ھەشتانەى نووسىيون: مەزۇنە، گەورە، زەيتى، ھىسەنى، بەنگى، سىنك، كۆخەر، كەركوش.

ترياك: (باک.) ئىسەرار. تلياك. شىرەى گولەخاشخاشىيە بۆزور دەرمانان باشە، بەلان بەكەشەنى رىشەى تەندروستى و تەمەن بەبادەدات.

ترياكخۆز: ترياك كەش، كەستىكە ھۆگىرى كەشەن، خواردەنى ترياك بۈيى. — ي: ترياك كەش.

ترياك كەش: ترياكخۆز. — ي: ترياكخۆزى.

ترياكى: تلياكى، كەستىكە، كە زۆر ترياكى بخۋا.

تريان (خۆ.): سەۋەتەيەكى قولە سا گەچكە يا ناۋونجى بى، بەمى گەورە دەلەين: چەرخەتى. قولەين، تريانە.

تريانە (بار.): تريان، (ھەورا.) تەريان. (دەر.) تليان. شىرەوانە، سەۋەتە، سەبەتە. قولەينە.

تري پايپىزە (مۈك.): جۈرە تريەكە. (بابا.) چىمىلە.

تريت: تليت، تى كوشىن، تىكوشىو. نانەكە، كە گۈشراپىتە چى شەلمە.

تريت كەردن: تليت دروستكەردن، تىكوشىن.

تريچن: تريكشىن. — ي: تريكشىنى.

تري دۇشەۋى: (مۈك.) مامبراپە. جۈرە تريەكە.

تري پەش: گەورە. — لە ساي گەورەنەدا ديارە: واتە گەورەنى ئەۋەندە پاك و پروون و پۆشەنە گەورە تري، كە قوتەدا لە گەورەنى لەدىۋى دەرەۋەدا دەبىنرەت.

تري پەشكە: جۈرە تريەكە.

تري پەۋىلە (شا.): (بار.) دالىنۇك. تريەكى پەشى ووردى كىتوبە.

تريز: (ئەنە.) دەر، دەرەز، تريك. قەلەمەت، تەرەك.

تريزە: بەر گۆشتە دەر پەريو ئەستورايىيە پىزىلى دەلەين.

تريزە (ئەردە.): قوون، كيون، قىنگ، سورىن.

تريزۋو: (ھەورا.) تەروۋى. (باد.) تەروۋى. (ھەورا.) تەروۋى. مەخلىلات. — ي: ناسك. چىمىلە.

تريۋ (باک.): تيشكى ھەتار.

تري سەرقولە: قەرخە. جۈرە تريەكە.

تري سىپىكە (بابا.): جۈرە تريەكە.

تري ئى ئى: تليلىلى، تليلىلى.

تړۍ مار: تړۍ مارانه.

تړۍ مارانه: (دهر.) پمسیره مارانه. گیایه کی وه کوو لاولای زور بهمز دهی و به داران هله ده چی، بهر کمشی وه به لالو کی ده چی، بوسو وروی لیو و پومه تانیسی به کار دهی، به لای وه په لکه میوی ده چی به لای گچکه تر و خړ تره. که له نمونوی باداران هله بسوی له پیشتدا خارشتی لی پیدا ده کات و له دوو ایه فیتک ده پیتموه، به ناره قه چمند تنوکه ناویکی دهره کات بهر پیتموه به به چمند جارتکی بنمپ دهی، که به کمشی ووشک بکری و بکوتری به برین وهر کری گوشته زوونه ی دیتموه.

تړین: بونمپری به سر دابونه به دواوی ناره لساوه ده نووسی: نازاد زیره کترینی کوپه کاغه، کورستان ویزه بهر وهر ترینی کچه کاغه.

تړین: تړکندن، کنش، کنین، تړ بهر لاکردن.

تړینه (بهر.): کوتره باریکه.

تړینکه (شار.): کوتره باریکه.

تړینگه: چرینگه. دهنکی قاپی ناستین و کانا نه. دهنکیکه کمیک له هی زرنکه نهر متره. دهنک و جوړه همت و خوستیکه لهر زور کدیفخوشی و شادمانی له مرویان دهیتری. — لی هاتن: نیگجار کار سازبون و کدیفخوشبون.

تړینگه تړینگ: چرینگه چرینگ.

تړیونیک (دهر.): چلدان.

تړیه (باک.): تمسیح، تیزیح.

تړیوور (خو.): چمن، جوړ، وینه. وچوون.

تړی (باک.): تیزیح، تمسیح.

تړه (باک.): پړ، تړی، تیزی.

تړنه (شعبه، پړ): تینو.

تړی (باک.): پړ، (باک.) تری، تړه. — بون. — کردن. چاله که، چوالو. داعبایه کی کتیبیه گویا تا لییدری قلمو دهی.

تس: فس، توس، بای نیتره، که بهی دهنکی دیتهمه ری، له داوینی پشته ده. — کردن: فس کندن. — کندن: فس کندن.

تس (باک.): ووشک، تیشک، نانی بی پیخوړ.

تسان: تسین.

تساندن: فساندن، فس پیکندن.

تسهک: کموش.

تسهگورگ: گیایه که توهه کی وهی کونجی ده چی.

تسهلده: مایس له سر نه کومتی یه کیکیه، که له نه نجامیدا دهستی لی هله گرتی.

تسهل (نهره.): جوړیکه له بهر کانی دارمازو.

تسهله گورگانه: گیایه که وهک قارچک ناهه کی به تپری وهک چریش و به ووشکی وهک خنمرايه، تسله گورگانه.

تسهکن: فسوس، فسکن، فسهک، فسکر، فس، تسوک، تس. کمسکه زور تسان بکنی.

تسهکنندن: فسکنندن: تس بهر دانهوه.

تسهله (فه.): پدین، تهرسه قول، زلی و لآخ و نازل و نیتر.

تسهله گورگانه (همورا.): تسهله گورگانه.

تسن: تسوک، تس خست، تسکن. بهر دوهی تمبیل و بیکارهش ده لین.

تسهک: تسن.

تسوی: تسویسی، گیایه که له شیری وی جوی ده گیت.

تسی (باک.): ووشک، تیشک، تیشکی. نانی: — نانی ووشکی (بی پیخوړ).

تسین: تس کندن.

تس: له کاتی بی باوه پی و قهسمه ریدا به کار دهی. (همورا.) ترش، تورش.

تساو (همورا.): مزروکه.

تسه (باک.): پړه، تړه، تزیه.

تسهو (پهوا.): تشپوک، لوی نیوگوشییه، که له نیو بهر و گوشتیدایه. (پهوا.) زیپکه.

تسهوک (همورا، پهوا.): تشپو. لوی نیوگوشی. زیپکه.

تشت (باک.): پړ، چت، شت.

تشتانوک (باک.): قوسله، مامک، مه تل، مه تلوک.

تشتانوک (باک.): تشتانوک.

تشتوور (باک.): زن. قسر. چویشتیر، بزنیکه له ساله ایدا، که ته کی نه گرتی، بز نه قسر.

تشت و مشت: کل و پل. شوین، نه نجام.

تشتیر (باک.): چویشتیر.

تسهلکین (همورا.): شورای ترشی.

تسو (باک.): کوپړ، چوچوچ. ووهی که کمری بی بانگ ده کری.

تش و پړین (همورا.): ترش و شیرین.

تشی (همورا.): ترشی.

تشین (همورا.): له به ترشی.

تغار (باک.): تغار.

تفا: خوی. (دهر.) خوریس. (نهره.) تفلیک، ناوهم. ناوی خستی نیوزاری و لیکنه، که فرتی دهه. — کردن: تفاندن، تفین. — لی کردن: تف پیداان، مونج لهر کردن. — کردن: داتفاندن، تفاندن. (نهره.) (مرو.) جگیکه لا لوسه کی بکمری دزی میری.

تفاف (باک.): ماودای کورت، ماوهی کورت.

تفاق: نالیکی وولاخان، که ووشک بی، نالیکی وولاخ و نازلانه بهکا و جو و گیا و ونجه و نیتره، که بوزستانی ناماده که. — ی جهنگی: کمرهستی شهی. ترو تفاق. دانویلهی مائی، کمرهستی ناومائی. نازووه، کمرهستی جوئی. بهسلیقه، دست پزیشو، دارا. (نهره.) سموزی، نریه.

تفافی پیکه: توشی پیکا.

تفافی شهی: کمرهستی جهنگی، ترو تفاق.

تفال (باد.): سفره. پهرویه کیش بهر همیری داده ری.

تفانندن: تف کردن.

تفاننده دم یه کتری: مبعس له دوکسه یا پتر، که له قسه یه کدا یه کدیگرین.

تفاننده دم: مبعس له وانه دادانی یه کیکیه، مندالکانی نریان همورو دایکیان تفاننده ته ناو ده میانه، واته فیری ناکاری خوی کردون.

تفاننده دم: تفکردنمه، داتفانندن، فپدانی خوارده منی ناو دهمه له گل تفی لمبر هر چتیکی بی.

تفاننده دم یه ک: یه کدیگرتن، پال به یه کوه دان.

تفاننده دم: تفاننده، تفکردنمه.

تفه (همورا): مؤره، قوپه پست. دیواریکه تمنها به قوپه دروستکری.

تفده ست (پهوا): دست به تفی تمپر کردن بؤ دار شکاندنی.

تفه وهنی (همورا): تووشامی، توری سور، گاتو، (همورا) تفه سووری، شاتو.

تفه زپی: توره مه کی، تووکی.

تفه ک: تفنگ.

تفنگ (فه): چک — لیت: تفنگی که پو. (باد) تفنگ. جووره چه کیکی ناشکراو دیار و ناسراوه — ناویژتن: تهقه به تفنگ کردن، تفنگ ته قانندن.

تفنگ اوژ: به تفنگی تهقه کار (تهقه کر)، تفنگ ته قین. ماهی هاویژتنی گولله به تفنگ. لیره تا باداوه — یکه.

تفنگ ته قین: تفنگ ناویژ.

تفنگاوژ

تفنگ چاک کهرهوه: (باد) جه خسی.

تفنگچی: تفنگچی، نمنگیو، نمنگیوه. نیشانچی.

کسیکه زور جارار نیشانه بنگیوی.

تفنگچی: پروانه: تفنگچی.

تفنگ ساز: (باد) جه خسی. کسیکه تفنگی دروست بکات.

تفنگ سازی: تفنگ دروست کردن.

تفنگی پو: نمو تفنگی که پوای پیده کری.

تفت: تامیکه لمنتیوانی تالی و ترشیداوهک تامی مازووی ها پراو. (باک) کولک، تووکی ووشتی.

تفتی: (با) دانوله. بونی چت به تفت، تفتایه تی.

تفتیک: (موک) گنده تووک. تووکیکی وورد و نمره له بنوهی تووکه دریژه کی ناوالاندایه، بؤ دروستکردنی لبادی باش و سیداره و چتی ناسک به کارده بری. (موک) کولک. (همورا) کورک.

تفتیک (هوا، خو، شم): تفریک. کوتره باریکه.

تفه (پهوا): تیکولی دارانه، (همورا) تۆکل. تفل.

تفه مار (کو): کراسه مارانه.

تفه وهن (همورا): شاتو، توو سووره.

تفک (باد): (نمره) کوورهی ده ماندنی. سیکوچکهی ژیر مهنجل.

(باک) ناگردان، ناوررگ، له پووی نموه که هموو کسیک تفی له ناو ناگردانی کردوه بویه ناو تراوه به تفک.

تفکه (پهوا): ناوورگیکه به قوپه لمبر زوی دروستکری. کوانی (در). (همورا) کوانو.

تفکردن: پوکردنی تف.

تفکردنمه: تف فپدانی زور لمبر چتی ناخوش.

تفل (پهوا): توویژ، تیکول.

تفلکردن: تفکردن له یه کیک لمبر چتیکی خراب.

تفلیک (نمره): ناوی زار، تف.

تفنگ: (باد) خنخک، (فه) مفگه، ماک، (همورا) وولولوتی. خمخم، فرنک. قوللیقل، (در) کونالوت. کونی که پو، جووته کونه کانی لوت.

تفنگ

تفنگ (باک، بوت). تفنگ. جی، جیگا.

تفنگچی: تفنگچی.

تفوو: تف لی کردن، مونج، تفکردن، ناوی زار فپدان. تفووی له تۆسه دهماران تفوو، نفرهت.

تفووکردن: تف لی کردن، بیژ و بۆلی کردن. له عندت کردن، نفرهت کردن.

تفی: (همورا) توو، توت. تووی داره توویه، بهری داره توویه. (باک) تفوو.

تفیریک (باک): گوویزه بانه.

تفین: تف کردن.

تفینه ده: تفکردنمه.

تف (باک): دهنگ و ویزه گولله یه.

تفو (باک): توور.

تفشک (باد): نمووسکه، پزک. همنجیره کیتوله.

تفلک (باک): بالنده یه که. (باک) تفریک.

تفی (باک): یار، دۆست. تمنها بؤ نافرته به کارده بری.

تفی (باک): پییسته، گهره که.

تفیریک (باک): (باک) تفلک. بالنده یه که.

تفیل (باک): بالنده یه که و کۆتری ده چی.

تفیلک (باد): پۆ.

تق (باک): پیکنین و قاقایه.

تک: بریتیه له نندازه یه کی کم له چت. چک، پت، نهخت، تۆز. تکی واته چکی، پتی، نهختی، تۆزی. (خو) نارام، هییدی، هیوور، هیمن. — دان: نارام و هییدی بون، پاوستان. له بۆزی. (فه) نوخته، نتک، تنۆک، دلۆیه، تنۆله. دوو: هر تک چاوم: هر دوو چاوم.

تک مهنک (فه): گوی مهنک.

تکا: (باک) بهرگمر، مهنده، لافا، هیوی، هیقی، هیقی. (جز) بؤتا. تۆقه، هیوا، خواشت، همویا. روونان له یه کیک بؤ چتیکی. — کردن: پارانه، هیوا کردن، بهرگمرین، لالانه. (باک) چکا، سا، دسا، جا، ده جا.

تکاکار: هیوادار، هیوادار، خورایشمندن، مهنده ران. — ی: هیواداری. مهنده رانی.

تکاکردن: پوولیتان، هیواکردن، پاپانموه.

تکان (پهوا): دوکان. چۆران، چکان. تک تک هاتنه خوار. (باک). بیزیان.

تکاندن: چۆراندن. شلمهمنیک به دلۆپ دلۆپ کردنه ناو چتیکی.

تکاندنموه: چۆراندنموه.

تکانن: تکاندن.

تکاو: چۆراو، چکاو.

تکاووه: چۆراوه، چکاووه.

تکه: (ههوارا، باک). دلۆیه، تنۆکه. (پۆژ، که). مات. نمو قوولکه و چاله گچکانهیه، که بۆ مههمه ریتی دروستده کړیت. (نهرده). دلۆیه، تنۆکه.

تکهک: چۆره چۆر، چکه چک، دلۆیه دلۆپ.

تکهکردن: دلۆیه کردن.

تکهباران: تنۆکه ی بارانه.

تکهبال (فه): سهره قوژ.

تک: چک چک، دهنگی تکانی ناوییه.

تکتک (باک): تمق و هوژی چه کانه، قَلپ و هوژی چه کانه، دهنگی خره خر می مه تر الیوژییه.

تکتکندن (باک): دندوک لیدان.

تکدان (پهوا): داکاسان.

تکده: (پهوا): داکاسی، دامرکی.

تک گوس (فه): بهلگه ی گوی.

تکین: تنۆکار، تنۆکه میتر، چپ بۆزی (قه تاره ی ده رمانی چاوان).

تکه (ههوارا): تکه، سابیرین، نیتری، چه چه. ناره زوو کردنی بزنه بۆ نیتری. بزنه که هاوتته — به تکه گیه. — گرتن: تکه گرتن.

تکهو (فه): تهرزه.

تکهگرفن: جوت بوونی بزنه له گمیل نیتری.

تکهو (فه): تهرزه. (نهرده). تهرزه.

تکل: قوچ، بهران، شه کمنیتری چوارساله.

تکل: (ههوارا، پۆژ). پشکه لئی ناوالی وورده یه، که زستانان ته ره، بهشیاکمش ده لئین. (ههوارا، زه). جاله، گاشه بهرد، تاویره بهرد.

(ههوارا، کۆن) چل (چلی گیا و نیتر). توله، سهگی توله، تله. چتی ههلبزارده، چتی بیهاوتا. (پهوا). کۆل، تیله. (نهرده). چل، برووسک،

تله تل (سۆی برینان). (خۆ، زاغ، باد). قامک، تپل. (باد، سبو). زگ، سک، وورگ. — دار: ناووس، زگپر، خل، تلۆر، خلۆر، گل، پل،

تلیر، خلیر. تل دان: خوخلوواردن، چنگلدان. — بوونهوه: خلۆریوونهوه، خل بوونهوه. (ههوارا). — کهرده بۆ: خلۆر کردنهوه. (باک). سهکۆ، گرد،

تل، تهپۆلکه. کمه تیله.

تلا (لو): تله.

تلاو (باک): تمبعل.

تلان (نهرده): گلان، تلخوواردن، تلدان، تلاتهوه، تلیران، گلیران، خان، خلیران.

تلانموه (که): تلینموه، گسوزین، گلاتهوه، تلخوواردنهوه ی گیاندار له پالنهوه.

تلاننهوه: تلاتهوه.

تلاننهوه: گسوزاندنهوه، گسوزاندن، گلاتنهوه.

تلافن: تلاتدن، گلاتدن، پلاتن، پلاتنهوه، تلیرموکردن، خلیرموکردن.

پلاتن، پلکانن، ناوین، تییکم کردن، تییه دان.

تلاوتل: تلپوونهوه ی چتییک له لیوا ییکهوه. گلورگل، خله خله، خرته خرته.

تلاوتل کردن: خلۆر کردنهوه، تلۆر کردنهوه.

تله (نهرده): نیله ی ناوورییه، بلتیه. چل، برووسک و نییش و نۆفی برینانه.

تله: (نهرده). دن، لهسهه تهپۆلکه وهستاو. ویستانی

بهرد له ههوارا و لیتریکیدا به چشنیکی وا، که کمه مییک

تهکانی پی بدریت: خلۆرییهوه. مرازیکه لهزتر گاشه بهردان داده نری تا خلۆری کاتمهوه. بن تل.

تله تل (نهرده): نیله نیل. چله چلی برینان، برووسک. تمووژی برینان.

تلهوپیون: بهریوونهوه. خلۆریوونهوه.

تلهوکردن: بهردانهوه، خلۆر کردنهوه.

تلهوژین (نهرده): ههلبژاردن.

تل بیوونهوه: خلۆریوونهوه، تلۆریوونهوه، خل بیوونهوه ی چتییک له بهرزییه کهوه.

تلپ (دهر، پۆژ): تلته، ترپ، (دزه). تلپاس، تریاس. تری و میوه ی کوشراو، تلپه.

تلپ (باک): توور، ترپ.

تلپاس (دزه): تلته ی تری و میوه و چتی تری کوشراو.

تلپه (پۆژ): تهیه، دهنگی کهوتنه خووارهوه ی مرۆف و چتی تره. تییکۆل و تفر و تلته ی نمو میوه و تماته و چتانه یه که ناویان گیرایی.

تلپه تلپ: تهپه تهپ.

تلث (باک): بهرداشی ناشی.

تللای (ههوارا): خل بیوونهوه.

تلته: (دزه). تلپاس، تریاس، سههپاته. (زه). سلپهک. (خۆ). سلپات، سریات. (دهر). ملت، تلپ. (پۆژ). تلف، تلپ. خشت و خال.

پاشماوه ی میوه و چتی جوواو و مژراو یا کوتراو و کوشراو.

تلخوواردن: تل بیوونهوه، خلۆریوونهوه.

تللدار: ناووس، زگپر، تۆنپ، تۆلدار.

تللدار: ناووسی، زگپری.

تللدان: پال به چشنیکی، به چتییکهوه نان، که تل بخووا. زگدان، بهرد یا خشته که له دیواری بۆلای دههوه کمه مییک یا زۆر دههوه تبی. — ی برین: برووسکدان، پلدان. (فه). وورک.

تلسم (باک): تهلمسم.

تلف (نهرده، پۆژ): تلته، تله، تلفار، سلف.

تلفار (نهرده): تله، ترفال، تلف، سلف.

تلي: (شوق، خو) گلروه تري. (باک) قاماک. قامکي گموره دوو گرتي هديه به لان نموانيتتر همر يه کدي سي گرتيان هديه.
 تليبه رانکي: (نهمه، باد، شکا) تليابه راني. (باک) تلياگردي، تلياگرزي، تليابه رانه کي.
 تليده لاسنوکي: تليا هلاقيزک. دوشاومزه، قامکي شاده يه.
 تليده نفين: تليا ناقچار. نمونمونه، هي نيوده راستيه.
 تليده رانکيچک: تليا بابلچک، براتو تله يه.
 تليده رانکيچک: تليا قمرقوچک. تليا با. قامکه ترو تله يه.
 تلياک (همورا): ترياک. شيره ي گولي خمشخاشيه، که خوشکري بقو ده رمانی گه لي ده رو نه خوشيان باشه.
 تلياک خور: ترياک خور. — ي: ترياک خوري.
 تلياکي: کسيکه زور ترياک بخور او بکيتسي. ترياکي.
 تلياگ (نهمه): کسيکه يا چتيکه، که گلابي و خلوربوو بيه تسمه.
 پلياگ، پلکياگ، تيوه چو، تتيکه لاو.
 قليا: پليان، پلکيان، تيوه چون. تتيکه پيون. (دهر) تريان، قولينه له شوول (تور) دروسته کري. گليان، گلموبون، تلموبون، خلوربونوه.
 قليا: تلين.
 قليا نه: تلياني، قولينه.
 قليا يو (همورا): تلانمونه.
 قليايت: تربيت، تتيکوشيو.
 قلياو: تلور، گلير، حليز.
 قلياو: تلوربونوه، تلان.
 قلياو و بون: خلوربونوه، خليزه بون، گلموبون.
 قلياو بون: گلوربون.
 قلياو بونمونه: گلوربونمونه.
 قلياو: تمي، خوساو، خوسياگ.
 قلياو: تليسانمونه، خوسان.
 قلياو مونه: خوسان، تمي بونمونه.
 قلياو ندين: تليساندنمونه، خوسانندن.
 قلياو ندين: تليساندن.
 قلياو مونه: تمي بونمونه، خوسانمونه. خوسانمونه هيئندي چت به هوي تمي بونمونه. مردني کسيک.
 قلياو مونه: تليساندنمونه، خوسانندنمونه.
 قلياو: خوساو.
 قلياو مونه: خوساو.
 قلياو مونه (همورا): زهنگه ته تري.
 قلياو مونه: تمي، خوساو.
 قلياو مونه: تمي بون، خوسان.
 قلياو مونه: خوسانمونه.
 قلياو: پارچه، تيتول، ريندول، درز، (همورا) نيواني سمه تيره کاني تيشه يه. قلياو، درز، چاک، ترک، دپار، دپياگ، هال.

تلف زهينون: تلته ي زهينوني.
 تلف کونجي: تلته ي کونجي.
 تلف هنگوور: تلته ي تري.
 تلفه (نهمه): تله.
 تلفه (نهمه): شلقه ي ممشکه و کونده ي نار و چتي تر.
 تلفه تل: تلته ي يک له دوو ي يه کتري. شلقه شلق.
 تلک: (پهرا) سمري قاماک، ده لپن — يکي له پون يا له دوشاويدا: قامکي ليدا. (باک) قاماک. ناوکی درتو وه کيو هسي خورما. تيلماسکيکه له تري.
 تلکه له مخ: شاريکي گچکيه له نيواني شاره کاني حومس و لازقيه دا ده لپن ده همزار کوردي تيديه.
 تلکرو مونه: خلورکرو موي چتيک له لپزي و همراز تيکيه مونه.
 تلم (باک): له تمل گچک تر، گردولکه.
 تلماسک (دهر): زهنگه ته.
 تلميسک (دزه): زهنگه ته تري. گواره.
 تلنايو (همورا): تلاندمونه.
 تلنگي (باک): بجي هيستراو، وازلي هيترارو.
 تلوانتل: تلار تل.
 تلو: ناوي گونديکيه له خاکی پاکی بو تانيدا، خه لکي وي ههموبيان سورنه تي مندا لان دکمن و هم چهنده هموروشيان کورن خويان کرد ته سه ييدو به کوردستاني عيراق و سوريه شدا ده گرتن، سولتان مسمدوح په رتو کي زيلي لسمه شهره فنا مهي چا کردوه.
 تلوتهک (باک): هيشتور.
 تل و تل (باد): زگا و زگ: — بهزه ييدا کموت. — خوي له ناروي ناريت.
 تلو تيزک (باک): بارووتخانه، کارگاه و نه باري بارووتي.
 تلووخ (باد): ژني کاروولي بيستمه. چتيکي تايه تيبه سهوول ويه فري تيده خوي و ده يگرتنمونه، وه کيو سمه ته ي چرمي.
 تلوخوي: چتي زور سورير.
 تلور: خول، خلور. — بونمونه: خلور بونمونه، قونمونه: تلور بونمونه، قنگه و تلور بونمونه.
 تلور بونمونه: خلور بونمونه، گلور بونمونه چتيک له هموراز تيکيه مونه.
 تلور کاهتن: قونمونه و تلور کاهتن، دولور، دولور، پالکوتن.
 تلوته (باد): هيشتور.
 تلوق: بلوق.
 تلول (باد): قورولپيته.
 تلولک (باد): هه لوايه که بهشه کري و ناردی برنجی دروستکراي.
 تلورنج (باک): بهستران لسمه رمان، بونه سهوول.
 تلهه (باک): قاماک.
 تلي: ناوي گونديکيه له خاکی پاکی بو تانيدا. له لايمن دروستکردني کري شال و شه پکانمونه به ناوبانگه.

تَلِيْشان: داتلېشان، قەلْشان، قَلِيْشان. درزېردن.

تَلِيْشانْدن: داتلېشانْدن، درانْدن، درېن. قەلْشانْدن، قَلِيْشانْدن.

تَلِيْشانن: تَلِيْشانْدن، درېن، درانْدن.

تَلِيْشېو: دېاو.

تَلِيْشېردن: تَلِيْش تې بوونی چىتىک.

تَلِيْش قَلِيْش: پارچە پارچە، تىتۆل تىتۆل، پىندۆل پىندۆل. — بوون: پىندۆل پىندۆل بوون.

تَلِيْشيان (ئەمردە): قَلِيْشان، دران، دريان.

تَلِيْقانمۇه (كە): فليقانمۇه، تولخانمۇه.

تَلِيْقانْدن (كە): فليقانْدن.

تَلِيْقانْدنمۇه (كە): فليقانْدنمۇه.

تَلِيْقانن (ئەمردە): فليقانْدنمۇه. (ئەمردە) شليقانن. توليخانْدنمۇه (ترى و چتى وا).

تَلِيْقانن (كە): قەلاندۆش.

تَلِيْقياگ: شليقياگ، فليقاو (ترى).

تَلِيْقياگمۇه (ئەمردە): تولخانمۇه، فليقاومۇه.

تَلِيْقيان (ئەمردە): شليقيان، فليقانمۇه، تولخانمۇه.

تَلِيْقيانمۇه (ئەمردە): تولخانمۇه، فليقانمۇه.

تَلِيْك (يەز): قامك.

تَلِيْكە (باک): گەمەيەكى كوردییه.

تَلِيْلانْدن (باک): بە قامكى دەنگ لە لىتوانمۇهەيتان. تليليلى کردن. بتليليلينه.

تَلِيْلى: (باک) تېلى لى، تليلاتدن. (باد) تليلى لى. هەلەلە.

تَلِيْلى ئى: تېرىلى لى، هەلەلە لىدان لە خوشى و شاييدا.

تَلِيْن (ئەمردە): هيتشتن، بەجى هيتشتن، خستنه پشت گووى. دووچارىيون.

تَلِيْ نقيس: تايپ رايتر.

تەم (باک): ھەمىشە، بى برانمۇه، تەم و تەم، پەيتاپەيتا.

تەما: تەماحکار.

تەماش: تەماشاش، سەرنج، بېوانە، بېوا، بېنوار، بېنوار، ووردهويه.

تەماشکردن: تەماشاکردن، ووردهوبونمۇه، ووردهوبون، سەرنجدان، دىين، ديتن، نۆزىن، پووانىن.

تەفاق (ھەمرا): تاسى ئاو خوراردنمۇه.

تەقاندن: نەواندننى چىتىک. سەرى خۆى قماند: واتە سەرى نەواند.

تەلو (پۆز): ھەلامەت.

تەلۇز (ھەمرا): تومەز، تۆمەللى، تومەز.

تەمەن: بىر تىپىيە لە دە قرانى ئىترانى.

تەمىك (باد): تەپل.

تەمە: بىزمارى مەمرە قانە.

تەمىل (باک): شىوې پۇششتن. سەرمایە. بالا، بەژن.

تەم (باک): بەستەيىكى کرمانجىيە.

تەم و تەم (باک): ھەمىشە، پەيدەرپەي، پەيتاپەيتا.

تەي (باک): ھەمىشە، بېپسانمۇه.

تەن: توند. (ئەمردە) قوون، كوون، قىنگ. (موک) گەللىک جار بىز کەسى تاكى سىيەم بەدوواي ووشانمۇه دەنوووسى: دەللىتن، دەچىتن، دەخوواتن، دەنوووسىتن (ھتد).

تەقاز (باک): شۆخى، گەپ، نازکردن. — پىتکردن: شۆخى پىتکردن، گەپ پىدان، قەشمەرى.

تەقاور (باک): گياندار، زىندوو، گيان لەبەر. — ي: گياندارى، زىندوويى.

تەقە: گەلەمووتە، پستە. (ئى، باد) نىيە، تەننە، تونە، توننە.

تەقنە (باد): نىيە، تونە، توننە.

تەنەتى (باک): تەنەپايى، تەنەيى.

تەنەيى (باک): تەنەپايى، تەنەيى.

تەنج (پەوا): پەكخستن، لەقە لەكاردان. تەگمەردەدان.

تەند (باک): توند، سەخت.

تەنراو: چنراو.

تەنک (فە): تەنک، کەنارى پوويار و دەريان.

تەنگ (باک): سەلگىو، تەپەگوو، کۆمەي پىسايى.

تەنگە (ھەمرا): نىيى ئافەرە تانە.

تەنگەتەنگ (باک): تەقە تەقى ناشى و ئىيدىكەيە.

تەنگەر (ھەمرا): نىيى ئافەرە تانە.

تەنگىلە: كوندە يا مەشكەي پىر لەئاو يا دۆ.

تەنگىلەكە: كوندە و مەشكەيە، كە زۆر پىر كرابى لەئاو يا لەچتى تر.

گياندارىكە لەبەر زۆر خوراردن — بووبى. خۆى — داوہ.

تەن و تۆل (ھەمرا): توندوتۆل.

تەن و تىز (ھەمرا): توندوتىز.

تەنووک: تارىك بەلەن بە تەنەپا بەكارنا بىرت، بەلکىو دەللىن: تارىك و تەنووک.

تەنۆکار: چەپ بۆرى، تەنۆكەمىر، تەنۆک ژمار، تەكىن.

تەنۆكە: (زەن) تەكە. (باک) پڑاک، چەپ. زەنگۆل. دۆلەپەي ئاو و بارانە و شەلمەنىيە. — ي گچكە: چەپك.

تەنۆكەتەنۆك: (باک) چەپ چەپ. زەنگۆل زەنگۆل.

تەنى (باک): تەنەپا، تەنى، تەنىيا. بە — پىتنى، بە تەنى.

تەو (باک): تۆتۆ، تۆ، ئوى. بۆ سەخەلەتى و زویری بەكار دەبىرت. ئەتۆ، تەو، ئەتەو. (ھەمرا) كۆن تەو. (باد) تە، ئەو تاكە كەسەيە، كە ووتووتى لە گەل دەكەي. (باک) تەو، سەرتەو، قەپاغ. (ھەمرا).

تەو، تەو، تەو. (باک) تەو، تەو، تەو. — ي خوراردنى يا چاندنى دەغل و مەسە و تەپەكارى. — چاندن: تەو ئافىتن، تەو وەشاندن. (موک) تەو، مەنى، ئاو، تەنەپا بۆ كۆپان دەبى. — تەكان:

ئاورۇدان. — تەكاندن: ئاورۇدان. چىتىكى خۆش بىيىنى و بەشى نەدرى: تۆرى دەتكى و اتا مەندالى نایى. (بابا) تەمە تەمە كردن.

تۆبە (ئارەبىيە): پەشيمانى، پاشگەزى، پۇشمانى، گەپانمۇه.

قۇچىن: تۆمچىن.

تۆڭ: تېر، ھەممۇ پەنگىكى تېر، پەنگ، توۋىخ، تىرۋى. (باک.)
جۈرە ئالايەكە.

تۆڭم (باک، ھەم): تۆ، تۆ، ھى خوراردن چاندنى.

تۆڭۈكە (پەوا): جۈرە ئالايەكە.

تۆڭان: گەراي ماسى و مېشەك و ئىدىكە. (ھەمرا، گرا، باک.)
تېتىك.

تۆڭ: تۆران، پى، كىن، قىن، — ى كىرەۋە: تۆرۈۋە. (باک.) ھەمىيەكە لە
ژوروروى شارى (نەمىيىن). (تۆرابانى) لەناو ھەڭتىرکاندايە شەپەفخانى
بىلىسى لە مېژوروى خۇيدا ناسى (كەلا تۆرى) بىردۈۋە، لە مېژوروى
نارەۋاندا (تورەبەدىن) كىسى (تورەبەدىن) چىپاي (ھەڭتىرکا) نە.
(باجن) و (باجنەخۇر) لەو چىپايەدان جىنگاي خىلى (بەجىنەرى)
(بەشنىۋى) يە. (باک.) تۆرا: بى خەمى، قەيدى نىيە، نەگەر بارام نەچى
تۆر نەز ناچم، واتا قەيدى نىيە مېنىش ناچم چەبى با بى.

تۆڭ: پەردەيەكە بە ھۆى چاۋىتىشەۋە پەيدادەبى و بەسەر بېيىلە و پەشكىنەى
چاردا دەكشى. — ى ماسيان و ئالەندە. (ھەكا.) خەپك، شەپەك،
چىتىكە ۋە كۈپەشكەى كاي وايە پارى ماسى و ئالەندەى پىتەكەن. داو،
تەلە، تەشقىلە، گىچەل، نەبان، سەركىش، بىگوروى، بارنەبەر، فەرمان
نەبەر، بۆتىسترو وولاخى بەرەزە بەكار دەبىرت، چەموش. واژى كەوى و
پام. بۆولاخى بەرەزە بەكار دەبىرت، بەتەسەۋە بۆ مەۋقانىش بەكار دەبىرت.

تۆڭلۈخ: (باک.) تۆراق. (مەك.) ماستىكە بۆ چەند پۆڭتىكى لەناو
تۈرەكەيىكى دەكرىت و شىۋوتىشى تىكەلاۋ دەكرى، ھۆى ناۋىرانى بە
تۆراخ نەۋەيە: چۈنكۈ شىۋى تىدەكرى و لە پەۋاندزىش بە شىۋى دەلەت
دۆراخ، كە ئاۋەكەى پۆشەت تامىكى زۆر خۇشى ھەيە جار جار دۆشى
تىدەكەن تا ئاۋەكەى بچۇرتىمە. (ئەردە.) ھىزە، مەشكە، تەجەرە.

تۆڭلەن: كىسەى تۆراخى.

تۆڭلەڭ: تۆراخ، تۆراق.

تۆڭلەن: تۆراخدان.

تۆڭلەن: تۆراخدان، ئەم كىسە يا دەفرەيە، كە تۆراخى تىدەيە. شۋىنىكە
تۆراخى تىدا ھەلدەگىرى.

تۆڭلۈ: دۆى كۈلۈۋە لە كىسەى دەكەن و ھەلى دەۋاسن، كە تەۋاۋ ئاۋەكەى
چۆرۈۋە — ى پىدەلەن، كەشكىشى لى دروستدەكەن.

تۆڭلۈك (باک.): جۈرە پەنپىرىكە.

تۆڭلۈن: زىزىۋون، پەنجان، سەل بىۋون. (دەر.) تۆرىان. دىگىرىۋون لە
چىتىك. دەرەدەر و ھەترەۋون.

تۆڭلەن: تۈرپەۋەسلىكەن، زىزىكەن. پەنجاندان، دىگىرىكەن، پەمانن.
دەرەدەر كەن.

تۆڭلەن: تۆراندان.

تۆڭلەن (باک.): سەكى تۆراۋ، تۆر، تۆرە.

تۆڭلۈ: نەبان، تۆراۋ، زىز، سەل، پەنجىنار، پەنجانراۋ.

تۆڭلۈ: پەفتار، پەۋەشت، خەۋ. شىۋاز (نەدەپ). بە — پەلىبار،
خەۋەپىزىك، بە شىۋاز. بى — لا قەردى، لا قەرتى، كانچ، چارقاپ،
بىشىۋاز. بىيانى، سۆرەۋ تۆرە.

تۆڭلەن: وىژەۋان (ئەدەپ). — ى وىژەۋانى.

تۆڭلۈك: پاكەرتىكە بە تۆرى ماسى يا ئالەندان بىگىرت. كەسەكە بە تۆرى
ماسى و ئالەندان بىگىرى و پاكە ماسى و ئالەندان بىكات. — ى: بە تۆرى
ماسى و ئالەندان گرتن، كەسەكەشە پىشەى ماسى يا ئالەندە گرتن بى بە
تۆرى، پىشە و كەدەۋى پاكە بە تۆرى.

تۆڭلۈك: تۈرەكە، تۈرۋىن، تۈر، تۈرەكەى كەل و پەل و تىشۋى پىگايە.
— ى ئاۋى لە لەشىدا كۆدەپىتەۋە، ئاۋرەلەنك. — ى زەھەر: كىسەى
زەھرى، تۈرەكەى زەھرى.

تۆڭلۈك: تۆرە.

تۆڭلۈك (باک.): مەگىجەنى، دۋارد. مەست.

تۆڭلۈك: جۈرە تىپەكى پەشى دەنك چىكەلەيە.

تۆڭلۈك: چىتى زۆر تراۋ.

تۆڭلۈك: تەمبەل و بىكارە، خاۋ.

تۆڭلۈك: پەۋان: پەۋان: تۆڭلۈك.

تۆڭلۈك: پەۋان: پەۋان: تۆڭلۈك.

تۆڭلۈك (ئەردە.): تۆڭلۈك.

تۆڭ: لاۋ و پە، كەسەكە قەسەى بە پەۋانى بۆ نەكرىت.

تۆڭلۈك (باک.): جۈرە تىپەكە.

تۆڭلۈك (باک.): كىتەكە ئالەندە و ئاۋدارە لەنەزىك شارى دىركا.

تۆڭلۈك (باد.): تۆڭلۈك، پاكەرى ماسى و ئالەندان بە تۆڭ.

تۆڭلۈك: تۆران.

تۆڭلۈك (باک.): دەپلاخ، فەرەخوۋىشتر.

تۆڭلۈك (باک.): نەتەۋە، نەۋە، نەۋى، كۈپەزا، نەپىرە. خانەزا، خانەدان،
كابۇش. (باک.) — ى: خانەدانى، كابۇشى.

تۆڭلۈك: كىۋى تۆڭلۈك، زەنجىرە چىپايەكە كەۋتە كوردستانى باكۋىرتەۋە.

تۆڭلۈك (ھەم): خەۋىرى، بارنەبەر، سەركىش.

تۆڭلۈك (باک.): چەقەل، تۈرۈگ. خەلەكى (تۆڭ) ى كە مەبەس لە (تۈرى
عابدەن) ە.

تۆڭلۈك: زىزىۋون، تۆران.

تۆڭلۈك: تۆراۋ، زىز.

تۆڭلۈك (باک.): چەقەل.

تۆڭلۈك: تۆران.

تۆڭلۈك: كەسەكە زۆر بىتۈرى.

تۆڭلۈك: گەرد، پەم، خەل، وورە خەلەكە لە كەل و پەلان جۈۋى بىتەۋە، تەم،
گەردان، تۆڭلۈك. — لى ھەلەنەستان: مەبەس لە بى سۋودى و نابۋىتەيە.
كەم، نەخت، بى، چىك، ھىند، پەت، پەرت، تۆڭلۈك، تۆڭلۈك. — ىك:
تۆڭلۈك، نەختىك، پەتىك، كەمىك، پەتىك، پەتىك، خىچە.

تۆڭلۈك (ئەردە.): نەخت، كەم، تۆڭلۈك.

تۆڭلۈك: بىزانەۋە و سۋوتانەۋەى بىرەن يا پىست.

تۆڭلۈك: بىزانەۋە و سۋوتانەۋەى بىرەن يا پىست.

تۆڭلۈك: گەلۈ، خەلۈ، پەمى، تۆڭلۈك.

تۆڭلۈك: تۆراۋ.

تۆڤلەمەكردن: ھەلتۆڧىن، ھەلۋەزەپان، لىپر كىردنى ئىندام، ھەلۋەلەپان. ھەلتۆڧىنى كەلبەي ھەنجىر.

تۆڧىيان: (ئەردە.) تووڧىيان. ترەكەن، درزىردن، تۆڧىن. توف، تاف، لىپرۆڧى، بىسەردا زالبۇون.

تۆڧىن: تەڧىنى چىڭىكى تەڧەمەنى، (باک.) ھەلتەرقەن، پەڧىن. ترسان، زەھەلەچوون. تۆڧان.

تۆڧىن: تۆڧىنەر.

تۆڧىنەر: تۆڧىن.

تۆڧىو: ترساو، زراوچو، زراو براو.

تۆك: (باد.) تۆڧە، بالئەدەيىكە ۋە كوندى دەڧى، كە دەخوڧىنى دەلى: تۆك، تىرەك، بالئەدەي شەۋىيە. (ھەورا.) تاقتاڧكەمە. (ئەردە.) تىرەك، تىكۆل، پۆس، پىس.

تۆكەتەن: تۆرى پوۋەكى كەتان.

تۆكەرائى: (پەوا.) زۆرەوانى، زۆرەبانى. مل ملانى.

تۆكەنگەر: (بىل.) قەلئۇشە.

تۆكەردن: تۆۋ چاندن.

تۆكۈل (زەن، سوو.): تىكۆلى ھىلەكە ۋە دارو ئىتەر. (ھەورا.) تووڧى، تۆڧەر.

تۆكەمە: چى قورس ۋە پتەر.

تۆكەمەچى: كەمىيەكە چى تۆكە دارپۆڧى.

تۆكەمەۋلە: پۆس ھەۋلە، پىستى ئاۋلە ۋە خروڧىركەي.

تۆل: (پۆڧ.) پس، پز (جەنەن). — پەر: پىنگاۋىنەك ھاتو، ئاۋوس. مىندالىيەكە لە زگى دايكىدا بى. — دار: ئاۋوس، بەتۆل. (باک.) تۆلە. (ئەردە.) تەر، بەتەننى ئا بەلگىۋەلەگەل (تەر) ى بەكاردەبىرى. تەرۋەتۆل. تۆلە. جوۋرە تەرۋەتۆل كى دەستىيە سەۋز دەكرى ۋە دەكرىتە كەل ۋە پەل. كوپى لاۋ. سەڧىكە تۆۋكى كورت بى، تۆلە. ۋنى چاۋ لەدەرى، حىز، قاچە. سوزانى.

تۆل: تۆلە. (باک.) تۆلە. — خەۋە ۋە كەرن: تۆلەي خۆڧەردەمە. (باد.) ھەيڧ، موخابىن.

تۆلە: تەلەشكىكى ئىستورە لە پەنپىر ۋە گەۋزى داڧىراۋ، تەلە.

تۆلەز: (پۆڧ.) خەۋ، زا، شكا، پەوا. بۆۋز، حالوز، جەرمەزە، بۆ نىرەكەران بەكاردەبىرى ۋە جار جەرەش بۆ جەنپو بۆ كەنجانىش بەكاردەبىرىت. (باد.) جىڧىل، لاۋ، گەنج. (باک.) گىل، حۆل. چاۋ لەدەرى، داۋىن پىس. — ى (خەۋ): گەنجى، لاۋى، جىڧىلى. (باک.) گىلى، حۆلى. (خەۋ.) گەمەيەكە. (باک.) چاۋ لەدەرى بۇون، داۋىن پىسى.

تۆلەس (دەر.): تەمرداس.

تۆلەش: تەلەش. (باک.) پىست ۋە تىكۆلى مەۋە. (شارە، ھەورا.) تەلەش، تىكۆلى داران.

تۆلەشە (ئەردە.): تەلەش.

تۆلە (مەك.): تۆل، پس، پز. مىندالىيەكە لەنپۆزگى دايكىدا بى. جوۋرە پارچەيىكە، كر، قماش. (باک.) تۆلەسەگ.

تۆلە: تۆلەكە. تۆل. گونجە، ئاڧدەن، ئەڧدەن، تۆل، زىمەتەن، دىنان، تۆلەش، (ئەردە.) قەمەرى. پاداشى چاكە يا خراپەدانەۋە يا كەردەۋە. بۆۋردى چىڭىك لە جىاتى چىڭىكى تر: لە — ى بىزىڭكىدا مەڧىكم دا.

تۆلەنەستەندەن: تۆلەكەردەنەۋە، تۆلەخوۋەڧەكەرن. تۆلەكەرن، زىمەتەن كەردەۋە، ھەيڧ ھەلەندن.

تۆلەتەش (باد.): مام پىۋاس.

تۆلەدەنەۋە: بۆ بۆۋاردن، بۆ ئەمەردەن، ھۆدانەۋە، تى ھىنانەۋە، خىستەنەۋە جى.

تۆلەزە: پەزەلە، گىيەكى بەھارىيە بەڧىكى سىۋى ۋە زىر دەگىرت تامى تەمەتەي دەدات.

تۆلەشەك (باک.): قەلەباز، ھەلەزىن، ھەلتۆڧىن.

تۆلەكە (ھەورا، ھەورا.): نانى حاجى لەكەلەكى، (باد.) تۆلەكە، تۆلەك. تۆلەكە، تۆلە. گىيەكى بەھارىيە ۋە دەخوڧى بەچىشت يا بەكالى بخوڧى نەرمى بە زگ دەدا ۋە كەمىك پەۋان دەبى، كە بۆلەنپىرى ئاۋەكەي بەيانىيان بخوڧىتەۋە بۆ كرم سوۋ بەخشە.

تۆلەكەردەۋە: تۆلەسەندەۋە.

تۆلەنەند: قۆلەند، (ھەورا.) بازى بەند. باسك بەند.

تۆلەندى باڧ: قۆلەند.

تۆلەپ: ئاۋوس، زگەر، دوڧىان. — بۇون: ئاۋوس بۇون، زگەر بۇون. — كەرن: ئاۋوس كەرن. — ى: ئاۋوسى.

تۆلەند (باک.): تۆلەنەستەندەۋە. لە باكوردە لەبەتەي جەڧىنى نەۋرۆزى جىڧىڭىكى بەنارۋى — دەكەن.

تۆلەك (باک.): تۆلەكە.

تۆلەكە: پەۋانە: تۆلەكە.

تۆم (پۆڧ.): تۆرى خورادەن ۋە چاندەن.

تۆمەڧىز: تەمەتە.

تۆمە: چەند نامەيىكى نووسراۋى خەتخۆشە، كە بەڧىش سەۋەكانىيان لىك دەدەرى ۋە لىۋل دەدەرى تا قوتابى كەمەمە بىخوڧىنى ۋە لە بەرى بنوسىتەۋە ۋە لەسەرى ڧىرە نامە نووسىن ۋە خوڧىندەۋە بى. زابەند. — كەرن: زابەند كەرن.

تۆمەنچ (پۆڧ.): بوختان، شلتاخ.

تۆمەندەن (باک.): بوختان، بوختان پىكرەن.

تۆمەنى (باد.): جوۋرە ھەمىيەكە.

تۆمە (ھەورا.): تۆرى خورادەن ۋە چاندەن.

تۆمەلى: (مەك.) مەمەن. (ھەورا، ھەورا.) تۆمەز. قەز. (بىل.) تۆمەز. (جا.) ۋۆمەز.

تۆمەلى: ۋاتاي پىچەۋانە ۋە جار جەرەش ھەلەكەرت دەگەمەنى: چوۋەلەي دارا تۆمەلى لەپىش مىندا دەركەتەۋە. ڧەرھاد دەچوۋە لاى كاۋەي، تۆمەلى كاۋەش بۆلەي ۋە دەھات ۋە تىكەپەلەنگەۋەتن.

تۆمەز (ھەورا.): مەستەكۆلە.

تۆمچىن (پۆڧ.): تۆۋچىن.

تۆمۈشان (ھەورا.): تۆۋچىن.

قۇمىك (وان): دان و گۆشت و چتى و ايه، كه بۇ نىچىران دادە نرىتمە.

قۇمىكخان (ھەمرا): تۆكەتان.

قۇم وەرەش (ھەمرا): دەغلغۇش.

قۇن: نى تۇن. (باک). چىپا كرمانج، كورداغى) ئاوا، پەنگ، چەش، چلۇن، چارا، شىتە: بىشى تۇنى: بىوچەشە، بىوچورە، ئاوا. (باک). گۆشتى كوتراو و لە قوتوواندا ناخراو. كىشىكە برىتىيە لە ھەزار گرام.

قۇنىل: چەپكەن، چەپگەن.

قۇو: تۇڭ، تۇخ، تۆ. (ھەمرا). پۇژ. (زەن). تۆم. تۆمە. (دەر). تويۇم. — چاندىن: تۇڭ ئاقىتن. تۇي قرتاندىن وەكسو تۇي كۈلەكە، تۇگۈلبەپۇژە، تۇشوتى، تۇكالك و ئىتىر.

قۇوبىستان: تۇي كالك و شوتى و تىزو و خەيار و ئىتىر.

قۇوجان: چارۋىكەكە تۇچىن تۇي تىدەكا بۇ چاندىن، تۇوبەرە.

قۇوجىن: تۇو وەشىن، تۇم چىن. تۇكار، تۇكەر.

قۇول (باک): تىكۈلى داران.

قۇولەكە: تۇلەكە.

قۇولۇ (پۇژ): دە، دەنىو، لەنىو، توي، ناردە، نىوەرەست. — ي لىفە: دەنىولتەمدا. — ي قاقمز: لە تويى قاقمزىدا. بە — ي كراسى: بە تويى كراسىدا.

قۇى (بابا): توي، تۇلۇ، لۇ.

قۇيانە (بابا): شىرنىيات و نوقلىكە دەخىتە نىو كالاى بۈكۈمە لە مالى زاروارە دەنىردى.

قۇيۇ: تويۇ.

قۇيۇال: تويۇ.

قۇيسو: تويىس، تۇسى، تىسور.

قۇيشەبەرە: نان وزادى پىگەى سەفەر.

قۇيىن: ھى تۇ.

قۇو: (باک). ھىچ كاتىك، ھىچ دەمىك. — جارا: ھىچ جارىكى. — كەس: ھىچ كەس. ئەتۇ، تۇ، تە. سەرتو، قەبىخ، تويۇ، تويۇگ، پەي، قاقمز، تويۇ.

قۇپۇخ: سەرەنگرى، ساقە.

قۇت: كۈندەبۇ. دانىشت بە زاروارە مىندالان: تۇتىكە: دانىشە.

قۇتە: توتە، ووشەيكە سەگى پىدەر دەكرى.

قۇتەكۇلە: توتە، توتەكە سەگ.

قۇتەك: توتەك، توتەكە: جوورە كرەمىكە ھەركەسىكى سەگى ھار كرتىتى دايدەنى. (باک). مرىشك.

قۇتەكە: توتەكە سەگ.

قۇتەسەگ: بىچوروى سەگ.

قۇتم: بىرۈنە: توتە.

قۇتوخاندىن (باک): تۇلو خانەمە، ووردكرن، شكاندىن، فلىقاندىن.

قۇتو: مرىشكى پى بانگ دەكرى بەلان ئەم ووشەيكە بەپىتى ئارەوى و لاتىنى نانوسرى.

قۇتۇخىن (باک): شكان، تۇلوخان، تۇلوخانەمە، فلىقانەمە، ووردكرن.

قۇتۇك (باک): توتەك، زوپنا، شىپۇر.

قۇتۇم: توتە، سماق.

قۇخت (باک): سەنگى (۵۰) درەمىيە، سەنگىيەكە بەرانبەرى (۵۰) درەمىيە.

قۇخس: گىئاندارى چەموش، تۇپ. چارەوى يا پەشەمولاخىكە، فىرى سىراى و بارەبەرى و جىوت نەكرابى، تۇپ، سىرگ. گەند، لەناوچور، ھەترەبەر، ئاوارە. لەدەستجو.

قۇخس كىردن: لەناوېردن، بەترەفكرن، لەدەستدان.

قۇخم: تۇو، تۇم، تۇو. نەزاد، پەسەن، پەچەلەك، تويۇم.

قۇخملخ: سەپانكرن.

قۇخمە: خەمەپە. چىكەلدانە تىچورن لە زۇر خواردن.

قۇخمە قەخىل: تۇخەتخىل، تۇخەمەز، بىژو.

قۇخمەتخىل: تۇخەتەخىل.

قۇخمەز: بىژو، زۇل. بىژوزادە.

قۇخم سېي: تۇكۈلەكە، تۇكرى.

قۇخن: قەرەكەت، نىك بونەمە لە چىتىك.

قۇخنەكەت: قەرەكەت، نىك كەت.

قۇخۇب (باد): سىنور.

قۇخۇت (زا): چارەگە قۇقەكە.

قۇخۇن: تۇخن، نىك، قەرە. — بون: نىك بونەمە. — كەت: نىك كەت.

قۇر: مەردىمى تور، پەسك، لالەپەتە. (باک). تويۇتويۇ بۇي و زوپنا و ھۆپنى خۇشەزان. (باک). تويۇكە، خورج، خورجىكى كچەكە.

قۇراپ (زەن، كەل): نىيى نىرىنەنە بەلان تور و دەخوتىرتەمە.

قۇراو (زەن، كەل): توراپ. نىيى نىرىنەنە بەلان بە توراپ دەنوسرى.

قۇرەقۇر: ترەتر.

قۇرەھات: كىزە، (دزە). زىف. ھىچ و پويچ، پويچوچ.

قۇرەيە: تۇرە، جوورە كىسەيكە گەورەى تەنراو شتومەكى تىدەكرى، تويۇكە، كىسە، ھەگە.

قۇرەيىن: تويۇكە، تويۇكە.

قۇرە: جوورە تامىكە لە تفت كەمتە. لالەپەتە. ناسك، چىتىكە لەشكانىدا زو بېمەي.

قۇرەمال (نەردە): لاپال و ھەلدېرگە. تونە، لىژايى.

قۇرۇق: ناسكى.

قۇرىخ: تۇلخ. تىرى يا مىرەيىكە ھىندە گەشىتى، كە لەخۇزا بىلۇخىتەمە.

قۇرخە (پۇژ): نەخۇشەيكە بەمۇي زۇر خواردەننە پورەدەت.

قۇرش: تىرش، چىتىكە تامى تىرشى بدات.

قۇرشان: تىرشان.

قۇرشاندىن: تىرشاندىن.

توانکردن: قایم کردن، مه حکم کردنهوی چتی لهق. تاریک بونی
ناسمان به ههوی تیر.

توانکردنهوه: قایم کردنهوی چتی لهق. خست کردنهوی چتی شل.

توانوتۆن: نازا، چالاک، گورج و گۆل، چه لنگ، (پهوا). پهیت و پۆر،
چوست و چالاک. — ی: چوست و چالاک، ته تهری.

توانوتیز: تووړه، توند، دژ، گرژ، مۆن. — ی: توندی، تووړهیی.

توندی: تووړهیی. تیریی، کسکوونی، سهختی و ئالۆزی.

توئگ: توئگه، گۆزه.

توئگه: بقبه، شهریه. (باک). پیپۆک. بعن یا دهزویه که
جۆل له پاش رایله کردنی دهیکا به گۆلۆ.

توئگخانه: (که). توون، کوئخن. (ههوا). کوئخانه،
کورخانه.

توئگخانهچی: کوئخانهچی.

توئگخانهچیتی: کوئخانهچیتی.

توئنه (تونه) (باک): تنه، تننه. نیه.

تون و تان: توندوتال.

توئوتۆن (ههوا): توندوتۆن.

توئوتۆن (ههوا): توندوتۆن.

توئوتیز: توندوتیز، ترشیککی گهنده، تیرشیککی و ئاوا له چاا بیتی.

توندوتۆن، گورج، قۆچاخ، چالاک.

تونی: توندوتۆلی، گورجی. توندی، تووړهیی، ئالۆزی، قه لسی. تونه،
توننه.

تونی: سهختی، دژواری، تهورژم، تهورژی سهرما یا گهرما.

تونیانهوه: توئیانهوه، کاریانهوه. توئیانهوه.

توی: تۆی، نه تۆی.

تو: (ههوا). تفی. (باد). (باک). تی. (زاخ). تووک. (دهر). تووی.
(پۆژ). تووی. بهری داریکه تووی سپی و سووړ و پهش دینی بهداره کش

ههر داره توو ده لیتن. تووی فیهنگی: چلهک. — ی پهش: تووشامی،
گاتو، توویم شامی. داری تووه یا بهره که. (باک). قهیاغ، تووی،

سهرتو، سهرتووی. (موک). تو، ئاوا (مینی). — تکان: ئاوا پۆان. —
تکاندن: ئاوا پۆاندن، تهنها بۆ کوپان به کاردهبری و ئاوا مندالی نابی.

(باک). تو، نه تو، ته، تی، توو، تووم، هی چاندن و قرتاندن.

تووه: قراش، نهجنراوا (گۆشت و ئیتر).

تووا (پۆژ): تمشقی سهرما و گهرما. باری پۆژگار له لایهن گهرمی و
ساریدیهره.

تووا (باد): بآلنده، په پهور، پهلهوور.

توواشا: پروانه، بیینه، بتۆره، تماشاشا. دیت، پروانین، نووارپن، سهرنج،
ووردیرومهوه، چاوپیگوتن، خویندن.

توواشاخانه: تماشاشاخانه، سهرانگا.

توواشاگردن: تماشاشاگردن.

تووالیت: (زا). گوردله، پروتک.

تووان: تهرمان.

تووانا: تهرمان، به دهست، دهسته لآندار، دهستدریز،
به تاو و تاقت، بههیز، هیزدار. — بوون: پیکران. له —
دا بوون: تووانران. هیز، تاو، تاووش، تووانشت.

تووانینی: (فه). ههرهنگ. تار، تاووش، تووانشت.
(باد). خور. (باک). بهندهری. بار. تهرمان، تووان، دهست و دوو،
قوونهبان، ویزان، پرکردن، پرکیشان، شنگ، هوومیتن. تاو، تاب، باران،
هیز، ووزه، توانایی، پیژ، گیر، بهشت.

تووانسهوه: (خۆ). تافانسهوه. ((دهر). تیتوانسهوه. (زن). تاوانسهوه،
تاویانسهوه. (دزه). خیتوانسهوه. توولآنسهوه. (باک). بقمشین.

تووض: لاتاو، پلار، پلار. (ههوا). (دهر). په لار. تمشهر، تانوت،
سهرکۆنه گردن، قسه هاوێژتن بۆ یه کیچ، (ووتهی پۆشراو).

توواندنهوه: تافاندنهوه، تاویاندنهوه، تاواندنهوه، خیتواندنهوه،
تۆلاندنهوه، ماشاندن. (دهر). تیتواندنهوه. (باک). بقاشتن، بقمشاندن.

تووانران: له توواندا بوون، پیکران.

تووانشت: توانست، توانین.

تووانینی: (دهر). تووینین. (باک). شان، شین، کارین. (ههوا). یاری،
تاوا، پرکردن، پرکیشان، له خۆیادیتن، پیکران، شیان، کارین،
دهرووردن، تووانایی، تانین.

تووانیم: پیتی پسندکردنه و هک تافهرین.

تووه: پرکه، خۆلیکه به سهر به فریدا ده کمن تابوتیتسهوه.

تووه تووه: تووکه تووکه، پرووشه پرووشه، که مکه مه بارین.

تووه په شه: شاتوو.

تووه سووړه: شاتوو، گاتوو.

تووه مۆره: جوریکه له ته په ترو، مۆرکاره.

تووه نی (ههوا): بهرد.

تووه بهر: تووره که یی که تۆی تیتادهبری بۆ ئاوا زهری و زار بۆ چاندن.

تووه بهر: تووره که، قوماشی درواو بۆ تیکردنی شت، جووکی له وهی
و لآخ.

تووه ب: تۆیل، تۆیه له.

تووه پک (شن): تووک له کاتی نه کیشان و چاا پی هه لیتاندا
به کاردهبری. تووم (کرکی شیهوی موکری نانوسری).

تووه لآخ: به سهریه کدا که له که کراو، به سهریه کدا هاتوو.

تووه بیگ: مردار، توپیو.

تووه پین: توپین، مرداریوون، منداریوون. تیتخوپین، ترساندن، بۆله گردن.

تووت: (لو). توو. (باک). کووم په فیتنه، کلاو په فیتنه، که مکه به که، که چمند
مندالیک به چهم بهرداده نیشتن، یه کیچ کلاوکی له پشتی وان

ده گهریتی و یه کیچ به دهویریاندا ده گهریتی تا ده گاته شویتنی خۆی، نه گهر
ئهری پۆنیشتنو ئاگای له کلاوه که ی نه بوو و کلاوه که گه یشته سهروی،

سهروی دهیی و دهیی به دهویری چهم بهردا بیگیتیتی تا ده گاته جیگای
خۆی. تووته، توته، تووت، ووشه یی که سهگی پی دهرده کری.

تووتاک (زا): قومری.

توئگه

تۈۋقاندىن (ئەردە): سەرنانەسەر بۆۋىنەنە قىسە، دوۋاندن، سەرسەرنىيان.

تۈۋقان: تۈۋتاندن.

تۈۋقە: بۆۋەنگەدان و دەركردنى سەگان بەكار دەپرى. (ھەمرا). سەگ، تۈتكەسەگ. (ئەردە). گۆرانىيە. گۆشتىكى زىادەيە لەسەر پىلىرى چاۋ پەيدادەپى، پەش بالوۋك، بالوۋك پەش. بېۋانە: تۈۋتەلە، قامكە تۈۋتەلە.

تۈۋقەك (مۈك): بالەندەيتىكى شەرتىيە ھەتا پۆۋ ھەردەلى ھەم، جار جارەش دەنئىستىرى دەپىلىنى. مۆزىقە، مۆسىقىە، شاپلۇغان، دوۋدەك، تاخمى مۆزىقە.

تۈۋقەك و بالەپان: شاپلۇغان، تۈۋتەك. تاخمى مۆزىقە.

تۈۋقەكۆلە (ھەمرا): تۈتكەسەگ، گۈچىلەسەگ، تۈۋتە، بەچكەسەگ، تۈۋتەكۆلە، تۈلەسەگ.

تۈۋقەلە: تۈۋتە، قامكە تۈۋتەلە، قامكەكەي ھەردەگچەيە. قىچقىلىك، تىلىكى قىچقىلىك، قىلىچ. (ھەمرا). كلكە پۈۋتە. تىلىا قىلىچكى، تىلىا قەردە قۈچكى، كلكە پۈۋتە، قىچ. (پۆۋ). تۈۋتە. قىلىنچىگەر. تۈۋتەك.

تۈۋقەك: دارىكى ھەمىشە سەۋزە، لەلايەن گەلار بىلەندەشەۋ ھەمردە گۈلەلەخى دەچى بەرىكى خې مەيخۆش دەگرى ۋەك شاتۋە بەلام ۋوردترە گەلى جار بۆ پەرزىنى باغ و باغچە دەپۈتۈرى. (ھەمرا). تۈۋدەپى. (دەر). تۈۋپك. دۈكەزى، كۈۋنار، تۈۋدەپك.

تۈۋقەۋەسك: تىتروۋاسك، تىتەلەپىچا، زىقالە. بالەندەيتىكە ۋەك چۆلەكە ۋايە بەلام كلكى دۈرۈتۈرە و زۆر دەيچۈلۈتىنى ھەندىكىش دەلۈتەن بەقەدەر كۆتۈرى ئاۋىيە سېى و سەربالى پەشە مىلى بارىكە و ھەمىشە دەزىقۈتى. (مۈك). كلك ھەلەتەكۈتە.

تۈۋقەك: تۈۋتەسەگ، بېچەسەگ، گۈچىلەسەگ، گۈچۈلە. (ھەمرا). تۈۋتەكۆلە. (شا). تۈۋتەلە. (باک). دارىكە، دەرەختىكە. بەچكەسەگ، تەتەكۆلە. تۈۋتە.

تۈۋقەك: تۈۋتەسەگ، گۈچىلەسە. كرمىكە ھەر گىيەلەپەرىكى ھارېۋوبى دایدەنىۋاتا، كەسەكى ھارگر تېتىلى لەپاش ماۋەيەكى دایدەنى.

تۈۋقەسەگ: گۈچىلەسەگ، بېچەسەگ.

تۈۋقەم (ئەردە): تۈشى سماق.

تۈۋقەن: (دەر). تۈۋتۈن، تەن. (فە. ھەمرا). تەماق، تىتەن. چەند جورىكە: تۈۋتەنى سامسۈنى، —ى پەشۈكى، خۋاردە، تەۋەس، —ى نىرگە. گىيەكە گەل پانى تالە دەچىتۈرى، كەۋۋشك كرايۋە بەجگەرە يا قەننە يا سەبىلە يان نىرگەلە دەكۈشۈرى. —ى ۋورد: پەلەخ. —ى خۋشكىش: تۈۋتەكە نەزۈر تۈند و نەزۈر نەرم بى. —ى تۈند: جەمبەلى. —ى سەبىلە: (باک). كاماش.

تۈۋقەنە: شەكرىا دراۋىكە يا چەند شېشە تۈۋتەكە ئاغاي گۈندى لە خاۋەند تۈۋتەنى دەستىتى.

تۈۋقەنەۋان: كرىكارىكە تۈۋتەن بەرھەم بېتى. —ى: كارى پاسەۋانى كەردن و بەرھەم ھېنانى تۈۋتەن.

تۈۋقەنەۋان: زەۋىيەكە تۈۋتەنى تېدا بىرى.

تۈۋقەۋە: ھەلەكەۋت، پى لىگۈرەن، بەمەلە.

بەتۈۋ تۈۋش تۈۋشى مەكتەب كەي دەھاتم مەن كەزانى بام خەفەت، مەينەت، كەسەر، ھەسرەت، بەشى ئىنسانى زانايە (ھېمەن)

تۈۋقەۋە (باک): پىكى زۈرپايە.

تۈۋقى: بالەندەيەكە كەۋى دەكرى تاكتاكە فېرە ۋوشەش دەكرى، بەقەد باشۋىكى دەپى، پەنگى سەۋز و سەرى خېر و دندۈكى كۈۋەيىيە و پەردۈۋىكى جۈۋانە.

تۈۋقىا: كانىكە ۋەكۈۋ فافۋى ۋايە. تۈۋى گىيەكى ناسراۋە لە چارى ئېشۋا دەكۈشۈرى.

تۈۋقىا كەۋلە: مۈۋۋۋى شېنە (دەرمانە).

تۈۋقىلە (شا): تۈتكە سەگ.

تۈۋۋى (ئەردە): بىلەكۈرەنە.

تۈۋۋاندىن: تۈۋچاندىن.

تۈۋۋان (ئەردە): فلىقاندىنە، پانكۈرەنە، كۈتان.

تۈۋۋچ (ئەردە): چىلىنچ، چىلى چەسپ و گر.

تۈۋۋدەپى (ھەمرا): تۈۋتەك.

تۈۋۋدەك: تۈۋتەك.

تۈۋۋ (باد): بەخت: مەن خۋ ھاقتىتە تۈۋۋەختى تە: مەن خۋ ھاۋىتە بەرىختى تۋ. (باک، باد). ۋىزە، پىز، شىۋاز، نىۋى كۈپى نارۋىچى فەردەۋىنى بۈۋە، كە مەنچىر كۈۋى. (جا، ھەمرا). تۈپ، تۈرۈ، تۈر. گىيەكى گەل پانە بىنەكەي ۋەبى چەۋەندەرى دەچى بەلان سېپىيە. (باک). لاسكى گىيان. ھۆ، بۆنە، مايە. تۈۋرەكە، تۈۋرىن، جۈۋالى گچەكە.

تۈۋۋ: ھەرىم، قۆل، تۈۋىر. تۈۋس. تۈۋى راۋەماسى و پەلەۋەپ. فېرى، — دان: فېرىدان.

تۈۋۋاق (زا): تۈۋراخ.

تۈۋۋان: ۋولۋتى پۋمان، ۋولكەي پۋمیان. تۈرەستان.

تۈۋۋاندىن: تۈۋ تۈۋۋاندىن، بۆۋى لىدان. فېرەند، ھەلتىزاندىن ۋولۋاخ.

تۈۋۋان: تۈۋۋاندىن. فېرەند، پىخ كەردن.

تۈۋۋە: ھەرىم.

تۈۋۋە: جەرگاۋوس، پۋۋۋۋ، ۋوگۈر، دەھرى، زۋۋىر، سەل، زىز، تۈۋۋۋ، پابىل، سەرگەرم، پاكەش، تۈۋد، قەلەس، پۋۋۋۋ، مۆز، نەنگەر، ئالۋ، قوشقى، كەسپكە زۋۋ ھەلەچى، كەلەلەي. خۋ— كەردن: پۋۋۋەل كەرن.

تۈۋۋەۋۋ: سەلۋۋ، تۈۋۋان، خەيدىن، زىزۋۋ، زۋۋىرۋۋ، گۋۋۋۋ، دۈگىرۋۋ.

تۈۋۋەۋۋۋ: دەنگى بۆۋى و بۋۋۋۋ و ئېتەر. قۋۋۋەۋۋۋ سەكى لىدراۋە.

تۈۋۋەۋەلە (كە): تۈۋۋەۋەۋە. پۋۋەۋەلە. گىيەكە بەرەكەي ھېندەي نۋىكىيە بەلان سۋۋە ۋەكۋ تەماتەيە و دەخۋى.

تۈۋۋەش: تۈۋى پىۋازى، كە پەش و ۋوردە ۋەكۋ پەشكەي ۋايە. سىۋالە، قاخلى.

تۈۋۋەشە: شاتۋ.

تۈۋۋەشەك (باک): تۈۋى پەش.

تۈۋۋەشۋە: گىيەكە ۋەكۋ گىيە خەرتەلەيە لەلايەن تام و چەشەنە.

تووردهق: تروی ووشک.

توورکانه: بشتیکه له خهرمان، که ده دری بهسرکاری ناغای دی دواوی نهستاندنی ملکانه.

تووردهکه: تورک، جۆرک، تورسه، (باک)، تور، جوهرو، جهیر، (دهر)، تسوره، توریتین، تورک، تورهه، تسو وهره، جۆرکیکه ههله درویت بۆت تیکردنی.

تووردهکه پۆز: گردیکه له گل و خۆل، که به کۆلی مرۆفان دروستکری بییگار، یی: کاری تووردهکه پۆزکردن.

تووردهکه شوک (شار): (کۆ)، چرکی دشاری.

تووردهکه گمایی: توره که دی ده رۆزه.

تووردهکردن: خهیداندن، سل کردن، زیرکردن، تۆراندن، که چه تپتکردن، دلگیرکردن.

تووردهکۆیله: (کۆ)، خهرتهله، توورۆکه.

تووردهمهکی: (خۆ)، تروکه پرک، تروی کتوی، تروی ههمه پرنگه، تفریزی.

تووردهوان (سور): ناودیر.

تووردهوانی (سور): ناودیری.

تووردهوتنگاو (کۆ): تووردهوتۆسن.

تووردهوتپۆ: کمیتی که له خۆیهوه دلگیر و سل بی.

تووردهوتۆسن (شا، مرک): تووردهوتنگاو.

تووردهیین: توندوتیژی، سههرگرمی، زیزی، پاگمش.

تووردهیین: (ههوار)، تووردهکه، تۆشه بهره، (شا)، بی پیچه.

تووردهوور (باک): کرمی داران.

تووردهوورکاو: نارهکی، جلیتاو، تپ، شل.

تووردهتۆزک: بارووتخانه، کارگه و کارخانه ی بارووت.

تووردهدان: تووردهلدان، فیدان.

تووردهدان (باد): ویزهوان، تووردهوان، کمیتی که به تۆزی پاوه ماسی یا په رهووان پکات.

تووردهک: (ههوار)، تووردهک، تووردهی، تممشک، تووردهک.

تووردهک (باک): تووردهکه، خهگهی لووله دار، تووردهکه.

تووردهکه: زوی سورکاری دادردا.

تووردهگ (ههوار): چه قمل.

تووردهوان (نهرده): تۆرهوان.

تووردهکه: تووردهکیتوبه، توورده شووانه، گیایه که به تام و چهش له خهرتهله دی ده چی.

تووردهلدان: فیدان، تپه لدان، دور ناویژن.

توورده (باک): چه قمل.

تووردهوان (دهر): تۆران.

توورده (بابا، شا)، پیک، تیکۆلی دارییه، که به لووله ده ره پتیری.

چور، تووله ی داران، (نهرده)، خو، تهرز، شیره، پهفتار.

بالا، بهژن، قه لافعت، که لافعت.

تووزان: چوزانمه، خلیسکان.

تووزانهوه: زووزانمه، تهرسانمه، تام و بۆنی بیباری سووریان چتیکتی تیژی دیکه یه، که بگاته چاو یا لوبوت یان زار ده پتۆز تپتیهوه.

تووزاندهوه: چوزاندهوه.

تووزانن (نهرده): چوزانندهوه، کارانن، چوزانندهوه، تووزانندهوه.

تووزنه (پهوا): تووله، (کو)، تووزه.

تووزنه (کۆ): تووله، لکه باریکه کانی میتو و نیتیه.

تووزک (زا): گیای توند.

تووزکردن: په یوه ندرکنی درهخت، تۆزکردن، جنیودان.

تووزم (پۆز): خو، پهفتار، بهد: بهدخو، بهد پهفتار.

تووزیان: کسپه و تووزانمه، ههله خلیسکان.

تووزیانمه: کسپه لی هاتن و تووزانمه.

تووز (باک): تیژی، (نهرده)، توویژ.

تووزال (نهرده): توویژال.

تووزک (باک): چکۆله.

تووزک (نهرده): توویژ، تووز، (زا)، خه نهجر.

تووزک یهخ: پارچه ی سههۆلیکه بهسر ناوه دی ده بهستی.

تووزمال: برهوانه، توشمال.

تووزی (نهرده): تورجی، بلاوکردن.

تووزسوره: جووره توویهکی سووری مزه.

تووزسی: توویسی، تیسو.

تووش: پویه پوو، دوچار، — برون: پویه پوو، برون، گه یشته یه کتری،

ده پیتشیا چون، هنگین، دوچار ی کمیتی یا چتیکتی برون، تی ئالقان،

پتیه برون، گرفتار برون، — کردن: پویه پوو کردن، گه یاندنه یه کتری،

دوچار ی چتیکتی کردن، پتیه کردن، تپه دان، گرفتار کردن، — ی یه کتری

هاتن: پیک گه یشتن، گیانداری دلرهق و بهدخو و چه تون، مۆن،

تونو تیژ، شیرت، کۆلهش، پۆزی — پۆزی سهرماسۆله، تپستری

تووش: تپستری بزۆز، سهخت، دۆوار، دژ، گران، گرژ، مۆن، پی و بانی —

: پی و بانی سهخت، تیره، خپل، حاجی ده لسی: (له تووشی خۆم سوو

هه چرخی تووشی خۆم سوو)، لهش، نهندان، تهن.

تووشال (نهرده): توویژال، تووزال.

تووشاهی: تروی پهش و گهوره، گاتو، تروی سور، (دهر)، تروی شامی.

شاتو، تفره ووهنی، تووی پهش.

تووشه: تۆشه.

تووشه بهره: تروشه دان، ههوانه، ههمبانه.

تووشه له: (ههوار)، زرتو، تروی په یوه ندر نه کراوه و بهره که ی وورده.

تووشه می (باک): تروی سور.

تووشه برون: گه یشتی دو چت به یه کتری، پویه پوو برون، دوچار برون،

گه یشته یه کتری، دپتیشیا چون، هنگین، تی ئالقان، یه کتر دیتن،

به رکین، بهرگین، تپک ههله نه گوتن، پتیه برون، گرفتار برون،

دوچار برون، تپه چون، برهوانه، تووش.

تووشته (باک): گمه ییک کوردیه.

توولی (باک.): ووشتری کولکن و تووکن.

توولی سموز: گیاهه کی لق لقه بهریکی دهگری وک گوژ به لام دریزکوله یه. بایف، داری چهقاله.

توولینه (همورا.): (که.) تولینه. توولینه که له شوولی باریک دروستکرای. جووره سموره تهیه که له شوول (توول) دروستده کری.

تووم (باک.): سهکژ. تووم، په چلهک، زنجیره، توو، بنه چه که. (نهرده.) همورا.) توو، تووم.

تووماته (نهرده.): تمماته.

توومار: توومار.

توومه (نهرده.): توومه، تووم، دان.

توومهدان (نهرده.): توومهدان. توومه دان، مندالان.

توومهدانه (نهرده.): توومهدان، توودان.

توومهمز: توومهمز، توومه یزه.

توومهمیزه: توومهل، توومهمز.

تووم بی هنجیر: واتای دوومه می (گرنک) یه.

تووم پیاز: توو پیاز.

تووم قهقهه یزه: توو قهقهه یزه.

تووم شانای: توو چاندن.

تووم قاخلی: توو قاخلی.

تووم کوهله که: توو کوهله که. کرمی چیکلانه یه.

تووم گول: توو گول.

توون (که.): توونگ خانه ی گهرماوی، توون خانه، شووینی ناگر لی کردنه ی گهرماوی. نه توون (جهمنهم). وولاتیکی دوور و سامناک و ناگرینه. توند، چتی کسکوبون.

توونا: تهیو، تفروتونا، دهریه دهر. ناوارة. — چوون: چوونه جهمنهم، چوونه نمبوون.

توونا بوون: له ناو چوون، دهریه دهر بوون.

توونا کردن: له ناو بردن، دهریه دهر کردن، ناوارة کردن.

توونا توون: توون به توون، له ناو چوون. — چوون: چوونه نمبوون، له نیچوون، مردن، توو کاره ساتی له ناو به ربوون. — کردن: برده نمبوون، له نیچوون، مراندن.

توون به توون: توونا و توون. — چوون: له نیچوون، چوونه نمبوون. تووشی کیشه و گیتجه لان هاتن.

توون به توون برون: توونا و توون نکردن، بردن نمبوون، مراندن، له نیچوون، تووشی کیشه و پووش و گیتجه لان کردن.

توونچی: توونگ خانه چی. کسبیکه له توونگ خانه دا ناگر بکا تهره.

توونخانه: توونگ خانه، توونی گهرماوی.

توونکه: پانتولی پالمانان.

توونگه: گتزه یه کی زار و مل باریکه و تنگه.

توونی: (همو.) تینو، تینی.

توو وه شین: توو چیتن.

تووشک (باک.): تووی روشک.

تووی: توو، بهری دارة توو.

تووی: تیکولی تنک و هکرو هی پیواز و سیر. قهیاغ، سهرتووی، توو، تووک. لؤ، لؤچ، توویژ، توخ، زیوار، زیوال، ناو، نیو، باد، توویخ. له — ی قه فزیکدا. به تووی کراس. یه کباد.

توویته (پوژ.): تووتله، قامکه چکوله.

توویتنکه: دانیشتن، سهرتن.

توویتنکه گرقتن: نارامگرتن، سهرتن.

توویتنکه گرقتن: نارامگرتن، سهرتن.

تووی توو (باد.): هاپه هاپه، له کاتی برکه کانی گزانی و لاوک و لاوژه و حمیراندا گووی پاگران ده لین: —.

تووی تووی: مانگای پی بانگ ده کری، ده گیتیکی وایه له موکریاندا به تیسی ناروی ولاتینیش نانوسری. گزانیکیشه به دم — وه ده گوتری له کاتی مانگا دوشینیدا، جووره بالوره یه که. پارچه پارچه، تووی له سهر تووی، لؤ له سهر لؤ.

توویخ: تووی، توخ، توویژ، پیستی زور تنک، تووی پیست، مردگ.

توویر (پوژ.): توور، ههریم، قوژ.

تووی رهش: تفره ووهنی، گاتو، شاتو، تووی سور، تووشمبی.

توویری (زا.): چه قمل.

توویزم (پوژ.): قه لافهت، شکل، دیمین. بهرچار.

توویژ: توژ، توژک، تووژلک، تووی، تیکولی تنک، تفر، تفل، تووشک. توویژی ماری، کرپیژ لیش، تووشک. توویژال، توویخ، مردک. — ناویژتن: مهرتین، — لی کردنه: مهرتاندن. — ی ماری: کراسمارانه، توویژک. — ی سهر برینان: قهار، قرقماغه. چورییه کی تنکه ده کویتته سهرماست و شیر بهووی کولاندنیانوه.

توویژال (جا.): تیکولی تنک، توویژی تنک. زانیاری کم.

توویژگرقتن: پهیدا بوونی توویژ له سهر هندی چت. گرتنه و توویژی چت.

توویسو: تیسو، توویسی.

توویسوور: تفره ووهنی، گاتو، شاتو، تووی رهش.

توویسی: توویسو. گیاهه کی درکاوویه لاسکه کی برینداره کری تا جهری دهریات، که که تیره یه.

توویشه (پوژ.): تووشه.

توویشبه یه: تووشبه، تووشدان. نانبه ره.

توویشتیر: چویشتیر.

توویشک (پوژ.): گیسکه میته که تمه منی له سالیکی تیپه پنه بی. (همو.) کرپیژ.

توویشک: گیاهه که.

توویشکانه (پوژ.): (ش.) کراسمارانه، توویژی ماری، توویژی ههرچی بی، توویژال. جیقنه ی شلی مل و بالنده، که به خویاندا ده فیرتن.

توویشو: تووشه، تیشو. خوارده مهنیه که، که پیوار له گمل خوی بیبا بیو ریگاهه.

تیهه پوون: تیهه پیرین، پاردن، بیهه رچوونی کات و چاخی چتیک.

تیهه پکردن: تیهه پیراندن، پاپیراندن، له نمدازه دهرچوواندن.

تیهه پیرین: په تبوون، پاردن، پابورین، پارسن، تیکشان، ویاران، ویهرد، راشکان، بورین، بۆرین، بۆهارتن، تهورین، تیهه پیرین، له نمدازه دهرچوون. دهستدریزی کردن، شوول لی هه لکیشان، پی له بهه تیهه پیراندن.

تیهه پیرو: پاردو.

تیهه پستان: تی ناخران.

تی پهستاندن: تی ناخرن.

تی پتچان: چتیک له چتیکهوه پتچان. هه لپتچان، تکا کردن.

تی پتچاندن: تی نا لاندنی چتیک له چتیکهوه یا کسبیک له کاریکهوه.

قیق (دهر): تات، تاتمهرد. (نهرده). دی، دیت. (فه). هه رکمو، بهردیکی قولله ناوی بارانهی تیدا پوهستی.

قیقتهقان: قیقتهقین.

قیقتهقاندن: دهرچوون، هه لاتن، تهقین، ناوابوون.

قیقتران: پروانه: تیهه پیراندن.

قیقتراندن: مهبس له زور خوراردنییه له پووی سووکیهوه بهکاردهبری.

قیقترنجان: گیرخوراردنی چتیک له شوویتیکی تنگمهردا.

قیقترنجانندن: تیهه ستاوتن، به زور چتیک له تهلیسیک یا چتیکستر ناخرن. گیرکردنی چتیک له چتیکهوه تنگمهردا.

قیقترنجان: تیتیرنجان.

قیقترنجانندن: تیتیرنجانندن.

قیقنکان: تکانی شلمه منیهک بۆ ناو چتیکهوه هه له خویهوه.

قیقنکندن: تکاندن و تنوکاندنی شلمه منیهکی بۆ ناو چتیکهوه به دلۆیه دلۆپ.

قیقنلک: گیایهکی ناوی ههمیشه سهوزه گه لایهکانی وهکوو کهوهری وایه ناوال دهیخون.

قیقچاندن: (بابا). تیهه مندن. تیههوشین، بۆلک کردن، دوزمانی کردن له لای یهکیکی گهوه یا گچکه، بهخرابه له کسبیکه دووان. چتیکه وورد کهمکمه له ناو چتیکهوه شل دهکری تا باش تیکل بی. ناردوا له سهه ناگر نارددهکی تی دهچیرن.

قیقچهقان: تیهه اچوون، پۆچوون.

قیقچهقاندن: تیهه اکردن. چتیک له ناو چتیکهوه پکردن.

قیقچهقین: پۆچوون، چهقین. له نیوقوروی پۆچوون.

قیقچهقین: تیهه اچوون، تی هه لچهقان.

قیقچهقندر: نمو کهمی شتیک له شتیکهوه بچه قیتی.

قیقچهمندن (بابا): تیهه چاندن، دوزمانی.

قیقچیران: کۆپوونهوه و بهسه ریه کتیریدا که له که بهستان بهزوری له جیگا یهکی. زه ماهه ندی کوردوی هیندهی خه لک تیهه ابرو شان دهسوا.

قیقچیراندن: کۆکردنهوهی گیاندار بهزوری و نا پتکی له شوویتیکیدا.

قیقچیران: پروانه: تیهه چیران.

قیقچیراندن: پروانه: تیهه چیراندن.

قیقچن: باو، تیر، تیرا.

قیقچوو: کیفایه.

قیقچوواندن: له ناوان، تیهه لچهقاندن، تیهه اکردن، تیهه کردن، له نیوان، له نیویردن.

قیقچوون: نمو خانوه هزار دیناری تیههوه، واتا لی سهره بووه. شانده بهر کاریکی و تهقه لای تهواو کردنی دان به گهرم و گسوی. تیهه اچوون، تیهه چوون، تیهه لچهقین، تیهه چوون، بۆ بزمار و ده زوی و سینک و چتی و بهکاردهبری. تیهه اچوون، له ناوچوون، تهفروتوونابوون.

قیقچین: دوزمان، قسه گیرهوه، ناووری بنکایه. نۆیه به له باراش هاپرینیدا. — ی: دوزمانی. نۆیه بهی له باراش هاپرینیدا.

قیقچ: تیخ.

قیقخران: خرانماو.

قیقخران: خزان، خزین، داخران، چوونه ژیر لیفه و نیویدیکهوه. چوونه ناو شوویتیکی تنگ.

قیقخراندن: خزاندن، ترنجانندن، چراندنی چتیک بۆ ناو شوویتیکی تنگ.

قیقخریق: تیهه خرنه.

قیقخرینه: تیهه خرن.

قیقخرین: تیهه خزان.

قیقخستن: تی نیکستان، چتیک له چتیکهوه ترهه بخری و قایم بکری: — ی پیده لیتن، لی قایم کردن. چتیک له ناو چتیکهوه تران، که قبول بی، تی ناویرتن، خسته ناو. کهمیک تووشی رووشه و گیتچل و کارهسات کردن. سهماوه —: ناو و ناوور له سهماوه کردن، سهماوه تیتاویژتن. تووشی زیان کردن. پی دۆراندن: فیساره کهم له قوماریدا تیخست.

قیقخوپین: فهرداندان، لی خوپین، تیهه خوپین، (ناوی). خشا. دهنگدانی گیاندار بۆ پۆیشتن و نه پۆیشتن و کپ و سات بوون. گوپراندن، خوپین، بهسهردا گوپراندن و فرمان پیکردن.

قیقخونجان: له باربوون و گونجانی چتیک له شوویتیکیدا.

قیقچوواندن: پامال کردن، پایه مال کردن. پیهه چوواندن، مراندن، کوژتن، زیان پیهه یاندن.

قیقچوون: له ناوچوون، سهردانان، پایمما و پایمما بوون، پیهه چوون، پی مردن، له نیوچوون، تیهه چوون، زیان کردن.

قیقدهان: تی هه لسهوون. تیهه رندهوه. کرم —: په نیر یا گوشته، که کرمی تیداوه. تیهه اکردن، ده زوی لیدان، تی هه لچهقاندن. نهسی یا سن له گه ن و دانویرله کموتن.

قیقدهوه: پارچه یهک خسته سهه پارچه یهک جل و بهرگ و نیتیر. دووباره دهست به چتیک کردنهوه، که ماهه یهک وازی لی هیتراپی.

قیقده (باک): تیدا.

قیقیر: تهسل، تیهه پیر، سیر، دۆی برسی. (سو). بهس، باوی، بای. — بوون: بهس بوون. — اوویه: بۆی بهسه، باوی ویه، بای ویه. توخ، پیر. په نگیکه توخ بی. مرۆقی دهو له مهنده.

فَیْرِدَوْن (باک.): چمور، قه‌لمو.
فَیْرِدَوْنی: چموری، قه‌لموی.
فَیْردوهن (باک.): قه‌لمو، چمور.
فَیْریلاک (باک.): خیزه‌لان، زیخه‌لان.
فَیْردان: پڑانه ناو شویتیکئی، تیکه‌لبون. داگیرکردن.
فَیْردندن: تپژدن.
فَیْردتن: دهن‌اوکردنی وورده.
فَیْرشیتی: پرگرو، پرخه‌لک، جه‌نجال.
فَیْرک: تیپر، خورجین.
فَیْرکه: خورجی گموره.
فَیْروو (بل): چه‌قل. به جانمهوری درنده‌ی وه‌کوو شیر و پلنگ و گورگ و ورچیش ده‌لین. تهروو کوو‌تستانی، تیروی. (بابا، همورا). تهروو. دارتکی جه‌نگلییه نیو بفرن بلند ده‌بی گه‌لایه‌کانی وورد و سی چوک‌لن بۆ بالۆکان زۆر باشه: گویا دوای دوزینه‌وی سی چووار پیسه‌کی دور پش‌تاو‌پشت بۆی ده‌چن و حوت لکی لینه‌که‌نوه له نیتو دوو به‌مدانی داد‌نین، که نموان ووشک بیون بالۆکه‌داره که بالۆکه‌کانی پوچ ده‌نمه سا چ خۆی بیکا یا به‌ناوی وی بکری. به‌ره‌که‌شی خپ و سورو وورده. هه‌رکسی ۷ ده‌کی قووت بدات تا ۷ سالان چاری نایه‌شی. شوولکی له ملی وولاخی به‌سکه‌دار بکری چاده‌بیته‌وه.
فَیْرووانین: تمه‌شاگردنی چتییک و لی ووردبو‌نوه‌ی.
فَیْرو هارو: پتک‌خستن و ته‌تکردنی شویتنی مه‌ره‌زه‌یه به جورتکی و، که ناوی لی نه‌یی، شویتنی به‌رز و نرمی نه‌بی و ناوبیگر‌تته‌وه.
فَیْروپ: تسمل، تیرو‌تسمل، سه‌رومپ، به‌تواری، به‌پوختی، به‌بی‌کم و کووری.
فَیْروچوون: تیپ‌اچوون، تیپ‌چوون، تیپه‌له‌چه‌قان، تیزان، ده‌نیوران.
فَیْروکران: تیپ‌اکران، تیپ‌ان، له‌نیوران.
فَیْروکردن: تیپ‌اکردن، تیسردن، له‌نیوزان، تینان، تیسرین، په‌زگان، زه‌لاندن.
فَیْروکردن: تیپ‌اکردن.
فَیْرو‌لیمان (په‌وا.): سیلدار، نه‌خۆشی سیلی.
فَیْروهان: تیپه‌رتان، تیپه‌ران. (پۆژ). پر‌نمه‌اتن. گرتن به‌په‌لاماردان، پر‌یت‌اکردن، نهرین، پر‌دان.
فَیْرویی: تیروو، ته‌ری.
فَیْرهنگ و دنگ: به‌ده‌ده‌به، به‌شان و شکۆ. (باک). تیپ‌ره‌نگ. پر‌چشمه‌ت.
فَیْری: ته‌سه‌لی. توخی هه‌ندیک په‌نگ.
فَیْریتی: تیپ‌ری، ته‌سه‌لی.
فَیْریش (باک.): پر‌نییش.
فَیْز (باک.): بارووتی کو‌تراو. (په‌وا). قه‌شمه‌ری، گه‌پ، ته‌رانه. (پۆژ). تیپه.
فَیْزاب: تیپ‌او. ده‌ره‌مانیکی تیژ و شله به‌سه‌ر ناسنیش داگری ده‌یسو‌تیپتی.
فَیْزان: خوین تیزان.

تیزاو: تیزاب، تیزاو.

تیزه: نوکی چتی تیزه، قوتکه، قیتکایسه کانی پوری دیوار و بورجان. کونیکه له لای پتی همدیک تفنگ و ده مانجه بارووتی لسه ده کړی و ناگری پیوه ده نری. — ی تفنگی. تیسکه. تیز. (پوژ). تیزه. تیزی پویشتی گولله.

تیزه دهان: په له په لکردن له یه کیک بز کردنی کارک.

تیزکه (پوژ): تیزه.

تیز (باک): تمشک بهره. تیز، گورج و گول، قوچاخ، توند، چاپوک. (نرده). تیز، بز تیغ. (نرده). تیز بز بیبار و سرکه.

تیزه ننگ: ناویکه زور خوړ لمشوین و جیگایه کیدا برژتیه ناو گوم و شونانی نرم و لیژوه.

تیزک (باک): چکوله، گچکه. پیوه له ی ساوای دپندان.

تیسوین: تی هلسون.

تیسروان: تیسرمان.

تیسروانن: تیسرمانن، لیدان به داری یا بهرد و تیز له پرپا.

تیسرمان: تیسروان به دست.

تیسروانن: تیسروانن.

تیسکه: تیزه ی تفنگی، تیز. کونی خواروه ی توپ و تفنگییه، که لمویره ناوړ ددرین.

تیسیریاگ: تیکسروا، تیکسروا، چوارشانه.

تیکسیریان: تیکسروان، تیکسروا.

تیسو: تیسوی. (خو). دزی. (کو). دزیه. به ته پری تیرتکه که ی بخوری بز زگ نیشه باشه، سمری تیرتکه که ی جوی دهرده کات له گمل قندی به بریان وهرده کړی گوشتی زیندوی پیده هیئتیه، بکه که شی ده کړتیه نسپون.

تیسوون: تیهه لسون.

تیسووی: تیسو، توسی، گیایه کی دپکاره.

تیشه: تمشوی، تمشی.

تیش (باد): قاوه لئون، چیشتان. نانی قاوه لئون، نانی نیوه ریوه.

تیشته نگو: نانی چیشته نگو، قاوه لئون. کاتی نیوه راستی به یانی و نیوه ریوه، چیشتان.

تیشکان: زیانکردن، دژاندن، هله خله تان.

تیشکانن: زیان پیکردن، پیدژاندن، هله خله تاندن.

تیشکاو: زیانکردو، هله خله تاو. تیکشکار، چتیکه به سهریه کدا شکابی.

تیشوو: توشه، زادی ریگا، زواد، تویشوو. (دزه). بونگ، ده باغ. شو داره نموده شی ناو خوارو دتوه هیشتا تیشووی هله نه گرتوه، شو منداله شو هممو ناوه شی خوارو دتوه، که چی هیشتا تیشووی هله نه گرتوه.

تیشوویهره: تیشوودان، تویشویهره.

تیشوودان: همبانه، تیشویهره. چتیکه تیشووی تیبخری.

تیشوو کردن: زاد بز ریگا و بانان ناماده کردن. نانخواردنی به یانی، بهرچایی.

تیغ: تیغ، کافرمان، گوژان. تیغ، کیرد، چوقو، خنجر، شیر.

تیغه: تیغه ی دیوار، دیواری تنک و باریک. ده مه ی تیغ، ده مه تیغی تراش. لچ، کنار، لیواری حموز و نیتز.

تیغ قیلز: تیغی تیز.

تیزفاندن: فزاندنی چتیک لمنیو چتیک تر.

تیزفاندان: فزاندنی چتیک بز ناو چتیک تر.

تیغه (باک): وهک هوالی خوی وایه به لان پوهوشی جیوازه. ده ویدا، تیدا.

تیقل (نه پا): تیکول.

تیقلاندن: قلیپ کردنوه ی شلمه نیکه بز ناو ده فرتکی تر.

تیقویان: قویان، لاوازیون، بی تین و توان بوون.

تیقویاندن: قویاندن، لاواز و بی تین کردن.

تیقویاو: قویاو، له، لاواز، بی تین.

تیک: تموا، گشتی.

تیکوویزن: چریان چریان، چریانن.

تیکه: تی بکه، ده نیوکه، چا یا ناو یان چتی شل تیکه.

تیکه: نموه تی ده کا.

تیکه ل: تیکل، تهل، هومین، تیکه لاو، ته قلمهت، چمند چتیک، که تیکه لاوی یه کتری بوون. ناشنا، دوست، خرم.

تیکه لاو: پالوش، تیکرژاو، تیکل، ناوتیه، نامیتیه. — بوون: تیکه لبرون، جمه جقین. — کردن: جمه جقاندن، بهرناقدان، هله چکاندن.

شپزه، خمخی. — ی: تیکه لی. دزستایه تی، خزمایه تی، هاوالایه تی.

تیکه ل بوون: تیهه چون، ته قل بوون، ناوتیه بوونی چمند چتیک به یه کهوه.

تیکه لاندن: تیکه لاندن.

تیکه لکردن: کمرچلاندن، بهرناقدان، جمه جقاندن، ناوتیه کردنی چمند چتیک به یه کهوه.

تیکه ل و پیکه ل: نه قلدن، (باک). گیره قیره. چتی به یه کاجوری ناپیک و نالبار. — بوون: نموه فگه تی.

تیکه لی: تیکه لی. ناوتیه بوون. خزمایه تی، ناشنایی، هام و شو کردنی یه کتری.

تیکه و پیکه: وهر پیکان، لولندان، تیک پیکان، پیکانهوه، تیکه و دان.

تیکه و پیکه: لولدران، پیکان.

تیکه و دان: تیکه لاویژتن، چپه چپ. تیکه و پیکان، تیکه و دان.

تیکه و پیکه: لمانا کومتن، کومتنه ناو چتیک. مهله کردن، لمانا ناودا خو شوشتن. زیانکردن، دژاندن، خرچان. ته فره خواردن، گول خواردن.

پیکومتن، خیتوان، گونجان. (باک). مهک، کنج. — ی ژنان: بی نوژییه. — ی پیاوان: مهله کردن.

تیکه و لیکه: سودا. کیشه، کیشه کیش، بی سهر و بیری شوژتیک به جهشیک و، که پرسینه وه تیذا نه بی.

تیکه و پیکه: به گز یه کتر داجوونی دو گیاندار یا پتر.

تیکه‌بردان: به‌گزیه‌کتریدا کردنی دوو گیاندار یا پتر.

تیک بهزان: لیک ترازان، له‌پال یه‌کترنران.

تیکه‌زاندن: لیک ترازاندن.

تیک بهزین: له یه‌کتری گیرببون، له‌نیو یه‌کتری نران، وه‌کیو قامکه‌کانی

همردوک دهستان له‌پال یه‌کتری بنرین.

تیکه‌بردن: تیپه‌براندنی دوو چتان یا پتر به‌ناو یه‌کتریدا.

تیکه‌براندن: تیکه‌بردنی دوو چتان یا پتر به‌ناو یه‌کتریدا و تیکه‌خستنیان.

تیکه‌چزان: تیکه‌لاوببون، کموتنه نیویه‌کتری.

تیکه‌چزاندن: تیکه‌لاوکردن.

تیکه‌چزاو: چپ، چپه.

تیکه‌چوو: شپوار.

تیکه‌چووندن: شپوارندن.

تیکه‌چوون: خراببون، نالوز و ناسازببون. (باک.) به‌قم. په‌ریشان ببون،

په‌نگ‌خووردنمه، ناکوک ببون، همرافتن، شپوان، شلمزان، لوس به‌لوس،

رک و پیکسی له‌ناو‌چوون. پی —: چورت پارهببون. دل —: دل

پیکداهاتن. ناکوکی، شپو و کیشه. دوور کموتنه.

تیکه‌چوونی کاروبار: (خو.) شه‌پیان.

تیکه‌خران: دوو یا چمند چتیکه، که به‌ریتومه ناویه‌کتری.

تیکه‌خرو: دوو یا چمند چتیکه برانومه پال یه‌کتری. تمخته‌کانی پرووی نمر

میزه باش تیکه‌خراوون.

تیکه‌خشت: سمری دوو چشان لیک قایکردن، تیکه بردنی دوو یا چمند

چتیک به‌ناو یه‌کتری.

تیکه‌دان: خراکرن، دار له‌سمر به‌ر نه‌پشتن، کاوولکردن، هلمه‌شانندن.

به‌رتیل کرن، تیک و پیکدان، کرتوپان، شپواندن، پوو‌خاندن. نیوان

تیکدان: لیک زوویو و توپه‌کردن.

تیکه‌ده: نومه‌ی شت یان نیوانی خملک تیک ده‌دا.

تیکه‌دان: پروانه: تیکدان.

تیکه‌پا: پیکه‌پا، به‌دیکه‌مه، سه‌راپا، سه‌ریاک، پیکه‌مه، تیف، (باک.)

تف. تفده، ده‌ف. هممو، گشت، خپ. — ی: گشتی، به‌گشتی.

تیکه‌کردن: شپو و کیشه‌کردن. چتیک له‌ناو چتیکسی تر کردن، چا له

نیستیکان کردن، ناو له به‌رداخ کردن، گم له جمو‌الکردن و هتد. تیکرن.

کار و به‌رخ له دایکیان به‌ردان بو‌مژنی. ناماده‌کردن.

تیکه‌ده‌مه: دریز یا پانکردنی پارچه‌یه‌ک له جل و به‌رگ و نیتریه

خستنه‌سمری پارچه‌یه‌ک.

تیکه‌مرمان: تیکه‌سروان.

تیکه‌مرماندن: تیکه‌سرواندن.

تیکه‌مرمو: دوو قبولری، دوو گوردی، کولمبه، کورت و قلمو، قولمبه،

پانوله. قلمو داپترار. (پژو.) پانوله.

تیکه‌مران: قلموی و داپتراروی گیاندار.

تیکه‌مرپو: گیاندار ی تیکه‌سروان.

تیکه‌شان: تیپه‌پین، پابردن به‌ی همست و خشه.

تیکه‌شکاندن: شکاندن چتیک به‌سمر یه‌کتریدا.

تیکه‌شکان: له‌نیویه‌کتریدا شکان و پارچه‌کانی تیکه‌ل به یه‌کتریببون.

تیکه‌شکاو: له‌نیویه‌کتریدا شکاو و پارچه‌کانی تیکه‌ل به یه‌کتریبویی. —

ی: له‌پال یه‌کتری داشکان.

تیکه‌شدان (باک.): تیکه‌مه‌دان.

تیکه‌کردنمه: پارچه‌پیک له پارچه‌پیک کورت یا تمسک به‌ریتومه —

ی پیته‌لین.

تیکه‌گیوان: لیک گیرببونی دوو یا چمند چت له یه‌کتری. شپو و

کیشه‌یه به لیکدان یا به ده‌مه‌قاله، به‌گزیه‌کتریدا هاتن، به‌پیل‌هاتن،

پیل‌بازی، ووش و می.

تیکه‌ل: تیکه‌ل، تیکه‌لاو. به‌ندیوار. — ی: به‌ندیواری.

تیکه‌له‌ف (باک.): تیکه‌لاو.

تیکه‌نان: له‌پال یه‌کتری نان.

تیکه‌نانه‌مه: له‌پال یه‌کتری نانه‌مه. کاژمیر و پادیو و نیتر هلمه‌شانندن و

له‌شویتی خوین نانه‌مه.

تیکه‌ده‌فنی: (که‌لاله، پروا، سور، همر.) زوره‌وانی،

زوره‌بانی. — کردن: زوره‌وانی گرتن.

تیکه‌ده‌دان: تیپه‌ردان، (همورا.) چمنه‌ردای. گرژاندن.

تیک و به‌کان: کاوول ببون.

تیک و به‌کاندن: ویران و کاوولکردن. تیکدان.

تیکه‌فان: کوتان، چتیک به شویتیکیدا بردن به‌نیتمی، تیپه‌پین.

تیکه‌فاندن: تیکوتان.

تیکه‌فانن: تیکوتان.

تیکه‌فیان (نمرده.): تیپه‌پان، تیپه‌پان.

تیکه‌فنه (خو.): زوره‌وانی.

تیکه‌فشان: تیکوشین.

تیکه‌فشم: هملده‌ر، خمباتکار.

تیکه‌فشی: هملو و پله‌بو چتیک.

تیکه‌فشین: هملدان، ته‌قه‌لادان، کوشین، خمباتکردن، شان دان به‌مر،

(همورا.) وولابین. زور —: حشرکردن. هملدان. نان له شو‌ریاو

کوشین، تربت کردن. (همورا.) ده‌یولابین. تیپه‌چاندن، دوزمانی، زمان

لیدان. له نمندازه‌به‌ده‌پاره به‌خت کردن.

تیکه‌فشیو: تربت، تلپت، نانی له شو‌ریاو کوشراو.

تیکه‌فول: تیکه‌ل، شکوولک، شکله‌لوک، تفل، توفر، توفل، تفر، په‌لک،

توولک، توولک، توخ، توکل، تووی، قاپیلک، قپیلک، نمشکیلوک.

— برنج و گم و جو: سفی. — ی زور ناسک و تمک: کم، که‌ند. — ی

داران: قاشمولک، قالیوشک، قلاش، لیل. — ی هیلکه: قه‌پیلک. —

لی‌کردنمه: که‌لپتین، که‌لپتاندن.

تیکه‌فیان: لیک تالان به جو‌لانه‌مه.

تیکه‌لاویژتن: چه‌چپ، چریه‌چرپ، تیکه‌ده‌دان، هاتوو چویه‌کی ناپیک و

ناهمسروار.

تیکه‌ل

تیکه لهنگوتن: تروشی په کتر هاتن.

تیکه لچوون: بهر په کترید اچوون، بهرنگاری په کتریوون.

تیکه لندان: دوو یا چند کس به شق تیک هلبیدن. تیکل کردنی گه نم و جو بوز باراش.

تیکه لشلان: شیلانی چند چتیک به سر په کتریدا.

تیکه لمران: گهرما یا دوو کمل یا بهرما له ژوروی بهناو مالیدا گهران. پشکین.

تیکه لماندن: ناگادار کردن، تیگماندن، حالتی کردن. خو — : ناوړه لیدانه و غم لى خورادن. خوټى نه گه یاندن: خستنه پشت گووى.

تیکه لیشتن: تى گمیشتن، حالتی برون، سهر لیده رک کردن، سهر لیده رجوون، تیگه یین، ناقسین.

تیکه لیشتنو: بهوش، هوشدار. (باک.) بیرېرې، بیرېره، هوشمند، هوشیار. زیرک و ژیر. تینه گمیشتنو: پاتال.

تیکه لیشتن: تیگه یشتن.

تیکه لیشتنو: تیگه یشتو.

تیکه لیکر: تیکر. — یی: تیکرایی.

تیکه لگرتن: دهنوگرتن، له نیوان. چوارچیره له دیوارگرتن. سهر له خنه گرتن، وینه له چوارچیره گرتن، نیوهغهک و نیتر له نمدام گرتن و هند. هاوژنتی چتیک بوز چتیکى تر.

تیکه لماندن: توپه برون له په کتیکى و هلشا خان به سریدا.

تیکه لگل (باک.): شلووى، لیل.

تیکه لوشین: تیکوشین.

تیکه لماندن (باک.): تیگه یاندن.

تیکه لمران: تى ناقان، پتوبوون، توش بوون، گرفتاریوون.

تیکه لماندن: تى ناقاندن.

تیکه لمران: تیگیران.

تیکه لماندن: تیگیراندن.

تیکه لوشین: تیکوشین. نان له شورباو کوشین و اتا وورد کردن و لمانو شورباو کردن تا بیهته تلېت. بولیدان، چال بوز هلکندن.

تیکه لمران: دوو چارېوون، پتوبوون، ژور بوهاتن، توشی دمه قاله و یا شېر و یان کیش و پروشه هاتن. تى گیران، چتیک له نیتر چتیکى تر گیرکران.

تیکه لمرکردن: گیرکردن چتیک له چتیک، توشکردن، دوو چارکردن.

تیکه لمران: تیگیران، تنگانگه.

تیکه لمران: تیکسمران.

تیکه لمراندن: تیکسمراندن.

تیکه لمرېو: تیکسمرانو.

تیکه لمر، (دېر.) تال، سیم.

تیکه لمر، کوتهک، داردهستیکى نه ستوره. ته یاخ، په یاخ، بهرچېخ، بهرچېخ، باسکه دارتکه و بهر سمران یا دیواری شکست ددېر، دیرک، بهرچېخ،

نمستونده ی خیسوت و نیتره. (خو، دزه.) کوتکی جل شوشتنیه. داردهستی نه ستور. (خو.) چهلکى میوه لیگردنوه.

تیکه لمر: مېس له لیدانی په کتیکیه بهدار و بهرژرى. تیکه لمر: تالار.

تیکه لمر (دېر.): تالایى.

تیکه لمر: تیل.

تیکه لمر: کولتیکى به ستراو و ناماده په بوزنوه ی به کول هلبگیری.

تیکه لمر: کولتیکى، پشی کیش، کولنه لمر.

تیکه لمر: کول، تل، پشی.

تیکه لمر: برووسکه خانه.

تیکه لمر (باک.): تیکى گچکه.

تیکه لمر: نیوى پیاوړه.

تیکه لمر: بسکان، داو، هودا، تال.

تیکه لمر: تلى درېواى.

تیکه لمر (مرک.): دامان، سهرگردان بوون، پهک کهوتن.

تیکه لمر (مرک.): دامار، لیکومار، تنگار.

تیکه لمر: تیکه روکان.

تیکه لمر: (رؤز،) تامیزک، (شا.) تامیسک، (زمن،) هورا. تیکه لمر: (که،) جبا، خمپازه.

تیکه لمر: تین، هیز.

تیکه لمر: دهنووان، تیرکردن، تى نهاندن، تیخستن، تى ناوژنتن، هرزاندن، چتیک له نیتر چتیکى نان.

تیکه لمر (فه.): تانوت. — دان: تانوت لیدان.

تیکه لمر: دهستانه چتیکى قورس بوز هلگرتنى یا هلکندن به نهیم.

تیکه لمر (فه.): تینو.

تیکه لمر: تیرروانین.

تیکه لمر (باک.): تینو، تونى.

تیکه لمر: له کارتکوه چوون، خمریک بوون. شانده بهر فرمانتیکه.

تیکه لمر (بال، دېر.): ترواندنوه.

تیکه لمر: هلبچان، تنگاو کردن. چتیک له چتیکى تره پېچان، بهدمه و دانی کسکى له کارتکى خراپدا.

تیکه لمر: تیره گلان، تیرابوون، پتوبوون، کویان. دهست پیکر کردن، خولیمرمان، شانده بهر کارتکى بوز کردن. دهنووه چوون، تیره گلان، دسپه که له پزنه کوه چو.

تیکه لمر: (هورا.) په ینم شدن. هریره که شله کمیک ناردی تیره ده. تیره لمر. کدهست سورتا ماستى تیره لمر. نارته کردن. زمان لیدان، بهدناو کردن، لای میری فیساره کسى بیتاوان تیره مده.

تیکه لمر: لات، راز، گهرې. پزه شاختیکه، که کورت و نرم بن.

تیکه لمر: تیره رتسان، تیره رتسان، نامیز له چتیکه وهره رتسان. تیروروکان. تیره هاتن.

تیکه لمر: تیرامان، لى پامان.

تېپوه پاماندن: تېپ پاماندن، لى پاماندن.

تېپوهردان: تېپ وهردان، شپواندن. (ههورا.) چمنهوهردای. ناو له زار یا له قاب و دهفروهردان بۆ خاوتنکردنمهوهی. هیتانمهوهی دۆ لسمر ناگر تا دیتنه کول بۆ نموهی نمېزکى تا بېکمنه چيشتى دۆکولېو.

تېپوهرووژانسدن: تېپوهرووژان، ههروهوژى، گهلهکوښهگى. تېپوهرووکان و له کردى چتى يا کسى کوښونمهوه بۆ تماشا يا شې يا ياريکارى.

تېپوهرووکان: تېپوهرووژان، ههرووژان، وورووژان، لسمهوهه کوښونمهوه، دهروهه دان، تېپه راتن.

تېپوهرووکاندن: تى بهردان. خهريک کردن.

تېپه رهانن: داوه رووکان.

تېپه رهينان: نامېر له چتېکمهوه وههينان، تېپه رتنان.

تېپه ريخ: نمو داوهيه، که جولايان دهپيتن و دهپمن و دهپتمن.

تېپه رينان: نامېر له چتېکپيمهوه وههينان، تېپه رهينان.

تېپه رينان (ههورا.): پشتن، چارپشتن، دهزمان له چاوکيشان.

تېپه ژانسدن: (ههورا.) مېژند، جولمزمه. — ى کمر: نه قيزه ليدان. — ى مرژ: نفورچ ليدان. — ى تهنودور: کولژوه لهنېو تهنودورى وهردان.

تېپه ژانسدن: نه قيزه له گاجوت يا گوډنرژان دان تا خيرا برېږن. ناگادار کردنمهوهى کسېکې بدهست يا به چتېکى تر.

تېپه ژانسدن: تېپه ژانسدن.

تېپه شانسدن: داوه شانسدنې جلکى دژوښ له تهنودورى گهرمدا تا مژانه کاني بکمرته ناو تهنودوره کمهوه.

تېپه شانسدن: تېپه شانسدن.

تېپه شيان (نمرده.): لى وهشيان، سهرگهرم بوون. له کارمهوه چوون.

تېپه گلان: تېپه چوون، دوو چارپوونى کسېک به کارکمهوه، که پتې خوشپې، نم سال به تووتن کرېنمهوه تېپه گلاووم. تېپه چوونى چتېک له چتېکى شلمهوه.

تېپه گلانسدن: دوو چارکردنې کسېک به کارکمهوه، که حمزى لېنه کات. چتېک له شلمه منيه کمهوه دان.

تېپوور (تېپور): پى، پا، بيروباوه پى.

تېپوورووژان: تېپه رووژان گهلهکوښهگى، ههروهه بۆ تماشا يا يارمه تى له کاروبار دا و يان بۆ شې.

تېپوورووکان: تېپه رووکان، کوښونمهوهى چمنه گياندارک له چتېک.

تېپوورووکاندن: تېپه رووکاندن.

تېپورېخ: بۆ حسيرو پهرېږن و قهرتال و بهرې و مافوره دهې، که لهنېوانى لکه کان هله ده کيشرى.

تېپورېښ: تېپورېښ.

تېپوول (دهل، فه.): نېچاوان.

تېپووله (نمرده.): تهريله.

تېپوولين: تېپورېښ.

تېپوول: پى، پا، بيروبا، بيروباوه پى.

تېپوول: نېچاوان.

تېپهان: چوونى چتېک بۆ ناو چتېکى تر، حموزه که ناوى تېپهات. داهاتن و ههله تدانى چتېک بۆ چتېک.

تېپهان: تېپه پتانمهوه، شمسه گدارى، سهريلندى، سهرکومتى يه کتېک له کارکيدا.

تېپه لاقن (موک.): له ناوتدا مه له کردن.

تېپه لهنگهوون: ههله نگووتن، هنگهين.

تېپه لجهقان: تى ههله چه قين.

تېپه لجهقاندن: تېپه اکران، تېچوانسدن، تېپه ژکردن، پېدا چوانسدن، پاچوانسدن.

تېپه لجهقن: تېچوون، تېپه اکران، تېپه ژکران، ههله چه قان، پاچوون، تى ههله چه قان، تېپه چوونى چتېکى تېزى وه کوو ده رزى و دپرو و نيتر له لشم يا له چتېکى تر دا.

تېپه لچو: کسېک به بېرېر کردنمهوه په لامارى هممو کارکى بدات.

تېپه لچوون: په لاماردان و باوهش کردن به کارکيدا. توو په بوون، تېخوپن.

تېپه لچوونمهوه: پشميانبوونمهوه، بادانمهوه، دهست پېکردهوه.

تېپه لندان: شق ليدان، بېشقه قى له چتېکيدان، بېشقه قى له کسېکيدان. توو په لندان، فرېدان. تېپه لکردن، برنجه که هه رېشته تېپه لده. ناو لمانو ده فرى کردن. ناوپېدا دان.

تېپه لده: دهري که.

تېپه لساوين: تېپه لساوين.

تېپه لساوان: مه قلېن، سوونى چتېک له چتېکى تر.

تېپه لساوون: لى هه لساوون، سووېن، لى سوون، پږن لمانى هه لساوون، مه قلاندن. خوتى —: خوتېپه لقوتاندن، پېشته پېشت کردن.

تېپه لقوتاندن: نافتوش. خۆ —: پېشته پېشت کردن، مېرومووش کردن، خۆکردنه پلمندر.

تېپه لقوتن: لا پرېمېنى، مېرومووشکمر.

تېپه لقوتان: له خۆره خۆ له کاروبارى نم و نموهوه دان. تېپه لقوتان.

تېپه لقوتاندن: تېپه لقوتاندن. خۆ له کاروبارى نم و نموهوه دان.

تېپه لکردن: گوزانى —: بده دهنگى بلند گوزانى گوتن، دهنگ بهر زکردنمهوه له گوزانىدا، گوزانى گوتن. تېپه لچوون له قسه يا له کردهوه يه ک بېرې پرس و پا.

تېپه لکيش: (ههورا.) هۆرکيشته. نمو کسه يه چتېکى به ناو چتېکى تر دا هه لېکيشى.

تېپه لکيشان: تېپه لکيش کردن. تېپه لکيشان، ده ناو هه لکيشان. ده زو له ده رزى هه لکيشان، پېته کردن.

تېپه لکيلان: زماندرېزى کردن.

تېپه لمان: سهره ژوور تماشا کردن، بهر ه ژوور تماشا کردن.

تېپه لنگان: تېپه لهنگووتن.

تېپه لکيشان: تېپه لکيشان له ناودا. بېس بوون، تېپه اھينان، بايى بوون. زيان پر کردنمهوه، چاکه دانمهوه.

تېپه لېنانمهوه: تېپه پتانمهوه.

تیر: (همورا.) خست، پەیت، پەرنەنگ، مرازیکی راست و درێژه سەرتکی تیژ. تیری کمانەبە، کە دەهاوێژێ. فزک، قوولک، بەشت، تەخش. — ناویژن: تیرەندازی. — کە باوی، باویژە، گوللە. (باک.) توند، پەیت، خست، واژێ شل. (نەردە.) قەد، بەژن، بالا، تسوز. (دەر.) تیر، تەسل، مانگی پاییزییە. (باک.) نەستوو. پارچە زەوی، پارچە خاکێک.

قێپ: (نەردە.) چێر، مۆر. — کردنەوه: بە گۆشە ی چاو تەماشای کردن. چەند جۆگەییەکی باریکی راستە بەناو مەرەزەدا دەبرێ بۆ ناودانی.

قێپ (باک.): دەنگی بۆی نۆتۆمبیلییە.

قیرەوه: تیراوی.

قیراوی: کولکێکی پیسی بێ گرتیە لەسەر ئێسک و یا لەنێر گەروو دیت و چابوونەوی بۆ نیە، تیراوه، کە ساپێژیش بێ هەر هەڵدەدا تەوه. ناواری مێخەک (جەوهەری قەنەفل) ی لەنێر برینی تیراوی بکری تا چەندین جارێ دوایە تا چەند مانگێکی واژێ لێ دەهێنری ئێسکی پزێوی لێ جووی دەبێتەوه دەبێ دەربێنری.

قیراویژ: تیرەنداز، تیرەناز. نەوکەسیە، کە تیری باوی و شارەزای تیر ناویژن بێ. ماوه و نەندازەییە، لە تیرناویژرا تا نەو شووینە، کە تیرەکی دەگاتی و لێی دەکوی. — ی: تیراویژن.

تیرە (سوک.): سەری دێراوانە. مرازیکی چیکەنەیه. لکی هۆزو خێڵکێ، جۆم، تووشماق، بابک، بافک، بنەماق، زۆم، بەرهەباب. پەگەز، جوم، قۆل. تیرە کە لاش، سیرمە، زووتیل، زۆلە چەرمێکی خاوی باریک و درێژ هەڵبێراوه بۆ پێڵ و پلێتەیی ژێرکە لاشی. کەندراز. تەختە تیرە، تەختەساف. پەلاماردانی بەرازی بۆ سەرمەز.

تیرە (نەردە.): برووسکە و چەخماخی ئێشی لەش.

تیرە فێستەییۆ (همورا.): پەگەز دۆستی.

تیرەباران: (باک.) تیرباران، بە تیریا بە تەنگ و چەکی تر دەستپێژی نیشانە بکری.

تیرەچا (نەردە.): چالۆکی راست و قوولە.

تیرەژ (باک.): تیشک.

تیرەژە (باک.): کۆلکە زێپنە.

تیرەشان: تیغی شان. درێژی سەر پۆیە گرد و شاخ و کێو و کەژانە. شانە هەنگوینیە کە هەنگ لەسەر هەلبەستێ.

تیرەشە: بێرەیی پستی.

تیرەشە: تیرەغە.

تیرەشەیی پشقی (کۆ.): دەر، خۆ. — بێرەیی پستی.

تیرەگ: کۆلکە، پالەوانە. تیرەک. کۆلکەبەیکە وەبەر سەربانی شکستە و دیواری شکستی دەدەن.

تیرەمار: جوورە ماریکی زەردی باریک و تیزپەوه لە خۆ ناویژندا توند و چالاک، توولەمار، نەسبە ماریکی باریکە و سەری بادامییە خۆ بە هەر چیدا بدا کونی دەکات.

تیرەفلز: تیرەنداز، تیراویژ. تەنگچی. — ی: تیرەندازی، تیرناویژن. تەنگچیتێ.

تیرەنان (همورا.): تیرۆک. نانی تیری.

تیرەنداز: تیرەناز، تیراویژ و کەسیکە بزانی تیری باوی، تیرەنداز. —

ی: تیرەنازی، تیرناویژن، تیرەندازی.

تیرەبوون (نەردە.): مۆرموونەوه، چیرەبوون.

تیرەوکردن (نەردە.): مۆرکردن، چیرەکردن.

تیرەهێش: تیرەهیش، دارهیش.

تیرەباران: تیرەباران.

تیرەبەتیر (نەردە.): پووبەپوو، بەراتیەر.

تیرتیرەک (باک.): سیسەر، سیسەرک.

تیرەدان: کیشک، وەکوو فیشەکدان چیتیکە تیری تێدا هەڵدەگیرێ.

تیرەک: (باد.) (باک.) تیرۆک. بۆی پوولە ی ناسن. مۆدە، دارجەغەر.

(نەردە.) دیرەک، گولتە، تیرەک.

تیرەکەتەنگ: شیشەییکی درێژ پەمپۆی لەسەرێکی دەخری لێوولە ی تەنگی بێ خاوین دەکرێتەوه.

تیرەکردن (نەردە.): هاندان، فیتدان. (همورا.) باوی، بەاوی، باویژە.

تیرکێش (نەردە.): تیردان.

تیرمار (باک.): ماری بێ ژەر، تیرەمار.

تیرمە (باک.) (باد.): گەلاوێژ، سەریسانگ، ناوی مانگی حوتەمە.

تیرفج (نەردە.): بن باغمل.

تیرپۆک: فێجقە، فیشقە، بەتیزی و خۆی فێکەکردنی ناو یا خۆیتن. — کردن: فێجقەکردن، فیشقەبەستن.

تیرپۆژ (باد.): تیرپۆش، تیشکی پۆژ، کە لە پۆچنەوه بێتە ژوورەوه.

تیرپۆژوو: تیرپۆژوو.

تیرپۆک: (باد.) تیرک. تیرەنان، نێرەمان، دارێکی خەو و درێژ و لە قامکی نەستووترە ئەرگوتکی هەری ی پێ پاندەکرێتەوه.

تیرپۆکەوان: تیر بە کمانەوه، تیرپۆکەمان.

تیرپۆکی (کۆ.): جوورە ماسییەکە.

تیرپۆکی: جوورە ماسییەکە وەتیرۆکی دەچی.

تیرپۆمازی (همورا.): کاریتەیی پستی، بێرەیی پشت.

تیرپوو: جوورە دارێکی دیمبیە وەکوو تەروو لەشاخی دەپووی و زۆر گەوره نابی. حیز.

تیرپووچانک (باد.): زۆرانی، زۆرەوانی.

تیرپووی (بیرا.): دارێکی کتیری، لەکاتی هەنگوین کردنی هەنگاندا بەرێکی کەمێک سوور و درێژووکە دێتی و ناخوێ.

تیرپۆش: تیرپۆش.

تیری: نانی تیری، نایتیکە بە تیرۆکی پانکرا بێتەوه.

تیرپۆژ (باد.): گەرمای هەتاوی، تیشکی هەتاوی. (دزە.) پەو، کۆ. — تیرپۆژوو.

تیرپۆژوو: (کۆ.) پەو، دزە. — تیرپۆژ، تیرپۆژ، پارچەییکی درێژووکە یە لەملاوای دەپووی و کراس و کەوا ی دەدرت، (باد.) تیرپۆژی، تیرپۆژوو.

تیرپۆژی (باد.): تیرپۆژوو.

تيريك (دەر): تاريخ.

تيريكايي (دەر): تاريخايي.

تيز (باک): لروشکه، لهقه. قهشمهري، گهپ، مغزاق، تيتار، گمه، گالته، تيتال.

تيزانگ (نمرده): ميزه لدان.

تيزاو: تيزاو.

تيزه چار: شو کسه يه گمه و گالته ي پيډه کړي. شو شوينه يه گمه و گالته ي ليدنه کړي.

تيزه زاروک: گپ، گالته، گمه، تيزه چار.

تيزيکړدن: گالته به کسيک کردن.

تيزيڼوه کړدن: تيزيکړدن.

تيزوڼيز (خو): دووچته، که دانرتين و بهرانبهري يه کتري نهن.

تيز: چتي پرند. شيوخ (بو تيغ و دهري و تير). (باک). خوږ، کړ، زنج، زني. — کردن: سونووه، بههسان و چتي تر، سووتن. توند، چوست، چالاک، گورج، — ي ناوي: خوورک. سوږ. کسيکه لسه کړدن کارتيک سوږي. توند، توږ، تيزي بيار و تير. پهله، خيرا. — پښت: تيزو، تيزو، تيزو.

تيزاڅ (باک): سيتلو، لافاو، تيزاو. ناوتيک تيزپروات.

تيزاو: تيزاو، تيزاب. تيزاڅ، سيتلو، لافاو. ناو و خو له ميتش (مشکي) به تيکه لاوي — ي پيډه لپن، که ژنان له گمل سابووني کمل و پهلي چلکني پيډه شون. قهليه، که سابووني پيډه وسده کړي.

تيزه چيز: هست و چمه تيزو ناسک.

تيزه وکړدن (نمرده): هاندان، فيندان.

تيزبال: بالنده ييک تيزپروات له مهو ادا.

تيزوون: مهيس له سوږووني يه کيکيه لسه کړدن کارتيک. — ي چه قو و تير.

تيزويز: بير تيز. — ي: بير تيزي.

تيزه پ (فه): تونډپو، تيزو. — ي: تونډپو، تيزو.

تيزه ووت: خوشي پو. — ي: توندو خيرا پوشتن.

تيزو: تونډپو. — ي: تونډپو.

تيزک: گچکه، چکو له.

تيزکمو: کوي گچکه.

تيز کړدن: — ي چه قو و شير و تير به هسان، سونووه، پرشت په ادا کړدن به تيغ. مهيس له هانداني کسيکيه لسه کړدن کارتيک. خو شکر دن ناوور.

تيزه ووت: زيرک، هو شيار.

تيزي: — تيغ: مهو ادا. — ي بيار: تامي بيار سوږ و تير. گورج، خيرا، به — پوشتن: خيرا پوشتن. توندي.

تيسه نيني (ديرسم): تو چوني (بو نيرانه).

تيسک: لژگه سو يا لژگه خوريه کي دريژه. — ي لژگه: پرتي. (جا، همورا، نمرده). زهنگه ته ي تري.

تيسکال: تو زقال، تو زتيک.

تيسکن: مالا تيکه تو که که ي پارچه پارچه و لژگه لژگه بهر پيشو دريژ پاره ستي، کولکن، تيسکدار، توکن.

تيسمال: تيشه. تيسمالک. (کو). تريس، تيسماک. (بابا). تله زم. (باک). په ليس. پارچه ييکي گچکه و دريژ و باريکه له دار، بهرد، ناسن يان له شوو شه.

تيسمالک: تيسماليکي گچکه يه.

تيسووي: (خو). تيسو، وري. گيا يه که بلنده نيرت که که ي پاک کړي و بخوږي بوزگ تيشه زور باشه، سهر ي نيرت که که ي جوي درده کات له گمل قهندي به کو تراوي به برنان و هر کړي زور باشه و گوشتن زونو نه ي ديتيسته و به کوشي به کو تراوي ده پيسته نه سپون.

تيسن: (باک). ميگل، گله، کهرتيک پغز. دپاو، پارچه، پينډو. (باک). تايژ. (پهوا). تيشه، شاخ و بهرديکي تنکه، کمره کيو. (بل). ده غليکي شينه، که تازه سهر ي ده پيسته ي و هيشتا لکي ليک نه بو پيسته و.

تيشه: تيش، بهرديک ته لاش ته لاش ليک جوي پيسته و. تيسمالک، شمشيره. (همورا). تاش. پشيتنديک له بهر ده ته لاش ته لاش بهر پيسته کمره ي زهوي يا گرد و کيوان. (لو، فه). تمشوي، بيور.

تيشه برد: تيغه.

تيشه مبي (باد): گاتو، شاتو.

تيشه ي جفت (فه): گاسن.

تيشک: پرشنگ، پرشنگ، تريسک. تاو، هه تاو، (جا). تيزک. (باک). تريژ، تي، تيره ژ. (زهن). ليسکي خوږ. پووناکي خوږ يا مانگ و تير، که له دووږه له شو پيکي بدات. نيوي ناقره تانه.

تيشي (دەر): تمشوي.

تيغ: (باک). تيغ، ناسنه لان، بچوم. ناسني تيزي پرند. — ي کون: گورت.

تيفه: ده په، بهرچيت، ناوپره، ناثيريک. (باک). تيغه، چيت. ديوارتيکي تمسکه لمانيزاني دو ديواراندا. ته لاش، ته راش، ديوار تيک و باريک. (همورا). تيشه بهرد، لاي سهره تيکه کاني سهره ي بهر ده کاني سهر شاخيه.

تيفه ده: تيره غه.

تيفه شان: زنجيره ي شاخان، تيغه ي ديواري.

تيفه نند: تيبخند، نشتو و جادويکه گزيا نهوي پتي بي ناپيري.

تيفه نندي: تيبخندي.

تيف: تيفه: — ي پيش و پيشي سهر، سيوسيهر، (باک). شه، قهيه. دوای تاشيني سهر و پيش جاري دوو مه، که تيغي پيدا بخشيستيمه تا لووسي و شوقاو تروسکداري.

تيف تيفه دان: دوای تاشيني پيش و سميل بچ جاري دوو گويتزان يا ماکيني پيش تاشيني پيدا بخشيستيمه.

تيف تيفه دپاو: پيش و سهر تاشراوه، که بچ جاري دوو مه تيغي پيدا خشيستيمه.

تيف تيفه کړدن: تيف تيفه دان، تاس و لووسکردن، ناپايش دان.

تيفل: (باک). کووز، قاش، قهتيک. — هک شهبش: قاشتيک شووتي.

تيفرک (ناک): بالنده يککه به قهه د کۆتر تکی ده بێ پهنگی بهر سينگی
ناسمانییه له مەلار لای ملی سێ چوار خەتی زەرد و ڕەش و سپی پێوه يه،
سەر پشيشی نوخته نوخته شين و زەرده. کلاوکوپه.

تيفل (بار): تیکۆلی پێراس و نیتەر.

تيفق (کف، پۆژ): تاق، تاک، به تمنی. (باک). قاقای پیکمینی.

تيفمانه جووت (پۆژ): تاقمانه جووت.

تيفک (شن): درز و قەلمشتی دیوار و زهوییه. — بێردن: درزێردن.
(موک). ددانه مشکه. پشت ماسی، پشت ماسیلکه، مام شەبەقه.
جسوره دروومانیکه دوو پارچان پیکهوه ده دروون به لان پیکهوه
نانووسیتترین بۆ جوانی ده ساق، هه ندیکیش جهمسه ری هه دروکیان
داده گر نه مه. پارچه په پۆیه که له بهر تمسکی یا له بهر راستکردنه مه له
کراس و کما و نیتەر ده کرت نه مه. (باک). پاره ستاو به پێوه. توندوتۆڵ،
گورج و گۆڵ.

تيفکار (باک): دیوار.

تيفکان (هه ورا): چالووک.

تيفکه (هه ورا): پارو، که ره سل. پارچه، کوک، لهت، قرتکه. (ئه ره ده).
بړکه.

تيفکه: پارچه يک له قالی. نوخته.

تيفکه پۆس: پۆسپاره.

تيفکه يک: پارچه پارچه.

تيفکه يک هه ورا: پارچه پارچه هه ورا.

تيفکه يک کۆرډن: پارچه پارچه کۆرډن.

تيفکه کړياگ: پارو له گه روو گيراو.

تيفکه گۆشت: پله گۆشت.

تيفکه زل: نه واله، نه واله.

تيفکه: مه نه جەلۆکه ی گچکه ی مسینه. جەرپه. دیزه ی گچکه.

تيفکه: دیزه ی ماست.

تيفکه: پێ، تەژ، تەژ، لێو پێژ.

تيفکۆرک (خۆ): بهر قهوه تهماشا کۆرډن. مۆپو نه مه.

تيفل: (هه ورا، پۆژ). خپل، چاو خوار، که ستيکه به گۆشه ی چاری
تەماشا بکات. خوار و خپج. چووز. (باک). لووس، کابا من تيله، کابا
من تووژه: تيره، تير، هاو پێژتنی که لا (مه مر بهر به قامک بۆ نه مه ی
که لا یه کی تر بنگيتوی): نازاد — ی راسته (تيری راسته). — کۆرډن: تير
ناو پێژتن.

تيفلاک: گۆشه. به — ی چاو تەماشا ی کۆرډ: به گۆشه ی چاو تەماشا ی کۆرډ.
(گه رډ، دژه). پێج، پۆتراک، سه رو پۆتراک. پێچس خوار، پۆتراکی
خوار. سه رتاووسی، که ستيکه پێش سه ری مووی پێوه نه بێ.

تيفلوتيل: خوار و خپج، خوار و هار.

تيفلی: به گۆشه ی چاو رووانین.

تيفله (فه). تووله ی داره ميتوی. (دهر). کۆل، تيله گه. ره ستاله، نا واله و
وولاخی ره ستاله. (باک). نازاد، رزگار، به خشراو، پا کانه کراو. که چ،
خوار، سيله. — ی چاو: سيله ی چاو.

تيفله ميتشتی (گه ر): بهر په ی پشتي، کار يته ی پشتي.

تيفله کۆ: پارچه هه ر ته که، له کۆرډه ستانی نيترا نيدا و ناوی هۆز يکيشه، که
له ريدا جیگه ر بووه.

تيفله کیش (هه و): نه ر ژنه يه، که سه واله ی هه لده گر پته مه و به باقه باقه
دايان ده نی، له گه رميندا گۆيا ته نها کاری ژانه.

تيفلک (په و، هه و): قامک، تل. — پک له پۆن یا له دۆشاويدان بۆ
چيژتنی. چووز. — پێوه کۆرډن: چووز پێوه کۆرډن.

تيفلکه: تیکه، ديزه يککه ماستی تيندا ده مه پيتر و اتا شيری تيندا
هه وينده کړی تا بپيته ماست.

تيفله سک: پارچه ی درت و بار يکه، سا له هه ر چتيکی کرابي ته مه.

تيفسمال، تيلمه. (کۆ، هه ورا). زهنگه ته تري.

تيفله: پارچه، کوک، لهت، تيلماسک.

تيفلی بهرانه رپین: تير ناو پيترتی دوو کهس بۆ که لا ی يه کتري.

تيفلین: مه ر مه پین، که لا يين.

تيفم (خۆ): زار او ده.

تيفماج (ئه ره ده): تيمانج.

تيفمار (هه و، باک): چاره، چاره سه ر، ده رمان کۆرډن. — کۆرډن: ده رمان و
چاره ی نه خۆش و برينداران کۆرډن. (باد). ئاليکی شه وپيه، که ته نها
به ره شه ورا لا خان بدری. (باک، هه و). پنهک. — کۆرډن: پنهک کۆرډن، شال
و قاشاو ليدان.

تيفمارخانه: نه خۆشگه، خسته خانه.

تيفمارستان: نه خۆشگه، خسته خانه.

تيفمارکهه: چاره ساز و ده رمان که ره ی برين و نه خۆشان. پنهک و
قاشاو کۆرډنی وولاخی به رزه و نيتەر.

تيفمارکۆرډن: چاره و ده رمان کۆرډنی بريندار و نه خۆشان. پنهک و
قاشاو کۆرډنی وولاخان و شال ليدانی.

تيفمارگهه: تيمار هوان، نه خۆشه وان.

تيفماج: چه رمی ده باغ کراو، پيترستی مه ر و بز و گو پيره که و نيتەر، که
خۆش و پنهک کرابی بۆ پيلاو و فيشه کدان و چتي تر.

تيفچه: کاروان سه را.

تيفن: تاو، تاب، ته روژم، تين، پيژ، گف، هه قل، به ر، نيتروان، هيت، زه به ر،
نه نيا، به رزه، زۆر. (شن). شهنگ. (باد). خور. گه رمایی، گه رمی ناوور
و هه تاو و نيتەر. به —: هيتزار، تيندار، گه رم، وه تين. (باک). شيره و
گه رم. بێ —: نه سوم، هه لی، ته شک، زراف، (باک). چيقال، زراو.
بار يک، لاواز، بێ تروک، پيپيژ، که متين. (باک). تينو.

تيفنيلۆکه: بينا قاقه، بن سه ر، بن چه نه گه، به رين، گه روو، نيخه و به روک.
تيفندار: به هيتزار، هيتزار، به تين، پيژدار، به پيژ. (باک). بگه ده، بۆک،
بۆکه.

تيفنشير (باد). شيره تين.

تيفنگ (ئه ره ده): تينو. ئالو.

تيفنگ و تيفنگ: ناووس، تولپ. — هاتن: ناووسبون، تۆلپه ربون.

تيفنگ کهوتن: ئالو کهوتن.

قینگی: تینوویتی.

قینوو: تونوی، (پهوا، همو)، تینوی، (شعبه، پوژ)، تزنه، (همورا)،
تمزنه، (باک)، تهن، تپهن. بۆزندهوار و دار و شینایی و گژ و گیایه
به کاردهبرئ، که ناتاجی به ناو و ناو خواردهنوه بئ، به پیچمانه
(تیراو) ییه. گهروو.

قینوهتی گرتن (همو): (همو). تینوهتی هینانوه. کهسیکه هست
به پیپتزی و ناسازی بکات، که بچینه لای لیزانیکه نمیش لهدهدهوه
قورقورآگهی دهگری، دهماریکه لمین قورگی دهکوش تا بیپوش دهی، که
وهوش هاتمه به تملوی هست بهلمش سووکی دهکات.

قینویتی: تونیهتی، تهنی. نارهزوی خواردهنوهی ناو کردن.

قینی (باک): شیرمهگرمی. (لهک). چالی گهردن.

قیو (دهق): خوار.

قیوار: تنک، تمسک، تنگ و تیوار.

قیوانده (دهر): تووانده.

قیواندهوه (دهر): توواندهوه.

قیوه: (پهوا، پاز، همورا)، تمل. بهرزی و بلندی نمو جیگایانهیه،
که به بهر قمدی شاخندا دریزه و دریزه کومتی.

قیوتی: لار و لچ، خواردهوار، تمسکایی، تمسکی. نارهزوی به
پانوه.

قیوتیوه: تیف تیفه.

قیوتیوهدان: تیف تیفه دان.

قیوول (فه): نیرچاوان.

قیوول تمهینه (دهر): قهپقهپوک.

قیووله (نرده): تمیله.

قیوتی: پروانه: تیوتی.

قیوول: نیرچاوان.

نۆکی دهکرت، گیایه که به تهری یابه ووشکی ناو یان ناره قهکی بدری
بهوکمهسی، که زۆری خواردهوه، خواردهنوهی بلاء دهکات و تملو
ناسودهدهی. ژنیکه بیتنویژنمی و ژگ وزای نهکات به جای بیخواتمهوه
چارهی تملو دهکات، جاتره همدتیک له گمل ۱۵ دهنک عمناب کمیک
بکۆلی و بکرتیه چا چاکترین چارهیه بۆ تملوژی خوین.

جاندره کۆیوله: گیایهکی بههاری کپییه له جاتره دهچی ناو و ناره قی وی
بۆ ژانه زگ زۆر باشه.

جاجر (باک): کوللییه که له همنگوین و گوویزی دروسته کری.

جاجوم (باک): جاجم.

جاجک: بنیشت، بنیشت.

جاجکه قاله: بنیشته تال، بنیشتی خار.

جاجم: جاجم.

جاجیمان (پوژ): پیسیکی تایه تیه بۆ جاجم ناماده کرابی و که بدری به
جۆل تاجامی لی دروست بکات.

جاجک (فه، دهر، لک): بنیشت، بنیشت، بنیشت.

جاجکه: بنیشت، ویزن، ژاژکه.

جاجکه قاله (فه، دهر، لک): بنیشته تال، جاجکه تاله. شیریهیکه
له داری قمزوان دهگیرت.

جاجکه خۆشه: بنیشتی خوشکراو و کولّوه، بنیشتی پوخت.

جاجۆل (همورا): جادوو، تلمسم.

جاجۆلگهر: (همورا)، جادوگر. — ی (همورا): جادوگره ی.

جاجۆل: جیحۆل، لار، همرزه کار. — ی: جیحۆلی، لای، همرزه کاری.

جلیخ: (پهوا)، جلیخ، جۆکی تووتنییه له توره گهی گموره ترو له
تلیسیش گچکه تره، جار جاره له مشما دروسته کری، (باک).

شیشهی کهبابیه، دیواریکه له دار دروست کرابی، (نرده، باک). زید،
نیشتمان، خاک، ولّات.

جافچه: کیسهی تووتنییه له جاهی چکۆله تره.

جافۆلکه: جاهی گچکه.

جادار: جیشین، جیدار. — ی: جیشینی، جیداری.

جادوو: تلمسم، بارهز، جاجۆل، نفسون، چازوو، یاتوو، تشتوو،
زارهست، دههست، چاوبهست.

جادوویاز: نفسونگهر، جادوگر. — ی: نفسونبازی، جادوگره ی.

جادوویهن: جادوویهن. — ی: جادوویهنی.

جادوویهن: تلمسم کار، تهنه کیه، که لهزتی یا له زتی نوشتوری چاوو و
زاری لیده نووسری. — ی: تلمسمکاری.

جادووهکار: تلمسمکار. — ی: تلمسمکاری.

جادووهگر: جازوگر، چاوبهست، جادوونوس، تلمسم نوس، تلمسم
ساز، بارهزنگهر، نفسونگهر، چاجۆلگهر، کولّهنانی، جاجۆلباز،
جادوویاز. — ی: تلمسم سازی، جازوگره ی، جادوویازی، چاوبهستی،
پیشهی جادوگر.

جادوونوس: تلمسم نوس. — ی: تلمسم نویسی.

جار: چهل، چین، پا، گهر، گل، کهمرت، همل، حمل، دم، تاو، دان، کهش،
سهر، تانیستا تهنها جاریکی کوردستانم دیتوه. — یکی: چلیکی،
چینیکی، (باک). گیایه که، کسات، دم، (باک). مزر.

ج: تپیکه نابیی کوردیه.

جا: سا، دسا، دهی، ئیدی، ئیتر، دوایه، جا، کهوایه، جاجاریکیتر
سستی نهکی، جی، جیگا، پله، با، بلاء، ووشهیکه له کاتی بئ
باکتیدا به کاردهبرئ وهکسو: شیر دئ بابی، نایه بانهیهت.
جاناسمه (همورا): به جیپشت.

جایی (پوژ): ووتی بئ واتا، ووتی بئ سوود.

جایاندن (باک): جولاندن، جماندن، لمرزاندن.

جاندره: جمهتر، (همورا)، همزی، همزیله، نغزی، همزه، (باد).
جهتر، گیایهکی مالی وکیویه بۆنی خۆشه له ناو چیتست و دانولهی

چار: ووشه ییکه، که بکرتسه پاشبندی ناوان دهیکاته ناوی شویتن:
 نیرگسه چار: نیرگستان، چلچرا. ناوی دهنکه، بانگ، گاز، بانگواز،
 هه لاله، هه پاله. — راهیتشتن: بانگ راهیتشتن. — دان: بانگ کردن،
 گاز کردن، زهوییه که وولاخ و ناژاللی بغنازادی تیندا بلسوه پئی، پاسایی،
 هاماری، مهیدان، زهوییه که له میژ بی نه کیتلرابی و گزرو گیای زۆر لی
 سموز بو بی، بیور، بهیار، یغنه چار، (همورا، موک). جینگای
 پاشمبه دهی بهروویوه، زهوییه که بهروویوه می لی هه لگیرابی و دروا
 بیتنوه، زهوی سهختی نه کیتلراو.
 چاران: چهلان، له چاخانی پیتشودا، نوسا، بۆگه له: دوجاران،
 سیچاران، لعموسا.
 چاره چاره: تاوتاه، وارواهه، بیتن بیتن.
 چاره: — (نهرده). تاویر، سینه کهمان.
 چاره ک: یه چار، چهلکی.
 چاره فاجار: جار چاره.
 چارهو چار: چاره چار، جار چاره.
 چارچار: جار چاره.
 چارچاران: پروانه: چار چاران، چاران، لعمویهر.
 چارچاره: چاره چاره، نیونیره، تاوتاه، هاووپهاووپ، (باد). بیتن بیتن.
 چارجم (باک): چاجم.
 چارجیم (باک): چاجم.
 چارچی: (باک): بانک، بانگکار، بانکمر، بانگده، بانگویژ،
 بانگواز، که ره لپاس، که سیکه پیشه ی تنها چار چیتی بی، هه لاله کهمر.
 چارچیل: چار راهیتشتن.
 چارچمه چاره: هه لی چمندهم، نوبه ییکه تر.
 چارچان: بانگواز کردن، چار راهیتشتن.
 چارچو: کارد، گارد، ناویکی میژووی کوردانه وه کورو: گوتو، جوتو،
 کارد، قارد.
 چارراهیتشتن: چارچان، بانگواز کردن.
 چارپس: قه لاس، هه راسان، وه رهز، بیتزار. — بسون: وه ره زیون،
 هه راسانیون. — کردن: وه ره زکردن، هه راسان کردن. — ی: وه ره زی،
 هه راسانی.
 چارماز: بهر مالی نوویژ، چاغاز.
 چارفا (باک): چار، چارکی، گاهی.
 چارو (باک): ناوی مرزقانه.
 چاروو (همورا): قسلوزیل یا قسل و پدینی سوتاهه ده کرتیه قری حموز و
 شویتی تری وه کوو چیمه نتوی پی سوواخ ده دری تا ناو نه ده لیتی. (فه).
 کسک، گزک.
 چاروبار: جار چاره.
 چاروبه بند: جینگایه که به چاروو سوواخدرابی.
 چاروچه لئووک (همورا): چهل توک چار.
 چارووه کار: چاروبه بند. — ی: چاروبه بندی.

جاش

جاش: (فه). جاشک، کوپی، (باک). داش، ده هشک،
 (همورا). جاشه مهر، کوپین، (نهرده). به چکه ی کهمر،
 کوپک، گیریگ، هولی کهمران، که سیکه به پیسی
 ده ستوری نیسلام ژنیکی سی به سی به ره لاکراوی بۆ
 کاترمیژکی لی ماره ده کری دوایه به ره لای ده کاتوه بۆ میژدی پیتشوی
 ، که سیکی بۆ دوزمنی نه توهی خوی چکی هه لگری به سینگی براو باب
 و مامی خویوه بی.
 جاش فیستو: (تاو). توله قاتر، داش.
 جاشه کهمر: پروانه: جاش.
 جاشه مهر (همورا): جاشه کهمر.
 جاشه هیتو: جاشیکه، که له دایک برو تا چوار سالان چ نیری و چ می
 به لان، که گیشته ۵ سالی ده بیتنه ئیستو.
 جاشک: له جاشی گچکه تره، جاشکوپ، داشک، کوپی، جاشه کهمر،
 جاشووله، جاشوولکه.
 جاشکوپ: جاشک.
 جاشکوئه: جاشکی زۆر گچکه.
 جاشما کهمر: جاشه مییه، که له سی سالی دابی.
 جاشما مهر (همورا): جاشما کهمر.
 جاش فیله کهمر: جاشه نیریکی سی سالانه، (همورا). جاش نیره مهر.
 جاشوولکه: جاشی تازه بو، جاشی گچکه.
 جارغ: جاخ، چوکی تووتنییه له توره که ی گموره تره و له ته لیش
 گچکه تره.
 جاف: گیایه که. خیلکی گموره یه له لیوای کهمر کوک و سلیمانی.
 جافه دی: (همورا). جه عفری، تهره ییکه ناسراوه.
 جاقی (خو): کهوی، پام، راهاتو، بیتار، لاسار، بی گوی.
 جاکاندن (پۆژ): جاون، جوینی بنیشت و چتی تر.
 جاکهش: جاکیش، کوسکesh، سکesh، دهویت.
 جاکیش: جاکیش، جاشه مهر کیشراو، کوسکesh، کوسکیش، (بۆ
 جیتوه). — ی: کوسکیشی.
 جاگه (همورا): جی، جینگا، جیکه.

جاگر: جیگر، جیگاگر. — ی: جیگری.

جاله: (هه‌ورا). تاور، هه‌تار، گاشه به‌رد یکه له کێوانه‌وه خلۆز بکرتیموه. — کردن: خلۆز کردنه‌وی گاشه‌به‌رد.

جاله‌به‌رد: به‌ردی خلۆز بووه‌وه.

جاله‌ت: دووخ.

جاله‌ق: (پۆژ). جیگاله‌ق. — بون: جیگاله‌قبون.

جاله‌قوکه

جاله‌قوکه: (لو). جۆلایی که‌ه، (باک). پیره‌قۆک، ته‌ئن پیرک، بیلۆ، (شهم). پیره‌ه‌لالووک، (هه‌ورا). پەسپەسکلی، پەسپەسە‌کۆلی، (پۆژ). داپیرۆچک، داپیرۆکه، داپیرۆشکه، (هه‌ورا). ماماله، مامالی، (باک). پند، پنده‌پیر، پیرک، پەسپەسە‌که‌ه، (ئه‌رده). کاکله‌ مروشان.

جاله‌قوکه‌ی زۆر گه‌وره: چنگنه.

جام: (موک، هه‌و، پۆژ، که، باک): (په‌وا). بادی، (مه‌ن). بایه، یامه، قاب، ئامانی مس، بادیه، (باک). تزار، ئاوخۆزی، ئاوخۆزه، شووشه، (ئه‌رده). وه‌نه‌دیگ، (جا، هه‌ورا، ئه‌رده). ئاوینه.

جامانه: ئاغبانیو، جووریکیان پیساو له‌سه‌ری ده‌به‌ستی، جووریکیشیان ژنان ده‌یکه‌نه کراس و ده‌سماڵ.

جامانی: (پۆژ). ئاغبانیو.

جامه‌دانه: ئاغبانیو، جامانه. مندا لێدان، پرزانگ، پزو. زمانلووسی، کلکه له‌قێکردن، سفته، ته‌پزوانی.

جامه‌دانی: ئاغبانیو، جامانه.

جامه‌په‌ (ماو): ریه، کۆل.

جامه‌ک (هه‌مه): ئاوینه.

جامه‌لووس: زمانلووس، کلکه ته‌قێکار، سفته‌کار، ته‌پزوان. — ی: جامباز: وولآخکرو وولآخفرۆش، ده‌لالسی کپین و فرۆشتنی وولآخان و چیتیر، زۆزان، فیتباز، (جانباز)، مه‌تره‌باز، ئه‌وه‌که‌سه‌یه له‌سه‌ر ته‌نافی هه‌له‌ده‌په‌ی، ته‌نهباز.

جامبازه: جانباز، یاری کردنی ئه‌سپ و ووشره و هه‌لستانه‌وه سه‌ریاشویان، جانبازه.

جامبازخانه: جانبازخانه، جیگایه‌که ته‌نهبازی لێده‌کری. ده‌لالخانه‌ی کپین و فرۆشتنی وولآخان.

جامبازی: جانبازی، کپین و فرۆشتنه‌وه‌ی وولآخ و کهل و پهل ده‌سته‌به‌سته.

جامتا

جامتا: جانتا.

جامه‌تفرۆش: (ئه‌رده). وورده‌فرۆش، وورده‌واله‌ فرۆش، خورده‌چی، عه‌تار.

جامه‌جامک (باک): که‌سیکه به‌ته‌نی گۆقه‌ندو دیلانی و سه‌مایه ده‌کات و چه‌قنه‌ی له‌ ده‌ستی خۆی خستوه چه‌قه‌قیان لێبه‌دی.

جامچی: جام تیگر، شووشه‌ فرۆش، ئاوینه‌ فرۆش، ئاوینه‌ ساز.

جامچیلتی: جام تیگرتن، شووشه‌ فرۆشتن.

جامخانه: شووشه‌ خانه، ئاوینه‌ خانه، دیوی شووشه‌به‌ند.

جامه‌دانی: جامه‌دانی.

جامووله: جامی گچکه، بادیه‌ی گچکه.

جامووله: جامی گچکه.

جامووله: جامی گچکه.

جامی: ناوی زاناو دانه‌رو هه‌ستیار و وێژه‌وانیکسی به‌رزی کوردی کورستانییه.

جامپۆ (هه‌کا، باک): جووامپۆ، نازا، (باد). جیوان، دلفراوان، به‌خشنده، مه‌رد، ده‌ستیلۆ. — ی: نازیی، پیاده‌تی، دلفراوانی، مه‌ردی.

جامیلکه: پارچه‌شووشه‌ییکی گچکه. قایتیکی مسی گچکه‌یه، بادیه.

جان: (باک، بار). جیوان، لاو، جیحیل، (فه). گیان.

جان فقه‌رین: گیان ئافه‌رین.

جانکه‌نلین: گیان نه‌ستاندن.

جانخانه: دۆست، یار، نازدار. به‌سته و جووره گۆزانییه‌که. زۆزان، عه‌یار، جادوباز، نفورات، جامباز، جانباز، تیتباز، زمانلووس.

جانهمر (باک): گیایه‌کی بۆنخۆشه‌ گولیکی سپی بۆره‌لوکه ده‌گری.

جانهمگا (باک): جووانه‌گا.

جانهمور: درنده‌و داعبیانی درو به‌سام و زیانده‌ر، (زه‌ن). پرند، (جا). پرند، جفناوه‌ر، جفناوه‌ر، داعیا.

جانباز: جامباز، فیلزبان، پێشمه‌رگه، گیان له‌سه‌ری ده‌ست، فیدایی.

جانبازه: جامبازه.

جانبازخانه: ته‌نهبازخانه، جیگایه‌که له‌سه‌ر ته‌نافی سه‌مایه‌ده‌کهن، جیگای کپین و فرۆشتنی وولآخان.

جانبازی: جامبازی.

جان بیژار: ناوی جووره ته‌فنگیکی بووه.

جانقا: باروولی، چه‌لته، سندوقیکی چه‌رمینی ده‌سکداره و کهل و په‌لی تیده‌نه‌ری و به‌ ده‌ستیش هه‌له‌ده‌گیری.

جاندار (باد، هه‌کار): گیاندار، گیانه‌مه‌ر، پۆلیس، چه‌کدار، گیانباز، قوریانی، پێشمه‌رگه.

جانده‌اری: (موک)، ژاندار، شاگردداروغه، ته‌نگه‌ چه‌ری.

جانفاس: (زا). گۆنیه‌ی ته‌نکی هه‌له‌نه‌دوو‌راو. چته‌کی ئاوریشمینی پووته.

جانکووش: که‌سیکه به‌بانگکردن یابه‌ته‌قه‌ کردن فه‌لان له‌خه‌ر هه‌ستینی بۆ ئه‌وه‌ی بچه‌ کلیسایه.

جانگ: (کۆ). جاو، خام: — گازری.

جانگی (ئه‌رده): لاجانگ، نیوانی چاوو گۆزیانه.

جانگیه (جا): لاجانگ.

جانگیر: جیهانگیر، ناوی مرۆپانه.

جانگینه: وه‌کوو جانگ.

جانماز: (هه‌ورا، جا). به‌رمال، دووگرد، دووگورد.

جانفۆ: ناوی باوکی هه‌ستیارێ ناودار قه‌دری جانییه، خۆی ناوی عبدالقادر کوری جانیوه‌ بۆته (قه‌دری جان) له‌شاری (دیرکا) چیبای مانری به‌لان ئه‌مه‌رۆ له‌شاری شامیه.

جانووک (باک): جووانو، جوانی، جه‌نی.

جانی (باک.): به مسته یه کی ناوداره له گۆفەند وشایی و زەماوەندان دەیتن.

جانی: گیانی، دۆسی، (هەر، باک، بار.) جوانو، جوانی.

جانی مەرگ (باک.): جووره گۆتیکه.

جاو: (کۆ.) جانگ، (ههوارا.) ههلاوه، خام، چاپان، کالایه که له دزوی لۆکه دروستده کړیت.

جوان (باک.): گوان. ئیلتیکی کوردو زۆر ناوداره له عیراقیدا سهریه خۆتیکه بهرزیان ههبووه (میر زیانه دین جوانی) له خۆتیه، ئین خهله کانیس له میژوره که خۆیدا له بهرگی ۲ و له لایه ۸.۶ لایی درواوه.

جاوه جاو: قسه جوونهوه، به خاوی و به پلته پلته ناخهفتن.

جاوه نووکه: گیایه کی گه لاپانه بهزمویدا راده کشی گۆلی بلّوه و ده کوهی پتواسی وایه، ههرا لاتیکی ببخوا هاسته که یۆ کزی لیدی.

جاوێپ (باک.): دواورد، مقمست.

جاوێچک: نهوهرد.

جاوړاوه: جووړاوه.

جاوکه: نهوهی جاو ده کړی.

جاوگ: (نهرده.) جاو.

جاو نهوه: پرایه لکردنی جاو، بریتیه له کهسیک، که زۆر هاتو چۆ بکات.

جاوید: نهمه، هه تاهه تایه، (ناوی.) یه قه ئیتات.

جاویدان: هه تاهه تایه. — ی: هه تاهه تای.

جاوی گازی: جارتیک بوو تا ماوه ییکی ده خرایه ناو شیاکو چیتیر دوای شوو شتهوهی سپیتر ده بوو و ده کرا کراس و ده پتی.

جاوین (پۆژ.): جون، جووین، جوونی بنیشت و پاروو ئیتر.

جاوینهوه: جوونهوه.

جاه: جینگ، پایه، شان.

جاهیل (پۆژ.): جحیل، لاو، گهنج، جروان. — ی (پۆژ.): جحیلی، لاوی، جایه لی، گهنجی.

جابه ل (پۆژ.): جحیل، لاو، گهنج.

جایی (باله.): کابرا، ههراوه، هین، وانیک، فلانکس، فلان.

جایینگ: لاجانگ.

جه (ههوارا.): له، — ناکاو، لهناکاو، جه تو، له تو.

جهباخچۆر (باک.): شاریکی کورده ستانه له بن دهستی ترکاندايه، زازان.

جهباي: خێلتیکی کورده له دهو روبه ری کهر کوک داده نیشن. جووره که تیره یه که جیره ته پله گۆتییه.

جهبه: وولاخی یاخی، جه بهزه، بۆژ، ده برۆتر — راو، (پۆژ، . که.) بوورین، بوورن، بهخشین، (که.) نۆسه خش، شیخ پهزا ده لی: له بهر عباکه (جهبه) م کردی نهی فه قیری خوا.

جهبه خانه: چه کخانه، نهباي چه کانه.

جهبه ره: ساردی و سپی، سهرا و سۆله.

جهبه ره نووهندن: خۆ له ناو هه لکیشانی چۆله که به له زستانیدا، که نیشانهی سهرا و کپترو بارانه یه، یا پشیله یه که له ته نیشته ناو داده نیشتی نیشانهی داها تنی سهرا و سۆله ی زۆره به وانه ده لیتن: —.

جهبرا (باک.): چه په، چۆیه، کهسیکه هه میشه به دهستی چه په کار بکات.

جهبه خانه (باک.): جهبه خانه.

جهت: شهوه په، گیایه که.

جهتر (باد.): جاتره.

جهتره قه: (ههوارا.) جهدره قه، جووره نانیکه له بابته پانی و ئهستوری به له نیوانی نانی و کولیره یایه.

جه جال (که.): ججال، (دجال).

جهه نه نه: جهه نه نه، دۆژه.

جه حوی (باک.): ژهر.

جه حشک: جاشک.

جه حفه ی: (پهوارا.) بیزه پوو، (بار.) پشالۆ، (بار.) پهوارا، پشالۆک.

جه حیل: جحیل، لاو، گهنج. — ی: جحیلی، لاوی، گهنجی.

جه حج (باک.): خۆش بوو تر، تیرو پوو جه ختی، دهست درێژ.

جه حار (پۆژ.): کپتر، چه قو، سیکار، قیسه کیش. جغار، سووی، داغ، پهروژ، خهفت.

جه حه ی (باک.): جووره پۆلایه که، که شیر ی لی

دروسته کړی.

جهخت: (پۆژ.) بالشت، بنج بهست کردن، که ساندن، هه و و تیکو شانی بپهسانوه بۆ کاروباریکی. چاک، باش، پیرۆژ، دوو جار ان بهی و و چان پشمن. کهسیک جارتیکی بپشمنی ده لیتن سهری هینا به لآن، که دوو جار ان بپشمنی ده لیتن چاک هینا، پهله، تالۆکه، به — به پهله، به تالۆکه.

جه خه یان: دوو جار ان پشمن به شرویتی یه کتیدا له کاتی ناخۆتن یا بهریار و پاره ی کیدا، که به هه پوو پیرۆژی ده زانن.

جه ختی: چالاکی و جابوکی. به — پوشت: واته به چالاکی پوشت.

جه خز: جیتیر، دیت، گپ، گیر، چرخ، دیخیکی به گهوه خه، (شار.)

جه خیز، چووز.

جه خزه خانی: گهمه یه کی کوپانه.

جه خزین: جه غزین.

جه خسی (باد.): وهستای تهنهنگ و ده مانچان، چه کساز، تهنهنگ و ده مانچه ساز.

جه خیز (باک.): جه خز.

جه وای: گیایی.

جهدهو (باد.): جدو، برین یا دهردیکه ده کهو ته پشستی نه سب و ئیسترو کهران و زۆر ده خایتنی و زوو چانابیتسه به هۆی بار کردن و یا زین و کورتانهوه.

جهدهوی: جدووی.

جهدره قه: جه تره قه.

جاوېر

جهخار

جلد

چہرے (باک.): جہرہ، گوزہی زارتہنگ.

جلد پنجم (۱۵۳۳): مہری، شاخدار.

جەلال (باک): پەوان، (جاری). — بۆن: پەوان بۆن. — کەرن: رەوانکردن. (باد). نەوالیکی قوولی پەریگایە، کە ناویشی دەبنەبای.

جەلالی: خێلێکی کوردە زۆر گەورە کە تۆتو تە نێوانی سنووری دەستکردی تێران و تێرک و لە هەردووک لایاندان خێلێکی زۆر دڵێر و نەبەر و نازان. جگ: (قەلپ) مەندوم، لا قوولە کە: جگ، دزەیی (قۆیزان) ی پێدەلێن لا قۆزە کە: بک، دزەیی (پێستان) ی پێدەلێن. لا لوسە کە: شەک، دزەیی (میر) ی پێدەلێن. لایە کە تەر: تەوق، دزەیی (کەر) ی پێدەلێن. جەلاندن (باک): ناوە گەلکردن، چتی گەلۆ حەوت جارن بە ناو قووە سووری شوشتن.

جەلەو (فە): جەلەبی، ناژالفروش.

جەلەوی (باک): جەلە.

جەلە: پێشۆک، پێفۆک، کێفۆک و بێکە قوما مێکە، کە مەندالان وە کور فێشە کەدان دەپێژنە و لە ملیانی دەکەن و بە کولاییش دەخوری و خوشە. (پۆژ). نالقیە کە وە کور تایی ئۆتۆمبیل لە قایش و پەرۆ پاتال دروستدەکری لە ملی نیستریا گا جوت و نیستری دەکەن تا هیژو نەیتی نیلە کە نازاری سەر ملیان نەدات. نیر مرزێکە لە کەرەستە جوتی دەخرتە سەر ملی دوو نیستریا دوو گاجو تانە. پەقە زۆر گەورە بە لە ناو ناوی دەژی، (بیت، پۆ). سوو پەرۆ.

جەلە: سەمەندۆک، سنک، چەند وولای خێک ناو ناوە لە گورێسیکی درێژ دەخەن، کە ناژۆتەران بە پێژ بە دوای یە گتێدا دەپۆن. — کەرن: سەمەندۆک کردن. (پۆژ). چاولە دوو، نازو دەری، قارسان (حریص)، کەسی کێشە لە کاریکی بەریست بکری ئەریش سەرە پای ئەوەش لەو کاریدا وە پێشتر بکەری.

جەلەب (ئەردە): جەلەو، بەدکار، خراو، گوریز، (باک). زرنگی، شێو، لێپا توویی. ئەژاد. مێگەلە، ناژال و وولای خێکە بۆ فرۆشتنەوی کرابی. کور. چەشن، بابەت.

جەلەبچی: کەسی کە جەلەبی بکری و بفرۆشیتەو، واتە کەسی کە ناژال و وولای و پەشە وولایان بۆ فرۆشتنەوی بکری.

جەلەبچێتی: کەین و فرۆشتنەوی ناژال و وولای.

جەلەبدار: بازگانی مەرۆ بزن و پەشە وولای و وولایان. — ی: بازگانی تی ناژال و وولایان.

جەلەبەبی: جەلەبی، کەسی کە ناژال و وولای و پەشە وولایان بکری بۆ فرۆشتنەو، چتی کە هەرەمەیی و تاییەتی نەبی.

جەلەبکردن: چەند وولای خێک ناو ناوە لە گورێسیکی درێژ خستن.

جەلەو (باک): شێبەلەغاو، جەلەو، هوسار، هەقسا. دەستە جەلەو، جەلەب، مێگەلە ناژال و نیستری بۆ فرۆشتن بیکرن.

جەلەو: شارێکی کوردی ناو داوە لە ژووری خانە قینی تێبە لەشکری عومەری لە گەل خەلکی ئەم شارە شەری کرد.

جەلەوی: جەلەبی.

جەلەب (باک): قور و چلپاو.

جەلەبەز: جەلەبەز.

جەلە: نازا، خێرا، تەندوتۆل.

جەلە: (باک). قەلەشت، درز.

جەلە: دوو داوە، کە سەریان وە کور قەلەمی دادرا بن و کرابن بە بیک، کاری ناتەواو و نا پوخته.

جەلەمە: جەلە.

جەلەک (باک): ناسک. — کەرن: ناسک کردن. — ی: دەست: مست، لووێج.

جەلەلەند (باک): دەرەتێن، دەر کردن.

جەم (باک): کەن، نەک، لا، با، بال، رەخ، جەم: لەکەن. (مۆک). هەورا. ژەم، نۆبە، جار، کەرەت، هەل، حەل، مەز و پۆژێکی دا سێ — نانی دەخوات واتە سێ جارن. (باک). پاشکۆ، خورج، خورجین، (ئەردە). گرد، گلیس، کور، جەلە، گەل، گرداری، یە کەمەیان. (خۆ). بێ. چاک و قورس بۆ قاب و نامانی مسین، پەختە.

جەمە (هەورا): جەمام، لەگە، لەجی، جەما بۆنی جومگە یا گە قامکان و شوویتی تر: لە جیچوون، لەگە چوون. ناوی جیژنیکی برا کوردەکانی یەزیدیە.

جەمەلا (باک): ناوی تیرەییکی کوردە لە خێلی کیکا.

جەمام (جە): کەسی کە کەم گەرابی و زوو ماندوو بێ، (زوا). قۆزاخ، (مۆک). ئەستور بۆنی جومگە یا تیشانی کە لە ئەندامدا بەهۆی ماندوو بونەو، سەرپوون، سست، (هەو). جەمان. — بۆن: ئەستور بۆنی جومگە و تیشانی ئەندام یا دەمار وەرگەران بە هۆی کاروبار و ماندوو بونەو. — کەرن: ئەستور کردن جومگە.

جەمامی: دەمار وەرگەران، ئەستور بۆنی جومگە نازاری تە بە هۆی ماندوو بونەو.

جەمان (هەو): جەمام.

جەماوەر: دەستەمەزێکە، کە لە شوویتیکی کۆ بونەو.

جەماوەری: شتی سەر بە جەماوەر.

جەمەدانی: ناغانو، جەمەدانی.

جەمەکە (باک): کری، مویچە، مز.

جەمەبۆون: کۆبونەو.

جەمەباز (باک): لۆتی، زەلەزە، تەناباز، جەنباز، ئەو کەسە، کە لە سەر تەنافی سەمایە دەکات.

جەمەبازی: تەنابازی، جەنبازی.

جەمەبەلی (باک): توتوتنی توند. جەنبەلی ناوی میرێکی هەکاریە بەسەر هاتی و ی و بنەفشی نارین لە کوردستانی دا ناو داوە بە بلووتی و گۆزانی دەپێت.

جەمەبەلی (باد): توتوتنی توند.

جەمەجین (زا). شەلقانی چتی شل.

جەمەقاندن (باک): بە قامکان هە لێشواتن و هەویر کردن، تیکە لاو کردن، جەو لاندن، بزانن، شەلقاندنی چتی شل.

جەمەقین (باک): بە قامکان هە لێشواتن، تیکەلەبون، جەو لاندن، بزووتن.

جەمەپۆه (هەورا): ماوە بەکە.

جهمسهر: چمسهپر، سهری دوو چتانه، که بگنمویه به یه کتری، بمسهری دوو یا چمند پارچان ده لَین، که حیوت پیکمویه بنووسیتین و بگنمویه یه کتری.

جهمک (باد): دوانه. ژهمک.

جهمکردن: کۆکردنمویه، کردهو کردن، حله کردن.

جهمو: ناوی بمسته یه کی کرمانجییه.

جهمهور: به پتی بیرو راو لیکدانمویه جیگه خورین لمهرکی یه کی فله رهنکه کی له لایمه (۳۱۰) دانووسیویه: (جهمهور) له دوو ناوان پتک هاتویه جهم مبهس له کۆو جقاته، (هور) یش بهواتا گچکه و ورد، وادیاره له چاخی ساسانییه کانداه دوو کۆمه لگه (جقات) همیرون: جقاتی سهر و جقاتی هور، کمسرا، که یسهر مفرن و سهرۆکی جقاتی سهرایه بو، که به ناروی (عظیم العظماء) ه. و (بزور جهمهور): مفرنی جقاتی هور (گچکه کان) بووه، جقاتی سهرایه (مجلس الشیوخ، مجلس الاعیان)، جقاتی هور (المجلس النیابی) بووه له پاشان کورتوته نار زمانی نارووییویه بۆته جهمهوریه، بهراستی، ماموستا جیگه باشی بۆ چوه و راسته ههزاران ئافهرین. (گیوی موکریان).

جهمیقاندن (زا): ساردکردنمویه.

جهمیقین: ساردیونمویه.

جهمین: (باک): بزوتن، لمهرزین.

جهمنیز (باک): ههله چهره شکه، کارچ، کارچک، ههله چهره شکه.

جهمناور (باک): جانموره.

جهمه: بق، مان، هوک، گپوو، منداله که — ی گرتویه: گپووی گرتویه — گرتن: غمزرین، مانگرتنی نهمس و ماین و نیتستروکهر.

جهمهب (نهرده): پروالته، شپوه، شکل.

جهمهکه (ههرا): پارچه.

جهمهگر: نمویه جهمه دهگری، بق دهگری.

جهمهگرتن: گپووگرتن، مانگرتن.

جهمتک (زا): جموالی گچکه.

جهمناج: قهره بالغ، سهرقالی، دهست نه بهرژان، کۆبونمویه مهردوم له شوونیتیکیدا به زۆری و ناپیکی، چپوکوت.

جهمجهپ: مۆشه. — ی دار: (باک). کام. داریکی نهمستوری خپه چمند دهمه تهوریکی تیدا داکوتساره و خهرمانی پسی ده کوتری له کاتی گیره دا. چهرخی ناوی هه لیتجان له چالوان. ناسنی نهمسهرهوسهری باگردانییه.

جهمجهپه (باک): جهمجهپ، تهوری چکۆله.

جهمجهپهوان: نهوکسهیه، که دهغلی به جهمجهپه گیره دهکا و دهپکوتی.

جهمدهره (باک): تنگانه، سهرگهردانی. نهم که تین — یی: نیتسه کورتینه ناوتنگانمویه سهرگهردانی. (زا). چتیکه چتی تهرناری پسی دهق دهگری.

جهمدهک: تهر، لاشه، لاک.

جهمدهموون (باک): خهیاڵ، دشانگ، تارمایی.

جهمدهک (باک): لاجانگ، نیرانی گوتچکه و چاو.

جهمدیله (ههرا): کونده ییکی ناوییه له پیتستی کاریله و بهرخان دروست دهگری و قامیشیکیشی تیدهخری تا کاروانچی و سهپانان ناوی پی بختیموه. (دزه). جهمهنده.

جهمزیر (باک): ژهنگ، زنجیر.

جهمقاندن (باک): ترساندن.

جهمقین (باک): ترسان.

جهمگ: شهر، کیشه، به کۆیه کتریدا چوونی دوو کسهانه یا پتر، ههرا. دهمه قاله، دوژمنایه تی. — کردن: شهر کردن.

جهمگانی (ههرا): شهرکهر، شهر فروش. جهمگاوه، جهمنگار، (جهمگ کهر).

جهمگاوه: شهرانی، شهرکهر، شهر فروش. جهمگانی، جهمنگار، (جهمگ کهر)، نیتیو نیرینه. — ی: شهرکهری، (ههرا). جهمگانی.

جهمگه: کات، گهرمه، ههرهت، کانگه، ناوه راست. — ی: گولانه: کانگهی گولانه.

جهمگه: دارودوهن، دهون، بیتشه لَن، دارستان، لپهوار، لپه، چره، شه خمل. جهمگلستان، دارستانی چپ. — ی: چت و زیندهواری جهمگهلی. تورپه، قهلس.

جهمگهستان: دارستان، لپهوار، لپه، دارستانی چپ.

جهمگهنه (باک): جینگهنه. کهمیکه چتی خرابی پی ننگ نهی.

جهمگپان: شهرکهر، شیرکۆز. — ی: شهرکهری، شیرکۆزی.

جهمگ زهرکپی: شهری دهسکرد.

جهمگ شوفاس: جهمگ ناس، پشپۆری شهر. — ی: پشپۆرتی شهر.

جهمگ کهشتی (باک): کهشتی جهمگی.

جهمگ کا: شهرکه.

جهمگ ناس: جهمگ شوفاس.

جهمگی: شهرکهر، جهمگاوه.

جهمیقاندن (زا): په تاندنی گیاندار.

جهمیقین: هاژبانی گیاندار.

جهمو (خو، ههرا، ههرا، باک): برینگی ئاژال برینمویه. (ههرا).

لهمه: — دما: لهمه دووا، جۆ، یمر.

جهموان (موک): جهموان، چاقمه. دهفر، ساک، کورزه، له تهلیس گهموره تره له بهن و موو دروسته کری بۆ گواستنمویه دانویله. کیشیکه بۆ دهغل ودان به کار دهبری بریتیه له دهپوتان، جهموان.

جهموان (ههرا): ناودیر. گۆخل. (نهرده). جهموان.

جهموه (فه): جیهوی داری.

جهموره: جهموره ئاغا ناوی برای قارهمانی کوردستان نیسماعیل ئاغای سمکزیه، که به فیل بانگ پیتستی کرابوه تهوریزی و لهویدا زۆر نامهردانه شهیدکرا.

جهموره (نهرده): ناشۆب و سهختی. جهموره.

جهمونه: جهمونده.

جهمونده: جهمدیله، کونده ییکی ناوی گچکه به بۆ کاروانچی و سهپانان و نیتیر.

جهوپړ (دزه): برینگ. کمښتکه تازه لې بېرېنگی بېرېتمه.

جهوپړي (دزه): باک. برینگ کاري، تازه لې پرېتمه.

جهوت: جهفت. قه پورچکېر قه کاني بېروويه، کلاړي بېرو، بژاډان وخت شکر دود وده باغي پيسته و چرم وکړنده و مېشکه و نيتربه کار دېرېت. جهوتک: هډگېه چرمين.

جهوتين: به جهوتی دېغ کړاو، چرم وپيښتېک به جهوتی خوشکړاې.

جهوجو (باک): جهوجوک. سه گي پيس وگچک.

جهود (باک): کړنده ناوېته.

جهودانه (بابا): پړنگاوړېنگ. چمندين پړنگی تېکه لاو.

جهودک (باک): خيگي چکول، فيشهک.

جهوود: زور، خوړت، نازار، پښ، زرتې جوي، ستم، جفا، زووخاو. — لې کردن: نازاردان. — لیکراو: نازاردراو، جهرگېراو. (باک). بېجوه گورگ. به چک شيرودړنده تر.

جهووره: سهختی، کارسات.

جهورک (باک): سه گي جحيلي پوړيه، که هيتا به کار نه برابې.

جهوز: چتيکی خړي کووز کووزی درېژ کوژيه له مازوو گموره تره. بهری دارتي گرميانيه بؤ گه لې دهمانان به کار دېرې.

جهووز: (خو): جوړه که تيره و جيوه، که له داری بادام و هلوچه و ساق و نيتر دهرده کوې.

جهوسق (زا): پړنگايه که هميشه هاتو چوې پيدا بکړي.

جهوسک (باک): هاورې، پرفتار، پړنگايه.

جهوشن: زړی، کراس زړی.

جهووک (باک): پاساري، جوی، (زا). جولا.

جهوکهر (باک): نهوکسديه بېرېنگی نازالان بېرېتمه، برینگوان، برینگچي.

جهوکهری: کاري پرېتمه نازالان به جو.

جهوکړي (باک): پرېتمه نازالان به برینگ.

جهوکي: جوک.

جهوگه (هورا): لهوې.

جهوهز: شيره، ويزه، پاو. گوهز، بهرديکی نرخداره. هونهز، کارزانی، سه ليقه، کوونه، دژي. به: هونهز مېند، مه لان، کارزان، بهسه ليقه، بې: بهسه ليقه، گيل. زاغ، خال و چمن ددېغتيکه له سهردمی هيندي تيغی هه لکوتو دهرېسکيتمه و خوده نوېتن، خه نهمري — دار بؤ تيغ. بهه ممو جوړه پړنگيکی وورد ده لېن، که له قوتواندا له لای وورده و آله فروشان دهروشی، زرنکی وليهاتن، فيساره کس به ه واته زرنک و ليهاتووه. — دار: چتيکه به جهوهري، کمښتکه زرنک و ليهاتووي، چناري: — جوړه چناريکه. — داری: به جهوهري.

جهوی: که تيره، همنگووه، جيوه دارانه، جيوه له چمند جوړه گياو داران پيدا ده بې.

جهوی قوش: جيوه داری.

جهوی خشيلک: جيوه خړيلک.

جهوی گمونه: جيوه گوتي.

جهه (باک): جق، جیگا، جی.

جههان: جيهان، دونيا، گيتي. — پنا: تيره ناز.

جهه نهم: جهمننم، جهمندهم، جهمندهم، دژه، نارتون، نه تون، نيتون، به دژه ی گهر ماريش ده لېن.

جهه نهمه: جهمننم، دزوق، دزوخ.

جهه نهمی: جهمننمی، گویا کمښتک له پوژي په سلاتيدا لېسر به دپرفتاري و گوناوان دهرتېته ناو جهمننمی.

جهه نهمه داش: سروروه شينه وه کوو زاخی وایه بؤ وهرديته ی چاو و تهرخوما بؤ گوشتي کرمی و برنی نازالان زور سوود به خشه.

جهه نهم (باک): جاتره.

جهه خووه رک (زا): لاره ناو.

جهه داسی (باک): جوی کيتي، جوداس، (باک). جهه داسک.

جهه ر (نرده): رق، قين.

جهه ري (باک): جوړه نه خوښيه که.

جهه زود: (باک): جوړه دان، کاتيکه جوی تيدا ده گاتي.

جهه گم (باک): جوړه ده غليکه.

جهه وک (باک): جوړه جويه که.

جهه وک (باک): له ونده، گياي که بؤنخوښه.

جهه وړ: کورې جهه وړ نهوکسديه، که وهزاره تی دياره کرو دهرته تی مهر وانی دامه زران، که نزيکی سمد سالی پتر ژيا له چيروک و ميژواندا کورې جهه وړ مهر وانی کورد به ناو بانگن.

جهه وړوک (باک): کرمی چکول سووره له ناويدا.

جهه وړک (باک): هاروې تازه.

جهه وړل: جحيل، گنج، تازه پيگه پيشتو. — ی: جحيلي، گهنجي، لوی. جهيش: به پتي ليکدانه وې جهر خووين، — له کيش، کش، گشتک، گشک هاتوه، ده پيژن گشت ورن واته هه ميو ورن، پيگه ورن، دوایه بؤ ته گيش و جهيش.

جهنيک: کاکولې کورانه.

جيهخانه

جيه: جوړه پالتويه کی داوتن دترتي قوډاره زانايان و داد پرسان و هيندي پياوی گموره تر له جياتی قاپوړت و بالا پوښ لېسري ده کمن. چهک و تفاسی شپ.

جيه خانه: قوډخانه، کؤگای چهکی جهنگی.

جيه ي (پوژ): جوړه قاپوړتيکی شووانانه تا نمونايانه، شوران و جوړتيران لمن قاپوړته که يوه لېسري ده کمن.

جيرا: نيکليکی کورده، خالد بهکی جری له ۱۹۲۵ دا شهيد کرا.

جبله (باک): که لېباب، که لېشیر.

جيو (باد): ووشه يکه وه کوو: کابرا، بؤنيرسان به کار دېرېت.

جبله

جج: (باک): دهنگيکه مهری پي ليده خوړن، ييخه، نيخه، ييخه، نيخه.

جبال: جه جال، ده جال.

ججه (باد): ووشه يتيكه مهری پیده ده كړی، بېخه، بېخه.

ججیل: لار، گنج، تولا، لار، لاو، لاو، سپه، جاهیل، جایل، خورت، جوانكه، خوښگرم، (ههوا). جوقون، كسبكه تمه منی له نیوانی مندالی و جاحیل دابی.

ججیلونه: لارانه، گه نجان.

ججیلایمقی: گه نجا به تی، تولا، لاو، لاو، لاو، لاو، لاو.

ججیل: گه نجی، خورتی، لاری، شاخینی، (ههوا). جوقونی.

جج (كه)، خو، (هوا). شاپه، په پهره درېزه، (كه). نه گریجه، بسکی كورت كراوه.

ججار (شار): داغ، پموش، ججار، خفمت.

ججاره: ججاره.

ججاره كیش: ججاره كیش.

ججاره كیشان: ججاره كیشان.

ججاره كیشی: ججاره كیشی.

ججه ججه: تووکی پشیمه سهر و نیوچاوانه، كه وه كوو په چم پر ایتسره ولسمه نیوچاران یا لاوومعت راوستی.

ججه: ججه، جوو، ختی پاست یا گرد، — لیدان: ججه كیشان.

ججل (دزه): نه یار، ناحز، دوژمن.

جدهو: جدهو، برین و كولكی كی پیسه به هو یاری گران یا زین یا كورتان له سمر شانی وولاخان پیدا ده بی و یا له ناو شانی كملتی پیس كړدی — ی پیده لیتن، به پونی هله زوسانهوه چاده بیتسوه. شكست و عهیدار. — بوون: عهیدار بوون و له كار كورتی چت. بریندار بوونی پستی وولاخ له بهر بار یا زین یا كورتانی.

جدهوگه: جیگا به كه له سمر شانی وولاخان به لای پالیسوه، كه جدهو بی.

جدهو: جدهو.

جدي (باك): جريت، جليت.

جديدانی: جلیتانی، سوار سوارانی، كپړكی به وولاخان.

جو (باك): خو، په ووش، په فتار. سته، دژكه.

جو (باك): له بنچینه دا گره په، دوژمنایه تی، پكبه پیتی. جووړه ووشه يتيكه خلكی پی تووړه ده كړی و بولا ته پیکردنه جر تمې پوشتی، (باد). هاردهمی و پیکمه راووارن، (نهرده). جرت. — داهیتان: جرت كیشان.

جواچو (باك): جرت جرت، دمه قاله له سمر چیتك.

جوه: جووړه، جوه، بالنده يتيكه. (شم). كشاكش، كیشه كیش.

جوه به گزاده: بالنده يتيكى جوانی په گاوړه ننگه به قه پوړی كی ده بی به لام لهو باریكتره، خومه شینكه، خومه پیزه.

جوه جوه: كیشه كیش، كشاكش، دهنگی بیسایي كړدی مندا لان و نیتر.

جوه جوه: پارچه پارچه، كوتكوت، پچه پچه. — كړن: پچه پچه كړن.

جړیو (پوژ): ووشه يتيكه بوق تووړه و قهلس كړدی بهر ازان به كارده بری.

جړیوژه: ووشه يتيكه بهر ازی پی له كون دهرده په پتیری بوق او كړدی.

جړیو: بزوژ، بزوژ، سووك. — ی: بزوژ، سووكی.

جړت: جرت، مړی همره.

جړت: زړت، تركمندن بهدم. — لیدان: زړت لیدان، جرتانن، بهزار زړت كیشان.

جرتانن: زرتكیشان، جرتلیدان.

جرتاو: جمره تار.

جرتقه (پوژ): بهزاری تركمندن. خمرقه، سهر كوا، پالتوی شپ.

جرتقه جرت: بوله بول، پرت پرت، منعت. — له سمر كړن: منعت له سمر كړن. جووړه پوشتی كیشه، بهزاری تركړن.

جرتقه كړن: بزوی و جړینی كړن.

جرت و پرت: جرت و فرت، جرت و پرت، بوله بول، چنه لیدان.

جرت و فرت: چنه لیدان، جرت و پرت، هات و چوړ په له پهلې بهی جی، — كړن: هاتو چوړ جرت جرت كړن.

جرجب: دوو باریكه له پوژ اوای شاری مار دینی دهرده كوی.

جرج (ههوا): پزك، پزق، پسق، (زه). پسك، (باله). بانوانك، بانبانك، فاته په شك، وه كوو مشكی وایه به لان زور گموره تره.

جرجه كوویزه: خله تكوژ، مشكه كوویزه، كم دهیبری له چوړ و دشت له زهیدا به كوومل خولی هله داتهوه.

جرجه (نهرده): بهرزه جره، سپر په.

جرجونگانی (نهرده): سهردهمی تووړه تووړه، كسبكه زوو تووړه بی.

جرجینگانی (نهرده): جرجونگانی.

جرج (باك): جليت، جريت، (باد). جرج.

جرجه یقن: زرتكیشان بهزار.

جرج (نهرده): سووچ، گوژه، پوژیزی پوهه كیبه.

جرجه: پرشه، پروسكه، پزوسكه، پریشكی ناووری.

جرجو بهس (باك): جووړه شه كړو كه په كه، له شه كری تواووه و سپینه هیلكی دروستده كړی.

جرجك (باك): گیاهه كه.

جرجم (نهرده): تلف، تلفار، سلف، تلهی چتی كوشاوو نیتر. خله يتيكه لهی ناو قاب و چیتیر ده نیشتی. (نهرده). مارسای، بارستای.

جرجو هرنه: جرجنا و فرینا، (كه). چتی پچه پوچ، چوساندنوهی كسبكي به چشمتی پچه پوچ.

جرجوهر (باك): جانوهو.

جرجنگانن: زرنكه له پوول و چیتیر هیتن، پاره یا چیتیکتر دان به شیهه کی وا كه، له دژ گران بی.

جرجنگه: زرنگی پوول و كانانی تر.

جرجنگه جرجنگ: زرنگ زرنگی پاره په كه له دووای په كتری.

جرجیفرنیا (ههوا): چتی پچه پوچ، جرجنا فرنا.

جرجوچانهوه: زیندهوارو جانوهوران، جلكی شپ، پوپیتی بی كه لك.

ججاره

جرج

جړوچوږ: جړت و فرت.
جړو جياز: پړو پيټی ناوماډ.
جړو جيازی: جړو جياز.
جړووسکه: تړووسکه.
جړووک: جړوکه، جړیوه، دهنګی پړپړووری گچکمه مشکییه.
جړووکه جړووک: جړوکه جړوک، جړیکو زړوکه می مشک و نیتړ.
جړووکومی (باک.): دهنګه دهنګ، ههراهره.
جړها (نمړده.): جړ، شړها، بړ قشمری پیکردن به کارده بری.
جړهاتن (نمړده.): تنګه تار بوون، پست بوون.
جړیب: جړیو، گاره خان.
جړیت: (باک.) جړید، جړی، جړد، جلیت.
جړیتان: جلیتین، جړیتازی، تهقله داکوتان.
جړیتباز: جلیتکار.
جړیتبازی: جلیتین، یاری و غار کردن به نسیپ.
جړیتین: جړیتان، جلیت بازی.
جړید: (باک.) جړیت.
جړیفک (باک.): گسک.
جړیکه (نمړده.): جړوکه، جړیوه، زړوکه.
جړیکه جړیک: جړوکه جړوک.
جړیو: جړیب.
جړیوه: جړیکه، زړیوه، سړیوه، دهنګی پړپړووری گچکمه، جړوکه، سړیوهی نسیپتیران و جړولانمړه یان له پیتش چاوان.
جړیوه جړیو: دهنګی چوله کمو پړپړووری گچکمه، سړیوه، جړیوه، جړیو، جړیکه جړیک، جړیوه، وورشه، سړیوه سړیو، زړیوه زړیو، وورشه وورش، بړ گرشه گرشه نسیپتیرانیش به کارده بریت.
جړ (باک.): جړو، جړد، بهرگ، (پژژ.) چړی گوشت و چموریه له سمر ناووری، چړی کانی سوورکړاوهویه، که له ناو ناوی سارد هملکیشری.
جړار (باک.): پیتگار، پهنج، نازار، دان: نازاردان، — کرن: نازاردان. (باک.) پارچه.
جړال جړال (باک.): پارچه پارچه.
جړه: له زارواهی مندا لانی ساو ادا به گوشتی ده لیتن.
جړه: جړه.
جړخ: جړخ.
جړدان: کیسه ی پړولیه له قایش و نایلون و چیتیر دروسته کړی.
جړم: بهشتیکی تابیه تی و سربه خویه له پهرتوک یا نو سراوکی زړ، بند.
جړمه (ع.): چه کمه (تورکییه)، مارنه گز، پیتلویکی لاسک دیتزی چرمین یا لاستیکی زستانیه و کورو چه کمه وایه.
جړوویه: لیکدروونی بنی بنده کانی پهرتوکان و له بهرگ گرتی.
جړویز: جړو، خړو، بزم، چتی قهلمو و چمور.
جړویز: فزویز، جړویز، قهلمو و چمور.

جړدن

جفتنه (دەر، فە): جوتە، لەقە، لوبشکەیه بەدوو پاشوان، (ئەردە).
دووبالندە نیترو مێن ھەریەکەى بەلێکیان ھەیلەسەر زەوی جودا دەبنەرە
و لە ھەموا جەوت دەبن. ماشەییکی گچکەو کورتسی نووک
باریکە پێشەگەران بەکاری دەبن وەکوو زێرنەگەر و کەژمێرساز و پیتچینی
چا پخانان و نیتەر.

جفتنە ھەزمەر: جوورە چۆغەییکی تەنکی سفتی ساخە.

جفتەوانە: (زەن): ئەستێرەیکە، جوتەر، جوتیار.

جفتەوانەشاندن: جوتە تەوانەشاندنی و لاغ.

جفتەوانەشاندن: جوتەر وەشاندن.

جفتە وەشاندن: جوتەر وەشاندن، لەقە وەشاندن.

جفتە ھەلەخەشاندن: جوتەر وەشاندن.

جفتی: جوتە، ھاودەنگی، گۆزانیییکە، کە پێکەوی بێتەر. (فە).
دووزەلە.

جفتیار: جوتیار، بکێل، جوتکار، وەرزیەر.

جفات (باک): کۆمەلە، پارت، کۆمەگ، نەنجومەن.

جفاتی (باک): کۆمەلە، تە.

جفان (باک): کۆمەلەبەست، پەیمان، پەمانگە.

جفاندن (شەم، شەکا، پاک): کۆمەلە کۆکردنەر، خەردنەر،
کۆکردنەر.

جفانگە (باک): کۆز، دانیشتە، کۆمەلە.

جفانۆک (باک): کۆمەلۆک، کۆمەلەیکە گچکە.

جفرە (باک): جوورە بازیا سەقەرێکە.

جفراندن (باک): ترساندن، زراوێردن.

جفلان (باک): کەمەلکردن، پێست لێکردنەر.

جفلان (باک): بەستەر لە ترسان، (باک) جفلان.

جفلانی (ھەورا): جوانی، جفلانی.

جفلان (باک): کۆبونەر.

جفلان (باک، شەم، باد): کۆبونەر، جفلان.

جفلانگە: جفلانگە، شوویتی کۆبونەر.

جفلانۆک (باک، سوور): دانیشتە، نیشتە.

جق (ئەردە): تام، مەزە، بەلام ھەمیشە بە دوای ووشە شیرینەر
دەنووسی: شیرینج، شیرین مەزە.

جقاندن (پۆز): قەپاندنی بۆق و بالەندان.

جقە: جوورە چۆلەیکە کە بۆرە لوبکەیه لە پاساری کەمەتیک گەورەترە و
جقەدارە واتە تاجی ھەیه، کە ھەلەقە زۆر ناووات دەنیشتەرە بەزۆری لە
سەر پێگایاندا، بریتییە لەو قامکەر استە، کەلە پیتی کەلەباب ھەردی
لە ژووروی پەنجەکانیوە (خەرت) بوو. پەرتیکی جوانی تاووس و
نیشترە گەورە پیاوان لە سەر پێچی خۆیان دەدەن، نیشان، تاج: چەند
پەرتیکی قیت و قنچە بەسەر سەری ھەندێ پەلەو و پانەرە. (ئەردە). گۆلی
بادامییە، لیس، جیگەیی مەل و بالەندە و مەشک، زریو و جریو
چۆلەکو نیتەر، گۆلێادام، ناکاندن لە ژێر کۆل و باری گراندا، (مەلەش).
مەنچەل.

جقە قۆزە (پۆز): سیکە تۆزە بەلەندەر نیتەر.

جقەجق (پۆز): قەرتە قەرتی مەشکان، قەپەقەپەری بۆقان و مەشکانە بە
بێجەرەکانیان.

جقەشینە (دەر): بەفرەشینە، (موک). کاسەلە شینکە، بەلەندەیییکە.

جقەقاندن (باک): پراوەشاندن.

جقەقین (باک): پراوەشان.

جک (ئەردە): مێج، قاپ، جک. (موک). جک لەکاتی جگتێدا، کە
بەسەر لایەرینە قۆقزە چالەکەیی دابکەوی و لالووس و بەرینەکەیی
لەسەر دەوێت — ی پێدەلێت.

جکاندن: جیکەکردنی مەشک.

جکەجک: جیکەجیکە مەشک.

جک: (باک). قاپ، قاپک، (بابا). مێج، مێج، (باک). قاپ، قاپ،
چوو. بەدیوەر چالەکەیی جکی دەلێت.

جگەرە: سیغار، جغار، جغار، جغار.

جگەرەخۆز: جغارە کێش. — ی: جغارە کێشی.

جگەرەفرۆشی: جغارە فرۆشی.

جگەرەکێش: جغارە کێش.

جگەرەکێشان: جغارە کێشان.

جگەرەکێشی: جغارە کێشی.

جگانی: مێجین، جگین.

جگە: بێ، بێجگە، بێلە، ژبلی، جودا، جیاواز، — کردنەر، جودا
کردنەر.

جگەر (پۆز، بابا): جەرگ، پۆلە مەزە.

جگەر ئۆتی: گیاپەکە جۆش ھەردی و بۆکۆکە و ژانەرگ دەخوێتەر.

جگەرە (ھەورا): جغار، سیغار، جغار.

جگەرەچی: جغارە فرۆش.

جگەرەخۆز: جغارە کێش. — ی: جغارە خوێردن.

جگەرەکێش: جغارە خۆز.

جگەرەکێشان: (ھەورا). جگەرە کێشی.

جگەرەکێشە: جغارە کێشان.

جگەرەکێشە: (ھەورا): جغارە کێشان.

جگەرەکێشی: جغارە کێشان.

جگەرەچی: جەرگەرژین، جەرگەرژ.

جگەرەخوێن: جەرگ خوێن، پراوە: جەرگە خوێن.

جگەرەدۆلە: (ئەردە). موو، دۆلەجەرگ.

جگەرەسووتان: مەردنی پۆلە جگەر گۆشە.

جگەرەسووتاندن: مەردنی یا کۆرتنی مەندالی جگەر گۆشە.

جگەرەسووتان: بریتییە لە کەسێک، کە پۆلە مەردی.

جگەرەسوؤز: دۆسۆز، یەکیکە، کە بەتەنک کەسێکی ترەو بێ و زگی پیتی
بەسووتی، جەرگسوؤز، مەپرەبان. — ی: دۆسۆزی، جەرگسوؤزی،
مەپرەبانی.

جگه رځونه: فرزند، مندالی خوشويست، پډلۍ
مردوم سا کوپې يا کچ، خوشويستی دل.

جگه مړوسی: جمرگ و هماغو.

جگمه (هروا، هروا): جگایه که له نږه نندامی
مړیاند، که جگي تېدايه. (هروا) جومگه، گریي بازنه ی
دهستییه. (هروا) زگماگ.

جگتی (باک): قاپی گموره، جگي گموره.

جگن: میچین، جگانی، قاپانه، میچ میچین.

جل: بهرگ، جلک، پوښاک، پوښمینی، (هروا) کنج، جلی. — له بهر
کردن: جل لځوه کړن. — ډاکندن: جل ژخوه کړن. په لاسیکه له پشتمی
وولاخان و پشه وولاخان و چارواو تاجی ده کرت له سهرمان.

جلال (باک): خړ، جۆگه ی خړ.

جله: (بل) په قه ی گموره یه، سیله، زور له په قه ی گموره تره.
زینده وارکی ناوییه له ناو ناوی خوی پانده کاتره بۆ گرتی مل و مړوشو
دروایه خوی و ټک د ټیتیمه و مل و مړوشه کان قووت دهدات.

تېره: گیایه که له نږ و ټنجه یدا شین ده بی پنجمو پېشوپېشو قوټ قوټ
ده کشی و بی گه لایمو و ټنجه ی ووشک ده کات.

جله: چاو له دووی، قرم، نازوهری.

جله سپی: جلی نهمپ.

جله شپه: گیایه کی ناوییه وک بهر به سهر ناویدا پانده بیتیمه، جله.

جله: دهسته پر شمه، دانه لغاو، جلهو، هوسار، هفسار، قهوج،
دهسته جلهو، دهسته جلهو. کومه له ناوالتیکه.

جله داری: سهرزکی کاروان.

جله داری: جلهو کیتی.

جله سووږنده: (باک) پاشیاو خووه دان.

جله وشل کردن: بریتیه له بهر لاکردنی منداق و بهر دهست و زور گوی
نهدانیا.

جله شوږ څکرده: داندن.

جله وکیش: جله داری، سهردهسته، سهرکیش.

جله وکیشان: راکیشانی جلهو وولاخ.

جله وگیری: په کیکه پیښگیری یا جلهو گیری کسیتی بکات،
به ریمسکار.

جله وگیری: مبهس پنده دانه بۆ کردن و یا ووتی چتیک، به ریمسکردن،
— ی نازادی بکه له هاروتی به و خراپ.

جله و هله کاندن: جلهو جوړلاندن و پاته کاندن، جلهو هله کیشان،
جله وگرتن.

جله و هله کیشان: جلهو توندو گورچکردن، جلهو هله کاندن.

جله ونی (نمرده): جانتا، جله بندی.

جله ی: بروهانه، جله وک، بهرگدروو، کسیتیکه، که بهرگ و جلی بۆ خدلیکی
بپی.

جله یان (نمرده): جله یان، کوی جله یان.

جله وک (کۆ): مزوکه، جلی، چیتیکه له پیازو ترش و هیلکه
دروسته کړی.

جله یان: بانگ پیښتیکي ټیکرایي ژانانه له لایم مالی بروکموه به یزده ی
به رنی جلی بوکی.

جله پوښ: بهرگ پوښی.

جله پوښی: بهرگ پوښی.

جله وواو: جلشوی. — ی: جلشوی.

جله دان: چاروکه ی کولی ژانانه.

جله دانک (باک): کانتور.

جله دروو: بهرگدروو.

جله دروو: بهرگدروو.

جله دوش: په شپوښ. — ی: په شپوښی.

جله ټن: جل و بهرگ و کله پیل شویتن.

جله ټو (باک): جلشوی.

جله ټو (هروا): کوتکی جلشویتنی، (هروا) دارکوتک. (باک).

بهرگشوی: شویتن، جلشوی، گازر، کسیتیکه جلکی چلکن بشووات.

جله ټو: جل خوار، کسیتیکه ناروانی خوشبوئی، که بهرام بهر جاشی

نمرده. — ی: جلشوی، ناربه خوی شو یستن.

جله شورک: شویتنیکه بهرگ و کالای تیدا ده شوی.

جله شورک: کوتکی جلشویتنی، گه لاکوتک.

جله شویتن: شویکردن، کولکردن.

جله (نمرده): همرزه، سوکی، قرت.

جله ی: جری، چنوک، نمرکسیه و دهووی همرمو چتیک و همرمو

کسیتیکه بکوی. مرزی پیسکو قوټ.

جله ی (باک): قیروفت، بارام بوبه جلق ژمن غمناپی. میوه ی زور
گه یشتو.

جله ی: ناوی جوړه پاره یی کی کم نرخ بووه.

جله ی (نمرده): چلکاو، پاشارو.

جله ی: بهرگ، پوښاک، کنج، (هروا) بهلک، جلی.

جله ی: بهرگی کاري، جلیکی تنه ی له کاتی کار کردنیدا به کار ده بری.

جله دروو: بهرگدروو.

جله دروو: بهرگدروو.

جله ی (باک): ناوی جوړه نهمپیکیه له جزیرو ټانی په یدا ده بی.

جله ی: جوړه ماسیه که. جلی گاجو تانه.

جله ی: دهشت و چول، سارا.

جله ی: نه جیلو سک.

جله ی (باک): جیلوه، عیشوه، غماش.

جله ی بهرگ: پوښاک.

جله یو: کمل و په لی ناو مال. جل و توره که ی وولاخان.

جله ی مل: بهرگ و بهرگ، په خت و پخت.

جل و بهرگ

جملیان: جمان.	جل ووراز (ههرا.): جلدروو.
جەین (فە.): جمان، جولان، پۆشتن. (خۆ.) جێتێر.	جلهان: گیایەکه.
جن: جندۆکه، قژنەسەر، درنج، عەجنە، بێگانان بە کوردی بە جەنوبیان کۆتووە جن یا جن، هەمیشە کوردی وە دێو درنج چوواندووە.	جلێ (ههرا.): بەرگ، جلک.
جسلاخ: (فە.) تێسکی چۆلە مێشکێتەیه. — شکاندن: چۆلە مێشکێتەکردن.	جلیت: دارێکی درێژە سوواران جلیتین و جلیتازییان پێدەکرد. جریب، جرد.
جناخە: کرمەک، ژێر چەناخە، چتیکە لە قەبتان یا لە زێر و ئێستەر بە ژێر چەنگەدا پامێڵ دەکری و هەردووک سەری بە قولاپ لە کلاری ژنان بەند دەکری.	جلینانی: جلیتین.
جناو (پهوا.): قوونێرێکی درێژە لە سەر پەفیسکە و دەمازی پەفیسکە دی، (ههرا.) خیاوۆک.	جلیناو: شتاو، لۆخ.
جناوێن (پۆژ.): ئەنجین، جنین، ووردکردن بۆ گۆشت و سەوزەوات و ئێتێر.	جلینباز: کەسێکە یاری جلیتینی باش بزانی.
جناوێو (پۆژ.): ئەنجێراو، ووردکراو.	جلینبازی: جلیتین، زانیی یاری جلیتین.
جناوێو: (باک.) جەناوێو.	جلینتین: جلیتازیکردن بەسەر سوارییەوه، جلیتازی، دارجلیتین.
جەن: جەنە، جەندە، لەوەن، حەشەری، سووزمانی، گاندەر، حیز، سازندە.	جلنجیلی: چەکچەکیلە.
جەنەباز: ژنەباز، جەندەباز، — ی: ژنەبازی، جەندەبازی.	جلنەسە: سێخەم، سێنە پۆش.
جەنەخانە: سازندەخانە، حیزخانە.	جەم: (پۆژ.) جوولە، جولان، بزوتن. (پۆژ.) گشت، هەموو، جومگە، جومزگە.
جەنەشارەوشار: شارانگێڕ.	جەمان: جولان، خووتن —: خووتن بزوتن، کەوتنە پێ. (پهوا.) جێتێر.
جەنەنار (کە.): جن هەنار، (کە.) دارێکی کێوی و دپواییە وە دارە هەناری دەچی.	جەماندن: جولان، بزواندن، بزوتن، پوواندن، وەپێخستن.
جەنەهری (باک.): جندۆکە میپینە.	جەمان (فە.): جماندن.
جەنجەر: بروانە: جنجەر، خالخال، پەنک پەنک، باندەدی دوو یا چەندین پەنگە.	جەمە: روتەیکە بەکار دەهێنری بۆ کۆبونەوه و بەسەرێکەدا کەوتی هەردووم لە شوێتیکدا: ئیمز بazar — ی دەهات.
جەنجروک: (ههرا.) چنگورک، بەنێنۆکی پێن و لێدان.	جەمەجەم (ههرا.): جوولە جوول، هووژە، جوولە، جەمس.
جەنجلی (باک.): پاک و خاوتن.	جەمەجە: جومجومە سەری، کاسە سەری.
جەنجیر: خالخال و پەلە پەلاوی، جنجەر، چیل، کونج، باندەییکی دوو یا چەندین پەنگی پەلە پەلاویە.	جەمخار (باک.): زەنگی کلیسایە.
جەنجیک: پل، جەنجیکە گۆشتیک: پەلە گۆشتیک. ناوک و دەنگی میوێه، جینچیکە.	جەمدان: جولان بەتەکانەوه.
جەنجیکان: (ئەردە.): هەلتروتان بە چیچکانەوه واتە سەرپێیان هەلترووشکان. قەنجکان، هەلتروتیان، کزکولە، دۆن، لەسەر پێیان هەلترووشکان.	جەمژگە: جومگە، مەچی دەست.
جەنجیکە (ئەردە.): جەنجکان.	جەمژگە: دووانە.
جەنکە (ئەردە.): نەجە، پل، پەلە گۆشت و ئێتێر.	جەمس (ئەردە.): جوولە.
جەندار: جندۆکەدار، کەسێکە شیت و جندۆکەداری. — ی: جندۆکەداری.	جەمشەرگ (ئەردە.): مەچەک.
جەندە: جەنە، نافەرەتی سووزانی و حەشەری، سووزمانی، حیز، ژنی حیز، (پهوا.) فەلتۆی، فەلەیتە، فلار.	جەمک: دووانە، مەندال یا هەریگانداریکی تر، ناوژی، جەمک، ناوژە، هەقالزا، لقا، هەقالجیوک.
جەندەباز: جەنەباز، پیاویکە بە شوێن نافەرەتی حیزدا بخۆلێتەوه.	جەمکانە (ههرا.): جەمک، دووانە.
جەندەبازی: جەنەبازی کردن.	جەمکە (بە.): دووانە، جەمک، بۆ مرۆڤ و مالاخان.
جەندەخانە: جەنەخانە.	جەمکوت: جەنجال، شووتی پێ و جەنجال. چتیکە چتێر ناخنکراوی، چتیکوت.
جەندەیی: سووزمانی، جندیتی، جیزی.	جەمگە (ههرا.): جومگە، خرتک، جومشگە، (پهوا.) جگمە، مەچی دەست، جیگای جولان، پارچە پت.

جەمخار

جندۆكە: جوورە گيسانداریکی ناديارو وونه گۇيا هيچ نابيرى، جندۆكە، خيتو، ديورەلۆكە، (باک.) جن.

جندۆكەدار: جندار، شيت. — ی: جندارى، شيتى.

جنواو: ئەنجىراو، چيتىكە بە چەقۇو تىغ وورد كرابى.

جىققاندىن: (باک.) جەققاندىن، ترساندىن.

جىققىن: (باک.) جەققىن، ترسان.

جىنكە (ئەردە.): رىزەيىك لەچىتىك.

جىنگە: پرتە.

جىنگە جىنگ: پرتەپرت، ناوى دەنگىيە، زىنگە، ناوى دەنگى دراوييە.

جىنگدان: جىمدان.

جىنگىز: مەزى تورپەتوند، جىنگەنە. — ی: تورپەيى.

جىنگىن: جىنگىز.

جىنگو جوول: جىم و جوول.

جىنۆكە: جىندۆكە، جن، عەجنە، درىنج، قۇنەسەرە.

جىنۆكەدار: جىندۆكەدار. — ی: جىندۆكەدارى.

جىنەنار: جىنەنار.

جىنى: (ھەورا.) جىنى، جىندۆكە.

جىنياگ: جنراو، ئەنجىراو.

جىنىك: مېشىمۇ چىنارستان، (ھەورا.) بېشە، ویشە.

جىنىك (زاخ.): لاجانگ.

جىنىن: وورد كىردى چىت بە تىغ و ئەنجىن.

جىنيۇ: جىون، ووتەي ئاشىرىن بە يەككىك كوتىن، (شىخ.) جۇيىن، (دەر.)

بېسكارى، (باک.) بېسكارى، (ھەورا.) جىون، (ھەورا.) دوشمەنى،

دۇمىن، (بابا.) جىويىن، (زا، يە.) خەبەر، جىمىن، دوشمىن، سىخىف، —

بەدە: بېچىرە.

جىنيۇ يىئەن: قەسەپىگوتىن.

جىنيۇ يىئەن: يىتىكران، ئاپرورپران.

جىنيۇدان: ووتەي ئاشىرىن ووتىن، گەزارە كېشان، قىيىن.

جىنيۇھۇش: جىنيۇدەر، دۇنكە، شەپەرۇش، كەسپىكە زارى شىپى و زۇر

جىنيۇ بىدات.

جىنيۇ ھۇش: شەپەرۇش، زىمان شىپى.

جۇ: جوورە دەخلىكە ۋە كور گەنم ۋايە، بەلام زىرو گەمرە ترە بەزۇرى لەگەل

كاي دەدرى بە ئازال و ووللاخان، (باک.) جەھ، جەھە، (زەن.) يىمو،

(ھەورا.) يىمو، يەقە، يىمو، (دەر.) جىويى، (باک.) جۇك. جۇسى

جوورە: جۇى سىپى، جۇى پەش، جۇى شەشەپ، ئەسەيان

گولەكەي ھەشت رىزە دەنكى تىدايە. بۇ ئاگادارى پروانە:

جۇى سىپى، ئاۋەكەي بۇ سوزەنەك و ئاۋەندىنەخۇشى

گورچىلە زۇر باشە. (ھەورا.) جۇگە، (باک.) جۇگەلە.

(فە.) جو.

جۇيار (ئەردە.): جۇگە.

جۇيپكە (فە، ھەورا.): دزە، ملە، وورە.

جۇيىپىگىن (باک.): بى ئايىن، بېشيتۋاز، چاۋ لە دووى ژنان.

جۇت (باک.): جوت، جوتىيارى. — كردن: جوت كىردن، زەي كىلان.

(باک.) جوت، زو، جۇتەك ژن، جۇتەك مېر.

جۇتارى (باک.): جوتىيارى، (باک.) جۇتكارى.

جۇتۇگ (باک.): دووانە، جىمك.

جۇتۇك (باک.): ھەلەمىزىن، جوت، كىرو جىزانى نەخشاۋ.

جۇتۇكار (باک.): جوتىيار، جوتىيار. (باک.) — ی: جوتىيارى،

جوتىيارى.

جۇتۇكىنى: گەمەيەكە لە خۇ فېرداننىدا ھەردووك پىيەكان بېجەقن.

جۇتۇكىن (باک.): لە خۇشيان ھەلەمىزىن.

جۇتۇقە (خۇ.): (خۇ) خىرمانە، شەنگەلە بەرەكەتە، كە دوو مازو يا

بادام يا ھەر بەرەدارىكىتەر كە پىكەرە نووسابىن.

جۇتۇ (باک.): (باک.) گۇتۇ، جىنگاۋەر (ئاۋىكى كۇنى كوردانە).

جوت (فە، باک.): گەمەيەكە.

جۇتيار (باک.): جوتىيار، جوتىيار.

جۇخۇر: جۇخۇرە، جوورە بالئەيىكە ۋەك چۇلەكە ۋايە.

جۇخۇرە: زەردى ۋەلى، زەردى جۇخۇرە، جوورە بالئەيىكە، ۋەك

چۇلەكە ۋايە، جۇخۇر.

جۇخۇرە: بالئەيىكە كەزۇر چۇلەكە بەقەد پەرسىرەكەيەكەيىو كلكى

دۇرۇ، (بابا.) بەفرخۇرە، (ھەورا.) ۋەروورۇ.

جۇخىن: خەرمان، جىگەي خەرمان، جۇخىنان.

جۇخىنان: مانگى بەرايى ھاۋىيىيە، (باک.) حىزان،

كاتى خەرمانى دەخلى.

جۇخىنە: خەرمانەي دەۋرى مانگ و پۇزى.

جۇداس: قەلەس، قومام، گىيايەكى كىيۇ زىرە ۋەك جۇ

ۋايە بەلام شىرەي كەسە گولەكەي دان ئاگرى، بىرۋانگى گولەكانى لە

چاۋى ئازال يا ووللاخ بىدات بىرەندارى دەكات ماۋەيەكى ئاۋى پىدا دىتە

خوار.

جۇدان: كاكىلەي ووللاخى بەرزەو پەشەۋلاخانە، جوورە گىچىيەكە لە

دەدانى ووللاخى يەكسەم دا جۇي پىدەھاۋى. كوخل: كەسپىكە سەرپەشتى

مەرەزى بىكات. جۇدانە، بە دانكەوتى ووللاخە بەھۇي دانىكەۋە زەدە

بوۋى و دانى يى نەخورت.

جۇدەنە (ئەردە.): جۇدان، ئەنبارى جۇيە.

جۇدەرەۋ: كاتى دروۋنەھاتى جۇيە. مانگى حوزەيرانىيە.

جۇر: چەشەن، شىتە، لىف، ۋەك، ياسا. (باک.) گىيايەكە.

جۇر: جوورە پەنپىرىكى بارىكە.

جۇرۋو: گۇرەي. كەلشەك بەنكەي لە چەرم بىت.

جۇرۋو: جوورە جوورە.

جۇرە جۇر: قۇرە قۇر.

جۇرەيى (پەۋا.): جوورە نىرگىزىكى شەست پەيىيە، دارىكە بەرەكەي خىرو

سورور وورە ھەركەسپىكى حەرت دەنكى لىبىخوات تا حەرت سالان چاۋى

نايەشى، شولەكەشى لە مىلى ووللاخى پەسكار بەكرى چاكى دەكاتەۋە.

جۆڭك (رەوا.): تورەكەي ۋوللاخان، كېسەي گەورە، جۆڭكە.

جۆڭكە: جۆڭك.

جۆڭى: گۆلنىكى بۇنخۇشى جۈوانە، ۋەك قەسپەر بەلەن بچوكتىر ۋەنگى تېرتەرە.

جۆزان (باک.): گوززان.

جۆزەرد: جۆزەردان، كاتى درۋىنەي جۆيە، كاتى پىگەيشتىيە.

جۆزەردان: مانكى جۆخىنان، مانكى خەرمەنان، بارانېران، (باک.) جەمەرا، مانكى سىيەمى بەمارىيە.

جۆش: كۆلنى شەلمەنى ۋە تىتر، خۇش، گەرم بونى كەلەي كەسكىكى،

بە: جۆشدار، بى: بى خۇش. جۈرە خىشتىكى قورسى شىنكارە، كە زۆر سورور بويىتمە. چەسپ، ئودودانە — داروون ۋاتا پىكە نووساۋون.

جۆشەن: كۆلەن، خۇرۇشان. — دن: كۆلەندىن، خۇرۇشاندىن.

جۆشەۋارد: تۈۋانەرەي بەسەر يەكتىدا چۈنى ھەندىك چت بەھۆى ناگرەۋە.

جۆشەۋ: بەجۆش. — ي: بەجۆشى.

جۆشەۋ: كۆلەندىن: ھىنانەكۆل لەسەر ئاورور.

جۆشەۋە: نەم جۆيەيە، كە لەكاتى گۆلەندىدا ئاۋى تىزايى بەلەن ھىشتا دەنكى پەق نەمبويى، فەرىكە جۆ.

جۆش سەنلەن: كۆلنى شەلمەنى لە سەر ئاورور. گەرم بونى يەككىك لە كارىكىدا، مەبەس لە تاۋ سەندى جىپانە لە ھاۋىنىدا. جۆش: كەسكىكە بە جۆشېۋ ۋە خۇي لەم ۋەلە ھەلەسۋى.

جۆشيان: ھاتەنجۆش.

جۆشیر: جۆشیرە.

جۆشیرە: جۆيەكى شىنە، كە تازە شىرەي تىپەرپىي.

جۆشیلە: جۆشیرە.

جۆقان (باک.): جۆگۈران.

جۆقۇنى (ھەورا.): جۈۋانى، گەنجى.

جۆق (زا)، ھەورا.: پۆز، پۆل.

جۆك (باک.): جۆكەلەي گچكەيە.

جۆكۆيە (باک.): جەھداسى، جەھداسك.

جۆك: جۆ، جۆكە.

جۆكە: جۆگا، جۆ، جۆي، (باک.) جان، جەمۆك، (ھەورا.) جۈۋە، ھىيەكىس گەورە يا گچكەي قورۇلە، كە ئاۋى پىدا دەۋرات بۆسەر كىشتىكەل.

جۆكەلە: جۆكەي گچكە، — ي خې: جلال، — ي فرمىسك: مەخمەك، مەختى.

جۆكەۋان: (باک.) جۆقان.

جۆل: گىيەكى بەمارىيە لە مېرگاندا دەۋروى ئاۋال ھەزى لىدەكات.

جۆل (باک.): زنجىر، — كرن: زنجىر كرن. (باک.) تىكەلەۋ، تەقلى ھەش، تىكەل، (باد.) چەند سەرە مەرىك يا بىزىكە، جۈرە گەفىكە.

جۆلا: كەسكىكە، كە بەدەست چتى بىنەي لە پىچالاندا، (لو.) جولى، كۆرسىكەر، ۋاتە كەسكىكە پىشەي جۆلەيى بى.

جۆلانە: چىكە لە دارو تەختە يا لە گوريس ۋە پەپۆ دروستدەكرى ۋە مىندالى تىدا پادەۋىنىرى، جۆلانە، ھەپزانى، ھىفەرۇك، ھەلورۇك، بىشكە، دىلانە، جۆلە، دىلانە، لەلۈۋە، لەلۈك، دىگلاڧستان، (باک.) دىگەلەڧا، ھىلان، ھىلەكان، جۆلە.

جۆلانەكەر (ھەورا.): حوشىرى خۇدا، بالۇكە.

جۆلانەكردن: بە جۆلانە كەسەكردن، ھاتوچۇكردن.

جۆلانە مىندالان بۇ پازۋاندىن ۋەنۋاندىن: پاپىتۇك، لەلۈۋە.

جۆلانۇكە: جۆلانەي چكۆلە، چىنچۆلەك.

جۆلانە: جۆلانە.

جۆلەيى: پىشەي تەمىنى كەل ۋە پەل، لەلەيەن جۆلەۋە، تەنەگىرى، (گەم.) بار. خانوت، كەمەستەي جۆلەيى.

جۆلەيەكەر: جالجا لۈۋكە.

جۆلە: جۆلانە.

جۆلە مېرگ: شارىكى كوردانە مەرخابىن مارەيىكە لە ژىتر دەستى ترکاندايە پايتەختى ۋولەي ھەكارى بۈۋە.

جۆلەك: مېگەلىكە لە ۵ تا ۱۰ مەپ ۋە بىزان.

جۆلەك (نەردە.): جۈرەلە.

جۆم (باک.): قوم، پق، — بۈۋە، قومبۈۋە، پۆچۈۋە، — كرن: قومكردن، پۆچۈۋەندىن. (باد، خۆ.) جىگايەكە لە ئاۋ شاخ ۋە داخاندان ۋە دېيىتى، جىگايەكى نزمە جارو بارشاۋى تىدا پادەۋەستى. (ھەم.) بەندەكە لە جۆگەي گەورەلە جۆمى گچكەتەرە.

جۆمەل: پاكردنەۋى جۆگەي گەورە ۋە گچكە قۆلەندى، سەلەب. — كرن: پادان، سەلەبكرن، خاۋىنكرەنەۋى ئاۋ جۆگەۋ نىتر.

جۆمەلە: جۈۋامىر، سەخى، جۈۋامىر، دلفراۋان. — ي: جۈۋامىرى، (سەخاۋەت).

جۆمەلىكە (خۆ.): جىگايەكى نزمە جارچارە ئاۋىشى تىدا پادەۋەستى.

جۆن: جۈۋىن، جىنىۋ.

جۆنەگا (زا.): جۈۋانەگا.

جۆنەك (باک.): چۆك، نەۋنۆ. لە جى چۈنى پاشۋى گۈيەدريژە.

جۆنى (باک.): ھاۋونگ ۋە دەسكەكەي. (زا.) دۆلى داريا بەرد، كە گەم ۋە بىرنىچ ۋە چىتىرى تىدا دەكوتىرى، (پەۋا.) جۈۋىن، (ھەورا.) دۆل، دەسكۆدۆل، سەندۆل.

جۆۋ (باک.): كىتىرى.

جۆۋى (ھەورا.): جۆكە.

جۆۋىلەپار (پۆۋ.): خاكىكە ئاۋەزى بى ۋە پەپى لە كانى ۋە كانىۋا.

جۆۋى كىۋى: كاپۆش.

جۆي سېيى: كۈۋىستانىيە، كە لە گەرمىتى بىچىتىرى بەيەك دوۋ سالان پەش دەپى، جۆي پەشپىش كە گەرمىتىيەكە لە كۈۋىستانى بىچىتىرى بەيەك كۈۋىستان سېي دەپى، خاك ۋە ھەۋا دەپانگۆۋى ھەم جۆۋانىيە چەلتۈكىش ھەمىۋە جۈۋەيە بىرنىچ كۈۋىستانى سۈرەكەي كەمە يانىيەتەي

به لآن هی گهرمېن به زوری سووره، چه لټوکی گهرمېن له کووستانې
بجینتری سووری نامینې یا کمتر دهې، هی کووستانیش له گهرمېن
بجینتری سووری لې پیدای دهې.
جوځمېن (زا.): تږین.
جوځکه: کلینچکه کیان لېبهران، کلینچکه کلکی نازال و مالآت.
جوځه لې، جوځیله.
جوځکه بېریک: (نمرده.) دوو ابرو، ووتیه که له پټه لکا لټیدا
به کار ده بری.
جوځکه له قی: (نمرده.) کلکه له قی، کلکه سوته.
جوځکه له ناو گه لگرقتن (نمرده.): مېس له ه لټن و شکانی و
خوشار د نمره یه.
جودا: جیاواز، جیا، جگه، جوایمز، تامه تام، جوئی، کل، جې، لاه.
جودا بونموه: لیکبونموه، جیا بونموه، لیکبونور کومتنموه.
جودا جودا: جیا جیا، جوایمز جوایمز، جوئی جوئی.
جودا کړدنموه: (باک.) پارستان، وشان، جگم جیا کړدنموه، ه لټا وړدن،
سنکرن، چمر تکر دن.
جودا گانه: به تمنی، به تمنهای.
جودایی: جیاوازی، جوئی، جیا، به —: جودا گانه، به تمنهای.
جوړ (باک.): چوپړه.
جوړه: بالنده یی کی بژه له چوله که گچکه تره، بازی نیر، به نیرینه ی
بالنده و جانموران ده لټن، جوړه دهنگیکه و ه کوو جیره ی ده رگا وایه،
دهنگی باریک.
جوړه نهمسپا: نهمسپا چواردانگ.
جوړه یاز: بازی نیر.
جوړه پټنه: چوپړه پټنه، چوپړه پټه.
جوړه پټه: چوپړه پټنه بالنده یی کی گچکه یه، به مړی نابووتیش
ده پټی، جوړه قلی.
جوړه پیاگ: مەردومی چواردانگ.
جوړه کلونه (نمرده.): جوړه قشه کلونه، شووان ه لټه لټینه،
چوپړه تاجدار.
جوړه کمو: کوی نیر.
جوړه (باک.): مشککی گمره یه.
جوړه (لو.): بهرگ و کالآ.
جوړک (باک.): جوړه نازال کی گچکو بهرپوت و نابووت و کم
نرخه.
جوړکه: توره که.
جوړنه: (بابا.) تیان، حموزیکه له گهرماویدا ناوی گهرمی تیدا به بۆ
تیکموتن و خو تیدا شوشتن.
جوړی: جوړه ماسیه که.
جوړیان (نمرده.): گژپان.
جوسته: ریزه دروومانیکي تمیشت باریکه. جسته.
جوستو: همون و ته قلا. — کردن: ته قلا دان بۆ دوزیمه یا بۆ زانین.

جوسوځو: جوستوځو.

جوغه (خو.): بهرېزا، گیاه که.

جوغنه: بالنده ی زور گچکه و بهرپوت و لوازیه.

جوغه: جومگه.

جولها (لو.): جولا.

جومان: جمان، بزوتنی مسمک و شیري ناو مسمک.

جومبوش: هاتوچو جوله جوړ.

جومجومه: که لله ی سهر.

جومزگه: جومگه.

جومشگه: جومگه.

جومگ (باک.): جینگای ده رگای جولا یی، که رسته ی

جولا یی.

جومگه: جهمسهری دوو نیسکان له نمدام، (هه.) گه،

جهمگه، جهمرگه، جومشگه، زهنگه، زهند، خرتک، خه ته.

(فه.) مستیک له دانموتله، مستی قوچا و بۆ لټدان و

نیتیر.

جومگی (همورا.): جوتیه، دووانه.

جومگی ماسای (همورا.): جومگه ناووسان.

جوملانه (دهر.): دووانه.

جون (باد.): جور، چمن، (باد.) پهنگی کی ناریته یه به سپی و به رهشی

بنووتی، بۆ، ماش و برنجی.

جونخ (همورا.): چولمیشکیته.

جوندی: گوندی، نازا، دلیر، پالوان، توندوتو، بهیتر، له سرده می

سولتان سه لاهمدینی کوودی نه یویدا وشه گوندی بۆ سوپای، (سرمباز)

و عسکر به کار دهرا پیستی (گ) لماراوه میسر یاندا به (ج)

دهنوسری بویه بویه (جوندی).

جونگ: رق، قین، — گرتن، جونگ کردن، قینگرتن، له

جی چوونی نیستانی پاشوری گویدریرزه. چووز (بزا)

که به یه کی کوه ده کړی. — پیته کردن: چووز پیته کردن.

جونگه: جومگه. (نمرده.) توپره، قه لیس. دهنگی تری

باریک و بچوک.

جونگه جونگ: تری باریکی یه که به دوای یه کتیردا، ویزه یز.

جونگ پیوه کردن: چووز پیته کردن.

جونی (باک.): نیتی نافر تانه.

جوهن (باک.): هاوهن.

جوهوور (باک.): (باک.) چهار، توره که ی نالیکی وولاخانه.

جوهی (باک.): جوله که، جوو.

جوهیم: (باک.) وولاخی بهرزه ی توپره و بززه، شهموز، چهمروش.

جوپین (نمرده.): جولان، جولیان، جولیانموره، زیویان، داجوین.

جوو: جوله که، جهو، جوهی، موسایی. (فه.) لوه. جوهه.

جووار (زا.): توره که ی وولاخانه.

جومجومه

جوندی

جوانمهر (نہرہ): جو امیر۔ ی: جو امیری۔

جوانو ته ی سهران: ټو دوو کسان به کار ده بری، که همیشه له یهک جیگا پیټکوه ناما ده بن.

جووڤڼه‌ی هه‌نجیران: دوو نه‌ستێرن له‌ ته‌نیشته‌ یه‌که‌مه‌ وه‌ک چ‌زوو وان بۆ چ‌م‌ند نه‌ستێره‌یه‌کی، که‌مه‌ دوو‌پشک ده‌چ‌ن کا‌تیک‌ی له‌ نێ‌واراندا، که‌ که‌مر ته‌ لای باش‌و‌ر‌نێ‌تر نه‌مه‌ هه‌ره‌ته‌ی هه‌نجیر که‌یشتنه‌.

جووڤه‌نایه‌: جووره‌ درووما‌نیکه‌، (هه‌م‌را)، سه‌رتیری.

جووڤه‌نه‌نده‌: فه‌له‌خو‌ری، جوتیر.

جووڤه‌نه‌نده‌یی: فه‌له‌خو‌رییی، جوتیری.

جووڤه‌نبوون: دۆسته‌ و تاش‌نبوون، له‌ ته‌نیشته‌ یه‌که‌تری ته‌راز‌بوون، له‌ گه‌م‌ل ژنی خۆ‌نو‌ست، پتیک و ته‌راز‌بوونی دوو‌چ‌ته‌ به‌قه‌ده‌ یه‌که‌تری.

جووڤه‌نخاڵ: جوو‌ته‌خاڵ: (،).

جووڤه‌نکه‌: جووت، دوو.

جووڤه‌نکه‌ی براده‌ران: (هه‌م‌را)، دوو‌براله‌.

جووڤه‌نکه‌ی خاڵان: دوو‌خاڵ.

جووڤه‌نکردن: به‌جوت کێ‌لا‌نی زه‌وی و زار. پێ‌وه‌دان و داخ‌ستنی ده‌رگا‌ر په‌نجه‌ره‌ی دوو‌ده‌ری. دوو یا چ‌م‌ند چ‌ته‌ خ‌ستنه‌ پا‌ل یه‌که‌تری.

جووڤه‌نلانه‌ (شا): دووانه‌.

جووڤه‌نگرتن: پێ‌که‌یه‌یشتنی نێ‌ره‌و‌می‌یه‌.

جووڤه‌نه‌هه‌: جوت، له‌قه‌ی یه‌که‌سمانه‌ به‌ هه‌ر‌دووک پا‌شو‌وه‌کانی.

جووڤه‌نلوه‌: جووره‌ ته‌غه‌نگیک‌ی دوو لو‌وله‌یه‌.

جووڤه‌نه‌شه‌: مرا‌زیک‌ی که‌ژمی‌ری‌یه‌.

جووڤن (باک): جویین.

جووڤن (هه‌م‌را): (هه‌م‌را)، دووانی، دووانه‌.

جووڤه‌یار: که‌سی‌که‌ بۆ خۆ‌ی یا به‌که‌ری و به‌مان‌گانه‌ یا به‌ سا‌لانه‌ جوو‌ت‌سی بکات، جوتیر، جوو‌ته‌نده‌، جوتکار، جووره‌ نه‌ستێره‌یه‌که‌.

جووڤه‌یاری: پێ‌شه‌ی جوتیری، جوتکاری.

جووڤه‌ی‌ر: جوتیار، جوتیار، جوو‌ته‌نده‌. — ی: جوتیاری، جوتیاری.

جووڤه‌: جوو‌چک‌یکه‌، که‌که‌ز‌بووبی و هێ‌شتا نه‌بووبی به‌ پا‌ژکه‌، جوو‌جوو، جوو‌جک، جوو‌جیله‌.

جووڤه‌له‌: جوو‌جیله‌.

جووڤه‌هه‌ قۆره‌: فو‌رو‌جاو‌تیکه‌ به‌ قۆره‌ (به‌رسێله‌) دروست‌کرا‌ی.

جووڤه‌له‌: جوو‌چکی م‌ریش‌کانه‌.

جووڤه‌له‌ هه‌و‌ر نا‌و‌ورده‌ی (هه‌م‌را): جوو‌جیله‌ هه‌ل‌تێ‌نان.

جووڤه‌له‌ لۆک (باک): جوو‌جیله‌ی م‌ریش‌ک.

جووڤه‌له‌ی (هه‌م‌را): جوو‌جیله‌.

جووڤه‌جک (باک): جوو‌چک، چۆله‌که‌. (فه‌) جوو‌جیله‌.

جووڤه‌جکه‌ (زاخ، ده‌و، باک): چۆله‌که‌، کێ‌ژو‌وله‌، جوو‌چکه‌، جوو‌جده‌له‌، جوو‌جه‌.

جووڤه‌جکه‌ی‌ر: دوا‌پا‌و، کلک‌ه‌راو.*

جوو‌جوو: وو‌ته‌یه‌که‌ مه‌ندال‌سی سا‌وا به‌کا‌ری دێ‌نی بۆ هه‌م‌و گی‌ان‌دار‌تیک‌ی که‌چکه‌، جوو‌جه‌ جان‌مه‌ره‌تیک‌ی که‌چکه‌یه‌.

جوو‌جیله‌: جوو‌جده‌له‌، جوو‌چک، جوو‌چکه‌، جوو‌چکه‌ی م‌ریش‌ک‌یی‌یه‌.

جوو‌جک (م‌رک): نیک، که‌جده‌له‌ی س‌ستی، کوو‌جه‌له‌. جوو‌جه‌له‌، جوو‌چکه‌، مه‌ندال، زا‌و، به‌چه‌، به‌چکه‌.

جوو‌جکه‌: (باک)، چێ‌چه‌لۆک، جوو‌جه‌، جوو‌جیله‌. مه‌ندال، زا‌و، به‌چه‌، به‌چکه‌.

جوو‌جه‌ (جوو‌عه) (هه‌م‌را): زۆ‌زان.

جوو‌د: کێ‌تیک‌ی نا‌وداره‌ له‌ سه‌ره‌وه‌ی ج‌زیر و بۆ‌تا‌نێ‌دا‌یه‌ گۆ‌یا که‌شتی‌ نوح له‌ سه‌رو‌ی پا‌وه‌ستا‌وه‌.

جوو‌دی: پ‌روانه‌، جوو‌د.

جوو‌و: (هه‌م‌را)، جۆ‌ر، چ‌م‌ش، ته‌رز، ت‌ز‌بو‌ر، مه‌ه‌دار. به‌و — هه‌ به‌و چ‌م‌شه‌، به‌و‌شێ‌ره‌یه‌، هه‌نگ‌وره‌، نا‌وا، نه‌ئا‌وا، و‌سان، چ — چۆ‌ن، چ‌لۆ‌ن، چا‌وا، چا‌فا، (له‌)، وه‌کو، وه‌ک، جوو‌رم‌ن: وه‌ک‌من.

جوو‌وا (باک): چو‌ره‌، جو‌پ‌ره‌، با‌لنده‌.

جوو‌واو: جو‌واو، چ‌تیکه‌ وه‌کو‌و نه‌یشت و نێ‌تر له‌ده‌مه‌دا جوو‌رابی.

جوو‌واوه‌: نا‌س‌تیکه‌، که‌ زه‌ده‌دارو گر‌نج گر‌نج‌ بووبی به‌ هه‌وی لێ‌دان یا پێ‌دا که‌وتی چ‌تیک‌ی قو‌رس‌مه‌.

جوو‌واو‌جوو‌د: جوو‌ر‌جوو‌ره‌.

جوو‌ورک: جۆ‌ک، با‌لنده‌یتیکه‌ له‌ نا‌وی دا‌ده‌ژی نا‌وال‌ی م‌راو‌یس‌و وه‌ ویش ده‌چی.

جوو‌ورکردن: سه‌م‌دنی چ‌تیک له‌ یه‌ک‌تیک به‌ قوما‌ر یا به‌ فو‌ف‌تێ‌.

جوو‌وری: به‌شو‌رێ‌ند‌اگه‌ران، دا‌وا‌کردن.

جوو‌وی (باک): نێ‌ری گۆ‌ل‌تیک‌یه‌ په‌نبه‌یی و سو‌وره‌، نێ‌وی ژ‌نانه‌.

جوو‌ریان: گۆ‌زان، جوو‌ری‌ه‌جوو‌ری‌وون. (نه‌رده‌). په‌شو‌کان.

جوو‌ز (نه‌رده‌): جوو‌ره‌، ده‌نگ‌ی ت‌پ. (باک). گه‌مه‌یه‌که‌، (شا). جه‌خ‌ز، جه‌خ‌ز، جه‌خ‌ز، جه‌خ‌ز.

جوو‌زان (نه‌رده‌، باک): گۆ‌زێ‌زان، جۆ‌زان.

جوو‌زه‌: ده‌نگ‌تیک‌ی با‌ریک و گ‌چ‌که‌یه‌ وه‌کو‌و گ‌یز‌ی سه‌ما‌وه‌ری، (نه‌رده‌). ده‌نگ‌ی ت‌په‌.

جوو‌زه‌جوو‌ز: گ‌یزه‌گ‌یز.

جوو‌زه‌رد: جوو‌زه‌ردان، مان‌گیک‌ی جۆ‌ی تێ‌دا‌پێ‌ب‌گات.

جوو‌زه‌له‌: دروزه‌له‌.

جوو‌زێ‌لو‌وه‌کردن: ب‌پێ‌وه‌کردن.

جوو‌ش (نه‌رده‌): گر‌مه‌، جۆ‌ش، پ‌یز‌و‌که‌، زو‌وه‌، هه‌ل‌ز‌ریان. هه‌ل‌قو‌ل‌ین.

خه‌ل‌فی دا‌رو دره‌خ‌تانه‌ که‌ له‌به‌ره‌ ده‌ری ده‌کات. چ‌س‌پ، له‌ح‌یم.

جوو‌شانه‌: ها‌تته‌کو‌ل، وه‌کو‌ل ها‌تن.

جوو‌شاندن: جۆ‌شدان، کو‌ل‌اندن.

جوو‌شانن: جۆ‌شدان، کو‌ل‌اندن.

جوو‌ش‌خو‌اردن: جۆ‌شین.

جوو‌ش‌دان: چ‌س‌پ‌اندن، چ‌س‌پ‌ان، چ‌س‌پ‌کردن.

جوو‌شیان: نا‌ره‌ زو‌و و تا‌ره‌کردن، تا — خۆ‌ری. کو‌ل‌ان، قو‌ل‌ت‌دان، قو‌لیان، قو‌ل‌دان، هه‌ل‌قو‌ل‌ین (بۆ‌ نا‌و)، (نه‌رده‌). هه‌ل‌ز‌لی‌ویان، هه‌ل‌ش‌یوان.

جوو‌غه (خۆ): مه‌پ‌زا.

- جووف: (باک.) : چۆم.
- جووق (فه.) : گوند، دئ، (نمرده.) جووقه، گمل، دهسته، گرۆ.
- جووقه (همورا.) : قامکه ناستور و راسته که ی پشتمه دی دهسته کانی که لیبایی و مریشکانه شهری پیته کمن. (پۆژ.) جووکه، جیکه.
- جووقه جووق (پۆژ.) : جیکه جیک، جووکه جووکی بالندانه.
- جووقه شینکه (بابا.) : بالنده ییته.
- جووقه جووق: (نمرده.) : دهسته دهسته، که لگمل.
- جووقنی (بابا.) : گچکو نابوت و پهمپوت، نالیمار، جووچه پۆته.
- جووقن: جووقنه، فیقن، لمرک، سیخن، چرچ و لمر و نابوت.
- جوووک: چورز (بز) یکه به یه کیتموه ده کری، جووکه، جوگله، جووکی.
- جووکاندن: جیکه کردنی چۆله که و نیت، جووقه کردن.
- جووکه: جیکه، دهنگی پهمپور و نیت، جووقه، جیکه، جرووکه.
- جووکه بپین: مبهس له پیته نگ و کپ و خاموش کردن زینده وار یاکسیکیه.
- جووکه جوووک: جیکه جیک، جرووکه جرووک: جووقه جووق، دهنگی چۆله که و جووچله و نیت.
- جوووک پیته کردن: جونگپته کردن.
- جووکن: گیاندارتکه زۆر بچوکتی. روزمورزکه.
- جووکی: کسیتکه، کهه فووتیل مهردوم هه لئه تیته و چاو بهستی لیبتات و نوشتوری پهشی و دیو بهندو چتی هیچ و پووچی بۆ بنووسی، جادرو باز، جادوگر. جوووک.
- جووکه: جوگه.
- جووکه ببار: جۆبار.
- جووکه له: جوگه، جۆ، جۆی.
- جووکه لئه (کۆ.) : دووانه.
- جوولان: بزوتن، لشین، لشیان، وه زین، لیان، قرقرین، لهبتین، جقان، چرچه کردن، هه خوومین، لهخشپون، (که.) خیزان، بزقان، جهه جقین، وه زان، (لو.) ناخیز کردن، جم، جم و جوول کردن.
- جوولانهوه: بزوتنهوه، همزان، وه زانمهوه. نرخه پهری چت، نرخه گهفی جوولانهوه واته بهرمو ژورور چوه. قرقرین.
- جوولاندن: جوولاندن و بزواندن چته له شووتی خۆی، مه راندن، جقاندن، قرقراندن، وه لهرزه خست، همزان، لهبتاندن، جماندن، (باک.) هه خریاندن، بزقاندن، چاپاندن، جهه جقاندن.
- جوولاندنهوه: بزواندنهوه، تهکان پیدان، لشلاندن.
- جوولانن: جوولاندن.
- جوولایی کهمه: جالجالۆکه.
- جوولئه: همزان، (لو.) جوولان، لهرزه، ناخیز، (گۆ.) فززه، لهخش، بزاورز.
- جوولئه جووئ: جوولئه یه که له دوای یه کتری، لهرزه لهرزه، بزاورز.
- جوولنه کانی: جوانی، زمانی جوولنه کان.
- جوولنه که: جوو، جهو، کسیتکه لهسهر نایینی موسابی.
- جوولنه کردن: جوولانهوه ی چت.
- جوولئه مهردیه: جوورده کهمه یه که، کهمه جگ ده کری.
- جوولیم (باک.) : قرژال.
- جوولک (نمرده.) : جووچه له.
- جوولگ (همورا.) : جۆل.
- جوولگی (همورا.) : جۆلایی.
- جوولیان (نمرده.) : جوولان.
- جوولیانمهوه (نمرده.) : جوولانهوه.
- جوولین: بزوتن، جوولینمه، پازین، (باک.) پازینه، بزقان.
- جوولینه: جوولین.
- جووم (بار.) : تیره، قۆل، دهسته، توش، (باد.) چیمین یا شیناییکه کسیتکه یا گه لیکتی ناوده بندایی، که پۆژی لیدا بترووسکی، زهویکی راست و ترازه.
- جوومار (همورا.) : شینی گایان گیت، (همورا.) کهمه مار، جوورده ماریکه.
- جوومال: جۆمال، جریال.
- جوومه (فه.) : کراسی نافره تانه.
- جوومهرد (زا.) : جووامیر.
- جوومه کار (باک.) : تهرنگه. — ی: تهرنگه ری.
- جوومه کشان (باک.) : تهرنگه. — ی: تهرنگه ری.
- جوومهجه: جهمجهی سه ری، مه ژالک.
- جوومس: ههریمیکتی کوردستانه له پۆژاوی باکووری شاری هه لیهی ههمو دانیشه کانی کوردن.
- جوون: ددان به چتیکدانان بۆ وورد کردن، جووین، جاوین، جاکاندن، جووتن. (پهوا.) دۆلی بهرده، که چتی تیدا ده کوتری، (همورا.) موک. (جوونی، (همورا.) دۆل، جنیتو، جۆر، جوور. (کۆ.) که، (کۆمهله، دهسته، تاخم، بۆ مرۆ و وولاخ و چته کان. (همورا.) بهش، پشک، پارچه. ترووسکه ی ناوییه له نپو شیناره دیدا، کهه تاو لیبتات. (باک.) بۆر، پهنگی بۆر.
- جوونایی: بۆری، بۆزایی.
- جوونه: بهرانه، جوونایی.
- جوونهوه: زهده داری و گرنج گرنج بوونی ناسن و تهنه که و چتی تریه هو ی لیدان یان بهسهر داکوتی چتی قورسهوه.
- جوونگ: تهره یی، پق.
- جوونگه: دهنگی باریکی ناخۆش، جووکه.*
- جوونگه جوونگ: جووکه جوووک.
- جووئ: جودا، جیا، جیاواز، به — : (که.) وه جووئ. (دهر.) چۆ.
- جووئبوونهوه: جیا بوونهوه، دوو کهوتنهوه ی چتیک له چتیک، تر، داپران، ژئ قوتبون، ژهه قیون، لیبوونهوه.
- جووئ جووئ: جودا جودا.
- جووئک (پۆژ.) : دووانه.

جهمابوون، له خمرته کچوون، له گه چوون، ده چوون، به — (گمر).
وه جی، به جیپتتان؛ وه جیپتتان. بی — خوی ای، بادی هوایی. — کردن:
جیگا کړندهوه، لیگیروون. جیگرن. — کړندهوه: دامغزاندنی چتیک له
شورتیک.

جیبه جی: دهسټه جی، کوتوپ، که بانگم کرد — هات، پیک، — بوون:
پیکهاتن، — کردن: پیکهاتن.

جیپوونهوه: دامغزانی چتیک له جیگایه کیدا. گونجان و دامغزانی یک
یا چمند گیان لمبر و چتیک له جیگایه کی.

جیپی: پاچی. — ی چاروا: جیگه پای چاروا، چالپا.

جیپی کردن: جیپی لیز کردن.

جیپی لهقبوون: جیپی لیزبوون.

جیپی لیزبوون: جیپی لهقبوون: جیگا و دالده لی شیان.

جیپی لیز کردن: جی پی له فکر، جیگا و دالده لی تیکدان.

جیپی هه لگرفن: شوین پته لگرتن بق چتی دزیاری وتوانکاری.

جیخو سکرون: جیگای خو له شورتیکیدا کړندهوه.

جیخوون: جیخین، خمرمان.

جیدار: نویتنه. — ی: نویتنه ری.

جیپ (باک.): جهره، تونگه کی گموره.

جیپک (باک.): هیتشوری چکوله، زهنگه تهی تری.

جیپفک (باد.): گسک.

جیپفکشان (باد.): گسک لیده.

جیره (که، باک، پوژ): جیخینی شنه باکراوه، ده خل و
دانیکي سووری له (کا) پاکراوه، په وسه، خمرمان.

جیژن: جیژن، زیز.

جیژنه: جیژنه، هالولک.

جیژنه: جیژن، جیژن، زیز، — پیژنه کردن: پیژن بایی کردن.

جیژنه پیژنه: جیژنه پیژنه.

جیژنه پیژن: پیژن بایی کردن جیژن.

جیژنه ی فزادی: جیژن و یادی نازاد برونی گه لیک یا نه توره یهک.*

جیژنه ی سهری سالی: جیژنی کوتایی هاتنی سالیکی و دهسټیکردنی
سالیکی نوی.*

جیژنه ی پوژووان: جیژنی په مزان.*

جیژنه ی فوربانی: جیژنی گموره ی موسلمانان.*

جیژنه ی گولان: بهمار.

جیژنه ی نموروی: پروانه: جیژنی نموروی.

جیژووان: ژووانگه.

جیژي (باک.): گه لای ووشکه، که زستانان ده دری به وولاخ و نازالان،
هه لاش، خمره.

جیگا: (باک.) جی، جیگه، جهی، ته فگر، یاگه، جی، جا، جاگه،
جیگه، سورزه، (باک.) دیله، حاسق، قاست، پال، کیل، ده رفل،
ده فمر.

جووی کړندهوه: جیگا کړندهوه، دوورخستنوه ی چتیک له چتیک تر،
هه لاردن، قه تکرین، گمراندن، هه فگرتن، داپرس، پچه پاندن،
پچمرین، (باک.) جوویلک. چینی دهسټکورت و همزاران.

جووین: جیون، جیو، دوژین، دژمان.

جوویندان: جیوردان.

جووینفروش: جیورفروش.

جووینفروشی: جیورفروشی.

جووینه: داخووا، جویا.

جووین: جیونی چت له زاردا، جویین، جوولان، (فه.) جایین، جیون،
جاکاندن، جیوتن، (همرا.) ژاوین، ژاوی، پاروو و چتی تر به ددان
وورد کردن.

جووین منال: جوولانه ی مندل.

جه (باک.): جی، جیگا. — بوون، جیبوون. — کرن: جی کردن.

جهار (باک.): توره که ی نالیکی وولاخان، (باک.) جهره.

جهاز (باک.): جیازی بوکان.

جهال (باک.): جیحیل، جیوان، (باد.) جان.

جهان: جیهان، گیتی.

جهه (باک.): جی.

جهه رگین (باک.): ژووانگه، جیگایه که په یانی دیده نی تیدا بدری.

جهه ننگ (باک.): جیگای تنگ.

جهه ننگی (باک.): تنگه بهری.

جهتک (باک.): جیوت: — گزوه ی: جیوته گزوه ییک.

جهدار: جیگر. — ی: جیگری.

جهده (باک.): دهسټ به جی.

جهده رک (باک.): جیگای چورنه دهر.

جهزا (باک.): خو جی، هاوولا تی. — یی: خو جیبه تی، هاوولا تی تی.

جهک (باک.): جیگای چکوله.

جهگیر (باد.): جیگر، تازه جیگر، تازه دانیشتر، کسټیکه به تازه کی
چویتیته شویتیک تازو تیدا دانیشتی.

جهگیری: جیداری.

جهنی (باک.): جیونی.

جهو (باک.): جیوله که.

جهوهر (باک.): توره که ی نالیکی وولاخانه.

جهوهرک: جیوک، جهره.

جهی (باک.): جیگا، جی، (باک.) جه. جودا. — کرن: جودا کردن. —

بوون: جودا بوون.

جهیز (باک.): چهار.

جهیز (باک.): جهاز.

جی (فه، همرا.): جیو، جیو، یوی، یهقه، دیله، جیگا، جیگه،
حاست، جه، (باک.) جهی، ده فمر، جاگه، شویتیکه چتی تیدا داپرنی
یا بژ دانیشستی دهسټ بدا. له — بردن: له گبردن. له — چوون: (همرا.)

جیگ

جینگا گۆڤى: جینگۆڤى، شوۋىن گۆڤىن.

جینگايى: خۆجىيى.

جینگە: جى، جىگا، شوۋىن و تەخت و پىخەف، پايە، پلە، جاھ، باتى، لەباتى، جيات، لەجياتى.

جینگەئاوردن: بەجىپىتان.

جینگەياز: (؟)

جینگەبەجینگە (ئەردە): جىبە جى.

جینگەبەجینگەکردن: جىبەجىتکردن.

جینگەباي چاروا (ئەردە): جىپىي چاروا، چالپا.

جینگەي خەرمەن: خەرمەنكا، خەرمەنگە.

جینگەخۆشکردن: مەبەس لەرەيە، كەيسەكتىك بىسەرى لە شوۋىننىكىدا بىتتىمەرە دەلى جىگەي خۆم خۆشكردووە.

جینگەداخ: داخكە، داخكا.

جینگەدار: جىنشىن، جىگەنشىن، جادار. — ي: جىنشىنى، جىگەنشىنى، جادارى.

جىگەي دانىشتن: نىشتەمان، زىد.

جى گەرمەكردن: جىگاگەرمەكردن، جىگاخۆشكردن، مەبەس لە شوۋىنگرتن و دۆزىنەو.

جىگەمەزەخم: زەخمىكا.

جىگەشەم: شەمكا، شەمگە.

جىگەكەردنەو: جىتەكەردنەو، جىدان.

جىگەمگرتن: جىگرتن.

جىگەگۆڤى: جىگۆڤى، جى گۆڤى.

جىگەماگ (ئەردە): جىماو، كەلەپور، جىماگ.

جىگەمان: جىمان، دوامان، دووگەرتن، دووگەفتن.

جىگەماو: جىمار، كەل و پەل و چىمەك.

جىگەمەرەزە: چەلتىرەكچا، مەرەزگا.

جىگەنەمام: نەمامگە.

جىگەنشىن: جىنشىن، جىگەدار، جادار. — ي: جىنشىنى.

جىگەنەوۆ: نوۆزەگە، مەزگەوت.

جىگەئاوردن: بەجىپىتان.

جىگەمەنگەوورشان: دۆلە، دورليان.

جىگەهەشتان: بەجىپىشتان، پەتەيون، لە پىگا و نىتر.

جىگەي: لەجياتى، لەباتى، جىگەي ناوخواردنەو.

جىگەي سەووزبون: كىلگە.

جىگەي شەت: باخلە، تۆمەدانە، شەتەلجار.

جىگەر: جاگەر، جىنشىن، جىگەر، وەرت، شوۋىنگەر، جىگەر، وىرت.

جىگەرتو: بىگەرتو، دامەزراو.

جىگەربون: چەسپان.

جىگەرتن: دامەزراو، چەسپانى چىتىك لە شوۋىننىكى. ئەم پىاوەتەي، كە كەرت جىي گەرت.

جىگەرتەو: شوۋىنى يەككى زىندو يا مەردو گەرتەو.

جىگەرى: جىگەرى، جىنشىنى.

جىگەر: جاگەر، جىنشىن، وەرت، وىرت، شوۋىنگەر، چىتىكە شوۋىنى خۆي گەرتى.

جىگەربون: كورس بەستەن، سەقامگەربون، دامەزراو.

جىگەركەرتن: دامەزراو.

جىگەرى: جىگەرى، جاگەر.

جىل (باک): جىزان.

جىل (ئەردە): جىچىل.

جىلانەجوو: (شار): هەلەدۆشە.

جىمان: بەجىمان.

جىماو: بەجىماو.

جىمەك (پەوا): دووانە، جىمەك.

جىندەك (باک): لا جانگ.

جىنشىن: (باک). بىندەر، بىندەر، كەسپىكە لە جىگەي يەككى تر دانىشى.

جىنشىنى: (باک). بىندەرى، بىندەرى.

جىنووك (خۆ، پەوا، ھەو): لا جانگ.

جىنىش: جىگەر، جىگەر، وەرت، وەرت و پەرت، مەندال.

جىنىشى: جىگەرى، جىگەرى.

جىنىك (خۆ، ھەو، ھەو): لا جانگ.

جىو: بىروانە، جىو.

جىو (لو): دەرار.

جىو ەزەن (مەك): ئەم شوۋىنەيە، كە مەيەي لە سەرووشك دەكەرتەو.

جىو ەك (باک): ھەرزە، ئاوارە، بەدبەخت، فەلەكەزەدە.

جىو ەك: (باک، زا): دووانە، جىمەك، جىمەك.

جىووك (باک): وىكچو، وەيەكچو.

جىو (باک): دووانە، جىووك، جىمەك. وىكچو، وەيەكچو، لىكەرتن.

جىوشتان: بەجىپىشتان، جىگە هەشتان.

جىي: لەبەرانبەر، لەجياتى، لەجىگەي، لەبەرى.

جىي لىنەي: دوورلە پەوى نىو، پەرىنى قايم بى، ھەددى نەي.

جى (فە، زا، ئەردە): جىگا، بىنەرت. — بون: (زا) جوورەبونەو.

جى (كە): جوورە، جوایز، وىكەچو، تاك، بۆ دويا چەند كەس و

گىيانلەبەر و چىتان بەكار دەبى، كە پىكەچىن: ئەمەزەبىيانە جىيان، ئەم

ئاغا يانە جىيان، ئەم و لاخانە جىيان. (باک). جىگا.

جىيانستەي (ھەو): بەجىپىشتان.

جىيانى: تاكى، جوڤايى.

جىگەرتو

جیابوونمەوه: جووتیونمەوه.

جیات: بات، بری، لەشوریتی. لە — ی: لەبری، لەباتی.

جیاز: (باک.) نەخت، جەاز، جەپێز، قەلەم، پەهل. — ی ووشتی: کورتانی ووشتی.

جیازی: ناوماڵ و کەل و پەلێکە، کە لە گەڵ بوکتیی بنێرنە مائی زاوا.

جیازی بووکان: جیازی وەریان.

جیازی وەبوی: جیازی بووکان.

جیاکار: جیاواز.

جیاکاری: جوداکاری، جیاوازی. — کردن: جوی کردنمەوه.

جیاکردنمەوه: جووی کردنمەوه.

جیاواز: جواپەز، جودا، جیا، سەرپەخۆ.

جیاوازی: جودایی، جیایی، جواپەزی، لەنێوانی دوو یا چەند گیان لەبەر و چتاندا.

جیاوەبوون: جووی بوونمەوه.

جیاوەکردن: جوداکردن.

جیاوەنەبوون: جووی نەبوونمەوه، تاکمەنەبوون، لکیان، چەسپان.

جیایی (هەورا): جودایی، جیاوازی، جواپەزی.

جیەمان: جێگەمان، بەجێمان.

جیبان: جیوان.

جیپەک (باد.): مەلە.

جیچەک: جووچەک، جووچە.

جیجکان: لاقان، لەسەر — دانیشتن: واتە لە سەرپێشان هەلتروشان.

جیچەک: جووچەلە.

جیر: جیل، (لاستیک).

جیر: جی، چتی بەکێش و بەهێز.

جیران: دراوسی.

جیراندن: جیرەکردن.

جیرە: دەنگی مارو دەرکەوتن، چیرەچیر.

جیرە: مووچە، پۆژانە، مانگانە.

جیرەچیرۆک: گیایەکی بەهاری گەڵاڵانە وەکوتووتن دەکەرتە گزەرە بۆ نازاڵان لە زستانیدا.

جیرەچیر: چیرەوچیرە یەک لە دووی یەکی مارو دەرکە و چتی ترە بۆ پسانمەوه، جیرەوچیر، جیرەچیری زۆر.

جیرەخۆز: مووچە خۆز. — ی: مووچەخۆزی.

جیرەبوونمەوه (نەردە.): پڕچوونمەوه، بەهێزبوونی شت.

جیرەفۆ: نازاڵی کەمشیر یا لە دۆشینیدا درەنگ بدۆشری.

جیری (باک.): جیری.

جیز: خەرمانی سوور و پاکراو.

جیزە (نەردە.): گیزە.

جیزەجیز (نەردە.): گیزەجیز.

جیفرک: لروشکە، لەقە.

جیق: پێخۆڵمەو جەرگ و ناوو ناورگ و جیقنە، — دەرھێتان: فلیقاندنمەوه، پەلاختن، ئەفچکاندن، پەلجقاندن، پڕچقاندن. (خۆ.) جیقنە، ریقنە.

جیقاندن: جیقەکردن.

جیقانن: جیقەکردن، جیقاندن.

جیقە: جوورە دەنگیکە لە هەندێ کەس پەیدا دەبێ لە کاتیکیدا کە لە ناردەستیدا پیسایی بکا، جرووکه، دەنگی خووتندنی پەلموور، جیکە، فیقە، زیقە.

جیقەتۆرە: جیقەتۆرە، چیکەلدا.

جیقەجیق: جیق و هۆز، جیقەجیقی زۆر.

جیقەدانە: جیقەتۆرە، چیکەلدا.

جیقەنە: ریقنە.

جیقەدەرھاتن: هەناو دەرھاتن لە ئەنجامی پێ لی نان یا کەوتنە بەر گرانایی.

جیقەدەرھێنان: هەناو دەرھێنان لە ئەنجامی خستە بەر قورساییمەوه.

جیقەدانە: چیکەلدا، زیقەتۆرە، جقەلدا، (نەردە.) چلەدانە.

جیقن: گیان لەبەری لەپو بێ تین، کەسێکە بجیقیتی.

جیقنە: — ی پەلموهران، ریقنە، (نەردە.) جیق، رپپۆقی چاو. سەردەمی جیقن.

جیک: پاژنە.

جیکاندن: جیکەکردن.

جیکانن: جیکەکردن.

جیکە: زریو، جریکە، جریو، جووچە: — ی چۆلەکوو بیتچوو بەلندان، جووکه، جرووکه، جریکە، جیقە.

جیکەپڕین: جووکه پڕین، خەفەکردن.

جیکەجیکە: چتیکە لە قور و قاقەزی دروست دەکەن بۆ منداڵان دەنگی لێوهدیت

جیکەجیک: دەنگی چۆلەکە و جووچیلە و نیتەر. جووچووق، زریو، جریکەجریک، زیقەزیق، جیقەجیق.

جیکەدان (ل.): چیکەلدا.

جیکەنە: جیکەنە، چتیکە پەمۆدانە ی پێ لە پەمۆزی جووی دەکەرتەوه، چەرخیکە، خەرپەک. — کردن، جیکەنەکردن. بێرەفرە، نەسرەو، ناچارام.

جیکەدانە: چیکەلدا.

جیکەنەکریاک: جیکەنەکراوه.

جیکەنە: خەرپەک.

جیکەکردن: ریقنەکردنی پەمۆر.

جیکەکریاک: جیکەنەکراوه.

جیقنەسپیلکە (مۆک.): ریقنەسپیلکە، لۆغان، نێودەمی پەمۆروان بەتایبەتی هێ مائەکی جوورە زیپکەیهکی دەرەکات سپین و چارە ی دژوارە، پیاوێ پێشاویا سالیسیلات یەک لە ۸ یا پەرمەنگەنات ۲ لە (۱۰۰۰) ی دەدەن.

جیل: جیر، لاستیک: چتیکە تایە ئۆتۆمۆبیل و پاپۆش و خەتکوژنەموو
هەزاران چتی تری لێ دروست دەکەن. بەجەگە، ڕەجەلەک، (نسل)،
ڕەگەز.

جیلەپۆین: جۆگە تازە نۆکەن.

جیلۆ: زاخو، نەشووگا، (عیشو). پڕشەنگ، پڕشەنگ، پووناکی خۆر. —
گەر: عیشوگەر، سەرگران. — ی: عیشوگەر، سەرگران. — ناوی
یەکتە لە دوو پەرتووکە ناسمانییەکانی برا یەزیدییه کوردەکانمان گۆیا
شێخ ئادی کۆری عەدنی مسافر نووسیویەتی، کە خەلکی هەکاری بوو.

جینار (باک): دەرلوسی.

جینینارۆک (ناک): گۆلی هەناری.

جینچەک: پل: — ێک گۆشت: پلێک گۆشت.

جینچکان: جینچکان.

جینک: لا جانک.

جینگەنە: سەرەری، هێچ و پوچ، پەتیارە، وازی وازی، دەمدەمی،
(باک). جەنگەنە، جینگەز.

جینگز: جینگەنە.

جینگل: گینگل، گینگول. — خواردن: گینگل خواردن. — دان:

جینگل دان.

جینگیز: جینگەنە.

جیوار: بار.

جیوان (ئەردە): جیوان، نووتن، پتەخەف.

جیسو (زەن): مۆوانە. زۆری زیندوو، زیو، دەرمانیکی شلی
جوولەجولەکەر و بزۆزە بۆگەلێ چتان بەکار دەهێت. جەری دارودەرەخت و
گیایان، خێج، گەوون، شوکی داری، (هەمرا). هەنگوژای، جەوسق،
جەریو.

جیو جیو: جەریو جەریو جوو جیلان و مشکانە و چۆلەکە و ئیتەر.

جیهان: گیتی، شووتنی ژیان و زیندەگانی خوش و پەرساوردەیی و
کامەران، ئەر شووتنە پان و بەرینەیه، کە هەموو جوورە گیان لەبەرێکی
تێدا دەژی و کاروانی زیندەگانی تێدا هاتووچۆ دەکات.

جیهانگەر: جیهانگیر، گیتی گەر، نێوی نێرینانە.

جیهانگرتن: گیتی گرتن.

جیهانگیر: جیهانگر، گیتیگر، بۆ شاهەنشایان و هەوریش بەکار دەهێرێ،
نێوی نێرینانە. — ی: گیتی گیر، گیتی گرتن.

جیووک: دووانە، جەمک.

چ: تێپێکی نابێ کوردییە. چت. (هەمرا). ش وەکوو منیج: منیش.

مرازی پرسیارە: چت دەوی، چی، چەکە؟ بۆ مرۆڤ نەبێ بۆ هەموو
چتیک بەکار دەهێرێ. نا، نە، هە، یە کسان، بێ جیاوازی، مرۆڤ
دەبی نیشتمان پەرسستی سا — نێرێ، یان — مێ، زۆر، چەند، نەو
گۆلزارە — خوشە: زۆر خوشە. کەچی، هێج، چوومە قوتابخانەو چ لەوی
بوی واتە، کە چی لەوی نەبوو. (پۆژ). چی؟، چە؟، (مۆک). نا، نە،
مرازی پتەدانە، نانی ناخۆی؟، چ، نە، نا، مرازی گچکە کوردنەویە و
بەدوایی ناوانەو دەنوسێ: باخچە، کولیچە، دەرپاچە.

چش: چ، نا، نە، هە، هە.

چا: چاک، باش، قەنج، خاس، لەوشە (چاک) کورتکراوە تەو. چایی،
چای لێنراو و نامادە کراو، کەبە نیشتمان بە تالێ و شیرینی
دەخووتە، چای. تۆجای ووشک. (هەمرا). لەوی، لەوتەدەری،
بۆدوورە، (هەمرا). چاگە. (ئەردە). چالۆ، بێر، چاوانە،
تیرە چا. (باک). لافار، ستیلاو.

چابک: (ئەردە). چابوک.

چابۆ: چواریۆ: (وو). (ا).

چابوک: چابک، نازا، توندوتۆڵ، زۆنگ، (ئەردە). قۆجاخ، سۆک.

چابوکی: توندوتۆڵی، نازایی.

چابوون: چاکبوون. چی برون.

چاککردن: چاککردن، دروستکردن، ئەسپ سوواری، مایندکردن.

چاکردنەو: بێراز، (اصلاح).

چاپ: نووسینیکی بە هۆی پیت و ماکیەنی چاپخانەو سەرەگرت، —
برون: بە چاپکەشت، — کردن: بە چاپکەیانندن، (وا). پێوانەییکی چتی پێ
دەپێورت، دوو: — عەلبەیهکە. درۆ دەلەسە، شاش و شووت ناپاستی.

(ئەردە). شەقل.

(ئەردە). شەقل.

چاپارزەن: چاپالێو، چاپارزن.

چاپارزەن: چاپالێو.

چاپالێو: چاپارزن، چاپارزەن، کەوگیری چای، پارزۆنگ، کەوگیرە.

چاپان (باک): ئەندازە، بارست، تین. خام، جاو، ژاپوون.

چاپەز: چادان، چایدان، قۆزی، لەمس یا لە فافۆن دروستدەکرێ بۆ چا
تێدا لێنان. چاپچی.

چاپەزی: پێشە چایچیتی.

چاپەکان: چاپەمنی.

چاپەمنی: چاپکراوان.

چاپەز (ئەردە): فێلباز، درۆزن، دورگە. — ی: فێلبازی، درۆزنی.

چاپخانە: شووتینیکی مەکیەنی پستی چاپی تێدا دامەزرابێ، چاپکە،
مەزەرە، کە هەموو جوورە قاقەزو پەرتووکیکی پێ چاپ دەکری. — ی
کوردستان: مەزەرەکی کوردستان.

چاپک: چاپوک، چالاک. (باک). گچکە (چاپ)، ه، پێوانەییکی
گچکەیه.

چاپکەر: چاپکەر، چاپکەر، فێلباز. — ی: چاپکەری، چاپکەری،
فێلبازی.

چاپکە: (باک). دەرێکە جار جارە ماستی تێدا هەوتن دەکەن.

چاپەز

چاپكەر: چاپكار، چاپكەر، كەسپكە بە چاپ چت بنوسى، قىلباز.

چاپكرو: لە چاپدار.

چاپكردن: لەمەزە كەدان، قاقەزو ئىستە بە چاپكە ياندن، درۆدە لەسە ھەلبەست. چاپلەيدان، چاپكرن.

چاپكرن: چاپكردن.

چاپكە: چاپخانە، مەزەكە.

چاپكەر (ھەور): كەسپكە خەرىكى پىشەى چاپكردنى بىت، چاپكار، چاپكەر.

چاپكەرى: مەزەكەوانى.

چاپلووس: كلكەسووتەكار، پىترامووس، مەترەباز.

چاپلووسى: كلكەسووتە، زمان لووسى، مەرايى، پىترامووسى، — كردن: نانى گەفى كرن.

چاپلەيدان: لە چاپ دان، چاپكردن.*

چاپلەيدەر: كەسپكە، كە شىتەك لە چاپ دەدا.*

چاپنقىس: (باک.) چاپنوس.

چاپنقىسى: (باک.) چاپنوسى.

چاپنوس: (باک.) چاپنقىس. — ی: چاپنقىسى.

چاپ و چووپ (نەردە): فرۆفیل، فەرت و فیل، چاپ و گووپ، درۆ دەلەسە، بەردنى چتى ئەم و ئەو بە ناخونەك.

چاپوك: چاپك، توندوتۆل، نازا، چرست، ووریا، ووشیار.

چاپوكەدەست، دەست سەروك، تەردەست. — ی: دەست سەروكى، تەردەستى.

چاپوكەر: خۆشروو.

چاپوكەر: خۆشرووى.

چاپوكسووار: سەوارچاك. — ی: سەوارچاكى.

چاپوكى: تەردەستى، نازايى، بەپەلە.

چاپ و گووپ: فەرت و فیل، چاپوچووپ، بەردنى چتى ئەم و ئەم بەناخونەك.

چات (باک.): گەورە، گوشار: بارام دەف — ە، واتە بارام دەمى گەورە و گوشارە. (باک.) نىمەنە (لەلۆكەيە). (زا.) پەرز.

چاقەپەزى: (باک.): پێگا یا شووتىكە چەند لکتيكى لى جووى بىتەنە.

چاقەر (باک.): گەورە فرەوان: بارام دەف — ە واتە بارام دەمى زل و فرەوانە. باشتر، خاستر، قەنجتر، قەنجتر، چاکتر، (باک.) چىتر.

چاقەرىن: باشترین، خاسترین، قەنجترین، چاکترین.

چاککردن (پۆژ.): مەين لە ئەسپ چاکردن. دووتايان، بەدروون کردنە تەپ.

چاککیش (باک.): پەرزەكە فرەن یا تەپى پى خاوين دەكەنە، ناسنىكى درۆز بارىكە پەرزى پىرەدەكيشرى بە ناو لولەى تەنگ و چتى تەروە بۆ پاكرەنە.

چاککيشى: كارى لولەى تەنگ خاوين کردنە.*

چاقە (پۆژ.): جەوال، (نەردە.) پاسەوان، قەردوول، كيشكىچى.

چاقۆل: خىرەتى گچكەيە. داھۆل، چاتۆل.

چاقۆلە: دەواری تەنگى بەھار و ھاوینانە.

چاقەقۆل: چىشتە قۆلتي مندالانە.

چاچك: جاجك، جاجكە، بنىشت.

چاچۆل (باک.): جادوو.

چاچۆلە (نەردە.): تەشقەلە، شلتاخ، بىمبول، دەبە.

چاچۆلەباز: جادووباز، تەشقەلەباز، شلتاخباز، دەبەباز، چاپباز. — ی

(باک.) جادووكەرى، تەشقەلەبازى، شلتاخبازى.

چاچۆلەگەر: تەشقەلەباز. — ی: تەشقەلەبازى.*

چاچى: چايچى، چايچى.

چاخ: دەم، تاو، حەل، ھەل، (باک.) پىل، چاخك، (پەوا.) بىن،

(ھەور.) كات، لە چاخى لاويدا: لە ھەرتى لاويدا. (ھەور.)

قەلمو، نازالى قەلمو، گوشت چتى سازو لەبار: كاتەمىرەكەم

سازە (چاخە)، دەماخى ساخە، قەوالە، (چەك)، بىنچاخ، (ھەور.)

چاك، باش.

چاخان (نەردە.): درۆ دەلەسە و فیشال، خۆھەلکيشان.

چاخەنە: چايخانە، قاوہ خانە، شووتىكە چاي لىترەوى تىدا بەرۆشرى.

چاخەنەچى: خاھەن چايخانە.

چاخەنەچى: پىشەى چاخەنەچى.

چاخەنچى (نەردە.): درۆز، دەلەسەباز.

چاخان و پاخان: درۆ دەلەسە، خۆھەلکيشان.

چاخەكردن (نەردە.): دابەستنى نازال بۆ قەلمو برونى.

چاخچاخ: دەمدەم، جارجار.

چاخك (باک.): كات، چاخ، دەم.

چاخكردن (نەردە.): سازکردنى چت، دروستکردن، نامادەكردن.

چاخە: نالەيىكە دەخەتە ناو كونى قايشىيە تا ھەلە قەلشى.

چاخوہ (باک.): كىرد، چەقۆ، كارد.

چاخوچل (نەردە.): خانومان، گوشت، بەتەنومەن، بۆ نافرەت.

چاخى (ھەور.): قەلمورى.

چادان: چاپەدان، چايدان، قۆزى، چاپەز، چاپەز.

چادەد: چايدەر، چايچى، چاپەز، چاپەز، قاوہچى.

چادەرى: كۆن، خىتەت، (باک.) تۆك.

چادە: جوورە دەوارىكە لە لۆكەى دروستدەكرى و زۆر

جاران سىيە، پەشماق و خىتەت لە خورى و تووك

دروست دەكرين.

چادەپچەنە: چادە ھەلگەرتن، يا گواستەنە.

چادەرك (باک.): پيشگيرە، بەرھەلپەنە.

چادەگا: شووتىكە خىتەتى زۆر تىدا ھەلەرابى، خىتەتگا، ھۆنە.

چادەنقىن: كۆچەر، چۆلگەرد، چۆلنشىن.

چادەنقىنى: كۆچەرى، چۆلگەردى، چۆلنشىنى.

چاخوہ

چادە

چادره لندان: بستان و کۆلگه خستنه ژیر چادر، واتا نامادهبی بۆ دانیشتن له ناوی دا.

چاڤی (هه‌ورا): له‌مروه، له‌مروهه، له‌بنچینه‌دا (جناهی) سه‌وه‌وه‌ی له‌په‌توه.

چاڤی‌شا (هه‌ورا): له‌مان.

چار (هه‌و): چوار، 4، (هه‌و، موک). چاره، مه‌رتکی له‌ش سه‌پی خالکی په‌شی یا خه‌تیکی درێژو په‌شی به‌نیو چاودا هاتی، (جا، هه‌ورا): مالا‌تی‌که‌ نیو چاوان یا پوری سه‌پی بی و ده‌وه‌ی پوری په‌شی، قه‌شان، به‌ش، مه‌رتکه‌ گوه‌ی سه‌پی بی، (باک). په‌رده، ده‌سه‌پی بروکیه، ده‌سه‌ل و هه‌ی، کراسی که‌چینی.

چاردان: ته‌نبا، چوار.

چاره‌چه‌قیله (بابا): گول‌له‌سه‌وره، چاره‌چه‌قیله، گول‌مه‌شقانه، گول‌تیکی به‌هاری جه‌وانه.

چاره: ته‌گیر، پاوێژ، به‌روا، په‌نگ و پوو، ده‌من، دیدار، پوخسار، ده‌م، ماد، په‌یکه‌ر، جه‌فه‌ر، په‌نگ و پوخسار، هه‌رمز — یه‌کی دزیی هه‌یه. چاره‌سه‌ر، باشار، یاریکاری، دۆزینه‌ی په‌نگای په‌زگاری، ده‌ره‌تان، پایی کردن. — کردن: چاره‌سه‌رو باشار کردن، ده‌ره‌تان دۆزینه‌وه، ده‌ره‌مان چار کردن، بی: په‌رتشان، رووت و په‌جالت. به‌خت. — په‌ش: به‌خه‌په‌ش. ژن و شه‌ویی، ساره‌کردن، ته‌که‌لی، هه‌سه‌ری. به‌نی که‌چان، خویته‌نی که‌چان. باشار، ده‌رقه‌ت، تیمار، — ی نه‌خۆشی و به‌رینان: تیمار.

چاره‌په‌وش: پوه‌په‌وش. — ی: پوه‌په‌وشی.

چاره‌په‌یس: ناشیرین، دزی، به‌ده‌ره‌فتار، که‌رت.

چاره‌فرش: مۆن، گرژ. — ی: مۆنی، گرژی.

چاره‌جۆ: پاوێژیار. — ی: پاوێژیار.

چاره‌چه‌قیله (سمق): گول‌له‌سه‌وره، چاران جه‌قیله.

چاره‌فۆ: گرژ، مۆن. — ی: گرژی، مۆنی.

چاره‌په‌ش: به‌ده‌به‌خت، به‌خه‌په‌ش، کول‌ل، (پۆژ). به‌به‌خت، چاره‌سه‌پی، پۆژپه‌ش، به‌تار، به‌وژما، (باک). به‌ژه، به‌وژمان، به‌شمان، خاکیسار، خاکیسه‌ر، خۆله‌سه‌ر. — ی: به‌ده‌به‌ختی، خاکیساری، شه‌لشی.

چاره‌ساز: چاره‌کار، — ی: چاره‌کاری.

چاره‌سه‌ر: په‌نگای په‌زگاری، چاره‌دۆزینه‌وه له‌ کاره‌ساتیک.

چاره‌سه‌ری: — به‌رینان: تیمار کردن.

چاره‌سه‌یو (هه‌ورا): چاره‌په‌ش. — ی: چاره‌په‌شی.

چاره‌شه‌ل: سه‌وره‌هول، سه‌وره‌فش، ده‌م و چا سه‌وری ناشیرین. — ی: سه‌وره‌هولی، سه‌وره‌فشی.

چاره‌ک: چورایه‌ک، چاریه‌ک.

چاره‌کار: کارساز، چاره‌ساز. — ی: کارسازی، چاره‌سازی.

چاره‌که: چارۆکه، چارۆکه، چارک، کۆلوانه.

چاره‌کردن: چاره‌سه‌ر کردن، باشار کردن، دۆزینه‌وه‌ی ده‌ره‌تان، ده‌ره‌مان کردن.

چاره‌گ: چورایه‌ک، چاریه‌ک، چاریه‌ک.

چاره‌گا (بار، شن): حه‌وته‌مانان.

چاره‌گه‌وه‌زینه (کۆ): کۆلوانه.

چاره‌گه‌زان: چت یا گیان له‌مه‌ری ته‌سک قورس.

چاره‌گه‌زانی: ناشیرینی، ته‌سک قورسی.

چاره‌م (هه‌و): چواره‌م.

چاره‌مین (هه‌و): چواره‌مین.

چاره‌هه‌وس: به‌خت، سه‌ره‌نقشت، نه‌یو چاوانی مه‌ژت به چاکی یا خرای، هه‌ره‌تیکی به‌سه‌رم بی — ی خۆمه و به‌ش. به‌خت و هات.

چاره‌هه‌وا: چاره‌وه‌ی، وول‌خه‌ی به‌ره‌زه، ده‌وار، په‌په‌ژ، مه‌ین و ته‌سپ و گوێدرێژ و ته‌ستیر.

چاره‌مه‌ری (باک): به‌زنیکی چوار سالانه‌یه.

چاره‌مه‌ش (باک): چواره‌مه‌ش.

چاره‌مه‌ستان (باک): چواره‌مه‌ستان، که‌شه‌وتی و کاله‌ک و ته‌زوو و هه‌روێ ته‌یدا ده‌چینه‌ی.

چاره‌ها: چاره‌په‌یه، چه‌په‌یا، (پۆژ). چواره‌په‌ی، چاره‌په‌ی.

چاره‌هانی: (باک). جه‌وره‌هه‌له‌په‌رینه‌تیکی کوریه.

چاره‌په‌یه: چته‌که له‌ سه‌ر چوار په‌یێن پاره‌ستی و هه‌کو: ته‌خت، مه‌یز، قه‌ره‌وه‌یه‌یه‌ر ته‌ختی نه‌وستی.

چاره‌په‌ی (باک): چواره‌په‌ی، مه‌به‌س له‌ ئازا و وول‌خه‌ی به‌ره‌زه و په‌شه‌ وول‌خ و گوێدرێژانه.

چاره‌په‌ینه: (باک). جه‌وره‌هه‌له‌په‌رینه‌تیکی. (باک).

چاره‌په‌ینه: ناپه‌یه‌دار، به‌یفره‌شک.

چاره‌په‌ینه‌ی: به‌ی په‌یه‌ی، به‌یفره‌شکی.

چاره‌قا (باک): چوارقا، چوارقات، نه‌می مافی خوه‌ چارقا به‌ستینه‌م: نه‌من مافی خۆم چوارقا ده‌ستینه‌م.

چاره‌قاق: چوارقات، چواره‌هه‌نده.

چاره‌که‌نی: (هه‌ورا). چواره‌مه‌شقی، چواره‌مه‌زه‌کی، چواره‌مه‌یه‌ده‌کی، جه‌وره‌ دانیشه‌تیکی.

چاره‌کار: چواره‌چوار، ته‌پی په‌شه‌مه‌رگان چوار چواره‌ به‌په‌ز ده‌په‌شتن.

چاره‌جاف (باک): ووشیار، چواره‌چاو، زه‌نگ.

چاره‌جاف (باک): چارشپو، چارشفت، په‌رده.

چاره‌چه‌ک (باک): په‌چه‌ک، چه‌کدار.

چاره‌چه‌ک (باک): چواره‌گۆشه. (باک). — ی: چواره‌گۆشه‌یی، شه‌کی چواره‌چته‌یه‌ی.

چاره‌چم (باک): چواره‌چته‌وه.

چاره‌چوه‌ه (باک): چواره‌چته‌وه.

چاره‌چی (باک): چاره‌چی، چواره‌په‌چه، چواره‌په‌ی.

چاره‌چی (زا): زه‌په‌یه‌که قوه‌ی زۆری.

چاره‌چته‌وه: چواره‌چته‌وه.

چاره‌په‌یه

چاره‌داخ (موک): خانوچه‌کی نه‌یو خاخانه، که‌په‌له، هۆلک، (باک). دالان، هه‌یوان.

چاردار (زا): داترم، چواردار و هکوه تايوت وايه بريندار و کوژواوی
خزيانی له سر به گوريسی ده بستن.
چارده: چوارده (۱۴).
چارهؤر (باک): چواردهوره.
چاری: چارهک.
چارپښان: چوار پښان.
چارشا (خو): داهاتو، ترسکاو، نازا.
چارشانه: مرؤی زهلام و چوارشانه.
چارشاین (فه): فیتريون.
چارشایی: پارهیه کی تیرانییه.
چارشعب (زا): سمریتچ.
چارشعل (باک): پارچه و پهرده په که بسمر ته ختی خویدا ددري،
چارچفت.
چارشلم: چوارشلمه.
چارشلمه: چوارشلمه.
چارشلمه سوران: چوارشلمه سوران.
چارشلمب (باک): چوارشلمه.
چارشلمبه: چوارشلمه.
چارشلمب: چوارشلمه.
چارشمو (نمرده): سمرپوش، چارشیتو.
چارشمو پیچه: عبا و پیچه.
چارشمو پیشمو (دور): چارشیتو.
چارشمو نووپیژ: سمرپوشی نووپیژ.
چارشمو په کته خته: چارشیتوی په کته خته.
چارشیتو (باک): هیزار، هیزار. (که زهره یا سوور یا شین بی)
چارشمو پیشمو، چارشمو، چارچفت، (باک) کمه چین، پهرپه کی
گورهو چوار گوشتی ناوریسمی یا سوورمه ییه ژنان له جیاتی بالا پش
ده یگر نموه.
چارشلقاب (دزه): بزوز، بیتوره، ساخته چی، جووره سه گیکه له کاتی
راوه ستانی و هلترووشکانیدا لای پشتموه ی زندی ده کویتنه سمر زهوی،
زنده شو. بق مرؤیانیش بق توانج به کار دهریت واته و هکوه چوار پښانه.
چارک (باک): چارؤکه ی ژنان، چارؤکه ی سپی: ژن بق سووکی ده لښ
چارکامن له سمری تمبی. برنگ، برنگ.
چارکسه (باک): چوار هینه.
چارکمنار (باک): چوارکمنار، چواردهوره.
چارککولون: مهری سپی و ناوچاوان پش.
چارگ (پژ): برینگی ناژال پهنهوه.
چارگاف (باک): چوارناله: همسپی من چارگات دچی: نسپی من به
چوارناله دپوا. (باک) — ی: چوارناله یی.
چارگوشه: چوارگوشه، چارقوژی.
چارگوشی: شپوهی چوارگوشه یی.

چارلپک (باک): چوارپل، به چارله پکی چون: به چوار پهلان پزیشن.
چارلنگ (باک): ته ختی نوستنییه له دار. چوار پی و هکوه، گا، مانگا،
گامیش، کل، ووشر، کمر، نیستر.
چارمخؤر (باک): چوارکمنار.
چارمشفقه: چوارمشفقی.
چارمکوک (باک): جووره یوزوویکه.
چارمیلؤر (باک): چوارگوشه، چواردهوره.
چارمپړکی (باک): — پزیشن، به چوار میړده کی دانیشن.
چارنیچک (باک): چوارگوشه.
چارپو (بار): چاروا.
چاروا: (بار) چارقه، پتیز، چارهوا، چارهوی، چاوره، چوارپی، وولاخی
باری، بارگین و کمر و نیستر، (مبس له نسپ و ماین و نیستر و
کمرانه).
چارواډار: چارویدار، وولاخدار.
چاروه: چه قمنه، چند کانیکه سماکمر له قامکیان ده کمن و چه قمنه یی
لپده دهن.
چاروڅ (باک): و هکوه کاله وایه له چه رمی گا و گامیش و ووشری
دروست ده کری.
چارووخ (باک): پاپوچه، جووره پیلاریکه، بابوچ.
چارؤک (باک): چارؤکه.
چارؤکه: (همورا) کؤلوانه، چاریکه، (باک) چارؤکه، چارک،
شالینه، پارچه چیت یا همرتر اویک بی ژنان له کولی خویانی و هره گرن،
له ناو شیناوه رد یانیشدا چتی تیده کمن. سمرپوشی نافر تانه. مندالان،
پزوو، پزانگ، گیایه که و هکوه بامی وایه به لام نرمتره و گه لایه کانیشی
وورد ترن، کولی زهره ده گری ناژال باشی ده خوات.
چارؤکه: چارهکه.
چاروی: چاروا.
چارویدار: ولاخدار. — ی: ولاخداري.
چاری (باک): چارؤکه.
چاره یه که: چارهگ، چاریک، چاریهک.
چارچی (باک): بازگانی ناژالان، چه چی.
چارپز (باک): چوارینه.
چارپک: چارهک له کات و چتی تر، چاریهک، چاریهک، چارهگ.
چارپک: چارهگ، چاریهک، چاریک.
چارپن: چوارین.
چارپنی: (باک): چوارلک، چوار خسته کی.
چارپنک: چاریهک، چارهگ.
چازوو (باک): (باک) جازوو، جادوو، فیلبار.
چازووگمر (باک): (باک) جازووگمر، جادووگمر. (باک) — ی:
جازووگمری، جادووگمری.
چازی (همورا): لوی.

جاشیوون: واق و ورممان، سمرسورپمان له کاریک.

جاشت (همورا): چیشته، شپو. (نمرده). قاوه لئون (نزیك نیوه پویه)،
جمنیکه له همر چوار جمهه کان، بهنانی نیوه پویه ده لیتن. (پژژ،
سنه). چیشان، چیشته نگار.

جاشنان: چیشان، چیشته نگار.

جاشتهنگاو (پژژ): چیشتهنگاو، کاتی چیشتهانی.

جاشتهخانه (همورا): چیشتهخانه.

جاشتهگر (همورا): چیشته لیتهر.

جاشتن (همورا): چیشته.

جاشتی (همورا): چیشته.

جاشتیگا (همورا): چیشتهنگاو، کاتی قاوه لئون.

جاشتیگا (همورا): چیشتهنگاو، قاوه لئون، (نمرده). قاتون، ده می
قاتون.

جاشتی وهشه (همورا): چیشته خوش.

جاشنی (نمرده): تام، چپو، مزه. (نمرده). چیشنی، تریقه. (نمرده).
تورش، ترش، ترشی. (همورا): شپو، چیشته.

چارغ و بمانگ (باک): ته فره، فرس. — دان: ته فره دان. — کرن:
ته فره کردن.

چارگهر (زا): مرژی چاو پیس.

چارف: چاو، چم، چاو گهلیک جووری ههیه: چافی پهش، چافی بهلهک،
چافی شین، چافی زهر، چافی میشنی بهلان کوردان زوربان به چاوی پهش
وبهلهک ههلهگوتوه. (باک). بهرچا، پیتشچاو، بهرچاو، سامدار،
بهشانهوشکو، بهچافی خووه دان (باک). وهبرهاته توه. بهنچاقلان دنیتره:
نورتماشای من به خواری دهکات، ترسا چاقین وان، — دسه ری وانه
وی بهلیزه: نوان هینده بیان ترس بو، کسه ری خویان کز کردبو، لبر
چافی خووه پاکرن (باک): تاقی کردنمه بهموردی، سهرچاقان:
بهسهرچاوان.

چارفا: (باک): چلن، چه جور، چن.

چارفهره: ترووسکه دار، بریقه دار.

چارفهرگ (باک): چاویلکه.

چارفبهلهک (باک): چاوبهلهک، چاویژ.

چارفبه لوق (باک): چاوبهلهک، بیشتیواز، به کردار.

چارفهرچی (باک): چاوبرسی.

چارفهرچیتی (باک): چاوبرسیتی.

چارفهرسهک (باک): ته فره ده، فریواز، غمه زه نواز بۆ نافرته.

چارفهرچی (باک): چاو کوک، چاوتیشه دار.

چارفیل (باک): چاوتیشه دار، چاو کوک.

چارفیلی (باک): چاوتیشه، چاو کوکی.

چارفیس (باک): چاویس، ناکس. (باک). — ی: چاویسی.

چارفتار: چاو بیتن، چاو کوک.

چارفتاری (باک): چاوبیتن.

چارفتنگ (باک): پژ، بهرچاوتنگ، (باک). چکروس.

چارفتنگی (باک): پژ، بهرچاوتنگی.

چارفترسه نوک (باک): دلسارد، تیکشکاو. (باک). — ی: دلساردی،
تیکشکاو.

چارفیتیر (باک): چاوتیر. — ی: چاوتیری.

چارفیتیر (باک): چاودیر، تماشاکار.

چارفیتیران: چاودیری، چاودیری.

چارفیتیراندن (باک): چاودان، چاودیران.

چارفیتیری (باک): تماشاکردن.

چارفهرهش (باک): چاوپهش. — ی: چاوپهشی.

چارفهری (باک): چاوپه.

چارفهروک (باک): چکرن، نمتی بهت.

چارفهریک (باک): جهرکه لیل، ناویزه، ناشنا، پهرس، ده رخمر،
پشکیتنهر.

چارفهریک (باک): سووسمار.

چارفهر (باک): چاوسور، پشتیوان. — ی: چاوسووری، پشتیوانی،
بیدادی، جهور.

چارفشار (باک): چاوسور. — ی: چاوسووری.

چارفشاش (باک): خیل. — ی: خیلی.*

چارفشکسته: چاوشکار، چاوترساو.*

چارفشکستی: ترساو، کسبیکه چاوی لبر دوزمنی ههله نی و له راست
ویدا دهست نهکاتوه.

چارفشین (باک): گیاههکه.

چارفهره (باک): دلفراوان، چکروس، چومهره.

چارفهری (باک): چاو کراوه، ووشیار.

چارفک (باک): چاویلکه.

چارفکسهک (باک): چاویژ.

چارفکسهک (باک): چاو کسک، چاو کسک و بۆر.

چارفکتهک (باک): چاوشینه.

چارفکلایی (باک): چاوبهکل.

چارفکوور (باک): نازوه، قارنان، چاوبرسی.

چارفکول (باک): چاو کوک.

چارفکولی: چاو کوکی.*

چارفکهروک: چاویلکه، لاسایی که رهوه.*

چارفکهروک (باک): چاو کوک. — ی: چاو کوکی.

چارفگرتی (باک): چاوبهستراو، گیتی کم دیتره، ساده، نابهله.

چارفگرتیتی: ساده بی، چاوبهستراوی.

چارفله دهی (باک): چاوبه دهی، تولاژ.

چارفلی بوون (باک): چاویل بوون، دیتن.

چارفلیدان (باک): چاویلخشاندن.

چارفلیکون (باک): چاویل کردن، دیتن.

چاڭليگه پاندن (باک.): چاوليگه پان.

چاف ئى كەتن يا پىكەتن: ديتن.

چافى من لوبا تەبىه (باک.): چاوه پىت دەكم.

چاڭناس (باک.): ئموكسەيە، كە بەچاوخەلكى دەناسى يا خەلكى بە

چاويانرا دەناسى، شارهزا، زرنك.

چاڭقاندن (باک.): چار قورچاندن.

چاڭنەبارى (باک.): نەكىشان، چاۋلە دوۋى، بەرچاۋ تەنگى.

چاڭنى (باک.): چاۋتى، چاۋوزار، چاۋى پىس، (باد.) چاڭىنۇك.

چاڭنىز (باک.): چاۋدېر. — ي: چاۋدېرى.

چاڭۇك (باک.): (باد.) بەرچاڭ.

چاڭھەۋول (باک.): خىل.

چاڭھەشىن (باک.): چاۋشىن.

چاڭھەۋى (باک.): خىلى.

چاڭى (باک.): وچىچون، لىكرن. زارى كانى و سەرچاۋان.

چاڭچىچەكى (باد.): جوۋرە تىيەكە.

چاڭىگىلى (باد.): جوۋرە تىيە.

چاڭىگورگىن ھاتە شىڭنەندىن: بەدخوى و داۋىن پىتسىتى تىكچەۋ.

چاڭىنۇك (باک.): چاۋتى، چاۋوزار.

چاڭىنۇك (زا.): چاڭكەر.

چاق (باک.): بەشى خورامەۋى لوۋلاكيىە. خەتتىكە جىزىكە گۆشتى

لوۋلاكى لە نىسكەكەى جىۋى دەكا تەۋە، لاق.

چاقۇ (باد.): چەقۇ.

چاقىرۋوت (باک.): لوۋلاک و بەلەك پووت، كەستىكە پۇشاكى بىشپىۋازى

پۇشپى. (باک.) — ي: لوۋلاک و بەلەك پووتى، پۇشاك وىارى

بىشپىۋازى.

چاك: باش، خاس، پەند، پەند، چا، خوۋە شىمىر، چاخ، ۋەجى، قىنج،

پىسند، (باک.) پاك. (ھەۋرا.) داۋىن، شاقىل، داينە. ماين لە نەسپ

— كىردن: واتە نەسپ خەستە سەر ماين، (پۇژ.) چاتكرن. دېراۋ،

ھەلدېراۋ.

چاكە: جوۋامىرى، باشى، چەپى، پىاۋەتى، ئەرگ، كىردەۋى باش.

چاكەپەكرەنمەۋ: تىيەلەتەنمەۋ، نەمەگدارى.

چاكەكەردن: كىردەۋى باش لەگەل مەۋقان. نەسپ خەستە سەر ماين بۇ

ئاۋوس بوۋى.

چاكەل: تلىشى ئىملاۋلاى داۋىنى كىۋا ھىندى كالآى ترە.

چاكەل: چاكەل.

چاكەۋون: خاسبون.

چاكەۋونمەۋ: ساخ و خۇشبوۋنەۋى نەخۇش يا باشبوۋنەۋى چىتىكى، كە

خراپ بوۋى لە سەرەخۇ.

چاكىتر (باک.): پاك و خاۋىتتىر. چاتر، باشتىر، خاستىر، قەنجىتر، چىتىر،

نەشپا، بە — زانن: چىترگىرن، ھەقىاركرن.

چاكىترىن: چاترىن، باشتىرىن، خاستىرىن، قەنجىترىن، چىتىرىن، سەرىم.

چاكىردن: باشكرن، چاككرن. درستكرن و لىتانى چا.

چاكىردنمەۋ: دروست و ساخكردنمەۋ، بىرازكرن.

چاكىكرن: باشكردنى چىتىك كارو فەرمانىك. مەبەس لە نەسپ خەستە

سەر ماينىيە.

چاكىكرەنمەۋ: بىراز، سەرەنيا، ۋەرەنيا. بىرازكرن. كاتۇمىرەكم

تىكچەۋىۋو، كەتۇمىرەساز چاكى كىردەۋە.

چاكىل (دەر، جا.): ھىچىك، چاكىلە، چەلمە، دارىكى دوۋەلى

گىچەكە لە سەر گورىسىكى دەخىرى تەنگى و لاخى باركرەۋى پى

قايىدەكرى.

چاكىلە: چاتۇل و خانوۋىكى گىچەكە لە نىر باغ و باخچاندا، چاكىل،

چاتۇل، قۇخ، كۇخ.

چاكىناس: ئموكسەيە كارىا مەۋى يا چىتى چاك

دەناسى، واتا شارهزاىە.

چاكىۋوچ: چەكوچ.

چاكىۋوۋى: ھەۋالپىسى.

چاكىۋوۋى: خۇشى و بىشى.

چاكىلەن: دوۋجاران پىشىن، جەخت.

چاكى: باشى، خاسى، قىنجى، قەنجى.

چاكىكى: باشىتى، خاسىتى.

چاكىگە (ھەۋرا.): لەۋى بۇ دوۋرە، (ھەۋرا.) چا.

چال (باک.): بىزى سەرسەپى. (باد.) جەۋال.

چال: كۆرتك، قۇرت، قۇلەك، (ھەۋرا.) چال، جىگەى نزم و نەۋى لە

زەۋىدا، — ي دەغل و سەفرو ئاۋونىتر. (باک.) نەسپ و مەيىنى بەش

(نەۋىجان سەپى). قىۋول.

چالاي (نەۋرە.): ھار، ھەۋرە.

چالاي: چەپوكانى نەسپ، ھاروھاجى.

چالاي (زا.): سەرسۆركە. (باک.) كەنار و لىۋارى دەريايە.

چالاي: نىۋى پىاۋانە. چەلمەك، شاتر، توندو تۇل، بىزەب، گورچ و گۇل،

بەدەست و بىر، چاپىك، سىك، كرۇ، چالاي، قۇچاخ.

چالاي: زەرب، توندو تۇل، چوستى، تەتەرى، دەستۇردى.

چالان: قۇلەكسازى، چالاسازى.

چالاي: بىر، دەقى، بىرى ئاۋى، گۇل، گۇلاۋ، نەستىل. (زا.) دزە.

سسۋالە تىكە ئاۋى تىدا دەدرىت بە مەرىشك و سەگان، (كە.) چالايىن.

چالاي (ھەۋرا.): بىر، چالاي.

چالاي: قۇلايى، چالاي.

چالە (فە.): دۇل ھى گەم و ساۋار تىدا كوتانىيە.

چالە بىلەر: چالايكى قۇلە سا گىچەك يا گەۋرە بى زىستانان يا لەسەرەتاي

بەمارىدا پىرى دەكەن لە بەفر و خۇتى زۇر بىسەردا دەكەن و بەكا دايدەپۇشن

بۇ ھاۋىنى.

چالەپا (باک.): چوۋارلەپ، چوۋارلەپ، لەسەر — دگەپ: لەسەرچوۋار

پەلان دەگەپ.

چالځه‌چيله: چاره‌چيله.

چالځه‌زوال: چالۍ پوړو.

چالځه‌قوونه: چالۍ ټيكي گچكې كميتك قوولځه له زهريدا بوناورو چتيتير.

چالځه‌قونكه: قولكې چكولځه بولماتين. مات.

چالځه‌كه: داعبايه كي پانكهلې قهلموه و چورايي خړنه و دهست ويي.

كورته و گوتشيشي ده‌خوړۍ (پوړۍ) جووالو.

چالځه‌وښ (كه): (دزه، زرا) چالاو، (كه) — ۱ سه‌گي: قابيكه ناوي.

تيډا ده‌درۍ به سه‌گي.

چالځيښ (باك): (نازالۍ ټيكه سهر و لاقه‌كاني سپي بن.

چالځيستان: چورايستان، شوچال و ديروانمن، كه له‌نيويستاناندا.

شووتې و چتيتري تيډا ده‌چين.

چالځيڼگ: قولكستو، قولكې ژيرگمردنۍ.

چالځالان (نمرده): گمهي چالين.

چالځچناگه: چالۍ چناگه.

چالځاڪه‌لتن: چالپرون.

چالځووز (فه): سوروڼ.

چالځووينه (نمرده): چالۍ دځينه، شوپنيكه كمشك يا پهنيري له شيري.

ترش ده‌گرن.

چالځنيان: زيندان، چالۍ زيندان.

چالځ (لو): دنگ. (باك) نمرزني: چال و قولايۍ چنه‌گي.

چالځه‌نم: چالځه‌نم، چالۍ گه‌نم.

چالځه (نمرده): كيسه‌ي توتوتې نيرگه‌لديه.

چالځوول: شوپني به‌روزنرم له زهريدا، قولوچ قولوچ، چالځال.

چالځوك: تنگز.

چالځووك: (هرو، هورا، پړوا، زرا) زي، زريسك.

چالځووينك: چالۍ ټيكه ناوي دځي تيډه‌كرۍ تا سه‌گ لتي بخواتوره.

چالځوركان (هورا): تيچين.

چالۍ (هورا): چال.

چالۍ: چالايۍ، قولۍ، قولايۍ، شوپني نموي ونرم.

چالۍ به‌لووت: قولايۍ ليسي سهره‌وه، قولايۍ پيش كه‌پو.

چالۍ چاو: كاسه‌ي چاو.

چالۍ چيناگه: چالايۍ چنه‌گه.

چالۍ گووپ: چالايۍ پورومت.

چالځين: جوړه‌گمهيكي منداآنه‌يه چالۍ ټيكي هلډه‌كمن گرويڙيا بادام يا.

چتي تري تي فري ده‌درۍ نه‌گمر جووت يا تافي تيگموت لايه‌كيان.

ده‌بياتوره.

چام (باك): جوړه دارۍ ټيكي نه‌ستورولڼد، (باك) كاج، كاڅ.

جوړه‌چه‌پريكي سي سويچي شوپني به‌گوريس به‌ناو جوگه‌دا.

راډه‌كيتشري و جووالۍ پيډه‌كرۍ.

چان (نمرده): نيري سهرملي گاجووانه. (باك) زهنگ. چه‌پريكي.

سي سوچه به‌شوول تهراره گوريستيكي تيډه‌خريت به‌ناو جوگه‌ي ناودا.

راډه‌كيتشري بواككرده‌سوي ناو جوگه له پوړشووپه‌لاش. چاندين،
چه‌قاندن، نيان، (نمرده) و هسانن. (باك) جوگمو چومي چكولځه.
(كه) (كو). كومايك له‌لكي كه‌مرو كوتارو گاده‌مه، كه‌به‌خري تيډه
په‌ستورين و وه‌كوو جه‌نجر گيږه‌ي پيډه‌كرۍ، واته جوړه جه‌نجر ټيكه له
دركودال دروست ده‌كرۍ بځي گيږه و وردكردي قرشه، نيستاش له
كورده‌ستانيدا هنديك هم‌زار به‌كاري ده‌بن.

چانه (هورا): چاگه.

چاندرو: چتراو، به‌زهريدا چه‌چيتراو.

چاندين: شاندين، و هساندين، (هورا) شاناي، داچكاندين، داچكيلاندن،

داچاندن، و نه‌ي، فمرک، توڅكردن، بځكشتو كال و بيستانان.

چاندينگه: نمامگه.

چاندين: زويي ټيكه بځ چاندين ده‌ست بدات، (زا).

كشتوكال، (باك) توڅكردن: ديځين نيمسال بارام.

گه‌لک چاندين کړه.

چاندي (باك): نمره‌يه، كه‌چاندراره، ديځين توڅي تمنۍ چاندي چقايه؟

زويي ټيكه بځ چاندين ده‌ستبدات.

چانقوچ (باك): زهنگ، زهنگي كليسا.

چانقوش (باك): نمره‌سيه، كه‌له ده‌رکان ده‌دا.

ومزگيني کات و کاتزيميري پاكي تي و ناماده‌گي ده‌دات.

چانقوچ: زهنگي كليسا يان.

چانن (نمرده): چاندين.

چاو: (هورا) چم، ديده، (باك) چه‌هف، چاڅ، نه‌ندامي ديتنه، —

به‌کل: چافکلدايي، په‌لکي چاو: پتلو، —

پارسه‌نگ، پارسه‌نگي قاب و مه‌نجل و قهرتالو.

نيتره، كه‌به‌تدرازوو ده‌گيرتسوه، بزانري سمنگيني و

قورسايي ده‌فره‌كان چنه‌ده. (نمرده) چاويلکه،

چاووزار، چاوچله. ده‌نگ، ناواز، ده‌نگيوار. شولۍ تي، كه‌پيچرابۍ به

چتيكييوه. به‌چاوان: له‌سهرچاوان، له‌سهر سهرچاوان، خوړه‌ي قيني،

به‌سهرچاقان، به‌سهرچاقان، به‌ — دادانه‌وه و ده‌پودانه‌وه، منساكرن،

هيتانه‌وه پيش چاو، به‌پودادانه‌وه، ځاني، — به‌ — وه‌كردن: له‌چاو بردن،

چاوپۍ هلنه‌هاتن، هلنه‌په‌رادوتن، هلنه‌په‌رتاوتن، له‌بهر — خستن، له‌بهر

— كه‌وتن: لي‌بيزاريون، له‌بهر — بردن، — تيچين: تماشاكردن،

چاوله‌بهر (مرك): شهره‌زار، به‌رپرسيار. چاوله‌دو: — بون: ناروه‌ز،

سهر — ان: (باك) سهرچاقان، له‌ — بردن: به‌چاووه‌كردن، چاو

پيپه‌لينيان.

چاوا (باك): چون، چلون، مرازي پرسپاره.

چاوانگر (خو): ده‌سته‌چيله.

چاوان (باك): چلون، چون.

چاوانه: چالاو، كانياو، سهرچاوه.

چاوانكي (باك): چونه‌كي، چلون.

چاواني: چاروتۍ.

چاوپنيشان: چاوکوليون، زچين.

چاوپنيشانيكي ښاو بڼات: كنيسټ.

چاندينگه

چانقوچ

چاو

چاوپښته: چاوکولی، (همورا)، چمښته، (باک)، چاقیلی، چاوتشه، بۆ
— ز اخی سوتوای هارپوای نالسه پیزکراو دوو مسقال و سپینه
هیلکه یه کی ټیکل یه کتری ده کړن به کمرچک یا به شوو شه ده شله قینری
تا کف ده کا نموسا دوای نیشته موی چمند تنوکیک له ناوه کوی له نیو
چاوده کړی و کفه کشی وه کړو شله ته له سمر چاو داده نری همموو کفت
وکړو ژان و نیش و ژوف و هموا و نازاریکی ده کیشی.

چاوپښته: چاو کول بوون.

چاوپښته دار: چاوکی نیشی هبی.

چاوه: (همورا)، دیو، ژور، هډه، کون، هی چتیکسی بی، (دزه).
له گڼه کړدنیدا کم کمه له کومای نیو په استیوه بخړیته بهر پیاپی بۆ
کوتانی. کانی، سمر چاوه، چاوه، پوپامایی، پووالهت.

چاوه چلو: چاوه پری، چاوه پروان، چاوه نوواری، چاوه پړاندن. — ی:

چاوه پری.

چاوه دووا (نمرده): چاوه دووا، دلّه دووا.

چاوه خووار (که): شهر مزار.

چاوه دڅیر: یارمه تیدار، تپرا میتن.

چاوه دڅیری: یارمه تیدان، تپرا امان.

چاوه دلو: چاوړاو، درو ده لسه، دنگ و باس، چاوړاو، (پړپاگانده).

چاوه پروو: شتواز، شهرم، بی — بیتشهرم، (همو). بهینه شه، کوکه.

چاوه پروان: چاوه پری، چاوه نږ، کسپکه، که هیواداری چتیکسی بی و
چاوه پری بکات.

چاوه پروونی: چاوه چاری، چاوه پری، چاوه نږی.

چاوه پروونی: چاوه پرونی، — لیکن: چاوه پرونی لیکن.

چاوه پروینی: شهرم و حیایی.

چاوه پری: چاوه نږ، چاوه چاو، چاوه پروان، پری پان، چاوه نوواری، (باک).
بنده مان، — بوون: (باک). پاپین.

چاوه پریگه: چاوه پری.

چاوه پری: بنده مانی، (باک). پرنسیری، چاوه چاری، چاوه پروانی،
چاوه نږی، چاوه نوواری، بندهواری، نیتریری.

چاوه زار: نازارو زیانیکه، که له چاری پیسه به چتیک یابه کسپکی
بکات، — نوشتو یا چتیک پیرزه، که بۆ چاووزار هلبگیری.

چاوه زرتکی: پروانه: چاو زرتکی.

چاوه ش: چاکیت، چاویت، خوشویت، گورانی ویت، چرگمر، چریکمویت،
قامبیت، مه قامبیت، دهوژ و زورپا ژن، شایر، — ی سروپایی: کسپکه
له ناو سوپادا بیست پشتمرگه ی به دهستی. زورلی، چمنه باز،
چمنه سروک.

چاوه ش: پیشه ی چاوه ش.

چاوه هووله (پړو): چاو قووله، دهردی پشانموه، نازار، نازارو ناوکی
کړنده یه.

چاوه نداز: بهر چاو، دیمن، تماشه گه، چشمه نداز.

چاوه نوواری: چاوه پری، چاوه پروان، چاوه پریگه.

چاوه نوواری: چاوه پری، چاوه پروانی.

چاوه نوږ: چاوه پروان، چاوه پری.

چاوه نوږی: چاوه پری.

چاوباز: چاوباشقال.

چاوبازه (بابا): جوړه گیاه که دپکاوییه سدریزه لوی بهارییه و
ده خوری گولیکسی سپی ده ده کات، (همو). که لیه شه.

چاوبازی: چاو پری.

چاوباشقال: چاو حیز، پیوا یا ژنیکه به نا پاکی تماشای یه کتری بکن.

چاوباشقالی: چاوه حیزی، تماشا کړدن دوپیوا و ژن بۆ یه کتری
به نا پاکی.

چاوبهره وږ: شهر مزار، چاوه لهر، تهریق، (همورا). چم بهره وږ.

چاوبهره وږی: شهر مزاری، چاوبهره وږ: چاوبهره وږ.

چاوبهس: چاوبست.

چاوبهسان (نمرده): چاوبندان، چاوبستران.

چاوبهست: جادوگر، جادوباز، هله خله تین، دهسپ، دهسړکه یه کی
تابیه تیه چاری مندالانی پیده بهستری.

چاوبهستن: به پریزه کی چاری خ یا کسپکی بهستن، جادو کړدن،
فریودان.

چاوبهستی: جادوگر، جادوبازی، هله فریوان.

چاوبهسی: چاوبستی.

چاوبهکل: چاوه ش، پیوا یا ژن چاری خوی به کل پش کړدی، چاو
دارپږ.

چاوبه لکه: چاوبه لکه.

چاوبه بند: چاوبست. — ی: چاوبستی.

چاوبه بن: چاوبست، چاوبند، جادو.

چاوبه بن: چاوبستن، فیل لیکن.

چاوبه بنی: چاوبندی، چاوبستی.

چاوبږ: کسپکه چاوبیری.

چاوبرسی: زگه پږ، نوسن، سکپږ، چاوچنوک، (باک). چاچبری،
(همورا). چمبرسی، وهره چم ناوړه، بهر چاو تنگ.

چاوبرسیتی: چاوچنوک، زگه پږی.

چاوبړکانی: چاوبړکینی.

چاوبړکی: چاوبړکینی.

چاوبړکینی: چاوبړکانی، چاوه لته کاندن، چاوبړکی، چاولیک
هله کاندنی نیړنه و می پینه یه یه کتری، — کړدن.

چاوبړین: پری ژوروه ی پیلوی چاری موداره.

چاوبز: چاو زق، چاو بزک، بزیزک، چمبیز، — کړنده. تامه تامه، تامی
تامی، کامی کامی، کامه کامه.

چاوبوره: گیاه کی دپکای بهارییه وه چاوبازه وایه به لاه نم بۆرو
ناخوری.

چاوبوق: چاو زق، چاو زاق.

چاوبوروو: کوسکروسک چاری کزی و زوری بتروو کینی.

چاوده ش: کسیتکه چاوی په شیبی. نیوی ناخړه تانه.

چاوده شه: جوړه تریبه که، (موک)، سمرقله.

چاوده شکنه (زن): د هسټه چيله.

چاوده وشن: چا ورون. — ی: چا ورونی.

چاودشت: کل له چا ورون.

چاودوان: چا وروان، چا وړی.

چاودوشنکهر: چاوداگیرستین، مزگینتی یکه بېټه هوۍ چا ورونی.

چاودوشنی: چا ورونی، پیرزایی.

چاودونکه (هرو): د هسټه چيله، بن ناگر.

چاودوونی: پیرزوی کردن له یه کټیک به کورتی چاووت
روون له باریکید، کمنامه یه کی خوشی یا کسیتکی
له دور هاتیتومو.

چاودړی

چاودړی (بار): په شه وولاخ.

چاوداق: چا ودهق، چا ووق.

چاودهق: (هرو)، چمزهق، بز، چا ویز، چا ویزک، بزیزک، — کردنمه.

چاوداق: چا ووق.

چاودهقی: چمزهقی، چا ویزی.

چاودرتکی (نرده): جوړه گمویاریه که دوکس داده نیشن پټیان
جوت ده کمن و شالیکي له ملی همدوکیان ده کمن، همدوده دن،
که به کتری بلند کمن.

چاوساخ: کسیتکه دهستی کوټران بگری بۆ هاتو چویه، پټنیشنادهر.

— ی: دهستی کوټران گرتن بۆ هاتو چویه.

چاوساخستن: چا وټپین.

چاوسیلکه: چا و بازه.

چاوسووتک (نرده): چا وپیس، چا وچله.

چاوسوور: یاریکار، پشتیان، سدید تمها له په واندزی چا و سوری
نیمه بو. — ی: نازایه تی، نه ترسی.

چاوسوورکه: چا و سوری که، هره شه کار.

چاوسوورکه ره: گمرو ه سهریشتکاری یه کټیک.

چاوسوورکرتن: چا و سوری کردنمه، رق و کین همستان.

چاوسوورکردنمه: مېبس له هره شه لیکرتن و ترساندنه.

چاوش: چا ودهش.

چاوشاره کی: چا وشارکی.

چاوشاره کی (بابا): خوشاردنمه، گمیه کی مندالانه یه کټیک چاری
ده قرو چینی و نموانی تر خویان ده شانرمه، گمیه کی، چا وشلکانی.

چاوشارکی: چا وشاره کی.

چاوشپ: چا وکول. — ی: چا وکولی.

چاوشلکانی: چا وشارکی.

چاوشیلکانی (هرو): گمیه کی مندالانه یه، خوشاردنمه. چا وشارکی،
چا وشلکانی.

چاوشوړ: شهرمزار، چا ویره ژیر. — کردن: چا ویره ژیر کردن، چا و حیز.
شوشه ییکه زاره کی به قه چا و ناویا ده رماناوی تیده کړی چا و
پټده شوړ — ری.

چاوشوړکردن: سهر داخستن. چا و بیره ژیر کردن.

چاوشوړی: چا و بیره ژیری، چا و حیزی.

چاوشین: چا و هشین.

چاوشین: چا ویرین، لیدانی ده ماری چا و.

چاوشیم: چر، نه ترس، نازا، — ی: چر، نه ترسی، نازایی.

چاوشندان (نرده): چا وواگرتن.

چاوشندان (نرده): چا وواگرتن.

چاوشنکی (نرده): چا وواگرتن.

چاوشوچان: چا و لیکرتن.

چاوشوچاندن: چا و لیکرتن، چا و نو قاندن، چا و بیه کانیان، چا و پویشی.

چاوشوچانن: چا و لیکرتن.

چاوشوچانی (خو): خوشاردنمه.

چاوشوول: چا وچال.

چاوشوولکه: چا وده قو له (نازارتیکه)، (که)، به چمازی.

چاوکال: چا و کمال، نیوی ناخړه تانه.

چاوکالی: کسیتکه په نگی چا و ده کوو کمال وایی.

چاوکه (نرده): چا و گه کی کانی، سهر چا و، ده سته چيله، ده ساگر،
ناگر گیره. سهر چاوکه.

چاوکه کال: چا و کال.

چاوکه لیسیر (نرده): چا و که لیسیر، توی گیایه کییه توده که سورور
ورده و ده کوو چا و که لیسیر.

چاوکه لیسیر: توی گیایه کییه ده که کانی سورور و ده چا و که لیسیر
شیر.

چاوکه کمن: چا و ده رھینان.

چاوکه مووگ (نرده): چا و شین.

چاوکردن: به دی کردن، دیتن.

چاوکردنمه: مېبس له شارزایی و به لیده بونی یه کټیکیه.

چاوکز: (هرو)، چمکز. — ی: چمکزی.

چاوکسکه (سهر): گیایه که.

چاوکوکه (موک): جوړه تریبه کی سپیه گلووی خړوسی و پروونه
ده کی له نیویدا دیاره.

چاوکوکه: گیایه کی که لاخری گوډ زه رده.

چاوکول: چا و نیش.

چاوکولی: چا و نیش، (هرو)، چم نیش.

چاوکونکه: گیایه کی که لاخری گوډ زه رده.

چاوکه: سهر چا و. دیم. چا و گه ناگر، ده سته چيله.

چاوکه: زارو کونی برین، چا و، یه ژور، یه کدیو.

چەپە: (جا.) ھەورا. چەپلەر، (باک.) چەپرا، کەسپىگە ھەر بە دەستى
چەپى کار بکات. (ئەردە.) چەپک، دەسک، دەسکەگول و گيا و نىتر،
سەولتى بەلدەم لىتخوپىن. دەستەبەندى ووللاخ، پىتەندە پاشبەندى ووللاخان.
چەپەتروک (مەك.): گيا يەكە لە نىو دەغلاندا شېن دەبى.
چەپەچەخ: سىکار، چەقۆيەكى گەورەيە، ساتور،
قەسابان بەکاری دەپەن. قىمە کىش، جەخار،
گۆشکەرت.
چەپەچەپ: شەپشەلپى ناو. چەكەچەكى پىلاو.
چەپەز: دىوار، (ئەردە.) زىوار، دەرکەيەكە لە تانۆک و شەولتى
دروستکراپى و بە تەيان چەراپى، دىوارىگىشە، کە لە شەول و چەرسى
دروستکراپى و تەراپى. پەيک، (سۆ.) تارشە، پۆس، پۆستە، بەرەد.
سەپەر.
چەپەزەن (ئەردە.): مەپتەج، شالگەردن.
چەپەزەندەن: بىر تىپە لە ئوستانى چەند کەسپىكى زۆر بەگەردى چەتەكىدا
بە چەشەتەكى، کە ھەك تەولتى چەپەر لە تەنەشت يەكتەرىيەوەن.
چەپەزەچى: پەيکەر، پەيکەپتەر، پۆستەچى.
چەپەزەخانە: پەيکەخانە، پۆستەخانە.
چەپەك: جىگەي سەوچ و کەنار و پى ھاتو چۆي کەم بە سەوہەبى.
بىر تىپە لە چەند جۆگەپىكى کەواندەر لە ناو مەزەدە، کە لىزەيى تىدە
بى تا ناو ھەموو شەو تەپەكى بگەرتەو بەيەكسانى.
چەپەكەنە (شا.): بەشەستى دەستى لەدەم و پەوى کەسپىكىدان.
چەپەئ: خاوپن نەكرامەو بۆگەم و دەغلەدان. — بون: ناخاوپن و پەيس
بون. (سەن.) پەيس، ناخاوپن، پۆخ، چەكەن، گەپ، گەن، بەد، پەيس
گەنەك، بۆھەلەك.
چەپەئكار: بەدكار، بەدخەو، بەدسەشت، گەنەكار.
چەپەئووك: چەپۆكە.
چەپەئووك: چەپۆك.
چەپەئى: پەيس، پۆخلى، قەزەي. (ئەردە.) گەو، پەيسايى.
چەپەندەز (باک.): فەلەزان، دەغلەن. — ي: فەل، دەغلەلى.
چەپەوانە: پەچەوانە، وارو، (ئەردە.) چەوانە.
چەپەوانەيى: پەچەوانەيى، چەوانەيى.*
چەپەيى (كە.): چەپەيى، جەوہەلەپەيى.
چەپەچەپ (فە.): شەقەشەقى پال.
چەپەچەپى يالەندان (فە.): شەقەشەقى پاللى يالەندان.
چەپەخەوس: بەدخەواز. — ي: بەدخەوازي، دەخەن.
چەپەخەون: زەرك، شەيتان، زەخ. خەل، چەولار.
چەپەخەون: ووللاخەكە لە پە — پال لوشەكى باوى لاسارو ھارو ھاج
(ئەردە.) شەبەخەون، شەونخەون.
چەپەخەل: قەچ. — ي: قەچى.

چەپەرەکی: بیکەلکی، چەپەلکی، کۆن.

چەپەک (باک): چەپەلە، جوورە ھەلپەرینێکی کوردییە. (نەردە).

دەسکە گۆل یا گیا، قول، باقە، تەنگە، دەست پێچیک لە خوری.

چەپەکە (بابا، فە): چەپەکە گۆل و گیا و نیتر،

دەسک، دەسکە گۆل و نیتر، باقە، دەغل و گۆز گیا.

چەپەکەگەم: باقەگەم، دەسکەگەم.

چەپەکەگۆل: دەسکەگۆل.

چەپەکە گۆل

چەپەکەم: جوورە کەواکە بوو، کە لەمەو پێش لە لاتەنیشتیەو ھەلەدەرایەو. (نەردە.) (تۆنیل) کونیکە ئەم سەرە و سەر دەکرێ لە ژێر شاخاندایۆ ھاتوو چۆیە، دەسکە گۆل و نیتر.

چەپەک چەپەک (کۆ، ھەو): دەمەدەمی، وازی، وازی، وازواری، سەر سەری.

چەپەکوتان: چەپەلەلێدان.

چەپەکوتان (نەردە): چەپەکوتان.

چەپەک: لای چەپ.

چەپەگەر: زۆردار، بێداد، زال.

چەپەگەر: زال، زۆردار: مەبەس لە پۆزگاری نالەبارو کەچ پەفتاری.

چەرغ، ئاسمان، گەردوون.

چەپەگەردی: زالی، زۆرداری.

چەپەل (باک): دەسک و قولفی دیزە و گۆزە و نیتر. (زا، قولی گیاندارانە.

چەپەلە: چەپەک، (باک،) دیوول، بەھۆی شادی یا چتیکێ سەیر ھەر دووک بەری دەستان بەتوندی لێکدان بە چشتیکێ و، کە دەنگی لێ بیت. — لێدان: چەپەلەکوتان.

چەپەلەر (ھەو،): چەپە، چۆیە، مەزێ چەپە، (جا) کەسیکە دەستی چۆیە لە جیاتنی دەستی راستی بەکاربات.

چەپەلەرێزان: بەدەستی گەل چەپەلەلێدان، چەپەلەلێدانی چەمەد کەسیک پێکەو.

چەپەلەرێزانی (ھەو،): جوورە گەمەیدە.

چەپەلەرێزانی: مەبەس لە ھەرکردنی یەتیکییە لە شرویتیکێ بەسووکی و قیرە قیر.

چەپەلەک: چەپەرەک، کەمەفت، کۆن، ناھەمووار، کەل و پەلی شکاوو کۆن.

چەپەلەکوتان: چەپەلەلێدان.

چەپەلەلێدان: لێدانی چەپەلە بەلەبی ھەردووک دەستان.

چەپەلەلێکوتان: مەبەس لە بەدناو و ریسوا کردنی کەسیکیە.

چەپ و چێر: چتی خووارو گێر.

چەپ وراس: چەپ و راست.

چەپ وراس: خاچ، چەپاوپۆ ھەموو چتیکیش بەکار دەبێ، کە راست و چەپ تیکەپەیی.

چەپ و راستکردن: پاکیشانی دەستی راست و قاچی چەپ، دەستی چەپ و قاچی راست بۆ چابوونی نازاری پشت بۆ برینی دەستی راست و قاچی چەپ بەپێچوانە بۆ سزادانیشت بەکار دەبێت.

چەپەغان: کارکردنی پەنھانی.

چەپەوک: چەپەلۆک، بەدەستی کراو ھەو بە تۆقسەری کەسیکیدا مالتین، بەدەست و پاشووی و لاخانیشت دەلێن.

چەپەوکان: ھەستانە سەر — شاخکردن، چەپۆک و ھشاندن، سەکوژ، ھەردووک دەست بەزەویدا مالتین، چالاخی، جلفی، بۆزی ئێسپانە.

چەپەوگەسەری: بەبەری دەسی لە تۆقسەری کەسیکیدا دان، چەپۆک.

چەپ وگۆپ: چاپ وگۆپ.

چەپۆلە: چەپۆلە، دەست و پەنجەیی گیاندار.

چەپۆلەشیو: گیا بەکی کۆتستانیە لکەکانی کۆز دەبن و پوودە کەنەو یەکتەری وەکو چەپۆلە شێر.

چەپۆلەشیو: گیا بەکی کۆتستانیە لکەکانی پوودە کەنەو یەکو چەنگالی شیری.

چەپۆ (پۆز،): کەمی، چکی، نەختی.

چەپۆ: چۆی، جوورە ھەلپەرینیکە ھەر لاقی چەپی تیدا پێش دەخری.

چەپوانە، بەپێچوانە راستی. (نەردە،) چەپی.

چەت (باک،): پازتەر. (باک،) کەلێن، قەلەشت، تەگەرە. (ھوک،)

کەووز، کەووز، کۆزەر، نەووش و پەلەشی، کەلە گەفی جووی دەپێشەو، کۆزەری دەغلۆدان.

چەقارە (کۆ،) باک،): جوورە پارچە (قوماش) یکی ئاوریشمیە.

چەقال (بابا،) کۆ،): خووار، خێج، چەوت.

چەقال: جووتەنێزە دارە. سیپای دووربینان و تەفەنگ و ھەموو جوورە چەکیکیە بۆ نیشانەگرتن. دووشاخە، دووگۆی، ئەستوندە پێش خێوستان. کەسەری دووگۆتیە. دەواری گچکە یە. قولاپ، چەنگال، چەنگالی ناخوواردنی.

چەقالانە: تۆرەکانە، ئەندازەییە کە لە دانەرێلەسەر خەرمان دەدری بە سەرکار بێجگە لە مەکانەبۆ خواوەند مەلک.

چەقان: پەردە سەری عەرەبانە خەرمان گۆتستەو یە.

چەقانن (شکا،): قرتاندن.

چەقاوەر (بابا،): بێچارەو، بێشەر، پوودەلەلراو.

چەقە: نیوی نێرینانە. پێگر، جەردە، تالانگر، خوینەرێز. (نەردە،) بۆلیس، دزگیر.

چەقەرێ: پێگای پێچاوپێچ و خوار.

چەقەکاری: جەردەیی.

چەقەگەری: چەتەکاری.

چەقەل: چەتال.

چەقەنە (باک،): کێشکچی کەشتی.

چەقەموول (کە،) کۆ،): مەزێ زۆر درێژو نەقۆل، پەش و زل، زەبەلاح، (کە،) بەلەزەندر، (کۆ،) ناخەجا.

چەقەیی: چەتەکاری.

چەتر

چەتر (ھوک،): ستوان، سەیفان، بەرباران، سەویانە، (ھەو،) سەویان. بۆ پارێزگاری لە بارانە لەسەر سەر رادەگیرێ ھەروەکو سەویان بۆ تیشکی ھەتاو لە

چهارمه (باک): پرنوک، پرتال، خت، شورین، شورینوار. — اپیز: شورینی مهری.

چهارخت: چهارختی چوپان، دنیا دیتو، گوهری، سووار، پیکراو، بيشهرم، زماندریز، چهارمسو.

چهارختی چوپان: چهارخت، بيشهرم، دهراتو، چهارمسو، گیتی دیتو. چهارخت (زرا، خو): سوو، قازانج، دهرفت، هلهکوت. بهرزهوند، بهرزهوند، بهره. — ی: خودیتن، بهرزهوندی خو دیتن.

چهارخ

چهارخ: چهارخ، چهارخت، — ی: جفاره (باک). ناریشک، میلی تفنگی، ماشه. (پوژ). پاشماشه. بهردی: — چهارخت، چتیکه پلیتهی تیپه‌لده‌کیشری وه جوړه بهردیکی تیپه‌خړی و ناوری پیپه‌کریموه نه‌ستی و بهرد، نه‌ستی، تفنگ.

چهارخه (هروا): پرووسکه، بریسکه.

چهارخه‌ی فاسه‌ل: پرووسکه‌ی ناسمانی.

چهارخچی: چهارخاساز.

چهارخچیتی: چهارخاسازی.

چهارخساز: چهارخچی، کسیتکه تفنگ و دهمانچی دروست کات یا چاک کاتوه.

چهارخسای: چهارخچیتی.

چهارموور (پوژ): بهردی سپی و پهق، شه‌کری پهق. قمند.

چهارمونه: ریحانه‌ی کیپوله.

چهار (باک): چرا.

چهارا (باک، سوور): بچی، لوجی، خورو، خاوین، پاک وبی پهله.

چهارا (هروا): لوه‌پ.

چهاراخوڅ (باک): بهشی ژوروه‌ی مذهب‌تی.

چهاراگا: لوه‌پ‌رکه، لوه‌پ‌گا.

چهاران: لوه‌پ‌ان.

چهاراندن: لوه‌پ‌اندن.

چهاران: لوه‌پ‌اندن.

چهارپوی (فه): پیچ، تیلای سمر.

چهاره (شکا): لوه‌پ. (باک) لوه‌پ، چیری.

چهارچهلان: قهره‌چلناخ.

چهاره‌خوره: داریکی کلوره سهریکی بهرز ده‌بیتوه بوناو سهره‌زلیان، نه‌وسره‌کدی تری بهسراوه به کموچکوه دانموتله‌ی پیپه‌لده‌کیشری خوار بوناو گه‌رووی به‌ر‌داش بوناو هاریتی.

چهاره‌ووکه‌ل: دوکه‌ل‌یکی زور په‌ش، که په‌نگی خوارده‌ی بیتوه و به جاریکی بیتوه‌ده‌وه.

چهاره‌ز (باک، هروا، که): شوچله، شوچره، (باک) چهره‌س.

نوک و توکوله‌کدی برژاو و لبلبلی و نیشتر.

چهره‌س: (سوی، سهر). جیگایه‌کی تاییه‌یه له نیپه‌زاندان دوشاوی لیده‌کوشری و باسوقی لی دروست ده‌کری. (باک) تسوی شورینی کاله‌کی و کووله‌کمو نیشتری برژاوه. — کرن: قرتانندن.

هاریاندا لوسر سهر پاده‌گیری. (نهرده). سهره‌لپاچراو له بوناو دره‌خت.

چهاره‌هه (هروا): نه‌ستوریکه به کونجییموه لوسر ساجی برژابی.

چهاره‌هی: چهاره‌قه.

چهاریار

چهاریار: نه‌کسه‌یه به چهری له بلندییموه له فرزه‌ی دیتو خوار. — ی: له‌بلندییموه به‌هوی چهره‌تر خو گریانده‌نوسرزه‌وی.

چهاریون: له‌پیکموتن.

چهارکردن: خوگیف کردنی قه‌لیموون، عه‌ل‌مشیش و تاووس و

چهارکردن

چهاره‌لدانی تاووس و عه‌ل‌مشیش و نیشتر. هه‌لپاچینی سهری دارانه بوناو سهری و ده‌کو چهری لیپیت، به‌پنی لکه بیکه‌لکه‌کانی داران.

چهارمان: فهرمان‌پروا، فهرماندار.

چهاره‌لدان: مهبس له خوگیفکردنی قه‌لیموون (عه‌ل‌مشیش) و تاووسه.

چهری پژگاری: چهریکه له کاتی لیتمومانیدا لوسر فرزه‌ی به‌هوی و بیهره‌خوین فری ده‌ده‌نه سهر زوی.

چهری هه‌لپاچ: نافتاوگهردان، (باک) سه‌نات.

چهری هارین (باک): نافتاوگهردان، سه‌نات.

چهاره‌هه: چهاره‌هه، جوړه پارچه‌ییکه ده‌زو و ههم ناویش‌مییه پیاوان ده‌یکونه پیچی سهریان.

چهرل (باک): مزین، گموره، زور.

چهرله‌سهر: برژو فیلپاز.

چهرن (نیره): پیوست، پیپه‌اویست.

چهرنو (زا): له‌جیاتی کابرا بوناو به‌کارده‌بری.

چهرنور (نهرده): قرانی زیوتی زنجیره‌دار، تیغی کرلی ژه‌نگاری.

چهرنوون: چهرتین، سخت، دژوار، خنس. لاسار، به‌دخو، دژ، هه‌نمه‌مور، هاروهاج، ناپاست، ناهاال. — ی: لاساری، سه‌ختی.

چهرنیان (پوژ): سنجاغ، ده‌ریله، ده‌بوس. (کو). جوړه شیریکه.

چهرنیم: چهرتیموک، حدیته.

چهرن: چهرتون.

چهرتیو: چهرتیموک، کچه‌تیو، کچه‌ه‌تیو، کچی بی باوک، پتر له‌کاتی توپ‌پیی و پق و کینمه بوناو فاره‌تان به‌کارده‌بریته.

چهرتیوه: ناکس به‌چه، بوناو فاره‌ته.

چهرچ: په‌نجه، ده‌ست له زاراده‌ی مندا‌ل‌ندا، (باک) ته‌ت، چه‌چه، چه‌چله.

چهرچان: هوزیکی کرده.

چه‌چه: چه‌چ، چه‌چه، زاراده‌ی ساوایان، (باک) حونجه‌یی، قافیر. —

کردن: حونجه‌یی کردن، قافیرکردن.

چه‌چه‌ملان: ده‌ست‌ملان (له زاراده‌ی مندا‌ل‌ندا).

چه‌چه (نهرده): چه‌چ، ده‌ست، په‌نجه.

چهره‌گا (همورا.): له‌وره‌گا، له‌وره‌گه، جی‌گای له‌وره‌.

چهره‌گه (شعق.): چه‌لاک، به‌رچیغ. داری‌که دوو هه‌ندی به‌رچیغی درێژه، له‌ده‌وره‌یه‌ری ته‌ختی نو‌ستنی چهند داریکی وا قایم ده‌کړی تا ده‌وره‌ی به‌په‌رده یا به‌چیغی به‌گیریت.

چهره‌ن: هه‌لیت، چه‌رن و په‌رن، پر‌وېج.

چهره‌نن: هاوارکار، بانگ‌کار، بۆ مرزو وولاخانه، چه‌رنده، نه‌و چوار پی‌تیانه، که ده‌له‌وره‌ی.

چهره‌ن‌به‌ره‌ن: وو‌پنه‌کردن.

چهره‌ب (همورا.): چه‌ور.

چهره‌بی (همورا.): چه‌وری.

چهره‌بیان (نهرده.): به‌سه‌ردا‌ه‌بوون، هونه‌ر.

چهره‌یا: چارپایه.

چهره‌یاندن (باک.): لیت‌دان، زله‌لیت‌دان.

چهره‌پایه: چارپایه.

چهره‌ی: (۴)

چه‌رت (کۆ.): سه‌تل، ده‌ول‌کیتی گه‌وره‌ی ناوتیه، (پۆژ.) ناعور. — کردن: جیا‌کردنه‌وه، جو‌دا‌کردن، هه‌ل‌پ‌پ‌ین، کاروبه‌رخ له‌دایکیان هه‌لا‌واردن.

چه‌ره‌جف (فه.): پر‌ودۆشه‌گ.

چه‌ره‌جی: کر‌وفر‌وشیاری‌که به‌دییاندا به‌ره‌ی، دی‌وه‌ره، که‌سی‌که ووره‌ والا بیاته‌ گوندان به‌پۆن و دان‌وی‌له‌ی به‌گۆ‌پ‌یت‌مه‌وه.

چه‌ره‌جیتی: کرداری کر‌وفر‌وشیاری‌کیه، که به‌ ناو دی‌ها‌تاندا به‌ره‌ی، دی‌وه‌ره‌یی.

چه‌ره‌ج: سه‌رو‌ی هه‌ل‌پ‌پ‌ه‌پ‌یتیه، خول. — دان: خول‌دان، خو‌ن‌سو‌واردن، خو‌ل‌اندنه‌وه، هه‌ر‌پ‌ل‌پ‌ن. — پی‌ده‌ر: هولو‌که‌ر. — ی ما‌کینه: تایه‌و پی‌ت‌چ‌ک و هه‌ر مرا‌ز‌ت‌کی خه‌ر شایانی سه‌رو‌پ‌ان بی. (کۆ، همورا.) چه‌خما‌خی تفه‌نگی، چه‌خما‌خی جگه‌ره‌و نا‌وو‌ر کردنه‌وه. نا‌سمان، گه‌ره‌وون، چه‌په‌گه‌رد، (فه‌له‌ک.) تیژ. — کرن: تیژ‌کردن. (که.) گر‌گه‌، دۆل‌آب، جو‌ره غه‌ره‌یه‌ی‌کی گه‌وره‌ی سه‌ره‌یرانه‌ ده‌س‌کی هه‌یه‌و به‌ده‌ستی و چ‌ت‌یتر ده‌یس‌وو‌پ‌یتن. گه‌رانی گیتی و گه‌ره‌وونه. نا‌ستی‌کی که‌وانه‌داره، که له سه‌ره‌شان به‌سو‌و‌پ‌یت‌مه‌وه. (زه‌ن.) بال‌نده‌یی‌که وه‌کوو دا‌ل وایه‌ را‌وی پی‌ده‌کړی و زۆر گه‌وره‌یه، بال‌ه‌بان، (نهرده.) بال‌ه‌وان. سه‌ده. ما‌کینه، ماشین، ماشینه.

چه‌ره‌خان: سه‌رو‌پ‌ان، خو‌ن‌سو‌واردن.

چه‌ره‌خاندن: خو‌ل‌اندنه‌وه، سه‌رو‌پ‌اندن، گه‌راندن، هه‌ر‌پ‌ل‌اندن، خو‌ل‌پ‌یت‌دان، هی‌نان و به‌ردنی وولاخانه به‌غار.

چه‌ره‌خانن: چه‌ره‌خاندن.

چه‌ره‌خه: خو‌ل‌اندنه‌وه به‌که‌وانه‌یی، خو‌ل، گیت‌چ‌که. غار. (جا.) — کردن: شه‌رنه‌خ‌ت‌وی وولاخان، غار‌دانی وولاخانه به‌ده‌وره‌دا. چه‌په‌کن، کونیکه له چیا‌یان به‌کونه‌ده‌ری ده‌کړی بۆ ها‌تو چۆ پی‌دا‌کردنیت‌دا. ده‌گۆ‌را‌چ‌سو‌ن، پی‌ش‌گرتن، به‌ر به‌ره‌کانی و به‌ره‌یه‌ری کردن، به‌ره‌نگاری.

چه‌ره‌خه‌وو‌ن (باک.): کوره، سو‌یه.

چه‌ره‌خه‌تی (خۆ.): بادیه‌کی گچ‌که‌ی ده‌س‌ک‌داره یا کل‌ک‌داره دۆشا‌وو دان‌وی بی هه‌ل‌دیت‌نجن. (خۆ.) تریان و سه‌به‌ته‌ی گه‌وره‌یه.

چه‌ره‌خه‌چی (همورا.): جی‌زایه‌ره‌چی، جی‌زایه‌چی، نو‌به‌ت‌چی، کیت‌ش‌ک‌چی، پاس‌وان. ناو‌گه‌ردان.

چه‌ره‌خه‌دان: سه‌رو‌پ‌انه‌وه به‌ گردی چ‌ت‌یک‌یدا.

چه‌ره‌خه‌ه‌کردن: خو‌ن‌سو‌واردن به‌ گردی چ‌ت‌یک‌یدا.

چه‌ره‌خه‌مه: سه‌وه‌ت‌یکی گه‌ره‌یه له قامی‌شی دروست ده‌کړی.

چه‌ره‌خه‌وان: به‌رت‌به‌ره‌ی ما‌کینان، هه‌ل‌سو‌و‌پ‌یت‌ه‌ری ما‌کینان.

چه‌ره‌خ‌چی (باک.): هه‌ره‌گه‌ر، نا‌واره.

چه‌ره‌خه‌جیتی: په‌روانه: چه‌ره‌خ‌چی.

چه‌ره‌خ خو‌واردن: خو‌ن‌سو‌واردن، سه‌رو‌پ‌ان، گه‌ر‌ان، چه‌ره‌خیان.

چه‌ره‌خ‌وو‌س: چ‌ت‌یت‌یکه له جۆ‌ی فره‌یکی بۆ دراو، که به‌ ده‌ست‌پ‌ کرا‌پ‌یت‌ه چهند پارچه‌یه‌ک.

چه‌ره‌خ‌دان: چه‌ره‌خاندن.

چه‌ره‌خه‌زگ هه‌ل‌کردن: چه‌ره‌خی ده‌زوو هه‌ل‌کردنی، پار‌هه‌ل‌که‌ر.

چه‌ره‌خ شه‌ره‌چی: دۆل‌آب و چه‌ره‌خی میوه و چ‌تی تر‌کو‌شین.

چه‌ره‌خ له‌چه‌مه‌ره‌ک‌یش‌ان: به‌رت‌یت‌یه له‌به‌ر ده‌ست‌کردن و سزادانی یه‌ک‌یت‌ک.

چه‌ره‌خ مو‌قا‌وی: چه‌ره‌خ‌یکه خوری پی ده‌پ‌ت‌س‌ری.

چه‌ره‌خ و هه‌له‌ک: له‌لو‌ک، له‌یلو‌ک، له‌لو‌و‌کی جی‌ژان.

چه‌ره‌خ هه‌ره‌یش‌م: چه‌ره‌خی نا‌ور‌یش‌م.

چه‌ره‌خی: جو‌ره‌ه‌ه‌ره‌یه‌کی کۆنی زی‌ونی گچ‌که‌یه پی‌نج‌پاره قرۆش‌ت‌یک بو‌وه.

(مرک.) جو‌ره‌ه‌ه‌ره‌ی‌که. (نهرده.) گرد، خه‌ر.

چه‌ره‌خیان (نهرده.): خو‌ن‌سو‌واردن، گه‌ر‌ان، خو‌لیان، گه‌ر‌پ‌ان.

چه‌ره‌خ‌ین (باک.): گه‌ر‌ان، غار‌دان، گه‌ر‌انه‌وه، چه‌ره‌خیان.

چه‌ره‌ه: گه‌رده، چه‌ره‌م‌یت‌یکی گه‌وره (دۆل‌که) یه‌ نا‌وی پی له چۆ‌می هه‌ل‌دیت‌نجن.

چه‌ره‌ه‌رخ: ده‌واری ها‌وینانه. که‌ری نی‌و‌پ‌یت‌ستان و باخ و باخ‌چانه.

چه‌ره‌ه‌و‌وو‌و: چه‌تا‌وه‌وو نا‌وی ته‌یره‌یی‌کی کورده له نی‌وا‌سی سه‌نه‌و هه‌مه‌دانیت‌دا.

چه‌ره‌ه (بابا.): ش‌کا‌رت‌ه. تاله‌ په‌نگ‌یکه به‌ ره‌شی بن‌وت‌ی.

چه‌ره‌س (نهرده.): چه‌په‌نگ، گیاه‌که وه‌کوو تریاک ده‌ک‌یت‌س‌ری.

چه‌ره‌ق (باک.): قه‌چی ش‌کا‌ن‌یت‌یه.

چه‌ره‌ق‌وو‌ه‌ز (باک.): جو‌ره‌ه‌ه‌له‌پ‌ه‌ر‌یت‌یکه به‌جو‌ته سه‌رده‌گړی.

چه‌ره‌ق‌ین (باک.): ته‌قه‌ت‌ف‌ق، خ‌شه‌خ‌ش، سه‌ره‌زه‌ش‌کردن.

چه‌ره‌م: گ‌و‌یت‌ن، پی‌ست، پۆس، پۆست، پۆسه. — ی خو‌ش‌ک‌راو: سه‌خ‌تیان،

چه‌ره‌می خار‌او. — ی خو‌ش‌نه‌ک‌راو: چه‌ره‌می خار.

چه‌ره‌ما‌ق: (باک.) چه‌ره‌ه‌لاق، چه‌قه، چه‌قا‌لت‌ه.

چه‌ره‌مای جه‌ما (همورا.): سه‌پ‌ته‌ی چاو.

چه‌ره‌مه (جا، همورا.): سه‌پی.

چه‌ره‌مه چه‌قا‌لت: کۆشتی له‌پ‌ولا‌وا یا نا‌زا‌لی له‌پ‌ولا‌وا.

چه‌ره‌مه‌سه‌ره: په‌ته‌پ‌ت‌ین، نا‌زار، مه‌خ‌سه‌ره، ده‌رده‌سه‌ری.

چەشتن: چێژتن، تاقی کردنەوی تامی چتان بەزمان، چشین، چشەکردن، مغزین، مغزەکردن.

چەشکە: چێژ، تام، چەشە، مغزە، (ئەردە.) میلاق، میلاک.

چەشکەکردن: چەشکردن، فێزکردنی گیاندار بە دەرخوارد دانی چەشە. چەشتی خواردنەمەنی.

چەشکۆ (فە.) : چاوکۆ.

چەشە (فە.) : لۆ، : کانی، سەرچاو، چاو، سەراو. (هەو.) : ناودەست.

چەشەچی (هەو.) : ناودەست خاوتنکەرەوه.

چەشەک (هەورا.) : چاویکە.

چەشەک (باک.) : دەزمانیکە بۆ پارێزگاری چاو بەکار دەبرێت.

چەشەیک (بابا.) : جوورە دەزمانیکی چاوانە.

چەشن: تەرز، نازین، ئێسک، جوور، وێشە، چەشنەت، تەحر. بەو — بە جوورە، ناوا.

چەشنە (پۆژ.) : پشک. — ناوێژتن: پشک ناوێژتن، پارەپارتین.

چەشنەت (باک.) : چەشن.

چەشنی: (هەو.) هەورا، بابا، جا. ترەقە، ترەقە، ترەقە، ترەقە، ترەقە، دەمانجە و تەنگ و چەکانە، مغزە، تام. (ئەردە.) کەرەکیفە سەرترشی و ئیتر.

چەشیت (باک.) : چەشن.

چەغف (زا.) : چاو.

چەغفک (زا.) : چاویکە.

چەغانە: جوورە سازیکە.

چەغە: چغ، چغە، دەنگیکە بۆ دەکردنی سەگان بەکار دەبرێت.

چەغەچەرغ: چغەچغ، چغچغ، دەنگیکە بۆ دەکردنی سەگان بەکار دەبرێت.

چەغەرە (خۆ.) : چەقەرە، گیانداریکە لەبەرەتەرەوه برابیتەرەوه، کە بووژاوه و کارەتی دەکرد — ی پێدەلێتن.

چەغف (پۆژ، کۆ، جا، هەورا، دەو، فە، لۆ.) : چەوت، خەوار، لار، خێج، چەفتیاگ.

چەغفە (پۆژ.) : چەتەفی ناوڕیشمی، کەلە سەردەبەستری، پارچەییکی ناوڕیشمی بەسیم یا بە سوورمە چنراوه. دالبێت، داربەست. (ئەردە.) درۆ، بوختان.

چەغفەپێژ

چەغفەپێژ: ئالغەپێژ، ئەلقەپێژ.

چەغفەکەل: چەوتەکەل، گاجووتیکە تەمەنی چوار

ساقی.

چەغفەتی (ئەردە.) : بالا پۆشیکێ ئافەرە تانە، وەک چەتەفی بە سوورمە چنراوه.

چەغفەیین: تەنجامە دەرگا.

چەغفەپۆس: چەغفەپۆسە، چەغفەل، قولاب.

چەغفەپۆشەر (ئەردە.) : چەوتەچیلە، تەماشای ووردبینی، سەرنج.

چەغفەتی (زاو.) : خواری، یەوار.

چەغفەتیگ (ئەردە.) : چتی چەماووه، لار، گێپیاگ.

چەغفەپۆس

چەغی (باک.) : چەتە، چەفیه.

چەغیە: چەتە، چەتەفی ناوڕیشمین.

چەغیەوانگاڤ: چەتەو حەکاڤ.

چەغەنەک (باک.) : ئانیسکی پێگایان. چۆمیکە لە ناسیای گچکەدا.

چەغەندن (باک.) : دەستپێشتن، دەستەلاتداری. بادان، پێچدان.

چەغەر (باک.) : جوورە دارێکی چەمانە.

چەغەرەبی (باک.) : جوورە داربێهکە.

چەغی (باک.) : خوار.

چەغیان (باک.) : چەمین، خواربوونەوه.

چەغیای (باک.) : چەماووه، خواربوووه.

چەغی (ئەردە.) : پەگی سپی، پەیی، بن، بێخ، ریشە. (هەورا.) لەر، لاواز، (گۆشت) ناواڤ یا مالاتی لەرولاواز. لاگرنی گرنیەکی جگبیە، قێزە. کەسێکە گێرپی لە کرپن و فرۆشتنییدا، چەغەسوو، سەخت. (هەورا.) چەقە، چەقالتە. (موک.) : جەرگە، نێوێراست، رێساز، دارا لەسەر — ی رێگایە راوێستارە: واتە لە سەر نێوێراستی پێگایەدا راوێستارە.

چەقالە: بادامی تەریا ووشکی چکۆلەیی کێژیە، چوالە، چەقێلە، دەنک، دەیندک، چوالە باوەو. دار — : چوالەشێنکە، باهێوایم، باوەف، شۆشینک، کالەشین، شووالشینک، چەقێلە، ناوکی تالەو هی شیرینیشی هەیە، کە خۆشکری دەخوری. (ئەردە.) چەقالە، میوێ نەگەیشتو لە پێزە قەیس و هوڵو، بادام.

چەقالتە (ئەردە.) : پیر، لەکارکەوتو، داکەوتو. چتیکە لە نێوانی گۆشت و بەزیدایە لە پێست نزیکترەو بەکاری خواردن نایەت. (هەورا.) چەق، چەقە، چەک، یان ناواڤ و ئیتر.

چەقال و بەقال: بریتییه لە مەردومی هەرزە بازاری.

چەقان: چکڵان، چەقین، دامەزرانی ناواگیاو ئیتر. چەقەنی هەلپەرین و سەماو ئیتر.

چەقانه (ئەردە.) : چەقەنە، چەغانە، تال.

چەقانهژەن: چەقەنەلێدەر، پلژەن، پلەتەقین، سەماکار.

چەقاندن: چەقاندنی داروورەخت و نەمام و ئالوئیتەر، داچکاندن، داچکیلاتدن، چکلاتدن، دارناوتن، چاندن. دامەزراندن، کوتانی چتیک بەزەویدا.

چەقاندنەوه، رەنج و نازاردانی مەمکی دایکە لە لایەن مەندالی شیرە خۆرەبەرە، کەزۆر نازاری بەدات، چەوساندنەوی مەمک. دامەزراندن، دووبارە چەقاندن.

چەقاندن: چەقاندنی دارو سینگ و بەرد و ئیتر، ناشان.

چەقاو: چەقیو، چەقینراو، دامەزراو.

چەقاوهسوو: چەقسوو، بێشەرم، سوو، روودامالراو، چوختی.

چەقە: شیرە کۆلکی گیایەکییە وە بنیشتی دەچی، (هەورا.) کۆکڵاخ. چەقالتە، چەق، چەقەرە، چتیکە لە نێوانی گوشتی و بەزیدایە وە پێستیکی تەنک دەچی و بۆ خواردن دەست نادات. هەراهرە، چەنەبازی، چەقەچەق. (کۆ.) چیرەوه، بێشەرمی، کوتن و دەنگی

چہ قنہق

کوتنیه، قسه‌ی بی‌هوده کردن. له جگینه‌دا دوای هه‌لاوێژتن یا پال پیکمۆه بێتن کەس نایا تەمۆه دووبارە هه‌ڵیده‌ده‌تەمۆه پێیده‌لێن.

چەققەبۇق: بۇقى ووشكانىيە.

چهارم: جوہرہ دارہ بیہ کہ لہ قمر اخ ناوان دہ پروی بہ لان کورت و لارو گیت:

چەققەتە (پەوا): بێشەرم، چەقسوو، چەنباز، زۆر وەر. (پەوا). نیوہ
کولاًو (بۆگۆشت) تا بۆگەن نەبێ یا نیوہەرژاو.

چەققەچەق: ھەراھەرا، (كۆ). چىرىۋە، چەقەلمەۋە، چەقەلمەۋە، چەقەچەق، چەقەقەي يەك لە دوۋى يەكسىرى مەۋە ئاش و ئىتىر، چەقسەسۈيى. — كەردن: گالەن.

چند چہ چہناو: (؟)

چمقہ چناوہ (کھ.): قدرہ چمناخ، زوربلی، چدرہ چقان، چمنباز.

چەققەخانە: شووئىتىكى تايپەتییە بۆكۆبونلۇمۇ تېدا ناخەفتى.

چہ قہر (رموا.): جیگاہ کہ پر شاخ و بہرہ لان ہی۔

چهارم: چوزره، چوزله، همر توژیکی بچینری نموی، کهله پیشدا دهی دکا، که به قعد دندوکی چۆکه یکه و سپیه ی پیده لّین، که درّترسی چوزله ی پیده لّین، پیوازکو توپه (په تاته) نه چچینری له بهماراندا ی دهرده کین، (همورا،) چه کهره، (همو.) توقسهری چیاپانه.

چهارم (خ.): همراهرا، قیزه قیزی مندا آنه. سه گهر.

چەختى: بېشەرم، بېجاوۋو، سىروا، پرودامالراو، پىل، چوختى، چەختى، چەختى چۆپان، پروكراوۋە، چەقاۋەسىو، چق، كەستىكە لە چەقدەرنىڭ سىرواى. — بوون: سىوادبىونەو، شەرم شكان، ترس شكان، سىوان.

چهل (نهمه): پاچه، پتچک، قاچ و قول. (همو). تورگ، (باک). توری، توروی، (بل). تیروو، وایک، داعیایه کی کتیرییه لهره منی سه گییه به آن کلکی ئهستور ترو قه یزی باریکتره. همو جیگایه کی له تۆقسهری کیوان یا له کناریان یا لهره قه دیان بلنوقیت بی (چهل) ی پیته ئین. لهر، لواز. (بل). لووتکه ی چایه کی به سهر لایه کیدا شوو بیتوه. پتچک، نمو متهزه چووار چهله، واته چووار پتچکه.

چند سال: (همورا.) بدرده لآن، چقل.

چمقه لایخ (پژژ): کمیله، تل، پشکمل و پیساییکه له بهماراندا، که مالان و نازالان دوای نمره، که بهخویناندا ده فیریتن به پاشلیانمره دنه نویسی.

چەقەلە: چەقالەي خۆرپسک، چەقالەي تال، لەنتۆ خۆرتو اوکێدا
دەیکۆلێن و پەروەردە دەکری تالایی نامینی، چقانه، چەقیلە، هە
شیرینیش هەبە.

چھ قہ لووس (باک.): کولین جو، چھ لئوس.

چهلقلهن، زهوی ره قلهن و سهخت.

چەقەنە: چەقان، چەقەنەي ھەلپەرىن و سەماوئىتەر، چەقەقە، شەكەرۆكە و سەماكاران لە قامكیان دەكەن. (ھوربا.) چەقان، (كە.) چەقەوانە، چەقەنە. — ی ناشی، چەقەقەقۆك، چەقەنە، چەرە خۆرە، ئودارەرە، كە بە كەچكەمە (چەرە خۆرە) دە بەستراوە، كە دەجیتە ناو

دوليان وسمره کي دیکه لمسرمېر داش هلدېبېرېتموه ودانويکې
دهدرېنېتنه خوروه بوناو گهرووي بېر داش. (باک.) چهچهقه،
گيا بکه. پلته قاندين، به قامکي دهستان، دارتکېشه بېرکي ده گري وه کوړ
بېرې مژود.

چه قهقهه‌ها: کسی که چه قهقهه‌ی لب‌دات، پلته‌قیین، (نورده.) چه قهقهه‌نژن.

چەقەموانە (کە.): (هەمرا). چەقان، چەقەنە، چەمرا پارچەیی زەرد
یاکانیکی ترە شەگەرۆکەوسەماکەرانی لە قامکیانی دەکەمن لەکاتی
سەماکردنیدا چەقەنەیی لێدەدەن.

چہ قبہ مردہ چہ قبہ مردہ (کے): چہ قہ چہ قہ۔

چہ قچہ ق (باک.): چہ قہ چہ ق.

چه‌چقه‌چقه: گیاهه که گه لای له هی دارسی ده‌چی و باریک‌تره. گیاهه که بهار یسه و بۆ که سیتیکی دهنگی نووسابی جۆشده‌دری و ده‌خوری‌تسه‌وه. گیاهه که یه‌دوویه و بستیک بلند ده‌بی و هه‌ی گووتی ده‌چی چهند گولێکی سه‌ور یا شین یا سه‌ی فوو درو دیتی مندالان له نیوجاوانی خویانی ده‌دن ده‌یته‌قینن، تیتولته‌قینه، ته‌فته‌قۆک، چه‌چه‌قۆک، چه‌قنه، نهم گیاهه شیرکی زۆر تال دیتی. (لو). قه‌زوان، چه‌قه‌ی ناش، چه‌چه‌قه‌ی ناش و چتی وه‌کووی. (ئه‌رده). کاسنی، گولیلی. (ئه‌رده). گیاهه‌کی خۆرسکه له قه‌راغ چۆم و کشت و کالاندا سه‌ره‌له‌ده‌دا لکه‌کانی کورت و ریشه‌که‌ی به‌سه‌تورن گولته‌کانی شینن، له‌ پرشکی‌دا ره‌گ و ریشه‌که‌ی به‌ کولای به‌کار ده‌بریت تابوو هه‌یزه‌ری چیکه‌لانه‌ی، ریشه‌که‌شی دوای وشه‌کبونی به‌ کورتای و وه‌کو قاه‌ی به‌ کار ده‌بری به‌لان تام و بۆنی وی نادات.

چەقەم قىبەرگۈيلىكە: بالئەندە يېڭى چۆكۈلە يە ھەر چەقە چەقىپ تە ولە گىل
جرو تېران بىناوخە تاندا دە گەرى.

چه چقه‌های بنگونیان: (هجو.): گم‌بیده‌که.

چند چھوٹے: گیایہ کی بھاری بھروسہ لائی خیرہ و بھری کی وہ کوو گتروئی
دھگری بہ لائن گچکہ ترہ۔

چەقچەقۆك: شەيتانۆكە، ئىسكىتەكە ۋە كەشكۆلى دەچى بە قەد گورېزىكى گىچكە دەپى لە چۆلى زىندەوارىكى لىغاۋدايە، چەقچەقۆك. (كۆ). گىيايەكە گەزىك بىلندتر دەپى گۆلى شىن دىنى ۋەھى حاجىلەي دەچى، بە سۈت تاۋى لەگىل پۇنى بۇئارە ۋە بىرۆ زۆر باشە. (باگ). چەقچەقە، چەقچەكەي ئاشى، كە بە گەروۋى ئاسنى گرى دەدەن دەخلى پىدا دىتە خوار، كە ۋە بەردى ئاشەكە بىكرى پۇيە چەقچەقەي پىدەلېن.

چہ چہ قولک (باک.): گمہ یہ کہ.

چند دقیقه اندن (باک.): ته‌قه ته‌قه کردن، چه‌چه‌چه کردن، که دویدمرد لی‌کدری ته‌قه بیان لی‌وه دی.

په قز: قوناخ، بنه که. میوانخانه.

وہ قے (ہاکی): بالندہ یہ کہ۔

وہ قتلانقوچ (لو.): دہنگی قمزوان قرتاندن.

محققان به دو مورد (پ و ا): جوهر پروتئیک که له شوی تنکیده، که دستاپ دست
کمری به دو مورد (پ و ا): جوهر پروتئیک که له شوی تنکیده، که دستاپ دست

بہلولہ ماست (شکا، باک.): ماستاوی خست.

عده قماق (باک.): چده خماخ.

وہ قندق (باک.): بہر دی چہ خماخ، تفرنگیہ.

چەكەمەنبون: زۆر سوتانی شویتیک لە ئەندام و دامالرائی پێستەکی.
 فەرهاد دەستی و اسووتاوه، چەكەمەنبون.
 چەكەمەرەق (كە): ئاغايا كۆپخایەکی لیکوتووه، كە هیتستا
 نازەزوی راو و سواری بکات.
 چەكەناس: کەسێکە لە چەکاندا شارەزایی. — ی: شارەزایی چەکان.
 چەكۆ (باد): نێوی نێرینانە.
 چەكۆپووش (نەردە): شەڕی ناوماڵ، شەڕوپەر.
 چەكۆچ: مێیکوت، زەنپ، زەنت، نقوورە، چەكۆش، چەكۆچی دووسەرە:
 کاشق، — ی قەندی: قەندشکێن، شەکر شکێن.
 چەكۆچەدان: مژنی مەمک بە چەشەنیک، کە هەچی تێدا نەمیتێ.
 چەكۆش (پۆژ، هەورا): چەكۆچ، ئاستیکە دەسکێکی دار یا ناسنی
 تێدەخری بزماری چتی تری پێدا دەکوێت.
 چەكۆشکاری: بەچەكۆچ کارکردن.
 چەكۆش مەگەری: گەزینە.
 چەك وەكەوان: مشتو کەوانی پەرەکاری (هەللاجی) کوتک و کەوانی
 پەرەکەری.
 چەك و لووت: پاژنەلووت، هە کەلاش و نێتر.
 چەكەکیلە (کۆ): چەكەکیلە، (کۆ). شەمشەمە، شەمشەمە کوێرە.
 کیفی ئەندامی کەنگریبە وەکوو لوولە و بۆپی وایە و زۆر قایە، هەموو
 کەنگرێکی شەکی، (کۆ). شەکیلە.
 چەكگێ (هەو): ووردەبەردی درشت.
 چەكەنگەس (باک): پاشین، دوورین، پاشەپۆزین. — ی: پاشەپۆزینی،
 لەدوورپۆژ ووردەبەرد.
 چەل (پەوا): هەزار، تەمبەل، چەلمەل، تۆق بەسەر مەلەر. دان، گەر،
 وەهلە، جار، هەل، حەل، کەرەت، نۆبە، چەلە، نۆرە دانەبەردی گەمە
 بەو کەسە، کە دۆزاندووبەتی. (هەورا). پووت. — کردن: بەزۆر
 پووتکردنەو. (باک). چل (٤٠).
 چەلەپە: پاولەسەرەفری.
 چەلەخ (نەردە): چالەخ، نەسپی بۆزۆر بۆتو.
 چەلاق (باک): سەرەسەر، زۆریلی، چەنباز.
 چەلاک (پەوا): چالاک، شۆخ، شەنگ.
 چەلاک (پەوا): چەلاک، دوو فیج. دارێکی درێژە و سەری دوو
 فلیقەنە، مازوو و گۆتو چتی تری پێ لە داری بەلە دەکەنەو
 دەیتە کێش، (خۆ). چەرەگە، تێلا، (کە). خۆ. چۆلانگ، (شار).
 چەلانگ، چل، قەلانگ، قەلانگە، (هەو). چۆلاک، گەلەندۆر، چالاک،
 چەلەک، چەلامکە.
 چەلاکە: قەلانگ، دارێکی درێژە، سەرەکی قولاپەدارە بۆ هەنار
 لیکردنەو مێوێ تر بەکار دەبێ. چەلاک.
 چەلان: پاشینە کە (ان) بۆگەلە، دوو یا سێ یا چوار جار. جار.ان،
 سەردەمی پێشوو، چەنانی پێشوو.
 چەلانن: چەراندن، لەوێراندن.
 چەلانگ: چەلاک.

چەلۆ (کۆ، بار، پەوا): چالۆ، گۆشتاو، ناوی سەرووی.
 چەلە: چەل، نۆبە، نۆرە، کەرەت. (پۆژ، باک). چەلە زستانی لە ١٠ ی
 دێسمەبر تا ٢٠ ی کانوونی دوو. — ی هاوینیش لە ١٠ ی تەمبۆز تا
 ٢٠ ی ئاب. (لو). گۆرەس، نۆرە کایە لە یاریدا: نەمجارە — ی مەنە.
 چەلە: دارێکی وایە چەلەمە لە شەمەرەدا بەکار دەبێت بە باوەش دەغلی
 دروای لە تەنیشتی بەرز دەکەتەو بۆ نەوێ، کە لە پاشان چەلە
 بەردی، (دووش) یشی پێدەلێن. (کۆ). تێسکی چۆلە مێشکینە،
 چەلەلە: ناسک، جووان، ئەو کەسە، کە ئاژاڵ و پەشە و لاخ و نێتر
 بەکۆی و بە چەلەب بێبا تە شارانی دوورو نزیك بۆ فرۆشتەو.
 چەلەلە: جوورە هەلپەرنێکە.
 چەلەلە: (باک). — بە — چوون: خوشین.
 چەلەچەل (کە، کۆ): چەلەچەلەت، چەقەچەق، زۆر کوتی چتی بێتات.
 چەلەخان (نەردە): دەستخووازی، داوای نۆبە گەمەکردن، داوای
 دەستکردن.
 چەلەلە: (بار): لەبەندارێدا لە چتیکی گەران.
 چەلەک (باد): پەوان، پەوان.
 چەلەکەنە: لێن: حەزەلێن، چەلەکەنەل.
 چەلەکەو (هەورا): بەلەندەبێکە راو کەرە گۆشتخۆرە لە باشووی
 گچەکە ترە.
 چەلەکە (باک): جوورە ماسیپە کە.
 چەلەکە (هەو): ستونە، ئەستونە، ئەستونە دی دەوار و قایەدی مێوان
 و نێترە.
 چەلەم: پێس و پەلۆس، پێسکێر.
 چەلەم (هەورا): هێچک، (شارە). چاکل، تەبەدی چۆلایی. چەلەمە،
 چاکلە، چاکل، کەلەم، کەلەمە، چەلەر، چەلەرە، چەلەمە دی دارینە لە
 ملی گایان دەکەرت.
 چەلەمە: (هەورا). قوولەکی شانیە. تێسکی چۆلە مێشکینە بەلەندە،
 بە تێسکە دوو فلیقەنە کە سەر شانی دەلێن، کە بە مەلەر نووساوه
 وەکوو هە چۆلە مێشکینە لە بەر سینگ بەلەندە، چاکل، تەنگانە،
 سەخەلەتی، کێشە کێش، سەخەلەتی: کەس تووشی — نەیت. چەلەم،
 چاکلە، چاکل، کەلەم، چەلەرەبێکی وایە لە ملی گایان دەکەرت.
 چەلەمەشکانن: گەری چۆلەمێشکینە کردن.
 چەلەمەشکان (نەردە): چۆلە مێشکینە، چەلەمەشکینە بۆ تاقی
 کردنەو یاد و گەڕێ بەشکاندن (چەلەمە) ی بەلەندە.
 چەلەمەشکینە (هەورا): چۆلەمێشکینە.
 چەلەمەگۆرەس: (نەردە). چاکلە.
 چەلەمەنگ: جووان، شۆخ و شەنگ، کۆک، پۆشتە، لەنجەولار. (باک).
 مۆک. (چالاک، توندوتۆژ، ئازا، پالەوان، سووک، گەرناس، ژێتەتی. —
 ی نەفتی و نێتر: شکەف، شکەفک، بەرمیلی نەفتیپە. تەنگ و
 چەلەمە، تەنگانەبێکی سەخت. (باک). خۆش، تامخۆش.
 چەلەمەنگی: جووانی، شۆخی، شەنگی، لەنجەولاری، ئازایی.
 چەلەوان (لو): یاری چالێن.

چەمە (ئەردە): كەمە، چەماوۋەيى. (ھەورا): چاۋە، سەرچاۋە، كانى.
(ھەورا): چەمەر، كەمە، كەمەي ھېلەك و سەرەند و بېزىنگ و نىتر.
(ئەردە): چاۋگەيى لە خانوۋ يا كەپر، ديو، ژور، چاۋە.
چەمەدان: باۋل. — ي: باۋلى.

چەمەر (مەك): ھەورا، دزە. (كۆتەل): چەمەر، شىۋەن و گريان بۆ
مردوۋ بە كۆمەلى، چەمەر، زۆرە كەرن، كۆمەلە كەرن، كۆمەلەي پىياۋ
ژانە بە دەۋرەي تەرمەۋە بەشەن و گابۇر، بۆ (تووك) ىش بەكار دەبرى:
ياخۇدەبە — بى. جاران، كە كەستىكى گەۋرە يا خۇشەۋىست بەردايە جەل و
بەرگ و چەكى بە سەرزىنى ئەسپەكەيدا دەكراۋ بە دەۋرى ئاۋايدا
دەيانگىتپاۋ دانىشتوانى ئاۋايى بە گريانەۋە بە دەۋرەيدا دەۋرەشتەن، چەلەم.
چەمەرە: دەرۋز و زورنايە، كە بە بۆنەي شىۋەن و چەمەرەلى بەدى،
جۈۋرە شىۋەننىكى دۈۋدەستەيە دەستەيىك پىياۋ دەستەيىكىش ژن بە
پىۋە ۋەك ئالغە چەمەرە دەبەستان بۆ شىۋەن كەرن.

چەمەرپاي (ھەورا): چارەپى.

چەمەرە: ئالغە، دايرە، ھالە، ئالغە. ئالغەيىكە بەنئەلەۋە سەرى مزانەي بە
ئاۋدا دەچىت. (كە، دەر). چەمەرە، چەمەرەي شەغەرى دارى
چەماۋە، دارىكە بە تەرى داھىتەراپتەۋە بە جۈۋرەيكى ۋا، كە ھەردوۋك
سەرى گەشەتتەيە يەكترى بۆ ھەمۋە چىتىكىش بەكار دەبرى، كە ۋەكو
ئالغە ۋابى. (پۇژ). ئالغەدارىكە لە نەرى دەكرى سەرى ئامورەكەي
دەچىتە نىۋەۋە دۈۋايە ھەپەي تىدەكوترى تانەتە دەرى، بۆسە.

چەمەرەخەلىار: تىزۋو، تەۋزى.

چەمەرچۈيى: ھەلەپەرن بە كۆمەل بەدەم گريان و شىۋەنەۋە.

چەمەرى (ئەردە): دەرۋزىكە بۆ شىۋەن لىتەرى.

چەمەزەخم (ھەورا): چاۋوزار. (ھەورا): كەلەلى كەريا ۋوللاخىكىيە
بۆ چاۋوزار لە ناۋ بىستاناندا بە دارىدا دەكرى.

چەمەسەۋلە (ھەورا): قەيتەران، پەلى سىۋەشان، خالەپەش، گىيەكە
گەلەي ۋەكو كەۋەۋوز و ساقى بارىك ۋزۇر پەشە لە بن كاج و قەلەبەزدا
دەردىت بۆ خارشت ۋزۇر باشە.
چەمەشا: چەمەۋوش، سەك.

چەمەقۇۋلە (ھەورا): چاۋقۇۋلەكە.

چەمەن: چىمەن، مەتەك.

چەمەنەلەۋەي (ھەورا): چاۋداهاتەن.

چەمەنەۋە: چىمەنەۋە.

چەمەنەۋە: چىمەنەۋە.

چەمەنەۋە: چىمەنەۋە.

چەمەنەۋە: چىمەنەۋە.

چەمەنەۋە: چىمەنەۋە.

چەمەنەۋە: چەمەنەۋە، دارى چەماۋەۋەيە. چاۋ چىۋە، پەرواز.

چەمەنەۋە (ھەورا): چاۋبەرسى. — تى: چاۋبەرسىتى.

چەمەنەۋە (ھەورا): چاۋلەكەرى.

چەمەل (باک): ئالغە، ھەنگەل، قۇلف، دەسك، دەستە، قۇلفى دىزە و
گۆزە. (باک): گەپ، ئاۋد، تەنگە، دېڭ، ئاقدېگە.

چەمەلۋەك (باک): پەلۋەسك.

چەمەلۋە (شا): چەمۋەلە.

چەمەلۋە (زا): سەرىار.

چەمەل (باک): باسك، دەست لەسەرى قامكانەۋە تەبىئەنگەل.

چەمەنەۋە: چەماۋە.

چەمەنەۋە (فە): بەرچاۋتەنگ.

چەمەچ (باک): چەۋچ، كەۋچەك، جۈۋرە كەۋچەك، ئاۋخۇرە، بادەي
ئاۋ خوراردنەۋەيە.

چەمەچە (ھەورا): كەۋچەك، چەمەچەك.

چەمەچەۋە: كەۋچەكى چاۋ.

چەمەچەۋە: شارۋەچەكەي گىچەكە لە گەمەنەۋە كەۋتە نىۋەنى
كەركۈك و سەلمەنەۋە.

چەمەچەك (باک): خىل، كەۋچەك.

چەمەچەۋە (ھەورا): كەۋچەكى چاۋ.

چەمەچەۋە (پەۋا): مەۋى لەۋلاۋاز و پەپ.

چەمەچەۋە (باک): زىندەۋار و ئاۋەكە توشى توتەن و دارە مەۋى دەپى
گۆيا جۈۋرە مەشەكى گەۋرەيە، كە تۈلە ناسكەكانى مەۋى بەگەزى
ۋوشكى دەكات.

چەمەچى (زاخ): چەچى، كەستەكە سەۋدا و كەپەن و قۇۋشتى سەرىپى
بەكات.

چەمەچىر (باک): جۈۋرە تەيەكە، تەپەشكە، مەۋى مەندال.

چەمەچىشك (باک): گىيەكە.

چەمەزەق (ھەورا): چاۋزەق.

چەمەسەلخ (ھەورا): چاۋسەخ. — ي: چاۋسەخى.

چەمەسەۋەكە (كە): جۈۋرە چىتەستەكە لە تەخىنە دەۋست دەكرى،
چىتەستى تەخىنە، چەمەسەۋەكە.

چەمەك (باک): دارەدەست، گۆچان، واتا، مەبەست، مانا. قەۋرەخە،
قەراخ، كەنار.

چەمەكز (ھەورا): چاۋكز. — ي: چاۋكزى.

چەمەل (باک): ھەنگەل، قۇلفى دىزەۋ گۆزە.

چەمەلە (ھەورا): چاۋ.

چەم و چەمۋە (ئەردە): چەم و چەمۋە.

چەم و چەمۋە (ئەردە): شىۋە ۋەلەكە، كە ۋزۇرەبەند و چەپى.

چەمۋەچەۋە (ئەردە): پەۋىار، چەم، دەرە.

چەم و خەم (ئەردە): نازۋەۋە، چەم.

چەمەۋەش: (ھەورا) چەمەۋەش، شەمۋەش، جەھىم، زەچەك، نەپەس،
نەگەۋەش، چالەخ، ۋوللاخىكە سا ھى بارى يا سۋارى بى ۋزۇر سەركىش
بى و لۋوشكان باۋىت و پەشت نەدات.

چەمەۋەش: گىيەندەرى سەك. (ھەورا) چەمەۋەش، سەك، چەمەۋەش،
بارنەۋەرى چەتۋەن، بۆۋلاخى بەرە بەكار دەبرى.

چەمەۋەك (باک): جۆكە.

چەمەۋەلە: چەۋەلە، (كۆ). چەۋەلە، (پەۋا). كۆكە، پەۋك، (جا). ھەورا.
پۆكەلە، (شا). كۆكە، چەۋەلە، (ھەم). كۆ. كۆكە، چەۋەلە،
چەمەۋەلە، پەۋك. — لىتەن: نەم لىتەرن، خەشەپەگەرن، چەۋەلەدان.

چەمۆلە گرتن: چەمۆلە لیتان.

چەمۆلە لیتان: راستکردنەوی دەست بە بلۆ کردنەوی پەنجەکانی بەرانبەر بەرووی یەکیکی بۆ تەریق کردنەوی.

چەمۆلەخان: چەمۆلە لە کەسێکی نان.

چەمیاگ: چەماو، چەتاو، خەم، جەم، گێپ، نووچیاگ، قاخ.

چەمیان: چەمان، خواربوونەو.

چەمیانەو: چەمانەو، چەمینەو، نووچیانەو، گێریان، کۆمەریوون.

چەمیانەو: چەمانەو.

چەمیو: چەماو، کۆم.

چەمیو: کۆم.

چەمیجانی (باک): شووتنیکە دارە تووی زۆر لێیی.

چەمیش (لو): کەوش.

چەمیلە (بابا): جوورە تریبەکە. (کە) بەروولە تریزو، تریزووی ناسک و چەماو، کەلە بەراوداگرایی. (کۆ). دارو گیاو شیناییکە لە کنار ناوان شین بێ.

چەمین: چەمینەو.

چەمینەر: داھینەر.

چەمینەو: چەمانەو، نوشتانەوی چت بە کوانەیی.

چەمیو: چەماو.

چەن (پۆژ، فە، ئەرە): چەند، نان، (باک) چەنگە. (هەورا.) دەرزى.

چەنخ (ئەرە): چەنگ. (پەوا.) ژێرچەن، بەندی ژێر چەنگە ژنان.

چەنکە: چەنگە.

چەنگە (هەورا): چەنگە.

چەنگەدان: برتیاییە لە زۆر قەسەکردن و چەنلێدان.

چەنگەدرێژ: چەنباز.

چەنگەدرێژ: چەنگە شکار، چەنەر.

چەنگەدرێژ: چەنگە کوتی.

چەن (ئەرە): چەندان، ئاوە، هێندە.

چەنای پێشو (پۆژ): لەچاخانی رابردو، چەلان، جارن.

چەنای (هەورا): لاسایی.

چەن (فە، مەک): چەنگە. — لێدان: چەنگەلێکدان، قەوچەقەوچ، چەنبازیکردن. زەویبەکە قووتکی هێندە بە تینی هەبێ لاقی و لاخان بگری. (لو.) هێندە: — ی قرانیک: هێندە قرانیک. (خۆ، مەک.) هەرس.

چەنباز: فرەواج. (هەورا.) فرەدو، چەندرێژ، زەماندێژ، لاترەقەوچ، لۆترەوان، دەمەقەن، قەرەچەناخ، چەنسووک، چەوچەو، چەنەهەرەش، زۆردو، بەسبێز، بەزۆک، زۆرلێ، چاوەش، بلبە، پەلپەل، چەندرێژ. — ی: دەمەتەقی، هەلپەهەلپ، چەنسووک، چەندرێژی، چەنەهەرەشی، چەنخە، پەلپەیی. — کردن: چەنلێدان.

چەنبە: چەنە، چەنەتە، دەمەتەقی.

چەنبە: چەنبەستان: بەرانبەرکردنی یەکیک بۆ یەکیکی تر بە قەسە لە رووداگردنەوی.

چەنبە: چەن، چەندان.

چەنبە: چەنبازی.

چەندرێژ: چەنباز، زچۆنە، سەھەندە، قەرەچەناخ. — ی: چەنبازی.

چەنسووک: زۆرلێ، چەنباز، چەندرێژ، پەلپە. (باک.) نەوالخ.

چەنسووک: زۆرلێ، چەنبازی، چەنچنی، (باک.) پەلپەیی.

چەنەکەرە: (هەورا.) چەنەکەرەیی، لێگرتنەو.

چەنەگە: (هەورا.) چەنگە، چەنە، ئەرەزنگ، (فە.) زنج، زنج، پێدین، زەنی، (دەر.) زەندان، (باک.) ئارچەن، ئارزەن، چەن، (پۆژ.) جا.) چەنگە، کاکێرک.

چەنەلێدان: زۆر لێیی، قەوچەقەوچ، چەنبازی کردن.

چەنەلێکدان: زۆر لێیی، قەوچەقەوچ، چەندان.

چەنەو (فە، شووا): چەنباز، دەمەر، چەنگەشکیاگ.

چەنەرە (هەورا): چەنەرە.

چەنەرەدار (هەورا): تێرەردان.

چەنەرە (فە، شووا): چەنبازی، دەمەر، چەنگەدان.

چەنەرەدار (هەورا): چەنباز.

چەنەرەدییەو (هەورا): لێووردنەو، تێیی.

چەنەر (باد): داوی نیچیران، هەرمی کوانە، مەرو و توکی نیچوانە.

چەنەرە: تۆقی دەورە چتی، جێگایەکە لەکۆبە.

چەنتە (باک): جەنتک، جەنتە، جانتا، وەکوو توورین و خورجی چەنتە و کەلەوێلی تێدەخەن.

چەنتە (باک): جوورە چەکیکە.

چەنتە (باد): تۆشەبەرە.

چەنە: چەند چەل، چەن بار.

چەنچوو (زا): پۆژ، چرووک.

چەنفوس (باک): پۆژ، بەرچاو، تەنگ، چرووک.

چەن: (هەورا.) چەن؟، (باک.) چەقاس؟، لوما، بۆ پرسیار لە چەندیتی و ژمارە چەن بەکار دەبریت، بۆ پرسیار.

چەندان (هەورا): دەرزەدان. ماو، هەرچەندێکی، کاتیکی نزیک، تائە — ه: تائەنزیکانە. هەند، دوو یا چەندەند، هێندە، کەم، فەرەد پارەییکی چەندانی پێ نیە و آتا هێندە پێ نییە. چەندان: هەند، دوو یا چەندەند، هێندە، دەم.

چەندای وەنە (هەورا): دەرزى لێدان.

چەنە: چەقاس، چەن، چەند، بارتەقا. پرسیار بۆ ژمارە یا هێندە یا پێوانە یا قەبارە یا پارە و چتی تر.

چەندەم: پرسیار لە پەلە کەسێک یا چەنتیک، یا لە ژمارە هاتنی بە زنجیرە.

چەنچوو: چاکووش. — ی: چاکووشی.

چەمۇدار: چەمۇدەر، چىتەدار، جامبازى پەشەمۇلاخان.

چەمۇدان: جۇداس، گىياھكە قەققەف ۋە كۈچۈيە بەلەم گۈلەكەي زۆر زىرە ۋە دەنكى نىيە لە نىتو گەفېدا سەمۇزەبى، قەلەس، قومام، چۆدەر، چاودەر، چەمۇلەك.

چەمۇدەر: چەمۇلەك.

چەمۇدەن: مەفرەق، ئاسنى خار.

چەمۇر: چەمۇر، قەلەمۇ، تىتەردەن، پۇناۋى، تەۋاشە، دۆنە. — بون: پۇن تىتەردەن. — كەردن: چەمۇر كەردن، پۇن تىتەلەسۇن. — كەردنى نان: پۇن لەنەننى ھەلەسۇن. (ھەر.) گىياھكە ۋە كۈچۈيە بەندۇكى لە نىتو شىرەزى دەكرى بەلەكى ۋەھى بىزى دەچى، (باك.) ھىچ ۋە پىرۇچ، ئالەبار، ئاپىك، پىرۇپىرۇچ. (ئەردە.) بالا، بالاتەر، فرەتر، سەنگىنتر.

چەمۇرەيى: بۆ، زۆم، چەمۇرى.

چەمۇرە: دەستەس، مەردەمى يىتەرمى بەرەلە ۋە ھارو ھاج. گىياھخۇلە، چەمۇرۇكە.

چەمۇرەيى (پەوا.): گىياھكە كۈيەستەننىيە گەلەيەكانى ۋەھى دارە بى دەچى ۋە كۈچۈيە دەرى بە ئازال ۋە مالەتان.

چەمۇرەسان: چەمۇرۇكە لە ناۋ پۇندەننىك بەكرى ۋە كۈچۈيە كەلەشاغ ۋە ئىتەزى تىزكەردى چەقۇدەس ۋە تەۋەدەس ۋە تەۋرە ھەمۇ چەشەنە تىغىتەكى يا لە سەھەسان دانرى.

چەمۇرەستەن: چەمۇرەسان.

چەمۇرە شىرەيى: زەمانلۇسى.

چەمۇرەك (خۇ.): گىياھخۇلە، چەمۇرەيى.

چەمۇرەكە: گىياھخۇلە، چەمۇرەيى.

چەمۇرەچىلەك: پىس ۋە پەلۇس، چەمۇرەيى ۋە چەمۇر.

چەمۇرۇكە (كۆ.): بالەندەيەكە ۋە پەرسەلەكەي دەچى (تەيرەن ئەبەيەلە). دەسزەكەي گەچكە. گىياھكە بەھارەيە گەلەيەكانى بە سەزەيەدا پەن دەپتەمۇ، نىتەكەي دىۋەلەي دەدەكات بەپەك كراۋى دەخۇر، گەلەيەكانى ۋەردن ۋە گۈلەكەي دەگرى تۆۋەكى ۋەردى تىدەيە، ۋە كۈچۈيە دەدەرى بەمالەت ۋە ئازالان، (ھەر.) چەمۇرە، (خۇ.) چەمۇر.

چەمۇرەنەم: زەمانلۇس.

چەمۇرى: پۇن، بەزەيە، بۆ، چەمۇرايى، دۈگ، زەھۇم، دۇن، (شەن.) مەنگۈ. (بۆ، گۈزۈ، پىۋى ناۋزگ.

چەمۇرىدان: چەمۇرەسانى دارتاش، پۇندان.

چەمۇرۇق: خىزىق، پىگا يا شۈيەننىكە چەمۇ زۆر تىدا پەخرايى.

چەمۇرى ۋە نەمە: گۈشت ۋە دۈگ.

چەمۇس: ئازار، پەنج.

چەمۇسان: ئازار كەشەن ۋە مەندۈبۈن.

چەمۇسانمۇ: (مۈك، كۆ، كە.) ئازار كەشەن، چەمۇسانمۇ، پەتان، بىزۈتەن، جۈلەن، ئارام نەگرتەن، زۆر گەپان، زۆر مەندۈبۈن.

چەمۇساندەن: پەتانەن، مەندۈبۈن.

چەمۇساندەنمۇ (شا.): چەمۇساندەنمۇ، ئازار كەشەن، مەندۈبۈن.

چەمۇك چەمۇك: دەنگى گەچەلەسەك ۋە ۋولەخانى تە.

چەمۇگان: (پەوا.) گۈچەن، (باك.) چۆكان، (ھەمۇرا، پەوا.) قاشقۇ، (بابا.) دارشەق، (باك.) كۈتەكى دار.

چەمۇگاننىن: گۈيەن.

چەمۇلەك (كە.): چەمۇدەر، جۈرە گىياھكە لە نىتو جۇيدا دەپۋى.

چەمۇلەك: شۈيەننىكە چەمۇ لىم ۋە زىخى زۆر بى.

چەمۇلۇك: سەركۈزەرى دانەلەيە.

چەمۇلىك (باك.): مەيگى گەردى چەمۇنە.

چەمۇلۇ: چەمۇل، چەمۇل، چەمۇل، گەپ.

چەمۇلۇن: چەمۇل، چەمۇل، چەمۇل، گەپ.

چەمۇ (باك.): چا.

چەمۇھە (باك.): بۆتا، چا.

چەمۇھە: چەمۇكە بىرەلە.

چەمۇھە: بىچەم، كەسەم، تەرج.

چەمۇرىدە (ھەمۇرا.): دۇرەيە.

چەمۇرە (كۆ.): ئاۋكەشەننى مەندەلەننى دۇنەن لە كاتى بى نوۋىدە يا لە پىشەن لە پاش مەندەلەن بونىدە.

چەمۇيى (باك.): چاكە.

چەمۇيەك (باك.): سەلە، شەرە، جا.: چەمۇ، چەمۇ، سەرد (تەنەن بۆناۋ دەپى).

چەمۇ (باك.): تەنۇك، تەكە، ئاش چەمۇ دەكە نەمۇ؛ ئار تەنۇك تەنۇك دەكەمۇ سەزەمۇ، دەنگى دۇلەيە.

چەمۇ: چەمۇن.

چەمۇندەن: چەمۇندەن، چەمۇندەن، بەگۈيدە: بەسەرتە بە گۈيە ھەلەنەن، سەرتەكەن، بەسەرتە ئاخەفتەن.

چەمۇن: چەمۇندەن.

چەمۇ (ھەمۇرا.): چەمۇ، سەرتە، خەشە. (باك.) پاست بونەمۇ بەپەلە.

چەمۇچە (ھەمۇرا.): پۇزۇ، چەمۇچە، سەرتەسەرت، سەرتەسەرتى بەك لە دۈۋى بەكەرتى. تەكەمۇدان، تەكەلەۋىزەن، تەنۇكە تەنۇكە، دۇلەيە دۇلەيە.

چەمۇ بۆرى (باك.): تەنۇكار، تەكەن، تەنۇكە ۋەمۇر، تەنۇك ۋەمار، قەتارەي دەرمەنى چاۋان.

چەمۇچە (زا.): ھەستى تەكە ئار.

چەمۇك (باك.): تەنۇكەي چەمۇلە، پەلە (لەكە).

چەمۇھۇم: چەمۇ ۋە ھۇم، چەمۇچە زۆر.

چەمۇ: شە، چەمۇك، شەمۇك، كەل ۋە پەل، (دەر.) چەمۇ، (پۇزۇ، باك.) شە، ئانەك، (خۇ.) شە، شەمۇ، شەمۇ، (باك.) تەبا، تەمۇ، پەسۇن، (باك.) لەسەرسەم پەۋەستەن لە گەمەيەكەدا، — پەك: شەمۇك.

چەمۇ (بار.): چەمۇ، (بالە.) چەمۇ، يىخە، يىخە، بۆلەخۇرەننى بىزەن بەكار دەپى.

چەمۇ (باك.): شەمۇرە. (كە.) لە پەشەدا جۈرە پارچە (قەمۇش) پەكى دىخەدەننى سەۋرە سەپى بۈرە.

چىناق: شەق، ھىچ كەمەكەن.

چنه (چتنه) (باک): چت، ییخ، ییخه، بۆ لیڅوړینی بزنان به کارده بری.

چنگه: چتان، چتمه کان.

چتمه ک: پرویت، پرویتال، شت، چت، شتوومک، کمل و پمل، چتومک، (خو). شمت، شتمک، (باک). پرتوک.

چتو (باک): چلون، چون؟، (باک). چتونه؟، به هوی چیبهره.

چتور (نمرده): چتیر، چشتیر، چویشتر.

چتوڅ (زا): چون، چلون، کوو.

چتوومه ک: کله لومل، تشت، کله لومل، پرویت، پرویتال.

چتومت: چشتومت.

چتونه (باک): چلون؟، چون؟، (باک). چتو؟.

چتی: چتیک، چمنی.

چتیر (بابا، جا، همورا): چوتیشتر، بزنیکه یا بهرانیکه، که تمه منی دو سالانه بی، بیتجوی بزنه له تمه منی یه کمه تا دوو سالان.

چچ (باک): ممک، چچک.

چچوک (باک): غمر غمری چکوله.

چچک، مسمک (باک، باد): بۆ نافرته میږد کردو به کارده بری چونکو بۆ کچان همر مسمک به کارده بری، چپچیله.

چچ (دوا، شق): پهره درېزه کانی بالندانه، شاپر، جغه، چخ، چخه، بۆ ده کردنی سډگان به کارده بری.

چخه: چخ، جغه، بۆ ده کردنی سډگان به کارده بری.

چخه چخ: چغه چخ.

چخز: چغز (بازنه، نهلقه)، شوین، (باک). چخیزه ک. — ت بزری: شوین و چاره ت بزری.

چخمه: بریتیک پیسه له چاودی، گیای شیوه ران به کولوی، که سارد بویتنه له چاو بکری زور باشه.

چخیزه ک (باک): چخز، جغز، جغه، شوین، جاپ.

چر (باک): جوړه گمیه که.

چر (باک): چوپ، — ټک شیر: چوپیک شیر و نیتر. چسپ، خوږاگر، قایم. (زا، همورا، باک، جا). چیر، چیر، چر، چتی لنج و کمشکار،

گوشتی نبرژاو نانی هویری به پتیز چر دین. کیتیک کرانه و بهر د لانی زوری. سپی و هکوه شیر. (باک). دهنگی دراندنی تنراوه. چاره:

چرو چاوتیک شوم و ناشیرینی هیه. (باک). پرپهلک، پرتیک چرژاو، پهرچ، نوغورد، شه خمل، چرستان، میژ لوسوک، دارستان، چنگمل،

بیتشه، دارو دره ختی زوری تیک چرژاو. بیژ، که بکمرته دوای گورانی نیتر: گورانی: گورانی بیژ، گورانی خوین.

چوا: (سور، چی): بۆچی؟، بۆ؟، بۆچ؟ بۆرسپاره، چرانازاد غیه به: نازاد بۆچی توو به سوو. (همورا، چراوی، (باک). لممه، لامبا،

شمهاله، مرزیکه له کان یا له شوو شه نهفتی تیده کری و پلیمتهی تیده خری، که لیخترنه (شخارته) به سمری پلیمته که یوه بنین هلد بهی شوقیک وای لیبه یدا دهی شویتنی تاریکی پی پروناک ده کرتومه.

چوا بزو: جاران جوړه چرایک بوو، که بهرینی زهیتی دایساوه یانیش به پونگر چکه کی.

چوابوون: فیره لومو پرونی ساوایان.

چرافوږ (جا): لوکس.

چراغ (نه): کشتوکالی باشی نازار. چرا. گیانداري به دده ماغ و قه لوم.

چراخان: بهرینه شادمانی و پیروزی و چتیک تره وه، که له ناو همرو کولان و پیس دوکان و بازار پیدا زور چرا هلد کرابی — ی پیده لیس، شوگر.

چراخیا: همستانه سهرپاشوونی نهمپان.

چراخ پیوون (کو): له پرپا هلدستان.

چراغان: پتچرا، قوتیلای چرا، شوتیک تایه تیبه، که چرای تیدا دانری.

چراغ: چرا. (باک). قوتایه که پیسی بخوتیت و پروشت و خوی فیریکه.

چراف (باک): زناو، باتلاخ.

چراکمران (نمرده): کاتیکه چرای تیدا داده گیرسی، نیواره، چراکردن.

چراکردن: چرا هلد کردن.

چراکووژاندنموه: کوژاندنموی ناگری چرا.

چراکووژاندنموه: کستیک بوو که کاری کوژاندنموی چرای پیسپردواوه.

چراکا: لومړه.

چراخ (باک): داریکه سمری ده کوون و به ناگری هلدیده کمن، چوله چرا، چالاخ له چراخ، نای گیایه کیشه همر بۆ شو بابه ته به کارده بریت.

چرامووش (نمرده): دهسته چرا.

چرافدن: بانگ کردن. — (باک). دراندن.

چراو (همورا): چرا.

چراوه چراو (کو): قاره قار، دهنگه دنگ.

چراووک: جوړه چرایه که: شولکی مازوو یا هی به پرو له قامک ناستووتر به گرمی بایدن دوایه بهی تمشوی ده کوتری و سمریکه

هلدیده کری و هکوه فانوس پروناکی دده او بۆ همر شویتیک بجن له گمل خویانی دهم، چوله چرا، شوچرا، (باله). چراوکه.

چراوکه (باله): چراوک، چوله چرا. (همورا). گپالک.

چرامووشی (نمرده): دهسته چرا.

چراووده سی (همورا): فانوس.

چراولنه: چیلکه یه کی گچکه یا پووشکه یه که، که منداق سهره کهی داگیریتنی و گمه ی پی بکات.

چراوی (همورا): چرا.

چرای (همورا): بانگ کردن.

چره (شکا): بۆچی؟، لۆچی؟، بۆ؟، لۆ؟ — (باک). بۆچی؟، لۆچی؟، بۆ؟، لۆ؟، چرا. چنگمل و دارستان و لیپوار. (همورا). بانگ بکه،

گازکه. (جا). چره، که له که، تیکه له لویژتنی همدوم لمبر زوری. قار، دنگ، دهنگه دنگ.

چره باندان: کوونموی همدومی زور له شویتیک به ناپیک.

چره خوره: چه پراس، دوو میتره کی.

چرە دووگەل: دووگەلنى زۆر و توندو پەيت.

چرەو (كۆ): چەقەچىق.

چرپ (ئەردە): دى.

چرپاز: چەپراست.

چرپان: سەرلىشتىۋان، سرتەكردن، چپان.

چرپان چرپان: تىك ئاۋىزىتىن، پىككەكتىن، سەرلىشتىۋاى، سرتەسرت، ئالغۇزى.

چرپاندىن: تىك ئاۋىزىتىن، چرپان چرپان، چپاندىن، بە توندى رۇشتان، بىلەنلىكەردن. (باک). دادان، پەلەكەردن، (بۇ دار و پىنوس). چرپەكەردن بە گۈۋى يەككىگەدا. (ئەردە). دىن، قىلەكەردن.

چرپاندىن: چرپاندىن، دىن، فرپاندىن.

چرپايە: چارپايە.

چرپە: خشە، ھەست، خوست، ئاخۇتن بەسرتە، (ھەم). چپە، (ھەمورا). چفە، ھەست و خوستى ھەلاتن، رۇشتان، ھەستى پى.

چرپەچرپ (كۆ، بابا): (باد، ھەم). خشەخش، چپەچپ، سرتەسرت، ھەستوخوست، (ھەمورا). چفەچف، خشپەخشپ، چرپە يەك لە دوۋاى يەكترى.

چرپوچاپ (ئەردە): چاپ و گوپ. (ئەردە). دى.

چرپ و چال: خشت و خال، ھەزال، پىروپوش، ھەزگ و ھەزال، پىگال، (ئەردە). دى، تالان. شوۋىنىكە پر دارودەۋەن و قامىشەلەن بى.

چرپ و ھوۋ: چرپ و ھۆ، چرپەچىرى زۆر.

چرپى: لک و پىۋى ھەممو جورە دارىكى پراۋە بە تايىبە تى ھى دارەبى و چنار و نىتر، (دەر). سەرچىنە، كەدەخىرتە سەردارى دارەپايە. (باک). قايە مېۋى.

چىرت: چۆرتى حىسابى. (باک). دەنگى لەۋەپىنىيە. ۋەنەۋە، خەۋەنۋوچكە. (باک). ھەلەبىز. — كىردن: ھەلەبىزىن، ھەلەبىزىنەۋە. (باک). وورە. — كىردن: وورەكەردن. لەگەچۈن، لە جى چۈۋى خىرتكە، جۈمگە.

چىرتاندىن: قىرتاندىن تۆۋ و چىتى تر.

چىرتە: دەنگى شىكانى شوۋشە دار و نىدىكەيە. سرتە، ھەست، خوست، چىرتە، دەنگى كەۋمىرتىيە، چىرتە، بەشىكە لە ۶۰ بەشىكەنى خەۋەكى كاتىۋمىرى، كە بە ئارەۋى (ئانىيە) ي پىتەلپىيىن.

چىرتەچىرت: سرتەسرت، چىرتەچىرت. چىرتەچىرتى، چىرتەچىرت.

چىرتەمىزە: (پۆژ). دەلەمىزە، گىمىزە، چىرتەكى. چارە: گىيە بۇنخۇشكە بىكۇلتىرى و بىسالىرى بۇشسرو سىۋارى و مىز پانەگرتى زۆر سىۋەبەخشە.

چىرتەك (باک): ھەلەبىزىنەۋە.

چىرتەقۇق (باک): درۆزىن، گىل، گىۋى.

چىرتەقۇق (زا): دۆزەقە ناشى.

چىرتەقۇق (باک): زىنى زۆر گەۋە مالاڭگەپە.

چىرتەقۇق (زا): دىانى كالا.

چىرچ: چەكال، چىرچ، لەپ، بىتۈك، چىرچەمەن، ئەۋەيە، كە لۇچى تىكەۋىتى. — بىۋى: سىسبىۋىن، لەپىۋىن، لاۋىۋىن، لۇچ بىۋى، ژاكىيان. چىن، لۇچ، ژاكىياگ (ھى ۋو و نىچاۋان و جىك). ژاكاۋ، سىس بۇ جىتى تازە و بە تايىبە تى بۇ گۈل و گۈزگىيا و ۋوۋەكانە. — كىردن: ژاكىيان، چىلساندىن.

چىرچە: مەۋى چىرچىسىس. ھەست، جۈلە، خوست. — لە خۇپىن: ماتىۋىن، ھەست لە خۇپىن. جورە تىرەكى تىكەل ئىستورۋو درىزكۆلەيە رەنگى ۋەھى قۇرەي دەچى. (ھەم). نىرەمەۋىك، مەۋىكە نەنەپىرى. — نەمى.

چىرچى: ۋوتە و قەسە پىۋى و بىۋە واتا.

چىرچە: بالەندەيىكى زۆر گىچكەيە ۋەكۋو چۆلەكەي ۋايە بەلەن كەمىك رەشتە.

چىرچە (باک): كەسكىكە زۆرى پىتە بىنى، بە فىشال.

چىرچىك (باک): سىسەركە.

چىرچىك (باک): چىرچىك، ئەفسانە.

چىرچى قولى (ئەردە): پالەكەۋى، درىزىۋو.

چىرچىك (باک): كىرتىن، چەقەن، زەۋى رەق. (باک). بالەندەيىكە.

چىرچ و لۇچ: چىرچاى، چىن. — ي ۋو: چىنى ۋو. — دار: چىندار.

چىرچ ھەلاتن: چىرچ و سىسبىۋىن، ژاكىيان، گەچران.

چىرچ ھەلەتەن: چىرچ و سىسبىۋىن، ژاكىيان، گەچران.

چىرچى: لۇچى ۋو، چىندارى، (باد). پىرمى.

چىرچىيان: چىرچ ھەلاتن.

چىرچ: پەخش، بىلە.

چىرچەۋان: شىكانى دارىكىيە، كە تلىشى لىپەيدا بىۋى يە پارچە و لىكەكانى لىك جۈۋى نەۋىۋىنەۋە.

چىرچەۋان: پىژان (بۇ مەۋەكەب) بەكارەۋى، كە بىلە بىتەۋە، (ھەمورا). تەنەنەۋە، تىت، تىك. باغ و باخچە و جىنگەل و لىتەۋار، كە پىر بىن و ۋو تىكەكەن و تىك بىشالەن — ي پىتەلپىن و بۇ ھەممو چىتىكى تىكەل و پىكەل و تىكەچىرچاۋىن بەكارەۋى.

چىرچەۋاندىن: بىلەكەردن، پەخشاندن، پىژاندىن.

چىرچەۋو: پىرتىك ئالاۋ، پىژاۋ، پىژاۋ.

چىرسان (باک): تىرسكان. تىرسكاندىن.

چىرساندن: تىرسكان، چىرسان.*

چىرسان: چىر، شەخەل، جىگەيەكە پىر دار و گىيا و دىكى.

چىرسىك (باک): چىرسىكەي ۋوۋىكى.

چىرسىكەۋە (پۆژ): تىرسكانەۋە.

چىرسىن: چالە رەشكەۋىتەشكە دابۋىن، رەشكەۋىتەشكەي چاۋ. (باک). تىرسكان.

چىرغ (پۆژ): چىرگ، خەپەك، دەۋۋى پىتەپىسىرى.

چىرغەر (باک): بىلە. — كىردن: بىلەكەردن، پىتەۋەكەردن. — بىۋى: بىلەۋىۋىنەۋە، پىتەۋىۋىن.

چىرغەۋاندىن (باک): بىلەۋو پەرتىشانەكەردن.

چوهری (باک.): بلاژی، پهریشانی.

چوق: قرچدی شکانی دار وچتی تره.

چورقه: سهختی گهرما، قرچدی گهرما. قرچدی ددان، — ی شکانی داران.

چورقه چوق: کله کمل، قرچقچ، پیچموانه کراو، شقه شق، چوق و چوقی ددانانه له کاتی سهرما یا تاوله رزید.

چورک (باک.): مره بای میوه یه. زور، گلهک. (دهر، فه.) کیم، هموا. (لو، خق.): چلک. (باک، هموا.) چرک، چیکه نه، خهرک، چرخ، چه کدی هه لاج، ماشینه ی هه لاجیه. (باک.) سوولارک. (باک.) غمر غمره.

چورک (باد.): شیریکه بریتیه له پهنیری له نار پونیدا سوورکراوه. خورماو پونیکه له باتی هیلکه پهنیری تازه ی شیرینی تیکرابی، چیرک. مه لخم، مهرهم، (موک.) هه تیران، — اسماقی: هوریری ترشی. چه که، شیلدی تری هینه بکولینری تاوه کوو داوه دزوو باریک ده کشی، دوشاوی دوچار کولار.

چورکاندن: چرچاندن، ته قاندنی چهک بیهی فیشهک. (باک.) لۆکه له خهره کدان.

چورکاو (خق.): چلکاو.

چورکه (بابا.): خست و پهیت بزونه ی دوشاو و نیتیر. جمس، جووله: — ی نه کدی: نه جوئی، (هموا.) چرته، دهنگی کهمیری. قرچه، دهنگی شان و درزردنی دارانه، — ی بن میچ: قرچدی بن میچ له بهر گهرمایه. دهنگی جوولای زاره له کاتی ناخه فتندا. قرمه، دهنگی ته قین و ته قاندنی چهکانه.

چورکه چرک: قرچه قرچ، چرکه چرکی یک له دورای یه کتری، داریکه درزی بردی و تلیشه کدی له میچیدا پتری — ی لیدی، ساداره که له میچیدا بی یا گرانیکی له سهری. چرته چرتی کهمیری.

چورکه کرفن: جوولان، جوولانه.

چورکشان (باک.): چرکمان، خهره کمان.

چورکن: چلکن.

چورکنه (باد.): بالنده بیکی زور گچکه یه له نیو پهریناندا ده بیری و بهر سینگ زهره.

چورکوهوور: چرکه چرکی زور.

چورکیژن: چریکه.

چورکیان: چرکه کردن، کرچه کردن.

چورکیانهوه (نمرده.): جوولانه، جووله کردن.

چورکین (باک.): له چرکدراو. چلکن.

چورگ: (جا، هموا.) میتسمی، چیرک، تهر او قله مرونه ی کتیری، (باک.) بمن، دهنگی — سپی و سووری هیه. (باک.) زورورچکه، گیایه کی توودارو ورد و کورته له میزگان شین دهی. چورگاو: جیگایه که پرله دارو قامیش و گیاو ناوبی.

چورگه: جیگای چپ.

چورگهر: گورانی بیژ، به ندبیژ، چیرۆکیژ، پازویش، خویش، چاوهش، ناوازه خووان.

چورمان: پوچ بوون.

چورمانهوه: پوچ بوونه له بهر لاوازی، چوروسانهوه.

چورماندن (پهوا.): چتیکه یهق نهرم و شلکردن.

چورماندهوه: پوچ و پوتکردنهوه، چوروساندنهوه، له پولاو زکردنهوه.

چورمن (هموا.): چلمن.

چورمه پهنه: چهرین و پهلهور.

چورنده (چرته): نهو ناژال یا مالآت و وولآخ و چوار پیپانه، که ده لهوه پین.

چورنگ (باک.): دهنگی لیدانییه، هاشمه اش و چرنگی گرویه.

چورنگه: دهنگی لیدان و کمرنتیه.

چورنگین (باک.): زهنگلیدان.

چورنووک (کۆ.): چنگورک، سهری نیتوکی تیژ.

چورؤ (هموا.): چلور، (کۆ.) پشکۆزه، گۆپکه ی دارانه له پیش که لاکردندا.

چورو: چلور، لق ویوی دارانه به گه لوه.

چورؤت (باک.): بیتکار، — ی: بیتکاری.

چورچاو: چورچنه، چوروچهم، دهم و چاو، پوخسار، پوو، چاره، جار چاره بۆ سووکی به کارده بری، به یه کادان.

چورچاو ترشان: چورچاو تیکنان.

چوروو چاو به یه کادان: خۆ گرژ و مؤن کرن، چورچاو تیکنان.

چوروچهم (هموا.): چورچاو، پوخسار.

چوروچهنه (نمرده.): چورچاو.

چوروژ (بابا.): بنیه، پنچینه، بونیه.

چوروس (باک.): چوروسکه، تروسکه، پوناکیکی زور گچکه یه له دورورده بنرتی، زیلهمق.

چوروسان: لاوازیبون، (کۆ.) چورسان، (باک.) نه نرین، نه نران، نه نران، نازار کیشان، نهرک کیشان، لاوازیبون له بهر نه خوشی یا له بهر کار زوری.

چوروسانهوه: چورسانهوه، چورسانهوه، نازار کیشان، کپوزانهوه، نارام نه گرتن، لاوازیبون.

چوروساندن: نازاردان، په نجدان، نارام لیهه لگرتن.

چوروساندنهوه: نازاردان، په نجدان، چورساندهوه، نارام لیهه لگرتن، تهن گاو کردن، نه نراندن، (باک.) نه نراندن، چورساندهوه، پوچ و پوتکردن.

چوروساو: خهفت و نازار چیرتوو.

چوروساوه: خهفت و نازار چیرتوو، چورساو.

چوروساوهوه: خهفت و نازار چیرتوو.

چوروسکه (خق.): پوناکی و شوقیکی زور باریک و کهمی پۆژ یا مانگ و نه ستیره یا ناوور و شورشو نیدیکیه، چوروسی، تروسکه، چسک، چیک، تریسکه.

چوروسکه چرووسک: تروسکه تروسک.*

چوروسی (باک.): چوروسکه ی ناوور و نیتیر.

چرووک: کم دیته، پست، پژد، پنتی، چه پخوس، ده خلب، قهلب، قرچوک، قرنوک، پیسکه، چه پیل، (باک.) چکوسه، (نمرده.) کهنهفت، چلرک.

چرووک: ناقایم. نمرکه — ه: ناقایه.

چرووکاندن: (نمرده.) : ترووکاندن.

چرووکانن: چرووکاندن.

چرووکه: (نمرده.) : همت و خوستیکه له کاتی چرووکاندنمه پدیده ده بی، (نمرده.) دهنگی لیکدانی چه قویه.

چروونه: (۴).

چروونه: (شا.) : چیلکهای نیره سو تاهو بهرانبری سهلکه بزوتییه.

چروونهک: (باک.) : سولاروک، پلوسک.

چروونهک: (باک.) : پنهان، — دان خووه، خوینهانکردن.

چروئ: (باک.) : جووره گمه یکه.

چروی: (بار.) که، (باک.) — ایتیشی: گهلا پتران، خمزلهوه، مانگی نیه پاستی پاییزه. — اپاشی: کمر به دار، سهرماوهز، مانگی دووایی پاییزیه.

چرویانگی: (باک.) : تشرینی یه کم.

چرویا پاشی: (باک.) : تشرینی دووم.

چرویان: (باک.) : پچه پان، دران، بچره: بپچه، بدپه.

چرویانندن: (باک.) : پچه پانندن، درانندن.

چریه: (هورا.) : بانگ کردن، گاز کردن.

چریژان: پریشک ناویژتن.

چریسک: (باد.) : پزلو و پزسکه همره گچکه کانی ناورییه له مناو خولمیشیدا. (باد.) : پریشکی ناورییه، پووناسکی و ترووسکی ناورییه.

چریسکان: تروسکان. — دن: تروسکانندن.

چریسکه: (در.) : باد، پژد، : پریشنگ، تروسکه ی پژی یا حتی تر، بریقه، تریسکه.

چریش: (باک.) : شریز، (در.) : نمرتلیک، (خو.) : نمرتلیک، (هورا.) : سرتش، سترک.

چریش: گیایه که بنه که ی ووشک ده کرتیمه و ده کوتری و ده کو گیراوه ی که تیره بؤ بهرگ تیرگرتی پرتووک و چتیر به کاری ده بن، به گیایه که مش و بنه کوتر اوه که مشی همرده لیتن — .

چریشوی: مزه لؤ.

چریخ: (پژد.) : تمش، چرک.

چریقیئا: (باک.) : هله بزمینوه.

چریق: دهنگی لیدانییه.

چریک: چیکه، خهرک، چرخیکه به بادان پمژدانه له پمژ جووی ده کاتمه. (باک.) : چریکه، دهنگی بالندان.

چریکانندن: چرین، قیژانندن، زیرقانندن، زیکانندن، هاوارکردن.

چریکه: هاوار، قیژه، زیریکه، زیق، چریژن، بانگ. هاواریکه له بهر نیش یا له کاتی لیتقومانیدا. داستانی قاره مانانی پرشور، که

بهه لبست داترابی یا به پدهشان. ناوازه، دهنگی خوش، گوزانی، تیه لکردنی گوزانی. دهنگی بولبول و بازو هملؤ، شاه لؤی نیشتمانی کوردهستان ده چریکینی بوی بهسه ناهانگ. دهنگیکه له پرپاییت، کوریزن. — ی برینان: ژان و ژواری له پرپایه تی.

چریکه چریک: قیژه قیژ، زیریکه زیریک، هاوارهاوار، هاوارسانگ، چریکه ی یک له دوای یک. جیکه جیکه بالندان.

چریک و هؤ: چریک و هوو، چریکه ی ژور، جریوه ی چوله که.

چرین: (گورا.) که، پژد، هورا، لؤ، (در.) : (باک.) : هله بزمینوه، درؤ کردن. بانگ کردن، گاز کردن، (در.) : چرینوه، قیژانندن، هاوار کردن، هؤز کردن، نیشوی دهنگه. گوزانی یا حهیران و لاک یا بهسته کرتن. (باک.) : دران.

چریژن: شویتی چر، چؤل، دهشت، گوزانی بیژ، هاوارکار.

چرینگه: ترینگ.

چرینگه چرینگ: ترینگه ترینگ، دهنگی داسییه، کوه قهرسیلی ده کمری، قاپ و قاچاخی مسیش، که ویک ده کمون — ی لیوه دی.

چریوه: زیروه، جووکه، جیکه، زیروه ی چوله که بیجوه بالنده ی تره.

چریوه چریو: جیوه جیو، جیکه جیک، زیروه زیرو.

چز: (باک.) : مرفیقیکه تووکی خورمایی بیت. (باک.) : زهرگه ته. (باک.) : قومار باز له بردنوه ی قوماریدا ده لئ — لسمن. (پژد.) : فه. : چزوی دوویشک و زهرگه ته و نیشتره. چزو، کلکی دوویشک و چزوی زهرده و آله و هینگ و نیشتره، که به هؤی وانه به گیان له بهرانمه ده ده. — ی هله لسان: واته پییوه دا.

چز: (هورا.) : نیشانه، دامغه، چزخ. — کردن: نیشانه و دامغه کردن. دهنگی سو تانی یا برژانندی گوشتیه.

چزال: (باک.) : پارچه.

چزان: پیوه دران، گمزان، سو تانی بهمشیک له لمشی گیان له بهران به ناوور یا به کانیکی داغ.

چزافن: پیوه دانی دوویشک و مار و نیشتر. سو تانندی لهش یا چتیک تر به ناوور یا به کانیکی داغ و سوویروهوه. پیوه دانی دوویشک و نیشتر.

چزافن: چزانندن، پیوه دان.

چزه: چزوی دوویشک و نیشتر. کزه، قرچه، دهنگی گوشتی سوویراوهوه یا برژا، تنوکیک چموری له بهر ناوور بکمری یا تنوکه ناویک له نیشرونی داغ بکمری — ی لیدی: قرچه یا کززه ی لیدی، ناووروه لهمشیش بکمری — ی لیوه دیتی.

چزه: زیان. — دان: زیانندن. (نمرده.) دزی. (هورا.) : چزو.

چزه پیل: (جا.) : دوویشک.

چزه چز: کززه کز، دهنگی برژانی گوشت و قرچانی پؤنه، چزه ی یک له دوای یه کتری.

چزه لیله لسان: چزهو کززه لیله لسان، مهبس له نیش و نؤفیکه نا کاو گیشتنه به یه کییک، چزه لیله لسان.

چزه لیله لسان: چزهو کززه لیله پنهان.

چزه لیله لسان: پیوه دانی دوویشک و نیشتر، نازار و زیان پیگه یانندن، چزه لیله لسانندن.

جزوه پیلنه: دوو پشکي مام ناوونجی.

جزو پیلان (نمرده): بریتیبیه له دریژکردنوهی ناخهفتن و قسه.

جزو چلو (کو): گوشتی چار.

جزو خ: (همورا) جز، نیشانه، — کردن، — کیشان.

جزو کردن: کوژانندنوهی چتی نووسراو، خمت به سمردها هینان.

جزو لک (همورا): جزیلک، (همورا) کتیدی بهر خه نجرئی.

جزو لیه (همورا): کتیدی بهر خه نجرئی.

جزو لیک (نمرده): جزیلک، ثو یارچه دووگه ووردانه یه، که دوای سوورکردنوه و ژون لیگرتنی لمانو تاوهیدا بهوشکی ده میتننوه.

جزو لیه لسان: کزوه قرچه لیتهستان.

جزو مه (باک): جزمه، چه کمه.

جزمه

جزوین (باک): ژاکان، سیس و چرچ و ووشکیوونی لیتو و گول و گیا لمبر بی ناوی.

جزوو: (پژژ): جز، جزی کولژدم، (باک) باوه زیرک، دریشوکه، جزووی دوو پشک و دریشی ژهنگه سووره و زهرگه تمو میشه نگوین و نیستره، دوو پشک دریشی پیژدهانی به سمری کلکیسوره یه.

جزووین: ممبرس له گوشتی برژاو یا سووروه کراوه.

جزو پیلنه: سوولسو لئه، جووره دوو پشکیکی مام ناوونجییه.

جزو هوو: جزو هوو، چزه جزی ژور.

جزوین (نمرده): سووتان، سووزبان، (باک) جزین،

(نمرده) جزان، پیژدهان، گمزان.

جزویرهک (باک): بالنده.

جزویرهک

جزو لیک: چسکه، کزکه، کسکه، جزلک، جزلیک، (کو) کزلیک.

جزوین (باک): هاشی ناوی، قده، تیرا، (باک) ژئی جزین، لموی به قده، لموی تیرا.

جس (پژژ): دهنگیکه بۆده رکردن و ناژۆتسی مهربانه، چش، چشش، (پژژ) چیس.

جست (باک): چیژ، — کرن: چیژتن، چیشتن.

جسته (باک): کارزان، مدحان، جهرجه، زرنک، لیتهاتو.

چسک (باک): زوو، گورج، پله، (باک) چروسکهی پووناک.

چسکان (بابا): بهناووری چزه له دهست یا لاقی هاتن.

چسکه (بابا، شا): جزیلک.

چش: چشه، وهش، وهشه، بۆده رکردنی وولاخان به کارده بری. ووشه ییکه له کاتی دلگیری یا نا هو می دیدا به کارده بری و قیروسیای لیته کسری. (همو) چاووشی، لیگه پان، (پژژ) چس، چیس، چشه، چسه، هیج، قیروسیا، قیروسی، (همو) تخ.

چشت (همورا): که، دهر: شت، چترمهک، چت، هین.

چشه (نمرده): هنگ، فرمانه بۆریشتنی وولاخ.

چشت (پهوا): زگ، تزل، به — ناووسه، زگی پره.

چشتر: (که) چستر، بزنیکه له گیسک گموره تر و هیشتا نمبویتنه بز.

چشتیک: چتیک، شتیک، چشتیک؟، چی؟.

چغه: چغه، ووشه ییکه بۆده رکردنی سهگان به کارده بری. (بار) تووکی

سمر نیژچاوانه، چخ، چخه، چغه.

چغه چخ (باد): گتیرانوهی دهنگی هندی له بالندن.

چغاره (باک): جگمه، جگاره.

چغاره

چغاندن: چغه کردن.

چغه: چخ، چخه، بۆده رکردنی سهگان به کارده بری. — کردن: چغه کردن، چغاندن.

چغه چخ: چخه چخ.

چغه چخ: چخ چخ. — کردن: ووتیه که بۆده رکردنی سهگ.

چغاندن (باک): هاندان.

چغل و بهاد: مروی زمان خراوویس.

چغان (نمرده): چغه کردن.

چغه: سرته، بهسریه ناخوتن، چه، پچه.

چغه چغه: سرته سرته.

چغت (باک): نازاری ممبرک، جووت، جغت، دووان. (باک) نازاری جادو، شووم، (نمرده) ناآلقه پز.

چغته (باک): په نجره، فله کزده، بهد بهخت. (باک) تغمنگی پراوی، جفته.

چغ (باک): هله یژ، چغ خوه دان: هله یزین، فیتل و فهره ج، نارداث، ناز، تشقه لئه. چماننوه. — کردن: چمیننوه. (باک) دهنگی گولله یه. (نمرده) چغه.

چغات (باک): کۆمئل.

چغاندن (باک): چماندن. (نمرده) بهسریه به گووی هله یزین.

چغه (همورا، بابا): سرته، هست و خوست.

چغه چغ (همورا، بابا): سرته سرته، هست و خوست.

چغو (باک): چموور.

چغک (باک): لکه داری چکۆله. شوانه به لئه له تین، (بالنده).

چغناک: چماووه، داهاتو، خوار بوووه.

چغو (باک): فیتل باز، تشقه لئه باز، فیتل باز، ساخته چی.

چغوئی (همورا): جوانی، جحیل.

چغی (باک): قه لئسی مۆرچییه تی.

چغی

چغیک (باک): بالنده ییکه له چۆله که ی گموره تره.

چغین (باک): فیتو لیبدان، خوار بوووه، چماننوه.

چق (باک): قرچه، قرچه ی شکانییه، قۆلی چۆمانه، خپ، کمند. (باک) لکی دارانه.

چقا (باک): چمند، چقا په یزی وهه یه: چمند ناژالتان هه یه؟.

چقاس؟ (باک): چمند؟، هینده، (بۆر سیاره)، من — ژیره گۆت: نمن هینده ی پیم گۆت.

چغاندن (باک): له گمهی جگیتیدا فیتلیکه.

چغه: چغه، قامکیکه له پیتی که له بابی ده رده کسوی دوای تمسانی سالتیکی. په رتکه وه کسو تاووس و نیتر پادشایان له تاجه که یانی ده چه قیتن.

چقه‌چق (باک.): چه‌چقه‌چق، گپ‌انموی ده‌نگی جولانی همدی‌چت.
 چقه‌چق (باک.): قرچه‌قرچی گوشتییه، که لمانو پونیدا سور ده‌کرتیموه.
 چقه‌چقاندن (باک.): قرچاندن و سور تاندنیکی زوره، (باک.):
 قچه‌چاندن.
 چقر (موک.): خاچ، ده‌لوی خالدار.
 چقل (شار.): درو، قه‌لچ، درکی گموره، تیسمالکی دار، پشوش و
 نیدیکه. بزی گولی گه‌م و جوو نیدیکه، (په‌وا،) داسی.
 چقل (باک.): لک، لق، (همورا.) بهره‌لان.
 چقلوی: دروای.
 چقله‌که‌لوی (بابا.): درووه زه‌ده، گیایه‌که.
 چقلوکه (باک.): باسکی چقلوی پروبارو چومانه.
 چک (نمرده.): زله، شه‌قزلله، شه‌په‌لاخه، سه‌پلاخه. هه‌لک‌وتوو،
 ناوره، (نمرده.) دل‌ویک له‌چتی شل، شه‌پازلله. (موک.) لای قوونی
 جگییه، له همدنیک شویتانیش به‌لامرولا ییکه‌ی به‌رینی ده‌لین،
 به‌ختموری هاته‌بج‌ج به‌کارده‌بریت، (جا،) پوژ، پت، کم، نه‌خت،
 توز، چکی، پتیک، توزیک، ووشک، بران. — بون: — بونی ناوو
 بارانه، ووشان، ووشانموه، ووشان، ووشک، ووشکبونی دل‌ویه
 تکی ناو. (باک.) به‌تالوکه، ناماده، ساز، خووه — کرن: خو ناماده
 وسازکردن. مشته، کوتک، چه‌کوچ، ووریا، ووشیار.
 چکا (با.): داخو، ناخو، مرازی پرسیارو بانگ‌کردن.
 چکان (باک.): چیشتیکه زور بکولی و ناوی کم مایی. (باک.) ناو له
 شیناوه‌ردی بران. (باک.) دل‌ویه‌پاوه‌ستان و ووشک بون، ووشک‌کردن،
 نیشک بونی ناو یا بارانه و ناوی بیر و کاریزو نیت، مچکین، چکیان.
 (باک.) چورانموه، (باک.) تکان.
 چکانموه: چورانموه، تکانموه. کولانی شلمه‌منی له سهر ناوور به‌پله‌یه‌ک
 تاوه‌کرو دوشاوی پدیت ده‌بیتیموه.
 چکانموره: جووره گمه‌یه‌که.
 چکاندن (باک.): مچکاندن، ووشک‌کردن دل‌ویه و همورو جووره
 تکه‌یه‌کی ناوی، چوراندن، تکاندن، چکیاندن. (باک.) پرواندنی چت،
 چه‌قاندنی دار و چتی تر.
 چکانموره: چکانموره.
 چکانن: چکاندن.
 چکاو: چوران، تکان. — موه: چورانموه، تکانموه.
 چکه: چک، تکه، تنوک‌ناو، دل‌ویه، دادانی ناوه له کوندو مشکمو
 تهنه‌کرو ده‌فرانی کانی و گلی یان له خانوونموه له کاتی بارینی بارانه‌دا.
 چکه‌یی (باک.): داره بیی ووشک.
 چکه‌چک: تکه‌تک، چوره‌چور، نیتی ده‌نگی تکانی ناوییه. نیتی ده‌نگی
 بالنده‌کرم‌میری و ماشینانه.
 چکه‌کردن: تکه‌کردن.
 چکه‌له: گچکه‌له، توز‌لا، نه‌خته‌لا.
 چکه‌چکاندن (باک.): قوژ لیه‌لکردن بوشمیری یا خوچه‌کدارکردن.

چکه‌چکه: له نیتروشاخ و چپایاندا به‌شویتیکی ده‌لین، که‌چک چک و تک
 تک ناوی لی‌بتکی.
 چکه‌چکه (همورا،) په‌وا،) پندرسکه، فنده‌گوله.
 چکه‌چکوکه (باک.): بالنده‌ییکه.
 چکرم (نمرده.): چتیکه به‌زمویدا چه‌قینرا و واتا له‌زمویری کوترابی وه‌کوو
 بزمارو می‌خسندان.
 چکزین (باک.): چاقوزورک، به‌دگومانی. نیتیه‌هت بون.
 چکل (بابا.): چه‌قین، چیلکه، چکول.
 چکلان (باک.): چه‌قانی تالوادارو نیت. — دن: چه‌قاندنی تالوادارو
 نیت.
 چکله‌چوژ: مهبس له پیداکردنی چته به‌کم و کووپی و به‌ره‌نجی شان و
 ناره‌قه‌ی نیتروچاوان.
 چکه‌سلا (نمرده.): باقه‌ییکه گموره‌یه له گیای دروواوه.
 چکو (باک.) باد،) چونکو، چونکی. له‌کووی؟ کووینده‌ری.
 چک و پک (موک.): له کاتی کایه‌ی جگینیدا به‌کارده‌بری.
 چکووراندن (باک.): هه‌لامساندن، بایت‌کردن. (باک.) گرزو
 چیندارکردن.
 چکوورین (باک.): شه‌پزل لیدان.
 چکوس (باک.): پژد، به‌راچاوتنگ. — ی: پژدی، به‌راچاوتنگی.
 چکوله: تورورک، تیرک، (باک.) خرده، تیرک، گچکه، کچک،
 گچکوله، ورده، ورده‌له، هوورک، ووردیله، بچوک، بوچک، گولاله،
 پت، پتکو، (باک.) پتو، بچوک‌له، بچکوله، چوک، چوک‌له،
 بوچکه‌له.
 چکوله‌یین: بچوکسی، به‌نده‌یی، بچوکاهی، بچوکیتی، مندالیتی،
 گچکه‌یی.
 چکون (همورا.): له‌کووییه؟
 چکی: توزی، نه‌ختی، کممی، پچی.
 چکیان (نمه،) شکا،) باک.): چکان، دل‌ویه ووشک بون.
 چکیاندن: چکاندن، دل‌ویه‌ووشک‌کردن.
 چکیک: چکی.
 چکین (باک.): ووشک‌بون، بران. — ی بارانه: پاوه‌ستان ووشک‌بونی
 بارانه، به‌نامن ژیر چکیا: پشوم برا.
 چکا (فه.): گرد، ته‌په.
 چل: چهل، چهل، (۴۰)، چل ویک (۴۱).
 چل: زه‌ل، زل، پت، (همورا.) کون، تل، لق، تهنه‌پو تاکه‌گیا یا پووشیک
 به‌کار ده‌بری. (باک.) زگه‌هرست، قمردار، چاورسی، زورخوژ. (باک.)
 پتچارو، خووار. (نمرده.) گیل، گوج، فل، په‌خمه، دووچار بیست، چل
 (۴۰). بالنده‌ییکه، چه‌کچه‌کیله (به‌لامی قه‌لمو). تروان، پل‌دان،
 (همورا.) قول‌دان، (ده‌ر.) تریونک. — دان: (همو.) پت‌دان، لیدان و
 هه‌لاویژتسی برینان یان جولانی جیگای هه‌لامساوه، که کیتی تیدابی.
 لکه‌دار، چه‌لاک، داریکی راست و دریزه‌بولیکردنموی مازوو و گوویز له
 لکه‌به‌ره‌کانی داران. چپچه، شاقوت، گوی مسمک. — ی گوان: گوی
 مسمک. چلی دارو گیا، لکی دار.

چالاب (باک.): زنجیری زتپ.

چالاسک: چلوسک، سهره بزوت، داری نیره سورتار، چلوسک.

چالاک (باک.): چه لاک، (باک.) چلک، داریکی درتزو سهره دی دوو پهلده دهرتته بهرکری دواران. (باک.) کورتهک، داریکته بۆ شهپر، داردهست.

چالاک (نهرده.): نسامی داران.

چالافن (نهرده.): لیکوئینموه وورد برونموه له چتیک و ناماده کردن، دروستکردن. شیلان، مالین.

چالافن (نهرده.): ترووکان، ترووکاندن.

چالاو: (کۆ.) چه لآو، جووره پلوتیکه.

چالوهمز: ناشپمز، چیششت لیتنهر.

چله (موک.): متهوی تهر، چلیسی، زۆر خۆری، ترووکمو همنایی چاو، — ی: ترووک، چلهی چاو، چاوی دی: به ناستم چاوی ترووکدی دهکات. چه لاک، چالاک، دووشاخه.

چله (چله): — ی هارینی: له نیهه پاستی هاونیدایه، — ی زستانی: سهدیک، (که.) خهفتیان، چل پۆژ له نیهه پاستی زستانیدا، — ی زهستانان: ماوه یه که بۆژن، که مندالی بوو تاچل پۆژان. (فه.) گوریسی نهمستوره له موو دروستده کری. به تیهه پرینی چل پۆژان ده لیتن دووای بوونی مندالیکی یان دووای مردنی په کیکی یا پاش گویتستنهوی بوو کیکی، له شوویتیکی نه دیوو پهنایشدا تاماوهی چل پۆژان خودا بهرستی تیدابکری — ی پیده لیتن. به پیتی ریباری کوردستانی باکوور: له زستانیدا ۲۰ پۆژی کانوونی یه کم و بیستی کانوونی دووم ده کاته چلهی زستانی، چلهی هاونیش بۆ چله شیده: ۲۰ پۆژ له تباغ و ۲۰ یش له تهمووزی، له چلهی زستانیدا سهرما زۆر سهخت و له هس هاونیشدا گهرما زۆر به تین ده بی.

چله بمان: برتیه به چله دواریکی زۆر به پری به یه کتری داهه لدرابن به جوویتیکی که چله گیری دواره کان به ناو یه کتریدا چووبن.

چله بچووک: چل پۆژه کانی دووایی زستانییه.

چله بپ: به حاجی له گلهک و بالنده بیکی تر ده لیتن، که له پیش کاتی خۆیدا گهرابنوه کورتستانی. — کردن: هاتنوهی له گلهگو بالندهی تر له چلهی زستانیدا.

چله بووچک: چلهی گچکه.

چله بایه: دیلاتی.

چله بویه: لق و پهلای زۆر بهرزی دره ختانه.

چله بویه دره خت: چل و پهلوی ههره بهرزی دار و دره خت.*

چله بچل: تله تل، سوو تانهوی برین، نیلینتلی ناوورییه.

چله خانه: شوویتیکی چلهی تیدا بگیری بۆ خودا بهرستی.

چله دار: مندالیکی تازه بووی چلهی تینه بهرپی. نافره تیکی زیستانه، که هیشتا چلهی نه چووبی.

چله دان (نهرده.): چیکلده، چیقلده.

چله دانک (باک.): چیکلده.

چله شوو: بارانی پزهنه دی دووای چلهی.

چله ک (باک.): تووی فهره نگی. زۆر خۆر، چلیس، لاواز، بی تین.

چله کان: داچله کان، شلمزان، خورپان، داخوریان. — دن: داچله کاندن، شلمزانن، خورپاندن، داخوریاندن.

چله ککو: شلمزان، داچله کاو.

چله که: چله، چلاک، دووشاخه.

چله کی (باک.): زۆر خۆری، زۆر خۆرتی.

چله گه (شاره.): نهمستوندهی کورته له داوتنی دوارو په شمالاندا ده درتته بهر نمو گوریساندی، که به میخی دواره کمره به ستراون له کاتی شل بوونه یا داته پینی دواره که دا بۆ نموی، که گورجی بکاتمه.

چله گهمره: چل پۆژه کانی سهره تای زستانییه.

چله موزی: چلنیک.

چله مورچ (نهرده.): ۲۵ پۆژ له مانگی (جدی) تیهه ری (وورچ) ده چیتته ناو کونی خۆی ۲۵ پۆرش له سهره تای (حمل) بمیتی دیتته ده ری نمو چل پۆژه سمختترین پۆژانی زستانییه.

چله م: چله م، بۆنمه به کارده ری، که له پهلای (چل) ی دابی.

چله مین: چله مین.

چله ی بچووک: چل پۆژه کانی دووایی زستانییه.

چله ی گهمره: چل پۆژه کانی سهره تای زستانییه.

چله مرده: ههستان و دانیشتی چل جاران له سهره کتری له ماوهی ههنگاو تیکیدا بۆ ههنگرتن و دانانی بهردیک له چل بهردان تاتراو ده بی.

چله پ (باک.): وه کوو چپ وایه بۆ سووکی به کارده ری، فیل، ساخته.

چله فلان: فیل و فهره جکردن، خوارده نموی شاری سه گانه به زمان. (باک.) لیکرده نموه، پهراندن.

چله نان: چله چلپ و دهنگی ناو خوارده نموی سهگ و پشیل. (نهرده.) چه کاندنی مەمک، مژین.

چله او: قوروا، پیساو، چلکاو، زلقاو.

چلهایی (فه.): ههزاری.

چله: چه کاندنی مەمک و گووان، دهنگی خوارده نیکه، که به چاو چنۆکی پهیدا بکری و هه لپلوی شری. (شا.) شلهی ناوی، (نهرده.) له پهلپ، به دهنگی ناو خوارده نموی سهگ و پشیلانیش ده لیتن.

چله چلپ (شا.): شلهی شلهی ناوی، له پهلپ، چلهی یهک له دووای یه کتری، چلپ چلپ.

چله پهر (باک.): گیایه که.

چله و لیس: دهنگی لستنه مو هه لپلوشینی چت، لستنه مو.

چله تووک (باک.): چه لئووک.

چله تووک جار: چه لئووک جار، (نهرده.) شالیگا، له رهزه.

چله منگ: چله گال، ناسنیک چله دار پهلپل به تیلره ده به ستریت تا، که نیچیر به تله نموه بوو نه توانی تله که رابکیتشی چونکه چنگی چله منگ که له چتی گیر ده بی نیچیر بۆ راناکیشری.

چله چرا: چه ند پارچه ناو تینه یه که له تهنه که یه کی ده گیرین و چرای پیندا ده کری بۆ رووناکی.

چله چنگ: چله چنگ، شانه.

چله ب (بابا.): بالنده یه کی بۆره وه کوو په ره سترکه ی وایه.

چلچنگ (همورا): شانه.

چلندان: (همورا) پتدان، (بابا، همورا) پلدان، تلدانی برین، (دزه) تروان، (همورا) قولندان، (همورا) ترواندن، (فـه) وورک، لیندان و هه‌لاوژتن و جو‌لائی برینان یا جینگای هه‌لامساوه، که کیمی تیدابی.

چلده: — ی سهرگوزان.

چلفراندن (باک): دراندن.

چلفره: گۆشتی سوور کراوه‌یه.

چلفرین (باک): دران.

چلک: (خۆ) چرک، (باک) قرتس، (نهرده) زیرگ، کیم و همورا زورخاوی برین.

چلک (باک): هیتدیک، باریکی گچکه، باراشیک.

چلکو: ناوی شلوی و چورو چهپل، که له چتمک و ده‌فری چلکنی شۆراو لیه‌یداده‌یی. (خۆ) چراکو، چلپاو، قوپاو، زلقاو، بلساو، ناراو، لیته، همرگار.

چلکو‌خۆ: پاشماوه‌خۆ، کاسه‌لیس، کاسیکه به‌دۆی نه‌تموه‌ی خۆی پاژه‌ی بیگانان پکات.

چلکه: چله‌که، ته‌کان، سل، سلمه، رهو.

چلک دینی: چلکی ددان.

چلک گووچیکه: سیمراخه، کپژئی گوییان.

چلک مرده (نهرده): چلک‌سرو، کمل و پهلپکه ناپوخت شۆرابی.

چلکن: چرکی، ناشوو، پلکن، قپژاری، پیسکیز، زیرگن، چهپل، نه‌گرس، لمشی چلکن: دۆژین. — ی: قپژئی، قپژرتی.

چلکیناموه: سلیماناموه، چله‌که‌کردن، داچله‌کان، ته‌ناخواردن.

چلله، چله.

چلم: (همورا) چرم، کلم، (باک) لیک، ناوو ته‌پاییک تونده له که‌پۆ دپته ده‌ری، که لنج و سوویره، زخو گمریزی که‌پۆیه.

چلمه‌له‌قه: مهبس له ناوکی گووژوبادام و نیتره، که هیشتا شیره بی و خۆی نه‌گرتی و نه‌گه‌یشتی.

چلمه‌ین (زا): ژاکان، سیسپوونی گۆ.

چلمن: (همورا) چرم، گیانداریکه چلمی زۆری.

چلمپ (باک): بالنده‌یه‌که.

چلمپره (زا): پشکۆلی ده‌رگا.

چلمپره: (نهرده) نووئل، دار یا ناسنیکه ئه‌ستورده چتی قورسی وه‌کسو به‌رد و نیترله زه‌ویی بی‌بلند ده‌کمن. کۆله‌که‌یی‌که له نیرخانواندا وه‌به‌ر میچی ده‌دریت، نیرگه، داریکه وه‌به‌رداری شکاوی میچی ده‌دریت بۆ به‌رزکردنوه‌ی تادیره‌کی وه‌به‌ر ده‌دریت یا ده‌گۆپ — پیت.

چلۆ (زا): چلۆ، گه‌لا‌ی داره‌به‌پرو و نیتره، که‌پۆ‌زستانی هه‌له‌ده‌گیرئ بۆ نالیکی نا‌ژال و مالا‌تان. (باک) چلۆن؟ بۆ‌پرسیاره. (باک) چلۆ.

چلۆو: (باک) چلۆ، (همورا) چرۆ، (خۆ) چروو، — ی چکۆله: چلۆوک، لکه‌گچکه‌کانی داره‌ مازوو و به‌پرو و نیتره به‌گه‌لا‌کانیاناموه. گه‌لا‌ی دارانه، که تازه‌دی ده‌ری و به‌قه‌د بادام‌یکیه، (کۆ) پۆقره، (شار) چرۆ.

چلوه (همورا): جریره.

چلۆپ (باک): چلۆ و داری ووشک کۆکه‌رموه، چلۆکار، چلۆکه‌ر.

چلۆجۆ: همۆ و ته‌قه‌لا.

چلو جووه (باک): چمماوه‌وه، خورار، پیتچراوه‌وه.

چلو‌جوویی (باک): خوراری، پیتچراوه‌ویی، چمماوه‌ویی.

چل و چلۆ (شاره): همزگ و هم‌ژال، چیلکمو پارچه‌داری ووردو کورت وه‌کسو شیشه‌ی تووتن، چیلکه، دارده‌ست، چیلکه‌مردپوری سووتاندنی، چوکله.

چلووره (بابا، شار): (باد) گلپله، (بل) سوله‌پمه، (کۆ) سووم، (بار) زه‌مه‌گلپره، ژه‌کلپره، (خۆ) پمه، (همورا) به‌یسه، نه‌وشوشه سه‌هۆ‌لانه‌یه له کاتی سری و به‌سته‌له‌کیدا به‌سوولاوک و گوو‌نسواندا شۆپ‌ده‌نموره، واته‌ناو‌یکه له کاتی سپ‌سه‌رمایه‌دا له سه‌رده‌می چۆ‌انامه‌یدا همر له همواره ده‌یسه‌ستی.

چلووره: جووره خوارده‌منیه‌کی سارد و شیرین و په‌نگینه.

چلووسک (همورا): سه‌له‌که‌بزوت، سه‌ره‌بزوت، چولسک.

چل و پل: مرۆی نموسن، چلپس.

چلۆک (نهرده): چله‌پۆیه‌ی داران.

چلووک: چلۆی گچکه، وورده‌چیلکه. (نهرده) مرۆی چلکنی پیس و پهلپس.

چلووکمه: (باک) چلۆپ، نه‌که‌سه‌یه چلۆی کۆ ده‌کاتمه.

چلۆکۆک (باک): داروباری تیک‌چرۆ.

چلووک: چلۆوک.

چلۆمه‌ل: چل و مل.

چلۆن: (همورا) چۆن، کوو، چینی، (باک) چا‌فا، چاوان، چاوانکی، چما، چه‌جور، کتۆ، کتۆی، کووسه، چما، چو‌یتم، کووسا، کووسان، چتۆ، چتۆنه، چاوا، بۆ‌پرسیاره‌کارده‌بری.

چلۆن‌ها: هه‌له‌کوت.

چلۆنی: کتۆی، کووی، چۆنی؟

چلۆنی‌تی: چۆنی‌تی، (پۆژ) پاودان، بار، دۆخ.

چلی (باک): چلپسی، نموسنی، زۆر خۆری.

چلیان (نهرده): جیبه‌جیبون، درووستیوونی کاریک، نازاد کاره‌کی بۆنا چلی: واته‌بۆی درووست نابێ.

چلیان (نهرده): ترووکانی چاو، ترووکیان.

چلیان (نهرده): گلیسان، خلیسکان. (نهرده) لیویان، پیک‌کوتن، لیوان، پاست‌هاتن. (نهرده) تووشه‌ات، تووشه‌اتن.

چلیچلی (زا): شه‌مشه‌مه‌کویره.

چلیچلی (باک): چه‌که‌چکه‌له.

چلیس: زۆر خۆر، چاو‌چنۆک، نموسن، زگن، زگبرسی، (باک) چل، بۆ هم‌رو جووره‌گیان له‌به‌ریکی به‌کارده‌بری. — ی (باک) چلی، زۆرخۆری، نموسنی، زگنی.

چلیک (زا): ناسنی سه‌ختی ساخ.

چم (باد، باک): سمی وولاخان و ناڅالان. (باک). قولله ی کټیوه، سهرته پوله کی کټیوه. (موک). له کاتی پرسیاردا به کارده بری، چیم؟ نممن چیم؟

چما (موک): بۆ، لۆ، بۆچی، لۆچی، له بهرچی، داخووا، ناخو، بۆ پرسیاره، — نایه تالامان: داخو نایه تالامان. (همورا). ده لیتی، نه لیتی، ئیژی، چما، چمان، واگومان ده کری.

چمان (نمرده، موک): چما، داخووا، ناخو. (همورا). وهک، ههروه کوو. (باک). خواریو نموه، چمان، چمانمونه. (زا). شکست.

چماني (باک): ږاڅه (شرح) نه کړاو، تی نه گه یمنراو، ږاڅمنه کړه نی. چیممنزار (باک): چیممن.

چمیل (باک): دهسک و ههنگلی دیزو گۆزه یه.

چمچ (همورا): نمزق.

چمچه: چما.

چمچم (همورا): گټویه ټکه (که لاش)، که ژیری چهرم بی.

چمچه (همورا): جوړه کهوشیکه له پیستی خاوی ږشه وولاخان دروسته کری، کاله یا ژیری چهرم بی، چمچم. پیلوټیکه له سیرمه دروسته کری. (نمرده). چمچه، کهوچک.

چمک (پوژ، که): داوین و لچکی کوايه، شاقبل. (باک). — دان: به ماشه یا به دو قامکان گرتن. (سلیما). لچکی پشستینه، گۆشه ی کالار ږایښ و چتی تر.

چمکه (نمرده): چونکه، چونکی.

چمکو (باک): چونکوو.

چمکی (باد): چونکوو.

چنار: دارپکی شوش و گه لاپانه، سی جوړه، ۱) چنار: لکی زور بلار ده بی و نه گهر له کولکه کی ږیتوه وه کوو دوخی راست هله ده چی، چنار وه کوو ماری هممو سالتیکی ټیکول (په لک) ی فریده ده له گمل نسپیندار زور چیاوازن گه لای وه کوو په نجوایه زور له هی نسپیندار گوره تره، ۲) په لک: وه چناری ده چی به لان وه کوو وی راست و باش نابی و په لکی خر تره، ۳) سووره چنار: زور بلندو نه ستورده بی.

چناره که له: گیایه کی وه چی به کوتراوی له بالوک و قونیر و برینان دهری: دهر گای ده کاتوه.

چنار که له: چنار که له.

چنارستان: جنیک، کوزه سپیندار.

چنکه (نمرده): چمنه که.

چنکه دان (نمرده): چمنه دان و قسملور کردن.

چنکه شکیاک (نمرده): مه بس له مرؤی سازنده یه.

چنکه (جا، پوژ): چمنه که.

چنکه دان (نمرده): چمنه لیدان، چمنه وری.

چنکه شکیاک (نمرده): چمنه باز، چمنه وری، هه لیست ویز.

چنکه هه لته کان: چمنه که تکاندان.

چنک (باد): که متمرخم، شې، بی سهر ویر، (باد). شلیخه.

چنلن (باک): پارازتن، خوهری: — خو لپارازتن. چنن، بۆ گول و میوه و نیتر.

چنلوه (لو): چمنه که، چنناکه.

چنلو (لو): ناوا، ناناوا.

چنه (زی): قهرتالهی چکو له.

چنیه وړد (همورا): به خشین، لیبوورین.

چنه چنکردن: هه لپه کردن، بۆ په یداکړنی چت به شتویه ټکی سووکی و پړسوی.

چنپوله (کو): چمنوله.

چنچرووک: چرنوک، چنچروک.

چنچک (پوژ): چنکه گوشت.

چنچک (پوژ): زهنگه ته ترتیک. (فه). چه قاله، دهنکه په قه کی بادام و قه یسی و نیتر، ناوکی میوانه، (لو). جینچک.

چنچک (هو): چنچکان.

چنچک: چنچک، قنچکی بامی و میوه یه، قونچک. برتشکه.

چنچکان: (همورا). جیجکان، له سهر — دانیشتن: هه لئرووشکان، وه به — دان: لیزه نین.

چنچکه سلیمانیه (همورا): باپشکیتو.

چنچن (باک): چمنه سووک، زور بلای، چمنه باز، بۆ له بۆله، (باک). پۆلپوله، گازنده ی بی سوود. — ی: چمنه سووکی، زور بلایی.

چندک (باک): تکان، — ا خوره دان: تکان دانه خو.

چنرانه وړه: قه چنن، پینه کردن.

چنراو: گۆره و کری تر، که چنرابی، تنراو.

چنک (شن): وورته کمنان.

چنچنک (گهر): دهر و زه کمر، وورته کی نان.

چنگ (باک): دهنکی زتو زتو و مسوکانانه، چرنکه، زرنکه. (نمرده). چمناووه، کۆم، گټی، مست، مشت، چنگ، پرپه — ی: پر به مستیکی قوچاو پرپه چنگی، — لیدان: مشت لیدان. چنگوپک، چنگر، په نجو نینوکی بالندان و گیاندارانی تر، چنگال، په نجو له، چنگال.

چنگال (همورا): چنگال، چنگوپک، — ی شیری: چنگالی شیری و جانوهر و بالندانه. (همورا). قامکووانه یه له تنه که دروسته کری بۆ سه پانان، که له کاتی دروینه ده له قامکی ده کمن. قولای ماسی گرتنی و نیتر، ناسنیک چنگداره گوشت و چتیری پیداده کری. ناسنیک په لداره له تنه ی ده خری یان سه تل و دۆلچه، که کو تنه ناو بیره و پیتی دهرده هتیری.

چنگال و پون (دهر، پوژ): ههر میتشک، کوللیره ی گهرم له نار پون کوشین بۆ خواردنی.

چنگانه: جوړه چنگال ټکه ههنگوونی پی له کونی بهردی دهرده هتیری.

چنگاوول (نمرده): چمنوله، پوچک، پوکاوول.

چنگاوېژ: دمه داینه، دستودامین.

چۆرە بېرىلگەن: ووشك كىرىنى ئاۋلە شىۋىنىڭدا.

چۆرە چۆر: تەك، چۆر چۆرە، چكە چك، شۆرە شۆرە.

چوڙپڙ: ووشڪ و چڪبروني ناو له شويٽيٽيڪ، كه چوڙي تيڊا نميني،
ووشڪ ڪردني ناو له شويٽيٽيڪ.

مَدَح

به سرو کلاوی
نه کان ده لّین —

ی ہدیہ بہ ثالثہ

سہید بہ ثالثہ

و گۆچان و ئیتر.

راوهی منسد الآن

چوچله (ند)
جوخ ازى

چيچلہ، بھلوكه.
 . (باد.) چوڻه
 باشه.

جسورہ چڑی
، چوخل، شاپک

(چۆڭە، چۆڭى،
ئى نىر خدارو باشە.

توختل، شاپک،

(سور.): چۆغە.
شا: ئىلىكى كوردە
دا: ئىلىكى كوردە

هۆزىكى كوردە.
كۆچەرى مىرانە

مکہ مکرمہ پر زلزلہ

ههسورا): چۆغه.
سو، كمل): چيود
ههسورا): چۆغه.

— ی: چۆنداری.

چوداس، قہ لاس۔
کھم، چک، قوم،
ہم، لہری،

کے نام: کمیٹی

ن: تکان، چکان.
نمونه: تکانموره، داب.
ن: تکان، تکانموره.

عۇرپان، چكانمۇه.

چکاندن، چکاندن.

چکاندنموره، تکان،
چکاووموره، چکاووموره.

تاوهوه، چکاوهوه.
تنه خوارهوهی بار

یک و گوئید بانه.

تیسرواں ہذا بیتہ

ژانی ناو.
 ۱۰۰۰ ناو، شۆپە.
 رنی ناو لیشووتینی

ناو، ستۆپە.
ناو لەشووینیکی.

چۆڭمە: چىپىرى ددان، دىنگى ۋىككىموتى ددانانە لەكاتى لەمىزىا ترس يا سىرمايدە، كىزە، سۆز، سۆزىش.

چۆڭمە چۆڭ: چىپىرى ددان، ددانە چىپىر، شەقەشەق، چىقەچىق، چەقۇچۇق، لە سىرمان يا لە ترسان ددان لىكەن و لەمىزىن.

چۆڭمە (كە): قوتۇدان.

چۆڭل (باک): نەرمە بەلەكەيە، لولاک، لاق.

چۆڭيان: چۆڭان.

چۆڭىن: لەمىزىن لەسەرمان.

چۆڭ: ئەمۇن، زەنگەل، چۆڭ، چىك، وۇڭ، (فە)، زىرانى، زەرانى. — دان، لە سەر چۆڭان پۇشەن، لەسەر توتەك پۇشەن، چۆڭانى، قەلەڭزىڭ. كىر، كىرەڭ، قامىش.

چۆڭان (باک): چۆڭان.

چۆڭانى (باک): لەسەر چۆڭان پۇشەن يا دانىشتەن لەسەر ئەمۇنەك و ئەمۇنەك قىت كەردەمە.

چۆڭەدان: چۆڭەدان، لە سەر ئەمۇنەك پۇشەن.

چۆڭەدار (باک، مەگە): پاسەران، نۆبەتچى، كىشەكچى. — ى: پاسەرانى، نۆبەتچى، كىشەكچى.

چۆڭەدان: مەبەس لە خوارىنى چىڭكەيە بە تەراۋى و نەمىشتەن. لەسەر ئەمۇنەك دانىشتەن.

چۆڭەنەسەر: تەپەنەسەر چىڭكە.

چۆڭەنەنە: چىنچەك، ئەمۇنەك بۇندەكەن. قىنچەكەن.

چۆڭەنەنە: دانىشتەن لە سەر قاچىك و ھەلەنەنە قاچەكە تەر.

چۆڭەنە (پەرا): چۆڭەنە، گالۆك.

چۆڭە (ھەرا): لەمۇ.

چۆڭ: بىبابان، چۆڭ، دەرە، بىپان، دۇ ئاۋە دانىيە. بەتال، خالى، ئاۋە دان، وال، قال، واۋى ئاۋە دان، مالى، دىي چۆڭ.

چۆڭ: چۆڭ، بىبابان، دەشت.

چۆڭەنگە (گەر، خۇ): چۆڭەكە بەرى داران لىكەندەمە.

چۆڭەلە: چەندە دارىكى دۈپەلەن دادەچە قىتەن و پايەلىان لەسەر ھەلەكەرى.

چۆڭەلە بوو (ئەردە): چۆڭە بوو، چەجۈر بوو.

چۆڭە (باک): شۇخى.

چۆڭەلەپ: گۆشەگەر، دورە پەرىز، كەنارەگەر، گۆشەگەر، بېرەگە، چۆڭەگەر، كەسەكە بە چۆڭ و بىباباندا پەرات.

چۆڭەلەپچەن: دارىكە بە نىۋەپەستى دەركى تەيەلە و ھۆز و ھۆلەنە پايەل دەكەن تاپەشەلەخ، وولەخ و ئاۋالەنە پەيدا نەيەتە دەرى.

چۆڭەلەچە: چۆڭە چەراۋى، (ھەرا)، چۆڭەلەچەرا، شەچەرا، چەراۋى، چەراۋى، (باک)، بىسەك، سەلە چەرا، چۆڭەلەچەرا. دارىكى تەپە بەقەد كەزىكى سەرەكە دەكوتەرى تاشى دەپتەمە بە ووشكى لە تارىكىدا دادەگەرسەنەلە باتى چەرا.

چۆڭەلەچە: چۆڭەلەچەرا.

چۆڭەلەچە (باک): چۆڭەلەپ، گۆشەگەر، كەنارەگەر، گۆشەنەشەن.

چۆڭەلەمە (ھەرا): تېۋەۋەندەن.

چۆڭەكە: كىزەلە، كىشەكە، كۆشەكە، (باک)، بەيتەك، بېتەك، (ھەرا)، مەلى چۆڭ، مەرى چۆڭ، كىشەلە، كۆشەلە، (پەرا)، كىزەكە، (باد)، چۆڭەكە، چىچەك، (فە)، مەلەكە، بە ھەمەو بەلەندەيىكى كەچەكە دەلەن. (شا)، مەزەكە چۆڭەلە، دارىكە بەقەد مەچەكەكى دوو كۆنى تېدەلە ھەم كۆنە چەرخەكى تېسەرە (گورە) ى چۆڭەلە لەسەر ھاتەچەكەلەكەلە كەتە كەردەنە.

چۆڭەكەبۇك: مەبەس لە مەزە: ى تېدەنە واتە ھېچ كەسەكى تېدەنە.

چۆڭەكە (باک): مەگەلە مەپەكە كۆدەكەتەمە بۇ ئارەنە لەمە و چەراگا.

چۆڭەمە (مەك): ئىسەكى شانىيە، كە بەلە سىنەگەلە لەسەرەۋى ئىسەكى پەپە سىنەكى قايم دەكە، ئىسەكى چۆڭە مەشەكەنە.

چۆڭەمە (شار): بەبەغە، قولاۋى خوار قورگ.

چۆڭەمە: چۆڭەمە.

چۆڭەمەشەكە: قومارى چۆڭەمەشەكەن، كە ھەرجى لەبەرى بچە دەپەنە، دەپە ھەرجى ھەرگەتە و ھەرگەتە بىلە لەبەرمە.*

چۆڭەپ (باک): چۆڭەپ، چۆڭەپ.

چۆڭەپ: چۆڭەپ، گەپەپە.

چۆڭەپون: بەتەلەپون، بەرەپون باخ و بىستان.

چۆڭەپەس: چۆڭەپەس.

چۆڭەپەس: كەسەكە ھەر لە چۆڭەپەس. ى: ژيانەكە لە چۆڭ و بىباباندا بەسەر بەرى.

چۆڭەچە (ئەردە): ھۆرەپەكە ھەر لە بىباباندا دەكەرى.

چۆڭەچە: ئاۋەلەكە تەپەتە بىبابانە.

چۆڭەلە (باک): كەسەكە بە بىنەكى خورى ئاۋالەنە پەتەمە.

چۆڭەكە (باک): لىسە سەپەر. (زا)، ئاۋەدەستخانە.

چۆڭەكە: بەتەلەكەنە خانوۋ يا دوكان پان شۆپەنەكى تەر.

چۆڭەكە: دەشت و بىبابان.

چۆڭەكە: چۆڭەپ، چۆڭەپ، كۆچەر. ى: كۆچەر، چۆڭەپ، چۆڭەپ.

چۆڭەكەپ: گەپەپە دەشت و بىبابان.

چۆڭ و بىبابان: شۆپەنەكە ھېچ كەس يا كەشە كالى تېدەنە.

چۆڭەسەك (ئەردە): چۆڭەسەك.

چۆڭ و ھۆڭ: شۆپەنەكە، كە لە ھەمەو گەپەكە بەتەلەپە، (ئەردە)، خوت و خورال.

چۆڭ: چۆڭ.

چۆڭ: گەلەتەپە گەلەپە كەھو، كەپە لىكەنە دوۋەستەن كۆن دەكەرى ۋە كۆرە دەمانچە تەقە دى. شۆپەنەكە كەسى تېدەنە.

چۆڭەكە (ھەرا): چۆڭەكە مەپەكە.

چۆم: (بابا، شا، كە، سنە، چەم، ھەمو، پەوا،) پوویار، (ھەمرا،) دەرە، (دەر،) گەلەل، (ھەر،) بەست، (باک،) جۆبار، جوف، پوو، پۆ، پۆبار، پۆخانە، پووخانە.

چۆماق: (دزە،) چۆماق، كرتەك، داردەستىكى نەستورە.

چۆمەلخ: تىلە، لىس، چوخماق.

چۆمەلمو: (پەوا،) چەمانمە، خوارمەنمە، داھاتنمە، كوپمەنمە، كۆم برونمە.

چۆمەندىن: چەماندىن، خواركردن، كوپكردن.

چۆمەنلەنمە: خواركردنمە، كوپكردنمە، كۆمكردنمە.

چۆمەلو: چەماو، شۆرەنچەكە چۆم و ئاوى زۆر تىدايى.

چۆمەل: خەلپەكى كوردە لە نىو (ھەڭىركان) داىە لە نىك قامىشلو، يە.

چۆمەلەن: جىگەيەكە چۆمى زۆر بى.

چۆمى: چەم.

چۆمەلەكە (باک،) كەرە مېو، دالەلەك.

چۆن: چلۆن، كۆن، كۆن، كۆ، چەما، چاوا، چاق، چۆنە، چاڭا، چەنى (بۆ پەرسىيە).

چۆنە (باک،) يەكەست.

چۆنەر (ئەردە،) چەندەر.

چۆنەرەن: چەندەرى قەندى.

چۆنەرەن: چەندەرى بىرەنى.

چۆنەرەن: چىشتى چەندەر بە ترشى.

چۆنچۆن: ئاى ئاى، لەكاتى پەرسىيە، يا بە سەر پەشتان يا ھەتەكدا بەكاردەرى.

چۆندەرى (ھەمرا،) چەندەر.

چۆنەك (باک،) چۆك.

چۆنى: چلۆنى، چلۆنىتى، كۆيى، كۆي، لەچ بارىكى دای؟.

چۆنىتى: دۆخ، بار، (پۆز،) پادەن، چلۆنىتى.

چۆو (ئەردە،) داردەست، چۆو.

چۆھچۆھ: چۆچۆ، ووشەيەكە لەكاتى ئالىكەندەن گۆيەنەرى پەبانگ دەكرى.

چۆنمە (ئەردە،) تەرە، پووشە، ھەنگامە، كارەسات.

چۆنمە (باد،) چلۆن، چۆن.

چۆچ (باک،) تۆت، تۆتى، بۆدانىشتى مەندالان بەكاردەرى.

چەختى: چەقسو، بېشەرم.

چوخەك (باک،) چۆغە.

چوخە: تاقىكى گەورە، كە بەسەر كۆلەنچىكى داھاتى و ژورەكىشى لەسەر دروستكرابى و لە ژىرە كۆلان و خەلقى بە ژىردا بروت. چوخە.

چوخەلخ: چۆخ، تىلە، لىس.

چوخە: چوخە.

چوخو: (ئەردە،) چەم، پوویار، چوغورد، بېش.

چوغورد: چوغورد، چەم و دۆلى چى، بېشە.

چو: (ئەردە،) شەق، (باک،) پەندىن و تالانكردنە، جوورە ئازالىكى خراپە. (ئەردە،) سېپىتى، پەنگى سېپى، سېپى پاكى بى پەلە ۋە كۆ پەنگى شېرى.

چوپرە: چوپرە.*

چورت: خانوچەك، چۆرتى ئەمەردى. (ئەردە،) چۆرت، ۋەنەزەكوتى.

چورتەندى: (ئەردە،) پېنەكى، تروكاندى پەلە پېتەكى تەنگ و دەمانچە.

چورتەن (ئەردە،) ترازەندى، چورتەندى.

چورتە: چورتە، — ي ناكات: چورتە ناكات.

چورتەك (ئەردە،) چوپرە.

چورتەك: چۆرتى حېسابى.

چورەم: سەخەتە و دەردەسەرى، كارەسات، نوچەردى كەسەك.

چورەم بىرەن: نوچەردى بەدەم دەرە و خەفەتەرە.

چورەندى: چورەندى.

چورەن (ئەردە،) ترازەن.

چورچ (ھەر،) چرچ.

چورچەمەن (ھەر،) پەوا،) مەزى چرچ، سېس.

چورچو: جوورە مەزىكى كۆنى شاپلۇغانى بىرە، بە گچەكەيان كوتەرە چورچورە.

چورخ (باد،) چەرخى چەق تېزكردى.

چورەنمە (ئەردە،) ۋەلەندەمە.

چورەك (باک،) چەرى ددانە: بارام ددانى خورە لىفەرەد چورەكىتى.

چورەك (ئەردە،) دەست لىگىرەكردن، دەست لىبەند كەردن، پەنەكردن.

چورەسقاو: تەنوسقاو.

چورو (ئەردە،) چورەك، ھېچ و پوچ.

چورەن: چۆرەن، چۆرەنمە.

چور (باک،) قۆرەقۆرى زىگىيەلەبەرسەن.

چورەك (باک،) تروسەكى ئاورى.

چوز: خەلپەكى تازەيە لە دارى مۆتر بەكراو لە شۆرتى مۆترەكەدا پووی، لىق و پۆي تازە داران.

چوست: شاتر، تەتمەر، توند، چالاك، توندوتۆن، گورچ، وورپا، چابوك، تەردەست، خېرا، بەپەلە. (باک،) بەتالووكە، سەف. (زەن،) تەلان.

چوستەك: ئېمەنى، جوورە پېتلايىكى سولە.

چوستى: توندوتۆلى، چالاكى، تەتەرى.

چوستى: تەردەستىتى.

چوشق: چوشقىر، چوشقىر، چوشقىر، پەشانگى نىر يا مى، كە تەمەنى لە نىوانى سالىكى تا دووسالەبى.

چوشقىر: چوشقىر.

چوغورد: چوغورد، چەم، بېشە، چەم و دۆلى چى.

چوقلى (باک،) گۆلى سەر چلى دارانە، سەرچل، لىك، لو.

چووارپاچک

چووارپاچک (نمرده): چارپایه.

چووارپانوو: جتی ناستوری چووار گۆشهی رتک،

چوواربند.

چووارپایه: چارپایه.

چووارپهل: چارلپک، همدروک دست و همدروک لاق؛ به — ان

ریشتن: پهلکین، بچار لپکی چوون.

چووارپهل قهوی: بریتیه له گیاندری قهوی پتمو.

چووارپهلکک: چووارپارچه چهرمی قهزیه نوشته یه بۆ قایی له راست و

چهی کوش ده درئ له ناستی جسمه ره کانی.

چووارپیی: چووارپا، چارپا، خاوهندی چووار پییان، چاروا، وولاخ،

چارپی، گیاندریکه به چووار پییان بروت.

چووارپینه: چارپینه له سهر پنهجره پانی، کوشی ده درئ. ناپایه دار،

بیفریشک.

چووارتاقی: گۆرستان. هدیوان.

چووار چابوخ: چووارچاک، چووار پارچهی گچکله ده کمرته بن باخه لی

کواره.

چووارچاک: — به لاداکردن، داوتنه لکردن. هلدپاوی، چووار چمکی،

نملاو لایی کوار.

چووارچاو: مهبس له پیارتیکی، که دروژنی هبی.

چووارچاووون: مهبس له سهر لیشیوانه.

چووارچاوکردن: مهبس له سهر لیشیوانده.

چووارچمقل (نمرده): چووار چنگۆله، چووار پهل، چووار دست و پی.

چووار چمک (باه، پۆژ): چووارگۆشه، چووارچاک.

چووار چنگۆله: ریشتن له سهر چووار چنگان و یان به چووار چنگان به

سهر چیتکی هلدگه ران.

چووارچوار: چارچار.

چووارچیلوه: چارچم، کیره شک، (همورا). چارچیلوه، پهرواز، دارتکی

چووار پارچه و چووار سوچه درگا و په نجره و جتی تری تیده خری و نمر

له ناو دیواره خری، (باک). دۆریند.

چووار خالکیشان: رهشکردنی ناوچاوان و پوی یه کتکی بۆ پسوکردنی.

چووارخوت: بز و مهری چووار سالانه. (نمرده). مرۆی تیکسرمو و

قهلمه.

چووار خشتهک: چووار پارچهی گچکله له کوار، که همدوریا بکمرته

بندسته تیک.

چووارخشتهکی: چوارلک، چارین، چوارنیه هلدیهسته، که دواییه

کانی یه کم و دهم و چواره میان وه کوو یه کترین.

چووارده: دارتهرم، تابوت. (پۆژ). خانووتکه له سهر چووار کۆله کان

پاوستایی.

چوواردانگ: چواریش له شمش بهشان. برنجیکی کوتراوی ورده یه له

ناوهندی پلاوی و خاکمه.

چوواردانگی: چوواردانگ.

چووارده (همورا): چارده، (۲) جاران (۷) دهکاته چارده.

چوکلہ: پارچه دار یا چیلکله کی گچکله، چیلک، ورده دار، چیلکله.

نوکیکی بهری تیره بۆ هیندی پیت ده نووسری وه کوو (بی، تی)، کلبه ده

تیبی تروه بنووسرتن تماکو، ده مار.

چوکلہ خیک: پشکی هیزه و ممشکه، پۆک، پشک.

چوکلہ شکی (نمرده): بریتیه، له چهلتوک خسته ناو کاری

مرۆقانهوه.

چوکلہ شکی: پشیری.

چوکلہ قولاپ: قولاپی ماسی گرتی.

چوممه (زا): هیچ.

چون (همورا): وهک، وه کوو، وهکی وینهی.

چونده (شبه): نیره.

چونکه: چونکوو، چونکی.

چونکوو: چونکه، لمر، لمر، پاشکو، (باک). چکو، چمکو، چونکی،

لی، لمر، مافر.

چونکی: چونکوو.

چونگه (فه): چینه. — کردن: چینه کردنی پهرووران.

چونده (باک): هیچ، پوچ.

چون یهک: وهکی.

چو: برو بی هست، دستم چوه: دستم له سهرمان سر بوه. (نمرده.)

داری ووشک، چتو. (موک). گرتی چوه که قامکی دست و پیانیه.

(باک). هیچ، هیچکام. (موک). ریشتن، (همورا). لمر، بۆ تاکه

کمیکی نه دیو به کارده بری. (موک). گوریزنگ، قاپ، دوو نیسکه

ده ریه یه کانی نم لاو نولای قولاپیه، جگ، میج. گه: له — چوون:

له گه چوون (موک). له شیوهی شیوازه له جیاتی (کیر) به کارده بری،

نه، نه، نا، نه خیر.

چوو فوسان: کیر هلدامان.

چووا (ژنگا): چیا، کتو.

چووار: چار، چهار، ۴، له نیرانی ژماره ۳ و ۵ یدایه.

چوواران: تمها چوار.

چووار لویانه: چشنه زریه کی شه ریه له کاتی جفنگیدا له بمرده کری،

چووار تهخته ناسنی پویه ده کونه پیش و پاش و همر دوو لای

نمر که سه له بهری ده کات.

چووار نابینه (نمرده): چوارناوینه.

چوواره (نمرده): چوارناوله.

چووارهم: چارهم، چارهمم.

چووارهمین: چارهمین، چارهمم.

چووارپا: بای سبیا، بای ده بو، بای باکوور، بای باشوور.

چووارپهن (باک): کورسی.

چووارپۆز: چابۆز. (پۆژ).

چووارپیتان: چارپیتان، بیستانتیکه شووتی و خیارو

تریزوی تیدا ده چیتری.

چووارپا: چوارپا، چاروا، مالآت.

چوکلہ قولاپ

چووارپا

چووارده خانە ی ږه مل: چارده خانە لسمه قاقمز ده کیشری ږه ملی پیده گیریتوره.

چووارده ږیان: شویتیکه زوری ږیگا لی بیتوره.

چووارده سته کی: هه لگرتی چتیکه به چواردهستان.

چووارده م: چتیکه به بندیواری به ژماره چوارده دای.

چووارده مین: چتیکه له پایه ی چارده میندابی.

چووارده وره: هاویردور، دۆرما دۆر، چوارمیدور، چاردهور، چوارکمنار، چارکمنار.

چووارده هه م: چوارده م.

چووارده هه مین: چوارده مین.

چووار ډیوار: خانویه ی تموا به سور و پشتوره.

چووار ږیان (هه ورا): چوار ږیان.

چووار ږوکن: چوار ږیوار، چوارالا.

چووار ږیگان: چوار ږیان.

چووار ږیان: خاچه ږی، چار ږیان، چوار ږیگان، جیگایه که چوار ږیگه ی تیدا ږیک بکوی.

چووار ږیه: چوار قه مچ.

چووار سرشت: چوار سوروش.

چووار سوو: چوار سرشته کان، چوار گوزهر، تاقیکه چوار گوزهری لی جوی بیتوره.

چووار سووچ: چوار، چوار قولینچک، چوار گوزهر.

چووار سوروش: چوار چن گزیا: بناغی دروست بوونی هه مورو چتیکه وه کوو، (با، ناو، خاک و ناوور) بن.

چووار شانه: مری پان و پۆر و بالابمز و چار شانه ی داپژراو.

چووار شش: چار شش.

چووار شهم: چوار شهمه، چوار شهمو، چار شهمه، چوار شهمو، چار شهمب.

چووار شهمه: ږوژیکه له نیوانی سی شهمه و پینج شهمه دا.

چووار شهمه سووران: چوار شهمه سووره.

چووار شهمه سووره: چوار شهمه سووران.

چووار شهمو: چوار شهمه.

چووار ڤاپ: چار ڤاپ، زنده شو، جوړه سه گیکه وایه زنده ی لای پاشوره هه چوار په له کانی ده که ږیته سه زوی.

چووار ڤه: چتیکه چوار جارن قه ذکرابی. — کردن: نووشتاندنوه ی چتیک چوار جارن.

چووار قه مچ (نه ده): که سیکه، که سووی پیش و سمیل و برژ و برژانگی کرابی.

چووار قه مچ کردن: تراشینی موی پیش و سمیل و برژ و برژانگ.

چووار قولن: چار گروشی (دیزه یا گولدان)، که چوار قولن هه ی.

چووار که منار: چار مه دۆر، دۆر مه دۆر.

چووار کا (هه ورا): هه وایه کی گوزانی کونه.

چووار گوزهر: چوار سوو.

چووار گوزشه: چوار کمنار، چوار نیچک، چوار سووچ، چوار لک، چوار قولینچک، چوار چمک، چتیکه پانی و درژی به قه یه کتری بن.

چووار گوشی: چوار کمناری.

چووارالا: چوار گوزشه. هه مولا یه که، پیتشه و پاش و راست و چه ی هه مورو چتیک، دو باد، چوار لانه.

چووارالای: چوار قه دی.*

چووار لک: چارین، چوار خسته کی.

چووار لوو: چوار لور.

چووار ممشقان: چوار ممشقی، چوار زرانی.

چووار ممشقی: چوار میره کی، چار تیکانی، چوار میره کی، جوړه دانیشتنیکه به تیکه پراندنی هه دولا قان به نووشتاوه یی.

چووار میخه: چوار سینگی داکوتراوه به زویدا بۆنوه ی، که چوار په لی یه کیک پیوه به ستریتوره.

چووار میخه کیشانه وه: به زوی دادانی مرژ لسمه گازی پشتی و سزادان چوار په لی به چوار میتی داکوتراوه به ستریتوره.

چووار میره کی: چوار میره کی، چوار ممشقی، چار تیکانی، چار میرکی، جوړه دانیشتنیکه.

چووار ناله: به چوار ناله غاریدان، به تاو غاردانی وولاخی یه کسمه، به تاو، به پتاوی غاردان، (باک)، باگار.

چووار ناله یی: چار گافی، به تندی و تاو غاردانی نهمه.

چووار نان: یه کیکه له گمه ی قه لسمنداریدا چینه کی به رانه ی خوی به زانیدی و تیی خستن.

چووار هه م: چوار هه م.

چووار هه مین: چوار هه مین.

چووار هه منگل: چتیکه وه کوو خیکه و ممشکه و نیتر چوار هه منگلی هه ی.

چووار هه منگل (نه ده): چوار هه منگل.

چووار هه نه: چار کاسه.

چووار یه که: له چوار یه شان به شیک. — بهر: له چوار یه شان به شیک بهر.

چووار یه کی: چار کی.

چووار ږن: چوار گوزشه.

چووار ږن: چوړه.

چوواله: چه قاله، بادامی فهریک، داره کشتی گه لای وه کوو بی وایه به ناری به ره که به ره ناو ده ږیت به ره که تاله و خوشه کړیت.

چوواله بادام: چواله ی ناووک شیرین، فهریکه بادامی شیرینی ره نهمو.

چوواله بادامو (کو): بادامی ده ستچین.

چوواله تاله: جوړه چواله یه کی تاله.

چوواله شینکه (کو): بادامی کیری.

جووزان: سوتانموی پیست.*

جووزانهوه: کولانهوه، کزانسهوه، سولانهوه، دهستی قهلمشاو، لسوت دهچووزیتنهوه له سهرمان یان لهبر چتی تیژ و توند.

جووزانهوه: کزانسهوه، کولانهوه، سولانهوه، سولانهوهی نغندام.

جووزانه: چزانم، چدهزانم، نازانم.

جووزه: توله باریکهکانی میتو نیډیکه، چهقهه، تسوزه، چووقره، توورزه، چووزره، چووزهله، چووزره، چوور، همر پروهکیکی تازه سهری له سهر زهوی دهرهینابی و پهنکی سپی بی و هیشتا پهنکی کسکی وهرنگرتی — ی پیدهلین، توله کورتی دارانه.

جووزه پونگه: چووزه پونه.

جووزه خلیار: نیسکه خیار.

جووزره: چووزه، چهقهه، تسوزه، چووقره، تسوزه، چووزهله، چووزره، چووزره، لاسکی ناسکی گیاه، توله باریکهکانی میتو نیتره و همر پروهکیکی، که تازه سهری له سهر زهوی دهرهینابی و پهنکی سپی بی و هیشتا پهنکی کسکی وهرنگرتی — ی پیدهلین.

جووزه شوه: گیاهکی بهاریه و گه لیهکی وک به پرهزا وایه لاسکهکی به ناسکی دهخوری.

جووزه که (همر): گمه ییکی مندا لانهیه، لهسهریک لاقی دهپژن، همنگله شله.

جووزه کی (کۆ): شایی و هملپه پکیته.

جووزه له: سوسکه، چووزره، چووزه، لاخ، که، همر، چووزره، (شا)، سهرچووزه له. چهقهه، چهقهه، سهرتولیه میتییه و به گیا و پروهکیکی دهلین، که به قهد درزکی له خاک دهرچووی و له چهقهه کی گموره تهر.

جووزره: چووزه له.

جووزرکه (سور): گۆمزه.

جووقان: قووقان، نوقان، لیکنران.

جووقاندن: — ی چاو: قووقاندن، لیکنان، نوقاندن، — ی دهست: نوقاندن.

جووقاو: قووقار.

جووقاوهوه: قووقاروه.

جووقه: دهنگی ویک کورتی ددان لهسهرمان.*

جووقه دیان: چرکه چرکی ددان.

جووقین: تکان، بۆلموئل ویرته پرت کردن به ژیر لیوانمه.

جووک (باک): چکۆله، گچکه، بچوک، چۆله که. (موک) نغندامی شهرمی نیترینه.

جووکانه (باک): جووره گمه یه که.

جووکه: پروانه: چوک.

جووکهل: نیتری نیترینه.

جووکله: گچکه، بچکۆله، چکۆله.

جووکدان: لهسهر نغونو دانشتن.*

جووکفری (باک): جووره گمه یه که.

جووالوو: له پتوی گموره تهر دوو دهستهکانی پاشوری له دهستی کورت تهر و خاوتنترین داعباهیه ژووری تاییه تی خوی ههیه له لانی خویدا و پووشی لهسهر پاختوه، کوره بهشه، چاله که، ووشه که، له دهوری ژووره کهی خویدا لهسهر شتی بستیکی قولکر دووه ههر له ناور ژووره کهی خویدا کممیک دوور ژوورکی بۆ نازووقه ی زستانی دروستکردوه و ههر له بهرانیمر ویش کممیک دوور نغده یخانه ی دروستکردوه. (کۆ). چوارناله، به — چورن: به — هاتن، غاردان به تاوو تمورژم و چوارناله.

جووان: بهخت.

جوواندن: بهخت کردن، پاره چوان: خمر جکردن لهناوبردن، لهنیو — لهنیوبردن، تووانکردن.

جووولو: بهختکراو. له دهست چوو، لهکیس چوو.

جووه (همر): (پهوا). پکه.

جووهر (همر): (نهره). ژور، دیو، چاره.

جوویه چوو: بهرانیمر، بهرانیمر.

جووپ (باک): داگیرکردنی چت. (نهره). درۆ، چاپ، چاپو چووت.

جووی: چۆی.

جووفن (زا): جوونی چت.

جووجهر (فه): فلاقه.

جووچ (باک): کیری مندا لان.

جووچان (باک): وولاخی شکست.

جووچک (باک): کموچکی داری ماستاری، گچکه، چکۆله. (باد).

چۆله که، پاساری، بۆ همسو بالنده ییکی گچکه به کاردهبری.

جووچکه: چووتچکه.

جووچله: قیتکه، خمشه، چپچک.*

جووچی (باد): وهکرو چپچی وایه بۆ دانیساندن مندا له کاردهبری.

جووخه: چۆخه.

جووخیلی: چهختی، چهقهسور، سوار، پهل، بی شهرم.

جوور (باک): چورک، (باک). چز، پیساو یا ژنیکه تووکی سهری

خورمای بی. — کرن: تاودانی تووک، پهنگکردن. (زا). شهل، لهنگ.

جووره مهریکه. (باک). بز نمهرهز.

جوور (نهره): چۆر.

جوورپه: چورپا، چرپه، بالنده ییکی بۆره هینه ی چۆله که یه کیه و له

مفرایاندا دهژی، چورپه پۆنه.

جوورپه پۆنه: چورپه.

جوورقم (همر): وهنموزه، خمه نووچکه. (زهن). کاره سات، پروشه،

نه گبه تی.

جوورک (باک): چور، چز، مرۆژیکه تووکی سهری خورمای بی.

جووز (نهره): پراویزی (چوزان). چوزان: پیگبازی، ۳ وینه ی له

فهرهنگی مەردوخ دایه لایمه ۵۸۵. (موک). گزگل، تیل، تیلک،

(پهوا). تیلکه، (کو). بز، (همر)، (باک). بوز. — پیوه کردن: بزدان،

تیلک پیوه کردن. لکی ناسکی تازه ی دارانه، چووزه، چهقهه، چهقهه،

داریکه به پیوه نه (مه تویه) کرابی. — کردن: پیوه نه کردن.

چوویچکه: — ی داران، نمرلکه داره چکۆله و شلکانه، که له بن لکه گموره کانی داران ده‌ری ده‌کات، وه‌چ، وه‌چه، چووکله، چووکچه.

چوویلدار: بریندار.

چوویژ (موک): گیت، چوویژ، (همورا). چوویژ، چموت، لاق خوروار و خییج، گیت، بۆ مرۆڤ و وولاخ و ناژال و هی واهکارده‌ری، که لاق یا پاشو بنگیتی و لیکیدات. (خۆ). کسیتی‌کیشه له کاتی پۆشتیتیدا پانیسه‌کانی لیک دور و په‌نجه‌کانی نزیک یه‌کتری دابنرین.

چوویشتیر (موک، خۆ): بزنی‌که هیشتا نغزایی یا سالتیکی ته‌گه‌ی نه‌گرتیی و قسربیی، (بابا، همورا). چتیر، (ده‌ر). چوشتیر، (باک)، (زن). تشتوور، پشتیر، تشتیر، تووشتیر.

چوویشکه: چۆله‌که.

چوویک (باد): چۆله‌که.

چوویژ (پۆژ): چوویژ، وولاخیکه همر دوو پاشووی گیتو کوانه‌دار بی و له پۆشتیتیدا پاشووی بنگیتی، واته سمه‌نگول بی.

چووین: پۆشتین.

چووین (ل): چوون، پۆشتن.

چهار (باک): چوار، 4.

چهیز (باک): تۆپ، هی تۆپان و گمه‌یه.

چی: گیانداریکه، که چمش بووی. (باک). باش، چاک، قمنج. (پۆژ). کووی، کینه‌ده‌ی، کووتنده‌ری، دروست، ساز: پیتم — ناکری: پیتم دروست ناکری. (همورا). لیره.

چیپوون: چمشبوونی گیاندار. دروستبوون، سازبوون، تلوووبوون، چابوونوه، چابوون.

چیپوویی (باک): گه‌یشتنی میوه.

چیتو (باک، زا): چاتر، چاکتر، باشر، قه‌نجتر.

چیتی (باک): گیایه‌که، گیایی.

چیچ: کتیج.

چیچه: سرگۆی مەمک.

چیچه‌روک (باک): چرچرۆک.

چیچکا (باد): چۆله‌که.

چیخ: پوش، پوشان، دارپوشان.

چیخیز: (باک). جه‌خز، چهرخ، ئالقه.

چیدار (باک): که‌له‌پچه.

چیدهای (همورا): له‌مولا، له‌موردوا.

چیز (باک، زا): پاشمله، — ی من دکه: له پاشمله‌ی من ده‌دوی.

چیل: مانگا.

چیم (همورا، جا): چر، گپ، ددانگپ. (نمده). دۆست ویراده‌ر. شیر. (کۆ). فیر، دانه خۆره، چمشه، چمشه‌خۆره، راهاتووه. — بووه: فیربووه، چمشه‌خۆره‌بووه، راهاتووه. (همورا). ژیر، بن. (له‌ک). کیرد، چه‌قۆ. (نمده). تیر.

چیان (باک): له‌ره‌پان. — دن: له‌ره‌پاندن.

چوکک (باک): چووکیتی.

چووکک: تۆ، به. — دوو: به کۆ، دوولۆ. چوویچکه‌ی گیا و دارانه.

چیرگول، بۆر، چیکله.

چووکله (همورا): چیلکه. (کۆ). سووچی ده‌ره‌وه‌ی قولینچکی چتی سی سووچه. مندالی تاخانه. چووکلی ددانانه.

چووکلیو (که): کۆتلی ده‌غل و دان.

چووکیتی: (باک). گچکه‌یی، چووکک.

چووکان (زا): گۆجان.

چوول (ل): دار.

چوولانه (کفل، زن): له‌سایه، له‌مپه‌ره‌بانی، سایه، سبارت: له — ی تۆوه پیکه‌تووه: له‌سایه‌ی تۆوه پیکه‌تووه.

چووله: مۆی قه‌شمه‌ر.

چوولیت (ده‌ر): خه‌زیم.

چووم: پۆشتن: (همورا). من لووانی، سه‌رچاره‌که‌ی (چوون). ه.

چوون: پۆشتن، (همورا). لئوای، (ده‌ر). چین، چووبین، شوون، بچۆ، هه‌ره، بچه، بۆ. له‌ده‌ست چوون، له‌ناوچوون، نعمان، له‌نیو چوون، تۆغدان، تووناو توون چوون، چوونه‌نبوون، هه‌ره‌شیان، هه‌ره‌شین. سر و بی هه‌ست بوون، له‌گۆکوتن، ته‌زین: فه‌ره‌اد ده‌ست و پیسی چووه له‌سه‌ره‌مان واته سه‌روبی هه‌ست بووه له‌سه‌ره‌مان. له‌خۆ: بیه‌ه‌شبوون، هه‌له‌چوون. دریزه. له‌سه‌ر: له‌سه‌ر پۆشتن: دریزه‌پیدان، وێچوون، لیکردن: وه‌ی: له‌وی کرد. په‌رینی وولاخ‌ی یه‌کسم، ته‌قینی هیلکه و پۆانی بۆ ناو ناوور، دامراندنوی ناوری گپ: ناوهره جوو واته: دامرکایه‌وه، دراویکه له کاتی چت کرپندا لیت وه‌ریگیریت.

چوونه‌به‌ست: پتگا به‌ستران، ماوه‌ی چوون به‌ستران.

چوون به‌یه‌کا: تیکه‌زان، چوونه‌ناو یه‌کتری.

چوونه‌ده‌ر: (همورا). به‌ره‌شیه‌ی، لئوای به‌ره‌وه، وه‌ده‌رکوتن، به‌ده‌رکه‌تن، ده‌رکوتن، ده‌ریوون.

چوونه‌ه‌وور: وه‌رورکوتن، (همورا). ئاماوه چووه‌ر.

چوونه‌ژیر: ددان به‌چتیکدانان، درکاندن، چوونه‌ژیریاری کارکی.

چوونه‌سه‌ر: سه‌رکوتن، سه‌لیل بوون، وه‌سه‌رکوتنه سه‌رجیگایه‌کی بۆند. پیکه‌تان، به‌نه‌نجام گه‌یشتن، تلوووبوون.

چوونه‌سه‌راو: چوونه‌سه‌ریتشاو.

چوونه‌لا: دروستبوونی بیاره له‌گۆل ژنه‌که‌ی.

چوونه‌نێو: چوونه‌ناو.

چوونه‌نێوژ: چوونه‌نێو دله‌وه، کهوتنه‌نێو دله‌وه.

چوونه‌مو (لو): وه‌ها، ئاوا، وا.

چوونه‌موه: دووباره چوونه‌شوونیک. په‌نگ نهمانی کالۆبین و چتی تر.

چوونه‌یه‌ک: گرژبوونی هیتدی ته‌نراو به‌هۆی ته‌ریوونیوه.

چوون به‌یه‌کا: چوونه‌یه‌ک، پیکه‌چوون، هه‌له‌پیکیان.

چووی (فه): چی؟ (زا). برین، زام.

چوویت (همورا): شویت، (په‌وا). دۆراخ، جووره ده‌ره‌مانیکی شینیشه له‌ناو ئاو ده‌کری سستیلی سپی و هه‌مندی کالۆی تری تیه‌وه ده‌دوی بۆ جوانی.

چووکان

چهن

چیدار

چیره (باک.): چیره که، لمه پکه، قهره بوی. (نمرده.) دم و چار،
پوخسار، چاره. — بون: قهره بوی بون، توله بونمه.

چیره

چیره یز (باد.): گورانی بیژ.

چیره یاله (همورا.): زیر یاله، نالیه کی.

چیرت (زا.): ريقنه.

چیر چمنگه (همورا.): ژیر چمنگه.

چیر چیر (باک.): چیره چیری پیتوسیتیه.

چیرخان: ژیرخان، (همورا.) ژیر یانه.

چیره مین (همورا.): ژیره مین، ژیرخان.

چیرک (دزه، همو.): نمریشووه پراوانیه، که به سهرداری تمرنییهوه
دهمیتیهوه دوای کوتایی و برینموی کرداری مافوره و بهر و حتی
دیکه. (دزه، همو.) پوی تمرنییه، که له سهرهوه سو خواروه
شوره بیتمه، چیرگ.

چیرکرن (باک.): جیردان، دژونکر.

چیرکولهی (همورا.): ژیرکمرتن.

چیرگ: بهت، چرگ، میتسیمی، بالنده بیکی لاق و مل درتزه و گوشتی
ده خوری له قاز گموره تره. پوی مافوره و بهر و جواله، (شاگی):
هوزیکه له نریک شاری کویه.

چیرهوک: داستان و حیکایهت.*

چیرهوکوان: چیره دریزی، درتزه پیدان، لیتن پرنمه.

چیره میز (نمرده.): دوست و برادر.

چیری (باله.): کووی، کویتنده ری، کیتنده ری، (همورا.) کوزگه. (باک.)
چره، لمه پ، لمه پکه.

چیری (باک.): چیلی، فخره ی وولاخانه.

چیریان (باک.): لمه پان، (باک.) چیران.

چیریانه (همورا.): ژیرخانه.

چیریاندن (باک.): لمه پاندن.

چیرین (باک.): لمه پان، لمه پین.

چیز: تام، چیزه، چست، (پوژ.) چمشکه.

چیزان: تام کردن، چیزتن.*

چیزه: تام، میزه، مهره.

چیزفن: میزه کردن، (همورا.) پوژ.) چمشتن، یه کیکه له پینج هسته کان.

چیزک (باک.): منداڭ.

چیزکه: چیشکه.

چیزيله: چوله که.

چیش (شبهه، همورا.): چی، چیه؟.

چیشته: (همورا.) چاشتی، (دزه، همو.) شیو، (همورا.) چاشت،
چاشتی، (باک.) گرار، (دهر.) ناش، گیرمی، خوارده منیه که له سهر
تاوور دروست ده کری.

چیشقان: چاشتمنگاو، چیشتمنگاو، تاشت، نانی قاهه لتوونی: تیشته،

کاتی نیوانی بهیانی و نیوه پویه.

چیشته: شاگردانه، بهخششیکه، کبه شاگردان ده دری.

چیشته: گوشتیکه بهی داو له شوریتیکه داده نریت تا شموی جانموره
بیخووا جا بوسه ی شموی تله ی به گوشتمه بوه داده نریتسه وه، که هات
بیخوات پتوه ده بیت، گیانداري چمش.

چیشته له (شا.): (کۆ.) چمشه، (همورا.) چمشته، دانه خوره، گوشته
یا بالنده بیکه له نیتو تله ی دابنری بوی پوی.

چیشته خمو: خمری چیشتهانه.

چیشته خوشه (نمرده.): کهرهستی چیشتییه.

چیشته قوله: چیشته قولی.

چیشته قولی: (همو.) شیوه قولی، شیوه قولانی، (همو.) پوهو، (شیو
شیوانی، کۆ کردنموی چمن جووره خوارده منیه که له لایمن چمن
منالیکیهوه، که دابمش ده کمن به ناوخو پاندا.

چیشته کولین (نمرده.): چیشته خوشه، تفاق. پتویستی چیشته لیتان
بمش جاره چیشته لیتانیک.

چیشته نگاو: چیشته، چاشت، چاشتمنگاو، تاشت، کاتی قاهه لتوونی،
چیشته نگاو، چاشتیگا، پیش نیوه پویه.

چیشته نوویژ: نوویژی چیشتهانییه.

چیشته خانه: ناشخانه، ناشگه، جیگایه که، که همر چیشته تیدا لیتنری.

چیشته کهر: کسیکه پیشه ی همر شیو لیتان بی.

چیشته لیتان: (شهم، مزو.) پاتن، (باک.) گرمان، پهمتن.

چیشته لیتنر: ناشتیچی، (همورا.) چاشته کهر.

چیشتن: چمشتن، چیزتن، چمژتن.

چیشته فیواری: شیو، شام، نان و خواردنی شموی.

چیشته بهیانی: تیشته، نانی بهیانی.

چیشته خوش و جهوور: خمر و بهر.

چیشته سبهینی: چیشته بهیانی.

چیشته کونی شموی: شومند، چیهو رۆک.

چیشته میوه جاقان: کسمه.

چیشته فیوه پویه: تاشت، فراقین.

چیشته: چمشکه. — کردن: چمشکه کردن.

چیکه (همورا.): لیره.

چیکردن: چاکردن، تمواکردن، دروستکردن، دامه زاندن، بهر قهرار کردن،
پینمو ساخردنمه، چمشکردنی گیاندار. (باد.) چاککردن، چاکردن.

چیکرؤخ (باک.): دانهر، پیکه خهر، دروستگهر.

چیکله (نمرده.): چوکله.

چیکنه (لر.): چینی چت به ووردی.

چیکه (همورا.): لیره.

چیکه (همورا.): نیره.

چیکه لوا (همورا.): پاشان.

چیل (باک.): یاد، بیر. — کردن: یادکردن، وه بیر هیتانمه. (باک.)

تات، تخته بهرد، تاویره بهرد، خووار، خیتچ.

چیلک

چیل (ههوارا): کمری می. (ههوارا) مانگا، چیلر.

چیلک (باک): مانگا، چیل.

چیلکەل (باک): کووچه.

چیلکەکی (باک): جووره ماسیبهکه.

چیلک (ئهرده): داری سووتەنی.

چیلکە: داری باریکی سووتاندنی.

چیلکەو (باک): کمری بۆر، بالنده.

چیلکەچنی: کۆکردنەوی چیلکە بۆ چاووگی ناگر.

چیلک: بالندهی کورک، که له سههر هیلکان ههڵنیشتی بۆ جووچه ههڵنیشانی.

چیلک (ئهرده): بالندهی کپ، پاداو، بالندهی بیکه له ناو تهلهی دادهنێن به خووتندی وی بالندهی تریشی پێوه دێن و پێوه دهبن، بالندهی ناویراو به زۆرترین کهر.

چیلی (باک): (ناموده)، باک، منداڵ، زارۆ. فهرخه و لاخان و مار و بالنده.

چیلیک (باک): گویلیک، بێچوو، فهرخه.

چیل: تۆچین، قسه چین.

چیلراو: داچیلراو، وهشیراو، تۆوی وهشیراو بهزهویدا.

چیلراو: داچیلراو.

چیلو (ههوارا): چت، چتمهک، شت، شتمهک. (پۆژ، بابا، جا، کرما). چیلکە، داری سووتاندنییه. له تاریکی کوتان: وهووری چستی پرووپوچ کمرتن. (دەر، چاو، بره دار.

چیلوان (موک): چیلکەرچیتو.

چیلوه تهلهی (ئهرده): گۆچان کوتانی کورتر بۆ پێگا دۆزینهوه.

چیلوه زمه (شاره): چلوهره.

چیلوه سان (کۆ): جووره بریندیکه.

چیلوه س: چیلوه سست.

چیلوه سست: داربهست، کهپر.

چیلوقاش (ئهرده): دارتاش.

چیلوه تهله: دارتکی خواره به قهه بستیکی له قولفی گوربستیکی دهکری، که رهشه و لاخی پێده بستریتسهوه. بهرپوللهی دهوار. پێنج پارچه داری کورت و تاییه تییه دهخرتیه نیاوانی پهنجیهی دهستی تاواندارانهوه بۆ نازاردانی.

چیلودار: چۆدار (بۆ، کهل)، کهسێکه به جهلهب رهشه و لاخ و ناژاڵ و نیتر بکری بۆ فرۆشتنهوهی.

چیلوداری: چۆداری.

چیلوده س: چیلوده سست.

چیلوده سست: چیلوده س، داردهست.

چیلوشهقه: دارشوق.

چیلوکاری (ئهرده، ههوارا، کرما): دارکاری. — کردن: دارکاری کردن.

چیلوکوت (ئهرده): سیخناخ، دارکاری.

چیلوو (باک): ترستیکی له پرپرایه، پاچله کین. — برون: پاچەنین. — کردن: پاچەناندن.

چیلوو دهش (ههوارا): دارفرۆش.

چیل یۆک (بال): مانگا.

چیلی: سارد.

چیلیگ: سارد.

چی: هین، ههواره: — یه کهم له بیرچوو: هینه کهم له بیرچوو.

(ههوارا) بۆچی؟، لۆچی؟، چی به دوای ههرا ناوکییهوه بنووسی ده بیته نیشانهی بکه: چایچی، چه خماچی، شه کهرچی. (ههوارا) له م، له مه، (بۆچت و کمری نزیك). — سه ره مهینه: لهو سه ره مهینه. چی؟، چه؟، چ چیتیک، چ شتیک، (دەر، چووی، — ده کهی: چه کهی؟، (فه). وه کوو، وه کی، (فه). نه راچی.

چیا: کتی، کهر، شاخ، یعن.

چیاغان: شاخووان. — ی: شاخووانی.

چیای بالهکیان: کیتۆکه کمرتۆته پۆژاوی گهلی عهلی بهگ و گوندی بالهکیان.

چیای زینی ده رگه لهی: کمرتۆته باکووری پۆژه لاتی پواندزی به رهو حاجی ئۆمه ران.

چیاهانی (ئهرده): سه ره مابرون، ناره قه ی لهش له بی تاقه تی.

چیای بستی: کیتۆکه کمرتۆته باکووری پۆژه لاتی پواندزی به لای حاجی ئۆمه رانهوه.

چیپو (شاره، جا): ناوی سارد، پچیاو، بهسته لهک، بهستوو، سپ، تهزیو، چتی سپو سارد.

چیای شاگرین: کیتۆ ناویرن، چیای ناویر پرتین.

چیپنی (ئهرده): مر داره نارهق، ناره قیکه له بی تینی په یاد ده بی.

چیپنی ستنی: کیتۆ قوول و چالدار.

چیپه: بۆ پر سین و وه لاندانهوهی بانگ کهر.

چیپ (باک): رووت، قووت، تاک، تنها، تنیا. (باک) نهرم، شل.

چیپم، لاق، لولاک.

چیپیلخ: رووت، (باک) تازی.

چیپت: تهراوو چنراوی لۆکه ییه په نگاره پنگه ژنان بۆ پۆشاک به کار ده بن، پارچه، (ههر). چیپنی کورته بۆ بهرخان. (باک) تیغه، په رده چیخ.

چیپتر: چیدی، هیچی دی.

چیپتک (باک): قهقهه قامیشیکه، که ده رمانی تیدابی، لوله ی قامیش و ناسن.

چیپتۆکه (باد): چتی خراپ و کهم نرغ.

چیچک (زا): چیچک.

چیچه (ههوارا): (ههوارا) چیچکه، مسمکی نافره تانه، گزی مسمکیه، گووان، چلی گووان.

چیچهک: ده راچهی وورمی.

چیچه لاس: هورک و ده زایه، گچ کهر لاواز.

چیچه لۆک (باد): جووچهکی مریشک و په ره وهران، جوو جیله.

چیا

چيچرک

چيچرک (زا.): سيسرک.

چيچرک (باد.): جو جيلهی مريشکان و چۆله که.

ممک، گۆي ممکي. (سۆ.) سيچکه، جوړتکه له بهرەکانی داره مازوو.

چيچکان (ههرا.): جوړه دانیشتيکه، له سهرهردوک پيښان به جوړتکي وا، که قوونی نه گاته سهرزهوی.

چيچکه (شن، پها.): بهلگه گوتچکه، شلهکه که خواروهوی گوتیه، نه رمایی گوتچکه. (کو.) وورتکمان، چينچک. — کردن: کمه دانیشتيکه به سهرچيچکانوه.

چيچکۆک (بار.): سيچکه.

چيچله: چيچکه.

چيچله مه چان: جوړه گمه يه که مندالان له سهر چيچکان قونه ده که و بهر يه کتری ده چن کوړوکچان و چه پله ليددهن.

چيچی: (ه.) ممک، چيچکان، چنچکان. ووتيه که به مندالی ساوا ده کوتري تا دانيشی. دانیشه.

چيچيله: نه رمایی و بهلگه گوتی.

چيخ: (باک.) چیت، چيخ. — کردن: خسانی گولله يه به سهر جسته داو رووشاندنی. سهرکردنی گولله و تير و بهر و نيتر، که وه قهراخی نيشانه بکمری و کميتک داپرووشيتی. مهبس له وستانی خله که به گردی چتيکيدا به زوری.

چيخمال (کو.): ماسی گرته له گوماندا به چيخی.

چيلدی: هيجی دی، چيتر، هيجی تر.

چيپ: دۆس، دۆست، یار.

چيپ: پيچ، چيره، ددان له — وه بردن: ددانه چکی، چيترن، چيتراندن، قرساندن، (پۆژ.) خمت، خيژ، هيل. نوژه دريژ. شير، شيرگير، چيره. (کو.) موک. چتيکه به رنج و نازار و هيز بکشی یا به سي يان له ت بی. (باک.) جنيو. دژون.

چيپاندن (نهرده.): زيقه ی کمو.

چيپانن: چيپاندن.

چيپه: چيچه، چيکه ی کمو. زال. — بوون: زالبون. — کردن: پيچکردنوه، زالکردن. قرچه، چيره. له ددانوه هاتن: قرچون. — وه بون (نهرده.): پيچبونوه.

چيپه چيپ: دهنگی ددانان و ده رکمو ته ختمو نيدیکه يه، جوړه دهنگيکيشه له کمووه دی.

چيپه دريژ: دهنگ بلند و تيژ و دريژو ناپهسند، چهنسروک، چهنه باز، زۆر بلتی. — ی: چهنه بازی، زۆربلتي، چهنه سروکی.

چيپه وه کردن: چيره له ددانان هيتان له رقان.

چيپه چيپ: دهنگی ددانانه.

چيپه چيپۆک (ههرا.): بالنده ييتکی کسک و زهره هيندهی دو توکانه له نيژدو و ده غلاتدا ده ژي پيدابوونی وی نيشانهی دووایی به هاريه، که سيکيش له جياگايه یا له شوپنيک شين بيتموه ده ليتن ده ليتی — ه. چيړکی گچکه.

چيپه قانن (باک.): ددان له چيپه وه بردن.

چيپه قين (باک.): چيپ قانندن.

چيپوک (باک.): پارچه نه ختيک ميهوی ووشکه، له تکه ی سيپو ههلوچه و ههرمی.

چيپوکهو (باک.): کمری پۆر.

چيپۆک: چرچۆنک، داستان، خهبرۆشک، چيچهرۆک، چرچرۆک، چيپۆنک، چيپانۆک، قمواتی، به سهرهات و داستان.

چيپۆکه: چيپۆک.

چيپۆکيژ: چرگه، داستان بيژ. — ی: داستان بيژي.

چيپرين (باک.): له موه پانی نازالان. (باک.) جنيودان، (باک.) به چيره: جنيوده.

چيز (زا.): خه رهنگه، دهنگی هه لا تو و شکست خواروهوه.

چيس: — کرن: داندهست، نيسپاردن، پی نيسپاردن. (پۆژ.) دهنگيکه مهي پيدايژون، چش، چسس.

چيس (پۆژ.): چيس.

چيغ (باک.): سينگی دار یا ناسن. (موک.) چيت، له يمن و قاميش دروسته کړی بۆ بهر ده و دهوړه ی خپوه تان.

چيغکردن: چيخکردن.

چيف (باک.): دهنگی چيکه چيکی جو جيلهی مريشک و بهر وه و رانه، (باک.) چاو.

چيقلۆک (باک.): قسه ی پروو پروچ، چيپۆک. کۆمه له. کۆمه له بوون، کۆبوونهوه.

چيق (باک.): قاميش، لاقی گياندار، (باک.) له قمن. لا. په نجه ی پی.

چيقلال (باک.): لاواز، بی تين.

چيقلاندنه: پشو دريژي، ددان به جهرگی خو داگرتن. بی: — پشوتنگ، قيسکه تنگ.

چيقلاندن: چيکلاندن، گهيه، گده، خورگه، زيقه تۆره، وورگ، ناشک، سبه تۆره، پهنيزانگ، بهرچلک، سيق، سيقه دانه، (ههرا.) چيقله دانه.

چيک (باک.): چرووسکه ی ناوری، پريشک، پارچه، تيسکه ی خوری و لۆکه و نيتر. (باک.) تانه ی سهرچاو. (باک.) چرۆ، ناوشار. (باک.) ههرا، هين، وانيتک، تنها بۆ نيران به کارده بری.

چيکه نه: (باک.) ههرا، کو. چرک، (باد.) دۆلاب، دۆلاش، خه رک، چهرخيکه به بادان په مۆ له په مۆ دانه خاوين ده کاتوه، مرازتکه لۆکه ی شی ده کاو ده پيشکنيتموه و په مۆ دانه که لی فرپنده دات.

چيک چيک (باک.): لۆب، لۆب، گله یی، گازنده، بۆله بۆل.

چيکرووت (باک.): چۆک پروت، زيقه تۆره، چيقلاندن، تووره که يه که له بهر سينگی بالنده دايه خواردنی تيده چی. — ی ولاغ و نازالان: وورک.

چيکنه (پۆژ.): نيسپي مريشک و بالنده.

چيچيکی (باک.): نهووک، ههرا، هين. بۆ مييان به کارده بری.

چيگهو (ههرا.): ليته.

چيل (زا.): قیل. ماکو. (جا.) جنج بۆ بالنده ی کيوی و کمری. (زا.) پروشی کورتان. (نهرده.) بهلکه، رهش و سپی، رهشبه له که. (باک.) گيايه که، رهشی بازو، سپی بی په له. گيايی. (ههرا.) ماکو، ژهره ژ.

جیلادز (شن.): لاواز، باریک.

جیلان (زا.): سوزانی باریکی درتژ.

جیلله (رهوا.): سنور، تخروب، (موک.) قمتیره، (باک.) پهنک، چمند بمر یا داریکه بۆ سنوری دوو زهوییان داده‌میزی. (دزه، کۆ.) بمرژین، تانوک، تهمان، شوره، شویتیکه، که زۆر بمرزی و گزو گیاشی زۆری. (خۆ.) دیواریکه به ووشکه بهردان له قهراخ باخ و باخجان کرابی، سنور، تخروب، (بابا.) — کردن: بهرقمه تهماشا کردن، چاو لیه‌لگیرانه، چاولی مؤکردنمه.

جیلله‌جپ (زا.): پیاده‌پی له چیا پاندا.

جیلله‌قرب (باک.): داریکی پیتجدارو باریک، داریکی خوارو خیتج.

جیلجیلله (کۆ.): به‌لگی گوی.

جیلک (موک.): (باک.) چلک، نمرمو به‌لگی گوییه. (سل، باک.) چلک، گیایه که به‌ره‌که‌ی وه‌تیشوری ترسی ده‌چی و ورده، که گه‌بشت ره‌ش هه‌لده‌گه‌پی و شیرینه ده‌کرته خوشاو گۆیا له خوشای میوژی زۆر خوشتر شیرینتره. (باد.) بالۆکه.

جیلکه: ورده داری باریکی ووشکی توپیژی دارانه بۆ سووتاندنی، چوکل، چوکل، هزۆک، چیلک، چیلک، داری سووتاندنی.

جیلکه‌جیلو: (موک.) چیتوان.

جیلکه‌موکردن (نهرده.): دارشکاندن بۆ سووتاندنی.

جیلکه‌مر: قفل‌ساز.

جیلی بۆز (باک.): بۆز، سپی و ره‌شی تیکه‌لاو.

جیلیان (دهر.): زووری ناوردو، دیوی ناگردو.

جیم (ج): تپیی سیزده‌مین ناایی کوردیه. (باک.) به‌شی خواروه‌ی لولاکان، چپ. (وۆژ.) نمو قوولیه‌یه، که به‌گیاو چایه‌ره‌ه به‌پیی مالا‌تانمه هه‌لده‌که‌نری یا هه‌لده‌که‌نری و له شویتیکی ترده‌چیتیری یا له پیش جوگی داده‌نری تاپیی‌ناوه‌که‌گۆزی. (باک.) زهویی که پرله ره‌گی گیای فریزووی دووای فریزو و پینسه، (کۆ.) گیاو گۆلی ره‌نگ تیک نالو، میتر، چیم. (جبا، ک.) به‌ردی ره‌قی سووای نیو‌ناوییه. (باک.) لولاک. من چیم، نمن چیم، له (چی) (م) پیکه‌توه، چی: چته، (م) یش پانای تاکه‌که‌سی یه‌که‌می ناماده‌یه.

جیمه‌ن: زرچک، میترگه‌ش، چیمه‌ن، چیمه‌نزار، میترگ، چیم، (باک.) خیتلانی، شویتیکه چیمی زۆری به‌فریزو داپۆشرابی. (باک.) باد. گیاه‌په‌ش، گیایه که وه‌کوو فریزووی وایه‌هی زۆزانان به‌که‌ی وه‌کوو پیفۆکییه و ده‌خوری.

جیمه‌نتۆ: چیمه‌نتۆ، جووره‌لیکی شینکاره له‌گه‌لم و خیزی تیکه‌لم ده‌کرین و ده‌گیرینه‌وه له‌قسل به‌هیزتره بۆناو ناوو بۆ سوواخی دیوارو سهربانان.

جیمه‌نزار: چیمه‌نزار، (باک.) چانیرخانه، له‌ره‌گه، میترگ، چیمه‌نگه.

جیمه‌نی ووشک: ره‌پمن.

جیمک (وان.): دان، دانه، دانی بالندان.

جیمن (لو.): پۆشتن.

جیموکان (کۆ.): قه‌لمه‌شتن و توپیژ ناویژتی کممیک له‌سهره‌هی نیژکان ده‌لین.

چین: قه‌د، ده‌ق. — ی جل و به‌رگان: قه‌دی جلوه‌رگان. — کردن: قه‌د، ده‌فکردن، چهرمکاندن. (باک.) په‌له، نوخته، له‌که‌که. (موک.) جار، چل، که‌په‌ت، نۆیه، را. — ی دیواری: پیزی دیواری. (موک.) تیپ، ده‌سته، پیز. — سوواریک: ده‌سته‌سوواریک. — یک له‌چتیک، پیزیک له‌چتیک. (موک.) گزوی نیوجوان، چینی جلوه‌رگ. لۆج، لۆچی روو، کۆرمیچه‌ک، چه‌چی. — دار: لۆجدار، (دهر.) چوون، پۆشتن.

چینووی: جووره‌پارچه‌ییکی ناوریسمی جوانی ره‌نگاو‌ره‌نگه‌زان ده‌یکه‌ن به‌کالا.

چینه: ملامووشی بالنده له‌زه‌یدا به‌شوین خواردن و دانویله‌دا، پشتی مرۆژ له‌باب و باپیره‌ه، ره‌چه‌له‌ک، دان، دانه. — کردن: چونگکردن، دانمه‌لگرتنه‌وی بالنده، خه‌پارندن، خه‌پارتن.

چین به‌چین: ده‌سته‌ده‌سته، چین چینه، چتی خالدار، چین له‌سهرچین.

چینی پلشانی: دووژنگ، لۆج و گزوی نیوجوان.

چینچه‌ک: چتیک کی کم، نه‌گرجه.

چینچه‌ک: چپچه‌ک.

چینچه‌له‌ک (باک.): جۆلانه‌ی چکۆله، جۆلانه‌ک.

چین چین: لۆج، ده‌سته‌ده‌سته، تبه‌قه‌تبه‌قه، ره‌نگاو‌ره‌نگ. — کردن: ده‌سته ده‌سته کردن.

چینچینک: نو‌قورچ.

چینه‌ار: لۆجدار، چرچ. — کردن: قه‌رمجانندن، گرژکردن، چکو‌پارندن.

چینه‌اری: لۆجدار، چرچی.

چین ده‌م و چاو: لۆچی روو.

چینراو: تۆی چیتراو.

چینک: چینه‌ی بالنده، چیندان، چیکله‌نه‌ی بالندان.

چینکرووت (باک.): چۆک رووت.

چینگۆ: رووکیشت. جووره‌ته‌نه‌که‌یه‌کی نه‌ستوری رووکیشت‌کراوه. جووره‌ده‌فریکی ناسراوه. جووره‌چیتیکه.

چینگ (زهن.): زهنک، زه‌نگوله.

چینوماچین (هه‌ورا، هه‌و، باک.): مریشکه‌چینی.

چینی: کسمیکه‌هی وولاتی چین بی. قاپوده‌ری، فه‌خفوری، ده‌ده‌لیک، جووره‌ده‌فریکی گلیتی زۆر لوس و پوس و ته‌نه‌که‌وه‌ک شووشه‌وایه. دانی مریشک و بالندان.

چیو: سر، به‌سترو له‌به‌رساردی، ناوی سارد. (هه‌و.) پارچه‌دار یا ناسنیک ته‌نک یا باریکه له‌ته‌نیش چتیک ده‌کو‌تری تا چته‌که نه‌له‌قی. داری ده‌ست، داری سو‌تعمه‌نی.

چیوه‌تقی: گه‌ریان، پشکنین.

چیوه‌روک (خۆ.): چیتشی شویتی کۆنه‌یه، شو‌مه‌نه.

چیوه‌س: داریس، دالۆت، چه‌فته، ته‌ختیکه له‌چری و شوول چنرابی.

داریست بۆ بنایی.

چیوقاش: دارتاش.

چیوه‌آه: چوه‌ج‌آه، فرقه، پارچه‌داره له‌نیو‌په‌نجی تاوانبارانی داده‌نن بۆ نازاردانی.

داوژرتیه سهرجیگای دوو پشک پیوه دراو. ناره قه کشی له چاوی تیکچوو و ژاندار بکری زور بهسوده. گولیکسی بههاری لاسک بهمرزه وهک نیرگز وایه، بهلام چاوه زهرده کهی بهمرزه. بهری گیایه کییه له نیوده غلیذا ده پوی و تاله. حاجی بهیان. حاجی له قلهق: حاجی له گلهگ.

حاجی له گلهگ: حاجی له قلهق بالنده بیکی پشک حاجی له قلهق و سپی و دنووک و لاق و مل دریزو ناسراوه.

حاجیه: نم سهر و نم سهری دریزی پی ره شمال یا خانو، له (حاجیه) ی ره شماله کوه و هستا بوم واته له سهری دریزی یوه. پهل و لک. نم داره دو: — دو لکه، دو پله.

حاجا: هاها، ناها، حا، حمو. بهدووزانین. له کاتی باره پیته کردن و ناپسندیدا به کارده بری. وشه پیته که بهشمو و لای پی لی ده خو پری.

حاجا حادک: (باک). داریکه له قهراخ ناوان ده چه قیتری.

حاجه ب: نارهو، تات، تاتک. عاره ب.

حاجه بانه: عاره بانه، وه کوو عاره بان. عاره بانه، فایتون، نارهوانه.

حاجه ب هوزی (که، همو): گیایه کی هاوینی تا دوو

بهستان بلند دهی، که لایه کانی وهی هیرو دهی له سهری تنها گولیکسی به قهده سیوکی گوره به لان وه کوو هی گولبه پوزده له پیته شدا سووره، که که لای وهرانده سه لکی گولکه کهی بهشینی ده نو پسی به ده ره یترانی کولکه کهی نیو بهژن هله ده که نری کولکه کهی زور قورسه و لیچق و زهرده ده لین به هیو پسی زیر دهی یا خوی ده بیته زیر حوقه ی ۶ دیناران دیتی.

حاجه ب گگوزی (باد): سهر سهری، که سیکه کاروباری بی جی بکات.

حاجه بی: زمانی نارهوی، نهژاد نارهو.

حاجدان (سور، خو): عاردان، زورانی گرتن، زوروانی گرتن.

حاجک: گیایه که بهشلیک جووان ده خو وری و چوار پیته نیش که بیخون پیته قهلو ده بن.

حاجست: ناست، عاست، بهران بهر، حمن، حمناس، جیگا، راست، پرو بهروو، تک، هاست. له — تودا: له راست تودا.

حاجسته: هیدی، هیواش، دژوار، سهخت، هاستم، هاستم.

حاجش (زا): حتی بی که لک. (باک). نامرازی بانگ کردنی به بوزنان به کارده بری واته پاوهسته.

حاجشار: پنهان.

حاجشا (ع): گوپدان، به پشت داکموتن. هیچ کاتیکسی.

حاجشاردان: شاردنمه، داپوشین، پنهان کردن.

حاجل: نوود، ژیار، بار، جیوار، هال، رهنج، نازار. بههزار — که یشته تیره: واته بههزار رهنج.

حاجلور (خو): بههوا، بههوهس، سهر سهری، بزوز، بهفیز، فیزدار، همرادار.

حاجلوری: بزوزی، فیزداری.

حاجلووک: حلووک، حولیچکه، هلووژه، هلووچه.

حاجلی: تیگه ییو، تیگه یشتو، پی گه ییو، زانا، تیگه ییک. — بسون: ناگاداریون، تیگه یشتن، زانین. — کردن: تیگه یانندن، ناگادار کردن.

جیوچیوه (رهوا): دوو داری کورت و گچکه یه همره کهی سهریکی دار باگردانه له باگردانه که قایم ده کورت، (خو، هورا). سیوسیه.

جیودهس (نمرده): گوزان، داردهست.

جیینگ (ههوا): سارد، تمیزو، ناوی — ناوی ساردو تمیزو.

جییمولای (ههوا): لههولا، لهه پاش.

جیو دهه سهگ: داری دهه می سهگ.

جیوشقه: داره قه، مرزی شمل و یایهک لاق پیته ده پوات.

جیوکاری: دارکاری.

جیو کورت: دارکاری. جه نجال، پر، جیمکرت.

جیو نه پشینیان: دار لهه مرشان دانان.

جیوهه لاجی: داری هه لاجی.

جییه (نمرده): پزیه ی چت. (شبهه). چیه، چیش؟، (ههوا). چیشه،

(دهر). چو یست، (جا). چمن، چویه، چی. (نمرده). نیشانه ی چت.

ح

ح: تیپیکسی نابیی کوردیه.

ح: ها، ناها، توخوا، بهراستیه، نهما، پیوا له کاتی واق ورمانیذا به کاری دهبا. له کاتی پیدا هه لشاخان. (شاره). به لای خو پسی بهشمو و لایان به کارده بری.

حاپو لک: پیدان به دوور خستنه وهی هه لما تیکه، که له تیل کردندا له بهر هه لستیک کهوتی و رستان دیتی له هه لما تی یاری کهر کانی تر بز نه می، که نه ی کووژن.

حاپوول: چاپو لک.

حاقور: داریکه گیتی پی ده کورتی.

حاجهت: کل و پهل.

حاجی: که سیکه دیدنی مالی خوای کردی.

حاجی فومهران: هاوینه هوار یکی خوشه و کهوتو ته نیوان سنووری عیراق و نیران.

حاجی بادام: خوارده منیه کی شیرینی ناسکه له زهر دینه ی هیلکه و نیشاسته دروسته کری.

حاجی بایهه: حاجی بایف. جووره قه قاله یه کی ده نک گوره یه.

حاجی بایف: حاجی بایف.

حاجی بهیان: حاجیه، گیایه که لهناو ده غل و دانیدا شین دهی. بهری گیایه کییه، که لهناو ده غل اندا ده پوی.

حاجی پش (باد): بهرسلیرکه، بهرسلیرکه.

حاجی رهنج (باد): حاجی رهنج.

حاجیله: (باد). گول ختمیم. گیایه که به کورتروی

حاملان: په نېټه پېژنان، پوره وده کړان.
حاملان: په خټو پوره وده کړدن، په نېټه پېژنان.
حامي (پوځ): ناقیم، نامه حکم.
حان: کمسټیک، که گیتی دیتي و گله ی باری تاقی کړد بیتومه، بارام زور
— ه زور خاړدن به راوه رده. حاست، راست. لم — هه تماشا که: لم
حاسته تماشا که.
حانابه (بار): خلیته.
حانه: ده موه ری و چنه به چنه و ستانی یه کتیک بز یه کتیک.
حوانه موه: حوانه موه.
حوانه موه: حوانه موه، به خټو کړدن.
حوانی: حوانه، بهر گمر، پوره وده کار، په نېټه پېژنان.
حوانی: بهر پېژنان، حوانی.
حوانی (که): زویتی که دژ و نرم و باشی.
حلبان (پاک): بهر پېژنان.
حلبان (زا): ووشه یی که پالمانان و نازایان له کاتی شپړدا ده یلین بز
دهر خستی هیز و توانایی خویان.
حلبان: ددار، گراو، سودا سهر، ماخولیا. کمسټیک به شویتن سودای
سهر پدا به گمری.
حلبان: ددار، سودا سهری.
حلبان: عیدوی. سمک که مایه ی سهر یلندی کوردان بو له تیره ی
حلبان بو.
حلبان (زا): لک که نه کراوه.
حلبان (زا): زور خواردن به په له.
حلبان: دنگی سهری، وده وده.
حلبان: حین، وده پنی سهر.
حلبان: حین، وده پنی سهر.
حلبان: گه، حین، وده پنی سهر، وده، وده پنی سهر، دنگی سهری.
حلبان: گه، گه، عوموی سهری، یه لک لک دوا ی یه کتری،
وده وده، کوه کوه، حین، حین، حین.
حلبان: پشکان، سهر سهر، سهرلی شیان، سهر سام بوون، واق
وورمان.
حلبان: سهرلی شیان، پشکان، سهر سام کړدن.
حلبان: سهر سام، پشکان، سهرلی شیان، گیانداریکه سهر سام
بووی.
حلبان (پاد): گیایه که.
حلبان (نمرده): موه موه حین.
حلبان (پاد): جوړه هناریکه.
حلبان (پوځ): مندالی قلمو و تیکسرامو. (خو). حین.
حلبان: حین، گیل، گیل، بیهوش، گوج، سهرول.
حلبان: گیل، گیل، وور، حین، گیل و پزی قه یل.
حلبان (پوځ): نانی گچ که مندالانه یه. حین.

حلبان

جه چهل (نمرده.): گيتچل، دهيه، شلتاخ.

جه چولوور: وه پين و لموره ي سده گييه.

جه چيکه (زا.): ووتيه که له جياتي ووشه ي (نه گهر) به کارده بري.

جهل: شايان، شيار، پيکوتن. — ي نيه: رتي ناکه وي.

جهده فا (زا.): ته پزلکه.

جهراج (زا.): هيراج.

جهرام: جه پمل، خراو. (ع.) ناروا، چتيکه خرده قهده غه ي کردبي له

کردني يا له گوتني يا بويستني.

جهرامزلاه: بيزو، زول، جاپو، بيزي. — يي: بيزووي، زولي.

جهريلين (زا.): گري خورادني گوريه.

جهرد: نمرده، نمرز، زهوي، جهرز.

جهرز: همرز، جهرد.

جهرسيله (باد.): به مردپكي گوتشه داره له مسمر سيله ي ديوار داده نري

له کاتي دروست کردندا له لايمن وه ستاو.

جهرگ (زا.): قوي، ناو و گلي تپکه لاو.

جهرماندن (زا.): پيسکردن.

جهرمهل (باک.): گياهه که بؤ نه خوشي باداري باشه.

جهري (باک.): قوي.

جهريز: هه لوايه، که له دوشاو و نارد دروستده کري به پارچه کراوي

هه لده گيري بؤ خورادني زمستاني. دپيه کي کون و ميژوويه له نيواني

شه قلاوه و چيای سپيلکييه.

جهريف: هاوتا، هاوولف.

جهز: ههز، ويست، ناره زوو، هه وهس. هوک، خوشي. — کردن: ههز کردن،

ناره زوو کردن، ويستن، ههز کردن، ههز کردن. (دهر.) سهير، حننيکه،

عننيکه.

جهزار (باک.): ههزار.

جهزليکه: ناره زوو موند. — ي: دلداري، دلدارتي. — ي کردن: دلداري

کردن.

جهزليکون: دلدارتي کردن، نه يني. ناره زوي چتيکي کردن.

جهزيا: ههزيا، ههزديها، نهزده ها.

جهزيراني (زا.): جهزه ههريته که له مانگي حوزه يرانيده پيده گات.

جهز (با.): جهز.

جهزه (با.): ههزه.

جهزه هه: کاتيکه، که مهردوم بؤ ديدنه ي يه کتري تييدا کؤده نه وه.

جهزمت: نهزمت، سووي، خم، پهروش، ههزمت، تاو، خهفت. له —

ان: له تاوان.

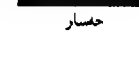
جهزليکون (زا.): جهزليکون.

جهس: ووتيه که به کار ديتري له کاتي سهرسوپه مانيده.

جهسار: حموش، ديوار، پهريژين.

جهساري سهکران: سهراوه ي پوياري پواندزييه.

دوه مين کيتيکي بلنده، که کهوتقه باکوروي

جهسار

پژده لآتي پواندزي. جهساري سهکري سهکران.

جهسانوه: سهروان، سهروتن، تهواسان، سانوه، ناسوده برون، پشودان،

پشي دان، نارامگرتن، نارام برون، به سهراچوني مانديوتي.

جهساندهوه: قهساندن، ناسوده کردن، نارام کردن، سهرواندن، جهسانن،

زووانن.

جهسانن: جهساندهوه، ساندهوه.

جهساو (ع.): جهساب، ژماره، نامار. جهساوه.

جهساوه: نارام، ناسوده، نارام گرتو، جهساوه وه، ساوه وه.

جهساوگهر: جهسابگهر.

جهسنا: نيپليکي کوردي ناوداره له نزیک شاري مووشييه.

جهسناهزيته: جهسناه سسته.

جهسناهسته (هه.): بالنده پيکه له قهتي گهوره تره سپي و پهشه،

سهري زور بلند و کلکي کورت و لاقی دريژن. (دهر.) جهسناهزيته.

جهسهن بهگ: چياهه کي زور بلنده هاوينايش بهفري پتويه به کهوتقه

باکوروي پواندزي.

جهسني: خيپليکي کورده له سهده ي چاره ميندا له کهروک و ههولير

داده نيشان به لام نيستا له نيوي چياهه کاني ديرسم داده نيشن.

جهسني مووسا (باک.): نيوي گورانيته.

جهسهن: دلداري شيت و شهيدا، گراو.

جهسهن: پروانه: جهسهن.

جهسهن: جهس.

جهسجهس: کهسيکه به شو کيشکي ناويي بهگري.

جهسيان (نمرده.): جهسانوه.

جهسيانوه (نمرده.): جهسانوه.

جهسیر: به لاج، بيانهک. (شهم.) جهسيل. (باد.) جهسيلک. چتيکه

له پروش ده چنري و له ژير لباد و بهره و مافوره له مسر زهوي راده خري.

کهزي.

جهسير باف: کهسيکه، که جهسيري دروستکا.

جهسير مهيدان: له مسر پوپراکشاندني يه کيکييه بؤ نه وه له بهر چاوي

خه لکي دارکاري بهگري.

جهسيل (شهم.): جهسير.

جهسيلک (باد.): جهسير.

جهش: وورج، هورج.

جهشار: پهنيان، سو. گههک، چيگايه کي سهخته، چيگاي جهسانوه ي

گيانله بهراني کيترييه.

جهشاردان: شاردهوه، پهنيان کردن.

جهشاردرو: شارداروه وه.

جهشارگه: چيگاي خوليشاردنهوه، مکؤ، بهگه، شاردنگه، (شار.)

قؤخته. وهشارگه، سهنگهر. (ههروا، موک.) سپيه.

جهشهروه: جهشروهلا.

جهشهري: کهسيکه نيچگار شههواني بيست، له بهر زوري شههوه تي

له راست نير و ميتياندا بي. شتوازو سهرسري بي، پتر بؤ تافره تي حيز

به کارده بري.

حەشەتوورە (ئەردە): گیایەکی لە کاتی بێ تووتندا لە جیاتی تووتن دەکێشێ.

حەشت: هشت.

حەشتا: هشتی.

حەشتی: هشتا.

حەشە (باک): هەژە.

حەشەلا (ئەردە): هەراهرە.

حەشر: هەول، تەقەلا، کۆشەو. — کردن: تێکۆشەین، هەولدان، تەقەلادان. زماندریزی، پسوایی.

حەشرە: هەرا، هەنگامە.

حەشرۆیکردن: پسواکردن، گالەپێکردن، شێکردن.

حەشرکردن: ئەپەری هەولدان.

حەش سەد (باک): هشت سەد.

حەشیفاندن (زا): نووسین.

حەشیمەت: دەستەمیزیکی زۆرە، کۆمەڵە مەزۆتییکی زۆرە.

حەشت (هەو): حەوت (۷).

حەشتا: حەفتی، هەفتی (۷۰)، حەفتی.

حەشتار (زا): کەمبیار.

حەشتامین: حەفتاھەمین.

حەشتانە: حەوتانە، حەوتوانە، مووچەییەکە، کە هەفتەوھەفتە بەدێ.

حەشتاو (ئەردە): حەوتجار شروشتنی چتییکی گلاوێ بۆ ئەوێ.

گلاوێیەکی نەمیی، سەلۆتی.

حەشتاھەم: هی حەفتا، حەفتام.

حەشتاھەمین: حەفتامین.

حەفتە: حەوتو، حەوتە، هەفتە، ناوێ بۆ حەوت پۆژان، کە یەکیەک لە پۆژەکانووە دەست پێدەکات بۆ وێنە لە هەینیئەو بۆ هەینی یا لە دووشەمووە تا دووشەممەییکی تر یەو پێیە.

حەفتەکۆک: جوورە کاتژمێرێکە هەفتە بەهەفتە کۆک دەکری.

حەفتەکێش: وولێخ لە پاش زانی بە هەفتە یەک دەیخەنە بەرفەحەل، چاکردنی ماین و ماوەر لە دوای زانی بە یەک هەفتە.

حەفتەم: حەوتەم.

حەفتەمین: حەوتەمین.

حەفتەوانان: حەفتەوانە، حەوتوانە.

حەفتەوانە: حەفتەوانان.

حەفتەیین: هەفتەیین، حەوتەیین، حەوتوویی.

حەفت قەنگە: مەزراوێلکە.

حەفت قەنگین (جەبا): جەبێ، مەزراوێلکە. مەزۆکە ی ترشە بە هێلکەو.

حەفتجۆش: حەوتجۆش، حەوتجۆش، جوورە مەسینەییکی پەش و ناسنە.

حەفتەنگ (زا): حەوتەنگ، غەزەل و کری حەوتەنگ.

حەفتەنگە: چتییێکە لە گەلی سەوزی دروست دەکری.

حەفتەنگیلە (ئەردە): بەلەندەییکی بەجووکی پەنگاوپەنگە بەقەد چۆلە کە یەکیە.

حەفتەنگیلە: بەلەندەییکی پەنگاوپەنگە هێندە ی پاساریکیە.

حەفتەنگە: قەلتەشینکە، قەرتە، قەلتە، قەرتک (بەلەندە یە).

حەوتەنگیلە.

حەفتلۆ: حەوت تەوتلکە.

حەفتەم (کە): کۆشتی و قوربانییکە بە بۆنە ی لە دایک بوونی منداڵ دوای حەوت پۆژان و یامەردنی دوای حەوت پۆژان.

حەفتەمێردە: حەوت مێردە.

حەفتەم (زەن): حەوتەوانان.

حەفتی: حەفتا (۷۰).

حەفتی (زا): حەفتە.

حەفتیار (باک، باد): کەمبیار.

حەفتیەک: حەوت یەک.

حەفتییر: حەوتتیر، جوورە دەمانجەیییکە.

حەفتەم (باک): حەوت سەد.

حەفتک (باد): ئەستۆ.

حەفتی سەر: هەژدە یای حەوت سەر.

حەفتجۆش: حەوتجۆش.

حەفتیان: زۆرخۆر.

حەفتی (ئەردە): هەژدە یای، حەفتیان.

حەفتە (هەورا): حەفتە ۱۷.

حەفتی: هەفتا، حەفتی.

حەفتە: حەردە، هەفتە ۱۷. (هەورا) حەفتە.

حەفتەم: حەفتەھەم.

حەفتەمین: حەفتەھەمین.

حەفتەھەم: حەفتەھەم.

حەفتەھەمین: حەفتەھەمین.

حەفتی (باک): حەفتە ۱۷.

حەفتیان: حەفتی، زۆرخۆر.

حەفتی حەفتە: هەژدە یای حەوت سەر.

حەفتەلە: بارانییکە، کە لەنێو پەستی پاییزیدا بباری.

حەفتەسین: چتییە، کە تۆلە ی کەم و کوپی چتییکی پێش خۆی بەکاتەرە.

حەفتەھەم: تاقا تەکەرە، جوورە گۆندێکە.

حەفتەمێردە: کەمە ی (کالەمستی) یە، حەلە قامەلەق.

حەفتەمیان: حەفتی مەقۆ.

حەفتی: تاقیق.

حەک (مۆک): دەک، یاخووا.

حەککو، حەککو (خۆ): ناھا، ناھا. لە کاتی باوە پەندە کردنیدا بە کار دەبێ.

جەنگال: ناگال. جووره پەتکێکە جووان و کشت بەدراوه ئارەوان لەسەر
چەفیه یا جەمەدانییەوه لەسەر سەربانی دادەنێن.
جەل: بایەخدار، جیتی بێوا و بێوا، حیساب، حلیب. — بون:
بایەخداربون، حیساب بون. — کردن: بایەخدارکردن، حیسابکردن. —
نبون: جەپول. دەم، کات، چاخ، جار، نۆیه، چەل، هەل.
جەلا: هەلا. — بون: هەلا هەلابون. — کردن: هەلا هەلاکردن.
جەللا: هەللا، کەپوورە، هەرا، هەنگامە.
جەلاق (سابل): جووره تریبەکی ئالی گلوو خە و دەنکی هەیه و بۆ
میتلاق دەبێ.
جەلان (باد): بەردی پان، تاتە بەرد، تاویری بەرد.
جەلانە (کۆ): بەردێکە بۆ کێچ دەست بەدات. دەفرێکی پووشینی چنراوه
خورمای تێدەکری.
جەلاوی (موک): بەفرینە، شێرو شەکرە لەنێو بەفریدا پەرەوێ دەکری
و دەکوو قەباخی لیدی، هاوینان دەبخۆن.
جەلق و مەلق: قەسە هیچ و پوچی بێ سەرووی، حەقلی مەقۆ.
حەقلی مەقان، گەمە هەلا دۆشە. و تەیکە لەپاری کالەمستیدا
دەگوتری. حەقلی مەقۆ، هەلا دۆشە.
جەلەل: حەلەلا، کەسکس، هەش هەش، دەی، دیی، بۆ تێبەردانی سەگ
بەکار دەبێ.
جەلەلەلە: (کە) هەش هەش. کەسکس، دەی، دیی. ووشەیکە بۆ هاندانی
شەپسەکی و تێبەردانی بەکار دەبێ.
جەلقەمەنگۆست: ئالەییکی بۆ نەیتە لە قامک دەکری.
جەلقەمەنگۆش: ئالە بە گوری، مەبەس لەبەندەیه.
جەلقەدان: دانیشتنی چەند کەسێک بەگەردی. پێچ خواردنی مار.
جەلکی: بایەخ پێکراو، نەم پیاو — یە: واتە بایەخی بۆ دەکری.
جەللق مەللق: حەلق مەلق.
جەللا: ووتەیکە بەکار دێنێ لە کاتیکیدا، کە پەتکێک قەسەیکە بۆ بکا
و تۆش بەلاتووه و نەبێ و زۆر دووری.
جەللی: تەنەکە.
جەلوا: هەلوا، خواردەمەنیە کە لەناردو پۆن وشە کریا دۆشاو دروست
دەکری.
جەلواچی: کەسێکە کە هەلوا دروست بکا بۆ فرۆشتنی، هەلواچی،
هەلواساز، هەلوافرۆش.
جەلواچی: هەلواچی، چتیکە، کە پەنگی وەک پەنگی هەلوا سووری.
جەلووچکە: هەلووچە، (دەر) هەلووچکە.
جەلووک: حالووک، حولیچەکە، هەلووچە. — (خۆ):
هەلووچە، هەلووچە.
جەلی شیش (هەر): قەلمروونە.
جەلیم: کەشکەکی شل، کەشکەزۆرە، فەریکە کەشک، جەرمە، نیوہ
ووشک.
جەلیمو: هەلیمو، شەپلاو، پەنگای چیشتی شل.
جەلیم شۆن: تیل، دارێکە هەلیمو بۆ تێکەر دەدەن.

جەلی شیش

جەلیو: حلیب.
جەلیووچکە (باد): هەلووچە، هەلووچە.
جەلم: لەزاراوی مەندالاندا بۆ خواردن بەکار دەبێ. — کردن: خواردن.
جەمی: کە: بێخۆ.
جەمال: کۆلکێش، نێرگە، نێرگەیی خانوو.
جەمام (ع): گەرمای، کراشۆ.
جەمامچی: گەرمایچی، خاوەندۆسەر پەرشتکاری گەرمای.
جەمامۆکە: جەمامۆکی.
جەمامۆکی: جەمامۆکە، گۆمبەزێکی گۆمبەزێ مەندالان لەخۆلی دروست
دەکەن، ئاوڕیشتی دەکەن و دەپەستەن لەپاشان بەچیلکە هۆلۆی دەکەن.
جەمایەل: نەشتو، نۆشتو، سەنگ نەیس، (پەوا) بەرەمەند. (بەک).
بەرەمەند.
جەمایەل: نەشتوێکی گەرمە لەنێو قایش و لەنێو کان دەگیری و راست
و چەپ لەمەل دەکری. — کردن: جەمایەل و شێرو چتی تر پاست و چەپ
لەمەل دەکری. جەزان.
جەمەدەش: (خۆ) جووره قەیسێکی مەزوو پەنگ زەردو تەپە لایەکی
سوورە و لایەکی تریشی زەردە وە لەمەزەش تەندو پەقەرە، زۆر و قەیس
دەچی وە هەلووچە پەپەندەر، تەرقی، لەکاتی خۆیدا — ناویک
پێکەیتاوە بۆیه هەر بەناوی وی تراو.
جەمەدەش (نەردە): شەپری ناو، بەرەمەندی.
جەمەدەش: پەلامار، هێرش. — دان: پەلاماردان.
جەمەز: (زا) گۆرێزێکی گۆمبەز بەکار.
جەمەم (هەر، کە): پەند، چەنگە.
جەمەز (زا): جۆرە خواردەمەنییە کە.
جەمس: جەمس: لکە.
جەمە (موک): مەزێکی کەرمەستی تەوینیە.
جەمە: جەمە: هەموو.
جەمل (زا): پەرواردن بەقەسەیی خۆش و گۆشتو گۆی شیرین.
جەموو: هەموو.
جەمی (زا): هەموو، هەمی.
جەمی (زا): جووره بزنیکە.
جەن (کە): حاس، پاست، عاست.
جەن: حەن، بارە، پاست، حاس، عاست. لە ی ئەودا: لەبارەیی ئەودا.
جەناس (کە): حاس، پاست.
جەنەوچە: حەنەوچە، حەنەوچە.
جەنەق (بۆت): گەمە، گالە، گەپ.
جەنک: (زا): گالەوگەپ.
جەنەق: عەنەق، قوونەسوور.
جەنەق: سەیر، عەنەقە. پەمووزن.
جەندەرجۆ: پارێشەکی مەندالانەیی دارێکی نەستوور لەسەر قۆزاییک
دەدەنێ دوو مەندال هەریەکەیی سوواری سەریکی دەبن و هەر جارە
یەکیکیان خۆی قورس دەکات و نەویریان بەرز دەپێتووه.

جەموزەكەش: جەفتەكەش، ماین یا ماگەرێكە دوای زانیان بە حەوت
 پۆژان ئەسپ و نێرەكەریان دەخەیتە سەر تا سەرلەنووی ئاوس بن.
 جەموزەم: جەفتم، چتێكە لە پایەى حەوتیدایى.
 جەموزەمین: جەفتمین.
 جەموزەوانان: (زەن.) جەفتۆرم. (پۆژ.) حەوت برا. (شتۆ.) چارەگا.
 (هەمورا.) حۆتەوانان. حەوت ئەستێرەى گەشەو چواریان بەرانبەر و
 سێیانیان بەرودووا لە نزیک قوتبى باکوورى.
 جەموزەواز: حەوتەوانان.
 جەموزەیی: جەفتەیی.
 جەموزەغەند: حەوت غەزەلە، كە ووتراى لە لایەن هەستیارێكەو لە
 باسێكاو هەر غەزەلەى جۆرەپاشەندیبەكی هەبى.
 حەوت برا (پۆژ.): حەوتەوانان.
 حەوت ترینگە: پڕوانە: حەوت ترینگە.
 حەوت ترینگینە: مەزراویكە، حەفت ترینگە.
 حەوت تووێلكە: حەوتوێلكە، (خۆ.) پەوا. حەفتلۆ. حەوتلۆخانە،
 حەوتلۆ. قورنێرێكە هێندەى هێلكەبەكی لى دى و دەورەبەستى سەورەر
 حەوت تووێلكەبە.
 حەوتفەشتەكی: چەند هەلبەستێكە هەر بەندێكی حەوت نیو هەلبەستە.
 حەوتفەنگ: حەوتفەنگ، جوورە پارچە (قوماش) یكە.
 حەوتگۆشە: حەوتسووج.
 حەوتگۆلە: جوورە گەفێكە هەر لێكێكی حەوت گۆلان دەردەكات.
 حەوتلۆ (هەمورا.): گورگ نەخۆرە، (شەم.) حەوت تووێلكە.
 حەوتەم: حەوتەم، جەفتم، حەوتو، پەشە و لاخ و یا مەرو بزنێكە، كە سەر
 بپێى بە خێر بۆ مەندال.
 حەوتوو: (كە.) شەواری، نۆرەگرتنى حەوتپۆژانەى ژنەى زاو
 لەمەندالەكەى. شەواری.
 حەوتوو: حەوتە، هەفتە، جەفتە.
 حەوتووێكە: حەوتووێكە، حەفتانە، هەفتانە.
 حەوتووێلكە: حەوت تووێلكە.
 حەوتووێی: هەفتەیی، جەفتەیی.
 حەوتێك: حەفتەك.
 حەوتفەر: حەوت تیر، جوورە دەمانچەبەكە حەوت فیشەكان دەخەوا،
 شەشاگر.
 حەوتجۆش: حەوت جۆش، وەكو ئاسن وایە بەلآن تۆرتە.
 حەوتەم: دەنگى سەوار لەكاتى تاودان و هەلمەت بردن.
 حەوتەدال: سەوداسەر، گراو، ناچار. — ی: سەوداسەری، گراوى، ناچارى.
 حەوتە: حەوتە.
 حەوتەل (زا.): پەلۆلە.
 حەوتەم (خۆ.): پەنگاو خوار دەنەوێ ناو.
 حەوت: گۆلەك، مەسەر، مەسنا، (كە.) خۆ. ئەستێرە. (شار.)
 ئەستێرە. گۆل، قورنەت، پەكە، حەوتى ناو، ئاقەشەك، ئاقزێل،
 حەوتویدا.

جەندەف: (زا.): تەپۆلەكە.
 جەندەگۆ: (زا.): ناوی جوورەگیا یەكێ.
 جەندەپووت: جیوێ تیسووەگیا نەبە بە ووردەكراوى بەهەر بریتێكى
 وەرگرێ چاكی دەكاتەو.
 جەندەل: چەلیك حەندەل، حەندەلێن، جوورەگەمەبەكە.
 جەندەلێن: چەلیك حەندەل.
 جەنگ: ژەنێن، خۆپێوەنان، بەر بۆلای پێش یا پاشى كەسێكیەو لەدوور
 یا لە نزیک هەلتەكاندن، لى ژەندان، جێنچەك. (هەمورا.) جێنچە.
 جەو: جێو، ئاها، هاها، هەر، جە، هەى سەرسوومان و وەلامێكە بەدەم
 گەمەبەر و قورمانیشە لەكاتى بێ باوەریشدا بەكاردەبێت. — بەخەوا
 تۆی بە یادیشدا نایەت.
 جەوا: بێند، بەرز، بەرەوژوور، لای ژووروى سەر. ئاسمان، بەرزى،
 بێندى، هەوا.
 جەوادان: فەتەدانى شت بەرەوژوور.
 جەوا: بەرزى: بەر — وەدای مەنى، واتە بەر بەرزبەو.
 جەوا: نزمى، نشیوى، قورلى.
 جەوان: (زا.): حەوانەو.
 جەوانەو: حەوانەو.
 جەوانچە (نەردە.): چتێكە بەحەوادا فەتەدانى، پەرت، تۆر، سووچ.
 جەوانچەبەستان: قورمانچەبەستان، پەرت بەستان، پەرت بۆون، كەوتن،
 كەفتن.
 جەوانچەدان (نەردە.): فەتەدانى شت بەحەوادا.
 جەوانچەو: حەوانچەو، حەوانچەو.
 جەوانن (نەردە.): قەدرگرتن و بە مەزۆ ژماردانى یەكێكدا.
 جەوایی: بێندى، بەرزى. كەسێكە هەمیشە سەرهەزور بڕوات.
 جەواییكە: حەوانچە.
 جەواییكەیی: حەوانچەیی، شت بە حەوادا پڕوانى.
 جەوایی: حەوانچە.
 جەوە: حەو، وەنگى وەپێنى سەگى.
 جەوەلوشك (باد.): حەمەلوشك. گۆیا جانەوێكە لەسەر قەلافتى
 پیرێزان بەدەم گریانەو ژنان وە دووى خۆى دەخات بەر بۆنەبەو، كە لەو
 نزیکاندا یەكێك كۆژراوێ گۆیا ژنانیش وە دووى دەكەون، كە گەشتە
 چۆلى یەكێكی هەلەدەگرى و بۆى دەردەچى.
 جەوێرا: حەوتەوانە.
 حەوت: حەفت، هەفت (۷).
 حەوت: حەفتا (۷۰).
 حەوتە: حەفتانە.
 حەوتە: حەوتوێكە بەسەر بوكاندا بڕوا دووى كۆژتەوێ یا بە سەر
 زەبێستانیدا دەپروا دووى مەندال بۆنى. حەفتە، هەفتە، حەوتو. حەپەى
 سەگ، حەوتەحەوت، حەپەحەپ.
 حەوتە: حەمام: چوونە حەمامى بووكى تازە و زەبێستانە لە پۆزى
 حەوتویدا.

قوڵکەیکەکی تایبەتیە ناوی بچیتە ناو، بن و گەنارەکانی بە قسڵ و گێج یا چیمەنتۆ سوواخ دەکەیت.

حەوزانە: دراوێکە میراوە سالتۆساڵ یا مانگومانگ لەخاوەن حەوزی دەستی لێ بەراوەر مزی ناوە کەدا.

حەوزە: ناوچە، ناوان.

حەوزچە: چالۆ، ناوگیر، گۆڵ. حەوز.

حەوزخانە: شوێن و ژوورێکە حەوزی تێدا بێ.

حەوزی کەشتی ساز: شوویتیەکە.

حەوش: حەسار، ماوەیکە لەپێش خانوویان بە چوار دەوری دا بە گردی دیوار کرابێ یا تەیان بێ بۆ ئاژاڵان.

حەوشە: هەوێز، پەچە، جێگای هاوینی و بەهاری و پاییزی مەرو بزانە لەشوێندا.

حەوشی: حەوش.

حەوق (زا): پلەکانی نێردیوانی.

حەول و حەوش: دەرووبەری حەسار.

حەویق: حەواق.

حەوینەو: حاوانەو.

حەوینج: گیایەکە تۆوەکە زەرە بۆنخۆشە بەنانی وەر دەکەیتەو، لەگەڵ شەمڵی و پەشکە. شەدانە. تۆیکە هەورە بە نانی وەر دەکەن.

حەوی: حەو، هەو، هەی.

حەیارە (کە): زەربێکی بچورکە لەدەوری دیواری دەکری و لەسەرەتای پایزی ئاوەدەدرێت.

حەیز (باد): چەقی بەلەند.

حەیس: حەياسە، هەياسە کەمبەرە، کە ژنان لەپشتی خۆیان گری دەدەن.

حەیاس (مامساڵ): پەنەیکە لەپشتەو پێی کەلەبابانە و تەمەنیان نیشان دەدات.

حەیتە (مەو): چەتیمۆک، چەتیو، چەتیم، گێل، شیت. بێ شەرم، پوودامالراو، زۆر تەبۆز. پێشمەرگە، سەرباز. (هەورا) بێ کار، بێ نیش.

حەیحە: دادووغان، هاوار.

حەیحە: حەیح: دادووغانی یەک لەدوای یەکتەری.

حەیحە: حەیح: هەی، هەی، حەو، هەو.

حەیحە: ووشی سەیر و سەرسووڕمانە.

حەیلە: حەیلەری یان تێلێکی کورە لە نێران و تورکیا یەدا واتە لەژێر دەستی عەجەم و تورکانان.

حەیران: کۆترین گۆزانیکی کوردییە. بالاگەردان، ئەز — ئ — تەمە: واتە مەن بالاگەردانی تۆم.

حەیرانە: جوورە گۆزانیکی نێجگار زۆر کۆنی کوردییە.

حەیرانۆکی: گۆزانی حەیرانی.

حەیزە: ترخە، بەناو کەوتن، هەیزە. (ئەردە). زکچوون.

حەیزەوان: (لەو. پاک). جێل، تەرمز. جوورە قامیشێکی ناو پتەو و زۆر قایە بۆ پەمب و کورسی و خێوەت و چتی تر بەکار دەبەیت.

حەیزەوانی پەمبی: جیلی پەمبی، تەرمزی پەمبی. (لەو). تەرمز.

جوورە دارێکی نەرمی قەقەفە وەک قامیشی بەلام نەم پتەو.

حەیشە (ئەردە): حەیحە.

حەیشە حەیش: حەیحە حەیحە یەک لەدوای یەکتەری.

حەیشۆ: شەرم. — ی لێ هەلگیراوە: شەرمی لێ هەلگیراوە.

حەیف (پاک): تۆلە. — استاند: تۆلە خۆی کردەو. پەروش، سود، سووی، پەکو، داخەکم وای، درێغ، موخابن، داخ. — امن لێ تی: پێم حەیفە. — هەلانی: تۆلە کردەو.

حەیفی: حەیف.

حەیفە: ووس.

حەیوا (فە): بێ، بەهی بەری دارێکییە.

حەیو (لەو): بێ، بەهی.

حەپ: مرازی سەرسووڕمانییە، کاتیکی لاقی مەوی، کە لە قوپی دەکوی دەلێن —.

حەچ (پاک): هیز، تین.

حەپ: حەحپ، تیکسەرماو و قەلەو. بۆ پیاوی قەلەو.

دەلێن: حەق. بۆ ئنی قەلەو دەلێن: حەپ.

حەچ (لەو): وەرچ.

حەحپ: پەوانە: حەحپ.

حەحر (زا): لاسایی دەنگی ئەسپ. (پاک). قاقای پێکنینی.

حەحپ: حەپ.

حەحەح (کە): حەیکە حەیکە پێکنینی بێجی و بێ دەخت. (کە).

حەرمە حەرم.

حەرمەلەن: لوش لوشکردن.

حەرمە حەرم (دەو): لوشەلوش. (کە). حەحەح، حەیکە حەیکە.

پێکنینی بێ جی و بێ کات.

حەحە: جۆرە تەنگتێکە بە دەست دروست بکری.

حەح (زا): ووشک.

حە: حەل.

حەلەلای: جوورە مەقامێکی مۆسیقییە.

حەلجایی: گۆزانییە کە مەندالان بە دەم جوورە یارییە کەرە دەپێن.

حەل کردن: پەسندکردن و بایەخ پێدان. ئەگەر تۆگزی بەکەیت لەم کایەدا مەن حەلی ناکەم.

حەل و گۆل (ئەردە): بێرەوری.

حەلیب: حەل، پەسند، حەساب، ئەم کارە حەلیبە یا حەلیب نە.

حەلیک (باد): لەوی ناوگۆشتییە.

حەلیو: حەلیب.

حەمیر حەمیرۆکە (شا): گیایەکە.

حەنە (پاک): خەنە.

حەچ

جنجک: کوت، حیثجک، حینک، ژهنین، خۆپێوهنان، وهبهرحینجکان دان، کوت پێوهدان. (ههوار). حننگ، دانه بهر — ان.

حندرحو: گهمهیهکی منداڵانهیه، نێوه راستی داریکی درێژولسمهر داریکی تر دانه نریت منداڵان سوواری ههر دووک سهری داره که ی سهرهوه دهبن به نۆیه لایهکی بۆلند ئه یترتی نزم دهی، (ههوار). هه لاندۆش. (وان). حیتله زووک. (بار). شلووک.

حنگل (لر): سنجووقین.

حنّ (باک): ناوی بهسته یهکی کرمانجیه.

حوقهوانه (ههوار): حوتورانان.

حوته ی وهههه (ههوار): ههفته ی رابردوو.

حوّت (ههوار): حوت.

حوّیه (که): ههوار. زه به لاج، نا قولا، مرۆی قه لمو و زل و خاو، چتی زل و ناله بار.

حوّیله: مرۆیا و لاخ و ناژاڵ یا چیتکی زۆر زل و گموره و نا قولا یه. (باد).

حوّیلەر (که): حوّیه. حوّین.

حوّیلهر: حوّیله.

حوّین: زه به لاج، حوّیه، درێژو نا قولا.

حوّخانه: گهمه یهکی ئافره تانه.

حوّیو: گولاو.

حوّیه (ههوار): ههفته، ههفته. — یی: ههفته یی، ههفته یی.

حوّیل: غوول، حوولی بیابان، غوولی بیابان.

حوّله (پۆژ): دهنگیکه بۆ ناژوتتی ره شهو لاخان به کار ده بریت، وه چه.

حوّفک: (باک). قۆمک. شوویتی گه پ و گمه و گالته یه، گمه گا، یاریگا.

حوّلبوون: سه رسام بوون، گیتربوون.

حوّلک (شکا): کهپر.

حوّلگیل: گیل و ویتل.

حوّلی (موک): گیتلی، ههوی، تو لاژی، سه رسامی. (باد). نهۆمی هه ره سه ره وه ی خانووانه.

حوّلی بیابان: غوولی بیابان، گۆیا دێو یکه له پێگایاندا خۆی له پێسووار ده گۆژی و سوواری ده ی.

حوّوچه: دهنگیکه بۆ گیتربانه وه ی وولاخ و ره شهو لاخان به کار ده بریت.

حوّی (ههوار): بزین مرّه.

حوودود: نهمی — واته نهمی ره سن و هه ره باش.

حوووس: خیتلیکی کوردانه سی ههزار سال پتره له دهووبه ی شاری ما کۆیه و تا سه لماسیان داگیر کردوه. پووس، عووروس، نه توه یه کی بێگانه و زۆر به نایانگه.

حوووسی: زمانی پووسی.

حوزه یوان: مانگی شه شه می سالی پۆژی، که له نیتوانی مایس و تمهوزی دایه.

حوژه: گیایه کی کووستانیه کۆلکه که ی بنی ده یته نهمی.

حوشتر: گیاندارێکی چوارپیتی تووکنی پی پانی لاق و مل درێژی بههێز و باریهه. ووشتر، هوشتر.

حوشترالووک: ووشترخۆره، حوشترخوار.

حوشترالیک: ووشترخۆره، پنجه گیایه که، که ووشک بوو ده یته دروو ووشتر ده یخوات.

حوشترانه قووقوئس: جووره گهمه یه کی منداڵانه له کاتی کردنیا نهم ووتاره ی به ده مه وه ده لێن.

حوشتره: ته خته ی پانه له نیتو که رهسته ی جه نه پر دایه.

حوشترهوان: ووشترهوان.

حوشترخۆره: حوشترخوار، جووره گیایه کی دپکاو ییه ووشتر ده یخووا له نیتو چوارپته ی داریشی ده گرن به پێش په نجه رانی مه وه ی هه لده واسن هاوینان ناوی پێدا ده کمن بۆ فیتنی.

حوشترخوواره: جووره گیایه کی گهمه یته دپکاو ییه ووشتر ده یخووا.

حوشتردهنه: جووره گهمه یکی ده نک گموره تره له هه مه رو گهمه یکی تر.

حوشتروان: ووشترهوان، کهمه یکه ووشتران به خیتریکات یا بیان ناژووی یا بیان له وه پتس.

حوشتره گهروو: چهند گونجیکه سه ره ره رهوژوو له سه ره ره که داده نرین له گونجکاریدا بۆ به ره رهو نه وه ی ناو له نندازه یه، که پاکیشراوه.

حوشتره ورغ: بالنده یه کی گهمه یی گموره ی مل درێژه و هوشتری ده چی.

حوشتری خووا (باد): (کۆ). بالووک. (ههوار). جۆلا که ره. فرنده یه یکه وه کولله ی ده چی.

حوقه: سه نگی که شتی پی ده کیشری و دوو کیلویه.

حوقه حوق: هوقه حوق، حیق حیق، حیق حیق. دهنگی کهر، نیتس، گامیش یا دهنگی پشانمه یه.

حوقحه (نهرده): فیتل و که له که، فریو، ته ره دهستی، فرت و فیتل.

حوقه مهباز (نهرده): فیتباز، که له که باز. — ی: فیتبازی.

حوّل: گیتر، ویتر، مرۆی زل و زه به لاج. سه رسام، حوخلو، حه پۆل، ده بهنگ، گیتره، گهرج، هپ، بی میتشک، گیتل، هور، (باک). تو لاژ، باله، بۆدل، بۆدله. خیتل. نه کسه یه ورده له چتی ناگات. (باد). گرتلیکی دوو سالانه یه، که نیترب ی می.

حوّله: جووره گهمه یکه، (ههوار). په وایی. دهنگی و گولس له هه مه رو جووره گهمه یکی تر گموره تره بۆ ساوار و په ریش ده ست ده دات. پشه کله ی ووشتر.

حوه دهت (ع): پیز، پایه، نابوو، ناوړوو.

حوه نهم: ووشه یه که له کاتیکدا به کار دیتری، که یه کتیک قسه یه که یا کرده وه یه کی نا شیرین پکات و له لای نه یه کتیکه وه پیتی گوترا بی نه نه کردنی که چی نهم هه ره بچیتسه سه ری و بیکه له وکاتیدا پیتی ده لێن چۆه سه ره حو له لسی خۆی. حو له لسه ره سی.

حوه لسه: حو له سی.

حوه له سه ره سی: حو له سی. گمه یه که، حه مه ره فری، حه چل، په یان.

حوّل بوون: گیتربوون.

حوه له که: حه لووک، حه لووک، حو له چک، هه لووژه.

حولی: تهر دین، بی میسک، سهر سهری، سهر چل، گیل، حزل، (هورا) هله شه. مرزی پارا.
 حولو وریلوور ته کانه: گمه ییکی کچانه.
 حولم سئ (دز): گمه یه که به جگ ده کرت و له یه که تا ۶۰ که هله نه کا ده بیا تموه به لان، که هله ییکی کرد ده یدو پتنی و ده گه پتنه سهر ۳.
 حولووک (باد): هله ووه، هله وچه.
 حولویسک (باد): شیلووک.
 حولوی (باد): لوس.
 حولی (باد): لوس، بو هلمو چتیکه ده بی.
 حولیچهک (باد): هله ووه، هله وچه.
 حولیسین (باد): هله خلیسکان.
 حولیک (باد): هله وچه.
 حولنر: حولنر، حولنر، ی: حولنری، کردنی چتی حولنر.
 حولجه: حینجه.
 حولجهین: پروانه: حینجه.
 حولنجی: حولنجه، حینجه.
 حولندی: دارتکی سهر تیره له گمه ی حولنریانه دا ده پهاوین و ده چه قی نوسا هر کمه ی به نوره داری خو بان داوژن هر کسه یکی بشو انی له داره که ی پیتسو بدات و بیخات ده بیا تموه، بر دمه که ش تهنه لسه داره که یه. (همه). سنجوق.
 حولج: بالای بهرزی ناشیرین.
 حولخانه: جوهره گورانییه کی کچانه له کاتیکیدا ده پلین، که بهرانییه یه کتری هله شه قورن به چیچکانه وه.
 حولود: گلینه ی لیوارشکار.
 حولول (که): زهردی پرته قالی زور پر پهنگه. (که) حولول.
 حولویل (که): حول. (لو) سور.
 حولیلانی: جوهره گورانییه کی جافه کییه.
 حولی: پستی چارده مینی نابیتی کوردیه. وشه یه که وولاخی سی لی ده خورن.
 حولی (باد): سهر سامکار، سهر سور هینر، سهر سامی، سهر سورمان.
 حولی (باک): هارودین (بو ووشتر و گامیشان به کارده بری، پهنگه بو مرز قانیش به کار بری) وه کو: بارام — بویه: واته هارودین بو.
 حولی: هیز.
 حولی (روژ، نومر): گیاهه که. میکروک.
 حولی (کو): شه په لاه، زله ی پرمیلیه. (هورا) پرمه. توقه.
 حولی: ووشتر.
 حولی: عیل، نیل، کوجهر، خیل. (هورا) هوز. بهر تکی خره وه کو ده نک ی پرته قالی چمند دانه یه کی پمش بون خوشی تیدایه له وولاخی گهرما ده بی. هیل، دارتکی کورته گولی وورد و سپی وه کو هی پاقله ی

دیتی په ره که ی گچکه به به قهد گرتی قامکانه تیکوله که ی پهنگی ته لاه ده که کانی بون خوشه هندی خوراک ی بون خوش ده کن.
 حولی: پروانه: حیل.
 حولیات: خیات، حیل، خیل سات، کوجهرات.
 حولی: گمه یه کی نافر تانه، حیلانه.
 حولی: عیلام.
 حولی: حیلانی، حیلانی.
 حولی: نمن و نه تو، حیلان، حیلان.
 حولی: نیخه، ییخه، حیی، بزنی بی ده رده کری.
 حولی (وان): حندر حق.
 حولی: عیل جاپی، پمشگیر.
 حولی: بهر ی مافور.
 حولی: خوتندنه وه ی به سهر و بو و ژیر.
 حولی: ژنن، خو پتونه نان، حینکه، حنگ، بهر یو لای پیش یا پیشی کسه یکی یا له نریکمه هله شه کاندن.
 حولی (که): حور، ناها، هاها، له کاتی گمه و فشه یا بی هیوا پیدا به کار ده بری. حیو به خودا به یادشیدا نایدت.
 حولی: نیخه، ییخه، نیخه، ییخه، (که) حیل. وشه یه که بزنی پیده رده کری.
 حولی (زا): جوهره بزنیکی په ش و موو دریزه. حیتک گچکه که ی ویه.
 حولی (باک): شیت، هار، دین.
 حولی: کاره سات، پووشه.
 حولی: گیان داری یاخی.
 حولی: تین، رق، کین.
 حولی: قیندار، رقدار.
 حولی: ترسمنوک، نا نازا، بی زات. تهنیل، سست، خاو، سسته پله. بی هونر، فسوس، نامهر، مهر دومی گمه ی، هیچ له دست نه هاتو.
 حولی: پوست، گاندر، دوخین سست. ژنی حیز، سوزمانی، سوزانی، کاولی، جنده، چه، خوارو، قاجه، کوزدهر، کوی — قوندهر، کونی. سور، قنگدر. (ژن) زور هوانی. (باد) تیر و وچانک. خیل تکی کورده له چپای زهنگاری.
 حولی: کرده یه که، که هر له حیزان بوو شیتنه.
 حولی: حیزه بخوی. حیزه بخوی.
 حولی: گری، هره ی، سوکی، پستی، حیزه بخوی.
 حولی: فیتی حیز و بی تابروانه.
 حولی: حیزه له.
 حولی: مرزیه که هیچ و پوچ و هیچی له باردا نه بی.
 حولی: باحیز، باو کحیز، باوه حیز.
 حولی: کسه یکه به نامهر دی له نکا و بگیری.
 حولی: نمره. (که) گمه یه کی مندا لانه یه.
 حولی (هورا): بهراندن. حیز کردن.

خ

جیزی: تەنبەلی، سستی. ترسەنۆکی، ناغازایی. گاندەری، بێ شەرمی، بێ ئاپروویی. جیزیستی.

جیزیقی: چوئیتی و باری جیزی.

جیزی حیزان: ناغازای ناغازایان.*

جیزی حیزانگاو: پەستترین و کەمترین کەس، بۆ کەسیک بە کار دەبەری، کە لەبەردەستی حیزانیشدا زەبوون بێ.

جیش (زا.): زەوێکە خاکەکی سوور یا شین بێ.

جیشکە (باد.): گورگە، گرپیسی مالا تان.

جیشووه: ناز، لارولەنج.

جیشووه یاز: دیلباز. — ی: دیلبازی.

جیشی (زا.): گوریسی پانی نەستور.

جیفریت: دێو، دێوێ لێوگە، مژی کیتی و جانمەریکی نەدیتراو.

جیلانن: کۆژانن، هیرن. — ی: نەسپ و ماین: شەپن، شەهین.

جیلە: کۆژان، شەهین، دەنگی و لاخی بەرزەیه بە جوانووه. گۆرە، فیتل، فەرەج، تەلەکە.

جیلەباز: فیتباز. — ی: فیتبازی.

جیلەجیلە: (هەورا.): کۆرە کۆر، گۆرە گۆر. جیلە یەک لە دوای یەکتەری.

جیلکە: دەنگی پێکەنین.*

جیلکەجیلکە: حرکت، حرکت، حرکت. پێکەنینی بێ جییه، قاقای پێکەنین، پێکەنینی یەک بە دوای یەکتەری بەی پسانووه.

جیلکە و هۆر: جیلکەجیلکی زۆر.

جیلە: بەنێکە لە قالی هەلە پێچری و گری دەری و دەق تێتری لە کاتی تەننیدا.

جیلنای فەسپی (هەورا.): جیلاننی نەسپ.

جیمەر جیمەرۆکە: گیایەکی لیچە.

جینووه: چەنگە.

جینه (نەردە.): جیلە و لاخی بەرزە.

جینهجە: خوێندنووهی چت لە گەڵ خوێندنووهی سەر و بۆر و ژێر.

جیندرجۆ: گەمە یەکە.

جینهکە: جینهچک، حەنگ، ژەنن. بەر بۆلای پێش یا پاشەوهی کەسیکی هەلەکاندن.

جینوان: ناز، نازوونیواز، لارولەنج. هەوا، فیز، تەزلی. بە —: بەهەوا، فیزدار، تەزلی.

جینوان دۆ: بەحیوان، بەهەوا، بەفیز، تەزلی.

جیوهکی: جووڕە گەمە یەکی کەجانه.

جیولانە: جیولانی، جیلانە. جووڕە گەمە یەکی کەجانه دەستی یەکتەری دەگرن و بە گردی هەلە دەپەرن — ی: دەلێن.

جیولانی: جیولانە.

خ: تێپی پازە مەینی ئابیتی کوردییه.

خا: خووی. خاتوون: خاپەرۆین. هێلکە. کورت کراره ی خام و خاتوون.

خابوور: خالبوور. (؟).

خاب (باک.): فیتل، فەرەج، تەفرە.

خاباندن (باک.): فریوان، لەخستەردن، قۆلشکاندن، تەفرەدان، هەلەخەلە تاندن، هەلەفریواندن، خالاندن.

خابەرۆک (دزە.): پاشەرۆک، بەشیکی خراو و پزیری سووچ و خراپی میوه یه، وورده ی چتی که ماییتموه.

خابەرۆک (باک.): بالنده ییکی چکۆلە یه.

خابرس: خالە پرس (؟).

خابۆ: فیتباز، تەفرەدەر، فریوباز.*

خابۆرە: خۆلە پەتانی کردنی مندالانە.

خابۆرەکی (کە.): خەریک بوون، خۆبەچتی بێ کەلکەوه خەریک کردن.

خابۆک (باک.): تەفرەدەر، فریوباز، فیتباز.

خابوو (هەورا.): پەوا. — وێران، کاوول. — بوون: وێران بوون. — کردن: وێران کردن، کاوول کردن.

خابیانی (باک.): بەفریوچوون، تەفرەخواردن.

خابین (باد.): هەلەخەلە تان، تەفرەخواردن.

خابینۆک (باک.): فریوباز، فریودەر، فیتباز، تەفرەدەر.

خات: خاتوون، خات پیرۆز. (موک.) یای، خام، بانوو: خات بەسی.

خاتە: خاتوون.

خاتموه: (شورا.) هێلکە پوژن.

خاتو: خۆشویستی و گەورەیی یەکیک لەلای یەکیک: فیسارە کەس — ی هەیه لەلات: واتا رێژت دەگری.

خاتوانە: بەشیکی پترە کە نەدری بە کەپاریکی خۆشویستی لە کاتی چت فرۆشتنیدا.

خاترجەم: دلتیا.

خاترخوین: کردنی کاریک بۆ یەکیک لەبەر خاتری، بوونی یەکیک بەسەر پشک لە کردنی کاریکیدا.

خاترگرتن: خاترخوین.

خاتر لیکردن: تکلایکردن لە کەسیکی.

خاتروخۆر: خاترانه، لەبەردلی نەم و نەو.

خاتۆ (باک.): خاتوون. ناوی ژنانە. خاتوو: خاتوون، خام، یای: خاتووبەسی.

خاتووزین: نیوی ئافره تانه.

خاتونون: بانو، یای، خانم، به لآم پتر بۆ کچان به کارده بریت. نیوی نافره تانه.

خاتونونه: خانمانه، وه کووشیوه و ناکاری خانمان.

خاتونونه (کۆ): گیایه که وه سیوه دهی دهچی به لآن گه لآیه کانی وورد تره.

خاتی (باک): خاتون، خاتونیی، خات، خاتو، خاتو.

خاجه: خواجه بۆ پتر گرتن بۆ جووله که و فه لان به کارده بری.

خلاج: چهلپا، چقر، دوو چتی راست و چه په له زیریا له زیریا له چتیکی تر دروشمیکی فه لانه. (باک) — پاریز: خاکه مرست. (باک) — ی: خاکه مرستی. — پهرس: خاکه مرستی. — پهرست: خاج پهرس، خاکه پاریز. — پهرستی: خاکه پهرسی، خاکه مرستی، خاکه پاریزی.

خاجه خاجو (باک): خاشخاش.

خاجوگان (زا): سیپای ناسن.

خاجو: ناوی پیوانه، له خاج و ده گیراوه.

خاجی: وه کوو خاج، جووره گولیکه وه خاجی دهچی.

خلاج: سهیر.

خلا: خاتون.

خار (زا، شن، باک): خوار، لای خوار ووه. (موک) — نمشکوت، غار، کوومزه. (نهرده) — لم و قوم، چه گل، وورده برید. (ههرا) — غار، را. — دان: غاردان، را کردن. به — به غار: کسیتی که یا نسیپ و چتیکی تره که خوشبهر بی. دپوو، دپک.

خارا (موک): جووره پارچه بیکی ناو ریشمییه، تافته. برده مهر مهر.

بهردی رهق.

خارا (ههرا): تهننگی سهر خوش، جووره تهننگی که. لهره پرکه.

لهره پرکه ی وولآخ و ناوالآنه. (نهرده) — غارا.

خارالچ (موک، ههم): نرخ، بها، باج.

خارانی: خوشبوونی پیست. پهرخین، خارین (باک، ههم) — وهرزین.

خارافن: ۱) خاوشکاندن وولآخ و نسیپتیکیه، که له میژ بی به میژ به فرو بارانی زستانی یا نه خوشی و نیشروه له تمویل نه ماتبیته دهروه که چمند جارتیکی بیپیتن و بیپین و غاری دهن — ی پیده لیتن. ۲) پیست و چهرم به خوشکردنی ده لیتن — ۳) دیزه و گۆزه و کهل و په لیکه له قهر دوست ده کیری دوای سوورکردن ووه یان به ناو تیکردن یان — ده لیتن. پهرخانندن.

خارلو: خوشکراو بۆ پیست. بۆ دیزه و گۆزه ی سوورکراوه ده لیتن که ناویان تیکرا بی. بۆ وولآخی خاوشکایش به کارده بری.

خارلای (ههرا): خاراو.

خارسهامی (کۆ): جووره هه لور چه بیکیه و مزه و لایه کی سووره و لایه کی تریشی زهرده.

خارچهک (لو): کارگ، قارچک.

خارخار: چتی له تلمت و بریندار.

خارخارین: غار غارین.

خارخان: غاردان، بغزین، کوتان، هه لینگدان.

خاروا (باک): خوارزا.

خارخارین

خارسک (زا): ژنه فهله یه.

خارش: خورو و خورانی لهش. گپویی، گپک، گهرک، خارشت، خورشتی لهشی مرۆ و ناوالآ و وولآخانه.

خارشت: خارش، نالۆش، گهری. (ههرا) — هالۆش. (نهرده) — قنگه خرووکه.

خارکیش: بهردکیش. کوچک کیش.

خارن

خارن (باک، باد): خواردن.

خارنموه (باک): خواردنموه، (ههرا) — واردنموه.

خارنی (باک): خواردنممنی، خواردهممنی.

خاروخسهک: خاروخاشاک، پووش و په لآش.

خارۆزه (سرر، خۆ): کرمیکی ره شه دوایه ده بیته به لآداریکی وه خالآ خالۆکی دهچی به لآن زهره نوختنوخته یه له برکی شووتی و کالک و هاروی و تریزوو و نسیپنداران ده دا گۆیا به مهر کسیتیکیه به دا خوری گران ده بی. (ههر) — خه لۆزه، خالۆزه.

خارووف (زا): گلته یی ده م پهل.

خارووفک (باک): تبه کی دار، سینی دار.

خارووک: پیلاری له گیا چنדרاو.

خاری (زا، شن): خورای.

خاریز: پرپۆله، هیلکه و پۆن.

خارین: خاران.

خاریو: خاراو.

خاز: کاردوو. جه غزیکه له سه ره زوی بکیشری. (زا) — هاز. (باک) — گاز. هاز، کاردوو.

خازه لئی (موک، ههرا): خازه لیتن. خاجه پۆ: گمه یه کی شهوانی لاوانه.

خازه لیتن (موک، ههرا): خازه لئی.

خازخۆک (باد): سووالکهر، له تهن، ده رۆزه چن، ده رۆزه کهر.

خازگین (باد): خوازین.

خازمیک (باک): پوک، پدوو.

خازۆق (باک): هۆزه، جووره جهزایه که جارن له قوونی تاوانباران راده کرا تا درهنگ به ری.

خازۆوق: خازۆق.

خاس (جاف، ههرا): باش، چاک، قنج. — بیون: چاک بیون. — کردن: چاک کردن. — بیونموه: چاک بیونموه. — به یق (ههرا): چاک بیونموه. — ی: چاک، باشی. — ی توخانی: — خانی خانمانی. چه شنه گۆزانییه کی موکریانه. (نهرده) — خاسی کردن: چاکه کردن.

خاسه (باک): جووره جاوێکه. (نهرده) — باشی، چاک، خاسی.

خاسه پرهنگ: ده زمانگ. ده زمانیکی سووره بۆ په نگ کردن و بۆ چاره کردن هه ندیک نه خوشی به کارده بری.

خاسه کی (نهرده): خاسه یی، تاییه تی. کهنیزه ک، کاره کهر.

خاسه موون (نهرده): پیته لکرتن، هه لنان.

خاکه‌لیله: ناخه‌لیله، نمرۆز، هه‌ره‌ل مانگی به‌هارییه، (باک.)
ناخلیف، نادار، مارته (۳۱) پۆژه. سهره‌تای به‌هاره‌که له‌وه‌
تازه سهره‌دردیتی که چوارهی ده‌می بۆبات ده‌می خۆلۆی
ده‌بی چونکو گیایه‌که زۆر به‌رز نه‌بۆتوه.

خاکه‌ ناز: خاکه‌نداز، ناسنیکێ دم پانی کلک دارینه و درێژه
کشتوکاڵ و قوێکاری پێده‌کری. (هه‌ورا.) بێل.

خاکه‌نداز: خاکه‌ناز، بێلی ناسن، هه‌می، هه‌ستیف، هه‌ستیو.
کروانی کیش، ناگریش، هه‌ندونه. — ی تهن‌دورێ. (هه‌ورا.) بێل.

خاکه‌ باز: که‌ستیکه به‌هۆی خۆلی وورده‌وه گه‌مه بکات. — ی: چتیکێ له
نێرخۆلیدا شارده‌وه و یه‌کیکی تر بیدۆزیتوه. — ی: گه‌مه‌کردن به‌ خاک،
خاکه‌شارکی، ته‌یه‌شارکی.

خاکه‌ به‌تورده‌که‌کشان: مه‌به‌س له‌ وێران و کاو‌لکردنی چتیک یا
شووتنیک.

خاکه‌به‌سه‌ر: خه‌مناک، په‌رتشان، به‌ده‌خت، لیقه‌ماو. — ی: خه‌مناک،
په‌رتشانی، به‌ده‌ختی، لیقه‌ماوی، چاره‌ده‌شیتی.

خاکه‌بۆس: کۆرنه‌شیر. — ی: کۆرنۆش.

خاکه‌بێژ: له‌و‌حیکێ کون کونه‌ خۆلی به‌ی ده‌بێژێ و ده‌کوو که‌وو سهره‌ند،
خاکه‌بێژ له‌ چینه‌کۆ دروستده‌کری، بێژن.

خاکه‌کا: خاکی به‌ری به‌ی.

خاکه‌که‌هرست: نیشتمان په‌هرست. — ی: نیشتمان په‌هرستی.

خاکه‌که‌روه‌ر: نیشتمان په‌هرست. — ی: نیشتمان په‌هرستی.

خاکه‌کێژ: خاکه‌بێژ، چتیکێ کون کونه‌ خۆلی به‌ی ده‌بێژێ له‌ چینه‌کۆ ده‌کوو
بێژنگ و سهره‌ند. — ی: خاکه‌بێژ.

خاکه‌کۆن: (ئه‌رده.) ماله‌دانێ زه‌وییه دوای کێلاتی.

خاکه‌کۆی (لو.): خۆل‌مه‌ش.

خاکه‌کێژ: ده‌رگایه‌که له‌ دیوێ ژووره‌وه خه‌ داخرا‌بی و خۆل‌شێ و ده‌هشت
بدری تا نه‌کرتیه‌وه.

خاکه‌کسار: بریتیه‌ له‌ مه‌ردومی هه‌ژاری به‌ی نه‌وا. — ی: هه‌ژاری و به‌ی
نه‌وایی.

خاکه‌که‌ری (ئه‌رده.): بۆز، په‌نگی بۆز.

خاکه‌کفت (ئه‌رده.): جۆره‌ خۆل‌یکه بۆ دیزه و گۆزه و له‌و‌یش باشتر که‌بۆ
نامانانی چینی ده‌ست بدات.

خاکه‌کشیر: گیایه‌کی به‌هاری بال‌به‌ره‌ تۆتوکی هه‌یه وه‌ک تۆی تووتن
له‌گه‌ڵ شیرێ که‌چان تێکه‌ڵ ده‌کری بۆ فێنکی ده‌دری به‌ منداڵ. کرمی ناو.

خاکه‌کشین (باک.): گیایه‌که.

خاکه‌کش (ئه‌رده.): عه‌به‌هانه‌ی خۆل و زیل کێشانی
ده‌ستی.

خاکه‌که‌فتن: خۆ خه‌ستنه سه‌ر خاک، نێرخاوان له‌سه‌ر زه‌وی دانان،
کۆرنۆش.

خاکه‌کناز (ئه‌رده.): خاکه‌نداز، بێلی ناسن.

خاکه‌کشین: خاکسار، گه‌دا، سوو‌ال‌که‌ر، نابوت. — ی: خاکساری.

خاکه‌ و باد (ئه‌رده.): هه‌رخاک.

خاسه‌یی (ئه‌رده.): تاییه‌تی.

خاسه‌هر: خاستر، باشتر.

خاسه‌هه‌رین: خاسترین، باشترین.

خاسه‌تر: خاسته‌ر، باشتر، قه‌نجتر، نه‌شیا.

خاسه‌ترین: باشترین.

خاسه‌گه‌ل: چاکان، باشان.

خاسووک: هه‌له‌هرست. که‌ستیکه خۆی له‌شووتنی به‌ترس دوور به‌خاته‌وه.

خاش (باک.): خاش، وه‌کوو جه‌و‌الیه به‌ل‌ام که‌میک زراوتره له‌خو‌ری و
مه‌وی دروست ده‌کهن. وورد، هه‌رپا و به‌ل‌ان له‌گه‌ڵ ووردی نه‌به‌ی
به‌کارنا‌به‌ری: وورده‌خاش. (هه‌.) قاش.

خاشاڵ (ئه‌رده.): خاشه. خۆل و خاشی ناوما‌ن، خه‌وش و خالی ناوما‌ن.

خاشه: چرنوکیکه‌که به‌رینه‌دارت بکا. — ی لی هینا: چرنوکیکی لێدا.
خاشا‌ن.

خاشخاش: تۆی گیای خه‌رت‌له‌یه. جووره پاوانه‌یه‌کی ژنانه‌یه. گه‌له
خا‌ل‌خاش، خووما‌چیچان، چاره‌چه‌قیله، گیایه‌که گه‌ل‌یکێ سوور ده‌گری،
تریاکی لی دروست ده‌کری.

خاشخاشیک: گه‌لی خاشخاشیه.

خاشۆ (باک.): نێوی مرۆفانه.

خاشیک (باک.): جووره هه‌رزنیکه.

خاشیل (زا.): چیشتیکه له‌به‌و‌ش که پۆنی بکری به‌سه‌را.

خاشۆ: که‌نار، قه‌راغ و لیواری چتی.

خاشی (باک.): خاو، سست، چشتی خاو، کار و مه‌رۆی خاو، نه‌گه‌ییو،
نه‌کولاو. خه‌ر.

خاشه‌دان: چیشتیکه‌له‌ دان و گوشت دروستده‌کری.

خاشه‌ر (باک.): گیایه‌که په‌گی زۆر باشه بۆ مایه‌سیری.

خاشک (باک.): پێچه، ووه‌به‌ند. کالای دپاوی پزیو. (باک.) خا‌ل‌گه،
که‌له‌که، مه‌وس‌ل‌دان.

خاشی (باک.): خاوی، سستی. پا‌ز: — ی کرن: پا‌ز شارده‌وه.

خاک: گه‌ل، خۆل، شاخ، گه‌ل، پزۆی، به‌ژیا. — به‌سه‌ر: خۆل به‌سه‌ر.
نیشتمان، زید، یه‌کیکه له‌چه‌وار هۆیه‌کانی سه‌رشت.

خاکه‌: وورده‌ی قه‌ندی. وورده‌ی به‌رنجیه. وورده‌ی خه‌لو‌زییه. (هه‌ورا.)
مه‌ش‌و‌له‌ی وورده. — بان (هه‌ورا.): گه‌له‌بان.

خاکه‌چه‌رمه‌گه: گه‌له‌ سه‌پیه‌که له‌جیاتێ گێچی ناوما‌لیان به‌ی سه‌پی
ده‌کرده‌وه.

خاکه‌مه‌ر (هه‌ورا، که.): پاشه‌مه‌رۆک. (که.) هه‌ر. — ی خه‌رمان:
مال‌نیه‌ره‌ی بن‌خه‌رمان، کوکرده‌مه‌ره‌ی بن‌خه‌رمانه له‌پاش هه‌ل‌گرتی

خه‌رمان.

خاکه‌مه‌رۆک: خاکه‌مه‌رۆ.

خاکه‌سه‌ر: چاره‌په‌ش، خه‌مناک، په‌نگی خاک، خاکسار. (ئه‌رده.) به‌نده،
فه‌رمانیه‌ر. — ی: چاره‌په‌شی، خه‌مناک، خاکساری.

خاکه‌شه‌رکین (ئه‌رده.): خاکبازی.

خاکیو: پنا و دالده، چوه — ی: پنا ی بۆرد.

خاکی (هه‌ورا): رهنگی گلی، بۆر، جوهره رهنگیکه وهک رهنگی خۆلی وایه. پارچه (قوماش) یکه رهنگی وهک خاک وایه. (هه‌ورا). زه‌نگیانه بۆ مرۆفیکیش به‌کارده‌یری که بی هه‌ورا بی و فیزدارنسی و پۆشاک جیوان له‌بر نه‌کات. ناوی چن‌دین هه‌ستیاری کوردان بووه و له‌ میژووی و تیزه‌ی کوردیه‌کی بنده‌دا هه‌ن.

خال: نیشانه‌ییکه. (هه‌ورا). له‌میه‌یه‌ پیدای ده‌بی سه‌ره‌تای ییکه‌یشتی میوه‌یه. (فه). نوخته، خال، ننگ، نچک، تانه. — کوتان: ده‌قاندن، ده‌قدان نوخته‌ییکه رهنگیکه له‌سه‌ر له‌می مرۆفان خۆرسکه‌یا به‌ رهنگی له‌ نه‌ندامدا به‌ ده‌ری ده‌کوتری. پنگ، نیشانگ، په‌له، نیشانه، تانه، پلنگ، په‌له‌یه‌کی گچکه، نوخته‌یه‌کی ره‌ش یا رهنگیکه له‌که‌یه له‌سه‌ر روو یا به‌سه‌ر جینگایه‌کی تری له‌سه‌ره. بی: — باپتقان. خوال، هالۆ، لاله، برای دایک، لال، خالۆ، خالۆ، (هه‌ورا). لالۆ. رهنسانگیکه له‌به‌ری کویتستاناندا پیدای بی واتا که‌مه‌که په‌له‌یه‌ توواییته‌وه و زه‌وی که‌مه‌که ده‌رکوی، خالخالۆی کویتستانان.

خالنه: وه‌کوو خالان، ووتیه‌یکه به‌یه‌کیکه ده‌کوتری له‌ کاتیکه‌دا که کاریک یا قسه‌ییک بکات و نه‌و کار و قسه‌یه یه‌کیکه تر کردیه‌تی و تو پیت ناخۆشبووی، به‌یه‌کیکه ده‌لین که بلی من ناخۆینم (خالانه‌ی) فیساره که‌سته که نه‌ویش واده‌لی واته‌ تو‌ش وه‌کووی وای هه‌ردوکتان خراپ ده‌کهن

خالانی بریستی: چهند نوخته‌ییکه وه‌کوو (.....)، له‌جیاتی چهند ووشه‌یه‌کی داده‌نری له‌بر تاشکاری یا چتیکی تر نه‌نووسری.

خاله: برای دایک، (هه‌ورا). خالی روو. له‌ کاتی ناخۆتن یا بانگکردنیدا بۆ برای دایک به‌ کارده‌یری.

خاله‌یه‌که (موک): رهنانگ که به‌ر له‌ هیندییک شویتان ده‌چیتسه‌وه به‌ و شویتنه‌ی که رهنانگی تیده‌که‌ی — ی پیده‌لین.

خاله‌پرس: خاپرس (?), نیشانه‌ییکه بۆ پرسیار له‌ دوای ووشه‌ یا رسته‌ی پرسیار داده‌نری.

خاله‌ره‌ش: (کو). باپزه، به‌ره‌زا، (زرا). خه‌ره‌رۆک، (موک)، بابا، (قه‌یته‌ره‌ن، گیایه‌که له‌ نسان و که‌نار ناوان شین ده‌بی لاسکی ره‌ش و باریکه، له‌سه‌ر هه‌ر کولکیکی به‌ کوترای دانری ده‌یکاته‌وه و ده‌ری ده‌کات. که بشکرته‌جا بدری به‌ و که‌سه‌ی که میزی گیراوه ده‌یکاته‌وه. نیوی کانیه‌کیسه له‌نیوگه‌لی عه‌لی به‌گی له‌ پۆزواوی په‌واندزی‌دا له‌رووی نه‌وه‌وه که گیای خاله‌ ره‌شی زۆره‌ بۆیه به‌و ناوه‌ ناو براره‌وه.

خاله‌ره‌شه: گیایه‌کی کویتستانییه که لایه‌کانی وه‌کوو که‌ره‌ووی وایه لاسکیکی باریکی ره‌شی هه‌یه له‌که‌نار ناوان شین ده‌بی، په‌لی سیاوه‌شان، قه‌یته‌ره‌ن، ساقی درتزه و ره‌ش و باریک و په‌قه بۆ زۆر نه‌خۆشیا به‌ ده‌ره‌مان به‌کار ده‌یری.

خاله‌زا: خالۆزا، لالۆزا، په‌سخال.

خاله‌سووسکه: خاله‌سووسکه.

خاله‌سووسکه: ژنی کورته‌بالا و قه‌یه‌نه.

خاله‌واق: خوات..!!

خالتا (باک): به‌روانه، خالدا، نیشانه‌ی سه‌ره‌په‌مان و واق و په‌مانه.

خاله‌خدی: دانانی چهند خال و نیشانه‌ییکه له‌نیوانی نووسراواندا داده‌نری بۆ جیاکردنه‌وه‌ی رسته‌یه‌ک له‌رسته‌ییک و یا ووشه‌ییک له‌ ووشه‌ییک تر خالخال: پنگ پنگ، نوخته‌نوخته، گولگول، پنگ پنگ. په‌له‌په‌له، قاتقات، پلپل، جنجر. (باک). خرخال. ننگ ننگ.

خالخالۆ: خالخالۆکه، گولسته‌یه.

خالخالک: سه‌ل، فاته‌ره‌شه.

خالخالۆک: گیاندارکی گچکه‌ی خالداره.

خالخالۆکه

خالخالۆکه: (خۆ). فسه‌گورگ، (کو). پیرتۆنۆکه، بالدارکی گچکه‌ی ره‌ش و سووره به‌قه‌ده‌ میتیکی ده‌بی دوو بالی گچکه‌ی هه‌یه که‌به‌سه‌ر به‌ری وه‌کوو نه‌ستیه ده‌ره‌وشی، له‌ناو کورده‌واریدا باوه، که مانگا نه‌یه‌ته که‌ل تاکیکی له‌و خالخالۆکانه ده‌خه‌نه ناو (مالی) ئیتر دیته‌ که‌ل و گای ده‌خه‌نه سه‌ر و ناوس ده‌بی.

خاله‌دا: (باک). خالسا. ناوی خیتلیکی کوردی یه‌زیده‌یه رهنکه له‌ره‌چه‌له‌کی خالدا، هالیدی کوردی کۆن بن که فه‌ره‌مانه‌په‌یانی کردوه.

خالدار: که‌سیکه گیان له‌بر یا چتیکه خالی هه‌بی، په‌له‌دار، نیشانه‌دار، ده‌قاندی، پنگدار، پنتکدار، نازدار، دلبر، نیشانه‌دار.

خالدارانه: دلبرانه، نازدارانه.

خالداوی: دلبری، نازداری.

خالکوت: که‌سیکه خالی نهم و نه‌و به‌کوتی.

خالکوتان: ده‌قاندن، ده‌قدان.

خالکوتاندن: خال کوتان به‌ نووی ده‌ری له‌سه‌ر له‌می مرۆفان.

خالکوتانن: خال کوتاندن.

خالککه: (کو). تهلۆک، که‌له‌که، (په‌وا). خالی، (هه‌ورا). هالیکا.

خالگوروی (باک): خالت به‌ قوریانت بی، خال به‌خوارزای خۆی ده‌لی.

خالنوخته‌ی بی گهره‌د: بۆ دلبر و نازداران به‌ کارده‌یری.

خالۆ: خال، برای دایک، خاله، له‌کاتی بانگ کردنیدا.

خالۆان: به‌ره‌ی خال.

خالۆزا: (هه‌ورا). لالۆزا، (باک). په‌سخال، هالۆزا، بۆ مندالۆی خال به‌کار ده‌یری ساکوپیی یا کچ.

خالۆزا: مندالی خالۆزا.

خالۆزه (په‌وا، که): گیایه‌که له‌داروبارو میتوان ده‌نالی به‌ره‌که‌یان ووشک ده‌کات، شوکه، (خۆ). خارۆزه، (کو). بابا، خه‌لووزه، نه‌خۆشییه‌که له‌ به‌رک و به‌ره‌کانی ده‌دات، ره‌شی ده‌کات. (کو). کرمیکی مه‌یله و بۆره‌ دووایه ده‌یته‌ خالخالۆکه که بالدارکی پنگ پنگه.

خالۆژن: خووالۆژن، هالۆژن، ژنی خال.

خالۆ (لو): خالۆ.

خال و میل: خه‌ت و خالی نازداران، نه‌خشی به‌سنگ و سه‌ربالی که‌و، ناوتووێل.

خال و میل پشت: خال کوتانی ژنانه له‌سه‌ر روومه‌ت و چمه‌که و گهردیان، مه‌بس له‌خۆ جیوان کردنی ژنانه. ده‌رکه‌وتنی خال و میلی که‌وه‌له‌کاتی گهره‌به‌رونیدا.

خالی: مافوره، قالی. (روژ). قالی، مافوره، (باک). خالی.
(پروا). خالگه. به تال، چول، حه تال، — کردن: پروا ترن، چول کردن.
خالیچه (باک): قالیچه، مافوره.
خالیگا (نمرده): خالگه.

خالی و خووالا: به تال و حه تال، (نمرده). چول و هول.
خالیگه (بابا): کله که، خالگه.

خام: خام، سست بۆ (مرۆقان)، خاویلکه. (موک). خاسه، جاور،
(باک). جانگ. چنراویکی لۆکه بی سپییه له جاو سفتتیره. نه کولۆ،
پوخت نه بو، ناپوخته، کال. (باک). خام، بۆ ههموو چتیکی دست
لینه دراو دهی، بندار، کچینی دار، پیستی خوشنه کراو،
بانهدراو، یمن یا دهزوویکه گرژنه بی. نه که یشتو بۆ میوه و
تهره کاری.

خامه

خامه: پیسوس، قه لیم. (نمرده). سهرتو، سهرشیر،
توژگ. خام، بانهدراو.
خامه بی: قه لیم بی.

خامه ک (ههوار): قه نمرهوز، کرکی ناویشمییه و یه کرهنگ و تنکه.
خامه کی: چتیکه که پرهنگی وه کوو پرهنگی خامه کی وایی.
خامه گری: شله گری.

خاموش: بی دهنک، کپ، خهفه، نارام.

خاموش: خاموش، بی دهنک، کوژاووه، کوژیاگوه (چرا و نیشتر).

خاموش بوون: بیدهنگ بوون، تهرین، کوژانموه، خهفه بوون.

خاموشکردن: تهراندن، کوژاندنموه، خهفه کردن، کپ کردن.

خاموشگا: خهفه خانه.

خاموشی: بیدهنگی.

خامووخ (زا): یه کمه مین ناودانی زهوی دا چیتراوه.

خامینه

خامی: خاوی.

خامینه (ههوار): کاله. (ههوار). — و پاتاو: کاله و پیتاو.

خامینی (ههوار): کاله، پیتاوی چهرمین.

خان: نازناری گهواره: بابیزخان، نادرخان، گولچین خان، — ی تفنگ:
ننباری تفنگ. خانو، نیشنگه، شووین، میوانخانه،
کاروانسرا، نه خوشخانه. (لو، فه، لک). شا، پادشا، (ههوار).
سان، میر، خان به قولکیشانی توژمالان داده نری و لیده خری که خوشی
یه کی که له توژمالان. چمند دووکانیکه له نیو حوسشیکیدا بازگانییان
تیدا ده کری، خانوویکه چمندین ژووری تیدا بی که کمر و وولاخی
تیده کری.

خاننه: شایانه، شاهانه، میرانه.

خانوده ل: نیوی پیاوانه.

خانه (لو): مال، جۆلایی هندی چت، جی له نه ماریدا، له خانه ی
یه کمه دایه گی ۱ یه که، له خانه ی دووه مده ۱۰ دهیه، له خانه ی
سییه مده ۱۰۰ سده و له خانه ی چواره مده ۱۰۰ ههزاره. هندی چت
دوو یا ده یا ۱۰۰ خانه یه واته خانه خانه یه. کون، ده لاقه، چاوه.
خانه بگیو: گرتی یه کی که و بهر دست کردن له خانوی خیدا.

خان بیزاو: کمسپکه له مائی خوی بیزاری. — ی: له مائی خوی بیزاریون.
خان بۆره: خانوو چکه ی مندالان.
خان بۆره یی: خانوو چکه، گمه یه کی مندالانه یه.
خانه خانه: نینه نینه، نیسی نیسی، له کاتی مریشک دا کردنیدا
به کار ده بی.

خانه خراپ: مال خراو.

خانه خراپی: خانه خراوی.

خانه خوهه (باک): خانه خرووی.

خانه خوهه یی: خانه خرووی یی.

خانه خرووی: خانه خوهه، میواندار، خویته خرووی، مازوو خان، خاوه ندما،
خانه خروویک.

خانه خرووی یی: خانه خوهه یی.

خانه ددان: خانزاد، گهواره مال، بنه مال، توژن، کابوش، هیر، کمسپکه له
بنه ماله یی کی گهواره ی دیار بی. — ی: توژنی، کابوشی، خانه دانی.

خانه دزا: وولاخ یا چوار پیته که له مائی خاوه نیدا زایی و گهواره بوو بی،
خانزاد.

خانه دزاد: خانه ددان، گهواره مال، خانزاد، توژن، کابوش.

خانه دزادی: خانه دانی.

خانه دزاد: خانزاد.

خانه دزاری: دست به سهر.

خانه دقا: خانوویکی تاییه تیه یادی خودای تیدا ده کری، شووین گهواره یی
شیخ و جی نشینه کانی نه خه بنه دانیان. خانگا، خانگاه، لهنگه.

خانه دقین: خان نشین. ناوی شاریکی کوردانه له کوردستانی شاره ژووریدا.

خانه دکولانه: ووته یی که بۆ چوونموه و دا کردنموه ی مریشکان به کار ده بی
بۆ کولانه کی خویان، (موک). تی تی تی.

خانه دکی (ههوار): کوی، لینی، گپانداری مائی.

خانه دگا: خانه قا.

خانه دگومان: مهس له مرۆیه کی بهد گومان و دلپسه، دلچه پهل،
به دگومان.

خانه دشین: (باک). دیمانی، کمسپکه همیشه له مالهو بی و دهر نه چی،
له کار دورو خراوهوه.

خانه دوده: بنه ماله، بندار، مرۆقانی، (باک). پهرگال، خانه ددان، خانزاد،
خانزاد. خیزان، زار و زیخ.

خانه دوده یی: (باک). بنداری.

خانه دوخان: له بانیکه که بۆ بانیکه تر بازدان.

خانه دهبی (فه): خانه کی، مائی، کوی.

خانه دی زین: نهو شووینده له زین که سووار له سهری داده نیشی.

خانه دچی: کاروانسهرادر، دالاندار، کمسپکه سهر پهرشتیتی خانی بکات.

خانه دچیتی: کاروانسهراداری، دالاندار.

خانه دخانه: خانه خانه، چاوه چاوه.

خانه دخانه کی (نمرده): پاشا پاشایی مندالانه، میر میرین.

خاوشکافندن: (همورا.) شان شکافندن، (با.) ناخواتن، سهر خوریک شکافندن. خاوشکافندن ویلاخی دا بهستراو.

خاوووک: بهنیککی دوولایه بهره و جمرال و تیر و خورج و چتی وای پی ده چنری.

خاووکهر (که.): جورره گوزانییه کی خوشی کوردییه له مهقامی نالاره یسی خاوتره.

خاووکهرهوه: برتیبیه له سارد کردنوهی یه کتیک له چتیک.

خاووکردنمیه: سست کردنمیه، (همورا.) خاو کهمره یو، (فه.) خامکردن، نهیتشتی کرژی چت، شل کردنمیه چتی خست و پدیت.

خاووکه: نوستنگه، ژووری نوستنبیه.

خاوتی: پشتمما، پرومما، پیشتمما، دهرجاو، مهخمل. تنراویکی نهرم و شل و تووکی لۆکه ییه مرز خوی پی ووشک ده کاتمه.

خاویلچ: سسته پهل، تمبیل، تمپ له ووته و کاردا.

خاوانمه (نهرده.): خاوانمه.

خاوون: خاوه.

خاویر (نهرده.): خاوالو.

خاویره (دهر.): بالنده یه که هینده ی پاساریکییه بۆره و تووکی نهرمه و گۆشتیشی ده خوری.

خاوین: پاک، پاگز، جوهره، (باد.) زاک، (باک.) ناغیره، برجه قان، پییک، جنجلی. — بوون: پاک بوون. — کردنمیه: پاک کردنمیه، تورشماق کردن، کلاشین، مهردان، داوراندن، داورشاندن. نیوی نافرده تانه. نا: ناپاک، چه پهل، پیس. (نهرده.) خار بۆرچ و چتی وا.

خاوینهر: پاکهرهوه، خاوین کهرهوه، پیشور (سابوون).

خاوینی: پاک، پاگز، نا: — چه پهل، پیسی، ناپاکی.

خاوی: خاخی، خامی. به: — بخاخی.

خاوی (پروا.): گای بار نهر و جمنه گر و خویمزه ی دادان.

خاوی: گیانداری گیلوویل، (نهرده.) خاوالو.

خاوالو: چاوبیس، نهری تازه له خام هستابی و هیشتا خام بهری نهدابی.

خاویشه (باک.): دپروگهی شیناوه ردی، دوپروگه (جزیره) ی سموزایی.

خاویلکه (هیر.): ساواری نیرنجیه که نه زور درشت و نه زور ووردی بۆ کفته و دۆلمه دهست دهدات، (همورا.) شمشادنگ.

خایاندن: کیشان، خاواندن، پیچوون، پیچوونی کاریک بۆ چمن کات و ده میک: چوون و هاتنمیه له همه دان (٦) پروی خایاند. ریک کموتن. تهره دان، هملخه تاندن.

خایان: خایاندن، خایاندن، پیچوون.

خایه (فه.)، معن، خانه، (لو.): خا، هیلکه.

خایه پروون (فه.)، خا، معن.): هیلکه پروون.

خایه مایه: مهبس لسمهر و ماله، نهریان — ی تیدا چو: واته سهر و مالی تیدا چو. دستمایه و قازانج.

خایات: کوشمیه، ته قلا، همل، (باد.) شهرک، فرمان، کوشش، همل و ته قلا دان، کوشمیه.

خایاتکار: کارکهر، به کوشش.*

خایاتکهر: خباتق. (باک.) کارکهر.

خایاتکن: همل و ته قلا دان.

خایاتکۆ: په کخهر، په ک تیکهر. — ی: په کخستن.

خایار: بقه، خه تهر.*

خایهر (زا.)، یمز، (باک.): جنیو، جرون.

خایه دار (همورا.): بیدار. — ی: بیداری.

خایتان (باک.): خبات کردن.

خایتاندن (باک.): کارو خبات پیکردن.

خایتین: خباتکردن، تیکوشان، همل و ته قلا دان.

خایروشک (باک.): داستان.

خایینه ت (باک.): زیان (زهره).

خایه: خه په تۆله، به لان له گمل خپ فراق به کارده بری، مندالی ... خپ و خه پاره یه: خه په تۆله یه. (باک.) وهر، زوی دوباره کیتانهوه.

خایه ران (باک.): چینه کردن (بۆ بالندان)، بخه پرینه: چینه ی بکه.

خایه انه: خه پانه. مندالیکی خپو پر و قهلمو و نیسک سووکه، خه په تۆله، تیکسرموو، قهلمه.

خایه: سینگیکی گچکه ی سی قامک پان و بستیک دریزه، مژانه و همر چاری لیک گری ددهن، (خو.) همورا. هه په، گه له. (باک.) زوی قهلمه شتو. (موک.) شمنه ی ددان پان و گموره ی دریزه بۆ کاکیشانی به کارده بری و جۆخیشی پی هه لده دهنهوه.

خایه راندن (زا.): خوشکردنی زوی بۆ چاندنی.

خایه تۆله (موک.): قهلمه، خه په، خه پانه، خه پهره، خپکه له، مندالیکه، که پیسی هه لگرتی و خپو پیسی، خه په تۆره. (پۆژ.) نهر تووکه سه گانه یه، که تازه چاری تووکی پی و قهلمو و خپو پیسی.

خایه خه پ: دهنگی گاگولکیتی مندالانه، دهنگی غار دانی مندالانه، خله خل، خرته خرت.

خایه ره: خه په تۆره، بۆ مندال و فخره ی ساوا به کارده بری، که کمه یک گموره بووی، ساوای قهلمو. — بوون: قهلمو بوونی ساوا.

خایه ره کردن: نوبستی هیندی گیانداری وک تووکه سه گ و پشیل به گرمۆله یی. چینه کردنی بالندان، به تالوکه خواردن، خه پارتن، بخه پرینه.

خایه راندن (باک.): چینه کردنی بالندان. (زا.) خوشکردنی زوی بۆ چاندنی. به پهل خواردن.

خایه که (باک.): خه پهل، په پکه کوللیتره، کیتکه نانیکه نهستورو پانکراره، خاقه ی بالندان، (باک.) گازوولکه، تۆری پاری. چتیک دریزه که همدووک سهری هاتیبتهوه یهک نالقه ی دابی.

خایه: کوللیتره ی نانی، شومانان، گرده، زور تری له گه ن نییه. کوللیتره یه که له جوی دروسته کری. کوللیتره ی نهستوری همورامانه. قهلمه، خه په تۆله، خه پهره، خه پانه، به ممری قهلمو و نهستورو قهلمه شتو ده لیتن. (پۆژ.) نهر تهخته گۆشته یه به دهری نهدامی شهرمی نافرده تانهوه یه.

خەپۆ: فیتەزەن، فریواز، تەفرەدەر.

خەپوون (ئەردە): پوولپەرست.

خەپوون: پوولپەرست.

خەت: دێغ، خیت، — لێدان: خەتکێشان، دێغ کێشان، — پێداکێشان: پێراھێنان. خیت، دێر، شەخت، کێر، خییەت، خێر، گێتێر سەر کاغەز یا سەر زەوی، — ی نوسین، نووس، نووسین، بۆ چووم، نووسیار. سەرەتای پێش و سیمێلی کۆرپکێشە کە تازە سەری هەڵدای. گێتێر، — ی جووتی: هێل، (مۆک). هیش، دەخەت یەک لاتە، هەقدلات ھۆگانییکە.

خەت: تاوان، سووچ.

خەتەت: دەرمانیکە بۆ جوانی و پەشبوونی لە برۆ دەدرێ. — ی: پازانەو بە خەتات.

خەتەنە: خرو و سەبران، گون بڕین. — کەردە (ھەورا): خەتەنە کردن، پێستە پترەکی سەری چووی منداڵان بڕین.

خەتەنە سووران: ناھەنگ و شادمانیکە کە بە ھۆی خەتەنەو دەگێتێرێ، خرووسەبران.

خەتەنە کەردە (ھەورا): خەتەنە کردن.

خەتەنە کردن: پێستی چو (جووک) ی کۆپان بڕین.

خەتەنە کرایگ (ئەردە): خەتەنە کراو.

خەتەت: دێغ، دێغ، داغ داغ.

خەتەتانی: گەمە یەکی منداڵانە، خیت خیتانی.

خەتەتەش: خۆشنووس. — ی: خەتەتەش: خۆشنووسی.

خەتەتار: دێغدار، داغدار. — ی: دێغدار.

خەتەدان: مەبەس لە دەرهاتنی مەوی پێش و سیمێلییە.

خەتەش: خەتکێش.

خەتکۆژین: خەتکۆژینەو.

خەتکۆژینەو: خەتکۆژین.

خەتکێش: پارچە ناسنیکێ پانە یا پارچە دارێکە بزماری لەسەر دراوێ ھێ دارتاشی، راستە، خەتکەش.

خەت نەقەر (ئەردە): خەتیکە جادوگەرێ لە دەردە خۆیانێ دەکێشن و لە ناویدا خەریکی جادووبازی دەبن.

خەت و خال: خەت و میل.

خەتیرە (باد): چۆلەچرا.

خەجەپۆ (ھەر): گەمە یەکی منداڵانە.

خەج و سیمەنە: چیرۆک و بەسەر هاتیکی ناودارە.

خەج: کورتە (خەجیجە) یە.

خەجیجووک (زا): گیایەکی گۆل سوورە.

خەجەجیلک (ناک): داغباوە وەک کو مارمیلکە وایە لە ناویدا دەژی، نوختە نوختە زەرد و پەش و سەپی پێتە یە.

خەجەک: سێ پایە، سێ پێ، سێ پێی سەر ناوری.

خەدەنگ (ئەردە): تیر.

خەر (فە): کەر، گویدرێژ، ھەر.

خەرپاھ: وێرانە، کەلاو.

خەرپات: خەر تگێت، دارتاشیکە کە دار خەرت بکاو کاسە و کەوچک و کەمۆلە ی لێ دروست بکات و تەشی و دەفری دارین.

خەرپاتی: پێشە خەرت گێری، خەرت لێدان، تاشینی کەوچک و کاسە.

خەرپاچ: خەرچ، باج، باجی مێری، مێرانە، مێری. (باک). تیرە، ھۆز، خیتل.

خەرپاز: جوورە تەلەسییکە لە بەن دروست دەکری، (باک). خرار، تەراوکی شاشی زەری مەوینە زۆرترین تووتنی پەشۆکی ووردە ی تێدەکری، پەتر لە مەوی بزن دروست دەکری.

خەرپاھ (باک): ناعووری ناوتیە کە وولاًخیک بە دەوریدا دەسووڕێ بەو ھۆیەو چەند سەتلیک پێ و چەند سەتلیکیش بە تال دەبی.

خەرپاھ (ھەر): (باد). خەرک، لوسکردنی مەپەرپان.

خەرپاھ: لەنجە، لارە، لارولەنج، شە، قونە.

خەرپاھان: بە لارولەنجە، ئاھرەتی شەنگ و شۆخ، شۆخ. نیتی ئاھرە تانە.

خەرپاھین: شینی، مۆنی، قونەقون.

خەرپان (باک): خەرەند، کەندال و بەردانی بێند لە کەنار ناوان.

خەرە: (پەوا). غەرە، دیواری ووشکە کە لێک، دیواریکە بە ووشکە بەردان هەلچترایی. (ھەورا). خەرپ، شادمان.

خەرپەر (ئەردە): بێ ھۆش، کاس (ھەورا)، خودسەر، بێ ھۆش. (ئەردە). مەردومی کە لە ھەرەق و بێ گەوێ. (باک). چاوەنوار، چاوەنوارێ.

خەرپەنگ (ئەردە): خەرپەنگ.

خەرپەزەن: قامچیکێ ئاستورە کەل و گامیشی پێ داژۆن.

خەرپەزان: خەرپانی مەوێ لەبەر پیری، ھۆش و ژیری تیکچوون.

خەرپەزاو: کەسیکە لەبەر نەخۆشی یا لەبەر پیری خەرپا بێ، خەرپەزاو.

خەرپەزاو (ئەردە): خەرپا، گەرچ.

خەرپەزان (ئەردە): خەرپەزان، خەرپەز، گەرچ بوون.

خەرپەزەن: خەرپان، خەرپەزان.

خەرپەک: (ھەر). چەرک، (پۆژ). دووک، چەرگ، چتیکسی دارینە یە پەرپەکی گەورە ھەبە دوو ختیک پێتە یە بە دەسکەلۆجە بە دەدری و لۆکە و خەوری پێتە یەسری. لە — دراو: چرکین. لە — دان: چرکاندن،

پەرپە یەکی پێتە یە بە دەست بە دەدری بۆ پستنی خوری و لۆکە، (ھەورا). دوو. خەرکێش، کەرکێش، دووچتی دارینە وەکوو سەو تە یە بەرد و خشتی لە سەر پشتی وولاًخان پێتە کێشن، بەردکێشی دارین. سێ پایە.

خەرپەکان: چرکەوان، چرکشان.

خەرپەمە (ئەردە): نێرە کەر.

خەرپەن (ئەردە): کەلک، بەردچن، سەنگ چین.

خەرپەند: خەرپان، زەوی و کەندال و بەردی زل و بێندە لە کەنار ناواندا.

خەرپەنگەز: جۆرە مێشیکێ زلی سەوزە، مۆز، مێشە کەرانە.

خەرپەنگەزە: مۆز، مێشە کەرانە.

خەریەن: خەریەنگ. (باد.) ئەو کەسە بە دەری سووتاندنی بە وولایخی دیتی بۆ فرۆشتنی.

خەریەن: گیایەکی بەرزە تۆتوکی ووردی ھەبە دوو کەلە کە بۆ ئەندامی قەلشاو پڕ سوودە.

خەریەن: (ناک، نام، باد.) کاروانچی، وولآخدار، قەتارجی. (کە، نەردە، ھەورا.) گیایە کە لە نێو دەغلیدا شین دەبێ، کە وولآخ ببخوات پیتی سەر خۆش و بێهۆش دەبێ، غەریەن، زیوان.

خەریەنگ: زیوان، خەریەنە، کەنک فەریەنگی، جوورە گەرچە کێکە، خەریەن دەسووتێری بۆ ئەو دوو کەلە بچیت بە ئەندامی قەلشاو سوودی لێ دێتارو.

خەریزە (فە): کالەک.

خەریۆک (باک): گری.

خەریۆکی (باک): گرتدار.

خەریشت: قوڕو بەردێکە بە بن دیوارێکیدا بێری بەلکوو قایم بێ، بەستن. خەریشتە: کەمەر، کەمەرە، سەریان یا سەر تاق و دەرگا و پەنجەرە بە دەکوو گومبەز دروستکراوە.

خەرینگ: زەپنگ، خەریوێکە، جوورە پەنگێکە و ناخوڕی.

خەریوێکە: زەپنگ، گیایەکی بەھارییە و ئارییە و دەکوو پەنگی وایە بۆ برینی پشستی وولآخ باشە.

خەریۆت: باژارەکی کوردە دیکە بۆ پۆژاڤێ نامە (دیارە کە) ی ئەمرۆ لە خەریۆت بازاری (العزیز) دروست و ئاوە دانکراوە.

خەرت (باک): شە کەنێرێکی بە کەسالتی خەسارە تا دوو سالان ی پێدەلێن، بە کووری خەسارێش ھەر دەلێن. (ھەورا، خەرت، مازماز. مەتو کومان و تیغێکە دار تاش دەری پێ خەو لوس دەکات. (موک.) جوورە کە بەرستەییکی دار تاشییە دەری پێ خەو دەکری. لە — دران: خەرتین، پزان، خوران. لە — دان: خرتاندن.

خەرتا: جوورە شەلتە بە کەسەر و دەکوو پەشکە.

خەرتاندن: پزین، لە خەرتاندن، کێاندن، لوسکردن، سووانە.

خەرتە (موک، باک): خەرتە، زەوێکی نەکیترارو کە گاسنێکی لێ درێ و تۆوی پتووە کە و دوایە بیکێتەو، زەوی دووگاسنە، کە واتە دوو جار کێلراوە. (پۆژ.) جووت، — کردن، جووتکردن.

خەرتەل (ھەو): دال، دالاش، قەرتەل.

خەرتەل: خەردەل، خەرتەل، خەردالە. (کە.) گیایەکی بەھاری و پاییزییە لە کەنار ئاوان شین دەبێ و دەخوڕی ئەزۆیە بەلە دەبێ گۆلی تۆپێکی بلارو زەردە، بەلەن لە پاییزاندا گۆرمزە پێدەلێن و گۆلی شینە. گیایەکی گەلاپانی بەھارییە وەک گەلا تۆر وایە بەلام ئەم سەلەکی نییە تەمیشی ھەر و تەمیشی تۆری دەچی.

خەرتەل: خەرتەل.

خەرتەل: خەرتەل، خەرتەل.

خەرتەل: خەرتەل، خەرتەل.

خەرتەل: لە خەرتەل، خوران، کێان.

خەرج: گۆزەران، درپەو. (باک.) بەند، بەندلوی ناوی جۆگە و چۆمانە. (باک.) ماف، باج، خەراج، خاراچ، پارە بە کە یا دەغلیکە لە ژێر دەستان دەستپێت، درپەو. گۆزەران. (کە.) گۆلە تۆن، شەرت یا قەیتانی ناویشمە کە لە سیخەمی کوردی وولآتی کەمرکووک و کلاوی ژنانی موکریان دەخەرت و پیتی دەپازێنن.

خەرجکەر: دەستبلاو، گۆزەرانکەر.

خەرجکردن: چواندن، بەختکردن.

خەرجی: پۆژانە منداڵ و شاگردان، چواندن، دەرجوون. جوورە بافتە بە کە پانە لە کەناری کەوا و سیخەمی ژنان دەگیری.

خەرجەنگ (باک): خەرچەنگ.

خەرداو: دوو دەری ئەستوورە (پەردە) یان لەسەر پاریل دەکری و بەردی ژێر بەرداشیان لەسەر دادەنێت.

خەردال: بەلەندەییکی گەورە یۆری گۆشت خۆری کێپیە، کەرخۆرە، پەلەوورێکە.

خەردەل: خەرتەل، خەرتەل، گۆرمزە، گیایەکی خۆرەکی دەشتییە. گیایەکی خۆرەکی، گەلاوی وەھێ تۆوری دەچی و گچە ترە، گۆلی زەردی ھەبە، دەنە کانی وورد و قەوڵە، تەمیشی تۆنە تێرە، دەنە کانی وی دوای کۆتانی لە ئاوی لە سەرخەیدا دەکەنە ھەویر لە گەل خوارانی بۆ جوولاندنی نیشتیای بەکار دەبێ، لە پزیشکیشدا بۆ شوستنی پیتی نەخۆشان بەکار دەبێ.

خەردا (باک): غەردا، ناوی سەردارێکی کوردە لە پۆژووری جۆمی (دەجلە.) شارێکی ناو دەری خەردانە. نۆی نیشتیکی کوردە تێکەل بە نیشتی شەمەری ئەرەب، خەردا، خەردا.

خەردا (زا): جووتگرتنی گیاندار بێجگە لە ئادەمی. (بابا.) گەرای کۆللە و چتی تر.

خەردا: ناوی سەردارێکی کوردە بە نیشتی خۆیە تێکەل شەمەری عەرەبان بوو.

خەردالە (زەن، کەل): زالە.

خەرداندن: خەرداندن.

خەردان (نەردە): خەرداندن.

خەرسە: کۆلێرە ئەستوور و زەر. گەمەت، گەمەت، گەل و گەل. پارچە جلیکی قورس و ئەستوور، سیپالی ئەستوور.

خەرسکردن: قەبلاندنی بەری دارە بۆ لێ دەکردنی دەپە.

خەرس (نەردە): ھەرگ، قوڕ.

خەرسکان: خەرسکانە.

خەرسکانە: کۆلێکە لە بنانگۆی منداڵان تا تەمەنی شەش سالان ھەرە چاویلکە دەچی نەگەر لە پێش دەریوێدا سوورو داغکراوی پێرەن دەری پەرتەتەو یا زوو دەری دەکات. ھەندێکی دەلێن برینێکی بە نیشتی تەری پەرتەتەو بە دەم و چاوی منداڵان ھەلە دەپە.

خەرسکاو: خەریک بەلەن لە گەل خەریک بەکار دەبێ، ھەمیشە خەریک و خەرسکاو.

خەرسکاو (نەردە): وولآخدار، کەردار.

خمرکه‌مان: چیتکه وه‌کوو چیکه‌نه کمه‌ی ده‌فه و بیژنگ و چتی تری پی ده‌چمیتیرتومه، خمرکه‌مان.

خمرکه‌ما (شا): سینگ و شریته‌که سمری شریته‌که له لاق و ده‌ستی شریته‌که وه سمره‌کی دیکش له سینگیکی چدقا و قایم ده‌کمن پی‌اوه‌که به هیز راده‌کیشن ته‌قی لی دئی و دیتومه جتی خوی.

خمرکۆنک

خمرکه‌مان (نهرده): خمرکه‌مان، مرزیکسی گموره داری خواری پی راست ده‌کمنه‌وه.

خمرکۆن: کمرکۆن، گیاییکی به‌ری گه‌ل‌پانه گه‌ل‌آکی به‌ووشکی ده‌کو‌تری و چیتکی لی پیدا ده‌بی وه‌کوو لۆکه‌کۆن که له ناوی کالک هه‌ل‌کیشری ده‌بی به (قار) (پوشو) بۆ ناگر کردنمه به کاردیتری به هوی به‌رد و چه‌خما‌خه.

خمرکۆش

خمرکۆنک: کمره‌کیوی.

خمرگ (فه): قور، همرگ.

خمرگا: خیره‌تی گموره، باره‌گا، خمرگه، چادر.

خمرکه‌له (باک): کۆپ، شووتی لی کۆپونه‌وه‌ی خمرکۆش

خه‌ل‌کیه (باک): میتکه‌لیکه هه‌میشه له ده‌ره‌وه‌ی را بو‌تیری. کۆمه‌ل‌که، جقات.

خمرکۆنک

خمرگۆر (نهرده): گۆر، کمره‌کیوی.

خمرگۆشه (زه‌ن): کمره‌تیشک، همریشه.

خمرگۆنک (بابا): شور، گاکیتی.

خمرگۆش: همریشه، کمره‌تیشک.

خهرمان: کۆمه‌له ده‌غلیکی سورده له‌سهر جو‌خین شنه‌ه با کرابی، جیز، ره‌سه، به ده‌غلی درواو و کۆمه‌ل‌کراویش ده‌لین که بۆ گیره ناماده کرابی. — کوتان: گیره کردن، — مالمینه، خاکه رۆی خهرمان، بریتیه له چمند شارایک و شارا له چمند مەلۆیه‌ک و مه‌لۆ له چمند ده‌سته جو‌خین داره‌پیک له گه‌م و جو‌ی درواو که له شووتی کۆمه‌ل‌کرابی و ناماده‌ی کوتان و گیره‌بی. که بۆ جاری یه‌کم گیره‌ی بجینه سمری بۆ جاری یه‌کم پیتی ده‌لین: (قرشه‌کوت). که بۆ جاری دووم گیره‌ بکری یا جه‌نجیری له سهر بگیتیری پیتی ده‌لین: ورده‌کوت. که بۆ جاری سیم خمرکۆش سهر یه‌کتری و گیره‌ یا جه‌نجیری له سهر بگیتیری پیتی ده‌لین: (تارمه). بۆ جاری چوارده که شنه‌ه با کراو سور و خاوین بۆوه پیتی ده‌لین: (ره‌سه). که ره‌سه له‌گه‌ل سه‌پانی دا به‌شکرا (کۆمه‌ل) ی پی ده‌لین. له دوای هه‌ل‌گرتی کۆمه‌له‌کان نموه‌ی ماوه (بن‌خهرمان) ی پی ده‌لین.

خهرمان

خهرمانان: تهباخ، یه‌رمین، ناوی مانگیکیه، حوزه‌یران مانگیکه خهرمانی تیدا به‌ره‌م پی. کاتی دروینه و دانانی خهرمان.

خهرمانه: — ی گردی مانگ و پۆز: گیتیکه له همریکی تنک له ده‌وره‌ی جو‌خینه مانگ یا پۆز پیدا ده‌بی نیشانه‌ی بارانه‌یه، (هه‌و). ناخ، ناخه، هیلکی گرده به ده‌وره‌ی مانگدا به هوی تنکه همریکه‌وه پیدا ده‌بی گۆیا به نیشانه‌ی بارانه‌ی داده‌ن.

خهرمانسور (نهرده): خهرمانی سور.

خهرمانش نه‌کریاگ (نهرده): خهرمانی شنه‌ه نه‌کراو.

خهرمانکوتیاگ (نهرده): خهرمانی کوتراو.

خهرمانگا: جیگای خهرمانه، شووتی خهرمان و جو‌خین.

خهرمانلۆخه: له‌سهر جو‌خینی ده‌خلیکه به خیر به هه‌زاران بدریت، خیر، یارمه‌تی، کۆمه‌گی، خهرمانلۆخه.

خهرمان مانگ (نهرده): خهرمانی مانگ، ناخه.

خهرمانی سور: (نهرده). خهرمانسور.

خهرمشک (نهرده): مشکه‌دهشتی.

خهرموورگ (نهرده): مووروه‌که‌رانه، موورگه‌که‌ر.

خهرناز: نازکردنی یه‌کیک، که لیتی نه‌یت.

خهرنگه‌ز: میتسه‌که‌رانه، جووره میتسیکی زلی سهرکاره که به وولاخ بنیشی کلکی پی قیت ده‌کات وله تاوان تا له تووانیدا هه‌یه هه‌ل‌دی.

خهرنووک (که): خرنوک.

خهره‌و: رام، نارام، ده‌سهره‌و: ده‌سهره‌و، کمری، خمنی، شاد، شادمان، — بوون، — کردن. کسپیکه له خوی بایی و بی نه‌ندازه‌که یه‌خوش بوو بی. ته‌فره. — بوون: ته‌فره خواردن.

خهره‌وا (شا): نه‌ستورکی ناشه‌روانانه، چتی په‌که‌ی پانه‌وه سهر وه‌ک په‌نیر و هه‌نجیر و قیری پانکراوه. تۆتیه، که له ژیر ناگریدا برژیتیری.

خهره‌وا: کیشانه و پیوانه‌یه بۆ ده‌غل و دانانی ووشک که سه‌د سه‌وت (مهن).

خهره‌و (بابا): نانه هه‌نجیره، (هه‌روا). له‌پۆت.

خهره‌وزه (لو): کاله‌ک.

خهرینه: خرینه، گۆل‌مه‌نی مه‌و.

خهریژه (لو): کاله‌ک.

خهری (لو): قور.

خهریت (باک): پی‌اوی زه‌لام و به‌هیزه، که‌له‌پی‌او. (باک). نه‌وه‌یه که له خهرت ده‌دی.

خهریته: جووره کوله‌که‌پیتی ناوی و مل باریک و دیتۆ و بن نه‌ستوره، پراچی بارووتی تیده‌کمن بۆ تفنگی ره‌شۆکی ساچمه‌زنی جاران که له لووله‌وه داده‌گیراوه و بارووتی تیده‌کرا. فیشه‌کدان.

خهریک: گۆ ویز، له کاره‌وه چو، له‌زگ، پیگرتی، خووه‌دی، خووه‌پی، له گۆ، کسپیکه له کار و خهرمانیکه‌وه نالا بی، مژوول، سه‌ره‌گرم، خه‌جیل.

خهریکه (باک): ناخن، (نهرده). خهریکه، سه‌ره‌گرمه، خه‌جیله.

خهریک بوون: له‌زگیبون، تیه‌رووکان، تیه‌ریبون، لی به‌او‌یوون، لی‌پران، له کاریکه‌وه نالان، له کاریکه‌وه چوون.

خهریک کوهن: خووه دی کرن، تیه‌بردان، یه‌کیک به کاریکه‌وه کردن، یا له کاریکه‌وه نالاندن.

خه‌ز: جانمهریکی ناسراوه کهرلی ده‌کریته به‌ری قاپووت و ئیتر، کهرلی خه‌ز، (باک). نه‌یار. نیلیکی توکی خوینیه‌یه له مه‌ژوودا به خوینخوری به ناریا‌نگن، کوردان له ده‌ست وان زۆر زیان و په‌ریشانی سهر و مالیان دیتومه.

خه‌زاورو (بار): خه‌زایی، بالنده.

خه‌زال: نیوی ناهه‌تانه.

خەسەندەن: نەسەپ و گاوتەر لە پەڕین خەست و هێلکە ی گونیا ن دەرهێنان
یا فلیقانەندە ی گونی گیان لەبەرانی بۆ ئەوی کە نەپەرێ. شکانەندە ی
تەمری تەماتە و نیتر تا پەل باوێژی و بەرداھێلی تا بەرە کە ی زۆر و
باشی، نیخە کەردن. خەسکەردن.

خەسەندە ی: خەسەندراو، خەساو.

خەسەن: خەسەندن (بۆ و لاخ).

خەساو: خەسەندراو، خەسەندراو، گیان لەبەری خەسەندراو.

خەسە (ئەردە): خەسەندی تۆرە کە یە. (ئەردە). مەندوو، شە کەت،
مانیاگ. نەخۆش، ناساز.

خەسە خانە (ئەردە): خەسە خانە، بێمار خانە.

خەسە ک (ئەردە): پێکۆل. (باک). ئەو کەسە یە و لاخان دەخەسەنی.

خەسەوو (باک): دایکی پیاو بۆ ژن.

خەسەت: تیر، خەس، پەیت، توند، چ، بە پێچەوانە ی وە ی کە شە ی.

خەسەتە: نەخۆش، بێمار. دێیە کە کە لە ناو کێسە یە ک کرابی و توند
بەو پێتەرە.

خەسەتە خانە: نەخۆش خانە، تیمارگە، نەخۆشگە، شەویتی تیمار کەردنی
نەخۆش.

خەسەتە ک: چێکە چتی زۆر شینی پی دەچوێنری وە کوو دەلێن: دەلێنی
خەسەتە کی شینە.

خەسەتە ی: جووڕە خورما یە کی نەرمە دەکێتە حەلەنمە: ناو پووش.

خەسەتە یوونەو: توند و پەیت بونی چتی شە.

خەسەتی: پەیتی، توندی (بە پێچەوانە ی شلی).

خەسەرەو: پادشا، شا، میر، خەنکار. نیوی نێرینانە.

خەسەرەو ی (ئەردە): جۆرە کوو پە یە کی گەرە یە، گۆزە و کوو پە ی زل.

خەسەم (ئەردە): زۆر، سەتم، رق و کین، داگیر کەردن.

خەسەما (باک): بە تاییە تی.

خەسەوو: پەووشی دایکی مێرد یە ی بۆ ژن. خورەسوو، (فە). خەسیرە،
(هەورا). س) هەسەرە. دایکی ژن و مێرد، بە لām بە شێو ی باکوور تەنھا
دایکی ژن یە ی بۆ مێرد.

خەسەوولە: پارچە دار یی کورتە دوای بار کەردن لە قەفیک ی گوریسی
دەخری و با دەدری تا بارە کە توند پی، بۆ کۆلێش بە کار دەبری، (کۆ).
پێچەن.

خەسیا (هەورا): خەساو.

خەسیا گ: خەساو، نیخەتە.

خەسیان: خەسان.

خەسیاو (ئەردە): خەساو.

خەسیای (هەورا): خەساو.

خەسیرە (فە): خەسوو.

خەسەندراو: خەساو.

خەسەن: خەسەندن.

خەش: خەش، خەشە ی زێ و زیو یە. پی — پی خەش.

خەزەم (زا): گەلای زەردی پاییزان.

خەزەن (دەر): مەنچەلی گەرە. (باک). کاروباری خۆگەندان.

(سەق). گۆلی پێتوای. (ئەردە). گەلاییزان، پاییز.

خەزەنە (ئەردە): گەنج، گەنجینە.

خەزەنەدار: گەنجینەدار.

خەزەنگەردن: گەلاییزان، مووێزانەن.

خەزەنی (باک): هەزاری.

خەزەیی (مەک): پائەندە یێکە. (باد). خەزاروو، (شا). عەیلەمەل.

خەزەر: خەزەل.

خەزەرە (هەو): پەرزە، پەرزە (گیایە کە).

خەزەرۆک (زرا): پەرزە (گیایە کە).

خەزەرێ: جێری، خەزەر، گەلای دارانە کە پاییزان دەکەوێتە سەر زووی و
زستانانیش دەیدەن بە و لاخان. (هەورا). بزنێکە لاوومە تەکانی و نیو
پاستی گووتی سوو پی، (بابا). بزنێکە تووکی دەست و شانی زەردی و
پی.

خەزەل (سەق): گەلای تەر و ناسکی گووتی یە.

خەزەرەو: گەلاییزان، چریا پێشی، باوەر، پەرزە، خەزەرەو، مانگی
نیو پاستی پاییز یە.

خەزەرەوێ: باوەر، گەلاییزان، پەرزە، کاتی گەلایو ی پاییز یە.

خەزەرەوێک (سوو): گیایە کی بۆنخۆشە، پەرزە ژنان بۆ بۆنخۆشی بە
بەرسینگیاندا دەکەن.

خەزەین: غەزەین، رق هەستان.

خەزەییو: غەزەییو، خەس.

خەزێ (ئەردە): ژنخۆشک.

خەزەنە (هەورا): مەزێکە لە کەرەستە ی جووتی.

خەزەوێ: چێشتی خۆش و چووور و قەلەو، چووفز، چووبز. (هەو).
مەزێکە لە کەرەستە ی جووتی.

خەزوو: (باک). خورە زوور، باوکی ژن و مێرد یە، واتە خەزووری ژنی
باوکی مێرد یە تی، خەزووری مێردی باوکی ژنی یە تی.

خەزووران: بەرە ی خەزوور.

خەزوورە: خەزوور.

خەزەندان (باک): چاو پی هەلنەهاتن.

خەزەن: هێ گوندان پانە بە لāن هێ شاران پەری ی پێو یە و ئەلەماس و
لوولووشی تێدە خەری، (کە). ئەرانە، خەزە، (باک). خەزەم، (دەر).
چەولی، (هەورا). لووتەوانە، قۆلە یێکی زێ پەن یا زیو یە ژنان لە
لووتیانی دەکەن بۆ جووانی.

خەزەمووک (زا): چێشتی ترخینە.

خەس (هەورا): خەست، پەیت، توند.

خەسەرە (زا، خۆ): کاریتە، نیرگە ی خانوو.

خەسەس: کەسێکە گیانداران بۆ خەسەنی.

خەسەن: خەسەندان، خەسەن.

خه‌شه: خه‌رار، جه‌والی له‌ موو.*

خه‌شخاش: خه‌خاللی به‌ زه‌نگوله‌یه، جووره خه‌خاللیکه
ناوی هه‌لۆله‌ مووم و چتی تری تیده خه‌.

خه‌شک (باک): — کرن: دامالین، خشانندن.

خه‌شمی (باک): — تناف، گوریس.

خه‌شۆ: گیتل، گه‌وج، شیتۆکه.

خه‌شوو (باک): گیایه‌که می‌ش هه‌نگوین زۆری خه‌لێده‌کات، گه‌لای
زه‌رده.

خه‌شیل (زا): جووره گیایه‌که.

خه‌شیم: گیتل، خۆل.

خه‌شیو (په‌وا، خۆ): کهندۆکی جه‌وارگۆشه و گه‌وره‌یه و سه‌ر داپۆشه‌راوه
بۆ ده‌خه‌ل و دان یا خانوو چکه و که‌په‌رتکه له‌ ژووراندا می‌سوی له‌ سه‌ر
داده‌نری تا نه‌رزی و مه‌شک نه‌یخووا، کۆلین، (خۆ، په‌وا) کولینه، —
کولین. سه‌وه‌ی شیر.

خه‌ش (ئه‌رده): خه‌.

خه‌شال (باک): — ئاله‌ و تاوپیچی په‌رچ و کاکۆلانه.

خه‌شالۆک: به‌رانه: خه‌فال.

خه‌شاندن (سن، پۆژ): خه‌وار کردنه‌وه. سه‌ر داخست. نوواندن،
خه‌واندن.

خه‌شان: خه‌فاندن، نزم کردن، په‌وچ و قۆپاندنه‌وه.

خه‌ش: خه‌شیاک (ئه‌رده). تاسیاک، کیپ، کپ، بی‌ده‌نگ، خه‌کار.
سه‌ماوه‌رتکه کونی گه‌رابی و ئاوه‌که‌ی کۆژابیتسه‌وه. گیاندارێ تاساو.
(ئه‌رده). په‌، تیکچه‌چۆاوه.

خه‌شبه‌وون: خامه‌وش به‌وون، په‌شو، خه‌شیا، تاسیا، هه‌ناسه‌ به‌ر،
کۆژانه‌وه، فه‌تسان، فه‌تسین، کپ به‌وون.

خه‌شه‌ت: دلامی، دله‌گیری، دلامی، خه‌م، په‌رۆش، ده‌رد، جه‌خار، جه‌خار،
دله‌مان، دله‌گیره‌وون، دله‌نگی، په‌ژاره، په‌شیتی، دله‌په‌ی.

خه‌شه‌تیار: په‌ژی، دله‌پ، خه‌مگین، په‌رۆشدار، بارگران، دله‌نگ، دله‌کۆل،
ته‌مه‌بار، په‌شیتو. — به‌وون: قۆیلین، قۆین، — کردن: قۆیلاندن. — ی:
دله‌نگی، خه‌مه‌باری.

خه‌شه‌تفه‌واو: دله‌شکان، خه‌مه‌خه‌واو، وه‌زگدان.

خه‌شه‌تیار: نه‌مه‌ه‌زگ، خه‌فه‌تیار. — ی: نه‌مه‌ه‌زگی، خه‌فه‌تباری.

خه‌شه‌تدان: دله‌شکاندن.

خه‌شه‌تکار: خه‌فه‌تده‌ر، خامۆشکه‌ر، که‌که‌ر، بی‌ده‌نگ که‌ر. — ی:
خه‌فه‌تده‌ری، بیده‌نگ کردن.

خه‌شه‌خان (هه‌ورا): کۆخه‌په‌شه.

خه‌شه‌خانه: خامۆشگا، جیتیگایه‌کی کپ و بی‌هه‌ست و خه‌سته.

خه‌شه‌که‌ر: خامۆشکار.

خه‌شه‌که‌کردن: تاساندن، خه‌شاندن، فه‌تساندن، په‌شو هه‌ناسه‌ به‌رین،
کۆژاندنه‌وه، خه‌فه‌کردن، کپ کردن، کۆژتن و له‌ ناو به‌ردن.

خه‌شفتان (ئه‌رده): داری سه‌ولێی که‌شیتوان. (په‌وا، باک). هه‌ولدان،
ته‌قه‌لادان، خه‌فتیان. په‌یه‌ه‌ندیکه له‌ پاییزاندا ده‌کری تا به‌مه‌اری سه‌وز
نابی له‌ به‌هاریدا له‌گه‌ل داوه‌که سه‌وز ده‌بی، گه‌فیکه پاییزی به‌چینی.

که‌راسی شه‌ری، جووره که‌راسیکی له‌ ناوڕیشمی خاوه‌رسته که‌رابی له‌ کاتی
شه‌ریدا له‌به‌ر ده‌که‌را. جله‌کی شه‌ریه‌یه، که له‌ به‌ن زری له‌به‌رده‌که‌را.

خه‌شفتگ: خه‌وتو، نه‌ستو، نه‌ستگ.

خه‌شفت (فه): نه‌ستن، خه‌وتن، وه‌رکه‌وتن، خه‌ریاکه‌فتن، به‌خه‌ف: به‌سو،
نه‌خه‌ف: مه‌نو. بیده‌نگ به‌وون.

خه‌شفتوو: نه‌ستو، خه‌فتگ.

خه‌شفتی (په‌وا): تیکۆشان، کۆشه‌وه، هه‌و و ته‌قه‌لا.

خه‌شفتیان: هه‌ولدان، ته‌قه‌لادان. (که). جله‌ی زستانیه‌یه به‌ پیتی ژمه‌ریاری
که‌رمیتی جه‌نگه‌ر ده‌غلی تیدا شین نابی.

خه‌شفتین (په‌وا): هه‌ولدان.

خه‌شک (باک): ته‌له.

خه‌شکردن (ئه‌رده): خۆداگرتن، جه‌ونه ناو به‌سه‌وه.

خه‌شگ: فاقه، ته‌له‌ی بالاندان.

خه‌شگا: خه‌رگه، نه‌ستگه.

خه‌شگه: نه‌ستگه. (ئه‌رده). شه‌وتی نه‌ستن. چاله‌یکه شیشه‌ توتنی
تیدا داوه‌نری.

خه‌شه‌وک: جووره چاره‌په‌یه‌که له‌ کاتی جه‌وانه‌وتیدا شیرێ مانگا و
گامیشی خه‌وارده‌ی که‌ گه‌شته ناو ناو له‌ ناوه‌که‌دا خۆی به‌ زه‌ویدا ده‌دات.
(که). خه‌والو، که‌سه‌یکه زۆر به‌سو، گیایه‌که له‌ کاتی جه‌وتکرده‌نیدا
به‌خه‌و، به‌غو. که‌سه‌یکه زۆر خه‌فه‌تی به‌خه‌وات.

خه‌شه‌یاگ (ئه‌رده): لکی داوه‌تیکه‌یه که له‌ ژێر زه‌ویه‌وه توله‌کیش که‌رابی
تا به‌نجیکی دیکه‌ی لی په‌یده‌ابی وه‌کو داوه‌میتو که به‌سه‌ر زه‌ویدا
پاوه‌کیشری و ناوناوه خۆلی به‌سه‌ردا ده‌کری بۆ سه‌وز به‌وون.

خه‌شه‌په‌وک (باک): له‌وله‌کردن.

خه‌ل: غه‌ل، غه‌له، که‌له‌که‌به‌رد.

خه‌لات: که‌فن. شاری خه‌لاتی، شاریکی کوردانه له‌ ژێر ده‌ستی تورکاندا
نزیکی گۆلی وانیه‌یه، به‌ عاره‌ بی (اخلاط) ی پیده‌لین. به‌خشش، دیاری.
خه‌لاتی: چتی که به‌ خه‌لات به‌دی، (ئه‌رده). دیاری ناو تیتانه‌.

خه‌لال (که): خه‌رمای نه‌گه‌به‌شتو.

خه‌لان (زا): شکانی ده‌ست و په‌ی.

خه‌لانکه (هه‌ورا): به‌ تالی و چۆلی هه‌رزالییه به‌ تا قه‌ش ده‌لین. (په‌وا).
ناقه‌بیکی گه‌جه‌یه، (هه‌ورا). خه‌لانکه.

خه‌له (هه‌ورا): ده‌غلی، ده‌غلی و وشک و دان، دان،
دانوه‌تله، به‌ره، خه‌له، خه‌شه.

خه‌له‌خان: ته‌فه‌خه‌واو، فره‌خه‌واو، ده‌ست به‌ر، ده‌ست به‌ر.

خه‌له‌فاندن: فره‌ودان، ته‌فه‌ردان، ده‌ست به‌رین، قۆل شکاندن.

خه‌له‌فان: ته‌فه‌ردان.

خه‌له‌قاو: فره‌خه‌واو، فره‌وداو، ته‌فه‌رداو.

خه‌له‌تکۆر (زا): جرجی کۆری.

خه‌له

خه ملن: پازانوه، خو جوان کردن، جوان کران. پتیکه پستن و به خودا هاتنی همسو چتیک.

خه ملیو: جوان، پازاوه، (همورا.) نارا، پازیاوه، چتیکه که به خودا هاتنی.

خه مناک: خاک بمسمر، خاکسار، پدیشان، بدبخت، چاره پش، لی قسوماو، خمبار، دلتننگ، پروشدار، نه چین. — ی: خاکبسمری، خاکساری، پدیشانی، بدبختی، چاره پشیتی، لی قسوماوی، دلتننگی، پروشدار، خمبار.

خه مناندن (باک.): پزگرتن.

خه مو (باک.): مرازی زویری و پرسپاریه.

خه مویش: خاموش، سبوری، فراموش.

خه مویشی: خاموشی.

خه موور (زا.): مریکه، که ناچاوانی خال خالی.

خه من (که.): چکی، کسمی.

خه میزه (که.): جمبا.: تیمسکیکه له دوای تاوله ز، که له دوری لیوان دیت، کاک عله لی کوری ملافه تاح کوتویه: خمیازی دوری خیره تخانی غم هوزدانه نه تراف سرچشمی زهره.

خه میر: (پژژ، شبیه، فه.) هور.

خه میرقوش (پژژ، شبیه، فه.): هور ترش.

خه میس: گویز و میوی کوتراوه.

خه میلاندن (زا.): جوان کردن.

خه مین: خمگین.

خه ن (همو.): گمرن.

خه نازل: کوانی زل، که له مل دین.*

خه ناق (باک.): گمرن، ناستو، مل.

خه نان: پشکورتو، کراوه، پرو خوش، پروکش، دم به پیکنن.

کراوه.

خه نانه (همو.): خه ناندان.

خه نووک: خناوکه.

خه نوک (کو.): بهرمور، میخه کبند، گه رنبد، (دهر.) ملوانکه.

خه نای: خنای.

خه نه: (ماو.) خنه، (دهر.) خنی، خنه، هنه، گیایه کی سوزده دهارپی ژان بچ جوانی لسمرو دست و پیمان دگرن. خنده، پیکنن.

خه نهاندان: (همورا.) که. خنانه، شویک پیش بروک هیتانی ژان بانک ده کن خنای دبه شنوره به کومه ل خنه له سفر و دست و پیکرتن به بژندی شایموره.

خه نیلکه (کو.): بابا.: خنه گورگه.

خه نهران (خنهران) (نرده.): پرو خوش، دم به پیکنن، پرو گوشاد.

خه نهق: خندهک.

خه نهک: خنوک، خندهق.

خه مخوره: بالنده بیکی قاچ و مل درتزه همیشه له گوی ناودا به ماتی دهنشی، خمه خوره.

خه مخورک (که.): چتیکه که گله کی پزیو بی که پیسی لی نری: پژی، (همو.) زدنن، قششتی زهری له هاوناندا.

خه مخورک: خمخورک.

خه مخوری: خمخواری، مشور، هوق، تاسواس.

خه مخره (که.): تورخه کردن لبهر چتی چمور خواردن و زور خواردن.

خه مخره شوک (همو.): گیایه که قامکیک بلنده و گولی پش دهر دهکات، خمره شوک.

خه مرقین (باک.): خمپوتن. — ی: خمپوتی.

خه مرقین: چتیک یا کسکیکه خم و پروشی پروتی، خمپوتن. — ی: خمپوتن.

خه مزه: (نرده.) غمزه و ناز، نای دپیه کیبه له شار باژیری.

خه مزه کردن: ناز کردن، خنجه کردن.

خه مزه گمر: مازگمر، خنجه گمر.

خه مسار (گمر.): خمسار.

خه مسارد: خمسار، سسته پله، نمر کسبه له کاراندا سست و تمبیل بی. — ی: خمساری.

خه مساری: خمساری.

خه مشسری: بوقاریک به کاردهری، که به ناپوختی و ناپکی بکرت، دلتین: فیساره کس به — کاری دهکات.

خه مشوک (باک.): خشتیله، گچکه و جوان، قشتیله.

خه مکهی خه مان (که.): کسکیکه خم و پروش بچ همسو لی قسوماویکی بخوات، دلسوز، میهره بان، خمخور.

خه مگیر: خمگین. — ی: خمگینی.

خه مگین: خمگین، به پروش، پروشدار، کن، شانی، دامار، خنوک، برهش، خمبار، خفه تبار. — سورن: پروشدار سورن. — کردن: پروشدار کردن. — ی: پروشدار، خمخواری.

خه مل (باک.): خشل، چک، نارایش.

خه ملن: بهمندگرتن، دانان، پروش. — کردن: خملاندن، پازاندنوه.

خه ملان: پازانوه، خملن، جوان کران.

خه ملاندن: پازاندنوه، خمل کردن.

خه ملانن: خملاندن.

خه مله (باک.): خملا بخملا خستن: به پید اگر تنوه لیکنان.

خه مله (همورا.): خم.

خه ملچی: دانمر، واگر.

خه ملچیتی: پیشه ی خمل کردن و له بریه و گوتره به هند دانان.

خه مل کردن: تمخین کردن، دانانی نمندازه یک له بچ پرووشکه دان به بری دزان و باخ بچ نموده یو پییه ملکانه یا باجی لسمرو و ریگیری.

خه‌نه گوردگه: خه‌نه تیلکه، (باک.) بیرۆهرتک.

خه‌نه ل: جووره بزنیکه تووکی سهرشانی و دهستی زهره بارو بی وه‌کوو له خه‌نه گیرایی.

خه‌نه‌مین: خه‌نایی، رهنگی خه‌نه‌ی، فرگول.

خه‌نه‌چهر: خه‌نه‌چهر، تیغیتیکی تاییه‌تی کوردانه، — ی سهریه‌گو، — ی سهریه‌دوویشک، — ی شینه‌تیغ، — ی جهوه‌ه‌دار.

خه‌نه‌چهره (نهرده.): به‌ردیکی گچکه‌یه له ته‌نیش‌ت قبری داده‌نین بۆ نهری دیاری، که مردوو پیاهو و ژن نیه.

خه‌نه‌چهریاز: یاریتکه به خه‌نه‌چهری پروت ده‌کری. — ی: یارییه‌که هه‌ندی کس به خه‌نه‌چهری پروت ده‌یکم.

خه‌نه‌چهریال: بال‌خه‌نه‌چهره.

خه‌نه‌چهریال: خه‌نه‌چهریال.

خه‌نه‌چهره‌ده: دارکونه‌ده.

خه‌نه‌چهره‌مه: خه‌نه‌چهره‌ده، جووره کولله‌یه‌کی کلک درێزه.

خه‌نه‌چهری (زا.): خه‌نه‌چهری.

خه‌نه‌چهری (شن.): گیایه‌که به‌که‌ی ده‌خوری.

خه‌نه‌چهر: خه‌نه‌چهر.

خه‌نه‌چهر: خه‌نه‌چهر.

خه‌نه‌چهری سهره‌دوویشک: خه‌نه‌چهری گۆدار، خه‌نه‌چهری سهر به‌گو.

خه‌نه‌دان: نیی ناهه‌تانه.

خه‌نه‌ده‌ق: چالکی قوولی درێزه، که له زه‌ویدا هه‌لکه‌ندرا بی له ده‌وری شار و ناوایی و شرویتانی ترووش و عاسی دا تا دوژمن نه‌توانن به‌ سوواری پییدا ده‌ربازن یا تییدا ده‌چنه بۆسه‌وه بۆ شمر.

خه‌نه‌ده‌قده‌نه‌وه: به‌ناغه دانوه‌ی دیوار، هه‌لکه‌ندنی خه‌نه‌ده‌ک.

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌ده‌ک: سه‌نگه‌ر، — هه‌لکه‌ندن: سه‌نگه‌ر هه‌لکه‌ندن. (ژه، باد.)

خه‌نه‌چهره

خه‌نه‌ی کرفن: خه‌ی‌زکردن، شادکردن، گه‌شکردنوه، دل‌خۆشکردن: پشکوواندن.

خه‌نه‌ی: درۆمن، نه‌یار، هاوشان، کسیتکه، که وه‌کوو یه‌کیکی تروا بی له ده‌سته‌لات و هیزدا ده‌لین: فیساره‌کس — ی ده‌کسانه واته ده‌ره‌قه‌تی ده کسان دی.

خه‌نه‌ی: پیکه‌نین.

خه‌نه‌ی: پیکه‌نین به‌کو.

خه‌نه‌ی: نووستن، (هه‌مرا.) وهرم، خوا، هویتسه، وه‌نه‌ووژ: — ی خۆش، کرخوا: — هاتن: ته‌ورین. — م په‌وی: خه‌لن چوو. — م هات: خه‌لن من هات. به‌دا کورتن: ده‌خوچوو. (فه.) خه‌وون، خه‌وتن.

خه‌نه‌وار (باک.): کسیتکه زۆر خه‌ل له نووستن بکات، گیاندارتکه زۆر به‌نووی.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خه‌نه‌ووشو: خه‌نه‌ی ئالۆز.

خەلو خانەن: وێکچوواندن، گێژکردن، سەر لێ شێواندن. خستەن. نوواندن.
 خەلویتخستن، وەرگەواندن.
 خەلوخۆش: کەسیکە زوو خەوی لێ بکەوێ و درەنگ بێدار بێتەوه.
 خەلوخی (باک.): تێکەڵاو، شپۆزە.
 خەلوخین: وێکچوون.
 خەلوور کۆن (باک.): زەوی کێلان.
 خەلوواندن (گەر.): کولاندنەوهی برین.
 خەلودار (باک.): نان و کوللیزە میووزی.
 خەلودان (گەر.): کولاندەوهی برین؛ برینا من خەوری.
 خەلوواندن: کێلانی زەوی، بۆخۆرینە؛ بکێڵە.
 خەلوو (باک.): کوللیزە گەورە و پانە.
 خەلوواندن: خەلوواندن.
 خەلووین: خەلووین، چێتیکە خەو بیات.
 خەلووین: خەلووین.
 خەلووین: خەلووین، خەلووین، پەوینەوهی خەو.
 خەلووین (باک.): کێلانی زەوی، بۆخۆرە؛ بکێڵە.
 خەلووین: خەلووین، خەلووین، خەلووین، خەلووین.
 خەلووین: خەلووین.
 خەلووین: خەلووین، خەلووین.
 خەلووش: خەش، خەشە زێر و زێوی، سێس و دەستازۆ. زیوان و خشت و
 خالی ناو دەغلە، تۆز، پەلە، لەکە، زیل.
 خەوش و خال: زیل.
 خەوش و خامج (هەمرا.): کرش و کال پێژ.
 خەوشەپەش (باد.): بێداری، خەلوواندن.
 خەوشگ: شوێنی تاییبەتی نوستان، خاوە، خەوگە، خەفگە، خەفگا.
 خەوشگ: ژووری نوستان، (باک.) خاوە.
 خەوشگران: خەلووین و درەنگ بێدار بێتەوه.
 خەوشگرانی: خەلووین.
 خەوشگران: سەردانی خەو لە یەکیک و خەلوو بوونی.
 خەوشگرانی: قەدەغەکردنی یەکیک لە نوستان بۆ سزادانی.
 خەوشگرانی: وەرگەوتن.
 خەوشماش (باک.): بێرەخەو، — بوون: لە بێرەخەوه چوون.
 خەوشک: کەسیکە زۆر بنوی.
 خەلوون (هەمرا.): وەرم، خەو، هۆز، هۆز، — دیان: وەرم دیە. —
 لێکدانەوه: (هەمرا.) وەرم دیە. دوودلی، نیگەرانی.
 خەلونامە (کە.): خەلونامە.
 خەلونامە (کە.): خەلونامە.
 خەلووچکە: وەرمەز، وەرمەز کۆتی.
 خەلووچکە: وەرمەز، وەرمەز کۆتی.

خەلوپی پەرپەرچ: (نە.) ناشووب پاسو.

خەلوپە (سور.): بەرکۆتی دەغلی.

خەلی: ئۆخە، لە کاتی خۆش و شادیدا دەردەبەری.

خەلیاتە: دەزووی ناوڕیشمی پەنگاوەنگە.

خەلیاتەکیش: جوورە دەزێیکی گچکە کۆن بچووکە پەتر خەیاتە پێتو
 دەکری.

خەلیاتە جەلوکە: داو و تە لێکی باریک و درێژە لە کاتی گەرمایەدا لە
 نێو هەوادا دەبێندرێ.

خەلیار: (هەمرا.) هاروو، هاروی، ناروو.

خەلیار

خەلیارە: خەلیارۆک، قوونێرێکە لە بن پان یا لە بن

دەستی دێت یا لە نەسکەنجی، کە دەریو کێم و هەمرا زۆر لێدی و بەقەد
 خەریکی دەبێ.

خەلیارقوم (نەرمە): کالیار.

خەلیارچەمەر: (هەمرا.) خەلیارچەمەر، جوورە دارێکی گەرمیانییە
 بەرەکی وەکو لۆلە قامیش وایە ناوەکی خانەخانەییە چەند پەرەیهکی
 تێدا یە نێوانیاندا دانەیهکی زەردی تێدا یە پەرەکانی لە ئاویدا
 دەسوڕێتەوه بۆ پەوانی دەدرێ بە منداڵان.

خەلیارۆک: خەلیار.

خەلیاری دێمی: گۆرۆک، کالە کەمارانە.

خەلیال: نیاز، بێر و هۆش.

خەلیالی خەو: خەلیالی خام، نیازی خام.

خەلیان (نەرمە): خایاندن.

خەلیخە: ئۆخە، هەپە، بەبەه.

خەلیاندن (باک.): توو و زیزو سەخەتکردن، زویر و تووکردن.

خەلیان (باک.): زیزو سەخەت و تووکردن.

خەلیو: نە، نا، نە، نەخێر، وەلامی بەر پەرچەدانەوه. خاسە، خاسی.

خەلیو: خێرا، بە پەلە، توندتۆ.

خەلیس (خۆ.): تووی ووشکی کوتراوه، کە کرایتە سەلک.

خەلیم (باد.): خەو و ئەداوەفتار.

خەلین (باک.): بێجگە، جگە، بێ لە. — اوی: بێجگە لەوی.

خەلی: خامۆش، کپ، مات؛ دارا لە بەر نوستان یا شەکەتی — بووه.

خەلی: مات، — کردن، خۆمات کردن. پرخە، پرخە پرخ دەنگیکە لە لوتەرە
 دی یا لە زار لە کاتی نوستان یا ماندووتیتیدا.

خەلی: پرخەپرخ، دەنگیکە لە دەم و لوتی نوستروانەرە دێت.

خەلیکردن: کۆژتن؛ بەردێکی بەسەری مەرکە دادا خەبی کرد. پرخەکردن.

خەلیاک (زا.): کورسی و دەرگای زێوی کۆن.

خەلی هەلاتن: خەپ بوون، کپ بوون، کپ هەلاتن، خەپ هەلاتن.

خەلی: خەت، کتە، کتە، فەس، فەس، ووشەبێکە پشیلە یی دەردەکری.

خەلی: خەت، کتە، کتە، فەس، فەس، ووشەبێکە پشیلە یی دەردەکری.

خەلی: فەس، فەس، کتە، کتە، پشەپشە، دەنگیکە بۆ دەرکردنی

پشیلە بەکار دەبێ.

ختمه کردن: خت و فسه کردن، پشيله دهر کردن.

ختمه پتی (فه.): قدیلکه.

ختخته (که.): قدیلکه.

ختک: پشيله.

ختکه (که.): قدیلکه، ختوکه. — دان: قدیلکه دان، (که.) قدغه دان.

ختکی (نمرده.): قدیلکه، ختی، خرووک. پشيله.

ختکینه (نمرده.): ختینه، هاندهر، بزئو، دغدغه دهر.

ختله (همورا.): قدیلکه.

ختلی (همورا.): ختوکه، قدیلکه.

ختمی (شکا.): سمرکیش، یاخی.

ختمین: سمرکیش، بوون، یاخی، بوون.

ختوکه: هستیکی زور کسه وه کوو تمزوو، هستیکی ختوکه ناسا هانی ده دا، که له جتی خوی دابنیشی.

ختوکه: ختوکه، قدیلکه.

ختوکه دان: قدیلکه دان.

ختی (نمرده.): پشيله ی نیر، گورپه، ختوکه، ختکی.

ختیلکه (باک.): قدیلکه.

ختینه: ختکینه.

ختیل: خمریک، له گژ.

خچ (باک.): دهنگیکه کاتیک به کارده بری، که گولکی بانگ کن.

خچان (همو. که.): تیکموتن، دژاندن، تهره خواردن، (شا.) ننگیوران.

خچاندن (همو. که.): تیخستان، له خشتبردن، تهره دان.

خدیولاس (همو.): نیوی دووه هفتی حوتهم و هشتهمه له هشت هفته کانی زستانیدا، که دوای همویان سی پوژ له زستانی ده میستی، هتیمیشی پیده لیتن.

خدیوک (باک.): کز، خهمگین، پهرۆشدار، داماو. نازناوی داماو (حسین حوزنی) موکریانی برامه، که یه کمین کسه میژووی کوردی به زمانی کوردی نورسیبیتومه و له ۱۹۱۵ دا دامزیتسهری چاپخانه ی کوردستانه، نهم نازناوه بدهشتی سید تاهای شمزینی بوی هلبژاردوه له جیاتی (حوزنی).

خدیو: خو، نهریت.

خدیوک: ختوکه.

خدی (نمرده.): سمرگهرمی، بستمه کی.

خدیخان: سمرگهرم بوون.

خدیو: پادشا، خردان، خیتو، خاوه ند.

خو (باک.): گیایه که وه کوو گیزه رایه.

خو: همسو، گشت، تیکرا، خشت، همسی، تمواو. (باک.) جه نجال، پالپتونه نان. (باک.) خپه، دهنگیکه گرد، کۆ. — کردنوه: کۆکردنوه، جئاندن، کۆمهل کردن. — بوونوه: کۆبوونوه. (همورا.) خرکه بهره. گهر، گروشر، گروشر، گلینک، هنارک. کهنه، بستمیکه بهردی زور بسی،

بهستیره، شیو، شیهله، دهره، چق، زه ندۆژ، جی لا فایک، که خره و بهردی زور بی. وورده بهرد. تمواو، پیاده کان به — ی هاتن: همموهاتن. خرکه بهرد. تیکجاری، دهرگایه کی به — ی داخه، بستمیکجاری داخه، واته شمشیره (کۆله) که ی به — ی په تکه.

خوا (موک.): گمند، خراب، گندهژ، — کردن: ناراندن. (باک.) بهفیز، بههموا، لووت بلندن.

خواب: خراو، بهرباد، (بان.) گندهژ، گمن، گمند، توون، نعباش، نهچی، بهد، چتی بی فپی. — کردن: تیکدان، (باک.) بهرتیل کرن، مهرکاندن، مفراختن. — بوون: مهرکین، میژوی، مفراختن، له که لک کموتن.

خوابه: واژی چاکه یه، بهدی، کردار و گرفتاری ناپسند.

خوابه کار: خرابه کمر، بهدکار.

خوابه کردن: چتی بهدو نارپه واکردن.

خوابه تر: گمندتر، بهدتر.

خوابه ترین: گمندترین، بهدترین.

خوابی: بهدی، گندی، بی فپی.

خواب خپ (باک.): خره خپ کردنی گهروو له نه خوشیدا.

خوار: خهرار.

خوارک (باد.): خهرار.

خوارش: پرووش، پرووک، پتران.

خوارشان: پتران.

خوارشاندن: خراشیان، پرووشاندن.

خوام: شووتنیکي بهرده لآن و هلمت و زوورگه.

خوامان: خهرامان.

خوان (موک.): خستران، (باک.) هله خه له تان، فریوخواردن.

خواندن (باک.): فریودن، له خشتبردن، هله خه له تاندن. لپه له نسوون، خشاندن، سووین، تپه له نسوون، لیتسوون، خره خپ لپه چنان، دهنگ لیتوه هیتان.

خواب: خستراو، خراب، گمند، بهد، بی فپی. — بوون. — کردن. کارول، ویران.

خوابه: که لاه، خرابه، بهدی، گونا هکاری. گونا، چتی نه شیا. دزی. ژن بهرستی، می بازی.

خوابه گهر: خراوه کهر.

خواب ووقت: جنیودان، دوژین دان، بهد ویزی، خوسپ.

خواب ویزی: بهروانه: خراو ووتن.

خوابی: خرابی، چه پهلای، شووره یی. کاولی، ویرانی، پمیشوی.

خوابی: خرابی. هموا، فیز، لووت بلندن.

خره: دهنگی ویک کموتنی دوو یا چند چتی په قه. خره خپ گهروو، دهنگیکه وهک دهنگی گویتزو کالای شو دار و پروخانی دیوار و دهنگی قاقمز.

خره خپ: خره ی یک له دوای یه کتری، خره خپ زور. (باک.) خرپه، قه خه، قه خه قیخ. دهنگی گهروو و نیتره. خشی کاغز یا کالای تازه.

خره پانکه (کۆ.): جووره ماسیبه که.

خړنه ک: پټچکه ی عمره بانه و چتی دی.
 خړنه گل: خلور بوونو هی چت، گلور بوونو، تلمو بوون، تلواتل.
 خړنه له (همر): (همر). خړته له، خمر دهل، گیایه که وه کوو شتلمی وایه. خړله.
 خړنه نگ (باک): ده ریمند.
 خړنک: بهلغ و خشت و خالی بنی کوویه و گوزه و نیتر. ویران، کاوول، تمنها بؤ مال و خانو دهی. پټچکه، چرخ، غمر غمره. (باک). — کرن: کمو لکړن. گرته کوشت. نه خوشییه که تووشی مندا لآن دهی. خړکه بهرد. (موک). که. که، جو مکه، جمکه، له کاتی له جی چوونیدا به کاردهری ده لټن له — چوون: له که چوون، له جی چوون تمنها بؤ چوار پټیان به کاردهری. جوړه کوله که یکه.
 خړنکه: خړتک، جو مکه ی نمدام.
 خړنله (باک): خړتک.
 خړت و پرت: دوو دلی و نیگمرانی له کار تکیدا. چت و مت، کمل و پمل.
 خړنول: کوو بوونو هی ممدوم.
 خړنوله: چتی خړ و گردی بچکوله، کردوله.
 خړت و مروت (نمره): شله به ته، مرزی خاوو خلیج، شل و مل، قهلمو.
 خړت و هوږ: خړته خړتی زور.
 خړتیلانه: گیان له بهری خړله.
 خړتیلانه: خړتیلانه.
 خړوچ (باک): شهر و کیشه.
 خړوچ: کرچه، دهنگی وورد بوونی ترزی و نیتره له ژیر دداند، (که). خړه، خړت، کرته، دهنگی برپنییه، خړچه، کاله کی نه که یشتوو و زړک.
 خړچان (پوژ، که): خړچه، جوړه کاله کټیکه. تیکموتن، دژانندن، دژان، تیشکان. (دزه). پټکان، له نیشاندان، ننگاوتن، خټچان، (شا). سنده گل و له تکه خشتی ناپټک، (همر). زهنگوول.
 خړچانندن: پټکانندن، گووی گرتن بؤ قسه ی خه لک.
 خړچاو: دژاو، دژانندو.
 خړچاوی: دژاوی.
 خړچه: دهنگیکه وه کوو دهنگی له تکر دنی شووتی، نازاو، کرمه، دهنگی جووینسی خړچه. گرکه، (که). خړچان، خړچکه، زړک، قریک، جوړه کاله کټیکه نه که یشتوو و شیرینه.
 خړچه خړچ: خړچه یه که له دووای په کتری، خړچوهر، — ی زور.
 خړچه کړچ (که): کرته کرت، دهنگی برپنییه.
 خړچه نگ (باک): خمر چنگ.
 خړچک (دهر): گرکه، خړچه.
 خړچو فک: کیشه، شهر و همر، پیله.
 خړخال: نالقه یه کی وه کوو بازنی وایه و له زړ یا له زو به پتووی دروست و له پی ده کری باریک و نستووریشی هدی په کټیکه له جوړه خشله کانی نافر تانه، (زی). خشخاش، خاشخاش، خشخاشی پی.
 خړخال: خړخال.

خړه پېچک (باک): شهر و کیشه، پیله.
 خړه چار (که): بهست یا زموینه که بهردی زور پی، خړه لآن.
 خړه فان: گیل و گمرج بوون له بهر پیری یا نه خوشی، خمره فان.
 خړه فاندن: خمره فاندن.
 خړه فو: خمره فو.
 خړه فیانگ: خمره فیو، خمره فو.
 خړه فیان: خمره فان.
 خړه فیو: خمره فو.
 خړه ک (باک): لمر، سست، شل، زورگ، بهر ده لآن، شووینیکه بهردی زور پی.
 خړه کوچک (باک): کوچکه بهرد، خړ، خړه، وورده بهرد، چدگل.
 خړه لآن (که): جیگا یا کندی تکه بهردی زور پی، بهست.
 خړه له: خړله.
 خړه یوون: گرد یوون، توو ل بونو شووینیک له لاش بهر یو نه خوشییه کوه، گلیر و بوون.
 خړپ: دست به جی، گورج، دم و دست پتر بؤ خمر به کاردهری: — خمری لیکموت: دست به جی نوست. (که). برنی چتیکس بهر تکی و پوختی. (باک). کرته، دهنگی برپنییه. زوی جودار، زیخدار. دهنگی پیته، که به ناو خزی یا به بندیوارید اهری.
 خړه: کرته کرت، خړچ، دهنگی برنی دیواریه، دهنگی پیته له دوروه، دهنگی لیدانی دله، پر خدی خمری، گله کومه کی.
 خړه خړپ: خړه، همرگاری بچووک ناویرتنه و دور پزیشن. ووشیه بؤ پیته لک لآن و جینو سوکی به کاردهری.
 خړش (باک): به بی هؤ له خودان و پووی خړ پنین.
 خړن: خه به توله، قهلمو.
 خړنه: گین، گورین، خړو پر و قهلمو، هټین، کنک، قهلمنه، خړله، خړیلانه، کوته بالا، خړین.
 خړنوک: خړین.
 خړووک: گیایه که.
 خړیو (باک): گیل، گمرج، حؤل.
 خړت: خړ، گرد، دهنگیکه. (همر). شه که نیتر تکی یه کسالانه ی خساره، تا دوو سالان، شه که نیتر تکی سی بهماری دیتی دووایه ده بیتنه بهران که چوار بهماری دیتی. به گیسکه نیتر تکی ده لټن که له سالی دوو میدا پی، خمرت. سالی: نم بهرانه دوو یا چوار — ه. واته دوو یا چوار سالانه یه. که مرسته ی خمر تکر دن.
 خړنه: خړچ، خړپ، خړه، کره، دهنگی برین و هملها چینییه. دهنگیکس گچکه یه وه کوو دهنگی خوار دنی مشک. خله، خله، خشه، (همر). زموینه که له سالی تکیدا هم بکلیری و هم بچتری، زوی دوو گاسنه.
 خړته خړت: خله خل، خله خل، خشه خش. خړته یه که له دووای یه کتری. (باک). کرکړچک. دهنگه دهنگی چتی، دهنگی جوو لانی چتی وورد و ووشکه به گردی خویدا.
 خړنه خړنه: سووړان، هستی پزیشن مشک و مندا. کرکړاگه.

خړځاله: چمند دارټکه وهک بازن له مسهره سهری بېشکه دهکړی تا خړه بې و مندل پټی ژیړبن، خړخال.

خړځالدار: جوړه بېشکه یکه هندی، نالقه داری تیځرابی تا له کاتی پاژانید ا خله خلی لیوه بې و مندالی پټی بخافلی و بنوی.

خړخړ (باک): خړه خړی که پویه یا گهروو له کاتی نوستنیدا، پر خه پر خ.

خړخړه (نهرده): خړتک، قرقه، غمر غمره، بمر خه بمره، پېچکه ی عمره بانه و نوتومو بیلیه، خړخال، زړه.

خړخړک (باک): زهنگوله ی گچکه.

خړخړوکه (شن): گهروو.

خړخشت: خړوخت، گرده پر، تماو، تیځرا.

خړزهک: خړووهک، خړوسهک، نه خوشیټکه، که گهروو ویکدینیتومه.

خړس (شا، که، پوژ): لاسار، سست، ده غمل، خه زړیو، تمبل، لمرگران، فده، وورچ، هرس.

خړسندن: تی ترنجاندن.

خړسهک: کال و سپیالی قورس. مافوره ی نه ستور. کوللیتیره نه ستور.

خړسپان: گاوو.

خړسچر (باک): شلووقی، تهقه، هرا، شتوای.

خړس: لاساری، تمبل، ده غملی.

خړهان: خرفان.

خړهاندن: خرفاندن.

خړهانی (باک): جوړه هه لپم پرنیکی کوردیه.

خړک (دزه): دهسته بمر، خړک بمر، خړه بمر.

خړکانه (که): خړکانه، چمند قنچکه یه که دوایه ده بنه برین و کولک وه چاویله کی ده چی تا تمه منی ۶ سالی له بنانگړی مندلان دی نه گهر مووروی داغی پونه نین دهری دهکا یا ده پونه ننه وه، (همورا). خمرکانه، (که). خړکانه.

خړکاندن: کیشان، بخړکینه.

خړکه: خړک، پمل، کوپل، خړه بمر، دهسته بمر، بمر دیکي پر به چنکیه. نیوه نانیکی نه ستوره، که له مسهر تهن دور سو خوراند دروسته کړت.

خړکه خړک (سور): قرخه قرخ.

خړکه گاروکه (شار): یاره لماسی، په تاته.

خړکه گاروکه: یاره لماسی، په تاته.

خړکه له: خه په توله، تازه پټ ه لگرتو و خړ و پر. حتی خړی گچکه له.

خړکردن: گرد کردن، کو کردن، تپه لکردنی چتیک و خړه لدانی، خړکردنوه، گردو کردن، گرووه کردن.

خړکردنوه: کو کردنوه، کو ماله پټ کردن، جفاندن، وه خړ کردن.

خړکیش: خه کی بمر و خشت کیشانیته.

خړمان: بیدر، خه مان، کو سوری گه غم، به مسهر یه کدا کراوی زور له میوه.

خړماندن: لووشه لووشکردنی نه سپ و ماین و نیسترو گویدر ترانه.

خړمانن: خرماندن، کرماندن.

خړمه (که، همورا): کرمه ی جق خوراندنی وولاخانه، کورترژن، بدهنگی خوراندنی حتی ناسکی وهکو تریزووش ده لټین. خړنگه، کوت، دهنگی کورتی بارانه یه به سرباناندا. دهنگی پټی نیسترنه.

خړمه خرم: کرمه کرم. خرمه یهک له دوای یه کتری، دهنگی وورد کردن نانی په قه له زاریدا یا کروژتتی قندیه و نیتر. دهنگی خوراندنی مهر و وولاخانه.

خړم خرم: خرمه خرم.

خړمژن (هرک): خرمه و دهنگی کرمه کی ژنانه.

خړموونک (نهرده): کورکوروه، کرکورچکه.

خړموچک (نهرده): خرموتک، خرموته.

خړمووشهک (زا): چرنوک.

خړم و هوژ: خړنگه. به دهنگی پټی دهسته سواری کیش ده لټین.

خړناکه: بېچوه کهرویشک.

خړنهق: بېچوه کهرویشک.

خړندال (زا): جوړه گیایه که ده خوری.

خړنلوجل (زا): فرژ.

خړنک: جوان و لمبر دل. به چکه کهرویشک.*

خړنک (باک): کهرویشکی جحیل. ژنی جوان.

خړنگه: خړنگه، دهنگی خشلی ژنان، دهنگی زهنگ و قوړه ی وولاخان.

دهنگی داسیه له کاتی دروینیدا، جوړه دهنگی که وهک دهنگی پوانه.

خړنگه خړنگ: خړنگه یهک له دوای یه کتری. — ی زور.

خړنگ و هوژ: دهنگ و هوړی زهنگ و حتی تر.

خړنوک: خه پرنوک، سهر پیچ، گیایه که به بهر که شتی هه ده لټین خړنوک به لان، که بهر که ی ووشک بووه مه چه چه ی پیده لټین بهر که ی درژو که تفته وه کوو گورچله یه نه گهر به تازه یی و ته پر بکوتری و کاترمیر و نیو تیک له گمل زهر دینه ی هیلکه ی بشله قی وه کوو روتی لیدنی نهو ساله سهر په پویه کیوه له مسهر چاوی ژاندار دانری به نیوکا ترمیر ژانده کی ده شکینی بهر که ی تام و به لقی تووتن له دهست دینی بو نه خوشی شه کیش زور باشه نهو به لقی، که له تووتن چنن به دهسته ده نووسی و وه کوو قبلی لی دهکات، که به گه لای خړنوک بشوړی وه کوو سابون کف دهکات وچلک و به لقه کی ده بات. خاوند ناژه لیش خړنوک ووشک له ناو (کوزی) کاره گله دا پاده خن تاجیگا که یان پیس نهی. جوړه بهر که له بهر کهانی داره مازو له مازو گچکه تره وه کوو خړنوک وایه.

خړنوک خړنوک: جوړه گوزانه که.

خړوش (همورا): خارش، نالرش.

خړوش: ساته ری، حیز، گاندر.

خړوش: جوش، گریان، هراو هوړیایه، که به ده گریانوه بټی یابی گریان، خړوش.

خړوشان: خړوشان، خړوشان، (همورا). هوروشان. — ی: خړوشاندن. — ن: خړوشاندن.

خزم: کس، کس و کار، (همورا.) خویش، خنام، (باک.) لیژم.

خزماغه: خویشانه، ناکار و شیوه و کردار تکه، که له خزمان دوه شیتنهوه.

خزمانی (باک.): خزمانه تی.

خزمانه پتی: (باک.) خزمانی، تیکه لوی، خنامی، (باک.) لیژمی، نژیکی و کسایه تی په کیک له گمل کسپیکیدا.

خزما: له کوو وایه. (که.) خمریم.

خزماهت: پاژه، نووده.

خزماهتچی: نوکمر.

خزماهتکار: نوکمر، پاژه کار. — ی: نوکمری.

خزماهتگوزار: پاژه کار. — ی: پاژه کاری.

خزم دؤست: کسپیکه نرخي خزمانه تی و دؤستایه تی بزانی. — ی: خویشیستی خزم.

خزم وکار: کس و کار.

خزن (نمرده.): کلهک، بهردچن، قسن.

خزغه (نمرده.): خزنده.

خزغه: نو جانموره رانمن، که ده خزین و ده خوشن و ده کو مار و کرم و زهروو.

خزغان: خزان، خزین، چون یا هاتن به هیواشی به بی هست. خوشین، خزین، خزان.

خزلیک: شویونی خز.

خزیم (باک.): خمریم.

خزین: خزان، داخران، تیخزین، خوشین، داخرین، خشان، هه خلیسکان.

خزیو: هه خلیسکین.

خزیو: خوشیو، هه خلیسکاو.

خزلیکه (همورا.): خلیسک.

خضاره (که.): کاریته.

خضران: خزان، کورته سمرزوی.

خضراو: خراو، کس یا هر زیندهوار و چتیکه خرابیته سمرزوی.

خشت: نیخشت، کواندن، به زوی دادن، خو خاندن، فریدن، (همورا.) ووستی، وندن. له کار: — بیکار کردن، دهسته لات لی نهستاندن، زه بوونکردن، شکاندن. نه خوش: — ناسا خکردن، ژي: — لی جویو

کردنموره. به کسپیک دژپاندن، پیل دژپاندن، تی: — تی ناویرژتن، تینان. (نمرده.) دابمشین، دابمشکردن.

خشتنه جی: خشتنهوه جی.

خشتنه خووار: بهردانموره، ووزه شپه، وهرسیاندن.

خشتنه دهشت: دهر خشت، ناشکر کردن.

خشتنه پزی: وهری خشت، بهری کردن.

خشتنه پزی: وهریزهوه خشت، له بنموره دانان.

خشتنه سهر: بهده موره دان، مهیدان دان.

خشتنه کار: وکار خشت، وکار خشتنهوه: چاپخانه ی کورده ستاخم وکار خشتنهوه.

خشتنه گهر: خشتنه کار.

خشتنهوه: زایین و خشتنه گیتی چمند مندالتیک، دارا مندالتی زور خستوه: واته مندالتی زور بووه. (نمرده.) دروستکردن، بهریا کردن.

خشتنهوه جی: خشتنه جی، دوباره له جیگای خوی دانانموره. توله دانموره، چتیکي تر له جیاتی وی دان یا دانان.

خشتنهوه کار: وکار خشتنهوه.

خسکه (شار.): قیسکه پیواز، قسقه، سله که پیسوازی وورد. تریزوو و خه یاری گولبه دهم.

خسن (همو.): قسن، شووره.

خشن: خشه، خشپه، هستیکي له سهره خویه.

خشا (ناوی.): بریسکانموره. فرمانکردن، تیرا خوین، خوشی.

خشان: سووران، کشان، لی خشان، خزین، خزان.

خشاندهوه: نژیک کموتن، ناپاکی و بهدغه کی و سپله یی کردن. لادان، وولا کموتن.

خشانندن: کشاندن، سوزنموره، خشک کرن. لی: — پی لی: — وازل ی هینان، بهخشین. بهسهر زهیدا خشانندن و پاکیشان.

خشانن: خشانندن.

خشه (شن.): چمژله، — پیگرتن: چمژله لی نان. خله، خله، خرته، خشپه، چریه، هست، چه، چهپه، خشه خش. دهنگیکه وک دهنگی پاکیشاننی چتیکي نهرم به سهر زهیدا، خوشینی ماریا مشک بهسهر زهیدا.

خشه پینه (ناوی.): سهردار، فرماندار، ترووسکه دار، پرووسکه دار.

خشه خش: خرته خرت، خپه خپ، چریه چرپ، چقه چق، خله خل، خله خل، خله خل، خشه، خشپه خشپ، چمرقین، خش وهوور، دهنگی جوولانی ته لاس و کالای تازه و چل و نیتره.

خشه دای وونه (همورا.): خشه لی یکدان.

خشپه: خشه، هستیکي سووکی ویشتنییه، خشه ییکی بچکوله یه، که له چتیکوه پروودات، که نه پیری، خرنگه، هستم به — یه کی کرد.

هستی جوولانی زیندهوار و نیدیکه یه.

خشپه خشپ: خشه خش، هست و خوست.

خشپن (که.): کورته بالا، قولینه، قلهو.

خشپیلانه: گیانداري نه شمیلانه ی نپسک سووک.

خشپیلانه: خشپیلانه.

خشت: خپ، جغزی خپ، چتی گرد. (باد.) زهرگی دهریوشان. پیک و پیک، (همورا.) خشته، تهخت، یه کسان، توار، گشت، خپ، همورو. قوریکي له قالب دراوه به کالای یا به سوورهوه کراوی بؤ دیوار و شویتانی تر به کار دهریت. — ی سوور و کراوهوه: که پروچ، که لپیچ. — ی کال: لگبن.

(باک.) شیشه ی که پاییه.

خشتاووی: کسپیکه له کارگران، که خشتی بؤ و هستا بهاووی بؤ دیوار و چتی تر دروستکردن.

خشته: بن، په چلهک. له — بردن: تهره دان، فرودان، دهست برین، قولشکانندن، شوپکردن، هه لفریواندن. له — چوون: تهره خواردن، تهره دران. نیوه هه لپست.

خشتنه: بن، په چلهک. له — بردن: تهره دان، فرودان، دهست برین، قولشکانندن، شوپکردن، هه لفریواندن. له — چوون: تهره خواردن، تهره دران. نیوه هه لپست.

خشتنه: بن، په چلهک. له — بردن: تهره دان، فرودان، دهست برین، قولشکانندن، شوپکردن، هه لفریواندن. له — چوون: تهره خواردن، تهره دران. نیوه هه لپست.

دوگسه و دۆلآب، زه نادى، زېښه مېشه، سنجاق، سینه بند، عاشق بېند،
قه تاره، قه نه فل بېند، قوتاسه، قوتلې بند، كمبېره، كرموكه، كلاو به دراو،
گمردانه، گمردنلغ، گو، گواره، گۆبه روک، گیتل گیله، هه یاسه.
خشل ووره ش (هه ورا): خشل فروش.
خشنای (هه ورا): خشانندن.

خشنده: گیانداریکه له سهر زگ پروات وه کوو کرم و مارو نیتر.

خشوک: خشنده، شه مهنه فمر، نو تو موبیل، پیتفرک.

خشوپش (که): هه ولدانیکى كهمه بو کارىكى.

خشی (لو): هزار پی.

خشیان (نهرده): خشان، خزان، کشان، خوشین.

خشین: خشان.

خشینهك (زا): شووینى راكیشانى چته به سهر زه ویدا.

خفتان (باک): کما. هه ولدان.

خفته ویدار: خوتوو و به ناگا.

خفته وراسه: نوستوو و راست بوونهوه.

خفشك (باک): کارمازى يه کسانه يه.

خگ: لیدانى کوژنده.

خل: خلور، خول، خولور، تل، گل. — بوونهوه: تل بوونهوه. — کردنهوه: تل کردنهوه.

خلاف (نهرده): خاو، خاریان.

خلافان: خمریک بوون. تهره خواردن. — دن: خمریک کردن. تهره دان، هه له خه له تانندن، خله فانندن. — ن: خلا فانندن.

خلان: تلان، خولور بوونهوه.

خلانه: چالیکه میوه ی وه کوو پورته قان و لیموی تیدا داده پوشری و هه لده گیری.

خلانکه: خر خالی بییشه.

خله: خشه، خهله، خرته. (نهرده) کورتکراوه ی (خلیل)ه.

خله تان: هه له خه له تان، فریو خواردن. — دن: فریو دان. — ن: خله تانندن.

خله تیاگ: خه له تاو، تهره دراو.

خله خل: خشه خش، خهله خل، خرته خرت. و ته یه که به کار دیتری بو گیرانوه ی ریشتنى مندالى تازه پی هه لگرتوو. نازاد کو توتوه سهر پییان به خله خل ده پروات.

خلهف (نهرده): تیتکول. کاسه، قوزاخه.

خلهفان: خمرغان. تهره خواردن. خمریک بوون به کاریکوه بو کات برده سهر. — دن: خمریک کردنى کسیتک به کاریکوه.

خلهفان: خهله فار، خمریک.

خله وویون: خلبوونهوه، تلویویون، گلمویون.

خلبوونهوه: خلور بوونهوه، گلور بوونهوه ی چیتک له شووینى کى لیترهوه.

خلت (باک): مشکه کوویر.

خلت (نهرده): خلته.

خلتاندن (نهرده): هه لفریوانندن، گرلاندان، گول لیندان، تهره دان.

خشتهك: پارچه ییكى گچكه يه ده كوړته بن ههنگلى كمو او كراس و نیترهوه. (پهوا، كۆ). گرول، پارچه ییكه له كراس ياله كموادا.

خشته انداز: كسیتكه خشتى بو و مستای سهر دیوارى باویرى.

خشتېن: كسیتكه خشتى بهرې و اتا خشت ساز به قور و قالب. قالبیکه خشتى تیدا داده وړى.

خشتېرېن: خشت له قالب داړتن، خشت دروست کردن.

خشت بسون: رېك بسون، ده غله كه خشت بسوه، واته هه مورو گوله كانى رېك و هستاوون.

خشت خشت (باک): خشه خش، خله خل. رېك و پېك.

خشتك (نهرده): گرول، پارچه ییكه له بنهنگل ده دریت.

خشتكان (باک): خوران. — دن (باک) خورانندن، پنین.

خشت كودن: قر تاندنى چت بهرېكى. رېك کردن، رېك و پوخت کردن.

خشت وخال: خشت و خول و زبلى مال و دوكان و كولان و نیديكه يه، زبل.

لېشمه، چرپ و چال، تلته و خلتى شلمه منیه كه، كه خوی له بنى نیشتى یا پالیتورابى.

خشتوو (شن، هه ورا): ویران.

خشتى: نیترى نافر تانه.

خشتى: رېكى، قشتى. چوار گوشه.

خشتیلانه (موک): خونجیلانه، (موک) قنجیلانه.

خشتیله: چكۆله و جوان، رېكه له، قشتیله، (باک) خمشووك.

خشخاش (زى): خر خال، (باد) شه قشه قه.

خشخووك: خلیسكین.

خشخه (که): هزار پی.

خشر (باک): خشل، چك.

خشر ووک (زا): خمركانه.

خشك (نهرده): هزار پی، (نهرده) خشى.

خشكاندن (باک): خلیسكانندن، هه ل خلیسكانندن.

خشكه: خیتچك، خلیسكه لسه ربه فرى یا سهوولى. (نهرده) خشك. فرینى بالنده به نرمى و له نریك زهرى. (نهرده) دهنگیكه له خشانى چیتكوه پهیدا دهی، قورنه خشكه، قنگه خشكه.

خشكه یی: ریشتنى چته به حموادا به ممرجه كه نرم و له زهرى نریك بى، په رسلیركه به — فرى. ریشتنى گیاندار به بى هست و به توندی.

خشكوک (باک): بهیه، مندالى ساوا. (شهم) قشت و جوان، خوشكوک، (زا) هه یف، بو ژن و کچ و مندالى جوان به کار ده برى. (سور) خلیسكگه، جیگای خلیسك.

خشكى (نهرده): قورنه خشكى.

خشل (باک): داریکه.

خشل: چك، رهخت، گولى، خشر، زیوهر، (باک) پوچك، خشم. نیترى نافر تانه. چكی نافر تانه، نمو له خواروه به ریزه ده یا نهمه بهر چارانوه، كه همره كسى له شووینى تاییه تی خویدا پوونكر او تهره: بازنه، بلبله، پاشه سهر، پشتیتند، پیشه سهر، تاس، تفریح، چوچه، حلقه منگوست، خمریم، خمشخاش (خاشخاش)، خر خال، دوگسه،

خشكه

خَلْتَان: خَلْتَانْدَن.

خَلْتَه: خَمَش، خَرُوش، تَلْتَه، خَشْت و خَالَ، تَلْتَه يِيكَه دَوای پالآوتی چتی شل دهمینیتومه، به تَلْهه میوهش ده لَین، — ی پَوَنی: گرک، — ی سهیلَه و مَوَدَنه: (کۆ) قیر قهغه، زاغ، ژار، شیلیا قه لَوَنی.

خَلْتیاگ (نهمده): فربو خواردوو، گولدریاگ، گول لیدریاگ، خاریاگ، فربیاگ.

خَلتی قهلا: خَلْتَه زَیَر.

خَلج (باک.): (باک.) علج.

خَلخال (فه.): خَپ خَالَ.

خَلساندن: خَلیسکاندن، ههَل خَلیسکاندن.

خَل کردنهوه: گلۆز کردنهوه.

خَلماش (باک.): بیره خمو.

خَلنزه (زا.): مار میتلکه.

خَلۆز: خَوَل، گَلِیر، تل، خَل، خَلۆز، (باک.) بالۆز، (پهوا.) بانگروژ، گَلۆز، تَوَزیلاته. باگَلۆز، بانگَلۆز، گروز، بانگور، بانگَیَر.

خَلۆز بوننهوه: گَیَر بون، گَیَرین، کل بوننهوه، تل بوننهوه، گروز بوننهوه، گِلان، قَنگه و تلور بوننهوه، قوننو تلور بوننهوه، خَل بوننهوه.

خَلۆز قه (همورا.): بالینه یکه له ژَتر کورتانییومه له پشتی و لاخ داده نری بولا و لایمه تا بار نغیشته سهر کولۆکی و لاخوه.

خَلۆز کردنهوه: گنדרاندن، گِلاندن، قَپ قَپاندن، گل کردنهوه، تَوَزیلاته کردن، قَپور تاندن، خَلکردنهوه.

خَلوولیک (زا.): تهرزه لۆکه.

خَلی (نهمده): وه کوو نۆنه وایه مندا لآن به مَیوژ و برتشکه و شه کۆز که ده لَین، قه قه، قه قه.

خَلیانمهوه: خَلۆز بوننهوه، تلۆز بوننهوه، تلیانمهوه، گلیانمهوه، تلیم بون، خَلیر بون.

خَلیوآن (نهمده): تل خواردن، گل خواردن، تلیانمهوه، گلیانمهوه، تلیم بون.

خَلیژه: وولیره، خولیره، زیرانه، چتیکس رهش و زهره باو و خه له ناو گهغدا وه کوو مرۆز پهیدا دهی، گلیژه. (نهمده.) چتی گردی گَلۆله. (نهمده.) وولیره، گیایه که، داره دست. ههله، زیندهواریکی گچکه یه و له مَیش گهوره تره وه کوو میوورو خۆی خپ ده کاتمه، که پروات، دریزکاره و وه کوو ههزار بی پیتی زۆره.

خَلیژه خَلیژه: گلیژه گلیژه، گردگرد.

خَلیژه بونوو: خَلۆز بوننهوه، گَلۆز بوننهوه، گرد بوننهوه، تلیم بون، تلیم بون.

خَلیژه و کردن: خَلۆز کردنهوه، تلۆز بوننهوه، گرد کردنهوه، گرد و کردن، خپ کردن، گرد و کردن.

خَلیف: کهندوی مَیش ههنگوینییه، (باک.) ههنگخانه، گوربه، بهرگاژ، گوریک. کالان، کیتان، بهرگی خهنگه و شیریه، توویژ و توویک و کاریکه، که له مَشی گیاندار هه لیده دا. (باک.) پیتلو، په لکی چاو، (باد.) پیتچدان و پیتچ خواردن مار.

خَلیفه: خَرینه، بهنی موری پتسرای سی چوار لۆی بادراوه. خری، خریته، هاروو، کوروسی. (نهمده.) ماکینه ی ماستاو گرتنهوه یه. پیسی ناژالنه، که به پاشلیانمه ووشک بووینتومه، که میتله، گنجی.

خَلیفه بولیفه: ته گبیر و رایه، که چمند کسیتیک به نه پیتی بیکمن بۆ پیتک پتانی کاریک، ساز و باز.

خَلیفه که: قَالۆچیتیکی زلی دهشتیه شیا که به خری خل ده کاتمه بۆ ناو کونه کی بۆ خواردن.

خَلیچک: خاو، سسته پهله.

خَلیره (نهمده): جووره دانو تله یه کی رهشی زهره باوی خه.

خَلیسک: قیسکه پیواز. (باک.) خیز، گمه یه که له سهر به فرو سههۆل خۆ هه لده خلیسکین یان له ههر شووینیکیدا، که بۆ — دهست بدات، (فه.) سوور سوور په کی. جیگایه که له سهر به فیریا سههۆل یان شووینیکیی ته پ یا ههوارازدا، که خلیسکی له سهر بکری یا مری له سهر هه ل خلیسکی.

خَلیسکان: هه ل خلیسکان، تهه سین، خشکین، قه گرین، هه ل خزان. — دن: هه ل خلیسکاندن، خشکاندن، تهه ساندن، خلیساندن، هه ل خزانندن، ترشاندن.

خَلیسکاو: تهه سار.

خَلیسکه (خۆ): قیسکه پیواز، (بابا.) فیسقه.

خَلیسکاژ: (باد.) تهه سیک، (همورا.) خشیلک کار. — ی: خلیسک کردن.

خَلیسکه گه: جیگای خلیسک لی کردن، خشکۆک، شه شه مۆتک.

خَلیسکیان: هه ل خلیسکان، خزیان، سوپان.

خَلیسکین: (همو.) خشخشۆک، گمه یه که له سهر سههۆل یا به فیریا شوویتی ته پ.

خَلیفه: دار یا ناسنیک سی پهله ماستای بی نه کری.

خَم: ههش، (که.) خوم، لیلینگ، پهنگیتی شین یا ره شه بهن و کالای بی پهنگ ده کری.

خَمار (باک.): سهر پۆشی ژنانه.

خَمه پَژَه (بابا، همورا.): گۆزه ی چنه (بالنده).

خَمه گه پروو: قوم قو مۆکه.

خَمین (باک.): کونگرتن، به گرتی کونان ده لَین ساهر کونیکیی بی.

خَمچی: خومچی، خهخانه چی، وهستایه که کل و په لی له خَم بدات.

خَمخانه: خومخانه، شووینیکه چت و کل و په لی تیدا له خَم بدری.

خَمخَم: منگن، (باک.) منگن. تفنک.

خَمخَمه (باک.): کونه لوت.

خَمخۆرک: درز و قه له مَشی زهوی، (کۆ) کهندیکی قووله، که ناو قوولی کرد بی بهو مهرجه قو له کو کهندیکی سنور داری و زۆر گهوره نه بی، به شووینیکیش ده لَین له زهویدا، که له خۆیه ره پۆچوو بی.

خَمه شوک (همو.): خَمه ره شوک.

خَمه پَژَه: خوم پَژَه، بالنده ییکی سوزی جوانه له کهنده سمه گهوره تره و به قه کۆتریکی ده بی.

خم شیوان: مەبەس لە بیستان و بلاو بونموه‌ی درۆیه‌کی زلی دوور له پاستی و بیرو ژیری. کاتی‌که درۆی زلی تیدا بلاو بیتمه.

خمگەر: خمخانه‌چی، خومگەر.

خمۆر (باک.): بزنیکه مووی سه‌ری زه‌ردیکی خورمایی بی.

خمی: خومی، په‌نگی خمی.

خن (باک.): جوان.

خناف (بابا.): شووم.

خنام (باک.): خزم له پتگای ژانامه. — ی (باک.): خزمایه‌تی له پتگای ژانامه.

خنافمه: جووره پتکمنینیکی نهمه، نازاد له خوشیان خناموه.

خناوی (که.): خناموی.

خنه (که، فه.): خنه، (نهمه.) خنه‌خن، سنگسنگ، سه‌رگه‌رمی.

خنه‌خن: دامان و نقان‌دن به دهست کاریکمه، پۆستم به کاره‌که‌یموه — یه‌تی، سه‌رگه‌رمی.

خنج (نهمه.): پتک و پتک، خنجیلانه، خنج و منج.

خنجه‌پ (که.): به‌پتکی براو. پتک براو.

خنجه‌ر (باک.): خنه‌جهر.

خنجه‌ره (نهمه.): کێلێکه له به‌رده‌می گۆری مردوان ده‌چه‌قێزی بۆ نه‌وی، که برانری، ژنه یا پیاوه.

خنجه‌له: خنجیله.

خنجه‌که (نهمه.): ناز، گریشمه.

خنج و خۆل (نهمه.): چتی جوانی خنجیلانه، خنج و منج، نازنه‌ین.

خنج و منج: قشتیله و جوان.

خنج و منج (نهمه.): خنج و خۆل.

خنجیلانه: قشتیلانه، قشت و جوان، پتک و پتک، چکۆله و نیتسک سووک.

خنجیله: نه‌شمیله، قشتیله، جوان و گچکه.

خنج: جوان، قمنج، قنج.

خنجه‌که (نهمه.): خنجیلانه.

خنخک (باد.): تفنگ، کونه‌که‌پۆ.

خنس (خۆ.): نادیه، که‌م دیته. (خۆ.) زۆر چرووک، چه‌ترو، سه‌خت.

خنک (په‌وا، خۆ.): مروی مل و گه‌ردن کووت.

خنکان: فه‌تسان، فه‌تسین، (پۆژ، هه‌ورا.) تاسان، (هه‌ورا.) خنکای، مردنی گیانداره له ئاودا یا له‌به‌ر پشونه‌هاتی.

خنک‌اندن: (پۆژ، هه‌ورا.) تاساندن، فه‌تساندن. له سیداره‌دان، له‌داردان. کوژتنی که‌سی‌ک له ئاودا یا به هه‌ناسه‌ به‌ینی.

خنک‌ان: خنکاندن، تاساندن، خه‌فه‌کردن.

خنکو: (پۆژ، هه‌ورا.) تاسانراو، که‌سی‌که له ئاودا یا به هه‌ناسه نه‌هاتن یا به سیداره کوژابی.

خنکاندن

خنکیان (نهمه.): خنکان، تاسان، خه‌فه‌بون.

خنکیای (هه‌ورا.): خنکان.

خنگار (باک.): هاپین، ووردکردن. — بون: هاپران، ووردکران. — کردن: هاپین، ووردکردن.

خنگرین (باک.): به‌دلنایی و سوپاسمه‌ پۆشتن.

خنگلین (زا.): شهلین.

خنۆ (باک.): خوناث، خوناو. ناوی ژنانه.

خنۆک (خۆ.): تهنیل، کارنه‌که‌ر.

خنووس: خونس، شاریکی کوورده‌له ژووری کوورده‌ستانیدا له ژیر ده‌ستی ترکاندايه.

خنیه (لو.): خه‌نه.

خنیهموه: خناموه.

خنیس (باک.): ناوی چۆمیکیه، شاری (نوسه‌بین) له نزیک ویه، چۆمه‌که له پۆژاوی (نوسه‌بین) ییه.

خنیکیای (هه‌ورا.): خه‌فه‌بون.

خنین: ناخنین.

خۆ (باک.): خه‌وا، خه‌وی، خه‌وت، (باک.) خۆرت. مه‌رازی که‌سی‌تی، وێ، هه‌ویژ، خوه، به‌لام به‌ته‌نها به‌کار نا‌برێ له‌گه‌ڵ پاناوان ده‌خه‌ی: خۆم. ویم، هه‌ویژم، خۆمان، ویمان، هه‌ویژمان. بۆخۆ: بخوه، له — پادیتن: له خۆپا‌بینین، له خۆپا‌هه‌رمون، به — داها‌تن: خۆنو‌اندن، ژ — له خۆپا، له — گرتن: وه‌ ملی خۆگرتن، له سه‌ر به‌ پیوست زانین. زویر، تووپه، دلی وی له خۆکردن: واته‌ دلی وی زویرکردن. نا‌شناو ناسیاوی تیکه‌ڵ. ئایا، نه‌ری. — نایه‌وی: ئایا نایه‌وی، هۆش: له — چوون، بی هۆش بون. به‌پاستی، بی‌گومان، خۆ له‌ گه‌لم دیه‌ سه‌ر ده‌شتی: به‌ پاستی له‌ گه‌لم دی. نه‌گه‌ر، که، خۆکه نه‌یه‌ی ئیتر گه‌یه‌ی مه‌که: نه‌گه‌ر نه‌یه‌ی .... بۆ سه‌ر کۆنمو سه‌ره‌نش به‌ کار ده‌بریت: خۆتۆلای خۆت پیاوی !!!.

خۆپان: نا‌هه‌مید، هه‌ویا براو.

خۆبه‌خنکردن: خۆکردنه‌ قوربانی، خۆکردنه‌ گاو و گه‌ردوون، خۆ له پێناوان.

خۆبه‌هه‌دان: برتیه‌یه له‌ پتر خه‌رجکردنیک، که له‌وه پێش نه‌تکرده‌ی.

خۆبه‌ده‌سته‌مه‌دان: خۆدانه‌ ده‌ست.

خۆبه‌زه‌ویدان: (نهمه.) خۆبه‌زه‌ویدان.

خۆبه‌س (نهمه.): درۆ، هه‌لبه‌ست.

خۆبه‌سه‌تن (نهمه.): خۆگرتن، ده‌وله‌مه‌ندبون.

خۆبه‌که‌م زان: ویش به‌ گۆلانه‌ زانوون.

خۆبه‌ده‌یه‌یه‌مه‌وه: خۆبه‌پێش خه‌ست، خۆ خۆشه‌یسه‌رتکردن، به‌کرده‌وه یا به‌ کووتی چتیک به‌ پیتی دلی یه‌تیک.

خۆبه‌و (هه‌و.): جووره گه‌مه‌یه‌کی مندا‌لانه‌یه له‌ تۆبه پا‌کردنیدا.

خۆبه‌پین: له‌ خۆدان، به‌ سه‌ر و پۆت‌پاکی خۆدادان، خۆکوژتن.

خۆبه‌و‌اردن (خۆ.): خۆته‌نیل و ته‌پکردن.

خۆبه‌ین: خوه‌به‌ین، به‌فیز، فیزدار، خۆبه‌سند. — ی: فیزداری، خۆبه‌هه‌ستی، خوه‌به‌ینی، خۆبه‌سندی.

خۇپاراقىن: خۆ دورىگرتىن و خۇپاراقىن لە چىتىك، پارىزىز كىردىن.

خۇپاراقىز: كەسىپكە خۆي لە شەپروو كىشە و دەردەسەرى و چىتى تر بىپاراقىزى، پارىزىزگار. — ى: پارىزىزگارى.

خۇپان (زا): كەلاە، خراپە، (باك). خۆ پانتۆ، وىراتۆ، كاولۆ، كاڭلۆ.

خۇپەرس: خۇپەرىست، خۇپەسىند. — ت: خۇپەرس، كەسىپكە زۆر خۇي پەسىند بىكات و بە خۇي بىقىش. — ى: خۇپىنى.

خۇپەسەن: خۇپەسىند. بايى، خۇپىن، (جەبا، پۆژ). بافەدەنگ. — دى: بەخۇفەشىن، خۇپەسىندى.

خۇپەسەن: خۇپەسىند. — د: خۇپەسىند. — دى: خۇپەسىندى.

خۇپەسەنى: خۇپەسىندى.

خۇپۇش: كەسىپكە شەمىر بىكات يا خۇي داپۇش. — ان: خۇداپۇش.

خۇپۇشاند: خۇداپۇش، خۇپەنپانكرىد.

خۇپۇشان: خۇپۇشاندىن.

خۇپۇچدان: پىچ خوراردن.

خۇ پۇۋەكردن: خۇ تروشى پروشەكردن، خۇ پۇۋەكەلاۋەسىن، خۇ پۇۋەكەلاۋەكەشەن.

خۇت: مەبەس لەم كەسەپ، كە لە گەلى داخوۋىي.

خۇتا: خۇتدا، چىتى والە خۇتاگومان دەپەي.

خۇتان: مەبەس لە وانەپ، كە لە گەلىيان دا خوروي.

خۇتە: لە كاتى مەپ و بىزىن دۇشەنپەدا بە كاردەپرى، تارپاۋەستىن.

خۇتەن: بەنەزەنى.

خۇتراش: خۇد تراش، ماشىنى پىش تاشىنىپە.

خۇتورە (ھەم): دارىكى قۇلە و ئەستورە وەكوو كوتكى بە كاردەپرى، (ھەمرا). قۇتورە.

خۇتۇگەلىاند: خۇ لى نىزىك كىردەمە، ئاۋور لىداندەمە.

خۇتۇگەردن: خۇ لە كار و بارۆ يا كىشەپەكە وەدان بۇ سود لى وەرگرتى. خۇتۇگەلىاند: خۇ تىپەلقورتاندن، خۇ تىپكەل بە كار و بارى ئەم و ئەم كىردن.

خۇجا: خۇجى.

خۇجى: بەلەد، شارەزا.

خۇجىلەن: ھار وولاتى، جەزايى، شارەزايەتى.

خۇجىي: جەزايى، بەلەدى، ھار وولاتى.

خۇچىك (باك): خۇچىك.

خۇچ: ھەشتالو، (ھەمرا). ھەشتاۋى، قۇچ.

خۇخەلەندىن: خۇنەزان و ناشى كىردن.

خۇخەست: خۇ كىواندىن، خۇپەدەنە خورار.

خۇخەلەندىن: خۇ بە چىتىكەمە خۇلەندىن، سىستى كىردن.

خۇخەلەندىن: خۇ خۇلەندىن.

خۇخەلەندىن: خۇ خۇلەندىن.

خۇخۇر: كەسىپكە زىيانى بۇ ناو خۇ بى.

خۇخوراندن: خوراندنى لەشى خۇ. مەبەسش لە خۇ نامادەكرد بۇ بە خۇشىنى چىتىكى.

خۇخوراندەمە: دوبرارە خۇخوراندن.

خۇخۇر: كەسىپكە لە گەل ئەم و ئەم بەمە خۇراپ بى. — ى: بەدى لە گەل ئەم و ئەم كىردن.

خۇخۇلى: عوۋە، چىتىكە مەندالى پى دەترستىن.

خۇخۇۋا: خۇپەرىست، خۇپەسىند.

خۇخۇۋەدان: خۇپەرخۇستىن، لەبەر بەرۋچەكە دانىشتن.

خۇخۇۋەدەمە: پىشخۇۋاردەمە رىق خۇۋاردەمە. چىكانەمە چىشت لەبەر زۆر كۆلى. شى وەرگرتى زەرى لە كاتى ئاۋخوراردەمەدا بەجورىكى و، كە ووشكى تىدا نەمىتى. پىچ خوراردن، خۇپىچدان، پىچ لە خۇدان.

خۇدار: ددان بەخۇداگر. — ى: ددان بەخۇداگرىن، پارىزىزگارى، خۇداپەرىست.

خۇداكۇدان: مەبەس لە خۇدامەزاندە.

خۇداگىردن: خۇخەشاردان بۇيىستى ناخۇتتى ئەم و ئەم.

خۇداگىر كىردن: ددان بەخۇداگرىن، خۇپاگرىن.

خۇدانان: خۇلەپىتەدا دانان و بەخت كىردن.

خۇدانەدەست: خۇپەدەستەمەدان.

خۇدانەۋەسەندىن: خۇگرتىن، خۇلەكەمەن نان، خۇداگرىن.

خۇدانەۋەسە: خۇگرتىن، خۇپەنپانكرىد، خۇشاردەمە. گىۋى گرتىن لەپەنپەكەدا.

خۇد: ووشەپىكە بەدوۋى ھەرنارەكەمە بىۋەسى دەپكاتە نارى پەكەر وەكەم: گۇشتخۇر، نانخۇر، خۇۋەر. پۇژى ئاسمان، تار، ھەتاۋ، (ھەمرا). ھۇۋەر، وەر.

خۇدا: زۆر خۇر، بۇخۇر.

خۇدا: خۇپايى.

خۇداك: خۇۋاردەمەنى، گىرمى. (شەم). خۇرى. (ھەمرا). ۋاردەمەنى. بەشى جارەخۇۋاردەنىك. — يىك چا: تىپاي جارىكى چايى ووشك. — يىك دەرمان: بەشى جارىكى دەرمان.

خۇداكى (ئەردە): خۇۋاردەمەنى.

خۇداگىر: (خۇ). بارقۇل، بەپىشۋ، پىشۋورەز. — ى: پىشۋورەزى.

خۇداگىردن: ددان بەخۇداگرىن لەبەرچىتىكى ناخۇش.

خۇدانان: خۇتەشاندىن، خۇتەۋاندن.

خۇدانىگاز (ھەم): شۇۋىتىكەلە لەش كە تىشكى خۇر سىۋاتاندەپىتى. ھەتارەدە. — بىۋە: ھەتاۋگازىۋەن.

خۇداۋا: پۇژاۋا، شۇۋىتى پۇژاۋا. كاتى پۇژاۋايى، ئىۋار.

خۇداۋايى: پۇژاۋايى، كەسىپكە لە خاكى پۇژاۋايدە لەداپىك بىۋى.

خۇداۋاۋا: خۇپايى. بەلاشى.

خۇداۋايى: فېر، چىتى بى پارە، مەت، ھەمرا، خۇپىرپايى.

خۇدە: (باك). خۇۋر، زەنگ. (دەر). خۇپەسەمە، خۇۋر، خۇۋر، خۇۋر، مافەتە، (باد). خۇۋر، ئاپۇرە، ئاپۇرە لە سەرى تەدا: خۇۋرە لە سەرى دا، بىرىنىكى پىسە و زۆر بە خارشتە و چابونەمە دۇۋارە. جۇرە بىرىنىكە بە ھەرشۇۋىنىكى بگات دايدەۋەشپىتى و چابونەمە نىپە.

خۆرەبۈۈك (سور): نۆكىكە لەناو زىلمەتدەدا برزىبى.

خۆرەقاو: بەرھەتاو، ھەتاو.

خۆرەقاۋدان: دېمەر ھەتاردان.

خۆرەچەرە (كە): تەنگەنەفەس، ھەناسەبېرە، ئەمەلۈلەيە لە ناشىدا، كە دانى پىدا دەپزىتە نىۋەرداشەكەمە.

خۆرەزەرد: كاتى زەردەي بەيانىيان و ئىتاران، زەردەل پەر، بەرەتتوارە.

خۆرەسەرە (دەر): خۆرە.

خۆرەلات: پۆرەلات.

خۆرەلاتناس: پۆرەلاتناس. — ي: پۆرەلاتناسى.

خۆرەن (ئەردە): خۆراك.

خۆرەنگاز: ھەتاوگا، چىتەك ھەتاو گەزىتەتتى.

خۆرەووزان: بەرەمەزچەكە.

خۆرەمەر: پۆراوا.

خۆرەمران: كاتى پۆراوايە.

خۆرەمەرست: پۆرەمەرست. — ي: پۆرەمەرستى.

خۆرە (باد): گەنج، جىتەل، لاو.

خۆرەقانى: جىتەللى، لاو.

خۆرەقلى: لاو، جىتەللى.

خۆرەدە: خۆرەنگاز.

خۆرەست: لە خۆرا پەيدا بوو، شىنايىكە بە بى چاندن سەموز بوو بى. (فە) — ي: خۆرسىكى.

خۆرەسك: (مەك). خىزىك، زىگما، لە خۆرە پىتەگەشتىو، ئەمدەخلەيە، كە لە دانى ۋەرىۋى پار شىن بوۋىتەمە. دارىكە لە خۆرەمەر پوۋابى، چىتەكە لە خۆرە ھاتىتەدەي. — ي: پەمەكى.

خۆرەش: خۆرەشت.

خۆرەشت: (باک). پىخوۋارن، جوۋرە چىتەستىكى شل و ئىترە، كە پلاۋى پى دەخوۋى، يەخنى. (باد). پىخوۋ، خورەش.

خۆرەشى (ئەردە): پوۋجىبار.

خۆرەك (ھەر): خۆرە.

خۆرەكە: خۆرە.

خۆرەگە: چىكەلدانە. وورگ، خوۋاردنگە، پۆرەلات، شوۋىتەكە پۆزى لى ھەلى.

خۆرەكەۋن: خۆرەلات، خۆرەدەرچون.

خۆرەلەزەردە: كاتى زەردەپەر.

خۆرە (شەن): ئامىزە گىيا يا دەغلىكى درواۋە، كە بە شەنە ھەلگىرى بۆ سەر كىتەمەتە.

خۆرەگەز: نىسار، شوۋىتەكە لە داۋىن يا بەرقەدى چىيانى بلىد، كە خۆرەگەزىتەمە يا كەمەترىگەتەمە.

خۆرەوزان (ئەردە): بەرەمەزچەكە. خۆرەلات.

خۆرەووزان: شوۋىتەكە سەختە لە نىۋە چىياندا، كە ھەتاو نەيگەتەمە و گىيا تىدا سەموز بوو بى و تەك تەك ناۋى لى بچۆرەتەمە خوۋاردە، خۆرەگەز، نىسار، نىسەر، سىۋەر.

خۆرەشەن: ئەمەشۋىتە، كە بە دېمەن خۆرى لى ئاۋابى. كەسەكە لە خۆراۋايە دانىشتى يا لەۋى لە داۋىك بوو بى، كەسەكە لە پىش خۆردانىشتى. دانىشتەن لە ھەمەتتى پۆراۋايە.

خۆرەقان (مەك): خۆدانان، خۆبەختىكرن، خۆ لە پىنانان.

خۆرەۋو (پەوا، ھەر): خوۋى، يەكپوۋ، بىرچەقان، (ھەمرا،) وىزى، وىزە، پەتى، سادە، يەكپەنگ. — ي: خاۋىن، پاك، وىزەيى.

خۆرەلات: پۆرەلات، كاتى پۆرەلات، شوۋىتەكە

خۆرى لى ھەلى.

خۆرەلاتن: پۆرەلاتن.

خۆرەلاتى: خەلىكى لاي پۆرەلاتى.

خۆرەلاتى فاس: كەسەكە لە مەترو و وىزە و ئەردەناسى خاكى پۆرەلاتى بە دانىشتىۋەكانىمەۋ شارەزا بى. — ي: پىشەي كەسەكە، كە لە مەترو و وىزە و ئەردەناسى خاك و دانىشتىۋەكانى پۆرەلات شارەزا بى.

خۆرى: خوۋى.

خۆزە: خۆزگە.

خۆزىكا (باک): خۆزگە.

خۆزىكا: خۆزگە.

خۆزىكەيەكەۋو: بىرا، خۆزگە.

خۆزىگە: بىرا، بىرى، (خۆ). بىرى، خۆزى، خۆزىا، خوۋزىا، كاشكى، (ھەمرا). ئار. خوۋەزى، خوۋەزگە، بىزە، (ئەردە). خوشا. مىرازى ئاۋاتخوۋزىتەيە، ئاۋات.

خۆزىگەمەردن: ئاۋاتخوۋزەتن.

خۆزىگەخوۋەست: ئاۋاتخوۋزەتن.

خۆزى: خۆزگە، بىرا.

خۆزىا: خۆزگە.

خۆزە (رەوا): (شا). ھەرزە مەيىنە، جوۋرە ھەرزىكى سېى و درىشتە و بۆ چىشتى و نانى دەستەدات.

خۆسەر (ئەردە): مەردومى سەمەرخەر، كەلەلەپەق. — ي (ئەردە). سەمەرخەرى، كەلەلەپەقى.

خۆستە (ئەردە): خۆسەند.

خۆسەن (ئەردە): جىتە.

خۆش: بەتام، مەزەدار، پاراۋا، پانەرم، ۋەش، خوۋەش، شىرىن، بۆچتى خوۋاردن و خوۋاردەمە بە كاردەبى، كە بە تام يا شىرىن يا مەزى، كە بە پىتەمەۋە بى تا — ي پىتەلەن. بوۋردن، وازلى ھىنان، بەخشىن. — سەۋن: لى بوۋردن، دەست لى ھەلگەرن، بەخشىن. ساخ، تەندروست، لەش ساخ، باخوۋ خۆشى: واتا ساخى، تەندروستى، لە كاتى سەمە خۆشىشدا ۋا بە كاردەبى: بۆخۆت، بۆخۆتان — سەن. پەسەند، دىگەر، دىلەن، دىگەر، (باک). بال وپال، باخى سەسەي دىمەتەكى — ي ھەيە. قەسە خۆش، دەنگ و باسە: دەنگ و باسە شادى ھىنە. دەنگ و ئاۋازى خۆش. پەلە، چوست، توند، زو، — بۆ: بەپەلە و توند بۆ. ھەز، لى — ھاتن: پەسەند كەرن و قىل كەرن، — ي لى نايەت: پەسەندى ناكات و قايلى نايى. بادامى تال لە سوۋىراۋكى، كە تالايەكەي دەبەن پىتەلەن

خۇشكرىد. دىباغى، بۇغ، خار، چەرم و كمول و پىست — كرىد: دىباغى كرىد، خاراندن. — كراو: خاراو، بۇنگ كراو.

خۇشا: خۇزگە.

خۇشاپ (زا.): خۇشاو.

خۇشاقن: خۇشپاتن، بەخىرھاتن. — كرىد: بە خىرھاتنكرىد.

خۇشادىمە: خۇشپەنھانكرىد، خۇدزىنمە. شەرمكرىد، چاوشىلكانى، فېكە كىرىنى، چاوشاركى، قەرقەشە، فېكەمەكونا (جۈرەگەمەيدەكە)، چاقوقچاننى، دزداننى، شاركرماننى.

خۇش ئاشنا: ھۆگر، رام.

خۇشاق (باك.): خۇشاو.

خۇشاو (باك.): خۇشاق، مېتۇا، لە ئاوى ھەرمى و خۇج و لە تەكە ھەرمى و گەلىك مىرەي دروستدەكرىت، لە ئاو و دۇشاویش دروستدەكرىت.

خۇشاواز: دىنگخۇش. — ى: دىنگخۇشى.

خۇشە: چەرمىكە پوختە كرابى. — كرىد: خاراندنى چەرم و ھەمبانە، بۇ قال كرىد، خاراندنى مۇزىيانىش بەكاردەبىرى لە كاروبارىكى دا. — بىون: خاراندنى چەرم و ھەمبانە، مەبەس لە دەرھاتن و قال بىونى كىسىك لە كاروبارىكى دا.

خۇشەتالو: كاھرەكتىرلە.

خۇشەچىن: گولمەچىن، بىرتىبە لە يەككىك، كە لە يەككىكى تەرەپ بەرەمەندتر بىي.

خۇشەخانە (ئەردە.): دىباخانە.

خۇشەكرىو: خاراو، پوختەكرىو، پىستى دىباغكرىو.

خۇشەبىون (ئەردە.): چابونمە، خاسەبىون.

خۇشەبى: نىرى پىوانە، (باد.) خۇشەبىست.

خۇشەبىس: خۇشەبىست.

خۇشەبىست: خۇشەتەنى، دىلال، ھەقىنى، نار، لەبەردەلەن، ژىرلە، ژىكەلە، بەدل، دىگر، گىزىگول، گران، ئۇفلاز، جىگەرگۇشە، گولكە، كىسىكە زۇر خۇش بىستىرى، خۇشەبىس. — ى: (باك.) ئەيىن، ھېتىنى، ھەرىنى، دىگرى، خۇشەبىستى.

خۇش ئىمام (ئەردە.): خۇش ئىندام.

خۇشباۋە: گول لە مست، كىسىكە زۇر زو بە ھەمىوچىتىكى باۋەپ بىكات، زوۋباۋە. — ى: زوۋباۋەكرىد.

خۇشەبەخت: خۇشەبەخت، بەختىار، خاۋەندىگىن، خۇش نىگىن، نارچاپاك. — ى: بەختىارى، ناچارپاكى.

خۇشەبەختانە: خۇلار راستان، خاۋاراستان.

خۇشەبەز: بەتاو، بەغار، كىسىكە زۇر تونىد غار بەدات. و لاخى خۇش رەوت. كەروتىشك. ئوتۇمبىل، بەزىك.

خۇشەبەزچى: بەزىكەمان، ئوتۇمبىل.

خۇشەبەزۆك: خۇشەبەز.

خۇشەبەزۆكەمان: بەزىكەمان.

خۇشەبۇن: بۇنخۇش.

خۇشەبۇن: كەشەبۇنمەي گرى ئاۋرى و چارپە. گەيشتى ھەندى ھەيوى وەكۈر تىرى و نىتر و اتا تىشى نەماۋە. دور بىون لە نازار و چەرمەسەرى پۇزگار. پوخت و رىك و پىك بىونى شار و دىمەن. — ى قوپ: پوختەبىون. بوردن، لى بوردن، بەخشىن، وازلىتەتەن، — ى چەقالەي تال: شىرىن بون، — ى چەرم و كمول: خاران، وەرزىن.

خۇشەبۇنمە: چاك بونمە، لەنەخۇشى راست بونمە.

خۇشەبۇن: دىنگخۇش. نىرى پىوانە. — ى: دىنگخۇشى.

خۇشەبىن: كىسىكە بە چاكە ھەپ و باشى پروانیتە ھەمىو كارىكى و ئەنجامىكى. بە چاكە ھەپ و باشى لە ئەنجام و كاروبار پروانەن.

خۇشەبەنى: ھەلال.

خۇشەبە: خۇشەبە. — ى: خۇشەبە.

خۇشەبە: كەيفخۇش، دىلشاد. — ى: دىلشادى، كەيفخۇشى.

خۇشەبە: خۇشەبە.

خۇشەبە: خۇشەبە. گورج گورج. بەغ بەغ.

خۇشەبە: خۇشەبە. رەند، خۇشەبە، پاكخو.

خۇشەبە: دىنگخۇش.

خۇشەبە: رەزاشىرىن، رەزاشىرىك. دىنگخۇش. — ى: رەزاشىرىنى، رەزاشىرىكى. دىنگخۇشى.

خۇشەبە: خۇشەبە. پاكخو، پاكخو.

خۇشەبە (زى.): ئاقتارە، مەسەنە.

خۇشەبە: خۇشەبە. — ى: خۇشەبە.

خۇشەبە: كىسىكە بە ئاسانى رابى و ھۆگرى. ھۆگر، نىرى ئاقرەتەنە. — ى: ھۆگرى.

خۇشەبە: خۇشەبە.

خۇشەبە: خۇشەبە، پاكخو، رەروشت. جىوان. — ى: خۇشەبە، پاكخو، پاكخو.

خۇشەبە: و لاخى خۇشەبە، خۇشەبە، چارەبەكە لە پۇشەندە رەوتى خۇشەبە. — ى: خۇشەبە.

خۇشەبە: خۇشەبە، خۇشەبە. — ى: خۇشەبە.

خۇشەبە: خۇشەبە، چاۋىكە، ھەلەشە، بالەبان، شاتر. — ى: خۇشەبە، بالەبانى.

خۇشەبە: زۇلدار: تانك.

خۇشەبە: پىتەلەتەن، پىتەلەگرتن.

خۇشەبە: رۇخۇش، شۇخ، رۇخۇشاد، رۇوا. نىرى ئاقرەتەنە. — ى: رۇخۇش.

خۇشەبە: زەمانخۇش، زەمان شىرىن. — ى: زەمانخۇش، زەمان شىرىنى، خۇشەبە: زەمانخۇش. — ى: زەمانخۇش.

خۇشەبە: خۇشەبە بۇ نەسپ و نىتر. — ى: خۇشەبە.

خۇشەبە: پاك سىرشت، بەختەرە. — ى: پاك سىرشتى، بەختەرە.

خۇشەبە: خاراو، خارای.

خۇشپۇرىن كۆرۈن: مەبەس لە خۇتپەلسىرون و كوتن و كۆرۈنى چىتىك لاي يەكەتك.

خۇشى و بىلىشى: چاك و خۇشى.

خۇشپۇش: كەسپكە مال و سامانى گىتىسى، لە ناوى باش و ناموسوس و نابىرووى خۇشتر بووى. — ي: مال و سامان و بىگانە لە ناو و ناموسوس و نابىرووى خۇشى خۇشتر بووى.

خۇشقا: خۇشەلگىتىش.

خۇشك: ھۆل (تەرىلە) ي مالا تان.

خۇشكايى: خۇبىنى.

خۇشكە (بالە، خۇ، ناك.): ھۆل، تەرىلەي مالا تان. پىتلاو، پىتتاو.

خۇشكۆد: كارى خۇشى، دەستكۆد. يەكسەرە، بى پىرس.

خۇشكۆدەنەپۇشاوا (ئەردە.): بىنەكەشمان.

خۇشكۆدى: كارى سەرىخۇ و بى پىرس، تايىبە تى.

خۇشكۆز: كەسپكە زۆر خۇشى ماندوو بىكات، كەسپكە بە دەستى خۇشى خۇشى بىكۆزى.

خۇشكۆزىن: مەبەس لە خۇماندوو كۆرۈن يا لە خۇدان، خۇ لە ناو بۆرۈن.

خۇشكۆشەنەو: خۇ لە بەرىكە كەشمانەو، كەشمان، پاشگەز بونەو، دەستەلگەرتن لە كار و فەرمانىك، كەشمانى لەش، ووشەيكە لە پرووى سوو كەتتەيەو بۇ مەردنى كەسپكى بەكار دەپرى.

خۇشكۆش كۆرۈن: خۇشەن و پۇشەن بۇ شوو تىك بە بى ھىزى.

خۇشكۆز: بەرگەگر، بەرگر، شازدە ھەناسە، پايدار، دلفەر.

خۇشكۆزىن: لە شوو تىكى پەنھان و نە دېودا خۇگرتن بۆيىستى ناخۇتى ئىم و ئەر. خۇە گرتن، تەتتىنى، پايدەدارى، خۇدارى، پشوو دىزى. لە: لە سەر خۇ پەنھان كۆرۈن، بەلگىدەن، پەنھاندان. بۇ شەتل و نەمامان، گىسان.

خۇشكۆزچىكۆرۈن: خۇشەلگەرتن.

خۇشكۆزپان: سەرىخۇشى.

خۇشكۆزى: سەرىخۇشى، خۇدار، كەسپكە، كە دان بە خۇدە بىگرى. — ي: خۇدارى، دان بە خۇدەگرتن لە كار تىكى دا.

خۇشكۆزىل كۆرۈن: بە دىزۇ خۇ بىگانە كۆرۈن لە شىتەك، خۇناشى كۆرۈن.

خۇش (باک.): گل، خۇش.

خۇش: خاك، ناخ، گلى ووشك.

خۇشلاو: تىراوى خۇشە مېش كە بۇ خۇشكۆرۈن مېشورۇ دروستدە كرى. — ي: گللاوى، خاكلاوى.

خۇشە (ھەورا.): خۇش، خاك.

خۇشەيان (باک.): گلەيان، ناخەيان.

خۇشەپەزەن: تىرە چۈن، دەست پىكۆرۈن، خۇشەپەزەن.

خۇشەپەنخان: شوو تىكە خاك و خۇش زۆر بى. — ي: گەمەيەكە مەندالان بە خۇشە دىكەن.

خۇشەپەوت (ئەردە.): خۇشەپەتەنى.

خۇشەپەوتەنى: خۇشەپەوتى.

خۇشەپەوتە: خۇشەپەوتەنىگە جار وورد و بى پەست كراو.

خۇشكردن: — ى چەرم و كمول و پىست: ەرزاندن، خاراندن. — ى قىرپ: شىتلاتى و پوخە كەردى. — كولاندنى بىشت. — ى بادامى تال: خۇشكردن. — ى ەنجىرى (كەمپىك رۆن دەنيوئاوى گەرم دەكرى و ەنجىرى ووشك بە رستەوى دەنيو دەيتن تا زستانى نەرمىش بى و لە رمىش بپارىزى) پەرەدە كەردنى تفاقى ترشيات. زۆر كەردنى گرى ئاورور و چرا. شىرىن كەردنى چەقالو بىشتە تال بە كولاندنيان. پازاندنەمە و پىك و پىك كەردنى شىروپىك (چا پخانە كەت خۇشكردو). خۇشكردەمە باران و بەفرو تەرە: چك كەردن و راوستان. خۇشكىش: توتىكە نەزۆر توند و نەزۆر نەرم بى. خۇشگەرەك بىوون: خۇشوبىسى. خۇشگفت: قەسە خۇش. خۇشگۆ: دەنگ خۇش. — ى: دەنگ خۇشى. خۇش ئى نەھاتن: خۇش نەمىست. خۇش ئىھاتن: پەسەند كەردن، پىخۇش بىوون، ئارەزور كەردن. خۇشەم: مەن خۇشەم، بۆ خۇشەم. ساغم، تەندروستىم لە جىيە. خۇشەمەلە: سەمدا خۇش. خۇشەمەزە: بە تام. خۇشەنو: جورە تىيەكى ەش و دەنگ گەرەپە، (مەك)، ساجىبى تا پايىزىكى دەرەگ دەمىنى. خىلىكى كورە لە ەمىتى ەملىرىدا ئارچە كەپان شارى شە قلازەپە. ناو خۇش. خۇشەنەتلى: خاكى خۇشەنەتلىيە لە نىوانى ەملىرى و كۆپە و پەندانزىدايە. خۇشەنەتلى: خەلكى ەمىتى خۇشەنەتلى. ناو خۇشى. خۇشەنەكەر: دىوتىكى مېچ (جگ) ى يە. خۇشەنقىس: خۇشەنقىس، — ى: خۇشەنقىس. خۇشەنگىن: بەختەرە، — ى: بەختەرە. خۇشەنەتلى: شادمان، پازى. — ى: شادمانى، پازىتى. خۇشەنەتلى: خۇشەنقىس، — ى: خۇشەنقىس. خۇش وچۇنى: ەملىرىسى دوو كەسان لە يەكتەرى. خۇش ودىنى (نەردە): خۇش وچۇنى. خۇشەنەتلى: ئىن، نەقنى، ەقنى، دلىستان، دلى پىتەبىون، دلىچىون، قىن، دلى بۆچون، وىستىنى چىتەك بە دلى و كىيان. خۇشەنەتلى: بە خىرەھاتن، خۇشەتلى. خۇشەنەتلى: بە خىرەھاتى. خۇشى: نەمىزى، نەمىزى ەت. خۇشەنەتلى، شادى، شادمانى، بىزەم، شاپى، نەمىزى خەفەت. ساخى، تەندروستى. بە تامى، مەزەدارى، پانەرمى، (پاك)، ەقنى. خىرا، گورج، بەتالووكە. خۇشەنەتلى: شادمانىيان. چەند رۆزىكى خۇشە لە زستانى دا، كە باران و قورق تىدا نەمى. خۇشى خۇشى: شاپى شاپى، شادمانى، كەيفخۇشى.

خوبزه: نوکمر.
 خوبخوپ (باک.): دهنگی ناویتییه.
 خوت (نمرده.): خورالا، به تال، چۆل، خۆپایی به لآن به تمنی به کار نابری به لکوله گمل خۆپایی و خالییی به کار دهری وه کسو: و خۆپایی. — و خالی.
 خوتا: خودا، خولا، یزدان.
 خوته: بۆله.
 خوته خوت: گۆته گۆت، ینگه ینگ، ههرا ههرا، بۆله بۆل.
 خوته خوتکه: بۆله بۆلکار.
 خوته ک: خوتره ک.
 خوته که (کۆ.): جورره ماسییه کی چکۆله یه خۆ به زهویییه ده نووسی.
 خوته که: بۆلکار، بۆله که.
 خوته که: بۆله که.
 خوته (پۆژ.): خۆپایی، خوت و خۆپایی.
 خوتره (خۆ.): خوترمه، پهیاغ، دارکی ئهستوروه که بۆ شه پردهست بدات.
 خوتره ک: کۆته ک، بهرچیخ، خوترمه، خوتره.
 خوتن: کسێ که زۆر بۆله و خوتهی بکات.
 خوت و خالی (نمرده.): خوت و خۆپایی.
 خوت و خۆپایی: خوت و خالی.
 خوت و خولا: خوت و خۆپایی.
 خوتو که: ختو که.
 خوجۆک: چتی گچکه.
 خوجی (باد.): خوشکی له کاتی سانگ کردنی دا و ناخه فتنیدا به کار دهری.
 خودا: خولا، خورا، زالا، هۆما.
 خودا پرست: خولا پرست، خورا پرست. — ی: خولا پرستی.
 خودا پرستان: خولا پرستان.
 خودا جهنی: مالیاوا (خووا حافیز).
 خودا خوشی نایه: خورا پرستی نایینی و قبوولی ناکات.
 خودا داد: خوراداد. نهی خودا بهاوار و داد. — ی: خورادادی. له بهر خودا هاوار و داد کردن و پارانهوه.
 خودا نهه: خوراهه، پهروه درگار. — ی: خوراهه نهدی.
 خودا گیر: خولا گیر. — بوون: خولا گیر بوون. — ی: خولا گیر.
 خودا گیر کردن: خولا گیر کردن.
 خودان (باک.): خارهه، خیتی.
 خودانه خووسته: خورانه کا، خولا نه کا، خولا نه خووسته.
 خودانه کا: خولا نه خووسته.
 خودانه ی: ناهان، ناهان.

خودا نه خت (باک.): بهختیار. — ی: بهختیاری.
 خودان نامووس (باک.): نامووسدار، بهنامووس. — ی: نامووسداری، بهنامووسی.
 خودا نهه: خودا نهه. — ی: خودا نهه.
 خودا نهه: خولا نهه.
 خودا نهه: خورایی، خولا نهه.
 خودا نهه: خولا نهه.
 خودا نهه: خورایه سنه کار، خورایه سنه. — ی: خورایه سنه کردن.
 خودا نهه: خورایه سنه کار، خورایه سنه. — ی: خورایه سنه کردن.
 خودا نهه: ددان به خورایه. — ی: ددان به خورایه.
 خودا نهه: کسێ که هه له خورایه بهی پوتی و پرسیار هه لکوتیه سهر کار و کردار کی. — ی: هه لکوتانه سهر نیش و کار بهی پرسیار لیکدانهوه.
 خودا نهه (شکا، نهه، ههرا.): خولا، خودا.
 خودا نهه به پیتجوانه ی مهه، توند، به فیچکه، به فیچقه، به پیتجوانه ی مهه و رانهووستی، به خورایه (بۆ ناووشله مهه). به — هاته خورایه به پیتجوانه ی مهه و رانهووستی، تیر، کۆنکه، پیتجوانه. خوراک، خورایه مهه.
 خودا نهه (باد.): کۆده.
 خودا نهه (نمرده.): خوراس، خورایه مهه.
 خودا نهه: خورادان، له خهه لههه، پیزان، نالۆش لی پهیدا بوون، (فه).
 خورایان (ههرا، وریا، وریای).
 خورایه مهه: کلۆر بوونی چت وه کۆر ددان و نیتیر.
 خورایه سنه: (فه). خورایه سنه، هه لکوتانه، شهه مهه، کراکندن، خورایه سنه، (ههرا، وریا، وریای). به نینۆک شووینیک له لههش خوراندن که نالۆش لی پهیدا بوو بی.
 خورایه سنه: خوراندن، کلاشین.
 خورایه: خورادراو. نالۆش و خارش لی پهیدا بوو. مۆزانه لی دراو.
 زههنگای، زههنگ تیدراو.
 خورایه: خورایه مهه، ناوی خورایه.
 خورایه لههه (ههرا.): قۆبه ی زگ.
 خورایه: — ی: ناوی: گهه، گهه و گهه، دهنگی ناو و چتی شله که هه لکوتانه و به توندی پروات.
 خورایه مهه: دهنگی ناوی تیر پیتجوانه، خورایه یه که له دوای یه کتری.
 خورایه مهه: به لیتزه هاته خورایه مهه بارانهه، پههیه، پههیه.
 خورایه مهه: لیتزه، له نگیزه، هورم، شینه باران، پیتجوانه، (باک.) پزوک، تاقی.
 خورایه: شایان، شیاو، پارچه، پارو، تیکه، خورایه مهه.
 خورایه: داخویران، چله کاندن، داچله کاندن.
 خورایه: داخویران، چله کان، داچله کان.

خورس: ناوی هه‌رمێکی کوردانه که چهند گوند و شینایی و ناوی تێدایه له لای پۆژاواي ماردینییه.

خورسهک (نهرده): خورسگ، دارێکه هه‌ر له خۆیه‌وه سه‌وز بوو بێ.

خورش: خورش.

خورشت: خورش، ئالۆش، خورانی له‌ش، خارش.

خورشید: هه‌تاو، خۆر، پۆژی ئاسمانی.

خورشیدی خه‌وه: په‌ر تووکیکی کوردی دلدارییه و هه‌لبه‌ستراوه باسی سه‌ودا و نازایی و به‌ ئاره‌زوو گه‌یشتنی ده‌کات. خۆری پۆژ هه‌لاتی.

خورشیدی: جووره‌ گۆزانیکی خۆشی کوردیه‌یه. جووره‌ قاتمزیکی سپی و لپوسه‌ و نه‌ی هه‌تاوی تێدایه.

خورک: خۆرکه، ژه‌نگ.

خوپرگه: شوپتیکی ناوی به‌ خوپ و به‌ تیری پێدا په‌وان بێ و لیژ بێ. په‌ر، سه‌ولی، سه‌ولاڤ، شوپتیکی له‌ خووار شاری سه‌لیمانی که‌ ناو ریتری شاری سه‌لیمانیه‌یه.

خووم: خوپرهم.

خورما

خورما: به‌ری دارێکی گه‌رمانییه‌ خۆی زه‌رد و په‌ش و سه‌ور باوه‌ و زۆر شیرینه، داره‌که‌ی هه‌میشه‌ سه‌وزه، گه‌لا پێزانی نیه، گه‌لا‌ی وه‌کوو گه‌لا‌ی قامیشه‌ به‌ژن و قه‌دی داره‌که‌ی تووێژاڤ تووێژاله‌ و وه‌کوو داری تر به‌کاری دارتاشی نایه‌ت، له‌کاتی په‌شانه‌وه‌ و به‌رگرتن دا تا تووی نێره‌ی پێوه‌ نه‌کریت به‌ر هه‌لنا پێچی خورماش وه‌کوو ترێ جووری زۆرن. خورمه.

خورماچیجان (ده‌ر): خاشخاش.

خورماسیجان: گیاندارێکه‌ وه‌ک سه‌مۆیه‌ به‌لام له‌و زۆرگچه‌ تره‌ وه‌کوو ویش تووکن نیه‌ هه‌میشه‌ له‌ ناو دار خورما یاندا ده‌ژی.

خورماو (هه‌ورا): خورما.

خورماوون: چیشتیکی له‌ پۆن و خورما دروست ده‌کری.

خورمای (هه‌ورا): خورما.

خورمای هیلندی (هه‌ورا): خورماوی هیندی.

خورمایلی: جووره‌ په‌نگیکی سه‌ور کاره‌ وه‌کوو خورما.

خورمایلیه: گیایه‌کی به‌هارییه‌ وه‌ک ئاله‌کوک به‌لام نه‌میان سه‌له‌که‌که‌ی شیرینتر و گه‌لا‌ی شین تره‌.

خورمه (باک): خورما.

خورووش: ئالۆشی به‌ ته‌ووژم.

خورووشان: هه‌راو هۆیا و به‌یه‌کاچوونی مه‌ردوم.

خورووشاندن: وورووکاندن و تێکدانی کۆمه‌لێک.

خورووشاو: خرۆشاو.

خورووک (باک): خوریک.

خورووکه (نهرده): خورووکه.

خوروومه (هه‌و، باد): تاوانی کۆکراوه‌وه.

خوروو: خارش، ئالۆش.

خورووه‌ک: ده‌ردێکه‌ له‌ گه‌روو و سینگی مرۆی په‌یدا ده‌بی و ده‌نگی ده‌کمری و پشوی سوار ده‌بی، ته‌گه‌ر فوو به‌و کونه‌ی لای سه‌ری کیسه‌لی

خوریه: کورته‌ژن، پشیری، ئالۆزی، کوربه، کورته، ئاله، ته‌کان، ته‌به، وه‌لی دێوانه‌ده‌لی: ئێلی مرادی خوریی تیکموی، له‌ تاوی سه‌رما هه‌یج که‌س نه‌سه‌روێ — له‌ دڵ که‌وتن: پاچمێن، دله‌خورپان، دله‌اخووپان، داچله‌کینی دڵ. — له‌ دڵ خستن: پاچماندن، دله‌اخووپاندن، لی‌دان، — له‌ دلدان.

خوریان (نهرده): داخووپانی دڵ، لی‌دان.

خورت: وولا‌خی بزێوی سه‌رکێش، ده‌وله‌م‌ه‌ند. گیاندارێ قه‌له‌موی تمه‌گه‌تیلکه. (په‌وا.) گردێکه‌ لایه‌کی هه‌له‌دی‌ری، ئازا، به‌تین. (باک.) هه‌یز، تین. جیحیل، لاو، کوپی گه‌نجی جووان. زۆر، بێداد، جه‌ور، به‌ — ی: به‌ زۆری، به‌ تیزی.

خورتانی (باک): جیحیلی، عازهبی، لای.

خورت بووک (باک): به‌ هه‌یز بوون، بێدادبوون، زۆرداربوون، جیحیل بوون.

خورتی: هه‌یز، بێدادی، وه‌گه‌نگ، — لی‌کردن، به‌ — هه‌ینای: به‌ زۆر هه‌ینای.

خورج (شار): تێپێکه‌ جووان ده‌چنرێ تووکه‌داره‌ که‌ پرکه‌ له‌ که‌ل و په‌ل قه‌له‌کانی تیکه‌ه‌له‌ کێش‌رێن. پاشکۆ، خورجه‌زین، هه‌گبه، خورجین، (هه‌ورا.) تێپایی، تێپ، ده‌فرێکه‌ وه‌کوو هۆپ له‌ خوری پێسه‌راو دروستکرای، به‌لام ده‌رگایان جو‌دایه، ده‌رگای هۆپ له‌ سه‌روه‌یه‌ له‌سه‌ر باری و پانی، ده‌رگای خورج له‌ناو کۆلی هه‌ردوو تاکه‌ دایه‌ له‌سه‌ر باری درێژی به‌ نه‌له‌فه‌ له‌ یه‌کتر هه‌له‌ پێک‌رت.

خورج شو‌وادی: جووره‌ تێپێکی گه‌جکه‌یه‌ له‌ پشتی وولا‌خانی ده‌کهن، به‌ردو قه‌سل و خشت و چتی تری پێده‌کێشن.

خورجه‌زین (باک): خورج، هه‌گبه‌ی پشتی سه‌واران.

خورجه‌ک (باک): خورجی گه‌جکه‌.

خورجین: تێپ، جه‌م، چه‌مه‌له‌ک، پاشکۆ، هه‌بان، خورج، تێپ.

خورجه‌زین: هه‌گبه‌.

خوپ‌خوپ: پێژ نه‌ بۆ ناوو فرمێسک و شه‌لمه‌نی، فرمێسکی — ده‌هاته‌ خوار: فرمێسکی وه‌ک پێژنه‌ بارانه‌ هه‌له‌ده‌واند.

خوپ‌خوپنه‌ک (باک): پرژی گه‌جکه‌.

خورد: کورتکراو، که‌م بوو. (باک.) شایان، لی‌ وه‌شانه‌وه‌.

خورده (باک): گه‌جکه، زۆر گه‌جکه‌ و وورد، وورده‌ له‌ په‌اره‌ و دانمۆتله‌ و چتی تر، داوین پیس.

خورده‌به‌ین: ئاسته‌م به‌ین، میکروسکۆپ. وورده‌به‌ین، وورده‌به‌ین. — ی: وورده‌به‌ینی.

خورده‌هه‌رووش: وورده‌ فره‌ش، وورده‌ وآله‌ فره‌ش. — ی: وورده‌ فره‌شی.

خورده‌ک: وورده‌ وآله‌.

خورده‌کار: وورده‌به‌ین. — ی: وورده‌ وآله‌ فره‌شان. وورده‌ به‌ینی.

خورده‌گیر: په‌خه‌گر. — ی: په‌خه‌گیری.

خورده‌مه‌نی (باک): وورده‌، خورده‌، وورده‌آله‌.

خورده‌ناس: وورده‌ناس. — ی: وورده‌ناسی.

خوروژم: خوپرهم.

دا بکات چاک ده بېتېمونه نېشانې نموده خوروتېکې پېشى له گمرووی دی.

خورووک: نالوش.

خورووک (نمړه): خورووک، خوروتکه.

خوری: (همر.) هری، (باک.) جمزو، (همورا.) پېژم، (زن.) رۆژ. (پشم.) دهر. (بلوول.) باک. پتور، تووکی مېره. (شم.) خوراک. (باک.) خوروتکه، گروپې، ناوله.

خوړی (باک.): پېتې، خوږه وو، وژنه.

خوریان: خورانی لېش، خارشت، خواردن.

خوریانمونه (نمړه): خورانه، خوران، پزان، هلنول بوون، قهروول بوون، پروک بوون.

خوریه جنه (پژ.): قهوزه.

خوریه جندوکه (پژ.): قهوزه.

خوریس (دهر.): تف.

خوریک (باد، همو.): خوروتکه.

خوریکاو (همو.): گروې، ناولوی.

خوریکه: خوروتکه، ناوله.

خورین: ناشته، ناشتا، ناناشتا، (باک.) خورین، هیچ نه خواردوو. زور خور. جېگایه که له نېو چوم و پروبار و نیدیکه دا که ناوی به خور تېدا پروات. خورانی لېش. هره شه کردن، دژواری نېشانان، دنگدان، فرمان بېسمره کردن، تووې بوون، شانازی کردن، گورانیدن، فرمان کردن، فرمانان، داخوړین. شانازی کردن، ناز کردن، فشین، نازین، پی — شانازی پیکرین. به کی ده خوړی: به کی ده فشی؟، لیخوړین، ناوژتن. خورین. گورانی خوش گرتن. ناوېردن.

خوریقې: ناشتایې، ناناشتایې، به — چامه خوړه: له پېش نمړه دا چتیک بخوړی به یانیا چای مې خوړه.

خوریقې (باک.): خوریتې، (باد.) خریتې.

خوز: چولا بیکه له قمر اخواندا که ماسی ده چتیه ژیری. (باک.) کوان، کوانه. خوزگه. کاج، بن کلچ، چولا بیکه له بن کماندا که له زستاندا ماسی خوړی تېدا ده شار تېمونه.

خوزه: خوزگه، مزلگه ماسیان له ناویدا.

خوزگه: شوی بیکه له چوم و پروباراندا که ماسی قولاغی تېدا بی.

خوزی: تف، ناوی زار.

خوزیا: خوزگه.

خوزه: گیایه کی بهماری کووستانیه گه لای باریک و سی کوز و کولوره بڼه کی ده کرتن ده بېته چرتش.

خوزیک: شیرکوتک، نالقه تیر، (باک.) خوږه شیل، (دهر.) شیرکتک، خوشیلک، گیایه کی شیرداری گه لاسموزه شیره کی بۆ روانی زور باشه بۆ سهراش بی وینه یه، تنوکیک له شیره کی تیکل نیستیکانیک ناو ده کری و تیکل ده کرت نیو نیستیکانیک بۆ پیاری گموره بېسه که بیخواتمونه به سهر و ژېړه کار ده کمویت که زور پیی تیکچوو ماستاریکې ترشی بدریتی که بی هوشیش بوو بی وهوشی دیتیتیمونه. شیره کی بۆ بیرز زور باشه که به سهری داکری، دهیسو تیتنی.

خوس: ووس، ووست، — بوون، ووست بوون.

خوسپ: له پاشمله باسی کمیتکی به خرابی کردن.

خوست: هست، بی — بی هست.

خوسرهو: نېوی پیاوانه. پادشا، شا، خونکار، میر.

خوسن (نمړه): خوسن، جیتو، دوزین، دژمان.

خوش (باک.): چیتیتکی کوردیه.

خوشا (باک.): خوشینی ناوتیه، (نمړه.) خوزگه.

خوشان: خوشینی مار و نیتر. (همورا.) کشان، خوشینی مار و خزاندن.

خوشاندن: کشاندن، کیشان.

خوشه: دهنگیکه وک دهنگی دوشینی شیر.

خوشه بوون: خوشین.

خوشه خوش: خوشی یه که له دوای یه کتری.

خوشین (هکا.): گیابند، گیای سهگی هار.

خوشک (باک.): خوزک، خوراک، (همورا.) واله، والی، (لو.) خورار، (پژ.) خورا، خورال، خیشک، ثافره تیکه له دایک و باوک یا له یه کیکیان بوو بی.

خوشکانه: وک و خوشکان.

خوشکایمقې: شتیه و باری خوشک له خوشکایه تېدا.

خوشکهزا: خورازا، والزا، مندالی خوشک.

خوشکهزلا: مندالی مندالی خوشک، نمړه خوشک.

خوشکه لی: له پروی خوشه یوستییمونه بۆ خوشک به کارده بری، خوشکی.

خوشکوک (باک.): جویان، لاوچاک، ده لال، قشت (بۆ نېره و مییه)، (زا.) هدیف، شوخ، قنج، لاو، خشکوک.

خوشکول: پروانه: خوشکوک.

خوشکی (باد.): خوچی، خیچی، خیچو، خوشکوک. له کاتی ناخافتنی دا به کارده بری.

خوشکیش (زا): وولاخی پروانه.

خوشکی (باک.): ووشکی، پانایکی ووشک.

خوشیان: خوشیان.

خوشیانمونه (نمړه): کوژانمونه.

خوشیل: خوشیلک.

خوشیلک (نمړه): خوشیلک، خوزیلک، خوشیلکه، خوشیل.

خوشیلکه: خوزیلک.

خوشین: خشین، پاخوشین، پاخرین، چله چه پک چوون، خوشان، زلهان، کشین، خرین، خزان، داخرین. — بوهه موو چتیک به کارده بری که به سهر زوی دا بخوشی. — ی مار: شیلان، فیزین. (باک.) هاشه ی ناوتیه.

خوفته بویدار (نمړه): خوالو.

خوک: پروانه: خوک.

خوکی: پروانه: خوکی.

خول: سوور، چهرخ، تل، تلر، خل، خلر، گهر، پیچ، پیچه، چهرخه ی چت، گتیچ، تاو، خول، جاره سوور انیک، نمرخولوله یه جووان خول ده خورا. — بوونمه: خلر بوونمه، تل، تلر بوونمه. — خوراردن: خولانه، گلانه، گل خوراردن، گهران، سووران، وهرلی که تن، پیچیه دهره دان، پیچ خوراردن. — کردنمه: خول پیدان. (هورا). خیل. ده قیقه. — یک: ده قیقه یک. (زا). گیانداریکه ملی خورابی ونه توانی بهرزی کاتمه. خول (نمرده): خول.

خولا: خورا، خدا، خوداوند، خودی، خوده دی، یه زته، یه زدان، کارساز، یه کتا.

خولیه رست: خودا یه رست. — ی: خودا یه رستی.

خولیه رستن: خودا یه رستن.

خولاداو: خوداداو، هارار خودا یه. — ی: دادو پیدای بردن لای خودا.

خولگیس: کسیکه به پیشم و رق و کینی خردا گرفتاری. — ی: گرفتار بوون به پیشم و رق و کینی خودا. خولام: بنده، نوکمر، کوله، بهنی.

خولامانه (هورا): کاکول.

خولان: سووران.

خولانه خووسته: خورانه کا، خودا نه خوواسته.

خولانهوه: سوورانمه، خولخوراردن، چهرخان، زقران.

خولاندنمهوه: سوورانندنمهوه، چهرخانندنمهوه، زقراندن، خول پیدانی چت به دهری خودا.

خولاورستان: خوواورستان، خوشبه ختانه.

خولایه تی: خولایه تی، خودایه تی.

خولایی: خولایی، خورایی.

خوله (هورا): خول.

خوله (نمرده): کورتکارووه ی (خودامراد) ه، سوورانمه، گهریان، بقرچی واهر — ت دئ، (بابا): کورتکارووه ی (مهحمود).

خوله خول: خولی یه که له دوای یه کتری.

خولهک: ده قیقه.

خولبوونمهوه: خلر بوونمهوه.

خولنه (نمرده): چاپلوسی، کلکه سورت، تیکه لی.

خولخوراردن: گهران، سووران، پیچران، پیچ خوراردن، پیچرانمه، گلخوراردن، وهرلیکه تن، پیچیه دهره دان، تلدان، زقران، خولانهوه، سوورخوراردن.

خولخوله: خولخولکه، فرپزکه.

خولخوله (نمرده): که پوره، خولسو، ههنگامه، قال، غولخوله، ههرا، زله، هوررا.

خولخوله: ملی شهریمو جهره و گوزه ی شکاو.

خولخولکه: چتیکه مندالان به خولاندن و سوورانندن وی گمه ی ده کم.

خولندان: پیچدان، سوورانندن، قومو زارتن، خولاندنمهوه، سووردان.

خولندان: پیچران، سووران.

خولندراو: پیچراو.

خولک (نمرده): خولق.

خولک: دستور، پیدان.

خولکردنمهوه: تل کردنمهوه.

خولک کردن: روودان به کسیک یا چندن کسیک، بانگ پیشتی کردن.

خولنموت (رهوا): بهروویق، داهات.

خولنجان: خولنجان، دهرمانیکه، سورنجال.

خولول: خل، خول. — بوونمهوه: گلور بوونمهوه ی چتیک له لیژییه کمره. — کردنمهوه.

خولوو (نمرده): خولخورله.

خولووپانمهوه (نمرده): خولوپانن.

خولوپاندن: گولوفتن، گولوفتنمهوه ی گیاندار، که گیانداریکه تری له ژیر خوی نابی و بی گولوفتنمهوه، گوزاندن. تاجیه که کمریشکه که ی خولوپانمهوه.

خولوپانن (نمرده): خولوپاندن، تلان، تلاندن، خولورکردنمهوه.

خولوپیان: گولوفران، گوزان.

خولوپیانمهوه (نمرده): خولوپیان.

خولی (باد): خولمیش.

خولیا: سودا، که لکه له، ممرق کومتنسمر. گیزو ووپ.

خولیانمهوه: خولانهوه، سوورانمهوه، گهران، گهریانمهوه.

خولیاپی: سودایی. گیزو ووپ.

خولیه (باد): شینشینک.

خولینکه: خولخولکه.

خوم (که): خم، جووره پهن گیتی شینه بدن و چتمه کی پی پهنک ده کری.

خومار: مست و سهرخوش. هلم و بووق و تیزی ناسمان. — ی: مهستی، سهرخوشی.

خومالی (باد): خومالی.

خومالیک: جهره ی گموره.

خومهرهوه: خومهرهوه.

خومهرهوه: خومهرهوه.

خومهرهوه: بالنده یه کی سهرزی شین کاره به قهد ههنگه خور (قزالکه) یه ده بی، خمرهوه، سموزه کما، کهنده سمه، پهنکاله.

خومه شوینه: خومه شوینه، ناوور کمرهوه، (نمرده). سهریه گیتچیل، ههراوهوریا کار.

خومه شوونکه (نمرده): خومه شوینه.

خومه شوینه (نمرده): ممردومی به ناشووب.

خومچی: خومخانه چی.

خومخانه (که): خومخانه.

خومخورک (که، بابا): قولکه یه که مرز یا جرج قولی کرد بی، له پتگا و چولاند اولاخ تیته کمو، قله شتی زوی.

خومخوم (باک): دهنگی ناوی گرانه. نییری نافره تانه.

خومری (زا): سووری توخ.

خومستان (نیره): بیابان.

خومشیلوان: خم شیلوان.

خومگهر: خمگهر.

خومی (که): خمی، رهنگی خمی.

خومیزین: کورژانموی ناوور.

خومین (زا): خومین، دهنگی پروخانی چت. (باک.) هاشمی ناویته.

خوناف: ته‌پایی و ناویکه شموانه بنیشیتنه سهر گژ و گیاو شیناوردیان، (باک.) خوناو، ناوونگ، شوم. بارانیکه هیواش بیاری، وورده بارانه.

خوناف: ناوونگ، شوم، خوناو، ناوونگ، نمو تنوکه ناوانه‌یه که به‌یانیان له بهمار و پاییزاندا به سهر گه‌لا و گیا و گولانه ده‌بینری. بارانی وورده.

خوناف: ناویکه له سهری داری سووتاووه، که ته‌پیی ده‌ری ده‌کا له‌کاتی سووتاویدا ده‌ری ده‌کات.

خوناف: خوناو، ناوونگ، شوم.

خوناف: خوناو، وورده‌بارانه.

خونجان: گونجان.

خونجاندن: گونجاندن.

خونجاندن: گونجاندن.

خونجگا (نهرده): جیگایه مرژ بتوانی تییدا بیره‌وی.

خونجگه: خونجگا.

خونجیان: خونجان.

خونچان (نهرده): گونجان.

خونچاندن (نهرده): گونجاندن.

خونچاندن (نهرده): گونجاندن.

خونچه: نیتری نافرته‌تانه. هه‌جه، گولسی نه‌پشکوتو، (باک.) پشکوت، بیرژ. دوگمه.

خونچیان (نهرده): گونجیان.

خوندکار: جادوگر. (باک.) میر، شا، پادشا، میری میران، خوندکار. — ی: میری میرانی.

خوندکاریتی: میری میرانیتی، خوندکارانه.

خوندن (باد): خویندن.

خونفین (باک): خونینی بارانه.

خونفک: کسبیکه زور ناره‌زوی ده‌ستبازی بکات و خوی لسم و لسم هه‌لبسوری. ننگوتک نهمیر، گونگ ژمیر.

خونکار: پادشا.

خونکاریتی: میریتی.

خونکمییک (دهر): بارانیکه له سهره‌خو بیاری.

خونین: وورده بارانیکه له سهره‌خو بیاری. نم غه ده‌خونی.

خوی: ناکار، ره‌وشت، خور.

خوه (باد): ناره‌قه.

خویا (باک): دیار، ناشکرا، ناسراو. — بوون. — کرن.

خویاری (نهرده): پهره‌رده‌کردن، چاره‌دیری، خوییتی، نیووت.

خویان (باک): کسبیکه له دتییه کی دانیشی.

خوو: ره‌وشت، پیشه، ره‌فتار، جر، بانهک، نهریت، نه‌دا، شتیوه، پرهنک، که‌نشست، سهرسه‌کات، (پژژ). تووزم، (چی). هیم. — ی چاک:

هیچاک. به‌دخوو: به‌دتووزم. — ی خراپ: گمشکه، فی، هو، پهرکهم، ده‌رده‌کورتان. — گرتن: فی گرتن، هوگرتن. (هه‌س، زهن، سن، هه‌ل، باک.) ره‌وشت. زیز، زویر، تووره. — بوون: زویر و تووره بوون.

خووا: خودا، خو‌لا، خودی: — یاریکارت بی: خو‌لا یارمه‌تیت بدات. — خو‌شی نایدت: خودا ره‌وی نابینی. (نهرده.) خو‌وا، که، یا، یان.

داواکار: به‌لآن به‌تمنی به‌کار نابری: نازادی خو‌وا، شمر خو‌وا. (پژژ). خوشک. ویستمر: نیشتمان خو‌وا: نیشتمان خو‌وا. غه‌ک.

خووا بیکووژی: خو‌وا له‌ناوی ببات، خودا بیگری، خودا مهرگی بدات.

خوواپهرس: خو‌واپهرست. — ی: خوداپهرستی.

خوواپهرست: خوداپهرست. — ن: خو‌واپهرستان. — ی: خوداپهرستی.

خوواپیدان: مېهره‌بانی و به‌زه‌یی خودایه له‌گه‌ل به‌نده‌ییکی خو‌ی به‌دانی به‌مهریه‌ک.

خوواپیدان: کسبیکه تووشی به‌مهریه‌ییکی بوو بی.

خوواپرس: یاریزگار.

خوواجا: خو‌واجه.

خوواجاننه: (هه‌ورا.) خو‌واجانشین.

خوواجه‌وستا: پیر، گموره، کاک، ناغا، نه‌فندی. نازناویکه بق پزله کاتی دوواندندا بق‌فهلان و جووله‌کان به‌کارده‌بری، پسیری کۆنه‌سال.

نیره‌مورک، خه‌ساو.

خوواجه‌نشین (هه‌ورا): خو‌واجاننه، دوو سه‌کۆی گچکه‌ی لای راست و چه‌بی ده‌رگای حوشه له‌پوری ده‌ره‌ده‌دا.

خوواچوو: خو‌واپهرست.

خوواچه‌شتن: خو‌وی چمژتن، مزه‌کردن.

خوواچه‌نی (هه‌ورا): مانیوا، خو‌وا حافیز.

خوواخوشه‌نان: ره‌واییینی خودا.

خوواخوشه‌ناوو: له‌لایمن خو‌وا ره‌واییینرا.

خوواخووا: خوداپهرست. خو‌وی داواکار.

خوواخوواست: ویستی خودا، چاره‌نوس.

خوواداد: به‌مه‌ره و به‌شیکی باشه، که خودا پیی دا بییت.

خوواداگ (نهرده): خوداداد، چاره‌نوس، به‌مه‌ره.

خووادان: خو‌لادان، خودادان. (نهرده.) خو‌لادان، غه‌کدان.

خووار (لور): خوشک. چموت، چه‌فت، خو‌وه‌هر، گیتی، چه‌ماو، چه‌ماو، لار، که‌چ، شورک، شه‌فتول، ختیج، گه‌ردیار، هیس،

چلوو‌چووف، خو‌وه‌هر، خار، تیل، تیو. نزم، په‌ست، لای ژیره‌وه، لا‌خوارک، هاتنه‌خوار: داگه‌ران، سهره‌و ژیره‌وون، ژیر، هیتانه —

داگرتن، سهره و ژیرکردن، داگه‌ران. — بوونه‌وه: چه‌مانه‌وه، داهاتن، چه‌میانمه‌وه. — کردنه‌وه: چه‌ماندنه‌وه، چه‌ماندنه‌وه، کوو‌کردنه‌وه.

پیدا‌چوونه — له‌سهر پزیشن، دریزه‌پیدان.

- خوواروو: لای خووارمدهی چتی.
- خوواروختیچ: لار و لۆچ، تیلوتیل، قیل و قاج، قیناس.
- خووارووفک (باک.): بادی ئاوی، پیالهی ئاوی، ئاوه خۆره.
- خووارئی: لای نرم و خووارمده.
- خووار (ژاوه.): خووارایی، لاری، بلوار، شهفتی، چل و چۆفی، راستی خووارایی چت، ناستی خووارایی. زه‌بیونی، پمستی، نرمی.
- خووار (باک.): خۆزگه. ویستهر، داواکار، خوواست: نمو کالایه داو — ی زۆره، دلخوواز.
- خووازه: خوواشت، تکا، ره‌وا.
- خووازه‌کار (باک.): ده‌رۆزه‌کار. — ی (باک.): ده‌رۆزه، سوار.
- خووازه‌لۆک (همورا.): سروال‌کهر، ده‌رۆزه‌کهر.
- خووازیلی: داخووازی، (همورا، جا.) هیتیجی، خووازیگیتی، داواکردنی ژن بۆ ماره‌کردنی. — کردن: داخووازی کردن، ژن خووازی، (جا.) هیتیجی کردن.
- خووازیلی کهر: کهمیکه خووازیلی بکات.
- خووازیل: خوواستراو.
- خووازیق: خوواست، خوواست، گهره‌ک بیون.
- خووازیق: ده‌رۆزه‌کهر.
- خووازیق: خوواستراو.
- خووازیق: خوواستراو، چتیکه به خوواست وهرگیرا بی.
- خووازیگار: خووازی، خوواستگار، ویستهر، بخووازی. — ی: داخووازی، ویست، خووازیلی.
- خووازیگین (باک.): خووازیین. — ی (باک.): خووازیلی. — کردن: خووازی بیتی کردن.
- خووازیلۆک (نهمرده.): چت خووازی، پرسپار کار.
- خووازیلی (نهمرده.): خووازیگاری.
- خووازیلۆک (باک.): ده‌رۆزه‌کار.
- خوواست (نهمرده.): همورس، خواست، خواشت، ویستک، کهمیکه زۆر چتی بخووازی. (باک.) تشقه‌له‌چی، دزمیرکوژ، تالانکار، ده‌نگ و باس، ئاگا، وه‌لام، خاوس، پووت، قسوت، په‌تی له‌گه‌ل (په‌) نه‌بی به کار نابری. وه‌کوو: پیخواس: پاپه‌تی.
- خوواستوو (باک.): پیخواس بیون.
- خوواست: ویست، داخووازی، ئاره‌زوو.
- خوواستهر: ویستهر، بخووازی.
- خوواسته‌لی: چتی خووازی، خووازه‌مندی.
- خوواست: داوا کردنی چتی که یه‌کیت بۆ چه‌ند ده‌میک. ویستی، خوواستهمه.
- خوواستهمه: خواست.
- خوواستهر: پیخاوس کردن.
- خوواستروش (نهمرده.): فیلباز، ساخته‌چی. خووی فروش: .
- خووارا (باک.): زۆر خۆر.
- خووازیلی: چموتی، چه‌فتی.
- خوواره: لار، چه‌تال، ختیچ، چه‌قی، (باک.) چه‌فت، چیل. — بیون: چه‌قیان.
- خوواره‌که (دزه.): جووره دروومانیکه خووار و ختیچ پروات، مارپیچ.
- خوواره‌مزی: ناشووب، ئاژاوه، شلووقی.
- خوواره‌وه: نرم، خووار، ژیره‌وه، (جا.) دانگه. خاری، لای خوواره، لای به‌رمه‌وه.
- خوواره‌وخست (نهمرده.): خستنه‌خوواره‌وه.
- خوواره‌وخووار: تیریتی.
- خوواره‌وکه‌فتن (نهمرده.): کموته‌خووار.
- خوواره‌وه‌هاتن (نهمرده.): هاتنه‌خوواره‌وه.
- خووازیلی: چموت بیون.
- خووازیلی: لار و چموت بیونهمه.
- خوواره: بی‌تایین، داوین پیس. زۆرخۆر، کهمیکه زۆر حمز له خوواردن و خوواردنهمی بکات.
- خوواره‌س: خوواره‌ست.
- خوواره‌ست: کهمیکه له ژیر فهرمانی نهم و نمو دابیت و چاوی له ده‌ستی نهم و نمو بی، ژیره‌ست. — ی: ژیره‌ستی.
- خوواره‌سی: ژیره‌ستی.
- خوواره‌مهنی: خۆزاک، (همورا.) وارده‌مهنی، چتی خوواردنی.
- خوواره‌ی: داوین پیسی، بی‌تایینی.
- خووازیق: (باک.) خارن، خووارن، (لو.) ههردن، (ده‌ر.) کزوه‌ت، (همورا.) وارده‌ی، (نهمرده.) خورده‌ن، بخۆ: (همورا.) وه‌ره، به‌وره.
- خووازیق: نۆشان، نۆشین، قه‌خوارن، نۆشکردن بۆ شلمه‌مهنی به‌کارده‌بری وه‌کوو چا و ئاو و ئیتتر، (همورا.) وارده‌مه‌وه. وارده‌مه‌وه سهرکیشان: به‌سهر داکیشان. په‌وا بیین، په‌سندکردن.
- خووازیق: کهمیکه نان یا چتیکی تری خووارد بی (بۆ پاردوو).
- خووازیق: خارزا، (باک.) خووازی، (همورا.) والهزا، خوشکمز.
- خووازیق (باک.): خووازی، خوشکمز.
- خووازیق (باک.): ددانی مال‌تانه: گا — ی خوه ده‌فتاده ده‌رده‌خمن، هه‌گایه‌مه — ی خوه، ده‌رنه‌خستیه: گا له ۷ سال‌ندا ددانی ده‌رده‌خا، که ده‌ری نه‌خستیه هیتشتا جیتیله.
- خووازیق (باک.): ناوی ختیکی کرده.
- خووازیق: چموت کردن، لارکردن.
- خووازیق: لارکردنهمه، چه‌مانده‌مه، خووازیق کردن، تل کردنهمه.
- خووازیق (نهمرده.): خووازی، ژیرگ، خووازیقارین.
- خووازیق (نهمرده.): خووازی، لای خوواره‌وه.
- خووازیق (باک.): خوواردن.
- خووازیق (باک.): پاشماوه.
- خووازیق (باک.): سه‌لیته، قاحه، جنده، حیز بۆ (نیر و می).

خوواکرډ: خوواوړ استان، واپړکومت، کار و فەرمانتیک یا چتیکه خووا دروستی کړدې.

خوواگرتن: گرفتار برونۍ کسبیک به دهرډ یا کار بیان کارهساتیک له لایمن خوداره.

خوواگر توو: کسبیکه، که خووا تروشی دهرډیکۍ کړدې.

خوواگیر: خوواگرتو، به پځ و پشمنی خودا گرفتار. — برون: خوولا گیر برون. — کړدن: خوولاگیر کړدن. خووی گیر، غمک گیر. — ی: خوولاگیری.

خووال (باک): خاڅ.

خووالا (نهرده): خالی و خووالا، خالی.

خوواله (پژژ): خوشک.

خووالک (باک): خالتک.

خووالوژن (باک): خالوژن.

خووان: تمبهق، سینی دار. خووانکه، تمشپی. سفره، خووانچه، میزپکی دریزه نانی له سهر ده خوړی.

خوواناس: کسبیکه خودا باش بناسی و له میز فەرمانی دهر نه چی. — ی: ناسینی خودا و به جی هیتانی فەرمانییه تی.

خوواناسین: خوواناسی.

خووانه (دهر، همر، پخوا): پنه، (شام). سفره، نانمشان.

خووانه خوواسته: ووتیکه، که شووینی دور بی به کار دینری: شو چته خورا نه کا، خووانه یکا، دوروا، دوروایی، خووانه کا.

خووانه کا: خووانه خوواسته، خووانه خوواسته.

خووانچه (پخوا): سینی، مجوعمهی مس، سینی گچکه. سله یکه له شوولی دروستکړای، (همورا). نانمشانه، خووانه، خووانه دارینه، تمشپی، (نهرده). گهره، خووانی نان خوواردن، کشف، سینی.

خووانزین: خانهای زین، شووینی له سهر دانشتی زین.

خووانکه: داریکه گمزیک دریزتره و بستیکیش پان و بستیکیش نه ستوره له نیوه پاستیدا چالیکۍ تیدایه مووره سینگۍ له سهر دا دهری و تیی دهری. پنه، دهرخونه.

خووانوس: چاره نوس. — ی: چاره نوسی.

خووانی: پروناک، ناشکرا، دیار.

خوواوړن: خودا وړند، پهره دگار، خاوه ند، خودا. خواوړند: خودا وړند، خولا، خواوړن. خاوه ند، ختوی.

خواوړندگار: خواوړندگار، پهره دگار، خودا، خولا.

خوواوړستان: خودا وړستان، خواکرډ، خولاوړستان، خویشه خانه.

خوواهیښ: تکا.

خوواهیشت: تکا.

خوواي (همورا): پیکه نین.

خوواي قهوه رزه (نهرده): خوواي هموری، خووی سپی.

خوواي: خورایی، خولایی، (همورا). پیکه نین.

خووايښ: تکا.

خووايشت: تکا، هیتی.

خووايشمه نند: — کړدن: تکا کړدن، هیتی کړن، تکا کار. — ی: تکا کاری.

خوواي هموری (نهرده): خووی سپی، (نهرده). خوواي تمه رزه.

خووه (فه): خووی، (باک). خو: بخوه: بو خووی ته نها. باج، پیساک.

(فه). (ناره قه. من — دایه: ناره قه م کړدوه. (باک). ژه — له سهر

جیگایه کی بی. — دان به یار: یارمه تی دان. خو به یار: (باد). له بهر

خو به یار: همر بو خووی هاتوه. — بده نالیکۍ (باک).: خوژ دورو خوه،

خوژت به یار: (باک).: خوین. — بینی (باک).: خوینی. — وا

(باک).: خودا، خولا. — ت (نهرده): خوژت، تو خوژت. — دان (باک):

خودان، خاوه ند. — دان نالیکۍ خو دانسان: — خو پارازتن، خو دورو

خستنهوه.

خو دافیر (باک): خو کړدنه هو. — دان سهر (باک). پال به سهر دوه دان. —

دانو: خاوه ند. — دان به یار: هت (باک). یارمه تی په کتری دان.

خووه دوی: ناری خواوړنه له کاتی بانگ کړدن و هاوار لی کړدنی دا.

خووه دی (باک): خودا، خولا، خورا.

خووه دی (باک): خاوه ند، خودان، ختوی. خهریک. — برون: خهریک

برون. — لی برون: ناگادری کړدن، خهریک کړدن.

خووه دیتن (باک): خو دیتن.

خووه دی پوهوس: خاوه ند شکو.

خووه دیکو (باک): خاوه ند، خودان.

خووه دی وو (باک): خووه دوی، له کاتی بانگ کړدن و هاوار لی کړدنی دا

به کار دهری.

خووه (باک): سهر به خووی، به گلک. سهر چاوهی داهات و

دهستکومت، خوژ، خوژوه. (فه). خوژ، پژ، هه تاو، (همورا). نافتاو.

(نهرده). خوارده مهنی، چیتست.

خووه را (باک): زور خوژ.

خووه رانی (باک): زور خوژی.

خووه راس (نهرده): خوهر، خوژاک، خوارده مهنی.

خووه راندن (باک): خوراندن.

خووه راو: پژاو.

خووه راوا (فه): پژاوا.

خووه ره (باک): زور خوژ، نوسن.

خووه ره ک (باک): خوهر وک، زور خوژ، کسبیکه زور حه له خوار دنی

بکات.

خووه ریه (فه): سهیوان، چه تر (هی زستان و هارین).

خووه ردار (نهرده): ناگادار.

خووه ردان: و بهر هه تاودان.

خووه رده رانن (فه): پژ هه لاتن.

خووه رزه (فه): زهردهی خوژ.

خووه رستی (باک): زووته لی، زووته لی، مهرکی، گیل، نانسی،

ناشاره ز، بی سواد.

خووه رش (فه): خارش، خارشت.

خووه ریه

خووهر لیډان: هه‌تاو و پوژ لیډان، تاوگازی.

خووه‌رنیف (باک.): خه‌رنوڤ.

خووه‌روه‌رگرتن (فه.): پوژگیران.

خووه‌روو (باک.): به‌میز، خاوین، یه‌کره‌نگ، خوی.

خووه‌ره‌لات (فه.): پوژه‌لات، پوژه‌لات.

خووه‌ریل (باک.): ده‌ون، به‌چک، داری کورت.

خووه‌رین (باک.): خوږین، شانازی کردن، بخوږه.

خووه‌زگا (باک.): خوزگه، کاشکای، کاشک.

خووه‌زگه (نهرده.): بریا، کاش. — بردن: ناواختخوواستن.

خووه‌زوک (باک.): به‌د خوراز. — ی: به‌دخووازی.

خووه‌زوور (باک.): خه‌زوور.

خووه‌زی (باک.): خوزگه.

خووه‌سان: خووه‌سان.

خووه‌سانن: خووه‌ساندن.

خووه‌سهر (باک.): سهر به‌خو، نازاد، به‌تایه‌تی.

خووه‌سته‌ک (باک.): ناره‌زوکار، زورداوکار.

خووه‌ستن (باک.): خوواستن.

خووه‌سوو (باک.): خه‌سوو.

خووه‌سی (باک.): ده‌گیران، نامزده، نیولی‌نراو، نیشانه‌کراو.

خووه‌ش: خوږش، باش، په‌سند، به‌تام. ساخ، زیندو، تهن‌دروست. به‌په‌ش،

بیوان، بیابان. — بوون، — کرن: ده‌باغ‌کردنی پیست و نیتر، خوږش‌کردنی

زه‌ی کشت و کال و نیتر. به‌د لی خووه‌ش‌کردن: چاپلوس.

خووه‌شان: خوږشار.

خووه‌شتق (نهرده.): خوږشپاتن، به‌خوږه‌تان.

خووه‌شو: خوږشار.

خووه‌شه (نهرده.): ناماده، زمان‌خوږش، شیرین زمانی. چیتسه‌خوږشه.

شیرین، تامدار، به‌تام. خوږش‌کراو، خوږش‌کریاک.

خووه‌شه‌خانه: ده‌باغ‌خانه.

خووه‌شنان (نهرده.): پیروزی، موواره‌ک.

خووه‌شجقات (باک.): کره‌له و کوږی باش.

خووه‌شک (باک.): جروان، په‌سند، نه‌شمیله.

خووه‌شکا (باک.): جروان، ده‌لال، په‌ند.

خووه‌شکون: خوږش‌کردن.

خووه‌شکوک: زور جروان و شوخ و شنک.

خووه‌شکیش (باک.): قایم، پترو.

خووه‌شمیر (باک.): نازا، چاک، پیواری چاک. (باک.) — ی: نازایی،

چاکی.

خووه‌شنقیس (باک.): خوږشنروس. (باک.) — ی: خوږشنروس.

خووه‌شووار (باک.): وارخوږه‌ش.

خووه‌شپاتن (باک.): به‌خوږه‌تان. خووه‌شپاتی: به‌خوږه‌تان.

خووه‌شی (نهرده.): خوږشی، ساخی، تهن‌دروستی. مه‌زه‌داری، خوږشی.

خووه‌شیل (باک.): خوږیلک (کیایه‌که).

خووه‌شین (باک.): ده‌نگی زه‌نگوله‌یه.

خووه‌شی و ویشی (نهرده.): چاک و خوږشی، هموالپرسی، خووه‌پرسی.

خووه‌شروش (باک.): خوږشروش، کوږه‌په‌رست، به‌خوږه‌لگوت، خوږه‌لنهر.

— ی: خووه‌شروشی، کوږه‌په‌رستی.

خووه‌شین: خوږیست، خوږه‌رست. — ی: خوږیستی، خوږه‌رستی.

خووه‌لی (باک.): خوږه‌لیش، مشکي؛ — به‌سهری من: خاک به‌سهر خوم،

به‌د به‌خت خوم.

خووه‌لیدنک (باک.): خوږه‌لیدن، مشکي دان، سهر‌گوږیلک.

خووه‌لی مه‌رموتک (باک.): زیلمو.

خووه‌مال (باک.): خوږمال، تایه‌تی. — ی (باک.): خوږمالی، تایه‌تی.

خووه‌نه (باک.): مرازیکه‌بو پرسپار و تورپه‌یی به‌کارده‌بریت.

خووه‌ندا (باک.): خوږینده‌وار.

خووه‌نده (باک.): خوږینده‌وار.

خووه‌نده‌شان: خوږینده‌وار. — ی: خوږینده‌واری.

خووه‌نده‌گا: قورتا‌بخانه، خوږینده‌گا.

خووه‌نن که‌له‌شیر (نهرده.): قورقاندن، خوږیندن کله‌باب.

خووه‌نن: خوږیندن. بانگ کردن، چرین.

خووه‌ندی (باک.): بانگ‌پشتراو.

خووه‌نن (نهرده.): خوږیندن، چرین.

خووه‌هه (باک.): خوږشک.

خووه‌هر (باک.): خووار.

خووه‌هی (باک.): خودان، خاوه‌ند.

خووه‌ی (باک.): خوی، خاوه‌ند، (نهرده.) خوږی، به‌نه‌فسی خوږی.

ناره‌قه. — کردن: ناره‌قه‌کردن. — دان: ناره‌قه‌کردن.

خووه‌یبه‌خت (باک.): خوږشه‌خت. (باک.) — ی: خوږشه‌ختی.

خووه‌ی بهین (باک.): بوئدار.

خووه‌ی بهرس (فه.): خوږه‌رست.

خووه‌یخسه (ه‌مورا.): خوږشخویی.

خووه‌یپوژک (باک.): به‌شیراز، په‌لیار، به‌توره، خوږش‌ویست.

خووه‌ییزاندن (نهرده.): زوقم کورتن.

خووه‌یزک: زگبرسی.

خووه‌ییزاندن (باک.): چاو پی هه‌لنه‌تان، به‌دخووازی.

خووه‌یسووج (باک.): خاوه‌ند سووج و تاواندار.

خووه‌یقین (باک.): له‌سهر سهر‌وچاوان، به‌چاوان. — ی: هیزی ویستن.

خووه‌یناف (باک.): ناودار. (باک.) — ی: ناوداری.

خووه‌یی (باک.): خووه‌دی. (باک.) — ی: خووه‌دیتی.

خووه‌یسه (نهرده.): درو، فیشال.

خووه‌یست (نهرده.): درو هه‌ل‌یست، فیشال‌کردن.

خوودار: فيدار، كسيكه سهر و دل بېگرې. — ي: فيداري.

خوو و پهوشت: ياسه، ياسا، پي و شويڼ.

خوو و پهوشتخاس: پهوشت باش، خوڅخو.

خوورستان (باک.): گيتي.

خوورک (بار.): موزانه، گهرد. (مړک. ههکا.) ژهنگ، خوړه.

خوورمين: دهرکران، وهرنه گيران، قېوون نه کران.

خوورين: خوران، وه خارش کورتن. *

خووز: تف، ناوی زار، هير، تين: نه خوڅه که بي خوړزه. (که.) پيشه و په گي گيايان. (شوق، کؤ.) سيخوار، خووس، زوقم، (باک.) کورپ، چماووه.

خووزاو (کؤ، شوق.): زووخاری برينان. زوقم، خووس.

خووزنيگه پړان: هاتنموي هيژه بؤ لمشي نه خوڅي و کورتنموي سهرخوي.

خووزنيگه پړانموي: خووزنيگه پړانموي و ژيانموي و بوژانموي دارودره ختانه.

خووزهينانموي: وټکها تنموي برني نمندامي دره ختان.

خووزي (باد.): تف تا له ناو زار و گهرودا بي — ي پيډه لټين به لان، که فېتدرا به تف ناو دهرې.

خووزيا: خوژگه، (شا.) سيخوار، (بابا.) سيخوپ، (کؤ، شوق.) خووزاو، خووز.

خووس: (زاخ، دهق.) خووسار، (دهر.) خوويسار، زوقم، به يانايي پاييز و زستانان و بهاران لمبر ساردی و هکوي تنوکی او له سهر گيا و پووش و پلاشان دنيشي.

خووسار (مړک، زاخ، دهق.): زوقم، خووس زوقمي سهر زهری. سيږي — هي پاييزتپه، که خووس ده کورتته سهری.

خووسان: نهرم برونې چټيکي پهق ده ناويدا يا له خووس نران به هوي ته پ برونيموه، مېس له دلنهرمي کسيکيه بهرانبهر به همرکس و چټيکي، که چاوهرواني لي ندهد کرا.

خووسانموي: نهرم برونموي، تليسانموي.

خووسانندن: نهرمکردنموي چټي پهق ده ناوي دا، له خووس نان، زه لانندن، خيسانندن، ده لټين پيشت بخووسينه نهرجا بيتاشه. دلنهرمکردن.

خووساننموي: نهرم کردنموي چټي پهق.

خووسانن: خووسانندن، نهرمکردنموي.

خووساو: چټي پهق له ناوي دا نهرم بوو. خووس، سيخوار.

خووساوه: خووساوه. چټيکي پهق به هوي ته پاييزموي نهرم بوو بي.

خووسوون (باک.): بهزین.

خووسکون (باک.): بهزانندن.

خووس فيان (نهرده.): خووسانندن.

خووسي (باک.): خووس.

خووسياگ (نهرده.): خووساو.

خووسيان (نهرده.): خووسان، خيسان. نارهقه کردن.

خووش: دهنگي شير له دوشيندا. *

خووک (لک، همررا.): بهراز.

خووکهمله: گريس کيشه کي.

خووکي (باک.): سمرانه، خاوه.

خووک (همررا.): بهراز.

خووکرتن (نهرده.): راهاتن، هؤگرېوون. خوگرتن، پاريزگاري، دهرلمه نديوون. في گرتن، بهستران، مه يين.

خووکېو: راهاتو، هؤگر، خوڅ ناشنا، زووناشنا. — ي: راهاتن، هؤگري، خوڅ ناشنایي.

خوول (باک.): گومېزي، له سهر شکلي گومېزي، (باد.) خوئل، خاک.

خووله: گيايېکي به که يف و مل نمستور و قهلموه، (مړک.) هووله، (باک.) بوغ، گابوغ.

خوولي (باد.): خوئي.

خوون (زا.): خووين، هوون.

خوونخووار: خوړنيخوار.

خوونسهنگين (فه.): نيسک گران، پهزاگران. — ي: پهزاگراني.

خوونسووک (فه.): نيسک سړوک، پهزاسووک.

خوونما (نهرده.): خوونوين، بهفيز. (نهرده.) — ي: خوونويني، بهفيزي. خوونن: دهرس خوینندن. *

خوو وخده: پهفتار، کردار.

خووکي: خوگ، باج و پيستاکی ميري. *

خوو و پهوشت خاس: خوڅخو.

خووهرا (زا.): زؤر خوړ

خووهري (زا.): خوژگه.

خووهستهک (باد.): خورازه لوک.

خووهستن (باد.): خورازتن.

خووهستي (باد.): خورازيتي.

خووي (باک، مړک.): خورا، خودا. (فه.) خوه، خا، غهک، (همر.)

خي، خورا، (همررا.) غهک، مهکی، بي خوي: بي مهکی، کهله، کهلی.

کانگاي: — خووي لټين. (همس.) بهراز. (زاخ.) نارهقه مانديوتی،

نه خوڅي. ناگاداري، بهخي کردن، پهروهرده.

خوويي (باد.): خوز، ناوات.

خوويټا (باک.): تيپيکي کورده له ژورروي بتليسي وديه.

خووي چلشتن: کهميک له چلشت خورادن له پيش تيکردني دا بؤ نهری

بزاني خوويي کهمه يا زؤره، خووي چلژتن.

خووي چلژتن: خووي چلشتن.

خووي خراو: به دخويي، بهدپروشتي.

خوويځدار (نهرده.): خاوهندن. چټي جواني دلگر. — ي: خاوهنديتي.

خوويځدان: غهکدان، (باک.) خووي دانک، نامانيکي گموره يا گچکيه،

که خوويي تيډه کړي. (همررا.) مهکدان، خوويژگه، تاتبهرد يا تخته يا

سيني و چټيکي پانه خوويي له سهر پډه کمن بؤ نازالان له زستانيدا.

خوويځانه: خوويځان.

خوونینده: خیدانکه، کیسه و تورده‌ک‌ی خوونیه.

خوونیر (باک.): به‌جنه خوونیر، ناوی کۆنه شاریتیکی کوردانه له ناو (هه‌قیر) کاندای له ژووری باژیری نوسه‌بین، ئیلی به‌جنه‌ی، به‌شتمی، باجی، له‌ناوه‌دا بوو.

خوونیرنگ (باک.): به‌رد یا ته‌خته‌یه، که خوونیی بۆ ئازال و وول‌خان له سهر پۆده‌کری، خوونیریز.

خوونیرایی (نهرده.): خۆپایی.

خوونیرنگ (باک.): به‌ردیکه وه‌خووی بجی.

خوونیرک (په‌وا.): که‌رکۆن، گیاه‌که کۆلکه‌ک‌ی کارگی خواردنی دینی، (باد.) مۆزانه.

خوونیریز: ده‌له، وه‌یلان، ده‌رهدەر، (شا.) تورو‌ندی، سه‌گه‌به‌ی، سه‌رسه‌ری، به‌رپه‌لا، گه‌ریده، گه‌مۆز گه‌هووی، خۆپی، گه‌لۆز، تۆپی، سه‌رسه‌ری، له‌گام، تپۆ، به‌رپه‌لاک‌راو، بی‌کاره، بی‌که‌لک، هیج و پوچ، په‌تیار، شله‌په‌ته، گه‌جمل و گوجمل.

خوونیریز (شا، موک.): (باک.) خوونیرنگ، به‌ردی پانه یا ته‌خته‌یه‌که خوونیی بۆ مال‌تان له‌سهر پۆده‌کری.

خوونیریزگه: چهند به‌ردیکی پان یا ته‌خته‌یه که بۆ ئازال و مال‌تان خوونیی له‌سهر پۆده‌کری، له‌ به‌هاریدا. خوونیدان.

خوونیز (نهرده.): زوقم.

خوونیزا (نهرده.): خوشکه‌زا.

خوونیزنگ: تهرکه‌خه‌م، هه‌له. — ی: تهرکه‌خه‌می، هه‌له.

خوونیس (باد.): زوقم، خووس.

خوونیسار: شوونیتیکه زوقم و خووسی زۆر لی‌کموتی.

خوونیسه (نهرده.): خووس، زوقم.

خوونیسک (باک.): سه‌هۆلی سپی.

خوونیس (هه‌ورا، جا.): کس، خزم، کس و کار، وابه‌سه.

خوونیشایه‌تی: خزمایه‌تی.

خوونیشک: خوشک، (نهرده.) خووه‌یشک، هاو‌شیر.

خوونیشکه‌زا: خوشکه‌زا.

خوونیشک به‌خوونیشک: خوشک به‌خوشک گۆپنه‌وه، ژن به‌ژنه.

خوونیشی: خزمایه‌تی، وابه‌سه، به‌سه‌گی.

خوونیک: باج، خووه، خه‌راج.

خوونیک: خاره‌ند.

خوونیکل (نهرده.): پاره‌له‌که‌ر.

خوونیل: خیل، تیل، چاوگێر.

خوونیلین: کانگای خووی.

خوونین: (فه.) خوونه، (هه‌وا.) خین، خۆن، خووبین، وونسی (هه‌ورا، لک، لرا، وون، هه‌ون، شله‌مه‌نیه‌کی سه‌وره له ناو ده‌مارو په‌گی گیانداراندا دیت و ده‌چی. مزی خوونینی کۆژاوییه که وه‌رده‌گیرێ. به‌ دوای هه‌ر ناوتیکه‌وه بنه‌وسێ ده‌یکاته بکه‌ر: ناوتستا خوونین، په‌رتوک خوونین، داستان خوونین، ئاوازه خوونین: گۆزانی چسپ. (په‌وا.) ده‌رده مال‌تیتیکه په‌نگی گۆشتی سه‌ور هه‌له‌که‌ری. خووننبایی. ده‌ردی په‌خۆلانه. کوژتار، کوژتن.

خوونیناو: هه‌روا. ناوی قاوورمه.

خوونینه‌وه: زوخوا، هه‌رواوه، شیر، زاراو، ئاو و که‌فیکه، که له‌کاتی سه‌وتاندنیدا له سه‌ره‌ک‌ی تری داری ته‌ر دیت.

خوونیناوئین (نهرده.): خوونیناوی.

خوونیناوی: خوونین، چیتیکه له خوونین هه‌لکشایی و یان خوونینی پی هه‌لپه‌زایی.

خوونین نه‌ستاندن: تۆل‌نه‌ستاندن.*

خوونین نه‌ستین: خوونین گر، خوونینه‌خوا، (هه‌ورا.) هه‌ون نه‌ستین، خوونینه‌خووی، که‌سێکه خزم یا نزیکیتیکی کۆژا بی.

خوونینه‌خوا (که.): خوونینگر، شه‌رگر.

خوونینه‌خواو: خوونینکار.

خوونینه‌خواوه: خوونینخۆر.

خوونینه‌خووی (که، کرما.): خوونین نه‌ستین. خانه‌خووی.

خوونینه‌ر: که‌سێکه بخوونیتی.

خوونینایی: پاره‌یه‌که له به‌رانیه‌ر خوونینی که‌سێکیدا به‌ردی.

خوونینه‌ر: ده‌ماری خوونین پراگۆز له له‌شدا.*

خوونینه‌ردان: به‌ نه‌شته‌ر له هه‌ندیک ده‌مار خوونین ده‌ره‌ینان.

خوونین به‌رده‌ر: که‌سێکه به‌ نه‌شته‌ر یا گۆزێزان و چتی تر خوونینی خه‌لکی به‌ر بدات.

خوونین به‌س: که‌سێکه یا ده‌رمان یا مرازیکه، که خوونین پراگۆز. مه‌سه‌لت کردن، دا‌کوژاندنی دوژمنایه‌تی.*

خوونینتال: ئیسک تال، په‌زا‌قورس، خوونینسارد، ئیسک قورس. — ی: په‌زا‌قورسی، ئیسک گرانی.

خوونینجگه‌ر: خوونینی دل، خه‌م و خه‌فەت.

خوونینجه‌مان: خوونین جوومان.

خوونینجومان: خوونین بزورتن، له به‌هاراندا که سه‌ختی سه‌رما به‌سه‌ر ده‌چی و گه‌رما دی ده‌ست پی‌بکات خوونین ده‌جوولی.

خوونینخۆر: (هه‌ورا.) وون ده‌ر، خوونینپۆز، پی‌او‌کوژ، خوونینخووه‌ر. — ی: خوونینپۆزی.

خوونینخواو: که‌سێکه داوای به‌های خوونینی ده‌کات له مرۆ کوژ، خوونینگر.

خوونینخواو: مه‌به‌س له که‌سێکیه، که زۆردار و دل‌په‌ق و سه‌تم‌کاری و به‌ خوونین پۆتن که‌یفی بی، خوونینه‌خواو، — ی: ئاره‌زووی خوونینپۆتن کردن.

خوونیندار (باک.): بکوژ.

خوونینه‌خووی: خوونینگر، کس و کاری کۆژراو.

خوونینه‌خووبی: خوونین نه‌ستاندن، خوونین سه‌ندن.

خوونینداری: پی‌او‌کوژی، بکوژی.

خوونینه‌هان (باد.): خوونینده‌وار.

خوونینه‌مالخ (نهرده.): خوونین دارسانی له‌وت.

خوونینه‌هوار: خه‌نده‌ف، (باک.) خوونه‌نه‌هان، به‌سه‌واد، میرزا، سه‌واددار، که‌سێکه خوونیندیتتی. — ی: خوونه‌نه‌فانی، سه‌واد، سه‌یرزایی، به‌ونه خووننده‌وار، پی‌گه‌یشتن.

خوونځندل: خوونځی جیگر، خم و خفهت.

خوونځندلی: (فه.) خونهن، هۆن، خوونهندن، واندن، (هموار.) وانای، وونهی، وونهی.

خوونځندن: خۆندن، (همو.) خۆندن، بخۆننه: بخۆنه، بوان، وانی.

خوونځندهوه: څه خوواندن، دووباره خۆندن، چتیکی، خۆننهوه، واخوون.

خوونځنځی کۆنر: گماندن، گمه گم کردن.

خوونځنځانه: خوونځنگا، خوونځدگه، قوتاځخانه.

خوونځنگا: قوتاځخانه.

خوونځنگه: خوونځنگا.

خوونځنځی که له شۆر: قورقاندن.

خوونځراوه: خوونځندراوهوه.

خوونځره س: خوونځخوا.

خوونځرځاندن: مرځکوژتن، خوونځرځوژتن.

خوونځرځان: مرځکوژتن.

خوونځ پځتن: خوونځ پځان.

خوونځرځوژ: مځکوژ، زهراڅ، قانډې، خوونځخوژ، ده ځلخوین، وونځرځ، خوونځخوا، نیوی پیاوړه. — ی: مرځکوژتن.

خوونځسار: خوونځسارد، ناشیرین.

خوونځسارد: خوونځسار، په زاگران، خوونځ تال، ناشیرین، قورس. که سیکه درهنگ ځی هسستی، له سهره ځو، به کاوه ځو، پشوردرځ، بېندرځ. — ی: خوونځساری، درهنگ ځی هستان.

خوونځساری: خوونځساردی. پشوردرځی، مهوار.

خوونځ سیاهوش: گپا به به کاری زور نه خوشیان دیت.

خوونځ شیرین: په زاشیرین، نیسک سووک. — ی: خوونځ شیرینی، په زاسوکی.

خوونځکار: (باک.) خوونځخوا.

خوونځکه: خوونځرځه.

خوونځکه ل: دلځوژ. — ی: دلځوژی.

خوونځکردن: مرځکوژتن.

خوونځ کردنه کسه: مهبس له په شکردنی په کیکه له لای کسیتی تر به جوړتیکی زور خراپ.

خوونځکوژاندنهوه: مهبس له ناشتی خسته ناو دهستیته کیکی مرځکوژ و خوونځخوا.

خوونځنگا: خوونځنگه.

خوونځنگ (باک.): خوشک، خواک، (باک.) خوره.

خوونځنگه: شوونځی خوونځرځتن، خوونځکه.

خوونځنگه روم: لاو، جخیل، (موک.) بېلنجه. ساده، کم سه لیه. نازا، به جهرگ. — ی: جخیلی، لاوی، قشست و جووانی، خوشمویستی. ساده بی، کم سه لیه بی. نازایی، به جهرگی.

خوونځگر: خوونځخوا، خوونځخوا، خوونځنمستین، هرو نمستین، شه پر، خودان خوونځ.

خوونځگرقتن: خوونځه خوایی. گرتنی خوونځه له هندی نه دام به هوئی گوزان، نمشتر، که له شاخ و زهرو و نیستیکان و نیتر.

خوونځ گرسیاگ: خوونځ پراوه ستاو.

خوونځگر: خوونځنمستین. کسیتی که له یه کیکی تر به هوئی نمشتر و که له شاخ و نیستیکان و نیتر خوونځ به رید. — ی: خوونځنمستاندن.

پیشه ی خوونځ به ریدان لم و لمو.

خوونځنمژ: ستمکار، زوردار.

خوونځنمژتن: خوونځنمژتن.

خوونځنمژین: خوونځنمژتن.

خوونځنمژي: زورداري، ستمکاري.

خوونځنمیزکه (بابا.): دهردیکه هرو ولاخ یا مالاتیکی بیگری خوونځ ده میزی.

خوونځنموه: خوونځنموه.

خوونځنهان: خوونځنهان، خوونځ به ریدون.

خوونځنه له لځنهوه: به ده خوونځن پشانوه.

خوونځنی (باک.): بکوژ، خوونځرځوژ، خوونځی.

خوونځی زگ: چاره: مام پراس به برنجهوه پکرتنه شوریو تا سی پځان سبه پینان بخوونځی زگ که له مایه سیری و نیتر بی زور باشه.

خوونځی که پځو: که راسی چاره ی ناوایه: کلیلیکی ناوونجی له سهری که قلمی پی ده کرتیمه به قیتی له سهر شاده ماری پزمی داده نری که مییک پالی پیوه ده نری و ده گیری و سهری هندی بلند ده کری ده ست به جی خوونځ که رادوهستی. یا که تفنکی راستی راسی چمند چرتیه یک دهستی چه پی بلندکا رایدگری که رانوهستا دهستی راست بلندکات که هرو رانوهستا همدروک دهستی بلندکات رایدگری. خوونځ توژی قورمی خانوان دوی هاپین و دابیزتی هلی مری له همدوی باشتره.

خوونځنه له لځنهوه: خوونځن پشانوه.

خوونځن: خوونځناوی.

خوونځه (باک.): ثاره قه.

خوونځندان: خوونځدان.

خوونځسار (دهر.): خورس، زوقم.

خوونځسان: خورسان.

خوونځسواو: خورسواو.

خوونځساره: خورساره.

خوونځنهر (باد.): کسیتی که خوونځی خوئی به ریدات.

خوونځنهردهر (باد.): له کسیتی که خوونځی په کیکی تر به ریدات.

خوونځیل (باک.): خیل، چتی خوروار، ملیت خو — کمن: ملی خوونځ که چکمن. (باک.) خول. گومبزی.

خوونځیل (باک.): خوونځیل. — او ی ساره.

خوونځیلار (باک.): خوونځیل.

خوونځی (نهره.): خوونځی، خرمایه تی.

خوونځگر (باد.): خودان خوونځ.

خځ (هډو): خوږی. دهنګی تېپتکی کورډیبه.

خځښت (باک): چادر، خځو ته سپی.

خځښه مښه: مړی قولښه و تیکسرم او مل کورت.

خځښنه: خپشه مښه.

خځښت: گټې، دتېغ لسمه قاقمزا لسمه زدهی، خدمت.

خځښ: خسوار، لار، چسوت، گټې، تمنا به کارنا بری له گمځ خسوار به کارده بریت: خوارو خځښ.

خځښک (شا): خلیسکه لسمه به فر یا لسمه سهوځل یا لسمه همورازتکی لیژ.

خځښان: خوږیدان.

خځښانکه: کيسمر تورده کي خوږیبه، خوږیدانکه.

خځښ: پیاو ته، جوامیږی، دفنان له گمځ په کتکی یا گیاندارتکی تر به کردار یا به گوشتار، خهیر، به — اخځ: دهځله تا سمری خوږ خوش، به — هاتن: خوشهاتن، به — کردن: خوشهاتن کردن، به — هاتی: خوشهاتی.

خځښا: به پدله، به لمر، به تهردهستی، زو، گورج، چوست، تهردهست، به تالوکه، چسپان، زیرهک، به دهست و برد، چالاکانه. (نمرده): خځښه مښه.

خځښاوځښ: چه کتکه زو باوځځښت.

خځښات: خځښ، پیاو ته، چاکه، جوامیږی.

خځښان: به خځښهاتن کردن کسیتک، خوشهاتن.

خځښاځښ: به خځښی خوږ، له پوری پیاو ته و مړوځایه تیهوه.

خځښانداز: خځښه مښه.

خځښو: ناوکه له شوو تیتکی دور له ناودا بز خځښ دابنری تا پښور او تینون تینو تیتکی خوږانی پی بشکیتن.

خځښی: جابوکی و گورج و گولی.

خځښسات (خوږ): خځښسات، کوچمات.

خځښوډه: دووره و خځښ.

خځښه مښه: خځښه مښه.

خځښه مښه: کسیتکه زور خځښی بکات و دهستی به خځښه یی هډی.

خځښه مښه: خځښ کارانه.

خځښه مښه: خځښ کاری.

خځښ خوږ: کسیتکه همیشه حمز له چاکه و خځښی بکات. — ی:

خځښ خوږی، چاکه کاری.

خځښ خوږ (نمرده): پارا.

خځښدار: به خځښ. — ی: به خځښهاتن کردن.

خځښدانه: به هره و سوو یتکه یانندن، نم کشتو کاله زور خځښی دایهوه.

خځښک (باک): خوږه، دهر دیکي پیسه. (باد): موزانهی جلکان.

خځښکا: خځښتکی کورډانه له کوچمیری میران.

خځښکار: خځښکر. — ی: خځښه مښه.

خځښکر: خځښه مښه.

خځښکردن: چاکه کردن.

خځښو یتین: به هره و کسلک دهست کورت له چتیک یا له گیان له بریکوه.

خځښه (خوږ): جمک، دوونه، تمنا بز گوږو بادام و مازو و دهی.

خځښو: خوږی. شنگله به دهسته، سموز ایتیکه به جاری پیشووی خوږی سموز بوو پیتهوه.

خځښوک (موک): ده غلیتکه به بی چانندن هره له شوو تیتکی پاره کي خوږی شین بوو پیتهوه، (هډو) خځښوک، خوږسک. — ی: زگماکی، خوږسکی.

خځښوښ: خوږیښتی، خوږسکی، شین بوو نهوی کشتو کالیکه له جاری پیشووی سموز بوو پیتهوه.

خځښهاتن: خځښان، به خځښهاتن.

خځښ (باک): خدمت، دپښ، (باک) خځښک. خځښ، زیخ.

خځښان: ژنی به میږد، هارسر، که یوان، که یوانو، هارسنیر، خځښانی، مال و منداځ، کلفهت، خاوو خځښان. خانواده.

خځښانداز: کسیتکه مال و منداځی زور بی. — ی: هډوښی مال و منداځ.

خځښان (باد): خځښان، هارسر، هارسنیر. هډار.

خځښه: قیسپ، قیسپ، بهر چیخ، شه قلله. (موک، جا). چسپنه نالو داریتکه به پانی و قهراغ نه شکر اوی له نریک په کتري پرایه لده کړتن، (هډو،) کاریته، (بابا). شه قلله و چیلکو چریبه که لسمه قامیش بهندی خانوان داده نری.

خځښه کردن (موک): به زمان و قسه هوروژم بردنه سمر ...

خځښو: خوږاو.

خځښک (باک): خه تیتکی گچکه په.

خځښان (نمرده): هستان.

خځښ: خوږ، خوږاو، خځښ، هیس.

خځښانهوه (پهوا): دل تیتک هه لاتن، دل له خځښه هاتن، دل تیتک چرون، دل له تیتک لاهاتن.

خځښه کردن: موز بوو نهوه.

خځښه: مرخیش.

خځښه خځښ: مرخیش مرخیش، وه — خستان: وده مرخیش مرخیش خستان.

خځښک: خوشک.

خځښک: تهخته ی پیک و لووس کردنی شتیه رد.*

خځښه (باد): نویه (تمنا بز میوهیه).

خځښ: (فه)، خل، قجر، چاولار، چاوله حورا، چه پخون، (باک). چمچک، ماکاش، چاقشاش، (پوژ). تیل، چاف هاول، کسیتکه چاوی خوار پروانی و په کتکی لی بیتته دوو، کوچمر، نیل، حیمل، هسز، خځښسات، گرو، تیره.

خځښ: دل له — ده هاتن: دل به لاتن، (پهوا). دل خځښانهوه. چمن دمال تیتکی کوچمه.

خځښات: په شمال نشینی، خځښسات، کوچمات، خځښ ناوه کیه (ات) نامرازی گله. — ی: خځښ نشین.

خځښان (باک): چیمه.

خځښسات: کوچمات، خځښات، خځښسات، په شمال نشین.

خَيْلَمُو خَوَوار: کاتیکه له پاییزیندا که خیلات له گرمیتساتیوه بؤ گرمیتسی ده گمرپتنوه.

خَيْلَمُو ژَوَوَر: کاتیکه له بهاراندا که خیلات له گرمیتنوه بهرمو کووستان ده جمین.

خَيْل بهمان: خیل بهندان.

خَيْل بهندان: خیل بهنان.

خَيْلَوُک (همو.): خیرۆک.

خِیسی: چاوخیلی، چاوهاولی. (باک.) پروبهند، پیچه. بهرموک، شمرو پیاوورژن و نمواندیه که له گمئل بووکی ده چنه مالمی زاوای.

خِیَمی (همورا.): خیروت.

خِیَن (باک.، همو.): خووتین.

خِیَنَدَن (همو.): خووتندن.

خِیَو: جندۆکه، درنج. تارمایی مردووان، (همورا.) میترده زمه. خاوه‌ند، خیسوی، خردان، (همورا.) خاوه‌ن، ماخو، (همو.) مالخو. — کردن: خاوه‌ندی کردن. خاوه‌ندی، خودانی.

خِیَوان: تیکموتن، ریک کموتن، (پهوا.) خیرتن، (کو.) پهسوان.

خِیَوَت (بابا.): چادری سپی، خیبت، تاووک، تشوک، خه‌رگا، باره‌گا، (باک.) خیتت. — ی گچکه: چاتۆل. — ی په‌ش: په‌شمال. پازه، رتیز، په‌رای، نووده، خزمت، — کردن: پازه‌کردن.

خِیَوَتَرَش (کو.): دهنگ لیک گۆرین.

خِیَوَت‌کُردَن: په‌رده‌پوشی، خیرت دروستکردن یا هه‌لدان.

خِیَوَت‌کُتگ: شویتیکه خیرتی لی هه‌لبدری.

خِیَوَتَن (پهوا.): خیوان، ریکموتن، ریک کموتن.

خِیَوَرانه‌مِه (همو.): دل تیکه‌لاتن، دل پیکاهاتن، خیسانه‌مه، دل له ریللاهاتن، دل که‌فکردن.

خِیَوَرانه‌مِه (دزه.): تیرانه‌مه.

خِیَوَرانه‌مِه (دزه.): تووانده‌مه.

خِیَو‌کُردَن: به‌خیرکردن.

خِیَوی: خیر، خاوه‌ند، خردان، خاوه‌ن، (همورا.) خووه‌ی، (همو.) مالخو، ماخو، بی: — (باک.) بی خووه‌ی، بی خاوه‌ند.

خِیَوی شَمو (هرک.): جندۆکه.

خِیَوی هَوَنَمَر: هونرمند.

خِی (نهرده.): سهرگرمی، کار، کاروبار.

خِیا (باک.): تیلیکی کوردی گموره‌یه، کموتۆته ژۆری خمزری.

خِیار: خه‌یار، هاروی.

خِیارچه‌مِیمر (همورا.): خه‌یار چه‌مِیمر.

خِیوان (نهرده.): (نهرده.) نه‌خیوان.

خِیپ (باک.): به‌رمه‌کانیتسی خووتین. (باک.) چالوک.

خِیشنه: گیپه، قه‌لمو، گۆشت.

خِیت (باک.): خمت، جغز، جه‌غز، (باک.) چاره‌سازی، تموارکردن.

خیتَه خیت (پروا.): د پښ د پښ، خه خه ت. — دان: هاندان. هانکه هانک،
روژ شستی نارنک، همناسه پرکه یه که به چشمتی کی ناشیرین.
خیت خیتانئ (همو.): خه خه تاتی.
خیج (باک.): جیره ی داری.
خیجه: توژنک، نه خیتک.
خیچک (باک.): وورده بورد.
خیچو (باک.): دیده، خوچی، له کاتی ناخه قتییده له گمل خوشک
به کارده بری.
خیچی (باک.): خوچی، خوشکی.
خیز: چمو، قوم، کیلته، زیخ، (باک.) سیله، جهرجو، (باک.) خیز.
(همو.) تف. (باک.) خلیسک.
خیز خووه کرن: خووه لخلیسکاندن.
خیزاو (باک.): شاری گموره.
خیزاچی: دارتاشی.
خیزان (باک.): خیزان، همزار.
خیزاو: ناو خیز.
خیزه: ده نگی که له سینگوه دی له کاتی پشود اندا له بهر نه خوشی یا
ماندو ویستی، هیزه.
خیزه خیز: خره خر.
خیزه ده: پدردوی سمر داره رایه.
خیزه لان: زاخیران، قوم سال، قومه لان، زیخه لان، تیززلاک، خیز تیز،
که مرگه قیسک.
خیز قنچر (باک.): خیزه لان، خیزستان.
خیز خوږ (باد.): قمر اغ ناوو چومیکه که ناوی هارینان کشاوه، بکری به
شیناوه ردی.
خیز خیز: خیزه خیز.
خیز پښ: زیخ پښ، چمو پښ. — ی: چمو پښی.
خیزستان: خیزه لان.
خیزه مال: خیزه لان، که فکر، که فکر، که فکره.
خیزیان (نهرده.): هه لسان، ههستان، بهر زیونه نو. سموزیون.
خیس (که.): که سیکه شان و ملی به دیوی سینگیډا چله مایته موه،
خیسه، لی مویونه موه.
خیسار (بابا.): سیخوار.
خیسکه (حق.): قیسکه.
خیشه خیس: تبه خنیخ و دامان به دست چتیکوه.
خیشکردن: خوگیث کردن له رقان.
خیشت (باک.): خیتوت.
خیف بوون: پشکورتن.
خیگه: شرورتان، هیزه ی پښی و ناوی. — ی لوله دار: (باک.)
تورورک.
خیگه کونه: کونده ی کون، خیکه ی له کارکو تورو.

خېگولکه (نمرده): خېگه ی گچکه.

خېلوک (باک): گیایه که.

خېلی (زا): سهرپوش.

خېلیسکان: هه لخلیسکان، خلیسکان.

خیم (باک): بناغه. داکوتانی سینک.

خین (همر): خوړتن.

خینگه (کو): گنځه، گپه په.

خینیک (باک): خانوو.

۵: تېپیکې تابیی کوردییه. ده، له زاروهی کرمانجیدا مرازی دانه پات: ناغایی دمن: ناغای ده من (ناغای من). له: لهز دخواه پامینم: من تمماشای خوم ده کم. نهف که چک دشورایو منی: نعم کهوچکه ی له شورایو منی. گولاف دخواه دان: گولاف لهخودان. لیک دهره فدان: لیکدان، بۆتله لیکردنوه، دهره فددن: لیکددهن. به، دهه فده: بهیه کهوه، دهره: له پیشدا. ده، دهنیو، له نیوه پاست، دناث باژیره: له نیو بازاریدا. له سر: دپشت مندا باریکی گرانه: له سر پستی من باریکی گرانه.

۵ا: پو، خواروه، لای ژیره به لان تمها به کارنبری، دانان (پژنان) داهیشتن (پوهیشتن)، داکرتن (هینانه خواروه)، له پروی مېهره بانوه، نه ری، — نعم په رتو کم بدهیه. (باک). دایک، داد، دی، دایی، دادی، (باک). دیا، بۆبانگکردنی دایک: وادا، (باک). وادایی. (باک). دایک. (موک، باک). تا، تاکو، بۆنوهی. دهی، دادهی، نا، ده (بۆتیراخرینه)، — وهره لام: ده وهره لام، داپیم بلی: ده پیم بلی. بۆ شویتنه و جیگایه: به لام بدهوای ووشانوه دهنوسس که سهره تایه که یان به (به) یا (ده)، (له) دهست پی بکات: لهویدا، به چیدا، له خوارودندا، له کاراندا، له قوتابخاندا قوتابی زیرهک ژرن. خواروه، لای ژیره وه، به لان به پیشی ووشانوه دهنوسس، دانیشتن: نیشتنه سهره وهی یا کورسی، دانان: نانخواه، داکرتن: هینانه خواروه، دادرین، دابیزین. تپپی ووریا کردنوهیه و فرمان و تیراخرینه: داوهره، داهسته، دابلی، دا دهی، دهی، ده.

دب (زا): گوریسکه له مووی کلکی وولاخی دروستکرابی. باو، بافت (مړده).

دباراندن: هموو بهرینه، بارانه ی به پرتنه پرتنه خوار.

دبارانن: دباراندن، داوارانن.

دبارین: بارانه بهرینه سهره وژیر، هاتنه خوار، داوارین. کتوبونوهی چمند کمسک یا چمند گیانداریک به سر چتیکا.

دباش (باک): ناموزگاری، پند، باسکردن. باس. — کرن: باسکردن.

دبان (باک): ناوی جووه شیرتکییه.

دبهر (باک): بهسود، به که لک، سودمند.

دبهرزین (زا): سینک په پیشختن بۆ شهر.

دبهران: دابیزین.

دبهراندن: هینانه خواروهی سوار له سهرپستی وولاخ. داووزاندن، (که). داوه زاندن، په پاکردن، وه زاندن، به گزیه کتری داهاتن.

دبهرین: دابیزین.

دبهرینه: له کسه یه کمسک یا چتیکه له پستی وولاخی بپیتنه خوار.

دبهرینهو: کمسک له سواری هینارپیتنه خواروه.

دبهرین: له سواری هاتنه خوار، له شویتیکه قوناخ کرتن، هاتنه خوار، داوه زین، خواروه هاتن، داخو زین، داخو زین.

دبهریو: کمسک خوی له سواری په یابوو ی و یا قوناخی له شویتیکه کرتی.

دبهسته: دبهستو، دبهسته.

دبهسته (موک): په شه وولاخ یا ناوالیکه بۆ قاوورمه له نیو مالاندا به تاییه تی به خوی بکرت و قهله و بکرت، دبهستو، (همر). دبهستی. (شا). له نیو جوگه ی لیژدا چمند پله یه که له لکه دارانی به پهلکوه له گفل بهردی و گلی دروستده کړی تا دای نه دری.

دبهستن: — ی په شه وولاخ و ناوال، به تاییه تی به خوی کردنیان بۆ قاوورمه. پاداشتن، نویش: — واته دهست به نویش کردن، — ی تپ: وانا نامه کردنی تویه بۆ ناویشتنی، بهستی چتیک به چتیک تروه: پاشکویه که ی دبهست، بهستنه، — ی بار: بهستن.

دبهستوو: په شه وولاخ یا ناوالیکه به تاییه تی بۆ قاوورمه به خوی بکری، (پژو). دانی، دبهسته، کوشتی، (همر). دبهستی.

دبهستی (همر): دبهستو، دبهسته، کوشتی.

دبهش: پخش، (کو). داره بش، — بون: بهشون.

دبهشهر: دبهشکار، دبهشکر.

دبهشکه: دبهشهر، بهشکار، پخشین، دبهشین.

دبهشکردن: بهشکردن، (باک). دگولیک. بهشبهشکردنی چتیکه به سر چمند چتیکیدا: بارکی مندا له کانی ده اوسیمان مرد و ماله کهشیان به سر خیاندا دبهشیهوه.

دبهشین: دبهشینوه، دبهشکار.

دبهشین: بهشکردن، بهشینوه، پخشکردن.

دبهشینوه: دبهشین.

دبه لاندن (زا): قوتودان.

دبه لیاندن (باک): قوتودان.

دبه لیم (نمرده): ده بدم.

دبهپ: دبهشهر، بهشهر، بهشکر. داکیرکار. بۆر، شیرگول، فارزه (،)، جووه گمه یه که.

دبهپان: داکیران، لیک جووی بونوه، ژئی بون: مه په که له پانه که داپرا، هه لپا، بهر خه که له دایکی داپرا.

دبهپاندن: داپرین، لیک جووی کردنوه.

دابليرچک (خو.)، پړوا.) : دابليرچک، جالجالوکه.

(خو.) پنبيرگشت.

دابليرچک (پړوا.) : جالجالوکه.

دابليرچک (پړوا.) : جالجالوکه.

داتسوان: ساختمبون.

داتسواو: ساخته. چتيکه تاشرابي.

داتشين: تاشينه خوړامره، داتاشينه خوړامره، داپاچين، پاچين.

ساخته کړن. دروست کړن وروسته يک لمووشه يک.

داتمهپان: پووغان، تهپين، تهپان، پوچون، داهاتن.

داتمهپاننن: پووغاننن، تهپاننن، پوچواننن، داهينانن، داتمانن.

داتمهپين: تهپين، پوچونى زوى سستک و سهربان و نيتير، دافغان،

داتهپان، داهاتن، نرم بونووه و داتسانى بان و گووټسوونه. مېس له

پيربون و بېناوچونى گياندار.

داتمهپيو: پوچو، تهپيو.

داتمهپاننن: بهيله و دمستېرد نووټو کړن: نووټو کمت داته قينه.

داتمهکان: تکان، داوشان، بهتال کران.

داتمهکاننن: بهتال کړن، تکاننن، داوشاننن، پراوشاننن هيندى شت

سهربره و خوړا به چشنيک، که هيچى تيدا نميتي، هيناندى لکى

داران بروه رين و کموتنه خوړامره و بېره کى.

داتمهکانن: داتمهکاندى بېرگ و ماغوره و نيتير. بهتال کړن، هيچ لمناو

ده فر يا جواو و نيتير نهيتستان.

داتمهکو: تېکاو، داتمهکيتراو.

داتمهکيان (نمرده.) : داتمهکين، بهتال بون.

داتمهکين: مېس لمنابوت بونى مېرومه، نمردهم لمبازار چتمهک

کړى داتمهکيم، واته هيچم نهما. بهتال بونى نامانى پر له چت، که

هيچى تيدا نميتي. بېرېرون و له ناووه چوونى گيانداريش

به کاره برى.

داتمهريان: دامرکان.

داتمهريان (نمرده.) : داتمهين، تمين، قيان، پشويان، پشويون.

داتمهين (نمرده.) : خم و تم و خفت داکرتى کمسيک، داتمهيان.

داترازان: ليک هلېرېان. ترازان.

داترازانن: ليک هلېرېانن.

داترازاو: ترازاو.

داتراشان: تراشان.

داتراشانن: تراشين.

داتراشاو: تراشاو.

داتروسکان: تروسکانمه. داجله کين.

داتروسکانن: تروسکاننمه، داتروسکانن.

داتروسکانن: داتروسکانن. داجله کاندن، ترسانن.

داتروسکيان: داتروسکان.

داتسپان: داتپين.

دابلوسان: داپلوسان.

دابلوسانن: داپلوسانن، داپلوستن.

دابلوستن: داپلوسانن، ليدان، به چپوکی بېسردا مالن، داپلوسين.

دابلوسکان (نمرده.) : داپروتان.

دابلوسکانن (نمرده.) : داپروتانن، پروتکردهمه.

دابلوسکانن (نمرده.) : داپلوسکانن.

دابلوسکيان (نمرده.) : پروت بونووه، داپروتان.

دابلوسين: پروتکمر، جهره، داپلوسير.

دابلوسين: پروتکمر، پروتکردهمه، داپلوسين، داکرتى يه کتيک به

ليداني يک لمسر يه کتري. به چپوکی بېسردا و گووټلاکى کمسيکيدا

مالين.

داپوش: داپوشير.

داپوشان: داپوشتن، داپوشين.

داپوشانن: داپوشين، داپوشان.

داپوشانن: داپوشانن.

داپوشير: داپوش، شيرمه، شاره، داپوشين.

داپوشير: داپوشير.

داپوشتن: داپوشين، داپوشتن.

داپوشان: پوشان، تهفزان، سقين، زارگيران.

داپوشراو: پوشراو، (باک.) تاک، شليماتک.

داپوشين: داپوشير.

داپوشين: داپوشتن، سمرنومه، زارنومه، پنهانکړن، شاردهمه

چتيک به چتيک بېسردا دانيده، ليغه يا پهره يا سېروش بېسردا دان،

رپانن، نخافت، (جېبا.) باندان، داکورين، حاشاردان، پيداکرتن،

تهفزانن، ستماندن، شاردهمه قسه يا ننگى کمسيکى، گهرم —

نخاندن.

داپوشينهوه: دوياره داپوشين، نخومانن.

داپوشى (همرا.) : پتيره دان (بېرک و پهنجره و مار و دوپشک و

نيتير).

داپيچ (پوځ.) : کم.

داپيچان: پيچان، پيچانمه، پيچان چتيک بېسردا چتيکى تردا، يا

چتيک لمسر بارى بستان.

داپيچانن: پيچان، داپيچان.

داپيچانن: داپيچان، داپيچانن، بستان. په پيچک دان، پرافاندى

چتيکه بهموى ناووه.

داپير (همر.)، لو، فه، پړوا، (باک.) : ننگ، داپيره.

داپيره: ننگ.

داپيرحوولک (پړوا.) : دابعايه کي کله کله ييه مندالې پيدترسين، که

بجيتنه شوي تپيکي بشه دار يا هلدري يا تاريک پي ده لپين مه چوى

ليته.

داپيرک (باد.) : مامان.

داتسېن: داتېپېن.

داتقان: تف کران.

داتقانن: تفتاندموهی نمر چتهی، که لمانو زاردا بی، تف کردنموه.

داتلیشان: تیتوژ تیتوژ پیندوژ پیندوژ بسون، دران، پارچمبون، دادران، تلیشانی همدی چت لباری دریزدا.

داتلیشانن: دادرانن، تلیشانن و له تکردهی هیندی چت له باری دریزی، دادپین.

داتلیشانن: داتلیشانن.

داتلیشیان: تلیشان.

داتوورون (نمرده): توورانن، توورانن، فیورانن، زگ چوون.

داتووروسکان: ترسان و پاچینی گياندار.

داتووروسکانن: ترسانن و داچله کاندن.

داتووروسکیان: ترسان، زراو چوون.

داجمان (که): کموتنمپتگا، وه پتکموته.

داجمانن: جولانن، وه پتخستن.

داجوون: جووین، پوین، پوین، پوین.

داجانن (موک): چانن، (موک) و هسانن، تورهسانن بزمه ویدا، چین لسمر چین دانانی هیندی چت.

داجهقان: ناوه لمبون (بوزار و نیخه و نیتر)، داجهقین.

داجهقانن: ناوه له کردن (بوزار و نیخه و نیتر)، نیخه کردنموه، داپچرانن. برده خوارموه چتیک به چتیک تردا، بهنپم و کور بزمار به دار و زمویدا.

داجهقانن: داجهقانن، چه قانن، تیرکردن. (نمرده) چه قانن دار و قهلم. داجهقانن، ناوه له کردن زار و نیخه و شویتی تر.

داجهقیان (نمرده): داجهقان.

داجهقین: چه قینی چتیک به چتیک تردا.

داجهکان: ناپتکی و خوار و ختچی شان و مل.

داجهکاو: شان و ملی ناپتکی خوار و ختچ.

داجهکین: داجهکان، پاپیرین.

داجه له کان: داجله کان، پاپیرین.

داجه له کانن: پاپیرانن.

داجه مان: داجمین، کورپوونموه، چمانموه، چمینموه.

داجه مانن: کورپردنموه، چماننموه.

داجه مین: چمانموه، چمینموه، داجمان، کورپوونموه.

داجه منن: داجانن.

داجزان: چزانی شویتیک له نمدام به ناگرا به چتیک داخ.

داجزانن: سووتانن شویتیک له نمدام به ناگرا به چتیک داخ.

داجکان: چه قان.

داجکانن: چه قانن، چانن.

داجکیلان: چه قان، چه قین، چاندران.

داجکیلانن: چانن، چه قانن، داجکانن.

داجله کان: داپه ران، (پوژ). داجله کان، چله کان، شلموژان، خورپان، داخوریان. داتروسکان.

داجله کانن: داپه رانن، شلموژانن، داخوریانن، چله کانن، خورپانن، پاپیرانن. داتروسکانن.

داجله کانن: پاچمانن.

داجله کیان: داجله کین، ترسان، بیداری، ووشیارپوونموه.

داجله کین: داجکه کان.

داجمان: پاپیرین.

داجمانن: پاپیرانن، ترسانن.

داجمانن (باک): چنینه موه، کورکردنموه. هله کردن و هله پتچانی قوژ و داوین.

داجمین (باک): کورکردنموه، هله کردن، چنین و پزکردنی چتیک لسمر چتیک تر. هله پتچان. (نمرده) هیتانه خوار.

داجپوران: هاتنه خوارموه چتیک شل له چتیک تر، چورانموه، تنوکه تنوکه یا بهر چکه پزانه خوارموه شلمه منی، (پوژ). هله نیشتی بالنده و فرکه و نیتر.

داجپورانموه: چورانموه ناو له کیسه ی توراخ و چتی تهی.

داجپورانن: چوراننموه، چک کردن، خوارکردنموه نامانیک بوز هاتنه خوارموه چتیک شل لمری به چتیک، که هیچی تیدا نمیتي.

داجپورانن: داجپورانن.

داجپور (پوژ): نمر کسه یه، که شلمه منی به چتیک تیتنموه. نمر گیان لسمر و بالنده یه، که لسمره بولای خوارموه هله نیشتی.

داجپوران: چورانموه، داجپوران.

داجپورین: چورانموه، داجپوران.

داجپوون: هاتنه خوار، پزچوون، به قولا ییدا چونه خوارموه به زموه و شویتانی تردا. پیدچوون، تپراچوون، تی هله چه قان. دریزه پیدان.

داجپینه: واته له گیل گوشت و تماته که چین چین دای نیی. بچینه.

داجپین: تووچین، توووه شین، نمر کسه یه، که تووی لزمه ی و زار و بیستاناندا بچیتی، یا بیکوئی و بچیتی.

داجپینان: چاندران.

داجپیناو: چپنراو.

داجپنا: چانموه، درنده، زیندهوار.

داجپانن: داهیتان.

داخ: ناخ، سووی، سسو، دهر، پهروش، پو، نه پو، ناپو، خهفت، ووشه یه به مووی ویموه خهفتی دهر وون دهره بری. — له دست پوژگار، کسمر، نهمار، جخار، جهخار. — خوارن: پهروشدارپوون. — دار: پهروشدار، چای — داخ، زورگرم. (خو). دیر، خمت، دیخ، بوزچوم. داغی ناژال و مالان، ناسیتیکی سوورکراوه یه به شویتی بشتی و ژاندری لشی گیان لسمریانموه دهنین یا بونیشانه کردن یا بوسزادان. بهو ناسنمش دهلین که سمری پانه و نمدامی گیان لسمران یی داخ

ده کمن: نیشانه. کټو، به لآن به معنی به کار نابلت به لکو له گمل (شاخ)
به کار ده بریت: شاخ و داغ.

داخاز (باد.): داخوواز، داوخوواز، دلخوواز، ناوات.

داخلاقن (باد.): داخووازن، داوخووازن، ناواخووازن.

داخان: پمرت و بلاؤ، په خش و بلاؤ، ویران. — بیون: ویران بیون. — کردن: ویران کردن.

داخهر: کسی یا چتیکه، که ده رگا و په نجره و قوتو و سندووق و حتی تر داخات. پاخهر.

داخه کم: به پرموشه، حریف، دهستی شکام، وای لمن، پرموش، والمن نغز، په کوو، داخه ناچی، داخی گرام، داخی داخام، شاخ، داخی دلم، به داخوه، داخی به جهرگم، ووشه یکه به دهر پرسی خفست به کار ده بری.

داخداخ: دتخ دتخ.

داخداز: نهماره زگ، داخ لمزگ، خمبار. — ی: داخ لمزگی، خمباری.*

داخران: به ستران، به سترانی ده رگ و په نجره و تیتتر. پاخران.

داخراو: داخستراو، پاخسراو، ده رگا و په نجره ی همل پیکرو، حتی فپتدراو.

داخرییان: داخرییان.

داخومان (پوژ.): داکرمان، کرژژران.

داخوماندن (پوژ.): داکرماندن، کرژژتن، بوقمند و برتشکه و حتی وا.

داخوماو: داکرماو، کرژژراو.

داخویاگ (نهماره.): داخراو، پاخراو، فپتدراو، کموتو.

داخوزان: داخزین، ترازان و خلیسکانی چتیک له شویتیک.

داخوزاندن: خزاندن، ترازاندن، همل خلیسکاندن.

داخوزاو: تیتخراو.

داخوزین: داخزان، خزان، خزین، تیتخزان، خوشین.

داخوستراو: داخزاو، خزاو، خوشیو. پاخراو، داخراو.

داخست: له دهست کموتن، گاله دان، دایه خستن، دادان. کلوم کردن، قایم کردن، ده رگابهستن، نهمروسته ی قایم کردن، نه لقه پتزو قفل و شمشیره (گوله) ی ده رگا و حتی تر. لیتدان. پاخستنی پاییخ و همسیر و حتی تر، (همورا.) نهمروسته ی هینانه خوراو دادانموی په رده و تیتتر. نرم کردن، برده خواروه، همل کندن و چال کردن شویتیک له مزه ی (بناغی) دیواره کی داخست. تهن دور — ناوور تیتدا کردنموه و گهرم کردن. فپتدان. برین، داپاچین. داشکاندن، به رده لاکردنی ناو.

داخشان: خوشین.

داخشاندن: به مزه ی داخشانندن. (پاک.) چاوی همل نه هاتن.

داخکه رده ی (همورا.): داغ کردن.

داخکودن: سوتاندنی شویتیک گیاندار به شیشه ییکی سووره کراو یا گهرم، گویتیکه ی بوناسینمویه و لاقبرغی چاره ی بونهمیشتنی ژان و برک و تیتتر. گهرم کردن و قرچاندنی پون له سر ناوور، داغ کردن. دتخ کردن. کولاندن، جوشاندن، گهرم کردن. نیشانه کردن. گول لیتدان، له خشتیبردن.

داخکیشان: ناخ کیشان، پرموش بیون.

داخگ: شویتنی داغ. شویتنی دیغ و دتخات.

داخ لهدل: کسیکه دلی پرسی له ده رده و چه خار به مزه ی هرجتیکموه.

داخلی: (پاک.) بهر کیشک.

داخمه: داغمه، ده خمه، تمه خه، دروشمیکه به ناژالانموه ده نری تا بزیر نمبی.

داخه فاجی: داخه کم.

داخ فاقوویل (نهماره.): چینی نیتوجاوان.

داخو: داخوا، ناخو، (که، باد.) نهیه.

داخوم: داخووا، نایا.

داخوو: داخووا، نایا.

داخووا: داخو، (که، باد.) نهیه، قاتی، هدیاران، داخو، چما، چمان، نایا، نهری، (بابا.) ناخو. داخودایه، هاوارخودایه.

داخوواژ: بخوواژ، کسیکه چتیکه بووی و هملی بوبدا. ناره زوو، ناوات، دلخوواژ، داوخوواژ، هملوستانو، کپسار، واتا، مهبس، ویست، خووازیشتی. — کردن: خووازیشتی کردن، ژنخوواژتن. — ی: ویستنی چتیک و بوی هملودان. چتیکه، که به دهر ویدا ده گپتی.

داخوویست: ویست، خواست.

داخوویستن: خواستن، ویستن

داخ و دوخان (نهماره.): خم و خفست.

داخووان: داپروخان و کله بهر تیکموتنی شویتیک له سرمروه بون خواروه: نهم خانوه داخوواوه.

داخوواو: داپروخا، کله بهر تیکموتو.

داخوپان: خورپه له دلکومتن، دلخوپان، پاجمنین، خورپان، چله کان، داچله کان، داخوپان.

داخوپاندن: چله کاندن، داچله کاندن، خورپه له دلکومتن، دلخوپاندن، داتروسکاندن.

داخوپاو: داچله کاو، خورپه له دلکومتو.

داخوپیان (نهماره.): داخوپان، داچله کان.

داخورت (پاک.): فالگرتنموه، له نه پستی دوان، دهر پرسی پازیکه له پیتش پرو دانیدا.

داخوپین: تیراخوپین، گرماندن، گورپاندن.

داخوزین (نهماره.): له سواری وولاخیموه دابیزین، هاتنه خوار.

داخوستن (نهماره.): داخوزین.

داخوشان: خوشان.

داخوشین: خوشین.

داخوم (نهماره.): داخو، ناخو، نایا، داخوم، داخو.

داخی به جهرگم: داخی دلم، داخی داخام، داخی گرام، په ککو، حریف، ناخ، نوق.

داخی داخام: داخی به جهرگم.

داخی دلم: داخی به جهرگم.

داخی گرانم: داخی به جمرگم.

داد: به جی، به جیگا، قیپین، فمریاد، هه لالا، هاوار، هاواروداد، گازنده، شکایت: — له دهست بیگانه، (باک.) دایک.

دادا (پوژ، لو.): نمنک. (نمرده.) دایک. تایمن، دهده.

دادار: خووا، خودا.

دادان: هاتنه خووار و نیشتنی بالنده و فوژکه. دادانمره، هیتانه خووارهوه، لی هاتنه خووارهوه و تکان، ده لاندن، توره که ماسته که ناوی دهده لیتنی، — ی بارانه: دهست بهارینی کردن، — ی دلویه: دهست به دلویه کردن، — ی گزهری و نیت: دهست به چینی کردن، مشق: — سهرمشق نووسین، دیریک لهسهرهوهی قافزیک نووسین تا قوتابی لهسهری بنروسیتهوه، — ی پیتوس: سهری پیتوس قورقوشم تیژ و خوشکردن بۆ نووسین، تاشین، — ی نارد و گهم و نیت له هیلک و بیزنگ مهبس له لی هاتنه خواریهتی، دادن، بهسهر: — دانسههر. (باک.) پیتوه دان، داخستن، ناوورکردنوه، هه لکردن، بهخو: — بهسهر خو و نیت دادن پهرده، لیغه، سهرپوش، چارشیت و نیت.

دادانهوه: هیتانه خووارهوهی پهرده و نیت، شوژکردنوهی ههر چتیکی بی. — ی پیتوس: دوباره خوشکردنوهی سهری پیتوسه بۆ نووسین. — ی بارانه و بهفر: مهبس له جاری دووم و پتری بارینی وانه. — ی قول و داوین: هیتانه خووارهوه، شوژکردنوه.

داده (ههوار.): دیده له پووی پیتوه بۆ خوشکی گموره به کارده بریت، خرجه، خوچی، (نمرده.) بۆ دایکیش به کارده بری.

دادهک (باک.): جووره دره ختیکه.

دادهی: (بابا.) نادهی. دهی، دا، ده، بۆ فهران و تیراخوپینه به پیش ووشه و رستانوه دهووسی سا مهبس له نیشاندان بی یا دانه دهست.

دادبههر: گازنده کار، گلیشان، کسیتکه گلهیی بهرسته بهر یه کیتیکی یا دادپرستیک.

دادبههرس (ههوار.): دادبههرست، دادپرس.

دادبههرست: دادبههرهوه. — ن: دادبههرهوهی. — ی: دادبههرهوهی.

دادبههرسی (ههوار.): دادبههرست، دادپرسی.

دادبههرهوه: دادبههرست، دادپهرس، کسیتکه دژی زور و بیدادی و ستم بی.

دادبههرهوه: دادبههرستانه.

دادبههرهوهی: دادبههرستی.

دادپهرس: دادپهرسیار، کسیتکه به دادی لیتهمواو و گازنده کاران پابگا، مافپرس.

دادپهرستهی (ههوار.): دادپهرسین.

دادپهرسی: دادپهرسیاری.

دادخووا: دادخووا، دادبههر.

دادخووا: داواکار، کمنۆ، دادبههر، کومکافر، دادخووا. — ی: دادخووا، سکا لاکردن.

دادخووا: دادخووازی.

دادپران: پزان، تلیشان، هه لتلیشان، پزانی کمل و پهل لهسهر باری دریتی. دادپران: داتلیشان، پزان، هه لتلیشان، تلیشان.

دادپرو: داتلیشاو، تلیشاو، دراو.

دادرهس: بهماناوه گیشتو، بهماناوه هاتو، فمریاد پهس، کاریمدهس. — ی: فمریاد پهسی، هاوار و دادرهه گیشتن.

دادرداد: کالایه که له گه لی لاوه سهر بهره و خووار درپ بی. شویتیکه له زهری که ناو بهناو ناو دایدپی بی.

دادروون: دروونی چتیک بهسهر چتیک تیردا. مهبس له خه نجههر له یه کتیک دانیش له کسیتیکی.

دادرین: نمر کسه یه چتی دادپی، دادپ، دادپهر، دپین.

دادپین: پزاندن، داتلیشان، تلیشان، دپین، پزانی چت لهسهر باری دریتی، پزاندنیکه لهسهر پز بۆ خووارهوه.

دادپان (باد.): دادوان. — ی (باک.): دادوانی.

دادک (باک.): دایک.

دادگه: دادگه، دیوانی داد و هاوار و گلهیی پرسین.

دادگه: دادگا، شویتیکه داد و گازندهی بیریتی و دادوانی تیدابی.

دادگهر: دادپرسی.

دادنوس: کسیتکه، که بهسهر گلهیی نهم و نمر پابگا. — ی: نووسینی داد و گلهیی.

داهو (باک.): دادی، (باک.) دا، له کاتی بانگ کردنی دایکیدا به کارده بری.

داهوان: کسیتکه له گلهیی و گازندهی گشتی بکۆلپتهوه، دادپرس. — ی: کردار و فرمانی کسیتکه که له گلهیی و گازندهی گشتی بکۆلپتهوه.

داهوهر: دادپرس، حاکم.

داهوهری: دادپرسی. بهسهر گلهیی و گازندهی لی قومواوان پراگه یشتن و به فریایان کومتن.

داه و بهسهر: کپین و فرۆشتن. (نمرده.) داد و بست.

داهو بست (نمرده.): کپین و فرۆشتن، خرید و فرۆش.

داهو پیداد: هاواروداد، ههرا.

داهووران: درووان.

داهووران: دروون، دوراندن.

داهووران: دادووران.

داهو پوژ: دادو هاوار.

داهوشین: ناژال و مالان و گیانداران دوشین بهنپیم، لهناو ناوی گهرمدا دهست به نهمامی له جی چو داهیتان تا بیتوه جیگای خوی. گووی بری کردن، گیران تهکاندن، دهسپین، داپووتاندنی مرۆف بهناخنهک.

داهو فغان: داد و هاوار، کپروزانوه.

داهو هاوار: داد و پوژ، هاواروداد، زارهزار، زارزار، زاله، زایه له، (باک.) نمنین. — کردن: زارین، زایه له کردن.

داهو (باک.): دایه (زاروهی دی یانه)، له کاتی بانگ کردنی دایکیدا به کارده بری. دیده (به پیتوه بۆ خوشکی گموره به کارده بری).

داهو (نمرده.): دایمن، تایمن.

داهویران (نمرده.): داهیتشتن، بهره لاکردن، شوژکردنوه، خاو و شل کردنوه.

داديله: له کاتي ناخه فتنيدا بۆ خوشمويستی بۆ کچى له خو گچکه تر به کار ده بری.

دار: درهخت، دارى سموز و ستيه ردار، سا به ردار بى يا بى بهر، دارى بهميته و سموز بى يا هيشک و بر او. لمشى دار و لق و پۆيه به پتیه يا به بر او و به تعري يا به ووشكى بۆ داره راي سهر بانان يا کۆله که يان بۆ سو تاندنى و ئيتير به کار ده بری. پتيانه يتيکه وه کوو پيه خووى و چتى ترى پى ده پتورى. به ده وای همر ناوتيکه به بنووسى خاوه نديتى نيشانده دا وه کوو: تاجدار، باجدار، کليل دار، په راويدار. دهسته لات، تووانايى، هيز، فرمان، دارا واته خاوه ند دهسته لات. پاريزگار، دژدار: پاريزه رى قه لات. سیداره.

دارا: دهو له مند، دهستدریژ، به تفاق، به پيچوانه ي دهستکورت و نه داره. — بهرون: دهو له مند بهون، هه لگران. نيتوى ده رمانتيكى تيزه له گم له ده رمانى چاوانى به کار ديتري. نيتوى پادشاه يکى کورد به و له که يان يان. (باک.) نيتوى شار يکى کۆنى کورده انه که وتۆ ته نيتوانى ماردین و نوسه يبينى له ژووروى شارى (عامردى) يه، چيرۆکى ره شوى دارى له و گونده ي ده رکمه توه.

دار به پرووى (باک.): دار به پرو.

دار به نيشتۆکى (باک.): داره قه زوان.

دار به هيف (باک.): داره بادام.

دار به هيف قالكى (باک.): داره بادامى تال.

دار به هيفى (باک.): داره بادام.

دار به نابى (باک.): دار بهى.

دار به نه هى (باک.): داره فندق.

دار به هۆکى (باک.): دار بهى، دار به هه ي.

دار به قووى (باک.): داره ترو.

دار به چلو: داره چلو.

دار به خو خى (باک.): داره خو خ.

دار به خورمى (باک.): داره خورما.

دار به ش (باک.): دارى ناروه ن.

دار به يتيووى (باک.): داره زه يتوون.

دار به سيقى (باد.): داره ستر.

دار به سگۆکى (باک.): داره هه رمى کيتوى.

دار به سگينه: دار کونکه ره (بالنده).

دار به قزوانى (باک.): داره قه زوان.

دار به قو زى (باک.): داره گوويز.

دار به کار چکى (باک.): دارى جووره هه رمييه کيه.

دار به که هۆتى (باک.): داره که مورت، داره که مورت.

دار به که ميژى (باک.): داره که نيز.

دار به کۆلک (باک.): کۆلکه دار.

دار به گۆشيله ي (باک.): داره گۆلى کيتوى.

دار به گۆلى (باک.): داره گۆل.

دار به گوويزى (باک.): داره گوويز.

داره مازى (باک.): داره مازوو.

داره نه وه: بهرورنده، به لا داها تن: پۆسته م له په رپا دارا يه وه.

داره نه ميژى (باک.): داره نه جير.

داره نه رمى (باک.): داره نه رمى.

داره نه راي (باک.): داره نه رار.

داره نه لووى (باک.): داره نه لورو.

داره نه ووس: باى دارا ووس، بايه که تۆ و مايه ي دارانى نيز ده که يه نيتيه دارانى مى.

داران (باک.): گه زن، پتيه داني دوو پشک، داخستن.

داراي (هه ررا.): ديران، ناوداشتن، ناودانى بيستان و باخ و باخچان.

دارايى: دهو له مند ي، هه بهون، (باک.) بۆچک، بهون، دهستدریژى، (دهر.) هه بين، دهسته لات و دهستپو يشتن. به پيچوانه ي هه زارى و دهستکورتى. جووره به شته مالتيه که. ده رمانتيكى تيزه بۆ چاو پتى ده ليين دارا.

دارايىز: تهنا فبار، په هه لوان.*

داره (نه رده.): به سستى و خاوى راوه ستان.

داره به دام: داره وام، (هه ررا.) درهخت ووامى.

داره به ازه: تابوت.

داره به سقه نه: دار به سقه نه، جووره دار يکه دار جگه ره و دار ده ستى لى دروسته ده کرى.

داره به پروو: نه ره.

داره به به ينگو ل (موک.): دار يکه له گۆزستاناندا په رپۆ و پالا تانى پيدا ده که ن.

داره به بهس: تابوت.

داره به بهست (کۆ.): تابوت.

داره به بهش (کۆ.): دا بهش، (هه ررا.) بهش که رده ي.

داره به شى: دا بهشى.

داره به ش: داره قه زوان، به نيشتيش دىنى و قه زوانيش دىنى، (هه ررا.) داره وه نى، به ن، (باک.) به نيشتۆک. به نگ، (باک.) دارا به نيشتۆکى، دره ختيكى بۆن خو شه و قه زوانى دىنى و به نيشته تاليش ده رده دا له شيره که ي دارى قه زوانى، قه دى داره که به ريندار به کرى به نيشتى ده رده کات. داره به ي: (باک.) دارا به يۆکى، دار به ي، دار به ي.

داره به ي: دارا به نابى، دار به ي چوار جووره: دار به ي. به نگه ي (شو به ي). په شه ي. زه رده ي (به ي زه ر). — ووشک: چکه ي. داره به لک: سووره چنار.

داره ت: چۆنيتى و بار، خو ت لهو (داره ت) ي مه ده، واته خو ت واپيشان مه ده، نه م ووشه هه ر بۆ به يون و نه هيتشتن به کار ده برى.

داره تهم: تابوت، دار تهم.

داره توو: دارا تووى، دارا تووى، (هه ررا.) دارا تووى.

داره خو خ: (که.) دار خو خ، (باک.) دارا خو خى.

داره خورما: دارا خورمى.

داره‌دار: داره‌داره، پی هه‌لگرتنی منداآله.

داره‌داره: (ره‌وا، خۆ). پی‌وه‌ره، به‌تتی به‌تتی، (کۆ). به‌تتی به‌تتی، پی هه‌لگرتنی منداآله، هه‌ستانه سهر پی منداآله له پیش پی هه‌لگرتنیدا، منداآله‌کی که تازه خه‌ریکی پی‌هه‌لگرتن بی باوه‌شی بۆ ده‌کهنه‌وه و پی ده‌لین، داره‌داره منداآله‌کمش که‌مکه‌مه هه‌لده‌دا که پی‌هه‌لگرتی و خۆی باو‌تته باوه‌شی وانسه‌وه. — کردن: داردارکردن: هه‌ستانه سه‌ری و پی‌هه‌لگرتنی منداآله.

داره‌پا: (کۆ). داره‌پێ، نه‌ودارانه‌یه، که به سه‌رخانو‌ندا پ‌ایه‌ل ده‌کرتی و دوا قامیش و به‌رچی‌خان له‌سه‌ر داده‌نری و داده‌پۆشری.

داره‌په‌ش: داری (بناو) ه‌ دۆش‌وی گه‌ل‌ایه‌کانی بۆ مارانگه‌زته و به‌رینان زۆر به‌سو‌وده.

داره‌پێ: داپۆشینی سه‌ری خانو به‌کاره‌یه.

داره‌سه‌وله: داری سه‌وله لیدانی له‌ناو که‌لک و لۆتکه‌یدا.

داره‌سه‌مه (ئه‌رده): دارکونه‌مه، دارته‌قینه.

داره‌سنج‌وو: (خۆ). لاس.

داره‌سیۆ: داراسیتی.

داره‌شتن: کل و چتی تر له چاو‌کیشان، رشتن.

داره‌شکینه: ده‌ره‌مانی‌کی سه‌وزی تیزی سو‌وتینه‌ره، به‌هه‌ندیک به‌رینی پی‌سدا ده‌کرتی.

داره‌فندق: دارا بنده‌قی.

داره‌قه‌لیسی: داره زه‌رده‌لوو.

داره‌که‌ردن: به‌رتیبه له گه‌زه خستنی دار بۆ سو‌وتاندن.

داره‌که‌وه: دارته‌قینه، (هه‌ورا). دارکونه‌مه، داره‌سه‌مه (بالنده).

داره‌که‌وت: داره‌که‌وت، دارا‌که‌فوتی.

داره‌که‌ز: دارگه‌ز.

داره‌که‌ل: ده‌خه‌تی‌کی گه‌ره‌یه که له‌لای سه‌ره‌وه دوو ناوه‌لی قوولی بی گه‌لای داره‌به‌رووی تیدا هه‌لجێری بۆ نا‌ژالان بۆ تفاق‌ی زستانانیان.

داره‌گول: دارا‌گولی.

داره‌گولی: دارا‌گول شیا‌فی.

داره‌گول‌په‌ز: دارا‌قو‌زی، (که). دارگول‌په‌ز، (ده‌ر). دارگه‌ده‌کان، (کۆ). دارگول‌ز.

داره‌ما‌زوو: داره‌ما‌زی، (باک). داراما‌زی. — جه‌وت به‌ران دینی: ما‌زوو. به‌پرو، (هه‌ورا). به‌لوو. سی‌چکه. گه‌لووان. قه‌زووان. به‌نیشته. سی‌چکه، ما‌چی‌چکه. کاکه‌ ما‌زی، گه‌لێره، پۆزه‌ خو‌وکه که وه‌کوو له‌و‌زی به‌را‌زی و‌ایه.

داره‌مه‌رفه‌نه: داری‌کی ناو‌یه سه‌ری وه‌کوو تاله و خۆزه‌یه. — پاست هه‌لده‌چی و زۆر ب‌لند ده‌بی.

داره‌مه‌یت: دارته‌رم.

داره‌مو‌ورته‌ک: دارمه‌ورته‌ک، گه‌ل‌اکانی بۆ‌نخۆشه.

داره‌وا (هه‌ورا): ده‌خت و امی، داره‌بادام.

داره‌فاره‌وان: داره‌ناره‌وان، (باک). دارا‌په‌ش.

داره‌وان: که‌سی‌که به‌دار و ده‌خت هه‌لگه‌په‌راندنیدا چالاک بی، (خۆ). هه‌ر. داره‌وو‌رز.

داره‌وانی: (خۆ، هه‌ر). داره‌وو‌رز.

داره‌وه‌ن (هه‌ورا): داره‌به‌ن، داری‌کی تزی چری گه‌لا‌وو‌ردی خه‌ره قۆزاخه‌یی‌کی ده‌گری و ناره‌که‌ی په‌ له مێش‌وله. — ی (هه‌ورا): داره‌به‌ن.

داره‌وه‌که‌ر: دارکه‌ر، چیلکه خه‌که‌ره‌وه.

داره‌وو‌رز (خۆ، هه‌ر): داره‌وان.

داره‌هه‌رمی: دارا‌هه‌رمی.

داره‌هه‌رمی کۆیله: دارا شکۆکی، قارچ.

داره‌هه‌لووک: داری‌که پی له هه‌لووکی ده‌دری، له گه‌مه‌ی هه‌لووکی‌نیدا.

داره‌هه‌نار: (باک). دارا‌هه‌ناری.

داره‌هه‌نجیر: (باک). دارا‌هه‌نجیری.

داره‌هه‌لوو: (باک). دارا‌هه‌لووی.

داره‌پاز (ئه‌رده): داره‌وان.

داره‌پاس (باک): تابووت، (باک). داره‌پستی.

داره‌پاسقه‌نه: داره‌پاسقه‌نه، جو‌وره داری‌که وه‌کوو هسی به‌ل‌لوو‌کی‌یه، تیک‌وله‌که‌ی جو‌وانه، دارگه‌مه و داره‌ده‌ستیشی لی دروستده‌کرتی.

داره‌په‌روو: (هه‌ورا). داره‌په‌روو.

داره‌په‌س: داره‌په‌ست، چیتو‌په‌س.

داره‌په‌ست (باک، کۆ): تابووت. چهند داری‌که لیک ده‌درین له‌شو‌پتی به‌رزدا وه‌ستا کاری له‌سه‌رده‌کا. قایه‌ی مێوان، — ی (باک): تابووت، (باک). دارو‌وپه‌ست.

داره‌په‌ل‌لووک: (مه‌مه). داره‌ناله‌لوو‌بالوو.

داره‌په‌ند: داره‌په‌ست.

داره‌په‌نده‌خو‌وین: داردۆخین، داری‌کی باریک و له‌وس و کورته‌له‌یه دۆخینی پی له ده‌ری و پانتۆن و پانک هه‌لده‌که‌شیری.

داره‌په‌ی: داره‌پێ.

داره‌پ‌زا: گیان‌داری‌کی گه‌جه و دهنده‌یه. دارکه‌ر.

داره‌په‌ج (ئه‌رده): داره‌گه‌پو‌ژ.

داره‌پۆق (باک): مه‌شیک.

داره‌پۆ‌که‌ردن: مه‌په‌س له تۆله نه‌ستاندنه‌وه‌یه له که‌سی‌ک، کورد داری‌کی بۆ دو‌ژمنه‌که‌ی خۆی کرد، واته تۆله‌ی خۆی به‌ته‌وا‌وی لی نه‌ستاندنه‌وه.

داره‌په‌یر (باک): دارشکین.

داره‌په‌وره: دو‌وداری دو‌وپه‌له و پاست و چه‌په، سه‌ره دو‌وپه‌له‌کانیان له‌سه‌ر زه‌ری داده‌نرتن، سه‌ره‌که‌ی تریان په‌کی‌کیان به‌ستیک به‌ره و خو‌وار کونیتکی تیده‌په سه‌ری نه‌وی دیکه‌یان تیده‌خه‌ی به‌جۆریک، که سه‌ری هه‌ردو‌کیان تیه‌په‌ی، نه‌م داره له مۆل‌گه‌ی نا‌ژالان داده‌نری بۆ نه‌وه‌ی که ش‌ووان له‌سه‌ری دانیشی و سه‌ری نا‌ژاله دۆشه‌نیه‌کان به‌گری بۆ دۆشین له‌ (به‌ره‌) دا.

داره‌په‌ج (ئه‌رده): ته‌ره‌داس.

داره‌په‌شین (باک): ته‌خته.

داره‌په‌شکه: داری‌که له‌نی‌تو‌ره‌کاندا مێش‌وله (په‌شکه) ی زۆر دینی.

دارقاس: دارتمراش، دارتراش، وهستایه که له داروتهخته چتی دروست بکات، خیزارچی، (باک.) هیزارچی. — ی: دارتمراشی، پیشه‌ی دارتاشی.

دارقشخانه: کارگه‌ی دارتاشانه.

دارقتهپان: ته‌یه‌ی جو‌لایی.

دارقتهراش: دارتاش. — ی: دارتاشی.

دارقتهرم: تابوت، چوارداره.

دارقته‌ینه: (نهرده.) بالنده‌یه که، دارکونه‌ره، داره‌سمه.

دارقته‌ل: کۆله‌گه‌یه‌کی داریا ناسنه که ته‌لی کاره‌با یا ته‌له‌فۆن و بروسکه‌ی پیدایا ده‌نگیتوری.

دارقته‌نووور (دزه، بابا.) : کۆلۆوه‌ژ.

دارقترش: (که.) دارتوورش.

دارق‌توو: داره‌توو. (نهرده.) خلتی مه‌ی. — یی (همورا.) : داره‌توو

دارجغاره: دارجغاره، مۆدنه.

دارجگهره

دارجگهره: دارجغاره، مۆدنه، داریکسی باریکی کمبیک درتزه و کونی تیکراوه جغاره‌ی پی ده‌کیشری.

دارجو‌خین: داریکه له‌میتو جو‌خینییدا ده‌چه‌قینن له‌کاتی گیره‌دا گای بنه‌ی پی ده‌بستریتموه.

دارجووت (دزه.) : (پۆژ.) گارپان، داریکه سه‌ریکی نه‌قیزه و سه‌ریکیسی مه‌ساسه‌ی پیته‌یه.

دارجیگهره: دارجغاره، مۆدنه.

دارجقه‌نه: سه‌ریکی له‌سه‌ر کمپزه‌یه سه‌ره‌که‌ی تری له‌سه‌ر دیواره، چه‌قنه سه‌ریکی به‌نیوه‌ی استی دارچه‌قنه‌که‌وه به‌ستراوه و سه‌ره‌که‌ی تریش یشۆر بۆتموه سه‌ر به‌رداشه‌که.

دارجه‌نگال (همرا.) : (همرا.) ئالقمودورپشکه، مرازیکه له‌میتو کهره‌سته‌ی جه‌نجه‌ی دایه.

دارچنار: داره‌چنار.

دارچین: دارچینی، داریکه سه‌ورکاره بۆنی خو‌ش و تامی تیژه. — ی: دارچینی، تیکۆله داریکسی سه‌ورکاری بۆنخۆشی گهرمیانییه به‌چا لی ده‌نری و به‌چایییه‌ره له‌گه‌ل به‌هاراتانیش به‌کارده‌بری.

دارخه‌زنه: گه‌له.

دارخې (پۆژ.) : پیتوانی ده‌غله، که داری به‌سه‌ردا به‌پیتیری.

دارخووما: داره‌خوما.

دارخوما

داردار (باک.) : گچکه‌ی وی (داردارۆکه)، له شاخیدا میووی به‌لکه‌کانییه‌ره ده‌کهن له‌همه‌وه جووره میوویکی تا خه‌لک بزانی، که چهند جووره میووی هه‌یه.

داردان: باخه، توومدانه. ئه‌تباری دار. خنکاندن، له‌داردان

داردایی (باک.) : پرکردن، تهرزکردن.

داره‌سه‌ست: چه‌مک، (باک.) دارک، پۆتک، ده‌سه‌دار، گاران، سه‌ریست، سفک، شه‌ریات، داریکسی راست و باریک و لووسه به‌ده‌ستمه ده‌گیری، گۆچان (جیگاده‌ستی چه‌ماوه‌توه). به‌رده‌ست، نۆکه‌ر.

داره‌لامه (همرا.) : گمه‌یه‌یکی مندا لانه‌یه جووته گوریستیکه له‌لکی داریکسی ده‌خمن و داریکسی درتیش ده‌خمنه نیوقه‌فی گوریسه‌کانموه، که به‌رانسه‌ری یه‌کتری رابه‌سه‌تن و مندا لان سه‌واری ده‌بن، (جاسا.) داردیله‌کانی، (همورا.) دیله‌کانی.

داردوخوین (باک.) : داردوخین.

داردوخین: (باک.) داردوخوین.

داردۆنه‌نگ: (پۆژ.) ناوتیرک، (همورا.) نییره‌ژهن، ناوتیرک، ناودۆک، ناومیتری، نیوی داری مه‌شکه‌یه.

داردیدار: داریکه وه‌هی مازووی ده‌چی و هه‌میشه شینه.

داردیله‌کانی: داره‌لامه.

دارپۆن: دافه‌تان، داوه‌شان، داقنان، پزان، دارپۆنی چت، بۆگمن و گه‌ندبوون.

دارپۆندن: دافه‌تاندن، داوه‌شاندن، داقناندن، بۆگمن و گه‌ندکردن.

دارپۆنن: دارپۆزاندن، دافه‌قاندن.

دارپۆز: دافه‌تاو، داوه‌شاو، ریزو، داقناو. چتی پزای داوه‌شاوه.

دارپۆیتۆن: داره‌زیتۆن.

دارپۆیشک (پۆژ.) : داریکسی گموره‌یه وه‌کوو داره‌زیتۆنی وایه.

دارپۆیاگ: دارپزاو، هه‌لاهه‌لابو، دافه‌قیگ، پرتوگیگ، چه‌ک.

دارپۆیان: دارپزان، دافه‌قیان، دارپوخان.

دارپۆین: دارپۆتهر.

دارپۆینه‌ر: داوه‌شینه‌ر، دارپۆین، دافه‌تین، دافه‌تینه‌ر.

دارپۆین: دارپزان، دافه‌تان، تووک هه‌لۆهران.

دارپۆن: پزان، — ی بالندان بۆ سه‌رتپه‌که و ته‌له یا بۆسه‌ر که‌لاک: واته به ده‌سته گه‌له‌کۆمه له‌سه‌ر کردن، — ی گولله: گولله‌بارانه، — ی مۆر: له

قالب پۆژان، — ی نه‌ستیره: پاکشان، — ی بارانه: هاتنه‌خواره‌وی بارانه به‌لێژنه و لێژمه.

دارپۆنن: دارپۆزاندن، پۆزاندن، دارپۆنن، دارپۆنن هه‌ندی چت له‌قالبا.

دارپۆنن: دارپۆزاندن.

دارپۆز: پۆز، دارپۆزراو.

دارپۆنن: دارپۆنن، دارپۆنن، (باد.) دارپۆنن.

دارپۆمپۆ: ژماردنی هه‌ندی چت به‌داروه‌ک ئا‌ژال و خشتی هه‌ره‌کراو و نیتیر.

دارپۆیان: دارپۆزان.

دارسان (همورا.) : دارستان، میشه.

دارسان: پۆین، (همورا.) فشین، دارپسان، پاسان، فشیای، فه‌لتین، (زهن.) دابوون. په‌لاماردان، هورووژم بردن.

دارسانن: دارپساندن.

دارسوا: په‌لامارده‌ر، دارپساکو، پاساو.

دارسه‌وئه: بیلێکه له‌لۆتکه‌دا سه‌وئه به‌و لێده‌ده‌ری.

دارستان: (همورا.) دارسان، جه‌نگه‌ل، لێر، لێره‌وار، نزار، چه‌ر، بێشه‌لان، شووتیکه، که دره‌ختی زۆری تیدا بی، سا به‌ردار بی یا بی به‌ر.

دارپسان: دارپسان.

داریلانک (باک): گولټیکسی جوانی کویتستانییه، که نیسترانهی
 لمسر بووتری یا لمسری بلاوتریتومه گولټهکی هلدومه ری.
 دارین: له داری دروستکراو، نی داری، داروین، چتیکه له داری
 دروستکراپی.
 دارینه (سل): خوانه ی نانی، نانمشان. دارین.
 دارینومه: دارانومه.
 دازانین (نمرده): دادان، ده لاندن، ده لیان.
 دازان: (کز) داهیزان، شل برونه ی هویر.
 دازده (باک): دوازده.
 دازده هیك (باک): دزهن، ۱۲ دانه، دوازده جوت، ۱۲ توب و نیتر.
 دازده نلن: شوق کردنه.
 دازهنن: کردنه و له یه کتری هلدومشاندنی پارچه ی کاتژمیر و تفنگ و
 ده مانجه و چتی تر.
 داس: کله نغز، (زاغ)، داسک، (باک)، داساچلو، (نمرده).
 جاسووک، ناسیتی کلک دارینی دم کوانه ییه دروینه ی پی ده کری.
 له — پهرین: هاتنه دروینه. له — بزمین: (موک)، (هر)، له داس پهرین،
 هاتوته دروینه.
 داساچلو (باک): داس.
 داسه پانندن: بمرور بمره داپرین.
 داسه قاله: داسی چکولټه، داسوکه، (که)، داسوولکه.
 داسه کنان: نارامگرتن، دامرکان.
 داسپاردن: سپاردن، تیرکردن، دامرجانن.
 داسپارن (نمرده): داسپاردن. هاندان.
 داستان: چیروک، چتچهروک، چرچرک، پترک، بمره هات. قسواتی،
 سهریره، که قششوب، خمبروشک.
 داسخاله: داسیکه تنها گیای پی ده دروینه یه.
 داسپهفتن (نمرده): سهره تن، نارام گرتن.
 داسره وین (نمرده): داسره تن، داسرهفتن.
 داسپین: سپین، دالوشانن، پاکوکردن.
 داسقاله: داسوکه، داسی چکولټه، (که)، داسوولکه، داسوویلک.
 داسک (باک): داسوکه، دوزو، دوزک، فیساره کس بووه به داسک.
 داسکا (باک): نیلټیکسی کوردی یغزیدییه له سنجار (ژنگار) له نار
 هه قترکاندن.
 داسک گهنم (نمرده): سیخچه، قلیچنی گولټه گم.
 داسکیش (باد): دروینه کار.
 داسمال: دهغل یا گیایه که پر له دپک و دالټ بی یا به ملاولایدا شکایتومه
 و باش دروینه نه کری. — ی دهکن: واتا به نارټیکی ده دروینومه، پاک
 کردنه ی گیایه به داس.
 داسماله: داسیکه له همدیک شویتان بویا دروین به کار دیتری.
 داسنا (باک): ناوی خیلټیکسی کوردی یغزیدییه، سهر به خویه تیکیان
 پتیکوه نابو پایته ختی وان شاری دهوکی بووه له نریک موسل.

داسنی: شهیتانیه رست، یغزیدی.
 داسووک: داسی گچکه، داسوولکه.
 داسوو (موک): بزه گولټه گم و نیتر، (پهوا)، داسی، پهری، چقل،
 (هسو)، بژ، بژی، قله جغه باریکه کانی گولټی گم و جټو نیستره.
 (موک) بژی گولټه گم و هی تره. لمسر زمانی په شه وولاخسی گولټه
 گرتوودا چتیکسی وه کوو درووی ده رده کات و داسووی پیده لټین.
 داسووک (باک): داسی چکولټه یه بټو دروینومه ی گیاو دروو و نیستر،
 داسقاله، داسک، داسوولکه، داسووک، (باک)، داسوک.
 داسووک (باک): (باک)، داسوک، داسوویلک.
 داسوولکه (که): داسوولک، داسوکه، داسی گچکه.
 داسی (موک): داسو. دهغل و گیایه که هاتیتته دروینه و پی گه یتسیتی.
 قلیچ و قلیسی گولټه گم و جټو نییدیکه یه، قله داس، بژانگ، قانچک.
 (باک)، گیایی، سیواووک، ماسی به خیتوکردن.
 داش (باک): جاش بټو نیستر و کهران به کار دهری. دامه، چمند
 پارچه ییکه لمسر تهخته ی دامه و شه ترنجیان پیده کری یا دامه یان
 پیده کری. کووروی ناووری.
 داشخه: ناشاخه، نه یاغی میوه و نیتر.
 داشه هاره: تاقه داشیکه ده مینیتومه به دهست یه کیک له یاری کهره کانی
 داموره و له راسته ده توانی به هممو لایه کی بچوولی.
 داش به داش: دانی داشیک به داشیک له گمه دا. مدهس له کوتنی
 چتیکش یا کردنی ته ی به رانیه به چتیک تر.
 داشت: سفتاح، پاریزکاری، مانومه، هیتشتموه ی ناوالی می یینه یه بټو زگ
 و زا، وه کرده مالټ و ناوالی.
 داشتن (موک، فه): ناودانی شیناوه ری و باغ و باخاتان، ناودانی
 شیناوه ری و باغ و باخچه، داشوزین، (هورا)، هسبون، به لټن
 به تمنهایی به کار نابری به لټکو (ناو) ی به پیتشیموه ده نویس: ناوداشتن.
 داشدار (موک): یارمه تی دان.
 داشیدار: پهره ورده کار، بنهوانی مهردوم له مالټیدا، کابانی مالی. — ی:
 پهره ورده کاری.
 داشک: جاشک (زاراوه ی مندالانه).
 داشکانندن: شکاندن، ورده کردن، شکاندنی ناو بټو لای زهوی و زار.
 نهژماردنی چتیک له باتی چتیک تر. لی که مکرده یه: لم پارویه
 پوزانه ی خوتی لی داشکینه.
 داشکانن: داشکاندن. داکوژاندنومه، داکوژانن، شکاندنومه، شکاندن.
 نووشتاندنومه ی که ناری جل و بهرگ. درز گرتن به دروینومه و نیستر.
 داخستن، بهر لاکردنی ناو.
 داشکه لهرم: قومری، جووره کټریکه سهریالی شینه و توقیتی پهشی له
 ملیدایه.
 داشکه لهرم: داشکه لهرم.
 داشکیان (نمرده): موچیانه یه، هلموگریان، داکوژیان، داخریان.
 داشگیو (موک): جووره بیزگییکه ده غلی پیده ده بیزن و کونی له هی
 سهردی گوره تره.
 داسلیقان: دافلیقان، شلیقان.

دشلیقیان: فلیقانموره، پلیخانموره.	دقه‌لشمان: قه‌لشان، قه‌لشمان، داقلیشمان.
دشن (که.): باریو.	دقه‌لشاندن: قه‌لشنت، داقلیشانندن.
دشورافن (نمرده.): بی‌شهرم کردن، دامالآتن. (نمرده.) شوشتن.	دقه‌لشنت: قه‌لشنت.
دشوریگ (نمرده.): دامالیگ، شوریگ، دالوچیگ، دالوسکیگ، دالوسکوبون.	دقه‌لشین: قه‌لشین.
دشوریان (نمرده.): شوریونموره‌ی چتیک به جوریک که ته‌که‌ته‌کی بی.	دقه‌نا (باک.): هتا، تاکو.
دشورین: شورینی چتیک به به‌رزیه‌کوره سهریره‌خوار.	دقرچان: قرچان، هه‌لقرچان.
دشی (نمرده.): برای گموره، کاک، (نمرده.) نابرا.	دقرچاندن: هه‌لقرچاندن.
دشیلان: شیلانی نه‌خوشان، نه‌خوش شیلان. — ی شینایی یان: پی‌پست کردن، شیلانی هویرو و قورو هندی چتی تر به‌دست یا به‌پی.	دقرچیان (نمرده.): هه‌لقرچان.
دشی دامه: به‌ردی دامه.	دقرمان: قرمان.
دعبا: زینده‌وار، جانموره.	دقرماندن: قرماندن.
داغ: داخ، سوتاندنی گویتچکه‌ی ناژآله بۆناسینموره‌ی.	ده‌لشمان: قه‌لشان، قه‌لشین، قلیشانی چت له‌باری دریزیدا.
داغان: داووشیاگ، پاشیاگ، به‌ریاد، په‌راگنده.	ده‌لشاندن: قه‌لشنت، قه‌لشانندن، قه‌لمشتی چت له‌باری دریزیدا.
داغانکردن: تاراج و به‌ریاد کردن چت، به‌یه‌کادان، په‌راگنده‌کردن.	ده‌نن: داپزان، دافه‌تان، په‌ریشان و که‌لاک بوون، سهر که‌چه‌لیکی زور پیس بوون.
داغدار: داخدار. — ی: داخداربوون.	ده‌نوا: داپزار، دافه‌تار، زور پیس و که‌چه‌لی بوون.
داغدارغ: دیغ دیغ، خیت خیت.	ده‌نین: قنانه‌وه، فه‌توت بین، دافه‌تان، یا خورا داقنبیت: دوه‌شی.
داغدان (باک.): داغکردن.	ده‌نینموره: داقنین، دافه‌تان.
داغکردن: داغکرن، (باک.) داغدان.	ده‌نوق (باک.): کوتکی دار.
ده‌هتان: داپزان، دوه‌شان، (که.) دافه‌تیا، پزان، داقنان.	ده‌نوتان: داکوتان.
ده‌هتاندن: داپزاندن، داقناندن، پژاندن.	ده‌نوتاندن: داکوتاندن.
ده‌هتاو: رزوا، داپزاو، دوه‌شاور، پزیر، داقناو.	ده‌نوتان: قیوتدان، داقورته: قووتده.
ده‌هتین: دوه‌شان.	ده‌نوتاندن: پی‌قوتدان، داقورته‌ینه: پی‌قووتده.
ده‌هه‌هان: دوه‌شان، داپزین، بل و گنده‌بون میوه‌یه به‌هوی کۆنیسموره.	دک (باک.): دایک.
ده‌هتاندن: داخست، فریدان.	دکاسان: دامرکان، نارام و هیدی بوون، (که.) دکاسان.
ده‌هه‌هاندن: داپزاندن، داپلخاندن.	دکاساندن: دامرکاندن.
ده‌هه‌هاتن: داپزاندن، رزاندن، دافه‌تاتن.	دکاسان: دامرکاندن، نارامکردن.
ده‌هه‌قیان: دوه‌شان، داپزان.	دکاسا: دامرکاو.
ده‌هه‌هین: دوه‌شان.	دکاسیان: دکاسین، نارامی گرتن. دکامرتن.
ده‌هه‌تان: دهره‌پین.	دکاسین: دکاموتن، نارامی گرتن.
ده‌هه‌تاندن: دهره‌پاندن.	دکانه: دایکی بالنده و جانموره‌رانه، به‌رانبه‌ری (باوکانه) یه. وه‌کرو دایکان. نرغ و مزومافی دایکیتی.
ده‌هه‌تین: دهره‌پاندن.	دکاساندن: دامرکاندن.
ده‌لیقان: داشلیقان، فلیقانموره.	دکاسان: دامرکاندن.
ده‌لیقاندن (نمرده.): داشلیقاندن، فلیقاندنموره.	دکاسا: دامرکاو.
ده‌لیقیان (نمرده.): داشلیقیان، فلیقانموره.	دکالیان: کالیان.
داه (باک.): داو، دافک. داوی جال‌جالوکه، تهرنی جال‌جالوکه.	دکانه: دایکانه، دایکیتی. می‌بینه.
دوگ.	دکمتن (باک.): دکاموتن، هاتنه‌خوار، نرم بوون، دکه‌قه: دکموره.
ده‌هت (زاخ.): داه‌ت.	دکاسان: نارام و هیدی و هیم بوون.
ده‌ک (باک.): دار، ته‌پکه‌ی چکۆله‌یه.	دکاساندن: دامرکاندن، نارام و هیدی کردن.
دایق (شن.): ده‌لاقه، تاقه، تاقچه.	دکاسا: دامرکاو.

داکەسین: داسەکنان.

داکەفتە: داکەوتو، خواریوونەوه.

داکەفتەگی: هاماری، داکەوتویی، چالایی.

داکەفتن (نەردە): داکەوتن، خواریوەکەفتن.

داکەلاندن (پەوا): داکەندن.

داکەمار: شینشینک، دایکە مارانە.

داکەمارانە: شینشینک، دایکەمارانە.

داکەمەندن: داکەندن. پێداکەندن.

داکەمەندن: لێوچکاندن، هلبێن، بەرگ لەبەر خۆ دەهێنان، دامالینی کالاً یا هێندە خێشێ وەکوو نەنگرەستیلە و گوارە و ئیتر، داکەنین، (پەوا.) داکەلاندن، (باک.) شەلاندن، ژخووەدانین، ژخووەکرن، ژبەرگەکرن، پێداکەندن، داکەناندن.

داکەمن: داکەندن، دەرھاووردن.

داکەنین: داکەندن.

داکەوێندن: خستن، پوچوواندن، قۆپاندن، تەپق کردن.

داکەوێتن: پۆچوونی بان و زەوی و چتی تر، تەپق بیوون، تەپک بیوون، قۆپان، ھاتنەخوار، نزم بیوونەوی چتێکی بەرز، شۆڕبیوونەوه، بەرمیوونەوه، کووتنەخوارەوی چتێک لەبەرز بیوون، نیرکەکه داکەوتووه: واتە نەوی بووه. دابین بیوون، پۆکەوتن، پۆتەفتان، دەست ھەلگرتن و وازھێنان لە کاریک: داکەوه: وازیئە، دابین بیوون یەو بەشە ی کە ھەبەتی. کەم کردن، پیریوون، بەناووەچوونی گیاندارە.

داکەوتوو: چتێکە داکەوتی.

داک برا (ھوو): دایک برا.

داکت (زا): شۆڕکردنەوی چت.

داکەکانی (ھوو): جوورە گەمەییکی مەندالانە، قۆرتقورتانی.

داکردن: بەتالکردن، پژاندن، کونکردن، کەلێن تێخست (دیوار و ئیتر)، بردنە ژوور، میوان داکردن: بردنەژوور. — ی ئاژاڵ و وولاخان: مەبەس لە بردنێانە بۆ تێو حەوشە و توولان. — ی بارانە: بارین. تێخستنی کەسیک لە یاریدا. — ی دەغل و دانمۆلە: مەبەس لە ئەنبار کردنیانە و پۆکردنیانە لە جەواڵ و چتێکی تر یەو ناو دەفر و ئەنبار و ئیتر. — ی گووتزو مەرمەر و جگ و ئیتر: مەبەس لە دانانیانە لە شووێنێکی پێویست بۆ نەوی کەللا و تیریان تێگرت لە گەمەدا.

داکەمان: داخرمان، ووردکران و ھاردرانی چتی پەق بە ددان.

داکەماندن: داخرماندن، ووردکردن و ھارپینی چتی پەق بە ددان.

داکەن (باک): پێداکردن، پژاندن، دانان.

داکەرۆ: پێکخست، کەرۆزەر، کەسیکە چتی وەکوو شەکر بە ددانی بکەرۆی.

داکەرۆژتن: کەرۆژتن، داکەرۆژتن.

داکشان: کشانەخوارەوه، ھاتنەخوارەوی چتێک یا چەند چتێک لەبەرز بیوون بە گورجی. ئەلفێکی کورە لەژێر تێپێکی عەرەبیدا دەنوسری (ی) ی بە دەمەوبی.

داکشانن: کشانن.

داکشو: داخراو. — ی: ھاتنەخوارەوه، بەرمیوونەوه.

داکشی (نەردە): پشتیوانداری کۆشش و ھەوڵ و تەقەل.

داکوو (باک): تاکوو، تا، ھەتاکوو.

داکوستان: داکوستان، چەقاندن، کوتانی سینگ و ئیتر لەسەر زەوی و سەریان و تەختە و دیوار و ئیتر، بردنە خوارەوی سینگ و بزمار و ئیتر بە شووێنێکیدا بەنەپێم. لێدان، کوتان، تێکوتان. تەکاندنی چتی تۆزوی. دامەزران، کەوڵ و پوشت بە جیگایەکی دادان. کوتانی گۆلی گەم و ئیتر لەجیاتی گێر.

داکووتاندن (باک): دامەزراندن.

داکووتانن: داکوتان (بۆ سینگ و بزمار و ئیتر). خوسپ کردن، لە پاشملە بەخراپە باسی کەسیکی کردن.

داکووتیان: کووتیان، کوتران (بزمار و ئیتر).

داکووپین (زا): پۆشین، داپۆشین.

داکووژتن: داکوژشتن.

داکووژین: داکوژژتن.

داکووژشتن: خواردن و ووردکردنی چتی پەق بە ددانی، داکوژژتن.

داکووژان: کووژانەوی چرا و ناوور. کوتایی ھاتی چینی گۆرە و بەرپە و مافوورە و ئیتر.

داکووژاندن: کووژاندنەوی چرا و ناوور و ئیتر، کوتایی بە چینی گۆرە و بەرپە و مافوورە و ئیتر ھێنان.

داکووژانن: داکووژاندن، داشکاندن، وەرگێران.

داکووژیان (نەردە): داکووژان، داشکیان، ھەموگپان.

داکووشی (نەردە): پشتیوانی، دۆستایەتی، لاکوشی، لاکوشکی، یاریکاری، پالووبنی. (نەردە) کۆشش، کۆشین، تێکۆشان، تێکۆشین.

داکووشکیان (نەردە): تێکۆشان، کۆشین، تەلاش، ھەوڵ.

داکیشان (نەردە): کیشانە خوارەوه، پاکیشانی چتێک لەسەر ھەوێ بۆ خوارەوه، شۆڕکردنەوه، داھیشتن. (نەردە) پاخستن، پان کردنەوه، پانەوکردن، درۆژکیشان.

داگا: نەمک.

داگەران: — ی ناو، گەل، گاران، سەرە و ژێرمیوونەوی بەرە و خوارەوه، ھاتنەخوارەوه لە شووێنێکی بەرز، لەش بە ئەسپی و ... : واتا لەش تەواو داگرتن.

داگەرانیو: گەرانیو دوواو.

داگەراندن (باک): ناردنەوه، داگێراندن، داگێران.

داگەراندن (باک): دووبارە ناردنەوه، پەشیمان کردنەوه.

داگەریان (باک): گەرانیو، پەوانەکرانیو.

داگر: داگیرکار، داگیرکەر.

داگرپان: ھەلگرپان.

داگرگە (باک): ھەلگر.

داگرقتن: خوارە و ھاووردن، دەست پێکردن، دەست بە لێدانکردن، — بە بەردان، بەرەباران کردن. ھێنانەخوار، ھانینەخوارایی چتێک لەبەرز بیوون. پەستاوتن، داپەستاوتن، پرکردن، — ی بار: ناخینەوه

پرکردنی جوالو و چتی تر له دان و چتی تر: باره کم داگرت. بهچه کان: —
 گولله باران کردن. زور بلیسی، — بهقسان: واتا نهمونده چنه لیدان
 مهیدانی ناخوتنی کسی نمدات، درتزه بهقسدان و سمرخستنه سمر.
 دروون، دورانن (لیواری جلك و نیتر). دهمره: — دهمره گرتن،
 دهمره دان، هممولاگرتن، سفت کردن، لیدان، کوتان، دهست به
 لیدان کردن، داگرت، زوری لیدا: فیسارکسی داگرت: واته دهستی به
 لیدانی کرد. پی: — پی لی: — هه تفر کردن، لسمهر پوشتن، میچ
 لسمهر گرتن، بنار کردن، داپوشین و داگیرکردنی چتیک بۆ چتیک: هموور
 ناسمانی داگرت، پر کردن.

داگر قندهوه: — ی فیشهک: دوو باره فیشهک پرکردنمه به بارووت و
 تهره قه، هه لیتجانی سمری دوو پارچه به دروون که له پیشموه له یهک
 درابن. — ی کون: ناخینموه، ناخینموه و پستانموه و گپانی سمریان تا
 توندیتموه و دلۆیهی نهکا، دروونموه، دوراندنی کمناری جل و بهرگ و
 نیتر.

داگرتو: داگرتی.

داگرتی: داگرتو.

داگرسیان: داگیرسان، پیتوون، هه لکران.

داگرگزین (باک): له مستیدا کوشین، به دهست کوشینی چتیک.

داگوشین: کوشین و دهست هیتان به چتیک نهمدا، سمر بهر و خووار.

داگهاندن (باک): گه یشتن، گه یاندن.

داگه به پوژ قنلیا (نهمره): بای تیکردوه، دهستی له پستی داوه، هانی
 داوه، فیتی داوه.

داگپژان: سمره و ژیر بردنی ناو یا مالآت، داگپژاندن.

داگیر: (باک) پاسمر، زهوت. — بوون: زهوت بوون. — کردن: شه گرتن،
 به سمر دا زال بوون، تیزژان، زهوت کردن، لهاندن، دهست به سمر داگرتن،
 دهست به سمر داگیشان، دهست به سمر داپرین، پی بهر کردن.

داگیران: داگیرانی لهش: قورس بوونی جهسته. له بلندیموه هیترا نه
 خووار. — ی چاو: دهست به نیش کردنی چاو. — ی ناوور: هه لیبوون،
 نایسان، داگیرسان. — ی گووی: گران بوونی گووی.

داگیراندن: داگپژاندن. (باک) هه لنوچاندن، (دزه) بادانموه، جووره
 دروومانیکه کمناری یهک پارچه خپه ادری و لوولده دری و ده دروی،
 داگیرساندن.

داگیرانن: داگیراندن.

داگیراو: هیتراوه خووار. هه لایساو، داگیرساو.

داگیرسان: داهیتران و نۆسه تی لی هاتن، — ی لهش: گهرم بوون و
 نایسانی لهش له بهر ناسازی یا رق و قین: لهش داگیرساوه، — ی چاو:
 دهست به نیش کردن، — ناوور: گردان، گرسمندن، هه لیبوون، نایسان،
 هه لایسان، داگیران، ناوور گرتن.

داگیرساندن: دهست پیکردن. — ی ناوور: هه لکران، پیکردنی ناوور و
 چراو نیتر، رهوشه نکران، گمشکرده نموه. — ی شهر و کپشه: هه لایساندن،
 هه لگیرساندن.

داگیرسانن: داگیرساندن.

داگیرساو: دهست پیکراو. هه لکراو، نایساو.

داگیرسیان: داگیرسان، رهوشه بوون، هه لگیرسیان، گمشوونموه.
 سووربوونموه، داگیران.

داگیرکهر: کسبیکه چتیک زهوتکردنی یابکات. دهولمت یا هیتیکي
 بیتگانهیه، که شویتیکي داگیرکردنی یا زهوت بکات.
داگیرکهردهی (همورا): داگیرکردن.

داگیرکراو: زهوتکراو، هیستوک، شویتیکه دهولمتیکي بیتگانه
 داگیری کردنی.

داگیرکردن: زهوتکردن یا بردنی چتیک به زور، داپر کردن.

داگیریان: لهش گران بوون. داگیران، داگیرسان.

دال: نیتری تیپی (د) پییه. (باک) چمماوه، داهاتو.

دال: هیتشوی جووره تریه کی دهنگ شاشه. (جا، بابا، موک).
 دالاش، بالنده یه که به قهه قازتیکیه دندوکی قولا په داره وه کوو بازی
 زور به میتره و گوشتخوره، گوشتی خوشی ناخوری له نیتو کتواندا دهژی،
 چنگالی تیژ و دندوکی قولا پییه. مرزی بی تووک و لاواز به لان زورتر
 له گمل گوشت به کارده بری: دالگوشت. دروو. هیتشوه تری شاش.

دالاش (موک): بالنده یه کی به قهه قازتیکیه دندوکی قولا په داره وه کوو
 بازی زور به میتره و گوشتخوره، (بابا، جا). دال، داله کهرخوره، خمرتل،
 (که). که پهنک دال، (نهمره). لاشه خوره.

دالان: سپیک، نیتره ده که، (باک) لیوان، نافدر، (کۆ). نیشکۆ،
 که له کی، (همو، دهر). بیتلای، همودان، (کۆ). بندهرگه، له ژووروه ی
 دهرگای حوشه هه یوانیکي سهرگیراوه بهویدا ده چیه نیژوورده کان و
 حوشه شو. جیگایه کی سهرگیراوه به دهم دهرگای حوشه شو، پارو.

دالاندار (لو): خانچی. — ی: خانچیتی.

دالاندهووه پ: ژنی قووچی لۆقنی لاواز.

داله (بار): باخچه ی بهرمانان.

داله پوچکه: داپوچکه.

دالسهی (بار): قهله سابوونی، له لای هه نندیکانیش سیسار که
 که چله یه.

داله قانن (زا): هه لآوسینی چتیک به چتیک تروه، به داره وه کردن.

داله کهرخوره (بابا): دالاش، بالنده ییکي گوشتخوره و له همو
 بالنده ییکي زلتره.

داله گهرگهر: قهره داخ، سیسار که که چله.

داله لووک (بار): جووره میتیکه تری پش یا زهره و وورده و کیتییه
 له کمنار ناواندا هه لده کموی، چومیلکه، (گهر). که پهمی.

دالهواز (که): کس، زیندهوار، — ی لی نه میشتن: واته زیندهواری لی
 نه میشتن. له سمر لاق پاوه ستاو.

دالیوون: بریتیه له لاواز بوونی گیاندار.

دالده: پنا، پنوا، پشتیوان، پنا، پناگا، کۆله که، بی: — بی پنا، بی
 پنوا، بی: بی: بی پنا، بی: بی پنوا، بی: بی پنوا.

دالده دان: پنا دان، پشتیوانی کردن.

دالده هینان: پنا بردنی یه کیک بۆ کسبیکي تر.

دالاسق: لستنموه ی چت و گوشاردن هیزه ی پون.

دالقاندين (باک.): تى ئالقاندين، ههلاوه سين.

دالقين (باک.): خوځه لاهوسين، تى ئالقان، دالقيته.

دالک (لو، فه، پوژ، هممه، گيژ): دايک.

دالکان (نمرده.): نووسان، پيونه نووسان، لکانى چتيک بيسر چتيكى تردا.

دالکانه (لو، فه، پوژ، هممه، گيژ): دايکانه.

دالکاندين: نووساندين، لکاندى چتيک بيسر چتيكى تردا، دروون، دورراندن، چسپاندين.

دالکانين: دالکاندين.

دالکەدزان (نمرده.): دهستک دز، دزه دست کيس، دايکه دزانه، دزدهسک.

دالکەدزانه: دايکه دزانه.

دالکەمارانه (پوژ): مارميتلکهى گموره، دايکمارانه.

دالکى (فه، لو، پوژ، هممه، گيژ): دايکى، دايکيتى.

دالکيان (نمرده.): دالکان، دوريان، دروان.

دالگوشت: له، لاواز، په قهله، بى توک، (هه). مسرى. — ي: لهري، لاوازي، بى توکى.

دالنگ (باک.): سهرميانى، دهستور، قانون، نيزام نامه.

دالنگوکه (باک.): قانون، نيزام نامهى چکوله.

دالوچکه: چتيکه له مشورتى بيسر بيسر داهيترايسته خوارهوه.

دالوچيان: دالووسکيان، دالوچمبون، شويونموه.

دالوچکه (نمرده.): دالوچکه.

دالووزان (نمرده.): دالوچکه.

دالووت (نمرده.): داليت، جفته، چيويهس، داريس.

دالووجانن (نمرده.): داروچکه کردن، داهيتشتن، شوپرکردنوه (دولچه و نيتر)، دالووسکانن، دالووزاندن.

دالووجه (نمرده.): دالوچکه.

دالووجه (نمرده.): دالوچکه، خوځوکردنوه، ههلاوسين به چتدا.

دالووجيان (نمرده.): شوپرونموهى چتيک له بيسر بيسر کموه.

دالووزان (نمرده.): دالوچکه.

دالووزکه (نمرده.): دالوچکه.

دالووسکه (نمرده.): دالووزکه، دالوچکه.

دالووشان: سهراموهى (لووت).

دالووشانن: فم کردن، لووت پاک کردنوه.

دالووشکانن: دالووشانن، لووشکانن.

داليه (که.): زوييکى تايه تيبه که شيناوهردى وه کوو تماته و باميه و تور و نيترى لى بجيتري، (لو). سى پيوانه يا سى ژماره يه له چتيک سا دانه ويته بى يا چتيکى تر.

داليقان (که.): مردنى ميره له بيسر زورخواردين.

داليوه: کمى، کميتک.

داليت (ههرا.): ميتوکه بخريته سهرداران يا سهرقايمان و نميته کولکه،

(کو). پهرج. کهيرو قايميه يکه بى ميتو دروستکرايى، (نمرده.) دالووت.

داليسان: دالستن.

داليستن: ليستن، ليستنموه.

دالينوک (بار.): ترتيبه کى رهش و ووردى کيتويه، (شا). ترى پتويله.

دام: دار، تهله، (باک). گمهى دامه يه.

داما (فه): زوا.

دامار (باک.): دهمار، نهژاد، پهگ. (باک). زړياب، زړياش. — ي

(باک)، بتليس. (زړکوپ).

داماگ (نمرده.): داماو، دهرمنه، پهگ کهفتک، دامنه، بيتچاره. — ي: دامارى.

دامالان: هاتنه خوار. — ي سهرويتج: ههلاوشان. گسک دران، مالان، دامالان. لى بونموه: په ته که له مى ئيسته که دامالاه و اته دهرهاتوه. لاواز: فيساره کس بنچه تاييک دامالاه.

دامالوان: مالان، گوروان. گسک دران، دارنران.

داماليگ: روودامالراو، بى شمر، بى نابروو. دامالاه، کيناگموه، دامالاه و لييونموه پيستي لهش يا دهرى و پانتوئل و پانک و نيتر.

داماليان (نمرده.): دامالان، کنيان، داشقويان. بى شهرمى، بى نابرووى، روودامالراوى.

دامالين: گوررواندن، دامالين، مالين، کهلهزوسک، خشک کرن.

ههلاوشاندن و هينانه خوارى سهر و پيچ. له بيسر: رووتکردنموه، داکمندانى چتيک له چتيک، لاسردن و مالينى چتيک له چتيک به دست: قابه چوره که داماله. دست پيدا هيتان، دست بيسر دما مالين.

دامان: پهگ کهفتن، پهگ کموتن، دهسته و وستان بسون، دهستووسان بونى مهردوم و پهگ کموتى له سهر چتيک. واق وورمان، دوودل بسون.

پامان، بيسرکردنموه. به پهروش و خهمگين بسون. دهمان (دهر)، ههرا، (که): داوين، دامين، دانگه (سزير)، داوينى سړ و چياو دار و بارو نيتر. سزا، دهپهک.

دامان پوښ (که): دهرى.

دامانگير: داوينگر، دامانگير.

دامانگيرن: داوين گرتن.

دامانگير: داوينگر، داوينگير. — ي: داوينگيرى.

داماو: کساس، تيماو، لى قوماو، بهديه خت، همزار، کز، پهرزدار، کسيکه زور دامابى، ناتاج، پهگ کموتو، نيوى پياوانه، نازناوى يه که ميين ميتور نووسه به زمانى کوردى و دامفرزى چاخانه ي کوردستانه ناوى حوسين حوزنى موکريانييه له سابلان لى له دايک بسوه له ۹۴۷/۹۲۰ دا له بهغدايه نينگليزان بهموى دؤکتور درسوده ي پزشکى تايه تى باليوخاننه خويان دهرمانداويان کرد، بهندهش بهر ايه تى وى سهريلندم. — ي: ناتاجى، پيداويستى، بهديه خت، (باک). دامايى، دهستووستانى.

دامايى (باک.): دامارى.

دامه: داش، (نمرده). تسوم، گمه ييکه به دامه ي دهکرى به دوو کسان بيسر تخه ييکى شيتست و چوار خانى به ههرا لايه ي به (۱۶) داشان ياره ي که دهکات.

داسمه داسمه: داشداش.

داسمه داسمه: داسمه یی.

داسمه زان (نمرده): داسمه زان، داسمه زان، بهندببون، ویستان، ویستان، پاوه چی بون، دهس وه کاربون، هیدی و هیمن و نارام بون، داکاسانی.

داسمه زان (باک): داپژتن، چس کړن، دانسان، پاوه چی کړن، داسمه زان، (نمرده) داسمه زان. (باک) دمست به کار کړن.

داسمه زان (نمرده): داسمه زان.

داسمه زان (نمرده): داسمه زان.

داسمه زان (باک): خور دارژتن، دارژان.

داسمه زان: بنه گرتن، چیتگرتن، رتک کموتن، هیتورین، (باک) تیتورین، چیتورین، شه گزگرتن، چه قان، چه قین، داکوتان، (که) داسمه زان، تاقه تکران، زنج داکوتان، چی گیرمونی چیتک له مشوینیک، کاریکه له چیتکه ی خوی پیتک بی.

داسمه زان: داکاسان، هیدی و هیمن و نارام کړن. شه گزگرتان، هیتوراندن، (که) داسمه زان، داکوتاندن، تاقه تکران، دابین کړن، چه قان، زل کړن، چیتگیر کړن چیتک له مشوینیک، بجی کړن.

داسمه زان: داسمه زان.

داسمه زان: دابین کړاو، (که) داسمه زان، بنه گرتو، چیتگرتو، بنه گرتی، تاقه تکران، چیتکه له مشوینیک، چیتگیرمونی، چه قان، چه قینراو.

داسمه زان: داسمه زان.

داسمه زان: دابینکار، هیتورانه.

داسمه: خور، تاقا، ناخو.

داسمه: داوین، دامین.

داسمه (که): پدک کموتو، بی بهره، بی بهش، بهشپراو.

داسمه: داسمه داسمه یی.

داسمه: (که): داسمه کان.

داسمه: (که): داسمه کان.

داسمه: نمائی گری ناوور، سیس بونموه، ووشک بونموه.

داسمه: داسمه.

داسمه: له بزوون کموتن، پژه فتان، داکاسان، داکاسان، داکوتن، واز له گریان هیتان، ژیر بونموه، بی دهنگ و نارام بون، ساپژ بونو برین و نیش، داسمه، کووژانه ی ناوور یا ناگری گیتچهلان.

داسمه: واز له گریان پس هیتان، داکاسان، ژیر کړنموه، داکاسان، داسمه، له بزوون و جووله خستی چیتک، کووژاندنموه، چراو ناوور، ساپژ کړن برین و نیش و ژانی لهش.

داسمه: داسمه کان.

داسمه: داکاسو، داکاسو، ژیر.

داسمه: داسمه کان، داکاسان، نارام بون.

داسمه: داسمه کان.

داسمه: داسمه کان.

داسمه: (پژژ): داسمه کان، هله و شاندن.

داسمه: کړنموه ی سمر ویتچ یا تنگه ی وولاخان، داسمه.

داسمه: داسمه: داسمه (سفق). بهر کمل سا نیر بی یا می، نیونی بهر کمل.

داسمه: داسمه (هورا): داوینی کیتو.

داسمه (هورا): پاشل، داوین.

داسمه: داسمه: پروانه: داسمه چه قان.

داسمه: داسمه: داسمه چان.

داسمه: داسمه (نمرده): تیز کړن و هانه هاندان، داسمه چان، داسپاردن، همل خران، وادار کړن. داشکاندن.

داسمه: داسمه (نمرده): کمسیتکه، که تیز کړی و هانه هاندان، تیز کړی، داسپیریاک، داسپیریاک.

داسمه: داسمه (نمرده): هاندران، فیر کړن چاره ویتچ بوسواری و فیر کړن وولاخه بوبار و جوت.

داسمه: (پژژ): خریک بونی موی و میگل، بهلوه.

داسمه: داسمه: موی یال و کلکی چاره ویتچ، تاموسک.

داسمه: (کوژ): داسمه، موی کلکی وولاخی بهرزه یه دیکنه داوی ته پکه و تیز بوباره بالندان، مویسک.

داسمه: داسمه: خور بونموه، خور بونموه.

داسمه: داوین، داسمه، شاقه لی کوی درېژو کراسی ژنان و چمکی هر چیتکی بی.

داسمه: داوینگر، داسمه گر.

داسمه: داوینگر، داسمه گر، هانه برون بهر کسیتک.

داسمه: کمسیتکه داوی پناه و هانه یارمه تی بکات له کمسیتکی تر.

— ی: داوین گر.

دان: دانی ده خل و دانموه، دهنگ، تمل، دانه، قل، تسوم، نمرده نکه ده خلانه به بالندان و مالان ده درت. پندان، بهخشین، بهخشش، بهخشینی چیتک به یه کیتک، نان دان بهمژان، بده. گاندان. بوشوین و ده فره به لان به دوای ناوانموه دهنوسی: خوریدان، قمندان، گولندان، ناگردان، قلهمدان. چین، چل، جار، همل، چاخ، کات، گاٹ، دوودان:

دووچین، — ی بهیانی بهشیتکه له پژه لاسه یانیموه تا نیوه پژه، — ی نیواری: بهشیتکه له پژه لاسه یانیموه تا نیواری، — ی نالینجی: کاتیکه له (۸) ی بهیانییموه تا (۴) ی نیواری. (بابا). ددان، دران، دوو پژه نیتسکه کانی دانه دانه یه که له سر پوکی گیاندار ده پژه و خوارده منی پی ورد ده کړی و ۳۲ دانه یه. لیدان: من کیر لدهستی خووه، دارام لمن داکوتان. فرمان، نه جامدان، — زانین، دان ناسکرن: بهناسین دان. گرتن: من شو دان بهر خو: من شوام گرت پیتش خو. — بهرگیرا (باک). هاور و بانگ کړن. بهناسین دان. (باک). (باد). ژهم، جهم. — بهری چیتشی شل، نم چیتشته دانی کسمه (بهری کسمه). کممیتک له مومو چیتک: دانیک گوشتم بده یه: کممیتک گوشتم بده یه. مرازی چاوه یه، که به دوای هندیک ناوانموه بنوسی وده کوو: فری دان، نازاردان، گری دان، بهر کړی دان. دانو.

داسمه (هورا): زانا، شاره زانا، تیتگیشو، ووریا. ناری نیرینه.

دافار: دهنگ دهنگ، دانار، دانار، چیتکه که دانه دانه و ستابی و تیکمل یه کتری نبوی نم قوبولیه دانار داناره.

داناځار دانځار: دهنک دهنک، دانه دانه، بڼوڼ و چتی وایی که باش تیکمَل
یه کتری نمبون.
داناځ (که، دهر): دانموئله.
داناځمه (نمرده): بڼو، موی پش و سپی.
دان نال بوونهوه: ددان نالوونموه، سرپوونی ددان بهموی چتی ترش و
نیتر.
داناځ: پڼان، خستنهان زهوی، نهان، دانیان، دانین، دهینان، (همورا).
نمره نیای، (اکرن، دانسی: دانی) (بڼو فرمانه)، پسر نوک: واته
پیک خست، جیگیرکردنی چتیک له شویتیک، (همورا). نیایمه. واته
له ناوېردن، دڅراندن، چواندن، زیانکندن، خو له سهر دنان، خو
له پیتاودانان، خو له ناوېردن، نمویشی له سهر دانا: واته نمویشی له پیتاوی
وی داچواند، پی: پی بڼاردن، توویشی زیانکندن، توئه لی نهستاندن.
دانهوه: بڼو جاری دووم و پتر داناځی چتیک له جیگای خو. ی
مریشک: مریشک نانمره له سهر هیلکان له کاتی کوک بویتدا. ی
شهر: شهره لایساندن. ی داووتیکه: نانموی داو و نیتر. ی
کاترمیر: کوک کردن.
داناو (نمرده): ناودانی گم له کاتی دانگرتنیدا.
دان فیشه: ددان فیشه.
دانه: دهنک، قل، لف، رڼک، دهنکیک له چتیک، (کو). چمه،
دانه پیکه له سهر داو و تپیکه دانری، چینه، هملگرتنموه: چینه کردن،
ژماره، تمنا پیک دانه. گوهمر، دوپ، نارنجوکی دهستی، ددانه: ی
مشار: ددانه ی مشار — ی چار: تپاخومه، لای ژوروی مهره،
کوانه، دهغل و دان و نیتر. (موک). دانه ی لغاو: ناسنی لغاو.
(نمرده). چتیکه و کوه شانه وایه و گوهمر تر و دریز تره همدای پایله
تغراوی پیتدا هاتووچو دک له کاتی جلا ییدا، بریشکه، ی پور:
زپیکه.
دانه بیا: و بهربادان، بهبادادان. له بمر ددان.
دانه بار کردن: کوچ پیکران، (نممن به بارام کوچ کرد)، بار پیک کردن.
دانه بانا (پڼو): لینه و کل و پل به سهر خو دادان.
دانه بهردان (باد): بهر لاکردن.
دانه بهر (باک): پاونان، دهر کردن. (موک). و بهردان. دهست پیک کردن.
دانه بهر: مسمکی نافرتهان یا گوانی وولاخ و ناوالانه له ده پیکیدا، که
ووشک بیت.
دانه بریشکه: بریشکه.
دانه بنار: پور له بناری کتوی کردن. دهره ددان.
دانه پاش (باک): خستنه پشگویی، خو لیتدینموه.
دانه پال: و هپال ددان، له گمَل خست، پیک خست.
دانه جووچک (دهر): دانه قه تی.
دانه پشگویی: ترکه خمی، و پشگویی دان.
دانه چوله که: گیایه کی بهاریه بهر تکی ده گری و کوه کلهوی نوک پر
له دان و توی وورد چوله که دهیخوات.
دانه خاف (باک): جووړه گمفیک شکار و کوتراوه.

دانه خوږه: بڼو و ناوال وولاخ و بالنده و داعبايان، چمه خوږه، چتر،
چمه، چتشته تله، چشته، دانه پیکه به فاقه و تله و تپکوه ده گری
بڼوگرتی بالندن. — بون: چمه خوږه بون، چتر بون، راهتن. — کردن:
چمه خوږه کردن.
دانه دانه: دهنک دهنک، داناځ دانار. پهریشان.
دانه ده ست: نسیپاردن، پی نسیپاردن، چیس کرن، به ده ستوه دان.
دانه دهه: خستی چتیک بڼو سهر چتیک و پیتدا درونی: پهرده که کورته
قولانچیک به ده دهه بده. مهیدان دان، پوودان، له دودان.
دانه دڼو: دڼه.
دانه دوو (همورا): دڼه.
دانه دوووه: گل نه دانهوه، و نه گرتن، گهراندنموه.
دانه دهر: پلنهر، چتیکرڅ، کسپیکه بناغه ی چتیک دانی، که له به پش
نمبون، پیک خهر، به ستکار.
دانه دهره نندن (باک): به په دوو کو تندن.
دانه دهره (که): ددانه چیر له سهرمان، یان له پقان، دان پسکی، دان
پیک.
دانه دڼو: کاروباری نهر پڼو، نیو پڼو.
دانه دڼو که: چتشتیکه له گم و نوک دروست ده گری و ده به شترنموه به سهر
دراوسیدا له کاتیک که مندالی ساوای نمر مالله تازه ددانی پووی.
دانه دڼو: پرتدانی نمر دانانه یه، که ناش فری دداته ناو نارد کوه.
دانه دڼو (خو): نمر دهنکه ده غلاتیه که به ساخی له نیو بهر دانی ناشی
دیته دهری.
دانه دڼو: ناشیکه دانی دهنک دهنک پرتداته نیو ناردییموه.
دانه دڼو: مسمی له پرتدانی دهنکی دانموئله به ساخی له بهر دانهوه بڼو
بهر دڼیان و ناو نارد.
دانه دڼان: ناگادهر.
دانه دڼان: ناگادار کردن، ناگادان.
دانه دسهر: به سهر و پوترگی خو دادان. به سهر ددان، په لامار بردن به سهر.
دانه دمنی دایسهر: مرد، کو تایی به تمه نیدا، پران دییموه.
دانه دشاخ: یاخی بون.
دانه دسهر: به سهر ددان.
دانه دلمتی (دهر): دانه جووچک، برکه گیایه که ۶، ۵ لقی لی جووی
ده پتوه و لکه کانی به دهره گولی زهره دهره که ووشک بو دانی
وه کوو کونجی دهره کا و قه تی دهیخون، و کوه دانه چوله که وایه.
دانه دقود (باد): گمغه کوتاو.
دانه دکوژتن (باک): به کوژتندن.
دانه دکولانه: دانو له.
دانه دگرتن (باک): به گرتندن.
دانه دغاو: به مسمو که دهسته ناسینه کی لغای ده لین تمنا قایشه کی
نمی.
دانه دیشان (نمرده): گوهمر بندن.
دانه دوان: دانوان، دانوین.

دانه‌واندن: نرم کردن، دانوړاندنې چته لمزه‌وی. به‌زین، ده‌ست داهېنان، سهرس‌وړکردن، به‌راښه‌ری نه‌کردن، ده‌ست نه‌کردنمه.

دانه‌وانن: دانوړاندن.

دانه‌وه: گه‌ړاندنمه، وېدانه‌وه، چتی وه‌رگیراو، دانه‌وه، خاوه‌ندی، دانه‌وی چتی‌ک به‌کس‌تیک دووباره. هه‌لکه‌ندن، زه‌ویه‌که به‌ده‌رمه‌وه: هه‌لکه‌منه. دوواوه‌دان، بناغه‌دانه‌وه: هه‌لکه‌ندن.

دانه‌وېر (خو): دانوړتله.

دانه‌وړتله: هم‌مو جوړه وشکه دانې‌ک و دانوړتله‌یه‌که، (باک.) تازوخه، زاد، (ده‌ر.) داناش، (خو.) دانه‌وړ، (گه‌ر.) دانه‌پړک. ژوړوی — (باک.) تبه‌ک، ده‌قداناش.

دانه‌وړن: دانوړتنه‌ر.

دانه‌وړن (که): دان‌وان، چم‌مینمه و خوړنم کردنمه‌وی سر‌وژ، خه‌م بوونمه، چم‌مانمه.

دانه‌وړنمه: دانوړن.

دانه‌یه‌ک: چنگ دانه‌یه‌ک و پرپوړن و چپوړنی هیندی چت (هه‌ریزه‌که داوړتیه‌یک)، په‌کدان.

دانه‌یی هه‌ره‌نگ (نهرده): دانه، زه‌نگار، زاخی شین.

دان به‌خوړدنگوړن: مېس له‌شارام گرتن و هینم بوونه.

دان به‌رزرتا: کلکه سوته، هاندان.

دان په‌ی (باک.): وه‌دو کموتن، وه‌شوین کموتن.

دان پیاغان: ددان پیدانان. مېس له‌راستی کوتی چتی‌که.

دانه‌پړکردنمه‌وه: دانه‌پړکردنمه.

دان چپ‌کردنمه‌وه: دانه‌پړکردنمه.

دان چوونه‌کلپه: دهم چوونه کلپه.

دانه‌پړکردنمه‌وه: ددان چپ‌کردنمه‌وه، ددان ریچ کردنمه‌وه.

دانه‌خاف (باک.): جوړه خوراده‌مېنیه‌که شیخ عبداله‌رحمانی ناخه‌پی کورتویه:

دانه خاڅ و خاڅه‌دان و سهر‌بزیږ
هنگی بومه نغز ژوان نا بیمه‌تیر
لی چم‌پیزم پسنی ترشا با‌میا
تی هېی یه‌ک په‌رچه گوشتی شامیا
نمو چیتشته وه‌ک هه‌ریسه‌یه، دان و گوشت دخن ناڅ و باش دکه‌لینن.

دانه‌دار: دانه‌دار، پرده‌نک وه‌کو هه‌نار و نیتر.

دانه‌دان: دانه‌دان به‌بالندان. (که.) سالک دان. دانه‌دان، شوین نه‌نباری گه‌م. جلموشل کردن، جلموش‌وړکردن.

دانه‌لوک: ساوار له‌ناو دوی کوندا په‌موره‌ده‌کرې دوایه به‌سه‌لک سه‌لک ووشک ده‌کریتومه، وه‌کو ترخینه‌یه به‌دوی ده‌کرې به‌لان شیلمی تی نا‌کرې دوایه ده‌کریته چیتشت، (هه‌ورا.) دپنه.

دانه‌ران: نران.

دانه‌وول (باک.): کلک، جه‌نجال، مندانلیک، که براده‌ریکی له‌گمل خو‌ی بیا‌توره مالی دایکی پیتی ده‌لی: نمر کلکه چیه یا چه جه‌نجالیه‌که وه‌دوړی خو‌ت خستوه.

دانه‌وانمه‌وه: ترانه‌وه.

دان‌واړ: نراو.

دانه‌پسک (که.): ددانه‌چپه.

دانه‌پچکردنمه‌وه: له‌ج هه‌لقوړتاندن و ده‌رخستنی ددان.

دانه‌پس (که.): پړانسی دان له‌مه‌لاکمه‌وه بۆ نیټه‌راستی قبول‌که‌ه‌ی به‌رداشی.

دانه‌پوړی: ددانه‌پوړی، خشلکی جوړانه له‌لای زیرپن‌گه‌ران.

دانه‌پیک: ددانه‌چپه. — ی: ددانه‌چپه.

دانه‌زاین (باک.): به‌زانین دان، نا‌گاکردن.

دانه‌زاین (باک.): هه‌راسان بوون، چا‌پس بوون.

دانه‌ساز (هه‌ورا.): ددانه‌ساز. — ی: ددانه‌ساز.

دانه‌سهر (باک.): به‌مهندگرتن، به‌گرنگ زانین.

دانه‌سی بوونمه‌وه: مېس له‌سام شکانه و ترس نمانه؛ ددانی خو‌ت سپی مه‌کوره له‌منداله‌کانت: سامی خو‌ت له‌وان معشکینه.

دانه‌سغه: تایه‌تی، هه‌لپ‌زاده، بژارده (بۆ میوه و چتی تر).

دانه‌سقه (بابا.): دانسته، تایه‌تی، نایاب.

دانه‌ش (نهرده.): زانست.

دانه‌شتن: دانیشتن.

دانه‌شمن: زانا.

دانه‌شمند: زانا، تیگه‌یشتو.

دانه‌که: خروړکه‌ی بالنده و نا‌والته و ده‌تغیتومه. په‌په‌وړان له‌شوړنه پو‌تواوه‌که‌ی خروړکه‌ی ده‌ده‌کمن، دانو، دانوکه، ده‌رده‌مرشک، تیمار و چاره‌ی: ناو ۲۰۰۰ په‌م‌نگه‌نات (۱)، بالنده‌که به‌تغ‌هایی له‌ژوړویکی ده‌کریت و له‌جیاتی ناو نمر ده‌رمانه‌ی سهره‌وی بۆ داده‌نریت به‌دو سې پوړان چاک ده‌بیتومه.

دانه‌کوته‌ی (هه‌ورا.): به‌جو کموتی نا‌وال و مال‌ت.

دانه‌کوهرگی (هه‌ورا.): دانه‌که مریشکی.

دانه‌کردن (باک.): دان به‌دان به‌رخ و کاران به‌ده‌نه‌لای دایکیان تاشیری بخون. (بابا.) ددان دروست‌کردن، دانگرتن، گه‌غه که دانی کردوه، واته دانی گرتوه و شیره‌که‌ی خه‌ریکه ووشک بی.

دانه‌کوته‌ی (هه‌ورا.): به‌دان کموتن.

دانه‌کووله (بار، هه‌ورا.): دارکونیه، بالنده‌ییک دندوک درتیه داره‌بهنو هیتر که‌پق بۆ کونی ده‌کا و هیلاته‌ی تیدا ده‌کات، خو‌ی به‌قده‌د چوله‌که‌ییکه‌یه په‌نگی په‌ش و سپی و سوره، پو‌یه‌ییک نزمی هیه وه‌کوو شیتست تیر ده‌نگی دیت.

دانه‌ک: کیتشیک ناسراوه له‌لای زیرپن‌گه‌ران بۆ زیر و سامان (ملک) به‌کارده‌ری، به‌ش، پش، پشک، دانگیک: واته به‌شیکه له‌شش به‌شان له‌م‌وی و زاران و مال و خانووان، دوو — دوو‌مه‌له ۶ دانگان. کمه‌کاتیک، (که.) دانگا. نه‌ندازه و پله: نازاد سپی سال له‌م‌وپیش چون بووه نیستاش هه‌ر له‌ودانگه‌دا ماوه.

دانه‌گا (که.): کمه‌کاتیک: میگه‌له که — یه‌ک له‌م‌وه‌ی: واته کم‌میک.

دانه‌گانه: مزوما‌فیکه و به‌شیکه له‌دانگیک که ده‌دری.

داوه قنامه: نامه يېکه بڼه باندې شتون بڼه سهر داوټه و زماوډه بڼه دږست و برادره و ناشنا و خرم و دراوسپين دهنيردری.

داوهر: له داوهره کور تکراره تهره، خورا، پادشای دادگر.

داوهران: بهره و مال و هيله چورنومو و ولاخ و ناڅال و بالندان، يا بهره و همر شوونکي کڅينوم، داوهرزين، داوهرين. داوهشان.

داوهرنوم: داوهران.

داوهراندن (باک): داوهراندن، خاوينکر دنوم، پالاوتن، وهراندنی چت بمرزوي، هملوهراندنی دانموتله بهدست يا همنار داوهراندن.

داوهراندن: داوهراندن.

داوهره: ناوره، ساوهره، (هورا) نابروي.

داوهرزين: داوهران.

داوهراندن (باک): داوهراندن، خاوينکر دنوم، پالاوتن.

داوهرين (باک): داوهرين، خاوين بون.

داوهرېزي: بالنده کمرې يا کيتييه چاوه پروانی هملنیشن يا پراوکه يا جیگای پراوکه بکات، (موک) داوه لوزه.

داوهروکان: لسمهر چتیک کڅبونومو و کله که کردن، تيوره هاتن، پيوره بون، داوهراني بالندان و گيان لهبرانه لسمهر چتیکي.

داوهری: خورايه تی، خولايه تی. دادپرسی.

داوهریس: ناوره یس.

داوهرين: تيوره روکان.

داوهرين: داوهران، داوهشان.

داوهران (زن): داوهرين.

داوهراندن (زن): داوهراندن.

داوهرزين: داوهرين.

داوهسته: دابهسته.

داوهستن (نمرده): دابهستن.

داوهسپين (نمرده): خویدار، خویداري کار، کسپیکه ولاخی به کړی بگری.

داوهشان: داوهشين، ههلاهه لا و پارچه پارچه بون، تکان، داتهکان، داوهران، داوهرين. دافه تان، داوهران، بچکان، پورتکان، پزان، کمنهفت بون، بڼه جيتويش به کار ده بري.

داوهشانندن: تکانندن، داتهکانندن، داوهراندن، جلسی مؤرانده دار لمانو تملووري گهرمدا همزاندن تا کيچ و نهمپييه کانی له تملووري بکمون.

دهست هملننومو بڼه ليدانی کسپیک يا چتیک يا همر گيانداريکی بڼه بڼه دهست و پي و ليوي قهله شتو: تووی غهريند و بهري رهشان و ميوي له ناوري داوین همر جیگایه کی قهلهشی بڼه بشاور و دووکه لی دهرمانه دابگری و سهریسی داپوشری و بهدستی داکوتری و ناویشی لموتر دابنين کرمی قهلهشاهه کی تیده کمری و قهلهشیوه که چاک دهپيتموه. چانندن، توچانندن.

داوهشانن: داوهشانندن، شرکردن، پارچه کردن. داوهراندن، دافره قانن.

داوهشو: پوررتکاو، دافه تار، پزاو، داوهرانو.

داوهشیگ (نمرده): داوهشو، کيترلو، وشیگ، داوهریاگ.

داوهشيان: داوهشان.

داوهشين: داته کين. توچين. شرکار، دادپين.

داوهشين (باک): داوهشان، تکان به خوران، خورداوهشانندن.

داوهکا: (همر) شهلته، رهشکي کای گهره و سمراره ليه.

داوهکوسته: بالنده پيکی کيتييه له کمره گچکه تره به همنگاوه پروا دور تاکه پير به پشت مليبويه، که ده پوات پير کان قيت دهبنوم.

داوهل: (شهقه) شهموله، (باک) رهش، (حمرير) قهیلوک، (که) داوول. کيشکچی دارينه له منيو بيستاناندا دهجه قيتري بزگوړ و پير و پالانی زوری تی ثاليتراوه چوله که و گه لیک جوړه پير پوروی لی دهسلیميتموه و له ترسان لوی نانشين. نمر چله گهفانه يه دوای دروینه به بالندی و قيتی دهپيننوم.

داوه لوزه (موک): (کڅ) پراوکه دوزي، داوه پوزي، هملو و تهقه لای بالندانی هيلکه کمره بڼه دوزينومې پراوکه.

داوهسکه (کڅ): دامروسک.

داوباز (نمرده): پراوچی، فیلبار، کهله کباز. — ی (نمرده): پراوچيتی. فیلباری.

داوبهست: (نمرده) دادوبسه.

داوبهست (نمرده): دادوبسه، کپين و فروشتن.

داوخووز: داخووز، ناره زو، دلخووز، ثوات. کپيار، هملوستاو. — ی: کپين. خووازيستی کردن.

داووخستن: داوانومو، داونيانومو. تهپکمانومو.

داودانانومو: داووتهپکمانومو، تهله يا تمشقهله دانانومو.

داوديو: تاتا، دانه دانه، بلاو و پيريشان.

داووده: تيره يه کی کورده له کهناری کيرکوکي.

داوور (نمرده): داپر.

داوران (باک): قوتودان، بداوره: قوتوده.

داوريان: داوهروکان.

داوورين (نمرده): داپين.

داووژان (نمرده): داوهرين، پياده بون.

داووژاندن (نمرده): داوهراندن، پياده کردن.

داووژانن (نمرده): داوهراندن، پياده کردن.

داووژيان (که): داوهرين.

داووژيانندن (که): داوهراندن.

داووژين: پياده بون، داوهرين.

داووس: ناووس، لهپيشدا به ناسمانی کوتراوه له دووايدها بوته تاووس.

داوکاهتن: کموتنه ناو داوهره.

داوکه: جیگایه که داوی لی داده نریتومو، داوگا. جیتی تفره خواردن و به همله چوون.

داوول (که): داوهل، داهول.

داولینه (نمرده): پراوچی، داوباز، کهله کباز، ساخته چی.

داووده رمان: همسرو جوړه دهرمانیک. بهاراتی چيتستی.

داوود كىلىپونىكل (باد): پەپىر سۆلمەنكە.

داوودى: تاسە، ئارەزو، بە — بەدق و گىيان ئارەزو مەند، بەتاسە، تاسەدار، خويىنكىل، بە — ى.

داوودى (باک): نىم تەنەكە يەككى شەبەكەدارە. دەنگى سەخت.

داوودى ئۆنكىل (زا): پەپىر سۆلىمانە.

داوودى داوود (ئەردە): داپرە داپرە.

داوودى: داپرەن، قەسەپ نەمە.

داووسىيان (باک، نەھ): ئاوابوون، بىزبوون، پەنەپان بوون. چىتەكە لەبەر چاوان بىز و گوم بىيى ۋە كىو ئاۋا بوونى مانگ و پۆز.

داوون: داھۆن.

داوونىن: وولنى چىت بەزۆرى بەسەرىيە كىتىدا.

داوونىمە: داۋاننەمە بۆ نىچىر. كەلەك و قىل دوستىكردن بۆ مەردوم.

داوونىمە (ئەردە): داۋاننەمە.

داۋونىن: داۋ، داۋان، (باک)، پىشك (سىزىر)، دانگە، چىك، شەبجان، (ھەمرا)، چاك، دامەنە (تەنەپا بۆ كراسە)، (دەر)، دامان، دەقتىن، شاقىل، (شەن)، تەشك، — بەلەدا كىردن: داۋونىن ھەل كىردن، داچىناندىن، دەستىم بەداۋونىت: ھىزە، ئامان، لەمەنت كىو. جىگاي شەرمە لە لەشى مەزىيەندە.

داۋونىكە: پاكداۋون، پارىزگار، (باک)، پاكداۋ — ى: پاكداۋونى، پارىزگارى، (باک)، پاكداۋى.

داۋونى پىس: (باک)، خوارە (خوارە)، — ى: (باک)، خوارە يى.

داۋونىگىر: دامانگىر، دەستەدامان، داۋونىگىر.

داۋونىگىرتن: دامانگىرتن، دەستەدامان بوون.

داۋونىگىر: داۋونىگىر، دامانگىر، دامانگىر، داۋان گىر. — ى: دامانگىرى، داۋانگىرى.

داۋى (باک): دوۋايە، پاشان، لەپاشان، پەرتال.

داھات (مىر): قازانچ، سۈد، دەرەست.

داھاتىگ: داھاتو، تازە پەيدابوگ. پاھاتو، پام بو.

داھاتىن: لەنۋوتىرە پەيدابوون، لەنۋوتىرە پەيدابوون، سەرھەلەدان، بوونە باۋى چىتەك، تازەھاتىن. پۆچۈن، تەپەن، داتەپەن، — ى سەربان و ئىتەر. — ى دار و چىتى راست: خوار بوونەمە، چەمەن، كورپوونەمە. پاھاتىن، ھۆگىر، پام بوون. ھاتنەخوار. دوو پارچە بوونى دار بەمشار. شەنەكرانى سۈر و زولف و كاكۆن. پووت بوونى دارودەرەخت بەمھۆى داپاچىنى لىقەكانىمە. فىزىمۈنى چارەمۈى و وولآخ بۆ سۈۋارى و بارەبەرى و جۈت كىردن.

داھاتىنەمە: كۆم بوونەمە، كورپوونەمە، چەمەنەمە، چەمەنەمە، چۆمانەمە، نووچانەمە، قەمچانەمە، فىچانەمە.

داھاتو: تازە پەيدا بو، تازە ھەل كەتتو، چىتەك تازە باۋى سەندى. گىياندارى پام بو. دەرەختى ھەلپا چارە. چەمەنەمە، چىنەك، خوار بوونەمە. دارىكە بەمشار كرابىتە دوو پارچە. چاۋىكە دەستى بەمزان و گل كىردى. موو و پىچ و كاكۆلى شەنەكرە.

داھاپىن: ھاپىن.

داھاپىن: داھاپىن.

داھاپوون (ئەردە): داھاپىن. پام كىردن، گىز كىردن. بىرەن، بىرەنە بەمشار. شەنەكرەن (پىچ و كاكۆن). (ئەردە). ھىتان، باۋ كىردن، دەرھاپوون.

داھاپوون (باک): پىز و ھەمىرە جوۋرە ئاۋاللىك ئارەنە سەر خويى و ئاۋى.

داھەلەن (باک): ھىتانەخوار، داھىلان.

داھەلىيان (باک): خۆداھىلان، خۆداھىستان.

داھۆپ (ئەردە): چىتى دەلى شەپ و شۆپ، دۆپ، گوشاد، فراۋان.

داھۆل (باک): دەرھۆل، تەپلى زۆرۇل.

داھۆل (بابا): داۋەلە، (ئەردە). ھەراسە، (ئەردە). داۋول، مەتەرس، سەرەكەر. چىتەكە ھەك زەلام لە دار دروستدە كىرە لەنۋوتىكەشت و كالدە دەچە قىتەرى بۆلى سۆلمەنەمە پالەندە و جانەمەرەنە.

داھىزان (كۆ): داھىزان، سىست بوونەمە مەزى. شىل بوونەمە ھەمىر.

داھىزانىن: داھىزاندىن، لەش — لەش داھىزان.

داھىزىدان: سىست و خاۋبوونەمە مەزى، (كۆ). داھىزان، لەش قورس بوون و تىكچوونى بەمھۆى نەخوشىيەمە، شىل بوونەمە و ئاۋ دانەمە ھەمىر لەبەر زۆرمانەمە: ھەمىرەكە داھىزىراۋە و ئانى لى نايىت.

داھىزىدانىن: داھىزاندىن.

داھىزىراۋە: لەشگران، خاۋ و سىست.

داھىزىيان: داھىزىيان، داچوون، شىل بوونەمە ھەمىر و ئاۋدانەمە بەجۆرى نەكەرى بەنان.

داھىتەن: پۆھىتەن، داھىلان، شۆز كىردەمە چىت، داكىشان، (ھەمرا). ئاسەنەمە، خۆ — داھەلىيان. شۆز كىردەمە، داھىزان. دىزىبوون و پەق بوونى ھەمەمە ئىسپ و گوۋىدەزىزانە.

داھىلان: داھىستان، داھەلەن.

داھىلان: پەخساندىن، ئافەرىد كىردن، (باک). بەردەبارى كىردن، ھەلەسەن، ھەلەن. پۆچۈندىن، تەپەندىن، داتەپەندىن. — ى پىچ و كاكۆن: شەنە كىردن. لەت كىردى دار بەمشار. — بۆ ھەمىر و بەفرو بارانە، واتە: ھەمىرىكى زۆر و سەخت و سامدار پەيدابوون. پام كىردى گىياندار بە تايىتە چارەمۈى و وولآخ بۆ سۈۋارى و بارەبەرى و جۈت. داپاچىنى دارودەرەخت، لەت كىردى بەمشار لەسەر بارى دىزى.

داھىلانەمە: خوار كىردەمە، چەمەندەمە، كورپوونەمە، كۆم كىردەمە، چۆمانەمە، فساندىن، قەچچانەمە، قىچچانەمە. داتەپەندەمە. — ى پىچ: دووبارە شەنەكرەمە. بۆ ھەمىر و باران و بەفرو واتە: دووبارە سەر ھەلەندەمە ھەمىر و بارانە يا بەفرو.

داھىنەمە: دۆزەمە، قەندەر. چەمىنەمە، چەمىنەمە، داھىنەمە. (باک). بەردەبار.

داھى: زىرەك و زانا و تىگە يىشتو، ووشىار.

داى (سۆ): بۆتاكە كەسكى نەدىۋى بۆ كاتى پابردوۋ سەرچاۋە (چاۋگە) كەى (دان)، ھە (ھەمرا). دان.

دايان: داىە، دايمەن، تەيان، تايەن، مەمە. — ى: دايمەنى، (ئەردە). مەمەنى.

دایمانی زاروڼکلی (همورا.): له‌له‌ی مندلان.

دایه: هڅا، دایکې، دادې، دایک، دایله به‌تایه‌تی مندلان له‌کاتی بانگ‌پشتن و ناخوتنی دایکیدا به‌کاری ده‌بات، (باد.) له‌له، تایمن، دایان، دایمن، ته‌یان.

دایه‌به‌ری (نمرده.): دایه‌ده‌می، به‌ده‌میسه‌ده‌اوه.

دایه‌به‌ریا (نمرده.): که‌فته‌به‌ره، پیتش‌کوتو.

دایه‌بخ: که‌لک، به‌م‌ده‌رنایمت.

دایه‌خستن: داخستن.

دایه‌ده‌می: به‌ده‌میسه‌ده‌اوه، له‌دووی دوه.

دایه‌ده‌م: — گورگ ده‌نخووا، گمه‌پیتکی مندلان‌کو کچانه.

دایه‌ق: دایه‌خ.

دایه‌له: دایه، دایکې، هڅا.

دایه‌لکه: په‌تیکه سه‌ریکی ده‌به‌ستری به (که‌چکه) ی ناشمه‌وه ناوه‌راستیسی ده‌به‌ستری به (مه‌چکه) وه، سه‌ره‌که‌ی تری به‌ریکی کوندار ی پتوه ده‌به‌ستری بۆ کم و زور کردنی دان و دانو‌تله‌که ده‌پژیتنه ناو گه‌رووی به‌ر‌داده‌که‌وه بۆ هاپین. دایه‌مه‌ده به‌گورکی پۆله عیلاجم نیه، دونه‌گله‌م‌پانی، دونه‌گله‌م‌پانی، گمه‌پیتکی کچولانه.

دایمن: (که.) دایتن، تایمن، دایان، (همو.) ته‌یان، کاره‌که‌ر، کلفه‌ت، نافره‌تیکه مندلانی کسپکی تر به‌شیری خوی به‌ختیو بکات.

دایه‌نده (باک.): به‌ره، شو کسه‌یه که‌بدا.

دانی به‌چاویدو (نمرده.): به‌چاودادانه‌وه.

دایه‌نه (همورا.): پیدان.

دایه‌پوه (همورا.): پتوه‌دانی ده‌رک و په‌نجره و نیت.

دایره: چمه‌ره، چله‌مه، کسه، ناخله، تهنوره. ده‌فه.

دایق ده‌ره‌ه‌تن (نمرده.): چاره‌گرتن، نیت‌خه‌گرتن.

دایک: دې، دی، دالک، دادا، (باک.) دا، دې، (همو.) داک، (همورا.) نه‌دا، نه‌ذا، (زا.) دیا، دایه، هاویشی ژبانی باوکی مندلانه و مندلانی ده‌پ.

دایکانه: داکانه، دالکانه، وه‌کوو دایک، نرخ و مزو مافی دایکیتی.

دایکه: دایک. چوله‌که‌ی می.

دایکه‌دانه (همورا.): ده‌ستکیس.

دایکه‌نی: وشه‌یه‌که له‌پووی دل‌سوزیتیه‌وه به‌دایک ده‌وتی.

دایکه‌مارانه: داکمار، دالکمارانه. داعبایه‌که له‌شپوه و گه‌وره‌بیدا وه‌ک قوم‌قوم‌که‌ی وایه و له‌مارمیلکه‌ی گه‌وره‌تره زور به‌توندی ده‌پرا و له‌پرا‌پرا‌ده‌ه‌ستی، په‌نگیشی وه‌ی مارمیلکه‌ی ده‌چی.

دایک برا: داکبرا.

دایک مردگ (نمرده.): دایک مردوو. میوه‌ی رزبو.

دایک مردوو: دایک مردگ.

دایکې: له‌کاتی ناخوتن یا بانگ کردنیدا بۆ دایک به‌کاره‌بری.

دایکیتی: داکیتی، دالکیتی، دییتی.

دایکین: جووریکه له‌یاری شه‌قین.

دایلان: سهر، ناویزه، نه‌دیتو، واق و ووپکار، چافزیک، رموزن، نه‌بستراو، نه‌بپستی.

داینه (نمرده.): داوین، بناری شاخ. داویتی جل و به‌رگ. لیتی گه‌ری، به‌پتله، بپتله.

داینه‌گیر (نمرده.): دارتنگیر، پاکیر، نه‌پتله.

داینه‌ی زین (نمرده.): داویتی زین.

داینه‌ی کیتف (نمرده.): داویتی کیتی.

دایووه‌لی (همورا.): دانه‌پیش.

دایوه‌نه (همورا.): لیکدان.

دایین: دایمن، تایمن.

دایی (زا.): دژوکه.

داییتی (باک.): دایکیتی.

دایین: دان، (زا.) دایمن.

ده: دهه، ژماره‌پیکه له‌نیتوانی ۹ و ۱۰ دایه. (په‌وا.) ده‌نیتو، ده‌ناو، له‌دور، (باک.) نیتو، دور، ل، د، دلی، به‌سه‌ری ووشانه‌وه ده‌نوس: ده‌قابی که: له‌ناو قابی، که‌زور جارن که (ده) به‌سه‌ری همر ووشه‌پیکه‌وه بنوس (دا) ش له‌دووی ووشه‌که داده‌نیت تاوانای هژکاری شویتی و چاخی تمواو به‌گه‌یمنی وه‌کوو: ده‌مالیتدا کسم وه‌به‌ر چاری نه‌کوت !!! ده‌پژگاریدا مروث زور ده‌چرووسیتیه‌وه. بۆ جه‌خت کردن و هاندان ده‌خرتیه پیش کردارانوه وه‌کوو: ده‌بخو، ده‌پده‌یه، ده‌دانیسه، ده‌وره. با: ده‌پژین: با به‌پژین. (موک.) بۆ به‌مندیاریه: ناغای ده‌من: په‌رتوکی ده‌من. له‌کاتی جنپواندا بۆ مروثانیش به‌کار ده‌بری. بۆ دواو پۆزه به‌پیش کردارانوه ده‌نوس: ده‌پژم، ده‌نوس، ده‌پوانی. بۆ ابرددوی نه‌پساوه‌وه به‌پانارانوه ده‌نوس و همرددوکیان ده‌خرتیه پیش کردارانوه: پاره‌ده‌مخویند، دویتی که‌توهای ده‌مان نوس.

ده‌فیکه (ناو.): دیو، شه‌یتان.

ده‌فیکه‌یسه‌نه (ناو.): دیو شه‌یتان په‌رست، شو کسه‌یه‌که‌ی و په‌روشتی زه‌پ‌ده‌شتی نه‌گرتی.

ده‌ها: (باک.) ده‌جا، با، بلا، — به‌پژین: باب‌پژین، مرازی هاندانه ده‌خرتیه پیش کرداری تیپ‌اخویننی ناماده و بزور، بۆ کاتی ناماده له‌مه‌لواو رابردو، — بچی، — چوبیا.

ده‌بلخ: (دزه.) تیشسو، (خو، دزه.) بۆنگ، چه‌رمچی، چه‌رمگه‌ر. — کردن: پوین.

ده‌باخانه: ده‌باخانه: شویتیکه کموت و پیتستی تیدا ده‌باخ ده‌کری.

ده‌باخچی: کسپیکه کموت و پیتستی ده‌باخ بکات.

ده‌بلخ خانه: ده‌باخانه.

ده‌باخان: خاراندنی کموت و پیتستی به‌هوی جوت و مازووه‌وه.

ده‌باخکردن: ده‌باخان.

ده‌بار (باک.): ناماده، ریک و پیک. — بیون: ناماده و ریک و پیک بیون. — کرن: ناماده و ریک و پیک کردن.

ده‌باشیر: چتیکه به‌په‌رنگ وه‌کوو شیر و له‌گیتی ده‌چی، له‌سهر ته‌خته‌ی په‌ش پیتی ده‌نوسن.

ده‌باغ: ده‌باخ.

ده‌بان: (باک.) دابان، ده‌بان، جوړه تیغ‌یکس باش و جوړه‌مرداره خنجر و شیري لی دروسته‌کړی. (باک) قایم.

ده‌بانچه (ه‌مورا.): ده‌مانچه. (باک.) نو داره‌یه پیسی له‌ته‌پل و ده‌وژ و ده‌ف‌ی ده‌دن.

ده‌به (زن.) ه‌مورا، کۆ، که.: ترنجی گموره‌یه و به‌گونی قو‌پیش ده‌لټن. س‌و‌ا‌غ یا دیواریکه هولټ بووی و ورگی دابی. بۆ گیان‌داری ناووسیش به‌کار ده‌ری، ورگن. پیپ (به‌رمیل) ده‌به (موک.) شلتاخ، گرپه، کغنی، چا‌و‌له.

ده‌به (موک.): شلتاخ.

ده‌به‌مرمن: به‌قوریان بوون، له‌به‌ر پارانه‌وه.

ده‌به‌گون (زن.) ه‌مورا، کۆ، که.: قو‌. — ی: قو‌ی.

ده‌به‌نگ: حو‌ل، گیتز، ووپ، ه‌پ، س‌ر‌سام، س‌ود‌اس‌ر، ده‌یت، سه‌لټه. — ی: حو‌لی، ووری، س‌ر‌سامی، گیتزی، کاسی.

ده‌به‌به: شکو، تم‌نه، هنگ و ده‌نگ، زه‌مه‌یه شادی، هینگ و ده‌نگ، شان و شکو، به — زور جووان، به‌ده، پرتم‌نه، تیر هنگ و دنگ. (ن‌رده.) زرم و کوت، ده‌حاده‌ها، ده‌نگ‌ده‌نگی م‌ردوم یا هی سمی یه‌کسمان.

ده‌به‌یم (ن‌رده.): دم‌لی دی‌پاو، ده‌نگی ته‌پل.

ده‌بر (زا.): ژیان و گوز‌دان.

ده‌بره: موچه، جیره‌ی فرمان‌به‌ر و نوک‌مر و ژر‌ده‌ستان.

ده‌بقان (باک.): تو‌ژ‌الی بن تیک‌ولی داری ناس که ده‌ک‌ر‌ت‌ه چ‌یش (چ‌سپ).

ده‌بک (زاخ.): (ه‌مورا.) دی‌بک، ته‌خته.

ده‌بلخ: ده‌بلخ، گولکی ووشتری یه‌کسال‌نه‌یه.

ده‌بنی (دزه.): ده‌ق، وه‌ک، وده‌کو ده‌لیی.

ده‌بوستان: قوتا‌بخانه.

ده‌بو‌وان (زا.): ده‌مروکانه.

ده‌بوو: ده‌شیا.

ده‌بوویه: ده‌شیا.

ده‌بووش (باک.): پی‌ره نووسان، چ‌تی لینج، — بوون: پی‌ره نووسان

ده‌بی: ده‌شی، نه‌شی، نه‌بی، ده‌وک، دی، شاید، له‌وانه‌یه، ه‌یه‌پایه، ویده‌چی.

ده‌بیو: راز‌نوس، نووسیار (س‌کر‌تیر).

ده‌بیش (باد.): لینج، لنج.

ده‌پ (زا.): ته‌خته‌دار، یا پارچه ته‌خته‌ییک.

ده‌په (زی.): باک.: ته‌خته، ته‌خته‌ی نه‌ستور، ده‌بی سینگی: ته‌خته‌ی سینگی.

ده‌په‌په (باک.): ده‌به‌به، شکو، گموره‌یی، م‌زنی.

ده‌پ‌ه‌ش: ته‌خته‌ی ره‌شی قوتا‌بخانه.

ده‌تیر: ده‌مانچه و تم‌نگ‌یکه، که ده‌گولان بخوات.

ده‌ج‌ه: زتیسه‌کی ناودار و گموره‌یه به‌ناو شاری به‌غدا‌یه‌دا تی‌ده‌پ‌ه‌ری

س‌ر‌چاوه‌که‌ی له ژو‌رووی شاری نامید (دی‌ار‌یه‌کر) ییه.

ده‌جا: سا، با، بلا، ده‌با، ده‌سا، ده‌جا، ده‌یجا، نه‌یدی، نه‌تر.

ده‌جان: در‌زن.

ده‌چا‌و‌که: ده‌چا‌و‌که‌ی دل، ده‌س‌گای تم.

ده‌حا: ته‌حا، نه‌حا، ده‌نه.

ده‌حاده‌حا: ته‌حاده‌حا.

ده‌حیا: در‌نده، جان‌موه.

ده‌حیه (زا.): در‌نده، ده‌حیا.

ده‌حج‌ان: مر‌ یا داع‌بایه‌که زور به‌سام بی.

ده‌حشک (زا.): جاش و جووانو.

ده‌حکیان (باد.): پ‌زین، ه‌له‌ورین.

ده‌حل (باد.): دارستانی کم، (زا.) باخ و بیستان.

ده‌خ‌ه: پ‌ق، قین، پ‌ک. ده‌غ‌ز، وهر‌م، ده‌رده باریکه. دیق.

ده‌خ‌ه‌زار: ر‌قدار، قین‌دار، پ‌ق نه‌ستور. ده‌غ‌ه‌زار، که‌سی‌که تو‌وشی نازاری ده‌رده‌باریکه‌ی بووی، دی‌قدار. — ی: پ‌ق نه‌ستوری. دی‌قداری.

ده‌خ‌ه‌ل: ق‌د‌ل‌ب، که‌سی‌که کار‌یکی له‌ده‌ست بی و نه‌یکا، س‌ست، نار‌است، زه‌خ‌ل، تم‌بیل، ش‌ش‌ل‌و، ساخته‌چی.

ده‌خ‌س (باک.): به‌دخ‌واز، چا‌وی نه‌نه‌ها‌تو، مر‌ی‌ ژ‌ده.

ده‌خ‌س‌اندن (باک.): به‌دخ‌وازی، چا‌وی‌ته‌نه‌ها‌تن.

ده‌خ‌س‌وی (باک.): به‌دخ‌وازی، چا‌وی‌ته‌نه‌ها‌تن.

ده‌خ‌سین (باک.): به‌دخ‌وازی‌بوون، چا‌وی‌ته‌نه‌ها‌تن.

ده‌خ‌ل: خ‌له، گ‌ه‌م و جو، ده‌غل، دان‌و‌ت‌له. سو‌ود، قاز‌انج.

ده‌خ‌له (ناک.): دار‌یکی در‌وا‌ویه له‌که‌نار باخ‌جان ده‌چ‌ین‌ری به‌ره‌که‌شی پان و خ‌رو چ‌کو‌له و دان‌ه‌دانه‌یه.

ده‌خ‌ل‌دان: ده‌غل‌دان، در‌ادان، جی‌گای پاره تی‌دا کو‌کر‌د‌ن‌وه.

ده‌خ‌ل و دان: ده‌غل و دان‌و‌ت‌له، خ‌له‌مودان، پاره. ده‌غل‌دان، پاره‌دان.

ده‌خ‌له: نه‌ش‌ک‌وت، غار، چا‌ل، قو‌ل‌که.

ده‌خ‌یل: پ‌نا‌بر‌دن، وش‌ه‌ی پارانه‌ویه.*

ده‌ر: ده‌روه، چو‌ل، ده‌شت، (باک.) ده‌راه‌یا، به‌ژ‌ده‌ره: به‌ژ‌ ده‌روه. — بوون: ناوه‌له بوونی س‌ری برین و قو‌ن‌یر نه‌تر. — کردن: ناوه‌له کردنی س‌ری برین و قو‌ن‌یر نه‌تر. (باک.) ده‌رک، ده‌رگا. جی، جی‌گا، جی‌که، شو‌رین.

ده‌ر: (ن‌رده.) ده‌ل، مال‌وس، در‌نده، به‌رازی می‌یینگه.

ده‌ره‌به: چ‌تی‌که له‌چ‌ین‌کو در‌وسته‌ک‌ری بۆ ده‌رگای دوکانان.

ده‌ره‌بدان (زا.): قار‌س‌کردنی کالا.

ده‌ره‌زینک (باد.): ناستانه‌ی ده‌رگا.

ده‌ره‌شو (ن‌رده.): ژنی بی ش‌م‌رم و حیز.

ده‌راف (باک.): ده‌راو، تن‌کاو، بو‌را، نه‌ز د ده‌رافه‌کی تن‌ک ده‌مام: من له ده‌راویکی تن‌گه به‌ر دامام. پاره، پو‌و، دراو.

دەریسە (ئەردە): دەریست.

دەریست: کەسێکە بە تەنگ چتیکمەو بێت. گشتی، ھەمووی، سەرچەم، دەریسە (باک). دەریند، مەشەت، تەنگاو، بە تەنگمەو، بەباک، پەک، دەروند. — بون: بە تەنگمەو بون، ژخووە پا کرن بار. — نیە: بێ باکە، باکی نیە، پەکی نیە.

دەریستە: خانوویکە بە تەواوەتی بەکری بەدری. دەریاست، دەریست، بە تەنگمەو. — یی: دەریاستی.

دەریەن (ھەورا): دەریند، (ئەردە). قۆلفە و ھەنگلی چتی.

دەریەنجەلە: دەرمەنجەلە، چەپەر.

دەریەند: دەریست، (باک). مەشەت، تەنگاو، بە تەنگمەو، بەباک، پەک، دەریاست. خێ تەنگ، دەروند، گەروویەکە بە بەنیوانی دووگەرد یا دووکیواندا تیکشی و پێگایەکی کە بە شویتیکێ تەنگمەردا پروات — ی پێدەلێن، سترینگە، تەنگە بەرەیتیکێ خاک و ووشکانییە کە لەنیو دووئواندا و تەنگ ھەلاتیی یا دوو کیواندا. دەریندێ تیرەییە کە وێدەچی لە خێلی ھام کوپان و زەنگەنە بن، سێ دێیان ھەبە لەلای کۆیە کە ئێمانەن: ئۆمەرگۆنەت، سێگرەکان، کانی لەلە، ئێم دێیانە پێگای شەش کەمبێران بە پێیان لەشاری کۆیە دوو، ھەندیکیش لەلایان وایە کە دەریندێ لە تیرە شێخ بوزەنیانە کە لەو بەری بادینانیش ھەن، بەلانی ئەوی کە ھێچ گومانی تێدا نەبێ ھەستیاری پایە بەرز حاجی قادری کۆی، کۆی نەبوو و دەریندییە.

دەریەرد: دەرقە تەھانت، پزگاریبون، ژیان، قوتاریبون، ھەلکردن، گوزەراندن، دەریواردن. درکاندنی چتیک کە لەدەلدا شارەراپیستە.

دەریەین: درکاندن، درخست، ناشکرکردنی چتیک کە لە دەلدا شارەراپیستە. دەنگ بەلندکردن.

دەریست (باک): دەریستە.

دەریستەن (باک): مێرپ.

دەریک (باک): شەمچە، لێخپنە، (زا). دارێکی گچکە یە کۆلۆرە بارووتی تێدەکری بۆ ھەلگرتن.

دەریواردن: ھەلبواردن، دەربردن و فرێدانی چتیک لەناو چەند چتیکێ تردا: لە نووسینە کەت دێرێکت دەریواردو.

دەریوون: چوونەدەر، دەرکوتن، وەدیارکوتن. دەریوونی برین و ناوہ لە بوونی برین و قوونیر و چتی ترو فیچە بەستنی خوون و کێم و ھەوا.

دەریوونە: کۆلانیکی تەنگمەو کە دەرنەچی.

دەریۆن (ئەردە): دەم بێن بۆ جەواڵ و خێگە.

دەرییجە: پۆچنە لە دەرگا و پەنجەرەدا.*

دەرپ (باک): تەمور.

دەرپا (فە، شوا): دەری، (فە). پێشەدەرگا، بەردەرگەنە. (فە). دەلینگ.

دەرپاچە (ئەردە): دەرەلنگ، دەلینگ.

دەرپەرێدن: پەرێاندن، وەدەردان، دەرکردن، دوورخستەوێ چتیک لە شویتیکیدا بەزۆر. زەقکردنەوێ چاو یا قوتکردنەوێ ئەندامێکی لەش. سا چاو بێ یا مست و شویتیکێ ترێ.

دەرپەرێن: دەرپەرێاندن.

دەرپەرێن: پەرپەرێن، چوونەدەر.

دەرپەرین: پەرپەرین، غاردان بەتاو، بەلقاندن، دەرچوونی چتیک لە شویتیک، لەپەرکا چوونەدەرەو، دەرکوتن.

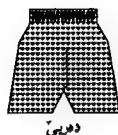
دەرپەرپو: پەرپەرپو، چتیکە لە شویتیکێ دەرچو بێ.

دەرپۆشک (باک): سەرخاب، سەرپۆش.

دەرپۆقین: دەرپەرین و ھاتنەدەرەوێ گلیتە چاو.

دەرپۆقیو (باک): گلیتە چاویکە کە دەرپەرپێ.

دەرپێ: (کە). دامانپۆش، ساتان، پەرپێ، (ھەورا).

دەری

پاوەرێ، دەری بۆ نێرینانە بەلانی بۆ ئاخرەتان ئاوالکراس بەکار دەبرێت.

دەرپەقین: ئاسنیکە بەدەرگاوە دەخری بۆ لە دەرکە دانسی، دەرکوت، دەرگاوت.

دەرپەنوو: دەرخۆنە سەر تەندووری.

دەرچاو (زا): دەستسێ، (باک). خاوی.

دەرچەپان: دەرکردن، وەدەردان.

دەرچک (باک): ئاستانە، پێشەدەرگانە، جێگای قۆندەر لێدەکەندن، (زا). ژێردەرگا.

دەرچوو: دەرپازبوو، لە جێ چوو، لەگەچوو، دەرھاتوو، لە ترس دەرچوو.

دەرچوون: دەرپازبوون بەتوندووتۆی. تەقینی چەک لە خۆیەو، چوونەدەر، دەرھاتن، دەرکوتن. پێ یا دەست لە جێ چوون، لەگەچوون، پوختە و قالیوونی ھەندێ چت یا مەز. ھەلاتن، تەقاندن، تەقین، پزگاریبون، قوتاریبون، لەکێشە و پووشە و گێچەل و کاربەسار. چوونەدەر، وەدەرکوتن، دەرکەفتن، (ھەورا). بەرشیی، دەرپان، ژێ بوون. پووان، سەرھێنانەدەری سەوزایی.

دەرچینە: قەرتالە، ترپان.*

دەرچسین (باک): خلیسکان.

دەرچ (باک): پەنجک، داری کورت، چکۆلە چەقیو.

دەرخەر: وەدەرخەر، دەرمانیکێ گیراوەوێ لەوێنەگەرپێیدا کە لە پێشدا وێنە تێدەخری و دەری دەخات، واتە وێنەکە دەرەخات، خۆدەرخەر: ئەو کەسە یە بەخۆی دەفشی و خۆی پادەنی.

دەرخەل (کەر): ساختەکار، فیلپاز.

دەرخست: ناشکرکردن، ساخکردنەوێ چتیک. دەرپەین، دەرپەست، خستەدەشت، ناشکرکردن، بەرزانی، (باک). وونارا، وەرزین، ھەلپشت. فری دان، دووواوێژتن. — ی ئاوو چتی تر: دەرەدان، ھەلپنجان، وەدەردان.

دەرخک (باک): قەلەم، پەل، داری چکۆلە.

دەرخوورد: ھاوشان و ھاوئە: وەکوو دەلێن زارا — ی دارا نیە. ھاوشان، ھاوژی، ھاوئە، دەرخورد.

دەرخووردان: پێ خواردنی چتیک بە یەکیک بەزۆر، وورە وورە تێوێردان و تیکەلکردنی چتیکێ وورد لەگەڵ چتیکێ شل، ئاردەکە ی دەرخواردی سەمەنیەکەدا.

دەرخووانە (کە): پەنە.

دەرځورد: هاوشان، هاوړی، هاولف، دەرځوارد، دارا — ی سهرهنگی نیه.

دەرځوون (باک.): دەرځونه.

دەرځوون (باک.): دەرځونه.

دەرځوونیک: دەرځونه ی دار.

دەرد: ژان، داخ، دەر، نازار، نهڅوښی، ټیش، پسرؤش، دژواری، بدهڅی، — کیشان: نازاردیت، — ی تبیم: یا خروا تو بهداخوه تبیم. — ی بی دهرمان: (باک.) کوڅان، نهڅوښی کوژنده، — ی دل، — ی چیکلداڼه: ناقیش.

دەردان: بؤگمل و گشتی دهردان به کار دهرت، پهیدا بونسی نارله و سوریزه و چتی ترله لمشی زیندهواران. ده لاندنی نارله کوپه و چتی گلینه. ناردهردان: ناوه لیتجان له حموز یا جیگایانی تر، پاک کردنوه، دهرکردنی لق و پوی سوزایی، میوه که چرزی دهرداوه. خاوینکردنوهی بیرو چال و چالوان و شویتی تر.

دەردانک (باک.): جۆړکیکه له پارچه و تنراو پهنیری تیدا ووشک ده کړتیموه.

دەرځوای: چتیکه که دهرديکی پتوبی.

دەردهباریکه: ناز، نهڅوښی سیل، نازاری سی، نازارهباریکه، دیق.

دەردهپیس: سرو، جوړوه قوونیرتکی پېژان و ژوواره زوړترله قامکی مرغان دیت، دهرديکی بېژان و پیسه، کولکی سوتی، کولکه پیروزه.

دەردههمگه: ژانی جومگه، جهمگیتشه.

دەردهدار: دهرمدار، دهرمدند، دهردناک، قهقههفه. — ی: دهرمداری، دهرمدندی.

دەردهسار: دهردهسهر. — ی: دهردهسهری، نازار.

دەردهسهر: دهردهسار. — ی: دهردهساری، نازار، چهرمهسهری، مدهسهره، بیتوبهسته، سهرتیتشه، کوپتیرهوړی، هاتوچو.

دەردهست (باک.): ناماده، نمویه له ژیر دستدای.

دەردهستوبون (باک.): نامادهبون، هاتنژیردهستی چتیک.

دەردهستکردن: نامادهکردن، هینانه ژیردهستی چتیک.

دەردهکڅپان (ههوار.): گوی پپه، ملهڅه، دهرديکی گرانه تروشی منای دهی له تاوان کهف دهچنی و چنک قزدهکا تموه.

دەردهکورغان (خو، کو.): فی، خو، گهشکه.

دەردهگا: دهرديکه همر پشمو لاخیک بیگری له گمل پخی کوته گوشت دپته دهری.

دەردهم (ههوار، ژا.): دست بهجی.

دەردهمرد: گیانداری دهغمداری دهردهدار.

دەردهنگ (باک.): دهنگدانه.

دەردهوشارهگی (ههوار.): ژانی شارهگ.

دەرد دامرکان: کفت و کوی ټیش و نازارنمان.

دەردهامرکاندن: کفت و کوی دهرد و نازار له ناویردن.

دەرد دامرکین: نارامی دهر.

دەردهمن: دهرمدند.

دەردهمنند: دهردهدار. — ی: دهردهداری.

دەردهمرد: گیانداری لاوړی لمردن.

دەردهناک: دهردهدار.

دەردهناکی: دهردهداری.

دەردهو: گزرائیتکی کوردهکانی باکوړه.

دەردهوک (نهره.): دهردينگ.

دەردهوو (نهره.): دهرديتن.

دەردهوشارهگی (ههوار.): دهردي شارهگ.

دەردهوونکی (ههوار.): دهردي گورچيله.

دەردهو (مړک.): شیناوهردی بهرمالان.

دەردي بی دهرمان: دهردي کوژنده، دهردي کاری.

دەردي دل: نهڅوښی دل. خم و پمژاره ی دل و دهرودن.

دەردي دهوری: خم و پمژاره له بهر دوری له کس وکاری ولات و دژست.

دەردي سهر: پهنج و سهڅلتی، سهرتیتشه. — ی: سهرتیتشه، سهڅلتی.

دەردي کاري: دهردي بی دهرمان.

دەرديوین: دهرکمرتن، چورندهرموه.

دەرد: تهرک، قهلمشت، تیک، درز. (ع.) دهرس، وانه، (باک.) درز، قهلمشت.

دەرزدان (باک.): ووردکردن، شکاندن، دراندن، بدهرزینه.

دەرزه (فه.): دهرزي. (ههوار.) کوپمه لیتیک له لو.

دەرزه: دهرزن، (ههوار.) دهرزي، دهرزن (کوردي نیه) مېس له دهستی ییکی دوازه دانه ییه.

دەرزدان: قهلمشت بون، درزدان.

دەرزدکردن: درکیان، ناشکرايون.

دەرزن (دهر.): دهرزي.

دەرزدان (دهر.): دهرزدان.

دەرزي: ناستیکی باریکی نوک تیژه و کونداره بؤ دروومان،

(ههوار.) چمنی، دهرزه، (فه.) دهر. دهرزن، مرزتيکی

درومانیتیه، کونی دهرزي: سؤما. جوړه خشلیکی

نافره تانه ییه. مېس له نانپوله. دهرزي پینه چیان: دلبران.

(باک.) دپاو، قهلمشاو.

دەرزي فلان: بدهرزي کوتانی شویتیک له لمش.

دەرزي بهرکوژه (مړک.): دهرزیه ییکی سهرڅه سینگی سیخمه و کراس و کمزای ژنای پتو قایم ده کړی.

دەرزي دان: چندان، (ههوار.) چنیدان، (دهر.) دهرزدان، (باک.)

دهرزدانک، (ههوار.) چنیدان، کوژدهرزي، چتیکي کولسوزی باریکه

دهرزي تیده خری.

دەرزي دانه: (دهر.) درزیه، (خو.) مام دهرزیه، (باد.) پتو له قلهق،

گیا، گیایه که لسه له کانی گولی سوروی وورد دپنی لایه کی لاسکه

کانیشی سوروه و لایه کی تری شینه، که گوله که وری کیفی گوله که

ویک دپتموه چتیکي باریک و درزی و کوپه تبغه نهی دهرده کات.

دەرزیلداڼک (باک.): دهرزي دان.

دوربین / سمورا : سہ پوت:

دەرلنگ (باک، .که): دهلینگ.

دەرمال (باک): کارەکەر، قەرەواش.

دەرمال (ئەردە): دادگا، سەرا. (دەر) پێشەدرگا، پێشەدرگانه، خانوبەرە.

دەرمالە (باک): وولآخ و ئاژالای دابەستراو، دابەستە.

دەرمالکری (باک): وولآخ و ئاژالای دابەستراو.

دەرمانی: کار و بەرخێک و گۆتلیکتیک بەهۆی دەرنگ لەدایک بوننیمو لە ناو مالاً بەختیبرکری، خانەزا و نەکرانە ناو کارەگەل یا بەرخەگەل یان گۆتلیکەگەلانیو.

دەرمان: دارپو، چتیکە بۆ چاپوونمو بەدری بەنەخۆش، بارووت، — کردن: تیمارکردن، — ی تەفەنگی: بارووت، — ی زگجونی: دەرمانی پەوانی، — ی کەوی: دەرمانی خووتین راوەستاندن، — ی گەرم: ئیسیووت.

دەرمان ئەرمانای (هەورا): چارەنامە.

دەرماناوی (هەورا): دەرماناوا.

دەرمانچا (هەورا): تۆجا، چای ووشک. — یی (هەورا): تۆجا، چای ووشک.

دەرمانخانە: کۆگای دەرمان.

دەرمانخوار: دەرمانخوارد.

دەرمانخوارد: کەسیک ژەهەری درابیت.

دەرمانخواردن: دەرمان دەر خوارددان.

دەرمانخواردکردن: ژەهەردان بەکەسیک بۆ کوژتنی.

دەرمانخوواز: چارێکە کە بێشێ و پێوستی بەدەرمان هەبێ. — ی: پێداوێستی بەدەرمان.

دەرماندار: نەخۆشەوان. — ی: نەخۆشەوانی.

دەرماندان: سنووقی شووشە دەرمان فرۆش.

دەرمانداو: دەرمانخوارد.

دەرمانداوکردن: دەرمانخواردکردن.

دەرمانساز: دەرمان چێکەر، دەرمانفرۆش، دەرمانگەر.

دەرمانسازخانە: دەرمانخانە، دەرمانگا.

دەرمانسازی: دەرمان چێکەری، دەرمانفرۆشی، دەرمانگەری.

دەرمان شل کەرەدیۆ (هەورا): دەرمان شل کردنمو.

دەرمانفرۆش: کەسیکە دەرمانی بفرۆشی.

دەرمانک (باد): دەرمانگەرم، ئیسیووت، ئالەت.

دەرمانکەر: دەرمانکار، پزیشک.

دەرمانکردن: تیمار و چارە نەخۆش و برینداران کردن.

دەرمانکوت: بە برینیک دەکووتری کە زۆر زوو زوو لەسەر یەکتەری دەرمان کری یا چاویکی کە زۆری دەرمان تێکری — ی پێدەلێن. کەسیکە پێشە ی هەر بارووت کوتان بێ.

دەرمانگە: دەرمانخانە، شووتیکە دەرمانی تێدا دەفرۆشێ.

دەرمانگەر: دەرمانساز، کەسیکە دەرمانی بگرتنمو.

دەرمانگەرم: (هەورا) ئالەت، (باد) دەرمانک، ئیسیووت، (هەورا) بێبار.

دەرمانگەری: دەرمانسازی، دەرمانفرۆشی، دەرمانچێکەری، خەریک بون بە دەرمانگرتنمو.

دەرمان وورەش (هەورا): دەرمانفرۆش. — خانە (هەورا): دەرمانخانە.

دەرمانۆشلۆکەرەدی (هەورا): دەرمانی شل کردنمو.

دەرمانۆگیڕیای (هەورا): دەرمانی گیرێ.

دەرمانی خۆش بوونمو (شفا): نۆژداری.

دەرمانی پەوانی: دەرمانی زگجواندن.

دەرمانی شل کەرەدیۆ (هەورا): دەرمانی شل کردنمو.

دەرمانی گیر: دەرمانی گیرو گرت.

دەرمانی هەراژ: دەرمانی پشانمو، پشێنمو.

دەرمانجیل (ئەردە): دەرمانجەل.

دەرمانجیلە (ئەردە): دەرمانجەلە.

دەرمانچار (فە): سنوور.

دەرمانشک (باد): چەرمتیکە دەرگا و زاری مەشکە ی پێ دەبەستێ.

پەحەتی.

دەرماننە: داماو، تێماو.

دەرماننەلە: چەپەر.

دەرماننەلە (ئەردە): دەرماننەلە.

دەرمانۆز (کە): سەرمانۆز. — کردن: سەرمانۆزکردن.

دەرمانیۆ: میتوی هەنگوینی.

دەرمانگە (هەورا): گەروی مندالان و نیتەر.

دەرمانبەر: بەرنەگر، کەم توانا.

دەرمانبەردن: بێ توانایی، نەتوانین.

دەرمانقوت (باک): وەرگێران، پزتن. — بون. — کرن.

دەرمانکەفک (باک): مەشکە و کوندەییکی بێ کون و کیپە.

دەرمانکردن: وەدەرمانان. سەرلی دەرمانکردن، هیچ لی نەزانین.

دەرمانگە (باک): گەروی مندالان و نیتەر.

دەرمانخوون: دەرمانیکی قۆلە کە لەسەر تەندروستی سەرمانخوون دادەنێن. (ئەردە) دەمانخوون.

دەرمانخوون (باک): قَلَب، سەرمانخوون. — بون: سەرمانخوون بوونمو. — کرن: سەرمانخوونکردنمو.

دەرنگ (باک): دەرلنگ، دهلینگ.

دەرۆ (هەورا): چەم، پروباری بەدروبار.

دەرپو: دەرک، — ی بەخێ: دەرگای خێر.

دەرپوار (باک): دەرپوار، نەسپ و ئیسترو ماین و کەر.

دەرپوژە: دەرگای گەورە دوو تایی حەوش.

دەرپوژەوان: دەرکەوان.

دەروازەوانی: لۆک، لۆپ، ھافرتی، دەرکەوانی.

دەروان: دەرکەوان.

دەروانک: (کە) دەروانکە.

دەروانی: دەرکەوانی.

دەروەچار (فە): سنوور.

دەروەن (ئەردە): دەروەند، دەریغند و دەره، دەره. (ئەردە) دەریغند،

دەراو، دۆژ.

دەروەنجەلە (ئەردە): دەرمەنجەلە.

دەروەند: دەریغند.

دەروەوێن: بۆ دەرمەوێ پۆشتن.

دەروەکەفتن: دەرکەوتن، چوێ دەره.

دەروەشت: چۆل و سارا، بەدەر لە ئاویی.

دەوژ (ھەورا): ھاتو چۆکردن بھناو شیووەردا.

دەوژان: خاکەرۆ.

دەوژە: دەریۆزە، (باک) پارس، (گەر) دەرکۆدەرکۆی، ھەژاری،

(ھەورا) لەتەچنی.

دەوژەکەر: سووآلکەر، خوواژۆک، خوواژوواژۆک، دەرکۆدەرکۆ، (گەر)

چنک چنک، خوواژەلۆک، پارساک، پارسەک، پارسەکر. — ی:

سووآلکەری.

دەوژەیی: ھەژاری، بەدبەختی، پارسەکی، خوواژەکاری.

دەوژم (ئەردە): ژەقنە.

دەروو: دەریغند، دەره تان، خووا دەرووت لێ بکاتەوه.

دەروویان: دەروویەری خانو (نەخۆشەکە دەروویان دەکا)، دەرک و بان.

دەروویانکردن: دەروەشتکردن.

دەروەشتکردن: ھاتوچۆکردنی دەشت و دەر، فیسارەکەس ھاتوچۆی

دەروەشت دەکات.

دەروەدروسی: دراوسێی نزیکی دەروویەری مەژ.

دەرووھوو: دەروویان.

دەرووژن (کە): دەرکردن، لێ زانی، تووانین.

دەرووژۆ: ژێردەستە. کەل و پەلی ناوماڵ.

دەرووژوورکردن: ھاتوچۆی دەرمەو و ژوورەو کردن، نەخۆشەکە یا

منداڵەکە دەرووژووری دەکات.

دەروون: دەر، ھەندوێ، ناری لەش یا ھی خانو و ئیتر، دیوی ناوھەوی بە

تالی لەش، ناوژگ.

دەروونداز: دڵدار، دڵگەشاد، دڵگراوان.

دەرویش: دەرویش ئەر کەسەییە لەبەر دەرگایان گۆزانی و ھەلبەستان دەلی و

دەروژە دەکات.

دەرویشانە: دەرویشانە.

دەرویشی: لەبەر دەرگان گۆزانی و ھەلبەست بەدەنگ خوێندەنەو بە

نیازی دەروژەیی.

دەرھاتن: سەردەرھێنان بۆ شینیایی. گیان دەرھاتن، کۆتایی بەژاندان. —

ی گیان: کیشران، ھەلکەنران، کنیان. ھەلاتن و دەرکەوتنی مانگ و رۆژ

و ئەستێرە. کیشیان، دەرکیشیان، بۆ تیرۆ خەنجەر و ئیتر. ھاتنەدەرەو،

دەرکەوتن، دەرھاتنی چتیکسی لەنێو چتیکسی تر، گاسنە کە لەلای

ناسنەگرەکە دەرھات و اتە تەراو بوو، پوختە بوون و پێگەیشتنی چتیک،

لەجی چوونی ئەندامیککی لەش، — ی گیادار: سەوزیون.

دەرھاتوو: دەرھاتو، دەرکەوتو، مەردوم یا چتیکە پوختە بووی.

دەرھاتین: دەرھێنان.

دەرھاووردن: دەرھێنان، زەوی بۆکش و کال نامادەکردن. دەرکیشیان،

ھەلکیشیان. کیشانی وێنە و نیگار و نەخش و ئیتر.

دەرھاوژدان: فەیدران، لێ جووی کرانەو.

دەرھاوژراو: فەیدراو، چتیکە، کە لەچتیک تر فەیدرا.

دەرھاویشتن: دەرکردن، فەیدانی چتیک لەناو چەند چتیک تر دا.

دەرھەم: تیکە لاو.

دەرھێنان: دەرھانین، (پۆژ). دەرھاووردن، دەرێنان، دەرانی، دەرفرانیدن،

(باک) بەرھەسکەن، جەلپاندن، ھێنانەدەر، ئاوە چالۆ — ھەلپێنجان،

ھێلکە — ھێلکە دەرھاووردن، زانی، پەیی پێ بردن، سەرلێ دەرچوون،

سەرلێ دەرکردن.

دەرھێنراو: چتیکە کە لەچتیک تر ھێنراپێتە دەری.

دەری: دەرەو.

دەریا: ئاویکی زۆری قوولی وایە کە کەشتی بەسەردا پەروا، زری، زەریا،

زریە، دەلیا، (ھەورا) زەری، قەلزم.

دەریاچە: دەلیاچە، گۆم، گۆل، زریچە، زریبار، پەرم.

دەریاداز: دەریاوان، زریدار، زری وان. — ی: دەریاوانی، زریداری.

دەریاگەر: جەردەیی ناو دەریا. — ی: جەردەیی ناو دەریاچە.

دەریاوان: ھەلسۆرپێنەری کاروباری کەشتی و گەمییان. — ی:

ھەلسۆرپاندنی کاروباری کەشتی و گەمییان.

دەریای بێچوون: دەریای بێ پایان.

دەریایی: کەسێکە، کە ھەر لە دەریادا ئیش بکات، زرییی، زەرییی.

دەریخستن (باک): دەرخستن، دەرھێنان، ساخکردنەو، تە ئەر دەروین

دەریخست: تۆ مەنت بەدروژن دەرخت، وەدروژت خستەو.

دەریژان: بەردەرگا.

دەریژان: دەرھێنان.

دەریی (باک): دەرک، دەرگا.

دەریچە: قالیچە مۆر و کەرەستەیی کانی لەزێر و زێو ئیتر تێدا

دادەروژیت. دەرگا یا پەنجەرەیی چکۆلە، کون.

دەری دەری: کەلەن کەلەن.

دەریزان (باک): ناستانە، شوویتی کەرش لێداکەندنی.

دەریزانک: ناستانە، کۆسپەیی پێشەدەرگا.

دەریۆزە: دەریۆزە.

دەریۆزەگەر: دەریۆزەکەر. — ی: دەریۆزەکردن.

دەریۆزەیی: دەریۆزە.

دهزله (باله): نمر تيسمالكه باريكه يه كه له قامكان ههله دبى.

دهزيتك

دهزبار: دستبار. — ی: دستبارى.

دهزبهند: دستبهند، (همورا). دستموانه ی ژنانه.

دهزبىنك: بازن، بازنه، دسبىنك.

دهزگ: دهزوو، لۆكه ی پتسراو.

دهزگه: دستگا، دهزگاوبهره، كارخانه، (باك). دهزگهه،

يا چتيكى پانه له ناسن يا له دار دروست دهكرى، سندانى ناسنگمران يا دروومانى له سهر دهكرى.

دهزگاگپ: دستگاگپى. — ی: دستگاگپى، پيشه گهرى.

دهزگه: دهزگا.

دهزگهه (باك): دهزگا، كارگه.

دهزگ باديگ: دهزووى بادرار، كشتهك.

دهزگ خاو: دهزووى با نه درار.

دهزكا

دهزگر: دهزيران، پهړزى شتى گهرم پيگرتن، وردهواله ی چهرچى.*

دهزگره (هيو). دهسته، (باد). پووتك، (پهوا). دهستك، دهستگره، پاچك، پهړزیه كه ديزه و مهنجه لى پى له سهر ناوورگى داده نرى يا داده گيرى.

دهزگرى (باك): (باك). دهستگرى، بهرچاوتنگ.

دهزگه لكر: خهړك، تمشى.

دهزگياو: دهزوو نويه تى برينى.

دهزگپ: فرۆشپار كه چتى به دهست بگپرى بۆ فرۆشتن.

دهزگپر: دهستگير. — برون: دهستكوتن. — كردن: وه دهستخستن.

دهزگپران: دهسگيران، (باك). دهستگيرانى، دهركستى، خووهستى، (كه). دهزيران، نيشانى، دهزگرى، دهستگرته، كوړ و كچيكى كه بۆ يه كترى نيشانه كرابن دهينه — ی يه كترى. (باك). جيازى بوكان.

دهزگين (باك): جلم، هوسار، دهستگيره.

دهزمايه: دهستمايه.

دهزوو: (دهر). مهچير، (همورا). نهى، (باك). هيو. دهزوو

دهزى، (كه). كمندر، دهزگ، هيو دای باريكى پتسراو له لۆكه.

دهزووران: دهزگيران.

دهزووله (شار). هيو): دهزووى كفن دروونى. چتيكه وه كسو دهزوو له كشانى چتى لينج پهيدا دهبى.

دهزووله بىست: دهزووله كردن.

دهزووله كردن: پهيدا برونى دهزووله له چتى لنجه وه پهيدا دهبى، شمربه ته كه يا دوشاره كه دهزووله دهكا و اتا خست بۆ توه.

دهزوولكه: دهزووى تيسما لكى باريكى تان و پۆى پتستى له شه.

دهزويران (كه): دهزگيران.

دهزى (باك). هيو. زا): دهزوو.

دهزيران (نهرده): دهزگيران.

دهزيران يازى: دهزگيران وازى، سهر داگهرى.

دهز: يه دهك، چتى دهست لى نه درار.

دهزافن: داخكردنى ددانه بۆ ژانكندانى.

دهس (همورا). بابا): دهست.

دهس له سهر يه (همورا): دهست نهستين. — بهزاخكردن: تهفره دان، خهلتاندين. (نهرده). نووكه، چهل. دهسته جل و بهرگ. (نهرده). جوور، چاشن.

دهسا: دهيسا، دهى، زووكه، سادهى، (كو). جا، سا، دهوجا، پيا، نيدى، نيتر، دهجا، ووتيه كه به كار ديترى له ناوه ندى دوو ووتاراندا، هۆيه تى. — پيشوه كه يان بۆ پاشوه كه يان دهگه يمنى.

دهسادهى: دهيسا، زووكه، دهوجا، نيتر، دهيسادهى، زووبه، پهله بكه.

دهساژو: دهستمۆ، دهستسپ. دهستخوش.

دهس له سهر: دهسته سپ، دهسپه.

دهساگر (نهرده): دهسته چيله، چاوكه، ناگرگه.

دهسان (نهرده): داستان، دهستان. سهر برده، بهسرهات.

دهساندهس (نهرده): بهرانهر، دهساندهس.

دهساو: دهستار.

دهساوان (نهرده): دهسكوان، دهسكاوونگ.

دهساودهس: دهستار دهست.

دهساوور (همورا): دهسته چيله.

دهساوورده پۆرى (همورا): دهست پيدا هيتان.

دهساويز (نهرده): — برو: واته له مته تى دامى، بهعانه، هۆ، بۆنه.

ووجان، دهستاويز. هۆ، بهنداويز.

دهسايفر (همورا): ناووردو، دهسته چيله.

دهسه: دهسته. (همورا). دهسته، دهسك، ههنگل، (نهرده). قولف.

دهست و پيونه. دهسته جل و بهرگيك يا دهسته پيئوس و نيتر. چهكه گوڤ و گۆ و گياو نيتر.

دهسه بىن: دهسته بىن. — ی: دهسته بىندى، پتسك كوتن، پتسكه كوژبونوه.

دهسه بىرا (همورا): دهسته بىرا.

دهسه بوخچه: دهسته بوخچه، دهسته بوخچه له، بوخچه ناوونجيه.

دهسه پارچه: دهسته پارچه، سهراسيمه، شتوار.

دهسه پارچه: دهسته پارچه: دهست له سهر نه ژنيزان، دهسززانى.

دهسه پارچه بون: شتوان، بى سهر و بهريون.

دهسه جلمو: دهسته جلمو، پالنهنگ.

دهسه جهقو: دهسكه جهقو.

دهسه چرا: دهسته چرا.

دهسه چينه: دهسته چينه، قهرتاله يتيكى چكوله يه ميره ي تپده كرى و دهسكى هيه.

دهسه خلافتى: خر خالى نه سهره و سهرى لانكيته هندالى ناو لانكه ي

خۆى پى ده خلافتى. دهستبازى.

دهسه خوشك: دهسته خوشك.

دهسه خووشك: دهسته خوشك.

- دهسه داس: تموره داس، دارپاچ.
 دهسه دابو: دار، تله، فاق.
 دهسه داینه (نرده.): چنگ ناوژ، دهستو دامان، دهست بهداوین.
 دهسه دزانی (نرده.): دهسته و نژنق.
 دهسه دژن: لژره لپ، لژله پ، نژرخوت.
 دهسه دسهر: سهرگمردان، واق و ورمواو.
 دهسه دسپ (هورا.): دهسره، دهستسپ، دهستمال، (هورا.) دهسمال.
 دهس دسپ، دهستپ، پارچه تمراویکی چوارگوشه ییبه بق دهست دسپترین به کار دهبری.
 دهسه دشکین: دهستمشکین.
 دهسه دشکینه: دهسخهر، تهره خوارو، له خسته بر او.
 دهسه دقلف (نرده.): دهسته قلف، دهسته قفل.
 دهسه دک (هورا.) نالوودار، دهستک، (نرده.) پهراوی، نامیلکه.
 دهسه دکشتی: کشتی ناوونجی نژور گهوره و نژور گچکه.
 دهسه دکوشه (نرده.): دهسته دکوشه، کالانی خه نجر و شیر و تیر.
 دهسه دکردن (نرده.): دهسته کردن، ریکه خستن، لیسر یه کتری دانان.
 دهسه دگه م: قولیک گه م.
 دهسه دگون (هورا.): دهسته گول، چه په گول.
 دهسه دگیره: دهسته گیره، دهستگیره، گیره، نسو.
 مرازه یه مژری لیسر ده گیر و لیسره هوره یه کی گچکه ی تیده برین مژرچیان نرجار ناو و چتی تری لیسر هله ده کفن.
 دهسه دلات: دهسته لات، تروانی و دهستزیین.
 دهسه دلاتدار: دهسته لاتدار.
 دهسه دلقوت (هورا.): لژره لپ، لژله پی ماشکه.
 دهسه دملان: دهسته ملان.
 دهسه دمو: دهستمو.
 دهسه دمو: دهستمو، مهیدانه دسپیک.
 دهسه دمنه (نرده.): بهخشش، خلات، پده.
 دهسه دمنه دار (نرده.): خاوه ندی پیاره تی و بهخشش بی.
 دهسه دنقش: رهسی، دانسته.
 دهسه دهور (نرده.): دهستواره، نهونده نانه یه که به دهست هله گیر.
 (نرده.): دهستواره.
 دهسه داکردن (نرده.): پهله کردن.
 دهسه دموام (نرده.): دهستقمرز.
 دهسه دموانه (هورا.): دهستموانه و کیسه ییکه مردوی پی دهشون.
 دهستموانه: دهستبنه، کله پهجه.
 دهسه دمووانی (هورا.): دهسکی هاوونگی.
 دهسه دمووره (نرده.): دهستبهره.
 دهسه دمووهس (نرده.): دهستودهس.
 دهسه دمووسار: دهستوسار.
- دهسه دوسان: دهستروستان.
 دهسه دوسانی: دهستروستانی.
 دهسه دیه ده (نرده.): دهسته و نیکه، ناو پشی یه کتری بوون یا لیک نژیک بوونوه.
 دهسه دهاپ (نرده.): دهسکی دهستاری.
 دهسه دیال (نرده.): دهست بهیالی وولآخی بهرزه دا هیتان.
 دهسه دیالو (نرده.): تروانی.
 دهسه دیال (نرده.): دهست بلاو، هورزه و پوچ.
 دهسه دیار: یارمه تی یه کتری دان له کاتی بارکردن و خستید، دهستبار.
 دهسه دیاز: گمهو گالته به دهست له یه کتر دان.*
 دهس دیندهس: دهست لمروروی دهستوه.
 دهسه دیاندهس فیان: دهست لیسر دهست دانان، دامان، بیتچاره یی.
 دهسه دیجی (نرده.): دهست بهجی.
 دهسه دیهس (نرده.): دهست به دهست، پنده غدی دهستودهست.
 دهس دبهس دان: چه په لیدان.
 دهس دبهه (پژ.): نو کسه یه لمرژر چاودیری دا بی.
 دهس دبهز اخباردن: تهره دان.
 دهس دبهسته: دهست بهستراو، کار له دهست نهعاتو، دهستوی سپی.*
 دهس دبهستنه خته: دهست بهستان، له کار و سود دور خستنه.
 دهس دبهسینه: کمه بهر بهسته، گو تدر.
 دهس دبهسینه هان: له خدمت وهستان.*
 دهس دبهن (هورا.): بازنه، دهست بهند، دهستبینگ.
 دهسه دبهند (هورا.): دهستموانه ی ژانه.
 دهس دبهسپ: دهستپ: دروزن، ساخته چی، چاپ و چوپ باز. — ی (نرده) دهستپری.
 دهس دبهسپین (نرده.): دهستپین، قولشکاندن، قیل لی کردن.
 دهس دبهسپژ: دهستپژ.
 دهس دبهو (هورا.): شمامه.
 دهس دبؤردن: دهست دریز کردن.
 دهس دبئنگ: دهستبنه، بازنه.
 دهس دبهسپاک: دهستپاک. — ی: دهستپاکی.
 دهس دبهسپ: دهستپری. — ی: دهستپری.
 دهس دبهسپژ (نرده.): ووجان، دهره تان، پهر دژ، دهسپرس.
 دهس دبهسپژان: له دهست هاتن، دهست پهرژان.
 دهس دبهسپژان (نرده.): دهست پهرژان.
 دهس دبهسپ: ناو هیتانه به دهست، جلق.
 دهس دبهسپیداکردن: دهستپزین.
 دهس دبهسپرواندن: دهست بهسره دهستدا هیتان.
 دهس دبهسپروان: دهست پرواندن.
 دهس دبهسپانان: دهست کوشین، شیلان، دهست لیدان.

دهس دکر

دهسپيانان: دهست کوشين، شيلان، دهست ليدان.

دهس پياهاووردن: دهست پيداھيتان، دهست پيدا مالين.

دهسپيلج (نمرده): دسرازه، پيرويه کيشه نانکمر له کاتي نان پيوه دانيدا له دهستی دنالين.

دهسپيلج: دسرازه.

دهسپيلجهن: خوري که تمشي پيس له جمگه ي دهاليتي.*

دهسپيلجهنه: دهسپيلجک.

دهسپيلجک: دهسپيلج، نمدازه يکيشه له خوري شيکراوه له دهستی دنالين بؤرستن.

دهس پيشکهر: دهست پيشخهر. — ي: دهست پيشخهری.

دهس پيکوردن: دهست پيشخستن، دهست پيکوردن، ناوی خودا لپيتان.

دهس پيوه زن: دهست پيداھيتان.

دهس پيوه نان: دهس پيوه نيان، ده رکردن، پال پيوه نان.

دهس پيوه نيان: دهس پيوه نان، ده رکردن، پال پيوه نان.

دهس پيس: دز، دهست پيس. — ي: دزی، دزتي، دهست پيسی.

دهست: لهسهری پهنجهوه تا سهرشان — ي پيده لپين، بال، چهچه، (نمرده). چه پوله، دهس، (ههرا، بابا)، قول. — ناويزتن: (باک).

دهست ناقيتن، هيرش بردن، گرتن. — بهرزاگردن: له خشته بردن. — بهسردا چون: دهست بهسردا وريشتن، دهست لآت، پهلي يمني نادهمی و همرو گيانداريک له شانيمره تا په نجه کانيه تي. — بهسردا وريشتن. — بهسردا کيشان: پارازتن، داگيروزهوت کردن. دهست پيدامالين. — پيدا هيتان: دامالين به دهستی. — تيخستن: دهست پيدا کردن.

دهيتان: دانموندن، سهرش وړ کردن. (زاخ). تمشت، نامان. — ژي بوون (باک): دهست لي بهردان، ليک جوړي بوونمه. — ژي کن بوون: بي تووانا بوون. — کرن (باک): دهست ياري، هاوکاري. — ژي کشاندن: دهست لي کيشانمه. — له بنابرین، جه — بهر شيهي (ههرا): له دهست دهرجون. — له ژير سهرمان: پاڼا و ناچار بوون. — لي بهردان: دهست ژي بهردان، واز لپيتان. — ليدان: په لاندن، هلمسين. — لي شويشتن:

ناهوميد و بي هيوابوون. دهستم به داميتن: دهستم به داوینت، نامان، (ههرا). هيزه، له پتي خودای، له منت کوي. دهستی خووه قهالشتن (باک): دهست دانه کار. دهستی خووه ژي شويشتن: ناهوميد بوون.

دهستیک جل و بهرگ: دهست جل و بهرگيک. دهستی هه فگرتن (باک): يارمه تي به کتري دان. به — به دهسته لآت، به دهستودو. به — وه دان: دانه دهست. بهر — کرن: ناماده کردن. به دهستودو. بي — ههزار، نه بو، دهستکورت، پشتی دهستی خوگه زتن: به شيمان بوونمه. خو به — وه دان: خو دانه دهست. دانه — به دهستوه دان. له — خستن: له دهست چواندن، له — دان: دوزانندن، گومکردن. له — هاتن: پيکران، په رزان.

له — دهيتان. له — دهرجون: له دهست دان، دوزانندن، زيان کردن، همل له کيسي خودان. له — دههيتان. له — و دوو کو من: بي هيربوون، هه زاري. له — هاتن.

دهستار: له دهستپاره هاتوه، دهسار، دهسپار، دهسته هاره، هاره تپ، گيروزه، هيردي. لنگه — (پوژ). تادهستار، تاکه دهستار. دوو بهردي پاني خري دهسکارده دانويته ي دههاري.

دهستپاني (ههرا): گمه يتيکي مندالانه يه.

دهستارهوان: دهستارهپ، (باک). دهستارقان. — ي: پيشه ي دهخل و چتي تر له دهستار کردن.

دهستارقان (باک): دهستارهوان.

دهستارهپو: دهستارهوان.

دهستاژو: دهستمو، کموي، دهساژو. سست. — ي: دهستموي، کموي. سستی.

دهستاف: سهرارو، پيشاو، ناو دهست، — ا بچوک. — ا مزن. — شويشتن.

دهستافيتن ههف (باک): کيشه و شه کردن پيکوه، پيکبه لپران، بهرنگاري به کتري بوون.

دهستان: داستان.

دهستافين (باک): دهستاويزتن، گرتن، په لامار بردن.

دهستار: دهسار، دهستپار، چيتش يا ناني دهستی کميکي. — ي ... خو شه. — ي ... ناخو شه. بهناو کيش ده لپين پر به باوه شيکي بي. په لوله يتيکي شله له نارد و ناو دروسته کړي بؤ کارو بهرخی ساوا. ناو تکه هويري بي شيلرابي، يا ناو و دقيه که بدری به نازل. نه نجام. (پوژ). ماشق. — برد: دهست و برد.

دهستاروان: به دهستی تپ، تپ کردن هوير بؤ نه وي باش شل بکرتوه و به دهستيشوه نه نو سي، دانی دهستار به کار و بهرخی.

دهستاروهست: چتيکه دهستاروهست بدری. دهست به جي، دم و دهست. — ي: دهست به دهستی.

دهستاوون: دهسکاوونگ.

دهستاوونگ: دهسکاوونگ.

دهستاويز: جتيکه دهست له چت بؤ دهست پيگرتي.

دهستاويز: دهستاويز، بهر دناويز، دهست و پهل فریدانی نه سپه له کاتي غاردانيدا، نه سپه که — ي جوانه له کاتي غاردانيدا، ماوه ي هاويزتني بهرديک به دهست و هکرو ده لپين لپيره تا قوتابخانه دهستاويزيکه.

دهستپاويز، سفن، هؤ، تيهر، په لامار بهر، هيرش بهر. — ي: په لاماردان، هيرش بردن.

دهستاويزتن: گرتن، هيرش بردن، دهستپاويزتن، دهست ناقيتن.

دهسته: دهسک، چه په کول، گورزه. ناوونجي، نيونونجي، دهسته ک، چتيکه نه زور گوره و نه زور گچکهي. گمل، کومه له، جون، زه هفان، کهرت، تپ، بهر، (ههرا). توف، — پياويک: کومه له پياويک يا گيانداريک، هووله. هاوال، برادر، هاوشان، هاوي، به لان له کاتيکا، که به پيشه وي ناوانوه بنو سي: دهسته را، دهسته خوشک، دارودهسته.

مرازيکه له کهرهستي خپه کي دايه. بهسته. — به ک قاقمز، بهسته يک قاقمز. دهسکي شير و خنجه و نيتر. دهستگره، دهزگره، دهسگره.

شيشه ي ناسني تهرن کورتانيه، که لکيت، (ههرا). که ريکت، بؤ تو نيبه، تاخم، ده رزن، چين، ۱۲ دانه. په خته. (ههرا). بهست، خپ، کمنه. — يک جل و بهرگ، قهديک جل. — بهسته، ههرو هکوه: کس به — ي من نه بيت: کس به جهستی من نه بيت و اتا کس و هکوه مني بهسره نه بيت. — کردن: دهس کردن: ريک خستن. دارو. —

دهسته به دهسته: چين به چين.

دهسته بهر (ههرا): ياريکار، يارمه تيدهر، وه خوگر، وه خوگر تو، به لپيني دهه.

دهسته بهر (ههرا): ياريکار، يارمه تيدهر، وه خوگر، وه خوگر تو، به لپيني دهه.

دهسته بهر (ههرا): ياريکار، يارمه تيدهر، وه خوگر، وه خوگر تو، به لپيني دهه.

دهسته بهر (ههرا): ياريکار، يارمه تيدهر، وه خوگر، وه خوگر تو، به لپيني دهه.

دهسته‌بهره: چتیكه له ته‌خته دروسته‌كړی به چوار دهسته‌كي چتی پی ده‌گوینز نموه، دهسته‌بهر، (كۆ). قوړكیشیكه به دوو كسان هه‌لده‌گیریت و چوار دهسكي هیده. — یی: یاری‌كاری، یارمه‌تی دان، وه‌خوگرتن، ده‌مان، دامان.

دهسته‌بهره: كۆپهل، هپك، خړكه، پهل. — ی: برونسی یه‌كیك به دهسته‌بهری چتیك یا كسیك. له‌دهست چواراندن، خړكه، خړك، پهل.

دهسته‌بهند: (باك). پهل، چینی بهند. — ی: (باك). پهل‌تك.

دهسته‌بهر: هاوال، برادر، چن‌ده كسیكي، كه براده‌رایه‌تیان خوشی. — یه‌تی: هاوال‌ایه‌تی، براده‌رایه‌تی.

دهسته‌بو‌خچه: دهسه‌بو‌خچه.

دهسته‌پارچه: دهسته‌پارچه. — یی: دهسته‌پارچه‌یی.

دهسته‌پارچه: دهست بهستراو، دهسته‌پارچه، پهرتشان، گیر‌ده، بی دهسته‌لات، چنگه‌پارچه، دهسته‌شكاو، مه‌ردومی دهسته‌موستان، (كه)، هورا، به‌ید‌دهست. — بون: دهست بهستران، پهرتشان بون. — كردن: دهست بهستن، پهرتشان كردن. — یی: چنگه‌پارچه‌یی، دهست بهستران، پهرتشان بون.

دهسته‌جهر: (باك). گۆزه، جهره.

دهسته‌جل: دهستیک جل و بهرگ.

دهسته‌جلو: دهسته‌په‌شه، دهسكه‌جلو، هوسار، لشان، قایشیكه له لغاو هه‌لده‌كیشری، دهسه‌جلو، شپیه‌له‌غاو، دهسكي جلو و هوسار و لغاو و نیتره، كه به دهستی ده‌گیریت.

دهسته‌چرا: چراي دهستی، قوتیله‌یه‌كه بۆ ناو گه‌وره له ته‌ریله و كۆزان به‌كار دینری.

دهسته‌چن: جووره ترییه‌كه هه‌ر وه مایه‌ مێوی ده‌چی به‌لان شیرین تره و بۆ میلاق باشه و ده‌نکی هیده. میوه‌ی باش به‌تاییه‌تی له دار كرده‌نوه.

دهسته‌چیله: بن ناگر، (خۆ). چاوناگر، (زه‌ن). چاوه‌شكهنه، (هورا). ده‌ساوور، (كۆ)، باد، هه‌و. به‌رچاوكه، (په‌وا). دهسته‌چیله، دهسته‌چیله‌یه‌كي ووشكي باریک، كه ناگری پی بکړتیه‌وه، (كۆ). قوله‌چیله‌یه‌كه ناوری پی ده‌گوینز نموه له مالتیكه‌وه بۆ مالتیكي تر.

دهسته‌چیله‌كه: دهسته‌چیله.

دهسته‌خورت: لۆله‌پی ماشکی.

دهسته‌خورد: لۆره‌له‌پ.

دهسته‌خوشك: هاوال (بۆ كچان)، چن‌ده كچیکن، كه ناشنای یه‌كتری بن و یه‌كتریشیان خوش بووی.

دهسته‌خوش‌کایه‌تی: هاوال‌ایه‌تی (بۆ كچان).

دهسته‌دار: دار‌دهست. داری نیونجی.

دهسته‌دهسته: چن چینه.

دهسته‌دهز: دهستك دز.

دهسته‌دهم: (پۆژ). دهسته‌ندووی كه‌ره‌سته‌ی جووتی.

دهسته‌دهو: (موک). (پیر). پاشباره، دهسته‌ندوو، (پۆژ). دهسته‌دم، (هورا). كورد. دهسته‌كه‌وشه، دار‌یه‌كه ده‌كوتری به‌سه‌ر هه‌وجا‌پدا و دهستی پی ده‌گیري له‌کاتی جووت‌کردنیدا.

دهسته‌هر: شه‌قل.

دهسته‌ره: دهستر، شه‌قلی خه‌رمانان.

دهسته‌ره‌شه: دهسته‌جله.

دهسته‌ریفانه: دیاریكه به دهستی خۆت بییه‌ی بۆ كسیك، دیاری.

دهسته‌ژنۆ: دهسته و نه‌ژنۆ، دهسته‌پارچه، په‌ك كه‌وترو.

دهسته‌ژمێر: دهست بژێر.

دهسته‌سهر: دهسته‌س، دهسه‌ره.

دهسته‌سهر: دهست نه‌ستری، دهسه‌ره، دهس‌رۆك، كه‌مك، ده‌سما‌لۆك.

دهسته‌سووار: سه‌له‌ف، (باك). سه‌له‌پك.

دهسته‌شكاو: دهسته‌پارچه. — ی: دهسته‌پارچه‌یی.

دهسته‌شگین: دهسته‌خه‌پۆ، ته‌فه‌دراو.

دهسته‌كه: (په‌وا). ده‌زگره، (دزه). داری داره‌پای سه‌ر‌كاریتو سه‌ریانانه.

(سوور). دهست، (ده‌ر). كه‌رکیت، (بۆل). هه‌پۆ، شیشه‌ی ناسن یا دار‌یه‌كه په‌نج‌ه‌داره‌ ته‌ونی پی ده‌كوتری. ناسنیه‌كه كه‌لانی پی‌ده‌كوتری. (موک). مشته. (باك). پایه، دهستگا. داری داره‌پایه له‌داره‌ به‌پروو.

دهسته‌كه‌وشه: (هورا). دهسته‌ندوو، دهسته‌دوو، دهسه‌دوو.

دهسته‌كه‌ج: كه‌جیه‌كه، كه‌تسه‌نی هه‌شت نۆسالتیک بی یانی نه‌ ژۆر مندال و نه‌ ژۆر پی‌نگه‌یشتی.

دهسته‌كه‌ن: یه‌كیه‌كه مالت پی‌ته‌وه بۆ دزینی.

دهسته‌كه‌ردن: كردنی چت به‌دهسته.

دهسته‌كه‌و: كه‌ویه‌كه له‌تسه‌نی ۸، ۹ سالیدا بی یانی نه‌ ژۆر مندال و نه‌ ته‌واو پی‌نگه‌یشتی.

دهسته‌كه‌و‌ه: دهسته‌گۆزك.

دهسته‌كه‌وشه: دهسته‌كه‌وشه.

دهسته‌گول: دهسكه‌گول، چه‌په‌كه‌گول.

دهسته‌گه‌ره: گه‌ره‌ی مۆه‌له‌كهنانه، كه‌ مۆری له‌ناو قایم ده‌كهن نه‌وسا هه‌لی ده‌كهن.

دهسته‌لات: هیز، توانایی، دهسته‌لات، پاسه‌ر، (باك). كه‌لیژ. به‌ : دهسته‌لات‌دار، ژیه‌اتی، زۆردار. — به‌سه‌ردا په‌یدا‌كردن: پشت‌شكاندن، به‌سه‌ردا زال بون، پشت‌شكیناندن. — به‌سه‌رداشكان: ژیه‌اتن، ده‌ره‌قه‌ت هاتن. بی: : كه‌لۆر، گیتل، خۆل.

دهسته‌لات‌دار: به‌ دهسته‌لات، دهست درێژ، به‌دهست، ژیه‌اتی. — بون: ژیه‌اتن. — ی: دهسته‌درێژی.

دهسته‌له: گۆزه‌ی گچیه‌ی بی لوله‌.

دهسته‌لیژه: (شار). مراز‌یه‌كه له‌كه‌ره‌سته‌ی خه‌په‌كی‌دا.

دهسته‌مه‌سته: (هورا). دهسته‌مه‌سته‌ی كه‌ره‌سته‌ی جووتی، (هورا). مشته، دهسته‌مشته، نه‌و جیگا دهسته‌یه، كه‌ به‌پاشباره‌وه‌یه.

دهسته‌مه‌شته: دهسته‌مه‌سته.

دهسته‌مه‌لان: دهست له‌مه‌لی یه‌كتری كردن، چه‌چمه‌لان (زاراوه‌ی مندالان). — بون. — كردن: دهست له‌مه‌لی یه‌كتری كردن.

دهسته‌مه‌و: دهستاژ، خه‌پۆ، دهسته‌خه‌پۆ، كه‌وی، كه‌یی، (كه‌). دهسه‌مۆ، پام، گیان‌داریه‌كه له‌ مالتی دا‌پام و كه‌وی بووی و هه‌ركا‌تیکی دهستی بۆ بییه‌ی به‌گیری. — بون. — كردن.

[illegible]

دوست به‌قاز: بیکار، بی‌نیش، سرفسوک. کسبیکه به‌دستی به‌تال
و ده‌دروی چتیک کی کوتوبی. میوانیکه به‌بی دیاری روو له مائی خانه
خویتی بکات. — ی: بیکاری، سرفسوکی، بی‌نیشی.
دوست به‌جی: راستوخو، گورج، دهم و ده‌س، دهم و ده‌ست، خرپ، تاقل،
(باک.) جهده، گرم‌او گهرم، ده‌ردم، هرنو دمه. — یی: کوتوبی.
دوست به‌ده‌ست: ده‌ست‌او ده‌ست، کوتوبی.
دوست به‌ده‌ست‌دان: مهبس له‌په‌شیمانیه، ده‌رجونی هه‌لیک له
ده‌ست.
دوست به‌ریبون: تواروبون له‌کار، جووی بونوه، تهرکی به‌ندیاری.
دوست به‌ردار: مهبس له‌کسبیکه، کده‌ستی له‌کاریک هه‌لگرتی. —
بون: برتییه له‌ده‌سته‌لگرتن له‌کاریکی. — ی: ده‌ست هه‌لگرتن.
ده‌س به‌رده‌س (بابا.): ده‌ست‌لارو.
دوست به‌ردان: مانگرتن، ده‌ست له‌کار هه‌لگرتن، مهبس له‌جووی
بونوه‌ی دوو کسانه له‌یه‌کتری: له‌یه‌ک جووی بونوه.
دوست به‌ردایی (باک.): ده‌ست‌لارو، تبه‌له‌خرجی.
دوست به‌رنه‌دان: پارێزگاری.
دوست به‌رووه‌نان: مهبس له‌وه‌لام‌دان و ناهومید کردنی یه‌کیکی، که
داوای چتیک لی بکات.
دوست به‌زاخاکردن: تهره‌دان، ده‌ست‌پین، هه‌ل‌خه‌ل‌تاندن.
دوست به‌سهر: ده‌س‌سهر، نه‌وکسه‌یه له‌ژێر چاره‌دیزی دابی و به‌فرمانی
میری له‌شاریکی یا له‌شویتیکی نه‌چیت‌ده‌ده.
دوست به‌سهر داپین: زهو‌تکردن.
دوست به‌سهر ده‌هگر: زهو‌تکار.
دوست به‌سهر ده‌هگرتن: زهو‌تکردن، داگیرکردنی چتیک.
دوست به‌سته: مهبس له‌مرۆی ده‌ست‌خه‌رویه.
دوست به‌سترو: کسبیکه ده‌ستی گری درابی، ده‌سته‌پارچه.
دوست به‌سنان: ده‌ست‌خه‌روکردن، له‌خشته‌بردن؛ دارا باش ده‌ستی به‌ستم،
ده‌ست بلارو.
دوست به‌قورپ: کسبیکه هه‌رچتیک بیه‌ته ده‌ست زوو له‌ناوی بات.
دوست به‌قلپ: کسبیکه هه‌رچتیک بیه‌ته ده‌ست زوو له‌ناوی بات.
دوست به‌لاف (باک.): ده‌ست بلارو، ده‌ست به‌رده‌س، تبه‌له‌خرج. — ی
(باک.): ده‌ست بلارو.
دوست به‌لند: ده‌س‌بند، ده‌ست‌وانه‌ی ناهره‌تان، چتیکه وه‌کوو ده‌ست‌وانه
وايه و له‌گوه‌ره‌بند و نیتر له‌باسک ده‌کری. په‌ت یا زنجیریکه په‌لی
وولاخانی پی ده‌به‌ستریته‌وه.
ده‌ست‌پ: ده‌س‌پ، قولپ، ساخته‌چی، هه‌ل‌خه‌ل‌تین.
ده‌ست‌پرا (باک.): ده‌ست‌پرا. — تی (باک.): ده‌ست‌پرا به‌تی.
ده‌ست‌پران: له‌کار و فرمان بونوه. بی به‌ره‌بیون، ناهومید‌بیون، دور
کوتنه‌وه. تهره‌دران، فریوخواردن، خچان، خه‌له‌تان.
ده‌ست‌پرو: ده‌س‌پرو، قولشکار، تهره‌دراو.
ده‌ست‌پری: ده‌ست‌پین.

دهستېرین: دهست به تیغ برېن. دادوشین، له خشته بردن، تهره دان، قوژشکاندن، تاودان، خچاندن.

دهستېزېو: بزوز، سهرېزېو، سهرکیش. — ی: بزوزی. سهرېزېو، سهرکیشی.

دهستېزېو: بزواره، بهزواره، دهست نهزمېر، دهسېزېر، تایبه تی. — ی: دهستمېزېو.

دهسېقلې: دهست به قرب.

دهست جلاو: دهست به لاث، دهست به ردهس، پې پانه، له بهر دهر، مېس له کسېکه مالې خوی به فېرېدات. — ی: مالې خو به خوړایي به خه لک دان.

دهستېووی: کسېکه، که هره قسه ی هېی و کرده ی نبی.

دهستېوون: مېس له دهستېزېشتن و دهسته لاته وه کوو ده لېن: یا خووا هر گېز زوردار دهستی نبی. بهشدار بوون: هرامه دهستی هیه له کاره یا دهستی که رتتی هیه.

دهستېن (سړک): گورېس یا پت یا شریک به مشو شوان له شو تېدا سهرېکی له باسکی خوی و سهره که ی تری له ناوالیکې قه لهو ده خات و ده نوې بونه و، که گورک بویان بیت ناواله کان ده پونه و شوانه که و ناگادیت.

دهستېنک (سور): دهست پېچک، دهسترازه ی لانکېیه.

دهست پاک: سهر راست. — ی: سهر راستی.

دهست پانکردهوه: بریتیه له پارانه و سووال کردن.

دهستېر: دهسېر، کسېکه به دهستی خوی ناسوده کات.

دهست پهرزان: دهست نه گیران و فریا کوون بۆ کاریک.

دهست پېچ: دهس پېچ، په ریه که نانکه له دهستی ده نالیتنی تا له کاتیکیدا، که نانی به تهنه و روه ده دات دهستی ناسوتی.

دهست پېچکه: دسرازه، دهسترازه، دهست بېنهک، دهست پېچک.

دهست پېچنه: دهست پېچک.

دهست پېچک (پاک): پاکت، بسته، (سو) نندازه ییکه له خوری شیکراوه، که له مه چک ده نالیتنی بۆ پستان، دهست پېچنه.

دهست پېس: دز، ناپاک، — ی: دزی، ناپاکي.

دهست پېشخېر: پروانه: دهست پېشکه. — ی: پروانه: دهست پېشکه ری.

دهست پېشکه: کسېکه، که بهر له کسانېتر دهست به کاریک بکات. — ی: دهس پېشکه ری، دهست پېشخستن له یه کیک له کردار یا گرفتاریکیدا، دهست پېش خستن.

دهست پېشین (پاک): پېشکه، پاره ی پېشکه.

دهست پیک (پاک): بهرایی، هره ل.

دهس تهریقانه (نمرده): دیاری، سورات.

دهست پیکردن: دهست پیکرن، دان بهر، همری کردن، تېه پېرون، تېه چوون، پیداکیشان، خو له بهر نان، پیدادان، تېه چوون، داگرتن، مل له بهر نان، مل لی نان، دهستدانه گرفتار یا کردار یا گرفتاریک له پېش رېشتنی.

دهست پیکي (پاک): بهر پېزی.

دهست پېوهگر: نابوړهال.

دهست پېوهگرتن: نابوړی.

دهست پېوه نان: پالپېره نان، دهر باز کردنی یه کیک له کاره ساتیک.

دهست پېس: مرؤی گند، دزی ناوما ل یا دوکان و نیت. — ی: مېس له دزینی ناو مال و دوکان و نیت.

دهست قهنگ: مېس له مرؤی دهست کورته. (پاک.) دهست هشک، دهست کورت، تنگدهس، تنگدهست، ههژار. — ی: (پاک.) دهست هشکی، تنگدهستی، دهست کورتی.

دهست قېخستن: دهست له نوانان.

دهست قېدان: کار تېدا کردن. هله هاشاندن.

دهست قېکه ل کردن: دهست له گمل یه کتری تیکه ل کردن، مېس له پیکوه نویستی پیار و نافرته تیکیه.

دهست قېوه دان: (پاک.) پاشه روک، خوتیکل به کاری نم و نم کردن.

دهستچه پل: دهسچه پل.

دهستچن: چینی دهست، به دهست چین. بزواره، هله بېر او. به دهست گولچینېوه.

دهست چنگری (پاک.): دهسکر، دهستکر، چتیکه به دهست دروستکاری.

دهست چین: دهست نیت، چتیکه به دهست چترایی له زویدا.

دهستخان (پاک.): لاسایی.

دهستخفت: دهستنوس، (پاک.) کار، کردهوه.

دهستخکری (پاک.): کارخانه.

دهستخپو: رام، کوی، دهستمو، فریودار، تهره دراو، دهستمشکین کراو. — کردن: تهره دان، دهست برین، له خشته بردن. — ی: رامی، کویستی، دهستموی، فریودان.

دهستخوړ: پلاو و همرو جوړه چیتیکه، که نه زور توند و نه زور شل بی.

دهستخوش: دهستخوش، نافرین، خوشی. قوریان، گاوه گره دوون.

دهستخوشانه: به خشش، خه لات، که بهر ی به کسېکی له بهرانه بهر کار تیکیدا.

دهستخوشی: نافرین کردن له نه جامدانی کاریک.*

دهستخوړنه: گمز گمزوک، گمز گمزک.

دهستدار: توانا، به دهسته لات. — ی: توانایی، دهسته لاتداری.

دهستدان: لوان، گونجان، بوونی، به کاره اتی چتیک بۆ چتیک؛ نم بهر توکه بۆ نو قوتایه دهست ددها.

دهستدروو: چتیکه به دهست دروایی.

دهستدروو: زوردار، دهسته لاتدار، بالادهست، گوندار، به قوون و حوونه، دهستدار. دهو له مېند، ساماندار.

دهستدروو (پاک.): ماشه.

دهستدروو: زوردار، دهو له مېندی، دهستداری، زور، چوور.

دهستدروو (پروا): دهستکس. — ی: دهستکسی.

دهسترازه: پېچنه، دهست پېچک، دهسېتیک، دهست پېچک، بهن یا پت یا کمزو و په ر و پالاتی مندا ل بهستنییه له لانکیدا.

دهست فېشان: دس نیشان کړدنی کچتیک بؤ کوپتیک. — کړدن: دیاری کړدن، نېشانه کړدن، تات کړن، تمه کړن، چتیکه لمبه رباشی و پوختی نېشانه کړایی. نانوهی چتیک بؤ دزینی.

دهستوو (بابا.): دسکی گول و ټیتر.

دهستواز (پوژ.): دهستباز. — ی (پوژ.): دهستبازی.

دهستوه شاندن: به دهست لیدان، بؤ لیدانی شیتان به کارده بری.

دهستوه شین: ثمر کسه به به دهستی له کسیتیکی تربدات جا — شیت بی یا ژیر.

دهست و بره: تهردهستی، چالاکي، خیرایی، تورانایی له کار و بار هله سوراندنید.

دهست و پا (پوژ.): دهست و پی.

دهست و پی: (پوژ.) دهست و پا، دهست و پیوه ند. مندالی گچکه یا نوکمران.

دهست و پی سې: بیکاره، خاووخلیچ، سست، تمه بل.

دهست و پیوه ند: دارودهست، دهست و پی، بهردهست، ژردهست، وهچ، مندالی گچکه یا دهستی نوکمران.

دهستودوو: دهست لات، هیژ، تورانایی، همبوونی، دهر لمه ندی. له — خست: بی هیژ و تورانا کړدن، دهست کورت کړدن. له — کورت: بی هیژ و تورانا بوون، همزار و دهست کورت بوون.

دهستور (باد.): یاسا، (همورا.) دهسور، (باک.) نازین، بڼه، بڼه گه، دالنگ، باوی کومه لایه تی. شیتواز، وودم، پایدوستی، خولک، پزیمان، دهه کمر، بڼه کمر، پې پېشان دان. که فاوی سابوونی و چتی دزی گرفت. — کړدن: سابوونا و له ناوکومی گرفتار کړدن.

دهستووردان: فرمانندان به کاریک.

دهستووردای (باک.): دهستور دراو.

دهستووه کړدن: پایی کړدنی گرفتی نه خوش بهوی دهستووه.

دهستوور فامه: وودمنامه، یاسانامه.

دهستولمبه نسه ری: بهختی به بهختی توی، خوا نوهی به سر توی هیتاوه به سر ویشی بی.

دهستومستلخ: دهست و موچ.

دهست و موچ: ماچ کړدنی دهستی په کتري له پړوی خوشه یستییه و.

دهستویل فیان: دهست له سر نیچوان دانان.

دهستوویژ: دهستاوژ.

دهست هه لېه ست: به دهست هه لېه ستراو، دروکه به تایه تی پیک خرابی.

دهست هه لگر: دهسپلگر، وازه تهر.

دهسته لگرقت: دهسپلگرقت، وازه تهر لگر داریک یا گرفتاریک.

دهسته هان (باک.): پاریزگار. — ی (باک.): پاریزگاری.

دهسته هچار: دهستوچار، دهستندوو.

دهسته شک (باک.): دهست تنگ، همزار. — ی (باک.): دهست تنگی، همزاري.

دهسته لافین (باد.): دهست کړدنه.

دهستی (زا.): دسک. چتیکه دهست به دهست بدری به په کتري.

دهستیار سه رکړده: جیگری نه سه ران.

دهستیار: دهستاو، دهسیار، یارمه تی دهر، یاریده، دهسیاو، (باک.) دؤست، برادر. — ی: یارمه تی په کتري دان، دهسیاری. (باک.) دؤستایه تی.

دهستیو (جا.): یارمه تی، یاریده، هره وه، دهستوا، زیاره، چاکه کړدن بهرانبهر به په کتیک، که چاکه له گمل کړدبی، یاریده دانی جووتیاره به په کتله کاتی دروینمو یا تووتن چکاندنید.

دهستی دهستی: نه مړ و سبه ی پی کړدن، فریودان، تهره دان، هله فریودان. کسپیکه هر پوژي له گمل کسپیکي برادر بیت.

دهستی راست: دهستی لای راسته. سره ک وهزیر. بهخشش، خه لات.

دهستی شکووم: داخه کم.

دهستینه: دهستوانه.

دهستجه (نهرده.): تیکرا، گشتی.

دهسجی (نهرده.): دهست بهجی، دم و دهست.

دهسچپهل: دهسچپهل، دز. — ی: دهسچپهلی، دزی.

دهسخال: دهست تنگ، دهس تنگی، دهست کورتی، همزاري. — بوون: دهست تنگ بوون. پشودان، تاسو ده بوون. — کړدن: دهست تنگ کړدن، بیکار کړدن.

دهسخت: دهسخت، دهستوس.

دهسخره: دهسخره، فریودراو، تهره دراو، چاوه ری.

دهسخره: تهره، لهخسته.

دهسخره: دهسخره. — بوون: تهره خواردن. — کړدن: تهره دان. — ی: دهسخره یی.

دهسخره ش: نافه رین.

دهسخره ش: دهسخره ش، به په کتیک دهگورتی، که کاریکی باشی کړدبی، نافه رین.

دهسخره شانه: بهخشش، شاپاش، خه لایک دهه ری به کسپیکي، که کاریکی باشی کړدبی.

دهسدار: دهستدار، تورانا، بهیژ. — ی: دهستداری.

دهسداشورین: دهست هله گرتن.

دهسدان: دهسدانه ناو دهستی په کتري. دهست دان، بهرزه وند و سوود تیدابوون.

دهسدهشتن: دهست دریز کړدن.

دهسدریژ: دهسدریژ. — بوون: دهسدریژبوون، دهسته لاتدار یا دهولمه نهبوون. — کړدن: دهسدریژکړدن، دهسته لاتدار کړدن. — ی: دهسدریژ، زور و بیدادی.

دهسرازه: دهسترازه، (همورا.) پیچنه.

دهسره: دهستره، دهستسپ.

دهسروک (خو.): دهسره، پیچی سهری پیاو و نافه تانه.

دهسره س (خا.): دهسترس، دهره فت، که لیتن، په رزان.

دهسره ش: دهستره ش، به دکار.

دهسروكه: دهستسر. پارچه يتيكي په شى چوارسووچى ته نكي قهراخ سپييه.

دهسروپيگ: دهستريژ، دهستدار، تورانا.

دهسروپين: دهستريژين، دهستريژى، توانايي.

دهسريژ: شتلك، شتلك، تيرباران، گوللباران. — ي: تيربارانكردن.

دهسزڼ: دهس هلبس، ساخته، دروستكړو.

دهسفرؤش: دهستفرؤش، وروده واله فرؤش. دهلال. — ي: دهستفرؤشى.

دهسقمز: دهستقمرز.

دهسقمه: باسقمه.

دهسقووچان: دهستقووچان.

دهسقووچانلن: دهستقووچانلن.

دهسقووچاو: دهستقووچاو.

دهسقووچياگ (نمرده): دهستقووچاو.

دهسقووچيان (نمرده): دهستقووچيان.

دهسقووچياو (نمرده): دهستقووچاو.

دهسك: جتيگاي دهست پي گرتن وهكوو دهسكي خنجره و داس و نيتير. قول، قولچه، گوز، چهپكه، چهپكن، (هورا). دهسه، بهرچهق، (باك). ساپ. دهسكي گول و گژو گيا و نيتير، گولدهسته، قهفت. — ي خنجره و شير و چهقزو نيديكه، دهزگ جتيگاي دهست پتوه گرتن له همرو چتيك. قولفي باولني و سندووق و چهمه دانى و نيتير. — بيل و پيمره و خاكندانز و روه روه. كلک بيل.

دهسكار: دهستكار، دهستكرد. — ي (هورا). دهستكاري.

دهسكاوونگ: دهستاوون، جزنى، سوقي، هؤد.

دهسكه (پژؤ): دهزوو، دهسكه گول و گياو نيتير. فالح، دهسته بو همرو چتيكي، — باگردان، — خنجره و شير. — جلمو: دهسته جلمو. دهسته جزنى.

دهسكه باگردان: دهستباگردان.

دهسكه جلمو: دهسته جلمو.

دهسكه جزنى: دهسكه جزنى.

دهسكه چيل (خؤ، باد): خه تيره، چؤله چرا.

دهسكه چيله (پهوا): دهسته چيله.

دهسكه پڼ: گياو دهغل ودان به دهست پنينهوه.

دهسكه ريشمه (موك): نمره يه، كه له سر كهللې وولاخي بهرزه و لا چاره كې ده خري.

دهسكه پيچه (هوا): مرازيكه له كه رسته ي چي كهنه يدا.

دهسكه ش (نمرده): دهويت، گمراو، جاكش.

دهسكه هفت: دهسكهوت.

دهسكه هفتن: دهسكهوتن، وه دهست هيتان.

دهسكه ن: — ي جگان، دهق، كه لالا. پالمران.

دهسكه له: بوتري.

دهسكه له كهنيان: دهست له كه له كه نان.

دهسكه لووجه: جتي دهست پتوه گرتنى خه پكته له كاتى بادانيدا.

دهسكه م: لاي كم.

دهسكه نه: نيسك و نوک و دهغلي بلاو به دهستى پنينهوه، گولپنينهوه. بؤ پنينهوه ي خوري و موو و چتي تريس به كار ده بري. چهپكه نه.

دهسكه وان: چتيكي قولله له زهره داده پيژري، ناوونگ، هاوونگ.

دهسكه وه: دهست شين.

دهسكه هوت: دهستكهوت، دهستكهفت، قازانج.

دهسكه هوتن: دهستكهوتن.

دهسكه وسار: دؤخه فسار، دؤخي ريشمه.

دهسكړ: دهستكړد.

دهسكړاوه: دهستكړاوه.

دهسكړد: دهستكړد.

دهسكړتان: دهستكړتان.

دهسكړتافن: دهستكړتان، له په كوتى.

دهسكړوؤ (كه): (هوا). جزنى، بهرديكي قولله و بهرديكي دريژه گه م و برنجيان پي ده كوتى.

دهسكړؤ: دهستكړؤ.

دهسكيش (هورا): دهستكيش، دهستوانه، دهسوانه. پتير، پابه ر.

دهسكيشان: دهستكيشان.

دهسكيشافهوه: دهستكيشافهوه، دهست هه گرتن.

دهسكيش چهرم: دهستوانه ي چهرم.

دهسكيس: دهستكيس. (باك). ياريكار. — ي: دهستكيسى، يارمه تى دانى يه يتيكي بهرزيهوه. ياريكارى.

دهسك: دهستگا، دهزگ، دهزگاي كوشدرووان. كارغه. ساختمان، دهسكاوبه ر، خاوبه ر.

دهسكاي فواو: ته له فون، گرامافون، راډيو، ته له فيزيون.

دهسكاي هڼ (نمرده): ده چاوگه ي دل: ديتن، بيستن، دهست ليتدان، چيژن، بؤنكردن، گومان، كه لكه له، دهست لآت، بيره وه رى، ليتدانى هاوبه شى.

دهسكاي جولاين: كارگه ي جولايى.

دهسكړ: دهستكړ، دهزگر.

دهسكړفن: دهستكړتن، يارمه تى دان. هه لپه پين. (نمرده). ناوبران، دهزگيران.

دهسكړدان: دهست بهر دهست، دهست گهردان.

دهسكړؤ: يارمه تى، كومه گى.

دهسكړويى: دهسكړويى، يارمه تى، كومه گى.

دهسكړؤج: دهستكړؤج، گؤج.

دهسكړؤز: دهستكړؤز، بهر قهستى.

دهسكړؤز: دهسكړؤز. — ي: دهستكړؤزى.

دهسكړوشلا: دهسكړاوه، دلفراوان، دهسباز. — ي: دلفراوانى.

دهسگي: دتيره روه.

دهسگير: دهسگير، دهزگير، قازانچ، نمويه، که دهلاڅ دهيفروشي.
 يارمه تي دهز، کومه گکار، دهسکومتن، وهدهست کموتن.
 دهسگيران: دهزگيران، دهزيران.
 دهسگيرؤ: دهزگيرؤ: نمو پيرؤديه، که ديز و منهجمل وئيتري لسهز
 ناوري پي لادهبن. — يي: دهزگيرؤي، يارمه تي.
 دهسگيري: دهزگيرؤي.
 دهس لاختن: (نمرده.) کم فروشتن.
 دهس لهبانسه: هاردهرد.
 دهس لهبانسهريوون: هاردهرديوون.
 دهس لهگهرن: دهستملان.
 دهست لهملان: دهست لهملان.
 دهس ليدهاشتن: دهست لي شوشتن، وازلي هيتان.
 دهس ليديان: دهستدان، دهس پياهاووردن، دهست پيداهيتان.
 دهس ليدياگ: دهس پياهاوريگ، دهست ليديراو.
 دهس ليکيتان: دهست لي کيتانومه، وازلي هيتان.
 دهس ليکيتانومه: دهست لي هه لگرتن.
 دهس ليئه لگر: دهست لي هه لگر. — تن: دهست ليئه لگرتن.
 دهسماشتن: لهپه کوتي کوير، دهسکوتيتي کوير.
 دهسمال: دهسمالي نافره تان، لهچک، جووره سهرپوشيتي سيسيورچي
 دوولا درژه ژنان بهسمر خوياني دادهن و کچکه کان لشان و ملي خوياني
 دهاليتن، بهستيه کيش لسهز دهسمالي هديه.
 دهسمال: دهسره، دهستسي، خاولي. (ههرا.) تاغمانو، جامانه ي سهر.
 دهسمال شهرمه (نمرده.): لهچک، چنراو که به پيش زارييموه
 هه لده بهستري لهبريوتن و توژ يا نه خوشي.
 دهسمال گهرن (نمرده.): گهرن بهس.
 دهسمالي سرکه يي: سرکه يي.
 دهسمايه: دهستمايه، مايه، سرمايه.
 دهسمايه دار: دهستمايه دار. — ي: دهستمايه داري.
 دهسمهريز: دهستخوش، نافه رين.
 دهسمهريزانه: دهستخوشانه، دهسوخوشانه، خه لات.
 دهسمز: دهستمز، دهسموزد، مزي دهست.
 دهسميز (که.): نيړي که جار و بار خوي ناسوده بکات پي ده ليتن — ههز
 وه کور دهسهر بؤ مرؤان به کار ده برت.
 دهسميز: دهستوويز.
 دهسميز: دهسميز.
 دهسهنه خواروو: دهست لي نه دراو، مؤر نه شکار.
 دهسهنه دار (نمرده.): دهسراز، دهس گوشاد.
 دهسهنه هس (نمرده.): به قهستي.
 دهسهنه هره (ههرا.): دهسکور، نهديو.
 دهسهنه: دهستنده، چت به ممرودم دانه به نه اندازه و کم و کورپي.

دهسهنه خور: دهستنده خور، کسيکه ههز به دهستنده چتي پي بدری. — ي:
 پي و پروشتي به دهستنده چت وه رگرتن يا خواردن.
 دهسهنه وخن (نمرده.): دهست و دهستلات نيشاندان، خوتواندن.
 دهسهنوس (ههرا.): دهستنوس، دهستخت.
 دهسهنويژ: دهستنويز.
 دهسهنويس: دهستنوس، نامه، دهستخت.
 دهسهنياهه که له که: دهست له که له که نمان.
 دهس نيشان: دهست نيشان، ديار ي کراو، دروست کراو، دامه زراو، دانراو.
 دهسولدهس: دهست به دهست.
 دهسوز (نمرده.): دهگوشاد، به خشنده.
 دهسولکود (نمرده.): تالوک، پهله، زوو.
 دهسوانه: دهستوانه، پهنجوانه.
 دهسوله (ههرا.): دهستبلو.
 دهسونه داي (ههرا.): دهست ليتان.
 دهس و برد (نمرده.): دهست وبره، زرنگي، قوچاخي.
 دهس و بره دار: قوچاخ، زرنگ.
 دهس و بؤس: دهست وموچ.
 دهس و پا: ههول و ته قهلا، کوشش. وابهسه، دهسويهسه، دهست و پي،
 بهر دهست، ژر دهست.
 دهس و پا بهستن: دهست و پي بهستن، که تن پيکرتن.
 دهس و پا گومکرتن: دهسته پارچه يوون، دهسه پاچه يوون، سهرلي شيوان.
 دهس و پهنجهدان (نمرده.): دهس ومشتاق، سهره تاي زوراني گرتنييه.
 دهس و پهيمان (نمرده.): به ليتي و گف به يه کتري دان.
 دهس و پهيوون: دهست ويته نده.
 دهس و دهه نه: به خشنش.
 دهس و دلدار: دهست گوشاد، دل فراوان، دهس و دلواز.
 دهس و دلواز: دهس و دلدار.
 دهس و ديم (ههرا.): دهستوويز.
 دهسوز: دهستور، دالنگ، باو. (ههرا.) دهستور.
 دهسوشک: پياوي پژد.
 دهس و هه ليم: خلت، نويسين.
 دهس و کار: دهستکار.
 دهس و مشتاق: دهس ويوس، دهستي يه کتري گرتن لسه هره تاي زورانيديا.
 دهس و موچ: دهست وموچ.
 دهس ووسته ي ده لي: (؟).
 دهس ووشک: نه گريس، چروک، رژد.
 دهسويژنک (جا.): دهستوانه ي موورو و نيتر.
 دهسهپ (نمرده.): دهستاپ. (نمرده.) به دهست هاپين. (ههرا.) — ه:
 دهستاپ.
 دهسهوورن: په يداکردن، وه دهست هيتان.

دهعیا: بۆ گیانداریک و زیندهوار و جانسهواریک به کاردهبری، کهناوی نمرانری.
 دهعیا: کویوی (ههوار): داعبای کتوی.
 دهعجانی: دهعجانی.
 دهغله: دهردیکه وه دهردهباریکه ی دهچی، دهردی گران، پق، قسین، پک، (ههوار): دهغل.
 دهغله: کسیتکه گرفتاری دهردی گران هاتبی.
 دهغل (باک): بۆز، گیای بۆگن و خراب.
 دهغل: قوماریاز، خرس، سست، ساختهچی، فیلان، بلخ، چهپندهازه، بیتکاره. ساختهچی، چهپل، ناپاک.
 دهغله (نمرده): دهغل.
 دهغله: فیلان، ساختهچی، نادرست، داوباز.
 دهغل: خرسی، چهپندهازی، بیتکاری، بلخی.
 دهغلان (باک): دهغلان، مهگنی نمرمین، هیتیم.
 دهغلان (باک): دهغلان، مهگنی نمرمین، هیتیم، (باک).
 دهگلان: نمرستیره قیبله یه.
 دهغل: دهغل، خله، گه و جو و هممو جوړه دانو تله یه که.
 دهغل و دان: دهغل و دان، خله، دانو تله.
 دهغه (نمرده): نمرشکوت.
 دهغله: داخلی، چتیکه لمار میژ و سندوقاندا پاره ی تیده کری. خوش و خال و شتیکه تیکل به چتیکه تر بووی، نمر رونه — ی تیدایه: واته غمش تیدایه.
 دهفا (باک): دهفا، دایره.
 دهغه: مرازیکی ناهنگ و به زمانه، که له بیژنگیکه چهرمی خوی به پرویدی داکیرابی تا به پنجمو له پی دهست لی بدری، دهفک، دهف. مرازیکه له کههسته ی جۆلایی نمرلوی پی سفت دهکن، شانده ی جۆلایی به نیتسکی شان وشه پیلکی گیاندارانیش دهلین.
 دهغه: (نمرده): دهفک، زگل.
 دهغه: دهفله یه.
 دهغه: پهراوی.
 دهغه: پهراچه.
 دهغه: کارمهزل، نووسینخانه، پهراوی خانه، نووسینگا.
 دهغه: پهراوی دار، نووسر. — ی: پهراوی داری.
 دهغه: (باک): پهراوی و پهرتوکی چکۆله.
 دهغه: خیل. که. — جوال و همر چتیکه و همراللی بهی — ی پیده لین.
 پاکت، قوتو. که. قاپ، نامان، نیربار، هیربار، قاپ و قاچاخ. پسدان (رهحمی زنان).
 دهغه: (نمرده): مهردومی وورگن، دهفک.
 دهغه: دهفله یه.
 دهفک (باد): دهفا. بهوی گریانره زار که فکرن.
 دهفگم (زا): ناسن لغاوه که دهکمرته ناو دهمی وولاخانوه.

دهغل

دهسهوورنه ریگه: نهیشتن، پیشگیری، پک خستن.
 دهسهوورنه (نمرده): جوړه مشاریکی گچکه یه وه کوو چه قو ده نووشتیتوه لقی گولی ناو باخی پی دهبردی.
 دهسهوورنه (نمرده): دهسته له بست، ساخته، درو. دهست پیچنده، دهست بند.
 دهس هه لیکان (نمرده): پندجه له لیکان.
 دهس هه لیک: (۲).
 دهسهوورنه: دهسته لگرتن، وازه تان، پندجه تیک هه لیکان.
 دهسهوورنه: دهستوسار.
 دهسی (نمرده): دهستی، قمرز.
 دهسیار: دهستیار، دهسیاو. — ی: دهستیاری، دهستگیری، کۆمهگی، یارمه تی.
 دهسیارگ (نمرده): پاریزگار.
 دهسیاو: دهستیو، دهسیار.
 دهسی (نمرده): دهستی دهستی، تفره، نمر و سبه ی پی کردن.
 دهسینه (فه): بازه.
 دهسه (نمرده): دپن جوان.
 دهسین (باک): ناز کردن. بدهشنه.
 دهشت: دهروه، هندهران، دهستو. چۆل، گۆره بان، بیابان، ناران، پین، مهخمر، بیاران، (باک). بهری، سه پاژ. — ی چۆل و بی نارودان: کمروش، نمریزی، نهمینی، شویتی چۆلی تهختی پروتسن. جیگمخوین لای وایه: که — راست و پانه، زاردشت بهواتا راستیژ هاتوه چونکوو پیغمبر دهی راست بیژی. کیتلکه، مهرزا.
 دهشتان: دهستانی. — ی: جیگای تهختی پانی پروت و بی دارودرهخت، دهستانی.
 دهشتایی: دهستانی، شویتی دهشت، هاماری، پاددهستی.
 دهشتهکی: دانیشتروانی دهستی و بیابانی. بۆ گیاندار و گول و داروبار و گز و گیای دهشت به کار دهبری، که مالی نهن.
 دهشتهو: دهروه، دهشت.
 دهشتهوار (موک): دهشتهکی. — ی: ژبانی دپهاتی و دهستی.
 دهشتهوان (موک): دهشتهکی، فله خرو، جروت بنده، (باک). دهشتان. — ی: دهشتانی.
 دهشتی: دانیشتروانی دهشت، دهشتهکی، دهشتیانی، بیابانی، بیوانی، چۆلکمنشین. جوړه مقامیکه خوشه.
 دهشتی هاککی به کاککی: دهشت و چۆل و بیابانیکی بی پایانه.
 دهشنه (ههوار): قیقه کیش، چه قوی قیقه.
 دهشو (باک): چلکاو، ناریکه، که نامان و قاپ و قاچاخ پی شۆرابی دروای نانخور دنی.
 دهشی: دهی، نهمی (بۆ کاتی دووا پۆز)، سمر چاوه که ی (شیان) ه.
 دهشی: دهبو، دهبوایه.
 دهعه جانی: ناشیرین، دزیو، بی پهزا، پهزا قورس.

ددهن (باد.) : کهږ، لوت.

ددهيله: سان.

ددهين (کو.) : دهمینی کوږه و نیتړ.

دهف (باد.) : لا، کن، نک، کنار، جهم، — ټ دهری (باک.) پیشدهرکه، (باک.) زار، دم، باوهړیاوان لسمدردهم و لیثانه، همرچی دهقی ته دهگری ژمن بخسوازه: همرچی بزمارت دادی له منی بخسوازه. — ژبی بهردان: وازلیپنتان، بهجی هیشتن. من — ژ مالا خوهدا: نمن ژنی خوم بهره لا کرد. — لیکرن: گزتن.

دههار (باک.) : دهار، وولاخ.

دهغه (زا.) : لؤک (ووشتری نیر).

دهغدهشتی (زا.) : تهپالکیتیرله.

دهغمدیس (باک.) : جوړه گمټیکه.

دهغمر (زا.) : دیزه دهمی تیغ، شویتن.

دهغگوئن (باک.) : پهپان پاگر، نمه گدار، پهپانپهرست، خاوهندی قسهی خوی.

دهغتمر (باک.) : بهخشنده، دلفراوان.

دهغتمرک (باک.) : بهبزهیی، بهزهی دار.

دهغتمری (باد.) : سموزوات.

دهغتمزی (باک.) : لاف لیدهر.

دهغټین (باک.) : داوین، کیشان.

دهغخوړ (باد.) : دهمته لات بهسمر نم و نمودا.

دهغهڅی: دهمدهمکی، وازی وازی.

دهغهړیا (باک.) : زوربلې، زاردپاو، چمنه دریز، پاز پانه گر. — بی (باک.)

زوربلې بی، زاردپاوی، چمنه دریز، پاز پانه گرتن.

دهغهړوت (باک.) : قسه پرق، بی شهرم. (باک.) — ی: قسه پرقی، بی شهرمی.

دهغهشک (باک.) : قسه خوڅ، زمان شیرین، پروخوڅ. — اهی (باک.)

قسه خوڅی، زمان شیرینی، پروخوڅی.

دهغهشو (زا.) : ناشو.

دهغهټیر: زارهمژدیا (کو.).

دهغهټی (ژه، سور، بوټا.) : ووشتر.

دهغهک (باک.) : سمرپوڅ، دم ناخن. — دانین: داپوښین، سمرنانهوه.

دهغهکونک (باک.) : دم به پیکنین، لیو بهزهرده.

دهغهکمنی (باد.) : زرده خمنه.

دهغهکهرم (باک.) : هاندران. (باک.) — ی: هاندران.

دهغهگر: زارگر، پاز پاگر، راز پاریز، دهغهگرتی.

دهغهگرتی: دهغهگر.

دهغهگمنا سهری خو (باک.) : بهخیرا خوټ، سندوقی سهری خوټ.

دهغهخوین (باک.) : خوینتیز. (باک.) — ی: خوینتیز.

دهغهکهن (باک.) : بهزهرده، شادمان، پروخوڅ.

دهغلنگ (باک.) : (باک.) دهرلنگ، دهلینگ.

دههلوک (باک.) : زینده واریکه بگمزی.

دههمری (باک.) : بی دم ویل.

دههغهرم (باک.) : میهره بان، پروخوڅ. (باک.) — ی: میهره بانی، پروخوڅی.

دههغخوین (باک.) : وه رگیتړدراو، دهمونخون.

دههغوڅ (باک.) : ناوی پیس، شلوټ.

دههغی (زا.) : داری گچکهی لیک نریک، دموڼ، دارودهقی: دارو دموڼ. (باک.) بیر، چالاو.

دههغیک (زا.) : کلکی وولاخان.

دهوق: ههروهک خوی، ههروهک، تهق، دهمنی، (همورا.) پیسته نه. — کردن (پوژ.) قه دکردن، جوان، شنک، کچیکي دهقه: واته جروانه، قه دی چتی قه دکراو. کهیف، منداله که زور به دهقه، تموا، له سابلخوره به سی پوژي دهق گه یستمه سهر دشت. (زا.) میچ. نمدازه، پایه، نازدار له دهقی خویدا ماوه. گیان لمریکي قه لمر و بهیتره، نسیه کت به — ه. (باک.) سهخت، بهیتر. (باک.) نیسکی چکولته، ننگوستیلهی دروومانۍ، جوانی، شوخی، ووتوو.

دههقا (پوژ، همو.) : دهسکه لا، که لا، جگی گموره، له جگیتی و مری مری پیټیدا.

دههقاق: شو و کالا و چتی چنراو و تهرارو، (نهم.) ناش، که تیره و جیوهی دارانه که شو چتی تهرارو و چنراوی پیټه درۍ.

دههقادر: دهقادر، شوادر. — ی: شوادری.

دههقاندان: شوادان، ووتووکردن، قه دکردن به پړیکي و لووسی و بی گنجی و لړجی.

دههقاندنومو: دوباره پیټانومو د دانموټله به پیټنگ بزورده لی برینی، کوتانومو ی برنجی نیوه کوتراو. لیدان.

دههقاقی: دهق دراو.

دههقانه (باک.) : گرله.

دههقاندن (باک.) : خال کوتان، بده قینه.

دههقاندی (باک.) : خالی کوتراو، خالدار.

دههقاودهق: دهق، تهق، ههروهک. پاستوخوڅ بی کم و کووپی، پاره کم بهسهر همزاراندا دابهش کرد — ده رچوو.

دهقه: همر.

دهههروو (باک.) : پروبه پروو، ناشکرا.

دهههقاندن (زا.) : خوتوو که ددان، قدیلکه ددان.

دههقهل (باک.) : چه قټین، زهوی پدهق.

دههقهنه (باک.) : قمت مبه، (باک.) قمت نعبه.

دههقهستن: دهق گرتنی چتی قه دکراو.

دههقادر: دهقادر.

دههقاندان: پټکخستن، ووتوو لیدان، موچاندنومو. (باک.) خال کوتان.

دههقاندنومو: دوباره پیټانومو د دانموټله به پیټنگ بزورده لی برینی، دوباره کوتانومو ی برنجی نیوه کوتراو. بولیدانی کمیکیش به کارده بری، که نهمری نه چیه قوتا بخانه دهقت ددهمهوه.

ده گهڼ: له گڼل، دگڼل، څيړه، (باک.) پيړه. — پهک: پيښه. (نمرده.)
 ناخوای کمشتي.
 ده گهڼهک: زور، زورداري، به — کارت پي ده کم (واته بغزرداري).
 ده گه (زا.): ده گهڼ، هملکوت.
 ده گهڼ (بابا.): هملکوت، ناياب، به — ناوی لي پهيدا بيوه يا ديتراره.
 دهڼ: ده لمدل، نيزيکي زان، (که، همر، فه.) ديل، — ه سگ: ديلسگ، يو هممو ميينه يه کی سگ و گورگ و چه قل و پتوي ده ست ده دات.
 ده ل (نمرده.): گيانداري پووقايي نازا.
 ده لاف (باک.): ناخو، ناود، گهر، لهنگمرگای چکوله. دهراو.
 ده لافه: کوني گوره له ديوار. ده رکه، ده رگا. (همورا.) په نجره و ده رکه ي گچکه. تاقه، له پ. ره زنه، کوني ديواران. (باک.) به رکا، په نجره ييکي چکوله يه له سره يه ديوار ي له نيزک ميجي يو دوکمل و پووناکي، کوليتان. پوچنه، کولانه.
 ده لاک (ح.): سمر تاش.
 ده لاکخانه: سمر تاشخانه.
 ده لال (باک.): ناري پرديکي کونه له شاروچکي زاخو. نازدار، دلبر، فريوباز، جوان، نه خشين، خوشويست. جامباز، جانباز، ناوچي.
 ده لال: کمسيکه کمل و په لي نووي کونه ي نم و نمو بغروشي. رابهر، ده ستيش.
 ده لاله: مافي ده لالتي، مزيکه به ده لال بدري، مزي ده لالتي.
 ده لالهت (نمرده.): سهره خوشي، پرسه، دلنوایي، دلداري.
 ده لالهانه: شوپنيکه ده لالان چتمه کی کونه و نووي تيډا بغروشن.
 ده لالي (باک.): جواني، قهنجي، نالوسي.
 ده لالتي: پابهري، ده ستيشي، بونه ده لال، پيشه ي ده لال.
 ده لالان: ده لالان، تنوک تنوک و غي ته پاي له ده فرو کوپه و ديزه و گوژه و نيتر تاز هاتنه در، غدان، ته پاي داني ديزه و گوژه و کوپه و چتي له گل دروست کراوه، يو حموزيش به کار ده بري.
 ده لاله (که.): نم، شه، شي.
 ده لالان: ناو لهبر چون، ليچون، ناو ليچون، به ديزه و گوژه و هي وا ده ليتن که به نمندازه ييکي نم و شه بداته ده ره ناوی تنوک تنوک لهبر پروات، دادان، ده ردان.
 ده لالان: ده لالان.
 ده له (نمرده.): لتي ده، بده لتي. (پوژ.) قاوه دان، گومومه ي ناوي.
 ده له (همورا.) ديلسه گ. (موک.) گيژ و ويژي، سرگر داني.
 ده له بهبا (همورا.): ديلبهبا، سه گيکي مي يينه يه که هاتيسته باو گولي په دوکوي.
 ده له چه: مروقيکي سووک و نزمه که ميچکه ميچکه يو نم و نمو بکا.
 ده له چه که (که.): ماستاوکر، پايي کر، مديايي کردن، خوه لي دانين.
 ده له چيبي: نرمي و سووکي و ميچکه ميچکه کردن يو نم و نمو.

ده قداش (دهر.): ژووري دانريته.
 ده قدهق (برا.): خالخال، په له په له، پنک پنک.
 ده قدهاندن (باک.): قديلکه دان.
 ده قدهقه (نمرده.): پرته پرت، بولمبول.
 ده قديبن (باک.): قديلکه دران.
 ده قساندن (باک.): چاو پوشي، خستنه پشت گروي.
 ده قشکان: ژاکان، گه چران. — دن: ژاکان، گه چران.
 ده قکردن: قمدکردني کمل و پيل.
 ده قکرو: چتي قمدکرو.
 ده قکرفن: باش نوبستانموي چتي قمدکرو به چمشن، که شوپني ده قه که ي ديار ي. نه گوزان و هروک خوي مانموه، نرخی گوشت له م مانگه ده قی گرتوه، واته نه گوزاره.
 ده قل (زا.): شوپني زور سخت له زوي نه کيلراو.
 ده قلووس (باک.): پهرين، باز دان، هملبنمونه، سمرمه قولات.
 ده قلووک (زا.): مازوو.
 ده قن (دهر.): زنه کار، زنه، زنهک، جيگای ناودار و قورو ليتار. راتبه، نان و چيشت چينموه ي فقه و سووختان.
 ده قنه: دانمويه که سوخته و فقه ياني مرگوت بوزستان ياني کو ده که نموه.
 ده قور: مريکه، که خوريه که ي، له نيواني خوري و کورکي دابي.
 بزنيکيشه که موه که ي له نيواني مهره زو موه دابي.
 ده قوريا: نيکي کورده پايتختي وان شاري (نامودي) يه، تاکورا، تاکوريا: نيکي ممني کورده له ژورووي کورده ستاني بنده ستی ترکاندایه ده ليتن همدوک نيک ناموزاي يه کترين.
 ده قور (باک.): مهرکه له جسي ناوونجي.
 ده قيقه: چرته.
 ده ک: نک، هک، ياخو، خوژي، خوژکه، کاشکي، ده، — به قوربانان بم، — ده ست خوشي. ووشيار به، ها، هاها، نک، ناها، ووشيار به. — (باک.) به لام. دهک و دولاپ پيکموه به کارده برين، فيل، ساخته، ناز. نيزک بو: — وخته بو له نيشانه که ي بدا.
 ده کهڼ (نمرده.): بي پش، بي تووک.
 ده کهک (پوژ.): ناگادار به، هاها، ووشيار به، (موک.) دهک.
 ده کرا (باک.): ته پل، ده هوژ.
 ده کن (که.): نه تک، شکاندموه.
 ده کوو (همورا، کون): کاووپ.
 ده کووديم: پرو، پوخسار، چاره.
 ده کووش (زا.): بي شکه ي مندال.
 ده گا (همورا.): دي، گوند، لادي.
 ده گهر: لي هاتني کاري زل و گرنک له يه کيک و په وایي فمرماني، فیساره کس به ده گهره.
 ده گهل (باک.): ووشيار، ووشيار، دوورين، (زا.) گالته.

ده لڼه ده ل: باري نزيک زاني نافرته تانه، لسمه دهستان، ده ل، لسمه زان.
زه درېوون و نه مرم بونو دوسه بله پښتنيک که کاتي دهرېوونى هاتې.
قوتونېرو دوو ملېکه گه پښتنيک و نزيکې دهرېوون بوبې.
ده لڼه ده ل: درو، ساخته، فيشال، چاخان، — کردن.

ده لڼه ده لگ: د پلېسه گ.

ده لڼه شير (نمرده): کچ، کنېشک.

ده لڼه شير (نمرده): شيرى مې.

ده لڼه ق: د پلېه بېا.

ده لڼه ک: (نمرده) ده ل، ده لک، (شم) کروڅه، کروشک، داعيايه کي
سوورې توخه کوله کي زور بهر خه گزيا چه کي بهر بهر کاتي وى له
دوژمن تنها (تسه) چونکو د پلېن بؤ فسي — ي زور ناخوښه، هر وه کوو
د پلېن گوره ترين چه کي کيسل له بهر نه گاري دوژمندا تنها فسه.
د پلېه بېا.

ده لڼه کدان (لو): پالېپوه نان، (ده لڼه کده) واته پالي پتو نه.

ده لڼه کړدن: که نه فکړدن.

ده لڼه م: — ي شيرى (هر) گيو، شيرتکه لېسې کومکولاندني ترش
نېوې و کمېک مېي بې. — ي هيلکې: دلې، ده لڼه مې، د پلېه مې،
واته هيلکې نيوه پر زور.

ده لڼه مې: هيلکې نيوه پر زور، ده لڼه مې.

ده لڼه ميز (پوژ): چرته ميزه.

ده لڼه موه سان (فه): وه دووا کومتني چمند گولسه گيکه به شوېن
د پلېه گيکيدا.

ده لڼه پ (پوژ): فلت، بلاو، فش، جلکې فش و فراوان، پيلوې فش.

ده لڼه پ: ده لڼه پ.

ده لڼه پ و پوژ: چتي زور ده لڼه پ.

ده لڼه قين (زا): نابرووچون و نمانى شمرم.

ده لڼه (زا): جبه. (نمرده) ده لڼه مې.

ده لڼه مېکا (باک): پلېکې کورده.

ده لڼه گ: ده لڼه گ، دهره لڼه گ. (زا) دهرېه.

ده لڼه شيت: کاس.

ده لڼه خال: چقر (خاچ).

ده لڼه لوي: ده لڼو.

د پلېه خال

ده لڼو (باک): پالمانى، مړي کومېوش، شاقل سووک،

د سوهو، همرزه چنه.

ده لڼو بېلېه: جوړه بېلارېکې زور توند و تيزه به تهرې پتر به ترشيا توه
ده خوړې بونېشې وه کوو نيسېوه و ايه، که زور ماوه سوور ه لڼه گه پې.

ده لڼو جبه: بېبارى سوور.

ده لڼو د پلېر (نمرده): نازا، دلقيام.

ده لڼو و (باک): سه تلې چهرمه.

ده لڼو ه ل: مړي روو ه لمانلراوې نازاي چنه بازه.

ده لڼو کاک: نيوه شيت، گېزو و وې.

ده لڼه زور، دارا — يک ده خورا. دهرېا.

ده لڼه لڼووش: مېس لمر زور خور و چاو برسېانه.

ده لڼه سان: سهر سام و سهر گمردان بون، واق و ورمان، (نمرده) د ملاندن،
ناو دهر دان.

ده لڼه گ (هورا): ده لڼه ک.

ده لڼه ق: ده لڼو ق، (يغز) قتيگا لڼو ق، له گوزرانياندا به کار ده برت.

ده لڼه م: ده پيم، د پيم، ده پيم، ده پيم، مېشم، (بابا) نه ليم، (ژاوه).

بوواچو، موواچم، (دهر) وېشم، (هورا) ماچو، لڼووش، دهروشم.

ده لڼه ق: نه لېتې، (خا) ووشې، (دهر) وېشې، (هورا) ماچې، چما.

نايا لات و ايه که، نايا پيت و ايه که.

ده لڼه موه سان (زا): که سيکه لسمه زوى لاساي پالوان بکا توه له
کاتي تنها فزيذا.

ده لڼه ق (باد): دهر فعت، دهره تان.

ده لڼه قان: نافرته تې بې شمرم.

ده لڼه پين (باک): واق و ورمان، سهر گمردان بون.

ده لڼه گ: (فه) دهرېا، ده لڼه گ، (هورا) دهره لڼه گ، ده لڼه گ،

(کمل، هورا) دهر قاچ، دهر قاچې، ده لڼه گ. — ي ه لې پچراوې ژنه
هر کيان: بالوړه.

ده م: (هر) زار، دم، دهر، (باک) ده لڼه م. به — شمه توت، دهره م،

ده م هراش، به دم ويل، به زمان، به دم و دوو. له — دانوه: نه پښتن،

به بهرېست کردن. به — دادان (پوژ): بهرېست کردن، گرتنه وې ماین له

تاوې غار دانيذا. (باک) بېست، بهن، تاو، تاف، چاخک، حمل، حمل،

چاخ، قاس، کات، گاښ، (هورا) هنگام، ژووم، کيلى، گاو، نشک،

بېن. نمرده مې. هندي، هنگي، هنگيني، هنگاڅي، هنگي، هېنې،

هنگيني. — يکې دې: کاتيکې تر، کتيکېدن. — يکې: تاريکې،

قاسکې، کاتيکې. — دې: گاڼادې. نمره — دې: (فه) يمه. — دان:

(باک) بوڅاک. — کيشان: پيگه پښتنې چاوچيشت، په نگدانه وې

چايه. دهره گوريزان، دهره چه قو، دهره خه نجر، واته گوريزان و چه قو

خه نجرې بې ده سک، زارک، کوني چتي، سهره تا، هره ل، — ي به ياني،

کورده (هېمانه) کورده زېرنگه و ناسنگه و نيت. — ي تيغ: زارو

ليواري تيغ. به — وه چوون: پتو چوون. — ابوړې (باک): دهرې پسر دوو.

— انهو (باک): نيتستا. — اپاشين (باک): دهره پاشيني: دوو پوژ،

دهره پاشيني. — اکو: کاتيکې. گيا دهرې داوه: سهرې دهر خستوه.

ده مېلخ: که يف، خوش، شادمانى، شادي، بهرم، ناهنگ، به —

شادمان، که يف خوش، به که يف. له — دان: سهره داسهر و گراوېوون.

توره کردن، توره بېوون. — شکان: ده ق شکان، که يف تيکچوون.

مېشک، مېڅې، (پروا) دهر دېکې وولاخانه که ناليکيان له کاتي خوږدا

نهر ديتي تووشې دېن. (نمرده) لڼوت، که پو، دهر، دارا — ي خوي

کر دوه، واته لڼوتي خوي ه لڼه ستوه.

ده مېلخ پروان: لڼوت پروانندن (گلوتفت).

ده مېلخ قه خنکړدن: مېس له هوهس تهخت کردن و خوگيڅ کردن به سهر

نم و نمره.

ده مېلخ شکاندن: خوشي له به کتيک تيکدان.

ده ماڅکړدن: که يف و خوشي کردن. لڼوت ه لڼه ست.

ئەم كەمەستەيە كە زۆر يەنگەر و ئاسەنگەر و مەسگەرەن و پەشەسازان ئاۋرى
يى كەش دەكەنمە، مەۋشەدەمە.

دەمەت (كە): توتۇنى پەك خراۋ و لەسەر يەكەنرى دانراۋ و پەزىكرەۋە،
(باك). بەستەيەك توتۇن.

دەمەتقەن: ووتۇرۇ، دەمەقەن، دەمەقالە، گەتۇرگۇ، پەلە. دەم تەقاندىن.

دەمەتقەن: گەت و گۇكرەن، چەنباۋى، زۆر بىلى.

دەمەتقەن (ئەردە): تۇلاشە، تەلاش.

دەمەتقەن: تەنەيى بى دەست.

دەمەجەۋ (ئەردە): زار جەۋ، دەمەجەۋ.

دەمەجەۋ: زار جەۋ، ئەمەندە نەيشتەيە كە دەيخەنە ناۋ زارۋ دەجەۋرى.

دەمەجەۋ: چەقۇى بى دەسك.

دەمەدەجەۋ: زارلىك بونەۋەي كەسكىيە لەكەتەي گەنەلەدا كە
مەنەسەي دەرەنگ دەردەچى، زار دا چەقاندىن. گەنەلەدا، چەنەگە
مەنەلەكەندىن.

دەمەدەم: سەرەتەي مەمەۋ كەتەك. — مەھارەن و پەيىزان

خۇشە.

دەمەدەقەن (بابا): پانتۇن.

دەمەسەۋ: سونەۋەي تەيغ دۈۋ جەۋرە يا بە پانى دەسەۋنەۋە يا
تەنەبا سەرەۋەي لاي دەمەكەي دەسەۋنەۋە، سونەۋەي لاي دەمەكەيەتەي كە
بە مەۋەيىكى كەم مەۋەي تەيكرەننى كۆرت دەيىتەۋە دەيى دەمە زەرد بەكرى
ۋاتە ئاسەنگەر تەنكى دەكەتەۋە.

دەمەپەزە: تەيغەكە دەمەي مەلەۋەي بى و پەشتەي نەمەي. — بونە:

مەلەۋەيى تەيغ.

دەمەزەۋە: مەبەس لە تەيغەكە دەمەي مەلەۋەيى و سەر لە نەۋى
ئاسەنگەر پۇلەيەي بەكات و تازەي بەكاتەۋە، پۇلەيە.

دەمەزەۋە: تەيكرەنەۋەي دەمەي تەيغەنە بە پەمەند لەگەن
ئاۋدانەۋە.

دەمەزەۋە: دەمە زەرد.

دەمەشەۋ: زارەۋەزەيپا، جەۋرە گەلەيەكە.

دەمەقەن (ئەردە): ۋاق، مات، سەرەسەمە.

دەمەقەن: (باك). شەۋك، شەۋك، پەلە، پەلەبەزى، دۈۋگەۋرە،
شەۋكە، دەمەتەقەن، مەشە، مەشەۋە، بەردەق، دەمەقەن، دەمەقەن،
دەمەقەن. بە — ھاتن: تەيك گەنەن.

دەمەقەن: دەمەقالە، دەمەقەن.

دەمەقەن: دەمەقالە، دەمەتەقەن.

دەمەكەن: پەنەجەۋەي نەۋانى تەپە و كەلەي نەۋەنەن بەزەنەۋە كەنەن.

دەمەكەن: ورتە ورتە، بۇلەۋەن. — كەنە: بەدەم ورتە ورتە كەنەن.

دەمەدەۋە: دەمەدەۋە.

دەمەكەن: سەرەلەي، سەرەلەي.

دەمەكەن (فە): لەيك، كەف و كەلەي زار.

دەمەگۆڭۆزان: ئەم دەمە چەقەنەيە كە لەنەۋ مەكەنەي تەشەيدا پەشى
يى دەتەشەي.

دەمەقەن

دەمەلەمە: دەمەدەمە. (ئەردە). مەلەتەي پۇز و مەنەك و مەستەيە، سەرەتا،
بەرايى، مەلەن.

دەمەلەمە: كەپۇ و لوت مەلەستەن.

دەمەلەمە: كەپۇ و لوت مەلەستەن.

دەمەلەمە: شەۋك، شەۋك، پەكەي گەۋرە، دامار. نامەۋسەۋەستى، نەۋەي،
(مەلەمەت، زات، مەۋە، پەكەي، زە. بە — نەۋە، دەلەي. بى —
سەۋە. — سەست: سەۋە. مەۋە، فەي، فەسەرەكەس زۆر بە — مە. دەرەي
توتۇنەي، دەرەك، پەك و پەشەي دارەن.

دەمەلەمە: دەرەك، چەۋەتە.

دەمەلەمە: چاۋەتە. — ي: بەدەمەي، چاۋەتە.

دەمەلەمە: مەبەس لەتەن و توتۇنەي لى پەن، زۆر مەسەن بونە.

دەمەلەمە: دەرەۋەن، دەرەۋەن، پەك و پەشەدەرەۋەن.

دەمەلەمە: چەي، تەسەۋەك. — ي: چەي، تەسەۋەك.

دەمەلەمە: توتۇرەۋەن، قەلەۋەن.

دەمەلەمە: توتۇرە، قەلە.

دەمەلەمە: (مەۋە): دەمەلەمە.

دەمەلەمە: (پەۋە، خە) جەمە.

دەمەلەمە: (مەۋە): دەمەلەمە.

دەمەلەمە: لوتە (خەكەكە لەدەرەي چەۋەتە پەشەۋە).

دەمەلەمە: لەكەي پەيچەي پەيچەي تە. — دان: لەكەي پەيچەي پەيچەي تە
دەم و گەردەن ئالەنەن.

دەمەلەمە (مەك): دامەن، دەستەۋەي. بە — گەن: مەخۇگەن، گەنە
نەستەي خە. — بونە: بونەدەمەن، مەخۇگەن.

دەمەلەمە: (مەۋە). شەش شاگ، دەۋەنە، دەۋەنە،
چەكەي گەكە و مەۋە تەنەك گەلەي پە دەۋەۋەزەي
و زۆر تە كەسەتەي نەۋەي پە نەۋەنە دەۋەي.

دەمەلەمە: دەمەلەمە دەرەستەكەر، دەمەلەمە چەك كەۋە، جەۋە. —
ي: پەشەي دەمەلەمە دەرەستەكەر و چەك كەنەۋەي.

دەمەلەمە: دەۋەنە، گەنەنەۋەي تەگە بە مەۋەدەمە. — كەۋە.

دەمەلەمە: نەۋەي.

دەمەلەمە: دەۋەنە.

دەمەلەمە: دەۋەنە.

دەمەلەمە (شار): كەنەۋە، لوتەي نەۋەي.

دەمەلەمە: چەكەكە زار بەۋەزەي گەيەدەرەۋە. جەۋەجە، زۆۋە، پەيتەپەيتە.
دەست بەجەي بە بى دەرەنەي.

دەمەلەمە: كەۋە: بەسەر پەۋەدەكەن، پەۋەدەكەن.

دەمەلەمە: دەۋەدەمە.

دەمەلەمە: دەرەي.

دەمە (ئەردە): مەۋە، دەرەۋە. (مەك). جەۋە دەرەۋەنەي. — ي
كەلە: چەيەي پەنەجەۋە دەرە لەنەۋە تەپە و كەلەي كەلە و نەۋەنەنە.
پۇزەي باۋ و بۇزان، تۆۋ و بارەنە. دەمە تەيغ و چەقە. كەۋەي ئاسەنگەر،

دەمەلەمە

دهمه‌ل (باک.): به‌پروو.

دهمه‌لاسکائی (دهر.): لاسایی.

دهمه‌لاسکه: لاسایی کردنه‌ی قسه‌ی یه‌کیتک و دهم لی خوار کردنه‌ی له پروی قه‌شمه‌ری و پتکه‌نینه‌وه.

دهمه‌لاسکی (پژژ، کۆ، جا.): لاسایی، تنه‌ها بۆ زار و زمانه.

دهمه‌لان (نهرده.): کارگ.

دهمه‌لین: پارچه خام یا په‌رویه‌کی تری درێژکۆله‌یه زاری هر دووی پی ده‌بستری له کاتی کفن کردنیدا.

دهمه‌لنه (نهرده.): دهنه، دارغاره، مۆدنه.

دهمه‌لنی (جا.): پسیو، هه‌لامه‌ت.

دهمه‌لوه: دهمه‌راش، به‌دهم وپل، به‌زمان، چنه‌درێژ. — ی: دهمه‌راشی، به‌دهم وپلی، به‌زمانی، چنه‌درێژی.

دهمه‌لچوون (نهرده.): پتیشوا کردن.

دهمه‌لخووار: چتی دهمه و نخوون، سه‌ره‌خووار.

دهمه‌لخووارکه‌فتن: سه‌ره‌نخوونکه‌وتن.

دهمه‌لخووارکه‌وتن: دهمه و پروکه‌وتن.

دهمه‌لدهم: زاری‌زار، دهم به‌دهم.

دهمه‌لپروو: دهمه‌رخوار، له‌په‌روو.

دهمه‌لپرووکه‌فتن (نهرده.): له‌په و پروکه‌وتن.

دهمه‌لپروو: سه‌ره و ژوو.

دهمه‌لوژێر: دهمه‌خووار، سه‌ره‌وژێر، سه‌ره‌ده‌خووار.

دهمه‌لوفوون: ده‌قنخوون، دهمه‌خووار، سه‌ره‌ده‌خووار.

دهمه‌ل و نخوون بوون: قَلَب برونه‌وه.

دهمه‌لوفوونکردن: قَلَب کردنه‌ی ئامان و ده‌فر.

دهمه‌لوفوونکردنه‌وه: سه‌ره‌وژێر کردنه‌ی ده‌فر.

دهم به‌دهم: جار جاره، جاروبار، هه‌میشه، هه‌رگا. زاری‌زار.

دهم به‌هه‌دان: چنه‌ درێژی کردن، خرا ووتن.

دهم به‌س: دهمه‌بست، به‌لامک. په‌تیکه دهمی گاجووتی پی ده‌بستری له کاتی گێره کردنیدا تا هیچ نه‌خووت یا هی سه‌گی پی ده‌بستری.

دهم به‌ست: زاری‌ست، زاری‌تن، زاره‌وانه، دهم به‌تن، به‌لامک، بزمۆک بۆ کار و به‌رخ و هی وا، په‌تیکه‌سه له‌کاتی گێره‌دا دهمی گای پی ده‌بستری.

جاده‌وه.

دهم به‌ستن: زاری‌ستن، به‌رتیلدان.

دهم به‌یه‌که‌هاتن: زاری‌پتکه‌هاتن، ژاوه‌ژاوه‌کردن.

دهم به‌: گریان، وه‌بگره، به‌گۆترة، گۆترة.

دهمه‌بوون: دهمکیشانی چا و پلا و قوبوولی.

دهم بوونه‌ تاقی چرا: بۆ یه‌کیتک به‌کار ده‌بری که له‌به‌ر واق و ورمانیکی کوتوپری نه‌توانی بدوی.

دهم بوونه‌ ته‌له‌ی ته‌له‌ی: دهم بوونه‌ ته‌له‌ی ته‌قیاک، دهم بوونه‌ تاقی چرا.

دهم به‌تن (موک.): ئالقه‌داریکی خه‌ له‌زاری وولاخانی گێره‌ی ده‌کمن، بزمۆک. دهمه‌بست، زاری‌تن، زاره‌وانه‌ی هه‌مبانه و خه‌گه و نیتن.

دهم پووچ: دهم پووچەل.

دهم پووچەل: مرۆفی بی‌ددان. — ی: بی‌ددانی.

دهم پوخت: چیشتیکی شله‌یه له‌ کشمیش و له‌تکه‌نۆک و کفته‌ی وورد دروسته‌کری.

دهم پیکه‌هاتن: زار لێک نران، زمان به‌سترن و زار نه‌کرانه‌وه له‌ ترسان یا له‌ برسان.

دهم پیس: جنی‌فرۆش، زمان پیس.

دهم قان: قسه‌ره‌ق، زمان شی، به‌دزووان. — ی: قسه‌ره‌قی.

دهم قه‌ر: به‌ کسێک ده‌لێن که هه‌ر به‌زار پیاده‌تی بکات و کرده‌وه‌ی نه‌بی.

دهم قه‌راق (هه‌را): دهم به‌تره‌قه، زار به‌تره‌قه.

دهم قه‌ره‌که‌ره: مه‌به‌س له‌ میسه و ته‌ره‌کاری و چتی وایه که دهم ته‌ره‌ بکاته‌وه.

دهم قه‌هه‌ندن: زار لێکدان، ناخوتی پر و پوچ، چنه‌لێدان، چنه‌بازی.

دهم قه‌هه‌ن (نهرده.): زمان به‌ مه‌لاشوره‌وه نووساندن تا ده‌نگ له‌ زاره‌وه‌ی.

دهمه‌هه‌ن: چنه‌باز.

دهم قه‌هه‌ندن: دهم تیره‌دان، منداله‌که یا پشیلکه‌که دهمی نایه‌ نار چیشته‌که. له‌ناو بردن، برژۆ دهمی ژهنده‌سامانی باوکی و هیچی نه‌هیشته‌وه.

دهم قه‌هه‌ن: زار به‌ یه‌کده‌هاتن.

دهم قه‌هه‌ن (نهرده.): دهم تینان بۆ خواردن و خواردنه‌وه به‌کار ده‌بری پتر بۆ شیرێ مه‌مک، مژین.

دهم قه‌هه‌ن: زار بردن بۆ قسه و له‌بایه‌تیکه‌وه دووان.

دهم قه‌هه‌ن: خۆتی هه‌لقوتین.

دهمه‌جاو: زارجو، نه‌هه‌نده‌ بنیشته‌یه که به‌ زار به‌جوری.

دهمه‌جاو: دهم و چار.

دهمه‌جه‌هه‌ل: زاری‌س، به‌دزووان، دهم تان.

دهمه‌جه‌هه‌دان: چنه‌ لی‌دان، چنه‌گه‌دان.

دهمه‌جه‌هه‌ت: دهمه‌جه‌وت، بیکاره، ده‌ست وه‌ی سه‌پی، بی‌دهم وپل.

دهمه‌جه‌هه‌تن: دهمه‌جه‌وتی، بی‌کاره‌یی.

دهمه‌جه‌هه‌ت: دهمه‌جه‌هه‌ت، بیکاره، ده‌ست وه‌ی سه‌پی، بی‌دهم وپل. — ی: دهمه‌جه‌هه‌تی، بیکاره‌یی، ده‌ست وه‌ی سه‌پیتی.

دهمه‌جه‌هه‌نه‌کلله: زار به‌سترن له‌ ترسان و به‌هه‌ر هۆیه‌کی بی.

دهمه‌خوا: کسێکه قسه‌ به‌خاری بکات، شله‌ژاوه.

دهمه‌خۆش: زارخۆش، ئافه‌رین.

دهمه‌خۆشانه: زارخۆشانه، مزگینتی، خه‌لات.

دهمه‌خۆشی: زارخۆشی.

دهمه‌داجه‌هه‌ندن: چاوریستی، نازوه‌ری، قرم، زارداپچین.

دهمه‌داجه‌هه‌تن: دهم داچه‌قاندن.

دهمه‌دار: کسێکه به‌دهم وپل بی بۆ ناخۆتن و گفت و گۆ.

دەمدان: دەركەوتنى خورنجه و سەرى سەوزايى، لەمەدەنى ئازالانە ماوەىكى كەم. — ى كۆورە: بایتیکردن. درێژکردنە، بەدەمەدەدان، لەدوودان. گەشتنى مێو. دەمدانەو: گەشتنەوى گۆل یا قەلشینی مێو و هەنارە، کرانەوى زارى برین.

دەمدانەیک: پیکدادان، پیکمەنان، لیکنان (بۆ پەرتووک و ئیتەر).

دەمدەر (فە.): بەردەرگانه.

دەمدەم: جارجارە، دەمدەمە.

دەمدەما (نەردە.): دەمایدەم، دەم، سەرەتا، هەوڵ.

دەمدەمان: دەم بەدەمەوان.

دەمدەمە: دەمدەم، جارجارە.

دەمدەمەکی: دەمدەمی.

دەمدەمی: دەمدەمەکی، دەقەشی، پەتیارە، سەرسەری، هیچ و پوچ، وازوای، جینگە، جینگەز، جینگەنە، وازی وازی، تاتواری. مەزى پارا. جارجارە، جاروبارە.

دەمدەرپاو: پار پانەگر، زۆربەلى، ناشکرکار، کەستیکە قسە لەزایدە پانەوستی. — ى: پەرسى، رازپانەگرتن.

دەمدەرپوون: بى دەنگ برون و هەست لە خۆپەین. بۆ دەمکۆتکردنى خەلکیش بەکار دەبرێ.

دەمدەرپۆ: چەنباز، بى شەرم، درێژدادپ. — ى: چەنبازی، بى شەرمى، درێژادری.

دەمدەرپوون: زارپەین، زارەوانە.

دەمدەرپاس: دەمدەرپاست.

دەمدەرپاست (پاک.): شۆفار. دەمدەرپاس، مەزى لێزان و قسەپەوا، پاستگۆ، دروست وێژ.

دەمدەرپاست بۆنەو: مەبەس لە تێر خواردنى برسى و هەزارێکییە، دەولەمەند بون. قسە و سەرمکوتن.

دەمدەرپاستی: تێرخواردنى هەزار و برسیکییە، قسەپۆی، قسەپەوایی.

دەمدەرپەش: بریتییه لە یەکتیک، کە هەر نەخسەى خراپ لى بدات و شووم بى. — ى: شوومی و نەخسەى خراپ لێدان.

دەمدەرپووت: بە یەکتیکی مەندالکاری بى غوود دەکووترى کە شەرمى لى نەکری.

دەمدەرپۆ (پاک.): چەین.

دەمدەرپاز (هەورا.): کاتەمێر، کەمێر.

دەمدەرپاساز (هەورا.): کەمێرپاساز. — ى (هەورا.): کەمێرپاسازی.

دەمدەرپایۆ (هەورا.): کەمێرپۆک.

دەمدەرپۆ: (هەورا.) دەمەرپاز، کاتەمێر. — ى: کات ژماردن.

دەمدەرپاز: بى دەم و پەل، ناهومید. — ى: بى دەم و پەل، ناهومیدی.

دەمدەرپەز: دەمدەسارد، ناهومید، دلسارد.

دەمدەرپەووبوون: ناهومیدبوون.

دەمدەرپەزى: ناهومیدی.

دەمدەسپ: وەکوو پەش سپى وایە، مەزى قسە پەوایە کە پەزى بگیری و شەرمى لى بکری.

دەمدەسووان (نەردە.): ناردەسووان، پەشتى ناسنى، وورده ناسنیکە دوای پەندکاری و سوونەو لى هەلبەرێ.

دەمدەسوور: کەستیکە لەکارێکیدا پەشت نەستووری، نازا، بەجەرگ.

دەمدەسوورە (کۆ.): (کۆ.) لچە، جوورە ماسییه کە.

دەمدەشپ: دەمدەرپاو، پار پانەگر.

دەمدەشل: دەمدەسارد، دلسارد، ناهومید.

دەمدەقالی: دەمدەقالی.

دەمدەقە: دەمدەقالی.*

دەمدەقوچانلن: دەم قوچانن.

دەمدەقوچانن: دەم قوچانن.

دەمدەقوچیاگ: دەمدەقوچاو.

دەمدەکار: چینی دیوارە بە پوکاری دیوی دەرویدە.

دەمدەکانە: (خۆ، پەوا، سوور.) دوکانە، دەموکانە.

دەمدەکراو: چای لێنراو و نامادەکراو.

دەمدەکردن: چالێنان و نامادەکردنى، لێنان، وەسەرنان.

دەمدەکو (نەردە.): سەر زەنش.

دەمدەکووت: مات، کپ، سست، بى دەنگ. — کردن: کپکردن، کپکردن، قرتە لى پەین، بى دەنگ کردنى کەستیک لەبەر چتیک لەدوان.

دەمدەکووتکردن: لەدوان خستن، خامۆش و بێدەنگ کردنى کەستیکى سا بە هەر هۆیه کییەو بى.

دەمدەکوش: دەمدەگوش، زارپەین، بزمۆک.

دەمدەکشان: لووشەکردن، پشودان. پێگەبەشتنى چاو و پەلا و ئیتەر، دەم بون.

دەمدەگا: جیگای دەماندنى کۆورە. جیگای دەم و ماچ و مویچ.

دەمدەگەرم: مەردومی قسەپەوایە.

دەمدەگەنیگ: زارپۆگەن.

دەمدەگر (پاک.): گروپن.

دەمدەگرەن: زارپەست، مەبەس لە پروشکان و کەم قسەکردنى بى شەرمانە.

دەمدەگرەنەو: زارپەستەو، مەبەس لە خۆگیرانەو یە لە خواردن واتە بە دەستە چت بخرات.

دەمدەلار: زارخوار.

دەمدەلارە: ئەو جوورە تونگانه (سوراحی) کە تۆزیک دەمی لارە.

دەم لێدان: لێدوان، خۆبە لێزان و قسەزان و ئیتەر نیشاندان، چەملێدان، ووتن. سازندەیی. دەمدان، دەمین (بۆ کۆورە زێڕنگەری و ئیتەر).

دەم لێکان: زار قوچانن، بۆ مردن و هەناسە برانیش بەکار دیت.

دەم ئی فیان: دەم پێوەنان، زار بە گۆزە و ئیتەرەوان.

دەم مەقسەت (هەورا.): زیندەوارێکە و هەزار پیتی دەچی بەلەن چکۆلە ترە.

دەندى (باک.): زەرگەتە.

دەنگ (ئەردە): پەراسىر. دانە، دەن، دان، دەنگ، رۆك، قل، تەق، (ھەر). قلى، دەنگە. بۆدانىرلىمۇ ھەممۇ چىتتىكى دەبى دەنگە ھەنار وئىتر. نارووك، دەنگە چەقالە. يەك، تاك. (شار). كىمىك، تۆزىك، نەختىك.

دەنگە: دەنگ بەھەممۇ واتاكانىيە. (ئەردە). چەردان.

دەنگە خار (ھەرا): (خۆ، دەر). بېمانە.

دەنگ دەنگ: دانەدانە.

دەنگە (باک.): دەنگ، چەقالە.

دەنگ: شەت، پىر، قىرشتە، ھەرا، زىقە، ھەللا، ئاۋاز، تەقە، خەبەر، فەزە، كىك، كەلپ، شەماتە، زەلە، پىتەن، دەن، دەنىد، زالە، زاپەلە، بانك، ئاۋاز. بى: بى ھەست و خوست. بى: بى ھەست و خوستى. — بىلەن كىرە: دەنگ دەرىپىن. بۆگىرەن: لە گاپۇردان. بۆگۇرانى: تىپەلەردىن. — كىرە: بانك كىرەن، ھاۋار كىرەن، ۋەلامدانىمۇ. — دان: شەپۇلدانى دەنگ، ۋەلامدانىمۇ. ۋەلام: دەنگ و باس، (باک.) دەن، خەبەر، باس و خەۋاس، ئاگا. ئەت دوومەھ كوتىر دەنگ ۋە نەھات: ئەر دوومانگە كە ھىچ ۋەلامىك لەتۈرە نەھاتىر. ئاشتى، ئاشناپەت، دۆستاپەت. دەنگىيان لەپەكتىر گۆپىرە: واتە بەندىۋارى دۆستاپەتەيان پىسانىمۇ. (باک.) دىكى ساۋار كوتانپەت. بى: بون، ھەجىن، تەبەت، ھاۋىس، خامۇش، ئارام، كپ، (باک.) پەپس، دىيخ، ووس، ووست، بى ھەست، كۆمەت، كىش و مەت. بى: بى كىس، خامۇشى، تەپسى، ئارامى، ماتەمەت، كەپەھى، كرى. بى: بون: دامىر، دامىر، ئارام بون. ۋە: ھاتن: قىراندن، ۋىقاندن، قىراندن، گۆراندن. دەنگى ئاۋى: ھاشە، — ى دى. دەنگى نەسپى: ھىلەھىل، دەھىلىتى. دەنگى بارانە: خەمە، خەمە دى. دەنگى باي: ھاشە، — ى دى. دەنگى پىشەلە: مياۋە، دەمىياۋىتى. دەنگى تەفەنگى: تەقە، تەقە دى. دەنگى تۇقى: گىرە، ئالە، دەگىمىتى، دەھالىتى. دەنگى خۇش: ئاۋاز. دەنگى خۇشەبىز (ئوتۇمۇزىل): گۆرە، گۆرە دى. دەنگى چۆلەكە: جىكە، جىكەجىك: جىكە دى، سىرپە: دەسرىۋىتى. دەنگى پىرە: ۋاقە، ۋاقىۋاق، ۋاقىۋاقىتى. — ى زەرگەتە: گىزە، گىزەگىز، ۋوززە ۋوززە — ى دى. — ى زەنگەسۈرە: ۋوززە، ۋوززەۋوز — ى دى. — ى سەكى: ھەپە، ھەپەھەپ، ھەۋە، ھەپە، ھەپە دى، دەۋەپى. — ى سىرپە: دەركى: سىرپە، — ى دى. — ى شىكانى دار: قىچە، قىچە دى. دەنگى كوتىتى چىتتىكى قورس: تەپە، زەمە، — ى دى. — ى كەۋى: قەبەلە، — ى دەكا. — ى مەرى: جىرەجىر، جىرە دى. — ى مەرى: بالە، بالەبال، دەھالىتى. — ى گامىشى: ھۆقە، ھۆقەھۆق، — ى دى. — ى گاي: بۆزە، بۆزەبۆز، — ى دى. — ى مېشۋەلە: ۋوززە، گىزە، — ى دى. — ى نەخۇشى: نە، نە، نەنگ، — ى دى. دەنگى ھەۋرى: گىرە، گىرەگىر، بۆلە، بۆلەبۆل، — ى دى.

دەنگەلە: دەنگاۋىز.

دەنگەل: (بىل.): ئارتىكە لە قەلشەتتى كىۋان يا لەدەزى زەۋىيان پەۋان بىت و كانىش نىيە.

دەنگەنە (باک.): نىۋەدەر، بەناۋىيانك.

دەنگە: قار، چە.

دەنگەدەنگ: واتەمات، ۋاۋەۋا، گازەگاز، قىرشتە ھۆر، قىرشتە، ھەراھەرا، ھەللاھەللا، جىرە كۆمى، چارەچارە، قارەقار، دەنگ و دۆر، مەرم، رەمىن، دەنگى يەك لەدەۋى يەكتىرى.

دەنگەشە (ئەردە): دەنگەدەنگ و ھەراھەرا، دەمقەرە، قەرە، قەرەقەر، قارەقار.

دەنگەمۇرە: بۆكەستىك بەكاردەپىر كە دەنگى يەكتىك بە يەكتىكى يا بە چەند كەستىكى دورۇپاگەيەنى.

دەنگ بەدەنگ يەكەن: جىۋەت، دەنگ لىكەن.

دەنگ بەرەز: گىياندارى دەنگ زى. — ى: دەنگ زى.

دەنگ بىز (باک.): گۆرانى بىز. — ى (باک.): گۆرانى بىزى.

دەنگ پىچىياگ (ئەردە): دەنگدانىمۇ كىتو ئەشكەت و گەرمەۋ نىتر.

دەنگ تەپەل (ئەردە): دىمىلى دەمباۋ.

دەنگخۇش: خۇشاۋاز، خۇشپىز، ئاۋازخەۋان، خۇشكۆ، گۆرانى بىز، كەستىكە ئاۋازەي خۇشپى. — ى: ئاۋازەي خۇشپىز، خۇشپىزى، گۆرانى بىزى، خۇشكۆ، خۇش دەنگ.

دەنگ دەپىرە: قەسە پىنەۋە لەگەل يەكتىكىدا.

دەنگەل: بەناۋىيانك، دەنگەل، بەنىۋىيانك. چىتەكە دەنگى لىۋەپى. — ى: بەنىۋىيانكى، (باک.) شەپۇلى دەنگەل، دەنگەل، دەنگەل.

دەنگەل: تىپراخوپىن، تىپراخوپىن، دىۋاندەن، فەماندان. بانك كىرەن ۋەكۆ: كاپرا، ھۆر ھەراھە. دەركىرە، قارەدان، بانگەپىشتەن كىرەن.

دەنگەنەمۇ: دەردەنگ، پارە، دەنگەلەدان، شەپۇلدەنەي دەنگ، زىنگەنەمۇ دەنگ، پلاۋىۋەنەي دەنگ و باسە بە جۆرەك كە گەلە كەس گۆرۈپى لى بى. گەپەنەي دەنگ لەناۋ چىۋا ئەشكەت و گەرمەۋ گومپەزاندە.

دەنگەلەپەرە: دەنگى دەفە و ساز و سەمتور.

دەنگەلەچىۋەن: پلاۋىۋەنەي دەنگ و باسەكە لەلەيىن يەكتىك يا دەستەيەكەمۇ بۆناۋ خەلەك.

دەنگەلەھەلەن: دەنگ دەچىۋەن بە جۆرەكەي ۋا كە ئەم و ئەر بى بىيەن.

دەنگ دەپان: مەپەس لە توندى و زۆر ھاۋار كىرەنە.

دەنگەزەنگ: دەنگى زەنگى.

دەنگەلەدان (باک.): دەنگەلەمۇ.

دەنگ كەۋەن: دەنگ نەۋسان.

دەنگ كىرەن: بانك كىرەن، ھاۋار كىرەن، قەسە كىرەن، لى ۋەدان. دەنگ كىرەن، ھەلەدانە قەسە يا ۋەلام دانەمۇ. تىپراخوپىن، دەنگەل، لىپراخوپىن.

دەنگ كىرە: دەنگ زى.

دەنگ كۆپىن: يەكتەر نەدەۋاندەن، (كۆ). خىتوتىشى (خى و تىشى).

دەنگ كىرەن: دەنگ زى بون، دەنگ كىرەن.

دەنگ لىكەن: بانك كىرەن، يا دەركىنى چىتەك.

دەنگەل (دەنگ مەل): دەنگى پەپەۋورى.

دەنگ نەقارە: دىمىلى دەمباۋ.

دەنگ نووسان: کپ بونی دەنگ و دەرنهاتن، (هه‌ورا). دەنگ نروسیای. دەنگ کورتن.

دەنگ نووساو: دەنگ که‌رخ، دەنگ نووسیایک. — ی (هه‌ورا).: دەنگ نووسان.

دەنگ نۆز: دەنگ زل، کەسیکە دەنگی گ‌ر و قەبەبی.

دەنگ و باس: دەنگ، تەرزەنۆ، خەمەر، هال و هه‌وال، باس، خوواس، ناگایی، کۆتەهه‌وان و ناخەفتیکە، کە بکۆتە سەر زار و زمانان و بلۆریتەوه.

دەنگ و دۆز: دەنگە دەنگ و هه‌راوه‌زیا.

دەنگین: ناسراو.

دەنووک (کە): دندووک.

دەنووکە (ئەردە): دەمووکانە.

دەنووکە لەه‌لقە (کە): گیایەکی وورده دندووکێ وەنی لەگەڵگی دەچیت.

دەنووک کەچکە: جووریکە لەهه‌راری.

دەنید: دەنگ.

دەنیۆ: لەنیۆ، نیۆ، تونۆ، (په‌وا). دۆ. تۆلۆ. — لیفە ی دا: تۆلۆ لیفە دا. — ی قاقمزی دا: تۆلۆ قاقمزا.

دەو: دەم، زار، دم. پەله، تالۆکە. دمه گۆرتان. (شکا، باک، باد). دۆ، (باک). زیانده‌ر، گومراکەر. پشک ئاریژتن جووره ژمارەیکە، کە لەناو چەند کەسیکی دادەکری، دوونیان یەکی چەند قامکێک دەهیننه پیشمەرە یەکیکیان دەلی (دەو) لە تۆ، ئەو سا قامکەکان لیکە دەنمەرە و دە ژمارە ی دیکەشی دەخەنه سەر گردیەکی هەر چەند بوو ئەو کەسمەرە کە دەو لی کراره ئەزمێری لەسەر هەر کامیکیان ئەواو بوو ئەو دەبیا تەوه.

دەوا (په‌وا): دەرمان.

دەوات: مەرە کەپدان، دەویت، (کە). دوات.

دەولخ: دەباخ، خۆشکردنی چەرم.

دەواخانە: دەرمانخانە، دەباخ خانە.

دەواخچی: دەباخچی.

دەوا

دەوار: پەلەسیکی پانی دریزی تەختە تەختە یە لە سوو دەچنری کۆچەران وەکوو چادر هەلی دەدەن و دەچنە ناوی، پەشمال. (باد). وولآخی بەرزە، ئەسپ، ماین، ئیستەر، کەر. (باک). پەشە وولآخ. — ی ستور: کەر، ماین، ئەسپ، ئیستەر. (هەر). وولآخی بەرزە، چاره‌وا، ئەسپ، ماین، ئیستەر، باره‌هر، پیژۆ. — ی (کە): جووره قابیتی قوولە.

دەوان: دەبان، تیغی دەبان وەکوو خەنجەر و شیرکە دەمه‌کە ی جوو هه‌رداره.

دەوانچە (هه‌مه): دەمانچە.

دەواوورەش (هه‌ورا): دەرمانفرۆش.

دەوه: دەبه. ساهیک، تەپالە ییکە لە ریخی پەشە وولآخ و ئیستەر ژنان بە دەست دروستی دەکەن و لە تەپالە به‌رینتر و دریزتره. — کردن: پیژتن.

دەوه‌دهشتی: شیاکە ییکە لە دەوه‌ی ئاوا ییدا هەر لە خۆرا ووشک بوو ییتەوه، دەوه‌کیویه، (هه‌ورا). سەرگین، تەپالە.

دەوه‌ره (ئەردە): چاره، چاره‌سازی، دەرمانکردن، تیمار. — کردن: چاره و دەرمان کردن.

دەوه‌ کیوی: دەوه‌کیویه، دەوه‌دهشتی.

دەوه‌ری دەر: چاره‌ی نەخۆشی، چاره.

دەوه‌کیویه: دەوه‌کیوی، سەرگین، دەوه‌دهشتی، تەپالە، (دەر). لاس، (زن). سەهین، شیاکە ی ووشک بوووه.

دەوه‌لۆ: پێژە تەپالە ییکە بە گردی بێندە کړی و ناوه‌کەشی پرده‌کړی له پەین و وورده تەپالە و پشکەل.

دەوه‌ن: ئەم پەنجە دارانە یە کە کورتن هەر لە ناوییه‌وه چەند لکیکیان لی جووی دەبیته‌وه و زۆر بێند نابن. بە پشکە داره به‌روو و مازووش دەلین کە تازه هه‌لیدا بیته‌وه دوای پرانی. تەرە، خوهر، ریل، (باک). شتل، (هه‌و). بار، (دەر). تەرەش، پەنجک، کوورس، مەیتک، بته، به‌ر دارانە دەلین کە زۆر به‌رز نەبوون. جەنگەل، مێشه، لێر، لێره‌وار. قامیشه‌لۆن.

دەوه‌ن بێناش: مەبەس لەهه‌وان و ناخەفتیکێ زۆری بی سووده.

دەوه‌ند: دەرەن.

دەوه‌جا (کۆ): دەسا، ده‌جا.

دەوه‌خ (باک): مانده‌ویتی.

دەوه‌خین (باک): مانده‌وویون.

دەوه‌ز: به‌ر، په‌رانپه‌ر، قه‌راخ، قه‌روپ‌خه، دەوه‌. — کردن: پێدا چوونه‌وه‌ی دهور و وانە و ئیتر.

دەه‌وان (هه‌و): لە گەمە ی خەنخەنانیدا کە سی جاران هه‌رسیک خەنەکان گه‌راو نه‌یدۆراند — ی پێده‌لین. دەوه‌.

دەه‌وانده‌وه‌: په‌رانپه‌ر، گرداگرد.

دەوه‌: گ‌ر، دهور، قه‌روپ‌خه، په‌رانپه‌ر. — دان: دانەبنار، داگرتن، گ‌رگرتن، ناخەدان، تەوه‌نه‌دان، دهورگرتن، تەنوره‌دان. چاخ، چه‌رخ، رۆژگار، دەرەن.

دەوه‌ه‌دان: ناخەدانێ چتیک، گەمارۆدان، دهوردان.

دەوه‌ه‌کردن: خوێندووردن، چه‌رخ خواردن.

دەوه‌ه‌گرتن: دهورگرتن، ناخەدان، پارچه‌ به‌لیتاری پێلاواندا گرتن.

دەوه‌ه‌ده‌م (ئەردە): لموز، خرتوم، په‌وز، په‌وزه.

دەوه‌ه‌که‌ر ده‌یۆ (هه‌ورا): دهورکردنەوه‌.

دەوه‌ه‌به‌هر: دهورپشت.

دەوه‌ه‌پشت: هەر چوارە، دهوربه‌هر، سوور و پست، هاویردۆز، (خۆ). پی پانه. ناوچه‌ی دهوربه‌هر.

دەوه‌ی (باک): تەبەق، ئامانیکێ پەلی نێوده‌اره. — ی چینی: فەخفەوری.

دەوه‌یش: عه‌ودال، بی مال و حال، مریدی تەریقەتی قادری به‌ پرچ.*

دەوه‌وس: شووین، شووینەر.

دەوه‌ساندن (باک): چه‌رخێ کوشین، ماکینه‌یکە تری دەکوشی، به‌لاقێ هه‌لشێلان، پامال کردن، پی پستکردن.

دەوه‌سین: شێلان، پامالکران، په‌نج دران.

دەوه‌وش: شووین پی.

دهووشک (باک.): د دود انه.

دهوقاندن: تاقي کردنمه.

دهوکل: کابانيکه پژني کمره بهرمهم بيتي.

دهوکل: زار تشه.

دهوکيس (زا.): خسته ي تورده که.

دهول (باک.): په چلک، (باک.) سه تل و دۆلکه و لۆنکه ي چهرمين کمناري له چالواندا پي ده کيشن. (که، همورا.) دهوژ، تپيل. (دهر.) له گيل.

دهوول: همول و تهقه لا.

دهوول (باک.): سه تل ي چهرمين. مال و سامان و دهوله ته. دهولمه مند و اتا خاوه ندي سامان و مال و دهولت، دهسته لات.

دهوله ت: سامان، مال و داهات، خوشبه ختي، پهروپو، پهلوپو، مال، نازال، پشه و ولاخ و ولاخي بهرزه. فخرمانداري، بهنده ري، نيريتي، ميری.

دهولتکمتي (باک.): همزار، ليکومتو.

دهولتککپ: فخرمانپروا، فخرمان بين، فخرماندار. — ي: فخرمانپروايي، فخرمانداري.

دهوله تمه مند: دهولمه مند.

دهولمتي (باک.): پيروز، ميری، ميريتي، چتيکه هي ميری پي.

دهولتقوچ (دزه.): زاربه ستو، دم قوچاو، مات، کپ. همزار، پروت.

— ي (دزه.): زاربه ستويي، ماتي، کپی. همزاري، پروتي، په جالي.

دهوله من (همورا.): دهولمه مند.

دهوله مهنه: مالدار، دارا، بدار، به تفاق، به مال، ساماندار، خاوه ندي سامان، کوک، — بون: هه لگران، هه لانگران. — ي: مالداري، دهوله تمه ندي، دارايي، بچک، بي نيازي، هه بون، هه بين، سامانداري، زهنگيني.

دهوولته (باد.): خلته ي پژنيبه که له کمنار و بني مه نجل و هيزه و چتي تر ددنه شي دوای تووانده وي.

دهوون (نرده.): دهورند. دهورن.

دهولک (همو، باک.): جدت، سه تل ي جيلي يا چهرمين.

دهولو (همو.): شم گرته يه ده مي بز پشکوتن ليک کرد بيتمه، دهولو، دهولو. باداميکه خريکي گه يشتن بي يا په لک شينه که ي بقه لشي.

دهولوو: (همو.) دهولق.

دهولوکانه (همورا.): دهمکانه.

دهوليان (نرده.): دولاو، دۆله، ناوگير.

دهوليپاز (خو.): پرداني مال اتان. (خو.) تیکول و تووژ و تفری سمر پيخوله و چيکلده يه.

دهولينگ: ده لينگ.

دهويل (باک.): سيرمه.

دهويت: (همورا.) دهوات، دهويت، مهره که پدان.

دهويت: گواد، تهره س، قورومساخ، دهيروس، جاکيش.

دهويقاندين (زا.): تاقي کردنمه ي هيلکه يه له لايمن په قی و ناسکيتييه وه به له ددان دان.

دهويک (با.): دزووک.

دهوين: دزينه.

دهه (پژژ.): ورشه ييکه مايي پي ده گيرنمه، (باک.) بزبره وي بازاري وولاخان له کاتي هاندانيده به کار ده برت. (باک.) ده (۱۰). دي، گوند.

دههان (باک.): دهيان.

دهه هزار: ده جاران همزار ۱۰۰۰.

دهه هک (باک.): دهيم، دههم.

دهه هم: دههک.

دهه مين: دهيمين.

دهه به (باک.): ختمه يي، ختمه رنگ.

دهه ليک (باک.): چيني.

دهه ره (باک.): مرازيکه لق و پوي بي که لکي داراني پي ده برن.

دهه ري: جدرگاووس، (که.) دهيري. (باک.) جل و پژشاکي قولاه چن. زور تورپه.

دهه شک (باک.): جاش.

دهه هف (باک.): يال.

دهه فک (باک.): دار، تهله.

دهه هر (باک.): پايه، بناخه. — ي: پايه تي، بناخه يي.

دهه ل (باک.): باخي ميره.

دهه هم (باک.): کزچل، سه ربه رشتي.

دهه ننگ به (باک.): بهاره کاني.

دهه و (موک.): فيل، که لک. جاجميکه وه کوو شه لته هه لده دروي ده غلي لسمه خرمانان پي ده گويزر يته وه يا لسمه لؤ و شارا پي ده به نه سمر خرمان.

دهه وژ: دهوژ، کووس، دهيل، کؤس، دۆژ. — لي دان: دهه وژ کوتان.

دهه وژهن (که.): دهه وژ ليته ر. — ي: دهه وژ ليته ر.

دهه وژکوت: دهه وژهن.

دهه وژ و ژوپنا: دۆژ و ژوپنا.

دهه به (باد.): داعبا، درنده.

دهه بهک (باک.): ده بهک.

دهي: ده، دا، داده ي، ووه ي هاندانه. به لي، به لي. بز دهنگداني وولاخان به کار ده بری. بز هانداني سه گانيش به کار ده بری، کسکس، حله له له، ديي. (فه.) دي، گوند، لادی. زووک، زوويه.

دهيان: چندين جاره، دهان.

دهيهک: (باک.) دامن، دهيتک، دهيهک، له ده يان يه کتيک، له ده يشان به شتيک.

دهيه م: دههم. — ين: دهه مين.

دهيجا: دهجا، دهيسا.

دهوژ

دهيلی: له (دهيدک) ی کور تکراره توره، (باک.) لایسی لایه یه. کاتیکي ژنان مندالی خوږان دهنوتین دهلتین: دهیدی لارو دهیدی، دهیدک لانکه هیلینا زاروکی مرغانه.

دهیر: ډیر، کلیسا.

دهیری (که.): دهری، ثوانمن که برور و باوه پریان لسمیر نوره یه که گیتی همر بووه و همر دهی و پهرور دگاری نیه. ډیرنیشین، ډیوانه، شیت، همرده.

دیزه (باد.): که لای گزریه بژ ناژ آلن.

دهیسا: نمرسا، دهیجا، دهجا، زوکه، پهله یکه، دهسادهی.

دهیسلادی: پروانه: دهیسا.

دهیسم (باک.): پادشاهی کی کورد بووه له کوردستان و نازهریایجانید ا فمرمانروایی کردوه له پاشان به دهستی سالار کوری مامه لان گیراوه و چاربان پڑانموره و دوايه کوژتوویانه.

دهیلاخ: تۆرم، (باک.) گوییک. گولکی ووشتی، بهچکوی ووشتی.

دهیلهم (نمرده.): نیچاوان، تویتل، ناوی تیره یه کی گموره یه له کورد، ابو الفداء الحموی له باسی کورداندا دهلت: فارس سی ناوی هییه یا سی باوکی هییه و یا سی نتمون: کورد، جیل، دهیلهم، وادپاره که جیل ناوی فارسی به خزیوه یستوه به لام کورد بغاوی خوی مایه تمنها دهیلهم بزر بووه، هیندیک دهلتین ترکی نازهریایجان له شویتنی واندا مامون، (نمه درو یه کی ناشکرایه چونکو تورک مغولن و ناشکراشه کهی هاتونه ته نازهریایجان. گیو) هیندیکیش دهلتین (ازازا و دومل، دومل) پاشماوهی دهیلهمان، به لام گملیک راسته و دروسته که بلتین دلیم که نمری پرونه عمره و پاشماوهی دهیلهمان له بنچینه دا کوردن (جگرخوین).

دهیم (که.): دیم، زوییکه تمنها له بارانه ناو بخواتموره و بمس.

دهیمه پړ (نمرده.): دیمزار، زوی دیم.

دهیمه کار: دیم، دیمه کار. — ی: دیمه کاری.

دهیمه یله: جوړه دهغلیکه وه کوو همرزنی وایه، (همورا.) کهردپه.

دهینان (باک.): دانان، دهینه.

دهیندک (باک.): چه قاله، بادام.

دهیووس: دویت، دهریت، بی ناموس.*

دهیوولاین (دور.): تیکوشین، تیکوشین کوردن، تربت کوردن.

دهیها: هاها، ههپا، ناها.

دهب (دب) (نمرده.): وهره، دهنگیکه بالنده یا ناژالی پی بانگ دهکری.

دهبار (باک.): فیل و لیپ و فمره جی شمر و جنګییه.

دهلب (دهلب) (نمرده.): ووشیه که بالنده و ناژالی پی بانگ دهکری، وهره وهره.

دهراک (باک.): بالنده ییکه.

دهستان: قوتابخانه. — ی: قوتابی، شاگرد.

دهووک (دور.): دهی.

دهی ډی (نمرده.): پروانه: دېدب.

دت (باک.): گمه یه کی کور دییه.

دنه (پژ.): کچ، کیژ، دژت.

دجله: زیتیه که له کوردستانی باکور هیلده قولی و به ناو شاری موسل و بهغدا تیده پیری تا بسره و کنداو.

دخصین (باک.): چا پی هکنه هاتن، چه پخوس.

ددان: (بابا.) دان، (دور.) دیان، (باک.) پخوا، (دور.) ددان

(فه.) دنان. خلینه: خری، خرینه، هاروو، کورسی، درانتین کورسی شمش لسمیره و شمش له خوارمونه. کاکيله: چوار لسمیرین و چواریش له خوارو. دروک، درانتین نارگوو شکی، دوودون. بروک: (که.)

ددانه پیشینیان، ددانین براکور. چوار لسمیرین و چوار له خوارو. ددانم ددانم ناگری واته ددانه چیره مه، هیلده لمرزم، هیلده چو قیم.

ددان شالوونموره: سپ بونی ددان به هوی خوار دنی چتی ترشوه.

ددان ښای (همورا.): ددان ښایه.

ددان ښخه: (همورا.) ددان ښای، ددان ښان.

ددانه: ددانه ی مشار و چمرخ و نیتر. (بابا.) دیان دیانه، (همورا.)

برکیر، کونجه، کونجه کونج، هونریکه له پیشی جولی و مسگراندا و هکو ددانی مشار وایه.

ددانه پیشینیان (که.): ددانه کانی پیشوه.

ددانه چیره: چوقه چوقی ددان لسمیران یا له ترسان، رچ، دانهرچه، دان رسکی. بژ هژاری و دستکورتیش به کار دهری.

ددانه چره: ددان لیکدان لسمیران یا له پقان یان له ترسان، چوقه چوق.

ددانه پړی: ددانی پړی، دانپړی، جوړه خشلیکی ناسراوه.

ددانه زړینه: نمر ددانه قایانه یه که له دواي تممنی حوتسالی مندا آلان دهره کوی.

ددانه سیه: گیاه یه که گزیک بلند و بمشلی گولیک شین دهره کات و به چیشتی دهخوری که وو شکیش بوو هممو لشی دپوی دهره کات.

ددانه گویینی (که.): ددانی حوتسالی، نمر ددانانیه که له تممنی حوتسالی دهره کوی.

ددانه مشکه (مروک.): تیک، مام شمه بهقه، پشت ماسی، پشت ماسیکه.

ددان به جهرگی خورده ان: دلپلگرتن، کویش، پشور دیز، گلپیی نه کړدن، ملپانی.

ددان به جهرگی خورده ان: پشور دیز، گلپیی نه کمر، ملپان، به پشور.

ددان پلیدان: پی لی نان. جوړن، جوړین، درکاندن، پالیتان.

ددان پلیدان: درکینمر، پالیتنمر، پی لی نمر.

ددان زړی: ددان زړین.

ددان زړین: ددان زړی.

ددان ساز: ددانکار. — ی: ددانکاری.

ددان شاش: ددان بلاو. — ی: ددان بلاوی.

ددان ساز: ددان ساز. — ی: ددان سازی.

ددان کهل: کسپیکه یک یا چمن ددانیکی کمرتی. — ی: ددان کمرتن.

ددان کهوتن: ددان کهلی.

ددان کرمول: ددانی کرمی.

ددان له چیرمه وېرډن: گوشتین، قرساندن.

ددان گڼ: ديانگړې — گردنموه: قپچکړن.

ددان مرواوي: دداني پټک و سپي.

ددان ووشتره (موک.): جوړه گنځيکه.

دداني حموتسالي: ددانه گيوني، ددانيکه له تممني ۷ ساليډا دهکمرې.

دداني شيري: نو ددانانه، که له تممني ۶، ۷ ساليډا دهکمرې.

ددو (باک.): دوو.

ددوو (چي.): دوو.

دږ: زير، زوو، دږن. زماندرېژ، جنيو فروش. نازا، دږوک، دږنده، بوسدگ بهکار دهبري، له شپوي تروسو پلاردا بومر قانيش بهکار دهبري.

دراخه: مهلوي دهخل.*

دراډ (باک.): پوړ، پاره، دراو.

دراډگمني (باک.): بمرچاو تنگ.

دراډلتي (باک.): سوښند، سووند.

دراډ (باک.): ددان، دراني نارگوشکي، دږوک. دراني پراکوو: چوار ددانه تيرهکان. دراني کورسي: خلپنه، خريته. دراني بایي: دداني قولاي زهر داري ماريه. — کشاندن: هلکړن و يارکړن.

دراډ: دادراډ، داتليشان، پارچه پارچميون، دهريز، چران، چريان.

دږاندن: زړاندن، هلزپاندن، دادراندن، هلزلاندن، چراندن، دهريزاندن، قمرساندن، زقارکړن، هلقرتاندن، قمرستان.

دږو: پارچه کراو، تليشو، دادراو، دپارو، داتليشو، لمت و کوتکراو.

دږو: پاره، پوړ، پمره، زږ، دراډ. — ي نهغه: پوړي نهغه.

دراو

دږوسي: هاوسايه، هاوسي، دږاوسي.

دږوسي يمتي: هاوسي يمتي.

دږوگي: بهدراو کړاو، زيرکړي.

دږوي: باري دران.

دږوي نهغه: پاره دږوست کراو له قاقمز يا له ناسن.

دږخت (که، همورا.): داري بهر دارو و بي بهره که سموز و به پيوه بي، (باک.) بهراني، شهينوک.

دږخت و توپي (همورا.): داره توو.

دږخت و ناري (همورا.): داره همنار.

دږخشان: تروسکان، تروسکedar، برووسکانموه، چتيکه زور پرشنگ و پوړناکي بداتموه.

دږخشانموه: تروسکانموه.

دږخشاني: تروسکedar.

دږخشينموه: تروسکانموه.

دږخشانموه

دږم: دږم، بهرديکي ناسراوي تمازوويه چل و هشت دهکه له زير.

دږهنگ: دږير. وه — خست: کشکشان، گيرکړن، قارقلاندن. وه — کمرتن: کشان، کشکشان، گيريون، قارقلين. وه رخم: دږهنگ هيل.

دږهنگان: کاتي دږهنگ.

دږهنگتر: (باک.) پيتشته تر.

دږهنگرين: دږير ترين.

دږهنگ خيژ: سسته پهله، خاو.

دږهنگ کړدن: دږير کړدن.

دږهنگي: دږيري، کاتي دږهنگان.

دږه (فه.): دږيرته. — کړدن: دږيرته کړدن. (باد.) دږو. — کمر: دږهريڼ، دږوزن، بي بهخت.

دږهوان (نهرده.): دږيرته کار.

دږهوهني: پاله يتيکه تنغا دږيرته بکات، دږيرته کار.

دږهوش: نالا، بهيداخ. — ي کاوه: نالاي کاوهي. دږيشه.

دږوشان: وورشه دان، تروسکان، بروکان، بروکانموه.

دږوشانموه: تروسکانموه.

دږوشاندن: دږوشانموه.

دږوشه (همورا.): دږيشه.

دږوشه دار: تروسکedar.

دږوشه دږ: تروسکedar، دږوشمر.

دږوشه دږ: دږوشه دږ، تروسکedar، دږوشمر.

دږوشه دار: نالادار. — ي: نالاداري.

دږوشينهموه: دږوشانموه.

دږوهکار: دږيرته کار، دږهکر. — ي: سه پاني.

دږوهکر (همورا.): دږيرته کار، دږيرته کمر. سه پان، وهريز، دږهوان.

دږوهکر (فه.): دږيرته کار. (فه.) — ي: دږيرته کاري.

دږهه (باد.): لهوي، لهويته ري.

دږهه (باک.): دارتيکه.

دږهه (همورا.): دږوک، دږوو، تووتږک.

دږه (باک.): دږه.

دږيلندان: شق کړدن، کړدنه دوپارچه، پښاکړدنه، دږدان. دږد: دورد.

دږدان: دږييدان، جي کړدنه، ته که کړدن.

دږدږ (باک.): دږوک و دالي گچکه يه.

دږدږک (باک.): تووتږک (دارتيکه)، (باد.) دږدږي.

دږدږي (باد.): تووتږک (دارتيکه).

دږدږنگ: پاشل پيس. — ي: پاشل پيسي.

دږدږوک: جبرمه، ساخته چي، فيتباز.

دږدږوک و پيالنه: بيتام ويژ، هرهزه کاري. تازه دهسي دږدوک و پيالنه يتي.

دږز: ترهک، تريز، تريک، تليش، دږز، قلمشت، تهرهک، دږهزه، زهنگ، هرهس بردن، قلمشتيکي زور زراو و باريکي چت.

دږزبون: قلمشين، شق بون، دږزدان، ترهکين.

دږزدان: دږزبردن.

دږزگرتن: ترهک و تليش پرکړدنه.

دورزی: دورزی.	درېکینه: درکین، جوچکې تازه تووک لیتها توو.*
دورزین: دورزیدن.	درکینه: درکین، پی لیتنمر، ددان پیدانمر.
درز (پژژ): دژ، مؤن، تووړه، ترژ، قهلس، رق نمستوور. (نمرده.) چتی	درکین: (نمرده.) درکاوی، درواوی.
خاو که کرژ نمبی.	درکینه (نمرده.): درواوی، درکاوی.
درزانگ (پژژ): لاوازی، کزی. — دان: لاوازو و کزیوون.	درکا (نمرده.): درگا. زار و سمری خيگه و مەشکه و کوویه و نیتیر.
درزوی: به کاره خو.	درکابوون (نمرده.): کون بوونی برین و زار کرانموی.
درزی (پژژ): دژ، مؤنی، ناوچا و گری.	درکاپنوه دنان: دهرکه پیته دنان، جوو تکرندن.
درسهگ (که): سنوور، تخووییکه لمنیوانی دوپارچه زهویاندابی.	درکازنه (نمرده.): کزیوونموی و دروان بمونموی چتییکموی.
درست: درست. — ی: درست.	درکانه (نمرده.): دهرگانه.
درشت: واژی و وړه، گر، گرووژ. مرژی لمندهوژی گیل. — ی: گری،	درکوان: دهرکوان.
گرووری (به پیچمانوی ووردی). لمندهوژی، گیلی.	درکه (نمرده.): دهره، شیو، کون. ووشکاییکه، که همر چوارلای ناوی.
درهاندن (پژژ): قرته کردنی مریشک.	درکانه (باد.): گوزی ناوی.
دره (پژژ): قرته.	درم (که.): تارسم، پەتا، درمانه، (که.) درمی. هه لامست، پەسیوکی
دره دوق (پژژ): قرته قرت کردنی مریشک به دهوری جووچکه کانیدا.	سارییه، به ههمو جووړه نه خویشی و دهر دیکسی وا ده لیتن که لیک
درک: دروو، چقل، چتیکی باریک و سمر تیزه له درخت و گژ و گیایان	بگیر دریتنه. دهنکی ته پل.
پیدا دهی له لمش و کل و پل هه لده چه قی.	درمانه: درم، پەتا، درمی.
درکاندرو: درکینراو، پی لی تراو، ناشکر اکراو.	درم داکه وون: بلا بوونموی هه لامته له شوینیکیدا.
درکاندن: دهر پین، پی لیتان، ترکماندن، تره کاندن، داپلاتدن، پالی	درمی: درمانه، درم، پەتا.
نان، پازی نه پیتی ناشکر اکردن.	درن: چلک، بژدن، بونی چلک. (که.) زوور، زیر، گر، بوسه گی دپو،
درکندن: درکاندن.	مرژی زماندروژو بی شهرمیش به کار دهری.
درککوی: درواوی، چلاوی، چتییکه درووی زژر پیته بی، یا شوینیکیه	درنسهک: گیایه که شیرهدی لهناو ددانی کلژو و خووار دابنری ژانی
درکی زژری، ماسی درکاوی.	دهشکتی.
درکه: جووړه گرمزه که له مندا لان دی و سمریان و کوو درووی تیزه،	درنسان: گرنا، درنا، سمرچا که یکه شاره که دوو دریا یان پییک
درکه میکوته.	بکه یعنی، زوی و شوینیکیه همر و گرنج گرنج درز و شه قاری زژر بی مرز
درکه: گوزه، هیما، ریک.	نه تروانی به ناسانی پی یدا بهوات.
درکه سینه: درکه، که لموی.	درنه (زا.): کرمی ناوژگی مەر.
درکه لاله (کو.): گیایه که نیو بون بلند دهی و ناخوری و گولی زهری	درنه: رق نمستوور، قهلس. (باک.) کونیکسی گچکو وورده. (فه.)
دروای دینی.	زیوانی برنجی. گنهی وولاخان. درنده.
درکه زهره: زهر سیری، دروه زهره، پنجه گیایه کی زله که ووشک بوو	درنهگه (پهوا.): گروو. — گرتن: گروو گرتن.
ده پیته دروکی زهر و ووشتر دهیخوا، ووشتر خوړه، بهووشکی و سووتاوی	درنچ: دیو، درنج، جندوکه، جنوکه.
به پونی که موه له ناوره و له همر برینیکیه بدری چاکي ده کاتمه.	درنده: جانموی گوزتخوژ و دپوه کوو گورگ و پلنگ و شیر و وورج و
درکه می (بابا.): چالوک، جووړه دارکی درواوی همیشه سوز و	کمتیار و بهور و نیتیر، خوړتخوژ.
قایم و بونیک بهر زتر دهی ده کرتی پهرین و لسمیری دیواران ده گیری.	درنبدن (که.): زیر، زوور.
درکه سینه: گیایه که دارک و گلا و گوله کی شین و دپواییه.	درنگانموی: زرنگانموی گوی.
درکه که لموی: گیایه کی بهاریه درکیکی تیز دهرده که نمونیک بهر ز	درنگه: جووړه دهنکیکه و کوو مس و تنه که و کوان و نیتیر.
ده پیته موه.	درنگ: دهنکی مس ویا تنه کی یک له دوای یک.
درکه مویکوته: گرمه میکوته.	درنه: درنده.
درک گلیا: شخلی.	دروار (باد، موک.): بهر گدروو، دروومان.
درکودال: دروودال.	دروایتی (باد، موک.): بهر گدروویتی.
درکی مهم وزین: به کسیک ده لیتن، که گیشته چتییک نیتیر لیتی	دروای (باد، موک.): بهر گدروون.
نمیتنموی.	دروان: دوران.
درکین: درکینمر، ددان پیدانمر، پی لی نمر.	

درونگه (گمر.): پوچنه، کولانه ی بانی.

دروو: دوراو، دروواو.

درووی: دپکاو.

دروودای (همرا.): دروکردن.

درو: (همرا.) درو، قومانه، هلاټ، هملېست، دهلمسه. (باک.) ټر، ټرکا، دهره. ناراستی، پوټ، خواری، قسه ی هملېستراو و ساخته. — کردن: ټرکړن. وه — خستنه: پرساخووه، بسوند اکشانندن.

دروېخ: دروخانه، جوړه تام و چورانه یی که له خواردنې پوټی (بوتا) دا پیدا دهی که گمروو و زمان و ناوډم ده چورانه یی تمهوه.

دروخه دروېخ: چورانه یی سمرنگ و دهره وون لسمهرمان.

دروژن: ناراست، ټرټر، ټرټر، ټرټر، ټرټر، دهره وین، دهره وچین، دهره وکتر، کمسپکه زور دروژان بکا.

دروژنه: وه کوو دروژنان، چټیکه یا ووتیه که له هی دروژنان بچی.

دروژنه: کوپړه کانی، (همرا.) هانه دروژنه، (همرا.) هواره کانی، بهاره کانی، کانی که تمه به بهاران ده ټیمهوه.

دروژنی: دروکردن.

دروژنیتي: ټرکمری.

دروشم: شپوه، نیشان.

دروفا (زا.): پوخسار.

دروک: درانین نارگوو شکی، دوو ددان لسمهره وون دوش له خواری له ژیر چاواندان له نېوه راستی پرېک، کاکیله ی دان همر لایه ی یه کټکی لټیه.

دروک (پوټ.): بهرزی، سمرلندی، شان بلندی.

دروکړن: ناراستی نواندن.

دروم (نمرده.): ژه قنه.

درووده لسه: چاور پاو.

دروس (نمرده.): درست. — بون: درست بون.

دروست: چټیکه به پټی دهستوری ناسمانی یا زهمیني پخوا بیت، پخوا، شیاو، پټدراو، راست، کپ. — بون: پټکها تو، پټک کتو. — کردن: چی کرن. راست، کمسپکه راست بی و درونه کا. ناماده، ساز، پټک، گه لاله، جووت بون، سوواریون، په یی لټک هاتن. ساخ، خوش، تمندروست، لاش ساخ. نا: — نارخوا، نه شیاو، (باک.) پووشوشتی.

دروستایی: ناماده یی، گه لاله کردن، بون چونه هماره کانی کوردستان — کراوه.

دروست بون: پخوا بون، پټ دران، پټکها تن. جووت بون، کټوونه ی پیاو له گمل زنی خوی.

دروستکړه ی (همرا.): دروستکردن.

دروستکردن: پټکخست و پټکچینان و سازاندنی چمنده کمرسته یی که وه کوو دروستکردنی خانو یا چاپخانه.

دروستی: پټکی، پوختی، سازی، ساخی، ساغی. نا: — پیسی.

دروستیاخو کړن (باک.): خو ناماده کردن.

دروستکردن: دروستکردن.

دروسی: دروستی.

دروین: دوران، دروون، درومان.

دروینه: دروونه، دره.

دروینه کمر: (باک.) پراندوک. پاله، دهره کمر، (باک.) براندووخ، (که.) دهره نی.

دروو (نمرده.): درو.

دروو: (دهر.) دره یی، زی، قلم، قهره، لاس، (باک.) په ټل، ستری، درک، نمرستی، درې، چقل، قهلقچ.

درووه خر: گیاو دروینکی زوره که زوی داپوشتی بی.

درووه زده: چقله کله یی، درک زه زده.

درووین (زا.): دروون، دروینه.

درووخان (نمرده.): سوو زانه یی گمروو.

درووخه (نمرده.): توو زانه و کاره کاری گمروو و دهره وون.

درووخیان: چورانه و خوړانی گمروو.

دروود: پوټ باشی، په یامی خاس.

دروودال: درک و دال.

درووژن: دروکر، دروژن.

درووشه: وورشه، دریشه، زریوه.

درووشم: دروشم، نیشان، مانایه کی تاییه تی خوی هیه. نیشانه یی کی تاییه تییه که ههمو نه تمه یی که نازاد هیه تی. — ی وولاخ و مالاتان:

داخ. — کردن: داخ کردن.

درووشم: شپوه، درووش.

درووشن: چټیکه بدره و شپوه، دره خشان.

درووشی (زا.): نټسکی لوولاک.

درووشیان: دره و شانه وه.

درووشین: دره و شانه وه.

درووفا (باک.): شکل، وینه، درووشم، نارینه.

درووه کمر (نمرده.): ستری پرک. چپوتاش، دارتاش.

درووه گه: (گمر.) دوووه گه، درووه که. (پوټ.) لمن، ټیراټ، نټټر. — ی گچکه: ناټرټرک.

دروومان: دروون، قرازیان، دروار، (همرا.) قراسه ی، واسه ی. دروونی جل و بهرگ و چتی تر به ته قمل.

دروون: دوراندن، مرانان، دروین. دروینه کردن.

دروونه (همرا.): دروینه.

دروونه وه: دوو به دره و کردنه وه. دوو به دره ومان کردنه وه.

درووی (همرا.): درو.

درووین: دروون.

دروینه: دروونه ی گیاو ده غل به داس.

درهم: دره، پارچه پولټیکی زرتینی ۵۰ فلس بایی عیرا قییه.

درووشم

درباز: گوندیکه له نریک مه‌باد.*

درباک: دروا، تلېشاو، شپ.

دربان: (که.) دران، تلېشان. باکړندی وولاخ و ناوال لمبر زور خوار دنی جوو نیت.

درباو (که.): دروا، شپ.

درباخ: حریف، پمروش، دریخ، کوتایی. — ی: به‌حریف بوون، پمروش خوار دنی.

دربیز: به‌روای (کورتي) یه، داهوژ، کشاو، کیشدار. به پیچوانه‌ی کورته. — کرن: دریژکړدن، کشاندن. — بوون: ړاکشان، نویستن، تحسین بوون، سمرنانه، پالډانه، پالمره‌دان، پالکمرتن، پالک‌هفتن. — بوونمه: دوواکمرتنی کاریک و قه‌تیس بوونی، کاره که زور دریژبوتمه. — کړنمه: دریژه پیدان به قسه یا به‌کرده‌یه‌ک.

دربوژا: دریژایی، دریژی.

دربوژای: دریژایی.

دربوژایی: دریژی، دریژای، (باک.) دووش، باری دریژی له مشت.

دربوژه: دوور و دریژ، پمره. — دان: چپروکه‌دان.

دربوژپیدان: پیدا چونه خوار، دوور و دریژکړنمه، لسم‌ر پوښتن، هملرېشتن، هملرېژتن، لی‌نمېرېنمه، دریژکړنمه.

دربوژوکرډن: دریژکړنمه، ډاکستان.

دربوژبوون: ړازان، ړاکشان، پال‌ک‌هفتن.*

دربوژدېر (همورا.): زور بلای، چمن‌باز، سازنده. — ی: چمن‌بازی سازنده‌ی.

دربوژدهوژا: مړی دریژی له‌پرولاواز.

دربوژکړدن: به پیچوانه‌ی به‌رین کړدن. به زوی دادانی به‌کیک، راکیشان.

دربوژکوژله: چتیکه کمیک دریژبی.

دربوژکیشان (نمرده.): تلوژ، تلوژک‌هفتن، قنگ‌وتلوژ، پالکمرتن (نمرده.) دلوژک‌هفتن.

دربوژووکه: دریژکوژله.*

دربوژو: باری دریژایی چت، دریژ.

دربوژمه: رتسمه، گرېژنه.

دربوژمه: (همورا.) درموشه.

دربوژیک (زا.): درتسه.

دربوژوشک (باک.): درتسوشک، چروی مار و دوپشک و نیت.

دربوژوشکه: (باک.) درتسوشک، چز، چروی مار و دوپشک و نیت.

دربوژ: دریخ، دیف، کوتایی.

دربوژا: دریخ، حریف.

دربوژ کورډن: کوتایی کړدن له کاریکیدا.

دربوژغی: دریغی کړدن.

دربوژله: گیاه‌ی به‌ماریه‌وهک چاوبازه به‌لام پنجی بچوکرته. درکه. (همورا.) زیبکه، گرمزه.

دربوژمویکوته (همورا.): زیبکه‌ی میکوته.

دربوژن: دادی، نمو کسمیه که ده‌دری، چتی ده‌دریتی.

دربو: درک، دروو. زووری، زیری. بویه‌کیتی نمدیو و بزر، له درپنمه دروست‌کراوه. دروو، درک، (همورا.) دری. (په‌وا.) بباد.) جووره دارتکی درواو به‌مره‌که‌ی وه‌کوو گیتوژی وایه، (همورا.) توو‌ت‌ک.

دربوشت (باک.): دروست.

دربوشت: دروا، پوول، پاره.

دربوین: دادرین، دراندن، تلېشاندن، دراندنی چتی تنراو و هیتندی چی تر. رفتن، ماشق، ړتگا کړنموی ناو.

دربو: دس پیس، دهست پیس، دزوک، نا‌پاک، دزهک، نه‌بابوژ، دزوکمر، (باک.) کله‌مه، کړوکه. دژ، قه‌لا: پخواندز، ره‌نددژ، قه‌لاتی پخوان (روح) یا پخواندان.

دربو: دزی، پنهانی، نه‌پیتی. به — کاری خوی کړد: به پنهانی کاری خوی کړد.

دربو‌باریکه: باریکه‌ی.

دربو‌خغه: زه‌ده‌خغه، لچ خغه.

دربو‌خوړجی: کړدن کاریک یا چتیک به‌دزی نم و نم.

دربو‌ک: فرین، دزوک.

دربو‌کړدن: خوژنمه.

دربو‌پن: هوزتکی کورده له دهشتی هملیردا نیشته‌جین.

دربو‌چار: شویتیکه که دزی زور بی.

دربو‌دار: دژدار، قه‌لاوان، قه‌لاتوان، کیشکچی دزان و پاریزگار. خاوند و فرمان‌پروای قه‌لات. — ی: قه‌لاتوانی، کیشکچیتی.

دربو‌دیریا: دزی ده‌ریاه.

دربو‌ده‌ک: دز ده‌ستک، ده‌سکس.

دربو‌ده‌سته‌ک: ده‌ستکس، یاریکار و پری‌نشانده‌ری دزان.

دربو‌دزانی: گمیه‌کی مند‌الانه‌یه.

دربو‌دان: دزی کران.

دربو‌دو: چتیکه دز برده‌بیتی.

دربو‌کوژه: دز‌شاره، کسمیکه دزان په‌نا بدات.

دربو‌کوژگه: حاشارگی دزانه، جیگایه‌که دزان چتمه‌کی دزباری یا خویانی تیدا بشارنمه.

دربو‌کوشکه: دزکوژگه.

دربو‌کا: دزکوژگه.

دربو‌که: دزکوژگه.

دربو‌کرده‌نه (نمرده.): جمرده، چته، ړتگر.

دربو‌گرتی (باک.): ده‌گیران.

دربو‌گیر (نمرده.): (نمرده.) قمره‌سوران.

دربو‌گین (باک.): لغاو، ده‌سته‌جلمو.

دربو‌جهر: چتی هیچ و پوچ و بی‌نرخ.

دربو‌پرو: شو‌فار. — یی: شو‌فاری.

دزکین

دژوک: دز.

دژوکمه (باک.): دز. — ی (باک.): دزی، دزیتی.

دژیار: دسکيس، دسکيس. — ی: دسکيسی. وولآخ و ناژال و کمل و پهللی دزراوه.

دژیاگ: دزراو، چرییاگ.

دژیهلی: دزیتی.

دژیهلی: دزیتوی.

دژيو: ناحمز، ناشیرین، (باک.) بهژوک. — ی: ناحمزی، ناشیرینی.

دژی: پیشه‌ی دزان، دزیتوی، دسکيس پیسی. — کردن: دزیتوی کرن، دزینی چتی مه‌روم. نه‌پیتی، په‌نهانی، به —: به‌نه‌پیتی، هیتنی، له‌سره‌خو.

دزیتغی: کمل و پهل و چتیکه شایانی دزرائی بی.

دزی هکردن: دزیتوی و دسکيس پیسی کردن.

دزین: دزی کردن، (نهرده.) چریان.

دزینمه: دزین و کم کردنمه‌ی چت کم‌کمه. خو —: پاشه‌کشه کردن، خوشاردنه‌وه.

دژ: قلا، قلا، کونگره، دز، بروج، پیس، به‌د، چه‌پهل. دژ: (موک.) کن، مات، خم‌مگین، به‌په‌روش، ناپیک، دامارو، دژ، وهره‌ز، گرژ. رامیت، بیرک‌مروه، لووش، نه‌یار، پیچ‌موانه.

دژو: گیان له‌بیریکه کم‌ناو بخوارتموه.

دژیهلی: بونی دوو چت به چشمتیکی واکه هرگیز کون‌بهنمه.

دژوبون: کرژوبون، پق هستان، پیس بون، گرژوبون.

دژیه‌سمن (نهرده.): دژیه‌سمن، دژواریه‌سمن، به‌دگرم، نیگه‌ران، دودل.

دژهمان: دژمن.

دژخو: که‌خو، (همورا.) که‌مور.

دژخو: که‌خو، پیس‌خو، دژخو.

دژدار: قلا‌تار، قلا‌تار، نویه‌تچی.

دژووی: که‌مور.

دژان (جا.): نالو، کاری سخت.

دژکام: پروانه، دودل، نیگه‌ران.

دژکردن: مژ بون، نارچاو ترسان، پق هستان.

دژمان: جیتو.

دژمان (همورا.): دژمن.

دژمغی: دژمنی.

دژمن: دژمن.

دژمنای: (باک.): دژمنایه‌تی.

دژمنای (کو.): دژمنایه‌تی، دژمنای.

دژمنایه‌تی: دژمنایه‌تی.

دژمنی: دژمنی.

دژمین (نهرده.)، (همورا.): جیتو، دژان.

دژوار: سه‌خت، حاسستم، گران، پرچورت، تروش، پهق، توندوتیژ، دوخشار، دژ، توند، ناستم، نافتیمکی. توند و تیشو توتن و بیبارو چتی وابه‌کار ده‌بری. — ی: دژیا، کژتک، سه‌ختی، پیسییر، گران، دوخشاری، پچرپچر، پچرپچر.

دژوون (همورا.): دژوین، چلکن. — ی: دژویتی.

دژوین (موک.): (همورا.)، دژوون، چلکن، که‌سکيه له‌ش و جلکی چلکن و مژانوی بی. جیتو، جوین. — ی: چلکی.

دژوونی: کژکردنه‌وی دوو ووشه که دژایه‌تی بی له ناره‌ندیاندا یا له رسته‌یه‌کیدا.

دژیا (همورا.): نالو، شتیراو.

دژین: مژنی، کرژی.

دژی: جووره نه‌خوشتیکه، که به ناژالآن ده‌گا.

دست (باک.): دیزه‌ی گوره، مه‌نجللی گوره‌یه.

دسر (نهرده.): پتگی تووش و سه‌ختی چیاپان.

دش: دشک. بژوئی خوشکی می‌رییه و بژو می‌ریش خوشتکی ژنییه، (باک.) بال‌توز. دژ، خراو.

دشه (نهرده.): خراپ، به‌د، پیس، چه‌پهل.

دشپکه (نهرده.): وورده زیپکه و قنچکه‌یه.

دشت: گند، به‌د، خراو، ناقلو. — ه: ناشیرین، به‌دی، خراپی، گندی.

دشخوارده: وورده‌خشت و خال.

دشکردن: خو کیشانه‌وه له کاریک و دسکيس لی هله‌گرتن.

دشمن: دژمن، ناحمز. — ی: دژمنی، ناحمزی.

دشوار: دژوار، سه‌خت. — ی: دژواری، سه‌ختی.

دشی: خراپی، به‌دی، پیسی، چه‌پهل.

دشتری (باک.): دهردیکه پشوری مژنی تنگ ده‌کات.

دشره (باک.): به‌فیز، به‌مورا.

دشک: کول، به‌کولی گریان ده‌لین.

دشلوک: مل پیچ، فانیله، ژرکراس.*

دشن (باک.): شمع، کله‌پو، لوت.

دشک (که.): پژ، گوریچه، نو قورته‌یه که له‌ناو گوتیدا مردوی تیده‌نرت.

دشنان (باک.): هژانمه، توله‌ی چاکه‌کردنه‌وه. پسوله.

دشندش (پژ): پشوو سواریه له‌بهر زور خواردن یا نه‌خوشتی.

دشن به‌ران (باک.): که‌پو به‌ران، لوت زل.

دشند (باد.): گشگش، نیوی ده‌نگی باو بژان و تهره‌یه.

دشمری (زا.): مژنی بی دهم و دوو، بی دهم و پل.

دشزده (زا.): مژنی زمان شیرین.

دشیت (باک.): به‌ندو قه‌یتانی چهرم، سیرمه، دقتیل.

دشیل (شکا، نه‌ه.): سیرمه، دقتیت. (زا.) کونیکه چهرمی

سهرینه‌جی نه‌علی تیه‌له‌کیشری.

دشیلاندن (باک.): قدیلک‌دان.

دښتېښي (باک.): قديلمکدران.

دک (باک.): سهکڅ.

دکان (باک.): سهکڅ، کوښپه بلند، دوکان.

دکانچي (باک.): دوکاندار.

دکاندار (باک.): دوکانچي، دوکاندار. (باک.): ي: دوکانداري.

دکراندين (باک.): پزگرتن.

دکين (زا.): چلکنی کمل و پهله به جوړوکی که بواردېتې.

دگان (تا.): ددان.

دگهل (باک.): دهگل، لهگل، فټره، پټره. — هفت: پټکموه. — قی چمندي: له گمل همندي. — قی همندي: له گمل همندي. — قی قاسی: لمرکاته دا.

دگدگ (فه.): بالاندنی بز.

دگدگان (باک.): (باک.) دهغه غان.

دگدگه: مېزه ټيکه له خولانموره دا نه په سهردهست.

دگدانه (بابا.): جاران بؤ به مشردانی که لمبابان به کارده برا.

دگمه (زا.): دوگمه.

دگور (باک.): جوړه بوروټکه.

دگولیک (باک.): دابه شکر، بشکر.

دل (باک.): دل.

دل: دل، پله گوشتيکی سووره لمبن مسمکي چه پموره و نيوه راستي همدووک سپيه لاکه کانموه، سمری همموشاده ماره کان پموره و په خوین بويده هام و شويه دهکات. — نارخواردنموه: دلنيایي. — به خوښوتان: زک به خوښوتان. به — وداو: له کانگای دلنموه. — پټکا هاتن: دل ټيکچوون، چيکلده، ټيکچوون. — بؤرين: بوردنموه، بېټوشي. — درانموه: تهرين. له — گران هاتن: پي ناخوښبون، گورز هاتن، کوچ هاتن. — له خوځردن: توږه و قهلس کردن. — له خيلنموه هاتن، له ژيللاهاتن: خيستانموه، خپورانموه. لمبر — : سهارهت. لمبر — ان: په زاشيرين، خوښويست. — ي من هلدوآږه: دلنموه. — من — ي خوږه دايه: خوښ ويست، بهوردی تماشا شام کردن يا بيست. — ي وي من گزتيه: به خوښويستی خوږ شيتي کردوم. — دان: خوښستن، لي ووردبونموه. دلي من ليدچه: دلنموه دهچيتي. — له دهستدبون: زور ترسان، دل له مستدبون. — من لي پرونيشت: دلنموه ليداکموت، دلنيابوم. دلي خوږه دا گوت: به خوږي کوم. — ي خوږه تهقدان: دل و دهرون (وجدان) ي خوږي تاقی کردهوه. دلي خوږه قهکرن: بهخشين، دهست گوشادی، دلغراونی، بهخشندهيي، دلي خوځردنموه. ميس و په که برپار لسمر چيتيکی دان. — خوږه ووني کړن: دلي خوږي پاک کردهوه. — ناقيتن: له بېرو فراموش کردن. — له خوځوون: بېټوشبون.

دلاخيف: گرانی، قاتی و قري.

دلارا: غمپروين، شوپټيکه خم و خهفتی تيدا پرهيتنموه.

دلارام: نارامی دلان، دوست، يار. ناوی نافرته تانه. — ي: ناراميتی دلان، دوستی.

دلای (همورا.): جولانه ييکه گوريس و نيتر له داريکی بلند بخري مندلان بؤ ياری و خوشې اواردن جولانه يي بکمن.

دل فازا: دلآزا، نازا، بهجهرگ، چاونه ترس.

دلآزار: نازاردهر، دلشکين، دل نيشمر. — ي: دلشکيتي، دل نيشان، دلشکان، دلشکاندن.

دلآمهت: پایه، شان و شکو.

دلآوه دان: دل ناوه دان.

دلآوه: دلنموا، دل لاړين. نازا، بهجهرگ، (باک.) دلاوتر، نيوي نيرينه.

دلآوه دان: زورزان، ټيکه شستو.

دلآوه ري: نازايي.

دلآودان: ميس له گهياندي خوشي يا ناخوښپه کی زور به دلي کسيکی، فیساره کس به مرکزيتي به به بوختان و تواجه دلي توار ناودام.

دلآوخواړدنموه: دلنيایي، بروايي له کانگای دلنموه.

دلآودني: گومان، همريتا، دودلي، نيگمراني. بي — : بي گوماني.

دلآورشينکردن: دلکرانموه به ديتي دپمن يا کسيکی جوان يا به مرکزيتي و دنگ و باسي خوشي.

دلآويژ: دلچسپ، خوشمريست.

دل ښان: خفه تخنواردن، شپوکيشه. نه خوشي و نازار پو له دلکردن.

دل ښه: نه خوشي دل، دلده درد، گولي گولاي به چا بخوښنموه بؤ دل ښه زور باشه، ترشيش که بکولي و ناوه که بخوښنموه زور باشه، پروانه دلکوټي.

دلپاوه پمکه: نيگمراني، دوگوماني، هاکوو.

دلپ (نرده.): گوشاد، دريژ.

دلپه (همورا.): دلته بهي، دلکوته.

دلپه ي: دلخوږي.

دلخوږي: دلکوټي، دلپه ي، ترسان.

دلخوږت: هيزي دل.

دلدهرد: دهردي دل، دلنيشه، زک نيشه، بؤ جنپوش به کاردهري.

دل دوو (نرده.): دل لندورا، دل واپس.

دلپروکي (پژ، کر.): دودلي، نيگمراني له کاريتکيدا.

دلپه ي: دلخوږي، دلته بهي.

دلپه ښيژ: جوړه تربيه که سپي و دهنک دريژ بنکي نستور و سمری باريکه يک دهنکه ناوکی گچکي تيدايد.

دلپکزه: دلکوته، دلپوردموه. دلکزي، دل ټيکچوون به هوي خواردنې نابدل و نيتر.

دلپکزي: دلکزه.

دلپکوته: دلپه ي، دلکوټي، دل ليدان، دلخوږي.

دلپکوټي: ناري گه لابي خوښاو له گمل شه کري بخوږي زور باشه. دلته بهي، گولي گورمه به بيانان به چا بخوښنموه زور باشه، گولي گياي زمانه گا بکوليټري له خوږتې بخوښنموه زور باشه.

دلپگوري: دلکوټي، ليداني دل يک له سمر يک به هوي خوږه يا ماندو بونموه.

دَلخوواز: داخوواز، مراز، داخوواز، داخاز، داخوواز، نارەزوو، تاوات، ویست، نیاز، (باک). نارۆزه، چتیکه دل ئارهزووی بکا. — ی: نارەزووکردن، دَلداری.

دَلخووه: (نەردە). خەفەتبار، دَلشکاو. (نەردە). — ی: خەفەتباری، دَلشکاو.

دَلخووهش (باد): دَلخۆش.

دَلخووپان: دَل شلۆان، دَل پاچەنین.

دَلخورد: دَلگیر. کەسیکە لە یەکیکی دَلگیربووی. — دَلگیری.

دَلداخووپان: خورپە لە دَلکوتن، داخووپاندن، دَلپاچەنین.

دَلداخووپاندن: خورپە لە دَل خست، داخووپاندن.

دَلداخووپان: خورپە لە دَل کوتن، داچەکان.

دَلدار: نازا، نە ترس. گراو، سەوداسەر، دۆست، سەوداگەر، دۆستک، سەودادار، گێزگول، دَلبەر.

دَلدارنە: گراوانە، پەخشان و هۆنراوەی دَلداری.

دَلداریتی: حەزلیکەرتی.

دَلداری: دەلالەت، حەزلیکەری، دَلخووازی. — کردن: حەزلیکردن.

دَلداکەفتن: دَلداکوتن.

دَلداکەوتن: دَلدا خوڕپیان، تەکانخوواردن، دَلداخووپان.

دَلداگ (نەردە): کەسیکە دَلی دوای چتیکی کەوتی و بۆی شیت و شەیدا بووی، شەیدا.

دَلدان: خۆشویستی. بە ووردی بیست یا چاوی تێ پرین.

دَلدانەوه: دَلخوش کردن، دَلنەوایی کردن، لاواندەوه، تەبتاندن، حەجماندن.

دَلدەرەوه: دَلنەوا.

دَلدەرەفتن: دَلفرین.

دَلدەرەوه: تەوتین.

دَلدریۆ: پەشوردریۆ.

دَلدن: دَلبەر. — ی: نەیتی ناوَدَل، دَلبەری.

دَلراس: دَلپاست. — ی: دَلپاکی.

دَلپاست: دَلپاک. — ی: دَلپاکی.

دَلپاگیرکردن: پارێزگاری کردنی دَلی یەکیک لە زیزبوون.

دَلپەهەن: بێ گووی، خۆتێ نەگەیین، یارمەتی نەدەر.

دَلپەش: ناپاک، دەغەل، تەپەش، دَلرەق. — بوون: ناپاک بوون. — ی: ناپاکی، دۆگمان، دَلپەقی.

دَلپەق: بێ بەزەیی، نامیەرەبان، بێ باک. — ی: بێ بەزەیی، نامیەرەبانی، بێ باکی.

دَلپەنج: زویر، زیز، دَلشکاو. — ان: زیزبوون. — اندن: دَلشکاندنی یەکیک.

دَلپەقین: دَلبەر، دَلفرین. — ی: دَلبەری.

دَلپەقین: بێهۆش بوون، دَلچمون، دَل بیوان بوون.

دَلپوون: دَلخۆش، بەهومیید، هەویادار. — بوون: بەهەویابوون. — کردن: دَلخۆش کردن، هەویادار کردن. نیوی ئافەتانه. — ی: مزگینی، هەویاداری.

دَلپیش (نەردە): دَلبریندار، دَلیشاو، دَلپەنج.

دَلزاز: خەفەتبار، نیوی نیترینانە.

دَلسارد: ناهومیید، (باک). دلسار، چاڤ ترسەنۆک، دووَدَل، بێ بەزەیی. — بوونەوه: ناهومیید و دووَدَلبوون. — کردنەوه: ناهومیید و نیگەران کردن. — ی: ناهومییدی، چاڤ ترسەنۆکی، دووَدَلی.

دَلسەخت: دَلرەق، دَلپەق، دَلکۆچک. — ی: دَلپەقی، دَلپەقی، دَل کۆچکی.

دَلسەرد: دَلسارد، ناهومیید، تەراسیاگ. — ی: دَلساردی.

دَلسەندن: مەبەس لە هۆگرکردنی کەسیکە بە چەشنیکی و دَلی لی نەستێرایی.

دَلسەنن: دَلبەر، دَلفرین. — ی: دَلبەری، دَلفریتی.

دَلشک (باک): سووک، هەرزە. (باک). — اهی: سووکی، هەرزەیی. (باک). — ی: سووکی، هەرزەیی.

دَلسووتی: دَلسووتاو.

دَلسوۆ: دەرەست، میەرەبان، جەرگسوۆ، جەرگسوۆ، خەمکەیی خەمان، خەمخۆز، جەرگسوۆ، دَلسوۆ. نیوی نیترینانە. — ی: میەرەبانی، جەرگسوۆ، جەرگسوۆ، دَلسوۆ، دەرەستی.

دَلسووتان: کۆت کەوتن، ناهومییدبوون، جەرگسووتان، بەزەیی پێداهاختن.

دَلسووتانن: دَلسووتاندن، وە بەزەیی خست.

دَلسووتاو: دَلسوۆ، (باک). دَلسووتی، جەرگپاو. بەزەیی دار. — ی: ناهومییدی، جەرگپاوی.

دَلسووتیاگ (نەردە): دَلسووتان.

دَلسووتیان (نەردە): دَلسووتان.

دَلسووتین: جەرگپ، پەشت شکیین.

دَلسوۆ (باد): دَلسوۆ. — ی: دَلسوۆ.

دَلشا: دَلشاد.

دَلشا: دَلشاد.

دَلشاد: کەیفەخۆش، شاد، خەرو، دَلخۆش، سەرو دَلخۆش. — ی: شادی، کەیفەخۆشی، شادمانی، شادی، سەرو دَلخۆشی.

دَلشار: تازە و نووی کەرەوه.

دَلشەوتی (باک): دَلسووتاو، دَلسوۆ.

دَلشکان: دَل نیشان.

دَلشکاندن: دَلهشتن، دَل نیشانندن.

دَلشکاو: دَلشکەست. — ی: دَلشکەستی.

دَلشکەست: دَلشکاو، دَلپەنجاو، دَل نیشاو. — ی: دَلشکاو، دَلپەنجان، (باک). دَلشکاو، ناقایل.

دَلشکە (نەردە): دَلشکەست.

دَلشکەست: دَلشکاو. دَلشکە، دَلخووه.

دَلشکەستی: دَلخووهی، دَلشکاو.

دڳ هو پيدان: دل ليدان، بهوئي دلمو ههستڪردن.

دلگہر: خوشہویریت، دلکش، دلکیش، (باک.) ہشہنخورہش، نیوی

نافره تانه. ديمنى — : ديمنى دلکيش و خوش.

د لږګران: مړۍ تووپه و سل و په زاقورس، لالوت، سهرګران، خهفه تبار.
— ی: تووپه یی و سل و په زاقورسی.

دلگري: دلکيشي.

دَلگوشاد: دَلگَر موه، شرویتیکه که دَلی تیدا بکرتسه. — ی: دَلکرانوه، خَم بعبادان.

دڭگير: دڭگر، دڭکيش، دڭگوشا. دڭمەند، خەفەتبار، دڭمايي،
بەبەردوشي، زيز، زوير، تووره، دڭگران، دڭتەنگ، دڭخوهر، دڭلەنج،

دنگیری: دلرہنجی، پەرۆش، خەفەتباری، دلگرانی.

دل له خوځو کړدن: تووړه و قه لښ کړدن، له خوږو ویر کړدن.

دَلّ لَه دَلْدَان: به گومان و درِ دُزَنگ و نیگه ران برون. دَلّ لَه دَلّ مَه دَه: نیگه ران مَه دَه.

نیگہ ران مہدہ .

دل لیچوون: حمزہ چٹیک کردن، شیفته بوون، حسپمن بوون.

دل لیدان: دل ھه لایوژتن، دوو دلی، نیگه رانی.

دل لای سہلنن: پاکیشانی دلی کسٹیک بہ ووتہ و کردموہ و شیوہی
شیرین.

دلعمان: زوویر یون، به په روښبون، خهفت خواردن. (موک.) دلی نیمه.

ثالثی: پەرۆش، خەفەت، دڭگیری.

ملایی: په روښ، دلگیری، خهفه تباری.

ملایین (زا.): دلشکان.

دڻمھزن (باک.): مھرد۔ — ی: مھردی۔

دلہن: دلہندہ.

خلمی (باک.): ده لَمَه، نیوہ پڑاو۔

دلہردگ: دلہردو، ہی دل۔

دلہردن: مہبس لہ پھ کیٹکھ، کہ بہ تھواوی بہ دل وازی لہ ہمور چٹکی

خوش و جوان و شوخ و شهنگانی ناو گیتی هینابی.

دلمردوو: خواریز، هه‌ریسه، تاییه، دنی‌بەردا، کۆلدر، داره‌سه، هه‌ریس.

— یی: دلمړاندن، وازله نارہزوو و هموا همودس هیتان، پاریزگاری.

دلی (پاک.): دہلہ مہی ہیلکہ و چتی تر.

دلفن‌ها بدن: بی‌نیستیایی، هموهسی خوارندی... نه‌پون. نیشتیا
نه‌هیتان، هموهسی خوارندی... نه‌کردن.

دلّنه خووا: دلّنه خووا از.

دلّنه خووازا: دلّنه خووا.

دڻنھرم: میہرہبان۔ — ی: میہرہبانی.

دڻيهوا: مسهره بان، دڻسۆز، دڻنهواز، دلاؤهر.

دښموواز: دلدهرموه، دښمووا. — ی: دښمووايي، دارانموره، دازيايي.

دښمووايي: ناشت کړدنموره و خهفت لابرډنۍ يه کيکي، دښمووازي، دښيايي، دلخوشي دانموره.

دښمزم: پمست، خوږه کمزمان، خوږه کممگر، هيمن، سهرشوي. — ی: پمستی، خوږه کمزمانين، خوږه کممگرتن، هيمني، سهرشوي.

دښنگان (باک.): لا پرسمني، کمسيکي وايه به بي بانگپيتشتا کردن بجيته سهر سفره نيم و نم.

دښنيا: پشتراست، (باک.) قيمه، فريقت، پشترتاييم، کمسيکه، که له کارتي دوو دل به دگرومان نېي. — بوون: پشتراست بوون. — کردن: پشتراست کردن. — ی: دل تار خوارنموره، پشتراستي، قيم، دښمووايي، دښيابوون.

دښوييس (نمرده.): دلرودوا، چاره دوا، نيگه ران. (نمرده) — ی: دلرودوايي، نيگه راني.

دښويز (نمرده.): دلگوشاد. (نمرده) — ی: دلگوشادي.

دښوش (همورا.): دلخوش، شاد. (همورا) — ی: دلخوشي.

دښو: قوت، خمش، لهغ، گري، شکست.

دلويپ (باک.): دلويپ.

دلويپ: (باک.) دلويپ، تکه ي تاو و هممو جوړه شلمه نيهک.

دلويشه: نمر تنوکه نارانه يه که بهموي بارانه و بهفروه له ميچي و نمشکورتان ده تکتيتته خواروه، (باک.) دلويپ، (نمرده.) چکه، (همورا.) تکه. تنوکه، تکه ي بن ميچ له بمر بهفرو باران. — ووشک بوون: چکان، چک بوون. — ووشک کردن: چکاندن، چک کردن.

دلويژمار: دلويژميتر.

دلويژميژ: دلويژمار، تکتين، تنوکار، چپ بوي.

دلوريه (همو.): پاکشان.

دلويهان: دوست، خوشويست، بهمويي، ميهره بان. — ی: ميهره باني، بهمويي داري.

دلويق (همورا.): بلوق، پورگ، توريه ي زهري.

دل و بار (همورا.): دل و دهر وون.

دل و دهر وون: (همورا.) دل و بار.

دل ويه همر (همورا.): جهرگ و دل.

دل ويستان: دلخوواز، ناروزو و کردن، حمز کردن.

دل هاتنميهکا: دل هاتنميهکا.

دل هاتنن (باک.): ترساندن، زراو بردن.

دل هاورودن: بپوايي، نيتيتيا هيتان، ويستان.

دل هوبوون (باک.): ناروزو و کردن.

دل هه لاتن: دل تنگ بوون، دل لمزلا هاتن، خيسانموره، خيوانموره.

دل هه لويوتن: دل ليدان.

دل هه لمنگوون: بيز و بولي کردن.

دل هه لچوون: خيوانموره، دل که فکرن.

دل هه لشيوان: دل تيکه لاتن.

دل هه لشيوانموره: دل هه لشيوان.

دل هه لشيواندن: دل تيکه لاتن.

دل هه لشيوانين: دل تيکه لاتن، دل هاتنميهکا، دل به يه کا هاتن.

دل هه لکه فتن: دل هه لکومتن، دل گه پانموره، دل گه پوون، دل گران بوون، دل تيکچوون.

دل هه لکه مزان: دل هه لقمه ران، ناهوميده و دل سار دبوونموره.

دل هه لکه مزانو: دل سار، ناهوميده.

دل هه لکه موزن: له پيش چاو کومتی چت.

دل هه لکنياگ (نمرده.): دل سار، ناهوميده، دل هه لکه مزانو.

دل هه لکنيان (نمرده.): ناهوميدي. دل سار دبوون.

دل هه لکورتن: ددان به جمرگي خود انان.

دل هشتن (زا.): دلشکاندن.

دل هشک (باک.): بي بهمويي، دل هق. — ی: دل هقي، بي بهموييتي.

دل هه فاماي (همورا.): دل هه لاتن.

دل هه فشه (باک.): دل هه شه، دل هه نيشه.

دل هه فنه جي: دل هه فني کردن.

دل هين (باک.): تي پامان، چاوتي پرين.

دل هه (همورا.): ناو، نيتي، دوپ، همنديپ، لماناو. — دهر: ناو دوزه (جمعه ندم).

دل هه دستي (همورا.): ناو دهمست، له بي دهمست.

دل هه: نازا، پالمان.

دل هه ريه (همورا.): نيتو پاست، (همورا.) نيمفنه.

دل هه رسي (همورا.): نيتو پاست.

دل هه رسي نه (همورا.): براتو ته، قامکي تمينشت توو ته ليه.

دل هه رسي ني (همورا.): دل هه رسي نه.

دل هه رنه: نازا يانه.

دل هه ري: نازايي، پالمان.

دل هه شه: دل هه نيشه، نه خوشي دل.

دل هه: دليق.

دل هه: شاري دل هه له بنچينه دا (ده ليم) و کوردييه و دور نيه ده يلحمه کانين، که نيتستا له عير اقيدا بوونه يا کراونه عمره پ.

دل هه يانه (همورا.): ناو مان، نيتو مان، که لويل.

دل هه (همورا.): بهو. — پهنگه: بهو پهنگه.

دل هه (فه.): پاستيژ، دهمست لملدر، تماشا کار. (فه) — ی: پاستيژي، دهمست لملدان، تماشا کردن.

دل هه ي: جيگا قبولاييه نمره که ي ژير پييه.

دل هه دهرده (نمرده.): دل هه دهرده.

دل هه: دليق، دليق، بمرگي گولباغي کي سووره و بقره واني باشه.

دل هه (باک.): دهمست و خوشويستن.

دل هه (فه.): تبينه، (پژژ.) دهرزي پينه چيان.

دم: زار، دهم، دهر، دهف. (پوژ، فه.) کلک، دووگ، دونگ. — ی مهر: دووگی مهر، — ی مهر: کلکی کمر. (خو، مامه.) کهپو، لوت. (فه.) دمه: دووگ.

دها: (پوژ، هورا.) دووايه، پاشی. — ی مهرگ: دووای مهرگ. جهر — لهوه دووا.

دهاره کوژ: دوویشک.

دهاره کوژه (پوژ، هورا.) : دوویشک.

دهارو (هورا.) : دووارپوژ.

دهاکموته (هورا.) : دوواکمرتو.

دهاله کوژ: دوویشک.

دهانکودن (باک.) : به کری گرتنی دهیه کی دتهات و چتی دی.

دهلوه (هورا.) : دووایی.

دهایی (هورا.) : دووایی.

دهه (دمه.) (هورا، فه، که.) : دووگ. دهمه، دهره. — گوويزان، دهمه گوويزان.

دهمذ (زا.) : شیشه تووتن.

دهمک (نهرده.) : دهمبک.

دهمک دریاگ: ناوه سو، بی نابوو.

دهمگوويزان (دهر.) : دهره گوويزان.

دهمژ (نهرده.) : دومل.

دهمژان (نهرده.) : دومه لان.

دهمهوژسانگی: کلک هملته کینه، کلک هملته ننگینه.

دهمبهک: دوو دهک، (که.) دهمبک، (هورا.) دملک، دهمبه لک، دومبه لک، ته پل، دهمک.

دهمبه لک: ته پل، گچکه.

دم بړیو (که.) : کلک بړاو.

دمبک: دهمبک.

دمبلی دهمبو (نهرده.) : دهنگی دهوژلییه.

دهمووار: کمرچه، کمرچهر.

دهمدار (که، فه.) : کلکدار.

دهمدم: قه لای دمدم، ناوداره و چیروک و میژووی ناشکرایه.

دهمراست: پش سپی، پشپی، سهروک. — ی: پش سپیتی، سهروکیتی.

دهمړخ (موک.) : مراژیکه له زهری و بیستاناندا به کارده بریت.

دهمزل: گاومشه دم.

دهمهجنهک (فه.) : کلک هملته کینه (بالنده).

دهمک (هورا.) : نروک، نووکی پیسروس و مهر چتیکسی بی. — ی بالندان: دنلووک.

دهمکانه: (پروا.) دووکانه، (هورا.) دهلووکانه.

دهمگرتن (که.) : کلک بلندکردن، کلک هملگرتن (بزوولایخی بهمرزه به کارده بریت).

دهملهک (هورا.) : دهمبک.

دهمیل (هورا.) : قوونیر.

دن (باک.) : نیدی، دیکه، تر، نیتر، نیدن، نیدیکه، نیکه. (نهرده.) جنچکان.

دفا: خیتیکسی کوردی یهزیدیه لهناو نیلی (میلی) دایه لهسهر هیتلی ویران شاری.

دغان (که.) : (لو، کرما، فه.) ددان. دارووجان.

دغه: هان. — دان: هاندان، تارتیدان، تاودان.

دغج: نارام، ناسووده. — ی: نارامی، ناسوودهیی.

دغندان (زا.) : ددان.

دغدهک (باک.) : توری کالهک و شووتی و چتی دی.

دغسوک: دمک، نکل، دهنوک. — لییدان: تکتکاندن.

دنگ (هورا.) : پر، تری، دینگ. چتیکه لهدار یا لهبردی قوول هملگمراوه، برنج و ساوار و دانوژلیه تیدا دهکوتری. (زا.) دهنک. (باک.) تهقه.

دنگه: پایه ی باریک یا نهستور که له کهرسته ی قوپ و گنج و چیمه نتوو و بهرد و خشت دروست ده کری نهک لهدار، فیل پایه.

دنگ بوون: مهبس له تیرخواردن و وورگ و تمشک پرکردن.

دنگ بیلز (باک.) : گوزانی بیژ، دهنگخوش.

دنگچی: دنگ کوت، نمو کسه یه به دهمک و دیهک برنج و دانوژله بکوتی.

دنگ کوت: دهمکی دنگی، پاکوت.

دنگلاستان (باک.) : جولا نه.

دنگلهها (باک.) : جولا نه.

دنوو (باک.) : ددان.

دغی (باک.) : دونیا.

دغیب (باک.) : زیوانی نیو دهغلی.

دغی بهردا: دلردوو، تاییه، همریس.

دغیا (ع.) : گیتی، جیهان، کهیان، چهرخ، گهردوون، چهپهره، روژگار.

دغیاداری: خمریکی په یادکردنی سامانی جیهان بوون، مالداری.

دغیا دیتوو: جیهان گهراو، کسیتکه له گیتی شاره زابی.

دغیاندهی: بهرچاو تنگ.

دغیای بوچک: گهردوون.

دغیای گهروه: کهیان، کهیهان، جیهان.

دغیایی (هورا.) : کار و بهرخ.

دهوک: شاریکی کیردانه له بادیناندا.

دویل (باک.) : سیرمه.

دو (سور.) : دوو، خوشویست، یار. ماست و ناوی تیکه لاو که لهناو مهشکه داره نرا و پونه که ی لی دهره یتره بهوه که دهمیتیموه — ی پی دهلین، دهر، ناود. که ناوه که ی زور بی کمو او که زور پروون بی گوزاوی پیده لیتن. دهولت، سامان، بهروبو، له — کموتن: له سامانکومتن.

(باک.) دوۋىتى، دۆھ. بەش، بەمرە، پش، پشک، شو نافرەتەى که له
پەشەلە کێدا دەستى ھەر پىساۋىكى بگىرى دەبیتە — ى و ى — ى
پىدەلین.

دۆڭە (باد.) : پەواقى ھەنگوۋىنىيە، پراۋى ھەنگوۋىن و بەشىرە و شىلەى
ھەمىر چىتىكى شل دەلین.

دۆڭەسەرە (ھەر.) : سەر بەدۆنە، چەند پەنجە گىيەكە پىكەرە دەپوۋىن.

دۆڭەكەشتا : (ھەر.) دۆ بەكەشك.

دۆڭەكەشك : دۆ بەكەشت.

دۆڭپ : شىروم، دوومۆر، لەكاتى خۆیدا بۆ كەسەك بەكار بىراوە كە
مالا تەكەى خۆى ھەمىر بفرۆشى و بى دۆ بىتەتە.

دۆڭپە : پەنجە گىيەكە بە تۆپ گەزىك پتر بۆند دەبى، لک و كەدەكانى وا
دەچنە پال يەكتى دەلەى بە كوتكى لىدراوە و بە پىيان پەستراوە،
گولیشى شىنە.

دۆڭرە : بەرىش، نەخۆشەى مالا تانە گوانى دېشى و شىرىشى ووشك
دەكات.

دۆڭپى : شومى، دوومۆر.

دۆڭپە (شكا.) : پەواقى ھەنگوۋىنى.

دۆپ (شا.) : كەندىكە قوۋل يا نزم بى كەنارەكانى بەرزى، دۆل و دەرە
دۆل.

دۆڭپەڭ : پشكى مەشكە.

دۆت (نەردە، جەبا.) : كچ، كەنىشك.

دۆڭە : كچ.

دۆڭر (باک.) : ئىدى، ئىدىكە.

دۆڭەم (جەبا، باک.) : نامۆزا، كچەمەم.

دۆڭەمىر : كچى مىرى، پەرسىس.

دۆڭن (باک.) : دۆش، بدۆشە.

دۆڭ : گىيەكى بەھارىيە بە گۆ دەغل و داناندا دەچى و كزى دەكا.

دۆڭن (نەردە.) : چتى لىنج، چەپ، تۆچن.

دۆڭ (نەردە.) : چتى تىژ و توند، تون و تووژ وەكوو بىبار. نامرازىكى
شەرىپە. دۆڭن. بار، باودان، چۆنىتى، چۆنىتى، چاۋايى : پۆڭگار لە —
ى خۆى نەماوە. كات، ھەرەت، تاف، تەمەن : لە — ى لاۋىتىدا : لە
ھەرەتى لاۋىتىدا. دەسكى كەچك و پۆن پۆز و ئىترە. پەلە، پەلەكان.

دۆڭاۋ : گىچى شلى گىراۋەرە.

دۆڭە : مانگا يا بزنىكە بەدەست سىپارد بىرى بەكەسەكى بۆ نەوى تا
سالىكى شىرەكەى بخورا و دوۋايە بىدەتە دەست خاۋەندى، سەرى بە
نەندازەيك پۆن يا پارە دەستىترى.

دۆڭەوا (ھەورا، جا، سل.) : دۆكۆلىو، دۆڭەوا.

دۆڭەۋە : دۆكۆلىو.

دۆڭەۋا (نەردە.) : دۆكۆلىو.

دۆڭەشە (باک.) : دەستوسار، ھەوسار.

دۆڭەمان : (دە، بابا.) : دووزمان. — ى : دووزمانى.

دۆڭۆ : نازالى بە نامانەت، كە شىرى بخۆن و بىدەنە بە خاۋەنى.*

دۆڭەۋا (نەردە.) : دۆڭەوا.

دۆڭەۋىن (باک.) : دۆڭن.

دۆڭەھەسار (باک.) : دەسكەوسار.

دۆڭەيان : ھەرەت، تاف.

دۆڭەيانەت : ھەرەت، تاف.

دۆڭى پەشەمە : دەسكى ھەوسار.

دۆڭن : دۆڭەۋىن، دۆڭ. (ھەورا.) گونجەنە، ھەوجەنە. (دەر.) بەنشىروال،

بەنەخوۋىن، بەنەلخوۋىن، ھۆجە، بەنەدەخوۋىن، بەنەشەروال.

بەنەخوۋەكارىن، لەخۆپادىت، بەخۆخوۋىن.

دۆڭىنى سەت (باک.) : سوو، جىز، بى نامپو، بى ناموس.

دۆڭەنە : دەوشك. مەشكەيەكە، كە دۆى تىدەھەلەگىرى. ياتوورەكەى
دۆيە.

دۆڭەكا (باک.) : ناۋى ھۆزىكى كوردە، دۆدا گوندىكە لە پۆڭەلەتى
(عامرودە — نامودە) دا.

دۆڭە (باک.) : (باک.) زۆزۆ. دوو دوو. ناۋى مرۆڭىكى پاكەر و ناودارە
پىشىنىيان لەسەريان گوتوۋە. بارام رەك دۆدۆمى قولنگەشە.

دۆدى و بۆدى (موک.) : تەشەلە.

دۆر (باک.) : نۆيە، نۆرە. دەھۆل.

دۆڭلخ : گىيەكە بەتۆو دەچىرت و گەلەى وورد و بۆنخۆشە لەناو كەتە و
دۆر توۋاغى دەكرى بۆ بۆنخۆشى. (پەوا.) ھۆو مایەى ناۋى توۋاغىش
ھەر لەمەۋەيە، كە دۆراخى تىدەكرىت.

دۆڭان : پاكەر و نوكرەنى مەشكە و بەناچارى ھەلەكە لە شوۋىنىكى تىر
بكات. زىانكران، لەدەستچوۋى چىتىك بە قومار يا لەگرتو و چتى تردا.

دۆڭەند : زىانكرەن، لەدەستچوۋى چىتىك بەھۆى قومار، گرتو يا چىتىكى
ترەرە، دارنان، لەكەس چوۋەند، زىانكرەن بەتايەتى لەقومارىدا و
ھەرچىتىكى لەكەس بچى، داپنان، تىشكان، خچان، خچان. پى — :
خست، زىان پىكرەن، تىشكانەن.

دۆڭاۋ : خچاۋ، زىانكرە، خچاۋ.

دۆڭەدەنە (ھەر.) : ئىوگىيەيە، كە لە ناشى گەمى لەسە پۆدەكەن.

دۆڭەداي (ھەورا.) : دەۋرەدان.

دۆڭەمەر (بالى.) : بىر، مالا تەدۆش.

دۆڭەمەند (باک.) : چوارچىۋە.

دۆڭەنگ : قورمى خانو، تۆز و دووگەلى دىۋار و بنمىچانە، كە شۆپ
دەبىتە.

دۆڭە (ناک.) : كۆللىرە.

دۆڭەكا (باک.) : ئىللىكى كوردە لەناو ناشىتا لە پۆڭەلەتى قامىشلوۋە.

دۆڭەمەند (باک.) : چواركەنار.

دۆڭەنچ : قورمى خانو.

دۆڭى : (كۆ.) دۆريە، گىيەكى بەلەك پان و گۆلەرد و ووردە بە تۆپ دەرى
دەكات و دەشخوۋى، وەكوو پىراس وايە نىرەكەى كۆرە.

دۆڭىە (كۆ.) : دۆرى، گۆنۆپ.

دۆستايەتتى: (باک.) دۆستىنى، ئاشنايەتتى، برادەرايەتتى، يارىتتى، دلدارىتتى.

دۆستەك (باک.): دلدار، نازدار، دۆست.

دۆست و دۆ (كۆ.): كەسۋوكار، دۆست و خزم.

دۆستى: دۆستايەتتى، دۆسى، ئاشنايى، برادەرى.

دۆستىنى: دۆستايەتتى.

دۆس و برا (ھەمرا.): دۆست و برا.

دۆسى: دۆستى.

دۆش (باک.): گىتەر. — بىرون: گىتەرسون. (باک.) جىولان، بىرون.

(ھەم.) گۆشتى پاش پان و نىزىك دووگى ئاۋال.

دۆشاپ (باک.): دۆشاۋ.

دۆشاپ (باد.): دۆشاۋ.

دۆشائى (باک.): دۆشىنى مانگا و ئىتەر، ئاۋاللىكە بىدۆشە.

دۆشاۋ: (باک.) دۆشاۋ، (شار.) ھەمرا. شۆك، مۆتى. — ى كولاۋ: (باک.) جەلاقى، بە شىرەي كولاۋى تىرى و خورما و توو ئىتەر دەلەتن.

دۆشاۋچىكچەك: گەسپى لە شىلەي دۆشاۋ دەكرى تا شىرىن بى، خۆلەكە دەنىشىتە بىنى و دۆشاۋەكەي لى ھەلدەتەنچىن تا دەگاتە قورەكە ئىمجار بىنەكەي لەناۋ راۋكى دەكەنمە لەناۋ كۆلى دارى دادەنەتن و بەردىكىشى لەسەر پۆدەنرى تا ئاۋى ئاۋ قوراپەكەي بىسالىۋى و بىكىتەنە نار مەنچەللىكى ئىمراۋە لە ھەمىر دۆشاۋىكى شىرىنترە و پىنى دەلەتن دۆشاۋى چىكچەك، ھەر دۆشاۋىكى گلى سىپى تى نەكرى شىرىن نابى بەلەكۈ مەز دەپى.

دۆشاۋمۇ: قامكى تەنىشت قامكى گۈرەي دەستىيە، قامكى دەست لە مەل دان، قامكى گۈرەي.

دۆشاۋى: جۈرە تىيەكى سىپى دىزىكۆلەي زۆر شىرىنە.

چىتەك پەنگى ۋە دۆشاۋى بچى.

دۆشەك (ھەمرا.): دۆشەك.

دۆشەكە (ھەمرا.): دۆشەك.

دۆشەك: زىر پايەختىكى پەر لە لۆكە يا خورى يان پەرپە و چى تەرە بۆ لەسەر نوبىتى، دۆشەك، دۆشەك.

دۆشەكەلە: دۆشەك گىچەكە تەنبا بۆ لەسەر دانىشتى بەكار دەپرىت.

دۆشەمە: جۈرە دۆشەكەكە بە كورسى دانىشتىدا دادەكۈرتى.

دۆشەنى: ئاۋال و پەشە ۋولاخى شىردار، كە بۆ دۆشەن بەكار دەپرىت.

دۆشەن: دۆشەن.

دۆشەمان: دامان و بىر كەرنەمە لە چىتەك.

دۆشەماۋ: كەسپكە دامابى و بىر لە چىتەك بىكاتەمە.

دۆشەراۋ: مېيىنەيەكى گىاندارى بە شىرە، كە شىرەكەي دۆشەراۋى، دۆشەراۋ.

دۆشەك (ئەردە.): دۆشەك.

دۆشەكەلە: دۆشەكەلە.

دۆشەياگ (ئەردە.): دۆشەراۋ.

دۆشەيدەنى: دۆشەنى، دووشا، ئاۋال و پەشە ۋولاخى شىردار.

دۆريخە: (ھەم.) گۆلەي دەركى. (خۆ.) باد. جۆگەلە ئاۋىكە لەنىتو تووتىن و بىستانجاراندا، كە ئاۋى ۋى ھەمىرە دووكان و دىراۋەكان بىگرتەمە.

دۆز (باک.): داخوۋى. (ھەم.) دورورە، ئىم كەسەيە كەموش و چى تەر دەدرىتەمە. (باک.) ھۆ، مايە، بۆنە. خۆبە زىرەك و خۆشخو نوۋاندن.

نامانچ. (باک.) داۋا، خوۋاستن.

دۆزەخ: جەمەنەنم، دۆزە، ئارتوون.

دۆزەخە: دۆزەقە.

دۆزەرمە: داھىنەر.

دۆزەق (ئەردە.): دۆزەخ.

دۆزەقە: (باک.) دۆزەدار، (كۆ.) پاد. پۆسكە، (پەرا.) پۆزگە، (ھەمرا.) زەمبىرەك، (جا.) دەمەنى ئاسىياۋ، تەختەيىكە لەمۇتەر دۆلەش ئاشىدايە نىۋەراستەكەي كۈنە ئاۋى بە ھىرەمە لى دۆتە دەرى لە پەرى ئاشى دەدا و دەيسورپىتى.

دۆزەدار (باک.): خۆبە زىرەك و خۆشخو نوۋىت.

دۆزەلە: چىتەك دۆزەلەيتەمە، دىترابىتەمە.

دۆزەكۈن (باد.): داۋا كەرن.

دۆزىن: مەبەس لە ئۆپىنى بەرگى دۆزىنە بۆ مۇرىانە و ئىتەر، پەشكۈنەندىن، پەشكۈنەنمە. لى كۆلەنمە و پەشكۈنەنمە كەسپكى بە قەسە.

دۆزىنەمە: پەيدا كەرنەمە، دىرا كەرنەمە، ئاشكەرنەمە، بەسەر كەرنەمە، دەستكەرنەمە چى گۈمبەس، دىتەنەمە بۆۋولاخ و ئىتەر. كەرنە، بەسەر ھەلەبىون، دىتەنە، بىناندەنمە، قەدىتەن. داھىتەننى و پەي بىردن بە چىتەك، كە لەمە پىش نەمراۋى.

دۆز (بۆتە، جز.): ئاور، ئاگر. جەمەنەنم، ئاگرخان. (ئەردە.) دورى.

دۆزاد (بۆتە.): قەلەشتى كىتار.

دۆزە: جەمەنەنم، دۆزە، ئارتوون، ئاگرخان، ئاوررە، ئاوررەخان.

دۆزەدار (باک.): دۆزەقە.

دۆزەن (ئەردە.): پەوانە: دۆزەنەك.

دۆزەنەدەر (پەرا.): شىۋىتەكە ئاۋى پەدا پۆدەچىتە خىۋارەۋە و لە شىۋىتەكى تەدا سەر ھەلدەدات.

دۆزەنەك: دۆزەنەك، دارىكى دىزى زامەنەدارە لە كاتى مەشكەندەننىدا لە لۆرە لەب (لۆلەپەكان) دەخى.

دۆزەنەكە: دۆزەنەك.

دۆزەنەك: چىچى ئاۋچاۋان، لۆچى ئاۋچاۋان.

دۆزەز (باد.): دۆزەقە.

دۆزە (كۆ.): دەلەت، ئىزىم، دىزىم، (ھەمرا.) ماچۆ.

دۆس: دۆست، يار، ھاۋدەم، خۆشەيىست.

دۆسايەتتى (ھەمرا.): دۆستايەتتى.

دۆست: (ھەمرا.) خۆشەيىست، يار، پۆز، دۆستەك، گىزگول، داباش، دەستىيار، دلدەر، كەسپكە ئاشناۋ خۆشەيىست بى، ئاشنا، برادەر، ئاسىياۋ، ھاۋال. — انە: برادەرەنە، يارەنە، خەمانە.

دۆشۈن: دادۇشۈن، شىردەھىتەن لى گوانى شىردار، دەست بە گوانداھىتەن. لى بىردىنمە، پارە و كەل و پەل بە چاپلووسى و زمانلووسى لى كەسپىك نەستەندەن.

دۇغا: نزا، نرولە، نەفسون، جادو، نشتو.

دۇغلا: دۇخا، بە ھەردو و اتا.

دۇغما: دۇخما، دۇكۇلۇ.

دۇغرمە: خورادە مەنىيە كە لى ماست و خەياری نەجىراو دروستدە كرى.

دۇق: پارچە تىراوتكى رەشە ۋەن دەيكەن بە عابا. (زا)، كوتەك. (دزە).

زىلەي يۇ ملىيە، (ھەورا)، پۇملە، سۈرمە يا سىمپىكى چىراوى بەرىنە، بە كەنارى عابا يە دەروون بۇ جىوانى.

دۇك (باک)، دۈك، خىنە و كەف و كۇلى پۇنى قالىكراو، دۇن، (ھەورا)، دۈرەك، (بابا)، دۇرك، (باک)، بىدۇك، (مۈك)، دۇكە، نەخۇشپىكى شىنپاى و دارانە، پەلەكە كەنپان سىپى ھەلدە گەپى و پەق و ووشكىان دەكا نەوەش يا لىبەر زۆر ناوى يا كەم ناوى يا بوغ يا لىبەر پىرى گەلپان پەيدا دەپى، چارە نەوە، كە ناوى زۆرى لى كەمكى تەمە و ھەمىرى ھەر بىر چەشەنە.

دۇكە (سۆ)، دۇك.

دۇكەشك: دۇى كەشكى سۈواو ھەو، چىشپىكىشە لى دۇى كەشك و برىج دروستدە كرى.

دۇكەتۇر: پەلەكى زانستىيە دۈاى پەلەى بە كالۇرۇس و ماجستەر وەرە گىرى، پىزىكىكە لى دەر و دەرمانى نەخۇشان سەرى دەرپى.

دۇكەلۇو: چىشپىكىكە برىج يا ساواری لى نەوا دۇيا ماستاوتىدا لى دەنپىن، دۇخما.

دۇن (باک)، چەرخ و پىچكى عارە بانەيە. (باک).

ھىلمپىكى سەوزە لىسەر لىكى دارانى ھەلدە سۈون بالندەى پىتە دەپى. (باک)، پىچىوى مالات و ئاۋالانە. (ھەورا)، كە، دار يا بەردىكى قۇلە گەنم و ساواری تىدا دەكوتىرى، (مۈك)، جۇنى، (پەورا)، شۇپ؛

سەگىكى كىكى خۇى شۇپىكا تەرە دەلپىن كىكى دۇن كىدو، (مۈك)، شىو، خانۇك، گەرى، دەرە، گەلى، گەروو، گەوۇر، نەقەب، دۇلى ناش دارىكى نەستورى نىو ھولۇلە. (ھەورا)، دەرە، بەتال، چۇل، تەنپا لى كاتى بى دانپى ناشدا بەكار دەپى، ناش دۇلە: ناش بەتالە، بى دانە.

دۇلەپ: پلان، پىلان، چەرخى ناوى، غەپەرە.

دۇلەپە: كۈنىكى گەورە لى سەربانى ناشىيە دەرە ھەلپىرى تالە و تەو (ن) دا ھەلپىرىتە خورادەو.

دۇلەپ: لى قاپان، دۇلابى كاسە و چەمچە لىلەپ، (باک)، چىكەنە.

دۇلەپىس (باک)، لى كەسەپە برىسى.

دۇلەپىسك (باک)، بالندەيەكە.

دۇلەش: (پەورا)، قەم، دۇل، دۇليانە، قۇتەرەى ناشى، قۇتەلە، گەورەك، سۈولاش، ناى، قۇتەلەى ناشى.

دۇلەخ: پوزموانە.

دۇلەف (باد)، باک، چىكەنە، چىپىكى خە و پانە خورى و لۇكەى پى با دەدەن، (باد)، دۇلاب.

دۇن

دۇلە: بەردى قۇلى پىلە ناو، چالۇر، بىر، دۇليان، دۇلە.

دۇلەچە: دۇلاب.

دۇلە: دۇلارە، گۇل، گۇلار.

دۇلە (ئەردە)، ھەورا، تەبەكى دارىن، تەشت، سۈپتە. (ھەورا)، دۇل، كۈل.

دۇلەقۇلۇخ: تۇراغدان، تۇراغان.

دۇلەدان: (پەورا)، دۈوادۇل، دۈاى ھاتى دان لى ناشىدا و بۇ دۈاى ھاتى ھەمىرى چىپىكى بەكار دەپى.

دۇلەدۇق: قامكى بالاپەرزە.

دۇلەدۇل (ئەردە)، دەرەدەن، جۈلەجۈل، لىرەلەر.

دۇلەمە (ئەردە)، دەرەمە وەكۈ ھىلەكى كەم پۇراو.

دۇلەمەپ (خۇ)، بىلى ناسن، خاكەنار، پىتەرە.

دۇلەسپىنا (ئەردە)، دەرە و زۇرنا.

دۇلەمى: دۇلەمەى ھىلەكە.

دۇلەنگىلۇ: دەرەلۇن.

دۇلەمەپ (ئەردە)، تەبەك.

دۇلە (شكا)، باک، پالاخ، گۈلپىكى گامپىيە، (ھەورا)، پەلەخ.

دۇلەچە: سەتلى گچكە لى چەم يا لى خامى نەستور دروستدە كرى تا قوپ و ناوى ناو بىرانى پى ھەلپىنچن، (كە)، دۇلەك.

دۇلەدۇق: ناغە تىكە لىسەر لىك بى يا نەندامى شەرمى ھەلپىزى.

دۇلەك (باک)، دۇلى گچكە.

دۇلەكە (پەورا)، شەرىيە چىنكۈى زارفرە و دەسكدارى ناۋىيە، بە كاسەپىكى گچكەى قۇلى سىن يا تەنەكەش دەلپىن، كە ناوى پىتە خورپە.

دۇلەكە: نۇلۇنك، نوچا، ھەلپىچراو.

دۇلەك: دۇلەمەى گچكە.

دۇلەجەمەرگ (ئەردە)، مۈور، (مىمبار) پىخۇلەى ناۋالانە پى دەرە لى گۇشت و برىج و بۇ خورادەن ھەلدە گىرى.

دۇليان (ن) ي ناشىيە، دۇلەدان، دۇليان، ناوى بارانە، كە لىناو بەردى قۇل دەرەپىتەمە و پىپواران لى دەرە، دۇلە، دۇلار.

دۇليانە (كە)، پۇز، دۇلەش، (بابا)، تەو شۈپتە، كە دانەى ناشى تىدە كرى.

دۇليان: دۇليان.

دۇم: كەلەشكەر، كەلەشچن، (مۈك)، شۇن، خۇ، ھەندو، دو تىرەپە: دۇم، كەلەشكە دەكەن. دۇمە پەشكە: پىزىنگ و چەقۇر تىرۇك و چى و دروستدە كەن. (ئەردە)، دەرەلۇن، دەرەلۇن.

دۇمەلۇد (باک)، چورار كەنار، چورادەور.

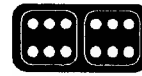
دۇمەست (بار)، ماستاو.

دۇمانە (ئەردە)، گۈرگەلۇتە، گۈرگە.

دۇمە: بىرمالى دەرە.

دۇمەلۇن: (ھەورا)، دۇمەلۇن.

دۆمبۆم (باک.): گۈللەي ئاگر گرتن و ئاورور پۈژتن.

دۆمبۆم

دۆمبۆمەكى: چەپ و راست: جوورە بافته يا نەوارىك
بووہ جاران لە كەنارى بەرگيان دەدوو.

دۆمبۆمە: جوورە قومارىكە.

دۆن: تووخوون، قەمرە، نەزىك، قەمورخە. چەمورى پۆن، گەوزوو. دۆك.
(باک.) خلتە و كەف و كۆلى پۆنى. (كە.) پىنە، پارچە. بار، چەشن،
چۆنىشتى. (پۆژ.) پەي، پتەگە. كەوتە — پەي پى بەر، پتەگای بەرەسەر.
دۆنەگازى: نەفت.

دۆنەنە (كە.): وەكوو پىنە، وەكوو پارچە.

دۆنە (كۆ.): گايەكە زۆر پەشپى.

دۆنەرمە: دۆلەرمە، بەستەنى، چەلووړە.*

دۆنەگىز (جا.): زنج، لە زەل دروستدەكړى.

دۆنى: دووئىتى.

دۆو: دۆ، كە دۆش لە ماست و ماستيش لە شير دروستدەكړى.

دۆوڤە: دۆدانە.

دۆوڤاڤ: دۆغاو مەيس لە گرتەموى گيتچە بە جوورەيكى زۆر تەپ وەكوو دۆ
لەنار درزى ديواران و گومبەزى دەكړى تا درزەكە پركاتەموى و گەمەر تەر
نەبى.

دۆوڤەوا: دۆكۆليو.

دۆوړاخ: شرويت.

دۆوړنچ: دۆرەنگ، گۆرەنگ، قەرم، دووكلە و تۆزىكە بە بن مېچى خانووى
قوردا بە زۆرى شۆپ دەپيتەرمە.

دۆوړەخە: دۆوړەقە، ئەم شروينەيە لە بن ناشيدا ئاوى پيتدا دەروات بۆ
دەرمە.

دۆوړەڤە: دۆوړەخە.

دۆوړەنەگ: نېرك، دارىكە كەمى پان و بالىك پەتر دريژ و زمانەدارە
مەردو سەرى زمانەكانى لە كۆنى ئەرغوت (لۆلەپ) دەخريت بۆ ژاندىنى
مەشكە دۆوړەنەكە.

دۆوړسان: دۆشنى ئازال و ئيتەر.

دۆوړشاو: دۆشاو.

دۆوړشكە: سىرئىج، سىرئىژ، دۆيەكە بخرتە سەر ئاگر، كە بۆركا ناوەكەى
دەپالتيوړى، دۆيەكەى كە وەكوو پەنيرە دەكرت بە كەشك. دۆينە.

دۆوړك: (مەرك.) دۆك، چلەك و كەف و كۆلى كەمەى گەرم كراوہ.
(باک.) دۆ.

دۆوړكە: چتەيكى سەي و لىنچە دەدا، لە هيتەدى شىنابى بە تايەتى لە
بامبە و تووتن و لە كاربان دەخا.

دۆوړ: دنگ، دىنگ. دۆل، درە، شيوە.

دۆوړلەمى: دەلەمەى هيتەكەى.

دۆوړيان: سەرنى و تەندوورى ناش. ئەم شروينەيە لە ناشدا دانەوتلەى
تيدەكړى بۆ ھارپن.

دۆوړ: دۆم، كەلاشكەر.

دۆھ (باک.): دووئىتى.

دۆي قوش: دۆي قۆزەكەر.

دۆينە (ئەردە.): دووئىتى. (ھەم.) دۆكۆليو، دۆينى، دانەدۆك، چيتشتى
دانەدۆك برىتييە لە پرويش لەگەڵ دۆ بە ووشك كراوہويى، كە دەكرتە
چيتشت — ي پيتەلپين.

دۆيڤا (ھەم.): كەسكس، (مەرك.) ھەلەلەلە، ھەلەلەلە. بۆ تيتكەردانى
سەگان بەكار دەبرت.

دۆيڤين (پەوا.): دۆكۆليو.

دۆيارە (زا.): فيل، تەفرە.

دۆوبەندى (باک.): دوو بەرەيى، دوو چىنى، دوو دەستەيى، دوو كۆمەلەيى
, دەستەبەندى، دەسەبەندى.

دۆچار (ئەردە.): دوو چار.

دۆتايى: بروانە: دوو تايى.

دۆخان (باک.): دوو، دووكلە. دەرد، خەفت، داخ.

دۆختەركەمبەلەو: كابانى ژير و دەستەپەنگين.

دۆخشار (ئەردە.): سەخت و گران، دۆوار.

دۆخشار پەسەن (ئەردە.): دۆرپەسەند، دۆپەسەند.

دۆفۆ (باک.): دوو، ۲. دوو چار دوو دەكاتە چوار.

دۆر (پەوا., بار.): نيتو، دەنيو، لەنيو، بنى. بەرديكى نرەدار و
گرانبەھايە لە بنى زەربايە ديترتە دەرمە، گەمەر، مەروارى. زىرەك،
ووريا، ديواندە. نەزىك، ترخوون؛ — ي ناكەسان مەكەمە: توخوونى
ناكەسان مەكەمە.

دۆرباجى: ھۆزىكە لە كورد.

دۆورەڤە (باک.): ماوہ، مەيدان.

دۆورە: بەگيان لەبەريكى دەلپين، كە داپەك و باوكى لە جىستىكى نەبن.
(دۆر.) دۆرپە. دۆورەگ، دۆورەنگ. (خۆ.) بۆزىكە لە نيتوانى مەرمەز و
مورى دابى.

دۆورەگ: دۆورەك.

دۆورەسەگ: (ھەمرا.) باسكەسەگ.

دۆورەشپەر: جانەريكە لەنيتوانى سەگ و پلەنگيدا پەيدا دەبى.

دۆورە: خلتەى مەي و شلەمەنى تر. — ي: مەست.

دۆورزى: ئيتليكى گەمەريە لە چپاي دورزى داخ و لە لوپنان و فەلەستين
دەدەنيشن دەلپين كوردن، خانەوادەى جان پۆلاد (جان بلاط) گەمەري
وانن، ئەم خانەوادەيە لە شارى (كەلس) لە كوردستانى بىندەستى ترکاندا
دەربەگەيكى گەمەريان پتەكخستووە. شەمەفخانى بەدليسى لە
شەمەفنامەدا دەلى: (امارەتى دورزى) بەلان زۆر موخاباين نالى دورزى،
دورزىنى چوونە كووى.

دۆورس (ئەردە.): دەست لى نەدراو، ساخ، پاك. (ئەردە.) دروست،
بەجى، بەجەگە. (ئەردە.) دوروستكار، پاكداوين. — بوون: پتەك
كەوتن، سازبوون.

دۆورسكار: مەردومى راست و پاك داوين. — ي: داوين پاكى، سەر
پاستى.

دۆورسكراو: دوروستكراو، ساز و نامادەكراو.

- دورسکردن: دوستکردن، سازکردن.
دورقه‌دورق (هوا.): قده‌قد.
دورگه: ساخته‌چی، فیت‌باز.
دورگه: پروانه: دوروگه.
دوروزی: بی‌تایین، بی‌دین، دلک‌چمر.
دوروس: دوست، دروست. — ی: دورستی، ساخی، پاکداوینی، ناماده‌یی.
دوروست: پټک.
دوروستایی: دروستایی، ناماده‌یی، سازبوون.
دوروست بوون: دوروس بوون.
دوروستکردن: پټک‌خستن، چاک کردنه، ساخ کردنه، دوستکردن.
دوروستی: دوستی.
دوروشکه: عمره‌بانه، گمر‌دونه. — چی: عمره‌بانه‌چی، گمر‌دونه‌چی.
دوروک (باک.): میت‌زوو.
دورووگه: دورووگه، دوروگر، گراف، (که.) دورگه، (پژژ.) لمن، ووشکاپټکه دولای‌تاوی یا همر چوارلای‌تاو بی.
دوروومان: دروومان.
دوریزان: هدلبست، شیعر.
دوریتنه: درویننه.
دورینه: درویننه، درو، دورینه‌ی ده‌خل و دان.
دوپې: دورپی، سپی و پوون و تروسکه‌دار و دکوو دورپی.
دوریش (باد.): لولاک، له نم‌نژوه تا قولاپه.
دورین: دروون.
دورینه‌وه: دروون‌هوه.
دورینگه: زویه‌که هه‌لزی پروابیت، که گیایه‌کی لی درواوه (دورینگه) ی پیده‌لټین.
دوژ: دژ، پیچمرانه.
دوژه: دژ‌ه‌خ.
دوژنگ (نمرده.): چینی نیچ‌چاوان.
دوژنگ یه‌کدان: برژ ترشان، ناوچاو گرژ کردن.
دوژمن: (باک.) قورمسی، (خۆ.) تاسب، (مروک.) نه‌تسوی، خننیم، نه‌یار. دژمن، ناحمز، قاندر، به‌دخووا، میتل.
دوژمنایه‌تی: نه‌یاریتی، دژمناتی، ناحمزی، دژمناهی.
دوژمنی: نه‌یاری، ناحمزی، دوژمنایه‌تی.
دوژن (باک.): جنتیو.
دوژنکمر (باک.): جنتیوهر.
دوژوار: دژوار.
دوژین (نمرده.): گۆ. جنتیو.
دوژینده (نمرده.): جنتیودان.
دوژینفروش: جنتیوفروش، خراوویژ، دم‌لق. — ی: جنتیوفروشی.
- دوسلخ (هه‌ورا.): بندی، دیل، گیراو. دوستاخ.
دوساخچی: وستاخچی، بهندیوان، بهنی وان، زینان‌هوان، زیندانه‌هوان، دوساخووان.
دوسلخ خانه (هه‌ورا.): بهندیخانه، وستاخخانه.
دوساله: بۆ هه‌موو چټیک به‌کارده‌بری، که دوو سال به‌سیریدا تیپه‌پی بی.
دوستلخ: بندی، دیل، گیراو، گیریاگ، دوساخ. — چی: بهندیوان، بهنی وان، زینان‌هوان، زیندانه‌هوان، دوساخووان.
دوستلخ خانه: بهندیخانه، گرتووخانه، دوساخ خانه.
دوشت (نمرده.): درشت، گموره، زل.
دوشک (باد.): سه‌کۆ.
دوشمن: دژمن. — ایه‌تی: دژمنایه‌تی. — ی: دژمنی.
دوش: دووا، پاش. (باک.) کلک.
دوهدریژ: بی‌پایان، دورو دریز.
دوهرۆقی: کلکه پټوی، گیایه‌که.*
دوشک: کلک، ده‌سک.
دوکان جیفتی (لو.): چتی خووار و ختیج و شه‌فتوول و قهنگاس.
دوکل (نمرده.): دووکل.
دوگم: ته‌خته دهوراټکه لبعر باو و باران و سه‌رما به زستانان له ده‌وری په‌شمال‌نمه ده‌گیری.
دوگمه: گۆیکه‌ی داران. جووره چټیکی خړ یا دریزوکه‌یه نیخه‌ی سینک و به‌رۆک و سه‌ر قوټی پی داده‌خریت. توکمه، گۆ، گۆپک.
دوگمه‌ودوټا: خشیکی زټرین یا زیوینی پهلپله داره نافرته‌تان له لیواری سیخمه‌ی قایم ده‌کمن و له خووار مەمکیانمه داده‌خریت.
دوگمه‌ودوټان: ده‌سته‌یه‌که له دوگمه و قه‌یتان له لیواری سیخمه ده‌گیری بۆ داخستن.
دوگمه‌ی قیر: تیری دوگمه‌دار.
دوگمه‌ی یه‌خه: گۆ، گۆی نیخه.
دوگون (لو.): گری.
دولبهر: دلبر. — ی: دلبری.
دولبی (باک.): دوپشک.
دوم (فه.): کلک.
دوما (هه‌ورا، لور.): دووا، پاش. — هی: دووایی.
دوماین: دووایی، دوماهی.
دومه‌قسک (باک.): بالنده‌یه‌که.
دومه‌ک: دمبه‌ک، دمبه‌لک.
دومه‌ل: (هه‌ورا.) دومپل، مه‌ریژه. قوونیر، ناشین، (باک.) په‌قه‌قۆک، په‌قیژۆک، گری و برینټیکی به‌سۆی له‌شه.
دومه‌لان: (هه‌و.) دومبه‌لان.
دومه‌لکه: جووره ده‌وټیکه سه‌ریکی پان و سه‌ریکیشی ته‌سکه، چه‌رمی خاوی تیده‌گیریته سه‌ره پانه‌که له به‌نه‌نگل داده‌نسرئ و له‌زه‌ماوه‌نددا لیته‌ده‌ری.

دوواژده هه مین: دوواژده هه مین.

دوواژو: دوواژو، یاریکاری شوان.

دوواسک (بار): قولینچکی چاوییه هی لای گرویتیان.

دوواکه موتن: پاش کمو تن.

دوواکه موتو: دوواکه موته، پاشکمو توو.

دوواگیان: سهره مهرگ، گیانه لالا، ناوژینگ.

دوواکه موته: دوواکه موته.

دوواگین (نهرده): دووایین، ههره دووایی، قیپه، دووامین.

دووال (نهرده): سیرمه، تمسمه.

دوواله (ههرا): سیرمه.

دووان: (باک). پتوره، په یقین، ببر، ناخوتن، ناخهفتن، ناخافتن، گفت و گو کردن، بدوی: باخغه، په یقینه. دوو دانه، دوویان.

دووانه: دوو گیان له بمرن، که به زگیکی له دایک بووین، جمک، لفانه، شنگله بهر که ته، جیپوک، جیمک، جیپوک، (دهر، شا). جو تلاته، (کو). جوگمه لانه، هه قالجو، (هه). جمکه، جمک، جمکانه، (پوژ). جو ریک، جمرکه، ناوژه، (دهر). جو ملاته، (باک). جو تزگ، جیپوی، (نهرده). جفت، لفه دووانه.

دوواندهر: ناخنه مر. — ی: ناخنه مر.

دوواندن: ناخاندن، ناخوتن، گفتگو له گمل کسیتیکی کردن.

دوواژده (ههرا): دوواژده.

دوواژده هه مین: دوواژده هه مین، دوواژده مین. — ی: دوواژده مین.

دوواژده: دوواژده.

دوواژده مین: دوواژده مین.

دووانگیایی (پهوا): دووایی گاران، بهرانبه ری سهرانگیایی.

دووانگه: شویتیکه دوواندهر له سهری بدوی.

دووانن: دوواندن.

دوواندن: (نهرده). دووانن، ووتو تانن، سهره سهرنیان، وه ناخهفتن خستن.

دوواژده: دوواژده.

دوواژده: دوواژده.

دووانیوه پو: پاش نیره پو، (باک). پاشنیفر.

دووانوان: زهریب، جیگایه که دوو ناوی تیدا ویک کمو تسمه.

دووانوه: کووین، پشتسمه.

دووانوه دان: گپه انسمه و ناردنموه چتیک. گه پانسمه دوواوه، دوواکه مو تن.

دووانوه پوین: به دوواوه پوین، پاشمو پاش کشانسمه.

دووانوه کففتگ (نهرده): جیگمه مک، دوواکه مو تو، پاشکمو توو.

دووانوه کففتن: دوواوه کمو تن.

دووانوه کمو تن: کمو تنه دوواوه، جیگمه مان.

دووانوه نیشتن: دوواوه پوین، شکان، شکیان.

دووانوه کمو تن: نه خوشکمو تنی په کیکه به هوئی ناوگوپی، که تازه جوو پیته جیگایه کی تازه و ناوه کی ویتی پی نه کمو.

دووانوه کورن: برینی ناو خوار دسمه له گیان له بمر یا له شیناوه ردیکی.

دوواهیلتان: کوتایی پیدان، تمول کردن، برینسمه.

دوواهی (ههرا): دووان.

دووایه: له پاشان، پاشان، له دووایه، نیتر، نییدی، پاشی، دپشتسمه.

دووایه ک: هی ههره دووایی، هه ممو، گشتی، تیکرا. — یان پویشتن: هه ممو یان پویشتن. دووادانه.

دوواپس: — پیدان: کوتایی پیدان، برینسمه، برنده سهر، براندنسمه. سهره نجام، پایان، نه نجام، کوتایی، دوواچار، له پاشان، پاشین، پاشینی، بنه بان، دوماپی، دوماهک، دوماهکی، پامان. بی: — بی: درندان، بی مندال، بی شویتن، بی پایان، پایک.

دوواپی پتپینان: کوتایی پتپینان، براندنسمه.

دوواپین (نهرده): دوواترینی چت.

دوواپی هاتن: براندنسمه، دوواژر، کوتایی هاتن، دوواژل، تمولو بوون.

دوواپی هیلتان: پایان پی دان، قوتکرین، قه داندن، برینسمه ی چتیک، کوتایی پیدان، تمولو بوون.

دووشه لو (باک): شمری تن به تن.

دووه (ههرا): هه لمتیکه له کهناری ناسمانتیدا په پیدا ده بی له بمر گرمایه.

دووه براله (ههرا): جو رتکه ی برادران، نه ستیره.

دووه چاره (ههرا): دوو چاران.

دووه رۆن (ههرا): قورمی خانوو.

دووه ک (ههرا): دۆک.

دووه گیان (ههرا): دوو گیان، ناووس.

دووه م: دووه م، چتیکه له پله ی دووه م دابی. — ی: دووه م. — ی: دووه مین، نوری ههره دووه م.

دووب: پاکه، غارده، هه لی.

دووبلا: دولق، ریس دولق، پتمو، قایم، مه حکم، دوو بمر. پتسراوکیه دولق کرابی و با درابی پتیکوه. مرزی قه لمر و تیکسرم او و داپتزارو.

دووباره: دووباته، دیسان، دیسا، هممیس، هممیس، نوروژن، له نوروژن، له نوروژه، پو جاری دووه م، هممیس انسمه. ناره قی: — ناره قی پالتیرو. چتیکس گرد و کلور له داریا له قو یا له قامیش دروسته کرت به پاشوانه ی ههنگوه دهرت تا شانیه ههنگوینی تیدا دروستکات، دوو بمره. — بیژیاگ: دووباره ته قیایگ، دووباره داپتزارو. — کردنسمه: دووباته کردنسمه. — پات: ووته یا کرده و په که دوو چاران کرابی یا ووترابی.

دووبالاکه (پهوا): دووابان، بانی سهر دیوارانه، له دپه تانی کووستانه کوردستان تیدا سهر دیواری و ده کوو بانی پان ده کمن و زستانانیش ده گپین.

دووبه (جیبا): ههنگوینی پالتیرو و چوژاوه و پهواقی ههنگوینی. (که). بهرمیل، نیره، کووپی گموره له دار و یا له همر چتیک تری.

دووبه ختی: خو و بدخت، له گوماندا، نه نجام نادیار.

دووبه دوو: پتیکوه، به په کوه، جوو ته، دووکس پتیکوه. بیده ننگ، له سهره خو.

دووبه شکه: بهر گویانه ده لټن، که به دهسکی خه نجرانمونه و له زتر یا له زتر دروست کړاون.

دووبل (نمرده): چټیکه په نگی پلپل بی. دووپو، دوزووان، دوراز. (نمرده). — ی: دووپووی، دوزمانی، دوپازی.

دووبوشه (نمرده): دونهزم، دووتبهغه.

دووبیک (بمخ): تاقیمان. — کردن: تاقی کردنمه.

دووبی یی: جوړه هلبه پنیکه.

دووبا (باک): بهیز، بهگړ له کار و باردا، دولنگه بار. لاوازو بی تین کار. — یی: دوولای، بهیزی. جواو یا هوز یا تپیکه، که هر دوک تایه (لنگه) کانی پیکو بهن.

دووقس (باک): به هیز (بوولاخ).

دووجار: تسوش، پیوه، گرفتار، توشیار، نادقه. — برون: تسوش و گرفتاریون، پیوه برون. — کردن: پیوه کردن، گرفتار کردن. — برون: گه یشته یه کتری. — ی: گرفتاری.

دووجهرخه: نسیه ناسینه، پاییکل، عمره بانه ی دووجهرخه خاک و خوځ و زبل بی فریدانی.

دووجهرخه ی دهسی: عمره بانه ی دهستی، گهر دونه ی دهستی.

دووجهنان: دووچندان، دووچندانته.

دووجهنان: دووهمند، دوو هیند.

دووجهنانه: دووچمنانه، دوو هینده، نه تهره ی کورد دوو نه ونده ی نه تهره کانی تر زیرهک و نازایه.

دووجهننگ: به دهنگیکه ده لټن، که به دووپرگان دهره بهی: وه کوو: دهر. مان، تا. وان.

دووجاچه (نمرده): دووپه لان، دولک.

دووخ: راست، چتی راست، دووخ. جالست. دوک، مراژیکه له کهرسته ی خهره کی ده زوی پیده پسر، کلکی خهره کییه پسر او ده کی لسمه هلدده کړی و راسته.

دووخال: نیشانه ییکه وه کوو ( ) له پیش ووشه یا رسته یهک داده نری که مهبسی راسته قینه ی به دوا دایت.

دووخان (باک): دوو، دووکل.

دووخهت: له نیو پله دارانی سوپایی و دارو غاندا نمره کسه یه، که دوو خه تی لسمه قو لی دروا بی.

دووخشته کی: تاکه هلبه سیتی که.

دووخه یوون: بیداری کی زوره له نیوانی دووچین نورستاندا.

دووخوی: دوو خه یوون.

دووخور (زن): چه قتل.

دووخوز (که): ده خمر، نه خوشییکه په ننگ زهره دکات.

دووخوزدار: ده خمر دار، دهرده دار.

دووخین: دوخین، دوو خین.

دوود: دووکل، کادو، قانگ.

دووبه: دووباد، پتو، قایم، مه حکم.

دووبه ره: دووباره، چټیکه گردی کولوره له دار یا له قور دروست ده کړی له پاشمرانه ی هنگییموه داده نین تاشانه ی تیدا هلبه سیتی.

دووبه ره کی: دوو تیریه ی، بهر بهره کانتیتی و مل ملاتی، مله مله پراوستانی دوو یا چمند کمسیتک له گمل یه کتری. ناکوکی، دووبه ندی.

دووبه رخ: مریکه دووچاران زابی.

دووبه رداري (همر): جووانو ییکه چوار بهماری دیتی.

دووبه ندی (باک): دووبه ره کی، ناکوکی.

دووبه همدان (نمرده): شوقاری، زمان لیدان.

دووبی: جووانوه نسیپیکه دووسالانه، که هیشتا زین نه کرابی سواری ندابی.

دووبرا (همر): شا، همل. — کرکاله، دووبراک، بالنده یه کی پراو کهره وه همل وایه همیشه دوو دوو پیکه ده فرن، بالنده ییکه هینده ی سیسار که که چله یه فیتوری لی دده، کیسه لی له حواره بهر ده داتمه سمر په قانی و ده یکوژی، له لای همدنیکان همل وایه.

دووبراک (باک): دووبرا.

دووبراله: دووبرا.

دووبره: بهر دی دووبره، مری مری خاو. جوړه خوشلیکی نافر تانه ژنان لسمه ی خو یانی دده ن.

دووبریاگ (نمرده): دوو ابرو، دوو ابریاگ.

دووبه یه: ناوروسی ب پیتاک.

دووب (باد): پرواتی هنگرین و شیرین تیه.

دووبهات: دووباره، دووچار.

دووبهاته: دووباره. — کردنمه: دووباره کردنمه.

دووبهاته هکریاگ: دووپاته کراو.

دووبه ییله (نمرده): دووپا پیلکه، دووپا.

دووبه ییلکه: داعبایه کی کتویه له سموره گچکه تره له مشک گهره تره.

دووبه ره: گیایه کی بهماریه وه سیپه، به لام نم بهر په کانی دوو دوون.

دووبه پروو: بشکی مشکه.

دووبه لان (نمرده): چتی دوو فلیجقانه، دوولکان، دوولک، دوو فلیجقانه، دووله پان.

دووبه له: قنګاوله. سموز برون و پروانی گیاو داره، که تازه سهری له خاک هینا بیتنه دهری و پهل دی دهر کړدی. — برون: پروانی همدی سموزایی و پهل دهر کړدی.

دووبه له (همر): قنګاوله.

دووبه شته کی: هاو پشته.

دووبه شکه: داعبایه کی چنګ چنګی کلک گری گری چنګه داره به گیاندارانموره دده. کولژم، (باک)، دوو فیشک، (گوز). که لاشدوم، (کوز). دوساره کول، (نمرده)، همر، (فه). دساره کول، (همر). (ماره کول، (جا). چه پیل، کوزم، دماله کول، دووبشت، میملی مرغان و ماریه.

دووبه شکانی (همر): جوړه گمه یه کی کورانه.

دوودانه: دروانه.

دوودانگ (نمرده): شلټوه، بشی پاش، پشک، خانوو و سامان به برپاری کوردان، شمش — ه: واته دوویش له شمش بهشان. دانویله یکه دهنگه کانی دوو جوی واته هاپراو و درشتی تیکه لاو بی.

دووده: (بابا). په ژمن، فیر، سفیر، (باد)، (پروا)، تمنی، تمن، هیس، دورنچ، دوودی، دووکل، دووکلې چراو ناگریه، که به چتیکه بنورسی.

دووده ری: په نجره ری دوو دهرک له نیوه راستیدا بکریتموه، دووتایی، بۆ دهرکی دولا ییش به کارده بری.

دووده ست به قائل: مهبس له کمسټیکیه به کرپن و فرژشتی حتی پرو پوچ دستمایه یه کی باش پیکه بنی و دست بکات به کرپن و فرژشتی حتی گموره تر.

دووده سماله (نمرده): هه لپهرین، هه لپهرکی، چوی دوو دوو به دوو دهرپان. جوړه هه لپهرینیکه دوو دهسته سړی تیدا هه لپهر سوپن.

دووده ک (باد): شمشال، توو تک و باله بان، دمهک، دمه لکه. (پاک)، فیته، دوو دک، — لیطان: فیته لیطان. (پاک)، (باد)، بلویری قامیشیه، که پیکي دوزله یه.

دووده م: (همو). دوو دهر، تمور.

دووده مان: خیل و بنمهاله ی خانه دان و گموره، کس و کار، هوز، خانه دان، خرمان.

دووده و: دوو دم، قه لمپ، دوو دم: تمور.

دووده کمره: جوړه گوزروانیکه، به لان نم ناخوری.

دوودنی: نیگمران، (پاک). باوه پگومان، بی نیسپ و زیسپ، دوو گومان، پارا. — بون: دامان، نیگمران بون.

دوودنی: نیگمرانی، داموای، باوه پگومانی، پارایی.

دوودو کمره: جوړیکه له گیای گوزروان ناخوری.

دوودی (نمرده): دووده.

دوور: دوور، دیر، واژي نیریکه. — بون: دوورکو تنمونه. — خستنمونه: چهاله دان، دهراندن، شهلپاندن. — له پووی تو: دوله پووی تو، پهرینی قایم بی له کاتی دهرپینی دوو انیکي بی شپوازا به کارده بری. — ی ته: خورا بهتپاریزی، دوورله تو، خو — خستنمونه: خووه دان، نالیکي، جودا، جوایز، جیاوا، جیا.

دووراز (نمرده): دوو پوو، دوورمان.

دووراییز: دووراییز.

دوورایقه: بهوانه: درواقه.

دووران: دروان.

دووراندن: درون.

دووراندو: له دوورمونه.

دوورانن: درون، درونمونه دغل و گیا و نیت.

دوورانمونه: درونمونه کمل و پمل و حتی دپاو و نیت.

دوورواو: درواو.

دوورواوو: له دوورمونه.

دووراییز: له دوورمونه هاریزتی چت.

دووراهی (پاک): دووری، ماره.

دووربه مرد: هاریزتی بهرد له دوورمونه: نمپو دارا به — ماریکی کوژت.

دووربه ریز: دووربه ریز.

دووربه ریز: سل کردنمونه و هاتنه پیتشمونه یه کیکی له یه کیکی به پاریزمونه.

دووربه دهس: دووربه دهست.

دووربه دهست: دووربه دهس.

دووریزتمو

دووربه ژن: دووریزان، بهمه ده لیس له کاتیکیدا، که گزله سگ نه گاته دپله سگی له دوورمونه لیتی بژنه.

دووربه ژنمو: تله فون، دووربه ننگ، دووریز، دووریز، دووریز، دووریز.

دووربه گ: دووربه، سه کیکه له نیوانی سهگ و تاجیدا پهیدا دهی و بۆ همسو گیان له بهرینیکي دهی، که له دوو جستان بی. — ی: دووربه یی.

دووربه نیش: کمسټیکه زور بیر له نه نجامی چت بکا تمونه، دووربین. — ی: بیر له نه نجامی چت کردنمونه، دووربینی.

دووربه ننگ: دوورپوو، به لکه، بازی، بازگ، پهللی. — ی: به لکه، بازی، دووربینی.

دووربه کملتن: دوورکو تنمونه.

دووربه ریز: دووربه ریز.

دووربه کملتن: دوورکو تنمونه. ناواری، دهریمه ری.

دووربه کملتن: دوورکو تنمونه.

دووربا: خوانه کا، خورای نمخو استه.

دووربه کوور: دوور او دور.

دووربه کوور: دوورکو تنمونه.

دووربی: دورله، دوله، دووربا، خوانه کا، خورای نمخو استه.

دووربین

دووربین: مرازیکه، که بهریدا تمماشای شویتانی دور بکری نریک ده بنمونه، دوورنروای. دووربه نیش، دوورنروای، (همورا). دووربین، کمسټیکه دوورپروانی و تمماشای نه نجامی کاران بکات، تی بین، (باد). هزرتیز. — ی: له نه نجام و کوژتایی کار و بار و هممو چتیکي وورده بونمونه، کووربینی، هزرتیزی، یدهگ، دووربه نیشی.

دوورخستن: خستنمونه، دوورکردنمونه، دوورکرن.

دوورخستنمونه: چت بۆ مهبسټیک بۆ دور پادان.

دووردهس: دووردهست. — ی: دووردهستی.

دووردهست: دووردهس، چتیکه هینده دووربی دهستی نه گاتی. — ی: دووردهسی.

دوورده ننگ: دوورده ننگ، تله فون.

دووردهووک و باله بان: موزیکه و باله بان، شایلوغان.

دوورک (باد): له واشه، شمشریه دهرگایه، گزله.

دوورکو تنمونه: ترانگ دهران، شهلپن، جووی بونمونه.

دوورکردن: دوورکرن.

دوورکوز: چت يا کمسيکه له دوورمه جوان و له نزيکمه ناشيرين بې.

دورگه: به پارچه زمو يا ولايتک ده لئين چوار دورى ناوبې.

دوورگرقت: دورى کردن.

دوور لهخو: دوله تو، له تو به دور بې.

دوورنچ: دوورنگ.*

دوورنووا: دوورين. — ي: دوورينى.

دووروا (نهرده.): دوورى، دووروانى، لمر به روپويه به دورى، خروا نه خوواسته.

دوورپو: دوپل، دووزان، دووزمان، (همورا.) دوه زمان، دووپو، کمسيکه به روپو جوړيک و له پاشملش جوړيکى تربې.

دوورپونزيک: دوورونيزيک. به موزنده، به ته خمين. بشوونکومتى گيانلېمرىکى به کار ده بې به جوړيکى وا، که نه دورو نفزيک بې، — به شويى فيساره کسدا پوښت.

دوورپويى: به روپو به جوړيک ناخوتن و له پاشملش به چمشنىکى تر، دوپلې.

دوورپين (همورا.): دوورين.

دوورپيتى: دورى، دوراھى.

دوورپزان (باک.): هبلېست.

دوورپزان: دوره زن.

دوو پي يان: شويىک دوو پگاي لى بيتمه، دوورپان، سرگه ي دوو پي يان.

دوورى: پاکى، بې پدلې. پو، پو، پاشه کشه. دوراھى، دوراھى، جيايى. — کردن: خوځيښانمه، کشانمه، خوځپارازتن، ته کينمه، خوځنېنمه، خوځدورخستنمه، پوښ، پوښ کردن، هلاتن، تى ته قانندن، تنرايکى تمنکى کونکونه نافرته تان به سهرپاني داده. گتوپ، گيايکى کوويستانپيه ده کرت به گزره بو ناژالان.

دوورپانگ (نهرده.): دروا، درواومه.

دوورپن (باد.): دروپنه. درون.

دوورپنمه: درونمه.

دوورپنپله: گيايکه دولقى لى ده بيتمه سهرپه روو زوروه کلکى پتوى ده چى.

دووز (باد.): بوزوزو.

دووزاخمندان: سه خلت کردن و له گيرخستنى يه کتيک.

دووزام: گول، (باک.) به لره شين، کمسيکه تووشى نه خوځشى گولى و دووزامى و پيسکي بويى. — ي: گولى، پيسکي.

دووزان (باک.): گويزان.

دووزه خه لکى (نهرده.): دوورپويى، دووزمانى، دووزوانى.

دووزه دپنه: هيلکيه که دوو زه دپنه ي هبې.

دووزمخ: دره.

دووزه له: دودک، دوو قهقه قاميش پيکمه دهنوسيترن به قيل و پيکيان لسمري گيراوه و هره يکى چمند کونيکيان تيدياه که فروى تيکمن دهنگى ليته دي.

دووزک (باک.): گيايکه.

دووزمان: پيکولچين، ته لاقهش، ناوري بنکايه، گاي بنه، دڅمان، دوورپو. — ي: بهي، دڅمانى، پيکولچانندن، پونگ کردن، ناپتمري، (گمر.) هيله، هه قانى، لمانا و بزماردان، بولييدان، گوين، گويند، تيچانندن، دوورپويى.

دووزمانى هکردن: زمان ليتدان.

دووزوان (همورا.): دووزمان. — ي: دووزمانى.

دووژ (باک.): دژ، جهنم.

دووژه (باک.): بوټا، جهنم.

دووژنگ: چيني بر و نيرچاوانه. گوژنگ، دژنج، قرم.

دووژمان (همورا.): جنپو.

دووژمن: (باک.) ترمسى، (خو.) تاسب، (موک.) نه توى، خنيم، نهيار، ناحز، قاندي. — ايه تي: نهياريتى، ناحزى، دژمنامى. — ي: نهيارى، ناحزى.

دووژنه: پياويکه دوو ژنى هبې.

دووس: دژست.

دووسلخ (همورا.): بماندى، ديل، گيراو. (همورا.) — خانه: بمانديخانه.

دووسهر: دوو فليقانه، خاوه ندى دووسهران. — ي: هيلکيه ي، وه کوو شکلى هيلکيه.

دووسهره: پروانه: دووگونه. خاوه ندى دووسهران، تووسارکراو. (بار، گمر.) هزار بې.

دووسبه: دووسبه ي. — ي: سبه تر، (همورا.) پيترى، پيترى، (باک.) ديتراوژى.

دووسم: نمو و لاخ و ناژالانه ي کمسميان دووفاق و دووپارچه يه وه کوو بزى و مهر و ربه و لاخ و ناسک و بهراز و ناژالانى کيتوى.

دووسمه: دووسم.

دووسوو (نهرده.): دووسبه ي، دووسوژى.

دووسى: له بنچينه دا (دو يا سى) يه به لان بو ناسانى و کورتى (يا) يه که ي لى فرې دراوه.

دووسى (نهرده.): دژستى، دژستايه تى، هاوپازى.

دووش (باک.): دژيځى، د — اباوژپى پا. (نهرده.) دژشيدنه.

دووشاخه (موک.) بابا، وهناق، (همورا.) وهناخ، (موک.) گهرووه خپه، دهردىکى پيسه نه گهر زو چاره نه کړى ده بخنکيتنى. بيزاز کردنى گاسنى کوله. (نهرده.) چتى دوولپ، دووخاچه، دارو دره ختى دورپل و دووفاق، دوو فليقان، دووله پان. — کردن: پارچه ناسنيک له گاسنى کول کردنمه. سهر و پويى تووتنى سموز قرتانندن.

دووشافى (باک.): خلات، بهخشش، ژيردهستان ده يدهن به ناغسا و سهرکه کانپان.

دووشم: دووشمه، دووشنب.

دووشمه: دووشمه، دووشنبه، دووشمبه، دووشمق، دووشمق.

دووشمه مېب (باد.): دووشمه.

دووشه مبه: دووشمه، دووشوه، کورد و فارس ژماره ی پړژانی هغه به شو وه ناروان به پړژ ده ژمیرن.

دووشه مبه (همورا): دووشمه، پړژکی سییمی هغه تیه له هینی به دواوه، کموتوته نیتوانی په کشمه و سی شمهوه.

دووشه مو: دووشمه.

دووشه موو: دووشمه.

دووشه مو: مانگی دوشمه.

دووشه ویله: دووشه ویلکه، (کرما) کاکيله.

دووشه ویلکه: همدروک لاشمیرلکه کان.

دووشه واورن: کولانی شلمه منی لسمر ناوور.

دووشک: بهدگومان، نیگه مان، دووگومان، دوردل، دوردله.

دووشکه: دووشک.

دووشمین (لک): جنپړ.

دووشیاگ: دوشراو.

دووشیوان: شوپنیکه دوشیوی تیدا ویک کموتیهوه.

دووشووم (که): مېرپکه چاره نه پړژکی تروابی.

دووشه دووږ (که): گمه گمی کوتری.

دووشاق: چتی دوویدل و دوشاخه.

دووشلیقانه: چتی که دوویدلی لی بوویتیهوه په له کانی له یه کتری نریک بن.

دووشلیقانه: چتی که سمری دولک بی، دوله پان، دوشاخه، دولپ، دولک، دوویدلان.

دووشلیج (باد): چه لاک، (زا) هچی، داریکی درژی سمر قه لانگییه بژ نمره به کارده بری، که بهری دارانی پی له لکه بلنده کان بکریتهوه.

دووش (چی): کلک، (باک) پشتوه، دوو، دواوه، دووگ.

دووششک (باک): دووششک.

دووشچک (باک): دووگی گچکه.

دووشدان (باک): کیتشچی دواوه.

دووشدریژ (باک): کلک هله ته کینه، جوړه بالنده یکه.

دووشه پیک (باک): کلک هله ته کینه، بالنده یکی کلک په پی بژه.

دووشسک (باک): جوړه کولله یه که کلکی وه کوو بهر دی په قه.

دووشسورک (باک): جوړه همرمییه که، نالیسور.

دووشفک: گرلینگه ی خورجین، غولامی چل و مل، کلکه، بهرماوی پاش خهران، جی خهران مال، ده ستندووی هیسه.

دووشکمنیاچاف (باک): نوخته ی پیک گه یشتی دهره ی چاو.

دووشکوت (باک): کلک بر او.

دووشلک (نامی): کلک.

دووش ماس: جوړه بالنده ییکه شوانه به چمنگی خوی هله اوه سی به دره ختانه وه و ده فیکیتی تا خوی لی نه کموی نه وه کوو بیگرن.

دووشات: دوهینده، دووچین، دوونهم، دویاد: نمر فاسونه —: دویاره.

دووشقد: دووتووی، دولو، دولا، دووتیکه.

دووشقه دره (بل): بلقه دره.

دووشقچکه (نمره): جوړه کلاوکیه لسمر دهری وه کوو کلیته وایه.

دووشقور (باک): بزنی که تووکی تیکچر اسی وه کوو خچی، له هیت و چوور.

دووشقوئسری (که): قولینه، تیکسرماو، قه لمر و ناشیرین. دیزه و چتیکی وایه، که دووهنگلی بی.

دووشقونی: دووهنگل، جوته پنگل.

دووشقیه مگردن: دوونیمه کردنی چتیک.

دووک (همورا): کمد (لق) ی ووردی داره به پرو، که له قه دییه وه دهری ده کات له بن لقه کانی. (همورا) دووخ، خمرپک، کلک، دؤک. (که)، فه. (نمره). شیریه کی سپیه، که به سمر شیناوه ردییه وه دهنیشی و ورشکی ده کات.

دووکان: (پهوا) تکان. دکان، دوکان، نمر ژوورانن له بازار پیدا، که کمل و په لیان بؤ فرشتن تیدا دهرین. خانه یه کی چوار گوشه یا درژووکه ی بهر دواوه لمانا زوی و زار و بیستاناندا بؤ ناودان و شه تل تیدا چه قانن، که شه تل کانی بهر بؤ نوسوه هله ده کهری و لمانا دیر او و شرویتی ناماده کراودا ده چه قیتری.

دووکانه: (خز)، (پهوا)، (سو). ده مکان، ده مکانه.

دووکاندار: دکاندار، دووکانچی، که سیکه له دووکانیدا خمریکی کرین و فرشتن بی. — ی: پیشه ی دووکاندار.

دووکانؤکه: کؤل، دووکانی گچکه.

دووکایچ (همورا): دووخ.

دووککه (که): شهر ی دهه قاله له نیتوانی ژن و میړدیدا.

دووککه دووک: دووککه.

دووککش (نمره): دووککه لکیش.

دووککه ک (همورا): چه کمنه.

دووککه ن: ژنگار، تم، دووکیل، کادو، کادی، (نمره). دوو، دودوی. دوومان، دوومان.

دووککه لوی: ژنگاری.

دووککه له (نمره): قوزاخه.

دووککه لدان: دووککه لکیش. قانگ دانی رتیه له کونیدا تا بیته دهری و پاو بکری یا هنگان. مبهس له هله اوه سینی ممشکه و کونده و خیکه و نیتره به بن میچیدا.

دووککه لژن (همورا): قورمی خانوان.

دووککه لکردن: دووکردن.

دووککه لکیش: که پنا، لوله و بؤ پیه که دووکله ی پیدا دهره چیت.

دووککه لکیر: دووککه لکیش.

دووککه تی هله لماندن: سووتانن، بؤ مبهسی کوژتیش به کارده بری.

دووککه وتن: وشنوین کمرتن، په دور کمرتن.

دووککه وی (همورا): چه کمنه.

دووککه: تمش، تمشیه. داعبایه کی درژکاری په شو سووری شاخداره وه کوو قالوچه.

دووکله: داعبایه کی پهش و سوړی دريژکولهی شاخداره له قالزجه ده چي کلکيکی دوفواقی هديه.

دووکويی (نمرده): دويوشی، چتی دويوش لهناوهندی دووکساندا.

دووکوپ: جوړه مراویتکه.

دووکولیه (همرا): دووکله.

دووکونه: جوت نمزنتو.

دووکوم (دزه): هیرش، پهلامار، داپسکان.

دووکیش (باک): دووکلهکش، بوخاری.

دووکیل (باک): دووکلت.

دووک: (همر.) دوونک، دمه، (دهر.) دوویمی، (زهن.) دوو، (باک.) داث، دووڅ. — ی سهریشتی ووشتان: کڅپانه.

دووکسانه: زهريه که دوجار کیتلابی، دووهیته.

دووکگرد: بهرماڼ، دووگورد. پیخه فیته که وه کوو جاجم به لام نم له لوکه ده پرتی. — ی: جاجم و معوجی پی لی وهر گتپر.

دووکلهنگی (که): مریکه دووپارچه گوشتی خوړسکی به ملوه بیت دووکله: پشکوک، پولاک، (باک.) بشکوک، پرزانگ، (همرا.) کانالی، لهپکه، بشکوک، بشکوک، (همرا.) قولوفچی، (بار.) قولپک.

دووکله موډولپ: جوړه خشلیکه له سیخمه ده خری همدووک لای دزابه که ی سی قاشی زړه و به بهردی نر خدار نه خشاوه، داوینی سیخمه ی پی قایم ده کری.

دووکله ی قهیتان: بهرکڅه.

دووکور (زا): دووگوردی.

دووکورد (همر.): بهرماڼ، دووگوردی.

دووکوردان (باک): خوړج، خوړجین.

دووکووردی (که): تیکسرمار، قولپنه، بهرن کورت، کورتهبالا. دورگدی.

دووکورزه (پژ): پيله، دمه قاله. — کردن: پيله کردن.

دووکومان: دووډل، نیگه ران. — ی: دووډلی، نیگه رانی.

دووکونه: دووگونپرمشه، گيايه که له ده خلی ده نالی یا بهرید پان ده پیتنه، گه لای شین و ورده، لاسکی و گه لایه کانی به بهرکی مریخانه ده نویسی، چونوگره وه مشاری تووکی تالی گچکه ی شهنکوله لهناو خله پیدا دهی تاله، تالو، گلپره. — په شه: دووگرنه.

دووکوره: داریکی دووگوییپه درکی پی ده شکیترتنه و جی گوی پیده کری.

دووکووی (مرک): هاجه، کوله که ی دوفلیقانه یه.

دووکي (کو): دووگووی، کوله که ی دوفلیقانه یه، (مرک.) هاجه.

دووکیان: ناووس، تولپر، زگپر. — ی: ناووسی.

دوول (باک): دزل.

دوولا: دوولونه، دوولو، دولا، بهنیکه دوو لوبا بدریت.

دوولاب (نه): دزلابی قاپ و قاچا خان.

دوولازهن: دووړو.

دوولانه: دووقد.

دوولانه کړدن: دووقد کردن.

دوولانی: کرده ی دوولایی.

دوولایی: مرازیکی ناسیننی سهر قولفداره نالقه پیزی بهر سهر داده کری و لیسر ویشوره قفل دهدری.

دوولپان: چتی دوو پل، دوفلیقانه.

دوولپانی کوی: ناوچه ی کوی، ناوچه ی قرون.

دوولپشت (باک): دوولپشک.

دوولپان (نمرده): چتی دوو پل، دوولپان.

دوولپ (کو): دوفلیقانه، دوولک.

دوولقه ده (که): مارخوړ، قوړی، داعبایه که له په گزی قوموموکیه به لان گوره تره و په نگی زهرده.

دوولک: دوولکه، دوولپ، دوفلیقانه، داریکی سهر دوفلیقانه یه چالوکی پی هله ده کنن. (باک.) چومی چکوله.

دوولکه (مرک): گيايه که هینده ی گمفی بلند دهی، گولسی سپیکی دوولکه و شوړده پیتنه و توده که ی، که سپی بکری باریک و دریزه. (همر.) به مردوان هله کورتن.

دوولکپیژ: شو کسه یه به مردوان هله لپی، سهر دوولکه. — ی: بهرمدوان هله کورتن.

دوولله: دورله.

دوولله پووی قو: دووړ له پووی قو، له تویه دوری.

دوولو: دوولا، دوولانه.

دوولوره: کسپکه بهر سهر زگ و سینگیدا کورتی و دريژ بووی، تلور، دهموړو، له پوړو.

دوولونه: دوولو، دوولا.

دوولویی: دوولایی.

دووما (لور): دووا، پاش.

دووماره کول (کف): دووپشک.

دوومالهی: مال جوی کردنه له گمل یه کیکی.

دوومان: تپ و تومان.

دووماهک (باک): پشته، دووا، پاش. (باک.) — ی: دووایی، پاشی.

دوومشقان: لیسر چوک دانیشتن.

دوومه ل: دومل، قورنیر.

دوومه لان: دومبه لان.

دوومه له که: دمک، دنبک.*

دوومره کی: پاسان به چپ و راستدا بولیدان.*

دووشک (شا): دووپشک.

دوو: شو ژماره ی له نیران یه و سی دایه.*

دووموږ (مو، که، همرا): شووم، بهدووم، دویپ. ولآخیکه دوو گتپر (دیتخ) ی له نیو چوانیدابی، که زور به شووم دناسریت. شو کسه یه توکسه ی دووموږی پیوهی، که شویش زور شووم و ناپه سنده.

دووموهر (باک): وولآخی جوتته.

دووموهرهکی: مۆز، مۆن.

دوون: نزم، سووک.

دوونان: کسمتیکه له گمهی قهلمندارتیدا دوو جار ان لسمه یهک له تۆپ بدات.

دووناهکه ل گرتن: کلک بنماو گم ل گرتن.

دوونیهروهه: بهدرهفتار. — ی: بهدرهفتاری.

دوونگ (نهرده): دهنک.

دوونگه: مهری دوگ زل.

دوونگه مهرانی: گمهی یهکی مندا لانه.

دوونگه مهری: پروانه: دوونگه مهرانی.

دوونی (ههر): دوویتی.

دوونیا: دنیا.

دوونیهو (باک): دووای نیوه یه.

دوونیکل (باک): بالنده یهکه سهریه کلاو بی.

دوونیمه: چتیکه بهو بی به دوو له تی راستمه. — بوون: بوونه دوولمت. — کردن: کردنه دوو له تی راست.

دووهشین: کلک وهشین.

دووهش (که): مهر چه لیه که دهخرتیه ناوهندی شه غره وه و به قه دیدا قرچه هه لده چنری.

دووهه لگنیز: کلک گیر، کلک هه لگر (بۆ تسمپ).

دووههم: دووهه. — ی: دووهه مین.

دووهه مند: دووهیتند، دووچه مند.

دووهوئی (نهرده): دوووهوویی.

دووهوورده (که): پامیار، زۆرزان، کسمق، بهدۆلاب. — ی: پامیاری، زۆرزان، کسمقی، دۆلاب.

دووهیشه (نهرده): وهره، دووگاسنه، زهوییه که دوو جار کێلرابی.

دووهیند: دووهیند، دووچه مند.

دووئ: دوویتی، دوویتی. (ههره)، دوو (۲).

دوویت (ئۆ، گهرمیتی، دهر، نهرده): کچ، کیز، دهوات، مهره کعبدان.

دوویتته: دهوات، مهره کعبدان، کچ.

دوویدانلوک: خسته ی تووره که ی دۆی.

دوویر (که): دیو، ژوو.

دوویرده: مقست.

دوویرده: مقست.

دوویردهک (جا): مقست، دوویرده.

دوویردی: دیاری کردن.

دوویشمو (نهرده): دوویتی شمو.

دوویتیکه: دوویتی.

دوویتل (نهرده): دوویتله، بهردی ناسک، تهخته بهرد.

دوونیکل

دوویرده

دوویتلین: (نهرده). دۆلبهین: تهخته بهندی بهردی، بهردچن.

دوویتی (دهر): دووگ.

دوویتن: ناخه فتمه. قسه کمر.

دووینه (نهرده): دۆینه.

دووینن: (باد). دوهی، دووهو، دوه، دوهیتن، دۆه، (ههر). دوویتی،

(ههره)، دهر. (دووی، هیتی، دووینن.

دووی (ههره): دوو. (باک). دووهه.

دوویت (باک): دهریت. (فه، دهر). کچ.

دوویخ (که): دووخی، — ی راست.

دوویر (که، باد): دوور.

دوویرین (که): دوورین. (که). — ی: دوورینن.

دوویرۆک (باد): میژوو.

دوویرۆکقان (باد): میژوونووس. (باد) — ی: میژوونووسی.

دوویشمو: دوویتی شمو.

دوویروو ی تو (ههره): دوویرۆزی تر.

دوویرساندن (باک): ناخینه وه، داگرتن.

دوویرگ (پۆژ): تمش.

دوویرکه: دوویتی.

دوویرل (زا، ههره): سیرمه.

دوویرکه ره: دوو دووکه ره.

دوویرلک (باد): قونچکی میژوی.

دوویرل (نهرده): ته ل بهرد.

دوویرلین (نهرده): شوویتی تهخته پۆشکراو به ته ل بهرد.

دووین: دۆینه (باد): دووان، ناخه فتن. (باک). سوواخدان. بدوو: سوواخده.

دووینن: دوویتی.

دووینه: بهریتش و دۆی تیکه لکراو و ووشک کراوه وه یه. کمشک.

دووینن: دۆینه.

دۆینه: دۆکولبو.

دووینه: دوویتی.

دووینن: دوویتی.

دووینن شمو: دووی شمو.

دوینن: چیتستی دۆینه.

ده (بار): گیشه ی گیاو چرۆ و نیتر.

دهار (باک): قولله، بلنده یی.

دههف (باک): تیکرا، گشت، هممو.

دهل (باک): دیتل، دیله سهگ و نیتر.

دهلک (باک): پشیلهی می.

دهم (باک): دیم، بهیار.

دهمک (باک): جووره کاله کیکه.

ديسا: ديسان.

ديسان: نهمجارهش، جاريكي تر.*

ديسپا (همورا): سيكوجكه.

ديسه (زا): مهرهكيوي.

ديسك (باك): شاكاشيه له گل دروستده كړي. ماستي تيدا دروست ده كړي.

ديش (باك): ميگه لتيكي گموره يه.

ديغ: (باك) داغ، داغ، بچوم، خمت.

ديغديغ: داغ، داغ، داغ، خمتخت.

ديغونه (همورا): ديوانه.

ديغدار: داغدار، خمتخت، خمتدار.

ديق: ديق.

ديقيقه: (نمرده) قينه قين، داغ، پمروش، خفت.

ديكانه (باد): دهمروكانه.

ديكاني: لاديسي.

ديكي ديكي (بار): چارچاو، تماشا تماشا.

ديگه: پور، پلك، پله.

ديل (باك): ديل. تولهي ميوييه، كه دريژ دهبي. ميپينه داياني كيوييه وه كو سگ، گورگ، برازو چوقل، پتوي و وورچ و نيتير. ديل، دهل، دهل، سگي مي.

ديلاف (باك): پزگه چوم و زيان.

ديله (نمرده): دوييل، چتيكه له جياتي چري لسسر داره پايه پاده خري.

ديله بلبا: (كه) ديلمروا، (همورا) دلبلبا، ديلي سگ و جانموراني تره، كه بلبا بي.

ديلمهين (نمرده): دوييل بن.

ديلمهسه: ديلمسگ.

ديلمهسگ: (باك) ديلك، ديلمسه.

ديلمهه (باك): جي، جيجا.

ديلمهك: ديلمسگ.

ديلمهكاني: ديلمهكاني.

ديلمهكاني: ديلاتي.

ديلمهگورگ: گورگي مي.

ديلمهسا (زا): بن مژه.

ديلمهوا (كه): ديلمببا.

ديلك (باك): ديلمسگ.

ديلكهو: كموي مي، ماكور.*

ديلمار (باك): سوسمار.

ديلمدير: (باك) ديلنديز.

ديلمنديز (باك): (باك) ديلنديز، جيتيكي فلاته.

ديلي: چمند تله بهرديكه لسسر داره پاداده نري و قوره پستي لسسر ده كړي.

ديلي (باك): قايمه ميوي. لكی داره ميوي دريژه.

ديليز (يمز): مال.

ديم (پروا): پشور. — يكي بدهيني: با پشورتيكي بدهيني. زهوي و شيناوهرديكه تمنها ناوي بارانهي بخواتموره و بدهست ناو ندرت، دهيم، دهم، بهيار، ديمهروك، (شكا، باد، نمرده) ديدار، چاره، پوخسار، پروو. (باك) بهشي خواروهي پوخسارييه. (همورا) پوومست، كولمه.

ديماري (باك): زردايك، باوهژن.

ديماني: خانمشين.

ديمهروك: شوپتي ديم، ديمهكار، ديم.

ديمهرووك: ديمهروك.

ديمهروا: ديمهروك.

ديمهشوره (همورا): پيشولي پروي ژنان.

ديمهكار: شيناوهرديكه تمنها ناوي بارانهي بخواتموره و بدهست ناو ندرت، ديمهروك، ديم، (كو) پشتاو (تمنها بچو زوي دهغلان دهبي).

ديمكه: تووره كه يه له چمر يا له قايشان دروست ده كړي بچو ناوي خوارونموره، جهمونده.

ديمگر (باك): قهلمو، گروپن، ناساو، هلامساو.

ديمگول (باك): پوومه تگول.

ديم ونايه: جوړه يارييه كه چمند مندا ليك بهروو دوا دهست به پستي يه كرتي دهگرن و گوزاني دهليز.

ديمي: شيناوهرديكه له شوپتي ديم پيدا بويي و تمنها ناوي بارانه بخواتموره.

ديميله: جوړه هرزنيكه، (بانه) هرزنه گموره، (شا) كهلمپ، دهره. كهردي، گال، هرزن، ترزووي ديمي.

دين (زا): (ژهن) ووشك، نيشك.

دينه (فه): دويپتي.

ديندهك (باك): دهيندك.

دينكه (زا): چار، تماشاكه، بنژه.

ديني (باك): پوزي هيني.

ديو: (ناوي) دهنيشه، (كه) نمرهنگ، (باك) دث، دهو. درنج. جانمورديكي نديتراوه به لان لسسر نمر بيروباوه پرم، كه له كاتي خوي بچو مروفكي كيوي به كار براوه. (نمرده) ديرو، پوو، لا.

ديو (نمرده): ديبا، تافته. — چه (نمرده): ديباچه.

ديوان (نمرده): كويخا، بهردهستي ناغا.

ديوانه: شيت، نمودال، سوداسر، شيتوكه، (نمرده) ليترياك. — يي: شيتي.

ديواندهر: ديواندهر.

ديوانديوكردن: ديوانديوكردن.

ديوانن (نمرده): شيراندن.

دښه (که): کونکي جلوسنښتښه، گلډوکتک.

دښه ده باني (که): گڼه بڼه وورده و لکه کانېشي باريکن، سه لکيشي وده کو کارگييه.

دښه ده: چتي کوني ديواده. — بوون: ديوه ده ر يوون، کون بوون.

دښه ده: چمرچي، ده ستگي.

دښه ده: دږږنک.

دښه ده: شوه، ميتره ده، (پتن) تهنه، ديوه ده مڼه، ديوه ده مڼه.

دښه ده مڼه: ديوه ده مڼه.

دښه (لور): په مرستنه، په مرستنه.

دښه ده (که): جنډوکه، حيفريت.

دښه ده (مړک): شوه، ديوه ده، به مړي زل و کولکن و چلکنيش ده کوتر.

دښه ده: نشته و تله سمپکه بڼه پاريزگاري ساويلکان له ديو و جنډو و چتي که لکه لوي پوچ.

دښه ده: (ناوي) ده نيغه يسه، شهيان په مرست، نه کسه يه وده ووي ناييني پاکي زه ده شتي نه کوته. — ي: شهيان په مرستی.

دښه ده: په ده يتي ته خت سپيه چنډوگولتيکي تڼدايه به پارچه ي رنګ او رنګ راز او ده، پراکه ران به پيش خويانيه ده گرن له دور بالنده ي تري بڼه و شويش بڼيان ده چي تا نزيکيان ده يته و به تهنګي ده يانکوړي.

دښه ده (نمرده): دلقيام، دلخه خت.

دښه: ناوچه، چاره خانو، پيش يان پشتي هدرشت: من له ديو بووم.

دښه (باک): چه پله، تهقه تمق.

دښه: ديوانه، کرده ي ديوانه.

دښه: ووشه يکه وولاخي به رزي يي ده ده ده کړي.

دښه: لاديان، گوندان، دييان، چمنده دښه. — ي: لادي يي، دانيشتوراني گوندان.

دښه: نډي، نډي، نډي، که، دن، نډيکه، نډي، ديتر، به لان تهنه به دوي ووشانه ده نووسي و به تهنه به کار ناري: مانگيکي دي، ساليکي دي: مانگيکي تر، ساليکي تر. ديتي: بڼه تا که گيان له به رتيکي نه دي و، کسي سيمه بڼه کاتي پاره ده، له سمر چاره گي ديتر وده گيراره. (شکا) دايک. (که) هله له، ده، کسکس، بڼه هانداني سه گان به کار ده بري.

دښه: روهنډ، شتيار، به چارو، بيزار، خويا، په ايدا، ناشکرا. — بوون: ده کوته، په ايدابوون، ناشکرا بوون. — کردن: ده خستن، ناشکرا کردن. خاک، وولات، نيشتمان، مه لهنه. لا، کن، نک، پيش، تهنيشت. ديدار، پوخسار، شيوه، ديم.

دښه: ناشکراس.

دښه: دياردي.

دښه: نيتي شاريکي کوردي ناسراوه.

دښه (دهر، خو، دزه): دياره، رپک (اشاره) يتيکه له پراو ايدا، که نيچير ديار يي پراکه ران به ووشه يه کنري ناگدار ده که نه و تازه کان ناماده ي په لمار ده کن. (ههرا). ديار ي.

دښه (نمرده): کيشک، پاسهواني، ديد هوانسي. ووشه يه که له کاتي به دي کردن، که نيچير و به ده ده دا خولانيه پراکه ده يلي. (نمرده). تهنه، ديار، ناشکرا بوون، ده کوته.

دښه: کردن: به دي کردن نيچير له کاتي پراو ايدا.

دښه: ناشکرا کردن، نيشانه کردن.

دښه: ناسوکه، ناسوگا.

دښه: ناسراو، ناسراو، ناسراو.

دښه: خلات. ناشکرا. — کردن: ناشکرا کردن. (باک). په روو. سموات، چتيکه بري يا بنډري بڼه دښتيک، (ههرا). دياردي. نيشانه، درووشم، ناوونيشان. — بوون: دياربوون. — دان: ده کوته، په ايدابوون، ناشکرا بوون. — کردن: نيشانه کردن ده گيرانه به ناردني ديار يک دوي خويانيه.

دښه (نمرده، که، ده): ددان، فله، عيسايي. (ههرا). ديتن، سه ير کردن، نږين.

دښه: زار، زارک، ده مې چتي. (نمرده). دانه ي چت. ناي دښه ي گوره له باکوړي پراو ايدا.

دښه: دانه ده.

دښه: (ههرا): چه و چتي ددانان له کاتي سه رما يا توله رزو تر سدا.

دښه: دانه چيره.

دښه: دانه کاني پيشه ي زار.

دښه: پوشي ددان ناښه ده.

دښه: ددان سپي بوونه، ددان سپي بوونه، پودامالران، شهرم لي هله گيران.

دښه (نمرده): دانه ده، چتيکه به يته ي ده کوته دداني مندا لان لي ده نري، دانو، (مړک). دانو له.

دښه: ددان شاش.

دښه: ددم چونه کليله.

دښه: ددان کلور، ددان پوک، پوت، قوړ.

دښه: کاکيله (نمرده): کاکيله.

دښه: ددانگر.

دښه (نمرده): ددانکيشان، ددانکنډن، ناهو ميده بوون، ناهمي بوون.

دښه: ددان قورچانډن.

دښه: ددان کليلي، ددان کليلي.

دښه: ددان لي تيژ کردن، چاو تي برين.

دښه (شو): پاشوه، لاي پشته ده.

دښه: خورداي ناسمان.

دښه: تهنه شاکردن.

دښه (نمرده): خويانيه، پوليکه کوڅيار بيده به کسوکار ي کوڅراو. — ي (ههرا): ديتن.

دښه: جوړه پارچه يتي ناوړه يسيه و گرانه.

دییاجه: سمره تا، پتشیگوتن، پتشیگوتنگ، دیواچه، بهرای، (باک).
 بهریتز، چمند مبهسیتیکی پتیک و پوخته، که لهسهره تای په پتوکاندا
 دهنوسری.
دیههک (ههرا): دنگ، دینگ، کوپه ییکی دارینه به ناسیتیکی دریزی
 سهرلووله برنج و گهفی تیده کرتن. (که). ناوونگیکی گموره به بۆ کوتانی
 برنج و قاره. (باد). کیشه داری سوواتاندنییه.
دیههگ (ههرا): دتمخته. دنگی گموره ی برنج کوتانییه. (باد). گزره.
دیتهر: بینهر.
دیتهنی: خویا، شایانی دیتن، نمره به که بۆ دیتنی دست بدات.
دیترا (باک): دی، دیکه. پۆژا — پۆژی دیکه.
دیتراپۆژی (باک): دوسبه ی.
دیتن: بینن، چاو پتیکوتن، چاڅ لی کن، دین، وینستان، چاڅ لی
 بون، (ههرا). دیه ی، دینای، دیای. له خۆرا — توانن، پتکران، له
 دهست هاتن.
دیتنهوه: دۆزینوه، بیناندنوه، په یادکردنوه، بهسهر کردنوه ی زیندهوار و
 چتی بزر و دزراو.
دیتخوون: دیتخوون، دۆخین.
دیلدار: (ههرا). سورده دار، (باد). دیندار، دارتیکه وه داری بهرپوری دهچی،
 سورده دار. چاره، پرو، پوخسار، دیما، دیما، دم و چاو، شیشه. (ژاره).
 سهریاسک، سهردهست.
دیلداریین: پوخسار بین، پرو بین. — ی: دیده نی، پوخساریینی.
دیلدار و فاخرپوون: مبهس له مردنی یه کیکیه له پیش نمره دا که
 خۆشویست یا کس و کاری خۆی بیینی.
دیلده (ههرا): چار، چم. — ی بهد: چاوی پیس.
دیلدهقان: دیدهوان، پاسهوان، قهره وول، کیشکچی. — ی: دیدهوانی،
 پاسهوانی، کیشکچیتی.
دیلدهن: دیتن. — ی: چوونه لای یه کیک ی بۆ چاو پتیکوتن، تازه کردنوه ی
 ناشنایه تی، سهردان، سهرلی دان، بهسهر کردنوه، دیدار بیینی. — کردن:
 سهرلی دان. — ی کار: سهرلیدهر.
دیلدهنی دووبه دوو: دیده نی دوو کس، دیده نی نهیتی.
دیلدهوان: چاودیر، نۆسه دار، کیشکچی، دیدهقان، چاویار، دیاردی،
 دیاردی کیش، کسیتیکه چاوه دیری چتیک ی بکات. شوفا. — ی:
 دیدهقانی، کیشکچیتی، چاودیری، چاویاری، دیاردی کیشان.
دیلده ی بهد: چاوی پیس.
دیلدهم (هه): په پهره سلترکه.
دیلدهمان (باک): نمراد. — ی (باک): نمرادی.
دیلدی، دووچو (هه): دروکل.
دیر (باد، هه): دور.
دیرهک: تیرهک، سترونی خیره تانه، باسکه دار، (که). دیرهگ، تیتلا.
 دارتیک کسمی باریک و جاره کی (موقت) یه وه کور کۆله که وه بهر
 جیتگایانی شکست ده دری. — ی: جووره ههنجیرتکه.
دیرهگ (که): دیرهک.

دیرهوک (باک): دیرتیک، میژوو.
دیریک (باک): میژوو، دیرهوک.
دیریکفان (باک): میژوونوس. — ی (باک): میژوونوسی.
دیری: درهنگی، دانیشستوی دیر.
دیز (باک): دیزه، مهنجمل، قاپی گموره. (که). دیک، به ههمره
 چتیک ی ده تین که ههمره لایه کی خپ بیت و لهسهر هیچ پرویه کی
 دانمتریت.
دیزان (هه): دامه.
دیزانکردن (هه): دامه کردن.
دیزه: (ههرا). گۆشی، (باک). نملبه کی، ده پۆشک، کوپه لای کلیسی
 سورمه کراوه یه شۆرباری تیدا لی ده تین. — ی چکۆله: کوخ خانه.
دیزه به ده رخنه: مبهس له داپوشین و شاردنوه ی راز و کارتیک.
دیزه به کۆل: مبهس یه کیکیه که خاوه ندی سامان یا مالا و مندالیک ی
 زۆری و نه توانی به ناسانی کۆچ و بار بکات.
دیزه له: چالایی ژور ههردو سمت. دیزه ی چکۆله.
دیزه لۆکه: دیزه ی چکۆلانه.
دیزه و گۆزه: ده فرو گۆسکه ی له گل دروستکراو.*
دیزه و گۆزه ساز: ده فرو گۆسکه له گل دروستکمر.*
دیزدشه: دژدشه.*
دیزک (باک): دیزه له، دیزه ی بچوک.
دیزی: مهنجملک، دیزه ی گچکه.
دیس (باک): دیسان.
دیس (نمرده): نمدازه، پله، پایه، کوتایی.
دیسان: (باک). دیسا، نوجاریش، ههمیسان، دوپاره، له نوتوه،
 ههمیسانوه، نیتیر.
دیسانهوه: دیسان، ههمیسان.
دیش: مراز. تر، که، دیکه، بهدوای ووشانهوه دهنوسی: دوو پۆژی دیش:
 دوو پۆژی دیکه. (نمرده). پرویتی ناوماڅ، نهمپار، مراز.
دیشله مه: چای تال، چای بی شه کر، کولۆ شه کر له دم دهنی و چای تالی
 بهسهر دا ده کری.
دیف (باد): کلک.
دیفک (باد): کلکی تمش و چتی دیکه.
دیف (باد): کلک، به قهده، به قهدهر.
دیفان (باد، زا): دیوان.
دیفه لان (باد): به یه کیک ده کورتی که ههمیشه بهدوای یه کیک ترهوه
 بی.
دیفین: پایتهخت.
دییق: دهردهاریکه، وهره، ده خهز، سووی، خهفته تی دهروون. (باک).
 تماشا یه کی نه تیبیه له کون و پنا یه کیدا. — کرن: تماشا کردن.
دییق پت: کردن: خهفته تبار کردن.
دییق چوونه دل: سووی چوونه دل.

دیکتار: ده خمدار. — ی: ده خمداری.

دیکتیه: قینه قینه.

دیکتیدان: قینه قینه دانی یه کیک.

دیکتورن: سوئی بونموه، دهره باریکه کرتن.

دیکتور: لسمه خر مردن.

دیکل (باک): کله باب.

دیکلک (همر): بایسکیت.

دیک و شوش: دیک سیپه لاک.

دیک (فه): تمشی. (باک): کله باب (کور دیبه و

ناروی نیه). (که): به هممو چتیکسی واده لین که

هممو لایه کی خریټ و لسمه هیچ پرویه کی دانغرت.

دیکه: نییدی، دن، نیدیکه، دیتر، نی دی، نیتر، دی،

تیکه، تر، تمنا به دوای ووشانموه دهنوس: پوزیکسی دیکه: پوزیکسی تر.

دیکل (شکا، همر): کله باب، کله شتر.

دیل: نیخسیر، گرتو، بگنده، بگنده، (همورا، که): بهیده ست، بی سهر،

بندست، ژردست، کسیتکه له شهرې دوزمنکاریدا گیرایی.

دیلان (زا): داوت.

دیلان (نمرده): مرؤی گیل و هیر و شیتوکه، شیت، دیوانه، حیهته.

(زا، باد): شای، داوت، په شلهک. (باک): هله پهرین، جووره

گورانییکه.

دیلان (باک): هله پهرین، دیلانی. (کز): گورانییکسی تاییه تییه لمنتیر

جولاندا ده لین.

دیلان بیز (همورا، کز): گورانی بیژ، شایهر.

دیلانی (جا): جولان.

دیلانی: زه ماوه ند، گورانی چوی کیشانی.

دیلک (زا): تکا.

دیلکانی (همورا): دار ده لاهه.

دیلکچی (زا): تکاکار.

دیلان (باک): عیشوباز، عیشو گهر، (باک): مرؤی کارزان و شارهزا.

دیل (که): تیل، کورز، قاش. — یک کالهک: کورزیک کالهک.

دیلانج: برونه وهرگیر.

دیلوان (که): دهر: تمبینه.

دیلوان (باک): بوتهرست.

دیلوک (باک): جووره گورانییکسی کور دیبه بۆ هله پهرینی به کار ده بری.

دیلوکفان (باک): گورانی بیژ و دنگ خوشی هله پهرکی.

دیلان: راسته تان، دروسته تان، دیتران.

دیل: بندستی، ژردستی، بهیده ستی.

دیم (همورا): بار، پوو، لا، پوکار، دیو، دیری نملاولا. (مروک)

چارم پی کومت، دیتیم، بۆ کسمی سیتیمه له پابر دوی نیکدا له

سهرچاوگی (دیتن) موه وهرگیراوه. (همورا، کون) چاره، پوخسار، پوو،

دیدار، دهم و چار. (همورا، ژوور، هوه) دیو، (همورا، زاج، خده، سوخت، پیتاسراو.

دیما: دیدار، (شکا، دیم، دیانه.

دیمازی (زا): دیکانی.

دیماز (زا): چشن و تهر و شیره.

دیماغه: دیان. پی و قهدهم. — ت به خیر: پی و قهدهم به خیر.

دیمازی (باک): دانیشتوانی شار و گوند و ناوایی یان به پیچمانه ی

کزچهر.

دیسه (نمرده): پوو، پوخسار، دهم و چاو. پوکیشی ساجی به

خولمیشی، پوکیشی دیواری، سواخ. — دان: سوو اخلان.

دیسه شور: پشولی، دهم و چاوشوشتی ژنان.

دیسه شور: پشول، چتیکه و کوه سابون ژنان دهم و چای خویانی پی

دهشون.

دیسهک: نارهقه، (همورا،) تخته ی دار یا بهرزی دارانه که بقایمی

ده خرتنه نیو دیوارانموه. زمانه ی نیره که کاسنی تیده خن.

دیسهن: بهرچاو، پیشچاو، (باک،) بهرگه، چاوه نداز، بهرچاوگه،

تماشاگه، دیان، قه لافهت، (پوز،) تویزم، شیره، چشن. به: کمل،

زه لام.

دیملی دیملو (نمرده): دملی دملو، دهنگی ته پل و دهوژ.

دین: دیتن، بینن، چار پیکوتن. (باک،) ناین، پاروی، شیت، دیوانه.

— برون: شیت برون. — کردن: شیت کردن. زان: دویتن کورپکی دی:

واته بوی.

دینار: دیناری پیتشو، زتری سوربوه، مسقالیک زتری له سکه دراوه.

برتیه له قاقزیک دونه تی عیراقی، که بایی بیست دره مانه و خانیش

فرمویه:

دین چوو و نهکته به ده ست مه دینار

پاش ژنه چاری بونه سفار

دیناو (نمرده): پهرده لاچون.

دینه (فه): دویتن. دوزینهوه.

دینه میز (باک): نازا، پرد.

دینهوه: دیتنهوه، دوزینهوه. دیتی مرؤ یا چتیک چن دین جارن، دو باره

دیدنی یه کیک یا چنند کس و چتیک کردن. پدید اکر دونهوه.

دینهوه: پر ده ست لآت.

دینج: مات، بی دنگ، نارام، هیدی. (شن،) ناسوده، بی خهفت.

دیندار (باک): جووره داره به پروتکی سوره به لام گه لای زهرده.

دینداری: بهج هینانی کاره کانی ناینی به باشی.

دینگ: (باک،) سوئی، دیبهک، دنگ، کوپه ییکی دارینی قوژ و

تنگه به داریکی که سهریکی بهر دیک لی به سترایی و سهریکیشی

ناسنیک لی لوله ی تیگیراوه برنج و گهم و چتی تری پی سپی دهکن.

(همو) لسمه جیگایه کی گزیک بلند و خر به قسل و گتیج سوو اخلراوه

به رداشه کی به پانموه لسمه داده موزین و داریکی ناستوری له

نیوه راستی سراوه لسمه ویشوه به رداشتیکی گموری دووهندی

به رداشان ناستور به قیتی لسمه به رداشه که داده نری و نوهش داریکی

دیوانشا: دیوانی میری.

۴: تیپیکي ٽائي کورڊيه.

پرا: مرا زیکه به سهری همر ووشه یه کیهوه بنووسی واتاو شیوهشی ده گۆزی

بره‌کوه: بردن؛ پرا بردن، بسوین: پاسبون. کردن: پراکردن، کرن: پراکرن. دان:

برادان، خستن: رَاخِستَن. گرتن: رَاگرتَن، رَهِوی: رَا رَهِوی. کوشین:

پراکوشین، به پی کردن: پراہری کردن. پهرین: پراہرین، پسکاندن:

پراپسکاندن. دار: پرادار، هیټان: پراهیټان. لینک، غار، خار، هه‌لینگ،

همه را. — کردن: غار دان، لینگ دان، همه را کردن. پسند، قولگی شان، باش.

— لی بوون: پسند کردن، بپاش زانین. ته کبیر، بیروپا، باوه پری، گور.

(ههوارا، فه، ته، دهه)، پى، پىنگا، جار، چهل، كهپوت، نۆبه، چين.

(نہ زدہ)، اھل، کایہ، کل، کسبہ، (لو، فہ)، بؤ، لو، سبھارت، (بای)،

پڑھا، دھماکا، پیسہ، پرائی سوور، دھماکا، ساڈھماکا، بین، پیرا کیس، نعم

شماره پنجم - پیرا، کیسی میله، نامی جووانی نیلی.

پراڻو (تعدد): ٻه، ٽي، چار، پنج، ڇھ، ٽيڙو، ڏھ، ٻارو.

پراسپارده: پراسپارده.

پاشا سپاردن: پاسپاردن، قلوبنی لی کرن، پاسپیری.

والله اعلم: راسپیئر.

رائے سیئر راو: اسپیر راو.

رائے نگاروتہ: راہ لکر او۔

اللہ نیکوترین، اہل کفر و تناف، بد مذہب و بدعتی

[illegible]

پہلیں: پرائیڈ

پابلوس: (باک)، پابوارکن، پابیره.

زبان: رپور، ری نیشنلدر، پیشرو، کسیکه پاسپارده یا نامی

خدا کی بہ یہ کتری بگہ دینی، پیغمبر، پیغامبر، پیشوا، بہ لہذا،

شاره‌زا، نیوی نی‌رینانه.

پہمترن: (باک.) ، پابارتن ، پابواردن.

بابہروہوئیس: (ہمرا.) کہ لانتہر.

ری بهری : ری بهری، ریگانیشاندان، راغونی، بهلیدی، شارهزایی،

گدیاندنی نامه یا راسپارده‌ی نیم و نهوه به‌یسه‌کتری. پدیغام‌بهری،

پیغامبیری.

بەھرى نۇردىۋو: دىدەۋان، پېشقەرەۋول.

بهری کردن: ری نشان دادن.

بہارِ اندن: (باک.) بہارِ اندن، پی و ہستان، دہرہ قہ تہاتن.

ایست: (باک.) جوړه تاپو تیکه نه خو شم، ته ډه نریت.

پہلے سن: (ہاکی) ہفتارک دن، جگہ نہ ..

پاجهنين: داخوريان، له پرېا ترسان، خوريه له دل کمو تن، داچله کان، خوريان، داچله کين، (پاجله کين، که.) پاجنين، هلچنين، چيورو سون، پاپه پين، داپه پين، پاجله کان، پاجله کين.

پاجهنيو: پاپه پيو، داپه پيو.

پاجله کان: همزان، پاجنين، پاجله کين، داچله کان.

پاجله کاندن: همزاندن، پاجهاندن. پاپه پاندي گياندار له ناکاو.

پاجله کين: داپه پين، داپه پان، پاپه پين، پاپه پان، پاجله کان.

پاجنين: (دزه.) پاييل کردن.

پاجوواندن: تير اکرډن، تيهه له چاقانډن.

پاجوون: تير اچون، تير چوون، تيهه له چاقان.

پاجوون: پزچوون.

پاجيت: په چيته پزښکان.

پاخمر: ژيره خمر، پايخ. داخمر، پايخمر.

پاخوان: داخران، ته پسین.

پاخو: داخرا، پامرين. بهر پامافورو و حسير و چتي تره که پاخراي، بهر پکراو.

پاخزين: داخوشين، خوشين، پاخووين.

پاخسنت: که کشکاندن، ته پساندن، قه لشاندن. پامداندن، پامزاندن، (همورا.) بياوشمير. پاخسن، پادان، (پاک.) تولکرن، داخسنت، کردنه پايخ، پايخسنت. پاک و بلاوکردنوهی ژيره خمره لسم زهوی. (نمرده.) خستنه پيگا، بهر پي کردن، پوهانه کردن، پيگه خست. (نمرده.)

پامل خسنت، خستنه ملي.

پاخشين: خوشين، پاخوشين.

پاخووت: (دور.) بوخت، (همورا.) په پوت.

پاخووين: تير اخوپين، فرماندان، گوواندن. لی — : به سهرید اگواندن، دهنگدان. پشت به کسيک به ستن، خو پين؛ به کی و به پشتيوانی کی دهخوری.

پاخوست: (زيبا.) پمانبردن.

پاخوشين: خوشيني مار و زینده وازانی بی پی به سهر زگدا. پاخزين، پاخشين.

پادار: باج ناستين، باجگر، نوک سیه باجی بستيني. (نمرده.) کسيکه ناگای له وي و بانان بی، پاکير. (نمرده.) تهریده، جهرده، چه ته پادارانه: باج، پاداری.

پادارخانه: باجگه، باجگا، باجخانه.

پاداری: باج نستاندن.

پاداشتن: نيشاندان. دست — : به دهستی نيشاندان. چتيک به دهستيه پوو به کسيکی راگرتن تاليتي وه رگيري. — ی مندال: پياندن، ميز و گرو پی کردن مندال، پاهيتشتی مندال. دابهستنی ساوال يا مالات بو قاوورمه.

پادان: وه لانان، خاوتنکردنوه، چومال کردن. (موک.) پانين، دهر کردن، پاونان، فري دان، لی خو پين، پاماليني چت به ملاولا. (پهوا.)

پاهيتشتن، دان، — ی بانگ: بانگدان. (پاک) پاخسنت. دروست کردن.

پادان سهر (پاک): هيرش برندنه سهر، زگدرين به خنجر؛ زگی... ی پادا.

پادايي: دروست کردن تاييه تی. به — دان: به تاييه تی به دروست کردن.

پاده: پله، پایه، پهرسه، سنور، نندازه، بهر — یه: بهر پله و نندازه به.

پاده: پاده.

پاده: نازووه، ليتخوپ.

پادوو: په دوو، — کمو تن: په دوو کمو تن.

پادوو (نمرده.): په دوو کمو تو، ناهره تيکه به دووی پياو تيکی بيگانه بکوي و هلگيري.

پادوو کموتن: شویتن کمو تنی ناهره ته به دووی پياو تيکی بيگاندها.

پادووان: پاونان.

پاديژ: کسيکه مندالی بو پاني پاديري.

پاديژان: پاداشتنی مندال، پيسايی پی کردن.

پاديقت: پيا پاپه پيو، تير اديتن.

پاديقتو: (باد) مزر، مديختو، ترش و شیرين.

پاديقتو: گيتپوه، جووره مجريه که به هوی هيزی کاره با يا پيلمه گوزانی و ناخوتنی له نيتستگي شاران وهر ده گري و ده پيگي پتسوه.

پاد: سهگی یاخی.

پاپ (نمرده.): چتي زور کولو. فره کوليگ.

پاپا: (نمرده.) ميل ميل، ميتل ميتل، ديريتر، ديتخ ديتخ، خير خير، خه خه. شویتيکه چنده پيگايه کی لی جووی بيتسوه. وازی وازی، چينگنه، دو دل کسيکه همرده می لسمر همره و کهله که له يتيکی بيت. — یی: وازی وازيتی، دو دلی، بونی مرز همرده می لسمر همره يتيکی.

پاپه فنگي: جووره پرته قاليکه، پرته قال له نارنجی په پوهندگري: پاپه فنگي ديتي.

پاپهوا: (همورا.) چيگای پزشتن و تيه پين، پيره و تيه پره، دالان، بيتلايی، هديوان.

پاپهوا: پيپوار.

پاپهوه: (موک.) دو تهخته پانده کانی سهرينگان و پي پيگانی لانکيه که لسمر زهوی داده نرين وه لانک لسمر و انسوه پاده وي. (کو.) پوره. (پهوا.) پواله.

پاپهان: رفان، غاردانی گيانداره به هوی پاپه فاندنيوه.

پاپهاندن: پفاندن، پاونان، پوه دووان و دوو اکمو تنی گيانداريکی.

پاپهين: پفين. پفان، پاپفان.

پاپهينهر: پفيتهر، پاونهر.

پاز: قسه، ووته، واته، گرفتار. مديهستی نه پتي و پنهان، (پاک.) پنی، نه پتي، پنامه کی — ی کسي ناشرکا مه که. کوپی ناخوتن. داستان، سهر برده، به سهرهات، چيروک. (خو.) پيگايه، که به سهر تيوهراندا بهوا، (پهوا.) لات. (بل.) گوهو، شویتي سخته و توش، شویتيکه لسمر تيوهرانی سخته و توش نه وندهی تاقه کسيک له

سهرې ډاوهستۍ يا چنډ پټيټه بېسمرېدا بېروت. نمو چپايه وېبۍ يا قوښۍ يا پښايه بې کسی لېسمر و خوروه نه گاتۍ، تيوه پ.

ډاډان: به خشل و جل و بهرگي نوۍ و جودان ډاډانهو خملان، خملين، ډاډاي. (باک) نوسن، پالکمون، خفتن، نشستن.

ډاډانهو: ډاډان، خو جودانکړن، به دهوری خو ه لاتن، خملان، خملين، جودان بون.

ډاډانښن: جودانکړن، ډاډانښو. (باک) نو انډن، دهر خستن.

ډاډانښو: خملانډن، جودانکړن، ته داره کړتن، پټک و پټک و پوختکړن.

ډاډانښو: خملان.

ډاډانهو: خمليو، خملان، ډاډانهو.

ډاډان: ډاډانښو، خملانډن، جودانکړن.

ډاډانهو: ډاډانښو.

ډاډو: نيوۍ ټافره ته.

ډاډو: خو جودانکړو، به دهوری خو ه لاتو، ډاډانهو.

ډاډو: (باک) بهر دلکری، خمليو، جودانکړو.

ډاډو (هورا): چيروک، پټگا.

ډاډو (باک): شه پوښی دنگان، دنگدانو له ناو گمرماو و تشکورتان، — کړن: دنگدانو دنگ.

ډاډن: پټگر، جهره، چته، ترمیده، دزگمردنه.

ډاډلو: ډاډاگر. — ی: ډاډاگرتن.

ډاډېگر: دهمگرتی، ډاډار.

ډاډاف (باک): خوښ، مزمه دار، به تام، ناسک. — ی: خوښی، مزمه داری، به تامی.

ډاډانهگر: گویۍ پل، پېرس، زاردړاو، دم دړاو، ده قدریا.

ډاډنی (موک): ډاسقی، سرعانی، جوړه تربیه که وهک سپیکه وایه به لان نم کسی تفته. جوړه گولیکۍ سپی بو تخوښی پسندنه گه لای وه کوړی بامیه وایه.

ډاډنوس: سکا لاتورس.

ډاډنوسهر: ډاډنوس. — ی: ډاډنوسی.

ډاډنوسی: ډاډنوسی.

ډاډنوسن: ډاډنوس. — ی: ډاډنوسی.

ډاډانه: (هورا) په زنه. په زیانه، هېوتان، گیایه کی بلنده گه لایه کانی وهنی شوئی ده چی خوښه لمانا نان ده کړی، توه کوی وه کو زیره وایه بو زانه دل باشه.

ډاډانهو: ډاډانهو.

ډاډيو: ډاډو، خمليو.

ډاډیای (هورا): ډاډانښو.

ډاډانه: خملين، جودانکړ، چدت، کمسټکه گیان لېسمر یا چتیکۍ بخملینتی و بې ډاډانهو.

ډاډانهو: ډاډانه، خملين، چدت.

ډاډی: نيوۍ نیرینه، نازناوی هستیاریکی کورده. دلخوښ، قایل.

ډاډین (باد): ډاډان، درېژبون و نوسن. ډاډانهو ناماده بون.

ډاډی فیهانی: مېسۍ پنهانی، پټی ډاډ.

ډاډان: همزان، هیژان، دهرگوشین.

ډاډانډن: همزانډن، دهرگوشانډن، ډاډانډن، هیژانډن.

ډاډو (جا): دهسټک، دهسک، نالوودار، داری داره پریه.

ډاډو: کاریته کی پرو ساباتان.

ډاډانډن: ډاډانډنی لانک و جولاڼه و چتی تر.

ډاډانډن (که): همزانډن، ډاډانډن، جودانډنهو کی چتیک به هیژ.

ډاډو: نکته.

ډاډو (باک): باکوړ.

ډاډو (باک): باشوړ.

ډاډان: ډاډانه.

ډاډانه: جودانډنه، جودانډن، همزان، همزانهر، ته کاندې، ژین.

ډاډو (بال): لهې، لاواز.

ډاس (هورا): ډاسټ یادروست، نو — ماچی: تو ډاسټه لیتی. (نورده.)

ډاسټ، ډاسټ، (نورده.) وټسیاک، به پیچوانه کی شو پولا ریبه.

ډاسا (نورده): ډاسټوخو، ډاسټوراست.

ډاسان: ډاسان، خو او — خود او ډاسان و اتا هلیکی باش و دهرفت و هله کویکی باش. خو ټولیدانی گیان لېسریکی ناماده کړن، پمل بزوتن، دا ډاسان. خو ټول له لوت هاتن، فشین، دابون، دابوژن.

ډاسی: تمختایی، ډاسټایی، هاماری.

ډاسه: ډاسټه، ډزن، دهسټه، پول، چین.

ډاسهر (باک): دهسټه لات، زوت، زال لای ژوورو، لای سهره. — ی: بون: دهسټه لات، بهسهر — دا پی شکان. — کړن: زوت کړن، دهسټ بهسهر د گرتن.

ډاسهرین (باک): بهرز، بلند.

ډاسهانی: ډاسټه قینه.

ډاسه بون: به دهسټه لات بون، ډاسټ بون، هستان، قیت بون.

ډاسه کړن: ډاسټ کړنه، هستانډن، ډاسټه کړن.

ډاسه زده: ناسپارده، په یغام، په یغامهر، پټه مېس، کمسټکی ووتی یه کیکی بیا بو یه کیکی دی.

ډاسه زدن: سپارتن، ډا ناسپارډن، ناردنی ووتیه که به یه کیکیدا بو یه کیکی تر.

ډاسه پوښ: ډاسټپوښ، دروژن، کمسټکه ډاسټی بشاریته و. — ی: ډاسټپوښ، دروژنی.

ډاسپوړ: نمو کسه به یه کیکی ډاسپوړی.

ډاسپوړو: ډاسپوړ — راو، کمسټکه ووتی یه کیکی بگه یه کیکی به یه کیکی تر.

ډاسپوړو: ډاسپوړی.

ډاسپوړی: ووتیه که به یه کیکیدا بڼی رۍ بو یه کیکی تر.

دېست: پاس، ناسته، قومين، كسپكه درونه كات، راستال، كپ، وه
 هاتن: وهدي هاتن، قسه ي: قسه ي ناسته، وه — گيران: وهدي
 هينان، دوح، واژي خواروخيچ، ساوي، سيخ. ناست، بهرانبر،
 پروكار، حاست، حمن، حناس، كهرخ، نازاد له — تودا درو ناكات، واته
 له بهرانبر تودا درو ناكات. باره، ده باره، له — ويدا: له باره ي ويدا.
 جوړه مه قامتيكي كورديه. بڼ پرسياره: بهر پاستي، بهر پاسي، بهر پاست،
 پاسته. ناچار، شوين. پاس، بهر هله، دروست. لاي پاست بهرانبهري
 لاي چپ، دهستي، لاقى — .

دېستاهه كړي: ناوړه وه وېر پاستگير راو، ناشكراكو.

دېستال (كه): كسپكه زور پاست و دروست بهر ووتن و كردار د،
 پاست.

دېستان: بڼ گه لي نه ديوه واته گه لي پاست، چمنده كسپكي پاست.
 زهويه كه، كه پاست و بهر زورگ و هلهت بهر، پاستايي.

دېستاهه (باك): پاويز.

دېستايي: ته ختايي، بهر كمنده هلهتي، ناستي پاسي
 زهوي وچتي تر. گوره پان، مهيدان.

دېسته: خه تكيش، پاستوكه، پاسته، پاستك، پاستوك، دار يا ناستيكي
 پاسته خهتي پاستي پيډه كيشري. (دهوا). زبي، خهتي نيو كاكوژ و پرچي
 شانه كراوه. وايه، وهيه، تهاوه، دروسته. دارتيكي دوپه له له بلو سكي
 ناش ده خري تا بلندي ونرمسي بهر داسي بهر تاقي بكرته هوه. جوړه
 هله پيرنيكه لاقى پاست پيشده خري و به لاي پاستدا سوو ده خري.
 دېسته پي (كه): پاست بوننه سهر پييان، هستان.

دېسته پي: پاستوپي. پتيگاي پاستي بهر چوتي.

دېسته قاني: پاسي، پاستي، پاستيه كي.

دېسته قينه: پاسته كينه، پستيه كي، پاست و دروست، چتيكه درو و
 ناپاستي تيدانه بي.

دېسته ك (باك): پاسته، دهستور، پزيمان.

دېسته كي: پاستوپي، پاستيه كي.

دېسته كينه: پاسته قينه.

دېسته وانه: چتيكه پيچمونه نه بي.

دېسته وېوون: پاست بوننه.

دېسته وېوون: پاست بوننه.

دېسته وېوون: پاست بوننه.

دېسته وېوون: پاست بوننه.

دېسته وېوون: پاست بوننه.

دېسته وېوون: پاست بوننه.

دېسته وېوون: پاست بوننه.

دېسته وېوون: پاست بوننه.

دېست بوننه: چوتی تیدانه مان، له خوتنوه یا له دانیشتنوه، قیت
 بوننه، هستان، قندربوننه، هستانه هوا، له نه خوشی: چاک
 بوننه، نمانی چوتی و لاری چت.

دېست بېژ: پاستكار، پاستگوز. — ی: پاستکاری، پاستگونی.

دېستپوښ: دروژن. — ی: دروژنی، پاستی نه كوتن.

دېستچوون (كه): پاستی ووتن، پتيگي پاست گرتن.

دېستپړو: پاستپړ.

دېستپړو: پاستپړ، خوشكردار، پاكخو، پاستكار. — ی: پاستپړوي،
 خوشكرداري، پاكخويي، پاستكاري.

دېستپړيږي: بهر پتيگايه كيدا پاست چوون و لاندان، بهر كار و كرداري
 باش رابواردن و پاست كوتن و پسرپيښ.

دېستك (باك): پاست، پهنگي خهني بڼ بريښان، خهتي نيو كاكوژ
 و پرچي شانه كراو.

دېستكار: پاست كردار، پاستيژ، پاستگوز. — ی: پاست كرداري، پاست
 بيژي.

دېستكمني: شايان، شياو، شايسته. (باك). گونجان، بهر ژهوند،
 بهر اورد.

دېستكهرهوه: چوتی لاهر، كسپكه خوارايي چتي چارمسر بكا يا
 هلهي نورسروان پاست بكا توه.

دېستكردن: كوتی ناخافتنی پاست.

دېستكردنهوه: خواروي چوتی و گيږي چاره كردن، هله بڼ پري،
 چوتی سا خكر دنوه، هستاندن گياندار له پاكشانهوه بڼ دانيشتن و يا له
 دانيشتنوه بڼ سهر پييان.

دېستگا: لاي پاسته.

دېستگوز: پاستيژ.

دېستگوزن: پاست ووتن.

دېستگوني: پاستيژي.

دېستو (باك): پاست، نازاد.

دېستوك (سورور، دهوا): پاسته، زبي، خهتي نيو پاستي پرچ و كاكوژي
 شانه كراو.

دېست وچپ (كو): زنجير يا په تيځه له دهستيكي يا شوپنيكي وولاخي
 بهرزه ده خرت، نه شيكل. (زا). ناستيكي خواروي لووتداره زمه ي
 تفنگي بهر ده ده پيري له كاتيكيډا كه گير بي.

دېست وچپكردن: له سدرگ پاكشاني يه كيكي، دهستي پاست و لاقی
 چپي يا دهستي چپ و لاقی پاستي ليك دهستان بڼ ناووك هينانهوي
 يا بڼ نمر كردنی پشتي.

دېست وړاست: پاستوپاست.

دېست وړهوان: بهر ناشكرا، بهر پرهده.

دېست وړووت: پاستيكي ناشكرا، پاست و پرهان.

دېستوپيژ: پاستيژ. — ی: پاستيژي.

دېستپان: ديلهان، دينهان، گه شسته يه كتری، توش بون، پتيكوت،
 كار: پتيكپان.

پاستی: پاسی، دروسی، به پیچمانه‌ی ناپاستی و درۆ و درۆزنی.

پاستی؟ بۆپرسیاره: نایا راسته؟، به راستی؟، نایا وایه؟، راستی؟.

پاستیتی: راستیتی، دروسی، به پیچمانه‌ی درۆزنیستی. نا: درۆزنیستی.

پاستخت: نیتی دهرماننیکیه.

پاسترۆیین: راسترۆیین.

پاستقی: پازقی، جووره تریه‌کی سپی گلوو گه‌وره‌یه وخره ده‌نگ ووردی

چکۆله‌یه وه هی خه‌لیلی ده‌جی، (بابا.) سایه‌نی.

پاسلمز: راستمز، به پیچمانه‌ی چه‌په‌لهر.

پاسوو (نهرده.): مشکی خورمایه.

پاسواج (هه‌ورا.): راستبیژ، راستی بیژ.

پاسویژ: راستبیژ، راستگۆ. — ی: راستبیژی، راستگۆیی.

پاسهاتن: راستهاتن.

پاسی: راستی، دروستی.

پاسی پاستی: به پیچمانه‌ی چه‌پیی.

پاشه‌کان: پاره‌شان.

پاشه‌کانه‌نی چت: راوه‌شاندن، ته‌کاندن.

پاشکافدن (باک.): ناماده بوون یا ناماده‌کردن، قایم و توند کردن.

پاشکان (که.): تی پهرین، شفق وله‌ت بوون، شوو پاشکا: شوو شفق بوو.

پاشکافدن (باک.): تیپه‌پاندن.

پاشکین: تیپه‌پتن.

پاشوو‌پووت (نهرده.): په‌شو‌پووت.

په‌پان: پاپان.

په‌پاندن (باک.): هه‌لپاندن، ناوێژتن، پاپاندن.

په‌پۆین: پاپۆین.

په‌پۆین: پاپۆین، به پیتی پوێژێی باکوور، که ده‌سته‌سروار و پیاده‌یه‌ک

پیتکه‌مه‌ به‌چه‌ پووی: (پاو) ی پیده‌لێین که پیتکه‌مه‌ به‌چه‌ پووه‌که‌می:

ناوی (هیله) به‌به‌لام، که تاقه‌که‌سیک به‌جێته‌ پووی ده‌توانی بلی نمر

چووبومه‌ نیجیری چونکو بۆ تاکه‌سیک نیجیری پیده‌لێین.

په‌ف (باک.): پاو.

په‌فه: (پاد.) شروقه، وه‌رز، گدی. — کرن: وه‌رزین، لیکدانه‌وه، وه‌لامه،

هه‌لپشتن، درێژه‌ پێدان، له‌سهر پۆشتن.

په‌فه‌کار: وه‌رزتن، درێژه‌ پێده‌ر، له‌سهر پۆ.

په‌فه‌که‌ر: دوونوخته‌ی وا (:) که‌له‌مه‌ر جیگایه‌ک دیترا نیشانه‌ی وه‌یه‌ که

هی دوایی پاقه‌ی به‌شه‌که‌ی پیتسه‌وه. پاقه‌کار.

په‌فه‌که‌رن: وه‌رزین، لیکدانه‌وه، وه‌لامه، هه‌لپشتن، درێژه‌ پێدان، له‌سهر

پۆشتن.

په‌فه‌تاندن: جووی بونه‌وه، لیکه‌ه‌لپان.

په‌فه‌نان: که‌موتنی دره‌خته‌ به‌په‌گ و ریشسه‌وه، به‌لاریونه‌وه‌شی ده‌لێن.

هه‌لکه‌نران، له‌شووتنی خۆ ناواره‌بوون.

په‌فه‌ناندن: هه‌لکه‌نندن، ناواره‌ وه‌ریه‌ده‌رکردن.

پاک: جووره‌ گۆزانییه‌که.

پاکالین: پاپه‌پین، به‌غار پۆشتن (بۆ نازالان).

پاکه‌فون (باک.): نووستن.

پاکه‌وه‌ی (هه‌ورا.): سه‌روتن.

پاکه‌فون: خۆ ناماده‌کردن بۆ دزین یا فراندنی چتیک.

پاکه‌فون (هه‌وک.): به‌زین، خاردان، غاردان، لینگدان، هه‌لاتن،

هه‌پاکه‌رن، په‌مین، ده‌رچوون، فره‌کردن، خۆ هه‌لخستنی به‌رگی شو‌راو و

ده‌غلی ته‌پ، — ی با: هه‌لکه‌ردنی بایسه. پتگرتن، پت برین، ملی

پتگاکرتن.

پاکه‌رن (شهم.): هه‌لستاندن، هه‌لستاندن، هه‌ستاندن. (باک.)

هه‌لگرتن، بێندکردن، وه‌ناگاهیتان. (پاد.) لابریدن. خانه‌نشین کردن، له

فه‌رمانی ده‌وله‌تی دوورخستنه‌وه.

پاکه‌رن و دابین (باک.): ده‌سته‌لاتداری و ده‌سته‌پۆشتن.

پاکشان: درێژبوون، توونو‌تۆرۆبوون، تخیل بوون، پۆکه‌وتن، پالکه‌وتن.

پاکشاندن: پاکیشان، کیشان، پالخان.

پاکشوو: پالکه‌وتن. گیان له‌به‌ری درێژی بالابه‌رز.

پاکه‌وتان (باک.): له‌حیم کردن، جه‌مه‌سهری دوو یا چه‌مده‌ چتان

گه‌یاندنه‌وه‌یه‌ک به‌ دروومان یا له‌حیم.

پاکه‌وشان: کوشین.

پاکه‌وشین: کوشین.

پاکه‌وشین: ووشین، گوشین.

پاکیشان: کیشهاتن، پاکشاندن، کیشان به‌ زۆر، خۆ: پاکشان.

پاکیشاندن (باک.): هه‌لگرتن؛ بارام کچا فه‌ره‌اد پاکشان: بارام

کچی فه‌ره‌ادی هه‌لگرت.

پاکیشران: کیشران، هه‌لگیران.

پاگه: لاله‌زان. (که.) پتگا، (هه‌ورا.) جیگای پت.

پاگه‌پاندن: له‌ ناوداگه‌پان، تیگه‌پاندن.

پاگه‌ش (باک.): ته‌ووه، قه‌لّس، سه‌رگه‌رم. — ی: ته‌ووه‌پیی،

سه‌رگه‌رمی.

پاگه‌پاندن: ناگادارکردن، وه‌لام دان، پتپاگه‌پاندن. پی: په‌روه‌ده‌کردن،

پی گه‌پاندن.

پاگه‌پشتن: پی گه‌پشتن، به‌ چتیک گه‌پشتن.

پاگه‌پۆین: پتپاگه‌پۆین، وه‌لامده‌ر، ناگاده‌ر، (باک.) باخر، که‌سیک ده‌نگ

و باس بلۆر بکا ته‌وه.

پاگه‌پۆین: پتپاگه‌پۆین، به‌سه‌ر پاگه‌پۆین.

پاگه‌ر: سه‌روکی خیزان، سه‌روکی زانستگا. پارێزه‌ر، پاژه‌ر، پشتیوان،

چتیکه‌ هوێ ویتسانی چتیکه‌ تری.

پاگه‌رگن: قه‌چاندن، راوه‌ستاندن، به‌ندکردنی چت یا که‌سه‌ له‌ سه‌ر پتگا.

به‌ خێوکردن، په‌روه‌ده‌کردن. په‌کخستن، دوواخستن، به‌ند. ده‌ست یا پی

نازاری پی بگا، له‌ جوولانی ده‌خا ده‌لێن ده‌ستی پاکه‌راوه.

پاگه‌زار: رتیکه‌ که‌ هات و چۆ به‌ سه‌ردا بکری.

پاگه‌زه‌ر: پاکه‌زار، پتپوار، پت بگار.

پاگه‌زه‌رو: پتگه‌ ناو، ده‌راو.

- پاڭوستان: پاڱوڙتن، گوزتنمده.
- پاڱوشين: پاڱوشين، بکوش.
- پاڱوشين: پاڱوشين، کوشين.
- پاڱومکي: لادان، پشت له راستی کردن، خولی هله کردن، خو نمران کردن.
- پاڱوویزه: گوزینه روه، پاڱویره روه.
- پاڱوویزه روه: پاڱویره روه.
- پاڱوویزن: پاڱوستان، گوزتنمده.
- پاڱیر: پاڱر، پایدار، گیر، پاوگیر، بندن، پک. — بوون: پایدار بوون، مانمده، بندن بوون. — کردن: پایدار کردن، گیرمده حتمل کردن، پاڱرتن.
- پاڱیران: پهره رده کران، وەرگیرانی نیرینه یامیننه بۆنۆکمری وکاره کمری وه یا پاڱیرانی ناژال و پشموولاخ بۆقاوورمه. — ی دمست ویی، له جی چون، له کار کموتن.
- پاڱیراو: پاریزراوه، به ختیراوه. بندنکراو، په خراو. پاوستیتندراو. دهست یا پی یا قامکه کانه که نازاریان دیتبی. — ی: پاریزگاری، پایداری.
- پال: بوون: پسنند کردن.
- پام: محال و پارچه خاکیکی کوردانه له ولاتی فارساندا و کورامپورمز، پام نه محمد. (نمرده.) گوروو، دهسته مۆ، خه پۆ، کموی، راهاتو، نۆگر، هۆگر، ملکهچ، کممۆ، خولین. — بوون: کموی بوون، راهاتن، خوگرتن. — کردن: کموی کردن، دهستمۆ کردن، راهیتان، لیتی کردن.
- پامال: تار، تاره دووا، تهره دووا، پاپیچ.
- پامالان: پاپیچه کدان، دورور خستنه، گسک لیدان.
- پامالبوون: پاپیچ بوونی قورولیتته، پافاندنی گیاندار.
- پامالان: پامالین، پاپیچه کدان، پاپیچان، پاپیچدان، گسک دان.
- پامالکردن: پاپیچکردنی قور و لیتته و پادانی له سهر زهوی، پافاندنی گیاندار.
- پامالنیان: پامالان.
- پامالین: پاپیچه کده، گسک لیده.
- پامالین: پامالان، پامالکردن.
- پامان: هینانه پیتش چاو، پۆنجین، نمدیتشه کردن، بیرکردنمه له چتیک، بیرلیکردنمه. تماشا کردن. بیر.
- پاماندن: کمسیکی خستنه نمدیتشه و بیرکردنمه.
- پاملو: تماشاکار، سهرنج دهر، بیرکمره، کمسیکی دهنگ بووی و بیر له چتیک بکا توده.
- پامه (نمرده): پاوکه.
- پامه زاندن (پاک): پامداندن.
- پامبوون: راهاتن، هۆگر بوون.
- پامداندن (پاک): پامزاندن، پاخستن، پانکردنمه.
- پامدین: پاخران، پانکران.
- پامشگهر: نامۆگار، (همورا.) مۆژ یاری کار.
- پامکه: پاوکه.
- پامکردن: راهیتانی گیاندار به چتیک، گوزکردن، لیتی کردن، نارام و هیدی کردن، نهرمکردن.
- پاملختن: پنگا خستنه، به پری کردن.
- پامووز (باد): ماچ، پامووز.
- پامووس (پاک): ماچ.
- پامووسان (پاک): ماچ کردن.
- پامووساندن (پاک): ماچ کردن.
- پامووسین: ماچکار.
- پاموسین: ماچ کردن، پامیان.
- پامپورمز: پارچه خاکیکی کوردانه له ولاتی فارس.
- پامین: برامان، تماشاکار، نموکسیه تماشا دهکات.
- پامی: دهستمۆی، کممۆی، هۆگری، نۆگری.
- پامیار (همورا): سیاسی. — ی: سیاست.
- پامیان (باد): روانین، تماشا کردن.
- پان (موک، که، بابا): (پاک، پهن، (پاک، نیت، کاماخ، هیت، بشیکی زور ناستوره له لاق له نیوانی نمرۆ و سمتدا، به — ی خۆدادان: پهرۆشیون. (دهر، که، جا، همورا.) میگل، گلهی بز و مه پان.
- پانان (دهر): ناژالتن، لیخوپین، پاونان، خو: خۆنوواندن، خۆنیشاندان.
- پاناندن (دهر): لیخوپین، ناژالتن.
- پانلو: بهرناث.
- پانه: پانک.
- پانهکی: پالو، پالو.
- پانهوم (پاک): به تام، خوش، ناسک، پازاف.
- پانهومی: به تامی، خوشی پازاقی، ناسکی.
- پانندن: لیخوپین. دهر باز کردن، پژار کردن.
- پانپانان: میگل ناژالتن.
- پانک: شال، (همورا.) پۆنکی، (همر.) پانی، (که، زی، بار.) پشمه، پانتۆلیکه له بووزو دروسته کری و له سهر ده پیته ده پیشری.
- پانکه (که): نمر کمه توکه به که له سهر پشته بزنان ده پیترتسه تا له گهرمای بهار پزی، پشتهک. (بابا.) مسوی لاپانی بزنانه، که بههاران دوای برینمده ناژالتن ده پیترتسه تادوو له گوانی نمدات.
- پانک و چۆغه: شال و شپک، شله و شپک، (سور.) پانک و چۆغل، پانی و بهرگوز.
- پانکی: پروانه، پانهکی.
- پانغا: پابه، پیغا، پیگنموتن. — یی: پابهری.
- پانموون: پیگانیشاندان. — ی: پابهری، پیتهری.
- پانن (که): پاندن، ناژالتن، پوان.
- پانوواندن: چت نیشانی خه لکی دان. میگل له بیتران، نوواندن، (همورا.) پانوواندهی.

پانویس: نیشاندەر، نووتن.

پانی (هەر، باد): پانک.

پانی: دێیه که کمووتنه لای باکووری شاری کۆیه و دهمشی بیتوتی.

پانی (جا، باک): لیخوپین، ناوۆتن، (باک) پادان.

پانی و بهرگوز: پانک و چۆغه.

پاو: نهچیر، وه دووی نیچیران کموتنه بۆ گرتن یا کوژتنی له وشکانی یا له ناویدا. — کردن: خهریکی نیچیر گرتن بوون. (جۆله) ههیرانه، لاووک. (هەر) دهردیکه له کاتی زانییدا له ژنان پهیدادهی، هەر ژنیکی بیگری چرچ دهی. فیل، تهلهکه، کهلک، پیر.

پاوار (نهرده): خۆشپهوت، خۆشپۆ.

پاوارقن (باک): گووتزتموه، پاوتیه، بگووتزتموه.

پاواناسی (ههرا): پێگای ناسی.

پاوه دووان: پاوانان.

پاوه پاوه: پاوانانی گیاندار که کموتنه بۆ گرتنی یا دهکردنی.

پاوه پێوی: پاوی پێوی، مهیس له پێچ و پهنا هێنانمهیه له کاروباردا. تهلهکه و کهلک، فیل و فهره ج.

پاوه ست (باک): پاوهسته، دهست پاگره.

پاوهستان: به پێوه وهستان، وستان، (ههرا). مدرای، مدرایره، نهرمداری، نهرمهندی، (فه) ووسان، ووسین. مدران، تهرتهله، وستان، بۆ مرۆف و چتی تر. چک، ووشک، — ی دڵۆپه: چک بوون، ووشکبوون. وستان و نه جوڵان. — ی ئاو: پهنگاو خواردنمه. دهست له کار ههڵگرتن، یا نه نووسین یا نه دووان. لهجووله کموتنی ههندی چت.

پاوهستاندن: وستاندن، به پێوه پاگیر کردن، له جووله خستنی چت.

پاوه ستاو: وستاناو، به پێوه پاوه ستاو، تیک، دا لهراو. بۆ ئاو: ناوێکه پهنگاوی خواردنمه و نهروات. پایهدار، بێ لهبت، فرشک، بێ جووله — بوون: پایهداریبوون. — کردن: پایهدار کردن. — ی: پایهداری.

پاوهسته: بووتسه، بێسه، بووهسه.

پاوهشان: جقجقین، پاتلهکان، پاتهکان.

پاوهشاندن (باک): پاتلهکاندن، پاتهکاندن، وشاندن، تهکاندن بهر و مافووه و ئیتر، ههڵبهندن، مهراندن، جوڵاندن، بزواندن، جقجقاندن، جوڵاندنمه و چتی که بهتوندی. گجگجاندن.

پاوهشین: پاوهشینهر.

پاوهشینهر: پاوهشین، داتهکینهر، پاتهکینهر.

پاوهک (کۆ): پاووک، تۆراخدان، توره کهیه که تریتی تیندا دهکوشن بۆ دۆشاو. کیسهی پهنبو لۆک، توره کهی دۆیه.

پاوهکان: جووره پاوه کهیه که له سهر کانی دهکری سهر له بهیانی و ئیتران که پهلهوور و زینهوهران دینه سهر کانی بۆ ئاو خواردنمه.

پاوهکهو: کوبازی، (باک) ههله.

پاوهفند: گیایه که بۆ پهوانی و هیزی چیکلدانه باشه، (ههرا). پهگهیریاری.

پاوهفندی چینی: پهگهیریاری چینی.

پاویان: (که)، باز، زهن،): پێگایان، پێ و بان.

پاوجی: پاوکهر، کهسیکه له هونهری پاویدا شارهزایی و پاوی بکات، شکارچی، نیچیرهوان.

پاوجیتن: پاوکهری.

پاوو (باک): سوورفل، دههیر، سوورفش، پهنگیکه له نیوان سوور و زهر دیدا، هۆل، سووری شله، شل، شی، خههیی پهنگ، سووروهول.

پاوشکا (نهرده): شینهی، ئاسودهگهری.

پاوکه: ماره، پاوه، (که) فال، مو تارا، (دهر) مو تاره، ههلهکهیه که بۆ مریشک دادهنری تا له سهری ههڵنیشی که ههلهکهی له تهنیشته بکات. کولانهی مریشکان.

پاوکه مۆزی (کۆ): ههول و تهقه لای بالندانه بۆ دۆزینهوی پاوکه، (موک) داوه لۆزه.

پاوکه: نیچیرهوان، نیچیرشان، پاوجی. بۆ نێرینه و مێینهیه کیش به کار دهبری که حفز لیکردووی بکمن، چاوباز.

پاوکهری کهوان: کهوباز.

پاوکهری ماسیان: ماسیهوان، ماسیخان.

پاوکردن: نیچیرهوانی کردن، نیچیر گرتن له ناو ئاو یا له ووشکانیدا.

پاوکه: جیگا و شووتنی تایهتی پاوتیه. شووتنیکه به نهتنی له نیوانی دوو دهگیراندا دیاری کرابی.

پاوگیر: پاگیر.

پاواناس: پاوان، ناشنای پاو. — ی: پاوانی، ناشنایی پاوی.

پاوان: سهر له دووان، ههکهشکشاندن، پارفاندن، پهپی نان، ههلبهرین، (ههرا) ئارسان. (که) تاونان، پفاندن. دۆزمن شکاندن.

پاوهز: پارفینهر.

پاوهز: سهر له دووان، تارنراو.

پاوهز: پاونهز، پاوتین، پهپی نهر.

پاوهز: پفینهر، پهپی نهر، پاوتین، پاونهز. کهشتی شهپی.

پاوهیان (نهرده): پاوان، پامالنیان، تاره دووانیان، تارنیان.

پاوهو: ماستاو کردن، مهراپی کردن، خوهلی دانین، دهلهچهکی، (نهرده) روپامایی.

پاوهووت: رووتکردنمه و مهردوم له لایم پێگر یا جهردوه به زۆری، جهردهی، گووی پێ، — کردن: جهردهی کردن.

پاوهووت: پاید و پرسی چتی تهراره، نهم بهر په — یکی جووانی ههیه.

پاوهو (نهرده): کهلهک و فیل، شیره و کهلهک، داوو حوقه.

پاوهوک (ههر): توره کهی تۆراخ و ئیتر، تۆراخدان، پاوهک.

پاوهوک: توره کهیه که شالینه، دهکهتری و یا ههنازی تیدهکری و له سهر کۆلیت دادهنری و به پێ دهشیلری تا ئاوه کهی بگیری هی تریه که دهکریته دۆشاو، هی ههنازه کهش دهکری به روبی ههنازی.

پاوهوک: پاووک.

پاوهوار (ژاوه): پێهوار، پاوجی، پێهگار. — ی: پێهواری، پاوجیتنی.

پاوههیر (ههرا): پاوه، پێهوار.

دېوتچکە (که.) : بېمه پراکردن و غاړدانى کمرويتشک بېه تايه تى له هاتړچو بېه دا. (که.) پراوتشک. هاتړچو کردن، بېرکردنمه له چتیک، پوښ: ته گېير، مشور، ليکدانموى نه نجامى کار تیک له گملى يه کيتکى، بېرکردنمه له چتیک، بېه تخمين بق چوون. نکته، بېر، بېروباوه، بېروپا.

دېوتيزه: کميتکه ته گېيرى له گملى بکړيت.

دېوتيزکار: پراوتيزکمر. — ی: پراوتيزکمرى.

دېوتيزکردن: ته گېير کردن، لى وورد بېوونه.

دېوتيزگا: ته گېيرگا.

دېوتيزگه: ته گېيرگه.

دېوتيزيار: پراوتيزه. — ی: پراوتيزه رى.

دېوتيزستان: پراوستان.

دېوتيزستاندن: پراوستاندن.

دېوتيزستاو: پراوستاو.

دېوتيزشک: پراوتچک.

دېوتيزشکه: پراوتچکه.

دېوتيزشکردن (نمرده.): دهورى نېچيرگرتن.

دېوى: توله و تاجى و بالنده يه، که دوايان پى بکړى، پراکمر. (همورا.)

دېواقي هنرگووينى، شيرى همورو شلمه نيه کييه.

دېوين (فه.): پراوکمر.

دېاه: پړگا.

دېاهانن: فېرېوون، چيرېوون، چمشېوون، چمشه خزړه بېوون، ژتېهاتن، هۆگريوون، پرهنکېن، پام بېوون، ئوگرېوون، چارشابوون، ناشنا بېوون. لى: — خو پېتگرتن، پى فېرېوون، ترس شکان.

دېاهانوو: ترس شکار، پام، ژى هاتى، چارش، (خو.) متو، گياندار تیکه هۆگر بويى.

دېاهانن: پاهيتان.

دېاهانندن (باک.): جوړلاندن، همزاندن، پاته کاندن.

دېاهشتن (باک.): پيشه کمزکردن، له پيشه هملکېندن، لا بردن.

دېاهشتن ههه (باک.): پيله گرتن، شپړو کيشه کردن، په لاماردانى چتیک.

دېاهوار: پادار.

دېاهيتش: بانگ — بانگ دان، جاپدان. ترکمندن، زرت کيشان، پوهيتش و دريزوونى چوى يه کسم و گويدريزو ئيتير. پايه لک کردن، پراچاندنى پيس و گوريس. ناماده کردنى مندالى ساوا بق ميز و گوو کردن.

دېاهيلان: پاهيتش.

دېاهيل بېوون: په هيل بېوون.

دېاهيل کردن: په هيل کردن.

دېاهيلن: پاهيتنر، فېرکمر.

دېاهيتان: چير کردن، چمشکردن، چمشه خزړه کردن، فېرکردن، داهيتان، پامکردن، هۆگرکردن، پرهنگانندن. داهيتان، دادپسن. لى: — دادپسنى چتیکى سمرانسمر. همورى پاهيتا: همورى داهيتا.

دېهينمر: هۆگرکار، پامکار، چمشه کار.

دېهى (که.): فراوان، گوشاد، پايى. — بېوون: پايى بېوون، نازاد بېوون، بېره لا و سهرېست بېوون.

دې (لو.): بق، لؤ. (باک.) يه کيتى، نيشان، پارتيزگارى. — کرن: نيشاندان. پا، بېروپا.

دېيلخ (که.): پايهخ.

دېيه: (بابا.) تېوان، شياو، دهستلاّت، ووزه، له باره ي شاخو تن يا کردار تیکموى کهس — نيه له راست توذا بېه گوومان پى، يا ووشه يه کى نا پمسند بلى.

دېيه ت: ناوى ديه کييه له نزيک زينوى شتيخيه.

دېيهخ: (دزه.) پايخ، پاييخ.

دېيه کموتن: له تېوانا دابېوون، شيان، له دهستلاّت و ووزه دا بېوون. بېتگانه پايه ي ناکموى به چاوى سووک تهماشاي کوردان بکات.

دېيه ل: تان، پاييل، چمند همودايه کى راسته که پوى چتى لمسر ده تهمرى. — کردن: پاننگواتن، پراچاندن، پاهيتش، رسته يا تهناف هملخستن.

دېيه ل: داره پرا.

دېيه له (نمرده.): پايه لکه.

دېيه لکه: پراوتچکه.

دېيه لک کردن: همودا کردنه پاييل. دارى داره پايه بېسمر دېواراندا پايه لک کردن.

دېيت (دېيه ت): پارچه خاکيتکى کوردستانه له باکو پرى نسيبينيته چمند گونديک و ناوايکيشى تيدايه.

دېيج (که.): بى هيز، بهرنگر، چتى خراب و ناپسند: زيوه که يا کره که پايجه.

دېيج: ژتړه خمر.

دېيگهم (همورا.): همورو، گشت.

دېيخ (باک.): شملت، شلمته، ژتړ پاييخ، (دزه.) پايهخ، (که.) پايخ.

دېيخمر: پراخمر.

دېيخستن: پراخستن، داخستن.

دېييل: هملخستن، پاييل، تان، جو لا — ى کرد: پايچاندنوه.

دېيله: بق ئمندازه ييتکى ديارى کراو به کارده برى، بق پيوانى دانموتله وه کو: وهزنه، تمار، مېن، پوت، کمويژ (کمويچ).

دېيى (نمرده.): نازاد، سهرېست، بهردارو. پېتېوار، نوه يه، که خرابيته پى. — بېوون: جى به جى بېوون، نېمانى بهر هملست. — کردن: جى به جى کردن، بهر پکړدن، نه هيتشتى بهر هملست.

دېيى پايى: پارا، بهرگوومان، دودل، همرده بېر، (نمرده.) هۆکى.

دېه: له: په گه لخستن، له گه لئاردن. (باک.) په گ.

دېهين (باک.): وه پنى سه گييه، عمو عمو.

دېهياس (خو.): نارونيا، زوى تيرارو، (همورا.) په پسته، پاراو. ده غلى بهراو، بق شينايى و زوى تير ناو به کارده برى.

دېبه‌ت: کوليت. حمشارگه‌ی ړاوکمرانه بڼه‌نيجيران، ناوړه‌دیه‌کېشه‌له ناوچه‌ی قمره‌داخ، که‌نژیکه‌ی شاری سلیمانیه.

دېبه‌ق (په‌وا، هـو): تـواو، بـی‌کـم و کـوړی، بـی‌کـم و کـورتی؛ شـوه ده‌پژوی دېبه‌قه‌چاره‌پتی نامه‌ی داماوړی موکریانیم.

دېبه‌ق (باک): دېبه‌نوک، زوگورت، هـزار، سـلـت، تـاک، تـغـیا، بـی‌ژن و مندال. عه‌قدال، بـیـه‌پـیاگ. بـی‌مـال، هـزار، بـی‌نـمـوا، دـهـسـتـکـورت، ناوړه، دهره‌دهر.

دېبه‌نگ (گهره): د پتواسی قول‌ه‌بنه، که‌گه‌لای پتویه، (نمرگو.) شاورتری.

دېبه‌نوک (په‌وا): گیایه‌کی کتیریه‌ ده‌خوری؛ به‌پړزا. (همورا.) بـی‌ژن، سـلـت، پـه‌بـن.

دېبه‌نی: زوگوروتی، سـلـتی، تـغـیا، تـغـیا، بـیژن و مندالی.

دېبه‌اندن (باک): کڅ‌ماکر، کڅ‌کرده، ریسینه: کڅ‌ماکه.

دېبه‌ین (باک): کڅ‌ما بوون، کڅ‌بونوه.

دېبه‌ناک: سۆتکه.

دېبه‌یت: گیاندار یا گیایه‌که، که‌خیرا پی‌بگات.

دېه: قیت، راست، ره‌ق، ووشک، سه‌خت. — بوون: قیت بوون، هـمـسـتان، راست‌بونوه، یهره‌ق‌بوون. — کردن: قیت و قوت‌کرده‌نوه، هـمـسـتـانـدن، راست‌کرده‌نوه، یهره‌ق‌کردن. تمپ: ده‌نگی لیدانیه.

دېه‌اش: له‌پاش، به‌ره‌دوواوه.

دېه‌ال: چته‌کی کڅ‌نی دړاو.

دېه‌اندن (باک): چوارناله‌ پیکردن، پرېته: چوار ناله‌ی به‌ولاخه‌ کی‌بکه. کرتان، لیدان، ته‌په‌هستاندن له‌چتیک به‌ده‌ست پیدا‌دانی. خۆ‌تۆ‌قورنانت دېه‌اند که‌درو نه‌کی.

دېه‌ان: په‌اندن.

دېه‌اوړه‌پ: بریتیه‌ له‌ ووتنی چت به‌بی‌پرده.

دېه‌ه: ته‌په، خړه، خورپه.

دېه‌ه‌رپ: ته‌په‌تپ، ده‌نگی پییان له‌پښتنی به‌تالوک‌دا یا له‌ هـلـپـه‌پـن و یا له‌ سـه‌رـبـانـانـدا و یا هی‌لیدانیه.

دېه‌که (خۆ): بی‌هیز، بڼه‌شیناوه‌دی، دېکه، هـر شیناییک بی‌هیز بی‌ی‌پنده‌لین. — بوون: بی‌هیز بوون.

دېه‌ل: پروانه: دېه‌له.

دېه‌له (نمرده): ده‌سته‌یه‌که‌ له‌ یاری کمران، (باک.) دېه‌ل.

دېه‌لنگ: جیگای یاری، دېه‌لنگه، یاریگه. به‌ره‌لا، پوانی به‌ره‌لا.

دېه‌ن (باک): پوان، له‌وړه‌کی ووشک، چیمین و کینلگه‌ی ووشک.

دېه‌پ: بوون: تیره‌ق‌بوونی کیر، ناوسانی له‌ش به‌جورتیکی وا، که‌گری و قورتی تیدا‌نمیتتی.

دېه‌په‌پ (باک): دېه‌په‌پ، ته‌په‌تپ، ده‌نگی پییان یا هی‌لیدانیه.

دېه‌په‌ان: ته‌په‌په، ته‌په‌تپ‌کردن: ته‌په‌په‌کردن.

دېه‌پکردن: تیره‌ق‌کردن.

دېه‌سته (موک، بـل): (هـمـو.) دېه‌اس، پاراو، کڅ‌ه‌س، ناوړه‌یا، به‌راو، بڼوون. ده‌غلیکی به‌راوه‌ له‌ پاییزاندا ده‌چتیری و شین ده‌بی. ده‌غلیک‌ش په‌ایزان بچتیری به‌ناودان یا به‌ناوړه‌ی شین بی.

دېه‌سین (باک): باش نه‌کولان، پوخت نمبون، برسکان.

دېه‌که (کڅ): پنه. (دزه.) شینایی گه‌نم و جڼه‌ له‌ زهوی بیتیندا، که‌ ناوړه‌ زور لی‌بی‌یک له‌کده‌چی و پنج دانا کوتی. بی‌هیز، بی‌تین. — بوون: بی‌هیز بوون. — کردن: بی‌هیز کردن.

دېه‌ل (نمرده): دېه‌له، ده‌سته، کڅ‌ه‌له، کڅ‌چینی گمه‌و قومارکمران.

دېه‌ن: زوورگ.

دېه‌پ و داسـت: قیت و ره‌ق‌پاوه‌ستاو.

دېه‌پچه‌ک: قوله‌ پیچ. — دان: به‌خویشی و ناخویشی بردن، قوله‌ پیچ کردن.

دېه‌پش: وه‌پش. — بوون: وه‌پش‌کوتن. — خست: وه‌پش‌خستن، پاڅ پتوه‌نان بڼه‌پش‌موره، خۆ — خۆ‌خستنه‌پش‌موره، خۆ‌برده‌نه‌پش‌موره، خۆ‌پش‌کردن. — کردن: وه‌پش‌خستن، دېه‌پش‌خستن.

دېه‌نلگه: رتگایه‌که، که‌هاتوچوی زور پیدا‌کړای.

دېه‌نن: ړاونان، دتاندن، هـلـپـه‌پـن، تارنان، وه‌دوکوتن، سـهـر له‌ دوونان.

دېه‌نهر: ړاونهر، ړوانین.

دېه‌ت: نوچ، سهرسم. — بردن: سهرسمدان. بیر، نمدیش، گمه‌ک، لی‌تیکدان. قول‌که، چال، بنه‌رته. (همورا.) رڅ‌و. ته‌پکه، جوړه‌ ته‌له‌یه‌که‌ بڼه‌گرتن و نیتره‌کاره‌بری. داویکه‌ له‌سهر چال‌یکي ده‌نر‌نموره، که‌نيجیری به‌سره‌دا رڅ‌یشت تیده‌کوی و زاری چاله‌کش ده‌بستری. تپه‌پ، له‌دو، داره‌کی بڼه‌ملایه. — که: تپه‌پنه، له‌دووی بده.

دېه‌تان: ماندو بوون له‌ به‌ر زور غاردانی. غاردان، به‌زین، ته‌رات، توروق. — دن: ته‌قاندن، په‌اندن، ته‌قه‌تخستن، ړاونان، په‌پینان، سهر له‌ دوونان، هیتان و بردن و ماندو کردن. — ن: په‌تاندن.

دېه‌تاو: کس‌یکه‌ یا گیانداریکه‌ له‌سهر زور هاتوچویه و هیتان و بردنی ماندو بوو بی.

دېه‌توه (نمرده): بنه‌چه، بنه‌چه‌که، په‌سمن نامه، ریشه.

دېه‌توی (نمرده): به‌رخیکه‌ تمه‌نی له‌ نیوانی کاوړی و شه‌کیدای، کاوړ.

دېه‌ت‌بودن: په‌تدان، به‌لاداهاتن، نوچ‌بردن، گیاندار.

دېه‌ت‌بلاو: بیر‌بلاو، نیگهران، په‌ریشان، په‌شیاو. — بوون: بیر‌بلاو بوون. — ی: بیر‌بلاوی، نیگهرانی.

دېه‌ت‌بوون (موک): تپه‌پن، (همورا.) وباران.

دېه‌تدان: به‌لاداهاتن، په‌ت بردن.

دېه‌تکردن: تپه‌پ‌راندنی چتیک له‌ شویتیکدا.

دېه‌تل (باک): گون.

دېه‌تم (باک): په‌مل، خیزی زور وورد. ته‌له، یا فیلتیکی سازکراوه‌ بڼه‌ کوژتن یا بڼه‌ووتکردنی کس‌یکي. قومه‌قوم، که‌له‌ک.

دېه‌تاندن (باک): ناخینموره‌ی زاری چتیکیه.

په نياک: په تار، (نمرده). تروقياک، مانياک، ماندو، شهکت.
 په نياک (نمرده): په تين، تروقيان، مانيان، غاردان، ماندوويون.
 په نياک (زا): پرکردنوهی چال به قور و حتی تر.
 په تين: په تان.
 په چال: پروت، بی سرو سامان، همزار، دستکورت. بیکس و بیدر.
 — ی: بی نوايي، همزاري.
 په چل: شایان، شیاو، وهشاموه، نمو کاره — ی تو نییه: له تو ناو هشیتموه
 (به لام هر له نمبونید ا به کاره بری).
 په جو: ناوی شاریکی کوردانه له چیا کرمانج له باکووری شاری حمل بیته.
 په جوو: رجوا.
 په جوو (زا): وواخی پوان.
 په چو: قرم. — کردن: چاوتی برین، قرم لیخوش کردن، پاچاندن، پشت پی
 بستن. — گرتن: چاو تپیرین، بهر چاو گرتن، به هویا بون.
 په چه (مرک): باریک پرې، پتگی زور باریک و تنگ بهر له ووشکانی
 یا له ناو به فریدا، رچه.
 په چه له ک: نژاد، مه حسنهک، په گز، ددوول، په سمن، پیچه لؤک، هله
 کارین. بنه چکه، په گ و پشه.
 په چه له کپ: له په گ و پشه دهره پنه.
 په چه له کپو: له په گ و پشه دهره اتو، بیکس، کس و کار نمواو.
 په چه له کپو: له په گ و پشه دهره پنه.
 په چه له کناس: په گزناس، کسپکه بنه چکه ی مروی بناسی. — ی:
 په گزناسی.
 په حلق: کوفک، گوفک، کوکه، ته کاو، ماستهک، (باد).
 دهره مشک، (پهوا). هوه لهری هنجیریه، که دهیره ریتی.
 په ح (زا): ماندو. (باد). — ی ماندویتی.
 په حمی: عیدول په حمی ناوی هستیاریکی کورده له پیش چند
 سالتیکدا له ناستانه کوچی دواپی کورده و دیوانی شیخ نه حمه دی
 جزیری نو چاپی کورده.
 په ح (پاک): قهراخی حتی، لا، کن، نک، کنار، تنیشت. — ههث:
 تنیشت یه کتری، دفی — ی دانم بهر یا وی په خی: نو بهر. پوخی
 شه تره نج.
 په ح: خشی زینه له ملی وواخی بهرزه و یا به زینیدا ده کری. خشی بو
 نافر تان و وواخی بهرزه، په خش. (ههوا، جا، پوژ). تداره کی
 مردوانه. — کردن: ناماده کردن و شوشتن و کفن کردن و ناوتی
 مردوانه. (پاک). فیشه کدان، حتی ساخ و توکمه. — ه: پیک و پیک،
 ناوونجی، دهسته. قایم، پتو، قورس، قاب و مسی: — قورس و به
 جلم.
 په حغاو: پتخو، نوین.
 په حخی خمو: پتخو، نوین.
 په خدار (ز): قوچی.
 په خس: نافرید. سها، چپی، (نمرده). هله که.

په خسان: نافرید بون، داهینان، گه یشتی چتیک له لایه کوه، که
 چاو پروانی نه کرابی.
 په خساندن: نافرید کردن، داهینان، پیدا کردن چتیک له لایه نیکوه،
 که هیچ چاو پتی نه کرابی، گه یاندن، ناردن.
 په خساو: چتیکه، که له لای لابه لوه گه یشتی.
 په خسین: په خسینر.
 په خسین: په خسان.
 په خسیو: په خساو.
 په خس: ناوی نسی پی روستمی کورد بوه. (زا). نسی پی بوز و باش،
 په خت، خشیل (بو نسیه).
 په خشان: دره خشان.
 په خنه: بهر اقی، له قدم، بهل، په غنه لیگرتن. (نمرده). کون، کونا،
 کله بهر، کله بهر. — دار: په غنه دار. — داری: په غنه گری. — گر:
 په غنه گر. — گرتن: بهل پاسبون، په غنه گرتن، بهر اقی. — گری:
 په غنه گری.
 په خنما: قبیله غا، قوتینما.
 په خو فیتی (مرک): له خو را دیتن.
 په ده (نمرده): شوین، چیکه پا، شویتی پی. (پاک). ناوی زینه کیبه له
 باشوری قامیشلویه له چمند ناوان پیکدی: تیکه لی چومی چه قجه تی
 ده بی و پیکوه ده چنه ناو پروباری خاپور.
 په ده: پیتاک. (که). پاره کو کورده بو کرینی چتیک تا به قازانج
 بفرز شیتوه.
 په دهه: پیتاکیکه له لایین چند کسپکیه کو ده کرتوه بو چتیک.
 په دهو کردن: گه یاندن، ناردن، وهرنه گرتن.
 په دپوون: په تپون، تپه پین، په پینه.
 په دکر: په تکر: تپه پاندن.
 په دوو: بهر ووا، به شوین.
 په دوو خست: هله گرتی نافرته بو یه کیکی بیگانه.
 په دوو کولون: پادو کولون، و دوو کولون، و دوو کولون نافرته، که به
 بی پای کس و کاری به شوین پیاویکی بیگانه دا، که شو ی پی بکات.
 بو ده دوو کولون هممو گیان لهره یکی ده بی به شوین یه کیکی تردا:
 منداله که په دووی دایکی کولت.
 په دوو کولونو: هله گیراو، و دوو کولونو.
 په دیماندن (زا): پر کردن و سهر پر کردن و لیو پر کردن چتیک.
 په ز: باخی ترینه، باخی میتوان. — ی دیم: زبه.
 په ز: چاره، سهر وپو، سهر و سکو، زه، شیه، تهر.
 په زقالت: په زاکران، خوینتال، نیکس قورس، دزیو، ناشیرین. — ی:
 نیکس قورس، په زاکرانی، خوینتالی، دزیوی.
 په زلف (نمرده): په زلف، په زلف.
 په زلسووک: خوین شیرین، نیکس سووک. — ی: خوین شیرینی،
 نیکس سووکی.

دەزاشیرین: ئیتسک سووک، فرۆک، خوش خویش، لەبەر دلان،
دەزاسووک. — ی: ئیتسک سووکی، فرۆکی.
دەزاقورس: دەرئاتال، دەرآگران، ئیتسک قورس، دزیتو. — ی: دەرآگرانى،
ناشیرینی.
دەرزاقى: جوورە تریهکە.
دەرزاکران: خویشتال، ئیتسک قورس، دەرئاتال، دزیتو، ناحمز، ناشیرین. —
ی: ئیتسک قورس، دەرئاتالی، ناشیرینی، دزیتوی.
دەرزانە: باجیکە سالە و سال لەبەری دەرزان وەرەگیرى.
دەرزانوو (فە): ئەژۆت.
دەرزیی (هەمرا): خولە، گفە خولە.
دەرزهان (باک): دەرزهوان. — ی: دەرزهوانی.
دەرزه: پێژە، گیایەکی بەھارییە بەرێکی ووردی سوور دەگرێ بە قەد
نۆکیکیە تامی وەرکو تەماتەى وایە.
دەرزهخووا: کەسیکی داماو، کە شایانی نەوێ خیری پى بکری،
(نەردە). بۆ خودا بۆ خاتری خوا. — ی: داموای، پێنەوایی.
دەرزهون (فە): فیشەکدان، قەتاری فیشەکان.
دەرزهوان: کەسیکە سەر پەرشتی دەرزی بکات. — ی: پیشەر کاروکرداری
دەرزهوان.
دەرزهو: یەکەمین مانگی پاییزی، هەوێلپاییز، (باک). نیلۆن، مانگی
ئەیلوولییە.
دەرزهۆک (دەوا): پێژە، (بابا). توولەپەزە.
دەرزهان (باک): دەرزهوان. (باک). — ی: دەرزهوانی.
دەرزهک (باک): گیایەکە، پێژەکە.
دەرزهگان: لى بردن، تێرا کردن، تێرۆکردن.
دەرزه: پێژە، توولە زەپە. موورەغەى پشت، (نەردە). مازی. (نەردە).
— پێچ: جوورە پێژەئەیکە.
دەرزه (هەمرا): شادی، بەزم، کەیف، ناھەنگ. شەر، کێشە، جەنگ.
دەرزن (جا): فیشەکدان، دەرخت.
دەرزنە (هەمرا): پازیانە (گیا).
دەرزیانە: (باک). دەرزیانگ، پازیانە.
دەرزیانگ (باد): پازیانە.
دەرزی دیم: نزبە.
دەرزیل (ع): چرووک.
دەرزنەن (باک): پۆاندن.
دەرزهون (بابا): درودە، دووگەلى بنى مەنجهڵییه.
دەرزن: پشتنی چاو.
دەرزنەو: پشتنەو.
دەرزمیری: دەرزمیری.
دەرزهو (هەم): دەرزی، خەلووز، پێژوو، زوخال. گفرۆنەک.
دەرزی: بڕوانە: دەرزو.
دەرزیگ: چاو پشتر، کل لە چارکران.

دەرزیان (باک): پۆان، بڕۆزە: بڕۆزە.
دەرزیە (کەل): سازندە، دروستکار، چیکەر، چاکەر، ئەو کەسە یە چتی
دروست بکات.
دەرەس: وولآخی بە ناوونیشان، رەتەرە، ترووم. پێرگەیشتر، گەیشتر،
دادەرەس.
دەرەسا: تەواو، بێند، دەرێز.
دەرەسانی: پێرگەیشتن، پیاگەیشتن، تێرەهاتن، بەش کردن.
دەرەسانی (کە): گەیانندن.
دەرەسانی: پانی و پۆی.
دەرەسە (بار): بنە گیایەکە نیو بێن بێندتر دەبێ لکی زۆر و شینە لەکاتی
دروونیدا دەرەس زەرد دەبێ، کە هیشک بۆ زەرد هەڵدەگەپێ.
دەرەسەن: بێچینە، دەرەسەک، نەژاد، مەحەک، پێشە، دەرەسە، ترووم.
خانەدان، بەناوونیشان، پەسند، هەلکەوتوو. نا: ناخانەدان. (فە).
گورس، کە لە خوێ بێ یا تەناف.
دەرەسیاو (فە): گەیشتر.
دەرەسین: گەیین.
دەرەسیدە (کە): کوپ و کچیکە خۆیان ناسیی.
دەرەسیدەگەری: بەسەر پراگەیشتن.
دەرەسین (کە): گەیین، پراگەیین، پێرگەیین.
دەرەسین (فە، گەر): گەیین، گەیشتن. (نەردە). پزگاری، قوتار بوون.
دەرەش: (هەمرا). سیار، سیاون، مشکی، قەنوسى، (زا). سیا.
شەرەزەنگ وەرکو بەختی کوردان تاریک و پەشە. دەرەنگیکە وازی سپییو
تاریک دەنوێنێ. — کال: کەرۆل، کەرۆل. قوون. — قوون: سەری بە پەشی
بابیدا دادەپێتن، بە — داکوون: مردوولی مردن، بڕەشی کەتن، (باک).
داوێ. جوورە هەنجیریکە.
دەرەشانی: دێهاتی بێ جووت، کەمانجی بێ جووت. پەشانگ.
چێرەهەلگیر، پەشایی لەشکر.
دەرەشانی (باک): پەشایی.
دەرەشان: (دەوا). پەشە، بەچینی بزنان دەلێن بەنێر و مێو. گۆشتی بز و
نێرییە.
دەرەشانگ: سامۆتک، تارمایی، جەندەخەون، پەشەدان. خالخال،
قانتان.
دەرەشو: ناوی پەشی چاو، هەر چاویکی ناوی پەشی دابی زوو چارەسەری
نەکرێ کووێر دەبێ. خەلووزاویکە دارتاشان داری پى خەت دەکێشن بۆ
داهێنان و بڕینەوی.
دەرەشیی (جا، جەبا، زەن): خەلکێکی زۆر و زوھەند، قەرەبالخ،
(دزە). پەشەدار، (باک). پەشانی. تارمایییەکە لە دوورەو دیار بێ،
تا پۆ، ناسۆ. لادیییکە، کە جووت و بەرەى نەبێ. (موک). پەشانگ،
پارچە زەوی و خاکیکە لە ناو بەفریدا دیار بێ.
دەرەشایی داهاتن: مەبەس لە تاریک بوونی چاو.
دەرەشە (دەوا): پەشان. جوورە ماسییەکە. نیتوی پیاوانە لە پەشید
کوورکراوە تەرە.

پښتو ژبې (نورده): پښتو ژبې.

پښتو ژبې: زریان، بای سخته، هوږپ، زیپ، (باک). باروڅه، بازور، (زڼ). سیاوفا، (باک). بای پښ، باهوږ، باهوږ، باهوږ، بڅ توو تن خراپه به لان بڅ مهرهزه باشه همر مهرهزه بیگرتنمه دووره له گډه و شمار.

پښتو ژبې: جوړتیکه له چورار جوړه کانی داره بی.

پښتو ژبې: گاتو.

پښتو ژبې (باک): جوړه ترتیه که.

پښتو ژبې: جوړه که که که باوه پری زور به نایینی موسایی بی.

پښتو ژبې: خیرانی زور.

پښتو ژبې: مېس له قله پښتو ژبې. پښتو ژبې.

پښتو ژبې: پراوی بی پری و جی، به ناپتیکي له شووین پراوگمران، پراوکردن له شووینتیکیدا، که به فری کممبی و زورترینی پښتو ژبې. پراوتیکه کارمساتی شوومی تیدا پووبدات و یان پراوکردنه که نه نجامتیکي وای نمبی، که نتیجیری تیدا بگیری.

پښتو ژبې: (باد). پښتو ژبې.

پښتو ژبې: جوړه پښتو ژبې که لپانی پښتو.

پښتو ژبې: ووشکه سال، سیاسال، سالتیکه کشتوکال و نازال زیان و پووشیان توویشی.

پښتو ژبې: نازاری دهره باریکه یه، که گیشیتیتیه پاده یه کی و چابو نموده بی.

پښتو ژبې (باک): جیگاه کی نزمه ناوی بارانه ی تیدا کویتیتیه، گولاو.

پښتو ژبې: باسیتیکه، که بڅ یه کممین جار نوو سربای تا به پوختی له بهری بنووسرتنمه.

پښتو ژبې: فله یه که زور باوه پری به نایینی خوی بی. — ی: زور پراوی فله نه به نایینی خویان.

پښتو ژبې (باک): بوز، تاریک.

پښتو ژبې: گویتی پښ.

پښتو ژبې: گرانه: کومتووی، کفته بی، پښه گرانه تی. تابه کی زور سخته له نندامی مرزی سهر هله ده و زور کسی بی له ناو چوه.

پښتو ژبې: گرانه: پروانه، پښه گرانه تا.

پښتو ژبې: گویتی پښ.

پښتو ژبې (هیر): گیاه کی بوگنه، پروانه، لڅ.

پښتو ژبې (پروا): مانگا، گا، گامیش، کله، پښتو ژبې.

پښتو ژبې: مانگی همره دووایی زستانیه، (باک). سبات، پښمبی، (هیر). سیاو مانگ، مانگی شباته، که ۲۸ پوڅه و پشیلای تیدا ببا ده بی.

پښتو ژبې: پښمه.

پښتو ژبې: نه خوینده واد: مرزی کممسواد.

پښتو ژبې (نورده): پښوون له پیش هتاو و نیتر.

پښتو ژبې: دهک پښی (له تووک کردندا).

پښتو ژبې: (هیر). سواد، دواوی پښ، دووسم، (پروا). پښمهال، گا، مانگا، کله، گامیش.

پښتو ژبې (که): پښه لک، پښ و سپی تیکه لڅ، پښبازو، حتی پښ و سپی. (که). پښ و چهرمگ.

پښتو ژبې: پښبازو.

پښتو ژبې: پښبازو.

پښتو ژبې: پښباو، پښگپښ، پښکار.

پښتو ژبې: چتیکي بوز لک یه به سهر پښیدا پروانی.

پښتو ژبې: مهرتیکه پښی له لمشیدا له سپیهه کی پتر بی. داهه تی ژن و پیوان و کوپ و کچانه به تیکه لڅ، (باک). شکا. جهرگه بهز، گوزند. دوو هودا یا بهنی پښ و سپیه، که پتیکه بادرا بن، پښ و سپی، پښباز، (که). پښ و چهرمگ. (باک). نوو سراه، نامه، نه حمده ی خانی له نمو بهاریدا گوتوویه: فان چمند پښه لک.

پښتو ژبې: نیلجاری، جیلجاری، گرتن و کوکردنوه ی مهرومه له لایین میری، یا گموره پتیکه بڅ فرمانتیکي گرنک.

پښتو ژبې: پښگی پښ و سپی تیکه لڅ بڅ وولخی بهرزه به کاردهری، پښکوه، بوز به سهر پښیدا پروانی.

پښتو ژبې: وولخی تیکه پښگی پښ و بوز بی.

پښتو ژبې: مېس له پزاکران بوونی یه کتیکیه له پیش چاوی کمسیتیکي یا گدلیکی، لمبر چا کومتن.

پښتو ژبې: سیابو نموده: سیابو نموده، بو نموده خه لوزی پو لوه ناووره. دامرکانوه ی سووړزه و خروړکه یه. چو نموده به فره. کووژانوه ی چرای د پروون و ناهومیدی.

پښتو ژبې: به پښ.

پښتو ژبې: بڅ کمسیتیک به کاردهری، که خو شوو سیتیک لڅ مردی و بهرگی تازیه ی پویشی، قه لڅ پویش. — ی: پویشی بهرگی تازیه و شین و پرسه.

پښتو ژبې: پښووشی، بهرگی پرسه لمبرکردن.

پښتو ژبې: پښ بوز له بڅ وولخان به کاردهری.

پښتو ژبې: مهردومی پښباو، گیان لمبرتیکي وایه بهر پښی بنویتی.

پښتو ژبې: هدرشته بلڅ.

پښتو ژبې (که): چاوپشتن، پښتنی چا به کل و کلچتوک، پښتن. باش جی به جی کردن.

پښتو ژبې (نورده): داگرتن.

پښتو ژبې: شمه، مشکي، یا سهریتچ یا کوژوانه ی نافرته تانه له ناویرشمی.

پښتو ژبې (مرک): کمسیتیکه سواد کی کممبی و همر له گوتره حتی بخوینیتنمه. — ی: شیره کی کممسواد.

پښتو ژبې: پښه لکمران، نالوز بوون.

پښتو ژبې: به پښداگمران.

پښتو ژبې: پښوونی نندام له پقان یا لمبر هتاو.

پښتو ژبې: پښداگمران.

پښتو ژبې: گومبرون و نمانی چتیک به کوتوپری.

په‌ش‌په‌ش‌ک (باک، فە،): په‌ش‌ک، زیزانه.

په‌ش‌په‌ش‌ک (باد،): په‌ز‌په‌ش‌ک، گپ‌په‌که به‌ره‌که‌ی به‌ق‌م‌د نۆ‌ک‌په‌ش‌په‌ش‌ک له‌نۆ‌ت‌ر ت‌م‌ا‌ت‌ان ش‌پ‌ن‌د‌ه‌ب‌ی.

په‌ش‌په‌ش‌ک: سه‌ری به‌ره‌ش‌په‌ش‌په‌ش‌ک با‌ب‌ی دا‌ده‌پ‌ت‌ن، وا‌ته سه‌ری له قوونی با‌ب‌ی ده‌ن‌پ‌ن.

په‌ش‌ک (باک،): په‌ش‌ک‌په‌ش‌په‌ش‌ک، و‌ت‌ن‌ه‌ی ن‌په‌ه‌ی پ‌و‌و. که‌ل‌اش‌ی پ‌ه‌ر‌و و له‌باد و سه‌وی په‌ش‌په‌ش‌ک پ‌و‌و و‌ش‌ک‌ان‌ی. ق‌و‌و‌لی په‌ش‌په‌ش‌ک، سه‌ن‌د‌ه‌ل، دا‌ر‌په‌ش‌په‌ش‌ک، بۆ‌ن‌خۆ‌ش‌ه. (باد،) ک‌ال‌ه‌ی مو‌و‌پ‌ن، ک‌ال‌ه‌ی به‌که ه‌م‌مو‌ی له به‌نی یا له خوری یا له له‌باد دروست‌ک‌را‌ب‌ی، ک‌ال‌ه‌ی پ‌ه‌ر‌و.

په‌ش‌ک‌چ‌ا‌ف (باد،): په‌ش‌ک‌په‌ش‌په‌ش‌ک، چ‌او.

په‌ش‌ک‌و: په‌ش‌با‌و، په‌ش‌ت‌ال‌ه.

په‌ش‌ک: خ‌ه‌را‌ر‌په‌ش‌په‌ش‌ک ک‌و‌ن‌ک‌و‌ن‌ی گ‌ر‌په‌ش‌په‌ش‌ک له مو‌و دروست ده‌ک‌ر‌ی ک‌او‌و ک‌لۆ‌س‌ی پ‌ت‌ن‌ده‌گ‌و‌ز‌په‌ش‌په‌ش‌ک. په‌ش‌په‌ش‌ک، به‌ری گ‌پ‌په‌ش‌په‌ش‌ک و ده‌ک‌و‌گ‌م‌ف‌ی و‌و‌ر‌د و‌ایه، به‌ل‌ام په‌ش‌په‌ش‌ک و به سه‌ر ک‌و‌ل‌په‌ش‌په‌ش‌ک و ن‌ان‌ی و ده‌ده‌ک‌م‌ن و به سه‌ر ن‌ان‌په‌ش‌په‌ش‌ک بۆ خۆ‌ش‌ی. ش‌ه‌ل‌ته، دا‌وه‌کا، ت‌ن‌را‌و‌په‌ش‌په‌ش‌ک ش‌ا‌ش‌ه له مو‌و بۆ‌کا ک‌په‌ش‌په‌ش‌ک به‌کار ده‌ه‌ب‌ی. — ی ک‌ایه: تا‌په‌ش‌په‌ش‌ک. (پ‌ه‌و‌ا،) په‌ش‌ک‌په‌ش‌په‌ش‌ک، چ‌او. (ش‌م‌ق،) ت‌ی‌ک‌و‌له ش‌په‌ش‌په‌ش‌ک، گ‌و‌ز‌په‌ش‌په‌ش‌ک، پ‌ز‌ی. (با‌با،) ج‌و‌و‌ره ت‌ر‌په‌ش‌په‌ش‌ک پ‌ت‌ن‌ست ن‌ه‌س‌ت‌و‌ره.

په‌ش‌ک‌گ‌پ‌ز (خۆ،): په‌ل‌که ش‌په‌ش‌په‌ش‌ک، گ‌و‌ز‌په‌ش‌په‌ش‌ک، به‌گ‌و‌ز‌په‌ش‌په‌ش‌ک ده‌ل‌پ‌ن، که ت‌ی‌ک‌و‌له ش‌په‌ش‌په‌ش‌ک، پ‌ت‌ن‌ه‌ی په‌ش‌په‌ش‌ک و و‌و‌ش‌ک ه‌ل‌گ‌ه‌پ‌را‌ب‌ی. په‌ش‌ک‌ه‌ل‌ه: په‌ش‌ت‌ال‌ه.

په‌ش‌ک‌ه‌ل‌ه (خۆ،): (کۆ،) په‌ش‌په‌ش‌ک، (فە،) په‌ش‌په‌ش‌ک، گ‌پ‌په‌ش‌په‌ش‌ک له‌نۆ‌ت‌ر ک‌ه‌ل‌ه‌که به‌ره‌دان ش‌پ‌ن‌ ده‌ب‌ی به‌نی پ‌ی په‌ش‌په‌ش‌ک‌ر‌ی.

په‌ش‌ک‌ن (ن‌ه‌ر‌ده،): په‌ش‌ان‌گ، په‌ش‌په‌ش‌په‌ش‌ک، و‌و‌ش‌ک‌ان‌ی نا‌و به‌ف‌ره.

په‌ش‌ک‌ه‌و: په‌ش‌په‌ش‌ک به سه‌ر بۆ‌ر‌پ‌دا ب‌ن‌و‌پ‌ن‌ی، په‌ش‌په‌ش‌په‌ش‌ک.

په‌ش‌ک‌ه‌و‌گ: په‌ش‌ک‌ه‌و.

په‌ش‌ک‌ه‌و‌پ‌ه‌ش‌ک: چ‌ر‌س‌پ‌ن، نا‌زا‌ر‌په‌ش‌په‌ش‌ک، چ‌او‌ی — ی ده‌کا: وا‌ته چ‌تی پ‌و‌و‌ن نا‌ب‌پ‌ن‌ی چ‌ت‌په‌ش‌په‌ش‌ک، په‌ش‌په‌ش‌په‌ش‌ک و ده‌ک‌و م‌په‌ش‌په‌ش‌ک به پ‌په‌ش‌په‌ش‌ک، چ‌او‌پ‌دا ه‌ا‌ت‌و چ‌و‌به ده‌کا‌ت.

په‌ش‌ک‌ه‌و‌پ‌ه‌ش‌ک: ک‌ر‌دن، پ‌رو‌انه: په‌ش‌ک‌ه‌و و پ‌ه‌ش‌ک‌ه‌و.

په‌ش‌ک‌ه‌و‌پ‌ه‌ش‌ک: م‌ه‌ب‌س له‌چ‌تی نو‌و‌س‌را‌وه، بۆ‌و‌ت‌ن‌ه‌ نا‌زا‌د به — ی‌دا پ‌رو‌ا‌ن‌په‌ش‌په‌ش‌ک وا‌ته خ‌و‌ت‌ن‌د‌و‌ت‌م‌وه.

په‌ش‌ک‌ر‌دن: له‌به‌ر چ‌او خ‌س‌ت‌ا، سو‌وک ک‌ر‌دن. س‌پ‌ا‌ک‌ر‌دن.

په‌ش‌ک‌ر‌دن‌ه‌و: ک‌و‌ز‌ا‌ن‌د‌ن‌ه‌و، بۆ‌نا‌و‌و‌ر و نو‌و‌س‌ه‌و‌ری و ه‌م‌مو چ‌ت‌په‌ش‌په‌ش‌ک به‌کار ده‌ه‌ب‌ی. دا‌پ‌و‌ش‌په‌ش‌په‌ش‌ک ز‌ه‌ل و ق‌ا‌م‌پ‌ش‌په‌ش‌ک سه‌ر با‌نی تا‌زه به‌گ‌ل، د‌پ‌ا‌ر‌و‌و‌نی چ‌ت‌په‌ش‌ک له دو‌و‌ره‌وه. نو‌و‌س‌په‌ش‌په‌ش‌ک، م‌ه‌ش‌ق به‌پ‌ری.

په‌ش‌ک‌و: ب‌ر‌په‌ش‌په‌ش‌ک، که نا‌زا‌ری م‌ر‌و‌ی به‌د‌ا‌ت به‌ب‌ی ل‌په‌ک‌د‌ا‌ن‌ه‌و و ل‌په‌ک‌و‌ل‌په‌ش‌په‌ش‌ک: ف‌ی‌سا‌ره‌ک‌س — ه‌: وا‌ته ده‌س‌ت نا‌پ‌ا‌ر‌په‌ش‌په‌ش‌ک. — ی: ده‌س‌ت نه‌پ‌ا‌را‌ز‌ت‌ن، پ‌ا‌س‌ت و چ‌د‌پ یا له‌چ‌اک و خ‌را‌پ‌دان و نا‌زا‌ر پ‌ه‌ش‌په‌ش‌ک، ی‌ا‌ن‌د‌ن.

په‌ش‌ک‌و‌پ‌ی: نا‌ری ج‌و‌و‌ره ت‌ر‌په‌ش‌په‌ش‌ک.

په‌ش‌ک‌و‌پ‌ن‌ت: ج‌و‌و‌ر‌په‌ش‌په‌ش‌ک، چ‌ا‌ره‌و‌ی، که ک‌و‌پ‌ت‌ب‌ی و به‌سه‌ر په‌ش‌په‌ش‌ک، پ‌رو‌انی، (ه‌و‌را،) م‌ه‌ل‌و س‌پ‌ا‌وه.

په‌ش‌ک‌ه‌ل‌ه‌ک‌ن: په‌ش‌ک‌ه‌ل‌ه‌ک، گ‌پ‌په‌ش‌په‌ش‌ک.

په‌ش‌ک‌په‌ش‌ک: (با‌د،) په‌ش‌ک‌چ‌ا‌ف، په‌ش‌ک، په‌ش‌په‌ش‌ک، (ه‌و‌را،) س‌پ‌ا‌وی چ‌م، به‌ش‌په‌ش‌ک‌ه‌ی چ‌ا‌وه، که له‌نۆ‌ت‌ر س‌په‌ش‌په‌ش‌ک‌په‌ش‌ک و گ‌و‌ره‌یه و به‌به‌له (ب‌په‌ش‌په‌ش‌ک) ک‌م‌ش‌ی له نۆ‌ت‌ره‌پ‌ا‌س‌ت‌په‌ش‌په‌ش‌ک.

په‌ش‌ک‌ه‌ری: خ‌په‌ش‌په‌ش‌ک‌په‌ش‌ک ک‌و‌ر‌ده له ن‌ز‌په‌ش‌په‌ش‌ک، مو‌س‌ل‌ی ن‌ز‌په‌ش‌په‌ش‌ک، دو‌و‌ه‌زا‌ر م‌ا‌ل ده‌ب‌ی.

په‌ش‌ک‌و‌ل: ج‌و‌و‌ره گ‌م‌ف‌په‌ش‌ک له خۆ‌له‌ی و‌و‌ر‌د‌ت‌ره گ‌و‌لی په‌ش‌په‌ش‌ک و ده‌ن‌کی س‌په‌ه بۆ‌دا‌ن‌و‌پ‌ه‌ش‌په‌ش‌ک ده‌س‌ت‌ده‌ا‌ت.

په‌ش‌په‌ش‌ک (باک،): په‌ش‌په‌ش‌ک.

په‌ش‌په‌ش‌ک: ج‌و‌و‌ره م‌ا‌ر‌په‌ش‌په‌ش‌ک، په‌ش‌په‌ش‌ک.

په‌ش‌په‌ش‌ک: خ‌په‌ش‌په‌ش‌ک، په‌ش‌په‌ش‌ک، ده‌و‌ار، ک‌و‌پ‌ن، س‌پ‌ا‌ما‌ل، تا‌و‌و‌ل، (ه‌ه‌ر،) ک‌و‌پ‌ن.

په‌ش‌په‌ش‌ک: خ‌په‌ش‌په‌ش‌ک، خ‌په‌ش‌په‌ش‌ک.

په‌ش‌په‌ش‌ک (باک،): خ‌ش‌ل‌ی نا‌ف‌ره‌ت‌ان‌ه، که ده‌ک‌و‌و گ‌و‌لی ج‌و‌و‌ن و بۆ‌ن‌خۆ‌ش‌ و م‌په‌ش‌په‌ش‌ک چ‌تی و‌ایه، په‌ش‌په‌ش‌ک، ج‌ل‌و، ده‌س‌ک‌و‌س‌ا‌ری، چ‌ت‌په‌ش‌په‌ش‌ک به‌سه‌ر و‌و‌لا‌خ‌ی به‌ر‌زه دا‌ده‌ک‌ر‌ی گ‌و‌ر‌په‌ش‌په‌ش‌ک، پ‌ت‌ن‌ه‌ی به‌سه‌س‌ت‌ر‌په‌ش‌په‌ش‌ک، په‌ش‌په‌ش‌ک، ه‌و‌س‌ا‌ر.

په‌ش‌په‌ش‌ک (باک،): ج‌و‌و‌ره ت‌ر‌په‌ش‌په‌ش‌ک، ز‌و‌و پ‌ی ب‌گا.

په‌ش‌په‌ش‌ک: ج‌و‌و‌ره ت‌ر‌په‌ش‌په‌ش‌ک، په‌ش‌په‌ش‌ک، گ‌و‌و‌ری و ده‌ک‌و‌و ه‌ی ف‌ه‌ر‌خ‌ی و‌ایه ده‌ن‌کی ه‌د‌یه بۆ‌م‌پ‌لا ق‌په‌ش‌په‌ش‌ک ده‌س‌ت ده‌د‌ا‌ت و ده‌ش‌ک‌ر‌په‌ش‌په‌ش‌ک، ده‌ن‌کی گ‌ه‌و‌ره و په‌ش‌په‌ش‌ک، ده‌ش‌په‌ش‌ک، ه‌و‌س‌ا‌ر، په‌ش‌په‌ش‌ک. (با‌د،) نا‌وی ن‌په‌ش‌په‌ش‌ک.

په‌ش‌په‌ش‌ک: به‌ل‌ه‌ک، په‌ش‌په‌ش‌ک و س‌پ‌ی.

په‌ش‌په‌ش‌ک: به‌ره‌پ‌ا‌په‌ش‌ک، له‌نۆ‌ت‌ی په‌ش‌په‌ش‌ک.

په‌ش‌په‌ش‌ک (باک،): په‌ش‌په‌ش‌ک، په‌ش‌په‌ش‌ک.

په‌ش‌په‌ش‌ک: چ‌ت‌په‌ش‌په‌ش‌ک، ت‌ا‌په‌ش‌په‌ش‌ک، س‌په‌ش‌په‌ش‌ک، س‌ه‌ر‌پ‌ر، ج‌و‌و‌ره ت‌ف‌ه‌ن‌گ‌په‌ش‌په‌ش‌ک کۆ‌نه. چ‌تی گ‌ن‌د‌و‌و خ‌را‌په سا با‌ر‌و‌وت‌ب‌ی یا ت‌و‌و‌ت‌ن.

په‌ش‌په‌ش‌ک: س‌پ‌ر‌و‌و، (با‌د،) په‌ش‌په‌ش‌ک، (ه‌و‌را،) په‌ش‌په‌ش‌ک، (باک،) په‌ش‌په‌ش‌ک، گ‌ا‌و‌انی. (باک،) ج‌و‌و‌ره نا‌ف‌ره‌ت‌ان‌ه.

په‌ش‌په‌ش‌ک (ه‌و‌را،): په‌ش‌په‌ش‌ک.

په‌ش‌په‌ش‌ک: په‌ش‌په‌ش‌ک، ه‌و‌س‌ا‌ر.

په‌ش‌په‌ش‌ک: په‌ش‌په‌ش‌ک، په‌ش‌په‌ش‌ک، په‌ش‌په‌ش‌ک.

په‌ش‌په‌ش‌ک و پ‌و‌و‌ت: ن‌ه‌و‌و، ه‌و‌زا‌ر، ز‌و‌گ‌و‌رت، م‌ه‌ر‌د‌و‌می پ‌و‌و‌تی ه‌زا‌ری ک‌ه‌س‌ا‌س پ‌و‌و‌ت و ق‌و‌وت.

په‌ش‌په‌ش‌ک و پ‌و‌و‌ت‌ک‌ر‌دن: پ‌و‌و‌ت‌ک‌ر‌دن‌ه‌و.

په‌ش‌په‌ش‌ک‌په‌ش‌ک (با‌د،): چ‌پ‌ر‌و‌ک‌په‌ش‌ک.

په‌ش‌په‌ش‌ک‌په‌ش‌ک: په‌ش‌په‌ش‌ک‌په‌ش‌ک، په‌ش‌په‌ش‌ک‌په‌ش‌ک.

په‌ش‌په‌ش‌ک‌په‌ش‌ک: په‌ش‌په‌ش‌ک‌په‌ش‌ک، په‌ش‌په‌ش‌ک‌په‌ش‌ک.

په‌ش‌په‌ش‌ک (با‌د،): نا‌وی نا‌ف‌ره‌ت‌ان‌ه.

په‌ش‌په‌ش‌ک (باک،): په‌ش‌په‌ش‌ک.

په‌ش‌په‌ش‌ک (زا‌زا،): په‌ش‌په‌ش‌ک، ق‌ا‌زه‌لا‌خ.

په‌ش‌په‌ش‌ک: په‌ش‌په‌ش‌ک، په‌ش‌په‌ش‌ک، په‌ش‌په‌ش‌ک.

په‌ش‌په‌ش‌ک: س‌پ‌ا‌ی‌ی، په‌ش‌په‌ش‌ک.

ده‌شیننه: په‌شکینه‌ی گلینه‌ی چاو، په‌شایی چاو.

ده‌شیتی: په‌شایی.

ده‌عنا: نهرم و نۆل، شل و مل، جوان. — یی: نهرمی، شلی، نهرم و نۆلی، جوانی.

ده‌غنه: په‌خنه. — گر: په‌خنه‌گر، که‌سیکه‌ ننگ له چت بگری. — گرتن: په‌خنه‌گرتن.

ده‌غنه‌گری: ننگ‌گری.

ده‌غیز (که): په‌گ و پیشه‌ی پوه‌کانه.

ده‌شی چاو: په‌شکینه.

ده‌شی چهم (همرا): په‌شکینه.

ده‌شی شهو (باد): شهوه.

ده‌ف (باک): فره‌فر، جنیوبه‌ مرۆی زور موسلمان دان. تاقه‌ی نیتو دیواریه‌ بۆ چت له‌سمر دانان.

ده‌فاندن (باک): پینه‌کردن.

ده‌فه (همرا): رفحه، په.

ده‌فه‌په‌ف: فره‌فری بالی بالندانه.

ده‌فت (نهرده): په‌فتار.

ده‌فتار: شوو، کرشه، شوف، دست لښوک، پیشه، په‌روش، نه‌دا، شتیه، تووزم، تهرزه. کردایکه‌ خوری پی‌تو گیرایی. — کردن: پابه‌ستان. — به‌د: به‌دتووزم.

ده‌فتارخوش: خوشه‌فتار.

ده‌فته (دزه): رفحه.

ده‌فته‌نی: که‌سیکه‌ له‌ سهر پوشتان بی.

ده‌فش (باک): مراژیکه‌ له‌ناو که‌ره‌سته‌ی تهنیدا داریکی پان و دریزه. (باک) به‌ردیکی پانه‌ مندالان گمه‌ی پی‌ ده‌کن و هله‌ده‌په‌پن و به‌سته و گۆزانی ده‌لین.

ده‌فک (باد): قه‌فزه‌به‌ندی. (ز): په، رفی.

ده‌فکه (همرا): رفحه، په.

ده‌فو (باک): می‌گه‌لنیکه، که‌ هیچ ناچیتته‌ تمویلوه.

ده‌فی (باد): کمنار و قه‌راخی چت.

ده‌فیزکه: په‌فیسکه.

ده‌فیسکه: په‌فیسکه.

ده‌فیسکه: ده‌ماری چالایی بن نمژنویه‌ له‌ پانیوه‌ تا لای سمتی مرۆف، به‌چالایی بن نمژنوش ده‌لین په‌فیزکه.

ده‌ف (باک): په، ته‌قه. — لیدان: په‌کردن، هه‌لاتن، ته‌قه‌ تیکموتن، خوه‌دان په‌قی: هه‌لاتن.

ده‌فشک (باک): مراژیکه‌ چتی پی‌ له‌ خه‌رت ده‌دن و ده‌نه‌خشیتن و خاوین ده‌کن.

ده‌فاندن (باک): فراندن، پفاندن، په‌واندن، شکاندنی دوژمن.

ده‌فده (باک): می‌گه‌لنیکه‌ چکۆله‌یه‌ زۆر تر بۆ سه‌گ و گورگ به‌کارده‌بری.

ده‌فو (زا): په‌روک.

ده‌فوک (باک): په‌فۆنک، هه‌لاتو، قاچاخ.

ده‌فۆنکه: هه‌لاتو، قاچاخ.

ده‌فی (باک): پۆشاک، جل و به‌رگ. (باک) په‌می، په‌قیاناکر، په‌میا ناگر، گری ناووری، گوری ناگری.

ده‌فین (باک): په‌وین، هه‌لاتن، ته‌قه‌ تیکموتن، شکان، به‌قه: هه‌لایی.

ده‌فینی (باک): پوونی، پوونایی.

ده‌فی (باد): ناوی ژنانه‌ و له‌ په‌ و بازدان وه‌رگیراوه.

ده‌ق: سه‌خت، قایم، پ‌ق‌قۆک، (باک) هممیز، پاله‌پال، پتسو، توند، په‌پ، ووشک. (باک) په‌قه.

ده‌قاز (خو): گوژنیکه‌ به‌ داره‌که‌یه‌وه‌ ووشک به‌وبیتسه‌وه‌. (خو، هه) قوولاری.

ده‌قانه: پی‌چکه‌ی لانکییه.

ده‌قان: په‌قمن، چه‌قمن، خرپ، (نهرده) زریان، گیرتن، چه‌قین، زهوی په‌ق و سه‌خت، گولات، (نهرده) سه‌خناخ، شویتسی په‌ق.

ده‌قاندن: کوتان (بۆ بزمار و چتی تر). بیزازکردن. لیدان، کوته‌ک کاری، ته‌قاندن، له‌ ده‌رکه‌دان.

ده‌قاندنه‌وه: گه‌لآله‌ کردن و پیک‌خستنی ناسن له‌ پاش سارد بوونه‌وه‌ی. ده‌قان: په‌قاندن.

ده‌قاندنه‌وه: په‌قاندنه‌وه، کوتانی ناسنه‌ به‌ چه‌کوچ له‌ پاش شه‌وه‌ی، که‌ له‌ کورده‌دا سووری‌توره‌ و بۆ چت دروستکردن.

ده‌قه

ده‌قانی: په‌قمن.

ده‌قایی: په‌قانی.

ده‌قه: ده‌قیاو، کیسه‌لی‌ ناوی، (باک) په‌ق، داعیبه‌کی ناویسه‌ و په‌ق و کلکداره‌ و وه‌ کیسه‌لی‌ ده‌چی. ته‌قه، ده‌نگی لیدانی چتییه. ده‌نگی چه‌رم و کمرلی‌ ووشک و نیتر.

ده‌قه‌په‌ق: ده‌نگی قاقمز و قابقاپ و ممشکه‌ی ووشک و په‌قه، په‌پاپ، پ‌ق‌پ‌ک، پ‌ق‌قۆک.

ده‌قه‌ل: په‌قه‌له.

ده‌قه‌لاتن: په‌قه‌لاتن.

ده‌قه‌لاتوو: په‌قه‌لاتوو.

ده‌قه‌نه: له‌ر، دال‌گوشت، مسری گوشت، لواز. که‌شکه‌ژنۆو لوولاسی گیاندار.

ده‌قه‌مار: جووره‌ ماریکی په‌قه‌له‌یه.

ده‌قمن: زهوی سه‌ختی به‌ره‌لان، په‌قان. — ی: شویتسی په‌قمن.

ده‌قمنی: شویتسی په‌قمن.

ده‌قه‌وه‌ بوون: په‌ق بوونه‌وه، مردنی گیانداره‌ له‌به‌ر ته‌موژمی ساردی. په‌ق و ووشک بوون.

ده‌قه‌وبوونگ: گیانداری په‌ق بوونه‌وه.

ده‌قه‌و بوون: په‌ق بوونه‌وه، ووشک بوون.

ده‌قه‌بردنه‌وه: په‌قبوونه‌وه‌ی گیاندار.

دهقبوون: ده‌قېته کردن له سهرمان، توند بوون و ووشک و سخت بوونی
 همدی چت وه‌کسو: چیمه‌نتو، قسل، گیتچ، قسپ، په‌پ‌بوون.
 ده‌ق بوونه‌وه: له‌سهرمان ده‌ق هه‌لاتن.
 ده‌قبیه‌ی (هه‌مرا): ده‌قبوونه‌وه، ده‌قېته.
 ده‌قه‌ده‌ق (باک): گرمی هه‌موری.
 ده‌قشاندن (باک): ناپه‌ژتینکردن، ناو‌پشانندن.
 ده‌قشن (باک): ناپه‌ژتین کران.
 ده‌قف (باک): به‌ردچن، سنگ‌چن، به‌ردپه‌ژ، ساچمه‌په‌ژ. — کرن:
 سنگ‌چن کردن.
 ده‌قناندن (باک): په‌تک و پوختکردن، به‌ردپه‌ژکردن و سنگ چنکردن.
 په‌تک و په‌تک.
 ده‌قله: ده‌قله، له‌پ، لاواز، به‌توک، باریک.
 ده‌ق و نه‌ق: زه‌وی به‌تو و ووشک، شوینی خالی، له
 خانویه‌کی — دا دانیش‌تروم، خوت و خالی. خوواره‌مندی به‌په‌خوژ. له‌پ
 و لاواز و نیشک، به‌گیان له‌برانه.
 ده‌قبو‌دستی: ید‌کلای.
 ده‌ق و ده‌وال (نهرده): ده‌ق و ته‌ق، سخت.
 ده‌ق و ده‌واله: ده‌ق و ته‌ق.
 ده‌ق و ه‌یق (نهرده): په‌ت و فیت، (نهرده). ده‌ق و ته‌ق، له‌پ‌لاواز.
 ده‌ق و ووشک: چتی له‌پ‌لاواز، ووشک و سخت، ده‌ق و ته‌ق.
 ده‌قبه‌لاتن: ووشک و ده‌ق بوونه‌وه چت.
 ده‌قبه‌لاتوو: چتی ووشک و ده‌ق بوونه‌وه.
 ده‌قبه‌لگه‌پران: ده‌قبه‌لگه‌پران.
 ده‌قبه‌لگه‌پاندن: ووشک کردن.
 ده‌ق هه‌لگه‌پاو: ووشک و ده‌ق بوونه‌وه.
 ده‌ق هه‌لته‌پان: ده‌ق هه‌لاتن، ده‌قبوونه‌وه، ووشک بوون.
 ده‌قبه‌لگه‌پاو: ده‌قبه‌لگه‌پاو.
 ده‌قیتتی: ده‌قی.
 ده‌قله (نهرده): کم‌سپیل، کم‌سپله، ده‌قیتنه، ده‌قیتن، ده‌قان، کپتن،
 چه‌قیتن، گولات، زه‌وی ده‌ق.
 ده‌قینه (که): جووره‌نیک‌سپیکه‌ده‌ق نه‌بی. له‌ولاک، ده‌قله‌ی قاج،
 کم‌سپیل، کپ کوپه‌ژده، گنجی.
 ده‌قی: ده‌قیتتی، سختی. (فه). کرک‌پ، کرک‌پوک، کرک‌پوچکه. جوژه
 سابوونیکه.
 ده‌قیگ: لیدراو.
 ده‌قیو: ده‌قه‌ی ناوی.
 ده‌قیتنه (په‌وا، هه‌و): نه‌خوش‌سپیکه‌ده‌ماره‌کانی تیک‌پا ده‌ق ده‌بن و هیچ
 نه‌ندامیک‌ی نا‌جوولتی له‌بهر ساردی تووش دی، قو‌لنج، برک.
 ده‌قینه (نهرده): نیک‌سپکی لولاک. ده‌قیتله، کم‌سپله، قمر‌تاغه.
 ده‌ک (باک): بنار، هه‌تەر. — کرن: پیداکرتن، په‌لی داگرتن، هه‌تەر
 کردن، بنار کردن، له‌سهر پزیشان، میچ له‌سهر گرتن، جه‌خت کردن.
 ده‌که‌ه (باک): قه‌غز.

ده‌ک (باک): بیزک، قه‌غز.

ده‌کیتشه: په‌وکیتشه، گیاکیش، پراکیتشه، گیایه‌کی گه‌ل‌پانه‌وه‌کو ترش‌وکه
 گایانه‌یه‌نه‌گه‌ر به‌تنه‌پایی یا له‌ناو هه‌میری جو‌ی پیشاو له‌سهر هه‌ر
 کرلک، قو‌نیر یا گری و دوه‌ل‌تیک‌ی دانری یا زووده‌ری ده‌کات یان
 ده‌په‌ویتیتمه‌وه، نه‌گه‌ر به‌ته‌ری یا به‌ووشکی بکریته‌چاو بخو‌ریتمه‌وه به‌کو‌خه
 باشه.

ده‌گ: (باک). په‌ک، په‌را، په‌ده، (ده‌ر). په‌و، ده‌مار، چهند له‌وله‌یده‌که
 له‌جه‌ستی گیاندار خو‌تینی پیداهاتوو چو‌ده‌کات، ده‌ماره‌پاریکه‌کانه.
 پشه و ده‌ماری دار و گزو گیایان. ده‌تەر، بنه‌چه‌که، ده‌چله‌ک، ترووم.

ده‌گاو‌ده‌گ (نهرده): په‌گوارگه، ده‌مار و ده‌رگه‌پران.

ده‌گاو‌ده‌گ کاه‌قن (نهرده): ده‌مار و ده‌رگه‌پران.

ده‌گه‌ز: ده‌چله‌ک، په‌ک، ده‌مار، بنه‌ماله‌پیکه، که‌عیلی لی
 کمر تپیتمه‌وه. — چاک: په‌سمن.

ده‌گه‌زناس: ده‌چله‌کناس. — ی: ده‌چله‌کناسی.

ده‌گه‌ل‌ده‌گه‌ل: کسپیکه‌خو‌ی له‌گه‌ل خه‌لکی بخات.

ده‌گه‌ل‌کمرتن: له‌گه‌ل‌کمرتن.

ده‌گه‌ل‌کمرتنوو: له‌گه‌ل‌کمرتنوو.

ده‌گه‌په‌ر: مله، قوزپه‌که، جو‌په‌که، دارپه‌که.

ده‌گه‌ل‌کوتان: له‌جیگایه‌ک جیگه‌سیر بوون و مانه‌وه. چو‌ونه

خواره‌وه‌ی ده‌ک و پشه‌ی پوه‌کانه به‌زه‌ویدا.

ده‌گه‌ل: ده‌گی دل.

ده‌گه‌زینگ (نهرده): ده‌گه‌زینگ، په‌گی گیان.

ده‌گه‌زینگ (نهرده): په‌گی گیان له‌بهر.

ده‌گ گه‌ردن: ده‌گی مل.

ده‌گ مل: ده‌گی مل.

ده‌گاو‌ده‌گ: ده‌گاو‌ورگه.

ده‌گ و پشه: بیتخ، بیتخ و بنج. — ی داران: ده‌گی داران، ده‌غز، کرک،
 بیتخ، کوک.

ده‌لم (موک): ده‌تم، خیزی زور وورد.

ده‌م (زه‌ن، په‌ژو): په‌و، سل، ترس، چله‌ک. — کردن: هه‌لاتن، پاکردن،

س‌لمه‌مینوه. میگه‌ل، پو‌یل، په‌مه.

ده‌ما: په‌مان، ناوی نیل‌تیک‌ی کورده به‌نازایی ناودارن، هه‌موو ناغایه‌کانی

— به‌ده‌ستی دوژمنی کوردان کوژراون به‌سهره‌اتی په‌ما له‌میژوو و

چیرۆکی کورداندا فراوانه و پایه‌داره.

ده‌مان: په‌ما.

ده‌مانه: (شن). چالایی ژیر نه‌ژن‌نویانه.

ده‌ماندن: (نهرده). پو‌وخاندن، کاوول‌کردن، به‌یه‌کادان. تاراندن،

پاوانان، ترساندن.

ده‌مانن: په‌ماندن. تاراندن، پاوانان، ترساندن.

ده‌مای (هه‌مرا): پو‌وخاندن، ویران بوون. پاکردن، په‌مینوه.

ده‌مه: میگه‌ل، پو‌ویل، په‌ووک، گه‌له.

ده‌مه‌دانه: جو‌ریکه‌له‌گا‌ل، گاله‌دیمبیله.

په‌کپه

پښتانه: وولآخی سهرچل، بارگینیکه به کارسواری نهیدت. چتی
 پښتانه: کیتی.
 پښتانه: خورسکی.
 پښتانه: گیانداریکه له ترسان هلاکتی.
 پښتانه (باک): پو ته له، گمرج، گیل.
 پښتانه: تیره به که له نیلی بلباسان.
 پښتانه: گیانداریکه سل بکات، سلکمر، ترسمنوک.
 پښتانه: پمکار.
 پښتانه: سل کردن، سلمینوه.
 پښتانه (ع): فال، — ناورتن: فالگر تنوه.
 پښتانه: فالچی.
 پښتانه: فالچیتی کردن. پښتانه: پیشکمی چاو کردن.
 پښتانه: فالچی.
 پښتانه: فالگر تنوه: فالگر تنوه پو دوزنموه پتیکی نادیار.
 پښتانه: له چتیکی نادیار دیوان.
 پښتانه (که، پوژ): پارکدو، هلاکتو.
 پښتانه (باک): نیتودار، به نوبانگ، ناسراو، دنگین.
 پښتانه (نرده): پوویاک، پوویوه، ترساو.
 پښتانه: سلمینوه، سلمینوه.
 پښتانه: سلمینوه، پوینموه.
 پښتانه (باک): شبنم، پووناک، پوونکی، بلتسه، گری ناووری.
 پښتانه (پوژ): پارکدن، پوینموه.
 پښتانه: پوت، بیتاک، پند، بیتاک. زنجیره کولوشیکه به گردی له جیتی
 خرممان داده نری نوجار نیمه که پو دکریتموه و دکریتنه خرممان. (کو).
 پارچه زویتیکی کسمیک بلند له قهراخ چویتیکی هلاکتی و
 جار جارهش ناویگریتموه، به هلمو جوړه بلندایتیکیش ده لیتن، که له
 کنارخوی دروستی بکات.
 پښتانه: پنه، پنده، پنده، کوتانی گولنی مهره. پښتانه: دارتاشی یا پښتانه
 و توور و گیترو و چتی تر نه نجنین.
 پښتانه: پنده کاری.
 پښتانه: گارنگ، جفا، پتسج، نازار، سزا، چهره سسری، جهور،
 کوپروهری، ناهین، ناهین، نهرک، دهره سسری.
 پښتانه: تۆران، قین بوونموه، دلشکان، توپروسون. — دن: تۆراندن،
 توپرو کردن، نازار کردن، دلشکاندن.
 پښتانه: توپرو کراو، نازار کراو.
 پښتانه: پنه جاندن.
 پښتانه: رق همستاو، تۆرو، و نازارها توو، دلشکاو.
 پښتانه: پنه به فیرو، پنه به خسار، فلهک زده، چفته، کسمیکه له
 فرمانیتیکیدا زور نازار بکیتی و سوو دیشی لی نبینی.
 پښتانه: پنه به فیرو، پنه به خساری، مانو و بوون
 له فرمانیتیکیدا، که بیتکه لک بی.

پښتانه: کارگمر، پتسجمر، کاردار، جووتیار، جووتیر، پالنه،
 کرتیکاریکه، که به مانگ یابه سال گیرا بی. — ی: جووتیاری، جووتیری،
 پالنه، کرتیکاری، پتسجمری کردنی کرتیک بکسمیک به مانگانه یا
 به سالانه.
 پښتانه: نازاردان.
 پښتانه: پتسج: پنه پتسج.
 پښتانه: پتسج: نمراندن، نمراندن، نازاردان.
 پښتانه: پتسج: نازاردو.
 پښتانه: نازاردان، نازارکیتشان، پنه کیتشان، خومانو و کردن و
 تهقه لادان له فرمانیتیکیدا.
 پښتانه: پنه جمر.
 پښتانه: نازار.
 پښتانه: پنه کیتشان: (باک). نمران، نمران، نمرین.
 پښتانه: پنه جمر: دل نیشاو، لالوت، نالوژ.
 پښتانه: پنه جمر، دل ننگ بوون.
 پښتانه: پنه جمر.
 پښتانه: پنه جمر.
 پښتانه: پارچه زویتیکی، که له ناو چو میدا به پو لافاوه به پیدابو بی.
 نازا، بی باک. توندو توک، چالاک. جووان، پزاشیرین، لار، خوشه فتار.
 زمانشیرین، دلفراوان، به خشنده، ناندو، چاک، باش، پو خوش.
 پښتانه: نازایانه، بی باکانه. خوشه فتارانه.
 پښتانه: کولهک. — ی دارتاشان: (باک). پنده، پنه، پنه، پنه،
 پندک. دمه تاسنیتیکي پانه و کسو هی تمسولیتی له دارتیکي بپاوه
 دارتاشان داری بی لوس ده کمن. — لیتدان: پوارتن. (باک). پنده،
 پنده ی پنه و توور و گیترو و چتی و. تهنه که یه کی کونکونی زیره پنه
 و چو پنده و توور و چتی وای بی وورده کری.
 پښتانه: نازایی، بیتاک، توندو توک، چالاک. جووانی پزا شیرین،
 لاری خوشه فتاری. زمانشیرینی، دلفراوانی، ناندو، چاک، باش.
 پښتانه: جوور، چمن، به — به: بهو چشنه، فیل، ساخته، که لک،
 حوقه، تن، گون، (باک). ماد، تووک، پشه، ونده، ملبس له
 سپی، سورو زهره و پش و شین و کسمک و پنه بی و پو و نیترو. —
 کردن: مالستن. بی: بی تووک، به: پنه گدار، پنه گین. و شانه،
 ناغاتی دکفه — ی: ناغایه تی لی دوهو شیتموه. نه خش.
 پښتانه: کنده سمه.
 پښتانه (کو، خو): بالنده بیتیکي زهره و کسمکه به قند پشو له یه
 به لان باریکتره و میتش همنگونی ده خوا و هلمو جوړه میتشیکي
 تریش.
 پښتانه: پنه گار: (باک). پنه گار و پنه گ. — کرن: گزپین.
 پښتانه: پنه گال.
 پښتانه: (همر). کنده سمه، پنه گار. ملبیکي پنه گینه به قنده
 سیرویکي ده بی.
 پښتانه: (گمر). پنه گار و پنه گ. پنه گین.
 پښتانه: جووان کردنی چتی که به گله لی جوړه پنه گ.

دھنگا: مالستہ، دھنگتن، دھنگ کھر۔ — ی: پیشہ‌ی دھنگ کردن.

دېخوا (باي.): شه، م، تنی. دروست، دروست، سان، سیان، پاستا،

کساس. پرکردنی فرمان و دووانی په کتیک، فیساره کس فرمانی
 پوایه. (دەر. رځ) (ههرا). په وچ، بره، پمین.
 دېوايوون: دروست بوون، لټورشانمونه. ډټک کورتن، به جيتپهاتن، جی به جی
 بوون.
 دېوايوون: بهشایان زانین.
 دېوايوون: په اوبینین، به دروست زانین.
 دېوايوون (ع.): بره، پمین، هم پمین. بازارپی: شهنه دیر. نا: بی
 بازار، کساس.
 دېوايوون: په وای.
 دېوايوون: له سده دی چاره میندا به وژه کورده کوتراره، که سه لاهه دینی
 نه یوی لټ پدیدابوه نیستا (راوینا) یان پیده لټین.
 دېوايوون: به وویو، به وویو، به وویو، ووز، خو لندوت.
 دېوايوون (باک.): به تالاکردن، تاشین. په دنده لیدان، مشت و مالک کردن.
 دېوايوون: پرېژ، به وویو دار.
 دېوايوون (ههرا.): پټی. قومه قوم، که لک، کهین و بهین.
 دېوايوون: پینگار، دوی، دوی. — ی هنگوین و قند و شکر،
 (شکا). دوی. بهناری (په واک الاکرد). له مصری له شاری قاهره و
 له مرگوتی نه هه ریدای خو پندکارانی کورده له لایم سه لاهه دینی
 کورده نه یوی یوه تهرخانکراوه خو پندکارانی کورده به بی پاره و تهرک
 ده تواتن له ویدا بخوین.
 دېوايوون (باک.): په نهمه دی چکوله.
 دېوايوون: پارچه ی چناروی مویو له دوری مال و گردی ختیه تانی ده گرن.
 دېوايوون (باک.): نهمی په وای. به پټ، قایم، مه حکم.
 دېوايوون: مندا لټی نیرینه توک لټ نه ماتو، جحیل، لاو. پوت، په جان.
 دېوايوون: نهمی په وای و به هیرو قایم. (په واک). پارچه.
 دېوايوون (ف): گیان، په ریترک. که سیکه زگی بهی و گرفتی نه بی،
 قزقمر، زگچو. مرزا یا گیان له بریکه له پزیشیتیدا زیرهک و
 خوشبوست بی، دېوايوون، په واک، پټان، پټی، پټونگی. بی گیروگرفت،
 شل. زانین، تیکه یشتان، ساخر دنده، وانمود، وور. — کردن: واته
 تیکوشان بزباش زانین و تیکه یشتان. جهال، کتیزین، پزیشیتینی ناو. —
 بوون: جهال بوون. — کردن: جهال کردن، ناردن. گیان. — دار: گیان
 له بره. بی: مردو.
 دېوايوون: کل، قری، وری، به پټ. — بوون: وپټ کردن. — کردن:
 وپټ یشتان، به پټ کردن، پوواندن، کل کردن، همناردن، همناردن. —
 کردن: که پزاندنمونه دوراوه، ناردنمونه شویتنی خو، داگه پانندن.
 دېوايوون: وپټ کردن.
 دېوايوون: همناردن، ناردن، وپټ یشتان، به پټ کردن، به پټ کردن
 میوانیک، تک کفتن، له ته کار پزین.
 دېوايوون: په وینمونه، سلهمینمونه، سلکردنمونه، له خورا په پزینی گیان
 له بره. نهمان، جووی بوونمونه، به جيتپهاتن، زپان. — ی خو: زپانی خو.
 — ی دڅین: له دڅی خو دچوون.
 دېوايوون: زانین و خو پندنمونه چتیک به بی گیروگرفت.
 دېوايوون: زگچوون.

دېمو: که سیکه نووسین و دورانی جووان و پوان بی، پوان ویز. — ی:
 جووانی و پټکی له نووسین و دوراندا، شهنه دیر. دهمه وری.
 دېمو: گیاندار، گیان له بره. — ی: گیاندار، گیان له بره.
 دېمو: که له، که لات، قهلا، قهلات، دژ، پوان: گیانه. پوان دژ: واته
 قهلاتی، که په وای تیدا ده پزیری. واتای دوه موی: په دنده دژ واته
 قهلاتی په واندان، که له هیج لایه کوره دزیان لټ ناکری و زیانیا بی
 ناگه یمنری له پیش نیسلا میه تدا دژ بووه دوایه (ژ) په که بزه (ز).
 شاریکی کورده له نیوان هولویر و پایه تیدا یه.
 دېمو: تهرتوونا کردن، بلاو کردن. سلهماندمونه، پوان کردن،
 (باک). په کاندن، فراندن، پانندن.
 دېمو: دڅی خو: دڅی زپاندنی خو. — ی دڅین: له دڅی خویدا
 نه پزشتان، بلاو کردنمونه. — ی قوونیر: بلاو پزیکران، تهرتوونا کردن.
 دېمو: دیکه کی گوره یه له ناوچه ی ماهیده شتیدا.
 دېمو: تیکوشان بز زانین و ساخر کردنمونه و انمو دور زانینی چت به
 هو ی زور پزیدا چوونمونه. ناردن، په وانه کردن. زگچوواندن.
 دېمو: لټ، وان (گیان) دوران.
 دېمو: پواندن، پزینان، تاراندن.
 دېمو: پواندمونه. کلا بوون، بلاو بوونمونه و هور و نیتیر.
 دېمو: په وای. — ی: په وای، په وای، په وای، زانیا ی گیان و پوان.
 دېمو: — ی ناو: پزشتان و پوتی ناو. زگچوون، قزق، سهر پیتی، سهر
 پای. دهرمانی: دهرمانی زگچوواندن. سهرخه، بالا پو.
 دېمو: په وای.
 دېمو: په وای، چتیکه له دڅی خو دچوونی و هکو دڅین له ناو
 پزرو چت تر.
 دېمو: که له که سیکه، (جا). په واک، په واک، که بریتیه له
 نهم و ماین و نیتیر. لیسیتی گوره یه گزوی پی ده که کتیری.
 دېمو: وپزینی سگ، وپزینی سگ، وپزینی سگ، حه په حه.
 دېمو: شویتنی سهخت و دژاوه له چیا اندا، که سهر کیش بی،
 شهنه دیر پزیدلین.
 دېمو: (موک، پزق): کیوی، بزق، ترسنگ، په واک.
 دېمو: گیانداریکه به دهمی خو یلمه وری و شوای نه بی.
 دېمو: که کومه لټی جووه له و چت دیکه یه، (باک). په دیکه.
 دېمو: په واند، کزچهر، پاپو، پټ بگار. (نهمه). پزپوار.
 دېمو: که چهریک بی خانوه، که گهرمین و کورستانه ده کن همیشه
 له ناو په شمالاندان، پوهن. به پزیر باو پز جیگر خوین: نیلکی کورده،
 که باوکی سولتان سه لاهه دین له واک هملکوتوه فرماندارانی ده یسم و
 کوری نیرا هیم کوری حوسین له نیل نه به لټو له واک و پواد یه
 کورستان و نازر با یجان له بندستی ویدابوون. — ی: جووه
 هله پزینیکه. کزچهری، که سیکه له نیل پزیدلین.
 دېمو: که سیکه به داری گویزی به کتینی. نهمه سیه په واک یه کسمان
 ده لمره پزینی.
 دېمو: شتیره پزیشتنی کمو و ناسک و نازدار و دولبرانمونه، (ههرا).
 پزق، بز جووه پزیشتنی چوار پزینانیش به کار ده پز. (باک.): نهمه داس

واته ی پرووپوچ. قامچی، لیدان. ترس.

پهوتاندن (باک.): په وړان، په ورتینه.

پهوتل: گټل، بیکاره، بې نارمانج.

پهوتله (باک.): گټل، گمرج.

پهوتله (باک.): گټل، گمرج.

پهوتی: — ی کمران و ناسکان: چمنی پښتنيان.

پهوود (باک.): میگل.

پهودین (باک.): برسی. — ی: برسیتی.

پهودمو (باک.): په وړه وړه، بمره تراویله، سمر او. پاره و، په واده، جوړه نسیبه دارینه یا ناسنینه، که مندا لآن پی پی فیره پښتن دهن، (نمرده.) پاروکه.

پهودمو: پیچکی هممو چټکی وه کور نسیبه ناسنینه و تر و پیل و عاره بانه. مراژیکه ۳، ۴ پیچکیه مندا لپی فیره پښتن ده کړی. په وړه وړه (ژمن.): کریمکی باریک و درزه گویا درزایی چل په نجا گز پتره لشارتدا دوی بهاران دپته دوی ووره ووری ده کات. گمرگه. بمره تراویله.

پهوز (همورا.): کمندال و قولایی بمرقدي شاخان. کمیني پراو کمران.

پهوز (نمرده.): پاره و، بکار، پتواز، پی، پیلکه، پتگا.

پهوزنه (شار، رږږ.): ده لاقه، کولاندی سمریانی، پږچنه.

پهوسه (همو.): کومه گهټکی سوړه لسمر جوخینی شنه با کرابی و دانه کی له کای جوړی کرابیتسوه، (که.) جیز. (دور.) پفسه، جوخین، سوړ.

پهوش: شپو، پهفتار، په وشت، دین. (باک.) په وشت و جوانی چت، خمل، خشل، چک، — بوون: خملین، پازانموه، — کرن: خملاندن، پازاندنموه. (باد.) شادمان، که یخوشت. (باک.) سمرده می نیستا له پږماندا.

پهوشاندن (باک.): پروونکی دان، په وشتنه.

پهوشن: پښن، پروونک، — بوون: پروونکبوون. — کرن: پروونک کردن. — ی: پروونکی.

پهوشن: کردار، نمریت، خو، پهفتار، یاسا، هیم، نایین، بانهک، پرنهک.

پهوشتا و خو: شپو و پهفتار.

پهوشی (باک.): نیوی نافر تانه.

پهوق (نمرده.): قهاره، تین.

پهوهکمران: په وړه کمران.

پهوهکرن: په وړه، هلاکت و به جیهیتشتی جیکایک له ترسان یا لسمر درم و په وړه شانه و نیتر.

پهوهک: په وړه و.

پهوهک (جا.): په وړه وولخی بمرزه یه.

پهوهکه: شویتیکه له نیشتمانی یه کسمره سوچی بچی و بیکه یه نیشتمانی دووم. (خو.) میو تیکه تر یه کی په وړه زو پیده گات. (خو.) کسکه شویتنواړی پیری زو لی دهر کوی.

پهوهکمران (نمرده.): په وړه کمران، په وړه و، کسکه په وړه وولخی بمرزه ی بله و پتی.

پهوه (نمرده.): په وړه و.

پهوهقی: بمره، هم پین. نارینگ، ناو، ناوی پروو. پروونکی، په وړه و.

پهوهقدار: پروونک، په وړه و. بمره و، بمره پین. — ی: پروونکی، په وړه و، بمره و، بمره پین.

پهوهوخ: په قیته.

پهوهوخ: په وړه و.

پهوی (باک.): په وړه وولخی بمرزه یه.

پهویان: په وړه و، په وړه و.

پهویانموه (نمرده.): په وړه و، په وړه و. بلا و بوونموه و همور، په وړه و.

پهویت (شا.): په وړه و، خو.

پهویت (زا.): تاشینی چت.

پهویزه (باک.): په وړه و، پیچکی کمرانه ییبه ناوی کمرچک و کاسه ی داری پیته لده کوئی. په وړه و.

پهویزه (باک.): مراژیکه چتی پی به تال ده کړی.

پهویزه (بابا.): په وړه و.

پهویزه: پیچکه، پږ.

پهویزه: پیچکه، قهتار، پیچکه قهتار.

پهویزه (باک.): په وړه و.

پهوین (باک.): (باک.) په وړه و، په وړه و، په وړه و، په وړه و، هلاکت، دهر باز بوون، قاچاندن، په وړه و. په وړه و.

پهوینه (نمرده.): په وړه و، پی بکار، پاره و، پږچنه.

پهوینموه: سلیمینموه، په وړه و، په وړه و. (باک.)

پهوشک

پهوی — ی د وړه و، کرانه و، بلا و بوونموه ی پرووی دهر پی و سمرین و قهقی گوجان. — ی: قوونیز: بلا و بوونموه و نمان. — ی: خو: خو زپان. — ی: همور: بلا و بوونموه و نمانی و لاچوونی.

پهه (باک.): په وړه و، پږ، پږین. (زا.) په وړه و، پږه.

پهه (باک.): ناوی پیشتوی نوره یه. نازاد، بمره لا. چتی پایی. (زا.) په وړه و. — ی: پایی، پږگاری، بمره لایی. — بوون: پایی بوون، بمره لایی بوون.

— کرن: پایی کردن، بمره لاکرن، پږگار کردن. — ی: نازادی، بمره لایی.

پههست (باک.): شمیر فرشی کردن.

پهههل (باک.): جیازی بوونکان.

پهههنه (که.): مشهخت، دهر بمره و، تهر، وږل.

پهههر: رابهر، کسکه په وړه و یا راسپارده ی کسکه یه کسکه یی تر یه یه ی. — ی: گه یاندنی په وړه و یا راسپارده ی کسکه یه یه کیکی تر.

پهههت (باک.): مانندو. — کرن: په وړه و کار ی کسکه یی خستن.

پهههتی (باک.): کار تیکدان.

پهههین (باک.): پږین، پږش.

پهههرو: پاره و، پږه و. — ی: پږه واری.

دهنده (كه، بابا): ناوړه، مشهخت، دهرېدو. — يی: ناوړه یی، دهرېدوړی.

دههوال (باك): پهوان، وانهی: وانهی پهوان، نهمسپی: نهمسپی پهوان.

دههوان: پهوان. وانهی: وانهی پهوان. نهمسپی: نهمسپی پهوان، نهمسپی خوشپروت.

دههیسپابو: لاسکی گیایه کی تامخوښه لماناو ماستی دهکړی.

دههیل (همورا): بهرېلا.

دههیل: شمس، لیزمه، شسته بارانه، (پهوا)، پههیر، پیزنبارانه، دهیل، بارانهی لیزمه و بهخوړی و توند. شو بارانهیه، که پلووسکان ودهنگ بخت.

دههیل بوون: لنگه و قوچ بوون.

دههیل خستن: لنگو قوچ خستن.

دههیل کورن: لنگو قوچ خستن.

دهی (نمرده): نمدازه، نمدازه. (بوتا)، دهگ. (نمرده)، پیتر، هیتر، کیش.

دهیگرفن: نمدازه گرتن، پهی به نمدازه بردن.

دهیل (كه): پهوډله.

دهینهق (فه): ژیر نمرنق.

دهین (باك): پریه، وهپن، پهوننی سهگ.

دپ: (نمرده): پوب، شیر، ریچال، ریچوډله، مرهبا، پچال.

دپاب: کمان، کمانچه مرازیکی ساز و ناوړه.

دپاست: کوړیکه بڼ بانگ کورنی کمان بهکاردهبری. (باك)، شوونتیکه ناواځ و مالاتی به شو لی دهلموړی.

دپاس: زوی دیران له پیش چاندندا، کشاو.

دپاسه (باك): پروانه: پاس.

دپانهک (باك): تاکه دار، داریکه تمنهبا.

دپه: ناوی نمدازه تیکی دیاری کراوه بڼ پیوانی دانوړتله ودهکو: تهغار، وژنه، مین، کوړ، برتیسه له پیوانیه کی، که شمش مست دانوړتله و نیدیکه دهکاته پهیهک، (خو، زرا، همور)، کوځ، کوړ، (همورا)، کوچ، دهفریکه دانوړتله یی پی دهپوړی، (ماوه)، جامه پریه.

دپهل (باك): باسکلاوه، پیوانی کلاونه، پیوانی کی که لا پانه نمیش له نیو که لایه کانیدا دهوړی، (همورا)، قهلاقینگ.

دپهنار: پ و دشاوی همناری کوشر او، سرکه.

دپک (باك): موور.

دپیله (کو): سوت، مرده.

دپیس (باك): جوړه گیایه که.

دپاپ (باك): ته قه تق و دهنگی قاپقابیه، (باك)، قارق. پهرپ.

دپانن (باك): ته قه قه قه کردن.

دپهرپ (ددر): تریه ترپ.

پباب

دپن: باقیه تیگ له گیا. (باك)، پشه. — دان: پشه داکوتان، (زا)، پنچ داکوتانی گیا.

دپلخ (سا، دوس): کرتویه، یاره لماسی، خرکه گازوډله.

دپام (باك): تیز، خوډلمیش. — ی: تیزوړی.

دپل (بابا، زا): گون. (باك): لیتر.

دپلو (زا): قوچ، گونک.

دپلمنن (باك): پرکردن.

دپمن (باك): پریون.

دپوړوین: شیره به پتگیه دا ریشتن: نازاد — یکی جوانی هیه.

دچال (شن): دشاویکه به لهچکی تیدابی.

دچرچاندن (باك): هارپن، وورد و خاشکردن. پوړوچینه: ووردیکه.

دچوچین (باك): هارپان، وورد و خاش بوون، سوور بوونوهری شوونتیکی له نمدام له گم زهره بوونی به هوی لیدانی یا کوړتی چتیکی بهنیم.

دچل (كه): هیتر، تووانا، ووزه. — م پریا: ووزه نهما.

دچن (باك): بیریشکی پلاوی.

دچوا: پهوا: ماموستا گاری وای بهمن — نمدیت.

دچوایین: پهوادیتن.

دچوایین (نمرده): پهوایین، بهشایان زانین.

دچووک (باك): جوړه ماسپیه که.

دچ (نمرده): سهوځل، بهستلک، بهستک. (كه)، کوړتیره یی. (كه)، لسمرمان سپووه. سهره تا.

دچال (باك): مرهبا، ریچوډله، پب.

دچان: بهستی بهفرو ناو به هوی زور ساردیپوه.

دچاندن: بهستن و مہیاندنی چتی تهر به هوی سمرماوه.

دچانن (نمرده): چانندن.

دچاو (كه): لسمرمان سپو وه قه هلاتو.

دچه: باریکه پتگیه که لماناو بهفرتدا کرابیتوه بڼ پیتدا ریشتنی گیان لمران، بهفرسمر، پتچکه، باریکه یی، باریکه پتگی ناو بهفر، شاو، شهرو، شقیله، دچه، پچری، بهفریکه بهستی، بهفرسمر.

دچهری: دچه، باریکه پتگی.

دچمشکانن: باریکه پتگی کردنوه لماناو بهفرتدا.

دچمشکانن: مہیس له کردنی کاریکیه، که چاوی لی بکری.

دچمشکانن: چمشکانن.

دچمشکیان (نمرده): چمشکان.

دچمشکانن: چمشکانن.

دچمشکیان: دچه کردنوه، باریکه پتگیه که لماناو بهفرتدا کردنوه.

دچمشکووه (كه): پپوچی چاو.

دچمشکووه (كه): باریکه پتگیه که.

دچمشکان (خا): چان، بهستن، سپوون لسمرمان. بهستی ناو، بوونسهوځل، بهستلک، بهستو.

دچیلو: ناوی سارد. بهستراو.

پژدهبون: بهرچاوتنگ بون، چاوپي هلمنهاتن.
 پژدهکودن (نمرده.): بالاکردن، بهرزيونموه، هلمچيون.
 پژدي: چکوتسي، ساتوولي، بهرچاوتنگي، چرووکي.
 پژک (باک.): له (پژ) گچکه کراوه تيموه، همنجيري کيتوي. دانه، دهنک، قل.
 پژي (باک.): بي مغه، لاواز، چيتشتي بي پژن. پژي، پژوو، خلمووز.
 (پهوا.) پيت، پژوو، فمپ، بهرپيار.
 پژياگ: پژاو.
 پژيان (نمرده.): پژان.
 پژينميهک: تتيکچرژان، پژانهي پاڅ يهکتری.
 پژيو: پژاو.
 پژيئي (باک.): بي مغهبي، لاوازي.
 پژين: پژان.
 پس (که.): پهشمه، پستهي تاژيانه، پست، قايشيکي دريژو باريکه له ملي تاژيان دهکري له کاتي دپاري کړدن کمروشکدا له ملي دادهمالري و له کمروشکدهکي بهردهدري. پسته، تغاف، بهرموور، پستهي موورووان.
 پسان (همورا.): پووان، پوويين.
 پسانهوه: گمرايموه مال، خو پژار و قوتار کردن.
 پساندن (باک.): پيونهوساندن، پيونهچسپاندن.
 پسمر (همر.): مهرپکه سهروملي پژو و لمشي سپي بي. (باک.) مهرپکه سهری سپي بي.
 پسمر بهلمک (همر.): مهرپکه سهروملي پژو و لمشي سپي بي بهلان خالي رمشي له لمشيدا بي.
 پسمر شين (همر.): مهرپکه ملي مهيلموشين بي و سهروپروي پهش و لمشي سپي بي بهلان پهلمی شيني له لمشيدا بيت.
 پست: تلمين، ژي، تمنها پژ تاژي بهکاردهبري: تاژيکات چمند پسته: تلميني چنده. (باک.) دروشي شانازي و سهر بلندييه. — کرن: رازاندنموه، پهنگي شلمميني پهنگدار. (باک.) پالپيونههر.
 پسته (باک.): رستهي زيري، ي گمهری، — ي مووروو. پسته، پستهک، (که.) پست، پستک، هوساري تاژيبان. رستهي ميروي ووشک کراوهوه، زهرهنگ. تغافپکه جلبک و کالاي تهری لهسمر هلمدهخن پژ ووشک بونموه، گوريس. همرشته. گرده.
 پستهک (همر.): پستهي پهشمالان.
 پستهي (همورا.): پووان.
 پستوبون: پووان، دهچيون.
 پستک (باک.): قهلاوه، پسته، پشته، گمردنيمند. تغاف. — کردن: هونيموه، به پستمودهکړدن مووروو نيتر. پسته لهملي تاژيان کردن پژ راوي.
 پستگ (باد.): پسته، تغاف.
 پستگار: پژار. — بون: پژار بون. — ي: پژاري.

پستن: پستان، (باله.) پشتن، باداني لژکه و خوري و مسو بهتشمي يا خمرک تا بکرتته دهزوو يا بمن. دهراگي و گيتچلم نانموه، پژ ناخهفتن. لهسمر پژشتن، دريژه پيدان.
 پسق (همورا.): پژق، جرج، بانبانک، مشکي گموره، پسک.
 پسک: پروانه: پسق.
 پسکان: هنگوين و ناوي تمماته و چتي وايه، که له زستاندا پديت بووي و بهسترابي. دهولممند و ساماندار بون. مرژ يا گيان لهبريکته پژر بهميژو پتمو و قهلمو بووي. پژدار و گژگيا و هممو گيان لهبريکتي دهبي، که پتر و پژر تر بووي، هلمکمون، گمشهکړدن، پيگه پشتن، پووان، که پهيوهند کرابي.
 پسکندن: خوگرتنی خهلفي دارانه دوای پهيوهندکړاني.
 پسکلو: خوگرتن، خهلفيکته پاش پهيوهندکړدن خوي گرتبي و پهيوهست بووي.
 پسگار (نمرده.): پژگار، نازاد. — کردن: پژار کردن، نازاد کردن. — ي: پژاري، نازادي.
 پسم (خ.): بهرديکته بهشي پژري له زويدا بي و کميکي لهسمر زهري ديار بي.
 پسپان (باک.): پيونهوسان، چسپ بون.
 پسپان: پژان، بهرپه لا بوني ناو.
 پسنهوه: نازاريکي پيسه له خورادنهوي ناوي پيس تووشي دپن، (فه.) مهرگي، چاو قولکته، زهر کمنگر دهزمانيتي. پهپلمک و گه لا بوني دارانه. هلمهاووردهموه. قهرپشان، (باک.) دلغهلينهک، هيتانه خورادروي خورادهمينييه بهزاردا، هيتنج هاتنموه يا هيتانه خو پژ نموي، که خورادهميني ناو زگ بهزاردا بيتته دهروه. قژه، که تووک و گول و کولکدهکي بهرپيني له پيش خرپونيدا دهليين پشاهه تيموه. پژ هلمهواندن گولي داوبار و گيايانيش بهکاردهبري.
 پسپندن: پژاندن، بهرپه لاکردن، ناوپشپنکردن. — هوه: قهرپشاندن.
 پسپنلو: پژانراو، پژتراو،
 پشت (همر.): همرچاوپا لي بکري. که نوکي گاسنهک قيت و باش زهري بگري. هومسي نيش و کارکردن، نارهزووي کارکردن.
 پشتا (باک.): همرشته.
 پشته (که.): پستهک، دوماهک، پسته، کشتک، باند. زنجيره، زريزه. حهگاڅ. (نمرده.) همرشته، پشده.
 پشته پلاو: همرشته پلاو.
 پشتن: پژتن، پژاندن، چاو: — تيورهنيان، کل له چاو کردن به کلچيوک.
 پشتنهوه: مهيدانداني مهردوم پژ تيوره دانيان له کارهساتيکيدا: باييز نم شارهي پشتهوه.
 پشتي: پشدي. (لو.) پشده، همرشته، پشته.
 پشتين (نمرده.): قشممري.
 پشتينهجاو (نمرده.): قشممري جاو.
 پسک: گمراي نمسي و مؤريانهيه، بيتجروي نمسپتيانه، نو تک. توژقال، توژسقال، ناستم. (باک.) پق، قين، چاوپي هلمنهاتن، خاني دهفهرموي: رشکاتهيه غيرهتي حمسودان.

- پشکه (باک.): همرشته.
- پشکدار: پشکن. — ی: پشکنی.
- پشکن: پشکدار، بهرپشک، پشکاوی، کسپیکه زور پشکی له پشاکیدایی.
- پشمه (باک.): هممو نندامیکی گومبزیبه. نیری جوتی یه. پهشمه. خشلی ژنان.
- پشنا (فه.): پووناک. — هی: پووناکی.
- پشوان: نیلیکی گمروهی کورده.
- پشایو: پشانموه.
- پشین: نا پزینکار، کسپیکه نانی په پشیتی بۆ نمرم کردنموه.
- پشیننه: بارانیکی زور سووکه، که تمنها نا پزینی زوی بکات لهسره خۆ.
- پشینهر: پشین.
- پشینموه: دهرمانی پشانموه، دهرمانیکه مرۆی پشیتیتموه.
- پش: دیراویکی درژ له قمراخ زییده بۆ تریزوو. (که.) زوپین و کولین به بیل. — لیئدان: بیل باش له زوی دا گرتنه خووارهویه. — لیئده: بیلکه کت باش به زمویدا پژه خواری.
- پشانن: پافانن، پوان، پهسی نان، هه لائن، په فاندن، (باک.) پهواندن. (همورا.) شمپای، (همو.) قه پاندن، چرسانن، ترافانن، په لاماردانی چتیک و بردنی به دهمست و برده.
- پشانن: پفاندن.
- پشه: پفحه.
- پشت (باک.): باریک وناسک.
- پشت: درین، رینگا کردنوهی ناوی یه.
- پشت و پژ (نمرده.): پیان و میزتن.
- پشکه: (همورا.) پهفه، (همو.) تاخچه، (همو.) پفکه، (بابا.) پفه، تاقه ییکی بلنده له نیو دیواری ژووراند بۆ چت لهسره دانانی.
- پشسه (دهر.): پهوسه، جوخین سور، خمرمان.
- پشک (شیخ.): سمنندوک.
- پشکه (خۆ.): حموزی ناوییه.
- پشووک (همو.): پشووخ، چتیکه رزیسی و ههلبهوهی، کمندانیکه لیئاره کی لمبر رزیوی همر له خۆرا بهروخی.
- پشپاک: فرتنراو.
- پشپده: (همو.) همورا، ماده، موزره که.
- پشین: پشینهر، قه پین، نمر کسه یه چتی پرفیتی. پوانهر، په پشین، پافشین.
- پشینان: فرتنران.
- پشینراو: پوانراو.
- پشینراو: تیر هه لگیراو.
- پشین: پووخان، پمانی بمرود چیا و سهریان دیوار و نیترا، (همورا.) وورین.
- پشین: فرین، بالگرتن. (باک.) گر، پووناک. — ی: پووناکی.
- پق: وورک، نگه، گجک، عنجک، کینه، کورقان، نمرناث، پیش، پشم، پوژ، رۆژک، قین، کین، پک، دهخمز، ماس، نهرن، پرووشه، کمرپ، جغه، غهید، توندی، توپه یی. به: — پقدار، ممرس، دلپهر.
- پقا (باک.): شاریکی کوردانه لهسره چۆمی فورتی له هیل جزیریته همر وه کور لهناوشاریدا کورده همن له باکوروی ویش کورده زورن.
- پقارک (باک.): په قهره ق.
- پقاولی: پق نهمستور.
- پقنهمستور: دلناریک، دلپهر، دهخمزدار، (باک.) سی بهزه یی، نهرنۆ، کینۆ. — ی: دلپهری: دهخمزدار.
- پقهمهری: پالو، بهر بهره کانی، پکهمهری، قینه بهری، له گه ل په کتری بهر بهرنگار بوون، له داخی په کتری کاریک پار پگایه که خستنه بهر. — کردن: بهر بهره کانی کردن.
- پقنهمستور: پقن، پکن، قیندار. — ی: پقداری، قیندار.
- پقنیشان: پق هه لگرتن له دلدا بهرانبهری په کتیک.
- پق جوونهوه: لهسره پق پزیشن.
- پق جووین: پق جوونهوه.
- پقخوواردهموه: پیشخوواردهموه، ددان به جهرگی خۆداگرتن و پشت له پق کردن و گووی پینه دانی له کاتی پق ههستانیدا.
- پقدار: غهیدوک، نهاره زگ، دلپهر، قیندار، ممرس، پق نهمستور. — بوون: دلپهر بوون، قیندار بوون. — کردن: دلپهر کردن، ممرس کردن.
- پقپهوک: خرخر و خشه خشی کالای تازه. (باک.) پپارپ، تهقه تهق، قرچه قرچی شکانی دارو نیترا. ووشک.
- پق هگرتن: توپه بوون، جغه گرتن، قین ههستان و دانممرکانموه مرۆ.
- پق له زگ: کسپیکه پقی له دلیدایی.
- پق له زگ: پق له زگ.
- پق لیگیشان: پقه بهری کردن له گه ل په کتیک.
- پق لیگه لگرتن: وه زگدان، پق له دل گرتن له په کتیک بۆ توله لیگرتنهوهی له دهره فته کیدا.
- پقن: پق نهمستور، پقاولی.
- پق فیشتهموه: (باک.) بهنجین، نمرناث لیچمون.
- پق ههستان: پق ههستان، توند و توپه بوون.
- پق ههستاندن: پق ههستاندن.
- پق هه لسان: پق هه لسان.
- پق هه لساندن: پق هه لساندن.
- پق هه لسان: چهلتن، خمزین، هه لترین، قینه ههاتن، گوی، پکا هه لائین.
- پق هه لساندن: بۆنگ کرن، ماس کردن، چهلانندن، پق ههستاندن، پق هه لساندن، (باک.) بهنجادن، شق پیبردن.
- پک (نهمه.): جینگای هموراز و لیژ و سهخت. گوریسیکی درژی پهر نالقه کراوه سهری بمرغ و کاریلان ده نالقه کان ده کرت تادایکیان نهمه یان بۆ بهستنهوه یان یا بهنیکه له ملیان ده کرت تانهمه یان. (باک.) پیداگرتن،

بنار، هه‌تەر. (که.) پهلپ، بهانه. رق، قین، پۆژ، پۆژک، پشم، جنه، — اه‌لاتین: پقه‌لستاندن.

پکابه‌ری: پقه‌بهری.

پککان (که.): زنجیره‌ی به‌ردان و کێوان. (باک.) بنار، هه‌تەر، پێداگرتن. (که.) زنجیره‌ی به‌ردان و کێوان.

پکه (هه‌ورا.): جنه، قینه‌هوول، (هه‌ورا.) پێگایه‌که توششی و سه‌خت، (هه‌ورا.) هه‌ورازی سه‌خت، لاپالسی سه‌رو لیژ له شاخ و گرداندا، (هه‌ورا.) قیسسی خانووان، نیشانه‌ی نێزینه‌ی له‌لاقی که‌له‌باب و که‌وی نێر و نێتر دیت، پنه، پاشه‌پنه، چوو، (هه‌ورا.) قین، رق، پک، بنار، هه‌تەر، پک، پێداگرتن. (هه‌ورا.) نالوودار، (باک.) نه‌ه. (قه‌فهر، پکه‌ه، بێرکم، پکک.

پکه‌به‌ریتی: پقه‌به‌ریتی.

پکه‌به‌ری: پقه‌به‌ری، به‌ره‌ره‌کانی.

پکه‌ل (باک.): قه‌فه‌زه‌ی سینگی گیانه‌به‌ره‌نه.

پکه‌پک: بنار، هه‌تەر.

پکه‌که (باک.): پکه‌ه، قه‌فه‌ز.

پکه‌به‌ردن: پقه‌به‌ستان، پکه‌گرتن.

پکه‌دار: پقدار، دلپ، قیندار. — ی: قینداری، دلپری.

پکه‌پک: چیه‌چیه‌ری ده‌انییه‌ به‌به‌رنه‌خۆشی یا له‌ سه‌رمان.

پکه‌پکاندن (باک.): له‌ سه‌رمان له‌رزاندن.

پکه‌پکین (باک.): له‌ سه‌رمان له‌رزین.

پکه‌کۆی (زا.): رق نه‌ستور.

پکه‌گر: پقدار، پقن، کیندار.

پکه‌گرتن: پقداری.

پکن (باک.): به‌ردی گۆشه‌دار. (نه‌رده.) پقدار، پقن: کیندار.

پکو (باک.): پکان، بنار، هه‌تەر.

پکۆی (باک.): پکان، هه‌تەر.

پکوو (باک.): خووارایی قه‌دی دارانه.

پکێب (باک.): پکێف، — اه‌ده‌ریزه: ده‌ست‌پێشتوو به‌خته‌وه‌ری.

پکێشه: پکه‌یشه‌ گیایه‌کی گه‌لا پانی په‌گاوویه‌ بۆ برین و دومه‌لان باشه.

پکێف: ناوزه‌نگی، پکێب، پکێو، پایه، شان و شکۆ، له‌ژێر — دابوون: مل شو‌کردن، ژێر ده‌ستی.

پکێف‌به‌گرتن: مه‌بیس له‌گاردانی نه‌سه‌پانه.

پکێف ده‌وال (نه‌رده.): قایشی ناوزه‌نگی.

پکێف ده‌وال (نه‌رده.): قایشی ناوزه‌نگی.

پکێف کو‌ت: به‌غار، به‌په‌له، له‌کاتی نه‌سپ غاردا نی‌دا.

پکێو (که.): پکێف.

پم (باک.). که. : پمب، نێزه. پمه، پمبه، ته‌په، ده‌نگی پیتی یه‌کسه‌مان ویاکه‌وتنی چتانه.

پما (نه‌رده.): پوو‌خا، کاوولبوو.

پمان: (جوا، فه.): پوو‌خان، دا‌پوو‌خان، به‌ریو‌نمه‌. (باک.) پوو‌ناکی و شو‌قی ناورییه، پلێتسه.

پمافندن: (فه، جا، جوا.) پوو‌خاندن، دا‌پوو‌خاندن، به‌یه‌کادان.

پمافن: پوو‌خاندن.

پماو: پوو‌خاو.

پمای (هه‌ورا.): پوو‌خان.

پمه: پمبه، پمه.

پمه (خۆ.): سه‌هۆل، چلو‌وره.

پمه‌رم: پمه‌رمم، پمه‌رمب، ده‌نگیکه وه‌کوو گرمه، ته‌په.

پمه‌ل (نه‌رده.): کاو‌پری، سه‌رگره‌دان، شێواو.

پمب: پم، دارێکی درێژی لووسی قه‌فه‌فیه‌یه ناسنێکی سووک تیزێ له‌سه‌ری گیراوه‌ مرارێ شه‌ری ب‌روه له‌سه‌رده‌می پێش‌ه‌ودا.

پمباز: پمب باز، که‌سێکه به‌رمبب یاری بکا و له‌ وه‌شاندنیدا پام بێ.

پمبازی: پمب بازی، قۆشه، غارغارین کردن به‌و‌لاخ، یاری به‌رمب کردن، نێزه‌بازی.

پمباز

پمبازی

پمه: پمه، په‌پ، پمه، زرمه، ته‌په‌یه‌که له‌کاتی که‌وتنی چتیکسی قورسه‌دا ده‌بێستری به‌وه‌نگه‌ش ده‌لێن که‌سه‌به‌ریاناندا غار به‌دن.

پمه‌رمب: ته‌په‌تپ، زرمه‌رم، په‌پ.

پمیژ (باک.): پتواس.

پمیژ (باک.): تاوه.

پمیژک (باک.): تاوه.

پمچه: (نه‌رده.) کو‌له‌رم، کو‌له‌رمب، کو‌رتنه‌یه.

پمه‌ل (نه‌رده.): نێزه‌دار.

پمپ (باک.): هه‌راهره‌را، ده‌نگه‌ده‌نگ.

پم‌ل: مۆره، به‌ختناسی. (نه‌رده.) زبخ، پتخ، ملت، ماسه.

پمفای (هه‌ورا.): پوو‌خاندن.

پمووده: هوگر، پام.

پمووزن: (ده‌ر.) حه‌ز، ناشیرین، دزیو، هه‌نتیکه، نێسک قورس.

پمیگ (نه‌رده.): پوو‌خاو، ئارفته.

پمیان (نه‌رده.): پوو‌خان، پوو‌خیان، وێران‌بوون.

پمیگ (باک.): با‌لنده‌یه‌که.

پمپن: به‌رو، هه‌پمپن، پوو‌ختن، وێران‌کار، (باک.) هه‌راهره‌را، ده‌نگه‌ده‌نگ، پم‌رم.

پمن: (باک.) پوو‌ناکی، گر.

پمین: وێران‌بوون، کاوولبوون، پمان.

پن (باک.): ده‌نگی زه‌نگوله‌ و چتی وایه، تن، تنگ، پنگ، پنگه.

پفلو: ناوی پنه‌وان، به‌فراو.

پفه: (مام.) حه‌یاس، پکه، چووه، نینۆکه درێزه‌کانی پشته‌وه‌ی ده‌ستی مریشک و که‌له‌بانه‌ که‌تمه‌نیان نیشانه‌ده‌دات. (بابا.) په‌نده، ناسنێکی

پۇجىيارگىرياي (ھىمرا): پۇژگىران.

پۇجىيارنىقشەي (ھىمرا): پۇژاۋابون.

پۇجىيارھۇرامى (ھىمرا): پۇژھەلاتن.

پۇجىيارى (ھىمرا): تىشكى پۇژى.

پۇجە: پۇژو.

پۇجەۋان (ھىمرا): پۇژوۋان.

پۇچن (ئىمرا): پۇشن، كۇپۇژنە، پۇچنە، كۇلانە.

پۇچىيى (ھىمرا): پۇشنىي.

پۇچنە: دۇۋانكە، (مامە)، كۇنەباجە، (دەر)، شار، كۇلانە، كۇلانكە،

كۇلوكە، (بابا)، كۇلۇپۇژنە، كۇلۇپۇژنە، كۇلەنگ، كۇلەنگ، كۇلەك،

(شار)، كۇلەنگ، (باک)، پۇژنە، پۇژىن.

پۇچوۋ: تەپىس، داتەپىس، تەپىق بو.

پۇچوۋىلەن: تەپىكەنەن، تەپىك كىرن، داکىۋانەن، تەپىق كىرن، تەپىكەنەن،

پۇچىرن.

پۇچوۋ: داکىۋانەن، تەپىك، تەپىن، قۇيان، بەقۇلەيد چىرون، كۇيان،

(باک)، تەپىكەن، تەپىكەن، (ھىمرا)، داجىۋان، جۇم بىرون، داهاتىن،

چوۋنەخوۋارمەي چىتەك بىناۋانۋايەنۋازمەي، — ي گىمى: (باک).

پەتارافىك.

پۇچى (فە): پۇژو.

پۇچى (فە): پۇژو.

پۇجىيار: پۇژگار.

پۇچ (باک): پۇ، پۇخسار، (ھىمرا)، كە، پەۋا، (باک)، لا، كىن، نىك،

جىم، كەنار، قەراخ، لىتۋار، ئالى، تى.

پۇخان: پۇخان و تىران بون.

پۇخانە (ھىمرا): پۇۋبار، جۇم.

پۇخانەي ۋوشىك: چىرۋىرە.

پۇخانەن: پۇخانەن و تىران كىرن.

پۇخانلۇ: پۇخىتار.

پۇخانن: پۇخانەن.

پۇخلۇ: پۇخار.

پۇخە (دزە): لەكاتى دۇۋىنەياگىرەدا ئەر قىرشەيەيە، كە كىتۇتە دەرۋەي

خەرمەنى و دەرۋىشە بىرپىيان.

پۇدا (باک): نىشانەيەكە بىمۇي رىمە لىمەۋا پۇژ دەۋىن و پازانى

نەپىتى ئاشىكارا كەن.

پۇدان (باک): پەنجەرە.

پۇدى (باک): پىخۇلە.

پۇپۇژان: داپۇژان، پۇكران.

پۇپۇژانلەن: داپۇژانلەن، پۇكرەن.

پۇرس (باک): گىيەكە.

پۇپۇ: (ھىمرا) ۋەپۇژ، ۋەپۇژ، ۋەپۇژىرە، بىمەۋار و گىيان و داد و بىدادىكى

دەلىن كىمەنەرەتەن لەكاتى لىتەۋمان يامىرەۋىلەن مەردەنەدا بەكارىدەيەن.

پۇژ (بابا): لەيەكەن و دۇۋىنى پارچەي كالا لىمەۋا بىرپىنى.

پۇژلە: پۇژقە، گىيەكە بىمەۋىرە ۋە كىتلاخەي دەپى بەكۇلۇي و بىرۋاى

دەخۇرى.

پۇژىگار (ھىمرا): پۇژگار.

پۇژنامە: پۇژنامە.

پۇژى: پۇژى، زاد، قىوت، پۇژانە، پى بىرپى. (ئىمرا).

سەردۇر، كۇك، دۇۋىمانى لىتەدۇرۇست.

پۇژ: (ھىمرا) خۇر، ھۇتسەر، ۋەر، رۇش، (پاد)، رۇ،

(ئىمرا) پۇچ، پۇژاتەخۇرەش، (باک)، پۇژباش، پۇژكرىن (باک):

ئاشىكارا كىرن. — بىرون: ئاشىكارا بون، بىمەۋەيەك دەلىن لەكاتى

پۇژھەلاتمە تا پۇژاۋا بونى. نىتۋى پىپا و نافرەتەنە.

پۇژا (پاد): پۇژاۋا.

پۇژاۋى: پۇژاۋا بى.

پۇژانە: پۇژانى، ھىمرا، مۇچە، جىرە، ئىندازە پارەيەكە، كە پۇژىمۇژ

بىرى بىشاگرەد كارگىران و نىتس. مۇچەي پۇژىمۇژى مىندالانە.

پۇژاۋو: پۇژنامەيەك كىردى بۇيەتەي لىتەي نىزىكە سى سالان لە

بىرۋىتەدا لەلەيەن دۇكتۇر كامىران بىمەۋەيەك پەخىشكراۋە.

پۇژانى (باک): پۇژانە.

پۇژاۋا: خۇر نىشەن، كاتى ئاۋابونى پۇژ. شۇۋىتەكە، كە پۇژى لى ئاۋا

دەيى.

پۇژاۋى: كەستەكە لىمەۋىمى خۇر نىشەنەدا دادەنەيى.

پۇژەۋىت: پۇژە، گادەخان، بىشە زەيەكە، كە بەتاكە پۇژىكى بىجىوت

بىكىلۇرى.

پۇژەۋى: ئىندازە و مەۋە رىگەيەكە، كە بە پۇژىكى بىرپىت.

پۇژەلات: پۇژەلات.

پۇژەلاتىس: پۇژەلاتىس، خۇرەلاتىمەن.

پۇژەلاتىس: پۇژەلاتىس، خۇرەلاتىمەن.

پۇژەلاتى: دانىشتۇرى ھىمى پۇژەلاتى.

پۇژەلاتى ۋىۋو: پۇژەلاتى دور، پۇژەلاتى نەۋىر.

پۇژەلاتى ۋىۋو پۇست: پۇژەلاتى ناۋە پۇست.

پۇژەلاتى ۋىۋىك: پۇژەلاتى نىزىك.

پۇژەن (باک): پۇچنە.

پۇژەۋى: پۇژىۋى.

پۇژەۋە: پۇژەن، كۇلۇپۇژنە، پۇچنە.

پۇژىش: پۇژخۇش، پۇژخۇش، باشۇژ، شەگگە.

پۇژىش: پۇژخۇش، فەتال، فەلات، شەگگە، (باک)، پاتە.

پۇژىۋە: پۇژىۋە.

پۇژىسەۋىرەن: مەبىس لەپشۇر دىۋى و ئارامى و بىرپى چوۋىتەكە ھىم

چىۋىتەكە ھەلەسۇرپى.

پۇژىيەيىنى: ھۇزىكى كىردە پازە ھىزارمەل پىترە لىمەۋى پۇژاۋا زىتى

بادىنان و لە كەنار كەركىۋە دادەنەيىش.

پۆزۈپ: پۆزۈنە، بەكارگىران دەلتىن بەرپۆزۈپ ئىم كارەم بۆيكە.

پۆزۈپۈنە: كۆتايى شىمۇ دەست پىتكەرنى پۆزۈپە.

پۆزۈپۈي: پۆزۈ ناپۆزۈي.

پۆزۈپۈي: پۆزۈ ناپۆزۈي، خەرىكى كارو فەرمانىتىكى بون.

پۆزۈپەرست: خۆرپەرست، ھوپرپەرست، كەسپىكە خۆرى پەرستى، نازەرى، پۆزۈپەرست. گېئادارىكە ۋەكومارمىلىكە بەلام گەورەترە ۋە ھەمىشە پۈللەخۆر دەكا ۋە لىبەر ھەتاۋ گەلى پەنگ دەنۈيىنى، گۈلبەرپۆزە.

پۆزۈپەرستى: خۆر پەرستى.

پۆزۈخوۋەش: پۆزۈباش. — ي: پۆزۈباشى.

پۆزۈپەش: بەدبەخت، چارەپەش. — ي: تەنگانە، سەخلەتى، لىتقوماۋى.

پۆزۈكا (باک.): ئىتلى ۋە دەرىجەگىتىكى كوردىيە لىبىلىسى ئىمپىر پىيان دەلتىن ولالتى.

پۆزۈكان: پۆزۈكا.

پۆزۈكەرفەمۇ: نەمىستەنە تا بەيانی.

پۆزۈكۈي: بەپىچىوانە شىمۇكۈرىيە.

پۆزۈگ: پۆزۈ، پارىز.

پۆزۈگەر: پۆزۈگار، كات ۋە دەمىكە، كە بەرپەرست دىت ۋە دەۋات. پۆزۈ، دىزىي پۆزۈ لىبەيانىمۇ تا ئىۋارى، گەردون، چەرخ، چەپگەر.

پۆزۈگەرپەرست: پۆزۈپەرست، گۈلبەرپۆزە.

پۆزۈگەرپەرستى: خۆر پەرستى.

پۆزۈگەرنان: پۆزۈگارناس، مېتروۋان.

پۆزۈگەوان: پۆزۈوان، بەرپۆزۈ.

پۆزۈگەيران: خۆر گەيران، ھوپرگەيران، پىتەگرتى پوۋناكى پۆزۈ لەلايەن مانگەر.

پۆزۈم (ئەردە.): پۆزۈپ.

پۆزۈم (ئەردە.): پۆزۈپ.

پۆزۈن (زا.): كۆلۈپۆزۈنە.

پۆزۈنە: نوۋسراۋىكە پۆزۈ، مانگ ۋە ساق نىشانەدا، پۆزۈمار، پۆزۈمىر. نوۋسراۋىكى چاۋكراۋە پۆزۈپۆزۈ دەنگ ۋە باسى ژورەمۇ دەردە بەلۈ ۋە خەش دەكات، پۆزۈنەمچە.

پۆزۈنەمچى: كەسپىكە پۆزۈنەمى دەردەكات.

پۆزۈنەمچىلىتى: پۆزۈنەمىۋىسى.

پۆزۈنەمچىگەر: پۆزۈنەمچى.

پۆزۈنەمچىگەرى: پىشەم كەردارى پۆزۈنەمىۋىسانە.

پۆزۈنەمىۋىس: پۆزۈنەمە نقىس.

پۆزۈنەمە ۋىۋىس: پۆزۈنەمە نقىسى.

پۆزۈنەمى: پوۋناكى.

پۆزۈنەي (زەن.): پوۋناكى، پۆشنايى.

پۆزۈنە (بۆتا.): پەنجەرە.

پۆزۈنەپۆزۈي: پۆزۈنەپۆزۈي.

پۆزۈشەن: پۆزۈاۋا.

پۆزۈشەن: پۆزۈاۋا.

پۆزۈۋ: پۆزۈ، ناشتايى، پارىز، پاس، (ھەورا.) پۆجى. بە — بون: پاسگرتن، پۆزۈ بون. — گرتن، پارىزەخوۋاردن ۋە خوۋاردنەۋە ۋە كەردنى ھەندى كەردارى پۆنەدراۋ بەناۋى خۇدا پەرستىيەۋە.

پۆزۈۋگەر: (باک.) پۆزۈۋوان، پارىزقان.

پۆزۈۋگەرتن: بەرپۆزۈۋبون.

پۆزۈۋوان: پۆزۈۋگەر، بەرپۆزۈۋ، (ھەورا.) پۆچەوان، (باک.) پارىزقان.

پۆزۈۋۋى: پارىزقانى.

پۆزۈۋەلات: خۆرەلات، خۆرەلات، پۆزۈلات، دەمى سەردەركەرنى پۆزۈ،

پۆزۈۋەلات. شىۋىتىكە پۆزۈ لى ھەلىي.

پۆزۈۋەلاتن (كە.): خۆرەلاتن، ھوپرەلاتن.

پۆزۈۋەلاتناس: خۆرەلاتناس.

پۆزۈۋەلاتناسى: خۆرەلاتناسى.

پۆزۈۋەلاتى: دانىشتىۋى پۆزۈۋەلاتى.

پۆزۈۋەلاتى ئىمپەر: پۆزۈۋەلاتى دور.

پۆزۈۋەلاتىموان: خۆرەلاتناس.

پۆزۈۋەلاتىمۋى: خۆرەلاتناسى.

پۆزۈۋەلاتى دور: پۆزۈۋەلاتى دور، پۆزۈۋەلاتى ئىمپەر، ئىمپەر ناسىيە بەلای پۆزۈۋەلاتىمۇ.

پۆزۈۋەلاتى ناۋەپاست: پۆزۈۋەلاتى ناۋەپاست، نىۋاپاستى ناسىيە.

پۆزۈۋەلاتى ئىلىزىك: پۆزۈۋەلاتى ئىلىزىك، خۆرەلاتى ئىلىزىك، كەنارى ناسىيە بەدىۋى دەرياي سەپىدا.

پۆزۈۋەلات (باک.): پۆزۈۋەلات.

پۆزۈ (باک.): پۆزۈ، زاد، قوت، پى ۋىۋ، پۆزۈۋ.

پۆزۈ ئىلادى: پۆزۈ سەرىستى، پۆزۈ سەرىخۋى، نىۋورۋ، پۆزۈ پزگارى.

پۆزۈيار (ھەورا.) پۆزۈ.: خۆر، پۆزۈ.

پۆزۈيارپەرست (پۆزۈ.): گۈلبەرپۆزە.

پۆزۈ دەر: خۇداي پۆزۈدەر.

پۆزۈ ۋىۋى: پۆزۈ ۋىۋى، پاشەپۆزۈ، پەسلان.

پۆزۈيى: (باک.) پوۋكى، پۆزۈكى.

پۆزۈيى (باک.): پۆچەنە.

پۆزۈ ئىمپەر: پۆزۈنەپۆزۈيى، پۆنەپۆزۈ، نۆكە.

پۆزۈ ئىلغار (ئەردە.): سەلەف، بەپىچىۋانە شىۋەخوۋى.

پۆزۈتەم: ناۋى نىرىنەنە، ناۋى پالەۋانىكى كوردەۋى ناۋى بابى زال ۋە ناۋى دايكىشى پوۋدەبە ۋىۋە. سەعدى دەلى:

دانى، كە چە گەت زال با روستەم گەرد

دوشمەن تىۋان قەيىر ۋە بىچارە شەرد

لىبەر نەكىشان (كە) كەيان كەردتە گەرد.

پۆش (زا.): پۆزۈ

پۆشۈن (باد.): پۆشۈش.

پۆشۈن: تروسكەدار، پەيدا، ئاشكرا. (ھورا، كە.) پەوشەن، پووناك، (كە.) پۆشنا، گەش. ئاشكرا، ديار.

پۆشۈنا (ئەردە.): پۆشۈن، پۆشۈنايى. پىتر لەگەل ۋوشەي ئاشنادا بەكار دەپرى، ئاشناۋ: دوست، ناسياۋ.

پۆشۈنايى (ھورا، فە.): پووناكى، شۇق، سۆما.

پۆشۈنايى ئىشتاۋ (فە.): پېشەنگى خۆر.

پۆشۈنەيۈۈن: پووناك برونەۋە.

پۆشۈنەۋىكردن: پووناك كىردنەۋە.

پۆشۈن بۈۈن: پووناكبۈۈن، داگىرسان.

پۆشۈن بۈۈنەۋە: ئاشكرا بۈۈنەۋە، دەرگەۋت، پووناكبۈۈنەۋە، بىر تىپىيە لەدەرگەۋتتى مەبەستىكى ناديار.

پۆشۈن كىردن: پووناك كىردن، داگىرساندىن.

پۆشۈنبىر (ھورا.): پەوشەنبىر.

پۆشۈنبىرى (ھورا.): پەوشەنبىرى.

پۆشۈنكىردن: پووناك كىردن.

پۆشۈنكىردنەۋە: پووناك كىردنەۋە.

پۆشۈنبۈر (ھورا.): پەوشەنبىر.

پۆشۈنبۈرى: پەوشەنبىرى.

پۆشۈنى: پۆشۈنايى، پووناكى.

پۆغان (لر.): پۆن.

پۆف (باک.): پق، قېن، كېن، پك، (باک.) پۆفك.

پۆفك (باک.): پق، پك، (زا.) تروكى بەر.

پۆقى (باک.): پېتى، پېخۆلە.

پۆكەۋوتن: داکەۋت، دامرگان، دىنبايۈۈن، دىرېۋون، پاكشان،

پالکەۋوتن.

پۆكراۋ: داکراۋ.

پۆكردن: داکردن، ئارياچتى ۋوشك ۋە كۈۋ دانەۋىلە ۋىيتر لەچتەكەۋە لەناۋ جۈۋاۋ ۋيا دەفرىكىيتر كىردن يا لەسەر زەۋى ھەلپىشتن.

پۆگە (مۈك.): ئاۋىنە.

پۆل (باد، باک.): رۆل.

پۆل: ئالە. گىياھكە ۋە كۈۋ لاۋلاۋ بەداران ھەلەدەچى.

رۆلە: (باک.): پۆلە. (باد.) مندال، گدى، كۆزىيە، منال، مندالېشى پى بانگەكەرى.

رۆلەخوۋاي (ھورا.): پېخۆلە، پۆلەخۆ.

رۆلەك: ئالە.

پۆم: نەتەۋەيەكى ئاۋدارو گەۋرەيە كوردان لەدەستى وان گەلېك زىيان ۋ ئازاريان دىتۈۋە، زۆرجاران زىيى فۇرات سنورى كوردان ۋ پۆمان بۈۋە، ئىمپرو كوردان بەتۈكى ئىنەۋىلە دەلېن پۆم ۋادىارە كەترگان جىيگى پۆمانيان گرتۈۋە.

پۆمەلغەزا: پۆزى پەلاماردانى پۆمان، ھۆمەلغەزا.

پۆمى: كوردان بە ترگان دەلېن پۆمى، خانى پايە بەرز دەفەرەمۈي:

ئەف پۆم ۋە جەم بىۋان حىسارن

كورمانج ھەممى لەچارگەنارن

پۆن: چەۋرىيە، كەلەمەست ۋىشېر ۋەلې چىتېر دەگىرى، روھن، چەۋرى، بى، ي كەرە: كەرە، ي زەنگ: پۆنى تىۋاۋەۋە، تىۋاش، ترنگ، ئاۋودۆي تىۋر ۋ ئاۋاۋى ۋىشل. (باک.) پووناك، شەبەق، پۆشۈن، ھەشەپۆن، مانگەشەۋ، فرمىتسك، چىستېر، پۆنك، ئىسرىن. پوون.

پۆنەك (باک.): پووناك، پۆندار.

پۆنەكى (باک.): پووناكى.

پۆنان: دانان.

پۆنەۋ: چەۋرىكە ۋەسەر مەنەجەلې بىكەۋى ۋ تىيەل بە ئاۋى بۈۋى.

پۆنەۋ: چەۋرىچەك.

پۆناھى (باک.): پووناكى، نىۋى گۇفارىكى كوردى بۈۋە تىپى لاتىنى لەشارى شامى لەلايىن ئىمىرچە لەدەت بەدەر خانەۋە دەردەخرا.

پۆنايى: پووناكى، پۆشۈنايى. (ھورا.) ئاۋىنە، جام.

پۆنەۋ: دانەر.

پۆنەۋ (ئەردە.): پۆۋەنا پۆۋى، ئوۋگە، نۆرە.

پۆنەكەرە: پۆنى كەرە، كەرە.

پۆنەنىش (باک.): گىياھكە.

پۆنەك: (باک، باد.) فرمىتسك.

پۆندار: پووناك، پەوشەن.

پۆندارى: پووناكى.

پۆنداشگەر: پۆنداشگەر.

پۆندەكەرى: مرازىكە ۋە كۈۋ تاۋەي دەسكدار ۋايە پۆنى تىۋا داخەدەكەن.

پۆندان: كەلە شاخ، مرازىكە پۆنى تىۋەكەرى.

پۆندەك (باک.): فرمىتسك.

پۆن زەيتۈۋ: پۆنى زەيتۈۋى.

پۆنەك (ھورا.): فرمىتسك. پانك.

پۆنەۋى: پۆنى كۈنجى.

پۆنەك: خورى دابەستەيە لەپاش بېرەۋەي جارىكى تېرېپتەۋە.

پۆنەكەرچەك: پۆنى گەرچەكى.

پۆنەكەرى: پۆنى بادام ۋ گۈۋىزۈ چىنى ۋاگرتن، كەپۆنى ھەبى.

پۆن ۋ مەسۋى (ھورا.): پۆن ماسى.

پۆنى: دانىشە.

پۆنى: پووناكى، چىنى پوون، پۆناھى، پۆشۈنايى، پوونى.

پۇنياس: گىياھكە بەرەكەي ۋە كۈۋ رەشكەۋايە دوۋگەز بىلەن دەر دەپى پەگەكەي ۋە كۈۋ دار ۋايە بۆ دەستى شكاۋ يالە جى چۈۋ زۆر باشە، گۈلەكانى زەرد ۋ وورە ۋ زۆر بە سەر زەۋىدا پادەكشى ۋ ھەر كۈۋ بىنەكى بەنەكەي كەسۈرە، سۈۋر كىرى رەنگى ناچىتەۋە سۈۋرىكى تۇخى مۆركارە بە ۋوشكراۋەيى لەگەل زەردىنەي لەسەر ھەر بىنەكى دانىرى گۆشە زوۋنەي لەبەۋە پى دىتى ۋ سەرەكەشى دەكاتە قىرغاۋچاچى دەكاتەۋە.

پۆندەك

(نمرده.) پھوان، وانہکھی — ہ: پھوانہ، (نمرده.) پھوان، ناوی پھوان،
(نمرده.) نمسپی پھوان، پھوان، پام، پاوار.
پووانہ: پھوانہ.
پووانہ کھرن: پھوانہ کھرن.
پووانہ موہ: خست و توند ہونوموہی دژشاو وھنگوین و ھندئی چتی دی.
پوواندن: چہقاندنی شہتل و نمام، شین کردن، سمریڈہ رھیتانی رووہک
بہ گزگیو دارانمورہ دوای پیشہدا کوتانیان. پھوانہ کردن، (باک.)
تاوگزیوین، ھەتاویردن.
پووانگہ: جیگای تایہ تیہ، کہ بناسانی مانگی یەکشوموہ نمستیہی
تیدا بدزرتسموہ، کویتگا، کالیتگا.
پووانین: تماشا کردن، رامینان، (ھمورا.) مڈیای: مڈیای، نواریین،
ووردیوین، سمرنجان.
پوواو: چتیکہ شین برویی و ھگی داکوتابی لہ دوای ناژتن و چہقاندنی.
پوواوہ: چتیکہ خست و ھیت برویتسموہ.
پوواہ (ھمورا.): پوو، روخسار، دین، دیوی دھرموہ، (کہ.) لا.
پوواہای (ھمورا.): پوودار.
پوواہ شہگ: پوود شہگ.
پوواہ ییتوون (ھمورا.): پوزہ ییتوون.
پوواہ سمنیر: پوواہ بالیف.
پوواہ ک: شیناوردی بھموموہ جوورہ گزگیو دارو دھرنیکمرہ. — ی:
خزرسکی.
پوواہ (ھمورا.): پزن.
پوواہ نگہرچہک (ھمورا.): پزنگہر چہک.
پوواہ ماساو (ھمورا.): پزغاسی.
پوواہ و زہیتوونی (ھمورا.): پزہ ییتوون.
پوواہ و کھتانی (ھمورا.): پزنکہ تان.
پوواہو: بھرمو، بھرانبہر، — من ہات: بھرمومن ہات.
پوویب: روب.
پوویا (لر.): پتی.
پوویادان: سمرورگیتپان.
پوویار: چزم، پوویروو. (پھوا.) چزم، چم، پوار.
پوویار پووانمورہ: (نمرده.) بھرمو پوویونمورہ.
پوویار کاری: پوویروویون.
پوویاری (باک.): پوویروو، ھمانہ.
پوویاری کھرن (باک.): پوویروو کردن.
پوویاری ھفکھکن: دیدہ نی کردن.
پوویار: رپاکار، زمان لموسی.
پوویارای: مہمس لہ ٹافرتی جووان و شۆخہ. بۆچتیک بہ کاردہبری
کہیدیمین جووان ہی زو بفرۆشری. رپاکاری، زمان لموسی.
پوویال (زا.): بھرمو پوویونمورہ.
پوویالگہ (باک.): پوسنیر.

پوویہ: بھرمو، بۆلای، (باک.) بمر. — بازار چو: بھرمو بازار چو.
پوویہرا (نمرده.): نامادہ، ساز.
پوویہرا کردن: نہجامدان، پیکہینان.
پوویہروو: بھرمو، پیش. بھرانبہری یەکتری، بھرمو و پووی یەکتری،
بھرانبہری پووی یەکتری، پیشبہری ھف، ھمہران، ھنہر، پوویہف،
مہمس لہ دو یا چند کس یا چتانہ کھرویان لہ یەکتری ہی.
پوویہروویوون: تووشیوون، تووشہاتن، یەکتر دین.
پوویہروو بونمورہ: بھرمو پووی بونمورہی دو یا چہند کسان.
پوویہروو کھرن: تووش کردن، بدیدہنی یەکتری گہیانن، پوویارکاری.
پوویہرووی: بھرانبہری.
پوویہنہ (نمرده.): پوویہند.
پوویہنہ: پوویہنہ، چارہ پۆش. (ھمرا.) پیتچہ، پچہ،
(ھمرا.) بھرچم، خاشک، ختلی.
پوویہفوری: گروی، پوویہ خرویرکہ، ناوای.
پوویہوسی: ماچ و مورچ.
پوویہین: لہ پوودامار.
پوویہینی: لہ پوودامان.
پوویہک: پووخوشی، دلپاک.
پوویہکی: دلپاک، پووخوشی.
پوویہمایی: پووالہ تکردن.
پوویہایی (کہ.): مرایی، پووالہت، کلکہ سووتہ، زمان لموسی.
پوویہپ: سمریہر، شکل، ویتہ، نیگار. لاپہرہ، پوویہرہ، زویر، توپہ.
پوویہرہ: لاپہرہ، پوویہر، (باک.) پوویہل، دیوٹک لاپہرہ قاقز.
پوویہرپوون: زوویرو توپہ بون.
پوویہرپ کردن: زوویرو توپہ بون.
پوویہری: زوویری، توپہی.
پوویہری: جووانی.
پوویہل (باک.): لاپہرہ.
پوویہشت: ناستہر.
پوویہوش: پیتچہ، پوویہند، چارہ پۆش، پارچہ ییکی تہنکہ ٹافرتان لہ کاتی
چوونہ دھردہا پووی خویسانی پیدادہ پۆشن. سمریہوش، سمرنہنداز،
بھردہ ییکہ بھسہر سینی و چتیر دادہ دریت.
پوویہوشین: پوویہوشین.
پوویہندان: پوودان، زور دواندن یەکیک و پووی خوشی نیشان دان.
پووت: پتی، سادہ. راست، ہی پھنا پیتچ، ہی پھردہ، کوٹ، پتی، قوت،
تازی، پھوسی، پووتہلہ، قوتہلہ، بووت، پھوس، ہی پۆشاک، ہی جل
وہرگ، زہلوت، خاوس، کوٹ، ویزہ، (باک.) تازی، چپ.
پووتداری: ہی پلک و گہلا.
پووتقا: تیلیکی کردہ لہ (دیرک) ی جیای مازو مالی حاجی نہ جیمی برا
کھردہی پووتا بووہ، پھشید کردہ خاوندی پزمانی کرمانجی لہ
تیلہیہ، کہ لہ پزژاوی ماردینتہیہ.

دووقال: مؤن، پروگرژ، تووپه. — ی: مؤن، پروگرژی، تووپه یی.

دووقالنهوه: دارووتان، هملره یینی گه لای دارو موی گیاندار و تووک و پیری بالندان. ووشکمرنی مسو و خوری له پیستمو هملکیشانی. دووقالندن: قهرپووتانندن.

دووقالنهوه: به زور کم و پیل لم و لمو نستاندن، قهرپووتانندن، پورتانندنوه، قهرپو و چکاندن، بمرگ پیدا کندن، دارووتانندن، پروتکر دنوه، دهسکمنه ی موی گیاندار و مسو و خوری پیستان. لیکر دنوه ی گه لای دارو یار و بهرو یی دارو و باخچان پنین، — ی مریشک و پهرپه ووران: ناوه پروتکر دن، پهرتانن. دووقالخن: پووتانندن.

دووقالنهوه: پووتانندنوه، دارپنین، پنینوه.

دووقالوه: پروتاوه.

دووقالوهوه: دارو گیاندارو پهرپه ووریکه، که گه لایامو یا پیری وه ریی و پروت بریو پیستوه.

دووقالوه: دارو یاری بی گه لای و گیانلهری بی پوشاکه، پروته لوه. دووقالخت: (نمرده.) تارایه کی سووره بهسر لمو تهخته دا ده دری، که بروکی تیدا سورا ده کری بق مردوان پشه.

دووقالهن: پروته لوه.

دووقالهن: پروته، بق دارو یارو گیان لهرانی پروت به کار ده بری.

دووقالهن (نمرده.): پشانگی نیتوبه فری، (نمرده.) جیگاهه که گژو گیاو دارو یاری لی نیی.

دووقالهنی: پروتن.

دووقالوهوون: پروتوونوه.

دووقالوهوکر دن: پروتکر دنوه.

دووقالوهوون: پروتوونوه.

دووقالوهوکر دن: پروتکر دنوه.

دووقالهل (باک.): پروگرژ، تووپه.

دووقالهلوون (باک.): پروتال و تووپه بوون.

دووقالهل کون: (باک.): پروتال و تووپه کردن.

دووقالهلی (باک.): پروتالی، تووپه یی.

دووقالوون: شملیان، پرویال، نهمانی گه لای دارو موی گیاندار و بهری بالندان.

دووقالوونوهوه: داکمندی پوشاکی بهر.

دووقالوش: پروگرژ، پروتوروش، مؤن، گرژ، تووپه، میج و مؤپ، مشومؤپ.

دووقالوشو: پروتوروش، مؤن، گرژ، تووپه، میج و مؤپ، مشومؤپ.

دووقالوشوون: مؤن، گرژ، بوون.

دووقالوشکردن: مؤن، گرژ، تووپه یی.

دووقالوشی: مؤن، گرژ، میج و مؤپ.

دووقالوشیاگ: پروترشاو، مؤن.

دووقالکردن: چه لکردن، شیلانن، داپلوسین، داپه لوسین، شه لانندن، پروتکر دنوه، هملره شانندی تفنگ و ده مانچه بق پاککردنوه ی. دارپینی لق و پی داران و پووتانندنوه ی موی سهروپی.

دووقالکر دنوهوه: دامالینی بهرگ و پوشاک لهری یه کیکیدا.

دووقالنه (نمرده.): پروته لوه، پروت و قوت.

دووقال و راست: بیپهرده، پستکمنده.

دووقال و ده جال: قهلموقوتسه، پروتوقوت، بی جل و بهرگ، بی پارمو قوت.

دووقال: ده جالی: بیجل و بهرگی، بی پول و زادی.

دووقالوروش: پروترش، ناوچار ترشیاگ، چروچار ترشیاگ.

دووقالوروشی: پروترشی.

دووقالوروشیاگ: پروترشاو، مؤن، گرژ.

دووقالووقوت: پروت و بیبهرگ، پش و پروت، همزاروده ستکورت. — ی: بیجل و بهرگی، همزاری، بهلنگازی.

دووقالی: (باک.) زهلموتی، رووسی. پروتیتی.

دووقالنهوه (نمرده.): پروتانوه.

دووقالنی: تازیتی، رووسی.

دووقالکردن: تماشا کردن. پنا بق کسپیک بردن بق داخو ازیه کی یا بهرپه شویتیک پزیشن، بهریتیکر دن، پروکردنه چتیک، پروکردن.

دووقالگه: پروجا، پرودشگ.

دووقال: پروچک.

دووقالهرخان: پرو وهرگپران.

دووقالهرخانن: پرو وهرگپرانن.

دووقالهرخین: پرو وهرگپتر.

دووقالهرخینه: پرو وهرگپتر.

دووقالک (باک.): دزیتو، ناحمز، پرو، پوخساری ناشیرین، دم و چاو، بق هی ناشیرین به کار ده بری.

دووقالکان: دزیتوون.

دووقالکانن: سوکرکردنی تووک و مسو، پروچکینه، سوکیکه.

دووقالکین: ناشینکار.

دووقالکینه: ناشینکار.

دووقالکین: ناشیرینبوون.

دووقال: پروانه، پوخسار.

دووقال: مرازیکه له کهرسته ی گمه ی شه تره نجی.

دووقال: (همورا.) پمای، پهمای. همرفتن، همرپین، هره فان، تهپین، داتهپین، همرافتن، همرهس هیتان، داپووخان، همرشین، همرستان، بهرپونهوه، (فه.) پمین، کومتی دیواروشاخ و چتی دی.

دووقالنه (همورا.): چوم.

دووقالندن: کاوول و ویران کردن، همره فانن، تهپانندن، داتهپانندن، بهراندنوه، همرفانن، پماندن، داپووخانن، همرشانندن، همرشتانندن، (همورا.) پمانن، ووپنای. خراو کردن، خاپور کردن.

دووقالخن: پرووخانن.

دووقالخنکه: پرخانه.

دووقالو: داپووخاو، پماو، جیگاهه که پمابی. — ی: پمانی، پماوی.

ډووخه ک (نمرده.): چتی داپروخوا.

ډووخه له (همرا.): پيخو له.

ډوخه (که.): پخته.

ډووخست (باک.): بهرمان، دوگرد. کوږنوش.

ډووخستگه: کوږنوشگه.

ډووخستن: کوږنوشېردن، — هډی (باک.) کوږنوشېردن.

ډووخلاکوږ (همرا.): پيخو له کوږيره.

ډووخش: (همرا.) ډووخگش، ډوودهش. خوش مشرف، خوشرو، دم

به پټکه نين، زمان شیرين، ميړهوان. — ی: ډووخشی، (همرا.) ډوو

ویشی، (باک.) خوشپرویی، بسکه، بسکېسک، ډووخگرشاد،

که یفخوش، شادمان، زمان شیرینی، ميړهوانی.

ډووخوړو ک: گړی، ډووبه خړوړکه.

ډووخوړی: ډووخوړوک، گړی، ډووبه خړوړکه.

ډووخياگ: ډووخا.

ډووخيان: ډووخان.

ډووخين: ډووخينهر.

ډووخينهر: ډووخين، داپروخين، ويرانکار.

ډووخين: ډووخان.

ډوودا: ډووقايم، نه ترس، خاوه نډو، نازا، بهر پز، به پرو.

ډوودمالارو: نابرو تګاو، بيشهرم، ډووده مالارو. — ی: بيشهرمی، بى

نابرویی، نابروبرای.

ډوودمالياگ (نمرده.): ډوودمالارو.

ډوودان: نارولتيدانسه، ډووپيدان، ريزگرتن، بهه نډگرتن، ميړه بانی

نواندن، بهه موده دان. قومان، پيشهاتن، په دابوونی چتيک له نوپوه،

به چاودادانسه، به ډوودادانسه، چاوکوتانن.

ډووداو: قوماو، چتيکه ډوويدای.

ډووده رباييس: ډووخگر، شهرمزار.

ډووده رباييس: ډووخگر، شهرمزار. — ی: تېبېنی، پاشه پوژ، ډووخگر،

شهرمزاری. — کردن: تېبېنی کردن، شهرمزار کردن.

ډووده رباييس: ډووده رباييسی.

ډوودل: گرفت، قورسای.

ډوودشه گ: بهر دوشه گ، سهر دوشه گ.

ډووديم (باک.): ډوودمت.

ډوودين (باک.): ډوودين.

ډوودی (باک.): پيرتنيکه له نيوانی پياو و ژاندا هاتوچيه بکات.

ډوودهش: شهرمزار، ډووده د، بى نابرو، گوناهاکار، گوناهاار، تاوانبار،

ډووسار، تعريق، شهرمزار. — بوون: شهرمزار بوون، به خوداشکانسه،

نابروچوون. — کردن: شهرمزار کردن، به خوداشکاندسه، نابرو بردن. —

ی: شهرمزاری، تعريقی.

ډووده د: ډوودهش، شهرمزار. — بوون: شهرمزار بوون، تعريقی. —

کړدن: شهرمزار کړدن. — ی: شهرمزاری.

ډوونفرانندن (باک.): ډوو وهرگتړاندن.

ډوونفرين (باک.): سهر ډوو وهرگتړان.

ډووزه (باک.): نه لئاس.

ډووزه نه: ډوونه، کولانه.

ډووس: عوروس، حوروس. (باد، باک.) ډووت، تنها بچواري پييان

وچتمه کان ده بى.

ډووسار (باک.): ډووسارد، ناهوميد، شهرمزار، پيشيمان.

ډووسارد: شهرمزار، تاوانبار، بى نابرو، ډوودهش، کسيکه، که ډوو و

زمانی ساردوسپي.

ډووساردی: ناهوميدی. تاوانباری، گوناهااری.

ډووساردی: ډووساردی.

ډووسه: (باله، شار.): بوره دیر، (کو.) قوپاو، زمو ديم و په ق ناو کړدن

بق نموی نهرم بى بکيتلان.

ډووسانندن: ميړ يا جهف ونيتر به کوتانی نهرم کړدن.

ډووسه خت: ډووقايم، بيشهرم. — ی: ډووقايی، بيشهرمی.

ډووسه رين: ډووسه نير، ډووباليف.

ډووسه م (نمرده.): ډوستم.

ډووسهانی (باک.): نابرو، نابرو موندی.

ډووسه يتي: ډووسوړی. برتبيبه له کچيتی بوک.

ډووسه ي: ډووسوړ.

ډووسوړ: سهريلند، سهره رز، بى په له و ننگ، نهمه گدار. — ی: سهريلندی، نهمه گداري.

ډووسی: زمانی عوروسان.

ډووش (نمرده): بيشهرم، توش، (همرا.) ډوش، زسر، زوور، ډر.

ډووش، ډوشال، تهخته که — ی هله دوه. مری ډووشاوی و گړی.

جوړتیکه له مری داره مازو، که چلچلاوی، ډووکيان، ډووک، ډوشان.

ډووشال: (نمرده.) ډوش، ډوشال.

ډوشان: ډووکان، داپروشان، برينداریونی لهشی مری يا هندی چتی

دیکه يه، که چتی ډو زریان ویکوتی. — دن: ډووکانن، داپروشانن،

برينداریونی کسمی لهشی مری و چتی دیکه يه. — ن: ډوشانن.

ډوشاو: داپروشاو.

ډوشاوی: داپروشاوی، چتيکه، که ډوش و تلیشی هله دای.

ډوشه: قوژت، چوژم، سهرپهاتی، تاوژ، شورده، هنگامه، (باک.)

بوون بوون، گل، گونگه، پمند، تله زگه، داو، کلونی، ناسیو، گردا،

کوسپه، لیل، وهی، گيچهل، که لهک، کوسرمه، ته گره، کارسات،

قوماو، بهسهرات، په تهر، تووشی — هاتن: تووشی گيچهل و

کوسپه بوون.

ډوشبیه (همرا.): داپروشان.

ډوشکان: شهرمزار بوون، تعريق بوونه. — دن: تعريق کړدسه

و شهرمزار کړدن. — ن: ډوشکانن.

ډوشکاو: شهرمزار، تعريق. — ی: شهرمزاری.

ډوشکردن: ډوشانن.

دووشکنای (همورا.): پووشان.

دووشکین: تمریق کهرمه، دووشکیتنهر.

دووشکینهز: دووشکین.

دووشکینی: تمریق‌کردنمه، شهرمزارکردن.

دووشوشتن: نادروستی، نارپه‌ابون، ناساخی، دهستیسی.

دووشوشتی: نادروست، نارپه‌وا، دهستیسی.

دووشیاگ: دووشاو.

دووشیان: پووشان، پووشیان.

دووش: (باک.) بهر، بهری مرژان.

دووشی: (باک.) پتوی.

دووشی ده‌ش: (باک.) زا.: پیخو‌له‌ی نه‌ستور.

دووشی سوژ: (باک.) پیخو‌له‌ی باریک.

دووشایم: نازا، بی‌شهرم، بی‌ترس، قاق. — ی: نازایی، بی‌شهرمی، بی‌ترسی.

دووک (نهمده.): پووش، پوک، خپراش.

دووکار: پوو، پووکار، دهمکار، پوو و دیوی دهرمه‌ی چتی. پورمه‌پوو.

دووکان (فه.): پووشان. — دن: پووشاندن، دارپووشاندن.

دووکانن: پووشاندن، پرنن.

دووکه (نهمده.): پنه.

دووکه‌ش: پوومال، دیه، پوکیش، چتیکی جووانه، که به‌پروی چتیکی دزیوه وه بگیری به‌لای دهرمه‌ی.

دووکه‌ش: پوکیش. — کردن: پوکیش کردن، داپوشینی پوکاری دزیری چتیکی به چتیکی جووانتر.

دووکه‌شی: پوکیشی.

دووکره‌نمه: شهرم شکان.

دووکره‌نمه: شهرم شکاو. — یی: شهرمشکاو.

دووکردن (خانه.): شهرمکردن، پوتیتکردن.

دووکردنمه: شهرم شکاندن یه‌کیتک.

دووکردن: پوککردن.

دووکنی (باک.): پوژتکی.

دووکیان (نهمده.): پووکان، پووشان، زنیان، پرنان.

دووکیش: په‌کیشه (گیاه‌که). پوکه‌ش. جووره قاپ و پیاله و ده‌فرو دهریه‌کی تنه‌که یا له کانی تره و پوکیش کراوه، (همورا.) چینکو.

دووکیشه: په‌کیشه.

دووکیش کردن: پوکه‌شکردن.

دووکیشی زیز: پوکه‌شی زیز.

دووکیشی زیزو: پوکه‌شی زیزو.

دووکه: لای باشور، (قبله).

دووکهردان: پوو وهرگیتی، پشت تیکار، هملگهریاگ، هملگهریاگمه.

پووکیر، پووده‌ریایس، شهرمزار، شهرمیترون.

دووه‌گه‌ش: پووخوش، دل‌خوش، دهم به پتیکمین. — ی: پووخوشی.

دووه‌گر: پوو داپوشهر، پوویمند، پیچه، په‌چه، پیزگر، به‌ده‌زو هنیه هملگر. نه‌که‌سه‌یه گژ یا سه‌ریانان بکوتیتومه.

دووه‌گرتن: پووداپوشین، پیزگرتن، به‌هه‌ندگرتن، شهرم کردن، له‌پوودامان، به‌ده‌زو هنیه‌ی ناخه‌تان هملگرتن، گژ یا سه‌ریانان کرتانومه.

دووه‌گرتی: پوورگرتو، پووداپوشراو، قالب به‌ستنی ماست و چتیتر.

دووه‌گرژ: مؤن، پووترش، توپه، ترژ. — ی: مؤنی، پووترشی، توپه‌یی، ترژی.

دووه‌گوشاد: پووخوش.

دووه‌گوشلای: پووخوشی، شادی، که‌یفخوشی، (باک.) بسکه، بسکه‌بسک.

دووه‌گوژ: گوژرو، بژ ناخه‌تیک به‌کارده‌بری که پووی وه‌کوو گولی جووان بی. نیوی ناخه‌تانه.

دووه‌گهارفن: پوو وهرگیتان، سه‌ر سوپانندن.

دووه‌گیر: له‌پوو و داماو، پووگر، پووده‌ریایس. — ی: له‌پووداماو.

پوول (باک.): ژاله.

پووله: پس، یز، مندالیکه هیشتا له‌زگی دایکیدا بی.

پووله‌خاگیرای (همورا.): پتخو‌له به‌ستران.

پوولک: ژاله.

پوولکمن (زا.): پووخوش.

پوولله‌فینیتن: به‌پیزو نر‌خداربون.

پوولپیران: بی پیزمانمه، سه‌رپهرشتی نه‌کران.

پوولپیراندن: پوولپیره‌گیتان، بی پیزی پتیکردن، لی ناهومیتدبون.

پوولپیرلو: بی پیز، پوولپیره‌گیتان، ناهومیتد.

پوولپیرلوی: بی پیزی، پوولی وهرگیتان، لیتی ناهومیتدبون.

پوولینان: تکاکردن له یه‌کیتک بژ کردنی کاریک.

پوولتی وهرگیتن: پشت تیکر.

پوولپوه‌رگیتان: پشت تیکردن، زویر بون.

پووم: تووکی بهر.

پوومال (باک.)، که.: خاولی.

پوومالک (باک.): سه‌نیر، سه‌رین.

پووماندن: (باک.): پوومینه.

پوومه‌ت: ته‌ختاییکی بی سوره له‌پیزچاووان و تنیشت که‌پتوه. نه‌لیک، (شکا.) سوومه‌ت، (پوتا.) سوومان، (ههر.) پوویعت، (زا.) شهره‌ف.

(باک.) ناوبانگ، نیوبانگ. پیز، پوو، هونه‌ر، بی: بی هونه‌ر، بی پیز.

پوومه‌تگرتن: پیزگرتن. دهم وچاو به‌هه‌نیه هملگرتن.

پوومه‌تگیر: دهم وچاو هملگر، رازنومه. پیزگیر.

پوومه‌تگیری: دهم وچاو هملگرتن. پیزگرتن.

پوون: سرو دل خوشی. پووناک، پووشمن، ناشکرا، برجه قان، پژشمن.
(باک.) پژن، پژ. شل، شلمه نیه، که پهیت وخست نمې، چتی شل
کراو.
پووناس (همو.): پژنیاس.
پووناسک: پژندار، گمورک، پووشمن، پژین، پژن، پژشمن، پژشنا،
شوریتیکه تاریک نمې. — انه: کرتی کارهبا. — ایی: رووناکي، تافک.
— برونهوه: پووشمنهوه، پووشین. — کردنهوه: پژشکردهوه.
پووناسکی: پژناهی، بینایی، بیناهی، پمی، پژژیستی، په قیسی،
پژشنایی، پووناکایی، پژنایی، قتشک، پژنایی، (باک.) بلمه دی،
په می، سوما، قه تشک. شو قتیکه بهوی نموه تاریکی لاهی. — ی
دان: قتشک نا قیتن.
پووناهی (باد.): پووناکي.
پوونهموون: پوونهمون، شمرم کردن.
پوونهمدن: قوون تیکرن، پژنه گرتن، پوولی وهر گیتران.
پوون برونهوه: پژشمن و ناشکرا برونهوه.
پوونبیز (باک.): تاوه.
پوونبیزی: زانیاریکه بهوی نموه بتوانی تا که یک مبعست به چمن دین
دهسته واهی جودا جودا لیکد ریتنهوه.
پوونشلتخ (هکا.): کژ، کژکه، کژکا، دانیشتکه.
پوونشلتان (هکا.): دانیشتانن، پژشاندن.
پوونشتهک (باک.): کورسی.
پوونشتهمان (باک.): دانیشتو، پژنشتی.
پوونشتهگه (باک.): دانیشتکه، کژ.
پوونشتن (باک.): دانیشتن.
پوونشتی (باک.): دانیشتو.
پوونشیس (باک.): پوونشوس. — ی: پوونشوس
پوونکردهوه: شیکردهوه، ناشکرا کردن، پژشکردهوه.
پوونشوس: پوونشیس، پوونشوس.
پوونشوس: پوونشیس، پوونشوس. — ی: پوونشوس، پوونشوس.
پوونی (زا.): دانیشه.
پوونی: پژنی، پووناکي، شلی، تراوی.
پوونیشاندن: قایل بوون، پسند کردن.
پوو وهر گیت: پشت تیکار، ناقایل.
پوو وهر گیتران: پوولادان، پشت تیکرن، ناقایلی.
پوو وهش (همورا.): پوو خوش. — ی: پوو خوشی.
پوو وی (باد.): پژوی.
پووهاتن: شمرم نه کردن له ناخوتن و کرداردا.
پووهه لایوژ: زاتکار، پرکتش، پهردهی شمرم لاده.
پووهه لایوژن: زاتکردن، پرکتشان، برکردن، شمرم نه کردن، وازله شمرم
هیتان، پرکتشی کردن.
پووهه لایوژخان: پشت تیکران.

پوونشتهک

رییس: بیرو باوریتکه، که مرز لیسری بی۔

ریشه رکردن: ریگادوزینهوه.

پښتوان: مهيداندران، دهستووردان.

پښتو: مهيدان درو، قوټ بڼ کيشر او.

پښوور: نامانجی دور، جينگای ناهوميتدی.

پښين (باک.): چمنهکه.

پښيز: (باک.) بهرنامه.

پښيزنامه: بهرنامه.

پښپو: پاپو. (که.) پښووار، پاپووی.

پښپو: پښووار، پاپو، پښپو. پاپووی، پښپووی.

پښپو: دښخ دښخ، دښخ دښخ، خمت خمت، تمراوټکه، که پښه که ناوله ناوله جووت نمبووی.

پښو: قهدير، (همورا.) پهری، پهریزایی، پهرای، پهره، یغز، پاس، (باک.) نوود. به — به قهدير، قهديرگران، سنگین. — گرتن: نوذاکرتن، خمناندن، قهديرگرتن، ذکراندن، (همورا.) زاء، خیز، چو، (نمرده.) وورده بهر. پوټ، ریز، تیپ، سان، — بون، — کردن: لساندن. پښو، ناوریز، ناوریز، (نمرده.) قچ، قچ، پارچه ییکی زور گچکه، بهش، چکی، توژی.

پښوال: پارچه ییکی گچکه به له چتیک، هلا هلا، پارچه پارچه.

پښان: شاره زاء، به له ده، به له دی پښاگران، پښاس. — ی: شاره زایی، به له دی.

پښه: نالقه پښو. زنجیری باریک و دریش، لاولوه. وورده ی همورو چتیک، نه ختی له چتیک. (همورا.) کون، لهش، به دن. (باک.) پښه له (گیاهه که)، ریک، ناگاداری. — کردن: ناگاداری دان. پایه، نمدازه، نازاد هیشتانه که ییشتوته — ی پیوان.

پښه خا: (نمرده.) خیزه لآن، زیخه جاپی.

پښه خال: (نمرده.) زیخجار، خیزه لآن.

پښه پښه: هلا هلا، پارچه پارچه. (همورا.) کون، کسمکمه، وورده وورده، وورده هراش.

پښه که (همورا.): لاولوه، نالقه پښو.

پښه له: (باک.) په زک، (کو.) تووره زه له، په زه له، په زه له، (بابا.) تووره زه له، (پروا.) په زه زوک، گیاهه، که به ته پی و کو تراوی لسمر همرجو به برینیکسی کون و تازه تمشه نه دار دابنری چاکی ده کاتمه، بهر و شکیش له گم پښی بڼ برینان باشه.

پښه لوک: بهر دیکه هر له خویمه هله وری.

پښه فان: (همورا.) وورته کمنان.

پښه و پښه: وورده یی که، که له جت ده پښتوه، وورده وورده.

پښه وول: چتیکه، که به وولین پارچه پارچه بوی، وورته کمنان.

پښه ی پاز: پازی نیهانی، پاز به نپیتی و هیدی کوتن.

پښه زک (باک.): چیروک، داستان، خوور، په فتار، نمریت.

پښه گر: پهرای گمر، پازه گمر.

پښه گرتن: پهرای کردن، پازه کردن.

پښه لانه (نمرده.): توژ قال، نه ختی، توژی، پښالیک له چتیک، (نمرده.) پښه له.

پښمان: دهستوری زمان، رشید کورده بڼ زمانی کورده دانوه.

پښوله (نمرده.): پښه لانه.

پښو: (باک.) خاوینکړه نوه، نهمترین. پښو، پښه، داپښو، به تمه نهای به کار نابریت، وه کو زیل پښو، دهست پښو. (باک.) گسک. — کرن: گسک لیدان، مالشتن، سپاندن.

پښوا: (باک.) تافکه، پښاو.

پښوان (که.): ژاندن، (نمرده.) باران بارین. پښنی شلممنی، ناوه که ی پښو، پیت، پښو، پښو.

پښواندن (که.): پښاندن.

پښو (که.): تافکه، سوولاف، قله پښه. جووره همنجیریکه.

پښو: (نمرده.) بهر دیکه شوو شه ی لیدر وست ده کری. پښه. (نمرده.) بونه.

پښو: داپښو.

پښو: فمې، پیت، برشت، خله ی نهمسالی کورده ستان به پښه نه.

پښو: فیجقه، خو، لووړو، پښو، بارانیکی توو شه، — ی بارانه: تار ی بارانه، به — هاتنه خووار: به خوړه هاتنه خووار، پیت، پښو.

پښو: پښو.

پښوان: پښان.

پښو: پښو، پښو، پښو.

پښو: (بابا.) گوج، کسمیکه به شویتن مبه ییکی هیج و هوچدا بگمړی. (که.) سوولی، سوولاف، تافکه، پښو، وه زن، پښو، دیلاش.

پښو: خمر و یی و دووا کمر تنی جتی هیج و هوچ.

پښو: شویتنی پښان، جینگی داپښان، پښو.

پښو: (همورا.) پښو.

پښو: (همورا.) پښو، پیت، پښو.

پښو: بهرانه: په هیل، خوړه بهرانه، (همورا.) لیزمه، پښه بهرانه کو پیک ده باری و ده ورا.

پښو: گوللان: شیلنگ، دهستپښو.

پښو: په وړو، په وړی، خله وړو، پښو.

پښو: په وړو، په وړی.

پښو: (که.) پښو، پښو. نهمسورایی مل: پښی نایه — ی ملی، تیمن. (باک.) گسک.

پښو: پښو.

پښو: (نمرده.) پښو.

پښو: بن پښو، پښو، پښو.

پښو: (که.) پښو، بن پښو.

پښو: پښو، گموره دی.

پښو: پښو، پښو، پښو، پښو.

پښو: پښو، پښو، پښو.

پښو: (بار.) پشت له مر و یال و لاخ کردن تاله بهر یی پښو له و لاوازی.

پښتو: لږکه، موو، خوړیبه که به تمشی پښتو پښتو و کرابښته ده زوو و بمن.
پښتو: (هموړا.) گریزه نه، گیتجه نه، زیلان، ساری، جیگایه کی قووله
پښتو: ده رگای لسمه راده نری و ده رگای لسمه راده هستی.

پښتو: رهووق مل، گویاره، گویال، بوغی مل.

پښتو (باک.): تفقای ووشک، که باده دری و ده کرتیه باقه بوزستانی
ده دری به وولاخان.

پښتو: زام، برین، (باک.) گمسک.

پښتو: (باک.) په شما، په شما، نهوگوریس یا زنجیره به ده کورتیه سمر
لموزو ژیر چنه گدی وولاخی.

پښتو: پښو.

پښتو (باک.): پښو.

پښتو (باک.): پښو.

پښتو (باک.): پښتو، پښتو، پښتو.

پښتو: (باک.) همو، فیز.

پښتو (باک.): پښو.

پښتو (باک.): پښو. (شکا.) پښو (که تمناهی). (باک.) پښو.

پښتو (باک.): پښو.

پښتو: (باک.) زام، باد، پښو، پښو، پښو، گه پښو، گه پښو،
(باک.) پښو، همو.

پښتو (نمرده.): پښو، لمر، لمر، پښو، نمر، نمر، سیس، چرچ.

پښتو: دروست، پوخت، راست، پښو و قوژت. نا — نا پوخت، ناساز،
بی جی، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو،
نارام، تمبا، پښو، کڅو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو،
(باک.) پښو، تمخت، پښو، پښو.

تمو، خشت، پښو و زور کمی. تمراز، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: هوزتکی کرده.

پښتو: ناستی پښو و تهختی چت.

پښتو (نمرده.): چیره دی ددان، پښو، پښو.

پښتو (نمرده.): چیره دی ددان یا پښو.

پښتو: هوزتکی کرده.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو،
تووشوون. وه پښو کورت.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: راست و پښو و قوژتوون. پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو،
ناشنایه تی و دستانیه تی و تیکه لی.

پښتو: دانه، دامزرتنمر، چیتو، پښو، دانه.

پښتو: ده قدان، سازدان، دروست کردن، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو،
و پښو کردن، چت، چیتو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، هوزتکی کرده، پښو.

پښتو: لمر، لمر، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو،
له پښو، سازان، گونجان، سازوون، دامزوان، پښو، پښو،
دروستوون. خیتو، خیتو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو،
خشت کردن.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو (هموړا.): پښو، پښو، پښو.

پښتو: کوشین، هنجرین، هنجران، کوشین، گهرساندن، گهاشتن،
گهاشتن.

پښتو: کوشان، هنجران.

پښتو: کوشان، همیز یا همیز.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو،
ته داره، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو،
پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو (باک.): کویچی، چکوله، کولانی، باریک.

پښتو (زا، هموړا.): دانه، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو،
له سهرمان.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو،
— پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو،
ماسا و کردن، پاکانه کردن، نیه و پښو — : پښو، پښو، پښو، پښو،
دروست کردن، ووشکسی کردن.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو،
پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو،
پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

پښتو: پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو، پښو.

دینامہ: بدنامیہ.

پابندی، پیمبری.

پیچگه خستن: خستنه پری، به پریکردن، پهوانه کردن.

رېښه پړوئين: روښتن، پټگېرپښ.

پڙيگه ڪاهتن: ڪهوتنه پڙي، وه پڙي ڪهوتن.

پینگہ گیر (نہرو ۵۵): پتھر، جہڑو، چہ تہ۔ — ی: پتھری، جہڑو

دیکھنا: پیگمنورین، پینما، پانامہ۔

پیگمیشاندان: رابری، ریبوری، رینوانلن.

پیکھو، پیکھو، پیکھو۔

رئیکه‌ی راست: راسته‌رئیکه.

ریگہی کاکہشان: کاکہشان.

ریگہی کیف: ریگاہہ کہ، کہ ہمنیوانی دووکیواندا یا ہسہر کیویدا

تَيِّدِه پەري، رچەي کيوان.

رنگرتن: نمپڑتن، نمپلان، ریتھدان، ریگیری، جھردھیی، تھتھری.

ریگرتن: نمیزتن، نھیلان، رینہدان، ریگیری، جہردیی، تہتری.

ریگؤ (باک.): ریٲیر، ریابر.

رئیسگو مگردن: ری وونکردن.

ریکیر: نمپیل، ریگر، ریندهر.

ریگیری: نہیڑتن، رینہدان، نہیٹلان۔ جمرہ دی۔

ویلانین: (باک.) وه عمو عمو خستن، وه رانیدن.

ریٰ لہجہ روح و انداز: ریٰ پی پریں ہٹا سانی۔

دې ټولنيزو ټولنو: که بشتنه قوناخ، رټير بندونه پښتاسانم.

وَاللَّهُ خَيْرٌ (هـ، ا، خـ، هـ) : رِخْلٌ، رِخْلٌ، رِخْلٌ.

دلاستان، (باک) : لٹ ، لٹہ دار ، جنگل (باک) ، تال دلاستان.

2025-1-15-16

پیش از آنکه به این موضوع بپردازیم، باید بدانیم که این

پیشینہ (پاکستان) اور پشیمانی (پاکستان) کے درمیان

پیش / ہزارہ / سکور / پس / سیاہ / پس / پڑیں / پڑیں

دڙيوان: پاسهوانی ریگا۔ — ی: پاسهوانیتی ریگایه.

ڊيولوي (همورا.): پٿواس.

ڊيويان: پٿگار دهورويمري، پٿگايه، که هاترچوي بمسردا بکري.

ڊيورا: پٿوراست.

ڊيوراست: راستمورخ، راستموري، نهگهرو واپري — دهگهيمشوريتي

دلخوار، پٿوري.

ڊيوري: راستموري.

ڊيوشوين: ياسا، خو و پهروشت، پلان، نهخشه چت.

ڊيوشوڪرن: سمرليشتيران.

ڊيوشوگي (باک.): پٿوروار.

ڊيوي: (باک.) ڀووش، هوريشه، ڀووش، ڀوسي، (همورا.) ڀواسه،

(فه.) ڀو، ڀوي، گيانداري کي ڀوي چوراپتي توکني کلک فسي

گوي قوتي فيلبازه له کمرويشک زلتره. (باک.)

پٿوروار. — پٿيچ: فيل و ساختمو تهله.

پٿي

ڊيهاسن (باک.): پٿي ناسن.

ڊيهاف (باک.): هاري، هاردهم. — ي: هارپٿي.

ڀي: فسن: پٿهسن.

ڀي: (فه.) ڀو، پٿگا، پٿگه. (يعز.) ڀيش، رڌين.

ڀيئوئه (فه.): گروي، ناوله دار، خرويزه دار. — ي: گرويي،

ناوله داري.

ڀيا: ڀوپايي، ممرائي، ڀووالمت، کلکسروته، زمانلووسي، دووڀويي.

ڀياڪار: ڀوپايي کار. — ي: ڀوپايي کاري.

ڀيائ: جووره پارهيئي گرمين و کويتستاني بووه.

ڀيان (همورا.): ربحانه، (همورا.) ڀيئون. ڀين، ڀيئن، گويوڪرن،

فيانن.

ڀيافن: ڀاڏاشتن، ڀيسايي پٿيڪرن.

ڀيائي: ڀياکاري، ڀوپايي.

ڀيه: (باد.) ڀيش، ڀڏين.

ڀيهسي (باد.): ڀيش سهي.

ڀيبا: (باک.) فيل، تهله، داو، تهفره، (نمرده.) تهکان.

ڀيبائ: شل و شول، ڀيس و چلڪن، شول، ڀيچي، قهله تان، شول شول،

ڀيشهرم، (همورا.) ڀووت، ڀيسامان.

ڀيهرهه: مردن، لمانوچون.

ڀييو (باک.): فيلزان، فيلباز.

ڀييو: (همورا.) گوڙاو، چلڪي نيوکه پرو چارانه، چقاره.

ڀييوڪار (باک.): فيلزان. — ي: فيلزان.

ڀييوگهر (باک.): فيلزان. — ي: فيلزان.

ڀييو: ڀوخل و ڀيکاره. کالاي شروووڀو هلا هلا.

ڀيت (نمرده.): فيل، تهله، کهلهک، (فه.) ڀووت له ڀو مرز نبي ڀو

همرو گيانلبريکي تر به کاردهري، (نمرده.) تهکان، (نمرده.)

شروکوته.

ڀيٿال (باک.): گمريده، ناواره، همزه گمرد. شياکه.

ڀيٿاله (همورا.): شياکه.

ڀيٿالي (باک.): گمريده، ناواره.

ڀيٿه: چٽيکه کمل و پهل خوري پندهشوري.

ڀيٿرش (فه.): ڀووترش، مؤن. — ي: ڀووترشي، مؤني.

ڀيٿق (فه.): جيئنه، ڀيئنه، ڀيٿ، مريخ.

ڀيٿق جهم (فه.): ڀيٿقي چار.

ڀيٿڪ (نمرده.): ڀيٿ، شره، کوته.

ڀيٿکه: کميٿک همري ترش و نارده، که ڀوٿيک پيش همري کردني به ناو

دهگيرتشموه ڀو سبهيني، که همريان گرتشموه دهگنه مايه و هموتي،

فريشک.

ڀيٿک و ڀيٿک (نمرده.): ڀروپيت، ڀيٿ و پيت، خرت و پرت، شروپه.

ڀيٿن (باک.): ڀوٿن، ڀوٿلن، ڀهتن. ڀيان، گوگردن، ڀين، (باک.)

سورک ڀون.

ڀيٿوپيتا: (نمرده.) ڀيٿک و پيٿک.

ڀيٿه: ڀيٿه.

ڀيٿ (که.): ڀدانه چيره، ڀدان له چيره ڀورن. ڀداني گي، مري ڀدان گي.

ڀيٿال (زا.): مريبا، ڀوب، ميوه پورهده کراو لهنيو شيله شه کريدا.

ڀيٿال (باک.): ڀب، مريبا، ڀيٿول، شيرٿيٿکه، که کنگري تيکراي،

گولي سري ڀيٿواسيه، خوراک و پيٿورٿيکه ڀيٿيه له پهن رو شيرٿو

شرو سمرتو.

ڀيٿه: ڀيٿه.

ڀيٿه ٺوڪ (بابا.): ڀنهجهکه، ڀههه، که تنهاله جنيواندا به کار دهري،

به — ي دا چوره خواروه.

ڀيٿه ڪرن (نمرده.): ڀيٿه ڪرنهوه، چيره ڪرن.

ڀيٿه ڪرنهوه: ڀدان چيره ڪرنهوه، چاوپر ڪرنهوه له يه کيٿک.

ڀيٿه (باک.): ڀيٿه ٺهستور.

ڀيٿه ڪرنهوه: ڀيٿه ڪرنهوه.

ڀيٿول: ڀيٿال، مريبا، ڀوي همري چٽيکي ڀي.

ڀيٿانه: ڀووخانوکه، مؤر، (همورا.) ڀيان، (همو.) ڀو، گيابه کي

که لپاني ڀوخنوشي سموز و ڀشه دهستچين و کيوشي هديه.

ڀيٿانه هلهي يانه: خول ودهر.

ڀيٿانه ڪيٿيله: ڀيٿانه ڀوخنوشي ڀالا بهرزو ڀوخنوشي که لپه کاني لهي

مالي ووردن.

ڀيٿ (جا، فه.): ڀيٿ، خيٿي درشت، چمو، چفت، لم، ليم. شياکه،

ڀيٿ، کوٽه، ڀيسايي ڀشه وولاخانه به تايه تي، که شل ڀي.

ڀيٿاي: ڀيٿن.

ڀيٿه خوره: ڀالنده يه که همري ڀيٿي دهخوا.

ڀيٿه ڀشه: نهوٿيٿي ٿاڙال و ڀشه وولاخانه ڀيٿي دهفريتن.

ڀيٿه لان: (جا، ده.) ڀيٿه لان، شوٿيٿيکه چفت و ڀيٿي درشتي زور

ڀي، شوٿيٿيکيشه شياکه ڀيٿي ٿيڊا.

ڀيٿه ٺوڪ: ڀيٿه ٺوڪ، (همورا.) ڀيٿه ٺو، (خو.) ڀوي.

دېڅه لَوو (همورا): د پڅوڅه.

دېڅزار: خيزجار، زېڅستان.

دېڅن: پڅاوی، پيسی گمښت، گيانداري پيس و چه پل.

دېڅناوی: پڅاوی.

دېڅنه: پڅن. پېڅو.

دېڅوڅه (همورا): د پڅوڅه.

دېڅوڅه کوره (همورا): د پڅوڅه کووړه.

دېڅوڅه: پڅينگ، پڅه لَوو، پڅه لَوه، (باک.) پلادی، پوڅيسوړ، روڅه لَه، پسي، (لو.) ليڅه روو، (باک.) پڅوړ، پزووړ، ريشی، (نمرده.) پندولی، جلکی شې، چټکی باریکی درټره لمزگی گيانداراندا پيسایی پيدا د پروات.

دېڅوڅه ناستوړه: د پچک، پوڅپه ش، زهبلهک، د پڅوڅه پټکی ناستوړه به دهم د پڅوڅه ی باریکمه.

دېڅوڅه باریکه: د پڅوڅه به که له پټش پڅوڅه ی ناستوړه به.

دېڅوڅه کوره: د پڅوڅه کووړه.

دېڅوڅه کووړه: د پڅوڅه کوره، ماسوړلکه کووړه، د پڅوڅه پټکی گچکه به به د پڅوڅه ی گموره نووساوه، که چټی بچټکه ناووه زوو فریای نه کمون مړی ده کووړی.

دېڅوڅه ناستوړ: د پڅوڅه ناستوړه.

دېڅ: قه در، ریز، پمرا، پاڅه.

دېڅ: جوق، پؤل، تپ، سان، چمند چټیکه به قه تاره و به پڅ پاره ستابن، له — دان: لساندان.

دېڅوون: د پڅوون چمند چټیک به دروستی.

دېڅووه کړدن: بهر پڅو هاتن به سمر چمند چټیکه د بهی بوواردنیان.

دېڅو: پڅو، قه تاري پڅگای ناسن.

دېڅ کړدن: دانانی چمند چټیک له نه نیشته یه کتری بهر پڅ.

دېڅکین: پڅرتن.

دېڅگاو: پڅگاو. — ی: پڅگاوی.

دېڅلیگ کړدن: پڅ پڅو گرتن. پڅلینان، پاڅه گرتن.

دېڅلینان: پڅلینان.

دېڅلینان: پڅلینان.

دېڅن: یاری سی پڅکین یا نو پڅکین کړدن.

دېڅن: پڅسراو، خوری، لَوکه یا موړیکه به تمشی یا به خهړهک پڅسرای، چمند گلوڅه به نیکه، که به جاجم و بهرماڅ و نیشتر ناماده کرابی، (که.) پڅس.

دېڅه: پڅتن.

دېڅسین: (همورا، باک.) پڅسپی، پڅاوی گموره و بهر پڅ، دهم پڅستی ناوایی.

دېڅسوا: نابووچوو، تږ، بهدناو، (همورا.) پووسیو، بی نابوو، بڅسهرم، هه تک کراو. — بوون: نابووچوون. — کړدن: نابووچوون. — یی: بهدناوی، بی نابووچی، نابووچوون، تږی، (همورا.) پووسیو، پووسیو، بڅسهرمی.

دېڅوړیس: مېڅس له کړدارو ناخفتنیکي دووړو درټره، ده لټن نهمن توانای بیست و یا کړدن نهم — هم نیه.

دېڅسوو: (بل.) نمرگی یا نه به، که به له به زه ویدا بلاو بکه نهمه. به و هم مو جوړه گیایه کیش به کار ده بری، که به بدری به و خوار دنی زستانیی وولاڅ و ناڅالان.

دېڅی (زا): باقه گیای ووشک، (باک.) پووت، گڅوگیا.

دېڅین (نمرده): د پڅتن.

دېڅن: پڅن، پڅ، پو، پهډین، پڅن، پڅن، پڅو و نیری و بز ن پڅیان هه به. (باک.) برین، کولکی هه لټن، زپیکه. (باک.) نیری جووتی.

دېڅن: پڅسوی بهر یو ووهی چټی در اووه.

دېڅن: پڅن: چټکی زوړ در اووه، که پڅنالی زوړ بی.

دېڅنه: پڅن.

دېڅن: داو ووشاو، پڅراو. (بار.) جه هه ری، گیایه کی ده ست چټنور ده خوری.

دېڅن: (پهوا، بار.): تهرخون، جه هه ری ده کوو ته ره تیزه وایه، (پهوا.) بټره روو.

دېڅه (همورا): پڅسوو. (همورا، که.) په توه، پنچ، پنچ، گونچ، بیخ، بنچینه، پهگ، پڅن، زنج، مه بالغان نانی: نیمه پڅسما دهر هټنا، له — هه لکه نندن: له پهگ و بنچینه دهر هټنا و شه لپڼ، — داکوتان: زنج داکوتان، پڅندان، — کټشان: کوژتن، کاروبار تمولو کړدن. په گو ده ماری پوهه کان (دار و گیایان)، گوو، له رزانه، پڅسو، پڅسوله، پڅی. داریکه ساوایه، که به پڅسوه دهر هټنایی و له شوو پڅیکتر چه قټنایی یا به قټنری، شه تلای داران.

دېڅه: قران تیخه، بنې، بیخ، بنې.

دېڅه: چټیکه له پنچو بن هاتپته دهر ووه.

دېڅه: پڅوون: لهن هاتن و برانه هی خیزان یا تیره یا هوزیک.

دېڅه: بنې، پڅه.

دېڅه: پڅووار.

دېڅه: پڅووار کړدن.

دېڅه: داکوتان: پووان و پهگ و بیخ داکوتانی پوهه کان، جټگیر برون و داموزان.

دېڅه دهر هاتن: زیان کړدن و کمنهفت برون یه کټیک.

دېڅه دهر هاتن: کمنهفت کړدن و توشی دهر دهره کړدن کسپکی.

دېڅه دهر هاتن: پڅه دهر هټنا.

دېڅه دهر هټنا: له پهگ و پڅسوه هه لکه نندن، کمنهفت و پڅسما کړدن کسپیک.

دېڅه پڅه: پووش و پووش، وورده ی قاقمز و دار و نیشتر.

دېڅه: پڅه کیش.

دېڅه: پڅه کیش. — کړدن: ریشه کیشان.

دېڅه کیش: پڅه کمن، گياندار یا پوهه کټیکه، که له پهگ و پڅسوه دهر هاتن.

دېڅه کیشان: پڅه دهر هټنا.

دېشه‌کیشکردن: له ږگ و پشموه دهره‌پتان.

دېشه‌ميو: بنه‌ميو.

دېشه‌وره‌نموه: ږگ و پشه، نمراد، بنه‌چک.

دېشه‌ه‌لبه‌ستن: پشموه ه‌لبه‌ستن.

دېشه‌ی جهرگ: منال، بندل، بندى دل.

دېشه‌ی جیگر: مندل.

دېشبايا: (موک.) جوړه ترتیه‌که سوړو سپی هیده. — ی سپی: جوړه

ترتیه‌کی سپیه دهنکی هیده گلوی کمه‌یک درتیزو بؤ میلاق ده‌بی. —

سوړ: جوړه ترتیه‌کی سوړه دهنکی هیدو گلوی درتیزو بؤ میلاق ده‌بی.

دېشباوا (نمرده.): پشبايا.

دېشخمن: تیز، قه‌شمه‌ری، تیتالی.

دېشدار: به‌ریش، خاوه‌ند پش و ږدین. — ی: خاوه‌ن پش، ږدینداری.

پش سپی: پسی، کوته‌پیاو، دمر است، گوره‌ی ناوایی.

دېشک (باک.): قوونیر.

دېشگاو: ږت‌گاو. — ی: ږت‌گای.

پش ماشو برفج: پشیکه‌پش و سپی تیکه‌لاو بوبوی.

دېشوه: پشموه.

دېشو (که.): پست خو، ږد، سه‌ریو، پیسکه.

دېشول: (نمرده.) وورده‌ی دارو قاقمز و نیت.

دېشول: — گهرما، پشمو، پووشال، پووش، پشول.

دېشول: گارانی، هزارداستان، سپرو، بالنده‌یه‌کی پشی کونجی

دنوک باریک و درتیز له چوله‌که گوره‌تره به‌گه‌لی جوړ ده‌خووتی.

دېشو: (همرا.) پشه، (دهر.) پشی، تاوی بادراوی ناغه بانو شده و

نیدیکه‌یه.

دېشووه‌لبه‌ستن: (باک.) پاشتن.

دېشی (همرا.): پشوری شده و جامه‌دانی و نیت.

دېشی (باک.): نیری جووتی، گوریس.

دېشیان (همرا.): دارپوشان.

دېشیاندن (نمرده.): دارپوشاندن.

دېش (باک.): بهر، وه‌کوو من — ین خو تراشی: هه‌روه‌کوو نمن به‌ری خو

تاشی.

دېشی (زا.): پخول.

دېشیک (باد.): پخول.

دېق: حتی نمره‌لیقه‌ی تنک.

دېق جهم: (نمرده.) پېو‌قی چاو.

دېق مریخ: (نمرده.) جیقنه‌ی مریشکی.

دېقنه: جیقنه، جیق، گوی بالنده.

دېقنه: پېو‌قی چاو.

دېقنه‌سپیلکه: جیقنه‌سپیلکه، نه‌خوشیه‌کی مریشکانه چمند زبیکه‌یه‌کی

سپیان له‌نیتو زاری دیت چاره‌ی زور دواړه به‌لام نموده‌ی بؤ به‌کارده‌بری:

سالیسیلات ۸ ناو ۱۰۰، پرمه‌نگه‌نات ۲ ناو ۱۰۰.

دېق و هیق: حتی زور تنکی نمره‌لیقه، لاواز، لمړ، سیس، چرچ.

دېقووله: حتی په‌قوله، ووشک و لاواز.

دېک: براده‌ی ناسن، وورده‌ی ناسن له‌پیشدا وه‌کوو قاقمزی مریژک

به‌کارده‌برا، که به‌سهر نووسراواندا ده‌کرا زوو ووشکی ده‌کرده‌وه.

دېکه: کیره، چیره‌ی ددان یا پینوس، چیره.

دېکه‌ریک: چیره‌چیر.

دېگ: حتی ووردی بریسکه دارو به‌سهر نووسراواندا ده‌کرا بؤ

ووشک‌کرده‌وه.

دېگی بیابان: جوړه لیمیکه له‌دووره‌وه ده‌بریسکیت‌موه وه‌کوو ناو.

دېل: ژاله.

دېله خوو دوله: مووار، زه‌ونگ، زه‌ونج، دوله‌ی پخول‌ه‌ی نا‌ژالان،

که به‌برنج و قیسو چموری پر ده‌کریت‌موه.

دین (فه.): ږن، ږتن، ږیان، (همرا.) ده‌نگدانی سه‌گ.

دینول: تلش، ږیو، ږیتول، ږندول، ږگور، (نمرده.) شیتال، ږیوال،

ږینگول، ږیو و جل و به‌رگی کون و ږاو.

دینول‌ږینگول: تلش تلش، تیتول تیتول، پارچه‌پارچه، شپو وو. —

بوون: شپو وو‌پوون. — کردن: شپو وو‌کردن.

دینگ (نمرده.): شیر، شيله، ږنگال، رب.

دینگ: لیک.

دینگال (نمرده.): ږنگ.

دینگان: بؤله و پرته‌کردن.

دینگاندن: بؤله و پرته‌کردن.

دینگاندنموه: ږنگاندنموه، بؤله و پرته‌پرته‌کردن، ووتنموه.

دینگاو: (همرا.) لیک. په‌واقی همنگوین.

دینگه: منگ، مینگه.

دینگه دینگ: مینگه‌مینگ، ژاوه‌ژاو، زور له‌سهر چتیک ږوشتن.

دینگ‌خوړما: شیری خوړما.

دینگور (همرا.): سه‌کی توکن، کسوکی توکدرتیز، به‌توک ده‌رتیزه‌کی

سه‌گیش ده‌لین.

دینگول: ږیوال، شیتال، شپه، ږندول.

دینگوول (دهر.): کونه، جلی شپو‌شپول، ږندول، تیتول.

ږیو (نمرده.): که‌لک، فیل، ږاوو‌ږیو.

ږیو (نمرده.): ږیو‌وار.

ږیوال: ږندول، ږندول.

ږیو (همرا.): ږیواس.

ږیوای (همرا.): ږیوی.

ږیوه: ږنگه، ږنگه. گای به‌لک.

ږیوه‌ږیوه: ږنگه‌ږنگه.

ږیوه‌ږیوه‌که: ږنگه‌ږنگه‌که.

ږیوه‌له: له‌ږولاواز (بؤگیاندار).

پښتو ژبو (هـ.و.): پښتو ژبه. (باد.) شمېرېکه، همدغوینې جوړه زهږګه تېږه کی.

پښتو: پښتو ژبې ته یو اسمی که دهږی بهر ژبې ته یو پښتو، پښتو.

پښتو: پښتو، (هـ.و.) پښتو، پښتو.

پښتو (کږ): پښتو، جلکی شپ.

پښتو: (شکا.) پښتو، پښتو. (خږ.) پښتو، — کاری: پښتو، فیتلېزانه.

پښتو (باک.): پښتو، (باد.) پښتو.

ز

ز: تېږېکی ثابتې کورښه.

ز: زاک، زاده، زوله، منډال. (که.) همد، چندان. — یکه لمزګدا بیت: همد یا چمد چندان لمزګدا بیت. همد، منډال. کوپ، کچی برا و خوشک و خال و مام و نیشتر و له ګڼ و انیش نمې به تنه یې به کارنا بری: برزا، خوشکمز، خالو، ناموزا. کرداری پښتو له زان و زایین و ګڼګڼ واته مینې که زان، زاده، زانی، دی. پس، به چکه، نم نافرته — یټکی لمزګدا به واته دوګڼه.

زاین: زایین، زان. دزدان، ده لاندنی نار و تهرایی. پښتو، سهره لاند، په یدابوون.

زې: دوو ژبی ناودان له کورستانی عیراقتدا. — ی بادینان سنووی خاکی کرمانج و سوزانه.

زېښت: پښتو، که همدنوی منډالې تازه بوی تیدا بنو سړی. (باک.) توماری سهره ژمیری. — کړدن: تومار کړدن پښتو سهره ژمیری.

زېږ (باک.): خږ، خمره ند، که نار درېږتی.

زېږ (زا.): سهره ګوټلک، سهره ګوټلک، سهره نوټلک. دژ و دهره یه که ناوی بارانوی پیداپرات.

زې: ساپ، ساف.

زېان: ساپسپین، سافسپین.

زیت (که.) پږ. زاور، نه ترهش. بې، پږکیشی، پې، نازایی، زاغ، نه ترسان. به — نازا، به چمرګ. نازاد ژور به زاته: نازایه. بې — ترسنگ، حیز، نامرد. (فه.) نمهګ.

زغېږن: زهله بږن، زور بږن، ترساندن، ووره شکاندن.

زغېږون: زهله چوون، زرو چوون، ترسان.

زغېږ: زاوردار، دلدار. پږکیشی، له خږ اډیتو، بږکه، (هـ.و.) بېګه، تبا. (باد.) بهنا. (فه.) نمه ګدار. چاقایم، به چمرګ، نه ترس. — ی: نازایی، پږکیشی.

زاکوږن: پږکیشی، له خږ اډیتو، پږه له لږتږن، پږه نستان، ویران، نه ترسان له کړدنې کار تکیدا.

زاج (هـ.و.): پارچه یه که پښتو. زاجکی پښتو ده کړته نار و چمری خوشکړای پښتو ده کړی. (باک.) ګوهر، (جوهر)، ناوره. (باک.) ناماده یی، لیتو شاهویدی. دهرمانیکې سپی تفته بږ ژور چت به کار دهږی به تاییه تی بږ پښتو کړدنې بږن و خوری.

زاج و به چمرګ: پږچم و پږه مو به که به کفارې سهری کوپ منډال ده پښتو بږ پښتو و جووانی.

زاج: تاویری ګوهر، بهرد. (هـ.و.) زای، چتیکې سپی یا زهری ترش و تفته وه که خوری له کان دهر ده پښتو. ګوهرګ، زاخه، نمشکوت. (بار.) خلشې سبیل و موندنه. (دوله.) قمر. (فه.) ماه و چپای بلنده، که همموی بهردی. (پږ.) نازایی، زات. به — نازا، زاتدار. بې — نامرد، ترسنگ، حیز.

زاخلو: دهرمانیکه ده پښتو بږ مش و مالتی تیغ. زاخه. نمشوما، جیلره، ګوهر. تیغ که — دږ، جیلره و جوهر په یداده کا بږه و ناویراوه. داغ، خفت، زوخوا. پاک کړدنوی خشلې ژبې و ژبو له لای ژبې ګڼ.

زاخلو پښتو: چاروونکړدنوی به پښتو کړی دژمن.

زاخلو: مش و مالدان، زاخلو انموه.

زاخلو انموه: مش و مالدان تیغانه به زاخلو.

زاخلو: تیر تماشا کړدن. که تیر تماشا ی دیمنیکې خوش یا نافرته یی جوان بکړی ده لږن: هیندی تماشا ی نازنه یی خانی کړد تا زاخلو چاری خوی دا.

زاخلو: جوهره دهر.

زاخلو دږ: زاخلو دراو.

زاخله (موک.): هږی مېرانه، له ژبې زوی دوست و چمد ژور پښتو لی همد که مندږی. ژبې مین، زاخل. (که.) زه یه که پښتو به پښتو، که به کږکی چاندن نایدت. له مندیک شوینانده به مېرګ ده لږن.

زاخلو: له جیمی زاخل.

زاخلو: زاخل سپی.

زاخلو: مږی به سلیقه و جوهره دار. تیغی جوهره دار. — ی: جوهره داری.

زاخلو: ناوی دهره یه کیسه سهره لږی بې. به پښتو، خیزه لږن. نمشکوت، غار، شوینیکه ده کوو ژور له زوی یا له چپا همد که نږی بږ مږو مالآت، زاخه.

زاخلو: زاخل زهره.

زاخلو: زاخل کسک.

زاخلو: جوهره پالتو یه که به پښتو کړی. ناوی شاریکه له کورستانی عیراقتی.

زاخلو (موک.): زورخو، تیرنه خو. — ی (موک.): تیرنه خو.

زاخلو (هـ.و.): ژبې زوی، ژوری بنو یی، ژبې مین.

زاخلو (باک.): جوهره پالتو عابیه که له پښتو ده ستکاری زاخلو ییان بووه.

زاخلو (باک.): غار، نمشکوت.

زاخوږان (موک.): زړخوږ، تيرنهخوږ. — ی (موک.): تيرنهخوږی.

زاخوږ (همورا.): ژيرزدهی، ژووری بنزدهی، زيرزدهمین.

زاخوږی (باک.): جوړه پالتو عابایه که له پيشدا دستکاری زاخوږيان بڼه.

زاخوږو (باک.): غار، نښکوت.

زاخوږان: ناوی دپه کيپه لمنځو هڅوکاندا.

زاخوږ: قشقه لڼه، قشقه پڼه.

زاخوږ (جا.): دلاڼ وده رهيکي ليږو بڼه لڼه. زيخمالک، خيزه لڼ، زيخه لڼ، زاخيران، زاخیر. پارچه زهوييه که له دهستی يا لمدوږين و بمرقدهی چپياندا، که وورده بڼه زوږی.

زاخوږان (دهر.): زاخیر، خيزه لڼ، بڼه لڼ.

زاد: قوت، توشه، زهواد، خوراک، تيشو، دانډلڼه، بڼسوی، خوارده منی، هايدي ژيان. (باک.) چيشت، شير، گراږ. داهات، دهرامت، بمریو، بمریو، خولندوت.

زاده: منال، مندل، پڼه، وند، کوپ، کچ، زا، زاگ، زړتر به منی به کارنا بری وده کو: نارام — نارامزا (کوپ يا کچی نارام). به گزاده (کوپ و کچی بهگ).

زادهگان: نمره ی خانواده بڼه.

زادبووم: نيشتمان، شوږی له دايک بوون.

زادندان: همبانه، توشه بڼه.

زادليږ (باد.): گراږليږ. چيشت لڼڼر، شيقليڼر.

زادومهرگ: مردن و ژيان.

زادي لڼه: واته خوراک و توشه ی ژيانی نيه و هڅاره.

زاد: دم، دهر، دڅ، دم. زمان، ناخوږتن، قسه. زمان: زاری کرمانجی: گوڅاری کوردي بڼه لمږير چاودږي حسين حوزنی موکريانيدا بڼه. ستان، جی، شوږين، نيشتمان، به لڼ به منی به کارنا بری به لڼ کو له گمل ووشه يکي تر به کارده ريت: لاله زار، گولزار، چيمه زار. دو بڼه شش پڼه، همروهي چمند خالتيکي تپدايه ياری پڼه کړی. زارکی کوپه، دږه و گږه و مه جمل و نيتير. — نانوه: سمر دپوشين، سه قانندن. زارواه، واته. بې تين، خراو. کساس، که نهفت، پهریشان، به لڼ گاز. گازنده، گزانه. گزيانتيکه به کولموه تيکمل به عاوار و پږي بيت، ناله و غوغان. (نيره.) مندل، زارږ. (نمرده.) ژهر.

زادا (پيز.): ناوی نافر تانه.

زاداف (باک.): زارواه.

زادلو: ژاروا، ژهر، ژهر او. ناويکي تاله، که گږو گيا و دار و دره ختان دهریده کمن. ميز، گميز، پيشاو.

زادلو: پاوږ، گوښ.

زاديشه: بڼه: زارتيه.

زاده: زراو. گفي نيره هاپراو، پروښ، گغه کوتاو، کڙيزه.

زاده مڼه (جا.): تزوير، زراوچو. زاده. (که.) زالو. (پږو.) زاله. — بوون: تزوين له ترسان، که سيکه له ترسان مردي. — بردن: زراو بردن.

زادو (باک.): هاوراهوار، دنگي گزيانتيه.

زاده مڼه (موک.): زراو بردن له ترسان.

زادگا: زارگا، بانهگا، بمرموسلدان.

زادوانه: دهمبين، (کو.) دم بستم. چتيکه دهمی وولاخانی پي ده بستم له کاتي گيره دا تا ده غلی نه خوږ و همدووک لا زبان نهمين. زاريستن. بڼتيکه زارکی کوپه لڼه داپوشراو و نيتري پڼه بستم.

زادوبست: جادو، دهمبست، زاريستن. نشتويکه يو زاريستنی نه ياران بدری به کسيکی.

زادوبست: دهمبست.

زادوبين: (همورا.) بمره بين. بمني زارکی کونده و همدکه و نيتري پي بستم. راروانه، دهمبست، زاريست. زارگوش، بزموک.

زادوچو: (همورا.) دهموژاو. دهموچو. هينده بڼتيه يه که به جاريکی بمروري و يو هممو چتيکی تريش به کارده بری، که به قده وي بي.

زادوچو: قين، پق، پک، ژهرچار.

زادوخن: دم به پيکمنين، پووخوش، زارخنه.

زادوخنه (نمرده.): پيکمنينتيکه، که به دم پق و قينموه ي، زهرخنه.

زاددهشت: زار: زمان، دهشت، پاست، پاستان. زمان پاست، پاستيږ، پاستگو، پيغمه بڼه يکي کورده بڼه.

زاددپو: دهمدپو، زوړلي، پازپانه گر. — ی: دهمدپو.

زادزار (باک.): زارزار، هاوراهوار، دادويږاد.

زادزارووک: که سيکه زور زاری و دادوهاواری بکات.

زادوک: زاری کوپه لڼه و نيتير. زارکی کيسه و توره که و جواو و تير و نيتير. زاروانه، سمرپوش، ده شک.

زادوگا: بمرموسلدان.

زادوگه: زارکی چالو و جوگه ی سمر دپوشراو.

زادوگالنهوه: قرم ليخو شکرډن.

زادوانهوه: سمر نانهوه، سمر دپوشين، سه قانندن.

زادونرم: زمانلوس. — ی: زمانلوس.

زادو (باک.): منال، مندالی گچکه، به چکه ی بچووک. (همورا.)

زادوله. زاروک بچووکي ويه، لمرنموه ی زور زاری و قير و هاور ده کمن ناريان ناوون زارو.

زادوقي (باک.): منداليتي.

زادووک (باک.)، پوتا. مندل، بچووکي زارو.

زادوله (همورا.): زارو. مندالی گچکه.

زادوله دانه (همورا.): مندلان.

زادويخ (باک.): خاندهان، په سمن، به ناوونيشان.

زاروو: زهروو. (نمرده.) منال، مندل.

زاروووک (باد.): مندلان.

زار همدپه: دهممږديها، دهممږديها. جوړه کوليکه.

زاريشه: دموکولي. زارنيتيه يکي په کي سپي هبي: په کي هناري و هي تو ترک و شوواشيني که قده قده بکري له ژورتيکيدا له ناوي بڼي دوايه بکوليږي ناوه که له خورتي چمندجاران له زاره ودردي و تپيدا پراگيري چاکي ده کاتوه، ديسان يو زارنيتيه قعليه ۴ م و زه رنيق ۳ م لمنځو چمند

زاروک

مفادین: زانین.

زاناھى (باک): زانايسى.

زاناھى (ھمورا): زانى، زانين. نه: نەزانين.

زاناھى: زاناھى، شاربزايى، ناشنايى، شاخوۋەندى، خوۋىندەۋارى. پەي پى بىردن، ھەلپاۋوردن، ھەلپەتتەن.

زاناھى خۇ (جا): زياندەر، سەگ يا گيانلەبىر تەكە لەناۋ مالدە فېرى چت خوۋاردن بويى بە دى. فېلباز، خەلە تېنەر، زيانەخۇ.

زاناھى: زانا، مامۇستا. — ي: زانايسى، مامۇستايى.

زاناھى: نىرى نىرىنەنە. ۋەجەجە، ئالوگۇر، بات، جيات.

زاناھى: (ھمورا) ناسراۋ، زمرار.

زاناھى: زاناى شاربزا، زانين وشاربزايى. نازاد بە — ە: شاربزا و زاناىيە. زانايسى، زاناھى، زانبارى، شاربزايى.

زاناھى: زانستگە.

زاناھى: زانكۆ، شوۋىتتەكە خوۋىندەكاران دوۋاى قوتابخانەى نامادەيى تېيىدا دەخوۋىتەن.

زاناھى: زانبارى.

زاناھى (فە): زانين.

زاناھى: زەنگەر، گونج يا لوۋلى ئانىشكەدار.

زاناھى (شوا): چۆك، ئىمۇنق.

زاناھى: زان، زانا، شاربزا، سەيدا، مامۇستا. — ي: زانين، زانست، شاربزايى. زانستى.

زاناھى: زان، شاربزايى، لىزەن، سەلەتدەرجون، سەلەتدەركردن، تېگەپىشتەن، پەي پىبىردن، ھەلپاۋوردن. پى — ە: لەچاۋادابون، ئەمەگدارى. پى بە — دان: پىزاناندن. لى — ە: سەلەتدەرجون.

زاناھى: زاناھى، گياندارىكى مېيىنەيە، كەتازە بەچكەى بويى ديارە ئەم مەيسە تەنھا ئادەمىزاد و لىس (حيوان) دەگرتەۋە چوئىكەۋ پەلەۋور نازى ھېلەكەى دەكاۋ لىسەرى كۆرك دەپ، ھەر بوجۇرە، كىسەل، ماسى، قىرۋاۋ بېچىۋ ھەلپاھىتەن بەلەكەۋ ھەلپەتتەن ھېلەكەى دەكەن ۋەكەۋ پەلەۋەرىن ۋە ھەلپەتتەن گەرايان ھەيە ۋەكەۋ كۆلەلە ماسى و ئىستەر. لەمەشى بالەندەندا تەنھا شەمشەمەكۆرە زا و زى دەكات و شىرىش بە بېچىۋى خۇى دەدا ھەر لەمەن ئەۋەشە ئىمۇ پارە كراۋەتە مەتەل: ئەگەر ھۆشت ھەيە ۋە ھۆشت لەمەن لەناۋ مەلەندا كاميان بەشېرە؟

زاناھى: زەما، زاما، زاقا، يەزەنە. ئىمۇ نىرىنەيە، كە زنى بۇ داخوۋاى كرابى دوۋاى گۆرۈنەنەش تا مانگىكى ھەر زاناۋا پىدەلەن. نازناۋە بۇ مېرىدى خوشك و كىچ و ئافرەتەنى نىزىك.

زاناھى: زىك كەتتەكە لە نىۋانى زاناۋا ۋە خەۋوراندە بىمۇ مەرجە، كە زاناۋا ھەر لەمالى خەسۇر و خەۋوراندە بىتتەۋە.

زاناھى: زاناۋەتى.

زاناھى: نىزىكەتەن ئەستېرەيە لە پۇژى. تىر، ئەستېرەى زانست. سىۋەل (عتارد).

زاناھى (ئەردە): زاورور.

زاناھى: زاونى، (خۇ)، زاونى، (ھمورا)، زەھ، (پەۋا)، زەۋەزە، (ھمورا)، زەھ، زەۋ، بەسەرەتا و كانگەى زانى ئازاۋ و مالا تانىش ھەر — دەلەن.

زاناھى: زىك كردن و مەلەۋون.

زاونى: زاونى، بەچكە، بېچىۋ.

زاونى: زىك كردن مېيىنەيەكە يەك لەمەۋاى يەكتەرى.

زاونى (ھمورا): مەندال.

زاونى (ھمورا): مەندالەن.

زاونى: تىكەلەكردن كاروبەر خانى ساۋايە لە گەل دايكىيان لە بەيانىمە تا تىۋارە. ئىمۇ مەۋ و بەرخ — يە.

زاونى: زارە، زالە، زاورە. زراۋ، كىسەيىكە ئاۋىكى تالى تېدەيە بەقەد سى و جەرگەۋە. زات، توۋانا، ئەترەش، يارا. نازاد بە زاونى: بەزاتە.

زاونى: زراۋچون.

زاونى (ئەردە): بېچىۋ، بەچكە.

زاونى: زاونى.

زاونى: گۇنى، سىسۇچ.

زاونى (ھمورا): زان. زاخ.

زاونى: مامان زەنە دوگىانەكەى زاياندە واتە مەندالەكەى پىدەنا.

زاونى: پىس، زانا. گولەندام — ي لەزگىدەيە.

زاونى: مەيسە لەمەردەنە.

زاونى: زىكە ۋە ھاۋار و ئاۋازى مۇزىقەى بەرزە. (ھمورا، زەن). ھاۋار و داخو پۇر، گىيان و زارى. زايەلە.

زاونى (باک): ئەشكەۋ، غار.

زاونى (كە): زايەلە، زىك و ھۆر، شىۋەن، زارى.

زاونى: دەنگ و باسى لە دايك بونى مەندال، مەگىتى زانى ئافرەتتەك.

زاونى: شوتىكى تايەتە، كە مەندال تېدا لەدايك دەپ.

زاونى (ئەردە): زاونە، زاگە.

زاونى: زان، زانى گياندار، زانى گياندارى مى يىنگە، زانين، پەيدابون، بون، مەندال و بەچكەبون.

زاونى (زا): چىتى زۆر پەق.

زاونى (باک): فرىۋان، لە پى دەرىدەن، نازاكرەن، بەيىنە.

زاونى (باک): كاۋول، وىران. — كەن: كاۋولكرەن، وىرانكرەن. (زا). ژىر.

زاونى (باک): بەرزەپىن، زوبەرەدە، زومەۋوتى زەرد.

زاونى: زەبەردەست.

زاونى: دەستىزىشتەۋ، زال. زەبەردەس، زەبەر بەدەست. زۆردار، توۋان. — ي: زالى، زۆردارى.

زاونى: زەبەردەستى.

زاونى (زا): شوتى، (باک). شەبەش. شفتى.

زاونى: فېلەتەن، زەلام، لەندەۋر، قۇلماتى، چوارەلەقەۋى.

زاونى: زەبەنگ، زەبەند.

زاونى: زۆر، گەلىك، فرە، زەۋەند. (باک). زەعەش. بۇ زەۋىيىكىش بەكار دەپ، كە پىر لە گۆر گيا و دەغل يا قامىش و دېك و دال.

زاونى: زەمەندەي.

زەبەنگ: زەره ند.

زەبەر: زۆر، هێز، تین، (باک). بره. تەووزمی کوتان و لێدان. — ی مەدەیه.

زەبەرەبەند (خۆ): قوزەلقورت، دەردیکی بێ ئامانە تەنھا لە کاتی خواردن و خواردنە بەکار دەبێ دەلێن بە — بێ: بە قوزەلقورت بێ.

زەبەرەقوتە: زەبەرەقون، هێلکە، خا.

زەبەرەقون: هێلکە.

زەبەرەقونە (ناک): هێلکە.

زەبەرەبەندەست: زەبردار، مەزۆی زۆردار و دەستدرێژ، دەسدرێژ. — ی: زەبرداری.

زەبەردار: هێزدار، دەستەلاتدار، بەتین، زەبەرەدەست. — ی: زۆرداری.

زەبەرگەیانندن: نەپیم گەیانندن بە چتیک.

زەبەرۆزەنگ: دەستەلات، زۆرداری، سام، ساف، توندوتیژی لە کاروباردا. — ی: دەستەلاتداری.

زەبەرۆونی (هەورا): تەووزمی خویتن.

زەبەلەک (باک): پەخۆلەیی نەستور. — داگرتی: پەخۆلەیی پ.

زەبەلەک نەستور (خۆ): کەسیکە دەست و پێی نەستور و خۆشی تەپ و تەبەل بێ.

زەبەلۆق: چتی لوس.

زەبەینی (باک): لێدەر، کوتەر، ئازاردەر، فریودەر.

زەبۆر (باک): بەلەندەییکە.

زەبۆون: بێ هێز، ناتوان، ترسەنۆک، لەپ، بێتین، زار. (هەورا). ترسەزۆ. کەنەفت. گیانەداری لاوازی بێ هێز. — بون: بێ هێز و کەنەفت بون. — کردن: بێ هێز و کەنەفت کردن.

زەبۆونی: بێ هێزی، کزی، ناتوانی، بێ زۆری.

زەبەلەلاح: فیلەتەن، زێ، زەبەلەلاح، حەبە، نەقۆلا، لەندەهۆر، زەها، زەها. بۆ گیانەلەبەری زل و قەلەو بەکار دەبێ.

زەحەف (باک): زۆر، فرە، گەلی.

زەحف (زا): زۆر لە هەموو چتیک. (نەردە). بێهۆش، لەسەر خۆچوون، لەخۆچوون.

زەحفەر: زەحفەر.

زەحفەرەکان: پەنگی چتیکێ کردنە پەنگی زەحفەرانی.

زەحفەرانی: چتیکە پەنگی وەکوو پەنگی زەحفەرانی وایی.

زەحفکون: دڵچوون.

زەحەلە (فە): زراو، زەردەکی، تەلەکی.

زەحیری: زەچوون بە خۆبەنە، خویتن دانێژتن.

زەحەرە (بەل): هەر سەگەیکێ بەرازیکێ بکوژی کەمیکێ لە پێستی بەرازەکی دەکەن و کونی دەکەن و لە ملی سەگەکی دەکەن بەو پارچە پێستە دەلێن. — (نەردە). پووی کەوا و سیخە و قاپووت و چتی وایە بەو مەرجە، کە پێست بێ.

زەخەل: ناپاست، دەخەل، تەمبەل. قوماڕباز.

زەخت (زا): نەقیزە.

زەختە (دەر، پیرە، کە): نەقیزە. سەختی.

زەخم (هەورا): برین، زام، کولک.

زەخمەلوی: بریندار.

زەخمە (باد): سیخە. (هەورا). کە. نەو قایشەیه پکێفی تێپەڵدەکێشێ بەزینەیه. (هوک). لوعمە.

زەخمەپێچ (هەورا): برین پێچ.

زەخمەس (هەورا): برین پێچ.

زەخمەدار (هەورا): بریندار، زامدار، زامار، کەلەل. — ی (هەورا): برینداری، زامداری، کەلەلی.

زەخمەدەکردن: سەرھەڵدانی برین لە لەش.

زەخمەک: قایشیکە بە زینەو ناوژەنگی تێدەخری.

زەخمەکون: زەخمەدارکردن، بریندارکردن.

زەدە: زادە، گێزادە، دامەزادە. شکست، زیان بەسەرھاتوو. چتی شکست.

زەدەدار: ھاجری.

زەدەخور: لێکدانی دوو یا چەند کەس.

زەر (باک): زەرد.

زەر: وشەیکە بۆ ھاندانی زەراندنی کەر و ئێستەران بەکار دەبێ. (هەورا). زێر، پوول، پارە، دراو. تەل.

زەر: چتی زۆرکەم.

زەرپات: گەشەشامی، زوپات.

زەرپا (باک): خۆتەرێژ، بکوژ، کوژەر.

زەرپە (زا): کونی چکۆلەیی دیوار.

زەرپەندن: زەرپینی کەر و ئێستەران. (کە). شەپاندن، ئەپەشەر. سەرپە، زووپەزووپ.

زەرپانی (کف): چۆک، ئەژنۆ.

زەرپانی (باک): زەرپایی، زەرایی، زەردی.

زەرپایی (باک): (باک). زەرپایی. زەرپایی.

زەرپ (باک): پەنگەرەرد، زەرپوویی، زەرکی ماللاتان.

زەرپ (هەورا): چارە، پەزا. — تال: پەزا تال. (هوک). زەرپە کەر و ئێستەران، سۆزە، زەر، زووپەزووپ، سەرپە. ئەپە. دەنگی زەرپینی کەر و ئێستەرە.

زەرپە: ئێسک. — ی تال: ئێسکی قورسە.

زەرپەقوشترە (ناوی): زەرپەدەشت.

زەرپەقال: ئێسک قورس.

زەرپەزەر: زووپەزووپ، ئەپەشەر. زەرپە یەک لەدوای یەکتریە.

زەرپەشیرین: ئێسک سووک.

زەرپەک: ملوانکەیی زەرپوویی کاربە. (باک). زەرپوویی، نەخۆشی زەرپەک.

زەرپەکەت: وێنە، شەوەر، گیایەکی دەستچێنە دەکرتە گزەر، کە ناژالان بە تەپ و ووووشکی دەبخۆن.

زەبەرەقون

زەرپە

زهره کمو (زا.): زهره کمو.

زهره ککی (باک.): زهره دای.

زهره مند (هسو، بابا.) زهره نک. کاله که مارانه، گونسه، گوی بهله، گوروالک. گیایه که بهرینکی ددات دواپه وه کوو هیلکه ی لیدئ پیتی ده لئین گونسه چونکسو وهی ده چئ تۆتیکسی پشی زوری تیدایه، کولکیتکی لنینو گمز دریزتری هیه، که به قعد دارد هستیکسی نستوره ووشک ده کیری و ده کورتی و به ووردی به سسر برینی کرماوی ههر مالا تیکسی وهر کیری چاکی ده کاتموه. لسمه کولکه که ی زور چلان ده ده کات همر چله ی بستیک بلنده لنینو قعدی چله کاند ا گولیکسی بزور ده ده کا وه کوو گونه پشیل به توره که ی بزور دی و به ووردی به شه که وه له خورتی بخوری بزور هیری چیکل دانه باشه بهر که ی به شاف هه لگیری بزور مایه سیری به سوو ده. که لایه کشی به ووشکی و وورد کراوی تیکل به خورما بکری چمند حبیکسی به قعد ده که نیسکیتکی لی دروست کیری بهو مرجه ی، که همر شیر ی بخورا و سهینه ی که (ه) حبسی لی بخورا دواپش چمند نیسکاییک ناوی گمری لسمه بخورا تموه ناوی سارد نه خورا بزور سفراو زهره ووی و بیوه سیری زور باشه.

زهره ننگ: زهره ند، گیایه کی به ماری که لایه ده دو به مران ده گری یه که مینیان وه کوو گورتی که و نوتیریان وه کوو شمامه یه بزور کورتی کرم به برینی چوار پیتان ده کرت.

زهره ننگه: زهره ننگ، که سیکه زهره کاری بکات. — ی: زهره کاری، زهره کاری کردن.

زهره وشان: شاباش، شواش.

زهره هان: مایه لسمه کیتکی که سیک وایه، که بهر زتر له خوی بدوی و باخوری.

زهره ب (باک.): چالاک.

زهره بی: جووره داره بیبه که.

زهره یاف: زهره یافت، زهری، کری به سیم. پازا ووه، کری سیمدار.

زهره یاش (باد.): زه بهش.

زهره یان (نمرده.): لیدان، کوتان.

زهره یی (زا.): مری زهره له و لاواز.

زهره ییان (نمرده.): لیدان، کوتیان، لیدریان.

زهره نک: (هسو، پورا.) زهره ووی، نازاری که توشی گیان له مران دیت سپینه چاری و پیتی لشی زهره هه لده گری. (باد.) جووره تریه که. (خو.) گرتک. باز له، کولکیتکه له مندالی ساوا دیت تا تمندی سی مانگی، که ده رنم ده یکو وری. پیتی مریشکی پش ده پرو تیتموه. موروی کارها و به موروی زهره دیش ده لئین، به ده ستوانه یه کیش ده لئین، که له موروی کارها دروست کرابی. (باک.) زهره دینه ی هیلکه، گیایه کی به ماری به تهری پشه، که ووشک بو زهره ده بی و خوری و به ی پنه که ده کیری به زهره دیکسی جووان.

زهره نک: جووره که غفیکسی زهره دی ده نک قه لوه.

زهره نوک (باک.): زهره کا.

زهره نک: که لایه کی به جوو که وه کوو ده ج لیم که لای توتندا زهره ده بی.

زهره نوشت: بهرورد کار، نژاد بهرورد، تروم بهرورد.

زهره چی (باک.): هوهل سموزایی به ماری.

زهره خسو (نمرده.): زهره خسو.

زهره خوی: زهره کیری، زهره خرید.

زهره خیل: زهره خرید، بهنده، که نیرک.

زهره خیل: زهره خری، زهره کیری، زهره خرید. بهنده یه که به پول کرابی.

زهره: رهنیکه و زهره دینه ی هیلکه ی ده چی. زهر، رهنیکه هه تاوزه ده ده. که لای دارانیش، که ووشک جوون زهره هه لده گری. — ی رهنیکی پرتقالی: حوول، حویل. (موک.) کیری چو و سهخت. کیری کیش له موکریان. تاش، که ممر. (که.) ماه و شاختی سهخت و داتا شراوه وه کوو که لی عه لی به گ. شوینی سهخته له چیا پاندا، ماه. (بابا.) جووره تریه که. مری زهره کانی که سمامو و هندی نامرازی تری پی دروست ده کیری.

زهره آل: سمندل (گیایه که).

زهره آلوه: زهره لوه، قه یسی.

زهره آو: زوخوا، کیمو، ناویکی زهره له برینان دیت ده ری. (باک.) تمول، سهرا، ناویکی تال و زهره له ده وونی هندی که سوه دیت ده ری پی ده لئین سهرا.

زهره ای (هسورا.): زهره چک.

زهره یی: زهره یی، زهره یی، زهره یی، زهره یی. زهره دینه ی هیلکه.

زهره یی: به ناستم تروسکه کردنی چاو.

زهره: نمره پیکنن، گرینوه، بزه، زهره خنه، زهره کفی، لئو خند، (باد.) ده ککفی. زهره لئو، لیج خنه. — ی هه تاو: زهره خور، زهره بهر، گزنک، گزنک، تیشکیتکی بی تینی خوره به سسر چیا و جیگایانی بلنده. — که توه. — ماه. جووره ماسیه که وه کاشته به لام پوله که کانی رهق و زن نین و له خوردا فری نادی. جووره تریه که. (زا، باک.) زهره له. هه لای شه کیری، که له شیر و برنج و چتی شیرین دروست ده کیری. (باک.) نیوی ثافره تانه.

زهره بی: جووره داره بیبه که له چوار جووره کان، (باک.) بی زهر.

زهره بهر: زهره، زهره له بهر. زهره ییووان. کاتی ناو ابونی خور که زهره به سسر که لوه بی.

زهره بهر: پیتو شبور. به سوکی تمشا کردن، گمه پیکردن.

زهره جوش: خمرکان، خمرکانه.

زهره چوه: زهره چیه.

زهره چو (نمرده، هسورا.): زهره چیه، زهره چو.

زهره چوو (هسو.): زهره چیه.

زهره چیه: (هسورا.) زهره چو. (هسو.) زهره چوو. ده مانیکسی زهره به وورد کرای به سسر چیتشی شله ده کیری.

زهره خنه: (هسورا.): زهره، (باد.) ده ککفی. نمره پیکنن، گرینوه، بزه، زهره کفی، زهره لئو، پیکنن بی ده نک، ده خنه، لیج خنه.

زهره درک: درک زهره.

زهره دیر: (بابا.) بالنده کی به جووکی سسر به شه له هه لفر پیتدا ده زهره یی گمرمین و کووستانی ده کا. (موک.) بالنده کی به چکولای

زەرد و سپییه . زەردۆرە، زەردۆلە. (بابا.) زەرگەتە. جوورتیکە لە زەردەوالە و زەردە و بچوکتەرە لە زەردەوالە. (بابا.) زەردەوالە. زەردەسپیری: گیایەکی گەڵا و وردی درکاوییه بۆ کەچەلی زۆر باشە. زەردەشامی (خۆ): بە ئالەندەیکە بە قەدەم هەوێردە یە دەنگی زۆر خۆشە. گۆرەوی چنە، گۆرەچنە، بە سێ جور دەخوێنێ سەرپالەکانی پەشە ئەوانی تری زەردە لە میتو دارستانی پێ ئاو و چۆلان دەژی. زەردەشت: (هەمرا.) زەرتوشت. پەرەردگار، تروم پەرەر، ئەژادپەرەر، زەرتوشت، زراتەشت. زەراتەشت، زەردەهشت. پێتخەمبەرتیکی کورد و لە مادەکان بووە نزیکەکی حەوت سەدە لە پێش عیسادا لە کوردستانیدا سەری هەڵداوە و زادگەیی وی شاری سەردەشت و پووی لە گەل کرد، کە پوو لە پەرستی خردای تاک و تمبیا بکەن. ناوی باری: (پوورشسپ) و ناوی دایکی (هوغد) بوو. باریان (زەرتەشت ئسپیتمان) هەم کوئووه، لە داستاندا میتووی ژبانی وی بە (٦٠٠) ساڵ پێش عیسا نیشانداوە بە ئالەن میتوونوسانی راستەقینە لە پوویاوەدان، کە زەردەشت لە سەدەیی حەوتەمی پێش عیسا واتە لە سەدەمی فەرمانپوویی ماداندا و لە پێش دەستەلاتی هەخامنشیاندا بوو و ئایینی زەردەشتی لە سەدەمی هەخامنشیان و لە سەدەمی ساسانیەکان لە کوردستانیدا ئایینیکی پەرسی بوو و نامە ئاسمانی وی ئاوێستایە. زەردەشتی: مەزەسنی. زەردە کەنی: زەرد، زەردەخەنە. زەردەکی (فە): زراو. زەردەگەر: نەرمە پێکەنین، زەردەخەنیکار. زەردەگووین: گیایەکی درکاوییه، کە تیرەیی زەردی نەباتی لی پەیدا دەبێ. زەردەلە: میوهیکە لە بەر هەتاو و وشک کراپیتووه. زەردەلە: مری زەرد و لەپ و لاراز، پەقۆلە. زەردەلەر (باک.): زەردەیی ئیواران. زەردەپەر. زەردەلۆ (هەر.): گیایەکی زەردە. زەردەلوو (هەر.): قەیسسی تەپ و تازە. شیلانە، زەردەلووی. زەردالوو (باد.) هەلۆژە زەردە. (لو.) قەیسسی. زەردەلووی (لو.) هەمرا.) قەیسسی و وشک و تەپ. زەردەلیو: زەردەخەنە. — ی: باری زەردەخەنە. زەردەمار: جوورە مارتیکی زەردی پەقی پیسی کوژندەیه. زەردەماسی: ماسییە زەردە. زەردەنیو هیلە (هەمرا.): زەردەنیو هیلە. زەردەوالت: زەرگەتە، زەردەوالە. (بابا.) هەمرا.) سیرەمۆزە، گیانداریکە پەنگ زەردە بە ئالدار و چوژوودارە لە هەنگ و میتش زۆر گەورە ترە و هەندیکیان کوژندن. زەردەوالت: گۆرەوی چنە، بە ئالەندەیکە لە کۆتری گچکە ترە. زەردەوالتە، بە ئالەندەیکە زەردی جوانی بە پەشە. زەردەوالتە: گۆرەوی چنە. بە ئالەندەیکە زەردە هێندەیی خەزاییکی دەبێ. (شا.) زەردەشامی. (گەرە.) باک.) زەردەوالتە. زەردەهاتن: گۆرەنیو.

زەردە (هەمرا.): زەردوویی دەستی ژنان. زەردەیی: زەردی. (نەردە.) زەن.) زەردوویی کارەبایی دەستی ژنان و نیت. زەردیو: زەردیو. زەردیو (جا.): زەردوونین، مەیلەو زەرد، پەنگیکە بە زەردی پڕوانی. زەردیوون: پەنگەپەین. زەردەهەلگەپان، ترسان. ووشک و پەقبوونی گەم و جۆ، کاتی دروینە. گەییشتی برین و قوونیر. زەردەسپیری: جوورە گیایەکی درووی نێجگار زۆر وورده. زەردەکە (بابا.): جوورە تریهیکە. زەردەکەوین: پەنگی سوورتیکە بە زەرد پڕوانی (بۆ وولایخی بەرزەیه). زەردەکرەن: نێرە کوژاندنی هەندێ سوزی بامی یا کەنگرە، کە زەردکراوە. زۆر ترسان و زەردەهەلگەپان. زەردەکریاگ: زەردکراو، نیمبەر، نیم پوخت، ئاویز. زەردەکی (فە.): زەرتک. زەردەنەیی هیلە (هەمرا.): زەردەنیو هیلە. زەردەوالت: بە ئالەندەیکە زەرد و سپییه. (کۆ.) زەردەزەر. زەردەوالت (پەرا.): بە ئالەندەیکە. (دە.) زەرگەتە. زەردەوالتی (هەمرا.): زەردوویی، ناری تیرەیکە کورده لە پۆژەلاتی سیروان. زەردەوالت: چتی زەرد و جوان. زەردەوالت: بەسیم چنن. زەردەسوور (زەن.): کۆلکەزێرنە. گۆل و بەرگی پەنگاوەرەنگ. مەندال: گیر کۆشیک — ی لە پاش بەجی دەمیت. زەردەووم (باک.): داری شەپیه، گۆپال، داردەستی شەپ. نەخۆشییه کە تووشی مری و مەرەزە بێ زەردیان هەلەدەگێڕ. زەردەوویی: زەرتک، (هەمرا.) زەردە. پاونەندی چینی دە مسقال، شەکر (٥) م. بە وردی لە نیتو ئاوی شەوتی یا شەکر اویتا سەینه و نیتووه بچوژیتووه پێ کەلکە. موووی زەردی کارەبایی. (دەر.) کارەبا، زەردی. (زەن.) زەردەیی. ژنان بەرموور و دەستوانەیی لی دەهۆننەو لەمەل و دەستیانی دەکەن. زەردی (بابا.): جوورە تریهیکە. نیتو ئاوە تانە. زەردەنیو: — ی هیلەکی: (باد.) زەرکا هیلکی. زەرتک. نەو باشە زەردەیه، کە لەناو هیلکەیدا یە. زەردەنیو هیلە (هەمرا.): زەردەنیو هیلەکی. زەردی (زەر.): زەردوویی، زەردک. (باک.) بەزەک. پەنگی زەرد، زەردیتی، زەری. زەردی شامی (کۆ.): بە ئالەندەیکە. زەردەنیو: خشل، چەکی ژنان. زەردەنیو (هەمرا.): بە ئالەندەیکە زەردی بچووک و جۆ خۆرە لە پاساری گچکە ترە و بە پەشە. زەردەوویی: زەردوویی. زەردا: ناوی هۆزیکە لە ناوچەیی هەلیر.

زەردە

- زهریجه ک (باک.): گیایه که.
- زهری هلیج (باک.): زهردی کراومه.
- زهریقین (زا.): ههلاتنی پوژ و تریسک و هوپی.
- زهریله (باد.): بالنده یه کی گچکی زهره، زهردی وه لی، جۆخۆره.
- زهریم (باک.): نیرگس، نیرگز.
- زهرین (ههوار.): زهرین. — کهمر: زهرین کهمر. زهراندنی گویدرتیز، سهران. (ههوار.) سهرین. زهرین. بهخوشین، له خویایی بوون.
- زهرینۆک (ههوار.): گیایه که.
- زهریوهن (ههوار.): گیایه کی کویتستانییه بنجه که ی به ووشکی ده ها پری بۆ گۆشته زوونه به بریناندا ده کری و زور باشه.
- زه عاف: بیهوشی، له هوش خۆچوون.
- زه عهفران (ع.): گولیکسی زهردی بۆنخوشی سهروریاوه زور بهنرخ و به که له بۆ دۆ نیشته.
- زه عهفرانی: چتی که پهنگی وه کوو زه عهفرانی وایی.
- زه غهره: زه خهره.
- زه غهیل (باک.): گزگیای گمنده، که له ناو ده غل و داندا شین ده بی.
- ده غل، ساخته چی، تمنیل.
- زه غهیل: ده غل، قهلب، تهره زه، تمنیل. کهمی که کارتی که له ده ستیشی بی نه یکتا، ساخته چی.
- زه غهیلی: تمنیلی، تهره زه لی.
- زه غهلی (باک.): گیایه که له منیر ده غل و دان و بیستاناندا شین ده بی و پهسند نیه.
- زه غیچوون: له ناو چوون، تهره و تهره ناو بوون.
- زه هلت: زفت. زهوت، گرتن، داگیر کردن، زهوت کردن.
- زه ههفران: زه عهفران.
- زه هلی (باک.): زهوییه که کشتوکالی تیدا بکری.
- زهق: زق، زیت. (که.) قۆقز. چتی که له جیگای خۆی ده ریه ری. چاو — چاوزیت، چاوز، چاودا پچراو. نیچوانی: — نیچوانی ده ریه ریو. دیواری زق. پستی سینه که ی — هو ناخویرته سهره ی.
- زه هالی: یه کینی.
- زه هان (نهره.): کهنان، (نهره.) تره قانن. وه پیکه نین خستنی مندال.
- زروو قانده نه.
- زه هه: بزه ی چاو. — ی چاوی دی: بزه ی چاوی دی.
- زه هه زهق: زیت زهق، زه قزه قه. به دو چاوان نوو اپین. زیق زهق، چریکه چریک.
- زه هه ل: زه غل.
- زه هه هان: بزه ی چاو، چاری زه قه ی دی.
- زهق بوون: زق بوون، زیت بوون.
- زه هه هه: زه قزه ق، به دو چاوان نوو اپین.
- زه هه کردن: چاو زهق کردنه واته به دو چاوان تمماشای کهمی یا چتی که کردن و چاو لی نه قوو چاندن.
- زه هه کردن: چاو زهق و بزکردنه.
- زه هه: چتی که زور تال و ناخوش.
- زه هه بووت: زه قنهمروت.
- زه هه بووت (زا.): زه قنهمروت.
- زه هه بووت کردن: زه قنهمروت، ووته که به کار دینری به سهره کییه بو خوار دنی چتی که له لایین کهمی که.
- زه هه بووت: زه قنهمروت.
- زه هه هه: زه قنهمروت.
- زه هه: پیکه نین به دهنگی بهرز، به قاقا پیکه نین، کمنین، زه قیان، تره قین، تره قیان.
- زه هه (ههوار.): قنچه، قنچه که.
- زه هه (ع.): ناوی نافرته تانه له (زکیه) وه کورتکراوه تهره.
- زه هه (زا.): وورده بهردی شکاو و وورده بو.
- زه هه ل: (بار، بابا، چلووهره، ههوار.) پهسه.
- زه هه: چله گیا یا پوهوشی که. زل، قوهر، به جوهره گیایه کیش ده لنین، که له منیر قوهریدا شین بی. جهگن، گیایه کی ناوی و بلند و سپی و سی کورزه و سهره بۆ کورتان ده ستده دات و له گووی ناوان سهره ده بی. (ههوار.) جوهره جهگه تی که حهمیری پی دروستده کمن. گیایه که قاقز ی لیدر و ستده کری. تهره، گاپر، جوهره قوهر پهشی که بهنی پی پهشده کری و له شویتی گهراودا پهیدا ده بی.
- زه هه: سه لاته، جوهره خوار ده مننیه که له ترۆزی یا خه یار و تمماته یا له سرکه و همندی چتی تر دروستده کری.
- زه هه: تهره یه که له کوردی نامورده (عامور دی) به ناو (ده قویرا) و (مه لا) دا بلاو بوونه.
- زه هه گول: (باک.): گیایه که.
- زه هه ل: زو لال.
- زه هه (ههوار، بابا، که.): پیاو، مرز، همره، مهوروم. لاهیر، گهره، همن، زلام، کمل، به دهمن. (بابا.) گیایه که له قهراغ جۆگه و نیو گولاندا شین ده بی. نیو به من و بلند و چلچل و لووس و تمنها هه لده چی. کاهرا، ههرا، وانیک، ووته یه که بۆ یه کیک به کار دینری که ناوی نه زانری یا له بر بی غوودی به کار بری.
- زه هه: سه لته ری، پیکه یه که تمنها زه لام به توانی پییدا به روا نهک وولاخ و کاروان.
- زه هه (ههوار.): بای شهمال، پهشبا، زریان، زلان. ناوی دینه کییه له ناوچه ی سهره چک.
- زه هه: حاورانه ی کهمی که بهخوایی.
- زه هه ل: تهره کردن (له شله منیدا). بزه لینه.
- زه هه: حاورانه ی یه کیک به سهره یه کیکی تره به خوایی و فیر.
- زه هه (که.): دهنگ، زایله. (باک.) زله. — دان: زله لیدان.
- زه هه یان (زا.): شله مان.
- زه هه ل: زهره، ناووه های برینان.

زەلږه لؤك (شكا.): خلیسك.
 زەلق: لكان، چمپین.
 زەلكو (جا.): زناو، زەنك، ناوگیر. شوویتیكه ناوی بۆگەنی تیدا
 و مستای و ناوینار گیواو زەلی تیدا پروای.
 زەلكه (بابا.): جووړه تریه كه. شووایو برنجی بیتام. ناوی دتییه کییه له
 هورامانی نیرانیدا.
 زەلکو (نمرده.): نه یزار، قامیشه لان.
 زەلم: نیری دتییه کییه له هورامانییدا و تافگه یه کیش له نریک و تییه پتی
 ده لاین زەلم.
 زەلوو (باک.): زهروو.
 زەلووت (باک.): پرووت.
 زەل و توو (نمرده.): چری، پەردوو، پردوو.
 زەلووتی (باک.): پروتی.
 زەل و موو (لو.): زیندوار.
 زەلکان (باک.): قومکران له شلمه منیدا. خوشین، خزین.
 زەلین (موک.): خووساندن، نمرکردن. خلیسکین، خلیسک پتیکر.
 زەلیقاندن: چتیک به چتیکره نووساندن.
 زەلین: هەل خلیسکان، هەل زەلین.
 زەلینهوه: زەلانهوه.
 زەما (باجه، هوروا.): زاوا.
 زەماخووا (نمرده.): شیرینی زاوایی.
 زەماوون: زەماوون، سوور، داووت.
 زەماوون: شای، یغزم، زەماوون، هەلپه پین، داووت، ناھنگ، که یف و
 شادی، گزوند.
 زەماق: جووړه گوشتکی زەرد و سوور و سپییه گەلپه کی دهک گەلای
 قامیشی وایه به لان پانتره.
 زەماگلپه (بار، کۆ، چلووړه، سوور، شوووشه سهوولانه، که
 به گووړتسوانه و داروبار و سوولاوکاندا شووړه پانتره خواری.
 زەماون (نمرده.): سارد، توند، سخت. زەماوند.
 زەماوند: قاپوون، چپ، پیرج، زۆر، گەلپیک، پپ، زەبەند.
 زەماوندایی: زەبەندی.
 زەماویش (باک.): سەنیر، سەمرین، بالیف.
 زەماویش: زەماویش.
 زەماویش: (باک.) زەماویش. فەنەر، زەبەلهک.
 زەماویش: (هوروا.): زەماویش، دۆزە قەی ناشی، (کۆ.) پۆسکه.
 دارپکه لیبی دۆلانی ناشی دهگیر و کونیکیش له نیریه پاستیدا.
 نهی، تی ناساو (تی ناسار).
 زەمبیل: زەمبیل، زەنبیل. دهفرکی پووشینی دهم پەله چتی تیدا
 هەلډه گیر.
 زەمبیل: زەمبیل.
 زەمته (خۆ.): تەمبیل، تەموزەل.

زەمزه مه: بەزم. لەسەر خۆ گۆرانی کۆتن. هەرا هەرا، دەرگە دەرگ. دەرگە
 دەرگە که له کاتی پەرستنی خودایدا له موغانهوه دی.
 زەمۆ: نیری نافر تانه.
 زەمۆرهک (هوروا.): زەمبوروک.
 زەمۆک (هوروا.): نیری نافر تانه.
 زەمۆمه: (کۆ، خۆ.) هۆریه له درزی داران دهکوتری بۆ قەلاشتنوهی.
 (بابا.) پرواز. (خۆ.) دارپکه پەروزی تی دەرلایین و کونیکیش پیدەگرن.
 زەمۆرهک: تەندوورهی ناشی.
 زەمۆره: زەماو، زەماو، (کرم، موک.)، زەره. دانوولپه که بریتیه
 له ناردی (۵، ۶) مانگان. پاییزان، که گەم تابه هاری لیکری ده لاین:
 زەرهی لیکردوه، زەرهی هەیه. کاتی — کاتی ناماده کردنی دانوولپه
 زستان.
 زەهی (که.): زهوی.
 زەهیل: زەمبیل، بەرچینه، بەرچینه له توول و
 قامیش دروست دهکرت.
 زەهین (هوروا.): زهوی، خاک، نمره.
 زەهین پین: زهوی پیتو.
 زەهین پیلو: زهوی پیتو.
 زەهین پیلوان: زهوی پیتوان.
 زەهین پیم (هوروا.): زهوی پیتو.
 زەهین لهرزین (فه.): زەلزهله، بولهرزه.
 زەن: زهرو، زاروی. (هوروا.) زهرو. مەرومالا تیکه زهوی تیکوتی.
 زەنلای: نالکو یا بازنییه کی زپین وهیا زیوینه له قوولی پروتده کری و
 سەریشی وهکرو سەری ماری وایه لەسەر نالقه که پاکشاهه.
 زەنار (باک.): زیننار.
 زەنه: (هوروا.) زهنه. نمر پیک (شاره) یه (ه) که به نارهوی (سکون) ی
 پیدەلین، هەریه تیکیش پیدەنگ که بزوتنی نەبی زەندهاره وهکرو پیستی (ح،
 د) له (نهحمەد) دا.
 زەنهق (نمرده.): زەندهق، زاوه، زاوهر.
 زەنهق (نمرده.): چەنگه، گردی چەنگه.
 زەنهق: ترسان، زاوورچوون، زراوچوون، زەهله چوون.
 زەنهقدار: نه ترس، زاوهردار، زەهله دار.
 زەنهقدان: گردی چەنگه، زەنهقدان، چاللی چەنگه.
 زەنهک: دهقن، زەلکاو، زەنک، زناو، زنه، تەپهژن. (خۆ.) شوویتیكه
 ناوی لی دهچووی و لیبیری پروات و گۆگیاشی هەبی.
 زەنهپه (شیخ.): دوو زهله، دوو پیلویری لیک گردراوه.
 زەنهپه (باک.): زەنبهلهک. فەنەری کاتریمیر و هی تر، که بریتیه له
 تیتلیکی کمیک پان و دریز و هەلکراو به خاویرونهوی کاتریمیر که له
 کار دهکری به کۆک کردنی دهکوتنه کار.
 زەنهوور (لو.): زەردوواله، سیره مۆزه.
 زەنبیل: زەنبیله، زەمبیل، بەرچینه. زەمبیل، نیری دتییه کیسه له
 موکریان.

زەمبیل

زەنبیله: زەنبیل.

زەنج: زەنگ، زەنگه، زەنجار، ژنگار، کپژ، گەمارا.

زەنجەفیل: پەگی گیایەکی گەرمیانی و سپییه زۆر توند و تیزه ووشک دەکرت.

زەنجیر: (لو.) زنجیر، ئالقمیز. — بەند: زنجیریەند.

زەنجیره: زنجیر.

زەنجیره‌بەند: زنجیریەند.

زنج (هەورا): چەنگە.

زەنج (باک): گەنپ، گەنپ، بۆگەن. (باک.) خەنز.

زەند (فە): گۆشتی قۆز. (باد.) زەند، گۆلە دەرکییه. باسک. قۆز. (موک.) پەوا. مەچەکی دەست، (باک.) بەفشک. باسک. جێگای بازە. هۆزێکی کوردە کەرم خانی زەندی لێ هەلکەوتووە. (باک.) جومگە، جومزگە. ناوی ئەو ئێلە (شاپزنی) یە (یا) شاه پەسنی) یە خۆیان دەلێن (نەم پەسماشی شاین)، کەرم خانی زەند پادشای کوردستان و خۆشی کوردەوێ زۆر وێدەچی، کە دانیشتوانی ئەو گوندە لە پاشماوی کەرم خانی بن.

زەندا: گوندێکە لە باشووری قامیشلویە دەبی لە ئێلی زەند بن.

زەندەفەستە: پەر تووکی ئاسمانی زەردەشتییه. زەندەفەستا، زەنداوێستا واتە ئەمێستا، هەرئێستا، مەبەس لەوێ، کە هەمکاتی زەندا وێستا بخۆڕێتێتووە بۆ ئەمکاتە دەبی.

زەندە (باک.): زەند، گۆلە دەرکی. دەرکی پێدا دەخەن.

زەندەزێرە: زەردەزێرە.

زەندەشۆز: چوارقاپ، چارقاپ، جوورە سەگێکە زەندی لای پاشمەوی هەر چوار پەلەکانی لەسەر زەوی دادەنێ.

زەندەفەستا: زەنداوێستا.

زەندەق: ئایین، لە زەندیق وەرگیراوە. کۆم، دین، زەهلە. (کە.) نەترەش. (پۆز.) زەندق. نەترە، هەترەش. زراو، وەرە، — ی چو: کۆمی لێکرد، وورە بەردا.

زەندەق چوون: تۆقین لە ترسان.

زەندووک (باک.): قۆز پێچیکە لە کاتی کار کردنیدا دەکرتە قۆز.

زەندووز (پەوا.): زەندۆز.

زەندوول: خەمخۆرک. (هەو.) زەویەکە پووکاری دەروەدی پێک و بێ پەلە و بێ خەوشی بەلانی بەکە فەشی کە پیتی لێ نرێ پۆچی یا پووخی.

زەندوول (خۆ.): خێرکی گەورە یە ناو دەپیتی سا ناوی تێدا راوەستابی یا نا. (پەوا.) شوێنێکە ناو بەبنیدا پۆچیتە خوارووە. (دە.) جێگایەکە گەلەکی ریزی. دز و قەلەشتی زەوییه گەورەیی یا گچکە.

زەندلی: زەندیق، زەندی، زەردەشتی، پەیرەوانی زەند، زەنداوێست. (باک.) زیندی. ساخ، زیندوو. (باک.) زیندەوارە وەکوو کێچ و میتشولە و ئیتیر.

زەندلیق: زەندی، زەندی خۆیت، پەیرەوی زەنداوێستا.

زەنگ: چینگ. چانقۆچ. چان، لە زەنگۆلە گەورەترە. — ی کلیسایە: جەمخار. پۆنی: — کەری توواوە، تەواش، زۆنگ، پۆنی تاوتی، پاک، زەلال، خاوتن، ووشک. وێژە. (باک.) فە. بزنێکە گووی و لموزی وەک

زەنجیر

شیری سپی بێ. (جا.) دز، قەلەشت، قلیش. — بێرن: دزبێرنی چت: ترە کێرن. (باد.) ناو زەنگی. (باک.) فە. زەنگ، گەمار. — گرتن: زەنگ گرتن. — ئافیتن (باک.): زەنگ گرتن.

زەنگار (نەردە.): زەنگال. زازی سەوز، جەوهری گۆگرد.

زەنگارۆ (باک.): زەنگاری.

زەنگال (نەردە.): زەندەک. (موک.) گۆرەوی ئەزۆیان، گۆرەوییەکە لاسکی هێندە درێژی بێ گاتە ئەزۆیان، لە چەرمیش دروستی دەکەن. هێشوی دال.

زەنگان: شارێکی کوردانە لە کوێستانیدا لە نێوانی قەزوین و بێجار و هەمەدانیدا، ناوی گوندێکی شە لەناو هەفتێرکاندا.

زەنگە: (خۆ.) زەویەکە شینایی هەبێ نیشانەی ئەوێ، کە زەویەکە شی و غی هەبێ بەلانی ناو ئەزۆر زەوی دەرنهاتی. کە، جومگە لێو لاک بی یا هی بێ یە لەسەرەو لە نێوانی، دوو گۆرێزێکە کاندایە. (کە.) پۆز. داری وورد و شکیترای بۆ سووتاندنی.

زەنگەتە: (هەورا.) کۆ. تێلماسک. ترماسک، ترناچک، (خۆ.) گواراکە. (پەوا.) گوارە، بەرگوارە. (جا.) هەورا. تیسک. (پەوا.) خۆ. ترناسک. (دەر.) تلماسک. (دە.) تلمیسک. (هەو.) تلمیسک. چنچک. لیسک. — ی تر: لک و قوێکی هێشوو تر. زەردەوالە.

زەنگەتەلێشە (شا.): داری قەلاشکەری.

زەنگەزێرە (پابا.): زەنگە سوورە.

زەنگەسوورە (کۆ.): زەنگەسوورە.

زەنگە سوورە: زەنگە سوورە.

زەنگەقلیشە: سوورە داری ووشکی بە تەوور لە تکرار و قلیشێنراوە.

زەنگەلۆز (باک.): زەنگە لۆزک.

زەنگەلۆزک (باک.): زەنگەلۆز. بەلندەیکە.

زەنگەن (پابا.) هەورا.: قوێنگ، قوێلنگ، پاچ. جوورە پاچێکی گەورە لێوت درێژی کوانەدارە.

زەنگەنە: هۆزێکی کوردە لە قەراغ کەروکی دادەنیشن.

زەنگەنە: گۆردەکان: نیوی هۆزی زەنگەنەبووە لەسەدی چارەمینییدا، لە کەناری هەمەدانی دادەنیشن.

زەنگەبەرن: دزبێرن، ترەکیان، شکیان.

زەنگەزەنگ: چتیکە درزی زۆری تێبووی.

زەنگ زۆن: مەبەس لە ئاڤو و چوونە.

زەنگ کۆت: زەنگ لێدەر.

زەنگال (باک.): زەنگۆلە، زەنگی چکۆلە، زەنگ.

زەنگەلەن (باک.): زەنگۆلە لێدان. بزنەگلینە.

زەنگەلە: زەنگۆلە.

زەنگەلوانەک (باک.): بەلندەیکە.

زەنگەلین (باک.): زەنگ لێدەر. بزنەگەل.

زەنگەن (نەردە.): زەنگەن، قوێلک (بۆ هەلکەندنی خاک و دیوار و چتی تر).

زەنگەنە: زەنگە.

زەنگ

زەنگو (باد): ناو زەنگی. (باک): ژەنگای.

زەنگو گرتی: ژەنگای.

زەنگو ئۆل: ئۆتۆ، زراڤ، چۆک.

زەنگو ئۆل: زەنگولە.

زەنگو و منجک: گیایەکی پەنج دارە وەکوو کەسک تۆدە کە وەکوو زەنگولە وایە.

زەنگ و قو: زەنگی گەورە و کچکە یەو دەنگی زەنگولە ی گەورە و کچکە ی پێشەنگی قەتارانە یا بە چەرغ و فەلەکانەو. زەنگ و هۆر.

زەنگو گرتی (باک): ژەنگای.

زەنگو ئۆل: زەنگولە.

زەنگو ئۆل (هەور): ج.ا. ئۆتۆ، چۆک، پزانی، وورژنگ.

زەنگو ئۆل: تەپەلسەری شاخ. تۆک، تۆکە بۆ فرمیسک و ئارەقە ی پوون بە کار دەبرێ. — ی ئارەقە بێروویدا هاتە خوارێ.

زەنگو ئۆل: زەنگل، دێژاموور، زەنگی کچکە یە بێملی ئاژالانەو دەکەن تا ماری لێ بێرووتەو لێ پێ و ملی مندا لێش دەکێ. (هەور). هیتچک. دارێکە بۆ شەغری یا بۆ هەر چتێکی بە کار بێرت. (هەور). ئۆتۆ، چۆک.

زەنگو ئۆل و پەنجک: گیایەکی پەنجدارە وەک کەسک تۆتێکی دەکێ وەکوو زەنگولە وایە.

زەنگو ئۆلەمیرە (مەک): ب.ا. ئۆلەمیرە.

زەنگو ئۆلەمیرە: ب.ا. ئۆلەمیرە کچکە ی دەنگی زەنگینە زۆر جار ئه هێلانە ی لاسەر دارە هەرمی و بێرووی بە قوور پووش دروست دەکات.

زەنگو ئۆلەمیرە: تۆک تۆک بۆ ئارەقە و فرمیسکی پوون بە کار دەبرێت. زەنگو ئۆل: زەنگولە.

زەنگ و هۆر: زەنگ و قۆز، شەنگین. دەنگی زەنگی گەورە و زەنگولانە.

زەنگو (باک): ناو زەنگی.

زەنگو (زا): زەنگین.

زەنگی: قوڵەپەش، زەنگباری.

زەنگی شەنگی: زەنگی دەنگدان.

زەنگی (هەور): زەنگیانە.

زەنگیانە: خاکی، جوورە موورویکی زۆر وورده و گەلی پەنگی هەیە.

زەنگی کلەمە: جەمخار.

زەنگین: دۆلەمەند، (باک). خوڕەدی، شەریژ، ساماندار، خوڕەدی — گەمار.

زەنگو (مەک): مەلەبەندێکی خوش و دڵگەورە و بێرگەشایی.

زەنگی (باک): چەنە، چەنگە.

زەنگو: زۆر.

زەنگ (مەک): زاد، تۆشە، تیشو، پێ بژیو. بۆ سووتاندن بە کار دەبرێ.

زەنگ: برینێکی پێسە لێ خواردنی گۆشتی ئاژالێ دەردە مردەرە پەیدا دەبێ و جیگایە کەشی دوا چا بۆ نوێژی چاڵ دەبێ.

زەنگو (مەک): زەنگە. دانوێڵە ی زستانێیە ئاردی (۵، ۶) مانگانە، پاییزان کە گەم تا بەهارێ لێ کرێ دەلێن: — ی لێ کردووە یا هەبەتی.

زەنگو (پەو): زۆر.

زەنگو (خ): زۆر. بە: بە زۆر.

زەنگی: گورگی گورگەسووانە. زەنگە.

زەنگ: زۆر زۆر، ئێجگار زۆر، گەلیک، زەعەف، زەبەند، زۆر زەبەند.

زەنگ: پاسەر، داگیر، زەفت. — کردن: داگیرکردن، دەست بەسەر دا بێن، پاسەرکردن، دەست بەسەر دا کێشان، دەست بەسەر دا گرتن. پێ و هستان، دەرەقەت، هەرچەند دەکەم — ی ناکەم: واتە پێی ناوەستم و دەرەقەتی نایەم. زەنگ، نەو، یە، کە لێ کەل قیلی تێکەل دەکێ.

زەنگە (باک): لەخشتەبەر، فریو دەر.

زەنگە (باک): خۆستی، مەهرکی.

زەنگە: زەفت کردن، داگیرکردن چتی نەم و نەو بە ناپەو. دەرەقەتەت، هەرچەند دەکەم زۆر ناکەم واتە دەرەقەتی نایەم.

زەنگی: چتی زۆر تکرار و داگیرکراو.

زەنگ (زا): بێگار.

زەنگە (گەر): باک. گۆزە ی چە، گۆزە چە (ب.ا. ئۆل).

زەنگ (فە): زۆر، دێ، زەر، زۆر، تێن، هێز، تەوژم. — ی (فە): زۆری، دێ، زەری.

زەنگ: زۆر، زۆر، هەوینەو، هەوینەو، کۆستان، ئیلاخ.

زەنگ (پەو): مەچک.

زەنگە: مەچک نەستور.

زەنگە (پەو): مەچک نەستور.

زەنگە: کەسێکە لا ق و بەلەکی نەستور و قەلەو و گەورە ی. زەبەلاح، لەندەو، فیلەتەن، زۆر تەزەلام. لا ق و پۆزی مەریانە.

زەنگ: زەنگەر، بەزاور، ئافەتێکە مندا لێ زۆر بێ.

زەنگ (نەرد): شێدار. زۆنگ، شەدار.

زەنگی: شاریکی کوردانە لەناو خەزاندان.

زەنگ و زۆنگ: دوو شاری بێرگە لەناو خەزاندان.

زەنگ: زەوێج. موور، دۆلەمەجەرگ، دۆلەمە کە لێ پەخۆلە مەری، کە پێ دەکێ لێ بێرگە و قیچە.

زەنگ: نەم نەستیرە گەورە و گەزەکیە، کە نێمە لەسەری دەژین، پارچە یە کێشە لێ دەشتێک بۆ شینایی و کێشێک. نەم — یە بەراوە و هۆرە ی تەزەلام. کاد.

زەنگ: حەرز، بۆم، نەرد، هەرد، خاک، زەمەن. (فە).

زەنگ: زەمە، یەز، هەرد. (نەرد). زەوین. کەلاک، — قەلەشتو: خەپە.

زەنگ: بە چەنگ هەلکەلەن: مەبەس لەنێش و نازاری زۆر.

زەنگ: کەسێکە زەری بێتوێ.

زەنگ: پێوان: پێوانی زەری.

زەنگ: بەز، بەزێ.

زەنگ: زەری و زار.

زہری ہلاہلا: زہری ہلاہلا. جو وہ زہری کی کونڈیہ لہ گیا
دروستہ کری.

زههف (باک.): زۆر. — کردن: زۆر و پترکردن.

زەھفان (باک.): دەستە، جۆم، کۆمەڵە.

زہ ہفتہ (باک.): پتر.

زدهله: زراو، ووره، بهشارهت. (كه.) نه ترهش، زندهق. (پروژ.) زهنق.

بڙون. — چوون: زهندهق چوون. — بردن: زهندهق بردن.

زەھەلەبەر: تۆقین، تۆقینەر.

زەھەلەبەران: زەھەلەچوون.

زەھەبىردىن: توقاندىن، ترساندىن.

زەھللەچوون: تۆقین، ترسان.

زہ ہلکے: زراو۔

زہرمان (ہاک.): گوہرستان.

زهی: زهوی.

زهیت: له زهیتوونی وهردهگیری و پړونی زهیتوونیه.

زهیتوون: جوړه دره خټکه بمرټکی چمور ده گری به خوشکراوی ده خوری و

پښتني لى ده گيرى به بهر ده كشي همر ده لين زه يتون.

ذہرہ (مدر، شیخ): بیدامالی. جوورہ دارہ ہنجیریکہ بھری

سدره تایی دھوریتی تنہا چند دانہ کی پیڑ دھمینی، کہ باقوی

پیدہ لیئن، بهاران له پیش هه موو هه نجیر یکیدا پیده گهن.

زه‌یستان: زیستان.

زەين: زەين.

زهینهل (باک.): ناوی میریکی کوردانه.

زمینانی: ناوایتکی جوان و بلنده له ناوایی شاری حسکیف

(حسینکیف) و (هسکیف) دایه کوردی نورو اووه زواری پیسه لده لین،

نمو ساره پايه هفتي سادگي زيورتي سوره و پايه سادگي سادگي پايه

زەهینە: نێوی پیاوانە.

ذهینؤ (ع.): ناوی ئافرده تانه له (زهینب) موه کورتکراوه تموه.

زہینی (باک.): جوورہ تریہ کہ۔

زہی (باک.): پورہ، دستہ میٹھنگوینیکہ.

زهیستان: زهیستان.

دەرياسى: بۇرۇنچىك بەگاردەھرى لى پۇرۇش زانىسە تاجل پۇران، بۇ تازە

زەیین: ھیزی بیر و تیگە ییشتن، فیسارە کەس زۆر بە زەینە.

زەببىنپوون: كەسپىكە زوولە چتان بگات. — ى: زوولە چتان گە ىشتن.

زہین کوویٹر: کمودن، نازیرہ ک۔ — ی: کمودہنی، نازیرہ کی۔

زبداره: (هـ.و.) همرومز. فمزحه. یاریکاری و یارمستی یه‌کتریدان

به‌دسته و نمونه‌های گوناگونی از حیوانات و درویش و هم‌چنین بر دایره

دېيان: رومان، (ٻاک: ١) لغزمان:

زبانہ: بلتیسہ۔ — ی ناوری: زمانہ ی ناوری. (ہمورا.) زبان. سمری
دارتکی لہ لہ کراو و دادراوہ تا لہ کونی دارتکی رابکری. زمانہ.
ناسنیککی باریک لہ ناوڑوندا دہ چتہ کونی قاشموہ. زمانہ.
زبانہ بچگوئلہ: پارچہ گوشتیککی باریک بہ مہ لاشوہوہ نو سواہ لہ نزدیک
قورک.

زبانہد: زمانہد. — ی: زمانہدی.

زبانہک: زمانہک. — ی: زمانہککی.

زبان پیس: زمان پیس. — ی: زمان پیسی.

زبان تال: زمان تال. — ی: زمان تالی.

زبان دریو: زماندریو. — ی: زماندریوی.

زبانزان: زمانزان. — ی: زمانزانی.

زبانشکان: زمانشکان.

زبانشکندن: زمانشکندن.

زبانشیرین: زمانشیرین. — ی: زمانشیرینی.

زبانگہزتن: زمانگہزتن.

زبانگیران: زمانگیران.

زبانلووس: زمانلووس. — ی: زمانلووسی.

زبر: (کہ، ہمورا.) بچ چتیک دہی، کہ لووس نہی. کماچ،
زراوروتی، پوش، زور، گر، گر، دپ، دپ. بچ چتیک دہی کہ وورد نہی
بہلکو درشتی، نم ناردہ زیرہ: نم ناردہ درشتہ.

زبرہ: سمرگوڑی ساوار و قمرہ خمرمانی ہارپراوہ.

زبران (کہ): زہوی بمرده لان.

زبری: زوروی، دری، گری، گری.

زبل: خموش و خال، پلوپوشی ناوماال. خشت و خال، کرش و کال،
(پڑ). تون. (شکا.) کرس. خوئل و خاش، پوش و پہ لاشی ناوماال و
نیشتر. — کردن: زبل بہ زہیدا کردن.

زبلچی: کہسکہ کرش وکالی مال و دوکانان کو بکاتمرہ و بیہیڑی.

زبلدان: سمرگوٹلیک، زبلگہ، سمرانگوٹلیک، گووفک، سمرنوٹلیک.

زبلدیو: زبلچی.

زبلگیش: زبلچی. — ی: کرش وکالی ناوماال و دوکانان کو کردہ سمرہ و
فریدانی.

زبلگہ: سمرگوٹلیک، سمرانگوٹلیک، زبلدان، گووفک، سمرنوٹلیک.

زبرکہ: زبیکہ.

زبک (زا): زبیکہ.

زبیک (باد): ہمزمارتکی سی پڑیہ دوا سمرمای پیریژنٹیہ دہلین
لہوانیہ کلکی بزنی رہق بکات. (ہمورا.) پیت.

زجیف (باک): کنار، نہخش. — کرن: کو کردہ سمرہ.

زچ: داعیایہ کی سمرورک لہ ی بچوکی چنگہ بہ ناژالان سمرہ دہنوس.

(کہ.) یارمہ تی. — کردن: یارمہ تیدان.

زچلو: زونگار، زونگار.

زچین (بزچہ): چاونیشان.

زخ (باک): سخت.

زخته (کہ): نہ قیزہ.

زڈک (ہمورا.): زبیکہ.

زو (باک.): دلکراوہوہ.

زو (باک.): لہندہوڑ، زہہ للاح. زل. ہمسری ہمر ناوہ کمرہ ہنوس
تیکہ لہ نریکی نیشاندہدا. ہی بندہ کہ، ناخانہدان، بیانی، پیارہ،
کوٹہوس. زردایک، زبرا، زرخوشک. زرباب: باوہ پیارہ. ہی ہمر. داری
زو: داری ہی ہمر. (باک.) زہوی کمر و نیشتر. (کہ، سمرہ.) ووشک،
برنگ. تمنہا بچ دہغل ودان دہی.

زولڈو (زا): زہ پڑی.

زوسک (باک.): ساوا. زاروی — مندالی ساوا.

زوک (باک، باد.): باریک، زراو. زراوی نیوزک، تالو. (زا.) چتی
وورد.

زولہی (بابا.): جوورہ تربیہ کہ.

زولات (باک.): ہمدی پان و گمرہ، تات، تاتہبرد.

زوان: ہملرپان، ہملرپان، بلاویون سمرہ و دہنگد سمرہ دہنگ و باسیک
لہنیو مہر دوماندا.

زوان سمرہ: دہنگد سمرہ زہنگوٹ و جام و چتی تر.

زوان سمن: ہملرپان، دپان، دہنگ لہ زنجیر و زہنگوٹ سمرہ ہینان.
زینگی زہنگوٹ. بلاو کردہ سمرہ دہنگ و باسیک ہناو مہر دوماندا.

زوان (سمرہ.): زپان.

زوانو (خہ.): چوک، نمون، زرانی.

زوانی: نمون، چوک، ووژنگ، زرانو.

زوانی بہ زوانی (سمرہ.): چوک بہ چوک.

زوانو: زانو، زارہ. (کہ.) زارو. (پڑ.) زالہ، زالو. زارہ ترک، زہندق،
کوم، دین، زہلہ، نہ ترہش، زہنق، نہ ترہ، نہ ترہش، زاورو. — بردن:
توقان، زہندق بردن. — چون: توقین، زور ترسان. تورہ کہی زراوی،
کہ بہنیوہ راستی کہلینی دولوی جمرگہوہ نو سواہ دلوپ دلوپ ہمسر
ناشک (گدہ) دا دہتکی تا خواردن بتاوت سمرہ. (ہمورا.) تالہ. زہر داو.
باریک.

زوانو (کہ.): دہنگ لہ زنجیر و زہنگوٹ سمرہ ہاتو.

زوانو بردن: توقان، دلہاندن، زہلہ بردن.

زوانو توقین: مہس لہ زور ترسانہ.

زوانو جواندن: توقان، ترساندن.

زوانو چون: توقین، زہلہ چون، زراو ترہ کبرون، زالہ تہ قین، زراو توقین.

زوانو شان (سمرہ.): زپوشان، شاباش.

زوپہ (ہمورا.): زینگہ، زہر، زونگہ. دہنگی زہنگ و زنجیریہ، ہی
دہنگی پارہ و پارچہ مسی گچکش بہ کار دہی، بہ دہنگی فرہی فپنی
بالی بالند انیش دہلین.

زوپہ (زا): زری.

زوپہ سہیلندار: پلک. جوورہ چنارتکی جہوہ مردارہ بہ لان و کو چناری
پاست و چاک نیہ گہ لای خر ترہ، ہمرہ کشی و قورہی دہی و ناخوری.

زېږېدلېل: جوړه باندې يه کي بڼه وهکو فيقه گولسې وايه وهکو بولبولی ده خوتی.

زېږېدلېل: زېږېدلېل.

زېږېدلېل: زه لاه، ناقول، ناهمموار، زېږېدلېل، لمندهوړ.

زېږېدلېل: زرينگه زرينگي يهک لمنډای يه کتري، زرينگه.

زېږېدلېل (باک): گوج، گيل.

زېږېدلېل (نمړه): پيکمنډ به دنگي بمرز، قاقاگردن، به قاقا پيکمنډ، تره قيان، کمنډ.

زېږېدلېل: ولاختيکه په شکتني چاوی سپی بې.

زېږېدلېل: سويسکه، (نمړه). پوړ.

زېږېدلېل: په سواره کومتی بزن و مېر بهوې پروو سکوه.

زېږېدلېل (همر): گيايه کي کوستانيه گه لای وهکو سلقي وايه بهری وهکو گوزيزيه و ناخوري توره کدی وهکو هي وينجی وايه نه گمر بيتو توره کدی تیکل بنان يا تووتنی جفاره بکری زوری لی بمرده بې و پتي سرخوشيش دهې، گيايه که بونی ناخوشه گولسې سپی يا زهره و خره، که ووشک بڼه ده پته چتيکی خړی دپواوی.

زېږېدلېل: شينمزه لاه، لمندهوړ.

زېږېدلېل (همر): گيايه کي دريزی توکمه يه وهک قاميشی وايه له گوري ناوان دپوړی.

زېږېدلېل: جوړه کاله کيکی زری تاله.

زېږېدلېل (نمړه): چتی زل و قه لمر، درشت. (نمړه). زیر، زوړ، دې، گې، گرنج، گرنج گرنج.

زېږېدلېل (پوړ): همر، بابا. پاهوپساره. (باک). زپساڅ. زپساو، زپساوک.

زېږېدلېل: زپباب. مندالتيکی بابی مرده بې يا دايکی بمره لا کرابی ميتريکی تری کرديتمه ميتري دوهمی ده پته زپبابی.

زېږېدلېل (نمړه): شووتی بمره لان، خيزه لان، زيخه لان، خرپ، پيزه خال.

زېږېدلېل: زپباب.

زېږېدلېل (نمړه): زیری چت، درشتی چتی که پک.

زېږېدلېل: پست، نرم، بې بمره. — کرن: پايه کمکردنمه، بې بشکردن.

زېږېدلېل: براهه که له دايکی مرې يا له باوکی بې، باب برا، دايک برا، براهه که له بابمه يا له دايکی مرې بمره بې.

زېږېدلېل: تاردانی پيشه کي تووی چاندراره.

زېږېدلېل (همر): زپبرا.

زېږېدلېل (باک): زپبرای ژنی.

زېږېدلېل: زیری.

زېږېدلېل (نمړه): زیری، گرنجی.

زېږېدلېل: زیر. زيندو، زپ و زيندو.

زېږېدلېل (که): له ناکاو ليدان.

زېږېدلېل: (بابا). خمرپونگ. زپپونگ.

زېږېدلېل (باک): خوهلکيشان، بافیش.

زېږېدلېل: چرت، چرت، زلت. — به زاری ليدان: چرت ليدان، چرت به زاری به پاشموه. — ليدان: چرتانن. — راهيشان: چرت راهيشان. (باک). بانگکردنه بوشمېرې، دنگي شمېرې، دنگستان له شمېرېدا. بمرېزيشت، سمره نشترن. (نمړه). زيت، زهق.

زېږېدلېل: زهقه، زيته. — ی چاو: زه قی چاوی دی.

زېږېدلېل (که): زه لاه، ناقول، زرمزه لاه، لمندهوړ. زيته. — ی چاوی هات: زه قی چاوی هات، دپنواری.

زېږېدلېل: زه لاه ميکی گمره و به خوړه، زېږېدلېل، زپ، لمندهوړ. قسه زل، قسه زان.

زېږېدلېل (باک): زور، جمر، پيدای.

زېږېدلېل: پروانه: زپخانه.

زېږېدلېل: زه قمره قی چاو، زيتزيت.

زېږېدلېل (باک): قشميرچا، تيزه چا، کسيکيشه خوی هلېکيشی و گه لیک زرت و فورتان بکات.

زېږېدلېل (باک): مهيدانی گمره پيشه بکه. فشه و قشميری، قشميرچا.

زېږېدلېل (باک): فشه، قشميری و گالته به يه کيکی کردن. بمری گچکه.

زېږېدلېل (همر)، دهر. (تووی کمره. تووشه له.

زېږېدلېل (نمړه): پيکاره یی.

زېږېدلېل: چرت و فرت، جرتيرت، واتی بې پتو جی.

زېږېدلېل (نمړه): پيکاره، هيچ لی نه ماتک، دست لی ندرار، پشتگويی خراو.

زېږېدلېل (باک): چيمن، شينای، زپچک.

زېږېدلېل (باک): چيمن، شينای، زپچک، گياي پړو سوکه، زوړ چک.

زېږېدلېل (باک): چمنسوگ.

زېږېدلېل (باک): زری، زره. کراسی ناسنه بوشمېرې لمبرده کرا.

زېږېدلېل: زرخووه سوو.

زېږېدلېل (باک): زپخسرو.

زېږېدلېل: ناهره تیکه له دايکمه يا له بابمه خوشکی مرې بې.

زېږېدلېل (همر): زپدایک.

زېږېدلېل (همر): زپدایک. (باک). ديماری، ژنباڅ، زپدی. (باک).

دمازی. (بانه، بابا). باوه ژن. (دهر). زپدالک. (همر). دپدی.

زېږېدلېل (باک): زپ ژنخوشک.

زېږېدلېل (باک): زپدایک.

زېږېدلېل (باک): چمنوش، شمنوش، بولختیک به کارده بې، که به ناسانی پتی سواربون يا بارکردن نده. شوم.

زېږېدلېل (باک): زپوارا، نيئتیکسی کوردی نساوداره لسانو لمشکری شاهه نشايه تی سه لاحددینی نه یوويدها.

زېږېدلېل: لمشکریک همر، نمېرش له چپای علویا لمولای لازقی لمزریک ده ریای سپی نيئتیکسی کورد هديه به ناوی زوار به لان موخابين نمان و دو نيئي کوردی دی زمانی خویان لمبر چوتمه.

زېږدې (پخوا): زوخاو، زلزلې، کټم، همواو ناوې برېښان. (نمرده.)
 چټیکه مندالان به دسټیموه دهگړن و زړه زوی پیده کمن.
 زېږوې (پخوا): بېشمېرم، قسه لمروو. (باک.) گرفت. زېږوې: گرفتې.
 زېږه شنه: گڼه کی خړې پرېره داره بېسمر گولینگه ی نارویشمیتدا دیتسه
 خواری به نویه لېسمر بېسکان ده خړی.
 زېږه قی: نېوه خوړتېندهوار. کولکه خوړتېندهوار.
 زېږه کت (زا.): جوړه میتیښکی زهده به قهد هڅیکې ده بی.
 زړک (همورا): کاله کی گچکه و زهردی نه گه یشتو. (دزه.) سه تل،
 (همو.) په قره ج. (شا، بابا.) تالکه، گرکه، کالک. کاله کی
 نه گه یشتو.
 زړکا (باک.): نیلټیکسی کوردی گموره یه له باکوروی شاری
 نامد (دیاریه کری) په مالی سږغه دین پاشا مغزی وان بون پایه ته ختی
 وان حمزویه.
 زړکه: زړک، خرجه، کاله کی نه گه یشتو.
 زړکه تال: جوړه کاله کیڅکی زړکی تال. زړکی تال. تال.
 زړکه ج (باک.): زړنچ.
 زړکه کت (باک.): زهرگه ته، زړکیکت.
 زړکه ج: کچی ژنیکیه له میردیکې دی و کچی میردیکیه له ژنیکې
 تری.
 زړکه (نمرده.): گزه، نالیک، گیایه که بڼا ژالان دابنری.
 زړکه: همنازا. (همورا.) کولیس. (باد، بوتا.) نه قسی. کړی ژنه
 له میردیکې ترو هی میرده له ژنیکې دیکه.
 زړکه زینک (نمرده.): چوست و چالاک، قوچاخ، تېر دسټ، زړنگ.
 زړکه (نمرده.): گزه، نالیک، نالک.
 زړکه کت (باد.): زهده زړه.
 زړگان: زړه که لمر ژواوی ده ریاسیبه یه و کموتو ته خوړاووی ماردینی.
 زړه گنه (پخوا، خو.): زړه گنه.
 زړگ و هه لمت: زوورگ و هه لمت، (جا.) همد و هه لمت. زوی پر کمند
 و کوسپه و بلند ونوی و سمر و خوړاو.
 زړه گویز: داریکې گموره یه و کوداره گویزی وایه به لام شم گه لای
 باریکتر و بی بفرشه. ناوی دوو دیتی خوړاو و ژووره له دسټر استیکې
 پوژاوای شاری سلیمانیه.
 زړه گینه (بار.): زهرگه ته.
 زړم (نمرده.): زړه، گرم، ترپ. دهنگی کموتی چته.
 زړماد: برای دایکی باوک.
 زړه: زړم و کوت، گرمه، ترپه. دهنگی کموتی چټیکه یا کمسټیکه له
 بلنداییموه و به دهنگی پی به زهویدا داتیش ده لټین. زړه، زړینگه، دهنگی
 پوول و پاره یه.
 زړه زړم: زړم و کوت، زړه له دوای زړه، دهنگه دهنگی کموتی مرزو
 چته کانه له بلنداییموه یا هی پیتانه له شایی و زه ماوه ندیدا و نیتیر یا هی
 یه کسمانه.

زړه زړی (که.): فسه، گالته ییڅکی بی شمزانه یه، که زړ ناواری
 یه کتری ده دهن و چتی پیکدادهن یا حق پیکدادهن و زړه زړم کردنی چنده
 کمسټیک. (نمرده.) زړانی، زړهوانی.
 زړه متفه (کو.): توله. — کردنمه: توله کردنمه. — نستاندن: توله
 نستاندن.
 زړه مندال: نموسی.

زړم و کوت: زړم و هوی، زړه زړم، تپ و هوی.
 زړمین (باک.): زمین، زړه، زړه زړم، زړم.
 زړفا: زړونا.
 زړه زینق (باک.): جولانه.

زړه (باک.): پروانه: زړونا.

زړه بید (باک.): زړه نالیده، زړه فان. — ی:
 زړه فانی، زړونا لیدان.

زړه لمان (باک.): زړه نالیده. — ی: زړونا لیدان.

زړه نک: زیرهک، نازا، ووریا، کوژ، پیسټک، گورج،

چاپوک، قوچاخ، مسزبوت، دس و برددار. پلوسی

زهنگ، ساده و هیچ. تیکه لټنیموه. به دس و برد.

زړهنگانه: کزیمونوهی چتی تپ. زړینگانه. دهنگدانه یه ده فریک
 له کان دروستکرای. زړانه یه گوی. پوونبونوهی چتی شل به نیشتنی
 خلته ی: ناره که یا پونه که زړنگاهه نموه. دهرنگ بېسمرهاتی شو: تاشو
 نغزینگیتموه خوی لی ناکوی. — ی دیزه و گوزه و نیتیر. مېس له
 باش سووونونه یه تی.

زړهنگانه نموه: دهنگ لټپټان له زهنگوله یا گویچکه.

زړهنگان (نمرده.): زړینگاندنمه، زړان (بقاره و تار و چتی و).

زړهنگه: دهنگدانه یه زړ و زړوموسی زهده و پاره له کاتی

و تیکه موتیان یا ده چټیکې په کموتیان، زړه.

زړهنگه زړنگ: زړنگه یه که له دوای یه کتری. درنگ درنگ.

زړهنگه ی گویچکه: دهنگی گویچکه.

زړهنگ و هوی: زړهنگ زړنگی زړ.

زړهنگی: زړهنگی، زیرهکی، گرومین، ووریا یی. (باک.) چلند.

قوچاخ، گورجی، گوریزه.

زړه نو چقاو: زړه نو قار.

زړه نو ققاو: زړه نو ققاو، چمریبه کی کمه، که ده کموتیه سمرچیشتی شل.

زړه نو ققایی: چمریبه کی زړ کمه بېسمر چیشتانمه.

زړه نیسک: گیایه که.

زړو (نمرده.): زړ، دوش، زیر، درشت.

زړه لای (همورا.): زړه شوک.

زړه: گیایه کی کویتستانی به گه لای و کوه ترمه یی وایه. (نمرده.) درشته ی

چت، که پک.

زړه لای (همورا.): زړه نو، چوک، دسټو — دسټو نه زړه نو.

زړه لای (همورا.): نسیون.

زړه لای

زړوو (نمرده): زېرى رووش، درشت. گيايدكى كويستانه گه لای ودهى تېرو دهچې.

زړوو پۇليه (همو): خشل، چك، زړه پۇليه، زړه پۇليه. نهمش بېندويارى لسمره، مېشكهى خومان ناوټى مېشكهى خلكى دهژنى به زړه پۇليه به.

زړووه ننگينه: مت و موروو.

زړووهان: سلسمينه و پوكردى گيانداره له ترسان.

زړووهانځمه (بل): پټك پټك نين، دريژ پټدان، پټك نين به حيلكه حيلك. جوړلاڼه و دنگ لټوهاتنى چتى ساوا سا منداق يا بېچورې پېرورانسې. پټك نينى منداق.

زړووكه: دنگى بالندهى گچكه به، جړيوه بېچورې چوله كېه، جړووكه، جړيوه.

زړووكه زړووك: زړووكى يك له دواى يكتري.

زړووهوږ: زړه زړى زړ.

زړوى: زړوى.

زړوى (همو): نهمپون.

زړه (باك): زړى.

زړهوك (باك): گولټنگ.

زړى: زړه، سينگ زړه. كراسى ناسنن، بهرگى ناسنن له پيشدا بوشمېرى ده پوښرا، كه له زړه زړى ناسن دوسته كران شير و خنجمر نه پېرى. دهريا، زهريا، زړه، بېرم، بېرمه. تمبه قى ناسن بۇ پاريزگارى كشتيان، زنجير.

زړياگ (نمرده): (نمرده). زړياگ. گوكهى كرده (بۇ داروياران).

گوكه دار: زړنگاو، زړنگياگ. واږ، سلسميه ووه، پوږيو، تېرىو، نيچيرى ترسار.

زړيان (نمرده، خق): كړتوه، بارينى بهر و بارانى زړ توند و بهر تيز.

زړنگيان: كړدى دارانه له بهار اندا. (كۆ). وږه. (شار). شمرا. (بابا). كړه. پشمبا. بايه كه له لای باكو ووه دى.

زړيان (نمرده): زړان، زړنگيان.

زړيانځمه (نمرده): زړانځمه، زړنگانځمه، زړنگانځمه دنگ.

زړيه: زړى، دهريا.

زړيهوان: زړيه دار، دهرياوان. — ي: زړيه دارى، دهريادارى، دهرياوانى.

زړيهين: دهريايى.

زړيهوار: دهرياچه، زړيوار، دهرياچه يكه له مېريوان و زړ شويوانى كوردساتيدا هيه. كنارى دهريايان.

زړيهوږ: زړيوار، كنارى زړيوان، قهراخ دهريا.

زړيهوښ: زړيدار، كسيكه زړى لمبركات.

زړيهوښى: زړى لمبر كردن.

زړيچ (باك): قوږ قوشم.

زړيچه (باك): دهرياچه، بېرم، بېرمه.

زړيچ (باك): سيم، سوورمه، دهزوى زهركشه.

زړيدار: فرۆكه و كشتى و توتېمبيلى جمنگى پۇلآين. دهريادار، دهرياوان، زړيوان. زړيهوښ، (باك). زهرگرى.

زړيدى (باك): همزوال.

زړيدوار: زړيوار، دهرياچه. ته پۇلكه.

زړيدوان: كشتيان، دهرياوان. — ي: كشتيانى، دهرياوانى.

زړى (باك): دارتكه.

زړيچ: قوږ قوشم، مز.

زړشك: دارتكى كورته تيكول و داره كى زهر دى گولټشى زهر دهنونى هيتوى هيه ميرهى گچكه و سوور و مزوړه بۇ مرهبا و پلاوى باشه له بوشكيدا به كاردهرى.

زړيژانه (بابا): ديوان، دوليره، زيزانه، خوليره، له ناو گفدا شين دهې دانه كى وورد و تاله.

زړيژه (كۆ): همودا باريكه كانى شينايى و ميرييه، سمرتوله. زنجيرى باريك و گچكه به، پژه.

زړيسك: مزوړ، دړكزى، چالوك. (كه). دارتكه زوړتر لمدارى زه پتونى دهچې به لان نهم دړكاريه.

زړيشك: دارتكه بهر تيكى خوشده گرى و بسمر پلاويده دكرى، زړشك.

زړيكاندى: چريكاندى، زيقاندى، زيكاندى، توند قيراندى.

زړيكاندى: زريكاندى.

زړيكه: زړه، زړه، قير، شريخه، چريكه، زيكه، زيل، دنگيكي باريك و تيزى گريانى ژن و مندا لانه، چريكهى گريان و هاواري منداق و ژنانه، دنگيكي بىرزو تيزى گيانداره. دنگى جانموهرانه. (جا). نيوى دهردىكى كوتوپه.

زړيكه زړيك: چريكه چريك، زيقزىق، زيكزىك، زريكه يكه لمدواى يه كترى، زريك و هوږ.

زړيكه كړدى: زريكاندى، زيقاندى، زيكاندى، توفين له ترسان. پلدى و چلدى نندام به نازاره ووه.

زړيكه لټوهستان: زريكه لى هلساندى.

زړيكه لټوهستان: نازار به چمشتيك به كسيك گه ياندى، كه بزريكتى.

زړيكه لټوهستان: چريكه لټوههاتن.

زړيكه لټوهستان: وهزريكه خست.

زړيك و هوږ: زايله، شيرين.

زړين (باك): زه پنى كمر و تيستر.

زړينچك: زرينچكاو.

زړينچكو: زرينچك. ناوټكى زهرده له برينان و له مېشكهى دؤ و توره كى توراخيوه ديتندهرو ده تكى.

زړينگ: زړهك، زړنگ، ووريا، چمسهپان، بلېمته، ووشيار، ووتو ووريا، هوښيار، هوښمند.

زړينگان: زړنگان.

زړينگانځمه: زړنگانځمه، (باك). زړنگين. — ي كوي: دنگ له گوتچكه هاتن. — ي مس: دنگ لټوههاتن. — ي ديزه و گوزه: باش سوور بونه وده تى.

زړينگانځمه: ساغكر دنده.

زړینگه: زړنگه. نیتوی دهنګه، جنگه، پاپ، (باک.) پاپ. — ی پاره و پوړئ سسې: دهنګی دراو زړه ی پاره. — لپټاتن: چړنگین. — ی زنجیری: زړه ی زنجیری. دهنګی مس و زهنگوله و نیتړ.
 زړینگه زړینگ: جنگه جنگ.
 زړینگې: زیره کی.
 زړیوه: نیتوی دهنګی پهره ووری چکوله و سیسرکټیه. جریوه. وورشه و پرشه ی چت، (نمرده.) وورشه. (نمرده.) وورژشیان.
 زړیوه زړیو: جریوه جریو، زړیوه ی یک لمدوای یه کتری. وورشه وورشه، وورشه وورش، وورژشور وورش.
 زستان: زستان.
 زستان: (نمرده.) زسان. (فه، دهر.) زمسان، زمستان. (که.) جستان.
 (باک.) زستان. سی مانګه کانی نیتوانی پاییز و بهار ټیبه.
 زستانه: زستانی.
 زستانهوار: قشلاخ، قوناخی زستانی. زستانه هوار.
 زستانه یی: زستانی.
 زستانی: چټیکه، که هر له زستاناندا به کار بهتری.
 زشت: ناحض، ناشیرین، خراو، زرب، ناکوکار. — ه: دوسته، زړه، خراو، قسه ی پهق. — ی: ناحضی.
 زهف (نمرده.): لسمرخچون، له خوچون، بورانموه، بټهوشبون.
 زغال (لو.): خلموز، زوخال.
 زغالان: خلموزان.
 زغره (زا.): ورده بهرد.
 زفت: (باک.) قاقب، قپری خوشکراو. (هوار.) زهوت. په نګیشی بژه.
 زغیر (باک.): دودهی چر.
 زغار (باد.): پارچه ی چت.
 زهاف: گاسنیکه، که دهستی لی هلمپرابی بز نهوی، که زړ بهجه قی.
 زهر (باک، باد، زا.): زور، زیر، گر، دپ.
 زهران (شکا، باک، باد.): سوړدان، گمرانموه، سوړانموه. بادرانی تمش و سوړاندنی هر چټیکې بی، خوځواردن.
 زهرانلن (باد.): گمراندنموه، ناردنموه. بزقرینه: بگمرانموه.
 زهرک (باک.): ژهنګه سوړه، شمنګه سوړه. (باد.) گټهنه ی ناو، خوځواردنی ناو.
 زهر وگ (باد.): گټهنه ی ناو، خوځواردنی ناو.
 زهروین (باک.): گمرانموه. (زا، باد.) سوړانموه.
 زهستان (باک.): زستان. — ی: زستانی.
 زهنگ (باک.): نشکمو ټیکه تیتیدا داده نیشن، رابوارګی زستانه یی بټو خاوند مهران.
 زهیرګ (باد.): میتشیکه له خیزو خوئی وورد دا قورتان دهکات.
 زق (باک.): زق، مټر، چمف — کرن: چاو لی زه قکرده موه. (که.) زق، دهره پریو، بهرزه و بهو، لسنور دهرچو. (نمرده.) زوهو، ناوه ی، زنهک.

زقاق (باک.): دالان.
 زقا: زق.
 زقایی (که.): زه قایی.
 زقزق (باک.): دهنګی خمره کټیه، دهنګی لیک خشانی دورچتانه. زیق.
 زقوم: زوقم، خوس.
 زقی (باک.): زه قی.
 زک (باک.): سک، زګ، نور، هور، ناو، ناو، ناو، مندا، منال، پس. (باک.) میچ. — ی ختی: میچی خانو.
 زکاک (باد.): پاک، خاوین.
 زکده ی: خوکوژتن، ورګ دراندن.
 زکه دهرده: زګشیه.
 زکه پو: زګمپو.
 زکه شوړه: زګشوړه.
 زکه شوړه یو ګوټن: مېس له ماندو و بونی کسټیکیه، که زړ هاتو چزی کرده ی.
 زکه شوړی: زګچون.
 زکه ماسی: ناویند.
 زکه مېردان: مېس له زړ خوار دنه.
 زک ټیسه: زګشیه.
 زکپ: زګپ، ناووس. — بون: ناووسبون. — کرن: ناووسکردن.
 زکه چو واندن: په نکرند. سمریپی یی کردن.
 زکه چوون: په وانبون، سمریپی کردن.
 زکه دار: زګپ، ناووس، تولدار. — ی: تولداری.
 زکه دهره پریګ: وورګن.
 زکه دپو: مېس له گیاندار ی زړ خوره. — ی: زړ خوری.
 زکه دوش (باک.): ناپاک، قین نمستور، دلپیس. — ی: ناپاک، قین نمستوری، دلپیس.
 زکه رویندن: زګچو واندن.
 زکه روین: زګچون.
 زکه زل: زګدپو، زړ خور. — ی: زګدپو، زړ خوری.
 زک هکرن: ناووسبونی میتینه و زانی.
 زک لمدو واندن: مېس له یه کټیکیه، که به خو پای لیته و لموی بخسوات و خوی بزتی.
 زک لمدو ټن: کسټیکه به خو پای خوی بزتی.
 زکه مګ: دهر یا نیشانیته، که لمزګی دایکمه گیاندار پیتموه بوویت.
 — ی: زګماکی.
 زکه مای: زګماکی.
 زکن (که.): وورګن، زګن، نموسن.
 زک و زا: سک و زا، زګ و زا.

زکوفنی (زا.): نموسن، چلیس.

زکیش (باک.): زگیشە.

زکیشە: زگیشە.

زکیکی (باک.): لەخزینیدا دەخوشتی.

زگ: (باک.) نۆچک، نوور. (سوور.) تل (که پر بێ). (باد.) تل (که پر بێ). (بابا.) سک. (باک.) بەرمان، وورگ. (هەر.) لەمە، لەمە، تۆل، تۆلە، زک. بە: زگپ، تۆلپ، تۆلدار. — ی پر: تل. — ی دانا: واتە ژنە که زا. چیتکی هۆلۆلە لەپیشموهە لەشی مرۆ وورگ و پەخۆلە و کەل و پەلی دیکە تێداپە. خەریکی، پێگرتی. لە: — خەریکە. لە: — بوون: خەریک بوون. وێزە، گیان. هاتە — ی: هاتە وێزە. بەزەیی. — پێستوتان: بەزەیی پێداهاتن.

زگەر (لر.): هەروەزکردنە بۆ توتوتن شکاندنەوه یا چینیەوهی میوه لەمۆژ دارەکهیدا یا توتوتن چاندن و پەمۆ و ئیتر.

زگاو (هەر.): تێراو، بۆ خاک و شیناوەردی.

زگ قیشە: سک ئیشە، زک ئیشە.

زگەدەردە: زگیشە.

زگەهۆ: چاوبرسی، نموسن، سکەپۆ، کەسپیکە زۆر دەدووی تێکردنی زگی بکەوی.

زگەستوور: وورگن، (گێژ). زگەدە.

زگەشۆرە: زگچوون، پەوانی، سکەشۆرە.

زگەشۆرە پیکەهۆلن: زگچوون.

زگەشۆری: سکەشۆری.

زگەمەسی (بابا.): ناویند، ئیسقای.

زگەبرسی: زاخۆران، زۆرخۆر.

زگەبرسی: سکەبرسی، چاوبرسی.

زگ پەرست: چل، نموسن. — ی: چلی، نموسنی.

زگەر: تۆلدار، ناووس، تلدار، بەزگ، تۆپر، سکەر. بەردار. — بوون: ناووسبوون، تۆلداربوون، بەرداربوون. دڵپوون، پەقداری. — کردن: ناووسکردن. — ی: تۆلدار، تۆپر، ناووسی، زگداری.

زگەپێستوتان: بەزەیی پێداهاتن.

زگەچوواندن: پەوانکردن.

زگەچوون: زۆر چوونە سەرپێیان، زۆر سەرپێیی کردن، پەوانی، زگەشۆرە، سک پۆین، سکچوون. زگپۆین.

زگەدەرپەرگ: زگەتەگ، گدگن، وورگن.

زگەدە (گێژ.): زگەستوور، زگن، وورگن.

زگەدەر: زکەر، زۆرخۆر. — ی: زکەر، نموسنی.

زگەدەر: زگەدەر.

زگەدەر: دڵپیس، بەدنیهاد. — ی: دڵپیس، بەدنیهادی.

زگەدەر: زگەچوواندن.

زگەچوون: زگچوون.

زگەر: وورگن، (هەر.) بەرزگ. سکەر، زگەدەرپەرگ. — ی: سکەری.

زگەسوتان: بۆ دایک و باوکیک بەکار دەبرێ، که مندال و پۆلە شیرینی برێ. جەرگ سووتان، سکسووتان.

زگەسووتاندن: مندالی دایک و باوکیکی کوژتن. هەتک پێکردن، زیانیکی قورس پێگەیانندن.

زگەسووتان: جەرگەر، کەسپیکە پۆلە و مندالی مردی و لەناوچووی.

زگەسووتان: باری مردنی مندالی دایک و باوکه.

زگەر: پەشوو، پەشودرێ، پێندەر. — ی: پەشودرێ.

زگەر: بە زاورۆ، زەوۆک، زاورۆکەر، زگوراکەر.

زگەر: ناووس بوون، زاورۆکردن.

زگەر: چلیس، نموسنی.

زگەر: چلیس، نموسن.

زگەر: خۆسک، لەبەر، لەپیشموه. کەم و کووپی یا دەردیکی لەشە لەکاتی لەدایک بوونیەوه بوویتی، جگە بۆ مندال و هەموو گیانلەبەرێکییە. زکاک، سکاک، زکما. زمانی — ی: زمانی دایک و باووک. — ی: خۆسکی، خیرۆکی، زکماهی.

زگن: وورگن، زکن.

زگەر (باک.): سەلت، تەنبا، بێ هاوان، بێ کەس، بێ مال و مندال.

زگەر: زاورۆ.

زگ و زکەر: ژنیکە زگان بکات، زگەر.

زگ و ماک (هەر.): دایک و بێچو.

زگیشە: زگ ئیشە، (هەر.) لەم ئیشە. برک، ژان، دڵیشە، دڵەدەرد، دڵیشە، زکەدەرد.

زگ: زەلام، گڵین. گەر، زک، گرا، زەبەلاح، زۆر گەر. زە. (دە.) باک. زەل، چل (تەنبا بۆکی و پەنجک دەبی). پەلمووی گیای هەلەر. دەرودال. (باک.) قامیش. — دان: چاو پێ هەلنەهاتن. (باک.) هان، پەقداری. — کردن: هاندان، پەقدارکردن. قەلمو، لەندەهۆر.

زگ (باک.): زەلام. — ی: زەلامی.

زگ: زەبە، زریان.

زگەر: گەر، زەلامی.

زگ (باک.): زەل، شەقەزەل، شەپەلە. زل، گەر.

زگ: زەل. دەنگەدەنگی چەند کەسپیکە بە کۆمەلە. خۆلو، هەر، هۆری، کەپوور.

زگەر (هەر.): دڵەدەرد.

زگەر: زەل، تەل، سووربوونە لە ناوورد.

زگەر (نەر.): زلقیاک.

زگەر (نەر.): شەلقانی قورقور و چتی تر.

زگەر: بەرزبوونەوه و ئەستووربوونی گیاندار و درەخت و سەوزایی. مەبەس لە گەر، بوون و بەرزبوونەوهی کەسپیکە.

زگ: زرت و پرت.

زگەر: دەنگیکە لەکاتی شێلاتی هەویریدا پێدا دەبی، که ناو یا پۆنی زۆر بێ یا بەناو بەفری تەر و قورقور و پەلپەلە پۆی — ی: دێ.

زگەر: زچەزنج، زچەزنج یەک لە دوای یەکتەری.

زلهو: زلخورت.

زلهو: زلخورت، زبللاج، لندههوز، زرتيموز.

زلهو: گيل، گوج. — ی: گيلي، گوجی.

زلهو: کسيکه به قلافت زهلامبي و بهلان له کارکردنيدا سست و تمپ و حيزي. — ی: زهلامی و تمبلی.

زلهو: زله، همراوهوريا، هنگامه. (همرا، شار). همرا، زوخوا، ناری پوونی زیپکانه، که همرا و خوتی تیدا نهي. کيم. ناوی ديه کيه له همري سرويچک.

زلهو: زولف.

زلهو: گيس، قز، نه گريجه، گيسو، پيرچم. نيو بعشه توکهي نافره تانه، که به سمر نيوجاوانيدا شوپيتيمه.

زلهو: پيچدرياک: زلف لول.

زلهو: (باد): فريکه پهنري کولاه، پهنريکه دوای کولانی ناوی ليتجويي.

زلهو: چتيکه له زولفده دري تا تيك نهچي.

زلهو: زلف پيچدرياک.

زلهو: قوزلهقورت، سندان. (روو). کندروس. بوجيتوبه کاردهري. گياهي زور تالی بهاريه گه لايه کاني وکو کرموزين. بهادرای به بريني کرماوی نازالاندا دهکري.

زلهو: ناوی قوزلهقورت و سندان.

زلهو: له پوری سوو کيبوه دهگوتري به يه کيک له جياتي قوزلهقورت.

زلهو: سلق، گياهي گه لاپانه بوجولمه و چيتي تربيه کاردهري. (که). تکان. — دانهخو: تکاندانهخو بوجوستان و رويشتن و چتي تر.

زلهو: قوپار، چلپار، قوپوچلپار. سلقاو.

زلهو: (موک): قولته قولتي ناو و چيتي شله به له کاتي کولانيدا.

زلهو: زنک، قوپار، چلکاو، چلپار. (نمرده). قوپاری شله قار، شپوار، شلو قياک.

زلهو: قوپاری برون.

زلهو: (فه): دهنکه شلمچه. (باک). زل، زهلام. (بابا). جووره تربيه که.

زلهو: ناوی جووره تربيه که.

زلهو: کسيکه به گوره يي کوپربويي. چاوشله قار. — ی: به گوره يي کوپربويي.

زلهو: (کمر): زهرگته.

زلهو: چه پازله، شقه قزلله، زله، شقه قام، شقه قل، سه تره، شهلپ، (خو). شق. — ليتان: شه قامدان، زله داندان، چهراندان، به بيري دهست له بناگوتي کسيکی دان.

زلهو: هشتل: دوق، پزمله.

زلهو: (باک): گياهي تاله.

زلهو: نواساجی.

زلهو: جووره شيرنيا تتيکی وکو په نجره ي کونکون واپه له همير دروسته کري و شيله ي شه کري به سمر دا دهکري.

زلهو: (زا): دهنک. — ه شلمچه يک: دهنکه شقارته يک.

زلهو: (زا): شلمچه، شخارته، شقارته.

زلهو: (باک): پهنگ زهره دهلگه مران. بزلهمه.

زلهو: گوشتي، فيله تمني. زهلامی، گوره يي، مغزی، گري.

زلهو: زليخو: زليخ، زهلاميکه تمپ و بي سورد بي.

زلهو: (پروا): قمر تاله، سوره تيه که له زل يا قسمل يا پروش دروست کرابي.

زلهو: (باک): دوارده، مه قست.

زلهو: (باک): زرمه، زمزم.

زلهو: (زا): شويتي نرم لغتيو شاخاندا، که هتاو نه يگري.

زمان: زمان، نزمان، زمون، (فه). زو، زوبان، هزمان، (که). زوان. پارچه گوشتي که دري زو که به له زار و تامي چتي پيچدري و پاروي بي نموديو نموديو دهکري، زار به ياري کاري زمانه قسه ي پيچدري. به — : بهدم، بهدم و پل، (باک). بزمان. — ی کودي: زباني کودي. بي — : لاق. چونه و تر: قسه ليتزين.

زمانه: پروانه، زبانه.

زمانه: په نجره: پارچه دار يا ناسنيکه، که په نجره پيچدري ده يسور پيچدري سمر په نجره کي تا نه کريتمه.

زمانه: بچکوله: زمانه چکوله.

زمانه: بچکوله: زمانه بچکوله، (پوژ). بهرگه. پارچه گوشتي که به مه لاشوه نو سواه بهدم گمروه.

زمانه: (موک): گاوزمان، گولزوانه. گياهي که گول که به نه اوه بکولتري و سبه يان له خوريني بخوريتمه بوجوله کوتي باشه، نه اوه نه خوشي دليان هديه سوويدان ليتديتوه. زمانه: (همرا): زمانه چکوله. زمانه: همجاري: زماني دهنده، زووانه.

زمان: بهد: بهديزي، بهدگو، زبانه. — ی: بهديزي، بهدگوي، زبان بهدي.

زمان: پارو (همرا): زمانلوس. — ی: زمانلوسي.

زمان: پاک: زبان پاک، زمان خاوين، کسيکه له بهاري مهر دوماندا هرياش بهدي. — ی: باش دوران له بهاري مهر دوماندا، زبان پاکی. زمان: پزاندن: زمان کرده، سهره تاي ووشه فير بوني مندا لانه.

زمان: پزولو: زمان کراوه.

زمان: پيس: (باک). نزمان پيش، پيسدوين، بهدگو، زبان پيس. — ی: پيسدوان، بهدگوي، زبان پيسي.

زمان: قسرهق، زبانتال. — ی: قسرهقي.

زمانه: مروي بهدم، بهدم و پل. — ی: بهدم و پلي، بهدمي.

زمانه: پنهان و به ليتيدان.

زلهو

زماندریژ: (باک.) کسیتکه له نمدازهی خوی پتر و بهردو ژورتر له بارهی مردوم بدوی. دې، بې شهرم، چمنسووک، بې تابوو، سسواو، زیاندریژ. — ی: زیاندریژی. دې، بې شهرمی، چمنسووکی.

زماندن: بهرله لاکردن.

زمان پهق: قسم پهق.

زمانزان: زیانزان، زوانزان، شاهزای زمان، نزمانزان، کسیتکه شاهزای چمند زمانیکي بې. — ی: زوانزانی، شاهزایی زمان.

زمانشپ: زماندریژ، ده مشپ. — ی: گهزاره، زماندریژی.

زمانشکان: له دووان کسوتی کسیتکی بهووی نه خویشی یا ترسوه، زیانشکان.

زمانشکافدن: له دووان خستنی کسیتک به هووی نه خویشی یا ترسوه.

زمانشیرین: زیانشیرین، پووخوش. — ی: زیانشیرینی، پووخوشی.

زمانشکشان: زماندریژکردن، بې شهرمی کردن. جنيودن. — ی مالآت و وولآخ له گهرمان یا لبعمر ماندویتی: زمان دهرهتان. بومبسی ماندویتی و تینویتی به کار دهری.

زمانگهزتن: مهبس له پشیمان بوونوهیه و به پمروش بوون لبعمر له دستچرونی چتیکي.

زمانگرفن: کورته ناخوتی مندالی ساوايه. بې شهرم و بې پروایانه ناخوتن، زیانگرتن.

زمانگیران: زیانگیران به هووی لالیهوه، پسکی.

زمانلووس: چاپلوس، چاپلوسسیکار، کلکسووتکار، پیرامووس، زمانلووس، کسیتکه به زمانی لووس مرزی تفره بدات. — ی: چاپلوسی، پیراموسی، کلکسووتکاری.

زمانووک (باک.): بوژی پشور، قرقرتوک.

زمانوکی قووی: زمانی قفلی.

زمانه (زه.): شیشهی تفنگي. لوله ناسنیکي کونداره، دم تیزه چمری پی کون ده کړی بوی تپه لکیشانی چاخه.

زمانهاره: قافزې پرداخ، سمپاره.

زمانان: تاقی کرانمده.

زمانندن (هرو.): تاقی کردنمه، زانین، ناسین.

زمانپو (هرو.): تاقی کراومه، زانراو، ناسراو.

زمانپو: چزوی دوپشک و یا زهرگته و ژنگه سووریه.

زمانووت: جووره بهردیکی نرخداره له قاشی ننگوستیله و چمند جووره خشلیکی ده گرن.

زمانم (باک.): زرممزم، زرمه.

زمانموک (پروا، بار، خق.): ووزووه، خق، کو. قازی بازی. جووره قالچیهیکی بالدار و سوزه، که همستا ووزووی ده کات.

زمانهان (هرو.): زستان. — ه: زستانه. — ی: زستانی.

زمانهان (درو، جبا، فه.): زستان، زمسان. — ی: زستانی.

زمانوون (فه.): زمان.

زمانپ (نمرده.): تاردیکه، که بوزستان همدغه گیری، زهمپ، زهو، نارد هارین بوزستان. زهم ناس.

زمانپ: زهمپ.

زمانپ (خق.): بهرو و دهغل و دانی درشتی هارپروه بومپ و مالآت.

زمانی (خق.): تاقی کراومه، نازمو، بیزمه: تاقی کوه. نزمم: تاقی ده کوه.

زمانین (باک.): زرمین، زرمه لیتهان، زرممزم کردن. (نمرده.) تاقی کردنمه.

زن (زا.): زن.

زنار (باک.): نزار، نزار، لای باکووری چیاپان. (زی، باد.) سخت، جیگای دژوار و حاستم، (زا.) زنتیر. بهردی گهره، (باد.) ماهی زهره. (زی، باد.) پارچه چیاپه که، که همموی بهردی و پیگای ناسانی نبی، (هوک.) ماه. وه کسو: زنارا کیسته: ناوی گوندیکی بهرزه لسمر شاخیکي بلند و سخت.

زناریشک: گیایه که گلهایه کانی به قندهر بهری دست پانن و بې بون و بې گوله مالآت دهیخوات.

زنارفا (نمرده.): زوکم زوکم، کهپوره، هراهره، دادویداد.

زنان (که.): سندانن ناسنگمران. زننان، زیندان.

زنار (نمرده.): زهار، زنهک. پارچه زهریه که همیشه ناوی تیدا رادوستی و لیبی ده زتسه. (باک.) پهناف، چراف، (هروا.) زنکار، زنهک، (جا.) زنکار، زنکار، (جا، بابا.) زلکار. ناوگیر، لیته، قوییه، باتلاخ، ناوگر، ناوزا، (درو.) دهقن، تهرزن، زهار.

زنه (که.): زیندو، زینگ، زینه.

زنفلی (که.): ژبان، زیندویی.

زنفوت: به مردوم پیکمین.

زنج: دو تاسه له شایوغاندا لیکه درین زنگه ی خوشه. کوخ، قوخ، (جا.) دژنگر. (زه.) جبا. تپلهک. زنجی مهرانه له زهل و قامیش دروست ده کړت. — داکوتان: پشه داکوتان، دامسزان. (زه.) دلو. هلهپمکي، — کردن: هلهپمپین. چالی چنه که. تویله دیوارانه له قامیش و پروش و پهلش دروسته کړی. (فه، هرو، جا، کمل، باک، که.) چنه، چنه که، چانه. ساباتیکه عره بانه و چتی تری له ژیردا رادوستی. تیز (بو تیخ).

زنجار (باله.): ژنگ.

زنجاف (لو.): پراویزی کوا.

زنجفیل: ده گیایه کی په لک درتزه زور توند تیزه بوی چشت و له پزیشکیدا به کار دهریت.

زنجه گيا (هروا.): قوری.

زنجیر: (باک.) جزل، شان. زنجیر، زیره ی ناستوری ناسنین.

زنجیره: زنجیره، هلهبستنی لیواری شده و ناغبانو و بهرماو و چفته و هندی چتی دی به ناویشم یا به دوزو. کولوشی گم و جویه، که له خمرماندا بهرزه دابرنی، ناوه کی پرکرتسه له کلوش. چمند چتیکه له تنیشت یه کتریوه به قه تاره و ستابن. برگی قهرخ و کمناری چتان.

زنجیره بهستان: ویستانی چمند چتیکي زور به گردی له تنیشت یه کتریوه.

زنجیره دار: چىتىكە، كە زنجىرەى ھەبى ۋە كوپارەى (۵۰) فىلىسى.

زنجىرە دار: زنجىرە بىستان.

زنجىرە ھوكۇوا (ھەوراء): زنجىرەى كىتوان.

زنجىرەى ئۇو: ۋە كۈو زنجىرەى نوۋاندنى ئاۋ.

زنجىرەى زۇپ: چارپ.

زنجىرەى قەلەخ نەخشكارى: زنجىرەى كەنارى نەخشكارى.

زنجىرەى كۇ (فە): زنجىرەى كىتوان.

زنجىرەى كىتوان: كىتۈ، مەكتىر، سەفان.

زنجىرەى نەند: زەنجىرەى نەند.

زنج (ھەوراء، كە): چەنگە.

زنجىك: شەمۈز، مالات و ۋولاخى شەمۈوس. (يەز). خەرىشتە.

زنجىكۇ: ئاۋى بىرئان، ئاۋى پىس. زىرىنچكاۋ.

زنجى (باد): بۇنى ناخۇش. (باک). بى ئىخ، نىز، پەست.

زنجىدان (كەل): چەنگە. بىر خەبە.

زنجىدان (ھەوراء): سەندانى ئاستىگەران. (باک). زىندان.

زنجى (خۇ): ئىسپى و كىچ.

زنجى: زىندان، زىندانە. گىرئوخانەى يەك كەسى و

تەنبا جىگى تاكە كەسىكى تىدا دەبىتەۋە.

زىنگ (باک): دەنگى ئاسن و زەنگى. زەنگ.

زىنگى (ھەوراء): زىنا، زەنگ.

زىنگار (باک): زەنگ، زىنگار. — (باک). زەردى پەنگ تەلەخ.

زىنگازىنگ (زا): دەنگى زەنگ.

زىنگىر (زا): تۇپىنى سەگ.

زەنگىل (زا): زەنگۈلە.

زىنگىن (باک): چىنگىن، چىنگىن. زىنگى ناسن و كانان و زىنگانەۋەى گۈى.

زىنگان: زىنان، زىندان، زىنان.

زىنو (كە): زىنلەۋ.

زىنۇر (زا، باد): زىنار. جىگى دۇۋار و سەخت و تىۋش لە چىياندا، ماھى زەرد.

زىنباگ: زىبان، پىشكوتن، گۈپكە كەردە.

زىنپەر (ھەوراء): بىرئانە: زىنپەر.

زۇ (فە): زىمان. گىيەكى بىھارى و كۈيىستانى بۇنخۇشە و گەلەى ۋە كۈ ھى چىنۋور واپە و دەخۇرى. (باک). جۈوت: دۈو زۇت، دۈو جۈوت.

زۇپ (باد، شكا، جىبا): كەلەى دىزى لىبا.

زۇپا: سۇپا، كۈرە، زۇپە.

زۇپە (كە): كۈرە. زۇپا.

زۇقا: گىيەكى بىھارىيە گەلەى كەلەى ۋە كۈ گەلەى پىخانەى، گۈلىكى شىن دەگى.

زۇتىك (زا): لىتۋارى كۈنى قىۋن. بۇ تۈۋرە و قەلەسكەردى دەلەىن زۇتۇ، زۇتى.

زۇخ (جا): زۇزە، زۇخا، زۇخ. ھەوراء كىمى بىرئان.

زۇز: گەلىك، فرە، پىر، زەۋەند، قىۋى، زەۋەند، بۇش، گۈزە، زەۋەند، سات، گەلى، زەۋەند، زۇۋرە، گەلەك. سىتم، جەۋر، بىدادى، خۇرتى، بىنگار، زەۋەر، جەۋر. بە — (باک). بىنگار، بەكەلەۋەپى، بەخۇرتى. ھىز، تىن، تۋانايى، چاقسۇزى، پىستۋورى، گىر. نوۋدەلە، زۇرەگىر. بىتۋى و نەتۋى، دىلەخۋازانە. پانن، پانن، كىشەر. فرە، گەلى، گەلىك، (ئەردە). مەشەپ.

زۇۋە: نىۋى نىرئانە.

زۇۋەستاندىن (باک): زۇرى لى تەستاندىن.

زۇۋەشا: زۇۋا، بە زۇرئانەۋەدانكراۋ. نەۋى گۈندەكىيە لە پۇۋاۋى نۈسەپىنى.

زۇۋان (بابا، گەر، ئەردە): زۇۋەۋانى، زۇۋەۋانى.

زۇۋەۋە (پەوراء، سۈر): جۈۋەۋە، سۈۋەۋە، گەرئان، گەرئانەۋە.

زۇۋەۋە: كەسىكە زۇۋەۋانى بىرگى و لەۋ پىشەپەدا پىسۋى. — (خۇ). : زۇۋەۋانى، زۇۋەۋانى گىرتن.

زۇۋەۋەند (ھەوراء): زەۋەى كىر و ئىستىر، شەپاندىن.

زۇۋەۋەۋە (پەوراء، سۈر): جۈۋەۋە، سۈۋەۋە، گەرئانەۋە، گەرئانەۋە.

زۇۋەۋەگىرتن: زۇۋەۋانى گىرتن، زۇۋەۋانى گىرتن.

زۇۋەۋە: (زەن، جىز، باد). تىۋوۋچانگ.

زۇۋەۋەگىرتن: زۇۋەۋانى گىرتن.

زۇۋە: نەستىرەى زۈرە، نەپىد.

زۇۋەۋە: زۇۋەۋانى.

زۇۋەۋە: زىمەزلى، زەۋەۋەلى، زۇۋەۋانى.

زۇۋەۋە: بە — گىرئان.

زۇۋەكى: زۇۋەگىرى، زۇۋەلى، نەۋەۋە. (ئەردە). بىنگارى.

زۇۋەمە: زۇۋەمەلى.

زۇۋەمەلى: زۇۋەمەلى، زۇۋەلىكەرن، زۇۋەكى، زۇۋەگىر.

زۇۋەۋە: زۇۋەۋانى، زۇۋەۋانى، بىنگەۋەۋە، ھەردانى، (باد). خۇلىكەدانى، (گەلەۋە) تىكەۋەۋە، (كە). زۇۋان، (خۇ، سۈر).

زۇۋەۋە

ھاردانە، ھاردان. (خۇ). زۇۋانەۋە، تىكەۋەۋە، (سۈر، پەوراء) تۈكەۋەۋە، (باک). پەۋە چۈنگ، پىچىنگاننى، بىناقى، (ھەوراء). پەۋە چۈنگ، زۇۋەۋەۋە، (ئەردە). زىمەزلى. — گىرتن: مەل لەبەرمەلى يەكترىنان، زۇۋەۋانى گىرتن.

زۇۋەگىر: كارتىكى بىنگارو بىزۇر بە يەككىكى كىردن.

زۇۋەۋە: زۇۋەكى، زۇۋەمەلى، دىلەخۋازانە.

زۇۋەگىرى: بىنگارى، زۇۋەۋە، زۇۋەكى.

زۇۋەۋە: چەندەزى، سىك، لەۋەۋە، جىرت و ھىرت، جىرت و ھىرت، زىرت و ھىرت، سازندە، لەۋە، ھەزەگۈ، كەسىكە چەنە زۇۋەلى بەدا. پىرپىز، چىرەۋىز، (كە). چەنە ھەراش. قەۋە چەنە، چەنەۋە، چەۋەش، چەۋەش، چەۋەش، چەۋەش.

زوروو کہ زوروو ک: جیکہ جیک.

زۆنگ: زنه، زۆنگاو، زۆنگاو، تەرازن، زناو، قۆپپه.

ژۆنگو: ژۆنگا، ژۆنگ، ناوگير، ناڤگير، زنه، زنهك، تمارزن، قوڤيه،
 زچاو، زناو. جينگايهكه ناوى خۆى تيدا راوهستابى يان پييدا زابيتسه و
 ببيتسه قور.

ذوق: ناه، گند تکسه گوری، شتخ موسای ذولم، - ذولم، له نریک و تیه،

دەبىي شەيخ موسا بۇ خەۋى خەلىكى زۇننى ئىبۇبى پاشى بۇتەزۇلى (ئەمىزەلى) ۋادىارە، كە لە مېتروۋى ۋىنگارىياند شەيخ عبدولقادرى كەيلىتى ۋىندارى بۈۈ لە جىرۇك، كە مانجاندا كەلىك لەم دوو شەخانە دوو اون.

زوکووم: گورج، زو، پیدلہ۔ زاکہ، زیقہ، زیکہ، ہدرا۔

زۆيىل: زۆل، زۆلەچەرم. خەوش و خالى ناوماق.

زویان (شو.): زمان.

زوبانزان: زمانزان. — ی: زمانزانی.

ذوقیہ: جرجونگانہ۔

ذو القدر: جو دہ یوردنکے جوانمہ نر خدا رہ۔

زہخ (ثو دہ): ہتھ، تین، دستہ لآت۔

زوخال (هلمه، زون، هه، را، فه): دهشی، دهشوو، خهلوو، زوغال.

نوحائداؤ: خپل ۽ ڏاڏا، ڏهڻو ڏاڏا.

وَمِنْ خِلَافِهِمْ شُرَكَاءُ لَهُمْ سَخِرَ مِنْهُمْ وَلَهُمْ أَعْيُنُ عَلَى آلِهَتِهِمْ كَمَا تُخِيطُ بِحَبِّ خَبْثٍ وَمِنْهُمْ مَقْصُودٌ غَيْرُ الْغَايَةِ وَبِهِمْ مُدْرِكُ الْوَعْدِ

نمونه‌ای از این کتاب (فهرست، جدول و متن) به پیوسته است.

زوخم (نمرده): بنی گیاه کی تالی بونخوشه گه لای پان و در پیره و گولی زرده و لاسکی پاست هه لده چی رگی و ده کوزه زنده فیلپیه به لان گه موره تره و بیه تونده تیره کاتیک بیه که بیه دشت گه لای کانه و ده شک دهن

و بنده که ی‌له یز شکیتید ا ب

زوخمه (ف.ه.): سیخمه.

زورات: زهرات، گندشامی.

زورقہ کی پیلہ: کمرور، گنہشامی سوور۔

زۆرۈپ: بى ئىندازە زۆر. زۆر تىرىن، پىرە، بەشى زۆر لىچىت، مانىگانان زۆر پەيان زاپون.

زویہ سہیلین: زریوون و پھرہ نستاندنی چت، ناوہ کہ یا ناوہ کہ — ی
نستاند.

زوربدهیاتی: زورترینی، زوربدهیی.

زوریهایی: پروانه: زوریه‌تبی.

زورگ: زورورگ.

زورمه: زورمه.

زودېا: زړنا، زړنه، لودله يتيكي كوندكونه سسر يتيكي خپرو
 ناو له يده و سسر ده كي تر بشي بار يكه پيكيكي پتويه، كه فوړي تيكر ي
 دنگيكي زيقني لي پيدا دهې.

زورناتک (هـ.و.): سسوپرناتک، گیایه کی بهارییه گه لای ووردی پسه
دژشاوه که ی بۆ دهردی شو قامی چاره یه لی چاره یی ژۆر یاشه.

زورنلڙهن: زورناليدهر، زورنابيئر، ڪسيٽڪه بزاني زورنای ليڊا.

زورنا سەھەتە: زەرەنە قىروتە.

زور و وکله: چیکه‌ی بالنده‌ی بچوروکله.

زویل: زولہ چہرم. (نہردہ.) زیلی ناوماق.

ٻوڏو: لمبوسپيش، لمبوسپر، ڪرڙ، گورج، نازا، تپڊست، خير، لمر،
هولو، بڀله، بدآلو، ڪه، چالاڪانه، چاڀڪ، بلهه، واڙي درهنگيه. —
ڪه: خير اڪه، ٻيو — انه: ڏينڀڪه.

زہوا (باک.) : ووشک، نیشک، (باک.) شل.

زوواله (نمرده): زوویل، زیل، خشت و خال. هلماتیکیه، که له قور
دروستکر ایی پا له شوو شه، گله ی همرگین.

زووان (هه‌ورا، كه، فه): زمان. زیوانی نیوده‌غل.

زموان ناووه: زوواندار، زمانتهر، زمانلووس.

زموانه: زمانه، بلیتسه‌ی ناووری. ههرچتی‌که وه‌کو زمان دریشی.

زوهانه بچکۆله: زمانه بچکۆله، زووانه بچکۆله.

زووتر: گورجتر، خیراتر. بهرتر، لههوبهر.

زووترين: بھرترين.

زووتوور (نمردہ.): جرجونگانی، تہڑ، جینگنہ، تووہ۔

زئوخ: کیمای برین و قوونیترو هی تر، زووخاو، چلک. (نبردده.)

توانایی، گر، هیژ، تین.

زو خال: پمڑی۔

زو خالداڻ: خهلووزدان.

زموخلو: تالار، بازار، دهردهسهری، زږورت تالار بدهدستیموه چیژتوه.

زرووخ، زږوخ. زاملت، خيزاو، زېږېده، زلزل

برینامه. — هله پستان: دهردی د

زووانہسک (ہیورا.): فسزماں، پسک۔ ی: فسزماںی۔

زموږ پيس: زمان پيس. — ۱: زمان پيسی، زمان تالی.

زموختل: زمان تال، زمان پيس، بعد زروان. — ی: زمان تالی.

زووافعال: زمانی دل.

ذوواڻخوڻ: زمانه شیرین، زمانه خوڻ، میروانی۔ — ی: زمان شیرینی،

پرو خوشی.

زمواندار: زماندار، دهمه‌پراش، تهم‌زووان. — ی: زمانداری،

دەمە بەرێستى.

روواندایر. رماندیر. — ی: رماندیریری.

دروازگان، زمانی کن، زمانی کان.

دوستان / همورا: ۱. دستان او ورید، ران: ۲. ی / همورا: ۳. دستان،

رووا القحطان. وما نسيكاه. — كس: وما نسيكاه.

رووائیہ: زماسیرین۔

روايتي: رماسيري.

روایت (بای.): ووسکا کمره.

روا الحکماء. وما نکرین. پیسیما بروجوه.

روبوٹیکرل: رمان کرین.

دېوالتو سوله. بېرئيل، بېرمان، زيردوان.

رووائی: نورانی کیرا، پسکا، فسرمان.

رووالکیران: رمانکیران.

روبو اسلا حسن: درو کردن، درو دان.

روايتونى: زماني نايبه نى.

رووانلووس: زمانلووس. — ی: زمانلووسی.

رووان مه لیچمهک: تۆوی داری بناو.

رووبانی کوردی (هه‌لورا): زمانی کوردی.

روولو (باد. ۱): چتی ووشک.

زوهه (نمرده): زوهه، جوتش، جوهانه زوهه، جوهانه. زپكه

خود سببی، ریپنڈی جھینسی، (نوردرہ)، راورو، مسدال، بھپچہ، بھچ،

رووبه. رووبه ا پنهان.

[illegible]

زوز: گیایه‌کی نارینه گه‌لای له‌می پیزل ده‌کا به‌لام نم تم‌تر و باریک‌تره.

زوزوه (نمرده.): (زوزپه) زووقه، زووق، زیقه، ریکه. چیشتیکه هم‌اران له‌کاتی گرانیدا له‌کمشک و پهنیری دروستی ده‌کمن و زور ناخوشه.

زوزوو: زوزیه‌په‌له، زوزیه‌تالوکه، په‌سایس، په‌یتا‌په‌یتا، به‌گوپ، گورارگوپ.

زوزووتمخ (زوزووتمخ): گیایه‌که.

زوزوسان: زستان.

زوزوشک: دووشک.

زوزوخال (فه.): په‌ژی، خلووژ.

زوزوخور (باک.): گورچیلای وولاخ و نا‌والانه.

زوزوق: زیقه، زیکه، قیزی گریانی مندالان.

زوزوقم: زوقم، چتیکی سپیه له‌شوی سایه‌دا بۆ به‌یانی له‌شمرانی دروایی پاییز و زستان و سمره‌تای به‌ماریدا له‌بندیوار و سمردیوار و بان و سمر پروه‌کان و ه‌کوبه‌فر ده‌نووتی.

زوزوقوم: زهری مار.

زوزوک: زۆپ، زۆق.

زوزوکا (باک.): زووک، گورجیه.

زوزوکه: پهلپکه، پهلزیه، تالوکه‌ی بکه.

زوزوگورت (باک.): (ه‌مو.) زوگورد. په‌بن، سەلت.

زوزوگور (شا.): پیداویتستی.

زوزوگورت (باک.): محکم، قاییم. — ی: په‌بنی، قایی، په‌ش و پروتی. په‌ش و پروت.

زوزوگورد: زوگورت. — ی: زوگورتی.

زوزوگین (نمرده.): له‌مویتش، به‌له‌تیستا، له‌مویمر.

زوزوم (باک.): هۆیه، زۆم، تیره. ده‌سته‌خیه‌تیکه.

زوزونا: گیایه‌کی به‌ماریه گه‌لای ه‌ک پ‌تخانه وایه، گو‌تیکی شین ده‌گری.

زوزوه‌لبه‌س: داهینمر. هاکو، ه‌کو، بی‌بیرکردنوه. ناخوتن، سمرسری.

زوزوه‌لبه‌سنا: ده‌سته‌جی، به‌دی هینمری کاریک یا ناخوتن و مبه‌سیک.

زوزوه‌لبه‌سنا: بی‌بیرکردنوه داهیتان، ناخوتن و کارکردن.

زوزویر (نمرده.): زویر، زیز. — ی: زیزی، سلی.

زوزویر (نمرده.): زیل، خشت و خال.

زوزویر: زیز، سل، کر، زیوتر، دلشکاو. — بون: زیزسون، دلگیربون. — کردن: زیزکردن، هیداندن، پووهرکردن. — ی (ده‌ر.): زوورگ، کۆسپه، زیزی.

زوزویک (ده‌ر.): تیه‌پرنی له‌شکر به‌پیش سمرکرده‌ی خۆیدا.

زوزویل (باک.): زۆله چمر.

زوزویل (نمرده.): زیل، خشت و خالی ناوما.

زه (باک.): زی، نمدامی شمرمی وولاخ و نا‌وال و مال‌تانه.

زه (باک.): زهما. زه‌بللاح، له‌نده‌هۆر.

زه (باک.): (باک.) زه‌هار.

زه (ه‌مو.) : زاووژ.

زهۆم (باک.): چوری، بۆ، قه‌لوی.

زی: زه، کوز، کوس، قوز، مال. نمدامی شمرمی مال‌ت و په‌شموولاخ و نا‌والانی مینینه. (فه.) نیشتمان، زید. چۆمیک زور گموره و ه‌کوو زیی بادینان، زیی موسل. ناوی تیپتیکیه له‌ه‌م‌ده‌مین خانده‌ایه له‌ناو (شابی) ی کوردیدا. پ‌نگه، په‌وشت، نه‌ندازه. په‌ک‌م‌مین سمردانی بووکییه بۆ مالی باوکی، بوو‌ک‌مه‌ چویه زی: چۆته مالی بابی.

زیدار: زیبار، پارچه‌یه‌که له‌خاکی کوردستان له‌باکووری موسلییه. — ی: دانیشتری خاکی زیبار.

زیدج: زه‌ک. (نمرده.) زیت.

زید (که، ه‌مو.) : نیشتمان، مه‌لوه‌ن، مه‌لوه‌ند. شوو‌تی‌که مروی تیدا بحسیتوه. گۆر.

زیده‌وان: پاسمرانی گۆر.

زید (زا.): زیر.

زید: ته‌لای زه‌رد، لیبه و خشلی و‌تان له‌کانی زید دروست ده‌ک‌رت، زه‌پ. (زا.) زیر.

زیدراب: گۆرچه‌یه‌که له‌ناو مال‌ان ناوی پیسی پیداپروات.

زیدرو: په‌من. جۆگه‌ی سمردای‌شراو و ه‌کو‌هی ناو‌ده‌ستان، به‌لو‌وعه. نمرده، زیدراب. — ی: (باک.) زید‌ه‌لی.

زید‌سمر: سمرانه، باج.

زید‌ه‌شان (باک.): چاودیر، سمر‌ه‌رشتی کار، ناگادار. — ی: چاودیری، سمر‌ه‌رشتی، ناگاداری.

زید‌ه‌ک (باک.): پیش پیشه، زرنک، زیره‌ک.

زید‌ه‌شان (ه‌مو.): (باک.) به‌رف‌ت‌رک، پو‌و‌ و شیرنیات و نه‌وانیه، که به‌شاه‌باش به‌سمر بوو‌کانیدا ده‌کمن، که گه‌یشته به‌ره‌رکی زاوی.

زید‌یافا: زید‌یافت.

زید‌یافت: تفرای گۆل به‌سورمه.

زید‌یافت: پشتندی زید، خشلی به‌رسینگ، (باد.) زید‌ه‌مند.

زید‌پوش: زه‌پوش. — ی: زه‌پوشی.

زید‌ه‌کار: زید‌ه‌نگمر، زه‌ه‌نگمر. — ی: زید‌ه‌نگمری.

زید‌ه‌کش: زید‌ه‌کش.

زید‌ه‌کفت: زین، زید‌ه‌کش، زید‌ه‌لاندی، زید‌پوش، ناو‌ه‌زیر. تو‌زیکه و ه‌هر خه‌تیکی تازه چاپ‌کراو بکه‌سوی و ه‌کوو زید‌ه‌لیده‌کات به‌مرج‌دی، که خه‌ته‌که ووشک نه‌بو‌یتیه‌وه.

زید‌ه‌کفتی: ناو‌ه‌زیری، زید‌پوش، زین، پوو‌کیشی زیدی.

زید‌ه‌کولاندی (باک.): زید‌ه‌کفت، زین.

زید‌ه‌کش: پوو‌کش، زه‌ه‌کش، زید‌ه‌کفت، (باک.) تسم‌زیر. — ی: پوو‌کیشی کانیک به‌ناوی زید‌کردن.

زید‌ه‌نگمر: زه‌ه‌نگمر، زید‌ه‌نگمر. — ی: زید‌ه‌نگمری.

زید‌ه‌ن: چتیکه له‌زیری دروست‌کرا، زین، زه‌پ، نیوی ناو‌ه‌تانه.

زید‌وو: زه‌وو.

زید‌و‌زیج (باک.): زارو‌زیج.

زېږهه نې (باک): زېږوای.

زېږی: زېږین.

زېږین: زه‌پی، زېږن، بزېږ، چټیکه له زېږی دروستکړای.

زېږینګه: زېږکمر، زه‌ږنګمر، زېږکار. — ی: زه‌ږنګمری، زېږکاری.

زې: زې: نېوی نافرته تانه.

زېسان (نمرده): زه‌یستان، زاو، زایسک، زاګ، ژیزه‌مین، ساردارو، سمردارو.

زېل (همورا): جمرګ، جګمر.

زېل (نمرده): ژیر، سوګ، زیل، ده‌نگی نرم. (همورا). دل: — سیاه: دل‌په‌ش. (همورا). کون: کنه‌فت، پم‌تشان. (همورا). هوش، هست. دل و ده‌روون.

زېلکه: پروانه: زیلکه.

زېلوشویای (همورا): پشانمده.

زېلوشیو (همورا): پرشیتیمده.

زېلو (باک): زه‌روو.

زېندان (باک): زیندان.

زېنلین: نېوی پیاوړه.

زېنی (باک): تیږ (ه‌تېخ). قولک.

زېو: زیف، زیو. (باک). سالانه. جیژن، جیژن.

زېوار: چټیکه له قمرای چټیکي تر ګیرای. لیوار، قمرای، کنار.

زېواره: زېوار.

زېواره‌ی ګه‌وش: لیواری ګه‌وش.

زېواره‌ګرتن: لیوارګرتن.

زېوان: زېده‌وان.

زېوه: چمسر، کو، کومه‌له. — ګرتن: کومه‌له‌ګرتن.

زېوه‌ګرتن: کومه‌بستان، کومونه‌ده.

زېوکفت: ناوه‌زیو، زېوه‌ین.

زېوکیش: روکیشی زېوی، ناقرتف، ناوه‌زیو. — ی: زېږکفتی.

زېوګمر: زېګه، زېشکار.

زېوین: (باک). بزېږ.

زی (په‌وا): خه‌تی نیوه‌پاستی سمریبه له‌کاتی دابه‌شکردنی پرچ یا کاکولاندا. پاسته، پاستوک. (زرا). کو، همو، خو، باک. (نېخه، بمرۆک. (زرا). کو، همو، خو). چالوک. زرشک. (بل). قه‌لم، قهرم، جووره کشته‌کټیکه ګه‌وش دروو ګه‌وشی پیسه‌درو. هست، سوسه، هوش، منه. زه، زهه، زی، نهدامی شهرمی ناژال و وولاخ و همورو جووره مال‌تیکیه.

زیا (باک): همزیا، زها، همزده‌یا، همزده‌یا.

زیاکار: زیانکار. — ی: زیانکاری.

زیاکمر: زیانکمر.

زیان: چزه، که‌تن، نه‌ستیل، وهی، وه‌ین، وه‌نده، زیون، خه‌بیند. — پیگه‌یاندن: پیندانان. — ګرتن: تید‌اچون، چزه‌ګرتن، تیشکان، دانان،

دېراندن، نه‌یوم، له‌کیس چون، بک‌کشتوکال و په‌زو بیستان و شینایی: وولاخه‌که کمورته ناو زبانی واته چوه ناو کشتوکال و بیستان و نیت.

زیانه‌خو: زیانده‌ر، زیانکار، زیانه‌خو. — ی: زیاندان.

زیانه‌خو: ګیانداریکه ګیانداریکی تر بخوا یا چټیکي بخوا. به‌زیان، نازارده‌ر.

زیان پر ګردنمده: تیه‌لپ‌تیه‌نمده.

زیان پیگه‌یاندن: داغ‌ګردن، مؤرګردن، تیشکاندن، پامال‌ګردن، پایممال‌ګردن.

زیانده‌ر: به‌زیان، چتی به‌زیان. — بوونی مری به‌جوریک، که‌زیانی لی بوه‌شیتیمده.

زیانده‌ر: زیانګه‌یاندن.

زیانده‌ر: زیانی خمری، زیانه‌خو، وه‌یده‌ر، زیانکار، زیانق، (باک). فته‌راک، ده‌ر.

زیانکار: زیانده‌ر، زیانه‌خو، زیانګه‌ییتن. — ی: زیانداری.

زیانکرښ: تیشکان، دېراندن، دانان، تیکموتن، نه‌یوم، تید‌اچون، چزه‌ګردن، زیاندان، مال‌ت له کشتوکالی نم و نمو ګردن.

زیان ګه‌یاندن: تیش و نازار یان زیان به‌کسیکی ګه‌یاندن.

زیانګه‌ییتن: زیانکار، زیانه‌خو.

زیانګه‌ییتن: زیان دین، زیان پی ګه‌یشتن.

زیانق (باک): زیانکار، زیانده‌ر.

زیانی: زیانکرښ، زیانی کشتوکال، که‌وولاخی کسیکی پیگانه‌ی چوپیته ناو.

زیانی خمری: شهر فروش، زیانده‌ر، ته‌قدا، زیانکار. — ی: ته‌قداپی، شهر فروش، زیان ګه‌یاندن.

زیانی خو: زیانه‌خو. — ی: زیانه‌خوپی.

زیه‌لک (باک): زراو.

زیبک: ویست، خوازت.

زیپ: زور هیتان و تمنګه‌تاو ګردن، زیپه. (باک). لیکنده‌ییتکی کورده‌ییه: که‌مانګیکه له نیرانی ۱۵۰ شبات و ۱۵۰ نازاریدا. په‌شبا، پاورانی سخت. (باک). تهره، بمرخوګ، تهره.

زیپه: پړژنای په‌ش و شوم له مالیدا. (پاد). بورجی پیرژن.

زیپک (باک): تهره. زیپک. (خو). کوروژم هه‌لاتن له‌سهرمان.

زیپک: (موک). قنچک، شینوک، (ده‌ر). دشپوک، (په‌وا). تشپق، تشپوک. ناګرۆک، (باک). زیپک، (په‌وا). زیپلکه، (پابا). زیتکه، زهرکه، گرمه، پیرۆکه، ورده کولکیتی سهرتیره له لیش ده‌دی. — ی عازمی: جووانه ژۆ، جووانکه، شانک. (باک). تهره‌ی ووردی به‌هارتیه، گلیره.

زیپلک: زیلمق، ژیللمق.

زیپلکه (په‌وا): زیپکه.

زیپو: نېوی پیاوړه.

زیف: قیت، نازا و توندوتول، ووریا. (باک). ده‌نگی زوپنا و بلویر و چتی وایه. زق، زیچ، زرت. چاو: — چاوزق، براق چاو.

زیننه: داریکی باریکه له فاقه‌دا سهریکی به کشته‌کیکوه به‌ستراوه
به‌ژینه‌کوه و سهره‌کی تری، که دوو فاقه دهنکه گه‌فی تیده‌خړی، که به
دزوه‌کوه به‌ستراوه به ژینه‌کوه. ماشه، زامنه.

زیننه‌زیت: زه‌قزق.

زیننه‌ل: زیت.

زه‌نه: زیت.

زیننه‌ویون: زیت بوونه، زیج‌ویون.

زیننه‌وکرځ: زیت‌کرځ، براق‌ویون.

زیننه‌ونه‌وه: وریابوونه‌وی گیاندار.

زیننه‌ک (باک): شق (به‌ی)، له‌قه و لووشکی وولاخ.

زیننه‌ک (بابا): زینکه. جوړه ماسیه‌کی گچ‌که‌به به‌قمد قام‌کیکیه و
نیتر لموندازه‌یه گوره‌تر نای.

زیننه‌ک (بابا): تیره‌یه‌کی کورده له‌لای هوره‌مارتیه.

زیننه‌و: زیتول.

زیننه‌ول (باک): پیندل، وونجی، جل و به‌مرگی شپ و پزیوه، (باک).
پیار.

زیننه (نمرده): پم‌لوی نهم‌تیره ناسی. (باد). کلک هملته‌کینه (بالنده).

زیننه (باک): مندل، زارو، نسوه، نه‌نموره. زینجل، (باک). زیج.
(شهم). میو. تخته‌بند. پیخ. (باک). زار و زیج. زیت.

زیننه‌ک (باک): فیل، ساخته.

زیننه‌کو: زینچ‌کاو.

زیننه‌جل (باک): زیج.

زیننه (که، باک، بار، باد، برا، نازا، به‌چمرگ، زیره‌ک، لست،
ماسه، خیز، چو، وورده‌بورد. (باد، باک، بار، برا). چله‌پخون.
(هورا). لم، لیم.

زیننه‌لان: خیزه‌لان، تیز‌لاک. (هورا). زاخیران، شو‌تیکه خیزی زوری.

زیننه‌لانی: زینخ‌لان.

زیننه‌مال: خیزه‌لان.

زیننه‌وان (هورا): پاسوانی گوری پیواچاکان.

زیننه (باک): جیکه‌ی بالنده. زیننه‌زیه.

زیننه‌ا (باک): چتی دور، باریک، زارو. نارد.

زیننه‌لن: قیراندنی زور به‌تون‌تیرمی.

زیننه‌ان (نمرده): زریکاندن، زوراندن، زیناندن.

زیننه‌و: پترار، به‌لوووه.

زیننه: جوړه بهاراتیکه له پلاوی ده‌کری دهنکی ورد و بونی خوش و
سوز‌کاره. (خو). گیایه‌کی بون‌خوشه بون‌گیشمی باشه.

زیننه: چریکه، قیر، دهنکی گریانی مندل و ژانه، دهنکی تیرمی گیاندار.

زیننه‌زیم: زین‌زیم، چریکه‌چریک، زین‌یه‌یک له‌دوای یه‌کتری، زین‌یه
مندل و ژانه له‌کاتی گریان و لیت‌ه‌ومانیتدا.

زیننه‌لن (باد): پاسوان.

زیننه‌ک: وریا، زینک، (موک). زینک، چه‌پخون، ووشیار، هوشیار،
بلی‌مست، تیکه‌یش‌تو. (موک). به‌خو‌ژو، به‌کار، بژیو، نازا، (باک).
په‌یک، شک، زیخ، چسپان، مه‌لان، چمرچه، میزناس، فله‌یته.
(موک). سلیقه‌دار، به‌سلیقه، پیاوناس. نا: کمو‌دن، گیتل، حزل،
(که). پاتال.

زیننه‌کرځ: زیناندن له‌ترسان یا له‌داخان.

زیننه‌کی: ژیری، هوش، سلیقه، ووشیاری و زونگی، هوشیاری.

زیننه‌لیه‌هستان: زیناندن، زیننه‌کردن.

زیننه‌لیه‌هستان‌لن: وزیر‌خستان.

زیننه‌وان (هورا، باد): شوقار، چاو.

زیننه‌وانی (هورا): شوقاری.

زیننه‌ی پومی: جوړه زیننه‌که.

زیننه‌ی سوزه: زین‌یه‌کی کسک.

زیننه‌چ (باک): زیج، جیقنه.

زیننه‌زیر: دهنک و جریوه و جوړه‌کی چوله‌کانه.

زیننه‌زیرک: ووزوزه، جوړه بالنده‌یه‌که ده‌میشی ده‌چی له‌سمر داران
هملده‌نیشی و دهنکی لیت‌ه‌دی و (ووزووز) ده‌چی.

زیننه‌چک (باد): هناو، نیوزک.

زیننه‌چک (باد): چیت‌سیت‌که بریتیه له‌سور‌کرده‌ی په‌نیر لمانو
پزیدیا. (باد). گیایه‌کیسه و کور‌ده‌ی ده‌چی و ناخوری.

زیننه‌گ (نمرده): چلک.

زیننه‌گن (نمرده): چلکن.

زیننه‌گون (باک): جوړه گولیکه.

زیننه‌بهم: زیل و بهم.

زیننه‌وه‌و: زین‌زیری زور.

زیننه: نمان، سور، زویر، پوپه‌ی، تو‌راو، سرک، (باک). خو، تو‌ره،
سل، تو‌ریاو، ننگر. — بوون: تو‌ران، خه‌یدین، تو‌ریان، پوپه‌ویون،
تونو‌و تلورو‌ویون. — کردن: تو‌راندن، تو‌ریاندن، خه‌یداندن، پوپه‌کردن.

زیننه (بابا، شا، زیوان، گیا)، گیایه‌که لمانو ده‌غلاندا شین ده‌ی
به‌ریکی ده‌ی تالی هیده.

زیننه‌له (شا): نهم‌کنجه، (شن). قول‌قول‌له.

زیننه‌له (شا): له‌جی چون (تم‌ها بون‌سکنج).

زیننه‌موک: قال‌جیه‌کی بالدار و سوزه.

زیننه: جوړه کول‌له‌یه‌که هم‌میشه دهنکی لیت‌ه دی‌هاوینان له‌زویاندا
گلی‌تیک ده‌بیز، به‌دهنکی خوی ناو‌ده‌ری. زویری، سلی.

زیننه‌یک: میشتیکی سوزه به‌قمد دهنکی‌کیه به‌لقی میوانوه دهنو‌سی
و ده‌ری.

زیننه (نمرده): زینگی، ژیان، زینده‌گی.

زیننه‌ک (شن): موسلی، سله‌کی گیایه‌کیه و پیوازی ده‌چی به‌لان پتوه
و لیت‌و ترشیاتی ده‌کری.

زیننه‌ان (باک): مریشکی گچ‌کن.

زیننه (دزه، هورا): پوپه‌ووج.

زيف (باد.): زيو.
 زيفار (باد.): همزار، بدمبخت.
 زيفاري (باد.): بدمبختی، همزاري.
 زيفال (باد.): همزار، بدمبخت.
 زيفو (باک.): خرکمبرد.
 زيفزيفه (باد.): همزاري.
 زيفکمر: زيوکار، زيوگمر کسيکه خشل و چتي تر له زيو دروست بکات.
 زيفنگ (باک.): ژنگ.
 زيفنگمر (باد.): زيوگمر، (باد.) زيفگمر. — ي (باد.): زيوکردن.
 زيف (نمرده.): وورگ، ناوړگ. (باد.) زيفزيف، همزاري. (باک.)
 دنگي دهريکشانې خه نجرود دهريک کړدنه و هې خوراندنييه. (نمرده.)
 زووق، زيفه، گرياني مندل.
 زيفان: زيفانندن، زيفه ليوهاتن.
 زيفانندن: زيفانندن، چريکانندن، زيفه کړدن، چريکه کړدنې (مه لان).
 زيفانن: زيفانندن. ماسيگره، ماسيوجنه، ماسي خور، ماسيک لاق و
 دنووکي ديژو سپي و سريال پشه وه له قلله قې دهچي له کوتر گچکه تره
 به زوري له ناو ناريداده نيشي، هميشه ده زيفتي.
 زيفوله: گيانداريکي بوري چوراپييه له ده لک گموره تره، پيستي شي
 بمرخه.
 زيفه: چيکه، جيقه، دنگيک له خوشيان يا هې پمپووري گچکه يه.
 زیکه، چريکه، دنگيک له زيله گموره تره و ناخوشره.
 زيفه زيق: زیکه زيق، چريکه چريک، زيقه يک له دوای يکتری.
 زيفن: زیکن، گيانداريکي دنگي زيقه ليوه دي، زيقه يک له دوای
 يک.
 زيق و هو: زيفه زيقی زور.
 زيک (شار.): کشت. (شار.) کورژ. کورژم هه لآني چرم و نيتر له
 گمرمان. (پهوا.) گرژ، راست. — بون: کورژ و راست بونموه ي مووی
 مروفانه له گمرمان. (زا.) کشته کی ميوکراو.
 زيفانن: زيفانندن، چريکانندن، زريکانندن، زيکه کړدن.
 زيفکنن: زيفانندن.
 زيفکه: زيفه، زريکه، چريکه، دنگيک تيز و باريک و ناسک بی.
 زيفکه زيک: چريکه چريک، زيفه زيق. زيکي يک له دوای يک.
 زيفکيله (مړک.): ته تلسميران، (پهوا.) مه لکسمن، (زمن.)
 توتکشمورانه. کرميکي پش و توکته له سمري گيايان تومني دکات.
 زيفکن: زيفن، کسيکه زيقه بی.
 زيفل: پارچيه که له نامرازي ناهنگ و بزم، که زيله ليوه دي. زهنگي
 ناگادار کردن و بانگ کردن. هوزيکي کورده له نيرووانيدا. (همورا.)
 همراوهوريا، همراهمرا، قيه قيه، زريکه، چريکه، بزم دنگي تيز و
 باريکيش به کارده بري. (باک.) سمري گيايه که تازه له زموي دهرهاتي،
 چووزه، چووزه له. زهنگيکه دمستي پيدانري دنگي ليوه دي بوسانگ
 کړدنې بمرده ست.
 زيفل: دنگي زيل.
 زيفلا: نيوليکي گموره ي کورده (مل و زيل) هينديک ده لآين سمرچاوه ي
 نه تموي کورده نموان، نممش درويه چونکو کورده لموان زور کونستره و
 نموان خويان نيوليکن له کورده.
 زيفلان (زا.): پيسمي دهريکيه. (باک.) لاو لاهي دهريک و په نجرهانه له
 داري، پتزه له داري.
 زيفلفرو (باک.): (باک.) که په ننگ. کنگريکه تازه سمري دهرخستبي
 و شين بووي.
 زيفله: زله، شپه لآخه. دنگيک له زريکه گموره تره.
 زيفله (نمرده.): زيله، دنگي ناسک.
 زيفله زيل: زيله يک له دوای يکتری.
 زيفلمو: زيفلمو.
 زيفلمو: (همورا.) زيفلمو، ژلي، (کو.) زيلک، (شار.) زيل، (باک.)
 تمراف، خووه لي ممرمو تک.
 زيلک (کو.): زيلمو. (زا.) قيتکه.
 زيلکه: جوړه تريديکي ناسکي مزي سپي بزمارکوته، سالي دوچاران
 بمر دهري.
 زيلو (زا.): زهرو، زيرور.
 زيل و بيم: دنگي نرم و بمرز، زيرويم. چيشنه مرازيکي ناهنگ و
 بزمييه.
 زين: چتيکه له قايش و تخته له پشتي وولاخي بمرزه ده کري و
 ناوړه نگرشي پيوه يا سوار له سمري سواري. ماره که. نيوي نافر تانه
 له بنچيندا (ژين) بووه سده ايي خاني چيرکي ميم و زيني خستوته ناو
 کراسيکي نيشتمانويه: زيني به زين و مسمي به نه تموي کورده دانواه
 واده ده دا، که نه تموي کورده زيانتيکي سمري به خوي دهوي و ناواش پکا
 نيشانده ده:
 بـي جنـگ و جـيدال و بـي تـهـمـوـور
 زين و بمرگ قمت قتي شوغلي مه کن تمصوور
 مله، کيبي چکوله يه، زينو.
 زيفات (زا.): زور و ستم.
 زيفانکر (زا.): زوردار، ستم کار.
 زيفنا: زيننار.
 زيفنار: کسمري بند. پشتي ديکي تايه تي قشه و کشيشانه.
 زيفان: زيندان، گرتو خانه. (نمرده.) گوپکه کړدن.
 زيفان نموان (همورا.): زيندان نموان.
 زيفنه: زيندو، گيانلهمر.
 زيفنه مال: زينده مال.
 زيفنمو (باک.): زموي و بمردي بلند له کنار ناواندا.
 زيفنپري (باد.): بريندار.
 زيفنوش: پمرده يکي جوانه بمرز زيندا دهری.
 زيفنوشن: سمري و شتيک بمرز زيندا گرتن.
 زيفنيچ: بنديکه زيني پيده پيچر تسمه.
 زيفنچکلو: زرينچکار.

- زیندیان: چالی زور قبول، که جاران تاوانبارانسان تیدا پاگیرده کرد.
- گرتوخانه، بمند، بندیخانه، واته‌کمی جیگای زیندوانه، جیگای زیندوان.
- زینده‌هوان: بندیخانه‌وان، بندی وان، نوسه‌تچی بندیان، یاساوتی زیندان. — ی: بندیخانه‌وانی.
- زینده‌نی: بندی، گیراو، گرتو، کسیتکه له زیندانی‌تیدا بی.
- زینده: زیندو، گیانلبهر.
- زینده‌به‌چال: زینده‌به‌گور.
- زینده‌به‌چالکردن: گیاندار به زیندویی ناژتن.
- زینده‌به‌گور: زینده‌به‌چال.
- زینده‌به‌گورکردن: گیانلبهرتکی به زیندویی خستنه ناو چال‌مه و سر داپوشینی به خول یا ناژتی.
- زینده‌چال: زینده‌به‌چال.
- زینده‌گانی: زینگی. (نمرده.) زیندگانی، زینگانی. ژیان، زیندویتی. قوت، قویت، زنبی.
- زینده‌گی: زیندویتی، زینده‌گانی.
- زینده‌مال: گیاندار، ناژال و وولاخ و پشه وولاخ ناوما.
- زینده‌وار: تاک، کس، دالوا، — ی لی نه‌هیشتن: قرائی تیخستن. گیان لبهر، گیاندار، زینده‌ور. موریانه، کیتسک. گوسان. (لور.) زه‌لومور، سمرتشی، مژانه، جروجان‌مه‌ور.
- زینده‌واری: گچکه: پوت، پوعه.
- زینده‌وان: به‌توبه‌بری بندیخانه.
- زینده‌وه‌ور: زیندوی گیانلبهر.
- زیندروو: زینساز، زینکار، (باک.) زینکمر، زین چیکمر. زینکمر، زیندور.
- زیندروون: دروونی زین.
- زیندرویتی: زینساز، زینکمری.
- زینده‌گ: زیندو.
- زیندوو: زنه، زندی، زنو، (همر.) زندی. گیانلبهر، گیاندار، تناوور.
- زیندوووبون‌مه‌ور: بوژان‌مه‌ور، گیان و به‌ره‌ات‌مه‌ور، بو گیان لبهران و پروه‌کان.
- زیندووور: زیندوو.
- زیندووکردنه‌مه‌ور: بوژاندن‌مه‌ور، گیان و به‌ره‌خستنه‌مه‌ور، بو تازه‌کردنه‌وری حتی کونیش به‌کارده‌بری.
- زیندوویتی: زیندویی.
- زیندوویی: گیاندار، زنبی، ژیان، زیندویتی.
- زیندی (همر.): نسیپ و کیتچ. زیندو.
- زیندیق: خوانناس.
- زینده‌ز: زیندوو.
- زینده‌زی: زیندرویتی.
- زینکردن: زین له پستی وولاخ کردن.
- زیندیق: خوانناسی.
- زینکو (نمرده.): قدلپوزی زینی، به‌رکو.
- زیننگ: زیندو، زیره‌ک.
- زیننگان: زرنگان‌مه‌ور.
- زیننگانه‌مه‌ور: زرنگان‌مه‌ور.
- زیننگاندن: زرنگان‌دن.
- زیننگاندنه‌مه‌ور: زرنگان‌دن.
- زیننه: زیندو.
- زیننه‌مال: زینده‌مال، گیاندار.
- زینکردن: زین خستنه سهریستی وولاخ و قایم کردن.
- زینکو (نمرده.): قدلپوزی زین.
- زیننگ: (نمرده.) زیندو، گیاندار، گیان‌مه‌ور. زینه.
- زینگان (بابا.): زیندان.
- زینگانی (نمرده.): زینده‌گانی، ژیان، بژیو، زیوار، زینگی.
- زینگبه‌چال: زینده‌به‌چال، زینده‌به‌گور.
- زینگه‌چال: زینده‌به‌چال، زینده‌به‌گور.
- زینگه‌وه‌بوون: زیندووبون‌مه‌ور.
- زینگه‌وه‌کردن: زیندوکردنه‌ور.
- زینگوو: زیندو.
- زینگی: زندی.
- زینگیر: سینگی‌که له تمویلدا زینی پیتاده‌کری.
- زینفان (نمرده.): زیندان.
- زینفان‌هوان (نمرده.): زیندان‌هوان.
- زیننه (نمرده.): زیندو، زینه.
- زینوو (مورک.): زین، که لمل، کل، بستو، مله. باسکی شاخ و پال. بلندایی سهره‌وی گمرووی شاخی نرم.
- زین و به‌رگ (نمرده.): زین.
- زین ووراز (همرا.): زیندوو.
- زینووی شیخی: گوندیکی خوشه له نریک شاروچکی حاجی نومهران.
- زینی: ته‌پول‌که. (باک.) تیژ (تیخ). (باک.) قول‌که.
- زیو: زتو، کانیکه پاره و هندی خشلی ژتانی لی دروستده‌کری.
- زیوا: گولمه‌نیه‌ق. (نمرده.) جوان، شوق، شیرین.
- زیوار: زیقار، همزار، به‌دیه‌خت. (سیرمه): سووی، پارچه‌ی تنک و ناسک، پشالی چتمه‌کی دراو.
- زیواره‌ی کله‌وش: قمرای کمرش.
- زیواره‌ی گور: قمرای گور.
- زیواری: زیقاری.
- زیوال (باک.): زیقار.
- زیوال (که.): تووی، پیچک، برزول، پارچه، زیوار.

زېږوان: (باک.) د نښې، خمریند، خمرینګ، (که.) همر، مرږ، (بابا.) زیزانه، زیزانه، گیایه که گولنه که شینیک کاله پانی به قهده ده فلسانه لستو گمفیدا شین دهی و بستیک لمړی بلندر دهی پهنګی سوور یا رهش، که زوری له گمل گمفی بکمو تالی دهکات، کدانه که بخسوری خمری دیتی، که به کوترای تیکل به شیري بکری و له چاوی ژاندارکری ژانی دښکیتی.

زېږوانه: نالینګولینګ، نالینګولینګ.

زېږوان (نمرده.): جوړلاندن.

زېږ (همورا.) لو.) زبان، زهره.

زېوه (نمرده.): جیوه. جوړله.

زېوه: خشل، چک، تیتنه. (باد.) به بهر ده سپیه پانه گچکه کانی نیو ناوی ده لټن، که دهریسی. نیوی پیاوړه. نازناوی همستیارکی زور بهری کوردی سلیمانی بوه.

زېوزېوه: ویزه ویز.

زېوور (باله.): همزار پی.

زېویر (پهوا.) زوله چرم.

زېوی (پهوا.) همزایی.

زېویان (نمرده.): جوړلاند، بزوتن.

زېوین: چتیکه له زیو دروستکړای.

زېیه: دپکه زی.

ژاماسی (که.): کوچوله، ژهرماسی، هرگماسی، گیایه که بهرینیک بلندر دهی گولنیک زهردی هدی، نو گیایه له ناو ناودا گیره ده کړی یا به کوتکی ده کوتری و کفیکي زور دهکات و هر ماسییکي بهو نریکاندا پی دهیکوړی یا بیپوشی دهکات.

ژاو (دهو.): همزار، بلندنګاز. — پی (باد.) همزایی، بلندنګازی.

ژاوښک: زاروژنګ، نالوهاروار، دهره خفت، شپو کیشی ژوروه، همرا و هورای نیومالی.

ژای: (باک.) همزایی. نه خوشی کونینه.

ژایین (باک.) هاوارکړن، لالنهوه.

ژا (که.): ژاریلوک، قامیشیکه پینوسی لی پیدا دهی. قامیشه لاند، قهرم زهین. گیایه کی کړتستانییه ده کړته ناو سویره کهوه.

ژاله لاند (نمرده.): قامیشه لاند.

ژالک (دهر.): باویشک. بنیشت، جاک، جاکچه.

ژالک: جاکچه، بنیشت.

ژاڼی: شیرزی ووشک و تمپ، نوانش تیکل به ژاڼی ده کړن: بېرک، سیاق، میندک، کنگر، کوړده، سیر، زیزک، بؤک. شیریکه له پیستدا بؤرستانی هلل ده گیریت.

ژاڼیوون (باک.): شیرزی و پڼ.

ژاڼیلوک (کو.): ژاڼ، گیایه که وهکو قامیش وایه قلمی لپیدا دهی.

ژاڼ (باک.): گیایه که.

ژاکان: چلسین، سیس و چرچبون، (کو.) گچران، گچلاند، (همورا.) ژاکایی، چرمین، دهق شکان.

ژاکانین: سیساندن، چرچاندن، کرجاندن، گچراندن، گچلاند، بدین، (باک.) چلمساندن، چرچ و سیسکردنی گیاو گول و هممو چتیکي شوق و گمش، دهق شکاندن، ژاکانن.

ژاکانن: ژاکانن.

ژاکو: دهقشکار، له دهستموده دراو، (باک.) قنسی (بؤگیاوگول)، گچراو، قرمج، (دهر.) پوژ، تلپ، گرژ، چرچ، سیس، چرچ و لڼج لپیدا کراو. نه — دهق نقشکار.

ژاکیاگ (نمرده.): ژاکاو، سیساک، چرچ، گچراو، کرج، کرجیاک، چرچیاک، سیس.

ژاکیان (نمرده.): ژاکان، سیسبون، چرچبون، سیسیان، چرچیان.

ژاکیلو (نمرده.): ژاکاو.

ژاکه: ژوروه سورده.

ژال: ژال.

ژاله: (پهوا.) کو، لورپک، (همر.) پوولک، (زمن.) کمل، خمرزاله، (دهر.) قرجیللی، قرجیللی، (باک.) پوول، قعزله، قززاله، (نمرده.) کمرکوژ. گه لای تاله مریشک و هرلوی و قاز بیخون پیدهمرن داره که به قهده داره قهسیپیکي لیدی گولنی سپیه و نالیشی هدی وهکو گولنی گولوتیه، به لاند به توپ نیه و وهکو فینجانی وایه، کلمو یه کی درزی هدی، داره کشی بغزوری ده کړت به (کړه) ی ناش و چلنوک پی کړه ده کړت.

ژ: تپیکي نابیی کوردییه. (باک.) ش، هم، زفیژ نر خداره: زپیش نر خداره. (باک.) له، یه کی ژوان، یه کی لمران، ژباژرهات: لمران اوه هات. (باک.) به، ژدهری دهر سزبو: به ده رکده چوه ده ری. ژوی ناساخیی گدلیک ژار که تم، به هوی نو ناساخییه زور لاوازیوم. ژاو (همورا.): خلتی مودنه و سبیلو نیتر. (همورا.) باک.) همزار، بلندنګاز. (باک.) که.) ژهر، زار، زهر.

ژاو بوون: همزاییون. (باک.) نه خوش و دهره داری کون.

ژاڼلو: زارلو، ژهرلو. — ی: ژهرلوی.

ژاڼدار: ژهردار. — ی: ژهرداري.

ژاڼدان: ژهردان، دهرماندان.

ژاڼلاند: ژارقمند.

ژاڼلاندک: ژارقمند، ژارقمند.

ژاڼلاند: خلتی مودنه و سبیل و قمنه.

ژاکه (دهر.): کولکی کنگریه.

ژهغه مویوت: ژهغه مویوت.

ژهغه مویوتکړن: به ژهغری مارکړن، واته خواردن و خوار دغه مویوتکه، که سوودی لیتن بېنی بدل کړ زبانی لى بېنی.

ژهغه ۵۵: ژهغه مویوت. بڼ جتیریش به کار ده بری.

ژهگ: (وان). ژاک، (هغو). شیرى تېر، کمره، (باد). فرش، سهره تاي شیرى گیان لمبرانی مى بینیه دواى زانیان تا سى پړوان. ژهم (هغورا): جار، چل، نۆبه، ژهمهک. (بابا). جهم، جاره نانخواردنیکه یا بهشتیکى دبارى کراوه له همر چتیکى بى. (کو). میتشک. (نمرده). برسى، ژهمن پگردگ، جهمبور دور.

ژهمان (نمرده): ژهمن.

ژهمهک: ژهم، نمدازه بیتکه له ماست، که دانرابى بڼ ژانندن.

ژهمن: پړانى کمره ی بمره معشکه یه که، که لبه یه کی له معشکه ده رییت.

ژهمنه: ژهمن.

ژهمنبرده: ژهمبورده.

ژهمنبرگردگ (نمرده): ژهمنبروده.

ژهمنبوروده: ژهمبورودو، که سیتکه کاتی جهمنانیتکی بمره د ابردی و نه یخوار دی، سا لمبر کاروبار یا ناسازی.

ژهمنبورودو: ژهمبوروده، ژهمنبوروده.

ژهمبوروده: ژهمنبورودو.

ژهمبورودو: جهمبورودو، جهم بمره چرو.

ژهمک: نمدازه بیتکه لم ماست، که بڼ ژانندن ناماده کرابى.

ژهن: لیدهر، مرازی بکمره و له دواى همدى ووشموه دى: زوپناژهن، بڼ پمژهن.

ژهنلن: ژهنن، لیدان.

ژهنلوه دى (هغورا): ژهنپتان.

ژهنلوی (هغورا): ژانندن.

ژهن بهژهن (هغورا): ژن بهژن.

ژهنه: پمروتو کی گشتاسپیه.

ژهنهن (ژهن، کل): دروستکړن، (باک). ژهنن.

ژهنلرلو: معشکه ی ژاندرلو.

ژهنلن: ژهنن، ژانندنى معشکه و چتیت، هپتان و بردنى ماسته له نيو معشکه دا بڼ گرتنى کمره کى. ناژوتن. هملپهرين، ژنن. ژهنن، ژهنن. لى: لیته ژهنن. داخستنى دهرکه و پهنجره و نیدیکه یه: دهرگایه که بڼه نه. کړنموى لږکه و پمړه کړن. ناوړه کړنموى به بمره و ناستى، که فاقژهن، ناقرژهن، پمړه کړن.

ژهننگ: پشى، نازاریکه تووشى پروه کان بى زیانیان پیده گى منى، که تووشى میوه ی بى گندى دهکات. که تووشى گفى بى، که خو له گه لایه کانی بدات زبانی نیسه به لان، که خو له گولنه کانی بدات چروکى دهکات، به هوى زور ناروانى یا تیتدا راوستانى ناو ساهى زهوى بى یا باراناو. خورک، خورکه، خوسره، ژهنکار، خوره، ژنگار، خورک، له ناسن و پولا و هممو جوړه کانیکی دهکات و پهنگیشى سوریکى تاله. — گرتن: خوران.

ژن: نازار، دهر، نیش، ژورار، دهر دیکه تووشى گیان لمبران دیت سا لمبر کولک و برین و قونیران بى یان به هوى نه خویشیانی ژوروهوى ناو لمش بى. — کړن: نیشان. وه — خستن: کولاندنموى، نیشاندن. (باک). — ی چاڅى، ژانى چار، گل، ژانى مالآت و ناژالان: گرکه. چه قچه قوک گیایه که شیرى هدیه شیره کى به ژانگر توو بدرى ژانى دهشکیتى، سوتکه: گیایه که له قمراخ ناروان و زیخمالان شین ده بى و بنه کى وه کوو دهنکى ناو خورما وایه په گى زوره به لان گیایه که خو چکوله یه و کم دیته ده رى، دهنکه کانی به ووشکى و ووردکراوى بخورتین بڼ ووشکه ژان زور باشه نه گمر بیگلوتین و ناوه کمشى بخورتموه باشتريشه.

ژانلرلو: (سل). دهر دباریکه.

ژانلرلو (باک): (سل). دهر دباریکه.

ژانلرگ: زگ نیش.

ژانلرمر: سمر نیش.

ژانلرک: زگ نیش.

ژانلو هگورچیلې (هغورا): دهر دى گورچيله.

ژان بڼلر دغه موى: ژانیکى دم دهمیبه له پتش مندالبونید ا به چند دهمیتى تووشى ناره تى ناووس ده بیت.

ژان پیهاتن: ژان پیداهاتن، ژانگرتن.

ژانلار: نیشدار، پرتیش، تیریش، ژانگردو، ژانگرتو. — ی: ژانگرتن.

ژانلر دس پیدان: وه ژانها تان، نیشان.

ژانلن: ژهنن، ژهنن، ژهنن، (هغورا). ژنیای، که یانندن.

ژانگرتن: ژانگرتن.

ژانگردو: ژانگرتو، ژاندار.

ژانگرتن: ژانگرتن.

ژانگرتو: ژاندار.

ژانلیهاتن: ژانگرتن، (هغورا). ژانکرده ی.

ژان و برک: ژان و دژورار.

ژانى چلو: گل.

ژانى مالآت و چوای پیدان: گرکه.

ژاوى (هغورا): جیون، جویین.

ژوه (نمرده): فلته.

ژوه رڼو: پارچه خاکیتکه. چومی خارتین و پاک.

ژوه ژلو: دهنکه دهنک، فلته فلته، دم به یه که هاتن.

ژویین (هغورا): جیون، جویین، بدمدان جویین.

ژویمژ (زا): شورتی.

ژهر (زا): ژهر. (نمرده). ژهراو.

ژهره ژ (هغورا): کو، چیل (بالنده)، بقت.

ژهره ژى (هغورا): کو، جوړه بالنده یه که.

ژهغه: زه قنه.

ژهغه مویوت: ژهغه مویوت، ژهغه هیلاک، رمیتکی بڼ و چکوله یه دهنیو گیایاندا خو دهمار تسموه مالآت بیخووا پتى دهمری، بڼ جتیریش به کار ده بری.

ژەنگار (باک.): ژەنگ. (ههرا.) خلتەى مۆدە و سەبیلە و قەننە و باسقەنمە. (پەم.) دوو کەل. موروو شەین، جووژیکە لە زاخى شەینکارەو بۆ زۆر چتان بەکار دەبرێ بە تاییەتی بۆ کرمى برینی ناژالان. چیا بەکى تەم و مژو دومانى لەسەر بى یا پیتو بى — ی پیتە لێن. ڕەنگیکە لە نێوانى زەرد و سوور و ڕەشى دا، سەوزکى تۆخە. نێوى شارۆچکە یەکیە.

ژەنگاوى: دانیشستوى ژەنگار. جووڕە هەنجیرێکى باشە.

ژەنگاسن: گوراسن، تۆفال.

ژەنگال: دانە، دانەى فەرەنگ. زەنگال، وەکوو کالە وایە لە پى دەکرى.

بەلەک پێچ لە چەرمى و یا لە خورى و چتیکىتر، سووچ پێچ، سووس پێچ.

ژەنگالى: جووڕە هەنجیرێکى باشە. ڕەنگى ناسمانى، ناوى.

ژەنگاوى: زەنگارێ، زەنگۆرتى، زەنگخواردو، کانیکە ژەنگى لێدای.

ژەنگە سووڕە: (شن، بابا.) شەنگە سووڕە، (کۆ.) ژەنگە سووڕە، (ههرا.) سووڕە پیا، (شوا.) سووڕەمەز، (بابا.) ژەنگە زێرە، (باک.) زفرک، مۆزسۆر، (نەردە.) سووڕە مۆزە، (لو.) زەردەوالە.

ژەنگە قلیان: خلتەى قەلیان.

ژەنگە لێدان: ژەنگ کەوتنە سەرچت.

ژەنگن: چتى ژەنگاوى.

ژەنگە پوورگ: ژەنگاوى، ژەنگارین.

ژەنگە پوورە: ژەنگە پێتان.

ژەنگە لێنان: ژەنگە لێدان.

ژەنگە پێنان: ژەنگە لێنان.

ژەنگیت (کرما.): بۆ.

ژەن: ژەندن، داخست، پێرە دان، بەست، قایم کردن، قۆلفکردن. ژاندنى مەشکە و نیتەر، شەلقانەن. دروستکردن، پێکخست.

ژەن بەناو (نەردە.): لە ئاو هەلکەشێشان.

ژەنو (باک.): ئەژنو، چۆک.

ژەن و کەلفەت (ههرا.): ژن و خێزان.

ژەنى (ههرا.): ژن، ئافەرەت.

ژەنیاى (ههرا.): ژەندن.

ژەنیک (باک.): پارچە، ئاستەم، (دە.) توسقال.

ژەن: ئاژۆتن، لێخوڕین. تێر اکردن، لێژەن، وەبەرچێنچکاندن، وەبەرچێنچکاندان. ژەندن. پڕشکى ناوڕى. داخستنى دەرگا و پەنجەرە. هەلپەڕین.

ژە: ژى، ژى، هى کەوان و تار و ساز و نیدی.

ژەر: ژار، میناک، ئاغو، ژەر، ئەو ئاوە کوژندە، کە مار بە گەزتن و دوو پشک و ژەنگە سووڕە و نیتەر بە چزوو لە لەشى گیان لەبرانى دەکەن. تۆرە کە —: دلق.

ژەرەو: ژارەو. — ی: ژارەو.

ژەرەمە: ژەرەى مار. بۆ جێنیش بەکار دەبرێ.

ژەرەمەسى: ژەرەمەسى.

ژەرەدار: ژەرەین، زەرەدار. — ی: ژەرەو.

ژەرەک (باک.): نەخۆشى.

ژەرە کەنگەر: جیو پێکى ڕەشە بنى کەنگرى دوای ووشک بوونى کەنگرە کە دەری دەکات، کەوچکێکى لى بخوړى بۆ ڕوانى باشە و پێش بەر شانەو بەش دەگرێ.

ژەرەمەسى: ژارەمەسى، ژەرەیکە تیکەل بە هەویری دەکری بۆ ماسیان.

ژەرەى (باک.): نەخۆشى.

ژەرەین (باک.): ژەرەدار.

ژەر (زا.): لەباتى.

ژەرەخەفتن (باد.): وەرپێنەکردن، قەسە بزرکاندن.

ژەرەکردن (باد.): لەبەرکردن.

ژەرەش (باد.): کالەک.

ژەر (باد.): پێچکە، جگە، بى لە.

ژەر (باک.): لەبەر، لەبۆ.

ژەر (باک.): لەبەر، لەبەردل. — تە: لەبەردلێ تۆ.

ژەرەکردن (باد.): لەبەرچوون.

ژەر (باک.): ژووشک، ژووزک.

ژەر (باک.): ژووزک.

ژەر (باد.): ژووزک.

ژەر (شک.): ژووزک.

ژەر (بابا.): گیایە کە وە کوڕە دەچى بەنەکى وەکوو کەیفۆکى وایە.

ژەر (شلوو): شلوو.

ژەرەقەن: شێوانەنى شوو پێک، پشێوى تێخست.

ژەرەقەن (نەردە.): ژەرەقەن، شلوو کردن.

ژەرەقەو (نەردە.): ژەرەقەیاک.

ژەرەقەگ (نەردە.): ژەرەقەو، شلوو، ژەرەقەیاک.

ژەرەقەیان: شەلقان، شەلقان، شلوو بوون.

ژەرەقەن (نەردە.): شەلقان.

ژەرەقەن (نەردە.): ژەرەقەن، تلیقان، فلیقان، فلیقانەسەر.

ژەرەقەگ (نەردە.): ژەرەقەیاک، تلیقا، شکیاگ.

ژەرەقەیان (نەردە.): شەلقان، شەلقان، فلیقانەسەر، جیق دەرهاتى تری و چتیتەر.

ژەرەیان: ژەرەیان.

ژەرەیان (نەردە.): شێوانەن، ژەرەقەن، شلوو قان.

ژەرە (نەردە.): شێوانى، پشێوى، شێوان.

ژەرە (نەردە.): ژەرە.

ژەرەیان: شێوان، تێکچوون، شێوان، شلوو قیان، شوریان.

ژەرەیکى (ههرا.): گەزەک، جووڵەجووڵکار.

ژەرە: ژەرە، ژەرە، ژەرە، لە — ناپەت: ناپەتە ئەژمارەن.

ژەرە (ههرا.): ئەژمارەن، ژەرەن.

ژنښاف (باګ): باوهڼ، زړدایک.	ژماره: ژماره، نمژماره.
ژنښوون: ژن (کچ) دان به کمښتګی له بهرانېمر کچ لیتخوآزتنی، (نمړده.) ژنواژن، ژنواژن.	ژمارهګر: ژماریار. — ی: ژماریاری، بېسمرګرډنموی ژماره ی همر چتیکې بې.
ژن ډلمېز (نمړده.): ژنجیز، قورېمساح، گموا، قهله.	ژمارقن (باګ): ژمژماردن، همرژمارتن، همرژماردن، ژماردن.
ژنډوا (باګ): براژن.	ژمارده: نمژماره، ژومارده، چتی هلمېژیراو، نمژمیراو.
ژنډی (باګ): بېوهڼ، ژنډی.	ژمارده ی (هورا): نمژماردن.
ژنډېرست: ژنډاز، چاونز، دلېژوک، دلپارسک، کمښتګه ژور حمز له ژنان بکات. — ی: چاونزی، دلپارسکی، ژنډازی.	ژماردن: نمژماردن، همرژماردن، ژوماردن.
ژنډی (باګ): ژنی برای میردی.	ژماریدار: ژمارهګر، کمښتګه پیښه ی همر نمژماردن بې.
ژنډیز: گموا، تهرهس. — ی: گموا دی، تهرهسی.	ژمیر: نمژمیر.
ژنډغال (باګ): خالوژن.	ژمیرلو: نمژمیراو.
ژنډوون: (هکا.) ژنډیان.	ژمیرده: ژماره.
ژنډوونقن: ژنډوونستن.	ژن: پښه کور تکرار موهی (ژین) بې چونکو نافرهت! هارسه ی ژیانې مړیه، نافره تیکه شوی کرډی ژموسا میردی مایې یا بېوه ژنډی، هامخو، هاوخت، (نمړده.) جفت، ژنک، (باګ.) پت، پتکو، (هورا.) ژمنی. — هینان: داخوآزی کردن، ژنډوونستن، خوآزیتنی کردن. — ی ماره کړاو: ژنکا پشت لمردی. — ی به میرد: خیزان. بې — پډین، (باګ.) پډینوژک.
ژنډوشک: ژنډوونشکه، ژنډوونشک، گورم، خوشکی ژن.	ژن ډاپ (باګ): ناموژن، ژغام.
ژنډوونشک: ژنډوونشک.	ژنډا (باګ): ناغاژن.
ژنډاو: به ژن. — ی: به ژنی.	ژن ډاغ: ناغاژن.
ژن سډلدا: ماموستان.	ژنډه: وهکوژنان، شپوه و ناکار و کردار تکه، که تنها له ژنان بومښت موه، ژنانیله.
ژنډیان (هکا.): ژنډوون. — ی: ژنډوون.	ژنډی: ژنانیله، پوین.
ژنک (باګ): ژنکه، تیپی (ک) لیردها مرازی ناسیاریه وهکو (که): ژنکه.	ژنډیل: ژنانه، ژنانی، پوین، میپانه، مهییګ، نیرینه یکه، که کردار و خوی له ژنان بچی.
ژنکوک (باګ): ژنکه، پارچدی (کوک) مرازی گچکه کاری بېمهیس له ژنیکې گچکوکه یه.	ژنکوژن (نمړده.): ژن به ژن، ژنواژن.
ژنګرډی (باګ): شایانی ژیان.	ژنډی (باګ): بېوهڼ.
ژنګام (باګ): ناموژن.	ژنډه ډنګه: بله کناچی، ژنانیله.
ژنډرګ (نمړده.): ژنډورو.	ژنډهفت (هورا، ژمن): بیستنی به گووی، ژنمین، نمژنهفتن.
ژنډیر (باګ): شاژن.	ژنډکچ (نمړده.): کچیکه له پیش خوآسینیدا شوی کرډی.
ژنډو (باګ): نمژن.	ژنډمیر (باګ): ژنیکه پوړوشت و کرداری وهکو میران وایی.
ژنډوژن (نمړده.): ژن بېژن.	ژنډوا: کمښتګه گووی سسوکې و باش بېښی، (هورا.) بیستمر، بیسمر، نمژنموا. نه — گووی نهګر، گوښنهګر.
ژن و ډنډوون: ژن لیک خوآزتنی دووماآ یا دووتیره.	ژنډوای (هورا): بیستان به گووی. نمژنډوای: نېبستان، گووی لینه ګرتن.
ژن و منډال: خیزان.	ژنډوایی: بیستان، نمژنډوایی.
ژنډوون: ژنډوون، خوآزیتنی کردن، داخوآزی کردن و ماره کردنی ژن و گوازتن موه یو کابانی.	ژنډوون (نمړده.): بیستان، ژنهفتن.
ژن: له کاتی بانګ کردنی نافره تیکیدا به کارده بری.	ژنډوویاګ: بیسترو، ژنهفتی.
ژنی: نافره تیتي.	ژنډوین (نمړده.): بیستان به گووی، ژنهفتن.
ژنیګ (نمړده.): ژنراو، شله قارو. (نمړده.) بستر او، داخراو، پېوه دراو.	ژنډب (فه): ژنډا، زړدایک.
	ژنډاز: ژنډرست، میپاز. — ی: ژنډرستی.

ژفیان (نمرده): بهستان، پیوه دران. ژهران، شله قان.

ژفیان (همورا): ژاندن. ژنپتان.

ژفین (همورا): بیستان.

ژفیه (همورا): بیستان.

ژفیتی: (باک). ژینسی، ژیریون و دهرهاتمی نافرته.

ژنی بۆگمن: بۆگمنکه، ژنیکه بۆدنی لیبی.

ژنی ماره ککرو: ژنکا پشت لمردی.

ژنی به میژده: خیزان.

ژفینی (باک): ژنیتی.

ژۆ (باک): بۆ، لمبۆ.

ژۆ: لای ژوورو، ژوور، (باک). لای سمرور، سمرهوه، بلند، هموراز،

ژوورو، پاژۆر. — ی سمری: لای سمری. — وژیر نانین: لیکۆلینهوه،

هینان و برین، بهر بۆر چوون: سمرکمرتن، چوون سمر.

ژۆشه چوو (باک): به فیز، بههرا.

ژۆشه چوون (باک): به فیز و بههرا بون.

ژۆرۆژیر (باک): لاسمریهک، پیکمه.

ژۆرین: لای ژوورو، چت، بلندی، وهلاتی — وولاتی سمرهوه.

ژۆژۆ (همورا): ژوورۆک.

ژۆژی (باک): ژوورۆک.

ژۆلوهان: ژۆلوهان.

ژۆمار: ژۆمار.

ژۆماره: ژۆماره.

ژۆمارده: ژۆمارده.

ژۆماردن: ژۆماردن.

ژۆو: کورتکراوهوی ژۆوه. — آیتقه: له گمئل نمرهوش. — آپاشی: لمره

پاشیش. — ارهقه: له ناوهوه دا.

ژۆوار (کۆ، رهوا): ژان، نیش.

ژۆوان: بهلێن، پهیان، به دزی یه کتر دیتنی دوو دلدارانه.

ژۆوانگه: شووتیکی تاییهتی دیاری کراوی نهتییه بۆ نمرهوی یارو

دلداران یه کتری تیدا ببینن، چی ژۆوان، جههههههههه.

ژۆویقه (باک): سمررای نمرهوش، له گمئل نمرهوش.

ژۆور: دیو، ژۆر، وهتاخ، چاوه، هۆده. ناو، نیو، ناوهوه، ژۆورهوه،

(همورا). دوپ، دلۆ، تیرخانوو، نیوهوتاخ، نیوهوش، بهرمو — :

پرویههرووی چاوه خانوو. (نمرده). نمروراز، چوهر، بلند، لای سمرهوه،

هموراز، بان، لای — لای سمرهوه، لای ژوورو، راژۆر. (باک).

سمرور، شین. (زا). بهرسيله، قۆره.

ژۆوران: کاتی چوونه ژۆورهوهیه له سمرمان.

ژۆورهوه: لای بنهانی، لای همهرهوه.

ژۆورهوه: لای سمرور.

ژۆورک: سمرک، بانگ، لای سمرور.

ژۆورک: ژۆورو، ژۆورگین.

ژۆورگین: ژۆورو، ژۆورگ.

ژۆورنگ: ژۆورو.

ژۆورو: لای همهره بهرموژۆوره.

ژۆورو لههوه نهی (همورا): ژۆوری خویندنهوهی.

ژۆورۆ: ژۆورهوهی چت. بهقۆره: بهرۆ ژۆور.

ژۆوری فلووردهوه: چیلیان. دیوی ناووردو.

ژۆوری دانهوه: کمار، نهمبار، کیلیل، کیلیر.

ژۆوری دانهوه: دلۆ نمره نهیشتی، وهتاخ.

ژۆوری میوانداری: قۆجکی.

ژۆوری فوستن: خاوه، خمرکه، نوستنگه. نغینۆک. (همورا). ژۆورو

وتهی.

ژۆوژان (نمرده): حساندنهوه.

ژۆوژک: ژۆرک، ژۆور، ژۆری، ژۆشک، (شکا). ژۆوژ، ژۆوژ،

ژۆژ، ژۆوژ، کۆد، ژۆوژ. گیانداریکی خهینی دپوویه گۆشتی ده خوری

و مار خۆره قهه لهماره گری و خۆی ده کاته گۆلۆه ماره که ژۆر خۆی

پیدا ده دا تاوونجر بهوونجر دهی. گۆشتی بۆ سووزنه کدار باشه پیتیشی

بۆ نهمزینی جوانسو گۆیتره بهلووزیانسهوه ده بهستری

له پروی نمرهوه، که له کاتی مژینی دا دپکه کانی

له گورانی ماین و مانگا که پاده چی نایهه بیانن.

ژۆوژو (باک، بار): ژۆوژک.

ژۆوژی (بۆ، شکا): ژۆوژک.

ژۆوژیان (نمرده): حسانهوه. — مه: حسانهوه.

ژۆوژک: ژۆشک.

ژۆوژان (باک): پهشیمان. — ی: پهشیمانی

ژۆولان: جوولان.

ژۆولنه (نمرده): جوولنه، هووژه، ژۆیوه.

ژۆولیاگ (نمرده): چتی ژاکاوی تیکۆ و پیکۆ، کژیاگ، پهژیر.

ژۆولیان (نمرده): تیکچوون و ده قشکانی چت، کژیان، پهژیریان،

شیتان.

ژۆوم (باک): کات، سمردهم، دم، چاخ، گاڤ.

ژۆه (باک): یالۆ.

ژۆههههههه (باد): بهرانیهه.

ژۆ: دهنگی تیپی (ژ) یه که، تیپیک (تابیتی) کوردیهه. ناوی خیلکی

ژۆر گهرهوی کورده، که کرمانجیشیان پیده لێن وه کوراکورده کانی بادینان

و باکوور و گردی وورمی و نازه ریایجانی پورسیهه. بۆ تیلی تارو سازو

عردیش به کاردیهه. (باک). ژۆی، ژۆه. ژۆی ی کوانی: ژۆی کهمان.

په خۆلۆی روشک بادراوه، که ده کۆی به کوانی پهه کمرانهوه و بهدیز

پهیهوه ده بهستری. (باک). کورتکراوهی ژۆی یه.

ژۆی: کرمانج، ژۆی، لۆلۆ، ژۆی به کوردانی باکوور و زاراوهی ناخافتیان

ده لێن.

ژۆیههههه (باک): بهههههههه، ته لاقدان.

ژۆیههههه: بهههههههه، ته لاقدارو.

ژیرچهم (نورده): هاوېشته، بېرېو، لسمېر.

زیرچاه‌ها گه: زیرچاه‌ها.

ڏيڻخواري: ليٽخوراو.

ژیندهر (باک.): سەرچاوه، سەرچاوگه، چاوگه.

ڈیڑ چناگہ (نمردہ): ڈیڑ چمنہ، ڈیڑ چمنہ گہ.

[illegible]

زیرخووان: خووانکه.

کمرسته‌ی جوتی. پیستیکه لغزوانی ناروی دا، کمرثر (کسرده) ی هیمی.

ژئیرده دگا: ژئیرده رگانه.

زیردرگاه: ژئودرگا، داره‌کی بندهرگایه، که گرینه‌ی لی هله‌که‌نری.

ڈیڑہ ریائی: جوڑہ گمبئیہ کی جنگیہ بہ بندہ ریایہ دا دہرات.

زیردهس: ژیردهست.

زیردهه: ژیردهست، دارودهسه، تابون.

ڀيرو دهست: نوڪر، بندهست، بمردهست، (همورا.) ژيردهسته، هينانه :-
خستنه ژيرفرمان، په تک کردن.

زیر دستہ: ژیر دست.

گیردهستی: نوکری، بندهستی، بپردہستی، نوکرایہتی.

زیردستی: ژیردستی.

پارچه چتیکه له بن مافورده و بډړه و لباد یا دښهگ راڅږی و
یا یو لسمه دانښتنه راڅږی، ژیر رایتڅ.

يُورديخ: رُير اخمر.

ذکرده خمر: رایخ، ژیر رایخ.

ټيرزه مين: ژتړه مين، سارداو، سمرداو، (همورا) زاخون، ژورتيكه له
ژتړه ميدا دروست کړايي.

يکزهوين (ف.ه.): سارداو، سمرداو، (هورا.) زاخون، ژيرزمين.

کیرزهوینی: ژیرزهوی، سرداو، ژیرزهمین، سهیزان، زهيسان، سارداو.

يَا كُر زُراني (نعرده.): بن ثمرنؤ، ژيرچوک.

بکتر زریه‌ای: ژئودریایی.

يُرساڻو: ژوورسار.

زیر حکومت: وینکوٹن.

کیرسیگاز: تہپسی، ژیرجغارہ.

ذکر حدیثی که: مفسر، له که سستیکه، که لبه بر دهستم، زور دار یکم، دانه.

ژیر زکھووس (نمرده): ژیرپا، پامال.

ژیر زمان: ژیر زوان، بمرتیل.

ژیر زوان (نمرده): بمرتیل، ژیر زمان، دارا ژیر زوانی بایزی ناگه: دارا بمرتیلی داوه به باییزی.

ژیر زوان چمژن: زمان تاقیکردنره، زوان تاقیکردن.

ژیر زین: لباد یا پتویه، که له ژیر زین و له سمر یشتی وولآخ داده نری.

ژیر سمر: بنسمر.

ژیر سهماهه: خشت یا چتیکی دیکهیه له ژیر سهماهه ری داده نری.

ژیر قلیان: بمر قلیان.

ژیر قلیانی (نمرده): بمر قلیانی، خوراکیکه به یانیان له ناشتاده خوری، بمر دل.

ژیر ک: لای ژوروو، سمر وو ژوروو.

ژیر که: ژیشک.

ژیر کهفتن: ژیر کهوتن.

ژیر کهمن (نمرده): لادپکه، کهوه پک، قهلمشتی بنهرد.

ژیر کهموتن: ژیر کهفتن، مبهس له قهرزداری و زه بونی و شکستی یه کیک یا چتیکیه.

ژیر کهوش: بنسول.

ژیر کراس: کراسیکی کورتی بی قوله مندال و ناخه تان له بن کراسیهوه له بمری ده کمن.

ژیر کول (نمرده): شیر کول، به چکه ی شیر.

ژیر کیره: ژیر دهستیک سیوکه.

ژیر گ: ژیر وو، ژیری، ژیرین، ته کین.

ژیر گین (نمرده): ژیر وو، ژیرگ.

ژیر لچه کی (نمرده): چه کردن، چه، سرته.

ژیر لچه کین (نمرده): زهره، زهره خمنه.

ژیر لچه موبکین (نمرده): زهره، زهره خمنه.

ژیر ماله: مالتیکی له یه کدوو چاوه ی خانووتکی دا، که ژوروه کانی تریشی خاوه ند مالتی تیدابی.

ژیر و (باک): باشور.

ژیر ووژوو: سمر و خوار.

ژیر هار: ژیر سمنگ.

ژیری: برونه: ژیرین.

ژیری خینی (باک): ژیر خان، سمر دار، ساردار.

ژیرین: لای ژیر وه، لای خوار وه، ژیرگین.

ژیر ستاندن (باک): لی نستاندن.

ژیر ستاندن (باک): لیجیوی بونوه، ژی جهی بونوه.

ژیر کن (شکا): برین، سمر — سمر برین.

ژیر کری: برار، سمر برار.

ژیر کپین (باک): لی کپین.

ژیر کشف (باک): له یه کهوه.

ژیر (نمرده): گولی قوره یه، که له کاتی پشانوهی دا هلمده نری.

ژیرلا: ژیرپا: له خوار وه، له هات: له ژیرپاهات، له خوار وه هات.

ژیر له مو: زیلمو.

ژیرلی (هورا): زیلمو. (باک): له ماهوی، له کاتی، له ده می.

ژیر مین: پاشماک، شه، میرات.

ژیرن: راژین، همژین، همژینر.

ژیر هان (باک): لیپان، لیپه شانوه. راهاتن، قالیبون.

ژیر هاتی (باک): راهاتوو، قال، ده رهااتوو، کارین.

ژیری (باک): ژی، ژه.

ژی (باک): ژیان، بژیو، ژیار، زینده گانی.

ژیار (زا): ژیان، ژینیار. (باک): زیندوو، هوشیار.

ژیان: ژیار، مافی گیانداره له ژیاندا، ژین له جیهاندا، زینده گانی گوزهرانکردن. (نمرده): نرخ، هیتان.

ژیانوه: قهرین، بوژانوه، قزانوه، تازه بونوهی همدی چت دوای تینویتی یا کزی و زه بونی و برسیستی.

ژیاندار: زیندوو، گیان له بمر، گیاندار. — ی: زیندووی، گیاندار.

ژیانندن: پهنسو هیتان، بوژاندهوه، به خیت کردن، گوزهراندن.

ژیاندهوه: قهژاندن، قهژاندن، بوژاندهوه.

ژیانن: ژیانندن، گوزهراندن.

ژیانن: زیاندر.

ژیبوون (نمرده): جووی بونوه.

ژیدهر کهفتن (باد): پابوردنی کاریک، ژیده رکفت: پارد.

ژیدریژ (باد): تمه ندریژ.

ژیر: هوشیار، هیر، ژیرلو، هوشمند، ژیلله، ماموتک، تیگه ییشستوو، فامیده. نیوی تیرینانه. ناشت، مالتیکه نه گری. — بونوه:

ناشت بونوه، واز له گریان هیتان، دامرکان، دامرکانوه (بو منداله). — کردنوه: ناشت کردنوه، گریان له بیر بردنوه، دامرکاندن.

ژیرا (هورا): ژیر، هوشیار، زیره.

ژیر و بون (نمرده): ژیر بونوه، نارام کرتن.

ژیره کردن (نمرده): ژیر کردنوه، نارام کردنوه.

ژیر و بونوه: واز له گریان هیتانی مندال و نارام و کپبونی.

ژیره ک: پابر، پتسوا، زرنک، زیره ک. (باد): ژوروو، لای سمر وو،

لای ژوروو و سمر وو.

ژیره که له: (باک): شیر که له، خوشمویست، چکوله و جوان، مندالی ژیری جوانکیله، ژیکه له، (باک): توفلاز، وریا، نازا.

ژیره کردن: بیدنگ کردن مندال له گریان.

ژیره کردنوه: ناشت کردنوه، داکساندن، دامرکاندن، وازی له گریان هیتانی مندال.

ژیره گی (باک): (باک): ژیلی.

ژیرلو: ژیر، ژیلله، هوشمند، ماموتک.

ژیری: هوش، ژیللی، ټیگه‌یشتن، ووریایی.

ژیزوو: ژورژک.

ژیزی: ژورژک.

ژیشک: ژورژک.

ژیشان (باد): پشیمان. چایچی. (همورا.) ژیان.

ژیشانی (باد): پشیمانی.

ژیشای (همورا): ژیان.

ژیشانی (همورا): ژیانندن.

ژیکه‌له: خشکوک، خوشکوک، خممشوک، هه‌یث، خشتیله، قشتیله،

قشت، جوران، پت، پتو، پتکو، له (ژیرکله) هوه کورتکراوه توه،

لسمرملان سووک، په‌زاسووک، ژیریکي گچکه، ژیرکله.

ژیکه‌مان (همورا): ژئی ی کومان.

ژیکگیر: ننگ‌وستیله.

ژیل (شاره): ژیلهمو، ژیلهمو، ناووریکه بوویتیته خو‌لممیش به‌لآن

ژیلهموی تیندا مایی. (زهن.) شلیتوه.

ژیل: ژیل. گزلی ووردی به‌رسيله‌یه، که هه‌لی نه‌پتچایی و وهری بیتنه سمر

زه‌ری.

ژیلله: شیلله.

ژیلووک (شا): شیلووک، پارچه‌ییکي لۆچ لۆچداره له‌نارو زگی

گیانداریدا و پر له پیسایی.

ژیکه مې: ژیلهمو.

ژیکه‌مو (همورا): که. (ژیلهمو.)

ژیکه‌مو: ژیکه مې، ژیل، ناووریکه بوویتیته خو‌لممیش به‌لآن پۆلوسوی

وورده‌ی له‌نیتو دامایی، ژیلهمو.

ژیللک: شیلووک.

ژیلله (همورا): هوشمند، ژیر.

ژین: پۆژنامه‌ییکي کوردییه له سلیمانی ده‌رچوه. ژیان، ساغی،

ساخی.

ژینداز: زیندو، خاوه‌ند ژیان. (باک.)

ژینداری: ژیان، ژین.

ژین و ژور (باد): ژیانیکي تا‌و ناخۆش.

ژینگاری: زینده‌گانی، ژیانی به‌کو‌مەل.

ژینه‌دار: بۆ ههمو چتیک به‌کاره‌بری، که مایه‌ی سه‌خه‌تی و نازاری

نا‌ده‌میزاد بێ.

ژیبور (همورا): نیتوی دێیه‌کیه له ههمورامان. بار، چلۆنی، کوویی.

(نهرده.) گۆزه‌ران و ژیان.

ژیوان (شا): پشیمان، پاشگیز.

ژیوانی: پشیمانی، پاشگیزی.

ژیوای (همورا): ژیان، تمه‌من.

ژیوانی (همورا): ژیانندن.

س

س: تیپیکي نایی کوردییه.

سا: (نهرده.) خاوین، پاک. نیتر، کم‌وايه، نمو‌جا، نمو‌جا، نهرده‌می،

ده‌سا، نینجا، ده‌سا، ده، ساده‌ی. کم‌وايه: که یه‌کیک به‌ندیواریت له گەل

به‌پستی تۆش ده‌لێی: سامنیش ناتناسم، جا، نیتر، نییدی. که‌وای

لیه‌تات. (فه.) سیته‌ر، نیسی، سایه. دلسۆزی، میهره‌بانی، له‌ی

تۆوه کاره‌کم پتیکه‌ات. (باک.) ناوا، په‌نگ، جورو، وا، وه‌سا:

به‌وره‌نگه، به‌وجوره، ناو. کات، دهم، گاڤ، نمو‌سا، له‌وساوه، نیسا.

(همورا.) سایه‌قه، سار، سامان. له (وه‌ستاو مامۆستا) وه

کورتکراوه توه.

سابات: که‌پری هاوینی، ناویاخ و باخچه‌و سه‌وزیخانمو نیتره، تمه‌نا بۆ

سیته‌ره.

ساباتی: شان و شکۆی ده‌وله‌تی.

ساباق: شویتنی گموره‌ی ووپاقی به‌ریه‌ره‌لایه.

سابریه‌گی (همو.): جووریکه له سێ باب‌ه‌ته‌کانی گه‌فی قه‌نده‌هاری.

سابروون (ده‌ر.): نیری، کوور.

سابرین (همورا.): نیری.

سابری (همورا.): نیری، تگه، نه‌ره، خرت، بزنه نیریکه تمه‌منی له سێ

سالی دابی یا پتر هیل‌رابیتنه‌وه بۆ توو (تۆو).

سابلاخ: شاریکه له کوردستانی کووستانیدا و پایته‌ختی هه‌رمی

موکریان له سالی (١٩٤٦) دا به سه‌رۆکایه‌تی قازی محممه‌دی بوو به

پایته‌خت و کۆماریکي ناوداری لی دامه‌زرا، له ١٩٤٧ دا قازی محممه‌د

شه‌ید کرا.

سابلاخی: که‌سیکه له سابلاخی له دایک بووی و له وی په‌روه‌رده بووی.

سابوون: خاوینه‌ر، پتسۆز، سابین، ساوون، چتیکه له چموری و قه‌لیه

دروسته‌کری، که‌جلیک و که‌ل به‌ه‌لی چلکینی پتیه‌شۆزی و

خاوینه‌ره‌کریته‌وه.

سابوونلو: ساووناو، که‌ فاو‌یکه له وورده سابوون و ناری گه‌رم پتیکه‌خه‌ری

بۆ که‌ل و به‌ل پتیشورشتنی.

سابوونچی: ساوونچی.

سابوونساز: ساوونساز. — ی: ساوونسازی.

سابوونی: جووره کۆتریکه.

سابوونی په‌قی: جووره سابوونیکه.

سابوونی زرفانی (فه.): که‌شکه‌زۆ.

سابوونی له‌گله‌گ (باد.): گۆلیکی سوورو وورده له نیر ده‌خلاتدا سه‌وز

ده‌بی.

سایین: سابون.

سایپ (موک.): (همورا.) ساف، بمردیکي پان و خسته له سایپیندا به پتزه گویتزو مرمیرو چیتتری داده دهن چند دانه ییکی له گمل خو راده فرتنی. (بایک.) گیای برنجی، چلنژوک، تا، گیشه ی گهم و دانوینله. (بایک.) دمک. (بایک.) قسملی ده غلی، ده غلی درو له یه، دبیزن م سایپ خوه پهلخاندییه، واته گیرم کردوه.

سایلیج (که.): مری تمواو براوهه.

سایهان (بایک.): سه پان، نمرکسه یه ده غلی ده دروینتوره. داسیکي گوره یه.

سایسایین: پروانه: سایپین.

سایینه (دزه.): چینگایه کی کمیک بلنده له سردارانی داره یه بزو کاریتان دروسته کری. (کو.) میچ.

سایینک (بایک.): میچ، چله ی پوی بن میچ.

سایین: سایسایین، سایسایانی، سافسافین، گمیه کی منداآته یه به بمری پان و تنک و خشت و لووس له پتزه گویتز یا جگ و نیتری ده گرن.

سات (خو.): زور، گملیک، فره، تنها لمو جووره چینگایاندا به کار ده بری، — برسیمه، — تینومه، — ماندیه. ده میکی کم، کات، گاث. کمومیر، کاتومیر، که بریتیه له شیت خولهک (ده قیقه). مرازی کات نژماردنی.

ساتار (بایک.): پارچه چینگایه کی بی داره له ناو جنگل و لیپ هواراندا.

ساتان (رهوا.): ده بری. (بایک.) پارچه قوماشیکه.

ساتاندن: (بایک.) تیکول له برنجکردنوه، برنج کوتان، بساتینه.

ساتای (همورا.): له سایه ی، له ژیر سایه ی.

ساتل (بایک.): سدتل.

ساتقه: سمره نگر، توپخ، — بردن: سمره نگر، بون، هملنگوتن له پویشتنیدا، هله له گو فترگودا.

ساتمه کرفن (همو.): هملنگوتن، بی هملکوتن، نوچپردنی گیانداره له پویشتنیدا.

ساتن (بایک.): لیدان، شانندن، کوتان.

ساتو: قسه توره، کیردیکي گوره یه.

ساتور (که.): قسه توره، ده مچه قوی بی مشتوی بیکاره، چه هچاخ.

(که.) قسه ی چکوله یه به سمر تهنگانوه، کیردی گوره.

ساتوره: ساتور.

ساتوره (باد.): خو پری، توری. (بایک.) چه قویه کی دم پانی وه کوو داس وایه گوشتی بی وورد ده کری و نیسکی بی ده شکپتری.

ساتور: تهر داس.

ساتوولی (بایک.): همرزی، پستی، پودی.

ساتی: تاویکی، ده میکی.

ساتی: تالورکه، به: به تالورکه. تیره ییکی کورده.

سلیج: سیل، ناسنیکي تنکی گوره ی خری ناوه د قوزره،

که له سمر ناگردان یا تهن دورو نیتر دانری تانی له سمر

ساتور

ده بری. داریکی پتوری جوان و سورکاره له دار تاشیدا به کار ده بریت.

سایلیج: ساچاخ.

سایلیج: چند جووره پهلپه ییکی زترین یا زترین به سمر پچی داده کری بزو جوانی (لام وایه ترکییه).

سایلیج: جووره پشویکی بادراوی جوانه ده پلرتوره له چوار کمناری سوزه بی و گوشه ی تاق وزین و نمره زین ده درویت. بافته ی کمناری سلتو کمایه. موچاخ، پاروکه.

سایان (همورا.): ووجاندان، هسانره.

سایمه (کل.): فیل، لیپ، تفره. وورده ناسنه خره کانی تهنکی پارییه، کله قورقوشم (میز) دروسته کری. وورده بمر به تایه تی نرانده ی، که له حوش و دالان و پیتشدرگان ده گیری.

سایمیر: بمر دین، بمر دیز، په قف، — کردن: په قف کردن.

سایمیر: بمر دینی، بمر دینی.

سلیج و پهرچم: زاج و پهرچم.

سایلی (موک، خو.): جووره تربیه که.

سایلی: پروانه: سایپینی.

سلیخ: خوش، تندرست، لمش بی نه خوشی، ساغ، لمشساغ، باخوش. به کملک، فلا تکار، راست، پیای: مری راست، ووتی: ووتی پاک و راست و بی نملارلا. ده نشکاو، دمست لیتسدرلو. نشکاو، بیتکم و کووری، قابی: قابی نشکاو.

سایلی (باد.): (فه.) پیر، بمر تهر، هلسو پرتن.

سایبون: بژین.

ساخت: دستکار، کاری دمست، دروستکار، نم دیواره ساختی و مستا نمریانه. سازان، سازبان.

ساخته: هلبست، به درو پیکورنرو، ناپاستی، فیچلناج، داتاشرو، گره، درو، ده لسه، دارو توو، دارو توو، کملک، بنجامه تی، کوول، فرو فیل، پیکورلو، فرو فیل و تله که.

ساخته چیتی: قولبری، ساخته کاری، کردنی کرده ی پم فرو فیل، ساخته چیه تی، قولبری، فیلباری.

ساخته چی: ساخته کار، کمرسک، گزهرن، (بایک.) بنجامه، فیلبار، فرو فیلکار، درو زین، (که.) بزاز، (دزه.) چار قاپ، قولبری.

ساخته چیتی: قولبری، فیلباری، ساخته کاری.

ساخته کار: ساخته چی، (که.) بزاز، هلبستمر. — ی (بایک.): بنجامه، هلبستان، دارو تن، بنجامه تی، ساخته چیتی، فیچلناج.

ساخته کرفن: داتاشین.

ساخته کی: دستپلست، ده سلبست، دسزین.

ساختی: پروانه: ساخته چیه تی.

ساختمان: خانویره، سمر اهره، کوشک، مال.

ساختو یاخت: سازوباز، پیکورن، ناشبونوه. (نمره.) خلیتو بلینه.

ساخکر دهنوه: (همورا.) ساخکر دهنوه، ساخکر دهنوه چواندنی پاره ییکی یا فرشتی چتیک. لیکو لینه یی کار، زیندو کرده ی چتی له دستچو، حساب پاک کرده ی، پاک کرده ی نژمیریاری (حساب).

سارخ كړدنهوه: دهرخستن، خوځكړدن.

ساخوول هوډ: كادان، كادتين.

ساخولمت (باد): ږانه، هملگډ.

ساخي: خوځي، تنغدروستي، خووهځي، (هغورا.) ساقی.

ساخي پارازتن: (هغورا.) ساخي پاريزناي.

ساخي پاريزناي (هغورا.): ساخي پارازتن.

سلا (باك.): ټيکه، پارچه.

سلا (باك.): ناي گونديكي كوردانه له پوځه لاتي شاري عاموډي و هم پهنه ډيپك بي له ناو نميرياندا، كه شپږيكي گموره لمریدا پوړی دلو.

سلاو (هغورا.): وټل، دهریدهر، دپوانه. هو، بوته، سایه.

سلاویني: وټلی، دهریدهری.

سلافي: جوړه تريهكي سپي دهنك شاش و ناسكه.

سلاه: ساكار، يه كړهنگ، خوږو، (باك.) سایه. كمپوش، ساده كار، ساده لمړح، چاگرتي، ساويلكه. كوپكه هيشتا تووكي ليتمهاتي.

سلاهكار: ساده لمړح. — ی: ساده يی، ساده لمړحی.

سلاه لمړح: ساده، كمپوش، بيپوش، گيل. — ی: ساده يی، كمپوشی.

سلاهي: ساكاري.

سلاو (باك.): تهروداسي چكوله.

سلاو (باك.): ناي مرؤفيكييه، سادي حمي، گاسوله چيساي پوځه لاتي دتركان له چاي مازويه به ميراني دهنگي داپوه.

سلاو (كه.): جوگه ييکه له جيتگو له جياتي دلاشي ناش له قسل و بمر و گيتج دروستده كړي به لان روو كاري لای دهرهوي ناگيري.

سلايل (باك.): جوړه، لكه گچكه كاني دارو گيا، يانه، خلف.

سار: وگ، وگكو، خاكسار: وگكو خاك. (دهو.) (باك.) سارد، (هغورا.) سرد. باران، سنگسار: بمرده باران. ستان، سان، جيتگا، شوين، زور، گهليک، فره، به تمه يي به كار نابري به لكو به دوای هنديك ناوانوه دهنوس، كوسار، كيتسار.

سارا (باك.): ناي ژنانه، ناي گوزانيه كي كوردشه. (گڙ.) سبه يني.

دمشت، بياران، بياپان، پاك، خاوين، وژه، خوږو.

سارا كړدنهوه: تمخكردني شوييكي ناريك و كړدنه دمشت.

سارا نشين: دمشت نشين.

ساره (گڙ، باجه.): سبه يني.

ساره ما: تيبگرداني كارو بمرخانه له بهيانياندا له پيش دوشيني دايكياندا.

ساره وان: ووشره وان. — ی: ووشره وانی.

سار: (باد.) سار، سرد، چه ييگ، چه ييک، چياو، سهوول و بهفر سارن، زستانان هوا ساره، دزي گرميه، هواي سار: سمرما.

سارو: مسنا، ناويس، ناقسارک، مچ، سمرادو، سارنج، زيرزمين، حموزيكي سمرادپوشاري پړاوه و هه تاوي و ټناكوي و ناوه كهي سارد دهی، سا له چولي يا له ناو مالاتي.

سارووه (لو.): حموز.

سارځي: ساردي، سړي.

سارده (شا.): سندان (بو جنپي). برنجيکه ناي پاييزي خوارده يتهوه و درهنگ پيبيگات و هكو گمره نعييت، كنهم درهنگ بي دهگات.

سارده دهرد: سندان، دهرديکه همناي مرؤو هممو گيان له بمرتيكي داده كړي. بو جنپيش به كارده بري.

سارده سيز: كويستان. — ی: كويستانی.

سارده سندان: نازاريکه له سمرماوه ناورگ كړو دهكات. بو جنپيو بو كسيك به كار دهري، كه بانگت كات.

سارده هگيا: گياهه كه وهكو گمفي وايه، به لان گوله كهي وهي جوي ده چي و بي دانه له نيو ده غلاتدا شين دهی.

سارده مهن: بو هممو چتيكي سارد به كارده بري، كه بو خواردن و خواردنوه دمست بدات.

سارديوون: واته گرمي نمان، كه به فر يا سهوول له نيو ناي بخري سارد دهی.

سارديوونهوه: گرمي نمان. پشيمان بونهوه، خاوبونهوه له كړدني كاريكي. ناهوميديوون. مردن.

سارده كړن: سرد كړن، دوايي پاييزه سوي سارد كړدوه.

سارده كړدنهوه: گرمي چت لبردن. كوژتي گيان له بمرتيك. پشيمان كړدنهوي يه كيكي له كاريك يا له بپيار و دوانيكي.

سارده نوي (خو.): شيناره دي ناودان، له بمره تدا مېس له سارد كړدنهويه، تووتني ده سترهوه: تووتنم ساردهوه.

سارده سمرما: كاتي سمرماوسوله.

سارده نيا: گوليكي سوري جواني گه لاپانه.

سارده سې: زور سارد. مېس له كسيكييه، كه پوړي خوش نمي له گمل نم و نم.

سارده سوي: سمرماوسوله. پونه دان، پوړي خوش نيشان نمان به كسيكي، ناميره باني.

سارده گهرم: چتي شيرتين.

سارده گهرم كهوون: مېس له باو و پم كړدنييه.

ساردي: سړدي، ساري، سمرماوسوله. سارده مهنی.

ساردي و سړي: سمرماو سړي.

سارمه: سالمه، گياهه كي پاييزيه گه لاي وهكو نسېنگ وايه گوليكي گچكه ي زهر ده كړي. قوزاخي ناوريشمي هملكراوه.

سارنچ: (باك.) سارنچ، سيرانچ، سارداو، نانباري ناو، كوكهي ناي بارانه و نيتر، سمرادو.

سارو: ناي نافر تيكيه به سته يه كي لسمر هملېستراوه.

ساروخ (نمرده.): سمرپوش.

ساروماو: وشه ييکه وه چتي زور بؤگني ده چويون، ده ليتن نمو چتهوني — ی ليتي: زور بؤگنه.

سارپو: هتيدي، نارام، هيمن. گوشته زوونه.

سارپوډيوون: دامرکان و نارام بووني ژاني برين و لمش و به جاريكي چاپرونه و گوشته زوونه هيتانوهی.

ساريزېږېدونکې: گوښته زوونه هينانمړه.

ساريزېږېدونکې برين: ساريزېږېدونکې زه خمی.

ساريزېږېدونکې (همورا): ساريزېږېدونکې برين.

ساريزېږېدونکې: ناشتکردنمړه دلته نانمړه جيتي يه کيکي دلشکاو.

ساريزېږېدونکې: خوش چاک کردنمړه برين و دهر د نازاران، دامرکاندن، دهرمانه که برينه که ي ساريزېږېدونکې نيش و ژوفي دامرکاندنو گوښته زوونه ي پيښتياوه.

ساريزېږېدونکې: ساريزېږېدونکې.

ساريزېږېدونکې: ساريزېږېدونکې.

ساري (باک): ساردي. ناميره باني.

ساز: پټکخمر، دروستکار، بهلان به تمنه يي به کار نابري به دوای ووشانمړه دنووسې، کارساز، چاره ساز. يه کيکې له مرانانسي بهزم و ناهنگ و شاپلغان، به هميو پارچه کاني مرانزي شاپلغانيش ده لئين. ناماده، دروست، پټک و جومان، پټک و پټک، — برون: پټک کوموتن، ناماده برون، نا — : ناپټک، پټکيس. پټکخراو، ناماده کراو. ساغ، ساق، دروست.

سازلخ (باک): بای تمې، بۆران.

سازان: پټک کوموتن، سازيان، بربار له سمردان، پټکپاتن.

سازاندين: پټکخستني يه کيکې يا چټيک.

سازاو: پټک کوموتو.

سازبهند (باک): سازنده، مؤنثه چي، کمسيکه شاره زاي سازلیدنای بي. — ي: سازنده يي، مؤنثه چي.

سازببون: ناماده برون، گونجان، هله سوپان، پټکپاتن، دروست برون، پټک کوموتن.

سازدان: پټکخستن، سازکردن.

سازکهردي: سازکردن.

سازکردن: ناماده کردن، نمریت کردن.

سازگ (کو): ترشياتيکه به شيلم دروست ده کړي، تمپ ساز.

سازگار: له بار، کيس، پړوا، برون، نمرمينشک، هيزا، ناوهمو ايي که سوک بي و له نمدام بکمری. — ي: برون، کيسی، سوکي و خوشي ناو هموای شوپي کيکيه و هکو کوردستان و ابي.

سازگار: سازگار. — ي: سازگاري.

سازنده: سازنده.

سازنده: سازلیدن، سازيند. کارو فرمان پټکخمر. زوريلی، چننبار. چنده، حيز، سروزمانی. — ي: سازلیدن، پټکخستن، زوريلیسی، حيزی.

سازوان (همورا): شاپلغانمړان.

سازوپاز (نمړه): پمنويس، ساخت و پاخت، خلينه و بليته، سازيان.

ساز و سبود: که لکه لای چټيک، نازاد توی خسته سمر نم — يه.

سازي: باري پټک کوموتن و يه کيکي پټکي، ناماده يي.

سازيان (نمړه): سازان، پټک کوموتن.

سازي چلچلنگ (همورا): جوړه سازتکه.

سازين: سازان.

ساس: جوړه فرنويه کي سوورکاره له ناو مالان و کمره مستي داريند پيښه گات. مؤرانه يي که کيل و پليکي ده خوا، کله خوري دروست کرابي.

ساسان: باپيره گمړه ي بنمالي ده لته ي ساسانيان بويه، فرمانه پويي ساسوني ناوداره خلک، شميره فغانی بتليسی ده فرمانوي: ساسوني له ساسانيه پاشه کوموت برون و ده چنه و سمر نموشير هوان.

ساسون: خلکي چيای ساسوني به نازايي و مړو قايه تي دهنگيان داوه نمړه له پاش شوپي شينخ سمعيده له سالی ۱۹۲۵ دا خلکي ساسوني چنند ساليکي دوو دريږ خويان نمداره ده مست دوزمني خويان مالي عدلي يونس لهو به سمر هاتدا خاوه ند ناو نايانگ و بهرنيون، شمير شميره فغانی بتليسی ده فرمانوي ساسوني له ساسانيه بويه و له بنمالي نموشيره وانيه پاشکوتون.

سارغ: مړي راست و بي فرو فيل. چټي بيکم و کوپي و شکستي. گياندارتکه نمخوش، ساق، ساغ، تندروست، لهشاغ.

سارغوبون: راست و بي فرو فيل برون. بي کم و کوپي برون.

سارغ بونمړه: چاپرونمړه ي نمخوشي. فروشراني چت و نمانمړه ي. دهرچوني هارويش و له کارکيدا مانمړه ي چته که بوتي.

سارغرفنمړه: چاککردنمړه. فروشتي چټيک و نميشتنمړه ي. دهرکردني هارويش له کاروبار کيدا و هيشتنمړه ي بوتي.

سارغ: راستي، بي فرو فيلي. ساخي، بي کيل و کومي چت. نمخوش نميوني گياندار.

سارغ: ساپ، (پړوا، که، دزه، سام، همرا، ترس، دهنو، تيره. قمرانه. لورس، خز، هامار، خشت.

سارغين: گمړه کي هندالته بهرديکي يا جگ يان چنند گوړيزيکي داده کمن و له دوروه بهرديکي پاني تمنکي پټکي به خشکي تپه گرن.

سارغو (باک): پړو، پني، کومای بهري. (باک). قايي مس.

سارغين: ساپين، ساپساپاني.

سارغيا (باک): گزندیکه له ناو سليفاندايه کوموتنه ناو دهشتي نامده (دياربره) ي گوزانيه کاني (باقي بهجست) و (خيريا حجي) لهو گونده دا پيدا بويه.

سارغيلکه: ساويلکه.

سارغ (باک): هله امت، پسيو.

سارغا (باک): ساوا، بهبه، که باران نباري بويکي چاده کمن و به مالانمړه ده گرين و ده لئين: گولکامه گيا ده تي، بوکا مه ساکار ده تي، مړ خو ده تي باران ده تي.

سارغار (باک): ساوار.

ساق: لولاک، لولاق. (باک). پوزوهاندي خوري و مويو. لاسکي گيا و گولان و قله دي دارانه. — ي: جزمي: لاسکي جزمي، بولا لاسکي گوزويش به کار ده بري. (همورا). ساغ، ساغ، دزي نمخوش. پيقنه ي شلي پهلومورانه. تب، سل، ساقه گوو.

ساقه: — ه تري: لاسک و قونچکه کاني تري، (همو). بسته، (باک).

بستي.

سالفانه (نمرده): قمدی درهخت و سوززاییه.

سالفانه سوره (همو): (موک). زه نه قوت دله، بیتجوه بالنده بی تروکه، که تازه له هیلکدی هاتیته دهرده.

سالفانه خت: تمنی داران.

سالفانه نم: لاسکی گهم.

سالفو: پالتو، قاپروت، (که)، پالتاو، (باک)، ساکو.

سالفون (نمرده): لوولاک، باسک، سوه تمنی ترتیه.

سالفهول (باک): تویی گمیه.

سافی: ساغی.

سافی پهر: پهری بالندان.

سافی و بافی: گزینموی چتیک به چتیک له گف ماوهه دانمده، ناو گز، نالشت.

ساک (باک): جوال، خورج، (زا)، پالاغ، بیتجوری گامیش.

ساکات: سیبر، نیسی.

ساکار: یه کهنک، ساده، بی گول.

ساکه بیدار: بیدار تکه ساده ساکاری.

ساکو (باک): ساکو، (نمرده)، سه کو، کیتیوی ساده پروت، که بمروداری پیونه بی.

ساکول (باک): گیانداری گمزه.

ساکوول (باک): بهخت و هر گمراو، هرزه، سوک، هیچ و پوچ.

ساکات: سیبر.

ساکهوان (فه): مالتوسی، بمرازی مییه.

سال: سال.

سال: ناوه بز هر دووازه مانگه کانی وهرز، که پوز چهرخیه کی تیدا دهکا له کلموی بمرخ (حمل) ده تا دوایی که لموی ماسی (حوت)، وهرز، وهد، خرت، — بمرده سمر: سال تهاوکردن، — سووړانمده: سال وهر گمرا نمده، — گمرا نمده: سال وهر گمرا نمده، سال سووړانمده، له حوت سالان گمرا نمده: مهبس له مردنه، سال ۴ بمشه: ۳ مانگ بهمار، ۳ مانگ هارین، ۳ مانگ پاییزو ۳ مانگ زستان.

سالار: سردار، سمرود، سمروک، سمرکرده، نیوی نیرنانه. — ی: سرداری.

ساله گونی (باک): سالی پهرودو.

سالان: (نمرده)، سالگمل، وهرزگل، سالیان.

سالانه: زتر، مزو کرتی سالانه، موچه میکه، که سال به سال بدری به یه کییک، موچهی سالی. خیر تکه به ناتاجان بدری له پاش تیپهرینی سالییک به سمر مردنی کمسپیکیدا.

سال فوه: سالی هات.

سالی فیند: سالی دادی، سالیکی تر.

ساله که څیژه (باک): له یه کسالدا.

سالیی: هوزیکی کورده له کناری شاری کمر کوکییه.

سالهوسال: سال بهسال.

سالیهر: سال ناوهر، سال نسال، بز باغ و گیان لمبریکی به کارده بری، که سالیکی بمری بگری و سالیکی نه گری.

سالیوویژ: (باد)، سالییر، نازال و رهشه وولآخی مییه، که ساله نا سالیکی بز.

سالی (بابا): جووره ترتیه که.

سالیخوده: پیری کونسال، سالدار.

سالی سیزده هانگ: سالییکه سیزده مانگ بی به نارموی پیتی ده لئین: (کییسه الکبانس).

ساله (نمرده): سالمه، رهگی گیایه کیه گوله کی سورده. (نمرده)، ساله، که سه علمبی پیته لئین.

سالمه: سارمه، گیایه کی سملک داری به هارییه سملکه کی به نرخه و به کاری گه لی چتان دیت، هتندیکیش ده لئین پاییزیه گه لای وهر کوو نمسپنکیه گولیشی زهر دو گچکه به.

سالنهامه: نورسرا تکه به دستنوس یا به چاپکراوی، که ژماره گمری همرو پوزده کانی سالی ده کات.

سالنه سال: ساله نا سالیکی دی.

سالنه (نمرده): سالنامه.

سالووخ: سالوغ، دنگ و باس.

سالوخی (باک): سوزاخ.

سالوز (همو، شن): سالوس، زمان تیکه لاو، خوناشیکار، کسپیکه له کاروبار اندا خوی تمینل و به ساخته خوی تموزهل بکات، ساخته چی. رباباز، — ی: ساخته له کاروبار اندا کردن، خوناشیکار.

سالوژی هکوف: به ساخته له کاروبار اندا خوناشی و تمینل کردن، فرت و فیکل کردن.

سالوس (خو): سالوز، — ی: سالوژی.

سالووخ: سوزاگر کردن.

سالووس: چتی سادهی خاوین و لموس، تیلای لووسی بی گری.

سالووق: تروکی نمرمی گیاندار.

سالووک: لات، بی پوول و پاره، نابوت.

سالوول (باک): ژووری تاییه تییه له زینداناندا، که مرزی زور تاوانباری به تمنی تیده کمن.

سالیها (باک): تیلایکی کوردانه له ناو هفتیرکاندا به له باکووری پوزده لاتی شاری نصیبینی دایه، (سالها و دومان) دو بمره باین له هفتیرکاندا.

سالی فاهی (همورا): سالی دادی.

سالیان (پوز): خمرای سالانه، پیتاک کوزکرنمده. (نمرده)، سالیانه، سالان.

سالیانه: سالی، موچهی سالانه. سالانهی مردود.

سالی چک (فه): سالی پهرودو.

سالی دادی: سالی دوی نم سال، که هیشتا نه هاتوه.*

سالی پهرودو: پار، پاره که.

سالیس: تیلای لووسی پیگری.

ساليڻ: ساليانموره *

سان: ستان، سار، شوين، جيگا، زيد، نيشتمان، به تنهائي به کارنا بری
بڻکيو به دوای ناوانموره دهنوس و زوري واتای ناوه کان نيشانده دات
وهکيو کوردسان، دارسان، گولسان، واته جيگای کوردان، داران و گولان،
کيشان. پتز، تيپ، قه تاره، پيشمرگه قوتاييان به پوهستاوون:
پيشمرگه قوتاييان پزيسون و سانيانگرتوه، له دان: پزکرن،
به قه تار پزگرتن. (که، همورا.) گموره، خان، ناغا، سمروک، سمری
سرداران، پادشا، شاهنشاه. (رهوا.) هسان. (فه، مفلش.) بمر،
بهر، کوچک.

سانا: ناسان، بی نمرک، دژی قورس و گرانه.

ساندا: هموارگه. نيوی کوپانه.

ساناله (همورا.): سه کویا شویتیکه سوواغدرایی و هیله سارکاری بؤ
میوه لسمه هلاختن و دانوئله.

ساناآ (همورا.): نمر سوواغديه، کبه سیره کؤلی سسروايتتوره،
بمسواخی ترهر دهلین سوواغ.

ساناهی (باد.): ناسانی، سانایی.

سانای: ناسانی.

ساناین: ساناهی، ناسانی، سانهی.

سانموره: حسانموره، پشودان، ناسوددهبون.

سان بهاستن: ریزبونی قوتایی و پيشمرگان، چینی قوتاييان سانيان
بهستوره، لشکری پيشمرگان بهسان پوهستان.

سانتیم: سانتیمه تر. سانتین.

سانتین: سانتیم، سامتین، جووره دهزویه کی پوختی بریقداری قایه.

سانتیمهتر: سده یه کی مهترکی، سانتیم، (له پوزارایيان وهرگیراوه).

سانجور (زا.): ژانزک، زگیشته.

سانجول (زا.): قه لادهی ملی سهگان.

سانده: سواندهی بانی، گووی سووانه.

سانگؤ (باک.): جووانه گای دووسالانه.

سانی (باک.): گری ناووری.

سانیلکه: ناسان، سانا.

سانیلکؤکه (خق.): ناسانی، سانایی، زورناسان، ساده.

ساو: ساماآ، (همورا.) سای، ساهی، سایه قه، ناسمانی بی همور.

مردای دمی تیخ، گویزانه که له چوره واته کول بووه، تیژیایی نمواوه.

(همورا.) سیو. (نمرده.) ساوین، مالشت. (باک.) ساف، سام، ترس.

ساوا: به چکه می همورو گیان له بهر تکیه، مندالی ساوا، کؤریه، کؤریله،
زراسک، ساا، شلک، قنؤک، کؤریه تازہ بوی گیاندار. بؤرووک و
همورو جووره شیناوه ردیکی به کار دیت، که تازہ سمری له خاک
دهرینایی، شلک. گوویلکی ساوا: گوویلکی که تازہ له دایک بوی.

ساوا: بهر خساوا، که می بی، لسانی یه که میدا: بهر خمیته، لسانی
درومیدا: بهر دیله، لسانی سیممیدا: بهر دیله، لسانی چوراهمیدا:
مهر.

ساواخی (که.): ساوایی، ناییلی منداآ، کؤریه می.

ساواز (باک.) ساکار، (همورا.) پهل، ساوهر، (نمرده.) ساوور.

سام: ساف، زهبرونهنگ، (باک.) سهوو، ترس و همراسیکه، که
همندتجار له گیانداره نیشی، به: بکمرپ، سامدار، ترسین،
سامگرتن: پیداهیتان، سام لیکن: ترسان. (سام) دهلین سام یه کی که
له چوار کوه کانی (نوح) ی، که بریتین له (سام، حام، نیره، توررج).
ناوی گمرناسیکی کوره، که باب و باپیری پوستمی ناوداره، پوستم
کوری زال کوری سام کوری نمریان، شمره فخان دهلی نمر
پوستمه کورده لمانامدا دهلی:

یه کی جام و باده بهر پوستم سوپورد

بمهری گوشت که نامبهرداری گورد

بگورید که کوردان توراخاستند

سمری تهختی نیران بیاراستند

داماو (حسین حوزنی مرکریانی) خوشی نه دیتوی بهرام دهلی: گورد
کوره، زورترینی میژونوسانی فمردنگیش همر له پوایدان.

سامان: سار، سایه قه، ناسمانی بی همور.

ساماله کورن: دوپاره ماله کورده می زوی.

سامالکورن: نمانی همورو بهیدابوونی سایه قه.

سامالی: ساوی، سایه قه می.

سامان: (باک.) ماآ، خوه دیتی، دهست و دو، بهر پو، پهل پو، تمرو
تفاق، (باک.) بؤچک، دهولمت، خوه مانی، دهستویشتن، بی: :
همزار، دهستکورت، لات نمبو. (موک.) لا، نار، ناچه. نامان، ناو
ناوور—یان نیه، واته ناوور نامانیا نییه. (موک.) هات و چؤ.

سهقام، پاسا. (نمرده.) شیوار، بهریاد، بی سهقام.

ساماندان: دهولمه مند. — ی: دهولمه مند.

ساماندان: سهقامدان، دروستکردن، پیک خستن.

ساماندن (نمرده.): پیک خستنی چت.

سامانکورن: بهریادکردن، بیسه قامکردن.

سامانگه: شویتیکه پوړ و مالی تیدا دابری.

سامهته: ساموته.

سامتین: سانتین.

سامدار: بکمرپ، بهسام، پرسام، ترسین، ترسینمر، بهریچاف، پيشچاف.

— ی: ترسان، سافکردن، سامناک.

سامکردن: ترسان، سافکردن، سامناکی.

سامگا: جیگای پرترس و سام.

سام ئی کردن: لیترسان.

سام ئی فیشتن: ترسان.

سامناک: سامدار، بهسام، به ترس. — ی: سامداری.

ساموئه: ساموژک، چوار بهنی نهستورن به پاشکوی زینییهوه
شؤر دهبنوه بؤ بهستنی، دابهستنی کمل و پهل و یا خورجین به پاشکوی
سواردا.

ساموژک: تارمایی. ساموته.

سامیتیل (باک.): بهنیکه همدوک سمری نیری پی دهیستری.

سامیر (باک.): جووره چیشتیکه. (زا.) جووره همزنیکه.

سلاواژ: پروداما لراو، پروداما لیاگ.
 سلاواژ: سوننوه، سووین، ساوین.
 سلاواژ (نمرد): هستی دهمست لیدان، هستی لیکموتن.
 سلاواژ (همورا): سبو.
 سلاواژ: (که) ساواخی، ناییلی مندا، کوریهیی، کاتی مندا لسی.
 هستی ویکموتن.
 سلاواژ: سا، کات، دم، لوساوه.
 سلاواژ (نمرد): ساوین. ساوار، ساوور.
 سلاواژ: دلاوه.
 سلاواژ: کسیتکه ساواری بکوتی.
 سلاواژ (نمرد): ساوین.
 سلاواژ: خاوه خاو، سستی.
 سلاواژ: خاوه خاوی، سستی نواندن.
 سلاواژ: داریکی دریزو سرخره و بنهوهی برداشی ددری تا برداشه که ی
 پی بپتن و بین، لووئل. چوار چپویه کی دارینه ده خرته سمرپستی وولاخ
 بدار پیکیشان و بردکیشان.
 سلاواژ (همورا، دهل): برخرمان.
 سلاواژ (که): ناماده کردن. سوننوهی تیخ له هساندان.
 سلاواژ (جا): نیری بزانه، ساوین.
 سلاواژ (نمرد): ساوار، برپوش.
 سلاواژ: داری سورتهمنی ووشکی لوسی بی قلبه گرگی.
 سلاواژ (نمرد): چپستی ساواری.
 سلاواژ (شا): دوو داره نپوه که ی پرده کمن لمدار تنها تنگه کیشانی
 پندموی.
 سلاواژ (زا): سووین، سوننوه، چه قزو هممو جووره تیغیک
 تیز کردن، ساوین.
 سلاواژ (نمرد): ساوین.
 سلاواژ: خورده منیه که له دپها تان کو بکرتسه. (همورا، شپو.
 (باک) راست، چپتیکه خوار نمیی، جووره قابیکشیه.
 سلاواژ: سوار، تیغی سوارو. چپتیکه وورد کرابی و سوواریتسه،
 سوواده.
 سلاواژ (همورا): سوننوه، ساوین، هاپان، مالیان.
 سلاواژ: سوواده.
 سلاواژ (که): دلپاک، ساده، بستمزمان.
 سلاواژ (که): سووین، سوننوهی چه قزو نیتربو تیزمونی. هاپین و
 وورد کردنی چت.
 سلاواژ: سوننوهی کشکه لمانا سوویندا یا گلوتنتی چته.
 سلاواژ (نمرد): تپه لسون، ناوین پیا، (نمرد). ساوین.
 سلاواژ (زا): ساو، سایه. (باک) سمرما و ساری شموی.
 سلاواژ (باک): تهاله، دوه.
 سلاواژ (همورا): ساو، سامال. سیبیر، نیسی، سهی.

سایا (باک): جووره بوو زویکه. (باک) ساده، یه کپنگ، ساکار.
 سایه، پیاده تی، میهره بانی، چاکه.
 سایه: سایه قه، ساو. سیبیر، نیسی، ستره. خویندنوهی چت به
 حونجهیی. پهنکی ناسن. بسایا سمری ته نیم پاریک نان دخن،
 پیاده تی، میهره بانی، خیر، (کل، زن). جوولانه، له ی توره
 کاره کم پیکهات. ژماره یکه له قوماری نسکمه لده، پاپاژ چوار—
 راده کیشی. کماوی دریزی ژانه، سایا، (همو). کموی. (موک) جووره
 ووشتریکه.
 سایه بان: سبوان، چه تر. به هممو چپتیک و ده لپن، که سیبیری همی.
 سایه چوور، مرزی برچاوتیکه.
 سایه چوور: مرزی چاوتیکه، کممردوم له ژیر سایه یدا بحسیتسه.
 سایه دار: سیبیردار. کسیتکه ممدوم له ژیر سیبیریدا بحسیتسه. سی:
 سیبیرداری.
 سایه قه: ساو، سامال، سایه، ناسمانی بی همورو تم و مژ و پاک.
 سایه ک (لو): سیبیر.
 سایه نشین: له ژیر سیبیردا دانیشن.
 سایه نی: سه حانی، پاژقی، پاسقی.
 سایه بان (نمرد): سایه بان، به هممو چپتیک و ده لپن، که سیبیری
 بکات.
 سایه ووشک: ممدومی پژ و برچاوتنگ و چروک.
 سایه لو: سوواده.
 سایه: (همورا، بابا). مدیتیر
 سایه (باک): نیری دوو سالانه.
 سایه: سایه قه، سامال.
 سایه (همورا): پهلوهی نارد، ناردی بوزاو له ناری داغ ده کری و
 پژی بسمرده کری.
 سایه (همورا): هلاوا.
 سایه: سایه. سایه ل.
 سایه: نه خوشیه که لممیری بدات گیزی ده کات و ده کوو پرکم (فی) بوز
 مندا.
 سایه (باک): سایه، کماوی دریز، ساهی. (باک) شموی پووناک.
 سایه: سایه قه.
 سایه: سیبیر.
 سایه (که، فه): سون، سوننوه، سووین، تپه لسون، لیخساندن،
 پندا خشانندن، ساوین.
 سه: سهگ. سیبیر، نیسی. (زا) سی.
 سه (باک): کش، کش، همو، پاره ستیا به: واته کشی کرده،
 سمرمانماوه، خوش بووه.
 سه (باک): سبهارت، لیمیر. سوزی، به یانی، سهوا. بای سپیده،
 بایتیکه له نیتوانی پژه لآت و باکووریدا سمره لده دات. ناری جووره
 گورانیکیه.

سەبارەت: پەروەشت، خو، شێوە. لەبەر، لەبەردۆلى ... سۆنگە، هۆ، بۆنە، — بە ناکۆكى ناخۆشییە، کە نەتەوێ کورد پەرت و بـلاو و دا بەشکراو ژێردەستە.

سەبای (هەورا): سەبەنى، بەیانى.

سەبای زوو (هەورا): سەبەنى زوو.

سەبەتە: سەو، تە، سەو، (کە، هەورا). تۆلێنە، — ی نان: سەلە، نانەشات. دەفرتكى لە شوول دڕوستکراو بۆ کاروبارى ناو مال و پەدین رۆژانەن و مێوێ تێدا دەبنە فرۆشتنى.

سەبەتەسەرى: جووڕە گەمەیدە نەوى تێکەوى داڤەنیشى، یەکیکیش دەبێ بەو سەتا بە ژوور سەریو پەسى دەکا، ئەوانى دى دین لێى بەدەن وەستاکەش نایەلێ لەو کاتەدا دەستى وەهەر کامیکیان بکەوى تێدەکەوى.

سەبەتچن: سەو تەچن، کەسێکە سەو تەى بچنى و دروستى بکات.

سەبەتوولکە: سەو تەى گچکە، زەمبیلە.

سەبەقى (فە): سەرار، شۆرەکات، (سەرەب).

سەبەل: جووڕە نەخشىکە تووشى چاروى دەبێ ژێدە گۆشتى لێپەیدا دەکات.

(ئەردە)، سەبەل.

سەبەرگە: پەخ و شیاکە، پیتالە.

سەبەرگەجى: پەخ و شیاکە پاکەرەو، پەخ و شیاکەرێژ.

سەبەرە: سەرزایى، سەرزواتیکە بە کالى یا بە کولای بخورێ، بەهەمىو پووەکیکیش دەلێن.

سەبەزى: سەرزوات، ئەسور، تەراز، (باک). دەرامەت، زەرەفات، پەنجار.

سەبۆ (باک): سەبۆنا، سەبۆنى، سەبارەت، لەبەر، سەبا، ژێو، ژبۆنا، ژبۆنى، لەبۆ، لۆ.

سەبۆفا (باک): سەبۆ.

سەبۆنى (باک): سەبۆ.

سەبۆون: گەرما، گەرماى تووش، پەشەبا.

سەبۆون (پۆژ): وەرپە، هەرپە، (پۆژ). سەبەن، بای گەرم، گەرماى گەرم.

سەبیل (هەورا): سەبیلە.

سەبیلە: مەزەیکە وەکو سەبیلەى وایە ئەمەسەرە سەرى بۆرى ئاروى پێ لێک قایدەکەرى. سەبیل، چتیکى ئەستور و خوارە سەرىکى پەدەکەرى لە توتەن و ئارورى لە سەرداڤەنرى و سەردەکەى تەرشى بەزار دەکیشرى وەکو جەقارە.

سەبیلچى: سەبیلەجى، کەسێکە سەبیلەى دروست بکات.

سەبیلخۆر: سەبیلەکیش.

سەبیلەساز: سەبیلەجى.

سەبیلکیش: کەسێکە سەبیلەى بکیشى.

سەبەن (پۆژ): وەرپە، هەرپە.

سەبان: قەبارە، پالە، وەرژىر، کەسێکە دەغل و دانى بدرویتەو و بەتێتە بەرەم. (کە). قۆجەقانى. پەنجەریکە بە پازدە پەک یا پترو کەمتر لەو پازدە دەغلى بدرویتەو و پەنێوى بێنى بۆ خاوەندە کەى.

سەبانەن: دامەزراندن و جێگیر کردنى کەسێک یا چتیک لە شووتێکیدا بە زۆر.

سەبانى: وەرژىرى، پالەبى.

سەبەت (باک): سەو تە.

سەبەک: دارێکى پەنجەرەدارە بۆ سفتکردنى تەراوچنار لە تەویدا بە کار دەبریت. تێل، سەولەى سەگى، کوللیرەیکە لە کەپەکى ئاردى بۆ سەگ دروست دەکەیت.

سەبەل (ئەردە): مەردومى سەپۆلە، چەپەل، سەرگەردان، گێل، مالتۆزان.

سەبەلیک (باک): سەپەلاک.

سەپەک (کە): سەولە، کوللیرەیکە لە کەپەک دروستدەکەرى بۆ سەگ و ئازا و پەشەوولەخ و وولەخى بەرزە. تێل، دارێکە وەک پەنجەى مەزەى دەواری پێدەکووترى لە کاتى تەمەنیدا بۆ سفتى.

سەپەل: سەولە، جووڕە کوللیرەیکە لە کەپەکى بۆ سەگان دروستدەکەرى.

سەپۆلە: مەردومى گەلۆى گێژوویژ.

سەپۆول (ئەردە): سەپۆلە، سەرگەردان، حەپوول، چەلەنگ، سەپەل، پەخمە، گێج.

سەت: سەد (۱۰۰) دە چارە دە.

سەتەک: گەیا یەکى بەهارىیە بەرىکى بە هێشوو دەگرت دەنەکانى وەکو نۆکى وایە تام و بۆنى خۆشە.

سەتەنى: کەسێکە لە بەر زۆر خویندن یان لەبەر زۆر سەر ئاوێژرانی سەرى گێژ و وەرپووی.

سەتەر (کە، باک): زلە، — لێدان: زلە لێدان.

سەتەرەنج (باک): شەتەرەنج.

سەتەک: گەیا یەکى بەهارىیە بەرىکى بە هێشوو دەگرێ و دەنەکانى وەک نۆک وایە تام و بۆنى خۆشە.

سەتەل: زەک، ساتەل، ستەل، (هەورا). پەقرەج، ئافەدانک، (باک). بێ دۆش، چەرت، — ی جیل یا چەرم: دەولەک، دەول، دەولوف، دەفرتكى قوڵەدارى گەرەبە لە کان یا لە دار دروستدەکەرى بۆ ئاو و چتیتەر. سەتەلۆکە: سەتەل چکۆلە.

سەتەلەن (باک): زارگرتن، زارنەمەى شووشەر چتیتەر، پەکردنەمەى بێر، وێرانکردنى شووتێک، بەسەقینە: زارى بگەر.

سەتەبە (باک): تا، نۆبەت، (زا). ساتە.

سەتەن (باک): زارنەرنامە، زارگەران.

سەتەنى (ئەردە): ئەستێرە، ئارى ئافەتەنە.

سەتەرە: نەتەو نامە، نەزادنامە، پەچەلەکنامە.

سەتەن (زا): پەشکەن.

سەحافى: پاستى، پازقى.

سەتەل

سەبیلە

سەھەری: جووړه گۆزانییځکی کوردییه.

سەھەن: ددەفریځکی مسینه وەک دەوری پهل وایه بەلام قوولتەر.

سەھەنچە: سەحنی گچکە.

سەھەدی: جووړه گۆزانییه که، ههوایهکی گۆزانییه به بلووتیرو شمشالێ لێدەدری.

سەھەگرن (زا): گۆزگرتن.

سەھەلەب: گیایهکی کووستانیه به کهی وەدەست و پەنجەدی مەزۆی دەچی.

سەھەری (نەردە): پێستی کەفەلی گاو گامیش وولآخی بەرزیه بونی پیتلای لی دروستەدری.

سەھەل (باک): مندال، پس، زگ، — بوون، ناووس بوون.

سەھەیل: گومرک.

سەھەیل: ناوچهی گومرک.

سەھەیر (باک): بۆتەدان، دەرەست، خەمخۆر، ناوولێدەرەوه.

سەھەیری (باک): دەرەستی، خەمخۆری، ناوولێدەرەوه، لسی — هۆتۆی بـسـهـرـهـاـتـوـوه: لەبەر بێخەمخۆری وای بەسەر هاتووه.

سەھەت: قایم، پتەر، مەحکەم، سفت، (نەردە)، سوپ، توند. پەق، سەخت، دژوار، دژ، ناستەم، خنس، (نەردە)، دۆخسار، سەخت، پێگای چەتوون، (نەردە)، سەخناخ، پێگای — پێگای بەردەلان. سەرماوسۆله، تەووزمی سەرمايه. تووڕ، قەلس.

سەھەتەن (نەردە): (نەردە)، سەخناخ، چەقین، زریان، چەقەن، کێو و زورگی سەخت.

سەھەتەگۆی (نەردە): کووژەرە گۆی، گۆزکۆژەر، گۆی پووچکە.

سەھەتەبوون (نەردە): پەق بوون، تووڕەبوون.

سەخت بوون: تووڕەبوون، پەق بوون، پتەرەبوون.

سەختکردن: تووڕەکردن.

سەختی: کۆتەک، پچر، پچەر، پچەر، پچەر، پچەر، دژواری، چەتوونی، توندی. سەختەتی، تووشی، تەنگانە، تالی. پەقی، پتەوی، دۆی نەرمی. ساردی، تەووشک.

سەختیان (هەو، رەوا): شەقە بە چەرمی خۆشکراو، کەوڵی خاراو، کە بۆ قۆندەر و پۆتەن و چەکە و چیتەر بە کار دەبرێ، شەقە چەرم. (کە، هەورا). کەوڵی نەنگوتک لە سەرگرتی، کەوڵی نەنگردنی، دۆله.

سەخودان (هەورا): کەوڵی نان، سەرە.

سەخۆی (نەردە): پێستی کەفەلی وولآخان، کە دەباغکراي.

سەختلۆ: دەستە پێشمەرگەییە، کە بۆ کیشک لە شووتی بێتەرە.

سەختلۆ: تەنگاو، ناساز، سەغەلت، سەختی، تالی.

سەختلۆ بوون: تەنگاوبوون.

سەختلۆکردن: سەغەلتکردن.

سەختلۆتی: تەنگاوی، تەنگانە، سەختی، دەرەسەری، سەغەلتی.

سەخەم (باک، نامی): دیواری بەردینی سەنووری زەوی و پارچەزەویانە. (باک، نامی). بە هەموو دیواریکی وا دەڵێن، کە بە

ووشکە بەردان دروستکراي. (باک). چوار چۆی کەرەستە تووڕییه. (باک). داریکی درێژ، کە سەرەکی چەند لکبی وەبەر مێوی دەدری. سەختلۆ (نەردە): پروانە: سەختان.

سەخۆ: پێخی ناوژگی ناوآلە. (کە). سیخو، پێخۆلەییکی پەرلە پێسایه و فری دەدری، پێسایي نێوورگ.

سەخۆدان: سیخو، دان، تووڕە کە یەک لە نێوژگی ناوآلەدا پەرلە پێسایي، وورگ.

سەخۆهگا: سەنیرگا، سیخو، گە، شووتییکە سیخو، لی فری دەدری، سەرگۆیلک، سەوورگا.

سەخۆمە (نەردە): سیخۆمە، تقوورچک.

سەد (باک): سەدە جوت. سەت = ۱۰۰ تیبی (د)، کە لە زۆرتەری خاکی پاکی کوردستانیدا (کرک) گۆی بە (ت) بە. سەد (۱۰۰) دە چاران دەیه، ناوی ژمارە یەکییه، کە پێنج جار بیستە. — توخمە: سەدەگ. — پەک: بێژو، ژۆل، سەد توخمە.

سەدا: دەنگ. — ی با: هاشە، — ی پا: خشیه، خشیپ. — ی دار: شەنک — ی شیر: نەر. — ی مەل: جیکەجیک، — ی هەور: شریخە، گرە، بۆلە.

سەدان: نەر ژماران، کەلە خانە ی سیمیندا دەنوسرێن. چەند سەدیک لە چتیک، چاپخانە ی کوردستان چەند سەد پەر تووکیکی چاپکرەوه. سەدانی: تیرەییکی جافە.

سەدە: سەدسالە، (باک). بابەلیسک، چەرغ، چەختیکە لە نیوانی سەدسالاندا.

سەدە جوت: (موک). سەری هۆگانی، پارچە زەوییه کە دەکێلێ و دەکرێتە چەند بشتیک، سەنووری هەر پارچە ی بابەشی: سەدە جوتیکە، جوت لەسەدە کە ی دەگەرێتووه بە پارچەکانیش یە کە دەڵێن سەدە. هەر سەدە جوتیکیش دەکرێتە دلات، هەر لاتییکیش دەخەتە.

سەدەف: قالک، چتیک سی و سەختی برێقەدارە دوگەر کەل و پەلی دیکە ی لێدرستەدری.

سەدەم: چتیکە بەند یواری بەسە تەوێ. (زا). لەبەر.

سەدەمین: چتیکە یا ژمارە یە کە بەی کەم و کوپی لەپەلی سەتەمدای.

سەدەلک: گۆلیکی تۆپی زەر و زله.

سەدری: باشتەری برنجانە دەنکی باریک و درێژکۆلەیه و تام و بۆنی تێگجار خۆشە.

سەدسال: سەدە، چەرغ.

سەدمێر (باک): هاوآ، هاوکار، هەقپا، بەشدار، هاویش. — ی: هاوآلی، هاوکاری، هەقپایی، بەشدار، هاویشی.

سەر: (هەورا). زەبەر، بزیه یە کە لەسەر پیتی ئارەوی دادەنری وەکوو دەبێنری لەسەر پیتەکانی (م، د) مقدم. لا. سەرەوه، لای ژوورو، لای هەر ژوورو، وە — خستە: بردنەسەر. جار، چەل: سەریکی چوومە لای بارامی لەمآل نەبوو. بان: سەرچاو: بان چاو. هیندیک، ئەندازە بەشە ناویکە، کە کشت و کالی پێ ناودرێت: گۆلە کە سەریکی ئاو هیه. گەورە، سەردار، سەرلەشکر. سەرپۆش، سەرەنجەل، سەرەمێز، سەری شووشە،

سهراسی (نمرده): سهرنیشسه: دراوسی له دراوسی دهگری سهراسی،
دهردهسری.
سهراسیمه: سرگردان، سر لی تیکچو، سهرسوړماو، واق، هازوواژ،
دهسه پارچه، دهمق.
سهراسیمهبلوون: سرگردان بوون.
سهراسیمهکرفن: سرگردان کردن.
سهراسیمهپیی: سرگردانی، سر لی تیکچوون، واق ووی.
سهراف: سهر او، کنار ناو.
سهرافک: سهروک.
سهرافگره: سهروره.
سهرافلقه: چتیکه سهری به نالقیبی، سهرحلقه: چتیکه به سهری
نالقیبیکییوه بکری، کسمتیکه له سهره تای پیزو چینیکی دابی.
سهرامند: مرؤی قالی دهر هاتو و ووریا.
سهران: سهرودی چپایان، توقهسهری کیتوان، چپایان، کیتوان.
سهران (که): زه پینی کمر.
سهرافنه: زیرهسهر، باج، خمر اراج، (باد..) خووک، قوریانی سهر، باجیکه
لهم و لهم دهسیتیری له جیاتی سهری خوئی، ی مرزو همر و مالآتان.
سهرافنهستاندن: سهرانه نهستاندن.
سهرافنهذان: سهرانه دانه دست.
سهرافندن: زه پاندن.
سهرافنهسهر: سهراسهر، لهمسهرهوه بؤ نمو سهر، سهرابا. توویژالسی
سهرهوهی چت، سهرانسهری ماسته کم خوارد.
سهرافنگا: لای سهری.
سهرافنگایی: بهرابی، پیتشایی، له پیتشدا، واژی دووانگاییه.
سهرافنگری: هله نگر و تن.
سهرافنگری بوون: هله نگر و تن، کورت و ته قله لیدان.
سهرافنگری کرفن: خستن، هله ننگاوتن.*
سهرافنگوویلک: سهرگوویلک، گوفهک، زیلدا، زیلگه، سهرانگوویلک،
سهره توویلک.
سهرافو: سهراف، دهستمیز، ناردهست، ی ی چکوله، ی گهره. سهره تاو
یه کهمین ناویکه به جوگدا پروات. سهرچاوه، سهرچاوه کی ناوی، کانی.
توره که ییکی پر له ناوه مندالیشی تیدایه له نیوزگی نافره تان و هممو
گیان له میرنیکیدا، که درا و ناوه کی لی هاته دهری نیشانه ی بوونی
مندال که یه دهلین — ی توقی. هلمی ناو، سهراب، شهبقی ناوی.
سهرافوره: سهراوررد.
سهرافوقین: ته قینی نمو پهرده یه، که له ناو زگی نافره تی ناووسداو
مندالی تیدایه، که ناوه کی هاتمدر نیشانه ی مندال بوونه.
سهرافوره: سهرافره.
سهرافورده: سهربرده، سهرپهورد، بهسهرات، سهره تا و بناوانی هممو
چتیک. لای ژورووی هممو چتیک.
سهرافوژو: سهره وژر.
سهرافوژو نه: سهره وژر نه.

سەرۆزێرکردن: سەرۆزێرکردن.

سەرۆکۆشک: خانووبەرەییکی پێک و جوان و گەڕەوی سەرۆک و میران.

سەرۆکەر (نەردە): گراو، گەراو.

سەرۆمیری (هەورا): سەرا، سەرای میری.

سەرەهاتن: بەسەرەهاتن، هەنگامە، بەسەرەهاتن، تووڕەبوون، ئالۆزیوون. سەرای: سەرا.

سەرەیداز: کاروانسەرچی. — ی: کاروانسەرچیتی.

سەرای شایی: دەرباری پادشای.

سەرای میری: دەرباری پادشایی.

سەرۆزێر: سەرۆمیر. — ی: سەرۆمیری.

سەر ئاستوون: سەر کۆڵەکه، کاریتە.

سەرۆر: پریسکە.

سەرۆر سەر: زەرەزەری کەری.

سەر (باک): سەر، نیو پیر، بەنیو سالاندا چوو.

سەرەناز: سەرپۆش.

سەرەنجام: نەنجام.

سەرەنداز: سەرپۆش.

سەرپیش (کورد): دەندە.

سەرپیشان: سەرشان، سەرپیش، پێشان، سەر.

سەر پێشان: مەبەس لە سەرکردنە سەریەکی ترە.

سەرپیشای (هەورا): سەرپیش.

سەرپیش: سەرپیش، ژانەسەر.

سەر فیلچی: بەلیۆز.

سەر فیاو: نیاو، سەرەتای شەوی.

سەر: گای: گایەکه لە گێرەیدا لە پەرگەیی. گۆزێکە لە جیاتی مەرمری گەمەیی پێدەکن. نۆبە، نۆزە، — م هاتوو. بەلق. مەزێ نەزۆر گەنج و نە زۆر پیر، لەناووە چوو.

سەر (هەورا): زەرەیی کەرو ئێستەرانە.

سەر: ژێکە کردارو پەروشی وە پیاوان بچی، کوپانی.

سەرەب (باک): (باک). سەلین.

سەرەبزووت: بزووتی ناگر.

سەرەپا (فە): سەرپۆی.

سەرەپاکەت: ئەر ئاسنە، کە چەند فیشەکیکی تێدا پێکدەخری.

سەرەپەت: سەرپەت، سەرپەشتە، کارکردار، مەبەس لە کارو کردارو فرمانە، — یکی بەدەستەو نییە: هیچ کارو فرمانی نییە.

سەرەت (کە): جێبەجێ کرانی کاروبارە.

سەرەقا: پێشەکی، پێشگۆتن، پێشگۆتنگ، دەست پێکی، بەر، پێش خەبەر، رێج، بەرپێش، پێشەنگ، بەرەنگ، پێشپێش، دیباچە، پێشپەر، بەرایی. سەرنامە، — ی بەفریبارانە.

سەرەقان: پارچەپێکە لە کەرەستەیی تەونی لە سەرەو بەنی تەونی یی قایم دەکری.

سەرەقانی: سەرەو خوارکردنەوی سەرە، مەبەس لە تەماشاکردنی چتیک پاکەستییە.

سەرەقانی: بەرایی.

سەرەقەشی: (کە): کەڵەلی دووک، سەریکی دارینی گردی نەستوورە بە سەری کەڵە تەشییەوێ بە تەشی رەستن.

سەرەقیر: پەیکان.

سەرەجە (باک): تەبوت. (نەردە). نەسپە، سوورێژ، سوورکە، سوورێجە، هەشتینۆک، سوورک، سوورێژە نەسپە. (باک). نەخۆشی و دەردێکە لە پێش گۆی و لاسەریکی دی لە پاشان لە پێمەلی یا لە نەزیک گۆی لە لای سەرەو خەری دەکاتەو، کەدەری نامری، (موک). گۆی پەپە.

سەرەجەبە (کە): سەرەپاکەتی فیشەکانە.

سەرەجەرمی (هەورا): بەریوک.

سەرەچۆسک (هەورا): بزۆت، سەلکەبزووت.

سەرەخەر: مەزێ لاسار، بی گۆی، خۆسەر، پێخەف، لێفە، پۆشن. (نەردە). داھۆل.

سەرەخەر: مەلۆزم.

سەرەخەری: لاساری.

سەرەخۆ: سەرەو خوو، سەرەو خوو، بونیه چاک، تەندروست، لە: پشوو درێژ، خۆراگر.

سەرەخۆر: شوم، کەستیکە شوم و نەگەری بی، مەندالیکە لە دوای بوونی کەستیکێ نەزیکێ مەردی. — یی: شوومی.

سەرەخۆشی: بانگ، (دزە). پەرسە، بێهاری. — کردن: پەرسەکردن.

سەرەخۆش: سەرەسوور، نەخۆشیە کە سەری مەردوم گێژ دەکات.

سەرەد: سەرەند، (دەر). کە. سەرەن، سەرا، پێژنگ.

سەرەدار (نەردە): سەرەدار، بەشی سەرەوی داری.

سەرەدەر لێکەردن: شارەزابوون، سەرلی دەکردن.

سەرەدۆر (باک): نۆبە، نۆزە، — کردن: نۆزەکردن.

سەرەدووک (کە): سەری تەشی، سەلکە تەشی.

سەرەدووک: بەرە تەشی.

سەرەپا: سەرپارە.

سەرەپای ئەر: لە گەڵ ئەرەش.

سەرەپەم: سەرەپەم.

سەرەپەم: سەرەپەم، ئاسنیکێ درێژکۆلەیی نووک تێژو لە سەری پەمبی دەخری.

سەرەپۆ: کەستیکە بە بی ئامانج و مەبەس سەری خۆی هەلگری و بێوات، گەپەدی بی ئامانج، (هەورا). سەرپۆ.

سەرەپۆ: چەقی پێگا، پێجاز.

سەرەپۆکە: بەرەگە، سەرەپۆ.

سەرەپۆ: (باک). سەرپۆ. — ی: سەرپۆ.

سهرېړين: له گمرودان، سهرېړکړن، سهر له لښ جوړدا کړنموه، له گمردين دان. — ی قلم: پټنوس دادان.

سهرېړېږ (باک.): چټکتی نيسک و ساواريه.

سهرېړنځو: سهرکټش، دسټ بزټو، جهرېزه، هاروهاج. — ی: سهرکټش، دسټ بزټو، جهرېزې، هاروهاج.

سهرېړست (باک.): گزجان، داردست.

سهرېړتوو: کتل، بروج، برج، کونگره.

سهرېړن: سهرېړند.

سهرېړنځ: سهرېړز، پروسور، کمسټکه کم و کوړې و ننگ پړوی تې نه کړې. — انه: سهرېړزانه. — اهي: سهرېړندی. — کړن: سهرېړلټان، بهرېره کانی کړن. سهرکټشی کړن، چاوه لټېږن. — کړنموه: سهرېړز کړنموه. — یتي: سهرېړز ټټي. — ی: سهرېړزې، بې ننگی.

سهرېړلن: سهرېړندی.

سهرېړنځو: کټشه.

سهرېړوږ (که.): پيسکه، پژد، پشوو. (که.) — ی: پيسکه يی، پژدی.

(باک.): — ی: یادگار.

سهرېړوژ: کمسټکه تووکی سهرېړو له سپټی بکات. — ی: سپټی ټیکو ټی تووکی سهرېړشی مرغانه.

سهرېړووده: سهرېړده، بهسهرات.

سهرېړوون: پهرېړون، پړو له پهرې کړن، بڑ هممو گيان له بهرېکی به کار دهرې.

سهرېړوورد (باک.): سهرېړده، بهسهرات، بهسهرات.

سهرېړې (بار.): داستان.

سهرېړېز: سهرگري نازالان بڑ بېری، شو کمسټه سهرې نازالان بگرې تا بېری بيدوشی.

سهرېړشکه: پهرېړيکه بهسهر لانکی مندالاندا دهرې، سهرلانک.

سهرېړموو: سهرتاووس، تاس، سهرتاس.

سهرېړن: سهرېړست، بلن يا په ټيکه سهرې چټی پې بهسټري، دهرخونه، سهرېړش.

سهرېړې (باد.): جوړه همرېښه، کړسکه په قه ی کټيلکيه.

سهرېړيان: سهرکټمار.

سهرېړيانې: سهرکټماری.

سهرېړينه: (باک.): سلننده، بان، سهربان.

سهرېړا: پړو هستاو، قيت، بهرېا.

سهرېړاته (دزه.): تلنه (نې همر چپيه کی بې).

سهرېړېچ: درونموه ی گيا په که، که له ناو مهرزه دا پړو ابې و کو ټيټه سهر مهرزه که. درونموه ی سهرلکی مهرزه يه که (قهرق) واته زور هملستابې تا نه کړي ته ناو ناو و بهرې.

سهرېړيزه: بهرمان.

سهرېړاس: گړی بې نمدراو، خراوه پشت گړی.

سهرېړه: هممو، ټيکې، سهرتاپا، سهرپا، گشت. — ی: ټيکېرې، گشتی.

سهرېړان: سهرکورتان، سهرجل.

سهرېړانه: سهرکټی پالنه و سهرانانه، کمسټه يه کمين له درو ټينه کاران، سهرېړيکه له کاتي درو ټينه دا وه پټش سهرپانه کانی تربکوي.

سهرېړهلووردن (نمرده.): سهرهاووردن.

سهرېړايي: سهرېړي، پړوانی، زگچون، — کړن: زگچون.

سهرېړايين: سهرېړهلووردن. — ی: سهرېړهلووردن.

سهرېړهات: سهرېړهات. — ی: بهخشنده، سهرېړهتي، دسواز، دسباز، سهرېړووت.

سهرېړهږ: سنوړ، وټنه، شکل، ننگار. چټيکه له پهرې چمند چټيکی ترهوه بې. باشتري و چاک و بهرترين. کمنار، قهرخ، له لټواری همره دوو ابې، (کو.) سهرېړگ. لای همره سهرېړه و ژوړهوه ی کړې، له — ی کوږ (مجلس) ی دانېشتوه. گاجو ټيکه له گټېره له پهرې دهرهوه بهسټرايټنموه له پړي کټي گټېره دا.

سهرېړهچم (بابا.): جوړه چه کټيکی ژنانه يه بهسهر پهرچمی داده کړی.

سهرېړهس (نمرده.): نوکمر.

سهرېړهست: سهرېړهشت، سهرېړهشتيار. — ی: سهرېړهشتی، بهرچاو کړن.

سهرېړهستياد: سهرېړهشتيار. — ی: سهرېړهشتيار.

سهرېړهسي: نوکمر.

سهرېړهشت: سهرېړس، سهرېړست، کمسټکه چاو ټري چټيکی بکات، ناگادرای کاروبار، بهرېړه بهر. — ی: سهرېړسي، سهرېړهستي، دهم، گېړانوک، چاو ټري، — کړن: سهرېړهستي کړن.

سهرېړهښه: پهرکه.

سهرېړهال: توتن دوو جوړه گه لای همدیه: سهرېړل و بنېدل. سهرلکی داران و گيايان.

سهرېړهال (هرو.): هرهال په لایه.

سهرېړهاله: مانگی تشرینی دوهم، که سی پژده.

سهرېړهالکی (باک.): دهمه کی، پړوکاری دهرهوه.

سهرېړهالو: پهرېړن، په لهرېړهشتان، بهسهرتاری دهرېړن، بهرېړه، بهرېړهالوکه. — ی: به هشتاوی پژيشتان و دهرېړن.

سهرېړهښه: نووکی په نجان، جومگه ی يه کمسټه په نجان. په نجه، بهسهر نووکی په نجه بهسهر خاکدا پژيشتان.

سهرېړه: سهرقال، پړکار، کار زور، سهرجه نجان. دهرېړه لټو ابې پړسې له چټ. — ی: سهرقالی، پړکاری.

سهرېړوو (بابا.): پژو، پژی، شو ټي دڅينه له دهرې و پانتول وړانک دا.

سهرېړشکه: بهسکار، کمسټکه بهشان دابېشی. تهرخان، ناقبر، يه کمين کس. چټيکی زور باشه و لغناو چمند چټيکی تردا، که پشک ناو ټو ابې و بهرېړه کټيکی کړي. — ی: بهسکاری، تهرخانی.

سهرېړل: زور توو، توندو تيږ، زور قهلس. چه کټيکه زيتکه ی شل بې و زو و بهرېړه.

سهرېړوت: کړدنې کارېک به ناپوختی، — ټک توتنه کم دارک بڑ کړد.

سهرېوټک: سهرېوټه، نوړشک.

سهرېوټ (نمرده.): سهرېوټ، سهرسدری.

سهرېوټ: چټیکه سهری چټان داپوټی، سهراشمه، سهرگور، سهرگوش، سهرگوشه. دهرخونه، دهفک، دهرمانگ، دم ناخن بؤ سهرنانوهی دیزه و کوپه و مه نجل و چټی تر. — ی ژنان: (باد.) بنکووچک، (که.) پیتستمال، پروپوټ. مراټیکه له کهرستهی جهنجرې. سهرېوټی کورسی و میزو قننهغو نیتر. چارشیو.

سهرېوټسناهو: داپوټین.

سهرېوټسیده: سهرېوټسراو.

سهرېوټل: میوه پیکه به سهر لقه زور بلنده کانی دارانمره بی.

سهرېوټو: کاروپیشی نیوه چل.

سهرېوټوټ (باک.): بزنیکه تووکی ټیکچرڅاو و پق و سخت و بؤرو تاریک بی.

سهرېوټ: بهسهر پټوه، کورته سهر پټیان، هاستان و بهرز بوونهوه سهر پټیان.

سهرېوټ: شاشک، چټیکه له سهر بهسترې، پټچی سهر، میټر، میندیل.

سهرېوټ: سهرکیش، شوپشوان، ملهړ.

سهرېوټچان: سهرېوټچی، شوپش، بهزاج، لامؤفک، سهرکیشی. چت له دهوری سهر نالاندن.

سهرېوټچانهوه: سلیمینهوه و کوکرن، دارا له هیچ چټیک سهرنا پټچیتوه واته کوناکات.

سهرېوټچی: خوزینهوه له کارټک، سهرکیشی، سهریزوی. — کردن: سهرکیشی کردن.

سهرېوټدانهواندن: سهرېوټ نزم کردن، سهرېوټ چماندنهوه.

سهرېوټ سهارفن: مهبس له دلنیا پیکي تهراره، پشت پی بهسنت، به تهراری له کار کردهوی کمسکی دلنیا بون.

سهرېوټشوړهکردن: سهرېوټدانهواندن.

سهرېوټشی (باک.): ټوکمه سیه، که سهری داوه تی ده کیشی، سهرچوټی کیش.

سهرېوټکردن: سهرل سهردانان.

سهرېوټل (باک.): سهرشوټ، سهرمزار.

سهرېوټن (که.): سهریان.

سهرېوټه فان: مهبس له مل لټیان و راست ویشته، نازاد سهری پټونه واته راست ویشته.

سهرېوټهاتی (باک.): پروشه، پروداو، — کرن: پرودان.

سهرېوټی: له پرا، لهناکار، لهنه کار. گوزهران پهیداکرن به بؤنه ی هاتوو چوکرنی دهرهوه سهر پټیان. سهریایی، زگچون، گوگردن. — کردن: زورچونه ناودهست، پیسایی کردن، زگچون، هام و شوی ناودهست کردن، زورجار چونه سهر پټشاو.

سهرېوټیر: که لله پیر، کمسکه پیریوټی و سهری سپی بووی. — ی: بهسهری پیری.

سهرېوټل: سهرشان.

سهرېوټی: دهمی، دهمه کی.

سهرټ: پتمو، قایم.

سهرټا: داوه بنټیکه بهزارکی جهوالییهویه بؤ درونی زارکه کی. (باک.) لکی سهرهوی داران. میوه پیکي جوړانه له سهر تا و سهره تی داده نری.

سهرټاپا: سهرتاسهر، سهرایا، سهرانسهر، له نوو کوه تادوایی، سهراسهر، بالا، (نمرده.) نعام.

سهرټاکه (کو.): سهراسوټی، گویان.

سهرټاکځی: سهرخوار کردنوه، تماشا کردنی په کیک.

سهرټالچ (باک.): تاج، تانج.

سهرټاس (فه.): سهرتاووس، تاس. سینی گچکه، که له سهرتاسی داده نری.

سهرټاسهر: سهرتاپا، لهرم سهرهوه تا ټوسهر، سهرانسهر. — ی: سهرتاپایی، سهرانسهری.

سهرټاسمه (که.): سنووری پارچه زهویکی چکوله یه.

سهرټاش: گوټزان و چه قوی تیژ، که سهر بتراشی. تاشهر، سهرتراش، کمسکه سهرویشی سرزی بتراشی، (باک.) پوتقوت. — ی: سهرتراشی.

سهرټاشین: سهرتراشین، پوت قوتکردن.

سهرټاق: داریکه به سهر تاقهیدا رایسل ده کری تا دیواری لهرم دروست کړی. بهنټیکه له دهمی جهوال ده بسترې بؤ درونی. (که.) باله خانه پیکه لهرده رگا دروست بکړی.

سهرټال: سهری همدای دهرزو و بهن.

سهرټالهی بن شیرین (بل.): پنچکه گیایه که نیرتکه کی بهنټیک بلند دهی، سهره کی گولټیکی توپی سپی خره، به پری گولنه کانی دپویان پتویه، گیا و نیرتکه کی تاله به لان بنی گولنه کی زور شیرینه، که پیر بو ووشک دهی و ده بټه دروو.

سهرټاوس: (لهک.) هه پوپ. — ی: (لهک.) هه پپی.

سهرټایی: بهرایی.

سهرټهرز: تولهی همره ناسکی پروه کان.

سهرټهریده: گهره ی جهرده.

سهرټهرزین: ناو یا خواردنوه مهنیه کی زور سارده سهر بترزتی.

سهرټهرزین: تهرزنی سهر لهرمان یا لهر چتی زور سارد خواردنوه.

سهرټهشی (باک.): زینده وارټکه.

سهرټهټ: نایاب، بزارده.

سهرټهنوو: سهرتغنور، شوټنټیکه تغندووری تیډا دانرابی بؤ نان تیډا کردن.

سهرټهنگ (که.): گوریسی درټره تنگی پی ده بسترې لهر باره کوه.

سهرټهنوو: مدبق، جیگایه که لهرم تغندووړ ټکخراره بؤ دانیشتن و نان لهرسهر کردن.

سهرټهغه (هر.): مراټیکه له کهرسته ی جووتی.

سهرتاچ

سهرتريانه: سله.

سهرتريگ (باک): سهرتريژ.

سهرتري: چتي ناياب و هلهژارده.

سهرتري (باک): سهرکلاره.

سهرتريه (نمرده): بژارده، جياواز، سهرگول، سهرپشک، ناياب، دانسته، سهردهسته.

سهرتري (باک): سهرکلاره.

سهرتريک (باک): ننگرستيله درووماني. پهدهتي.

سهرتري: سهرتريژ، سهرتريژي شيروماست.

سهرتريو: سهرتري توي کړو بزرگوران، چمند قهديکه له تويي ته نرو له لاي سهريموه، که لهواني دپکه باشتره. سهرگول، بژارده، سهرپي. تپکړا، همرو، گشتي، سهرتري قوتابيان چورنه باغان. — ي: هلهژارده يي.

سهرتريگ: زارموانه تونگه، سهری تونگه ي.

سهرتريو: سهرتري، قهباغ، سهرتريژ، توييژي قهباخي، (باد). تسو، سهرتري ماستي يا چيشتي.

سهرتريو: سهرتري، قهباغ، تويژ، سهرتريژ، تويژي سهری ماست و شيری.

سهرتريو: سهرتري.

سهرتريو: سرکه: بهلخ، بهلخ.

سهرتريو: شير: خامه، (نمرده). سهرشير.

سهرتريو: ماست: (نمرده). تورژگ.

سهرتريو: ميس له مرده له پيناوي هر چتي کيدابي.

سهرتريو: له نيچون، تيدچون.

سهرتريو: (باد): بهرچا، بهرمنه، بهرچايي.

سهرتريو: ميس له هاتوچوکرده بولاي کسيکي: دارا سهری تکرودوم. دم تينان: دارا دمي له مالي خوي ناره.

سهرتريو: سهرزکي تپيک پيشمرگه.

سهرتريو: له ماتينيد، که مهرمهری دارين دهليز وهزوي نهکوي راستم خويکه سهره بگاته نيشانه جالسي بدات يانسا. — ي: جورده دروومانيکه، جوت باقيه.

سهرتريه (سق): سيدوکه.

سهرتريو: بهرگوريسانه دهليز، که سهرتيان بهدروارهويه و سهرهکي تريان له گولمخ يا سينگي قايم دهکري.

سهرتريه (دزه): له سهرمهری ديواران جياي کاريتانه، که کميک بلند دهکري.

سهرتريک: سهرتريک.

سهرتريه: زنجيره پستي باب و باپيران.

سهرتريو: تروار، گشت، تپکړا، گشتي، سهرجم شو پرتوکانه به چمندي؟، بهدهستي گمل، (نمرده). بهکپوه.

سهرتريو: خريک، مژوو، کسيکه زور سهری قال يي، پرکار. — ي: کارويار، پرکاري.

سهرتريگ: پيشجنگ، سهرهنگ.

سهرتريو: سهرالان، پارچه ييکه له هوي يا قالي، پارچه چنرايکه به سهر کورتاني داده دري تا درهنگ بدري يا له کار بکوي. (باک). سهرچل.

سهرتريو: سهرکف، سهرجوه، ويژه، ناوارة، سهرپوتک، نوويشک.

سهرتريو: له سهرجيجا، پال. — ي: له پالدا.

سهرتريو: له گمل خيزاني خو نووستن، دوست بوني پياوه له گمل ژني خوي.

سهرتريو (باک): بهشيکه له روو، که کورتو ته نيږه راستي دووايي که پو و نيږه راستي نيچووانوه.

سهرتريو: سهرجم، — ان: بهسهرچوان.

سهرتريو: چاوه، سهرروکاني، سهرچاوه، پنا، کاني، جياي لي هلهقواني ناوييه، چهشمه، سهرده رختسي ناري کاريزه، دهنگاله. بنيات، چاوه.

سهرتريو: سهرچاوه. پهرده يي که تنکه به سهرلانيکي يان رووي مندان داده دري.

سهرتريو: سهرچاوه، کاني، سهراو. سهرچاوه، ژندهر.

سهرتريو: به تاقه.

سهرتريو: سهرچاوه.

سهرتريو: بهسهرچوان. سهرچاوه. سهرشيو، کمار، شيو.

سهرتريو (هورا): سهرچاوه، کاني.

سهرتريو: قمرزکووتر، ناراست، کسيکه مافخوري و قهرزان ندادتوه، پهيان شكين. — ي: ناراستي، قمرزکووتر، بهلین شکاندن.

سهرتريو: سهرپهي داران و گزو گيايان. سهرسهری، هلهشمه، پهدهکي، تورپه. بي گوري، جهرمه، مرفتيکه دوواژ نه ينيته بهرچاوي خوي. خوده رخر. — ي: سهرپيچي، که له پره قی.

سهرتريو: هاوینه واريکه له نريک شاري سلیماني.

سهرتريو: له سهردهستان به پگايدها رزيشتن.

سهرتريو: سهرهلهپي، سهرپيشي داوه تي، هلهپرينيکه له سهر پهری لاي راستي داوه تيوه پز بگري. — کيش: شو کسيه، که له لاپهری راستي داوه يا په شيله کيدا هلهپري. — کيشان: له لاي راستموي داوه يا په شيله کيدا هلهپرين.

سهرتريو: بهسهرچوکدا هاتن، له سهر چوکان دانيشتن.

سهرتريو: (شا): چورزه له.

سهرتريو: کوژران، مردن، تيدچون. تپهرپيني سهر، تروايون، به پايان گميشتن، به — به هلهچون.

سهرتريو (ددر): چيلکه، چوي. (پروا). لق و پوي شو دارانه به، که بو فرشتن يا داره پايه لي دهکرتنوه و فري ده درين.

سهرتريو: گوي مميکي.

سهرتريو (هورا): هلهترووشکان.

سهرتريو: سنورتيکه، که دوخاک يا هريمان له يه کتري جووي بکاتوه. — دار: کسيکه چاوه ديږي سنوريکي پي نسيپه رايي. — داري:

چاوديزی گردنی سنور. مارو زینده وهرانی ژیر خاک، که له بهماراندا دینه دهري — ی یان پیده لټین. — دار: سنوردار، سنوروان، سهرپرېدار.

سهرده سوارو: سهرزکی نرمارياری. ناگدار، بفاگا. — بون: ناگداربون، — کردن: ناگدارکردن.

سهرده لقه: سهرمه لا.

سهرخوځنه: پیره باوه، گیایه که وه گوړیزه لوی ده چی به لآن بنه که ی له هی وی خر تره، پله که کانی کولکن و توژاوییه، بنه که ی به پاکراوی ده خوری.

سهرخاسکافتن: لټپاتی گوره یی و پتیشکورتن.

سهرخان (نمرده.): نهومی سهره له خانو، نهومی دوهم، باله خانه.

سهرخه مان: نمر ده خله خاوییه، که له سهره یی خهرمانییه، دژی بن خهرمانییه.

سهرخو: کسه نوستیکه، کسه چاو گهرم گردنیکه.

سهرخه و شکافتن: کسمیک نوستن، نهختی چاو گهرم کردن بۆ حسانه وه.

سهرخه و سکرځن: سهرخو شکانندن.

سهرخو او سکرځن: سهریوچک کفتن، ناشایان، پست، نرم.

سهرخفتن: پهراندنی وولاخی نیره له وولاخی می. زالگردنی په کتیک به سهریه کتیکدا یا به سهر مېه سستیکیدا. و سهرخستن، پردن سهر، بان نیان.

سهرخستنه سهر: به سهر پویشستن، سهرکونه کردن، سهرزه نشکردن، سهرنانا سهر. و سهرخستن. داگرتن، به قسه داگرتن.

سهرخو: له سهرخو، نارام، هیمن.

سهرخوش: دلخوش، که یفخوش، پوزیران، له شادمانی و خوشیدابون.

مست، کسمیکه به هوی نارهق و مهی خوارنده به هوش بووی.

سهرخوش بون: به هوش بون به هوی مهی و نارهق خوارنده وه.

سهرخو سکرځن: مست کردن.

سهرخوشی: سهره خوشی. که یفخوشی. مستی. — کردن: دلدانه وهی کسمیکی مردوی لی مردبی یا توشی پووشه ییکی بووی.

سهرخوړن: مېس له مردن یا کوژانی په کیکیه دوای په یدابونی کسمیکی، بارام سهری بابی خوارد. کشانه دوواوه، شکان.

سهرخوړاندن: هموس و نارموزو کردن. سهری خو به نینوکی خوړاندن و کفت و کوی خوران و خارشتی دامرکاندن.

سهرخوړان: سهرخوړاندن.

سهرخووه (باک.): برنیه چاک و ساخ و محکم، له سهره خو.

سهرخووه وونا (باد.): سهریه خو.

سهرخووه شی (باک.): مستی، سهرخوشی. (دهر.) سهره خوشی.

سهرخوړان: مېس له سهر خوراییه، همبهری. بۆ گچکان ده لټین قوونی ده خوری. مېس له شق و ستنه. بۆ گموران مېس له پووشه و زیان ویستنه.

سهرخوړینک (باک.): بالنده ییکی چکولای بهر گمردن سووره.

سهرخیل: سهرزکی عییل و خیل مسات، سهرکومار. — ی: سهرپرشتی خیل و هوزان.

سهرخووه ی (نمرده.): ساخ، تندرست، له سهره خو.

سهرده (هروا.): سارد، له فینکی پتر. مړی خا له کاروباردا.

سهرده ب (باک.): سارداو، ژیزه مین، نهومی همره بونه، ساردار.

سهرده بهرده (هروا.): سهرمېردو.

سهرده خانه (نمرده.): سزا و سرانه ی ده لاتی سهریازییه، که له خاوند سامان ده ستین.

سهرده خفتن: مېس له سهرمزاری و تعریقیه، سهرمزاری.

سهردار: سهرور، خان، سان، سهرک، خسه شیت، هرا، گهری مالی، سالار، سهرزکی له شکر و پتیشمهره. هرازیکی تونیه. نیوی پیاوانه. (باک.) که داره پری بۆ فروشتی ده کرتی ۳ پارچه، سهردار، ناقدار، بندار.

سهردار سها: سالار، سهرلشکر، سهرزکی له شکر.

سهردار له شکر: سوپا سالار.

سهردار ی: سهرزکیستی، سهروره ی.

سهردان: دیدنی، چونه دیدنی، چونه سهرلیدانی، به سهرکردنه، دیدنی کردن، به سهرکردنه ی کسمیک یا چتیک، چاوی کفتن، لاپزین، دیدنی کردن. گوړیزه مېه. (باک.) سهره خوشی، چونه پسر سهره خوشی. سهرله پیتانوان، سهرکردنه قوربان، تیداچون، سهردانان. تروا کرده، کوتایی پیدان. بهر لاکرن، ناردن.

سهرده افان: مل که چکردن، گیان له پیتانوان، گیان بهخت کردن له پیتاو چتیکدا، سهریه ختکردن. خوتیدا لغا ویردن، تیداچون. خوندانه دست.

سهرده افنر: خوندانه سهره ده.

سهرده افه و افن: سهرشپ کردن. سهرنم کردن، سهره پیتانه خوار.

سهرده افه و افن: سهردانواندن.

سهرده افن (باک.): له سهره دان. به سهردینه.

سهردلو: ژیزه مین، ماران، سارداو.

سهردلو اوده یی (هروا.): به سهرماگورتن، سهرما خواردن.

سهردلو ی (باک.): تهرسا، له دواییدا.

سهرده لهورن: سهرده پیتان، سهری خا هفتن دامرزاندن. سهرشانه کردن.

سهرده پیتان: شانه گردنی توکی سهر.

سهرده بیا: پای سارد.

سهرده ر: دیدنی کار، به سهرکمره وه. دالان، بیلابی، پتیشده رکه.

سهرده رچون: مېس له شاره یایییه له همر چتیکدا یی: نازاد سهری له زور کاران ده رده چی.

سهرده رکه: شاره ز، به لمد.

سهرده رکردن: خوړکار کردن له کارساتیک ه لآن، پهرین. لی زانین، شاره یایی.

سهرده رکه: چمندار تیکه له سهر ده رگایه پایدل ده کری و دیواری له سهر دروسته کری. — نه: (دهر.) باندهرکه.

سهرده رکه: سهرده رکه.

سهرده ره افن: مېس له سهر ده پیتان و سهرزبون ی گیایه.

سهرده ره لهورن: سهرده پیتان.

سهرده ره پیتان: سهرده ره لهورن.

سهردهري: پارچه پښاكيكه لسمر جل و بمرگوه لمبرده كړي.

سهردهريا (پهوا.): پټگايه كي باريكي دمستكرده له همررازيكي سخت سمرگورته سمری.

سهردهس: سمردهست.

سهردهست: سمرقولي همدې پښاك. سمرپشكي. سمرگورتن. (باك.)
— كرن: دهره قه تپاتن، شكندن.

سهردهستان: كاتي زاتي نافرته، كه مامان لسمردمستي خوي داده نئ، سارد دسنگان.

سهردهسته: سمرزكي دمسته. سمردهست، سمرپشكي، تهرخان، ناياب، دانسته، هملېژارده، باشتيرن.

سهردهستان (نمرده.): هلا مسان و پهق بووني زگه لسمرمان، دهرديكه. سهردهسيو: كويستان، سمركاوان، نيلاخ.

سهردهشت: شاريكه له كوردستاني نيران.*

سهردهفتور: سمرنوسمر، سمرزكي ديوان. يه كهمين ناو له لزگه (ليسته) دا يا لENAو پهراو و په پرتو كدا.

سهردهق: موز، ده قى دمست لي نمدراوى همدرو چتيك.

سهردهققانلن: موزشكاندن، مبعس له كرندي كاريكه يا له هملداني مبعسيكه، كه هيشتا نه يكردي همره كوو بؤ ناموزگاري ده لين سمرده قى نم كاره يا نم مبعسه مشكيته.

سهرده ليا (باك.): جوړه ماسيه كي دهر ياييه.

سهردهم: كات، حمل، تاف، سهقامات، سوو، چمرخ، پوزگار، گاډ. سوزاخ، سمردهخت. — ه: پارچه تهرراو كي تنكه له ناو لانكيده بسمر ده مئ مندا لندا دهری. — ي: ماويه كي، كاتيكي. — ي: دمده مئ، كاتي.

سهردهفت: سمرده نشت.

سهردهوون (نمرده.): سارد بوونمه. مبعس له مردنه. له كاريكي ساردو پاشيمان بوونمه، دورى كردن.

سهردهوكرن (نمرده.): سارد كرنمه.

سهردهووس (باك.): قوله، كورتكرانمه.

سهردهوسي (باك.): پي برين، كورتكرانمه، قوله كرنمه.

سهردههان (باك.): په ييكي پوليس و عسكريه: نونباشي، چاوهش. سهردهيهي (هورا.): بسمرماكرتن.

سهردي: شاگردانهي جولايانه. كرى جولايانه، چتيكه ممدوم به دمستي خوي تمنبيتي يا چني بيتي ده لين: جولايه — ي خوي قايل نييه. چتي خومالي، بؤرته: جولاي بسمردري خوي قايل نييه. سمريني جولايي.

سهرديوو: سمره دروو، سمرودرو، دروومانيكه لسمرهوه بدروي، كوكي دروومان.

سهردل (باك.): ثارات، مبعس.

سهردلمنكبن: گرفت.

سهردلكري (باك.): پازاوه، گوهريمند.

سهردل و سيل: نواساني زگ لمبر سيل و نه خوشياني تر.

سهردوخه: (پهوا، خو.) پوزموزلي گولي ده خلاته، كه سمر له كيبي دينتيته دهری.

سهردوژ: كسيكه سمرپشكي بؤ نسپتيان. — ين: سمرپشكين بؤ نسپتيان.

سهردوشهگ: پرودوشهگ.

سهردوشي: ومله، سمرشاني، پاگون.

سهردوله (كه.): همررازيكه سمرهوليتي. — (هورا.) كمولي ناردييو ناني لسمرده كمن.

سهردوليان: نمو شوپينه له ناو ناشيدا، كه دانويلهي باراشي لسمر پوز ده كريت بؤ هاريني.

سهردوم (باك.): جوړه گورانيكي داوه تپيه.

سهردوبندو: خلت و خمسي ماست و شيره، كه له قمراخ پوزيدا ده ميتيتموه.

سهردوله: كمولي نان لسمركرديته.

سهردول: كمولي نان لسمركرديته.

سهردوور (كه.): لمدرويندا تنها گول دروونمهويه و لاسك به چي هيشته.

سهردووك (پژ.): نيرديوان.

سهردوگهرم: ساردوگرم، شيره تين، شيله تين.

سهردوگهرمكرن: شيره تين كردن.

سهردوولك (همر، كز.): بمردروان هملدوون. (همر، كز.) — ه: نمر ووتارانن كه له پرسه و ناندا سمردوولكبيو ده يلي و نمواني تربوي ده گيتي نموه، بمردروان هملدوون، نموكسه ممدروان هملدنه.

سهردوولكبيو: دوولكبيو، نمو ژنيه به ممدروان هملدنه له پرسه و ناندا به چمند پيپه لكو تنيكي دلگير و ونه كاني ديكش بوي ده گيتي نموه.

سهرديز (موك.): ده غليكه پيش پهله چاندرابي يا درهنگ ناودرابي.

سهرديز: هوگان، نمو خه تپيه جوړتي لي ده گيتيتموه، (دهر.) سمرمير، (خو.) كاگيتيتموه.

سهردي: ساردی هورا، ساردی ناو و چتي تر.

سهردين (باك.): بمرهمپتياني ده خلت و دان، بمرده.

سهردي وهري (هورا.): سمرماوهري.

سهرراجه: (كه.) سمرراجه، دهرديكي كوژندهيه تروشي وولاخي بمرزه ديت.

سهرراغلن: زهيني گويديريزه.

سهره: زهري گويديريزه.

سهرپا: دهر، سهرپاره، سهرپا. — ي نموه: سهرپاره نموه.

سهرراست: دمست پاك، شامبوژ، راستكردار، راستبيز، په پيان نمشكين.

سهرراستي: دمستپاكي، شامبوژي، راستكرداري.

سهره سهر: زهري كمر يهك له دوای په كتري.

سهرهش (باك.): مپريكه سمري په شبي.

سهرهشه (كو.) كه.): گيا يه كه دمسه كهوه و نيتري پي ده بستري.

(هر.) : سهرېکه سهروملی پهرشی و لمشی سپی بی، بهلان خالی پهرشی له لمشی دابی.

سهرېوق: سهرسمخت، بهدرهک، کهلههرق، پق نمستور، کهسپکه له کیشی کسدا نسبی، سهرکیش. — ی: سهرسمختی، کهلههرقی، تورپهی، پقلمستوری.

سهرېهو: — ی ناوی، — ی بارانه.

سهرېشته: سهرېوتک، نویشک، ناوړه. توانا، شیاوی، لیپها تویی، دمستلآت.

سهرېشته: سهر پر وشته.

سهرېشته: بهلکه، — یه کی چتمه که دزراوه کم دستکو توه. ژیری، نازاد به — یه: ژیره.

سهرېشته: لیپها تو، توانا. — داری: توانایی، لیپها تویی.

سهرېشته: سهر پر وشته.

سهرېووت: سهرکوت، سهرزه لووت، سهرقوت، سهرپه تی، سهرتاووس. — ی: سهرکوتی.

سهرېووتیاوه (هورا.): سهرتاووس.

سهرزاده کی: بهدم، بهدث، سهرزازی، مهبسیکه هر بهدم بکرتی و لعدل نه به تدهری.

سهرزازی: سهرزازه کی.

سهرزه ده: کهسپکه بی پرس و پهروا بهیته شو پیتیکی یا هلبکوتیته سهر فرمانیتیکی. خشتیکه له نیوهی کمتر کهلی.

سهرزه لووت (باک.): سهرپوت.

سهرزه نش: سهرزه نش، بهسهر پزیشتان.

سهرزه نش: سهرخستنسهر، تازی، بهسهر پزیشتان، دهمکو.

سهرزه نشکوت: بهسهر پزیشتان، چهرقین.

سهرزه نوی: سهرحرد، بومار به کاردهری، که بههاران دپته سهرزهوی.

سهرزهوین (نرده.): سهرزهوی.

سهرزهوینه که (باک.): سهرسوپران.

سهرزهگ (دزه.): لیفه می مندالی نیولانکسی. لهسهر، بوقافرهت یا هرگیان له بهریکی به کاردهری، که له سهرزمان بی.

سهرزهو افخوش: سهرزمان خوش، دووزمان.

سهرزین: چتیکی جوانی په نگارپهنگه بهسهر قلمتاغی زینیدا ددهری.

سهرزان (هورا.): سهرکونه، سهرزه نش.

سهرزمان: سهرزمیتر، نویسین و نهژماردن سهری مرث یا گیان له بهران به گشتی.

سهرزمانی: سهرزمیتری.

سهرزمیتر: سهرزمان، نهوکسمیه، که سهران دهرزمیتر یا دهنوسی.

سهرزمیتر: سهرزمان.

سهرزمیتری: سهرزمیتره.

سهرزمانی: نیرینه به که خو و کرداری ژنانه بی.

سهرزمتان: بی لی هلبهرین، پیدریزی کردن.

سهرسال (باک.): سهری سال، پوزی بهرای سهری سالی، سهرورز. (زا.) سالیانه.

سهرسام: سهرسوپروماو، سهرمند، کاس، ووپ، واق ووپروماو. نیوی مرزانی نیرینه به. — ه: نیشانه پیتیکی وایه: (III) بق واق ووپمانییه.

سهرسامهوون: پمشوکان، قورسین، سهرسوپمان، چهپسان، کلمسین، واق وورمان.

سهرسامکوت: قورساندن، پمشوکاندن، سهرلی شیانندن، چهپسانندن.

سهرسامی: پمشوکاری، ووپ، چهپسای، سهرسوپمان.

سهرسمخت: کهلههرق، سهرپق، گیانداریکه به کیش بی. — ی: کهلههرقی، سهرپقی، بهرگه گرتن و به کیشی گیاندار.

سهرسمد: سهرتای سم. — ه: (هورا.) سهرق، زهوی بوقیلان، که ده کرتیه چندان پارچه بهک، هر خه تهی، که سنووری هر بهک له پارچه کانهو جوتی لی ده گهریتوه — ی پیده لیتن، نهو بهندو باوهشی لهسهره: هلمو پوزی گورگ بهسهرسمدهی فرمیدونیدا ناپووا وایه دپاره فرمیدون له دهرقه تیدا سوودی نه دیتهوه.

سهرسهرپاد (باد.): سهرکوتل، کارکوتل سهرپیزنگان.

سهرسهران: بهسهرسهرچاوان.

سهرسهران: سهرچاوان: بهسهرسهرچاوان.

سهرسهران (هر.): گمه به کی کوپانه.

سهرسهره کی: لی نه خفتان، خسته پشتری.

سهرسهری: سهرسهریتی، بی لی کدانهوه. گموز، قرقه، چالور، فلیته، وازی وازی، مایه پوت، چهپک چهپک، دهمده می، بی شمر، تر، هیچ و پوچ، سهرچل، جینگنه، بی شیراز، حارب گاکوزی، بهدخو، بهرپلا، بی موبالات. پناستم، کمیتک، — په پتو که کم خو پندوه.

سهرسم (باک.): سهرسام، شیت، دین، میخولی.

سهرسمنگ: گمیتک له نندازهی خوی پتر خسته سهر چتیکی فرشرار و کیشراو سهارت بهدلی کرپار. هاوینه هواریتی زور خوشه لهرا ژووری موسل ونیو بادیناندا.

سهرسمود: سهرپاتی، قازانج.

سهرسمووز (هورا.): سونه.

سهرسهران: خویه دستمهوه دان.

سهرسپی: (پوز.) پوپ چهرمه. بهر بوزن و پیانو. ژنی بهریزو ژيرو گوره و بهمشور تافره تان پرس ورای پیده کمن. (هورا.) بارگه چپی، ژوتیکه بوکی له مالی باوکییموه له گمل خوی دهاته مالی زاوی و لهوی پاوه (خزمت) ی دهکات.

سهرستون: سهرکول، سهرکوله که، تاجی سهر نمستوندان. تهلکی چادری.

سهرسقی (هورا.): سهرکاوهش.

سهرسکی: ننگوتکه هویریکی پانکراوه به، که وه کو لیتره لهسهر پشکو برزابی.

سهرسم: سهرسمت. بوقلمنگوتنی وولاخ به کاردهری، توغ، نوچ، سهرنگری. — بردن: سهرسمدان، نوچ بردن، پی هلمنگوتن،

سەرھۆڭلەن (باک.): سەر ڤووت.

سەرھۆڭ (باک.): كەچەل.

سەرھۆڭ: سەرھۆڭى پاسمان و نۆرە گران. پارچە پەرۆ بە كە لەسەر قۆڭ دەكرێتەوه، (باک.) تەمۆلێت، سەر دەست، سەرە قۆڭ.

سەرھۆڭە (مەرك.): جوورە تەرتیبەكى سەرورە وەك (مام، براى) وایە سەرى دەنكەكانى كەمبەك قوڭە، چاوپەشە.

سەرھەك (باک.): لە قەغەزە و سەبیلەیدا نەو شەوینە، كە تووتەنى تێدەكرێ. (باک.) مەبەس، نامانج. (خۆ.) سەر.

سەرھەك: نۆبى پیاوانە. سەر كەردەى كرتكاران، نەو كەسە، كە لە لایەن ناچارە دەست نیشان كراوه، كە بەسەر كاروبارى ڕەنجەر و كرتكاران ڕابگات و ناگادارى سامانى بى. پێشكار، سەرەتای كار. — انە: چێشكە، كە بەسەر كارى ناچارە لایەن ژیاردەستانەوه. — ڤۆیین: پەسا، بەشوونى كارى ڤۆژانە چوون. — ی: پێشە و كەردەوى سەركار، گەورەیی، سەرپەرشتى یەكێك بۆ چەند كەسێك لە فەرمانێكیدا.

سەرھەكە: ژنى سەرھەكە.

سەرھەكان (باک.): سەر چاوه، بنەچەكە، ڤەگ و ڤەشە.

سەرھەكان (نەردە.): كۆساران، سەر دەست، كۆنەستان. تۆقەسەرى چىپاىان.

سەرھەكان (باد، ھەو.): سەرھەكان.

سەرھەكەج (نەردە.): مەكەج، سەر شۆڤ.

سەرھەكەر (نەردە.): دەمەبەس.

سەرھەكەرە: سەر كەردە.

سەرھەكەردو (ھەو.): سەرى دێراوان.

سەرھەكەش: سەر كێش.

سەرھەكەشكۆرە (خۆ.): بنەگۆرە، گیایەكە.

سەرھەكەشى: سەر كێشى.

سەرھەكەف: خۆتەبەكە سپە، كە لە سەرەوه دەگیرێ. كەفێكى خەستە لە كۆلەنى سابوونى بەزیدە پەیدا دەبێ و دەگیرێ لە قایێكیدا دەمەبەنرێ دەبێ بەسابوون.

سەرھەكەفەل (ھەرا.): پاشەزین، نەرمەزین.

سەرھەكەفت (نەردە.): سەرھەكان، چەرەبون، پەرۆزى، چوونەسەر، سەرھەكان.

سەرھەكەل: لای ھەرە سەرەوى گەرد و شاخان، سەرھەكەلەبەرى شاخ، تەپەلسەرى شاخ.

سەرھەكەل: بەر چێج.

سەرھەكەلە (باک.): سەر شەمە. (دەر.) مەزانكە.

سەرھەكەللە: نەو بەشە، كە لە لغا و ھەوسار دەكرێتە سەرى وولخانەوه، كە بریتىە لە تەنراویكى پەن، سەرھەكەللە شۆڤ. پارچە دەوارێكە خرابێتە سەر تەختە دەوارێكى كۆرت لەسەر بارى درێژى.

سەرھەكەنە (زا.): چەند ھەمدا بەنێكى نەستورەن لە چەند دارێكى دەبەستەن كۆلۆشى پێ دەگۆرێنەوه بۆ سەر خەرمان.

سەرھەكەوا: پۆشاکیكە لە سەر كەواوە لەبەر كێ.

سەرھەكەوت: وەسەرھەكەوتو. نۆبى كۆپانە.

سەرھەكەوتن: سەر بۆژەر چوون، (ھەو.) سەرھەكان، چوونەسەر، وەسەرھەكان. پەرۆزى، بەسەر كارێكیدا زالبوون.

سەرھەكەوتوو: وەسەرھەكەوتو، بەمەرازگەییشتو، پەرۆزى دەسكەوتو، بەسەر كارێكیدا زالبو. وەسەرھەكەوتو، كەمبەكی لە نەزمیەوه چوونێتە بەرزبەك، سەرھەكەت، خەشك، چەر، چەر.

سەرھەكەردە: سەرھۆڭى پێشەركان، ھۆمان، فەرماندەى لەشكر، پێشەرا. — ی: سەرھۆڭى پێشەركان، ھۆمانى.

سەرھەكەردن: سەر و ھەجى تووتن كەردن. نەرخ پەین. سەر پەین. لاسەنگ برونى تەرازو بە چەشتىكى وا، كە لایەكى سەرۆكتە بى. بۆژاردن، بەسەر كەردنەوه. لێنەدانى گۆللە لە نیشانە، نیشانە نەمانگاوێن، گۆللە بەسەر نیشانەدا تێپەین.

سەرھەكەردنەسەر: سەرنا نەسەر.

سەرھەكەردنەوه: بێر كەردنەوه، ڤامان، نازاد لە ھەموو چێشكی سەرەكاتەوه. سەرھەكەردن بە گۆما: مەبەس لە لەناوبردنى چێشكی.

سەرھەكەردنى تەرازوو: كەچ ھاتن، بڕواردن، باش تەرازوون، لنگەبەكی بەلایەكیدا شۆڤ و گرانترى.

سەرھەكەردنى چاو: باش نەداتن.

سەرھەكەردنى گۆللە: نیشانە نەمانگاوێن، لە نیشانە نەدان، لاسروڤ.

سەرھەكەردنى گۆڤۆڤان: مەبەس لە ڤۆر تێڤیەتى.

سەرھەكەز: بێدەنگ. بەپەرۆش، خەمگین، بێچارە. — ی: بێچارەیی. بێدەنگى.

سەرھەكل (باک، نەردە.): تەرسەقۆل. (نەردە.) سەرھەكۆم، گالەدان.

سەرھەكلۆ: ھەر چێشكی لەسەر كۆلۆ دابەنرێ — ی پێدەلێن. تەنەكە بەكە وەكۆ كۆلۆ كۆنێكى درێژكۆلەى تێدا بەسەر پلێتەى لامپای چرای دادەكرێ.

سەرھەكلۆڤ: سەرھەكەلەوى جیوتى. قیتكایى سەر شاخان. سەرھەكلۆ. سەر تەل، سەر تەل، سەرى كۆلۆ.

سەرھەكلە (نەردە.): سەرھەك.

سەرھەكۆم: كۆلەدراو، دەرگا بەكە داخراپى و سەرھەكۆمەكەى پەتەكرابى.

سەرھەكۆ (نەردە.): سەرھەنشت.

سەرھەكۆبە: سەرھەكۆ، سەرھەنشت.

سەرھەكۆت: سەر ڤووت. — ی دەخلى: درشتەكانى سەر دەخلى و دان و ساواری دابێژاوه دوای ھاپنى، سەرھەكۆت. بى سەرپۆش، بۆ نۆستو و قاپ و قاچاخ بەكار دەبێ.

سەرھەكۆتەل: خەلت و خەوش و درشتەكانى دەخلى و دانە، كە دوای لە دابێژانى لە نۆبى بێژنگیدا دەمەنیتەوه، سەرھەكۆت، سەرھەكۆزەر.

سەرھەكۆزەر: سەرھەكۆت، پەروش و پەلەشێكە دەكەوتە سەر دانەریلە لە كاتى گێژ و تەتەلە كەردندا.

سەرھەكۆم: سەرھەكۆ، سەر شۆڤ.

سەرھەكۆمار: سەرھەك كۆمار، سەرھۆڭى چەند خێلێكى كۆچەرى. — ی: سەرھەك كۆمارى.

سهرکونه: شهرمزار، سهرشور، چاوشور، واورژ، منعت لسمركردن. —
 كردن: بهچاودادانموه، كوزانموه، واورژكردن، سهرزه نشتركردن. — كردن:
 بهسمر پويشتن.
سهركورتان: پارچه جموال يا بهر يه كه بهسمر كورتانيدا ده دريت،
 سمرجل.
سهركول (باد): سمر پووت.
سهركول: (نمرده.) ته پله كي كول كه يه، سمرستون. (كه.) جوروه
 پترونيكه، كه كول يا تنه كه كه نمشله قيتري. (باد.) سمر پووت، بي
 كلاو. سمرستون، سمر كول كه، سمر نمستونده. كول، به پتوچوانه ي تير،
 تينغي نمبر و كول، سمر كول.
سهركول: بهر كول.
سهركولوم: سمر كولوم، سمر كل.
سهركوويي (نمرده): سهرزه نشت.
سهركوويان (نمرده): سمر كورتان، سمر پالان.
سهركوم (باک): خشل يا بهر يكي بالنده بهسمر كلاوانموه ده كرى.
سهركووي: نازيرك، گيل، سهقى، سمرليشيو يا سمر لي تيكچو،
 سمر كوز، كويردل، كميتكي زور سمرى بحريتمسمر و يا لييدري و يان زور
 بخووتى — ده ي: سمرى لي ده شويى. — بوون: سمر ليشتيان. — كردن:
 سمرليشتياندن. — ي: سمرليشتيان، نازيره كي، كمده ني، گيلي.
سهركول (باک): نوخته ي همره دوويي.
سهركيش: پتشي هو. توسن (بوو ولاخان)، سمرچل، وولاخيكه، كه
 غارتدا بوو رانومه ستى. سمرزوي، ده ست بزوي، (شكا.) ختمى، توو،
 سمرپيچ، پسين، بارنمبر، بارنمهر، پت پسين، په تپ، نازادي خوواز،
 سمركش، سمرهق، سمرچل، پر كيش، ياخي، خوده رخمر. وولاخيكه له
 كاتي غار كرنيدا له غار رانومه ستيموه، توون، بهدسمر، چمروش.
سهركيشان: سمره تاتكي كردن. سمردان، ديده نسي كردن. ملكيشان،
 سمرده رهيان. پتكشاني چتيك بق چتيك: نم كاره سمر ده كيشته سمر
 فيسارشت.
سهركيشانموه: برتتيله گروج كرنموه و پاكيشاني خريته ي فمرده
 تووتني رهشوكي له كاتيكيدا سمرهك له گل بنه كيدا بو شايي تيكوتبي
 و بيجوليت.
سهركيش بوون: سمرزويوون، سمرپيچي.
سهركيشك (نمرده): سمرنوگه، سمرزوكي پاسرانان.
سهركيشي: سمر ده قي، بهدسمرى، سمرزويى، سمرپيچي، پوپساندن،
 سمرزاون، ياخي بوون، ليته لمهر انموه، نازادي خووازي، سمرزاج،
 لاموفك، پر كيشي، هلكافت، ختمين، نومستانموي وولاخه له غاردا.
 سمرليدان، بهسمر كرنموي دؤست و خرم و ناشناو نه خوشان. — كردن:
 سمرزويي كردن، سمرپيچي.
سهركيف (نمرده): سمر كل، ته پهلوكي كيتي.
سهرگ (نمرده): لاي سمروو، سمرگين، بانگ، لاي ژورووو.
سهرگويك: (همورا.) گياهه كي سهلكداره وهك پيفوك وايه، به لام
 كه لاي نم كورتتره و ده خوري.

سهرگويك (همورا): گياهه كي سهلكداره وهكوو پيشوك، به لام كه لاي
 كورتتره و ده خوري.
سهرگوييجه: سمر مزانكه.
سهرگه: دژ، واتاي بنگه يه، لاي همره سمرموي باغي، زموي، لمشكري
 يا هي ميگله نازالان و نيتر.
سهرگهر (فه، زهن، لير، كه): سيسارگ، سيسارگ كه جهله.
سهرگهر: ده ردهو گهرين، قوروانسي، ده يوه گهرين، (زا، همورا.)
 قوروان، قورباني، گاوه گهرودن، بالا گهردان، خوي كرده: خوي كرده
 قورباني.
سهرگهردان: تهر اكيل، حميدال، مات و واق و وورماو، بي جي وري،
 سمرليشتيو، سمراسيمه، ناوره، ده ربه ده. — بوون: سمرلي شيوان.
 ده ستوه ستان. — بوون: سمرليشتيان. — كردن: سمرليشتياندن. — ي:
 تنگانه، سمرليشتيان.
سهرگهرده نه: سمرمله، مله، گهرده نه.
سهرگهرم: خهريك، له گز، پر كار. پر شوق و هموه س، به جهخت. قلنس،
 توره، توون، راسل. سمرخوش، ماست. نازا، به جمرگ. — ي:
 تنگه تيله، راكمشي. خهريك، له گزي، كاروبار. پر شوق،
 هموه سداری. قلنسي، توره يسي. ماستي، سمرخوشي. نازايي،
 به جمرگي.
سهرگهزي: بنه گزه له.
سهرگهزار (زا): سمرگوره.
سهرگهزار (باک): سمرلمشكر.
سهرگهروه: سمرزوك.
سهرگران: مبعس لمروزي سمرخوشه. جيله گهر، عيشوه گهر، ناسك،
 جويان. — ي: عيشوه گهری، ناسكي، جيله گهری.
سهرگران: پتك كومتن، پتكهاتن. سمرى وولاخ و هيتركرتن. داره راو
 گلبان كرندي سمرريان. — موه: دوزينه ي چتي دزراو گوم بوو،
 گرتمسمر.
سهرگندان (باک): بي خم، بي قعيد، بي پمروش، سمرگهردان. — ي:
 سمرگهرداني، بي پمروشي.
سهرگو (باک، سور): سمره نوويلك، كزماي پيسايي،
 سمرگوويلك.
سهرگون: بهسمرهات.
سهرگور: قورباني. — ي خوت و منداله كانت: وانه بيكه به قورباني خوت
 و منداله كانت. بيكه به گاو گهرودني خوت و منداله كانت.
سهرگوش (باک): سمركلله ي وولاخي. (باک.) — ه: سمرپوش.
سهرگوم: گيسكي كمز.
سهرگورشته (بابا): بهسمرهات، بهسمربرده، سمراورود.
سهرگورشته: بهسمرهات، سمرگزه شته.
سهرگورشته: بهسمرهات. — ه: بهسمرهات.
سهرگون: يه كمين چايه له چاداني تازه ده مكرودا، كه هيشتا ناوي
 تينه كرايتموه. نيوي نافره تانه. (كه.) بهر كولي چيشتي، هلبزارده،

سەرشەك، نایاب، دانسته. (مۆك.) بۆاردە، سەرتۆپ، نۆسەرە ی چتی تازه پتەگەییشتوو.

سەرگۆم: (باک.) ئاوارە، دەریدەر، سەرگۆم، سووگۆم. — کردن: لەناوبردن، تەفرۆتووناکردن، ئاوارەکردن، تەفرۆتووناکردن.

سەرگۆو (باک.): سەریۆش، (باک.) سەرگۆش.

سەرگۆوارە: مرازتەگە لە ناو کەرەستە ی جووتیدا.

سەرگۆردن (کە.): زەلدان، پەیینگا.

سەرگۆوش (باک.): سەریۆش.

سەرگۆو (باک.): بۆخە، بەستەبەك جل و بەرگ.

سەرگۆوێك: سەرانگۆوێك، گۆرناخ، زەلگە، زەلدان، سەرلەوێك، گۆفەك، گۆفەك، (خۆ.) بنگ، پەلك، خووەلیدانك، (دەر.) گێووك، سەرنیولان، (كۆ.) گێفۆك، (باک.) ئاریدانك، (بابا.) سەرەنوێلك.

سەرگۆجە (ئەردە.): گێژی، سەرەخولێ، سەرە سووێ.

سەرگۆپ (کە.): مافخۆز، قەرزكۆپز، قەرزەندەرە. (کە.) — ی: مافخۆزی، قەرزكۆپزی.

سەرگۆپ: گێژ. — اهی (باک.): گێژی، سەرگێژی. — ی: سەرگێژاهی.

سەرگین: (زەن.) سەمەن، (ئەردە.) سەرگ، (دەر.) لاس، تەپالە، دەوێكێرە، دەوێكێری. شیاكە.

سەرلەك: بانچمۆك.

سەرلە: ووتەبەكە یەكەمەین دەمی كات پێشان دەدا وەكو دەلێن: — ئێوارێ بنو، — بەیانی هەستە.

سەرلەبەرد: دان: پەشیمان بوونەر.

سەرلەبەرد: دەر: پەشیمان، پاشگەز.

سەرلەبەییانی: سۆزی زوو.

سەرلەخوونان: پوانان، پەپێ نان، وەدو كەوتن، پەدو كەوتن.

سەرلەپێدەبوون: مەبەس لە تامادەییبە لە هەموو بارێكیدا بۆ ئەنجامدانی هەموو كاروباریكی.

سەرلەشكۆ: فەرماندەر، سەرھەنگ، سەرداری لەشكەر.

سەرلەھەلەن: سەرھەزاندن، قاییل نەبون، پازی نەبون.

سەرلەھەلەن: سەرلەقاندن.

سەرلەھەوێ: (هەو.) لەنووژەن، نووژەن، دەربارە، هەمیان.

سەرلەل: لکی سەرەوێ داران، جورو هەناریكە، كە تێكۆلێ لای قنچەكەكە ی زۆر نەستووبی و دەنکی كەمبێ.

سەرلێ بەدان: مەبەس لە ناقلاییبە لە كار و یا لە ووتاریكیدا.

سەرلێ قێكچوون: سەرلێشتیان.

سەرلێ قێكدان: سەرلێ شێواندن.

سەرلێ خۆران: سەرخوران.

سەرلێدان: سەرگێشی، سەردان، چوونە دیدنە چتێكی یا كەسێكی.

سەرلێدەر: سەردەر. — چوون: زانین، شارەزایی، لێ تێگەییشتن، سەرلێدەرکردن. — كردن: سەرلێدەرچوون، شارەزایی.

سەرلێ سەفەن: وەرەزکردنی یەكێك بە زۆر سەر خستە سەری و یا زۆر چوونە لای.

سەرلێشتیان: بەسەرچوون، گێژیون، لێ تێكچوون، ژێ شاشیرون، هەلبواردن، تێكچوونی بێرو پوێژ لە بارە كەسێكی یا كاریكییەو. — دن: ژێ شاشکردن، تێكدانی بێرو پوێژ لە یەكێك.

سەرلێشتیواو: سەرلێ تێكچوو.

سەرلێشتیواگ: سەرلێشتیواو، سەرگەردان، پەرتشان.

سەرلێشتیوان: سەرلێشتیان، پەرتشانی.

سەرلێف (باک.): لگاوه.

سەرلێكۆرن: سەلمەینەرە لە كردنی كاریك سا لە هەر پوویەكەوبێ. — ەرە: سەرلێكۆرن، سەلمەینەر، لێپامان.

سەرلێكۆ (بار.): گەر.: بزن یا مانگایەكە نەبان بیت.

سەرما (باک.): سەرما، سەردی، سەرد، ساردی.

سەرما: سەردی، ساردی، هەوا، (مۆك.) سۆلە، سەرماوسۆلە، ساردی و سۆلە، بێروازی گەرما یە.

سەرماپۆدە: سەرماپۆدو. — ئە: كەسێكە سەرما زوو كاری لێبكات.

سەرماپۆدگ (ئەردە.): سەرماپۆدو.

سەرماپۆرن: كاریكێردنی سەرما لە چتێك.

سەرماپۆروو: سەرماپۆدە، چتێكە سەرما كاری تێكردبێ و ژاكاندبیت.

سەر، بێ هەست، سەرما كاریكێردو. مێوێبێكە سەرما لە كەلێك خستبێ.

سەرماپۆون: هەست بە سەرما یەكەردن، كارکردنی سەرما لە مەردوم.

سەرماخۆاردگ: باپەر، چایانی.

سەرماخۆواردن: باپەرپوون.

سەرمازەلە: پێسپیسك، خەمەگروو، قومقۆمۆكە، سەرمازۆولكە.

سەرماال (باد.): سەرما یە، دەستما یە.

سەرمانگ: سەرەتای مانگ.

سەرمانۆ (باک.): لەرزین.

سەرماوێ: مانگی هەرە دوایی كەشی پاییزی، چریا دوو، چریا پاشی، كەریمەردار.

سەرماوس: ساردی و س. — ی: سەرماوسۆلە، ساردی و س. — ی: سەرماوسۆلە: كاتی سەرماوس. — ی: سەرماوێ: دەستما یە، دەستما یە، (باک.) بەلگە، تەتیل، (باد.) سەرما، مایە.

سەرماپەدار: خاوەند مال و سامان، دەستما یەدار. — ی: دەستما یەدار، خاوەندیتی مال و سامان.

سەرما ی پێرژۆن: هەفتە ی هەرە دوایی زستانی، كە سێ پۆزی دەكوێتە دوایی زستانی و چوار پۆزی دەكوێتە سەرەتای بەهارێ، (باک.) گێسكێت پیری.

سەرما ی سەخت: (باک.) سەقەم، كەلواز، زەمەن، جەوەر.

سەرما یی (باک.): لەرزین.

سەرما یز (دەر.): هۆگان.

سەروا: پاشبەند. (ھەورا). سەرمە.

سەرواز: لەشکر، ئۆردو. (ئەردە). سەرمەز، پێشمەرگە. سەرمەستەر، سەرمەسپاگ، سەرمەسپاگ، سەرمەزە. لێرە، سەرمەز، لێپان. سەروازخانە (ئەردە).: سەرمەزخانە، سەرمەز پێشمەرگان.

سەروالە: نۆسەکە، پەرشکە.

سەروان (باک).: ووشترەوان.

سەرواوەدی (ھەورا).: بە سەرمەمکووتن.

سەروەخت (باک).: ناگادار. — کردن: ناگادارکردن.

سەروەدەر: بەنێوانک، بەنایانک، ناردار. — ی: نارداری.

سەروەدروو: جوورە دروومانیکی، سەروەدروو.

سەروەر: سەردار، سەروک، خاوەندەشکو، گەورە بەرێز و خوشەبوست.

سەر وەرگێڕان: پوو وەرگێڕان، سەرزەراندن، سەربادان، پووژقرین، سەرگۆھازتن، سەرزقرین.

سەروەریتی: سەروکێتی.

سەروەری: شکۆ، شان، گەورەیی.

سەروەسەری: سەرمەسەری، بەقەدیەکتەری، پێک گۆڕینە، نال و گۆڕ.

سەروەستا: سەروکی وەستاين.

سەروەستان (کە).: سەرمەستان.

سەروەش (ھەورا).: سەرخۆش. (ھەورا). — ی: سەرخۆشی، پەرسە، پەرسە.

سەروەنیان (ئەردە).: بەسەرمەوان، ھەل لێوشتن، خوارەنە.

سەروەپا (ھەورا).: سەروپێ.

سەروەک: سەردار، سەرمەز، پێشمەواي گەلیک مەزن، سالار، ئاغا، براگەر، یەکمەن، سان، کلیت، (باک). باخووە، ھەرار. سەروەکیانی: گەورەیی، رابەری ھۆزێک.

سەروەکیانی: سەروەکیانی.

سەروەکی: سەروەکی.

سەروەکی شاری: سەروکی شارەوانی، گەورە شار.

سەروەکی شارەوانی: گەورە شارەوانی.

سەروو: لای ژوروو، لای ژۆر، سەلۆ، سەلوا، (باک). سەلوی. نێوی ئافەتە. دارێکی بالابەرز و پاستە ھەمیشە سەوزە و گەلەکانی وورد و خەن. سەروو. بەرە لاگردنی شیرە لە مەمک یا لە گووان، دێن گۆزێکی تێبەردەن تا شیرێ دادەدا نوسا لیتی دەکەنە، سەروو.

سەروویانی (ھەورا).: سەریان.

سەروەپەر: پێک و پوخت، پێک و پێک، نامادە. بە: پوخت، پێک و پێک. بی: ناپێک، ناپوخت، شلێخ، شلوق، ناکۆک. — ی خۆکردن: خۆنامادەکردن. بەقەدیەکتەری، بەبێ کەم و کووپی: چێشتەکە — دەرجوو. — کردن: پێک و پێک کردن، نامادەکردن.

سەروەپەند: نامادە، پێک و پێک. — بەستن: پێکخستن، نامادەکردن. — گرتن: سەروەپەند بەستن.

سەروەپ: جوورە نەخۆشیکە لە سەروینی مانگاندا دووچارێ منداڵی ساوادی.

سەروەپا: سەروپێ.

سەروەپەچک (دەر).: سەروپێ.

سەروەپەچک (ئەردە).: سەروپێ.

سەروەپەلەک: سەروپێ.

سەروەپتەراک: پۆت، پوتەراک، پۆتەراک، (پەورا). سەروپۆز، (ھەورا).

سەروەپتەک، تیلەک، پۆتەک، — ی ژنان: کۆفیک.

سەروەپتەک: سەروپۆتەراک.

سەروەپتەک: سەروپێ، کۆفی.

سەروەپتە: کەم، کورتەکە.

سەروەپۆت (ئەردە).: سەروپێ.

سەروەپۆتەک (ئەردە).: سەروپێ و کلاو و دەسمالی ئافەتە.

سەروەپۆز (پەورا).: سەروپۆتەراک.

سەروەپێ (مەو).: (دەر). سەروپاچک، (ھەورا). کەلەپاچە، کەلەپاچە، کەلەپەرچە، (پۆز). پاچە، کەلەپەپێ، کەلەپاچە.

سەروەپێ: کۆفی، کۆفیک، چێکە لە سەرمەسەری. چۆنیتی بەستنی سەروەپێ: نازاد — یکی جوانی ھەیە.

سەروەچو: پوو، پوخسار، سەروپوو، (ئەردە). دەک و دیم.

سەروخان (باک).: نێوی نێرینانە.

سەروەدەر: سەروودەر.

سەروەدەر: لەکانگای چێکی وورد گەییشتن: ئوکارە ئەوەندە گرانبە — ی لێ ناکەم: سەرم لێی دەرنای، (ئەردە). سەردروو.

سەروەزێ: پێلای بێکۆنی سەرتازە. ئاسنیکێ نێو مێی چکۆلەییە و کۆو قرتیە لە ھێندێ چەرم ھەلەدەکێشێ. تاتی، سەرم و بۆز و ژێر. خانووی دوو نەزم. — بۆن: سەروەزێبۆن، پووخان و پەمانی شووتنیک. — کردن: سەروەزێکردن، پووخانە و وێرانکردنی شووتنیک.

سەروساخت: ناشایەتی و ناسپاری لەگەڵ یەکیکی: نازاد لەگەڵ بارامی — ی ھەیە. — ی: سەروساخت.

سەروسەکەت (باک).: بار.

سەروسەکووت: قەلافت، سەروپۆتەراک لە شووتنی سووکیدا.

سەروسەمەنە: سەروسەمەنە، پێو قەدەم.

سەروسەمەنە: سەروسەمەنە، پێ و قەدەم، منداڵەکی زارایە — یەکی باشی نەبوو.

سەروسیم: قەلافت، شێو و قەدەبەلاو پوخساری یەکیکی و، کە شەرمی لێ بکری.

سەروشیشی (ھەورا).: سەروشوشە.

سەرووک (باک).: پەردە.

سەرووکەر: بەندبیری، نێوان.

سەرووکانی: سەرجاو، کانگە. ناوی دێیەکیشە. — چاو (پەورا). بار.

سەرووکێکی چاو بەلای کەپۆزە.

سەرووگۆیلەک: سەروسەکووت.

سەروەپ (بابا).: تێروتەسل، تەوا، بێ کەم و کووپی، پەمق.

سەرومىقل: سەروپۇتراك.

سەرومىت: روتەيكە لە گەمەي مەوشىنەيدا دەكوتىر لىكەتەكەيدا، كە لە پاش يەكەيەمە تەيل بەكەي، مەبەس لەمەيە، كە ئەگەر وەبەر مەوش و ھەلمەتەي ھەوۈپكەت بەكەي ھەر ھەلبەي.

سەرومناز: نىيى نافرەتەنە.

سەرومنازكەرن: داكوتانى سەنجوقى لە ژور سەرو خوارەي نەمەيدە و دىيى سەنجوقى ھەوۈپكەت، كە تەكەوتە.

سەرومنازكەرن (باك.): سەرتەشپان.

سەرومىنگ: سەرنەك.

سەروپىچ (ھەورا.): سەركەزەر.

سەروپى (ھەورا.): لەسەرەخۆ.

سەروپى ۋەتەيەي (ھەورا.): لەسەر خۆ چورن.

سەروپىيى (ھەورا.): لەسەرەخۆيى.

سەروپىكەرن: ھانا بۆردن، پەنا بۆردن. سەروە سەنەري كەرن.

سەروپىن (فە.): ھەلەك.

سەرهات (ئەردە.): پوودا، بەسەرھات، ھەنگامە. (ئەردە.) — ن: بەسەرھاتن. ھەلەپەن، تەواپوون، كۆتايى ھاتن. زەرھاتن.

سەرهاتى (باك.): بەسەرھات، پوودا.

سەرهاتىزان: (باك.) سەرھاتى بىژ، مەيۋان.

سەرھەو: شوۋىتەكە شىنەيى و لەمەري لىيى.

سەرھەوۋەرن (ئەردە.): بەسەرھەوۋەرن، تەواكەرن، كۆتايى پەيدان. (ئەردە.) — وەرن: سەركەنەم، تەپەمان، بىر كەنەم.

سەرھەردى (باك.): جورە ھەلەپەيتەكە.

سەرھەزەل: سەرھەز.

سەرھەشپ (باك.): بەلەندەيتەكە.

سەرھەف (باك.): سەريەكەرن، پەك و پەك. (باك.) — ە: بەسەريەكە، پەكەم.

سەرھەف دافىن (باك.): پەك و پەك كەرن.

سەرھەلەپەن (ئەردە.): داپەن كەرن.

سەرھەلەدان: پەيدەپوون، دەر كەوتن.

سەرھەلەكەرن: پەشتەتەكە گەپەنەمەي لەدەپە نەبەي، دەر پەشتەن، شوۋىتەي خۆ بەجى ھەشتەن.

سەرھەم بەغنى (ئەردە.): دەستى دەستى، تەفرە.

سەرھەنگ: سەركەي مەش ھەنگوۋەن. سەرھەزار، سەرنەوتەكي سەركەشكە و پەشمەرگەنە.

سەرھەنگەقت: دەست خەستە سەرسەر پەگەريەي و پەزگرتەي يەكەك.

سەرھەوي: سەرھەوي.

سەرھەشك (باك.): سەردەق، كەلەسەرەق. وولەخى سەركەش. — ي (باك.): سەردەق، كەلەسەرەق.

سەرھەلەپەن: سەريەكەرن، پەشمەري كەرن.

سەرھەو (ھەورا.): سەرسەدە.

سەرھەستە (باد.): سەرھەستا.

سەرھەش (ئەردە.): نە دەرەيە لە كەمەستەي جوتەيدا، كە گاسنى تەدەخەي. — ان: سەريەشەن. — اندن: سەريەشەند. — ە: سەريەشە.

سەرھەي: ھاتەمە. (كە.) گردانە، سەرھەي زەنجىرەي كەپان، سەرھەي پالەي وولەخان.

سەريەك: لەسەريەكەرن، بان يەك، تەكە. كەلەكە.

سەريەكەپەنەن (ئەردە.): لەسەريەكەي پەوستان.

سەري (ھەورا.): باكەور.

سەريەلەپەن (باك.): گۆرانى تەيەتەي زەمەندەي ژەپەنەيتەي.

سەريش (بابا.): ناوي ھەمەو كەمەستەكەي جوتەيەي، كەمەستەي جوتەي (نەرو نامەور).

سەريشەن: سەريشەن، سەريشە. — اندن: سەريشەند.

سەريشە: سەريشە، نەيشى سەر، دەرەسەري، نەخۆشى سەريشەن، ژانەسەر، سەراسى.

سەريشە (باك.): گۆرانى پەيەيتەي.

سەريشە: كاتى بوون، بە سەريشەن مەن نەتەمەي كورد زۆريشە قوربانى داو و داخەكەم ھەشتە بە نامەنجى خۆي، كە پەزگەريە نەگەيەشتەو.

سەري (باك.): ديدەنى.

سەري بەردى: چەيەكە كەوتە باكەوري پەواندەي بەلەي سەيدەكانەم.

سەري خۆكەلەپەن: گەپەن، سەريان كەرن.

سەري بەغوا: سەري لى نەبەي و پەي شوم بى.

سەري چەي: تەپەلەكەي چەي.

سەري چەيچەك: سەري گۆي مەمەكەي.

سەري ژەپەنەن: لى نەستانەن، بەزانەن.

سەريەدان: ديدەنى كەرن.

سەري ژى ھەنگەقت: پەلەي چورن.

سەري سەنگ (باك.): مانەي پەنجەمەنە، مەيەگەنەن، تەرمە.

سەري كەرن: پەكەرن.

سەرين: سەنەري، بالەي، چەيەكە نەرمە لە كاتى نەستەيدا سەري لە سەر داو نەرت. سەرينەن، لەي سەروو. (ھەورا.) باكەور.

سەرين: زەپەن.

سەرينەكا (باد.، جا.): سەنەري، سەرين، بالەي، (ھەورا.) سەرنەكا.

سەرينەگان: لەي سەروو، دۆي پەي پەينەن. (ھەورا.) بەردەكە لە ناو گۆرچەدا دەكەوتە لەي سەريەمە.

سەرينەكە (دەر.): سەنەري.

سەرينى: تەمەن، ژيان، بوون، كاتى لە داكە بوۋىتەي، بە — خۆم مەن كوردەم بە نازادى نەديو.

سەزا: سەزا.

سەعات: كاتەمەي، مەوي ۶۰ خولەكە، مەزەكە كۆك

دەكەي و كاردەكات و كات نەشانەدا. كات، دەم.

سەعدانى: سادانى، جورە تەيەكەي سەي دەنەك شاشە.

سەعات

سەھەلب: بىكى گىيى سالىمىيە و زۆر بەنرخە.

سەھەلب (باک.): سەھەلبە، خېر، بەرە سەھەلب سەرى تەبى: با سەھەلبە خېرى سەرى تۆبى.

سەھەلب (باک.): زىجىرەى كىتوان.

سەھەلب (ع.): گەربان، پۆيىن، پۆيىشتن، گەشت.

سەھەلبە: جەنگىكى گەشتىيە و ھەركەستىكى گىرا پايىچ بىرى و پەوانى جەنگ بىرى.

سەھەلبە: چىنە چىتىكى لەسەرى يەكترى دانراو. — كىردن: چەت لەسەرى يەكترى دانان.

سەھەلب (باک.): جوورە قابىكە. ھەيوان، بىللايى.

سەھەلب: سەھەلب.

سەھەلب (باک.): دوودى پەشى چرا.

سەھەلب: نەم، ھىچ و پوچ، ناكەس.

سەھەلب: زىجىرە كىتۆكى بەرە كەوتۆتە باشورى شەقلاو. سەھەلب.

سەھەلب (باک.): سەھەلب.

سەھەلب (باک.): ەمرەبانەى دووچىكىيە. (زا.) سەرى.

سەھەلب (باک.): شاھەپو.

سەھەلب: بالەندەيىكى ناويىيە، كە ئا ووشك بى كەزەبى. (باک.) ئاودانى داس و تەشوى و چتى ترە، تىژكەرن.

سەھەلبە: شووتىيە داس و تەشوى و كەمەستەى تىر تىدا ئاويدى و تىژىكى.

سەھەلبان: پىكەشتن، تىژكەرن.

سەھەلبە: بالەندەيىكى گەورە ودرىزى لەمەندەى قازىيە، بەلەن دندووى پانترە كىسەيەكى بەزىر مىلى و دندووىيە كىلەيك ئاودەگىرەت لە لايمەن پى و پەرو لەش و لاقدادەكو قازى واىە.

سەھەلب: پىكى، جىگىر، پىك و پىكى.

سەھەلبە (پۆز.): سەھەلب، كات، پۆزگار.

سەھەلبە: پىكەشتى چەت.

سەھەلبە: جىگىرەيون.

سەھەلبە: كەسەيكە يا چەتەكە لە شووتىيە جىگىرەيون، جىگىر، — بون: جىگىرەيون. — ي: جىگىرە.

سەھەلب: دەردىكى لەمەقاو سەختەرە توشى وولاخى يەكەم دەبى.

سەھەلبە: تىرايونى زەويىيە بە ھۆى باران و پەلەو.

سەھەلب: لەكارەتو، بى كەلەك. بۆگىان لەبەرىكى بەكارەبى، كە ئەندامىكى شىكەبى و چاك نەمەيىتە. — ي: كەم و كەورى، بى كەلەكى.

سەھەلبە: كىيەكە وە وەنجەى دەچى كە لوى درىز و بارىكە.

سەھەلب (باک.): نىشكەبەند، ووشكەبەند، جىگەيكە بەفرى لى نەبى و ساردەبى. سەرمەى سەخت.

سەھەلب: نەخوشىكى وولاخانە.

سەھەلب: دى، وەلم، (باک.) نەلم، (دەر.) سەھەلب. بالەندەيىكە وە بازى دەچى و كەويش دەكرى.

سەھەلب: نىوى شارىكەيە لە كوويستەنى كووردەستانىدا.

سەھەلب (زا.): جوورە بەردىكى سەختى زەردىباو.

سەھەلب: سەھەلبەكى گەورەيە ھەنجىرى لەسەرى دادەنەرى. (باک.) كورتان.

سەھەلب (باک.): سەھەلب.

سەھەلب (ئەردە.): سەھەلب، ووتووت، گەشت.

سەھەلب (ئەردە.): چەسپانەن، دۆيەنەن، جىنەنەن.

سەھەلب: شىوئەى پۆيىشتن، پەووش. تۆيىو (بۆمالەت و سەك و گورگ و ئىتر).

سەھەلب (باک.): تۆيىن (بۆمالەت و سەك و گورگ و ئىتر).

سەھەلب (باک.): تۆپانەن.

سەھەلب (باک.): كاتى ھەمە دووایی.

سەھەلبە: مەرى سەرسەرى.

سەھەلب (باک.): شىكەنەن، قەلەشتن. (زا.) تۆيىن.

سەھەلب (زا.): جامى دۆيە.

سەھەلب: سەھەلب، مەيەنى نىرى قوونەسور.

سەھەلب (باک.): سەھەلب.

سەھەلب (باک.): تەل، تووم، دك، دكان، قەرشات، ھۆلك، كۆل، كۆسەيى بۆلەن، مەت، ھەمە، بەرزايىكە لە قووبەرد يا لە گىچ و بەرد و خەشت دروستەكرى بۆ لەسەردانىشتى.

سەھەلب: سەھەلبەك بەلەن لەگەل سەرى نەبى بەكارنەبى: سەھەلبەك.

سەھەلب (زا.): سەھەلبەك.

سەھەلب (ئەردە.): پىكەنە نووسانى سەگى نىرو مەيە.

سەھەلب (دەر.) سەھەلب، (باک.) كۆچك، (دە.) سەھەلب، گەمەل، (باک.)

سەھەلب (سەھەلب، سەھەلب، سەھەلب، سەھەلب، كۆچك، (ھەمەل.) توتە، سەھەلب، سەھەلب، سەھەلب، سەھەلب، (شارە.) مەردار. سەھەلب، سەھەلب، سەھەلب، سەھەلب، سەھەلب، دىلەسەك، (ئاو.) سەھەلب. سەھەلب نىر: كۆل، كۆلەسەك، گەمەل. سەھەلب پىر: گەھە.

سەھەلبە: نەمەجوورە كەردارەنەيە لە سەگ بۆھىتەو.

سەھەلب: سەھەلب، سەھەلب، سەھەلب، سەھەلب، سەھەلب، دەرەزى چووار پى وەگەتەلىكى ساوا دەچى چەنگى وەكوو چەنگى سەگە و پىتەنى بەنرخە. (ئەردە.) — ي: سەھەلب، سەھەلب.

سەھەلبە: خەتەرى، تەز، سەھەلب.

سەھەلبە: (ئەردە.) سەھەلب.

سەھەلبە: مەبەس لە مەبەس.

سەھەلب (كە.): سەھەلب، دەردىكە توشى سەھەلب، كە لىتى گرانترەك لە تاوان دەقورەتەنى و دەلووتەنى و پىتەنى دەتۆيى.

سەھەلب (ئەردە.): پەيەكەش.

سەھەلب: سەھەلب، دەردە ئازارەكى سەھەلب.

سەھەلب: كەسەيكە تەنھا سەگى بە خەتەرى. — ي: سەگ پەگرتەن، سەگ بە خەتەرنە.

سەگبا (پەروا): دەردێکی سەگانه قوونیان دەگیرێ و پیسایییان پێ ناکری.

سەگباب: کورێ سەگ، لە کاتی جێتو و پق هەستانیدا بە کار دەبرێ.

سەگبان: (باک). سەگمان.

سەگ بە حەسار: سەگ بە حەروش.

سەگ بە حەروش: مەبەس نەویە سەگ یا گیان لەبەرێکی تر بخرێتە ناو حەروش و لێی درێ و کوتە ککاری بکری.

سەگ بنێشی: سەگ بنێشە، (کۆ، شا). سەگناسە.

سەگ پەیتنە: کەروێشکی یە کسانە یە.

سەگ دەست: سەگ دەست.

سەگ دەست: مالا تیکە سەگمانی بێ تیک خواربێ و خوش بنگێت. — ی: سەگ دەستی.

سەگەزار: نێرە مەوونییە، مەوونی نێرە، قوونسۆر، سەگسار، وە کوو سەگ، بۆ جێتو بە کار دەبرێ لە پاست نافرە تاندا.

سەگەگانی (هەر): گەمە یەکی کوو و کچانە.

سەگەگە: گەرۆک، گەریدە.

سەگەشکاری: تۆلە، یۆز، سەگی پراوی.

سەگەشان (باد): (باک) سەگمان. نیشانچی.

سەگەشان (باک): پراو کەر، نێچیرەوان.

سەگە کۆز: سەگ کۆز.

سەگەگۆ (هەورا): سەگەوار، سەگی ناوی، داعبایەکی ناوی و درێژە چوار پێتە کانی و گەرۆتێکی سارا دەچی، چنگێشی لە هێ سەگ دەچی پێستی بەفرخە. (باک). — ی: نەزادی نەسپانە، جوورە مایین یا نەسپێکی پەسەنە.

سەگەگۆر: لۆرە لۆوری سەگ.

سەگەگەسی: سەگی دەریایی و مێرۆ.

سەگەگمان (باک): مەزۆ لێپاتو. (باد، باک). سەگەشان، سەگمان، سەگمان نەنگیتو، نیشانە شکێن. (باک). پێشەمرگە ی پیاو. — نەنگیتو: نیشانە نەنگیتو، نیشانە شکێن.

سەگەمەرگ: مەبەس لە مەردومی گیان نەسختە.

سەگەمەرگی: بەدبەختی، کەنەفتی، مەردن و گیاندان، ژیان بە تالی پابواردن، گۆزە رانکردن بە سەختی و تالی.

سەگەوێ: دەنگی وەرپێنی سەگی زۆر. سەوێ. — ی: وەرپێن و حەبە حەبێ سەگ.

سەگەوور (باک): سەگەوور، (باک). سەگەوور، داعبایەکی نێوانی سەگ و گۆرگیدا پەیدا دەبێ. (باک). پوونا کایی بەیانی، تاریک و پوونی بەیانی.

سەگەهار: سەگی هار.

سەگێتی: زۆر زانی، ساخە جێتی، خراپە.

سەگی پلوی (نەردە): سەگی شکاری، (نەردە). یۆز.

سەگی هار: سەگی گەزەندە، سەگەهار.

سەل (باک): تاتەبەردی لۆوس، تەلەبەرد.

سەلا (شکا): سەروە ی بەل. (موک). بەدبەختی، چارە پەشی، لێتەو ماری، نە ی — لە خۆم، وە ی — لە خۆی، — لە چاوی خۆی. گۆرانی نایینی، کەبار، بەرپانگ.

سەلە (نەردە): دەنگی هاوونگی، کە لە بڵوور یاداری پەق و یا لە بەردی دوروستی دەکەن.

سەلار: پیار و ژنی سەنگین و گران و بە شێواز، زانا، تێگەییشتو. — ی: ژنی شۆخ و شەنگ و زانا. — ی: سەنگینی و گران، شێواز. سەلارە.

سەلاری (نەردە): قەرە، قەرە، قەرە، سەرەژن، کۆنەژن.

سەلاق: نەو کەسە یە ناژال و پەشەو لآخان دە کوو ژیتەو کەو لآیان دەکا.

سەلاقە: شووتی ناژال و پەشەو لآخ لی کوو ژیتەو.

سەلاقچکان: سەرمە قولات.

سەلآ (زا): سەروە. سەرسەروە، هۆسەروە، سەرسەروە ی چیا، شار یا دەشت.

سەلام: شەگە، سەلار، پۆز و شووباشی.

سەلان: سەروە.

سەلار: سەلار: چێتیکە یا بەردێکە دە هاو ژیتە نێو لنگە سەرازوویکی دابی. سەلار، پۆزباشی.

سەلە (باک): دەفرێکی پانی پووشینە، (کۆ). سەرتریانە، (هەورا). نانەشان، خوانە، خووانچە، سەبە تە ی نانی، سەلین.

سەلەب (باک): کۆلێن و هەلقەندنی جۆگە و بەند و دەراوان، — کەرن: جۆمال کردن.

سەلەشیر: سەلە و سەبە تە یە کە بەسەر شیرێ دادەدری.

سەلەشیرک: جوورە سەلە یێکە قاپ و قاچاخی تێدا دەنری.

سەلەف (باک): (باک) سەلەکە، دەستە سووارێکە. سوود، سەلەم.

لغار: نەرمەغار، تار، تەرات. — بەردان: لغاوشۆ کردن.

سەلەفکون: غاردانی وولآخ.

سەلەم: پێشکەر، پێشکەر، (شار). پویتی، (هەورا). بەسەر، — دان: بەرویتە دان. سەوز، خیز.

سەلەفە (باک): (زا). گووێسووانە.

سەلەفەو (شن): شەپکە ی بەگەر، شەپکە ی گەورە و دەورە دار.

سەلەفەند (باک): سەلە دروستکار، سەلە ساز، سەلە چێکەر. (شکا). تات، تاتەبەرد. (زا). ووشکەسی.

سەلەهان (باک): چلکەن بوون.

سەلەفەن: لێتەو پێنی بەلەم لە ناویدا بەسەرۆ. (باک). چلکەن کردن، بەسەرپێنە.

سەلەفە (باک): دەستە سووارێک.

سەلەبی (کە): تەودار یە، کە قەیاخەوان بە دەست یەو دەگرن، دار سەوێ.

سەلەپ (باک): چلکەن بوون.

سەلت: گۆشتی لایەکی دەست و پانی ناژال یێکە لە کراپیتەو. تاک، تەنیا. پەمەن، زوگورد، زوگورت، پیاو، سەوارە، کەسێکە، کە بێ ژن و مەندال بێ، بێ کەس.

سەلتە: تەنھا كەسپكە، تاكە، تەنبايە. جوورە پۆشاكچىكە ۋە سىخىمى دەچى، بەلەن لە سەرۋەي كىۋاي لەبەردە كرى قۇلىشى ۋە ھى كىۋاي دەچى، (ھىۋرا). چلۆسك.

سەلتەدروو: كەسپكە ھەر سەلتە بدروى.

سەلتەزەلام: تاكە كەسپكە بە بى چەك و پىپوۋارى.

سەلتەيى: فەرەنجى سەلتەيى ئەرۋە درىزى بەقەدەر سەلتەيى بى.

سەلتە: بىن و دوۋايى مانگ، پايانى مانگ.

سەلتە: (خۆ) سەر، سەرگ. (باک.) سەلە، سەرۋە، قەرتالە. بىنى پىۋاز و تورو چەۋەندەر و شىلم و چى واش دەلتىن. (زا.) سەرۋە. سەلتە: گولچىكە لە تەۋىدا دروستدە كرىت بە ۋىنەي سەرى گىيان لەبەر، سەلتە.

سەلتەجۋوت: پەلەبزووت، سۆتك، نىمەسۆز، سەرسۆت، سەرسۆتك، بۆز، سەرۋە چلۆسك، سەرۋەبزووت، دارچەك سەرتكى سوتابى.

سەلتەتەشى: كەرتەشى، شەكەرۋەكە.

سەلتەدار: سەرتەيىكە سەلتەكى ھەبى.

سەلتە كۆرۈن: خېرۋىنى سەلتەكى سەرتەيى.

سەلتەس: شارىكى كوردانە لە كوۋىستانىدا.

سەلتەپىسە (لو.): شەۋگەرد.

سەلتەكە: (كۆ.) سەرگە، سەلمۆكە، سەرگە، گىيەكى بەھارپىيە بە سوركرۋەي دەخوۋى.

سەلتۇ (ھىۋرا.): سەلت، سەۋۆ.

سەلتۇيى (ھىۋرا.): سەۋۆ، سەۋرا، گىيەكە گۆل و پەلتەكى سەۋرە ھەشە پەلتەكى سەۋۆ بى، پەلتەكى لە ھى سەلتى گچكە ترە و دەشكرى بە دۆلمە.

سەلتوا (باک.): سەرو (دار).

سەلتوۋ (باک.): دارى سەرو، (باک.) سەلتوا، سەلتوۋى.

سەلتوۋىنك (جا.): سەرتەۋىلەك، گۆۋەك.

سەلتوۋى (باک.): سەرو، (دارچەك).

سەلتە: ۋىنى، ھىز، سەۋزەمانى، جەندە، كەۋلى، كەۋلى، بى ئاپروو بىشەرم، خورۇ، تىز، دەرۋاش، فەلتەۋى، بى ئاپروو.

سەلتە: بىش، كەرتە، زىرەكى، سەرتە، سەرتە، بە: شاپاز، بە ھورۋە، بىش، دار: كەرتە، زىرەك، بىش، شىۋا. — دارى: كەرتە، شىۋا.

سەلتەل (باک.): بىلەند. — بىۋەن: بىلەندىۋەن، چۈنە سەر، سەرتەۋەن.

سەلتەلەنك (باک.): باخچەي مەندالان. پەۋرەۋەي مەندال، كە پىنى فەرتە پۇشەشتە دەپ.

سەلتەن (باک.): بەردىكە ۋە كۆكە يەستۈنى بى. (زا.) پەردەي دەمەلتەنى كۆتە.

سەلتە: جوورە ھەلتەپىنچىكە بە تاكە كەسپكە نەنجام دەردى و جارچارە چەقەنەشى لىدەدا، ھەلەكە، چىپى.

سەلتە (فە.): تەرسەقولى نەسپ و نىستىرو ماين و نىتر. — كەردن.

سەلتە: بۆ مەز: بەدەمار، ئازا، نەبىز، بۆ ئاسن: دوۋاي سەۋرەكرەۋەي ئاردانە.

سەلتە: بىز مەز.

سەلتەسى (باک.): سەگاۋ.

سەلتەكار: سەلتەكار. — ي: سەلتەكەردن.

سەلتەكار: ھەلتەپىنى تاكى.

سەلتەكەردن: بەتەنبايى ھەلتەپىن.

سەلتەگا: سەلتەگا.

سەلتەگا: سەلتەگا، شوۋىنچىكى تاپەتە سەلتە تىدا دەردى.

سەلتەكە (باک.): جوورە چۆلەكەيتكى گەۋرەي قەلتە.

سەلتەۋە: سەلتەۋەر، ماشىنەيەكە چاى پىنى لىدەنەي لە بىنچىنەدا دوو توۋىيە، توۋىيەكى لە ئەرۋە ئاتەشخانە و توۋىيە دەردە پەردە كرى لە ئار. — تىخەشت: سەلتەۋەر تى ئارۋىتن.

سەلتەۋەرد (پەۋا.): بەردە قەلت.

سەلتەت: لەسەرخۇيى، ھىمىن.

سەلتەمەر (مەك.): سەرتەن و خۇشى، سەرتەسەمەر. (باک.) دەستە سەۋر.

سەلتەمەر: سەرتە، بەتەنبا بەكارنابى ۋە كۆ سەرتەسەمەر. (ئەردە.) نوۋىشتە، تەۋەرە، بىش، نىچاۋان، چەرەنوس. ئازار و دەردەسەرى، بىشەرەت، تەمەرە، ئاسىر، كەرسەت، گۆر گىچەن.

سەلتەمەن: گۆل و دەرەختى ياسەمەنە پىنچ گەلەي ھەيە. (ئەردە.) زەرد، تەلەيى.

سەلتەمەن (پەۋا.): تەتە و تەرى و تەرى و مەيەي كوشراۋە ئارگىراۋە.

سەلتەمەن (ھىۋرا.): سەلتەمەندۇك.

سەلتەمەندەر: جانەردىكە گۆيا لە ئارۋىدا دەردى.

سەلتەمەنكەۋە: فەلتەن، فەرتەۋە.

سەلتەمەندۇك: قايىش يا سەرتە يا قەيتەن و پەتى جەۋى جەنچەپىيە. نەشكىتە، كۆكەن، بىستەنەۋى دەست و پىيەكى ۋولاخى بەرزەيە. تاجى يا سەلتەكى بە تەنبايى، كە بىنە جىگەيەكى دى پەتى دەكەن و پەتەكەشى لەسەرى دارچىكە دەبەستان و سەرتەكە تەرى دارەكەشى پىۋاۋىك دەيگىرى بەر جوورە بۆشۋىنى دىخۋازى دەبەن، بە دار و گۆرەكەشى دەلتەن جەلە، سەك. (ھىۋا.) جەلە، سەك، (شىخ.) پەك، چەند سەك يا ۋولاخىك لە دارى درىزە دەرەيەكە شەقەۋىك لىك دورەن بەر جوورە دەبەرتە جىگەي دىخۋاز، — كەردن: جەلەكەردن.

سەلتەمەنگۆل: گىيان لە بەرتەكە گىرتەي و كۆلۋىكى ساخ نەبى.

سەلتەنى: جوورە ھەلتەۋەر خورادەمەنەكە لە ئار و ئارۋى قەرسىلى گەنى ناسك دروستدە كرى و لە سەرتەۋەر دەكۆلەرتە چەند پۇرتكى پىدەۋى تا ئەر قەرسىلە پىدەگا و ھەلتەۋەكە پىكەدى.

سەلتە: لا، كەنار، قۆل، شوۋىن، جىگا.

سەلتەندەن (باک.): لە ئارۋى گەرم ھەلتەكەشەن، (بەستەنە).

سەلتەۋەر: جوورە سەرتەكە.

سەلتەن (باک.): بەستەنە.

سەلتەمەر (زا.): تەتە تەرى كوشراۋە.

سەلتە: بەرمەن.

سهموژ (نمرده.): سموره.

سهموژ: سموره، گیاندارتکه پیسته که ی زور نر خداره ده کړی به کمر.

سهنّا (نمرده.): سینا مه کی، گیایه کی بغاویانګه بڼه پوانی باشه.

سهناتوو (تو.): سهګ.

سهنه‌هی (باد.): ناسان.

سهنه‌د (ع.): بعلګه، قاقمز، نووسراو، قباله، قوچان.

سهنه‌ل (نمرده.): سهندل، سمل.

سهنه‌لی (نمرده.): سهندلی، جوړه کوشیکه.

سهنمو (باک.): لولو، بڼی.

سهنج (باک.): دارویمری سنجو.

سهنجار: شنگاله، ژه‌نگار، ناوی چیاو شاریکی کوردانه، کورده‌کانی وی زورترینی یزیدین.

سهنجو‌ل (باک.): قه‌ل‌دهی سه‌گییه، (باک.) سهنجوور.

سهنجوور (باک.): قه‌ل‌دهی سه‌گییه.

سهنده‌رووس: بمر دیکه وه کاره‌بای ده‌چی.

سهنده‌ل: گیایه که نه‌ژوک پتر بلند ده‌بی گه‌ل‌شی وه‌هی تووتنی ده‌چی و دوو‌پتره بمرانمیری په‌تتری یعنی پی‌په‌نگ ده‌کړی په‌نگی زهره ده‌کات نیرتکه‌کی پش‌تیندیک بلند ده‌بی و چوارسوچه بمره‌کی وه‌کوو قو‌دیل‌ی وایه تڼوی ووردی تیدایه نه‌گمر به کول‌وی له‌سمر زگی ژان‌داری دان‌ین ژانه‌کی ده‌بی، (سحق.) گینو، (خو.) سهندر. دارتکی هیندوستانی و گمرمیانیه بونی خوش و به نرخه و په‌نگی سووره، شمع.

سهنده‌لی: جوړه کورسیچکی له‌سمر دان‌یش‌تنیه. جی‌گای کمرش لی‌دا کمند‌تیه.

سهنلن (که، دهر.): نه‌ستاندن به زور. کړین.

سهنده‌نوه: وه‌لام‌دانه‌وه بڼه‌گورانیسی کس‌یچکی له‌شپوهی گورانیه‌کی. نه‌ستان‌دنه‌وهی چتیکی، که لی‌ت نه‌ستیرابی به زور.

سهنګ: جوړه یاریه‌کی پال‌وانانه‌یه. (ه‌نورا.) بمر، کوچک. (پ‌ه‌را.) کمنگری پیر دوو‌ه‌کانی لی‌کرت‌سوه پی‌سی ده‌ل‌ین س‌نګ. (ه‌نورا.) گرانایی، قورسایی. نه‌ندازه‌پیکه له‌بمر یا ناسن، که چتی له‌ت‌رازو‌دا پی‌بک‌تشری.

سهنګ‌لی (نمرده.): سهنګایی، نه‌ندازه، بمرابه‌ری.

سهنګ‌لندن: همل‌س‌نګان‌دن، کیشان.

سهنګ‌لن (نمرده.): سهنګان‌دن، همل‌س‌نګان‌دن.

سهنګ‌لو (نمرده.): د‌ل‌ار.

سهنګ‌لی: قورسایی؛ به — تو‌لی‌ره‌ی هیده.

سهنګ‌مر: حشاری کمر. سیپه، حشارګه، شاردنګه، مه‌ت‌ریز، تابیه، پار‌یزګا، وه‌شارګه، س‌نګمر، خ‌من‌دک، د‌ژ، قه‌ل‌ا، قول‌له. شو‌یت‌یکه مر‌ژ خو‌ی تیدا حشارده‌دا له‌کاتی ش‌م‌پ‌دا، — گرت‌ن: س‌نګ‌مر دا‌گیر و زهر‌ت‌کردن، چونه نیو س‌نګ‌مره‌وه بڼه‌ش‌م‌پ‌.

سهنګ‌مره‌س‌تن: س‌نګ‌مر قاییم کردن.

سهنګ‌مره‌س‌تی: س‌نګ‌مره‌س‌تی، قه‌ل‌ا ب‌س‌ندی، دروست‌کردنی چ‌من‌د س‌رم‌پ‌ر‌یکه به گردی شو‌یت‌یک‌دا بڼه‌پاراز‌ت‌لی له‌دو‌ژمن.

سهنګ‌مره‌س‌ند: س‌نګ‌مرچ‌یک‌مر. — ی: س‌نګ‌مره‌س‌تی، قه‌ل‌ا ب‌س‌ندی.

سهنګ‌مره‌پ‌ار‌یز: قه‌ل‌ا پار‌یز. — ی: پار‌یز‌گاری س‌نګ‌مر.

سهنګ‌مرګا: قه‌ل‌ا قایم و مه‌حکم.

سهنګ‌مرګه: س‌نګ‌مرګا.

سهنګ‌مرسار: بمره‌باران. — کردن: بمره باران‌کردنی کس‌یچکی تا ده‌م‌ری.

— ی: کو‌ژت‌نی کس‌یچکی به بمره‌باران.

سهنګ‌س‌یر (مرک.): چ‌ش‌ت‌یکه به گوشتی کمروشک و د‌ژک‌مشکی لی‌ده‌نری و پ‌ژن و پی‌وازی به‌سمرده‌ک‌ری.

سهنګ‌ک: جوړه کول‌لی‌ره‌یه‌کی نه‌ستور و در‌یزو‌که‌یه. — ی: س‌نګ‌ک، جوړه‌نان‌یکه وه‌کوو له‌واش‌ی وایه.

سهنګ‌لا (که.): لا‌س‌نګ.

سهنګ‌ل و ب‌س‌نګ‌ل: نالو‌گ‌وز. — کردن: گو‌یز‌ت‌نوه.

سهنګ‌ل‌قو: شیتان؛ ده‌لی — یه له ه‌م‌موو چ‌ت‌یک‌دا ناماده‌یه.

سهنګ‌باران: بمره‌باران، س‌نګ‌سار.

سهنګ‌تراش (ه‌نورا.): بمرده‌تاش. (ه‌نورا.) — ی: بمرده‌تراشی.

سهنګ‌چن: بمردچن، کوچکچن.

سهنګ‌دان: لا‌س‌نګ بوونی چ‌ت‌یک‌ی قورس، نه‌و لا‌باره س‌نګ‌ی داد‌وه، نه‌م دیواره س‌نګ‌ی داد‌وه.

سهنګ‌دان: پال‌دان، پال‌پ‌یره‌دان، پ‌روا پی‌هات‌ن.

سهنګ‌ده‌وه: ت‌وزی همل‌ویست کردن، کم‌ی پ‌اوه‌ستان ب‌و‌ب‌یر کردن‌وه، همل‌وسته‌کردن، همر گیان له‌بمر‌یک‌ی له‌پ‌و‌یش‌تنیدا تاو‌یک‌ی پ‌اوه‌ستی و پ‌روا سا به‌ه‌وی همر چ‌یه‌کی‌وه بی‌پاش‌پاش ب‌گ‌م‌پ‌ت‌نوه، — ی: پی‌ده‌ل‌ین، سل‌م‌ین‌وه.

سهنګ‌زوه: بمردی بازار.

سهنګ‌زوه‌وه: س‌نګ‌مرانه‌وه.

سهنګ‌ه‌رش: بمردچن، کوچکچن.

سهنګ‌ک‌یش: بمرد کیش، جوړه دارتکه له‌سمر پ‌شتی وولا‌خی داد‌ه‌نری ب‌و‌ب‌مرد‌ک‌یش‌انی.

سهنګ‌گا (نمرده.): س‌نګ‌ زاره‌وه.

سهنګ‌گل‌خ (نمرده.): بمرده‌ل‌ان، کیشان، (نمرده.) زریان.

سهنګ‌ل‌ینان: م‌ب‌س له‌پ‌ر‌ز‌گرت‌نی کس‌یچک‌یه.

سهنګ‌لی فیان (نمرده.): س‌نګ‌ لی‌تان.

سهنګ‌کو (خو.): بال‌ه. : پان‌یر، پار‌گو‌یز، گو‌یل‌ک‌یکه له‌ش‌یر ک‌راب‌یت‌نوه.

سهنګ‌کو‌ل (باد.): س‌نګ‌کو، پار‌گو‌یز‌ی نی‌ری دو‌س‌ال‌انه‌یه.

سهنګ و ب‌مره: ناو‌چ‌و‌ر، تن‌ګ. — نان: ناو‌چ‌و‌راند‌ن‌وه. بمردی زور له‌س‌مر چ‌ت‌یک‌ دان‌ری ب‌و‌ده‌ق‌گرت‌نی.

سهنګ و ب‌م‌ر‌دان: گوشتی ماسی و کمروشک و قه‌لم‌ونه به‌ترش و خو‌ری ک‌راوی چ‌ت‌یک‌ی قورسی له‌س‌مر داد‌ه‌ن‌ین تا خو‌ری‌ن‌ان لی‌ ب‌چ‌و‌پ‌ت‌نوه.

سهنګ و سوو‌گی: بریتیه له‌چ‌من‌د و چ‌ونی کردن له‌س‌مو‌دای چ‌ت‌یک‌دا ب‌و‌ ک‌م‌کرده‌ن‌وهی فرخی، وه‌کوو په‌ک لی‌کردنی چ‌من‌د چ‌ت‌یک‌ی له‌ل‌ای‌من

سووکى و قورسىيىلوه به پىترکردن و سووکترکردنيان؛ کاروانچيه که باره کاني سدنک و سووک کرد تا وه کوپه کيان ليتهات.

سہنگول (زا.): چتی ناشیرین، ناحض، ٹیسک قورس۔

سەنگ و ۋەزىن: سەنگىنى، گرانى، قورسى.

سہن گیا: سہرین۔

سمنگ و ماست (دېروا): کهنځی پسر خاوتنکرتتوره و بکولتیرئ
تالاییکه دې دېروانوجا ، که تیکل به ماست کرئ پتئ دهلین سمنگ و
ماست.

سمنگى مەھەك: جوۈرە بەردىكى پەشە ۋە كۈۈ ھەسنى ۋايە زىتەر ۋە زىۋى
پى تاۋى دە كىتەۋە بۇ باشى ۋە خراپى.

سەنگین: قورس، گران. لەسەرەخۆ، ئارام، هێمن، بەپێز، بەپوو، سەلار، (باک). (نۆوده. داگیراو. داگیریاک، تەب، سەست، تەمبەل، لەشکران.

سہنکین بار: بارقورس، گرانبار.

سہنکین پا: پیّ قورس، شورم، پیّ رہش۔

سہنکین دوس: دستگران، کسیکے لہ نہ جامدانی کار اندا سست و
خاویہ.

سپهنگین سهر: سهر قورس، سهر سیه خت.

سەنگین و گران: هیدی و هیمن، بمرتز، نارام، لاسەرەخۆ.

سەنڭىيىتى: قورۇسى، گرانى. گرانى و ھىدى و ھىمنى و بىر تىزى،
لەسە ھەخۆبى. گرانى، شوومى، نەحسى.

سہنگین گویچکہ: کہم بیستان، کہم رنہ فتن، دیر رنہ فتن.

ساختن: سمل.

سہ ماہی: بیسکر دن، گلاؤ کر دن۔

سہن (کہ، ٹہرہ) : سہن، نہستاندن۔ (کہ)۔ کپین۔ گپڑانہو،
گلووان، گلدانہو، دہرگرتن۔

سەفەندە (ئەردە): سەفەندە، ئەستاندە. ئە ناخوتن و گۆرانیدا بۆ
گۆرانە.

سہنیا (کھ.): کریار.

سمنڙ (هروا.): پھڻ، تهرسي ووشڪ، سمرگين، ته پالھ، شياڪھ، لاس، سمورو۔ ڪٽش: پھڻ ڪٽش۔ ڳا: سمرھ نرو ٿلڪ۔ والڪ: سمرھ نو، ٿلڪ۔

سفینڈ: شیاکھ، قمرس، سہور، لاس.

سمنڙ: (ڊڊر). سهرين، سهرينگه، رڙههديرش، روپالگه، ڀوپيالگه، سهرنيا، سهرنگيا، نازبايف، بالين، بالين، بالگه، بالگه. (هورا). ڪڙ، بار، هو،): باليف. (باد، هورا). سهرنگا. پالگوڙه. — ڪيٽس: پهيڻ ڪيٽس.

سلفیوری چکوئٹہ: ناز بالئج، بنسمر، نازیالیف، نازیالگھ، (باک،، باد)،
بالیفیک، بالگزی، (باک)، بالوفک.

سەنئەتچىلەر (ئەرەب.): مەزھەپلىرى جۈملىسىدە.

سلسلو (دہر.): : سہگ.

سَمَوَا (نمرده): سَمَوَا. (باک). گهیشتو (بزمیه). (همورا). سَمَوَا،
خوتندها، سینه، بای روزه لات.

سَمَوَاد: سیواد، تینی خوی‌تندھواری و نووسین، شاره‌زای نووسین و خوی‌تندن بون. به —: خوی‌تندھوار. بی —: نہ‌خوی‌تندھوار. (ھمر.) پرمشھوولآخ. پرونووسی، پرونویشیت، پرونوویس. پمشی، پمشانگ، پمشیی.

سَمَوَادو (ھمورا، نعرده): خون‌نمار، سمراددار، خوی‌تندھوار.

سَمَوَاداری (نعرده): سمرادداری، خوی‌تندھواری.

سہولت دہندہ (نہرو): پیادہ پیکی سہولتی بی تفاسی، رارو، پیادہ، سہولتہ۔

سوال دہ ہوا: برہستی نووسین و خویندن پیداکرن.

سهم اول دارد: خویندهوار. — ی: خویندهواری.

سوارہ (ہمو.): باقہی گہنم و جوو نیدی.

سمواس (باک.): هاوارو قیریه.

سوال (باک.): چواریتیانی کموی، مالآت و یشه وولآخ.

سوال: قولہ گنہگار کی درواوہ.

سمواندهر (باک.): چمونه‌ندهر.

سٹوای (ہمورا): سببہ نی، (ہمورا) سببہ ی.

سموه (نمردہ): گوزہ. سموہ تہ.

سوفوڤه: قانتروف، مەلکەب، سەپەت، سەجەد، سەبەته، سەود، سەورى،
تەريان، سەود، (ئەرەب). لەودە، ئوپان، قەرتالى زۆر قوبۇلە مېوە تیدا
دەبنە بازای بۆ فرۆشتن.

سہوہتی (فہ.): سیبہر.

سندھو: سنگوہر.

سمووشیر: (موک.) شیرهوانه، (خو.) کولین، خمشیو، قمرتالیه کی گموره به شیرو ماست و گوشت و حتی دیکه‌ی وهنده دریت.

سەمۇچىيان: پۇرپۇر.

سودا (باک): هوش، زیری. پشانگ، پشانی، بیرو، وولینس. کملکله، هوا، گراری، دلدار، خولیا، سوز، وآلمین: ی ژنپنانی له کلملهدایه. تیکولیکه، مامله، چمند و چوند له کپنی چتیدا، داد و بست. خارشت، خورو، گپوژلی، خورشت. دهر دیکلی زور به ناؤوشه له پیستی مریاندا پهیدا دهبی، دصت و پیی دهقلشسی، نعم نه خوشیه، که چاره نه کړی دهبیته ناتمشک، شو کسه ی ی ههیه دهبی پاریز له هیلکو پیواز و باینجان و چوری ساغ بکات ناره قی شاتمرو یا ناوی شاتمرو کولاؤ بو خارشتی سودا بخورتیموه و شوینی خورشتداری پی تهر کدی زوریاشه. نیشانه ی سودای بلغمعی: هارینان خورشتی پهیدا دهبی، کموشک بسو دهقلشسی و توشکیکی سبی ده دات و خارشتیشی هیه، خوژ و مسره (ریحانه یه قیینه) به تهر ی یا به روشکی له گمل ناوی بکری به یانینان له خورتنی نیستیکانیکلی لی بخورتیموه بو سودای بلغمعی گلپیک باشه، بو برنی سودا و خارشت و برنی کون: هلیله ی پش، سینامه کی لیموی بمرایه، تعمری هیندی همریه کی ۱۲ مسقالی تا چند کومیریکلی بکولی و له خورتنی بخوری زور باشه، گزگردی زهردی زیرین ۳ جار همر جاری دوای هاپنی کموچکیک چای لی بخوا ناوی بسرداکا و (شوره) ش کموچکیکی جیشتی له ناوبکری پوژی ۳، ۴ جار ان برینه کانی پی تهرکات باشتین دهرمانه، خارشته.

سمودادار: عودال، گراو، دپړانه، سموداسمر، دلدار. کسټیکه گرفتاری نه‌خوښي و سمودابی، سمودایی. — ی: عودال، دپړانه یی، گراوی.

سموداسمر: سمودادار، عودال، گراو، دپړانه، نبدال، ماخولیا، دلدار، دلبراو، واله، والامن، حودال، کسټیکه که‌که‌له‌ی چټیکي کوټیتته سمری. — ی: سموداسمری، گراوی، دپړانه یی.

سموداکردن: ټیکم لیکه‌کردن، چمند و چوون کردن له کاتي کپنی چتدا.

سموداګمر: کسټیکه سمودای کپن و فروشتی بکات، بازرگان.

سموداګریتتی: پېشوی کپن و فروشت.

سموداګلری: خمریکي کپن و فروشتن بوون.

سمودان (پاک): هوښ، ژیری.

سمودوی: چټیکه بڼه‌درووی سمودا ګنډی.

سمودای ګوڼ: ناتاشه‌ک.

سمودایی: نیوی پیاوړه. نه‌خوښی سمودا، کسټیکه‌نخوښی سمودای هبی. دلداري. — دار: خارشتردار. — داری: خارشترداري.

سموده‌سمر: سموداسمر.

سمور (نمرده): نارام، هټواش. سمټیر، شیاکه، تهرس، لاس، سمرګین. (پاک). ستورور، شاریکی کورده‌له پوژاوی شاری ماردینیه.

سمورګا (نمرده): سمټیرګا، سمریوان، سمرګوټلک.

سمورګه (نمرده): سمرګه.

سمورږ (همورا): ته‌پاله، شیاکه.

سموری (شروا): نیری.

سموز: شین، پرواو، شیناییکه ده‌می دابی. کسک، جوړه پهنګیکه وه‌ک پهنګی ګیا، سبز.

سموزو: جوړه ناوټکی سموزه ده‌چټه ناو پهرده‌ی چاوی هیندی کسموه کوټیری ده‌کا، ناوی پهرش.

سموزایی: کسکایی، شینایی. شیناوه‌ردی.

سموزه: مړی ګډم پهنګ. جوړه ګوزانیکی خوشه. سموزوات، (پاد) پنجاړ. ګیا.

سموزه‌فروش: (پاد) پنجاړ فروش.

سموزه‌کو (نمرده): خومره‌په‌ژه.

سموزه‌کووا (نمرده): ګنده‌سمه، پهنګاله، خومره‌په‌ژه.

سموزه‌لن: شوټنیکه سموزایی و ګیای زږ بی، سمزه‌زار، میترګ، شیناوه‌ردی. — ی: سموزه‌لن، چیمن، میترګ.

سموزوات: چند جوړه سبزیکه.

سموزه‌وورده: (همورا): سموزه فروش.

سموزه‌ی محالی: جوړه سموزه‌یکه له محالی موکریانیدا دارپړاوه.

سموز بوون: پروانی ګیا، مېس له سمرګرتی کارټیکشه، کاره‌کی ... سموز بوو.

سموز خپ: کپاری دانورته‌له میوه و شیناییه له پټش پیګه‌بیشتنیدا.

سموز هروښ: سموزه فروش. کسټیکه همریه سموزی داهاتی خوی بفروشی.

سموزګمر: سموز خپ.

سموزګردن: مېس له بنیات نانی کارټیکشه: نازاد چټیکي سموز کردوه: بنیاتی ناوه.

سموزی: کسکي، سموزایی، شینایی. (همورا). سموزوات، ګیا و ګوته‌لی خواردن، پنجاړ، تار، میوه. — فروش: تهره فروش، کسټیکه سموزی بفروشی. پهنګی کسکي.

سموس (پاک): تاران، سورچ.

سموفات: دیاری، دس ناویز. (نمرده). — ی: نمر چته‌یه به دیاری بنیتردی. قمرتاله، چنگله، سله.

سموګ (پاک): زاغ. (هه‌نجیری ووشک. (پاک). زا). کوللیټری شه‌کری. نانی تیری. (زاغ). کوللیټره، نستورک.

سموګاسه‌ی (پاد): سموله‌ی سه‌گی، که‌له‌که‌کی دروستده‌کری، (دزه). سه‌پکه.

سمولا هه‌نجیری (پاد): نانی هه‌نجیری.

سموګراندن (پاک): دلنیاکردن، نمرخه‌پاندن، بسوگرېنه.

سموګور (پاک): سډګور. (پاک). — ی: سه‌ګوری.

سمول: دارسوله، دورداری درټی سهرپانه، بلم و که‌که‌کی پی له ناردا بمرټه‌ده‌برئ. (ککل، که، همورا). داری سمورو. (ککل، که، همورا). ګیایه‌کی ده‌ستچټه و بونی خوشه‌کوله‌کی وه‌په‌ی که‌که‌بابی ده‌چی، پهنګه سورابی، که‌لای پاته.

سموله: ناوټی بلم یا که‌که‌که له سمر ناوی به هوښ جوړه داره درټو دوروسهرپانه‌کانی تایه‌تی سموله‌ده. دارسوله.

سموله: نانی که‌که‌کیه بڼه‌سک و وولاخان، سموله‌ی سه‌گی، سه‌پک، نوراله.

سموله‌لیدن: به دوو داری درټی سهرپان بلم و که‌که‌کی به ناوی بیټرو بمری ناوټن.

سمولک: نستیتورک.

سمولتی: سمره‌ده، لای ژورور.

سموونچک: ګیایه‌که مسکي بمره‌ده‌سوټینن تا بونی خوش بدات.

سمولتی خمرامان: سموی خمرامان.

سمووک (نمرده): تهره‌ست، زرنګ، چابوک، ده‌ست سورک.

سموهان (همورا): هسان.

سموی: سه‌وت، بمرچینه‌ی ګوره.

سمویانه (سو): چه‌تر.

سمویک (نمرده): کوللیټری ناوشکینه. ګوزه.

سمویل (پاک): ګوزه، سمیل.

سمویلک (پاک): ګوزه‌له.

سموین (نمرده): جوړه ده‌فریکه.

سههمن (که، همورا): نزار، نساړ. به نیسی و جیګای سیټهردار ده‌لین، که لبمرقده یا له داوټنی کیواندا، که هه‌تاری همرلی نندا یا کمی لیټدا جا ناوو شینایی هبی یانا. (زن). ته‌پاله، ده‌ه‌کټریله. سههمند، سیټیری چپ، نیسی.

سەھنە (پۇژ): بى گوى، لاسار، نگرىس، (موگ). سەھنە.

سەھنە: نىوى پىوانە. سەھن، سەھەرچ، سايە. نىوى كىتۈكىيە.
(كە). نىو دارستانىكە تەمى و فېتىك بى.

سەھنە: لاسار، بى گوى، سەھنە.

سەھى (باک): سەپايە، سەدارە.

سەھرىچ: ساردار، سەردار، ساردگە، تېپى (ج) بۆشۈپنە وونكە لىتى
پىتر كراو دەنا لە بنچىنەدا ساردگىيە و كوردىيە.

سەھرىنج (باک): ساردار، سەردار، گۇلاو، غەنبارى ناوى.

سەھگور (باک): سەگور.

سەھنە: سەھنە، بى گوى، نەزىرا.

سەھنە: سەھنە، لاسار، نگرىس، بى شەرم، بى تاپرو، بى گوى،
(پۇژ). سەھنە، لاسار. — بى: لاسارى و نەگرىسى.

سەھۇن: (خۇ). پە، (باک). كاك، كر، (ھەورا). بەيسە، يەخ، (كە)،
ھە. (شەختە، قاقا، قەشا، قىر، ناوتىكە لەبەر تەموزمى ساردى و سەرى
بەستىتى. — ى سە: خويىسك.

سەھۇلاو: ناوتىكى ساردە، كە بە سەھۇل گىراپىتە. — اوى: ناوتىكە پەر لە
سەھۇلى.

سەھۇلەندان: سەھۇلەندان.

سەھۇلەندان: (ھەورا). يەخەندان، شەختە، بەستەلەك، (زەن).
ماسيان، كاتىكە لەبەر سەرماس سەرى ناو بەستىتى و بويىتە سەھۇل.

سەھۇل خەنە: ژووتىكى گەورە تايەتە زىستانان پەدە كرى لە ناو
دەبەستى و ھاونان سەھۇلەكە دەفروشرى، مرازىكە يا شىوونىكە
سەھۇلى تىدا دروست بىرى، زۆزانىك، سەھۇلكار، بەفركار.

سەھوو: سام.

سەھىن (ھەكا، ھەورا): سەبەر، نىسى.

سەھى (باک): سەگ. (ھەورا). سەبەر، نىسى.

سەھىيا (باک): سەگاو، سەكلاو.

سەھى نۇقى (باک): سەگاو.

سەھىنان (باک): تى ھەلسون، سوو خدان، بەسەينە.

سەھىوون (ئەردە): زىتى سەھىوون.

سەھىدا (باک): مامۇستا، ھەستا. (باک). — تى: زانىارى، شارەزايى.

سەھىدادەستى (باک): سەواد.

سەھىدەك (باک): بەشە ھەردە ساردىيەكە زىستانىيە، چەلە زىستانى.

سەھىدەكە (ئەردە): سەتك.

سەھىدەكە: (سەق). سەرتىكە، ھاتىكە، (شو، كە). سەتك، گىيەكە
سى بەست بۇند دەبى و بەرەكشى لە نۆكى گەورە ترە و دەخورى.

سەھىر: غەنىتىكە، ھەنىتىكە، ناوژە، (ھەورا). ناشا، چەتىكە مايە سەرى
سەورمانى بى. تەماشاشا، ماشا، چومە — ى باخان. گەران، گەرىيان،
گەشت، گىل.

سەھىرا: گولتىكى بارىكى لاسك درىزە دوى دەروەى پەردەكانى سەورە و
ھى ناوودەيان نىوەى سەور و نىوەشى پەشە.

سەھىران: تەماشاشا. سەيران، گەران، گەشت، پى گەرمۇك، گىلى.

سەھىراكار: سەيرانكەر، سەيرانگەر.

سەھىراكار: چوونە سەيران.

سەھىراكار: سەيرانكە، شىوونىكە سەيرانى لىتىكە، گىلەكە.

سەھىراكار: سەيرانكا، وار، ھەورا، سەيرانكە، گۆزەنگە.

سەھىرە (موگ): بالەندەيىكە بەزەردى دەنوونى لە چۆلەكەى گچەكە ترە،
دەنگى خۆشە و كەرى دەكرى.

سەھىراكار: تەماشاشاكار، سەيرانكار.

سەھىراكار: چوونە سەيران. تەماشاشاكار. چوونە سەيرانى.

سەھىز (ھەورا، بابا، كە، پەورا): مەشەر.

سەھىزان (ئەردە): ژىرەمەين، سەردار، ژىرەمەين، سەردار. — خانە:
بارگە، بەنگە.

سەھىس (بار، گەتە): خەرت، خەرتى دوو سالانەيە. — خانە: بارگە،
بەنگە.

سەھىفى (باک): چوورە بووزىكە.

سەھىقان (زا): پەراچى. سەيران.

سەھىل (ئەردە): سەلاو، لافاو.

سەھىلاو: سەلاو.

سەھىلاو: كەندىكە سەلاو دېيىتى.

سەھىلەك: لافاوگە.

سەھىنخ: (دە، ھەورا، شوا). كەنارناو و چۆگە و پەربارىكە ھەمىشە
تەراپى و غەنى ھەبى و بىستانى لى بەرەمەبى. زەرى و نەردىكە
ناوگىرى.

سەھىوان (ھەورا): چەتر. خىووت. ناوى گەردىكە لە قەراخ شارى
سەلىمانى و گۆرستانى شەرەكەيە. (ھەورا). كەپرەكە بۆ سەبەر
دروستكارى.

سەھىز: پەوانە: سەيز.

سەھىس: پەوانە: سەيس.

سەھى (باک): سەپىدە، ئەسپىدە.

سەھى (باک): پەشمە، شەت.

سەھىدە: قەراخ، كەنار، كۆبەى پەشمەنى.

سەھى (ئەردە): سەھىنى. — تر: دووسەي. — ى: سەھىنى. — ىنان: كاتى
بەھىيانىان. — ىنە: سەھى. — ىنى: پۇژى دووای نەو پۇژەى تىداى،
(ھەورا). سەھى، سەھى. — ىنە: سەھىيان.

سەھىگەول (باد): زىربارىكى گەورەيە لە ھەرىتى وانى پەوانە گەولا
سەھىنى.

سەھىنى: سەھىنى.

سەھىزو (دە): سەھىنى زوو.

سەھىزە: سەھىزە.

سەھىزى (پۇژ، شەبە): سەھىنى.

سەھى: سەھى، سەھى.

سەھىنى: سەھى، سەھىنە، سەھىنى.

سبيل: سميل. (لور.) سبيله.

سپ: تموا، دهق. — سياهه: تموا، رشه.

سها: لمشكر، قوشمن. — بود: سدرلمشكر.

سهاټ (هورا.): سپي واش، سپي پات، رهنگيکه به سپي پروانسي، نجاتي، زهرديكيشه بهسپي پروانسي. بي رهنك، كمپرهنك. — وبي تام: بي رهنك و بيتام.

سهاخانه: لمشكرگه، لمشكريز.

سهادار: لمشكردار، سدرلمشكر. — ي: لمشكرداري.

سهاپاني: لمشكرگيري، لمشكر كشي.

سهاړه: سهارده. — بي: چتي سهارده، نمسپارده بي.

سهارقن (باك.): نمسپاردن، سپاردن.

سهاړه: چتيكه به كمسيك نمسپيردراي بي چاوديري، نمسپارده، گرگ، تهلپ، بفريراو. — بي: نمسپارده بي، چتي نمسپارده و نمسپيردراو.

سهاړدن: نمسپاردن، داناني چتيك له لاي يه كييك بو نموي چاوديري بكات. راسپارده، بفريراو.

سهاړس: سرياس، شوكر، ستايش.

سهاړلاړ: سدرلمشكر، سدرداري لمشكر، سپادار.

سهاړيژ: سرياسيژر. — ي: سرياسيژري.

سهاړكار: سرياسيژر، كمسيكه سرياسي كمسيكي تريكات.

سهاك: سگ.

سهاكو (ناري.): ديئلمهگ.

سهاگا: سرياس، هير، سپاخانه.

سهاښاس: پسپوري سپاي. — ي: پسپوريتي سپاي.

سهاړ: لمشكر.

سهاړي: پتشمهگه.

سهاړي: سرياسي، پتشمهگه بي. نمسپاي.

سها (جبا، كا، زهن.): سگ. (باك.) نمسپي، سپي.

سهاړ: قداخان، سنگمر.

سهاړده: سپارده، نمسپرده. نمسپرده، برياك، پيچراوه.

سهاړدن: بهخاك نمسپاردن.

سهاړنيك (باك.): قالوچي داران.

سهاړنځ: نمسپانځ.

سهاړنگه (باك.): چورايايه.

سهاړ (نام.): نمسپي.

سهاړي (باد.): چتي زور چاك. (باك.) رهندي، چلهنگي، شوخي، جرواني، شننگي. — برون: شوخ برون. (باك.) — تي: جروانيتي.

سهاړ (باك.): باز، سقر، هلاو.

سهاړن: ترتي خورسك، تري كيژيله.

سهاړ: (باد.) خالخالك، (پروا.) درنخوشكه، به سپه لاکيه به به بي كاري و نمخوشي پتر دهبي، (خو.) فاتمه رشه، بو نمه ناوي گه لاي

خوسار شووړوژ دوو فينجان بخورتوه زور باشه، دهرديكيشه له سيل پهيدا دهبي، پارچه گوشتيكي شينكاره به جمرگه به لاي چه بي گيانداروه.

سهاړ: خالخالك، (باك.) ذی كولاو لهناو توره كيهك دهكري، كه خست بووه پتي دهلتي سيل و كمشك لهو دروسته كړي.

سهاړه: بهدغهك، بي نمك، نانكويژر، نانكوز، كمسيكه چاكه ي له بهر چاو نمبي، بي نغزان.

سهاړهوت: (هر، جا، زهن.). سگ.

سهاړي: بهدغهكي، بيتمهكي، نانكويژر، نانكوزي، له بهر چاو نمبوني چاكه ي خهلك.

سهاړدار: تيروليمن، كمسيكه گرفتاري نمخوشي سپلي بويي. — ي: نمخوشي سپلي گرتوه.

سهاړك: گلسمي.

سهاړ (لو.): سگ. — ت: سگ، كسوك. مندار، مردار، گلاو، گلاو، — تي (نرده.): گلاو، ناوهگلي، حفتاوي.

سهاړك: سگ، گلاو.

سهاړوښك: داريكي روشكي كوتوه، كه له بهر كوني سپي هلهگري اي.

سهاړ لاوړوگ: ميس له كمسيكيه، كه نه نموي و هميشه خو تپه لوري تپي.

سهاړك (باك.): سپنگ، نمسپنگ.

سهاړك: نمسپنگ.

سهاړ: نمسپون.

سهاړنهكيويله: گيايهكه.

سهاړون (درو.): نمسپون.

سهاړ (باك.): نمسپي.

سهاړك (باك.): نمسپي.

سهاړ (باد.): نمسپي، موزبانه.

سهاړي: سپايي، سپايي، سپي، سپي.

سهاړه: كاتي بهياني زور، بهري بهياني، سپينه، (باك.) نهلند، كه كماري ناسمان رووناك دهيتوه.

سهاړ: سريهر، سهر. به نمي بهكارناري، ري سپير: ري به.

سهاړو: سپارده.

سهاړك: جوړيكه له ترتي دهك دريژي پست نمستوري سپي زور شيرين.

سهاړك: نمسپي گه.

سهاړنځ (هورا.): نمسپانځ.

سهاړه (بار.): هوره. سپياني. (باك.) سپيده. (باد.) دارقايمه، داريكه وه بهر ميوي بدري. — ي چار: (باد) سپيكاچا، (پروا.) سپيلكي چاو، (هورا.) چرمابي چم، چرمينه.

سهاړي هيلكه: بهشه سپهكي هيلكه.

سهاړك (باك.): جوړه گفتيكه.

سهاړون: نمسپرون. — ي: نمسپرون.

سپلی: پهنګی سپی یا چتی سپی و بې پلټه. چوپ، چلرمګ، دږی پشپیه. (باک.) نمسپې. (دېل.) چلرمی، (هېورا.) چلرمهک، چلرمیک، (دېر.) چلرمو، (جا.) هېورا. چلرمه، (زېن.) چلرموګ، (باک.) گهور، سؤل (سپې و سؤل)، جوړه پهنګتیکه وهکوو تفرزه و مفرمه. پهنګی بفری سپپیه.

سپلیاف (باک.): سپیار.

سپلیان: مېر و گوشتی مېر، دږی سپیار. مېر و بمران، (پهوا.) سپی. گوشتی: گوشتی مېر و بمرانان.

سپلیو: دهرمانتیکې ووردې سپپیه له قهلائی و هیندی چتی تری دروست دهکمن ژنان پوی خویانی پې جوان دهکمن، سپلیاف. هیلکه وشوړیارو. — کردن: سپیار له دم و چاو هلنسوون.

سپلیوکه: هیلکار، هیلکه و شوړیارو.

سپلیای: سپیای.

سپلیای: سپیتی. مېس له شیر و ماست و دږ و کمره ده.

سپې بوون: سپی هلنگېرې، ترسان. — وه: کالېونموه پهنګی کدل و پهلان.

سپې پات: پهنګ سپی، پهنګتیکه به سپی پروانې، سپات.

سپیتاهی (باک.): سپیتی.

سپیتک: (بیت.): کلهبشه، کمره شه.

سپیتی: سپیتاهی، (باک.) سپیتی.

سپیچرؤک (باک.): پهنګزه ده.

سپیچرؤک (باک.): پهنګ زه ده.

سپیچک: سپیندی هیلکې.

سپیچرؤک (باک.): سپی چلکن.

سپیدار: چنار، نمسپندار، پهلک.

سپیدا کؤترا: سپیدې بهیانی زوو له پووی نوموه، که کؤتر بهیانیان زوو له خو بیدار دهپیتومه دست به گمگمی دهکات بویه پیتی دهلین سپیدا کؤترا.

سپیده: سپیده.

سپیدبالا: پروناکیه که له پتش بهیانیاندا بمرز دهپیتومه بؤ ناوه راستی ناسمان.

سپید پهنا: پروناکیه که له دوای سپیدبالا به ناسوی ناسماندا پخش دهی.

سپیدارنکه: نمخوشتی و نازارتیکه تووشی دهغلان دهپیت.

سپیرؤ: پږتیکه هه تاو کمسی به دهرمه بې یا له بن همرتیکې تهنکی سپیدابی.

سپیسنک (باد.): پهرسلترکه.

سپیک: سپینه.

سپیکاجاف: سپیندی چاو.

سپیکار: کمسپیکه ناو ژورو و هېوران و دالانان گپچکاری بکات. — ی: گپچکاری ناو ژورو و هېوران و دالان و بیلای و نیتر.

سپیکا هیکی (باک.): سپیندی هیلکې.

سپیکه: جوړه ترتیهکی دهنګ درتزی تفر نمستووی زور شیرینه.

سپیکه (باک.): مسگر.

سپې کړاو: پاکراو.

سپې کړدن: چلرموکردن، تپکړل لیکردنموه ی خه یار و پیراز و نیتر.

کړلکړدن، گوروونی پیستی گیان لهبران. سهرپې خاوتنکردنموه. — وه: قاپ و مسی ژهنگاوی سپی کردنموه به قهلائی.

سپیکردنموه: گپچکاری کردن.

سپیله (باک.): شه پؤلی کفاری. شهنه پیتیکی دارینی دهنګ هاریکه چلرم له پهنجهکانی دهگیرې.

سپیلک: جوړه گولتیکې کتوی و سپی و بې پلټه ده. گلسمپی. ماینی سپی بې پلټه، سپی واش، نمسپی سپی. (پهوا.) — ی پې: لای پتشموه ی لولاکیه له چوکیوه تا پشتی پتیان، لاره قایتیکه ی لولاکیه، که له لای پتشموه ده، نپسکی لولاکیه. جتیا که گلی سپی بې وهکوو — ی گوله کی، که لسمر پتگای پهواندزیه.

سپیلکاجلی (باد.): سپیندی چاو.

سپیلکا هیکی (باد.): سپیندی هیلکې.

سپیلکه: جوړه مازوویه که پیستندی پې خوشده کړی. (بابا.) جوړه ترتیه که.

سپیندار (پهوا.): نمسپندار، سپی دار، سپیندار، چنار.

سپیواش: سپیلک، چتیکه کمسپیک سپی بې.

سپې هه لنگه پان: پهنګه پرن له ترسان یا له بمر نمخوشتی.

سپې هه لنگه پان: پهنګ پهریو یا له ترسان یا له بمر نمخوشتی.

ستا: هلنان، به تنی به کار نابرت، خو: — خو هلننیر.

ستار (که.): نارام، همراس، هجمین. — لپه لگرتن: همراس لپه لگرتن. هیدی. — ندان: نارام نمبوون.

ستاره: دیوارتیکې نرم و کونکونه به گردی سهریانیدا دهکړی. نمستیره.

ستاروون: نوسن. دامغزان، حوانموه، زورتر بؤ کمسپیکې بزوز و پتشمرم به کارده بری.

ستارخانی: جوړه کواپه که وهکوو مراد خانی وایه، به لآم نم نیکه ناوه لمر چسپتره.

ستارکړدن: نارام گرتن.

ستارکړدن: نارام گرتن.

ستارلپه لگرتن: نارام لپه لگرتن.

ستاف (باد.): تیشکی هه تاوی، هه تاو.

ستان: مرازیکه به دوای هندتیک ناوانموه دهنری دهیکاته ناوی شووین وهکوو: کوردستان، دارستان، گولستان، پیستان.

ستاندن: نمستاندن، سندن، گملتیک جارار بونی زور و خورتی هیده. — وه: نمستاندنموه، چتیت له سمر ناوورګ داگرتن، سندنموه.

ستانک (باد.): زهردهواله.

ستاییش: پتپهلکوتن. — ت: هلنان.

سته (باک.): نمستی، چه خماخ. — و بمر: نمستی و بمر.

ستهرک (پهوا.): پتپرک، همرزا. میزی لسمر نووسین.

- سته‌گان (باک.): نیستیگان.
- سته‌گان (باک.): نیستیگان.
- ستم: نازار و سزا به ناپروا، بیدادی به زور. چتی گران و به نمرک، ناستم؛ بهشتی به نمر و سمرما زور ستمه بستمده‌ری.
- سته‌میلده: کس‌یکه زور ستمی لی کرابی.
- سته‌مکار: کس‌یکه زور ستم بکات له مەردوم، زورکار. — ی: ستم و زورکردن به پیشه.
- سته‌مکوفن: چروساندنمه. زیان و نازاری ناپروا بهم و بهو گه‌یاندن.
- سته‌مگهر: زوردار.
- سته‌نک (باد.): زهرگه‌ته.
- ستهو (باد.): نستمی.
- ستهوور (باک.): بیتم، نستمیور، بزوولآخ و نازا لیک به‌کارده‌ری، که زاورویه نه‌کات و نغزوک بی.
- ستر (باد.): پیژه.
- ستوان: (باک.) گورانی، بستره. (باک.) — بیژ: گورانی بیژ. — بیژ: گورانی بیژی. — اندن: گورانی کوتن، تپه‌ل‌کردن.
- سترفان (باک.): گورانی بیژ. (باک.) — ی: گورانی بیژی.
- ستره: جلیسقه.
- سترد (ژا.): نردیوان.
- سترده (نامی.): نردیوان.
- سترک (باک.): چریش.
- سترۆ (باک.): شاخی وولآخانه، ستروو.
- سترۆه (باک.): شاخی گیانداران.
- ستره (باک.): شاخی وولآخان، قوچ، دپوو، ستري.
- ستری (باد، باک.): دپک، دپوو، تووتک، (دهر.) دپه‌ی.
- ستری به لۆق (باک.): گیایه‌کی کتیریبه.
- ستری به‌لۆک (باک.): گیایه‌کی کتیریبه.
- ستری دپک (باک.): دپوکمر، داریکی دوپله دپکی پی ده‌کیشرتمه و ده‌شکینرتمه.
- ستری هفک (باک.): گیایه‌که.
- ستری: نستمین.
- ستری (باد، باک.): گورانی کوتن.
- سترینگه (باک.): بنده‌ر، دهر‌بند.
- ستک (کز، شوا، که.): سه‌یلوک، گیایه‌کی به‌کاریبه له کاتی جز درویندا به‌کاریبت هیشوداره و شیرنمو ده‌خوری.
- ستکر (باک.): نیخه.
- ستل: سه‌تل.
- ستم‌لن: همل‌شاندن، ویرانکردن، بیدادی کردن.
- ستنگ (باک.): زهرگه‌ته.
- ستۆ (نرده.): همراسان. (باک.) باد. نستمق.
- ستوبهن (باک.): گمردنبند، توق، قه‌ل‌ده.
- ستوپاریز (باک.): شال‌گمردن، ملیچ.
- ستۆک (باک.): مل، نستمق، تنها بۆ بی گیانانه.
- ستۆکهوه (باک.): جووره بوزووتکه.
- ستۆه (باد.): نستمق، بۆ گیان لمران.
- ستۆو (زا.): نستمق.
- ستۆووار (باک.): جووره گه‌فیکه.
- ستۆور (باک.): نستمور، به‌تن، قایم، مه‌حکم.
- ستۆوره‌ن (باک.): شاخ، قوچ، (باک.) قلووچ.
- ستۆوری (باک.): هیژ، تین، زور. — لی‌کردن: زور لی‌کردن، سوویند بۆ گمراهی خواردن. نستموری.
- ستۆوه‌دان (باک.): له نستمودان، گمراهی دان.
- ستۆوه‌ووور (باک.): نستمق، گمردن و مل، ستۆکور، پڑمل.
- ستۆون (باک.) بار، پها. کۆله‌که، نستمونده، پیزه نووسینیکه، که له سمرشان بیتنه خورای.
- ستۆونه: کۆله‌که‌ی پۆژی واته نمر تیشکه‌یه، که به پۆچنسر کونی سمریانیدا شۆر ده‌بیتمه نار ووروی.
- ستۆونده: سترون، نستمونده، چله‌که، نستمونده دریزه‌کانی په‌شمالان و نیدیکه، هاسون، دیره‌ک، کۆله‌که.
- ستوفنی: چتی راستی قیت.
- ستوهان: همراسان و سه‌خلت برون.
- ستۆر: نستمیری ناری، ستیری ناری. (باد.) نستمیره.
- ستۆره (باک.): نستمیره.
- ستۆرک (بار.): همرزاق، پیچک.
- ستۆرک (باک.): سندوقتیکه ده‌غلی تیدا همل‌ده‌گیری.
- ستۆرفاس: نستمیره‌ناس.
- ستۆرفاس (باد.): نستمیره‌ناس. — ی: نستمیره‌ناسی.
- ستۆرین (باک.): نستمیره‌بی.
- ستۆفلۆک (باک.): مشکه‌کویره.
- ستۆل (که.): حموز، کۆگای ناوی.
- ستۆله (باک.): شایان، شیار، ووریا.
- ستۆور (شک.): نستمیور.
- ستی: نیوی ژانه.
- ستینک (باد.): کۆله‌که.
- ستینگ (هه‌ورا.): شنکه سورره، ژه‌نگه‌سورره. (باک.) زهرگه‌ته.
- سج: زج.
- سجاف: همرایزی کمرار چتی تر.
- سجاف‌تنگ: دست تنگ.
- سجده‌مار: جووره ماریکه له تیره مار دریزتره، همرکاتی پقی هاستی خوی داری به‌قمد گوریسیکی.

سجڻ: دادنامه، سڪاڻي گشتي.

سجوق: باسوڻ، باسٽيڪ، جوڙهه شيرنيا تيڪه له دڙشاو و نيشاسته و بادامي دروستده ڪري و دريڙ ڪڙهه جار جاريش له نيشاسته و شيله ي تري دروستده ڪري و پره له ڪاڪله گويڙ.

سج (بابا.): (شا.) سڙ، ڇڻ، جوڙهه قنويوه ڪي تنڪ و پشه به ناڙاڻوهه ده نويو سي.

سجانه (لو.): نارد بهرنج.

سج: سفت.

سجڻ (لو.): ٽيسڪ.

سجهمه: سوخمه، سيخمه.

سجوهه (ڪه.): سبيخورمه، نقوورچڪ، له تننيشت يا له بنهنگلدان به مست.

سجڻف (باڪ.): جنيو، جوڙين.

سڊان (باڪ.): سندانن ناسنگمران.

سر (باڪ.): سروه، بای هيدي و سارده. (پهوا.) ڪيوي.

سر: به تنها به ڪارنابري: دهستسر: دهست خاوين و ووشڪ ڪهروه. (زا.) بای سارد. (خو.) هيو. ڪمهر، رچ، پچاو، گوته، تميزو، پچياو، بيجهست بوننداميڪ به ڪاردهري، ڪه لهبر سهرما و سوله بي هاست بويي، چيو، بومار و دووشڪ و زهدوالش به ڪاردهري، ڪه لهبر سهرمان قسري بي. تميزو. ڪاس، گيڙ، بي هوش.

سرڻ: نمستان، پاڪ ڪرانوه.

سرڻدهوه: نمستريوه.

سرڻه (ڪه، دهر.): ڪمهره، (ههوا.) ڪمهره، پهين و شيياڪه ييڪه بهسره ڪدا پهستراوي. (ڪه، هيو، بابا.) نويه، نوره، ڪايه.

سرڻدهوه: سرڻڪاس.

سرهفتن: سرهوين، نارام گرتن.

سرڻهوار: قولوهه بيب، ممشڪڙ، ماري ڪتڪي، ماري سپ.

سرڻه موڪ: پوچل، قريوڪ، بقميه به ڪاردهري. قوره ي ووشڪه له زستانيدا له جياتي سماقي له چيشتي دهري، هاله.

سرهوان: حسانهوه، سانهوه، نارام و بيدهنگ و مات و ناسوده بون و نارام گرتن، نوڙهه گرتن، سرهوتن، سرهوين، سرهوگرتن. — هوه: حوانوه، ڊاڪاسان. — دن: حساندنوه، نارام پيگرتن، تي سرهواندن: نقوورچڪ ليڏان. — دنوه: نارام گرتنوه.

سرهوانن: سرهواندن.

سرهوت: نارامي، ناسودهه: نهخوشه ڪه نمشمو — ي نهيو: واته نارامي نهيو. — ڪردن: هيدي و هيمن بون، حسانهوه. — گرتن: سرهوتن، حسانهوه. — ن: همدان، نارام بون، نارام گرتن، سرهوان، تهبتين، هيدي بون، هله ڪردن، ڀڙهفتان، ڀڙهفتان، ڀڙهفتين، حسانهوه، ڀاڪوهي.

سرهوين: سرهوان، سرهوتن، نارامگرتن.

سرڻوون: تميزن، قسيران، قسرين، قهفلين، ڪسيريوهون. قرمان،

قسرمان، له ڪو ڪوتن. — هوه: قسرين.

سرينڪ (باد.): (باڪ.) سريونڪ، قهراخي نوشتاوهه ي جل و بهرگ و نيتر.

سرهات (خو.): تلته.

سرهه: قسه ڪردن به ڙير ليهوهه بونوهه، ڪه ڪس گويي لي نهبي، سرهسپ، سرته.

سرههري (باڪ.): جووان.

سرهه سرپ: سرتسرت، سرتي يڪ له دواي يه ڪتري.

سرت: دڙ، دهره ي نيواني دو ڪيوان. (ههوا.) دپو، درڪ. — هه: پسپس، چرته، فسكه، (هيو.) چيه، چيه، چيه، (ههوا.) بابا.) سرڪه، سريوه، پجه، سره. — ڪردن: چريانلن، چپانلن.

سرتسرت: چيهچف، پسپس، فسفس، چيهچف، فسكهفسكه، سرڪسرك، (بابا.) چيهچرپ، (ڀڙڙ.) پجهچ، چرتهچر، (هيو.) چيهچف. — ڪردن: پسپسڪردن، پسپسانلن، به نهبي يه ڪتر دووانلن.

سرتي: دڙواري، هيشڪي.

سرخيجه: سوڙيڙه، سوڙڪه.

سرد (زا.): گيانداري سرڪ.

سردى (ههوا.): پهيڙه، نيڙديوان.

سردين (زا.): ڪوتنه ناو قف و گولي گهم و جوڙ دانويته.

سروشتا: سروشت. — ي: سروشتي.

سرفتن: سرهوتن.

سرڪ: گيانداري ڪه ليني و مالي نهيوبي. (ڪه، جا.) سل، زيز، تڙواو. سلماوهه، مالات يا ناڙاڻيڪه له ترسان پسلمهيتنوه.

سرڪاسن (نهره.): پهنگيڪي رهه ڪوشدروو له سرڪه و ناسن دروستي ده ڪن و چيرمي پي رهشه ڪن.

سرڪافلن: چريانلن به گويي ڪسيڪيدا.

سرڪافن (نهره.): سرڪانلن.

سرڪه (هوك.): نافاترش، سهڪ، ناويڪي زور ترشه له ميهوه و چنلن جوڙهه تريهڪ دروستده ڪري يا ڪشمولن تري دخن ناقترش دهيتنه سرڪه. (بابا، ههوا.) ڪه، سرت، سره، چيه، ووتهي بي دهنگ و هيواش. پوي هنار، قاتولي، پويهار.

سرڪهسرڪ: سرتسرت، (ڀڙڙ.) پجهچ، سرهسري زور، مقومقو، وورته وورت.

سرڪهوان: سرگوييلڪ، سهرنوويلڪ.

سرڪهي دهساله: مهبس له ڀق و قينيڪي ڪونه، ڪه له دلدا هير مابيتهوه.

سرڪهين: هوري، جوڙهه هوريڪي گولداري ناهره تانه له ناويرشمي دروستده ڪري له سهره دههست، پهنگي وه سرڪهي دهجي. پهنگي چتيڪيه وه سرڪهي دهجي.

سرڪڙن: قزمانلن، بيجهست ڪردن، له گو خسان، قسيرانلن، قهفلانلن، تهزانلن نهندام بهسره يا بهدهرمان. — هوه: سهرهاوردن و بردن، ڀامان، بيرڪردنوه.

سرگ: سرت.

سرگوم: سرگوم، ناوړه، دهریدهر. — ی: ناوړهیی، دهریدهری.
سرمه (باک.): سورمه، کل. سرمه له قهیتانی به سیم و سیم چاده کمن. سرمه زهر و سپی ههیه.
سرمه سړم: غلبه غلبی دانیشکایان، همر او هوریا.
سرمه مکر: (باک.): سورمه کراو.
سرمه مکه: سالموکه، گیایه که هیندیک بلند دهی و به سور کراوه ویسی ده خوری.
سرمه مکه (سور، دزه.): قوره وی ووشک کراوه به بچیشتی، سیره مکه، هاله.
سرمه یچ: حسیرو همرگ و همرالیکه، که لمسر داری داره پایه داده نرت.
سمن (باک.): هیزی پاکیشان.
سرفا: زورنا.
سرفاک: زورنا تک، گیایه که.
سرفلزن: زورناژن.
سرفلوه سار (نرده.): چه قندهی ناشی.
سرفنج: سرفنج.
سرفنگیا: سرفنیر، سرفین.
سروار: ریتاله، شیا که تی.
سروان (که.): له پیر الیدان، له نه کاو تیسرواندن. — دن: نارام کردن، پایدار کردن. — ن: سرواندن.
سروه: سروه، سر، سور، هاتنی بایدکی سوک، شنه، شنه یی، دهنکی بایدکی لمسر خویه. دهنک و باسیکی تازه، سوسه کردن. دهنکیکی سوک و هستیکی زور سوکی پییان و چتی تره، پای فینک و هیواش.
سروک: سرمه ابرودو، به سرمه قفل، سپ، سپرو، دهست و پی چو، که سیکه همیش به سرمه یی.
سرونده (باک.): سرفینک.
سروویج: شاریکی گچ که کوردستانی به له پژواوی شاری رها (نورف) به دهشته که ناوړه تیلی بهرازی لیبیه.
سرووت (هورا.): پهلخو، پاش ناخو، (هورا.) پاش ناو، لاسکی گه م و ج، که نه کرایته کا.
سروود: گزوانی نیشتمانی.
سرووش: فرماتیکه به هو ی فرشته له خود او بهی بچ پیغمبران.
سرووشن: سرشت. (هورا.) — ی: خو سکی، سوروشتی.
سرووم (باک.): پزه یی لاری کیوان. (باک.) بزنی که گوئی به کانی لیک نزدیک بن.
سروش (که.): چرش، به گیایه که ده کورتی و به ناو ده گریته به بچ پیوه نو ساندنی قاقمز و مقوا و پهر و نیت. نسترلک، نسترلک.
سروشک: (پروا.) نسترلک، کوپه و کوپه له به چرش به جم جوړه دروسته کری: توره که ییکی له گل یا له پشکل پاش دناخنه و چرش گیاه و دهی له دهی هلدسون، که بیانه وی نسترور بی چند

قانی لمسر یه کتری تیه لده سون، که ووشک بژوړه ناوړه که کی لی پژه کمن و توره که کشی لی دهر دپری، نو کوپه له به بابت باشی و په قی و قایی و سوه کیوه بهی هاو تیه، همنگین و پژ و دوشاوو دانریلی تیه کری.
سریقله: کاری نا پوخت و جلدغه.
سری (مک، برا.): سهر، ساردی. بی هستی، نه جو لانه و له گو کومتی پهلوی مرز و همرو گیان له بفریکیه له سهرمان یا له به بر دهرمانی بی هستی.
سری سهرما: سختی سهرما.
سریقم (نرده.): — ی ماسی: غرا.
سرین: فم کردن، لوت خاوتنکردنوه. نسترین، پاک کردنوه، لابرین.
سرین (باک.): چرین. — هوه: نسترینه، دویاره سرین، (دهر.) سراندنوه، نسترینه وی نو سراو.
سرینچک (نرده.): سنجو.
سرینچکه تاله (نرده.): جوړه سنجو یکه.
سریوه: سروه یی، شنه یی با. سرته، چریه، هسته، سروه. جریوه.
سریوه سریو: دهنکی نرم و بی تینی بالنده و بیچو به بالنده له شویدا. مشکیش — ی دی.
سزا (هورا.): توله، نازار، دامان، دهری سهری، جهره، سهره سووی. — چهرتن: سزا خواردن. — خواردن: داغ و خفت چرونه دل. — دان: (هورا.) سزادای، نسترکه نجه کردن، نازاردان. — دای (هورا.): سزادان. — دهر: نازار و نسترکه نجه دهر. — وار: شایان، شیوا. — واری: شایانی، شیوا.
سزک (جا.): (جا.) تاما، دای کولای پالتیوره، که شیرزی لی گیرا به ناو که ده لیتن سزک: ناوی پهنریه، که ده کری به لورک. سزک: زهر داو یکه له پروی دای پادوستی. — او: ناوی دایه کییه شیرزه که لیته ره تری.
سزین (زمن، کل.): سروتان.
سز: زج. (هورا.) سچ، داعبایه که له قرنوی گچ که تره به مالانان و ده بهی و له پاشان ده بیته میسه گانه.
سس (فه.): سست، خاو، سوک، بی هیز، هیواش.
سسه (نرده.): سسته، فش، خاکی سست.
سس: خاو خلیچک، خالیچ، (باک.) برانگو، بهرانگه، شل، خاو، نهر، منوخ، تپ، تمبل، تهره زل، بیکاره، دهست و پی سپی، لمسر خو، به کاوه خو، لمشگران، دهستاو، بی دهست و برد.
سسته به: تمبل، خالیچ، خاو خلیچک، خمسه سار، خمسه سارد، که سیکه له کارو یاریدا سست و دهسته پارچمی.
سسته ک: زهری و خاکی فش، زهریه که خا که کی رزیو و فشولی و بی برد بی، که ناوی لی نری له بهری نپروا و همروی قوت بدات، زهری و ا به کاری کشتو کا نایت.
سست بون: خار بون، تهرین، نه مانی تهر و دم و بردی. — هوه: خار بونوه، (که.) سسته بون.
سهریو: کمرو.

سنگردن: نمر مژانډن.

سستی: تمبلی، خاوی، تمبلی، تمبزه‌لی، تنامه، کاسوولی، پز، خلیچکی، فسه‌کی. — کردن: خستنه پشت گوی، به جی هیشتی کاری به قسمتی یا لبر لبرچون، خوتی نه‌گه‌بانډن، گوی نه‌دان. سسوش: گیل، گیز.

سسی (باک): ژمن، سور. (۳). سسی (باک): سسی، تمبلی، خاوی، سپی، بی‌هیزی، گوجی. (باد.) توی کنگریبه دوای جوړکړدنه و برژانډنی.

سیارک (باک): سیسارکه که‌چله.

سیانک (باک): بالنده‌ییکه.

سغ: سغ.

سفر: پیست و چرمی گیان لبرانه، که تنک و خراپ بی به‌له‌شییوه.

سفا (باک): همر، تنها، تنیا.

سفتا: (پروا.) بوی، پرنانی پارچه‌یه، پارچه‌ی توند چنراوه، که شاش نیی. (باک.) گند، خراو، خراپ، ساده: بارام سفتی دینه: واته ساده دینه.

سفتاح: فرشتی چتیکه یه‌که‌مجار سمر لبره‌یانی، که شتفرشتیک به پاره‌ی دمستی بفرشتی.

سفته (نمرده): چالووسی، مرایی. (ژاوه.) سووتاو، برژاو. (نمرده.) چتی سوواوه‌ی لوس و سوواوه. (نمرده.) قورپی توند و په‌یت. — ویون: سفت بون.

سفته‌مکردن: سفت کردن.

سفت بون (نمرده): سخت بونی چت.

سفتک (باک): جوړه تربیه‌که.

سفتکردن: پو و بوی چین.

سفتو (باک): سفت. (زا.) چتی بونگن.

سفت و سؤ: نیش و توفی برینان، کفت و کؤ، سفت و سووی. — ت: کفت و کؤ.

سفت و سؤل: چتی زور سفت.

سفت و سووی: نازار و نیشی برین و نمخوشی: دهرمانه‌که به جاریکی — ی نازاره‌که‌می شکاند.

سفته‌نانه‌وه: سفت هونینه‌وه.

سفتی: توند و بوی و باش چنرانی پارچه.

سفتیچک (نمرده): گیایه‌کی تپری شیرداره.

سفره: (باک.) پیده‌کمر، خوان، کولتی نانی، سه‌خردان، سفره، چتیکه راخت و نانی لبر لبر بخوریت، پارچه تراریکه له جیاتی مجوعه بزان لبر دانانی پاده‌خری.

سفره‌پز: جوړه قالوچه‌ییکه پشی خیرایه سفره کونده‌کات،

سفره‌چی: کسیتکه به سمر سفره پابگا، خوانچی.

سفره دچنیانک: سفره‌ی چنراوه‌وه.

سفره‌مار (کؤ): کویره‌مار، جوړه ماریکی کورتی کویره‌لژچیک له زگیدا، که برسی بی‌ناوه‌له‌ی ده‌کاتوه میس و داعبای لی دهنیشی پیکیره دهنیتوه و ده‌پانخوا.

سفره‌ماسی: جوړه ماسییه‌که.

سفره‌ی چهرم: سفره‌ییکه له چرمی خوشکراو دروسته‌کری.

سفره‌ی هفتیان (نمرده): هشت نهمین، له نیوانی نهمین دویسک و تراروودایه. سفره‌ی هفتیان، سفره‌ی دهریشان.

سفره (باک): سفک، موک. (سووانده، له کنار بانان دروسته‌کری تا ناو به دیواریدا شوې نهمیتوه.

سفری (زا): بمردهستی چمخاخی تفنگی شینکه، که دریزکوله‌بی.

سفک (باک): زورلی، چنهمسوک، چنهمباز، (باک.) سفرنه.

سفینک، سمر بالوچکه‌یه‌که له سمر درک و په‌نجران دروست ده‌کری تا باران‌یان وی نه‌کوی. (بابا.) هدیوانی خانوی یه‌کنه‌م.

سفکی: سوکی.

سفلیس: کفتی، بویک.

سفن: ده‌ستارو، بنج و بناوانی هممو چتیک، جوهر، ماده.

سفی (نمرده): سپی، چرمک.

سفیده: سپیده.

سفوری (باک): سنجاب، کولتیکشه له پیستی سه‌گلای دروستکرای.

سفیر (ع): بالیوز، نیلچی.

سفهد (باک): سابات، کپر. سمریانوچکه سمرده‌ک و په‌نجران.

سمرده‌رگای خانو، که به‌خشت به‌رزه‌کریته‌وه.

سفهدک (باک): بالنده‌ییکه.

سفهدلیک (باک): جوړه چوله‌که‌ییکه په‌نگینه.

سفک (باک): دارده‌ست. (باک.) سووک، ناسان. — بون: سووک بون. — کردن: سووک و ناسانکردن. گوج، توندوتول. — پز: به‌گوجی پز. — اهی (باک): سوکیتی.

سفکبار (باک): سوکبار، بارسووک.

سفکی (باک): سوکی.

سفنگ (باک): گسک، گسکیتکه به‌پستی گادا ده‌نیزنی بز پاک کردنه‌وه. — کرن: گسک لیدان.

سفوک (باک، ژمن): سماق، ترش.

سفوری (باک): سموره.

سفی: پمده‌ی پیستی، سموده‌ی پستی. (باد.) که‌پک، پوس و په‌لاشیکه له ساوار و برنج و جوړ ده‌غل و دانسی کوترلو و به‌اکراودا ده‌میتیه‌وه. (باد.) لخواشه‌یه‌کیشه بز سگان له که‌په‌کی دروسته‌کری.

سفیان (مام): سووره ساقه، فرخه‌ییکه هیشتا پمرو بالی دهرنه‌کردی و له‌شی همر گوستی سوورو پروت بی.

سفیانک (باک): چوله‌که، پاساری.

سفیشک (باک): گومان، دو دلی له چتیکا.

سفیک (باک): میج، بنمیج.

سڦينه ك (باک.): سابات، كهپر، سڦك. سمریان و سمر پۆشی دهردهی پهنجمره و دهركانه بۆ پاراوتنیان له باران.

سڦان (نمرده.): نیسڦان، نیسك.

سڦلو: سڦقار، جووره دهردیگی وولاخانه.

سك (بابا، همررا.): زگ، (همورا.) لعمه، هورگ، كهوك، نمشقمه. (باک.) ناشیرین، ناحمز، دزیوله ههموو چتیك.

سكمن (نمرده.): سرکاسن، سرکهی ناسنی.

سكلا: گازنده، گازانده، گلهیی، دهردی دڤ، دهردی دهروون، داخ و خهفت. گف و گو، ووتووێژ، ووتوو وێره.

سكلامه: نووسینیكه داواکاری یان سكالای تیدا نووسرابی.*

سكلا ههلهپشتن: دهردی دلی خوگیانمه.

سكفن (نمرده.): چسپاندن، جنیودان.

سك فیشه: زگ نیشه، نازاری ناوزگ.

سكه: دراوی زتیا زیو كانی تره. — لیڤدان: دراو دروستکردن. بزمار. (جبا.) نمو تووکه به پووکاری دهردهی لیتی خوارمهویه.

سكهدهس: سهگ دهست.

سكهپۆ (كه.): زگهپۆ، چاویرسی، زگبرسی، سكدپاو، زگدپاو.

سكهشۆره: زگمشۆره.

سكهف (نمرده.): سڦك، سمرپان.

سكهڤ (همورا.): پۆلوو، سكل.

سكه لیڤدان: دراو دروستکردن.

سكه نههین: خوشارتكه له سرکو ههنگوینی دروستدهکری به تابهتی بۆ بهریمستکردنی نهخۆشی پشانمه (تاعون) و کۆلیره.

سكه نههین: سكه نههین.

سكه مردان: زگمردان.

سكپ (نمرده.): داری گریزه نهی دهرگا. (نمرده) ناستانه، بهر ده رگانه.

سكپ: زگپ، ناووس. — بوون: زگهپوونی نافرهت، ناووسبوون.

سكچیس (باک.): پالۆینه، پارزن.

سكچوون: زگچوون.

سكدار: زگدار، تۆلدار، ناووس. (كه.) چهکی نهباردار وه کوو قهسهلی کوردی. — ی: تۆلدار.

سكدپاو: زگدپاو، زگبرسی، گیان له بهری زۆرخۆر.

سكو (كه.): دیواری جوگه و قهراخ ناوانه. (باک.) پیتشگرتی ناویکییه له بهیانی ناوه که بۆ ههستانی بۆ شووتینیکی بهرز، بهر هه لست.

سكوپین (كه.): زگچوون، پهوان بوون. فیهانندن، فیهانندن، سكچوون.

سكۆل: زگۆل.

سك سووتان: مهبس له مردنی منداله.

سكف (نمرده.): سكپ.

سك هکردن: زگ کردن.

سكل (جا، همررا.): پشكو، پۆلوی ناوور.

سكفوو: جووره یارییه که پشکۆیهک ناوور به دهرزییهک و تاوی دهرزو ههلهواسری بهمن میچی، چهند کسێک له دهردهی فسوی لیڤده کهن، ههریه که بهر بهر پووی نهویش.

سكماک: زگماک.

سکن (كه.): زگۆل، وورگن، سکل.

سکنانهسهر: زگ لهسهر دانان، مهبس له خواردنی چتیکییه به ههلمهت و نیشتی و نار هزووه.

سکوو: ملی گیاندار.

سکووت: نهستو.

سکوود: سکور، نهستو، مل، پۆمل.

سکوزا: زاوژی.

سک و سهودا (كه.): کهیف و ناهنگ.

سکوود: نهستو.

سکوار: سیفار، جگهره.

سکووم (باک.): پوو، چاره، پوخسار.

سکووم (باک.): بهدخو.

سکین: پیتهپوونی سهگی نیر و می.

سل: تهپکه، ساق، تهپ، تهپه پیسایی، تنهپا بۆ ساقه گروی مرۆڤان و سهگ و نیشتریش بهکاردهبری، که نهستوو و درێژکۆلهیه. (باک.) سل.

سل (باک.): تووپ، زیز، تۆراو. سرک، په، چلهکه، سلهمه. تۆزن، تۆسن. ننگر.

سلار: تخیل، بهلادا.

سلارپوونهوه: کموتن، منداریسون. مردن، پتیهاتن، بهلاداهاتن، تلۆر بوونهوه.

سلار هکردنهوه: درێژکردن، مراندن، بهلاداهیتان.

سلاف (باد.): سهلام، پۆزباش.

سلام (ع.): شهگه، ههموو کاتیکتان باش.

سلامنه (نمرده.): دیاری.

سلو: پۆزباش، ههموو کات باش. نمو پارچه بهرد یا چتهیه، که دهخرتیه سهر نمو چتهی، که به تهرازوو دهکیشری تا له سڦنگه که قورسترێ.

سلو دانهوه: چت یا بهردیک له نیتو تهرازوون تا دابی، نمو لنگه تهرازووی، که چتی فرۆشیاری تیدهکری، که دابی ده لێن سلوی داوه، بهلآن که دانهیبت ده لێن سلوی ندادوه تهمه.

سله (باک.): زله، شه قهزله، دبیزن من بدهستی خوه شه قامهک له پووی فهرهاد خست.

سله زوه (همورا.): باپشکیت.

سلهمانهوه (كه.): سلهمینهوه، ترسان، پهوینهوه.

سلهمانهوه: ترساندن، به ترساندن کشاندنه دوواوه، پهواندنهوه.

سلهمه (د.): بهسلهمینهوه، په، گوریز، چلهکه.

سلهمینهوه (نمرده.): بهسلهمینهوه، چلهکیانهوه.

سڦينه ك (باک.): سابات، كهپر، سڦك. سمریان و سمر پۆشی دهردهی پهنجمره و دهركانه بۆ پاراوتنیان له باران.

سڦان (نمرده.): نیسڦان، نیسك.

سڦلو: سڦقار، جووره دهردیگی وولاخانه.

سك (بابا، همررا.): زگ، (همورا.) لعمه، هورگ، كهوك، نمشقمه. (باک.) ناشیرین، ناحمز، دزیوله ههموو چتیك.

سكمن (نمرده.): سرکاسن، سرکهی ناسنی.

سكلا: گازنده، گازانده، گلهیی، دهردی دڤ، دهردی دهروون، داخ و خهفت. گف و گو، ووتووێژ، ووتوو وێره.

سكلامه: نووسینیكه داواکاری یان سكالای تیدا نووسرابی.*

سكلا ههلهپشتن: دهردی دلی خوگیانمه.

سكفن (نمرده.): چسپاندن، جنیودان.

سك فیشه: زگ نیشه، نازاری ناوزگ.

سكه: دراوی زتیا زیو كانی تره. — لیڤدان: دراو دروستکردن. بزمار. (جبا.) نمو تووکه به پووکاری دهردهی لیتی خوارمهویه.

سكهدهس: سهگ دهست.

سكهپۆ (كه.): زگهپۆ، چاویرسی، زگبرسی، سكدپاو، زگدپاو.

سكهشۆره: زگمشۆره.

سكهف (نمرده.): سڦك، سمرپان.

سكهڤ (همورا.): پۆلوو، سكل.

سكه لیڤدان: دراو دروستکردن.

سكه نههین: خوشارتكه له سرکو ههنگوینی دروستدهکری به تابهتی بۆ بهریمستکردنی نهخۆشی پشانمه (تاعون) و کۆلیره.

سكه نههین: سكه نههین.

سكه مردان: زگمردان.

سكپ (نمرده.): داری گریزه نهی دهرگا. (نمرده) ناستانه، بهر ده رگانه.

سكپ: زگپ، ناووس. — بوون: زگهپوونی نافرهت، ناووسبوون.

سكچیس (باک.): پالۆینه، پارزن.

سكچوون: زگچوون.

سكدار: زگدار، تۆلدار، ناووس. (كه.) چهکی نهباردار وه کوو قهسهلی کوردی. — ی: تۆلدار.

سكدپاو: زگدپاو، زگبرسی، گیان له بهری زۆرخۆر.

سكو (كه.): دیواری جوگه و قهراخ ناوانه. (باک.) پیتشگرتی ناویکییه له بهیانی ناوه که بۆ ههستانی بۆ شووتینیکی بهرز، بهر هه لست.

سكوپین (كه.): زگچوون، پهوان بوون. فیهانندن، فیهانندن، سكچوون.

سكۆل: زگۆل.

سك سووتان: مهبس له مردنی منداله.

سكف (نمرده.): سكپ.

سك هکردن: زگ کردن.

سكل (جا، همررا.): پشكو، پۆلوی ناوور.

سَلْمَمِينَمُوَه: سَلْمَمَانَمُوَه، (كه.) هَلْمَسَلْمَمَانَمُوَه، كَمَرْتَنَه تَلْمَسَكه، كوتوپر پاشموپاش گه پَانَمُوَه، ترسان، خَق كَيْشَانَمُوَه بَو دَوَاوَه لَه ترسان. بَو هَمَمُوَه گيان لَمَبَرْتِك بَه كَارْدَه بَرِي بَه تَايِيه تِي بَو وُلاَخ و نَاوَال و نِيچِرَان .

سَلْمُوَه جِه: جووره نَه خَوَشِيِيَه كه لَه نَاوَالَان دَه دَات، خَوَارْدَنِيَان بَو قَمُوت نَادَرْت، دَه چِيْتَه نَاو گُوپ و دَدَانِيَمُوَه.

سَلْمُوَه جِي: جووره نَه خَوَشِيِيَه كه لَه مَمِر و بَزَنَان دَه دَات، كِيَسِيَه ك لَمُزِر مِل و لا چِنَه گَه پِيدَا دَه بِيْت هَمِر چِيِيَكِي بِيخَوَات دَه چِيْتَه نَاو كِيَسِيَه كَمُوَه و ناچِيْتَه نَاو زَغِيِيَمُوَه. سَلْمُوَه جِه.

سَل بَوُون: كَمَرْتَنَه تَلْمَسَكه، سَلْكِيَنِي، مَانْگَرْتَن، تَوْرَان، زِيَزِيُون، غَه يِدِين، خَه يِدِين. مَانْگَرْتَن.

سَلپ (نَمَرْدَه): مَرَوُشِي تَنْبِيَل، پَلْپ، تَمُزَال، تَمَبَل.

سَلپَات: (خَق.) سَرپَات. تَرِي و يَا تَمَا تَه يَه كه لَه دَوَاي كُوشَرَانِيَان بَه تَلْتَه كَه ي دَه لِيْتَن. تَفَر و تَلْتَه ي چَتِي كُوشَرَاه.

سَلپِه ك: (زَهَن.) : تَلْتَه.

سَلْمَان (پَهوَا): نِيَوِي قَوُونِي مَرَوِيَه، كُوم، كُومِي.

سَلْمَانَسَهَر (نَمَرْدَه): تَوَقَسَمَرِي مَرَوُفَانَه.

سَلْمَات (بَاك): : كُومَلَه، نَهَن جُومَن.

سَلْمَارْدِيُونَمُوَه: مَبَس لَه مَرْدَنَه.

سَلْمَارْدَكُورْدَمُوَه: مَبَس لَه كُورْتَنَه.

سَلْمَهَرْدَه و پَوُون: سَا سَارْدَه پَوُونَمُوَه.

سَلْمَلَه: زَنْجِير، زَرِي.

سَلْمَلَه: پَوِيلَه و پَلْپَلَه يِيَكِي ژَانَه لَه خَوِيَانِيَان دَه دَهَن.

سَلْمَلَك (بَاك): : تَمَرَزَه ي سَوُوك.

سَلْمَا (نَمَرْدَه): : تَلْپَه ي چَت.

سَلْمَق: زَلْمَق، گِيَا يَه كِي گَه لَآ پَانِي بَنَكْدَارَه، دَه كَرِي بَه چِيَشْت.

سَلْمَقَو: كَسَكَاو، شَوْرِيَا رِيَكَه لَه نَاو و سَلْمَق و گُوشْت دُرُوسْت دَه كَرِي.

سَلْمَقِي رُووت: بَو مَرَوِي بِيَكَس بَه كَارْدَه بَرِي، دَه لِيْتَن سَمَكُورَه كُو سَلْمَقِي رُووت وَايَه وَا تَه: بِيَكَسَه.

سَلْمَك (زَا): : سَلْمَق. (بَاك.) چَمُورْدَه.

سَلْمَكَسِي: چَمُورْدَه رِي سِيِي.

سَلْمَكَسُور: چَمُورْدَه رِي سُور.

سَلْمَكُورْدَن: تَه پَه گُورِيَه كَرْدَن. سَلْمَمِينَمُوَه.

سَلْمَكِيَن (بَاك): : سَل بَوُون، تَوْرَان.

سَلْمَكَه: سَلْمُوكَه.

سَلْمُوكَه: سَمِرَكَه، سَمِرَكَه، سَمِرَك، (پَهوَا.) بَه رِيِيْتَنَه، سَه لَمَكَه، سَلْمَكَه، كه لَه گِل نِيَسَك يَا سَاوَارِي لِيْتَرِي بَو پَاگَرْتَنِي زَغِيِيُونِي زَوْرِيَا شَه.

سَلْمُوي (بَاك): : شِيرَنِيَا ت سَاوِي.

سَلْمُورْت (كه): : بِي كَارَه، دَمَسْت بَه تَال. بِي دَه مَار، حِيَز، خَاو.

سَلْمُوقَا: نِيَلِيَكِي كُورْدَه و نَاوَادَرَه لَه يِيَلَا بَاوَارِي فَا رَقِيَن دَه كَه ي.

سَلْمُوقَا: هَوُزِيَكِي كُورْدَه لَه بَادِيَانْدَا.

سَلْمُوقَا: مَوُورُوِي سَلْمَمَانِي، جَوُورَه مَوُورُوِيَه كِي پَه شِي پَانَه دِيَغِيَكِي سِيِي لَه نَاوَه پَا سَتِيْدَا يَه، ژَان لَه زَرِي دَه گَرَن و لَه مِلْيَان دَه كَمَن. نَاوِي جَوُورَه تَرِيَه كِيِيَه. جَوُورَه بَه رِدِيَكِي نَا سَاوَرَه ژَان دَه يَكَمَنَه گَمَرْدَنَسَمَنَد. دَه رَمَانِيَكَه. شَارِيَكَه لَه خَاكِي شَارَه زَوُورِيْدَا، كه پَا يَتَه خَتِي پَادِشَا يَه كَانِي بَه يَه ي بُوَه.

سَلْمِيَك (فَه): : دُورُو، دُوك.

سَم: سَمُوچَك، سَمُوچَكَه، پَا قُولاَخ، (پَاد.) چَم، سَمِي مَالَات و وُولاَخَان و نَاوَالَانَه، چَتِيَكِي پَه ش و پَه قَه بَه زَرِي چَوَارِيَه لِي نَاوَال و وُولاَخِي بَه رَزَه رَه وَه كُو نِيِنُوكِي مَرُوقَان، يَه كَسَم و دُوسَم. بَه پِيِي دُوسَمَانِيَش هَمَرْدَه لِيْتَن .

سَمَانَه: جَوُورَه بَه رِدِيَكِي زَوْر پَه قَه. سَمَارْتَه.

سَمَارْتَه: سَمپَارْتَه، سَمپَارَه، قَا قَه زِيَكِي زِيَه وَه كُو بَه رَسَمَنْد نَاسَن و دَاو گَه لِي چَتِي تَرِي يِي دَه كَرِي و لُوس دَه كَرِي.

سَمَاق: سَفُوك، تَرَش، دَاوِي تَرَش، تَوْتَم، تَوْتَم.

سَمَاقَه (نَمَرْدَه): : پَه رُونَج.

سَمَاق پَارُوزَن (بُوتَا): : شِيَرِيَا لُوك.

سَمَاق پَالَان (بَاك): : پَالُويَنَه يَه كه بَرَنجِي يِي دَه پَالِيُورِي.

سَمَاق دَه رَه يِيَان: مَبَس لَه نَاوَارْدَانِي زَوْرَه بَه يَه كِيَك.

سَمَاقِي: نَاوِي نِيَرِيَنَانَه، پَجُورَاوَه ي نِيَسَمَاعِيَلَه.

سَمَاقِي (پَهوَا): : جَوُورَه دَانُويَلَه يَه كه لَه پِيرَخَمَنِي وُورْدَتَرَه و لَه نَارْدِي سَاوَارِي دَرَشْتَرَه، هَمِر چِيَشْتِيَكِي بَسُوي لِيْتَرِي هَمِر — ي پِيْدَه لِيْتَن، پِيرَخَمَنِي، پِيرَخَمَنِيَلَه.

سَمَه: سَمُ.

سَمَه خَرَقَه (نَمَرْدَه): : گِيَان لَمَبَرْتِكِي دَمَسْت و يِي كُورْتَه.

سَمَهَر (هَدَا): : كَا.

سَمَهَرِي (هَمُورَا): : كَا، كَاي كُوتَن.

سَمَهَسَا: مَلْمَا، — ي بَرِيَن: مَلْمَا ي بَرِيَن.

سَمَهَشَه لَه (نَمَرْدَه): : سَه لَمَكَه، نَه خَوُشِي سَمِي نَاوَالَانَه.

سَمَه يِيَلَان (بَاك): : هِيَلَه كِي مَس.

سَمَه كُوتِي: سَم كُوتَن، سَمَكُوتَان.

سَمَه وَاوِي (پَهوَا): : سَلِي، — بَوُون: سَلْمَمِينَمُوَه.

سَمَه وُج (مُوك): : جَوُورَه گَه يِيَكَه.

سَمِهِي (زَا): : سَم تَرَاش.

سَمِهِي كَه (خَق): : سَلْمُوكَه.

سَمِهِيُورَه: سَمُورَه.

سَمِهِيَل (بَاك): : سَمِيَل. (دَهو.) سَمِيَل.

سَمِهِيَلَه ك (بَاك): : جَوُورَه مَاسِيَه كِي زَهَرْدَه.

سَمپَارَه: سَمَارْتَه، سَمپَارْتَه، قَا قَه زِي پَه رِدَاخ، قَا قَه زِي مَهپَارَه، كَاغَزِيَكِي زِيَر و دَه، نَمُوَه ي كَمَمِيَك زِيَرَه دَاوِي يِي لُوس دَه كَمَن و نَمُوَه ي، كه زَوْر زِيَرَه بَو لُوس كَرْدَن و خَاوِيَن كَرْدَنَمُوَه ي كَانِي ژَهَن گَاوِي بَه كَارْدَه بَرِي.

سمعیارک (زا.): سیسارک.

سمیتک (بابا.): پیرخنیله.

سمیویان (نمرده.): تیکسپرمان، تیکسپرمان و قلمویبون.

سمیل: (فه.) سیوول، سیوول، (شوا.) سووئل، (دهۆ.) سمیئل، سمیل،

تووکسی سمر لیسوی سمرهوی پیواونه. خه تی سمیلدان، خه تدان،

بهرکهر مشیون. — باب: مرۆی سمیل زل.

سمیل: جووره ماسیه کی سمیل داره.

سمیتک (باد.): وورده ساوار، پیرخنیله.

سمین: کونکردن به هۆی پالپیره ناهمه یان به هۆی همر مرارتکی بی،

سمتاندن، سمت، سمتین.

سمیئل: سمیئل.

سن: (باد.) سنک، (زهن.) هوراء، سون، بالنده بیتکه به قعد میشتیکی

بۆره پشت قۆز و بۆن ناخوش و پیسه و همر به گمئیکی بدات له کدلیکی

دهخات، همر سبیرمیشی بکورتیه سمر همر دهغلیکی له ناوی دهبا له

تیره توو بدات له بمر بۆن پیسی ناخوری به جارتیکی میملی گهم و تیره

توویه، بالنده بیتکی زۆر گچکه به به سمر همر دهغل و دانیکیدا بهی بی

هیزی دهکات، که دهغل و دان دهق بی دهلین میزی پیدا دهکات و نهرم

دهبی و دهوژی. (باک.) نوکی تهخته بهردییه. (باک.) جودا، جیاواز. —

بوون: جودا بوون. — کردن: جودا کردن.

سنان (نمرده.): سندان، دهردیکه له ههمو جووره میوه بیتکی ده دات به

زۆری له تریزوو سیتیو کاله کی ده دا، وه کسو میخه کهیه له نه ندانی

نیساندا.

سغه: شاریکی گهره ی کوردانه له مهر پیش پایته ختی پادشایه کانی

نمرده لاتی بو، نهرم له ژیردهستی عجمه ماندا به نیستگهی پادیویان بۆ

دامه زراندون گۆزانی، وتار چیرۆک له ههمو لایه نیتیک دهوژی نهوه

نهی، که کورد نهک همر دیله به لکوه به زمانی دایکوبارکی خۆسانی

ناخویتن و ناشووسن.

سنهویهر: دره ختیکی توپی که لاوردی بالابهرزی ههمیشه سهوزو جوان و

توقه.

سنهین: جووره تریه که، که له پیش تری زووره سدا پیده گات.

سنهیشووی شارو همریمی سته.

سنهیک (زا.): گیایه کی بۆنخوشه تیکه لی پهنیری ده کری.

سنقر: مندالی هه تیوی بیتکس. (باک.) گوشه گیر، به جی هیل، کسیتکه

خۆی له ههمو چیتکی دور خاتره.

سنج (باک.): سنج، سنجی، سنجو.

سنجی: سنجو.

سنجایی: ختیکی کورده له کویتستانیدا.

سنجلیخ: سنجاق، ده زلیله ی سمرخ، چه تیان.

سنجاف: پهراویزی کمر او چتی تر.

سنجاق: جووره خشلیکی ژنانه، ده زلیله ی سمرخ و په ره دار له زتی یا له

زتی له جیانی دوگمه نیتخی یی قایم ده کرت. پارچه زتیکی نفیم کاره به

دهزو له سهوپیچ قایم ده کری، سنجاقزه. (پهز.) وتنه و نیگاری

شه تیانیه.

سنجاقزه: سنجاقی ژنانیه، گیایه کیشه همره سنجاقی ده چی.

سنجاول: سنجاب.

سنجه: (هورا.) سنجی، سنجو، سرنجک.

سنجیق: سنجاق.

سنجی (هورا.): عذناپ.

سنجیاندن (زا.): تهنوور داخستن.

سنجک (باک.): ده فرتکی در زکۆله یه له قهر دروسته کری له ژیر

بیتشکه ی مندالاندا ده خری تا میزو پیسای بیچته ناوییهوه.

سنجۆق (زا.): ریخۆله ی گهره ی گیاندار.

سنجوو: لاس، (پهوا، خو، باک.) سنجی، داره —: داریکه که لای

وه کوو بی وایه به فرتکی شیرینی هیه وه کوو خورمایه به لآن گچکه تهر.

سنجوق (هورا.) هملوک، داره مستیکه به قعد گمزیکیه له

گمه ی سنجو قانیدا به کارده بری.

سنجوهانی: گمه یه که: هملوکین، دارتکی تیزی سهردادراوه، مندالان

به زهویدا دای ده کوتن له یاری سنجو قیتیدا.

سنجوهان: گمه کردن به سنجوق.

سنجیری (باک.): جووره تریه کی شیرینه.

سنجی (پهوا، باک.): سنجو. (زا.) داریکه ده نکیتی مزر دینی.

سنجیه (مروک.): تووزم، خو، پهفتار، پیشه، پهوشت.

سندان: (شا.) سارده، سارده دهرد، قوز له قورت، ره هری مار، کندروس،

زلفنج، زلفنجار، له سنگدان، دهردیکه له نیوزگدا خه ده بیتته وه

کوزنده یه. بق جنیوش به کار ده بری، میخ سندان، تاسنیک گهره و

سهرانه تاسنگهران تاسنی له سهر ده کوتن. زنان، زندان، نهخوشییکه له

کاله و شووتی و ترۆزی بدا په قی دهکات.

سندانیوی: سنگانای، تهره کاری و میوه یه کی سندان لیدراوه.

سندافک: کوپه له.

سندان لیدرو: سنگان لیدراو، سندانای، میوه یه کی سندان لیتی دابی.

سند: گلمت، سنده گل، گلمتک. — گل: سنده، کلۆسن، پهل، (هورا.)

کستک، (شا.) خرچان، گلمت.

سندف (باک.): سندم.

سنک (زا.): پیر خنیله.

سندف: (رهوا.) سمد، کوژ، (جا.) پۆژ، پاهون، (باک.) سندف،

(هورا.) پتیه ند، مریمن، مریمند. پتیه ناسن. — کردن: پیوه ند کردن.

سندوئل (شا.) کو، جۆنی، به فرتکی پانی نیو قووله برنجی تیدا

ده کوتری. — ه (شا.) کوووزم. — کردن: کوووزم ه لائن له سهرنان بق

کمرۆتشک به کارده بری.

سندووق: قوتوی نامراز، گرامافون. — ناواز: گرامافون.

سندی: ناری هۆزکی کورده له بادیناندا.

سندیان (باک.): سنجیه، سندانی تاسنگهران.

سندل (باک.): بهرپه ی پشتی، کاریته ی پشتی.

سنک (جا.): جله، سمنندوک، قاییش یا په تیکه به خرتیه ملی سهک

یا تاجی، دارتکی درتیه و په تیککی له سهرتکی گرتدراوه و سهره که ی

سۈنۈر: سەرھەم، ئاقار، جەسپەر، چىلە، ئاوان، شۈورە، پادە، كەرخ،
تخۇرۇپ، تخۇرۇپ، قەمتەر، بەنگ، زەرىب، ھۆم، كەنار و قەراخى
شۈۋىتىكىيە، كە لە شۈۋىتىكى ترى جوۋى بىكاتەمە. — چە: سەرەتاي
گەلەدەركەرنى داروبارو گزو گياپانە. — دار: چىتىكە سۈنۈرى بىي.

سۈنۈرى مەيلىنەيى: سۈنۈرى نىۋەنجى.

سۈنۈرى ئىۋوۋىجى: جەسپەرى مەيلىنەيى.

سۈنۈق: سۈنۈق، چەكەمەزە.

سۈنى: سۈنى.

سۈنى (باک): قەمتەر. — كەرن: قەمتەر كەرن نازارى نەگەيەنەيتە بىرىنى
لەشى خۇى.

سۈنلەك (باک): گياپەكە.

سۈنپان (ئەردە): كپان.

سۈنپەر (زا): چىتىكە ۋە كۈۋ قىپرى ۋايە ھەنگ لەبەردەمى پەلۋرەكەيدا
داپەندى.

سۈنۈكەش: پەيىنكىش.

سۈ (مۈك): گياپە لەنار شىرۋى دەكرى ۋە بۈنى خۇشە. (مۈك). ژان،
ئىش، ەبەللا رەھىمى بەكارى برودە:

رەھىمى ھەزار عاشقى تۈبە

زامى خەتەرۈ ئىگجار بەسۈبە

نۈۋكى دەرزى، دۈۋ. (شا، بابا). كەپەكى ئاردى. دىق، (ع). دق.
(ھەۋ). لىو، تشېۋ، تشېۋ، لىۋىكى دەپەرپە ۋە بىن پىستى گيان لە
بەراندا بى ئىشۈۋ دەرىش ئابى ژۆرتەر لە بىن گەروۋى مالا تان دەردەكەۋى،
كە چاكىش بىيىتەمە ھەر ھەلدەداتەمە. (مۈ). بىنپى، ھىزى بىنپى.
سەبەنى، سۈزى، سىبى. بىنە، لە، ۋەچە، پەچەلەك، — شىيان ھەر
بەرەنەزايە. كۈنى دەرزى. خۇ.

سۈيا (باک): مەلۋان. — يى (باک): مەلۋانى. — كەرن: مەلە كەرن.

سۈيە (گەرمىن): كۈۋرە، سۈپا.

سۈيەھەر (باک): مەلۋان.

سۈيەھرى (باک): مەلە.

سۈيەھرى (دە): (خۇ). سۈزىلەتى، دارىكى بەراۋ و
دېمەكارىشە دارو گەلەپەكەشى ۋەھى دارەگىۋى دەچى
بەلەن سۈۋرترە دارەكەى دۈۋاۋىيە ۋە بىرىكى خۇدەگرى

ۋناخوۋى ۋورەدە ۋەكۈۋ گىۋى ۋايە بەرەكەى بەدەم بارانەۋە پىدەگات.

سۈيا: سۈيە، كۈۋرەيىكى لۈۋەلە دارى لىۋىچ يا تەنەكەيە زىستانان لە
ژۈۋرېدا ئاۋرى تىدەدەكەتەمە، بوخارى فەرەنگى.

سۈيە (باک): سۈيە، كۈۋرە، سۈپا.

سۈت: فەيتەتە، فەيكەيە. — ە (باک): بى ئايىن،

بى باۋەرى، داۋىن پىس.

سۈۋلەك: تۈۋر پەيشكى ئاۋرىيە، كە بەرزەدەيىتەمە.

سۈۋتۈرى جفارە.

سۈۋلەكى داری (پەۋا): خۇلەمىش.

ترىشى لە مىلى تاجى كراۋە و سەرەكەى ترى دارەكەش بە دەست دەگىرى بۆ
گۈۋازتەۋەى سەگەكە لە شۈۋىتىكىمە بۆ شۈۋىتىكى تر. (جا). پىستەى
مىلى تاجىانە. (باد). سەن، ھى دەغلان. — كەرن: جەلەكەرن، پىستەكەرنى
تاجى، سەمەندۇك. — كەرن: سەمەندۇك كەرن.

سەنگ: كرمى نازۇگ. (ھەۋا). سىنە، دار، سىنگ. — كۈتان: تۈۋك لە
كەسپكى كەرن، پىتەلەكالا. (ئەردە). سۈۋن. سىنگى دارى ئاسن:
ھۆرە، سەمەندۇل. — ئاسن: گۈلەمىخ، (باک). سەنگ، دارى ئاسنىكى
سەر تىزە لە دىۋار يا بە زەۋىدا دادەكۈترى، پانايى نىۋانى ھەردۈۋ مەمەك
ۋ خۈۋرتر چۆلمەى مىل. (باک). خەتى كار، پۈيەى كەلەبابى. كرمى
كەدە.

سەنگان: سەندان.

سەنگەۋى: سەندان لىدراۋ، سەندانۋى.

سەنگان لىدراۋ: سەندان لىدراۋ.*

سەنگ ۋىشە: (ھەۋا). سىنە نىشە، گىاي سىۋاۋەشان (قەيتەران) لە
ئاۋىدا شەۋر پۈۋىك بىخوسى ۋ بىخۈۋىتەمە بۆزگ نىشە باشە، ئاۋى گەلە
بىش بۆ سەنگ نىشە زۆر باشە.

سەنگەسەنگ (ئەردە): نىخەنەخ، خۇ خەلەفەندىن بە چىتىكەمە، ھىدى
ھىدى.

سەنگەل (ھەۋا): سەنگى كىران.

سەنگەۋىاز: سەنگەۋىاز.

سەنگەۋىاز: ھەلچەۋن بە سەرىيە كىكىدا، كە لە گەمەى كەۋشەكەيتىدا
تىكەۋىتى.

سەنگەۋىشەۋە: دېدانە بە مەۋقان ۋ چۈنە پىشەۋە بۆ چىتىك.

سەنگەر: سەنگەر.

سەنگەرۋ (بار): شۈۋىتى سەنگان لە زەۋى. — كەرن: بە نۈۋكى سەنگان
زەۋى دىخ دىخ كەرن.

سەنگەۋەدە: بەلەندەيىكى گچكەى ژىرەگ زەردە سەرپىستى پەنگاۋ
پەنگە بەقەد چۆلەكەيەكەيە، زۆرتەر لەكاتى جۆ دۈۋىتەدە بىنەرى.

سەنگەۋ (باک): دەردەبارەكەدار، سەيلدار. (باک). — ى:
دەردەبارەكە.

سەنگە (زا): زىپەكە. سەنگ.

سەنگە ۋەتەن: كۈتانى سىنگ و گۈلەمىخ و نىتر. لەسەنگ دان، تۈۋك
كەرن، پىتەلەكالا، لە داخان لە سىنگ دان.

سەنگە ۋەتەن: تۈۋك لى كەرن، پىتەلەكالا، لە سىنگى خۇدان لەگەل
نزا كەرن لە يەكەيك.

سەنگە ئى ۋەتەن: زۆرتەر.

سەنگەنەس (باک): ھەمەيەل، ھەمەيەل.

سەنگەۋ (باد): نىزە، دىپارە كۈردىيىكى پەتەيە چۈنەكۈۋ زۆرتەر لە
سەنگەدەرى.

سەنگەۋە (باک): جۈۋانەگەى دۈۋسالانەيە.

سەنگان (بابا): سەندان.

سەنگەۋەكەش: بىرەتەيە لە مەردۈمى بىشەرم و ئالەبار، ھەندى چارەۋىشە
بەقاپ و گاز سەنگى ھەلدەكەشە. — ان: سىنگ دەردەپەندىن
خۇەلەكەشەن. سەنگ لەزەۋى دەرتەنەن.

سۆڭەمەرۋو (بابا.): ئەمدى ئاتەيە، كەلەپاش سىوتانى جەنگە ئېتىكى مابىتتە.

سۆڭەمەرۋو: سىوتەمەنى.

سۆڭەمەرۋو: سىوتەمەنى. — ي: سىوتەمەنى.

سۆڭەي (ھەور.): سىوتان.

سۆڭەك (باک.): سەلەكەزوت، سەمەزوک. سىوتەك. — ھە (ھەور، سىور.): پەنەك، (جا، كە.) سەل، چىتەك ۋە كۆرەنكى مېتوزى پەش ۋايەلەدەم جۆگەزەناۋاندا لە ژىرخۇلى دەھىنەدەرى بىموشكى بۆنى خۇشە ئافرەتان بۆ بۆنخۇشى ۋە كۆمىتەكە بىخۇيانى دادەكەن، بۆزگ ئېشە ۋە دەردى چىكەلەنە بە كوتراۋى دەخۇرى. سۆڭەدېيەكە لە ھەرىتى سەرجىنار.

سۆڭەمەرۋو (باک.): سىوتەمەنى.

سۆڭن (باک.): سىوتان.

سۆڭى (ھەور.): سىوتان.

سۆڭىي (ھەور.): سىوتان.

سۆڭ: سىيەنى بەيانى. — ا: سىيەنى بەيانى زوو.

سۆڭە: سىوتەمەنى، سىوتەمەنى. (ئەمدە.) — ھە: سىوتە، تىياكى سىوتالەناۋ حوقەكەيدا مابىتتە.

سۆڭە: بىگەر، سۆڭە.

سۆڭەپەنكە: سۆڭە ۋە بىگەر پېتىكى.

سۆڭۈ (ئەمدە.): سىوتە.

سۆر (ھەور.): سىور، (پەنگ.) سىوتىز.

سۆرەپەنە (ھەور.): كەمەيتكى كوردىيە.

سۆرە: سالىخ، پەيغام، ھەور. سەردەم، سەروەخت، تەلىق. سۆرە، نونە، بىنە، دىنا، گومان. — كەردن: ھەورەپەرسىن، ۋىكەرتن، سۆرەگەرتن.

سۆرە: سۆرە. — كەردن: سىوتەكەرتن، شىوتىن ھەلگەرتن، بەلگەمەزىنەۋى چىت يا كەسى ۋەنىو.

سۆرە (پاد.): ناۋى جوۋرە تىيەكە.

سۆرەك (پاد.): جوۋرەبەلەندەيتەكە ۋە ھەورە دەچى، سىورە قانگ.

سۆرەك (باک.): خەنەيى، پەنگى سىور.

سۆرە: ناۋى پىاۋانە. ناۋى ھەرىتىكى كوردەستانىيە لە نىوانى زىنى گەمەرە گچكەدا. — ھە: سىورە، پەرەيتەك، كەمىرى لە زاۋا يا لەكەس ۋەكارى زاۋاۋى دەستىنى.

سۆرە (زا.): ھەمەنى لاسىورە. جوۋرە ھەلپەپەنەيتەك. دانىشتىۋانى خاكى سۆرە. نەنگەچكە، كەلگەنچەك، كەلگەنچەك، ناۋەستى، لەمەندى، فەقىيەنە، ناسىۋىنە، لىفەكە، قۆچكە، (ئەمدە.) قۆچكەي سۆرەنى.

سۆرە (باک.): جوۋرە تىيەكە. (خۇ.) گىيەكە نىوگەز بىلەن دەپى ۋە كۆرە پىۋازى ۋايە بىساۋارى دەخۇرى. (ھەور.) گۆلەمەخمەرى، سىوراۋ، گەلەي ۋەردە لەناۋ شىنەپىيەندا سەموزو بائىك بىلەندەپى، گەلەي لەمى سەلقى گچكەتە.

سۆرە (باک.): سىورەيتى.

سۆرە (باک.): سىورە، پەنگى سىور. بۆنە، بەھانە بە — ي تۆرەھاتم: بەپەنەي تۆرەھاتم. پىۋانە: سۆرەتۆرە.

سۆرەپى (باک.): دارەپى سىور.

سۆرەپە (باک.): جوۋرە دارەپى سىورە.

سۆرەپەك (باک.): بەلەندەيتەك.

سۆرەپەك (باک.): بەلەندەيتەك.

سۆرەكە: سىورەيتە.

سۆرەلەنى (دەر.): ھەور. سۆرە، جىگەي گەلەكەي سىورى.

سۆرەپە: سۆرە، تۆرە، بىيەنى، ھەنەزەك، كەس ۋە كارى شىو (مىتەرد) بۆ ژەنەكەي دەپنە سۆرەتۆرە ۋە ھى مىتەرد دەپنە ھى ژەنەكەي.

سۆرەپە: سۆرەيتە، گۆرە، مەورە.

سۆرەپە: ۋەلاختەكە پەنگى تۆۋكى سىورەپەيى.

سۆرەپە (زا.): جوۋرە سىورىكى كىيەپە.

سۆرەپە (باک.): سىورىكە بەزەردى پىۋانى.

سۆرەپە (پاد.): سىورىكى پەتەقەلەپە.

سۆرە (خۇ.): سىورەيتە، سۆرە.

سۆرە: شارىكە نەشەپەروان ناۋەدانى كەرتەمە.

سۆرەپە (باک.): گىيەكە.

سۆرەپە (باک.): تەرتەك، سىورەپەك، بۆپى چىكەلەنە.

سۆرەپە (باک.): مەلەپەسور.

سۆرەك (دەر.): سىورەلەنى، جىگەيەكە گەلەسورى. (كە.) سىورەيتە، (باک.) خۇ. سۆرە. ھەزەن.

سۆرەك: نىيەتكى مەزەنە كەرتەتە ئىتەرى پۆرەھەلەنى شارى دىركا، چىيە مازى، مەپىرى سۆرەك لىۋى ھەلەنى ناۋەدارن ۋە ھەپەنگە گەندەك بى كەرتەتە پۆرەھەلەنى شارى نامىۋەدى.

سۆرەكە: سىورەيتە، مېتوزى سىور.

سۆرەكە (ھەور.): گەفەتكى سىور ۋەردە بۆنان باشە، كە يەكەكە لە سى جۆرەكانى گەفە قەندەھارى، (ھەور.) گەفەسورەكە.

سۆرەكە (?).

سۆرەك (باک.): جوۋرە گەفەتكە ۋە پەشگولەي دەچى، بۆساۋارى دەپى، بە گولەي گولەپەش دەپى.

سۆرەك (باک.): سىورەناسك، زورەناتەك، گىيەكەي بى گەلەنەمە لە نىۋەلەنكى دەنە، ۋەلاخ بىخەۋا بەتەمى دەمەرى يا كۆرەدەپى يا پىتى دەنەگى يا چەند جوۋرە بىرەيتەك دەردەكات.

سۆرەپە (كە.): (كە.) خۇلەنجان، گىيەكە.

سۆرەك: ناخ يادەرمەنىكى ناۋەدارە پەزى پى نىشانەكەن. گىيەكە.

كەمەرتىن پەيەكە لە كۆمەيەكى.

سۆرە: ناۋى گەپەناسىكى چىرەكى (پەشۋى دارى) چىرەكەكە، بەتەپەتەي باسى تەمەۋى كورد دەكات بەشپەيتەك گۆرەندى بۆلەكەۋەتەمە.

سۆزھەشەن (باک.): سۈرھەشەن.

سۆزى نەقى: (۴).

سۆزىقە: — ى ئاشى، ئىمۇ ئولەيە، كەگەفى پىدا دەكونى بەرداشى دەكرىت، (ھەورا.) پلوسكە.

سۆزىقە (باک.)، پەوا، خە: (باک.) سۆزىزەك، گىيەكى بەھارى و لاسك سۈرھە گۈلى سېپىيۇنى خۆشە بە چىشتى ساۋارى لىدەنرى. سۆزىزەك: سۆزىزەك.

سۆزىياس: گىيەكى كۈيىستانىيە گەلەي ۋەكۈرەي ۋايە بەلەم بارىكتەرە و دەكرى بە چىشت. سۆزىچەك: سۆزىچەك.

سۆزىشەك (خە): ئىمۇ بۆرى و ئولەيەيە، كە خواردەمەنى و چتى پىدا دەچىتە خوارەمە، سۈرۈچەك، سۈرۈناتەك. سۆزىكە: سۈرۈتە.

سۆزىقە: سۆزىقە، پلوسك، سۆزىسكە، ئولەيەيە، كەگەم و دەغل و دانى پىدا دەكرىتە نىتۈكنى بەرداشى ئاشىيەمە.

سۆز: لاۋاندىمە، گرپان بە ھىمنى. (كە.) گۆزىنىكى دەرويشانەيە. ئاققۇي. كۈلى گرپان. ھەورا، سەودا، ئاھەنگ، شەرق، كەيف: دارا زۆر بە — ە. (ھەورا.) سەوز، سەوزە. گۆزى بە سۆز ۋە كۆل، كارىگەر. بە — : كارىگەر، بى: ساردەر.

سۆزەن (كە.): سۈوتان. — ەن (كە.): سۈوتاندىن. — ى: پەوانە: سۈوزانى.

سۆزە: — ى باي: باي نەرم، نە، ھەناسەي باي، كزەي باي سۈوك، سۆز. (زەن.) بايەكى نەرمە لىشەي بېھىزەرە، باي فېنكە، كزەبا. (ھەورا.) سەوزە ئاۋاز. — ە كۈن: سۆزكۈن.

سۆزەۋەش (ھەورا.): سەوزەۋەش. سۆزەۋەش: جۈشى گۆزانى.

سۆزەۋەت (باک.): سەن، ئاشنا، ئاۋزە، چتى سەير.

سۆزەكۈن: گۆزانى كۈتەن بەسەر خۆشەۋىستىكا بە دلىكى گەرمى بە كرلەرە.

سۆزەمانى (ھەورا.): جەندە، سۈوزمانى، (ئەردە.) لەۋەن.

سۆزەمە: چىشتى ماشى پەشە، كەپاكرابى و برنجىشى تىكرابى.

سۆزى (ھەورا.): سەوزەرەت. (سەن.) سەينى، سۆزۈو.

سۆزىياك: سۈوتاۋ.

سۆزىياز: (كە.): سەتەن، سۈوتار، لەتىنۋان.

سۆزىياز: سۈوتاۋ، ئاورر تېيەرمىو.

سۆزى گۆزەنى: كۈلى گۆزەنى.

سۆز: سۆز.

سۆزەن (باک.): سۈوتان.

سۆزە: بېگەر.

سۆزەلەن (باک.): سۈوتاندىن.

سۆس (ھەورا.)، بابا: كەپەك، پەوشى ئارد. (ھەورا.) سۆسكە،

(ئەردە.) ئىسپىتى گەفى.

سۆسەلى: بىزنى پەشى دەم و چاۋسۈور.

سۆسەن: سۆسەن، گۈلپىكى جۈۋانى بۇنخۆشە وگەلى پەنگى ھەيە، ئاۋى ئافەرە تانىشە.

سۆسەت: سۆس.

سۆستى (خە): گىيەكى گۈلزەرد و بۇنخۆشە گەلەشى ۋەكۈرەي نىرگىزى ۋايە و بەقەد وىش بەرۋەبى.

سۆسەت (باک.): سۆزەرەت، ئاۋزە، ئاشنا، زۆرسەير.

سۆسەك (ئەردە.): ئىسپىتى گەفى، سۆس، سۈوتىسكە، كەپەك. سۈوسكە، سۈورەبالە.

سۆسكە: سۈوتىسكە، زەكەر.

سۆسەن: گۈلەسۈوتىسە، سۆسەن، سې و زەرد و سۈورى ھەيە و ھەمۈوشى زۆر بۇنخۆشەن.

سۆسەن: ئىلپىكى كۈردى يەزىدىن كۈتۈنەتە ۋىرى ئاموۋى.

سۆسەن: گۈندىكە كۈتۈتە ۋىرى ئاموۋىتە.

سۆسەرە: بېگەر، سۈخەر. — ىكۈن: بېگەر و سۈخەر بە مەردۈم كۈن.

سۆش: داۋى ھاتىيە، دېيىن شەۋەت پىكرىيە سۆشى نەم چىكەن.

سۆشەن (زا.): نەنجامى كار.

سۆشەن: (۴).

سۆشەن (ھەرا.): كۆۋرەك: سۆشەنكە، جۈرە بۆلەكەيەك تۈۋىكىلە تۈقى سەرى قىت بۆتەرە.

سۆش: پىشدرىز و خۇدەپەرست.

سۆشەن: دۈۋگۈندىن لە ۋۆشەلەنى ئارى ئامىدى (دىيارىيەكرى) گۆزانى خىرىا جى و باقى بېجەت ۋگۈندى سافىادەر كەتتە.

سۆشەن: دارىكە لە نىخەرمانىدا دەچەقەنرى دۈۋى سۈۋر كۈن.

سۆشەن: كۆۋرەك، فەشەكلاۋن، بالەندەيىكى چىكۈلەيە پەندە پەرىپىكى لەسەر تۆقە سەرىيە بە پىشتەرە داشكاۋەتەرە، چۈرەپۇشە، سۆشەقەتە،

(ساد.) تىستى. مەردۈمى رىشدرىز و خۇدەپەرست. جۈرە

پەپۈلەيىكە لەشەك و شىۋەي كرلە و بى بالە و گچكە سەرزكارە.

سۆش (باک.): قاتى، قاتى و قىرى، گرانى.

سۆشەن (ھەرا.): سەينى، بەرانبەرى ئىۋارى.

سۆشەن (كە.): تىسك.

سۆش (باک.): جۈۋانۋەتلىس، دىسكاۋەنگ. دىنگى بىرەنە.

سۆك: كۈت، سۈوك. (ئەردە.) كەم، ئاسان، كۈتتەكەي.

سۆكە (ئەردە.): سۈۋن.

سۆك: جەلف، ھەرزە.

سۆكەسۆك: كۈت پىتەرەدانى يەك لەسەرەكتىرى، سۈۋكەسۈك.

سۆكەلەي: بارسۈوكى.

سۆكەدان (ئەردە.): كۈتۈشەندىن.

سۆكەس (ئەردە.): دەست سۈوك.

سۆك كۈن: ئاپرۈۋەردىن.

سۆكە (ئەردە.): سۈوكى.

سۆما (كە، پۆزۇ): كۈنى دەرىزى. بى: بى كۈن. (كە، پۆزۇ). ئاۋەندى
ھەردۈك پىتلەۋى چاۋىيە. ئاسۆ. (ھەورا). پوۋناكى چاۋ، بىنابى چاۋ،
خەمەنغاۋى دەرىندە قەمەرە دەلى:

ئاخ سا بۇ چ سۆماي دىدەم تارنەبى
زىندەگى لەلام ژارى مارتەبى

سۆمايى

پۇشنايى، ھىزى دىت، توۋاناي بىنەن.

سۆمايى: بىيىلى چاۋ.

سۆمايى دەھقان: مەيس لە كۈرتىۋونە.

سۆمۇ: مالىە سۈمۇ لە ئاۋ مەيسىنا ھەبۈرە.

سۆنە (كە، پۆزۇ): بۆنە، ھۆ. (باد،) ۋەردەك، نىرەى مرابىيە و سەرى
كەسكە، سەرسەوز. (ھەورا). سىنگ، سىنگ. پىنچەگىيەكە لەدەم
ئاۋاندا شىن دەبى و پەلەكەكانى خىن و سى سى پىتەمەن پەنگى سەرزىكى
كراۋەرىيە تەنبا بىستىك بىلندەبى و ھەمىشە ھەيە، كە لەگەل كەمىك
ئاۋى بىكۈلتىنى بۆرەن برۋانندەمە زۆر باشە، بىۋوردىش بىكرتە مەلەم بۆ
بىرنا باشە.

سۆفە: سۈيۈند، سۈند.

سۆنگە (پۆزۇ): ھۆ، بۆنە، سەبارەت، دەست پەرزان، لەدەستتەن،
دەرفەت.

سۆفە (ئەردە): چىتەكەلەيەكى سۈوتابى.

سۆھت (باک): سۈوتان.

سۆھتى: سۈوتار.

سۆلە: سەي.

سۆلەلى: مەردۈمى ھەلەشمە سەرسەرى.

سۆى پۆخلا (ھەورا): سۆى پىخۇلان.

سۆى زۇخان: (؟).

سوپا: لەشكر.

سوپات (ھەورا): سەپات. پەنگى قاۋەبى.

سوپاخانە: سەپاخانە.

سوپاپان: سەپاپان. — ي: سەپاپانى.

سوپاس: پىزانىن، مالى ئاۋايى، ستايشى يەككىك لە پىتاۋى چاكەدا.

سوپاسالار: لەشكردار، سەپاسالار.

سوپاسىۋىر: سۈپاسمىر. — ي: پىزانىن، سۈپاسكرن، سۈپاست دەكەم،
لەمەنت كەمى.

سوپاسكرن: مالى ئاۋايى كرن، پىزانىن.

سوپاسگوزاۋ: پاپا. — ي: پاپايى.

سوپاسگا: لەشكرگا، سەپاگە.

سوپاي ھوردستان: لەشكرى كوردستان.

سوپەر: خەندەك، لە خەزەگ گچكەترە، تابىيە، سەنگر، سەپىر، سەپەر،
سوپىر، كەلپىتەكە لە سەرزەۋى بۇ شەرى دروستدەكرى.

سوپىر: سۈپەر.

سۈجىيى: سۈوتان.

سۆل: كەموش، پىتلار، پاپوش، كەموشى پەل و سۈك، جۈرە پىتلەۋىكى
سۈكە.

سۆل (ھەورا): سۈيۈر، پىخۈي. (ھۈك). سۈيى بەلەن بەتەنى
بەكارنابرى دەلەتن سۈيى و سۆل. بىۋاتاسفەت بەلەن قەت بەتەنى بەكارنابرى:
دەلەتن سفت و — ۋاتە زۆر سفت.

سۆلاف: ئاقگە، ئاۋى شۈيۈتەكىشە لەناۋچەى نامىدى.

سۆلان (ئەردە): نەزاد و پەسەن.

سۆلان: گىيەكە ھەركەسى لە باخلى بىنى كىچ و نەسپىتى نابى، گرلى
سەۋول، (ئەردە). ھەنگوان.

سۆلانمە: چۈزەنمە.

سۆلانمە (ئەردە): چۈزەنمە.

سۆلانمە: سۆلانمە، تۆزەنمە، كزانمە، سۈوتانمە.

سۆلەكە: پەلۈسك.

سۆلەسەيى (باک): ئال.

سۆلە: سەرمەي بە تەۋرۇم، سەرمەسۆلە، زوقم. شۆقىكى كەم، كە لە
دۈرۈرە دىيارى. (ئەردە). بلىسە، تاۋ. ئاۋى چۈۋادىيانە لە ناۋچەى
بازيان، قەردەخ و سەريۋان. چەند دانە سىنگىكى بارىك و نوۋك تىزە
بەرمالە ھەتەبەى دەۋارى پى قايم دەكرت.

سۆلەچرا: چۆلەچرا، شەچرا.

سۆلەسۆل (ئەندام): كزەكر، سۆزىش، سۆلەكە، چۈزە چۈزى ئەندام. نىتو
زارم — ي لىۋەدى.

سۆلەك: (؟).

سۆلەكە: سۈيۈرەكە، كەشكى تەپ.

سۆلەھ (باک): لاسكى دەغلانى درۋار.

سۆلەمەند (باک): ئالەمەند. (باک). — ي: ئالەمەندى.

سۆلەروۋ: كەشدرۋو، سۆلكار.

سۆلەسۆ (شا): بىتچۈرە دوۋەشك.

سۆلەسۆلە: جۈرە دوۋەشكىكى پەشكارى زۆرگچكەيە.

سۆلەك (باک): كەموش.

سۆلەكە: سۈيۈرەكە.

سۆلەكەر (باک): كەشدرۋو، كەشكەر، سۆلەروۋ. — ي: پىشەى
دروستكرەنى سۆل.

سۆلەخوۋا (ئەردە): چتى زۆرخوۋى، شۆرمەزە.

سۆلەلە: بىتچۈرە دوۋەشك.

سۆلى (ھەورا): سۈيۈرى.

سۆلىانمە: ئاۋى بىستۈر، كەشۋىتەتەرە. (ئەردە). چۈزەنمە، تۆزەنمە،
كزەنمە.

سۆلىتى: شۈشەنئارى بىستۈر، كە لەپەلۈسكى دارۋباران و دىۋاران
شۆردەبىتەرە، چلۈرە.

سۆلىنە: گۈنچى ئاۋ.

سۆلىنمە: سۆلانمە.

سوخال (نمرده): زووخال.

سوخالدان (نمرده): زوخالندان.

سوخال (فه): نیسک.

سوخلت (دزه): شیره، وینه.

سوخت: مرزی بی پاره پورول، پستی زویر، سوخت.

سوخته: قوتابی سوخته، کسبیکه له مرگوتاندا تازه دمستی

به خوینندن کردبی و کاروباری ماموستاش هلسورپتی.

سوخت بون: بی پاره و پورول و سامان بون. — کردن: دامالغاسی کردن،

پروت کردن و هیچ بی نهیشتان.

سوخره: سوخره، بیگار.

سوخمه (هورا): سیخمه. داریکه دهجه قیتر و میوی دهخیتسیر.

سوخورمه: سیخورمه.

سور (نمرده): شووتی لیژ و خزو سیربهره خووار.

سورافن: سوراندن.

سورقک: بیشرم، بیشتیواز.

سورخ: دهرمانیکی سورره و کورو کل وایه، دهگیریتسره و چتی

پینده نوسری.

سورخکار: کسبیکه بسورری بنوسری یادپوارو چتان سورریکات. — ی:

سورکاری.

سورسوره: بالنده بیکی گچک ی گیز و نازیره که.

سورمه: کل. چتیکه باریکه و کورو ده زو له زوی دروستده کری بؤ دزی

عما و گولنگی چفته و چتی ترو شالوشه پک. — دان: کلدان، نالقه

ناسنیکه بدم سیرو سیری تزیی جهنجره و له مسیره و سیره میله کانی

لنیدده نری.

سورمه یز: کالآ یا چتیکه بسورمه جو انکرا بی.

سورمه یز: کل له چاور کردن، چاور پشان به کل.

سورمه یی: پهنکی شینی تاریک.

سورفا: زورنا، — تک: زورناتک. — ژن: زورنا ژن.

سورمه یج: گورگو جیره، که پهنکیان سورره چتیان بی دهنه خشتین.

سوروش: خوی مردوم.

سوردهان: (؟).

سوروشی: چتی سرشتی.

سورپان (نمرده): خلیسکان.

سورین: کفدلی مرغانه، نولولای کومیه، سمتی مرغان.

سوکوم (زا): تمر و شیره.

سول (نمرده): سل.

سولت (نمرده): پروت و قوت.

سولتان: (؟).

سولتان: جوریکی لمزازه.

سولسات (زا): کزبونده ی پیاوان به زوری.

سومون: گولیکی بونخوشی ناسراوه.

سون: سن، کیسله.

سونبول: گولیکه.

سونلد: پروانه: دوند، سویتند.

سونفک: ورده کشکیکه دوای سونفده ی ماییتسره. بنیسکه سابون.

سونفی: نیزه. کسبیکه، کله مسر پهره ی پیغمبره یارانی بی.

سوها: مهار کیش.

سوهتن: سورتان.

سوهتی: سورتار.

سوهون (زا): سام، ترس.

سوو (رهوا): دژ، به پیچوانه، له — ی منه: دژی منه. نیش، ژان.

چوکل، گری، سوچ. (فه): سیدنی. (رهوا، دزه). هوا، سارد. — ی

سارد: هوا ی سارد. (رهوا) پهروش، خم، خفدت، حیف، سووی. —

بونومه، — لی بونومه: به پهروشبون، سووی بونومه. لی — بون:

به پهروشبون. کفار، ناسو، لا، قول، کل، سووی، سوویک، کله مل،

ناسوگه. دیو، روکار، نعدوی کوی. گومان، نیگمانی، دلآوولی،

دودولی، هانا. بی: — بی گومان، بی دلآوولی. سهختیان. ترفه، هاشه.

سورد، قازانج، پدج، وهج، مرده، نمکاره ی بی سوره: واته بی کله کور

بی سوره.

سووا (نمرده): سیدنی.

سووی (باک): هاشه ی با.

سوواپ: ساپ.

سوولخ: سوواغ. — دان: دوین، ناوینره، له پدان، کاکل کیشان،

شمش کیشان. — کردن: سیدانن، هیسین، سوواغ کردن. — کیشان:

سوواغان.

سووار: مندالیکه له کاتی له دایک بونیدا له پیتسره لاقی بی. نیوی

نیرینه. سوویار، کسبیکه بسره پستی وولاخوه بی، کسبیکه سوواری

وولاخ یا هر چتیکه بوبی، به پیچوانه ی پیاده یه. دستسوار: تیپ،

سهمر. مبدس له چتیکشه، کله مسر چتیکیترا زال بی، پهنجره ی

نیره بسره حوشی نیمدا سوواره، چیره.

سوواره: سوواله. کسبیکه سوواری پروات به پیچوانه ی پیاده. کومله

سواریک. — دره: سووالدره.

سوواره پیلده (مک): گول و بوق، ده غلیک هیندیک گولی کره بی و

هیندیکیشی له بوقدا بی.

سوواره ی شهره یج: ناره بوشده امه ی شه ترنج، که پتیا ده لنین شا،

وهزیر، فیل، نسپ. روخ، پیاده.

سواریون: سواریه ی.

سواریه ی (هورا): سواریون.

سووارچاک: سووارخاس. — ی: سووارخاسی.

سووارخاس: سووارچاک، کسبیکه سوواری باشزانی. — ی: سووارچاک.

سووارخه (زا): چیلکه.

سووار سوواری (مک): باربارانی، بابارکی.

سوارکردن: پیاده یک کردنه سوار. مهربس له پاهای اندنی کار تکیه. نم کاره زو سوار که. — ی ده مانچه و تفنگ واته ناماده کردنی بۆ ته قانندن.

سوارو: مه قامتیکه نایشه گۆل بۆ سلیمان به گی داناره.

سوواری: بوونی مهر دوم به سوار، به — چو مه سرده شتی. — پیکردن: فمتازی کردن.

سوواغ: قوڕ یا گه چتیکه، که به دهست یا به مال له شویتیکدرایی. — دان: سوواخان، تیهه لیسونی قوڕ یا گه چی گیراوه به دهست یا به مالتج. — کیشان: سوواغان.

سوواڤ (باک): سوولاڤ، تاڤکه.

سوواڤ (ههوار): ساڤ

سووال: ده روزه، گه دایی، له ته چنی.

سوواله (دزه): سواره، باقی دهغل و گیایه به لآن له گهر میتی نابستر. قولیک گهن، جۆ یا مهره به، که سهان دروویتیهوه به لآن هیشتا دای نهایی.

سووالهت: گۆزه کوت، نهشکه لک، نهشکه لوت، لشن.

سو: پارچه دیزو گۆزه دهفری گلینهی شکاره، ناوی تیدا داده نین بۆ مریشک و سهگان.

سووالهده: چله گیایه که نه نزیه که بلند دهیی گه لایه کانیشی وهسی گۆگمی ده چن، که ناره کانی خانه نیه هه لکه ی له نیهه راستیهوه تا سهری که لیک گولی زهره وورد ده ده کات، سواره ده، گوی بهد.

سووالهت: سوواله تیکی شکاره ناوی تیده کن بۆ سهگ و مریشکان.

سووالهک: کۆته ده دار تکی هه لکه ناره یا سوواله تیکه بۆ ناو تیدا خواردن وهی سهگ.

سووالهگر: ده روزه کمر، خورازۆک، خوراز خورازۆک، ده رکۆده رکۆ، له ته چن، له ته چن، خورازۆک، گه دا. — ی: ده روزه کمری، گه دایی.

سووالهکردن: پارسکردن، ده روزه کردن، په سنی کردن، خورازۆکی چت له مهر دوم.

سووان: لوسه بون و نهمانی زسری چت، کولیبون. (پهوا، ههوار،) سووانده. جووره هه لاییکه. خشان، سووانه ی تیغ و داس و سمی وولاخان. بره مند، کارتیه. (که.) کولیبونی تیغ و له کار که موتی تیغ به جۆریک، که به هسان تیهه ییهوه. چه قه سوویون، شهرم شکان. **سووانه:** گوی بان، سووانده، (ههوار،) گوی سووانه، پاساره.

سووانهوه: ساوینوه، سووانهوه، لوسه بون و چونه یه کی لباد و فهره نجی له مهر زۆر سووانهوه. سووانهوه ی که شک و چتی تر، به هه لگۆفتن و خستنی له چتیک تر، که شک که سووانه تروه.

سووانده: ههوار بهان، سانه، گوی بان، گوی سووانه، (ههوار،) پاسار، سووان، که ناری بانی، (ماسه.) میتشپه، ساپیته، (دهر.) سووانه، (پین.) گوی سهبانه، (زا.) سوواندهر.

سوواندهر (زا): گوی سووانه.

سوواندن: نههیشتنی زیری چت.

سوواندهوه: سووانهوه.

سوواندیکه (ههوار، بار، خز): (ههوار.) سوواندیکه، پاساری، (پهوا، خز.) سووانکی، چۆله که ی نیرومی، پاساری، سوواندوکه، سوواندولکه.

سوواندوکه: سوواندۆکه.

سوواندولکه: سر.

سوواندیلکه (ههوار): پاساری و چۆله که.

سووانکی (پهوا): سوواندۆکه، پاساری، چۆله که.

سووانن: سوواندن، سووانهوه.

سوواو: تیغ و داسی سووار، سایراو، چتیکه لوس بووی و بره کی نهماهی. چه قه سوو، بی نابوو، بیتشهرم، پروو دمالراو، چه ختی، چه ختی چۆبان، پهل، چوختی.

سوواوه: سوواراوهوه. — ی: سوواراوهوهی.

سوواوی: بی چارو پووی، پروو دمالراوی.

سووهی: سبهی.

سووهیل (نهرده): نهستیه ی سیوهیل.

سوویا (زا): مهلوان. (باک.) — هی: مهله کردن.

سووپ (زا): چهند بهردیکه له مهر بانی ناو دا ده نری و داری به سرده را ده ده نگه یی بۆ ماسی گرتن.

سووت (باک): تله، دلو، چالیکه تهپکه ی له سر ده ده نری بۆ گرتنی هه ندی بالنده. فیتفیته، فیکفیکه، س (ههوار.) پیته، پویته، مرده، قازانجیکه له پاره به قه مرزانی دا و ده گیریت.

سووتلو: مهر دومی سه سرری.

سووتار (زا): قووق.

سووتال (باک): قووق، سووتار، (باک.) ساکول.

سووتان: سوژبان، سووتان، سووتن، گرگرتن، (ههوار.) سووتی، سوچیای، سزبان، گران، شووتین، شووتان، ناوور تیهه ییوونی چتیک و نهمانی.

سووتانهوه: سوور یونهوه و هه لزه پانی شویتیک له نه مانده بهه ییوونی و زۆر مانوهیه له ته پید.

سووتاندن: سووتان، شووتان، گرگرتن، ناوور تیهه ییوون، سووتاندن، کهماندن، سووتاندن، گردان، ناگر تیهه ییوونی چتیک و نههیشتنی.

سووتاندیهوه: سووتانهوه.

سووتاندن: سووتاندن.

سووتانی (پهوا): داریکه له ناو کۆمه له داریکیدا، که به رۆی هه موو سووتایی تنه ها هه نولق و پۆپ و تیکر له که ی سووتایی.

سووتلو: سفته، چتیکه ناگری تیهه ییوویی. نیوی تیرینه.

سووتلووه: شویتیکه سووتاییتهوه.

سووته (بار): تهپکه، سووتو، سووتار، سووتیاگ.

سووتهن: چتی نیوه سووتاو.

سووتهکه (شوق): جووره نازاریکی دارو یارانه پهلکی داره که ی کم و زۆر پهش دهی.

سووته مهره: داری نیوه سووتاوو هه لپه روزار، سه لکه ییووت.

نادان، (باک.) دابەر. بئ: بیسەر، بیتکه‌لک، بیتخیر، بادی هموا، خۆزایی.

سوودپهرست: قازانج پهرست.

سوودار: گوماندار، به‌گومان. — ی: گوماندار، به‌گومانی.

سوودپهرستی: قازانج پهرستی.

سوودپهره‌ر: سوودپهرست. — ی: سوودپهرستی.

سوودخۆز: مرده‌خۆز. — ی: مرده‌خۆزی.

سووددار: به‌که‌لک. — ی: که‌لک‌داری.

سووده‌کردن: قازانج کردن، بردنوه، که‌لک و به‌رهه‌ پی‌گه‌یین، پاره‌دان یاوه‌رگرتی به‌سوود.

سوودمه‌ندن: قازانج‌کردن. — ی: قازانج لیک‌کردن.

سوودپهر (هموا.): سوودخۆز. — ی (هموا.): سوودخۆزی.

سوور: په‌نگی خۆیین و گۆله‌ خاشخاشی سووره، په‌نگی گۆله‌ میتاقه‌مش سووره، سۆز. پوون، — بوونوه‌ی نان و گۆشت: باشبرۆان، — بوونوه‌: پوون بوونوه، ده‌رکه‌رتن، قۆلین، ناشکرابوون. — کردنوه: پوونکردنوه، قۆیلاتدن.

سوور (لک، فه.): سووک، گهرم، دژی سارد. (که، لک.): شایی و زه‌ماوه‌ندن. (باد، هه‌و.) سوویر، (ئه‌رده.) پۆد، شیلگیر. (باک.) زیز، زووبر، سروه، شنه‌ی با، پای فیتیک.

سوور: واق، واق و ووپ، مات، شاش، خول، ده‌ور، چهرخ، سه‌ماگه‌پان. — خوواردن: خوڵانه‌وه.

سووراه (زا.): سووراو. — ک: سووراو.

سوورپان: چهرخان، خه‌مه‌خواردن.

سووران (فه.): شادمانی بووکی، شایی.

سوورانه: پاره‌یه‌که ناغا له زوا‌ی ده‌ستیی له‌کاتی ژنه‌پیتانیدا.

سوورانه‌وه: خوڵانه‌وه، چهرخ‌دان، گرواز، چهرخان، چهرخ‌خواردن، گه‌پانی مه‌ردومه‌ به‌بئ تامانج.

سوورانه‌تک: سرناتک، زوپناتک.

سوورانه‌گه‌ه: شووتیکه‌تیتیدا به‌سوورپه‌تیه‌وه.

سوورانه‌چک: سوورپه‌تیه‌وه.

سوورانه‌ن: سوورپان، هیتلاه، شه‌خانن، چهرخانن، گه‌پان، خوڵاندنوه، گه‌پاندن، خوڵ پیتدان، سوورپاندنوه، نه‌رانن، چهرخان به‌ چیتیک. هه‌له‌خه‌ل‌تاندن، سه‌ری ئیتسترو گوویدرێژ و به‌راز.

سوورپان: سوورپاندن، خزانن، خشانن، خوڵانن، گه‌پان.

سوورپانه‌وه: خوڵاندنوه‌ی چیتیک.

سوورپانه‌وه: سوورپاندنوه، خوڵاندنوه.

سوورلو (موک.): جووره‌ تریه‌یه‌کی سوور و سپیه‌ی گله‌وی خه‌پ و هینه‌دی گیتاسیتیکیه‌ ده‌نکی هه‌یه و بۆ میلاق باشه‌ وه‌کو کارا‌وی وایه‌. گیایه‌کی کتیری و ده‌ستچیتیشه‌ گه‌ل‌ایه‌کانی سوورپه‌کی قاوه‌یین و پانن گۆل‌ی ریشال پێشاله‌ و به‌ژنیک بلنده‌بئ دوا‌ی ووشکبوونی گۆله‌کی تووکی ووردی وه‌کو زه‌نگیانه‌ی تیدا‌یه‌وه ده‌تروسکی و به‌مه‌مه‌وه په‌نگتیک ده‌نووتی،

سووتقه‌مه‌نی: دارووه‌وه‌ و هه‌مه‌وه‌ چیتیک، که‌مێ سووتاندنی ده‌ست بدات، ناووردو، سووته‌ی، سووتن، سووتنی، چیتیکه‌ دانرا‌بئ بۆ سووتان.

سووتقه‌نی: ناووردو، سووتمه‌نی، سوخت.

سووته‌ی (هموا.): سووتان.

سووتخۆز: مرده‌خۆز. — ی: مرده‌خۆزی.

سووتک (که.): سووتووی جفاره‌سه‌یله‌وه‌ چتی دیکه‌یه، پووز.

سووتکچرا (ئه‌رده.): سووتاوی چرا.

سووتن: سوونه‌، تیش‌کردن.

سووتوو: — ی جفاره‌ی: سوته‌ک، (که.) سووتک، خوڵمه‌یشی سه‌بیه‌ و قه‌مه‌نی، چتی سووتا، خوڵمه‌یشی چتی سووتا. مردو، له‌جیتی — ان له‌ جیتی مردووی خویشووست، ته‌نها بۆ مه‌ندالیکسی ده‌بئ، که‌ بۆنی یه‌کیکی مردووی لی‌ بکمن.

سووتووان: له‌جیتی: — له‌جیتی مردوان.

سووتلین: چیتیکه‌، که‌به‌سووتی، سووتینەر، (هموا.) شانه.

سووتینه‌ر: سووتین، گه‌پتیه‌ره‌وه‌.

سووتیان: سووتان.

سووتیانوه: سووتانه‌وه.

سووجهرگ (ئه‌رده.): سپوچگر.

سووجو (پۆز.): پلار، چکله‌ داریکه‌ له‌ هاویرتینیدا به‌چه‌قیتیه‌وه.

سووجهرگ (ئه‌رده.): سووجیگر. سووره‌وکر یاگ.

سووچ: تاوان، گوناح، کاری نا‌هه‌وا. به‌: به‌زه. بئ: سه‌وس. گۆشه‌، کونج، کونج‌وو، قولینچک، قوژمن، هارس. — ه: داعبایه‌کی کتیری دێک‌داره‌ دێکه‌کانی له‌ سووژن گه‌وره‌تره‌ و به‌له‌که‌ (که، هه‌وا.) سیخو، سووچه‌پ.

سووچه‌ری: (؟).

سووجیار: تاوانبار. — ی: تاوانباری.

سووجدار: گۆشه‌دار، قولینچک‌دار. به‌زه‌که‌ر، تاواندار، گونا‌ه‌بار، خووه‌ی سووچ. — ی: به‌زه‌کاری، سووچکردن.

سووچکردن: پیازه‌کردن.

سووچنای (هموا.): سووتاندن.

سووچیل: مه‌قه‌لی.

سووچیی (هموا.): سووتا.

سووچ: سه‌بینی، به‌یانی.

سووخار (زا.): به‌لسمی برنجی.

سووخال: په‌ژی، خه‌لووز. — دان: خه‌لووزدان.

سووخه‌: قوتابیه‌که سه‌ره‌تای خووتاندنی بئ.

سووخه‌ (هموا.): سیخمه، که‌مه‌ری، سه‌له‌ته.

سووخۆز: سوودخۆز، مرده‌خۆز. — ی: سوودخۆزی، مرده‌خۆزی.

سووخۆله‌ (که.): سیخو، مه‌، له‌قه‌ به‌غه‌دان، نه‌ووچک.

سوود: چه‌خش، ده‌رامه‌د، قازانج، که‌لک، کتیر، داها‌ت. بئ: — ی: بئ جیتی، به‌خۆزایی، بادی هه‌وا. به‌: — به‌قازانج، به‌که‌لک، به‌ره‌دار،

گولمه خمه مری، سوور او، قهډینه، سمول. (موک.) جوړه گوزانییه که.
 په ننگی کی سووره ژان لیتو پومه تیانی پی سوورده کمن، سوور اڅک.
 سووراپوه: چتیکه سووراپیتومه.
 سووراپوه کړن: سوور او به کار بردن.
 سووراپوه سیلو: دوده رمانی سووروسپن، ژان پووی ختیانی پی جوران ده کمن.
 سووراپوه ک: قمزوانی سوورکراو نیدی.
 سووراپی: سوورایی.
 سووراپی: سوورایی.
 سووره (نمرده.): همنزاک، زوکړو و زوکچ. زیره، قیژه، نوژه.
 سووره: خوله، چمرخه به گردی چتیکید، خول.
 سووردها (همرا.): بای سوور.
 سوورده بند: لمبیتی بارام و گولندامیدا وادیاره وینه (سوره) ید.
 سوورده بنه: گیایه که بهاری و کووستانیه ده کرتته ناو دز کولپوه.
 سوورده بوز: سووریکه به بوزی بنویتی.
 سوورده جی: جوړه داره بییه کی سووره.
 سوورده ل: بنه لک، بۆتوتن به کار ده بری.
 سوورده یاز (همرا.): ژهنگه سووره. جوړه پیوازیکي سووره.
 سوورده قا: جوړه تاییکي بی لمرزو مووچه که سی شو و سی پوزان ده خایی.
 سوورده قه بند: سوورده بند.
 سوورده قوش: سووریکي پرپهنگه به پوزنیاس و پوزنی دروسته کړی.
 سوورده قفی (همرا.): شاتو، گاتو.
 سووره چنار: جوړه چناریکي زور بلند و نمستوره، پهلک.
 سووره جیو: داریکي سووریاوه به قه داره ناریکي بهرزه بیتومه که لای و کوه لای داره بهی و همرمیتی وایه.
 سووره دار: جوړه داریکه وه داری به پووی ده چی، دیدارشی پینه لیتن.
 سووره دال: جوړه دالیکه، به لام نم گۆشتخوژ نییه. — ه: سووره دال.
 سووره دیواس: جوړه پتواسیکي لاسک سووره.
 سووره دیوی: جوړه پتویتیکی سووریاوه.
 سووره سافه: بیتجوه بالنده بیتکه هر گۆشتی سوورپی و هیشتاتووی لیتن پروایی.
 سووره سلو (همرا.): سوورمستی.
 سووره شامی: جوړه ترتیه کی سووره کلووی لسانانی گموره تره.
 سووره سووړا: به سوور سووړی چاری تماشای ده کرد. — خوارن یه که له دوا یه کتری. زوړه سووړو، نوژه نوو، گریان.
 سووره قانگ: بالنده بیتکی سوورویو و ناویسه و کوه مروای وایه، جوړه مرواییه که، (همرا.) گمرکه لاری، سوزاڅک.
 سووره قو لینگ: بالنده بیتکه.
 سووره هکوان: جوړه قوونیریکه.
 سووره ماسو (همرا.): سووره ماسی.

سووره ماسی: جوړه ماسییکي سووره و گۆشتی زورخوښه.
 سووره مزه (شو.): ژهنگه سووره.
 سووره موزه (کرما، همرا.): ژهنگه سووره، سیره موزه.
 سووره واته (نمرده.): دالی سوور.
 سووره و بوهگ: سوور بوهه.
 سووره و بیون: سوور بیونه.
 سووره و کړن: سوور کړنده.
 سووره و کړیاگ: گۆشتی سوور کراوه.
 سووره همرا له (همرا.): گولیکي بونخوښه پتر له نیتو چیا یاندا ده برسی.
 سووریاش: گزیر.
 سووریلو: چتیکه په نگی سوور کرابی.
 سووریله سوو: ووتنیکه، ووتنی چتیکه بلی پهره به په کتیک نیشاند دات. — دو اندم.
 سووریلعتی: گۆزه سووره.
 سووریلوره: سووریکه تیکه لای سی بی، بۆولا خانه. سوور کوه.
 سووریلوژ: سووریکه به بوزی بنویتی.
 سووریلو نهوه: سوور هملگمرانی مردم له کاتی تریقی یا توو بهرینیدا.
 سووریلگمرانی ناسن له کوره دا یا گۆشت و چتیر لمرزنی داخدا.
 سووریلوژ: چتی سووری ناشیرین.
 سووریلوژ (همرا.): زهرده واته، ژهنگه سووره.
 سوورت: شپوه، وینه، درووشم.
 سوورتک (که.): بی تاپو، بیتشرم. — ی: بی تاپووی، بیتشرمی.
 سوورچک: سوورچک.
 سوورچی: ختیکی زور گموره کی کوره.
 سوورخن (که.): سوورخون.
 سوورخوژ (که.): گمخوژ، زورگمر. — ی: گمخوارن، گمخوارن.
 سوورخوارن: گمخوارن، گمران، خولانه، سوورانه، خولدان، گیلای، خوخنوارن.
 سوورخون: سووریکه به لای سپیپوه بنویتی سوورخن، سوورفل، په نگی وولا خانه.
 سوورخون (همرا.): مپ، کاووپ یا بهر خیکه سمر و لمشی زهر دیکي وایه به سووری بنویتی.
 سووردهاش: ناوی کیتیک و شارتیکیه لاناوچدی سلیمانی.
 سووردها گمران: سوور هملگمران.
 سووردها گمران: سووردها گمران.
 سووردهان: سسما کړن. هملسوورانن، چمرخانن، گمران، شه لیتن، خوخنوارن، خولانه، پیچ خوارن، گمخوارن، کیتگل، چمرخان، زرقان، خولدان، سمر — سمر قپنهک.
 سوور و سات: خمرج و باجیکه ناغا له ژیرده ستانی خوی بستیتی.
 سوور سووړانی: گمه یه کی کوه کچانه.

سورسور: خلیسکی سرسره‌هولی. — کی (فه). : خلیسک.

سورسور: تیره‌ییکی کوردانه له کویتستانیدا.

سورسور: جوړه تریه‌کی سورده گلووی له سادانی گموره‌تره.

سورفل (هورا). : شی، سورپر توژ، سوروهول.

سورک (باد). : جوړنه. (باد). مۆرانه.

سورکه: جوړه میتوژکی سورده له تره‌ سپیکه دروسته‌کری.

برنجیکه، که ده‌نکی سوروی زور تیدابی له‌پیش کوتانیدا. سورنیکه له زهری، کمسوری و سوزی تیدا نهبی، برتییه له‌منالی وورده. مندالی وورده.

سورکه‌له: نادهمی سوریار.

سورکه‌له (نرده). : سورکهوه.

سورکهوه: وولای کوهی سوریار، سورکهوگ.

سورکهوگ (نرده). : سورکهوگ، سورخون.

سورکردن: پاک کردنه‌وی دانوژله‌یه له خمراناندا به جوداکردنه‌وی کایه‌که.

سورکردنه‌وی: دیزه و گۆزه و هرچتیکی له قوره سور دروست بکری له ناو گلی ده‌نین و ناگری تییه‌ده‌دن تا سوریتیه‌وه. وه‌راست گیران، نمدیر و دیو پیکردنی گوشت و چیتیر له ناو زونی داغدا تا سور هله‌ده‌کری.

سورکردنه‌وی نان یا گوشت: باشبرژاندن، پرشتکردن، (پاک). برآشتن، بریزه‌دان، نمدیر.

سورکردنه‌وی فاسن: شاراندن.

سورکردنه‌وی پشت: پشت راگرتن به‌رووی له‌بهر ناوری و ده‌ست پیتدا هیتانی له‌سهرمان، سور ده‌بیتیه‌وه. سورپانگه.

سورکه‌گوم: چتی وونی بیسره‌وشوین. — کردن: بیسره‌وشوین کردن.

سورگی: ناسنیک زمانه‌داره له دیوی ناوه‌وی ده‌رگا و پنجه‌وی پی‌ قایم ده‌کری.

سورله (هورا). : سوریزه.

سوورم (پاک). : گیاه‌که، سیردم. (نرده). زهری سوروی پی‌ گزگییا، سورک، سۆرک.

سوورمان: واق وورمان، شاش بون، ماتبون. — ی: سورک، سۆرک، خاکی سور.

سوورمه: سیم، سپی و زهره‌هیه شال و شه‌پک و قتگی چوخ و عبابی پیدنه‌خشین. کل، (هورا). کل، سرمه.

سوورمه‌ده (دزه). : گله‌سوره، خاکیکه گله‌کی سوروی، سوورده‌کی بۆ شینایی باشه.

سوورمس (مک). : نملق، هلمسار، سورمه‌لگه‌راو.

سوورمی: نیری نافرانه.

سوورناتک (جا). : بۆزی خواردنییه، نه‌ر لول‌سوریه، که له‌نیتو ریخو‌ل‌نمه‌ه گه‌بشت‌ته‌نساو گه‌روانای پیتدا ده‌چیتیه‌ه خواروه‌وه، سورنچک. (خو). زورلانک، (هه‌و، بابا). زورناتک، (هه‌و).

سورناسک، گیاه‌کی زهره و گچ‌که‌یه گول‌سور و وورده و پهل‌کیشی به سوروی ده‌روانی و وورده بال‌یک بلند ده‌بی مال‌تی نیتو چاوان سپی بیخوا یا وه‌لاقی کوی نیتو چاوانی شه‌قارش‌قار ده‌بی له‌بهر قایی له‌نیتو لان‌کیتی دادنه‌نین نا‌پزی و میزو پیسایی بۆگنی ناکمن و نسپی و پندیشی تخورن ناکوی.

سورناتسک (هه‌و). : سورناتک.

سورنه‌خوش: مره‌یه‌که جۆشی سورده‌رکا.

سورنشت: ده‌روپشت، چوارده‌وره.

سور و سه‌هان: بۆ نافرته‌تی جووان و حیث‌له‌ به‌کارده‌بری.

سور و سنج (هه‌و، سل). : سوروهول.

سوروه‌نه: گیاه‌کی کویتستانییه، کمسوری ده‌ره‌تیا وه‌کوو چنگی کوی سورده.

سوروه‌لگه‌پان: سور بونوه‌وی مردم له پقان یا له‌بهر ته‌ریق بونوه‌ه یان له سهرمان، ناو و بۆل‌بونی تری و هه‌ندی به‌ری تر.

سوروهول: چاره‌شل، په‌نگی سور، سورده‌پنگ، شلی سوروی پرزۆل، سورخون، دم و چار سوروی ناشیرین.

سووری: (؟).

سووریتی: سۆراهی، سوروی چت.

سووریتجه: سوریزه.

سووریتجه (نرده). : قورگ.

سووریزه: (هه‌و). سۆریکه، سۆرک، (کۆ). سۆرکه، هه‌شینۆک، سوروله، سورولی، سورینجه، نه‌خۆش‌ییکی تاییه‌تی مندال‌نه‌ه سوروی له‌لشی په‌یدا ده‌بی و بی‌ناوه.

سووریتکه: سوریزه.

سووریتکه: لوله‌یه‌که له قورگی گیانداراندا ناوی پیتدا ده‌چیتیه‌ه خواروه‌وه، سورپچکه.

سووریتجه: سوریزه.

سووریتچک: سوریتنه، سورچک.

سووریان: ناوی نه‌تموه‌یه‌کی کۆنه له پیتدا له نیتوانی سوریه و عیراقتیدا بون به‌لان نیمه‌ی بل‌ار بونوه‌ه پایته‌ختی وان یا نایین په‌رستیان شاری (حصص) یه له وولاتی مش سوریان په‌یدا ده‌بن پیتان ده‌لین، (پماقبة‌الاکراد) یا قومی کورد به‌لان زمانیان سووریانییه.

سووریتچکه: (پاک). نوریه‌لیشک، (هه‌و). سۆریشک، (کۆ). ترپۆک، (پۆژ). سورچک، (کۆ). سیرچکه، سورینچک، بۆزی خواردنی و ناوییه.

سووری (پاک). : توو‌په‌ی، زووری. — بون: سلبون. بونی چت به‌سور.

سووری فاسمان: سوورایی ناسۆی ناسمان.

سووریز (هه‌و، خو). : گیاه‌کی لاسک سوروی به‌هارییه به‌چیتیه‌ه لیده‌نری.

سووریان: سوورپان. — هه‌و: سوورپانه‌وه، گه‌پانه‌وه، خو‌خواران، خو‌لیانه‌وه.

سووریه: خاکی سووریه ده کمرته باشوری کوردستانی بندهستی ترکان له سووریه دا نیرملیقن کوردهیه. کوردستانی سووریه له زتی دهجله تا ده ریای سپی به کوردستانی ژێردهستی تورکانوه گرتدراوه، نیل، مالیات و باقی کورد پارچه پارچه یون هندیکی له ژووری سنور و هندیکی له ژیری شوروین باب له ژوور و کوپ له ژیر بیجگه لهوانیش نزیککی ۵۰، ۶۰ ههزار کس له شام و حلب و حما و تله کلهرخ و حصن الاکراد و چیاپی علوی داده نیشن گهلیک پیسای ناوداریان لیهه لکوتوه له کوردهکانی سووریه وه کوو: مالی زوکللی، مالی بهرمهده، مالی هنانو، مالی بهرازی، مالی عبیدوره حمان پاشا، مالی شهمدین ناغا، مالی بهکداسی، مالی بۆز له میژوودا بهناوی (ادیب معوض) که بهناوی (الاکراد فی سووریه و لبنان) چاپکراوه و بلأوه پهخشکراوه.

سووریه چکه: سووریه، گهلور، قرقرتوک.

سووریه چی: (ههرا.) : سووریه.

سووری سنجه: (موک.) : جووره ماریک.

سووری کال: نا.

سوورین: بهروانه: سورین.

سوورینه: (زن.) : سووریه.

سوورینه چکه: (زاخ.) : نیوگن، ناوگن. بۆی خواردنی، (خو.) : تر تریک، (باک.) : نوور بهلیشک، توپ تریک، به بهلیشک، سوور سووک، سووریشک.

سوورین: سووتان. — دن: سووتاندن.

سوورینی: (ههرا.) : سوورمانی، سوورانی، قههیک، حیز، چنده، بلخ، پۆل، قاقچه.

سووریه نهک: نه خۆشیکی په تو (ساری) یه له پێگه ی تیکه لاوی ده گیریتوه میکرۆبه که (گۆنۆکۆک) ه چلک له چووی مرۆی دپته ده ری و ده سووتیتوه، که زوو چاره نه کری لهوانهیه میزی بگیری میزدان و گورچیلکه ی باوس و هم لهوانهیه مندالیشی نیی، له نافر تانیشدا مندالانی تیکه ده یا ناووس نابێ یان بهرداوی چرکی وی وه چاو بکوی کوویری دهکا دهی چتی وا بخووا، که میزی زۆر پێشکات و به ناوهووزکی پرمهنگهات و پوتاس یهک له ۱۰۰۰ دهسووری و په نسیلین لیهه ده ری چاره ی له کوردستاندا واده کن: باینجانی پیشاوی له چووی ده گرن، شووه ۱ مسقال، ناوی کولای ۱۲۰ مسقال دوای کولاندنیان به شیر و گهرمی پیتی ده شوین ناوی جۆ بۆ سوور نهک زۆر یاشه که رهزیش زۆر یاشه، بنیشته تال و نوک و زهره چیه به قهده یه کتری بکوترین به لان بنیشته تال که به قهده مازووکی له ناردی زهره چیه و نوکه که ده ری به یانیان له خوړینی قووت بدری زۆر یاشه.

سووریه نی: دۆشه گه یه کی جوانی په تریمی ساچا خداره له گهر ماواندا خۆی له سه پۆشته ده کړیتوه.

سووریه نی سه ریل: (که.) : جووره تفنگیکی کۆنه.

سووریه نی: سوورانی، (ههرا.) : سوورانی، ژنی حیز، قاقچه، بۆل، بلخ، چنده، قههیک، خواری، قهلق.

سووریه: چیشته تیکه، که به ره که ی سووریا و کوشرابی و تلیه که ی فری دراپی. پارزن، پلاپارزن، پلاپهز، پلاپالتر، پلاپارین قابیتیکی مسی کونکر نه بۆ پالوتی چتی به کار ده بری.

سوورن: سوورن.

سوورن فلان: سوورن تازن.

سوورنه: سووتین.

سوورنه دن: سوورندان.

سوورنه که: (ههرا.) : سوورنهک.

سوورنه نی: خاوی و پشتمالی گهر ماریه.

سووریه نی: گهری ده روون، سووریا م ده گهری واته گهری سه ندروه.

سووریه یو: سووتاو.

سوورن: گوندووش، گندووش، کونووش، کونووش، گنۆز، گۆچمه نی، جوالدرو، جوالدرو، سوورن، ناسنیککی نه ستورو درێژکۆله سه سه ریکی تیژ و سه ره که ی تری کونه به ره کورتان و گوئی و ته لیسی پی ده دروون.

سوورن فلان: به زوری سوورنی له چتیکی پاکرن، سوورنکاری، به سوورن بندا نی چاره ی دانوه که (کام) ی کردی واته دانی کۆل بووی خواری پی نه خوړی به کورده یه چاک ده پیتوه و دانیش ده خرا.

سوورنه دن: چهرمیکی درێژکۆله یه سوورنی تیده خری.

سووریه نی: سووتان.

سووریه یو: سووتاو.

سووس: ناوی گیایه کی تال و شیرینه ناوه که ی ده فرۆشن.

سووسه: دهنگ و باسیکه هیشتا بلأو نه بویتیه. — یهک هیه له بابیت فیساره باسه: دهنگ و باسیکی کزی هیه. (که.) ده لاقه، کولانه، پۆچنه، شووتنوار، شووتن. — بهرین: کولانه گرتن. بای سووک. ههست، سووسه. شوفا ری.

سووسه کفرن: شوفا ری کردن، ههست پاکرن، دهنگ و باس وه رگرتی کم له چتیکی نه پیتیه.

سووسه نی: بزنی پهشی ده م و چاو سپی یا سووره.

سووسه مار: چاو سپیک، بزنی مره، دیلمار، مار مارۆک، بزغ، بزغۆک، مار ماریشۆک، کیتزگر، گومگومۆک، سیسه مار.

سووسه بهر: گیایه کی گه لا پانی زۆر بۆنخۆشه. نیوی نافر تانه.

سووسه ن: (ههرا.) : سووتینه، جووره گولیکی جوانی بۆنخۆشه، زۆر پهنگی هیه. نیوی نافر تانه.

سووسته م: ناخی نفشه ک تفنگی که ثناریه، سیستم، جوور، شیره.

سووسک: (باک.) : سووسکه، سووتسکه. — ده: سووسک، (ههرا.) سووتسکه. (پهرا.) : فرخه کردن.

سووسه مار: (ههرا.) : سووسه مار، دایکه مارانه.

سووسن: (باد.) : سووسن، سووتسن، سووتسینه، گولیکی به هاری بۆنخۆشه وه کوو نیرگیسی وایه چلیکی پروتی پی پهلکه له سه ره یه چله که ی گولیکی په نه یی دیتی. نیوی نافر تانه.

سووسووک: (ههرا.) : فیتو.

سووسی: (ههرا.) : سووتسکه.

سووش: (زا.) : جووره گیایه کی بۆنخۆشه.

سووفی: زانا، هوشمند.

سووفیله: نیمامی په سپسوکییه، نیمامی ته سبیه یه.

سووق (هەر): زەق، چاو — کردن: چاوزهق کردن.

سووقان (دەلو): ئیتسک.

سووک: بَلَج، هەرزە، حیز. (فە.) عەزاداری، ماتەم. (کە.) حەجک، کۆت. — پێتەدان: کۆت پێتەدان وەبەر چینیچکان دان، بەر بە بەرمەنان. دڵسەفک. هەرزە، بێ ناپەرۆ، پێژپێژە، جەپن، وەینەک. سەفک، واژێ قورسە، ناسەنگین. — ایەتی: سووکی، سووکیتی.

سووکە (نەردە): چتیکە گۆرەوی پێ دەچنرێ، دەرزێ گۆرەوییان، تەبەنە. (پاک.) شاپلەتە.

سووکەتی: سووکیتی، سووکایەتی.

سووکەکی دووخ: سوورژنی دووک.

سووکەلە: چتیکە لەمەلگرتیندا سووکێ.

سووکبار: باری سووک، بریتییە لە کەسێک، کە نەمرکی سووک و کەمی. — ی: کەم نەمرکی.

سووکبۆن: قورسایێ نەمان. هەرزەبۆن، لەبەر چاوان کەوتن.

سووکەس: دەست سووک. — ی: دەست سووکی.

سووکەرە (پاک): مەنجل، دیزە.

سووکەرۆخ: پڕووسووک.

سووک کردن: قورسایێ و سەنگینی نەهێشتن. ناپەرۆبردن، لەبەر چاوان خستن.

سووکێتی: سووکی چتیک لەبەت کێشەرە.

سووکێ: بێرەنجی، سانایی. کەمکێشی، سەفکی مەبەس لەوچتەبە، کە قورس نەبێ. بێ ناپەرۆیی، جەپنی، حیزێ، بێشەرمی، حیزەبەخۆزی، هەرزەیی، بەدناوی.

سوول (پاد): جۆزە، تافگە، پلوسکی ئاو. (فە.) سەپێل. جار، نۆبە، کەرەت، هەل. (پل.) سوولاف، پڕژ.

سوول (فە): سووژر.

سوولاش (پیرا): دۆلاش.

سوولاف: سوول، پێژاو، تافگە. نێوی ئافەرە تانە.

سوولان: گۆندیکە لەمێلا کەقنە بازارێ هەسکیفییه.

سوولاکە: سوولاک.

سوولابووک: پلوسک، بۆختک، (پاک.) چرک، چۆنەک، سوولاکە.

سوولە (پاک): لاسکی تروتتییه. چوکلەدارێکی تیزە، تەنکەمران بەکاری دەبن. چەند سینگیکی باریکی نووک تیزە بەرمالێ دەواری لە دەواریدا پێ قایم دەکری. لاسکی هەرزنی.

سوولەپەرە (پل): چلورەرە.

سوولەپەنی: سەلمانی شارێکی کوردستانە ماوەیەکێ زۆر پایتەختی پادشایەکانی بابان بوو.

سوولک: منالێ ساوا. (دەر.) سوولاک.

سوولکە: مەبەس لە مندالە: دووسوولکەم هەیه: دوو مندالەم هەیه. بنیسکە سابون، شۆتی لێژ.

سوولکە: شۆتی لێژ.

سوولی (بار): گپی ناوورێ، گۆپی. پلوسک. تافگە، پێژگە، (هەورا.) وەزەن.

سوولی کەباب: جەرگ و دلی برژاو.

سوولیمان (بار، کە): ترییهکی پەشی گلوردێزە.

سوولین (پاد): زێراب.

سوولینه (پاد): گۆنگە نەو لۆلە گلێنانەیه، کە سوور دەکرانەرە و بۆجۆگەکی ناوی لە ژێر خاک پەتێزە دەنران.

سوومان (پاد): روخسار، پوو.

سوون (فە): نەستوندە پەشمالان، سستون. (زەن.) هەورا، کە، هەر. سن. سووین، ساین، سوونەرە تیغی، ساوین.

سوونەت: هەوێل پۆژی درۆتەیه. — کردن: پێستە زیادەکی سەرچووی مندالێ نێرینه پێن.

سوونەرە: هەلگۆفت و — ی کەشک. (فە.) وولای، سووانەرە، هێسین، تیزکردن، هێسون، هەسون، سووین، سوو، سوونەرە و وەرگێڕانی لباد و ئیتر، هۆسین.

سووفول: گیایەکی بۆنخۆشی گۆلشینە پەلکی وەکوو هێ نێرگزییه و هێتەدی ویش بێند دەبێ.

سووفە (پاک): سوویند، پاکانە. — اثر: سوویندی درۆ. — خوارن: سوویندخواردن.

سووفکە: بنیسکەسابون.

سوونگەر (پاک): هەر، نیسفەنج.

سوونگەر (پاک): هەرور، سوونگەر.

سوونی (هەورا): سن.

سووری (پاک): سقووری.

سووهراو: لەسەدی چارەمینییدا ناوبانگی پێشووێان سەهرە بسو دانیشتووی شەقلابات و تەسەفتون بسوون ئێستا بەرازای شەنۆیه ناو دەبرێن.

سووی: تەماشای دڵریست، حەیف، سوو، جەخار، جەخار، پەرۆش، داخ، جەجمەت، خەم، هەزەمت، تاوان، بەزەیی، خەفەت، ئیش، نازار، ئەم بەرینە بە سوویتییه: بەنازەرە. — بۆنەرە: بەزەیی پێداهاتن، لە — یان نەمزانی چیکەم: لە تاوان نەمزانی چیکەم، سوویم بۆزە: حەیفامان لێتی. ناسۆ، سوو. (دەر.) سیپەلەک، سیپەلەک. گۆشە، کەنار.

سوویار (زا): سووار. (پاک.) قەشمەری، لاسا.

سوویاک (نەردە): سووار، سوواوەرە، سیویاک، ساویاک.

سوویان: سووان، ساویان.

سوویە (لور): سیپەلات، سێل.

سووی بۆنەرە: مردن لە داخان یا لەبەر نازاریکی.

سوویتەلی: مەزێ هەلەشە سەرەری.

سوویجەگەر: سیی و جیگەر.

سوویژ (هەورا): سۆلە، (فە.) سووژ، (دەر.) هەر، کە، لک. (سوور، تیز خوێ، زۆر سوویژ، سۆل. (دەر.) شایی، زەماوەند. سەخت.

سوویژبووک: شۆراووک، شۆرافک.

سیتلک

سیتلک (باک.): چنگاڭ.

سیتو: پروکیش، پولی ساخته و قلب.

سیتیر: جوړه تفنگیکه.

سیتوره: سیتچشن.

سیتړلمکی: سیمه‌کی، جوړه داریکه.

سیتچار (باک.): سیتچوارچار؛ بارام — هاته مالی نیمه.

سیتچاک (بخ.): کوا، کورتک.

سیتچکه: یدیکه له بهره‌کانی داره‌مازوبه‌قد گزگلی دهی، ماچچوک

(بار.) ماچچوک، چلچله به‌لام چله‌کانی کولن، سیچک.

سیتچکسلوه (بابا.): باپشکتیر.

سیتچکله: چتیکه سی ددانه‌ی بی تیسی س — ش.

سیتچووار: ناوه بق دوازده پڑوهی دوای سی شش.

سیتچچه (نرده.): سیتالو، سی لیخه.

سیتخ: سیخ، شیشه‌ی کبابی.

سیتخت (همو.): مراژتکی دارتاشیه شویتی جغزی پروازی وینه و

نیتري پیده‌کیتیری.

سیتخچه: درک، درو — ی گه‌م؛ چقل و پزی گوله‌گفنی، داسس،

داسوله.

سیتخچوله (لو.): سیخوړ.

سیتداره: له — دان، له‌داردان، خنکاندن، به‌داردکردن، سیتپای مرو

پتخنکاندن. وه‌کو سیتداره‌ایه باز و بالنده‌ی تری له‌سمرده‌نیشی.

سیتدوره: هدیوانتیکه دیواره‌کانی له‌سمرستونانه وادیاره سیتدرک یا سی

په‌نجمه‌ی تیدابوه. ناری نمشکوتیکیه له‌مروژه‌لانی بازپزی که‌قنه

بازاریه. — ی ژوریکه سی په‌نجمه‌ی له پزی یه‌کوه تیدابی.

سیتدنگ (باک.): پوزی شیتپوری.

سیتدنگه (خو.): پتکول، (پوژ، همورا.) پدیکول.

سیتدوری (نرده.): سخت.

سیتړ: دیزه، پرپه‌نگ، توخ. (فه، همورا.) تیر.

سیتړان (باک.): سیران.

سیتړنگه (باک.): سیرانگا.

سیتړه: زیره، سوړه، زوړه، گریان و هاوار.

سیتړه: نندازه، نیشانه — ی چه‌کان گرتن: نیشانه‌گرتن. گری و

قیتکایه‌کی سمر لوله‌ی تفنگانه، که‌سیره‌ی پیده‌گیری. تمن، له —

ی تودا شمو پوژ ده‌مخورتند.

سیره: سرنج.

سیتړه‌سیتړ (نرده.): زیره‌زیر، سوړه‌سوړ، گریان، قیزه، قیز و هاوار.

سیرت: سعیرت شاریکی کوردانه له ژیردستی تورکاندا له‌بتلیسی نزیکه

ملاخلیل سیرتی هستیار و زانایه‌کی گموره و ناوداره زور نووسراوی به

نرخ‌ی به‌زمانی عمره‌بی داناه (استعاره‌ی) ملاخلیلی به‌ناوانگه

گلیتیک په‌رتوکیشی به‌زمانی کوردی و کرمانجی داناه به‌ناوی (نهج

الانام) و چاپیش کراوه.

سینه‌خدی: لوتی.

سینه‌هوان (باک.): بلزور و زوه‌ندی.

سینه‌که (باک، همو.): گیاهه گه‌لای وورد و درتزه گولی موره وه‌هی

گلیتخه‌ی ده‌چی بق چیتستی ده‌سده‌دا، سیتسکوک، گیتلاخه، سیتسکوله.

سینه‌کوک: سیتسکه.

سینه‌کوله (شن، همو، دهر.): گوی به‌گواره، گیتلاخه.

سی بنه‌رد: سیتی بنه‌ردی.

سیتپا (زا.): ده‌سندووی جو‌تیه.

سیتپا: سیتپک، سیتداری به‌که‌سره به‌ستراون مشکه‌ی پیده‌نریت.

سیتپک: سیتپی، سیتپا، خه‌چرک، (باک.) دوستان، (همورا.)

سیتکچکه، ناستیکی سی پتیه له‌سمر ناووری داده‌نری و منه‌جملی

ده‌خرتسمر، سیتپای مشکه، سیتپک.

سیتپایه: — ی وینه‌گم‌رتی. سیتپا.

سیتپالو: سیتسوج، جوړه درکیکسی سیتسروچه، بق همورو چتیکسی

سیتسوج ده‌ی، سیتلک.

سیتپره: مراژتکی دارتاشیه داری پی کونده‌کری. نوه‌ی به‌تویبرکی پتی

ده‌لین وینه‌چه پاشموره. جوړه گیاهه‌که وه (شموه‌ی) ده‌چی، سی پهری

لورسی گه‌لاخه، له‌مندی جیگا ده‌چنری و دووسیتچار ده‌ویتسموه

ده‌یکمه‌گزره بق نا‌الان. جوړه به‌فرتکی سیتپره‌یه. جوړه خووسیکه.

سیتپه‌ک (باک.): سیتپی، سیتپای مشکه‌یه.

سیتپهل: پروه‌کیتکه، که‌تازه سمری ده‌هیتابی.

سیتپه‌له (که.): برکه‌ی کاله‌ک و شو‌تیه، که‌پهلداوی.

سیتپه‌لمگ (نرده.): نمسپیکه سی پتی سپی بی.

سیتپه‌لدا: سیتراک، سی گم‌هر، سی مندال.

سیترووسنه‌ک (دهر.): په‌سلیترکه.

سیتیک: سیتپایه‌که مشکه‌ی پیداه‌لدو‌اسری بق‌زدندن.

سیتپولکه: گیاهه‌که.

سیتپی: سیتپا، (باک.) خه‌خده‌ک. سیتپایه، سیتپای سمر ناوری.

سیتپیک: سیتپای مشکه.

سیتپی: یی: که‌له‌همورو قورونه‌کا دوچار ده‌چیته پتسموره و جار‌تیکیش

ده‌چیته پاشموره، جوړه هله‌په‌پتیکه، سیتگافی.

سیتپیک: جوړه که‌پرتکه بق هم‌ستونه‌ی ۳ داری ده‌ی، که‌ده‌کاته ۱۲ دار

و هم‌سی داری له جیگای پایده‌کی بلاو داده‌مغزیت تا که‌پره‌که قایم

بیت.

سیتپی (باک.): سیتپا.

سیتقا: بمن یا گوریسیکه سی لوبادابی، سیتهمند، نغزی مافی خوه —

لته‌دستینم، وه‌ریسی من سیتنايه: سی لویه.

سیتقا: مراژتکی بزم و ناهنگه.

سیتقا (باد.): هه‌تاو.

سیتقه (نرده.): دموو، فریت.

سیتقه‌سمر: ناوه بق تیره‌یه‌ک له هم‌موند، که‌سیته ده‌بستان

به‌سمریانموره.

سیرزکان (که): گمەیهکی دوو کەسییە ٣ بەردان لە نێو شەش خانەدا دادەنێت خانە بەتالەکانیش دەمینسەرە بۆ یاری کردن و لێکەردنەوە. سیرفە (نەردە): دەست پلاوی. سیرکۆ (سور): سەرگۆتێک، گۆفەک. سیرمەکی: سیمەرەکی. سیرفج (باک): سارنج، ئەمبار. سیرۆ (شا): سیمەرۆ. سیرۆچکە: قورقوراکە. سیرۆک: خواردنێکە دوای سێ پۆزان، کە کەسیکیان لێ بێ دەیدەن بە هەزاران. سێ پۆزە: سێ پۆزگە. سیرۆک: پۆزۆتیکە سێ پۆزان لە شوێن یەکتەری دەگرن. سیرۆزگە: خواردەمەنیە کە بەخێر بۆ مردوو دەکری دوای سێ پۆز مردنی. سیرۆفە: بە ئالدا سووکە، بە ئاندەییەکە نێواری و سەبەینان پتر دەگەڕێ و ناتوانی بنیشێ. سیرۆ: پەشۆ، (هەر). پەشۆ، سەمەل، بە ئاندەییەکە بە قەد کۆتریکییە بە لانی پەش و شین دەنوێت و کەوی دەکری، تۆقەرەشکە. سیرۆتەسەل: تیرۆتەسەل. سیرۆزە (باک): برسی. سیرۆزەیی (باک): برستی. سیرۆون (باک): جوورە چێشتێکە هەویری لە پۆنیدا دەتارننەوه پەنگە میوانی بێ. سیرۆونی (باک): قەلەر. سیری (فە): تیری. سیرپان (باک): سیرپان، پێگایە کە سێ قۆلی لێبوییتەوه. سیرپان: سیرپان. سیرپزکین: جوورە یاریە کە وەکوو دامە وایە. سیرپزین: سیرپزکین. سیرزگ: سیرپەیدا. سیرزە: سیرزە، سیانزە، سێ و دە ١٣. سیرزەمین: سیانزەمین. سیرزەهەم: سیانزەهەم. سیرزەهەمین: سیانزەهەمین. سیرزگە (باک): گەسک. سیرۆ (نەردە): سۆزی. سیرۆو: سەینی. سیرە: ناوی گوندیکی کوردانە لە نێو پۆزلاوی قامیشلویە. سیرجان سەد. سیرە: سیرەند، بارام تری خۆه سیرە بە گەنم دەدا.

سیرزگە

سیرسو: پەندێکی سیرسوچە یا چتی سیرسوچە. گیایەکی کێوی و دیمەکارە. سیرسوچ: سیرگۆشە. سێ: سێکس سێکس، سێدانه، سێ وەکوو دەلێن چوار چوار، پێنج پێنج، یەکیەک، دوو دوو. سیرخە (نەردە): سیرلۆ، سێ حەجە. سێ شەش: ناوی هەژدە پۆزانە لەسەرەتای بەهاریدا، کە ٦ پۆزبایە و ٦ ییش بارانە ٦ پۆزیش هەتاوه یا ١٨ پۆزی سەرەتای زستانییە بۆ شێرە. سیرەم: سیرەم، سیرەمە. سیرەمە: سیرەمە. سیرەمە: سیرەمە، سیرەمە، سیرەمە. سیرەمە (باک): سیرەمە. سیرەمە: سیرەمە. سیرە: ناوی دوو دێیانە لە مەریوان. سیرە: سیرەمە (کرما): کێزێ، یارەلماسی، گەلێ جوورە خواردەمەنی لێ دروستدەکری. سیرەمە (هەورا): یارەلماسی. سیرەلاسورە: سیرەلاسورە. سیرەلۆکە: گیایەکی بەهاریە گەلپانە بەرێکی شیرینی خری هەیە. سیرەلۆکە: گیایەکی بەهاری گەلپانە بەرێکی شیرینی خری هەیە. سیرۆ (زا): چتی بۆگەن. سیرۆمین: سیرۆمین. سیرۆکە: گیایە کە ئازاڵ دەیخرا. سیرۆ (هەورا): پەتاتە، یارەلماسی، کێزێ. سیر (باک): سیر، دارا، ی: دارە سیر. سیرقین: سیرقین. سیرقین (باک): مەلە. — کێز: مەلەکردن. سیرقشک (باک): سیرۆکێرە. سیرقۆک: بەری گیایەکیە وەکوو سیرۆ شین و سورن منداڵان لە چۆلی لێدەکەنەوه و دەیخۆن، گیایە کە بۆ دەغل و دان باش نییە. سیرقیشقۆک: پیاوێ خورگە. سیرقک: کۆتایی نێسکیکی درێژ. سیرقکین: سیرقکین (باک): سیرۆ بن عەردی. سیرقکۆ (باک): گیایە کە. سیرقک (باک): سیرقک. سیرق: ناوی ئافەتێکی زۆر جوان و هەلکەوتوو بۆوه چیرۆکیکی لەسەر دائارە نەر چیرۆکەش هەمەواناوە. سیرک (باک): سیرکە تری. سیرکەرۆ: ووشک و پەق، جوورە هەلپوچەییەکە لە پێشدا ووشک و کریمیە لە دروایە هەر بۆ خۆی ساخ دەبێتەوه.

سینکېهر (موک.): سۍ يه کبهر، وهرز تير تکه پاش دهرچونيتک سۍ يه کيتکی دده دريتۍ.
 سینکېو له (همر ا.): گتلاخه، گيا يه که.
 سینکوک: سينپهړه.
 سینکوک: سۍ پهړه.
 سینکوزی (باک.): سينسوج.
 سینکوک: سۍ کوما، سينبش.
 سینکوجک: سينپای سمر ناوړی، (همر.) گوچاله، (بابا.) سمرناگره. —
 ه: سینکچک، سينپايه يا سينپرد له نزيک يه کتري داده نرين و مهنجل و ديزه وتاره و چتی تر يان لسمرداده نريت و ناوړيان لسيندا ده کرتيموه بؤ گمرکردنی زاد و ناو و چتی تر، — ي سمر، کچک (دزه.) کوچانگر، (دهر.) کوچکانی.
 سینکوه: گيا يه کی ناوی سۍ سوچه گمزيک لمرزده بيتسره گولتيکی توب دهر دکات لمدوړی گوله که ي گملا يه که دهر دکات وهک گه لای کمره وايه.
 سینکوه (باک.): جينگيا يه که سۍ دهره و دزلان ويک بينيتسره.
 سينگا: جوړه گورانبيه که، مه قاميکی کونی کوردیه.
 سينگاف: ناوی جوړه گميه کيه.
 سينگایي (باک.): سينپيتی، جوړه هه لپه پريتکی کوردیه.
 سينگره کی: سينپيتی لمه لپه پيندا. له کار و فرمانيتکی به توماوی گمر و سمر گمر بون.
 سينگوشه: سينسوج، چتی سينسوج.
 سينگوه (باک.): سينسوج، شن.
 سينل: ساج، (باک.) سينلوک.
 سيل (باک.): ساج، خيز.
 سيل: سخت، دژوار.
 سيلاخ (زا.): لم، ليم.
 سيلاک (باک.): (باک) سيله، خيز، زيخ.
 سيلاله: پروانه: سيلاله.
 سيلانه: سيلو، سيليزگ، سيتال.
 سيلو: ليمشت، (باک) تيراث، لمعی، (همر.) لافار، پروک.
 سيله: پروانه: سيلاک.
 سيله: تلعبه رديکی پانه ناشوان کولتيره ي ناشی لسمرد دهرزيتی.
 سيلر (بل.): جلّه، په قه ي گموره.
 سينجه: سۍ لچ، سۍ ليوه کوو ووشتری، که سۍ ليتوی هديه.
 سينخان: لمی ناو جوگه و ناروان.
 سينک (کو.): دار تکه سمری سۍ لکه و گياو گولی پۍ کوزه کفموره و هم بويده رهيسانی قرشه لسينموره ي جوخينان به کار دهری و پيتی ده خرته بهر پيتيان.
 سينکه: نيره کمر.
 سينگا: شورتی لافار.

سيلمی: جوړه هه لويه که لشارد و دژشاو و پهنيری کولآو دروستده کړی.
 سيلم: چيا يه که مو توت به باکوړی پوز هه لاتي پهوانمزی به لای حاجی نومرانه وه.
 سيلوک (باک.): ناسانه، جينگای کموشان، سيلون.
 سيلوخی: سينبازد.
 سيلووله: لولوزنجيری ملی ژنان.
 سينه (باک.): سينپل، سمرديکی پانه ناشوانان له جياتی ساجی کولتيره ي ناشی پۍ دهرزيتن.
 سيليف (باک.): پروانه: سيليتو.
 سۍ ليتو: سۍ ليتف، به که سينکی ده ليتن، که گوشتی ليتوی لمرزوره و زور ناستوره، کاتيتکی باخوړی ليتونه ستوره که ي ده بيتسه دوو سمرزوی وا ده ليتن سيليف، سيليتو.
 سيليزگ: سيلانه، سيلو.
 سينه (باک.): جوړه گميه يتيکی مندا لانه.
 سينه کوک (باک.): جوړه بوزوړتکه.
 سيلهک (باک.): (باک) خيز، سيلاخ، سيلک.
 سيلوکه: پارچمر ازتکی جهنجر پيه.
 سمره کی: هه لپه پين، هه لقوتين به کول، به جهخت.
 سين: ووتيه که به دواي همندي ووتی تره ده دنوسۍ دیکاته ناوی بکمر: ممرسين، حقه موه سين، بستين: کپيار.
 سيناف: مريزه که، که گمليک جاران ناوی خوی ده گزوي.
 سينلر: سين، ناستينمر.
 سينچ (باک.): په ريزنی باغ و باخچه به درک و داروبار. — کرن: بستان.
 سينزه (همر ا.): سينزه، سيانزه.
 سينزه مين: سيانزه مين.
 سينزه هم: سيانزه هم، سينزه هم.
 سينزه هم مين، سيانزه هم مين.
 سينی (باک.): مجوعمه، سینی.
 سيننيک (باد.): دهری، دهر.
 سينو: (هممه.) سينف، (همر ا.) ساوی، ميويه يتيکی خړی گموره ي تیکول جيري تام و بونخوشه. (باک) زهرگه ته.
 سينوان (باک.): سه پوان، چتر.
 سينوانهک (باک.): ووشتره وان.
 سينوه خته: مهبس لبعه يانی و نيوه پوز و نيوارانه: دارا — نانی ده خوات.
 سينوه: سينمر، نيسي. نزار، نसार.
 سينوهه: گيا يه که زور لمرزوی جوړی نابيتسره همر لکه ي سۍ گه لای پتيره، گولی خړ و زهر د دیني، گيا يه کی زور جووانه و موينجی ده چي، ده شخړی، (باد) سينوک.
 سينوه قال: سينبر تال، نمرکسديه، که ناکموتيه سمر چاوی مرزقان و بؤ سوکی پييده ليتن — ياسيتوي پيسک، ناوړه.
 سينوه پوز: سينپهړ.

سینه‌روچک (خۆ): سینه‌لۆوکه.

سینه‌روچک: جووره به‌رتکی داره‌بهرویه سپییه و ده‌خوری و ه‌کوو سینه‌جکی وایه.

سینه‌مینه: په‌تاته.

سینه‌کیویه: سینه‌رشک.

سینه‌لاسوره: قورلیتر، (که). سینه‌لاسوره، جووره سینه‌تکه لایه‌کی سوره.

سینه‌لۆوکه: (خۆ). سینه‌روچک، گیایه‌که به‌ستیک پتر بلنده‌بی و گه‌لای و ده‌ی تووی ده‌چی و دانه‌دانه و ه‌کوو قوماشی دانه‌دانه وایه نیتیه و مینه‌ی ه‌یه، نیتیه‌کی نیتیه‌کی ده‌ده‌کات و گولی سپی دینه‌ی وه‌ گولی سۆله‌ دهری ده‌چی پهری و ه‌کوو گونی مرۆیه مینه‌یه‌کی و ه‌کوو چه‌قاله وایه.

سینه‌فنگ (نهرده): سینه‌نده، په‌یوه‌ست، سینه‌ند، په‌یوه‌ند. — ی: سینه‌نگ، سینه‌نده‌ی پشتی، په‌یوه‌ندی.

سینه‌وو: دوودلی، نیگه‌رانی، دل‌باده‌په‌مه‌که. — کردن: دوودلی کردن، نیگه‌رانی.

سینه‌ووسات: خه‌رج و باج.

سینه‌لۆ (گهردی باک): گۆپه‌لته‌نه.

سینه‌ووک (باد): سینه‌په، گیایه‌کی گۆل‌ه‌رده.

سینه‌ووک: چایه‌که که‌تۆته پۆره‌لانی په‌واندزی.

سینه‌وول (فه): سمیل.

سینه‌فنگ: سیاوون. ناری دینه‌کیشه له‌ شارباژێری.

سینه‌هه‌رمی: جووره هه‌رمینه‌کی خه‌ و ه‌ک سینه‌ وایه.

سینه‌ی: نیتیه ناهه‌ تانه. سینه‌ی.

سینه‌ی (باک): هه‌تیه، که‌سینه‌کی دایکی و باوکی مرده‌ی.

سینه‌یاگ: چتی سوو اووه.

سینه‌یان: سوران.

سینه‌ی بنجه‌فنگ شه‌وتی: هه‌تیوی بی‌ دایکه.

سینه‌ی بن فه‌زی: گه‌ری، کرکه، به‌رد، سینه‌کیته به‌هه‌ری.

سینه‌ی توه‌ک: هه‌تیوی بی‌ بابه.

سینه‌وتی (باک): هه‌تیوی.

سینه‌م: چتیه‌که له‌په‌ی ۳ دابی، سینه‌م. — ین: سینه‌مین.

سینه‌یا (باک): سینه‌یا.

سینه‌هتی: زاکان، سینه‌زاگه، سینه‌پیدا.

سینه‌یان: سینه‌ی (۲). — سینه‌ی.

سینه‌هیشه (نهرده): ونا، زه‌ییه‌که شی‌ درابیتیه و چاندرابی.

سینه‌یان: سینه‌دانه، سینه‌کو.

سینه‌هک: یه‌ک له‌سینه‌یان، به‌ستیک له‌سینه‌یان، که له‌باتی له‌کانه خاوه‌ند سامان له‌ کشتیاری ده‌ستیه.

سینه‌هک (مۆک): دووکیله‌ له‌سینه‌یان به‌ستیک.

سینه‌یه‌که‌ر: نه‌که‌سه‌یه سینه‌یه‌کی ده‌با.

سینه‌یه‌که‌ری: سینه‌یه‌کی به‌ردن.

سینه‌هکی: له‌سینه‌یان به‌ستیک، سینه‌کی، سینه‌یه‌کی.

سینه‌م: هی سینه‌م، به‌ش، که‌س یا چتی سینه‌م، سینه‌م.

سینه‌مین: سینه‌مین.

سینه‌ (باک): سینه‌م. نینه‌ی. (۳۰)، سینه‌ جار ده، شمش جارینه‌ی ده‌کاته سینه‌ی، (باک). سینه‌م. به‌لنده‌یه‌کی بۆر و گه‌ره‌یه. پارچه‌گۆشتیه‌که گه‌ره‌ی سپی وازه به‌جهرگه‌ره نوو ساوه. (په‌وا). سینه‌هک، سینه‌ی و جهرگه‌ر، سینه‌هک. (لۆ). بۆ، له‌بۆ، نه‌په‌وا.

سینه‌ (له‌ک): به‌رز، به‌لنده‌ی. — به‌لای: به‌لایه‌رز. (زا)، زه‌ن. (په‌ش، به‌ختی سینه‌یه: به‌ختی په‌شه.

سینه‌یۆ: گیایه‌که ده‌خوری.

سینه‌تاله: په‌شتاله، به‌ده‌خت، سینه‌چرده. (نهرده). سینه‌چاره، چاره‌په‌ش.

سینه‌چاره: چاره‌په‌ش، به‌ده‌خت. — یی: چاره‌په‌شی، به‌ده‌ختی.

سینه‌چهرده: سینه‌ تاله، چاره‌ په‌ش.

سینه‌چهره‌نه: گۆرانییه‌کی کۆنه‌ی هه‌ورامیانه‌یه.

سینه‌چرده: سینه‌چهرده.

سینه‌ار (نهرده): یاره‌مه‌تیه‌ره، شاگرد. (نهرده). به‌رزاییه‌که له‌ نیتوانی شووینه‌کی نزم.

سینه‌اره: جووره گه‌نیه‌که. نیتیه دینه‌یه‌که له‌ ناوچه‌ی واما وایه. نه‌به‌شه، چو‌ار چینه‌ی ده‌رگا‌په‌نجه‌ره‌یه، که‌ده‌چینه‌ ناو دیواره‌یه.

سینه‌اره: به‌جم، په‌وان.

سینه‌ره‌هان: رینه‌خانه‌کیه‌که.

سینه‌لۆخ (که): که‌رخنیه‌که، گیایه‌که به‌ستیک به‌لنده‌ی و گۆله‌کی و هه‌ی جۆی ده‌چی به‌ته‌ری بۆناره‌لانی باشه به‌ ووشکی ناوینه‌ی به‌خه‌وا، به‌زانگه‌کانی له‌جاری هه‌لده‌جه‌قی. گیایه‌کی به‌هاری و که‌م ته‌مین و گه‌رمیانه‌یه له‌ پیش هه‌مرو گیایه‌که په‌ده‌گا ووشک ده‌بی و ه‌کوو چهرده‌ی وایه به‌لام نه‌م که‌مه‌گه‌لۆ بالایی کۆته و گۆلینه‌کی په‌ژێی هه‌یه، (نهرده). زاج.

سینه‌لۆو: گیایه‌کی په‌شه‌لگه‌په‌روی په‌ق و ته‌قه.

سینه‌ده: سینه‌نزه. — م: سینه‌ده‌م. — مین: سینه‌ده‌مین.

سینه‌زوخان: به‌رینه‌یه له‌چتی زۆر په‌ش.

سینه‌سان: ووشکه‌سان. — ی: ووشکه‌سانی، له‌ پۆرگه‌ریکی سیاسانی‌دا ده‌ستبلاوی مه‌که.

سینه‌سه‌ت: نه‌تک، شکان، په‌سوایی. — کردن: په‌سوکردن. — کراو: په‌سو. په‌رساری، خا‌کداری، هه‌لسوو‌پاندنی کاروباری وولات.

سینه‌هه‌زان: ده‌ره‌شان.

سینه‌ی: نووسینه‌ی ووشان به‌خته‌تی درێژووه‌که.

سینه‌له‌م: په‌نگه‌ری.

سینه‌گۆش (که): گۆپه‌لته‌نه.

سینه‌هه‌ار: په‌شمار، ماری په‌ش.

سینه‌هه‌ال (که): هه‌ورا. په‌شمار، ده‌وار، کووین.

سینه‌هه‌ند: سینه‌هه‌ند چه‌ره‌که‌کی ناوداره.

سینه‌هه‌ند: یه‌کیه‌که له‌ دوو‌زه به‌نده گۆرانییه‌ کۆنه‌کان. نیتیه‌ کۆپانه.

سیان: قورې پیسی نیکوچرانه، قورې پښ، (که.) سیاناو. سین، چت یا کمسی ژمیر راوه، میوانه کان سیانن.
 سیخو (که.): قورې پښی نیکوکلان.
 سیخه: سیان، سییمین، سییم.
 سیخه: ناوی ژماره یه کی یک له نیوانی دواړه و چارده دی دایه. — م: ستردهم. — مین: چتی که له پایه ی سترده دایه. — هم: سیانزه مین.
 سیانسیان: سی سی.
 سیخه: قور.
 سیوا (هورا.): پښ.
 سیوا (هورا.): پښعبا.
 سیولنوی (هورا.): ناوی پښ.
 سیوه ش: سیا، پښ.
 سیوپهتا (هورا.): پښه گرانه تا.
 سیوپووه: گیاه کی لاسک پښی ناویسه که لایه کانی وه کوو هی که روزین.
 سیوچه مانولچ (هورا.): گوزانییتر، مه قامبیز. گوزانی (سیاچمانه) بیت.
 سیوسده (هورا.): سمل.
 سیولته (هورا.): پښکه ی ناوان.
 سیولموجمی (هورا.): پښکینه ی چار.
 سیووا (زن، هورا.): پښعبا.
 سیوون (که.): بزنی پښ، بز، گزشتی بزنی بیتجکه له بزندهم روز. (که.) پښ، هر چتی کی بی.
 سیوی (هورا.): پښکینه ی چاوی. — توخ: پښی تاریک.
 سیوچه می (هورا.): پښکینه ی چاو.
 سیاهه (نمرده): ریزه نوو سوراو تکه له سرباری دریزی، که باسی تاکتا که حتی فروشاو یا کرپا و بکات.
 سیاهی: روونای کی چار تکیه، که له سرب بی هیزی به دژواری حتی پی بیترینی. (نمرده) سیاهه.
 سیایی: پښی، سیاهی.
 سیه (فه.): پښ.
 سیوهوشک: جوړه نه مخو شپیکه به مندنی گیانداری ده گات و همیشه دم و قورگی ووشک دمی.
 سیهه (باک.): سیبهر.
 سیهه گمرده (مهلش.): پښکینه.
 سیبهر: سیبهر، نیسی.
 سیب: سندوقی چای ووشک، پښت. (هورا.) همشارگی پراو نیتر پښه ی شری.
 سیبهره: قورنان، سی جزوی قورنانی. نامیلکه کی گچکه.
 سیپان: کمر و پهرت، په لاس، کل و په لی کون، پمړ و لبادی کونه و چلکن. به که سیک کی ده لپن، که له جیگاه کی دانیشست و زو وه لندستی و خلیکی و پښکات.

سیپال به پون (هورا.): هر میشک، کولیر هی تازه و گمر له ناو پښی هه لپشپړاو یا له ناو پښ و دوشاوتدا هه لپشپړایی.
 سیپال و پون: سیپال به پون.
 سیپان (باک.): جیگاه کی نو تویه با به فری لی کویکا تهره. (باک.) چپا کی بلند و ناوداره له لای پښوای گزلی وانیه. سیپانی خه لاتی دیترن سمری وی هه رده به فر لیدباری جیگاه ی چیروکی سیامند و خه جیه گزیا سیامند و خه ج لمر چپا یه دا شادی و خوشی پر پښی گزریوه تهره، چیروکی وان تهنه نه قینداری نییه، به لان فلسفه ی قهده ریه.
 سیپه: پښت، پارچنا سنی که به سربستی تهنه گمره بون لنگاوتی نیشانه بهر و نرم ده کرتهره، جوان، لاو. (سور.) دمر ووت. (موک.) که.) حشارگه، حشارگه، قوخته، شاردنگه، وشارگه، که مین، پښه، پنا، سمنگر، نو داره به به قهده لولوی تهنه گمره یه.
 سیپه کوو: جوړه تهنه گتی که سیپه کی کوو.
 سیپهل (باد، باک.): شه پزلی گمره و به هیزی قه لپزه ی ناویسه، که به سمر چتی کی بهر زدا پروات.
 سیپه لاک: سیپه لک.
 سیپه لان (باد.): بهه.
 سیپه لک: سی، شوشو، شوش، پیلاسی، پشاسپی، (باک.) سه پلک، (دهر.) سووی، (لو.) سوویه، همنو، شش.
 سیپک (باک.): دالان.
 سیپکا: نیلیکی کوردی ناوداره له باکووری کوردستانی داده نیشن نوانیش له کوردستانی ژیرده سستی ترکانه.
 سیپک: سیپه لک.
 سیپاک (باد.): سیبهری مروغان.
 سیپه (باد.): ته پکی پراو.
 سیپک: بهر ده لان و تم قان.
 سیپکه سه لاه (که.): جوړانکه، باپشکیو، سیپکه کی سلاه.
 سیقل (باک.): سه تل، مه نجلی مسین.
 سیقلوک (باک.): سه تلوک.
 سیچک: سیچکه.
 سیچکه سلاه (کو.): باپشکیو، برنیکی گچکه یه له پیلوی چاودیت زور به نیش و نازاره.
 سیچا: گوندیکه ده کوته ژوری پښه لاتی قامیشلو.
 سیخ (هورا.): شیشه کی کبابی و نیت، سیخوار. راست، قیت، پښ و پراو ستاو. (بار.) نوچته سپیه، که له پایزاندا به سمر گیا و گو په کانه ده بیترین. قه له میکی سمر تیژ و باریکه له دارو ناسن دروسته کرت که لیک جاران گزرا، تمته، که نزا به ی چیده کمن.
 سیخ فخن: حتی سیخناخ، سیخناخ.
 سیخار: سیخار، جغاره، جگمره، پزیزوک. سیخوار.
 سیخه: قیمه. — کیشان: قیمه کیشان (بو گوشت و نیت).
 سیخه پړو (خو.): بهوانه: سیوه پړو.

سیلخه سیلخ: نیخمنیخ. به — کارتمو او کردن: بدنیخمنیخ کارتمو او کردن.

سیلخه: بیچوره بالنده بیته، که هیتشتا پهریو بالی دهرنه کردی.

سیلخه (نمرده): دپرو، درک.

سیلخه: گندم: داس، داسوله.

سیلخه: (لو): سیلخه.

سیلخه: سینه پو، (باک.) بهریودی، توتک، نیلک، هیلک،

سوخمه، (باد.) زخمه، سینگ پو.

سیلخ: نهخوش و زهر و چرخ و لاواز و سیس.

سیلخ: چتی پیر ناخراو. — بون: پیریونی چتیک له چتیکتر. — کردن: پرکردن و ناخینی چتیک له چتیکتر.

سیلخه: نو تهراییه، که لمر گیایان له پاییزاندا بهیانیان ده بیست،

سیلخ (کۆ). خور، خوس، خوسار، (مهرگه). سیلخ، زوقم.

سیلخ: شوفار. سیلخور، خوس، زوقم، (جا.) سوچمر. ریخولهی

نستور و لورگ و پیسایه، که فرتده در، پیسای و لاخ و ناوانه،

سوچمر. داعایه که به قد گیسکتیکیه و هکوی ژور و کیه چوار پیستی هه به

قله مداره و کلکی و هکوی دهسکه قامیشی و ایه ناوی تیدا ده با بۆ

فرخه کانی و گوتشتی ده خوری، که پقی ههستی پهره کانی ده هاری و ههمرکسی بکوی برینداری ده کات.

سیلخوره (کۆ): نفورچک. — لیدان: نفورچک لیدان.

سیل: گیایه کی کیتی و به هاریه و ده خوری و بونی ناخوشه به که ی سهله که

و هکوی پیسای به تۆ ده چیسری، سیرچند جوری ههیه. — هه خاسه:

که فرز زورباشه. — هه گانه: سیرزه گ. — هکله: له شیرزی ده کری.

له کۆستانی دا (۱۲) مسقاله. (فه.) شای و زه ماهه، که یف و به زم.

— کردن: ژنپتان.

سیل (سور). ههرا،: شیرز، ژازی، دۆ ووشکه.

سیل: سیرنهجن، برتیه له چتیک که فرز وورد چنابی.

سیل: ووتیه که زهره و آله یی دهره کری. (ههرا.) ژهنگه سورده.

(جا.) سیرمه ژه. (که.) نۆه، نۆه، سه. تمعن.

سیل: جیره جیره قایش ویتتر. دهنگی سه ماهه ریکیه که تازه هاتیه ته جۆش.

سیل: سیله بند.

سیل: سیله گانه.

سیل: چوی نیرینان، کیر. بۆشیا و به کار دهریت.

سیل: ههرا: سیرتکی ههرا به با داری و بیتو سیری له گه مینوی

سینه نان بخوری له خورینی ژور ژور باشه.

سیل: سیرمه گانه.

سیل: (سور). سیرمه گ. سیرمه گانه، سیرزه گ. (سور.)

سیل: سیرمه گانه.

سیل: دهنگی ده رگا و با و مار و قایشیه. سیره یه که له دورای

یه کتری، سیره و ژ.

سیل: هکله: جوره سیرتکه.

سیل: (ههرا.) بهردیکی پانی قورس و لوسه هیله ساری پیده کری.

سیل: (ههرا.) بهردیکی لوسه سهریان و چتی دی پیده سورنه.

بهردی لوس و سوراه ی نیرجه مانه. که سهر، سهر.

سیل: زهرگه، جوره زهره و آله یی که زهره و آله، شنگه سورده.

سیل: (باک.): گیایه کی کیتییه.

سیل: سیرمه گ. گیایه کی کیتییه.

سیل: (سیرنهجن): بهر له چتیکه که ژور وورد کرابی.

سیل: (باک.): گیایه که.

سیل: (باک.): سیرمه گانه.

سیل: (باک.): سیری ووردی شاخی به نیری ژازی به کار دهری.

سیل: سیر.

سیل: گیایه که به زهره و آله پان ده بیست هه گله که ی

دهنگ دهنگ و ناشیرینه، که به سیرتیه ناره که ی ده کشتی.

سیل: دیه کی برنج کوتانیه.

سیل: (باک.): دهسکی دهسکار و نگییه.

سیل: (باک.): سیرمه.

سیل: بهریمیل.

سیل: (ههرا.) دوال، تسمه. (شکا، نهه.) دقیل،

دو هیل. (باک.) دقیت، سیم، زل، سیرمه، ویره، زوتیل. بهندی چهرم،

تیسما لکیکی باریکی چهرمینه، چهرمی خاری، زوتیل زوتله، ویره ی

جوت.

سیل: شیشیکی باریک و دریره، سیرمه ی بنکی کلانشی پی تی

هله که کیشری.

سیل: سیرمه گ.

سیل: (شار.): گیایه کی به هاریه گه لای و هکوی گه لای سیره و ایه،

(کۆ). قوراده، به لام بونی نم ناخوش نییه، ناوال بیخوا شیره که ی بۆگن

ده کات. سیرمه ی باریک و چکوله.

سیل: سیرمه گ.

سیل: نیری پیاوانه. نیری چۆمیکیه.

سیل: چیرۆکی سیریه یاز له وولاتی نیتسدا ناوداره بۆ مندالانی

ده گینه نه. بالنده یی که دهنگ خوشه.

سیل: (کۆ): له تینوان سیه لاک ووشکبون. (کۆ.) له سهرمان

کوروژم هه لاتن. سیره خاسه. سه و که سیره بون.

سیل: و هکوی سیره که ره که ییه.

سیل: سیره گانه، (سور.) سیره گ.

سیل: سیری کیتی بۆ شیریه باشه.

سیل: نانی وورد کراوه، که پونی داخ و ماستی به سهر داکرابی.

سیل: جوره خوارده منیه که وهک سویره که به لام نم خوری تیده کری،

سیراج، دۆ ووشکه.

سیل: (فه.): دهرزی دروومان.

سیل: بۆ ههمر چتیک لاواز و بیکه یف له گیاندار و درخت و گژوگیا

به کار دهری، سوزایی و گیاندار لاواز و چرچله، چرخ، چورچ، لاواز،

له، چه کال، ژاکار، ژاکیا، قرچ، چورچمن، گه چار. — بون:

ژاکان، چمرین، سیسیان، چرجبون، ژاکیان. — کردن: چرچکردن، ژاکاندن.

سیسارک: سیسارکه که چله.

سیسارکه که چله: سیسارکه چله، (زن، دهر). سمرگمر، سیسالک، (هورا). سیسمرکه که چله، (که). سمرگمر، (قمره). داله گمرگمر، بالنده ییکی زهره و بدله که گوشتی ناخوری به قدمه بمرخیکی دهی لفتیو شاخندا دهژی گنده و که لاک خوره و سمری بی تووکه.

سیسارکه که چله: سیسارکه که چله.

سیسالک (باک): سیسارکه که چله.

سیسبدان: گیایه که له گمرمیتیدا له زستانیدا شین دهمیتی. کیشه و همرایه که له نیو دژ و دهر بند سیسبانیدا پرویداره.

سیسمرک (فه): سیسرکه.

سیسمرکه که چله: سیسارک، سیسارکه که چله.

سیسه له: گیاندار سیس، دپ، لاواز.

سیسه مار: سوسه مار. جووره ماریکی زهردی ریوه له یه.

سیسه ماره: ماردومی سیس و لاواز.

سیسه مریو: سیس و چرچ.

سیسه مریو: سیسه ماره.

سیسه نهک (فه): باپشکیتو.

سیسبوون: چرجبون.

سیس پهستا: کردنی نیشی ژن و میردایه تی به تی ناخینی بهستی.

سیسره: سیسرک، کرسک، تیرتیرک، (که، زن). سیسمرک،

سیسرنگ، سیسرکه، (سور). کووسک، (پروا). کونیککی گچکه یه،

که ناستم به پروناکی بدات.

سیسره: سیسره: داعبایه کی زهردی بچکولانه یه و هکوکرمیبه به قهله ماز دپروا و زیان به خشه.

سیسره که: سیسره.

سیسره گ: سیسرک.

سیسره نوک (باک): تهره ی سوک.

سیسره مریو: سیس عنبهر.

سیس عنبهر: گیایه کی سوزی گه لاپانی تالی بوخوشه، سیسره مریو، سوسه مریو.

سیسک (باک): توو، دان، ناڤکه، دهنک، چه قاله.

سیسکه: سیسه مار.

سیسکه ملام (دهر): باپشکیتو.

سیسه له (نمره): سیسه له، لم، لاواز.

سیسوهک: داعبایه کی زهردی بچکولانه ی چنگ چنگی دهنک زله.

سیسی: بمری کنگره، که به تیر خویسی و برژاوی ده خوری. ووته ییکه هانمانه ی گمانی بی دهری بو پهرینی له دیتل.

سیسیان: ژاکان، چرجبون.

سیسیک: مرازی فیتو لیدان.

سیسار: جفاره، (باک). پزیزوک. — خور: جفاره کیش. — خوری: جفاره کیشی. — کیش: سیسار خور. — کیشان: سیسار خواردن.

سیسار: سیسار.

سیسار ترش: سیسار ترش.

سیسار که: گیایه که وه کونجی ده چی.

سیسارنده (باد): گویسوارنه.

سیسارنده (باد): پاساری، سواندوکه، سیسیانک.

سیسار نوک (باک): (باد). سیسار نوک، داریکه به ره کی وه کوو سیسار و ایه و ناخوری.

سیسار (زا): جرج.

سیسار نوک (باد): شویتیککی هه لاساوه له لاش، که

زهرتیککی ویکوتی.

سیسار نوک (باد): پاساری.

سیسار (پروا): چیکلدانه، خوارندن، ناشک، ناشکه. سوری

سیسار نوک (پروا): چیکلدانه، سیسار نوک، زیه توره، مریو کیش و هکوک سوری سیسار نوک بی.

سیسار نوک: زیه توره، چیکلدانه پارچه گوشتیکی بوشه لمرگی مالد اراندا خوارده منی تیده چی و لموتیه ده چیتنه ناو ریخولمه.

سیسار نوک: جیه توره، چیکلدانه، سیسار نوک.

سیسار (هورا): ژن، له کاتی پیداکردندا گولسه گ، که پان پیره ده نی دهره نی. قنگ، قون، پیزی، تریزه. بای قنگ.

سیسار نوک: جرخار، کیردی گوره.

سیسار نوک (مور): چیکلدانه، سیسار نوک، قه توره، بهرجینوک.

سیسار نوک: دهنکی مشکانه. دهنکی گولسه گیش له کاتی سواربونی مریو کیدار.

سیسار نوک و سمرخان: ووته یه که به کاردیتیری له کاتی زور ووتنه ی قسه ییک یا زور کردنه ی کاریکیدا؛ نه یه دیسان سیسار نوک و سمرخان.

سیسار نوک: دهنکی که له کاتی خنجر لیدانیدا لیبی دی. — ی لیبیتنا.

سیسار: سیسار، جگمه.

سیسار: پروانه: سیسار بند. دهره باریکه، دیق.

سیسار (که، هور): بالنده ییکی گوره و سیسار دهنکی مریو له.

سیسار: دیق دار.

سیسار (باک): خانوری چکولته. کیف.

سیسار: سیله.

سیسار: ره قه. گوشه، کمنار، قمراخ. — ی چار: تیله ی چار، تیله ک. —

کووچه: کمناری کووچه. (باک) پر. — کردن: پر کردن تالیتاری. (باک).

خیز، زریخ، (باک). سمرسوچی کولان.

سیسار بند (باک): سیربند، بهرسینگ، سیسار بند، شوکورو، پنت و قاشه یه، که به بهرسینگ و لاخیدا پانل ده کرت به گولنگمن.

سیسار: دیق دار. — ی: دیق دار.

سیسار نوک (باک): باز یا سمری سپی.

617

شاپه‌سەن: شاپه‌سەند، گولتیکسی چەند ڤه‌نگیبه و سورو، چاره‌یی، و نه‌نوشه‌یی، سپی.

شاپه‌سەند: گولتیکسی هه‌مه‌ڤه‌نگه‌ی بی بۆنه له ڤه‌گزی سورواییه و به‌لآن لمری په‌سندتره. نیوی ناخه‌تانه.

شاپه‌لۆت: جووره به‌ڤوویه‌کی پانه.

شاپه‌ڤزا: شه‌ڤزه.

شاپه‌ک (باک.): چۆغه، چۆخه.

شاپه‌لته: شه‌لپته، شه‌لپته، شه‌لته، سوکه، چرای ده‌ستی. (باک.) په‌لۆخته، دارتیکسی درتیه سهرتیکسی په‌ڤۆی نه‌فتاوی تیده‌شالین و هه‌لیده‌کمن به‌ڤۆی وی به‌شور ده‌گه‌رتن.

شاپوورلخ (لو.): په‌ڤوله.

شاپه‌نۆز: پینه‌ی پۆشمه‌نی. شاردنه‌وه. — کرن: شاردنه‌وه. خوه — کرن: خۆ شاردنه‌وه.

شات (نهرده.): شاته، هاش و هوش. به‌خۆفشین. (هه‌ورا.) خه‌لفی داروده‌خانه، ئه‌و لکه شلک و نه‌رمانه‌یه، که به تازیه‌ی ده‌ری ده‌کات، توولی په‌کساله‌یه. (باک.) شلبل، شه‌پله. شعتق‌بوویه.

شاقار (نهرده.): جووره تاریکی گه‌وره‌یه.

شاقان: شالۆ، هه‌لمه‌ت، په‌لامار.

شاقان: جووره چنارتیکه هه‌ر له‌تیره‌ی نه‌سپیندارییه لق و چل و ڤۆیه‌کانی ڤاست له‌گه‌ل داره‌کی هه‌لده‌چن و بلۆیان ناکات له‌ نه‌سپیندار به‌مرۆتیه و له‌ هه‌مه‌و جووره چنارتیکش باشتره.

شاقانلن: قه‌یزاندن.

شاقوول (بابا.): به‌سهر قه‌یزاندن و شالۆ به‌رنه‌سهر که‌سیکی.

شانه: هه‌راو ده‌نگه‌ده‌نگی به‌شهرمانه. ڤروانه: شات. جووره نانێکی تهن‌دورێیه.

شانه‌ڤه: گیایه‌کی ناسراوه که‌میکی له‌نێر کاسه‌ی ناودا به‌کولێ و ته‌نها قولتیکسی بدات دووایه (۲۴) کاتمه‌یر له‌ ناو ناوه‌که‌دا بی تا باش تام به‌داتمه‌ر ئه‌وانه‌ی ووشکه‌ به‌یرۆ یا ته‌ڤه‌به‌یرۆ و خارشتیان هه‌یه چەند ڤۆرتیکسی به‌یانیان له‌ خورینی نیو به‌رداخ له‌ ناوه‌که‌ی به‌خۆنه‌وه دوای پالۆتتی. خۆ، که به ناوه‌که‌ی مه‌لحه‌م دروستکری له‌ شووتی به‌یرۆ و خارشتی بدن زۆر باشه، جا به‌ مه‌لحه‌م ده‌کووتی و ده‌کووتی و به‌ ناوه‌که‌ی مه‌لحه‌م دروست ده‌کری.

شانه‌شات (که.): قه‌به‌قه‌پ، هه‌راهره‌را.

شانه‌ر: خۆشڤۆ، باله‌بان، ته‌مه‌ر. چوست، چالاک، نامه‌به‌ر، په‌یک. ڤتیک که‌وتو، به‌ دل‌مه‌نه‌نوساو.

شانه‌ری: خۆشڤۆی، باله‌بان. تیره‌یه‌که له‌ هۆزی جاف.

شانه‌کرن (ڤه‌وا.): کوژتن، ته‌خ کردن، له‌سهری باز مه‌ده ته‌واوی که، تحنی که.

شانل: گیایه‌که.

شانلووره: تایه‌ره کلگل.

شانوو: گاتوو، تووشامی، (باد.) تسی شه‌مبی، تسوی سورو و ڤه‌ش و گه‌وره‌یه.

شات و شووت (مروک.): هه‌راهره‌را، هه‌ڤه‌شه، خۆه‌ل‌کیشان، ڤه‌ڤه‌شال، شات‌شات‌کرن.

شایتمان: شه‌هاده‌تی نیمان.

شاجووان: لاوی شوخ و شنگ، شای جووانان.

شلخ: توولی دار و گیا و ڤه‌رکانه. (باک.) شووتییه‌که له‌ چپای جوویددا زۆر خوش و ناوداره هاوینگه‌ها مه‌یری بۆتانی بووه، جیزی ده‌لی، شاخه عه‌مه‌ری به‌خوه به‌ڤۆی و ده‌په‌سهرامه‌که به‌حس. قوچ، قوولچ، کلۆچ، سترز، سترو، بی: بی قوچ، کوول. ده‌ڤرتیکسی دارینه، ڤارووتی تیده‌کری و ده‌کرتیه‌مل. چپایه‌که هه‌مه‌و به‌ڤه‌ی یا به‌ڤه‌ی زۆر بی، که‌ڤ، کیتو، کوو. چپا. ناوی گوند یا کۆنه شارتیکسی کوردانه له‌سهری بازارێ جیزی و بۆتانیاده له‌ناو چپای جوویدی، گوودی به‌هه‌شتی جیهانی جیتی چیرۆکان. شاخه‌نه: بزنانه. (جا.) کووده (لو.) کهل. (شامشمار. ڤاره‌یه‌که له‌ خاوه‌ند مالآت و ناوآل ده‌ستپنری له‌ خاوه‌ند یا به‌ران به‌ر له‌ڤه‌ی شاخ، مه‌ڤانه له‌لاین مه‌یری یا ناغاره.

شاخانلن: شریخه‌کرن، شیتاندن، چریکاندن، قه‌یزه‌کرن، جیلاندن، شریخانلن.

شاخانلن: شاخانلن.

شاخلو: جیتی چرنوک له‌ نه‌ندام. — ی: جیگایه‌که شاخ و کیتی زۆر بی و ده‌کوو کوردستان.

شاخه: ده‌نگیکه و ده‌ک ده‌نگی ڤووخانی خانووی به‌مرۆ و هه‌رس هیتسانی گاشه‌ی زۆر گه‌وره‌ی سه‌رشاخ.

شاخه: لقی داروده‌خت و چلی گیا، به‌تچوو، وه‌چ، به‌ج، مندال. (نهرده.) قومه، قریه.

شاخه‌خه‌ڤیاگ (نهرده.): که‌وش. لکی دارتیکیه له‌ڤۆر خۆل به‌ری و له‌ دوو سه‌ری به‌پننرتیه ده‌ره‌وه.

شاخه‌هه‌کرن (بابا.): هه‌ستانه سه‌ر ڤاشووانی په‌کسمانه.

شاخه‌شلخ: چریکه‌چریک، شیتمه‌شیت، شریخه‌شریخ.

شاخه‌ت (کو.): خه‌تیکسی گه‌وره و زۆر خوشه. جۆگه‌یه‌کیشه هیتسه گه‌وره‌ی، که چەندین جۆگه‌لان ناریدات، به‌ند.

شاخلووان: چپاقان. (ه.، خۆ.) شاخلوورز. که‌سیکه باش به‌ چپایاندا به‌چیته خواری و سه‌رکووی. — ی: چپاقانی.

شاخلوشنخ: نه‌م له‌کولک. له — ده‌فرین.

شاخلوورز: (ه.، خۆ.) شاخلوان.

شاخله‌ی ڤاردار: لکی به‌ردار، شاخله‌ی په‌یوه‌ند.

شاخله‌ی په‌یوه‌ن (نهرده.): لکی به‌ردار.

شاخله‌ی خه‌ڤیاگ: شاخه خه‌ڤیاگ.

شاخله‌ی هیو (نهرده.): ته‌مز، توولی مه‌یوی.

شاخله‌ی (ده‌ه.): مه‌ڤه‌ڤه‌ڤه‌، هوماین.

شاخله‌ڤه‌: به‌شاخ، قوچدار، خاوه‌ند شاخ. گه‌واد، ته‌مه‌س. جووره به‌ڤرتیکسی دار مازوه له‌ پانکه ده‌کا به‌لام نه‌م درتیکۆله‌یه‌کی قۆقه‌ه. گیاندارتیکه شاخی به‌ی. — ی: گه‌وا، ته‌مه‌سی.

شاخس: ده‌ستبلۆ، دل‌فراوان، به‌خه‌شنده.

شاخه‌یی: جوهره ترتیه‌کی سپیده‌مهم براینه‌ی ده‌چی به‌لام نهمه‌سمری
 گلووه‌کانی باریکه.
 شاخه‌ستان: شاخوی.
 شاخه‌یی: ده‌سوازی، به‌خشندیه‌یی.
 شاخه‌کردن (که): ده‌ستانه‌سمراشوانی وولآخی به‌رزیه.
 شاخه‌کر: چالاخ، تیت‌سمرده‌س.
 شاخ لی‌دان: قوچ لی‌دان، شوق لی‌دان.
 شاخ ففیر: بوق، که‌لم‌شاخ، بوقی.
 شاخ و به‌لهم (نمرده): قمرزناز، نینجه و فینجه، تمخته و خال.
 شاخو (باک): چپای نرم و پردار و به‌رد و زوغورد. په‌نگه شاخی وورد و
 گچکه‌بی.
 شاخ و هم‌لم (باک): دو دئی خوشن به‌داویتی کیتی جوو‌دیدا.
 شاخ: کیتی، گیان له‌بهر یا پوه‌کیتکه هم‌له چپایاندا بی‌وه‌کو پلنگ و
 وورچ و پتواس و نیتس. شاخی بوقی لی‌دان.
 شاخینی (باک): جی‌تلی، لای.
 شاد: شا، ماده‌خوهر، خمری، پشکو‌تو، که‌یف‌خوش، دل‌خوش، ناغوش،
 دل‌شاد.
 شادانه (نمرده): توی گوش، تو‌گوش. (نمرده) دان به‌نگ. شادانه.
 شادمان: شاد، په‌گی هم‌ره نه‌ستوری گیان له‌بهر و دره‌ختان.
 شادهم‌رگ: که‌سیتکه له‌خوشیان بمری. — ی: شادهم‌رگ بیون. —
 بیون: له‌خوشیان مردن.
 شادهم‌وژ: قامکی دژشاو مژه.
 شادهم‌وژ: پشکو‌تن، هم‌را، که‌یف‌خوش بیون، به‌مراز‌گه‌یشتن.
 شادهم‌ی: شادمانی. به‌مراز‌گه‌یشتن، به‌خ.
 شادهم‌کردن: خمری و که‌یف‌خوشکردن.
 شادمان: نیتی نافرته‌تانه. خمری، که‌یف‌خوش. — ی: که‌یف‌خوشی، شادی،
 دل‌خوشی. — بیون: که‌یف‌خوش بیون. — کردن: که‌یف‌خوشکردن.
 شادمانی: سهرده‌می بوو‌کی: سوور.
 شادوان (ناکو): شفره، گیره.
 شادی: که‌یف‌خوشی، شادمانی، شایی، شابی، گو‌شادی، گمشه،
 په‌زم، ده‌ماخ، خوش، به‌زم، که‌یف، پو‌گو‌شادی، پو‌خوشی، (باک).
 بسکه، بسکه‌بسک. جوهره هله‌په‌پنیتکه.
 شادینه: به‌زم، ناهنگ.
 شادینه‌ی زلفین (نمرده): کو‌رانه، گو‌یزه‌بانه، شادمانی و به‌زم و په‌زمی
 مندا‌ل بیون.
 شاد: باو‌تر، بازار، شارستان، (نمرده) پال، — ی چکو‌له: شادو‌لکه،
 هیشته. ناوچه‌یه‌کی تاییه‌تیه له‌مه‌یدانی تقه‌م‌اگردنیدا. قار‌گه. پتر،
 سهرشار، لی‌و‌تر، به‌تنها به‌کارنابری. له‌دوره‌ی چمغزی گو‌یزه‌تیدا یه‌ک
 دوو چالی گچکه ده‌کن، که ناوچه‌ی گمه‌یه‌که‌یه. قزگه، شو‌و‌نیتکی
 تاییه‌تی نیشانه‌کراوه له‌هیندی پاریدا وه‌ک خوشاردنمه، تهره — مرداری
 که‌لیتی کو‌ده‌نمه. (په‌وا) شاش، نه‌کو‌تراو.

شادا (هم‌را): تایه، گیشه. (باک). نیت‌گار سو‌و‌تینمه. سو‌زنده.
 (جا). گیشه، تا، تمباره.
 شاداس (نمرده): به‌گیت‌چل، شمره‌لایسین.
 شادان (باک): تمسیح. (باک). گمرده‌نمندن، زنجیر، په‌سمن. (زا).
 گو‌یز و بادامیتکه وه‌ک ملوانکه رستن ده‌کری.
 شاداندن (باک): گمرکردن تا سوور ده‌پیتنه، سوورکردنمه.
 شادانگه‌م: که‌سیتکه زور شاران گم‌رایی.
 شادانگه: ویتل، سهرگردان.
 شادانگه‌شت: شارانگه‌م.
 شاداه: شادراوه، قشارتی، پنهان. به‌خاک نم‌سپتر راو.
 شاره (هم‌را): کایه‌که به‌دوره‌ی چالیتی داده‌کن تا ده‌غله‌که تیک‌ل‌نه
 خو‌ل‌نمی. نیتی نافرته‌تانه.
 شاره‌بان: شادو‌کیه‌کی کوردستانی باشووره.
 شاره‌دئ: دئی گموره، گموره‌دئ.
 شاره‌زا: مه‌حلان، خو‌جی، ریزان، کاراشنا، به‌ل‌د، کارزان، ناگادار،
 جی‌گم‌خو‌تن ده‌لی: هم‌رکه‌سیتی زانگی شاری له‌می ده‌ره‌ه زیره‌کتر و
 شاره‌زا و ووریا‌تره، به‌پراستی باشی بو‌چووه. نازا. نا: نابه‌ل‌د، بی
 هونمر.
 شاره‌زبون: به‌ل‌د و مه‌حلان بیون. ناگادار بیون.
 شاره‌زاکردن: به‌ل‌د و مه‌حلان کردن.
 شاره‌زایی: به‌ل‌دی، مه‌حلاتی، پترانی، کارزانی، کاراشنایی، زانایی،
 کارسازی.
 شاره‌زه‌ده‌واله: هیلاته‌ی زهرگه‌ته، جی‌گایه‌که زهرده‌واله هیلاته‌ی
 تیدا‌کردن.
 شاره‌زوور: ناوچه‌یه‌کی گموره‌یه له‌لای باشووری سلیمانیدا.
 شاره‌گ: ده‌مار، شادهمار.
 شاره‌مار: (باد). هله‌مار، هوله‌مار. جی‌گایه‌که ماری زوری.
 شاره‌مرو‌جه (نمرده): شاره‌میترو‌له.
 شاره‌میتروو: کونیکه میتروولان هیلاته‌یان تیدا دروست‌کردن.
 شاره‌میترووله: شاره‌میتروو.
 شاره‌وا: پاره‌ی قاقز، (نم‌سکیناس). ناوه‌دانی و پتک و پوختی.
 شاره‌وان: به‌رتوبه‌یری شاره‌وانی له‌پووی پاک. شادار، پاریزه‌ری شار. —
 ی: به‌رتوبه‌یریتی شاره‌وانی، شارداری.
 شاره‌وهر: شاریده‌ر، ده‌ریده‌ر.
 شاره‌وهر بیون: شاریده‌ر بیون، ده‌ریده‌ر بیون.
 شاره‌وهر کردن: شاریده‌ر کردن، ده‌ریده‌ر کردن.
 شاره‌همن (نمرده): به‌لمو‌عه.
 شاربازن: شاریکه له‌کوردستانی باشووردا.
 شاریده‌ر: که‌سیتکه له‌بهر خرابی و به‌دکرداری له‌ناوه‌دانی ده‌رکرای.
 شاریده‌ر بیون: ده‌رکران له‌ناوایی.
 شاریده‌ر کردن: ده‌کردنی که‌سیتکه له‌ناوایی له‌بهر گمندی و به‌دکرداری.

شاردار: سمرۆکی سەرایە.

شارداری: سمرۆکایەتی سەرای شار.*

شاردەرەمە: لەبەر چاومە لادانی چتیک، بزرکرانی شتیک.*

شاردەرەمە: شاراو.

شاردن: شاردنە.

شاردەرەمە: وشاردن، قەشارتن، حەشاردان و وونکردنی چتیک، شارنەمە، پەنام کردن. خۆ: خۆ پینۆزکرن، قەلزین. شاردن، حەشاردان و وونکردنی چتیک.

شاردنگە: حەشارگە، قۆختە، حەشارگە، وشارگە. سەپە، سەنگەر، جێگایەکی خۆیا چتی لی بشاریتەمە.

شاردنگە: شووتیکە چتی لی بشاریتەمە.

شاردەرەمە: شاردرەمە.

شاردەرەمە: شاردرەمە، حەشاردەرەمە. یی: شاردرەمەیی.

شارسان (نەردە): شارستان، شار.

شارسانی: شارستانی.

شارسانیی (هەمرا): شارستانی.

شارستان: شارسان. شاریکی زلە، کە سەراو سەرداری لی دانیشی.

شارستانی: شارسانی، کەسێکە دانیشتوی شاریی.

شارستانی: شارسانی، ژیری، جەزایی، چاکەرەمەیی.

شارکەوانی (پەرا): خۆشاردەرەمە، گەمەیکە چەند مەندالیک چاویان دەقووتین تا یەکیکیان خۆی دەشارتەمە.

شارگە: جێگای خۆ لی شاردەرەمەیکە کەمەدا. کۆزچک، کەمین بۆ نەوی نەو کۆ لە پەرپەین بەسەریاندا.

شارگەر: ووتەیکە لە گەمە خۆشاردەرەمە لە کاتیکیدا بیتەمە سەر شار دەگوتری.

شارۆ: مەبەس لە کۆتیک دانەوتە چەنەرەمە لەناو جاپدا یا مەبەس لەناو باغیکیدا دروای چۆلکردنی باخە کە لە لایەن باخەرەمە.

شارۆخ (هەم): چەمەیلە ترۆزی، (مۆک). کالیار، لە گەرمیتی جوورە ترۆزیکە سەراو بەقەد باسکیکی و گەورە تریش دەبی بیتام و پەقە، (شار). نارۆزە.

شارۆلە: شارۆچکە، شاری گچکە.

شارۆیان: شاریکە لە کوردستانی باکوردا.*

شاری: ناری نافرەتە.

شارپ: شارپکا، پێگای زۆر فراوان و درێژ، کە پێگا و کۆلتی زۆر بەسەرەو بی.

شارپکا: شارپ.

شارپکە: شارپ، شەقام.

شاری: شارستانی.

شارپکە: شارراو، پەنەن، پۆشیگ، پەنام کریاگ.

شاریان (نەردە): وون بوون، پۆشران، پەنەن بوون.

شارپەرە: شارپان.

شارپەرە: شادەماری دارودەرەختان. شادەمار، شارپەک.

شارپەرە: (؟).

شارپەرە: شاردەرەمە.

شارپەرە: مەندالی شا، میرزا، کۆری میری، نەوی شا، پاشازادە.

شارپەرە: شانزە، شانزە، (۱۶). مین: شانزەمین. هەم: شانزەهەم. —

هەمین: شانزەهەمین.

شارپەرە: هەمەشە: جەریزە، بی شەرم. خۆگر، بەرگر، نەبەر، خۆراگر.

شاری، شامبازی (باک): جوورە مەبەینیکە زۆر لە مەزنان نزیکە.

شاری: زنی شای، خانی میری، پای میری، (هەمرا). شارپەرە. بالابەر و

جووان و شوخ و ناسک و دڵگرتن، کابانی لێپاتوو و بەمشوور.

شارپەرە: شەستە دانە زەوی کێلرا و تەخت و پێک کردنی، مەلوو.

شارپەرە: پەلەوانە کەچەر.

شارپەرە: چەتر و سەیوانی پادشایان، خێرەتە شا، خێرەتە گەورە. خێرەتە پادشا، پەشمانی زۆر گەورە، سەیوان و چەتری پادشا. خێرەتە.

شارپەرە: کەشەسوار، سوواری هەرباش، مەزنی تەردەست و نازا و کاری.

شارپەرە (باک): شاشک، پێچ، مێزەر، مەندیل، بلاو و فش، واژی سفت.

شارپەرە: واق و وەرمان. نازاد چیاپی — کرد: سەرگەردان کرد، لە پێسی دەرخت.

شارپەرە: نێوی نافرەتە. جوورە گەورەمەنیکە، کە پادشایان لە قۆلیانی دەکەن. وەکوو لەو تاکەدا: دەر و یاقووت و مەرجان سەرئەفراز هەتا شاشان.

شارپەرە: شاشە.

شارپەرە: شەم و مێوی زۆر گەورە.

شارپەرە (نەردە): مێزگیران، گەمیزگیران.

شارپەرە: واق مان، (هەمرا). سوورمەنە.

شارپەرە: زمانلوس (پاکار)، کەسێکە لە مەزە پەردە ئایینیدا دەستی نەم و نەو بیری.

شارپەرە (باک): زمانلوس (پاکار). — ی: زمانلوسی، پاکاری.

شارپەرە (باک): مێزەر، سەرپێچی پیاو، شاش. شووشە.

شارپەرە: واق و وەرکردن.

شارپەرە: چتی زۆر شاش.

شارپەرە (باک): مێزەر، مەندیل، شاشک.

شارپەرە (ع): هۆنەر، هەستیار، بووژ، هەلبەس.

شارپەرە: بەقەد سەنجوویەکی لە سابوون یا چتی تەرلەناو کۆمە مەزنی گەرداردادەنرا تا پەوانی، لە هەندیک چتی دی دروستەکرێ و هەندە گەیری بۆ مایەسیری.

شارپەرە: شاف لێدان، مەبەس لە فریودانە بەزمانی لووس.

شارپەرە: شافپێشەنگرتن. تەفرەدان.

شارپەرە (باک): خانووەکە نەبووت. پێست و کەولۆی، کەولدار.

(پاد). پێشە گەیکە پێشە نامێزیکە چل چل بەند دەبی مەندالان لاسکەکانی دەکەنتەر.

شاهه لگرتن: خږ دهرمان کړدن به شاف.*

شاه (باد): هنگاو.

شاهشين (باد): شينه شاهو.

شاهين (باد): دهنګي کمروټسک.

شاق: شاق باق و شاق واق، شاقشاق له دهنګي مريشکاندا دهرده کموي.

شاقو: شه قار، هنگاو.

شاهشين: شاهين (بالنده يکه).

شاهل: چمک، داوټن، دامنه، چاک، شاقل.

شاهل: قماره ي گياندار. بالي بالنده ي گوره.

شاهه لدار: کسيکه بهرګي واي لمېردابي شاقل و داوټني هبي.

شاهروان: بوق.

شاقشاق (باک): قرته قرتي مريشکانه.

شاقل: شاقه لي کوا، چاکلي کوا، داوټن، دان.

شاقوق (باک): شاقشاق. قرته قرتي مريشکانه.

شاقول (نمرده): شاوول.

شاقولاپ: قولاي گوره ي جقدار.

شاقولي ناغا: داعبايه کي پېشي گچکه يه زورچار له چاي هه نجيردا دهبيري.

شاقوت: چيچه، چل، گزي ميمک.

شاقوت (زا): په لي داره گوټزټکه، که پرابي.

شاقول: فاقه، ته پکه، شاوول.

شاهين: دهنګي کمروټسکي.

شاک (باک): زيرک، کارزان.

شاکار: شاکردار، کرده ي زورياش و گرنګ و بهر و پوخت و بي وټنه.

شاکشي: (همر) مه لکانه. قانده لوک، قاپټيکي زور زلي گلټينييه ماست يا دوشاو و چتي تري تيده کمن.

شاکه شاک (همر): پار انوره.

شاکردار: شاکار، کرداري ميرانه.

شاکول (زا): پټلور.

شاکول (باک): گزجان، دارده ست.

شاک: شکه، له جياتي سلام.

شاکه: شکه، شکه گه. (همر) بالابلند، بهژن دريژ، بالا بهر.

شاکمرداني (نمرده): پاشاکمرداني.

شاکه شکه: ټيگچار شاد و که ي فوخش، شادګه شکه، فييه که له خوشيان مروزي بگري، له خوشيان — ي هاتي چمړله.

شاکرد: قوتابي قوتابخانه، (نمرده) سياري. بهر دهمستي پيشه گمران، بهر دهمستا — ي: پيشه ي قوتابيته. کرده ي شاکرد لمېردهمستي و هستانان.

شاکردانه: چيشخانه و به خششټيکه به شاکردان بدرت. وه کوو شاکردان.

شاکرده: دارټيکي دريژي قه لانګه داره جولاپه لي پي بزار دهکات.

شاکرد داروغه: گزير. تنګه چهري.

شاکوټ: گولي همره گموره ي گه نم و جزيه، به هممو گوليکيش به کار دهري، که باش و زور جوان و دلگرتين يا گوره ترين بي.

شاکوټج: گونجټيکي گموره ي دارينه لمانو دهمي ني دهر ي و تهن دور ي ناشي گونجټيکي بچو کتري تي ده پري.

شال: شوشه پک، پانک و چوغه. پارچه ي که له پاش نه وي، که ولاخ پنه ک کرا پستي چاره وي پي ده ستر نه وه. پشټيندي کمسکي سديدان يا ميژه ري سوز. — ي تورمه جوړه کرټکه جولايان له خوري و چتي تري دروستي ده کمن و زور جزي هيه. (که، جا) بووزو، جوړ و پنه ک و هو ي ناوېر دنيان نه مانين: به کره کي، بازاني. بنه فشي، بير کمه ي. چارمه کوک، دگور. ټيز دين سري، گولا شاجي. ماداني، نوسمان به کي. مرشکي، قاجيتي. ريټوسري، پنه کي به پري. سايا، سپي ساده. سماوي، سديفکي. سيمه کوک، ستوکمو. ته ختي بنه فشي.

شالانګه (که): جوړه گيا يکه.

شالو: شاتاوول، په لامار، هلمه ت. هيرش، تيرش (پوسه گ و درنده).

شالګه رن: مل پيچ، گمردن پيچ. (باک) نلټمي.

شالنه (همر): بوخچه.

شالور: بالنده ي که پنه ک شلاقه بي، همنديک کمسيش به بولبولي ده زان.

شالوک (همر): قه لانګ، قالنګه.

شالول (باک): شالور.

شالور: جوړه بولبوليک. (باک) شالوک، شالول، شالول، شملول.

شال و شاپک: پانک و چوغه.

شالوک (باک): شالور. (ناميد) داس.

شالول (باک)، لهه، خو: شالور.

شالي (باک): ناني شه کري، کوليته ي چوه نده ري.

شاليار: وهزير. بدلي شايي (پادشايي) بي — نابي.

شاليارګه: وهزاره ت.

شالياريانه: وهزي رانه.

شاليګا: مهره زه جاي، جاي مهره زه، جهلټوک جاي.

شالينه: ده ريکي چوارګوشه له شال دوست ده کري بوزور مېهستان به کار ده برت لمانو مالټيدا. (همر) چاروګه ي خوري گوره. گلټيمه، چه پالټيکي چوارګوشه ي خوريه. کولوانه له بووزو دروسته کري.

شام (فه): چيشتي ټيوار، ناني ټيوار، بي: بي ناني ټيواره. شيف، شيو. (فه، نمرده) ټيوار. شاري (دمشق) کوردي زور تيدايه: (حي الاکرام، مهاجرين)، له نزيک چيای (جلق). له ولاټي شاميتشدا کورد زوره. شوو. خوراک و خوار دهمني شوو.

شاهات: ده ټيکي شوره کات، مه لېه نديک له کورستان، ووشه ي دژپاني شه تره نجه.*

شاهار: همژديا، نهژديا، نهژدها، ماري گوره.

شاهبازي (باک): شازي.

شاهپوړ: نازا، دروستکار، سمرراست. زانا.

شاکول

شاهخواردن: شیو خواردننی نیواری.

شاهکردن: شاهخواردن.

شامویی (زا): جووره تورنتیکی بی کملکه.

شامیز: شه‌میز، پردل، نازا.

شامیزوو: کله‌میزوو، کله‌میزی، گوره‌ی میروولان.

شامی (فه، لو، دهر): شووتی، شفتی، همنی. (باد). سمرتاووسی.

(باک). جووره مریشکیتکه.

شامی قاله (فه): گوژالک، کاله‌کمارانه.

شامیران: میری میران، شاه‌نشا، سولتان.

شامیله (شا): گاتو، تووشامی، (هورا). سووره تفی.

شان: باسک، بال، تیرشان. تمنیشت توقسمری گرد و چپایانه، پایه،

جیگا، پهرسه، پله، پیزه، گوره‌یی شکو، باره، حنا، نمانزه. (هورا).

شانه (زاغ، دهر، باد). پؤل. (باک). پیل، پی، مل. تیسقانی راست

و چپیی ژیرمل، که هردوو قوئی پیوه‌یه. شایان، شیان. ناهند. پیشان،

ره‌ابوون. تووانین، له تووانادابوون. شانه، چتیک کونکون و گرده همنگ

و زهره‌واله هلیده‌بست تا همنگووینی تیکمن، هیلاته همنگ،

ماله‌همنگ، بزنیکه سمری زهره‌بی. پنک، خال، خاو. — شکان:

خاوشکان.

شان شکاندن: خاوشکاندن.

شانا (لو): شانه.

شاناز: نیوی نافره‌تانه. نازوفیزی پادشای، کمشخی میری. — ی:

هه‌لشنگان، نازین، شوگایی، قوننعت، مایه‌ی سمریلندی، کوئه،

پیاده‌خوپین، به‌خوشین، خوه‌لکیشان. — کردن: هاش و هوش و

کوکردن، پیخوپین، نازیپوه‌کردن.

شاهمه: داستاتیکی هه‌لبه‌ستراوه له‌لایمن فیرده‌وسی توسی یهوه. نامه‌ی

شایانه، باشتیرین نامه. نامه‌یه‌کی زور دور و دریژه.

شاهان (هورا). لیدران.

شاهاندن (هورا): لیدان.

شاهای: وه‌شاندن، چاندن، ناشتن. (هورا). ته‌کاندنی دار و هه‌لوه‌رینی

بهری.

شاهه: داروغه. سمرۆکی شاگردداروغان. (باک). گهرک. شانی هنگفی:

شانه‌ی همنگووینی. تاسنیکه فیشه‌کی تیده‌خریت بۆده‌مانچه و تفهنگ.

(نمرده). نمرده، لیسه. ماله. شه، شهه، شههک، سمرشههک،

سمرشه، سور و تووکی پیاده‌هینری. — کردن: گوژنیک. (هورا).

شان. شانه و ده‌فری جۆلایی. شو کسه‌یه له‌لایمن ناغاره‌خه‌رمانان

هه‌لبه‌گری، سمرکار، شه، چتیکه تووکی سمری پیاده‌هینری. (نمرده).

دیانه، شانه ناوریشم داهینان.

شاهشین: شانشین.

شاهه‌کار: نافره‌تیکه سمری ژنان ریک بجات.

شاهه‌کردن: — ی مو: داهیتانی به‌شانه.

شاهه‌گهر: کسه‌یکه شانه‌ی دروستبکات.

شاهه‌وشان: به کمشخه و فشی رویشتن و شان بادان.

شاهه‌ی جۆلایی: ده‌فه‌ی جۆلایی، شهمته.

شاهه‌ی خوری: جووره‌شانه‌یه‌کی تاییه‌تییه خوری بی له‌شانه‌ده‌دری.

شاهه‌ی هه‌نگووینی: شانی هنگفی.

شاهه‌یی: سمرکاری.

شان به‌شان: بی‌پاشه و پیش‌کوتن، به‌ران‌بهریوونی دوو کسه‌انه‌به

چهنشیک، که له‌پیز و تمنیشتی یه‌کترییوه‌بن.

شان به‌شانی هکیوی: به‌مه‌لدا و سمرکوتن.

شان به‌لای شانلان: شان لیدان، شان له‌شانان.

شان بِلند: پایه و پله‌بلند، گوره و مەزن، بلندچه، جیگه‌بهرز، شاندار.

— ی: گوره‌یی، مەزنی، پایه‌بهرزی، جیگه‌بهرزی.

شاهه‌وش: ده‌سمالی ژنان، چتیکه بدری به‌سمرشاندا.

شان داجه‌کان: شل و شۆزی نیخه‌ی پۆشه‌مەنی.

شانداجه‌کان: کسه‌یکه نیخه و گهرده‌یه‌ی کراس و کمر و نیتری شل و

شۆزی بی.

شاندان: بریتییه له‌نوستنیکه‌ی کم، مه‌بسیش له‌مردنی یه‌کیتکیشه.

له‌رووی سووکییه‌به‌کارده‌بری.

شاندان: شایان، شیار، پایه‌بهرز، پایه‌بەند، به‌شکو. — ی: شایانی،

شیای.

شانداهه‌بهر: هه‌لۆدان، تیوه‌چوون.

شانداهه‌یشتن: شاندادان، پالکه‌فتن، دریزبوون، راکشان.

شانداهه‌لیک (باک): زهرده‌لیک.

شانلن (باک): ناردن، هنارتن. بشینه. (کمل). چاندن، ناوتنی توو و

چتی تر.

شانندی (باک): شو‌فار.

شانلیار (باک): سمرۆکی و الییان.

شانزه (هورا): شاهزه، که بریتییه له (۳) جار پینج و تاکتیک،

(۱۶).

شانزه‌مین: شاهزه‌مین.

شانزه‌هه‌م: شاهزه‌مین.

شانزه‌هه‌مین: شاهزه‌مین.

شانزه: شاهزه.

شانزه‌هه‌مین: شاهزه‌مین.

شانس (فه): بهخت.

شان شکاندن (هورا): خاوشکاندن.

شاهشین: کوژشکی شاهانه، گه‌نجینه، باله‌خانه، خه‌لوه‌تی، شانه‌شین. — ی

خانوانه، گه‌نجینه. پایه‌تهخت.

شاهک (باک): عازهبی، زیبکه‌ی عازهبی.

شان له‌شانان: خو‌گه‌یاندنه‌پایه‌ی یه‌کیتکی تر، کوتنه‌ململانی و

خۆره‌سرخست، ده‌ست و په‌نجیه‌ی یه‌کتری نهرمکردن.

شاهک (فه): شانه.

شانن: شانان، وه‌شانان، پژان، ناوهرۆن کردن. هه‌لوه‌شانان،

هه‌لته‌کاندن. ته‌کاندن.

شاهو (همرا): شاهان، شیاو. شویتیکی بهرزه له تخته دروست ده کری هونرمه نندان له سمری گمهی ده کم و هله ده پهرن. تمسلیشی له سرده کری.

شان و شهیلک: بۆتیز پیکردن به یه کییک به کار دهری، که نیخه خوار و داچماو و شان و شهیلکی ناریک و ناپوخت بی.

شان و شکو: بهرزی پایه و شان.

شانوو: شانو.

شانوشین: گوندیکه لهرا سمری شاری نسبیینی، شاهنوشین، جیگای پونیشینی پادشا و میرو خونکارانه، خانی له موم و زینیدا ده لی:

شازادهیه شانشینی مه کانه

عنقایه بلنده ناشیانه

شانوشینی کردو ته قصری میری بۆتانی. دو سه کوی چکوله یه له ملاولای پلیکانان دروست ده کری، که پندا سرده کونه سمرکوشکی. پایتهخت.

شانی (باک): نیشان. — دان: نیشانان. (جز، بۆتا، خیمگین، پمروشار، لو، شانه.

شانی دان: (باک، نیشانان.

شاین (نرده): فیدانی چت، پمترکردن.

شو (باک): چه، باریکه ریگه.

شولان: شایاز، نیوی پیوانیش.

شولاش (نرده): شایاش، زهروشان.

شولانه (نرده): شایانه. جووره گیایه که.

شوله: (کۆ، موک). بالنده یه کی شینه به قه له گله گیتییه به لان لای کورتتره و ملی دریزه و ناوییه و له گوویی ناواندایه و گوشتیشی ده خوری. (همرا، شاهق، شینه شاهق، شاهین، شاهین.

شولان: شاول.

شولون: کانتیکی خری قورسه به تیکی تیخراوه و هستایان خوارو خیتی دیوارو نمتونده و پاییه پی بهراورد ده کم.

شولونی (همرا): شاگول.

شولی: دز.*

شولیز: گیایه کی هارینی به چلچل و باریکه چمند جارتیک ده درویتته.

(همرا، شوهپ، دهر). شافپ، بۆ حسیر و سمریانی کۆخان به کار دهری.

شولوی (نمرگوو): پتواسی قۆلینه یه.

شاه: شا، پادشا، میر، خونکار. یه کییکه له کمره سته شه تره نجی.

شاه: نیوی نافرته تانه.

شاهانه: پادشایانه، میرانه، شایانه، وه کو میر و پادشایان.

شاهنشاه: سمرکی چمند پادشایه کی. قهرا، شههمرپشا. میری چمند نه توه یه کی، شای شاگل. — یی: شایه نشایی.

شاهنگ: پادشای هنگان، هنگیکی گموره یه له ناو پوره ی هنگاندا شانه ی هله ده بستی.

شاهد (ع): گوا، ناگا.

شاهکار: شاکار.

شاهنامه: شانامه.

شاهو: شینه شاه، شینه شاهق، شاه، شاهین، بالنده یه کی گموره ی سپی و اش به قه له گله کی ده بی به لام قاج و دندوکی ره شه و گوشتیشی ده خورت. نیوی زنجیره کیو تکییه له همرا مانیدا کورتو ته لای پۆر ده لاتی خوارووی هله ده بجهوه.

شاهی: شایی، پادشایی، میری، خونکاری. (باک). شادمانی، دلخوشتی، که یه خوشتی. جووره پولیکی کمره خه.

شاهی ککوا (باک): کورتیکه چاو و په نجه و دندوکی زهردبی.

شاهین: شایاز، شاقشین، شهناو، شاهق، شهین، شاه، بالنده یه کی بۆری گوشت خۆره و له باز گموره تره.

شاهیک: (باک). جیگایه که خلیسکی له سمری به ناسانی بکرت. لووس. — کردن: لووس کردن.

شاهین: شاهین، شاه.

شاهینه ت (باک): که یه خوشت.

شاهی: پادشاهی، نازادی، سمره سستی.

شایار (نرده): شالیار، وزیر، هاوده می شا.

شایان: گۆر، هوا، بۆمیر، ستیله. وه شاهوه، شیان، شان، شیاو، لیتی ده ده شیتته: شایانه.

شایانه: میرانه، خونکارانه.

شایانی: بۆمیری.

شایانی: بونی چتیک بهوه ی چتیک تری لی بوه شیتته.

شایانیدان: شهادتدان.

شایید: شاییت، بشکو، بئلکو، گاهس.

شایهر: دیلاتیژ. شایار، هستیار، هۆنهر. ووشه ی شاعر له شایهر وه گیراوه. گۆزانی بیژی شایی. — ی: دیلاتیژی.

شایه (جا): ترازوو. میله دریزه که ی سمرماوه ی ترازوو، که دورلنگه ترازوو بوم سمرسره وه یه.

شایه نشا: شاهنشاه.

شایه نشایه تی: شاهنشاهی.

شایجان (نرده): له شاهجان وه گیراوه.

شایچرا: شاپرا، پیره.

شایف (باک): کلا. — بون: لادان، کلابون.

شایک (باک): لووس. — کردن: لووس کردن.

شایلوغان (همرا): تروتک و باله بان، مؤزیکه. مارشی شاهانه، میرزا مستفا دلی دلی ده لی:

شایلوغان ژهنیا وه قاپی شاه
سامی سمرهنگان مدراوه پاوه

شایه ک (دهر): باشوو.

شایین: شهین، شاهین. میلی ترازوو. جووره چرخیکه.

شایی: پادشاهی. پولی‌کی مسینی که نرخ بوه قرائتیک جاران (۲۰) شایی بوه. هله‌پهرین، چوژه‌کی. جووره هله‌پهرینیکه. ناهنگ و زهمزه‌مه. (هورا.) زهماره‌ند. شاهی. (دەر.) سوویر. سوور. دیلان.

شاییسه: شایسته، رهوا، رجوا.

شاییسته: شایسه، شایان.

شاییسته‌کار: چتی یا چمند چتیکه، که بیته هوئی شایان ولی و هسانمه بۆ چتیکی تر. — ی: بونه شایان و لیو هسانمه‌ی چتی یا کسی له چمند چت یا چمند کستیکی تر.

شاییسته‌ی: شایانی.

شاییشایی: خوشی خوشی.

شاییکار: کستیکه شایی بکات.

شه (هورا.): مراژیکه له کهرسته‌ی خه‌په‌کیته. شانه‌ی سهران. شنه‌ی کای. خوریه — ی هله‌پتاوه، شی، ته‌پایی، نم، نیم. ترسوس، ده‌لانه، رهوا.

شهب: زاغ.

شهبازلله: به بیری دهستی به توندی له پوومه‌تی یه‌کیکی دان.

شهباقه: کونی گوره، ده‌لاقه.

شهباک: شهبق.

شهباش (باک.): کالک، گندوره.

شهباق: تروسکه، پووناک، په‌می، پووناک قه‌راخی ناسمان له به‌یانیدا. (پۆژ.) بریق و باقی پووناک. کونی گوره‌یه له دیوار و پوشته‌منیدا.

شهباق قیوون: شهبق تیکموتن.

شهباق قیکموتن: کون بوونی کالاً و دیوار به جۆریکی فراوانی و گوره‌یی.

شهبقدار: پووناک. — ی: پووناک.

شهبقدان: پووناک بوونه‌ی قه‌راخی ناسمانه له به‌یانیدا.

شهبق شهبق بوون: کونکون بوونی دیوار و کالاً به‌فراوانی و زلی.

شهبقی: کاتی به‌یانیان، کاتی شهبق.

شهبکه (باک.): نیخه. (باک.) تۆپی ماسی گرتییه. تیره‌ییکی کورده له کنار موسل و کمرکوکین.

شهبکه‌ی چاو: تۆپی چاو.

شهبنده‌په‌رۆ (بابا.): کۆلکمزترینه. جووره خامه‌کیکی زۆر جوانه به گه‌لی رهنگ ده‌نووتی.

شهبنگه (که.): شوگار، شوانه. (مرک.) شروتنی نا‌الانه له شمریدا.

شهبنگه‌پۆژ (بابا.): کۆلکمزترینه.

شهبیخوون: هیرش و په‌لاماردانی شربییه بۆ سهر درژمان، چه‌پخوون، شمرنخوون، شمره‌لغار.

شهبخان: داوین و گوته‌ی کمر.

شهبسان: شهبسان، سه‌یزان، ژیرخان.

شهبگان (باک.): نیشان، ژانکردن (بشبهکه).

شهبگاندن (باک.): نیشان، ژانکردن لمبر نه‌خوشی یا ماندویتی. بشبه‌کینه.

شهبگین (باک.): نیشان، ژانکردن.

شهبوت (باک.): جووره ماسیه‌که.

شهبیکه (باک.): نه‌قیزه‌ی وولاخ لیخوپرینییه.

شهبگین (باک.): په‌قینه، په‌قینه.

شهب: شهب، شهب، شاپ. (هورا.) پین. (که.) هورا. شهبازلله. — یکی پیدادا: شهبازلله‌ییکی لیدا. (باک.) ناسایی. پر، نندازه‌یه‌ک، مست. — یک کشمیش: پرچنگیک مپوژ. گه‌لیک جار له‌پیش ووشه‌ی شوپ به‌کارده‌ری: شهب و شوپ: شهباله.

شهبازلله: شهبازلله.

شهبال: شوخ و — شوخ و شنگ و جوان، (باک.) شوخ و شنگ و جوان، نازنین، نازدار، ته‌پوتازه. (باک.) دهشت. (باک.) باد.

شهور، چمن. (باک.) چتی جوان و باش، شنگ و شوخ.

شهبال: وه‌کو سه‌کی، بی‌شمرم، نارپووتکاو.

شهباله: به‌له‌پی دهست له کشتی کستیکی تر دان، شهبه‌لغه، زلله، چه‌پاله.

شهباله‌لیدان: زلله لیدان.

شهبالنه (که.): شهبه‌لخ، چه‌پوک، شهباله.

شهبالوخ (خۆ): باله. (هوره‌ی به‌فرمالینی.)

شهبان (خۆ): شله‌قان.

شهباندن (خۆ): شله‌قاندن.

شهبه (باک.): کۆمای به‌فریه.

شهبهر: شاپهر، بالی په‌په‌وور و فروسکه و نیت.

شهبازلله: شهبازلله.

شهبه‌شهب (ده.): قسه‌یه‌که همر منگ‌منگی لیوه‌یی. شله‌شلب، خسه‌خش، ده‌نگی دروداو‌تشی شوپ، که ته‌په‌پویی و له زه‌وی بخش، شهبه‌پان.

شهبه‌لخه: (هورا.) پزمله. (کۆ.) تۆقات. (دەر.) تۆقه. (که.) شهبازلله، شهبالنه. — لیدان.

شهبه‌لوخ: گیانداری چاویری، زۆرخۆز.

شهبه‌لووخ: داریکی گهرمینییه به‌ریکی ده‌گری وه‌ک هنجیر و ده‌خوری و لکه گموره‌کانی وه‌ک شوتی تووله ده‌هاوی.

شهبه‌په‌وی: چه‌په‌وی.

شهبه‌زه (باک.): شپه‌پو، شپه‌زه.

شهبه‌زه‌یی (باک.): شپه‌زه‌یی، شپه‌پو.

شهبه‌پۆ (مرک.): شپه‌زه. مرۆی شهب و شوپ.

شهبه‌پۆ: مەردومی شهب و شوپ.

شهبه‌پۆی (مرک.): شپه‌زه‌یی.

شهبه‌شهبان (نهره.): شهبلی شوپین. به‌دهستی به‌سیو و تۆپی لاستیک یا چتیکی تر له هورادا گمه‌کردن.

شایی: پادشاهی. پولی‌کی مسینی که نرخ بوه قرائتیک جاران (۲۰) شایی بوه. هله‌پهرین، چوژه‌کی. جووره هله‌پهرینیکه. ناهنگ و زهمزه‌مه. (هورا.) زهماره‌ند. شاهی. (دەر.) سوویر. سوور. دیلان.

شاییسه: شایسته، رهوا، رجوا.

شاییسته: شایسه، شایان.

شاییسته‌کار: چتی یا چمند چتیکه، که بیته هوئی شایان ولی و هسانمه بۆ چتیکی تر. — ی: بونه شایان و لیو هسانمه‌ی چتی یا کسی له چمند چت یا چمند کستیکی تر.

شاییسته‌ی: شایانی.

شاییشایی: خوشی خوشی.

شاییکار: کستیکه شایی بکات.

شه (هورا.): مراژیکه له کهرسته‌ی خه‌په‌کیته. شانه‌ی سهران. شنه‌ی کای. خوریه — ی هله‌پتاوه، شی، ته‌پایی، نم، نیم. ترسوس، ده‌لانه، رهوا.

شهب: زاغ.

شهبازلله: به بیری دهستی به توندی له پوومه‌تی یه‌کیکی دان.

شهباقه: کونی گوره، ده‌لاقه.

شهباک: شهبق.

شهباش (باک.): کالک، گندوره.

شهباق: تروسکه، پووناک، په‌می، پووناک قه‌راخی ناسمان له به‌یانیدا. (پۆژ.) بریق و باقی پووناک. کونی گوره‌یه له دیوار و پوشته‌منیدا.

شهباق قیوون: شهبق تیکموتن.

شهباق قیکموتن: کون بوونی کالاً و دیوار به جۆریکی فراوانی و گوره‌یی.

شهبقدار: پووناک. — ی: پووناک.

شهبقدان: پووناک بوونه‌ی قه‌راخی ناسمانه له به‌یانیدا.

شهبق شهبق بوون: کونکون بوونی دیوار و کالاً به‌فراوانی و زلی.

شهبقی: کاتی به‌یانیان، کاتی شهبق.

شهبکه (باک.): نیخه. (باک.) تۆپی ماسی گرتییه. تیره‌ییکی کورده له کنار موسل و کمرکوکین.

شهبکه‌ی چاو: تۆپی چاو.

شهبنده‌په‌رۆ (بابا.): کۆلکمزترینه. جووره خامه‌کیکی زۆر جوانه به گه‌لی رهنگ ده‌نووتی.

شهبنگه (که.): شوگار، شوانه. (مرک.) شروتنی نا‌الانه له شمریدا.

شهبنگه‌پۆژ (بابا.): کۆلکمزترینه.

شهبیخوون: هیرش و په‌لاماردانی شربییه بۆ سهر درژمان، چه‌پخوون، شمرنخوون، شمره‌لغار.

شهبخان: داوین و گوته‌ی کمر.

شهبسان: شهبسان، سه‌یزان، ژیرخان.

شهبگان (باک.): نیشان، ژانکردن (بشبهکه).

شەخەر (ھەم): لە پەستەيەکی دارىنە دەخلى پى دەكىشەنمە سەر خەرمەنان. خەپە كىچىكى ناوا گەورەيە گەم و جۆى درواى پىدە كىشەنمە سەر خەرمەنى، شەغەر. — بەستە. (باک.) بەيار، بىيەر، بى كەلەك.

شەخس (ع.): گۆزى پىاوى گەورەى ناينى. چاك.

شەخسان: تىكچەرون و گۆزانى نەندامى مەروڤ بە ھۆى ناساغىيەكى گرانمە.

شەخسە: نەندام تىكچەرو بە ھۆى ناساغىيەكى گرانمە.

شەخسەن: شەخسان.

شەخسەو: شەخساو.

شەخسە: سوواغى سەربان بە گىچ يا بە قور.

شەخى: شەقل، نىشان و دروشمى خەرمەن.

شەدار: غدار، نىمدار، تەرموسدار، شىدار. — ى: غدارى.

شەدانە: (ھەم.) حەوتىچ، (ھەمرا.) شەلى، شادانە، توو، گەش، بە كوتراوى تىكەل بە پەشكەى دەرگەت بۆ تام و بۆنخۆشى لە پىش بۆزانىدا بە نانى وەرەكەرى. تۆوى گىياى گونىيە.

شەدانەكە: كىسەى سابوونى ژنانە، كىسەى سابوون و شانەى ژنانە.

شەدە: ھى ھەش و سەپى دىڭ دىڭ پتر پىاوان لەسەرى خۆيانى دەنن بەلەن ھى سوور زۆرتەينى ژنان دەيەستان بە دەورى سەريانمە. (كە، ھەم.)

شەشى، (ھەمرا.) كىش، سەرىچ.

شەدەلار: سەروپىچ لار. — ى: سەروپىچ لارى.

شەپ: گۆنگەل، لەج، (ھەمرا.) جەنگ، (باک.) كۆماند، پىلە، رەزم، (ھەمرا.) پەرەچەنگ، پەرەچەنگى، كىشە، نەمەرد، گەپ، (باک.)

بناڤى، شىپ، بە — ھاتن. بە — دان: لىك نىخستە.

شەرا: گەر، لە نادەمىزاد بەدات بە زۆرى دەپكۆڤى. (شار.) زەيان، بايەكى ناسازگارى گەرمە لە مەردەزە و ھەندىك مەيە دەدات ووشكى دەكات، ھەر مەيەيەكى نەو كارەساتەى بەسەر ھاتى پى دەلەين: مەيەى شەرا بەردو، لە (۴) ى تەمۆز تا (۲۴) ى ئاب دەوام دەكات و (۵۴) پۆژە لەسالىدا. سوواتەمەيەكە لە گەل خارشە، كە لە لەش پەيدادەبى.

شەراپ (باک.): گۆلەنگ.

شەراپ: بەرشتى پۆلاى. — كەپى: پازاندەمەيە پۆلا بە زىم و زىو خەملاندى. مەي، رەنگە لە شىراپ، شىراو وەرگىرابى.

شەراپخانە: مەيخانە.

شەراپخۆر: مەيخۆر.

شەراپەگ: شەراپەرو.

شەراپەردە: شەراپەرو.

شەراپەروو: شەراپەردە، شەراپەردگ، (بابا.) مەيەكە باي گەرم و ناساز لىي دابى و لە كەلەكى خەستى، شەراپەردا.

شەراپى: چىكە رەنگى وەرەنگى — ى بچى.

شەراپ: كەف و تەنگاوى تىنوايەتى.

شەراپۆ: سەركردەى جەنگ.*

شەراپۆيى: سەركرداىەتى جەنگ.*

شەراپشۆ (نەردە.): شاراشۆ، كۆلمەيولە، وەيخە، ئاگرى بەنكايە. پىكۆلچىن.

شەراپىلەرو: شەراپەرو.

شەراپى: شەپەرۆش.

شەراپو: مەي.

شەراپخانە: مەيخانە، شەراپخۆر، مەيخۆر.

شەراپەلەو: دوو يا چەند كەسەك بە تەنەنگان شەپ لە گەل بەكەرى كەردن.

شەراپەلەو: دوو چىنى نەياري بەكەرى لەكاتى شەپەدا تۆيان پىكەمە دەنن. گەمەيەكە بە تۆيى لە بەكەرى دەدەن.

شەراپەلەو: جوورە گەمەيەكە تەپەلە بەفەرى پىكەدەدەن.

شەراپەلەو: جەنۆ پىكەدان.

شەراپەلەو: گەيرودار.

شەراپەلەو: دەمانچە پىكەمەنان، بە دەمانچان شەپ پىكەمەكەردن.

شەراپەلەو: مەيس لەم وورە جەنۆيانە، كە دوو كەس يا چەند كەس بە بەكەرى دەدەن ھەر لە پالەمە. سوو و خەسو ھەميشە شەراپە دەنوكيانە.

شەراپەلەو: شەپ كەردنى سەگان پىكەمە يا تىكەمەردانىيان.

شەراپەلەو: قەچان، قەچەقەچان.

شەراپەلەو: زەمەلەي چەند كەسەك.

شەراپەلەو: شەپەقەچ.

شەراپەلەو: خاوەندى مەيژووى شەرفنامەيە.

شەراپەلەو: يەكەم مەيژوويەكە، كە لە بابەت نەتەمەيە كوردەمە لە لاين كوردەيى ژانارە بە زمانى فارسى بنوسى.

شەراپەلەو: شەپەوان، جەنگاوەر. — ى: شەپەوانى، شەپەكەردن.

شەراپەلەو: شەپەكەردنى دوو گياندار بە سەر.

شەراپەلەو: شەپەكەردنى دوو گياندار بە سەر.

شەراپەلەو: شەپەكەردنى بە ھاريزتى بەرد بە قەچەقەنى.

شەراپەلەو: (گەم.): گوريسى رەشمالانە.

شەراپەلەو: شەپەكەردنى مەندالى دوو گەمەكان لە گەل بەكەرى.

شەراپەلەو: شەپەلەيەست.

شەراپەلەو: بە نىزە بەگژ بەكەرىدا ھاتن.

شەراپەلەو: (باک.): دارەست.

شەراپەلەو: تونگە، قومقەمە، بقبە. شەريك لە گەل دروستكراو بۆ ئاوار خوارەنمە.

شەراپەلەو: شەيلەى چتى شەرين، كە لە گەل ئاوى تىكەل بەكەرى بۆ خوارەنمە و خوارەنمەمەنى.

شەراپەلەو: شەريەتەرۆش.

شەراپەلەو: شەپەلەيەست.

شەراپەلەو: شەپەلەيەست.

شهریه‌ساران: شهر فروش، شهریه‌گزننگل.

شهریه‌فروش: کسیکه پیشه‌ی شهریه‌فروشی بی.

شهریه‌فروشی: پیشه‌ی فروزشتی شهریه.

شهریه‌ک: شهریه.

شهریه‌رست: شهرانی.

شهریه‌رستی: حمزله شهرکردن.*

شهریه‌زه (باک.): شهرزه.

شهریه‌لاندن: شهرگرداندن کردن. واق ووپ کردن.

شهرت: پدیان، بمن و به سویاتی. مهرج، گریو، فتور.

شهرخه: شهرخه.

شهرخچ: پاریزه. — ی: پاریزه‌ری، شهرکچی.

شهرخووا: شهرفروش. — ی: شهرفروشی.

شهرخاندن (باک.): دابیزتن.

شهردین (باک.): دابیزران.

شهرشووب: گولنگه له زپ و زپو دروسته‌کری ژنان به‌سهر کمزی خویناموه داده‌کمن.

شهرفروتن: شهرفروشتن.

شهرفروش: (هموا.) جنگ و ورهش. جنگاور، گه‌لشوک.

شهرفروشتن: مهبس له بیانو گرتنه به یه‌کیتی بز‌نموی، که به گزی دابیت، شهرفروتن.

شهرفروشی: شهرهوانی.

شهرقان: کسیکه له شهرپی بزانی.

شهرقال: جیگای نرم و کووت له چپایاندا وه‌کسو چپای ژه‌نگاری له گوزانیاندا باسیکراوه.

شهرقه‌شمرق (باک.): ده‌نگی لقی دارانه.

شهرقاندن: لیکردنموی چتیک له شوونی خوی.

شهرق (فه.): سواخ. — کردن: سواخ کردن.

شهرقلین (باک.): ته‌قه، په‌قه. ده‌نگی ویک کموتی دوچتانه.

شهرک: کوشمه و خبات.

شهرکه: جنگاور، شهرکمر، شهرقان، بجنگ، شهرک.

شهرکه‌کردن: شهره‌قانی، شهره‌وانی. له‌ه‌کته‌تن. به‌رزاندن، (باک.) به‌رچنگی کرن.

شهرکه: (هموا.) جنگگا، جیگه‌ی شهر، کوشه‌نگه.

شهرکه‌گه: (نامی.) کات، جنگه. — اگرهمی: جنگه‌ی گهمایه.

شهرم: شوره‌یی، نابوو، نابوو، کم‌رووی، (باک.) فمه‌یت، پوت. چاره‌رو. فدی، فیه‌یت. به — داخست: پوتختن. به — به‌ده‌نشین، به

شیواز، کم‌رو، شهرمیتون، نابوودار، گرانوو، نابوودار، شهرمدار، شهرم‌نده. — داکموتن: پوت کموتن. بی‌شهرم: پروقایم، پروسه‌خت.

حه‌یتسه، زپوژپ، باتیزو، روو‌پش، بی‌چاره‌رو، چوختی، ده‌ختی (باک.) به‌قلیسوک، (همو.) شهرپال، به‌په‌شه، پسوا، قات، بی فمه‌یت، سازده همناسه، جهره‌به‌زه، قه‌لته‌بان، کمولی. بی — ی: بی

نابرووی، په‌ستی، سووکی، حیزی، شیرت، نخایی. — نه‌کردن: پوه‌یتان، روو هه‌لاو‌یتتن.

شهرمه (نمده.): شهرم.

شهرمه‌زار: فهریکار، چاو‌شوپ، چاو‌به‌ژیر، تهریق، چاو‌ه‌خوار، بی‌روو، شهرمسار، چاول‌به‌ر، تهریق به‌ژوهه. — بوون: چاو له‌به‌رخ‌زان، بوونغاو، پوتکته‌تن. — کردن: پوتختن.

شهرمه‌زاری: پوت، تهریقی، چاول‌به‌ری.

شهرمه‌سار: شهرمه‌زار، تهریق.

شهرمه‌ساری: شهرمه‌زاری، تهریقی.

شهرمه‌شکانی: مهبس له خوترواندن و خوتده‌رخستنی یه‌کیتییه، که بی‌موی شهرمی خوی بشکیتی.

شهرمه‌نه: شهرمه‌نده.

شهرمه‌نده: شهرمه‌زار. — یی: شهرمه‌زاری.

شهرمه‌خاندن: (باک.) (بشهرم‌خینه). خوراندن، پنین، داپروشاندن.

شهرمه‌خین (باک.): داپروشان، پرنان، خوران.

شهرمه‌دار: شهرمن، باشهرم، شهرمیتون. — ی: شهرمنی.

شهرمه‌سار (نمده.): شهرمه‌سار. — ی: شهرمه‌ساری.

شهرم شکان: له پوه‌ه‌لاتن.

شهرمشکاندن: روو‌کردنموه، چاو‌کردنموه.

شهرم‌کون: (خانه.) پروکردن. پوه‌نه‌هاتن، له پوه‌ه‌لنه‌هاتن.

شهرم‌گا: نیوانی نیوک و چوکانه و پشت و چوکانه.

شهرم‌گه: شهرم‌گا.

شهرمن: شهرمیتون، بی‌روو، کسیکه به‌شهرم بی، شهرم‌نده. — ی: شهرمیتونی، بی‌رووی.

شهرمنه: شهرم‌نده، شهرمن، شهرمسار.

شهرمنده: شهرمنه، شهرمن. — یی: شهرمیتونی.

شهرم‌وک: گیاه‌که ده‌ست له همر گه‌ل‌یه‌کی بدری شو‌پ‌ده‌بیتنموه.

نابوودار، شهرمیتون، نابووم‌نده، شهرمن.

شهرم‌وکی: شهرمیتونی، نابووداری.

شهرم‌ولا: گوزستانیکی به‌ناویانگی شاری نامودی (عامودی) یه.

شهرمین (خو.): مه‌یخوش (بو‌همنارده‌بی).

شهرمیتون: شهرم‌وک، شهرمن، به‌شهرم، بی‌روو، کم‌روو، فمه‌یتو، فمه‌یتو. — ی: شهرمنی، به‌شهرمی.

شهرمه‌خوی: شهرمه‌خیتی. شهرمه‌خ. کلیمه. سووارسووارین. تهراد. تهرات، تهراتین، غارغارینی سووارانه له‌پیش سووک و ناهه‌نگاندا.

شهرمه‌خیتی، رم‌بازی. — کردن: که‌تنه‌ترادی.

شهرمه‌نموه: شهر مه‌ل‌گیرساندن، شهر مه‌ل‌ایساندن.

شهرمه‌خ: شهرمه‌خیتی.

شهرمه‌خیتی: شهرمه‌خیتی.

شهرق: کورت‌کراوی ناوی (شهریف‌ه). *

شهرپوکهر (باک.): شهرکمر.

شەروال (هەمرا): شالوار، پانتۆل، دەری. (هەمرا). پاوارە.

شەروال بەکۆن: گیایەکی بەهاری سەلکدارە گەلای وەک هە شاتەرە وەتامی وەک شێلم وایە خواردنی بۆ پەرانی باشە.

شەرواڵییس: داوین پیس. — ی: داوین پیسی.

شەروینی: (باک). شیرزە.

شەروینار (دزە): کێشە، شەروکێشە.

شەرووت: (باک). شەکرە.

شەرووت: شەپ و هەرای بێ جێ.

شەروو: پووش، قۆلتش، شپەت. توند. بێ شەرم.

شەروورەش (هەمرا): شەرفروش.

شەرووشۆ: هەراهرە.

شەروکێشە: بچەنگانی، (دزە). شەروینار، خەپچەک، مەخسەرە، پیله.

شەرهەڵییسەندان: ناگری شەکردنەرە.

شەرهەڵییسین: ناووری بێکایە، شەرداگیرسین.

شەرهەڵگیرساندن: شەرنامەرە، کێشە و هەرا بەریاکردن.

شەرهەڵگیرسین: کەسێک کە دەبێتە هۆی هەلگیرسانی شەپ.*

شەرهۆملکی: هەراوهریا کردن.

شەریک (ع): هاویش، بەش بەر، هاو دەس، هارماڵ، ماڵ لەیەک.

شەری فەوخی: شەریکە لە نێو خێزانیکی یا نێلێکی یان نەتەرەیه کیدا رووبەت.

شەز (باک): گۆزانی بەهاریە.

شەس (شەس): شەست. کەس.

شەست (هەمرا): شەست نێو بۆ ژمارەیهکی، کە (٦) جار (١٠) و (١٢) جار (٥) ە.

شەست نەکا (هەمرا): شەستە بارانە.

شەستە: مانگی نیسانیه، کە (٣٠) پۆزە. شەستباران.

شەستەبارانە: شەستەبارانە، شەستە.

شەستەپەر: شەست پەر (گۆلیکە).

شەستەدان: پێک کردن و تەختکردنی زەوی کێلراو.

شەستەرەهێلە: شەستەبارانە.

شەستەکردن: گۆلگۆلکردنی زەوی بۆ (وونار) بۆ ناژتتی تووتن.

شەستەم: چۆنیکە لە پایە سەیدای بێ. — ی: شەستەمین.

شەست تیر: چەکیکی شەپتیه شەست گۆلە ی دەخوات.

شەستەمین: شەستەمین.

شەست پەر: شەست پەر گۆلیکی زەردی بۆنخۆشە و تۆپە وەکوو گۆلە جوریه بەلام نەم گەرەترە.

شەستکردن: پەرپۆزە بارینی باران.*

شەستکۆڵەسەر (زەن، هەمرا): بارانە ی سەریەکلۆ، بارانە ی سەریەقەپوچکە.

شەستەم: شەستەم.

شەستەمین: شەستەمین.

شەست یەک: شەست یەک.

شەستیر: شەستیر.

شەسس: شەست. (نەرە). قامکە گەرە. (نەرە). پەهێلباران، پۆزەباران.

شەش: ژمارەیه کە لە نێوانی پێنج و حەوتی دایە.

شەشەرب (باک): دەمانچە ی شەش ناگر. مەستدا — اخۆ: دەستدا

شەش ناگرەکی خۆم.

شەشە بێدارە: کەسێکی بێدارە.

شەشکردن (نەرە): شەستکردن.

شەش: (هەمرا). شش.

شەش ناز: شەش ناگر.

شەش ناگر: دەمانچەیه کە شەش گۆلە ی دەخو، شەش نار، شەش لورول. — ناووردان: — ناوێژتن.

شەشە (گەر، باک): شەو. شەش کلک. کەسێکی دەستی یا پیتی (٦) قامکی هەبێ. شەش قامک، شەش نەنگوشت.

شەشەک: شەشەکان.

شەشەکان: (کە). شەشەلەن، شەشەلە. شەشەک. شەش پۆزەکانی دوای جێزە ی مانگی پۆزەوانە.

شەشەلەن: شەشەکان، مانگی دوای مانگی پۆزەوانە، کە دوای پۆزی جەمزی پۆزەوان (٦) پۆزانی بەپۆزە دەبن.

شەشەم: چۆنیکە لە پەلە ی شەشەمدا بێ.

شەشەمین: شەشەک. ژمارەیه کە ژمارە ی شەش تەرە دەکات.

شەشە: شەشپێ، گیان لەبەرێکە خاوەندی شەش پێیانە.

شەشەلۆو: شەپەیهکی پێکە، کە شەش رووی یەکسانی هەیه، شەشگۆشە.

شەشەپەر: جوورە جوێه کە گۆلەکی هەشت پێز دەنکی تێدا یە. جوورە گۆلێکە. دارەستێکێشە نەستورە، کە بزما ی درشتی لەسەر کوترایی.

شەش پەنجە (کە): خاوەندی (٦) قامکان.

شەش تیر: شەش ناگر.

شەشخان (کە): جوورە تەنگیکی کۆنەیه و دێغدیغە. (باک). شەشخانە.

شەشخانە: جوورە تەنگییکە لە ناوەرە شوویتی فێشەکی هەبێ. هەموو زەوی و زاریکی بە (٦) دانگ دادەنری.

شەشەنگ: زەوی و زاریکە هیچ بەشێکی لێ جودا نەکرابێتەرە. گۆندریژ و نێستری چوارپەل قەوی بەرزی بەخۆه.

شەشەن: شەشلا، هەر شەشلاکە بریتیه لەسەر خووار و راست و چەپ و پاش و پێشەوه. بۆ خانوو و زەوی بەکار دەبرێ.

شەشەرب (باک): دەمانچە ی شەش تیرە.

شەشەنگ: بروانە: شەترەنج.*

شەش سەد: شەش جارێ سەد.

- شەش سووچ: شەشلا.
- شەشک (باد): مێزەر. (باک). شەشمەین، شەشلان.
- شەشکان: شەشلان.
- شەشکە (نەردە): شەشە، شەش نەنگرەست.
- شەشگۆشە: شەش سووچ.
- شەشلا: شەشدر، شەشقۆل، شەش سووچ.
- شەشلۆ: چتیکە شەش لۆ، (٦) لا بێ.
- شەشلۆیە (باک): دەغەل، ساختەجی. — یی: دەغەلی، ساختەچیتی.
- شەشلوول (نەردە): شەش ناگر.
- شەشلۆ: شەشە، ناوی دێیکە لە کۆیستانی کوردستانیدا و ناوی کۆپانیشە.
- شەشەزار: شەش جارێ هەزار.
- شەشەم: شەشم.
- شەشەک: یەک لە شەشان، لە شەش بەشان بەشیک.
- شەشەمین: شەشمەین.
- شەشەکی: لەشەش بەش بەشیکە میراگر دەبێ.
- شەشەدە: (ع). تەمەدەستی، چاوبەسی، چاوبەنی، جانقۆلی بازە.
- شەشەموو (زا): وەلاخی سەرکێش.
- شەشەن (زا): بزنی بەلەک.
- شەشەن: شاخەن.
- شەشەرە: شەغلە، شەخرە. چوارلینگەدارە وەکوو بەردکێش قەرشە یی دەبەستە.
- شەشەرەکی: نەو کەسەبە وەلاخی و لێدەخوڕی، کە شەشەرە دەکێشە. جووڕە دەستبەرەیکە شەشەرە یێدەگوێزێتە.
- شەشەلە: شەفەلە، شەفەلە.
- شەشەلە (کەبەر): شەفەلە، گیایەکە لە گەل سیری جووان دەکوێت و لەسەر شوێنی باداری دادەنێ، ئەم گیایە پێر لە کاولاندا و لە چۆلی بێ ناودا شەین دەبێ بەرەکی بەقەد سێرێکی دەبێ، کە بەرەکی پشکووت زەنگەسوورە و چتی وای لەسەر هەلەنیشی و دەبخۆن شیرینە و شیرە هەیە. ئەگەر پەگەکی بکۆلێتێ و دۆشاوەکی بە جێگای باداری بەرێ یەکاویەکە. دەلێن، کە ساقەتەکی ووشک بێ دەبێتە دار.
- شەشە (باک): خەت، جەز، دێغی کال و چەمەکان. خووار، چەوت.
- شەشەلۆ: خۆخ. (ل). هەلۆژەسیقە تۆرە.
- شەشە: پەنجە گیایەکی درواییە و گۆلی سپیە دوای ووشک بوونی تەقی گۆلەکی مێشورە یەکی زۆر دەردەکات.
- شەشەر: پێرێ شەوی.
- شەشەر (نەردە): خووار، لار، کەج.
- شەشەر (نەردە): شەشەر.
- شەشەر: خووار، زەوی دێرێکار و سووچەکانی پێک نەبێ. خووارایی رێگایان، گەو، دروومانی مارپێج.
- شەشە (باک): جەز، دێغ، دێغ.
- شەفتی: خواری، لاری، چەوتی.
- شەفتە: شەوێ پەرەکەر و هەلاجان.
- شەفتە (باک): شەپکە.
- شەف (باک): شەو. — اتە خووەش: شەوێش. — لێن گەریایە: شەوێ نەنوست.
- شەفان (باک): شەوان.
- شەفە (باک): شەو، خەونی پەرێشان.
- شەفەدەر: شەو، شەو، شەو مانەو لە دەروە.
- شەفەرەش (باک): شەوی تاریک.
- شەفەستان (باک): شەوی پەرە. کاتی پێک گەشتی زاوا و بووک.
- شەف بەنک (باک): شەوێ.
- شەفێری (باک): شەوێش.
- شەفەر (باک): پێرەشەو.
- شەفەرە (باک): سێ شەو لەو پێش.
- شەفەرین (باد): شەوێ.
- شەفەشک (باد): کالیار.
- شەفەخوونی (باد): شەبەخوون.
- شەفەخوون (باک): شەوێش. لە پێر بەشەر ناخەزان دادان.
- شەفەر (باک): بێ پەنا، کەسێکە لە چۆلی و دەشت و کۆلانان بێ واتە لە نێو مالاندا نەبێ. — ی: بێ پەنایی.
- شەفەرەست (باک): پەوی کەوان کردن بە شەو.
- شەفەرەش (باک): شەوێش، بەدەختی، چارەپەشی، پۆژی تاریک، کوردان دەلێن: نێمە گەلیک شەوی پەشمان دێتەر و گەلیک شەوی پەشمان بەرێکەدووە، شەوی پەشمان گەلیک بەسەر دا هاتووە.
- شەفەرەشکی (باک): شەوێ.
- شەفەرەشک: شەشمە کوێرە.
- شەفەرەنگ (باک): یەکیکە لە جەزەکانی یەزیدیان.
- شەشەزی (باک): ناھەنگ و بەزەم و پەزەمی شەوی.
- شەشەشک (باک): چەکەکیکە.
- شەشەکوێر (باد): شەوێ.
- شەشەگەر: شەفەر، شەفەر، پەم تۆق، باران باری، نەو کەسەبە بەشەرە گەری، نازا.
- شەشەگەر (باک): کەسێکە بەشەر لە کاتی نووستنیدا باخووی و بگەری.
- شەشەزوان (باک): شەوێش.
- شەشەم (باک): شەو.
- شەشەفتی: کەسێکە شەوی بنوستن پۆژیکاتەر.
- شەفی (زا): شەوێ.
- شەفین: نالیکی شەوێ و وەلاخ و نازا.
- شەفی: دەفە جۆلە. (هەوار). پێش، زیتک، شاپ، شەپ. — لێدان: بەشتی یی لە قون یا جێگایەکی کەسێکیان، شەپ لێدان، تێپەلەدان.

شەفەرەشک

نمژاکار، ننگهچراو، گوځ و کالآی نمژاکار. لمت، دوو پارچه، تمق، قعد. — برون: پچمړان، قلیش. — کردن: له تکرډن، قلمشتن، تمق کردن. (نمړده.) سهره ممرگ، نریکی مردن. (خو.) زلله، شه قمزله. (باک.) شه قششق ثمر دهنګه له ګهلیک چتان دی: برونه شه قشقه قه ددانی بارامی، برونه — لنگی وی و نمسپی وی وه به ناوه زنگیانیدا، — تفنگان. (باک.) دارشقق، دارلوق، دارتیکه مړی یه کلاک و یا شه لوی پی دهروات. چموته کی میو. به پستی پیی پروت یا له قوندره دا تیپه لډان.

شَهَقه: شَق، شَل.

شَهَقار: قلمشت، قلیشی چت، تلپش، (نمړده.) هملار.

شَهَقارشَهَقار: قلمشت قلمشت، قلیش قلیش، حتی زهنگ زهنگ، همرال همرال، ووردخاش، (نمړده.) ووردوخان.

شَهَقارشَهَقاربرون: قلمشتنی پیستی نمدامی مړوځان و نیتر.

شَهَقارشَهَقارکړدن: قلمشتندی پیستی نمدامی مړوځان و نیتر.

شَهَقازلله: شه قمزله.

شَهَقاشهَق (نمړده.): شه قشقه قه. شه قای شَق. نملاونموله. بدممولایه کیدا غاردان.

شَهَقاقلوس (نمړده.): خوږه.

شَهَقاقی: شقاقی، شوقاقی.

شَهَقال (باک.): کموشی کون، پیلادی کون. چقال، چقال و بهقال.

شَهَقام: پتګای زور بهرین و راست به نیوشار و همنده راندا، شه قاو، شاری، شاریتګه. لوق، شه قاو، همنګار، شاقاو. (زا.) ګاو، پیټګاڅ.

شَهَقان (که.): شه قین، چموانین، جوړه ګمیه که.

شَهَقانسهَق: سمرانسره له کارانی ګرنګ و به نمړکدا، ټیکړا، ببری ووچان.

شَهَقاو: همنګام، همنګاو.

شَهَق و شَق (نمړده.): شه پشه ق، شه قشقه قین، شه قشقه قان، شه قواشقق.

شَهَقه: تیکه، پاره، لهخت، تهقه، دهنګ. دهغه، شانهای جولایی، چپو، ګوچانیکه مړی شمل و ټیر پیی خوږی دهات. دهنګی بالی بالندانه له کاتی فرینیدا.

شَهَقه بښد: په ختی وولاڅ، په خشی وولاڅ.

شَهَقه زلله: چه پاله، زلله، شپ، شه په لاڅه، شه قازلله، شه پاله، شه په لاڅه، چهک.

شَهَقه زله: شه قمزله.

شَهَقه شَق: چمق و چوق، چوقه چوق، چرقه چرق، شه قه یهک له دوای یه کتری.

شَهَقه کړدن: له تکرډنی تاکه چتیک یا زور بره دار و نیتر به هوږی شه قمره.

شَهَقه کیش: ثمر کسه یه، که پیشه ی همر داران به شه قه ی شَق کردن بی.

شَهَقه ګل (نمړده.): گل کردنی چاو. چاو نیته.

شَهَقه ماسی: جوړه ماسیه کی ګموره یه.

شَهَقه مشار: همره، مشاریکی زور ګموره یه و دوو دمسکی هدی به و دوو کسان کاری پیده کړی، داری پیداهه ییتری.

شَهَقه میو: چموته کی میو، داره میو.

شَهَقه بانی (همره.): شه قه ی بال.

شَهَقه ی بال: دهنګیکه له کاتی فرینی بالنده و بال لیکن دانیدا دهیستری.

شَق برون: ته قین، ته قیردن. قلمشتن، قلمشان. درزکی ګموره تیپرون.

هملچپران، درزبرونی چت.

شَق پی برون: رق هملستاندن، داخ لسمردلی کس دنان.

شَهَقانندن (باک.): هملرماندن، کردنه دوو پارچه.

شَهَقته لډان: به شَق له گیان لبر یا له چتیک هملدن، تیپه لډان.

شَهَقین (باک.): هملرمان. به شَقته.

شَهَقران: شله قان.

شَهَقراندن: شله قانندن.

شَهَقشَقان: شه قواشقق.

شَهَقشَهَقه: فرپه، باغوان به دهنګه، جانوه ران له باغی پراودنی.

شَهَقشَهَقه (بابا.): جوړه تربیه که ګلوی وه کوو هی کشمیشی وایه و سیپه. تنه که یه کی چکوله ی دمسکاره مندالان به پراوه شاندن و هملاندنی و شه قشقق لیپاتنی خوشیان لیډیت و پیی ژیرده بن، تنه که یه که چند زیخ یا ورده بهردی تیپدایه.

شَهَقشَهَقوک (ګمردی باک.): ګه پله، ګیایه که.

شَهَقه: دهنګیکه له نیوانی شلیه و ته قه دایه به لآن زور تر به دهنګی جوته بال لیکن دانی بالندان به کاره بری، شه قه ی بالی هات و فری.

شَهَقه مشار.

شَهَقکړدن: له تکرډن و قلمشتنوه ی هملدی چت.

شَهَقل (باک.): زلله، شه قل. چاپ. — کردن: چاپکړدن.

شَهَقل: نیشانه، درووشم، مژور، مژوری خمرمانان. تهخته یه کی نه خشکراوه شه قلی پی له خمرمانان دهری تا دزی لی نه کړی. — کردن: مژورکړدن، درووشم لیډان، نیشانه کړدن جوخین. — شکانندن: مژورشانندن. مژوری پوخسار و شهرمی ناسک و نازداران.

شَهَقلوه: شاروچکه یه کی هاوینه همره له کورستانی باشوردا. *

شَهَقله: تهخته یه کی نه خشکراوه خمرمانی پی نه خش ده کړی. قیسپی خانروانه. (دهر.) نالودار.

شَهَقچی: ثمر کسه یه، که سهر خمرمانان نیشانه ده کات و ناګاشی لیپان ده بیت.

شَهَقشکان: مژور شکانی خمرمان و چتی تر.

شَهَقشکانندن: بریتیه له نابروبرونی یه کیک و شکانندی لمانا مهوروماندا.

شَهَقکړدن: نه قش و مژورکړدن خمرمانیه. شه قل. مژور.

شَق و شَق (نمړده.): شه قشقه قان.

شَق و هَق: پارچه پارچه، لمت و پمت. — کردن: پارچه پارچه کردن.

شَق و ماق: کارسات، ګیتچل، پروشه.

شَق و شپ: چتی شپ لوق برو، درار، دریاګ، داره شیاګ.

شَق و شَوَق: لوق و لوق. وه — خست: لوق و لوق کردن. دهنګی لیډانیته. چتی شَق و شپ. تراق و تروق.

شەھۆق (باک.): شەھۆک، پەنا، دالە، پەسیر، ھەرمی کتوبە.

شەھۆق: درەختی قەزوانی زێ.

شەق و ھۆ: شەقشەقی زۆر.

شەقین: (کە). شەقان، ھۆلین، گەمەیکە گۆی تێدا پادەپەرتن. گۆیتن. گۆبەکی خەری دارین لە دەشتیکی دادەنێن ھەردەستە بە دارێکی چەماوەر ھەولەدات بۆ نەوی لەسەر شاری دەستەکی ترەو دەری بکات.

شەقی (باک.): ماندوو، شەکت. (باد، ژەن). ماندوو. — بون. — کردن.

شەقیقە (ع.): لای سەر، نیوێ سەر، نەخۆشییەکە لە نیوێ سەریشدا پەیدا بۆ — ی پێدەلێن.

شەقیف (باک.): قەلەشت.

شەقیلە: پارچە چەرمیکە ژان بەلای راستی خۆیانامو دەگرن تا تەشی لەسەر بابدن تا جلکەکیان نەدێ و ھەم تەشیەکش باش بخولێتو.

شەک: بەرخێ یەکسالە نێر بۆ یا مێ. کاوپی دووسالانە نێر بۆ یا مێ. کاو، کە گەشتە یەکسالێ تا دووسالان شەکی پێدەلێن. ڤوویەکی مێج (جگ) یە، شەگ.

شەکار (باک.): مێرگ، شکار، ڤاو.

شەکال (باک.): کەوشی گەورە و زەلام، کەوشی ڤاو، پێلۆی پانییە پشتو، کەلۆش.

شەکان: تەکان.

شەکانمە: ھەزان، جوولانمە پتر بۆ ئال، ئالابە بە دەشەکتەمە، لەرانمە.

شەکاندن (ھەو.): ھەزاندن، شانازی کردن. خۆ بە شۆخ نیشاناندان، تەکاندنمە.

شەکاندنمە: ھەزاندنمە، ھێنان و بردن چە بە ھۆی باو، دارە کە بە دەپشەکتی، لەراندنمە.

شەکانن: شەکاندن، ھەزاندن، تەکاندن، لەراندن، لەرزانن. لەراندن، شەکاننمە.

شەکانمە: شەکاندنمە.

شەکو: لەراو.

شەکوو: لەراو.

شەکوو: لەراو.

شەکاو: شەکراشک.

شەکە: بەرازی مێی یەکسالە. جوورە کلۆیکی تووکنە لە تووکی بەرخ دروستدەکری، پیاخی کۆنی عەجەمان. لەرە، تەکە، جوولە، جەمە. — شەک: لەرە یەک لەدوای یەکتەری.

شەکەت (ھەو.): ماندوو، ماندی، کەفت. (بابا). کەشەن، کەشەنگ. (نەردە). مانگ، مانیاگ. — بون: (باک). بەتلین. — کردن: (باک).

بەتلاندن.

شەکەتکریاگ (نەردە.): (نەردە). مانیاگ.

شەکەتی: ماندووتی، مانیاگی.

شەکەر: شەکەری وورد.

شەکەر (نەردە.): دڵ نیشان، پەنج، دەردەسەری.

شەکەر بەلام: (نەردە). جوورقەند. قەلسی و نێتر پردەکن لە شەکر و بادامی کوترار. جوورە ھەلوایکە.

شەکەرەقووسی: تووسی شیرین.

شەکەرپۆرە (نەردە.): جوورە ھەلوایکە.

شەکەرپارە (باک.): جوورە قەیسیتی.

شەکەرپەنیر (نەردە.): شەکرپەنیر، جوورە شیرنیا تێکە.

شەکەرخەن: شەکەرخەندە.

شەکەرخەندە (نەردە.): شەکرەخەندە.

شەکەرگری (زا.): شەکرگریان.

شەکەرگریان (نەردە.): گریانیتیکە لە خوشی و شادییەو بۆ.

شەکەرلەمە: جوورە بسکویتیکی کوردی.

شەکە: شیکە، بەرازی مێینگی یەک دووسالانە. کلۆیکی تووکنە لەپێستی بەرخ دروست دەکری.

شەکەر: شەکەری وورد.

شەکەرۆکە: (بابا). کەرتەشی. سەلکە تەشی. (خۆ). شەکرۆکە. گیایە کە گەزیک بێند و گۆلی شین و تۆپ دەردەکات، بێکەکی بکوترێ تا ڤکودالی لێ جووی دەپێتو دەپێتو پووشو. جوویەکشێ لەگەڵ ناردی گەنم و شیرێ بکەتە لۆکە لەسەر برینی تەشەندەر دانری چاکێ

دەکاتو. کوپێکی ترک زمانانی نێرانییە بەرگی کچانی لەبەردەکن و سوورا و وسپاوی پێدەکن و چەقەنش لەدەستدەکن لە نێو کۆزی لۆتیاندا ھەلەدەپەری و چەقەندی لێدەدا باب و مام و برا و نێتری دەبەکی بۆ لێدەدەن پاش ماوێکێ یەکەیکە سەردەکاتە سەرکۆشی ھەموویان، خۆم دوراودور دێتو.

شەکەری: بۆ چیتیک بەکار دەبێ پەنگی یا تامی وەھی شەکەری بچی.

شەکەشەک: دەنگی ڤوو و داوتنیکسی ڤاو، کە تەکەتەکی بۆ، چەکەجەک، شەکووشک.

شەکەل: پانیکە ھەمووی شەکەتێر بۆ.

شەکەللەمە: (باک). باقسەمات. پەسکویت.

شەکەمەر: شەکەمێ.

شەکەمێ: کە گەشتە دووسالان دەپێتە بەردیل، بەرخێ مێی، کە پیتی نابێتە سالی دووھەم و زگیکی کردبۆ.

شەکەمێنگە: شەکەمێ، شەکەمەر.

شەکەمێز: شەکی نێری دووسالانە، بەرخەنیتیکە پیتی نابێتە سالی دوو.

شەکەر: شەکر. قەن، قەند، کەللەشەکر. بە بەلێن و پەمان و قەسە خوشیش دەلێن. — ی وورد: شەکری ھوورد، چیتیکی سەیی یا زەردی زۆر شیرین و خوشە لە قامیشی شەکری یا جوورە چەوئەندەریکی دروست دەکری.

شەکەر: قەنداو، ناوێکە بەشەکری شیرین کرابۆ. شیرینی ژنخووازی.

شەکەر بوخوار دهنده: مەبەس لە خووازی پیتی کردنی یەکیک بۆ یەکیکییە و بەر بۆنەییەو شەکرار دەخووتتەو.

شەکر: شەکر. قەن، قەند، کەللەشەکر. بە بەلێن و پەمان و قەسە خوشیش دەلێن. — ی وورد: شەکری ھوورد، چیتیکی سەیی یا زەردی زۆر شیرین و خوشە لە قامیشی شەکری یا جوورە چەوئەندەریکی دروست دەکری.

شەکر: قەنداو، ناوێکە بەشەکری شیرین کرابۆ. شیرینی ژنخووازی.

شەکر بوخوار دهنده: مەبەس لە خووازی پیتی کردنی یەکیک بۆ یەکیکییە و بەر بۆنەییەو شەکرار دەخووتتەو.

شەکرە: جوورتیکە لە گیای گویین، کە پیتی دەلێن جەباری. شەکرۆکە.

شەکرەباوی: (با.) چووالە.

شەکرەپیپاو: پیپای خوشخووی زمانشیرین.

شەکرەقووس (نەردە.): تیسسوی شیرین.

شەکرەخەنە: شەکرەخەنە.

شەکرەژۆن: ژنی خوشخووی زمانشیرین.

شەکرەسیۆ: جوورە سیتیکی شیرینە. نیوی نافەرە تانە.

شەکرەگۆوین: جوورە گۆویتیکیشە کە تیرە ی لێدەگیریت.

شەکرەپارە (دە.): جوورە دروومانیکە بە نەخش وەکوو گۆل هەلەدەکەوێ.

شەکرەپەنجیر: جوورە نوڤتیکە پانە لە شەکر دروست دەکری و کاکلە

گۆویتیکی دەخریتە سەری.

شەکر خەنە: شەکرخەنە.

شەکرخەنە: زەرەخەنە.

شەکردان: قەندان، دەفریکی تایبەتییە هەر شەکرێ تێدەکری.

شەکرەنک (باک.): قەندان.

شەکرشکاندن: مەبەس لە قەسەکردنیشە.

شەکرشکێن: قەندشکێن، چەکوچیکە قەندی پێ بشکێنێ. کەسییکە

پیشە ی هەر قەند شکاندنێ.

شەکر لەمە: جوورە خوار دەمەنییکە لەشەکر و گۆوێز و نارد

دروستدەکری.

شەکرۆک: شەکرۆکە.

شەکرۆکە: کەرتشی، شەکرۆکە، چتیکێ شیرنچکە لە کارتەش پەیدا

دەبی، جوورە کە تیرە یەکی شیرینە و خۆشە لە درووی گیای کەرتەشی پەیدا

دەبی، زۆر سوود بەخشە بۆ هەندێ نەخۆشی و برین. (هەر.) نوڤل،

شیرنیات.

شەکر و شیر: شیر و شەکر.

شەکشەکان: لەرە لەرە ی چت بە دەم باوہ.

شەکەمەر: شەکەمییە، کە زگیکی کردەبی.

شەکو: بێتیکێ ناسنی چکۆلە و دەپانە تەنھا لەناو چۆمانی تەنکدا

ماسیانی پێدەگرن چونکوو، کە بەر بێلەیان لێدری ماسیان وەسەرناو دەخا

و برینداریان دەکات.

شەکواشەک (نەردە.): شەک و شۆک.

شەکوک (باک.): هەرمی کێریلە.

شەک و شۆک (نەردە.): شەکواشەک، شەکشەکان، شەکشەک،

جوولە جوول، لەرە لەر.

شەکێن: گەمە ی قاپێن.

شەکیانەو (نەردە.): دانەدواوہ، لەرە یوون. شکان، لەریانەو،

لەریانەو. جوولانەو.

شەکی کال: شەکەمییە، کە هێشتا نەزایی و زگی نەکردەبی.

شەکیلە (کۆ.): چەکچەکیلە.

شەکیکە: ووشەیکە چتی تەری شەپ و شۆری وێدەجووێنێ.

شەگە: شەگە. لەکاتی جگتێندا لە لاتەنیشتەکی جگی نەوی قووت و چالێ هەبە بکەریتە لای سەرەوہ ی پێدەلێن.

شەگە: شەگە بۆ پۆزباش، نیوارەباش و شەو باش بەکار دەبرێ لەجیاتێ مەرحەباشە. لە بنچینەدا واتا یەکی ناوایە: پایەو جیگات وەکوو هێ پادشایان بێ.

شەگەل: مێگەلییکە هەمووی شەکەنێرێ.

شەگێن: شەگێن.

شەل (باک.): جوورە دروومانیکە. کوولەک، قەلۆپ، لەنگ، گێپ، پێلەنگ، شل، (پۆز.) پالەنگ، مفرۆ. (باک.) قەد، — کردن: قەدکردن. رانک. مافووورە و بەرە ی چرچ و خوار. تاخەرار. پارچە زەوییەکە لەپاڵ جۆگە ناوتیکدا، کە هەمیشە بەهۆی ئاو دەلاتەنیوہ سەووزی و غداربێ.

شەل (هەورا.): شەل.

شەلەخ: زلە. (نەردە.) شەلاق. قامچی.

شەلەکلای: لە یەکیکدان بە شەلەخ، قامچی کاری.

شەلاف: ساختەچی، فێلەز.

شەلاق: شلاق، شەلەخ، قەمچی. هەلمەت.

شەلاقە: پەلەر، نەسریال (سلوی). بەلەندەکی ئاراییە بەقەد کۆتریکێ دەبی لاق و دندووکی درێژە و شین و بەلەکە، (هەر.) شێلاقە، زۆتر لە بەهاراندا دەبینێ.

شەل: ماندوو، شەکەت. لە خووتندا — یوون: لە خووتندا خنکان، لە خوون هەلکێشەران.

شەلە: دروومانیکە رێک و پێک نەبی گرژی و لۆچی لی پەیدا بێ، شالە. پۆت، پۆت، کۆکی دروومان.

شەلان (نەردە.): شەل، لەنگ، لەنگان.

شەلەندن: پوو تکرەن بۆ دار و مری و گیان لەمەران، بۆ مەریان تەنھا جەردە دەیکا.

شەلەندن (موک.): لەنگاندن.

شەلەنەلان (نەردە.): لارو لارو، لەنگان لەنگان.

شەلە (هەورا.): شەلەن.

شەلەبی (نەردە.): جوورە سەروویتییکە ژنان لەسەری خۆیانی دەبەستن وەک هەوری وایە.

شەلە: لەنگە. ئاوەشکینە، حەوتەمین نەستیەری حەوتەوانانە ی گەورە یە، کە دەکەریتە لای خووارووہ.

شەلەبە (باک.): شلێوہ. (باک.) شەلەپەلە.

شەلەبەلە (باک.): شلێوہ.

شەلەشەل: کورلی کورلی، پۆشتن بەلەنگەلەنگ، گێپەگێپ.

شەلەقان (کە.): گەمەیکە بە هەنگەلەشەلە یەکیکیان پەیتی هارەلەکانی دەنی بۆ مەرچە دەبی قامکە گەورە ی قاچە بەلندکرەوہکی بگری.

شەلەگا: شەلەگە.

شەلەگە (خۆ، کۆ، هەر.): کلکە، شەلەگا. دەر، دەرگای جۆگە ی دێراوانە، لە نیو جۆگەدا کەلێتیکێ تایبەتی بۆ ئاو شکاندن دەهێلنەوہ، کەلەبەرێکە لە جۆگە ی مەرەزەدا، کەسالتیک لەو پێش ناوی لێکرا بیتە

سەر قابەلەكە و نیمسالا گیریایی بۆ ئۆمەدی ئۆم قابەلە بە بەیاری بېتێتەمۆ و لە خوار ترەمۆی کەلەبەرێکی تر کرابێتەمۆ بۆ سەر قابەلێکی تازە. — دان: پێدان، مەیداندان. گۆلێکی شە پەنگاوی خوار دێتەمۆ و دەرایی لی بکرتەمۆ بۆ ئاودانی شینا وەردی. سوولی، سوولاف، پرژ.

شەلەم (هەورا): شێلم، شەلەم.

شەلەمۆ (نەردە): سەلقاو.

شەلەمە: زیوان و پیسی ناو دەغل. (هەورا.) ئالە کۆکە پێخە، شەلوار بە کۆژ. گیایەکە. (نەردە.) گیایەکی پەوانە بنەکی وەک سیوی بن نەرز وایە و بەهارییە.

شەلەم شێوێن: دارێکی سەربانە شێلمی لە مەنجدەلێدا پێ ئۆدیو و ئەم دیو دەکری.

شەلەمێ (هەورا): شێلم.

شەلەمێنە: (هەورا.) شەلمەین. ترخێنە، تەرخێنە.

شەلەمین: چێستی چەنسوتەکە، ترخێنە.

شەلەمینکەرە: بابردەل، تۆپێکە لە مەوی گیایی ووشک. جوورە گۆلێکی زۆر جوانە. لە جوورە دەرێکی سەبی جووی دەتێتەمۆ و با پای دەفرێنی وەکوو گۆرێکی وایە بەلان سووک و تۆکنە بە کەمترین هەوایەک وە حەوا دەکەوی.

شەلەنگۆ (باک): گیایەکە.

شەلەوشەپک: شەل و شەپک. پانک و چۆغە.

شەلەنەن (باک): تووشی تەراخۆمە هاتن، چاچی شەلەبێتی ژ چاچی کۆژ چێتەرە.

شەلپ (باک): زلە، بەدبەخت.

شەلەنەن (باک): (بەشەلپینە) لابرەن. لەریشمۆ هەلکەنەن، دوورخستەمۆ.

شەلە (باک): چەکە.

شەلەین (باک): لەریشمۆ هەلکەنەن، لاچوون، دوورکەوتەمۆ.

شەلە (باک): پاریخی نووتی. شەلەتە.

شەلەنە: گێجەل، تەشەلە، دەبیە. چاچوولە.

شەلەنە (باک): شەلەنە، فێلباز، ساخەنجی.

شەلەنە: شەلەتە.

شەلەنە: پاریخی. (باک.) تۆرە کە جاوێکە، خوری و لۆکە لەناو دەنێن دەیکەنە دۆشەگ، یا سەنیر. دەفرێکە دوولایی شاش تەنراوە وەکوو پەشکە کاکێشان دەخێتە سەر بێستی و لاخ بۆ کێشە کاکلۆش و گزەر. نیوە ئەگێکی گەورە یا پڕووتی کولۆه یا چریشکێ گەرم، کە بخرتە سەر پڕ و لە شووتێکی بە ئازار لە بریان دەنری. پوورە هەنگ. جوورە دەرییەکی ژانە بە لە ژێر دەرییە لە پێ دەکری. تەلیس یا جەرالییکە وەکوو تێری گل و زێل و چتی پێ دەکێشن و دوولایی. سەرما یاییز، زوقمی یاییز، — لێی داو، یا شەلەنە برەوێتی، سپی، ساردی.

شەلەنە: شەرە، پوورە، شەرە. دەستووتی پێچووی مێش هەنگوویانە، شەلە، پوورە هەنگ، شەلە.

شەلەنی (باک): بەدبەختی، چارەپەشی.

شەلە: شەلە.

شەلەم: شێلم.

شەلە (شا): شەرە بەرازییە.

شەلە (باک): جوورە ماسییەکە.

شەلە: (باک.) کە. تەبەقی ئازالە و پەشەوڵاخانە لە دوو سمان دەدات شەلی دەکات.

شەلە: ئاوشکێنە. (جا.) فەرەنگی و لاخانە چوارپەلی پەق دەکا و تا دەمری لە خوار دەرێکی بێ دەرمان و بێ نامانە.

شەلەکی فاذال و وولخان: سەم بۆگەن دەبی و شەلی دەکا.

شەلە: شەلە، ئاوشکێنە، کەلەبەرێکە لە جۆگەدا بکرتەمۆ، کە ناوی لێرە لادری بۆ سەر کشتوکان و باغ و بێستان.

شەلە: شێلم.

شەلە (نەردە): شێلمار، شەلماب.

شەلە (زا): زیوانی ناو دەغل.

شەلە کووێرم: لێدان بەبی تاوان بەبی ئۆمەدی بزانێ لە کێ دەدرت. گەمە بەکی مەندالە.

شەلوار: (مۆک.) دەریی ژنان، شەلوار. (پەوا، هەر، کە، هەر، دەر.) پانتۆل.

شەلوار بەکۆل: ئالە کۆکە پێخە، شەلوار بەکۆل. (هەورا.) شەلەمە. گیایەکە وە تۆکە دەچی بۆ لابرەنی گرفت دەرمانێکی زۆر باشە. بنی سەلەکە وەکوو گێزەرییە هەرکەسی لێی بخرا پەوانی دەکا و کریمیش دەکۆژی.

شەلوار (کە): پانتۆل.

شەل و پەت: چتی لەت و پەت، لەت و کۆت.

شەل و شەپک: پانک و چۆغە.

شەل و شێت: مەزۆی شەلە پەتە و شێتۆکە.

شەلەووف: بێژو، زۆل، بێژی. کەلەشیری گێجە.

شەلەووت: کەشەنگ، مەندو. بە ی پێشیت، بە مەندویتی و شەکەتی پێشیت. پێمۆ — بوون: پێمۆ زۆر مەندو و شەکەتیوون.

شەل و کووێر: شەل و کۆز، هەزار و کۆل.

شەل و مەر (نەردە): لە، لەنگ.

شەل: گێری.

شەلە (باک): پووتیوون.

شەلەنە (باک): پووتکردن.

شەلەیک (باد): پەرییە کە بەسەر دەمی گادۆشیدا دەدری تا چتی تری تێنە کەوی.

شەلەل (نەردە): جوورە خۆخێکە تووکی پێوێیە.

شەلەن: نەجەین، بە لەنگی پێشیت، لەنگین، کولەین.

شەلە: مێو، (هەورا، هەر، مۆم، فەند، قەزەنە، (باک.) شەمە، شەمە، (نەردە.) جیتی سێبەر.

شەلە (باد): مێوی هەنگوین و نێتر.

شەلە (باک): تەقە، دەنگ. کاتێمێری زەنگییە.

شهمار (هه.کا.): ههزارین، خشک.

شمال

شهماسی: ماسییه کی قهلهوی خرپنه ههردووک لا شانی وه کوو دهنگی شانهی پێژه شهی پێوهیه.

شهماق: زله، سیله، شه قهزله.

شهمال (باد.): مۆم، میتو. (باک.) پورناکی.

شهمال: بایه که له لای باشووروه دی، (زن.) وهشت.

شهماله: نافره تیک له سهر یا له مزیک سی پریانیک شهمولهی ده گرتسهوه له شهوی شهمواندا دیاره نیازیکیش له دله گری جا نه گهر پێواریک بهویدا تێپهری و قسه بیکێ خۆشی کرد دهیکا بهنوقلاته ی پێکهاتی نیازکهی، خۆ که قسهی ناخۆشی کرد نهویش دهکا به نوقلاته ی پێک نهعاتی مراژه که ی.

شهمالها: وولاخی خۆش پهوت.

شهمالک (باد.): مۆم، میتو.

شهمالی: شهماله. (ههوار.) شهموله.

شهمام: شهمامه.

شهمامه: جووره کاله کتیکێ زهرد و پهنگ و پهنگ و په به چنگیهی بۆنخۆش و دێغدیغه. (باک.) شهمامۆک.

شهمامۆک: شهمامۆک.

شهمامۆکه: شهمامه.

شهماینه (پهوا.): بهنیکه کاله و زهردگالی پێ قایم ده کری. بهنکاله.

شهمایینه (خۆ.): بهنیکه کاله ی پێ له لاقی ده بهستری.

شهمه: نیوی پۆزیکه له نیوانی ههینی و یه کشمه هدا، شهمۆ، شهم، شهمبه.

شهمه بواز (نهرده.): شووینیکێ تایبه تییه له ههندی جیگه له ههموو پۆزیکێ شهمویندا چتی تێدا دهفرۆشن، له شووینهکانی تر دا به پێ یار و دهستوری خۆیان ههینی یا یه کتیک له پۆزهکانی تر دهکهنه پۆزی تایبه تی و له شووینیکدا بازپاریکی بهناوی پۆزی دناو دهکهنوه.

شهمهت: ناری جاوێکی کرمانجیهی.

شهمهت ریکه: شهمه ترنکه.

شهمهت ریکه: شهمه ترله. پهوه لۆک، جووره میتشیکێ شینکاله نیو قهدی زۆر باریکه ههنگوونیکێ دهکات زۆر له نی ههنگی خۆشته و سووخته و نیجگار سپی و بۆنخۆشه.

شهمهت ریکه: ههنگوونیکێ جهری خۆشی شانه چکۆلهیه و پهشباره میتشه نه که کش رهش و دریز و وریا و چالاکه.

شهمهت: پۆه شهمین، پارچهیه کی ناسک و تنکه هاونان بهخۆدا دهدری له کاتی نووستنیدا.

شهمه له کۆره: شهمشه کۆره.

شهمه نه فهر (فه.): پێگای ناسن، شهوی به سهیریدا دهپوات قهتاره. خشۆک، شهمه نه فهر ووشهیه کی فهره نسویه به لآن قهتار کوردیهی کاروانجیان وولاخیان تێده خست قهریان پێده گوت.

شهمه نیخه: چنگه نه چنگی یه کنتری.

شهمبه (باک.): شهمه، شهمی، شهمه.

شهمبه لیلک (باک.): گیایه که، شهمبه لیلک.

شهمب (نهرده.): دووارد، جاویر، مقمس.

شهمبیلک (زا.): قوما.

شهمبیلک:

شهمبووز: وولاخی چهمروش.

شهمبی (باد.): جووره توویه کی دهنگ سپی و دریز کۆلهی کم ناوکه. (باد.) شهمه.

شهمتافن (باک.): هه لخلیسکانن، له پێ ده رچوانن.

شهمتین (باک.): هه لخلیسکان، له پێ ده رچوان.

شهمچه: (باک.) پێتک، گرتکه. فند، فندک، لیخه تهمه، نهفتک، نفتک، گورت، شقارته.

شهمچک (باک.): فیل باز، ساخته چی.

شهمدان: مۆمدان، میتودان، فندانک، بیتسوس، شهمسۆز.

شهمدانی (نهرده.): گۆلێکه که لای پان و پهنگا و پهنگه.

شهمدین: کورتکراوی شهمدینی عاره بییه پاشی بهو به شهمۆ، که ناوی میری شهمدینانه.

شهمدینان: خاکیکه، که شهمدینی تێدا پۆنیشتون.

شهمدانن: پراندنوه (بشهمرینه). بهجی هیشتن، پشت تیکردن.

شهمه رخ: گوندیکێ گهوهیه لهناو دوومه لا چپای مازو پایتهختی ده به که میریکێ دونیایه تاثیرۆزی مانه.

شهمه شگوفن: رهشکردنی میتو له بهر تازه.

شهمرین (باک.): پرانهوه.

شهمزان: شهمزین.

شهمزاول: چتیکه شهمزی بی.

شهمزه: کار و بهرخی بهجووکن.

شهمزی: ناوی گوندیکیه لهناو خهزایه هتیندیک پتی ده لێن شهمسی.

شهمزین: تیکچرونی چهرم بههۆی زۆر ههتاو لیدانهوه.

شهمزینان: شهمدینان.

شهمزیو: شهمزار.

شهمسان: شهمزان.

شهمساول: شهمزار.

شهمسه: قفل و دوگمه ی لباد و پالتویه، که له سهر شیتوی گۆلی دروست دهکهن.

شهمسۆز (نهرده.): شهمدان.

شهمسین: شهمزین.

شهمسیو: شهمزیو.

شهمشاق: (باک.) کسێکه له نهندازه بهدهر جوو امپیری و پیاوه تی بکات.

شهمشال: شهمشال.

شهمشه (نهرده.): چه که چه کیله.

شهمشه له (نهرده.): شهمشه کۆزیه.

شەمشەلەكۆرە (ھەوراء): چەكچەكىلە.

شەمشەلەكۆرە (ئەردە): چەكچەكىلە.

شەمشەمە: چەكچەكىلە، شەمشەمەكۆرە.

شەمشەمەكۆرە: چەكچەكىلە.*

شەمشەمەكۆرە: (ژەن). مېژۆنك، چەكچەكىلە، ئالەندەيەكە زگ و زادەكا و لاقى بە ئالەكانىيەتە.

شەمشەمۆنك (باك.): جىگاي خلىسكى.

شەمشوولە: تىرەيەكە لە ھۆزى كىبابى، كە لەقەراخ ھەلىرى دادەنېشن.

شەمە (ع.): مۆم، مېو، بەرمەتو، مېو ھەنگووينى

شەمۆك: كۆلەكە، ئىستوندى.

شەمەدان: مۆمدان، مېودان.

شەمكا: ئىتلىكى كوردە لەناو (ھەقىرگا) ندایە.

شەمگۆر (ژەن.): كارامازم.

شەمگۆر

شەمل (باك.): چەفەكە لەسەرى دەبەستىرى. (زاخ). بەرماق، دووگورد.

شەملەك (باد.): بەرماق، دووگورد.

شەمە: پۆتەكە كەمۆتە ئىوانى ھەينى و يەكشەمە، شەمۆ.

شەمۆ: شەمە، شەمە، شەمە.

شەمۆ: شەمە، شەمە.

شەمۆقەدان (كە.): كزبون، توندبون.

شەمۆز: يەكسەمىكە بەدخو و سەركىش بى، (جا.) چەموش، (باك.) جوھ، زىچەك. مەژى توندوتىر و تورپە لەكاتى جىنودا بۆ مەژقانىش بەكار دەبىرى. —ى: چەموشى.

شەمۆس: شەمۆز.

شەمۆكا: ئىتلىكى كوردە لە ئىتو يەزىدىاندا.

شەمۆلە: (ھەوراء) شەمالى.

شەمۆو (باد.): مەپوون.

شەمۆوز: شەمۆس، چەموش. وولآخىكە بۆ باركردن و سەوار بون رانەوستى.

شەمۆس: چەموش.

شەمۆولە (بالە.): بۆكە بە بارانە. (شەقلا.) داوول. قوتىلە نەفت.

شەمى (كە.): شەم، مۆم و خلتە ھەنگووينىيە. مېوى خلتە ھەنگووينىيە.

شەمىلە: گىيەكى دەستچىنە و بۆنىشى خۆشە تۆۋەكە، كە ۋەكو تۆۋ بەزەركى زەرد و گەردەيە بە كولاۋى دەدرى بە كەلەن.

شەمى: فەندك. (باد.) شەمۆ.

شەمىتۆك: (باك.) جىگايەكە مەژى لى بچلىسكى.

شەمىتىن: ھەلشەپىن.

شەمىخىن: ترشانى چىشتە لىبەر گەرمایە.

شەمىراخىن: دەستەلگەرتن لە كارتىك.

شەمىر

شەن: (كە.) پووخۆش، دەم بە پىكەنەن. وورە تەلآش و پىكلىكە بىكرىتە ناو تەندوور لە كاتىكى، كە نىكى سارد بونەبى. ملىتب، ملىپىتۆك، ملىپىتۆك، ملىپىتۆك، ملىپىتۆك. (ھەوراء) شەنە كايە، شە. — كردن: بە باكردى خەرمانى كوترو بۆ سەور كەردنى وورە تەلآشىك و پىكلىكە لە كاتى سارد بونەبى تەندووردا تىتى دەكەرى و پىسى گەرم دەكەن. يەكلىكە لە مەزەكانى كەمەستەي جوتى. شەنە.

شەنە: دارىكى پىتچ پەنجەيە خەرمانى گىرەكراۋى پىسى بەدا دەكەرى و خەرمانى پىسى شەن دەكەرت. شەن. ھەمچىتىكى ۋەكو پىكلىكە و خاكە تەپالە و ئىتر بە ئاورى داكن تا تەمۆۋى خۆشترى.

شەنەبا: دەغل و دانى دوۋاى كوترانى بە شەنە بە باكردى بۆ سەور كەردنى.

شەنەباكردىن: دەغل و دان بەمۆى شەنە بە باكردىن.

شەنەكەردن: شەن و كەردن.

شەنە (ھەوراء): تەكاندى دارەگۆر و ئىتر.

شەنۆ: ناۋى ئىتلىكى كوردانە لە ئىتو ھەكارىندا مېژوۋى لى دوۋاۋە نەمۆز لە شەۋىنى وندا (شەمىدىنا) ن خويابە. مېژوۋ بۆ خۆى: شەمۆ، شەنۆ دەگۆرۆتتە لەوانە يە لە شەنۆ دەكەرتى.

شەنەلەمەندە: كەمەرنە: مەبەس لەۋەيە، كە ھەمۆ كەسىك لە ماف و بەشدا بەشدار و يەكسانە.

شەنەشە: شەۋى ھەلاجى.

شەنەكەردن: بە باكردى خەرمانى كوتراۋ بە شەن بۆ سەور كەردنى.

شەنگ: شۆخ، جوان، چەلاک، دەلال، ناسك، چەلەنگ، شەنگۆل، شەنگە. پوۋال. قۆز، كەيفخۆش، عىشۋەگەر، شاد. (شەن.) ھىز، تىن. وورە كىل و پەلى ناۋمال. فېشەك. (باك.) شەنگ، ئەسپەنگ، گىيەكە دەخورى.

شەنگال: ژەنگار، شارىكى كوردى يەزىيە لە پۆۋاۋى مەسلىيە. چىپاۋ ژەنگارى لە گۆرەنى و ئىستاراندا زۆر باسكراۋە.

شەنگە: نىۋى پىاۋانە.

شەنگەبەرە (بابا.): ژەنگەسورە، شەنگەبەرەكەت.

شەنگەبى: پىۋانە: شۆرەبى.

شەنگەسورە: ژەنگەسورە.

شەنگەلەبەرەكەت: شەلى بەرەكەتە مەبەس لە دوۋ دانە گۆرۆزىيا مازوۋ يا ھەر چىتىك لىبەرى داران، كە پىكەۋە نوۋسابىن بەيدەكەۋە، شەنگۆل.

شەنگەبى: شۆرەبى.

شەنگەت (باد.): پەيۋەندى، بەندىۋارى.

شەنگەلە: شەنگەلە بەرەكەت.

شەنگەلەبەرەكەت: شەنگەلە، جەكە، دوۋانە. پىت و بەرەكەت. (خۆ.)

شەنگۆل، (خۆ.) خىرمانە. دوۋ گۆرۆزىيا دوۋ مازوۋ يا ئىتر، كە پىكەۋە نوۋسابىن: — يان پىدەلەن.

شەنگۆل: شەنگەلە، شەنگ.

شەنگۆل: شەنگەلە بەرەكەتە.

شەنگى: شۆخ، جوانى، قۆزى، چەلەنگى.

شەن و کەو: لێدروان. هەر مەخسەسێ شەن و کەو هەر مەخسەسێ کە کۆن.

شەن و کەوکردن: لێکدانەر، لێکۆڵینەر. حەشەکردن. لە شانەدان و بە کەوگیرداربێژتن.

شەنەقە (کە): شاهین، (باد). شاقەسین.

شەنی (باک): بێژ و بۆ لێکراو، لەسەر دڵان گران.

شەو: (باک، باد). شەف، شێف، شام.

شەوات (باک): سەواتان.

شەوار: (کە، فە). بە درێژی شەو، شەوگار. شەوکردنە پۆژ لە تاهەنگ و بەزمدا.

شەواره (کە): (پەوا). شەوەر، حەوتەر، نۆزەگرتن، ناگالی بۆونی حەوت پۆژە ژی زو لە منداڵە کە. پەوا قاز و مەراویانی ناوتیە بە شەو مۆم یا بنە گۆزە لەیکە پەناوور لە بنەنگلی دەگرن دەنیو ناویدا بۆ بالەندەکان دەچن ئەوانیش بە پەوناکی ناوەر کەو دین کابراش دەیانگرت و دەیاندا بە هاوڕێیەکانی پەشتەو. کەسێکی شە یا گیان لەبەرێکی شە بە دیمەن چاروی هیچ کەموکورتی نیە کەچی ناشیبی. سەرلێشێوار، سەرگەردان، نەو چێرگە شەواریە.

شەواریەبوون: سەرلێ تێکچوونی گیاندار لە تاریکە شەویدا بەهۆی دیتنی پەوناکیەکی نزیک یا دور و نەمانی و لەبەر چار بزووبونی.

شەواریەکەوتن: شەواریەبوون.

شەواریەکووێرە: شەواریە.

شەوێژ: بەشەر ناژال لەوێراندن و لە دەروە هێشتەنەرەیان.

شەویشینگ: دارێکە بەرە کە وەک چووالە وایە خۆشە کەو و دەخوری و پیتی دەلێن بایەف.

شەوال (فە، لو): دەری، پانتۆل، شەروال.

شەوالەسوورە: شەروال بەکۆل.

شەوال مۆرد: شەوال بەکۆل، شەروال بەکۆل.

شەروال بەکۆل: شەوالەمۆرد، شەروال بەکۆل.

شەوالێن (فە): دۆخ، بەندەخوێن.

شەوالێن: دۆخ.

شەوالشینک: (سۆرا). داری چەقالە، کالەشین.

شەوان: شەوانە، شەوگەل.

شەوانە: شەبەنگە، شەوگار.

شەوانەدەر: چەرەندەر.

شەوێ: ناوی شەو، شەوێری. شینایی بەشەر ناودان.

شەو: مەوروی تەکی زۆر پەش و گرانبەهای کارباییە ژنان دەیکەنە بەرمەوری گەردنەند. (باد). شەو، پەشی شەو. (پۆژ). پەیران. شەوگ. دێرەمەیکە گۆیا بە کەلکەلە لە منداڵان دەدا، گۆیا بەو گراناییە دەلێن، کە بە قورسی لەکاتی نوستنیدا دەکەوتە سەر لەشی گیان لەبەرمان. نەو بێ هۆشیە، کە تروشی منداڵ یا ئاقرە تان دیت، کە لەشی منداڵ شین دەکات و دەمرێ.

شەوەر: شەوەر.

شەوەر: شەوەر، سێپەر، (نەردە). شەوەرگ، گیایەکی دەستچێنە وەکوو وێنجە وایە سالتی هەشت نۆ چاران دەرویتەو دەدری بە وڵاخان و لە وێنجە باشتەر. هەندێ کەسێش دەلێن هەر وێنجەیه.

شەوهره (پەوا): نۆزە گرتنی منداڵی ساوا تا حەوت پۆژان بەشەر، حەوتەر، (کە). شەواریە.

شەوهره: جێزێکی بەناویانگە لەنێو کاکەییاندا.

شەوهره: (نەردە). شەوەر.

شەوهرهنگ: تاریکەشەر، شەو تاریک و تنووک، تاریکە شەوێ نەنگرستەچار.

شەوهرهنگ: شەوهرهنگ.

شەوهرهنگ: کۆستەکی خەنجەر. دارێکە بەقەدەمەچەکی لە باسکی (گۆلە) لە کونی دەرگا کە لە دیواری دەخوری بۆ داخستن. سەرین.

شەوهره: چێشتی شەو، چێشتیکە لە ئیوارێوە ماییتەو بۆ بەیانی.

شەوهره: بەیانی کاتی سێتە.

شەوهره: شەبەکە، کونکون، کوناکونا، پەنجەرە. شەبەکە پەنجەرە یا نورووسی. نەو شەو.

شەوهره: بەیانی، تاریک و پورنی بەیانی زوو. کردنی کاریک لە بەشی دوایی شەویدا. لە شەویدا، بەشەر.

شەوهره (نەردە): سەبارەت، هۆ، بۆنە.

شەوهره: (دزە). جێگایە کە بەشەر خێلات و کۆچەرمان شەوێ لێ رابووین.

شەوهره (پەوا): چێشتیکە هی شەو ماییتەو.

شەوهره: کەسێکە گەمی مەریمیرین بگیتی و هەلی سوویتی.

شەوهره: شەگە، شەوخۆش.

شەوهره: شەو بەراتی، شەو (۱۵) ی شەعبان.

شەوهره: شەوێکی هەویریە.

شەوهره: مالا تیکە بەشەر لە کێوی پێتیتەو.

شەوهره: بەندی خەنجەر، کە دەرنەیت. شەوهرەند، شەوهرەن.

شەوهره: شوژەن.

شەوهره: کۆلکەزیرنە. بەردێکی شە بە چەندین پەنگان بترۆسکی.

شەوهره: شەوێ، گۆلێکی بۆخۆشی بەهاریە، زەرد و بنەوشە و سووری هەیه، گەلای وەک هی بی وایە، بەشەر بۆندەدا. نیوی ئاقرە تانیە.

شەوهره: جوورە شەوێکی زەردە.

شەوهره: شەوێر. — ی: شەوێری، شەو نا شەوێر.

شەوهره: شەوێر، شەوێر، شەوێر، کەسێکە بەشەر نەووی و بە ناگایی، شەوێر، شەوێر. — ی: شەوێر، هەزارە، نەوێر، ناگادارییە لە شەویدا.

شەوهره: شەوێر. — ی: شەوێری.

شەوهره: چێشتیکە شەوێر ماییتەو.

شەوت: کەلێز، ئەنجام، تەزوو. نازاریکە لە گووتی پەشەوێر و نازالاندا پەیدا دەبێ.

شموئا: تايهكه شموانه مروى دهگرئ.

شموئان (باك.): سوتان، شموطان.

شموئاندين (باك.): سوتاندين، شموئاندين.

شموئين (باك.): سوتان، شموطين.

شموچمړه: داستاني تازه و چتيكي تازه پوړيدابي و خلك باسي بكن. ريسوا، بدناو، كسيكه له شمونشيني و كاتي شموچمله خوارونيدا به خراپه ليبي بدوين و يا سمره نشتي بكن. شموچمله.

شموچله: جوړه ميوه يكي ووشك يا تپه، كه زستانان دواي ناني دهخوړئ، (هموړا.) شموچمه، چړ، چمره، (هموړا.) شموچمړه.

شموچلهز (كه، همر.): شموچمله.

شموچرا: (باك.) بسبوك، چولهچرا، چراوك، چراوكه، چرايهكه به شو پاي پيښه كړئ.

شموخلف: كالايهكه همر له كاتي نوستنيده لمرده كړئ. پيخلف. شموكلو.

شموخهيه: (خو.) پمپوت، نابوت، بزمرو و مالانان.

شموخووني: شمونخووني.

شموخوس: كسيكه له نير يا مې شموانه بزمرداري بخوليتمه.

شموډيژ: ناوډيري شينا يانه به شو. — ي: ناو داشتني شينا يان به شو. شمواره.

شموډيژ: چتي رهشواو. ناوي ناسپييه به تاييه تي به ناسپي خو سهردي پمرويز كو تراوه.

شمور (نمرده.): پرس، پاورژ.

شمورهنگ: بوز، تملخ، بدمرنگ.

شمورهو: شمورې، كسيكه بشمو پروا. — ي: شو پډي.

شمورهو: كسيكه بشمو بگمړئ و قوناغان بېرئ. — ي: پښتن له شمويدا.

شموزسان: يده كم شمري زستانيه، كه له همرمو شموئي دريژره.

شموزن: كزسته كي خنجر. (هموړا.) گوله ي دهركييه، داريكه به قدم باسكيكي دريژه له كوني ديوازي دهركا پاده كړئ و نمرسا داده خري، شمريمن.

شموسان (نمرده.): سهيزان، سمداب. حموشي مرگموت يا خورگي شمري.

شموسكل: يې پست كراو و ورده كوت نكر او له خمرمان.

شموسو (نمرده.): سوزي، سبيني.

شموسوټكه: جزه ميتسوله يكي به نالوش و ورده.

شموسوټكه: جوړه برينيكي به سوييه ورك به مفره شينكه له قامكي دهست و پييان دي.

شموسوو: بهياني زوو.

شموسوټكه: جوړه ميتسوله يكي ووردې به نالوشه.

شموشين (زا.): ترنج.

شموق: شوق، پوونكي و بريقي هيندي چت، پوونايي. همره، نارمرو، شادي، بزم.

شموټاويژ: پوونكي دهر.

شموټار: خاوند شوق، پووشمن، دره خشان. — ي: پووشمني.

شموټانموره: پديدابووني شوق له چتيكه موره، دره شانموره.

شموټكرفن: شادي كردن، بزم گرفتن.

شموك (باك.): قولاي ماسي گرتي. (زا.) كرمه كي زپ.

شموكلز: كاريكه بشمويكرئ.

شموكلهزان: به فارسي شيكران. گياهه كي تفتسه و هغه غمري ده چي لكه كاني و هغه تري ده چن گوله كاني سپين و هكو شويت لاسكه كي بوزگن و پله ي سوري پيوه به گله ي سوزيكي تاريخه بنه كه ي و هچمه ندره ي ده چي زهراويه كسي ليبي بخوا ده مرئ، هي كيوانه.

شموكلراس: كراسيكه، كه تنها بشمو لمرده كړئ.

شموكلاره: (دهر.) كلاو قوچ. كلاويكي قيت و زور قوچ سو له موكراني و خاكي سوزاندا.

شموكلور (هموړا، همر.): شموكوير. — ي: شموكويري.

شموكلوك: كسيكه له نيوه ي شمويدا له شويينيكي به مرزوه خلكي بانگ بكاو ووشياريان بكا توه.

شموكلور (فه.): شموكوير. چه كه چيله. — ي: شموكويري.

شموكلورده (فه.): شمشمه كويره. چه كه چيله.

شموكلويز: گيانداريكه بشمو چاري نييني، (همر.) شموكلور، (فه.) شموكلور. نه گمر لمره هوزاري بي: جمرگ و دلي نالاييكي قلمو لمني دو گيدا سوريكر توه سهرشي به سمر دابگري و تيريشي لي بخورا چاكي ده كا توه. — ي: (هموړا.) شموكلوري. چاره ي: داري كفر پله كه كي چمن دانه يكي بكوتري و له گل كميتك ناو بكولي نري چمن جاريكي همر جاره ي تنوكيكي له چاري شموكويري بتكي نري زور به كلكه.

شموكليل: (باد.) شهكوك، جوړه همرمييه كي گچكه يه.

شموكلا (نمرده.): چه چيه كه ناالان بشمو تيدا بحسپنه، همرارگه، كوتان.

شموكلز: به دريوايي شمري، شمور. ماهي شو له پوژواو بو نموه تا بهياني. شمراوه.

شموكله: شويينيكه شموانه ممر و مالان لي پاده گيري.

شموكله: (بابا.) شو، (شا.) شوگمرد، (همر.) پيسپيسوك، جوړه داعبا يكه و هكو ماري يلكه ي به قهلا فته به لام نم پيوه ده دا. (مهك.) كي شكي شمري.

شموكلهرد (فه.): پاسواني شو، كي شكي شمري. (شار.) شوگورد، پير، (گمرد.) دزه. داعبا يكه و هغه مگروي ده چي كوتا به مهر زينده واري كيدا بميزي دايد پزيشي و ديتوييني توه، (هموړا، بابا.) داعبا يكه و هغه مگروي ده چي پنوك پنوكي رهش و سوري سپي و زهردي هديه و هغه غمري ده چي، دهنگي و همر سمره ي ده چي زهرداره و پيوه ده دات، گليلك كسي ووشيار و تيگه يشتو و زانا جينگاي باوه دو جوړه بيرو باوه پان هديه همنديكيان ده لين هديه همنديكي شيان ده لين نهك نيه بهلكو مهر نمشيستراوه. (فه.) پاسواني شمري.

شموكلهرد: شوگمرد.

شموگ (نمرده): چراخان.

شموگورد: شموگورد.

شمول: زمویتکی تنگمهریه بۆ کشتوکان دهمست بدات. (باک). گپی ناور.

شمولمجان (با، موک): بانگردین، باگردان. داعبایه کی ههلبهستراو و دارپژتهیه مندالی پی ده ترسین.

شمولمهر: شموئاژ، شموین، شموین، لمهر پیکیشه بهمشو بکرتیه بهر وولاخ و ناژالان. شیرخور.

شمولندان (باک): هه لکردنی ناوور، هاندان.

شمولقی (باد): سیس و چرچ.

شمولقین (باک): (بشمولقه). هه لکران. هه ندران.

شمونی هه لکریاگ: شمولیگوم بوو. کسپیکه لیی شیوابی و نغانی چندی شموتیه.

شمومهنه: شمو مهنده. (هه ورا). چیتستی ماوهی شمو.

شمومهنده: شمو سار.

شمومهی (فه): مانگشمو.

شمومه خوس (نمرده): شمو بیدار. — ی: شمو بیداری.

شمومورۆژ: شمو یه کهمی سالی تازهی کوردان.

شمونخوون: شمو بیدار.*

شمونخوونی: شمو بیداری، شمو خوونی، شه خوونی، شمو نوخونی.

بمشو له پرا بهسمر دورژمن یا جیگایه کی دادان.

شمونشین: شمو بیدار، شه فنا تۆروان، کسپیکه بهمشو نمنوی. — ی: شهت بهپۆکی، شه قییری، شهت بهپۆک، شمو بیداری، هه زاره.

شمونخوون: شمو یه لغار، شمو نوخون، چه پخون.

شموم: ناوونگ، خوناو، خوناووک، شه قنم، ناچینگ، تهرازیا، قهراو، شی و غی شمویه، که لهسمر شیناوه ردی ده نیسی له بههاراندا.

شمونویژ: نوویژیکه له بهشی دوایی شمویدا بکری له دوای نوستان و ههستانوه. — ی: کردنی نوویژیکیه دوای نیره شو نهجام بدری.

شمونیا: گنج، پاره یا خشیلیکه بهمشو له مزیز خاکیدا بهیشارنوه یا نیشانه که بهمشو بکرت یا چیتیک به نیشان دابرت.

شمووشموک (باک): پانک و چۆغه.

شمووک (نمرده): بهردی شموه.

شمووماکووک: بورجی نهستیران.

شمووفیه شو: جووره گۆزانیکی کوردیه.

شموهه نیانه: (شمو جومعانه).

شموی: (هه ورا). شموه.

شمویس (که): پیتخف، نووین.

شمویه لغار: شمو نوخون.

شموی (هه ورا): شموه. کاتی شو.

شموین: مۆلدانی ناژالان بهمشو له چۆلی.

شموی: کراس، هه چیتیک شمو کوبیتیه پۆژی، نه چیتیه شمویه.

شموی بین (باک): ووشک بوون و پینگه یشتنی گۆلی دانویله له پیتش کاتی خۆیدا.

شموی پهرده: شه قهستان.

شموی قاریک: (باک). شه قهرهش.

شمویتاندن (باک): سووتاندن.

شمویلاک: شمویلکه، شمویل.

شمویله: شمویلکه.

شمویلکه: نیسکی چنه گهیه، که ددانی لهسمر دهروی، شمویل، کاپی، (دزه). کازتیر، پووشه، (باک). ناروو، (باک). نارگوشک، نالیگوشک.

شموین: (جا): شموئاژ. بهر بهمشو له وړاندن، نویت بهمشو گرتن. شمویکی خۆشه له بههاراندا، که باران باریی و خۆشی کردیتیه. شو لمهری ناژالانه له چۆل و چیا پاندا.

شه: شا، پادشا، میر، خونکار. کهی. شانه، شه. — کرن: شانه کردن. تیف تیفه. — کرن: تیف تیفه لیدان، پاک تاشین. (باک). شغه، شانه.

شه هه دت (ع): ناگایی، گمویی.

شه هه دت نامه: گمویی نامه، بهوایی نامه.

شه هاندن (باک): ناردن.

شه هیز: بازی پادشایان، شایان، شیاو، سهلیقه دار. — ی: سهلیقه، شایانی.

شه هه لووت (باک): جووره خورمایه کی په شه.

شه ههین (باک): قهیتان، بهن.

شه هه وو (باک): شموپ، گۆلیکه.

شه هت: بهراوینه.

شه هتاندن (باک): بهی گویسی کردن، گوی نمدان، لاساری، فپیدن. (بشه هتینه).

شه هتوت: بهدم، دهموهر. بالنده یکه. — ی: بهدم و پلی، دهموهری.

شه هتی: بهراوینه، بهراوینه.

شه هه دانه: شه دانه.

شه هه روان (باک): حموزیکه ناوی فری بدات بۆ دهرمه یا بۆ ههوا، نافوره.

شه هه (باک): میزه و پیتی پشودار.

شه هه بوون: هه ستانه سمر پاشونی وولاخانه.

شه هه رزا (باک): بهدم، شارهزا. — یی: شارهزایی، بهدمی.

شه هه ری (باک): شاری.

شه هه جووسک (باک): گیاه که.

شه ههک (باک): شانهی چکۆله. نهباری تفنگی.

شه هه کرن: شانه کردن.

شه هه لوه ند (باک): ناژا، هه زه کار.

شه هه لوول (باک): شالوول، (باک). شالوور.

شه هه مات: کوشتی شای شه تره نجه له یاری کردیتدا، خانی ده هه موی

شهيدا: سواداسهر، گراو، وآله، وآلمهن. كسيكه لېمر زور
خوشويستی چتيكا شيت بويي. ديرو، پيرپشك، (باك.) ناپسهر.
شهيدان، شيفته، سرگردان. بمريرگ، ميرگ، شهيدان.
شهيدانك (باك.): كونجی.
شهيدان: شيتي و سرگرداني بچتيك.
شهيدستان: پشتي دهست.
شبري (باك.): كورتان.
شپ (نمرده.): شوپ، دريژ.
شهره: چواشه، خموخ، شهره، شهرپرو، سهرلي شتوار، پهنك
هنگهراو. نيوي نيرينه. — بون: شهرپرو، شتوان، پمشوكان،
پمشيان، تيكچون. — كردن: ناژاوه كردن، شتواندن، پمشوكان،
پمشيان، تيكدان، هلبزكاندن، سهرلي شتواندن. تيكل و
پيكلكردن، نالوز كردن. — يي: پشوي، تيكچون، ناژاوه، پمشوكاوي،
(جا.) ناژول، (هورا.) ناژول. بي نارامي، سهرلي شتواوي،
هلبزكاوي.
شهرزيگ: شهره.
شهرپو: شهرپرو، شهره، نانارام، ناژاوه، پشيو، شهره، پمشوكاوي،
شتوار، تيكدارو، پمشوار. — بون: شهره بون. — كردن: شهره كردن.
شهرپوي: شهره يي، پمشوكي، پمشوكاوي، پمشيواوي، شتواوي.
شهن: (فه.) شش.
شهك: (باك.) مالوي جوتي.
شهل: (هور.) تهين و لهيمان. نه خوشه كه.
شهله (خو.): شاپلته. پري نافتاوي لولدراره، كه گري تيمردرابي.
شهنه (باك.): دهشت، زروي راست و پان و تخت.
شپ و شوپ: شل و شوپ، شل و شوژ، واژي گورج و گول. كسيكه
شپرتي.
شت: چت، تشت، چتمهك، چترومهك، كل و پل، چشت. (باك.) ماده،
تبا.
شفاق (خو.): چتاق، هيچ كاميان.
شتهغالي (باك.): بمره كمهرهك، ناخافت، ناخوتن.
شتهغلين (باك.): شتهغالين.
شتهو: شتو.
شتهي (هورا.): سوشتن.
شتوان (باد.): جوړه بريدكي نمره.
شتر كينه (نمرده.): تولمهستين، ووشتريكه، ووشتريكين.
شتر كوپلنگ: ووشتراوپلنگ (زرافه). تاريخ، دژ.
شتر مورغ: ووشترمورغ.
شقل (باك.): شهتل.
شقل: شهتل.
شقلاندن (باك.): داري گچكه چقانن. بشتليينه.
شلتين: چهقن، چهقاني داري گچكه.

فيل و روخ و كمرگه دهن كوهاتن
دين مير و معلمی خوه ماتن
شهمار (باك.): هزاربي.
شهمارش (باك.): شاهنشاه.
شهمير (باك.): شامير، نازا، پردل. كه لمير. — ي: شاميري، نازايي.
شهن: شهم.
شهناشه هيدا: چامه يتيكي جیگرخو تنييه له بمرگي يكمي
ديوانه كيدا چاپكراوه.
شهنيديز (باك.): بازاري به بره و بمرمين.
شهنيهان: (باد.) شينايمان.
شهنيشاه: شاهنشاه، ميري ميران. — ي: شاهنشاهي.
شهنيشين: شانشيني خانوان، ميچتيكه له لاي سرووي مالي.
شهنيشيني: شانشين.*
شهوهت: هورس، با، هوك.
شهوو (باك.): چه.
شهين: شايين، ترازوو. (باك.) شهين، شاهين، دارتيكي كيوي بي
هيز و كلوزه وهكو داري قهره قاچ و ايه و له پيش همرو دارتيكي سوز دهي
و دهگشيتيمره له نيرو كيرو و جنگه لاتدا دهوي. بالنده يكي گوره يه.
شهين: حيلاندني نسبي. بشهه. (باك.) شهيني ترازوو.
شهينيوك (باك.): داري سوز، درخت.
شهينه (باك.): شاهانه.
شهيد (ع.): كسيكه له پگاي نيشتمان و گل كوزرابي.
شه: (لو.) كراس.
شهيووك (باك.): نهمامي يه كسانه يه.
شهيوور: شتيور، كمرنا، پارچه يه كه له كمره سته ي موزيقي.
شهيوورچي: سپورچي، كسيكه سپوروي ليبدات.
شهيلي: پنجه و پشتي بي.
شهيتان: هيزتيكي خراپه له نادميزاددا بيري خراپي به دل داده يتي. ديرو،
درنج، چه تون. مرزقي خراو.
شهيتان لويوس: گيسكي دوو بهاره كه زكي پر بي. ميينه ي كه وازاني
نارسه و نارسين نبي.
شهيتان پهرست: شيدا يمهزكي، شهيتان پهرس، داسني. — ي: شهيتان
پهرسي، داسنيتي، نمو يميزيانن، كه پگاي پيشرويان لي گزيابي
شهيتان لداخي موسلمانان خوش بوي.
شهيتان بي پليگه يين: مهبس له خوناسيني كچ و كوپه له تافي لاويدا.
شهيتان لغو: قمتير.
شهيتانوكه: قافلوكه شهيتان، قافله جنوكه، — ي نيوكلي، قهپوچكه،
قهپوشكه، چتيكه له كوزه كه كمرانه دهجي و كرميشي تيدايه.
شهيتاني: دوزماني، ناپسري، دهسپري. جوړه دروومانتيكه.
شهيتاني بون: له خوردا جوړ و په حمت بون، خوناسين.

شتمه ک: چتمهک.

شتن: شوشتن، شورین.

شتمهوه: پاک کردنهوی دانموتله به ناو. جنتیو پیدان، دارا بارامی شتموه، واته زوری جنتیو پیدان.

شتو (باک.): جووره ترییه که. ووتیه که سهگی پی بمرده دری له چت یا له کس یا له سهگی کی تر.

شتوشو: شوستوشو، شورین.

شتوو (باد.): جووره همرمییه که تا زستان همرده میتی.

شتووک (زا.): ناویکی زهره، که دهکویتنه سمر دژ و دهکولیتنی و له لمشی هه تاویردوو دهریت.

شتوومه ک: چتمهک، کمل و پهل.

شتی (باد.): شورتی.

شتیار (باک.): ناشکرا، دیار. بی خم، بی باک. — ی: ناشکرای. بی خمی، بی باکی.

شتیر: تمویل.

شتین: چاوچنوک، کسپیکه ههمیشه چاوی له چتی نم و نمو بی و بلبی چت هیچ کاریکی بۆ کس نهکات.

شخاته: شخارته: لیخپینه، شهمچه، شخاته، شقارته، شهمزان، شهمسپی، گوگرد.

شخت (باک.): خمت، جغز، جغز، جغز.

شغره: شغره.

شغل (همورا.): خشل.

شخوو (باد.): خزیایی.

شپ (همورا.): لیته. (باک.) دهنگی ناوییه. شپشی: شوره شور. دپاو، پارچه پارچه، ههلاههلا، وونجیوونجی، دپاک. شپ، بۆ فشه به کسپیکه کردن به کارده بری، (نمرده.) ه. — له دهست و نووسینت: شپ. شپ پیرک (گو.): شلیوه.

شپه: شروشالات، پاتال، پمزی کۆن، بزگو، شروشیتال، پاشماک، سهرمش، میرات، بزگوپی مردوان. شپ و وو، شپواو، پاتالی دپاو، جل و بمرگی دپاو و کۆنه، داپزیاک.

شپهبار: شپۆل.

شپههان (باد.): شپکر.

شپهق (نمرده.): درز، ترهک.

شپهقه: تقه.

شپهیان (نمرده.): درزیردن.

شپهگر: پتیا، خوینگر، خوینده خروا، خوینده خوری. میراتگر.

شپهگری: پتیاپی، خوینگری.

شپهوپه: ووردوالهی مالی یاهی دوکانی. (همورا.) شپوپ.

شپوره مووره: کمرت و پمرت، شپوپ.

شپوهوپه: شروشیتال، شپوهوپ.

شپوشیتال: شپوهوپ.

شپوهوپه: شپوهوپ.

شرب (نمرده.): داریکی ناوداره، عمرعمری کیوی.

شربوون: دپان.

شرپ (باک.): (باک.) نیشارپ. همری و پوشییه ژن له سهری خزیانی دهست.

شرپژن (که.): ترپژن.

شرپوش: کسپیکه پوشاکه کی دپاو و پندۆل پندۆل بی. — ی: پوشاکی دپاو و شپ و وو، لمبرکردن. قلمندهری، پشت له خوشی جیهانکردن.

شرت (باک.): بادامی تال. پروانه: شرتک.

شرتک (باد.): تولهی میتو. لکمداری وورده دهیکمه گسک.

شرت و شۆی پیرین: مهبس له جنتیو دانیکی زوره به یهکیکی.

شرخه: شرخه.

شردان (باک.): همرین، قاوورمه.

شرش: (باک.) بوشه لۆکه یهکی کراوه و پهره کراوه.

شرشپ: دهنگی چۆپاوکه.

شرهه: قومه.

شرهه شوق: قرچه قرچی شکانی دارانه.

شرهه بۆالی (همورا.): شهقهی بالی.

شرک (باک.): داو، تهپکهی بالندانه. (باک.) پلوسک، سولواک.

شلپه ناوی. (باک.) شیرهی سهماوهی و نیستر. (باک.) گولنگ، گولینگ.

شپ هکردن: دپاندن، پارچه پارچه کردن. گاله پیکردن، حشر پیکردن، جنتیو پیدان.

شپم شپم: ووتی بی سمروپ.

شون (باک.): لموزی بمرازی، لمپۆز، کلبهی بمرازی.

شپفه (باک.): لموزی بمرازی.

شرنگه: شرنگه.

شرنگه: جووره دهنگیکه و دهنگی شیر و خهنجمر، که بویشترنی.

شرنگین (باک.): دهنگی زهنگولهیه، خسهخش، زهنگ و هۆز. — ی: دهنگی زهنگ و هۆز.

شپۆل: تیتۆل، کسپیکه جلکی شپیی، پیتال.

شروال (فه.): پانتۆل.

شروهه لالی: (همورا.) گولتیکه سور و سپییه و دهکو هه لالایه وایه بهلام گچکه تره.

شپوپ: شپوپ.

شپوپ: پرزۆله، زیوال، پارچهی شپ، شپوشیوال.

شپوپ: شپرفروش، شپانی، جفنگاوه، زمان پیس، بی شمرم.

شپوشالات: بزگو، شپه، شرت و پرت، پاتال.

شپوشپۆل: شپ و وو، قلمتبان. (باد.) شلیخه.

شپوشپۆل: پش و پروت، نابوت.

شپوشیتال: کمل و پهل کۆن و دپاو، شپۆل.

شېو شېوان: کتل و پهلې کون و دړاو.

شېو (خو): پمړوش، خفمت.

شېوډه (باک): ږافه کرن.

شې و ووډ: شېو شېوان، شې، دړاو، وونجې به وونجې، وونجې وونجې، داپزاو، هملیت، هملیت و پملیت.

شېها: بژگمه و فشه به کسیتک کرن به کارده بری وه کو: شېها، جمبار.

شې (باک): نه خوش، بیمار.

شېز (باک): چریش.

شېاز (باک): گیایه که.

شېت (باک): کمنډې باریک و نستور، که له ده زوو دروست کړای.

شېخاندن: شریخه کړدن هور، قیزاندنسی یه کیتک زور به توندی،

چریکاندن، زریکاندن، شیتانن.

شېخاندن: شریخاندن.

شېخه: چریکه، شیت، زریکه، دهنگیکه وک هور هور وروسکه،

شریخ شریخ، شریخ و هور، شریخه یه لمدوای یه کتری، دهنگی بروسکه و هوریه.

شېخه شریخ: شریخه یه لمدوای یه کتری، شریخ و هور.

شېس (فه): چریش.

شېق (باک): دهنگی لیدانیتیه به قامچی و حتی تر.

شېقه: شېقه، شریخه، دهنگی هور.

شېقه شریقه: دهنگه دهنگی تفنگان.

شېقه شریقه کړدن: شریکاندن.

شېنه

شېنقه: جوړه ده زریکه کی دیار و ناسراوه دهرمانی

شلی تیده کړی له لمشی گیان لېبران دهریت.

شژنی: ناوی کیتیکیه له لای هله بجه لمزیک دی عبا به یله یه.

شژ (باک): کیتیکه تیکه لای خوین بی، زوخ، زووخار.

شژک (باک): وورده بورد.

شژی (باک): کیم و خوین.

شعت (باک): سست.

شفتو شو: شوست و شو. — دان: شوشتن.

شن (هورا): شمش. (پوژ). سپه لاک. (فه). نه سپی.

شقم (هورا): ششم.

شقت: چت.

شقتن: شوشتن.

شفتنه وه: شوشتنه، ششتنه.

شفتنی (باد): جوړه تربیه که زو پیده گا.

شخاب (زا): مده دی دارتاش.

شخارقه: شخارته، شمچه، لیخرتنه.

شخت (باک): دیخ، خت. — کړدن: خت و دیخ کړدن.

شفتالیم (باک): کارته، کمر، لکی چکولای داران.

شفته (گرمین): گوشتی قیمة به نارد هه پارچه پارچه ی پان و خپ و گچکه له نیو پویندا سوور ده کرتیموه، شامی کباب. (نمرده). قسلاوی خست. کفته ی خپ و پانکولای گوشتی قیمة یه، که لمانا و پویندا سوور کرابیتیموه.

شفته زئی: (هورا، جا). ژنیکه هیتشتا مندالی له شیر ی نه کړد بیتیموه و ناوس بی و بز ی شیر ی کون و تازه یه کتری بگرتیموه. بېوانه: شفته زئی.

شفته زه: شفته زئی.

شفته زئی (هورا): ژنیکه همسو سالتیکی بز ی و زور زگان بکات، که هیتشتا مندالی له شیر نه کړد بیتیموه.

شفقیل: شولئی تمپ و باریک، که له چت بپیچری.

شفقی (باد، هور): شوتی.

شفه: دو ددانه درتو و تیره کانی بهرازی یه کانه یه یا فیلی لمدو لای زارتی، بپ، شلفه، مرقول، شاروان، گیره. جوړه که تیره و جیره یه که.

شفه ی هیل: دو ددانه درتو کانی فیلی.

شفینک (باد): چه قاله.

شف (باک): نمرال، شویتی نرم و نمری، دارد هست.

شقاری (باد): پیاده ری.

شقان (باک): شوان.

شقان شفته غلیک (باک): شوان هله خله تینه.

شقان شفته غلینه (باک): شوان هله خله تینه.

شقانی (باک): شوانی.

شقانیتی (باک): شوانیتتی.

شقاننی (باک): دارد هست.

شقر (باک): شور، گاکیتی.

شقری (بوت): سمرکوزی ده غلی.

شقه لوون (باک): لولوی بمرمیلی.

شقه (باک): کمر، کارته. لکی چکولای داران، شول.

شقن (باک): گاکیتی. بزنه کیتی.

شقنه (باک): مالدوی جووتی.

شقه شینگ (باک): داره چه قاله.

شقیله (باک): باریک ری، چه.

شق (نامی): ماندوو. شقیته: ماندوونمی.

شخارقه: شخارته، لیخرتنه، شمچه.

شقایق: شوقاقی، جوړه ده رتیکه توشی چواریه لای چاره تیان دی و له سواری و کاری ده خات.

شقام (باد): شه قمرله.

شقیته (نامی): ماندوونمی.

شک: گومان.

شکاتپه نه کړيا (هورا): پاروه، دادخو ازراو.

شکار (همورا.): پاو، نه چیر. مراژتکه به دوای همر ناو یکموه بنوسه ده پکاته بکمر: دلشکار، شیرشکار. (باک.) که له کی ورده بهردان، کومای ورده بهردان. (باک.) چه قین، زوی بهرده لآن.

شکارقه: پارچه ده غلیکی کهمه چیرایی بۆ یارمه تی کسیتی تر.

شکارته کیل: جوو تهنده ییکی ده ستکورت. پارچه زهویه که، که بۆ شکارته کیلرایی.

شکارچی (همورا.): پاوکر، پاوکار، نیچیرهوان.

شکارگا: پاوگه، شووتی پاو.

شکاروان: شکارچی، پاوکار.

شکاری: پاوکردن.

شکله (نمرده.): مراژتکی گچکه یه، که تاری پی لیده ده.

شکلفت (نمرده.): درز، تره.

شکلفت: درزبردن، تره کین، دران. درز پیردن، تره کاندن، دراندن.

شکا: ناخی نیلیکی گموره ی کورده له نریک ده یاییه (وورمی)، ماله عله ی خانی جازی و نیسماعیل خانی سمکو سهروکی نو ئیله ی بون.

شکاکی: جوو ده لپه پینیکه.

شکلنده (باد.): کهلوی پاقله و نیتره.

شکان: شکیان، دوپارچه و کمرت بون، مه پایی. پاشکان، شکستن.

(فه.) شکین، توو توو خین، ده رزین، پارچه مونی چتی پهق. بفرین له

شپیدا، تهقه تیکموت، هه لآن، پهوین. پۆزوو: مهبس له خواردن

و خواردنمه له کاتیکیدا، که مرۆ به پۆزووی. هاتنه خواردنمه ی نرخی

چتییه.

شکانموه: بی که یف و خهف تبار بون.

شکاندن: په یان و به لاین شکاندن: مهبس له پهمانی و

ههله و شاندموه ی په یان و به لاینیه. (همورا.) مه پایی. قهرساندن،

مخمخاندن، هراندن، شکیتاندن، داشکاندن، پاشکاندن، دو یا چهند

پارچه کردن، ماردی، همرشاندن، همرساندن، توو توو خاندن، ده رزاندن،

پارچه پارچه کردن چتی پهق. — ی لهشکر: پاوانان، شکست تیخستن.

پاوانان، بفراندن، تهقه تیخستن، پهواندن. تی: — . پۆزوو: نان و ناو

و خواردنمه ی خواردن له کاتی پۆزوو گرتیدا. نرخی هیتانه خوار. تی

—: تووشی زیانکردن. کسیتی به جیتی و زماندیزی شکاندموه.

شکاندموه: دووباره پارچه کردن، قرچشکین کردن. بفراندنمه. شکاندن

لکی داروبار و گه لایک کردنمه یان، گه لایک کردنمه ی تووتن کاتیک، که

زهد دهی. منداڵ فیره کارکردن، که تۆزی خوی گرت. — ی چا: پۆکردنی

هیندی له چای تازه لیتر او و تیکردنمه ی بۆ سهرو خوار بون و دم

کیشانی.

شکفن: شکاندن. شکاندن قهند و گوویز و بادام و نیتر. شمرم: —

پوو کردنمه. کهمکردن و هیتانه خواردنمه ی نرخی کهل و په لان. ده رگه: —

ده رکه کردنمه.

شکاندموه: شکاندنمه. چتی توند و سفت شل کردنمه، پاوه شانندن،

تهکاندن، جوو لاندن.

شکاو: شکیاو، چه پرک، چه پلک، چتیکی پهقه، که پارچه پارچه بووی، بۆ کهل و په لیکیش دهی، که نرخی هاتیتته خواردنمه. مرۆتیکه شکایتومه، پيسو ابوی.

شکاو: شکستی، شکیاوی. چت به — نافرۆشری، واته له کاتیک، که چتیک شکایی نافرۆشری. نرخی هاتنه خواردنمه ی چت یا کسیتی.

شکایته (ع.): داد، دادخواری، دادکردن، داد پیداکردن، هانا، گله، گازانده، گلهیی.

شکایمه (باد.): دیوارتکه له ووشکه بهردان دوستکرای.

شکمر (باک.): که له کی ورده بهردان.

شکسته: شکست.

شکستهک (باک.): شکستی.

شکست: شکاندن. شفت شکیان: نیبه ی شو پاشکا.

شکست: شکستهک.

شکفت (باد.): نشکوت. (باک.) مه لاشوو.

شکفتا: گوندیکه لئاو (پهما) ندایه.

شکفتا دهی من (باک.): مه لاشوری من.

شکفت: چه لنگ، بهرمیل، پیپ، شکفک. قایی چیتشت تیدا خواردن.

شکفک (باک.): چه لنگ. کاسه و نامانی دارین، که نان و ناویان تیدا ده خوری.

شکه لک (باد.): سوآلت، پارچه دیزه و گۆزه ی شکار.

شکه لووک (باد.): تیکرولی چت.

شکمه دوپیده: لادانیککی گموره یه له نیو دیواری ژوورمه دا شوشه بند

ده کری له زستاندا تیدا ده نوون.

شکمن (نمرده.): چین، چرچ، لۆچ.

شکمنجه: نشکمنجه.

شکمو: (کمره. باک.) کاسه ی دارینه بۆ ماستاو و نیتر.

شکمویک: تمبه کی دار.

شکس: شکست، شکستی.

شکسه: شکست، شکیاگ.

شکست: شکستک. دلۆ، زهده، کهم و کووری. چتی شکاو و درزبردو.

شکسته: جوو نووسینیکی تایبه تی تیه لکیتسه. تاقیکه کوانه کی نزم

دروست کرای. لهشکری شکاو، بفریو، بفریو، شکیاگ، ههله اتک.

شکستویهسته ی (همورا.): شکار ههله بستمومه.

شکستویه یای (همورا.): شکاو ههله بستمومه.

شکست هوریلۆ: شکست ههله بستمومه.

شکست هوریهسته: شکست ههله بستمومه.

شکست هوریهگین (همورا.): شکست ههله بستمومه.

شکستی: شکان. شووتی درزبردو.

شکل: قه لآفت، توویز، دیمن، شپوه، دروشم، وینه، نیگار.

شکلنوس: کسیتی که لبعبر شکلی نووسراو یک بنوسیتومه بهی کهم و کووری.

شکلې (هورا.): شکل، چاره.

شکۆ: هینک و دهنک، سمرودری، تمورهنگ، ننگ، دهنده،

تنتنه، سام، سامان، گموره، تم و فیز. به: به

دهنده، هیدهدان، بهریچاف، پیش بچاف.

شکۆه: خونهی همسو جووره پوه کیکیه، (نرده.) وول.

شادی، خوشی. ننگوستیله که نقیسی وی له گمورهانی شکونه

پهنگار ونگ و جوور او جوور بی.

شکۆه خنه (نرده.): فینیچقه، (نرده.) وولچه، له دست و پی و هو

گول خنه لیده نین.

شکۆه نهمه (نرده.): پشکوتن و گمشانوهی خونه گول، گمشبونوه،

پشکوتن، شادمان بوون.

شکۆک: تبه کی داری.

شکۆکه (باک.): همرمی کتوبله.

شکۆه: شکۆ.

شکۆه خنه: نمر گولانه، که به خنه له سر دست و پی ده کری.

شکۆه ی خورما: هیشوی خورما.

شکۆه نهمه: کرانوه، گمشبونوه. شاد و کدیف خوشبونوه.

شکوک (باد.): همرمی.

شکولک (بار.): تیکول و قه پیلکی گووتز و بادام و نیتره. (باد.)

شکولک.

شکیاک: شکاو.

شکیان: شکان. شکیانوه، داهاتن، خواربونوه. تلشیان، تره کیان،

درزیرن. بهزین، ههلهاتن.

شکیانوه: شکانوه. شل بونوه، خاوبونوه. دووادهان، لاوزبون.

شکیر (باک.): بهرده لآن، زورگ، کوتای وورده بمردان. شویتیکه بهردی

زور بی و بهسریه کدا کموتی، شکیر. (باک.) کارول، ویران، کمباج.

شکیر (زی.): چپایه که سخت و بلند و چه تون بی. شکیر.

شکلی (هورا.): نشکیتل.

شکین: شکینهر.

شکیناندن: شکاندن. بشکینه.

شکینهر: شکین.

شکیلوک (باد.): تیکول.

شل: ناودار، نهر، ناوه کی، (سور، ژه، بوتا.) بهناو، تهر، شل و

شمت، شل و شل. کرن: تهر کردن. (سور، ژه، بوتا.) گرتو،

مهرج، خاو، فش، بهروازی توند و به تییه. چتی پوونی تراو. شل،

لنگ، بی هیز. دستم — بو: هیزی تیدا نهما. دوو، مهیدان، ماهه. —

کردن: له دوو دان، بهده مهو دان. خاو، سست، تهنبل. نمر بزماره یا نمر

سنگه شله، واته له قه، قایم نیه.

شل: سورهرول. (موک.) بهلک، شله. (بابا.) سوروفش، سوروسپی

ناپسند، پلپل، پهله پهله، ماری پلپل، بهلک.

شلاقی: تهراتی، تهرایی.

شلان: کۆکی دروومان. گیانداریکه له بهر جوور و هنگامه ی جیهان یا

نه خوشی و نازار له گیانه لآ دابی و پشویکی مابی.

شلاله: شله لآله، کۆک. جووره دروومانیکه.

شلافه (نرده.): شیتانه، قه یسی.

شلانهدام: قه یسی بادام.

شلانهدکوت: (نرده.) قه یسی ووشک کراوه.

شلانهای بلفه خوشه: قه یسی ههلووتی.

شله: خۆراکیکه ناودار بی و هکوشله ساوار، شلمبرنج و نیتره. جووره

پارچه به کی سوری تنکی شاشه ژنان ده یکمه پۆشاک.

شله: سوریکی پۆک پۆکه، نهبلق. سپیکه پهله پهله ی سوری تیدابی.

(جا.) گیایه که بنه کی سله که و هکوپوزیه و گریشی سپیه. بهلک.

شلمبرنج: شۆریاوبرنج، له پهی برنج.

شلمپان: شله قان.

شلمپاندن: شله قاندنی نار و شلمه منی. ههله شاون.

شله له پخته: (خۆ.) شه حتو، (دزه.) شه حتو. خاو و سست و شۆل و بیتکاره.

خووتی، ولرول، شلک.

شلمپین (باک.): ههله خلیسکان.

شلمتین: شیرتین، چتیکه کمیتک گرم بی.

شله جاف: جووره له پرتکی زور باشه بۆ ناژال.

شله جاول (نرده.): جوونی چت زور به ووردی و نهرمی.

شله هه پهی: مهیس له چتی شلی ناشیرینی ناخوشه.

شله خته (نرده.): شله پته، تمبل.

شلان: شتیوان، تیکچوون، چله کان، داچله کان، سهرلی تیکچوون،

ناژار، پمشوکان.

شلاناندن: چله کاندن، داچله کاندن، شتیواندن، پمشوکاندن.

شلانوه: چله کار، داچله کار، پمشووار، تیکچو، شتیواو. (نرده.) لاژک،

کسیکه قسه ی هه لیت و په لیت بکات. — ی: ههله داوان، قسه ی هه لیت

و په لیت کردن.

شلانوه (نرده.): شلمانو، شپزه.

شلانین: شلمان.

شلانیهو: شلمانو.

شله ساوار: شله ساوار، له پهی ساوار.

شله ساوار: چتشتیکی شله به ساواری لیترا بی.

شله شاری: شارستانی خاو و خلیچک.

شله شل: خاو خاو.

شلش (نرده.): تله تل، سوربونوه ی پوو و پوخسار، گمشبونوه.

شلهان: جولانی شلمه منی له ناو قاییکی و نیترا. (خۆ.) شه پان،

شه قران، گرژین، تیکچوون، شتیوان.

شلهاناندن: گرژاندن، شه قراندن، (خۆ.) شه پاندن، پراوشاندن، جولاندن

چتی شله له مهشکه و چتی تردا.

شلهانن: شله قاندن.

شَلَقَو: چٽيڪه شَلَقَ قابي.

شَلَقَووورمه: چٽيشٽيڪه له قديمي و گزشت دروست دهگرت.

شَلَقَياڳ: شَلَقَو، ڏهنراو بڙ مَشڪه و نيتر. (نمرده.) پڙيو، گنڀيو، بيميره کداچرو وهڪو ميهوي پڙيو.

شَلَقَيان: شَلَقَ قان.

شَلَقَياڳو: شَلَقَ قياڳ.

شَلَقَين: شَلَقَ قان.

شَلَقَڪ: (باد.) چٽشتي شله. شَلَقَڪينه.

شَلَقَمار: ماري بدلڪ، ماريڪه شَل و پيس و ناشيرين بي.

شَلَقَميني: (باڪ.) پڙهن، نواندي، ڪمشل و پرون و پديت نين.

شَلَقَووون: شَل برونمه، سست برون. — ڪرڻ: شَل ڪرڻ، سست ڪرڻ.

شَل برون: بي هيز و سست برون نئدام و ليش. لئق برون.

شَل برونمه: خاويرونمه، سست برونمه.

شَلپ: (باڪ.) شَلپين.

شَلپ: مشتڪ ٿار، ڪه به دم و چاردا بدری — هي دي يا بهدودهستان له ڪراسي تهرادن.

شَلپاندن: شَلپه ڪرڻ.

شَلپانن: شَلپانن.

شَلپو: شلپوي ٿار، لپپاو.

شَلپه: دهنگي چٽيڪيه لئناو ناوي هَلڪيٽشري يا له ٿار بكموي، چلپه، شرڪ. چٽشت و گزشتي زور لئمالی داراي — يه. دهنگي چٽيڪيه، ڪه له چٽيڪي بدری وهڪو گولله وهلش ڪوي.

شَلپه شَلپ: شلپه شلپ، دهنگي ٿارپيه، ڪه چٽيڪي تپهلڪيٽشري يا تتي ڪوي.

شَلپ و ڪوت: شَلپه و گرمي ليدان، وستا — شاگرده ڪي داگرت.

شَلپين: (باڪ.) راپهرين، تهردهست. هَلاتن.

شَلتوخ: شَلتوخه، بوختان.

شَلتو: (پروا، سور.) شَلتوه، بارانه و بهفريڪه پيڪموه بيارين، جليستار، بهفريڪيشه له کاتي تروانومه دا.

شَلتوين: شيله تين.

شَلته: (باڪ.) دزشگ.

شَلخه: شَلخه، پورهی هنگه، شَلخه.

شَلخه: شَلخه، پورهی هنگه.

شَلف: (باڪ.) ناسنه تيزه ڪي سهری پمبانه. (باد.) نوڪي خهنجرو ڪيرد.

شَلفه: (نمرده، ڪه.) لموزي بهرازي، شفره بهراز. (ڪه.) لپپوز.

شَلفه: شَلخه، پورهی هنگان.

شَلقه: دهنگيڪه وهڪو دهنگي مَشڪي وايبله کاتي ڏانديدا.

شَلقنن: شَلقاندن.

شَلقه: شَلپه، چلپه.

شَلقه شَلق: شَلقهی ڍڪ لهدروای يه ڪتري.

شَلق و هوڙ: شَلقه شَلقي زور.

شَلقياڳ: فليقاوموه. شَلَقَو، ڏهنراو.

شَلڪ: ناسڪ، نمرم، ساوا، خاو، تهرچڪ، خونه گرتو. سست.

شَلڪاسمر: سمرهوي ناوچاوان، شَلڪي سمر.

شَلڪاڪ: (باڪ.) بالنده پيڪه بهقعد ڪو دهبي.

شَلڪه: گولله گزشت، نمرمه، وولمه.

شَلڪهران: وولمه پان.

شَلڪهي سمر: شَلڪاسمر، شيلڪ، سمرمه لاشو، (باڪ.) شنڪ.

شَلڪه گوي: بدلگهي گوي.

شَلڪرڻ: خاويرونمه پت. خاويرونمه يا ڪرڻمهوي ڪسيڪي بڙ پيڪه پتاني ناڪاريڪ، ڪه لموه پيش مهيداني نمرده دا.

شَلڪرڻمه: خاويرونمه، تهر ڪرڻمه.

شَلڪرڻ: شَلڪرڻ.

شَلڪوتي مهر ڪرڻ: مهبس له ليدانتيڪي زوري وايه، ڪه ليدراو بگانه سمرمه رگي.

شَلڪيٽنه: نَشڪيٽله، (پروا.) نَشڪيڪ، (بابا،، شار.) ڪزنيڪه، نَشڪيٽله، هويري شل و هيلڪه به ڪوچڪي لسمه ساجي پڙده ڪري و لايه ڪي دهبري و دهگرتيه گولليره يه ڪي تنڪ دووايه دهگرتيه نيتو پڙنه ڪموه و دهخوري، وهڪو ڪه لانه.

شَلڪي: هويري هَلاتو لسمه سيئي ده ڪنه نان و گويا شَلڪ و نمرم ده ميٽي.

شَلنگ: شيلنگ، تهکان و هَلَمَت. (باڪ.) جووره ڪاله ڪيڪي ٿاري ناخوشه.

شَلوه: له کاتي باراندها شَوپرونمهوي ٿاوه به گوي سواناندا.

شَلور (باد.): ميهويٽي ترشه وهڪ هَلووجه.

شَلوهه (باد.): شَلتوه.

شَلوق: شلروق.

شَلوهڪه (باڪ.): زوري بهارانه.

شلوه (باڪ.)، دهر.: شلوي.

شل وشول: (هروا.) گيچ. ڙپيال. شهحتو، شل و شيواو. پيس و چلڪن،

شپ و شوپ، شپريو، واڙي گورج و گول.

شل و شووار: شل و شول، شل و شتريياڳ.

شل و شيواو: شل و شول، مروي شپ و شوپ و شان و مل داچه قار.

شل و شيوايڳ: شل و شول، شل و شووار.

شلوقي: (موڪ.) بي سمرورمر، شلپخه، ٿالوز، پمشتو. ٿاوتيه، جهنجار.

شلوقي بوون: تپيڪچون، شتيان، ٿالوزي، پمشتو.

شلوهڪار: (باڪ.) نمره جان.

شلوهي: خر سجر، هرا، پشتو، شيواوي، ٿالوزي.

شلوهياڳ: شيواو.

شلوهيان: شتيان، شلوقي بوون.

شلوهڪ (بار.): حنڊر حق، جُولاندي دار.

شلووکه (باک.): بارانې به فراوی، شلېوه.

شلووکهوت: بژلیدن یا بژپارانهوه و دلډانهویهک به کاردهبرې، که مرؤ له پېتاویدا ماندوو و شهکت و کفت بویې.

شل ومل: نافرته تیکه ناسک و لمبارې، چتی نمرم و شل.

شل و وول: شل و مل، سست، خاو.

شلوی: کرژین، لیل، شیلوو، شیلوی، ناوی لیل، (دهر.) شلوو، (همورا.) لیلار.

شلوی: کرفن: گرژاندن.

شلخ: دهستمیش هنګوینیکه. شلخه.

شلېخه: بې سمروبر، شلووق.

شلېز: گولمشلیر، گولبرن، هه لآمبرایه، گولتیکې بهارییه گولې وه کور لاوړاو و ښه کمشی وه کور سلکه پیوازی وایه. نیتی محالیکیشه له نریک پیتجوین پیتی ده لیتن (شلیر و ناخووان).

شلېقنن (باد.): فلیقاندنمه.

شلېقیگ (باد.): فلیقاووه. فلیقاووه و پزیو بژ شوتی و نیتیر.

شلېقیگ (نمرده.): فلیقیان.

شلل (باک.): جوړه گفیکه یا جویهکه. نازا، پردل، به جمرگ.

شلېوه: (موک.) بهر تیکه به دم بارانه بهاری، (نمرده.) دوودانک، شلووکه، (باک.) بهر خورک، دووان، لیلان، (زن.) ژیل، (شار.) بهر وېشو، شلوقه.

شلویان (نمرده.): ناواوه، تیکچوون، ژلیویان، شلیویان.

شلی (باک.): پژی به باران و بهر، نیمې — یه: بارانه دهبارې یا بهر. شلاتی.

شلیتک (باد.): تمناف.

شلی و شلهلی (باک.): زوری.

شلیخه (باد.): شروېژل، بې سمروبره، که متمرخسم، چنال. شوخ و شه پاز.

شلیماتک (باک.): به پمرده داپوشراو، پمرده پوش.

شلینگ: شلینگ.

شلمان (باک.): مؤمدان، میودان.

شماره: ژماره، دانه.

شمارن (نمرده.): ژماردن. وادانان، وزانین.

شمارون (زا.): میورپون.

شممؤک (باد.): شمماموله.

شمه (همورا.): نیتوه، ننگو، هوون، هنگ.

شمبلیک (باد.): شملی.

شمتن: شوتی.

شمتوو (باد.): شوتی.

شمتی (باک.): شوتی.

شمتین (باک.): هه خلپسکان.

شمش: سپل، سی گیاندار.

شمشاد (باک.): جوړه بلویرتیکه، لولک، شمشال، جوړه دارتیکې بې گری و گولته کوچک و نامانی لی دروسته گری.

شمشال: لولک، شمشاد. دارتیکه. دوزوله، مرازیکې موزیقه یه، لولوله.

شمشه: سرواخ، کاکل. (موک.) ناواره. گموهری زهبر و هیزی برووسکیته. (بار.) چغنی. دارتیکې چوارگوشه ی راسته و سستا به کاری دیتن بژ راستی سرواخ له هنديک شوتیان وه کو تیروکی وایه.

شمشه کاری: سواختیکه، که به هژی شمشوه کرابی.

شمشیر (همورا.): فه. شیر (تیخ).

شمشیره (موک.): مرازیکه له کمرسته ی جوتی، (بل.) شپه پیه. شاپره، په پره درزه کانی بالنده. دزریخی ده رگا. (همورا.) گولته ده رکی.

شمشیره کووا (همورا.): چه که چکه یله.

شمشیره ی کیوان: (همورا.) تیش بهر، تاش.

شمشیر چلوین: شیری خه تیبی.

شمشیر کورؤ: شیر کورؤ.

شمشیری (بابا.): جوړه تربیه که.

شمسقار: بالنده یه کی گوشت خوره وه کو باز و شمعین وایه گموره یه و تیرباله. شمک (باک.): کاله ی چرمه گا و نیتیر و به کو شیکش ده لیتن چه که کی و پشت پانیه ی نعی. (باک.) سمنده، دارتیکه له هیندوستان. سؤل.

شمملی (نمرده.): بهر مویرتیکه له میخک و سمل و گول بهاخ مندا لان لملی خویانی ده کن.

شمملی: شمدانه، حوینج، گیایه که بلند هه لده چی له نیرقه پیدا کمیتک خواره، گولې سپی وورده له سمره وه دره کات. شمملی کوی له گمل په شکه ی بنانی وهرده گری وه کو کا خلی وایه په نکه هر کا خلی بیت. نه گمر — بو بدری و بکریته نارد و نان و به شیری کال بخوری بوزه حیری داران زور باشه. شمنگله، چتیکې بونخوشه وه زیره وایه به سمر نساندا ده کړیت. پروانه شمملی بهر که کت.

شمملیه (همورا.): شمملی.

شمملی براکه: شمنگله، شمنگله بهر که ته.

شمملی بهر که کت: شمنگله بهر که کت. دوودانه بهری همدار تیکې، که پتیکره نو ساین.

شمما: (بوتا.): میوی هنګونی.

شمورک (نمرده.): چتیکه، که گوترا هر مبهست له خوی بگه یمنی و هیچی تر.

شموز: چموش.

شن: دارتیکې شین و جوړان و کورته به قدم هی شیلان و گولې گولوی بلند دهی، تیکولې سپیه هم مو سالتیکې فرتی دده او هی تازه دیتنه بهری سوره وه کو قمزوانی وایه ناخوری، هر لک تیکې بهری ده توانی شیشه ی له نیتوه روکه که ی پابکه ی چونکو نیتوه روکه که ی نمرم وه کور کلتوری وایه.

شناس: ناسیاو، ناشنا.

شۆڭدار: چىتىكە، كە شۆي پىتەبى. — ى: شۆيۈن.

شۆڭدان: ئاۋىردىنى ھەندى چت و ئىدنى و ئاھاردان.

شۆڭ: سۈيۈر، سۆل. جوۈرە مەقامىكى كوردىيە. گز، خرۆش، سەودا، ھەرا، دىلدارى (عشق)، — دار: سەودادار، دىلدار. (باک.) ھەرا، ھەرا ھەرا، جەنجالى. دالگۆشت، لاۋاز، بى تىن، لەم، گىياندارى زۆر پەوان. (كە، باک.) ئاخەفت، — كرن: قەسەكرن. گىياھەكى سۈيۈر تالە مالات دەيخوۋا.

شۆڭ: باش، چاك، شۆڭ. — ەۋن، — سەوار. پوۋ لە خوۋارە، داکموتوۋ. كراس و دەپىۋى و كىۋاى زۆر درىژ و شۆڭ. چىتىكە، كە لە شىۋىنىتىكى بەرمۇرە داپۆچكە س(شۆڭ) بويىتىمۇ. شۆڭى كىرد: سەرى شۆڭى كىرد. شۆڭى: بە كلكە ھەمۈرىكى دەلىتىن، كە شۆڭى بويىتىمۇ سەرى زەۋى و پىيىدا بىبارى.

شۆڭىكە (باک.): سۈيۈرلۈك.

شۆڭان: شىۋىشتران.

شۆڭۈ: شۆڭدراۋ، شۆڭرۈۋ. ئاۋى سۈيۈر. شۆڭىۋا. ئاۋى گۈندىك بسو لەنىزىك كەركۈك.

شۆڭۈ: شۆڭرۈۋە، شۆڭدراۋە.

شۆڭۈ (دەر.): پېژ، تاقىگە.

شۆڭۈڭۈڭ (نەردە.): شۆڭىپايتىز، دۆغاۋ (بىئەۋى قىلى).

شۆڭۈڭۈڭ: ئاۋىكە لە چتى شۆڭدراۋە لەپاش ھەلخستنى كەمكەمە بېچۆڭىتەمۇ خوۋارى. (ھەرا.) چۆڭۈگە.

شۆڭۈى بىرەڭ: شۆڭىۋاى بىرەڭ.

شۆڭ: گىياشۆرە گېنى گېنى، گۆپكەى ووردوردى ھەيە، گەلەيەكانىشى زۆر ووردن لق و پۆيىشى زۆر لىدەبىتەمۇ زۆر بە زەۋىدا پادەكشى تىتر لە زەۋىيەمۇ بۆ ھەرا بەرمۇرە دەپىتەمۇ بە تەرى دەكوتىر و لىسەر بىرەن دادەنرى. چىتىكى سىپپە ۋەك زاخ لەناۋ ناۋ دەكرى بۆ جىل شوشتن و بارووتىشى لىۋ دروستدەكرى بە ئاۋەكەى خارشتى پىۋ بىشورى چاكى دەكاتەمۇ، لەگەل نۆشا درىش مىسى پىۋ سىپى دەكرىتەمۇ. باپوۋتى پاك نەكرۈە، خوۋىيەكى سۈيۈر و تفتە و گرگە لە ئاگرى نىزىك كەۋى گې دەگرى.

شۆڭ (خۆ): مەپ، بەرەخ يا كارۋىكە دوۋگى لىسەر قارچەى بىخشى و شۆڭى. چۆرە. — بى: شەنگىمى، جوۈرە دارە بىيەكە لىكەكانى سەرى شۆڭ دەكەنمۇ بەرە و زەۋى يەكەكە لە چۈر چۈرەكانى دارەبى.

شۆڭە: نەم كەسەيە، كە چت يا گىيان لەمەرى بشوۋات.

شۆڭەزۈ: شۆڭەكات، زەۋىيەكە خوۋى زۆرى.

شۆڭەۋن: ئافرەتى شۆڭ و شەنگى جوۋان.

شۆڭەسۈۋار: سۈۋارچاكىكە پۆشاكى جوۋان و شۆڭى لەمەرى دابى و بەسەر زەنەكەدا ھابىتە خوۋارە.

شۆڭەشۆڭ: چۆرە چۆڭ.

شۆڭەك: زەڭچىرون و فىپاندىنى وولاخ و ئازالەنە. (زا.) شۆڭەكات، زەۋىيەكە خوۋىۋاى بىۋ بە كارى چاندىنى نەيەت.

شۆڭەكات: شۆڭەزۈ، زەۋىيەكى زىخمال و كەفى سىپى و سۈيۈرى ھەبى و گىياى لى شىن نەبى.

شۆڭەمەي: مەرىفەت.

شۆڭەۋىۋوگ (نەردە.): شۆڭىۋوۋە، دالۆچە، ئاۋىزان.

شۆڭەۋىۋوۋ: شۆڭىۋوۋە، دالۆچىيان، دالۆسكەمۈن.

شۆڭىا (ھەرا.): شۆڭىۋا.

شۆڭىپايتىز: دۆغاۋ كىردىنى خانوۋ، ھەمۈرەيا نەستىلە بە گىيچ و قىسل و چىمەنتۆ.

شۆڭىۋا: شۆڭىا، مەدەفىنى، (باک.) مەدەفونى، (بۆتا، زا.) مەدەفونى، فەرد، گەرمەك، ئاقىۋونىك، ئاقىۋىشت، شۆڭىيە.

شۆڭىۋا: چىتىكە ئاۋى لە دانى زۆرتىرى.

شۆڭىۋادان: شۆڭىيەدانىك.

شۆڭىۋاپىز: دۆخاۋ كىردىنى شۆڭىيەك بە گەچ يا بە چىمەنتۆ يا بە قىسل.

شۆڭىۋاى (ھەرا.): شۆڭىۋا.

شۆڭىۋاى سىرى: ئاقسىرىك.

شۆڭىيە: شۆڭىۋا.

شۆڭىيەدانىك: شۆڭىۋادان.

شۆڭىيەسىر: شۆڭىۋاى شىرى.

شۆڭىيەنىزىك (باک.): نىسكىتە.

شۆڭىۋوۋە: داکموتن، پوۋ لە خوۋارى كىردن، بەرمۈنەمۇ.

شۆڭىۋوۋە: شۆڭىۋوۋىگ.

شۆڭىۋان (باک.): جوۈرە پەنىرىكە.

شۆڭىكە: (كە.) جوۈرە كەۋىيىكى بارىكە دەكرىتە سەركەللەى وولاخان. شۆڭىكە.

شۆڭىكە: شۆڭىكە، سەرىشۆڭىكە، سەرىشۆڭىكە، سەرىشۆڭىكە، شۆڭىكە. جوۈرە پىتىندىكى جوۋانى پانى ئاورىشىمىنە.

شۆڭىۋا: شۆڭىۋا، شۆڭىۋا، شۆڭىۋا.

شۆڭىۋان: شۆڭىۋان.

شۆڭىۋە: شۆڭىۋە.

شۆڭىۋى: بەزاج، سەرىپىچان، نەكىشان. (باک.) پىشىۋى، لامۆفەك. ھەرا، ئاۋاۋە. — كىردن: سەرخوۋەپاۋون.

شۆڭىۋىگە: جىگىۋى شۆڭىۋى.

شۆڭىۋىگىۋى: كەسىكە شۆڭىۋى ھەللىسۈرۋىتى.

شۆڭىۋىگىۋان: سەرىپىچى كىردن، ئاۋاۋە نانمۇ.

شۆڭىكە: شۆڭىكە.

شۆڭىكى: (باک.) جوۈرە ھەللىپەرىنىكە.

شۆڭىكىرن: (ھەرا.) شۆڭىكىردەى.

شۆڭىكىردەۋە: پۆھىشتان، دادانمۇ، بەردانمۇ، داھىشتان، دۆلكىردەۋە.

شۆڭىگە: جىگىۋى چت لى شوشتن لە مالىدا.

شۆڭىمەۋە: نۆكى كولاۋى تىرەخوۋىيە، سۆلۇخوۋا. جوۈرە چىتىتىكە بە نۆك و جاترە و گىيادانۋى دروست دەكرى ۋەك چىتىتى دانمۇكە، بەلام نەم گەفى تىۋ ناكىرى. چتى تىرەخوۋى و سۈيۈر.

شۆڭىۋى: نىۋى ئافرەتەنە.

شۇرى: سوۋىرى.

شۇرىياگ: داشۇراو، داشۇرىياگ، چىندىرئۆ، بى شىرم. (ئىردە.) شۇراو.

شۇرىيان (ئىردە.): شۇران، شۇردران.

شۇرىن (كە.): شوشان، شتان، شۇردن.

شۇرىنمەھ: شىنمەھ.

شۇسە: پىگاي خۇشكراو بۇ ئۆتۈمۈبىل.

شۇس يەخ: چلورەى گويىسوانانە، كە شۇپىتتەھ.

شۇش (زا، زرا.): هۇش. تاقىگە، پىرۇ. (باک.) هۇش، هۇش، هۇش، بۇ

پاومستاندىنى كىران بەكار دەبرى.

شۇشى (ھىورا.): سى، سىپەلاک.

شۇش يەھەر (ھىورا.): سىي و جىگەر.

شۇفار: دووزمان، قىسەز، دىدەوان، دىزىرۆ. (ھىورا.) ئىراگىل. نىراو،

زىرەوان. بىشىنە. گىرەشىرتىن، چوگەشكىن، ئاگر بەركامەر. (ئىردە.)

بىشىرنە. — ى: زىرەوانى، دىزىرۆسى.

شۇھارىانە: كانگا و دالەھى شۇھاران.

شۇھىر: ئازوهر، ئازۇ.

شۇف (باک.): (باک.) شۇپ. شىف.

شۇفك (باک.): گۆلەى دەرکى.

شۇق: پووناسكى، پۇشنى، شىوق، پەرداخ. بە — پەرداخدار.

سەرەشاندىنى مەپ و بىز و گا. قۇچ.

شۇق قىھەلەن: شەرەكەلەى بىز و مەپ و گا.

شۇقدان: پەرداخدار. — ى: پووناك بوون.

شۇقدان: شۇق وەشاندىن.

شۇقل (باک.): پۆلكە. — ى چوگا: پۆلكەى چكۆلە. — ى گا:

پۆلكەگا پانە. — ى مار: پۆلكەمارانە. — ى خاتونا: پۆلكە خاتونە.

شۇق لىدان: (ھىورا.) قۇچ لىدان، شاخ لىدان.

شۇق وەشاندىن: شۇق تىپەلەن.

شۇق وەشىن: گىبانداركە شۇق بووەشىنى.

شۇق ھاپۇلۇن: شۇق وەشاندىن.

شۇق ھەلەن: شۇقدان.

شۇك: (كە، سوۋى، ھىورا.) دۇشاو. جوورە شىپرىنىيەكە لەگەلەى

دارەبەر و و مازو وەنىشى و دەكرىت بە گىزۇ.

شۇكان: شىكرالە.

شۇكە: (بابا، خۇ.) گىزۇ، گىزكولە، جوورە گىزۇيەكە لە بەھاراند، كە

بارى بەلكەكانمە ووشك ناپىتەھ لەكەكان بە بپاوى لەسەر تەشتىكى

دەدەنىن دەچۇپتەھ نىپى، كە كۇلاندېان پەنگى زەرد دەپى، لە جىگا و

كاتى فىنكەدا دەپى. دەلەين داغبايەكە شۇكەى پىتەلەين لە مېش گىرەترە

لەسەر بىر كان بىنىشى خراپپان دەكات و توتنىش زەرد دەكات و لەناوى

دەپا. (خۇ.) بىم چەكچەش دەلەين، كە بەرداشى پىتەقرىجىن لەكاتى

بىرانە كرىدىدا. (مىوك، كۆ.) غىكى شىلاويە لەسەر ھىم دارىا

شىناو ەرتىكى بىنىشى تىكى دەدات و ووشكى دەكا.

شۇكى (ئىردە.): كىرتكرارەى شىكرالە يە.

شۇگىل: (ھىورا.) شۇخى، شانازى. (كۆ.) ھەلشەنگاندىن. خۇبە

گىرەزانىن. فىز، ھىورا.

شۇل: سوۋىر، ھەمىشە لە دوۋاى (شل) ەھ بەكار دەبرى وەكو و شل و شۇل

واتە زۆر شل، خار.

شۇلاۋ: سوۋىراو.

شۇلاۋ (باک.): (باک.) شۇلتاش. سوۋىراو، ناو و شۇراوى سوۋىر.

شۇلە (ئىردە.): ھىورەبرووسكە، برووسك. كەپەپىل قىر، بەشە

قورپىكە، كە بەدەمى بىل ھەلگىرىت.

شۇلەنگىر: گى و پووناكى ناوور.

شۇلەچا (ئىردە.): چۆلەچا.

شۇلەكە: دەفرىكى دوۋلايە لە جىراۋ گىرەترە لە ھۇپ گىچەكە ترە لە

خورى دروست دەكرى.

شۇلەمە: (بابا.) دومەلىكى لەشىيە، كە ئىستور و داکەوتى، بۇ

ھىمىو چىتىكى ئىستور و قورس و داکەوتى بەكار دەبرى.

شۇلەك (باک.): كوتكى جلىشوشىنىيە. شۇنك. ماش، گىاماش.

شۇم: (كە.) ەرد، شۇ، شۇم. زەرى كىلراو. — پىن: شۇپىن. (ھىورا.)

كۆن ئىتوارە.

شۇمال: كەسىكە غىكى شىلەدار و چىسپ لە كىران بەدات تا پاست

پاومستان.

شۇن: (پۇژ.) جى، جىگا، شوىن. دورا، چوۋە شۇنى: چوۋە دوۋاى.

داۋا، خوۋازتن. بە — پدانارد: داۋاى كىر، خوۋازتى.

شۇنارۋىن: بەشۋىنداپوون.

شۇنارۋى: شوىن ناسى، شوىنمار زانى.

شۇنەك: كوتكى جلىشوشىنى.

شۇنەكەق: س بە دوۋاداپوون. بە گوى كىردن.

شۇنەكەك: شۇنگومكى.

شۇنەكەك: شوىنەونكى، شوىنەونى، پەى گومكى.

شۇنەكىل (ھىورا.): پىشكىنەر.

شۇن فىان (ئىردە.): شوىن خىستان، پاونان، تەرەدروانىيان.

شۇنەكەك: شوىن ھەلگىرتن.

شۇن ھەنارەن: بەدوۋاناردن، داۋاكرىن، خوۋازتن.

شۇن يەك: بەدوۋى يەكتىدا.

شۇو: شو، شۇم، زەرى كىلراو، شۇ، شىف.

شۇۋىپىن: شۇپىن، شىپىپىن.

شۇۋات: مانگى دوۋەمە لە سالى پۇژى، كە لە ناۋەندى كانونى دوۋەم و

مارتى دايە. (۲۹) پۇژە لەسالى كەپىسەدا و (۲۸) پۇژە لە سالى

دىكەدا.

شۇتەك (بار): پىشتىند.

شۇتور (فە.): ووشتر.

شۇتوشۇ: شتان، شوشان.

شۇستا و شۇدان: مەبەس لە سەرزەنشت و سەركۆنە كىردنى يەككە.

شوسه (نمرده.): شَوَرَو، پاک.

شوسوشو: شوستوشو.

شوش (همو.): سیه لاک، سی.

شوشنهری: جوړه بهر پیکه له دوزو دروسته کړی.

شوشن: ششان، شورین.

شوشنهری کوردي: جوړه هواپیکه کوراني کوردیبه.

شوغال (لو.): چدقل.

شوغاق (نمرده.): شوقاقی.

شوقاقی: پروانه: شقاقی، دهر دیکه له چوراپه لی وولاخان دده شقارشقاری دکات.

شوقه لهت: چتیکه وک سکه پیکه کی باریک لای سمروری ژور وهره دروسته کړی ژیره کس چول و خانه خانه یه چتیا لمانا دده نری و چتمه کیسی لسمر دده نری.

شوک: خرنوک.

شوکر: سواس، وسمپ.

شوکرافه: سواس، وسمپ.

شوکرافه بژیر: سواسکار. — ی: سواسکاری.

شوموړک (نمرده.): چکی، کمی، نهختی، توژی.

شوناس: شناس. — ی: شناسی.

شوهوږ (نمرده.): شو، شور، تول.

شو: شورلک. (پاک.) په فتار، شپه پوړیشتن. (پروا.) کیری وولاخ و ناژالان، چو. میتر، میتر، هاوسمر، هاوخن. (که.) وه — به میتر، بهشو.

شووا (پاک.): ناژوتن، لیخوپین.

شووږ: شوشن، شتن. — ی سابوون: شوشن به سابوون. (همورا، کز.) شووړو. (همورا.) نمرله. — ی سابوونی: چرتیه تی و باری شوشتی کالآ به سابوون.

شووړ (پروا.): (پروا.) شورل، تانوک بونین و پهرژین. کیری وولاخ و ناژالان.

شووړای (همورا.): کوشین.

شووارشینک (پژ.): چدقاله.

شووارک: (شم، دزه.) شورلک.

شووارگرقت: تماشای نرله کردن بوزانینی لیدانی دل.

شووارو: (همورا.) دای وونه، (همورا، کز.) نرله، شووار. — گرتن: نرله گرتن.

شوواشپیک: داریکی همیشه سمرزه گه لای وه کو گه لای مووروده بهر کس و چرواله بادامی ده چی.

شوواشینک: داریکی کتوبیه بهر کس و کو بادامه و تاله، به کولای لمانا خو پیاوکتیدا خوش ده کړی. (باد.) جوړه تری و هنجیریکه.

شووال (فه.): دهری.

شووال (نمرده.): شمروال.

شووالشین: کالشین.

شووالیس: شمروال پیس.

شووالشینک: کالشین.

شووالک: خله مداریکه تازه باریک و دریزه، که لمانا چند خله فیکه تردها تپته دهره، شورلک.

شووان: نیری کورانه و نیری هوزیکیه له نریک کمرکوک، له کورستانی باشوردا، (فه.) شوهان، شقان. (زن، لو.) چوپان، (پاک.) بهرغان، میگه لمانا، گلمان، پان لمره پتن، پهمان، شورانکاره.

شوواننه: چتیکه بدری به شووانان.

شووانه (همورا.): شووان.

شووانموکاووړا (همورا.): بهر خومان.

شووانموکوا (همورا.): گوان.

شووانمو ووشتر (همورا.): ورشترهوان.

شووانموکله: نزمان، گوج.

شووانخه له فیکه: بالنده یه کی چکوله یه هینده ی ره شوله یه خوی مات دکات تا نریکی نه کمون نافر، که فیش دیسان هر له نریک دهنیشی تا نریکی نه بهر نافر، شووانه له فیکه، شقانسته غلینه ک، شقانسته غلیک، چک، قرشه کلونه.

شووانشوون (نمرده.): جوړه یاریه کی مندالانه یه.

شووانشووانتی: گمیه کی مندالانه یه.

شووانشووانکی: شووانشووانتی.

شووانکاره: دوکس، که مالانیا تیکل به هی یه کتری ده کم و هر کامیکیان، که به خیریا بکات ده پته. — پان به ترازگرتن و میگل به نیره یی. تیره یه که له جاف. — یی: شووانیتی.

شووانکیله: گیایه که شیریه کی ده پته جیل (لاستیک).

شووانه له فیکه: پروانه شووانه له فیکه.

شووانیتی: شقانیتی.

شووانتی: شقانی.

شووبرا: (موک.) هیوه، برای میردی ژنیه.

شووبراژن: هیوه رزن.

شووپ: نندازه ییکی زور، کوما، خرمان.

شووپایی (نمرده.): باریکه سوکله یه لسمر پستی وولاخی دده نیتن و خاوندیشی لسمرویه سووار ده پته. تمه لیت، تلیسه.

شووپه کان: جوړه گمیه کی کچانه. — نمن و نه تو: — پیچکم ده تو.

شووت (پاک.): لورس، چتی لورس. (همورا.) شیر. (نمرده.) شات و شورت، لاف، خو هلاکتشان، هوشه، شوته.

شووته: پروانه: شورت.

شووتک (زا.): شورتک. (پاک.) پشتیند.

شووتشوانتی (همو.): جوړه گمیه ییکی مندالانه یه.

شووتی: (همو.) شفتی، (باد.) شمتی، شتی، (بل.) شمتو، (همورا.) همنی، (دور.) شامی، (نمغه ده) شیتو، (شن.) شووتو.

شووټیه کۆله: شووتی کۆله، شووتی گچکه و گه‌یشتور.

شووتی کۆله: شووتیه کۆله، شووتی گچکه.

شووتیه: گیایه‌کی بهاری و شیرداره وه‌کو گیایه‌یه.

شوودان: به‌میرددان.

شوودۆش: میترد پهرست.

شوور (په‌وا): گاکیتی، (بابا). فیله‌گێزه، خه‌رگۆلک، (باک). شغری.

(باک). شیر (تیغ). (فه). سووتر.

شوورا: شووره.

شووره: سنور، پاسار، تخروب، دیوارکی به‌رز یا نزمه به‌گردی شارو

گۆزستان و شووتانی تردا ده‌کری بۆ دیارکردنی سنور یا قایی. — ی

خانور: کمنار. خراپ، نابار، نابو، ننگ.

شوورپه‌ی: شوورپه‌ی.

شووروت (باک): به‌به‌خت، چاره‌په‌ش. (باک). پروداو، پروشه،

هه‌نگامه، قه‌وماو.

شووره‌مووره: کمل و پهل، شه‌مورپه.

شووره‌یی: شه‌رم، ننگ، چتی وایۆ — یه: شه‌رمه، ننگه.

شوورقان (باک): خه‌گه، هه‌زه.

شوورک (باک): خووار، خه‌چ، چوت. (باک). گۆله‌ی ده‌رگا سا دار یا

ناسن به‌ی، به‌ر قه‌له‌ ناسنانه‌ش ده‌لێن، که وه‌کو گۆل ده‌رک و په‌نجمه‌ری

به‌ی داده‌خری. (باک). ده‌سته‌ندوی جووتی.

شوورک: (پۆژ). لقه‌داری باریک و برار، شوو، شوولک.

شوورنگه‌ی (باک): شیره‌نگیو، زرنک و ووریا له‌ شیر و ه‌شانده‌ی،

شیره‌هه‌ی. — ی: شیره‌نگیو، شیره‌هه‌ی.

شووریان (نهرده): شوو، شێوان.

شووی: (باک). وورده‌میری پارچه‌پارچه‌کراوی تیژن.

شوویک (باک): وورده‌میرد.

شووی: سووژن، گونوژ، (هه‌ورا). گۆجه‌وه‌ی، (ده‌ر). گوندووش.

شووی نازن: سووژن نازن.

شووی (باک): ژوورک.

شووس (هه‌ورا): سیی، سپه‌لاک.

شووس قایم به‌یه (هه‌ورا): سیی نه‌ستوورک.

شووس هه‌سای (هه‌ورا): سی ناوسان.

شووش: شیشه‌ی زۆی داوژراو، ته‌خته‌زۆی داوژراو. (هه‌ورا). سی،

سپه‌لاک. شیشه. لووس و پاست، پتک و پتک، له‌بار و باریک و

جووان.

شووشه: شیشه، جام، له‌ په‌نجمه‌ ده‌گیری بۆ پووناکی و گه‌لێک جووره

شووشه‌راتی لێدرسته‌کری. — ی هه‌ی: قه‌ره‌ف. نیوی که‌جانه. — ی

زۆی یا زۆی: شیشه‌ی زۆی یا زۆی. (که). به‌ری گندۆره و شووتی و کووله‌که،

که تازه‌ پێده‌گه‌ن. (باک). هه‌ندیل، میزه‌ر.

شووشه‌به‌ند: شووتیه‌که شووشه‌ی زۆر له‌ دیواره‌کانی دایه‌ی. شووشه‌خانه:

جام خانه.

شووشه‌خانه: جام‌خانه.

شووشه‌کار: که‌سی‌که، که هه‌ر شووشه له‌ په‌نجمه‌ و په‌رواز و چتی تر

بگریته. — ی: شووشه‌به‌ند، شووشه‌به‌ندی، خه‌ریک به‌رون به‌کاری

شووشه‌.

شووشه‌گه‌ر: که‌سی‌که شووشه‌ی دروست به‌کات.

شووشه‌یی: چتی لووسی راستی جووان.

شووشه‌میری کوردی: جووره هه‌رایه‌کی گۆزانی کوردیه‌یه.

شووش به‌ستن: ماسوولکه به‌ستن له‌ دوای نه‌وه‌ی، که نازاری لێدانی

گه‌یشته‌یی.

شووشه‌ن (باک): جلشۆر. — ی: جلشۆری.

شووشه‌ن: شتن، شووین.

شووشو (هه‌ورا): سپه‌لاک.

شووشو به‌هه‌ر (هه‌ورا). جه‌رک و دۆ، جه‌رک و هه‌ناو، سیو جیگه‌ر.

شووش یه‌رخ (نهرده): نه‌ر شووشه سه‌هۆلانه‌ن، که به‌ دار و شووتانی

به‌نده‌ ده‌ شوو ده‌به‌نه‌ له‌ کاتی ساردی و سه‌ری.

شووشی: ناوی ناهه‌ تانه.

شووش (باک): شوو، شێو.

شووشا: — کرن: شێوکر، کێلان. تێلێکی کورده له‌ کوردستانی

باکوورتدا.

شووشک (باک): ده‌مه‌ قاله‌. — تێخستن: داخستنی ده‌رک و په‌نجمه‌.

شووشاق (مک): ده‌ پۆژێ — ده‌ پۆژه‌کانی سه‌ره‌تای به‌هاریه‌.

شووشایی: نه‌خۆشیه‌کی یه‌که‌مانه هه‌مه‌و له‌شی یا ده‌سته‌کانی شووک

هه‌له‌ده‌وه‌رتی و که‌پێزی لی‌ په‌یاده‌به‌ی گۆزه‌وی لێده‌خری تا خاوین به‌یتسه‌ و

خووتی تی‌ ده‌تزی و بنی خمی لی‌ ده‌دری تا چاده‌به‌یتسه‌.

شووشه‌ له‌ت (که): هه‌رزۆ.

شووشک (یه‌ز): شوولک.

شووشکان: شکراله‌.

شووشکر: میترددن.

شووشکا (نهرده): نێریه‌کێری، که‌له‌ناسک.

شووشگه‌ر (مک): ناله‌یه‌یه‌که به‌ له‌وا نه‌وه ده‌که‌وتیه ژێر چه‌مه‌گه‌ی

یه‌که‌مانه‌وه‌.

شوول: (شه‌م). شووارک. شوولک، توول. له‌کداری باریک و درێژی

به‌راوی داره‌یی و ئه‌تر.

شوول (فه): تێری ساده‌. (باد). کار، فه‌رمان.

شوولاق: (که‌رمین) شه‌لاق، به‌ قامچی یا چتیکی شلک ده‌لێن، که پینی

لێدێری.

شوولانه‌ن: فه‌رمان.

شووله (که). نه‌وه‌نده قه‌وه‌یه، که به‌ پێمه‌ره هه‌له‌بگیری.

شوولک (باک): شه‌ری گچکه، ده‌مه‌ قاله‌، قه‌ره‌رت. شوولک.

شوولک: شوولک، شوو، شوول، شوولی گچکه، (خۆ). شووار،

شووارک، (هه‌ورا). توول، به‌ لکه‌ باریکه‌کانی داره‌یی به‌راو و ئه‌تر ده‌لێن.

شویڻ ڪهوتو: ڊرواڪهوتو.

شوینکر دهنوه: جی کر دهنوه، ریگادان.

شوینگۆمههکی: شووینه وونی.

شويڻ ڪرڻدٺوھ: جي ڪرڻدٺوھ.

شوینگر: جیگر، شرہ گر۔

شوینگرتن: جی گرتنلوه.

شوین هه لگر: شوپاژۆ، شوپگه پین.

شوین هه لنگرتن: دۆزنبهوی چتی دزراو به هۆی شوینی پیوه له زهوی.
شوینیت: گیایهکی گهلاوردی تام و بۆن خوشه دهکرتیه چیشتی دۆلمه و دۆ
و ماستاو و تۆزاخوه، دهستچینه، شیروت، (همورا)، چوینیت، (پهوا)،
دۆراخ.

شہار (باک.): کومای تاتبہردان.

شہانیدن: (ہمر.) زہرہی کھروئیستریہ، زہراندن.

شہوور (باک.): شہین.

شہین: حیلہ ی نسیپیہ.

شہی (لو.): نزگمرہ.

شهین (باک.): حیلاندن (حیلە ی وولاًخی بەرزەیه). (باک.) هاشە ی بایە
یا ناو. (باک.) شەهیتی تەرازوو.

شَن: شیبی، لَینک جووی کراروه، فُشوفول، لُکُه و خوری — کراره: فُش و بلاؤ کراروه. نَم: تَدِی، تَدِی، شَه کره که. — ی کیتاوه، شیداره: غداره. له باکور به پهنگی سور و پَهش دهلین، پهنگیکی سور به زهردی پروانی، به سور زکی سپی پاتیش دهلین، که تنها بوؤلاخی بهرزه دمسده دات. (پاک.) موو زهره.

سُئِبَ و عَمْرِيَان: دوو گوندی مغزن و ناردارن له نزيك ساري ماردينيدا.
 شَيْبَى: گونديكي كوردانه لـناو (هـهـڤتـيـكا) دا خـهـلـكي نـهـو گـونـده لـه
 (۱۹۲۷) دا چـونـه سـوـريـه گـونـديـكيـان بـهـ نـاوه نـاـو اـكـردـوه، بـهـلـان
 كـاـتـيـيـكي گـهـر اـنـوه خـاكي خـويـان گـونـده كـه يـان كـوـته دـهـسـت مـرـڤـيـيـكي نـاـرهـو.
 شَيْب (باک): گهـلـيـيـهـكي تـنـگـه لـه نـيـو تـيـلي (رـهـما) ن دايه، نـهـمـرـڤ نـهـفـت
 و گـازي لـي دـهـر دـهـخـن.

شہیل (باک.): سہ رنزم۔

شیہوور: بۆری سیدہنگ، شہیپور۔

شیبیلو: چتیکه نمد از هی شی و فی نیشاندۀ دات.

شیت: جندار، جنۆکمدار، دیوانه، (باک). دین، ناپتەر، په‌تیاره، لیسه، هار، (ئهرده). ههرده، دیری، لیویاک، لیپهاتگ.

شیتاری: سوورتیکی توخه بووولاخی بهرزه به کاردهبری.

شیٹافہ: کردار و ناکاریکہ وہی شیٹان بچی۔

شیئہ پختہری: شیئت و ویت.

شیتھوڙیرہ: کسیتکہ ہمدہمہی لاسر ہلوہسیتک بی۔

شیفت برون: دین برون، تیکچرونی میسکی مدر دوم و نهمانی ژیری و
هوشی.

شېئوخانه: دینخانه، دیوانه خانه.

شېئوکه: شېئوکه.

شېئوگير: شېئوگير، شېئوگير، چاکه له گمل ناکسان بکری — ده بی، کسبیکه چیره بویوی یا هاندرابی لاسر کردنی چتیک.

شېئو (همر): هوی شېئو له کاتی سانگ کردنی شېئو و گیلادا به کار ده بی.

شېئوکه: شېئوکی ناوونجیبه.

شېئو و شې: په تیاره.

شېئو و ویت: شېئو و شې و بمره لا.

شېئو: دیوانه بی، هاری، دینی، (باک) ناپتمری، لیته، لیپهان.

شېئو: دینتی، دیوانه بی.

شېئو: خواهر مست، پتشموی ناین، کسبیکه له زمانی نارویدا، که زانا بی.

شېئوخانه: جوړه هلپه پرتیکه.

شېئو: جوړه هلپه پرتیکه کوردیسه. خیلکی کورده له همزی کمر کوکیدا داده نیشن.

شېئو (شا): شمع، دارودرختیکه، که هلپه چرابی — بمرزونه بی.

شېئو لکر: هلپه چینی دارودرخته بولا کردن.

شېئو: خیلکی کورده له کنار هملتری داده نیشن.

شېئو بوزه بی: هوی کورده له کناری کمر کوکی.

شېئو: غدار، — ی: غدار.

شېئو: درنده بیکنی بوناوانگه و به پادشای هممو جانوران له پتشموس دراهه سفروشان و ملی زل ولای خواروهی پموت و گچکویه. (شسم). فیر. — کرن: فیر کردن، شیر، شمشیر (تیغ). نیوی یه کیکیه له دوازده بورجه کانی ناسمانی. نازا، دلیر، دلقایم، به جمرگ، زال، چیره، رږد، شیرگیر. (باک). شمر، جمرگ.

شېئو: شیرازی، شیرازی کتیب.

شېئو: (نمرده). شیروخمت. جوړه قوماریکه به پولی ده کرت.

شېئو: وهکو شیر، کرداری نازایانه، که له کردهی شیر بی.

شېئو (نمرده): کورتهی (شېخ محمد) یه. شره. (همر). نه پیر، نهی شیره و پیر.

شېئو بهرینه: شیریکه له بهر دروست ده کری له لایمن مندا لمره.

شېئو (باک): ناموزگاری، پمند.

شېئو: شیر، خود، میری بۆتانی بووه له شمې بهر خان پاشادا برو به دژمنی مامی خوی دژمنی دژمنان.

شېئو کوله: شیر کوله.

شېئو کوله: جوړه کوله بیکی زور گمره یه نافی و بی باله.

شېئو: جلی نسمه، که له مافوره دروست کرابی بۆ جوانی.

شېئو: کسبیکه شیر به خیر ده کات.

شېئو: پیشه ی به خیر کردنی شیر.

شېئو (باک): بی باک، بی پمروا.

شېئو: شیرینه.

شېئو: سمره تان، شیرینج، برین و ده دیکي پیسه چارمه سمری گرانه.

شېئو: (موک). چنگنه، کمره، وهکو جال جالوکه ی وایه، به لان زور گمره تره.

شېئو: نیوی پیاوانه.

شېئو: جوړه پارچه یه کی ناویشمییه له شام دروسته کری.

شېئو: (نمرده). شیرهی ناوی.

شېئو: دلقایم، نازا، به جمرگ، نیوی نیرینه یه. — ی: نازایی، دلقایم.

شېئو: نیوی نیرینه.

شېئو (باد): ده ستندو.

شېئو: نیوی نیرینه، به چکمه شیر. شیر چی. شیر کونسه دودینی کوری شادی کوری مامی سه لحد دینی کوری نه بیوب — نه جمود دینی کوری شادی کوری مامی.

شېئو: (نمرده). داریکه چوار پالووه له ژیر کوله کدا داده نری.

شېئو: شیر.

شېئو: (نمرده): شیر کوله.

شېئو: نیوی نیرینه. مری نازا و به جمرگ. نیوی گردیکیه.

شېئو: (باک). شیر گیل، کله شیر.

شېئو: خولی گزوار، به ده مودرو، رږد، ترسشکار، زال. (همرا). شیتگیر. سمرخوش، نیوه مست، مست. — ی: خولی گزوار.

شېئو: شیر مست، سمرخوش، نیوه مست.

شېئو: ناوی دهره بیکی کورده له ژوروی بۆتان و به ختادا.

شېئو: داره پای دوقمه له سمریکه پایله ده کری.

شېئو: نیوی نیرینه، کوری خوسروی پمویزی بووه.

شېئو: (همر): ناسنیکه پانه له نیوی کمره ستی جو تیدایه.

شېئو: جوړه قوماریکه به درلو ده کری.

شېئو: جوړه گمه یه کی قوماری مندا لمره.

شېئو: چمد داریکه له هر چوار لاره ده دیکه بهر کوله که یا بهر پتی ناش تا باش دامغزی و نمزوی.

شېئو: شیروخمت، قوماریکه به پولی ده کری.

شېئو (باک): شیرین، پمند.

شېئو: شیس، زنده وارکی ورور و گچکه و گمپیده ووریا به لغوا گیل و لمشی و لولخ و مالاناندا دهی، میته سگانه.

شېئو: پروانه شیت. شیر.

شېئو: شست، (۳) جاربست، (۶) جاره ده.

شېئو: پدهیل، شسته بارانه، په پیر، پزونه بارانه. شست دهکا.

شېئو: شست.

شېئو: ژماره یه که شیت تر او ده کات.

شیت پهر: شست پهر، گولټکی بونخوښه، نیرگسی جوړی گولټکی
توی زهردی بونخوښه وهکو گولټ جوړی وایه، به لآم گموره تره. گولټ باخ.
شیت قیر: شستیر، گولټ پرتین.
شیتف: (کر). هیلمپرکی. شیار. زهوییه که به یک گاسن کتلرابی.
شیتفله: بمری گیای (مارگر) ییه، که سور و شین و خوښه و دهم
دهداتره.
شیتفپرتین: کتلای زهری بدگاسنیک، وهرد پرتین.
شیتفته: (نمرده). شهیدا، حسپین.
شیتفدانهوه: شیتفپرتین.
شیتفل: کشت و کالټکی کم.
شیتفیار: (نمرده).: جو تیار.
شیتف: (باک). شیتو، نانی نیواری. شمر.
شیتفدهست (باک.): (باک). شه قدمست. دار و تله دی کویتیه.
شیتفی (باک.): شمرانه، هی شمری.
شیتفین (باک.): شه قین.
شیکه: پروانه: شیکه.
شیکر: شکر.
شیکو: نیلټکی موزنی کورده کمر تونه لاتنی چپای ساسوونی.
شیل: پتخووی یهک توپ، تاویریک. همر، که به نوره یهک بشیلری.
مرازیکه له دوای همر ناوټکییهوه بی دیکاته بمر وهکو همریشیل،
قوریشیل. بار.
شیللاه: گیایه که.
شیللاه: بالنده یه که، شلاه.
شیللاه: مزره قه، مزره قه.
شیلان: (همورا). شیلای، هلشیلان، داسیلان، لیش شیلان به دست یا
لاق به چتیک دانان به قایی بزارام کردنش و زانی لیش.
قوریشیلان. زک: توشی نمرک و نازار کردن. به لاقی: دوسانیدن، پی
پست کردن.
شیلانه (همورا): قهسی.
شیلاندن (باک.): پروت کردن. چین و قعد کردن. شیلان.
شیلاندن: شیلاندن. کوتان، پاکوت.
شیلانف (همورا): قهسی.
شیلوهکه: شیلارگ.
شیلوهکه: تمپیه کی زره، که چتیک دایدابی، باره تریه که — ی لی
هلنیشستوه له کاتیکیدا، که به سمریه کدا تمپیی و ناوی لی بچو پرتوه.
شیلای (همورا): شیلان.
شیله: جوړه تمراوټکی گولداره دوزوی تیکه پلټی سراره وه که جامانه،
ژنان دیکمه پوښاک.
شیلوهیله: واو، ناو و نغاوا.
شیلوان: به لاقی — شیلانی کمسبیک به پیتیان.

شیلک (بار.): (بار). پرتک، جوړه نانټکی تمکه له ده خلی تالو
هموزن و جوړی دوست ده کړی و به شلی ده خرټه سمر سیلټی و سور
ده کړتیهوه. (همورا). شیلینگ، دمستریژ. (باد). هیرش، په لامار.
شیلک: دمستریژ تفتنگ.
شیلکیر: کمور. جوړه بیژنگیکه کونی له بیژنگی گموره تره.
شیلنگ: (همورا). شیلک. دمستریژ چکان. تپین، قلپ و قوږ.
شیلیم: (باک). تیشرو، مدخملات. (همورا). شلیم، شلممه،
شلیمسی. گیایه کی پاییزه ی گه لآپانه بنکیکی خری سپی هدی ده خوری.
شیلمه: (دور). شلممه. گیایه کی تاله له نیو جوړیدا شین دهی و زیانی
پیده که یمنی.
شیلیم به لوش: جوړه ترشیا تیکه له گیزه و شیلیم ده گیرتیهوه.
شیلیم شاهر: (خو). گیایه که وهکو توله که له گمل ساواری لیده نری.
(جا). شیلک. پهنکه شاتره بی.
شیلوهک (باک.): پهنری کولارو.
شیلوهکه: (دور). شلممه. شلوار به کول، چله گیایه که بستیک بلند و
گه لآیه کانیچی و همی خوړیلکی ده چن، که پهلکی لی کړتیهوه شیری
لیدی، گولی شینی خړ ددها بنی وهکو شیلیمیه بنی بهشی هشت کسانه
بقرهوانی دوایه دژ و ناوی سارد بخوا.
شیلوو (باک.): پروت، قوت، کوت. (همورا). شیلوی، شلوی، لیل.
شیلوی: ناوی شیلوو، شیلو، شیلی.
شیلهان (باک.): خوشین و خزنی مارییه.
شیللی (باک.): نالوز، شلوی.
شیلینگ: شیلینگ، پرتین، دمستریژ تفتنگ و تپان. (جا). شیلک.
شیلیم (باد.): توره سوروه.
شیلن: توانین. (باک). جوان، بهرونق، رهونه دار، به بهروروی. —
کرن: کشت و کالټ پهنیه تان.
شیلنهی (باک.): شیتی.
شیلنه: نارام، هیدی، کاره خو. دهرفت. — یی: نارامی، هیوه ره، هیدی،
کاره خو. به: لسمره خو.
شیلنهی: شینهی، هیواشی، لسمره خو.
شینکه: زوی کړتی شینکار. جوړه تفتنگیکه له دهموه داده گیري.
ناوی تیره یه کی کورده له ناوچه ی شاربازپ.
شینکلبی: شینبی.
شیني (باک.): ممرزا، زهری کشتو کالټ لیکراو. (باک). دالده،
نیشنگا، ناوه دان. مرن. (باک). نافرته به دوستی خو دی شیتی:
یار. کوپش به دوستی خو دی شیتا: یار.
شیلو: شو، وهرد، شوو، شیتف، هیلمپرکی. (که)، همر. شمر. به: —
بشمرم، پهرده نشین. شیو، دژ، دهره. چیشست، (همورا). چاشستی.
خوراکی شمری (لای نیواران) خوراده مانیه که له نیواراندا بخوری،
جسمی نیواری. نیواره. حوققه، کلهک، فین.
شیلواژه: سمریزو، یاخی.*
شیلواژ: شیره. سهارای. شمرم، پهرده نشین (نمدهب). به: به نمدهب. بی
—: بی توره، تر، سمرسمری، هیچ و پوچ، خوټری، جینگنه، بی
شمرم.

شیوازی: بی: بی: توره بی، بی: پوشتی.*

شیوان: تیکچمون، پشیوان، ناژوه، شلمژان، شهخوین، لوس به لوس، تیکدران. کاتی رۆژلویه، بانگی شیوان: بانگیکه دوای ناوابوونی رۆژ له کوردستان مه لا بانگ ده دا. تیکچمونی چت، خواسمرت لی نمشترتی.

شیواندن: تیکدان، پمشواندن، پمشواندن، ناژوه کردن، تهر تلاندن، شلمژاندن.

شیوان: شیواندن. شلمژاندن، ناوخته کردن.

شیوو: پهنه هار، چواشه، سمرلی تیکچوو، پمشوکاو، شپزه، پمشیاو، تیکچوو. ناوژ، ناوژیک. — ی: شلوو، خرسجر، پشیوی، سهختی، سهخته، ناژوه، ناشف، ناشف، پمشوکاوی، پمشیاوی، شپزه بی، تنگانه، تنگی، تنگ و چه لهه بی.

شیوانی: کاروبار، شه پان.

شیوه: نازین، (باک). جلهب. جوور، چشن، پهوشت. بهو — یه: ناوا، بهو جووره، بهو چشنه، نه ناوا، پنگه، یاسا، دیمین، دیدار، پروالمت. نیشانه. وینه.

شیوه یل: که له کباز. — ی: که له کبازی.

شیوه خووا: شمولهوه، لهوه پاندنی مالاته تا کاترمیریک له شمو ده چت.

شیوه دان (مرک): گیایه که به کولوی له چاوی چخمه دار ده کری.

شیوه ده ش: چیشتی ماشینه.

شیوه ده: شو، زهوی کیتراو.

شیوه هوانی: شیوشوانی، چیشته قولی مندالته.

شیوه هوانی: چیشته قولی مندالته.

شیوه کردن: ناسینی چت بهوی شیوهوه.

شیوه نما: سینما.

شیوکار: ناشچی، شیولیتنر.

شیوکار: شیوکار، شیولیتنر.*

شیو کردن: چیشته لیان، نانی ئیواره خورادن.

شیوگۆز: گهرمه گۆز.

شیوور: گوندیکه کورتۆه خوارووی قامیشلو.

شیویاگ (نمرده): شیواو، ناوخته، پهریشان.

شیویان (نمرده): شیوان.

شی: شی، فش. چتی چنراو — ده بهتسه: واته سفتیه که لی یک بالۆ ده بی. — بهونه: شی بهونه. (ههرا). چو، پوشت. (فه). میرد، شو.

شیدار: (باک). ووریا، ووشیار. زهوی کیتراو، وهرد، شیو، شیف.

شیاره (باد): کایه که له بی چالان ده کری تا ده خله که نم نه کیشی.

شیاریوون (باک): ووشیاروون.

شیاریوونهوه: ووشیاروونهوه.

شیار کردن: ووشیار کردن.

شیارۆک (باک): مهشکه، خیهی شیریه.

شیداری (باک): هوشیاری.

شیاق (که): جووره قوماشیکی تنکه که لی پهنگی ههیه.

شیاکه: گارنگ، تل، سهنیر. (ههرا). پیتاله. پیخ، پیسای پهشه وولاخ.

شیان: دروست بهون، پی شان، پهوابسون، لی دروست بهون. شایان، شایسته بهون. گونجان.

شیاندن (زا): پهوانه کردن.

شیان: شایان کردن، دروست کردن، چاک کردنهوه.

شیاو (ههرا): سهلیقه دار، شایان. گونجاو، پهوا. — ی: سهلیقه داری، شایانی.

شیایین (باد): توین.

شیهی (ههرا): چون، پوشتن.

شیپ: لیسپی قۆچه قانی و قامچی، پشوه کانیا. (باک). پرز، تاغکه، خوار.

شیپان: نیتی ههریک له چوار پارچه کانی چوارچیهیه.

شیپانه (باک): لاشیپان: ناستانه، جیگای کوش لی داکماندن. (باک). شیپک.

شیپه: شیپ. پانایی، بهرنی. (که). لاسکی قۆچه قانییه، که بهدمست ده گیری و پشوه کانی وی و قامچی.

شیپوه (باد): پارچه زهویه که گیای ههلی لی شین بهوی، که گیایه که بیان دروهوه پی ده لێن دورینگه.

شیپ شیپ کردن: پارچه پارچه کردن.

شیپک (باک): ناستانه، ژیر ده رگا.

شیپۆران: (نمرده). شپ، بهریه کانی، شیپ و هۆ. دادویداد.

شیپوهۆز: شیپۆران.

شیپال: بهوانه، پندۆ.

شیپالشیپال: پندۆ پندۆ، پارچه پارچه.

شیپان (نمرده): زهوی نهران بی بهرد، (نمرده). ئاران.

شیپان (نمرده): شاتاندن، قیزاندن، شریخان، چپخان.

شیپ: فیتو، زرنک، وریا.*

شیپه: قیزه، چریکه، شریخه.

شیپه شیپ: قیزه قیز، حیه، شیه، شریخه، حیه حیه، شیپۆران.

شیپک: پشپند.

شیپلۆک (باک): کیتله.

شیپه (نمرده): قیزه، چریکه، شریخه.

شیپخ (باک): تیز (بۆ تیخ و ده رزی).

شید: گری ناوری، پووناکی ناگری.

شیدان (ناری): شهیتان.

شیدیهههه (زن): شهیتان په رست.

شپ: ترها — له پیاهه تیت: شیرها له پیاهه تیت. دهنگی درانی کرو پارچهیه.

شیر: (همورا.) شۆت، چتیکسی سسپی و شله له مەمک و گوانسی مێیینەیی زاو دیتە دەری. — بەرۆژه: له شیرزێ ووشک کراوەیە بەبێ نوەری، کە بکوشێ و بکێشێ سەلک. له شیر نەمانە دروست دەکێتن: ماست، سەرتووی، دۆ، ماستاو، پەنیر، شیرزێ، سەرتووی، قەیاغ، لۆزک، کەرە، پۆنی زەنگ، دەلمە، دانلۆک. شمشیر، (باک.) شوور، تیغیکسی درێژ و پانە لەمانا کالان دەنری. (لو.) شیر. له — کردنەوه: ژشیرفەکرن. — ی کۆن: گۆرت.

شیرا: ئاژاڵی شیردار و شیرەر، ئاژاڵ و مالاژیکە شیریدات.

شیراوج: (کە.) شیرزێ تەپ.

شیرازە: شیرازە.

شیرازە: (باک.) برۆش. هۆننەوه. — ی پەر توکان: چینی کەنارەکانی لای بنەوه بۆ قایمی. — ی کە لاڤ: کەنار چنن و جزوو بەندکردن. چزروبەند.

شیرازەبەند: شیرازەبەند.

شیرازەبەند: کەسێکە شیرازە ی پەر توکان دەکات. چتیکە شیرازە کرابێ.

شیرازی: (بابا.) جوورە تریبەکە.

شیراژ: شیرزێ.

شیراژ: قیزان، گوڕە.

شیرافەند: دەنگ بەرزکردن، نەواندن، گوڕواندن بە توندی.

شیرانی: (باک.) شیرینیات، شیرینی، (باک.) شیرانۆک. (باک.) شیرینی ژنەتێان.

شیرە: چەند ددانیکسی شیرییە له زاری پەشه و لاخی و یەکسماندا له تەمەنی دوو ساڵ و نیویدا دەکەون دوایە ناوێری دەردەکات، کە نویش کەوت بەرازی دەردەکات له تەمەنی شەش ساڵیدا، شیلە، مەی، غی چتی شیرین. پینگ، پینگاڵ. پۆنگەرچەک. ناوی تریبەکیە، کە بۆ دۆشاوی بێ پێش نوەری بیکوێنی و هەوتنی تیکەن — ی پێدەلێن. ناویکی پەشه درەختان دەری دەکەن.

شیرە: قیژ، قیژە. جیڕە وەک دەنگی دادپنی بلووری و چتی تر. نەپەرە.

شیرەشیر: شیرە یەک له دوای یەکتەری، شیرپوھۆز.

شیرەپەرۆ: لقی تەری دارە پەرۆیە.

شیرەپە: مراژیکە له کەرەستە جوتی. نێرەق.

شیرەپەزخە: دووکانیکە پۆنگەر چەکی تێدا پەنیو دەهێنری.

شیرەت: شیرفۆش، قوتلۆشی، بێ شەرمی، زماندێژی، توند، بەدخو، ئالۆز. (باد.) نامۆزگاری.

شیرەتین: شیرتین، شرتین، شیرەوگەرم، شلەتین، شیلەتین، چتیکە وەکو شیرێ تازە دۆشراو گەرم بێ.

شیرەجۆ: جۆشیرە.

شیرەچرا: پونی چرا.

شیرەخانە: مەیخانە.

شیرەخۆرە: مندالی شیرەخۆرە ی بەرمەمکان، بەبە، بەبەلە، شیرمژ، ساوا.

شیرەخوشیلک: شیرخوشیلک. گیایەکی بەهاری شیردارە جوورە گولتیک دەگری، شیرەکە ی پەرانی زۆرباشە.

شیرەدان: دەفریکە پۆنگەر چەکی تێدەکری بۆ سوتاندن. دیزەییکیە پۆنگەرچەکییە، کە له زەویدا دەشارنەوه.

شیرەزە: ژتیکە مندالی له شیر یکاتەوه نووسا ئاروس بێ.

شیرەسولتانی: شیلە سولتانی، جوورە تریبەکی پەشه گلوبی خێ و گورەییە و دەنکیشی هەییە.

شیرەشیر: گالەگاڵ، بە شیرە ی مندالی ی ژن و پیای بێ شەرم دەلێن.

شیرەکش: شیرەچی.

شیرەمال: دانوێلەیکە دوای خەرمان هەلگرتن بە دەست کۆیکرتەوه له جینگای خەرمانەکە یا بە بێل و گەسک.

شیرەوا (همورا.): شیربرنج، شۆربای ساواری.

شیرەوانە: (کۆ.) سەوشیر. تریانە، تهریان. ژلیان.

شیرەوگەرم: گەرم و سارد، شیلە و گەرم، شیرتین. تین، شیرگەرم.

شیرەوگەرم: تینی.

شیرە ی خاشخاش: تریاک.

شیرەیی: دراویکی لاویە بە ناوی — یتی له زاوا دەستێری بۆ کەس و کاری بوک.

شیرپرا: برای شیر.

شیرپرەج: شیریا، (هەو.) برنج بە شیر، (همورا.) شۆتینە، چتیکە له شیر و برنج دروستدەکری.

شیرپوێدان: مەبەس لەویە، کە یەکیک کەلکی بۆ یەکیکی تر بێ.

شیرپارزۆنک: (باک.) شیرپالۆ، شیرپالۆ.

شیرپاک: بریتییە لەمەردومی دۆ و داوین پاک. — ی: مەبەس له دەست و دۆ و داوین پاک.

شیرپالۆک: شیرپالۆ، پالۆتە، (باک.) پارزۆنگ. کونیکە دەهێلرەتەوه له تەنیش (نێ) بۆ پای کردنی گیرگرفت.

شیرپالۆ: پالۆتە، شیرپارزۆنگ.

شیرپالۆ: پالۆتە، شۆپ پەرمز، شیرپالۆک، پەرۆ یا بسوزوو یا دەفریکە کونکونە شیرێ پێ دەپالۆتون.

شیرپالۆ: شیرەوگەرم، شیرتین، نیوہ گەرم.

شیرپالۆ: شیرەوگەرم، شلەتین، شیلەتین، چتیکە له گەرمی و ساردی وەکو شیرێ تازە دۆشراو وایی.

شیرپەس: گیانداریکە لەکاتی شیرەخۆرەیدا خەستێرابێ.

شیرپەشت: چتیکە فێنکی سسپە لەگەڵ شیرێ دەدری بە مندالان بۆ دامرکاندنێ گری دەروونی. جیوہییکی ناسراوە.

شیرخوێدان: شیرمژین.

شیرخوشیلک: گیایەکی بەهارییە و شیردارە جۆرە گولتیک دەگری و شیرەکە ی زۆر پەرانی.

شیرخوشک: خوشکی شیر.

شیرخوێدان: مژینی شیر، خوێدان شیر.

شیردۆخ: (نەردە.) پارچە ناویشمیکێ ناسراوە.

شیردار: گیاندار ی بە شیر.

شیردان (هه‌ورا): شیلاروک. مەمەک، گوران، شووشە و چتیکە شیرى تێکری. شیردان بە سارا. کالان.

شیردەر: مێینەیکە شیردات بە بێچووەکە. شیرا، شیردار.

شیرشەمشەڵە: شیرى چەکچەکیلە.

شیرشیر (بەک): جیکەجیک و جووکه‌جووکی بالەندان و جووچیلەکانیانە.

شیرژۆکە: خۆزێلک.

شیرقان: شریقه.

شیرقانن: شریقه‌کردن.

شیرقه (کە): شریقه، گرمە، بلمە.

شیرک: گیایەکە.

شیرکەتک: ئەو شیرەیه، کە لە زگی کاریلە و بەرخیدایە دوای سەرپانی شیرەکەى دەرەخەن بۆ هەوتنى پەنیری.

شیرکۆژ: شیرکۆژۆ، نازا.

شیرکوت: کوتانى دانمۆلەیه لەکاتى پەق بوونی شیرەدا بۆ بەرکوت.

شیرکۆنک: قوژێلک.

شیرکۆن: ژێرکۆن، دارێکە چوار پالۆو دەریتە ژێر کۆلەکە.

شیرکۆرۆژ: شیرکۆرۆژ.

شیرکێشان: مەبەس لە خۆنامادەکردنە بۆ تێوەچوونی شەپ، فیسارەکەس بەرانە بە دوژمن شیرى کێشا.

شیرگەر: کەسێکە شیر و خەنجەرى دروست بەکات.

شیرگەرم: شیرەوگەرم.

شیرگەری: پێشەى شمشیرسازی و خۆنچەرسازی.

شیرگەلە (بەک): ژێرکەلە.

شیرگورگە: چەنددارێکن لە هەر چوارلایە دەدرێتە بەر کۆلەکەى (نێ) ی ناش بۆ ئەوى تا دادەمەزرى و جیگا بگرێ.

شیرمایی (نەردە): شەرى ددانى فیلى.

شیرمەشکە: (پەوا، هەم، کۆچەر) مەشکەیکە بێریان لە بێرى وە شیرى تێدا دەهێننەو مالان یا هۆیان.

شیرمەردە (هەورا): لاواز، کز، بێچوو و فەرخەیتیکە لەبەر بێتشیرى دایکى زۆر لاواز بێ.

شیرمۆژ: شیرەخۆرە، ساوا.

شیرمۆ: گیایەکە گولێ شەین دەرەکات، مندالان گولەکان هەڵدەکێشن و دەهژن شیرى لى دى.

شیرمفاق: گیایەکى پەلەک باریک و شینە گولێشى سپیە و قامکێک بۆند دەبێ و بە پاک کرارى دەخۆرێ.

شیرمێژ: مندالی شیرە خۆرە.

شیرن: شیرین، شەکر و دۆشاو و هەنگوین و ترێ شیرین. جوان، لەبەر دلان. نیتى ئافەرەتانە. — بوون: خۆشبوونی چەقالەى تال. پەسەند و خۆشەویست بوون.

شیرنیات: شەکرۆکە، نوقل.

شیرنیفتاز: شەکرۆکەساز. — ی: شەکرۆکەسازی.

شیرنشین: مێکووک، مێکووک. (باد، هەورا) بەلەک، بەلیک.

شیرۆ (بەک): تافگە، پڕۆ.

شیرۆا: شیربایی.

شیروان: پارچە خاکیکە لە بارزاندە. — ی: هى خاکی شیروان. سەرتالار.

شیروانە: شیرپالۆک، پالۆوتە.

شیروانى: هى خاکی شیروان، گۆرانیشەکی کوردییە. سەرتالار.

شیروانی: شیربایی.

شیروشانن: پراوەشانندی شیر.*

شیروشین: ئەو کەسەیه، کە لە شیروشانندیدا ووریا و شارەزابى، شورنگیشت.

شیروشەکەر: شیروشەکری. زەردیکە بە سەپی پەوانى. خۆشەویست، گەرم، لەگەڵ یەکتەری زۆر دۆست.

شیرپا: شەپا.

شیرپەوا: (هەورا) گولێکە وەکوو سووتسەنەیه نیتەکەى ئالە و کەنارى سپیە و خەتێکی باریک و پەش و جوانى بە نیتەپاستى سوورو سپیەکەیدا کێشراوە.

شیرپۆ (هەورا): هەوتنى پەنیری. (هەورا) ژاری، سیراج. — ی: دۆ ووشکە. — ی: تەپ: شیراج.

شیرپۆ (بەک): چریش.

شیرپۆ (خۆ): ئافەرەتیکە لەپێش ئەویدا کە شیرى لە مندالی ساری خۆی پێ زگی پەپى.

شیرپۆرۆ: ژاری و پۆن.

شیرپى (بەک): گیایەکە.

شیری: چتیکە ڕەنگى وەپەنگى شیرى بچى. برای —: باریکە، کە تەنها شیرى دایکى یەکتەریان خوارەبێ.

شیرین: چتیکە تامى وەکو دۆشاو و هەنگوینی و ابى وازی ئالە.

شیرین، مێشین. نیتى ئافەرەتانە. جوان، لەبەردلان. نا —: ناحەز، دزیو. نرەدار، ئەم ساق دەغل —: نرەدارە.

شیریناھی: شیرینی.

شیرینە: شۆکە.

شیرین بوون: شیرین بوون. خۆشەویست بوون.

شیرین بوونە: شتیک پان کەسێک، کە سەرلە کوێ شیرین بپێتەوه.*

شیرینفەر: خۆشەویست تر. — رین: خۆشەویستترین.

شیرینچەک: چتیکە کەمێک شیرین بێ.

شیرینخووی: خوارنیتیکە، کە خۆتوێ کەم بێ.

شیرینزمان: بریتییە لە مەردومی زمانخۆش. — ی: زمان خۆش.

شیرین زووان: شیرین زمان.

شیرین شەپەر: شاتەر.

شیرین شەو: (نەردە) شینەشاهۆ.

شیرینکە: گچکەى شیرینیە.

شیرینکردن: خوشبووستکردن.

شیرینکافە: شیرینکە.

شیرین و فەرهاد: چیرۆکیکی زۆر خوشی کوردییە لە قەسری شیرین پویداو بە فارسی و کوردی هۆنراوە نوێ و بە دەنگیش بە گۆزانی دەیلێن، شیرین دۆستی فەرهاد و ژنی خەسەرەوی بوو.

شیرین وەرەش (هەورا): شیرین فرۆش.

شیرینی: شیرناهی چتی شیرین، شیرنی، شیرنیایەتی، میتیشینی، جوانی. شیرنیات، شەکرۆکە، نوڤل. شەکر و نوڤلێکە لە کاتی شەکراو خواردنێدا دا بەشدەرێ.

شیرینی خواردن: خواردنی نوڤلی (شەکراو) خواردنە نوێ.

شیرینی خوێژە: دا بەشکردنی نوڤلی شیرینیە لە کاتی خوێژینی بووکەندا.

شیرینی خۆدان: خۆرانەری شەکراو.

شیش: (باک). جووڕە چیتێکە لە گەفە کوتاوی دروستدەکری. شووشە. (باک). گەفی شکاوی درشت، — اوێزی. شیشە. جووڕە ناستیکی درێژە. تاقەت، لە زاراوەی منداڵاندا. — کردن: هەلگرتن، تاقەتکردن، شاردنە نوێ.

شیشان: گیایەکی گۆلێکی زەردی بۆنخۆشی هەیە.

شیشە: شووشە یەنجەرە و نیتەر. شووشە ناو و دەرمانان. (باک). خشت (بۆ کباب و هەموو چتیک)، ناستیکی درێژ و باریکە. — ی تفەنگی: (باک). بەست، زەمە، گاش، بەستک. مراژیکە لە کەرەستە ی تەونی. (فە). شووشە.

شیشە فاسن: (باک). جاخ، پۆست. — ی تەندووری: بەستە.

شیشەبەز: شووشە ساز.

شیشەک (باد): شەک.

شیشە تەندووری: شیشەکی درێژە ناگری تەندووری ی خوش دەکری.

شیشە کەبابی: شیشەیکە کەبابی ی دەبرێتین.

شیشە گۆرەوی: شیشەکی چینی و دروستکردنی گۆرەوی.

شیشە مە: بوتری.

شیشک (باک): دەرزی چینی.

شیشکەباب: شیشە کباب.

شیشکردن: هەلگرتن، تاقەتکردن، شاردنە نوێ (زاراوەی منداڵانە).

شیشکورتان: شیشەیکە کورتانی پێداخەنەرە.

شیش لێدان: فرۆڤێل کردن، هەلخەلە تاندن.

شیشمان: مۆزی قەلەر و نەستوور و تیکسەرماو.

شیش مەلوو: ناستیکە و هەکوو داس دەسکدارە و لوت تیز و درهوان لە مەلۆی دەدات پیتی هەلەگرێ و پیتی شی دەکاتە نوێ کە مەلۆ مەلۆز مەلۆکەدابی و پێوەدات.

شیشۆلە (موک): لە تەکە سووڵەت و شووشە پەنگا و پەنگ، قاشیلە، قاشولە.

شیشی (هەورا): شووشە.

شیشی کردن: شاردنە نوێ شت (زاراوەکی منداڵانە).

شیشە: نوێ چینه موسوڵمانانەن، کە تەنها عەلی بە جی نشینی پێتەمبەر (د.خ) دەزانن.

شیش: (باک). چیتستی ئیوارتییە، شیش. شیار، وەرد، شیتو، شو. (باک). هەردووک لا شیبانی دەرگە یە.

شیشفە: سووتاو و برژاو.

شیش: (باک، باد). شیتو، چیتشت. نانی ئیوارێ، شیش. (باک، باد). شیر، دۆل، نەوالت. لکی پاست، دار دەست.

شیشەری (باک): باریکەری.

شیشک (باد): کۆرەشیو.

شیش: (باک). شەقە، تەقە، دەنگێکی بی پێ و جییە.

شیشقین: دەنگی بەرز.

شیشک: بالابەرز، پێک و پوخت.

شیشکە: شەکە، بەرازی میتینگە یە کەسالا نە یە. کوودە کە بەرازی یە کەسالا نە یە. کەلەگا.

شیکرەووە: قوڕ و خوری و لۆکە ی شیکراووە و خوشکراو.

شی هکردنە نوێ: لێک جووی کردنە نوێ.

شیلانی (باک): شیلای.

شیلانە: ژیلانە.

شیلان (باک): گۆلەشیلان ی بۆنە، پێدان، پێ (پەحم)، منداڵان.

شیلان (باک): چتی شلی لەشیبە وەکو خۆتین، کیم و هەوا، چلم، فرمیتسک و نیتەر.

شیلان: دارێکی دروازییە، گۆل شیلان، بەرەکی خێ و سوور و خوشە. (بۆتا). شایی و زەرمە و ناھەنگێکی گشتییە، کە بە بۆنە بەهار یا چوونە سەر چاکێکی دەیکەن نەک بۆ ژنپێنان. نیتو مورووکی سوری شە، کە وە بەری دارەشیلانی دەچی.

شیلانە (هەورا): قەیس، شالە.

شیلانک (موک): سۆندە.

شیلان: شەریەت، بۆ دژشاو و هەموو چتیک شیرین دەست دەدات.

شیلانوک: (هەورا). شیلک، (باد). فرش، (شا). ژیلانوک، (باک). کە. (فرشک، فریشک، (هەورا). شردان، شیلانوک.

شیلانوک: شیلانوک، پارچە گۆشتیکی لۆچ لۆچە لە زگی ناوالتاندا وەک هەزارلۆغانە، بەلانی ئەمە پانتەرە پەرە ی پێسی.

شیلانوک: شیرە، شیلەیکە لە میوێ بێتە دەری، هەنجیرە کە شیلانوکە ی لێ هەلنیشووە.

شیلە: (خۆ). گچکە. ددانی شیر و ولانخانە. جوانووە کە شیرە خۆری. بە ددانی ولانخی بەرمەش دەلێن، کە لە چوار سالیدا دەری دەکات. شیرە ی جۆر گەنم لە فەریکیدا، — ی ترێ و چتی شیرین، ئاف شیلە، شیلی. مە. دژشاو، شیلە شەکر.

شیلەپانە: (دە). گیایە کە وەکا پووشی دەچی لەنێو برنجی شین دەبی بە قەد چەلتروکیش بلند دەبی.

شیلەپە (موک): مراژیکە جووتییە، بەرپوولە.

شیلەقین: شیرەتین، شیرتین.

شېله جۆ: شېره جۆ، جۆشېره، كاتېكە جۆ شېره كەي پەق بووى نىزىكى گەيشان و درەكردىن ھاتىي.
 شېله شووانخە: گىايەكە.
 شېلەوگەرەم: شېرەرگەرەم. شىلمەنىكە نەزۆر سارد و نەزۆر گەرەم بى.
 شىلەك: (ھەر.) پەرە، شىلارەكى نازالانە. — ى سەرى: بە شىلەكى سەرەدى نىچاوانىش دەلەين.
 شىلەمە: (پەرە.) جۈرە دانىكە دەنگى خىرە و پەنگى بۆرە و كلەككىسى بارىكى پىتەرە ۋەكو داپووجانە، بەلەن درىزترە، پتر لەگەل جۆى دەبى و دەغلى تالەكەت.
 شىلۇ: شىلۇ.
 شىلۇكە: (پاك.) تەر. جىھان شىلۇكەيە: دەبارى و تەر و توشىيە.
 شىلىن: (پاك.) ناۋى گىايانە، شىلە. شىلىا قەلۋونى: خلتەي قەلىيانى.
 شىم (دەر.): نىتۋارى.
 شىن: كەرە، كەور. پەنگىكە ۋەكو پەنگى ناسمان و دەريا و گىا. — بوون: پروان. — كردن: پرواندىن. شىيان، دروستكردن. (پاد.) شوۋىن. (ھەور.) پۆيىن، چوون. بۆرۈن، شىوون، چەمەر، گابۆر، بەكوڭ بۆ مردوون گريان، زارى. — خورەدانىن: شىن گرتەدان. — ھلانين: ۋاز لە شىن ھىتان. شىنكە.
 شىناۋ: ماستاۋ يا دۆيەكە ناۋى زۆر تىكرابى و پروون بى.
 شىنەۋەردى: سەوزاى، كەسكاى، ھىشنانى.
 شىناھى (پاك.): شىناى.
 شىناين: شىناھى، ھىشنانى، زۇچەك، سەوزاى، سەوزەوات، سەوزىيەكە لە زەۋىدا پروابى.
 شىنە: (پاك.) شىن بۆرە. زۆر گەرە، زۆر ناقتۇلا. — زەلەم، شىنە سەرەكەل.
 شىنەبارانە: خورپەمبارانە.
 شىنەبى: شۆرەبى.
 شىنە سەرەكەل: شىنەزەلام، (پاد.) لۇق لۇقتىن، بۆكەسىكى زۆر زەلام و ناقتۇلا و سووك بەكار دەبرى.
 شىنەشاۋ: پالندەيىكە، شىنەشاۋ، شاۋە، شاۋە، مەلىكى لاق و مل درىزە.
 شىنەشاۋ: شىنەشاۋ، شىرىن شاۋە، پەلمەرەيكە بەقەد لەگەلگىيە و گوشتىشى دەخورى.
 شىنەۋارەك: شوۋىنىكە، كە چتى تىدا بووبى و كۆكرابىتەۋە لەپاشان بچى بۆچت تىدا دۆزىتەۋە.
 شىنەۋىل: چىكە بەسەر شىنەۋىل بىرۋانى.
 شىن بۆر: (ھەر.) مەپكە سەر و گوۋى شىن و لەشى بۆرى.
 شىن بۆرەلەك: (ھەر.) مەپكە سەر و گوۋى شىن و لەشى بۆرى و پەلەى سەپى لە لەش دابى.
 شىن بۆرە: شىنەكى سەپى پاتە. (ھەور.) قەزۋانى.
 شىن بۆر: ۋولەختىكە پەنگى سەپى و شىن بى.
 شىن بوون: پروانى پروەكان، سەوزبوون.

شىن بوۋىنەۋە: مەبەس لە كەسىكىيە، كە لە جىگەيەكى بى و ھەر ھەلەستى و بەجى نەھىلى. لەسەرمان. — دەرەكوتن و نوۋاندنى چت لە دورەۋە بە پەنگى شىن، ناسمان لە دورەۋە شىن دەچىتەۋە.
 شىن چوۋىنەۋە: شىن نوۋاندن و شىن دەرەكوتن.*
 شىن پەش: مەپكە سەر و گوۋى شىن و لەشى پەش بى.
 شىن پەشەلەك: مەپكە سەر و گوۋى شىن و لەشى پەشەبى، بەلەن پەلەى سەپى لە لەشىدەبى.
 شىن سەپى: (ھەر.) مەپكە سەر و گوۋى شىن و لەشى سەپى بى.
 شىن سۆر: (ھەر.) مەپكە سەر و گوۋى شىن و لەشى سۆر بى.
 شىن سۆر بەلەك: مەپكە سەر و گوۋى شىن و لەشى سۆرى و خالى سەپى لە لەش دابى.
 شىنەنىك: (كۆ.) داكەمارانە، داكەمار، (پاد.) خورەلىسە، زىندەۋارەكە زەرد و كەسك و شىنى ھەيە.
 شىنەك (دەۋ.): پەشتىتەد. گەلاكوكت. شوۋاشىنەك. (پاد.) پارچە زىخمالىكى شىنە بە پەقەدى چىا و گردانەۋە. شىنەك.
 شىنەكەل: پەنگىكە بە شىنى بىتەتى.
 شىنەكەلى: تىرەيەكى كوردە.
 شىنەك: جۈرە تەنەكەكە لە دەمەۋە دادەگىرەتەۋە. تەنەكى ساجەزەن، كە لە لىۋەلەۋە بارووت يا ساجەمى تىدەكرى. زەۋى لم و زىخەلەن، كە بەكارى كشتوكال نايەت و گىاي لى سەوز نەبى. كەۋەلە، بىنەكە لە پەنجە دەردىت ۋەكو سەۋ بە ۋان و زورارە. (ئەردە.) شىن، كەۋوگ، سەروز.
 شىن كەردن: شىۋەنكردن. پەنگ كەردنى چىك بە پەنگى شىن.
 شىنەدەۋە: شىن چوۋنەۋە.
 شىنەك: نەسپكە پەنگى شىن بى.
 شىنەك: شىنەك، شوۋىنىكە شىنى و شىۋەنى لى بىرى.
 شىنەك: شىنەك.
 شىنەك (پاك.): قەزۋان، كەزۋان. زىپەكە و قەچكەى ئاۋ و كىم و ھەۋادار.
 شىن و شەۋر: شىن و گابۆر، شىۋەن بە دەستى گەل لەگەل لە خۇدانى.
 شىن و گابۆر: شىن و شەۋر، دادەۋار و پۆر لەكاتى شىۋەنىدا.
 شىنى: ژمارەيىكى زۆر، دەستەيىكى زۆر. (پاك.) شىن، شىۋەن. (پاك.) شىناۋەردى، شىناى. گىايەكە شىن بوۋە، دەخەكە شىن بوۋە.
 شىنى گىايەكە: جۈمار، گەرەمار، مارتىكى مەيلە و پان و نەستورە و خالەخال و شەۋرەشە.
 شىۋ: چەم، دەرە، دۆل، خى، گوۋەز، بەست، شىف، نەۋال، شىفاك. چلك شوشان، چلشۆزىن، (ھەر.) كۆل. (شە.) دەرگ، (ھەور.) كسول، (پاك.) بالال. — كردن: چلك شوشان. چىشتى تىۋارى، نانى شەۋر، (ھەور.) چاشتى. چىشت.
 شىۋارە: لاكىش.
 شىۋاز: شىۋاز، تۆرە. دەستور، شىۋە.
 شىۋە: شىۋە، وچىچون، شىۋاز.

شیوہ خووار: لسموہ پاندنی ناژالہ نیواران لہ دوای تیہ سردان و ہہ لاژاردنیان.

شیوہ پوک: (پہوا.) شیریں ناو چیا پانہ.

شیوہ لہ: خپ، کمند، دژل، دہرہ.

شیوہ لوکہ: خړو کمندی گچکہ. چیشته قولہ.

شیوہ ن: شین، شہ پوڑ، نالسمواری، گابوڑ، گریان و پوڑ. بۆ پڑان. بہ دمستی گل لہ خوژدان و شین و گابوڑ کردن و گریان.

شیوہ نکردن: شین کردن.

شیوہ نک: جیگاہ کہ بہ دمستہ شینی تیدا بکن.

شیوہ نامہ: ہونراوہ یا ووتاریتکہ، کہ بہ ہونہی شیرہنی یہ کیٹک دانری.

شیوہ وار: کاسہ دراوسی، نمو چیشته یہ بۆ دہراوسی تازہ دہبری. کاسہ، سفرہ.

شیوہ ہمینی: چیشته بہ ہمژاران دانہ لہ نیوارہی ہہینیاندا.

شیووت: شسویت، (پہوا.) دژاخ، مہزرہ، گیایہ کی دمستچینہ لہ دژو کفتہی دہ کری.

شیوہ شیوہنی: چیشته قولہ، شیرہ قولہ.

شیوہ کردن: شی کردنہوہ.

شیوہ کرایگ: شی کراوہوہ.

شیوہ مردیڑ (پہوا.): جیگاہ کہ مالآنی توییری لی فری دہدری.

شیوی (باد.): خان و شیوی نیوارانہ.

شیرکتک: نالقه تیز، خوژلیک، قوشلیک، شیرکوتک، گیایہ کی لک زور و ہدلیک زراو و دیتڑہ پھنگی شینیکی سپی پاتہ. کلؤ قمنڈیک بہ ناستم ہمشیرہ کی تمپ کری و بخوری بۆ زہرداو و گرفت زور باشہ، نہ گہر تنؤیکیش لہ شیرہ کی لہنیو شووشہ یک ناو بکری و بشلہ قی و لہ شووشہ نیستکایتیک بخوریتمہ بۆ گرفت و کموتوتی و زہرداو زور باشہ.

ع: تیپینکی نابیتی کوردیہ. نم تیپہ تاق و لوق نمبی وہ کوو (عمعہ) لہ زاروہی مندالاندا ہیچ ووشہ یکہ تریم تیپہ نانوسری و نیمانہ و ہی نیمہ نیہ نموا بۆ ہلگہ و پروونکردنہوہ چمند ووشہ ییتیکی لہ خووارہوہ دہنوسم کہ تیپی عہینیان تیدایہ و لغاؤ زمانی نیمہش بہ کاردہ برین بدلان لہ بنچیندا یا ہی نیمہ نین یا تیپی (ا) و (ح) کراوہ تہ (ع).

عا: ووشہ ییکہ کار و ہمرخی پتدہ گپڑنہوہ لہ بنچیندا: ہا و ہایہ.

عابا: کومسہر، کومسزہ، ہموران، عابا نارہویہ، کوردی لہ جیاتی وی قاپروت و فہرجی و پالتوی ہدیہ.

عاجبانی: چتیکہ مایہی سہرسورہمانی بی، لہ عجیب و عجائب و ہرگیراوہ.

عاذو: لہ عذاب و ہرگیراوہ.

عار: نہنگ، تمشک، بہ کوردی (حار)ہ.

عارہب قوڑی: گیایہ کہ پینچ شمش قوڑی ہدیہ ہمزہ میدا پان دہیتمہ بہرو پشت و کماری گہ لایہ کانی توکدار و درواویہ پھنگی گہ لایہ کانیشی شینیکی سپی پاتہ نیرتکہ کشی تا دو بست بلند دہبی و گولیکی پھنگ شینی تقوی ہسہرہوہیہ.

عارہق: نارہق.

عارہقہ: نارہقہ، خورہی.

عارہقچن: نارہقچن، خورہی ہہلچن.

عارہقچین: نارہقچن، خورہی ہہلچن.

عارہقخوڑ: نارہقخوڑ.

عارہق دہردان: نارہق دہردان.

عارہق فروش: نارہق فروش.

عارہق کردن: نارہق کردن.

عارہق کردن: نارہق کردن.

عاردان (سرور، حق.): زورہوانی، لہ بنچینہ حہرددان، حارددان، نارددان.

عارفان: چاوترسان و تمببی بون.

عامست: حاست، ناست، راست، حن، بارہ، لہبارہ، لہ راست.

عازہب: کوپ و کچی لہ خم پھسیو.

عازہبہ: وورہ برینیکی نیرتک دارہ لہ رووی گمورہ کچ و کوران دیت.

عامستم: ناستم، حاستم، زورکم، نمسپای، سوک. سمخت، دژوار، ہم و اتایش، ہمر وک سہرہوہ کرک دہ کری.

عامسان: ناسمان.

عاشق ہلند: خشلیکی نافرہ تانہ ہمسو سینک دادہ پووشی و بہ قولہی لہ ہردووک شانی قایم دہ کری ہمسووی زنجیری زیرہ و ہولہ کی زیرپشی پتوہیہ.

عاطل: فرہزان، ژیر، زانا.

عالم: فرہزان، خوژندہوار، خوژنوار، مہلا.

عامبلزبون: ناوقہ دیبون، نامبازہ و لہ نامبیزہوہیہ.

عامبلزبون: ناوقہ دیبون.

عاملافن: بہخت کردن، پھورہ دہ کردن، لہ بنہرہ تدا حاملاندنہ.

عان: نان راسترہ، حان، دہم، کات، حفل.

عایلہ مہن: تووخوڑ، کولہ خوڑ، عہنہ مہن، لہ بنچیندا: نایلہ مہن یا حایلہ مہن یا ہایلہ مہن.

عاینہ مہل: پروانہ: عہنہ مہل.

عاجبکہ: کورتکاروہی عہنولکمریہ.

عہ: بۆ لیخوڑینی ناژالہ دہبی لہ بنچیندا، نہ، حہ، ہہ بووی.

عہبا: پروانہ: عابا.

عہبہ: کورتکاروہی عہنوللایہ.

عہبہنوس: نابہنوس، داریکی ریش و نرخدارہ چتی لی دروستدہ کری.

عہبدان: حہبدان، حہودال، سہوداسہر، گراو، دلدار، ماخولیا. پوڑی نیر.

عەبەلۆی: تیرەپەکی کوردە، لەبەنچینەدا حەمەزی یان ناوەزی یان حەمەزی بوو.

عەبەرەش: نەپەرەش، گیاندارێکی مێ یەنە کەم شیرە.

عەبەوور: نەبوور، خۆژماندن. — ی: نابۆری. پارچەبێکی ئاوری شیشیە لەسەر دەبەستری.

عەبەوێژ (پۆژ): نەسپی، لەبەنچینەدا حەبەوێژ یان نەبووێژە.

عەبەیی: حەبی، بۆ مندالی ساوا بەکار دەبێ تا چت بخوات.

عەتەفک: (زا.) نەتەفک، تیلماسکەتری.

عەتە، عەتەو: کورتکراوەی (عطاء الله) یە.

عەجەم: لە زاراوی کورداندا بە فارس و تورکەکانی ئازەربایجانی دەڵێن،

حەجەم. — ی: زمانی حەجەمی. خو و پەفتار و کرداری حەجەمی.

چەپەچاخی گۆشت کوتانی، ئادەمی ناشی و گێل.

عەجەنە: جەندۆکە، جەنۆکە.

عەدەب: ئاداب، کێم و خوین پێکەرە.

عەدەلەکە: حەدەلەکە، جوورە گۆرانپێکی کوردییە.

عەپرە: زەرە، نەپرە، نەپرە.

عەپرە عەر: نەپرە نەپر، نەپرە نەپر، زەرە زەرە کەر و ئیستەران.

عەپرەب: بە کوردی (تات) ی پێدەڵێن.

عەپرەبەنە: ناسراوە چە واتای وەکو هی ئارەوان.

عەپرەبەنە ی سەرپەتو: تاخووک، (باک.) پاخیل.

عەرد: نەرز، زەوی، حەرد لە (ارض) ی ئارەوی وەرگیراوە.

عەردەنی (باد.): حەردانییە، زۆرانی، زۆرەوانی.

عەرەق: ئارەق.

عەرەقچن: ئارەقچن (کلاو).

عەرەقچن: ئارەقچن (کلاو).

عەرەقخۆر: ئارەقخۆر.

عەرەقەردان: ئارەقەردان.

عەرەق هەروش: ئارەق هەروش.

عەرەق کەردن: ئارەقەکردن.

عەرەق کەردنەو: ئارەقەکردن.

عەرەق گەرتن: ئارەقگەرتن.

عەرەق گەیر: ئارەقگەیر.

عەرەق حەل: دادانامە، سکالاً.

عەرەق: هەرزال.

عەرەق: سەیدار، چنار، کوردی نییە.

عەرن: نەرن، پق، قین.

عەرەق: نەرنۆکی، توورە، قەلس.

عەرەق: ئاشک، نەرن.

عەرەق: نەرنۆر، گەرە و سەرکۆمار. لە باتی داعبا و جانەوێش

بەکار دەبێ.

عەزەفیل: فریشتە یان گیان کێشەنە.

عەزەت: حەزەت، ئارەزو و تەمەزۆ.

عەزەزی: شەکرەس، کوردی نیە.

عەسەلا: دەر بەخۆی و هەموو کەرەستەبێکییە.

عەسەپ: نەسپ.

عەسەت: نەست.

عەسەین: رق گرتنی منال کە دەرەنگ ژیریستەو، لە نەسەین هەلەوێراندن

وەرگیراوە.

عەسەسە: نەسەسە، چتی راستی یان گالته.

عەسەکەری: نەسەکەری، جوورە تریبەکی کشمیشیە دەنکی دەرێ و زۆر

ناسکە.

عەسەبانی: توورە، قەلس، (ئارەویە).

عەسەر: نەیارە، چاخ، پۆزگار، (ئارەویە).

عەسەمات: حەشامات، مەزی زۆر گرد و کۆبوووە.

عەسەرەفی: نەسەرەفی.

عەسیران: نەسیران، جوورە مەقامیکە.

عەسە: زاراوی مندالانە پیش زمانگرتنیان بە (گو) ی دەڵێن.

عەسە: عەسە.

عەسەرە: نەخەرمان، مێوێبێکیشە بەدارەو مابی لەبەر خرابی.

عەسەت (زا.): حەبە سەگییە.

عەسەدال (زا.): عەسەدال، هەزاری، ئاوارە.

عەسەل: زانیی، ژیری، زانست.

عەسەگ (زا.): حەگ، بزیکی زۆر سەبی نەبی.

عەسەشیش: قەلمسەوێ کوردییە کە یەتی.

عەسەم (نەردە): بەشگا، شووتی دابەشینی ئار.

عەسەمەنی (باد.): نەسەمەنی، جوورە هەنجیریکی.

عەسەمەنی: نەسەمەنی، (زا.) دەفری مسینی بێکدارە.

عەسەتۆش: (زا.) نەسەتۆش، کەردەوی بێ کەلک.

عەسەتۆش: نەسەتۆش، بزیکییە لە مەردومی هیچ و پوچ.

عەسەتۆش (باد.): نەسەتۆش، قەلمسەوێ.

عەسەتۆش (باد.): نەسەتۆش، نانی مزاش.

عەسەلخانی: چتیکی وەکو شەو وایە بەلام نەم تەختی پەش و قەراخی

پەنگار پەنگە.

عەسەلش: نەسەلش، قەلمسەوێ.

عەسەلش (باد.): قەقەزی زووری نەسەتۆر، نەسەلش پەنە.

عەسەر: نەسەر پەسەتەر، شووتی دەخڵ و دان و دانەوێ.

عەسەر: نەسەر پەسەتەر، دەفریکی گەوێ قوولە نەسەگەر و پەنەچی

پەسەلش و نەسەر پەسەتەر. چتیکی گەوێ تاییبەتی، کە پەسەلش

لەسەر پەسەلش.

عەسەر: شاری عەسەر ناوی پەسەلش و نەسەر پەسەلش.

عەمارە پۆ: تەنراویکە بە ھۆی کۆنی و زۆر مانەوی لە ئەنباردا پوترکاربێ.
 عەمارە: خانوویکە یەک نەۆم لە مۆرە بە قەد سەکۆیک بەرزترین لە
 زەوی، لە (عمارەت) ی ئارەوی وەرگیراوە.
 عەمارە کەرف: ئەنبارکردن، چت ھەلگرتن لە ئەنباردا.
 عەمانج: نامانج، نیشانە.
 عەمە: عەنە بەری دارێکی گەرمیانییە، دەبی عەنە یا ئەنە یا ھەنە
 بووبی وای بەسەر ھاتووە.
 عەمبار: ئەنبار.
 عەمبارو: ئەنباراو.
 عەمبەزبۆن: نامەز تێکەرتان بۆ زۆرائی یا شەڕ.
 عەمروکە: گیایەکی بەھارییە وەک گۆیلاخە وایە لێنچە و ناخوری،
 نەمروکە، ھەمروکە، ھەمروکە.
 عەملە: تیرەیکە لە جاف، لە ڕەگەزدا ھەملە یا ئەملە یا ھەملە.
 عەملەمەل (ش.): خەزایی، لە کرۆکدا (ھەملەمەل، ئەملەمەل، یا
 ھەملەمەل)ە.
 عەمەمە: بەری درەختێکی گەرمیانییە، ھەمە، ئەمە، ھەمە.
 عەن: پڕوانە: عەنا.
 عەناب: شیلان، ووشەیکە بێگانە.
 عەنەقە (نەمە): کورتە بال و دەنگ زل. دارێکی بەرز و دەریکایە،
 بەرەکی سوور و خ و شیرینە لەنارەویشی دەنکی ھەبە گچیکە، کە وایە
 عەناب کوردی نیە راستیەکی شیلانە.
 عەنەزە: ھەنەزە یا ئەنەزە یا ھەنەزە، بە چارەوێی ڕەسەن دەلێن،
 جووڕیکە لە چارەوێی ڕەسەن.
 عەنەبە: پڕوانە: عەمە.
 عەنەبەر: گیایەکی زۆر بۆنخۆشە، ھەنەبەر راستنەر.
 عەنەبەرۆ: ئەنەبەرۆ، جووڕیکە لە برنجی سەدری درێژکار و باریک زۆر
 بۆنی خۆشە وەک بۆنی ئەنەبەر.
 عەنەتەر: مەمبۆنی نێرە قوون سوورە راستیەکی (ھەنەتەر) ە.
 عەنەتیکە: ئەنەتیکە، ھەنەتیکە، سەیر، چتی نەرخدار و بێ ھاوتا. — چی:
 ئەنەتیکە فرۆش، کەسێکی شە لە ناسینی چتی ئەنەتیکەدا پەسپۆر بێ.
 عەنەتیکەخانە: شوێنێکە چتی ئەنەتیکە ی تێدا دانرابی.
 عەنەتیکەفرۆش: کەسێکە چتی ئەنەتیکە بفرۆشی.
 عەنەزەرۆت: ھەنەزەرۆت، چتییکە وەک جیوەی تیسو.
 عەنەو: ئەنەو.
 عەو: ووشە بێکە شووان مێگەلی بێ لێ دەخوێ لەبەنجینەدا (ئەو یا ھەر
 یا ھەر) ە. پڕوانە: عەو. عەو.
 عەوارە: ئەوارە، (باد) ھەر و سامالی تێکەل.
 عەو: ھەبە، ئەو، ھەبە سەکی.
 عەو: ھەبە: ھەبە ھەبە سەکی.
 عەو: ھەبە: ھەبە ھەب، ھەر ھەو سەگ.

عەودال: ئەودال، ئەبدال، کەسێکە بەدووی چتیک یا گیانەوێکدا
 بگەڕێ و نەیدۆزێتەر.
 عەو: ھەر ھەر، ھەبە ھەبە سەکی، ھەبە سەکی.
 عەیار (باد): پێستی ھەر و بز. ئەیار.
 عەیارە: ئەیارە، پەیانە، ئەندازە، ئەندازە بۆ پێوانی دانەوێلە و چتی
 تر.
 عەیارشیرک (باد): مەشکە. ئەیار شیرک: ئەیار شیر.
 عەین: ناوی تێپێکی کوردییە (ع).
 عەیعە: (باد): دەنگێکە ناوای بێ لێ دەخوێدری.
 عەینەمەل: ناوینەمەل، ھاینەمەل، غەزایی، تۆخۆرە، بەلەندەبێکی
 بۆرەقنە دندووک تێرە بە شێرە وەکەندەسمە دەچی و زەنگاوەرەنگە،
 مێمەلی کولەییە ھەر سالتیکی کولە زۆری نەویش پەیدا دەبی، ھەر
 سالتیکی کولە نەبی نەویش دیارنە کاتیکە بەگژ کولەدا دەچی زووزو
 خۆی لە ناو ھەلەدەکشیش تا نزیکێ ناو نەبی شەڕی ناکات چوونکوو ژاری
 کولەکە توک و پەری ھەلەدەوێتی ئەگەر زوو خۆی نەشوات.
 عەییار: ئەیار، ئەییار، ھەییار، زۆزان و فیلەز.
 عەرک (باد): چیکەلە، ناوێک، ڕەنگە ترک بێ.
 عەشەر: ووشەر، ھوشەر.
 عەوول: چتی زۆر بچووک.
 عە (ھەر): قوون، دەبی لەبەنجینەدا نە، ھەنە یا کە بووبی.
 عە: پڕوانە: عە.
 عەجک (پۆز): ڕق، قەن، نەجک، ھەجک، ھەجک.
 عەشفاق (بابا): جووڕە مەقامیکە ووشەکە لەبەنجینەدا نەرەوییە.
 عەشفاق (بابا): جووڕە ترییە، ووشەکە لە ڕەجەلەدا بێگانە.
 عەمەرەگە: جووڕە مەقامیکە لە قۆزیات، ئەمەرەگە.
 عەور: ئور، وور، وورگی گیاندار.
 عەورە: ئورە، گەفیکە نامادە کرابی بۆ بەباکردن.
 عەورک (باد): گەبە، لە ڕەسەندا ئورک، ھورک یا ھورکە.
 عەورین: ئورین، ھوقە، بۆرە گ و گامەشییە.
 عەوولی: ھوولی، ئوولی، ھوولی، ژور، ئەوێکە لە خانووبەرە.
 عەویرک (باد): وورک، ئویرک.
 عەبیری: ئیباری، چەپەل، نەگەت.
 عەیی (ئیرھوان): جێو، لەبەنجینە دەبی ئیبتی یا ھیتی بووبی.
 عەيسان: لە انسان وەرگیراوە و کوردی نیە.
 عەيسک (باد): نەزگەرە، لە ھەنەسک وەرگیراوە.
 عەیل: ئیل، خیل چەند ھۆزیکە کە ھەموویان بچنەرە سەر یەک با پەیرە
 گەورە.
 عەیلەت: ئیلەت: کۆمەڵێکی زۆر گەورە لە مەردوم.
 عەیلەم: ھیلەم، ئیلەم.
 عەیلەجاری: ھەبەگیر، گەلە کۆمەگ، ئیلەجاری.
 عەیشو: ناز، جیلو، جیلو، لەنچە، لار، خەمەرە.

عیشوه گهر: نازفرۆش، جیلوه گهر.

عیشوه گهری: نازفرۆشی، جیلوه گهری.

عیفریت: کوردی نیه، دیو، دیوه زمه.

عینسان: له انسان وهه گیراوه.

عیوارش (باد): گێره لوهکه. فئشس.

غهر (که): شووم، دومۆر.

غهره: بایی ههوا، لهخو دهه چوگ.

غهره: خهره، غهق، دیوار تکه به ووشکه بهردان ههله چنرایی له کهمار گۆرستان و باخ و باخچه و حهوشان.

غهرینه: غهرینهنگ، خهرینهنگ، چله گیایه که قامه کیک نهستوو و نهژته بهک پلند دهی، که لایه کهی قامه کیک درێزه قهراخهکانی زمانه زمانه و لیک بهلاوون لهسه رهوهی چهند لکیکی کورت ده ده کات سهری ههر لکهی کۆمه له گولیککی سوور و بۆر و زهرد ده ده کات وه ههترو ده چس بهلان گولته تره، که گولتهکانی وههرا نه لکه جیگای وان قاپیلکی وهکو کۆجیلای پتویه تۆتکی سووری له هههزنی ووردتری تێدایه، بۆ داره شانندی کریمی قهله شتی لیسو وههست وپی و شووینانی تر تۆزی خهرینهدی له گهق میو و بهزی رهشان له میو ناواری کرێ و سهری بهسهردا بهگیری و په ده ده کیشی بهسهردا بدری و قاپیکیشی ناو له پیش دانین و دابوهشی میکروپ و کرمه و ورده کان ده وه نه ناو قابه که به بهلان له بیر نه چی، که دهی دابوهشی و لپی درێ تا کرمه کان ههله ههرن. بۆ چنگهش زۆر باشه به دوو که له کهی قانگ ده درێ.

غهرداله: خهرداله، گیایه که ههتدهی گولته به پۆزه ییکی پلند دهی، گولتی بلاو و به تۆبه ههر که لهی گولیککی پتویه، تۆوه کهی وه گلیه ره شهی ده چی و پتر له میو کاواندا شین دهی، له خۆ له میویشی وی پوه شوو دروست ده کرێ.

غهرزا (خهرزا): ده ره به گیککی ناوداره.

غهره

غهره: خریله، قرقره، چچرک، چهرخی سههیران، (باک.) نارماز، (ههوا.) گرگه.

غهریوک (باد): خهریوک، جووره ههرمییه که.

غهرایی: خهزایی، تووخۆره، عهینه مهمل.

غهره له: پۆژنامه. — چی: پۆژنامه چی. — نووس: پۆژنامه نووس.

غهره (خۆ): بهروانه خاله رهش.

غهره ل: کرێکی ناوهریشمین و مهیل مهیلی پهنگاوه نه که وهک شیرداخ. له چوار تا دوو زده ههله بهستی دلداری و ئهتیره، بهسته.

غهرزین: زهزین، خهزین، تۆزان و قسه نه کردنی یه کیک له گهق که سیکی تر، رق ههستان، جهه گرتن.

غهرنه: خهزنه، خهزینه، شووینیک قایه، که دراو و چتی گران مایهی تێدا ههله گهری: له (مهزنی ناروهی وهه گیراوه).

غهرنه کردن: ناوه زهزینی جیگایه که له لشی مرۆ و پهروونی له کیم.

غهره به: خهز به: گوشتی زۆر چهر و قهلهو یا ناوالی قهلهو.

غهریم: خهزیم.

غهرینه: خهزینه، شووینیکه تابه تیه له گهرماو که ناوی گهرمی تێدایه، تیان.

غهرینه کردن: خهز نه کردن.

غه ل: خهق، قسن، شوهری کهناری گۆزان (قبر) و دیواری قهراخ باخ و باخچان.

غه لاندن (باک.): خه لاندن، هه لنج ههتانه خو، هه لنج به که سیکی ههتانه

غه لیه: خه لیه.

غ

غ: تپیککی نابیتی کوردیه. نه تپیه به بیروباوهی من له زمانی کوردیدا نیه دوای نهی که ناروهان کوردستانیان داگیر کرد نهو جووره دهنگ و تپانهش به نۆزهی خۆیان شیرازی نهلف و بهی یه کهسانی تیکداوه نه گهر کورت بینیک بلتی چده کهی له باغ، باغچه، غار، غاردان، غهزیم، غهه، غههگین و غولقور و ئهتیر؟ ده لیم نهوانه له بهنچینه دا ناوان: (باخ، باخچه، خار، غاردان، خهزیم، خهه، خههگین و خوللور)ان.

غاهز: خاخر، دڵ سست بوون بههوی سهه مابوون یا گهرمای زۆره.

غلام (موک.): کهلی خهساو.

غله: ترات، پرتاو، خار، پا، تاو، لنگ، بهز، چوار ناله. — کردن: پا کردن، بهزین، غاردان، لنگدان. نه شکوت، زاخوور، خولولیف، هال، کۆل. (باک.) گولله.

غله: خارا، جووره کرێکی ناوهریشمی جوانه وهک قهه نوو.

غلهان: خاران.

غلهاندن: خارانیدن.

غلهو: خاراو.

غله: خاره، نه شکوت.

غله پلاندن: خاره پلاندن، بهزاندن، پا پیکردن، لوهاندن.

غله زان: خاردان، پا کردن، لینگدان، هه پا کردن، ده ره پین، هه لینگدان، تاودانی وولاخی سوواری.

غله خهزین: خار خهزین، ههتانه و برنی وولاخ به تاو.

غله کردن: تاودانی وولاخ، خار کردن.

غله زین: خارین.

غلهو: خارین.

غله ناگ (باک.): خازناک، خاس نا، ناچاک، پیس، چه پهل، نه گرس.

غله: دوو چه شنه پوه له یه کیکیان گچکه به و زه ره نهو یتریان گهره تره و زیه.

غله ل (باک.): گالگال.

غله گه: خاله، هولۆلی که له که.

غله (دزه): قومار، گهه، نۆبه دهسته له قومار تدا.

غله نه مهمل: خهینه مهمل، خهزایی، تووخۆره.

غله

فازن (باد.): خازن، خواردن.

فازنای (همورا.): گزپاندن.

فازپای (همورا.): گزپان.

فاسون: جووره کرټکی نرخداره له خوری دروستده کری.

فاسونیا: فاسون.

فاسولیا: بمری گیایه کییه وهک پاقله وایه و ده کری به چیتشت، ناوی گیایو بمره کمشیه تی، بمره که ی دانو ټله ی که ی ده نک سپی و پان و گموره یه و له پاقله گچکه تره له کملو دایه وه کوو پاقله و ماش ده کرټه چیتشت و ده خوری.

فاس: بلاو، ناشکرا. — برون: دهنگ و باسیکی نه ټیپیه بدر کټنری و بلاو بیتنوه.

فاسفاس (نمرده.): ناشکرا، بی پمده.

فاسبون (نمرده.): ناشکرا بون، بلاو بونوه.

فاسکون (نمرده.): ناشکرا کون، بلاو کون.

فاسف (باک.): کونه شارټکه لمانو ټومر یانه کموت ټه پوژ هه لاتی ماردینی.

فاسفون: کانټیکی سپیه همورو جووره کموچک و قصاب و نامانیکی لی دروست ده کری.

فاسق: لکی دارانه. فاسقه. (نمرده.) عابایه کی ره شه ټان به سهریدا ده دن.

فاسقه: دارټکه وه کوو قهفی گوزجانی ټیپه کی له همردوک سمری ده خمن، چله میده له م سمره و سمری ټیپه کی ده خمن بالنده ی پیده گرن، فاسق، تله، (قمر.) خه پک.

فاسقدان: لمانوهه چوون و کزبوننی گیان لمبر، له پری و لاواری.

فاسقاق (باک.): گله یی و گازنده ی زور.

فاسک: فیل و فمروج.

فاسک و فیک: هموس، ناره زوو: نارام له — ی خوی ناکموی، که یف و شادی و خوشی، که له که له: نازاد کموت ټه سمر — ی ټنټیان. — کردن: که یف و خوشی کردن، خوه له کټشان. (نمرده.) دهنگ و باس، ووتی ووتی.

فاس: (نمرده.) مروا، بهخت، چاره نووس، پوذا، شانس، پهمل، نوقلا نه ی خوشی. — گرتنوه: داخوورت گرتنوه، پهمل ټاو ټن. — ی باش: نوقلا نه، خاس و ټری، خوش و ټری، — ی خراو: قره، قرائدن. هاتنه تله بی ماین و ماکمر، خه پرهمه، ماین بهراز. ماینه که به — ه، بز و ولاخ و هیتر: گو هټیل، گو هټیر، گو هټیل، بز ره شه و ولاخ و ماین: به تله ب، به فاس، به که ل، بز سهگ و پشیل ی می (با) یه: بهبا. (که.) پراو که ی مریشکی.

فالا (زا.): به تان، خالی.

فالنه (نمرده.): فاعله، کارگر، کاریگر.

فالنه ند (باد.): جادوگر.

فالچیت: جادوگر ټی، خمریکی فالگر تنه و برون.

فالچی: جادوگر، پهملچی، که سیکه فالی بوخه کی بگری تنه.

فالق (باک.): ده سهگ کول و هیتر.

فالگر: فالچی.

فالگر: فالچین، فالگیر، نیغری گیر، بهخت و ټر.

فالگر فن: هاتنه فالی ماین و ماکمر، نیغری گرتن.

فالگر تنه: بهختگر تنه.

فالگیر: نیغری گیر. بهخت و ټر، فالچی.

فالوز: فرنی.

فالووز: فانوس.

فالان: هاتنه فالی ماکمر و ماین، نیغری هاتن، نیغری خوازتن.

فام: تیگه یشتن.

فامیده: تیگه یشتو، ژیر، تیگه ییگ، زانا.

فامین: تیگه یشتن.

فافوز: فانوس، چرای دمتی.

فانووز: فانوس.

فانوس: جووره چرایه کی دیار و ناسراوه، فممر به دمت هله ده گیر و شروټی تاریکی پی پووناک ده که نموه و موم و فیلپان ټیدا هله ده کرد.

فانوسی جادوگر: سینما.

فانیله: جووره کرټکی ده زوو یا خوریه، که له ده زووی له ټر کراسمه که له خوری بی لمسر کراسمه زستانان لمبر ده کرتن.

فان: له بنچینه دا فراه.

فایتون: پایتون، گالیسکه، فیتو.

فاه: فقه، چیتشت، زاراه ی مند لانه.

فاهت (فه.): کاری نالبار و گمند.

فاهتج پاشی: جووره هله په کیپه که. جووره پارچه یه کیشه له کارگی فاهتج پاشا ده رده چی.

فاهتار: شه قار، درز، شه قار: بیستانه که شو ټیه کانی شه قار شه قاریون، فاهتاره تار بیون و اته قله شاوون و درزیان بر دوه.

فاهتاره: کاره سات، به — دان: زیان پیگه یاندن، له ټیو یردن، به — چوون: له نواو چوون.

فاهتاره قار: شه قار شه قار، هه لاهه لا.

فاهتال (باک.): باو، پوژ باشی، سلو.

فاهتاندن (باک.): زهری ټیاندنوه، دوو باره کشت و کال دمت پیگردنوه.

فاهتاندی (باک.): چاندراو.

فاهته: کورت کراوهره ی فده ټولا یه.

فاهتپاک: زیان، دهره و نازار.

فاهتپاک دهر: زیاندهر، نازاردهر.

فاهتپومه (باک.): په یوه ند بز دارو بارو چتی تر. — کرن: په یوه ند کردن.

فاهتسان (باک.): خنکان، خه فمبون، قله شان.

فاهتساندن: خنکاندن، خه فم کردن.

فاهتسی (باک.): بین، پشو. خنکا.*

فاهتسین (باک.): خنکان، خه فم کران، قله شان.

فاهتکار: (فه.) فته کر، گندکار، خراو کار. — ی: گندکاری.

فاهتووت (همورا.): — بین: داقیننوه.

فایتون

فهرته‌اندن (باک): فه‌تانندن.

فهرته‌ن: ناوی کورانهو کورتکراوه‌ی فهرته‌ولایه.

فهرته‌ین (باک.): زهوی بۆ کشتوکال په‌نیوه‌ینان.

فهرته‌یر: هه‌ویریکه هه‌لنه‌هاتبێ و خاوبێ نانیکیشه هه‌ویره‌که‌ی هه‌لنه‌هاتبێ، هه‌لنه‌هاتگ، بێ مایه، نه‌ترشیگ.

فهرته‌یره: نانی فهرته‌یری هه‌لنه‌هاتوو.

فهرته‌یل (باک.): فته‌یه.

فهرته‌ی (نهرده): کورتکراوه‌ی فهرته‌جولایه.

فهرته‌ویری: چینی، ده‌فر و نامانی چینی.

فهرده (باک.): شیوی گچکه، ده‌ره، شیو. — ی: شهرم، فه‌یت. — ی کرن:

شهرم‌کردن. — ی بوون: شهرم کردن.

فهرده‌یتی (باک.): شهرم‌زاری.

فهرده‌یکار (باک.): شهرم‌زار. (باک) — ی: شهرم‌یونی.

فهرده‌یکرن (باک.): شهرم کردن.

فهرده‌یک (باک.): شهرم‌کار، فه‌یت‌کار.

فهر (باک.): چت، وولاخ، که‌سیکه تاکی جووتیکی سازبکات، لنگ،

لنگه. (باک.) یک، تاک، تاق.

فهر: په‌رۆزی، شان و شکۆ، که‌لک، پیت، به‌ره‌کت، پایبه‌ری، به —:

په‌رۆز، به‌که‌لک. به‌د —: شووم، ناپه‌رۆز، به‌دووم، به‌دغه‌ی، گهند، بێ

که‌لک. بێ —: گزده‌ییتی.

فهرات (باک.): فو‌ات، ناوی زینیه‌کی ناوداره له‌ کورده‌ستانی ژێر ده‌ستی

ترکانه‌وه‌ دپته‌ سه‌وره‌ وه‌ له‌ باشووری عیراقد له‌ گه‌ل زتی دیجله‌دا یه‌ک

ده‌گرته‌وه‌.

فهرای (په‌وا): گه‌ره‌یه‌و، په‌تریو، هه‌راش، فرا‌ی، (کو). په‌ره‌وازه

فهره‌شه (بار، خۆ): قه‌ل، کلۆم.

فهره‌شین (باد): هاوینه‌هوار.

فهره‌شه: جووره‌ پیوه‌ندیکه له‌ پتی به‌ندیان ده‌کری.

فهره‌مۆش: چتیکه له‌ بیرچه‌و، له‌ هۆشه و چوگ، له‌ به‌ره و چوگ، له‌

بیرنه‌ماگ، له‌یادچه‌و، له‌بیرچه‌و، به‌ره‌وچوگ. — بوون: له‌بیرچه‌وون. —

کردن: له‌یادکردن.

فهره‌مۆشکار: که‌سیکه چتی زۆر له‌ به‌یرچه‌ته‌وه‌، بێ هۆش، بێ مه‌تیشک،

گه‌ژ. — ی: بێ هۆشی، بێ مه‌تیشکی، گه‌ژی، فهره‌مۆشی.

فهره‌مۆشی: له‌یادکردن، له‌بیرکردن، له‌بیرچه‌وون، له‌ به‌یرچه‌وونه‌وه‌ی

سه‌خه‌تی و نازار به‌هۆی چتیکی خۆشه‌وه‌، فهره‌مۆشکاری. دله‌یایی،

خه‌مه‌پوه‌نی.

فهره‌مۆشی دان: دله‌یاییکردن، خه‌مه‌پوه‌اندن، له‌بیربردنه‌وه‌ی ناخۆشی و نازار.

فهره‌مۆشی هه‌لق: دله‌یاییبوون، خه‌مه‌پوه‌ین، له‌بیرچه‌وونه‌وه‌ی سه‌خه‌تی و

نازار.

فهره‌نه‌ه: خاکیکه، که‌ نه‌وادی فهره‌نه‌ی ته‌یدا جیگه‌یه‌وه‌.

فهره‌نه‌هین: زمانی فهره‌نه‌انسان.

فهره‌هه‌م: ناماده، ساز.

فهره‌هه‌م هه‌لق: پته‌کاته‌ی چتیگ.

فهره‌هه‌م هه‌لق: پته‌کاته‌ی چتیگ.

فهره (که.): ته‌خوون: ناوێرن — ی نه‌م ناوچه‌یه به‌که‌وون.

هه‌سه‌سه‌هه‌ج: فیل، فره‌ت و فیل، به‌لان له‌گه‌ل فیل نه‌بێ به‌ ته‌نی

به‌کارناوێری: فیل و فره‌ج.

فهره‌جی: جووره‌ قاپووتیکی له‌ادی نیووله‌ تا په‌شتینه‌یه‌ی و قو‌لی کورته‌ و

به‌رگه‌ بۆ شووان و گارانان ده‌ست ده‌دات، که‌له‌بال، گاکه‌رک، که‌یه‌نک،

که‌رک، قاپووت، (باک.) فره‌نجی، له‌ خوری یا له‌ به‌رگن دروسته‌کری

بێ تان و په‌وه‌وه‌ی سوونه‌وه‌ خۆی ده‌گریت.

فهره‌هه‌خانه: داریکه ته‌خته‌یه‌کی له‌سه‌ری ده‌دری زلی یی کۆده‌که‌نه‌وه‌.

فهره‌هه‌جی: فره‌جی، جووره‌ کاله‌یه‌کی سه‌رده‌یه‌یه له‌ خوری یا له‌به‌رگنی

سه‌راوه‌وه‌ دروسته‌کری.

فهره‌هه‌گ: خه‌لکی په‌ژاوا، فهره‌نه‌ه، دانیه‌سته‌وانی په‌ژاوا و نه‌وه‌وه‌یا.

فهره‌هه‌ری.

فهره‌هه‌گ: فره‌هه‌نک، زانیاری و زانسته‌.

فهره‌هه‌گه‌ستان: خاکی فره‌نک، وولایه‌تیکه فره‌هه‌نگی ته‌یدا جی گه‌یه‌وه‌ی.

فهره‌هه‌گی: زمانی فره‌هه‌نگ. ده‌ره‌به‌اریکه، که‌تی، سه‌فلیسی، ناتمه‌شک،

هاله‌، نه‌خۆشیکی زۆر پیسه‌ بۆ نه‌ده‌مه‌زاد بۆی میزی خراپ ده‌کات و له‌

چاره‌وتیش به‌دات ناوگه‌لی به‌لک و شل ده‌کات.

فهره‌هه‌وون: ته‌وی پیاوانه‌.

فهره‌هه‌نه: ناشووب، په‌شیوی، وه‌یشه‌وه‌.

فهره‌هه‌ووت: په‌ری داکه‌وتوو، چتی په‌په‌وت، فره‌فووت، دا‌زیگ.

فهره‌هه‌: په‌چوو.

فهره‌هه‌س (باک.): گیانه‌اری نیوه‌خه‌س.

فهره‌هه‌سینی (باک، باد): مه‌جۆعه، سه‌ینی.

فهره‌هه‌شیر: به‌چه‌شه‌یر، به‌یوله‌شه‌یر.

فهره‌هه‌که‌و: به‌په‌که‌و.

فهره‌خی (بابا، موک.): جووره‌ ته‌یه‌یه‌کی که‌شه‌یشی ناسکه، ته‌تی سه‌ر

قوله‌ دوای خه‌لیلی پیته‌گات و گله‌وی له‌وی گه‌وره‌ ته‌و دره‌ته‌ره و به‌زۆ

په‌له‌دار و ده‌که‌داره‌.

فهره‌داو: به‌که‌لک، په‌رۆز. — ی: په‌رۆزی.

فهرده: تابه‌که له‌ به‌اریک، به‌اریک دوو تا (فهرده) یه‌.

فهرده‌ش: که‌مه‌له‌که‌کردنی جی‌زی دانیه‌یه‌ به‌ به‌یژنگ یا سه‌ره‌ده‌ بۆ

ته‌وه‌ی که‌ یه‌که‌کیان پیوه‌را نه‌نده‌زی ته‌وانی ته‌ده‌ر که‌وی.

فهره‌ز: — ی شه‌ته‌نجی: فره‌زین، سه‌وار.

فهره‌زانه: فره‌زان، زۆرزان.

فهره‌زۆ (باک.): کورتکراوه‌ی فره‌زنده‌.

فهره‌زین: دامه‌یه‌که له‌ دامه‌کانی شه‌ته‌نجی که‌ پتی ده‌لین وه‌زیر، فره‌ز.

فهره‌ژاندن (باک.): ده‌راندن، په‌رچه‌په‌رچه‌کردن، په‌راندن، به‌فره‌ژینه‌.

فهره‌ژین (باک.): په‌رچه‌په‌رچه‌بوون، په‌رچان، ده‌رچان.

فهره‌سه‌خ: فره‌سه‌خ.

فهره‌سه‌ند (باک.): ده‌ره‌فت، هه‌ل.

فهریکه‌نۆک: نۆکه فهریکه، نۆکیکه هیشتا رهق نه‌برووی.

فهریکه بوون: ته‌ر و نه‌رم بوونی دانمۆتله‌یه، که له‌ناو گۆله‌که‌ی دا هیشتا رهق و ووشک نه‌برووی.

فهره‌حه (شروا): بێگار، زیاره.

فهرسآل: (هه‌و، که)، دیمه‌ن، قه‌لافه‌ت، شیشه.

فهرسآلدان: جی به‌جی کردن و پا په‌راندنی کاریک.

فهرشفه‌ش (باک): هاشمه‌اشی ناوی.

فهرشفه‌قه (که): ده‌ردیکی کوژنده‌یه، نازاریکی کوژنده‌یه.

فهرقی: زانسته‌خوا، دانسته‌خواز. قوتابه‌یه که له‌مرگمۆتیدا بخوتی.

فهرقی خه‌لیه: تیره‌یه که له‌بآسه‌کانی بیتویتی.

فهرقی مه‌لکی: تیره‌یه که له‌نیو دزه‌بیاندا.

فهرقیوانه: ناوستی، نه‌نگرچک.

فهرقی یانه: نه‌نگرچک، سۆزانی، ناوسووتنه.

فهرقی: فقهی.

فهرکله (هه‌ورا): کاکۆل، توواله‌یت، لاجانگ.

فهرگل (نهره‌د): مه‌ل پیچ.

فهرلات (باک): رۆزباش، رۆگاری.

فهرلاتکار (باک): ساخ، پرسود.

فهرلاقه: چتیکه له‌هه‌ردووک لاق ده‌کری و باده‌دری بۆ دار له‌به‌ری پێدان.

نه‌ستق. له‌کردن: نه‌سته‌قکردن.

فهرلاقه‌که‌کردن: دارکاری کردنی به‌ری پیتی یه‌کیکیه‌یه له‌فهللاقه‌دا.

فهرلاکه‌ت: کارمه‌سات، لی قه‌وماوی.

فهرله: دیان، فله‌هه، گاوور.

فهرله‌خووی: جووتبه‌نده، جووتیر، ده‌شته‌وار. که‌سیکه نازابی له‌کاراندا نه‌ترسی.

فهرله‌په‌شه: جووره فله‌یه‌که.

فهرله‌په‌شکه: فله‌په‌شه.

فهرله‌ک: ناسمان، گه‌پ، چه‌رخ و فله‌ک، رۆزگار، چه‌په‌گه‌رد هه‌رکه‌سیکی تووشی هه‌ر جووره چه‌روتم و نه‌مه‌اتیکی بی هه‌واروادی هه‌رله‌ده‌ست فله‌کی ده‌کات.

فهرله‌مه: فله‌مه‌ی که‌سیکی، که‌سه نه‌کیفی. که‌کی نر‌خداربووه له‌پیشه‌شودا ده‌وله‌مه‌ندان له‌به‌ریان ده‌کرد.

فهرله‌نلن (باک): رۆزگارکردن.

فهرله‌نۆی (باک): سه‌لیته، جنده.

فهرله‌نن (باک): رۆزگاریوون. دارسانی خووتنی لوت به‌بروونی خووتنی لوت. (هه‌ورا) فشیای. (بابا). پۆین. به‌بروونی وولآخ.

فهرله‌سه‌فه: باوه‌ری زانستی، له‌جته‌ی نه‌پتی و گرنگ و دۆزار کۆلینه‌وه.

فهرله‌نلن (باک): په‌ریشان و بلآ و په‌راکه‌نده کردن.

فهرله‌نن (باک): په‌ریشان بوون.

فهرلق (باک): پارچه. برقه‌ی به‌ردی خارا.

فهرلقاندن (باک): به‌شکردن.

فهرلقین (باک): به‌شکران.

فهرلگی (باک): فلق.

فهرله‌ینه (باک): زیره‌ک، به‌که‌لک.

فهرلی (نهره‌د): له (فهلکناز) وه‌ه کوژتکراره‌ته‌وه.

فهرلیت: هه‌نده کاریکه به‌ته‌واوی ژیره‌نبووی.

فهرلیته (باک): جنده، سه‌لیته.

فهرلیت فوئۆ: (باک) ناوی قاره‌مه‌انیکی جه‌نگاوه‌ره له‌شه‌ریکی کوردستانی دا.

فهرن: فه‌نده. فروفیل، که‌لک، داو، په‌نگ.

فهرنا (باک): وه‌ک، وه‌کوو. په‌نا.

فهرنا‌بێده‌نگه: فه‌نه‌ بێده‌نگ. په‌نا بێده‌نگه.

فهرنه‌بێده‌نگ: فه‌نه‌بێده‌نگه. که‌مه‌ییکه زۆر که‌مه‌ی عه‌تیکیه‌ی تێدا ده‌کری نابێ که‌سه‌ پێکه‌نی یا باخووی، چونکه‌وه‌هه‌رکه‌سیکی پێکه‌نی یا قسه‌ به‌کا تێده‌که‌وی.

فهرنه‌ر: فه‌نه‌رک، فانه‌وس، فانه‌ۆ. جووره فانه‌وسیکه. چتیکه وه‌ک فانه‌وس له‌چاو یا له‌کاغه‌زی چه‌ورکراد دروست ده‌کری مۆمی تێدا داده‌گیرسێری. هه‌رچتیکی به‌ پیچ به‌نیشیته سه‌ره‌کتری فه‌نه‌ری پێده‌لێن. که‌هان. تیغیکی نه‌رمیشه ده‌نوشتیته‌وه وه‌ک مشار. فه‌نه‌ری کاتۆمیر و تیتیر: زه‌مه‌به‌رک، زه‌مه‌به‌لک. گووتزانی تراش.

فهرنه‌رک: فه‌نه‌ر، فانه‌وس.

فهرنه‌ز: فیتباز، داوباز، که‌له‌کاز. — ی: فیتبازی.

فهرنه‌زانی: رازاوه‌ه، نه‌خشینه‌راو چتی جووانی نووی. لی کریاک، له‌کارده‌ره‌تاک، خاراو، سوواری پی‌کراو.

فهرنه‌د (باد): فانه‌وس.

فهرنه‌ره‌ن: فروفیل.

فهرنه‌نۆ (باک): له‌به‌یروباوه‌ی مه‌ندالاندا باهیری سه‌گانه، گۆیا سه‌گ ده‌لوورتی ده‌وه‌ی، ده‌حه‌پی مه‌ندال ده‌لێن گورگ جووایی ده‌داته‌وه ده‌لی به‌سه‌ با به‌ینه‌ دوست و براده‌ر سه‌گیشه ده‌لی نابێ نابێ هه‌تا فه‌ندۆ رۆگۆی رابی (گوايه فه‌ندۆ گورگ کوژتویه).

فهرنه‌وه‌یل: فروفیل، که‌لک و کۆلۆک.

فهرن وه‌یل: نه‌فهنندو فیل.

فهرنی: ناویکه‌ته‌نها به‌تۆله‌ سه‌گی به‌کارده‌به‌ریت.

فهره‌ۆ: شه‌رم، پاکداوین.

فهره‌یت: (باک) فله‌دی. شه‌رم، شه‌رمه‌زاری. بی: بی شه‌رم، بی چاوه‌روو.

فهره‌یت کردن (باد): شه‌رمکردن.

فهره‌یتۆ (باک): شه‌رمه‌یون، شه‌رمه‌ن.

فهره‌یروۆ: په‌یروۆ، ناوی موو‌رویه‌کی نر‌خدار و ناوداره، په‌یروۆه ناوی ناره‌تانه‌شه.

فهره‌یروۆ‌به‌گی: تیره‌یه‌که‌له به‌گزه‌که‌کانی نیسته‌ی موکریان.

فهره‌یله‌سووف: سۆتی، زانا، بآیه‌مه‌ت.

فہمیلی: ناوی تیرہ یکی گمورہ ی کورده له گمرمیتنی زۆرن به لآن زۆرتینیان له لورستان زۆرتازاو کاربین و بهسلیقه و کار پا پهرتن و دهست پاکن نهک له کوردستانیدا له گیتی هاوتایان نین یا کممن.

هفت: فوورکردنه به کلکی سهیلمو قهنه دا بو ده په پاندننی سووتوی تووتنه که ی سهیلکه ی فت کرد. (پهوا). قوون. — پهش: قوونرهش. چوئل، به تال، ووشه به که له کاتی فریدانی گۆره ی باز ی فینجانیاندا به کارده بری. واته بو شه و هیچی تیدانیه.

هفتهفت (نهرده): سرتسرت، سركسرك.

هفت پوون: تیکموتن و ده رجوون له یاریدا.

هفتخوش: قهنکه.

هفتراق: بهنسا مۆته دووبه ننی نهستوو و درتیه به پاش تهرکی زینیسموه به کاری بهستان خورج وهه گیمو چتی تردیت. (زاخ). دل، ویست، تاره زوو. — ت داکموی: دلت داکموی، هوا ی ویست و تاره زووت داکموی. (پهوا). نهندامی شهرمی تاره تانه.

هفتراندن (زا): بینین.

هفترهش (پهوا): قوونرهش.

هفترک (زا): قارچک.

هفتروفنه: نهوچته به، که له چتی تر موتریه بکری.

هفتفت (باک): دهنگ و همستی بارینی به فریه.

هفکردن (هوا): ده په پاندن، فووتیکردن، فوولمۆدنه کردن، قونچکه جغاره سووتو لی ده په پاندن. فریدانی گۆره ی و فینجان له گمه ی فینجانیین و گۆره ی بازیدا.

هفتلتهک (باک): قولایی چاو.

هفتلۆپچک (باک): هه لۆبزی نهوه، بازدان.

هفتوو (ههوا): ووتوو.

هفت و ههواون: (که). زۆری بی پایان. ئیجگار زۆر. زۆر زه وهند.

هفتیله (نهرده): فتیهله.

هفتیلک (باد): فتیهله، پلێته ی چرا، (باک). پۆرک.

هفتیل: پلێته نهو ده زوو یا په پۆر بادراوه به که له ناو پوتگهرچک و ئیتردا له ناو فانوس و چرای ده نین و هم بهو پلێتهش ده لێن که له ناو چراو لامپا و فانوس و ئیتر ده نین، پێش نهختی له ناو رۆنگهر چه کی ناو قوودیکیان ده ناو هه لیان ده کرد.

هفتیله (ههوا): پلێته، پتیهله.

ههجوو: — کردن: فرنی کمو و سووتسکه به.

ههجوو: گرم بوون و له بهر چاوان بزر بوون یامردنی گیان له بهر تکیه.

ههجوو کردن (باد): پۆشستنیکی ئیجگارییه، که گه پرا نهوه ی له دووانه بی. هۆرمز — ی کرد: واته به ئیجگاری پۆشست یامرد.

ههجوو: (که). دهنگی بالی کمو و بالندانه له کاتی فرینیدا، فرین و بالگرتنی کمو. ده په پهرین و سه په لۆبونی بالندانه له قه فمزیدا، فرکه فرته. — کردن: ده په پهرین و بالگرتنی کمو، فرین و بالگرتنی کمو.

ههچ: له ده می گممو قه شمه ریدا ده لێن: (کو). فووج.

ههچک: دهنگیکه له دهستی جۆلاره دیت له کاتی جۆلایدا: به لای مائی جۆلادا تیه پهریم ههچک ههچک جۆلایی ده کرد.

ههچک ههچک: دهنگی یهک له دهوای یهکی دهستی جۆلایه له کاتی کارکردنیدا.

ههجوو: مالاواییه بۆ کاتیکی دور له کاتیکیدا به کارده بری، که مرۆ به سه فمر به چی وه لāmیش همر فجوووه.

ههپ: هوش، بهندیواری. — ی به جیها نهوه نهماوه. چاره. — ت بزری. (کو). کان، فان، له جگینیدا کمستکی بیدۆرتنی ده لی له فرائم چی. (پهوا). کو. دوو جگ له مه لāmۆرتندا له سه ر قیزه یا له سه ر پشت پراوستی. قوم، قومیک له چای یا له قاره، که، لیتی پتیه بنیتی و بیهخۆسه. په یوهندی چتیک به سه ر چتیک تره وه. دارا — ی به سه ر ژنه که یهوه نهماوه واته ته لاقی کمو توه. دهنگی خواردنه وه ی چتی شله مه نیه.

ههرازی: ههرازی، به خۆداهاتن و گه شه کردن.

ههراشین (باد): خواردنی نیوه پۆیه.

ههراشینخواوردن (باک): نانی نیوه پۆیه خواردن.

ههراشین: فراوین، فراوین، قاره لۆتون.

ههراش: هه لفرینی بالنده. هه لمهت و پارکردن، به په له چونه شووتنیکی.

ههراشیدن: پهواندن، پفاندن، په فاندن. هه لفراندن.

ههراشفران: مهبس له پوو و پوت و بی تارامیه.

ههراش: فراندن.

ههراوان: گوشاد، به سه ره لām، به ریلۆ، فره، فره ه، گوره، پۆر، په سه. به راوه له، فرهوان، (خۆ). به سه ره ده، پان و پۆر، پان و سه رین. — ی ده غل و دان: زۆری، گه لیک، زۆر، ئیجگار زۆر، گه لی. — سوون: گوشاد سوون. زۆر سوون. — کردن: گوشاد و شاه له کردن. زۆر زه بهند سوون. — ی: گورانی، گوشادی.

ههراوانی ده خلی و دان: زۆر زه وهندی.

ههراوین: (باد). فراشین، فرامین، نیوپۆژ، چیتستی نیوه پۆیه، ناخوواردنی نیوه پۆیه.

ههپ: ماف، بهندیواری. — ی به سه ر یهوه نهماوه: مافی به سه ر یهوه نهماوه. ههپ: بهرت، توور. — دان: توور هه لدان، فریدان. ده رجوون، هه لآتن. (پهوا). نه کو تراو. فره ی بالندان، په، دهنگی بالی بالندانه له کاتی فرینیدا.

ههپ: ته بیل، تر سه نۆک، فراوان، گموره. (که). فه، نه ره ده. زۆر، گه لیک، ئیجگار زۆر، بی ژمار، بیداد، مه شه، مه سه مر، (نهرده). بێشو.

ههپهوش: چتیکه بهشی زۆرانی تیدابی یا زۆر به شه بش بی.

ههپهوون: فراوان و گوشاد بوون.

ههپهویی: زۆریلی، سازنده.

ههپهوار: زۆرجار، فره کش، چه ندجار، چه نجار.

ههپهویال: کمستیکه ناوات و مرازی زۆری.

ههپهوی: زۆرخۆر. — ی: زۆر خۆری.

ههپهوان (نهرده): فریدان، توور هه لدان.

ههپهوو: دوو پوو. — ی: دوو پوویی.

فرجه لیّدان: فلّجه لیّدان، پاکردنوه.

هَر جَوَك: خور به چتيكوه گرتن لَسَر دهمي شيرخور اړيتوه، دهلټين — ي پيسوه گرتسوه. هسوه لخوراډني منډال و بيتجوي ساوايه لَسَمَمَك و گرواني دايكيان، ژك، (باک)، فرسك، فريشك، بَو منډال و فهرخي نازل و وولاخان مبعس له شيرخوراډنيته. — كردن: شير ده رخوراډدان. — كوتتي منډال: سهر پاني شل دهبي و زگي دهچي نيتواني پاني زگي شل دهبي دهلټين — ي كوتسوه دروايه ده پيتنلوه، زكچونيش نيشانه يه تي. **هَر جَوَك** (باک): قه لَسَمي موو.

فرحیل: دانویله یه که نیوه کوژ بووی، نوکه که — بووه.

فرخ فرخ: فیچر دہنگی پڑانی خویستی کوڑراو و سہرپراوانہ.

فرد (باک.): شۆریاو.

فردانسن (باک.): ورود کردن.

فردہ کے (باک.): وورد۔ - کرن: وورد کردن۔

فردک (باک.): فردزی

فردوقی (باک.): تیکوشیوی نان و دز، فردک.

فردۆك (بار.): باپشكىتو.

فردین (باک.): ووردیوون، بفردہ (ووردبہ).

فہرذ (نہر دہ): زوو، گورچ، توند، تیش، چہسپان، پہلہ، کرژ، توند و تیش.

فرزهن: فرزه‌ند.

فرزندند: مندا، رولہ، بہ چکہ۔

فرزین (زا.): پرمه‌ی وولاخ.

فهرس: همريژ.

فرستاده: ناردراو، ناریاک، همناریاک، دمسپیریاک. ناردراو، کسپیک له لایمن یه کیتموه ناردراوی بۆلای یه کیکی تر بۆگه یاندنی راسپارده یهک. ناردراو.

فرقائن: فرتاندن ، دافرتاندن، فریدان.

فارسىخ: فرسنگ، فرسقى.
فارسىخ ژمىڭ: فرسنگ ژمار.
فارسىخ نووڭ: فرسنگ نووڭ.

فرتفرت (باک.): فرتہ فرت، بۆلجۆل، قرتہ قرت.

فرسطق ژمارد: فرسندنگ ژمیره نیشانه یی که لسه ریتگیانی داده نین.

هفتکده (سور.): (موک.) فرکه، بالندهکه — ی کرد و پژیشت، مرژیکه — ی کرد و رژیشت: هیتی دا خوی و رژی.

فرت و هوڙ: فرتہ فرتی زڙر.

فرجیل: دانمویله نیوه کولاًو.

فرشه: فلیچه.

فرشته: فرشته، مه‌لایکه، بنده‌ی خوا، نیوی ثافره‌تانه.

فرشک (ہاک، کہ): شیلوووک، پایہدار، مشوار، ہی۔: ناپایدار، ہی مشوار، ہی۔ی: ناپایہداری، ہی مشواری۔

فرېځکې بۆمبهاوېژ: بالآفرې بۆمبهاوېژ.

فرېځکې پرېځاکمر: بالآفرې پېريټلکار.

فرېځکې تفاق گووېزهوه: بالآفرې تفاق گووېزهوه.

فرېځکې سووسه: بالآفرې سووسه، فرېځکې سمرنجدر.

فرېځکې قهلايې: بالآفرې زور زلام.

فروو: فرو.

فرووچ: جوچکې مريشکې نېره لهپاش تممېنى (۵) مانگې تا دهگاته ساليکې تمراو، شارک، (باد.) وارک، له هينديک شوريتان دهلين باروکيکې هيتسا هيلکې نهکړدې هملېه.

فرووچاو: شزراي فرووچي.

فرووچکردهوه: (کوژ.) فرېجووکرډن، بدهفرېن خوځېدېدون بۆنيوهوا يا ناو بۆ هممروگيان لهبريکې بهکاردهبريت که به پله خوځې باوړتېته ناو همروچتيکيووه.

فروووز: وهرېزې، جاپسي.

فروووزو (باد.): همرېز.

فروووزي (زا.): چتي چکوڼه.

فرووځل: کون و کاژېر، پېنج و پنا، کون و کهلين، (بۆلي.) تيتال، فيتل و فمره، چاپ و چوپ. — کړن: چاپ و چوپکړن.

فرووک: دهمتهچيله.

فرووکمر (باک.): نهفس، گيان.

فروون: فرېن.

فروووهو: فرېفرې زور.

فرېټ: بديکې نمستوره بۆرايېلې تموني بهکاردهبري.

فرېټه (پوا.): دولولې داوه بدينه باش با نادري خواه پمشتيشي پيډهلين خواه پمشت له رايهلدا بهکاردهبري، فرېت.

فرېټوون (باد.): جووره شيرينيېه، که له نارد و هيلکه و شهکر دروست دهکړي وهکوو پهنجره کونکونه.

فرېځدان: ناوړتېن، (باک، باد.) نافيټن، کموژانډن، کموشانډن، شمزه لانډن، دهراقيټن، راډان، (زه.) پمردان، گهپچانډن، تووپههلدان، تووپردان، تيپههلدان، دوور خستنموې چتيک له خوټ به ناوړتېن. لي — ليکړدنهوه، پمړانډن.

فرېژ: پمريز، جاري کشت و کالي درواووه. (باک.) جووره کريکې وهکوو قمديغهيه.

فرېزه (باک.): همزراي کشتوکال لي براووهويه، دروينهکرايې، فرېز، پمريز.

فرېژن: کلاو فرېژن، کسيکه چتي برقيټي يا بالندهي هملفرېټي، هملفرېټن.

فرېوه (همورا.): گهليک.

فريا: چهپاله، هانا، داد، هاوار. — کموتن، چهپالمدان، بهماناگهپشتن، بهماوارمههاتن.

فريلا: فمرياد.

فرياخستن: گديانډني چتيک به کسيک لهکاتيکې زور پتويستدا.

فريارهس: کسيکه بهماواري کسيکيکيووه بگات، دادپهس.

فرياکهوتن: بهماناگهپشتن، بهماواري کسيکې گهپشتن.

فرياگهپيشتن: بهماناگهپشتن، بهدادگهپيشتن.

فريال (باک.): ناوي نافرهتانه.

فريب: فريو، گول، خلټ، خلټه.

فريبلن: هملخهلهتان، تهمرهخواردن.

فريب خوړ: کسيکه فريوي خواردي.

فريب خوړانډن: هملفريوان.

فرييدان: هملخهلهتانډن، فريودان، گولدان، خهلهتانډن.

فرييدهر: هملخهلهتېن، فريوده، گولدهر، پهنگ کمر، لهخسته بهر، لمړيگهدهريهر.

فرييباگ (نهمده.): هملخهلهتار، گولخورادگ، پهنگ کريباگ، فريوباگ.

فريز (جبا، باد.): جووره دهنگيکې دريټه له نيواني دزو پتويواراندا يهکترې يي ناگادار دهکنمووه. فريزوو.

فريزوو: (جبا، باد.) فريز، (فه.) هريز، (پوژ.) چايهر، همريز، همريس. — پنينهوه: ليډان، کوژتن.

فريسم (مام.): دؤعا خوړتېنډن. دؤعايهکې لي — کړن: دؤعا بهسمردا خوړتېنډن.

فريشته: گزيا بملدهي تاييه تي خودان، پمري. بهخت، پاو، چارهنوس.

فريشتهي مارين: فريشتهي بهخت، چارهنوس.

فريشک: فرچکې مندالي ساوا. پايهدار، خوځاگر، بي — ناپايهدار، چوارپينه. (که.) شيلاروک، ژهکيکه لمزکې کار و بهرخ دهريټرايې بۆ هموني پميري خوځکرايې، مايه.

فرې فري: جووره گميهکه چمند کسيک پيکموهې دهکن، يهکيکيان دهپيټه وستا و دهلي فري فري فيساره چت فري و قامکې بهرز دهکاتموه نوجار نهگمر چتيکې وای کوت که فرنده بي نموي لهگهل وي قامکې بهرزهکاتموه تيدهکموي و نهگمر چتيکې واشي کوت که فپندهنمې نموي لهگهل وي پهنجې بهرزکاتموه تيدهکموي.

فريک (باک.): فمريک.

فرېن: پمرازکړن، فران، فرپان، بالگرټني بالداره بۆحموا، هملفرېن. ليډاني دهمار.

فريو: تهمره، دهمتخپو، بلحات، فريب، خسته، فيتل، لهپوکي، تاو، چاغ و بنگ، خاپ. — دان: لهخستهبرډن، دهمتخپوکرډن.

فريوه: گميهکه نموي تيکموي دهبي به هملگله شله بهوات و نمواني دي تي هملدهدهن نمريش لمران هملدا نوجار همرکسي وه بهر شقي وي کموي تيدهکموي.

فريووان: فريوخواردن، هملفريوان.

فريوبلاز: خاپو، خاپوک، فيتباز، (که.) بلزاج، فريوده، لهخستهبر، زانهخو، سمهمندهکروژ، قولشکيټن، دهمت شکيټن، خاپينوک. — ي: تهمرهدهري.

فريوخوړ: تهمرهخواردوو. — ي: هملخهلهتان.

فريو خوواردن: فريودراندن، قولشكان، دهست پران، خهله تان، چاغ و بنگ
 خارن، خاپيان، فريوان، ههلفريوان.
 فريودن: تفره دان، ههله تاندين، خاپاندين، له خسته برون، چاغ و بنگ
 كرن، قولشكاندن، چاويستن، تاودان، له پاندين، زه باندين.
 فريوده: خهله تين، ههله تين، (كه.) بزاز، فريواز، زهوتك،
 فيلباز، تفره دهر، سمه نده كرؤژ، خه پؤ، لميوك، فريوهر، ههلفريوتن.
 فريويوك (نمرده.): ههله تان.
 فريويان (نمرده.): ههله تان.
 فز: فزه، همست، فس، (نمرده.) فسه.
 فزه: فز، جوړه، نكه، نكه، همست. — نكه ي: واته نه جوړيږي. نووكه،
 لچ جوړليانوه، نق.
 فز دووك: عازبه ي.
 فزوه: همست، جوړه. — كردن: جوړول. — ليوه هاتن: جوړول، دهنك
 كردن. دهنكي باي، هاش.
 فزوه فز: هاش هاش، دهنكي باي.
 فزوه ي بړين: مېس له جوړه خستني يكيكيه.
 فزووك (بار.): باپشكيته.
 فس: تس، باي بي دهنك كه له مروي جوړي ده پتيره و بډگنه. —
 كمندين: تسكمندين. بړوانه: فسه، قوندا نوه و ههليشستني مريشك و
 بالندانه.
 فساندين (ياك.): كووپ كړد نوه، چماندن نوه، داهيتان نوه، قه لمشتن.
 (موك.) تس پيكي كمندين، تساندين. (ياك.) نيشتان د نوه ي هه لامساني.
 فسه: چپه، خته، خخته.
 فسه: خته، خخته، فس، بؤ دهر كردن و پړوانني پشيله به كار ده بري.
 فسه زمان (دزه.): پسك، زمان پسك، لاله پته، زمان پس.
 فس: فس: چپه چپ.
 فسهك (ياك.): فسكمن، تسكمن.
 فسه كردن: چپه كردن، خفته كردن.
 فسه گورگ (خو.): خاله الوكه.
 فسه گورگانه: تسه گورگانه، كيره سه بانه، گياهي پاييزيه و هك كارگ
 له زهوي دهردي به قه دوو مه لانيكي ده بي به ووشكي نيوه كه ي و هكو
 نارد ي بمباي ليدي به بريني وواخي وهر كړي چاكي ده كا نوه.
 فسه ي: فس: سرتسرت، (كو.) فسكه فسك، (هورا.) شيلاني مووروو.
 فستان: جوړه عمريزيه كي نافر تانه تاوداماني ناو قه د باريكي داوين
 والايه.
 فسق: فندق، بمرې دره ختيكيه و هكو پسته بمسورير كراوي ده خوري.
 فسك (زا.): كسيكه كه له رويشتنيدي پتي هه لخليسكي.
 فسق (دزه.): دابن كمر. (ياك.) گمه يه كي مند الانه يه به دار
 ده ستيكي چتيكي توو هه لده دن به ليداني. — ي: كسيكه هيتنه
 گمړوك بي نه كوميته مالي خوږي. سگي خوږي.
 فسدان: برتتيره له دهر كردني يكيك، باراميان فسدان: واته دهر يانكرد،
 خوندانواندن، خوقش كردني مريشك بؤ كه لاشير.

فسه انموه: دهست هه لگرتن له كاريكي و پشيمان بوونوه له بمر نوبون و
 سدرنه گرتني، تسكمندين.
 فسس: ووشه يه كه پشيله ي پي دهرده كړي.
 فسه: فسس.
 فسس پالنهوان: برتتيره له يكيك كه هپي له دهست نه يمت و همر
 خوشي هه لكتشي.
 فسفسك (ياك.): گياهي كي بؤن ناخوشه.
 فسفسوك: (ياك.) فسفسك.
 فسقه (كه.): فيسكه، (بابا.) فيسقه: قيسكه پيواز، فسكه، سدلكي
 پيوازي وورد بؤ توو هه لده گيرت.
 فسقه: فسكه.
 فسكاگوري (ياك.): فسفسوك، جوړه گياهي كه.
 فسكاندين (ياك.): تساندين.
 فسكه (كو.): سرتنه. پيوازي فسقه، فيسكه.
 فسكه (ياك.): تسكمن.
 فسكه فسك (كو.): سرتسرت.
 فسكمن: تسن.
 فسكك (هور.): مريشك يا كه لباييكه كه كلكي پوويهر و خواربي.
 فسكوول: گولنكي فيتسي سوره.
 فسكين (زا.): پي هه لخليسكان.
 فسكن: تسن، فسوك.
 فسنان: مېس له دهر كردني يكيكيه.
 فسوس: فسكين، تسكمن، گنده ده لك، حيز، تپ، تنبل. (هورا.)
 بډگنه، داعباي كه به قه دهر ده لكتيكيه كلكي گمزيك درتزه دهست و
 لاق ي زور كورته گوشتي ناخوري هيتديكيش ده لپن له پشيله ي گچكه تره.
 فسيان (ياك.): كووپ بوونوه، چمان نوه، فسين.
 فسين: فسيان، تسكمندين، تسين.
 فش: قل، ماندوو، خاو. — بوونوه: خاوبوونوه. — پي كردن: —
 پي كړد نوه. كه پوي: — تفنك زل و فراوان، به دهنكي لوت نمستريش
 ده لپن، به دهنكي مارش ده لپن. به پيچوانه ي چسپ، جلي فش: جلي
 فراوان، دهر پي فش. (كه.) بؤ چتيكي پتوده بي كه يه كتر ي بهردابي.
 لوكه ي: — لوكه ي كراوه. زهوي: — زهوي كه نه نيشسته سهر يه كتر ي.
 (ياك.) قوول، گوج، به تان. (زا.) چلومي لوت، فم. — كرن: فم كردن،
 چلم نمسترين. (هورا.) فيز، به خوي ده فشي، به فوزه.
 فشاداي (هورا.): كوشين.
 فشه: دهنكي فشه كي نوروزان و شادمان ي، فیشه. گمه، لاف، فيشال،
 گالنه، گمپ، ياري، زپتاك، زپتوله، به — پاي مېبوويزه. جوړه
 دهنگي كه هك دهنكي تس ي وايه.
 فشه فش (كه.): — كردنوه: به كسيكي هه لكوتن. دهنكي لووتيه،
 بؤ دهنكي چتيكيش به كار دهر ي به دم باو هواوي. فشه ي يك له دووي
 يه كتر ي.

فقه کردن: برتیه له خو هله کیشان، گالته و گه پکردن. ده چوونی دهنگ به فشمه له چتیک.

فشمه کلاوئه (ههوار): چوپره پۆنه، چنگه له، شروان هله خه له تینه، شروان خه له تینه، بالنده پیکه له چوله که گموره تره بۆرکار و کلاوونه (پۆنه)، بهزوری له سهر پنگایان ده نیشی و هله ده فیتسه زور ناروات و ده نیشیتسه گوشتی ده خورت.

فشه: فشه: زهوی خاوو خاک پزیو، (که). سستهک، بۆ هه موه چتیک فشه به کار ده بری.

فشمه بوون (که): له خوتایی بوون.

فش بوون: هولۆ بوونی چت. نهرم بوون و هاتنه باری یه کتیک له کار تیکیدا له موه پیتش نه یوستی بیگا، ده چوونی با له تایه تۆتومویل و نیت.

فشاق (باد): (خو). فیسقه، فیشقهی ناوی.

فشخانندن (باک): هله خلیسکانندن.

فشخین (باک): هله خلیسکان.

فشقه (باک): مرۆ و گیاندارێ ئهستورن و گموره. به دهنگی ماریش ده لێن.

فشقیات: گمه، گالته، گپ، فیشقیات.

فشک (باک): فاتمه شک.

فش کردن: برتیه له نهرم بوون و هاتنه بار بۆ کردنی کار تیک.

فش کردنهوه (که): هه لنان، به کهسیکی هه لکوتن.

فشکین (باک): دهنگی لووته، (باک). پشکین.

فشۆن: فشۆن.

فش و هۆن: چتی فشی شل و شیاو، سست، نهرم، فش.

فشی: پۆزایی.

فشیان: فشین.

فشیا: دارسانی خویتی لووت.

فشین (ههوار): دارسانی خویتی لووت. (باک). نیشته نهوی شویتی هه لامساو و ناوسار. (موک). شانازی. به خو: شانازی کردن.

فکله (ههوار): کاکۆل، تووالیت، نیتچاوان، چالایی پشت مل.

فل: سس، په خمه، شل و وول، فش، ماندور، خاو، شل، شه کت، سست، شل و شیاو و تمبیل. — بوون. — کردن.

فلار (ههوار): جنده، سووزمانی.

فله: فله.

فلهه (باک): فله، دیان.

فلههن: جووره ماسیه.

فلههی (باک): فلههی، زمانی فلهان.

فلت (که): بلار، فش، فراوان، ده لپ. قه لهوی ئهستور.

فلتاندن: فرتاندن، بۆ سووکی، بۆ کهسیک به کار ده بری، که با خوی، گوشت کوژ کردن به فله.

فلته: دهنگی سهره لهدم و لیتی هه ندی کهسه ده دی له کاتی گفت و گۆدا، قسه له باری سووکیدا به کار ده بری، بۆله، هه پشه، گهزاره، ووتهی بی پزی و جی، دهنگی ناخوتی پیران.

فلتهفلت: بۆل بۆل، فرتهفرت، فله فله، ناما قوولی، پرته برت، فلهی یه که له دوای یه کتری، کاویژ، فلچه فلچ.

فلتهده مه: کهسیکه له گوشت کوژیدا هه ر فلهی بی.

فلج: پان. — بوونهوه: پان بوونهوه. — کردنهوه: پان کردنهوه.

فلچه: چتیک موهینی زیره دهه و ددانی بی ده شوژی و هی گمورهش پیلار کالای بی پاک ده کرتسه، به تاره، گز کهچه. جووره دهنگی که له پیلادوه دهی له کاتیک، که ناوه کهی ته پری. فلچه، مژین، هه لمژین، دهنگی هه لمژین. فله.

فلچه فلج: فلچهی یه که له دوای یه کتری.

فلچهی تۆزته کاندن: (ههوار). فلچۆ تۆزته کنای.

فلج و هۆز: فله، فلچه فلچی زۆر.

فلس: دراویکی مسینی کهم نرخه گه رمیینه.

فلفل: مهبوون.

فلق: ناوی که مترین دراویکی بابانییه. ئافره تیکه زۆر به کار برایی، (باک). (باد). فلهگی. (که). ده لپ، زۆر گرشاد و فراوان، زل، کهوشه کهم به پیم فله.

فلقه: فله. قولته. جووره دهنگی که دهک دهنگی کاله کی با، که بدری به زه ریدا.

فلقه فلق (که): قولته قولت. (که). فله فله، ووشه یه که له پووی سووکیهوه ده کوتری به یه کتیک، که قسه بکات تا بی دهنگ بی.

فلقن: پروانه: فلهقه.

فلقنه: فلن، می یینه یه که جار جاره دهنگ له می یهوه بی.

فلق وهۆز: فلهقه فلقی زۆر.

فلق: فلن.

فلقه (باک): کهشتی گچکه.

فلووت: شمشال، بلووتر.

فلووه: که لکه له.

فلووهاو: که لکه له.

فللی (نهرده): نیتی نیرینه و له فهرامه ز قولته کراوه تهوه.

فللیته (بابا): سهر سه ری.

فلیقان: لکی دوو په لی دره خت.

فلیقان: فلیقانهوه.

فلیقانهوه: مخمخین، (باک). په لچقین، مرچقین، پلیشانوه، په تشان، (باک). پرچقان، جیق ده هاتن، تولخانهوه، پورخانهوه.

فلیقاندنهوه: (زا)، پۆز، گژ. پرچقاندن، هه لکوشین و چنک تیه خست و ده کوه تماشه، که هه لی فلیقینی، (باک). مخمخاندن، (دهر). پلیقاندن، (ههوار). تلیقاندن، جیق ده ره تیان، تولخاندنهوه، پورخاندنهوه، په لاختن، (باک). په لچقاندن، پلیشاندهوه میوه یا چتیک تری ناسک و نهرم له بن چتیک یا له ژیر پیا نندا.

فلیقان: فلیقاندن.

فلیقانهوه: فلیقاندنهوه.

فلیقاو: فلیقاوهوه.

- فلیقاوه: فلیقاوهه.
 فلیقاوه: فلیقاوهه.
 فلیقیان: فلیقانوه.
 فلین: گرژ بیرون و هاتنوههیکه.
 فم: هنگ. — کردن: هنگ کرن، چلم ناسترین، که پز خاوتنکردنوه.
 فم کردن: هنگ کرن، چلم ناسترین، که پز خاوتنکردنوه تیندانه لوت بز نموی چلمیکه که تیندایه بیتنه ده ری، لوت سرین.
 فن: گنه.
 فنهفن: گنه گن، دهنگی لووتیه.
 فنتوئی (باک.): جووره تندنیکه کی قولیه.
 فنج (باک.): کاشیهره، بهردی گموره.
 فنجان: جووره نیستیکانیکی کورت و پهله له چینی دروست ده کری و قاوه ی تیدا ده خورتیموه، فینجان.
 فنجان بپ: جووریکه له کاری همویر، که به فینجان ده کری.
 فنجانی: فینجانی، جووره یاریهیکه، که به فینجان ده کری.
 فند (دزه.): شلمچه، لی خرینه، مۆم. (گرمی) رستهیه که له دهزوو و میوی وه کوو مۆم (شم.) دهیسووتین، له بغزو شمی دروست ده کری هی بغزی دهکنه مۆم و هی شمی، که دهکنه فند، فندک لهناوی ویدا دهزوی بادرای تیدایه و به ناگر ده کری.
 فند (باک.): شم، مۆم.
 فندشه مال (باک.): نای چیرۆکی کرمانجیه.
 فندک (باک.): شمدان، مۆمدان.
 فنده گوله: فیستقه گوله، بالندهیه کی گچکه یه، فیرنه گوله.
 فندق (دزه.): به هممو چتیکی چکۆله و جوان ده لئین فندق. (خۆ.)
 جووره قوچه قانیه که له کارته ی چناری کوانه یه کی دروست دهکن و ژیه کی دوو قه دی له همدووک سهره کانی قاییم دهکن په رییه که یا همبانه یه کی له نیوه راستی ژیه کانداه کوو قوچه قانی لی دهکن بی لاسک همرسهری له نیوه قه دی ژیه کی دهکن لوسا وورده بهرد یا گرمۆله ی قوپی ووشک له نیوی ده نین راپده کیشن و ده یه ویزن زور دور ده روا و زور به میز و ننگیویه. (موک.) بهری داریکیه، (باک.) بندهق، وه کوو هسته وایه به سویر کراوی ده خوری.
 فندق شکندن: چه قه لیدان، به قامکی همدووک دهستان چه قه لیدان.
 فندک (شکا.): شلمچه، لیخرینه. زهویه که له بۆتانیدا. (باک) مۆم، شم.
 فندق: فندق.
 فنقچه (نمده.): گزیکه.
 فنق شکندن: مهبس له چه قه لیدانییه.
 فنک (پهوا.): گندزیکه به رهنک نمویی که چی ناوه که یه گه یشتی.
 کونه شاریکی کوردانه له میژوودا نای زیندوه و بشاری قاره مانان ناوده بری و قه لاتیکی سه ختیشی تیدایه.
 فنکه: فینکه.
 فنکه فنک: فینکه فینک، فینکه فینک.
 فنوش (همو.): کسیتکه لووتی کورتی.
 فوئه: فوئک، پیتشگیره، په شته مال. — ی گه رمای: لوونگ.
 فوئک (باک.): فوئه پیتشگیره، سه ریوشی ژنان.
 فوئل (باک.): قنج، قوز، دهلال، جوان، شیرین، نه خشین.
 فوئه (باک.): فوئه. — خووه دان، به خوئه لکوتن، خوئه لنان.
 فوئت (باک.): نازین، په سنی دهرو، به دروه لنان.
 فوئتان (باد.): خوئه لکیشان.
 فوئه (پهوا.): بافیش، ساخته، (پهوا.) قورۆمه. — چی: بافیشکار، ساخته چی، خوئه لکیشان.
 فوئه (باک.): کسیتکه به خوئی هه لیلی و به خوئی بفشی. — ی: فوئال، به خوئه لکوتن.
 فوئل: مرۆفی پیک و پیک.
 فوئول: گمردن بهس، ده سمالی گمردن.
 فوئل: فوئل، به لآن همیشه له دوای (فش) ه و به کارده بریت: فش و فوئل.
 فوئه: جووره ده زمانیکه له جیره و همدی چتی دیکه ده خرینه ژیر نقیمی شووشوه بۆ نموی وه که نه لماس بنووتی.
 فوئه: (نمده.) جقجه، برنجی ناسکه، که وه قاقهزی ته لا ده چی.
 فوئوو: پهیان، پرپاردانی شتیک له سهر خۆت له دلا.
 فوئوات: فوئوات.
 فوئه (باک.): فوئوات، (باد.) فوورهک، پرژ، سوللی، سوللا.
 فوو: (روژ، دهر، باک) پف، (ههوا.) پفو، بایه که مرۆف به دهم و لیو له چتی بکات. — دان: ههتک کردن. — دان: باتیکرن، پفکردن.
 فوواره: ناویکه له کونیکهوه سه ریهره و ژوو ههلقولی و به توندی وو له حرا بکات.
 فووت: پوت، بهردیکی تهرازویه بهرانه بری ههشت سییانه بۆ کیشانیه دانوئله وه کوو په، قه سناخ، ته غار. (باک.) فیتوو. — دان: فیتوولیدان. دووازه نینجه، سی سانتیم و نیوه.
 فووتک (باک.): فیتووی چکۆله.
 فوئوو: پهیان، به لئینی، پرپاردانی چتیک له سهر خۆت له دلا.
 فوئوو: فیتوو.
 فووج (کۆ.): فوج.
 فوودان: فوورکرنه ناوچتیک به زواری، هاتنه دهرویه فوو له چتیکی فوودراو به هوی کونبونیهوه.
 فوورهک (باد، باک.): سهخت، تیژ، پرژ و سوللاقی گچکه.
 فوورهه: تافکه ی گچکه.
 فووشه فووش: لروشه لروش کردنی کهر و نیستران، بۆباری سووکیستی بۆ نافرته تانیش به کارده بری، لروشه لروش.
 فوو کردن: باتیکردن، پفدان، فوودان، فوورکرنه ناوچتیک. ههتک کردن، (باک.) پوو خاک.
 فووگره: فوورکردن له ناگر یه که له دوای یه که بۆ خویشکردنی.
 فووله دنونه کردن: مهبس له نسله مینه وه یه که کردارێکی گمند و ناپهوا.

فیشالچی: کسبیکه فیشاللی زور لی بدا.

فیشالچیتلی: فیشال زور لیدان.

فیشالکار: فیشالبار. — ی: فیشالباری.

فیشالکمر: فیشالبار، فیشالچی.

فیشالکردن: درووه لیبستن.

فیشال لیدان: فیشالکردن.

فیشانن (نمرده): پڑاندن، پڑانن، فیشقانن.

فیشنه: دهنگیکه وه کوو دهنگی فیشنه که شیتنه وایه، فشه، به دهنگی شیردشینیش ده لیتن.

فیشنهفیش: فیشنه یهک لمدوای یه کتری.

فیشنهک: ناگر بازی، فیشنهکی ناوور بازی.

فیشنهک: فیشنهنگ، شنک، گولله ی تۆپ و تفهنگ و ده مانجه و نیتر. — پرکردنموه: فیشنهکدا گرتنموه.

فیشنهک شیتنه: چتیکه وه کوو فیشنهک له کاغز و باپروت دروست ده کری و ناگری پیتره نری و فیشنهدهکا و وه حوا ده کموی. فیشنهک بندن: فیشنهکدان.

فیشنهکدان: خه لیت، خه لیتوک، فیشنهک بندن، (جا، همورا، پۆژ). رهخت، قاته، فیشنهکدان، خهریته، (باک.) جمدک.

فیشنهکدانی پهستهک: بروهانه، پهسته فیشنهک.

فیشنهک هریلدهر: مرازیکه له ناو تفهنگ و ده مانجهدا فیشنهک فری ده داته دهرموه.

فیشنهک گیر: نامرازیکه چهند دانه یهک فیشنهکی تیده خری ده خریتنه پاشی تفهنگ و ده مانجهوه.

فیشنهکلغ: فیشنهکدان.

فیشنهکلؤغ: فیشنهکدان.

فیشهنک: فیشنهک. شنک.

فیشتهر (همورا): پتر، زۆتر.

فیشقانن (نمرده): فیشانن.

فیشقه: دهنگی ناوه لداکاتیکیدا، که به دهم یا به فیچقه فری بدریت، فیچقه ی خووتن و شلمه منی. — کردنی تۆی مرۆ له قامیشیدا بۆ دهرموه، پلدان.

فیشقی: کسبیکه همر له خۆیموه توپه بی.

فیشکه: جووره دهنگیکه وه کوو دهنگی ماری وایه، دهنک و فیشاندنی مار.

فیشکه فیشکه: لروشه لروش، فیشکهکی یهک لمدوای یه کتری.

فیشکه و هۆر: فیشکه فیشکی زۆر، فیشی فیشی زۆر.

فیشو (همر): درۆزن، به فیشال.

فیغان: دادوهار و نه فغان، فهریاد و گازییه.

فیغیک (باک): فیتفیته، (باک.) پیپیک، فیکه فیک.

فیقاندن (نمرده): جیقاندن.

فیقاندن: فیهه کردن.

فیقاندن: فیقاندن.

فیقه (که): زیره ی فیت فیت به. قهفی جووره گیایه کییه، که فیتووی پی لی دهنن. جووره دهنگیکه وهک دهنگی فیققیقه. فیته، فیکه

فیقه فیق: فیهه یهک لمدوای یه کتری، فیکه فیک.

فیقه نه ی زورفا: پیک، فیققیقه یه که له قامیش دروسته کری له سهری زورپای ده خمن فووی تیده کری.

فیق فیق: فیکه فیک.

فیق فیهه: فیتفیته، فیکه فیکه.

فیقن: گیانداری لاوازولهر.

فیقنه (که): پیک، پارچه قامیشکی شه فکراوه ده خریتنه سه دروزه له و زورنا بۆ پف پندا کردنی.

فیق و هۆر: جیق و هۆر، پریک و واک، بریک و هۆر، بریق و هۆر.

فیقی (باد): میوه.

فیقیز (خۆ): (موک.) فیشقه، فیچقه ی خووتنی.

فیک: هان، فیت. — دان: هاندان، فیتدان. فیل، هزار فاکم به فیکتکت. (باک.) فیکه، فیته، دهنگی دهم و لیوی مرۆ یانه.

فیکه فووی (باد): ههنگوین.

فیکاندن (باک): فیتولیدان، فیکه کردن.

فیکاندن: فیکاندن.

فیکه (بابا، که): فیهه، فیتو، جووره دهنگیکی باریکه به لیو لی دهری به دهم باوه لهزار دیتنه دهرموه، شروان ناژالی پی لی ده خوری، سوار نهسی پی ناو ده داه و هیمنی ده کاتموه دز هاواله کانی خۆی پی ناگادار ده کاتموه.

فیکه: فینهکی گریانی.

فیکه به دهرموه: فیتبه دهرموه.

فیکه فیک: فیهه فیق، فیلکه فیلک، فیکه ی یهک لمدوای یه کتری. فیته فیت بۆ فیتو و نیتر به کار ده بری.

فیکه کوئی (که): خۆشاردنموه، گهمه یهکی مند آله یه، چاوشارکی، ووشه یه که له گهمه ی (قه لاقه ل) دا ده کوتری بۆ خۆشاردنموه.

فیکه کوفا (که): چاوشارکی، خۆشاردنموه، فیکه کوئی.

فیکه موه کوئی: فیکه کوئی.

فیکه ی مار: فیتووی مارییه.

فیکه فیک (باک): بلمه بلم، مرقه مرقی به رازی.

فیکه فیکه: فیققیقه، فیتفیته.

فیکه: نافره تی بی شمر و سووزانییه.

فیک و هۆر: فیکه فیککی زۆر.

فیکین (باک): فیتولیدان.

فیل: داعیایه کی گهره ی گهرمیانی به میتره سهروملی نهستوو و زله ده می ناگاته زوی به قورتمی چتی له سهر زهری کۆده کاتموه و بلندی ده کات و ده یگه به میتره زاری و ده یخوا. پایه ی به جوو که له میتره ناویدا دروسته کری بۆ به شمشکردنی. مرازیکه له گهمه ی شه تره نجیدا ناوی دامه ییکییه له دامه کانی گهمه ی شه تره نجی.

فيلار (همورا): بادر. — ي: باداري.

فيلار (همورا): بادران.

فيلار (باک): مريشک.

فيلار (زا): بارانه، وارانه.

فيلار: ناوي شاريکي کوردانه له هيلاي نمره پړومي.

فيلارلندن (باک): ودرهنگخستن.

فيلارلين (باک): ودرهنگ کموتن.

فيلارک (باد): باروکه.

فيلاري (باک): تنها. — کرن: تنهاکردنموه.

فيلاريتي (باک): ناپايه داري.

فيلارين (باک): بارين.

فيلاري (باک): هلکگپاومه، ودرگپاوه، ناوه ژوو. — کرن: ودرگپانندن، ناوه ژووکردنموه.

فيلار (باک): چهچه.

فيلارکون (بار): هلا واردين.

فيلار: ناوه له، به تال، چول، والا، (همورا) وولا.

فيلارپوون: به تال بوون.

فيلارکون: به تال کردن.

فيلارهي (باک): به تالي، چوليتي، خاليتي.

فيلار: چول، به تال.

فيلارپوون: چول بوون.

فيلارهي (باک): پروانه: فالاهي.

فيلار (باک): فا، ثوان، وان. (باک) ويستن، ناروژوو.

فيلار (باک): هوانه (بوژدوره).

فيلار (باک): هوانه. هوانه (بوژدوره).

فيلار (باک): هوانه.

فيلار (باک): باوياران.

فيلار (باک): وايه، ثموه، هوانه.

فيلار (زن): باي نيروپو.

فيلار (باک): ووشه يکه يو دوپاته کردنموه و گپانموه، بادانموه يه، له پيش ووشان داده نري و کيو فخوران: خواردنموه، فميردين: پسانموه. (باک) وه، ناوه له يه به لان له پيش ووشان داده نري و کيو: فميردين: ناوه له کردن، کردنموه. — بسون: ناوه له بسون، کرانموه. (باک) نيرو، هورن، هنگ.

فيلار (باک): وه بان.

فيلار (باک): ووشه يکه يو دوپاته کردنموه و گپانموه، بادانموه يه، له پيش ووشان داده نري و کيو فخوران: خواردنموه، فميردين: پسانموه. (باک) وه، ناوه له يه به لان له پيش ووشان داده نري و کيو: فميردين: ناوه له کردن، کردنموه. — بسون: ناوه له بسون، کرانموه. (باک) نيرو، هورن، هنگ.

فيلار (باک): ووشه يکه يو دوپاته کردنموه و گپانموه، بادانموه يه، له پيش ووشان داده نري و کيو فخوران: خواردنموه، فميردين: پسانموه. (باک) وه، ناوه له يه به لان له پيش ووشان داده نري و کيو: فميردين: ناوه له کردن، کردنموه. — بسون: ناوه له بسون، کرانموه. (باک) نيرو، هورن، هنگ.

فيلار (باک): ووشه يکه يو دوپاته کردنموه و گپانموه، بادانموه يه، له پيش ووشان داده نري و کيو فخوران: خواردنموه، فميردين: پسانموه. (باک) وه، ناوه له يه به لان له پيش ووشان داده نري و کيو: فميردين: ناوه له کردن، کردنموه. — بسون: ناوه له بسون، کرانموه. (باک) نيرو، هورن، هنگ.

فيلار (باک): ووشه يکه يو دوپاته کردنموه و گپانموه، بادانموه يه، له پيش ووشان داده نري و کيو فخوران: خواردنموه، فميردين: پسانموه. (باک) وه، ناوه له يه به لان له پيش ووشان داده نري و کيو: فميردين: ناوه له کردن، کردنموه. — بسون: ناوه له بسون، کرانموه. (باک) نيرو، هورن، هنگ.

فيلار (باک): ووشه يکه يو دوپاته کردنموه و گپانموه، بادانموه يه، له پيش ووشان داده نري و کيو فخوران: خواردنموه، فميردين: پسانموه. (باک) وه، ناوه له يه به لان له پيش ووشان داده نري و کيو: فميردين: ناوه له کردن، کردنموه. — بسون: ناوه له بسون، کرانموه. (باک) نيرو، هورن، هنگ.

فيلار (باک): ووشه يکه يو دوپاته کردنموه و گپانموه، بادانموه يه، له پيش ووشان داده نري و کيو فخوران: خواردنموه، فميردين: پسانموه. (باک) وه، ناوه له يه به لان له پيش ووشان داده نري و کيو: فميردين: ناوه له کردن، کردنموه. — بسون: ناوه له بسون، کرانموه. (باک) نيرو، هورن، هنگ.

فيلار: فيلار.

فيلار: زل، نازا، لنده هور، زه بللاح، لاهير.

فيلار: فيله گيره.

فيلار: فيله گيره: گاکيتي، (پهوا) شور، (باک) شفر، کيتي يه که به قعد که کيتي يه که دهبي دوشاخ يه لقي هيه له پنگ و شکلا و کيو ناسک و ايه به لام له ناسک گموره تره و کيو سه گي دمه پي و گوشتيشي ده خوري. گوپ.

فيلار: پايد يه که نستور و قايه له پده ده می ديوار کيدا دوستده کري، کمورگي دابي. پايد و دينگه ي گومبزانده که به خشت يا به مرد دوستکاري.

فيلار (همورا): کاري پرو و پوچ، کاري بي و اتا و گمند.

فيلار: فيکه فيک.

فيلار: حيلکه حيلکي پيکه نيني، زه فین.

فيلار (باک): شوش، باريک.

فيلار (باک): کلاوي شوي له لبادي ره شه. مينا.

فيلار: کرده ي ناشيرين.

فيلار (که): جووره سه گي چکوله يه، تووله.

فيلار: فنجان.

فيلار: کمه يه که به فنجان ده کريت.

فيلار

فيلار: ووشه يه که هميشه له دوای نينجه به کاردتري، واتاي پتر، زورتره، که هر قسه يه که ده يکه ي نينجه و فنجنه ي پيوه ميني و مه پازنموه. نينجه، نينجه نينجه، خشل، که رسته ي پازندنموه.

فيلار: فونگ، فونگ، فونگ، فونگ، فونگ، فونگ.

فيلار: فونگ: فونگ يه که گرياني يه که له دوای يه کتری به بي پسانموه، فونگ فونگ، فونگ فونگ.

فيلار: دهنگي گرياني به لوت.

فيلار: فونگ: فونگ يه که گرياني يه که له دوای يه کتری.

فيلار (باک): فیس، کومي کوره، فميسه، فاسه.

فيلار (باک): تاواندار، تاوانبار، سوچدار، لاپرسمي.

فيلار (باک): کاول، ويران، تیک. — کرن: کاول کردن.

فيلار: تيپيکي نايي کورد يه.

فيلار (زا): با. (باک) ثوان، له بنچينه دان (قان) ه کورده کاني شامي يو تاکه که ميکيشي به کارد به من، واته. ثمو.

فيلار (باک): کفار، گوشه، قاد.

فيلار: ناقار، شوتين، تنشت.*

- فہرست (باک.): قہلاشتن، قہلاشتنموہ۔
 فہرست (باک.): کردنی کمیتک لہ کاریک۔
 فہکارین (بار.): کاویژ کردن۔
 فہکفتن (باک.): فہکفتہ، دریزبون، پالکومت، پاکشان۔
 فہکمر: کمرہ، ناوہ لہ کار۔
 فہکرن (باک.): کردنمرہی چت، ناوہ لہ کردن، فہکہ: بکمرہ (بژدہ رکہ و پنجمہ و نیتہ)۔
 فہکری (باک.): کراومہ (بژدہ رنگ)۔
 فہکشاندن (باک.): راختن، کیشانموہ۔
 فہکشاندن (باک.): راختن، پاونان۔
 فہکوژتن (باک.): کوژاندنمرہی ناگر و چرا۔
 فہکوژد (باک.): شایانی ہلگرتن پیلہ لموانیہ ہلگیری، ہمریاد۔
 فہکیش (باک.): کیشان۔ دانخوہ: خو کیشان۔
 فہگمہر (باک.): گہراومہ، کمیتکہ دوای کاریک کمریتی۔
 فہگہران (باک.): گہرانمرہ، گہرانہ فہ، سہرچاوہ لہ چاوگمشہ و بژ گہلیکی نمویوش دہی۔
 فہگہراندن (باک.): گہراندنمرہ، گہرانمرہ۔
 فہگہرین (باک.): گہرانمرہ۔
 فہگہسبون (باک.): گہسبونمرہ، گہشانمرہ، گہشہ کردن و بہخود اہاتن۔
 فہگہزاندن (باک.): گہزاندن۔
 فہگہزین (باک.): پیلہ گرتن، پیلہ اہلہ تہ قین۔
 فہگرتن (باک.): گرتن، داگیر کردن۔
 فہگزان (باد.): ہمزان، جو لان۔
 فہگزانن: ہمزاندن، جو لان۔
 فہگگزاندن (باک.): تہکان پیدان، پژا کردن۔
 فہگگزین (باک.): تہکاندان، خو پژا کردن۔
 فہگزلان (باد.): خو ہمزاندن، خو پژا ہشانن۔
 فہگزلین (باد.): فہگزلان۔
 فہگزانن: کیشہ، پیلہ، و توویژ کردن۔
 فہگزین: دیوان، پیلہ۔
 فہگوہازتن (باک.): گوویژتنموہ۔
 فہگپان (باک.): گہرانمرہ، ولہ نام دانمرہ۔ لی: ولہ نام دانمرہ۔
 فہلا (باک.): قامچی۔
 فہمہراندن (باد.): کوژاندنمرہی ناگر و چرا، فہمرینہ: ناگریا چرا یکہی بکوژتنموہ۔
 فہمرتی: رہنگ ہلہ بژ کاو، رہنگہرد، رہنگ ہمریو۔
 فہمرین (باک.): کوژاندنمرہی ناوہ و چرا۔
 فہمستق (باک.): ہلہ لیژتن، ہلہ نقولین۔
 فہمنان (باک.): ہلہ لیشتنی بالندانہ لہسمر لکی داران۔
 فہمناندن (باک.): بلندن کردن، ہلگرتن۔
 فہمنشتن (باک.): ہلہ لیشتنی بالندان، نیشتنموہ۔
 فہمنہراندن (باک.): ہلہ لیشتن، پیلہ لگرتن، فہنہریتہ: ہلہ لیشتنہ۔
 فہمنہرین (باک.): ہلہ لیشتن، ہلگرتن۔
 فہمنی (ہمورا.): قہزوانی شین، وہنی۔
 فہموہازتن (باک.): ہلہ موہازدن، پاک کردنمرہ، ہمزاندن، تہکاندن، خولدان، پژاردنی دانموہ لہ۔
 فہموہاندن (باک.): تہکاندن، ہمزاندن۔
 فہمور (باک.): بہفر۔
 فہموراندن (باک.): ناشکر کردن، پمرہ لہسمر ہلگرتن۔
 فہمہانن (باک.): شہ لہ لیشتنی دانموہ لہ شوینی غدار۔
 فہمہاندن (باد.): ہوینہموہ۔
 فہمہہ (باد.): ناوا، وہا۔
 فہمہمہراندن (باک.): ہمہراندنی ناوا لہ بوسہر ناوی یا سہر خوینی۔
 فہمہمزان (باد.): جو لان، ہاتوہ چوہکی بہفیزو بہمہوایہ۔
 فہمہمزانن (باد.): جو لان۔
 فہمہمہراندن (باک.): کوژ کردنمرہ، گرد کردنمرہ۔
 فہمہمہرین (باک.): فہمہمن۔
 فہمہشت (ہمورا.): بہمہشت۔
 فہمہیہ (ہمورا.): نمہ تانی، نمہ تا، وایہ۔
 فہمہیدان (باک.): کوژ و خر کردنمرہ۔
 فہتن (لک.): ووتن، کوتن۔
 فہج (باک.): دہنگی ناوہ لہ بون و دہرمونی برین و زیبکہ۔
 فہر (باک.): درو، بوختان۔ کرن: درو کردن، قوم، فہر۔ یک ناو: قومیک ناو۔
 فہر (باک.): نیتہ۔
 فہرد (باک.): دہنگی ناویژتنی بہمردیہ۔
 فہرا (باک.): نیتہ۔
 فہراسہی (ہمورا.): (ہمورا.) ووراسہی، دروومان، دروون۔
 فہراہہ (باک.): چتی پرووپوچ، ووپتنہ۔
 فہرال: نیمہ پراتور۔
 فہرہ (باک.): فہنگہ، دہنگی بہمرد و چتی ترہ لہسماویژتنی یا ہی چتیکی، کہ بخولیتنموہ۔
 فہرہ فہرہ (باک.): فہنگہ فہنگہ، فہری یک لہ دوای یکہتری۔
 فہرہک (باک.): زور دروژن۔
 فہرت (باک.): دہنگی بای زگیبہ، بویہ بژ دروژنان بہ کار دہری، زرت و فرت: جرت و فرت۔
 فہرتو (باک.): بویہ بینانہ، دہنگی بای زگیبہ، بژ جنیو بہ کار دہری۔ پرتو و فرتو ناوی دوو پالہوانی شیرکی شیرکی چپایہ چرتو بہستویہ و فرتو بہری داوہ بویہ شیر ناخ و ناخی وی ولاتی لہخوی حہرام کردوہ۔

فرتوفین: مړوفی پر و پوچ و بی نرخ.

فرتونه ک (باک.): چیتی لاواز و بی تام.

فرتی (باک.): د دنگی بای زگه بوم پیپانه بوجنیو به کار دهری.

فرج: د دنگیکه له چرافی دیتمه دهر، له برین و (پزکا) ش دیتمه دهری.

فرجاله (باک.): ترسمتوک.

فرچین (باک.): لاوازی گیاندار.

فرچین (باک.): د دنگی ته قین و دهریونی برینانه.

فرده (باک.): — وده: وده نیره، بهره دوه وده نیره.

فرده و ښه (باک.): پرسپار و ده لآم، بی — بهی پرسپار و ده لآم. دان و وهرگرتن.

فرسه اندن (باک.): حاواندنه.

فره اندن (باک.): جو لآندن، تلدان به چت.

فره (باک.): (باک.) زرنګو ویزه چت، (هوتا) خوخلوله، فرفره. (باک.) دروژن، خوړتی، سمرسری، نمو کسه یه زور دروژیان ده کات.

فره و (باک.): فرفره. دروژن.

فره و (باک.): بومهمو چتیکسی و به کار دهری، که خپسی یا بهروانده هی و بسوړی.

فرک (همورا.): بهرچېخ. پیاښکی شله. (باک.) شورباوی گغه کوتاوی یا همر جوړه دانو ټله یه کی بی که کوتاوی.

فرکا (شام و کیرکا.): نیره. (باک.) فر، درو. نیره، تیره، تپه (ک) ی بومچکه کړنده یه.

فرکه (باک.): دروژن. — ی: دروژنی.

فرکون (باک.): دروژن کړن.

فرګول (باک.): خمنه یی، پهنه یی.

فرنی (باک.): سیس و چرچ، بی تین، درهنگ پیگه پیشتو، ژاکا (بوکر و گیا).

فره اندن (باک.): جو لآندن، خوړل کړنده.

فره و (باک.): جو لآن، خوړل کړنده.

فرق (باک.): شله، کموتی چتیکه له ناو یا چتیکي شلدا.

فرنی (باک.): ده غلیکه له زستانیدا به چتیری.

فرو (باک.): بوم نیرینه دبیرن: — وده که فری له چه دهری، فری بدیل مسه کی ده لآن.

فروکه (باک.): دروژن.

فرونه ک (باک.): زور دروژن.

فرووی: گزشتی قه لوی گولار.*

فرو و (باک.): درو، فرفه و زور.

فری (باک.): دروژن، (باک.) فرفه —، دهرمین، بوم نیر و میپانه.

(باک.) جار جاره به دروژن ده لآن بوم میپانه.

فری کون (باک.): گووی نمدان، بهمند و گرنګ نه گرتن، نمدینانه سمرخو.

فرین: د دنگی ناروژنتی بهرد و نیره.

فر: فزه، د دنگی گولله یه،

فره: فزه: فزه فزه.

فره: فزه.

فره (که.): فزه فزوی لوتی نه خویشیه، فشه فشی لوتیه.

فره: فزه: فزه ی یه که له دروای یه کتیریه.

فره و (باک.): شل بوم نموه له کار کړن، خاوبونومه.*

فره: فزه: د دنگی زوری میتش و زهره که ته.*

فره اندن (باک.): قمنیشن.

فره ک (باک.): نیره، چهک، تیر.

فرین (باک.): فرز، خوړه خوړ کړن، ووزو و زکړن، ووزو ی گولله یه، ویزه. (باک.) ناوسان، باکړن.

فر (باک.): د دنگی ناروژنتی بهرد و چتی تره.

فر: د دنگی پیاښیه.

فرال (باک.): شه پولاوی، تاودار (کا کول).

فرانمونه (باک.): ژبانمونه، بوژانمونه.

فراندن (باک.): ژبانندنه، بوژانندنه.

فرین (باک.): د دنگی ناروژنتی بهرد و چتی تره.

فرک: (باک.) فنگ، به جارتیکي، نیگ جاری، لموانه یه، بنه پر.

فرک: پیاښکی زور شله.

فر و (باک.): پهوانی.

فر و (باک.): پهوان. کمسکه زکی بهی.

فغ (باک.): بهه، زاراده مند لآنه.

فغش (باک.): هدر دپها.

فگی (باک.): به جارتیکي، نیگ جاری.

فل (باک.): گه یشتی قونیر و گری و برینانه، کوپری سوک.

فلفل (باک.): د دنگیکه ژقولی هاسن یان چه قولی فره تی. کمسکه ناخه فتنی هملق مملق له دهمی وی دیته دهری و بی و اتایه، قسه ی زه لآم و قه لمو و دنگیکي ناساز له زاری وی دیته دهری.

فلق (باک.): (باک.) فرق، به لآن نمه همرچنده کموتی چتیکه له ناو شلمه منیدا به لآن لموتدا لیده دهری و ده کوتری.

فلوشه (همورا.): پرویش، ساوار.

فلن (همورا.): گول. (باک.) بوم میپانه به و اتا قونفره، قولافره، بوم جنیو به کار دهری، سوک و حیز.

فنگ (باک.): د دنگی میشه نګروینیپه.

فن: د دنگی میشیپه، سرته، خورت، هست، چن چن، پست پست.

فنگ (باد.): فنگه فنگی لوتی مړ وانه.

فنگه (باد.): به د دنگی باو ممرزه فیش ده لآن، د دنگی ناروژنتی بهرد و گولله و هیره، (باک.) فرفه.

فنگه فنگ (باک.): فنگه ی یه که له دروای یه کتیری.

فنگ و هوږ: فنگه فنگی زور.

فنگی (باک.): به جارتکی، نیکجاره کی، لهوانه به. کړسې زسې —
والا به: کوږه ی زسې به نیکجاری به تاله، (باک.) فکی.
فوک (باک.): میز.
فون: پروانه: ټ. (باک.) هووا بو میپینانه، هوو، وئ.
فوجا (باک.): شو جا، نوسا، نوده مې، فیکا، بو نیکه رانی و
دود لیبیه: — نیمه چمکه ین؟
فیکستن (باک.): هلگردنی ناوړو چرا، هلواسین، هلاوسین.
فیرا (باک.): بیرهدا، لمنیو، له دور، (همورا.) پیگنه. له گڼل.
فیره (باک.): له گڼل.
فیرک (باک.): بهرگی که لاش.
فیری (یزو، باد، زا.): تیره، لقیژیدا، لیژهدا.
فیلین (باک.): جنیو.
فینمندن (باک.): کیشاندنمه، دووباره کیشاندنمه، ږاکیشان،
دهرختن.
فینورین (باک.): کشانمه. دهرکوتن، ناشکرابون.
فیک (باک.): پیکره، ویکرا، ناشتی.
فیک فیکستن (باک.): کوکړدنمه ی حتی پراگنده.
فیکمندن: (باک.) پیکموتن. (باک.) نایسان، سوتان، هلکران،
هلبون.
فیکدان (باد.): کوکړدنمه ی چت.
فیکرا (باک.): پیکره.
فیکره: فیکرا.
فیکره گوتن: پیکره پاوژکردن، ته گیرکردن.
فیک کلن (باک.): کوږونمه، ناشت بوونمه.
فیکا (باک.): نیستا.
فیک الوکو (باک.): له گورتیاندا به کاری ده بن وه کوږ ده لولکو: ده لی لی
وايه.
فیل (باک.): دهشتیکه یا جیگایه که پان و لیژمې، نرم بی.
فیلن (باک.): ویستن، خوشیستن، ناروژو، ویستنی چتیک.
فینا (باک.): نومه، نومه (بو میپینانه).
فینی (زا.): نومه.
فی هدی (باک.): هدیه.
فی (باک.): له منځ وهرگیراوه، ویی، نومه، شو (بو یه کتیک ناماده ی
نیزه).
فید (باک.): خاکیکه، که زوقم هللی ته کاندې.
فیان (باک.): ویستن، خوواژتن، خوشیستن، پیدو ویستن.
فیزین (باک.): فزین.
فیوک (باک.): گووی شل.
فیس (همورا.): بیست (۲۰).
فیسکول (همورا.): دارمې.

ق

ق: تپیکی نابیی کورډیه.
قا (باله.): قه لای.
قاب (سوق، باد.): جگ، کوان. (باک.) بهرگی پهر توکان. قاب،
تامان.
قابک (باک.): جگ.
قابله مه: تاسکباب، تاسکوار، قاولمه.
قابله مه کړدن: سهر داپوشین.
قابلووخ (نمرده.): قابلوخ، که لوی نوک، تیکولی بهروو، کیفی
دانرته، کاسه کیسه لی.
قابلووخ پهرتووک: بهرگی پهرتووک.
قابووخه فیقهک: قمرانه، قابوغه فیقهک.
قابوور (باد.): بنه گوزی شکاو.
قاب (نمرده.): قولایه کی له باب. شیشه ی نهفت و چتی دی. (همورا.)
قه. (شورا.) گوژرنگ، چو، نیسکه خره ده پهریوه کانی لای راست و
چمپی پیته، ره قله ی نیوانی پی و لولواکی پی. (که.) همورا.) جگ،
میچ. (نمرده.) چووارچینه، پهرواز. قولایه، قوله پی. لاق، قاج، قول.
قاب و قاچاخی ناومال، تامان، (رهوا.) بادی، جام، سافو، کرکاسه،
دهفر، گمبول. — ی گل: گلینه. — ی چینی: فمخفوری. — ی مس. — ی
کوره: جگنی.
قابارگه: قوله پی.
قاپان (رهوا.): قاتوژ، قاتوژ، کالوژ، بهرزی پروه کان. (باک.) قهپان،
بهخیز، خیزدار. (باک.) خوهرست. (نمرده.) جگین.
قابانه: به نیوانی لکه داران ده لین. (که.) جگین، جگانی.
قابانی: هواداری، فیزداری.
قاباوژ (بابا.): مندالیکه یا گیانداریکه خوی بنگیوی، کسپیکه له
پوښتنیدا لاقی لیک بدات. په یزه. وولاخیکه
دهسته کانی یا پیته کانی له پوښتنیدا لیک بدات و
خوی بنگیوی.
قابهره (که.): قولایه.

قابهره

قاپه‌کمه‌وله (هه‌ورا): قه‌یت‌مران.

قاپه‌مۆر (مۆک): کەسی‌که قاپ و نامانان بشو، به‌بوو یا پەرۆیه‌کیش ده‌لێن که قاپی پێده‌شۆردی، کنجک.

قاپ‌شینکه: (ده‌ر). قاپ‌که‌وله، قاپ‌شینکه‌مه، گپا‌یه‌کی هاونییسه و گه‌ل‌یه‌کانی تۆزای و کۆل‌کن و به‌سپی ده‌نووتین.

قاپ‌شینکه‌مه: قاپ‌شینکه.

قاپ‌قاپ: پێلاری‌کی دارینه‌ له‌ناو ما‌ و له‌ گه‌رم‌اواندا له‌پێ ده‌کرا و چهرمێکی باریکی به‌سه‌ره‌یه.

قاپ‌ک (ئه‌رده). ناوسانی قول‌اپه.

قاپ‌که‌وله (ده‌ر): قاپ‌شینکه.

قاپ‌گرتن: مه‌به‌س له‌ به‌گۆداچوونی یه‌کتیکه‌یه به‌کەسی‌که‌دا به‌نا‌په‌وایی. قاپ‌لۆخ (ئه‌رده): قاپ‌پۆر.

قاپ‌کۆنه: گپا‌یه‌کی به‌هاریه و گه‌ل‌ای وورده به‌ کۆل‌ای ده‌خوری.

قاپ‌پۆر: قاپ‌پۆر فیشه‌کی به‌تاله.

قاپ‌پووت: پالتۆ، پالتاو، کهرک، فمه‌ره‌جێکی به‌رگن و درێژ و قۆل‌کورت بێ — ی پێده‌لێن به‌لام زۆر له‌ فمه‌ره‌جی گه‌وره‌تره. ساقۆ، ووریه، ناودامان.

قاپ‌پووت‌کردن: مه‌به‌س له‌گرتنی سه‌ده‌یست سایدیه له‌یاری نه‌سکه‌مه‌له‌دا.

قاپ‌پوچکه: قه‌پوچکه، پارچه‌نامه‌یکه به‌ قامک له‌وڵ بدری وه‌کوو کهرچک ماست و چتی شلی پێ بچۆن. قه‌مه‌چوک.

قاپ‌پوچ: چتی‌که ناوکه‌کی ده‌رهاتی و به‌هۆل‌ۆلی مایه‌تسه.

قاپ و قه‌چلخ: ناسنجاو، هێسنجاو، هیربار، هیرمال، (که). کپ‌کاسه، (هه‌و). هه‌و، هه‌و، به‌هه‌موو قاپ و مسی ناومال‌ی ده‌لێن.

قاپ‌پوله (جا): گۆزنگی پێ، قول‌ه‌پێ، قول‌اپه.

قاپ‌پووت‌ۆ: قاپ‌پووت.

قاپ‌پۆل‌ک: کینه‌ په‌قه‌کی په‌قه و کيسه‌لێیه، به‌تیک‌ۆلی به‌پوو و بادام و گۆزیز ده‌لێن.

قاپ‌پۆن: جگین، یاری کردن به‌ جگ (میچ).

قاپ‌پۆن: قاپ‌پۆن.

قاپ: نه‌م، ته‌به‌قه، چین، جار، چهل، خانووی فمه‌هادی ده‌قاته: واته ده‌نه‌تسه. قه‌دی جلک و که‌له‌په‌لی پۆشته‌مه‌نی، ده‌سته. نازاد دوو — ی به‌رگ به‌ دوو سه‌تکردن داوه واته دوو قه‌د، دوو ده‌سته. زنجیره‌ی خشتی

کانی (مه‌لن). رێزی به‌ردی خشت. گرانی: پارقاتی بوو: گرانی بوو، قات و قری. چین، باد، نه‌م پارچه‌یه دوو قاته. هه‌ند، جار: که به‌مرداخه‌که‌م بشکێن: پاره‌یان دوو قات لێ ده‌ستیه‌م.

قانه: قه‌لداسی دا‌روجان، چه‌له‌تۆکی پوچ‌ه‌لی بێ ناو. (سور).

فیشه‌کدان.

قانه‌لۆیۆ: قه‌ته‌تاویر، زنجیره‌تاویر، تاته‌تاویر.

قانه‌لۆیه (هه‌ورا): قاتی، قاتی و قری، گرانی، خاکه‌لێیه.

قانه‌لۆیه: خاکه‌لێیه.

قانه‌قات: زه‌وی ته‌مه‌تم.

قانه‌ل (ئه‌رده): ترش.

قانه‌و (هه‌ورا، خۆ): قانۆر، قاپان، به‌ژنی پوه‌کان.

قانه‌و (خۆ): نیرتکی گپا و چتی ترشه، کهرشک، قانۆر.

قانه‌و (باک): ووشترخۆره. — ی: پپی هه‌ناری.

قانه‌و (ئه‌رده): نیه‌غه‌ک، شل‌کینه‌یه که ده‌خه‌یه سه‌ره‌برین و جێگای به‌ئیش. په‌له‌و‌له‌یێکی چموری شیرینه بۆ ناره‌تی زه‌ییستان ده‌کری.

قانه‌و: سه‌رده‌میه‌که، که دان‌پۆله‌ سالی پێشرو نه‌مابێ و هه‌ی تازه‌ش هێشتا پێ نه‌گه‌یشتی. — ی: قاتی: گرانی، نه‌مانی دان‌پۆله‌ و خوارده‌مه‌نی، نه‌پوونی چت و گرانی.

قانه‌و: قه‌وی فیه‌مه‌لۆیان: گرانی‌که له‌کاتی دروینه‌دا په‌یدا ده‌بێ.

قانه‌و: تیکه‌له‌و، ناوتیه. گرانی، قات و قری، نێز، (باک). دلاخیش، قات‌پۆلێه، گرانیکی زۆر سه‌خته و دژواره، کووری ده‌غل و دانه. داخووا، خووا حمز بکات. — درۆناکات: نیشانه‌للا درۆناکات.

قانه‌و: قاتی و قری، قاتی.

قانه‌و (باک): گچکه‌ی وی قاجوچکه له‌گلی دروست ده‌کری بۆ ناو پێ خوارده‌نوه.

قانه‌ویی (باک): جووره‌ بوورزویکه.

قانه‌و (که): پێ، لاق، پاق‌قول، قول. (زه‌ن). که‌مه‌راسنه‌ن. (که). وورده به‌ردی سه‌پی که گه‌مه‌ی قاجپیتی پێده‌که‌ن. (باک). گپا‌یه‌که. (باک).

کلکی بز و په‌شهو‌ل‌ا‌خ و وولا‌خی به‌رزیه، ناوی نه‌خۆشی و ده‌ردیکه‌شه. قانه‌و: یاخی، سه‌ره‌پۆ. گامیشی سه‌ی سالانه. مال‌یکه باج و سه‌ره‌انی

میری لێ ده‌رنه‌کرا‌ی.

قانه‌وه‌ی: لای.

قانه‌وچی: که‌سی‌که که‌ل و په‌ل و زینه‌داری قاجا‌خ بکری و به‌فرۆشی.

قانه‌وان: که‌سی‌که جهرین و به‌رزیه. (که). بازه‌لێن، (که). هه‌له‌مه‌قۆ، یارییه‌کی مه‌ندالانه، قاپین. — ی (باک): جووره‌ قاپ‌یکه.

قانه‌واندن: ده‌رباز و قوتاریه‌ون، کابرا قاجاندی: واته ده‌ربازبوو.

قانه‌وا (که): شه‌روته‌یکه ناوی لێ گیر نه‌بێ، بێلدا‌ییکه ناوی پێسه‌ رانه‌وستی.

قانه‌وه‌مه‌کی (ئه‌رده): جووره‌ گه‌مه‌یه‌که به‌ پێ یه‌کتتری به‌رزیه‌که‌مه‌وه.

قانه‌و (کۆ، سه‌نه، باک): کارگ. (دزه). لاسکی گپا و نیشتر. خه‌یره‌هه. قانه‌و: لاق و له‌ته‌ن، پاق‌پیل، پێ و په‌ل، به‌رته‌یه له‌ شه‌ژن‌وه بۆ لای

خواری.

قانه‌و: دزی به‌فرۆشێ.

قانه‌و: دزی کردن به‌فرۆشێ.

قانه‌و: هه‌له‌مه‌قۆ.

قانه‌و: هه‌له‌پا‌چین، پهرنی لکی پتری ده‌خت و میو مووی سه‌رو پش.

قانه‌وه: ده‌ستما، سازنده، (باک). قه‌هیک، سه‌وزمانی، سه‌وزانی، بۆل، جنده، به‌لخ، سه‌له‌یه، ژنی حیزو سووک، ته‌پ، خووارۆ. — یی: حیزی، سووکی، جنده‌یی.

قانه‌و: چتی چمه‌تاوه‌وه، کوور، قورخ، چه‌مه‌یاگه‌وه.

قانه‌و (هه‌ورا): کاخلی گۆل‌یکه وه‌ زه‌غه‌فرانی ده‌چی.

قانه‌و (باک، ژه): زه‌وی، مووچه، وول‌که، وولات، قاج، شه‌رد، دبیژن — قادا خودتیه.

قاده (باک.): شه کروکه و شیرنیات سازی. (همو.) دارتکه درتزه، کشته غره پر کرا بوی قایم ده کرت و هر به شه غره کوهیه.
 قاده: قده کورتکراوه دی (قادر)ین.
 قادی (زا.): مهیدن. (باک.) نیوی مرو قانه له قادر کورتکراوه تموه.
 قادهولک (باک.): جووره نامانیکه له چینی دروستده کری.
 قار (باک.): خوارده دهنیه که همرو پوژی ددری به شاگرد و فه قتیان.
 (زا.) دهوی فه قتیان. (نمرده.) قین، رق، پک. مووچه ییکه همیشه بدری به هماران.
 قارندن: قار کردنی مهر و بزن.
 قاره: دهنگی مهر و بزنانه، باره. دهنک و قیره و قرتهی مریشکانه.
 (نمرده.) قیرهی قله پشهیه. دوا دهنک. — ی لی پرا: واته دهنگی هره دواایی لی پرا. دواشورین، دواشورتنموار.
 قاره قار: دهنکه دهنگی بزن و مه پانه، قاره ی یک له دواوی یه کنتری، باره باری نازال. دهنکه دهنگی مریشک و قازو مرواییانه. هاوار و قیره و قیرهیه، (باک.) قارقار.
 قاره گول: گوله گچکه کانی پاشمروکتین.
 قاره مان: نازا، پالمان، نمیز. ناوی نیرینانه.
 قاره وانه: قهرمانه، له گمن و نامانیکه زور زله بو نموهی چند کسپک نانی تیدا بخون.
 قارپچوک (زا.): مهر دومی زور لواز.
 قارپووز (نمرده.): مهر و کلاوی لامپا، قهرپووز.
 قارپوژ (نمرده.): قله پووزی زین. (نمرده.) کاسه ی لامپاو نیتیر.
 قارپوژ زین (نمرده.): قله پووزی زینی.
 قارچ: کارگ، قارچک. (باک.) داره همرو کتیه یله یه.
 قارچه (خ): قورلایی ژتر نمروزی مر و وولاخانه.
 قارچک (که.): کارگ، دمه لآن. (باک.) همرو کتیه یله یه. پوماتیزی گمروو.
 قارچکه گولانه: قارچکه مارانه ناخوری، چه تری مار.
 قارچکه مارانه: کارگ گولانه.
 قارژنگ (نمرده.): قرژانگ.
 قارلس: قله لس، کسپکه له چتیک یا له کسپکی وهره بی. (م.) شویتیکه له کالاکه هلدروایی بو کورت بو نموهی. — بوون: قله لس بوون، سه خلعت بوون. — کردن: قله سکردن، تووپردن.
 قاروغ (باک.): دهر دیکه چاوانه هره کس دهر دی وای له چاوی دایی به پوژ باش نابینی.
 قارهار: دهنگی بهری گیاندارانه.
 قارهاروک (زا.): قارپچوک.
 قارک (شن.): نیرتکی گیاه گولانه.
 قارگه (که.): باله ییکه له پیزی هاوالآن دوا بکوی. شار، جیی شاره له گمه دا.
 قارسان: قهرنان، چاوله دوو، بهرچاوتنگ، چافکور، (همو.) مردار، مهنده موژ. (باک.) ناز، نازوهر، جهله، مهنده بوور. دهسته یکه له یاری قله لمردارید که دهرنگ تی بکوی.

قارچک

قارنچ (نمرده.): بابول پیچ، نوار، پمراویزی جل وهرگی، هووت.
 قارووش: کارووش، گیاهیکی به لک پان و لک باریک و لمبوژیکی بلندتر دهی و بهریشی ده کو کونجی وایه، پیچی هه لاتنی گه لاویزی که کارو بهرغ قارووشی دیه کاری بخون مندار دهن.
 قارووشه (زا.): گسکی پووش.
 قارووهژ: بارووی، بالهالی بزن و مه پان.
 قارووهژ: قار قاری زور، باره باری نازال.
 قاروومه (باک.): گیاهیکه.
 قاروون: مهر، (همو.) زه مهنده، زهین، چر، بیتهی قهرقو، جیگاهیکه پر گیاه تیکچرایی. دهو لمه مندیکه میژووی یه لمانه هله بسترایی.
 قاروونه (نمرده.): کرمی ناو میوهی ووشکوه بو، موثرانه.
 قاروی (باک.): (وهندی قاری و زه مهنده) ناوی بهسمرهاتیکی کرمانجیه به شه و گوزانی ده پیزی، نیوی مرویه کیشه.
 قارین: یاری قله لمرداری.
 قاریت (باک.): مروقی بی هیز و لمرو لواز و دالگوشت، قاریتک: گچکه کراوه دی ویه.
 قاریسهک (باک.): چسپ.
 قارین (باک.): پارانوه، لالانه، بقاره: بهارپوه، بلاوتنموه.
 قاز (همو.): بهلبار هله کوسنی هلدوکی ده لین له کاتی کوتنه سمرزه یدا. بالنده یکی سپی و گوره و ملدروژو ناوی ومانی و کتیش هیه دندوکی پانوه له مرویش گوره تره.
 قازاخ: جیوان، شیرین و ناسک، نازدار، پاک و خورتن. (نمرده.) بی ژن، عازهر.
 قازان (همو.): مهنجه، تیان، تیان.
 قازانه سمر (نمرده.): مملیکی چنگداری به پیزی سمری بالنده ی تری بی هلدو قمنی، —: قازانه سمره.
 قازانچ: سوودیکه له کپین و فروشتنموه دهست بکوی. داهات، هو، بهره، سوود، دهسکوت، دهستگیر، که لک، هافل، همو، کار، (همو.) سوو، (کو.) نایه، (باک.) بهر خور، باو، پای، لای. — ی تویه: باوی تویه، پای تویه، لای تویه. — دار: پرسود. بی: بی سوود.
 قازانچ به پیزی: کپین و فروختنی دو یا چند کسانه بهسمر مایه ی همو یان بو نموهی که قازانچ بکن به دو یا به چند بهشموه.
 قازانچ کردن: سوود کردن، بردنموه، که لک وهرگرتن، دهستکوسنی قازانچ.
 قازانچ دهر (همو.): مرده خور، سوودخور.
 قازانچه (همو.): مهنجه لک، دیزه.
 قازانقولنی: نیرو میته که تیخه ی پیدا ده خری.
 قازهن (باد.): برنجیکه داووجانی زوری و نمدرویتموه ناچار گول گول، هیشرو هیشرو به دست ده پرنموه و له کوشی یا له تووره که یه کی ده کن.
 قازهاز (همو.): گاره گاری قازی و مریشکانه.
 قازه لاج: بالنده ییکی بوهر و له چوله کی گموره تره میلکی سپی به گمردنی داهاتوه و له دهستیدا دهی و گوشتیشی ده خوری، تهیتوک، تهیتک، تهیتل، تهیتی، قازه لاج، قازلاخ، قازلاخی.

قاز

فکر کردن: مرز گرتن بوی پشم مرغی.

فکره: کاروان.

فکره پیک: پیکای کاروان.

فکره گاه: خان، کاروان سمر.

فکره: نای مرز قه کیسه له هیتلا ناموودی (عاموودی)، ده فرتی پووشینه.

فکره (باک): ناو مالک، داریکه، که لافا و بیپیتتی.

فکره (باک): زگوویر، گورزچی دکن پی کارای خوه دکن، گورز: گیاه که در کای پهلوی پان و درین دکوتن دکوتن و دمنه سمر لودکی حمرتی تاکو لیم پوزی زوا دی پادکن و به کلسی پتیت و نه خشا لیدکن و کارای خوه پیدکن، دینده ریدا گمک خویا دکی.

فکره (زا): جوهره کوله که یه کی پش باوه.

فقا: قاقا، قاقی، هیکه. (نمرده). ووشک، زپ، میوه و دانو تله ی ووشک.

فقا: تریقه، تریقه تریق، (پژ). پرکه، دهنگی بمرزه له کاتی پیکه نینیدا، به — پیکه نین: تریقانه، له — ی پیکه نین دان: تریقاندن. (باک). نیوی هیکه کیه، مندالان به هیکه دین قاقا. (باک). سمهژ. (نمرده). ققه، ققه، زاراهوی مندالان به خواردن دین. — کردن: تریقانه.

فقا: پادشا، میر، گموره.

فقا: (که). قمراله، (موک). قباله، قوچان.

فقه (نمرده): قاقا.

فقه: کاغز، چتیکی تمکی سپی و لوسه له لؤکه یا له پووش دروسته کری بوی لسمر نووسینی. — ی دین دین: قاقیزی خه تحت.

فقه: قاقیزی پهلوی: قاقیزی زمپاره یه، قاقیزی پوه کی زوره تخته و ناسنی پی ده پرتی و خاوین ده کرتنه و لوسه کری.

فقا: (باک): زفت.

فقا: (باک): گیاه که.

فقا: (باک): گمرو.

فقا: (باک): گمرو، (باک). قاقری.

فقا: (باک): کاکل، نای گیاه کیشه، تیکولی هیکه و چتی تریشه، جوهره هلیمر کیسه کی مندالان.

فقا: (همرا): چه قچه قوکه، شیتانوکه، هیکه شیتانوکه.

فقا: قاتله سورینه، قه پانجره، بالینه.

فقا: (باک): نیسی کاسه ی سمری.

فقا: (شیتان): شیتانوکه.

فقا: (که): هلیکه به قه کوز تریکیه.

فقا: سموره ی سپی پیستی وی زور گران به یه.

فقا: (باد): نیوی مرز قانه له قاق، قاقا، هیک، وهر گیراوه.

فقا: (فه): ژک هی همور گیان لیم پیک.

فقا: گیان لیم پیک و سموره ی ده چی پیسته که ی سپی و نمر و زور گرانه.

فقا: (بار): قازوو.

فقا: (باک): قازوو.

فقا: قاقز.

فقا: پاک و خاوین بونسمه ی زتی و زتیو کانانه به تو اندنسمه و داغ کردنیان. — کردن: پاک و خاوین و بی خورش کردنم ی زتیو کانانی تره به هوی تو اندنسمه یانه. بی شمر، بی ناپرو، سسوار، پرو قایم. پالتیرو، پالفته کردنی چتی تو او ده و کورژن. پوخت، سارد و گمر چیترو، دنیا دیترو، راهاترو. قوول.

فقا: قه لای دهوه و ته پاله. — ی (نمرده): کراسی پش.

فقا: (نمرده): پشپوش.

فقا: (باد): شیربایی.

فقا: (همرا): گولتیکی زور سموری به یه یه له گوله باخ ده چی به لام لمو گجه که تره.

فقا: (همرا): قازو و پشه و دندوک و پی سموره و به پوت ده پرا گوتنیشی ده خوری و لمیشی پشه.

فقا: (نمرده): قه پشه.

فقا: (همرا): قه پشه گوتنی ناخوری.

فقا: (نمرده): قه لای.

فقا: (نمرده): باره ی بزنانه.

فقا: (قادر) و کورت کراوه تموه.

فقا: قسه ی زور رهق له گول دهنگ بمرز کردندا.

فقا: (که): پی یاه گیشتن، تی گیشتن، پی گیشتن.

فقا: قالی یک له دورای یه کتری.

فقا: (نمرده): کالانک، گه لای گیای پتواسی.

فقا: لاش، تن، بدن، بدن، بدن، بدن، (ناکو، بل). قالك. قالی قوندره و همور جوهره پیلایک و نیتز. چوار چیه یه که چتی تیدا بریزری و کو قالی خشت. بهر ده ره جیش ده لین که زتیو زتیو همور جوهره کانیکی تیدا داده پزری. پارچه زه یه که، که به به یار هیلر ابیتسه بوزاچاندنی مهره. قالیسابون.

فقا: قالی که خوار و کو تاق دروست کرابی.

فقا: (نازا، چوست).

فقا: (تنبل).

فقا: پاهاتن، پوخت بون، ده هاتنی مردم، له کارمه حلان بون.

فقا: دار یا ناسنیکه، که زینی لی دروسته کری. قه لای، داری نیو زینی.

فقا: نیسکه گمره که ی سمت و کفله گیان لیم پیک. به سمت و کفله مرز و وولا خانیشت ده لین.

فقا: (سورن): سورن: قه لای. — کردن: قه لای. — ی: سه خله تی.

فقا: (ناکو، بل): لاش، قالی، (باک). کله باب، سدهف. (زاخ). توو کانی گوتز و چتی تره. قاوو، قه پیلکی کیسل و پقه و نیتر و کاسه ی سمر.

فقا: پالتیرو، پالفته کراو.

فانکړن: پوخته و زړنگانده وی پښ. له کاروباردا پاهیتان.

فانمېقال (نمرده): قاره قار، قولا قول، قاله قال، قاوو قوو.

فاننگ: داریکی دریژی قولابداره بډاگرتی هناری بهکاردهبریت.

فاننگه (هېورا): (پروا)، کنوره.

فاننگمېمن: گولوله یی بمنی.

فالو (زا): خشتیکه لسمو ناوړ داهنری و نانی پی دهرېترنری. (دزه).

یېک پشو غارډان، جوړه غارډانیکه به یېک پشو ماوه ییکی بېری.

فالوجانې (هېو): جوړه گممه یېکه.

فالوجه: قولاچه، (زهن)، فالونجه، کیز، گوگوویرک، گووگپ.

فالوجه سوورکه: (مرک)، بهر سوورکه.

فالوجهی بالدار: کیزیک.

فالوجهی داران: سپلیک.

فالور (هېو): قاتور، (پروا، خڅ)، قاپور، تمنها به لاسکی گیایان

دهلین به بی لق و پږه یی که ووشکی و کلزوی و دریز، لاسکی گیای

کسکول. — ی کنگری: نیرتکی کنگریه، پنک.

فالوره: لاسکی چاربار.

فالونجه: فالوجه، داعیایه کی پمشی چنگ چنگه و گه لی

جوری هدی هیندیکیان بالدار و هیندیکیان بی بالان،

گووخلنیکه.

فالوشک: تیکولی داران، وپیستکه یی.

فالووج (باک): فالوچک، داس، داسی گچکه.

فالون: قملون، قهلیان.

فالو (هېورا): مافوره، ژیره خمریکی تهنلوی تووکنی نرخداره،

فرش. نازایی. به تو اووه ویی و پوختی و پاکی. (هېورا، که، فه).

مافوره.

فالوجه: خالیچه، مافوره یی گچکه.

فال: مه قام، گوزانی، ستران. (باک)، قولله یی کتوی. (باک)، بملن و

بالا، قعد. (باک)، پا: نث ناث — ناده: نمو و ناره پانادا.

فالیه (باک): قهغه.

فالچی: (باک)، تازانک، چمرمیکی هونراوه به بولیدانی وولخی

سواری و مرزقان به کارده بری له تیلیلش دروستده کری.

فالمر (باک): قامیش، گیایه کیسه لیمو ناوی شین دهی، بمنی قامر

کورډان لموی دروست ده کم وه کوو کنډری وایه، به لان زهرده.

فالمرک: نممرست، نمنگوست، نمنگوس، تل، تهل. (یغز)، تللیک،

(فه)، کلک، کلک، (باد، باک)، تلپه، تلی، (سو)، پل، (هېورا)،

نمنگوس، کلک، (زاغ)، تهل، پتک، گوست، (که)، بابا، پنجه،

(دهر)، پنجهک، (گو)، پتلیوی، (بار)، تهلک، نممرست، تلک،

تلیک. قامکه گموره: (باک)، بهرانک، تلپا بهرانی، (بار)،

تپا بهرانی، بهرانکی، (دهر)، کهله، پنجه کهله. — ه گموره: نمسپی

کوړه، تلپا بهرانکه کی تلپا گزری، تلپا گردی، کلکه گموره. قامکی شاده:

(خڅ)، شاده بیژ، دوشاومره، تلپا هلاقیزکی، تلپا دالاستوکی،

تپا شادی، شاده نوویژ، همله قووته، قامکی ناوهندی، (خڅ)، دولمدریژ،

تپا تیغه کی، ناقچار. براتو ته له: (خڅ)، بابله لیچک، (باد)، تلپا بار

فالونجه

قلیچک، بابله لیچ، مامه لینچک، براقچ، دلی راسینی، تهلکی رڅی. توتوله: (خڅ)، قلیچک، (هېو)، قولیچک، (باد)، قلیچ، (بار)، تپلا قلیچی، قچ، قجلیک، قامکه توتو، تلپا قلیچکی، (هېورا)، کلکه پروته.

قامکه یمن: هملکړنی گلوله یی بمنه به راست و چه به لسمو باری دریژی.

قامکه چکوله: توتوله، قولیچک.

قامکه سووله له: شوریای ماست و پږنییه.

قامکه وانه: نمنگوستیله.

قامکی بېرو: نمموسی بېرو، تپلی بېرو.

قامکی شله: قامکی چواره مه لسنیوانی قامکی ناوهندی و قامکه گموره یه.

قامکی هوونی: نممرنموتی، قامکی ناوهندی.

قامکی هگوره: تپلامزنه.

قامکی نوه نندی: قامکی که لسنیوه راستی قامکی شادی و براتو ته لیدایه.

قاموشک (باک): قرتماغی برینان.

قامیش: (هېورا، جا)، زل، قامر، له شن پیکه. (باک)، قامیش، برو، پرو، لیلک، زل (پتر لمانا ناویدا شین دهی)، نهی، زل، نیجه، گیایه کی بالایمرزی قهغه یی په قی ناو کلوری گه لاپانه. سیره تی نیرینان، کیر، چرو، چوک، بونیرینه مرزقان. (گمرمین)، بهر ماغی جگمړه.

قامیشه (خڅ): قرقزچکه یی گمرویه.

قامیشه لان: قامیشستان، شوتنیکه قامیشی زوری، هونینگ.

قامیش بهغه: پزی قامیشی پتکی چنراو.

قامیشلی: قامیشلوی: شاریکی کوردانه له زتردهستی سوویه دایه شاری نسیبینیش که بهروره بهرستراوه کورتو ته ژیره دستی تورکان.

قامیشی چیغی: کرتو.

قامیشی شه کری: جوړه قامیشیکه شه کری لی دروست ده کری.

قان: قانک له پوتی تور (بوتور)، (سوز، جا)، مولات، نزیعت، (کو)، فی، جار، له گممو قوماریدا دواوی بردنوه یېک دوو دانه یېک به دزواوه که دهریتشه بهنیتوی دستگرتن که پیی بکاتوره بهوه دهلین قانی دایه واته دستی گرت.

قانه (عرا): قادی خام و بلووری و نیتره له جیاتی نموی که به گز بی پتین به قانه پتک ده کم، یارده.

قانه پلا (خڅ): پتویست، گمړه ک.

قانتور (باک): نیتستره دایکی وی مایینو باوکیشی کمره.

قانتووف (باک): سموره ته.

قانع (باک): نمستور، زیر، زوور.

قانهجه (باد): جتگاهه که لسمو دیواری و کممیک بلند کری یا نه کری سری کاریته یی لسمو داهنری، گویتسووانه.

قانهچک (باد، بول): داسو، قهلداس، قانهجه.

قانه لټووک (باک): شاکاشی، قابی گله که ماستی تپدا په نیترو دهیترنری.

قاندېر (خټ): گپروي منڊالآن. (شن. ڪو.) دوڙمن، خويڻپڙ، زال، ڪلهڳا، زوردار، بارام — ي پيرڙتپيه واته پٽي فيڙهه و بيمزوري همموو چٽيڪي لي دهستيتي. (خزه.) معراق، همروس.
قاندېرچ: قازانچ. — بهنيوهي: قازانچ بهنيوهي.
قاندېرچڪردن: قازانچڪردن.

قاندېرڻ (باد): پهشانگ، خالخال.

قاندڪ: (نمرده.) خمرينگ، (ڪو.) قلم، پوٽ، ڪاوي، تسوري — : تورپيڪه ناوهڪي خاو و پوٽ بويوتيموه. خمهڪردن و دووڪهانداني پٽپيه له ڪوندا، به دووڪل — دان: خمهڪردن پڙ همموو گيان لهبمريڪ. (بابا.) برڪي قانگ، گپايهڪه وه ريزهلهي دهچي وه بمهڪشي وه ڪونوڪي وايه. (پهوا.) — ي تور. بريني ڪون.

قاندڪه (شار): ڪانگه، بناغهي خانو.

قاندڪه ڏسڪ: قندگهلاشڪ، گپايهڪي گموره بمزه ڪه بهلاسڪ و لق و پڙموه ووشڪ بويي، نيتري ڪنگريه ڪه به ڊرڪموه ووشڪ بويي.
قاندڪه له: قانقله.

قاندڪدان: به دووڪل و چٽي تر خمهڪردن، جاريڪي تريش قومار ڪردنموه له گمڙ يه ڪيڪيدا ڪه ڊڙانديتي.

قاندڪڙ: — ي بمن و دهزو و ناوړشم نمويه ڪه له پنجه دههاليتي دورايه هي تري لسمهر هملده ڪمن واته لسمهري قامڪي گموره و تووتله دهتاليتري و هملده ڪري.

قانون: دهستور، ناري نامرازيڪي موسيقياه.

قاو (فه): بسڪ (هي نافره تان). بانگواز، دهنڪ، چره، بلاڙ: دهنڪ و باس قاره: واته بلاڙ بوتيوموه. به پشتي پي لهقه و هساندن. (ڪه.) همو، ڪو.) پووشوي داري، (سور.) پيشوي، پيفو.

قاولان (باک): قومانيه ڪه دهنگي خوشي لسمهر تومار دهڪري.

قاهه: گپايهڪه بمهڪي وه ڪو نوڪپيه خو سوزه دهڪوتري و بڙ دهردي وه ڪو چاليدهردي و به فينجان دهخورتيموه. دهنڪ و باس بلاڙه.

قاهه بريڙ: دهفريڪي تايهتپيه قارهي تيدا دهبرڙين.

قاهه ٽون: قاره ٽسي، ناني چيشتاني.

قاهه ٽي (همورا): قاره ٽون، قاهه ٽون، نانخوردي پيش نيوهپڙيه.

قاهه جليخ: شويٽيڪه قارهي تيدا ليدهنري.

قاهه جوش: گومگرمي قاههيه.

قاهه چيٽي: چاچيٽي.

قاهه جي: چاچي، چاچي، ڪسيٽه هم قارهي لي بني.

قاهه خفه: شويٽيڪه قارهي ليٽناري تيدا بفرڙشري بڙ چاچخانمش به ڪاردهري.

قاهه خورهه: تيرههڪه له بلباسه ڪاني بيتوتيتي.

قاهه دان: قاهه تيڪردن بڙ خوردهموره. گومگرمه، — ي سمرناوري: دهله.

قاهه دهنگ: قاههيه.

قاهه سينه: سينيڪي گچڪي تايهتپيه قارهي لسمهر دهگپن، نم ووشيه دوراچيه هم چمنده پارچه ڪان تورڪي نين بهلان شيوه ڊاڙتني تورڪين.

قاهه هسو: همراههرا، چراوه چراو، گاله گال، دهنگدهگ، چساوورپاو، بانگهپانگ، قورله قبول، قول قبول، قاورقور، دهنگشه.

قاهه ٽئون: قاره ٽسي، قاره ٽي، فراڦين، تيتشت، ناني چيشتاني، تهيتشت، چيشتينگا، قمره ٽون، نيوهپراستي ماهي بهياني و نيوهپڙيه.
قاهه ٽسي: قاره ٽئون.

قاهه ٽي: هملوايي، پهنگي قارهي، قارههنگ، (همورا.) سريهات، (باک.) پڙپڙهش، چٽيڪه پهنگي وه پهنگي قارهي برڙاو بهي.
قاهه ٽلاهه: دهنڪ و باس بلاڙه، چاروپاو بلاڙوتيموه.

قاهه ٽوت: (ڪه.) قايوت، (باک.) ڪايوت، (پهوا.) پڙخين، ناري دانموتلهي برڙاو و قمره خمرمانه.
قاهه ٽانڊن (زا): قاوردان.

قايوت و ڀون: قاوروت و ڀونسي ڪمهره تيڪمڙ دهڪرتين و خوردهممنيهڪي خوتشه.

قايوبوخ: قابوخ، قماوخ، قمايخ، تيڪوتلي بيمورو و بادام و گوڙيو و ڪيسل و پهقه و نيتري.
قايوبخه: گپايهڪه.

قايوداختن: دهنڪ و باس بلاڙوڪردنموره.

قايودان: پاسدان، دهنگدان، دهڪردن، دوروخستيموه.

قايوڪردن: بانگ ڪردن، گازڪردن بهدهنگي بمري، چرين.

قايولهه (نمرده): تاسڪهبايي. قابلهه، مهنجهلڙوڪي گچڪي سمرپوشداره. (نمرده.) خوردهممنيهڪه، ڪه بڙ سيران و گپان دهپين.
قايور: قاپورپ.

قايورمه: گوشتي سورڪراوه ڪه بڙستان هملده گيري، (باله.) قتي.

قايوبوخ: قاپورپ.

قايوريشڪ: قيڙ وهڙ، دهنگدهنگ.

قايووقو: قاره قار، قول قبول، قورله، همراههرا، قالمه قان.

قايوويڙه: قارقريشڪ.

قايويت (ڪه): قاوروت. (باک.) له ناري ڪولار دروستدهڪري دوشاو و شهڪريشي تيدهڪري هينديڪ پڙيشي تيدهڪمن و هينديڪيش بي پڙن دهخون.

قايويڙ (باک): دهروه هم چٽيڪي بي، هاويزه، دار، ڌور.

قاي (زا): تپي پراسياره.

قايهخ: دهسته ڪشتي، لوٽڪه، ڪشتي چڪوله، جوڙه بهلهميڪه له ناويڊا پٽي دهپهريوموه.

قايه خملوان: ڪسيٽه قايهخي باڙوي.

قايهه: ڪهريڪه لمار حوشان و باغاندا بڙ داره ميتوي دروست دهڪري تا پٽي هملجي.

قايش: هاريش: پشتيندي چرمينمور پتمو و بهتپنه.

قاييڻ: پانير، پارين (گوڙيهڪي پار). پيٽست و چمرمي خاراو و خوشڪراوي پهنگ ڪراوه.

قاييڻ پي ڪشاندن: قاييل نمبورن، قوڙ نهڪيشان.

قهبیشکیش (باک.): لاگر، لاینگیر. (باک.): ی: لاگری، لاینگیری.
قهبیل: رازی، چاوتیر، (باک.) بمششین. — بون: بمششین. — کردن: بمششاندن. نا — بون: سمرله‌قاندن، سمره‌اندن. — ی: رازستی، چاوتیری.
قهبیم: رق، پتمو، پکیت، مه‌حکم، توند، پال‌هپال، سخت، جه‌خت، قرار، کوزس، ستور، کرار، که‌یار، دو‌یاد، به‌ییز، پایدار، پراوتسیاک، سفت، پاهو‌جی. — بون: ته‌فزین، گو‌ریخ. لی — کردن: تی‌خستن، لی‌قایم کردن. — کردن: ته‌فزاندن، راگیرکردن. پی‌وه‌دراو، داخراو، ژه‌نیاک، به‌سیاک. شار‌دراووه، شار‌یاک.
قهبیمه (نمرد.): هیچ به‌یچ له‌کاتی شه‌ترنجیدا به‌کارده‌بری که هیچیان نه‌ییم‌نمونه. پتر، زۆرت، زۆرمه، زۆریه. خۆ کو‌کردنمه و ناماده‌بون بۆ چیتیک، دارا خمریکی. — یه. کاتی تنگان، دانو‌یله‌که ده‌ست پی‌وه‌بگره بۆ قایمه، زۆریه چت قایمه‌ی له‌شه‌کره‌که هاتوه. یاساو ده‌ستوریکه، که له‌یاری دامه و شه‌ترنجیدا هیچ کس نه‌ییا‌تموه یا هیچ لایه‌ک نه‌ییم‌نمونه. — ی: می‌تری: دلی، ماه‌شل.
قهبیمکار: کس‌یکه چتی باش و قایم هه‌ل‌گری. — ی: چت باش و قایم هه‌ل‌گرتن.
قهبیم‌کردن: قایمه‌کاری.
قایم کردن: باستن، ژهن.
قایم بوون: پتمو‌بون، جیگیر‌بون.
قهبیم‌کار: قایم‌کر، کس‌یکه چتی قایم کات یا کاروباری بوخت بی یا چتی گران‌بها بشار‌یتمونه.
قهبیم‌کردن: سفت کردن، پاهو‌جی کردن. توند‌کردنی تایمو بار و چتی تر، چته‌کانت قایم هه‌ل‌گره. شار‌نمونه، پنهان‌کردن.
قهبیم نوو‌ییز: کس‌یکه نوو‌ییزی نه‌چی. — ی: نوو‌ییز نه‌چوون.
قهبیمی: مه‌حکمی، پتمو، توندی و به‌ییزی چت.
قه (باک.): قهت، هیچ کاتی، هه‌ر‌گیز.
قهب (باد.): زۆرانی، زۆرانیازی.
قهبیا (باک.): بل‌ند‌کردنی ده‌نگه، یا هه‌ر بل‌ند‌کردنه. (زا.) قهبه. (باک.) کمر.
قهبیلخ: قاب‌لۆخ، قواخ، سه‌پۆش.
قهبیار (که.): توو‌یژی سه‌ریریان، قرغاغه.
قهبیاره (موک.): بارست، بارستایی، بارسای، هیئنده، شه‌ندازه، چت. (دزه.) سه‌پان که به‌پاره کار بکات. (هه‌مورا.) تیمن، بارست، قهواره، قه‌ل‌قه‌ت.
قهبیاله: قۆچان، قه‌واله، قاقانی، نووسراویکی مۆزکراوه له‌خریدو‌فرۆشتن ده‌دری به‌یه‌کتری. له‌سل‌گرتن، وه‌ه‌ستۆی خۆ‌گرتن.
قهبیه (باک.): فش و زه‌لام و ناقۆلا، چتی زل و ناشیرین، له‌نده‌هۆز.
قهبی‌دایی: مرۆی قهبو ناقۆلا.
قهبی‌یی: زلی و ناشیرینی.
قهبوان: ده‌خ‌ل و دان‌یکه چاک پس‌کابی و باش هیزی گرتی.
قهبیره‌خه: قه‌برغه، گه‌برگه، قه‌برغه.

قهبیره‌خه: قه‌برغه، لا‌هه‌راسو، قه‌و‌پ‌خه، چه‌مک، کهنار.
قهبیز: گرفتیار، دل‌تنگ، گیان‌داریکه په‌وان نه‌بی.
قهبزه: قه‌و‌زی نا‌وانو.
قهبزه‌نو‌شته: چتیکه کس‌ی سو‌چی نو‌شتا‌یتیموه.
قهبزی: گرفتداری، دل‌تنگی. — پاییز: نی‌وه‌پاستی پاییزی، زۆرت‌ریه مانگی هه‌ره‌دوایی پاییزی ده‌لین.
قهبقب: کمرشه‌دارینه، قاپ‌قاپ.
قهبقب‌یک (باک.): جو‌ره گیاه‌که.
قهبقب (باک.): ده‌نگی کمرییه، قاسپه‌قاسپ.
قهبقبو (باک.): لاسایی ده‌نگی کمران کردنمه، قاسپه‌قاسپ.
قهبقبو‌ک: گیاه‌که به‌ریکی خری ووردی سو‌رده‌گری.
قهبلا‌ندن: شه‌ندازه دانان بۆ چیتیک له‌باب‌ت نرخییه‌وه یا چه‌ند‌تییه‌وه.
قهبلین (باد.): پی‌گه‌یشتن و به‌خۆ‌داهاتی کشتو‌کا‌ل.
قهبو‌قهبو: قه‌بو‌قهبو.
قهبو‌قهبوو (هه‌وا، بار.): قاسپه‌ی کمری، قه‌بو‌قهبو.
قهبو‌قهبوو (باد.): ووتیه‌که به‌کار‌دین‌ری له‌کاتی داوا‌کردنی زۆرانی گرتن و شه‌ر‌یدا واته‌وه‌ره مه‌یدانی.
قهپ (فه.): قه‌پال، گاز. — لی‌دان: قه‌پال لی‌دان (بۆ‌و‌ولا‌خانه له‌کاتی نالیک خو‌وار‌دین‌دا).
قهبیال: قه‌په، گاز. — لی‌دان: گاز‌گرتن، گه‌رتن. قه‌پ. — لی‌دان: قه‌پ‌گرتن له‌چیتیک.
قهبیاله (هه‌مورا.): بابۆله.
قهبی‌ل‌گرتن: قه‌پ‌گرتن، گاز‌گرتن.
قهبیان: ته‌رازوی به‌ناییه، پاییه‌که وه‌تاق به‌چی. ته‌رازوییه‌کی زۆر زله‌یه‌ک یا چه‌ند تایه‌کی پیک‌موه پی‌ده‌کیش‌ری واته چتی قورسی پی‌ده‌کیش‌ری، قاپان، کیش. (خۆ.) له‌که‌داریکه له‌به‌نه‌پ تیرا لی‌بوو‌یتیموه یا به‌رابی.
قهبیانجهره: بالینه.
قهبیانجهره: قه‌فانجهره.
قهبیانچه‌له: قه‌فانجهره.
قهبیانچی: کس‌یکه چتی له‌قه‌پان بدات.
قهبیاندن (هه‌م.): پ‌فاندن، پ‌فاندن.
قهبیاندن‌مه‌وه: خو‌واردنی هه‌ندی چت به‌لا‌ویج وه‌ک قاووت و بر‌تیش‌که.
قهبیانکردن: له‌قه‌پاندانی چت، هه‌ل‌چینییه‌وه‌ی پووی دیواری پو‌خواو.
قهبیان: پ‌فاندن، پ‌فاندن.
قهبیانی: کرییه‌که له‌به‌ران‌بهر له‌قه‌پاندان و کیشانی بارو چتی تر ده‌ست‌ی‌رت.
قهبی‌قهپ (هه‌م.): قاسپه‌قاسپی کمو و گاره‌گاری مریش‌کانه. (باک.) ته‌قه‌قیله.
قهبی‌قهپ‌چیکه‌م (باک.): قاپ‌قاسپاز، قاپ‌قاپ دروست‌کار.
قهبیانگ: نمو جو‌ره ده‌ریچه و په‌نج‌ه‌ر‌ان‌من هه‌له‌ده‌ری‌تموه داده‌در‌تیموه.

قه‌پان

قەبەجەلە (باک): پاک، خاوتین. — کرن: پاک کردنه‌ی ده‌خل و دانە به بیژنگ و نیتر. (باک.) دارنکه، که بزووشک کردنه‌ی هەلگیر. **قەبەجەلە:** کۆن، بارام گاسنەکی ژ قەتاب کەتیه: کۆل بووه. بارام گیتسینی خو — کره: پارچه‌ی خستۆته سەر و چاکێ کردوه. **قەبەجەلە (هەور):** کاروانی و لاخی بەرزە که بەرودوا بڕۆن، پزن، پەسه. — پێگای ناسن: پێزە ژووریکێ. ناسنێن تێکخراوه مەکیسه‌ی پاکیش بەسەر پێگای ناسندا پیاوان دەکێشێ. یەکیکە له (۱۲) بەنده کۆنه خوشه‌کانی کوردی.

قەبەجەلە: چتی بەرێز و هستاو، وەکو پێز بەستنی قاز و قولنگ و چتی تر. بانسەر، پارچه‌ی خشڵیکێ ژنانە به له زێر یا زێو دروسته‌کری پێچی سەریانی پێده‌پازننه‌وه، (موک.) بەره. فیشه‌کدان. (باک.) کەژوویکە بارو سەریاری پێ لەسەر پشتی و لاخ قایم دەکری. خشڵیکە لەزێر یا له زێو له‌قەراخی کلای ژنان دەدریت. **قەبەجەلە:** پێزبونی گیاندار به روودوا. **قەبەجەلە:** کەسیکە، که ناگاداری قەتاری و لاخان پکات، کاروانچی. **قەبەجەلە:** پێزکردنی چت. **قەبەجەلە:** نامرازیکە به‌قەد ژووریکێ قەتاری بەسەر پێگای ناسندا پادەکێشێ.

قەبەجەلە (باک): بەشکردن، پڕین، قرتاندن. **قەبەجەلە:** (پۆژ): قاتە تاوێز، زنجیره‌ی تاوێز، تاته، تاوێز. **قەبەجەلە:** تیزاوێکی زۆر پەشه. **قەبەجەلە:** نالافەکه له کەرەسته‌ی جووتیدا. **قەبەجەلە (باک):** تیشک، پووناکی. **قەبەجەلە (باک):** پارچه، هاروویی دیمه‌کاری. **قەبەجەلە:** قرقاخ، قەقاغه، تووێزی سەریڕین. **قەبەجەلە:** مۆری تێر. **قەبەجەلە (هەور):** (باد.) قتک، کەت، (موک.) کوپ‌کوپ، کەپ‌ه‌واله، تپ‌ه‌وه، پەپ‌ه‌وریکێ گەرمیانی هەزاری کونج‌ه به‌قەد کۆتریکه‌ی گۆشتی خوشه. نیوی ئافره‌ تانیشه. کوپ‌کوپه (بالنده). **قەبەجەلە (باک):** بەشبوون، شکان. **قەبەجەلە:** قەتی. **قەبەجەلە (نەرده):** قەتیس.

قەبەجەلە: چاره‌پێ، دەست‌ه‌وستان، دامار، کەسیکە، که لەسەر کارێکی دامابی، قەتیس‌بوون، دامان لەسەر کارێک. — کردن: بەندکردن، دەست‌ه‌وستانکردنی کەسیکێ لەسەر کارێکی. **قەبەجەلە (باک):** بەشبوون، شکان. **قەبەجەلە:** نیلێکی تورکمانه، شاه‌نشا‌یه‌کانی قاجار له‌وانن. — ی: سەر پۆشیکە بەسەر سەریاندا دەدەن، له‌ بن چەنگه‌که‌یان دوو لچکی به‌ ده‌زیله‌ی قاییم ده‌کەن پوویان دیاره. (فه.) لووت‌ه‌وانه، جووره کورت‌انیکیشه‌ی ه‌ی کەران. **قەبەجەلە (بان):** قشقه‌له.

قەبەجەلە (باک): هەول و تەقەلادان. **قەبەجەلە (دەرس):** دزێو، ناحەز، کرێت، ناشیرین. **قەبەجەلە (باک):** هەول و تەقەلادان. **قەبەجەلە:** بریتیه‌ی له‌ داواکردنی ئەندازەیه‌کی زۆر لە‌فرخی چتیکیدا. **قەبەجەلە:** قەبرغه. **قەبەجەلە:** گیایه‌که‌ وه‌گۆشتی ده‌چی ناوی پوک و چۆله‌ منداڵان لە‌ناو چاوانی خۆیانی دەدەن، ده‌توقی، هەپه‌پوک، تیولته‌قینه. **قەبەجەلە (سە):** کورک (مەشک). **قەبەجەلە:** گازگرتن. **قەبەجەلە:** جوهره‌ کلایکی توکینه له‌پێستی بەرخ دروسته‌کری. **قەبەجەلە (هەور):** لمبۆز، لموز، لموز، نمو بەشیه‌ی له‌ده‌م و لووتی و لاخان که له‌کاتی ناو خورا‌دنه‌وه‌دا ده‌چینه‌ ناو ناوه‌ به‌ده‌م و له‌ج و لووتی و لاخان ده‌لێن. ده‌م و لووتی هەندێ گیاندار. **قەبەجەلە:** پڕوانه، قەپۆله. **قەبەجەلە:** مۆزی دزێوی ده‌م و چاوان‌پێک. **قەبەجەلە:** تریزوو و خەیار و بایینجانی هەلکۆل‌راوه‌ له‌ هاوینیدا ووشک ده‌کەتسه‌وه‌ بۆ دۆلمه‌ی زستان. **قەبەجەلە:** چەمۆله، قاوروغ، قەپیلک، — ی ئەم بەرپوهه‌ فرێده. **قەبەجەلە (نەرده):** قات و قپ. **قەبەجەلە:** قەپووجکە. **قەبەجەلە:** قاپووجکە، پارووی نیوه‌ له‌وول دراو تا شیرو ماست و دۆشاو و شله‌مەنی پێ بخۆن و ه‌کو کەوچکی قەپووجک. قەپووشکە، کیفی بەرپوو و جەفت. کەپوله، کاسه‌ییکی دارین یا نییدیکه‌یه‌ ناشەوان مەزاشی پێ هەلده‌کری. **قەبەجەلە:** باره‌نه: بلقیکە له‌کاتیکیدا سەر هەلده‌دا که بارانه‌ به‌سەر زه‌ویه‌کی تێراودا بباری. **قەبەجەلە (هەور):** (خۆ): شه‌یتانۆکه، قەپووجکە، به‌ تیکۆله‌کە‌ی ده‌ره‌وه‌ی گویزوو بەرپووی ده‌لێن. **قەبەجەلە (که):** قاتوق‌ری نیسو‌مه‌لۆیان، گرانیکه‌ له‌کاتی دروینه‌کردنیدا سەر هەلده‌دا. **قەبەجەلە:** کیش و مات: مناله‌کان هەموو — دانیشتون. **قەبەجەلە:** قەپوک، میوژی وشک هەلاتوو*. **قەبەجەلە:** پاشتول. **قەبەجەلە:** تاسمه، قاشه‌ کاله‌ک و کوله‌کە‌ی وشکوه‌ کراو*. **قەبەجەلە:** — ی گەم و جۆ و نیتر، کیفه‌که‌یانه، که دانەکە‌ی تێدا‌یه، کایک. (هەور، ده‌ر.) تیکۆلی هیلکه‌ و گویزوو بەرپوو و نیتر. (کۆ.) پیلروی چاو، پەلکی چاو. **قەبەجەلە (هەور):** پفین، پفینەر، نمر کەسه‌یه‌ چتی ده‌پفین. **قەبەجەلە:** قەپان، قەپاندن. **قەبەجەلە:** هیچ کاتیکی، هەم‌گیز. (باک.) پارچه، بەش. — کردن: بەشکردن، جووی کردنه‌وه.

قەجەلخ: قاچاخ. — چى: قاچاخچى.

قەجەلخ: ئافرىقىدىكى سىرلارنى. — خانە: شىۋىتىكە ئافرىقىدىكى سىرلارنى زۆر لىق بى.

قەجەلخ: قاقچە.

قەجەلخ (باد.): قاپ و قاچاخچى گىلىنى.

قەجەلخ: قىخ، كىخ.

قەجەلخ: قىخ، كىخ.

قەجەلخ: شىق، لىت. — كىرە: شەقبون، لىت بون. (زەن). كىن، لا، نىك، ھايىن لى قەجەلخ: لىكىيانىن. (ئىمىرە). تىر، تووز، بالا، بىز، ئىندام، كۆ، دىرەش، بۆگىيانداران، دىرەختان، نىقە: كىمىر. ئىندازە، ھىندە، بىرەتەقا، بى — ئىمە: بىمىندازە ئىمە. بىز، — ى داران: كۆچ، وىلىك. بال، بىرەمە، قەجەلخ، بىرەمەدى كىتوان. قانە. دەستە، قەجەلخ جىلىك بىرەدان داۋە: دەستە جىلىك بىرە درون داۋە. لىت، بىرەن. — كىرە: تىمە فاندن، پەلىكەن، بىرەن، ھەلىمەتاتون، بۆدارو بارو چى و. چىند دىرەلەك، كە ئاۋىرەن لىك جۆگەمە بى. دەق: لىمىر — ى خۇ دىنى. چىن. قەت، ھەرىز.

قەجەلخ (باک.): چارەنوس.

قەجەلخ: شىر، شىمىر، قەيارە.

قەجەلخ: تىمەلەن، كۆتەلى پىدان، ئەنجام بى ھىتان.

قەجەلخ: گۆلى پىرەتەقا و لىمە و نارنجىيە.

قەجەلخ: قەدەغە، بىند، قۇرۇخ، ياساخ، پەوان، بىرەست. — كىرە: قەدەغە كىرە، نەھىشتان.

قەجەلخ: دارستان يا پەوش و پەۋەنەكە، كە خەۋەندى نەھەلى دارەكانى بىرە و لى پەۋەنەكەش وولۇخ و ئاۋەلى تىكە، پەوان.

قەجەلخ: ياساخ، قۇرۇخ. — كىرە: نەھىشتان و توخونەمەنى يەكەك بەلەلى چىتىكا.

قەجەلخ: جۆرە قومەشەك بىرە رەنگ دەكرە كەۋەلى لى دروستەكرە.

قەجەلخ: كەسەكە بىرە و قەدەمى خىرە.

قەجەلخ: سەپەر كەسەكە بىرە و قەدەمى شوم و نەگىس بى.

قەجەلخ: قەدەبەند.

قەجەلخ (فە.): پەشتىند، پەژىن، پەشت بىن، كەمەرىن.

قەجەلخ: نىكە تىرەن پەگەيە بۆ شىۋىتىكى كە چەندە پەگەيەكى تىشى بۆ بچىت. — ى: پەگەي كۆرت گىرەپەش.

قەجەلخ: قۇلۇزىن، دەق بون.

قەجەلخ (فە.): بىرەمەدى كىتە، لاپال، مەك. (تىلەشان.

قەجەلخ: پەز، پەز، پەرا، پەيە، ئىندازە، پە، ژيان. — گىرە: پەزگىرەن، پەيەپەدان، پەپەدان. بە — بىرەز، بى — بى پەز.

قەجەلخ: قۇلۇزەند، چىن كىرەن، (باک.) بىرەقەكەن، سەركۆنەكەن، چەركەندەن، تەۋەندەن.

قەجەلخ: دەقگىرەن.

قەجەلخ: چىن چىن. — كىرە: پەچەپەچە بىرەمە دار.

قەجەلخ: بىز، قەدە قەۋەرە.

قەجەلخ (پەۋە): نەپەز، مەك. (مەك.) ۋەپەز، (مەك.) ۋەشە.

قەجەلخ: (ئىمەرە). مەۋەچەنەمە، نەشتەندەمە چىت بىرەكى، بىرەنى دار.

قەجەلخ: مەۋەرە: بىز، بالا، تىر، ئىندازە.

قەجەلخ (مەك.): مەۋەنى وولۇخانە، گەركۆل، گەلەخە.

قەجەلخ (باک.): تەۋەبون، بىرەمە، بىرەن.

قەجەلخ: گۆزى پەۋە چەكەكە لىمە زىنى دەجەلە بە لى ھەمەنى ھەمەنىكە گۆزە نەزە بە خۇپەنى ناچە

قەجەلخ (مەك.): گۆشەكە بەھەزى سەردى و سەرى ۋەشە دەقگىرەمە.

قەجەلخ: قەيە، جۆرە كالا يەكە لىمە و نەختەدارە و پەۋەشە تەۋەشە.

جۆرە گۆلەكەشە، سەۋەرە. — ى: قەيە، چىتىكە پەنەكى ۋەھى قەدەمە بىچە.

قەجەلخ (باد.): خەۋەلى.

قەجەلخ: تەۋەكە لىمە نەۋەنى پەش و سەۋەرە داپە. نەۋەنى پەۋەكى خەيان بۆۋە، گەۋە و سەۋەسەرى گۆلەزەردى ئامۇزەلى خۇ بۆۋە، قەۋە گۆلەزەردە كە بىندەكە بىمەۋەنەكە و خۇشە باسە وەن دەكەت. (باک.) قەۋە.

قەجەلخ: قەۋەرەقە، ئاۋەكەكە لىمەۋەلى ھەۋەلى.

قەجەلخ (باک.): چەقەن.

قەجەلخ (مەۋە): قەۋە، قەۋە. — تەۋەكە: قەۋە تەۋەكە.

قەجەلخ: قەۋەرە، (مەك.) كەنەر، پەۋە، (پەۋە). پەۋە، (مەك.) لىۋەر، سەۋە، لىۋەكە، ھەش، دەم، گۆۋە، (ئىمەرە). قەۋەرە، جەمەك. — چۆم: دەم پەۋەرە، گۆۋە چۆم. — دەۋە: زەۋەپە.

قەجەلخ: كەنەر سەۋەمە كەۋە چىتە تەگىرە.

قەجەلخ (باک.): ۋەشە، بى تەن، بى كەك. — كىرە: ۋەشە كىرە. (باک.) پەۋەرە.

قەجەلخ: زەۋەكە گۆۋەزە و نەۋەنى پەۋەستەرى پەۋەستەرىمە.

قەجەلخ (باک.): ئاسەنەكى دىرەۋە بۆ بىرە ھەۋەندەنى ئابىدە (مەجەمە) بەكەدەۋەرت. دەمەسەۋەرى زەۋەنى نەۋەرتە. (باک.) قەۋەرە، دارەكە بىنى ۋە بىرەكە سەۋەشە نەۋەرتە دەۋەنە بىرە و قەۋەمە ھەۋەن پەدەكەن، سەۋەبەكەكە ۋە بىرە و چىتە قەۋەس دەۋەن و سەۋە نەۋەرتەكەش دەگىرە تا ھەۋە خۇ سەۋەدارە نەۋەرتەكە پەۋە.

قەجەلخ (باک.): بىندەكە بىرە و نەۋە بىرە قەۋەرە.

قەجەلخ (باک.): ئاشەۋە، ئاشەۋە.

قەجەلخ: قەۋەرە. — گىرە: گىرە چىتىك بە لىۋەرى چىتىكى تەدە بە تەقەل.

قەجەلخ (زا.): لىۋەتەۋەنى ژەن.

قەجەلخ: شەۋەشە، مەۋە مەۋە، نەۋەپەۋەرە.

قەجەلخ: شەۋەشە، شەۋەشە، شەۋەشە.

قەجەلخ (زا.): لىۋەتەۋەنى ژەن.

قەجەلخ: شەۋەشە، شەۋەشە، شەۋەشە.

قەجەلخ: شەۋەشە، شەۋەشە، شەۋەشە.

قەجەلخ (باد.): پەچە چەۋەكە دەۋەرتە سەۋەمە گۆۋە و ئامەنى تەرتە چىتە تەۋە.

قەجەلخ: پەۋەكە ۲۰ شەۋە، (دەۋە). قەۋە، ھەۋەرە دىنەرى نەۋەشە بە مەۋەشەكە زەۋە. شىۋەشەكى پەنى تەخەكە چەندە سەۋەكە غەر (تەۋە) ى تەۋە بىدەن بۆ تەۋە كەۋەنى خەۋەرى وولۇخەكان.

قهرمانكه كردن (خو): چمانمه.

قهرمان (نمرده): شوم، ناوونگ.

قهرمان (پهرا): په شوکی، بې سهره ویر چاندن، زهویکی بکېلری و ناو بدری توی برنجی پیوه کړی و ولاخی له ناو کړی و بیشیلی تا توره کدی ټیکم له خولی بکات به کړده وې وا قهرمان ده لېن چونکو نه گمر گول گول بچینری پوخته تره. (موک). وهریزیکه جووتی نمې. نیشان، نیشانه، دیار کړد. (که). کمس: م نمدی: کسم نمدی. (که). هریم، لا، کن، نک، توخون. دارهت: خوئی لهو دارهت نه نادا: خوئی لهو قهرمانه نادا. گومند و پروبیانو: نم چته یو داناوه: واته بیکاته گومند و بیانو. (موک). کالهک له قهرمانه گرتن: گولسی کالهکی همره گولسی پیش گویکه کردنی نه گمر میث لیتی نمدابی گه لای خوئی له سمر داده نری و به گل داده پوشری تا کرم لیتی نمداب.

قهرمانه: جه نجان.

قهرمانه: جوړه مراوییکه.

قهرمانه پووت: چتیکه نمونده سو تابی رهش هله گمرا بې.

قهرمانه پووت: چتیکه بدری له تولهی چتیکی تردا، توله، لبري، پاداش، سزا، چیره.

قهرمانه پووت: دانی چتیکی به کسیتک له تولهی چتیکی دا، توله بؤ کردنمه.

قهرمانه پووت: دهم چشت بوون.

قهرمانه پووت: پشستار، دوانچه، جوړه ده مانچه بیک بووه له ده مییموه داده گیرا.

قهرمانه پووت: (همران). په کاوه سیاهه.

قهرمانه پووت: پوولسی ورده، کم نرخ و لممس دروست کړا، سه تی وی فرانیکه ٢٠ شاییه که ده کاته ١٠٠ دیناری نیرانی، فلس.

قهرمانه پووت: (باک). قاهره لئون.

قهرمانه: قهره ج.

قهرمانه (همران): جوړه گوله گفیکه دهنکه کی خر و پهق و پهش دهی.

قهرمانه: تیره یه کی تورکی کزچهرین، بیزنگ و سهره ند و هیله کی دروسته کمن که لیشیان هله کمری له دزی و حیزی کوتایي ناکمن، قهره ج.

قهرمانه: چنده درېژ، دهمدراو، زور بلی، زور وې، دهمه راش، چنده لیدنه، قهره چناخ، به درېژ.

قهرمانه: چنده یاز، بې شرم، پوهه لمانراو.

قهرمانه: په گمز و بنه چهی هوزیک یا کسیتک، — یان نسما: واته په گمز یان نسما، تاق.

قهرمانه: قهره ج، قهریج، کاولی، بیزفرش.

قهرمانه: گوله پرووزه، گفیکه گوله کی همر به سموزی هله پروز ترابی، گفیکه شیرهی به تهرای پهق نه یوی ددرویتسه به لاسکوه ناگری پیوه نری نیوه برژ دهی دوايه وه کو پرویش پاک ده کړی و ده پرت بؤ چشت.

قهرمانه: جوړه هله پهرینیکه.

قهرمانه: گرینوک، همره بیز، قهره قازر، همره، چناکشکیاک، همره بیز.

قهرمانه: چیا یه کی کوردستانییه له پوز اوای ماردینییه.

قهرمانه: جوړه گومره ییکی مسینی مل درېژه ناوی تیده کړی.

قهرمانه: چته، دزگیر، رادار.

قهرمانه (باک): گیتلاس و نالویالووی کتوی.

قهرمانه (منگ): زوده رده، تله زکه، به، له: بهیه.

قهرمانه: دارکی گچکه یه، کرمی کمر همر بهوه قوز اخدی ده کات و له شول (توول) هکانی سوه تهر برچنه قولینه و تولینه و قهرمانی لی دروسته کړی که لویه کی هدی و کو پا قله و ماشه سپی قوز اخدی کی هدی پتی ده لیتن (کمر) په روره ده کړی له ناویشمی سپی تر و نهرم و جو انتره له پرس و پستندا.

قهرمانه (نمرده): گریان.

قهرمانه (نمرده): گرینوک، قهرمانه، همره، چناکشکیاک، همره بیز، قازر، فره گری.

قهرمانه: پروانه: قهره قازر.

قهرمانه: گمهی کی مندا لانه، (کو). گمرا قو، (همران). قهره قهر، گمهی کی بې دنگی و خاموشییه، هرکسی له پیشدا باخووی تیده کوی.

قهرمانه: خوشارکی، چاوشارکی، جوړه گمهی که خوشانی تیدا دشارنمه.

قهرمانه (نمرده): دهر دیکه لېن دست یا پتی نسپ پیدا دهی، بالوکه یه کی پشی ووشکه لمدست و پتی چاره ویدا پیدا دهی.

قهرمانه: توخون کمرتن، نزیک بوون.

قهرمانه: بدی کردنی چتیکی دور.

قهرمانه (همران): گمهی کی مندا لانه یه.

قهرمانه: قازمانه، قاسمانه، گاو بار، هشتاوی، هشتالور.

قهرمانه: زهین، چر، بیشه، قامیشه لان.

قهرمانه (باک): پووی چرچ و مؤن و گرژ، ویکه اتور.

قهرمانه: قهره بیانا.

قهرمانه: تارمایي.

قهرمانه: چرخکی باریکه و په رده داره لرونه ی میخه کی په رده داره کوندار میلی خولهک (ده قیه) ژمیتری کاتر میتر له پارچدی سعاته که ده خرت.

قهرمانه (پوتا، ژمن، سور): سهوول.

قهرمانه (موک): کاره کمر، کلفت، (باک). قهرواسی.

قهرمانه: قاروانه، له گنیتی زور زله، که چمند کس شیری تیدا ده خون.

قهرمانه: کیشکی، پیشدار، پهقان، (که). قهلاویز. نیشان، نیشانه، سیره تفنگی. پیشپو له شکر، میر. گویچکه ی تفنگییه لسمر نوکی لور له کیه تی. — ی: پهقانی.

قهرمانه: کرمی کی گچکه ی په شه له کشکی و لمانا میوه ووشکا پیدا دهی.

قهره‌وئله: چارپایه.

قهره‌وی: کاله‌کی قهره‌یی، (نمرده). قهره‌بو، جووره کاله‌کیتی گموره و شیرین و خوشه.

قهره‌هه‌وال (که): زۆر پرسپارکار.

قهره‌یی (هه‌ورا): جووره کاله‌کیتی سه‌روزو زوورو گوشتن و خوشه.

قهره‌یونه‌وه: به‌رو وورگی خوږ پر.

قهرییل (کۆ): (بابا). گلگیر، (موک). کو، کونی له‌شیگلگیر و هه‌مرو چتیک تر گموره‌تره.

قهرپ (باک): قرچه شان: شکاندنی دارانه.

قهرپال (زا): به‌رگی زۆر پیناوی، به‌رۆکۆن.

قهرپ قهرپ (باک): ده‌نگی قرچه‌قرچی شکانییه.

قهرپلج (بابا): قامچی، (باک). کهرپاچ.

قهرپۆز: قهرپوز، کاسه.

قهرپک (باد): (باک). قه‌فتک، گه‌روی کراس و چتی تره.

قهرپۆس: قهرپوز.

قهرپوز: قه‌لبوزی زین، که‌لبوز.

قهرپونه: کاسه‌ی لامپا.

قهرپوس: قه‌لبوز.

قهرپینه (باک): قهره‌بینا، شه‌ش ناگر، جووره ده‌مانچه‌یتیکه.

قهرت (که): سهر، پهر. — به‌رون (باک): سه‌ریون، په‌ریون.

قهرتاله: سه‌وه‌ته، سه‌وه، (هه‌ورا). قهرتاله، قرتاله، (خۆ، بالسه).

به‌رچنه، توولینه، مه‌لکه‌ب، (باد). به‌روارک. — پووش: زلینه.

قهرتاله‌ی چکۆله: کالک، که‌لک، چنه.

قهرتال (باک): خمرتل (بالنده‌یه‌که).

قهرتاله (هه‌ورا): قهرتاله.

قهرته‌میر (باک): مرۆتیکه له‌نیوانی جیجیلی و په‌ری دایه، به‌هی ٦٠

سالیس ده‌لین.

قهرتلاندن (باک): لکه‌بیکه‌لکه‌کانی داران هه‌لپه‌مرداوتن.

قهرتلین: هه‌لپه‌مرداوترانی لکه‌بیکه‌لکه‌کانی داران، به‌ران.

قهرتاهه: قهرتاهه.

قهرتاهه: قهرتاهه.

قهرتیش: توژمه‌مار، پیتست و پوله‌که ماسی.*

قهرت: قهرز.

قهرت: قهرزدار.

قهردین

قهردین (باک): قهرزکردن.

قهره‌د: قهر، (باک). کهر، (هه‌و، که). قهرد، دراو و هه‌ندی چتی تر که

بۆ ماوه‌یه‌ک به‌دری به‌یه‌کیتی.

قهرزدار: قهرزدار، به‌دیکا.

قهرزدار: له‌سه‌ر، قهرزار، قهردار، (باک). کهردار. — ی: قهرزدار.

قهرزدان: قهرزدان، کهردان، پاره یا چتیک به‌قهرزدان به‌یه‌کیتی.

قهرزدانه‌وه: قهرزدانه‌وه، دانه‌وی قهرز به‌خاوه‌ندی.

قهرزکردن: قهرزکردن، قهردین، کهرکین، سه‌ندنی پاره یا چتیک له‌کسیتی به‌قهرز.

قهرزکوویز: سه‌رگپ، لامنجی، کسیتیکه قهرزان دره‌نگ به‌دانه‌وه به‌خاوه‌ندی.

قهرزکوویز: سه‌رگپ، لامنجیتی، قهرز به‌گران و ناسته‌م دانه‌وه به‌خاوه‌ندی.

قهرزو: قۆله: قهرزیک زۆره که به‌تبی به‌سه‌ر ته‌م و نه‌وه‌وه، وام و واره.

قهرزنگ (ل): قهرزان.

قهرس: شاری قهرسی که شاریکی کوردانه له‌سه‌نوری سوڤیه‌تستانی دایه.

قهرسان: به‌یار له‌سه‌ردان.

قهرساندن: قهرساندن، ته‌خمین، به‌یار له‌سه‌ردان. به‌ستنی ناو و هه‌مرو چتیک له‌سه‌رمان، مه‌یین.

قهرسه‌قول (هه‌ورا): ته‌سه‌قول، ته‌رس، په‌سای چاره‌وی. — تله‌وکهره: گره‌خلینه.

قهرسه‌ل: قهرسیل.

قهرسیل: (باک). قهرسیل، (هه‌ورا). کۆله‌سه‌س، (دزه، موک). ده‌غلیکه له‌نریک ناوایی نادرۆتسه‌وه بۆ له‌وه‌ی مال‌تان ده‌هتله‌تسه‌وه

به‌شین ووشکی. ده‌غلی شینه‌که ووشک بوو ته‌واره‌ی په‌نده‌لین. به‌ده‌غلی شینیش ده‌لین په‌ش گوێ کردنی.

قهرسین: به‌ستن، مه‌یین، به‌ستران له‌سه‌رمان.

قهرشات (باک): سه‌کۆ.

قهرف (باک): فشه، گمه، شوخی.

قهره‌ین (زا): شکانی دار له‌خۆیه‌وه.

قهره‌دک (باک): قهرقورۆچکه.

قهره‌هاس (باد): مه‌ری سه‌ی چاره‌پش.

قهره‌هوان (نمرده): مه‌رشکی کیتی، چوپه.

قهره‌هر (باک): خه‌لات، کفن، قهرقل.

قهره‌هس (موک): کلۆشی ده‌ره‌وه‌ی خه‌رمانییه به‌گوته‌وه ده‌خه‌رتسه‌وه ژۆر

پیتی وولا‌خه‌کانی گه‌یره.

قهره‌هش: قهرقه‌شه.

قهره‌هشه (نمرده): گه‌په‌ل، ته‌شه‌له، شلتاخ، ده‌به، حوله‌سی.

قهره‌هف (هه‌ورا): جووره داریکه. (که). گری. (باک). مه‌ی، شاره‌ق،

باده.

قهره‌هل (باک): خه‌لات، کفن.

قهره‌همن (هه‌ورا): مه‌شه‌که کۆتیکه که میوه‌ی ووشکی تیکه‌ری.

قهره‌هوان: زه‌مین، قهره‌م، گیا و په‌روشی زه‌مین و قامیشه‌لان و چوپه‌بیشه.

قهره‌هیت (باک): تیکۆلی هه‌رمی و گندۆره‌یه که ووشکی ده‌که‌نه‌وه.

قهره‌هاندن (باک): مانده‌ووکردن.

قهرمانچانندن (باک.): وورد کردن، هارپن. چین و لؤجدار کردن.

قهرمانچین (باک.): وورد بون.

قهرمانفلدن (باک.): ماندو کردن.

قهرمانلین (باک.): ماندوویون.

قهرمانووت (باک.): ناوی گوندیکیه له قمازای هساری.

قهرمانچین (باد.): چرخ بونی پیستی نمدام یا کالآ.

قهرمانین (باک.): ماندوویون، قهرسین، په قبولی لیش لبر

ماندوویونی نمدام یا سرما یا باداری.

قهرن: سده، سدهسان.

قهرنن (همورا.): قارپان.

قهرنله (باک.): جووره سویندیکه، که کسپیک نوگری بویی.

قهرقه (باک.): نیوی پیانوه.

قهروش (باک.): کاره کمر، قهرماش.

قهروله (لو.): بوق.

قهرواته

قهرهگولهره: یکیکه له دوازه بندد گورانیه کونه کانی کوردی.

قهری (باک.): نیوی نافره تانه.

قهریچ (باک.): قهره چی.

قهریژ (باک.): قریژ، گماره، قهریره.

قهریس (باک.): گیاهیکه.

قهریسک (باک.): خوس، زوقم.

قهر (باک.): جووره ناوریسمیکه.

قهراته: پژنامه.

قهراته: جووره گونشتاویکه پیازو له پدی تی ناکری.

قهراز: کسپیکه، که قماخی چفته و شده هلبستی به سورمه. جووره

مه قامیکه. — ی: قمازی کردن.

قمازی کردن: قماخی چفته و شده به سورمه هلبستان.

قمازوه گیل: چتیکه وهی بگیتسموه له یه کیک یا چمند کس یا جیگا یه کی.

قمازهب (باد.): جمرگ، جیگمر.

قمازخووان (نمرده.): قمازوان.

قمازخان: قمازوان.

قمازقماوان: قمازوان، قماکومان.

قمازقماوان: قمازوان.

قمازکومان: قمازوان.

قمازمنوشته (که.): نشتو.

قمازوان: کمازوان، کمازان، (باد.) کمازان، (همورا.) وهنی، قمنی، (کز.)

قماقان، کماکان، قماکومان، (دهر.) قماقومان، قماقومان، بنیشت له بمری دار قمازوان ده گیریت. — وورد: بنوشوکه، (همورا.) مشک.

قمازونه قهریکه: قهریکه قمازوان، قمازوانیکه تمرو ووشک نمبو له نیو دز و ترشیاتی ده کری بق خوشی.

قمازوان سم: درتسه ییکی تاییه قمازوانی پی دهمری بق تمسبح.

قمازوان کروشکه (کز.): بالنده که له به فرخوگرکی ده چی به لآن گموره تره.

قمازوانی (همورا.): شین بوزه.

قماز کردگ (نمرده.): ترشیایک، حتی ترشاوره کو دز ماست و حتی تر.

قمازیه له (فه.): ژاله، لورک.

قماساب: ناژال و مالآت سهرپ. — خانه: شویتیکه کوژتاری مالآت و ناژالآنی لی ده کرت. — ی: پیشه قماسابه.

قماسابی کردن: سهرپنی ناژالآن و مالآتان و شق و یق کردنی نیتسک و گوشته کی بق فرشتنی.

قماسابو: قماساب. — خانه: قماجابانه. — ی: قماسابی، ساتور، قماجه.

قماستوره: تیغیکه وهک شیر به لام نم کورتره و دهه کشی پانتره.

قماسه: قماسل، سرووت، گم و جوی باساق پوشه کی دوراو ده یه وورد نه کراوه.

قماسهل (همورا.): قماسه، سرووت، (هوک.) سؤرا. کلوش، کولوش، پهریز، کای درشت، دواوی دروینه له مغزایه نموی که ده میتسموه و به

پیوه راوستاوه — ی: پیده لیتن. — ی: وولاختیکه ناره قهی کردبی که کورتان یا زینی لیکرتسموه و سهرمای بی تووشی نه خوشیه کی ده بی پیته ده لیتن

قماسل. جووره تفنگیکه شه.

قماساب: چمشنی خراو و گمندترین خورما یه که کورده کوی پیده لیتن.

(سور.) شه قله، شو داره باریکانه یه که به سهر نالودارانه وه رایسل ده کرت.

قماسهلوه: جووره توویه کی دهک گموره ی سپی و شیرینه.

قماسهگل (کز.): دزه. قماسپوک، گلنیکه کلکلو لو لووسبی و گزویگیای لی شین بی.

قماسپوک (همورا.): (کز.) قماسهگر، زهوییه کی سورکه له یه که هیتنده په قبی گاسن کاری لی نه کات.

قماسته قول: ترسه قول.

قماستم (که.): پشتمالی رهنی ناوریسمی کویتستانییه.

قماستور: پارچه کالآ یه کی نه ستور و توکنه.

قماستی: به قستی، دهسگور، گرفتار یا کرداریکه به تاییه تی بکری: توبه قماستی شو قماست کرد.

قماسخووان: قمازوان، وان، (نمرده.) وهنه تمق.

قماسرا (باک.): نیوی دو گوندانه یهک له سنووری دارانسیبینی و یه کیش له سنووری داراوماردین دایه. وادیاره که شو همدوک گوندانه

له سنووری ده ره به گی شاری داری بون همدو گنده ی قماستیکی گموره و بلندی تیدا هدی هی لای پژوه لآنی قماستی بویولانه هی پژوازیهش

قماستی قماستده ریبه.

قماسران (همورا.): سپیون له سرمان، کماستی بون له سرمان.

قماسرانن: سپ کردن له سرمان.

قماسریک (باد.): تنه کیه که له لانیکی ده خری تا مندالی سارا میزی تی کات.

قەسرىن (ھەر): گوۋرەپەي وولآخان، نەخۇشپىيەكە لە سەرمان تووشى وولآخان دېت، سېيۇن لە سەرمان.
 قەسسان (باد): قورسان.
 قەسسانىن (باد): پارچە پارچە كىرىش گۆشت بۆلۈشۈش.
 قەسسىن (باد): قەسرىن لە سەرمان.
 قەسسان (كۆ): قەزوان.
 قەسسىقوان: قەزوان.
 قەسسىقوان (دەر): قەزوان.
 قەسسان: قەزوان.
 قەسسىقوان: قەزوان.
 قەسناخ (ھەر): كىشىنى دەغلىيە، دوكتۇلە، پىر بە دوو تەنەكەي نەفتىيە، قاسناخ، قەسناخ.
 قەسناخ: قەسناخ.
 قەسناخ: قاسناخ، قەسناخ.
 قەسنى: چىتىكە ۋەك بىرەمىيۇ بۆنى زۆر خوشە.
 قەسوان: قەزوان.
 قەسىيان (ئەردە): ھەزاري لات. پىشانە.
 قەسىيە: (كۆ): غەلە، كەلەك، دىۋارنىكە لە قەراخ باخچان بىرۈشكە بىردان ھەلەدە چىرىت.
 قەسىل: قەسىل، دەغل و دانىكى شىنە تازە قەفى كىرىپ سا گەنم بى يا جۆ.
 قەسىلە: كەچىك.
 قەش (خۆ): وولآخىكە چۈرۈپى و نىچاۋانى سېي بى، بەش، شوم، نەگىت، قەشان.
 قەشا (باک): سەھۆل.
 قەشارقن (باک): شوتى يا كەلەك قاشكرىن.
 قەشان: مارو، بەش، نىچاۋان سېي بۆلۈلۈلۈ مالاۋان لە ھەندىك شوتان تەنە بۆلۈنە. قەش، شوم، نەگىت، بەدەخت.
 قەشۈ: قاشا.
 قەشۈش: قاشا.
 قەشە: كەشە، كەشىش، پىشەراۋ، زاناي ئايىنى قەلەۋ دىانانە.
 قەشەم (باک): پارچە بەر يا سەھۆلە، سەھۆل.
 قەشەنگە (ھەرا، ئەردە): جۈوان، شۇخ، شىرىن، زىۋا، (ئەردە).
 كەيلان. (ھەرا): — ي: جۈوانى، شۇخ، شىرىن، زىۋانى، كەيلانى.
 قەشەمىتى: كەشەتى.
 قەشەتن: پۇششىنى يەككىك كە ھىز لە مانەۋەي نەكرى.
 قەشەۋوس (باک): بىرىن.
 قەشقە (كۆ): نەگىت، بەدخو، شوم، قەشكە. (بابا). قۇمارباز، كەر يا ئىستىرىكى نىچاۋان سېي و بىزۋە. گىياپەكى چىل چىلە بىلەن بەقەد كەفى بىرۈ دېي و گۈلى سېيە مالاۋ دەخوۋا. كۈلۈلى بەدەخت.

قەشكە: بىزۋ، قەشقە، مۇزى نىچاۋان سېيە.
 قەشەم: قەشەمچا، كەمەچى، كالتەچى، بىلەمچى، تىزچا، كۆسەۋەي، كۆستەۋەكە، لىتۈك، لىتۈك.
 قەشەم: بىچكەي مەيۈن. — چا: كەسكىكە شايانى قەشەمى پىكرىن بى، لىتۈك، لىتۈك. — ي: كالتە، كەمە، قۇمار، يارى كىرىن، تەپانە، تەۋە، تىتالى، لاسايى كىرىن، (خۆ). تىز، سۈيۈر، مەزاق.
 قەشەمى چا: جىگەيەكە كەمە قەشەمى زۆر لى بىكرىت، زىتخانە، تىزەچا، تىزەزۈك، ناۋاۋۇك.
 قەف: — ي قامىشى: چىتىك، ماسور، قەل، نىۋانى دوگەي قامىشى و ھەزەران و گىيائى تەدا. — ي كۆچان و نىتە: شۈيۈنە چەماۋەكەي. — ي سىمىل: سەرى سىمىلە كە قەف دەخوۋات. — مەردم: قاپى مەردم. (باک). پەنا، پەسيو، پەندەر. (ئەردە). كەۋور.
 قەفەجە: ماشى توۋلىنى ماشە كىرىن. بالىنەيەكى توۋلىنە لە ژىر چى قۇزى دادەنن بۆلۈستەنى.
 قەفەجەلە: قەفەنچە.
 قەفەندىن (باک): پەنادان. بىقەفەنە: پەنابە.
 قەفەم: بىترىك، توۋلە، پەكە، رەكە، (قەفەس)، چىتىكى پەنچەمە دارە لە دار يا لىئاسن دروستدە كىرى بۆ تىخىستى ھەندى بالدار.
 قەفەزە: — ي سىنگى: چۆلايى ناۋسىنگە بە پەراسۈۋە كەنەۋە كە دەۋرە يانداۋە، پەكەل. جۈۋرە دۆلايىكە پەرتۈك و ھەندى چىتى تىرى تىدە خى. قەفەزىكى گەۋرە بە لىسەر ھىندى گۆپ دادەنرى بۆ پارىزگارى كۆرەكە.
 قەفەس: قەفەز.
 قەفەنگىۋ: چەند شىشە توۋتەننىكە، كە لىسەر يەك دانرايى بۆگەيىن و پىزى بى.
 قەفەت (باد): جۈمگەي دەستى. (باد). قەل، دەسك. — ۋەك گۆل ياكەنم: دەسكىك گۆل و قولىك گەنم.
 قەفەش (زا): لەۋەپى كەم.
 قەفەقەف: قەفى يەك لەۋەۋا يەكترى، قەفەقەفى، گىرى گىرى، ئالە.
 پىچى: — ي: بەگۈرۈزە، كۈرۈز، گۈنگەل. — ي: قەفەقەف، گىرى گىرى.
 قەفەل (باک): باقە، (باک). گۈرۈز، مەلۇق.
 قەفەلەندىن (باک): سېو بى ھەست كىرىن لە سەرمان. بىقەفەنە: سېرە.
 قەفەلەك (باد): مەلۈكەي مەرجان و كارەبا.
 قەفەلەن: تەزىن، بى ھەست بۈۋن لە سەرمان.
 قەفە و گۆل: كاتىكە، كە دەغل بە تەۋاى قەفى كىرىپى و تاكتاكە كۈلىشى كىرىپى.
 قەفى قامىشى: (باک). چىتىك.
 قەفەمۇ (باک): توۋىز، پىستى تەنك.
 قەفەلە (باک): مستىك، دەستە، بەستە، مەشتۈ دەسكى خەنجەرىيە.
 قەفەلە: قەفە بىزاراۋەي مەندالى ساۋا تا سالىكى بە شەكرۈكە چىتى شىرىن دەلەن.
 قەفەلەك (فە): قەرتە قەرتى مەرىشكانە.

قەقە (كۆ): گيايدەكە بۆكەچەلەن دەستەدا، گيايدەكە قەققەف لەنتو
 يەكتىرى دايدە.
قەقەنس (كە): كۆيا مەلىكە دەسوتى و لە خۆلمەيشەكەى ھەزارانى
 ۋەك خۆى لى دەكەموتىمە، ھىندىكىش لايان وايە كە دەنگى ھەند خۆشە
 بە سۆزى خۆى دەسوتى. بە ھەموو چىكى سوتايىش دەلەين.
قەل: قەلمەونە، عەلمەيشىش. قازوو. بزن و مەپىكە، كە تاقە گويىيەكى
 برباى. يەككىكە چاوتكى پوچ و كووتىرى. (ھەورا.) قالاو، (دەر.) قەلا،
 قەلمەپشە. بە ھەموو جوورە مەلىكى پەشى ۋەكو قازوو و ئىتريش دەلەين.
 (نەردە.) مەزى زماندەرىژ، زوواندار. سەرشار لە گەمەى قەلمەندارىدا.
قەلا (دەر.): قەل. دۆ، قەلات، سەنگەر، خانوتىكى قايمە بە شوتىكى
 بەرزە، شووتى ياخى و سەخت. (قە.) قەلمەپشە. قەلايى.
قەلايىكچى: كەسپىكە قاب و مەسى بە قەلايى سىپى بكا تەو.
قەلايەند: سەنگەر بەندى. — ئى: سەنگەر بەندى.
قەلاپەرىز: سەنگەر پارىز. — ئى: سەنگەر پارىزى.
قەلاپەچىن: بەرزە كۆل، (پەورا.) قەلاپەستە. — كردن: ھەلچەين، لەسەر
 يەكدانان. پەركەنى قاپ يا ھەر جوورە دەفەرىك بى بە جوورىك لەدەغل و
 دان و چتى تر كە بە قىتى لەسەرى وا پەوستى كە پەژى.
قەلاپەستە: چەند كەسپىك يا چەند چىتىك بەسەر چىتىكدا بكمون.
 (پەورا.) تىك پەستراو، قەلاپەچىن.
قەلات: كەلات، قەلا، دۆ، بىر، بىرچ، قەلاي بەرز.
قەلاتە: قەلادەى مىلى تاجيان بۆستەردىيان. (ھەورا.) قەلاخ
قەلاتى (ھەورا.): قەلات.
قەلاتى شۆشى: يەككىكە لە قەلاتەكانى مەيرى پەواندەزى كەوتە باشوورى
 پۆژەھەلاتى پەواندەزى.
قەلاتى لۆكان: يەككىكە لە بۆرجەكانى مەيرى گەورەى پەواندەزى لە باكوورى
 پۆژەھەلاتى پەواندەزى دايدە.
قەلاچ: پەوانەيىكە بە كرەنەو ھەردووك باسكان، بال، گورىسى مە ۶
 بالەيە ۶ قەلاچە.
قەلاچە (كە.): مەلىكى پەشى بەقەد كۆتەرىكىيە.
قەلاچ (باک.): زوورك، چەقەين، زەوى پەووردەبەرد.
قەلاچىن: قەلاپەچىن.
قەلاچۆ: پەوانە قەن، قەننى گياندار.
قەلاخ: دەوەر تەپالان، (ھەورا.) قەلاتە، قەلاخى تەپالان، كۆگای تەپالان.
 (باک.) تەتوون ھى دیزەو گۆزان سەور كەندە. — ئى (نەردە.): چتى زۆر
 پەشى خومى، كە بۆ پەرسە دەپەشە، قەلاخى.
قەلادە: خەلنەيەكە لە مىلى سەگ و تاژيان دەكرى، مەلوانەى تاجى و
 سەگان، سەنجۆل، سەنجو، سەتەند، قەلەيتە، قەلەيتە.
قەلەزى: شارۆچكە يەكى كوردستانى عىراقە.
قەلەزىشان (نەردە.): قەلەزىشكان، باشان، سەرشان.
قەلاس: قەلەاس، گيايدەكى بەھاربيە ۋەكو كەرخەكتەي وايە.
قەلەلاس: پەژ (پەزانگ) گولنى گەنم و جۆر بەنج.

قەلاش (ھەورا.): پووت، نابوت، بى پارەو پەسول. (باک.) بەدخەواز
 گەرناس و لاش چەين ھاتىيە.
قەلاش: قەلىش.
قەلەش (نەردە.): بى نابوو، داوباز، (نەردە.) لەوون.
قەلەشبوون: نابوت بوون.
قەلەشتىن: يەكەلەكەردن، قەلەشتىن، كەلەشتىن، دوپارچەكەردن، (باک.)
 بەلەقتەندىن، قەلەشاندىن، قەلەشتىن، قەلەشاندىنەوى چت.
قەلەشتەو: قەلەشتەو.
قەلەشتىن: قەلەشتىن.
قەلەشوان: (باک.) بەلەقتەين.
قەلەشكەرى: دارى قەلەشكەرى، زەنگە تەلەيشە، زەنگە قەلەيشە.
قەلەشكىن: تەپىكى بەھىزە قوللەو قەلەيان دەپووخىتى، بۆ مەزى بەھىزىش
 بەكار دەبەرى.
قەلەخ: كۆمايە لەسەر يەكتە ھەلچەنراو لە دەو و تەپەلە ۋەكو گەيشەى
 گياى.
قەلەو: قەبارە، قورم، (باک.) بەشەن، پەيكەر، دىيەن، توويزم، پەوالەت،
 قەدەبالا، شەپە.
قەلەقس: ھەر گولتىكى شەپەست پەي نەي — ئى پەيدەلەين.
قەلەقەيشا (ھەورا.): قەلەفتى نەيسك.
قەلەقەلا: ۋوتەيەكە لە گەمەى چاوشاكتەدا ۋەستا دەيلى. پەلەپەي،
 مالا مال، لىتەپەز.
قەلەقەزە (قە.): قەلەبەلەك.
قەلەقەچە: قوچكەيىكى بۆندە و قوچەكەيىكى بەرزە ۋەكو قەلەيىكى
 قوچ و قەيتە.
قەلەقەنك (ھەورا.): باسكالو، كەلەبە، جوورە پەتواسپەكە.
قەلەكە: قەلەنگ.
قەلەكەردن: پەركەنى چىتىك لەچىتىك بە جۆرىك كە بەرزەيتەو.
قەلەن (باد.): ھەلەكەندى گيا، وئەرانكەردن.
قەلەنچە: قەلەباچە.
قەلەندىن (باک.): وئەرانكەردن، كەلەندىن. قەلەن.
قەلەندۆش: (ھەورا.) قەلەندۆچ، (كۆ.) قەلەقەچ، قەلەندۆشكان.
قەلەندۆشكان: قەلەندۆش، ھەردو سەرشانى مەزى مەنالىكى بچەرتە سەر
 و ھەردووك لاقى بەمەلەو بەلەلەى مەلەدا شۆپە بويەتەو.
قەلەندۆچ (ھەورا.): قەلەندۆش.
قەلەنكەردن: دابوون، سەر بەمەلەو دابەردن لە گەمەى (سەنگەوباز) و (يەكو
 ھەزەران) دا.
قەلەنگ (كۆ، جا.): دارىكى سەر دوو فەلەقەنى دەرەزە بەرى دارانى لە
 لەكە بۆندەكان پەي لى دەكرەتەو، چەلەكەيىكى سەرچەمەو ھەيە مازوو و
 بەرى دارانى لە لەكە بۆندەكان پەي لى دەكرەتەو. (مەوك.) چەلەك.
 (مەوك.) قەلەيەكەى زمانەدارە چتى پەتە ھەلەو ھەلەو، شالۆك، (جا.)
 كەلۆكە، (ھەورا.) قەلەنگە. (ھەورا.) ۋەكو داسى وايە، بەلەن تەزىنە و پانە

قەلئەت: قەد. — كرن: قەدكرن، به تەوهر داس و تەورو چتى تر دار پەرس و
 ھەلپەرداوتن.
 قەلئەت (دزە): ئەر تاق و لۆقەيە كە دوای گێرەكردى دەغل دەمىتەتەو و
 لە كۆزەرى گەورە ترە.
 قەلئەتخ (باک.): تەرم، جنازە، قەلتاخ. پەرسەن. (باک.) بەرزەن،
 قەلتاغ، ناسن یا دارىكە، كە زىنى لى دروستەدە كرئ.
 قەلئەتخەكۆن: بريتەيە لە مەردومى پەرى پەزىو.
 قەلئەتخ: چەروار دارە بە چەرمى خاودا دەبەستەرى و دەخەرتە سەر
 تەكەلتەوى زەن، قەلتاغ.
 قەلئەتخ لىدان: زەن كرنى وولاخ.
 قەلئەتخەن: دەركرن، پارفانەن.
 قەلئەتە (نەردە.): قورمساخ، ژنەيز. (نەردە.) پەرزەن، قەلتاخەكۆن.
 قەلئەتەبان: شەو شەزە، پەيس و چەكن، شەل و شەزە، بى شەرم، (ھەورا.)
 پەيال، مەردومى نەغام.
 قەلئەت وەپەكرن: ھەلپەرداوتن.
 قەلئەتخ: دەر و چەل، قەلچەخ، قەلچەخ، تەيسمالەكەيكى تەنك و
 بارىكى دار یا قامیش و گەسك و نەيدىكەيە. گولئى گىيە كەرخەكەتە و
 دەخل و نەتر — بە بارىكەكانى گولئى گەم و جۆى ووشك، بۆ، بۆ، داسو،
 قەلداس.
 قەلئەتخ: پەستەي گيانداران، كەول، لەم، لاواز، لەجەر (بۆنازا و مالا).
 قەلئەخان (ھەورا، كە.): مەتال سەپەر، قەلتەخان. (مەك.) گىيەكە
 دەر و پەيە لە ھەموو گىيان بەرزەدەيە گەلەشى ھەر دەر و پەيە سەرى
 چەلەكانى گولئى سەور دىنى وەكوو مەخمەريە. — ى: تەپەيەكە لە
 كوردەكانى كووتەستانى.
 قەلئەس (ھەورا، مەك.): قەلچەخ، بۆى گولەگەم و جۆ و نەتر، (شا.)
 داسو، داسى، بۆانك، قەنچەك، قەلئەس.
 قەلئەسوو (شا.): قەلداس.
 قەلەزەن (باک.): خەلىسكان. (باک.) خۆشەردە.
 قەلەس (زا.): لاواز، لەم، چەروك. — ى (باک.): بەندەستى و
 پەرتەشانى، توو پەي. — بون: مەرزەبون، ھەرمەندەمان، قەلەس بون.
 قەلەس (كە.): قەس، جەپەس، قەرس، مۆر، توو پە، پەق، بەمق، پەدار،
 قەلەس، زووپەر، قەس، ئالەز. — ى: قەلەسى، توو پەي. — كرن:
 توو پەكرن، ھەرمەندەمان، قەلەسكەرن.
 قەلەسۆك: لاواز، بى ھەز.
 قەلەس: قەلەش، قەلەشت، قەلەش.
 قەلەشان: داقلەشان، (باک.) پەرجەش، قەلەشەن.
 قەلەشانەن: (باک.) پەرجەشەن، داقلەشانەن، قەلەشانەن.
 قەلەشو: دەرەزى، قەلەشاو.
 قەلەشەن: — ى پەستەي دەست و پە: تەمەكان، بەرقتەن، (باک.) كەوتەن،
 شەق بۆن، تەمەكان، پەرجەش. — ى دار لەسەر بارى دەرەزى، بۆ دەرمانى
 وى ماست و خۆرى باشە.
 قەلەشەو: قەلەشاو، دەرەزى، قەلەشاو.

قەلئەت: چەكەي گەردى پەنە لە چەرمى نەستەور دروستەدە كرئ و لەكاتى
 جەنگەدا دەرەزى بە ھەرمەلەستى شەرو تەرى دەرەزە.
 قەلەخان جەزى: بەكار ھەتەن و ھەلسەور پەندى قەلەخان زۆر بەباشى.
 قەلەخانە: نەخشەكە لەمەندى قەلەخان دروست دەرەزى لە چەغەدا.
 قەلەخەز: بە — چوونى چەك و كالا. قەلەخەز، تاقەكە.
 قەلەخەكرن: مەيس لە دەرەزەبونى يەكەيك.
 قەلەخەز (زا.): لەوتەمانەي دەرەزە.
 قەلەخەشەك (باک.): قەلەخەكە.
 قەلەكرن: پەلەكرن، كەلەكرن، ھەلەچەن و قەرخ كرنى سوو، پەرس،
 كەلەكرن.
 قەلەسەنگ: قەلەقەنى.
 قەلەسە: قەلەقەنى.
 قەلەسەك: قەلەقەنى.
 قەلەسەن: قەلەقەنى.
 قەلەسەنگ (جا، كە، دەر.): قەلەقەنى.
 قەلەسەو: مەلەكەي پەشى مەلەوانى ماسى خۆرە، ماسەگرە.
 قەلەنە: قەنە، قەنگە.
 قەلەنەشە: تۆرى كەنگەريە بە خۆرى وە دەرەزى و دەخۆرى.
 قەلەنەز (جا، ھەورا.): پەز، تاقەكە، سەولاف. (جا، ھەورا.) كەندال،
 كەند، پەرتەكە.
 قەلەنەزە (نەردە.): قەلەنەزەي ناو، تاقەكە.
 قەلەنەخان (كۆ.): گىيەكە ھەندەي گولەپەرزەيەكى پەندەي، بە سووتارى
 و پەرزەنە لەمەن بەرەي دەپەرزەتەتەو و چاكەشى دەكەتەو.
 قەلەك: بچووكەروەي قەل.
 قەلەكە (خۆ، كۆ.): پۆلكە.
 قەلەكەگۆز (خۆ.): پۆلكەگەيەنە.
 قەلەبەرد: مەيس لەدەست تەنگ بونى يەكەيك بە جۆرەيكى كەدەستى
 بە پەلەكەو بەمەزى، سەرمەنگ كەوتەتە قەلەبەرد.
 قەلەو: قەسەزەي بەدەم وەل، زوواندار. كورە و شەيرەن.
 قەلەلوو (نەردە.): چاوشارەكى.
 قەلەلوو (كە.): باک، قەنە، قەليان.
 قەلەلەنەن (باک.): كۆلەنەن، وێرانەكرن، پەروخانەن.
 قەلەلەين (باک.): وێرانەبون، پەروخان، كۆلەن، كۆلەن.
 قەلەليان: قەنە، قەنە، قەليان، (باک.) كۆلەن، كۆلەن.
 قەلەليانەي (ھەورا.): نەزەكە.
 قەلەليانەز (باک.): بەردەفەر.
 قەلەليانقۆز (ھەورا.): كۆك. (بۆشاخ، ھەورا.) قەنەقۆز.
 قەلەلەشاو (دزە.): جەورە گىيەكە چۆغانى پەندەلەين بۆ سەبەون دەپە.
 دەرمانەكەشە.
 قەلەلەپ (ھەورا.): گىيەكە.

قەلئەتە (مەرك): بۆلەندىس و تەخۇب و سەنۋورى نىۋانى دوو زەويانە سا لە بەرد يا لە گەل دروستكرابى، (رەوا.) چىلە، (باک.) بەلك، بەنك. لە شىۋى مەركىزى كۆندە ناۋىكە مەسەرەۋى پەردى بىكەۋى و مەسەرىشەدا تەپەرى. بەرگەرسى جۈگەلە ناۋە بە قات قات بەرد و گەلەۋا گىيا و پەلۋوسك دانانە لە ھەمەۋ چىنەكەدا تا ناۋ بە ھىۋاشى داۋرەتتە خەۋارەۋە زەۋىيەكەى دانە درى.

قەلئەتە (باک.): (باک.) قەلئەتە.

قەلئەتە: ھەلپە چىنى داران بە مەقسەت. (بەل، ئاكو.) نىشانەيە بەر جەۋرە كەمەك لە تەركى ئاۋال يا مالاۋان دەپن بۆ نىشانە كەرنەن. — كەرن: نىشانە كەرن. (دەر.) — كەرن: پەكەستەن و پەنەۋى زولف و پەرجەمانە. (جا.) بەندىۋە بۆ لاي نەچچەران چەۋن تا دەگەنە بەرانبەرى يا نەزىكى بۆ لەيدانى. (ھەۋ.) كەۋتە بەر قەمەج: كەۋتە بەر دەست، كەۋتە بەر چاۋ، كەۋتە بەر ھەل، بەر چەنك، (باک.) لەۋىچ. خەۋارايى، پەچ. — كەرن: ھەلپە چىنىن سەۋ بە مەقسەت. — ى: فەرمان، دەستەلەت: لەبەر — ى مەنگەۋراندەيە: لە دۆر دەستەلەتتى مەنگەۋراندەيە، قامچى، شەلاخ، قايشىكى ھۆنرەۋىيە سەۋار چارەۋىيە پى لى دەخەۋى، شەلاخ، نەقىزە.

قەلەچان (لەر): ھەلەمەقۇ. گەمەيىكى ناسرەۋە پارە يا زىخى فەرى دەدەنە ناۋ ھەۋا بەدەستى دەيگەرنەۋە.

قەلەچانلىق: پەچەدان.

قەلەچەك (باک.): كەلپەنچەك بۆنى.

قەلەچەك و پەچ: گەۋە، خەۋار و خەچ.

قەلەچەۋرە (باک.): مالاۋىيەكە لەمەيگەلەن دەستەرت.

قەلەچەۋەك: بەرتىيە لە تەيگەنەن ۋەكە كەۋچەك دەمى دىتەۋەيەك مەسەت و شەلمەنى پەدەخەن، قەۋچەك.

قەلەچەۋەلە (رەۋا.): بەرەنە، ژۇرچەنە، لەبەن يا لەقەيتان لە زەپ يا لە زەۋ دروستە كەرى.

قەلەچەۋەن: جەۋرە گەمەيەكە ھەندىۋەردە بەردە يا پارە لەبەرى لەپەدا ھەلەدەۋەرى ۋە بە پەشتى دەست دەگەرتەۋە دىسان لەپەشتى دەستەۋە ھەلەدەۋەرىيە بە بەرى لەپە دەگەرتەۋە تا چەند جەران بەم جەۋە ھەلەمەقۇ.

قەلەچەن: قامچى.

قەلەچەنلىق (باک.): پەۋەندەن، سەۋەردەۋە.

قەلەچە (كە.): ۋەتەن خەۋش و ناخەۋتسى پەلەسەۋەيەك لەگەل ۋەنەن كەرن. غەزە. — نەۋشە: قەۋە نەۋشە.

قەلەچەۋەن (باک.): فەرت و فەتەل، فەتەل و فەۋەج.

قەلەكە: قامەك. (ئەردە.) دىزى چالەك، دىزى ناۋەل.

قەلەكە (ئەردە.): دىزى چالەك.

قەلەۋەچەك (رەۋا.): لەۋەۋە زار، لەۋەۋە كەۋش و ۋەلەخ.

قەلەۋەۋە: قەلەۋەۋە، مەۋى كەۋپ و پەشت دەۋەۋەۋە ھەل بە نادە چەۋ.

قەلەۋەۋەك (باک.): مەيەن و مەستى خەۋەن.

قەلەۋەۋەن (باک.): لەنەۋەرنەن، لەدەستەۋەن.

قەلەۋەن (باک.): لەنەۋەۋەن، لەدەستەۋەن، لەدەستەۋەن.

قەلەۋە (بار، باد.): بەلگەۋە، لەۋەۋە، ۋەدەۋە.

قەلئەتە (دەر.): قەلەۋە مىلى سەگان، تۆق، قەلەتە.

قەلئە (باک.): چەك، گەمار، قەۋە.

قەلئە (بالە.): جەۋرە تەرتىيەكە ۋەكە تەۋەلى ۋەيە پەستى تەنكە.

قەلئە (باک.): قەۋەۋە.

قەلئە (بالە.): جەۋرە تەرتىيەكى پەست تەنكە ۋەكە تەۋەلى ۋەيە.

قەلەۋەل (باک.): بەرەسەل، كەبەبى نەۋەسەجى. (زا.) كەۋشەتەكى بەرۋە، كە مەسەت و شەرى بەسەۋەدا كەرى.

قەلەۋەكە (باک.): قەلەۋەشى چەۋە.

قەلەن (باک.): قەلەن، قەلەۋە.

قەلەنچەك: قامەك تەۋەلە.

قەلە: دارەكى ناۋ كەۋلەۋە ۋەلەۋە يا تەنەكەۋە چەتەكى تەۋەكەۋى و دەرۋە لە شەۋەتەكى بەرۋەۋە بۆ بەرۋەۋەكى تەۋەۋە پەدا دەۋەۋەنەۋە. (كە.) دۆل، شەۋ، دەرۋەكە ناۋى شەخەن پەدا بەۋە. (كە.) دۆلەش دۆلەشى ناۋى. (كە.) قەنك (بۆ تەۋە)، پەۋەسى تەۋە. دارەكى گەۋەۋە ناۋ ھەلەكەۋەلەۋە تەرتى تەدا دەرۋەۋە.

قەلەۋە: قەۋە.

قەلەۋە (كە.): قەۋەۋە، جەۋرە دەرۋەۋەۋە.

قەلەۋەن (باک.): دار ۋەشەك كەرنەۋە بۆ سەۋەۋەنەن.

قەلەۋەن: پەۋەۋەن، (ھەۋ.) پەۋەۋەن، جەلەكەك يا ھەۋ جەۋرە كەلەۋەكە تەنى ناۋەرى زەۋى كار لى كەۋەسى و نەزىك بە سەۋەۋەنى بۆ ۋە ھەۋ بە سەۋەۋەن دەۋەۋەۋە سە بە ناگەرىا بە ھەۋى ھەۋ چەتەكى تەۋەۋە لە پەۋەۋە كەۋە.

قەلەۋە: قەۋە، قەۋەتە، تەيگەكى دەرۋە دەم پەنە ناۋەۋەۋەۋە و كەۋەۋە نەيە.

قەلەۋە (باک.): پەۋەۋەكە لەنەۋەۋە سەۋەۋە دەرۋە دەرۋە بۆ مەيەن و مەسە، (باک.) قەۋەۋە. (باک.) مەۋەكە سەۋەۋە ۋەكە تەۋەۋە بەۋەۋە بۆ. — ى: جەۋرە پارەۋەكى كەۋە كەۋە نەۋە ۋەكە شەۋى، چەۋەۋە، ئانە، فەلە.

قەلەۋە (باک.): ناۋى سەۋەۋەكى كەۋەۋە.

قەلەۋەن: فەلەۋە، شەخەۋە، بۆ نامەۋە.

قەلەۋە (باک.): سەن و كەۋەۋە، كە لە دەۋەل و دان دەۋەل.

قەلەۋەلەخ (باک.): پارەۋە كەۋە لەسەۋە بەۋەرى.

قەلەۋەۋە: نەۋەۋەك.

قەلەۋە: شەۋەگە بەرەكەۋە گەۋەۋەۋە ۋە دەۋەۋەۋەكە پەۋەۋە نەۋەۋەۋە. (باک.) گەۋەۋە ۋە قەۋەكە: ئەۋە، ياخە، بەكەۋەۋە.

قەلەۋە (ئەردە.): كەۋەۋە، كەۋەۋە.

قەلەۋەن (باک.): چەۋەۋەنەن، پەۋە نەۋەۋەنەن.

قەلەۋە: جەۋرە لەۋە و زار بەندەكە لە دەمى سەگان و نەۋەۋە مەيەۋەن دەۋەۋە، پەۋەۋەن، دەم بەس تا چە نەۋەۋە و سەگ و مەيەۋەنەن نەگەۋە. — بۆۋە: بەرتىيەلە زەۋەۋە يەكەۋە بە جەۋەكە كەۋە دەرۋە نەيەۋە ھەچ بەۋەۋە. — كەرن: قەۋەۋەۋەنە ناۋ دەمى سەگ و مەيەۋەن و نەۋەۋە نەۋەۋە بۆ دەۋەۋەكەۋەۋە يەكەۋە بەكەۋەۋە. — ى: مەۋەۋە لە كەۋەۋەۋە زەۋەۋە ھەچ بەدەۋەۋە نەۋەۋە.

قەمەۋە

قەمۋالە (كە): قەبالە، قاقانى، لەمەل گرتن، بىنچاخ، قۇچان.

قەمۋان: قاپوۋى فېشەكان. بۆ دەنگ و باسى درۆ و ھەلبەستراویش بەكار دەبرى. قەمۋانە.

قەمۋە (ھەم): قاپوۋە فېشەكى بەتال، قالە فېشەك، قاپوۋى فېشەكە. درۆ دەلمەسى پىك خراو. ساف، ساپ، چىتىكى گەردى تەنكى پانە دەخىتە سەرسەندوۋى گۆرانى پى لى دەدرى.

قەمۋەچە (ئەردە): ھەمۋەچە، ھەرت، فەردان، كەوتن.

قەمۋەچەدان (ئەردە): ھەمۋەچەدان.

قەمۋەندىن (باک): دەركەرن، نازادكەرن. بقمومىنە: دەركە، نازادكە.

قەمۋى (زا): چاۋەدىرى و سەپەرشتى چت.

قەمۋىن (باک): نازادكران، دەركران.

قەمۋانلىن: قەمۋەچەكەرن.

قەمۋانلىنمە (كە): دوۋقەكەردنمە، داھىنانمە، چەمەندەنمە.

قەمۋە: زار و شەۋىلەكە لىكەدانى ماکەرانى بەفالىە لەكاتى پەمپىنى نىرەكەرتدا، دەمچوۋلە. (سوى). گۆۋىرەسار، ھەمۋسار. — بون: بىرىتە لە كەشەك بون — قەمۋ: لەمۋەلەمۋ، چەمەلىكەدان، چەمەلىكەدان، چەمەبازى، چەمەدەرىزى، قەمۋە پەك لەمۋەلەمۋى يەكتەرى. چەمەجاران پەك لەمۋەلەمۋى يەكتەرى، قەمۋەكەردنى ماکەران. — كەرن: قەمۋانلىن، بىرىتە لە كەشەك كەرنى يەكتەك، دەم لىكەدانى كەم.

قەمۋ: كۆپ، كۆكۆ.

قەمۋران: كۆپىستان.

قەمۋانلىن (باک): دەركەرن. بقمومىنە: دەركە.

قەمۋە (لو): بىرەندە.

قەمۋەرخە: قەمۋە، كەنار، تەنىشت، چەمەك.

قەمۋەرخە: كەنار، قەمۋە، قەمۋە.

قەمۋەرسان: كۆپىستان، كۆپىخانە.

قەمۋەركەن: كۆپىكەن، كۆپىھەلەكەن.

قەمۋەركەنگە: كۆپىكەنگە.

قەمۋەرىن (باک): دەركران.

قەمۋەھەتەكەن: كۆپىھەلەكەندەن.

قەمۋە: كەش، (باک). لىم، (خە). كەزۋو كۆز، (پە). خورەجە، خورەجەندۇكە، (پە). كەز، كۆز، (مەنگە). لىم، جۆرە بەلەخ و مەتەيەكى سەۋزە لەمۋەلەمۋى مەندە پەيدا دەپى.

قەمۋە: مانكى ھەمە دوۋى پەيىزىيە.

قەمۋەلە (باک): مەتەلە، تەشتانۇك، مەل.

قەمۋەلە: قەمۋەلە لە پازۋورى كۆرەستەنى دایە.

قەمۋەكە (فە): كەمەكى كۆتەرى.

قەمۋ: بەلەن، پەمەن، مەرج، گەت.*

قەمۋانلىن: قەمۋانلىن. دەركەرن.

قەمۋەلە (زا): كەتەرى.

قەمۋەلەن: بەلەننى و پەمەندەن.

قەمۋەكە (باک): بەرگ، كەف، كەسە تەراۋ.

قەمۋەلە: پەمەن بەستەن لەگەل يەكتەكى بۆ كەرنى كارىك. — ئ: قەمۋەلە بۆ.

قەمۋەلە: قەچان، پەتەشەتەن، كارەسات، پەۋشە، گەتەشەل، پەۋدان، شۆرەت، بەسەرداھەتەن چىتىكى ناخۆش. لى قەمۋەلە: تەمەن، ناۋەكۆل. لى قەمۋەلە: تەمەن، ناۋارە، قەۋەسەم.

قەمۋەلەن: ھەمە بەرپەكەرن، قەچانلىن، ھەلەيسەندەن پەۋدانىكى ناخۆش.

قەمۋەلە: پەۋشە، شۆرەت، پەۋدانىكى چىتىكى ناخۆش.

قەمۋەلە: پەۋدانىكى ناخۆشە كە پەۋدانە.

قەمۋەمەن: قەمۋەلە.

قەمۋەمەن (باک): قەمەن، راست.

قەمۋە (ھەمۋە): ئەستەۋر، بەھىز، بەتەن. زۆر، گەلەكە.

قەمۋەتە (باک): ناگەلى، پەسپەرن. — لى كەرن: پەسپەرن.

قەمۋەن (فە): ئەستەۋر، (فە). كۆلەت، قەمۋە، بەھىز.

قەمۋەنە (فە): بەلەك، كۆشتە پەشت لولەكى.

قەمۋەنە گۆۋە (فە): كۆلەك.

قەمۋە (ئەردە): بەفەرىزى زۆر. (ئەردە). وىران، خەپۋر.

قەمۋەكە (باک): سەۋزەمەن.

قەمۋەفەشەكە (باک): گەيەكە.

قەمۋە (باک): ناۋارۇك، نەشە.

قەمۋەكە (باک): گەۋج.

قەمۋە (باک): بۆچى؟، باک، ترەس، بەند، بەن، دەرىندە، قەيد: قەي ناكا: قەيدى ناكا. قەي ناكات: واتە ترەس تەدەنە. (باک). پەنگە، لەۋانە پە بى.

قەمۋە: گەيەكە، گەيەكە ۋە كەگە ۋە زەستەن بە ۋەشەكى دەدرى بە ۋەلەخان، گەلەشى ۋە كەگەلەگە ۋە بەلەن بى دانە، قەيەلى ناۋى.

قەمۋەلە: كەسەكە، كە قەيەلى ناۋى لى بۆچۈرى.

قەمۋەلە (باک): كەنار، لىۋارە زەدەكە سە ۋەلەخى يەكەم ترەشەن. — كەرن: بە بەندە كەرى سە ۋەلەخان پەن بە سەمەشە قەمۋەلە سە يەكەمەن تەشەن. لىدەنە مەندال و نەتەر. — كەرن: بىرەزەرن.

قەمۋەلە (پەۋە): نالى كۆن بە بزمەرى تازە لە سە ۋەلەخان دان.

قەمۋەلە (پەۋە): كەۋا يە لىفەكەشە، كە پەۋى تازە لى بىنەسەۋە. قەدەرە، شەمبىر، شەرى راستە.

قەمۋەلە: كەۋەلەكى پەنە، پارچە گەۋرەكە يە قەيەلىكى لىسەرىكى تە ھەلەكەشەرى سەدەكە دىكەشە نالەكەكى پەۋەلە سەمە بارەۋە تەنگەلى ۋەلەخى پە دەستەرى.

قەمۋەلە: قەيەلى، جۆرە كەلەكەكە پەنە دەپەنەۋە لە بەرەۋە بەرى ناۋى

قەمۋەلە: قەيەلىخەن.

قەمۋەلە: شەمبەن، (باک). بەنۇك، لە دەۋو يە ناۋرەشە ۋە كەۋەنە دروستەكەرى ۋە لىۋارە ھەندە كەلە دەگەرى. — ئ: قەۋەندە: بەندە قەۋەندە

قەيتەمەن: (ھەمرا). چەمسەسپاۋ، (پەرا). خالەپەش، گىيادەكە گەلەي
وەك گەلەي كەنەچۆز واپە لاسكەكەي وەك موو بارىك و پەشە بەدقەشاخ
لەناو تاۋىدا شىن دەپى بۆ نەخۆشى گورچىلە زۆر باشە بۆر كەسانەي مىزى
بە نازار دەكەن زۆر زۆر باشە.

قەيچەك: قەيدى چىيە، قەي چە ئەكا؟، چە ئەمى.

قەييارە: قەمە، قەدارە.

قەيچە: دارى دارە راي سەربانان.

قەيچى (تى): مەقسەت، دوۋىردەك، دوۋىرە.

قەيىد: قەي: باك، ترەس. — ي ناكات: قەي ناكات. ناسىتىكى تەنكى
پانى درۆزە تايەي (فەردە) ي كوتالى پىن قايم دەكرى.

قەيىدەك (باك): مەچى دەستى، ناۋەندى قاپ و سىمى وولآخىيە.

قەيىر: ماۋەيەكە لەكات كە لە لايمەن پەزىشكەمە دادەنرى بۆيەككى زۆر
نەخۆش لە بابەت مەردنى يا پەزگارىيونىيە.

قەيىرە (كە): قەيىرە، ناخىل، كەسىكە لەنترانى جەتلى و پىرى دابى بۆ
نەرومى بەكار دەبى. كاركرە، لەكار دەرهاتو، رەھاتو. كوپ با كچىكە
ھەر بە كوپتى و كچىتى مابىتەمە تا پەي دەپى.

قەيسەر قوۋەكرەن: مەيس لەچارە پەيسى كەرنى يەككىيە لە شوۋىتىكى بە
تەنھايى.

قەيسەرۋون (باك): قەيسى دۆن.

قەيسەرى: پەزە دوكانىكە يا چەند پەزە دوكانىكە كە سەربان بە
خەرىشتە (تاق) گىرابى. لەكاتى پەشەدە بازارى وا ھى قەيسەرى بىرە
ھەر كەسى كەين و فرۆشى تەيدا كەردىا دەبو ھەندىك پەرا بەدا بە
قەيسەرى.

قەيسى: (ھەر، فە، زەرەلمو، دەر). زەرەلمو، شىتە، (ھەمرا).
شىلاتى، شەفتالو، شلاتە.

قەيسى بەدام: چەرزەقەن، چەقالەي قەيسى دەردىن لەجىياتى وى كاكە
گويىز يا بەدامى لەناو دەنەن.

قەيسىل: قەيسىل، دەغلى سەوزى گول نەكرەو.

قەيسى و پۇن: قەيسەرۋون، چەشتىكە لە قەيسى دۆنسى داغكرە و
دروستەكرى.

قەيسى شۆرەلو: شۆرەلو قەيسى.

قەيىفە: قەيىفە پارچەيەكى چەراي لوس و پەوسى توكەنە.

قەيىك: قەياخى سەروا.

قەيىلەسىل (پرا): بەرەسىل.

قەيىنچ (باك، ھەر): پەنجەوانە، قامكەوانەي چەرمە يا تەنەكەيە
سەپانان لەكاتى درۆتەدا لە دەستيانى دەكەن.

قەيناكا: قەيدى ناك، زىانى نە.

قەيوۋەكرەن (نەردە): پەشانە.

قەيالە (باك): تاۋىنە.

قەيەب (پەرا، خۆ): — ي كەي: قەسە قەسەي كەي.

قەبراغ (پاد): (باك). قەبراغ، ھۆ، ماپە، بونە، ناۋىزى كار، كەسىكە
بەمۆتە ناۋەندى دوۋەكەسانەمە بۆيەك خەستىيان.

قەيوۋى: جۈرە پەلەتەكە.

قەيلىك (دەر): قەيلىك، تەيكرى گويىزە بەدام و ھىلەكەمە كەسەن و
پە قەمىتەر.

قەيلىك: قەيلىك، قەيلىك.

قەت: لەبىياك، دەرچوگ، دەركرىاك، (كە). قەت، كەمەن، كەفتەك،
لاچوگ، نەبون، نەمان، دوۋايى ھاتەن. لە كەمەي گۆرەتەتەدا دەلەين نەم
گۆرەيە قەت. قەت بون: قەت بون لەيارەدا. قەتكرەن: قەتكرەنە.

قەتو (نەردە): پەرتوگ، كەتاو. — خانە: قوتابخانە، پەرتوگەخانە.

قەتەك (باك): قەتە.

قەتە (نەردە): جۈلەجۈر، قەل وىل.

قەتى (كە): (كە). قەت.

قەچ (كە): چاۋخىل، (كە). چاۋگەپ.

قەچرە (كە): گىيادەكە تازە سەوز بويى. — كەرن (كە): بە دەدانى گىيا
بەچەين.

قەچىلىك: توتەلە، قامكەچىلە.

قەچى: گىيادەكە گەلەۋوردى ھەمىشەيىيە لە بىنارى شاخى غدار دەپو،
پەنجەكەي زۆر بەكەلەكە بۆ زانى لىتەن.

قەچىلە (لەك): مەشكەدە. پەنجە گىيادەكە زۆر ەدركە زەرەدى شىن
دەچى گولسى زەرە، تا گەزەكىش پەند دەپى و دەخو، (شەن، سەر).
پەتەلە، (دەر). قەچىلە، قەچى.

قەچىلەشۋون: مەشكەدە، كەلەي زۆر گەورەيە تەنھا شىرەكەلە.

قەچىلىك: قامكەتوتەلە.

قەچ (كە): لاق، قاج.

قەچەن: قەومان، پەردان.

قەچەندەن: قەومانەن، چەتەكى نەپتى ئاشكرا كەرن.

قەچەك: بەچەك، كەچەك، چەكەلە.

قەچى (باك): قەچىلە.

قەچىلىك (بار): توتەلە، قامكەچەكەلە، (ھەمرا). توتە.

قەچ: كەچ، پەس، قەچ، كەچ، كەچ، قەچ، قەچ، قەچ، قەچ.

قەچە: كەچ، قەچە، كەچ، كەچ.

قەچەقە: كەچەقە، كەچەقە.

قەچەقە: ۋەشەيەكى زاراۋەي مەندالەنە، مەندالى ساۋاي پە دەگەپەنەمە لە
دەست بەرن بۆ چەي پەس.

قەچەقە (پەرا): (ھەر). دوروقەدوروق، قەتەقەرى مەشەك.

قەچەقە: (كە). خەتە، قەچەقە. — دان: قەچەقەدان.

قەچەقە: قەچەقە.

قەچەس (بار): بەخت، چەرنەس.

قەچەك (بار): قەچەقە.

قەچەك: دەلەنگە بونى مەردەم.

قەچەلە: خوتوگە، قەچەلە.

قەچەلەكەن: خوتوگەدان.

فردیله

فردیله: بۆق.

فردیله: کسیتیله پشی ماش ورنج بوی.

فردیله: تفریو تونابون، قمران، مردنی گیاندارانه به کۆمندی و زۆری.

فردی (مک): نیت، هیلنج، قورپ، قرتک، قرقینه بای ناشک. — اوی: قری دیتمه. (که) دهغلی شین درون، شکاندن. لق و پۆکردنی دار، دهنگی برین و شکان، (نمرده) قریه داری شکاو، برین، شکان دورینه. تالان: — کردن: تالانکردن. دست بلاوی، خمرج کردنی پاره و به کارهینانی خورادهمنی زۆر و له نمدازه بهدر، ژنی بارامی دهستی به قریه. قرقینه.

فردی (که): هیلچاچران

فردی (که): هیلچاچین.

فردی: قرتیه، پرچه، پرت، دهنگی شکانی چت و پسانی دهمزو. دهنگی شکانوه و برینهوی داره.

فردی: قری گموره و زۆری یهک لعدوای یه کیتدا.

فردی: خرینه.

فردی (خو، همو): قریوک، پوچم، پوچ، قریوک، نسو دهنگه میوژانه به زۆر ووشک بی تام په قو پووکو ناخوری.

فردی: میوژی ووشک، قریوک.

فردی: هاتمه: قری کردن، — هاتن.

فردی (همو): قریخینه، مرقینه.

فردی: نسو چتیه که قریخینه دیتیه مری.

فردی: مەردومی جلفن، همزه. زیندهوارتیکی زۆر وورده و به همسو چتیکی زۆر ووردیش دهلین.

فردی (که): قمرتاله.

فردی: تروکان، تروکان، پچرانی چت بههوی نسووه که چتیکی وی کۆتبی.

فردی: تروکان، چرتانن، چدتانن، تروکاندن تۆ به ددان بۆ دههینانی ناوکهکی، به ددانی تۆ تروکاندن. پساندن، هیلچاچینی لق درخته به تیغ یا مقدس. برینی چت به مقدس یا به چتیکی تر. — ی مریشک، قرتیه کردن، درقانن، قاروو. پچرانن، پچران، پچمین. لیچ هیلقرتانن، هیلو گمرانن.

فردی: قرتانن.

فردی: دهنگی پساندن دهمزو و چتی تر. پرتیه، همرا، کیشیه. شکاندنی تۆ دانی تر به ددان. جووه دهنگیه وهک دهنگی داخستنی قرتیه. — ی مریشکی: جقهجق، (پۆژ) درقدیق، دهنگی مریشکی به که (کورکه) بۆبانگ کردنی جووه له بۆچت خورادن. — قرت: همراهمرا، پرتیه، کیشیه کیش، شولک، قرتیه یهک لعدوای یه کتری، شۆفک. قرتیه مریشک.

فردی (نمرده): کرکۆچکه، (نمرده) خوچوچ خوچوچ، خرمۆچک، خرمۆلته، (نمرده) خروچوچک، کرۆچک.

فردی: درقانن.

فردی بی: لعدوای چتیکی، نسبه که قرتیه له نالیکه که بری.

فردیله: دقدقه، قدغه، ختکه، (همورا) ختوکه، ختخته، (که) ختکه. — دان: ختکدان، دقدقانن، ده قده قاننن.

فردیله: دقدقین.

فردی (باک): کولاتی مریشکی، پروانه قریه. (باک) بالنده یه که سهوژ، زوقم.

فردی: قمران، ممرگی تیکرایی، ممرگ و ممر، قات و قی، ممرگی گیان لمران به دهستی گیل واته به تیکرایی. (نمرده) قهلبیر، قهلبیره، خنچکه، ناز.

فردی (زا): زهویه که گیای تیدا نمره وایی یا کمره وایتش نازال و وولاخ خورادیتیه.

فردی (باک): قایم، مەحکم.

فردی (همورا): درون، درومان.

فردی (نمرده): قاشی شت.

فردی (نمرده): قاشقاش، تواتوا.

فردی: قمرغ، کمنار.

فردی (زا): قریه قی.

فردی: قلمه پش.

فردی: بالنده یه که سهوژه به قده قزاکه یه کی دهی.

فردی: پاشا، شا.

فردی (همو): گویرتیکی پوچله که به داری کمره بی.

فردی: گیایه که پزهی دهه نمره.

فردی: لعدوای چتیکی، قهلاچوه، قمرچو، قمرتی کمرتن، مردنی به گیل بۆ همسو گیان لمریشکی. پارچه پاره یه کی گچکه ی زینه بایی (۲۰) شایی یانه و همزار دیناری تیرانییه. (نمرده) نسوونی و نابویتی، قمریون.

فردی: جقانن، دهنگی قلمه پشه و بوقیه که مەبەس له نوقلاتسو نه خشی خراپه. پیه پهلکان.

فردی (نمرده): قمرانن، هانای خراو. قمرانی به گویچکه یه: قمراندی به گویچکه یه. قمرانن به گویچکه یه کسیتیله: هموالتیکی ناخوش به یه کیک بگه یه مری.

فردی: به گیل داپوشین.

فردی: گاله، کیشیه، همراو کیشیه، دهه قری، شه کمرلو، (نمرده) دهنگمه. قریه: قری، قریه قری، همراهمرا، دهنگمه دهنگی قمل و بوقانه. قمرانن. (نمرده) دووایی، دووایین.

فردی: بی دهنگ یون.

فردی: همراهمرا، کیشیه کیش، قریه یهک لعدوای یه کتری، قمرچو، قمرچو، قمره قی، گاله گاله، گره گره، گره، گره، گره، قمرچو، قمرچو، قمرچو، جقهجق. — کردن: جمرقین، به دهنگی قشقه له قمل و بوق و مندالایش دهلین.

فردی: قمرچو (همورا): قریه قری بوقی.

فردی: بوق، بوق.

فرخه‌فروخ (که): : لَوخه‌لَوخ، خره‌خر، لرخه‌لرخی گمرووی نه‌خوش،
خرینگه‌خرینگ، خرکه‌خرک، فرخه‌ی یک لمدوای یه‌کتری. — کردن:
لرخه‌لرخ کردن.
فرخه‌مه‌مه‌سی: پاکیشانی یه‌کیتک به زور و له دوو نه‌چوونی.
فرخ‌کون: له بنه کوتمره‌دانی مووی نغندام.
فرخن: کس و هممو جووره گیانداریکه، که زور بفرخیننی، (نمرده).
فرخ: فرخن.
فرخه: فرخن.
فرخوَل (نمرده): : فرخن.
فرخوَله (نمرده): : فرخن.
فرخ و هوَل: فرخه‌فرخی زور.
فرخینه: نمو دهنگه‌یه، که له گمروو دیتسه‌دهره له‌کاتیکیدا، که چتیکسی
له گمرووی گیرایی.
فردان: قومون بادان لسمماو هله‌سپرکیدا. هله‌سپوراندن و چمرخدانی
سمت له‌کاتی سممایدان.
فردیله: تیلمه تنراویکی جوانه کچان له مووی سمریانی ده‌دهن دوای
داهینانی تا تیک نه‌چی.
فرز (منگ): : نالَوز، تیکچو، نالَوزاو، بزمرو و هممو چتیکسی ده‌بی.
فرزَال (باک): : جولسپ، (زن). قرزانگ، (باد)، (زا). کیژالَه،
کیتماله، گیانداریکسی ناویسه له بوق گموره‌تره به دووسمران ده‌پوات
لنمیری بیگاناندا ده‌خورت، میلمی ناوی جوگه‌یه همیشسه جوگه‌ی ناوی
کونده‌کات کشتیار و ده‌پسه به ده‌ستیهوه.
فرزَالَنی (همو): : گمه‌یه‌کی منداالانه‌یه به تاوه‌زوو لسمسر چوار په‌لان
ریشتنه.
فرزَالَه (پوژ): : ژالَه، روولک، لوورک.
فرزاندن (سور): : پَوَن هله‌فرچاندن، (همورا). قرچانی.
فرزانگ (نمرده): : قرزَال، (نمرده). قارزَنگ، کوَنگره (بورجی قرزَال)،
بورجی چواره‌سی چمرخه.
فرزه: یه‌کیتکه لسمبری داره‌مازوو ده‌باخی پی ده‌کری.
فرزِکَلی (دهر): : ژالَه.
فوس (همو): : قه‌لس، زوویر، (همورا). خرس. (همو). خمل.
فرسان (که): : ترنجان، خرسان، به‌حال چونه زووره‌وه، ته‌خمن.
فرساندن (که): : گمر، (دزه). قهرساندن، ته‌خمن کردن. ددان له چیره‌وه
بردن. (که). تی ترنجانندن، خرساندن.
فرش (زا): : پووشی هله‌لوهریو، لسق و پوقی دره‌خت که له خویسه‌وه
هله‌لوهریی.
فرشه (دزه): : ده‌غلیکی ووشکه جا به پیوه‌بی یا دروواپیته‌وه، کرشه، له
همندیک شوپنیشدا ده‌غلیکی درواوه له شوپنیکیدا بوقورتانی
کوکرپیته‌وه، (که). قرچه. کرشه.
فرشه‌شکلین: نیوه‌کوت، قرچه‌شکین، قرشه‌یکه ته‌نبا بویته‌وه چمند
پارچه‌یک به‌لان وورد نموبوی.

فرشه‌کوت (همو): : خمرمانیکه بوقاری یه‌کسین گیره‌کری.
فرغو (باد): : کوَاره (بالنده‌یکه).
فرغا (باک): : داریکه.
فرغوک (باک): : جووره ترتیه‌که.
فرغه: قهری بوقی.
فرغه‌فرکه (فه): : قهر قهری بوقیه.
فرغه‌می (همورا): : قهر قهری اکه.
فرغی (کو): : بالنده‌یکه.
فرغره (همورا): : غمرغمره، چمرخی گچکه.
فرغته: قهر قهری اکه.
فرغونوک (خو): : قهر قهری اکه، قهر قهری پشوو، کرکراکه.
فرغوک (باک): : کرکروچکه.
فرغوچکه: قهر قهری اکه، گمرگمره، قهر قهری اکه، (خو). قامیشه، (همورا).
قهر قهری اکه، (پسر). کرزو، (کو). قهر قهری اکه، کاکری. بوقی همایه‌به
چمرگمره نووساوه.
فرغوک: قهر قهری اکه.
فرغینه (همورا): : (همورا). قهر قهری اکه، قهر قهری اکه، دوای تیرخواردن قهر
هاتنره، بایه‌که له ژووره‌وه هله‌ده‌قولی و به‌ده‌نگمره لمدم دیتسه‌دهره.
فرغینه (شا): : (شا). لوته، نمو دهنکه میژانه‌یه نابنه میژ به بیژنگ
جوی ده‌کرتیه‌وه و بوقوشاو ده‌ست ده‌دهن.
فرکه (باک): : قهر قهری اکه، (زا). قهر قهری اکه.
فرکه‌کون: (باک). قهر قهری اکه، قران تیخستان، قهر تیخستان.
فرکه (ممرکه): : باک): : تهر کاریکسی مه‌یلو خره‌وه خیار ی پتر ده‌چی.
گمرو، قهر قهری اکه.
فرم: مرق، (بابا). مرق. — لی خوشکردن: مرق لی خوشکردن، نیاز،
هموس. گوژه‌نگ، دوزنج.
فرمان (خو): : پیکه‌نوموسان، بوقزار پتر به‌کارده‌بی، کسیکسی
نه‌خوشیکسی واکری که ده‌می لیک نمپیته‌وه ده‌لین ده‌می قهرمایه.
(باد). سپمون لسمسرمان. ده‌سم قهرمایه: ده‌ستم سپموه.
فرماندن: ته‌قه‌کردن، ته‌قه‌یکسی زور به‌چه‌کان کردن. سپکردن،
همپشه‌کردن، خوپین به‌ده‌نگی به‌مرز له یه‌کیتک: تپی فرماند.
فرمه (موک): : جووره دروومانیکه. ده‌نگیکه وک ده‌نگی شکانی داری
گموره‌یه به‌گرده‌پری. (که). جووره ده‌مانچه‌یکه. شه‌قه‌ی چه‌کانه، چرکه،
گرمه، قهریه.
فرمه‌ی چه‌کان: ده‌ستریژ، قهرمه‌ی یه‌ک لمدوای یه‌کتری، قهریه‌قهر. —
ی شکانی دارو بار: قهر قهری اکه.
فرمچ (باد): : کرز، ژاکاو، سیس، گمچراو، گیتچراو، چرچ. (باد). — ی:
چتیکه، که سیس و چرچ بوی.
فرموزن: ده‌نگی تمق و هوژی چه‌کانه به‌زوری.
فرم قایم بوون: نیاز توندبوون.
فرم قایم کردن: نیاز قایم کردن.

فَرْقَر (باک.): دهنگی کمرویشکپیه. چتیکه لق و پژی و چلی زور لی
 بوو بیتومه.
 فَرْقَر لوی: فَرْقَر.
 فَرْقَره: یه کیکه له بمری داره مازوان فَرْقَر لویه.
 فَرْقَر وکه: چتی فَرْقَر لوی.
 فَرْقَره (هورا.): قشقه له.
 فَرْک: په لکی سپی و تورتی بنهوی کلمه. قشقه له، قهلباچکه.
 فَرْکه: فَرْقَره.
 فَرْکردن: ترشان، کهفکردن و هه لچوونی ماست و چتی تر. بۆردان،
 بمراندن. ترشانی دزو کهفکردن.
 فَرْگ: قهله باچکه.
 فَرْگه: قشقه له، قهلباچکه، فَرْقَره.
 فَرْلان: قهلباچوان.
 فَرْلاندن (زا.): توانندنهوی پۆن.
 فَرْله: قشله، سمریازخانه له مار دانشتواندا.
 فَرْن: تووکن، پرچن، کسپیکه قژی به سهرهوه بی.
 فَرْنسههره: سهرقژن، جندوکه، عهجه، جنوکه.
 فَرْنک (باک.): جووره نسیپیه کی سه گانه.
 فَرْوکه (باد.): بالنده پیتی که پشه دهست و دندوکی سورده له کوتری
 کهچکه تره.
 فَرْوله: قازوو.
 فَرْیاک (زا.): قهلبه پشه.
 فَرْیلاندن: سورکردنوه له پۆنیدا. خهفه تیارکردن.
 فَرْیلین: سورکرانهوه له پۆنیدا. خهفه تیاربوون.
 فَرْین: خهفه تیاربوون.
 قسه: وتووێژ، گفتوگۆ. — ی پرو و پوچ و بی و اتا: ههلیت و په لیت.
 قسه بمر: کسپیکه قسان بگپرتومه و دوورمان بی.
 قسه به سهر قسه دهه پانهوه: له قسه لادان بۆ سهر قسه کردن، قسه بهرین
 به یه کیکه.
 قسه بمردن: گپرتانهوه ی قسه یه کیکه بۆ یه کیکه تر.
 قسه بمرین: پرنی قسه ی کسپیکه له نیهه راستیدا.
 قسه پرنهوه: دهنگ لیک گۆرین له بمر زیزی و دلشکانی.
 قسه تال: کسپیکه قسه ناخو شبی. — ی: بهد ویزی، قسه ناخو شبی.
 قسه جوون: کلماندن.
 قسه جوونهوه: دوورباتمه چهند پاته کردنهوه ی قسه.
 قسه حالی بوو: تیگه یشتوو.
 قسه حالی بووگ: له قسه حالی بوو.
 قسه خو ش (باک.): ده ششک، کسپیکه گفتوگۆ خوشبی. — ی: ده ش
 سکی.
 قسه خو واردنهوه: قورودانهوه ی قسه و دهرنهرینی له بمر چتیکی دیکه.

قسه ده بمرین: دهنگ دابه رین.
 قسه ده رهو و رن: قسه ده رهینان، ده رهه.
 قسه ده رهینان: قسه ده رهو و رن، ده رهینانی قسه ده کی په نهانی له یه کیکه
 به فیتل.
 قسه دروست: کسپیکه قسه ی راست و دروستی و درۆی تیدا نه بی. — ی:
 قسه راستی.
 قسه دۆراندن: دهر پرنی قسه ده کی نه هین، شکانی قسه ی یه کیکه لای
 یه کیکه.
 قسه راست: راست بیژ. — ی: راست بیژی.
 قسه رهق: کسپیکه قسه ی قورس و ناخو ش بی له گه ل خه لکی. — ی: قسه
 تالی، قسه کردنی ناخو ش.
 قسه رهوا: کسپیکه له مار کو مئه لدا قسه ی بهر بکات.
 قسه رهوان: یه کیکه له دورا نیدا دانمینی.
 قسه رهوایی: دانمانی کسپیکه له دورا نیدا.
 قسه رهزان: کسپیکه شووین و هه لی قسه به زانی. — ی: زانینی شووین و
 هه لی قسانه.
 قسه زل: کسپیکه قسه ی ناخو لآ و زل بکات. — ی: قسه ی ناخو لآ و
 زلکردن.
 قسه سارد: کسپیکه قسه ی خو ش نه بی. — ی: قسه ی ناخو شکردن.
 قسه سهره: قسه سارد. — ی: قسه ساردی.
 قسه شکان: به قسه نه کردن.
 قسه شکاندن: به قسه نه کردنی کسپیکه و له ویز فرمانی وی دهرچوون.
 قسه شقوت: قسه نه ستق.
 قسه شقوتدان: قسه خو واردن.
 قسه شقوتدانهوه: قسه خو واردنهوه.
 قسه سهر: گفتوگۆکار.
 قسه کردن: گفت و گۆکردن له گه ل یه کیکی.
 قسه گپرتنهوه: گپرتانهوه ی قسه یه کیکه بۆ یه کیکه تر.
 قسه له پوو: کسپیکه قسه ی هه ممو کسپیک له پوو هه ممو کسپیکه تر دا
 بکات با توور پش بی. بی شهرم، زه زۆب.
 قسه له پووایی: قسه کردنی په پ و راست له پوو خه لکی.
 قسه له سهر ده لکیشان: قسه ده رهینان له یه کیکه به فیتل.
 قسه لیک کردن: له بابیت چتیکه مه دروان.
 قسه نه ستق: کسپیکه قسه ی خو ش و قوت بی.
 قسه وه رهگر: گرو یگر، قسه له گرو ی گر.
 قسه وه رهگرفن: له گرو ی گرتنی قسه ی کسپیکه.
 قسه وه شه گر (هورا.): قسه چین.
 قسه وه یاس: دهنگ و یاس.
 قسه وو قن: ناخو تن.
 قسه هه لبه ست: کسپیکه قسه ی درۆ هه لبه ستی.
 قسه هه لبه ستن: قسه ی درۆ هه لبه ستن.

قسهه لچين: قسهه پيکونهان.

قسههون: هستيار، بووژ.

قسههونيموه: هلبست دانان.

قسههينان: قسهه يه کيکي بۆ يه کيکي تر هينان.

قسهه ناستمق: قسهه يه بوزي به کلهک.

قسهه: شيره داري هلبا چراو.

قسهه (نمرده): وهی، قورت، ناسير، سيوهت.

قسهه (همورا): نمرؤک، (شوق)، (هوا)، کمنؤ، (زن)، کونؤ (که

شيري بدا)، (شکا)، سستيوور، (همر)، ناستمور، بهر يوارد. وولاخ يا

نازالتيکي مييه که سالتیکی نمرابي، نمرؤک، داري بۆ بهر.

قسههک (باک): چلهکا، پروشکه. قينچکه پيوازه بۆ چه قاندي دهمست

دهدات.

قسهه: پيوازي فيستمو سملک وورد.

قسهه: گزگل، يه کيکي له بهر کاني داره مازوو.

قسهه (سور): قيسکه.

قسهه (نمرده): قسهه، گزگل، جوورتيکه له بهر کاني داره مازوو.

قسهه: ههک، (که)، نهمهک، (همورا)، ناههک، جاپوو.

قسهه: کم، نهمختي: پارچه پيکي کم له چت.

قسهه: وارشي گۆزان، موغبيره، غعل، خسن، شووره ي دهوري گۆزان. که له

که بهردي ناو زهوييه. (هوا)، بهش، پشک، واره.

قسهه: چتيکي رهشباره وهکو ميتوي همنگوني بۆنيکي خوشي هديه.

قسهه: هسه، کسه، بۆ ناوؤتن و دهنگداني مهران به کارده بري. — لي

کردن: ناوؤتن.

قسهه (که): پشکل، پشکل.

قسهه: جوان، لهبار، قستيله، لال، قستيلانه.

قسهه: نيوي نافر تانه.

قسهه: خنجيلانه، قستيله، چتي بچکولانه ي جوانکيله.

قسهه: خستيله، خمشوک، ژيکه له، نيسک سووک، پت، پتکو،

(باک)، پتو، نهميله، قستيلانه، جوانکيله، چکوله جوان.

قسهه (بابا): گمز يه که له هوا وه دنيشسته سهر جعوتي داره بهرروي

جوت دهکي ليده کمنوه و له سهر قاپيکي داده نريت تا تمواو ده چۆنيموه

رهنگي سپهر هيچ کولاندني پيناوي. رهنگيکيشه له هي وولاخاني

بهريزه.

قسهه (همورا): قسهه له، قسهه باچه.

قسهه له: کمشکلينگ، قزقيره، کمشکله، قزقه له، (هوا)، کو،

قسهه باچه، قهجه له، قازهک، قيرقه له، (همورا)، قسهه، (دهر)،

زن، قلهه پازه له، (دهر)، قلهه باشکه، قلهه لهک، (خو)،

قلهه له که، قشقاره، (نمرده)، قشقيره.

قشقيره (که): تيکچرؤان.

قشقيره (همورا): قشقيره.

قشکه: جوورتيکه له بهر ي داره مازوو قزقراوييه.

قشلاخ (که): زستانووار، هوا رگه ي زستانيه، چمند مالتیکه له دي

جيا بوينموه بۆ به خيتر کردني نازل و کشت وکال کردن.

قشلاخ (دهر): شوي تي کونمدي، ديبه که کاوول بووي.

قشلاق: قشلاق.

قشله: ديوان، سمرچه، سهر، جيگاي دهمسته پيشمه رگه پيکيه.

قغ: قغه قغ، قغه قري قغه رهشه.

قغه (جا): بهلم و لوتکي گچکه. (جا)، کوکه، کوخه، قوزه.

قفل: ناستيکه دوای نالقه ريز کردن له دولاي ده رکه ده ريت يا هي

سندوقي بۆ قايي و به کليل ده کرتيموه. قلف، کوڏ، کوڏک، کلؤم، کلؤمي

ناسن، (همورا)، قهراشه، قولي ناسن.

قفلدان: داخستني ده رگا و سندوق به قفل.

قفلين: کوکين.

قفلهک (باد): پر به دهستي، پر به چنگي.

قغه: قغه، کهکه، گکه، له زاراهي مندالاندا به چتي شيرين ده ليتن.

قل (هوا)، بابا، خو، (دهر)، دان، دهنگ، گلسو، دهنگي دانو تله،

گلوه تري. دانه، — يک تري: گلويک تري.

قلاخ: قهلاخ.

قلاش (که): تيکولي دار. پارچه ي زهنگه داري وورد.

قلاشتن: قهلاشتن.

قلاشکهری: قهلاشکهری.

قلاف (فه): کالان.

قلاق (لو): قهله رهشه.

قلاشان: قله شان، قليشان، بۆ دارو نيتر.

قله: گمشي ناوري پشکو که خالي رهشي تيدا ده ميتي. ناو ره که — ي دي.

قلاشاندين: قله شاندين.

قلاشاو: قله شاو.

قلاقل: قله ي ناوور به زوري.

قلموه (فه): دهريزه.

قَلپ: وه رگه ران، سهر و نخون بوون، سهر و ژير بووني چتيکي ناو يا شير

ويا همر جووره شله ميني که تيډابي و سهر ي ناو له مي. — بوونموه: پڑان،

دهم و نخون بوونموه. همنگلي ديزو گۆزو نيتره، (همورا)، قَلپ.

قَلپ ڪردنموه: قَلپ ڪردنموه.

قَلپه: قَلپه ي ناوي، دهنگي رهشانه ي مړو پڑاني ناوييه. دهنگي پڑاني

چت به زوري. — قَلپ: دهنگي يک له دوای يه کتري پڑان. (دهر)،

قَلپه قَلپ، (فه)، گله گله، دهنگه دهنگي ناوييه له کاتي پڑان يا

پڑانديدا.

قَلپه بوون: قَلپ بوونموه.

قَلپ بوونموه: قَلپ، گۆزو ده فري تر، به سهر و ژير بووني ناو ده که لي

بهري.

قَلپ ڪردنموه: قَلپاندين، قَلپاندينموه، پڑاندين، دهم و نخون ڪردنموه.

فلینچک: قلینچک.

فلیوېل: چتی پرووېوچ و بی واتا، قسه یا نووسینی بی واتا، شپم پېم.

قم: قوم.

قمار: قوماړ.

قمارباز: قوماړباز. — ی: قوماړبازی.

قملو: به زوری کشانی ناره بسمړ کشت وکالاندا.

قمقمو: څمه گروو، داعبايکه وه کوو شینشینی وایه سمری خپه
لشیشی پنک پنک و شین و بوره. (همورا.) قومقمومه. قومقموکه.

قمقموکه: قومقموکه.

قملاخ: خمخوړکی زهوی.

قموش: دواړو، پاشمړو. دسمت وپیږند.

قمیش: قوموش.

قن: لیس، هیلاته، کولانمریشک، کولیت.

قننموه (کمر.): سستی، لسمړ چوون، داقنینموه، (همورا.) فتهوت
بیمن.

قنه: هاندان بډ گیان لمبران، نکه.

قنهن: جوړه پوتیکي کوانه، چمن و شپه پوښتنی کوه. مرو که
به شادی و خوشی بنوتی. نغمن، نکمن، هانکهانک، دهنگی مروی
نمخوشه یا ماندوو.

قنچ: باش، راست، قیت. په پ، بلل، قوت. جوان، لاوچاک.

قنچ دانیشن: قیت دانیشن.

قنجان: قرنجان.

قنچاندن: قرنچاندن.

قنچاقنچ: قوته قوت. — کردن: قوته قوت کردن.

قنجهی پا (شورا.): پانیه، پاژنه یی.

قنچ بوونهوه: قوت بوونهوه.

قنچک: سمر قوونی بامیو میوهو چتی تره، قونچک.

قنچکر دنموه: قوتکر دنموه.

قنچیلانه: خشتیلانه.

قنچيله: قنچيله، پتقهله، جوان.

قنچ (همورا.): قوچکو بلندا یی سمر دیوران و گردو ته پوړلکو چیا یان
و یا له هر جیگایه کی تربیت.

قنچک: قونچکی میوژ و پیوازو نیدیکه یه، — بامیو نیتر. توتک،
سه گیتی چکو له یه. کلینچکه. دومل، زپکه. پارچه یه، ک، توژیک،
کمیچک.

قنچکان (نمرده.): چیچکان، چینچکان.

قنچکو: زنچکار، ناوړه له زیچکو قونیران دیت.

قنچکه: پروانه: قنچکه، زپکه.

قنچکسلاره (همورا.): پاشکیتو، (دزه.) سیسکسلاره، سیچکسلاره.

قنچک کردن: دانیشن به چیچکانموه.

قندر: قیت، راست. — بوونهوه: راست بوونهوه، قیت بوونهوه.

قنگ (باک.): کولانه ی مریشکی.

قنگ (که.): قرون، کوډ، سیک، پیزی، کومی، پرتزه، بیتخ.

قنگانیک (نمرده.): نانیشک.

قنگاو: ناوړه نارایی له مهرهزه و کشت و کال سمری کر دیت و
دهر چوبیت.

قنگاوله: دوپله، گیایه کی بهاریه سورده کرتومه بډ پوانی
ده خورت، کمیچک بهرزه دیتومه گه لاشی وهی بی ده چی.

قنگه بان: بانی خانو که له پشتومه زور له زهوی نرم یی.

قنگه جگهره: قونچکه جگهره.

قنگه جنوکه: مېس له شویتي زور تسک و تروسک و تنگه بهره.

قنگه جوړې: قرون قوچاندنی گیاندار بهموی زور گوو هاتنی یا هیلکه
کردنیموه.

قنگه خېو: ونه موزه، نوسن به قونموه.

قنگه خشکی: قوونه خشکی، لسمړ قون خو خشانندن.

قنگه خشکی: خزین لمبر زیموه بډ خورای.

قنگه خلیسکی: لسمړ قون هاتنه خواروه، له شویتي لیژموه سا
ووشک یی یا بهری لی یی.

قنگه خوړووکه: نه خوشه که له هندی گیانداراندا قوونی دیته خوړو،
خارشت.

قنگه ډرک: دروی کنگریه له کاتی نیږبونیدا دهر پت ده کرتته گزړه بډ
وولاخان، قانگه لاشک.

قنگهر (که.): قوندر. — ی (همورا.): کنگر.

قنگه هزه: پشت، نمژاد، دارا له — ی بابانه واته لمو په گمزه یه.

قنگه سوونه که: دهر دیکه تروشی مندالی ساوا و مهرهزه ی کوزیه دهی.

قنگه سوونه کی: قنگسوونه که.

قنگه شپ: شپ کردن له گمل پیژنکیدا پاشمپاش.

قنگه قنگ: بریتیه له دواختنی کار بډ نه کردنی، برزو لم کاره دا —
دهکا.

قنگه گاز (شا.): بریتیکه لسمره دهی نیسکی سستی گیان لمبران
دیت که شوونه که نیکی پیده لین، له کولوکی وولاخیش پیدای دهی بهموی
گرتی زین یا کورتان ویا باروه.

قنگه لاشک (باک.): قانگه لاشک.

قنگه لانس: قوندا نموه یه کی کم لسمړ چیچکان.

قنگه لانس: قنگه لانس.

قنگه نشینه: قنگه نشینه.

قنگه نشینه: مندالیکه تازه فیره دانیشن بووی لسمړ قون.

قنگه موخلوور: قونمو تلوور، تل، خل، خولور، خللور، تلور، پالکمو تن به
جوړی، که قنگ دهر پمړی. — بوونهوه. — کردنموه.

قنگه چاو: قنگی چاو، قولینچکی چاو به لای گمرووه.

قنگه چاوپندان (نمرده.): به گزشی چاو پوانین.

قنگ خولدان: قون هملسو پانندن، سمار کردن، قهلبیره، قردان، قنگ
هله ته کاندن.

قنگداڭمۇھ: مەبەس لە كەمە دانىشتىكى.

قنگداڭمۇھى: جىنچىكان، قىچىكە، قىچىكان، ھەلتىروشان.

قنگدەر: قونۇدەر، نىرىنەى حىز.

قنگەر (كە.): كەنگەر، گىيەكى بەھارىيە و بىنەكى دەخورى.

قنگرەزا (ئەردە.): جوورە جەمىيەكە لە كەنگر پەيدا دەي.

قنگرەلچ: پىنجى كەنگەر، بىنجى كەنگەر.

قنگرەق: مەبەس لەمىندالى كە بۆيەكەم جار لەسەر قونۇ دانىشى.

قنگرەلچ: قنگرەلچ.

قنگرەماس: كەنگرەماس.

قنگرەشك: نىرتكى ووشكى گىيە كەنگرەيە.

قنگ ئى كەتتۇ: مەبەس لە مەردومى بېتۇش وگۇش كە ھەمىشە چتى لى بىكوى.

قنگ ھەلتەكانىن: قنگ خولەدان.

قنگ ھەلتەن: قونۇ ھەلتەكانىن.

قنگە ھەلتەكەن: قنگ ھەلتەكەن، بەرگا يىلكە، كلك ھەلتەكەن، كلك ھەلتەكەن، فېسكە.

قنگرەك (كە.): مىندالى ساوا.

قنىيات (دە.): ژيان. — لى لى بېرى: ژيانى لى بېرى. (خۇ.) گىيەلە، سەرمەرگ. نەوس كۆزى، سازگارى. — كەردن: داكەتەن بە بەشى كەم، نەوس كۆزى، سازگارى.

قوبى (زا.): ماستى بىزىكار.

قۇبەھەر (باک.): گىيەكە.

قۇبەكە (ئەردە.): گومىز، لوتەكەى چىي.

قۇپ (باک.): قوللى كىتان. (زا.) كەسپكە دەستى يا پىتى شەپەتەن. (شەوا.) گومىزىنگ.

قۇپان: قوبان.

قۇپاندىن: قوباندىن.

قۇپاندىمۇھ: قوباندىمۇھ.

قۇپەن (ھەر، مەك.): ئەر كۆما قىت و پىرانىن كە لەنىتە دەغلاندا بەقەد نامىزىكى بىلىد و شىن دەپن ھۆى ئەرە كە جىگىيان يا زىلە ويا كونس داعىيانە.

قۇپەن (مەك، كە.): لاسكى گىيەيانە.

قۇپەچە: دۈگە. جوورەكەشە لەبەرى دارەمازو.

قۇپەز: ھاشەر ھوشە.

قۇپەك (باد.): قىرخىنە. (باک.) بەرپو، گرى.

قۇپەكە: لوتەكەى چىي.

قۇپە: قۇپە.

قۇپە: قۇپە، شوپىنكە نەم ويا قونۇ و زەك و پىر لەدارو بار يا گزو گىيەن. (ھەر، تەپازىن، دەر.) ئاوازا، زۆنگ (زۆنگى ئاودار)، (ھەر.) كەناو، ئاگىر، لېتە، زەلكاو، زە، زەك، بە شوپىتى فېنكىش دەلىن.

قۇت: كۆت، پووت و قووت.

قۇتازە (كە.): قۇتاسە.

قۇتاسە: جوورە خىشلىكى ژانەپە وەكسو زەنگولە واپە لە زىپو زىپو دروستەكرى و لە پىچ (كەزى) دەخرى، گولنگەى كەزىيانە جا لە زىپا لە زىپىت: قۇتاسە.

قۇتان: ھەرزال.

قۇتەرە (پەر.) : قۇتەرە، تەندورەى ناشىيە، دۇر، قووتەرە، كۆتەرە. — ى ناشى: زارى دۇلاشى.

قۇتەرە (ھەر.) : ناشى كۆتەك. خۆتەرە.

قۇتەرە (كە.): دۇلاش.

قۇتەرە (ھەر، كە.): مەرزى يا وولۇختىك ريان ئازالىكە پىرو و داكەتو و گىتەپو. — ى (ھەر، كە.): داكەتەن و گىتەپو. مەرزى يا وولۇخ و ئازالى پىرە.

قۇتەك: كۆتەك، مرادخانى.

قۇتى (باک.): قوتو، قۇدى.

قۇتەلە: قۇتى بچوك، قوتو نەوتى چرا.

قۇتەن: سەرى پووت، دارا سەرى — ە.

قۇجە (ئەردە.): جاوين.

قۇچ (سە، كە.): شاخى وولۇخ و ئازالە. پىتەپەر پەرتساوى دوو سوارانە بۆنەوى يەكتىرى بەجى بىلن: دارا و بارام — دەكەن كە دېندە و نىچىرى بىرگن. (نە، باک.) شاخى وولۇخ و ئازالىسە بە قىتەكەى چىيان و ھەمىو بەرزايىكى دەلىن. (باک.) بىنە دارىكى بىراو كە بەرەگ و پىشە و لە زەمىدا ماپىتەو. قۇربانى، گۇشت. — ى قۇربانى: گۇشتى قۇربانى. (پەر.) تاقە كەزىيەكە لە پىتەسەرى. بىران، تىگىل.

قۇچلخ: توند و تۆل و ئازاو وورىا، خىرا، زىنگ.

قۇچان: كۆدە، قاقانى، خاقانى، قەبالە، پەسولە. بىزانە، جوورە باجىكە لە خاوەنى ئازال دەستىرت لە سالد. (كە.) شەپەشاخ.

قۇچەقانى: (دەر.) قەلماسك، قەلماسك، ھەفچا، (ھەر، باد.) بەردەقانى، كۆچكەنى، سەپان، كانك، كانىك، كەنىك، كەفكەنى، كەفكانۇك، (باک.) كەنى. (ھەر، جا.) بەرەقانى، جەركەنى، قەفكانى، (باک.) كەفك، بەردەقانى.

قۇچدار: شاخدار.

قۇچدان: قۇچ وەشاندىن.

قۇچسە (ھەر، زا.): گىيەكە بىكىكى پەوانى ھەيە.

قۇچ ئېلەلەن: شۇق تېپەلەن.

قۇچەوان: پۇشەكەر، شەپەقۇچكەر.

قۇچقۇچان: شەپەشاخ. (ھەر.) بىز بىزانى، قۇچ لىدانى. گەمەيەكە مىندالان بىسەرى لىكەدەن.

قۇچقە: كۆچكە، جوورە كۆچكە لەسەرى مىندالان دەنەرت.

قۇچك: كۆچكەى ژن و مىندالان.

قۇچكە (ھوراء، باك.): كۇچكە، قۇلەقچە، جورۇدەكلۆيىكى كلكدارە
مندال و نافرەتانی دېھتەكانى موكریان لىسەریان دەگرد، بە دەسمالى
سەرى ژنانیش دەلین. (نەردە.) گووی، گوویچكە. سۆرانى، نەنگوچك.
قۇچكەتاش: قۇچى تاش.
قۇچكەسۆرانى (نەردە.): فەقییانە، نەنگوچك، سۆرانى.
قۇچكى (باك.): ژوروى میواندارى.
قۇچ لیدان: قۇچقۇچاننى.
قۇچ وەشانن: شۇق وەشانن.
قۇچ وەشین: شۇق وەشین.
قۇچەلۆقۇن: شۇق ھارۆزتن.
قۇچیتاش: نەم كەسەیدە مەوى پیتشى ناوچارانى نەم و نەم بۆ جوروانى
بتراشى. — ی: تاشرانى مەوى پیتشى ناوچاران بۆ جوروانى.
قۇخ (بابا، كە.): كیتل، كۇخ، زنج، قۇخ، خانوى نوبیباغ و باخجانە بۆ
باخموان. قۇچ. چتى چەماوۋە، كوپ، قاخ، چەمیاگ. (بابا.) خۇخ،
ھەشتالو مەزو توكن و سەپ پاتە لە قەیسى گەورەترە. (نەردە.) زىخ.
قۇخە: كۇخە، قە، قۇزە، كۇكە. — قۇخ: كۇكەكۇك. (نەردە.) قاقخەقاخ،
چەمان چەمان، بە كوپوپون و چەمانەو.
قۇخەل (دەر.): خانوى گچكە، قۇكل.
قۇخە (شار.): ھەشارگە، شارەنگە. كۇمە زنجى چكۆلە.
قۇخەدان (نەردە.): چەمانەو، قاقخان.
قۇخل (بابا.): ئادۇر، كوپ، زنج، قۇخە.
قۇدك (زا، دەر.): ھوراء، ئاوتە، جام.
قۇدى: قوتور.
قۇدیلە (خۇ.): قوتورى ئاوتە، ئاوتە.
قۇدیلە (كۇ.): كۇچیلە، قوتیلە. (خۇ.) ئاوتە گچكە.
قۇر (باك.): گونك. (باك.) خەت، دیر، پیز. — كەرن: پیتەلگوتن،
ھەلنن. زەنگى گەورە مىلى پیتەنگ. بى واتا، پوچ، خراو. وەتەبا،
(كۇ، كە، ھوراء، دەر.) دەر، (زەن.) دەرگەن، گونك، گونزل، گونە،
(ھوراء، قە) گوندرار، (زا.) پتلۆ. ووتە — قۇخ. — ی ئاۋال و
وولخان: گەدەپست. كەس یا زەندەمالیکە پەخولە پۇاڭیتە
ناوگونیمو. زەنگە بەلەن بەتەن بەكارنابری دەلین زەنگ و قۇز. (زا.)
گیاندارى لاواز. چتى ھېچ وپوچ.
قۇراچكە: قوپقورچكە.
قۇرۇخ (زا، جا، ھوراء، چەمان، كەسپكە كەم گەرابى و لە گەرابىندا
زوو ماندرى. (جا.) قەپاسە، كەژو.
قۇرۇن: چك بون، بىنەپرى ئا و لەھاوناندا، تۇككىكى نەمان.
قۇرۇقن: بۆراندن.
قۇرۇ (بابا.) پەرسىلە، (ھوراء، پەرسىلە، (دەر.) پەسیرە، (ھوراء.)
ھالە، ھالنى، پەرسىلە، (باك.) بى سیرە. — ی ووشك: سەرمۇكە،
سەرمۇك.

قۇرۇ: قۇرۇى زگە، دەنگى زگ، جورۇدە دەنگىكەشە وەك دەنگى قۇرۇقۇر،
دەردىكى كۇزىندەى وولاخانە. بۆرەى گاومانگا، قورۇرەى سەگىيە. لىورە،
دەنگى پۆرى و تىتر. ميارمىاوى پشیلە.
قۇرۇقۇر: جۇرەجۇر، بۆرەجۇر گاومانگا، قۇرۇرەى يەك لىدوۋى يەكترى.
(دەر.) دەنگى قۇرۇقۇرەى دەنگىكە توشى پەشەوولاخى دەبى.
قۇرۇولەمى (ھوراء.): قۇرۇى زگ.
قۇرۇت: تەگەرە، كۇسپە، كۇلۆلى، دۇلۆ، نەگەر، پەلپ، نەگەتى، تەنگەنە،
تەنگى، ناسىو، تەرەرە، گرى. — تەخسەن: تەگەرە تەخسەن، كەند،
قورۇكە، چال، كەندال. (نەردە.) قوم، چۆر.
قۇرۇتە (موك.): (ھوراء.) پەوان، جورۇدە غارىكى وولاخانە، لۇقەلۇق.
قۇرۇتەرە: تەندور.
قۇرۇتەقۇرۇت: لۇقەلۇق.
قۇرۇتەقۇرۇق: جورۇدە گەمەپىكى مىندالانە.
قۇرۇتەقۇرۇق: چتى لۇق.
قۇرۇتە: قورۇتە.
قۇرۇتى (باد.): كۇترە.
قۇرۇچ (باد.): تىكۆلە سەوزەكەى فەرىكە گوۋىزىيە.
قۇرۇچىن: ھەلپچەكاندى گيا.
قۇرۇخ: ياساخ، پەوان، قەدەغە. (كە.) پارىيەكە: يەككەك دەنوى
ھارپىيەكانى دەستى لىسەر پشتى دادەنن بە كۇمەلە لىى دەدەن تا ھەللى
دېتى كە دەستى كى لىسەرەو.
قۇرۇخانە: چەكخانە، جەخانە.
قۇرۇدوون: نەم زىزىيە، كە لە كاتۇمىر دەخىر و لە ئىخەى مۇشان قايم
دەكرى.
قۇرۇغ: قەدەغەكردنى زەوى لە پەپنى دارو درەخت وگيا. قەدەغەكردنى
گەرماو بە تەوارى بۆرەككە يا خىزانىكى. — كەرن: تەرخانكردنى
گەرماو بە تىكراپى بۆرەككە يا بۆ خىزانىكى.
قۇرۇقۇر: جورۇدە مەزەقەكە كونىكى لە تەنیشتىەتى، كە داکوتىر قۇرۇى
لىيەدەت.
قۇرۇقۇر: قەقە.
قۇرۇك (زا.): پشتەمل.
قۇرۇگ (زا.): كلىنچكەى مەردوم.
قۇرۇن (نەردە.): تاوان، گوناج.
قۇرۇق (ھوراء.): بۆق.
قۇرۇ: چادان، چايدان، قۇرە.
قۇرۇ: (سەر، موك، بابا، كە، رۇز، شەدەلى) گىرنىگەر، بىز مۇ،
قومومو، قومومۇكە، دولقەدەرە، لىو داغبا مارخۇزانەى، كە لە گەل
مارى شەرى دەكەن. قۇرۇپونى مۇرۇت.
قۇرۇ: چادان، كادانىكە لە تەنیشستە مالانەو بەكردى لە تەپان دروست
دەكرى و نىوەكەى پە لە كادەكەن، سەرەكەشى بە قۇرۇقى سەواغەدەن.
لۇدەى گزەرەگيا.
قۇرۇپانە: سەرسەمار.

فۆزىيە نامەزەردە (ئىمىرە): بىزىن مۇ، بىزىن مۇك.

فۆزىيە (كۆ): گىشە گىيەكى نىتوپ لە كا ئاخىراۋە، زىجە گىيا، ناۋى گىرە كىيەشە لىشارى كەركوك.

فۆزىيە: ووشەيىكى سۈكە بە جىتۈر بە ئافەت دەكوتىت.

فۆزىيە: قۇرىنجان.

فۆزىيە: بۇق، بىق. داعبايەكە شەوانە لىناۋ شىنابى ۋە لە قىراخ ئاۋ جۆگە پورباراندا دەقىرىتى.

فۆزىيە: دەنگى بالىدە يەكەيە.

فۆزىيەگە (ھە): كۆنگرە، قۆنگرە.

فۆزىيە: كۆپ، چىمارە. جۈۋان، لاۋچاك، شىنەك، شۇخ، ھەلەكەت، توۋ، ناياب.

فۆزىيە: بى لۆكە: كەلۈرى پىمىز، گۈلى بىرى پىمىز. بى پىمىز: گال، گۆزك، كەلۈر، تۆرىسە تىكۈلى پىمىز. بى ئاورىشەم: چىتىكى گىرە كىمى ئاورىشەم ھەلەيدە پىچى. قۆزلاخە، كاسە، خلىف.

فۆزىيە (ھە): كۆخىن.

فۆزىيە: جۈۋانى، شىنەك ۋە شۇخ. (ئىمىرە): قۆزى، بىلندى.

فۆزىيە (جا، ھە): كۆخە، قە، كۆكە، قۆخە.

فۆزىيە: گەلەرز، گەلەرز، قەۋزە، قەۋزە بەرد.

فۆزىيە: كۆخەپەشە.

فۆزىيە: كۆخەپەشە.

فۆزىيە: قەۋزە (ئىمىرە): قەۋزە.

فۆزىيە: قۆز: كۆخە كۆخە.

فۆزىيە: لە ھەۋا ھەۋا گىرە تۆپ ۋە چىتى تىرەدەست ۋە بەردى.

فۆزىيە: چىتىكە ۋە كۆ تۆپ ۋە چىتى تىرە ھەۋا بەگىرە تىمە.

فۆزىيە (ئىمىرە): قۆزلاخە.

فۆزىيە (ئىمىرە): قۆزلاخە.

فۆزىيە: كەلەنە (ئىمىرە): كىنى گۈلە كەلەنە.

فۆزىيە: لۆكە (ئىمىرە): قۆزلاخە لۆكە.

فۆزىيە: ھەۋا: قۆزلاخە ئاورىشەم.

فۆزىيە: چىتىنى چىتىسوتەكە.

فۆزىيە: جۈۋانى، شىنەكى.

فۆزىيە: جۈۋانى، شىنەكى، قۆزىتى.

فۆزىيە: جۈۋانى، شىنەكى، شۇخ. (ياك): كۆشە.

فۆزىيە (باد): قولىنچىكى چار.

فۆزىيە: كۆخىن، كۆكىن.

فۆزىيە: سۈسەمار.

فۆزىيە: قۆز تىمە.

فۆزىيە: دراۋىكى كەم نىرخى ئىرانىيە، گىزخوۋاردنى موۋى نىتچاۋانى ئىسپ ومامىن، جا گۇيا، كە ئىمە سۈۋە لەبەك لاۋە بىۋە باشە ۋە ئەگەر لە دوۋ لاۋە بىۋە شىۋە پىتى دەلىن: (ئىمىرە): جۈۋوت قۆشە. شىۋم، بەدەردوم، مەپشوم. نىشانە، ئامانچ.

فۆزىيە (ئىمىرە): كۆمەلە پىپاۋىك كە پىپادە يا سىۋار وىا تىكە لاۋ ۋ

چەكدارىن، لىشكر، سىپا، سىپا، ئۆردۈ.

فۆزىيە: لىنگدانى ۋولاخ: ئىمە شىۋىتە مەيدانى

قۆشەنىيە.

فۆزىيە (كە، ھە): گالەمچى، ھارو ھاج ۋە بى تاپوۋ.

(كە، ھە): غاردان ۋە مەبازىيە.

فۆزىيە (ئىمىرە): قۇل.

فۆزىيە (ياك): چىمارە، خورار، كۆپ.

فۆزىيە (زا): يەكەسە لە ئاۋال.

فۆزىيە (كە): زەق، دەرەپە، بىلند، قىت. — اى: زەقى، دەرەپە، بىۋى،

قۆزىيە، قىتايى، قوتايى، بىلندى. — ى: قۆزىيە.

فۆزىيە (ياك): قۆزىكە، كۆن. — اچا: قۆزىكە چار.

فۆزىيە (فە): كۆپ، كۆم.

فۆزىيە (ياك): كۆنكردن.

فۆزىيە: كۆن بىۋى، كۆنكران.

فۆزىيە (ياك): خانۋى گىچەكە لە بەردى ۋوشك، قۆخەل.

فۆزىيە (ياك): جۈۋە ھەۋا بەنەيىكى بى پىچەكە چىتى قورسى پىدە كىشەن.

تيرە، جۈۋى، دەستەيىك لە مەردوم، پىگا، ھەندى. (ئىمىرە): ئىستور.

(باد): زەند، زەندىك، پىل، ھىچەك، باق، نىۋانى شان ۋە ئانىشكىتە، —

ى جىلكان. دەستە، كۆمەلە، (فە): بازەن. دارى ئەملاۋ لاى ھەۋا بەنەيە.

چىتى ئىستور. ھەۋىم، تور، تورىر، نارچە. — ى مۇكرىان: نارچە ى

مۇكرىان.

فۆزىيە: باق (بۆ پىۋان). (ئىمىرە): قولانچ.

فۆزىيە (ياك): پىشىندە.

فۆزىيە (ئىمىرە): قولانچ، نىۋانى قامەكە چىكۈلەر قامەكە گەۋرەيە.

فۆزىيە: قالىچە. — ژاردار: قالىچە ۋە ھەردار. — نەخشىنە: قالىچە

نەخشىنە.

فۆزىيە (فە): ھىتالە ى مەرىشك ۋە لانى سەگانە.

فۆزىيە: ئىستورى.

فۆزىيە: تەۋار بىۋى، ئەنجام، پايان، كاتى پىك كەۋتى كار.

فۆزىيە (ئىمىرە): قۆلانچە.

فۆزىيە (مۇك): قەرز، بەلەن بە تەنى بەكار ناپىت بەلەكۈر لە پىشەۋە

لەكەل قەرز بەكار دەپىت ۋە كۆ: قەرز قۆلە. — ژارە: قۆلە ژاردارە.

فۆزىيە: قالىچە ۋە ھەردارە.

فۆزىيە: ساقۇل، لىۋلاق، لىۋلاک.

فۆزىيە: جۈۋە قالىچە يىكى پەنگار پەنگە.

فۆزىيە: باسك بەند، قۆل بەند.

فۆزىيە: قۆلەست.

فۆزىيە: ئەمە كەسەيە قۆلى بەندىيان لە پىشەۋە دەپىستى. بەندىيەكە لە پىشەۋە ھەردو قۆلى بەستراپى. — كردن: بەستى ھەردو قۆلى گىراۋ ۋ بەندى لە پىشەۋە بۆ ئەۋە پانەكا. — ى: بەستى ھەردو قۆلى بەندى لە پىشەۋە.

قۇلۇپىن: قۇلۇپىن، قۇلۇپىست.

قۇلۇپىن: بازى بىند، جوورە خشلىتىكى ئافرىتانه لى ۋىزى يا لىسىمىر جىلكانىمۇ لى قۇلۇپىن كىرى ۋە كىو بازى ۋاىيە لى ۋىزى يا لىسىمىر دوستىمىز كىرى قۇلۇپىندى باق، بازى بىند، باسك بىند.

قۇلۇپى: دەستىپ، ساختمىچى، — ى: دەستىپى، ساختمىچىتى.

قۇلۇپىچ: چىتىكى دىزىزە نان پىتەدەر لىكاتى نان كىرەندىدا لى قۇلۇپى دەپىچى تا قۇلۇپى نىسوتى.

قۇلۇپ: قۇرت.

قۇلۇپىچ (ئىمىرە): بىنەنگىل.

قۇلۇپى: ۋەتەنكە لى پۇرى سىر كىيىمىرە بىە مىرەمى پىرى داكىمىر ۋەتەنكە تىت.

قۇلۇپى: ۋىزەدەربىيى.

قۇلۇپى: باجگىر، پاسىوان، باجگر، پاسىوانى شىمى، كە بىە ناۋ ناۋايبىدا دەخلىتىمۇ.

قۇلۇپىچى: پىشە قۇلۇپى.

قۇلۇپى: بازى.

قۇلۇپى: دەستەدەستە، چىن چىن.

قۇلۇپى (باك): كىنگىر.

قۇلۇپى: مۆر كىرەن، باۋەپى ھاتىن، پىتەن.

قۇلۇپى (باك): لىندەمۇر، بەقەلەنەت، قەلەنەت زەلام.

قۇلۇپى: لىۋلا.

قۇلۇپى: قۇلۇپى، بىنەنگىل. (بايا، ھىمورا،) كۇلۇپى، نەخۇشىيىكە لى سىرماۋە دەمىرى شان و مىلان پەق دەپى دەستى بىمۇنى دەكەن. بىۋ ئارام كىرەن ۋانى شان و مىلى قۇلۇپىدار زەنجەفېل و دوگ تىكەن يەكەتتى كىرەن و سىرمان و پىلى پى چىمور كىرەن لى كىرماۋىدا ئارەقەيىكى باش دەكات و شان و پىلى نەرم دەپى ئىمۇسا قۇلۇپى بىشكىتىرى باش، زاخ و زەنجەفېل و شىرىش زۆر باش، پەشكە بىە كوتراۋى لىكەن دوگى بىكوتىرى و كىرەمى بىكەن و لىسىرمان و قۇلۇپىدا بىنەن زۆر زۆر باش.

قۇلۇپى (باك): كىشە دىرىيە.

قۇلۇپى (باك): شاخ، قۇچ.

قۇلۇپى ھەلەنەكەن: سۆزى پاموشاندەن.

قۇلۇپى ھەلەنەكەن: سۆزى تەكەندەن.

قۇلۇپى كىرەن: مۇزى قۇلۇپىلەكراۋ و كورچ و كۆل.

قۇلۇپى كىرەن: قۇلۇپىلەكراۋ.

قۇلۇپىلەكراۋ: قۇلۇپىلەكراۋ.

قۇلۇپىلەكراۋ: خۇتامادە كىرەن بۇكار.

قۇلۇپى: قۇلۇپى.

قۇلۇپى (بار): بىە لىت بوۋى دىرىكى دەلەتن، كە لىە بىمۇ شىكەبى.

ھەلەپىرەدراۋ.

قۇلۇپى (باك): بىر، چالار.

قۇلۇپى: خۇم لى تايىفە، تىمۇر پەگىز.

قۇلۇپى: قۇلۇپى.

قۇلۇپى: قۇلۇپى، ھەلەيىساندىنى كىرىكى ناخۇش.

قۇلۇپى: قۇلۇپى.

قۇلۇپى: كىشە، پۇرۇش، كىچىل.

قۇلۇپى: قۇلۇپى، بىرەپىرەن.

قۇلۇپى: قۇلۇپى.

قۇلۇپى: چەقز، بىنگە، مەلەبىند، مەلەبىنان، جىگەي تىدا ھاۋانىمۇ، قۇلۇپى، مېۋانخانە، ئىمۇرە كۆپە مەۋى دوۋقۇلۇپى، مەۋى پۇرۇش پىگەيەك، دىۋەخانە، قۇلۇپى تەنكى.

قۇلۇپى: قۇلۇپى، قۇلۇپى، — پىچ: قۇلۇپى، پارچە تىراۋىكى دىزىزە مىندالى پى قۇلۇپى دەكەن.

قۇلۇپى: قۇلۇپى، دىۋەخانە، پىگەي شەقلاۋ (۲) قۇلۇپى.

قۇلۇپى: قۇلۇپى مىندالان، مەلۇتەكە لىمىت — ۋە پىچىرەپى. بابۇلە. — كىرەن: تىرەپىچەن مەلۇتەكە لى قۇلۇپى قۇلۇپى تەكەندى.

قۇلۇپى: قۇلۇپى، پىلار.

قۇلۇپى: پۇشەن بىە ھىنىسكە بىكى و تەكەتەك. بارام بىە — ھات.

قۇلۇپى: قۇلۇپى تەنكى.

قۇلۇپى: (كە،) قۇلۇپى، بىشى خۇۋارەۋى تەنكى، دارە، قۇلۇپى تەنكى.

قۇلۇپى: قۇلۇپى، مەلۇتەكە، قۇلۇپى. — كىرەن: مەلۇتەكە كىرەن.

قۇلۇپى: قۇلۇپى، پارۋەن تەنكى.

قۇلۇپى: قۇلۇپى.

قۇلۇپى: قۇلۇپى، كەسپىكە ھىر قۇلۇپى دوست بىكات.

قۇلۇپى: قۇلۇپى، قۇلۇپى كىرەن.

قۇلۇپى: قۇلۇپى، كىمۇش، پىلار، (پۇرۇش،) تايخ.

قۇلۇپى: قۇلۇپى، پىشە قۇلۇپى چىان.

قۇلۇپى: قۇلۇپى، كەسپىكە پىشە ھىر قۇلۇپى دوست كىرەن بى.

قۇلۇپى: خىلىسكى، تىرەشۇنگ.

قۇلۇپى: نوۋىنىمىر بالىۋىزى.

قۇلۇپى (ھىمورا، ھىمورا): بىرۇچ ۋەلەنە شىمى، شىۋىنى بىمۇ بىق

چاۋدىرى چىتىك.

قۇلۇپى شىمى: قەلەنەكە كىمۇتە باكورى پۇرۇشەلەن پەۋەندى، ھى مىرىيە.

قۇلۇپى (ھىمورا، ھىمورا): (ھىمورا) قۇلۇپى، ئاۋىكە، كە بىە سىر بىرەيدىا بىرە ھەلەدەپىتەمۇ. — كىرەن: بىمۇرەنەۋى ناۋى خۇرپە لىمىت

چۇم و جۇگاندا بىە ھى خىمۇر كاشىمەرداندا.

قۇلۇپى: كۇنگە، كۇنگە، كىچىك، بىرۇچ شىمى.

قۇلۇپى: قۇلۇپى، كۇنىك.

قۇلۇپى: نىۋى پىپاۋە.

قۇلۇپى: جوورە خشلىتىكى ۋانە لىمۇر يا لىمۇر دوستىمىز كىرى بىە سىمىنى دادەكەن و بىە پىشەمۇدا شۇق دەپىتەمۇ، قۇلۇپى، ۋەكۇر زەنگۇلە ۋاىە.

قوب: بانی به تاق دروسکراوی بلند، گومبز، دوگمه، زۆپ، زهق.*

قوبیا (نمرده): وولتین، سمودا، خارشت، خورشتی لمش.

قوبیو: نیوی پیاوانه.

قوبیاد (باک): زوو. — اسبی: بهیانی زوو.

قوبیه: قوبیه، قوبیقوبیه، گوبیه، گومبز، گومبزی گمرماو و مزگموتان و

نیتیر. — ی زپرو زپوی کهمهران: قوبیهی خپی کهمهران.

قوبیقوبیه: (همورا.) قوبیه، گوی سمردهی تاسی سمری ژنانه لمرزپ یا له

زپو دروستده کری.

قوبیک: زۆپ، گومبمز.*

قوبیکه (نمرده): قوبیکه، گومبمز.

قوبیکه (نمرده): گوی سمر نالآو بهیداخان.

قوبیوولی: جووره پلازیکی یه کاومو ناپالتیوری، دهم بوخت.

قوب (همورا): قوم (بژ ناوو چاو شلمهمنی). — یک ناو: قومیک ناو یا

دهرمان.

قوبیان: تمپین، بنواداچوون، چالبوون، (که.) قوبیان، کووبیان، پۆچوون،

داکمرتن، تمپیقوون.

قوبیانلن: قوبیانلن، (که.) چالکرن، پۆچوانلن، داکوانلن، تمپیک

کرن، تمپق کرن، بنوادا بردنی همدی چت به نهیم.

قوبیو: پۆچو، پۆچو، تهیق، تمپیک، تمپق بوو.

قوبیکه، قوبیکه (نمرده): گومبز، گومبمز، قوبیکه.

قوبیوژ: قهپۆز، گریه کیش له نیتیره پاستی نیری جووتیدا.

قوبیووز (نمرده): قهپۆز، همرا، فیز، قومپوز.

قوبیان: قوبیان، چالبوون، چالداکهفتن، بنواداچوون.

قوت (باک): ژئ — بوون: جووی بوونمه. — کرن: دووایی هینان،

پراندهمه. (باد.) کورتیالا بۆ هممو گیان لمرزیکیه، همزدهوی ژیر.

قهتیز، چاوهی، مالاآتی گووی کورت، هوشیار، ووریو قنج، قیت، قنج،

بمز، بلند. — بوونمه: قیت بوونمه، همزده، گوج، گیتل.

قوتبخانه: خورتندنگه. — نامادهی. — پزشکی. — کشت وکاآ. —

شمپی. — دادگمری.

قوتلی: شاگردی قوتابخانه، فقهی، مندالیکه له قوتابخانه بخویتی.

قوتار: پزگار، دهرياز، ناسوده، نازاد. — بوون: پزگاریوون. — کردن:

پزگار کردن، دهرياز کردن. قه تار، چمند وولاآخیکه بمر دوا به پزگایه

بژن.

قوتان (فه): کۆخین. (زا.) کوتان.

قوتانلن (فه): کۆخانلن.

قوتانن (فه): کۆخین.

قوتوی: قوتابی.

قوتیه: قوت، گت، گته، پمند، چهکه، پوته، پوتتل، پوتتله، ووریا،

ووشیار. قوله، مسردومی قوت. قوتابی. (فه.) کۆخه. ئاژال یا

وولاآخیکه گووی کورت بی.

قوتین: بلندی، بلنی، قوتزایی، شویتی قوته له زهویدا، بلندیایی.

قوتیره: کۆتیره، دۆلیانی ناش.

قوتیهش (خۆ): بزن، کیسک یا کاریله یه که گووییه کانی پش و کورتین.

قوتیسور (خۆ): بزن، کیسک یا کاریله یه که گووییه کانی سور و شۆپی.

قوتیشین: بزنیکه گووی قوت و لمشی شین بی.

قوتیهوت: زۆر خۆ نیشانان. وه دوری چتیکی نهیتی کمرتن. جوولآتموه،

جوولآه جوول، قنجه قنج، هلمپه پردا پم.

قوتیهک: پۆشاکیکی کورته لمرسر کراسمه لمر ده کری.

قوتیهموور (خۆ): مپی یا بزنیکه گووییه کانی قوت و گچکه بن وه کوو

بمرو، (خۆ.) قوتمورت.

قوتیهین: تیره ییکه له لوپ.

قوتیهوونمه: قیت بوونمه، قنج بوونمه.

قوتیهه (نمرده): چتی زۆر چاک، جوان، خاس، فره خاس.

قوتیهلیا (همورا): قولایه، قولیهی.

قوتیفین (زا): سپروون له سمرمان.

قوتیک (پموا): نیترواوانی نافره تانه، که تووکه که ی پرایتتهوه. کولجهی

نافره تانه، که قۆلی کورت بی. (باک.) سیخمه، به کهوای قۆلی

ژنانیش ده لیتن، سوخمه.

قوتیکه: هندنجیری ووشک، دواوه ده زوی کورت، قرتم. تیزه، کۆنگره،

تهپۆلکه، قیتیکه، سمری شاخان و شووتی بمر. لووتیکه ی چیاو هممو

شویتیکی بلنده، که پیک، بارگه، پارگه.

قوتکردن: کورتکردنمه.

قوتکردنمه: قنج کردنمه.

قوتیم (زا): کورمه، دارپکه له زهویدا ماییتتهوه دوای پرنی.

قوتیمان: هلمپسان.

قوتیمانلن: هلمپساندن گول و گیاه نیتیر، که نافره تان به پزچ یا به

شده کانیاندا ده کم.

قوتینی: جووره پارچه یه کی دینگ دینگ و پنگا و پنگ بسو له لۆکه

دروسته کرا، ده کرایه کهوای پانتۆل.

قوتوو (نمرده): خلیف، دووباره ی همنگوین. قۆدی، (همو.) قۆتی،

قوتی، گمروانک، (باک.) مەخمەر.

قوتووی جگمه (همورا): قوتووی جفاره، قۆدی جگمه.

قوتوولیم: مه حکم، پاره جی، پایدار، قایم.

قوتوولوی: قوت و قۆل.

قوتوولۆ: قوت و قمری، ناستور، گۆشتن.

قوتیان (فه): کۆخین.

قوتیلله: قوتوله.

قوپ: پشکول، بشکول، کوپ، گیل، همی، همی، هرگ، (فه.) خمرگ،

(نمرده.) هرگ. قوپ له نار و گل دروستده کری، که نمرده که به بهمریا

ناو یا باران تمپی ده بیتته قوپ، قوپ سمریان و دیواری همژارانی بی سواخ

دهدریت. — ی سواخی: کاپۆل.

قوپچکه (نمرده): قوپ قوپاچکه، گمرو، گملو.

قورسکه قورسک: نووسکمنووسکی سډ له کاتی نازار پی گیشتنیدا یک لمدروای یه کتر.

قورسوقه مهر: مېس له مرزی گموره و گران و سنگینه.

قورسوقول: چتی داپ یزروی قایم، قایم، سنگین، محکم.

قورسبه لنگر: نامرازیکه چتی قورس له سر پستی لوری دادنی و دهشی هیتینه خورای.

قورسی: پتهوی، پی، بارسایی، بلندی. کورسی. گرانسی، گرانسی، سنگینی، قورسایی، بریتیه له سنگینی و گران مرغان.

قورسی که مهر: بمری گیاه کی گرمیانییه نارکتیکی سپی هیده به کورترای بقرهوانی له دهمی مندالی سارا ده کری.

قورسین: سرسام بون، واق وورمان.

قورس نه عنا: نوقلکی پانی کرده له شه کرو ناره قی نعنا دروستده کری.

قورشیل: کریکاریکه، که همر قوری بشیلی و خوشی کات.

قورغ: نستیره ی پژی، نستیره یهک.

قورقور (باک): قلمیره شه.

قورقورچکه: قورقوراکه، قورچکه، قورک، گمرو، گلمرو.

قورقوراکه: قورقورچکه، قورچکه، هفک، قورقورته، قورو، (کو). قورقورک، قورقوراک، قورقورک، گمرو، قورک (بزی همناسیه).

قورقوراک (همرا): گمرو.

قورقورته (فه): قورقوراکه.

قورقورچکه: قورقوراکه.

قورقورشم: مز، خوردک.

قورقورینه: قورقورینه.

قورقورندهوه (فه): سورکردنوه.

قورقوریش: کریکاریکه، که همر قورقوریشی بزمستا. — ان: قورقورین بزم سرنیش بولای وستا. — ی: قورقوریش.

قورقورگ: گمرو، قورقوراکه، گلمرو، قورچکه.

قورقورگدراو: مېس له مرزی چمنبازو دنگرله. مېردومی چاورسی و زورخور.

قورقورگدراو: قورقوراکه، گلمرو، دپاک، زگبرسی، تیرنهخور.

قورقورگندهوه: له گل و ناو قورقورستکردن بکار.

قورم (که): قورم، دیم، (مک). قورمی میچی، تن، تنی، (همرا). دووهرن، دووکلن. (باد). بنکی درخت. (باک). کرم.

قورمسلخ: دویت، گموا، تهرس، ژنحیز. — ی: دویستی، گموا، تهرسی.

قورمساغ: قورمساغ، ژنحیز. — ی: قورمساخی.

قورمسان (زی): پسان.

قورمساندن (زی): پساندن.

قورمک (باک): کرمی گچکه.

قورمیچاک (باک): چچی، چین و لژی پوو.

قورمیش: دانانوه، کوک. — کردن: کوک کردنی کاتریمیر.

قورنازک: نانیشک.

قورنانه سهرچو: بریتیه له داغ و خففت کردن به دلی کمسیکید.

قورنولیکه: داعبایه کی درژی بچکولای ناوییه له بهار اندا پیدای دهمی و دنگیکی زلی هیده.

قورنه: گوشه ی ژور یا حوش.

قورنهت (باک): باد، حموز، قورنه.

قورنچک: نورچورچک.

قورن (نمرده): زوقم، خوس، (نمرده). خویز.

قوروش: پاره ییکه بهرانبهری پازده شاییه.

قوروک: کولور، کوروک.

قورول (همرا): کولور، کولور. — ی (همرا): کولور، کولور.

قورومه (پهوا): بافیش، ساخته، قورته. هموجا. (پهوا). — چی: بافیشکار، ساخته چی، قورته چی.

قورور (بابا): قورقورچکه.

قوروراق (همرا): بوق، قور.

قورورقه: بوق.

قورورین: قوربان، سرگمرد. — ی: قوربانی، سرگمردی.

قورول (نمرده): پوت، پوچ، پوچل.

قورولچو: (بابا). چلب.

قوروش: پارچه دراوکی کانزایی گچکه بروه.

قوروو (بابا): قورقورچکه، قورک.

قورووشکان: نووسکان، قورواندن سډ.

قورووچک (باک): کورت.

قورووسکه قورووسک: نووسکمنووسک، قوروو قوروو.

قورووسکندن: نووسکندن سډ له کاتی نازاردا.

قورووقه: بلایوننوهی چمن سواریکه له کاتی هیرشدا.

قورووقهپ: قورووقه، قورووقه. قورووقه، بی دنگ، مش.

قورووقهپوز: قورووقهپوز.

قورووقل: چتیکه دهگیرتتهوه له گل و قسل بویه کارهتانی له بناغی دیواری.

قورووگ: قورک.

قورووچک: نورچورچک.

قوروی: خمرمانی شیشه توتن. قورولکنار، چالی ناری. گول، حموز.

قورین: چتیکه له قور دروستده کری.

قورینه: گیانداریکه پیتی دهلین قزوی.

قورینجاندن: هلقورینجاندن. قونچکه.

قورینگ: قورینگ، قورینگ.

قورینگه (کو): گیاه که وه لاوای دهچی گولیشی همره نیوی دهچی بهلان سپیه.

قوز: زها، تندامی شهرمی نافرتهان، دامنی نافرته، هول، (همرا).

کوس، (پوز). کوز، زی، مال.

قوزده: لا قوله كهي جگيه.

قوزده سوخته كني: سو تانمه و سوريو نمودي زني كچي مندل.

قوزده لقورت: قوزده لقورت.

قوزده لقورت: دهرديكه وه كسو سندان له گياندارو كالسك و شوي و تيزروي ددها، بؤ جنيوش به كارد هبري. قزه، قزه لقورت، زلفنج، زه قنسمروت، زلفنجاو، زه قنه، كندروس، زهر به بند، پهنگه تامي كوروزالسا يا چتيكي تالترتي، بؤ جنيوش به كارد هبري، نه خوشيبيكي ناسراوه.

قوزده كه (بار): مالدروكله، برتتبه له چه قوئي گچكه.

قوزده كه (هورا، باد): قزكه.

قوزماز (باك): گياه كه.

قوزو لقورت: قوزده لقورت.

قوزي: قوزينچك، كعلين، پغا، پغاو، پسيو، قوزينچك، گوشه، كورنچك، (پروا)، قورنچك.

قوزيندار: (باك)، بستي، گوشه دار، سوچدار.

قوس: قوز، زي.

قوسمان (زا): ناوسان و كوتراني پي لمبر زور پويشتن.

قوش: باز، واشه، بالنده ي پروي. (زا). خرمانيكه ناماده كرابي بؤ كوتان.

قوشقن: بالديو، قايشيكه بزميني چاروي ده كويته زير كلكي.

قوشقنه: قوشقن.

قوشقن بون: قوشقن بون.

قوشقن: سل، توپه، نالوز، سمرسام. — بون: سمرسام بون، توپه بون. — كردن: سمرسام كردن، توپه كردن.

قوشيلك: خوزيلك، شيركوتك، گياه كه بؤ پرواني زورباشه.

قوفه: قوفه.

قوفه: قايهخ.

قوفيدان: قايخمران.

قوفل: قفل، گوله، سري، تمزي سمرما.

قوفلك: دست بمني ژنان بؤ جواني.

قوفلين (زا): زور سمرمايون، رهق بونمه له سمرمان.

قول: كول، كولان، جوش. رهش، قولميش، چهپكه. دسكيكي گچكه و كم له گه نم و جوي شين و گول و گياو چيلكه، (باك). قفت، دسكه، قولچه، سلوك. چتي كول، قولهي چت لسمر ساگر، سمر تيبي هيلكه. (باك). كون. — كردن: كون كردن. باش ويستاني هملوك به جوتيك، كه زيره كهي بوش بي، بؤ شوهد تا كه به دار هملوك ليتدا بمرزيتيه. بلش، پش، پشك. (موك). دست، چمنك، پرمدهستي كزو گيا. (فه). لاق، قاج، قاج و قول، پي بمني دوشكوله، زهنگه. (فه). موك. پي له گول قاي به كارد هبري. (هورا). قولته، كور، كوني ديوارو چتي تر. (باك). چل، — دان: چلidan. مرقسي پيست رهش، بمني دوشكوله ي پيست رهش، قولميش. قوله.

قولاپ: نهك، چمنك، دريشه يكي چقمداري تيژه به لوته كهي چمرمي پي كونده كريت و به چقه كهي دوزو له گول خوي دهه يتيه دهره. ناسنيكي لوت تيبي چماويه چتي پيدا ده كري. — ي ماسي كرتني: شوكه. شوك، نلق، قوله يي، قولاپه، — ي كلاري ژنان.

قولاپه: قوله يي، كوريزنك، قاهره قه، ره كه كهي پشتوي پانيه يه، كرهيشك. چتيكي لوت چماوي تيژه ده كيرتريته هيندي چت.

قولاپوز: كسيكه به قولاي چتي بچني و بدروي.

قولاپوزي: قورندهرز، دروني چت به قولاپ.

قولاپي (جا): قولاپه.

قولاپي ماسي هكرقني: چمنك.

قولات: نمنداره يكي زور.

قولاچ (نمرده): قولانج.

قولاچ: قولاچه، قالاچه.

قولاچه (بار): دوربالي كراوه، پتوانه يتيه، به دريژايي دوو دهستي كراوه.

قولاچ: بنكاچ له ناو كومي ناويدا، كه ماسي لمزستانيدا خوي تيدا بوسدهدا. چيگاي دابمشكردي ناوه بؤ مفرزه له لاي سمرويه. پارچه يكه له لمشي نازال، كه درنده خوارديتي يا مردار بوويته و شوان بؤ بلگه هيتايتيه له لاي خاوهني. كول و پستي گياندار. شويين، شويته هوار. كيف، برگ، پيست، تيكول. موز بوني ماسي و نازاله.

قولاچه: موز بوني ماسي و نازاله.

قولاچه: كومل.

قولاخيدان: كومل بون و بسمر يه كرتي كوتتي ماسي لسمرمادا. كومل بوني گياندار.

قولاخي: قالاخي، رهش، كراسي رهشي تازيداري.

قولاوي (همرت، خق): ره قاز.

قولاو (كه): گمه يتيه له پشتيه منداليك لاتيكي بلنده كا و قامكي ده كري و لسمر لاتيكي ره پي هاو الاكاني دني.

قولاويج: (باك). بانگ، (باد). قيلاج، نيواني دوو قامكي گوره و دوشاو مزي ناوه له يه بؤ چت پيوان.

قولاويجه: قالاچه، كورخليته، قالاويجه.

قولاويين: همر كردن به دنكي بمرز.

قولاويورغ (فه): كولته ي مريشكي.

قولاوي بانيكوف: دوي سركيوان.

قوله: ووشترگيلو. سمر چالايي هيلكه. چاره وي رهنگ شي. سمره تيژه كهي هيلكه يه، ناوي دتيه كيشه لمزريك خانه قين. گيانداري كلك كورت. قولخ.

قوله: قولله، تهلمسمر شاخ و گرد و داري بمرز. چاره وي رهنگ شي.

قوله باده (نمرده): قله باچكه.

قوله باندك (باد): بمره يوانيكي سمر باندازه نوين و چتي تري لسمر داده نري.

- قوله‌بهراز: كوده‌له بهراز، كوله‌بهراز.
 قوله‌بهره: خرین، تیکسرمو، كورتمنه، خریله، خریله، كورت و قه‌لمو، بانۆله، كنك، دووگوردی، خرو كورتبالا، كوله‌بهره، خرو پر، دوو قورلری، خه‌په‌تۆله، خه‌پله، خه‌پهره، خه‌په‌تۆره، خه‌پانه، خه‌پنه، قوله‌پانگی، خرو م، مندین، بونیه قه‌لمو كورت.
 قوله‌پانگه: قوله‌بهره.
 قوله‌په (نهره): قولاپه.
 قوله‌پسکی (نهره): سستی له پژیشتنا.
 قوله‌پن (همورا): قولاپه.
 قوله‌پنج: ره‌پیتچك. — دان: ره‌پیتچك‌دان.
 قوله‌پن: نمدازه‌پیتكه له ناو، كه چووته ناوی ره‌نگی تیک نه‌چی و پیس نه‌یت.
 قوله‌چو‌ملخ: كوتك، كوتکی كورت، قوله‌دار.
 قوله‌پرش (مرك): گیایه‌كه له میترگاندا ده‌پوی بۆئالیکی وولاخان ده‌ستده‌دات.
 قوله‌شین (مرك): گیایه‌كه له‌ناو قه‌پی و میترگاندا ده‌پوی ده‌کرتیه نالیکی ناواژ و وولاخان. كه‌رویشک.
 قوله‌پیسقه (نهره): قوله‌پن، قولاپه.
 قوله‌پنج: قولاپه.
 قوله‌پچکه (باک): کۆچکه.
 قوله‌پول (نهره): قوله‌قوله‌تی چت له‌سمر ناوور، كوله‌کول، (نهره). قله‌قوله‌ت.
 قوله‌ک (باک): تیر، گیایه‌کی گه‌ل‌پانیسه به‌سمر زه‌ویدا پانده‌پیتمه.
 قوله‌مشق: قولى مشت. — ی: چیتکه به‌پنهنانی بیخه‌یته قولى مشتى یه‌کیکمه.
 قوله‌نچ (قه): هه‌نگاو، شه‌قاو.
 قوله‌نگ: قولنگ.
 قوله‌نگه: قولنگه.
 قوله‌وه‌پیب: ماری کتکی، مه‌شکه‌دۆ، (همو). کۆره‌پیب، کویره‌مار، کۆره‌مار.
 قوله: چه، کلاوه، قه‌له‌پۆیه، پۆیه، تۆقه سه‌ری چتی.
 قوله‌ی کیوی: پۆز، (باک). دهار.
 قوله‌ریک: بی‌باریک.
 قوله‌پ: قولف.
 قوله‌یون: کون بونی چت.
 قوله‌یققل (باک): تفنک، کونه‌که‌پۆ.
 قوله‌پ: بلقی ناو له کانیدا له‌کاتی هه‌لقولا‌نیدا. هه‌نیسکی گریان. (همورا). پیتنجقانی تۆقه‌سه‌ری ژنانه. بلقی چتی شل له‌سمر ناوور. قله‌پ، قلف، قولف.
 قوله‌پندن (باک): قله‌پ کردمه.
 قوله‌په: قلف، قله‌پ، قوله‌ت. ده‌نگی کولینی چتی شل، قوله‌په‌قولف.
- قوله‌په‌پۆ (همو): به‌ری گوله‌په‌پۆ.
 قوله‌په‌پۆ: قوله‌ت، قوله‌ت، بلقی، قله‌په‌پۆ یه‌ک له‌دوای یه‌کتری.
 قوله‌په (همورا): دوگمه.
 قوله‌پان: بلقدانی ناو له‌کاتی هه‌لقولان ویا کولانیدا. هه‌نیسک دان له گریانیدا.
 قوله‌پک (باک): گرتنی کاتی. داپزان، دوگمه.
 قوله‌پن: مه‌ردومی خه‌پنه‌ی قه‌لمو.
 قوله‌پنه: قولین.
 قوله‌پن: قله‌پ بونمه.
 قوله‌ت: کولانی چته له‌ناو مه‌نجل و نیترا. پوچون، قوم بون له‌ناویدا یا ده‌نگی چوونه‌خواری. پروت، قوت، سه‌لت.
 قوله‌تخن: قورتانن. برده‌ ناو ناو، پژه‌یشتنه ناو ناو.
 قوله‌تسه: جووره ده‌نگیکه له‌کاتی خوواردنه‌وی چتی شلدا له‌گه‌رووی هه‌ندی کسا په‌یدا ده‌بی. (نهره). چوونه‌بن ناویته. ده‌نگی کولانی ناویته، قوله‌په، (همورا). قول، له‌ناو ده‌فرو مه‌نجه‌لیدا، قله‌ت. (همو). نووکه‌باریکه‌کی هیلکه‌یه، قوله‌په. — ی پانی: نه‌ستووری پانی. (ده). بالنده‌پیتکی گچکه‌یه و بۆره له‌جیگایانی سه‌ختی کتواندا هیلته‌ی دروسته‌کات و هیلته‌کاش بنیشتی قایم ده‌کات چل پۆزان له‌زستانیدا ده‌رناچی. قوله‌تسه‌شینکه، قورته، قورتک، ده‌نگیکه له‌ژیر ناومه‌پیتمه‌ده‌ری.
 قوله‌تسج (حق): قیلپاز.
 قوله‌تسجۆره: ژیره‌ریایی.
 قوله‌تس: بی‌شهرم، پودامال‌راو.
 قوله‌تسه (نهره): قولتس. — ی: بی‌شهرمی، پودامال‌راوی.
 قوله‌تس: قله‌تس، (بابا). قوله‌په‌قولف، زلقه، زلق. ده‌نگی کولانی شلمه‌پیه له‌سمر ناووری به‌بی پسانمه. قله‌تس. هه‌له‌په‌پوداپه‌پ.
 قوله‌ت پان: نه‌ستووری پانی، مه‌شکه‌پان، شله‌کی پان.
 قوله‌تس: به‌ننگل، به‌نخل، به‌نکس.
 قوله‌تس (نهره): بی‌شهرم، کوله‌ش، پووش.
 قوله‌تس (نهره): چوونه‌ژیرناو، قوم بون.
 قوله‌تسه: قول، ده‌سک. — گیاوگۆ: ده‌سکه‌کیا یا گۆ، په‌په‌مستی، په‌په‌نپوانی قامکی گه‌ره‌پشاده.
 قوله‌تس: مه‌ردومی قسه‌خۆشی، قسه‌په‌وان. هه‌ره، قولنگی، قولنپ.
 قوله‌تس: خانوویکی به‌جووکه له‌سمر پتگادا دروستکرا‌بی بۆ نه‌ستاندن خه‌رج و باج له‌مه‌ردوم.
 قوله‌تس (همورا): چل‌دان، قولتیان.
 قوله‌تس (نهره): مه‌ردومی بی‌شهرمی بی‌ناپه‌رو، قولنچماخ.
 قوله‌تس: داهۆل، لاقدریز.
 قوله‌تس (باک): قه‌دکردن، چماندنمه.
 قوله‌تس: قه‌دبیر، چمانمه.
 قوله‌تس (گه‌ر): کۆلمک.

قوْلُغ: خانووتكى گچكه به لىسمر پىگايدا دروست ده كرى بۆ ئىستاندى باج له خه لىكى. جوارن.

قوْلُغ: (ههرا). داركونىره. (زا). قَلَف، دهسه، دهسك، ههنگلى ديزه گوزو نىتر، قوْلُغ، چهپل، چهمل، جىگا دهسته له هههرو چىتىكىدا، كه پىتى ههلبىگىرى. قفل (قفل). قوْلُغى دوگمه.

قوْلُغ: نالقه، قافكه، قاف، قوْلُغ، قَلَف. جوهره گریدانىكه به قوْلُغه تا ناسان بكرتومه، گرى قوْلُغه، قوْلُغك. (نهرده). نالقه پىتكه ده نرى له هههرو چى. چمند نالقه پىتكه له خىروت و دهوار له يه كتر ههله ده پىكرىتن.

قوْلُغه قوْلُغ: دهسكى گوزو و ديزه و چى تر.

قوْلُغچادر: قوْلُغى چادر و خىرهت.

قوْلُغ لىنان: مەبەس له سەنگین و گران پاكرتى يەك پىكىيه، كه سەنگین و گران نەبى. قَلَف لىنان له ديزه گوزو و نىتر.

قوْلُغو لىنان: جوهره پارىيه كى دوو دهسته ييه قامكى لاقى چهپ له پشتهوه ده گرن بدهستى راست له پشتهوه وه لىسمر پىتى چهپ به ههنگله شهله ده چن بۆ يه كترى.

قوْلُغو لىنه (نهرده). : بالينه: قهلقه لىنجه، نالقه پىتكه له كۆنه پهروو لىسمر سمر داده نرى تا ته به قو چى لىسمر دانرى.

قوْلُغو لىنجه: قوْلُغو لىنه.

قوْلُغو لىه (شن): نىسكى نىرومى لىسمرهوى پانى، (ههرا). نىك، نەسك نەج، زىزه له. ناوى كانىه كىيه، كه له گوندى (بهههروم) ي ههله قوْلُغى كىرتوته نىوانى وولاتى مەنگوړو گورو كانهوه و دىو كرىيه، يەك پىكه له دىپاته كانى قازىيان له نىزىك سابلأخى رهنه گىن. قوْلُغه قوْلُغى شلمه نىيه لىسمر ناوړى.

قوْلُك (نهرده): ده خيله، گوزه لى پاره تىخستى نىيه.

قوْلُغو لىه: قهلبهزه: فوواره.

قوْلُكو (زا): كونكرن.

قوْلُله: تىراز، (باک). تىتالک، قىتكا سمر چىايه، ته به لىو كى سمر كىوان، قاپ، قوْپ، كلافه، كهپك، كلىنك، كوومبى، كىلى، كمت. سمرى چالائى هىلكه.

قوْلُله: كۆپ، كۆت، گوړپك.

قوْلُله كىو: دهار، (باک). پۆز.

قوْلُله (نهرده): ووشره گهلو.

قوْلُلف (كه): نىچىنك، نىومشت.

قوْلُنگ: جوهره بالنده يه كه له گم قازى پىكوه گهرمىتن و كووىستانى ده كمن، لاق و مىلى درىزه وه كووشىنه شاهوى ده چى. ههندىكيان ده مى خړو لىوت درىزه، جوهره پاچىكى يه كدهم و دوو ده مىش ههيه خاكى پى ههله قهمن، دىوارى پى تىكه ده، قوْلُنگ، كولىنك، كولىنك، قوْلُنگه. (جا). دارىكه سمر دوو فلىقانه بۆ مىره له لكه بهرزه كانى دره ختان لى كرنهوه، چهلاك، بازگه، قوْلُنگه.

قوْلُنگه: قوْلُنگ، پاچىكى يه كدهم و دوو ده مىشى ههيه بۆ خاك ههلىكندن به كارد بهر تى.

قوْلُنگه ي هىلهوان: فیل کوت، كهزه.

قوْلُوچ (باک): شاخ، قوْخ.

قوْلُوچ خفت: شاخ راست.

قوْلُوچ كىو: شاخ چهماوه.

قوْلُوچ: قوړوڼ، كلور، قلوړ، كاس.

قوْلُوچ: كلكى گه مشامى.

قوْلُوچ: چال و چوړ و چرچى ده و چاله قووته، قوْلُوچى قه بى و نىتر.

قوْلُوچان (نهرده): جوهره پارىيه كه.

قوْلُوچ قوْلُوچ: شووتى چال و چوړ.

قوْلُوچو: چارشاركى.

قوْلُوچ (بار، باک): سىوه لاسوره. (باک). كون. — كون: كونكرن.

قوْلُو: كورتكارهوى مرهه مد قولى يا جهمفر قولىيه.

قوْلُيان (ههرا): كولىن. (نهرده). كۆلان، كولىان.

قوْلُچىك: قامكه چىكوته.

قوْلُيك (زا): بندنه خانه.

قوْلُى مەت: ناو بهرى دهست به قوړچاوى.

قوْلُينه (بابا): قهرتاله يه كى قوْلُغه، سمره ته يه كه له شوو لىكان دروسته كرى.

قوْلُينچىك: قوړىن، كه لىن، گوزه، سوچ، قونج، كونجىك. (ههرا). ههلقوړىنچان، قونجىكه لىكرتن.

قوْلُينچىكدار: سوچدار، گوزهدار.

قوْلُينچىكى چاو: كورنىشك، قونكى چاو، (باد). قوْزى چاڅ، بهولايه ده لىن، كه كىرتوته لای گور تىانوه.

قوْلُينىك: بالنده پىكى كىو ييه مىردى قازىيه و پىكوه گهرمىتن و كووىستانى ده كمن. جوهره پاچىكه، (باک). تهفر، كولىنك، زهنگىن. قوْلُينك: جوهره بالنده پىكه.

قوْم: قىپ، نقوم. — بوون: پوچوون، نقوم بوون، چوم بوون، قىپ بوون. گولپ، قى، مژ. نهههده ناو يا شلمه نىيه، كه له زار كرى بۆ چاره قووتدانىكى، پر به گوړپ. — پىك: فره كاش. — پىك له ناودان، يا له جگهره دان: قومىك ناو خوارده وه، پشوىك جگهره ههلمىتن و جغاره كىشان. قى. — پىك ناو: فره كاش. زىخ، خىز، لىم. نىتى ناش. كۆل، نى، دارىكى درىزه و ناو هولىل وه كووشاوى تىده كرى بۆ خوارده وه ناو ژال و هم ده فره كى گهره يه بۆ ناوى ناژالان.

قوْماته: پارچه تنراوىكه مندالى تازه بووى پى ده پىچرىته وه.

قوْماته كرىن: پىچانوهوى مندالى ساوا به تنراوىكى له مەرهمه يا چىتىكى تردا.

قوْمار: گمه پىكى نه نجام پىسه بۆ پاره لىك بردنه وه. له — ى دادوړاندى: واته له دهست چوون و زيانكرن. له — ىدا بردنه وه: قازانج كرىن. فره قىل، فشه، گالته، پارى، كايه.

قوْمارىاز: قومارچى، مەردومى فیتباز. ده غم، قەشقە، ناپاست. — ى: قومارچىتى. ده خلى، قەشقە، ناپاستى، فیتبازى.

قوْمارىچىتى: بارى قومارىازى.

قوْمارىچى: قوماركار، كەسپىكه قومارى زۆر بكات.

قوْمارخانه: قومارگه.

قوماړه: قوماړه کار.

قوماړه کړن: قوماړه لاسه پاره کړن، څه ریکي قوماړی بوون.

قوماړه: کوټال، ناوی جوگه ناوټیکیه له شارو زوړ.

قوماړه: جوړه گیاهیه که له گه لاړ ساقدا وه کوړ گغه به لاړم گوله کی دان ناگرت شپوهی نییو پوړه، سملکه کی شیرینچکه.

قوماړه: قوماړه، ته قه لیکي گموره نمو دیو و نمو دیو، که نار به نار له دوشه دهری.

قوماړه: پارچه تمراوټکی دریزه مندالی تازه بووی یی ده پیچرتنه.

قوماړه (پاک): فرمان، شپ، جنک.

قوماړه (پاک): فرماندار، شپکر، شپانی.

قوماړه (نمرده): زول، بیژو.

قوماړه: پتم، کهین و بهین، (که) پچه پچ. دنگی تونگیه له کاتی نارو و اردنمه دا.

قوماړه: خیزه لان، زیخه لان.

قوماړه (نمرده): گولله توټیکه، که ساچمه ی زوری تیدابی، بومبا.

قوماړه: پانی، پانی، قومپانی.

قوماړه: پانی.

قوماړه (هر): قومپاڼه، پانی، پانی، پانی یی ویا هی قوندره.

قوماړه: لاف، فیز.

قوماړه (نمرده): گورج، ناماده.

قوماړه: بالنده ییکه به قند کمریکیه دنگی خوشه پهنکی پوره ننگ و پلپلیه، خه ټیکي پشی له گمر دنیایه لماناو کوړدوارید لایان وایه، که ده خوټی ده لی (یا کمریم)، به خیریش ده کړی و زور نر خداره بزرکار و سربال شینه، جوړه کوټر تیکه و له کوټر گچکه تره. نیوی نافره تانه. داشکله لم.

قوماړه (که): خاکی لماوی، خیزه لان.

قوماړه (پاک): دوشمن.

قوماړه (نمرده): نغم، نغم، لوغم، کاریز.

قوماړه: کسټیکه نوغمی لی بدا، کاریز کمن.

قوماړه: گومگوم، بزن مژ، بزن مژ، تیرتیر. تونگه، بقبقه، لولینه ی گله جوړه گوزله ییکي ناوییه زاری تنگه قوماړه ناوی لیدینه دهری، جوړه مارمیلکه یی نیومالانه میثی ده خوا.

قوماړه: بزغشک، بزغشک، کمکه، گبرنگر، کمکیر، قوری، (زن). قوماړه، قوماړه، خمه گپو، پهنکی شینه. (زن). پیسپیسو، (که) قوری، قوماړه، (زن). قوماړه، ده لیتن همدوی سپیو پهنکی تری نیه، (پاک). گیاهیه، قوماړه.

قوماړه: قوماړه.

قوماړه: قوماړه، دهرتیک مسینی قولنداری مل باریکی بن پانه. قوماړه: تیر، بزن مژ، بزن مژ، داعیایه کی گچکه وک مارمیلکه وایه، گوزله ییکي مل باریکی بهرزه ناو مله کی کونونه له کاتی نار لی پز کړدیندا بلقملقی لیوه دی.

قوماړه: قوماړه کی ملی نستموره، که پهیدا بووی لباران یا له ناوی تره.

قوماړه: بهستیکه بادیانییه.

قوماړه: کونیکه به زیر زهیدا لی بدری وکو کونی کاریز.

قوماړه: نه فسیک له جغارو سبیلو نیتر دان، ودرگرتن و هلمزنی چتی شل، مژین.

قوماړه: قوم لیدان، هلمکندن قوماړه له زهری به یخه دی.

قوماړه: لق و پوی بن بهری داران. — کردن، (خو). قونیر، لیکر دهری لق و پوی داره میوټیه بۆ نهری لقه کانی ناوه راستی بهیز بن و بهیز زور بگرن.

قوماړه: بابوټه، پیچانموی مندالی ساوا.

قوماړه: قونداغی تفنگ.

قوماړه (جا): نانیشک.

قوماړه (بابا): هلمبز، پزیشتن و باز دانی همدی پله مور و کوړ چوله کوړ پاساری قشقره بهمنگار، کوړ.

قوماړه (پروا): خو هلمکشان.

قوماړه (که): کونده، قونده، مه لی کلک کوړت.

قوماړه (که): شانازی، بهخ. — کردن: شانازی و بهخ کردن.

قوماړه (بابا): هلمبز هلمبز. به — پزیشتن: به هلمبز هلمبز پزیشتن، هلمبز هلمبز تیکه یک لمدوای یه کتری.

قوماړه: نانیشک.

قوماړه: قونداغی تفنگ.

قوماړه: بنار، دامیتی چیا، یی دشت.*

قوماړه (زا): یاپراغ، دژمه.

قوماړه: کونج.

قوماړه (هر): هلمقورینجانن، قورینجانن، قونچرک. پیکولی، گیاهیه یی گوله، (شا). کونچر، پیکول، پیکول، گیاهیه قولانچیک بلند دهری دوای ووشکی جوړه دهرتیک دهری دهره کات به قند نوټیکي دریز کوله یه.

قوماړه: برکه گیاهیه که به زهیدا توله داوی، هر لکه ی به دورو دریزی گه لاوی ووردی پیویه گه لایه کی وهری قورینگانی ده چی هر لکه ی چمند گولیکي سپی وشین دینی و هر گوله ی ۲ قلیان دینی، له پاش ووشک بوونی له جگای گوله کان جوړه توټیکي به قند نوټیکي دینی، چوار دهری تیزی پیویه به هر پرووی که به زهیدا بکوی پروه کی سره وروی دو دهری تیزی پیویه و سربان له هر ایه.

قوماړه (پروا): کونجی.

قوماړه: قونچرک، چرنوک، نقورج.

قوماړه: کونج، قونچرکی دیواری، قونک، بنک، قورین. — ی جغاره: بنک، بنکه. — ی پیوازی.

قوماړه: میوټیو میوټیو: دوریلک.

قوماړه: قنچکه. — کردن: قنچکه کردن.

قوماړه (زا): قوندر.

قووجان: — ی چاو: چاولیکنان، پیته دران، چووقان، لیکنران، (همورا.) قووجانی.

قووجانندن: چووقانندن بۆ دهست و چاوو دهم به کارده بریت، لیکنان، مچانندن، نوکپانندن.

قووجانن: قووجانندن، دهم نان به یه کدا، لیکنان، پیته موه نان.

قووجاو: دهم و چاو یا دهستی لیکنراو.

قووجدهک: چمنده چتیکه لمرسه یه کتریدا بری به قووجی.

قووجدهکده (همو.): قووجکه، (همورا.) همپه، پارچه زهریه که، کمپیک قووج و قیت بی سا دهست کرد بی یا خورسک. (پیر.) ننگوستیله دروومانی.

قووجکه: قنج، قووجدهکی سمر دیوارو چپاو جیگایانی بمرز. — ی قیت: بلند، قهلا قووجکه.

قووجیان: لیک دران، قوچلاندن.

قوویخ (دهر.): کهپر، (همورا.) همزله.

قووخه (دهر.): کورخ.

قووقانندن: بۆری پشه و لاخ. هاوارکردنی سگ و تاجی له کاتی نازار بی گهیشتیاندا.

قووقانن: قووقانندن.

قوورده: دهنگیکی که له قووروسکه گموره تر بی — ی پیته لیتن، دهنگی سه گیک و تازییه، که نازاری پیته گهیشتی. قووره. بۆری گایه.

قوورده قوور: قووردهی سه گیکی نازار پیته گهیشتوه به بی پساندنوه، توورده توور.

قوورت: قورت.

قووری: خمرمانی شیشه توتنانه. (لو.) چادان.

قووری: چادان. قوویرون، وه تابا، گونزل برون.

قووری چمنک (باک.): ههلقورینجانندن.

قووزه: قورده.

قووزه بهرد (نمرده.): قمرزه، گلرزه، گلرمرز.

قووزه قووز: قورده قوور.

قووس: جووره کوللیره پیکی بی پونه.

قووخه (دهر.): کتخ.

قووه: قایمخ دشه که قتی.

قووه لاندن (باک.): قوچ هه لیتان (بۆ چمرم).

قووه لیل (باک.): قوچ هه لانت (بۆ چمرم).

قووه لیل: دهنگی که لیل باییه که ده قووقیتی.

قووه لاندن: خوریندنن که لیل شیر، بانگدانن که لیل باییه، دهنگی که لیل باییه که ده قووقیتی، قووراندنن که لیل شیر.

قووه لاندن: قووقانندن، دهنگی که لیل باییه.

قووه (که.): دهنگی که لیل باییه، قیبه، که ده قووقیتی.

قووه قووق (که.): نووکی باریک و تیژ. قیبه قیبه که لیل باییه به بی برانموره.

قونندان: (همو.) لای سمی مریشکییه دووای کوژانموره جالیترا بی یا نا.

قوننده: قوننه، (که.) قوله، قولته، مهلی کلک کورته یا بی کلکه، کوول، کوولی.

قوندهک: کووله کهی خوراندنییه.

قونگ: قورن.

قوننه: قونده.

قوننه (که.): شانازی، پمخ. — کردن: شانازی کردن.

قونیک: قولاه، قوله بی.

قوو (نمرده.): قوله، همرا، خولسو، قال. بالنده پیکی سپی و سوک نمره هیندهی دوو قازان گموره به ملیشی به قهملی دوو قازان درتزه و بلند، کموی ده کوی و گوشتیشی ده خوری و بالنده پیکی ده ریاییه.

قووازه قووازه (پورا.): قه قه ی بۆقانه.

قووش (زا.): قوشتن.

قووه قوو (نمرده.): قاهه قاه، قوله، خولسو، همرا.

قوویک: بمرزییه که له ناوه راستی تختانیکیدا. پشتی ده ریپرو.

قووقار (خو.): لیکنر دهموی لق و پۆیهی داره میوییه تا لقه کانی ناوه راستی به پیژین و بمری زور بگرین. (خو.) قوونیر.

قووت: پروت، کووت، خواس، همیشه له دووای پروت به کارده بری: پروت قووت. زاد، رۆزی، نهوی مری پیته دهی. لوش. — دان: پاروویک یا قومیک ناو یا چتیکی تر به گمورودا رۆبردن. قووم. — کردن.

قووتمه: برهانه: قوتمره.

قووتله: پروته، پروتله، (له گهلا پروت) ی نهی به کارنا بری وه کور پروت قووتله. قووم برون. قولته، خوله ناو هه لکیشان.

قووتله: پروتله.

قووتله: پروتله.

قووتچوون: چوونم خوراموهی چته بمانا چتیکی تردا، پاروهه که قووتچوون: قووت تدر، پۆله ناوه کدا قووتچوون: پۆچوون.

قووقندان: برده خوراموه به گمورودا کردن، به گمورودا رۆهیشتن، به گمورودا برده خوراموه، لرفدان، هشتاقتن، (که.) چۆقدان، (باک.) دابیلیانندن. قووتده: (باک.) داووه. پی: — دا قووتانندن.

قووتده: قووتکمر.

قووتکمر: قووتدهر.

قووتکردن: قووتدان، قووم کردن، لوش کردن، هه ل لوشین.

قووت ورووت: پروت و قووت.

قووتی (زا.): قووتو.

قوویج: چتیکه لمرتهی که لیلی شه کیدی بی.

قوویج (بۆتا.): که لیل ممرده. تلهی داعیایان. قیت، بلند، بمرز، شاخی بمرز و دره ختی بلند. بالابمرز. (دهر.) یه کیک درتزه، که کورت بویته موره.

قوونهای (همورا.): قووناندن.

قوونو: دهنگی کلهبابیه.

قوونکه (که.): نوکی باریک و تیز.

قوون: کور، چاق، قوون، سوتال، سوتار، چهپکه گیا یا گول. گوم،

بیره چاق، قوونله، (باک.) مش، ناوتیکه پدی نمدات.

قوونچی (همورا.): قالدوچه.

قوون: پروانه: قولان.

قووناندن: قوله کردن، بانگوازی کسیتک لمدوره: تیتی قولاندن.

قوونان: قولاندن، قاور کردن، همرا کردن. بانگ کردن.

قوونایی: قولی، چالی، چالایی، ناخ، نرمایی، نمرمایی، ناستی قولی

جت.

قوونقول: همرا، خولوله، قاره قار، قولقوله.

قوونله: قار، قاق، همرا، قور، قاور، خولله، قواقور، خولله، کهپوره،

زله. (باک.) سورخورن (پهنگ) بزوولآخی بهرزه. جورده دهنگیکی

بهرزه دریزه مرمومی له دور پی بانگ دهکری، ناوی دییه کیشله له

نارچهی سنگاودا. (همرا.) مهریکه سمرموی سوروی و لمیشی سپی

بیته.

قوونلهشکندن: کچیتی بردن، کچیتی لایردن.

قوونلین: نمدازه بییکه لئاو که چووته ناوی پهنگی تیک نهچی و پیس

نهی.

قوونقول: قیله قیل، همرا، توله ی یک لمدوای یه کتری. — ی

کلهبابی. — ی سهگان.

قوونله کردن: قولاندن: ملبس له پی هلبپنه له بابت هممو کردارو

گوفتاریکیدا.

قوونله همرا (نمده.): قیزو همراو هموریا.

قوونله ی کهلهبابی: قوونقوی کلهبابی، بانگ دانی کلهباب.

قوونله: دهخبله، کوزله ی پاره تیخستنی. (باک.) گیرفان، بمرک،

بهری.

قوونله: چاق و قولکله ی گچکه.

قوونله: قوتک، کورتک، کورت، چاق، قورت، زنی، کوانو، کوانگ،

ناگردان. چالیکه له تمیشت دژیانی ناشمه ناردباری ناشموانی

تیده کریته، قولک.

قوونله ستو: چالی گردنی، تینی، چاق نینک.

قوونله ی شانی: (همورا.) چهلمه.

قوونله ی هگهرن: قورگی همورک.

قوونله کردن: کورو و قول کردن.

قوونله دهنه: به ووردی سمرنج دانه قسه یا چتیک.

قوونله چی (همورا.): دوگمه.

قوونلی: قولایی، چالی، کوراهی، چالایی.

قوونینه: سمرته، دهفریکی شولین قولی زار ناوه لهیه.

قوون: قنگ، کنگ، پل (مکنگوی گهرمیتی)، کون، عن، عنه،

(همورا.) قن، (نمده.) تن، کوم. — تیکردن: پروند، پشت تیکردن.

قوونار: قنار. — کردن: قونار کردن.

قوونانیسکه (جا.): نانیشک.

قوونو (همورا.): پاشوتیکه لمشیناوردی پتری و لمبری پروات.

قوونوله: (مرک، سمر.) گیاه که له دژکولیی دهکری.

قوونبای: قنگبان، بناوان، کسیتکه مائی رهنیویتنی، قوونین بان.

قوونایی، دستلآت، (باک.) قوونبان، قنگبان. بی: — تمبیل،

قنگبان. ژورده و بنهانی مائی.

قوونله جوورده (پروا، خق.): نیره پاستی پشتیبه تا قوونی مریشکی

کوژراوده یه.

قوونله خمو: و نموزه.

قوونله درز: جوورده دروومانیکه و کومو ماکینه وایه نیتوانی تهقله کان

به تال نابی.

قوونله بره بره: هیلکه.

قوونله قون: کمر به — دهرات: به هلبمز هلبمز دهرات، (بابا.) قنه قن،

خار، سست، تمبیل. به — پزیشتن: به لوقه لوق و سمر بهر زیان

کمرت.

قوونله نیشک (همورا.): نانیشک.

قوونله قوونلور: خلور، قنگموتلور، خل، خول، خلور. — برونه:

خلور برونه. — کمرت: دریز برون، پاکشان. — برون: زیز برون.

قوونبان (باک.): قوونبان.

قوونپانی: پانیه، پاژنه، پانی. (کق.) پاژنه، پانیه.

قوون پیانی (دهر.): پاژنه، پانیه.

قوونچرک: هلقورین جانندن.

قوونچلیسکه: قونچرک، پیکرله، پیکرله.

قوونچک: قونچکی میژ و تری و جغاره نیتیر، قینچک، بنک.

قووندارغ (باک.): ده کاز.

قووندان (همورا.): لای سمتی مریشکیه، سمتسمته جولله ی مریشک

و کله شیر، جوله، قنگدان، دوای کوژرانوه ی سالیترایی یا نا. گاندان

(بژ نیرینانه).

قووندهاموه: دانیشتن.

قووندهر: قندهر، قنگدهر، حیز، کونی، بلخ، پوست، حیزکی نیرینه یه.

— ی: حیزی، پوستی.

قووندهرز: قولادورزی.

قووندهرو: کسیتکه له لایمن زور دارانوه زوری له قوونی هلدربانی، یا

قوونی زور دابی بژ جتیش به کاردهری. — ی: تیهلدراوی، حیزی،

بناهومیدی.

قوونفره: تمبیل، خاو، سست، حیز. — ی: تمبیلی، سستی.

قوونک: قونچک، — ی خنچمری.

قوونکوانی: مدبق، تمیشت ناگردان و ناوورگی.

قوونگرانی: تمبیل، سست. — ی: تمبیلی، سستی.

قوونگی: لوتی کسیتکه همروه دووی هتیری سووک بکمری.

قوون و هونهر: نازایی، هونهرمندی، له خۆزادیستی. به — : نازا، هونهرمندی. بئ — : تمبعل، خاو. دار یا گمز له قوون پراو.

قووننه لته کێنه: (ههورا.) قلیچکه مۆرته کێ، بالنده یێکی چکۆله یه کلکی درێژه پهنگی شین و به له که، کلک و قوونی زۆر هه لده ته کێتی.

قووننه لکێنه: تیره یێکه له به لبا سه کانی بیتووتی.

قوونۆ: ناشین، پیرۆژ، ریشک، سووره کووان، کوول، گره، خه یاره، که له ده روو گردی قوون په یدا ده بی. (شا.) کنیر، کوینیر، مووچ، په قبه قۆک، (ههـ، که.) دومه ل، (سوور.) کوولنیر، حه وتلۆ، کووان، کوولمبا، کولکمبا، ته قیزۆک. (کۆ.) تووله یێکی میتویه که له قه دی یا له جێگای تر ده ری ده کات ده پیرن، خه لفی بئ کلکی میتوی.

قوونلی: قبوولی (چیشته).

قوونخا: کوونخا.

قوونخایانه: مووچه یه که ده ری به کوونخا.

قوونیت (باک.): قسوت، ژبان، زنده گانی، خوراکی که زنده گانی ده پاریزی.

قوونیش (باک.): به رسینگه ی زین.

قوونیل: قوون، قۆز.

قوونیه (نهرده.): قووله.

قوونین: قنگ.

قوونین بان (باک.): قوونبان.

قو (باله.): قاورومه.

قوینه رووشک (دهر.): قری توور هاتنه وه یا دوای چیشته و تیر خواردنی.

قوچ (باد.): کێچ. (دهر.) چه پخیل.

قوینخا: کوونخا، دووشمال، گه وه ی دی.

قوینه (ههورا.): قۆز (بۆ گیانه لهر)، گه ده وول، (نهرده.) ده ده. قه بره قه بری قه لهر شه ی. قه قه بری بۆق.

قوینه قو: قاره قاری بئ پسانه وه ی بۆق و قه لهر شه ی.

قوینه یی (ههورا.): قۆزی (بۆ گیانه لهرمان).

قوین: بێز، بئ نیشیایی، هه لشیوانی دل له چیتیک.

قوینه (کۆ.): چه ق.

قوینه وون (ههورا.): بیزوونه وه، چیتیکه دلی لی بشیوتنه وه.

قوینه ل (خۆ.): قیت و قۆز.

قوینه له (که، کۆ، ههـ.): گیانه کی به عارییه و گولسی سبیه وه ی زه ردیش دینی به قه دیی حاجیه ی به که ی سه لکه و گه لای وه ی نه سپنگی ده چی ویا په نگی به لان پانتره به خوروی و به پاک کراوی ده خوروی سه لکه که ی به دینمش لیده نری به کالیش ده خوروی. هه پلۆک، هه لاکو، (دهر.) که به لروک.

قوینه وون: دلبردن.

قوینه وونه: دل به لشیوان.

قوینه وونه: دل به لشیوان.

قوینه وونه: دلشیتوان.

قوینچ (بابا.): تیکولسی گوونزو و بادام و قه زوان.

قوینه: قه لافته، شیه، دیمین.

قوینه: پرووکه، کابه، مائی خوا.

قوینه نه: جووره کا تر مێرێکه لای نیه ویه نیشان ده دات، (نهرده.) کابه، که شتی وانانیش هه یانه.

قوین (که.): قوم، نقوم. — بون: نقوم بون. — خواردن: نقوم بون.

قویت (زا.): پۆنیکه، که به دۆخه وه گیرێ. قووج، کیتل، گیف، باند، قوت، زیت، پاست و به رز، قنج، باندیکه ی پاست وازی کۆم. — بوننه وه: قندیر بوننه وه، پاست بوننه وه، قوت و قیت بوننه وه. (چی.) لروک، پاق.

قوینه (ههـ.): کسیتکه زوو تووره بووی. چیچه له.

قوینه قیت هکردن: ملقوت کردنه وه و ته ماشا کردنی یه که له دوای یه که تر.

قوینه ل: گیانه داری قوتی به کۆله ی نه شمیله.

قوینه له: قیتل.

قوینه قیت: قوته قوت، قنچه قنج.

قوینه وون: قیت بوننه وه، پاست واره ستان.

قوینک (زا.): قولی مرۆژ.

قوینکه (کۆ.): قیتکی لای پێشه وه ی پێچی بووکان. میتکه، پارچه گوشتیکه پتره له نه او نه مندای شه رمی نا فره تاندا. قیتکای سه ری چیایان: کلاره، (خۆ.) بازگه، قووتکه، لروتکه، که پک، کلۆبینگ، چیچه له.

قوینه وول: که له ک وکولروک، فرت و قیل.

قوینی: قوتی، به رزی.

قوینه (فه.): قیژه.

قوین: چه پخیل، چاو له حوا، کسیتکه چاری له حوا بئ، قنج، چاو قیچ. کێچ. (ههـ.) که م، تووز، چک. — یک: که میتیک ناوم به ده یه. (باله.) کێچ.

قوینه: له کاتی بانگ کردنی دا به کار ده بری.

قوینه ک (دهه.): که م، نه ختی، چکی.

قوینه کۆکه (دهه.): میچه ک، که م.

قوینه وون: چاو قیچ کردن.

قوینک (زا.): قیتک.

قوینکون (باک.): ددان گر کردنه وه، ددان نیشاندان.

قوینک دونه: ته ماشا کردن به نیه قوواندننی چاو یک بۆ کالته پیکردن.

قوینخا (زا.): کوونخا، دووشمال، گه وه دی.

قوینه ل: قه قه، قه قه قرتی مریشکان.

قوین (باک.): گانزه، گله یی، قه بر. — کرن: قه بر و هاوارو داد کردن.

قوین (ههـ، دۆله.): خه لته ی مۆنه، ژاری سه بیه. قیل، چیتیکه ی په شه له کان و درز ده ری بۆ پتگاوسان و زۆر چستی تر به کار ده بری.

قوینه تاو کردن و بۆ زۆر مه بسان به کار ده بری.

قوین خکردن (زا.): خۆ کۆکردنه وه و داوین به لادا کردن بۆ به پتگادا پۆیشتن.

قيران (باک.): ويران، کاوول. — بیون: کاوول بیون.

قیران: قیر.

قیراندن: قیره کردن، قالاو. (باک.) تیکدان، کاوول کردن.

قیراندن: تیکدان، کاوول کردن. به سردا: — شاتاوول. — ی کله باب: قووقاندن.

قیران: قیراندن.

قیره (همورا.): قیره قیر، دهنکی قیرهی بهمری ناسازه. قووقه، گال، قریشته، دهنکی مریشک و کله بابانه. قویر. دهنکه دهنک، گال گال، قیره، (نمرده.) قیره، گلهی، قیره، دهنکی مریشک و نیشتر.

قیره بیون: برتیه له دهنک دهنه هاتن لبهر زور قیراندن، قویر بیون.

قیره تلو: قیرتاو.

قیره قیر: قریشته قریشت، شاتمشات، قووقه قووق، قیره قیر، دهنکه دهنک، قیره قیر، گال گال، گلهی، (پوژ.) بلخاخ، قیره ی یک له دوای یه کتری. — ی منداو و بزنان. قاره قار.

قیره کمر: کسیتکه بقیرتتی.

قیره کردن: قیراندن.

قیره گون: قویر، گونزل یا کسیتکه لبهر زور قیراندن قویر بیون.

قیره چ: قیرچی.

قیره قهره س: قیرهوسیا.

قیره چم: نه گریس، پیس، دهنی.

قیره کون: قیره کردن.

قیره تلو: قیره تاو، شووینتیکه یا چتیکه قیری تی هله سورابی. — کردن: قیر له چتیک هله سور.

قیره قهره (همورا.): تهلهک، قهرتاله یا سلهیه که پیستی بهر پوردا گیرابی و قیره تاو کرابی.

قیره زه: په ژووی بهردی.

قیره سی: قیرهوسیا.

قیره قهره (همورا.): جووره غارتکی وولاخانه، که خوار بهرات. وهر گهرانه ی سواره به هممولایه کیدا له کاتی تاوداندا بو تفنگ ته قاندن.

قیره قهره (کز.): خلته.

قیره قیر: قیره قیر.

قیرهوسی: قیرهوسیا.

قیرهوسیا: تخ، چش، قیرهوسی، به کار دتیری له کاتیکیدا، که کارتکی گند روی دابی و لیتومو رقی هله سابی و له پقان گویتی نمداتی و بلای. قیرهسیچم: قیرهسیچمه، کسیتکه له کاروباراندا لاسار و گیر گرفت بی.

قیره قهره: قیره قهره.

قیره قهره: قیره قهری زور.

قیره: چتیکه له دهنکدا وک قیری وابی.

قیرین: چتیکه له قیری دروستکری.

قیق (بابا.): بیر. (باک.) کچ، دوت، کیژ. — له بنچینه داله (قیسه) وده له پیش کوردان به کچیان قیس کوتوه ترک له کوردی وهر گرتوه. نیشانه ی پهگ و پشه ی ناوایه: قیسکه پیواز. — خیار. — تریزو.

قیقه بیون (نمرده.): قیره بیون، دژخو راک، دژخو. — ی: دلپه لشیتر، چروک.

قیقه له: ناله کوک، نه پلوک، هله پلوک، هله پلوک.

قیقه بون: نیشتیابردن.

قیقه ییانه: قیرکردن.

قیقه بون: بیزنه هاتن.

قیق: قیره.

قیق افن: گویراندن، هاوار کردن، نمراندن، چریکاندن، چرس، وده دهنک هاتن، وبقاندن، قیره کردن.

قیق افن: قیراندن، زیریکاندن، چریکاندن.

قیقه: نمره، هاوار، گویر، چریکه، قیره، وبقه، کیژ، زیریک، دهنکیکی بهمری باریکی ناسازی گیانداره.

قیقه له: قشقله.

قیقه قهره: هاوار هاوار، گویر گویر، نمره نمر، چریکه چریک، قیره قیر، وبقووق، قیره ی یک له دوای یه کتری، — ی ژنان.

قیقه کردن: قیراندن.

قیقه نای (همورا.): قیراندن.

قیقه ک: بالنده ییکی سموزه ده قیرتتی.

قیقه ووهو: قیره قیری زور.

قیقه ووهو: قیره واه.

قیقه ووهو: قیره ووهو، زیریک وداک.

قیقی: (باد.) قیری، چریکه چریک، قیره.

قیقس (پهوا، خق.): شه قله، بهرجیخ، رکه، دارتکه بو تانوکان ده چه قیرتی همر دارتکیش به قعد وی بی لسمروهی داره رایان دابنری همر — ی پته دلیتن. (نمرده.) قووت، چوتم.

قیقت: توله زه.

قیسکه: که خسه، که خسک، قلیسک، قیسقه، قسکه، بهر ووله، (کز.) خلیسکه، (شار.) خسکه، (که.) قسقه، وورده پیواز.

قیسکه کهنه (همورا.): بی چیکلدانه.

قیفار (باک.): کارک، قیفار.

قیفار (باک.): کارکز، (زا.) گیایه کی دپاوییه کمر زوری حفر لیده کات.

قیقال: په گتیکه له لیش بو هندی نه خوشی خویتی لی بهر دددری، په کی دهم وچار.

قیقه ی قووی قیقووی (لو.): همراهرا، نمره نمری پالمانان.

قیق بیون (زا.): لاوازیون.

قیقو (پهوا.): کاکله گویرتیکه به کاکل دهری و ساخ بیت، (کز.) کاجووت.

قیقی (باک.): بالنده پیکه پیری زهره و کسکه، دارکونکره.

قیقی دیوکه: زیقاو له.

قیل (باک.): کلهپی سهگی. قیپ، بیز، نیشتیا، مگیز.

قیلاج (باد.): قولاج.

قیلهتاو: قیره تار. — کردن: له قه لاندوش کردن.

قیله قلاج (کو.): قه لاندوش.

قیله قیل: قبوله قبول، — ی کله بایی.

قیلکه (نمرده.): چیلکه، داری باریکی وورد. چیلکه ی پیکه نینییه بدهنگی یمرز.

قیلکه قیلک: چیلکه چیلکی پیکه نینییه بدهنگی بلند.

قیل و قلاج: قناس، خوارو ختیج.

قیلوومک (زا.): کرژوونی نندام.

قیم (باک.): دلنایی. — امن یی دی: پشتم پیی قایه، لیتی دلنایم.

قیمه: سیخمه، گوشتی نه جنراو، وورد هه جنراو. — کردن: سیخمه کیشان. دلنیا.

قیمه قیبه: حتی ووردو خاش و نهجن نهجن کراو.

قیمه کردن: نهجنینی گوشت و کردنی به قیبه.

قیمه کوت: قیبه کیش.

قیمه کیش: چه چه چاخ، جه خار، گوشت کوت، ناسنیکه ده مپانی تیزه گوشتی یی قیبه ده کری، گوشت کوت.

قین: به: — بهرق، په قین، رق، رک، کین، کینه، پشم، مان، پرووشه، رق، ده غمز، ده غمز، کرب، جهر، حیرس. — هستان: رق هستان.

قیناس: قیل و قاج، خوارو ختیج.

قینلوی: رق نهستور.

قین نهستور: کسپکه رقی زور هستان یی و درهنگ دایر کیتوره.

قینه بیری: رقیبیری.

قینه جووین: رق هستان.

قینه قینه: رق هستاندن، دیقه دیقه.

قینه قینه دان: قین هستاندن یه کیک.

قینه کیشان: رق کیشان.

قینه هه هان: رق هستان.

قینه موون: رق نهستور، حیرس، نالوز.

قین جووان: رق هستان.

قین جوواندن (نمرده.): رق هستاندن.

قینه چکه: قنچکه، زک، زپکه، (دهر.) دشپوکه، (هورا.) زک، چینچکه، لسمر — هلترووشکان واته لسمر لاقان هلترووشکان.

قین خووارده نه: رق خووارده نه، حیرس خووارده نه.

قیندار: کیندار. — ی: کینزی.

قین کیشان: رق هلتگرتن له یه کیک.

قین لادن: قین له زک، رق نهستور.

قین لسمک: مردومی قیناوی.

قینوون (نمرده.): قیناوی.

قین هستان: رق هستان.

قین هستاندن: رق هستاندن.

قین هه لسان: رق هستان.

قین هه لساندن: رق هستاندن.

قین هه لگرتن: رق هلتگرتن.

ك

ک: تیپیکه نابیی کوردیه.

کاک: (دهر.) کک، گیای دهغلی گتیره کراو وورد کراو. — ی کون بهاکردن. بکا: بهبارامی بلای زووکا: زووبکا. کاکه کورته ی (کاک) یه: کاک نمریان، کاک کوردو. (هیر.) کووا، له کووییه.

کاکین (زا.): کاکیزی ووشتر و نازا و پشه وولاخانه.

کاک (باد.): میج.

کاکبان: بناوان، نافرده تیکه سمر پهرشتی مالتی بکات، قوونمان، قوونین بان، کدیوانو، کدبان، کدیوان، (که.) کدیوانو، (فه.) کهینو. — ی: بناوانی، سمر پهرشتی کردنی مالتی. — ی (باد.): میچین، جگین.

کاکبه: مالتی خوا (کعبه) یه لشاری هه ککه له نووژاندا بسوولمانان پوری تیده کمن و له پیش بسوولمانه تیشدا بوتخانه بووه.

کاکبرا: کاک برا، جووامیر، جووانمیر، گوزین، وانیک، هرامه، جای، هین، کاریرا، بوزبانگ هیشتنی مرژتیک به کارده بری، که ناوی نغزانی یا لمر ده مه دا ناوی لمبیر کرابی و یا نه توری ناوی بیری. برادر، دهستبر.

کاکبرنج: بهلم، کای برنجی.

کاکبوس: شوه، مژه، گابوس، خمونی پهریشان. گرانی و قورساییکه له خویدا ده کویته سمر لشم، که لسمه ریشته نووستی نیش هیزی راکیشیری زهوییه.

کاکبینه: ده قترخانه.

کاک (شم.): جگ.

کاکپان: کدیوانو، (ز.) پتگیای تسک و تنگبیر.

کاکپک (زا.): پارچه گورس. (باک.) قه پیلکه ی گم و جویه.

کاکپوچ: کسپکه به کری گیرایی بوکوژدنه وه ی گیای دروینه کراو و کردنی به خیرمان بوگزهر.

کاکپول (باک.): قوری سوواختیه. (نمرده.) که لسمه، کاسه ی سمر.

کاکپول: کایه که زور وورد بووی و خولیشی تیکه م بووی. (نمرده.) که پو، لوت.

کاکپولک (نمرده.): کاپول.

کاپنج: ژانیکه لمزور خواردنی کاوه تووشی ناژال دهبی.
کاپنشی (باک.): کاقتشکی.

کاپیل (پهوا.): قاپیلک و کاژلهی سهره، کاسهی سهر، کهللسهر.

کات (نمرده.): تووتیای شین، تووتیا کوله. دم، چاخ، گاث،
تافه تاف، زوم، قاس، (گهر، باد، پهوا.) بپن، (باد.) بافت، تاف،
ههره ت، گاو، (باک.) چاخک، چاخ، پیل، گات، سهردهم، حمل،
جممه، ههره ت، تاو، سات. له کاتی: ژیلی، لهدمی، وه تی، لهوه تی.
— بوون: پتکران، لهدست هاتن، پهړژان، لهیچ — یکسی: (هوا.)
لهیچ ده میکید. ده غلیکه دوای چترانی لهو سالیده به بی بارانهی
شین نهووی، به لام لسانی دواییدا به هوای بارانهو شین بوویت و
هاتیته بهرهم.

کاتار (زا.): پژهی کله شیر.

کاته (باد.): وه چ. ده غلیکه بهی چاندن له شویتنی پار شین بوویتموه.
(نمرده.) گورگ.

کاتوار (کو.): شویتنوار.

کاتب (باک.): گولی داران.

کاتبیلز: کمزیمیر، کاتزیمیر، دهمزیمیر.

کاتزیمیر: دهمزیمیر، (هوا.) دهمزمار.

کاتزیمیری دیواری: کمزیمیریکي گموره به دیواریدا هلدواسن.

کاتی: گیاهه که پشه کی بو ژانمگ زورباشه.

کاتیگی: ده میکی.

کاتی: دهمی، هنگا. — بوون: دهمی بوون.

کالج: چام، مهرخ.

کاجو: کای جو، به.

کاجیره: شویلهکه، شویلهکه، لاجانگ.

کاج: پهمن، بن کاج، نو شویتنیه لبین کند و ناو ناودا له زستاناندا
ماسی تپیداموژل دهخون و ده حاوینوه.

کاجانی (باک.): پیالهی شوشه ی ساخته یه.

کاجک (باک.): کلکی کورت و بیتوکه.

کاجیلز: شویلهکه.

کاجیلز: شویلاک.

کالج: کوشک.

کاخلی: گیاهه کی بهماری و بهرزه گولیکسی زهرده دره کات له پووی
گالگالی دهری بزهردی و جووانی.

کاد: نویسه یین (نصیبین)، زهری، عارد.

کادان: کادین، جیگای کاتیکردنی، کایمن، کادین، لوده، لهوده، ژورور
یا جیگایه کی تاییه تیه، که کای تیکری.

کادانه (باک.): بارگین، بارگیر.

کاده (باد، باک.): کولیچه، که لانه، نیتوساجی

کاده ووش (باک.): نیتوساجی فروش. — ی: نیتوساجی فروش.

کادز: شه قامی کاکشان له ناسمانی.

کلاس (باک.): کاکشان

کادوو (بار.): دوو کلهی کا.

کادین: کادان، کیدان، لوده، کاین، کالین، کایمن.

کادی (سور، باد، بار.): دوو کله، کادوو.

کادی میش (باک.): خدلی میش همنگوینی.

کادین (زا.): کادان.

کادین میشی: کوخی تاییه تیه، که پوره ی میشه نگوینی تیدا
داده نرت.

کار: (هوا.) همران، کردار، پیشه، پهفتار، فرمان، پان، کده، نیش،
کردهوه، کرده. به کاریدن: به کارهیتان، په نیوهیتان. — پیکردن:
خه تاندن. به کار: کارگر، به دست و دو، مهره کار. له کار کورتن:
له گل کورتن، له میز کورتن. وه کار خست: خستنهوه کار. به کارهیتان:
به کاریدن، په نیوهیتان. کار یله، کار ژوله، کار یله، بیچووی بزانه تا دوو
سی مانگان، گیسک، هه تهر، هیزی بینایی. چارم — ی لیتاکات: چارم
هه تهری لیتاکات. (باک.) قازانچ، سوود. به دوای همر ووشه ییکوه
بنووسی ده یکاته بکوره کوو: به کار، سهرکار، کرکار. (همر.) بزنیکه
گویتچکه کانی و لاجانگی سور و لمشی و سهری په شیبی. (باک.)
ناماده: من کارا لای خووه کیه. — اخوه کرن: خو ناماده کردن.

کارباشنا: شاره زای کار، کارزان.

کاراک (زا.): کانی ناسن.

کاراهه: کارزان، مروی لپهاتوو و شاره زای.

کاراهه: کاراهه.

کاراهه یی: ووریایی، ناماده یی یه کییک له کاریکیدا.

کارافه: باجی کار. کرکار.

کاره (که.): کار یله.

کاره بسا: زهردوویی، جوروه موروویکی پش و یا زهرده
بزیسپسوک (تسبیج) و سهرمور دهست ددهن و پووشی پاده کیشتی،
هیزر تیکشه له گله ییک چتانه ایه به مرازی تاییه تی وهرده گیر ژووری
بی پروناک ده کری و کورو چرا و ماکینه شسی پی ده خرتسه کار به کاری
هزاران چت دی. کارفین. کاروبا.

کاره بیایی: به پهنگی کاره با. زهردی کال و پوژن.

کاره دار: پسپور. — ی: پسپوری.

کاره دهات: په ریشانی به هوای زور لیدان یا زور جیتودان یا زیان پی
گه یاندن پاسمرانه سهرهوه.

کاره سات: چورت، کاره پهات، پووشه، گونگمل، کارسات، فته تاره،
تاویر، کولاو، هیل، هیلان، هوان.

کاره شین: چه قاله، داریکی کیوی بی گه لا و زور بهلق و پژه یه له جیاتی
چلیو و هه لاش له سهر داری داره پرایه داده نین همر سهر یانیکسی نهوی
تیدابی نه میسره ی دهی و نه ناوور دهگری.

کاره ک: کالک، گنسلره. جوروه پیلوویکی و کورو گینه سهری به
ناوریشمی پهنگامه چنراوه، به زوری ژان له پیته دهکن.

کاره کار (باک.): گریان، لاآنهوه. — ی (باک.): کاره کار.

کاره کهر: کلفست، قهره واش، ماهو کهنیز، کهنیزهک، بهرمالی،
(باک.) دهرمال، دایمن، کمیش، سهرمه فرشی.

کاتزیمیر

کاره‌کمو (باک): باړه‌کمو، (ز): پاوکردن به کۆمه‌ل.

کاره‌گا (نمرده): کارگا.

کاره‌ما (که): کارزان، کارناشنا، کاره‌می، گیسکمی.

کاره‌موو: مووی کاریلان و گیسکان.

کاره‌می: گیسکمی، کاریلای می، کاره‌ما.

کارنیز: گیسکمنیز، کاریلای نیر.

کاره‌وا: کاره‌با، زه‌ردووی.

کاره‌وان (ه‌ورا): کاروانچی، کاریلوان، ساوه‌لوان، شورانی کار.

کاره‌ده‌س: کاره‌ده‌ست.

کاره‌ده‌ست: کاره‌ده‌س، بدمسته‌لات، موچه‌خۆره گه‌وره‌کان، کسیتی که کاروباراندا هه‌رخۆی هه‌لبی.

کاره‌پ (نمرده): مه‌بس له‌یه‌کتیکیه، که کاروباری مه‌ردوم به‌پیتمه‌وه وه‌کوو قازی و حاکم.

کاره‌پ: هاوکار، به‌شدار، هاڤا، هاویمش. — یی: هاوکاری، به‌شداری، هاڤایی، هاویمشی.

کاره‌پین: ووریا، به‌کار، به‌خۆه‌ژیو. زیره‌ک، زرنه‌ک، کارپیکه‌پینهر. — ی: ووریا، به‌کاری، به‌خۆه‌ژیوی، زیره‌کی، زرنه‌کی، کارپیکه‌پینان.

کاره‌پنج (زا): شهن.

کاره‌پن سپاردن: کاری نه‌سپاردن، کار نه‌سپاردن به‌کسیتک.

کاره‌پن سیزدوو: کسیتکه کاریکی پیتسپتردابی.

کارت: له‌کهرت وه‌رگیراوه، پۆژاوا ایسان له‌کور دیسان وه‌رگرتوه‌ یان تیکرپاتیدا برابمشن، کوردان له‌پیتیدا به‌پسوله‌ییکی گجکه‌یان کهرت گوتوه‌ و (کارت) یش به‌کاره‌یتراوه. سوزاییکه له‌هی جاری پیتسوری پوواپیتمه‌وه.

کارته (ه‌مو): قهرسیلی پیتس مالا‌نه له‌گونداندا، که هیشک بوو کارته‌ی پیده‌لین و هه‌رده‌خلتیکش دوای ووشکبوونی شین بیتمه‌وه کارته‌ی پیده‌لین. (خۆ): لکه‌تازه‌کانی دارانه، (باک): شفتالیم، شفک، لقی، لک، کمد، شه‌خل، چووه‌له‌ی دارتیکیه، کس‌اوابی یا گیاهیکه، به‌لآن بۆ تووتن پتر به‌کاره‌ه‌بری، که نه‌گه‌پشتی و هیتشتا شین بی، بوله‌که گجکه و باریکانه‌ش ده‌لین، که له‌بنه‌وی داران یا له‌کۆلکان ده‌ری ده‌کات و راست هه‌لده‌چی. کاته، وه‌چ، وه‌چه، کارده.

کارته‌ک (باک): پتک و پتکی پرچ و کاکۆل. — کردن: پتک و پتک کردنی پرچ و کاکۆل. (باک): کهرتک، پارچه.

کارته‌موک (باک): جووره‌گوشتیکی زه‌رده‌پیتی ده‌لین (چاوه‌گا).

کارته‌قۆل (باک): کرتقه، په‌تاته، یاره‌لماسی.

کارته‌وو: کهردوو.

کارته‌ی: هسان، (کرما): سووان.

کارته‌یکه‌موتن: کارپیمون، ناتاج به‌چتیک یا کسیتک بوون.

کارته‌ینه: پسیسه‌کۆله.

کارته‌ینگ (نمرده): کارته‌ینگه.

کارته‌ینگه (نمرده): جال‌جالوکه، پسیسه‌کۆله.

کارته‌یخ: پریمند.

کارلیس (باد): گیاهیکه نازال‌بیخووا پیتی ده‌مری.

کارلیخ: کارتیخ، پریمند، (باک): کارتیک، جووره‌پریمندیکی وورده.

کارلیک (باک): کارتیخ.

کارلینه (نمرده): پسیسه‌کۆله.

کارلینک: پسیسه‌کۆله، کارتینه، میتشه‌گیره، جال‌جالوکه.

کارلجف (باک): داو و ده‌زگی هاویمشی له‌بازرگانی‌دا.

کارلجف: همرمی.

کارلجک (باک): همرمی، همرمی.

کارچن په‌شک (باک): جووره‌میوه‌ییکه.

کارچین: جووره‌همرمییه‌کی زۆرخۆشه.

کارچک

کارخانه: کاره، ده‌زگا، ده‌ستگا، جیگای کمل و پهل لی‌دروستکردن. بۆ به‌دناوی به‌قاجه‌خانه‌ش ده‌لین. — چی: نه‌وکسه‌یه کارخانه‌ی هه‌لده‌سوپرتی. بۆ به‌دناوی بۆ نه‌وکسه‌ش به‌کاره‌ه‌بری، که چهند قاجه‌یه‌کی راگرتی.

کارخانه‌ی کاشی سازی: کاره‌ی کاشی دروستکردنی.

کارخست: وه‌کارخست، به‌پتکردن. په‌کی کارخستن، له‌کارکردن.

کاره: کێرد، چه‌قۆی گه‌وره.

کاردار (موک): خاوه‌نده‌فرمان، په‌نجهر. — ی: په‌نجهری. تیره‌یه‌که له‌نه‌توه‌ی ئیتخسیری کورد له‌نیو شکاکاندا.

کارداغه (خۆ): پزدانی بزنییه.

کارداغه‌وه: به‌کار به‌رمه‌ره‌کانی کردن، کردار یا ناخۆتنیکه، که له‌یه‌کتیکه‌وه پوویدا له‌وله‌ام یا کرداری په‌کتیکی تردا.

کارده: پیواز یا کوه‌رو ئیستره، که له‌بنی پاری شین بیتمه‌وه، (ه‌ورا). کارته.

کارده‌پهل (نمرده): تهرنه‌نهباییله.

کارده‌په‌له: تهرنه‌نهباییله بالنده‌ییکه. زیربوونی لمش له‌سهرمان.

کارده‌موه‌زه (ه‌ورا): کارده‌موه‌زه.

کارده‌موه‌زه (ه‌ورا): کاکلی گوریزی فمریکه، هه‌لکۆلینی چت به‌چه‌قۆ، مه‌بس له‌مل و مووش و زۆر خواردن له‌چتیک، نه‌مه‌نده — مه‌که له‌م خواردنه.

کارده‌زשک: نژدار. — ی: نژداری.

کاردروست: کسیتی ژیرو ووردتیبینه. — ی: ژیری و ووردتیبینی.

کارده‌ک (که): کاردوو، گیاهیکه به‌هارییه.

کارده‌خنی: نیزی هۆزکی کورده.

کارده‌هۆزه (نمرده): کارده‌هۆزه.

کارده‌وست: کارپیتخۆش.

کارده‌وک: نیزیکی کۆنی کورده.

کارده‌وو: کاردک، (جا). هاز، گیاهیکه به‌هاری لاسک دریزی هه‌یه به‌کالی تاله‌ و تیز و برنده‌یه به‌زه‌ردکرانی باشده‌بی. به‌روانه: کاردی.

کارده‌وه‌شه: جووره‌کارده‌ویکی له‌لایانه‌ده‌کرتته‌دۆلمه.

کارده‌ویه‌نیر: مه‌بس له‌دوو چتی وایه، که هه‌رگیز کۆنه‌بنه‌وه وه‌کوو دوژمنان.

کارندوه کورانه: جوړه کارندویکه.

کارندوه گڼوې بهریشوئله: پېشوئله یا تورینه گه لای به ووردی بهسمر همبرینتکی وولاخاند ا بکرت چاکي ده کاتمه.

کارندوه مارانه: جوړه کارندویکه ناخوړی.

کارډ و خنجهمر: (نمرده.) دهنه.

کارډی: (جا.) کاردو، هاز، (دهر.) کارډک، (باد.) کاری، جوړه گیایه کی تیره بهسماقی خوشه کړی جابه چمنډ جوړیک لیږده نری. — چمنډ جوړه. — پېخنه ده خوری و بڼ پخوانی باشه. — پېشوئله ده خوری و بڼ پخوانی باشه. — شاخی، پرچنه. همویان ده خورین، به لآن — پېخنه لموانی تر خوشتره.

کارډپه پېخنه: جوړیکه له چمنه کانی کاردوان ده خوری و بڼ پخوانیش باشه.

کارډان: کارامه، کارناشنا، (باک.) کاره دار، کاره ما، نیش زان، هونرممند، محلان، شک، بهرشت، به جوهر، کارناس، بهرگمر، (باک.) جهرجه، بهسلیقه، ووریا، سلیقه دار، چسته. — ی: سلیقه داری، کارناسی، هونرم، جوهر.

کارډوړه کي: بېگاری، سږغه.

کارډ: کارډ.

کارډه له: کارډوئله.

کارډوئله: ناسک، مامز، کارډیله، کاری ساوا. گیسکی چکول، کاریله، کارډه له، کاری ساوای بز، (همورا.) بزله.

کارډیله: کاریله، کاری ساوا.

کارسن (زا.): همرزن.

کارساز: چارمساز، چاره کار، کارپیکه پتمر، شاهزا، خدا، خودی، خولا، خورا، یزدان، نژده. — ی: چارمسازی، چاره کاری، تدارک، ناماده، کارپیکه پتان، کارشناسی. — کردن: تدارک کردن. خودایی، یزدانی.

کارسان: کارستان، شار و ناوایی و کارگه.

کارفرۆت (باک.): کارفرۆش.

کارفرۆش (باک.): فرۆشیار.

کارفرۆشی: فرۆشیاری.

کارهین: کارهبا.

کارلایم: کارین، بهمشور. — ی: کاربینی، بهمشوری.

کارک (باد.): کال (بڼ میوه و تهره کاری) نه گه بیشتو، کارگ.

کارک (باک.): کاریله، کارډه له. کارگ. (باک.) خانو، دوکان، سنوور، دیاری کردن.

کارکمر: کارگمر، پهنجیر، کرپکار، دستمیره، دستموره. — ی: کارگمری، پهنجیری، کرپکاری.

کارکمری: پهنجیرتی.

کارکمرده: کارکرده.

کارکمری: پهنجیری.

کارکهنار: کسپیکه له کار دور خرابیتمه. — ی: دور خرابیتمه له کار.

کارکراس: کراسی کاری

کارکرده: کارکرده، کسپیکه له پېشه یه کدا شاره بایی و پراهاتی.

کارکون: جیگیر یونی قسه یک له لای، قسه ی پیای چاک و پاست کارده کا. دهرمان یا خوار دینیک له لای بیچاکی کارده کات و پخوان دهی. فرمان کردن، نیش کردن.

کارگ: (همورا.) هلچ، هلچی، هلچک، (که.) خارچک، (سن.) قاجک، کاکفلک، کاری، کفکار، کارک، قارچک، قارچ، قیفاز، قیفاز، کومکاهاجی، باجیکو کسا. کارگ زور جوړی هدی: کارگنهلز، کارگن سپیندار، کارگ بهر سووره، کارگ پهنه، کارگه چینی، کارگه خول، کارگه خوریک، کارگی دارمی، کارگه کمرکول، کارگه کما، کارگه کویتستانی، کارگه گوله، کارگه میرگه، کارگی دهستان: دمه لآن.

کارگا: کارخانه، جیگای کار کردن، کارگه، کاره گا.

کارگای جو لایی: کارگی جو لایی.

کارگه: کارخانه ی پېشه سازی.

کارگه چی: خاړه ند یا بهر پوهی کارخانه. بهو

کسمش ده لیتن، که لباد و فهره چی و چتی و له خوری دوست بکات.

کارگنه لئ: کارگه کمرکول، جوړه کارگیکن له همویان باشترن و ده خورین، له کولکی هر کامیک له دووانه هلئتوقی له همویان باشترن.

کارگه بهر سووره: جوړه کارگیکه ده خوری.

کارگه پهنه: کارگیکه له جیگای پیس ده پوی پهنگی پشه ناخوړی.

کارگه تالینتوز: جوړه کارگیکه له کولکی تالینتوزی بهارن هلده توقی و ده خوری.

کارگه چیتی: پېشه ی کارگی.

کارگه خویرک: کارگیکه له کولکی خویرگی هلده توقی و ده خوری.

کارگهر: کارکر، کسپیکه له کارگدا کاریکات. — ی: کارکمری.

کارگه کف: کارگیکه وکوی هیلک په دوای ووشکجونی ناوکه ی وکوی ناردی گلوانی وایه، کبه برینی مالان وهر کړی کر میشی ده کوړی و چاکشی ده کاتمه.

کارگه کمرکول: کارگنهلز.

کارگه کما: کارگیکه له کولکی کما په بهارن له کویتستانان هلده توقی و ده خوری.

کارگه کویتستانی: کارگی کویتستانی.

کارگه گوله: جوړه کارگیکه.

کارگه میوړگه: جوړه کارگیکه.

کارگوزار: کسپیکه کاریکی پی نسیپیرایی و باشی بکات. — ی: کاریه کسپیک نسیپار تا باشی بکات.

کارملخ (باد.): گیایه کی کتوبیه ناخوړی. (زا.) بیزنگی گمره.

کارماز: کارډه له، شمکوز، وده لمد.

کارمهزل (باک.): ده فترخانه، میزی نویسی، ژوړی نویسی.

کارناس: کارزان، کسپیکه له باسپیکي زانستید ا بکولیتیمه.

کارساز: دمه لمد.

کارناساز: همزار. — ی: همزاری.

کارنامی: کارزانی.
کارنامه: پرژه، بزمانه، پراوتکی تایه تیبه، که کاروباریکی تایه تی تیدا بنورسری.
کاروا: کارها، کاروا.
کاروان: کمروان، مه کار، چمند وولآخ و بار و کمسیکه له شوی تیکمه بچن بۆ شوی تیکمی تر. — زوره ناپستیومه: مهیس له هاتوو چویه کی بی پسانمویه.
کاروانه: پله موریکه له وینهی مراوییه، به لآن دنلوک و لاقی دریزتره پیته کانی وه کو مروای پمیره داره.
کاروانه کردن: زور هام و شوی شوی تیکمی کردن.
کاروان نشی: چیشتی پیازو، هیلکه و شورباو.
کاروانهوان: کاروانچی.
کاروانچیتی: کاروانثانی.
کاروانچی: وولآخدار، مه کاره چی، خمرینده، خرینده، کاروانکار، کاروانموان، (باد)، خاوند کاروان، کاروانی، (باک)، کاروانثانی.
کاروانسرا: خان، قوناخ کاروانی، کمرخان، تیمچه. — دار: خانچی. — داری: خانچیتی.
کاروانقان: کاروانچی. — ی (باک): کاروانچیتی.
کاروانقمان: کاروان کوژه، که یوان، نمستیهره ییکه کمزمتیرک پیش سپیده هملدی.
کاروانکار: کاروانچی. — ی: نمستیهره کی نمونده پرنسنگداره ده لیتی گه لاوژ، کنیه مشهور هملدی، نمستیهره کی گشه هیندی جار زور له پیش به یانیدا هملدی و کاروانچی به نمستیهری به یانی دهران و باره کمن.
کاروانکوزه: (همورا)، کاروانکوشه، داریکسی بیگه لایه به قهدهر پشتیندیک دریزه و بزمیریدا پلاو ده پیتموه به تهری هیچ ناسوتی گویا چینه کاروانچیک زوریان هولده بویان نسوت تیکرا لهسمرمان مردن.
کاروانکوشه: (همورا): کاروانکوزه.
کاروانی: (همورا): کاروانچی، کمسیکه له گیل کاروانی بی.
کاروانی: هیزی کاره بایی.
کاروانخ: چیا به که کموتزه لای باکوروی پژهه لاتی پواندزیره و به مندرتیره نو سواوه گمرووی سمرایان له نیواندایه و کموتزه پشت مندرتیری و زورینده. لیتوار، کمنار، قمراخ.
کاروانش: قاپروش، کارپوش، گیاه که گولی وه کو همزنییه به زنییک پتر بلندده بی نارا ل دهیخوا تویه کمشی وه کو جو دهری به مالآتان، گولی پراسیش و همر گیاه کی گولی وهری بچی پیته ده لیتن: — هملیک: گیاه که له ناو گول و دیرای توتیندا سوزده بی میلمی توتنه و له ناوی دهبا، وولآخ بیخروا ده پته قیتی.
کاروانی: بهوانه: کارهبا.
کاروانبار: کار، فرمان، نیش و کار. — اخوکر: خوناماده کردن.
کاروانوت: (باک): گیزه.
کاروانوس: گیاه کی بونخوشه تیکل به مندرتیک خواردن ده کرت.
کاروانوش: کارپوش.

کارین: جوگه ییکی ناوییه، که به درتیزی سمری داپوشرابی، چوخمه، قوموشیگه، (نمده)، قومش، کووره.
کارینو: ناوی که له کارین بیتنه دهره وه.
کارینه کمن: کارینه کمن.
کارینه لیدان: هملکندنی کارین.
کارینه شاهره: کارینهی ساوا.
کارینل: (که): کارینه کان.
کاری: کاریگر، به کار، به تمزوو، کوژنده، کاردو، کاردی.
کاریت: (باک): همنگورین.
کاریته: (کو)، تمه، (بابا)، نیرگه، نیرگه، (که)، راجه، دیرگ، (جا)، همورا، تمراج، (خو)، خساره، (که)، خساره، نیلمل، کوپی، پرد، گارینه، داریکسی نمستوره به نیرپه استی ژووریکسی دوره چاوه دا رایله کدی و داره کانی داره رایمش سمریکیان لهسمره وه و سمره که ی تریشیان ده خرته سمردیوار.
کاریته ییشتی: تیله قی پستی، کارگاه، به پره ی پستی.
کاریش: (باک): کارپوش، گیاه که.
کاریگ: (باک): کارینه.
کاریگر: و مستایکه، که له کاری خویدا شارهزا و نیشکمری، دهرمانیکشه له جسته کاریکات.
کاریله: (باک)، کاریگ، (همورا)، بزله، بوزله، کارژوله، کاره، (دور)، کیری بز، (فه)، که، (دنگی)، (ک) وه کو دنگی (کی) وایه. — ساوا: کوژنیه، (باک)، کاری شهمزه.
کاریلهی ساوا: کاری ساوا.
کاریلهوان: بیتچوهران، بیتچان، بهرهمان، کارهوان.
کارین: (باک): توارن، شان، به کاره، بتوانه. (پروا)، کادین، کادان. (پروا)، جیگای دانو تلهی سموره و داعیایانی دیکه له زستانیندا.
کارنکزه: (همورا): دنگی خوش و ناوازی ساز و سمستوری.
کارنوالک: (همو): نمر چیلکه یه، که قهفانچلهی پیداده پیتموه دان و داوی پیته یه.
کارنویه: پروناکییکه له نیوانی شمو و پژه لایه پیداده بی.
کارنویه: کازتوه، پروناکییکه له نیوانی شمو و پژه لایه پیداده بی.
کاز: (باد)، (باک): داری سنویم بۆ خانوان دسته دا. (باد)، (باک). گولوی دهر و ناویشم. (که)، توویژو کراسی مار، کیفه مار، توویژو مار و پیست و نیش به توویژو گیانداری تریش ده لیتن.
کازو: (بابا): جووره ترینه کی بزمارکوتی مزه.
کازوه: (بابا): جووره ترینه که.
کازوی: جووره ترینه کی بزمارکوتی پشی مزه.
کازه: (که): کازه لای سمری.
کازه لاک: کازه له.
کازه له: میچی نیشک و که لای سمریه، (کو)، کازت، کاپیل. قال کامرزی.

کاسه‌مهن: جوړه ده‌فرنگه هرچتی پی ده‌پتوری.
 کاسه‌سهری (هه‌ورا): کاسه‌ی سهر.
 کاسه‌وکه‌وچکی شکو: مائی ویران و کاول.
 کاسه‌ی نه‌وژو: چالاییکه لیسر چوک کاسه‌ییکه له سهره لاق و سمی پی ده‌جوولی.
 کاسه‌ی چاو: (هه‌ورا) کاسه‌وچمی، کاسه‌ی چم، کالانی چاو.
 کاسه‌ی چم (هه‌ورا): کاسه‌ی چاو.
 کاسه‌وچمی (هه‌ورا): کاسه‌ی چاو.
 کاسه‌سهری (هه‌ورا): کاسه‌ی سهر، کله‌له، کله‌له‌ی سهر.
 کاسه‌ی خونه‌چی: کاسه‌ی شکوفه.
 کاسه‌ی ره‌ش: بوکسیک یا مالیک به‌کار ده‌بری، کسموانه و به‌تایه‌تی له جیژاندا پی چیتیت پی.
 کاسه‌ی زوانی: کلاوه‌ی سهر نه‌وژیان.
 کاسه‌ی سهر: کله‌له‌ی سهر، قاقلوک، کاپیل، کاره‌له، قاپی سهری، (باد) کولوخ، کاره‌له‌ی سهری.
 کاسه‌ی سم: قاپیلکی سم.
 کاسه‌ی سمه: چالاییکه له لای راست و چپ‌ی نیسقانی سمته‌وه، کنتیسقانی رانی تیداده‌جوولی.
 کاسه‌ی گوژ: کاسه‌ی گولان.
 کاسه‌ی گوو: کاسه‌ی پیسای.
 کاسه‌ی گووچکه: کاسه‌ی گوی.
 کاسه‌ی هملیوان (نرده): کاسه‌ی هملاران.
 کاسه‌ی هملاران: سفره‌ی هملاران.
 کاسب: کسپیکه خمریکی کسب و کاری، پیشه‌ور.
 کاس بوون: تاسان، ووپوون، گیتیموون.
 کاسبی: کرین و فروشتن، خمریکی کسب و کار بوون، پیشه‌وری.
 کاسک: کسک، سوز، سوزایی، شینایی، سوز. (باک).
 کله‌بامه‌ی نه‌وژو: کاسه‌ی چوک. کاسه‌ی نار و چیتیت و چتی تر.
 کاسکون: تاساندن، ووپکردن.
 کاسمه: نانپکی تیریه، که پون کرابیتته هه‌ویره‌که‌یوه.
 کاسنی (نرده): گیای چه‌چه‌قه.
 کاسو: قاشق.
 کاسوچمی: کاسه‌ی چاو.
 کاسوچ (باک): کاسوچ، تهره‌داس بۆ دارپرن.
 کاسوچ (باک): کاسوچ.
 کاسوولی (باک): تهره‌خمی. — کرن: خسته‌پشت‌گویی، گسوی ندان.
 کاسی: ووی، ده‌بنگی، گیزی، گیتی.
 کاش: شیشه‌ی گوشت برزاندنی، کیلانی زوی، ته‌پولکه. خوزگه، بریا، بری به بریای خوای پایه، کاشکی، خوزی. (باک) کیشان. — کرن: ودره‌نگ‌خستن، کیشان.

کازک (باک): بنیتستی مسته‌کی.
 کازوله: کاریله‌ی ساوا، کاریله.
 کازوماری (هه‌ورا): کراسه‌مارانه.
 کازوپ (کو): کاره‌له. ده‌لاقه‌ی نیو دیوار.
 کازوپ (دزه، نورو): مه‌لاژگه.
 کازوپه: نهرماییکه‌ی سهر نیتوچوان، (موک) کاکپله، خلیته. (بابا).
 شمویلکه، خالیکه.
 کازوله: قاخلی، سیاوله، ره‌شک‌نانون، قاخلی.
 کازی: تووژی ماری.
 کازوله: کاریله.
 کاس: بی‌هوش، تاساو، تاس، گیتز، سهرسام، ووی، ده‌بنگ، سپ، سپه‌وه، کسپیکه لیسر کاسی و ووی ده‌نگ نه‌کا. (لو) کولورو بوش، چال، قوول. (سهرگه) شیشه‌ی تفنگی.
 کاساله‌شینکه: کهنده‌سمه.
 کاسان: بی‌هست و هوشبوون.
 کاسه: تاسی‌ناو و خوشاوو نیتو، ناوه‌خوزه، به‌رداغ، به‌رتیل، کوجیلای ناوی، بادی، (باک) بادین، کوژک (بو‌ماستی) وله‌داره، کاسک، قاپ (هی چیتیتیه) تبه‌ک، کاسه‌ی ناوی. (هه‌ورا) قاپ، نامان.
 کاسه‌ناوسی: دو ده‌راوسین، کناویناو چیتیت بویه‌کتری بنیتر.
 کاسه‌پشت: ره‌قه، کیسل.
 کاسه‌پشتی ناوی: کیسل‌ی ناوی. (فه) ره‌قه.
 کاسه‌پشتی ده‌شتی (فه): کیسل.
 کاسه‌چین: سفره‌چین. — ی: سفره‌چینه‌وه.
 کاسه‌ده‌راوسی: کاسه‌سفره.
 کاسه‌سهر: کله‌له‌ی سهر، کسمپشکی مرؤقی تیدایه.
 کاسه‌سپ: په‌ریکه‌که کاسه و قاپ و کمل و په‌لی پیده‌شون.
 کاسه‌سفره: کاسه‌ده‌راوسی، شیوه‌وار چیتیت ناردنه‌بو مائی ده‌راوسی‌یه‌کی تازه.
 کاسه‌سم: قه‌پیلکیکی ره‌ش و ره‌قه به ژیری پیی یه‌کسم و په‌سمو‌لاخ و نارالانوه، کهنه‌گوشته و نه‌نیتسقانه.
 کاسه‌شون: جووژیکه له بیلده‌دارینه به‌لام نم ده‌می دریزه‌خه‌لی پی نم دیو و نمودیو ده‌کری.
 کاسه‌شور: گیایه‌کی گه‌لاپانی زیره. کاسه‌سپ.
 کاسه‌که‌ل: کاسه‌شکار، نه‌شک‌موله‌تیکه ناوی تیده‌کری بۆ مریشک و سه‌گ.
 کاسه‌گه‌ردانی: کاسه‌گه‌رانن، جلانه.
 کاسه‌له (موک): نه‌بلق، به‌له‌ک.
 کاسه‌له‌شینکه: بالنده‌ییکه به‌قه‌د کوژت‌یکیه شین و کسکه گزشتیشی ده‌خوری، (دور) چقه‌شین، به‌فره‌شین، به‌دره‌شین.
 کاسه‌لین: نوسن، پاشماوه‌خوز، نه‌و کسه‌یه قاپان بلیتیتیه‌وه. مایس لممزی پاشماوه‌خوزه. — ی: پاشماوه‌خواردن.

کاشکی (باک.): کابنشکی، له پيش کاتي خویدا زان، بهر خامه: له پيش کاتي خویدا زاوه.

کافل (باک.): کاول، ويران، که لاره.

کافلان (باک.): کالان.

کافلانان (باک.): برژاندنوهی برينان.

کاک: کهک، کا، کهی، کاکه، (باک.) برای گموره، باچو، لمشيوي شيواز (نهدب) دابو هممو کوپو پياوړکی له خو گموره تر به کارده بری به تايبه تی بو برای گموره و بابی جحیل. (همر.) لاله. (باک.) سهوژ. کیک.

کاکا (باک.): جووره میوه ییکه.

کاکاو: بادامی هیندی هار دراو وه کوپو قاوه به چاوه ده خوریتومه.

کاکه (همرا.): کاک، کا، نابرا.

کاکهوک (باک.): کرکرچکه کی که پو گووی و شویتي تری لمشه.

کاکمز (نمده.): قاقمز.

کاکهشان: کهشکشان، کاکیش، کادس، کاکهشین، کاکشان، (بار.) کاکیشان، پتگی کاکهشان له حمودا شموانه دهیبري سپی و پان دور و دریزه، که له زوری کوپونموهی نمستیراندا دیاره.

کاکهشین: کاکشان.

کاکهئ: براله له پووی خوشمو یستییموه به کارده بری بومردوم.

کاکهین: خیلتي کی کوره له نریک کهرکویه.

کاکهمه: په کیکه له دوازه بغه کانی، که به گوزانی ده کوترتین. نیوی پیاو انیشه.

کاکرسپی (باک.): پیش سپی.

کاکروس (باک.): پاقله.

کاکری (باک.): بزوی همرا.

کاکشان: کاکشان.

کاکشن (باک.): نمو بمشه بهر سینگیه، که بی تووکه.

کاکشیر (نمده.): قله بیر، قپ، خنچکه، پژشتی که به ناز و لارو له نجیوه.

کاکشک (باک.): کارگ.

کاکل (باک.): کاکوژ.

کاکل: ناوکی کوپوژیکیه به ساخی له تیکوله کی بیتهمه ری، مغهز، قیقو، (همرا.) کاکله، مژگه. برنج یا ساوازی که له گشت بمشه کانی تر درشت تر بی.

کاکله: ناوکی کوپوژي پاکراو. برنجی که له ی پاکراو.

کاکله ی سینگ: تیسکه ناسکه کی خوار سینگیه، دنده.

کاکله میووشان: مندال دهنه دود هسته، دهسته یهک خوی دهشارتومه دهسته کی دووم، که بیانلوزنموه سواریان دهن.

کاکله مووچه: کاکله کوپوژ، که به خری بیتهمه ری.

کاکله مووشان (نمده.): تهنونی جالجالو که یه، په سپه کوله، (نمده.) جولا یی کهه. حمماوکی مندالان همدیک خول ده که نه کوما که مکمه ناوی به سرداده کهن تاسر انسه که ی به قعد قام کیکی ده پسته

کاشته: وهرزی، کشت و کتلان.

کاشتن: کتلان، وهر دپین.

کاشخانک (باد.): بن میچ.

کاشکفی: پیتاوی خلیسکین، وهستای خلیسکین*.

کاشکای: خوزگای.

کاشکایه: خوزگه.

کاشکایه کوو: خوزگایه کی.

کاشخانک: بن میچ.

کاشکایه کی: کاشکی، کاشکایه کوو.

کاشکای: کاشکی، کاشکایه وه کوو.

کاشکون: وهره ننگ خست، پاکیشانی چت له بریزیموه بوزمی.

کاشکی: خوزگه، خوزی، بریا.

کاشمه (باله.): گیایه که ده خوری و ده کرتیه ناو په نیرو ژاژی و کهشکوه، تام و بونی زور خوشه.

کاشو (باک.): چه کوچی دوسمه. (باک.) چوگان، گوزان.

کاشوو (باد.): داریکه، که یاری شه قیتی پیده کری.

کاشوونی (باد.): شه قیت.

کاشی: قابی که له قوی سور سور کر ابیتومه و تنک و جوانه. خستی په نگار په نگی تنک و جوان بولسموه نیومال و هدیوان و کوشکان بگیری.

کاشی ساز: که سیکه کاشی دوست بکات.

کاشکینه (کو.): کوپوله ی شینی پژنییه.

کافمز: قاقمز، نامه، نووسراو. — بهر: قاقمزهر. — دان: قاقمزدان. — پژشمن: قاقمزی شووشه یی.

کافمزسلو: چتیکی لووس و قورسه قاقمزی پی لووسده کری.

کافمزی شووشه یی: قاقمزی په روشن.

کافمزه یی: قاقمزه یی، هله گری نامه.

کاف: ناوی تیبی کی نابیی کوردیه.

کافرممان (قمره.): گوپوزانی سمرتاشین و نیت.

کافروش: که سیکه کای بهر زشی.

کافک (باک.): گوزه کوپوله.

کافوور: جووره که تیره ییکه له داری کافوور وهرده گیری بونی خوش و بهر خه بو که لی چت به کار ده بریت، گیایه که گوله کی شینه وه کوو دوسه ی وایه بلندابی به توب بهر ویدا پان ده پسته بده کی ده کرتیه نسپون و له هممو جووره نسپونیکتر باشتره.

کاف (باک.): ۲۵ مانگی تاب.

کافار (باک.): همریم.

کافر (باک.): کاورو، بهرخی په کسالییه.

کافری (باک.): ناوی جووره همارتیکیه.

کافزیم (باک.): کف.

قور دوایه لسمسی یا له چو اولاره کونی تیده کمن و خو له کدی دهرده دن
وه کوو گومبزی لیدی.

کاکلدار: مه غدار.

کاکلی گووینز: ناوکه گووینز.

کاکنج (نمرده): بووکی پشت پرده، که زاوا هیشتا نه چوبیتته لای.

کاکو (کز): کایه که به تموای له ده خله کدی جووی بوو بیتته.

کاکوژ: فلکه، فکله، کاکل، کوودیل، کوودله، (همورا). خولامانه،
خولامانی، (زا). پوژ، پهرچمیکه به پشت مسمری نیریناندا شوو ده بیتته
و به قرتاوی هیترابیتته.

کاکوژ مهل (نمرده): فشه کلاونه، بالنده به که.

کاکوژ به گورووژ: پوره لهک، کاکوژ به گوریزه.

کاکوچ: چد کوچ.

کاکوچیل (زا): چیتستی ترخینه.

کاکیزک (کز): چنده که.

کاکیز (نمرده): قلمبی.

کاکیش: کاکیشان، کسپیکه کای بکیشیتته.

کاکیشان: کاکیشان، کیشانموی کا.

کاکس: کاکه.

کاکچ

کاکس به کاکس: بژدهشتیک به کارده بری، که پان و دور و دریزی و
چول و هزل، بژ پنگای دور و دریش به کارده بری.

کاکیل (موک، همورا، جا، همو): دیانکا کیله چواردان لسمری
و چواریش له خواری دوو له نیوانسی خلینه و دژکی دان،
شمریکه، چمانا، کاکوله، کاکه لی.

کاکمژ (نمرده): قاقمز.

کاکل: سوواخ، سوواغان به قو، سوواغی قو.

کال: له دوای (کشت) ه وه دی وه کور کشت و کال. نه که پیشستو،
میوه کال و نه که پیشستو، گوشتی نه کولا و نبروژ، خاو، تازی، کال و
کرچ، کالک، نه که پیشستی، تهملک. رهنکی کال: کمرهنگ، رهنکیکه
له بره تاو یا شوشتن و یا کونی توختی نه مای و رهنکی سووک
هله که پایی. (باک) گنج، لاو. (نمرده) کشت و کال، وهرز، کالین،
کیلان. ی کال، نازالی زک و زا نه کردو. چاوی: نه ره شه و نه شین.

کال (باک): ی بون: پیرکردن، پیر، کال و کالک: بابوای پیران، خزم و
خویش، باپیر، خرم، پهروش، همناسه کال: همناسه پهروشاوی.
(باد) پیر، تمه نیکه له نیوانی پیری و جی تیلدایی. (باد) بزنی
نیوجوان سپی. بزنی کال: بزنی که له دم و چاویدا خستی زهرده بی،
به بزنیکی ره شیش ده لین، که گوئییه کانی زهر دیکسی قاده بی بیت یا
بنگوئی سوورو یا زهر یاسپی بی یا ناوجاوانی سووربی و یاسپی.
(باد) نه که پیشستو، کمرک، ناپوخت، (همورا) نیواو. (باد) کسپیکه
رهنکی سپی و جوان بی. (باد) کوسه، بوکیمبارانه. (باد) داوهره.
کالا: کاله، پیتاو، کالو، کووتال، (همورا) پارچه، والا، چتمهک،
شتمهک، کمل و پمل، خشل، چه کی نافرده تان.

کالوت (نمرده): تالان، کالمت، کالته. به چو: به تالانچو.

کالافنگ: گه لای گیای پتواسی.

کالاکوت: کوتکی جل شوشتنی، کلارکو.

کالاکوتک: کوتکی جل شوشتنی.

کالان: (باک) کافلان، (فه) قلاف، (همو، همورا) کیلان.

کالانه: چالاییکه، که گلینتی چاوی تیدایه.

کالاندن (همر): بالاندن، (دهنگی مهریه)، پمزد کالیتی.

توره که بیکی تنکه، کمیشکی تیدایه، توره می میسکی.

کالانوک: پیستی سمر.

کالانی (باک): کیردی کالاندار.

کالای (همورا): کیلان.

کالاور: کالپیتاو، پیتاویکه له چمرمی خاو دوستده کری بژ ناو به فرو
قوی زور.

کاله: کالک، شمک، (همورا) خامینی. کالا، له چمرمی گارنیر
له پیده کری و به من قایم ده کری.

کالهوروش: بروشی گفی پلخوردرکرو و نیوه هارپ دراوه و نیوه کولاو.
جوویریکه له تهره، که وه کوو بروش ووردی.

کالهی: نه ندازه که بژ بارنی بهر به قند نستورایی کاله پییک به فر.

کالهیچ: پهری که له پیوه ده نالیتی و کاله کدی لسمره وه له پیده کری.

کالمت: کالت، تالان.

کالشیف: زهویه که کیلایی و له پاش کیلانی باران لیبی نه دایی.

کالشین (کور): (همو) چه قاله، شووالشین، شووالشیلک. (که).
بایف، داری چه قاله و به بهر که ش ده لین وایم.

کالهک (باک): کله که، کله که، خرم و خویش.

کالهک: (همو) گندزه، گوندزه، خمروزه، (لو) خمروزه، کالک،
جووره تمه کارتیکی هاوینیه جووری زوره قمرهوی = قمرهوی، فاتمهو،
نالتی نای، همره به بتو ده چینی گه لای پانه و تهری به سمر زهویدا
دهروا وه کوو شووتی و خیار و تریزو. کاله کی نه گیشتو، زرک، کالک،
کوله.

کاله کال: باپهاری مه پانه له کاتیکیدا، کهره که بیان بینن.

کاله که رشتی (خو): کاله پییک له چمرمی گامیتی دوستده کری.

کاله که شامی (موک): جووره کاله کیکی دریزو که یه.

کاله که گا (خو): کاله ی چمرمی گایه.

کاله که مارانه: گووژالک، که کره، خدیاری دیمی، گیایه کی دیمییه و
دو چمنه یه کیکیان وه کوو میو تهرز داری بریکی خرده کری و ده خوری،
نهرتیران وه کوو شمامه وایه زور تاله و گووژالکی پیده لین، بژ زور
جووره نه خوشیان دمست ده دات بنه که ش به وورد کراوی بژ برین و کرماوی
باشه.

کاله کوت: میوژیکه به دمسک و دژ یا به دس هاوونگ کوترابی و
کراپی به شمریت.

کاله کی دهنگ همرمی: کاله کی که دهنگی وه نی همرمی ده چی.

کاله کی گولهرچن (موک): جووره کاله کیکی زور شیرین و دهنگ
گوره یه.

کاله مستانه: کلارین، گمه یه که.

کالمه‌مستی: کالمه‌مستی، کالمه‌مستانه، جوړه یاریه‌کی منډالانه، په‌کېک چټکی له‌قولي مستیدا ده‌شارت‌مویه و هم‌کسټکی بیدوز‌ت‌مویه ده‌بیته هی وی.

کالمه‌مشتی: کالمه‌مستی.

کاکله‌مووشان: جال‌جالوکه.

کالمه‌مووین: کالمه‌ییکه هم‌موی لم‌بنی موو دروست‌کراوه.

کالمه‌مووید (خو): کاتی به‌یانیه، کنه‌مزوو و نه‌زور دره‌نگ‌بی.

کالمه‌مووون: کال‌بوونه، ده‌نگ پزیشتن.

کاله و پتلو: بوچتانه ده‌لټن. که له‌پیده‌کړن وه‌کوی پتلو و گوروی و بده‌ک پیچ و گوروی نه‌م‌نویان.

کاله‌هیش: زهریکه تم‌واو کټل‌رابی و توویشی پیوه‌رک‌رابی، په‌ک‌ه‌بیته.

کال بوون (زا): پیریون.

کال‌بوون: بټه‌نگ‌بوون، په‌نگ کم‌کردن. — موه: چوونه‌وی په‌نگ.

کالسه: کالسه، عمر‌بانه‌ی سوری.

کالک: نه‌گه‌یشتو، خاو. (که.) کالک، کال.

کالک (باک): کاله، باپیر. (بار، که.)

میره‌ییکه نه‌گه‌یشتی: کم‌پک، کوله، ته‌ه‌لک، زرک، کال. (زی.) سوه‌ته، قمر‌تال‌ی چکوله، چنهرزی.

کاکله‌بو (پو): کاکله‌گورزی لم‌سر ناوری سوورده‌کنه‌وه و دوایه ده‌یکوتن و له‌تیر چټستی ده‌کن.

کاکله‌گوروی: کم‌کول.

کاکله‌کن: میره‌ییکه به‌کالی لی‌بکرت‌مویه پیش‌گه‌یشتی. قونیر‌یکه پیش‌گه‌یشتی ده‌رگای بکرت‌مویه.

کالکی (باک): شیر‌گری، مافی میرات‌گری.

کالیکه: چوار‌ددانن لم‌بنه‌وه، که کم‌وتن ده‌رنا‌ینمویه.

کالوش (موک): چټستیکه: دزی خستی کم‌شکی سو‌اوه‌وه به‌رنج و یا ساواری لی‌ده‌نین و پزن و پیواری به‌سرداده‌کن. پتلو‌یکه لم‌سر قوندر‌مووین و نیتر له‌په‌ی ده‌کری له‌کاتی قوپ و چل‌او‌یدا.

کال و کرج: کال، چتی زور‌کال و نه‌گه‌یشتو.

کال و کول: نه‌گه‌یشتو، کال و کول.

کالووه: شیر‌ی ژه‌نگ‌ای و کال‌تشکاوه.

کالومه‌کال: کشت و کال، کشت‌زار، کټل‌راو، نه‌کټل‌راو.

کالټ: نیتری ناره‌تانه. منډالی سپیکه‌له. کاله. نه‌گه‌یشتو‌یی، نه‌گه‌یوی میوه و نه‌کول‌وی گوشت.

کالټن: کالان، کټلان.

کالیار: تر‌یزوی هره‌ گوره‌به‌ بۆ تووی ده‌پل‌رت‌مویه.

کالیان: هه‌ل‌کالان و توک له‌په‌کټک کردن، خو‌پن، داخو‌پن.

کولیت، کالټیگا: حمشار، حمشار‌گ، شو‌وتییکه له‌ه‌م‌زگ و ه‌م‌ژال و پووش و گه‌لا دروسته‌کری پاوچی خو‌ی تیدا له‌حمشار‌ده‌بی بۆ کوژتنی نه‌چیر.

کالټیگا: شو‌وتی کولیت، کالیت.

کالسه‌که: پایتون، فایتون، کالسه‌که، ناره‌بانه.

کالسه‌کی سهری‌ه‌فر: عمر‌بانه‌ی سهری‌ه‌فر، باخټل، تاخوک.

کالیه‌مست: گه‌غیکه له‌سمر‌خرمان بدری به‌ه‌م‌ژار، به‌لام‌بناوی زه‌کات‌مویه‌نبی.

کالټن: کټلان. (باک.) بالاندنی به‌رخان. (په‌وا.) گریان. (نم‌رده.) کټلان.

کالټنچه (نم‌رده): جوړه کوژه کی‌ریله‌ییکه.

کالوش: چټستیکه له‌کشمیش و گورزی کوتر‌او و پزن و دزک‌مشک دروسته‌کری.

کام (موک، بابا، که): بۆ دیاری کردنی چتی پی‌ویست بۆ پرسیاره، کټپا، کامه، کامه‌تا، کټرک، کامیان. نه. نه‌خو‌ش‌تکی وولا‌خانه: نه‌گ‌مر له‌نیټر چمند وولا‌خ‌تکی جو‌به‌هم‌وون بدری به‌په‌کټکی نم‌بی یا دره‌نگی بدر‌ت‌ی ده‌لټن — ی کردوه تاکامی نه‌م‌اژنن چانا‌بیته‌وه و جو‌شی پی‌ ناخو‌ری واته تا به‌سو‌ژن بن‌ددان سو‌ژن ناژن نه‌کن و کم‌تیک خو‌وتنی لی‌ نه‌یبت چانا‌بیته‌وه. به‌خت، ناره‌زوو، هات، مهبست، مراز. (باک.) جه‌نجر‌یکه له‌داری گیره‌ی پی‌ده‌کن.

کاملخ (باک): پان، سمتی مرؤف و گیان‌داری تر.

کامار: کمه‌(کوه) ی بټ‌زنگ و ده‌فه.

کام فانون: به‌سو‌ژن بند‌دانی وولا‌خ و په‌مو‌ولا‌خ و نیتر ناژن‌ینه‌وه، که کامیان کرد‌بی.

کاماش (باک): تووتنی سبیله، که‌به‌سوزی ووشک کرا‌بیته‌وه.

کاماف (باک): ناوی پاوه‌ستار، ناویکه، که‌له‌جو‌گده‌اما‌بیته‌وه دوای به‌رنی لم‌سر‌چاوه.

کامه: کام، کټپا، کامیان.

کامه‌تا: کټپا، کټپا‌تا.

کامه‌تانی: کټپا، کامه‌پان.

کامه‌له: کټپا‌یه؟

کامه‌ران: به‌کام و ناره‌زوو گه‌یشتو. — ی: به‌نامانج و ناوات‌گه‌یشتن.

کامه‌کامه (که): چاو‌بردان.

کامبلخ (باک): کم‌باخ، کاوول، وټران. — کرن: وټران‌کردن.

کامپران: خو‌ش‌بخت، به‌ختیار، کام‌په‌وا، به‌دل‌خو‌وازه‌یشتو. — ی: خو‌ش‌بختی. نیتری پیا‌وانه.

کام‌کردن: هه‌لام‌سانی مه‌لا‌شروی وولا‌خی په‌کسم له‌کاتیک، که وولا‌خ‌یتر له‌به‌ر‌چاوی وی نالیک بخوا‌هی وی له‌بیر‌ک‌رابی یا همر‌نم‌بی بیده‌نی و پان دره‌نگی بده‌نی.

کامل: چتی پی‌نگه‌یشتو و گه‌یو، تم‌واو.

کامن: کامه‌پانن، کام‌ن.

کامو‌خ (زا): کم‌تیکه تر‌ی بگوشی.

کامو‌یی (باد): کام‌کردن.

کامووس: کابوس، موته، (ه‌مو.) موته‌که. — ک (کو.) موته.

کامیان: کټپا‌پان.

کامپړه (باد): که‌له‌لی سمر.

کان: کانگه، لاژوارد، نمر دزین، به چیتگیه کی واده لیتن، که سروشت له زپړ و زپړو بمردي نرخدار کوی کرد تیره کونی ده کم و دهری ده هیتن. کونیکه، کمدار تاش به نسکه نه لهداری هملیده کمئی.

کانال: درنال، درگه، کرتال.

کانالی: (همورا): دوگمه.

کانه (باک): (نستور، گپ، زور، (فه)، کون، کمون. **کانه زینه:** کانمزو وانه، چالیک به دریزی لیه اهو پهنجره دا هلدکه مریت بۆ نهری شووشه تی بخیریت.

کانه زوونه: کانیکه، کمزمانه ی داری تیده خیریت قبولایی جیگای شووشه لیه پهنجره دا.

کانه شکاف: کانشکافه.

کانه شکافه: کانیکه دریز کوله به دار تاش به چیتگی تاییه تی هملیده کمئی لسمر باری دریزی بۆ تپیردنی شووشه یا تهخته.

کانه شکاو: کانمشکاو.

کانه نیا (نهره): پرواندن.

کانه زه (ک): پالمران.

کانه زوک (باک): کانیزوک.

کانج (هکا): بیتوره، بیتشواز.

کاندا (شبه): بۆ کوئی، کوئی، کینه درئی.

کاندهو (باک): کوندز (بۆ مانگابه کارده بری).

کانک (باک): قۆچه قانی.

کانکمر (باک): ددانه کانی برۆکی خوارمه.

کانکمرک: نهر پری به برزی برۆکی خوارمه، پایانی به برزی برۆک.

کانگ (بار): خالخالی گموره گموره، پتوک پتوک.

کانگ: کان، لاژوارد، گۆنهر، هاروت، بنه بان، قولایی، له ی دلموه له قولایی دلموه. همره، کات، بناغی خانوبهره و دیواران. **کانگه:** کانگا.

کانگیر: تات، تهخته به بردی رهق و پانه.

کانوون: دوو مانگه له نیوانی تشرینی دووم و شریاتدا، به فرهمبار. — **پیشی:** پیشی کانونی یه کم. به فرهمبار ۳۱ پۆزه. — **پاشی** سمری ساله ۳۰ پۆزه.

کانونی: بالنده بیتکه ماسی خوره وه کوو قملرایی وایه، به لام پۆزه.

کانی (همو): کووانی، (همو). کا.

کانیسه (پهوا): غیره، هه لگرتن، ده مبار. — **هه لنگاری:** پتیم هه لنگاری. — **گرتن:** هه لگرتن، ددان به جهرگی خۆدانان.

کانی: هانه، (همورا) هانه و جمعه، سهرچاوه، چاوه، چاوه، (دهر). **گیتی:** کانیاو، سهرچاوه، زهویه که له خوره ناوی لی هه لده قولی لیه هه راندایا هه میشه. (باک)، همو، کووا، کووانی. — **چا:** گلینه ی چاو.

کانیاو: کانی، چاوه، چه شمه، ناوی کانی.

کانی چو (پهوا): قولینجکی چاو به لای که پوه، (باد). کانیکا چا.

کانیزوک: کانتروک، گیایه که بۆ که چهلی باشه.

کانیک (باک): قۆچه قانی.

کانیکا چاف (باد): کانی چاو.

کانیله: کانی چکۆله.

کاو: دهره، داخ: — **ی دلی خوی پی رشت.** خۆشی، که یی فخر خۆشی، که یف، ریست. (فه). **چیا، کیتی، گمشتی** سمرکاو: گمرانی سهرچیا و همردان. (شار). **کایه، کهرهت** (له گممه دا). **نمشکوت** یا **تیسمال کیتی** سخته له مئیرمه دی چیا یاندا، **کهرهت، مهر،** عدلی به رده شانی ده لئ: **پاوچی** وهرن له پۆ پوئی، عدلی عاسی بوه له کاوی. (باک). **هوا، فیز.** (همورا). **به رقه، تاقی** نارشاخ.

کاوتر

کاوتر (همورا): کۆتر. — **ی** (همورا): کۆتر.

کاووان (همورا): ششوی تیکه له مئیر چیا یاندا،

کمه سخت و **توش بی، مله.**

کاووانهوه: کاریز کردن، چووانهوه.

کاووه (همورا): چیا به که زۆر بلند و سخت بی و سهریشی به لایه کیدا کوو پو بیتتوه، نازار و تیشیکیشه، که له مندای سهر دوم پهیدا ده بی به موی کار کردنیکی زۆرموه. داری گممه له.

کاوهری (همورا): کۆتر. — **کوی:** کۆتری کیتی.

کاوهره خۆ: هیدی، له سهره خۆ، هیتاش، پزگار زۆربه — **یه:** له سهره خۆیه.

به — وه —: به نه سپایی، دزراوی.

کاوهره: سۆله سۆل، قهره قهری کاویان.

کاوهری: دهسته سهرامه ترکی گهریده و سووک و بیانی.

کاوبا (که): وهره وی پروپوچ، خه یالانیکیه سهر لمرگی خۆیدا ده یان کو لیتی.

کاووت (همورا): مانگ.

کاودان: قاوورمه.

کاوو: به رغه، کافر، ده کو، (باک). **کههر، به رغه نیرامی، که ته منی** له پینج شش مانگان تپهر بی تا دوو سالان.

کاوپه ران: (که). به رغه به ران، کارپیکه کاتی ته گی هاتی.

کاوپه روجی (همورا): به رخی چهرخ.

کاووژ (دهر): پۆله که گایانه یه.

کاوول: خه رابه، که مباح، ویران، ویرانه، کاوولگه، تارومار، خاپوور،

که لاره، پتیا، فیهوورچو، زههر. کوپه ی گاسنی.

کاوولاش: کاوول، که لاره، له که لاره ی ناشوه ماوه تهوه.

کاوان (بار): کالانی خه نجر.

کاوله خنوو: خانوی ویران و چۆل.

کاوله کوو: کووله که ی به تال.

کاویلوون: که مباح و ویران بوون، پمان، تیکدران.

کاویلکمره ی (همورا): کاویل کردن، پوخواندن.

کاویل کردن: که مباح و ویران کردن.

کاویلگه: ویرانه، کاویل، که لاره، (هکا). **که مباح.**

کاوئی: به رانه، کاوه لی.

کاولی: بیژنگ فروش، قهره ج.

کاولی: ویرانی.

کاولی: قانگ، پوت.

کاولی: کاپین، دم بهیه کدادان و کورو جونی بنیشت و — ی نازال و مالآت، جوموئی نازال و مالآت نمو نالیکه، که خوار دوویه تی و له ناورگیدایه ده پیشتیمه ده ری بۆ کاولی و جوموئی.

کاولی: گیانداریکه کاولی بکات.

کاولی: کرفن: کاورنموه، کاورنموه، (باک.) پۆرساندن، ملبس لمر مشمولآخ و نازال و وشته بهزوری بهاران زوری ده خون و به شم یه قی ده کمنموه دو باره ده جوموئی تابتیان همرس بی.

کاولی: کرفن: واتهی قۆرو ناپهسند کردن، قسه قۆرو ناپهسند کردن.

کاولیان (نمرده.): چورزانموه، کاورانموه. — موه: چورزانموه زار لمبر خواردنی بیباری تیژ.

کاولیه (کۆ.): نه خوشییکی داری نه ستوره ناوه کسه ی پروک ده کات و ده کوری.

کاولیت (باک.): قاووت.

کاولیر (باک، زان.): میوه ییکه، وشته خوار.

کاولین (نمرده.): ماره یی زن.

کاهوو: پتر بمس کوه ده خوری، کاهی، گیایه کی گه لپانی بهارییه به تۆو ده چتریت و کوه کلم وایه، به لآم نابی به تۆپ، کمریشی هیه به قهد ناوشاخمه له کویتستاندا سموزنمی، به لآم کمی په کی تالی هیه، به کمریه کدی ده لپین (هورا.) پاخروانه، له نایینی یغزیدیاندا خواردنی دروست نییه گۆیا، چونکوو پیایکی نایینداری تیدا کوژراوه و خویینی وی پیدارژاوه.

کاهورانی (هورا.): ههنجیری پهشی زل.

کاهیل: سست و تنبیل. — ی: سستی و تنبیلی.

کاهی (که.): جووړه نانیکه بههنگوینی و نیشاسته پهرو ده ده کوری. کاهوو.

کاهیچی: کسه یکه کاهی بۆ فرۆشتن دروست بکات.

کاهین: راز زان، پۆشویژ، په ریدار، نه پتنگو، نه پتی زان.

کایه: نۆره، نۆیه، نۆره ناو، نۆره گاکل. تههلمیران، گمه.

کایه کلن (نمرده.): کایه.

کایه گا: جیگای کایه.

کایه لووش: خوار ده مهنیکه له کشمیش و کاکله گویژ و پۆن دروست ده کوری.

کایه ل: مەردومی خاور و خلیجک.

کایهن: کادان، کادین.

کایلوش (نمرده.): دۆشک، کالیوش.

کاه: نه گمر، که تۆ لیره نه بای نهم نده هاتم. بکه، نیتیر، تر، نیدی، هیکه. کاتیک، ده میکی، که تۆ هاتیه مانی نازادی نهم لمری بوم. بۆ بهندیواریش به کار ده بری: نمو نامه یی، که بۆمنت نووسی بو وه لام

دایموه. مرازیکه، که به کورتستیرانی دوو ووتار انموه ووتاری دوو ده تموده کات: نمو کسه به پیاو و ممرده ده ژمیردیت، که به کپه کنگ بی.

کابه: کماو، گوشتی نه جتر او و برژاو و له شیش دراو.

کابه: دانه ییکی په شه له بیبار (نیسیوت) زلتیه. کابه یی چینی.

کابه یی بون: ملبس له گموره بونی جوو چکی بالنده ی کوری و کتویه، که لهوانه بی گوشته کدی بخوری.

کابه یی چینی: چتیکسی دهنگ ووردی گمر میانییه وهک کونجی بۆ بهریونی دهنگ ده خوری و بۆ پوانی ده ری به مندالی ساوا.

کابه ییچی: کماوچی، کماپ برژین، کماپ فروش.

کابه یی خانه: دوکانیکه تنه کابه یی لی بیرژنری و بفروشی.

کابه یی: ختلیکی کورده دوو تیره یه، (۱) زاگا، (۲) شهموله له کمنار هملیری داده نیش.

کابه یی: داریکه قهد دارستیرکی بلنده بی به ره کدی له لیمو زلتیه گرنی گرنی درژو و کیه و ده خوری له ترشیدا بۆ مره باش به کار ده بری.

کابه یه (نمرده.): کوانه ییکی ناسینه زنجیرکی نه ستوری پیویه زۆر خانه چی له کاتی وه رزانموه دا هملیده سو پتی.

کابه یار (پها.): سه لا، مه لایان شموی هه نییان له سمریانی مزگوتان به دهنگی بلند به زمانی ناروی به خوا و پیغمبری هملده لپین، سه لا ی پیده لپین.

کابه یوو: کیهانو.

کابه یی (باک.): کابان، (باک.) کبانو، کیهانو.

کابه یی: شفه له، گیایه که له گیل سیری بکورتی و له سمر شوینی باداری داندیری زۆر به سوره. گیایه کی هاو نییه گه لپه کدی به کورتای بۆ دویشک و ماریتیه دروان زۆر باشه به خواردن و له سمر بریندانان، گوله کدی وه کوو گولی گولا تیه، به لآن هی زهر و سپیش هیه به به ره کدی ده لپین (شفه له) به قهد سیوکی ده بی و ده قه لشی و ده بیتیه چوار کوو ز ناوی سوره و ده نکیشی تیدایه، شفه له تنه بۆ خواردنی باشه، گه لای یا کو لکه کدی به ووردی له گیل ناردی تیکل بکرت و تادو کاتژمیران له سمر جیگای باداری داده نریت ده یسو تینی لک و گه لایه کانی وهک تورتک وایه.

کابه ره زهره (زه.): به ره زورور.

کابه له مه: که پله مه.

کابه ووره (نمرده.): پشتی، ناشیو، ناشو، (نمرده.) خه لو.

کابه یسه: بریتیه له سالی تمواو نهو سالیه، کمانگی شوبات ۲۹ پۆزه به چوار سالان جاریکی سالی کابه یسه تمواو ده بی سالی میلادی (زایین)، که دابش بکری به سمر ژماره ی چواردا کم و کوو پی و نما و شایانی دابهش کردن بو نهو ساله سالی کابه یسه نه گمر کم و کوو پی (کسر) ی مایمه بهو ساله نالین کابه یسه.

کابه: چمۆله. (سو.) که پۆ.

کابه: دهنگی کسه یکیه، که ددانی نه مایی، که په کپ، که په ی یهک له دووای یه کتری.

کابه ییل: بیلی کونی ده شکاو.

کابه ی (که.): پیای بی ددان یا ددانی پتیموئی نه مایی. تنبیل، سست، کهو ده ن.

کەپەز (باک.): تەپە، گرد.

کەپەزە (کە.): ئێسک گران.

کەپەک: کێم خێتە، سۆس، (شەبە، پۆژ). پەنس، سۆ، تیکۆلی گەم و جۆ و دانەوتێڵی هاردارە، کە بە دابیزتن گیرایی سەرکۆتەلی ئاردی دابیزراوە.

کەپەکەپ: مەزێ بێ ددانە، کەباخووی، فلتەفلت.

کەپەلەک (زا.): کرمی مافەتە.

کەپەلەکی (زا.): مەزێکە، کەمافەتە لێیدابێ.

کەپەنە (باک.): کەپەنەک.

کەپەنەک: کەپەنە، فەرەجی، قاپووت، فەرەنجی، فەرەجی لەگەڵ قاپووت جیاوازییان نەوێه قۆلی نییە، بەلەن دوو گووتچەکە هەیە، کۆچمەرو شیروان و گاوێ و جوتێران لەبەری دەگەن لەبەر بارانە و بەفروسمەرا.

کەپەنەکە (کە، پۆژ.): لاشەخۆرە، کەرگەز، دالاش.

کەپەنەک: بروانە، کەپەنەک.

کەپەنکە (مەو.): بەگۆلی دەغۆلی دەلێن، کەخۆی گرتەبێ و لەنێو کێفیدا بێ.

کەپەچاندن (باک.): دوواندن.

کەپەچن (باک.): دووان.

کەپەر: سێبەرێکە بریتیە لەچوار کۆتەکە، کەسەریان بەدارووەلاش گیرایی لە هاریناندا لەنێو باخچە و باغ و شووتانی تردا، سابات، سقە، زنج، قۆختە، (دەر). قووخ، (هەمرا). هەرزەلە، (شکا). حۆلک. — بۆسێبەرە، سەدیوان.

کەپەرەسەوزە: کەپەرەشینە.

کەپەرەشینە: جێژنەتێکی تاپەتی جوولەکانە لە پاییزاندا کەپەزێکی بۆمبەر و پەلکی داران دەپازێننمەو لەمەموو مالتیکیدا دوای جەژنەکەیان مێوێ دەخۆن.

کەپەرۆکە: کەپەری چکۆلە. چلەگیایە کە کەسێتیک بێند دەبێ و بێ گەلایە سەری کارتەکانی گۆلی بەقەد زەنگیانە دەردەکات خە و سوورو زەردی تێکەلاو، بەخووتو پابەماستو دەخوێ.

کەپەرۆکەبەستەن: کۆبوونەوی کەف و خلتەیه لەسەر چتی شل: پرگی ترشیاتە کەپەرۆکە بۆستو.

کەپەسول: ئەزە.

کەپەک (پەز.): کەپۆ، لوت. قیتکایی سەرشاخان، لوتکە سەر جیاپان، کلارە، قوتکە، کلۆپینک. سێبەری شاخ و ماو و کەو و کێوانە.

کەپەکەبەر: پتووبەفر.

کەپەلە (کە.): ئەسپێ مەشکانە.

کەپەلە: دەرمانیکی هارپەر و یاچتی ووردە، کەبکرتەسەرلەبێ دەست و بخوێ. — کردن: خواردنی کەپەلە.

کەپ لێگەرن: چمۆلە لەچیتیک یا کەسێک نان.

کەپن: کەسێکە لەقەسە و ناخۆتندا کەپە لێوێ.

کەپۆ: (فە). لوت، (شکا). پوز، پۆز. دفن، دم، (هەمرا). کەپ، (شکا). نەم. بێشل، بێشەل، لوت، (پەز). کەپک، (زرا). پۆژ.

پت، (هەمرا). لیت، پێجوان، کەپو، (باک). کەپی، قەپۆز، کەپوول.

کەپۆبەرا: دفن بەرا، کەپۆول، کەپۆبەرا.

کەپۆپەسان: پزان، داپسان، خووتن بەربوونی کەپۆ.

کەپۆول: لوتول.

کەپۆول (نەمە.): کاپۆل.

کەپۆولک (نەمە.): کاپۆولک.

کەپو (نەمە.): شەوێکە. بێددان. کوند، کوندەبەبوو. کەپۆ، لوت.

(فە). جوورە پەپوولەتیکە لەناو باغ و باخچە و کشت و کالاندا لەش گچکە و بال گمورە و پەنگ بۆرە.

کەپوورە (نەمە.): هەراهرە، قوولەقوول، هەنگامە.

کەپووکەرە: بەلەندەتیکە لە کاتی خووتنیدا دەلی کەپو.

کەپوول: کاسە سەر، کەللە سەر.

کەپوول: کەپۆ، لوت.

کەپوولە (پەرا): جوورە ئەپارێکە مەزێ ناشی پێدەگیرێ. کۆتکی دارینە لەناویدا، کە گەم ۶ مەست کەمتر بێ.

کەپی (باک.): کەپۆ.

کەپیان (باد.): ناره بۆ جوورە هەنارتک.

کەپیە (باد.): کەپۆلە.

کەپی لەف (باک.): لێژ، لێووزی وولخان.

کەت (مەو.): قەتی (بەلەندەتیکە)، کۆکۆرە. چوارپا، چارپا، تەختی نوستی. (زا). وێنجە، (خۆ). تاق، تاک. کەرت، لەت، کۆت، پارچە. (هەمرا). کەدی دارانە بە گەلاو. (باک). جوورە پاقلە و جوورە گیایە. شان، پترەلە ووتە ی گۆلدا بە کار دەبێ: — وکۆل: واتەشان و کۆل. لادانێکە لە ناو خانەدا ئاردی تێدەکرێ. (باد). پەک.

کەتەن: کەتێکی تەنکە لە دەزوو دەچێنرێت و سەپییە و ناسک و بەنرخە نافرەتان دەیکەنە کراس و سەرپۆش، بۆمەندوباش بە کار دەبێت. گیایە کە گۆلدارە وەکوو هەرزنییە گۆلەکی مانگەشەوی چارە لێیدا هەلەدەرێ تۆوێ کە بەکوێرایی و کۆلای لەمەر جێگایەکی ناوساوی لەشی دابین دەنیشینێتەو لە لاسکەکی وەکوو گوش هێندێ چتی تەنراوی لێدروستە کەن، بەگیایە کەش هەر دەلێن کەتان پۆنی دەگیرێ بۆ خواردن و سابوون و زۆر چتێتر. پووپۆش.

کەتەن و کەوان (نەمە.): پەردە و کولە.

کەتەنی: جوورە بادامێکی تیکۆل تەنکە.

کەتە (مەو.): جوورە قوولەتیکە، ووشکەپلاو. کەتی ناو خانە، جێگای ئاردی ناوایان. (کە). زەلام، زەبەلاح، لەندەهۆر.

کەتەپلاو: ووشکەپلاو.

کەتەپلاو: کەتە، ووشکەپلاو.

کەتەن (نەمە.): کەلەپە.

کەتەو (باک.): نەخۆشییێکی وولخانە دەیکۆخێت.

کەتەن

کهچ (باک.): کچ. شفتور، کل. خوار، کپړ، لار، کل، ناراست، چدف، نیل. خوږتل: ملیت خوږ تلکرن: ملی خوږوار کردن، لارې، کهچرډ.

کهچانی (باک.): کچینی، تلمنی کچی جحیل.

کهچایی: ناستی خوارایی و کهچی چتی.

کهچه: نارالی شاخ خوار. (شم.) لباد. فمره چی بی قوږی ناودامان.

کهچه پوږی: تورپه. — کردن: تورپه کردن.

کهچه ره (که.): بالقوزه.

کهچه پوږی: خوار پوږی.

کهچه شاخ: بزنیکه شاخیکي شکاږی.

کهچه ک (فه.): پیچ، منندیل.

کهچه ل: (باک.) سرداقناو، بیمو. سمریرنداری بیتووک، سمرگنیک.

کهچه له: جووچیکه نهختی گمورهووی و تووکی پیشووی و هری بی و هیشتا پهری تازه ی به تعواری نه پیاپیته.

کهچه لپوون: گمورهوونی جووچیه یه به جوړتک، که تووکه زوره کی و هری بی.

کهچه لباد: پارچه لبادیکي کوڼه.

کهچه لوک (باک.): چیشتیکه.

کهچه ل: سرداقناوی، بیتووکي.

کهچه لپه (نمرده.): مندل، زاورو.

کهچه لپوون: خاتون.

کهچه لوال (باک.): کچی خال.

کهچه پوږ: چدفپوږ.

کهچه پوږی: چدفپوږی.

کهچه ک (باد.): کوچک، (باک.) بیدل. — اچاږ: بیبیلې چار.

کهچه چاږ (باک.): بیدله، بیبیلې چار.

کهچه گان (باک.): لاقدریز، لوقدریز.

کهچه گانی (باک.): لاتنیش. — کهتن: لسمرلاتنیشی نوسان.

کهچه لوک (باک.): کچی پازدهسالته.

کهچه هام (باک.): کچی مام.

کهچه میر (باک.): کچی شای.

کهچه پو (باد.): کچی (پو نافرده به کاردهبری).

کهچه پو (هوار.): چینی کرزی سری مندالی ساوا و نارالته، توشکی سمر.

کهچی: له گمل نمره ش، ووشه ییکه نه انجام ده داته دهست و هکسو: چومو مه مالی دارا کهچی له مال نعبو. کم و کووړی و خوار، چدفتی.

کهچیچ (زا.): جیگای چینیه پهره وورانه له سمرانگوو لکی.

کهچین: کچی بندار.

کهچینی: کچینی، بن.

کهه لاند: نسپی پهمن.

کهته و قوږوونې (موک.): همدووک همر پلوری قوږولین.

کهتهر (موک.): بهارمند پش پهنجرانه.

کهتهره: بهرچمند نارالته ده لین، کهه دوای میگل ده کمون، نارال و په شه وولای لاواز و لمر. (نمرده.) خوسدار، دهغل، په خنه، ناهو، ننگ، بیدی، چه پهلې، خراو، گند، نه خوش، لمرولاواز بزمالات و نارالان به کاردهبری. — ی: نه خوشی، لمری، دهغلې، چه پهلې، خراوی، هاکو، ناخوتنی بعبی مبلس.

کهتهری: کتری، کهتلی، چادانی چینکو.

کهتهک (باد.): هنجیری ووشکی نارم مشکاله.

کهتهکه (باد.): په کهه که، تاکتاکه، تافتاکه.

کهته کهته: سووکسووک، خوږپوهان.

کهتن: تاوان، پمند، پیسی، هتک، نه تک، تهرن. کهوتن، کهفتن. نیشفت گورو کهت ناږ پمزی مه: نهمشو گورک کهوت نه نومهری مه. نهفت نیش کهتیه دهستی وی: نهو کاره کهوتنه دهستی وی. — جه: بهچی. — پیش: وه پیشکوتن. — سمر: کهوتن سمر، خوږاوژتنه سمر. نارگینژنگا کهتن: داره که ناوری گرت. شفت کهتن سمره: شومان بهسرداهات. — سمرهوا: نوگری په کتری بیون. گوڼا ته کهتن سمری من، نمره ی پیت کورنم تیتی گیشتم. کهتیه گوڼی من: بیستومه. بهر کهتن: چونه دهر. بهه فکهتن: ریک کهوتن، بری: — وهری کهوتن. برهش: — بهرهداکوتن، تووشی نعبوونی و پوږی په شیون. نه برتیا بیدلیسی کهتن: نیمه ریگای بتلیسیمان گرت. ژیکهتن: لیکوتن، لیفرتدران، پهرین. ژهه فده کهتن: خه مخوارن، بهرپوږشبیون. ژسمرده کهتن: وازله خو و دفتارهیټان. لیکهتن: کهوتن سمر، گیشفت، لپه ییدابوون. چرانینه، کوهدتا سیمی پیکهتنی: چرانیه، کهتاسبه یی بسوونی. بهرکا تفتنگی لمنکت: گولله ی تفتنگیم ویکموت. بهوا: — بلندبوون. چاولی: دیتن. لهر کهتن. بهش: تشتیکو لمن بکهفه نمری بدهم: نمره ی لمن بکوی من بهشی خوږ دهدهم. لهر: — وهبر کهوتن. لهه فکهتن: شمر کردن. لپه کهتن: وهو واکوتن. نافه فکهتن: کهوتنه ناویه کتری. — پیکرن: تهرن پیکرن.

کهته و پیت (هوار.): تاق و لوق، تافتاق، کهتکت.

کهته و کلفت: گیانداری زل و لنده ووز و تیکسرمو.

کهتهو: ناسنیکي دهمپانی چوارسوچی دریزکوله کلکیکي دارینی هدی دپراوی پی هملده دریتسه. ناوی کیتیکیه له شارباژر بهردی بهرداشی زوره.

کهتهو مهت: کوترومت، دهق و هک وی.

کهتهوون (نمرده.): کهمند.

کهتی (باک.)، (باد.): کهوتو، بیچاره. (باک.)، (باد.) و نجه کتیه.

کهتیه: گوږسووانی خشتی سووره.

کهتیر (نمرده.): شخړه، شخړه کیش.

کهتیره: جیوه ی گوږی و دارودره ختانه، کهزور جووړی هدی، جوی. — ی جباری: جیوه ی تپله گوږتیه. — ی سپی.

کهجان: کهچو.

کهچی (زا.): کشته کی بادراوی لووسکراوه.

که خس: پيرازي قيسکه.

که خسه (باک.): (باک.) که خسک، قيسکه پيراز.

که خسک (باک.): قيسقه پيراز.

که د: لک، شفتاليم، کت، شه غل، لڅ، شفق، کارته، کده. (خو.)

چوړه لوی داروگيا، لاخ. (باد.) کار، نیش. (باک.) میوه ی کاروکردار،

بهری کار.

که ده (خو.): (باک.) کوړی نوکر، مندالی نیرینه.

که دخووا: که دخودا، له تووژمال گچکه تره. — یی: که دخودایی،

کوړتخایی.

که دخووا (لو، فده، لهک.): کوړتخا (له تووژمال گچکه تره)، سمرزکی

چندکوړتخایه کییه. — یی: کوړتخایی.

که دکار (باد.): کارکر.

که دکهر (باک.): کارکر. — ی: کارکهری.

که دپو (که.): کوړله که.

که دپوم (باک.): که دینه.

که دپون (زا.): جهرپه ی گچکه.

که دی (باک، باد.): که دی، پام. — پون. — کردن.

که دینه: کوړپه ی چکوړه، که دو، گلینه.

که دینک: جهر، کوړپه له.

که د: گوړدیر، (فده، خهر، زا.) که د، (هورا.) همر. (فده.)

کاريله. مراژتکه بکوړته دوی همر ووشه یی کی ده ی کاته بکمر:

کاره که د، چیشته که د. میگه لی نازالان. (که د، پوا.) که د، که د، که د،

پهزان، که د، بزنا. (باک.) پارچه، لهت. بکمرکرن: پارچه پارچه کردن.

قمرز، که د، لهت. — دان: قمرزدانه. — کرن: قمرز کردن. لهسره خو،

هیدی، که مکمه. — لی کردن، لهسره خو کار لی کردن. — اتی:

که رایه تی.

که د: گوړی گران، گوړی ته پ، که میر، بی گوړی، نه ژنورا، که پیل.

پاوه ستاو، پانگ خوار دوو. ناغا. — ناوی پاوه ستاو. مهری: — مهری

بی گوړی، گوړی پراو.

که دبرخ (باک.): به شیکه له چند به شان، دهو له سمندیک کارتی خو ی

ده دابه یه کی کی له چند به شان به شیکه ده داتی. برنج چین.

که دراه (باک.): پیریزن.

که دلاؤ (باک.): که ددار. — یی: که داری.

که دسما (هورا.): کراسمارانه، تووژزی ماری.

که دسیسه (پوا.): که دسیسه.

که دپه (باک.): شوم، بد فخر.

که دراه (باک.): بانده یی که.

که دپان (زا.): چه کوچی که د.

که دانه: باجی که ران و باریان.

که دپه (زا.): مەردومی دهو له سمندی مالدار. کاری که رایه تی، و که د

که دتی.

که دپه ی که د: که رانباوگا، بوجنیر به که د به ری.

که دپه ی که د: تی که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

که دپه ی که د: که دپن، که دپه ی که د، که دپه ی که د، که دپه ی که د.

کهږه پښ: مډرتکي بڼې گوتیبه و سمر و هممولمشي پښه.

کهږه پښو (همر.): مډرتکي بڼې گوتیبه پړوي پښ و ملی بۆږو لمشي سپیبه.

کهږه پښ: گیایه کی کویتستانیبه و بهاریبه گه لای له کهږه پښو زۆر تره له ترشیاتی ده کرت.

کهږه پښه (شن.): گلپړه ی پښ به فریبه، (همر.) تهره لږوکه.

کهږه پښ (همر.): گیایه که ده کو بیزا وایه ساقه تی سوره زۆر بونی خوشه بۆ ترشیاتی ده بی و کویتستانیبه.

کهږه پښو شین (همر.): مډرتکي بڼې گوتیبه ملی مهیلو شینه و سمری پښ و لمشي سپیبه.

کهږه پښ: کهږه پښه.

کهږه پښو پښ (همر.): مډرتکي بڼې گوتیبه سمری پښ و لمشي سپیبه.

کهږه پښی (همر.): مډرتکي بڼې گوتیبه و سمری و هممولمشي سپیبه. کهږه پښه: تړونفاق، سمن، مراز، مراز ی پیشه گران، شره پږه، کهل و پل.

کهږه پښو (همر.): مډرتکي بڼې گوتیبه سمره هممولمشي سوره.

کهږه پښه: به فریکی ورډی ناوډاره به جلکا نمره ده نو س، کهله پښی زۆر ساردو تروشا ده نک ده نک له موای بڼې همره ابی، به فریکی ورډیبه له پیش به فری ده باری، (جا، همر.) به فره پو لکه. (همر.) جه نجال، کهله که. — له سمر کردن: کهله که له سمر کردن، جه نجال کردن.

کهږه پښ (نمره.): کهله باب.

کهږه پښ (خو.): که پړوي نان و چیتیتیبه، کهږه کیفه.

کهږه پښ بۆږه (همر.): مډرتکي بڼې گوتیبه سمره گوتی شین و لمشي بۆږه.

کهږه پښ سپی (همر.): مډرتکي بڼې گوتیبه سمره گوتی شین و لمشي سپیبه.

کهږه پښ سوږ (همر.): مډرتکي بڼې گوتیبه سمره گوتی شین و لمشي سوره.

کهږه پښ (باد.): کهږه پښ.

کهږه پښو: پروانه: کهږه پښ.

کهږه پښ: کهله که، زۆری گیان له بهران.

کهږه پښ: جوړه فره جیبه کی ناوډامانی بڼې قوژل و کونه، که پښه ک، فره جی. (فه.) کهږه همنجیر.

کهږه پښ (همر.): (همر.) کهږه پښ.

کهږه پښ: چیتیکه دیرانی نه بی.

کهږه پښ (همر.): میتوپښ.

کهږه پښ (باک.): مشکي کویر.

کهږه پښ: مړو قی زۆر کهږه پښ.

کهږه پښ: کهږه پښ، گۆږ.

کهږه پښ: کهږه پښ.

کهږه پښ: چیتیکه تمنها بۆ کهږه دستبندات، نمره کور تانه — یه.

کهږه پښ

کهږه پښ

کهږه پښ (همر.): کهږه پښه که بۆ فرودانی بیتوش و گیلان به کار ده بی.

کهږه پښ: کهږه پښ، کهږه پښ، پښه مینه.

کهږه پښ (نمره.): کهږه پښ.

کهږه پښ: کهږه پښ، فیله گیتیه. کهږه پښ، داعیایه کی کیتویه له کهږه پښی.

کهږه پښ: کهږه پښ، به لغیکی سمره پښه له سمرانی و چتی غناک ده نیشی. کهږه پښه له سمر پړوي بادام هله ده نیشی و تالیان ده کات.

کهږه پښ (همر.): کهږه پښ.

کهږه پښ: کولی.

کهږه پښ (نمره.): کهږه پښ، جاپی، هله لږه چی.

کهږه پښ: کهله که، به — نایه: به کهله که نایدت.

کهږه پښ: جوړه ماریکی کهږه پښه.

کهږه پښ: کهږه پښ، داله لږوکه، چوتیلکه، جوړه میتوکی کیتویه له کهږه پښ، ناوان، تری زهره و وورده.

کهږه پښ: شپوږ، شپوږ، کهږه پښ، شپوږی گموره پښ، دوکه لکیتیشی سمره پښ.

کهږه پښ: داسیکی کلکه دارینی دیرتی دم پانه به پتیه گیسوی پتیه ده ورونمره، (همر.) مه لغان.

کهږه پښ: پتیه گیسوی، کهسیتیکه به قستی خوی کهږه پښ و گیسوی گرانکات، کهسیتیکه گوی پایدن نه بی.

کهږه پښ: جوړه میتوکی گموره پښ له همنگ په یاد ده بی و همنگوینی نییه. (زاخ.) کهږه پښ.

کهږه پښ: چوپچا و گه لږه دارینی پاییزتیه، که زۆر ده که پتیه سمره پښ و له سمره پښه دیرتی.

کهږه پښ (همر.): کهږه پښ، به سترمان، همره، ساویلکه. همره پښ، بالنده پښی کهږه پښ و بۆږو کهږه پښ نایه نایه، پښه پښه بۆږو بڼی کلکی جوانه له سویتسکه بچو کتره، که ده پښه دهنگی بالی زۆر دی، کوپکوپ، قه تی، تر، وږه.

کهږه پښ: بالنده پښه، کهږه پښ، کهږه پښ. کهږه پښ.

کهږه پښ: کهږه پښ.

کهږه پښ: کهږه پښ.

کهږه پښ (باک.): کهږه پښ.

کهږه پښ: کهږه پښ.

کهږه پښ (همر.): کهږه پښ.

کهږه پښ (نمره.): کهږه پښ، کهږه پښ.

کهږه پښ: همنجیر: همنجیر کهږه پښه له سمره پښه.

کهږه پښ (زا.): بای به تهره له موایناندا.

کهږه پښ (باد.): تهره پښ، قی، قین. — قین: تهره پښ و توند و تیر.

کهږه پښ: به سام.

کهږه پښ (باک.): هاندان. کهږه پښ: هاندان.

کهږه پښ: کهله پښ، گیایه که. — ه: سپینک.

کهربوژک (باک.): گیایهکه.

کهربین (باک.): هاندان.

کهربووج: خشتی سوورهوهکراوهه.

کهربووجوک: گیایهکه گمزیک بلنندهبی و گه لای وهی داری دهچی، به لآن دروی ووردی زور پیتهیه سهری هرکه دهچو چمند گولسی زهرده کات وهکو گولسی گونسهی دهچی، دوای وهرینی قاپیلکی دهنکی سپی سی سووی تیدایه منداق دهیخون.

کهربوون: گروی گران برون. زورساردبونی ناو بهبفر یاسمهوژ، بهفراوهکه کهربووه.

کهربی (باد.): تورپهیی.

کهربین: تورپهییون، پهستان.

کهربسه: گیانداریکه وهکو مارمیلکه وایه همیشه پرو له خورده کات، کهربه، (نهرده.) پوژگارپهرست، پوژیارپهرست.

کهربه: پروانه: کهربهسه.

کهربت: کارت، لمت، کوت، کهرک، پارچه، کهر، کووز (بوخه یار و تریزو)، قاش (بوشووتی و کالهک). — بسون: له تبون. — کردن: له تکردن. (باک.) گیایهکه.

کهرتاندن: کرتاندن.

کهرت: باوه، بلندایی نیتوانی دو باخچانه، کورد.

کهرته: پارچه بیته که له ناژال.

کهرتپ (نهرده.): کهکهه.

کهرتشی: گیایهکی درواییه، ده لین له هاوینیدا گولیکی خری به توب و دروای دینتی لاسکی درتیه و تویکی خری گردی دیکای بهسهر لاسکه کهویه ده لین له هاوینیدا پونی له نیتو کونی بنین ناتووتسوه، دیکه کهرانه، شه کهرکه، شه کهرکه، توی کهنگری، جیهه کی هیه پتی ده لین (شه کهرکه) سپی و کسمی شیرینچه که بوزور جووره دهرمانان به کاردهری.

کهرتک (زا.): چتی زور.

کهرتله (ههرا.): قهرتاله، سهره تیه کی چکه یه له شروژ دروستده کری.

کهرتلهپ: وولخی بهرزی لاواز.

کهرتبون: له تبون.

کهرتپ: ملبس له مهورومی نمران دووی، قسه پره.

کهرتپینه (نهرده.): دوایین دهست له یاری گورپه نیتدا.

کهرتک (باک.): کارتک. گیایهکه. پارچه، کوت، لمت، کهر، کهرت. کهرتکهرت: پارچه پارچه میگل، بپهه.

کهرتکردن: له تکردن.

کهرتپه: کرتپه، په تاته.

کهرتوو: کهردو، نهر مرازهیه، کهبه دوو کهسان دیرای پیته لده نهره.

کهرت و پهرت (باک.): شپه پره، سپپال.

کهرتینه (نهرده.): کاکلمه ووشان، تمونی جالجالوکه.

کهرتهمگ: کهری سپی، بهنهری، بهنری.

کهرجاندن (باک.): تیکه لکردن.

کهرجلین (باک.): تیکه لیون.

کهرخ: نووسا، دهنکی: — دهنکی نووسا. بیتکه لک، له کار کهرتو. بهلغ، گوزو کویه که — بسون: واته بهلغیان گرتووه و ناوی ساردناکمن. (که، کۆ، پهوا.) راست، سنور، شویتن، قولاخ، کلا، له — باری پیشو، نهمان. گول. تیغی: — تیغیکه هیتده کول بووی، کهبه هسانی تیژن بیتوه، بۆ مقستیش به کاردهری.

کهرخان (که.): خانی کهران، کاروانسرا.

کهرخاندن (باک.): خراو و گمند کردن، تیکدان.

کهرخاو (خۆ.): بۆ، گول، دهرار، دیراو.

کهرخهوک (باک.): گیایهکه، کهرخنکینه.

کهرخنیک (باک.): کهرخنکینه (گیایهکه).

کهرخبون: خراپ و گمندبون، گنخان. دهنکسوسان.

کهرخنکینه: گیایهکه به قعد گلفی بلننده بی دهنکه کانیشی وهی جوی دهچی، به لآن قه لجه کانی له نیی گم و جوی باریکتره، کهرخنیک، (باک.) کهرخنوک، گیازاخه، سیازاخه، پووشه سووره، جوداس.

کهرخین (زا.): لهبر چاو کومتی خورده مهنیک لهبر زورخواردنی.

کهرد (نهرده.): نالانه، باخچه، سنووری باغ و باخچانه.

کهردا: کهرت، پارچه. میگل.

کهردار: کهرازو. کسیتکه کهری هبی و به کری کاری پیکیات. (باک.) قهرزدار.

کهرداری: ناژوتی کهر، کاروانچیتی، به کری کاربه کهر کردن. (باک.) قهرزدار.

کهرده نهی (ههرا.): لهبر کردن.

کهرده ی (ههرا.): کردن.

کهرده پره (ههرا.): تیکردن.

کهردپ: گیایهکه وهک قامیشی گولیک دهرده کات دهنکه کانی ده کری بنان، کهردپ، گال، هرزن، دیمیله. — تاله دیمیله، کهردپ، گیایهکه قوب تیکسی لپه پیدایه بی وهکو هرزنی وایه ده کرتیمان. کهردوو: کارتو، کهرتو. نهر مرازهیه، کهبه دوو کهسان دیرای پی هله ده نهره. نهر جوگه یه، کهله نیتو زوی کیتلارودا به کهردوو لیده در، دیراو. (خۆ.) بلندایی دیراو، (کۆ.) بارست. کهردو و کیش، کهرک.

کهردو و کیش (نهرده.): ناسنیک دهم پانه و کلک درتیه به دوو کهسان دیرای پیته لده درتیه. کسیتکه بتوانی کهردو به کاریتی.

کهرساخ (باک.): سه کویه که له خیزی پیک کومتی له قهراغ چوماندا.

کهرسهپ (نهرده.): کهربووز.

کهرسهپ: مه لیک سیوره به قعد مراییه کیه گزشتی ده خوری دهنکی وهک زهری کهری وایه، (نهرده.) مزراحی قوژ قوژیه دهسته کی. (که.) مه لیک ناوی و جووانه.

کهرسهز: خوخلوله، قوژ قوژه. جووره مراییه که.

کهرسهک (ههرا.): (ههرا.) کهستک، گلمت، سنده گل، گلمه تیک کی گورهیه، گلمتک، کولوگل.

که‌سه‌گ (که): فیل‌باز، ساختمچی، که‌سیکه بق هندی چت که‌می و بوهندی چت زوزان بی.
که‌سه‌له (باک): ناواره، ده‌ریده‌در، همرزه‌گمرد.
که‌سئل (یمن): تهرسه‌قول.
که‌سه‌ه (بابا): (همر). که‌سه، ده‌مار و نیسکیکه لساو لووتی وولاخاندا پیداده‌بی و ده‌کو لوو وایه ده‌ری نه‌هینن چا‌ناییت‌مه.
که‌سه‌سونه: مفرزه، قوژ قوژه.
که‌سه‌سون (باک): تاره.
که‌رشین (نمرده): که‌سیکه به‌درو خوی کردیته نهمی پیغم‌مهر.
که‌سه‌وک (باک): بالنده‌بیته.
که‌رک (په‌وا): پارچه، که‌ر، که‌رت، له‌ت، له‌تک، رسته.
که‌رک (باک): کرکرچه‌کی گووی و لسوت و شویتانی تر. (هکا، ناک). قلوک، په‌ستک، فهره‌جی. (همر، کز). چمه‌نده‌ر. (همر، که). داری به‌ریسه، که‌به‌رنه‌هینتی. (همر، مریشک، تمات‌دی‌که، که‌هیشتا سورن‌ه‌بو‌بی، سیخ‌می بیت‌قول، فهره‌جی بیت‌قول، قاپوت، (همر، که‌رک، قاپوتی بی، قول، عابای بی، قول).
که‌ره‌کاش: بز، جهرمه‌زه. — ی: بززی، جهرمه‌زه‌بی.
که‌ره‌که‌را‌وژ: که‌ری که‌را‌وژ، (گمه‌یه‌که).
که‌ره‌که: تمات‌دی‌که، که‌هیشتا سورن‌ه‌بو‌بی.
که‌ره‌کدان (باک): گموج. (باک). که‌ره‌گده‌ن. نیمچه‌دورگه.
که‌ره‌که‌ده‌نگ: که‌ره‌گده‌ن.
که‌ره‌که‌ه‌ن (همر): گمه‌یه‌کی مند‌ال‌انه‌یه.
که‌ره‌که‌ره (باک): گموج.
که‌ره‌که‌ری (باک): جووره‌ترتیه‌که.
که‌ره‌کرن (باک): قمرزکردن.
که‌ره‌کول: گیایه‌کی به‌هاریه به‌قده به‌رنی‌کی پتر به‌رزه‌بی گه‌ل‌ایه‌کی و ده‌کو شویتی وایه، باریکه‌بنه‌کی نه‌ستوره و پانه‌باشترین کارگ له‌کولکی وی پیداده‌بی، به‌هاران، که‌که‌ره‌کول و رسواس سهری ده‌ره‌هینا وورج گیایه‌کیان ناخو ده‌یکول کول‌که‌کیان ده‌ردی‌تی و ده‌یخو، به‌ووشکی ده‌یسو‌تین به‌مشکیه‌کی له‌گئل قسلی سابونی پی‌دروسته‌کری. گیایه‌کی گه‌ل‌پانه پاییزیه گول‌کی شینی دپوای دینی گه‌ل‌ایه‌کی بکوتری ده‌بیته پووشو. جاشه‌که‌ر، هو‌لی که‌ر.
که‌ره‌کولک: که‌ره‌کول، گیای که‌ره‌خزیه‌یه قال‌وره‌کی زور‌بلنده‌بی و کل‌وره، به‌پیری و ووشکی گه‌ل‌ایه‌کی ده‌کوتری ده‌بیته پووشو، به‌پووشو‌ده‌کشی ده‌لین که‌ره‌کولک.
که‌ره‌کوتین (باک): گموج.
که‌ره‌کوژ (نمرده): ژاله، لو‌پرک.
که‌ره‌کووش (باک): جووره‌ترتیه‌که بق ووشک کرد‌نمه دیاری کرابی.
که‌ره‌کوشی: چتی‌که و ده‌که‌ره‌کوشی بجی.
که‌ره‌کولان (باک): که‌ره‌کیتی.
که‌ره‌کووک: شارتکی کوردانه که‌رت‌زه باشووری کوردستان و به‌نموت نی‌داده‌ره.

که‌ره‌کیت (خز): شه‌ی تهنیه، (موک). که‌کیت.
که‌ره‌کیش (همر): به‌ردکیش، خهره‌کی به‌ردکیشانی. (دزه). شویتی هاتو‌چوی که‌رتیه.
که‌ره‌کی (فانی): به‌لاقه (بالنده‌بیته).
که‌ره‌کیت (کز، باک، مرک): شه‌ی ناسنینی تهنی. (خز). که‌ره‌کیت، هه‌پک، (همر). که‌ل‌کیت، هه‌ف، (بول). هه‌پ، (سور). ده‌ستک، که‌ره‌ل‌تک، (همر). پیشک، (مام). هه‌پک، مران‌تیه‌له شیش‌ناسن و یا له‌داری په‌نجه‌دار دروست کراوه تهنی پی‌ده‌کوتری.
که‌ره‌کیتک (باک): (باک). که‌ره‌کیت.
که‌ره‌کی‌که‌را‌وژ (باد): بالنده‌بیکی رهنک سموزه و ده‌کو ماسیگره ماسی ده‌گری، دندوکی درتزه.
که‌ره‌گ (که): بزنی‌که گو‌تی‌چکه‌ی سور‌بی. (باک). بار‌و‌که، مریشک.
که‌ره‌گه (همر): مریشک، مامر. (باک). به‌رمیل، کو‌یه.
که‌ره‌گده‌س: دار‌تیه ده‌کرتیه کلکی داسی.
که‌ره‌گده‌ن: داعیایه‌کی زله‌به‌قده گیایه‌کی شاختیکی له‌سهری لو‌تیه لاق و ملی نه‌ستوره، که‌ره‌گده‌نگ.
که‌ره‌گده‌نگ (همر): که‌ره‌گده‌ن.
که‌ره‌گه‌ز: که‌ره‌گس، کورت، داله‌که‌ره‌خزیه.
که‌ره‌گه‌س: که‌ره‌کمز، که‌پنک دال، که‌پنه‌کدار، داله‌که‌ره‌خزیه.
که‌ره‌گه‌ه‌سک (باک): خیزه‌لان، جی‌گایه‌کی خیزی زوری.
که‌ره‌گه‌ه‌ل‌ز (همر): کزخه‌په‌شه.
که‌ره‌گه‌ل‌و (همر): بالنده‌بیکی بزری دندووک درتزه له‌قز‌اله‌که‌چکه‌تره.
که‌ره‌گرا‌ف: گراف، نیمچه‌دورگه.
که‌ره‌گوان (خز): نا‌زال‌تیه گو‌ان‌تیه‌کی ووشک بو‌بی. (موک). بیت‌ک.
که‌ره‌گوه (باک): که‌ره‌وتشک.
که‌ره‌ه (وا): که‌مه، پارچه‌ته‌پاله و شیا‌کی ووشک بو‌هوه.
که‌ره‌هوژ (باک): موز. (په‌وا). می‌شه‌گمز.
که‌ره‌میش (زا): می‌شه‌که‌رانه.
که‌ره‌میز: شو‌ت‌ن‌وار. — ی: لی‌نه‌هیشتن: شو‌ت‌ن‌واری برین.
که‌ره‌واس (فه): کراس.
که‌ره‌وال: که‌رو، به‌لغ.
که‌ره‌وان (باک): کاروان.
که‌ره‌وای: چتی‌که که‌رو‌ی هه‌ل‌نابی.
که‌ره‌وکه (همر): دو‌دیواری نرم و گچ‌کن له‌دولای چال‌ا‌ن‌مه داری کر‌گره داری له‌سهر داده‌نری. مرفی گیل‌و‌کیه.
که‌ره‌وکووک (باک): بالنده‌بیته.
که‌ره‌وژ (همر): که‌رو.

که‌ره‌کدن

کهسور (سور، هور): داخ، ناه، ناه، نامنین، همناسه هه لکیشان، خهفت و پهژاره.

کهسور باز (باک): ههچ و پهوچ، وازی وازی. — ی: ههچ و پهوچی، وازی وازی.

کهسپشت (لر): ژیشک.

کهسره کوور (باک): خمگین، پهروژندار.

کهسهک (باک): ههچ کهسیتک.

کهسهله (باک): لاسکی قامیشی و قهلمییه.

کهسبا: پهیدا کردن.

کهسهبه: کسمکارگه، پیشه ورگه.

کهسبه (باک): کهسیتکه چاری شین و سهوز بنوتی.

کهسپا: کوسپه، قوپه پمستی سهریان، لهسه قامیش و زلهوه.

کهسپک: شینایی ناسمان. (زا). هیلکه شه پتانوکه.

کهستانه (بابا): گیایه که.

کهستهک (که، رهوا، هور): گلمت، سنده گل، کهستک.

کهستر: کهسی تر، کهسی سییمین.

کهستک: کهرسک.

کهسغاندن (زا): کهزاختن.

کهسداز: کهسیتکه خرم و کس و کاری هه، پشتهواندار. — ی: پشتهداری، بهخرم و کس.

کهسدانندن (باک): پالشت دان، مهاندنی خووتن.

کهسلین (باک): مهینی خووتن.

کهسرهوان (باک): ناوریسمی، شال، پشتهند ناوریسمی.

کهسک: سهوز، سهوزایی.

کهسکان: قمزوانه، که له داری بنیشتی پهیداده.

کهسکو (هور): سلقاو، سلقیکه، کهله ناو دولا کوترابی بوناو چیتشی سلقاو.

کهسکایی: سهوزایی، شیناوردی.

کهسکه (کو): کوپانی، کچ یا ژنیکه کوپانی بی، نافرتهی بیشهرم.

کهسکه (باک): پهنگی کهسک.

کهسکسور (باک): کولکهزپینه.

کهسک و سهوز: پهله کهزپینه، کولکهزپینه.

کهسکون: کهسکون، توند، تیژ.

کهسکون (نهرده): خواره دهمنی توند و تیژه وهک سرکه، کاری، کوژنده.

کهسکین: پهنگی کهسک، کهسکون.

کهسمه: نیسکیتکه له ههر دوک لا که پوی وولا خان دی. (موک).

نیلیک (بابا). کهرسمه. (نهرده). کاسمه، نانه چهره، کوللیزه بهروژ.

کهسمهپ: وهر دینهی نانکردنی.

کهسناو: کونیه.

کهژان: پهشتیکی کاله، کهژل، چاوکهژان، چاو باز.

کهژوه: دوو چاوهی گچکهیه لهسه پمستی وولاخی داده نری بژ نهوهی لهکاتی پوشتینیدا لهسه زوروی یهکیتی تیدا دانیشی.

کهژه (نهرده): قولنگی فیلهوانانه، فیلی بی لیده خوین.

کهژهژان: کهژان، چاو شین، چاو پهش. (هورا). سهورهل. چتی بهلهک.

کهژهوان: شاخوان.

کهژهوم: کهژوم.

کهژهوم: کهژوم، دوپشک، چزه و پتله.

کهژک: قه یاسه. (رهوا). نهو کهسهیه پهنگی خوی سور و سهوزی سپی بی.

کهژگ: کهژوو.

کهژمانکون: هاتنه دهرهوی خدک له ههموو مالتیکیهوه و چوونیان بژ کهژان بژ کهژان به شویتن چیتکیدار.

کهژمیز: کاتزمیز. (هورا). دم ژمار، دهمزمیز.

کهژمیز چیکه: کاتزمیز ساز.

کهژمیز ساز: کاتزمیز ساز. — ی: کاتزمیز سازی.

کهژوک: ناوریسمی کیتی، له نامیدی پیتی ده لیتن کیتات، ناوریسمی کیتی له داریکی پهیداده، که نیوی کیتو، که داریکی پهشی گچکهیه له بهار اندا گه لایه کی زوری مه یلو شین دینی و زوری پیناچی لهسه لقتیکی کرمتیکی دیغدیغی جوان و پهنگاوهنگی لپه پهیداده به گه لای داره که دهژی، که به قه جغاره ی پاکه تیکی نهستور و دریزمو له لیکی خوی قوزاخه ناوریسمی دروست دهکات پیتی ده لیتن ناوریسمی کهژوک یا کیتات. ناوی نه خوشییه کیشه.

کهژوو: (سور). کهژی، قه یاسه، کسه، (که). کهژوو، قوزاخ. کهژک، کهژک که سهرو قونی چیغ و سهسیری پهیده گیری. قه یاسه سهوره گوریسکی پانه و سی قامک بهرینه بژ دهساره ی لانکی مندا ل و پشتهند بژ سهر تنگه ی بار به کار دینری.

کهژی (سور): کهژوو. (باک). پشتهندی ژنان. چتی کیتی.

کهژی کهژان: کهژوان، شاخوان، نهوانن، کهبه چیا یاندا ده پون.

کهس: تاک، مرؤقیق، ۲ — ۲ نفره. مرؤف (نیری یا می).

مهردوم. ههچ کهس. — نهو: ههچ کهس نهو. خرم و کس و کار. به — کهسدار، بهخرم و کس. بی — یه کتمن، یه کبال، بی کهس، بی پشتهوان، (باک). نهو کهس، ههچ کهس.

کهسات: بی برهوه، بی پهواج.

کهسل: نا پهواج، بی برهوه، بی بازای، ههژار. — ی: نا پهواجی، بی برهوهی، ههژاری.

کهساس: پهشتان، بی نرخ، کز، پمست، گیاندار زه بونی بیتنهوا، ههژار. — ی: پهشتانی، پمستی، کزی، کنهفتی، ههژاری، زه بونی، بیتنهوا.

کهسانندن: حواند نهوه، دلنیا کردن، هه لگرتی گوشت بژ خوار دنی له زستانیدا.

کهسانیتو: نهوانیتو.

کهسانیتی: خرمایه تی، خویشی.

کەشقی جەنگی: گەمی شەری، کەشتی زۆردارە لە
شەڕیدا بەکار دێت، زۆرپۆش.
کەشتی چکۆلە: بەلەم.

کەشتی زۆردار: گەمی زۆردار، جوورە کەشتیەکی
شەڕپە ھەموو لایەکی لەناسن گێراوە ھێچ چتیک
کاری لێناکات.

کەشتی شکی: گەمی شکی.

کەشتی گا: مینا، بەندەر.

کەشتی گەل: دەستە کەشتی.

کەشتیلە (نەردە): چەمچە، کەچکی گەرە.

کەشتیلەسەر: کەفلیز، شەرخە بۆقە، کە ھێشتا لە ناو مەندالدا نەبێ.

کەشتیوان: گەمیوان، پاپۆرەوان، خەفتان. — ی: گەمیوانی، کەشتی
نازۆتن.

کەشخە: شانازی، لەخۆبایی بوون.

کەشخەیی: بایی بوون لە خۆ.

کەشخە (زا): قەشە.

کەشک: سەلکە شیرێزی ووشک بوو، چتیک مێچۆلە مێچۆلە
لە دۆی خەست دروستدەکری.

کەشکە: لێدان بە کلاوێ پەنجە لەسەر کەللە، چەپۆک،
کەشکێکی مالی بەسەردا.

کەشکەرەشە: قەرەقرووت.

کەشکەزەنگوول: بروانە: کەشکەزانی

کەشکەزانی: کلاوێ زرانی.

کەشکەزانی (شکا، سوور، بۆتا): لفلۆک، خەش، سابووقوک. (باد).
کۆرک، کەشکەلان، کۆزۆنەر. (ھەورا). کەشکەزەنگوول. (باک).

دەرقتیک. کەشکەچۆک، کلاوێ چۆکی، کلاوێ
ووزنگ، نێسکی چۆک، کلاوێ زرانی، کەشکۆی
زرانی، کلاوێ نەزۆن، کەشکەزانی.

کەشکەر

کەشکەسەر: قومقوومۆکە.

کەشکەسەر: قومقوومۆکە.

کەشکەشان: پەرپەرچەکی ناسمانی، کاکەشان.

کەشکەک: کەشکەن، ھەریسە، چێشتیکە لە سەرووی و گەفە کوتاری
دروستدەکری لە ھەندیک شەڕیان لە پڕۆش و گوشت و یا لە کەشک
سوواووە و گوشت دروستدەکری.

کەشکەلان (کە): کەشکەزۆ. شووتی زۆریەر، کە دەست نەبێگاتی،
دارا لێم چۆتە کەشکەلانی فەلەک.

کەشکەلانی فەلەک: پەرپەرچەکی ناسمانی.

کەشکەلە: قەشەلە.

کەشکە (لوی): کەشکەزۆ، نەزۆ.

کەشکە (باد): قەشەلە.

کەشکۆزەنگوولی (ھەورا): کەشکەزۆ.

کەشەندەدار: چتی نایاب، کە کەس نەبێ.

کەس نەزان: نادیار، کەس نەناس. ناوی دێتەکیە لە زۆر جێگایانی
کوردستانیدا.

کەس نەکردگ: پەرچۆ، (مەجەزە).

کەس نەکێل: زەوییکە شایانی کێلان نەبێ.

کەس نەناس: کەسێکە لە شویتیک، کە کەس نەناسی: بۆ شویتیک
کەس نەناس، خۆت ھەلکێشە پەرکراس.

کەس وکار: خزم و نزیکان، خزم و خۆش.

کەسی (ھەو): نەپۆ، وەرپۆ، ئەقەدکەسی.

کەسی (ھەو): کەسی. ئەقەد — نەپۆ، وەرپۆ.

کەسی: یەک کەسی، نەم دۆشەگە دوو کەسییە، نەم جەمە یەک کەسییە.
کەسێتر: کەسیدی، کەسیدیکە، یەکیکی کە، سێیەمین.

کەسیرە (باک): خراب. — کرن: خراپکردن. سێ، سەرماردو،
گیانداریکە لەسەرمان کوروزم ھەلاتی. — برون: کرۆھەلاتن
لەسەرمان.

کەش: کەشانی ھەندێ چت، دێژسۆن، نەم ھەویرە کەشی ھەبە. وەرژ.
(زا). سەرکردنی گولەبە لەلانی راست یا چەپدا. (ھەورا). کۆھ، کێو،
کێف. خۆشکردنی ھەوا لێتوانی دوو باراناندا. گۆنەر، کەش. نەستیری
زوحەل، کەیان. (سوک). زەوییکە لە پاییزاندا بە ئاوداشتن کێلانی
دیت. (جا). کە. زەوییکە تەر، کە کەمێک ووشک بیتەر بۆ کێلان
دەستدات. (جا). جار. چەل. کە لە گەل بن بەکاربیری: باخەل و ھەنگەل:
بەکش: بێھەنگەل، بێباغەل.

کەشاکەش: کێشەکێش، ھەراو کێشە، جەر، جەرچەر، دەرەسەری،
سەخەلەتی.

کەشان کەشان: بگرە و بەردە و پالەمەستۆ، بەنازەوێزە.

کەشو: زەوییکە لە پێش باراندا ئاودەری تانەرم بێو بکێلێ و بچێلێ.
کەشە: کێشە، ھەراو کێشە. (باک). قەشە. (نەردە). جار، چەل، گل.
— ھاتم: چەند جار ھاتم.

کەشەتی (باک): قەشەبێتی.

کەشەف: سینیکێ درێژە بۆ نێستیکان و پێالە بەکار دیت.

کەشەن (بابا): شەکەت، ماندو، بێپۆش و بێ تاگا.

کەشەنگ (پەوا، دەر، خۆ): شەکەت، ماندو، ماندی. ھێز، تین،
توانایی، ووزە، بێ.

کەشەنگی: ماندویتی، شەکەتی.

کەشەنی: شەکەتی، ماندویتی. پار.

کەشەوور: ھەوێکی تەنگ و سپییە. کەشەھەور.

کەشەھەور: کەشەوور، تەنگە ھەوێکی سپییە، کەشەھەور.

کەشەیلەسەر (نەردە): بەچکە قومقوومۆکە.

کەشتی: گەمی چکۆلە، پاپۆ.

کەشتیوان: کەسێکە کەشتی داوڑو. — ی: ناوۆتی کەشتی.

کەشتی پادەووەدار: کەشتیکە پادەووە پێرە.

کەشتی بایەوان: کەشتیکە پەردەبەکی بێد و پانی ھەبە بەبای دەروات.

کەشکۆل: — ی دەرویشان، دەفرتکە لە کان و زنجیریکی لە دووسەوان دەخەن دەرویش لە دەستی دەکات و سووآلی پێدەکا و چتی بۆ تێدەکەن. کۆمەڵە هەلبەستی چەند هەستیارکییە، کە لە پەرەزێکی نەستوور یا تەنک نووسراوە پێدەزێشی پێدەلێن. بەرموورێکە لە زێڕ یا لەزێو، کەچەند پارچەپەکیشی زێڕ یارێو تێدایە. جوورە نامانیکە لە دارە گۆزێزی هیندوستان دروستدەکری و زێزەپەکی تێدەخەری دەرویشان لە قۆلیان دەکەن و سووآلی پێدەدەکەن.

کەشکۆی زوونی: کەشکۆنۆ.

کەشک و سوور (نەردە): چتی سوور و سپی یا سەوز و سوور.

کەشکین (باک): کەشکەک، چیتێکە بە کەشک لیتراپێ.

کەشم: نەشم، چەش، نیشک، نازین.

کەشمەکەش: کێشەکێش، کێشواکێش، گێرە و کێشە.

کەشمان: راکێشانی چتیک لە دوو سەرەو بۆ ئەوێ، کە بکشی. — هاتن: کێشەت، کشان.

کەشمەکەش: کێشەکێش. — ی: کەشاکەشی، کێشەکێشی.

کەشمەکێش: کێشەکێش.

کەشم و نەشم: جوانی و لار و لەنج، عیشو و ناز.

کەشۆل (زا): پاقلە دی.

کەش و تووش: شەفتوور، بێن یا دێن یا خەتکێشانی چتیک لە گۆشەپێکەرە بۆ گۆشەپێکی تری. کەش و تووشی کراسە کە بێرە یا لێفەکە تەریب بە.

کەش و فش: هەوا و دەمار و فیزکردن، نینجە و فینجە، گروپی، لار و لەنجە.

کەش و قنک: کەش و فش، دەرە، چوارکەنار.

کەش و کۆ (هەورا): کەژکۆ.

کەشەفان: کەشمان هاتن، واتە ووشکیوونەوی زەوییە بەجۆزیک، کەبکێلێ، کزبۆنەو.

کەشیدە: پارچەپەکی زەرە بە ناوڕیشمی زەرد دەچنێ و حاجی لەسەری دەبەستێ. خەتیکێ ناواپە (~) بەسەر هەندێ تێپی ناوڕیوە. (نەردە.) زلە، شەپەلاخە.

کەشیش: قەشە. — ی: قەشی.

کەعبە: کابە، کۆنۆشگە، کۆنۆزگە.

کەف: کەفی سابوون و نەسپۆن و چتی ترشاو و لەسەر چیتستی زۆر کولۆ پەیدا دەبێ، کەف، کافزیم. (نەردە.) لەپ، ناولەپ، لەواسە، — دەست: لەبێ دەست. قەراغی حاجەت و کەل و پەل.

کەفک: (نەردە.) تۆقەسەری چتی.

کەفاندن (زا): دروونی چوار دەوری چتەمەک.

کەفە: پەلە، لنگە تەرازوو. بێلکە، بێلچە، ناسنیکە کورتاندروو لەکاتی کورتاندروونیدا دەیکاتە دەستی.

کەفەرپێژ: لێوێژ، حەوزە کە یا نەستیلە کە — بوو واتە: ناو بەمەر چوار لایانیدا دیتە خواریوە.

کەفەزیاکە: گۆشتی شلی چەرمەچەقالتەپە.

کەفەل: قالدە، سەتی گیانلەبەرەن، لاتریزە، نەقیزە گاز.

کەفەلەووش: پارچەپەکە بەزینەو دەکەوێتە سەرکەفەلی و لاخ.

کەفەلووکە: کەفی چیتستی، کەف و کۆل. گۆشتی —: چەقالتە و کەفە.

کەفیکی کەمە: لەگەڵ تەری تێکەڵ بوی.

کەفەلووکە: کەفەزێلکە.

کەفەن: کفن، بەرگی مەرگ.

کەفاندن (باک): کەفکردن.

کەفاندن: گۆزکێنگە، گۆزەلکەنە.

کەفناو (باک): کەمتیار. پیرا —: پیرێژن.

کەفناو (باد): کەمتیار.

کەفتانی: سەبیلەپەکی دارینی ساکاری سەرخە

تۆکمەپە تووتنی پێدەکێشێ.

کەفته (نەردە): کەوتو.

کەفتانی

کەفتهکار: مەردومی کەوتووی زەبوون. — ی: زەبوونی، لەکار کەوتنی مەردوم.

کەفتەپێ (هەورا): کەوتن. (کە.) پەشەگرانەتا، کەوتوویی، یاو سەرەم.

کەفتن (جا، هەر، خۆ): کەوتن، بەریوونەو، خوار، نەخۆشبوون، گلیانەو، داریانەو. تووشی دەردەسەری و کێشە و کارسات هاتن. دەرھاتن، وەزین، هەلھاتن، دەپین، بەرین، خووە، — مانگ —.

کەفتنەل: پەسەندکردن، بەدڵداهاتن، لێوان.

کەفتنەو: بێزبان، هەلکەفتن، لەبەرچاوان کەوتن.

کەفتن و هەلھاتن: تەپ و کۆ، کەوتن و هەستانەو.

کەفتیار

کەفتوو (باد): کەوتو.

کەفتیار (هەورا): کەمتیار.

کەفچاندن: لە فێپا تێیدا زاری کەف بکاتەو، بەهۆی تووڕەبوون یا نازارێکەو کەف لەزار هاتنە دەرەو. لەجێتو و هەرپەشدا کەف دەچیتێ.

کەفچەدان (باک): قەرتالەپ کەوچکان.

کەفچەرەفان: کەف پەرەن بە هۆی پق نەستووری یا زۆر بێتییەو.

کەفچک (باک): کەوچکی چکۆلە.

کەفچی

کەفچی (باک): کەوچک.

کەفچەدانک: کەفچەدان.

کەفخۆ (باک): کەیخردا.

کەفەرپا: چتیکێ سپی و هەنێسکی پزێو دەچی.

کەفەس: بەری دەستی.

کەفەم: کەفی زار.

کەفەرپێژ: پەرپوونی نامانیک لە چتیکێ شل هاتنە خواریوەی بە لێواریدا.

کەفەر (زا): قەوزە.

کەفش: کەوش، بنهنگل.

کەشێف (زا.): سووتەنی کەشک تێداسوونەوه.
 کەشیل (باک.): کەفی زاری، لیکى دەم.
 کەشکانى (زا.): قۆچەقانى، بەردەقانى، قەلماسک.
 کەشکەنۆک (زا.): نەسپۆن.
 کەشکردن: پەیداوونى کەف لەچتیکەوه.
 کەشگرتن: کەفی ڤووی چێشتى گرتن.
 کەشگیر: کەوگیر، ناوچا.
 کەشەلمە (نەردە.): کەپەلمە.
 کەشماڵ: سوواخ. — کردن: سوواخکردن. سوواختیکە، کە بە دەست لێدراى.
 کەشێدان: بریتىبە لە بەردنى چتیک بە ناخونەک.
 کەش و کوڵ: کەفەلۆکەى چێشتىبەو چتێ ترە. — کردن: کەفکردن.
 کەشى (باک.): بەردەى چەتفەى حەگاڵانە.
 کەشى دەریا: ھەویرتکى پەلە دەم و چاوى پێدەشۆن.
 کەشى زارى: کلێر، گریز. — کردن: گریزکەتن.
 کەشیل: تەنخوا، جینگەشین، جادار، جینگەدار.
 کەشیل: دەستبەر، زامەن.*
 کەش (باک.): کەنار.
 کەشارک (باد.): کارگ.
 کەشان (باک.): فەنەر، کەوان. — (باک.): کەوانە.
 کەشانەن (باک.): کەوانەن، ئىبى تیرى بەکەشینە. پێچ و تاوان، ئازار.
 کەشانۆن (باک.): ھەللاج.
 کەشانۆ (باک.): پێشکار، سەرکار.
 کەشانی (باک.): کەپانى.
 کەشە: کیتێکى بالابەرز و بلندە.
 کەشەر (ز.): بزنى بەلەک، کتیر.
 کەشەل (باک.): پىست، کەولێ ئازا.
 کەشتک (زا.): دەسەر، سەریۆشى ژنان.
 کەشچەک: کەوچک. (باد.) گىاپەکە لەناو دۆ و دۆینە و ژاژى و پەنیرى دەکرى.
 کەشەر (باک.): بەردتکى گەورە، گاشە. — ئی بوھادار: بەردى نرەدار. — ئى سنوورى: بەردى سنوورى.
 کەشەرۆز (باک.): بەردى چەخماخى.
 کەشەرش (باک.): بەردتاش. — ئى: بەردتاشى.
 کەشەرۆلەتى (باک.): ناپایەدار، بێتەرار.
 کەشەکانى (باک.): قۆچەقانى.
 کەشەوشک (باک.): کەرویشک.
 کەشەر (باک.): (باک.) کافزیم، کەفى چتانی شل.
 کەشزان (باک.): دارتکە.
 کەشس (زاخ.): قەمزەى نێوئاویبە.

کەشک (باک.): کەرتى سەریبە، تۆشکەى سەریکیبە، کە کەچەل نەبى.
 کەشک: کەوچک.
 کەشکەنۆک (باک.): قۆچەقانى.
 کەشکانى: قۆچەقانى، سەرى بەردەقۆچەقانى.
 کەشگیر (باک.): لۆ: کەوگیر.
 کەشل (باک.): کەول.
 کەشەلەن (باد.): کەوولکردن.
 کەشەلکون (باک.): کەوولکردنى گىاندار.
 کەشن (بابا.): کۆن.
 کەشان (باک.): کۆن، ئەنتىکە، بیکەلک، چتێ زۆرکۆن. کون، ئەنتىکە.
 کەشانەر (باک.): کون، ئەنتىکە.
 کەشانەدار (باک.): زۆرپەر بۆپیاو.
 کەشانۆن: کۆنەن.
 کەشانەشۆپ: داستان، قەواتى، چیرۆک.
 کەشانەفرۆش: کۆنەفرۆش. — ئى: کەونەفرۆشى.
 کەشانەگیر (باک.): کۆنەفرۆش.
 کەشانەگىرى: شەرەگر.
 کەشەک (باک.): پێچىکى چکۆلەى سەریبە.
 کەشوت (باک.): دارى کەوت، کەوت. دارى عەود.
 کەشوخووی (باک.): خاوەندەى، کووێخا.
 کەشۆک (باک.): گاکۆترە، کۆترە کێتەرە.
 کەشۆکەورک (باک.): قەمرى.
 کەشوت: کەوت، کەوت، جوورە دارتکە.
 کەشى (باک.): کەویە بەفر. (یەز.) ڤنوو بەفرتکە بە زۆرى بەسەر یەکتەیدا کەوتى. (باک.) کەنار، لێواری دەریایان.
 کەشیس: مەرتکە سەرى زەردەبى.
 کەشیتک (بابا.): جامەدانى سەر.
 کەک: گەورەى ناوەدانى، کووێخا یا ڤیش سەپى. (باک.) کاک. باب، باوک. (کە.) ھەورا، کێچ، (ھەورا.) کەکى.
 کەکەو: کەوت.
 کەکەبى (ھەورا.): کێچ.
 کەکەرە: تالە، تالۆ، گىاپەکە، جوورە خەیارىکى کێوى زۆرتالە، گووژالک، کالە کەمارانە.
 کەکەل (ھەورا.): کەرمى ناوڕیشم.
 کەکەل (ھەورا.): کەوى بەلندە، ژەرەژ. (ھەورا.) چیل.
 کەکۆ: کاکە، ناغا، بەگ.
 کەکە (ھەورا.): کێچ.
 کەکەو (باک.): گەمەى مەندالانە.

دو دیواران یا دو پهریزنان یا دو نساواندا. کونیکسی گموره یه له دیوار لهوانه بی هاتو چو پیډا بکړی.

که له پاچه: سهروی، که له پهرجه، سهروی پی ناوالی سهرپاو.

که له پاچه کرفن: مېس لشفق و یق کردنی گیانداره.

که له پهرجه (باک.): که له پاچه.

که له پچه: ناسنیکه ده کرتیه دستی بېندیانمره، به له چکه، که تن،

کېت بېسه. — کردن: هر دو دستی بېندی له که له پچه کردن.

که له پشکو: پوښه ناروی گموره.

که له پوړو: نمر چتانه یه، که له مردو به جی دهمینی بکس و کار، میرات.

که له پیو: پیوای گموره و زلام، که له میتر.

که له پیټاک: چتیکه ناغا له ژر دستانی خوی دستینی سالی جاریکی

یا پتر له کاتی دستکورتی و پیډاویستیدا.

که له پټلې (که.): بناغه چروک.

که له پخ: که لاکي گیانداري مندار پوهو. (باد.) له می مردو، که لاک.

(پروا.) برینگی مالآت برېنمه، (خو.) چو.

که له خان (کل.): هوښی مېران.

که له دار: لکه داریک سا ناستور یا باریک بی.

که له هرقي: براندځ.

که له هرم (هورا.): که له م، گیایه کی که له پانی خپری پیچراوه ی

کوړتستانیه ده کړی به دۆلمه.

که له هرم قومری (نمرده.): داشکه له م.

که له ز: دهمی تیښمرونی بمرانه کتوی.

که له زه پي: زوری، تزوی، زوره ملی. به — به زوری، به تزوی.

که له زووسک (باک.): دامالین، دست پیډا هینان، خوراندن.

که له زو: قایم میوی، به داریکی دو لکیش ده لین کمو ژر دوولکان ددری.

که له زه ی پشقي (شا.): برپه ی پستی.

که له زه سر: کاسه ی سر.

که له زس (پروا.): کرمتیکه له میره ی که لاز و سیتی ددات.

که له زس: گوریسکه بمرناوکی زوردا پاده نگیسوی له ممر دوک

سمران قایم ده کړی تا پتېوار دستي پی بگری و پیډا بمر پتېمه، که له ک.

که له سو: مانگا و گامیشیکه، که له ممر زور لیږمړنی کل همراسان بو بی.

که له سوو: شاسوار.

که له ش (نمرده.): کولوش، مردمی بیعاری بی نابوو. (باد.) به دن و له می زیندو. (هورا.) که لاک، که لاش، جهنک. که لاش، که چل،

گیانداري زور جووان. (باک.) جووان، نازا، گموره، شافره تی جووان.

پیوا خراب، جمره، پتگر.

که له شخ: — ی پونی سهپانان، چموری دان، پوندان، شاخی که له پونی

تیده کن بچمورسان، نسرو چلک، نسرو لک، پاکیش. — گرتن: خوی تېمردان، به که لاشاخ یا به پیاله خوی تنگرتن یا با له لاش ده رکرن.

که له شه (باد.): که له باب.

که له شه: کاژه له ی سر.

که له شه کز: قند، که له شه قند.

که له شه: که لا و جگی گموره یه، شاجک.

که له شتر: که له باب.

که له شفق (جا.): که له هرقي، توره.

که له شتره: چتیکه له وینه ی که له شتر لمر کورتانی و لاغ بچووانی دروسته کړی.

که له شتره جهنگی (نمرده.): که له شتر بازی، شمره که له باب.

که له شتره یز: که سیکه حفزی له شمره که له بابی بکات. — ی: حفز

لشمره که له بابی کردن، شمره که له شتر کردن.

که له شتر پیغه مېمر (خه.): په پروسلمه مانکه.

که له شین: که له باب.

که له ف: که له ف.

که له فې (کف.): هر یرده.

که له فنده: بالنده ییکی زور گچکه یه پهنکی بوری که به قاوه یی ده پوانی

دو جوړه دهنگی هدیه همرلناو پهرینی باخچاندا ده ژی.

که له فند: که له شه کز.

که له ک: که له ک. قولاخه ی کمروش.

که له ک: دیواری قمرخ باغ و باخچه و گوړستانه، که به ووشک بمردی

باند کرابی، گوچار، ناغل. — ی ووره بمردان: گوچار، ناغل، شکار،

شکیر، کوچ، کومه له بمردی کیش له زه ویدا کور ابیتوره. — ی سهرای:

چند داری که لیک ده بمرستین به چمند کونده یی گموره ی فوودراوه

لنښیواندا پی ده پهرنمه و هاتو چو پیډه کن. ساخته، پووشه، کیشه،

گیتچل، په تم، فیل، تمغه، ربوم، حوقله، داو. که له که، له سهر یه کتری

کویونوه. دیواری بمرده، که بمروشکی هملچنرابی. — ی بمردان:

کوما بمردی ک.

که له که: خال که، قند، پوژکه، لاپراسو، خالیگا، (هورا.) پالو،

نمرک. کتیک، تنیشتی گیاندار له ژیر ده سیمه تا ژور کولوتی.

کاسه ی کل، که ناوی تیده کړی بمریشک و سهگان. سوالت.

که له که: نازو، نازوله، که هسپه، کویونوه و بمرسره که اکموتن،

بانیک. تله که.

که له که بمرده: ناغل.

که له که بمرست: خپرونوه و کومل بونی گیاندار.

که له که بمرین (موک.): که میده کی مندالانه.

که له که بمریون: که له کپون.

که له که کتری: خوسهریه کتره دانی چندک سیک.

جووتی نوداره چمبره‌یه به نیره‌یه ده‌خرتنه ملی گاجو تانه‌وه، دار کلاوه.

که‌له‌مشکین: یاخی، سهریچ، مله‌وپ.

که‌له‌مه‌کردن: که‌له‌وه له ملی گاجوت کردن، مبه‌ست له ژیرده‌ستکردنی گیانداریشه.

که‌له‌مبوهار: داشک‌لم.

که‌له‌مستاق: گمه‌یه‌کی مندالانه‌یه.

که‌له‌موست: قامکه‌گموره.

که‌له‌مله (که، دهر): زینو، شاختیکی نهریه.

که‌له‌مله: ناسو، سوو.

که‌له‌مووی (زهن): که‌له‌میروو.

که‌له‌موک (باک): سینگی ناسنه یا داره.

که‌له‌موست: که‌له‌منگ‌رست.

که‌له‌میز: پیای دهرماستی نازای دهرهاتوو.

که‌له‌میزدو: شامیروو، که‌له‌میزی، میروولی گموره‌ی لوقن.

که‌له‌میزوو: میرووی زه‌لام.

که‌له‌میش (زا): میشروله.

که‌له‌من: که‌له‌ین، که‌مه‌ین.

که‌له‌من: که‌لم، که‌لمه، چه‌لم، چه‌لمه، توقی ملی سه‌گی یا گای.

که‌له‌منج: یه‌کیکه‌ له‌بری داره‌مازوو وه‌کو چه‌کی هه‌للاجیه، به‌لام کلکی نییه.

که‌له‌منو (باک): داس.

که‌له‌منین: کومه‌له‌فریکه، که‌ له‌بان مالینه‌وه مابیتنه‌وه و کومو بییتنه‌وه.

که‌له‌مونه: کلاشه.

که‌له‌مویه: دار که‌لمه، کلاوه.

که‌له‌مور (جا): دهرگا، که‌له‌بهر، دهرکه، کونیکه‌ له‌ دیوار کرابی بۆ دز و پیاو خراوان.

که‌له‌موره‌شکردن: ره‌شکردن: مبه‌س له‌ دزی لیکردنه.

که‌له‌مووران (که): کومه‌له‌ی که‌له‌گایان.

که‌له‌موی: گیایه‌کی که‌له‌پانی به‌رزه‌ی دپویتیکی تیژ دهرده‌کات.

که‌له‌مه‌رز: کاتی تیبه‌ریونی به‌رانه‌ کتوبیه، که‌ نیره‌کانیان وه‌کوو شیتیان لیدیت.

که‌له‌مه‌یز: کومو نوه‌ی که‌له‌گای زور بۆ سه‌رمانگابه‌کله.

که‌له‌مه‌یزنگ: که‌مه‌ی بیژنگ، که‌وه.

که‌له‌ی

که‌له‌مه‌یزکردن: مبه‌س له‌ که‌له‌ کومه‌گی چند.

که‌سیتی که‌له‌یه‌کیک.

که‌له‌ی سه‌ر: کولوخ.

که‌له‌هین (باد): که‌لم.

که‌له‌نبا: کولوی شه‌کر.

که‌له‌به: دوودانی دریزی سه‌گ و گورگ و پشیل و شیر و پلنگ و به‌رازو نیتره. (که، ددانی ناوه‌ندی، ددانی عه‌قلی. — کان: کاکیله‌کان،

که‌له‌که‌کردن: چند که‌سیتیک چتیک یا که‌سیتی کومو نوه، که‌له‌ک کردن.

که‌له‌که‌ل (باد): چرکه‌چرقی گه‌رمایه.

که‌له‌که‌ن: ووشه‌یه‌که‌ بۆ هاندانی که‌له‌گایه بۆ نوه‌ی به‌پرتنه‌ سه‌ر مانگای به‌کله‌ن و گژه و نیتیشی پیته‌لین.

که‌له‌که‌له: ووتیده‌که‌ که‌له‌گای پیته‌نده‌دری بۆ سه‌رمانگابه‌که‌لان.

که‌له‌که‌وان (باک): که‌له‌کران، که‌سیتیک که‌له‌کی لیبه‌خوری. — ی: پیشه‌ی که‌له‌که‌وان.

که‌له‌که‌ی به‌رسک: که‌له‌که.

که‌له‌که‌باز: فیل‌باز. — ی: فیل‌بازی.

که‌له‌که‌بون: به‌سه‌ریه‌کتزیدا که‌وتن و کومو نوه‌ی چت.

که‌له‌که‌چیت: ساخته‌چیتی، که‌له‌که‌وانی.

که‌له‌که‌چی: ساخته‌چی، که‌له‌که‌وان.

که‌له‌که‌کردن: به‌روانه: که‌له‌که‌کردن.

که‌له‌که‌کردن: کۆکردنه‌وه‌ی چت و خسته‌سه‌ریه‌کتز. فیل کردن.

که‌له‌که‌کۆتک: کاسه‌ی که‌ل.

که‌له‌که‌کۆک (نمه): که‌له‌باب.

که‌له‌که‌کۆی (هه‌را): نیتیه‌کتی.

که‌له‌که‌کۆی: نیتیه‌مه‌رو بزنه‌کتی.

که‌له‌که‌کف (هه‌را): که‌رووی نانی، نه‌و که‌فمه، که‌ له‌سه‌ر سه‌رکه‌و چتی تر ده‌نیشی له‌کاتی خراپوینیدا، (بابا). پرک.

که‌له‌که‌گا: که‌لۆت، نیره‌گای به‌گون، نیتگوینی نیتیه‌ نه‌خساوی دووسالانه‌یه‌ جووتی پی نه‌کراوه و بۆتۆ راگیراوه. بی‌داد، زۆردار، قاندر.

— یه‌تی: که‌له‌مه‌زی. — لیکردن: که‌له‌مه‌زی لیکردن. — یی: خودسه‌ری.

که‌له‌که‌گت: بالا‌بلند، بالا‌به‌رزه، به‌زن بلند. — ی: بالا‌بلندی.

که‌له‌که‌گری: کولسی گه‌رانی، که‌ گه‌رووی به‌گری. — به‌رون: (باک). که‌له‌گرین.

که‌له‌که‌گی (که، بابا): جووره‌ ژووریکه‌ دهرگای که‌وتبیتنه‌ نیتیه‌ پیشخانه، ژووری تمنیشته‌ هه‌یوان.

که‌له‌که‌لا: که‌سیتیک به‌رینتیکسی گموره‌ی به‌جسته‌یه‌وه‌ی، به‌ریندار، خووتناوی.

که‌له‌که‌لوه‌بون: له‌ش به‌رینداربون به‌ به‌رینتیکسی گموره.

که‌له‌که‌لاکردن: به‌ریندارکردنی جسته‌ی گیانداریه‌ زامی زل.

که‌له‌که‌لان (نهرده): به‌رمو‌غاره و بن کاج جیگای نوستن و حاوانه‌وه‌ی که‌له‌کتوبیه، غار، نه‌شکوت.

که‌له‌که‌لم: که‌لم، که‌له‌ی داروچتیت. (باک). داعبایه‌کی کلک جنج و دریزه. خه‌لفی داری. گیایه‌که‌ وه‌کو قه‌لم وایه ووشک ده‌بی کورت و سه‌رتیزه.

که‌له‌که‌لم: که‌له‌وه‌ی جوت.

که‌له‌که‌مسی: ماسی نیتیه.

که‌له‌که‌مه: پووشه، کیش، کارسات. چه‌لمه، چاتله، چالمه. (جا). که‌له‌مه، داره‌به‌رویه‌کی چمه‌اره‌یه‌ له‌ملی گیان ده‌کرت، کلاوه‌ی

چواردانی دریش و تیش و بهیژه لمدانی پیشموی هندی گیاندار
دوونیان لسمرویه و دوونیان لهخواریه و چواردانی گچکه تریان
لنیرانیدا هدیه.

که لیه: ته قلّه، هنجیری کالی نه گه پشتو.

که لیه: قلهیزه.

که لیه: قلهپوزی زین و ناوکولی زین.

که لیه: مین: گاز.

که لیه: گیایه که گه لای و هه کنگری ده چی قهراخه کانی دپواییه و
پله پله موخال خالی سپی تیدایه، که زوری حله لیده کات، نیری
که لایه کانی خونه پدیه کی سپی تیدایه.

که لیه: نایینیکی نو تیه لسمر بنچینه لی ووردبونموه و پیتولی
مه لار مسولی نمدیب دایمزاندوه، که لیه و اتا کالی بش، یه کیک له
میده کانی مه لار مسولی، که موز برهوی یو نایینه داوه که لیکه بشی
سوه، چونکو کابرا به که لیه بشی ناو نراوه نایینه کیشی همر بهو ناوه
ناواینگی پدید اکر دوه، له کوو دستانیدا باوه که سیکی مانگایه کی مریدی
پیان کوتوه مانگا مردوو.

که لیه: زین (نمرده): قلهپوزی زین.

که لیه: که لیه. دانی سهگ و بهراز، (باک). قیل.

که لیه: کلوشه کرو نیت.

که لیه: (باک): چلکن بوون.

که لیه: (باک): دهنک. تیکولی زورتنگ.

که لیه: که لیه.

که لیه: (نمرده): هلیت، هلیتیه لیت، ووراه، قسه پیرانند.

که لیه: که لیه: کولوشه کرو.

که لیه: (باک): تیکولی لیکر دونه.

که لیه: (باک): تیکولی لیکر اووه.

که لیه: (باک): دهنکی ناسک، کرت. که لیه، که لیه.

که لیه: (زا): که پیک.

که لیه: (نمرده): پیسته به که تو که کی پیته مایی و خوشکرای
بۆلسمردانیشتنی، کولی بزنی.

که لیه: که لیه، پیستیکه بعین قاپوت و عابا و چتی اووه ددریت.

که لیه: (نمرده): که لیه پیته نمان.

که لیه: که لیه: خشتی سور کراوه.

که لیه: که لیه: خوتنده واری، پهرشن بیر.

که لیه: (نمرده): له که لیه خستن، پیدایستی.

که لیه: (خو): که مرسته کی و له کار کورتو.

که لیه: (باک): ناره قه پیکی زور کردن.

که لیه: لیتیان، لیتیان، پیرانند، پیرانند گا له مانگا و که لیه گامیش،
کیشان، لیتیان.

که لیه: (بابا): (بانه) دیبله، جووه همرزنیکه.

که لیه: (فه): پهره ناسکان.

که لیه: (باک): قلهشت.

که لیه: که سیکه دانی پیشموی که لیه و باش قسه بونه کری.
که لیه: قلهتکار، هلیت.

که لیه: پیدایستی، کار، فرمان. (باک). قهرتالی گچکه.
گیایه که. — بردن: قازانج کردن، بردنموه، سوو، سوود، باره، که لیه،
دهرامت، قازانج، بهره، (باک). کیر، بهرخوهر. به: پرتز، دایر،
که لیه: پرسود، بردار. بی: بیسوود، چه رهک، شخره، بیخیر.

که لیه: بالنده پیکی سپیه پتر له کفار ناوی چومان و ده ریایاندا
پاوتده کات بالنده پیکی ناوی و سپیه له قازی گموره تره گوشتی ده خوری
و زور چموره و کورتی ده چی، سه قاقوش. گویشو اندیه، سریان.
که لیه (نمرده): سووالت، کاسه کی.

که لیه: پاسار.

که لیه: گمرمایکی زور بهیز و به که لیه، (باک). نادان.

که لیه: (هورا، جا): هورا و هورس، سوود، نارهزو، خولیا،
دوراه، خولیا که لیه پیچیک.

که لیه: (هورا): کونده، به لان زور گموره به سمری به قله سملکی
پشیلده.

که لیه: قیکهوتن: پیوست بوونت بهیارمه تی که سیکی.

که لیه: بهسوود، به که لیه، دایر. — ی: بهسوودی، به که لیه،
دایری.

که لیه: پهل کردنی چت، گویچکه که لیه، گوی برین.

که لیه: گر: سووددار.

که لیه: قازانج و سوود گماندن به یه کیک.

که لیه: گری: که لیه گرتن.

که لیه: قازانج لیدیتن.

که لیه: (هورا): شانه، (هوا) دهسته، شیشه
ناسنی تهورن کوتانیه، چتیکه دهسکاره شانه
ناسنی تی پراوه وک پنجه دی دهست تهورن
پیده کورتی بۆ سفتوونی.

که لیه

که لیه: (شوا): گا، که لیه گامیشان.

که لیه: ناره شکینه، شویتیکه له جوگدا ناوی لیه لاده دری بۆ
سمرکشت و کال.

که لیه: که لیه: کاسه ده ززه کورو نمر سووالتیه، که
بۆ مریشان ناو و دانی تیده کمن.

که لیه: (فه): گا.

که لیه: ناووسوونی مانگا، فالگرتن.

که لیه: که لیه: سابه تیه کی گموره به لیشیا که دوسته کرت بۆ زیل و
ته پاله و چتیر.

که لیه: مزداو: جووه که لیه که مزی تیکرای بۆ قورس و تینی.

که لیه: — ی سمر: سملکی گیاندار، کاره لیه سمر، قال کاسمری. قسلی
کولق. کهوه.

که لیه: (نمرده): مرژی که لیه قی خودسره، سمرکیش، بهفیز،
بههوا. — یی (نمرده): خودسمری، بهفیزی، بههوا.

که له لیبیزنگ: که دهی بیزنگ.

که له لپاچه (هـورا.): سـرووپی، که له پاچه، به چیشته کهشی هـم ده لیتن: —.

که له لپوش: بـیمیشک، ناویر.

که له لته زین: بـو ناو و ماستاو و چتتری زورسارد به کار ده بری.

که له لچاخ: مرؤقی سـمزل.

که له لهره ق: سـمرسهخت، سـمرهیشک، پق نـستور، لاسار، هـمروک.

که له لهره قی: سـمرسهختی، سـمرهیشکی، پق نـستوری، لاساری.

که له لمرابور: مرؤقی ترسنووک.

که له لشمق: مـردومی تووړه و تړ.

که له لشمه کر: که له قـمند، شه کرکی داپړاوه، که سـمریکی پان و سـمریکشی باریکه.

که له لقمند (نـمده.): که له لشمه کر، که له قـمند.

که له لکردن: سـمروخواریون، سـمروژیریون.

که له لکلاو: که دهی کلاو، که دهی کلاو.

که له لکون: مـبـس له مرؤقی کونه پـمرسته.

که له لکه لملق (نـمده.): سـمره قولات، هـله و گـریان.

که له لیکهفتن (نـمده.): کار تیکموتن، کار تیکموتن به که سـمیک.

که له لیمین: دهنگی گـموره و قـمبهیه، که کار له میشک بکات خوش یا ناخوش، که له کی، شیت. (نـمده.) دالان، ژوررکی درتیه له تمینشت دالان. (نـمده.) باسمر، تووړه، توند. (نـمده.) سـمره نـداز، سـمره نـاز.

که له لاندن (باک.): کولاندن.

که له لیزن (باک.): کولان.

که له لیش (باک.): میشلوله.

که له لیمون (بناری پړ): ناوړه، ده ریدر، بیگانه.

که له لوبز (باک.): سـمرمای زورسهخت.

که له لوالک: گیایه کی بهاریه گولتکی سووری هـمیه وهک پیالـه وایه بنکیکی خـری سپی و شیرینی هـمیه.

که له لوان: گزگل.

که له ل (سل، هـورا.): بـورج.

که له لوت (مـوک.): نـم گایانهیه، که له دهوری مانگا به که له ده لیتن.

که له لوبون، ددانکوتن، کـل و کـلوس بـون.

که له لور (شا.): خویرپی، توپی.

که له لوس: که سـمیکه ددانیکی له پیتشموه که متی، کـل، کـل و کـوم، که لوت.

که له لوک (باد.): که له که بـرد.

که له لوک (باک.): کولوک بـو نـسک و نوک.

که له لومه (خـق.): دیوارتکی باریکه له مـدورهی کونه که یه رداشه که یه سـمره یه ناش ده کرې بـو نـمدهی تادان بچیتنه ناو کونه که یه.

که له لومز (باک.): پاگه، پړ.

که له لوزن: جیگای سـخت له چایاندا.

که له لوو: بـورجی فـلهک، پـولکه، قـاوو و کیفی نوک و پـولکه و نـیتره، که له ی پیتش نـمدهی ووشکی، قـولفه ی تیه له کیشی نـمده چتانه ی، که به شیشه ده چترن وه کوو گـوره ی و لـفکه و نـیتر. (کـق.) گـلیتره. (باد.) نیشیا، هـموس.

که له لووه خوره: زینده اریکه میملی فـریکه نوکییه به تـمـری ده یخوات.

که له و پا: سـمروپی ناوآلی وورده.

که له لپاچه: سـمروپی.

که له و پهل: ووردهواله، کـیل و پـیل، چت و مت، چتومک، (باک.) کـل و مـل، پرتوک، پرویتان، نوین و جل و بـمرگ، کـل و پـور، خـرت و پرت، وورده کـل و پـلی ژنان: پرویت، پرویتک، پرویتان.

که له و پهل و یانه ی (هـورا.): نـیـمـا.

که له و پور (نـمده.): کـل و پـل، ناوما.

که له و پیل: کـل و پـل.

که له لوو: کـلـهـپ، خـیلـتـکی گـموره یه له کورد.

که له لوو ی: جوړه گـزانیـکه به زاوړه ی که له پان، زاوړه ی که له پان.

که له لوو کوم: کـل، که سـمیکه ددانی تاقناقه مای. چتی کونی شق و شپ.

که له لوو: فـنـدق، بـری کاژ.

که له لوو: نـمده ی چاره که خشتیکیه، پارچه ییک.

که له لوو گرین (باد.): خـمـریکی کـولی گـریانی بـون.

که له و مهل: کـل و پـل، چتـمک.

که له لمان (نـمده.): به کارهاتن.

که له لماندن (باک.): کولاندن، بکه له پتیه.

که له له (باد.): قـهـلا، قـهـلات.

که له لهور (باک.): کـلـورـپ.

که له لیم: بـروانه که له اندن.

که له ل (باک.): گیایه که.

که له لیز (باک.): کـوـله که ی ووشک.

که له لیتن: قایشیکه له ملی تاجی ده کریت. (کـل، فـه.) گـموره، مـغـز، گر.

که له لیتن: ده رفعت، کولیتن، که له بـمر، گـوشه، جیگای به لـوه، کـوژ ی تـریک، قـوژین، قـهـلـشت، پـناو دالـه، کـمـین، بـوسه، مـهـلاس، (جا.) پـمـیجـو، مـکو، نـم.

که له ی: کـلـو، هـم کـلـو یه کی دانی تیدای — پیده لیتن، تیکولی پاقله و نوک و نـیتره. فـمـریک: — نوک: فـمـریکـنوک. (پـوا.) دـارنـین، وـهـکو تیکولی له گوینز و چتی تر کردنمه. (پـوا.) لا، کـلا. — بـون: لـدان، کلابوونی بـرد و تـیر. به — هـاتـن: تـرازان. به — هـیـنان: تـرازانـدن. (که.) که له بـمـری نـیوانی دودویاران. ناستی که لای چت. (باک.) بیتام، بیخوئی. (باد.) گیانداری کلک کورت. گیانداری گـوړی کورت. (باد.) باک.) کولوا، نه که له ی: نه کولوا. خوراده مـهـنی کـمـمـخوئی. (شـم.) هـو.) پـولـکه.

که له لیان (باک.): کولان، بکه له.

کیمیائی: کمیتی، کیمیائی، کیماسی، کیم و کوپری، ناتواری،
دستکورتی، کیماتی، کیمائی، کیماسی، چتیک کی کیمہ لہ نیو چتیک کی
زوردا.

کمایه‌سی: ناسرکمی، کمایه‌تی، کم بونموه‌ی چت و نریک بونموه‌ی لمبرانموه.

حکامی: کیا یہی: کیا یہی۔

کھمہ (بابا): پمڑی خمرک (جا) ناوقدی شاخان. (پڑڑ، کہ، بابا) کوه، کهللیبیزنگ و هیلک و نیتر. چمه، چمیایگی، چمیایی گزجان. تهمتهی کوانداری نم سرو و نوسری لانک. کھمچ: نیسانه.

بابا.) کوه، کدله، بیزنگ و هیلهک و نیتر. چمه، چمیاگی، چمهیی
گزیجان. تهخته‌ی کوانداری نم سهر و نوسهری لانک.
کهمه: نیشانه.

کهمه چکرښ: نيشانه کړدنې مېر به هډلپا چينی کميک خوري پشتي.
کهمه: نيړقېد، ناوقېد، کمېلېر. بېرقېدې کيوان. (پوځي). خېرپوشته،

سمریانی که بسمی داره ابره خری وه کو گو مبرزی ده گه یسرتسه وه یه کتری.
(فه. کتو، (هه ورا. بمردی زل و زه لام، شاخ. (هه ورا. ماه، چپای

بهرد. پشت. گیاه کی هاوینییه. (زن:) بهرد، خرکبهرد.
کمه، ناسنین (زن:) : نه بهرد، هق و شور او و سواو انه به، که لهناو

خروجوم و ناواندايه، (زمن)، قاچ، (ههوارا) سیره کوئی.

شاخ. چمند تهخته یه که له پرووکاری دۆلیانی ناشی ده دریت، نیوه پراستی

کے ساتھ

کہا: گیایہ کہ، بڑی کہ ما گیایہ کی بھاری بون خوشہ
لا سکی نہ مستور و گہ لای ووردی بھاریہ کار گیش دینی
دہ کرتہ گزرہ بڑ ناژ الان.

که ما جاپار: شورینیکه، که کسمای زوربی.

کھماچ (باک.): زوور، زیر، ٹھستوور، توند، پتھو.

که ما چه (زا.): کمانچه.

ککه ملیخ (باک.): سمت، گوشته نهستوره که ی دهوری قوونییه، (باد.)

کاموځ.

که ماسایین: پیداویستی، دهست کورتی، ناوسه رکمی، کمایسی.

کھمائی: کھمائی، ناوسہ رکھمی، کھمائی، کھم و کھوپڑی،

ناتواوی، دهست کورتی، کیماسی.

که ما له لہیی: تیرہ یہ کہ لہ جاف.

ككه مان (هه ورا.): قیولۆن، كهمانچه، سینه كهمان، كهوان.

که مانه (ههوار): کهوانه، مرازیکی ناههنگیه، تیریکی ناویژراوه، که بگهریتسهوه به هۆی نهوهوه، که وهجتیک کهوتی.

که مانجه که و نه: پارچه یکه له پارچه کانی موزیقه، چاند ژیه کی پتویه دارتکی تایه تی له ژیه کان ددری دنگی کی خوشی لیوهدی.

که مانجه ژهن: کوانمژهن، کسټیکه، که کمانجه لییدا. — ی: کوانمژهنی.

که مانجه ژه نین: کوانه لیډان.

که مانداز: که انداز. — ی: که اندازی.

کھانڈن (پاک.): سوواتنڈن به کمپناوریکي، فواتنڈن.

کدام انگش: به تکبر. — ی: به تکرار.

کدام: برّ ثا، حشّته، به‌ته.

کھماہ، (باک): کہمہ۔

کھمبہ دووخ (نہر دہ۔): بہرہ تہشی، لاسکی تہشی۔

کھمڑک (باد.): کھمڑہ، کھمبڑہ.

کدام رکش (نموده.): ده ریپیه کم

کمالہری ہردی: پستیندہی پردی.

کھمبہ کی ٹیوی: ناوقہ دی کیوی.

کامیاب: کمیند، تناف، قه‌تار. گوریسیکه نوانه‌ی تۆه‌کارن
لنم‌نؤی خویانه، ده‌بییجن و خهریکی دل و خودای دهین.

که‌مه‌ند: چتی‌که وه‌کو هه‌گال له‌کاتی دانیش‌تێدا ده‌کر‌تیه پشت و به‌ر نهر‌تۆ تا به‌ملاولا‌دانه‌که‌وی. نمو گوریسه‌یه، که ده‌خ‌رتیه ملی وولا‌خی پم‌وز و یا‌خی. گوریس یا زنجیر‌یکی در‌تزه نه‌مسره و سه‌ره‌که‌ی به‌ سینگی‌که‌وه ده‌به‌ست‌رتیه وولا‌خی به‌پ‌ریزه پتیه‌ده‌به‌ست‌رتیه‌وه. ته‌نافیک بووه پالو‌وانان له‌کاتی شه‌رتدا به‌کاریان ده‌برد.

که‌مه‌ند‌کیش: بر‌تیه له‌که‌ستی‌ک، که گه‌ی‌ژده و گر‌فتاری په‌وست و خوی به‌ریزی بیای‌یکی خوداناس بو‌وی.

که‌مه‌ند ه‌او‌یز‌تن: ه‌او‌یز‌تنی که‌مه‌ند بۆ گر‌تنی چتی‌ک.

که‌مه‌و‌کردن: کم کرد‌نه‌وه.

که‌مه‌ی د‌اف‌ره: که‌وه‌ی خ‌ی، ز‌ت‌واره، لی‌وار.

که‌مه‌یخ (ه‌ه‌کا، شکا): و‌یران، کا‌و‌ول، که‌لاه. (زا). ز‌ز‌ردار، ستم‌کار.

که‌مه‌یاره (ن‌رده): کم به‌ره، کم سو‌ود.

که‌مه‌یار: پ‌روانه: که‌مه‌یاره.

که‌مه‌یاز (پ‌ه‌وا، ه‌و): ب‌ل‌ندایی، کۆس‌په، جی‌گایه‌که نا‌ود‌پ‌ی‌تی و به‌س‌ری‌دا باز‌بد‌ری.

که‌مه‌یه‌ت (زا): گ‌وم‌یز.

که‌مه‌یر (باد): پشت‌ت‌ند، که‌مه‌یر‌ه‌ست. که‌مه‌یر.

که‌مه‌یره: که‌مه‌ره.

که‌مه‌یره‌س: پشت‌ت‌ند.

که‌مه‌یره‌سه‌ت (باد): جو‌وره ز‌ز‌رائیه‌که دو‌که‌س ده‌چه نا‌و‌که‌نه‌ند‌یکی تا یه‌که‌یک یه‌که‌یکی نه‌کو‌و‌ژی نایه‌ته ده‌ری. جو‌وره پشت‌ت‌ند‌یک‌یشه.

که‌مه‌یره‌سه‌تی: به‌ش‌ت‌واره پ‌روا‌ه‌ستان، ده‌ست له‌سه‌ر پشت‌ت‌ند دانان.

که‌مه‌یره‌سه‌تی: که‌مه‌یره‌ست.

که‌مه‌یره‌وک (باک): گیایه‌که.

که‌مه‌یه‌ل: به‌زایی سه‌ر‌لی‌ت‌وانه، مه‌م ده‌ل‌ی: به‌ریا نمو جامه‌ بام نه‌گه‌ری‌ای زین به‌په‌نجه‌ی موباره‌کی ده‌ی نا‌و‌یز‌ته سه‌ر که‌مه‌یه‌لی ده‌لی‌وان.

که‌مه‌یو‌ون: ه‌ندک بو‌ون، نزیک‌بو‌ونی چ‌ته له‌به‌سه‌ر چ‌و‌ونی و پ‌رانی.

که‌مه‌یو‌ونه‌وه: ک‌یم بو‌ونه‌وه، کم و کو‌وری ل‌پ‌یه‌ید‌ابو‌ونی چ‌ته.

که‌مه‌ی‌ویژ: که‌می‌ک له‌چتی‌ک یا له‌کاتی‌ک. — یک پ‌و‌ن‌یه‌ت یا خو‌اردی یا نا‌خ‌وت.

که‌مه‌تار (فه، ه‌ورا، لو): که‌مه‌تیار، که‌مه‌تار.

که‌مه‌ته‌رخ‌ه‌م: وول‌خی، ب‌ی سه‌رو‌وب‌ه‌ر، (باد). چ‌نال، ش‌لی‌خه، که‌می‌که چ‌تی ز‌ز‌ر مه‌به‌ست نه‌ی، ب‌ی موبال‌ات.

که‌مه‌ته‌رخ‌ه‌می: ب‌ی سه‌رو‌وب‌ه‌ری، گو‌وی نه‌دانه‌چ‌ته.

که‌مه‌تر: ک‌یم‌تر، که‌می‌نی. — ی‌ن: ک‌یم‌ترین.

که‌مه‌تیار (ه‌ورا): که‌مه‌تار، که‌مه‌تار، خه‌فتیار، هه‌فتیار، نه‌فتار، داع‌بایه‌کی ک‌ی‌ت‌ویه یال و سمی له‌می که‌رده‌چ‌ی، گ‌و‌ز هه‌ل‌که‌نه.

که‌مه‌ت‌ین: ب‌ی ت‌ین، لا‌واز، ب‌یه‌یز. — ی: ب‌ی ت‌ینی، لا‌وازی.

که‌مه‌چه: ناس‌تی‌کی در‌ی‌زه ده‌سه‌که‌کی دا‌ره نا‌گری تو‌ونی پ‌یده‌ک‌ری، ماله، تو‌ن‌ش‌ی، کۆ‌لس‌و‌و، نا‌گری ته‌ند‌و‌وری ه‌ی ت‌یک‌وه‌ده‌ری. ماله‌ی به‌ن‌ناییه. (ن‌رده). که‌و‌چ‌ک.

که‌مه‌چ‌ک (لو): که‌و‌چ‌ک.

که‌مه‌چ‌ک‌ل‌د‌اف‌ه: تو‌ره، قه‌ل‌س.

که‌مه‌خه: ته‌ن‌را‌وت‌که، که له‌نا‌و‌یره‌می سو‌وری په‌ش‌با‌و در‌وست ک‌راب‌ی.

که‌مه‌خ‌و: ب‌یه‌خ‌و. — ی: ب‌یه‌خ‌وی.

که‌مه‌خ‌و‌ز: د‌خ‌خ‌و‌ز، (ه‌ورا). که‌مه‌و‌ه، که‌ستی‌که خو‌ارد‌نی کم‌ب‌ی. — ی: د‌خ‌خ‌و‌زی، (ه‌ورا). که‌مه‌و‌ه‌ری. که‌مه‌خ‌یر: ب‌ی سو‌ود، ب‌یه‌یاره. — ی: ب‌یه‌سو‌ودی، ب‌یه‌یاره‌یی.

که‌مه‌ده‌س: که‌مه‌ده‌ست.

که‌مه‌ده‌سه‌ت: که‌مه‌ده‌س، ده‌سه‌ت‌کو‌رت، ه‌م‌زار، نا‌وسه‌ر‌که‌م. — ی: نا‌وسه‌ر‌که‌می، که‌مه‌ده‌ستی.

که‌مه‌ده‌سه‌ی: ده‌سه‌ت‌کو‌رت.

که‌مه‌دا‌ل: ب‌ی‌د‌ل، ب‌یه‌ج‌ی‌گه‌ر، تر‌سه‌ن‌وک. — ی: ب‌ی‌د‌لی، ب‌یه‌ج‌ی‌گه‌ری، تر‌سه‌ن‌و‌کی.

که‌مه‌د‌وو (ه‌ورا): شه‌رم‌یه‌و‌ون، د‌ژ‌د‌وو، که‌ستی‌که کم‌ب‌ند‌وی. — ی: (ه‌ورا). شه‌رم‌یه‌و‌ونی، د‌ژ‌د‌و‌ویی.

که‌مه‌د‌وو‌ی‌ن: د‌ژ‌د‌و‌ی‌ن. — د‌ژ‌د‌و‌ویی.

که‌مه‌ر (ه‌ورا): پ‌روانه: که‌مه‌ر. (پ‌و‌و). به‌رد، گاشه.

که‌مه‌ر‌اف‌ان (باک): گو‌شت سو‌ور‌کرد‌نه‌وه.

که‌مه‌رو‌ی‌ژ: که‌مه‌تاب‌ی‌ژ.

که‌مه‌ره (خ‌ق): نمو تو‌وی تو‌ند و په‌ی‌ته‌یه، که له‌سه‌ر ش‌له‌مه‌نی ده‌مه‌یی. (وا). که‌مه‌ه، که‌مو‌پ، که‌مه‌ر، (ک‌ق). ه‌ورا). که‌مه‌ه، سه‌ه، سه‌ه، په‌د‌ین و ش‌یا‌که‌ی به‌سه‌ری‌ه‌ک‌دا په‌سه‌را‌وه وو‌ش‌ک بو‌وت‌وه له‌ته‌ری‌له‌دا ته‌خته‌ته‌خته هه‌ل‌ده‌که‌ن‌ری. به‌کا‌نگه‌ی ر‌ش‌ک و نه‌سه‌پ‌یان‌یه‌ش ده‌ل‌ی‌ن له‌سه‌رو‌وب‌ه‌ر‌گی ه‌م‌زار‌ان‌دا.

که‌مه‌ره‌و‌وت: سه‌سه‌ر‌و.

که‌مه‌ره‌و‌و: شه‌رم‌یه‌و‌ون، به‌سه‌رم، شه‌رم‌ن. — ی: به‌سه‌رم‌ی، شه‌رم‌یه‌و‌ونی، شه‌رم‌ن.

که‌مه‌ر‌ین (باک): گو‌شت سو‌ور‌کر‌انه‌وه.

که‌مه‌ش‌یر: نه‌به‌ره‌ش، عه‌ره‌ش، گیان له‌به‌ری که‌مه‌ش‌یر.

که‌مه‌فر‌وش: که‌ستی‌که چ‌تی کم‌ب‌فر‌وش‌ی یا به‌که‌می به‌فر‌وش‌ی. — ی: که‌مه‌فر‌وش‌تن، به‌که‌می چ‌ته فر‌وش‌تن.

که‌مه‌ق‌نی‌ات: که‌مه‌خ‌و‌ز.

که‌مه‌ک: به‌رد‌یکی ز‌ز‌ر ز‌له له‌سه‌ریا له‌به‌رق‌ه‌دی چ‌یا‌ان‌دا یا خ‌ل‌و‌زی‌بو‌ی‌ته‌وه خو‌واری. ق‌یت‌کایی سه‌ری چ‌یا‌یان، که‌پ‌ک. (باک). ده‌سه‌ه، ده‌سه‌ته‌س‌ر.

که‌مه‌که‌م: ت‌و‌زه‌ت‌و‌زه، نه‌خته‌نه‌خته.

که‌مه‌که‌مه: ت‌و‌زه‌ت‌و‌زه، نه‌خته‌نه‌خته، پ‌چ‌ک پ‌چ‌ک، به‌ره‌به‌ره، له‌سه‌ره‌خ‌و، پ‌ی‌چ پ‌ی‌چه، به‌ره‌به‌ره.

که‌مه‌کو‌رد: ه‌ندک ک‌رن، کو‌رت ه‌یتانی چ‌ته، ن‌زم بو‌ون، ها‌تنه خو‌واره‌وه، په‌چ‌کان‌دن، لا‌وازی‌بو‌ون.

که‌مه‌ک‌ری‌ا‌گ: که‌مه‌ک‌را‌وه‌وه. گو‌وی‌ز‌که به‌ت‌یک‌و‌لی سه‌و‌زه‌وه.

که‌مه‌ک‌و‌ل (ه‌ورا): ت‌یک‌و‌له‌ش‌ینه‌که‌ی گو‌وی‌ز‌یه، کا‌ک‌له‌گو‌وی‌ز، گو‌وی‌زی ته‌رو‌تال، که‌ر‌ک‌و‌ل.

کھنؤش (نمردہ): کون دووش۔

ڪلهڙوڪ (ٻاڪي): به پيڪڙيندو.

کندوٺه (هٺورا.): کندوو.

کهنوو (همورا): کهنوو. پټکمنين. کهنووي شانه‌ي هننگويني.

مکھنورہ (نوردہ): سفرہی چرمی.

کهنه‌ش (خ.): کهنه‌ی کت، کهنه‌ی کت.

کهن‌شته ۵۵۵: که انه، [ ] گه‌شده دار.

کھنڈہ کٹسہ: کھنڈ کٹسہ، کھنڈ کلّے، زہری، بھڑو، نچر

هذه لست.

مکینہ، حنون: یوما، ۱۰ شکرہ.

کھنڈ : دار تک کہ تستانہ گولاًء و ہک دار، کہوت

و این که بسوی تریزه نه خدشه.

کتابت: گیارہ، سہ گن، زہری، گہلاخہ و بنہ خوشہ.

کہنہ: کہہ رہے ہیں، لہذا تہ شاخہ تنسید الہ گیل: شہ کا دہریت۔

کے ہیں: (۱) ایک کھنڈ

کے ہیں: مکہ: کنز: کا، حکم: کا، آیت: قرآن، (فہر) کنز

کتابخانه عمومی

کتابخانه ملی افغانستان

۱۰۰۰

کے پیشِ شہنشاہ، بیست گار، جہولہ کازہ، کینسہر، جہولہ کازہ

کشت کے (۱) (۲) (۳) (۴) (۵) (۶) (۷) (۸) (۹) (۱۰) (۱۱) (۱۲) (۱۳) (۱۴) (۱۵) (۱۶) (۱۷) (۱۸) (۱۹) (۲۰) (۲۱) (۲۲) (۲۳) (۲۴) (۲۵) (۲۶) (۲۷) (۲۸) (۲۹) (۳۰) (۳۱) (۳۲) (۳۳) (۳۴) (۳۵) (۳۶) (۳۷) (۳۸) (۳۹) (۴۰) (۴۱) (۴۲) (۴۳) (۴۴) (۴۵) (۴۶) (۴۷) (۴۸) (۴۹) (۵۰) (۵۱) (۵۲) (۵۳) (۵۴) (۵۵) (۵۶) (۵۷) (۵۸) (۵۹) (۶۰) (۶۱) (۶۲) (۶۳) (۶۴) (۶۵) (۶۶) (۶۷) (۶۸) (۶۹) (۷۰) (۷۱) (۷۲) (۷۳) (۷۴) (۷۵) (۷۶) (۷۷) (۷۸) (۷۹) (۸۰) (۸۱) (۸۲) (۸۳) (۸۴) (۸۵) (۸۶) (۸۷) (۸۸) (۸۹) (۹۰) (۹۱) (۹۲) (۹۳) (۹۴) (۹۵) (۹۶) (۹۷) (۹۸) (۹۹) (۱۰۰) (۱۰۱) (۱۰۲) (۱۰۳) (۱۰۴) (۱۰۵) (۱۰۶) (۱۰۷) (۱۰۸) (۱۰۹) (۱۱۰) (۱۱۱) (۱۱۲) (۱۱۳) (۱۱۴) (۱۱۵) (۱۱۶) (۱۱۷) (۱۱۸) (۱۱۹) (۱۲۰) (۱۲۱) (۱۲۲) (۱۲۳) (۱۲۴) (۱۲۵) (۱۲۶) (۱۲۷) (۱۲۸) (۱۲۹) (۱۳۰) (۱۳۱) (۱۳۲) (۱۳۳) (۱۳۴) (۱۳۵) (۱۳۶) (۱۳۷) (۱۳۸) (۱۳۹) (۱۴۰) (۱۴۱) (۱۴۲) (۱۴۳) (۱۴۴) (۱۴۵) (۱۴۶) (۱۴۷) (۱۴۸) (۱۴۹) (۱۵۰) (۱۵۱) (۱۵۲) (۱۵۳) (۱۵۴) (۱۵۵) (۱۵۶) (۱۵۷) (۱۵۸) (۱۵۹) (۱۶۰) (۱۶۱) (۱۶۲) (۱۶۳) (۱۶۴) (۱۶۵) (۱۶۶) (۱۶۷) (۱۶۸) (۱۶۹) (۱۷۰) (۱۷۱) (۱۷۲) (۱۷۳) (۱۷۴) (۱۷۵) (۱۷۶) (۱۷۷) (۱۷۸) (۱۷۹) (۱۸۰) (۱۸۱) (۱۸۲) (۱۸۳) (۱۸۴) (۱۸۵) (۱۸۶) (۱۸۷) (۱۸۸) (۱۸۹) (۱۹۰) (۱۹۱) (۱۹۲) (۱۹۳) (۱۹۴) (۱۹۵) (۱۹۶) (۱۹۷) (۱۹۸) (۱۹۹) (۲۰۰) (۲۰۱) (۲۰۲) (۲۰۳) (۲۰۴) (۲۰۵) (۲۰۶) (۲۰۷) (۲۰۸) (۲۰۹) (۲۱۰) (۲۱۱) (۲۱۲) (۲۱۳) (۲۱۴) (۲۱۵) (۲۱۶) (۲۱۷) (۲۱۸) (۲۱۹) (۲۲۰) (۲۲۱) (۲۲۲) (۲۲۳) (۲۲۴) (۲۲۵) (۲۲۶) (۲۲۷) (۲۲۸) (۲۲۹) (۲۳۰) (۲۳۱) (۲۳۲) (۲۳۳) (۲۳۴) (۲۳۵) (۲۳۶) (۲۳۷) (۲۳۸) (۲۳۹) (۲۴۰) (۲۴۱) (۲۴۲) (۲۴۳) (۲۴۴) (۲۴۵) (۲۴۶) (۲۴۷) (۲۴۸) (۲۴۹) (۲۵۰) (۲۵۱) (۲۵۲) (۲۵۳) (۲۵۴) (۲۵۵) (۲۵۶) (۲۵۷) (۲۵۸) (۲۵۹) (۲۶۰) (۲۶۱) (۲۶۲) (۲۶۳) (۲۶۴) (۲۶۵) (۲۶۶) (۲۶۷) (۲۶۸) (۲۶۹) (۲۷۰) (۲۷۱) (۲۷۲) (۲۷۳) (۲۷۴) (۲۷۵) (۲۷۶) (۲۷۷) (۲۷۸) (۲۷۹) (۲۸۰) (۲۸۱) (۲۸۲) (۲۸۳) (۲۸۴) (۲۸۵) (۲۸۶) (۲۸۷) (۲۸۸) (۲۸۹) (۲۹۰) (۲۹۱) (۲۹۲) (۲۹۳) (۲۹۴) (۲۹۵) (۲۹۶) (۲۹۷) (۲۹۸) (۲۹۹) (۳۰۰) (۳۰۱) (۳۰۲) (۳۰۳) (۳۰۴) (۳۰۵) (۳۰۶) (۳۰۷) (۳۰۸) (۳۰۹) (۳۱۰) (۳۱۱) (۳۱۲) (۳۱۳) (۳۱۴) (۳۱۵) (۳۱۶) (۳۱۷) (۳۱۸) (۳۱۹) (۳۲۰) (۳۲۱) (۳۲۲) (۳۲۳) (۳۲۴) (۳۲۵) (۳۲۶) (۳۲۷) (۳۲۸) (۳۲۹) (۳۳۰) (۳۳۱) (۳۳۲) (۳۳۳) (۳۳۴) (۳۳۵) (۳۳۶) (۳۳۷) (۳۳۸) (۳۳۹) (۳۴۰) (۳۴۱) (۳۴۲) (۳۴۳) (۳۴۴) (۳۴۵) (۳۴۶) (۳۴۷) (۳۴۸) (۳۴۹) (۳۵۰) (۳۵۱) (۳۵۲) (۳۵۳) (۳۵۴) (۳۵۵) (۳۵۶) (۳۵۷) (۳۵۸) (۳۵۹) (۳۶۰) (۳۶۱) (۳۶۲) (۳۶۳) (۳۶۴) (۳۶۵) (۳۶۶) (۳۶۷) (۳۶۸) (۳۶۹) (۳۷۰) (۳۷۱) (۳۷۲) (۳۷۳) (۳۷۴) (۳۷۵) (۳۷۶) (۳۷۷) (۳۷۸) (۳۷۹) (۳۸۰) (۳۸۱) (۳۸۲) (۳۸۳) (۳۸۴) (۳۸۵) (۳۸۶) (۳۸۷) (۳۸۸) (۳۸۹) (۳۹۰) (۳۹۱) (۳۹۲) (۳۹۳) (۳۹۴) (۳۹۵) (۳۹۶) (۳۹۷) (۳۹۸) (۳۹۹) (۴۰۰) (۴۰۱) (۴۰۲) (۴۰۳) (۴۰۴) (۴۰۵) (۴۰۶) (۴۰۷) (۴۰۸) (۴۰۹) (۴۱۰) (۴۱۱) (۴۱۲) (۴۱۳) (۴۱۴) (۴۱۵) (۴۱۶) (۴۱۷) (۴۱۸) (۴۱۹) (۴۲۰) (۴۲۱) (۴۲۲) (۴۲۳) (۴۲۴) (۴۲۵) (۴۲۶) (۴۲۷) (۴۲۸) (۴۲۹) (۴۳۰) (۴۳۱) (۴۳۲) (۴۳۳) (۴۳۴) (۴۳۵) (۴۳۶) (۴۳۷) (۴۳۸) (۴۳۹) (۴۴۰) (۴۴۱) (۴۴۲) (۴۴۳) (۴۴۴) (۴۴۵) (۴۴۶) (۴۴۷) (۴۴۸) (۴۴۹) (۴۵۰) (۴۵۱) (۴۵۲) (۴۵۳) (۴۵۴) (۴۵۵) (۴۵۶) (۴۵۷) (۴۵۸) (۴۵۹) (۴۶۰) (۴۶۱) (۴۶۲) (۴۶۳) (۴۶۴) (۴۶۵) (۴۶۶) (۴۶۷) (۴۶۸) (۴۶۹) (۴۷۰) (۴۷۱) (۴۷۲) (۴۷۳) (۴۷۴) (۴۷۵) (۴۷۶) (۴۷۷) (۴۷۸) (۴۷۹) (۴۸۰) (۴۸۱) (۴۸۲) (۴۸۳) (۴۸۴) (۴۸۵) (۴۸۶) (۴۸۷) (۴۸۸) (۴۸۹) (۴۹۰) (۴۹۱) (۴۹۲) (۴۹۳) (۴۹۴) (۴۹۵) (۴۹۶) (۴۹۷) (۴۹۸) (۴۹۹) (۵۰۰) (۵۰۱) (۵۰۲) (۵۰۳) (۵۰۴) (۵۰۵) (۵۰۶) (۵۰۷) (۵۰۸) (۵۰۹) (۵۱۰) (۵۱۱) (۵۱۲) (۵۱۳) (۵۱۴) (۵۱۵) (۵۱۶) (۵۱۷) (۵۱۸) (۵۱۹) (۵۲۰) (۵۲۱) (۵۲۲) (۵۲۳) (۵۲۴) (۵۲۵) (۵۲۶) (۵۲۷) (۵۲۸) (۵۲۹) (۵۳۰) (۵۳۱) (۵۳۲) (۵۳۳) (۵۳۴) (۵۳۵) (۵۳۶) (۵۳۷) (۵۳۸) (۵

وہ ذریعہ ہوا کہ وہ دارا کو (مہربان) بھلائی دے، جاوے (کڑا) بھلائی دے، جاوے۔

کے ہندو شاہ کے ہندو شاہ کے: کہ جاہ کے: دہتیاہ دہتیاہ: ہندو شاہ: ہندو شاہ:

کے پیشکش کنندہ (ڈیپازٹر) کے ذریعہ

کتابخانه: کتب خطی، خط نسخ، خط نستعلیق

کتابخانه ملی افغانستان

کونین (۱) (۲) (۳) (۴) (۵) (۶) (۷) (۸) (۹) (۱۰) (۱۱) (۱۲) (۱۳) (۱۴) (۱۵) (۱۶) (۱۷) (۱۸) (۱۹) (۲۰) (۲۱) (۲۲) (۲۳) (۲۴) (۲۵) (۲۶) (۲۷) (۲۸) (۲۹) (۳۰) (۳۱) (۳۲) (۳۳) (۳۴) (۳۵) (۳۶) (۳۷) (۳۸) (۳۹) (۴۰) (۴۱) (۴۲) (۴۳) (۴۴) (۴۵) (۴۶) (۴۷) (۴۸) (۴۹) (۵۰) (۵۱) (۵۲) (۵۳) (۵۴) (۵۵) (۵۶) (۵۷) (۵۸) (۵۹) (۶۰) (۶۱) (۶۲) (۶۳) (۶۴) (۶۵) (۶۶) (۶۷) (۶۸) (۶۹) (۷۰) (۷۱) (۷۲) (۷۳) (۷۴) (۷۵) (۷۶) (۷۷) (۷۸) (۷۹) (۸۰) (۸۱) (۸۲) (۸۳) (۸۴) (۸۵) (۸۶) (۸۷) (۸۸) (۸۹) (۹۰) (۹۱) (۹۲) (۹۳) (۹۴) (۹۵) (۹۶) (۹۷) (۹۸) (۹۹) (۱۰۰) (۱۰۱) (۱۰۲) (۱۰۳) (۱۰۴) (۱۰۵) (۱۰۶) (۱۰۷) (۱۰۸) (۱۰۹) (۱۱۰) (۱۱۱) (۱۱۲) (۱۱۳) (۱۱۴) (۱۱۵) (۱۱۶) (۱۱۷) (۱۱۸) (۱۱۹) (۱۲۰) (۱۲۱) (۱۲۲) (۱۲۳) (۱۲۴) (۱۲۵) (۱۲۶) (۱۲۷) (۱۲۸) (۱۲۹) (۱۳۰) (۱۳۱) (۱۳۲) (۱۳۳) (۱۳۴) (۱۳۵) (۱۳۶) (۱۳۷) (۱۳۸) (۱۳۹) (۱۴۰) (۱۴۱) (۱۴۲) (۱۴۳) (۱۴۴) (۱۴۵) (۱۴۶) (۱۴۷) (۱۴۸) (۱۴۹) (۱۵۰) (۱۵۱) (۱۵۲) (۱۵۳) (۱۵۴) (۱۵۵) (۱۵۶) (۱۵۷) (۱۵۸) (۱۵۹) (۱۶۰) (۱۶۱) (۱۶۲) (۱۶۳) (۱۶۴) (۱۶۵) (۱۶۶) (۱۶۷) (۱۶۸) (۱۶۹) (۱۷۰) (۱۷۱) (۱۷۲) (۱۷۳) (۱۷۴) (۱۷۵) (۱۷۶) (۱۷۷) (۱۷۸) (۱۷۹) (۱۸۰) (۱۸۱) (۱۸۲) (۱۸۳) (۱۸۴) (۱۸۵) (۱۸۶) (۱۸۷) (۱۸۸) (۱۸۹) (۱۹۰) (۱۹۱) (۱۹۲) (۱۹۳) (۱۹۴) (۱۹۵) (۱۹۶) (۱۹۷) (۱۹۸) (۱۹۹) (۲۰۰) (۲۰۱) (۲۰۲) (۲۰۳) (۲۰۴) (۲۰۵) (۲۰۶) (۲۰۷) (۲۰۸) (۲۰۹) (۲۱۰) (۲۱۱) (۲۱۲) (۲۱۳) (۲۱۴) (۲۱۵) (۲۱۶) (۲۱۷) (۲۱۸) (۲۱۹) (۲۲۰) (۲۲۱) (۲۲۲) (۲۲۳) (۲۲۴) (۲۲۵) (۲۲۶) (۲۲۷) (۲۲۸) (۲۲۹) (۲۳۰) (۲۳۱) (۲۳۲) (۲۳۳) (۲۳۴) (۲۳۵) (۲۳۶) (۲۳۷) (۲۳۸) (۲۳۹) (۲۴۰) (۲۴۱) (۲۴۲) (۲۴۳) (۲۴۴) (۲۴۵) (۲۴۶) (۲۴۷) (۲۴۸) (۲۴۹) (۲۵۰) (۲۵۱) (۲۵۲) (۲۵۳) (۲۵۴) (۲۵۵) (۲۵۶) (۲۵۷) (۲۵۸) (۲۵۹) (۲۶۰) (۲۶۱) (۲۶۲) (۲۶۳) (۲۶۴) (۲۶۵) (۲۶۶) (۲۶۷) (۲۶۸) (۲۶۹) (۲۷۰) (۲۷۱) (۲۷۲) (۲۷۳) (۲۷۴) (۲۷۵) (۲۷۶) (۲۷۷) (۲۷۸) (۲۷۹) (۲۸۰) (۲۸۱) (۲۸۲) (۲۸۳) (۲۸۴) (۲۸۵) (۲۸۶) (۲۸۷) (۲۸۸) (۲۸۹) (۲۹۰) (۲۹۱) (۲۹۲) (۲۹۳) (۲۹۴) (۲۹۵) (۲۹۶) (۲۹۷) (۲۹۸) (۲۹۹) (۳۰۰) (۳۰۱) (۳۰۲) (۳۰۳) (۳۰۴) (۳۰۵) (۳۰۶) (۳۰۷) (۳۰۸) (۳۰۹) (۳۱۰) (۳۱۱) (۳۱۲) (۳۱۳) (۳۱۴) (۳۱۵) (۳۱۶) (۳۱۷) (۳۱۸) (۳۱۹) (۳۲۰) (۳۲۱) (۳۲۲) (۳۲۳) (۳۲۴) (۳۲۵) (۳۲۶) (۳۲۷) (۳۲۸) (۳۲۹) (۳۳۰) (۳۳۱) (۳۳۲) (۳۳۳) (۳۳۴) (۳۳۵) (۳۳۶) (۳۳۷) (۳۳۸) (۳۳۹) (۳۴۰) (۳۴۱) (۳۴۲) (۳۴۳) (۳۴۴) (۳۴۵) (۳۴۶) (۳۴۷) (۳۴۸) (۳۴۹) (۳۵۰) (۳۵۱) (۳۵۲) (۳۵۳) (۳۵۴) (۳۵۵) (۳۵۶) (۳۵۷) (۳۵۸) (۳۵۹) (۳۶۰) (۳۶۱) (۳۶۲) (۳۶۳) (۳۶۴) (۳۶۵) (۳۶۶) (۳۶۷) (۳۶۸) (۳۶۹) (۳۷۰) (۳۷۱) (۳۷۲) (۳۷۳) (۳۷۴) (۳۷۵) (۳۷۶) (۳۷۷) (۳۷۸) (۳۷۹) (۳۸۰) (۳۸۱) (۳۸۲) (۳۸۳) (۳۸۴) (۳۸۵) (۳۸۶) (۳۸۷) (۳۸۸) (۳۸۹) (۳۹۰) (۳۹۱) (۳۹۲) (۳۹۳) (۳۹۴) (۳۹۵) (۳۹۶) (۳۹۷) (۳۹۸) (۳۹۹) (۴۰۰) (۴۰۱) (۴۰۲) (۴۰۳) (۴۰۴) (۴۰۵) (۴۰۶) (۴۰۷) (۴۰۸) (۴۰۹) (۴۱۰) (۴۱۱) (۴۱۲) (۴۱۳) (۴۱۴) (۴۱۵) (۴۱۶) (۴۱۷) (۴۱۸) (۴۱۹) (۴۲۰) (۴۲۱) (۴۲۲) (۴۲۳) (۴۲۴) (۴۲۵) (۴۲۶) (۴۲۷) (۴۲۸) (۴۲۹) (۴۳۰) (۴۳۱) (۴۳۲) (۴۳۳) (۴۳۴) (۴۳۵) (۴۳۶) (۴۳۷) (۴۳۸) (۴۳۹) (۴۴۰) (۴۴۱) (۴۴۲) (۴۴۳) (۴۴۴) (۴۴۵) (۴۴۶) (۴۴۷) (۴۴۸) (۴۴۹) (۴۵۰) (۴۵۱) (۴۵۲) (۴۵۳) (۴۵۴) (۴۵۵) (۴۵۶) (۴۵۷) (۴۵۸) (۴۵۹) (۴۶۰) (۴۶۱) (۴۶۲) (۴۶۳) (۴۶۴) (۴۶۵) (۴۶۶) (۴۶۷) (۴۶۸) (۴۶۹) (۴۷۰) (۴۷۱) (۴۷۲) (۴۷۳) (۴۷۴) (۴۷۵) (۴۷۶) (۴۷۷) (۴۷۸) (۴۷۹) (۴۸۰) (۴۸۱) (۴۸۲) (۴۸۳) (۴۸۴) (۴۸۵) (۴۸۶) (۴۸۷) (۴۸۸) (۴۸۹) (۴۹۰) (۴۹۱) (۴۹۲) (۴۹۳) (۴۹۴) (۴۹۵) (۴۹۶) (۴۹۷) (۴۹۸) (۴۹۹) (۵۰۰) (۵۰۱) (۵۰۲) (۵۰۳) (۵۰۴) (۵۰۵) (۵۰۶) (۵۰۷) (۵۰۸) (۵۰۹) (۵۱۰) (۵۱۱) (۵۱۲) (۵۱۳) (۵۱۴) (۵۱۵) (۵۱۶) (۵۱۷) (۵۱۸) (۵۱۹) (۵۲۰) (۵۲۱) (۵۲۲) (۵۲۳) (۵۲۴) (۵۲۵) (۵۲۶) (۵۲۷) (۵۲۸) (۵۲۹) (۵۳۰) (۵۳۱) (۵۳۲) (۵۳۳) (۵۳۴) (۵۳۵) (۵۳۶) (۵۳۷) (۵۳۸) (۵

[illegible][illegible]

ہیں اس میں:

کے ساتھ ایک نئے قلعہ کی تعمیر کے لیے ایک نیا حکم جاری کیا گیا۔

بہ: جٹلکھ، حہ کہو، کہوی بے غہ: کہو تکہ بخو تنہ: کہوی مہ: جٹل:

میتکمو. کموی چیر: کموی بۆر. کموی کنگمر: کمویکه لال بی و

نه خوینتی. کموی نیر: (ههوارا.) بهق، بالنده ییکی خاڵ و میل داری لاق

و دندووک سووری بۆره له کۆتری گهواره تهره. (فه.) پهنگی شین.

هەلکۆتییی بڕینە بوپاک بوونووی. فەرزیل، کل کیر، سەرەند، سەرەن،

چینیہ و انویسرانی ابدی کی کوئی ضرورت نہ ہے۔

هنگامی که لاله، ربنه، دهر و تننه، — نخستین، بر داندینه،

کھانا : (ماکی) ٹہنتا، عر، خفتان، (دھر)، قہڑی، کمر، تہکی، کدلیجہ،

کدی (بہار) سستجاک۔ ی درتشی، شان: سایہ، کدی، کدیجہ

میتانہ کی طرح۔

کهوایو: کهواته.

کهوایو: کهواته.

کهواته: کهوایه، کهوایو، خمریکم بجمعه مه‌بایه، که وایه پی له منداله کاخ مبره.

کهوایه: کهواته.

کهوایی (که): شین.

کهوای (باک): (باک)، کسوار، گوزه، کوپه، خلی میس ههنگوینیه، ژوری دانوینیه، نمبار.

کهو (که، بهر): رنگی شین، (نهرده، هورا)، کهوگ، نهر تخته تنکانده، که خه داهینراونه یو هیلک و بیژنگ و دهه و نیت. کهوی دهغل پیوانی، کوچل، جملی خروگی.

کهوای: به همو چتیکی دهلین، که له گل دروستکری.

کهوه: دارکوت.

کهوشه (باک): ههلاشیکه دهخسته سرداری داره پاره.

کهوه (که): سواندهی شاختیکی تراشی وایه کهمیک سمری به لایه کیدا هاتیتته پیتهوه. کهوورگ، کاو، زاغ، پناو نشکوتیکه

کهواغ (باک): گوزه گمر.

لهچایاندا، که گیان لبعبر خوی تیدا له بارانه و با پپاریزی. گیایه کی دهستچینه وکو کوراده وایه ناری پیتهج شمش دسک کهوه لهگل کهمیک نازوت و موقلی ووردکراو بگیریتهوه و پیکهوه بکولیتین، که ووشک بژه بکریته حب پژی ۳ دانه بقرهوانی و مایسیری و همرس زوریاشه. (فه)، کهوا.

کهوال (زاغ): گارپان، میگل.

کهوه: توهده.

کهوان (هوا): مرزیکه له کهرهستی چیکمه. کهمان، شیو، کهمان، کهمانه.

کهوهگ (نهرده): کهوه.

کهوانه: بازه، سینه، ههلقوزرانوهی کولله و داروسده، کهوه جیگایه کی بکوی و دوباره بهرزیتتهوه. (باد)، کشان، (تیرکشان)، کهقان، کهقانه، (باک)، قاب، داریکی چلماوهیه تیری پیده هاویژری. پیچ و دهری سمریهوژوره، هموو چتیکی کهوانهیی، لای ژورووی همووچت. (جا، سزیر)، لای سمرهوهی میگهلییه، لای ژوروو و سمرهوهی چپاو داروینتره. پیلای دارینه لسمر پیلای تر لهپی دهکری بونهوهی بهسرهفری داپژن و نهچه قین. کهوان، داریکی دوولکه به گوریسیکی باریک دهبستری بهمردوک پیچکهی شهغروه تاقچه (قرشه) ی پی بگووژریتتهوه بوسه خرممان. کهمانه، کهمانچه، مرزایکی موسیقییه. مرزایکی دارتاشیه چتی پی کونده کریت، داریکی کهواندهاره چرمیکی دریزی بهسرهوهیه له (مهته) ده نالیتیری و داری پی کونده کریت. کهمانه پی پره کردنی کارگه چپانه، داریکی دریزی کهمیک خواره ژنیه کی پیتهیه پره که به کوتکی ههلاچی لیی دهات لهکاتی پره کردنیدا. (مورک)، لالوسه کی جگییه. ( ) ( ) [ ] نیشانه پیکی واه گردی ووشه یا ژماره پیکی گرنگ دهووسری.

کهوهوژ: پژی که تنکه هوریک بهری تاسمانی پشی بی و سمرمای.

کهوهی (هوا): وهر، جارس، بیزار، لهخویزار، هراسان، — بوون: بیزار و جارس بوون. (که)، ناهومید.

کهوهی بوون (هوا): وهر، بوون.

کهوهسیر: مهریکه توکی ده و چاری سپیکی شین باو بی.

کهوهشمن: سنور.

کهوهک: قولیکه کی گچکهیه ناری بارانهی تیدا کوبوویتتهوه.

کهوهگی: گندی مهریزان.

کهوهل: جووریکه لبعری داره مازو که لای پان و توکنه.

کهوهله: شینکه برینیکه له قامک دیت وکو مو به نازاره. گیانداریکی ورده وک پشک له ناوالان دهه، قرونو. چتی شینکار، زهویه که شینکار وکو پنگی چیمه نژی وایه به کاری کشت و کال نایهت.

کهوهلو (هوا): گیایه کی پهنک تله خه، پروانه (لق).

کهوهمار: شینی گیانگیو، شینمار.

کهوهی (که): نهمیتی بزنییه، نهمیتی مریشکان، قرونویه کی شینکاره.

کهوهیی: دایهیی.

کهوای: بیجوه کهو، باره کهو.

کهوایز (مورک): راوکری کهوان، کهسیکه حمزه راگرتنی کهوان بکات. — ی: پاوکردنی کهوان.

کهوایدار: بهاریکی درهنگه، که کولسمراران ههله دینشن.

کهوایدار: پروانه: کهو بهردار.

کهوایو: کاتیکه، که پوله کهو چین چین بهرمو کورستان ده گمپتهوه. شورتیکه، که کهوی پیداپروات.

کهوتاندن (باک): قهشاندن (بو وولاخ).

کهوله ژن

کهواندهار: گودار، چتی کهوانهیی.

کهوانهژن: کهمانچه ژن.

کهوانهکردن: کهوه کردن. دوباره بهرز بوونهوهی

چتیکه، که وه زهوی و نیت کورتی.

کهوانهی چهرخ: کهوی چهرخ.

کهوانهی گژندهار: کهنوشتاره، کهنوشتاره ده نهمه [ ].

کهوانهیی: چتیکه بهریکی چلماویتتهوه.

کهوان پیتک (نهرده): داره لاسیکه بهردی پی دههاویژریت.

کهواندن (باد، باک): برژاندنوهی برینان. (فه)، خست، نیتخستن، کورکردنوه، (هوا)، گلپرنای.

کهوانگوشه: نیشانه پیکه وه کو: [ ] که نیش وه کو کهوان به کار دیتری.

کهوانی چهرخ: کولکمزین.

کهوانی روستهم (کرما): کولکمزین.

کهواو (که): دویه که ناری زور تیکرایی. (هوا)، بهردیکی قولله ناری بارانهی تیدا پادوستی، تمو، همرکو. کهباب.

کهواوچی: کهبابچی.

كهوت: پروانه كهوت.

كهوته كهوت: وهږهږې، حهږهږې سڅي.

كهوتهي (ههوا): كهوتن.

كهوتهي بالدارا (ههوا): گرانه تاي بالندان.

كهوتن: هملديران، ده كموري كهوتن، كهفت، گليراي، (ههوا).

كهوتې، نمره ووسته، كهفته، بهريونه، بهلاداهاتن، گلان،

ته كمريون، كووپيونه، پمان، كهتن. بهلادا: بهلاداهاتن. وههرو:

پيكان، ننگيوران. ليكهوتن: لهفهرمانې ميرې دهركران. ويكهوتن،

پيكهوتن. تهلاق: پالكهوتن.

كهوتنه خو: وهوخكهوتن، خوئاماده كردن.

كهوتنه خووار: كهوتې چتيكه له بهريزه كمه بوزمې، (باك، نهه).

وهريسان، گري (گريل) برونه.

كهوتنه سهر: ليكهتن.

كهوتنه موه: دوواكهوتنې كهسيك و له پزين، مانهوي، نيازمو

بچموره مهاباد، كهچي كهوتنه واته نهچوم و پهم كهوت. واهيتان،

دوباره تروشي گرانه تابونه، دوواي ثاره قه كردن. دوباره كهوتن. سهر

له نوي نه خوشكهوتن. مانوه له له هاورپيان له كوچ و كوچارياد.

كهوتوو: پيچاره، كهفته، كهفتو، كهتي. پاكشاو، دريژمو. پهاو،

تهپيو، كهسيكه يا چتيكه كهوتې.

كهوتووي: گرانه تا، گرانه تي.

كهوتين (باك): قهلتين، قهلمشان (بق وولاخ).

كهوچن (نمره): كهوچيز.

كهوچيز (نمره): ناروگردان، نهمكوي.

كهوچ (ههوا): پروهت، باقمان، (موك). كيله، كوټكي ده خل

پيوانيه.

كهوچه (نمره): كهوچك.

كهوچهر (كه): دمخوار، زورلي، زوروت.

كهوچك: كهوچه، (ههوا). چمچه، كهفچك، كهفچي، چهفچه،

(ههوا). چمچه. ي دار: چوچك.

كهوچكاش: كهسيكه كهوچكي له داري دروست بكات، ليسكه، ناوي

دييه كيشه له شاره زوور.

كهوچكه: كهوچكيكه له چهره خوره ده بسترې دانوټلهي پيدا ده چيته

گيري ناشوه.

كهوچيز (سن): نهمكوي، كهوچكي گوره.

كهوخور: دنكه هره گچكه كانه له نيو هيشروه ترياندا، كه له پيش

نمراني دي سورده بن.

كهوډو: ماکوړيكي ميبه بنرته موه تا نيره كمراني لي كوټيتموه و ږاو

بكرين. چمند داموړسكيكه له نزيك ماکوړيكييموه داده ترينه تاكوو كه

ماكوړه كه خوړندي كوي دي به دنه گيوه بين و بكونه ناو داوه كمه.

كهوډه ري: بالنده يكه به قه قهلمرونه دي دهبي و هينده شش كمرانه

بنگوي و دندووكي له جياتي وي، كه سورين زهر دن، په موه كاني

تمنيشتي ده قه قه قن و خال خال له لاي برادوستيان ږنگي بوره تمنا له نيو

بده فريده دي و سهرې په موه كاني سپيه هيلكاشي وهبي قهلمرونه

ده چي همرچند به له ش زورگوره يه، به لان به شيره همركمه. گوشتي
خوشه. (ههر). كمودي.

كهوډن: نازيرك، تمبل، گيل. ي: نازيره كي، تمبله، گيلي.

كهومار: بالداريكي نه فسانه ييه، گوايه سهرې وهك ماره و لمبشسي
وهك كم.

كهوت: كمريت.

كهوور (سور)، خو: له پيشدا به بهرديكي زورزل و پيش هملديريان

كوټوه، چيا، كيټو، ماه، (ږوا). گهلي، خهرند، كندال، هملديري. له

كهوتن: له هملديري هملديريان، هملديري كيټو كندالان و ماي و گردان.

(ږوا). كمول، كمولي ناني و نيتير. كردن: كمول كردن. (خو). پنا،

پهسيو كه له چيا ياندا، كه بارانه نه گريتموه و هه تاويسي كم كم وي

كوي. (باك). بهرد. بزوكمر، نيشانه يي كه. (جا). نهمكوت.

كهورك (بابا): جوړه ههرمي كه. (شا). گوهږ.

كهورنگان (زا): جوړه دانوټله يي كه له گرانيدا تي كه لي گمفي

ده كړي و ده خوري.

كهوړشك: كهوړشك. ه (نمره): كهوړشكه. ههواني سهرې

ده غل و شيناو هريانه بهبا.

كهوړ (باك): نارو، ويست، نيشتيا، تاسه، ههوس. ا خوه پي

شك ناندن: ههوسي خو پي تهخت كردن.

كهوړاندن (باك): (باك). كهوړاندن، فريدان، گيژ كردن.

كهوړهال (باك): كيسل.

كهووش: تايخ، سولك، سول، پيلاو، پيټاو، پاپوش، پالا، پيلا،

تسك. (ههوا). دهشتيكي چول و بي ناوه دانويه يا چياه كي وايه.

(بار، ږوا): گزگياي بهاري ته وه كو پراس و كهنرو پنگ و

نهمپنگ و نيتير. (ږوا). هنگل. بن: بنهنگل.

كهوړاندن (باك): فريدان. (باك). گيژ كردن.

كهوشه (نمره): لغاوه زار. داريكيشه، كه لكيسي به ژيرزه وي

دابېن و له دور سهرې له زوي بيته ده روه.

كهوشه اړينه: (باك). پيدار، پيدارينه، ته قه قيله، قه قاب.

كهوشه ك: گمهي سيټا زني.

كهوشه كونه: پيلاوي كون.

كهوشه كين: كموشك، كموشين.

كهوشمن (نمره): زهرې و زاريكه به سترابيت موه به دييه كم. (گمل).

سنور. مهيداني كشت و كال و ناژال له وړاندني، جاري، پوان.

كهوشدروو: كوڅكار، (فه). كهوشدير، سولدروو، سولكمر،

پيلاو دروو.

كهوشدروون: پيلاو دروون.

كهوشدوژ: كهوشدروو.

كهوشه سهرپايي: كموشي سهرپيبي.

كهوشك (شو): باو تشك.

كهوشكاري: پنا و پهسيوي ږاويه.

كهوشكهڻ: شوټي كه كموشي تيډا دابه كنري، ناسانه، ناستانه.

کهوشو (همر): تیکه لېوونی چیشټ و چتی دیکه یه یا تیکه لېوونی ماست و دوشاوو... هتد.
 کهوشین: کهوشه کین، کهوشک.
 کهوشین (باک): گېژوون.
 کهوشی چهک: کهوشی بی پانیه.
 کهووک (لو، فه): کهو، چتی شین.
 کهوکه مانده: برینیکه له مه لاشو پدیداده بی.
 کهوکه ندر (باد): جوړه کهوکی گموری زهره باره.
 کهوکه وه (نمرده): کهوکه، داریکی سرچمماووه یه گوډه کی پو لایینی مشټ و مالدرای پیته هلده واسن، له کمل و پدلی پادشایان.
 کهوکرښ: له کمدانی دانو تله.
 کهوگورت (باک): گؤگرد.
 کهوگ (نمرده): شین، کهوود.
 کهوگوبوون: شین هلگه پران، پده هلگه پرانی شورینیک له نمدامی لمشی گیان لمران به هوی زهریکیموه، که لیبی درابی.
 کهوگری: شپوین، شین و شپوژ و گریان.
 کهوگیز (همورا): ناسکوی، کهوچکی گموره، چتیکی کلک دریزی دهم پانی کونکونه لممس یا له فافونه چیشتی توندی پی تیده کری و که فی چیشټ و گوشتی پی ده گیری.
 کهوگی (نمرده): گمنی ناوالان.
 کهوگیو: کهوگیر، چاپالو، چاپارزن، موچ، پلاوهارزن. (همورا).
 سهره ند، (هو، موک). کهو. کهوگیری پلاوی.
 کهوگیره: کولکیکی پانه و کونکونه لسمر قهرغان دیت دهرده بی و نیزتکداره، (موک). چاپارزن، پارزنگ.
 کهوول: کهولپوس، پیستی خوشکراو، پوس، پوست، پیست و به تووکه و بهیمری قاپورتوه دهری بؤگرمی. (پهوا). دهمی چه قویه، که که لمن که لمن بووی.
 کهوولی نانی: کهوولیکه له قمراخ تمدوور داده خری بونان لسمرکردن.
 کهوول: پیست، چهرم، کهقل. — کردن: کهقلاندن، چهلاندن، خرتک کردن، پیست لیکردنوه، پیست لی دامالین. — کران: کهقلین، جقلین، پیست لیکرانهوه. — ی نانی: سفره، (همورا). سهردان. — ی ناردی: سهرتبان، سهردوله. — ی خمز: خمز.
 کهوولاندن: پروانه: کهوولکردن.
 کهووله (نمرده): مژرکه کهوله، چتی شینی کهوله، شویتنی پروتونی زیخه لانی شینه. چپای بی گیار درخت که تمها زیخ و بهر بی.
 کهووله کون: بؤمروفتیک به کارده بی، که پیرو قلخن بی و پدکی کهویتی.
 کهوولپوست: کهوولیک کی تایه تی خوشکراوی تیسکنه بؤ لسمردانیشټ.
 کهوولکران: چهلتن.
 کهوولکردن: گوروونی پیستی گیاندار. بؤخستنه ژرده ست و که نه فت کردنی که سیټیکش به کارده بی.
 کهوول (خو): دهمی چه قویا داس و توهرداس و چتیره، که که لپین و کهچ و کروچی لی پیدایه بووی.

کهوولوس: شویتیکه ناردایدرپی، ناری دیکه کیش له ناوچی خورمال.
 کهوولی (موک): پیتسهرم، سلهټه، بی ناپروو.
 کهوولیدان: کهوکردن.
 کهوولی نان: سفره.
 کهوهار: کهوکه سهری وهما ری ده چی پیتسهره ده دات و وه کو کهوی ده خویتی، که بخویتی همووکوویک خو دهمارنوه.
 کهون (همر): کون. کووین، سیپال. — ه: کونه.
 کهونه فروش: کونه فروش.
 کهونه فروشتن: کونه فروشتن.
 کهونه فروشی: کونه فروشی.
 کهونینه: نمنیکه، چتی زورکون، مرزی کونسان.
 کهونینه خانه: نمنیکه خانه، مژده خانه.
 کهوو: شین، مژر.
 کهووت: داریکی زورسه خته کهوچکی لی دروست ده کری، داموای براشم کلیشه لسمر هلده کمنه.
 کهووتهر (فه): کوتر. (فه). — باخی: کوتری کیتی.
 کهوور (زرا): شاخ و تهلان، بزنی سپی.
 کهوورک (جا): نمشکوت.
 کهوورو قهوی (گمرد): شاخی بلند.
 کهووشک (فه): کرپی سهر، توشکه ی سهر.
 کهووک (فه): کهو، چتی شین.
 کهووو (فه، دهر): شین، (همورا). کهو، شینیک کی کالی ناسمانییه، کهوهار: جوړه هلپه پیتیکه.
 کهووی: کهو، کورتک، کولهجه، کولچه. (همر). کهوای دریز، سایه. بؤ هاندان به کارده بی، لمنت کهوی.
 کهوویت: کهوت، داریکی چنگلی زور په، له رهواندزی کلیشمان له سهره لده کمنه، کهقوت. له لای گلیک تیران به میگه لی مالانان دهلتن. پروانه: کوویت.
 کهوویزه: کهوچکی ناسن.
 کهوویل: خانووی ناوباغ، نمشکوتی گچکه.
 کهوین: خاوین، خاویتسهر، بهرگمر، په نیوهین، په نیوهینسهر، بهرپه بهر.
 کهوی: خانه کی، رام، حماییت، دستمق، متق، لینی، کدی، کهی، مالی، مالی بوون. بالنده یا گیان لمریکه له مالیدا دستمق و رام بووی. (پهوا، مام، سوور، پیره، موک، باله). پزی، پزوو، پنوه بهر تکه له قوولای چپایاندا پیټیتسهره و کوټیتسهره، کهفی. (باک). گوشته زو نه پیتانهوی برینان.
 کهویه: نرم.
 کهوی بوون: رام بوون، خوپوون، دستمق بوون، کدی بوون.
 کهویج: کهویژ، کیشیکه بؤ پوانی دانو تله وه کو ته غار، په، بمن، قهسناخ.
 کهویجه: کهویژه.

کهویر (نمرده): دهمتی زیخه لآن بی تاو و شینا و هردی.

کهویر: زیخه لآنی بی تاوی و شینا و هردی.

کهویر: کیشیکی ده خل و دانه برانیهری پینج باقمانه، نامانیکه ده غلی بی ده پیر، چه ـ ئ، چهمویرئی. نمتستوندهی نیوهر استی ختیه تیه، که وه کوو هاوونگییه.

کهویر (جا): کهویر، نوبار چمدار یا تمه که یه، که وه کوله پی دهستیو قووله له لولهی شو بویرهی ده خری، که گمفی پیدادپته خور اوهره و کهویر، کش لانیو کونی برادر اشه کهی ناشی ده کات.

کهویر (باک): مری که سمری خالدار بی.

کهوی کردن: پامکردن، خمر کردن، دستمؤ کردن.

کهویل (نمرده): چارداخی نیو باغان.

که (لو): کا.

کهها (همرا): نزیکه. (باک): بزنی گچکه.

کهها (نمرده): تنبیل.

کههانمت (باک): وه عز

کههر (زا): کاووپ.

کههتو کوئوخت (نمرده): تیکسپ مار، زه لام، زل، تنومموند، قهلو، درشت.

کههر (زا): کهر.

کههرک (باک): کاربله.

کههروبان (زا): کارها.

کههریز: کاریز.

کههریز (لو): کاریز.

کههل: پیر، به تمن، گموره.

کههنی (باک): قوچه قانی، کانی.

کههیل: مریخی سست و تنبیل.

کههی: کوی، پام.

کههیا (که): باوه پیکراوی پادشا، گموره، سمرۆک، سمردار.

کههیر (زا): گوی کوی، کاووپ، کاربله ساوا.

کهی (همرا): کهنی؟، (همر): کنگی؟، چ کاتیکی؟، ده چیه قوتابخانه؟، (همرا): چو، چلون. (همر): کاک، شا، پادشا، میر، خونکار، وه کو که یخوسرهو، که یقوباد.

کهیا (باک): کویر، برا گموره، گمورهی ناوایی.

کهیار (باک): قاییم، محکم، پتمو.

کهیارک (زا): کارگ.

کهیان: برا گموره، شاهنشاهان، سولتان، جیهان. (باک): لیکوتنوره، ژانران، پونی کهه لی پیدابوون.

کهیلن: ژانن، کهه لی پیداکردن، مشکه ژانن.

کهیانی: کهسکه یا خیل و تیره و هوزیکه باندیواری به خیل کیانموره هبی. جیهانی.

کهیل: چارداخ، خانوویکه بوهاوینان لانیو باغاندا بکری.

کهیانیو: کابان، شازن، خیزانی میری، که یوانو، ژنیکه به سمرمالی پابگات و کاریکات.

کهی به کهی: زور لمیر، ده میکه.

کهیفا: کویرخا.

کهیخودا: کویرخا، کهمخودا، کهدخووا، کهفخووی.

کهیخودایی: کویرخایی.

کهیس (باد، باک): ده رفعت، هیل.

کهیف: شادی، شادمانی، بهزم، بهزم و بهزم، ناهنگ، خوشی دل. (خو): ویست کار.

کهیفرات (باک): ده مار، کانیه، (غیرهت).

کهیخوش: شادمان، دلخوش، دلشاد. — بوون: پشکوون، له خوشیان گمش بوونموره، دلکرا نموره. — ی: شادی، (باک): شالی، شاهیانمت.

کهیفرکن: خوشیو برادران.

کهیک: کیج.

کهیکف: کیکف.

کهیکووا (نمرده): مردمی کارزان، پاریژ پیکراو.

کهیل: پر، تری، تری له خم و خفمت، شالیز. که لاو. (همرا): چارداخی نیو باغیه. کزو خفه تبار، پیریشان. تیر.

کهیلان: نافرتهی تیرلان، جوان، خوش نمدام.

کهیله کون (زن): که لاوه.

کهیل کردن: پر کردن له خم و خفمت.

کهین: نیوان، میانه.

کهینو (فه): کابان.

کهین و بهین: پیلان، فرو فرلداخ، پهم، پچهیچ، قومه قوم، قه مستوون، تهگیر، تهگیر و پازیکه، که به نهیتی له نیوانی چمند کهسیکیدا بکری بۆ کردنی کاریک. هاتوچو، پینه ریسته، ناشایی، دۆستایه تی.

کهینی (همر): کنگی، کهی.

کهیوان: نمتستیره زو حجل. (بابا)، سق، که، جا، کابان، (که)، جا، که یوانو. خیزان. (که): نمتستیره کاروانکووه.

کهیوفو (فه)، همرا: کابان، که یوانو. (فه): پیریزن.

کهیهان: که یان، جیهان، گیتی.

کهیی: کوی.

کهیلز (زا): داری مؤرد.

کهیل (که): نارده مستخانه. که لاوه کون. پر، تری.

کهین (باک): برا گموره، کاک، که یان.

کهپ: ده رگا و پنجمه ری چسپ، که با بویری نمبی. بی دهنگ، بی هست، بی خوست، مات، کشومات، ده مکوت. کیپ، تلپ، هستی گوی به ستران، گوی گران.

کهیوبوون: بیده نگ بوون، کپ بوون.

کپ بوون: مت بوون، بیده نگ بوون. گوی گران بوون، جووت بوونی ده رگا و پنجمه و چتی تر.

کپ و کلا: بیده نگ و جودا.

کپی (همورا): بیدہنگی، ہیمنی، نارامی، کشوماتی.

کپیان (فہ): ماندوویون، فل بوون.

کت (باک): پارچہ لہووشاند اؤ وینہ: (کور — دس — تان) ۳ کتہ،

(کور — دہ — وا — ری) چوار کتہ واتہ پارچہ بیدہنگ — بوون: کپ

و بیدہنگ بوون. ختہ، ختہ (بؤدہ رکردنی پشیلہ) بے کار دہبری. (باک).

تاک، تاک — و جووت: تاک و جووت.

کتا بچہ: کتیوچہ، دہ فتمہ.

کتاف (باک): کونجی.

کتان (باک): پدچہ، پیچہ، پمردہ، (زا) کوتان.

کتانی: پمچہیی، پیچہیی.

کتہ: ولہامیکی سارده. ختہ، ختہ، پشیلہ پیدہ رده کری. (همورا).

پشیلہ پیدہ رده کری.

کتہ (کہ): ختہ (پشیلہ پیدہ رده کری). (زا) پشیلہ. کسمندال

بکؤخی پی دہلین کتہ — کت: ختہ ختہ.

کت بہ چہ (همورا): بیتچوہ پشیلہ.

کتی: کہتری، چاپمز. (باد) گیای کرتی.

کتک (همو): پشیلہ.

کتکال: کچی، لہ گمل نافرہ تی و دہ کووشہی کچی بے کار دہبری. — نابی:

کچی و دہ.

کتکھ کیفی: پشیلہ کیتی. — لہ: پشیلہ کیتی، هووشک.

کتکھ مہتینہ: کتکھ مہتینہ، مہبیس لہ کسپیکہ، کہ مایہی ناژارہ و

گیتچل بی.

کتکھ مہتینہ: کتکھ مہتینہ.

کتکی (مرک): جوورہ ماریکہ.

کتؤ: چؤن، چلؤن، کوو، چتی. — یی: چلؤنی، چؤنی، کووی، چؤنیتی.

کتوپر: لہ پرپرا، کروتپر.

کتووت (باک): دانیشتموہ، دوویارہ دانیشتموہ. (زا) بے دیات بوونی

نان و چیشٹ بغانی ووشک و کونیش دہلین.

کت و کوویر: کوویر و لہش پمپوت، کوت و کوویر.

کت و مت: کوتومت.

کتیب (ع): پمپتوک، پمپاویکی نووسراو یا

چاپکراوہ لہ بابیت ہمزانیاریکییموہ بی.

کتیو: پمپتوک. — خانہ: پمپتوک خانہ.

کتیک (باک): قرچہی ناوری.

کچ: (پؤژ) تہ، دتہ، (سحق) کمہی. (دہر، جبلا) دؤت، دوویت،

(همو) کیڑ، قیر، کچک، (جا، سحق) کمنیشک، (همورا، زہن،

شعبہ) کناچہ، (پؤژ، گل، دا)، تہ، دوویت، دؤت. نافرہ تیکہ ہیشتا

میردی نہ کردی، مندال میپینہی باوک و دایکہ.

کچانہ: دہ کوو و دہ فتاری کچان، چتیکہ ہمز لہ کچان بوہ شیتموہ.

کچانی: کیڑی، کمنیلہ، کیڑانی، و دہ کوکچان، کسپیکہ لہ سمر خو و

شیتوہ کچان بی و دہ کچان بچیت.

کتاب

کچہتیو: چہتیو (کچی ہتہیو)، لہ کاتی تووپی و جیتودا بوٹا نافرہ تان بے کار دہبری.

کچہزا: مندالی کچ، نوہ پیکہ لہ کچموہ.

کچہزلا: مندالی مندالی کچ.

کچہمام: دؤتام، ناموزایہ کی میپینہی.

کچک (باک): چکؤلہ، گچک، بوچکلانہ.

کچک (نہردہ): چتی گچک، چتی بوچکلانہ. (خؤ) ددانی شیلہی

رولا خانہ، شیلہ.

کچؤلہ: کچی گچک و بچکؤلہ و مندال.

کؤولہ: مہرگمسانی، گیایہ کی کؤژندہیہ.

کچوولہ (باک): دہستہ گوریس یا کمنڈپیکہ، کہ لہنیر ناویدا

خووسابی.

کچی: ککمہ، کیڑی، کمنی، کمنیلہ، کیڑکوک، لہ کاتی دوواندیندا

بے کار دہبری.

کچیٹی: پروانہ: کچیٹی.

کچیچ: قولکہیکہ مریشکان لہ خؤلپیدا دہ کمن و خؤی تیدا

دہ گموزین.

کچیئہ: ریشکینہی چار.

کچیئہ: کچیئہ، کہ چانی، بن. — لہردن: لہ کچیئہ خستن. ماوہیکہ،

کہنارفہت بے کچیئیدا بینیشموہ. پمردہیکہ، لہ زئی نافرہ تدا

بہیکہ کممجار چوونہ لای نامیتی و خوونیتی لیدی، یو خوونیش دہلین،

کہ لہ زئی کچ دی لہ کاتی چوونہ لای لہ یکہ مہجاردا. خو و دہ فتاری

کچان.

کچیئی دار: بندار، خام.

کچی مؤردار: کچی مؤر نشکار.

کچ: قخ، قخہ، پیس، پیسہ، زاراوہی مندالانہ. — دہ: قخہ، پیسہ،

زاراوہی مندالانہ.

کخس (باک): قیسکہی پیوازی.

کخک (باک): کؤخہ. — کرن: کؤخین.

کخکخ (باک): قخقخ.

کداوک: (باک) دومبہ لان.

کداوک (باک): دومبہ لان، کارگ.

کدووک: کولہکہ. کودی.

کدوولیفکہ: جوورہ برکہ گیایہ کہ کولہکہیکہی بے قہد بایینجانیکی

رہشدیتی لہنیر کولہکہ کدا تورہ کہیکہی دینی کونکونہ و دہ کولفکہی

وایہ چمند دہنکیکی تیدایہ فہتدہ دری بے کیسہ کہ خؤ دہشؤردیت،

لنکشماسی.

کد (باک): کردموہ، کار، پیشہ، بووزور، رایدلی جؤلا، شالی رانک و

چؤغہ، مہوؤ. (باک) نووکی نیزہ. (باک) قوللہی کیتی. (باک).

سمرهؤژر.

کد: کرین، کریل، زہوی سہخت و دہ قمن. — ی جؤلایی: خانووت، ہمزہ.

(باک) برنیکہ گسوئی کسورت و کؤکرا بیتموہ. (باباس) کورک،

کرتی (پروا، کتو): کرتی، گیایه که گولای درختی هیه به بهر کمتی پهنیرگشت، داپیرزک دهلین، که درتزه و بناسکی دهخوری، گیایه که به ووشکی دهپشته گمسک و پشیلای هوای لیپه یدا دهی. کرتی نمونویهک بلندتر دهی که لایه کانیشی وهی قامیشی دهچی، کرتو.

کرتج: کالت (بومیه و گوشت)، به لآن له گم کالت نبی به کار نابری، میوه ی نه گه یشتو، گوشتی کرج و کالت، نه کولیگ. (فه). چچ، قرج، سیس، ژاکیاگ.

کرجه: کرته، دهنگی برین و شکانی چتیه یا پسانی دهزوو یا ددان کیشانییه.

کرجه کرج: قرجه قرج، کرجه یه که یهک له دوای یه کرتی، کرج و هوی، کرجه کرجی زور، کرشه.

کرج بوون: نیوه کول بوون بویته نیمه پز (گوشت)، نیوه کول بوون.

کرجیان (نمرده): چچ بوون و ژاکان.

کرجو (که): خموی خست، خموی خوش.

کرجه: کسیتکه به تواروی خموی لیکه موتی، خموگران.

کرج (نمرده): تهلان، باخچه.

کردار: کردوه، کار، حمات، پیشه، پهرشت، کشت و کالت، کردوه.

کرده: کردوه، پیشه، کار. — پشیمان به، نه کرده پشیمان معیه.

کرده پشیمان: کسیتکه له کرده یه کی خوی پشیمان بوویتتهوه.

کردهوه: کار، کر، نمر کاریه مرزف بیگات، کردار.

کردهی (هورا): کردن، کرن.

کردگار: خودا، یزدان، ناهوراموزدا.

کردم، کهردم: ووشه یه که وه کورگیرم به کار دپتری: توبجولای فیساره کس کردم لموی نمبو واته کرت یا گیرم لموی نمبو.

کردن: (هورا). کردهی، کردهی، (باک). کرن، بهی هینانی کاریک.

لی — (بابا): لیچون، ویچون. ناره زوو پسندکردن، نممن ده کی: میترم پیده کی؟ تیکمون. کانگردن، کیش هاتن، پمرداختن. تیکردن. کرن، لیکردن.

کردنمیه: ناوه له کردنمیهی ده رکه و پهنجمره و نیستره، چتی گردارو کردنمیه: گری هلموشاندن، شکاندن پوزوو. — برین: ده رکردن، خاور کردنمیهی قفلی داخراوه به کلیل، پژار کردن و کردنمیهی پیاریک، که

لنزه کی به سترابی و بترانی له گه لی دروست ببی. کاریک دوو سی باره کردنمیه، چینی میوه و گول و تری و نیستر شکاندن و له تکردن دار،

دهست به کاریکی گرنگ کردنمیه، جشات (حمله) که یه به ووتاریکی کوردانه بکوه. شی کردنمیهی خوری و لوکیه به کورت و کوان و نیستر.

ناره له کردن، شکاندن، قفل و نیستر. وازیون، پشکووتی گول و پهنگ و پوی مرزقان. شیکردنمیه، پتگار کردن، خاور کردنمیه بوه مسوچتیک.

تعمده ستانه کردن، پهله کردن، تالوکه کردن. دروستکردن، ساز کردنمیه. کردنمیه: کرن یهک.

کردوو: کردوو کیش، خاکه نازیکه دم پان دوددانه نالقهی پیویه پدتییک له نالقه کان دهخری زه لامی پای ده کیشی بوه له کمندن و قبول کردنی دیراو و چتی تر.

کردوکوش: تهلان، هومل بوزیان.

کردوو کیش: ناستیکی دم پانی کلک درتزه به دوو کسان دیراو پی هلدده درتتموه، کردوو، کهرهک.

کروز: کشت، بادرار، دهنوسن و چتستری زورسادرار و لولسادرار. هلقرجار، کولمه له بهر گمرمای، ناری — بووه. (که، دهر). گرز، دژ، کوروزم، لول. — هلاتن: کرژ هورامای. خیرا، چسپان، قزجاج.

کرژهو کردن: لولدان، توندکردن، کرج کردن.

کرژیوون: باخواردن، هلقرجار، لول بونی موو.

کرژه کردن: بادن، لولکردن موو و خوری، خیرا کردن، زوو کردن.

کرژه هلاتن: هلقرجار.

کرژی: کشتی، گری، خیرایی.

کرس (شکا): زبل، کرش و کال.

کرس کیش: زبل کیش.

کرشه (شا): دهفتار، شیتوه، قرشه، دهغلی کورکراوه و گیره کراو، کلورش، کولوش.

کرش و کالت: کرس، زبل.

کرک: چهجه، دهنک. — کردن: دهر برینی وشه یا دهنک به دم و دوو. (باک). لوی نیودوگی مپانه.

کرک (جا): سفت ورتیک، دهشتیکه گزوه پان و راستی، شویتیکه تهخت و پروتغنی، بکشت و کالت پسندکراو.

کرک: پهپ، کور.

کرکسه (پوزو): قاپ و قاجاج.

کرکاله (بار، که): بالنده ییکه چمنگ و چاوی وهی بازی دهچی سمری زله فیتوی لیده دا به قلمه لمونونه ییکه دهی.

کرکان (باک): خوران. — دن (باک): خوراندن.

کرکای کرک (که): کرک. کاکه به کاکه.

کرک هفتن: کرکمرتن، کورک بونی مریشک.

کرک هفون: کورک بوون، کرک هفتن.

کرک هفونو: مات، پیدهنگ، کورک، مریشکیکه لسمه هیلکان کورک بووی.

کرک: کرته کرتی لموه پی، دهنگی لموه پنی گیان لمبران.

کرک: (پروا). دهستاپ یا ناشی چمتوکی. (هورا). بنکر، شیریا چیتستیکه به بنی منهجلیتیه دهنوسن. (گمر). پشاییکه بنی منهجلیتیه. (گمر). کرژی بندوگی مپانه.

کرک کراپوک: کرکروچکه.

کرک کراک: کراک، کراکه، کونی گوتیچکه.

کرک کراک (هورا): کسمه، کمرسمه.

کرک کراک (کز، بابا): کرکروچکه، کراکه، کونی گوتیچکه.

کرک کراک (باد): کرکروچکه.

کرک کراک: لولمیه هناسه، کرکروچکه. جووره ترتیه کیشه. (شسم). سیتی بن نمرزی.

کرک کردن: برتیه له کوروتی یه کیتی به مزیموه.

کړکړک (باک): کرکړوچکه.

کړکړکاگوښی (باد): کرکړوچکه ګوښی.

کړکړوچکه: چټیکې توند و توره له نیوانی گوشت و نیسکیدایه به تاییه تی ګوښی و لیوت لمو پټکها تون، (باد). کرکړکاگوښی، کرکړک، (هورا). کړوچللی، کوړوچللی، کړکړک، (پهوا). کړکړه، کړکړاروک، کاکه مرک، قرقرت، که مرک، قرقرتوک، کوړیړهک، کوړکړوچکه، (پیس)، مامه. کرکړو، (کو). قرتینه، (باک). کړکړک، (کو). کرکړاګه، (باد). کړکړانه.

کړکړوکه: کرکړوچکه.

کړکنچک (باک): جوال یا خورجی چکوله.

کړم: گیاندارتکی باریکه و دریزو کورتی هیه جوری زوره، قورم، کورم، — ی دهغلان، — ی نیوزگ. — برینی مالاتان، که به پړنی هلس چاره ی دهکړی.

کړمراج: (دزه). کړمانج. (نمرده). — ی: کړمانجی.

کړماشان: کړمانشاه.

کړمانج: کړماج، نیوی هوژتکی زور و ګموره یه له کور. بوره پیاو. — ی: شپوه یکی زمانی کور دییه، که کړمانج پیی داخوړی. وورد کړدنس چتی ناسک بهددان.

کړماندن: کړمه لی هیتان، که چتی ناسک بخوړی کړمه ی لپوه دی.

کړمانشاه: کړماشان.

کړمانن: کړماندن، کروت، کلوخیدن.

کړماوی: کړمی، چټیکه کړمی تیډابی.

کړمه: خر مه، کرته، دهنګیکه له کاتی چتی ناسک خوار دندا پیداده یی. گیان لمبرانیش وه کوړولخی بهرزه و کسل و ګامیش و ناژان و پشه وولاخان، که جوی ده خن دهنګی — یان له زاری دیت. مړو، که قمندی بکړوژی دهنګی لپوه دی. (که، پوژ). کړمهک، خشلی ژنان. (روژ، که، سوک). بهرپوله، چوکله دارتکی چوکله ده خرتسه کونی هپدی کورمانه و باسک هو جاپی لیک قایم کردوه تا دهرنه یمت.

کړمبله پړینه: زه لال، کړمی به فری.

کړمهژن: کړمژنه، کړمن، کړماوی.

کړمهژنه: کړمن، کړماوی، کړم تیدراو، کړمهژن.

کړمهک: کړمه، جناخه، کړموکه، کوړمېر، جوړه خشلیکه له زری یا له زری دروست دهکړی وه کوړمندیکی وایه بهر ژر چنه گدا تیده پهری و همدوک سمری به قولاپ له کلاوه کی قایم دهکړی، که دهنکه کانی وی وه کړمی ده چن.

کړمه کړم: کړمه ی یدک لمدروای به کتری، دهنګی خوار دنی چتی ناسک و دهقه، خر مه خر.

کړمېر (که): کړمیکه پشه ی دهغلان ده خوات.

کړم خوواره: کړمی، کړمیون، کړمخوار دوو.

کړم خوواره: چټیکه کړم تیډابی و خوار دیډیتی.

کړمه دار: کړمن، کړمیون، پیتو، موزیانه.

کړمهژن: کړمن، کړمی.

کړمهژنه: چټیکه کړم تیډابی.

کړمشین (زا): چرچ بوون و ژاکانی کالآ.

کړمک (نمرده): زمانی قفلی.

کړمکار (نمرده): به لده، شاره زا به کاریک.

کړمکه: کړمه کی ژنانه له زری دروسته کړی، ژر چنه یه، جوړه نه خشلیکه له پیچ دروسته کړی له وینه کړمه کی ژنان، کړمک.

کړمکوژه: پتواس.

کړمگه نم: کړمیکه له منیو ده غلی پیداده یی.

کړمکیز (زا): نه خوشلیکه له کړمی زوری نازو گموره پیداده یی.

کړمکیس (باک): نه خوشلیکه.

کړمن: کړمیون، کړمدار، کړمی، کړماوی، پیتو، قیندار، قین لمزگ.

کړمنشانن: کړنکړن، وورد کړن، ریک کوشین، جیق دهر هیتان، له ناویرن.

کړمنشین: کړن و وورد و خاش بوون، جیق دهر هاتن، له ناویرن.

کړموکه: کړمک، ژر چنه، پارچه خشلیکی وه کوړ زنجیر وایه بهر ژر چنه گدی ژناندا تیده پهری و قولایی همدوک سمره کانی له کلاوی ده خری.

کړموژن: کړمیون، کړمی، کړمهژن، کړموژ.

کړموژلی: کړمیون، کړمی.

کړم و دلی له می (هورا): کړمی نازوگ.

کړمووژن (نمرده): کړمژنه، کړموژن، کړموژ.

کړم و پشه می (هورا): کړمی جهرگ.

کړمی: کړمیون، کړموژ، کړماوی، (که). کړمژن، کړمی، کوړمی، کوړومز، کړمهژنه.

کړمیوون: پیتو، کړمن، کړمدار، کړموژ. — ی: کړمنی، کړمداری، کړمونی.

کړمی یی: کړموژلی.

کړمی (باک): چلکن، پیس، کړمی، کړموژلی، (باک). کړپال.

کړمی ناویرشمن: جوړه کړمیکه ناویرشمنی هلد پیتچی، که کلی، هالیه، کړمی هوریشم، هارییه.

کړمی به فری: جوړه کړمیکه سپیبه به قند مچدی نه ستور تره و چاوی پشه مندالان له ژر به فریدا دهری دینن لسمه تله بهر دیکی داده نین دهری و ووشک ده پیتسه و پیتسه کی وه کوړمدرسی وورده توژتکی بکنه ناو ناوی کړم وک به فراوی لیده کات و زور ساردی دهکا.

کړمی چیکلده: جوړه کړمیکه له ناو زگ و له ناو کوړله که ده پیداده یی.

کړمی خلیار و قریزوو و شینایی: هارییه.

کړمی دار: موزانه. — ی: کوړموژلی، ماشوت.

کړمی که ژوکی: کړمیکه هشت سانتیمه تر دریزه و

زه رده گه لای داری (کیروک) ی ده خروا و له نیو گه لایه کانی داده یی و

هملویشدا قوزاخی ناویرشمنی دهکات.

کړمی گه نم: پیتسه جوړه کړمیکه له گولی گفی دهده و دهیقرتیتی.

کړمی نلوزگ: کړمی چیکلده.

کړمی دلو

کرمی میوه: کرم.

کرون (باک، باد): کردن، چی: چاک کردن، دروست کردن، ناغا: ناره دان کردن. دانان: گوهاری خوره کرده گوهی خوره: گوهاری خوی له گوهی خوی دانا، تومن دکه: تو میرد بهمن دهکسی: — دهر: دهر کردن، بهرقه کرن: قسدر کرن، چماندانهوه، بدهر کردن: دهر کردن، وازلیته پستان: دهستی خوره ویکرن، داکه نندن: ژخوره کرن، له بهر کردن: ژیمبر کرن، ژیمبر، قه کرن: داکه نندن، ژیمبره کرن: نه میشتن، ژهفت: جویو کردنهوه، ژهفت کرن دهر: گری کردنهوه، ژیمبشه کرن: بهشانازی بهوه کردن، لخور: پوشتن، — دپک: پدک کردن.

کرفاس (زا): گروی، دهم و چای ناو لاری.

کرفه (جا، فه، که، زهن، هورا): قپنو.

کرفهک (جا، فه): قپنو.

کرفنده (شا): مرازیکی کورچک دروستکردنی به له پاش گه لاله کردن به بشه قولایتیکی پیته لده کمریت، کپار.

کرفنگ: کرنگ، بی هنجیر، گمرچک، توی هنجیری بی گمرچک.

کرفنگ: قپنو، کوهی گنه، (نمرده)، گمرچک، بی هنجیر.

کرفوش: بهوانه: کرنوش بردن.

کرفوو: قپنو، کرنگ، کپنوش.

کرفووش: کپنوش، کپنو.

کرفووش بردن: سرچماندانهوه و دانواندن له پیتش به کیکی له جیاتی شیراز نوواندن و پیزگرتی.

کرفی (زا): کرنگ، کوهی گنه.

کروس: کراس.

کروفه (هورا): کرژتن.

کروفن: (هورا) کروتی، کوروتی، کرژتن، کورژتن، داکرژتن، کورژچای، ماشاندن، خوراده منی بهق بهمدانان هاپن، که په قیپ دی من و یار پیکمه نیشترین لمرقان وه کو سهگ پیت بکرژوی دهم و لیتی ده کرژت.

کروچ: کرژ.

کروچان: کرژتن، کرژتن.

کروچه له: کرژته نیتسانیکه نمر بهدم دهدهی شانوه به.

کروچه لئ (هورا): کرکرچک.

کروچه لکی (هورا): کرکرچک.

کروژپو (هورا): کیاتیسو، توتیسی.

کروژه (مامه، هورا، پیر): کرکرچک.

کروژتن: کورژتن.

کروژتنهوه: کورساندن.

کروژسک: پهق، سخت، پتمو، قاییم.

کروژسک: داره همریتی کتیر به بهر که می همرده لئین همرمی کتیر به (هورا) مرژکتیر به (باک) سهری، گرک، داریکیشه له همریتی مورتی به کتیر بهر یک ده گری وه همرمی کتیر بهی وایه بهر که ی زور په ده.

کروژتن: کورژتن.*

کروژک: نیره راست، نیرک، نیروک، نیرتکی پیوازی، نیتی داریکیه (که) پهگ و پشه داران، بنچینه چتی.

کروژس: کرژسک.

کروژل: کلژل، پوژه پهش، بهد بهخت.

کروژن (هورا): قورژان.

کروو (جا): پهوند.

کرووچ: چتی لمت و کورت.

کرووو: پیتنج سدهزار (نیوملیون).

کرووو: کوروو، (کو)، بۆکپوو، بۆنکپوو، (هورا) بۆپوو، بۆنی سروتانی لباد و خوری و نیتیر، — کرن (باک): تاشین، هلدانهوی تورک، پیری داکموتو، همژار.

کرووزان: نووزانهوه، (هورا) هملپپوزان.

کرووزانهوه: نووزانهوه، (هورا) هملپپوزان، گریانی مندا ل.

زوروانهوه: مندا ل، چروسانهوه.

کرووزانلن: کورپوزاندانهوه.

کرووزانلنهوه: کورپوزاندانهوه، کراندانهوه، چروساندانهوه، گریاندنی مندا ل.

کرووزانن: کوروزاندن، لمانا ویردن.

کرووزه (موک): گوریزه، پرچیکه یا کاکژلیکه بهقه فقهف و پیتنج پیتنج پاره ستی.

کرووزه کوروو: (هورا) قرووزه قرووز، کلوزه کلوز، کوروو زیانهوه.

کرووزه له: بهوانه: کوروزه له.

کرووز کرن: بهوانه: وه کوروزاندن.

کرووزیانهوه: کلوزیانهوه.

کرووو (کو): گوریزه.

کرووزه له: کرژچله، نیتسانیکه نمر بهدم دهدهی شانوه.

کروووژم: کورووژم، زیپک، کوروزه — هلاتن: خویک پستان لیسرمان،

هۆرتروشکیای، (هورا) ژور که دهی، پرنسین، (هورا)

کوروزه کردن، خۆکوروژم هملپپان: خۆتیک پستان، پهلکین، ملساندن.

کروووژم هملپپان: هۆرتروشکنای.

کروووس (نمرده): کمر، نمژنوا.

کرووساندانهوه: کرژستنوه، کپانهوه.

کرووستنهوه: بهوانه: کروساندن.

کرووسک: بهوانه: کرژسک.

کرووش (پهوا، هورا): بۆیانگ کردنی گویدرژان به کار دهبری. (کو).

کرووش، (هورا) کورپو.

کرووش: بازگان، کپار و فرژشیار.

کرووشیاد: کپروفرژش، بازگان. — ی: سوادا گری، نا ل وویز.

کروووف (باک): کریش.

کرووک: بهوانه: کرژک.

- کړووکاس** (فه): هژپو گيژو مات.
- کړووکاسی**: گيژو ماتی.
- کړووکاش** (خانه، موک): همول و ته قهلا، گردکاش، کردوکت.
- کړووکاشکمر**: همولدر، ته قهلا دهر.
- کړوومات**: کپ، بيدهنگ. — ی: کپی، بيدهنگی.
- کړوهوږ**: کړه کړی زور.
- کړوویت**: کبریت، شخارته، شمېچه، لیخړینه، گوگرت.
- کړی**: مزیکه بهرانیمر به کردنی کاریک بدری به کارکمر، کراهه، مز، مزه، جمدهکه، (باک.) کری، پیتمزک، به — دان: کړیدان. به — گرتن: کری گرتن.
- کړیښار**: کری ی بار، کریه که بدری بوهلگرتنی باریک، باربه پاره هملگرتن.
- کړیډاچن**: کسیتکه باری به پاره بۆ نیره و نوری بیات، باربه کری هملگر.
- کړیډاله**: دروه نیه که به کری دروینبکا.
- کړیت** (پروا): ناشیرین، ناحمز، دزیو. (باک.) کولتوکمرسهک. — ی: ناحمزی، ناشیرینی، دزیوی.
- کړیچ** (زا): سوآلت. (باک.) پاله، کارگر. — ی: کراچی، کری گرتن، (باک.) ته فاریک، کړیدار، کسیتکه به کری له مالیکی یا دوکانیکی یا له شویتینکی دابی.
- کړیچیتی**: کړتگرتی، کړیداری.
- کړیځانوو**: پاره ی کړیچیتی.
- کړیځاسی**: سه پانی.
- کړیژ**: کل، کلهپک، کیشار، توشکه ی سمری که چهلان و برینداران، قهژ، چلک، توژ، توژ، توژکه، (که.) کړتش، تویشک، تویشکه، کړیزک. — ی همنگویی: (باک.) پیندغه.
- کړیژوی**: کړتشاری.
- کړیژک** (زن): کړژ.
- کړیش** (همورا): توشکه ی سمر، کړیژی سمر، چلکی به سمریه کدا کومتوی ووشکوه بوو. ووشکولی شانهمنگوین.
- کړیشه** (موک): جوړه چتیکی کړی تنکه له لولوکه دروسته کری.
- کړیځ**: کسیتکه مندالی له باوهش بگری بۆ خه تنه کردنی، کړیځ.
- کړیځا** (زا): کړیځ.
- کړیکار**: کړتگرتن، پاله، په نجبر، سه پان، کسیتکه به پاره گهراپی بۆ کارکردن. — ی: کړتگرتی، پاله یی، په نجبری، کارکردن به پاره.
- کړیگرته**: کړتکار. — یی: کړتکاری.
- کړیل** (نمرده): شویتنی کړین، زهوی سخت. (همورا.) کللیل. کریکه، بی گویچکه. کسیتکه قسه وهرنه گری.
- کړین** (پروا): جیگاهه که له بهر زیغ و ورده بهرمان و خیزی ده غلی لیتمرووی و بی پست بی، زهوی چه قین گاسن کاری لیتناکات، چکل، چرچک، بهر ده لان، دهقان، زاخه، چه کړ، کړنمیرد، کرانمیرد، په قین، زهوی چمولگی سخت.
- کړیندوان**: کران، پرنان، له خمر تدران، خوران.
- کړیو**: دوستیکه خرمایه تی بیت.
- کړیوه**: بهر تیکه بهر ده م باوه بیاری. (دهر.) وهشت، (باک.) بابووک، بلیک، باده، باندهر.
- کړیوکړیو** (همو): تروه ده.
- کړی**: بیدهنگی، ماتی.
- کړی**: مزیکه بهرانیمر به کردنی کاریک بدری. *
- کړیوار**: بکر، داخوواز، داواخوواز، کړنده، بسین.
- کړیواری**: داخووازی، بکری.
- کړیگ**: کړدراو، سمرلو.
- کړینهوه** (نمرده): کرانوه، وازیرون.
- کړیو**: کراو. — ه: کراوه.
- کړیوه**: کراوه، کرایو.
- کړیز** (پروا): شلمه نیه که له چترانمیره پدا نه پستیموه و وه کو دوزو یه کتری بهرندا وهر همنگویی و همورو جوړه شیلویهک.
- کړیژوک** (باک.): نرخ، مز.
- کړیس**: ووته یه که کاروژله ی بی بانگ ده کری.
- کړیسک** (باک.): چریسکه، تروسکه ناوور و پوونا کایی، پزیسک. (بار، گمر.) سیسکه.
- کړیځ**: کړیځا، (باک.) دوستو، کایو، کاکه، که یو، هاوپی، هاوا، برادر، که کوردیکی یزیدی بانگی کوردیکی پسرولمان بکات ده لی: کړیځ واته کاکه، که یو. نه گمر کوردیکی پسرولمان منداله فله یا یزیدی به کی له باوهشیدا سوننت بکری یا به شاه ورو پیاده که بۆ مال بابی منداله که ده پیته کړیو، که زوری پتر لیدنه ری و یارمه تیشی دهری، نه قینان به نغندازه بیکی له نیوانیاند پمیداه بی، کله نیوانی هیچ خرم و زلوایه کیدا پمیدانه بیوی، له باکوردا کوردان بانگی فله لان بکین کړیځان پیده لین وهر کوله گمرمین و کویتستانیدا دوستوان پیده لین.
- کړیځانی**: پیشی کړیځی.
- کړیځو**: له کاتی بانگ کردنی کړیځاندا به کارده بی.
- کړیل**: کړتکه.
- کړیله**: کړیل.
- کړین**: سفندن، سفن، سفندی چتمهک به دراو.
- کړین** (زا): کران، خرین.
- کړینهوه**: مېس له پژار کردنی کسیتکیه له تنگ و چلمه بیکیدا، نم قاپوته نم زستانه منی کړیوه، تو دارات کړیوه: وانا پژارت کرد.
- کړینچک**: پرچم.
- کړیو**: کړیځ.
- کږ**: (باک.) نکاری، کولووفان، گمر، گرس، معجوجه، خمگین، لیوشو، پست، توین، دامردو، پمروشدار، به پمروش، بی که یف، دامارو، خدوک، گوج، دژ، مات. چرای: بی شوق، شوقکم. سمرزایی

— بې ګه یف. (پړوا.) بڼ، چموری، چمورایی، پڼ. کم، بېټیز: نهمسائ
 ناو: — کمه، چراویا ناګر پارېشېا: — بېټیزه.
 کزان: نیش پي ګه بېشتن، نیش پیګه یین.
 کزانموه: کرووزانموه، کولانموه، چوزانموهی برین یا لوت.
 کزانن، (همورا.) کزانی.
 کزانموه: نیش پیګه یانندن، چوزاندنموه، پرووزاندنموه،
 کرووزاندنموه.
 کزانن: کزانندن، کزاندنموه، توزان، چوزانن، پرووزانن.
 کزه: تینی سهرمایه بدهم باوه، سروی یا. سپ، توژن، تووژ کرن، بای
 سارد، بای سخت.
 کزد: چرمموشک، نیوهوشک.
 کززه: — ی دق: قزه. چزه، قرجه، نیش، دهنگی میث و سوتانی چت،
 دهنگی برژانی کباب.
 کززه یا: بایه که بدهم سهرماوه، بای سوک، بای فینک، سروبا.
 کززه کز: چزه چززی گوشت و چتی تر لسه برناووری، کززه یه که له
 دوای یه کتری. — لی پیدابون: ژانی لیپیدابون.
 کززه لوک: لاش کرووژم هلا تو، کمسپکه لاشی کرووژم هلا تیبی
 روپکها تیبی لایم کزی و سه خلته تی، کزوله.
 کززه ی جهرگ: مېس له پوله ی خوشو یست.
 کززه ی دهوون: نیش و نازاری دهوون.*
 کزیه لوک (باک.): گیایه که.
 کزیوون: شهمو ته دان، گزها تن، به پمروش بون، پنهنگ خوار دنموه،
 زیزوون، زویریوون.
 کزخلدن (زا.): هلا پاجینی دره خت بڼ جوانی و به خوادا تن.
 کزد: نیوه نیشک، همرچتیکی ته پکه کمسپک هیشک بیتمه — ی
 پیده لیتن، گیاندار و سوز ایپکه، که خوی گرتی و له خم په خسی بی.
 کزدان: ته پایی و ناولی ووشکیوون، پولمووشکی کردن، شوپنیکه، که
 همرچنده باران بباری شو همر کزری.
 کزاندن (باک.): پروسه نکرند، بلپسه دان، تروسکاندن، هلا پرواندنی
 خوری.
 کزلیوون: پولمووشک بونموه کردن. خره لایمبون و به خوادا تنی
 گیانداروسوزایی.
 کزبونموه: کمسپک هیشک بونموهی چتی ته پ.
 کزری (باک.): کمسپکه به هو ی باوه ری یا پیاهه تیکسپوه باندیواری
 به کمسپکی یموه بی. بارتکه له نیوانسی ته پایی ووشکیدا.
 کزین (باک.): پروسه ن بون، بلپسه دان، تروسکان.
 کزمووک: دژی چمر.
 کزک: چزلیک، چزلیک.
 کزکه (نمده.): کزکوله، کسکه. چزلیک، کسکه.
 کزکردن: کمکردنموهی گری چرا و ناګر، خمگین و پمروشدار کردن.
 کزکزین (زا.): داچله کین، تالیهاتن.

کزکوله (نمده.): کزوله، شفره ی بهرازی، مرازیکی دهم تیزه له
 دارتاشی به کار دهبری.
 کزکوله کردن (نمده.): کزوله کورپ کردن.
 کزک (زا.): سهرکوزری گفییوه.
 کزن: گیایه کی دهسجینه، دانه کی خره له ناولیدا دهیخوسپنن دهیدن به
 گیان له نیوانی نیک و همرزیدایه، کلپنه. (موک.) گلپنه، (جا.)
 گاګوز، پونه کشی بڼ خرگاهه باشه.
 کزنا ی (همورا.): کزاندنموه.
 کزنگ: گیایه که.
 کزنیکه: شلکپنه، همریرتکه زورتی به که کوچکی نه که مویته سهر پستی
 ساج و نه برژت له گمل پونیدا تربت ده کران وه کو که لانه بڼ خواردن.
 کزوک (باک.): بدهخت، بی تین، همار.
 کزوله: گیاندار ی کزول.
 کزولمبون: کززه لوک بون.
 کزوان (باک.): قمزوان.
 کزوهت (باو.): خوراکداره.
 کزووری (باک.): بوکپروز، کالای خوری هلا پرووزا، بونی خوری
 سوتاو.
 کزووهوون: کزه کزی زور.
 کزیره (باک.): گیایه که.
 کزنیکه (بابا، شا.): شلکپنه، همریرتکی شله بدهست پانده کرپتموه
 به سهرساجیدا بوبرژاندنی، شلکپنه همریری زورشلی سهرسپلی سوروه
 کراوه، کمپونیشی تیدایه، دهیروژن و دهیخون.
 کزی: پمروش، خم، درژانګ، بی که یفی، زه بونی، خفه تباری.
 کزلیتی (بار.): چموری، چمورایی، کزی.
 کزین (نمده.): چوزانموه، توژیان، سوتان.
 کزینموه (نمده.): کزانموه. (نمده.) توژیانموه، کلوزیانموه،
 سوتان.
 کزیر (باک.): گزیر.
 کزلیک (خو.): چزلیک.
 کز (پړوا.): همرا. کمز، کمش، پاره ستانی بارانه و خوشی همرايه. —
 دان: هلا برینگانندن. کات، گونمر، پشکسائ، نیستاکزی تووه یا کزی
 شه تلی تووتنه. (کو.) نویه، هل، جار، چل، حمل، کمهت، باو. کز،
 نیز. — بونموه: کزبونموهی زویه دوای بارانه، که جوتی لی بکری،
 کمش، گمرد و رد. (شن.) کشت، زوربادراو، هلا قراچا، بوجموم و قاقز
 و چتی تر به کار دهبری، که له گهرمان به سهری هاتیبی.
 کزه بارانه: بارانی که له کاتی خوادا بباری.
 کزبلوک: گیایه که بنکه کی ده خوریت.
 کزک: تهره. (نمده.) کمزو، قه یاسه، تنگه ی وولاخی، که له خوری
 یا دهووی دروسته کمن. (باک.) ففپه.
 کزگ (همورا.): تیلیمه کی درتیه دروسته کزی و تنکه قه یاسه ی
 وولاخی پیدبه ستری.

کژل: پارچه کرټژیکي نیتو ددانانه.

کژووره (باک.): کژووله.

کژووره ک (زا.): خټزه.

کژووله: کژووره.

کژوومات: کژوومات، بټډهنگ و خاموش.

کژټی: باوټی، کاتیتی.

کژیلوک (زا.): گیا په که بنکه که ی به پاکړاوی ده خوری.

کس: کسس، وشه په که بټیبه مردانی سهگان به کارده بری.

کسس: ووشه په که بټی خورپنی مهړان به کارده بری، بیخ، گس.

کسه: هرپه، هسه، قش، بیخه، بټی خورپنی مهړان و بزنان به کارده بری.

کسه کسس: کسه.

کسه (که.): تټیژوی و گهړان، دهنگی که وهک ناوی به سر ناووریدا بکه ی وایه، کلپه، بلټیسه ی ناوور.

کسه کسپ: کسپه ی یک له دروا ی په کتری.

کسپ و کټ: کفت و کټ، گری پق و توپه یی، داخ، نه ونده لمیدا یا جټوم پټدا یا قسم پی کوت تا — ی ده روغم دامرکاو داخی خوم پی پشت.

کسک: کسک، سموز. (باد.). چزلیک، چزلیک.

کسکه (هورا.): چزلیک، چزلیک. (نهرده.) کزټله.

کسس: بټیبه مردانی سهگان به کارده بری، چمند سه گیتی پی به مشر ده دری، هدی کس، (هورا.) دهی، دټیپا.

کسکین (باک.): گریان، هاوار کردن، نالاندن.

کسکوله (نهرده.): کزټله.

کسکانهوه (نهرده.): کزانوه، خمناک بوون.

کسم (نهرده.): کارپیشه.

کسوک: سه، سهگ. بټی جټویش به کارده بری.

کش: کششه، کشکش، کشش، بټیبه مردانی به کارد به بری. بټیبه ننگ، مات، بی هست و خوست. سواروونی په کټیک له نمدامه کانی شه تره نج به سر شادا.

کشان: کش هاتنی چت. کټش هاتن، گهړانوک، داکشان، کشران، کټشران. خوشین، تټیبه رین، بوورین، رابردن، به سر د — داپټشران. تارمایی به سر د — تارمایی به سر د هاتن.

کشانوه: گهړانوه درواوه، (هورا.) گټلایوه، پاشه کشه.

کشاندن: کټشان، کټشانندن، خشانندن، لفکه که بکشینه، کش هټان به چت.

کشانکشان: وورده وورده کشان و تټیبه رینی چت، فیسارکس — هات.

کشاو: مده (ع.) (ٸ)، کشه، کټشه، کشیده.

کشوی: بټی درټی، پشودرټی.

کشایوه: گهړاوه، پاشه کشه ی کرد.

کشه: بټیبه مردانی به کارد به بری، کش. (که.) هزارپی، (باک.)

کدی دار، لکی گچکه، خلفی په کسالی.

کشه: بټیبه مردانی به کارد به بری.

کششه کش: کشکش.

کشپل: کشپل.

کشپل: کشپل، پشکل، (هر.) قشیل، پشقل.

کشت: تټو و هساندنه به زهیدا. (شن.) پټټ، کرټ، (شا.) کورټ، زیک، (جمبا.) پټټ. باف، وهرزی کشت و کاټ، بټیبه زوو و به نټیکی زټو بادراو به کارده بری. — کردن: باف کردن. دانوټلای چنراو. (باد.) توند و تټل، چالاک.

کشتاو کشت (هورا.): پشتاو پشت. — گهړاوه: پشتاو پشت گهړاوه.

کشته ک: بمن یا په رټ یا ناوټیکه نزا (دټعا) ی نټیبه تټی به سر د باجوټن درټ، تاب، نټیبه تټی به. بمن یا ده زوی کشت چمند دوه ده زوی یا به نټیکه، که زټو پټیکه به بادرټ. پووشوی چه خماخی. ده زوی بادراو، ده زوی بادریاک. چمند دوه ده زوی پټیکه به بادره. به جیوه و خنمه مرټی نټیبه گری.

کشتک (دزه.): ووشه په که مریشکی بټیبه ده کټی له کاتیکیدا، که نټیکی ته په که و ته لای بی به تټیبه تټی له کاتیکیدا، که باندی له سر نټیبه تټی چونکو به کسه بالنده کان هلدیفرن.

کشتگا: کشتکه، شوټی کشت و کاټ.

کشتکه: کشتگا، مهرزا.

کشت و کاټ: کردار، (که.) کشت کټل، تټو کردن، شه تل چاندن له زویدا، زوی کټلان.

کشت و کټ: کټ (هورا.): بټیستان.

کشت و کټل (که.): کشت و کاټ.

کشتیار: خاوه ندی کشت و کاټ.

کشک (باک.): گمه ی شه تره نجی.

کشکه (هورا.): بټیستان.

کشکش: کشه کش. (نهرده.): هله پټین.

کشکشان: سه مارکدن له دواوه تټی کشکش دا.*

کشکشانندن: کټشان، درهنگ خستن، درهنگی به سر د هټان.

کشکشین (باک.): کشان، درهنگ به سر د هټان.

کشکش: تټی ووردی بی ناوکی ووشک بووه ده په. — ی: جوړه تټیبه کی سپی و سوریشی هدی ده نکی خټ وورده و بی ناوکه.

کشکټه (نهرده.): گزټی، بهری گیا په کی زټو به تام و بټی خټ.

کش و مات: کټومات، کټ، نارام، بټیبه ننگ، بی خټی، هیدم، هټم. — ی: کټوماتی، کټی، نارامی، بټیبه ننگی، بی خټی.

کش: به لټز رابرد.

کشین: خوشین (بټیمار).

کف: بټی. — کرن: بټیبه نټی.

کفای (هورا.): کټخین، کټکین.

کفه (هورا.): کټخه، کټکه. دهنگی داکټیسانی شه مچه و ناگریه، کفه.

کلاوډيه ژبو (که): کشکمزڼو.

کلاوډي بېدېلځ (نمرده): ناسنیکي لږوت تیرڅه بېسمری نالای د اده کمن.

کلاوډي پهنجه (پژو): مورووی گدی پهنجه.

کلاوډي چوکي (همو): کشکمزڼو.

کلاوډي زوځي (که): کشکمزڼو.

کلاوډيډرو: کلاوډيکی نافرته تانه، که لیره یا تارانی یا چمرخی تیده خری.

کلاوډينه: جوړه پتواسیکی گه لاپان و قوله بیه (باک). پېدل، قه لاتیڼک، باسکلاوډه.

کلاوډیوډه: کلاوډیوډکه.

کلاوډیوډرگه: کلاوډیوډیکی لبادینه بېسمر فمره جیوه شوان و گاو ان له کاتی بارانه پدا دهیکه نېسمریان.

کلاوډپاچه (همورا): کهله پاچه، سمروپي.

کلاوډچن: کلاوډروو.

کلاوډدار: کلاوډن، بالنده ییکه، کهله تووکی سمری کلاوډی بی.

کلاوډیوډو: کلاوډچن.

کلاوډوش (بابا): دهردیکه تووشی مالانان دی دوایه تمزوی ددهاته سپه لاکي ده کوڅی، همدنیکیش ده لیتن دهردیکی کوژنده یه دوچار ی بزنی دهی نیوزگی هله ده ناوسی و خویتی تیده زی، تورک، تورکمان، عهجم، ترکمې شه.

کلاوډه شه: گیایه که.

کلاوډوچنه (همورا): کولانه، پژنه.

کلاوډوژنه (بابا، شاره): کولانه، پژنه، کونیکه لېسمریان ده کړی بۆ پروناکی و دووکل لیدهرچوونی. (بابا، شاره) پهنجه ریه کی گچکه یه زورترله بلندی له دیوار ده کړی بۆ پروناکی.

کلاوډوډه: کلاوډزې. — ی: جوړه کلاوډیکی زړتداره له پژی شمېرېدا لېسمرده نری.

کلاوډوډی: کلاوډی ناسن له پیتدا بۆ شمېر لېسمرده نرا.

کلاوډوژې: کلاوډزېږین.

کلاوډوژېږین: ته پلېزېږین، ته پلېنالتوون، کلاوډی ژنانه، غازی و لیره ی پیتدا ده دروون یا کلاوډ همرلېزېږه لېسمر کلاوډی دده نیتن.

کلاوډه پهنگی: کلاوډیکه ده کړی بېسمر لولای کورده دا بۆنموی، که دووکه له که ی باش دهرچی و بانه یگیتېتېنموه.

کلاوډوچ (دەر): شوکلاوډ.

کلاوډوډوډی: جوړه شه پکه یه کی خوریه پالنه و جویتیر لېسمر هه تاوی لېسمری ده نیتن له کاتی دروینمدا.

کلاوډوډوډه: چوپړ پونه، فشه کلاوډه، بالنده یه که هیتده ی چوله که یه کییه پهنگی رهش و سپیه و خه تخه ته پتر له نیو کوډستاناندا ده بیږی.

کلاوډوډوډه: کلاوډوډه.

کلاوډن (که): به کلاوډ، کلاوډار.

کلاوډونه: کلاوډار، مریشک و پهلېموریکه کلاوډاری.

کلاوډین: گمده یه که به ننگو ستیله ده کړی، کلاوډلارین. کاله مستانه.

کلاوډی سهری جین: (؟).

کلاوډو کلاوډین: یاریه کی دودوسته یی یه وهک یاری کوژدوینی به لام نهم به کلاوډه کړی.

کله (همورا): سوورمه. (فه) میتشور لېبند، کولله. (نمرده) کل. (نمرده) کلی پردان.

کله پیچ (زا): خشتی کال، لگن.

کله دان (همورا، نمرده): کلدان.

کلهو: ناوړیکه له چوښکی گمره ده بېسمر بېستیکیدابی.

کلهوه (فه): قولای ماسپانه.

کلب (زا): که لېه.

کلبوون: گوراستنوه، دورکو تنموه، کلبوون.

کلهه: هالاری گمرای هارنیتیه. (موک) لرفه، قولته، کولان، کرپه، دهنگیتیکه شه له کړی ناوړه پیدایه دهی.

کلهه کلپ: لرفلرل، لرفلرل، کلپه ی یک له دوای یه کتری.

کلپ و هوډ: کلپه کلپی زور.

کلنور: کلدان، (همورا) کلیدان.

کلچان (باک): فانووسی دهستی.

کلچوډ (باک): کلچیتوک.

کلچوک: پروانه: کلچیتوک.

کلچوکه (همو): ناسنیکه وه کوو میلی وایه لېنیتو که رسته ی جهنجه پیدایه.

کلچووک: چتیکي باریکی لووسه چاوی پی ده پزېږی، تیلچیتوک، کلچوک، پارووشک، ملچیتوک، کلچوډ.

کلجیف (باد): کلچیتوک.

کلدان: (باک) کلنور، کلدانک، (همورا) کلدان، کلی دان. کلنور، (همورا) کلیدان، توره که یه کی گچکه یه کلی هارپوای تیده کمن.

کلدانه (همو): ناسنیکي قوله یه وه کوو نالقه لېنیتو که رسته ی جهنجه پیدایه.

کلدانک (باک): کلدان.

کلفهت: کاره کمر، ته یان، تایمن، دایمن، قمره واش، دهرما. مالا و مندا.

کلفهتبار: خاوند مالا و مندا، کلفه تدار، خیزاندار. — ی: خاوندیتي مالا و مندا، کلفه تدار.

کلفهتدار: کلفه تبار، خاوند مالا و مندا. — ی: کلفه تباری، خاوندیتي مالا و مندا.

کلفت (لو، فه): نستور، زل، زور، نازاد پاره یه کی — ی هیده.

کلفتی (لو، فه): نستوری، زوری، زلی.

کلهک (فه، شوو): قامک. (نمرده) ننگو ست. دارتیکي درتیه ده خرتیه بیتل و خاکمناز و زهنگمن و پاچ و توره و نیتره. چتیکي باریکه لماناسی ستمه چوله ی یه کسم و پهنمولاغ و کمر و نیتسترو نیتر

په یاد دهبی و سهره لنده دا، دوو، دوم، (فه.) دوچکه، جرچکه، دوولک، ديف، (باد.) کووری، قلیچکه، قلیچسک، (فه.) دم، ده قیک. — هه لگرتن: دمگرتن. — جوولان: لوجین. — جوولاندن: لوجاندن. — برار: دوکورت، دم پار. کلکاز (فه.): ننگوستيله. کلکاف (نمرده.): مازوو. کلکانه (فه.): ننگوستيله. کلکانی: مەردومی شیت وویته، پۆستم پیاویتی کلکانییه. کلکه: پرد. کلکه (همورا.): قامک، تپل. دلوینی کیتو. ننگوچک. چتیکه وهک مرزور به لآم نم بچو کتره و کلکیکی باریکی ههیه. کلکبیل: دسکبیل. کلکپاسار (نمرده.): گورتسوانه. کلکپووته (همورا.): قامکه تپوته له، قامکه چکوله. قامکه تپووته: قامکه تپوته له. کلک تپووته له: کلکه پووته، قامکه تپوته. کلکپه قه: نه خشیکه له تعوون دروسته کری و هکوو کلکی په قه. کلکپووی (بابا.): جووره تریه که. گپازرداو، گپاسه فرا، گپاسه کی هارینییه نمرتو یه ک بلند دهبی، قەدی کمیتیک خواره له بنهوه تا ناوقه دی که لای باریکی ۳ چوکل دهره کات و له ناوقه دیهوه تا سهر چتیکی دهره کات وه کوو کلکپووییه، به تۆزی یا به ته پری بخوری بۆ زهرداو زۆر باشه. کلکسووته: زمانلووسی، پترامووسی، کلکه له قی، چاپلووسی، پووایی، پروالمت، ماستاوسارد کردنوه. — کردن: پروالمت کردن. کلکسووته که: برپانه: کلکه سووته. کلکسووته کی: کلکسووته. کلکفنگی: مەبەس له جوولاندنی یه کیکییه به کردار یا به گفتار. — مەده واته مەدیچو لینه و سهرمه که سهری. کلکه که له (نمرده.): کلکه گموره. کلکه گموره: قامکه گموره. کلکه له قه: کلکه له قی. کلکه له قی: پورپامایی، کلکسوویه. کلکه مار: مەبەس له چتی زۆرتاله. کلکه مار کردن: ژه قنه کردن. کلکینگوچک: ننگوچک، سۆزانی. کلکینما: ننگوست غا، کلک غا. کلکوانه (همورا.): ننگوستيله، (بابا.) نمروستيله. — ی دروومانی: ننگوستيله دروومانی. کلک فامپاس: (؟). کلک بېس (نمرده.): مەبەس له کسیتیکیه، که دستشکین کرابی، ده زوو یا بونیکه له قامک گری دهری بۆ بیر خستنهوه ی چتیکی. کلک بهسه: کلک بېس.

کلک بېک (فه.): قامکی شاده. کلک پیوه کردن: بریتییه له گالته به کسیتیک کردن، قامک به قوونی کسیتی داکردن. کلک تپینه: کلک هه لسه نگیته. کلک تپته (فه.): قامکه تپوته له. کلک تپله (فه.): قامکه تپوته له. کلک دار: چتی خاوند کلک، بۆکل و په لی دسکداریش به کاردبری، نمر تاره کلکداره لسه ناروکه داگره. دمدار. کلک قهوییه (فه.): قامکی ناوه پاستی. کل: کردن. — کردن (نمرده.): کناره گرتن. ناردنی کسیتیک بۆ جیتیگایه کی. کلک گرفتن: کلک بهرز کردنوه ی وولآخی بهرزیه له کاتی سوارپوونی دا و یا له کاتی غاردانیدا. کلک گیر (نمرده.): قوشقنه. کلک مەقلى (دەر، همور.): قشقه له. کلک فامپاس (فه.): قامکی نیوه پاستی. کلک نما (نمرده.): ننگوست غا. کلک نیشان (نمرده.): ننگوست نیشان. کلکو (که، همورا.): گر. — دامردن: دامرانی گر و بلیسه. کلکوفه: کلکوانه. کلک ووژه (فه.): قامکه گموره. کلک هه لته کینه: کلک هه لسه نگیته، دوو فدریژ، دوو فپک، کلک ته قینه، قلیچکه مۆرته کنی، (باد.) زیج، بالنده یه که. کلک هه لسه نگیته: کلک هه لته کینه، بالنده ییکی کچکه ی کلک دریزه همیشه کلک هه لته ته کیتی. کلک (که.): چلم، چلمی خەست. کلکساندن (باک.): سهرسام کردن. کلکسین (باک.): سهرسام بوون، واق وورپان. کلکمن: چلمن. کلکیش: کلکیش. (زا.) چلم. کلکاشک: درک و داللی دهشته، که له هاویناندا ووشک ده بیتیهوه با دهیشکیتیتیهوه ده بیاته ناو دۆل و دهرانهوه. کلکانهوه (همورا.): کولاندنوه. کلنچک (که.): کلنچیه. کلۆ (همور.): کولله. کلۆ: کلپ، پلور، کولۆ، کریست، پیپوک، (باک.) کلور، بیلور، پلور، به لور. — قەند: که لیه شه کر. کلۆپینک (زاخ، دهۆ.): سهرکی چیا، قیتکایی سهرچیاپان، کهمک، که پک. کلۆت: کلۆک، کولۆت.

کلز

کلۆچ (باک.): شاخی پەشمولاًخ و ئاۋالان و ئیستر، قۆچ، جورورە مارمارۆکەیتیکی پیتچ پیتچە وەک بازە.

کلۆخ (باک.): لەش، کاسە سەر. (زا.) یەک سەر لە ئاۋال.

کلۆز: چۆل، بەتال، پوچ، خالی، هالی، (هەمرا.) قوڕۆل، هەلۆل، هۆلۆل، ناو بەتال. — بونی ددان: نەمانی میناکە و دەرکەوتنی قوڕۆلایی و چالاییەکی. (باک.) کولتیرە شەکری فووکرا و نۆیەتال. — (زا.) کلۆچ. — ی: هۆلۆل.

کلۆز: هەلپەلەو و خاوە کوو قەرە خەرمان.

کلۆس: شووتی خۆجیتی، خۆی.

کلۆسک (باد.): کورپەلە.

کلۆسن (هەمرا.): سەندەگل، گەمەت.

کلۆش: (باک.) بست، کولۆش، قەسەل، قەسەر، سرووت، لاسکی دەغلی درواو، کە لە سەرزەری بەقیتی ماییتەو.

کلۆفت: ئەستور و زل.

کلۆک (جا.): کلۆت، سەمت، کەلەکە.

کلۆک: بەکۆل، ئەم نۆکە — واتە دەکۆل.

کلۆکە گورگە: گولتیکسی تۆپی سورورە وەکوو مەخمەری وایە، لەسەرەتای هاویناندا پەیدا دەبێ بستیک بەلند دەبێ.

کلۆل (بەل.): مەری نێرچاوان سەپی. (بەل.) سەرتا ووسی، کەسێکە پێشەسەری تووکی پێنەنەبێ.

کلۆل: بێچارە، بەدبەخت، چارەپەش، کولۆل.

کلۆلاش (هەمرا.): گیایەکی بەرزە قۆزاخەییکی دەنک دەنکی باریک دەگری ددانێ پێ دەناژنەو.

کلۆلی: بەدبەختی، چارەپەشی، مەینەت. پووشە، پەتەر، کێشە، تەگەرە، قۆرت.

کلۆم (هەمرا.): کلۆمک، کولۆم، قفل، سەرکلۆم، کللی و کلۆمی دار. — دان: داخستن.

کلۆمک (مەک.): کلۆم، سەری نێسکی پانییە، گە پانییە، کە دەچیتە نێو نیکەو.

کلۆنی: کریستالی، (باک.) بیلووری، بلووری.

کلوو: کولور (باد.) پاتۆرە. — ی بەفری: (هەمرا.) کلوووەروو.

کلوووەروو: کلور، کولور.

کلوو (باک.): کلۆز. کرور (پیتچ سەدەزارە).

کلۆوک (هەمرا.): گۆل، کولۆک، شکۆفە دار.

کلۆوکە گورگە: بڕوانە: کلۆکە گورگە.

کلۆوک نیسان: گولێ نیسانی.

کلۆجە (شەن.): کلۆجە، کلۆجە.

کلۆدان (هەمرا.): کلدان.

کلۆزە (پەرا، باک.): کلۆجە.

کلۆس: چتیکە، کە بنەبەر بوی، تیرە هەمەوێند بنەبەر بوی.

کلێشە: کلیسا، نێوی دێیکەشە لەناوچە قەرەداخ. کەلێشە، بۆکلێشە.

کلێسمان (زا.): کلێکە بۆ جوانی بەکاربەری.

کلێشە: بڕوانە: کلێشە.

کلێل (نەردە.): کللی.

کلێلە: کللیە بەفر.

کلێلەبەر: پێنۆبەرکە هێشتا نەپووخا.

کلێلەبۆون (نەردە.): دەم چوونە کللیە.

کلێل و کۆم (نەردە.): کللی و کولۆم.

کلێنجە: کلینچک، کلکی بزن و هی دووگی مەرییە، (باک.) کلێزە، (شەن.) کلێجە، (کە.) کلنچک، باقل، نێسقانیکی باریکی گری گری کورتە بە ژوور قوونی بزن و مەر و هەندێ گیاندارێ ترەو لەجیاتنی کلک.

کلێنچک: کلێنچە.

کلێنچە: کلێنچک.

کلێت (باک.): سەزۆک، سەرور، سەردار.

کلێسا: کلێشە، دێر، پەرستگای فەلانە، جێگای خودا پەرستی و فەلە و دیانانە.

کلێشە: کلیسا.

کلێشە: کلیسا.

کلێش: شارای خەلە و خەرمانییە.

کلێشە: بنباخەل، وێنە چت، کە بە قەبارە دەربەستێرێ بۆ ئەوێ، کە وێنە زۆری وەک وی لەسەر قاقەز بە هۆی چاپخانەو چاپ بکری.

کلێقنە (باد.): لئوتکە چیا.

کلێکلی (باک.): بەلندەیدەکە.

کللی: (هەمرا.) کپێل، چتیکسی زانەدارە قفل یا کللی

کلۆمی: دەکرتەو، کللی کولۆم و ئیستر.

کللیە (مەک.): شووتیکسی قوول و چەکە بە بەفری تێدا لوللدا و پری کاتەرە و رێگای خەلکی بگری، گێژەنە بەفری. (سەق.) پێنۆبەر.

(کە.) شەرنەختی، غاردانی وولخی بەرزە بەدەوری خۆیدا.

کللیە: هەل: گری مل.

کللی بەدەست: کللیدار، کەسێکی کللی شووتیکسی بەدەست بێ.

کللیدار: نۆکەر، کەسێکە کللی شووتیکسی بەدەست بێ.

کللیدان: داخستنی دەرک و پەنجەرە و ئیتر بە کللی.

کللی و کۆم: کللی و کولۆم.

کللی و کولۆم: کللی و کۆم.

کلینچک (فە.): کلێنچک.

کم (زی.): پیتچ، کلۆپیتچ، سەرپیتچ.

کەمخ: کاماخ.

کەم (باک.): قوولە، نۆک.

کەرە: کەرە.

کمز (کە.): ئەوێ، کە گوری و کەنارەکانی تاشرا.

کک (باک.): کلوری شوی.

ککمه (باک.): قوړې. (پهوا.) قومقوړک.

ککمه (باک.): کیژې، کچې، لهکاتی بانگ کړنډا.

کن (باک.): کورت. — کرن: کور تکر دسمه. لا، تک، تنیشت، نک،

گشک، با، لال، (باک.) جم، هند، قند، لایمن، پخ، بال. — تو: لای تو.

— با: لبا من، له کن من. له — له: له، له تک، چمنی، (باک.)

تنیشتکی.

کنا (نمرده.): کناچه.

کناچه (ههوا.): پروانه: کناچی.

کناچهکي: خوشکلی.

کناچلي چم (ههوا.): بېبېلې چاوی.

کناچي (زن، شنبه، ههوا.): کچ، دوت، کیژ، کچیتکی هیشتا شوی

نه کړدې، ووتدیه کیشه وه کوو ووتی کچي.

کنار: داری نمېک.

کناره (که.): شوروی خانو. کنار.

کنانهوه: هلندندان، لندشوما کوتن.

کنه (ههوا.): سهرنج. — کردن: سهرنجان، لیکوژلینهوه، لېنچینهوا

چونه خواروه.

کن بهرامی (ههوا.): کوم دهرهاتن.

کنج (جز.): تنها به مرادخانی ده لېن. (باک.) بی نویتزی ژنان،

تیکوتن. — ی وی هاننه، لېمرکنجابه، بی نویتزی، تیکوتوه. (باک.)

بمرگ، جلک، پوښاک. (نمرده.) چتی کال و کرج.

کنجر (باد.): پېړ.

کنجک (باک.): پېړیه که قاب و کوچکی پیده شوی، بووزو، بووزو،

قاپشور.

کنج و کول: پروانه: کنج.

کنډ (کو.): (که.) کز، کمنډې، شریتی باریک یا نستوره. (بابا.)

تهخته ساف، جوړه ده زویو کی باریکه کمنډې گوشتی شکر و چتی تری

نستور.

کنډه: ده زوو.

کنډه دک: (که.) تمشي.

کنډه ووس (پهوا، باد، دهش.): سندان، زلفنج، زلفنجاو، ژهری مار،

قوزه لقورت، بۆ جیتیو کار ده بریت.

کنډو (بار.): گوتلیکی دوسا لاتهی نیترومیته، پارگویتز.

کنز: گوشت. (که.) کمنډر.

کنک (باک.): قولېنه، قلمو کورت، خرین.

کنگ (که.): قوون، قنگ، کوون (سنة.) تن.

کنگه بان: قورنېبان. بی — بی قورنېبان، تمبېل.

کنگر (ههوا.): کنگر، قنگر.

کنگره کهرانه: کمر تمشي.

کنډه (پهوا.): (ههوا.) قالنکه، داریکی دولکی درېزه ډک و دالی

بی کوزه کمنوه و پهریښی نستری پندروسته کړی.

کنووس (باک.): بهرچاو تنگ. — ی (باک.): بهرچاو تنگی.

کنوگو (نمرده.): گردکوش.

کنډر (باک.): دوومل، قورنیز. گوتلیکی زهرده، داری ملحم.

کنډه: کنډرکه، کنډر، گیایه که گولی زهرده و بونخوښه تا چوار بستان

بلند دهی که لایه کانی وهی سیتوه پدی ده چی، وینجی کتویه، همر

لاسکی تنها سی که لای پیویه و سمری هممو لاسکه کانی به گولی

زهرده داپوشراوه، بوموړیانه بغیتو چلان وهرده کړت.

کني (پهوا.): قرتماخه، قه قماخه، قرتماغی سدری که چه لان.

کنیست (باک.): چاونیتسه به که ناویکات.

کنیوال (بان، ههوا.): کوپاده، قوپاده.

کو (باک.): ژبوناکو: بونموی که. (زا.) کا. پیرو، کومله

نستریه کی نارداره به نیتوه راستی ناسمانوه لهنزیک کوتایی هاویندا

پیدا دهی. جوړه نه خوشی که له چاوی چاره وی ددا په شکیته کی سپی

هلمده گپتی پتی نابیني چاره ی بهو جوړه ده کمن: یه کیک له خورنی

دهمی پرده کات له ماست به توندی ده پر میني بمانا چاره ناسازه که یدا،

تاچمند پوزان نم کرده یه دوپاته و سیتا ته ده کړتسوه لېمر نموی،

کماسته که ده چیتسه نیتو چاویسوه چاک ده پیتسوه. (فه.) کرژ، کیتو،

زنجره ی کو: زنجره ی کیتو. (باک.) که: مرؤقی کو ته دیت برای من

بوو: مرؤقه کی، که تو دیت برای من بوو. (ههوا.) کووی، کویتنده وی.

— ملی: بؤکووی ده چی؟ چه — له کووی. گرد، (باک.) خر، کوم،

توپ، برهات، (ههوا.) گلیر. — بوونموه: خر بوونموه، بهرگین،

بهره قیون، کومل بوون. — کړنموه: خر کړنموه، زجیف کړن، برهات

کړن، بهر هفکړن، بهرگینان، کومل کړن. (کرما.) قویمن، ده غلیکی

بهره یزه، که له ناویدا پارچه پارچه ی گچکه، که جیگا که یان بهر یزه

تیکده تالین و بهر زده بنموه. — (باک.) که، نه گمر، گمر، دارا — چوه

دیاریه کړی نغزیش دچم: نه گمر دارا چوه دیاریه کړی منیش ده چم.

کوله نده می همرس: کمره سته ی چیکلده.

کوله: شیرازی پم تروکان. (کو.) موک، بابا، (ههوا.) پهراویز، شو

پارچه تیلما سکانیه دروای نوشتانموی کناره کانی لمدیوی ژوړه وهی

دهدن، سبانده.

کولې: شوینی پوچ له ده غلان.

کولبون: کزبونموه.

کولبونموه: خر بوونموه، کومل بوون، گرد بوونموه، بهرگین، بهر هفکړن،

جغان، جفین، (باک.) هیورین، نیورین.

کوپ (باک.): قولله، ته پلکه ی سمری کتوی. — ی چا: پیتلوی

چاو، (باک.) کوپک.

کوپار (نمرده.): کوپاره، نستوی مل.

کوپاره: کوما گوتلیکی گمره و بهرزه بهر پشت ملی ووشتو

وولاخسوه، دوکی پستی ووشتو. کوسپایی و زهویکی بهرزه.

کوپان (ههوا، بابا، باد، فه.) کورتان، پالان. کوچان.

کوپانه (که.): شو نهخته توو که یه، کیمسمر پستی بهر خانیموه دپلنموه.

(که.) قیتایی سمر پستی ووشرانه، دوکی سمر پستی ووشرانه.

کۆپاندروو: کورتاندروو.

کۆپان ناخن: شیشیکی سهر دوو فلیقانهیه پووشی پی له کورتانی ده ناخن.

کۆپاندروو: کۆپاندروو.

کۆپان وویاز (ههرا): کورتاندروو.

کۆپانی شووان (فه): گۆجانی شووان.

کۆپهه (ههرا): کاتی پووشه.

کۆپهران: کۆپه لان.

کۆپهه (که): خرکه، دهسته بهرد.

کۆپه لان: کۆپهران، جیواڵ یا تهلیسیکی پرله کایه له سههر پشته وولاخانی شهخه کیش داده نین تا پشتیان بریندار نهی. ملوانهیه کیشه له قایشی خه و نهستور له ملی گاجووتان له بن نیری تا نیره که ملی نازار نه دارو برینداریشی نه کات.

کۆپهک (باک): پیتلوی چار.

کۆپهانه (باک): سههره ژیر یا پهترکردن.

کۆپیان (باک): تیره چوون، چونه نین.

کۆت: داریکی دوو پهله ده خرته پی گامیشهوه تانه پروات. پروت، پهتی، قۆت، کۆل، کورت، دژی درژییه. تهغه به سههره کار ده بری: سههره کۆت. دوو تهخته یانی گچکه به وه بهر کونی معشکه و هیزه ده درت له دیوی بنهانی توند ده به ستر. (باک) قولله، قهلات، دژ، قولله ی کیری. — کرن: گۆرانی به دهنگی بلند کۆتن. (که) چیلکه یا پارچه داریکه کونده یا خهگی پی پینه ده کری و کونه کانی پینه گهری. کۆتی بهندیخانان، پیتونه، پابنده، دهسته بنده، (شن) خهلیلی، سنده، دارفه لاقه، جوهره پیتونه دیکه له دهست و پی ده کری.

کۆتا: کورت بیا. کورت، قولله. — بوون: پرانهوه، قه دیان. — کردن: بهسکردن، پراندنهوه، برده سههر، برینهوه، کۆتایی پیدان، دووایی پی هینان.

کۆتاک (نهره): مۆلگای نازا، پهچه.

کۆتاکردن: بهسکردن، کۆتایی پیدان.*

کۆتاق: (باد)، کۆف، (ههرا). که لاره، هوشیکه دیواره کانی به مۆتیک بلند و له دار و پووش دروسته کری، سههرانی نیه له زستاناندا نازا لای تیده کری، دیواری تهویه لای نازا لای له تانوکیش دروسته کری، به ههرو شووتیکیش به کار ده بری، که سههر و مالا لای به شهردا تیدا مۆل بدری. (موک). جوهره که به سههره یکی جووتیه به چوار که لان راهه کیش سرت. که پریکی نزم و سههر سوو اخدراره میوه ی له سههر ووشک ده کرتیهوه، مشتاخ. (باک) جیگای دهوهره درای. — ی (دهر): ههرا به سههر.

کۆتاپین (ههرا): کورت بین.

کۆتاپینی (ههرا): کورت بین.

کۆتاهاتن: دووایی هاتن، پران.

کۆتاهی: کۆتایی.

کۆتایی: پرانهوه، قه دیان، سههره دووایی، کۆتاهی، دووایی ههرو چتیک، دووایی سا، کۆتایی خهله و خهرمان. کۆتایی تهغه. — کردن: هیتاشاندن. دریتی کردن له کار تیکیدا.

کۆتایی پیتنهان: دووایی پیتنهان.*

کۆتایی هاتن: پرانهوه، دووایی هاتن، پران، له بنه هاتن.

کۆتایی هینان: دووایی پیتنهان، قه داندن.

کۆته: کۆلکه دار، جوهره داریکی سههره ی پی بهره، داریکی درژی به گۆلنخ له زهردا چه قاری له له کراو له راستی هه له له ییکی قولتیکی ناسنی تیدایه پیتنه دی تیده خر. کۆتا. — کردن: کۆتایی پیتنهان. (باک). کهرکه پهزیک، پارچه سههریک، میتیکه لیک گچکه.

کۆتهره: پهله ووریکه بالی نه مای. داریکی بهرزه گۆشتره و شان گۆشتی له سههر له تهلت ده کمن، کۆته. پارچه داریکی خری ناله بهاره، بهنداریکی نهستوری به راهه. سههره بزوت.

کۆتهشکین (نهره): پارچه ناسنیکه له بهر ده می بوخاری داده نری به تکاندن ی بزوت.

کۆتهه (باک): ههنگوین.

کۆتهک (پهرا): کۆلکی ددانی. (باک). دژواری، سهختی، نازار، کورتن. — ی: زههر، سهخت.

کۆتهل (باک): نهوشتهوار. قهراخ و که نار نهوشتانهوه ی جلیک و نیت. (ههرا). تایدیه، پهیکه، چه سههر، دووای مردنی په کیتی خۆشه بوست، که جوان یا نازا یا نهوشتا چاک و جوو امیر یا نهوشتا بو بهر که ده ی پشته نه سههره ی ده پازینه وه و چه کانه ی پته ههله ده سن و نهوشتا پی ههله لیت و ده یگین. چوکل و چیتو، (که). کۆز (به دهغل و دان)، درشتی گۆله گم و جۆ و نیدیکه یه، که دووای گیتو جۆخین ههله گرتن و ههروای له یگین و سههره دانی له سههره ی یگین ده یگینه وه، سههره کۆز. کۆمهله دارو ده ختیک دار به پرو یا مازوه، که چه پری، ناره له. پهیکه. نئی ناش.

کۆتهل: ناره به شووتیک له بهر ده می دی ی سوورداش، که دارو دهوینی زۆره.

کۆتهل بوون: گهوه بوونی مندا، مندا له که کۆتهل بهوه: واته له خه په خسیه.

کۆتهی (ههرا): کورتن.

کۆتهی پا (ههرا): کورتن پی.

کۆتهی قهساو: بهنداریکه قهساو گۆشتی له سههر وورد ده کات.

کۆتهی کهوشرهوه: بهنداریکه کهوشرهوه کهوشتی له سههر دهووری.

کۆتهی (ههرا): کورتنهوه.

کۆتر: (فه). کهوشره، کهوشر، (ههرا). کارتری، (باک). بههش، که قۆک، بالنده ییکه کیتی و کهو هیه، به لان کیتی به کانیان پتر شین و سپین و به قه بار که یه ی چکۆله ده بن.

کۆتوره (موک، کۆ). کۆتوره، سههری کۆله کانه، داریکی پانه له ناره ندی ههسوون و (کۆمانج) ی دهواری داده نری. (پۆژ). پهگ و ریشه ی نهو دارو دهوهره یه، که له مۆتر خاک ده درتیرین به سووتاندن، کیشه له.

کۆتوره باریکه: جوهره کۆتریکه له کۆتری ناسایی گچکه ترویا ریکتر و بۆره و خالیک له لای گۆتیه تی خووتدنی له می مانی ناچی، (بهرز) ترته، (ههرو، خۆ، شهه، تفتیک، (شا). ترتنکه، (پۆژ، بار). توویل. قومی.

کۆتره بهرچيله: کۆتره باريکه.

کۆتره تەقلەباز: کۆتریکه له ههوادا تەقلە لیڤه دا.

کۆتره قەلەش (کۆ): جووره کۆتریکى کێرییه.

کۆتره کێفيله: کۆتره، کێرییه.

کۆتره کێرییه: کۆتره گابهل، گابهل، هى شین و سپیان ههیه.

کۆتره گابهل: کۆتریکى زۆر گهوره یه له لێههواراندا دهژى دوو دێخى سپی له سههر باڵیهیه.

کۆتره باز: کەسێکە، کە کۆتر پابگرێ. — ی: پراگرتنى کۆتران و بهختیۆکردنى.

کۆترخان: کولین، (باک)، بۆرانخانه، (باد)، لیس، جینگایه که بۆ له سههره له نیشتهى کۆتران به تهخته یا به چهند پارچه دارێكى له بڵندى دروستده کهن.

کۆترۆک (بار): فینجانی سهردار تێلاته.

کۆتره هاتن (ئهروه): کۆتایی هاتنى چتیکیهیه.

کۆتک (بار، باد، باک): کاسه، کۆجیله، (پۆژ)، تهپسى، (پۆژ)، ههورا، تمشى، که مۆله، کۆتکه. — ی ناش: که پهره له.

کۆتکه: توتکه سهگ.

کۆتکه (پۆژ): پهگ و پشهى داریهیه. تمشیهیه کى گهوره و قوولسى دهه وال.

کۆفن (زا): کهوتن، کهاندهوهى گوشت له تیشكى بهددان.

کۆفناى (ههورا): کهواندن، خستن.

کهفتى: کورزى دارین.

کۆفيله (ههورا): دره ختیکى گچکه یه له بهر زه نه بێتتهوه.

کۆفینای: پروانه: کۆتنای.

کۆچ (بۆتا): (کۆ). کۆریس، ئازا لى بى شاخه، کۆژ. کۆجه له: کاسه دارینى گچکه. چتیکه له قوڤ دروستده کړى له وینهى لاله ریج له قهدهى داره نهى قايم ده کړى تا بنیشته کهى تى بهجى. کۆجیله: (گهره)، شکمه، (کۆ). قۆدیله، کورجه له، کۆجه له، کۆتکى ناوییه له داریهیه.

کۆچ: بز و بهرانى بى شاخ. نۆغز، کهل و په لى کۆچهریه به بارهوه. — کردن: بارکردن، رۆیشتن، گوێزتنهوه، کۆجه له کۆچ، بارکردنى ماله له شویتیکه وه بۆ جینگای تر. (باک). قهدهى داران، سووره دار. — کرن: پۆیشتن، بارکردن.

کۆچاو کۆچ: گوازتنهوه له م کۆچمهوه بۆ ئه م کۆچ، هه مرکى هه مر خه ریکى چاو کۆچین.

کۆچای کۆچ: کۆچاو کۆچ.

کۆچه (ههورا): جووره هه نه جیریکى ووردی سووروخړى زۆر شیرینه.

کۆچه مر: په وهند، خیلآت، کۆچه مرى، خاوهند مه و مالاآت و ده وه تهن گهرمیت و کوروستانى ده کهن و په شمال نشینن.

کۆچه مرآت: خیلآت، خیلآت، خیلآسات.

کۆچه مرى: چادر نشینى، چۆلگه ردى، کۆچه مرى کەسێکە نیشته جى نەبى کۆچکه و گهرمیت و کوروستانى بکا.

کۆچه ک (یەز): مهلا، زانا، کۆچک، شیتخ. کوریکى جوانه جلى ژنانه له بهر بکا و له نیتو پیاواندا سهما یه بکا.

کۆچه کاو (ههوا): جووره هه نه جیریکه وه ک کۆچه، به لام ئه م زه رده.

کۆچه که: فیتستى سه رى ژنان.

کۆچه ل (باک): بهنده رى، دهه م، کهوه.

کۆچه له (پۆژ): گه ی سمته یه، جووچه ی سمته یه، جمه گه ی سمته یه. (ئهروه). چالۆ.

کۆچه لکۆچ (که): کۆچکردن.

کۆچه ل: کۆچه مر، کۆچه مر.

کۆچه خانه: شویتى کۆچه مر. (باک). دیزه ی چکۆله.

کۆچک (یەز): مهلا، زانا، شیتخ، (یەز). کۆچک. (بار). ناوورگ، سیکرچکى ناوړى. قۆچک، (زا). توتک. (باد). ناو: دیوه خانه. (سوورچى). کۆچکه.

کۆچکه: قۆچکه، قوله قۆچکه، (سوور). کۆچک، جووره کلۆریکه سهرو گویلاکى داده پۆشى مندا ل له سه رى ده نیتن و له پشته وه ش کلکى شو پده بێتتهوه. له ههوارامانیدا نیشانه ی کچانه چونکوه تا میتردى ده کهن له سه ر یانه.

کۆچکردن: نۆغزکردن، پۆیشتن، بارکردن به ماله و مندا له بۆ شویتیکى تر. مه به س له مر د نیشه.

کۆچله به س: چهند بهر به سته یکه له بهر ده مه ی تیره ی مه ره زه له زه وه ی بهر زو نزمدا بۆ نه وه ی، که ئاره که پۆنگ بخو اتته وه به ته وای هه مه رو مه ره زه که ناویدات، کۆچله به سته.

کۆچله به سته: کۆچله به س.

کۆچه مال: کۆچیکى گشتیه یه و بهو مه رجیه کس به جى نه میتى.

کۆچه میت (باک): خه لفى میتش هه نه گوینیه یه، که له نیتو قه له شتى بهرداندا دیاره کات.

کۆچ و بار: بار و بارخانه، ماله کۆچه مرى، که له وولاخ نرابى، تلمیت.

کۆچ و ماله: کۆچ و بار.

کۆچه لکۆچ (ئهروه): کۆچاو کۆچ.

کۆچی دووایی: مه به س له مر د نیه یه.

کۆخ: — ی سه گان. (باک). کولانه، — امریشکا: کولانه ی مریشکان، زنجیریکى گچکه یه له نیتو باغ و باخچاندا. لۆده کا، که هه مه وى سووا خدرایى. تهو لیه په شه وولاخان، کۆماج، زنج، قوورچک، قووخل، کۆژکه، قۆخ، قووخ، کیتیل، خانووچکى باغ و بېستانان، کۆچه مران زه وى قمو ل ده کهن و داران بهو جووره (۸) به سه رى دا پاره لده کهن و گىا ی به سه رترو ی باقه باقه له سه مر داده نیتن به م و مالا تانى به کار ده بهن. خانووچکه یه کى ده مه کییه له ده ره وى ئاوا یى دا ته مه نا هاوینان تیبیدا داده نیشن یا میوه و ده واری تیدا په ره و ده ده کهن.

کۆخا (ههوا). که. (کۆریخا، که یخا).

کۆخاندن: کۆخیاندن، قله خاندن.

کۆخه: قله خه، کووخک، کووکه، (ههورا). قۆزه، (زه ن)، داوده. (کۆکه، قۆزه، کووکه، (ههورا). قۆزه، قفه. (باک). ته پاله، شیاکه، ریخ.

كۆڭۈر (باک): جورۇ تەرتىپەكە.

كۆڭۈرەشە: كۆكەرمەشە، (ھەمرا). كىرگەقاز، كۆڭ بۆتە، (ھەمرا).

خەفەخان، كۆڭەيتكى پىسە لە كۆڭىنى داخپەخرى لەگەروى دى.

كۆڭەككۆڭ: قەلخەقلىخ، كۆكەكۆك.

كۆڭ بۆلە (ھەمرا): كۆڭەرمەشە.

كۆڭتە: قۇختە. — ى ماسى گرتتەپە.

كۆڭك (باک): كۆڭ، زىچ، ژوروتكى گچكە.

كۆڭك (زا): كۆڭ، تارا.

كۆڭن: قەلخ، كووخكى كەستىكە زۆر بىكۆڭى.

كۆڭۈرۈدەنمە (ئەمردە): پارىزكردن و سەلمەينمە لەچىتىك.

كۆڭىن: كۆكەن، قەلخىن، كووخىان، كووخىن، قۆزىن، ققىن.

كۆد (باک): بەرمىل، چەلمەنگ، پىپ، دەفرىكە تا (۲۵) كىلۇيان

دەبات. — چىكەر: چەلمەنگساز، بەرمىلساز. (باک). قىل. كاسەيتكى

گچكەيە شووان شىرى تىدا دەدۆش.

كۆدەندىن: يىكەپپان، دىندان، لەسەرخۆمبون.

كۆرۈدەنمە: سەرزەشت كىردن.*

كۆرۈدەنمە: كۆرۈندەنمە.*

كۆدە: خورامە، مەرانە، پارەيكە لە جىياتى سەرانەى نازالان

وەرەگىرىت، (ھەمرا). قۇچان، شاخانە، (كە). پووشانە، مەكات،

پووشانەيتىكە، كە خاۋەند زەوى لە ئازا لدارى دەستىتى.

كۆدەل (باک): تەختەبەردى دەريايى.

كۆدەلە: چىايەكە كىموتۇتە باكوورى پۆۋەلەلەتى پەواندزى بەلەى حاجى

نۆمەراندا.

كۆدچىكەر: (۴).

كۆدك (باد): كەشكەرتۇ، بەردىكە سەنگى دوو كىلۇيە. (باک).

قەلى گچكە.

كۆفۇ (باک): ژورۇك. كىيۇكىسى بىندە كىموتۇتە پۆۋەلەلەتى پەواندزى

بەلەى سىنورى كىيۇستانتىتە پىتى دە كاتىمىران لە پەواندزى دورە،

(كۆچەران) سەرسول.

كۆڭىلە (ھەمرا): كۆپەلەى پۇنى. (ھەمرا). جەپپە يا كەدىنەيەكە

سەردەكى نەمەپ.

كۆز: كۆرۈر. (پەوا). كۆز، جەلەك شوشىن.

كۆز (ھەمرا): كۆرۈر. ئەنجومەن، كۆمەلى گىياندار. مەيدان، كۆپەپان.

نالىقە.

كۆرۈشە (مەمرا): پارچە. — ھەرد: پارچەى زەوى.

كۆرۈش (باد): قورپا، ئاۋى شلۇى. كۆرۈترا، كەندىكە ئاۋى ووشك

بويى.

كۆرۈن: حىلە، حىلاتىنى ئىسپ.

كۆرۈنمە: كۆرۈۋانمە.

كۆرۈندىن: حىلاتىنى ئىسپ، پىماندىن.

كۆرۈندەنمە: سەرزەشتكى كەستىكى چەند جاران.

كۆرۈندەنمە: كۆرۈندەنمە.

كۆرۈن: كۆرۈترا، كۆرۈش، كۆرۈرەكانى.

كۆرۈشەك: جويۇرىكە لە مەشكە كىيى.

كۆرۈش: كۆرۈرايى. چاۋ سىپى بون: — داھاتن: كۆرۈسبون، چاۋ تارىك

بون.

كۆرۈ: كۆرۈر.

كۆرۈ: پىمەى نەسپە لەكاتى غوبايى دا، دەنگى بەرزى گىيانى بەكۆز.

كۆرۈدە (پەوا): جويۇنمە مەيىتىكى پىشتە نەكرالە واتە زىن نەكرالە و

كەس سوارى نەبويى و تەمەنى دووسالانە بى بەرانبەرى دووپىيە، كە

جويۇنمەسەپە.

كۆرۈكە: كۆرۈرەى ئاش، نىتى ئاش، ئاۋى بە كۆرۈكەى ئاشى داپە.

كۆرۈكۆز: كۆرۈى يەك لە دوۋاى يەكتىرى.

كۆرۈلەش: گىيەكى بەھارىيە لە شىنگ دەچى، بەلام نەم گەلەى پانتەرە.

كۆرۈمار: كۆرۈرەمار.

كۆرۈمەشك: مەشكەكۆرۈرە.

كۆرۈمەردى: كۆرۈرەمەردى.

كۆرۈمەيىب: قۆلە ۋەيىباب.

كۆرۈمە: ساۋى گىيانلەمەرو سەوزايى. دارى ھەلپاچارە، كە تازە لق و

پۆيى دەررەدەيتىمە: نزارى دارا بەشىكى كۆرۈمەيە و بەشىكى پىرەپە.

كۆرۈمەيى: ساۋايى.

كۆرۈمەلە: مىندا لىكە لە نىمەلۇتەكە يا مىندالەندە بى.

كۆرۈمەگىرەن: سەرانە سەرىكەكە و بەزم پى گرتى.

كۆرۈت (باک): قۆزۇت، چاڭ، قورۇكە.

كۆرۈسال (باک): كەند، قۆزۇت، قورۇكە، خىپ، شوۋىتىكە سىتلا

دەپىتى.

كۆرۈك (باک): قورۇكە، چاڭ. — چاڭ: قورۇكەى چاۋ.

كۆرۈدەرە: شىۋىكە ھەمىشە ئاۋى نەپى.

كۆرۈدەرە: ئاۋدۇز و دەرەيكە، كە دەرەچى.

كۆرۈدەۋى (باک): دەرەلە.

كۆرۈدەندەن: ۋەجاخ كۆرۈر، بى مىندالە.

كۆرۈس (باک): پەق، قايىم.

كۆرۈس (زا): جۆلا.

كۆرۈسكەر (باک): جۆلا، تەمۈنگەر.

كۆرۈشك (باک): كەمۈشك.

كۆرۈك (بار): كۆڭە.

كۆرۈك (باک): كۆرۈرۈ، ژەنگى دەغلى.

كۆرۈكۆرە (باد): كۆلەرە، دال، (زا). كۆلەرەمار.

كۆرۈكۆرى: كاركارۇك.

كۆرۈگە: جىگەى كۆمۈنەمەى چەندكەستىك.

كۆرۈمچەك (باک): چىن و لۆچى پوو، گىزى پوو.

كۆرۈنگان (باک.): گيايهکه.

كۆرۈگانی: كۆيۈرى، بى چاۋى. ئاۋالى گۆي چكۆلە، (ھەمرا.) كەپە.

(خۆ.) كۆلۈك كانى، چىك و لەش شوشقان. — كەن: چىل شوشقان.

كۆرۈشۈش: بەشپۈزۈمە چىمانسۇمە و نىپۇچاۋان لەسەرزەۋى دانان،

كۆرۈنۈش.

كۆۋى: كۆيۈرى، بى چاۋى. ئاۋالى گۆي چكۆلە، (ھەمرا.) كەپە.

كۆۋى (پەۋا.): كۆلۈك، چىلشوشقان.

كۆۋىيان (پۇۋا.): ئاۋدې ئەر جىگىيە ئاۋدې دابى ۋە كۆي نىمچە كەندەلانى

لى كەردى.

كۆۋەدار: كۆمەلدەلەردىكى چىرى بەيەكە چۈە.*

كۆۋەك (ئەردە.): كۆرۈك: زىمانى چت.

كۆۋەكە: كۆرۈكەرى ئاش، نىپى ئاش، ئاۋى بە كۆۋەكە ئاشىدا چى.

كۆۋەلاش: گيايەكى بەھار يىپە لە شىك دەچى، بەلام نەم گەلانى پانتەرە.

كۆۋە: بۆسە، خۇشاردەنە.

كۆۋە: دۈۋاكەرتۈ، سالتىكى باران دۈۋاكەرتۈ ۋە دەرەنگە بىبارى بەھارى

ساردىپى پىپى دەلەين نىمساۋ شۈۋالە كۆۋەيىپە. بەبە، كۆۋەلە، بەبەلە،

مەندالى شىك و ساۋا.

كۆۋىس: بىزنى بى شاخ و كۆل.

كۆۋى: كۆيۈرى، چاۋسەپى بۈۈن. كۆيۈرى.

كۆۋىيى داھان: كۆيۈرى، چاۋتارىك بۈۈن.

كۆۋە: ھارار، فېغان.

كۆۋەپان: كۆۋەپان.

كۆۋەكۇدا: چىلەچىل، دەرەنگە نىسبەتەن لەكەتە سىمكۆۋەلەدا ۋە

كاتىكىدا، كە خاۋەندەكە سۈۋارى بى: كۆۋەلە، داۋ.

كۆۋەلە: كۆۋە، بەبە، بەبەلە.

كۆۋىيان: كۆۋىيان.

كۆۋىگ (ئەردە.): كۆيۈرى دەغلى.

كۆۋىيانەۋە: كۆۋىيانەۋە.

كۆۋىيان: گيايەكە سى بىست بىلەن دەپى بەگەلەيان داۋىشراۋە گەلەيەكە

ۋە زىمانى مالاۋى دەچى ۋە تۈۋىك ۋە تۈۋىيە گۆلى سەپى ۋە شىن دەرەكە

ۋە لە نىپۇ گۆلەكانىدا زىۋانى تىداپە.

كۆۋىت: كۆۋىت، خانوۋچەكە ھاۋىيانە. كۆلەنە مەرىشك.

كۆۋى دالداران: مەيدانى دالداران.

كۆۋى زانىپارى كۆۋە: ئەنجۈمەنى زانىپارى كۆۋە.

كۆۋىس (پەۋا.): بىزى ۋە نىپى بى قۇچ ۋە بى شاخ ۋە شاخ شكاۋە،

(ھەمرا.) كۆۋى، (كە.) كۆۋىس. (خۆ.) مەپ ۋە كاۋوپ ۋە بەرخىكە دەم ۋە

چاۋى سەپى بى.

كۆۋىشك: لۇچى كالاۋ ھەمىۋە چىتەكى تر.

كۆۋىن (باک.): بۆۋەندى ۋەلاخانە.

كۆۋى (باک.): پۇلىۋ. كۆۋى بەرخان. شۈۋىتەك بەرخۆلە ۋە كارى

تىدەكە، كە تازەبۈۈن ۋە شىك. (ھەمرا.) كۆۋى، تەرىلە ھاۋىنى كار ۋە

بەرخ ۋە بىزانە لە دەھەۋە، پەۋان. ژۈۋىكەشە لە تانۇك دەرەستەكەرى بۆ

كار ۋە بەرخان، پەچە. ھەۋارگە، لەھەرگە.

كۆۋەنە (زا.): جۈۋە تەرىپەكى گۆۋەگەۋەرى خەپ.

كۆۋەن: كۆۋى زانىپارى.

كۆۋە: جى مۆلگەكى كار ۋە بەرخانە. (كە.) كەسەكە سەپاتى پەشى

لەپەشى پەشى.

كۆۋە: نەۋارچە گۆلەگەن ۋە جۈيانە ۋە نىپەر، كە دۈۋى گىرە ۋە دابىرتى

بەسەر بىرتەكەدا مابىتەۋە، ۋەتە نەۋەنەكانەپە، كە لەناۋكىفە خۇياندا

نەھاتەنە دەھەۋە.

كۆۋەدەپەشە: يەكەكە پەشىكى بۆۋى ھەلپەۋەزۋى بى.

كۆۋەسەپەنە: چىنارستان، دارستانىكە ھەمىۋى چىنارى.

كۆۋەكەن: ساۋايان لەكۆۋەدا كۆۋەنەۋە.

كۆۋە: كۆۋە، لەسەر پەگى چىار دەشت ۋە ئىدىكەدا بەرد ۋە ھەمراز ۋە

كەندەلەكە پەگى بىرگى ۋە لەنەپە پەگىدا بىت.

كۆۋەك (باک.): جىگەيەكى گچەكە بۆ خۇ تىدەلەشەنەۋە.

كۆۋە: كۆۋە، كۆۋەلە، گيايەكى گىرەكراۋ ۋە ۋەشكەراۋە ۋە لەكادەپىنى

دەكەن پىپى دەلەين.

كۆۋە بەرخان: بىرتەپە لە لىدانى يەكەكى نىپەجار زۆر.

كۆۋەك (باک.): كۆۋى ئاۋالان.

كۆۋەكەن: چىند ۋەلاۋەكى يەكەكى بەگۆۋەسى دىرتەبەستەنەۋە بۆ

لەھەر، (پەۋا.) پاتەۋەندەن.

كۆۋەلەخ (باک.): كۆۋەك، خانوۋچەكە، كۆۋە، خانوۋى گچەكە ۋە نەم.

كۆۋەلەك (زاخ.): تەرزەۋى وورد، (مەۋك.) تەرزەلەۋەكە، گەلەپە،

(ھەمرا.) گۆۋە.

كۆۋى (باک.): گۆۋە، كەلەين.

كۆۋەن: دەستە زانىپەكى پەسپۇرى زىمانەنەپە، كە لە ۋەتە زىمانەكە

بەكۆۋەنەۋە.

كۆۋەكە (كۆ.): كۆۋە، جىگەيە خۇلەشەنەۋە زىزانە ۋە ھى

كەل ۋە پەلى زىپەپە. چاۋە خانوۋەكى پەپەۋە لەدەھەۋە.

كۆۋەن (باک.): كۆۋەن.

كۆۋى (باک.): گۆۋە، قولىنچەك.

كۆۋە: بەخت، چارەنەۋەس. — كەۋەن: مەردۈ لى مەردە. (ئەردە.)

كۆۋە، كۆۋەپەپە.

كۆۋە: كۆۋە، كۆۋەستان، كۆۋەستان، شۈۋەنەكە، كە شاخ ۋە داخى

زۆر.

كۆۋە: ھارەنەۋار، كۆۋەستان، كۆۋەن.

كۆۋە: كۆۋە، كۆۋەستان.

كۆۋە: كەسەكە تۈۋەكى لەپەش ۋە سەپەلى نەھاتەپە يە پەشى زۆر تەنەك

بى، (باک.) بەركۆۋەسەج. (باک.) دەغلى بى پۇ. جۈۋە ماسىپەكەشە.

كۆۋەپەپە (ھەۋا.): بۈۋەكەپەپە، كۆۋەسەۋەۋە.

كۆۋە (باک.): دىۋار، مەپ.

كۆسەرە: مرازىكى دارتاشىيە.

كۆسەك: كۆستەك.

كۆسەمەھى: (كە): كۆسەمەھ، بىر كەمبىرەن.

كۆسەپ: بەرزايى كەم لە زەھى، قورت و كارمەتلى پۇژگار.

كۆسەپىن: كۆسەپ.

كۆسەپ: تەمباز، كەمباز، ژوروك، كەنداق، ھەراز، بىلدايى يا بەردىكە
پىگاي گىرتىيى يا پۇددايىكە، كە پەكى كارويارو مەبەستىك بىخات،
بەرمەلىست، لاس، كۆسەپىي.

كۆسەت: كۆس، بەخت، چارە، بەلەي گەورە.

كۆسەنە: كۆسە، كەسپكە مەھىرى پىشى نەمى يا زۆر تەنك بى. نەرى
دەردىي لە يەكتىرى نەزىك لە پۇژلواي سەلمەنى.

كۆسەنەمەھ: (كە، ھەمرا،) كۆسەمەھى، (ھەمرا،) كۆسەمەھ،
بىر كەمبىرەن.

كۆسەنەكە: (كە): گورىسپكە گورىدەرتى پى پەيەنە دەكرى. (باک.)
ھۆ، نەپىزىكار، قولىھەيىكى چەمەنە بە كىتەلى خەنجەرمەھ لە
مەشتەھەكى ھەلەدە كىشىرى تا نەيەتە دەرى.

كۆسەنەكە: بىر تەپپە لە چاوردەكردى چەند كەسپكە لە گەل يەكتىكى
بۆ دەست بىرەن ھەلەخەلە تاندەنى.

كۆسەنەكى: (باک.): نەپىزىكارى.

كۆسەنەمەھى: كۆسەمەھى، كۆسەمەھ، بىر كەمبىرەن، سالىكى كە ووشكە
سالى بى و لە بەمەرتە بى بارانە بى دوو كەس يەكتىكىيان پۇرى خۆي
پەشەكەت و نەپىزىش جەلەكى ژانە لەمەدەكەت دەستى يەكتىرى دەگەن
مالەمەت دەگەرتەن ئاويان بۆ نەخەشە بارانە پەيدا دەكەن.

كۆسەنەكە: (ئەمەد): كۆستەمەھ.

كۆسەنەكە: تەرىشى نەسكۆر پەشەيىكى گەورەھاتەن، بەخت وەرگەپەن،
لەتەمەھ، خۆشەمەھ لى مەردەن.

كۆسەنەكە: بەخت وەرگەپەن، دۆسەرتا.

كۆسەنەكە: (كە): گورىسپكە گورىدەرتى پى پەيەنە دەكرى. (باک.)
نەپىزىكار.

كۆسى: (باک.): قوم، — كەن: قومەكرەن.

كۆش: پاشۇل، دامەنە، داويىن. مەھە بىر وورگ و پانىسى مەردەمە
لەكەتە دانىشتەنەدا.

كۆشان: كۆشەن، تەپكۆشەن، كۆشەن.

كۆشە: كۆشەن، تەپكۆشەن.

كۆشە: كۆشەن، ھەلەدە، تەپكۆشەن.

كۆشەلەن: (ئەمەد): كۆگەيك لە تەپەلەيە نەھەكى پەدەكرى لە پەوش و
پەلەش بۆ سوتاندەنى.

كۆشەمەھ: ھەلەدە، تەقەلە، خەبەت، شەمەك. — كەن:
تەقەلەدان، تەپكۆشەن.

كۆشەش: ھەلە، تەقەلە، خەبەت. شانە تەمەنى. — كەن: ھەلەدان،
تەلەشكەن بۆچەتەك.

كۆشەك (ھەمرا): سەرا، تالار، تەلار، بالەخانە، سەراپەردە، تاق،
(دەر). بانەلەن، خانەوى بەرز و خۆش. (باک.) كۆلەكەي ووشك.
(زا.) كۆشەي ئاوردەنەمە.

كۆشەكار: (باک.): كەمەردە، پەنچە. (باک.) — ي: كەمەردە،
پەنچە.

كۆشەكە: (زا.): جەورە ھەمەيەكە، نەپى دەپەكەشە لەمەتەن.

كۆشەكەلەن: قەلەخەدان، تەپەلەدان. سەرانگەلەك.*

كۆشەن: تەپكۆشەن، ھەلەدە.

كۆشەن: كۆشەن، تەپكۆشەن، ھەلەدان، تەقەلەدان، خەبەتەكرەن،
زۆر تەپكۆشەن: ھەشەكرەن.

كۆشە: (باک.): نەمەستەورەيە، كە لە مەندەلەيەمە بەسەپەشتى
گەورەنەمە دەپە، كۆپ، كۆم.

كۆشەكە: (دە، شە،) پەجەتە. گەلەنگە كەلەنەشە.

كۆشە: سەمەپەيە ژانە، كۆشەك، پەنچ، جەورە گەپەكەشە ژانە
كەردەستەنە پەكۆر لە پەستى نەپەچەنەيە دەپەنە لە پەنچە سەريان بۆ
جەوانى.

كۆشە: كۆتەن، تەمەلە ئاۋالەن، غار، نەشەمەت.

كۆشە: گەشە، پەلەكرە، يا پۇژنەمەي ھەفەتەنە، مانگەنە، يا
وەرەنەنە.

كۆشەن: (زا.): بىرەن. (باک.) نەھەكەشەن.

كۆشەنە: (باک.): پەيدەي و جەورەكە لە كەسپكە كەپە پاش مەوەيىكى
و مەپەي پەتەمە ھەلە بۆ تەلەنەستەنەمەي بەدەت.

كۆشەنە: (زا.): بىرەندە. — ي: بىرەندە.

كۆشەكە: پەجەتە.

كۆشەكە: (زا.): كەپەكەشە، كەپە.

كۆشە: (باک.): كەپە.

كۆشەكە: (پەز): كۆشە، سەمەپەيە ژانە. (باک.) نەخەدە، بەھادە.

كۆشەكە: شەلەن، (مەك.) تەپە، لەخەكى پەپەندە مەپەيىكى
دەلەن، كە بەدەستەدەكرى و دووایە بە مەكەنە. پەشە، پەشەنە، پەمەدە.

جەوان، دەلەل، چەتە سەزى لەپەن. دەلەمەندە. (ھەكە، كە، باد.) پەگ
و پەشە، پەنچەنە. چەتە سەزى لەپەن: چەپەنەكە زۆر كۆكە. پەگ و پەشە.

(زا.) پەلە.

كۆشەن: شەپە يا گورىسپكە چەند نەلەپەكى تەپەراۋە لەمەلى كار و
بەرخان دەكرەت، نەشەكەل، سەمەندەك.

كۆشەكە: (پۇژ، زەن، كە، گۆرە، دا.): كۆشە. دەنگەكە لە گەمەرى
گەپەندەمە دەپە بەتەكەن بە ھۆي خەورەيەكەمە، كە لە گەمەرىدە

پەيدا دەپە، نەپى دەپەكەشە لە مەكرەنە.

كۆشەكەشە: كۆشەپەشە، جەورە كۆشەپەكە، كە بە مەندەلە پەگە دەنگە وەك
كەلەشەپەيە لەپە.

كۆشەكەكە: كۆشەكەشە پەك لە دووای يەكتەرى.

كۆشەكەن: نەلە بىرەن، گەزەخەنە.

كۆكەنار: بەرى گىيى خاشخاشىيە تېكۈلى خاشخاشى بە ھارپىلوى لەگىل شەكرى دەدرى بە مندالى كىم خىمى تا خىمى لى بىكوى. كۆكۈرۈن: كۆكۈرۈنمە. سىلمەنمە.

كۆكۈرۈنمە: داۋەرووكاندىن و كۆمەلە كۈرۈن و گۈردۈرۈمە چىتى بىلەر، بىرھاشىر، بىرھەشكۈن، شەمەندىن، (باک.) قەيدان، دان بىرھەش، زىجىف كۈرۈن، بىرگەندىن، گۈردۈرۈمە، خىرگۈرۈمە ۋە كۆكۈرۈن. — ى گۈرۈ گۈرۈ و گىيا و مېۋە: چىن.

كۆك: كۈرۈن: قورمىش كۈرۈن كاتىمىر، پۈشەكۈرۈن، سازكۈرۈن.

كۆكگۈرۈن: پەلپ گۈرۈن، شەلال كۈرۈن، تەقەل لە كالادان بە درىشت بۆر پىك و ھىستانى.

كۆكلاخ: (ھىورا.) چەقە، جۈرۈە بىشىشەكە.

كۆكلاش: گىيەكى كۈرۈستىيە لاسكەكە بىرىندار دەكۈرۈ چىتىك دەردەدا ۋە كۈرۈ بىشىش دەجۈرۈ، كۆكلاشك.

كۆكلاشك: كۆكلاش.

كۆكەم: (باک.) كۆن، ئەننىكە.

كۆكەنە: (ئەردە.) زامىكە لە مەلەشۈدا پەيدا دەپى.

كۆكۆ: كۆمەل كۆمەل. كۈۈكى.

كۆكى: ناشى ياپىكى، پىكىدەتى، تەبىي. نا — دەۋىرەكى، دوۋىرەندى. پۈشەيى، كۆك و ناسازى. جۈۋانى. دەۋلەمەندى. (باک.) پەپۈرۈلە.

كۆكىن: كۆخىن، قىن.

كۆگە: كۆمەلەكى گۈرۈيە لە ھىمۈچىتىكى، دوۋكانىكە ھىمۈجۈرۈە چىتىكى لى دانراپى. كۆگە، كۆپ، ئەنجۈمىن. — ى چىتى: كۆمەلە، كۆما، ئەنبار، ئەمبار (ەنبار).

كۆگەلەي: (ئەردە.) جۈرۈە يارىيەكە چىتىكى لەزىر خۇلىدا دەشارنمە ھەر كەسىتىكى دۆزىمۈ دەپپا بۆ خۇ.

كۆگەلەن: (ئەردە.) كۆكۈرۈمە چىتى كۈرۈن بە كۆگە.

كۆگە: (ھەكا.) پۈنۈشتاخ، كۆگە، دىۋان، ئەنجۈمىن، جىگەيە چىتى يا گىيان لەبەرى زۆر لى كۆبىتمە. (ھىورا.) كۈۈي، بۆكۈۈي؟.

كۆگەمەشە: كۆخەمەشە، (ھىورا.) كەرگەقاز.

كۆگەۋان: سەپەرشتى كۆگە.

كۆل: گىيەكى كۈرۈستىيە گەلەي دىزىكۆلەيە بىنەكە سۈرۈ دەكرتە كەلەنە. (ھىورا.) پىشتە، پىشتى، (خۇ.) پەۋا، تىل، تىلەكە، تەلەش، گۈرۈز، (دەر.) تىلە، چىتىكە ئادەمىزاد بىتۈن بەپىشتى ھەلگىرى. لە — بۈۈنمە: پزگار و ناسۈدەۋىۋى، لە تىخىمۈنمە. لە — كۈرۈن: چىتى يا گىيان لەبەر بە پىشت ھەلگۈرۈن. لە — كۈرۈنمە: كۆتايى پىدان، خۇزگار كۈرۈن. — خىست: كۆل دانان. سىست، دەستەۋىستان، تەپ، بىدەستەلەت، خاۋ. جاش، جاشك، جاشكەر. نەپ، كۈل، ھىمۈچۈرۈە پاچ و بىۋىر و نىتر، كە زۆر كارى پىكرا — دەپى، كۈل و نەپ دەپى. دەست يا پەنجە قرتاۋ، گىيان لەبەرەكە دەستى يا پىتى يا ھىمۈدۈۋىيان كۆلەي. (كە.) كۆقە (بۆ دەست و پى)، (پۆۋ). پىكۆل، پاكۈر. كۆرۈس، بىزنى بى شاخ، گىيان لەبەرى بى شاخ. (ھىورا.) قەم، تەبەكى ھىۋىرى. جىلشۈشتا، شىۋ، (كە.) كۆل. (ئەردە.) ھال، ئەشكۈت. (زا.) دۆليانەي ئاشە، كە

دانۋىلەي تىدەكۈرۈ، كە ۋوردەۋوردە بىچىتە ناۋ چەۋەخۇرۈە. (باک.) بى شاخ، كۆچ، كۆرۈس، كۆل، كۆلەس، شاخ كۈرۈت، شاخ شكاۋ. (باک.) پۈۋت، پۈۋت و قۈۋت، كۆت. (كە.) جۆگەيەكە ۋە كۈۋ ناخۇر دۈرۈست دەكۈرۈ لە قىل و گىچى يا لە تەنەكە لەۋ ناۋايانەي، كە ناۋايان نىيە ناۋى تىدا دەدەن بە مالەت و ۋولەخ و ناۋالان.

كۆل: (باک.) سەكۆ، دۈرۈكانۆكە كۈۋ. (باک.) دەۋ. (ناخۇر.) ھىۋ، (خۇ.) زرا. ئەندازەيىكى پىتۈننىيە پى بەتەنەكەيەكى، (دەر.) كۆتەك، (ماۋەت.) جامەريە، دۈۋ: قەسناخىكىيە. كۆلۈر (باد.) كۆلۈر.

كۆلۈر: بىلەندەيىكە، كۆرۈكۆر، كۆلۈرمار، بىلەندەيىكى گۈشتخۇزى زىياندار ۋە دالى دەچى. (كۆ.) مۈك. بادەۋە، مىندالان جۈرۈە چىتىكى لە قاقىزى پەنگا و پەنگ دۈرۈستدەكەن ۋە ھەلەدەدەن بە ھىۋادا، بەدەۋۈ دەگىرى.

كۆلۈرمار (زا.): كۆلارە، (باد.) قىرغۇ، كۆرۈكۆرە، دال.

كۆلۈن: كۈۋچە، كۈرە، لىكىكە لە گەۋەكىكى. كۆلۈن، ھەلەكۆلۈن، ھەلەقەندىن، كەلىان.

كۆلۈنە: ۋەكۈرۈ كۆلۈن، ۋەكۈرۈ بىلەندىن، بىلەندەيە، ۋەكۈرۈ نۆكەران، بىلەندەۋار. بەخشىشى كۆلە و نۆكەران.

كۆلۈندىن: ھەلەكۆلۈن، ھەلەقەندىن.

كۆلۈنكۈت: زۆر گەۋەك.

كۆلۈۋ: ھەنگامە، كارەسات، پۈۋداۋ، خىم و پەۋۋىشكى زۆرگەۋەرە، قىچان، پىشەھان.

كۆلۈۋ: كەلەبەر.

كۆلە: (پەۋا، ھىۋ.) كە. بىلەندە، بىلەن، خۇلەم، نۆكەر، كۆلە.

كۆلە: شۈۋى گىچە، بەچكە گىياندار، كەر. شىرى گىچە: شىر كۆلە. (كە.) كالەكى نەگەيىشتىۋ، كالك. شانازى. — كۈرۈن: شانازى كۈرۈن.

كۆلەبار: (ئەردە.) كۆلەكەيەكە درابىتە بىر لىتىك، كەبەرى زۆر گۈرۈتە تانىشىكىتە.

كۆلەبەس: (ھىورا.) زىكۈر. مىندالەكە، كە زىدايىكى ھىر لە كۆلە كات، كە پىتى بىلەن بۆ چى ھىر بەكۆلەۋەرە ۋە كەش بىلى: تانى بىنەم، گۆيا زىدايىكىك ھىمىشە زىكۈرۈ خۇي لە كۆل دەكرە لىيان پىرسى نەۋە ھىتەدەت خۇشەۋى بۆيە ۋا ھىمىشە لە كۆل كۈرۈۋە؟ كۈتى خۇۋا دەۋزانى زۆرۈم ناخۇشەۋى دەۋىۋى چارە نەبىنەم. **كۆلەبەست:** كۆلەبەس.

كۆلەبۇزە: كۆپەش، جۈۋانۋە ماينىكە دۈۋ بىلەرى دىتى.

كۆلەبۇزە: (كۆ.) كارىلەي ساۋاي يەكەمانگىيە.

كۆلەپى: دەرەختى كۈۋرۈۋىز، نىۋى دۈۋ دىيانىشە لە ناۋچەي سەنگاۋ و تانچەۋ.

كۆلەدار: (خۇ.) كۆلەدار.

كۆلەر: ھەلەر، ھەلەكۆل. كەسەكە باش لەچت بۆكۆلەۋەرە.

كۆلەزىپەنە: (ھىورا.) كۆلەزىپەنە.

كۆلەسى: دارىكى ئىستۈۋىر كۆلۈرە، كە ھەنگە شانەي خۇي تىدا ھەلەستى.

كۆلەسى: مېتىرگە، كەلە نىمامى تېپىمىسى ۋە قەدىشى ئاستور بويى.
 كۆلەكە: ستون، ئاستور ئىدە، ھىستون، (باک.) : پارۋەر. — ى سىر
 دوو فلىقانى: دووگىر، دووگى، ھاجە. پەردىگە كۆلەلە بىر تېچكە بىسىر
 چۆم ۋە زىياندا دوستى دەكەن ۋە بىسىرىدا دەپەر ئىدە.
 كۆلەكە جەلپەر: دارىگە دەردىتسە بىر چەرخى سىرىپىر بۆلە، كە
 نەخول تېتىدە.
 كۆلەكە ى پەشنى: كارىتە ى پەشنى.
 كۆلەكە زىپىنە: كۆلەكە زىپىنە.
 كۆلەكە ى سىنگ: ئىر ستور ئىدە، كە ئىسكەكانى سىنگ ۋە پەراسورى
 پىتەيدە.
 كۆلەكە (ھىر.) : كۆلەكە، ئاستور ئىدە.
 كۆلەكە: پەرىشان، فەلەكە، چارەپەش، لىتەما، بىرىندار. — ى:
 پەرىشانى، چارەپەش، لىتەما.
 كۆلەكە: كۆلەكە.
 كۆلەكە: كۆلەكە، تەندور شىتور، (دەر.) دارىتەندور، بىرەرگە،
 دارىكى بارىكى دىرۋە ناگى تەندورى پىتەشەكە ۋە تىكەردەردى.
 كۆلەكە (جا.): زىمىندا (كەپ يا كچ)، لىتەرانى ۋە مېرىدىكىدا
 نەگىر ھى ۋەكە ى لە مېرىدىكى تەر، خۆكە ھى مېرىدەكە ى لە ۋىتىكى تەر.
 (كرما.) گەشكە لە پىش پەلەيدا چاندرا ۋە پىشى داكوتابى،
 (ھىر.) كۆلەكە، رەپستە.
 كۆلەكە: كۆلەكە، تەندور شىتور، دارىگە تەندورى پى تىك
 ۋەردەردى.
 كۆلەكە: ھەلەستى لىنگى ناپىك.
 كۆلەكە: بىندە ى، بىندە گەرى.
 كۆلەكە: بىندە ى، بىندە گەرىتى.
 كۆلەكە (باد.): پەرىستگا.
 كۆلەكە: كۆلەكە.
 كۆلەكە: بىزىن.
 كۆلەكە: بىزىن، چىرە، كۆلەكە، نەپەر، خۆگە.
 كۆلەكە (باد.): پەرىستەر، ھەرىس.
 كۆلەكە: ھەلەكەلەر، ھەلەپەر.
 كۆلەكە: (كە.) : زىمانگا، گىيەكى بەھارى ۋە دېرودار ۋە زىرە.
 كۆلەكە (بابا.): چى بى كەلەك، ددانى بىزىر. نىشانە، مەزىرە قىتىكى
 بى كەلەكە مەزىرە قى بىسىردا دەكوتىر. كۆتەردارى پىزىر. كۆلەكەدار ۋە
 ددان ۋە مېرى ۋە ئىتەر، كۆلە، (ھىر.) كۆتەرە. — ى ددانى: كۆتەك.
 مەزىرە قىتىكە لە گەمىدا دادەردى.
 كۆلەكە (خۆ.): جەلگ شوشقان لىسىر كانى ۋە جۆگان.
 كۆلەكە: ناتەوار، نىمچە، كۆلەكە، دارى ئاستور.
 كۆلەكە خۇپىندە: نىف خۇپىندى.
 كۆلەكە: كۆتەرە، كۆتە، كۆلە.
 كۆلەكە: جەلشور.

كۆلەكە زىپىنە: (باک.) تىرە، شەرىندە پىزىر، (سورداش)
 پەلەكە زىپىنە، (كە.) ئاستور ئىدە، كەسك ۋە سۆر، پەلەكە پەنگىنە،
 (دەر.) زەرد ۋە سۆزىر، (زەن.) زەرد ۋە سۆر. كۆلەكە زىپىنە (كرما.)
 كەوانى رۆستەم.
 كۆلەكە: نىمچە مەلا.
 كۆلەكە: نىمچە مەلا.
 كۆلەكە: كۆلەكە. كۆلەكە. كۆلەكە.
 كۆلەكە: جىتى ھىساندە ۋە پشودانى چەند پراچىدەكە.
 كۆلەكە: كەسكەكە بىر كۆلەكە پەنگىر بۆلەش.
 كۆلەكە: پىشنى كىش، تىلەكە كىش. — ى: پىشنى كىشنى،
 تىلەكە كىشنى.
 كۆلەكە (مەك.): (ھىر.) نىك، قۇلسان، كۆلەكە، كۆلەكە.
 كۆلەكە: نەپەر، خۆگە.
 كۆلەكە (ھىر.): قۇلەكە.
 كۆلەكە: گىيەكى گەمە بىر كۆلەكە لىسىر جىگە لىندامى يەكەكە
 دادەردى، كە توشى رەقەندى بويى.
 كۆلەكە: توى نەگە ى.
 كۆلەكە: قۇلەكە.
 كۆلەكە: نازار پەرىنە ناوشان ۋە مەل بەھرى سەرمادە.
 كۆلەكە (نەرد.): ناوشان.
 كۆلەكە (باک.): گەشە داران. (زا.) كۆلەكە.
 كۆلەكە (ھىر.): گىيەكى بەھارىيە گەلەكە زەردى ھەيدە بىر كۆلەكە
 بۆلەكە دەخوردى.
 كۆلەكە (زا.): كۆلەكە، كەلە خورى دوستەردى.
 كۆلەكە (باک.): كۆلەكە دىرۋى لىبادى، كۆم، زۆم.
 كۆلەكە: كۆلەكە، (بابا.) دارىتەندور. — تىرەردە: تىرەردە.
 كۆلەكە: نانىك يا پارچە نانىكە كەتتە ناو تەندور ۋە لىچ بويى ۋە
 ھەلەرودابى. (ھىر.) پەلەكە، بىكى گىيە تالۋە لە شۆرىنىكى، كە
 دارى كەم بى دەكەتە سوتەمەنى. — ى تەندور: كۆتە.
 كۆلەكە: شالىنە، (بابا.) چارۋە، (ھىر.) چارۋە، بىرەنەپەل،
 (دەر.) بىرەنەپەل، بىرەنەپەل، (كۆ.) چارۋە گەمەزىنە. (كەل.) ماشىنە،
 پارچە تەندورنىكى چوراسوچە ۋە نان لىسىر جەل ۋە بىرگەنە لە كۆلەكە
 دەكەن.
 كۆلەكە: داگەتەك، ھەمبەل.
 كۆلەكە: (ھىر.) : كۆلەكە.
 كۆلەكە (شا.): كۆپە، دەفەرىكى گەلە سۆر كراۋەدە.
 كۆلەكە: جادوگەر.
 كۆلەكە (شا.): كۆلەكە.
 كۆلەكە: ناشىتى لە كارىكىدا. (زا.) شۆرىنىكە لە ۋەلەت، كە داگەر
 كراپى لە لايەن دەلەتتىكى بىگەنە.
 كۆلەكە (ھىر.): زۆكە.

[illegible]

كۆلتىڭ: چاۋە خانىۋىتىكى گىچكە ۋە پەمپوت ۋە نابوت ۋە پەست ۋە نزمە جا
لە ناۋايى بى يەلە چۆلى.

كۆلىت (كورد.): تولىمى پەمپولان، كۆرىت، دارىكى گمورىيە
ناۋەكى ھەلەكۆلراۋە تىۋە ھەنارى تىۋە دەكوشىرى. كولانەى مرىشك ۋە
سەگان ۋە چىتى تر. (ھەورا.) بۆسەى پاۋكەران، كە خۆى تىۋە دەشارنەۋە.
(ھەورا.) زىچ، كىۋىخ.

كۆلىتەن (ھەورا.): كۆنىكە لەنىۋە دىۋارىدە ۋە كىۋە تاقىسىۋە ھەنار ۋە
ھەمىتى تىۋە ھەلەكۆلراۋە گىرن ۋە دەركاگەكش دەگىرن. (ھەورا.) كۆنىكىشە لە
دىۋارى بۆپەنجەرى تىگىرتى.

كۆلىتە (ھەورا.): كولانەى مرىشكى.

كۆلىتەك: كىمىنگە.

كۆلىدەر (زا.): داگىركەر.

كۆلىۋە (ھەورا.): كىۋىۋە.

كۆلىس (كە.): بى شاخ، بى قۇچ، كۆل.

كۆلى سوۋار: كىسىكە سوۋارى باش نەزانى.

كۆلىن: ھەلەكۆلراۋە، ھەلەكۆلراۋە، ھەلەكۆلراۋە، كىلەى. (پەورا.) كولانە،
رۆچە.

كۆلىن (خۆ، پەورا.): خەشىۋە، سەۋەشىر. (پەورا.) گىر. مەراى
كىۋىچك كۆلىنىيە.

كۆلىنە: مەراىكە ناۋەندى كىۋىچكى دارى پە قولدەكەرى.

كۆلىنەۋە: دىۋارىدە ناۋە، گىران، ھەلەكۆلراۋە ۋە گىرەكەرن، پەمپوشكە ددان
ناۋەنەۋە. لى: — پىشكىن، كەكەرن، ساخ كەرنەۋە.

كۆم: كۆمە، كۆمەلە، تا. لەك كۆم كەرن: لىك كۆمەنەۋە. (پەورا.)
نەن، (باد، دزە، پەورا.) پەلەك، قىۋە، نەندەمى شەم، نىۋى قىۋەنى
مەريان، (پەورا.) پەز، سەلەن، (مەك.) پەل، (ھەورا.) سەۋە. (پەورا.)
قەنى كۆچەنى. (دزە، گىر.) سام، زەندەق، ترەس. لى كەرنە: لى
زەندەقى لى چىۋە. چىتى چەمەۋە، كىۋى، پەشت كىۋى، داھاتو،
كۆف، كىۋى. — بىۋەنەۋە: داھاتەۋە، چەمەنەۋە، چۆمانەۋە،
خەۋەرىۋەنەۋە، كىۋىۋەنەۋە. (ۋە) كۆمە. نەۋى دىۋەكە لە ناۋەچە
سەنگار، كە كەنى خەۋى تىۋە. — كەرنەۋە: چەمەنەۋە، چۆمانەۋە،
خەۋەركەرنەۋە، كىۋى كەرنەۋە، داھىنانەۋە.

كۆمە: كۆمە، ھەمە، ھەمە، كۆكە، كۆكە، كۆمە، كۆم، شۆپ. — بىۋەن،
خەۋەرىۋەنەۋە، كۆمەنەۋە، پەسەن. — كەرن: پەسەنەن، كۆمەلەكەرن،
زەلەن، لىسەرىكەرن دانان.

كۆمەل: پەلەكەكى تەيەبە بۆپەدەسەركەمەن بۆسەريان. (شارە.)
دارىكى پان ۋە دىۋە ۋە دىۋە لە پەشەلە گىرەۋە سەرى ستونى لى قايىم
دەكەرى، كۆمەنە. قەنگەيان. كەمە، تەۋەرى ئاشى. (نەمە.) جىۋە
كۆلەلەرىكە زەرد ۋە نەمە ۋە شلى بە چاۋە دەخەرى، كەكە. (نەمە.)
زەرد كىۋە.

كۆمەلە: تەلەكى سەم كۆلەكە. تەلەك، تەلەكە، تەلەكەرى پان ۋە دىۋە.
كۆمەل: بىكە، نەمە بىرە يە چەمەنەۋە، كە لىسەرىۋە كۆلەكى لە
سەردەنەرىت.

كۆمەلە: شەۋەلەنى ناۋە لەكەنى زۆرەتەن.

یەکتەری. دهنګ و باس. لبت، کورت، پاره. پتنگایه که بسمه بفره
بسمه زدا بپرو یا په چه یه که به نیو بفره زدا شکابې. (شن.) کۆلوی
تندووری، (شن.) کورت. (باد.) کفته.

کوتله‌بې (باک.): کورت. — کردن: کورت کردن.

کوتله‌ک: په‌یاخ، گۆپال، مه‌تره‌ق، لیس، چۆماخ، چۆماتر، مرخه،
گوروز. دهرده‌ستیکي ناستور و سمرخه.

کوتله‌بې (باک.): همنگورین.

کوتله‌که‌له‌که (نمرده.): سړوالبت.

کوتله‌ک بده‌ست: گۆپال بده‌ست، گوروز بده‌ست.*

کوتله‌که‌له‌که: کله‌که.

کوتله‌کدان: لیدان.

کوتله‌ککاری: گاو‌سهر، چپوکاری.

کوتله‌کوت: بۆلیمبۆل، پرت‌بهرت، هه‌للاه‌للا، دهنګ‌ده‌نگ، باسوخواس،
زۆر له‌گم‌گم‌کسیکی کوتن. وهرینی سه‌گ.

کوتلر (نمرده.): کورت، کۆتاه.

کوتلران: گه‌لفین، گم‌شین. گوانی شوویتییک له‌ نمدام به‌هوی نازار
پتنگه‌یشتنوه.

کوتلرو: (پۆژ، دهر.) تلپ، (باک.) لیدراو، هیله.

کوتله‌هاتن: کۆتاهاتن، کوترهاووردن، مانیان.

کوتله‌ک: کوچیله‌سه‌گ و به‌چکه‌ی وورج و گورگ و نیتیر. — ی هه‌للاجی:
(پۆژ.) چه‌که. کوته‌ک. کوتکی جل شوشستی، جلشۆژ، دیو‌ج،
مه‌رکوت، مه‌یکوت، (که.) مکۆ، گلارکۆ، تیلّا، کلارکوتک،
دارکوتکه، مه‌رکوت، شۆلک، شۆنک، شرونک، گه‌لاکوتک.
کوتکه: توتکسه‌گ.*

کوتلوران: بروهانه: کوتکردن.*

کوتلکردن: په‌ینا‌کردنی زهری. له‌تکردنی چت، داکوتانی سنجوق
بمه‌زیدا له‌ یاری سنجوقه‌یتیدا.

کوتله‌کوت: پارچه‌پارچه، جپه‌جپ. — کردن: پارچه‌پارچه‌کردن،
پچه‌پچه‌کردن. کوتکوت. ووشه‌یه‌که سه‌گی پپیانگ ده‌کړی.

کوتکیش (نمرده.): په‌ین کیش. — ی: په‌ین کیشی.

کوتله‌ک (باک.): کفته‌ی بپویش یا ساوار یا گه‌غه‌کوتاو و گوشت.

کوتله (په‌وا.): کۆل (له‌ ده‌ست یا له‌ پى).

کوتن: ووتن، گۆتن، گۆهتن، مووشن، وهشن، ویشتن،
(کمل.) نوشتن، قاتن، مییمن، بیژتن، بیژان، واتن،
ویژتن، واتهی، هوولتن، بلّی: بیژه.

کوتۆز (باک.): کلّار.

کوتوه‌هاتن (نمرده.): شوک و هساندن، سړوک پیوه‌دان.

کوتوه‌بې: له‌نه‌کاو، له‌ناکاو، له‌پرا، کوتومت، ده‌ست به‌جى،
یه‌کارویه‌ک. په‌رکم، ده‌دیکه له‌ پرا دلی مرۆی پاده‌گړی و ده‌مری. کوتوو
مزه‌قی، ناگهان، مه‌رگی کوت و پر.

کوتوه‌کۆلک: وورده‌ خوریه‌کی ناشیرینه، که ده‌پسری بۆ دروونی ده‌می
گونیه و تلیس و جهاو و نیتیر.

کوتوه‌کوتۆز: مرۆفی جاوکز.

کوت و لبت: لبت و پمت.

کوت و مت: ووشه‌یه‌که به‌کار دیتیری بۆ ویکچوونی دووچت له‌گم‌گم
یه‌کتیری، ده‌ق، تنق. — کردن: پارچه‌پارچه‌کردن.

کوت و مزه‌هاتی: ووشه‌یه‌که به‌کار دیتیری له‌ جیتیگی کوتوپر.

کوتی شلو: پارچه‌ی له‌شه، جکی له‌شه.

کوتی (زا.): کۆل.

کوتیار: ووتەر، ووتیار، بیژه‌ر.

کوتیاگ: وورده‌بوگ، کوتراو، ووردکراو، هاپراو.

کوتیان (نمرده.): کوتران، خوشکران، شۆراو، هاریران، هاپران، مانیان.
خاوینکراو.

کوتیلک (باد.): کفته.

کوتیله: کوچوله. ناستورنده‌ درتیه‌که‌ی نیوه‌پاستی ختیه‌تانه.

کوچ (نمرده.): نیفلیج. گۆج، کۆل. (همر.) کوچ، کوچ، سه‌گی
پى بانگ ده‌کړی. کوچک، به‌رد، دیزه‌ی چکۆله.

کوچک: (باک.) به‌رد. دیزه‌ی چکۆله.

که‌چه‌ل: چالار.

که‌چه‌له: چالاره. کۆچوله: کۆچیله‌ی دار.

کۆچه‌لله‌بس: چمند کۆچه‌له‌یه‌کی قورینه‌ له‌ناو جوگه‌ی ناوی تمنیشت
تیری مه‌ره‌ده‌دا داده‌نری تا ناره‌که له‌م کۆچه‌لانه‌وه دابه‌ش ببی بسمه
تیره‌که‌دا به‌یه‌کسانی.

کۆچه‌له: چتیکه و هک ده‌مه‌که‌موچک له‌قوپ دروسته‌کړی و له‌قمدی داره
قمزوانی قایم ده‌کړی، که داره‌که بریندار بکړی بنیشته‌که‌ی ده‌تکینه‌ ناوی.
(نمرده.) بالنده‌یه‌که، که په‌ری مندالیتی فریدابی به‌لان په‌ری گموره‌ی
ده‌رکړبى.

کوچک (باد.): ناگردان. (لو.) که‌فر، به‌رد.

کوچکانی (باک.): قۆچقانی. (دهر.) ناوورگ.

کوچکاوور: ناوورگ.

کوچکه: سى به‌رده له‌ جياتى سى پايه له‌ ژير مه‌نجمل و دیزه و نیتیر
داده‌نرت. — به‌رد: سیکوچکه. — ره‌ش: به‌رده‌په‌شه. — هسان:
به‌رده‌هسان. — به‌نرته: خه‌رسه‌نگ، به‌ردی به‌نرته‌ی.

کوچک قاش (نمرده.): به‌ردتاش.

کوچک قراش (فه.): به‌ردتاش. (فه.) — ی: به‌ردتاشی.

کوچک قیره: سه‌نگی تیره.

کوچک جلشوشتن: کوتکی جلشوشتنیه.

کوچک چه‌خماخ: به‌ردی چه‌خماخی، به‌رده‌ستی.

کوچک چن: به‌ردچن، که‌سیتکه، که دیواری به‌رد به‌ووشکه‌ که‌له‌ک
دروست بکات. دیواری ووشکه‌که‌له‌ک.

کوچک ره‌ش: به‌ردی ره‌ش.

کوچک پژه (نمرده.): جووره به‌ردیکه، به‌ردی شووشه‌ی.

کوچک سه‌خت: به‌ردی په‌ق.

کرتز

- کوچک فەرش:** بەرد فەرش.
- کوچک قەلەز:** فەلەز.
- کوچک قەلەسک:** بەردی کۆچەقانی.
- کوچک تانگە:** بەردی هەستەشکین، سەنگی هەستە.
- کوچکۆج:** کۆتکۆت، کۆتکۆت، ووشەبێتکە سەگی پێ بانگ دەکری.
- کوچکۆچی چەخمەخ:** بەردی چەخمەخ.
- کوچک و کووانگ (نەردە):** وەجەخی ناگر. دارا بە — ه پازی نییە.
- کوچک هەسان:** بەردەهەسان، هەسان.
- کوچوولە:** کۆچوولە.
- کوچوولە:** دەرماسێتکی بۆزی کۆژندەییە، باقەیکە لە گیای گەش کەنراییتە ناوانا، کوچوولە.
- کوچی (هەروا):** نەختی بۆ نەرم بوون و رستنی.
- کوچیلە:** کۆرچیلە، دەرماسێتکی چۆلە کۆژنێتیە پانتیانە و لەلای وورده.
- والەفرۆشان دەستدەکووی بە گەنغیەوه دەیکۆلێتن گەنغەکی بۆ چۆلەکی دادەنێن،** کە بیخووا پیتی دەمرێ.
- کوخک:** قف، کۆخک.
- کوخی (زا):** کەسێکە تووشی کۆخی بووی.
- کوخیان:** کۆخین، قۆخین، کوخین.*
- کوخیاندن:** کوخین، کۆخین.*
- کوڤاندن (باک):** ئاژۆتن، زوو جی بە جی کردنی کار.
- کوڤوو:** کۆولەکە.
- کوڤوولێشکە:** لیفک، کڤوولیفکە.
- کوڤی (هەروا):** کۆرلەکی خواردنێ.
- کوڤ:** دایک و باب دوو جوورە مەندالیاڵان هەیه نێرینەکە کوڤە و مێینەکە کچە. (باک.) کۆرت. سەری خووە — کرن: موڤەکانی کۆرتکردنموڤە و هەلپاچین. (باک.) قوڤ، مەپتیکە نیوڤی گوڤی برابیی، مەپت کەرپەلە. کۆڤوو. (باد.) شوڤتی قوڤلە زوڤیدا. نێرینەیکە ژنی نەمێنای.
- کوڤوڤ (باک):** کۆڤەمام.
- کوڤوڤە:** سیرمۆکە، سیرمۆک، گیایەکی کۆییە گەلای درێژە هەروەکو کۆڤەری وایە، بەلآن تیزترە و پەلکیشی لەوی باریکترە، (دەر.) قوڤوڤە، قوڤوڤە، (بانە.) کڤوڤوڤ.
- کوڤوڤگ:** کارگ، قارچک، دۆمەلە.
- کوڤوڤە:** وەکو کۆڤان، وەکوو خوڤو پەوشتی کۆڤان، چتیکە هەر لە کۆڤ بووشتیموڤە یا لە کۆڤ بشت.
- کوڤوڤاندن (هەروا):** مەء کردن، دەنگی بەرخیبە.
- کوڤوڤانگەرسوو:** گۆشتی سەستی مەزقانە، بۆ جێگیریش بەکاردهبرێ.
- کوڤوڤانی:** نافەرەتیکە بەرگی پیاوانی پۆشی بێ و کردەوی وە پیاوان بچیی، (کۆ.) کەسلە، کچیکە خوڤی کۆڤانی بێت.
- کوڤە:** کۆڤ، کۆڤی باوک، باوکی کۆڤ. خێ، گرد، وەکوو تۆڤی خێ.
- کوڤە (نەردە):** تومووش، کارێز.
- کوڤرە:** کۆڤگ، کۆڤی، جووانوڤ.
- کوڤرە نەسپ (فە):** جووانوڤە نەسپ، (کەنیریی).
- کوڤرە وولخ:** هۆل، هۆلی کەران.
- کوڤرە فێستەر:** (باد.) کۆڤیک.
- کوڤرەبارا (گەر):** قاپووتیکێ کۆرت و بێ قۆلە.
- کوڤرەباڤ (باک):** پەرل، نازا.
- کوڤرەپا (نەردە):** پاکوڤە، بێجوڤە کۆلە.
- کوڤرەپەش:** قوڤەپەش، قوڤەپەشک، چوڤالسو، کۆڤی بەشک، کۆڤی بەچک، داعیایەکە وە سەگی دەچێ و بەقەد کارپەلەکی چکۆلەیکە قەلەمو و نێرچاوان بەشە و لەشیشی قۆمەلەکە ڤەش و سێپە پەشتی بێستیک پانە وەکوو هیزە پۆنییە و درێژە، دوولاقی کۆرتی هەیه لە شەرپدا زۆر درە.
- کوڤرەپۆر (هەروا):** مەپتیکە گوڤتی نەدرێژ و نەکوڤتی، بەلآن شۆڤ بێ و سەرگوڤی و هەموولەشی بۆڤ بێ.
- کوڤرەپا (نەردە):** پێکۆڤە.
- کوڤرەقەلەپۆر (هەروا):** مەپتیکە گوڤتیکەکانی نەدرێژ و نەکوڤتی، بەلآن شۆڤ بێ و سەر و ملی دێخدێخ و ملی دێخدێخ بێ.
- کوڤرەقەلەپەش (هەروا):** مەپتیکە گوڤتیکەکانی نەدرێژ و نەکوڤتی، بەلآن شۆڤ بێ، سەر و ملی نوختەنوخستە سوور یا ڤەشی پێوڤی و لەشی سێڤی بێ.
- کوڤرەقەلەڤەش (هەروا):** مەپتیکە گوڤتیکەکانی نەدرێژ و نەکوڤتی، بەلآن شۆڤ بێ، سەر و ملی دێخ دێخ و لەشی ڤەشی.
- کوڤرەقەلەسێڤی (هەروا):** مەپتیکە گوڤتیکەکانی نەدرێژ و نەکوڤتی، بەلآن شۆڤ بێ، سەر و ملی دێخدێخ و لەشی سێڤی بێ.
- کوڤرەقەلەسۆر (هەروا):** مەپتیکە گوڤتیکەکانی نەدرێژ و نەکوڤتی، بەلآن شۆڤ بێ، سەر و ملی دێخدێخ و لەشی سوور بێ.
- کوڤرەقەلەشین (هەروا):** مەپتیکە گوڤتیکەکانی نەدرێژ و نەکوڤتی، بەلآن شۆڤ بێ، سەر و ملی دێخدێخ و لەشی شین بێ.
- کوڤرەقەلەو: گیایەکە.**
- کوڤرەڤە (هەروا):** مەپتیکە گوڤتی نەدرێژ و نەکوڤتی، بەلآن شۆڤ بێ و سەرگوڤی و هەموو لەش و ملی پاکێ سێڤی بێ.
- کوڤرەخال:** خالوڤا.
- کوڤرەڤار:** قایە، دارێکیشە، کە مێوێ پێدا هەلگەڤایی و نەموڤارە بۆ مێرەکە تەرخانکرا بێ.
- کوڤرە ڤەش (هەروا):** مەپتیکە گوڤتی نەدرێژ و نەکوڤتی، بەلآن شۆڤ بێ و سەر و گوڤی و هەموو لەشی ڤەش بێ.
- کوڤرەڤەر (هەروا):** مەپتیکە گوڤتی نەدرێژ و نەکوڤتی، بەلآن شۆڤ بێ و سەر و ملی بۆر و لەشی سێڤی بێ.
- کوڤرەڤەر ڤەش:** مەپتیکە گوڤتی نەدرێژ و نەکوڤتی، بەلآن شۆڤ بێ و سەر و ملی ڤەش و لەشی سێڤی بێ.
- کوڤرەڤەرشین (هەروا):** مەپتیکە گوڤتی نەدرێژ و نەکوڤتی، بەلآن شۆڤ بێ و سەر و ملی مەیلە و شین و لەشی سێڤی بێ.
- کوڤرەزا:** نەو، مەندالێ کۆڤ.
- کوڤرەزارا:** مەندالێ مەندالێ کۆڤ.

کوردهزاگ (نمرده): کوردهزاپانومه، وهچمزا.

کوردهسپی (همرا): مەرێکه گۆئی نەدرێژ و نەکورێتی، بەلانی شۆڕی و سەرگۆی و هەموو لەشی سپی بێ.

کوردهسوور (همرا): مەرێکه گۆی نەدرێژ و نەکورێتی، بەلانی شۆڕی و سەرگۆی و هەموو لەشی سووری بێ.

کوردهشین بۆر (همرا): مەرێکه گۆی نەدرێژ و نەکورێتی، بەلانی شۆڕی و سەروملی شین و لەشی سپی بێ.

کوردهک: کیتی که کورتوتە لای باشووری پەواندزیو.

کوردهک: زمانە قفل و نیشتر. ناوێراست. (همرا). نیرتکی پیوازی.

کوردهکەل: نیری یه کیتییه، که پیتی نابیتته دوو یا سی سالی یهوه.

کوردهک دال (نمرده): کورکهدل، فەرجهی، دەنگی نەسپی لەمرێگی دانێ نالیکی دایه.

کوردهگەمەر (باک): مەرێکه گۆی ی برابی و پەنگی وهکوو بەرووی بێ.

کوردهگۆوی: بارهگۆی کورتو، گۆیلکی ساوايه بای پهگۆی کورتی.

کوردهلاش (همرا): گیایه که وهکوو نالهکۆک وایه و دهخوری و چموره بەلانی گەلانی چکۆله تهر.

کوردهک لغو: زووانه.

کوردهلاو: گنج.

کوردهمام: کوراپ.

کوردهنگ (فه، لو، لک): هۆیه (که چەند خێره تێکه).

کوردههوه مین (همرا): کۆی زهوی.

کوردهوێله (موک): پهڕه و رێکه.

کوردهمەرگین: بەرزا، دژی دوا.

کوردهوێ (باک): لولو.

کورده: (که) کره، خوربه. کلپه. — لەدلکورتن: خوربه له دلکورتن، گپ لەدل بەرمیون. (باک). فیتک، تازه.

کوردهکورپ: کره کرپ.

کوروت: (فه). کۆت، کۆت، کورپ، قوله، کن. — بوون: کن بوون. — کردن: کن کردن. (باد). بالنده که پهنگه خەرتەل بێ. (زا). چال.

کوروتان: شیر، پالان، (همرا). کۆیان، سهکار. — ی کۆله لگران: (باک). بەرپشت.

کوروتانه (دزه): فەرخه کوله یه که له پیکره گموره تهر کهمکه دهست به پزیشن دهکات.

کوروتاندروو: (باک). کورتانکمر، پالاندروو، (پۆژ). کویاندروو.

کوروتایی: (همرا). کولایی، کورتی.

کوروتیه (زا): وولاتی نارەسەن. کورتەک. کورتکراوه ی چیتیک. جووره کراسیکی قۆل کورته. قرتە. خرەه، خرەه دل، کورتۆن.

کوروتیالا: بەژن کورت، کۆلبالا، خرینه، گەن، گرگی، کورتەبنه، خرپله، خرپلانه، (باک). بەژنهورت، قوتەبنه، خەشپن.

کوروتەبنه: کورتەبالا، قوتەبنه.

کوروتەک: کما، کمری، کولێجه، کولهجه.

کوروتەکه له که: چۆلایی ناستی کهله که.

کوروتەکهوا: کما یهکی پهرمیری ناوداره له لباده درێژتره له کما کورتتره.

کوروتەکوروت: قرتە قرتی مەرشکانه.

کوروتەل (باک): وورتەکنان.

کوروتەله: کورتەبنه.

کوروتەمکرفن: کورتکردنهوه.

کوروت بپی: کوتن یا نووسینی مەبەستیک زۆر بەکورتی.

کوروت بوون: کوتابوون.

کوروت بوونمەوه: کەمبوونمەوه ی چت له باری درێژی.

کوروت بین: (باد). هزرکوه، تینەبین. — ی: (باد). هزرکوهی، تینەبینی.

کوروت خەس: قرتاندنی نیرکی توتن لەسەر گەلۆه تا بالا نهکات.

کوروتۆن (فه): خوربه، خرپه، خرمه، کورته.

کوروتکرفن: کەمکردن.

کوروتکردنهوه: کەمکردنهوه ی درێژی چت.

کوروتەم: چیتکی نەستوری درێژه.

کوروتەم: کورتەم.

کوروت و کوروت: کەل و پەلی کورت و تەسک.

کوروتوین (همرا): کورت بین.

کوروتی: کۆلی، قولی، بوونی چت به کورت. لهجیاتی (به لای کەمەوه) ش بەکاره بریت: دارا کورتی حۆقه یێکی تری خوارده. کەمی، کیمیاھی. له — دان: زیان هێنان. درێفی، کوتایی، کوتاهی.

کوروتیلافه: زۆر قەد کورت.

کوروتیله: کورتەله.

کوروتخووال (باک): کورپه خال.

کوروت: پالان، ئازا، نەبەز، چاونە ترس، بەهێز، زۆردار. نیتوی تیریه کیشه له نه تهره ی کورد، که له لای رۆژاوی باشووری کۆیه

داده نیشن. کاردۆک، کرمانج، ماد، کوردمانج، نه تهره یێکی کۆنی ناریه له نیهه راستی ناسیایدا خا که که ی کوردهستان زۆر به رفراوانه به سه

تورکیا و سووریا و ئیتران و عیراق و روسیا (ئیرهران) و بلورجستان دابهشکراوه نه گهر سه رنۆمێرتیکی دادگه رانه بکری (۳۰) میلیۆن پتره

له وانه یه خۆ له چل میلیۆن بدات.

کوروتانه: ژیان و زمانی کوردان. وه کور کورد: — و مهردانه وه ره مهیدانی.

کوروتیهتی: کوردیتی، خهریکی کاروباری کوردان بوون.

کوروتەکوژە: کوردکوژە، جووره ترییه کی گلوو گموره یه.

کوروتەواری: کوردهستان.

کوروتەهوه: کوردیکه پترزی کوردا به تی بگری. — ی: همولدان به ژ پترگرتی کوردا به تی.

کوروتەچیتی: کوردچیه تی.

کورچی: کەسیکە بەسەر و مالمە بۆ پزگاری کوردستان لە خەباتیکی نەبەزانە و بێپسانمە دای.

کورچیەتی: کوردچیتى، بەسەر مالمە بەی درێغى بۆ پزگاری کورد و کوردستان زۆر نەبەزانە و بەی پسانمە تیکۆشان.

کورەستان: خاکی کوردان نەو شەوینە، کە گەلی کوردی تێدا دانیشتووە، کە سنووری لە ژوور کەندار (خلیج) ی فارسی یەوێهە بە دیوی ئێرانیدا دەست پێدەکات تا نزیک دەریای ڕەش و لە کرمانشاه تا ئەمێکەندەرۆنە، چوار سەدەهزار کیلومەتری چوار گۆشەیه وە کور لە تەنیشە ناوی کورد دا باسم کرد دابەشکراوە بەسەر تورکیا و سووریا و عێراق و ئێران و بلوچستان.

کورەشناس: خەریک بوون بە باسیکەر، کە بەندیواری بە کوردەوه یی. — ی: کوردناسی.

کورەکوژ: جووڕە خورما و تریهکە.

کورەمانج: کرمانج، کورد. — ی: کرمانجی، کوردی.

کورەو: ناوی پیاوانە، لەم زۆر چاخان بە کوردیان گوتووە. جووڕیکە لە مەقامی قۆریات.

کورەدیتی: کوردایەتی.

کورەدی: زمانی کوردی، کوردەواری، جلکی کوردی، شێوە و کرداری کوردی، هەوای گۆرانی و بەستە ی کوردی. (زا.) جووڕە خوار دەمەنیه کە، کە لە هەرزنی کورتراو دروستدەکری.

کورەدیتی: کوردچیتی.

کورەزە: جەوڵ.

کورەز: لۆج، کرژ. (شا.) کشت.

کورەزە: کورژ، کرژ، (هەورا.) هۆرامای. — کردن: کورژم هەلاتن، وێکەتەن، کرژەلاتن.

کورەس (باک.): دەوێن، پەنجک، داری کورت. (کە.) جی گیر، چوونەسەر. — بەستان: جیگیر بوون.

کورەسەندان (باک.): کرژستەوه، کورژستەوه، کرژتن.

کورەسک (باد.): هەرمی کێویە.

کورەسکەر: جۆڵ.

کورەسی: سەندەلی، پوونشتەک، تەختیکە لە دار دروستکراوی بۆ دانیشتن یا بۆ لەسەر نوستن. (نەه.) خلیتە، ددان.

کورەسی کورسی: چتیکە وەکوو چەرخی و فەلەک چوار کورسی پێوێهە مەندالان دەچنە سەری دەخولیتەوه و بەرز و نزم دەبێتەوه.

کورەسین (باک.): کرژسەرنامە.

کورەش (کە، هەو، هەو.): بۆ بانگ کردنی گوێدرێژان بە کار دەبرێت بۆ هێستراوێش کورچو.

کورەشە (باک.): بەهەرە بەسەر، بەهەرێکە کە تێتە سەرێک و پەقەلاتی.

کورەشک: کەروێشک.

کورەشەلاتن: چیچکە کردن بە کزی یەو.

کورسی

کورەک (هەورا.): گەندەتووک، تفتیک، توکیکی زۆر نەرمە لەبەن موری بێزێ دەردی. (کە، هەورا، بابا.) ک، قەپک. — کورت، کورک بوون. — بوون: کەموتن. مەرز، مەرز. (باک.) یەز، بۆ. (گیرفان. بەرگن.

کورەک: (باک.) پێست، پۆست، قاپووت، فەرەجی. (دزە.) کورێرو، کورێژک. (باک.) کور، مەندال، نوکەری مەندال. (بار.) کۆخە، کۆکە.

کورەکانن: نوکاندنێ مەندال، کورکەکردن.

کورەکانن: کورکاندنێ نەسپ لە کاتی نالیک دانیدا.

کورەکە (کە.): مێتیکە، (کە.) بەللوکە، قیتیکە، نەو گۆشەیه، کە لەنێو نەندامی شەرمی نافەرە تاندا یە.

کورەکە: قیتیکە، بالۆکە. نوکە، نوکەنووک، گریانێ مەندالانە بەنەو کە نوکەر، دەنگی گریانێ هێواشە. دەنگیکە لە وولایخی بەرزە یە کەسمەرە دی لە کاتی کە، کە دەمی نالیک هاتی. لێو شەکل و لێو لەرە ی چارەوێهە بۆ نالیک.

کورەکە کورک: کورکە یەک لە دوای یەکتەری.

کورەکەن: گولەسورە.

کورەکە: دال، توخمی دال.

کورەکو (هەو، بار.): کورچیکە، لە کاتی بانگ کردنی بە کار دێت.

کورەکو: کوروش کوروش، گوێدرێژێ پێبانگ دەکری. سەنگی ناسکەنگ.

کورەکو (کە.): جووڕە پالندە یەکی سەو خۆنە و بۆرە قەنە یی بێر بە قەند کۆتر تێکیه، کەرەو، کورچو، کەت، ترەوژە قەتی.

کورەکو: کونیکە لە پال دۆلیانی ناسیدا ناسەوان هاتوچۆ پێدا دەکا بۆ ژێر دۆزە قە.

کورەکو: کورچیکە، کورچیکە، کورچیکە.

کورەکو: کورچیکە، کورچیکە، کورچیکە.

کورەکو: (باک.) مێشولە ی زۆر وورد.

کورەکو: (کە.) پەلە پەلە سور، چێن چێن، سورخون.

کورەکی (نەه.): کورکەکردنی وولایخی بۆ نالیک.

کورەگ (فە.): خامی نەستور، مەرز، بەرگن.

کورەگ (نەه.): جەوانو.

کورەگە: قیتیکە.

کورەگەل (کە.): کورەکان، کورچان.

کورە (باک.): کرم.

کورەم (باک.): کورچێ مام، نامۆزا.

کورەمانج: کرمانج، کوردمانج، کورد. — جی: کرمانجی، کوردی.

کورەمژین: کرمی بوون.

کورەمردگ: کورمردن.

کورەمس (خۆ، هەو.): دارێکی کێویە لق و پۆیان لێ کردبێتەوه، بەهەرە دارێکی شەلێن، کەلق و پۆی لێ بووبێتەوه و تەنە قەدی مایی.

کورەمو (باک.): کرمی.

کورمؤلی (باک.): کریمیداری.

کورمؤ: کریم.

کورمی (باک.): کریم.

کورن (زا.): دؤلی بمره، که ناری تی بکری.

کورنوو: کرنوش.

کورنوشبردن: کرنوشبردن.

کورنیشک (باک.): گۆشه، قولینچک.

کورنقهی (همورا.): کرژتن.

کورنؤن: کورژتن.

کورنچانن (نمرده.): کورژتن.

کورنچانی: کورژچان، کورژتن.

کورنچکورؤچ (نمرده.): کرکرکه، کرکرچکه.

کورنچنای: کورژتن، کورژتن.

کورنؤ: پولاکرؤ، نازا، ممره.

کورنؤتن: کورژتن، کورژشتن، کورژتن.

کورنؤزین: کورژتن.

کورنؤسک: همرمی کتیرله.

کورنؤک (جبا.): رهگی گیا و نیدیکهیه.

کورنؤش: کولوش.

کورنؤک: نیتیک، کاکل.

کورنؤل: کلؤل، کولؤل.

کورنؤشه: کریمیکی سورکهلهیه لسمردهمی قهفه و گولاندا له گمفی ددها ووشکی دهکا.

کورنؤشتن: داکرتاندنی چتی رهق بمددان.

کورنوو (شار.): نیتیکه پیواز.

کورنوو: ووشهپیکه، که وولآخی یهکسمی پی بانگ دهکری، جاشکه.

کورنوویرای (همورا.): کورپی برا، برازا (که کورپی).

کورنووچلهئی (همورا.): کرکرچکه.

کورنووچ کورنووچ (همر.): جووانووی پی بانگ دهکری، کورپی کورپی.

کورنووچنای (همورا.): کورژتن.

کورنووور: کولور، ۵۰۰۰۰، پتینجسد همزار.

کورنوووز: گیاندار و درهختی سیمی پی کهیف.

کورنوووزانسموه: کوروزانسموه، باسی نمبونی و پمیشانی کردن لهلای خدلیک، ناله و گریانی مندال به هوی نه خوشییوه.

کورنوووزه کورنوووز: کورنوووزانسموه یک له دروای یهکتری.

کورنوووزمان (باد.): پچمی ممر، کورنوووزمان.

کورنوووزم: کورنوووزم، زیپک. — هلاتن: کورنوووزم هلاتن.

کورنوووش (که.): پی بانگ کردنی گویدریران به کاردهبریت، کورنوکور.

کورنوووکال (مورک.): کورانی عازهب، بهچمند لویکی تازه پیگهییشتوو دهلین، که کۆبونیموه.

کورنوله: جاش.

کورنووهر (همر.): نسمپی پی بانگ دهکری.

کورنوهئی (باک.): زپکوپ.

کورنؤتی: کورنؤتی.

کورنؤتی: جحیلآیهتی، تافی گهنجایهتی کور.

کورپی: مریکه بی گویچکه بی یا نیوه گویچکه بی. (باک.).

کورنیکه، لهکاناندا دهکری. هؤلی جوونوو، جووانوو. مریکه خوری.

یهکدی لیکرابیتیموه و پووتی. (فه.) جاش، جاشک.

کورپی: وولآخی بمرزه ی پتدهنگ دهدری، بؤناؤتتی وولآخی بمرزه و

جووانوو و جاشهکمر به کاردهبری لهکاتی لیکورپنیدا.

کورپی (باد.): کلک.

کورپی بهچک (باک.): کوربهشه، کورپی بهشک.

کورپی بهشک (باک.): کوربهشه.

کورپیتی (باک.): نمر مالآتهیه لموزی له ناوی بنی بؤناو خواردنموه.

کورپی چمنگ (باک.): پنچکه دارتکی کتیریه.

کورپی دلدلارن: کۆزی گراو و سموداسمران.

کورپیوه (باک.): کرکرچکه.

کورپیوگله: لاکؤ، لاوؤ، کورکؤ، لایوؤ، کورپی گچکه، لهکاتی بانگ

کردنی کورپاندا به کاردهبری، هوی کورپ.

کورپیس: مریکه و کورپیکه گویچکه یهککه و دم و چاوی

سورکالپی.

کورپیش (پؤژ.): ممری گورپی کورت.

کورپیشک: لؤچ و چینی جلکانه.

کورپی: کورپی: بؤدنگدانی یهکسمانه، بؤبانگ کردنیشیان دهپی،

کورنووچ کورنووچ.

کورپیله: کورپوله.

کورپین (باک.): جاش، جاشک.

کورپیفاس (باک.): تیکهییشتوو، چاوکراووه.

کورپینجک (باک.): گیایهکی کتیریه و ناخوری.

کورپینگان (باک.): جووره پاقله یهککه.

کورپینئی (همر.): هدیه، بؤناؤتتی نسمپ و ماینان به کاردهبری.

کورز (زن.): قوز، کوس، زئی، مال، ماله، زها، زها، زهی.

کورزه سووولهکی: قوز سووولهکی.

کورزپکه: قوزپکه، مله، هووله، داعیایهکی درتزی به قعد بمرروی دهپی دهفری و بالداره رهنگیشی وه کو بمرروه، مؤرکاره میملی جوگهیه

همیشه میملی شیناتییه رهگ و شاره کهکی دهردیتی و ووشکی دهکات.

کورز (مورک.): کوریز، دهل دوای گتیره کران و بهیگردنی نوانه، که

لناو کیفه کانیااندا دهپیتنموره پتی دهلین کورز دوایه دهکورتیموه.

کورزه ک (همر.): پنجه گیایه که همیشه شینه گه لای به قعد لهپی

دهستی پانه دپروی ورد و تیزی هدیه لهبارتکی داوه کو مین سپین، —

بستیک بلند دهپی و پان دهپیتیموه له تهلان و چراند دهپی، بؤ

مارپتیه دراوان ورد دهکری له نیتو ماستیدا له جتگاهیهکی دادنیتن و

ده بیستان و همسرو زهره کدی دهمرئی ده بی له پیتش لیتانیدا جینگایه کدی کمیتک بکرتی.
 کوزکدهش: گمرا، بی نامروس، ژنحیز. — ی: گمرا، بی نامروس، ژنحیز.
 کوزکدهش: خفه و خاموشکردنی چرا، کوزاندنمدهی خه تی هله و پاک کردنمده.
 کوزو: کوزراو.
 کوزو: کمیز، کمریج نو بۆزه داره یه لسمر دۆلیانمده دانموتله ی پیتدا دیتنه خواری بۆ ناو گمووی بمر داش.
 کوزو: پاک کردنمدهی جۆگه ی گچکده ناو باغ و بیستان.
 کوزتکار: گۆشتفرۆش.
 کوزتن: مراندن، کوشتن، (همرا.) کوزتهی، له گیان کردن، له ناو بردن، تیتدا چواندن، چراکو و ژاندنمده، سمرپین، لیتدان.
 کوزتنگه: خاموشگه.
 کوزتن و بپین: شه پوناژاره، ناارامی، زۆر بوونی تاوان.
 کوزوان: مردن به گولله یا به تیغی یا به لیتدان، (لور، همرا.) کوزیان، لنینیچون، لنینیران.
 کوزو: پیکرا، کمیتکه به خنجر یا بدمار یا به گولله بی گیان کرابی.
 کوزنه: کوزنده، بکوژ.
 کوزنده: کوزنه، بکوژ، کوزینم، کاری، چتیکه هوی کوزتنی گیانداری بی.
 کوزین: کوزنده، بکوژ.
 کوزی (باد.): قوژین.
 کوزیار: بکوژ، کوزره، شیرکور، به تمنها به کارنا بریت.
 کوزیگه: همیر، همیر ترش. مردگ، مردو. کوزراو.
 کوزیان (لور.): کوزران، لیتدان.
 کوزینمده: خوشیانمده، شپیانمده، هله پووشانمده. کوزانمده، خاموشبون، پاک بوونمده، ئهستپان.
 کوزیر (باد.): گۆشه، قولینچک.
 کوزین: کوزتن.
 کوس (که، همرا، پاک.): قوز.
 کوسا (پاک.): چلون، چه جور، چنی.
 کوسان (پاک.): چلون.
 کوسپه (پاک، باد.): نیترتروسکمدار.
 کوسک (باد.): کوللهی نیوباغانه، که کم ده فپن. (زا.) مردمومی چاوشین.
 کوسکدهش: جاکیتش، گمرا، ده ریت، مبعس له کمیتکیه، که کلکه سسوته ی بکات بۆ یه کیتی دیکه. — ی: جاکیتشی، گمرا، کلکه سسوته، مرایی.
 کوسکوسانی: پانپانۆکی.
 کوسکوسک: نمرکسه یه زۆر چار بترو کیتی، چارپرووش.

کوسکیش: پروانه: کوسکیش.
 کوسکیشی: پروانه: کوسکیشی.
 کوسکی (زا.): نویتلی ناسن.
 کوسک (زا.): سهگ.
 کوش (زا.): ووریایی، خقپارازتن.
 کوشمر: بکوش.
 کوشبون (زا.): هاتنه پیتشمه.
 کوسهل (پاک.): کشپل، پشکل.
 کوشمر: هله کوشمر.
 کوشت: لاش، لاشه.
 کوشتار: سمرپین. کوزتنی زۆر له مردم یا له گیان لیمیران. لشمیری ناراراتی دا کوزتاریکی زۆرکرا، گۆشتفرۆشه کان دویتنی، کوزتاریکی زۆریان کردبو، کوزتاری گیان لیمیران، شمیری خویتی.
 کوشتارگه: کوزتارگه.
 کوشته: گیتچیکی گیراوه ی کوزراوی بی هیزه لسمر گیتچی یه سواخی پی ده در به مالمش لوس ده کری.
 کوشتمرا (بابا.): جووره پهنده یه که دارتاشان داری پی لوس ده کمن.
 کوشتمره: کوشتمرا.
 کوشتهی (همرا.): کوزتن، لنینیردن.
 کوشت: کوشتن، کوزتن.
 کوشترا: کوزرا، مرایی بوخاریست.
 کوشتران: کوزران.
 کوشترو: کوزراو.
 کوشتکار: قساب. — ی: قسابی.
 کوشتن: کوزتن، ناژا لی پارکو ویریکه بۆ سمرپین به خیتو بکرت.
 مراندن، بی گیان کردن، بۆ لیتدانی زۆر بهنازایش به کارده بری.
 کوشتنمده: سمرپینی مریشک و ناژا و نیتر.
 کوشنو: کوزراو، کوزراوه.
 کوشتی: داباستی، ناژا لیکه بۆ سمرپینی به خیتو بکری. نهچیری کوزراو یا مرزی کوزراو.
 کوشک: باله خانه. (بار، که.) ده لک.
 کوشکه کردن: کوش هلاتن، کوروژم هلاتن.
 کوشکه لانت: کوروژم هلاتن.
 کوشکه لاقوو: کوروژم هلاتن.
 کوشکه لانت: کۆگای ته پالیمیه، که به گردی دانرابی و ناوه کدی به بۆشی مابیتنمه، سمره نویتلک، سمرانگویتلک.
 کوشک هلاتن: کوروژم هلاتن.
 کوشمه (خو، رهوا.): (بار.) گوشمه، قلمزان و میوژی کوتراو، میوژی یا کشمیشی کوتراو سلک کراو و کوشراو بۆ خواردن، قلمزانی تمنهای کوتراویش هیده.
 کوشنده: کوزنده.

کوشمه: که پوی فش بز مرزو مهرو مالآتانه.

کوشین: هلکوشین، رتک کوشین، گهرساندن، ووشین، ږاکوشین، گناشتن، (ههوارا.) ووشاردی.

کوشین بدهشت: ډاکترگزین.

کوفت (نمرده): کفت.

کوفته (ههوارا.): کفته.

کوهارک (باک.): (باک.) کهوار.

کوکو: کووکوو.

کوکوختی: بالنده بده که وه کورتی دهچی، که ده خوتی ده لی کوکوختی، ږهنگیشی شینه.

کول (ههوارا، باد.): برین، زام، بهتیش، ژاندار، بریندار، کول، نهم، کووه، سوواو، کهرخ، تیغی کول. — برون. ساخته و بلوف لیدان. نیش، ژان. چاوم کوله: چاوم دیشی. (فه.) کوله که، کدوو. (باک.) کولک، قورنیر، قنچکه. (باک.) نازار. — اپیروزی: بهرهمینه. (ههوارا.) کورت، گولمخ. خفه تیار، دلَم کوله: دلَم خفه تیاره. گیایه که وهک خمرته به لام نهم لوسه.

کول: کولی گریانی، همنیسک بدهم گریانوه. کولین، قولیان، جوشی چتی. وه — هاتن: (ههوارا.) نامانو قولی. (فه.) که، بابا. قول، کورت، بز بالنده قول و بی کلک دهی، قونده. (ههوارا.) جلشوشتن.

کولاب: قولاب، چنگال، چنگی گیاندار و بالنده.

کولابه: قولابه. داریکی نالقه به له نیری ده خری، نمر دوداره به، که ده خرتنه سهر ملی گاجوت.

کولات (زا.): کولوی کچکه له گل یا له بهفر.

کولاتگ: چتی که هاتیتته کول.

کولازم (جا.): دوپشک.

کولازم (همه.): دوپشک.

کولاه (کز.): جمر گپوا، مرزی بی ووره.

کولافک (باد.): کارک.

کولاف (باک.): کلا، لباد.

کولافک (باک.): کارک.

کولاک: ږه شبا، باویوران، گمرده لول.

کولاهمار (ناک.): هلز.

کولان (نمرده.): کولانه.

کولان (فه.): قمزوان، جوشان، وه کولپاتن، پلخین، (باک.) که لمزین، کولین، ږان، پوخته مرون، پیته یشتی چیتشت لسمر ناگرو و جوشپاتنی ناو و شلمه منی لسمر ناوور، (ههوارا.) گریای، ږکین.

کولانه: ږچنه، سووسه، ده لاقه، کولاکه، کلاوروزنه. جیگایه کی گچکو سمر گپواوه مریشک و کوتر و قلمه مرون و مروی و قاز و بالنده تری کموی تیدا هلده نیشی.

کولانهوه: همرفان، کزانوه، چوزانهوه، نارهان، ناخیشنی. نازار بهیرین گییشن.

کولانهی مریشکان: کوخ، کولیت، کوزیب، پین، (باک.) قر، پینک، کولت، قنک.

کولانچکه: کلاوروزنه.

کولاندن: جوشاندن، که لاندن، پوخته کردنی چت لسمر ناوور.

کولاندنمونه: همرفاندن، کزاندهوه، چوزاندهوه، نارهانده، نیشاندنمونه، وه نیشپاندهوه برین بدهشت یا چتیک لیدان، (باد.)، (باک.) برینی و ناخیشنی، برینی ده کولیتیتتهوه.

کولانکه: ږچنه، کولینک، کلاوروزنه.

کولانگ (باک.): قولنگ، (هی هلکمندنی.) (نمرده.) کولاندن.

کولان: کولاندن.

کولاندنمونه: کولاندنمونه.

کولاو: پهلول، ږه، پوخته، ناو یا چیتشتیکه لسمر ناوری وه کولپاتنی و پوخته بوی.

کولاو (لو.): تموره داس.

کولاهوه: برینی وه ژانپتیراوه.

کولاوروزنه (بابا.): ږچنه.

کولاکه: ږچنه.

کوله: ژیشک، ژووشک، چتی کول.

کوله: جیگای خول حشاردان لسمردوم بز گوویگرتن و قسملزین. فیساره کس — ی لیگرتون. — ی تهختی نوستنی: پموره و سمر پووشی تهختی نوستنی، میتشولمبند، (باک.) پیتی بند. کولله، کولز، کلز، کووسک، کولب، شینایی ده خوا و زیان به ده غلی شین ده گیمنی. چوارچووره. (۱) گمرد: تزوه که به متی له نیشو کیغه کهیدا. (۲) پیکوره: بیچوره کولله به، که تازه گیانی وه بهر هاتوره و زور ووره. (۳) کولله به که بالی لی هاتی به لان هیشتا نهفری. (۴) کهفری ده بیتته کولله. (بار.) دوداری دریزه گیشه گیای پیده بستان و بسمر بهفر تیدا ږاده کیتشن بز لای ناوایی، که شوپنه که بلند نهمی و راست و تهخت بی.

کولهبان: فمهره جیه کی کورتی گوویچکه داره قول ببن گوویچکه کانی داده کری.

کولهبالا: کورتتبالا.

کولهباله: کولهبان.

کولهبمراز: قولمبمراز.

کولهبس: مندالی ژن لسمیردیک کی تری.

کولهبست: کولهبس.

کولهبک: کورته داریکه ده گپرتنه بهرزه درهخت بز خسته خواروهوه ی بهر که ی.

کولهبنه: قولمبنه، تیکسرموا، کورت و قلمو، بانول، گرگن، (ږژ.) کولبالا، خپلاته.

کولهبه (نمرده.): مرمردمی خری چوارشانه.

کولهبیچکوهن: ږایچ کردنی په کیک یا پتر چنگ لسمرشان.

کولهجه (ههوارا.): کهوا، کورتهک. (خو.) کورته کیک بی قول و دریزه، کوله نهجه، کولزجه، کهوا کورتی ژنانه. مرزی کورتتبالا.

کولله چووار شه مۆ: چووار شه مۆری هه ره دوایی مانگی سه فهره، که ددانی پیتهمبیری (د. خ) تیدا شکینراوه.

کولله خرته (نهرده.): کولله پره.

کولله پرم: پرمی گچکه، بهر چیخ.

کولله زردک (نهرده.): سیه توره.

کولله ش: کولوش. مەردومی بێ شتیاو و بێ ئاڤوو.

کولله ک: نیسکی کولک، نیسکی که زووبکرلێ و پهنگ بداتهوه.

کولله ک (باک.): په نده، لیسکه ی که چک تاش. (باد.) په نهمه ری گچکه، که په نهمه ری هه را ییشی پیده لێن. (باد.) تاقی نیتو دیوار، تاقه.

کولله کهوا: دیره گیکه درابیتته بهر نیرگه.

کولله کهوا: کورتک.

کولله کرفن: مەبەس لە گۆری ڤاگرتنه بۆ قسه دزین.

کولله کوڤروو: سفره مار.

کولله ماله: داریکه ناوه راسته که ی کونیکسی تیدایه زمانه ی نیره قی پیداده کری و ماله ی زهری پیده درێ.

کولله مانگ: مانگی شهعبان.

کولله مهرگی: کولمه سرگی. گوزه رانکردن به کسمی و کسورپی.

کولله خان (پۆژ.): کونده لان، جیگایه که کونده ی ئاوی له سر داده نرێ. — ی (که.): نهفسوونگه، جادوویاز، کولتانی، پیایکه که کسیتی لهرنی به سترابی بیکا توه.

کولله نهجه: کولله جه، کهوا، کوللونه جه.

کولله جایی: کولله جایی.

کولله جی: دورپشک.

کوللونه گ (پهوا.): کولانه، پۆچنه.

کولله وه ییاب: جووره ماریکی کورتی زۆریسه، بریتیه له مەردومی بهناشوب، کولله وه یواو.

کولله وه یواو: کولله وه ییاب.

کولله وه یواو (پۆژ.): قاحه، سهروزانی له کاتی جینی پیدانییدا به کار ده برێ.

کولله پال (که.): فهره جی قوله و چکۆله.

کولله یوون: نهمانی تیزی تیغ و مشار و هه موو جووره تیغ و مرازیگ.

ماندوو یوون له کاریکیدا. (زا.) تیشکردن. ئاوسان و کیم کردنی نه ندام.

کولپ (باک.): کولله. (باد.) گرانی.

کولپک (باک.): کونی دوگمه یه.

کوللیچ (باد.): خستی سوور کراوه ره.

کولله جه (نهرده.): کولله جه.

کولله خان: کولخانه، توون.

کولله خان (که.): تونگ خانه، توون، کولخانه.

کولله خانی: تونگ خانه یی، تونگی.

کولله خن (که.): تونگ خانه.

کولله خورفن (نهرده.): جوشخواردنی چت به سهریه کتریدا مەبەس له ڤق ههستان و جوشخواردنی ده روون.

کولله دان: جوشدان و کولاندنی چت له سهر ناوور. وه پزیوون له چتیک و دهست لی هه لگرتی.

کوللۆن (خۆ.): بۆڤۆن، گریانیکه ی پر سۆز و کهله و په سه ودا یه.

کولغا (باد.): گیاندار ی زۆریسی.

کولفت (نهرده.): نهستور، زۆر.

کولک (بابا، هه، پهوا.): کولی، کوان، برین، قوونیر، (باد.) ژووریکه له هه سیر و قامیش دروست کرابێ. (بابا، هه، پهوا، نهرده.) دل به خه م، په رۆشدار، دل ی خه فته بار. (باک.) پارچه، کوت، لهت، (باد.) کول.

کولک: کولک، موی کورت، که بۆ رسته دهست نه دا. — پنینمه.

(باک.) کلای شووان. دورچار، توش: بووه به — یه وه اته بووه به توش یه وه.

کولکاپیرۆژ: به فهره شینه.

کولکانه (لو.): نهنگوستیله.

کولکه: کولکه ی خوری وورد و ئالۆز، کولک.

کولکه یا: نه قونچه و قوونیران، که باویری ژووروه ون ده ری ده کات، قوونیر.

کولکه پیرۆزه: ده ره پیسه، (کۆ.) به فهره شینه، به فهره شینه، کولکی سۆتی.

کولکه ر: جلشۆر.

کولکه ره یوو (ههوا.): کورت کردنه وه.

کولکه پرن (که.): کولک پنینمه به ده ست.

کولکه سۆقنی: حه تو یلکه.

کولکه هه رهنگی (ههوا.): برینی کفتیه.

کولکردن: کالاشتن.

کولکردن (زا.): پال پته نان.

کولکریاوه (ههوا.): کورت کراوه.

کولکن: تروکن، تروکاری، چتیکه، که کولک و تروک و موی پته وه یی.

ماستاوی: — ماستاوی خستی کوڤۆ کوڤۆ.

کولکنه: کولکن.

کولکووت (کرما.): کوللونه جه.

کولکی سۆقنی: به فهره شینه، حه تو یلکه، زیکه یه کی به ژان و به نیشه له پیتشدا سه ری زهره و بنی سوور ده یی تادی گه وه ده یی و ده پزیتسه وه چهند پۆژیکه ی پیتستی سمۆره ی لی به ری چاکی ده کا توه.

کولکه: په بهت: جی ی کۆبوونه وه و ههسانه وه ی چنده پاوچیه که.

کولله: کلۆ، کولی، کولق، کروسک، کولپ. بیتچوه: — پیکوپه، زۆر وورده و هیتشا بالی نه گرتوه. په ره ی سه ریوشی ته ختی نو ستنتیه.

کولله به جه: مەبەس لە یه کیکی یه، که نه ونده لاواز بێ نه ندامه کانی وه کو به جه لی کدرابی وایه. کولله ی ته ختی نو ستنتی.

کولله زهره: کولله ییکی زهر دی به زیانه.

کوللہ ک (زا.): کلارپوژنه، شمل.

کوللہ مسکه: جوړه کوللہ پیکي وورده گه نم و جوی ده خورا.

کوللیرې شه کړي: سمرک.

کولکي (باد.): کوللہ.

کوللیرې: نستورک، (زاخ.) سمرک، نستورک، کوللی لروش.

کوللیر (باد.): کوللہ.

کولم: کولم، گونہ، پرومست.

کولم: پنجهی قونجاو. بېرېدک دست.

کولمه: کولم، (که.) گونا، هنارک، گونہ، (همورا.) نلپک.

کولمه (موک.): نیک، کولوک.

کولن (که.): گونہ قلمر، گرین.

کولنج: ژانی شان و مل و پشته بهوی سمراره. تووی نه گه ییشتو.

کولند (باد، همورا، زا.): کولله که، کدو، (باک.) کولندر. —

امیرا: کولله که ی نستور.

کولندر: کولله که.

کولنگ: کولنگی نمرد هملکندنې.

کولوک: کولوک، پارچه پیکي په قه لهر چتیکي بی: — یه کمند یا گل.

کولوک (باد.): کوللہ، کوللہ.

کولوپانه (باک.): سمره و ژیر، پهرش و بلاو.

کولوت: کولوک، کلوت، (همر.) منیک، گونته نستوراییکه ی دوره ی

قرونیه، که سرې لاسمری داده نیشی، هندیکیش پییان وایه، که

نيسقانیکه نمره ی گونته ستمی پتویه، کولوک.

کولوک: ووتیه که به کار دینری له دوای ووشه ی بهیچ په نگیک.

کولوک: کورا، کورتک، کولچه.

کولوک (باد.): کاسه ی سمر، کله ی سمر، کعبه ی گوشت و پیست بی.

کولوک: کلوزی ددان.

کولوک: چتیکه، که ناوی هولوک و پوچ بی.

کولوک (نمرده.): کولمزرک.

کولوش: کلوش لاسکی ده غلی درواوه، (همر.) قسمل.

کولوشه: کولوش.

کولوت (نمرده، همورا.): نستور.

کولوفان (باک.): خمگین، پهریشان.

کولوک: نیتک، نیک، نيسکی سمره ی سمتیه. نوکی: — نوکی

کولک، نيسک و نوک و ماشی کولوک. سمت.

کولوک: دیواریکه، به کلوکرابی، هستایه که، که هر دیواری کولوک

بتوانی دروستکا.

کولوک: چتی ریک و پیک.

کولوک: خریک بون به دیواری کلوته.*

کولوک: خم و خففت، قوت و کول.*

کولوک: سروتانی چت به نیکجاری.

کولوک: دهراندن: سروتاندن و لهنیردن.

کولوک: دهراندن: سروتان و لهنیرچون.

کولوک: کلوک، مرمومی بدبخت، مرمی نیوجوان سپی.

کولوک: نووی بروک.

کولوک: بدبختی، چاره پشی.

کولوک: چند پارچه داریکه له نیتو کیسه ی دهرگا یدا بهریت بونی کول

(شمشیره) که ده کمره ناو له له کانیسره دهرگا یه که داده خری.

کولوک: داخستی دهرگا به کلوک.

کولوک: کولوک.

کولوک: کولوک.

کولوک: لوک ی تازه کراوه ی نوواله کراو.

کولوک: خانرچکه ی زور بچوک، نلحد، گزپچه.*

کولوک: جور، تمرز، کلوک.*

کولوک: (نمرده.): کولپچه.

کولوک: مهره (نمرده.): جوړه کولپچه یه که ناره که ی شکر و گویز یا

خورمای تیده کړی.

کولوک: (باک.): جوړه ماسیه که.

کولوک: (باد.): کله ی مردوان، کاسه ی سمر.

کولوک: پیچ سمد هزار یا پیچ لک.

کولوک: پوره ی هنک.

کولوک: (نمرده.): گیانداری پهرپوتی بی تین.

کولوک: (نمرده.): کوروزانمده.

کولوک: (کل.): نستور.

کولوک: نستوری.

کولوک: نیری نافره تانه. کولکولیک.

کولوک: شووان (بلیا، ناگز.): گمزیه.

کولوک: ماست: کولیک به پیدابونی وی ماست زور پیدای ده بی.

کولوک: ماست، بهاری گیترا بهر است.

کولوک: ناگر، کلپه ی گری ناوړ. — ی دامرکا.

کولوک: (نمرده.): پله پهل و تالوک کردن.

کولوک: (همورا.): کورت بین.

کولوک: (باد.): کولوی بهفری، کوللہ. (باک.): باکنده قوله.

کولوک: کون له دیواردا، دهرپچه.*

کولوک: مازرو، نستورک، خهله، خهپلی، ماده، لمراش، (کوک.)

نانی دهستی.

کولوک: جوړه کوللیریه یکه، که پون لمرویه کی درابی، کولله که

دهرویش.

کولوک: جوړه کوللیریه یکه ناره که ی گویزی کورتوای تیکرابی.

کولوک: (همورا.): کوللیریه.

کولیمه ک (باک.): نيسکی سمره ی پانی یه.

کولین (شاره): شویتینکی تایه تیه له نیو دواراندا کمل و په لی
نرخداری تیدا داده نریت. (شار). کور، کملین، شارگه، پناگه، دالده،
خمشو، کولین.
کولینانی (هرو، که): جادوگر، نزانوس.
کولینه: کولانه مریشک، کولین.*
کولینک (شار): کولانه، پوچنه.
کولنی: ژان، نیش. چاو: چاونیش. (بار، همر). کلوه به فر.
(همر، باد). کولله، کاکو. (باد). شل. مریه کی کارامیه له
همرکاری کی دا کبیگات.
کولنیا (فه): کولاو.
کولیاگ: چنی کولاو.
کولیان (نمرده، فه): کولان.
کولینموه (نمرده): کولانموه.
کولیره: نسترورک، نسترورک، جوړه نانیکې خړی نستروره.
کولیچه: ی شکرې: هڅېش. (همر). همره که ی بهرې یا به شیر
دهشیرې و له نیو پوښی دا سور ده کرتسموه جارچاره بادام و
گوتزو کشمیشی تیده گن.
کولیچه مهرگه: کولو چمهرگه.
کولیچی (همر، باد): کولیچه.
کولنی: دل، سوزی دل، به کولنی دل خوشم دهی.
کولیر (باد): کولیره. کولیک: گول، کولوک.
کولیک بوبوک: کولیک پاقر، پنجه گیایه که چمن لکیتی دیني گه لای
وهی گوروالکی ده چی گولی سوړه و لاسکی گوله کان زور دریزن و خالی
په پیویه له نیو په استی گوله کاندازره.
کولیک پافزه (باک): کولیک بوبوک.
کولیک جووانه مهرگه: چله گیایه کی پاییزی یه و گولی سپیه و بنه کی
سده که.
کولیک مهرگه: گولیک کی کیری زهرده لسمر همر گولیکیش دانری
دهیکاتمه، کولیک میلاق.
کولیک میلاق: کولیک مهرگه، گولیک زهرده و سوویشی هدی
گوله کی بکوتری لسمر همر جیگایه کی دانری، که همرای تیدابی دهری
دهکات.
کولیک نیسان: گولیک کی سوړه وه کوو خاشخاشی وایه لسمر همر
شویتینکی لمش دانری دهیکاته برین.
کولیکو (باک): شلم شلم، به کمه شلمینیکمه.
کولیک (زا، باد): کولوک، گولی دار و گیایان. (بابا).
کلاو پوښه، (شا). کولینک، کولانکه، کولاوکه، پوچنه، کولانه ی
دیواریشه بزو پوناکی.
کولین: کمندوی زورگوره یه و چوارگوشه یه لمانیو ژوراندا، (پهوا).
خمشو، (گمر). خانوچکه په کیسه شیرپه نیرو بهرخی ساوی تیدا
پاده گرن، جیگایه کیسه لمانیو هواندا بزو بهر ویوم، له چیغانی
دروسته گن تا بهر چاونی.
کولین جو: چله خوروسی جو.

کولیمه: همدوسمتی همدوم.

کولین (پهوا): کولانه. (باد). مورغی ناور. (باک): تاقه،
سرکو. همزاق. کوترخان. شلمین.
کولین: (همر). کولیا، کولانی شلمین، پلخین، (باک). کملین،
کولین، وه کولپاتن.
کولین: گوشه ییکی ناما و یا دواره، کمهشکه و هیزه پوښ و پیسته
پنیری لسمر داده نین.
کولینه (خو): کمندوی گم و نارد و دانو تله یه. (پهوا). مرانیکي
گچکه یه نیوکوچکی داری پی سوو ده کرت. (همر). کولانه ی
مریشکی یه، کولین.
کولینج (زن): قوینج.
کولینک (پهوا): کولانکه و په نجره که یه کی گچکه یه له بلندای
دیواری ده گیری.
کولینگ (کو): قوینکی گل هلمکندن.
کوم (باد): سرمو پوچ. (باد). — بونموه: کوبونموه. (شکا، باک)،
زا. کلاوی دریزی لبا دین، ته پله.
کومانه (باک): پارچه ی کون، په رزی منداق تیره پیچانی،
په رز پات.
کومپ (باک): قولله ی سمرته پوښکی کیتی.
کومتاق (باک): که سیکه کلاوی به تمنی لسمری و پیچی تی
نغالاتی.
کومرب (باک): زنجیری زری، کرمک.
کومر مخ (باک): غار، شمکوت.
کوم زره (باک): کومزری، عبا، عبا.
کومما (همر): کاتی باران پران.
کومسره (باک): عبا.
کومسور (باک): فیس، فیست.
کومک (باک): کلاوی شو، نوخته ی دوایی، کومکا هاجی،
یاجیلوکا، کارگ.
کومکفر: دادخواز، کمنو، کومکامر، دلاکار.
کومید: کومیت، کویت.
کون: ده لقه ییکی گچکه یا گوره یه له چتیکي. (همر). ووله. —
بون: قوین. — کردن: قویندن، قبول کردن، قولیز کردن. (باله).
کونده ی ناوی.
کونی همره گموره: کولاو، قواره، کونی له پردی دادیوه. وولاخ. کونی
له پردی دابیینی دسلمه تیه و پادوستی، بزو که سیکیش به کار دهری،
که همر چتیکي بیینی پادوستی به جیتیوی ی ده لین له پردی دا کونی
دیوه.
کونا: کون، پوچنه.
کونار: داریکی دپواری بزو پهرین دست ده دات، توپک، مور، (فه).
موروتک.
کوناوچن: کوناوچه.

کونارسک: نانیشک.

کونافو: نمر چاله زور قولانه يه، که له نيتو شاخاندایه ناوی تیدابی تا مرؤی کوژراویشی تیداوین تا شوین برپی.

کونافو جه: کوناوه جگه.

کونافو جگه: کوناوچه.

کونافو جه: کلاروژنه.

کونافوده: کونیکه له همر دوک دیوان دهریوی.

کونه: کونه، کونده.

کونونه: کونه، کونده.

کونهباجه (پژژ، که، مامه): پژچه.

کونهبو (که): کوندهبو، کوند.

کونه کؤتر: کؤترخانی خؤرسک.

کونه لآن: همر زال، که پرتکی بچوکه له حموشیدا لسمر شپانه بۆنمهی کوندهی ناوو ممشکانی دؤی لسمر دابنن، که له مالدابیت ده لنین همر زال بۆشتیمه که لسمر دانان دروست ده کری.

کونه لانی (که): جادوگر، کولتانی، کولمانی.

کون بهفر: چالبهفر.

کونبیر: شرویتیکه، که با بویری نمب. — کردن: گرتنی کونی جینگایه کی، که با هاتوچوی پیدانه کا.

کونبوون: پدیدابوونی کون له چتیک، ده لاقمبون، کون تی بوون.

کونفج: گوشه، سوچ، قولینچک، قونجک، قونج، پمنا. دارا — ی تمنیایی گرتوه. (که) جنجیر، مریشکی گونج، مریشکی جنجیر، خالدار. مرؤی گروی. (بابا) گونگه نمو لولوه بۆپانه، که بۆناو لمؤیر خاک دهنرین. گولدان.

کونجهو (همورا): کونجی. — ی: کونجی.

کونجهپ: ددانه وه کوو هی مشاری. چتی خال خال و کونجی. کونجووپ.

کونجهپ افلیق (پاک): هملقورینجانندن.

کونجهپ ده: دړکی پدی کؤل، پتکوله، گیایه کی بهماری و زیره له پتکولهی دړکه کانی وورد تره.

کونجهپ ک: نقورچک.

کونجهپ که: کونجهپ، هملقورینجانندن.

کونجهپ وجر: ددانه ددانه وه کوو ده می مشار.

کونجهپین: هملقورینجانندن.

کونجهک (همورا): قوژین، قولینچک.

کونجهکاو: کسپیکه، که زور پرسپار له چت بکات. — ی: جوست و جؤ، به پرسپار، به شوین چتیک دا گهران.

کونجهکوچین: یاری یکه چمند کسپیک همر یکه ی له کونجیکسی دا رادهرستی له دورایی دا جینگه گۆرکی ده کمن لمر حمله دا نه گمر بۆیان پتک کمری له یه کتری هملده دهن.

کونجهوور: کونجی تمسک و تنگبهر.

کونجهوون: کونجووپ.

کونجی: دانمؤله یکه به تۆ ده چتیری ساقی سموزه مالات ناتوانی بیخوات، (پاک) کتاف، شهیدانک. قونجی تاوکه کی و ردو و زهرده وه همر زنی ده چی. پؤنی کونجی بۆسوتان باشه پؤنه کی نه گمر چل شعوان کمرچکیکی لی بخوری زور به هیزه. کونده بهیو، چتیکسی ووردی دهنک زهردی ناسکی چموره ده کری به کوللیتره و به گله لی جؤری تر ده خوری.

کونجهیت (لو): کونجی.

کونجهیله (همورا): گوشه، قوژین.

کونفد: بهرچاوتنگ. (پاک) تۆتک، تۆت، تۆتاک، (نامی) بسم، بسوم، کونبه بهیو، کونده بو، کونده بهیو، بالنده ییکی گوشه خؤری دندوک قولایه ی چاوجوانه همر له چؤلی و که لاوندا ده می، گؤیا لسمر همر ناواییکی بنیشی شومه. کونده کا.

کونفداکؤر (پاک): کونده کوویر.

کونفده: کونده ی ناوی، کون، پیستی بزنه، که به ساقی دهرهاتی و خؤشکرابی، بۆناو تیکرند. (همورا) قونده، بالنده ی قولیه. (شا) پارچه کمرهسته یه که کمرچی بی هملده کهنری.

کونفده بهیو (همورا): کوند.

کونفده بو (همو): کوند.

کونفده لآن (پهوا): شرویتیکه هاوینان کونده ی ناوی لسمر داده نریت و به گؤر و گیا و قه لآن داده پؤشريت لبهرزی یه، کونه لآن، کولمان، تاساردی.

کونفد (پاک): کولندر، کوله که. (که) شیو، خرتیکه ناودرپیستی، همر شرویتیکسی ناودرپیستی یا کونی کردبی — ی پیده لیتن.

کونفدک (باد): کوله که، کونده.

کونفؤ (پهوا): پارگوویر، گوولکی نیری دوو سالانه یه، که ندو، (کؤ) مانا گیده که زور زوو بی گوویر که شیریدات.

کونفوش: دهرمانیکه و دک پرنووتی ده کرتیه لووتموه به لام نم توند و تیرتر و به پڑمه تره، سووژن، شووژن.

کونفدقی (پاک): بهرچاوتنگی، کنووسی.

کونفدقی (پاک): کونه پتوی.

کونفدهین: مەردومی تینه گه بشتوی کمردهن.

کونفدهوون: مەردومی کړی زمان لال.

کونفسارک (بؤتا): باکیش، شرویتیکه دؤل و همواکیش بی له هاویناندا.

کونفک: گری یه که له نیتو داره گوویری داهملده ندری و ده کرتی و چتی بی زهر ده کری. (پاک) تووکی ووردی بالنده انه. تهن. — ا پیری: تهرنی جالجالوکه.

کونفکهر: سمتر، سمکهر.

کونفکرفن: پدیداکردنی کون له چتیک، سمینی چت.

کونفک: قنک، کونی پاشوه، کاکلی دار گویر، که بۆ پهنک به کاردیت، بی هؤش، سې و تیزو.

کونفکه (پاک): حنبار، ژووری زه خیره و دانمؤله یه.

کونفکشک (پاک): کونه مشک.

کونفنه: کونده.

کړووه (که): کړوا.

کړوپ (همو، که، باک، فه): کړوپه. له فینجان

گمونه تره چاواو نیتري تیده خوریتومه.

کړوپان (باک): قڼان، پړچون.

کړوپانه (همورا): کړوتان، کڼان.

کړوپاندن (همورا): (باک) قڼاندن، پړچواندن.

کړوپه: دښ، کړوپه لای گموره، کمره، کړوار، کڼلین، کړوپ. — ی ناری: لینه.

کړوپه اړینه: بمریلي دارین.

کړوپه لای: کړوپه لای، کړوپه لای چکوله، دهرشو، کافک، کڼدینه، کړوپک. — ی شین: کاشینکه.

کړوت: شاری کړوت له بنچینه دا گوت بویه و له (گوت) ی وهرگیراوه. زبل، پدین، خاک و خولی ناوما ل بدم گسکوه کڼده کړتومه، که له گمل چیتست و ورده نانی تیکه لای. نه کړتته ناو شینایی یوه بۆ هیزی زوی نمش له شویتنیکي دا وایه، کشیاکه و پشکمل بسو تینری له بمر بی داری. ووشه یه که سه گی پتبانگ ده کړی.

کړوتا (باک): کڼتا. — بون: کڼتابون.

کړوتال: کالای بازرگانی و بغززان، که جل و بهرگیان لی دروسته کړی. کړوتال فروش: بازرگانی که کړوتالی فروشی.

کړوتال وه دوش (همورا): بازرگان، کړوتال فروش.

کړوتان: لیدان بهدار، ورد کردن به نهیم، پهرینی نیر له میونه، گان، دهرزی لیدانی ناو له، دهرزی ناو بۆ خال له پیست کردن، جوری گاسنی دم پان.

کړوته: قهزوان و توی به یه کا کوتراو. (همورا) سگ.

کړوته ل (باد): دڼیانی ناش.

کړوته لای: توتکسه گ.

کړوجی (همورا): کڼلانی تنگ بمر.

کړوچاک (زا): خیزره.

کړوچه: کڼل.

کړوخک: کڼه.

کړوک (زا): نرنت.

کړوکوت: کوتکوت، سه گی پتبانگ ده کړی.

کړوکوته: پارچه پهر یا گوشتیکه مندا لآن بمر دیکي پیره ده بستان هللی ده دښ به حموا دا.

کړوجی: پارچوی تنگ لمانو دوو پیره خانو دا.

کړوجیله: دهرمانیکه جانوهری پی دهرمان داو ده کړی، گیای باقیمین.

کړوچ (باک): سنور، تخروب، کڼما بمر. (همو) کوچ، کړوچ کوچ، سه گی پتبانگ ده کړی.

کړوچه: کڼل، چیله کمل، نالوله، کړوچه چکوله، پتکوک.

کړوچه لای (که): جوچکه ی سمتی. (که) کڼلای، کاسه چکوله.

کړوچک (فه، دهر): سگ، ناوورگ.

کونډوش: کونډوش، پږد و پږیل.*

کونډه ی زوانی (نمرده): کاسه ی نرنت.

کونډوشی: مرمومی پږد، کونډوس.

کونډشه (زا): کسک.

کونډوچکه: کونی زږو وورد.

کونډوور (نمرده): کونډو.

کونډوور (نمرده): جوی یه که، که هی داری قهزوان نمبی.

کون و قوژن: کون و کاژیر، پیچ و پنا، کون و کملین.

کون و کاژیر (همورا): قون و قوژن.

کون و کملین: پیچ و پنا، فوفیل.

کونهرچ (باک): کونی وورچی.

کونیسک (باک): کسک.

کوهان (باک، همورا): گوران.

کوه (باد): نالیمونه ی ددان. (باک) کولیمونی تیخ، ددانی من — بونه: ددان نالیمونه.

کوهه رزی (باک): مریزه.

کوهو (باک): کوی؟ — دهری: کوی تده ری؟ چو — چوه کوی؟

(باک) که (پهرا)، چن؟، چلن؟، (همورا) چنی؟، (باک) چما، چمانی.

کوهوا: (همو) کانی، کا، (همورا) کڼ، کوانی، له کویته، له کیتده رتیه.

کوهوار (شم): کندوری ده غلی، (همورا) کڼوله، (باک) کمار.

کوهواره (باد): کندور.

کوهوارگ: کارگ، قارچک.

کوهوشه: جیگا یه که بهر از له لیتیمو مانای دا، که چمند سه گیک دهره یان دابی بۆ پاریزگاری قونی خوی تیده پستیتی تا سه که کان له پشتموه هیرشی بون بمر، جیگا یه که کندال یا بن پنچک یا همر قولینچک بمر، (همورا) بیتشه.

کوهوان (همورا): کوتان. (همورا) دوه ل، (همو) کولک، قونیر، گریه، برینی پیس.

کوهونه (فه): کڼ.

کوهونگ: ناوورگ. (باد) ناوورگ، کوانو، ناگردان.

کوهونو (بابا، که): ناوورگ، ناگردان، قورتی ناگری، سیپی له ناسن، سیکچکه (که بمر دبی).

کوهونی: کوا، کانی، کانی.

کوهونی (دهر): ناوورگ.

کوهونی خورما: برینیکي پیسه به نمدام همده پهری.

کوهونی کیش (دهر): خاکنداز.

کوهوه (لر): گورچه.

کوهوی (همورا): کوتان.

کروچکروچ: کروچی کروچی، کوتکوت، کوتکوت، سسگی پیتانگ دهکری له دورره، واروار.

کروچی: سسگی پیتانگ دهکری.

کروچیله: دهرمانیکی چوله که کوژتنبیه له گمل گنئی تیکه لدهکری.

کروخا: کوژخا، (لو، فه، لک) سمرزکی هویه کیه له که بخوردا گچکه تره.

کروخک (باد): کوخه، کوکه.

کوخکی (باک): کوخن، نوکسه به کوخکی.

کوخیان (باک): کوخین.

کوخیانن (باک): کوخانن.

کوخین (بابا): کوخین.

کوبده (همورا): نسکوی، (لور) کوته.

کوبدهری: جوړه کرکه جل و بدرگی لی دروسته کړی، جوړه چهرمیکي تاییه تیشه سهری پیلای لی دروسته کړی.

کوبده له: برهک، (پهوا) بزلمیراز، (همورا) بیوه له، به چکه ی بهرازی. بۆ بیتچوره بهراز و وورچ به کاردهری.

کوبدهک: نه ژن، زرنی، بیتچوری لاور، کوتک.

کوپو: سهرولیت، سهره خوار، (پهوا) همورازکی سخت وه کو دیواری، مرخوی کوړنه کاتمه ناتوانی سهرکوی. بلند و نرم، ریگا له دایه: بلند و نرمه. کوژ، پشتکوپو، قنبور، پشتکوف، چماروه، قوژکوژ، پشتخور، داهاتو، خار، خورز، هیس، (شوا) کوکن.

کوپو: (دهر) سابرون، (همورا) سابرن. گیسکی نیری دوسالانه به، بزنی سهره. جلمیستنه وی وولاخ. (پهوا) شووتی تلیمزگه وه کو قراخی گه لی، هلدیر، کمور. — بونهوه: له هلدیری خاویژتن، نله چوون، ته کمربون، خاویژانهوه. — کردنهوه: فریدان، ناویژتن، بهردانهوه، ته گمرکردن، هلدان، قوژ، قوور، (فه، دهر) کویر، خاموش. — کردن: کوژاندنهوهی چرا. (باک) کورت.

کوپوراک: کارگ، کارچک.

کوپوراهی: قولای.

کوپوره: که لمبریکه لمزه وی یا لمدیوار ناگری تیدا دهکریتهوه. چتیکي کونکونی پیچکداره له تمه که یا له گلی سوره کراوه ناگری تیده کړی و چیتشت و چای لسمر لیده نری.

کوپوره: قوت، سل، مهر و بزنی گوی چکوته، سوره لسمر مبهست و دلگرم له دوزدا.

کوپوره: دمه، ترموش، کورهی ناسنگمران، دهمگا. کاریز.

کوپوره پرخانه: کورهی خشت سورکردنهوه.

کوپوره چیتي: پیشه ی کوره چیان.

کوپوره خانه: تونگخانه، (همورا) تون، کوره پرخانه.

کوپوره دان: پوره دانی هنگ.

کوپوره دهمین: شاگردیکه، که به مروه دمه همر کوره بدهمیتی.

کوپوره دی (باک): کوپوره پی، پیگایه که دهر نه چی.

کوروهره ننگی: جوړه کوروهره که به نغت دایسی و چیتشت و چای لسمر لیده نری.

کورووون (پهوا): له چیتگی بلندهوه کورته خوار.

کوروووننهوه: داجمان، داجمین، کوژ بونهوه، چمانهوه، چمانهوه، داهاتنهوه.

کوروووننهوه: کوژ کردنهوه، چماندنهوه، چماندنهوه، خوار کردنهوه، چماندنهوه، فساندن، داهیتانهوه، داجماندن.

کوروونج (باد): په پهره کمر، هملاج.

کورووی (همورا): کوره.

کوروین: پزی سوری گوی کوپ.

کوروین: قوپه قوپ.

کرو: چلون، چون، چوان، کام چی، چیا، کپو، کپف، که: (کره نه شبات).

کرو: سورج، کوته، نم داره سیسوه واته ۳ کروزه. (همورا) جوکه لیه. (سور) نم داره سیسوه واته سیسوزه. (پهوا) قهوه. (مرک) قاش، تیلیم، (دهر) کویر، (که) دیلم، قاشی کالهک و شوتی و نیر، تاش. (باک) کوته.

کروژاندنهوه: چورژاندنهوه. نورژاندنهوه، کروژاندنهوهی مندالان.

کروژاندنهوه: چورژاندنهوه.

کروژه (زا): گیانداریکه به قه پشیلکه دهمی کلکی دریزو چورایه لی کورته، پیسته که دهکری به کوژ.

کروژه له: چ خوی بخوری و چ ناوه که بۆ میزگیرانی زورباشه، گیایه کی به ماری و توندی ناویسه گوی سپی و ورده، که لایه کانی کمیتیک وه کرموزی ده چی تامی وهی ته تیزه ده چی.

کروژه که (باله): برینی چویلکه به.

کروژین: پروژانی موی پیست.

کروژک (باک): کوژه.

کروژمال: جومال کردنی دیروای ناویاغ و جوگای ناوه.

کروژکرښ: قاش کردن.

کروژکوژ: چتیکه همر له خیمه قاشقاش بی، قاشقاش.

کروژلیدن: خانخاندنی زهری به گاسن بۆ دیرو و کوژ.

کروژی (باک): پارچه.

کروژین (باک): لوراندن، حیانندن.

کوژ: باشگری به واتا، بکوژ، پیاکوژ.

کوپورانهوه: دامرانهوه، خاموش بونهوهی ناوور و چرا و نیر، تهرین، خهسبون، دامرکان، دامران، تهرین. لهنیچوون، په شپورانهوه، همشین.

کوپوراندن: کوژاندنهوه.

کوپوراندنهوه: تهراندن، کولروشتن، خاموش کردن، دامرکاندن، دامراندن، نه میشتی گری ناگرو چرا، په شکردهوه و تیکدانی چتی نووسراو یا دیخی سهر زهری. په شکردهوه، تهراندن، همشیندن، تیکدان، لغاوردن. نه میشتی شلوقی و ناووه.

کولک: کولانهی مریشک.

کولکول (باک.): جوړه بالنده پیکه. (باک.) کولانک.

کولول: قولی، کوری.

کولولیر (سور.): قولنیز.

کولوم: کلاو، وشه پرسیار، وانا چوځم؟، قنگ، پږه کله باب، مدلکی بچورکه.*

کولون (همو.): په شمال، کولین. (که.) قولون.

کولونه (لو.): مه قهلی.

کولونمال (بوتا.): بیرون.

کولونیتی: حیزیتی، قولنده یتسی.

کولونیز (باک.): قولنیز.

کولونی: حیز، قولندر، بلخ، پرشت، تمنبل، بیکاره.

کولوه (نمرده.): نستیره کول.

کولوی: (همورا.) کول. (همو.) کینده ری، چ جیگایهک، (دهر.) کورپه، بۆ — دهچی: شمرا کورپه چی؟، کوه چی؟، بۆ: کوه، کاند، کوی، کینده ری، کیره؟، له کوی: چکو، جه کول، لکرو، له — وه یتی: (دهر.) له کورپه دیای.

کولوی: چونی، چلونی، چلوی، چلوی.

کولویه (فه.): کیر.

کولویت: ولایتیکه په ننگی سوریکي تاریخ بی یا سوریکه به زهری پروانی، نسیه کوی، (باک.) کومیت، کومید، په ننگیکه له په ننگه کانی چاره ری به سوریکي جهرگیدا.

کولویتی: شوخی، بۆ ثافه تان به کارده ری. په ننگیکي سور و زهری تیکه لاره بۆ ولایتی به کارده ری.

کولویخا: خاوندمال، دماستی ناغای، کولخا، کپا، برا گموره ناوایی، کلیت، (همورا.) قیخا، (گمل.) که قوخوروی.

کولویخا درک: سرد درکومان، سرد پره درار.

کولویخا زن: زنی کویخا.

کولویخا نه: کویخا ناسایی.*

کولویخا نه: موه چیه تیکه ده ری به کویخا.

کولویخا یتی: کویخایی.

کولویخایی: دماستی، کار به دماستی دیکه.

کولویز: شه قهشکی، نابینا، نیتون، (همورا.) کولز، (دهر.) کور، بی چار، کسیکه تاکیک یا همدروک چاری نینیی. — برون: کولویزی داهاتن. دهشت و بیابانیکه ووشک و بی ناو و گیایی. کولویزیکه ناوکه کدی به کاکل دهر نه یمت.

کولویز: (کول.) کیر، چ زوو. له کانی سر سورپ مانیدا به کارده ری. — نمو پرتو رکت تمواو خوړنند: واته چ زوو.

کولویز نه: وه کوو کولیزان.

کولویز نو: کمه ناو تکی بۆ گمنه، چاوه یکه کمسی ناو لبر پروات. کهند یا کانیه که ناو کدی ووشک بوو بی. — ی: گندلوی، ووشکاوی.

کولویزین: چاوسپی برونه، لیلایی، کولویزوی، کولویز، کولوی.

کولویزین داهاتن: کولویزون، سوامی داهاتن.

کولویزه: کوره، له کانی بانگ کردنیدا به کارده ری. (که.) کولویزوی ده خلی، فیشه کیکه نه ته قی.

کولویزه دی: دیکه کی گچکدی کم ناو، که چمند مال هوار تکی تیدابن.

کولویزه دی: پگایه کی باریکه، که هاتو چوی کم پیدا بکری.

کولویزه ک: کولویزه ده غلی. (که.) کولویزه، فیشه کیکه نه ته قی.

کولویزه کانی: کانیبه که له بهار اندا به ته قی و له هارینیدا ووشکی یا نومنده ناوی نمبی، بهاره کانی، کانیبه که، که پرپو بیتسه ناو تکی کمسی مایی. ناری دیکه کیبه له سور داش.

کولویزه مار: سفره مار، (همو.) کولزه مار، جوړه مار تکی کولویز کولونده یه، قولنده ییاب.

کولویزه مشک: مشکه کولویزه.

کولویزه مووشه: مردومی چاوکر.

کولویزه موووه: کولویزه موووه.

کولویزه مووون: کولویزه مووون.

کولویزه وهری: (همورا.) کولزه وهری، نازار، پهنج، رچ، سه خله تی، چرم مسری، دهر دمسری، دهر دمسری له کاروبار دا.*

کولویزه وویون: کولویزه وویون بیرو کانی. کولویزه وویون.

کولویزه وویون: نابینا برون.

کولویزه وویونه: نمان و بزروونی پی و شویتی چتیکسی، نمان و بنبروونی وه چدی یه کیکسی.

کولویزه دل: مرزی تی نه گه یشتو.

کولویزه لای: کم ژیری، زهین کولویز.*

کولویزه زهین: بیر سستی، کم ژیری.*

کولویز ک: کولویزوی نیتو ده غلی. کولویزک، (همورا.) وهزه کولز، کولورک، کولویز کولویز، کولویزیکه به کاکل دهر نه یمت.

کولویز ک: کولویز کولویز، کله کاکل دهر نه یمت، کولورک.

کولویز کولویز نه: بنابه لیدی، بهنا شاره زایی، یعنی لیکدانه وه.

کولویز نان: کسیکه نان بده نمبی.

کولویز ووی: کولز، کولویزه، کولویز، کولز، کولویزه. دهر دیکه بگاته ده غلی کاکلی دهنکه کانی ده کاته خو له میشت.

کولویز هوش: هوش سست، کم هوش.

کولویز هوشی: هوش سستی.

کولویز یتی: کولویزی.

کولویزی: کولویز.

کولویزیکه (همو.): کولویزیکه.

کولویزیز: پروانه کولز.

کولویزیکه (باد.): قولین چک.

کولویزیکه (که.): چوله که، کولویزیکه.

کولویزیکه: چوله که.

کولویزیکه (همورا.): کولویزیکه.

کۆډيئەن (باد): پشیلە.

کۆډيئەن: کەکی، (کە)، کەک، (هەورا)، کەکەیی، قێچ، چێچ.

کۆډيئەن (باک): کۆچێنی.

کۆډيئەن: دایە کە بێستان و شینایی دەخوا.

کۆډيئەن (باک): بەبەڵە چاو.

کۆډيئەن: کەوێنە کەوێنە: بێتییە لە پەل پێکەوتنی یەکیک.

کۆډيئەن (هەورا): گۆی، گۆیچە.

کۆډيئەن: هەتێن: مەبەس لە تالووکە پێکەوتنی کەسێکی، کە جێگایەکی بەجی بێت.

کۆډيئەن: کۆرێخا.

کۆډيئەن: کۆرێخا.

کۆډيئەن (دەر): کادان، کادین.

کۆډيئەن: چتی کالی نەگەییشتوو (فە، دەر) کاریلە ساوا، چوو، کیر، قامیشی پیاوان، نەندامی شەرمی نێرینان. (هەکا، باک)، سوود، قازانج، کەلک، کا، بکێر هاتن: بە کارهاتن. (هەکا، باک)، زنجیرە ی کێوان، مەلە کێو، کەو، جەغزی خەر، هێل، خەتی کێشراو لەسەر زەوی یا قاقەز.

کۆډيئەن: چ زو، کۆرێخا.

کۆډيئەن (باد): سینگە نەستورە کانه، کە بۆ تەونی بەکار دەبرێن. داری ناوڕیشمی کێری، کە کەوێکی پێدەلێن، دوو یەزن بێند دەبێ گەلای پەشه و تووکی زەردەو بەری وەک فاسولیا وایە ناخوێ، کەو، (باد)، کێرۆکە، دار کەوێک.

کۆډيئەن (زا): داری درێژی نەگەییشتوو.

کۆډيئەن: مەبەس لە قامچی هۆنراوە، کە لە دەست دەکری.

کۆډيئەن: کەلەکا: کێر کەلەکا.

کۆډيئەن: کیری پەشەوێخ و ناژالە.

کۆډيئەن (باک): کێرەپ، چتیکە چەقۆ بیبێ.

کۆډيئەن: مەبەس لە نافەرەتی کێر خۆر و جۆشە.

کۆډيئەن: چێر، چێرک، (هەورا)، چێرک، جەخار، کیر، کار، کێلە. کێرێ بەرخەنجەرێ دەسکدارە و نانۆشتیتەر.

کۆډيئەن: کێرەکار، کێرەساز.

کۆډيئەن: مەبەس لە مەردومی زۆردارە.

کۆډيئەن: زۆرداری.

کۆډيئەن: شێری مەوێ.

کۆډيئەن (باک): قەلەمبەر، کێرێ گێجە.

کۆډيئەن: کارەکەر.

کۆډيئەن: کێرەکا (نەردە): گیا کەلە.

کۆډيئەن: کێرەکا (مەو): (کۆ)، بێ پێ، گیا کە لە لاسکی تووتنی پەیدا دەبێ، لەناوی دەبا.

کۆډيئەن: چەقۆساز، چەقۆکەر. — ی: چەقۆساز.

کۆډيئەن: کۆرێسان، زۆزان، ساردەسیر، هەورەوار، کۆرێستان. — ی:

کۆرێسانی، ساردەسیری.

کۆډيئەن: کێسێل.

کۆډيئەن: چتیر.

کۆډيئەن (هەو): چۆلە کە.

کۆډيئەن (دەر): کۆخە.

کۆډيئەن: کەو، کۆن، سێپالی شەپس، پەلەس، تاروێ. دەر، پەشمال، تەختە دەر، پارچە دەر. جەلکی تازەداری، بەرگی شین، شەپەن. — لەبەر: پەشپۆش، مەل بە کۆرێن.

کۆډيئەن (کە): کۆنە. (کە) — ی: کۆنەیی.

کۆډيئەن: کۆرێ، کێندەر. — ی: نازاد کۆرێندەرییە؟

کۆډيئەن: کۆرێ، کێندەر، کۆ، کۆگە، چ جێگایەک. کۆرەری، چێرێ.

کۆډيئەن: تەختە کە، بەشیکە لە دارەوار، کۆرێک.

کۆډيئەن: کۆرێ.

کۆډيئەن: لە چە جێگایە کەرە؟

کۆډيئەن: کۆرێستان.

کۆډيئەن: کۆرێستان.

کۆډيئەن (هەورا): کێرێ، پەمەکی.

کۆډيئەن (باک): زاد، زەخیرە، نازۆخە.

کۆډيئەن (باک): فیتوولێدان.

کۆډيئەن (باد): قوول.

کۆډيئەن (باک): فیتوولێدان.

کۆډيئەن (دەر): کۆر.

کۆډيئەن (پایەت): لایەنە قوولە کە جێگایە. (باک) نارد.

کۆډيئەن: کۆرێستان.

کۆډيئەن: کێسەلە یەغلی.

کۆډيئەن (هەورا): گەسک.

کۆډيئەن (باک): پەشودرێزی. — کە: ددان بە جەرگی خۆدەرێ.

کۆډيئەن (کە): کۆخە.

کۆډيئەن (باد): کۆرێن، پەشمال، دەر. (شار) چەکوچی گەورە ی بەرد شکاندنییە، مەر.

کۆډيئەن: تەختە کە لە دەر.

کۆډيئەن: کۆرێ.

کۆډيئەن: کێرێ.

کۆ: چکەس؟ کۆ؟ — ی: چکەس، پەسپارە بۆ دیاری کردنی باری تاکە کەسێک: کێی؟ کۆ بو؟ — دەروا؟ (شەوا) کا.

کۆ: (باک): بارە کەر.

کۆ: (باک): پارچەدارستان یا پەوانی سەوتارە. کۆرێکەرەوی کێر بەرییە.

کۆ: (باد): نەو دارە یە بەنییە پایەلی تەونی دادێن و دەبن.

کټشان: قوم له جغاره دان يا له سبيله و نيرگله. ړاکټشان، خرکاندن، خشانن، ړاکشانن، (باک.) ده قټين، (همورا.) کټشايي. نندازگرتی چت بسنگ و ترازوو. پيراندن و ولاخی نير له هی ميپينه. چت به ترازوو کټشان، قه کټش، سنگانن، (که.) کټشانه. جهورجه فا هلگرتن (قبول)، نازارکټشان، چرووساننده. **کټشان:** خايانن، خاوانن، ودرهنگ خران، کشکانن. **کټشانه:** کټش، به ترازوو کټشان، نندازگرتی چت بسنگ و ترازوو. **کټشانه کردن:** کټشانه. **کټشانهوه:** دوياړه سنگ کردنه. هټانهوه دوواړی چت، ناوړه که يا وولاخه بکشينه. **کټشاندن:** کشانن. **کټشانن (نمرده):** کټشانن. **کټشه:** وشت و مې، گاشه، کټشه کټش، کشاکش، گمې، قه، قه، جهنگ، سمريند، بنار، پيله، گټچل. — کردن: بسزانن، بملش. مالگويزتنهوه. (جا.) گويزتنهوه ده غلی درواړه بسرخمرمان. (همورا.) باربوو. (باک.) دهرکه گچکه کهی نيوده روازيه. پټز، پټل. **کټشه:** کټشنده. **کټشه کټش:** کشاکش، نيخنېخ، قه قه، کشمه کش، همراهرا، بگرويسره، بگروېکټشه، قرته قرت، همراهوړيا، همراه کټشه، چرچه چر، هلا هلا، جرت جرت، کټشه کټش. تټکولیکه، معامله. **کټشمان:** ړاکټشان، گوشين. — دان: نازاردان. **کټشموه:** (همورا.) کټشه، گويزتنهوه چټیک له شوټنيکهوه بسوټنيکی تر. **کټشموه:** کټشه کټش. **کټشموه:** کټشموه. **کټشوران:** ړاکټشان، خرکين، کټش هاتن. **کټشرو:** کشار، سنگاندارو، برانبر، تراز. **کټشک:** نټشک، پاس، (دهر.) هټشک. — کردن: پاس کټشان، (هرو.) باربوو، (باله.) پارازک. **کټشکه:** (که.) هرو، دزه. — چوله که. **کټشکټي:** پاسوانټي، پهماني، نټشکفاني. **کټشکچي:** پهمقان، ديدنهوان، ديدنهوان، ياساوول، ناتور، ناتورقان، (باک.) کټشکفان، پاسوران، پايه، چرخچي، نټشکچي. — دوياړي: دووران. **کټشکردن:** ړاکټشانی چت. **کټشکفان:** (باک.) کټشکچي. **کټشک کردن:** نټشک گرتن. **کټشماکټش:** (نمرده.) کټشماکټش. **کټشمان:** کشان و فراوان بوونی چت، فانيله که — ی دی: ده کشي. **کټشماکټش:** کټشه کټش، دهردهسري، بگرويسره. **کټشنده:** هټرکه له هټنديک چتدا هټيه چتي تر ډاډه کټشي به لای خویدا.

کټرکچي: چه قوساز، کټرکچيکه. **کټرميز:** کرميز، شوټنوار. **کټرنگرک:** (باک.) سوسمار. **کټرکه:** (باد.) کټرات، داری ناريشمی کټرييه تادوو به ژنان بلند دهی و گه لای پشه و گولی زهرده و بهری وده کو فاسوليا وايه و ناخوړی، داری کمزوکي. **کټرووشک:** (خو.) کمروتشک. **کټرووشکه کردن:** پروانه: کمروتشکه کردن. **کټرهاتن:** به کارهاتن. **کټري:** (هوز.) کټلي. (باک.) پټه کټلېابه، قولله. (باک.) مشکمه، مشکمه، مشکمه، (بار.) چيای بمردين. **کټريشک:** (باد.) کمروتشک. **کټرينگرک:** (باد.) باک. — قوم موزکه. **کټز:** ژاندي مشکه. (باد.) زټ. جهوره قالوچه پټکه، گروخلټنکه. **کټزان:** ژاندي مشکه. — دن: ژاندي مشکه. **کټره:** (باد.) قالوچه. **کټره:** گټري. — ی: گټري. **کټز:** کمټکه له کاروکرداريدا هلمشه بی و به خودسري کاربکات. پنجدارټکی سوز و کورته، پنچک. **کټزي:** هلمشه بی و خودسري له کاروباردا. **کټزک:** (زا.) کټز. **کټزم:** تاقدارټکه، که ميټي خرابيته سر. **کټزومه:** (زټ.) بمرچيخ. (زټ.) سينگ يا دارټکی کورته و بهر ميټي دهردي. بنمدارټکی باريک و پهل پرابی، که لاقی وی کموي برينداری دهکات. **کټزين:** لولو پټکه بوټاو بهر زهريدا برابی. **کټزي:** جاپوو. **کټزکه:** (خو.) چوله که، (هرو.) کټزوله، بههمو بالنده که چکوله ده لټن. **کټزوله:** چوله که. **کټس:** (زا.) کس، کيس. (باک.) پسند، خوش و ناسوده. **کټس جه بی:** — ه: پسندنيه. **کټسته:** (باک.) گلټت، کمستک. **کټسک:** (باک.) زيندهوار، (باد.) گسک. **کټسکفان:** (باد.) گسک ليدهر. **کټسين:** (باک.) لوله، بټري. **کټش:** پمشتی تهراني، له — ی مندانیه. سنگ، سنگيني، دهمه قري، تراز، نوره یک له چتي به ترازوو کټشوا: نمه چووار يا پټيچ کټشه. کشان، کټشانه. (همورا.) شده ناريشم، مشکی. وهزي هلمبهست. به: گران، شايانی کشان. مشکی به پټره: نم هميره به کټشه، ړا، بهرشت، ترازوو، شايمن.

کټر

کیش و کیش (نمرده.): کیشمه کیش.

کیشوره: ولات.*

کیشورله (خو.): چوله که.

کیشهان: درتیرورنمه، کشان، لیک کشانومه، کیشمانی چت.

کیشی (باک.): بار.

کیشیاگ (نمرده.): کیشراو.

کیشیان: کیشان.

کیشیای (هورا.): کیشان، کیشین.

کیش (کو.): کیتو، چیا. (هممه.) کیتو، شاخ، کمر، کدیف، خوشی، شادی. — اته: به کدیفی تویی. — دن: شاد و دلنیا کردن. — امن زئی تی: نمره پی باشه. — کرن: خوشربواردن.

کیشار: گیایه که چل چل هلد هستی به کومل سمری همر چلهی گولیکی تۆپ دهرده کات توکن و سپیه نیرتکیشی هدی و ده خوری، (باد.) کیشار. کیش: ناگرپرتن.

کیشه: کمر، کیتو.

کیشووهش (باک.): کدیفه خوش.

کیشروشک (زا.): کمروشک.

کیشزال (زا.): قرژا.

کیشزله (ناک، زاغ، باد.): قرژا.

کیشصار (نمرده.): کیشسار.

کیشسان (نمرده.): کیشسان، کوستان.

کیشش (زا.): چتی ناشکرا و غایان.

کیشکی (باد.): چتی بوگن.

کیشی: کیتی.

کیشله (باد.): کیشله.

کیشیشک: کمروشک.

کیشی (زاغ.): کوپه لۆکه، نامانیتی گلینه یه پۆن یا ههنگوونی تیده کری.

کیشک (فه، هورا.): کیش، (هورا.) کهک. جووره خوارده مهنیه که له هور و هیلکه و شکر و پۆنی پمیدا ده پی و پیک ده خری.

کیشکف: تیرو، داریکی کوستانیه، بو دارتاشی زور جووانه. کیشکو (نمرده.): کیشکف.

کیشل: بلند، بهرز، قیست. — بو نمره: بهرز بو نمره. — کردنمه: بهرز کردنمه. نوخته، تنک، جیگا. — هک خستن: نوخته یهک دانان. دو بهر ده پان و درتیر و قیته کانی لای سهرنگان و پی بینگانی گۆوانه. (که.) تاویری سهرگۆز، له کوردستانیدا کیشلی له بهر ده مرمهری سپی و لوس و بلند دروست ده کرت، که به گمردن نازداران ده لپن گمردن کیشل همر لهوانه بهر هور و پوی. (هورا.) کیشل، میلی پهنکا و پهنکی بهر، (نمرده.) کیشل. کیشله بو پیتوان.

کیشل (هورا.): کیشل.

کیشلن: هلدگیترا نمره ی زهوی به گاسن، زهوی هلدپین، زهوی به گاسن هلدکنندن، خوراندن، (باک.) خورکرن، جووتکردن، کالان.

کیشلن: کالان، بهرگی خمنجر و شیر.

کیشله: کیشلن. (هورا.) کیشله.

کیشله (نمرده.): کیشل، پیتوانه، کمریج.

کیشله و دانی: یاریه کی دوو دهسته ییه همر دهسته ی چاند کس بن، ده پی نمره نده تنکه بهر دی بچروک به قعد دهستیک ناماده بکمن دهسته یه کیان بهر ده کانیان ده چه قینن دهسته کی تر تنکه بهر ده کانی تیده گرن.

کیشلهر: زهوی کیشل.

کیشلهک (باک.): کیشله که، لاتنیشیت.

کیشلهندی (زا.): جوړده استیکی گموره یه بهر ده دوو دهستان ده گیری و دروتنه یی ده کری.

کیشله (باک.): کیشل، کارد.

کیشلدان (زا.): دروومان.

کیشلران: جووت لیکران.

کیشلرو: شویتیکه، که کیشلرابی.

کیشلریگ: کیشلار.

کیشلک: دانه بهر دی سهرشاخ و کیتو. (باک.) پیتستی تنکه له نیر خوری ناوالاندا. (زا.) کیشله که.

کیشلگه: مهرزا، زهوی جووتی، زهویه که دهست بدات بو جووتی، زهوی کیشلار.

کیشلۆ: ژنی فله. کیشلۆ کیشیکه بهرانبهری ۱۰۰۰ گرامیه.

کیشل و پیل (باک.): کیشل و پیل.

کیشلوک (باد.): ژنیکه پسو لمان نعی.

کیشلوون: ناسنیتی زمانه داره له ده رگای سندوق ده دری و به کلیل داده خری.

کیشلی (هورا.): گمه، یاری، گالته، گپ.

کیشلی: بار، مزو، هو، کیش، چیا. (باک.) ده، کات. — کدهن: ده میتی دی.

کیشلۆ: کۆله که ی چارداخی توتن.

کیشم: چرک، زوخوا، نیم، زوخ، زنجاکو، هورای برینان، ناداب، هو، (مامه، باله.) ناداب، زلزله، کیشما، برانگو، هورایکی سپیه لهرین و قوونیران دیت، خویتی گمراوه ی خستی سپی برینانه. (باک.) کم.

کیشمی (باک.): کیشمی، کم و کوپری، قیان، کیشمی.

کیشمینی (باک.): کیشمی.

کیشمو (که.): کیشم، هورا، کیشمی روون.

کیشمی (باک.): کم و کوپری، کویتی، کیشمی، کیشمی.

کیشمینی: کم و کویتی.

کیشمهر: تنینه یه برین به هو کیشمه.

کیشمتر: کیشمتر.

کیشمترین: کیشمترین.

کیشل

کیمجانه: قرژان.

کیمخووا: پارچه ییکی ناسک و نرخداره له چمشنی کری ناوړېشم و نه تلمسی وایه.

کیمخووا: پروانه کیمخووا.

کیمخینه: که په کی ناشی.

کیمهادر: هموادر. — ی: هموادی.

کیمکهلی (باک): بدبخت.

کیمکردن: په یدابوونی کیم لمبرین.

کیم و خوین: گفاند، شړ، شړی.

کیم و کیسی (باد): کم و کورتی، کم و کووپی.

کیمی (باک): کمی، کمهای.

کین: نمون کین و چه کمن؟ نمون نیتیان چیه؟

کینده: کویتندر. — ی: کویتندهری.

کینی (دهر): کانی.

کیو: کوی، کوڅ، (همورا) کو، ماه، (فه) کاو، چیا، کمڅ، کش، کتلی، بمن، کتف، پشتخووار، (فه) کممر، زنجیره ی کیتوان: سه فان.

کیومال: کمډ یا جمره له کیتوکی خوی حشاردابی یا همرجوړه گیان لمبریک له نیتو چیا یاندا بی سمروشوین و گوم بووی دانیشتونانی همسو گونده کانی دهوریهر و نریک تیکرا بوی دهره چن و همسو کون و کملیتی کتیه که یا کتیه کان ده پشکنن تا سواخی ده کمن و ده یدوزنمه.

کیوه: بوکوی، بوکویتندهری، (همورا) کو.

کیوه ست (پوژ): په تیکه وه کوو پیوند و کوته ده کرتیه همر دودوستی گویتدریزانمه.

کیوه لی (که): سه ماکمر و کوچمر و گمپده.

کیوهاره: کوسار، کیتوستان.

کیوسار: شووتی شاخاری.

کیوسان: کویتستان.

کیومال: همره و تیکه به گمل بنیتو کیتواندا له چت یا که سی و ونبو داکمران.

کیووز (باک): گویزی کویتروک، که کاکله کی دهرنیه، (همورا) کوژوو.

کیووز: کمریژ.

کیوستان: کوسار، کیتوهاره، کویتستان. — ی: کویتستانی.

کیووک (بار): (شار) دارکوکه، (کو) دارکوژینه، بالنده یه که.

کیوولکائی (همورا): پیتسیرکه.

کیوی: کوی، (پهوا) سپ، شاخی، کوپله، په مکی، هوژ، کوژی، کووشی، هله، ناکوی، پرویل، جوو، بکوووک و گیانداران ده سته ددا، واژی کوی و مالی. سل، بومردومی سل و سرک ده سته ددا.

کیوی ناگرهژین: کیتی ناوورین، کیتی ناوور و شین، چیا ناگرین، چیا ناوور پرتین.

کیوی ناوور پرتین: پروانه: کیتی ناگر پرتین.

کیویه: سموزایی و دارو دره ختیکه، کله دهشت و کیتواندا پروایی و بدهست نه چه قابی.

کیوا: کام؟، کامه؟، کیوان، کیشک، کیوک. — نه: کامه تا، کیشک؟، کیوک، کامیان.

کیویان: کامیان؟، کامه یان؟.

کی (باک، فه، لو): کی.

کیار: بیستانی کالهک و شووتی و ترژی و خیار و بامیه و باینجان و تماته.

کیارک (باک): گیایه که.

کیسه ی (ژا): ناردن.

کیسته (همورا): نارده منی. — ی (همورا): ناردن.

کیستان: ناردنی یه کیک بکو شویتیک، هناردن، پروانه کردن.

کیال (باک): جحیل، لار، گنج، کال.

کیالی (همورا): گمه، یاری، گالته.

کیانا (همورا): ناردن، هناردن.

کیانان (همورا): ناردراو.

کیانای (همورا): ناردن.

کیانه ی (همورا): ناردن.

کیانن (کمل، زن): ناردن.

کیپ: کپ، خاموش، مات. — بوون: کپ بوون. — کردن: کپ کردن.

(باک) راست، دروست. گوی — بوون: گوی کپ بوون و گیران، پمخ بوون.

کیتله (موک): دیزه یه کی گچکه یه له گلمسوری دروست ده کری بکو چیت و ماست به کارده ری، سیتلوک.

کیخ (باک): شه پولی درتو کشاو، شه پولیکه درتو پاکشاب.

کیر: سیرت، قمیش، قامیشی نیرینان، نه دامی شمری نیرینان.

(بابا، که) کیر، جوو. — ی مندا لان: (باک) چوچ. — ی وولاخ و

مالاتان: شوواپ. (باد) کیردوچه قو.

کیراکی (باک): یه کشمه.

کیراهه: کرتدان.

کیرپه: جووره ده نگیکه له ویک کومتی هیندیک چتموه په یداده بی، کرپه.

کیرپ (باک): کشکهک.

کیره سانه (همو): گمه یه که.

کیره سینه: فسه گورگانه.

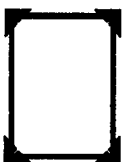
کیره شک (باک): پمراز، چوارچیره.

کیره کیر: کرپه کپ.

کیره ووله: کیری پشمولاخ و ناژالنه.

کیره ی ناسنگه ران (فه): کووره ی ناسنگه ران.

کیرکافر: فارزک.

کیرشک

کیرکه له گ (موک.): کله، (کو.) بڼې پټ، چله گیایه که له پډگی توپتن و هاروی و تماته پدیداهې و ووشکی ده کات و له تپو دهبات. **کیرنج**: (هرو.) پهره کمر، همللاج. **کیریسک** (باک.): پریشکی ناوړی. کیری وولآخ و مالآتان. **کزیڼ** (باک.): هاتنه خوړ، پخوان بونی ناوړنیتړ. **کیز**: کچ، کمښک، دوت، (پوژ). ته. (باک.) گازنده، گریان، قیزه، نالین. **کیزان** (باک.): کپها، کامه یان. **کیزک** (بوټا، باک.): ده لک، (شیر.) کوشک. (باک.) کپها، کامه. **کیزکوک** (بار.): کزی، کیژی، کمکه. **کیزوله**: کچوله. **کیزوکار** (پروا.): کچی عازهب، گوره کچ، بچ کچی گوره و چکوله مش به کار دهریت. **کیزی**: کچی، کیژوک. **کیس**: جیگایه که له لاش که — و بلوق بکات. — ی ددانان: بلوقی پوکه. کیسه. — ی میشکی: کیسکی میژی. **کیسه**: کیسه ی پاره: جانتا، توره که یه که چتی تی بکری. — ی گوره: جوک، توره که. **کیس**: چرچ بون. **کیسه پ**: گیر فانی، دز. — ی: گیر فانی. **کیسه ماکو**: کیسه توتن. **کیسه توتن**: کیسه تماکو، چالمه. **کیسه کیش**: ناتړکه له گه ماویدا به کیسه یه کی تاییه تی خملکی بشورا. **کیسه کیشان**: هینانی کیسه به لاشی مرقید ا بڼ خاوتن کردنه ی له چلک. **کیسه ل**: کووسل، کووسی، کیسو، داعبایه که له چولی ده زی وده کوو په قی نیو ناوی وایه. **کیسه له**: کوتره ی گولای دهر کیسه، نو داره یه، که به ده رکوه قایم کراوه و شمشیره (گوله) ی دهر کیسی تیده خری و گاله دهری. دارک که مازه و لاجامه پیکوه دهنو سیتی. کووسله له میش گوره تره، زیندوارک که وده کوو سنی وایه زیان به ده خل و دان ده گه یمنی وده کوو کیسه لای وایه به لان به قند نیو کیکیه و پتی زور وورده و بالیشی هیده گفی لاناو دهبات. **کیسه له لمل**: مایس له کچی جوان کیلاتیه. **کیسه موز پ** (هروا.): کیسه ی پاره. **کیسه و که ممر**: جوړه که مریه ندیکه چند کیسه یه کی کیسه موزی پتیه به چتی تیده خری. **کیسه هاندرون**: مایس له چاو له دوو بونی یه کیکی بچ چتیک ده لپین فیساره کس کیسه ی بچ هاندرونه، واته چاوی له دوو به تی. **کیسه ک**: کیسه. — ی میژی: کیسه میشکی. — ی نوژی: میزدان. **کیسه کون**: سر هاندانی کیسه له ژیر دداناندا، برتیه له پیشخو اردنوه ی کیسیکیه له قان.

کیسو (باک.): کیسه. **کیس و هس** (باک.): گیایه که. **کیسی ددان**: (هروا.): کیسی دان. **کیش**: (شاه کیش)، شاله کاتی پاونانیدا لاشه تره نجیدا. ناپین، دین. **کیشک** (پروا.): کپها، کامه یان، بچ پرسیاره. **کیشوهر**: وولات، خاک. — ی کوردستان: وولاتی کوردستان. **کیشوهر گیر**: وولاتگر، وولاتگیر. — ی: وولاتگری، وولاتگیری. **کیف**: — ی پاره: کیسه، چرم یکی دوو تویی هلدروواوه همدی چتی تیده خری، بهرگ، خلیف. — ی همدگی: جانتا. چتیکه له قاییش دروسته کړی یا له پارچه کالایه کی نه ستور بچ ده مانچه و تفنگ و نیتر تا له توژیان بیاریزی، سیلاهی. بهرگ خلیف. **کیفاندن** (نهره.): ووشاندن، ووشه کړدن، مار، فیکه کړدن، مار له کاتی شمیردا. **کیفاندن**: کیفاندن. **کیفه** (که.): ووشه و کیفه ی ماری، فیکه ی ماری. فیشال، گوپه. **کیفه کیف**: ووشووشی مار و کیسه. **کیفکون**: هملکفانی چت. **کیفن**: چتی هملکفاری پفل. **کیفوک**: پیفوک، پیشوک. **کیفار** (باد.): کرژی سهری که چهلان. **کیفی** (باد.): گیانداری کیوی. **کیک** (باد.): کروکی. **کیکیک**: (فه.) قوقاندنی که لباب. **کیل**: پتوانه یکه چوار تغه که یه، پتوانه، په، کویج، کویژ، کیل نامانیکه چتی شلی پی ده پتوری. **کیلهرک** (باد.): که نجینه ی ژووری. **کیلته** (باک.): خیز، وورده بهر. **کیلو**: کیسیکه هزار گرامه. **کیلل**: نمنبار، ژووری دانو لته، کیلیتر. **کیم** (هروا.): کیم، هروا. **کیمیم** (باک.): دم، هرهت، کات، گونهر. **کیما**: زانیاریکه باسی دروست کړدن هیندی چت نه کا به لیکنان به لیکنان و جوایف کړدنوه یان، دروست کړدن زیم و زیوه دهرمان. زانستیکی ناسراوه به زمانی فرانسوی شیمی پیده لپین. پیشه ی پاره و دراو دروست کړدن. گیایه که به که ی کرک که وده کوو بسنی گلخه یه سه لکه که ی دوای ووشک کرانوه ی ده کړته توژ بچ برینان زورباشه. **کیما گهر**: دراو دروست کمر، که سیکه سهری له هونهری کیما دهریچی. — ی: پیشه ی پوول و دراو دروست کړدن، سهر له هونهری کیما دهرچون. **کیمایلی**: کیما گهری. **کین**: قین، رق. **کینه**: رق. — دار: پقدار، قیندار. — اری: پقداری.

کینه کیش: کسبیکه کینهی زوری له گمځ مەردوما.

کینه کیشان: رق کیشان له دلا له یەکیک.

کینه دار: قیندار، پقدار.

کیوار: گیایەکی بەرزێ کووستانیه و بهاریه گه‌لای وه‌کوو بی وایه به کوترای ده‌دری به وولایخی به‌رز. جووره جیوه‌یه‌کیشه له‌لا قەدی کیوار پەیدا ده‌بی دوای به‌ریندارکردن و دوای مه‌یینی وه‌ک بنیشته ده‌خوری. کیوون: پیک.

گ

گ: تیپیکسی نایبی کوردیه. هه‌موو، گشت، ته‌وار، به‌لام به‌ته‌نی به‌کارنابری، وه‌کو: گرۆزی، هه‌موو پۆزی. گ: نێره‌ی مانگیه، گاو. جێگه‌یه‌ نه‌گه‌ر به‌دوای ووشانه‌وه‌ بنووسێ، وه‌کو: کارگه، کات، زه‌مان.

گه‌به‌ره: (که.) گاشبه‌ره، به‌ردی گه‌ره.

گه‌به‌نه‌ک: چۆله‌که‌یه‌که.

گه‌سک: (باک.) له‌ویه‌که له‌بن گوویی گای دی.

گه‌بۆر: شین و گریان و هاوار، شیوه‌ن.

گه‌بۆره‌ن: تێبه‌نه‌که‌نه‌ گریان.

گه‌هل: کۆتری کێبیه.

گه‌پیل: (هه‌ورا.) سه‌رو شان و مه‌ل گه‌ره.

گات: (باک.) به‌ش، پارچه، به‌ند.

گاته‌گات: (که.) به‌شل و نا‌پیک و ده‌تیکه‌وتن.

گاتوو: په‌شه‌توو، شامیه‌یه، شاتوو، تووشامی. ته‌فه‌ره‌نی، (هه‌ورا.)

سه‌روه‌ ته‌فی، توو شه‌می، (باک.) تیشه‌می.

گه‌جووت: گاهیه‌ت.

گه‌چال: به‌روه‌یا قۆلگه‌ی زۆر فراوان و کۆر.

گه‌حوول: گایه‌کی زه‌لام و نا‌قۆلا.

گه‌ج: (باک.) گاران.

گه‌سی: گوانی.

گه‌وانه: گاکۆز.

گه‌ده: نێوی چمبیکه له‌ کورده‌ستاندا.

گه‌د: (که.) قۆرتی لاد، قوولگه‌ی لاد.

گه‌لامه: (که.) گۆگه‌م، جووره گیایه‌که.

گه‌دۆشه: به‌ هه‌موو چشه‌نه قابیکی زل ده‌لێن گاهه‌شه. قابیکی قوول و سه‌ر فراوان و بن چکۆله‌ی گه‌ینه‌یه مانگی تیدا ده‌دۆشێت، (باک.) بیدۆش، به‌ردۆش.

گه‌پ: که‌ر. — بوون، به‌زیین. — دان، به‌زانن.

گه‌ر (باک.): گه‌رله. وه‌کوو پاشگریک به‌کار دێت وه‌ک: پۆزگار.

گه‌را (باک.): جووره ته‌فه‌نگیه‌که.

گه‌ران: گاکم، که‌وال، گایه‌ل.

گه‌ره‌ن: به‌وانه، ووشه‌ی (گاره‌گارکردن).

گه‌ره‌گه‌ر: کارکه‌گارک، قازه‌قاز، قرازه‌قرازه، دۆقه‌دۆقی مامریه، که هاتبێته هێلکه. ده‌نگی مریشکیه له ده‌می هێلکه‌که‌ره‌نیدا.

گه‌ره‌گه‌رکردن: گاله‌گالی مه‌ندالی سارا. شه‌ره‌قه، ده‌مه‌قاله.

گه‌ردان: به‌زانن.

گه‌رس (شکا.): هه‌رز، (باک.) گۆله‌په‌غه‌به‌ره.

گه‌ره‌که (که.): گاره.

گه‌ره‌که‌گه‌ره‌ک (که.): گاره‌گار.

گه‌ره‌گه‌ره (که.): به‌ره‌ی په‌ستی.

گه‌ره‌نگ (باک.): په‌نج.

گه‌ره‌نگا (باک.): گیایی.

گه‌روه‌وس (باک.): جۆی کێوی.

گه‌ره‌ینه (باک.): کارینه.

گه‌ره‌هۆک (باک.): ته‌ره‌زی گه‌ره.

گه‌ز: غاز. مه‌زاتیکی ناسراوه به‌مه‌زاتی پێده‌ده‌یه‌نێت. به‌وانه: گه‌ز.

گه‌زنده: گله‌یی.

گه‌زنده‌که‌کردن: گله‌یی کردن.

گه‌زه‌ی په‌ستی: ده‌ره‌گایه‌کی خسته سه‌ره‌شت، واتا خسته‌یه

سه‌رگازی په‌ستی.

گه‌زه‌گاز: (ده‌.) گه‌زه‌گه‌ر، قه‌قه، (خۆ.) گه‌زه‌گه‌ر. هه‌ره‌ره‌را،

بانگه‌بانگ، ده‌نگه‌ده‌نگ، گاله‌گال.

گه‌ز: پارچه‌ی به‌نی و لۆکه‌ی به‌ شوشتن به‌ر جووره سه‌پی

کرده‌نه‌یه: جوی خۆکردی چمه‌ند که‌مه‌یه‌ریک له‌نێو په‌ینی ده‌گرن، دوایه

هه‌نده‌ی ده‌شۆن و به‌ کوته‌ک ده‌یکوتن هه‌تا په‌نگی زه‌ردی شیاکه‌ی به‌ره‌دا

و زۆر سه‌پی ده‌بی.

گه‌زک: گازی به‌مه‌زاتی کێشانه.

گه‌زکه‌ر: جاپچی، بانگه‌که‌ر.

گه‌زکه‌کردن: بانگه‌کردن.

گه‌زگه‌ز: هاوار هاوار.

گه‌زگه‌ر: گه‌زۆک.

گه‌زگه‌رتن: به‌ ده‌دان گه‌رتن.

گه‌زه‌مه‌لوه‌که: گازوله‌که. (خۆ.) چیلکه‌یه‌که وه‌به‌ر فاقه‌ی ده‌دری، که

دانه‌که‌ی خورا به‌ر ده‌بی.

گه‌زن: نه‌ر پارچه‌ ناسنه ده‌سکه‌داریه، که چه‌رمی له‌سه‌ر ته‌خته‌ی په‌ی

ده‌په‌ندری. گله‌یی، شکایه‌ت.

گه‌زنده: گله‌یی، شکایه‌ت، داواکاری.

گه‌زنده‌ر: گله‌یه‌یکار.

گه‌زنده‌لیکنو: گله‌یی لیکنو.

گازندوڪ: گلهيڪار.

گلان: لهده سترگو: گلهي ليڪرار.

گلڙو: هيڙي خورسڪي، هيڙي سروشتي.

گلڙو لڪه: ڌاريڪي دوو لڪه لسمر قبول ڪهيه ڪي داده نريت و ڌاريڪي ڊيڪم لهنيتو دوو لڪه ڪوه به بمرديڪي پان و قبيلت دانراو هلد هسپيرري داني دوو قبول ڪهيه ڊهڪن، ڪه چوله ڪه داني بخوا، ڌاره دوو لڪه ڪه له جتي خوي نموي دهبي و ڌاره ڪه دي ده سرازو و چوله ڪه کان لهنيتو قبول ڪه ڪهيدا ده ميئنسره و بمرده ڪم به پاني بسمر قبول ڪه ڪهيدا ده ڪوي.

گلڙي: دهنگ، بانگ. — ڪرن: بانگ ڪرڻ.

گلڙي پشقي (موڪ.): لسمر سڪ ڀاڪشان.

گاسڪ: ته پلي سمری و تموقی سمری، توفه سمر. ماشه.

گاسڪه: به گوراني دهنگ ليتهواتن. گاسڪه گاسڪ.

گاسڪه گاسڪ: گاسڪه، نوزه نوز.

گاسن: گاناسن، گا و ناسن، گيسن.

گاشه: بمردي زور زل، گابرد، گاشبمرد، ڪه ڦر. تاش، (همورا.) تل.

گاشبمرد: گاشه.

گاشدهم: دم زل.

گاشه: پيشڪه، لانگ.

گاش: ڪات، وهخت.

گاشا: ڪاتيڪي، وهختيڪي.

گاشدي: ده ميڪي دي، ڪاتي تر.

گاش فلهيش (باک.): همزه گم، ناواري.

گاشان (باک.): زا، گاوان.

گاشين: مبعست، نارموزو.

گاشي: نه خوشي گايان.

گاشپان: گاڙي.

گاشور: ڪمرانه، دوا مانگي پاييزي، ڪه ناوي ڪانيوان ڪم دهڪات.

گاشمرد (همورا.): فمره جي، جووره فمره جيڪه تا نه نويان دريڙو قولي ڪوته.

گاشور: قومري، ڪه ڏوڪ، ڪوتره ڪتيله.

گاشي: گاي ڪتوي، (بابا.) فيله گيڙه، گا ڪوفي.

گاشا: هيڙيڪ جار.

گاشل: گاپان.

گاشو: جووره گياهه ڪه گولي شين و جووانه و ڪتيرييه و داني نيتو ڪه لوه ڪاني له جياتي ناليڪي به گا جو تان دهدي. — ي: سمر سمری،

خوري، هيچ و پوچ.

گاشل: گاپان، گايان.

گاشلون: ترميلي رهش وولاخانه.

گاشلو: گياهه ڪه به قعد ڪوليلڪي نيساني دهبي و گولي همورو ڀنگهيه و بوتي خوشه.

گاشي

گانگور: گور فرارانه ڪهيه، ڪه له حدي تيڏا هلد ڪه نري.

گانگوله: گاگولڪي، پويشتي مندالي چڪولهيه لسمر دست و پتيان.

گانگوي: گياهه ڪه، گوي بمراره.

گانگيره: گايجه.

گان: گروگاڙ و قسه ڪرڻي سارا پان. همزن.

گان: بانگ. قوزاخي لوڪه. دي لي ڪرڻ بزمه و قشممرييه. هان:

— دان: هاندان. (موڪ.) جا. همزن.

گانه: له نه اندازه پترڪن، زه هفڪرن. قهر، قهره، همرا و گم ڪم ڪرڻ.

همزن تاله. — ڪرڻ: شڪرڻ، حشر ڪرڻ. مافي تمواو دانه دست.

گانهدان: داخسان.

گانه گان: گاڙه گاڙي، گمگم، همرا همرا، قهره قهره، گاڙه گاڙي، گرگي،

قهره قهر، شير شير.

گانهي دم: ووشي هيچ و پوچي هاندانييه.

گانته: وازي، جفنگ. قشممري، تموزه، تيزه، فشه، ياري، گمه.

— پيڪرڻ: قوماري ڪرڻ.

گاندين: هاندان، بزاوتن، فيندان، بزواندن، جولاڻدن.

گانگالڪ (يغز.): گوراني لاوڪ، هميران.

گانگالي: جووره ڪوليچيه ڪه به پون و هيلڪه ده شيلري و به

تمندووري ده پريڙندي.

گانگولڪ (فد.): گوجان، دارد دست.

گانگولڪه: گوجانيڪه ناڙالي پي ده گيڙه نموه و قهه ڪه له ني دي فش و

بلاوتر و نه ستوره.

گانگولڪه: ڪاليسڪه، عمره بانه.

گانگولڪ (شن.): تا، گيشه.

گانگولڪ: نالاڻدن. — ڪرڻ: به چه قهه قتي نيش ده لين، نالاڻدن نه خوشيه.

گانگولڪ: ناني همزني.

گانگولڪ: بالنده يڪي ناوي رهش له پوي چڪوله تره و نيوجاواني سبييه.

گانگولڪ (باک.): جووره ماسييه ڪي زور گمورهيه.

گانگولڪ (باک.): گمبول، نازا.

گانگولڪي (ڪه.): گاگولڪي مندالان.

گانگولڪ (دزه.): مارپيچ.

گانگولڪ: مادهڪ.

گانگولڪ: خاون و به خيوكاري گاميش.*

گانگولڪ: جووره قالچيه ڪي بالداره و دريڙه و باله ڪاني ڪسڪ يا بزه.

گان: نيوي جو تيووني نير و ميڙانه. — ڪرڻ: جو تيوون، دروستيوون.

ليتهاتن. — ي نارهوا: داوين پيسي.

گانگولڪ: ڪسيڪه زور گان پهرست بيت.

گانگولڪ: داوين پيس. زور گمند و خراب.

گانگولڪ: ناسان ڪرڻ.

گانگولڪ (باک.): گولھ ميلاقه، گولھ سورھ. گولھ نيسان.

گانگولڪي (ڪه.): سمر سمره.

گاو: مېڅې ناسنه دوو يا چلند پارچې شكاړې پي پيكموه دهنرستموه. شهقار، همنگاو. فمردهيك له نيټه پاستيو به دوقاټ كوژاندنموه. (همورا.) كا، كات، دهم، چاخ، لات، جيگايه كي سهخته يا سهكزيه كي باريك له جيگاياني سهختدا.

گاوېن: كاسن.

گاوېشه: ممشكه كي كموره، ممشكه كي گاوې. كاسه كي كموره. هممرو جوړه قاپيكي فراوان و كموره.

گاوېشه دم: (كه.) دهم زل.

گاوېناس: لموېه كي ژير پيسته و له خوارموي گهر دني پيدا دهې.

گاوېار: (كه.) كموتنه سهر تميشتي زورانباز.

گاوې: فله، ديان، (همورا.) بدرا، بونه: هه گه پانموه، سهر كيشي.

گاوېمه جار: (باك.) جوړه تفنگيكي به بمردي كارده كات.

گاوې سهركو: نمو كورده زهرده شتيانه بوون، كه مومو سلمان نمبوون و پاليان وه چي پاندا نا، له دوو ايدا له داخان بونه فله.

گاو و گهرموون: قورباني، پيشبار، پيناو. خوكرده: خو به ختكردن.

گاووليس: (كو.) تيكه لايوت، تيكه لاوي.

گاوې (همورا.): مانگا.

گاه: كات، وهخت.

گاهگهي: هينديك جار.

گاهيت (همورا.): گاجوت.

گاي بڼه: گايه كه له لاي بنموي گيره ده خري. دوو زمان.

گاي سهره: گايه كه له لاي سهرموي گيره ده خري.

گايڼجه: گايته.

گاييلكه: جوړه نيتريكي له نيواني كهر و گا دا پيدا دهې.

گاه: پاشگريكي به دووای همر ورشه كيته بنوسې، شوين و جيگا نيشان دده: جيگه، كارگه، لمشكرگه.

گاهېه (باك.): رايه خيكي له لبادي تووكنه.

گاهېمرو: بنه ننگل.

گاهېه ل: گه لدار. كومايهك دار يا گياه له نيزيك يه كتری به پري پرواين. (همو.) گلوري تري، دهستي بالنده، پؤل. (دزه.) گواله، پهله همور.

گاهېر (باك.): نوي پري، به زور نويي كسيكي دي پرېنموه.

گاهېرگه (لو.): قمبرخه.

گاهېري كوردي (موك.): جوړه گورانيه كي كوردييه.

گاهېول (باك.): كاب، قاب، دهفر.

گاهېسه (باك.): ساليكيه پوژيكي له مانگي (شبات) دا زياد ده كړي و دهبيته (۲۹) و نمو ساله له چووار سالان جاريكه.

گاهې (فه.): كموره، ممرن. گالته، فشه.

گاهېه (دزه.): كسيكه زه لام و قه لافه تيكي پان و بهرني هبييت، سهگي پير.

گاهېه ل (كه.): گه لدار. چلند بنموي يا پنجه گياه كي ليك نيزيكه، كه چر و پري و تيكچر ژاې.

گاهېچاندن (باك.): ليدان، فرېدان.

گاهېرؤكه (پروا، بار، كو، خو): پرېره. گه لاي خپ و وورده و گولي زهرده و تا دوو بستان بلند دهې.

گاهېله (كو، شا، كه.): گياهه كه گولي نال و خپه و ده خوريت، شه قشه قوك، گولوكه، ترشوكه.

گاهچ: گيچ.

گاهجه ل و گوجه ل (همورا.): خوري و هيچ و پوچ.

گاهجران (همورا.): ژاكان، دهق شكان.

گاهجرلو: ژاكاو.

گاهجلان: ژاكان.

گاهجلاندن: ژاكاندن.

گاهجلو: ژاكاو.

گاهچوړ: ناريكي له زهوي گه چدار بيته دهري.

گاهدا: ده روزه كهر. همزار، سوالكهر، بيچاره. — يي: سوالكهر، ده روزه كهر، همزاري، بيچاره يي.

گاهده (جا، زن، همورا.): چيكلدانه، وورگ، بهرگده. (پوژ.)

گاهدگ (باك.): كور. (پوژ.) وورگي نازه ل.

گاهده پيست: قوړ.

گاهدك (باك.): پالاخي گاميشييه.

گاهدگ: وورگ.

گاهر: نه گهر. گهران. گهرده لمو له، گيژه لمو كه.

گاهر: پيچ، خول، سوروبان. — خورادن: خول خورادن، پيچ خورادن، سوروب خورادن. شهر، تمشقه له، — م پي ده فروشي: شهرم پي ده فروشي. فيل. پارچه زهويه كي چكوله يه، كه لاپالي و كفناري خراب بي. گهر پوژ، نالوشدار. جار، كهرت. نيو قهفي خوارايي كنداوييه. گيژه نني ناوي كنداوي. — گرتن: دوره دان.

گاهرا: تودان. — ي ماسي و بوق و نيدي. — نسپي: پشك.

گاهراووپ (كو.): قهره قوپ.

گاهران: بلاو و پخش بوون: دهنك وباس به هممو لايه كيدا ده گهرې: بلاو ده پيتموه. گهرپان، گهرپن. — ي فلهك: چهرخي فلهك. به دوردا — به دوردا سوروبان. — ه پاشموره. — ه دواو: پاشه كشه. لي: — به جيتشتن، وه دوو كموتن. به دوردا: به شويندا گهران.

گاهرانموه: بادانموره، وادانموره، زفران، زفرين. لي: پشيمان بوونموره.

گاهرانن: گيتران، خولاندنموره. چمرخانن. خول پيدان.

گاهراننموه: گيترانموره، نارنموره، زفرانن.

گاهرانگا، گهرانگه: شرتي گهران و سهران.

گاهرانو (باك.): ناوړه، گهرؤك، گهرپده.

گاهرانوك: كارگيري. كفنار. كشان.

گاهراوا: به شوين جتيك يا كسيكدا گهر او. پشيمان، باددهرموه. (پوژ.) گراو، گهر او.

گهر پېنجه: بایه که وهک گهرده لولو له وایه، به لآن کورت تر و نه ستور تره. گیتزه لولو که.

گهره شک: هه لاش. لکه داری پراوه به لق و پزیموه.

گهره ک: کولان. کورچه.

گهره ک: داخواری، پیوستی، نمرک.

گهره که: هه رده بیت، پیوسته.

گهره ک: بیهی (هورا)، و بستن.

گهره ک: ناگهره ک: پیوسته، دهی، گهره که.

گهره کوپره: شمکوتی.

گهره لاوه: بهنویه و بهدوره گورانی گوتن.

گهره و (باک): گرتو. — کردن: گرتو کردن.

گهره و گزگزه: خوپه ی ناویته، دنگ و خوپه ی ناویته.

گهره ک: گمنه گهر چک، گمنه ک.

گهرچی: نه گهرچی، هه چمنه.

گهره: تیز. پاژتکی زور بچموک.

گهره دان (باک): له نمندازه پتر کردن. ووزه ی زیاد.

گهره دهنه: ملوانکه، خنواکه، ملوانه، بهر مور.

گهره دیو: گیتزه، بوران، بهشما.

گهره ده: ناوریسمتیکه ده کرتیه گولنگی پویشی و نیدی.

گهره ده ک: تمدا ره کتیکه لهو کاتهدا ده بیت، که زاوی ده بنه دیوی بوک.

گهره لولو له: گیتزه لولو که، تنموره زنه. شو توزه یه، که وهک مناره بلند دهی و باریکه.

گهره دن: گهر دن.

گهره دهنه: گهر دن بنه. پتگای سهر کتوان.

گهره دهنی: گهر دن بنه.

گهره دوز (سور): خاکه ی په ژیه. کاتیکه، که ناژه لانی نیر و میی کیتیوی تیکل دهن، به تاییه تی دهستی نیری و بزنه کیتیوی.

گهره دن: گهر دن، نه ستو.

گهره دن بنه: ملوانه ی پیوان، له چک، مل پیچ، خنواکه ی ژنان.

گهره دنگه کش: یا خیسو.

گهره دنگه شی: یا خیسو.

گهره دن گرتن: گهر دن گرتن، نه ستو گرتن.*

گهره د خول: گهر ان. گورانی زهمانه.

گهره د کوکول: زه خیره کوکوردنمه. گردو کوک.

گهره د لولو له: گهره لولو له. شو کوکله توزه یه، که با ده سو پوتی.

گهره د وهره (هو): چاندنی ده غله دوای پله. دوا پله و تو چاندن.

گهره د وون: ناسمان، چهرخ، فلهک. (باک). نارهبانه ی گه غم و جو کیتشانه. زهمانه.

گهره دی: هندی، نهختی.

گهردی: هوزیکه له گهرمیتن و له باکووردا هدی.

گهر دیان: لاریو نموه، خواریو نموه.

گهر دیو: خوار.

گهر دیله: پاژ له کیمیا دا.

گهر دیک (باک): گیایی.

گهر ساندن: گموزاندن. به زور و به شپه تیکه و دان و گلاندن.

گهر سین: گموزین.

گهر گهر (باک): بهر ده لآن. خاک یا زهویه که بهر دی زور بی.

گهر گهره (کمل): قه قه زچکه. به کره.

گهر گهره (باک): غه پغه په.

گهر گه لاری: سووره قانک.

گهر گله (باک): گلی نه فتاوییه هه لده کری.

گهر کوکول (باک): ملوانه ی (وولا خانه). قردیله.

گهر گ (باک): ناشیکه برنجی پی لی ده کرتیه.

گهر گاندن (باک): برنج پاک کردنمه به گهرگ. گرکاندن.

گهرم: به تین. — کردن: تاودن.

گهرما: پروانه (گهرمایی).

گهرما ف: گهرمار، کانی گهرم، کراشو.

گهرماو: گهرماث.

گهرماو گهرم: دهست به جی.

گهرمایی: گهرمایی.

گهرمای هملو: تییریز.

گهرمایی: گهرماهی، تار، تین، خارش.

گهرمه ژان: ژانیکه ژن ناوسه، که نیشانه ی ژانیه.

گهرمه ژو (باک): گرمزه، گرمزه دار. — پی: گرمزه داری.

گهرمه ژنه (بابا): گرمزه.

گهرمه سیل: گهرمیتن، وولاتی گهرم.

گهرمه شین: به تاو و به کوژ شین و شپوهن کردن.

گهرمه گهرم: زور گهرم.

گهرمه گور (موک، دزه، هورا): دوا ی مردنی کسیتیکی به سی پوژان هه لوانان یا چتی دیکه یه، که ده بیغه سهرگوران و ده بیغه نموه.

گهرمه گاندن (باک): ووشک کردن.

گهرمه خه (هورا): گمنه خه. گیایی کی شین و شلک بکویتیه سهریک و گهرم دابیت — ی ده کرتیه.

گهرمه خین (باک): ووشکبون.

گهرمه ژوک (باک): گرمزه.

گهرمه گاندن (باک): هاپین، وورد کردن.

گهرمه قنه (زه): گرمزه.

گهرمه شک: گرمزه.

گهرمه ک: کانی گهرم.

گهرم و سارد: ټيکه لکړدنې گهرمې به ساردې.	گهزنده ک: پروانه: (گهزنده).
گهرمک (باک.): شوريانو.	گهزنده (فه.): زيان.
گهرمې: پروانه: گهرميتي.	گهزنده (که.): زهردار.
گهرميان: گهرمين، گهرمسير، وولاتي گهرم.	گهزنده: زهردهی پوژي.
گهرمي پيو: نامراز تکه پهلې گهرمبي پي ده پيورت.	گهزنگي (موک.): جوړه تربيه کي سپي و زور شيرينه و درهنگ پي
گهرميتي: گهرمايي، گهرما.	دهکات و گلووی زل و خړه و دهنگي زوره. جوړه شيرنيا ټيکه.
گهرمين (باک.): مه قملی.	گهزته: ماران گهزته.
گهزنده: گهړوک، گهریده.	گهزتن: گهزکرن، قهپال ليدان، گهستن، گهزين، گازليگرتن. دانوسان.
گهزناس (باک.): پالومان، نازا. — ی: پالومانی، نازایی.	پيدانوسان. به ددان نازاری جتيگايه کي له لمشي کمسي کي دان.
گهزنيزه (پوژي.): لاواز.	گهزن (فه.): گهزتن.
گهزنيسه: لهړ و لاواز، بي توک. گهزنيزه.	گهزنده (هروا.): گهزگهزک. نيوي دتیه کي به له قهراخ هوليری.
گهروانک (باک.): قوتور. پاکت.	گهزنده ک (فه.): خارشتی لمش.
گهروه خړه: مله خړه، دوو شاخه.	گهزو: جوړه شيريني ټيکه. شوکه. نيوي نافره تانه.
گهروک: گهریده، گهرالو، گهرانو.	گهزوک: گهزنده، گازگر.
گهروژل: گهر، گهر.	گهزي (باک.): جوړه پارچه يه کي ناوړيشميه.
گهروگيف: همرشه.	گهزي چار: گهز، گزي چار. دارتکه.
گهروگيچه ل: تشقه له.	گهزيره: جهريره، دوورگه. کولوک شوان. جوړه گولتي کي پايږيه.
گهروو: هموک، قورگ، بين، گموري، خرخرکه، (هروا.) قورقوراکي.	گهزين: گهستن.
گهرهان: گهران.	گهزينک: گزنک، گهزنگ. زهردهی هه تاوی به يانی و نيواران له ده می
گهره: نمر مده يه، که دورويهري چاوی پدهش يان سوړه.	هه لاتن و نارو بونيدا.
گهری: پيويسته، گهرکه.	گهستن: گهزتن.
گهری: گهلی، دژل.	گهسک: پيش، کونيسک، گهزک، گزک، مل کس، مل کسک. —
گهری: گولي، گهریسي.	دان: دامالين، مالشتان. — ليدان: مالين، گزه دان. — لیده: مالشته.
گهريان: پهوت، پزييه. جوړه هه لپه پني ټيکه. (باک.) گهران. فلهک	گهسکسک: گهزگهزک.
لمن ناگهری: بده بختی وازم لي نايمني ت. ژي — واز لي پنهان. لي: —	گهش: تروسکه دار، ناوری: — ناگرتکه باش بايسي. — بونوهی پرو:
وه دوو کوتمن. لي گهران. لهر: — پارانه، لالانه.	کرانه روی پهنکی پرو و شاد و دلخوش بون. — بونوه: بوژانوه. —
گهریده: گهړوک، گهرنده، گهرانو، بگهر. خويړی. گهرتيز. پتال.	کرده: بوژانده.
ناوړه. — يی: پتالی. ناوړه یی.	گهشانهوه: قهگشبون، گهشبونوه.
گهرين: گهران.	گهشه: شادی، خوشي. نشو غا. نيوي کچانه. — کردن: نشو غا کردن.
گهرينه ک: گيايکه هه لده چيت. گهرده لول.	— وه بون: گهشبونوه.
گهز: ناستي کي درتزه هينده باليکيشه، چت و پارچه ی پي ده پيوري.	گهشت: سهيران، گهران. — يار: گهړوک، گهریده.
دارتکه گهزي چار يسي پي ده لين. گهزي چار. جوړه هه لويه که. — کرن:	گهشتي سهرکاوان (فه.): گهرانی سهرکيتو و همدان.
گهزتن.	گهشکه: شاگشکه، دلخوشي. گهشکه، چمژله، (هروا.) خشه. — ی
گهزازه: بي شمري، زمان دريژي، زمان شري. — کيشان: همرشه کردن،	مندالان: فی، خو، تمنها بو مندالان به کارده برديت. فمرمانه کوشي
جنيودان.	کوه.
گهزاه: قسه ی نا پاست.	گهشکه (باک.): تبتانندن، تبتانندن. دلخوشي دانوه، نه ترين.
گهزهر (باک.): گيتره.	گهشي: تروسکه، پهونق، ناسکی و تهړ و پهوشن.
گهزهره کيويه: جوړه گيايکه کيويه.	گهشينهوه: زهرده هاتن.
گهزه ک (باک.): گهړوک، گازگر.	گهف: گش، همرشه، — ليکردن: همرشه ليکردن.
گهزنده (که.): نه کزيا. بيرژ. گهزدهک.	گهغه (هروا.): حبه، وه پني سگ، وه پني سگ له ماندو و پتيدا.
	گهغه گهف: حبه حبه.

کمز

- گهفلن** (جذہ): پۆل، کۆمەڵە.
- گهفلگیر** (باک): کەرگیر.
- گهفلین**: هەر شە، هەر شووگۆر شە. ترساندن.
- گهفل**: گەش و گوێ، هەر شە.
- گهفلزقن** (باک): گەوزاندن.
- گهفلال** (کە): کاروانی زل و گەورە.
- گهفلزک** (باک): زەوی خیزدار، خیزمال.
- گهفلزە** (باک): گەفۆز، خیزمال.
- گهفلاندی** (باک): گەوزێندار.
- گهفلین** (باک): گەوزین.
- گهفل و گۆز**: گەش، هەر شە.
- گهفلین**: وەرپێنی سەگ.
- گهفل** (هەر): پاریدە. — کردن: پاریدەدان، زۆر، کۆمەڵ. نیشاندی کۆیە، کە دەکۆمێتە کۆتایی ووشووە: براگەل، برایان، کۆردگەل: کۆردان، کۆردەکان. — پەل، — یەت.
- گهفل**: کیر و گۆن. نێو: — گەل و گۆن. نێوانی دوو پانان. چلۆیە کە لە هاوناندا بۆ خواردنی مالاخان بۆ زستانی نامادەیه. لەگەل، پال، پێتکە، بەیەکە.
- گهفل**: پەلک، ولک، بێن، ولک، پەل، پەلکی جغارە. — ی دار و گیا.
- گهفلج** (باک): بەدکار، زیانەر، نازارەر، زیانکار. — ی: بەدکاری، بەدکرداری، زیانەری، نازارەری، زیانکاری.
- گهفلجە**: ملوانەیه بۆ جوانی لە ملی گۆتلیک و جوانوو نیدی دەکەن، قەردێلە.
- گهفلدار**: پەلکدار، پەلدار.
- گهفلار**: پەو (نێ پشیلە و نێ وەک و ی).
- گهفلپازان**: تشرینی یەکم، پاییز، باپێزان، چرپا پێشی، ساوەر، خەزەلوەر، مانگی نێو پەستی پاییزێه.
- گهفلار** (هەر): هەلۆرچە.
- گهفلارە**: (شا) گەفلارە، بەرموورێکی تێکەڵاوە لە مووروو و گووێزو مازوو و جگ و گەلوان بە لانکیدا دەکرێت لە پازاندنی لانکیدا خەخەری لێ دێت، کە نەو خەخەری لە لایەکە مەندالسی ژیر دەکاتەو، لە لایەکیشەو مەندالە کە بۆ خوشی بە دەست لەبەر موورە کەو دان وەخت پادەبۆتێ.
- گهفلاس** (هەر): گەفلواز.
- گهفلکونک**: کوتکی جل شووشتن.
- گهفلان**: دەرەند، چۆم، پروبار.
- گهفلانە**: نامادە، نێتێکی دووستیون، گالانە. — کردن: تەواوکردن، نامادەکردن.
- گهفلان**: تیرەیه کە لە جاف.
- گهفلان**: پەلکەمێو.
- گهفلارین**: هەلۆرینی گەفل. گەفلپازان.
- گهفلانگەل**: فش، فش پۆشتن، شل پۆشتن. لاق لێکدان.
- گهفل**: تیرەباران. میوگەنان، سەریسانگ، تیرمە، نێوی مانگی نێو پەستی هاونییه. نێوی کچانە. گوولوتێز. نەستێرەیه کە لە نێو پەستی هاوناندا پەیدا دەبێ، کە لەو بەولاشووە دەست بە فیتک بون دەکات. (هەر). گیشەیه گەفلیه، کە گۆلی باقەیه کی بکۆمێتە دەرەوەر هیچ باقەیه کە نەکوێتە ژوورەو.
- گهفلە** (کە): مێگەل، کۆمەڵێک ئاژان. لەولای هیرتە نێو کە دەدری تا هیرتە کە نەجوولی. (مۆک). پەلە دارێکە لە سەریکی شمشیرە جوتی دەدری، تا شمشیرە کە لە دەندە و باسکیشی جوتی نەیتە دەدر. پەل. خەپە، بەروولە، کرمە، هەپە، شیلەپ، بەروانکە، دارخەنە.
- گهفلەخان** (هەر): کۆز. هۆلی مەر. (کەل). دیوێکە پەرس لە سەرسەری و بێ شێواز. (کە)، پۆز. تەوبە.
- گهفلەخووی**: خاوەند مێگەل.
- گهفلەسوک** (کە): ناریک پۆشتن و لاق لێکدان.
- گهفلشک** (کۆ): هەژگ و وێژان، هەژگ و هەژان، لکەداری پراو، کە گەلا و لک و بۆی پێوێ، (شا). هەژ.
- گهفلە** (فە): گەلێک.
- گهفلەکان** (باد): زۆزان.
- گهفلەکۆمە**: (دەر). چەند خەمێک بە گەل بە گۆز یە کێکیدا بچن، گەلە کۆمەکی.
- گهفلەشە** (باک): کێشە کێش.
- گهفلەنەو** (باک): چەلانی دار دا کوتان.
- گهفلەوان** (کە): شوان.
- گهفلەوگەلە** (کە): هاوگەلە کردن. دوو شوان بەرغ دەکەنە لای پانی یە کتری.
- گهفلەوگە**: هەفۆک، پستە، تە، گەردە.
- گهفلەخ**: هۆزێکی کۆردە.
- گهفلت** (باک): جوورە فەرشیە.
- گهفلەو**: گۆل، گەوج.
- گهفلن**: کێشە کێش.
- گهفلۆک** (باک): کێشە پەرست، شەپانی، شەرفۆش.
- گهفلنن** (باک): درو نەرم کردن. کوتان، هەلۆراندن.
- گهفلنچاندن** (باک): هەلۆراندن، وورد کردن.
- گهفلن**: کوتان، هەلۆرین. ووردکراو.
- گهفلچی**: گەچراو، چرچ، سیس.
- گهفلچین** (باک): هەلۆرین، ووردبۆن، سیس بۆن و گەچران. لە خووین و خوێ وەردان.
- گهفلەزوو**: گەزۆ و گەلای تێکەڵا.
- گهفلەل**: کۆمەڵ کۆمەڵ.
- گهفل** (باک): نایا، ناخۆ، داخرا. چەند کەسیکی پێ بانگ دەکری. هۆرا، فلانی، کابراینە، گەلان، گەلینە.

گه‌لوازه (موک.): پسته‌ی موور و چگ و مازوو، مووروی شینه وه‌کوو
ژه‌که به لانتکی مندالاندا ده‌کری، گه‌لازه، گه‌لاس.

گه‌لور (زا.): خوتپی، بی‌دهسته‌لات، گیتل و حۆل، پیایو نازیره‌ک و
تمبیل و خوتپی.

گه‌لوو: گه‌روو، گۆلی، سهره‌ی نیتوانی دوو چیا یا مله یا ته‌پۆل‌کانه‌که
دوو دیوی لیتوه دیاری.

گه‌لوو (هه‌ورا.): خرتکی تنگ و قول‌که له هه‌وراز بیتنه خواره‌وه.

گه‌لووان: گلووان، (شار.) گلیر، گولنه، گولیر، گزگل، گولسان.
یه‌کیتکه له به‌ره‌کانی دار مازوو.

گه‌لوگون: گئل، کیر و گون.

گه‌لوویی (که.): گه‌روو.

گه‌لی: گه‌لیک، زۆر، نیتجگار، زۆرزۆر.

گه‌لیز (باک.): چمندین، فره.

گه‌لی: گه‌روو، تنگه، وه‌کوو گه‌لی عدلی به‌گ.

گه‌لیک جار: زۆرجار، (باک.) په‌ریجار.

گه‌م: لغار.

گه‌مار (باک.): پیس، زیل.

گه‌مار‌گه: زیل‌خانه.

گه‌مارۆ: هیرش، په‌لامار. ده‌ره‌دان، چوارلا‌گرتن. — دان: ده‌ره‌دان،
نابلوقدان، — ی زه‌ریایی: نابلوقه‌ی زه‌ریایی.

گه‌ماری (باک.): چلکن، پیس‌کۆژ.

گه‌مال (جا.): سه‌گ، گۆل‌سه‌گ.

گه‌مه: یاری، وازی. — کردن: له‌یستن. — چکۆله: له‌یستۆک. —
که‌ر: لیزه‌ر. — پتکردن: له‌یزاندن. گه‌پ، قشه، قه‌شمه‌ری، تموزه، تیز،
حنه‌ق. تهرانه. — چی: گالت‌چی.

گه‌مبۆل (هه‌ر.): بزنیکی ره‌شه‌توکه‌که‌ی زۆره و له‌ ئی مه‌ره‌زی کورت‌تره
و بزهره‌شمالی ده‌ست ده‌دات. گۆل‌سه‌گ، گه‌مبۆز، سه‌گی زۆرزل.

گه‌مه‌گ: شوتنی گمه و رابواردن.

گه‌مه‌راندن (باک.): جوی کردنه‌وه. به‌وانه: (که‌مه‌ر).

گه‌مه‌په (شا، سنه.): که‌مه‌ری تمویلان.

گه‌مه‌رین (باک.): جوی به‌ونه‌وه.

گه‌مه‌زه: گیتل، حۆل.

گه‌مه‌زاندن (باک.): به‌ مستی کوتان.

گه‌مشۆ (باد، زا، نه‌ه.): گیتل، حۆل.

گه‌مشین (باک.): کوتران.

گه‌مۆز (که.): خوتپی، سهره‌سری.

گه‌مۆل (هه‌ر.): بزنیکی ره‌شه‌توکه‌که‌ی زۆر و له‌ ئی مه‌ره‌زی کورت‌تره
بزه‌شمال ده‌ست ده‌دات. قاپ، ده‌فر.

گه‌می: که‌شتی، گمی. جلمی: سوکان. — وان: که‌شتیوان.

گه‌ن: بۆگن، خراپ، به‌د، گه‌ند. کورت‌بالا. — بوون: هیتسان.

گه‌ناو: ناوی بۆگنی وه‌ستاو، گه‌ن‌کاو.

گه‌نان (که.): بۆگن بوون. — دن: بۆگنه‌کردن، خراپ‌کردن.

گه‌نه: گه‌نه‌ی وولاخان. ده‌عبایه‌کی ناوساره له قه‌نمو گه‌ره‌تره پتر به
ره‌شه وولاخانه‌وه ده‌نووسی.

گه‌نه‌دار (بل.): داریکه وه‌کوو عه‌ره‌ری وایه، بۆ شمشال و بلوتر ده‌بی
نیتی کلۆره.

گه‌نه‌مۆ (کر.): به‌وانه: گه‌نه‌ده.

گه‌نه‌ک: گه‌ره‌چک.

گه‌نه‌که‌واله: جووره گه‌نه‌یه‌که به‌هه‌ر که‌ستی‌که‌وه به‌دات، تووشی
ناساخیتی درێژی ده‌کات.

گه‌نه‌گه‌ره‌چک: گه‌ره‌چک.

گه‌نه‌گه‌نه: تاپ، ده‌ره‌مانی نۆیه‌تییه، نۆیه‌تی‌پر.

گه‌نه‌مه (بل.): پنجه گیایه‌کی کتیرییه وه‌کوو گه‌فی وایه و هیتنه‌ی ویش
بلند ده‌بی، به‌لان گۆله‌که‌ی وه‌نی جۆی ده‌چی. گیایه‌که ده‌درویتسه‌وه له

زستانیدا ده‌دری به‌ مال‌تان.

گه‌نج: خه‌زینه، گه‌نجینه، هه‌ره‌کار، لاو، تۆلان، جحیل. قه‌فی
قامیشی.

گه‌ن‌جانه: لاوانه، هه‌ره‌کارانه.

گه‌ن‌جاییه‌تی: گه‌نجیتی، جحیلاتی، تۆلازی، لاوانی.

گه‌ن‌جابه: گه‌مه‌پتکردن.

گه‌ن‌جدار: گه‌نجینه‌وان، گه‌نجوور، گه‌نجینه‌دار.

گه‌نجینه: خه‌زینه، گه‌نج. شانشینی، خه‌لووتی، ژووریتیکی به‌چوو که له‌نیتو
یه‌کی گه‌ره‌دا. — دان: گه‌نجینه‌دار.

گه‌ند: گن، بۆگن.

گه‌نده‌زه (کرما، بابا.): بۆگن، گه‌نه‌وه، خوار، په‌زیل، خراپ، به‌د،
گه‌نه. گیای ژاکاو و شیلراو و گنجار. — کردن: خراپه‌کردن. — خۆر:

پیس‌کۆژ، چه‌په‌ل خۆر. — موو.

گه‌نده‌ل: داری په‌زیو و کرمن و کلۆله.

گه‌نده‌موو: وورده‌ی تووک و په‌رانه.

گه‌نده‌خه (باد.): گرمه‌خه، گن‌خار.

گه‌نده‌مه (موک.): تریه‌کی ره‌شی گلموی خه‌ و هیتنه‌ی مازوو‌یه‌که
ده‌نکی هه‌یه.

گه‌ندو‌گۆو: گه‌نو‌گۆو.

گه‌ندی: پیسی، پیس‌کیری. خراپه‌کاری.

گه‌ندی هه‌په‌روون: تیک‌چوونی چیک‌لدا‌نه.

گه‌ندکو: گن‌او، ناوی بۆگنی وه‌ستاو.

گه‌نگاز (باک.): ناسان. — ی: ناسانی.

گه‌نگه‌ره: قه‌ره‌بالغ و هه‌را.

گه‌نم: دان‌پۆله‌یه‌کی ده‌نک وورده و ده‌کرت به‌ نان. — پاک‌کردن:
(هه‌را.) گه‌نم پاک‌کرده‌ی. — دابیژتن: (ده‌ر.) گیه‌کردن. — لی‌کردن:

هه‌پن. — ه شامی: گۆله‌په‌تله‌مه‌به‌ره. — ه کوتاو: گه‌فه‌قوت، دان‌ه‌قوت.

ه — زه‌رده: جووره گه‌فیتی‌که. — ه حۆله: حۆله‌په‌زایی، جووره گه‌فیتی‌که.

(باک.) — ی: په‌نکی به‌رووی، به‌روو په‌نک. — ی: په‌نکی که‌نم، که‌نم
په‌نک.

گهیشتن: گهیشتن، (فه) پهسین، پیک: گهیشتنهیک، پیکموت.
 گها، گهان، گهشتن، گهاشتن، گهای، گهین، گهیشتن، لیکهتن، پی:
 ویراگهیشتن، — گه: شوتنی گهیشتن.
گهیه (لو): چیکلدانه، وورگ.
گهیشتو: گهیشتی، بۆمیوه و چتی تر، به قوناع گهیشتو، گهی.
گهیکر: گهیکیر، خلم، خهفت.
گهیکرتن: خلم خواردن، زمان گیران.
گهینهبهره: گهیشتن، گهین.
گهیک: بهوانه، ووشی گهیشتو.
گهین: گهیشتن، پهسین، گهیشتنی میوه، (همورا)، یاوای.
گهیبو: گهیشتو.
گپ (همورا): گوپ، پوومنت، — بون: مت بون.
گهن: کسپیکه خپلانه و قهلموی خپن.
گتا: قایم، قیت، زق، چاوکراوه.
گجگ: (ش)، پق، پک.
گجگجاندن (شن): پراوشاندن، تکاندن.
گجوور: همسو جور.
گجوله (خو): گوجیله سهگ، توتکه سهگ، توتک.
گجی (همورا): کراس، ناخوړان، تالان و بړ.
گچه (که): بۆ لیخوړینی پشه وولاخان بهکاردهبری. وجهه.
گچکه: بچووک، — تر: بچووکتر، چکولنه، توروک، تیزک، ووردهله،
 وورد، بچکولنه، بیچکه، — یی: بچووی.
گچکوک: چکولنه.
گخ (کز): کخ، (موک)، قخ، — ه: کخه، قخه، بۆ ناگادار کردنموی
 منداآته و بهرزاراوهی منداآن دهکومیت.
گده: وشیه که بۆ بانگکردنی بزنان بهکار دیت.
گدرانه (باک): بهرازی کتوی.
گدی: بۆ بانگکردنی بزنان بهکاردهبریت، پهزیل، پی سمر و پی، — کرن:
 رافه کرن، — پی (باد)، پږله، بۆ شکاندنمویه بهکاردهبریت.
گدی (فه): دهروزه، (باد)، بۆ بانگکردنی کسپیک بهکاردهبریت، —
 کار (فه): دهروزه کار، سوالکار.
گد: سهگ یا وولاخ و چتیک یگری، گیرنده، زهر، زور، گموره، مزین،
 درشت، قهلمو، تهپه، گرد، (باک)، به پمروش، کز، کمز، گونسر، —
 زستان: وهزی زستان.
گد: دهمره، کمنار، — گرتن: دهمره گرتن، — ی ناوری: هلاوی ناگری، —
 گرتن: سوتان، ناستورایی، تاشمنه، ددانی: کسپیکه ددانی دریژو
 گپ و دیارپی، دهنکی: نالیبگویشک، — ا: گموره، زل، تهپولکه.
 (همورا)، گمرا.
گراو (باک)، باد، همرا، (شبو)، چیشتن.
گراف (باک): دورگه، گرمو، — ه: دورگه.
گراگر (باک): گپه گپ، گشتی، به همسو بۆ چوونیک.

گراو (باک): گران.

گران (باک): سنگین، لسمره خو، قورس، کیشدار، دژوار، سخت،
 توش، بهنرخ، نرخدار، بهادار، — لیپان: له دلگران هاتن، گوزها تن.
 — ایی: قورسایی، سنگ، بهنرخ، نرخدار، گران بهما، — باری: باری
 گران، نرخدار، — باوه دی: باوه گرانی، — جان: گرانفروش، — جانی:
 گرانفروشی، — ه پوو: به نابوو، به شمرم، به حهیا، — کار: (که)، نمر
 وولاخ یا نازالهیه، که به حال چوقوی بگاتی، — کیش: به بهما، به نرخ، —
 میتد: نمر کسهیه، که لسمرخ هلدستته سمری، گرانی، سنگین و
 گرانی، سهارای، لسمرخوپی، — ی: قاتی، نهماتی، گرانی که چ دهست
 نهکومیت، (باک)، جووره هلهپه پینیکه.
گراو: تاوی گمرما، سختی گمرما و گمری، (همورا)، داگیرسان،
 سوتان، گرگرتن، — ه: کیش، سنگین.
گراولتا: تیفو.
گراولتی: گرانه تا.
گراولخمو: دهر دیکه له گرانه خمو پیدای دهی.
گراو: چیشتن، گیراو، باندی، حزلتیکر، دلدار، سوداسمر، دلکته،
 تبدال، — انه: دلدارانه.
گراو: گمراو، ناوی گمرم و سوتر، ناوی کازایی، — ی: حزلتیکردن.
گروه (باک): گری، (همورا)، خوهی ناوی.
گرپ: پای زور گمرم، تین و هالار، (بابا)، زریان، — کویری:
 نه خوشی کی چاوانه نیکجار ناوده کات و ده خوریت، — گر: قپه قپیر،
 گپه گپ، — گره: (باد)، بهرپ، (موک)، — مهلا: ناوړچکه منداآن.
گرهوه: ممرج، نمرز، گریو، گریو، — ای: (همورا)، گریان، — هی:
 (همورا)، گریان، — هره: خشتهک، پارچدی بنهنگله چ له کراس و چ له
 کوا، (موک)، گپول.
گرپوونمویه (که): دان گری سهگ.
گرپه: گره، دهنکی ناوری، گر، پلیسه، — گرپ: گره گره، لرفه لرف.
گرتهک: شمچه، شخارته، (خو)، باوه له.
گرته کوویا: برینیک پیسه وهی تیروای دهچی (سهره تان).
گرتهی (همورا): گرتن.
گرتهپهره (همورا): داگرتن.
گرتهی مهر: بهرموور.
گرتهی وهر (همورا): گرته پیش.
گرتک (که): پلهی کوشتن.
گرتن: کرن، گیران، لی: په خنه گرتن، وهر گرتن، خو: خرچاندن، به
 دزی گووی له قسهی خه لک گرتن، لی: هوه: وهر گرتنی نه خوشی.
 وستان له یارمه تی دان، — بهر: پویشتن بهرمو، ... — هپیش: نیاز،
 مبعست، — سمر: سمر گرتنمویه، دیتنمویه چتی دزراو، — همل: په میان
 دان، — هسار: گسارو دان، — هوه: دهرمان، — دو باره گرتنمویه
 بهر لاکراو.
گرتوو: باندی، گیراو، گرتی، زیندانی، — خانه: بهندپخانه،
 گرتیخانه.

گرځ: گرځ. — ه: وورشه، ترووسکه، پووناکي. — ه: گرتن: ترووسکه ترووسکی ناستیران، جریوه جریو، وورشه وورش، پووناکي.

گرځه: گرځه، کلپه، دهنگیتکی ناورییه. — گرت: گرځه گرځ، کلپه کلپ.

گرځلت: زک گریان، هلمز ندرکونی خوراک. — ار: دوچار، توش هاتو، توش بو، پابند. — ی: پابندی.

گرځک: کهسیتکه یا چتیکه زور بگری. دهر دتکی وولاخانه. خارشت. به همسو چتیکي خي دهلین وهکوو ننگوتک بی. گرد، تپولکه، سپارده. جینگه ی پیگه یشتن، — که. گرکه. تلته و خلتی پونی. به سپیکردنی برنجیش دهلین، که به گرگ سپی بکری.

گرکافنن (باک): پاککردنوهی دهغل و برنج له تیکولکه ی. گرکاندن.

گرککه (مرک): خرچان، خرجه، خرچکه، زک، گزوک، کاله کی دهگیشتهو. (باد.) ژان و نازاری حیوانانه، که خویشی گوشتیان برنمدی دهان کوژی. (خو.) خارشت. — زهری: زهری بی گیا و پروت.

گرکین (باک): پاککردنوهی دهغل و دانی له گرگران.

گرکر (باک): کهرانهوه، چمرخانهوه. له — کران: کرکین. — ه: گرنک، سرنج پاکیش. — زک: عمره بانه، نارهبانه. — انی: (هسو.) گمیده کی مندا لانه.

گرکړ (کف): کهمرک. ناش یا دهستاری داره چه لټوکی پی لی دهکری. کره. — کردن: گرک کرن، برنج سپی کردن. غمغهمی سمر چالاره. (هسو.) داریکه سمری همدوک شهغه کان پیگهوه دهنوسین و دهکویت سمر پشتی وولاخان. نارماز.

گرکفن (که): کولینه، کورتیالآ. مرزی لاواز و نابوت و گچکه.

گرمافنن: دهنگی بهر زلیهاتن. دهنگی پروخانی خانوو و چیا و نیتر. گرمه هاتنی توب و تفنگ.

گرمه: دهنگی گموره، لرمه، گرم، بلیچ، گولته. — ی توب: لرمه ی توب. — گرم: گرمی گموری بدمویه کدا هاتو. گولته گولته.

گرمهرو: سق، ناستورایی، یغان، گزره.

گرمهرو: (هسو.) (باک.) گرمهرو، (بابا.) گرمهرو، (دهر.) گرمشت، (زمن.) گهمشته، گرمهرو، گرمهرو، گرمهرو. — دار: گرمهرو.

گرمهرو: گرمهرو له قور دروست دهکن به قزچه قانیه کی تاییه تی، که کوانه و ژنی پی داوژن.

گرمهرو: گرمهرو، گرمهرو، گرمهرو، چتیکه خي و چکولیت.

گرمهرو: گرمهرو.

گرم و هور: گرمه گرم و دهنگی زور.

گرنج (هسو.): گنج، گرځ، لوجی رو، کرنی کرنی. گرځی پرچی ژنان. دانه ی پشی نیو برنجیه. — اوی: لوجی، گنججای. — گرنج: گرځ، لوج لوج، گنج گنج. — گرنججای: گنج گنججای.

گرنک: بایخ، برکته، گرگه، پیشم. — ی: بایمخاری، پیشمی. به — زانین: به هغد زانین.

گرځو: بهر، دهسته، کومل. شیرینج. — که (خو.): پیری له ناسپنگی گموره تره و بلند نابی. (پژ.) — که: ناسپون. — فک: گلته ی بهن یا دهنو و نییدی. — قمر: خي.

گرتی: بندی، گیراو.

گرتیخانه: بندیخانه، گرتوخانه.

گرتینهک (باک): پسروله ی پاره دان.

گرجوو: گورچو، گورچک. به نهختیک خواروهی بن هنگل دهلین له لمشی مرزبان.

گرځو: زورک، سوورخو.

گرځوارین: کهران، خولانهوه، سووړانهوه، خولان.

گرد: گر، خي، کو، تپه، تپلاک، — بوونهوه: کوپونهوه. — کردنوه: کوپمکردن. — موله: گرموله. — زک: تپولکه.

گرداف (باک): گیزه لوه، بدبهختی، بهلا، گیزاو، پروشه.

گردان: کهران، ناروتیهردان. (دزه.) دهست بهسرداگرتن، زهوترکدن.

گرداو: گمرداو، گیزاو، گیزه، گیزهنگه. بهلا، بدبهختی.

گردوه: برنجی گرده، (که.) نانیکه ناشوان دهیکات، خهپله. — با: (فه.) گمردلول. — ناو: (فه.) گیزاو ناری. — بر: جووره مشاریکی قبول و بان و بهمیزه، جووره بهنوهیه که لستیه قدم دا دهپرتیه وهکوو شوونی و کالک، که له لای خي بهپرتیه. — کان: (جا.) دهر. — گویتز. — لوبک (دهر.): تپولکه. — له: (هسو.) گردهلی، گرځ. — نشین: دهسکورت، پهریشان، بیکار. — نشینی: بیکاری. — هواری: مالداري، گردوکو، کومه لایه تی.

گردوهیونهوه: پروانه: گردوهیونهوه.

گردک: بهر پله گوشانه دهلین، که دهخرتیه نیو دیزه و مه نجله ی و له جنجکی گموره تره. (باک.) قه لوبایی، بهلکه.

گردوکو: مالداري، گمرد و کوژ. — کردن: وهرگرتن.

گردوکی: جووره دروومانیکه.

گردی: خي. کزکراوهی. گشتی، تلواری.

گردیل: خي، کو. — ی پژوی: گوی خو.

گردینک: (باد.) پمت.

گورز (باک): دیواری، دیوودار. — ه: همزه، بیغمی، توپه هات. — یه تی: بی فمپی. — ک: (باک.) وورگن، زک زل. — یتی: (که.) بی فمپی، پیسی، پستی. — یک: (باک.) جووره سیریکه.

گورژ: مژ، گفن، کرځ، گرش، گرنج. داریکي ناستوره به چمشنی دو له بیناگردن دهکاردهبردیت. ژاکاو. — اندن: شلوئی کردن، شله قانندن، تیکه و ردان. — بوونهوه: دووباره نیچاو تیکه چوونهوه. با خواردنی پیس. — ه: لهچمپی، پژدی، بهرچاو تنگی. نرمی. — ی چاره ترشی، مونی. — ژین: شلوئی بوون، شله قان. — هوه: پیکهین، گمشینهوه، زهرده خنه، زهرده، لیوخنه.

گورژک: گیاهیه که نیوگم پتر بلنده و تاله و دهکرتیه گمک، تنهها بز مالینهوه ی قهراخ خرماتان بهکاردهبری. گورژک.

گرس (باک): کز. — ان: مهبینی ماست و نییدی. خو گرتنی شه تل و نمانه. — انن: هملگیرسان.

گرسفندن (که): ناورگرتن، داگیرسان، گلپه کردن.

گرسپاک (که): گرساو، گیرسار.

گروان: گوروان.

گرواندن: پیستی ناژال یا وولآخی به ممشکه دهرهشتان.

گرواندن، پیستی داری به فیچقه به لولوه دهرهشتان. زور دست له برینان دان.

گروده: گزولی بمرگان.

گروهش: چمق و تمش.

گروهگان: وورته وورتنی مندان.

گروهفر: کروف، خۆبه گموره پیشاندان.

گروهفر (باد): خ، گرد.

گروپول: سهگی گردی و گه پیده. پارچیده کی کچکیده لبین همنگی.

ده کزیتومه. گرده لی. چاپخه، خشتک، گرهوهر. گرده له، گلوه، گلوز.

گرواز (خۆ): سوپانهوه، چهرخ خواردن له توپیندا، چهرخان.

گروو: (کۆ). بیانگه. (هسو). وپک، (خۆ). بناره. (کۆ). (هوا).

دینه گه، (هسو). دهرناگه. — گرتن: پک گرتنی مندان. — یی:

نه خۆشی پیستی.

گرووتن: پروانه: گورون.

گرووز: درشت، نالبار، ناهموار.

گرووزه (هوا): زنده گزشتی بن برینان.

گروون: به ممشکه دهرهشتان.

گرووی: ناوآوی، خویه کهدار، هاوآسپرو. پروخوژک. گروو، گرو،

گوروو، گهر بومر و وولآخ و ناژال. خویش دار، خوریکای. — یی:

گهری، خویش، خارشت، کرک.

گروهویر (پژژ): گهمو، بگهر، خویری.

گزی: گریان.

گزی (پژژ): پروانه: گهر.

گزی: خمریوک، قویک، سو، قمرقن. قورت، نه گهر، ته گهر، ته گهره،

په تهر. — دان: بهستنهوه. (باک). — بوونهوه: کمو تنه خوار. — کردنهوه:

زهه فکرین دهر. لی. — دان: بهستان. — قولفه: گزی به قولفه. — پوچکه:

گری کوزیه، گری کوزیه. — چوو: گریچک. — دراو: خمریوک. — گری:

قهقهه.

گریان: گرین، کپروزانموه، فیکه، کاره کار، کالین، گری، گیرستن.

گریاندن: به گریان هشتان.

گریای (هسو): کولان.

گریتی: کوله که.

گریچک: گه، گرینچک.

گریچک (باک): گزی پوچکه.

گریچن: چین و تمانینی گزی گری و دک پشتیند، سیخمه، کلار.

گریندان: بهستان.

گریز: کفی زار. — کهن: کهنکردن.

گریزه نه (جا): گزی دیزه که پیسمه یه. پیسمه. کیچنه، سیوسیه،

چیوچیوه، پازنه یه دهر گه.

گریشمه: دهلال، ناز. هیمه.

گریشونک (باک): گزی پوچکه.

گریک: هست، هیز.

گریل (باک): خلوز. — بوونهوه: خلوزبوونهوه.

گریمان: وه هادانان، گریمان.

گریمانه: بلیمان، لیمانه. گزی زور لبین و ده زودا.

گریانی: (هسو). کولاندن.

گرین: گریان. — وک: کسیتی، که زور بگری.

گرین (باک): ته قین. بلیمه، هسو یون، سو تانهوه.

گریچک (بار): گه. گزی قامکان.

گری فییر: گزی و خری نیریه، که لهنیه پاستی تیره که دایه.

گریو: مهرج، بارمته، گرهو. شل. — کردن: مهرج کردن.

گریوان (پژژ): گریان، فرمیسک پژژتن.

گریوه (پژژ): گریان.

گریقه (منگ): تمشقه، شلتاخ.

گزی: ناره زور، حمز، نه لبا، تاسه.

گزی (باد): بهرچاوتنگ، پژژ، بهرجل، دهستگرتی. — ی: (باد).

بهرچاوتنگی، پژژی.

گزیاندن: ووزاندن.

گزه: تیشوین. گسک، فیل، ساخته.

گزه ی (هسو): سیتی بن نمرزی.

گزه گزی: گیزه گیز، ووزووز، دهنک و هستی بهرایی دست پیکردنی

نمخوشیه. نیوی دهنگی هلقولینی ناوییه.

گزهون: ساخته چی، فیلزان.

گزه (خۆ): گیایه کی ووشکی گیزه کراوه. کومه له دار و گیشداره.

داری برای بهار تیه بزستان ووشک بیتومه. لکداری چکوله یه.

گزرک (هسو): کاله کی نه گیشتوو. گرکه.

گزه: ووزه، گیزه.

گزرک: گسک.

گزرکزه: جوهره پوهه کیته. گیایه که گه لایه که ی وورده و دپواییه و که

بسوتی گزه لی دیت.

گزرگین (باک): تهرینی دست یا پییه لبهر لسه دانیشستی و

گرانی خستنه سمری.

گزرگل (هسو)، شا. — گهلوان. (که). گیایه که سمری و کوه په تاته

وایه.

گزم (خا): داریکی بیهر و قایه گه لایه کشی و هه همناری ده چی.

گزنک: زهره دهر کورت، زهره، گزنک، گزینک.

گزی: دروی هلبه ستر، فیل، بوختان.

گزووی (که): تمووی، کمالا. — ناتمووی، دهست کورتی.

گزی: (هسو)، گسک، (شا). فیل.

گزی چار: گزی چار.

گزیږ: شاگرد، کوټخای گچکه، پوښیس. داروغهیی.

گزیږنه (باد): گزیته.

گزیږخنه: پوښیس خانه.

گزیږی: شاگردی، داروغهیی. پوښیسی.

گزیږن: بزواندن، جوڼلاندنوه.

گزیږیته: گزیږته، دورگه.

گزی: ټیک نالان بوشمې و ناخوټی. بهرنکار، سست، خاور. ناوړیش. به — یه کداچوون: ټیک گیران. له — لهزگ، به — یه کدا کردن: ټیک بهردان. — بوون: بهرپابوون. توږهیی. تپیژ.

گزیال (باک): شه پوټل لیدان، له گوریزه دان. گوریزه.

گزی: لومړمه داکوټری و دوپات ده کرتیموه بو دندانی گا بو مانگا.

گزیک: جوړه داریکه. کوټه که.

گزیکه (پهرا): چمپوټه بهرامبری پووی یه کتری ډاگرتن.

گزیگزیږن: بهرپاکردن، هه لایساندن. بلندنکردنی بینا.

گزیگزیوک (بار): گزیگزیوک، تمرزه ی وورد.

گزیگزیږن (باک): پاست و بلندیوونی بینا، بهرپابوون.

گزیگزیوک: تمرزه ی چکوټه.

گزیمرانن: هارپن، وورد کردن.

گزیمرین (باک): هارپان، وورد کران.

گزیمره: سمرقزڼ.

گزیږه (که): گزیږه.

گزیږی: جوړه گیایه که. سمری هممو بسکه کانی دانده پیه. مسورووی زیو. گزی خنجمر و گوارانه. دهرمانیکی دهنک دهنک و زرده له لای عتاران به خنموه له مندالی ترسوی دهنه. پون یا همر چتیکی وه کوو گزیږی دانار دانار ډاوستی.

گزیږه: پړوانه: گزیږ.

گزیوکیا: گیا و گزیوټل.

گزیوټل (باک): جوړه داریکه.

گزیوټل (هرا): پرکار، خریک، له کار بهر جوړ.

گزیک: گسیک.

گزی: گسیک.

گزیته: خشت، پایگم، سمرجم، که، سمرپا، تیف، تیف، ته فده، دهفت، هممو، خپ، تمواو، تیکرا، گش، گشک، تکه کوو، گجا، جم، چوارلا، هممو لایه ک.

گزیته که: پارچیدیک له کوا یا کراسی ژنان ده کرتیموه.

گزیته (باد): ننگو ټک.

گزیته: تمواوی، خپ، گردی، (زا). گشکی.

گزیک (باک): گشت، (سوور). ننگو ټکی هویری. (شار). چنگه زړدایکانه، نیومست، نیچنگ. گشکه: چمپوټه.

گشکی: گشتی.

گشگر: هممو ی بگریتموه.

گشیوټ: پانتایی هوا.

گشکه: گشکه. دهنگیکه، که مندالی ساوا گوی ده کات. دهنگی کوټرانه له کاتی هاتنه هیلکدها.

گش: هات و هوار و شیون، ترساندن به گفت و قسه.

گشت: په پان، بدلین، پرپار.

گشتاد: گفت و گو کردن.

گشت و گو: دهمه ته قی. — کردن: دهمه ته قین. پیکیوه ناخافتن.

گشکه: گرو لینک.

گش (که): توږه، موگرژ. — بوون: توږه بوون. هیز، تین.

گششتن (باک): گوشین، پیک گوشین.

گشاند (باک): بلندی، بهری، پایه بالآ.

گش: دهنگی با، دغه. نیوی دهنگی پزیشتی بهردیکه به قوچه قانی و نیدی ناویژرایی. هاشه. — گش: هاشه اش، وورپووی.

گشت (باک): کیمی خویناری.

گشونه (باک): په ژی.

گشک: پوو، لا، کن.

گش: گرژ، توږه، مۆن. — بوون: گرژ بوون، توږه بوون. — ی: گرژی، توږه یی.

گشی (کر): گرژی، مونی.

گشی (باک): گزیږ، گزیږ.

گشین: مینی، موی بوونموه. موږ پاست بوونموه.

گل: هوزیکه له نیو داووه و زهنگه ی لای کمر کوکی بلآ بوونموه. (فه). کهرت، جار، چل، ږا، هل، چاو ټیسه، نازار. جوڼلاندوه. چن: چنند جار. — دانموه: گزیانموه. — خوار دانموه: گزیانموه. مهرک، به لا، پووشه. له — کسوتن: له کار کسوتن، له پیژ کسوتن. (هرا). ژانی زور به دژواری چاوان و نییدی. — کمرده ی: نیشان و ژان کردن. — بوونموه: خلور بوونموه. — کردنموه: خلور کردنموه.

گل (هرا): گرې، خوټ، خاک، ناخ، زهری همد. جار، چل، کهرت. گلواز.

گلار: دهنکه ترینه کی زوره لمن سبه تهیدا. — او: بی نارام بوون له تاو ناسازی و ناږه جته تی. بی نارامی. دهر دیکه نارامی له مرژ بی پیت. — ه: (هرا). گلینه ی چاو. — کو: کوټکی جل شووشتن.

گلکوټک: کوټکی جل شووشتن.

گللال (زا): گه لی، گمری، شیو. — ه: (باک). زور قهلمو.

گلله (که): ناماده، گه لاله. — کردن: کوټ کردنموه، کوټ کردنموه.

گلان: کسوتن، خلور بوونموه. — ه خوارموه: کسوتن. — دن: خشت، خلور کردنموه.

گلڼو: ناوه گل. پیس. به پیتی نایینی نیسلا همر چتیکی و هسه کی ته پ بکمو ی گلڼو دهی. — کردن: ناوه گل کردن. — ی: خوټلوی، توټلوی. پیسی.

گسک

گلآوه: بڼيکي هونراو موده له ملي جوانوران ده کړيت.
 گلڼه: گازانده. شتي شيرين (به زماني مندا لان). بهر گلوهه ترتيانده
 ده لټين، که هيتشو زهنگه ته کان بوو بڼيتوه.
 گلڼه: چتي شيرين (بهماني مندا لان). ققه، کهکه، کهکه. (فه). قوپ.
 — بان: خولمبان، (خو). بان پراو. (همورا). خاکمبان. ناخپان، (باک).
 ناخپان. — جان: کانگای خولي سپي يا سووره ديواړي پي سواخ ده دن.
 زلځانه. — خورکه: کرمي گلي. — سمر: جوړه قوپيکي مهيله و سوره
 زمان سمری پي ده شون بڼ نمودي به ناساني پرچيان داهيتن. — سووره:
 (بابا). سيمکل. — شوک: گلي دوشاو. — ماک: قاشق ميو. —
 همرماني: گله نمرماني.
 گلڼي: گازانده، گازانده، داد، گلي، گلڼه. قير، قير. — کړدن:
 گازانده کړدن. — کمر: گازاندوک. پي: به نارام.
 گلپاران: دهرمانیکي سوره، که به هويوه مدي پي نيشاندار ده کمن.
 گلپه: کرپه، گرفه. — ي ناوړی: بلتيهي ناگري. — گلپ: کرپه گرپ،
 لرفه لرفي ناگري.
 گلته و فلتنه (که): فرفيتل، قسه ي پوپوچ.
 گلجانه (باک): گمهيده کي مندا لانه.
 گلچ (باک): بزارچن. ناسنيکه بژاري پيښه کمن. — ک: (باک).
 بژارچني چکوله.
 گلخواردن: گه پانموه، وهستان. خلوزيونه. به دهره دا سوړان.
 گلڼه: لای خو هيتستوه. ده ستنده. گه پاندموه.
 گلک (همورا): قامک. لاسکي گغه شامي پي ده نک.
 گلکڼه (همورا): گلکمن. گلټينجان، گلنجان.
 گلکاس: گياهه که بستيک بلند ده پي، گه لای وه کوو تيره تيزيه، بن خړ و
 سپيه و گرتگر تيزه و بنه که ي ني شيريني هديه و تاليشي هديوه نمودي
 شيرينه ده خوري.
 گلکو (همورا): گولکو. گوتي. جتيگياهه، که بهردي لي دهره دهيتن يا
 گلي لي ده کيتستوه.
 گلکگل (باک): گوله پيغممبه. — ه: (فه). قله قله ناوه.
 گلگلوله (همورا): موزرق.
 گلگير (بابا): کمر، سمرند، کوني له بيژنگي و شيلگير و همهوران
 گموره تره.
 گللمان (پژو): گموزين. — دن (که): گموزاندين. قسه جوړن. — دنوه:
 زوراني و يه کتر گموزاندين سگان.
 گلڼه: نمرم و خړ، پاپله گوشت، ولڼه. به گوشتي دهری کونيش ده لټين.
 گلڼه: گومتل، گونډه، (همو). کمستهک، کمرسهک. پهل، سنده،
 ستمه کل. سنده گل. کلوسن.
 گلڼلاندن (پژو): گموزاندين.
 گلواړ (کو): گل. (همو). گلواړ. پرچی لولول.
 گلوان (شا): گلوان.
 گلوه توي: (شمق). تلي تلي.
 گلوه (کو): گرول.

گلپړته (پروا): سنده نارد يا گمز يا پارچه يده که له چتي ووردی نم
 کيتشراو، که يه کترې گرتي. (دزه). گلڼمت، سنده گل.
 گلخول: گلان و خولان. گواستنده بو. .
 گلپړ (پروا): خلوز. (باک). ننگوتکي هموري. (همورا). گرول.
 پارچيک له لاتنیشتي کراس. (همو). گرويل.
 گلپړتن: هه لگولوتن.
 گلپړکه (خو): گياهه که بنه که ي ده کړته نهمپون.
 گلپړه (همورا): کون: گياهه که. گلپړوک.
 گلپړه: بن و دهری ليک لالوی خړه لدر او. گرول. گرولفک، گولوک،
 گرولپه. (که). کمسيکه شله په ته بوويت و جوړا نمودي نهمي، نيغليج.
 گلپړوک: گلپړه.
 گلپړو: گلار، (همورا). گمپل. (پروا). تريسک. (خو). تلي. (خو).
 دهر. قل قلی.
 گلپړو: سوړان و گل و خولپون.
 گلپړوک: تونا، هيتز.
 گلپړوک: کړي. کړي (کو): گلوان.
 گلپړول (باک): قهلمو.
 گلپړوله: گياهه که.
 گلپړونه: گولپينه. گولپينه. (همورا). گولپين. (خو). باکيتش. —
 ناخن: تويوه.
 گلپړي (همورا): گمروو.
 گلپړ (باک): گليي.
 گلپړ: دهنکه تريک، گله تري.
 گلپړي (باک): گليي، گازانده. (فه). جاريکي، چله يکي. — شان:
 دلوکار، گله ييکار.
 گلپړاز (باک): گيلاس.
 گلپړان: خولان، سوړان، بزوتن. پالپتوه نان بڼ خولان. گلپړان.
 گلپړه: گولي شين و سپي دهره کات و به گولي لالوای ده چي، به لان
 وه کوو و نه وشه سمر شوړه کمنوه. سمر که که ي ده کولپين و دوایه ووشکی
 ده کمنوه و هه لپده گرن بڼ شوي بسوزوان له کاتي پيوستدا دوایه
 ده پکولپينسوه. — بهرازه: بنه که ي به پيشاري له سمر همر قونير يا
 جتيگياهه خړانري، به دوو سي جارن دهری ده کات. بکوتريت و لغتير
 په پړيکي تهردا لمن ناوړي پيشيتريت و له سمر همر کولکيتي دانري
 دهری ده کات.
 گلپړ (همورا): خلوز. — برونه: خلوزيونه. کو، خړ. — کړنوه:
 خړ و کړنوه. گلپړان.
 گلپړان: پال پتوه نان بڼ خلوز کړنوه. گلپړان.
 گلپړاي (همورا): کموتن.
 گلپړه (پروا): کالهک و شوتی هينده ي گوپرتکي بيت. تهرزه
 چکوله. زيبکه. پزه لپکه. تهرزه لپکه. جوړه تهرزه يکي خړ و وورده جار
 جار له پيش به فریدا دبارت. (شا). گولگلينکه. (کو). بنگره. (همو).
 تهرزه لپوک. (دهر). بنگرهک. (بل). موک. کملو. گياهه که وه کوو

دارو جان وایه به بمره کمشی همر — دهلین، که تیکه لئی ده غلی بی تالی ده کات، توره کئی ده کله لیکئی وه کوو پۆلکئی وایه. گیایه که باسکی دریز دهبی ده گلفی ده تالی و پهلکی وورده و باریکه. — رمشه: گیایه که له نیتو گه فیدا شینده بیت، توره کئی وورده و رمشه، وه کوو توی رمشکه. جیوازی گلیره و گلیره رمشه نهویه، همرچیکو و گلیره به توره کئی له کله لیکئی دریزی وه کوو پۆلکه وایه، به لان نی گلیره له کیفیتکی خپ و سپیدایه.

گلیرۆک (گمر، باد): چتیکی خپ و ئاوداره به له شس گه لائی دار مازوووه دهبی. به بمره کمشی همر دهلین — .

گلیر (باک): کفی زار.

گلیرله (فه): گلینه ی چاو. (باد). چلووره.

گلیم (همورا): بووزو، بمره. جووره چنراویکی تریشه وه کوو جاجم و کمل و پهل ی تیدا هه لده کرن.

گلیشقا (باد): کرش و کالپژ، زیلچی.

گلینه: رمشکینه ی چاو، کانی چا، (که). گلینکه. (باک).

گورزه کاچا. (موک، بابا). کرن. (همورا، باد). گلیره ی رمشی نیتو ده خلان. قابیکه له گل دروستده کرت. (باک). قافی گولا. (شا).

مه قلیکی گلی و گلیک کون کونه.

گلینک (فه): خپ.

گلینجان (که): جیگایه که گلی لی هه لده کنریت. گلکند.

گلینکه (که): گلینه.

گمه (همورا): جندۆکه.

گمه گم: دهنکی کۆتر و ده قییا نه. دۆغده ی، گمه گم.

گمۆره: میتشوله.

گمیز (همورا، جاف): میز.

گن: منگن، که پۆگن، به کسپیک ده کرتیت، که له قسه کردندا دهنگی له که پۆی دیت. — هکن: گنگاندن. به که پۆ قسه کردن. — گناندن: به که پۆ قسه کردن. — گنۆک: لاراندنوه ی گۆرانی.

گننا: زهوی، خاک.

گنای (همورا): کورتن. — پا: کورتنهری.

گنج: گرز، گرنج، لۆچی بمرگ و پۆشاک. — اوی: لۆچاوی، گرز اوی.

گرنجاوی. — گنج: لۆچ لۆچ، گرنج گرنج. — ی: گرنجی، لۆچدار، گرز. گنجیل. بمره و تووکانه ی ئاوالان دهلین، که به پرخوره ووشک ده بیتنوه.

گنجیل: گنجی، گرنجی، گرز.

گنج: بۆگنج. — بون: گنخان. — او: بۆگرتو، گندهزه، کنده خه. — ان: گلمخان، کمرخین، گنخبون. — اندن: کمرخاندن، خراپ کرن.

گنذراندن (باک): خلۆز کردنوه.

گنۆر (باد): کالهک. (هو). گنۆره.

گنۆر (شا): قهلمندۆر. گیایه که ده خوری و بۆ پورانی باشه.

گنۆش (که): سووزن، گنۆش.

گنن (باک): خلۆز یونوه.

گننه: پاشمپۆکی همره چتیکییه یا گۆرانی کورتن.

گنۆش: سووزن، گنۆش.

گنۆخه: نهستورایی مل. (کۆ). خینگه. (موک). گنیه ره.

گنن: به که پۆ قسه کردن.

گۆ: گوی. رهگی (گۆتن). دوگمه، بشکۆ. داریکی خپ له گۆیتندا به چوگانی لیده دهن. به همره چتیکی دهلین خپ. کووده، هۆل، جوولان، هست، هیز: دهستم له سمرمان له — کهوتوه: بی هست و هیز بووه. — ی مسمکی: چپچکه، چپچه، چپچله. سمرچپچکه. له — کهوتن: بی هستیون. له — چوون: سپیون.

گۆبجک: ناژاوه. همره.

گۆبجۆک: ئالان، بمره، گۆده له. خشلیک، که به کفار ی سخمه و کوله جوه ده درویت.

گۆبمن (که): گۆبمن. یاری، گمه. فیل.

گۆبمند (که): گۆبمن، گۆبمنگ. هه فانی. ناز. فیل، وهیم. بمرم و خوشی.

گۆبپۆک (په): گیایه که گه لا وورده.

گۆپال: (همورا). کوتک. داردهستیکی سمرخه، گۆچان. نیتو سه گانه. — باران: بارانیکه به پۆنه و تونده، که وه کوو کۆپالی زهوی ده کوتی.

گۆپه: پروانه، گۆپه.

گۆپک (باک): پۆپه ی جیا. سمری خپ هی چتی دریز.

گۆپکه: گۆ. گۆپه. پشکۆ. (کۆ). چۆ. گوپک. گۆپکه ی دار، که تازه ده پشکوی.

گۆپینه: چۆ. پشکۆ.

گۆت (همورا): گۆد. گۆج له سمرماوه. سپ. له پی کورتن. پهگی کاری پابوردهوه (گۆتن).

گۆله: قسه، ووتنه. — گۆت: پنگه پنگ، خوتنه خوت. همره ههرا، دهنگه دهنگ. زۆر گوتن.

گۆلرا: سپیده ی بهیانی.

گۆلره: چتیکی، که به کیشان بفرۆشری و بهی کیشان بفرۆشری — ی پی دهلین. له — له بریه.

گۆتن: کورتن، ووتن. گۆرانی. — امه نه جوه سمره ق: نیته پتیک نه کوتین. ل — اخوه نایه خوار: قسه ی خۆی ناگۆپت.

گۆج: دهست و پی نیفلیج. په قیته. گپ. پتنبۆ. — ی: نیفلیجی، کپری.

گۆجار (باک): کۆمه له بمره، که له که بمره.

گۆجههر: کۆچمر. — ی: کۆچمری.

گۆجکۆن: ژهک. به مندال یا بیتچوی تازه بوودان.

گۆچ: ژهک، فرچک.

گۆچان: گۆپال، هچک، قه لانگ، چوگان، هچی، گالۆکه، چپو. چم. دارلۆش. — ی چکۆله: تالوول.

گۆجههر: کۆچهر.

گۆجههرنی: سووزن. سووزن. (فه). زهن.

گۆد: سپ. گپ. (همورا). گۆت. له — کهوتن: سپیون. — یش: جووره گیایه که.

گۆڭۈلە: كاكۇت.

گۆڭۈ: نىچىر. گۆڭۈلە. تىمىن (بۆمانگا). دووا، پاش.

گۆڭۈ: گۆڭۈ، ئارامگە. پاناسى، جىگەي پان و بىرىن. — لىگرتىن: قازانچىكى زۆر چىمىگ خىستى. شايدان. بافت. — خانە: قەبرىستان، گۆڭۈستان.

گۆڭۈ: نىيى خىلچىكى گۆڭۈرى كوردە. لىمەڭگە ھاۋىيىيە. جىمەردە، پىگىر، چەتە. (فە). — چى: گۆڭۈنى بىيژ. — ي: شىۋەزىرى تىيەرى گۆڭۈر، جوورە مەقام و بىستەيە. تەرپانە، سىرتىن، دىلانە. — ي: گۆڭۈن: سىرتاندىن. — ي: بىيژ: چىگىر، دىگەڭخۇش، دىگەڭبىژ. — يەي: دارىنگ: لىمە سەدەي چوۋاردەمدا بە گۆڭۈر ئىستايان كوتوۋە.

گۆڭۈ: گۆڭۈ، لىمە بارىكەمە بۆبارىكى دى چوۋن. (ھەمرا). واپاي. — ي: يەكسا: گۆڭۈنى بەرەمبەر. — ي: پىچا: گۆڭۈنى پىچەوانە.

گۆڭۈ: دۆڭەكە ئاۋى زۆرى. دۆى پوۋن.

گۆڭۈ: بەقەم، تىكچوۋ. (پاك). بۆرەنگە. گۆڭۈنى بار.

گۆڭۈ: (سور). پاك. — ي: گۆڭۈرى. (پاك). — بەند: گۆڭۈرى بەند. — مۇ: چىلچىكى بىيژى. — ي: گۆڭۈرى. — كە: گۆڭۈلە. — ماست: جوورە ماستىكە شوۋان لەگىل خۇي دەگىرتىت و تامى لە ماستى دى ناچىت.

گۆڭۈ: مەيدان. گۆڭۈ و دەشتىكى پانە. تەختايى زەي.

گۆڭۈ: نازار، نىشكەنچە.

گۆڭۈ: گۆڭۈ، گۆڭۈ، گۆڭۈ، گۆڭۈ. — نەمۇنە: زەنگال. (مىرگ).

— چە: بالىدەيەكە ئىمەندەي كىرىكە سىيىگى زەردە پىستى شىن دەنوتىنى و دەنگى نىچىگىر زۆر خۇشە، ھىلانەي وەك جۇلانە بە دارانەمە ھەلۋاسراۋە. گۆڭۈيا.

گۆڭۈ: بەند: گۆڭۈرەندە.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەلەكە. گۆڭۈرەلەكە.

گۆڭۈ: گۆڭۈرى، گۆڭۈرى.

گۆڭۈ: گۆڭۈلە، گۆڭۈلە، گۆڭۈلە. كۆنى تەندۈر بۆ ھەناسە.

گۆڭۈ: (نەم، شكا). — بۆگۆرى ھەلان بەكاردەبىرى. (پاك). شىرى كۆن، تىغى كۆنە. (كە). — ە: ھۆنراۋە. (كە). گۆڭۈم.

گۆڭۈ: گۆڭۈ. (دە). — سەگى كۆيى نەبىرۋە.

گۆڭۈ: گۆڭۈ. (كە). ھۆنراۋە.

گۆڭۈ: (شە). — ھىز، تىن، قوۋل. (ھە). نىشانەيەكى بىزانە، بىزى گۆي شۆپە.

گۆڭۈ: (پاك). — گىيى.

گۆڭۈ: گۆڭۈستان.

گۆڭۈ: (ھەمرا). — گۆڭۈرى.

گۆڭۈ: (دە). — ئاورگ، ئاگردان، (ھەمرا). كىوانوۋ.

گۆڭۈ: ئاورگ.

گۆڭۈ: (دە). — گۆڭۈك. ئاورگ، ئاوردان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەلەكە.

گۆڭۈ: (زەن). — گۆڭۈرەلەكە.

گۆڭۈ: جوورە غاردانىكە بە لۆقەلۇق. (خۇ). لۆتەرە.

گۆڭۈ: (پاك). — خوشكى ژنى، ژن خوشك.

گۆڭۈ: خەتەلە. (سور). چوۋزىكە. گۆڭۈ شىيەنە و چىكۆلەيە. گىيەكە بە شىيىنى دېۋاۋىيە پىشتىندىك دىيژ دەيى و گەلەي سى قامىك پانە، بىنەكەي ۳۰ — ۶۰ لىكىكى بە زەيىدا پانەيىتەمە و بە كوتراۋى لىمە ھەر بىرىن و قونىرتىك دابىرتىت دەرى دەكات. دەلەين بۆمارانگىز توش زۆر باشە. بە پۆنەمە دەخۇرى.

گۆڭۈ: گۆڭۈرى.

گۆڭۈ: لىمەنە: (پۆڭ). سىياگوش. پىشەلەي كىيى. (پەوا). گۆڭۈرەلەك، (زەن). گۆڭۈرەلەك.

گۆڭۈ: قورىان. خۆلە پىتەنۋان. نەم — ي: نەمەن قورىانت بىم، مەن قورىان. گۆڭۈرى.

گۆڭۈ: (كە). — ھۆنەن. گۆڭۈرى.

گۆڭۈ: (كە). — ھۆنراۋ.

گۆڭۈ: (پۆڭ). — شەيە. — گۆڭۈرى.

گۆڭۈ: نەم جىگە تەنگەيە لە گۆڭۈدا، كە مەردەي تىدا دەنوتىرت.

گۆڭۈ: (مىرگ). — بالىدەيەكە ھىلانەكەي وەك گۆڭۈرى وايە و بىمە دارانەمە شۆڭەيىتەمە.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، گۆڭۈرىن، گۆڭۈرىن، باسكراۋ، ناۋىراۋ، بىيژن. كابرا، ھەرامە، وانىك. — ە: نالۇگۆڭۈرە. گۆڭۈرەتۇ.

گۆڭۈ: شوتى گۆڭۈرىنى پارە.

گۆڭۈ: گۆڭۈرى.

گۆڭۈ: جوورە تىيە.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، گۆڭۈرەمە، گۆڭۈرەمە. لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ: گۆڭۈرەمە، لاۋاندەمە مىندالان.

گۆڭۈ

گۆڭۈ

- گۆشەنشین: گۆشەگىر.
گۆشەبۇرە: گۇراره.
گۆشت: ئىمۇ نەرمىيەدە كەمۇتۇتە ژۇر پىستى گىيانلەبىرەنە: لەشى گىيانلەبىرەن پىك ھاتۇرە لە گۆشت، ئىسك، خوتىن و ئىتەر.
گۆشتۇ: شۇرپا.
گۆشتەزۇنە: ئىمۇ گۆشتەدە، كە لە بىرىنى ئىتەك لە چاك بۇرەنە پەيدادەبى.
گۆشتەگىر (سور): كەسكە لە زۇر خانەدا سەركەمۇتو و پىشكەمۇتو بى.
گۆشت ھارە: ئىمۇ خوتىنەدە، كە پەق دەبىت و دەبىت بە گۆشت لە جىگادەكى لەشىدا.
گۆشت قان: ئىسك گران، پەزا قورس.
گۆشتەخۇر: بىر جانەورە دەگۇرتت، كە گۆشت دەخوات.
گۆشتى: قەلمۇ، پىرگۆشت. تىرگۆشت.
گۆشتى (باک): گۆشتى سوترو ووشكراو.
گۆش سووک (كە): گۆش سووک.
گۆشك (باک): گۆش.
گۆشگىرە: سەرىنى بىجكۆلە.
گۆشى (ھە): دىزە.
گۆشك: پەھەتى نەفتى و ئى دىكە.
گۆشك (باک): خىزىما.
گۆش (وان، زا، باک): ھۆلى مەرانە.
گۆشەند (باک، نەھ، زا، شكا): زەماوەند، داوەت، شايى، ھەلپەركى. — گرتن: ھەلپەرىن. كەتن — ئ: چوونە نىو ھەلپەرىنە.
گۆك (باک): گۆك.
گۆكەچك (باک): بىزىكە گۆبى دىرژو قىت و قول بى.
گۆگ (باک): تۆپىن، تۆپ تۆپان.
گۆگەم: گىيادە گۆلەكانى ۋەكۇنجانىيە و تا دوو بەرمان بلىند دەبى، كە بە ووردى لە كەل ئاوى لۆزك و ھەمىرى پارچەپارچە لە گۆمى باوژىرى ماسيان دەكۇرتت. بە زەردكراوى لە جىگادى بادار بىرى، زۇر باشە و بە كوتراویش بۇ گىرى و قونىرانى مەزۇ و مالاتان باشە، دەرى دەكات يا دەپەرتىنە.
گۆگە: كانىكى زەردە و بۇ چارە كەرنى نەخۇشيانىش بەكار دىت.
گۆل (مەك): پەنگاۋ، پەنگاۋ. گۆلى ئاۋى، دەرياچە، گۆم. (خۆ). دىراۋ، (خۆ). بۆ، (پەوا)، باۋ، (ھەورا). گۆلم. — ە: گۆلەك.
گۆل: خال يا ئىمۇ نىشانەيەدە، كە دەكەمۇتە سەلەش و كەل و پەل. ووشەيدە واتاى نىرە و پەتر سە ووشانەورە دەنوسىت: گۆلەسەگ، گۆلەكەر. تەفرە، لەخشتەردىن.
گۆلەۋ: گۆل، پەكە، ئىستىرە، پەنگاۋ، پەنگاۋ. (پۆز). جەردام.
گۆلە: ھەزارە، شۆك، شورەك. شەمشىرە، شەمۇزەن. پەشتەك، چەلمىرە. دەردىكە توشۇ زامانى رەشەمۇلاخان دەبى. گرەم. — گۆل: گرەمگرم.
گۆلەن: دارىكە بەقەد نى گۆلى گۆلەۋى دەچى.
- گۆسەگ: گەماۋ، گەمبۆل. — كەر: نىرە كەر.
گۆلپ (باک): قوم، مەزەك.
گۆلەك (باک): ھەز، پەكە، ئىستىرە. ئاقەقەك.
گۆلەك (باک): گۆلەكى يەك سالاتىدە. گۆپەك.
گۆلەك (ھەور): گۆپەك، (بابا). گۆرەكە.
گۆلەكەن (باک): گۆپەكەن.
گۆلەكۆل (كە): پەنگاۋ بە خال و گۆل.
گۆلە (شە): گۆل، لوتىچ، گۆل. مست. پەدەستىكى ئاۋەلە. — ە: گۆشتى نەرمە. (ھەورا). — ەز: كالتە، فەشە، گەمە.
گۆلەك: گۆلەك.
گۆلەۋە: قەسە جووان، واژەى پەشكوتو.
گۆلە: كەمۇر، گەلمۇ.
گۆلەۋە: تەنگەچەلەمە.
گۆلى: گۆلى: (دەر). گۆلەگۆلە. گۆلىكى پى بانگ دەكەت.
گۆم: گۆمە. گۆمى ئاۋى. گۆل، دەرياچە. كۆنەكە لەنىو ھەمىرىكى گەورەدا، كە ئاسمانى تىدا شىن پەكاتەورە.
گۆمە (باک): چالايى لە چەمەدا.
گۆن (باک): پەنگ. دىمەن.
گۆنە (ھەورا، جا): كۆلەمە. (باد). لام. (كە). — گۆن: ھەمەپەنگ.
گۆنە (باک): پەك، پەشە. بى ھەستەردىن.
گۆنە (پەوا): كەمۇ، پەشكەل. (ش). گۆنەل، گۆنەل. ھەپەت، ھافۇزەك.
گۆنە (شە): گۆنە، كەمۇ.
گۆنە (باک): پەشە.
گۆنە (باک): گىيادەكە.
گۆنە: پەشراۋ، نەناسراۋ، نەزائار، نادىار.
گۆنە: (بابا). گۆنە. لىۋەلى سەورەو كراۋە لە گۆلى بۇئاۋ بەزىر خاكدا بىردىن.
گۆنە: ئاسىيو، ھەنگامە، پەوشە، (ش). ھىل. ھەوران. گۆنە. ھەپەت. گۆنە.
گۆنە (باک): تاۋدان و ئالەمدار كەرنى بۇپەچ گۆرەزە كەرنى. كالتە جاپى.
گۆنە: سى گۆشەى گۆشە و مستاۋ.
گۆنە: داۋەت، پەشەلەك، زەماۋەند.
گۆنە (باک): كوتن، گۆتن.
گۆنە (فە): دەست لە بىرىن و كۆلەكى لەش ۋەردان دەگۆبى. گۆنە و ھەمى و چى تىرژورى دەست لى بەردى نەرم و بىل دەبى.
گۆنە: خەكى زەمى.
گۆنە: گۆنە.
گۆنە (باب): گۆنە. (كە). گۆنە.
گۆنە (باک): زاراۋە، فرىز.

گۆی مەمەك: گۆپكە مەمەك، (پەوا.) چىچىلە، (باد.) چچك.

گۆيىن: خې. ھۆزىكى كوردە نېرەى كەوتۆتە كوردستانى عىراق و نېرەشى كەوتۆتە ۆز دەستى ترکانمە.

گۆيىن: يارى بە داردەست، گۆچان كەردن. شەقەين.

گۆيىن (باک.): بالەندەيەكە شەوان بېدارە. گۆرين.

گۆو: پېسايى مرۆيان. — او: ناوى پېسى ناودەست، گۆرياو، نزاوى گۆو.

(بابا.) ژاكار، گۆروار، ژاكارى لەش و بەدەن. (شەن.) ھەنگوار.

شەنوار. — اوى: پېس، بەگۆو. لە گۆرەو و ھەردار.

گۆوارە: (فە.) گۆوشخارە. گۆشەوارە، گۆوشار، گۆشيار. (خۆ.)

گۆوارە. (پەوا.) زەنگەتە تری. (ھەورا.) گۆارى.

گۆوئەنمە (ھەو.): گۆوئەنمە.

گۆوان: مەمەكى مانگاوا گامىش و ناژالانى مېينە. نەرم بون بە گۆشين،

بەرنەكە گۆو: نەرم بوو. پەريون، دەين دان. — دار: خاوەن گۆوان.

گۆوئەستېرە: گۆوئەستېرىك، ئەستېرەيەكە پادەكشى، گۆوئەستېرە.

جۆورە مېتېشكە پەنگارەنگە و بەشەر پاشەلى دەردەوئەستېرە.

گۆووپ: لام، گېش. نېوزارە كە بە فەو يا چتى دى پېستى پورمەتى

ھەلبامسى. — ن: گۆورين، گېش ئەستور.

گۆوئەك (سور.): ئەنگوئەك.

گۆوئەل (باک.): پەتكەكوشين. — كەرن: نازاردان.

گۆوئەن: كۆوتەن.

گۆوئەلە (بار.): كۆوئەلە. فەرخەبەراز، بۆلەبەراز. (مەو.)

بېچەمەسەك، تۆتەكەسەك، (باک.) بۆچەك، گۆوئەلە.

گۆوچ: نازار. (سور.) شەكا، نەھ. ناخۆش، گران، كز.

گۆوچانگەر (خە.): سى كۆچەكى بەرد.

گۆوچانى (دەر.): سى كۆچەكى بەرد.

گۆوچەك (باد.): گۆي، گۆپچەك.

گۆوئەلە (ھەورا.): كاكۆل، توالىت، پەرچەم.

گۆوئەلە (پۆ.): بېروانە: گۆوئەلە.

گۆو (باک.): گۆورگ، بېرەوئە.

گۆو: تار، بەخت، گۆژم، ھېز. بە: بە سەختى، بە پەلە. بى: بى

ھېز. — ي باران: تەوژم.

گۆو (فە.): گۆتەك.

گۆوئە: بەراز.

گۆوئەن: پېگەپەشتەن. دامالرائى پېست. پەسكان. — اندەن: دامالەن.

ھاراندەن. سەرپەين. تېخوپەين، پاخوپەين، گۆوئەندەن. — ي: فراوانى،

زۆرى، چەندى.

گۆوئەلە: گۆو. (ش.) گۆوئەلە.

گۆوئە (كە.): ھەرا ھەرا. گۆوئەين. ھارە، دەنگى فەزەك و بەزەك.

ھەپەشە.

گۆوئە (خۆ.) خۆلە — نەبەردن: خۆنەشپەندەن، خۆسەل نەكەردن و

مەسەرخۆنەپەندەن.

گۆوئەشە: گۆوئە، ھەپەشە.

گۆوئە: گۆرە، گراگر، بېرە، ھارەھار. — كەرن: گۆوئەين.

گۆوئە (باک.): مېش ھەنگوين.

گۆوئە (كە.): گۆوچ. چالەك.

گۆوئەك (باک.): مېش ھەنگوين.

گۆوئە: بەكەيف. بەسبون.

گۆو: سەرکەندەسەر ئەنۆ. — ن: خەين، گۆين، پۆوپ و قەلەو.

گۆوئە: پەشەلەي نېر.

گۆوئە: شەمچە. (باد.) گۆوئە.

گۆوچ: چايرەك، وريا، دەست بەجى، خەپ، توند، لەز. توندتۆل. —

وگۆل: توندتۆل، چەسپان. خەرا. — ي: خەيرايى، جە و جۆلى.

گۆوچە (فە.): گۆوچەلە. — وئەلە.

گۆوچەك: گۆوچەلە، گۆوچە.

گۆوچەك: گۆوچە، گۆوچەلە، گۆوچەك.

گۆوچەلە: گۆوچە، گۆوچەك، گۆوچەلە، گۆوچەك.

گۆو: چۆست، پالەوان. نېرى پياوانە.

گۆوئە: تۆل، بەش. گۆو، نازا، پالەوان. لە بېنچەندە كۆرد لە گۆو يا

كۆرد لەو ھەرگىرەو.

گۆوئە بەش (ھەو.): بۆنچەكە گۆوئەكانى شۆپ بى، پۆوى چەند خەتەيكى

گۆوئە سې تېدە بى و لەشى پەش بى يا نېچاوانى سې بى.

گۆوئە پۆش (ھەو.): بۆنچەكە گۆوئەكانى شۆپ و سەر و لەشى سې بى.

گۆوئە پەش (ھەو.): بۆنچەكە گۆوئەكانى شۆپ و سەر و لەشى پەش بى.

گۆوئە پەش بەش (ھەو.): بۆنچەكە گۆوئەكانى شۆپ بى و لەشى پەش و

نېچاوانى سې بى.

گۆوئە سې (ھەو.): بۆنچەكە گۆوئەكانى شۆپ و سەر و لەشى سې بى.

گۆوئە سۆر (ھەو.): بۆنچەكە گۆوئەكانى شۆپ و سەر و لەشى سۆر بى.

گۆوئە شەين (ھەو.): بۆنچەكە گۆوئەكانى شۆپ و سەر و لەشى شەين بى.

گۆوئە شەين بەش (ھەو.): بۆنچەكە گۆوئەكانى شۆپ بى و لەشى شەين و

نېچاوانى سې بى.

گۆوئە ھەك بەش (ھەو.): بۆنچەكە گۆوئەكانى شۆپ بى و گۆچەك بى و

پەش بى، بەلان ناوئەندەيان زەرد بى.

گۆوئە ھەك بەش (ھەو.): بۆنچەكە گۆوئەكانى شۆپ بى و دەم و لۆوتى

سې بى.

گۆوئە (كە.): گۆوئەلە پېست، دامالراوى پېست.

گۆوئە: كۆوتەك. دار، ناسن يا گۆوئەكە سەرەكى خەپ بى شەپى پى

دەكە. (باک.) دەستە، بەستە، دەسك. — ە: باقەي گۆوئە. (باک.) —

ك: كۆلى چەكۆلە.

گۆوئەلە (ھەو.): گەمەيەكە مەندالان لە تۆپە گيايەكى بەنچىكى

تېدەخەن و گەمەي پېدەكەن.

گۆوئەلە (كە.): جۆوئە ھۆنەيەكە خەپ، زۆرتر بۆ قۆچەقانى و

سەرپەشە بەكاردەبەرى.

گۆوئەلە (ھەو.): بېروانە: گۆوئەلە.

گورزو و بن میخی (که): جورره گمیهکی کوردهواریه، یهکی له یاریکمران گوریستیکی دریتی بهدستمویه به دهوری خۆیدا دهسورپی، که له ههلممت و هینمهکان بدا، نمرانیش به گورزوه بۆ دین و لیتی دهدهن، تا یهکیکیان دههژپنتی.

گورزو قاپ: جورره گمیهکه.

گورزاندن (باک): گوراندن.

گورزو گۆن (که): پروانه: گورزههۆن.

گورزین: بۆلبۆل، گرپه گرپه.

گورزۆلتی (ههرا): گمیهکی مندا لانه به گورزۆنه.

گورگ: قهر، وهگ، گورگوری.

گورگانه شهوی (که): گورانی لای لایه دایکه بۆ نواندن مندا.

گورگانهوار (که): نهوهی درنده (گورگ) لی خواردی.

گورزو گونینگ: گورزوگونک.

گورگه: گیایهکی گۆل شینه له نۆتوتوتی شین دهبی ووشکی دهکات. (باد) کهله. حییشکه. دهردیکه گروپی مالآتانه و ناژالانه، ناوی دارکی توتوتی تیدری چاک دهیتتوه. (موک) کوروی دهغلییه. (بابا)، دهه، کۆ، ههرا، پاسار، بهرازه، سهرسووانه. شو داره یاریکه یا نهستورانهیه، که لهسهر کوی سوانان دادهنرت.

گورگ ناور: ناوردانهوه بۆ دواوه وهکو گورگی. لهکاتی ههلاتنیدا ناوردانهوه.

گورگه خمو: خمو سووک.

گورگهزی: بارانیکه له ههتاویدا یباری.

گورگه لۆقه: گورلۆق. به نیرخه غاردان. بۆ مرۆ و پیژیهانه.

گورگ نهخۆره: پارچهیهکه له وورگی ناژال هینده لۆچدار و پیسه گۆیا گورگیش نایخوا. (ههرا) حموت لۆ.

گورگ و میش: سهر لهبهانی راست، سهر لهبهانی نا راست. بیچجوری دورپهکه.

گورپه گورپ (باک): گورپه گورپ ههرا و مرۆیان.

گورلۆق (باک): پهوتی وولاخ، جووری پزیشتی وولاخ. گورگه لۆقه.

گورمین: گره.

گورمهک (باک): کۆتایی شان.

گورن (باک): هیتسوری چکۆله.

گورنه بهش (باک): نزم، ناقابل، ناشایمن، پهست.

گورون: گروتن، کهو لکردنی ناژال و نیت به جووریک، که بۆ ههلبانه و مهشکه و نیت دهست بدات.

گورونیک (باک): ههلاجی و شانه کردن.

گوروان: گروان.

گورواندن: گرواندن.

گوروی (باک): ناره چچن (کلا).

گوروی: گروی.

گوروی: گرواندن، داپنیشی پیست.

گوری (موک): ناو، نیت. — دار: گۆنگل، تاودار.

گوری (باد، خۆ): گری ناوریه. (باک) گری ناور. گورگ. (ههرا) گولی.

گوریزه: (ههرا) گرپ. پرچی قهقهف. (کۆ) کپور.

گوریس: پهتک، پهتی درت.

گوریش (باک): بههیز و قایم و پتمو.

گوریزه: کوروزه، لول، گزال، قهقهف و شهپۆلی پرچ.

گوریزن (خۆ): چریکه.

گوریه جوو: جووره کریمیکی نیتزگه تا ۶۰ متر درت دهبی.

گورین (که): داپنران. پیست دهههتیا.

گورینگ (ههرا): پله گۆشتیکه لهناو لهشی شهومی نافرته و مایندا، که جیتی مایه زگی پرپی، که بهرپی نمو جار زگ دهکات.

گورزو (باک): دۆن، چموری، پیو.

گورزو (باک): هیتانه دروست کردن.

گورزیه: چۆله کهیهکی لهش سپی و سهر پشه، هیندهی چۆله کهیهکیه، به لانی یاریک و کلک درت.

گورزیری: تهرای. نا: ناتهرای، دهست کورتی.

گوز (باک): نیست، ویستا، نهۆ.

گوز: گیز.

گوزاک: گوزالک.

گوزالک: گوزالک. گیزه لۆک، کاله کهمارانه. گیایهکی کپوی و هاونیه به پرکه و گلا و بهرهوه ههرا و شهوتی دهچی، بهره کهیه هیندهی نارنجیکی لی دی و زهره دهبی و دوو جوورن: نیره و مییه.

گوزان (خۆ): گیایهکه.

گوزوه: عنزه روت.

گوزم (جا، بابا): گورپ. بههیز و گرپوه. پهله، تالوکه، تاو. به: به پهله. به تالوکه، به تاو. — ه: تالوکه، به پهله، له لیتانیدا. زۆر له زیانیدا. (ههرا) هیز، توند، کشان، له بازدانی سی باز و نییدا مرۆ بکشینه دواوه و نهوجا غاردا بۆ بازدانی. (شا) میوپی پهش و کاکلی گیز و قهزوان پیکهوه دهکو ترن و دهکرتنه ههرا له زستانیدا زۆر خۆشه. — ت: زیاتر، زیت، پتر.

گوزین (باک): به هیدی و لهسهره خۆ بانگ کردن.

گوسه (باک): راگر.

گوسهگ (که): گوی سهگی.

گوست (خۆ): قامک، (باک) — ک: گوستیلک، نهنگوستیله قامکانه.

گوستاخ (ههرا، کۆ): ناژا، تهر دهست. — ی: ناژایی، تهر دهستی.

گوستان: نیری نافرته تانه (له گولستانهوهیه).

گوستیک (باد): کریمیکی سورره، که گهره بو وهکو میرو لهیهکی بالدار لی دی و بالی دههکات و بهشو له لای قوونیهوه پووناک دههات. گوستیکه.

گوستیله (خۆ): نهنگوستیله.

گوستیلک

گوستیلک: ننگ گوستیلک.

گوش (که): گونیه. (هسو). تهلیرس. (فده).

گویی: جویره گیایه که. (فده). — خار: گواره.

گوشه: فراوان، برآورده، راهی، برآمده، لا،

بهره گیری. شادی، خوشی.

گوشه: (باد): ننگ گوتک.

گوشه: (که). ووشان.

گوشان: گوشین، تلیت، نان لعتیو شوزیار کردن.

گوشه: گوشوار، گوشیاک.

گوشه: گوش (باک): هاشه و دهنگی شه پزلی ناوویه.

گوشه: (که): رهوان، زک پزپو.

گوشه: گوشوار، گوشار.

گوشه: هیتشو.

گوشه: تخته تیره، تخته مساف.

گوشه: (بار). گوشه: قمزوان و میوزی کوتراوه، که کرابیتنه سدلک

بژ خواردن. که قمزوان به تنه اش بکوتری و کرابیتنه سدلک همر گوشمه

پیده لیتن.

گوشه: گوشین، گوشان.

گوشه: (که): تهلیرس.

گوشه: (هسو): سدر گویلیک، سمران گویلیک، گورفک.

گوشه: ناخافتن. گفتگرز.

گوشه: (سورو): گولینک.

گوشه: (باک): نالقه ی زولفه لسه ر نیتوچاوان و لاجانک و

روومه تان.

گوشه: (باک): ددان له چیره بردن. مهین. توند بوون.

گوشه: (شا): بنگره. گلیره، تهرزه ی وورد، پیتشروی به فریه.

گوشه: قالدچی گولگین.

گول: گول، خونه ی پشکوتو، چیه ک. (گهر). بلمه شین. دووزام.

(کز). پیسک، کولینه. — اسبحانی: زربارتکی گموره به له همریمی

وانی. — اهامانی: زربارتکه له سهر چیا ی رهشکیه. — اناقی: گولگی

گولوی. (باک). — که هرکا: گولگی سپی. — ا پزوی: گولگی سوره.

گول: گول، خونه ی پشکوتو، چیه ک، گولوک، گولوک،

گولوک، گولیک، گولیک، گولوک، گولک. نه ترک.

— او: ناوی گول، گولاف. — ی: پلمبیدی، پلمبی.

گول: (باک): پارچه زوییه کی ره قه.

گول: (هکا، باد): توکی سهری مندالته له نیتوانی روومه ت و

گول، که له دپها تاندا ناتراشی. تمه ریشی پیده لیتن.

گول: گولابا توون. سیم و شریه و قهیتانی ناویشمه، که له لای

زنانی موکریان پهراویزی جلاتی پی ده پزتنمه.

گول: (همر). چکوله، گچکه.

گول: نیتوی نافر تانه. — سوره: گولنیشان، گولمیلای.

گول: (همر). گولان.

گولامت (باک): گیشه.

گولان (پز): مهره پین، گمه یه که به گوله ده کرت.

گولان: مانگی دووه می سالی کوردیه.

گولادان: شروشی گولوی.

گولاهش: ده فریکی مل باریکه، گولوی تیده کمن و لیتوی ده پزتن.

گولله: بری تفنگی، گوله. یهرک، ده قانه. — باران کردن: به گولان

داکرتن. گار، گولیو.

گولنه قلعه سی: گولیکی سپی و بژ و سورو و بژنوخشه و کولاولای

وایه.

گول نه اندام: گولندام. نیتوی نافر تانه.

گولنه ستیره: گولیکی بی بژ و شینه و سپیه. نه ستیره یه کیشه،

نه ستیرک.

گولنه بلخ: داریک به دزیک بلندتر ده بی، لک و پزوی زوره، گوله که ی

زهره و سوری که سپی ده روانی، گولوی همره باش و بژندار لسو

دروسته کری. نیتوی نافر تانه.

گولنه باخی هه میه شین: نه شرفی و ده کولگی گولوی وایه و بژنوخشه.

گولنه بان: بدمزی، گوله پمز.

گولنه پز: (پز). گولابه پز، گول به پز، (همر). روجبار پمز.

گولنه پز: گولگی سیتی بن نه ریدیه.

گولنه پز: (جا): قمره خهرمان، زوره ده.

گولنه پز: گوله به پز. گولگی زهره و بژنی خوشه و به ممشکه یهوه

هله ده واسن بژ نهوی رزنی زور بیت.

گولنه پز: گیایه که گولگی پنگار پنگ جوان دیتی و پمز گوله که و

لاسه که کی همسوی خالخال و خالدارن.

گولنه پز: پلمزی.

گولنه پز: شست تیر.

گولنه پز: گفمشامی، گفگ، گولنه دان.

گولنه پز: گولچیک.

گولنه پز: گیایه کی پاییزیه، گله لای نییه و همر گولمه و گنزیه ی

ده چی.

گولنه پز: چاره چه قیل.

گولنه پز: (پز): گولنه پز، گفمشامی.

گولنه پز: گولگی بژنوخشی پاییزیه و قاره یه کی مهله و سوره.

گولنه پز: گولگی گولوی، گولنه باخ.

گولنه پز: گوله به پز، بژنی زور خوشه و زور تونده، له گولگی

هله لای بکرتنه چک بژنران زور باشه.

گولنه پز: نیتوی گولیک، نیتوی نافر تانه.

گولنه پز: یه کیکه له کمره سته ی جولایان. داریکه و کمره شمی (سی

جولایانه).

گولنه پز: گولگی سپی و شین و بی بژ. (کز). گوله ده رزیه.

گولنه پز: گولگی سورو و توپ و کتیه. گول بژن.

گولنه پز

گول

- گولہ ک: دیتہ کہ نیزیکی همیری.
- گولہ کایه: گولہ پیغمبره.
- گولہ کتان: که تان، گیایه.
- گولہ گنم: هوشه، (باک.) ووشی.
- گولہ مه خمری: گولیکی مه خمری و زهره و سورره.
- گولہ مؤره: نمر ناسنه خریه، که لمزیر بهر دانی دادهنری.
- گولہ میشه ک: گولیکی هممه رنگه و بون خوشه. — ی کتوی: هولیمه.
- گولہ میلاقه: گولآله سورره، گولنیسان، کانگلوک.
- گولهنک (که.): گولینک.
- گولهنیسان (که.): گولهمیلاقه.
- گولهموژ: گولیکی بهمارییه، دو بست بلند دهی و لهنتو گولکه بیدا چتیک و ده کو تمساته دهره کات، که لآی وهی لاله عباسی ده چی و گولی وه کو گولی بیهری سورره و لهنتو باخندا پی ده گات.
- گولهمو چنی (بابا.): گول هه لگرهوه، گولچن.
- گولهمان: جوهره پارچه بکه، کالآ.
- گولهمانگ: جویان بانگ کردن.
- گول بهدم: نیتی نافرته تانه. ناروو، همناری ساوا.
- گول بهدن: لشم ناسک و نیتی نافرته تانه.
- گول بهمن: بالآ باریک و ناسک، نیتی نافرته تانه.
- گول بههار: نیتی نافرته تانه.
- گول بزق (که.): شلیر.
- گول بینه (که.): کلوتنه.
- گول بیزک: ملوانه و که لآدهی ملی گولکانه.
- گولپ (باک.): قوم، قومیت. (باک.) — ک: قومیتی چکوله.
- گول پهمو: رهنکی سوریتی کالآ، که به دۆ و پونیاسی دروست ده کری.
- گول پهروش (هرک.): جوهره گمفیکه.
- گول پره قانی: گولیکی کم بۆن و زهره بشمو ده پشکوی.
- گول خوججه: گولیکی نه پشکوتوه.
- گولته (که.)، پۆژ، (باک.): جوهره کولکه بکه کی جاره کییه و بهر جیکه ی به ترس ده دریت، جا سهریان یان دیواری شکست. تیره گ. بی — بی پالوانه، بی تیره گ.
- گول خه زیم: حاجیله، جوهره گیایه که.
- گولچن: گولمه چن. — کردن: هه لبراردن.
- گولچن: نیتی نافرته تانه.
- گولچه چک: گولقه له فسه.
- گول خواردن: فریوخواردن، فریوان.
- گول خن (که.): پیکه منیتیکی شیرینه.
- گولندان: (باک.) گولندانک، هنجان. ده فریکه گولی تیده کمن.
- گول نهنگ: رهنکی گولی، گول نهنگ. نیتی نافرته تانه.
- گول نه خوی (باک.): گولیکی سورره.
- گولی شووشان (باک.): گولیکه.
- گول پروو: پروو گول، نیتی نافرته تانه.
- گول کفان (باک.): گولیکه مان.
- گول پروت (هرک.): جوهره گمفیکه گولکه کی قه لچخی نییه.
- گولزار: گولستان، لاله زار، باخچه ی گولان. نیتی نافرته تانه.
- گول سو (فه.): گولستان.
- گول سو (باک.): سوتسه.
- گول شفا: نیتی نافرته تانه.
- گول شهن: باخچه ی گولان.
- گول شیلان: شیلان.
- گول فک: گری به قولفه.
- گول ستیره: گولیکی سپیه.
- گولکه: خوشو بست.
- گول کیزوله: گولیکی بی بۆن و شین و سپیه.
- گول گولی (که.): گول نهنگ. چمشنی گولی، رهنکا و رهنک.
- گولمه: گزشتی بی نیتسک.
- گولنی ناف (باک.): گیایه که.
- گولمیخ: پیتگزک، سنگک. سینگی ناسنه، بزماریتی گوره یه له دار یا له ناسنی ده دن.
- گولنار (که.): گولمه نار.
- گولناز: نیتی نافرته تانه. نازی گول.
- گولنه خوی (باک.): گولیکی سورره و زۆر بۆنی خوشه. گولیکی چاییه، چمند لقیکه له نیوانیاند و چمند نیترتیک دهره چی و گولی هممویان سهرشۆر ده کمن، رهنکی سور و نال و پرته قالییه و بۆنیشیان ناخوشه.
- گولند (باک.): گزگل، که لوان.
- گولندام: گول نمندام. ناری نافرته تانه.
- گولنگ: له خوری، ده زوو یا ناوریشم دروستده کری و به کمناری زین و جاجم و لانسک و ... وه کو پیش شۆر ده بیتمه، گولینگ. — ه: قوتاس، قوتاس.
- گولنیشان: گولیکی سور و بی بۆنه.
- گولوازه: قسه ی خوش، پمند.
- گولوان (کۆ.): که لوان، گزگل.
- گولیننه (خۆ.): تمشوتیه کی گچکه یه، نساوی کموچکی داری پی ده کۆلری.
- گول فیله فر: گولیکی مه خمری و سور و بلند و بی بۆنه.
- گول ککه: که پله. گیایه که پروت و لوس هه لده چی و کولستان گولی زهره دهره کات، له سهری همسو لکه کان که لآکانی ۴ _ ۳ دانمن.
- گولوک (باک.): گولآله ی ده زوو یا بمن.
- گولولک (باک.): غمر غمره یا همر چتیک و ده کو مهنیدیه چتی تی هه لیتیری.

گولدان

- گوڼو (باک.): توپ، گولڼه.
- گوڼووک: گولڼه.
- گوڼوله: گولڼه، نېفلیچ، نمېزویو.
- گوڼونک: گولڼنک.
- گوڼوځه (که.): جوړه کالایه کی سوړمه داره.
- گوڼی (باک.): شخړل، قولڼه، نالقه، گولک. (باک.) — فک: خشلی ژاننه، گولڼکی زور جوړانه. — فک: گولڼګه ی شمه و پیچی سر.
- گوڼی نښه: گیایه که له منیو ښاویدا ده یډن به په شه گرانه تادار زور به سوډه.
- گوڼینگ: گفکه، گولڼنک، گیفک، گوفک.
- گوڼلیک (که.): گولڼ.
- گوڼنگ: میتکه، گولنک.
- گوم: بزر، ون، شارراوه، پښه پان، وون بون. شارراومه. — بون: شارراومه، بزیوون، — کردن: بزر کردن، شاردهمه. — بو: وون بو.
- گومان: شک، دودللی، دلآودلی، سو. — کردن: سو کردن. به: — سوډار، بی: بی دودللی.
- گومبته (که.): گومبیز، گومبیز. — ه: بازدان، قلمباز.
- گومبته: بازدان، هله پینه هوا. (جا.) — دان: به تین و زهره به بزو بازدان خو ښامه کردن.
- گومبیز: گومبیز، گومبده.
- گومپ: پی لی وون بو. — پی: پی لی وون بوی.
- گومرگ: باز لمسر کدل و پدل و ګرګرتن.
- گومگومو: فات فاتک، خمه ګر، قمقمو کی ښاوی، گومگومک.
- گومی: بزی، وونی.
- گومین (باک.): خلوقو بونمه.
- گون: په تل، پتل، هیلک، باتو.
- گونج: سوچ، تاوان، گونا.
- گوناه: پروانه: گوناح. — بار: سوچدار، تاوانبار، گونا بار. — کار: پروسار.
- گونپشیل: گیایه که له لای زور وورده و له گولڼیک جیگا یاندا گولڼی سپی دهره کات.
- گونج: گونک، لوللی گلی سوړه وکراوه له جګه ی بن زوی ده ګری بزو ناو پیدا بردن. (هوا.) — ه: دڅین، تکه.
- گونجهان: لوان، سازان، شیان، کوک بون.
- گونهندن: لواندن، سازندن، شیانندن.
- گونجیلکه (کو.): گورجیله.
- گورغه (باد.): جزا، پاداشی، توله.
- گونډ (هو.): دی، لادی، دهگا. — ار: دهماردار، زهره دست، به هیز، به ګون، گونک. — ی: لادی. (بابا.) ننگوتک. — یاری: دپهاتی.
- گونده: چتی خپ، قلمو، گلمت، گلز، گلو، گرموله، گرموله. قوڼ.
- گونډیا (فه.): قوڼ، گونک.
- گونډک (بابا.): ننگوتک.
- گونډور (باد.): کالهک، گندوره، گونډوره.
- گونډوره (هو.): پروانه: گونډور.
- گونډوش (شبهه، دهر.): سوژن، شوژن.
- گونډه ش: یاخی، زوردار، سرکیش.
- گونک: مرؤ قوڼ.
- گونکه (بابا.): ننگوتک، جوړه تریه که.
- گونکی (هوا.): ننگوتک.
- گونوژ (وژ.): سوژن.
- گونووشی: سوژن.
- گوډ (باک.): گوی، گویچکه. پلکا: — نمرمایه کی گوی. چمرمکی: — سهره ی گوی. کرککا: — کرکړچکه ی گوی، کرکړکا: — کونی: گویچکه. (باک.) — ار: گواره، گوزین.
- گوهارقن (باک.): گوزین، گویزتنمه.
- گوهارقو (باک.): گوزین.
- گوهارزوی (باک.): ماکینه ی شمپیه دیواری پی ټیکه درۍ.
- گوهارقن: گویزتنمه ی مال یا بوک. گوزان.
- گوهارقو (باک.): کوپیه، پرونوس.
- گوهداری (باد.): گویدیری.
- گوهان (باک.): گوانی وولآخ، چهختی.
- گوهندی (باک.): دنیا دیتو، دنیا دیده.
- گوهر: گوهر.
- گوهره: گوهره.
- گوهره ستیرک (باک.): گورنه ستیره. میتیکه به شو ده فپی و قونی دهره شیتومه.
- گوهره سن (باک.): گوناسن، زووالی سنگ.
- گوهره ل: گویل.
- گوهره ک (باک.): جوړه گمه یه که.
- گوهدار: گویدیر. — ی: گویدیری.
- گوهدان: گویدان.
- گوهره ستاره (که.): کرمتکی بالداره به شو به هوا دا ده ګری و ده ترووسکی.
- گوهرین (باک.): گوزین.
- گوهرتک (باد.): پاک، گیایه که.
- گوهره سی (باک.): پوله کی ماسی.
- گوهراندن (باک.): گوزین.
- گوهریز (باک.): گویز.
- گوهرشک (باک.): قولا په. دهماری نښتوره کانی قولا پی سهره ی پانیه له به شتومه.
- گوهن (باک.): ماده یه که چمند چتیکی تیدایه له منیو لشمی ژاندا (جیتی شهرم) پیدا ده بی.

گوهنه قیل (باک.): گوهنه قیل.

گوهنه قیل (باک.): فال، گوهنه قیل.

گوهو (باک.): دۆل، شیتو.

گوهیراندن (باک.): گوهیراندن، گۆپین.

گوی: گویچهک، گوه. گۆ. — له مست: خوشبارو. خستنه پشت: —

گۆی پینه‌دان. — به هه‌لتان: به گۆدا خوتندن. — بان: سهره‌تاتکه،

سهراسوی. — به‌گواره: گیلaxe، گیایه‌که. قهراغ، کهنار. — گران: گۆی

کپ. — به: ده‌ستپ. — به‌رخه: گۆی به‌رخۆله، گیایه‌که ده‌خوری. —

بیست: گۆیدیز، گۆیدار. — به‌ل: گوهیل، گوهج، پاز پانه‌گر. — دریز:

کهر. — دیزی: فهران به‌رداری، سهرشۆپی. — پراگر: بیستهر.

گۆپمه: کهمکه‌به ده‌ستی مەمکی وولاخ و ئازاڵی شیردار به

بیجهره‌کان به مژینه‌ده تا شیر دابده.

گۆپوو: گواره.

گۆپیز: جوز، (هه‌ورا)، وه‌زی. فهریکه: — کارده‌وه‌ژه. — ی کۆتر:

گۆپیزیکه به کاکل نه‌بێ. گیز، گۆز، (فه.) گرده‌کان، گۆز، وه‌زی.

گۆپیزان: گیزانی تراش، جۆزان، جو‌زان، دو‌زان، گۆزان.

گۆپیزه‌فه: گواستنه‌وه، گۆپیزانه‌وه.

گۆپیزه‌فه‌فه: گۆپیزنه‌وه، گۆپیزنه‌وه.

گۆپیزه‌فه‌فه: پراوترن، گۆپیزنه‌وه، گواستنه‌وه،

پاکۆستن، ئالو‌گۆپ، ئازوو‌گۆپ، گواستن، هه‌لکواستن، کهل و پهل یا نیو

مال یا بووک له جیگا‌یه‌که‌وه ب‌دنه جیگا‌یه‌کی دی.

گۆپیزه‌فه‌فه: گۆپیزانه‌وه، گۆپیزانه‌وه.

گۆپیزه‌فه‌فه‌فه: دهنکه دهنک له‌نیو گۆی هاتن.

گۆپیزه‌فه‌فه (موک.): چوو، چوو، قاپ، (باد.) گۆزه‌ک، گۆزه‌ک،

گۆپیزه‌فه‌فه، پانی.

گۆپیزه‌فه‌فه: گهمه‌یه‌که به گۆپیزان ده‌کرت.

گۆپیزه‌فه‌فه: به‌رانه: گۆپیزه‌فه‌فه.

گۆپیزه‌فه‌فه (جا.): گۆپیزانه، سوانده، سفانده، پاساره، کهناری بانیه

کهمیک له‌سهر دیوار تیده‌پهریت.

گۆی سوانه: به‌رانه: گۆپیزانه.

گۆی سووک: به کهمیک ده‌کورتیت، که زوو گۆی له دهنکی به‌رامبه‌ر

بیت.

گۆی شلکردن: گۆی بۆ قسه پ‌اگرتن، گۆی کرتن.

گۆی شۆپ: گۆرد، بۆ بزن به‌کارده‌پهریت.

گۆی کهنه: ته‌خته‌ساف. کهمیک که تۆزیک له گۆی پهریبت.

گۆپیزه‌فه‌فه: بیسه‌ر. — ان: بیسه‌ران.

گۆپیزه‌فه‌فه: کهمیک، که دره‌نگ ده‌بیستیت، کهر.

گۆپیزه‌فه‌فه: گوه‌گرن، گوه‌گرن، بیستن، گۆیدان به قسه.

گۆپیزه‌فه‌فه: پۆتراک، سهر و پۆتراک.

گۆپیزه‌فه‌فه: گۆلک، گۆیز، گۆزه‌که، گۆز، گۆزه.

گۆپیزه‌فه‌فه: گۆلکشان، گۆزه‌له‌مان، گۆزه‌وان.

گۆی مووچ (دزه.): جووته‌گۆی قیت و پوو به‌ب‌لند نه‌بێ. به‌ل‌کو‌راست
پوو به‌پیشه‌وه پ‌اکشایی.گۆپیزه‌فه‌فه: گۆپیزه‌فه‌فه تازه‌بووی، که نیری له سالی دووه‌مه‌دا بارگۆیزه
له هه‌ولیری به‌رگۆیزه‌په‌ده‌لین، له سالی سیپه‌مه‌دا ده‌بیسته به‌ره‌جووت له
سالی چواره‌مه‌دا گاجووته، که می بیت له سالی دووه‌مه‌دا به‌ره‌که‌له له‌سالی
سیپه‌مه‌دا نینگۆته له سالی چواره‌مه‌دا مانگایه.گۆپیز (که.): چهرم، پیست. — ی: گینی، هۆلاڵی، (باد.) گۆپیزه‌فه‌فه.
گۆپیز (هه‌ورا.) هه‌نگه‌وه‌ن.

گۆپیزه‌فه‌فه: گۆپیز، گۆپیزه‌فه‌فه، (باک.) گۆپیزه‌فه‌فه.

گۆپیز (باک.): ده‌ل‌مه‌ی شیر.

گۆپیزه‌فه‌فه: گۆپیزه‌فه‌فه، گۆپیزه‌فه‌فه.

گۆپیزه‌فه‌فه: فله‌ک زه‌ده، به‌دیه‌خت، گۆپیزه‌فه‌فه له‌ل‌سین. ب‌ل‌نده‌یه‌که به‌شهر

ده‌خوتیت.

گۆپیزه‌فه‌فه (باک.): گۆپیزه‌فه‌فه (بۆ میوه). — ی: گۆپیزه‌فه‌فه.

گۆپیزه‌فه‌فه (باک.): جووره گیایه‌که.

گۆپیزه‌فه‌فه (باک.): گۆپیزه‌فه‌فه (بۆ میوه).

گۆپیزه‌فه‌فه (باک.): گۆپیزه‌فه‌فه. — هه‌فه: پیکه‌گۆپیزه‌فه‌فه. (باک.): دن:

گۆپیزه‌فه‌فه. — هه‌فه: گۆپیزه‌فه‌فه یه‌کتری. خه: — ویکه‌پینان.

گۆپیزه‌فه‌فه (باک.): نام. — به‌رانه: گۆپیزه‌فه‌فه.

گۆپیزه‌فه‌فه (باک.): به‌رانه: گۆپیزه‌فه‌فه.

گۆپیزه‌فه‌فه (هه‌ورا، پ‌ه‌ورا، شوا). گۆی. کانگهر، که تمنیا بۆ جنیودان

به‌کارده‌پهریت: دایکی خۆگی، ئه‌و کهمه‌یه‌که.

گۆپیزه‌فه‌فه (باک.): گۆپیزه‌فه‌فه، شینایی. — ی ووشک: پ‌وش، به‌وار.

(گهر.) دایک، دێ له وه‌لام ده‌لین (ئهل گیا منه).

گۆپیزه‌فه‌فه: گیایه‌که به کۆترای له‌سهر هه‌ر جیگا‌یه‌کی دانری

قوتوویه‌کی به‌سهر پوو دابگیریت، تا هه‌وا نه‌دات ده‌ست به‌جی ده‌رکی

ده‌کات، بۆ کۆل‌کان باشه.

گۆپیزه‌فه‌فه: به‌رانه: ئه‌سپۆن.

گۆپیزه‌فه‌فه: پ‌الهه، چهرک، چهرۆکه، چهره.

گۆپیزه‌فه‌فه: گیایه‌که به‌نی لی دروست ده‌کرت.

گۆپیزه‌فه‌فه: گیایه‌که له شاخانا ده‌پوتیت، گۆلی سپی و بۆن خوشه و

ئاره‌که‌ی بۆ ژانه زگ زۆر باشه. (هه‌ورا.) وه‌رکهمه‌ر، قهرکهمه‌ر،

(هه‌کا.) خوشبین.

گۆپیزه‌فه‌فه (موک.): (بابا.) فیرکه. زگ‌چوونی مال‌تانه. نه‌خۆشیه‌که

به‌هۆی کرمیکه‌وه په‌ی‌داده‌پیت و له‌نیوان و گیایاندا ده‌زی و مال‌ات

بیخوا پیتی ده‌فیرتی. پیک به‌ر. (هه‌نگه‌ر) گیایه‌که حه‌یوان بیخوا

ده‌مری. (پژ.) ریتنج. (هه‌ورا.) مافه‌ته.

گۆپیزه‌فه‌فه (موک.) بل. ناک. — گیایه‌که قه‌فه‌فه‌یه، قه‌فه‌که‌ی سووره و

له چیا‌یان ده‌یدروونه‌وه بۆ مال‌تان. گیایه‌که، فیرکه؟

گۆپیزه‌فه‌فه: به‌رانه: گیایه‌که.

گۆپیزه‌فه‌فه: گیایه‌که به‌ستیک ب‌لند ده‌پیت و گۆله‌که‌ی وه‌کو‌نی

بو‌ژانی سووره.

گۆپیز

ګیابېږینه: به توی بوی بری زور باشه. به تهرې بکوتری لیسر هر جیگاهه کی لشی موی دانی دیکاته برین لشیو کمر میتراندا دهیکاته پوقله (پورگ).

ګیا بۆگمنه: ګیا بۆگمنیه، که کولاً ناره کهی له جیگای خارشندار بری یا تلته کهی لیسر دانری زور باشه.

ګیا پالوانه (که): ګیا کهی بهاریه.

ګیا پیریزنه: چله ګیا کهه کولیکی بوی هیه، به ووشکی تف لیسر کوله کهی دانری ناره لای دهکاتوه.

ګیاجار: میرگ.

ګیاجا: ګیا کولکنه.

ګیا چنده: ګیا کهه به کولای دهکریته چرک، بوی برینان زور باشه. تنهها بوی برینی مالآتان بهکاردهبری.

ګیا دهه مانه: ګیا برین.

ګیا دووېشکه: دوو جوړه: (۱) گه لای دووای و زور نمستوره. (۲) چله ګیا کهه وه چله گفی دهچی، به لای گه لای لموی باریکتره و کورتره. لیسر بوه کولی و هو گفی دهده کات، به لای کوله که به قهده گریه کی قامکی دریزه و به تهرې نهرمه و بوشکی دهپته دپور.

ګیا زاخه (شوا): کمر خنکینه.

ګیا زلفا: خاله په شه. ګیا کهه له نمشکمرته کان لمزیر سیبهراندا شین دهپیت.

ګیا زهره ک: ګیا کهه به بستییک بلند و کولی زهره، کوله کهی ووشک بیت، که به برینان وهرکری دهپیریزنیتهوه.

ګیا زه لمه (جا): ګیا کهه باقی هی دهیستان. ګیا کهی سپی سووه.

ګیا سالمه (بانه): ګیا سنجابی. گه لای پانه، کولی سووه و بنه کهی و دهکو په نجهیه.

ګیا سنجابی: ګیا سالمه.

ګیا سافرا: چله ګیا کهه به بستییک بلند دهپیت. کولی زهره و وورده وه بونخوشه کی دهچی و لمو چله سلی لکی لی دهپیتوه. له گمل شیرینی و دوشاو دهخوری و زک زورباش دهچونیت.

ګیا کهندر: کندر، کهندر.

ګیا کیش (باک): په کیشه.

ګیا کولکنه: ګیا چا. بوی بزرگ نیشه باشه.

ګیا گمزک (باک): گمزگمزک.

ګیا گیزه: پنجه ګیا کهه وه جوی دهچی و له جیگای غدار و بن بهردان شین دهپیت.

ګیا مسک: ګیا کهی بون خوشه.

ګیان: روح، بدمه، پوهان. دار: ګیان لمبر. — و بهر هیتان: زیندوکر دنره. به — ت خوش: نوش. — سپاردن: مردن. — کیشان: ګیان دان. — لمبر: زیندو. برادهری: ی: برادهری پاسته قینه.

ګیا فاکه (مرک): پنجه ګیا کهه به زویدا پان دهپیتوه.

ګیا نهرموکه: ګیا کهه لکه کانی همره کو کلکه پتوی دهچی، نه زویدک پتر بلند دهی، کولی تویه و سپیه.

ګیانه لا: سره مهرگ.

ګیانه لاو: ګیانه لا.

ګیانی: ګیایان: پوهانی پوهانان. نیوی خودایه.

ګیا نیوی (بال): جوړه ګیا کهه.

ګیا وهر دینه (بابا): ګیا کهه گه لا وورده، بوی بزرگ نیشه باشه.

ګیا و گزنه ل (که): ګیا و گزن، گز ګیا.

ګیا و گزن: ګیا و گزن.

ګیا همنگوستیل: جوړه ګیا کهه.

ګیای خوروه: ګیای خورسک.

ګیدار (سور): پوهان، دی، دپچرو، گیشه ی چروانه بوی زستان بوی وولاخان بهکاردهبری.

ګیپاری (زاخ): گپه.

ګیپال (که): گدک، پخوله، گمدو گپال. (فه): گپه.

ګیپه: ګیپاری. وورگی پارچه پارچه کرای دووای پسر له برنج، کشمیش، بادام و بهاراته و لشیو چیشتی سره پیر کرایت.

ګیپه (که): خینگه، نمستورایی نمستق، گنیه، تنگه نمستور.

ګیچ (همران): گیزین، گیزاو، گیز، هوپ. (همران): نه: گیزنه، ریشمه.

ګیچ: گچ. — کاری: گچکاری. — نووس: تباشیر.

ګیچه ل: پروه، کولی، پتهر، ته گره، تشقه له. توشی — هاتن: توشی پروه هاتن.

ګیژ (خو): جفر، جعفر. خه تیکه لیسر کاغز یا نمدی به خپی بی. چتیکه له گورو نه چپته خواروه. گرفتینهر. گیزده، په ککوتن. گیزیکه به تهرې هملگیری و نیوی خراب بی و تامی ناخوش بی. گیزیا پزیکه تیز بیت.

ګیوا (که): پود، سهختگیر. سهگی دی. وده وگرتن.

ګیوار (کمر): هممو چیشتیکه تمنا پلا و قبولی نمی.

ګیو امه بوی (زا): قبولی دهی.

ګیوان: گرتن، گرتنی پوناکی هه تاو به هو ی مانگوه و گرتنی پوناکی مانگ به هو ی خوره. بندنه بون له گرتو خاندا.

ګیرو: بندی، گریاک.

ګیروسان: هملبون. — دنهوه: خپتیه گیرسان. — دن: هملکردن.

ګیروان: بمرک، بمریک، بمری، کوورک، فمریک، گیفان.

ګیروک: ددانی شپری.

ګیرومن: خوراک.

ګیره (خو): ددانه کانی ژیر چای وولاخ و مالآت و جانوه دران. نامرازیکه شتی پی دهگیرت.

ګیزه: دنگی کولای مهنجل و سماروهو. — گیز: گیزه.

ګیز (باک): نالبار، ناهموار.

ګیز (باک): قاپ، گیزه لوه که. — بون: خلزمو نهوه.

گټې: خور او خټچ. (پړوا). ډټې. نیفلج. (بار). پټگایه کی راسته به
 بهر قمدی چیا پانموه، پټچی ناو چیا پانه.
 گټېرڼ: گمړاندن. کردن. لسمر: د بهرمراندن، قوریان کردن.
 گټېرڼموه: گمړاندنموه، قه گمړاندن. گټېراندنموه. زمو تکردن. گلدانموه.
 گټېره: شیلان به هوی وولاخ. (باک). — فټره: ټټیکل و پټیکل.
 گټېره پانه (پړوا، خو).: گوی په په.
 گټېره شویڼ: ناژاوه چی.
 گټېره وه: گټېره پوه، راډیټ.
 گټېره ووه: گټېره ووه.
 گټېره وکټشه: دان و سندن، هټان و برن.
 گټس (دهر): پرچ.
 گټسکه مټ: کاره مټ.
 گټسکه فټر: کاره نټر.
 گټسک: به کاربله یه کی نټیریا مټ ده کورتی، له پاش ۵ — ۶ مانگی
 برو نیموه — پټ ده کورتی.
 گټسکه ز (که): نمر کاربله یه، که له کاری پمیدا ده بی.
 گټسن (باک): گاسن.
 گټشه (دزه): نمر گیا و دهغل و دانیه، که له کاتی دروټنه به باوهش کو
 ده کرتسموه.
 گټشوی دار: قوټندهر، کوټندهر.
 گټشه کار: گټشه کمر، (رڅو). تایم نټر. نمر کسمیه به باوهش گیا یا که نم
 و جوی درواو له شرتی کی کوډه کتوه و لسمر یه کتری ده ی پستیتی.
 گټشفک (بابا، بالهک): گولټینک.
 گټشفک (بار): سمرو گولیک.
 گټشف: قیت، به همر، له خو سای. همر شه. — او: گیا. — ده:
 دهنکه دهنک، گټه گټ.
 گټیکوژی (باک): کوشتار. نمرو و پشه ی هملکندن.
 گټیل (هدهک، باک): قوپر.
 گټینگل: جینگل، خوار. — دان: جینگل خوار دن.
 گټینگول (پړوا): پروانه: گټینگل.
 گټینو (بابا): گوتی.
 گټیون (همورا): گیان.
 گټیو: نیوی پیاوانه، نیوی دانمر و خاوهنی نمر فمره ننگیه.
 گټیوا (همورا): گیا. پوهک. شینایی.
 گټیوه: موزانه. چشنه کرمیکه دار، بدن، کل و پهل ده خوا.
 گټیهان: گټی، جیهان، دنیا.
 گټیرکه: وورده میرووله.
 گټیرمی: خوان، میزی خواره دهمنی.
 گټیرنده: خولټن، سوپر.
 گټیرنگ (باک): میرووله ی وورد.

گټېره

گټېره همن (باک): توانایی، ناماده یی، زونگی.
 گټېرزه (باک): دستار.
 گټېری: خورای، خټچی، لاری.
 گټېری (باک): خلته ی پونه و نی دی.
 گټېره: گمزه، کارووت، کاروت.
 گټېزه لوک (باک): گوتزه له، گیایی، گټېزه له.
 گټېزه له: گټېزه لوک.
 گټېزه کړن: ناوړدانه وه.
 گټېزه ک: قالدوچی بالدار.
 گټېزه: ووپ، سمرگټ، کاس. دوش، هټر، هوپ، حه پوټ، حوټ. — بسون:
 کاسان. — کړن: نمر تلانن. هوپ کړن.
 گټېزهو: گټېزینه، گرداو، گمرداو، گرداټ، گټېزن. گټېز، گټېزنگه. نه گټه تی،
 پروشه، نشو وټ.
 گټېزه: بیژان، له بیژنگ. — کړن: له بیژنگ دان. — گټېزه: بهدوری
 خودا سورپان. — لوک: گورژالک. — لوکه: گمرده لوبول، گمر، گمرداټ،
 گمرده پیچه. گټې. — و کړن: له بیژنگ دان.
 گټېزن (همورا): تلمزکه، گټچمن، گټژاوی ناوی. نمر جټگیا پانه یه له
 چومدا، که ناوی تیدا خول ده خوانموه.
 گټېزه نگ: تمندوره زنه. — ده: گټژاو.
 گټېزه که (باک): میرووله سوورکه. (خو). گټېزه کړدن ده غلی.
 گټېزه گول (باک): خو شویست، دوست، دلدار.
 گټېزی: سمر بهر دایی، سمر گټیراهی، هووپی، هټپی. — ینه: تمندوره
 ژهنه.
 گټېز و وږ: گټېز، بنگی، خو لیا. — ی: خو لیا یی، ماخو لیا یی.
 گټېز و وټ: ماخو لیا، هټر، بنگی.
 گټس (شوا، فه): زولفی ناخه تانه، پرچ، بسک.
 گټسک (همو): گسک.
 گټسن (زا): گارمن، گاسن.
 گټیل: هټر، گمژل، خریټ، زحول، گمزلق، لازک، حه پوټ، توټلاز،
 حوخلو، کملور، گمرج، بی میټسک. پاتال، باله.
 گټیل: کمر، گمشت، گمړان.
 گټیلاخه: (گمرمټن و هولټر) سی بسکه، سی بسکوله. گوی به گواره.
 گټیلاس: نیوی ناخه تانه، گلیاز، ناخه لهک.
 گټیلان (زا): گمړان، گمړان، سوپان.
 گټیلانموه: گمړانموه، گټېر انموه.
 گټیلای (همورا): کوټلینموه. گمړان، سوپ خوار دن. گمړانموه.
 گټیله: گدله، میگل، ران. (همورا). — ده: بگمټره.
 گټیلک ټله: تخته بافته یا چټیکی دی هټنده ی بهری دهستی و سی گټشه
 پټنج لژگی شیلانی سووری تټ دهخن و سمری هدریه کمشی نمره فیکي
 به قوټلاپ پیټره ده بستن و به لایه کی سمریدا هملده و اسی.
 گټیلنای (همورا): گمړانده وه.

لاڙهه (پڙڙ): جامی مہر دوشی، قاپیټک مالآتی تیدا بدوشی.
 لاڙهه: خوارو ختیج، نهگونجاو. — یی: خوارو ختیجی، نهگونجاوی.
 لاڙہ (دہر): بقر (نی پاوہ ماسی).
 لاڙو: دورو خراو، دہرکراو، وہ لانراو.*
 لاڙون: پمردان، رقان، وہ لاڙدن، ڀاکرن، ہلیرن، شعلیانندن.
 لاڙک (باک): تلہی ناسن.
 لاڙلک (باک): لاڙلاو.
 لاڙوتہ (باک): مساسہی جوتی.
 لاڙیان: گہنجینہ، خہلہ تی، نمو پارچہ سرمایہ کہ ہدیہی.
 لاڙپال: ہمرقمدی شاخی، قمدی چیاوکیوان.
 لاڙپو: ہروانہ (لاڙار).
 لاڙپہ: لاڙپہرگہ، پمناگہ.
 لاڙپہرہ: پوہپہرہ، پوہیل.
 لاڙپہرگہ: لاڙپہر، لاڙپہرہ.
 لاڙپہرہ سن: لاڙپہر. خوتیہہ لقتوتین.
 لاڙپہرہ سن: مووشک، کمسیکہ ہی بانگ ہیشتن کردن بجیتہ سمر سفری
 خہلکی، تمرہ فہ.
 لاڙپلا (ہمورا): ہروانہ (لاڙہلا).
 لاڙپوتہ (دہر): مساسہی جوتی.
 لاڙپورہ (کہ): چتی ہموی و خورایسی. (پڙڙ، جب، زن، ہمہ):
 غمرب، ناوارہ.
 لاڙپووز: لاڙپلار. پوازتکی بجو کہ لہو سمری قہلشاوی داری دہخرت.
 لاڙپیٹہ (دہر): مساسہی جوتی.
 لات (باک): تاتہمہر، تہختہمہر، پارچہ، لہت. — کرن: لہت کردن.
 (پروا): ہی پوول و ہارہ، ہمزار، نمدار، پمیشان بیرون. ہمری پان و
 لووس. لہلای تو. خاکی دیگکراو بۆ کیلان، — ی: نمداری. — بیرون:
 پمیشان. — کردن: ہی پارہ و پوول کردن. (پروا): پار، جیگایہکی
 سہختہ تہنہا یک یا چہند کسی لی پاوہستی، پتگایہکی باریکہ ہمسر
 تیہہر اندا دہرا، نمو پارچہ پانایانہیہ کہ بہ ہمرقمدی شاخانی عاسیہ
 دہی. (ہاد): پارچہ بیستان و نییدی. (دہر): لہ پارچہ زہویہکی گہورہ
 بۆ چاندنی، ہیندہی بہ دہست تو ی پیسہر دہکری، خہتی لیددہدن و
 پارچہ پارچہی دہکمن، بہ ہمر پارچہیہکی دہلین لات. لاتیٹک لہ جوتیدا
 دہ خہتہ.
 لاتار: گاشہیہ کہ لہ بلندیہوہ بۆ خواری جال بکرتہرہ.
 لاتلو: توانج، پلار، پلار، تہشر، تانوت.
 لاتہراف: گزشتی خالیگہ.
 لاتہنیشٹ: لا، کن، کہچکانی. لہسہر — کہوتن: کہچکانی کہوتن.
 لہسہر — نوشتن: لہسہر لایک نوشتن.
 لاتپہلوج (کہ، ہمو): ووتہی ہی مانا، چہنہبازی، قسہکمری ہی
 مانا، چہنہباز و خوارو ختیج، قہمچویچ.
 لاتریکہ (ہمورا، کۆ): خولا دان، خۆ کلا کردن.
 لاتک (باک): لہتک، لہت. باخی چکۆلہ، باغچہ.

گیلانیو (ہمورا): ناردنہوہ.

گیلنہ شو (ہمورا): بیگتہرہوہ.

گیلؤ (شار): جوورہ ہمزنیٹکہ.

گیلی: حولی، ہوری، تولازی.

گیلنگل: جینگل، نۆقرہ نہ گرتن لہمہر نازار و دہرد.

گیلنگل (سلہ): چیکلدانی پیچ و دووکل و باومار.

گیلنگلہ (کہ): سوپردان و خولانی ہی کار.

گیلؤ (سحق): سہندلہ.

گیو (ہمورا): شوتن.

گیوژ: گہوژ، گہیشک، گوژشک، گوہیژ، گوژ، گفیر، ریلی.

گیارہش (باد): گیایہ کہ ناخوری.

گیارہشک (باد): جوورہ گیایہ کہ.

گیانہوہ: گیاندار.

ل: تیپکی ثابتی کوردیہ. لہ موکریاندا لہ گہلیٹک جیگایاندا بہ (آ) و
 لہ سوزاندا بہ (ر) بہ کار دہری و ہکو مار، خار: مال، خال و لہ باکوردا بہ
 (ل) بہ کار دہری.

لا: کن، کمار، پوخ، (باد): پوخ، لال. بہ — داکموتن: کہوتن، مردن، بہ
 — داهاتن: وہ لاداهاتن، پیہاہینان. ہمر، بال، با، (باک). ہدام، لبامن:
 لہکن من، لال، جہم، چیق، گفک، کن، نک، ہند، تہنیشٹ، کنار،
 دیار، لاتہنیشٹ، قہد، تی، پوہ، تک، لہ — ی منہ، لہ — ی توہ. بۆ
 — ی من ہات: ہمر من قاہات.

نو شوخہ ہتاوا لہ منی غہمزہ دہ لابی شوریم لہ دہما ژہرہ نہ گہر.
 ... لا (فہ). بسک. لہ — — سہز، چہنی. ناوپ، یارہتی. — لی
 کردنہوہ: ناوپ لی دانہوہ، یارہتی دان، وہ — بردن: لاڙدن. — ی دوواوہ:
 پدلی دوواوہ. یک — کردنہوہ، بہ — دا خوار بوونہوہ، بہ — داهاتن:
 پہت بردن، ہی پراہاتن، ہمسر لاتہنیشٹیدا لہ تر بردن، مردن. قازانج:
 لای توہ، لای منہ: باوی توہ، باوی منہ. — گیر: تمرہ فدار، — ی توہ.
 لاجار (لاڙال): لنگبار، تا، ہمستک، بالہ — عربی، تہنہا لایہکی بالی.
 بالیٹکی بالدار. کمارہی بال، یک بال.

لاہاز (پڙڙ): بزنیٹکہ لاتہنیشٹیکہ بہ لہک ہی. نیوٹکی تاییہ تیہہ بۆ
 پہ گہزٹکی ولاخی ہمزہ.

لاہانہ: جوتیر کہ ہات جوتی بکا زہویہ کہی دہکاتہ چہند ہشٹیکہ
 گہورہ کہ پتی دہلین (ہانہ). نوری مایہوہ و نمدازہ کہی ناتہوہ سو
 لاہانہ ہی دہلین کہ نوبش ہش دہکری و دہکرتہ چہند لاتیٹک.

لاہہ: وہ لاہ، بہ جیگایہکی دی. لاڙدن.

لاہہر: لادہر.

لاڦيل (موک.): گريشمه.

لاچ (هـو.): لاتنیشتی هیلکه یه، سهرو بستی نییه تنهها لاتنیشته کانییه تی.

لاجهان (لاجانگ) (که.): نیتوانی گوتچکمو چاو، جینک، (هـورا)، هـو، خۆ، (پهوا)، جینوک.

جینیک (زاغ.): (جا.) جانگییه، نارۆشه، (پاک.) جهنک، (پاک.) جیندک.

لاچ (که.): قومارجییه که باش بزانی، کسێکه قوماری باش بزانی. (موک.) پرچ و کاکۆلی پر خـم و چین وشکـنه.

لاچوه (موک.): دووپارچه قایشه که له لاجانگیدا رادهوستی و بهسـر کهلهـیه.

لاچوو: نابهـلد.

لاچهک (هـو.): لکی سهرپۆشی ژنانه که بهری دهدهـوه. (پاک.) لاچک.

لاچک (خۆ.): لکی تورورینییه. (پهوا.) لاسکی گیاو شتی تر.

لاچۆ: بۆلیره. دورکوه.

لاچۆپاچۆ: شله به ته.

لاچوو: لابرداو.

لاچوون: کلابوون، شله پین.

لاچی (زهن.): بۆج، بۆچی، لۆچی.

لاخ (شا.): کمد، لک، چورزه له ی داروگیا.

لاخستن: کهمفرژشتن، خستنه لاره.

لاخچه (خۆ، پهوا.): لغاره (نی کوشییه)، بۆ جینپوش به کاردی.

لاخیز: سیتار.

لادان: خستنه لاره. لی: وه لاکموتن، هه لاکموتن، شایف بوون، که لی بوون، پاگومکسی، وه گهران، کلابوون، بهولا وه چوون، که ناره گرتن، چارپۆشی، بهخشین. خۆ: لاترییه، تهوهسانمه، دوری کردن و خۆکلا کردن.

لاه: کلابه، وه لاکوه. گولیکسی هه مه پنگه یه و بۆ بۆنه. دیواریکه له تهپاله دروست ده کری. (کر.) بۆ دهی کا.

لاڤو: زله.

لاهه: لایه.

لاههگا: گوند، دی، لادی.

لاڤ: رهزۆل، قملشی ههرا له زهویدا.

لاههگه: شۆنیکه له ژیر بهردان ناو ههلیکمندبی.

لاڤو: لاڤراو.

لاڤی: دی، دهگا، (هـو.) گوند.

لاڤی: گوندی، گوندیاری، دهباتی.

لا: جۆره ههله پرنیکه، خوار، چوت، خوار، کهج، لارولنج.

لاریوهوه: خوار یوهوه.

لاریوهوه: (که.) لاریوهوون.

لارهکردنهوه: خوارکردنهوه.

لارهوه: له رانهوه، له رینهوه.

لارهوه: له راندنهوه دهنگ یا دهفه و نیدی. گنگنۆک.

لاره (که.): جۆره گهغیکه. لارولنج.

لارهشه: دهردیکی پیسی مرۆ و مالا ته لایهکی پهش پهش ههله ده گپتی و بۆ دهه مانه.

لارهک: نیتی ناخه تانه.

لارهکه: خواره، چهماوه، له لاریوهوه.

لاره لاره: به حال جولا، لارهوه.

لارولنج: خاوخاو، (ژا.) نازو نیو ناز. به: خهرامان، نازو نیما.

لارولنجه: رۆزشتی بهناز، نازوگۆز، لهنجولار، بهنازهوه رۆزشتن، دلپهرا، ناز، نازو نیو ناز، عیشه.

لارولۆج: خواروختیج، تیلادیل، تی وتی. — گرتن: لارولۆج بوون.

لاڤی: قاچاغه پری، پتگیه که کلا یه. — کردن: په تاندن.

لاری: خواری. — گرتن: له پری کلابوون.

لازۆ: بهشی ههوه زۆر.

لازووان: گهوج، نازیرهک، بۆ میتشک، نهزان.

لاژگ (سل.): گیتل، گهلۆ، خۆل.

لازه (پاک.): لاره، لاوک.

لاژهیژ (پاک.): لاره ییژ، لاوک ییژ.

لاژوار (پاد.): کان. کانگه: لاجوارد. — ی: کانگه یی.

لاس (فه.): ریخی گاو مانگاو نیستهر. (که.) فریو. لاس دان: فریودان، تهفهردان، ههله ته تاندن. (دهر.) تهپاله، دهه کیه یه. (پل، شاکو.) دپوو، دپک. داریکه دپوو له نی ههنا ری درێژ تره و نهستوو و محکمه تره، بهری و گه لای و چهشنی وه سنجی ده چی به لآن کیه یه. (خۆ.) سنجو، جووره بهندیکه له گۆرانیدا. (پاد.) جیگا جۆخینیکه، که گیای تیدا گیر ده کری. تهپاله.

لاسا: پاسی. لاسا کردنهوه: پاسی کرن.

لاسا: خرس، سهههنده، بۆ گوتیی، گوی پنی نهدهر، لامل، چه توون، چه پخوون، کهله ههرق، سههرهق، مهندهمرد، مهندهپۆر. — بوون: شههتاندن. — یی: خرسی، شهی.

لاساوه: پێژنه یاران.

لاسا یی: تیتالی، چاولیکری، پهسخه لی، دهه لاسکانی، لاسه، (که.) چاولیکری، دهه لاسکی، دهه مزهن. — کردنهوه: چاولیکردن. — کههوه: پهسخه ل.

لاسهه (که.): جووره خشلیکی ناخه تانه.

لاسهنگ: بهرام به نه بوون. سهنگه لا، باریکه تایه کی له ویتر قورستر بۆ. — ی: سهنگه لایی.

لاستیک: جیر.

لاسک: لاسکی چه کمو گتوهی. لاسکی گیایان. توور، زل، قاسک، قاچک، لاچک، قۆهن.

لاس و خه زال: یه کیکه له دوازه بهنده گۆرانییه کۆنه کان.

لا سوره: همرى لاسوره. ناليسور.

لاسور (پوژ): سمرکردن، لمنيشانه نمدان، کلابون.

لاش: بدن، لمش. (خو.) بمرديكى نيره پتکخراوه و نيره تاشراوه بؤ خانوان.

لاشلخ (که.): کيتوتکه لايديكى پوخابى.

لاشلو (که.): لافاو.

لاشه (باک.): جفندهک.

لاشه خوره: دالاش.

لاشه پ: کنارگير. — ي: کنارگيرى.

لاشه ويلکه (زا.): لاشويلکه.

لاشيهانه: کنارى ديواريه لمنزيک چوارچيره دهرک و پهنجرانه.

لاعيه: پرچى لاره.

لافا: خو هلهکيشان.

لافليندر: تهرتوه، ده قتمزى.

لافلو (کو.): تيراث، لاشار، ليمشت، (بابا.) همرس، سيلار،

(باک.) پيوک، لافاو هستان.

لافا (همروا.): دۆل. : جوان، لار (تمنپا بؤ نيرينانه).

لافا (باک.): تکا، پارانهوه. لافاكرن: پارانهوه، تكاكرن.

لافانى (باک.): لاوک.

لافبيژ (باک.): لاوکبيژ.

لافهكار (باک.): کمسيکه پيرؤزى (تبريک) بکات. لافعبون.

لافهلاف (باک.): تکا، لالانهوه.

لافلافک (باک.): لاو لاو.

لافز (باک.): جووره گوزانيهکه، لاوژه.

لافزؤک (باک.): گوزانى دلدارى.

لافزهبيژ (باد.): لاووک بيژ، گوزانببيژ.

لاق: پى، قاج، باق، پدى، لنگ، لينک، (باک.) بؤق.

لاقمهار: ۷-۶ ديراوتک يان پژه ديراوتکه که به يک جوکه ناو بدرى.

لاقمهرت: جووله، مهر مالاتى کوژارو.

لاقموتى: نالبار، لاقردى. ناتوره.

لاقمردى (جز.): نالبار، ناههموار، گالتمو سوجبت، گمه، بى

نمزاكت و بى ندمبى. ناتوره.

لاقمژه (همو.): گندوره که جيتگايهكى برتک تاق و باقىيه کمشى زور شيرينه. جووره کالهکى چکوله به که لايديكى کمميک خوارى.

لاقي ولتمن: پاول، پى ويل، پيجک، قاج و قول.

لاک: دوو سمره داران به نيرومى ليک قايم کردن. (همورا.) که لان، لاشه، که لمش.

لاکه: جولانيكى زور بى هيزه بؤ نهخوش و برينداران به کارده برى: لاکى

سرى دى، دهنگى دى.

لاکهل (که.): جووره تفنگيکه.

لاشمخزه

لاق

لاکهوتن (خو.): لادان، کنارکوتن، دوور کهوتنوه. وازليپيتان.

لاکردن: لادان.

لاکردنهوه: ناوردانهوه، پوو وهرگيتان، يارمه تيدان.

لا ئى کردنهوه: ناوردانهوه، يارمه تيدان.

لاکو (که.): به كرى قوزاخى پهمو چنينهويه که لهجياتى كريتس همر پهمو بدريتى.

لاکووت (باد.): خو تپهلقوتين.

لاکوшке: تهره فدارى.

لاکووشى: لاكوшке، تهره فدارى.

لاکووت: بمرکوت (نى خرمانى). (که.) تاوان کردنى ژن وميرد له گمل يه کترى به داوین پيسى له تک بياناندا.

لاکيش: جووره فمرشيکه، (همو.) مافور يا لباد يا بهرپيکه دريژيه که زور له بهرنييه که پترى. تهره فدارى، لاگيرى.

لاکيل (که.): جووتبهنده يکه، که زهوى دنييه که ديه که بکيتلى.

لاکگ: جيتگى پشودان له دهشت ودر، لادى. — يى: ديهاتى.

لاگرتى: لاگرتو.

لاگور: لاکيش، ملگر. قايشکيش، پشتگر، لاگير، لايهنگير.

لاگورن: پشتگرتن.

لاگوريل (پوژ.): گولم، لويج.

لاگير (موک.): هه فالدار، لايهنگر، پترمو، پشتگير، قايشکيش.

(همورا.) يانيگر، لايهنگير، نهانيگر، سهگى نيهانيگر، پشتگر.

لاگيره (که.) همو.): جووره خشليكى زيره به پيشه سرتدا ده كرى.

زنجيري زير يا زيوه به کنارى شده و همورييه ده دروى که شده يا همورييه که لاسر نراله همر دوک لاجانگييه لايه که ديساره.

زنجيره که گليک کس ليره پوولى زير يا زيوه پتوه ده کمن.

لاگيرى: پشتگيرى، پشتگرى، پترمو، قايشکيشى، لايهنگيرى.

لال (نهم.): باک.) کن، لا. (همورا.) خال، لالو. (همورا.) جووان،

ده لال، قشت.

لال: بى زمان، لعل. (باک.) لال، لال بوون، لال کرن، لالمان.

لالهوه: کاره کارى، لاله لاث، قاپين، کاره کار، پارانهوه، مهده رفانى، هاوار کردن، لاله زن.

لالين: لالينى گاتى: زمانى لال بى.

لاله (دەر.): کاکه، برى گموره، نيوى نافرته. (لوپ.) خال، خال (برای

دايک). لامپا، جووره چرايه که.

لاله: پارانهوه، لالانهوه.

لاله پته: لاله پته، پهل، نمر کسيه قسه ي به زه حست بؤ بيت،

لاله پته: فسزمن، فس زويان.

لاله پنگ: نيوى نافرته تيه.

لاله زار: گولزار.

لاله زوو: نيوى نافرته تيه.

لاله زان (باک.): نيتيلاعاتى سهرى.

لاله‌ش (باک.): شوتنیکی پیرۆزه یه‌زیدیان هم‌مو سالتیکی له جه‌ژناندا زیاره‌تی ده‌کهن. نیتوی کیتۆیکه له کورده‌ستاندا کهوتۆته خاکی یه‌زیدیانمۆه.

لاله‌نگن: جووره پرت‌ه‌قالیکه.

لالۆن (باک.): لالانه، پارانه.

لاله‌نمۆه: پارانه، لیسرگه‌پران.

لاله‌نمۆه: پاراندنمۆه.

لالۆ (همورا.): زن، لوپ. خاله، خال.

لالۆزا (همورا.): خالۆزا، خالما، پسخا.

لال وهاڵ هکموئن: به‌ماندوویه‌تی یا به‌نه‌خۆشی یا به‌کوورلوی لال و پال کومتن و به‌ناپتکی پاکشان.

لالووت: ناپه‌زایی، زیر، لووتخوار، مۆن، گرژ. — بون: پرونمان.

لالی (باک.): چیتشتیکه.

لالی: خرس.

لالییه‌نمۆه له خودا: پارانه له خودا.*

لام: له‌لام: له‌کن من. (باک.): پوومست. عوزر.

لام (باک.): گروپ.

لامه‌که: مکیک (لامژ)، که‌سیکه‌ مندالتیکی خه‌لکش له‌گه‌ل ئی خۆی شیربدات.

لامها: چرا.

لامچی (باک.): پوومست.

لامل: لاسار.

لامژ (باد.): که‌سیکه‌ جفاره‌کیش بی‌ه‌لان چ هه‌لنه‌گری. هه‌ر لیره و له‌وی وه‌رگری.

لامنجی (که.): قه‌رزکۆت.

لام جیم: پەت پساندن، سه‌رکیشی کردن.

لامه‌فه‌ک (باک.): به‌زاج نه‌کیشان، شۆرش، سه‌رپه‌چی.

لامیژ (که.): نمو به‌رخ و کاره‌ی که به‌شیری دایکی خۆی قایل نه‌بی و په‌لاماری نیدیکمش بدات.

لامییه‌که (باک.): لای خواره‌ی پوومست.

لاپیش (زن.): پاییز.

لان: لایمن، لان‌گرتن: لایه‌نگرتن. (باک.): هیتاته‌ی ده‌عبایان و جانمۆه‌رانی کیتویه. لانی شیری.

لانه (فه.): هیتاته. (زا.) وه‌کر. سلک.

لانمۆز (همو. همورا.): که. — مهاجیر، مشه‌خت، له‌ماڵ و نیشتمان ده‌رکراو. لانمۆز بون. لانمۆز کردن.*

لانمۆزی: ده‌ره‌ده‌ری، ناواره‌یی.

لانت (باد.): کۆسه، جیگایه‌که که‌میک بلندنه‌ی.

لانده‌ک (ناک.): باک. — لانک.

لانک (باک.): ده‌رگوش. (ناک.) لانک. (بابا.) همورا. بێشکه.

لانه‌ک و لۆری (موک.): له‌نگی وکه‌چی.

لانکه‌په‌چ (ناک.): پنجه گیایه‌که به‌زه‌یدا پاده‌کشی، له‌نێو باغچاندا ده‌بی، گۆلی زه‌رد و وردی به‌قه‌ده‌که جۆیه‌کی ده‌بی.

لانکه‌رتن: تهره‌فدار کردن.

لانکه‌یر: سه‌گی دپ.

لاوایون: گومان، سوو.

لاواز: تشک زراف، (باک.) جییه‌قال، پوت، که‌متین، بی‌توک، بی‌تیاب، پژی، هه‌لی، نیره‌تی، مرده‌ک، ناشقۆت، بزموک، دالگوشت، له‌مهر، که‌رنسزه، لیسر، باریک، زراو، پاژی، وه‌زا، چه‌کاڵ، بی‌تینی، که‌ریینه، لاواهی، چیه‌لاژ، (همورا.) شیرمهره، چه‌لم، چه‌په‌چۆ (بی‌مرییه). ناواز له‌گۆشه‌یه‌که‌ره، پتگا‌بکاته‌مۆه. — بون: چروسانه، هه‌جین. — یی: درۆانگ، که‌متینی، پژی. بی‌تیابی، (باک.) چه‌له‌گ. لاواز کردن: هه‌جانن.

لاو: لاف: خۆشه‌ویست، ده‌لال، خۆش‌گه‌رم، پووال، جیه‌یل، جاحیل، جیه‌یل، خورت، گه‌نج. کوپ، لای من: کوپی من. په‌ند، تولاز، گه‌نج، جوان، شۆخ، شه‌نگ، ته‌رلان.

لاوه‌نه: پروانه (لاشیه‌پانه).

لاوه‌ن: گۆزانه.

لاوه‌ن: دلدانه‌ی مندال.

لاوه‌نمۆه: مه‌به‌رهبانی کردن، پووان، گۆزانه‌مۆه، دلدانه‌مۆه. په‌ر، په‌شی، په‌قوی گۆزانی.

لاواهی: تکار کردن.

لاوه‌نان: پروانه: به‌لاوه‌نان.

لاوه: جواپه‌ز، جودا، جیاواز. به‌لاوه: هه‌نده‌ر، هه‌نده‌ران، ده‌رمۆه. نیتوی پیاوانه.

لاوچه‌ک: قۆز، قه‌نج، قه‌نج، کوپه‌لاو، بۆژن، لایکی سه‌خی و نازا، جواچی، شۆخ و شه‌نگ. نیتوی کوپانه.

لاوچه‌کی: جیه‌یلی، کۆکی.*

لاوژه (باد.): گۆزانی، ستران، لاژه، لافژ، لارک، جۆزه گۆزانییه‌کی دلدارییه. کوپه‌ژگه، کچ بانگی کوپه‌کا یا له‌گه‌لی باخۆی به‌کاری ده‌با. که‌وره له‌گه‌ل گچکه قسه‌بکا ده‌لی: کوپه‌ژگه، کوپه.

لاوژه‌بیژ: گۆزانییه‌ژ.

لاوکه‌ژ: کوپه‌ژگه.

لاوه‌لا: پتگایه‌که به‌به‌ره‌مه‌دی کیتیدا به‌وا.

لاوه‌بیژ: لاژه‌بیژ، لاقیه‌بیژ.

لاوک: گۆزانی، پاو، (باک.) گالگالک، لاوژه، لاوژ، لاژه، لاقه.

گۆزانی، ژیکه‌له، خۆشه‌ویست، جیه‌یلی، لاوکۆ.

لاوکۆ: لای جیه‌یل.

لاواو: نیتوی ناهه‌یه‌یه.

لاوه‌نه‌ک: گرلێکی کتیری و ده‌سته‌چینه، به‌هاری و هاونیه‌یه.

لاولاوه: گرلێکی ناسراوه‌ توله‌ داوی و به‌دارو دیواران هه‌لده‌چی گۆلی هم‌مو په‌نگه‌ی هه‌یه و بی‌بۆنه، گۆله‌که‌ی وه‌بۆزی گرامافۆنی ده‌چی و تۆه‌که‌ی به‌دۆشامۆه. پیزه، پیزه‌که‌ر. لاولاوه‌ی ده‌کی. زیلان.

لاولاهوی کئیوی: مالویرجه.

لاویتی: همزهکاری، جحیلی، جاحیلی.

لاونیو: لاولا.

لاونای (همورا): لاولانومه.

لاونیو (همورا): لاولاندنومه.

لاویج: پر به دستیکه، (همورا)، (لویج)، (باک)، (بۆک)، (لویج)، (گۆلم)، (پۆژ)، (گۆتل)، (لویجیک): مستیک.

لاویژه: تازه جوان.

لاوین: چۆمیکه سرووچاوه له دبی زۆکه و ماشکانه له وتیه دیت به نیر همدووک لاجاناندا تیدهپهپه لهدوای سنووری پیرانیدا تیکم به رویاری نهیستی دهیت.

لاوی: شاخینی، جحیلی، گهنجی، تۆلزی، جوانی.

لاویینه (که): مهساسه، بیلهکان، جووره قولینگیکسی دوسهرو سووکه سدریکی تیرو سدریکشی پانه.

لاویتی: جحیلی.

لاویژه: لاوژه، کوپه لاوژه، کوپیزگه، بۆبانگ کردنی کوپان به کاردی.

لاویزگه: کوپیزگه.

لاویی (باک): جحیلایه تی.

لاوینی (باک): جحیلایه تی، لاویتی.

لاهه لهچهره: بئ مشور، بئ هۆش، بئ عهقل، کسیکه بئ مشور بئ.

لاهیز: زه لامیکسی قه لافهت زل و ناههسوار و ئ نهچو، فیله تهن، مهنده بوور، مهنده بوور، لهنده هۆر.

لاي (باک): هاته لای من. کافار، ههريم.

لايمن: لا، کن، نک، لان، لاگیر، لاینگیر، لاینگر، بئ لایمن: بئ لاینگیر.

له لایمن: له لای.

لایمنگر: لاینگیر، لاگیر، پشهگیر. — ی: لاینگیری.

لایمنگرتن: تهره فگرتن.

لایمنگیر: لاینگر، قایشکیش. — ی: لاگیریی، لاگیریی، قایشکیشی.

لای تۆمان باش، خۆش، بیتی بهخۆشی، خواحافیز.

لای زووروو: لای باکور.

لای لای: گورگانه شعوی، جووره گۆزانییه که دایک له کاتی نواندنی منداڵدا دیلیت. (باک) بهر دۆلای. لای لای کردن: لۆزاندن، لۆزین.

لای هئ (بار): رتندهری. له لای هئ: لهوتندهری.

له (موک): ده، لهوتیه: دهوتیه. لهخۆم رادهبیتیم، نهز دخۆم رادهبینم. د، ل، دهده، (سۆ، موک). لهوتی، دهوتی، ده، تۆلۆ، تووی. (باک). ده، ژ، چ، نه، (همورا)، گۆ، نهج، (لو)، نهز.

لهناکو: جمناکار.

لهبا: لهکن، له لای.

لهبات (باک): نهندام. — ی: لهبری، لهجیاتی.

لهبار: پتیک و پتیک، سازگار، زیرهک، کارزان، پتیک کورتو. له بارابوون: توانایی، لهباتوویی، قابیلیت. * ناپهوا: لاقریدی. — ی: پتیک و پتیک.

لهباره: لهحق، دهرحق، بهنسبت.

لهباربوونهوه: زان. برتییه له منداڵ بوونی ژن.

لهباسک (باک): فرلداخ باز، دهسیسباز، قیلّاز.

لهبان (بابا): جهگمن.

لهبهر: لهبهردابوون: خهریکبوون. لهبهر نهوهی کهنه. به هۆ، ژهر، (جا). نهگهری، (همورا). لهبهر. لهبهردی، سبهرت، لهبهرکردن: ژهرکردن، لهبهرنهوهی: چونکو، لهبهربوون. پئ لهبهرکردن.

لهبهرچی: ژهرچی.

لهبهرنهوه: بۆیه، ژهرنهوه. پروانه: لهبهرنهوه.

لهبهر نههه: پروانه: لهبهرنهوه.

لهبهرندان: برتییه له لهنیترپردنی مائ.

لهبهرچوون: هتانه دونیای منداڵی مردوو.

لهبهردۆن: خۆشویست، نازیز.

لهبهر پۆیشتن: پهوان بوون، جاری بوون.

لهبهراندن (باک): جوولاندن، بزاونتن. بلبهتینه.

لهبتین (باک): جوولان، بزوتن.

لهبری: لهجیاتی. (همورا). جیای.

لهبزیینه (باک): ههیری گهزۆر بادام، لهوزینه.

لهبکاندن (باک): ماندووکردن، بلبهکیینه.

لهبکیفی (باک): ماندوووون، بلبهکه.

لهبلمهیی: نۆکار.

لهبۆ: بۆ، ژۆ، بۆچی.

لهبۆ (زا): بهلّی. (باک). نایایی، چاکه.

لهببیه (باک): چتیکه لهسهر برینان دادهنتن.

لهببیر: لههز، لهیاد. — بوون: لهیادبوون، فهرامۆش نهبوون. — چون: لهیادچوون.

لهپ (سنه): وه لهپ کورتن: کورتنههست. قهپال (فه)، (زا). لهپی دهست: بهری دهست. (باک). پهتجه، پی، دهلاقویه نهجهره. لهپ هلاتین: ههیرش بردن، دیفاع له خۆکردن. بچار لهپکان: به چوار په لان. (پۆژ). چلپاندن: سهگ به زمان که ئاری بخواتهوه یا زمان له چتیکسی تردان. (باک). لهپاندن، فریودان، ههلههه تاندن (بلهپتینه). نالیننۆک، (پهوا، همورا، خۆ). ناریینۆک، (همورا). لهتکننۆک، (سقی، همورا). نهخۆشهر. لهپی ساوار: (همورا). شلهساوار، لهپی برنج: (همو). شلهبرنج، (که). پلاو.

لهپهکهوئن (پۆژ): لهپی کورتن.

لهپهکوتی (که)، (پۆژ): لهپهکوتی کردن، پهل کوتان وهکو کوتان بۆ چت دۆزینهوه، دهست کوتان، چنگهپهپی. لهپهپوو: بهسهر دهست و پرووداکوتن، لهپهپووچوون، لهپهپوووکوتن. لهپه: لهناکار.

لېک

له‌پېرډا: ژنښکاکه، نیشککه، لمپکړا.

له‌پک (باک.): دستموانه.

له‌پکه (هېو، خټ.): کووژده که، دوگمه.

له‌پمال (پوژ.): کوکرده‌وهی چتمک به دس.

له‌پورت (هېورا.): نانی هنجیری.

له‌پوټک (باک.): فریوساز، هډلیله‌پتی. — ی (باک.): فریسو، گولټ پیدان.

له‌پن: زورخوړ، چلټیس، خورا، چل، چلک.

له‌پیش: نټزیک، ژمیر.

له‌ت: زوولاک، ساد، پارچه، تیللمه، کمر، له‌تک، کوت، کمرت، نیپوه،

کمرک، لسم، لاتک، نیپټ، کسوز. له‌بتون: پارچه‌بون. له‌تکردن:

پارچه‌کردن، پرین، قه‌دکردن، شق کردن، په‌ل‌کردن.

له‌تته (که.): دهروزه، سوات.

له‌تته‌چن (هېورا.): سروالکمر. — ی (که.): دهروزه.

له‌تته‌چینی (که.): سروالکمر.

له‌تته‌ره (هېورا.): تمشی. سمرله‌تته‌ره: سمره‌تمشی.

له‌تته‌ری (هېورا.): تمشی، سمرله‌تته‌ری: سه‌لکه‌تمشی.

له‌تکه: له‌گټل، له‌لا.

له‌تکه‌ک: ټول، له‌لای ټول.

له‌تو (پوژ، که.): پال پیوه‌نان، — بردن: بده‌ما چون، به‌لاداهاتن.

له‌تک: له‌ت، پارچه، لاتک، له‌تکه، پارچه‌پارچه، نیپټانی.

له‌تکه: له‌تکه همرمی و سټو نییدی و شکراو. له‌تکه خوځ، له‌تکه هنجیر.

له‌تکه‌خشت: زه‌نگولټ، ناچور، پارچه‌خشتی ناپټک، (شار.) خرچان.

له‌تکه‌پوټک (هېورا.): له‌په.

له‌تته‌ته: پارچه‌پارچه.

له‌ت وپه‌ت: پروانه: له‌تله‌ت.

له‌ت وکوټ: هډپرون به هډپرون.

له‌ج (باک.): شمیر.

له‌جیگه‌چوو: پاکیراو، له‌جیگه‌چوون: پاکیران.

له‌جیات: لبر، لبریتی. — ی: له‌باتی، لبریتی.

له‌چه: پروانه: له‌چی.

له‌جه‌ر: په‌زبل، چوک، پوژ، به‌رجاو‌تنگ، به‌رجل، قرنوس.

له‌جه‌ری: په‌زالت، (هېورا.) دستمال.

له‌جه‌ک (که.): له‌چک، لفک‌ی شده.

له‌چک (هېو.): له‌چکی پیچی پیارو ژنان، لفک‌ی شده، ده‌سمالی ژنان.

له‌چی: له‌وهی که.

له‌حیم (ع.): له‌حیم کردن، پاکوتان.

له‌خواه (په‌وا.): لخواه.

له‌خلم (هېورا.): نۆینه، (هېو.) نۆین.

له‌خمر (شار.): له‌غمر، له‌پولاواز (پو‌مه‌رو بزن و تهنه‌ها پو‌مال‌اتان به‌کار دی).

له‌خت (پوژ.): له‌ش، به‌دن، قالب.

له‌خته (که.): پارچه، کووت.

له‌خشه: خمریته، پلان.

له‌خش (پوژ.): جوله. له‌خش بون: جولان.

له‌خشته: فریسو، ته‌فره، له‌خشت‌بردن: دست به‌زاخا کردن.

له‌خشت‌بهر: فریبور.

له‌خشیایی (هېورا.): نیشان. (هېورا.) دل له‌خشیایی.

له‌خو‌پو‌ردن: دست له‌ژیان به‌ردان پو‌نامانجیک.

له‌خو‌چوون: بوورانه‌وه، له‌هوش چوون.

له‌خو‌پو‌ونه‌وه: کاربردن‌سهر به‌تروای.

له‌خو‌پو‌دیتن: له‌خو‌پا به‌رموون.

له‌خو‌پو‌دیتوو: له‌خو‌پا به‌رموون.

له‌خو‌ده‌رچوو: له‌خو‌بایی بوو.

له‌خو‌وه: له‌خو‌پا.

له‌خو‌یله‌وه: سهریه‌خو.

له‌ده‌ست چوو: نمار.

له‌ده‌ست چوون: نعمانی شتیک، که هېوو. له‌ده‌ست دان.

له‌ده‌ست دان: له‌ده‌ست چوون و گرنا له‌ختری بوون.

له‌ده‌ست ده‌رچوون: پروانه: له‌ده‌ست چوون.

له‌ده‌ست هاتن: پی‌کران.

له‌ده‌ودان: مراه‌قه‌ت له‌تکه قسه‌ی که‌سیکیدا کردن، پو‌شل کردن. زور

لی قیوول کردنی منداق و نوکمر.

له‌ده‌وگه‌ران: به‌دادا گه‌ران.

له‌ده‌م ده‌ره‌پړین: له‌ده‌م ده‌رچوون. قسه به‌هله‌کردن.

له‌ر: مردگ، مسری، له‌خمر، له‌غمر، چه‌کال، چه‌لم، دالگوشت، لاواز،

بی‌توک، پوت، ناشقووت، بزموک، بی‌تین، چرچ، چورچ. — ی: بی‌

تینی، لاوازی، پوتی.

له‌رست: له‌ناست، له‌بهرامیهر.

له‌رانه‌وه: لارانه‌وه.

له‌راندن: له‌راندنه‌وه، له‌نگاندن، له‌رزاندنه‌وه.

له‌راندنه‌وه: له‌نگاندن، لاراندنه‌وه.

له‌ره: له‌ره‌کردن: له‌ریان، له‌رینه‌وه، لارانه‌وهی ده‌نگ و ده‌فر له‌رزینه‌وه و

جولو‌لانه‌وهی له‌ره‌یه‌کی تروا: پو‌جولو‌لاندنه‌وهی گوشتی پومدت و سمت و

پان و نییدی به‌کارده‌بری.

له‌رزانه: جوړه خشلیکی نافرته‌تانه به‌کلاومه یا به‌شه‌ده‌وه ده‌کری.

(په‌وا.) بسکوتله، بسکوتکه.

له‌ره (که.): لاواز، له‌پ.

له‌رز (بابا، هېورا.): له‌رزوک، ده‌ردیکه نه‌ندام و سهر له‌رز ده‌کات.

له‌رزان: به‌داد، به‌مه‌له‌ره.

له‌رزانه‌وه: له‌رزاندن.

له‌رزاندن: راچاندن، وه‌له‌رزخستن، جوولاندن، جماندن، هم‌زاندن.

له‌ره: جووله. وه‌له‌رزخستن: جوولاندن.

له‌ره‌كه (باك.): له‌رزوك، شه‌له‌لیدراو. (دهر.) چيگایه‌كي گلسوره دوای بارانه ده‌پته قویتی واکسی لی‌ده‌رنه‌چی.

له‌ره‌له‌ره: جووله‌جول.

له‌ره‌وك: (هه‌ر.) له‌ره‌وك، له‌رز، له‌رزینه‌ك.

له‌ره‌وفا: چوقان، چوقین، له‌سه‌رمان یان له‌به‌ره‌نه‌خوشی، (پۆژ.) به‌به‌ف.

له‌ره‌زین: جهمین، جوولان.

له‌ره‌زینه‌كه (باك.): له‌رزوك.

له‌ره‌زینه‌وه: جوولانه‌ره، هم‌زانه‌وه.

له‌ره‌وك: له‌رزوك.

له‌ره‌وو (زا.): پوره‌پوره. جوان و ژیکه‌له. له‌پیش. — ی: پوره‌پوره‌یی.

له‌ره‌ولاوا: چهرمه‌چه‌قالته.

له‌ره‌ینه‌وه: له‌رانه‌وه.

له‌ره‌نگه‌ده‌ریه‌دن: له‌ره‌نگه‌ده‌ره‌هینان.

له‌ره‌ین: له‌ره‌کردن.

له‌ره‌ینه‌وه: لارانه‌وه، له‌نگان.

له‌ره‌ینه‌وه‌ی ژیکه‌كان: له‌رانه‌وه‌ی ژیکه‌كان.

له‌ره‌ینه‌وه‌ی فاجاری: له‌رانه‌وه‌ی به‌بی‌خواست.

له‌ره (باك.): به‌له‌ره، به‌په‌له، به‌له‌ره‌یه‌ره: به‌په‌له‌په‌ل، په‌له، تالوکه، ساتی، گورج، زوو. به — به‌په‌ره‌تای، به‌تالوکه، به‌گورجی، به‌زویی، به‌ساتی. — به‌په‌ره‌یه‌ره، — به‌په‌ره‌یه‌ره، — به‌په‌ره‌یه‌ره: به‌په‌له‌په‌ل، به‌په‌له‌په‌ل.

له‌ره‌زاندن (باك.): به‌له‌ره‌ینه، تالوکه‌کردن.

له‌ره‌گ: به‌گرتن، خه‌ریک. — ی (باك.): جوهره‌نگه‌یه‌كه.

له‌ره‌گه‌ین (باك.): زور به‌عه‌ج‌ه‌له، زور به‌په‌له، به‌تالوکه.

له‌ره‌و (باك.): به‌تالوکه، به‌په‌ره‌یه‌ره.

له‌ره‌یان (باك.): له‌زه‌ین، به‌تالوکه.

له‌زه‌ین (باك.): تالوکه‌کردن، هه‌له‌په‌یه‌ین، هه‌له‌خه‌یه‌سكان.

له‌سه‌ره: قه‌رزار، له‌سه‌رمه: قه‌رزدارم. له‌به‌ره: (له‌سه‌ره‌تق دوریه‌ان خه‌سته‌مه‌ره). به‌په‌یه‌ست، گه‌ره‌ك.

له‌سه‌ره‌چوون: وازه‌یه‌تان له‌كاره‌یه‌ك، كه‌ده‌كره‌ت. له‌به‌یه‌چوون.

له‌سه‌ره‌خۆ: هه‌یوران، هه‌یم، به‌كاوه‌خۆ، له‌سه‌ره‌خۆ، خه‌وتین سارد، نه‌خت: نه‌خته، كه‌مه‌كه‌مه، به‌یه‌چ، به‌یه‌چ، به‌یه‌چ، به‌یه‌چ.

له‌سه‌ره‌دستان: له‌سه‌ره‌زان، كاتی زانی، ده‌ل، ده‌له‌ده‌ل، له‌سه‌ره‌دستانه: له‌ده‌مه‌ی زانی‌دایه.

له‌سه‌ره‌كه‌ده‌مه‌وه: هاریکاری كردنی كه‌سیك له‌به‌ره‌ام‌به‌ره‌ناحه‌ز.

له‌سه‌ره‌پۆ: به‌ره‌وام‌بوو.

له‌سه‌ره‌پۆشتن: له‌سه‌ره‌پۆشتن، له‌سه‌ره‌پۆشتن، له‌سه‌ره‌پۆشتن، له‌سه‌ره‌پۆشتن.

له‌سه‌ره‌پۆشتن: له‌سه‌ره‌پۆشتن.

له‌سه‌ره‌پۆشتن: به‌سه‌ره‌پۆشتن، به‌سه‌ره‌پۆشتن.

له‌ش: قالك، مر، په‌زه، جه‌سته، له‌خت، به‌ده‌ن، به‌شمن، (باك.) كه‌لۆخ، به‌چك، قه‌ن، قه‌لپ.

له‌ش به‌په‌ره: نه‌خۆش، ده‌ره‌ده‌دار.

له‌ش به‌په‌س: كه‌سیكه، كه‌وه‌سلی له‌سه‌ره.

له‌ش به‌سوخ: باش، خۆش، له‌ش به‌تو، له‌تندروست، (باك.) به‌یه‌نۆته. له‌ش

سوخ به‌بون: (باك.) به‌یه‌نۆتی، به‌ده‌نساخی، له‌تندروستی، (باك.)

به‌یه‌نۆته‌یه‌ی.

له‌ش به‌سوخ: له‌تندروستی.

له‌ش به‌سوخ: له‌ش به‌سوخ، — ی: له‌ش به‌سوخ.

له‌ش به‌سوخ (باك.): له‌ش به‌سوخ.

له‌ش به‌سوخ: به‌تو، به‌په‌كه، به‌په‌كه، (باك.) به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

له‌ش به‌سوخ: به‌په‌كه، به‌په‌كه، به‌په‌كه.

لہنگ: شیل، (ہیورا.) گر.

له لوه (هېو را.): حه لانته مندا الان كه تسدا راده ژننه.

لههیکړا (همورا.): له نه کاو.

لههین (باک.): شتلاو.

لههیزتن (باک.): له هیست، گمه کردن.

لههیست (باک.): له هیزتن، بلههیس، گمه کردن.

لههیسټوک (باک.): گمیده کی چکوله یه.

لهی (همورا.): بهر، (فه.) لم، لم.

له یهک چوون: وهک یهک چوون.

لهیره (دهر.): نیره.

له یهک بهریوون: تیک بهریوون.

له یهک بهردان: تیک بهردان.

لهیلانچ (موک.): قاره مانى قورمار.

لهیلانچ: محالیکى زور گموره یه له مسې خاکى نمرده لان. (جاف.)
کریستان.

لهیلان: بهر د تراولکه، سمر او، لینوفر، نیلوفر.

لهیلوپهپه: لولوپه پ، گیایه که گولی مورو بونی خوشه زور جوانه گه لای
گموره پانه.

لهیلوک: له لورگ، له لورگ، لهیلوک.

لهییز (باک.): گمه، یاری، هلپهرین، جولانه کردن، گمه یانی کوردی
نمانن: بری، جهر، چری، دییک و مریشک، گورله، کمرکی مهلا،
لاوی لى، مومه، سیگاډ، سوزاو موما، تهرش، تاوس، تووشته.

لهییزاندن (باک.): گمه پى کردن. تلى دان. هه قندو — : یه کتر
فریاد، هلپهراندن.

لهییزین: هلپهرین.

لهییسى (باک.): گمه کردن.

لهییسټوک (باک.): له هیستوک.

لهیى (باک.): لهی.

لب (باک.): دان، دانه.

لبا: لجم، لنک، له کن، لای.*

لبلا: غمد، نمر، نموه، نمود، (همو، همورا.) تاتی، نممل، نممه، کا،
که چه، (زن.) غاره، (شار.) نمرگ، (پژژ.) نمر.

لبلاه (که، باک.): عبا یا شنیلی لباد، فرشی زین.

لبلاټوک (باک.): جوړه بهرگیکى لبادی ژانده.

لبنان: لوربان.

لپان (باک.): جولان، بزورتن.

لپر (دزه.): ناقولآ.

لچ (که، جا، دهر، فه، همورا، سن.): له لای خه لکی سلیمانى
لیوى خوارویه. لیو. (خو، گمر.) وولآخ و ناژالآ چلیس و نمرسن یا
که فیرو خواردن دهمی. لیوی وولآخ و ناژالآ و مریه.

لچان: لیوړتیز.

لچه (کو.): دهمسوره، (کو.) جوړه ماسیه که دهمی سوره.

لچ قلموی (پژژ.): لیونمستور.

لچک: لییفکه، لفکه، له فکه، لچکی شدمو پیچ.

لچن: لیونمستور.

لچ (سیوه.): لچ، لک، (که، کو.) نى دار و نیډیکه یه.

لغار: ساخته، پاروی گموره.

لغار: لغار، دزگین.

لغاروکه: لغاروکه.

لغوه بوزی (باک.): دهمار سست.

لر: لیر.

لر (جاف.): همناسه برکه ی مری پییر.

لرین: نمرسن.

لرخه: قرخه، خزه، خیزه، دهنکی لمر و گمرویه، قوروت، همناسه ی
همره دوایی وولآخ و ناژالآنه له کاتی کوژرانه ده دا.

لرخه لرخ: خرینکه خرینک، خزه خر، خیزه خیز.

لرخن: قلخن.

لرز: لوز، بادام.

لرغه (موک.): کلپه، کرپه، همل لروشین. (پژژ.) خواردن ی زور به
تاسووخ — کردن. — ی ناوی: نیله، گریه.

لرغه لرغ: کلپه کلپ، کرپه کرپ، ناهنکی ناوری.

لرغ دان: قوت دان بولوآخانه، همل لروشین.

لرگ (که، پژژ.): چمشنه گریه کی گوشتیه له پاش خوراندن په یدا
دهی. لییر.

لرگاو (پژژ.): لیک، ناوی دهم.

لرغه (جا، که، پژژ.): گرمه، دهنکی بمسام وه کونی ناوری. گریه،
گرفه. دهنکی تیکوتی چتیکه بکمویتته نیو بیروه. گرمه ی توپی.

لرگه: جه دهل، لیسه، پتشرتی، لیست، لیسته. لرگه ی موو:

تیسک. لرگه ی وانه: جه دهل وانه.

لرغتن: لیسانمه.

لرغتموه: نالاستن، نالیستن، لیستنه، لیستن، همل لیستن.

لرغوا: گم، گمک.

لرغوه: خار، — ی زاری. لرغچه، (پهوا.) قمر وچکه، له خاره،

(همورا.) لرغوه، سرلیف، — ی کموشی: لیثاسولی.

لرغوه پرکه: سبه یان له خورینی ناسنی ساردی پیوه نى چمند جارتیک چا
ده بیتمه.

لرغف (پهوا.): (همو.) غله غل، دهنکی ناخافتی که سپیکه که زمانی
لمبر نه خوشی بلخ گرتی.

لرغ (پژژ، فه.): هاوکار، هاوشان، وه کو.

لرغانه (پژژ.): دووانه، جمک.

لرغه: دووانه.

لرغک (موک، همو، همورا، که.): له چکه، له چکه، لچکی پیچی
پیوانه که له شانیه ره دپته خواری.

لۆج لۆج: زۆر به لۆج، چين چين، زۆر لۆجدار، گرنج گرنج، لۆج لۆج
کردن: چين چين کردن، بۆر خوشار.

لۆجی: چمرا، بۆجی، لیمبرجی، (پۆژ)، بەی، (هه‌مرا)، پجی.

لۆج (باک): جلیبتاو، به‌فر له توانمۆدا.

لۆخا (هه‌مرا): مرازنی تهره‌ب و خۆشییه.

لۆخانه (ده): به‌زم و شایی و ئاهه‌نگ. هه‌زار لۆخانه به‌شیکه له
مه‌عیده‌ی مالاتی کاویژکار که دواي نمۆی خواردنی دووباره کاویژ کرده‌وه
و قوتیدا ده‌جیته ناوی.

لۆخه‌لۆج (مه‌مر): لۆغه‌لۆج، قره‌قرخ، گه‌روو گییران، ده‌ردیکه زمان
ده‌تاسینی دوايه ده‌بیته هه‌مرا و کیم که ده‌ریو ئاسوده ده‌بی.

لۆده: کای سواخدراو، کۆخ، کادان، (هه‌مر). له‌مۆده، نه‌نباری کایه،
کادین.

لۆدک (باک): هه‌لبه‌زینمۆه، لۆدک خه‌وه ئیخه‌ستان: هه‌لبه‌زین.

لۆز (هه‌مر، هه‌مرا): لۆزک، لۆز.

لۆزانلن (باک): لالایی کردن، لاواندنمۆه و نارام کردن.

لۆره: جووره گۆزانییه‌که.

لۆره‌پ (که): لۆله‌یی مه‌شکه‌یه.

لۆره: تریی گه‌یشتوه.

لۆرخ (باک): لییلاف.

لۆرک: لور، لۆز، لۆلک، لۆزو جوور.

لۆزو جوور (که، پۆژ): لۆزک.

لۆزی (باک): که‌سێکه لانکی پراژنی، جووره گۆزانییه‌که.

لۆزین (باک): لۆزانلن، لالایی کردن.

لۆزه‌لۆز (که، پۆژ): که‌سێکه زۆر بێ هیزو بێ تینانه بڕوا.

لۆس (شا): به‌ژنی نه‌سپیندارییه ئی لای نه‌ستواری و درێژه‌که‌یه که به‌ژ
کاریته ده‌ست بدات. (که) بێزار، وه‌ره‌ز، لۆس بوون، لۆس کردن.

لۆس به‌لۆس (پۆژ): کاره‌که تیکچوو و شیتوا، بزنیکه گوتی درێژی.

لۆش (باک): نانی گه‌وره به‌ بێ هه‌میرترش.

لۆشک (باک): کولێره‌ی به‌ بێ هه‌میرترش.

لۆغان (باد): جییقنه سه‌پلکه، زۆر بێ پیزو بێ هیزیی له‌پۆشیتندا.

لۆغه‌لۆغ: لۆخه‌لۆج، لرخه‌لرخ، ده‌ردیکه زمانی هه‌لدا سینی له‌ دوايه‌دا له
لایه‌که‌وه هه‌مرا ده‌کا، که ده‌ریو ده‌حه‌سپتیمۆه.

لۆغین (باک): گیایه‌که.

لۆقه: گموره.

لۆک (باک): لۆبیای ووشک، لۆبیا.

لۆق: شه‌قار، هه‌نگاو، لاق، — درێژ، لاق درێژ، لۆقن.

لۆکانلن (باک): لۆکاندن، غاردان، په‌تانندی وولاخ.

لۆقه: هه‌مر، — کردن.

لۆقه‌لۆق: لۆزه‌لۆز، قۆرته پۆشیتن، به‌ قۆرته‌قۆرت، هۆرته‌هۆرت، به
قورنه‌قورن پۆشیتن، له‌قه‌له‌ق، هۆلته‌هۆلت. شینه‌مه‌لام.

لۆق لۆقین (باد): شینه سه‌مراکان.

لۆقه‌له‌ی (باک): شیرنیا تیکه له ئارد و هیلکه‌وه دۆشارو هیلکه.

لۆقن: شه‌قاو درێژ، لۆق درێژ.

لۆقین (باک): به‌ لۆقه‌لۆق پۆشیتن (بلۆقه).

لۆک (باک): لۆپ، ووشتری نیر، گومهرگ، ده‌روازه‌وانی،

هه‌لبه‌ز هه‌لبه‌ز، بلۆک چوون: هه‌لبه‌زین.

لۆکان: قه‌لاتیکه له‌کاتی پادشایه‌تی مه‌یرمه‌مه‌د پاشای گموره‌ی
سۆزاند دروست کراوه.

لۆکانلن (که): لۆکاندن، غاردان به‌ لۆقه‌لۆق.

لۆکه: په‌مبه‌و، (باک) پرتی، (ده‌ر)، (باک) په‌مبه‌و، (ده‌ر). په‌مبه‌و،

(پۆژ)، هه‌مرا. په‌مه، (باک) په‌مه، لۆکه‌یی.

لۆله‌پ: — ی مه‌شکه: لۆلپ، داریکه هه‌ردووک سه‌ری
خره ده‌هه‌نگه‌له‌کانی مه‌شکه‌ی ده‌خرتن.

لۆلک (باک): لۆزک، په‌پوله.

لۆلکه‌بۆ: په‌لۆله.

لۆلۆ (شکا، نه، ه): بۆبانگ کردنی نیرنایی به‌کارده‌بن.

(مه‌رک) به‌ر کوردانه ده‌لێن که به‌ زاراوه‌ی باکووری داخوون. ژنی بابۆ،
ژنی.

لۆنک: بیست. قۆته.

لۆو (باک): لۆبیا.

لۆوک (باک): لۆبیا، لۆبیای ووشک.

لۆیل: ساوه‌ل.

لۆو: گۆشتپاره‌یه‌کی خره یا هیلکه‌یه‌یه له بن پیتستی له‌شی مرۆقی په‌یدا
ده‌بی. تشپۆ، (په‌مرا) تشپۆک، (که) لوی، (هه‌مر) سۆ، په‌رک،

(باک) لۆک. — ی پێوه‌وه‌گی: کرک.

لۆوا (هه‌مر): به‌رگن، (ژا) تووکی به‌رخانه.

لۆوار (فه): کومبار، جووره حه‌سپه‌رکه.

لۆوان (هه‌مرا، که): پۆشیتن، کۆکی، پتک کهوتن، لۆواي.

لۆواي (هه‌مرا): لۆوان، (فه) چینی، چوون، سازان، پتک کهوتن،

پۆشیتن. له‌وه: به‌رۆ، به‌جۆ. (فه) لۆواي به‌مه: چوونه ده‌رمه‌وه،

وه‌ده‌ره‌کهوتن.

لۆوییه‌ک (باد): لۆوییا.

لۆوییا: لۆوک. لۆویای ووشک: لۆوک، لۆوک.

لۆوت: پت، لوت، که‌پۆ، که‌پ، دفن، بێقل، بێقل.

لۆوته‌لا: لالوت، عاجزو سل.

لۆوته‌لایی: پرونه‌دانه یه‌کیک. لالوتی.

لۆوته‌موانه (هه‌مرا): خه‌زیم.

لۆوته‌په‌لو: که‌په‌په‌لو.

لۆوت بێلند: به‌فیز، به‌ده‌عه‌یه.

لۆوته‌پۆن: که‌په‌و دارسان، به‌ریوونی خوتنی لوت، لوت هاتنه‌ خوار.

لۆوته‌قووار: لالوت.

لۆوته‌که: پۆم، (شار) به‌لۆسک، (کۆ). که‌پک، (هه‌مرا) لوتی شاخ،

ته‌په‌لۆکی شاخی، بازگه، قوتکه، قیتکه، به‌راز، (کۆ). ته‌فینک.

لووت هاتنه خوار: لووت پڑان.
 لووخانه (كه.): بزم، ناهنگ.
 لووخاندن (باك.): كلک جولاندن، بلیجینه.
 لووچین (باك.): كلک جولان (بلوچه).
 لوخت (فه.): ږوت.
 لوور (ږوا.): پندرمونی زبان و زاردهوای چیرتنی زاخییه.
 لوو: هوزیکي گموره، دو بمشه: لووې گچکو لووې گموره ثمرانه
 همموی چوار لکن: لوو، لک، شوران، بهختیاری.
 لووچکندن (باك.): بهرگ داکندن، پیستی تنک لی کردنمه.
 بلوچکینه.
 لووچکین (باك.): پاک کردن، تیکوول لی کرانمه.
 لووچاندن: لووچین، کورچین، زورچین، بوسه گ و گورگ به کاردهبری،
 لولاندن، لیراندن، لیرین.
 لووره: — ی سه گی و گورگی، لووچین: جیگا، (دهر.) لولله. (كه.)
 جووره کورتانیکه.
 لووره لوور: نیوی دهنگی سه گی و گورگی و چهقه لییه که ده لوروتنی،
 (دهر.) لولله لولول.
 لوووی: جووره کورتانیکه، کورتانوکهی دووخلیقانه.
 لووستان: (فه.) لوووسو.
 لوو سو (فه.): لووستان.
 لووړک (همو، کؤ.): ژاله.
 لووړین: لورران.
 لووړو (شار.): پڑنه، (موک.) پڑمو، به لیشاو هاتنه خوارده ی ناو له
 گوزه ویا دهغل له کندوو و نیدی.
 لووس: مندالی: — مندالی بی تووک. لووس بیون، لووس کردن:
 فخراندن، شاییک، شاهیک. (باك.) حولی، هلوو، هلووس، هییت،
 پوس، تاس و لووس، لووس و پوس، شووت. تموار، هممو، — کردن:
 شاهین کردن، شلاله، شاییک کردن.
 لووساوک: سولواک، پلوسک.
 لووساوکه بستان: — ی خووتن: خووتن به جۆکه هاتنه خوار.
 لووسکه: نیرینه ی چیز، — بازی: نیربازی.
 لووس و پوس: تاس و لووس.
 لووش (باد.): کوللیتره.
 لووشاندن: همل لروشنی به کهو.
 لووشه: (ږوا، خؤ.) لیشمه. (باد.) لروشک. چله گیایه که وه کوو سی
 په لکه وایه له بنه وه پیوازی ده چی مه لومو سورده نیریکي نیرنیکي
 بلندو له سورده ۵۰ ۶۰ گولیکي گچکه ی وورد وه کوو دسکه گولی
 ده ده کات، سوریکي سپی پاته له دژکولیری ده کن. (كه.) گریان.
 لووشه لووش: وولاخ که جووی بیینی — ی ده کات، (دهر.) حره حره،
 فوشه فوش. لووشه ی که و نمسپ و مایین، خرماندن. فیشکه فیشک:
 گریان، فوشه فوش.
 لووشدان: — به دوپیان: جووته، جفته.

لووشکه: جیفرکه، لهقه، لروشکناویرتن: جووته ناویرتن. لروشکه
 لیدان: لهقه لی دان.
 لووشکه لووشک: حره حره.
 لووشین: همل لروشین.
 لووشمه (موک.): قایشیکي درتیه له زیندا ناوړه نگی پیوه کراوه،
 زه خمه.
 لووشک (باك.): لفته.
 لووشکی: خویرتی، (وژؤ.) خور، بدهستی به تالگه.
 لوول (باك.): حیزه ران، خیزه ران.
 لوولاک: (باد.) درپشی، نیسکی بهله کییه، موچه، (ږوا.) سپیلکی
 بی.
 لوولاق: پییر، (باد.) چوقل.
 لوولاندن (كه.): لوراندن.
 لووله: — گوزه و نیتر، — ی تافتو نیتر، ملوانه یه که به سمر سنگدا
 شوییتنه و بهگاته سمر هیاسه، (باك.) بهریانک، — ی ناسن: تییرک،
 — ی تفنگی هرچی بی، بالوژ، (باك.) بوزیک، بوزی، کوربوزی،
 گینسین، داری زور ناستوره ده کرتیه تهخته، (همورا.) باهرو، — ی
 خاوین کردنمه: مراژیکه له که رسته ی جولا یی. لولله کردن: خفیزک،
 — ی دار: (باك.) بؤت، — ی چکوله: دارزی، لوره.
 لولله لوول (دهر.): لوره لور.
 لولله لور (باك.): شه پلدار، زینه تدار.
 لولله جه گمن: جووره جه گمنیکه بی گری و گول و لوس هله ده چی و
 له سمره گولیکي ده ده کات، نیوی پوکه (پوچه) بؤ کورتان و نالاشی
 خانوان دهست دده و پیش بهندانیشی پی ده گرن.
 لولله لوول (كه.): لوره لور.
 لولله هین: مهسینه، نافتاره.
 لولله یی: وه کوو لولله.
 لوولندان: تیکموره پیچان، وهر پیچان، (باك.) تاپان، پیچانمه. (باك.)
 یه کیکه له مرازی که رسته ی تومنی، (دهر.) لولله، په لور
 (چیشیکه).
 لوولک (باك.): لولله ی گوزه یا کوپه، (کؤ.) لهیلوک، لهیلوک،
 پنجه گیایه که له لای پانه به لان وده پیوازی ده چی.
 لوولکه (خؤ.): جووره دیمکه یه کی ناوییه قامیشیکي تی خراوه. (کؤ.)
 لورلو، نی جولا یانه.
 لوولو (بابا.): (کؤ.) لولله، نی جولا یانه.
 لوولوو پهر: گیایه که له ناوی پراوه ستاودا دهرو ی بنی وه کوو گیزه ریه
 لاسکی لورسه بلند هله ده چی که به شسته ناستی سمر ناو ده که گه لاو گول
 ده ده کات. لهیلوپهر، نیلوفهر.
 لوووی (همورا.): بلویر لیدان. — ژن: بلویر لیدر.
 لوولینه: گوسکه.
 لوونگ (زن، کل.): فوته ی گمراو تیه.
 لووئچ: پر به دستیکي درتوکه کراوه. لاویچ، (باك.) جملک.

لږيزين (زن.): ناشومان.
 لږويي (كه.): لږو.
 لږوييت (كه.): لږوت، كهېو.
 لږويښه (فه.): پروت.
 لږويس (كه.): لږوس.
 لږويشكه (كه.): فيشكه فيشكي وولاڅه كه داواي ناليكي بكات.
 لږويشكندن (كه.): لږوشه لږوش.
 لها: نيره.
 لهاغه (باك.): جوړه پيچيځكه، ميژه.
 لهون (هغورا.): پارچه خاكېكه له هغورامان كه بشيكي كموتوته عيراق و نمويدي كموتوته تيرا نمره.
 لي: له نمر: ليم وهرنه گرت: له نمر وهرنه گرت. لي وه رگرتن: له نمر وه رگرتن، لي دروان: له نمر دروان، لي دان: له نمر دان. نموي كمسي لي نمبو. — بوري: بهخشم، چارپوشي، — بوردن: بهخشين، چارپوشي. چونكه. (باك.) توخ، به لان، بويه، چونكو. له كاتي
 قسمه كړني له گمل ژان به كاره بري.
 لياني (هغورا.): هيلانه.
 ليان: جوړلان.
 لي بهريوون: تر، تس كندن. دست لي بهريوون، كوتايي به كاردان.
 لي بهشكراو: بهسردا بهشكراو.
 لي بهش هكړن: بهسردا بهشكردن.
 لي پړان: ناره زرو، خبات، حمز كړن. كورتي هيتان، كم وكورتي تي كورتن.
 لي پړويوون: خريك برون، پړياردان، خوش برون.
 لي پړون: تير اكرن، تير اكرن.
 لي پړووه: پړيو.
 لي پړووه: بهخشم، چارپوشي كمر.
 لي پړون: بهخشين، چارپوشي، خوكړنه قورياني، وازلي هيتان.
 لي پړووه: له خوكړن، فيدايي.
 لي پړوون: بهخشين، لي پړوون، چناوهره، لي وه پړونه هيتان، بوريين، بهسمر چرون، وه پړونه دانمونه.
 لي پړوون: ليره برون، وه برون.
 لي پړونه: ليك برونه، جوي برونه، پړاندرلو، لي فريدارو. تملار برون، تملار كړن، له كار برونه، كوتايي به كاردان. گه لا له داريو برونه، ليك جوايز برونه.
 ليپ: فيل، فريو، (باك.) فريو.
 لي پړس: پړسيار كمر. لي پړسراو، بهريسيار. پړسكمر، پړسيار.
 لي پړسراو: بهريسيار.
 لي پړسين: پړسيار لي كړن.
 لي پړس هكړن: نه خوشيځكه، كه تمشه نه بكات و چاك نمبته.
 ليپوكه (باك.): قشمير جاري، شاياني قشميري. (باك.) — ي: قشمير جاري.

لياني

لِيْز: نشيتو، جيتگای سهره ژير، سهره ره خوار. — موه بوون: سهره ژير بوون.
 لِيْز: ناريک، که له شويتیکی بهرز لِيْز بِيْتَموه خوارِي.
 لِيْزايين: نشيتو.
 لِيْزه لِيْز: کومه له داري لسمه يه کتري دانراوه.
 لِيْزه: دسته يه که له چمند کسيک پيک دهيتري بۆ ليکولينموه و برپار دان لسمه کارتيک.
 لِيْسان: لستن.
 لِيْسانموه: لستنموه.
 لِيْسه: جوی سورتو برژاوه له جياتي خروي ددری به مالآتان. ماله، ماسنج.
 لِيْسته: لزگه.
 لِيْشتن: ليسان، ليسي، لستنموه.
 ليسيکه: مرازيکه ناوی کومچکی داري پی لوس ده کريت لمدوای قووق کرانی لباتي پهندي.
 لِيْستنهوه: ليسانموه، ليسيستموه.
 لِيْشوا: لاخاو، سيلارو.
 لِيْيف: داري خورما تورتيکليکي سووري تمنک فري ددها خه لک به کاري ديتي بۆ شوشتني قاب و قاچاخ لييني پی ده لتي. لِيْف.
 لِيْفه: لِيْفشمي، لِيْيف، ميتشرف، نؤپير (ئي سهره يه) (باک.)، نؤپيري (ئي چکوله يه).
 لِيْف (باک.): لِيْو، کمنار، لِيْثاناقي: کمنارثا، لِيْثاچي: کمناروين چيا، لِيْثاسولي: لغاوی کموشي. سمرليک کرن: بسمري لِيْوان ناخه فتن.
 لِيْفوک (باک.): لِيْپوک، قشمهرچا.
 لِيْ قهوماو: بدمه خت، خاکسار، خمناک، چاره پدهش، بسمزمان، بستمزمان. هوار، بِيْچار. تيمار، ناچار.
 لِيْک: له يهک، له ييک، لِيْک داپران: له يهک هه لپران. لِيْک بوون: له يه کتري زير بوون.
 لِيْک بوون: لِيْک جوي بوونموه.
 لِيْک بوونموه: جوي بوونموه، دوپارچه بوون.
 لِيْک بران: لِيْک داپران، لِيْک جودا بوونموه.
 لِيْک ددان: خۆ تيریک کردني دو کس بۆ نموه ي بهرمو پوي يک نهن.
 لِيْک کردن: له يه کتري جودا و زير کردن، دو خۆ شمريست لِيْک جوي کردنموه، بي بش کردن، بمری کردن، ویک چوون.
 لِيْک کردنموه: له يه کتري جوي کردنموه، دو کسمي شمر کمر لِيْک جوي کردنموه، جوي کردنموه.
 لِيْک پتر کردن: مزايده. زياد کردن نرخ.
 لِيْک نِيْخستن (باد.): بمرشدان.
 لِيْک داپران: لِيْک بوون، هه لپران، دور کمرتموه.
 لِيْکد لِيْک: يهک لسمه يهک.
 لِيْکدان: د بمر هه فدان، دو يا چمند کسيک له يه کتري بدن.

لِيْکد انموه: فلسفه، بهرورد کردن، لي وورد بوونموه، — ي دنگ و باس. راقه کردن.
 لِيْک کردن: بمرشخوارو، بمرشپراو، بي بش، هه لپراو.
 لِيْکدوتن: عمل بوون، هوار بوون، ویکوتن، له پايو ياسايان بوون.
 لِيْ کومتنموه: هوار بوون.
 لِيْ کومتنو: هوار.
 لِيْک خشان: به يهک کومتي پوکشي دوو شت.
 لِيْک خپان: له يهک هه لپران.
 لِيْکچوون: به يهک چوون.
 لِيْکچوو: به يهک چو.
 لِيْک خستن: لِيْکدانی دوو چت.
 لِيْک دور کومتنموه: لِيْک هه لپران.
 لِيْکوت: شايان، لِيْوه شاره.
 لِيْک هه کردن: لِيْک کردنموه، دابهش کردن.
 لِيْک کردن: له يهک کردن. (بابا.) ویکچوون.
 لِيْکدوهوه: پيرار، پيراندارو.
 لِيْک کومتن: به يهک کومتن.
 لِيْک کردن: بمرشخوارو، بي بش، بمرشپراو.
 لِيْ کردن: بار کردن، بي بش کردن، عاجز کردن، دهغل له ناش کردن، هارين، له ناو کردن: نهيشتنی ناو بخواتموه. ویکچوون، پيچوون.
 لِيْ کردنموه: پيراندن، پچرين، پچراندن، لي فريدان. — ي گول و ميهوه: چنين، چنينموه.
 لِيْک فنان: قوچان، چوقان.
 لِيْک فنان: قوچاندن، تروکاندن، داخستن، چوقاندن.
 لِيْک هه لپران: ترازان.
 لِيْک هه لپرين: ترازاندن.
 لِيْک هه لوه شان: لسمه يهک چوون.
 لِيْکولينموه: وي کومتن، لي قهکولان، ژورو ژير نالن، له بنچينه دهره ينان.
 لِيْ گه پان: وازلي هيتان، بمردان، بمره لاو سازا کردن، به لاره نان. وه شوين کومتن، لمدو گه پان، وه دو کومتن، لي گه پان، له ي گه پان، پير گه پان.
 لِيْ گه پراو: وازلي هيتارو.
 لِيْ گه کردن: ره خنه گرتن، بمرثاقيت، عه يپ لي دوزينموه، هه لپارندن، لي زمار کردن، ليم مه گره: به عه يي مزانه له من.
 لِيْ گه کردنموه: تمنينموه، لي برين.
 لِيْ گه پان: گومر ابوون.
 لِيْل: تيجل، شلوی، شيلو، لِيْل بووني هوا، ليخن.
 لِيْل بوون: شيلو بوون.
 لِيْلآت (باک.): پان، تمارز.
 لِيْلآف (باک.): شليوه، باران و بهر به تیکه لاوی هاتن.

لِيلَاو (هَمورا.) : شلوی. — ی: نالۆزی و شِیوانی چاو.

لِيلَانِي: کۆترایی، (لِيلَايِم گاتی).

لِيلَان (جا.): له گەل.

لِي لِي (شکا، جز، نهه.): کەسانی مێینهی پێ بانگ ده کړی، جووره کۆرانییه که.

لِيَم: لَممن.

لِيَمَان: لَمِيَمه. خوواردنیکه ههزم نه کړی و بېسته هوی نه خووشی ده لِيَس لِيَمَانِي.

لِيَمَشَت (باک، سۆ، هور.): لافاو و سیتلاری قورپوی.

لِيَمۆ: لِيِيَمۆ.

لِيَنان: ناماده کردنی چیشته.

لِيَنَانِي (باد.): لِيَنراو، چیشته.

لِيَنگِيَز (پهوا.): چۆرگهی ناوتیه، ناو له بهر هه چتیکي پهوا. (شا.) توفان، سیتلار، بارانیکی به خورم بباری، ههستانی ناوه.

لِيۆ: لیف، لیج، لهواسه، لهو، به ژیر — کردن: شارندنه. قهراخ، کهمار، لیوار، (هورا.) دهلق: چتیکه وه کوو (خهرقه) وایه. لِيَوَنستور: لیج قهری.

لِيۆه (قوتبیهی، پۆژ، که، فه.): فرۆی شل، شیري ژهک به کولۆی، که شل بێ لِيۆهیه، که توند بێ کهرهیه. شیتی، فێ، لیودار، لیویاک: فیدار.

لِيۆه بوون: لێ بوونوه، تهاو بوون، لیتک جووئ بوونوه.

لِيۆار: قهیار، کهمار، قهراخ، پۆخ، دهماهه، پووخ.

لِيۆان: پهرداخێ ناو.

لِيۆه خۆ کهموتن: خۆ بۆ ناماده کردن.

لِيۆه رگرتن: شت له په کێ وهرگرتن.

لِيۆهستان: تماشاش کردن.

لِي ووَرِد بوونوه: بهرورد کردن، سهرنج دان.

لِيَوِرِيژ: له سهه پڑانوه، — بوون: ترهان، — کردن: ترهاندن.

لِيَوَسْتان (دهر.): تۆزین، تماشاش کردن.

لِيۆه شان: لِيَهاتن، لایمق بوون.

لِيۆه شهانوه: بهژمیر، تهاو، لِيَهاتن، ژێ هاتن.

لِيۆه شانن: لایمق پێ دیتن.

لِيۆه شلو: لِيَهاتوو.

لِيۆه له ره: لِيۆه له رهزه له سهه مان یا له بهر گریان.

لِيۆ نهستوو: لیج قهری، لیچن.

لِيۆه له رهزه: لِيۆه له ره.

لِي هاتن: لِي ههلاتن، گان کردنی مالات و وولاخانه، لِي وهشانوه، ژێ هاتن، (هورا.) دومه لِي که له نيو زگدا پهيدا دهبی نه گه تا ۲۴ کهژمیران نه کورژ پێ نامری.

لِي هاتوو: لِيَهشاره.

لِي ههلاتن: لِي هاتن (گان کردنی مالات و وولاخ)، له دهست فهراو کردن، نهستیهی بهخت دههشانوه.

لِي هه لَسوون: تِي هه لَسوون، سووین.

لِي هه لَگه پاندوه: بادانهه، پهشیمان بوونوه.

لِي هه لَگه پاندوه: پێ بادانهه، پهشیمان کردنوه.

لِييان (هورا.): کونیکه له دیواریدا له زستاندا میوهی تیدا هه لَده گرن و زاری ده گرنوه، بۆ ههموو جیگایه کی نمو تۆ به کار دهبری که میوهی تیدا بهشاردیتنوه.

لِيياو: شه پۆل.

لِيپ: لَزگه، سِي — سِي لِيَزگه.

لِيپان: پرمون.

لِيياو لِيپ: پراوپر.

لِيپۆر (که.): لِيپۆزی بهراز.

لِيپۆک: قهشمه رجا.

لِيپت (هورا، فه.): لوت، که پۆ، پت.

لِيپتاف (باک.): لیتار.

لِيپتو: (باک.) لِيپتاف، لِيپته، قورپویکی شله.

لِيپته: قورپویکی زۆر شله، لیتاو، بێرم.

لِيپتۆکه (باک.): پیس، ناپاک.

لِيپچ (هورا.): لِيپچق، چتیکه شل و گری.

لِيپچال: موره بیا.

لِيپچق: چتیکي شله به دهست و نیدیکه ده زووله بکات و بیگری. لَنج، (هورا.) لیج، لیپچ، لیپنج، (کو.) لِيپنجق، (هورا.) لِنجوا.

لِيپو: کهمزانه به لهشی مریدا هه لَگه پێ یا بیگهزی قنچه که یه کی له لهشی مرۆی پهیدا دهبی دهرسابی و ده پیتسهوه. (ژهن.) لیر، (پۆژ.) لرگ.

لِيپرانن (باک.): لهوراندنی گورگی و نیدییه، بلورینه.

لِيپرین (باک.): بلییره، لهوراندن.

لِيپره: سهکی زێره، لیرا.

لِيپزوان (باک.): کهمه کهمر.

لِيپزونه (شا.): گزه، گیشه دار، تایه دار.

لِييس (بابا.): لِيیسی کۆتری: شه پێ کۆترانه، داهلۆسین و لیکدان. کۆترخان، (باک.) نهفتیل. (که، جا، سهه، باد.) کووتهک، (کو.) مرخه، داردهستیکي راسته که هیچ سهه ریکي خووار نهبی. لیس لیدان: به کووتهک لیدان. (باک، هور، پهوا.) هیتلای کۆترانه له بن گور سوانانی دروست ده کمن. (پۆژ.) جقه، هیتلای مریشکانه له سهه دارو پووش و هه لَاشی دروست ده کمن جیگایه که پیتسته بلندی.

لِييسانن (باک.): بالنده ده هیتلانه کردنوه، بلیسیینه.

لِييسه: لَزگه.

لِييسک (هورا.): زهنگه تهی ترێ. (ژهن.) تیشک، — ی خۆر.

لِييسۆکه (شار.): بهردیکی پر به چنگیه یا به قهدهر هه ناریکییه که لورس بیت.

لِييسهان (باک.): هه لَنیشتنی بالنده له هیتلانه یا له سهه لکی داران.

ماچک (باک.): ماچ.

ماچو (ژا., شعبه., هورا.): دهلی, (باک.) ماچ.

ماچو موچ: دووکس همر یه کتری ماچ بکن.

ماچی (هورا.): دهلی.

ماچیچکوک (بار.): سیچکه.

مالخ (باک.): فاسیله کی جوئی کمره وی تییرانه یک له یه کی.

ماخهر (پژژ.): ماکهر.

ماخو (پژژ.): خاوه ند, خیتی, مالخو.

ماخولیا: ماخولیا, سوداسهر, گراو, دلدار, دیوانه, حیدال, گیش, خه مخوار, خه مخو.

ماخولیا: ماخولیا, — پی: دیوانه یی, گراوی, دلدار, خه مخواری, خه مخواری, گیتی.

ماخولیا: ماخولیا, — پی: دیوانه یی, گراوی, دلدار, خه مخواری, خه مخواری, گیتی.

ماد (باک.): پهنگ, چاره (چهره), میزاج, مادی وی چوویه: پهنگی زهره ههنگمه, رق. — کردن: رق ههستان. مادی من ری مایه: لیتی دلگیر بومه. کورد.

مادا: کورد.

مادام: جووره پارچه یه کی لوکه یی و په شه.

مادانگ: قه لاده.

مادانی (باک.): جووره بوزوئیکه.

ماده: شت. (بابا., همر., هورا.): دوشه گهله یی نانیسه. (دهر., هورا.) کولیره تفنک و ناسک و گهوره و خه که به تهنووری برژی. (خو.) هورامانی, (دهر.) نانه شینه, برین پیچان.

مادهک (باک.): گامیش.

ماده کویی (باک.): به دخور.

ماده خوز (باک.): شاد, پهسند. مادخوز کراو: پهسند کراو.

ماد: نهژی. ماری کمرانه. (باک.) جووره ناسکیکه. — گهز تو: مارانگاز.

ماراژوک: ماراژوک. گیایه که له ههوه لی شموتدا تا به یانی بستیک بلند دهی که پژوی لیدا پهر دهی. شو گیایه له کاتی بارانه دا دهی. به هیلکمره پژومه سور ده کرتومه.

ماران: سرداو, جیگایه کی ساره به تییدا را گرتنی شراب و زه خیره.

مارانه (فه.): مژانه.

مارانگاز: مارگهز تو, گهز ته. مارانگهز تو. چاره ی له کوردستاندا نوانن: (۱) تریاک. دهلین: کممیک جیگایه کی بکرتی و تریاک لیسر دانری به لان تریاکه که تهر بکرتی نهوسا دانریست. زور تاقی کراوه تهر به دوپشکیش زور باشه. (۲) ناور. دهلین: جیگایه کی کممیک ده کرتی پؤلوی نوری لیسر داده نری نهوسا کممیکه ناوساوییه کی دیته خواره تا تهر و نهیشیتومه. به دوپشک زور تر تاقی کراوه تهر. (۳) پووشوی نیسوداری. دهلین: شو پووشوه ی که دهیکوشن ویک دیتومه که بهر ده دیری زلی دهیتومه به ناور بکرتی و لیسر

ماره

جیگای مار پیته درای دانری تا هه مووی دهسو تی ژهره کی تهر و کز ده کاتومه و دهیکاته پؤلوق و دهردی و کابرا له مردن پژار دهی. (۴) پهری تاوسی. دهلین: کچه نینگلیزیک له هیندستان مار پیته ده دا گهلیکی لیسر کز بونه نه یانده زانی چی لی بکن که چی هیندیکی پیر ادهرد که وای دیت دهست به چی سبیله کی پر کرد له پهری تاوسی و کیشای و دوکله کی لهدم و لووتی کچه کی ده کرد. کچه که چاری هه لیتاو کممیک وه هوش هاتومه تهر و سبیله کی له ده می کچه که نار پیی کوت بکیش که کچه که چهند نه فسیکی لیدا تهر و چاک بژه. (۵) سیری تهر ی ووشک. دهلین: جیگایه کی کممیک ده کرتی و سیری به کوتراوی لیسر داده نری و دهیستری. (۶) گورمه. دهلین: همر چندی که نهستور بویی, گه لاو لاسکی گورمه به کوتراوی لیسر داده نری به شو و پژوئیک چاک ده کاتومه. (۷) نیشادر. دهلین: نیو میسقان نیشادر له ناویدا بخوا و هیندیکیش له چی ده می ماری بدات مارانگهز تو چاک دهیتومه. (۸) بونخوشکه. دهلین: گیایه که له زرخمالان دهی به مارو دوپشک و که چلی زور باشه. به تهری دیاره به لان به ووشکی کممیک تهر ده کرت لیسر جیگا گهزراوه کی داده نری که کرتی. به کرتی که که حمراره تی زور بی لهنیو ناویدا زور ده کرتی و تیتی ده دیت. (۹) گیامار: دهلین و دیتومه: پنجه گیایه که تا دوویست و نیولند دهی و له بنوه چند لقیکی باریک هه لده چی و له بنوه تا سهری به بلای به قهدهر پانی قامکیکی دو جوته گه لایه کی بهرامهر یه کتری ده ده کات له لای سهرهوش همر گه لایه کی کار تیه کی چکوله ده ده کات که همر یه کی ۳ — ۴ گه لای چکوله ی پیته دهی. گیامار بونی خوشه به لان زور تاله. گه لایه کانی وه نی پتانه ی کیری و سپی ده چی. گولی گیاماری له لای سهرلکه کانه هینده ی بستیک گولی سور یا سپی یا شین دیتی, شکلی گوله کانی وه گولی گیا چاومژمزه ی ده چی. بنه کی لمزویدا به قه قامکیکی نهستوره به پشهی ورده زور داپوشراوه. شو گیایه به مارو دوپشک جیگایه کی ده کرتی و له گول ماستی به تیکه لای لیسر داده نری و دهیستری و دهست به چی چای گیاماری چند نیستیکانیتی ده دیتی. زوری چاک ده کاتومه.

مارانگهز ته: مارگهز تو, پژگار دیتو, تالوی پژگار چهشتو.

مارانی (دزه.): چتیکه خه بهژنر تهر.

ماره: مهر. — کردن: ژن ماره کردن. — بهرین: ماره پهرین.

ماره: راوکه.

ماره وژا: مارزا, هوهل پیسای کار و گوئلکانه.

ماره خوره (که.): قوپی. دوولقهدهر. وول.

ماره زیچگانی: (همر.) گمه یه که ۱۴ قورتان لی ده دهن.

ماره زینو: هزار پی.

ماره که (باک.): زین.

ماره کول (هورا.): دوپشک.

ماره یی: هشتیک, هشتیک. — لیک هاتن: پی شان, — لیک نهاتن: پی نشان.

ماره ییچ (هورا.) میزه گا, (دهر.) گامیزه. جووره دپوویته. چه شنه پیچیکه. — ی جگر: جگر مار پیچی.

ماره دم (کل.): جووره تفنگیکه.

ماره وی (هورا.): شکاندن.

ماروز (موک.): نه فرته لیټکراو.*

ماروزا: مارهزا.

مارپس: جنیټیکه به پیاو تر ټان دمو تر ټیت.

مارو (زن.): هیتشت، لیټکمران.

مارستان: نه خوشخانه.

مارگهزقوو: مارگمزه، نوهی ماری پیټره دابی.

مارگییر (باک.): مارگل.

مارگل (باک.): بالندهیه که، مارگییر.

مارگیسک (باک.): جوړه ماریکه.

مارماروک (باک.): سووسمار.

مارماسی: جمرپی.

مارماریشوک (باک.): مارماروک، سووسمار.

مارماراف (هو.): گمهیه کی مندا لانه.

مارمیزولکه (کف.): مارمیلکه.

مارمز (باک.): زهرو.

مارمیلکه: (کف.) مارمیزولکه، مارمیلوک، — ی گوره: دالکمارانه.

مارمیلوک: مارمیلکه.

مارنه گمز (هو.): چکمه، جزمه.

مارو (بابا.): بېش، قشان، رشمولآخ، نېسپ یان ماین که نیټچاوانی سپی بیت.

ماروژوک: ماروژوک.

ماری (باک.): میټینهی چمند جوړه بالندهیه کیه.

ماری فای: ماری ناوی.

ماری فالینوژی (موک.): جوړه ماریکه، ماری تالنتوژی.

ماری پدهش: جوړه ماریکه.

ماریزه: گیاهیه که هیندهی برونیکي بلندو گه لای وده کوئی میټی دینی به کولای به خویوه ده خوری لغنیو شیریزشی ده کن.

ماری کتکی: قووله وهیاب.

مازگ (فه.): نیټه پاستی پشت.

مازپ: نه خوشی مپراڼه.

مازماز (باک.): خمرت، بهرانی دوسا لانه. — خساندی (باک.):

بهرانی دوسا لانهی خساره. خمرتی خسار.

مازلوخ (هو.): بهرما.

مازوژی: توراویکه جیگای خوی به جی بیلی و بچیته لایټکی دی.

مازوو (باک.): کز، مازی، مازوج. — کردن: مازی چنین.

مازووفان (باک.): خانه خوی، میواندار.

مازی (کز.): مازوو، (هو.) پشت.

مازی پشقی: گرتی پشقی.

ماس (هو.): سوداسمر، گراو. ماست.

ماسان: نمستوریون.

ماسوگیز (هو.): ماسیگره.

ماسوی (هو.): ماسی.

ماسه (باک.): میټر. کتله، لم.

ماسیزان: له پش نیسلا مییه تدا شاریکی گموره و کونی پشسکوهی لورستانی بویه له ناحیهی ترهان له لای پاستی ختی سیمره.

ماست: (باک.) تروله. میټر.

ماستاو: — کردن: ریایی کردن، دهله چکی، مهله چک، (هو.) ماستاو، شیناو، ماستوا، چدقلماست. چدقل ماست. — سارد کردنه: ریایی کردن، کلکسور، پوالت، خولیدانین.

ماستهک (باک.): په حتهی.

ماستوا (باک.): ماستاو.

ماسک (بابا.): مهیتر، بهرچاوتنگ. (کلن.) ناسکی می.

ماسکه: مسخمره.

ماسکیش: گمرا.

ماسوله (بانه.): جوړه برنجیکه لغنیوانی سدری و گرده بیدایه.

ماسوور (باک.): قهفی قامیشیه. زاویه دار، گوشه دار.

ماسووله (بل.): جیگایه کی کمیتیک نمستوری وده کو ماسی له لمشی مرز، ماسوولکه، تیسمالکی گوشتی لمشییه. — کوټره: ریخه لوک که کوټره، ماسوولکه کوټره.

ماسوولکه: مالتوسکه، پهوسه، نو کوما گغه دریزانهیه له کاتی به با کردنیدا له کای جووی ده بیتوره. (هو.) ولمه. ماسووله، نو گوشته نمرمانیه که به قوژ و پوز و پانویهیه. — ددزو داره کان: ماسوولکه ی باریک و داواده.

ماسوولکه کوټره: ماسوولکه کوټره، ریخه لکه کوټره.

ماسی: — به خیر کردن: (باک.) داسی. (هو.) ماساوی. — گرتن، — به درکداره کان. (باک.) بهرات. — پشک. — بزری. — زهره، ماسیه زهره. — جمر. — چله کی. — مرتالک. — فلهی. — کولوو چمار. — پولا. — رجوو. — سمرنگ. — شپوت. — تریوی. — سمرک. — سمرگولک. — سمپلک. — شلق.

ماسیان: هلا مسان، بستن، بسته لک.

ماسیاوون: پهق هلا ترو لبهر ساردی، بستراو.

ماسیه پنهانکه: جوړه ماسیه کی پانه. — زهره: ماسیه زهره، جوړه ماسیه کی زهره، زهره ماسی. — گوته (موک.): جوړه ماسیه که.

ماسیهوان: پراوگری ماسیان، (باک.) ماسیفان. — ی: کاری ماسی گرتن.

ماسیهره (فه.): سستر.

ماسیفان (باک.): ماسیهوان، پراوگری ماسیان.

ماسوگیز (هو.): قاق.

ماسیگره: بالندهیه کی سپیه گوشتی ده خوی.

ماسیگره ک: (نمرده.) زقارله. (باد.) تستیزینک. قاق.

ماش: ڪردن: مانڊهري ٺارو. — و برنج: تمنيا بڙيشي به ڪاردهري ڪه پڙهش و سڀي تيڪه لاڙو بويي.

ماشانڊن (موڪ): ڪوتاندنوه، ڪروشتن (باشيپنه).

ماشه (موڪ): مقاش، پنگرگر، پدلگر، (باڪ)، پدلگر، (خو). پنگرگيتش، مەقەش، ڪلافه، ګاسڪ، (باد)، ګازڪ، (باد)، بشه، سيبه لان: لمنيوي له ڪنار چومانداه به تانوک و نيدبي چتيڪي دروست ده ڪمن ماسي ده چتته نيو ده يگرن. به — ګرتن: چسڪ دان. — ي تفنگي: مەقەنزمه. — ي ٺاوريشي: چهڪه.

ماشهر: ڪلافه بديڪه لمنيوان دوو نمڙنودا همل ده ڪرتنوه. — ي بهني. (شار). تاقمي جولاڻي.

ماشهره (ڪو): ګيا مامزه وه ڪو ڪمر خنڪينه وايه.

ماشته (ڪل)، زن، ڪو لوانه.

ماشتن: مالين. (همورا). مالاي.

مشران: ګسڪ دران، مالران.

ماشڪ (باڪ): ګيا يدهڪه.

ماشوت (باڪ): ڪرمي داري.

ماشين: مه ڪينه، سه ياره. — ي درووماني: ماڪينه ي جل دروون. — ي ريگاي ناسن: قيتار، شمعنده فمر.

ماشين: مالين.

ماشينه: شورباوي ماش. مه ڪينه، چمرخ.

ماشينهوه: ماشين و ڀاداني هممو شتيڪ.

ماشيننگ (باڪ، باد): باشوڪه.

ماشق: حق، بافت. (خو). ګه. — ي پاشه پڙدانان: مافي پرياري چاره نووس.

ماشقه (همورا): ڪرميڪه لمنيوي ګيادايه چقلي ګياي به لمشيپوه نووساوه ٺاڙاڙ ڪه بيخوا پيٽي دهري. دهريڪي ٺاڙاڙان و مرزيانه. خوره. ګيا يدهڪه مالآت بيخوا پيٽي دهري. (پڙ)، پٽنج، (گهورگ و منگور) ګياپ. له لاي مهرودي سورقه ڪرميڪي ګچڪيه لمنيوي ڪاو ڪوليديايه مهر بيخوا پيٽي دهري.

مطر (باڪ): چونڪور، وه ڪور.

مفوره: فمر شيڪه له خوري بهريز دروست ده ڪري، خالي، خالي، قالی، بڪو، بسڪو، (باڪ). لڙپ. — ساز: مهفوريڪار.

مفول: بهريز، سمنگين، بهريو، سمنگين و ګران. — ي: بهريزي، سمنگيني.

ماڪ (ڪه): هيلڪه ي ګونيپه. (فه). تفنڪ، ڪونه لسوت. ګليڪه همرتي دوشاويپه. مسمتي و سرخوشي. بنچينه. ميڪرڙب. بنچينه ي بريان. — ي خميرڪه: (باڪ). پارزا. ڪوتان. پارزادان. — ي لي پيس ڪردن: تمشه ڪردن. (باڪ). دايڪ، دايڪي بيجموه بهرخ و ڪاريپه. مٽي. مٽيپنه. (همورا). خالي ګموره و پهلوي ګموره. پارچه خاڪيڪ و نيدبي. (باد). دايڪ. زماني دايڪ. له زاراهي ڪونيشدا به ڪار يراوه وه ڪسو دوژمنيڪ گاري دوژمني خوي ڪرد گوتي: هدي نمسي من ٺڌ ڙن ماکي ته ګاي: واي همسي من ڙن و دايڪي ٽوي ګاي.

ماڪاش (باڪ): خيل.

ماڪاو (ڪه): ماکاوي برنجي. زموي مهرزه ڪردنه چمند به شيڪ بڙو ٺاودان.

ماڪمر: ماخمر. ڪمري مٽي. مٽڪمر.

ماڪمو (همورا): چييلي.

ماڪمور (سو): مهسدر.

ماڪيش (باڪ): پلاو پارزن، قاپيڪي ڪون ڪونه بڙ چت پالاوتن.

ماڪينه: ماشينه، چمرخ.

ماڪه: ماوه.

مال: موليڪ، ڪردنه: ساڄ ڪردنوه، ماف سوور ڪردنوه. مهره يه ڪه مري هديپ، دهست پي دامالين، هموري، پاره يه ڪه له بري زير و زيو و جل و بمرگ يا له جياتي خوين بدر ي به مالي بويي. ڙني خاوهن مال، خاوهن، خانواوه، مندال، (باڪ). پمرگال. (همورا). يانه، (لو). خانه، ديليپ، خوه مالي، خوه ديتي، سامان، پروانه: مالآت، مالدار، مالداري، بي — (باڪ). بي دارمال، همزار. به —: دهولمفند، خاوهند —. — ڪردن: مال و ناومال پيڪموره نان. جووي بونوه، ماليڪ بڪريته دوو يا چمند پارچيدڪ. زني وولاڄ و ٺاڙاڙانه. — اته نافي: ممنتون، مالآت ٺاوه دان. — ا خوي: مزگوت، مالي خوا. زهڪات.

مالآت: ماليات، وهلس، (ڪه). وولس، دهولمت، بزن و مپرو پشموولاڄ، ٺاڙاڙ، (باد، همورا). ٺاڙهڙ (پي وورد). ګاو مانگاوي نيدبي، پشموولاڄ، چاروا، وولاڄ.

مالاڙ (باد): مالياوا، پيٽي بهخير. — يي: مالاواي.

مالان: مالانن، ماليين.

مالاو (پڙ): مهله.

مالاو: مالياوا، بدووعا، سوياس. — يي: شوڪر، مالاڙايي، مالياواي، سوياس ڪردن، سوياس.

مالاي (همورا): ماليين، مالشتن.

ماله: (همر). مالنج، موله، همري يي. — ڪردن: موله ڪردن. (ڪه). مالموي جويرتي. دهريڪه له دهم و چاو يا له ګمروي ڙني ٺاوس دي. مالهر: ګسڪ ليدير، مالشته.

مالهمو مال: ګمران به مالاندا.

ماليات (باڪ): بنماليه.

مالبنان (پڙ): مهلبند، قوناخ.

مالبنند: مهلبن.

مالپوپن: دزي لي ڪردن به پريني ديواي خاوهن و چورنه ڙوروهوه.

مالشڪين: ڪوليپنوه ي مال بڙ ګمران به دواي شتيڪدا.*

مالچه هنو (باڪ): جوانوي مٽي.

مالخو: خاوهند، (باڪ). مالخوي، خاوهن، ماخو.

مالخوي (باڪ): خاوهند، خيوي.

مالخي مال: خاوهند مال، خيوي.

مالخير (باڪ): جووره تفنگيڪه.

مال ڪلاو: مال ويران، مال ڪمباخ.

ماشينڪ

مآلدار: دهرلمه‌مند.

مآلده: دمست بلآو، چاوتیر، دلفراوان، به‌خششکار.*

مآلران: گسک دران، دامالآن، دامالران.

مآلداویی: نابوری، وهرام، پاشه‌کوت، دهرلمه‌مندی، گردواری، گردوکتز.

مآلزاروگ (باک): پردان، تولدان.

مآلسته (باک): پهن‌گمر، پهن‌گین.

مآلشن (باک): پهن‌گ کردن، نه‌خش کردن.

مآلشت: شیلان.

مآلشته (لو): گسک لیدهر (کنناس).

مآلشتن: گسک لیدان (بماله).

مآلشته

مآلک (باک): خانوچکه، خانوی چکۆله، کۆلیت. کالان. مآل و سامانیکي کم.

مآل ریک خشت: دانانی کل و پهلای ناوماال به ریک و پیکي.

مآلکه‌ک: له باسی هه‌لبه‌ستاندا به‌کارده‌بری، به‌وانه فهره‌نگی کوردی و فهره‌نسی.

مآلکه‌ین: موفلیس.

مآلم: پیای نایینی جووله‌کان.

مآل مآلنی (همر): گمه‌یه‌کی مندالانه‌یه.

مآلماوگ (باک): جووره هه‌لبه‌پرکییه‌کی کوردیه.

مآل گورن: پاره پاشه‌کوت کردن.

مآل گور: نه‌وی پاره پاشه‌کوت بکات و خمرچی نه‌کات.

مآلشیخان (باک): توتیل، میوان‌خانه.

مآلنچ (خو، سو، دزه): مآله. — کردن: مآله‌کردن.

مآله‌دهر (همر): کاتیکه له به‌عارندا که دپه‌تیبیان مآلآن به‌جی دپلن.

مآلۆجه: مالۆجه، گیایه‌که گه‌لای دریزه وه‌کوو لاولاو وایه.

مآلۆجه: مآلی بچووک.

مآلۆس: به‌رازیی مآ.

مآلۆسکه (کۆ): نه‌کومای ده‌غله دریزانه‌یه که له ده‌می به‌با کردنی‌دا له کا جروی ده‌بیتنه‌وه.

مآلۆو: (باد، ته‌پان، همر) په‌وسه، مآلنچ، شقنه، شنگیینی، مآله، مآلگیر.

مآلۆسکه: جیگای دار و قامچی هه‌لایسان.

مآلۆیران: مآل کارول، مال کم‌مباخ، لی قوماو و چاره‌په‌ش، هه‌ی — خۆم: هه‌ی لی قوماو و مآلکارول خۆم.

مآلۆیچه (پۆژ): مآلۆچه، گیایه‌که بۆزگ چواندن زۆر باشه. لاولاو‌یه کتیرییه.

مآلۆیچه (بابا): مآلۆیچه، گیایه‌کی په‌وانه.

مآل ومانان: خاوه‌خیزان.

مالهات (باک): خانمدان، خانموادی نه‌جیب و شه‌ریف. (باک) — ی: خانمدانی.

مآلی: کمری، متۆ، متوو، خانه‌کی، لیینی.

مالیات: باج ساندن.

مالیلاوا: مآلآوا، پنیوس، نه‌و ده‌می لای تیوه‌مان خۆش. وشه‌یه‌که له‌کاتی به‌جی هه‌شتی کسیتیکی یا چهند کسیتیکیدا به‌کارده‌بری. (هه‌مرا،) خرواچه‌نی. مه‌منون، سوپاست ده‌کم. — ی: مآلآوا.

سوپاس.

مالیان (لو): مالیهات.

مالیسه‌وگ: چله‌گیایه‌که نیو‌گه‌ز بلند ده‌بی پهلکی وه‌نی ترشۆکه‌ی باش ده‌چی به‌ره‌ده‌ی سووره وه‌کوو ده‌نکی سماقییه و ناخوری.

مالین: سوونه‌وه، مآلشن، دامالین، (لور) مالیان، (هه‌مرا) مآلای، گسک لیدان، دمست پیداهیتان.

مالینه‌وه: کۆکردنه‌وه سه‌ریه‌ک.

مام: برای باوک، (باک) ناپ، (باک) هاپۆ، ناپۆ، (پۆژ) مامک، مامۆ، ماتک، (فه) نام.

ماما (که)، هه‌مرا: نهنک، داپیره.

ماماله (هه‌مرا): جالجالوکه. خالخالۆکه. پسیریزیکي پیرو ویکهاتوه.

مامالی (هه‌مرا): ماماله.

مامان: (باک) په‌راج، مامه‌چهر، نه‌و ژنه‌ی یارمه‌تی مندال بونی ژنان ده‌دا، (لو) مامو. — ی: په‌راجی.

مامه: له‌کاتی بانگ کردنی مامدا به‌کاردی، مامۆ، (هه‌مرا) نهنک، داپیره.

مامه‌حووچ (کۆ): بابۆله‌ی نانی.

مامه‌ش: عه‌شیره‌تیکي کورده.

مامه‌فند: نیوی پیواونه.

مام به‌رایه (موک): ترتی دۆشای، جووره ترتییه‌که.

مام جیژنۆکه (بابا): (موک) پالۆقه‌وه.

مامچه (فه): مامه‌چه، مامان.

مام ده‌زۆیله (خۆ): ده‌زۆیله (گیایه‌که).

مامهر (ده‌ر، که): مریشک.

مامهره‌چیینی (که): مریشکه‌چیینی.

مامه‌ره‌ش (پۆژ): بالنده‌یه‌کی ره‌شی ناوییه وه‌مراوی ده‌چی.

مامه‌رغ (باک): بالنده‌ی چکۆله.

مامه‌ر

مام ره‌یوس: گیایه‌کی کیوییه وه‌نانی حاجی له‌گله‌کی ده‌چی به‌لآن گه‌لای له‌نیسی وی پانتره کسیتیکی کرم‌دارسی به‌کالی یا کولپوسی یا به‌چیشته بیخسوا زۆر به‌سووده، (باد) تۆله‌ترش.

مامز: ناسک. نیوی ئافره‌تیه.

مامز

مامزه: مه‌موز. ناسنیکه په‌وله‌که‌یه‌کی پیوه‌یه له‌

په‌ستی پانییه‌ی چه‌کمان ده‌دری تا زرینگه‌ی لی بی و وولاخیشی بی لی ده‌خوی و له‌پیشدا پالوانان به‌کاریان ده‌برد.

مامش: کپ، بی‌ده‌نگ.

ماهوو (باک.): راهب. کاره کهر.
 ماهی: شاخیکه لروس و مهیلوو خوار بیت، بدهسکی خه نجه رانیس ده لئین که سپی بی، جووره نیسکیکه ده کرتنه دهسکی خه نجه ران. ماهوین.
 ماهیچ: گوشت نه رمه ی بی.
 ماهی دهشت: محالیکی گه وره به له خاکی نه ده لاندایه چهن دین هوژی تیدایه.
 ماهی زهره (جا.): قولایی قادی شاخانه.
 ماهینی (زا.): ماین.
 مای (هورا.): هلدیز.
 مایان (باک.): هموینی پهنیری.
 مایانوک (باک.): توانه ی کده پوین.
 ماهیه: ماوه، سهرمایه، دهست مایه. — ی کاروکاسی، هیولی، ماده. — ی نه خوشی: جرشوم. دوز، هو. به — نهوه ی مایه ی هه بی. بی — مایه پروج. (هورا.) ماوه. هوین، مایان، مایه بۆ پهنیری.
 مایه پووت: نابوت، سهرسری.
 مایه پووج: نابوت.
 مایه دار: سهرمایه دار. — ی: سهرمایه داری.
 مایه سییری (هورا.): بیوه سییری.
 مایه میو (موک.): ترتیه کی سپیه دهنکی له نی فخری کورتتره. دهنکی هه یه.
 مایه نه (باک.): نیدی، هه تا هه تایه.
 ماین: ماهین، مانوه، مان.
 ماینه: می.
 مایچه (کفل.): پارچه زیتیکه له نیتره راستی بهر موور و گهر دهن دیدا ده کری. (موک.) نیستری می، مایه، مه یه. نه رمه ی بی (گوشت).
 ماین: ماین، وولخی بهرزه، ماهین، (باد.) مهین. مان.
 ماین ماینانی (هورا.): گمه یه کی مند لانه.
 ماینه (باک.): مینینه.
 مه (موک.): نیمه، به لآن به تمنی به کار نابری، به مه یان گوت: به نیمه یان گوت، دای به مه: دای به نیمه. (زا.) نیمه: پیشگری نه هیشته (مه خۆ).
 مه بادا: نه وه کوو، نه کوو، نهک.
 مه بوس: نه چک، خه له سکوو، سهر دۆ، گاقین، مه بوس، نیشانه، نامانج، مد نارمانج، دلخواز، مرار.
 مه بوس: مه بوس.
 مه بۆ (هورا.) پاوه، خا، ژاوه. (ده بی، نیبی، غمبۆ: نابی). — (هورا.) گهر مینتی: نابی.
 مه بۆ (هورا.): ده موی.
 مه قاره: مه تهره.
 مه قهر (زا.): ماده.
 مه قهره (باک.): مه تاره، تووره که به له پارچه یا تنه که بۆ ناوی به کار دهری.

مه قان: قه لخان، مه رتاق، مرتاق، (لو.) نه سپهر، (موک.) پهنیری که له نیتره تووره که یدا چۆر ابیتسه و بو بیتسه سه لکیکی زۆر زل. — گیر: مه رتاق گیر.
 مه قه: کونکهر.
 مه قهریز: پشت بهرد یا دیوار و جیگاییکه شه ری لی بکری، دیواری شه ری، سهرگهر، تابه.
 مه قهره نهنگی: کونکهر، دریزک.*
 مه قه ل: مه ته لۆک، مه ته له.
 مه قه له: مه ته لۆک، تشتانۆک، مامک، قروسه له. — داهینان: دروست کردنی مه ته له.
 مه قه لۆک: مه ته له، تشتانۆک.

مه قه وه کوه: ناسنکی لوت تیزه و به زنی کوانه یه که ده خولینتریتسه و داری پی کون ده کری.

مه تریق

مه قهر باز (باک.): چاپلوس، جامباز، نه سپهرۆش.

مه قهرق (که.): کورتک.

مه قهرسی (بابا.): ترس.

مه قلی (هورا.) سهق. (پالۆزه).

مه جره هه (باک.): سه تل.

مه جریکه لی (هورا.): دوارد، مقهست.

مه جووسی: مه جووس. ناگر په رست.

مه جووه (باک.): غمگین، به دخو.

مه چ: قه یدک، مه چی دهستی.

مه چهک (هورا.): که (مه چه کی دهستی، که ی دهستی)، بازنده، بوقی

باسکی بازوانده، باق، زهند، فهرشک.

مه چه کدان (موک.): کولله، په رده ی سهر ته ختی نووستی.

مه چیر (مه ر، دهر، شیخ، فه.): ده زوو.

مه چیره (که.): سهره تاو به رایی قهر چی ماکو و نی دیکه.

مه قه ل: گرده نشین، گیر یون، راگیران، گیرۆ، پهک کورتو،

دهسته پاچه. — بوون: پهک کورتن، بهند بوون. — کردن: بهند کردن، پهک

خستن، بهر هه لست کردن.

مه چه چه (هورا.): خر نوکی ووشک.

مه حکمه: — کردن: قهرین. نا — نا قایم، زوگروت، ده بان، (باک.)

په وال، قایم، توند، پشو، قهری، به جم، کرار، که یار، په کیت، تو یز. —

ی: توندی، قایی.

مه حلان (باک.): کارزان، قاییل. زانا، هونه ر مهند، کار ساز، شاره زان،

(باک.) چسته.

مه خهر (باک.): په چه لهک، دهشت.

مه ختی (باک.): بیتسانی کالهک و شو تی.

مه خه ل (باد.): مۆلگه.

مه خز: مه غز. مه خزی بادام.

مه خه هره: ده رده سهری، چهره سهری، نازار، پهنج. شه رو کیشه، به لآ،

موسیه تی.

مه‌خشن: مشق.

مه‌خفنه: مه‌شخل، چراوگ.

مه‌خیللات (باک.): تریزوو.

مه‌خهمر: فرهز، (باک.) قوتوو، دۆلجه، سەتل.

مه‌خمه‌ل (باک.): خاوتی.

مه‌خمه‌لات (باک.): شیلیم.

مه‌خمه‌له‌ک (کر.): نه‌خوشی‌کی مندالانه.

مه‌دیلمند (په‌وا.): نیولانکی مندالان، نوکمل و په‌لانه‌ی نیولانکییه.

مه‌دوره‌خه (باک.): نه‌سپهری بیل و پیتمه‌یه بو‌نوه‌ی پیتی پی‌دانتری.

مه‌دیفینی: (زاخ، بۆتا.) مه‌دوونی، (باک.) مه‌دفوونی، هم‌موو جووره شو‌ریاو‌یکه، به‌هی برنجی ده‌لین: شو‌ریاو‌ی برنج.

مه‌دوونه (ه‌مو.): قاپیتی گچکه‌ی مس بووه پۆن گەرچک یا دۆنیان تی‌ده‌کردو پلیته‌یان تیدا ده‌ناو سه‌ری پلیته‌که‌یان ناو‌ر پیته ده‌نا له‌جیاتنی چرا، (شن.) نه‌ستیولک.

مه‌دوونه (که.): پارچه‌ناسن یا تمه‌که‌یه‌که‌ مزنی تیدا ده‌تریترتوه.

مه‌د (ه‌مورا.): مه‌گەر، (باک.) پیتمه‌یه، خاک‌منداز، — دان: خاوین کردنوه. (پۆژ.) می. — ی شا‌خدار: جه‌رنه، په‌زی سپی، په‌زی می‌شینی، شه‌که‌می‌یه‌که‌ گیشتیته‌ سی‌سالان. به‌ردیلی سی‌سالانه ده‌بیته مه‌ی، می‌هی، مه‌ی، مه‌ه، مه‌، می‌ش. می‌گهل، له‌گهلدا بو‌نیرو می‌به‌کارده‌بری، ئی، هی، ناززی، به‌سته، له‌مه‌پنه: هی منه، له — : ناززی، ئی، هی. (ه‌مورا.) نه‌شکوت. هو‌لی مه‌رانه له‌کیوان.

مه‌دراز: مرز، نامانج.

مه‌درازه (باک.): سالی‌یکه له‌تمه‌نی سه‌گی، نه‌قه‌سی مه‌درازه: نو سه‌گه سی‌سالانه‌یه. نا‌لو‌هاتن، بن‌شوی‌یکه‌کان نه‌ستوو ده‌بن و تف‌قوت نادری. مه‌درازه هاتن، مه‌درازه کمتن.

مه‌دراقی (باک.): مراوی.

مه‌دراق: ناره‌زوو.

مه‌دراقدار: ناره‌زوومند.

مه‌درا (باک.): یاسه‌ونه، دارو‌گول.

مه‌دراغه: کووده، کو‌ده. جووره دار‌یکه.

مه‌دراندن (باک.): جولاندن، پاره‌شاندن (به‌ریینه).

مه‌دراپی (باک.): مه‌له‌چک، کلکه‌مسوته، ماستاوکردن، پروالته، چاپلوسی، — کەر: ماستاو‌کەر.

مه‌درا (بابا.): حالته، بار، مه‌رده، ده‌رد، نه‌بوون، نه‌وانه‌ش به‌ — ی توان بجن.

مه‌درا (باک.): مه‌ره، په‌نجه‌ری چکۆله، په‌واق.

مه‌درا: مه‌رز، توکی بزنه مه‌ره‌زیه که هم‌موو په‌نگی‌کی هه‌یه در‌یزه‌و نه‌ره‌بو پۆر‌انک و چۆغه ده‌ست ده‌دا، بزنی‌کی هم‌موو په‌نگه‌یه توو‌که‌ی در‌یزو تیس‌کنه و نه‌ره‌بو پۆر‌انک و چۆغه ده‌ست ده‌دا، مه‌رز. که‌ژ.

مه‌درا‌مو‌وز: پیای تو‌راو بوخت و کو‌لا‌و ده‌کوو ده‌لین: هه‌تا بۆز نه‌بی مه‌درا‌میز نابێ، تا مر‌و سه‌رو پشی بۆز و سپی نه‌بی نابیتته پیای‌کی تو‌راو.

مه‌خشن

مه‌درا (فه.): مه‌ره‌مه‌ی، باله‌ی مه‌ران.

مه‌درا: چه‌لتوو‌کجا، جی‌گا و مه‌درا‌یه‌که برنجی لی‌چین‌رابی. برنج له‌کاتی سه‌وزیدا.

مه‌درا (باک.): نه‌باری گه‌م.

مه‌درا‌کاب: جبر. — دان: دویت.

مه‌درا‌که‌مه‌رک (که.): پیله.

مه‌درا‌خ (باک.): هه‌لقه‌ندن (بی‌یرو هی تر). — کردن: هه‌ل‌ک‌مندن.

مه‌درا‌کیوی: په‌زی زۆز‌انان، په‌زی سو‌ز.

مه‌درا‌هن (که.): گوری‌سی‌کی در‌یزه بو‌له‌وه‌پان له‌ده‌ستی وولا‌خی ده‌کمن و سه‌ری‌کی له‌چتی‌کی قایم ده‌کمن، زنجیر‌یکه له‌پی و ده‌ستی‌کی وولا‌خی ده‌خری یا له‌ده‌ستی‌کی ده‌خری و به‌گول‌میخی قایم ده‌کری. سندن، پیته‌ند.

مه‌درا‌هه‌ند (شار، باک.): سندن، پیته‌ند.

مه‌درا‌چیلک (خو.): گیایه‌که به‌زه‌یدا پان ده‌بیته‌وه و گول‌ی زه‌رده بنه‌کشی وه‌گیزه‌ری ده‌چی و ده‌خوری.

مه‌درا‌پۆر (باک.): پیتمه‌یه، بی‌لی ناسن.

مه‌درا‌فاندن (باک.): به‌رتینه، تو‌ویز یا پیست لی‌کردنوه.

مه‌درا‌فال (باک.): مه‌تاق.

مه‌درا‌فال‌گۆ (باک.): مه‌تاق‌گۆ، که‌سی‌که مه‌تاق‌به‌کار بیات.

مه‌درا‌فین (باک.): به‌رتنه، تو‌ویز و پیست فر‌یدان.

مه‌درا‌ج (که، ه‌مو.): گرتو، گرو، گره‌و.

مه‌درا‌ج (باک.): بالنده‌یه‌که. به‌ستام. جووره زینده‌وار‌یکی ده‌ریایه وه‌گیا و دارو‌یاری ده‌چی و به‌بنی ده‌ریاوه نو‌ساره. له‌پیشدا نه‌ویان به‌گیایه‌کی ده‌ریایی له‌قه‌لم ده‌دا. هه‌ند‌یک‌یان مه‌درا‌جانی سو‌وره وه‌کوو گول له‌سه‌ر لکی قسلا‌ویه له‌گوه‌ره‌سازیدا نه‌وی بو‌پازاندنه‌وی که‌ره‌سته‌ی چتمه‌کی نرخ‌دار به‌کار ده‌بن. هه‌ند‌یک مه‌درا‌ج به‌زۆری له‌یه‌ک شو‌نیدا ده‌ست ده‌کمون و سفن (ماده) ی قسلی له‌ده‌وری خوی ده‌ده‌لین.

مه‌درا: پیاو، سه‌خی، نازا.

مه‌درا‌دل (باک.): چل‌کن.

مه‌درا‌دن (باک.): کوتک (چه‌کوچی دار).

مه‌درا‌دنه (باک.): سه‌خیانه، نازایانه، پیاو‌انه. لو‌وله.

مه‌درا‌دیه‌تی: پیاو‌ه‌تی، پیار‌یتی.

مه‌درا‌دوم: مه‌رد، مر‌وژ، نینسان، به‌شمر، مه‌ریته.

مه‌درا‌دیه‌ر (باک.): جوامیر، پیاو. — ی: سه‌خاوت، جوامیری.

مه‌درا‌ده‌کار (باک.): به‌کار، کار‌کەر.

مه‌درا‌هوان (باک.): پلیکانی قور و خشت و نیتر.

مه‌درا‌ده‌ی (ه‌مورا.): مر‌وژ.

مه‌درا‌قی (باک.): جووره پرد‌یکه له‌داری باریک کاریتو نا‌لودار.*

مه‌درا‌دیوان (باک.): نه‌رد‌یوان.

مه‌درا (باک.): مه‌ره‌ز، (باد.) زه‌وی نه‌کی‌ل‌راو، قه‌لس. —

بو‌ون: قه‌لس بو‌ون، هه‌ری‌ندمان. — کردن:

هه‌ری‌ندماندن.

مه‌درا‌زو: که‌ناری نا‌وی تنک.

مه‌درا

مه‌ره‌بیان: فەرمانداریکی کورد بووه له‌پێشدا.

مه‌رزوم (پۆژ): پلوسک.

مه‌رزنجۆش (کۆ، ئالا): گیایه‌که‌ تام و بۆنی وه‌ چای ده‌چی کمه‌تیک بۆ خاوی لی‌دی.

مه‌رزۆنه (باک): جووره‌ تریه‌که‌.

مه‌رزوبوب (پۆژ): پلوسک، مه‌رزوم.

مه‌رزوب (فه): پلوسک، سوولاوک.

مه‌رزنجۆش (کۆ، ئالا): مه‌رزنجۆش.

مه‌رس (که): پ‌قدار. — بوون: پ‌ه‌ستان. له‌ قوماری‌دا دووجار ب‌یرته‌وه. شاشی ن‌یوانی خه‌ته‌کانی جووتیه‌. جووتیار که‌ جووته‌کی له‌ به‌رد یا ت‌م‌راش ده‌سو‌پ‌ته‌وه.

مه‌رسه‌ف (باک): مه‌جۆعه.

مه‌رسه (ب‌ل): ده‌مه‌قاله‌ و ل‌تیک توند بوون و به‌ گۆیه‌که‌ ت‌رده‌ا‌هاتن به‌ قسه‌.

مه‌ره‌ف (باک): مرۆف.

مه‌ره‌فاتی (باک): خانواده.

مه‌ره‌قه (باک): پ‌پ‌و‌ز له‌ پ‌و‌ن‌یدا سو‌ورکرد‌وه.

مه‌ره‌کانه (زرا): مۆزانه‌ی خو‌وری.

مه‌ره‌ک‌اندن (باک): خ‌راپ کردن (ب‌مه‌رک‌ینه).

مه‌ره‌کووت (باک): کو‌ت‌کی دار.

مه‌ره‌ک‌یی‌نی (باک): (ب‌مه‌رکه)، توان‌ین، خ‌راپ بوون.

مه‌ره‌گ: ئاکام، م‌رن، گ‌ل، م‌ردن. — ی من (بۆ سو‌پ‌ند ده‌بی).

مه‌ره‌گه‌مووش: ژهر.

مه‌ره‌گۆنه (باک): چ‌ت پ‌ت‌چ‌انه‌وه و قه‌دکردن.

مه‌ره‌مه‌ر: به‌رده‌ مه‌رم‌ه‌ر، خ‌ارا، که‌لا، هه‌لم‌ات، (زاخ) ت‌ب‌یل، گ‌ول‌له (نی چ‌کۆله)، (ه‌م‌ورا) ب‌ییل، که‌ل‌لا، (ه‌م‌و)، خۆ، که‌لا به‌رد.

مه‌ره‌مه‌رش: به‌لو‌وری، به‌لو‌وری، پ‌یرانشای، بال‌بالی، به‌لو‌وری، شاخ ب‌زی.

مه‌ره‌مه‌ری (که): جووره‌ پارچه‌ییکی ژانه‌یه، ک‌الا.

مه‌ره‌مه‌ری (ه‌م‌ورا): گه‌مه‌یه‌کی من‌د‌الا‌نه‌یه به‌ مه‌رم‌ه‌ر، گ‌ول‌ان، مات‌ین، هه‌لم‌ات‌ین.

مه‌ره‌موول (باک): به‌ه، د‌دانه‌ در‌یژه‌کانی به‌رازی.

مه‌ره‌مۆک: مه‌هله.

مه‌ره‌نای (ه‌م‌ورا): م‌راندن.

مه‌ره‌نای (ه‌م‌ورا): م‌راندن.

مه‌ره‌و کردن (ه‌م‌ورا): کۆکرد‌وه.

مه‌ره‌واری: مه‌رواری.

مه‌ره‌یالو (ه‌م‌ورا): ش‌کان.

مه‌ره‌یایی (ه‌م‌ورا): ش‌کاندن.

مه‌ره‌یه: مه‌خلوقات. مرۆف.

مه‌ره‌یه‌کانه (ده‌ر): مۆزانه‌ی زل وه‌ کو‌نی هه‌ول‌یه.

مه‌ره‌یوان: مح‌ال‌ت‌یکی سه‌ره‌خۆیه له‌ باکو‌وری ه‌م‌ورامانی ن‌یرانی‌دا له‌ مه‌ر خاکی ن‌ه‌رده‌ل‌انه. ن‌یوی پ‌پ‌اوییه.

مه‌ز (مام): له‌کن، له‌لا. مه‌ز په‌زییه: له‌کن په‌زییه.

مه‌زاف‌تن (باک): خ‌راپ کردن (ب‌مه‌زخه).

مه‌زاق: قه‌شم‌ه‌ری، گه‌پ، ت‌ییز. — ب‌ی کردن: قه‌شم‌ه‌ری ب‌ی کردن.

مه‌زه چ‌یژ‌تن: تام لی‌ وه‌رگرتن، تام‌داری. تام، خ‌وش، خ‌و‌راکی‌که‌ له‌ گ‌م‌ل خو‌ارد‌وه‌ی مه‌ی و ئاره‌قی ده‌خو‌رت‌ت. به‌ — به‌ تام. ب‌ی — ب‌ی تام، تام‌سار، باره‌نگ‌ف، پۆی، که‌له، ب‌ی مه‌زه‌ی: پۆیی.

مه‌زه‌دار: به‌ تام، خ‌وش، پا‌زرا‌ف. — ی: به‌ تامی، خ‌وشی، پا‌زرا‌فی.

مه‌زه‌لو (باک): چ‌ریشاوی. سم‌دار.

مه‌زه‌خ‌اندن (باد): چ‌و‌اندن، گۆزه‌راندن.

مه‌زه‌ه‌یی‌نی: زه‌رده‌شتی.

مه‌زدا (ع): ک‌یل‌گه.

مه‌زول‌خ (ه‌م‌و): مه‌زه‌ق.

مه‌زه: ش‌بت. ش‌ی‌بو‌وت.

مه‌زه‌ق: (ه‌م‌ورا) گ‌ل گ‌لو‌وله، (ه‌م‌و) مه‌زراخ. غۆزی.

مه‌زه‌قه (ل‌ک): ک‌ول‌ت‌یره.

مه‌زه‌ه‌ی‌ن (م‌و‌ک): گه‌مه‌یه‌که‌ به‌ مه‌زه‌قی ده‌ک‌ری.

مه‌زه‌که (باد، باک): چ‌ا‌پ‌خانه. پ‌ق‌ین، (ه‌م‌ورا)، به‌ل‌ک، ده.

مه‌زه‌که‌وان: چ‌ا‌پ‌گه‌ر، چ‌ا‌پ‌گه‌ری.

مه‌زه‌قونه (باک): جووره‌ تریه‌که‌.

مه‌زه‌ری (باک): عیبه‌رت ن‌ه‌نگ‌یز.

مه‌زه‌ی‌نگ‌ان: ن‌یوی ئا‌فه‌ر تانه.

مه‌زه‌ه‌نه (باک): خانو‌ویی‌که‌ به‌ دی‌بو‌دی‌بو به‌ ک‌ری ب‌دی.

مه‌زه‌لۆق (باک): دار‌یکه‌.

مه‌زن: سه‌رۆک، شان ب‌ل‌ند، ج‌ی‌گه‌به‌رز، ب‌ل‌ندجه، گه‌وره، زل، زه‌لام، برا‌گه‌وره، ئا‌غا، سه‌رۆک. — بوون: گه‌وره‌بوون.

مه‌زه‌خ‌اندن: مه‌زن کردن.

مه‌زه‌فاهی (باک): گه‌وره‌یی.

مه‌زه‌ف‌ه: مام‌ل‌ت. نه‌خ، مز. — کردن: نه‌خ کردن. ته‌خ‌مین.

مه‌زفی: گه‌وره‌یی، پا‌یه‌به‌زی، پا‌یه‌ب‌ل‌ندی، ب‌ل‌ندجه‌ی.

مه‌زه‌ووک (فه): نه‌زۆک.

مه‌زه‌ل‌ک (که): م‌ت‌ش‌ک، ج‌مه‌ج‌ه‌ی سه‌ری.

مه‌زه‌ه‌ند (ه‌م‌ورا): ت‌ی‌به‌ه‌نه‌ن، ت‌ی‌به‌ه‌زاندن، ل‌یدان.

مه‌زه‌گ (که، ه‌م‌ورا): م‌ت‌ش‌ک، موخ.

مه‌زه‌گه (ه‌م‌ورا): ک‌اک‌له‌ گو‌یزو ن‌یتر.

مه‌زه‌ی (باد، باک): م‌ت‌ش‌ک، ک‌ی‌س‌کا. — ق‌ال‌کا: که‌له‌ی سه‌ری، ک‌ا‌زه‌له‌ی سه‌ر.

مه‌س (فه): قه‌ل‌و، گۆش‌تن، سه‌رخ‌وش.

مه‌سه‌سه (که، ده‌ه): (پۆژ) ب‌یله‌کان، پارچه‌ ئاسن‌یکی به‌ قه‌ده‌ر له‌ب‌ی ده‌ستی جو‌ت‌یران گ‌اس‌نی ب‌ی خ‌او‌ین و سه‌نده‌ گ‌لات‌یش‌ی ب‌ی ده‌ش‌یل‌ن به‌ ئاسن‌ه‌ک‌ش ه‌م‌ مه‌سه‌سه‌ ده‌ل‌ین. (پۆژ) گ‌ازران. ئاسن‌یکه‌ دی‌بو‌اری ب‌ی ک‌ون ده‌ک‌سن. دی‌بو‌ار‌ی. دار‌یکه‌ سه‌ری‌کی چ‌ت‌یکی ق‌و‌رس و سه‌ره‌که‌ی

دېكەشى ئاستىكى تىزى پىتەيە بۆيىر چال وگۆز قەندى. لاپوتە، لاپوتە، لاپىتە، لاپىتە.

مەسەف (باک.): داو، تەلەي، بالەندان.

مەست (باک.): سەرگەرم، سەرخوش، بان. (باد.) قەلەر، گۆشت.

مەستە (كە.): تېشەيدەكە — چېتىكە لە برژاندنیدا قاوئى پى تىك وەرەدەرت. مەست و پەلک.

مەست و پەلک (كە.): مەستە.

مەستى: نىيى پىيارە.

مەستەجى دەش: يەككە لە دوو كىتەبەكانى يەزىيدىيان.

مەسنا (باک.): ئەنباز، حموز، ساردلو، قولكەيدەكە لەنىتوبەردى خارادا ھەلقەندرابى بۆ ئاوى.

مەسنى (ھور.): خاكەنداز.

مەسىيە (ھور.): ئاقتاۋە.

مەش (ھور.): مەش.

مەشەل (باک.): شەتلى دار. پىشە.

مەشخ: مەشق.

مەشورەف: ئەخلاق، پزۋو. — خوش: پروخوش.

مەشەفن (باک.): ئەو تەختەي كە مردووى لەسەر دەشورى، تاتەشور.

مەشق: دەستار، مەشق بۆ خەت خوشى، پىتەبەر، ھۆزان. — كردن: ھۆزاندىن. يا بۆ ھەرشتىك.

مەشقەگا: شىرتى مەشق.

مەشكە: ھەلبېز. — ي گاوس: گاۋەست، گاۋەش. — ي شىيرى: شىارۆك.

مەشكەدەر: كۆللەيدەكى شىين و زگ زلە، (شا.) نزار. (لك.) قەجىيلە.

مەشكەپان: قولتەي پان، شەكەي پان.

مەشكەدۇ (موک.): جوورە ماريكە، قولمەيىاب.

مەشكەزەندى: بە دوو كەسان دەست و پىيى يەككىك بگرن وەكوو مەشكە بىژتىن.

مەشكەزەنە: — پى كردن: لىدان، تى ھەلدان، مەشكەزىن.

مەشكەزەنى: ئاپرورەردنە.

مەشكەدەك (فە.): مەشكەدەر، جوورە كۆللەيدەكە.

مەشكەلاق (خۆ.): بەلەك.

مەشكەلوولاك (خۆ.): بەلەك.

مەشكەزىي (باک.): قاقاب ساز.

مەشكۆلە (كە.): جاف. — مەشكەي چكۆلە، دۆدانەي دۆ.

مەشكىي (باک.): ئەوئى بۆنى مسكى لى بى، گۆتدەر، ئاسودە.

مەشلوول (باک.): ھەيىرى دۇشاۋى.

مەشئۇ: پەت، دىيىن، پىگاگردەئەي ئاۋ.

مەشئوولە (ھور.): مەشئوولەي گەورە.

مەشئىا: ھەردەيى.

مەشئىي (ھور.): مەش، (ھور.) مەمەمەئى، گەمەيەكى مەندالانەيە.

مەشئىيى (باک.): لە جنسى مەرىي.

مەغل (كە.): مۆلگە.

مەغل (باک.): جىگايدەكە بە شەو ئاۋال تىدا پاپوئىن.

مەغز (فە.): مەشك، ئاۋك، مەخز. — ي بادام: ئاۋكە باۋى.

مەغموون: مەغموون. — كردن: غوئىن.

مەغز (ھور.): بە ھىتان و بردنى قولىنگ دەلەين لەكاتى لىدانىدا.

مەغزەق: كانزايدەكە مس و قەلايى ھەمچۇشى لى دروست دەكەن.*

مەغشەن (باک.): تەختى جەنازە لەسەر شوشان، تاتەشور، مەشەن.

مەغلاندىن (باک.): تى ھەلسون، رەنگ كردن.

مەغلين (باک.): بەقەلە، تى ھەلسورپان، رەنگ کران.

مەغار (كە.): كۆخەي مالاۋە (نەخوشى).

مەقاش (خۆ.): ماشە.

مەقالە (كە.): مەقەلى.

مەقام: گۆرانى، مقام، قام.

مەقامبىل: گۆرانى بىژ.

مەقسەتە: شەي نەختىيى سوراان بە دووى يەكدا بە چەشنى مەقسەتى دەرە فىتەي دەدەن.

مەقسۆك (باک.): بالەندەيدەكە.

مەقش (كە.): ماشە.

مەقەلى: مەقەلە، گەرمەيىن، مەقالە، مەنقىل.

مەقىيۇ (زا.): مەيۋ.

مەكەت (كە.): باج، پىتاك.

مەكەتەر: جابى.

مەكارە: مكارە. — ي دارتاشان. (كە.) كاروان، (نەردە.) غەرغەرە. — چى (كە.): كاروانچى.

مەكۆ (كۆ. پۇ.): كەمىيىن، ھەشارگە، شاردنەو، جىگەي دزان خويان يا چەكەنيانى تىدا دەشارنەو. چوونە ئاۋ: — خۆشاردنەو. مەزىكە لە كەرسەتەي جۆلايى، مەكۆك، مەكۆك.

مەكۆك: مەزىكى جۆلايى، مەكۆ، (خۆ. كۆ.) شەپزە، (كۆ.) شەپزەل، مەكۆك.

مەكى (ھور.): خويى.

مەگەز (شور.): مەش. — ي گەز: مەشى گەز.

مەگەز خۆرەكان: ئەرەي مەگەزان دەخۆن.

مەگەر: ئايا.

مەگەسە: نەخوشىيىكى چاۋانە، (فە.) مەش.

مەگەن (باک.): ئاۋچە.

مەگەنى فەزەيىن: ئەستىرەي قوتبە، دەغدان، ھىتىم.

مەگەرقى (باک.): گرەيان.

مەگەروون: مەسەفەي پەش، مەسەفەي پۇژ. گەردوون.

مەگەرىي چەنى (ھور.): مەسەت، (ھور.) دوۋارد، (باک.)

تۆرتان، نەلپىندەك.

مه‌گنات: مه‌گناتیس.

مه‌گنی: نه‌ستیره‌ی قوبله.

مه‌گییرانه: مه‌گییرانی.

مه‌گییرانی: بییزی، بیژو، (پۆژ). بیژه، حمز کردنی نافرته‌له هه‌ندیک خواره‌مه‌نی له‌کاتی ناوسید.

مه‌ل (هه‌م، هه‌م): بالنده، بالدار.

مه‌لا: زانی ناپین، (په‌ز). کۆچک، کۆچک. (باک). — تی: مه‌لایه‌تی.

— زاده: نه‌وی مه‌لا. — ژن: ژنی مه‌لا. — یه‌تی: (باک). مه‌لاتی.

مه‌لایه‌ته‌قین: گه‌مه‌یه‌کی مه‌لایه.

مه‌لاشوو: میچی سه‌ره‌وی دمییه، گۆشه‌ک، شیلکه سه‌ره له‌سه‌ر نیوجوانه، مه‌لاژو، مه‌لاژکه (نمو)، ناسمانه‌ی ده‌م، ئاریینگ، (هه‌ورا). ناسمانه ده‌می، (باد). پانک.

مه‌لاژه (یار، موک): مه‌لاشوو. (موک). ئالوو.

مه‌لاژوو: ئالوو، مه‌لاشوو. — که‌فتی: ئالو‌دار.

مه‌لا‌س (دزه): که‌مپین، په‌نا، په‌ناکه، بۆسه، که‌لپن، په‌یجۆر، خۆله — نان: خۆله بۆسه نان، خۆ په‌نه‌ان کردن.

مه‌لاسه (که): زار ناوه‌له کردن له‌به‌ر پشمن.

مه‌لاشه (که): بلێسه.

مه‌لاشوو: مه‌لاشوو.

مه‌لاک (هه‌م، دزه): که‌وچک، له (ملعه‌قه) موه هاتووه.

مه‌له: ئازنی، نافرته‌نی، سو‌یایی. — کردن: ئازنی کردن، سو‌یایی کردن، تی هه‌لاتن، سو‌یایی.

مه‌له‌فان: مه‌له‌وان، نافرته‌ن، ئاوباز. — ی: مه‌له‌وانی، ئاوبازی.

مه‌له‌چه‌ک: ماستاو کردن، مه‌له‌چه‌کی، پیاپی کردن.

مه‌له‌س (باک): جووره پارچه (قوماش) یکه.

مه‌له‌نگ: سه‌رخۆش، سه‌کران.

مه‌له‌وان: نافرته‌ن، ئاوباز. — ی: ئاوبازی، مه‌له‌فانی.

مه‌له‌وه‌ر (زه‌ن): بالنده، بالدار.

مه‌له‌یی (سه‌و): مه‌له‌وان.

مه‌له‌م: هه‌توان، چرک.

مه‌له‌مین (پۆژ): مه‌له‌مند، دیار، هه‌وار، نه‌شته‌مان، زێد.

مه‌له‌مند: نه‌شته‌مان، دیار، (باک). نه‌وی له‌مه‌وه ده‌پێچری. مه‌له‌مند، مه‌لپێچ.

مه‌له‌ندن (باک): شارده‌مه، په‌نه‌ان کردن.

مه‌له‌نین (باک): خۆشارده‌مه (به‌لخه).

مه‌له‌ندان (باک): خۆکرووژم هه‌لێنان، خۆکۆکردنه‌وه و مات کردن له جێگایه‌کی.

مه‌له‌نین (باک): ووردبون، ووردو خاش بوون.

مه‌له‌کب (باک): سه‌وته، قهرتاله.

مه‌له‌که‌پ: تییره‌یه‌که له‌کورده‌کانی تیرانی له‌هۆزی سه‌رسنی.

مه‌له‌کس (ما، عه‌نتاب): گه‌سک.

مه‌له‌کسه‌ن (په‌وا): کره‌میکسی توکن و په‌شه ته‌ونی له‌سه‌ر گیایان ده‌کات. په‌یدا بوونی وی نه‌شانه‌ی به‌هارتیه دوايه ده‌بێته په‌پووله. زه‌یکه‌یه‌که، (موک). ته‌له‌ژیران.

مه‌له‌ه: له‌هاز.

مه‌له‌کانه (که): شا‌کاشی، کاشی گلی ئی زۆر گه‌وره بۆ ماستی به‌قالان.

مه‌له‌ل (که): پارچه‌پارچه‌ی زه‌وی.

مه‌له‌و (هه‌ورا): تا، گیشه به‌لان چکۆله‌تره ته‌نها ۲ — ۴ باقه‌یه له‌سه‌ر یه‌ک داده‌نری. (که، بابا). باقه‌ی گیاو ده‌غله که به‌ده‌سته‌وه‌یی به‌لان که دا‌نرا ده‌بێته باقه. (هه‌م). قوله ده‌خلیکی درواوه‌یه که سه‌پان پر به‌قۆلی ده‌یدورته‌وه و یه‌که یه‌که له‌سه‌رتنی خۆیان به‌جێیان دێلی و زۆرتین ژنان هه‌لی ده‌گرنه‌وه و ده‌یکه‌نه گیشه.

مه‌له‌وه‌ن: مه‌له‌وند، نه‌شته‌مان.

مه‌له‌وه‌ند: مه‌له‌ون، نه‌شته‌مان.

مه‌له‌وکه: وینه‌ی قۆنداخه، مه‌دالی ساوايه به‌پێچراوه‌یی، (هه‌م). قۆنداخه. بالنده‌ی چکۆله.

مه‌له‌وک (په‌وا): پیا‌رتکی ژنانیه که له‌ناو مائی خۆیدا یا له‌مائی یه‌کتیکی تر دا‌کاری ژنانه بکات.

مه‌له‌و‌سی: چهل و مه‌ل، پیلو‌س.

مه‌له‌ویان: قات و قری نی‌وه‌لویان.

مه‌له‌وو (ده‌ر): باقه‌ی ده‌خل و گیای.

مه‌له‌ووچک: چۆله‌که.

مه‌له‌ووک (باک): قۆلیک گۆله‌گه‌م.

مه‌له‌و‌نیر (که): گیشه‌که‌ر.

مه‌له‌و‌وو (بابا): جووره هه‌ویرتکی جۆو گه‌مییه په‌لخو‌ری ده‌کهن و ده‌یدهن به‌مالاتی نه‌خۆش یا تازه زار.

مه‌له‌وی (باک): شه‌نه.

مه‌له‌یچک (لو، فه): چۆله‌که.

مه‌له‌ییک شا: تییره‌یه‌که له‌فه‌یلی.

مه‌م (باد، هه‌ورا): مه‌مک.

مه‌مه (هه‌ورا): مک، دا‌یهن.

مه‌مک: (هه‌ورا). ده‌م. — ی مه‌مکی: چچک، چچیلیه، چۆرت، مه‌می، یزی، پیتسییر، مه‌م. (باک). په‌روو، له — کردنه‌وه: نه‌ویه دا‌یک چیت‌ر مه‌مک نه‌دا‌ته مه‌داله‌که‌ی، به‌زۆری له‌ته‌مه‌نی دوو ساله‌ی مه‌داله‌که ده‌بی.

مه‌مه‌کۆله: مه‌مکی گچ‌کی ژنان.

مه‌مه‌که (هه‌م): جیگای گه‌لای می‌ویه.

مه‌مه‌که‌په‌ره‌نگی: مه‌مکی ده‌سته‌کرد.

مه‌مه‌ه: گۆیه‌که خه‌که‌ی سه‌ر مه‌مکی.

مه‌مه‌ره‌مه‌وی: کوله‌مه‌رگی، بۆ خواردنی کم به‌کارده‌یری.

مه‌مه‌که‌کی‌زان: گیایه‌کی هاو‌نییه، دروا‌ویه، گه‌لا‌کانی وه‌چه‌قۆی ده‌چی که‌ناریان به‌دروو پازاوه‌توه پازان پشیل‌ه‌ی با‌رده‌ی لی په‌یدا ده‌بی.

مه‌مه‌نډوه (هه‌ورا): مانه‌وه.

مههده رهاڻ (باک.): شه فيع، تکاکار. — ی: تکاکاری، پارانهه، پارپينهوه.

مههفور (باک.): مافوره. — کار: ساز، — کاری: — سازی.

مههوش: بۆ یاران به کارده بری، وهک مانگ، په نگی مانگ.

مههک (باک.): مانگانه، بى نوږى، کنج.

مههههوک (باک.): گپايه که.

مهههل (باک.): بهرهلينه، پيشگيره. په يين و کاو کوټيکه له بهر پتيان بلاو ده کرتيره.

مههنهک (باک.): مانيټکه زين بکری. ماینى زینى.

مههوو (باک.): بهرازی مټی کپويه.

مههواو (باک.): تمهعمل، تمرز.

مههوان (باک.): ميوان.

مههووژ (باک.): ميووژ.

مههي (باک.): مانگی، مانگانه، شیردان.

مههپير (باک.): چيشتيکه له ماست و دانويته، دژ کوليو.

مههپين (باک.): ماین. — یی: جوانه ماین.

مهي (باک.): زهن. — شراب، باده شپيره، مهدهر: ساقی، (باک.) مهر، مهي.

مهياډ (باک.): پږيینی ټاو به هیدی، پهوانی ټاو به هیدی.

مهياڼه (بل.): خهلووزی بهر، (که.) نيوه پاست.

مهياڼهين: په کسه ره.

مهياڼدن: — ی خوين: کسه اندن.

مهيه (باک.): ټيسترى مټ.

مهيهس (زهن.): ميتش.

مهيه ټه: مایچه، لى مه گهړی.

مهياڼگ (باک.): مهياڼه.

مهياڼگ: مهياڼگ.

مهيتهر: سهيز، خرزمه تکاری چارهوی (نمېس و مایين و ټيستر).

مهيتهرهاڻ (باد.): مهيتهر.

مهياڼه: مهياڼه، مهياڼگ، مهياڼگهين.

مهياڼو: شهر اخځوړی. — یی: شهر اخځوړی.

مهياڼو: ميخوش، مزر.

مهياڼان: — ی نمېس غاردانی، دهرفعت، ماوه. گډه پانيټکی کمهيتک گوره په که دهوړی دوکان بى. گډه پانيټکی زور پانه، گډه پان، کوږو، ناوکتو.

مهياڼان: پالمران. — ی: مهياڼانخواست.

مهياڼان: له دودان، خستنه سر، به دهوړه دان، شهله گدان، پږدان.

مهيزه: تماشا کردن.

مهيزان: مهياڼه.

مهيزان: تماشا کردن (بميهزه).

مهيزين: تماشا کردن.

مهيساز: مهياڼگ.

مهياڼو (باک.): کوټک، چه کوچی دار.

مهياڼگ: مهيساز.

مهياڼگهين (باک.): مهياڼه.

مهياڼوون: (باد.) شمرو، مهياڼينک.

مهياڼينک (باک.): مهياڼون.

مهياڼان: ميوان.

مهياڼان: ميوانخانه.

مهياڼان: زبافت.

مهياڼان: خم، خفت، پهنج، کلؤلی، بدهختی.

مهياڼ (زهن.): دى، ديت.

مهياڼ (باک.): بۆ يه کيټکی نهديوه، شؤريای ماستی، قامکه سورتله.

مهياڼک (باک.): محايانه، ژنانيله، نهرم.

مهياڼ: توند بونونهوی پږنی شل و پيسو و خوين. توند بونونهوی شپري کولآو هوين کراو. بهستان، فهرسين، گرسان. — ی خوين: کسديين.

مت (سل.): بى دهنگ، خاموش. (شا.) موش. گوتيزيا مفرميا مازوکه داده کرتين بۆ لى دانى (له گمه دا). (باک.) سهکتو.

متفق: حس، هست، ووس، — له خږه پرين: پرزه له خږه پرين، هست له خږه پرين، — ی ناکا: ناجوولي و چنالی.

متکله (که.): نيټولکه.

متؤ: مالی، راهاتو، کمري، بؤ مرؤ و بالنده ناڅال و وولاخان دهبي.

متؤربه: پهيوه ند.

متيل (باک.): دووشهک.

متؤومووه: منه، مييره، تهته (زاراوهی مندا لانه).

متؤوموورگ: متؤوموورو.

مجه چلمان (که.): (همو.) مدهجه، خړنوکی ووشک.

مجهور (که.): مجبور، مزدهور.

مجرى: سندووقی چکوټه.

مجيای (همورا.): پږان.

مجوعمه: سيني، فهرسينی، لنگهري، مرسف، (بوتا.) بهرگمش، — ی دار: تعيق، خوانه، خوانچه.

مجيور: مجاور.

مچ (باد، که، پږو.): قوپولييم که زور بى پهست کرابى چسپ دهبي و چتى دهگري ده لټين مچ بسوه، ليبيچق، چسپ، سارداو، — کردن: داخستن، پتوهدان.

مچاندين (باک.): قوجاندين دهست (بمچيینه).

مچکاندين (باک.): ووشک کردن (بمچيینه)، ووشک بوون.

مچ و موږ: مشومږ، پوترش، مټن.

مچييره (که.): قوچه کردنی ماکهر.

مشکين (باک.): ووشک بوون (بمچکه).

مچوورک: مچوچرک.	مقالهک (باک.): جوړه ماسیبهکه.
مفوموړ: موڼ، پروترش.	مړته مړت: پرته پرتی ژنان.
مهال: همریم.	مړخ (فه.): مړیشک. مهیل، تماع.
معامچینین (موک.): (کڅ). ماچنکی، جوړه قومارتکی جگینییه به پته ی لی ددهن.	مړتوخه (باد.): میوانی. تمنها پږن و ناوو ناردو تونده.
مخاجهلی: تارمه، سینج.	مړخه: پشکه، پر، هه لاهه تی ناژالانه چلمی زږر له که پوی دی و تنگه نه فمسی دهیت. گیای پسکه که ووشک بو یا شولکی داری (تیردو) ی لسمی گرن چاده بیتهوه. نویل، باریی، ناسن یا داریکه چتی پی بلند ده کری و پی هه لده قنری. دهرخه.
مخافه: تییره به که له بلباسان.	مړخه مړخ: پخپخ.
مخفی (باک.): بیستان، جوگی فرمیتسک.	مړخن (دزه.): خار، کار، نخار.
مخغه مخ: دهنگی که پوی پیرانه له کاتی خوارندا.	مړخیش: خیشه.
مخمخاندن (باک.): شکندن، هارپین، فلیقاندنره (بمخمخینه).	مړخیش مړخیش: خیشه خیش.
مخمخک (باک.): بیستان کالهک و شوتی، جوگی فرمیتسک.	مړخ (باک.): ملچه ی ماچ کردن، دهنگی ماچ کردن.
مخوالی (باک.): پورزا (کوپو کچ).	مړخه مړخ: پروانه: ملچمه لچ.
مخین (باک.): نره نره ی شیر.	مړچ (شن.): موڼ، گرځ.
مخبلق: قوون کوانی. ناشمیزخانه. شوتی چیش و نان لیټان.	مړچاندن (باک.): وورد و خاش کردن، هارپین، چین و لوج کردن، فلیقاندنره، (مړچقینه).
مخبران (زا.): پراوستان.	مړچقین (باک.): ووردوخاش بوون، فلیقانهوه، جیق دهرهاتن.
مخدرای (همورا.): پراوستان. پراوستانوون.	مړخلو: مرخه، دهنگی گروو یا که پویه.
مخدرای: پشودریزی.	مړده خور (همو.): سوت خور.
مخو (زا.): دان، دادان.	مردار (فه.): وولاخ و ناژالی مندار. (شا، همورا، باک، که.)
میر (که.): تمن، لاش، بدمن، بالنده. (جا.) مړیشک.	سگ، سپلوت، سپلوت، — بوون: مندار، پیس. چروک، چاولدو.
میر: ملاز، چرکیدار، مؤرانه ی خوری و نیتیر، تیر (بو مالآت به کاردی)، — بوون: مړهوه بوون.	مرداو: زه لکار. زنگار.
میرا (باک.): مندار، لاشه، — بوون. — ی: مرواری.	مرداره بمر (بل.): توکی بمر. پارچه ده غلیکی بچکولیه.
میرا سزای: هونری میکانیک.	مرداره خور: نره ی گوتشتی مردار ده خوا.
میرلا: نارمزوو، مراد. نامراز، پارچه به که له که مرسته کانی جوتی و دارتاشی و همورو پیشه به که. — ی کاره بایی: که مرسته ی کاره بایی.	مردار سمنگ: دهرمانیکه، مردار سنج.
میرافغن: پیراهینان، سلار کردن، گوشت.	مرداری (کڅ.): توویژ، بمری مړیان.
میرافغن: مرانن، کوشتن، مرانگین، ممرانی، (لو.) ممرندای، مرین، نمبو کردن، تونو کردن، تونو توون بردن. سگ کبیانی بیینی که لبه کانی لسمر به کتری ددهنی و دهمرینی یا کفیتسکی به دهمره بی و سگی دیکه بوی بی. — ی پشيله: خره خر.	مرده له: مردوخ، مردوخه.
میرافگین: مراندن.	مردک (باک.): توویخ، توویژ، پیست و تیکولی زږر، تنک و ناسک.
میراوی: ممرافی، — می: بږه بالنده به کی ناوداره کیوی و کموی و ناویشی هیه که رندی دیغیکی سپی یا رشی تیدایه، (زن.) مامراوی.	مردگ (که.): لاواز، لمپ.
میرایی (که.): چاپلوسی، روالمت، پروپامایی.	مردم و سووقام: همول و تهقه لایه کی بی پایانم دا.
میرپه (که.): مړه مپ، — ی پشيله: خره خر، مؤرانه ی گلییه و کرونسی همرلیتری. گیره، (که.) مژده قه.	مردن: گیاندان، تیداجوون، لفتیو چوون، نمبوون، دهرمردن: به قوربان بوون، پیراهاتن، پیراهینان، سلارمونهوه، به لاداهاتن، به لاجی بوون، تونو توون چوون، توون به توون چوون، پیس بردنوه.
میرهبا: چرک.	مردوخ: مردوخه، مردهگ، پیاو و مردوی ده چوتیری.
میرهمپ: — کردن: مړمپین، مړه، نیوی دهنگی سگ و پشيله له کاتی شهریدا که ددان لسمر یک ددهنیتن و دهمپتن.	مردوخه: مرده له، به یه کیک دهروتی که وه مردوان بچی.
میرقال (باک.): ممرتال، مه تال.	مردوو: مری، مردایی، سوتو، بمرهش داکوتن، تارمایی مردوان: میردزمه، خیتو، به — هه لکوتن: سهردولکه کوتن.
	مردیاهک (باک.): تهخته.
	مردی: مردوو.
	مردووشور: مردیشور.

مړشکی (باک.): جوړه بوږوټکه.

مړق (بابا.): قرم. نمره.

مړقه مړقی کهرویشکی: واټن.

مړقه (پوږ.): پر مه، دهنګی پر مه پر مه ته ګډه له حله یې بڼ به ته ګډه دا.

مړقه مړق: کوو فکسوف، پر مه پر مه، بۆقاندن، مړق و هټې، بلمه بلم، فیکفیک.

مړقن (که.): قه لمر و زل و ناله بار، په زاګران.

مړق وهوږ (که.): مړقمړق.

مړک (لو.): نانیشک، (باک.) هله لاهمه.

مړک (شن، ګمر.): مژانه، (بار.) څوړک.

مړکانه (ګمر.): مژانه زل.

مړکه (دوا، همر.): مژکه ی خوری و لبادی.

مړکیش: مړخیش.

مړکیش مړکیش: مړخیش مړخیش.

مړمړک (باک.): مټیسی چکو له.

مړک: شیتان.

مړمړین (باک.): مړمه مړه کردن (بمړمه).

مړن (باک.): مړدن، مړګ.

مړفلو: مپاره مپاری پیشلان.

مړوا: ګمش بین، په ش بین.

مړوه: پیاده تی.

مړو: ناده، زه لام، پیار، مړوژ، (هورا.) همرم، مړو (بۆ ګله) همرمیان.

مړواری: مړاری، مړواری، نیتی نافر تانه.

مړوچه (که.): مړووله.

مړو: ګیایه کی دپواریه و ګولې زه ده، ګیایه که له نیتو ګفاندا شین ده بی جوړه دانیکې په ګنگ سوز دین له نیتو ده غلاته بی تالی ده کات.

زییوان.

مړوشیان: قال، جه نجال، ګوپ تی کونتن.

مړوی (خه.): همرچی.

مړوک: مړوژ.

مړوقا: مړو، پیار، مړدوم، مړهوف، مړوک، مړوف.

مړوکوییلله (هورا.): همرم کتیلله.

مړوقانی (باک.): خانواده، مړوقاتی.

مړوقو (باک.): پیاریکی ګچکو بی تین و لاوازو پسرپوت. زیندواریکه و مړو ده چی به لان زه ده که نیتو کی شانه ی هنګی بکون نیتو ده ده.

مړوو (شار، کو.): هنګه خوره. مړییکانه، بالنده یه کی چکو له یه مټش هنګوړیان ده خوا ګوایه کر میکه همر له نیتو هیلاته ی هنګیدا په یدا ده بی و فخره کانیان ده خوا.

مړویه تی: مړوه تی، پیاده تی.

مړوویچ (باک.): مړوویچ، پروګرژ، مړووز.

مړووز: مړوویچ، مړومشت.

مړوویوویچ: مژن، ګرژ، مړج، پروګرژ.

مړوویووش: که مکمه لیترو لهوی خواردن، مړوویوس.

مړوویوشکهو (بابا، همر.): پلانددر، لاپرهنی، مړوشک، نمره ف.

مړیووه تی (خه.): پیاده تی.

مړیچه (خه.): مړووز.

مړیشکاوی: قه لمراری.

مړیکار (باک.): نارمزومند. — یی (باک.): نارمزومندی.

مړین (باک.): مړاندن، لسه ره خه دنگ لیتو هاتن.

مړی: مردو.

مړیشک: مړی نیشکانی، (دور، که.) مامر، کهریک، کرک، کهرکه، مړ، داربوق.

مړیچلی (هورا.): چوله که، کیشکه، به همر بالنده یه کی چکو له ده لیتن.

مړیشکه چینی: چین و ماچین، مامره چینی.

مړیشکه پرشه (بابا.): بالنده یه که له پشوله ګوره تره.

مړیشکه کیوی: (باک.) پیریل.

مړیشکو (باک.): مړشکی کیوی و جهنګه لانه.

مړیشو (باک.): مردو شو.

مژ (باد.): مژر، مړیخوش، کریرژک، موچه، بهما، بایی، کری، نرغ، جهمه که، مغزده، ماف، قو قوشم، خورده ک، زریچ، دم و لوت سپی.

مژخه (باک.): ناندین، تبعه کی هوییر، سندوقی نان تی نان.

مژاش: مژه، ناشانه.

مژاندن: به هتواری و کزی قسه کردن.

مژانی (هورا.): مژگیتی.

مژه: مژاش، — ی ناشی. (هورا.) مژه ناساری. (بابا.) تاقی کردنه یه بوزانینی پایه ی پوز و خووی و نیدی. (پوژ.) به هتواری و کزی قسه کردن، نوژه.

مژه مژه: نوژه نوژه.

مژهیت (باک.): مشتاخ.

مژهوهر: موچه خور، چیره خور.

مژهوره (دوا، دور.): مژووییلکه.

مژههسلوی: مژه.

مژههمر: مجوه.

مژههوه: پروهانه: مژهوهر.

مژههز: موچه خور.

مژدان: تولی چاکه.

مژر: مړیخوش، مژ، (باک.) جار.

مژووییلکه: حفت ترنگینه، حوت ترنگینه، مژارکه، مژهوهر، (پوژ.)

جلې، چیتستیکي ترشو هیلکه شتی ده کری.

مړیچه

مزره: نېستری نیر.	مزرولانگ (ژا.): مزرول.
مزره: مزرولیکه.	مزرولک (بار.): مزرول.
مزرگانی: مزرگیتی.	مزرولی (جز.): قسه کردن، ناخوتن، ووتویرژکردن.
مزرگهری: کاری مزر.	مزیای (هورا.): مژین، مژتن.
مزرگفت (هورا.): مزرگوت.	مزی بن شاکر (که.): زییلمه.
مزرگوت: (هورا.) مزرگی، (هورا.) مزرگفت، مالاخودی.	مزییلانک (باد.): مزرول.
مزرگت: مزرگوت.	مزیین: مزیای، مژتن، میتن.
مزرگینی: (هورا.) مزانى، مژده، (دزه.) مژدانه، دلپوونی، مزرگیتی دان: دلپوون کردنم.	مسی: مزر. (هورا.) کولله یکه له کورتانه ی گموره تره دست به پویشتن دهکات سهریالی ده دهکات.
مزرگی (زهن، هورا.): مزرگوت.	مست: مشت، گولم، (موک.) پاک، چنگ، بۆک، له ی کوشتن.
مزیار: کرتکار.	پاپه لپین، پر به دهستیکی، قهقد، مستیک گهم، لویچیک مستی پی ده لپین. دهستی قوچاو. — لیدان: به دهستی قوچاو لیدان، مسته کوله: به مستی لیدان.
مزیچ: مه گیرانی. مزر.	مسته کوله: مسته کوله، (فه.) گورمچه.
مزی: ی کیوان: تپ و مژ، (بار.) مژه کوز، نه فیس، — له جگاره دان: نه فیس له جگاره دان.	مست لیدانی (هورا.): گمه یه کی مندالانه.
مژان: مژران. مژانکه، باسکیش، داره دریزه که ی جوتیبیه، داره دریزه که ی جهنجریه که وولاخ به هویره جهنجری راده کیشی.	مستی (پاک.): تهلمسم.
مژانه (لاجان): گله ی جوتی.	مستی پشتی (هورا.): گمه یه که.
مژاندن (پاک.): مژاندن، شیر به فخره دان، مژینه.	مستری (موک.) هورا.: جووره ماسیبه که. له ی، لواز، بی تووک، دالگوشت.
مژانکه: باسکیش.	مسک: گولیکه شین و بی بونه به لان که لاکانی بونداره.
مژه: برژانگ.	مسکه (دور.): دهسک.
مژه: نموی دهمزی.	مسکه: که سیکه قاپ و منهجلی مس دروست بکات. — ی: کاری مس.
مژه کوز (بار.): تپ و مزی کتو دهستانه.	مسمده (پاک.): گیز، دوزمان، ناری بزپکایه.
مژتن: مزیای، مژه کردن، مژین.	مشاد: منشار، همره، هییزار، باگوزه، برهک، (پاک.) برهوک، برهک، (پاک.) خیزار. (باد.)
مژدانه: مزرگیتی.	دیرای بیستان و نیدیکه. — خانه: بره که خانه.
مژده: مزرگیتی، نیتی نافره تانه، — دور: مزرگیتی دور.	مشان (دور.): باسکیش.
مژدان: مژان.	مشه (باد، موک، پاک، که.): زور، گه لیک، زه بند. مشه مش: خشه، دهنگیکه لهکاتی نووسن و بیدار تیشدا له که پوی مروی دیت.
مژدو: شتی که مشتبان.	مشهخت (پاک.): لانمواز، په همد، په نابردن، زاری.
مژک (پاک.): تپ و مژکی سوک.	مشه مش: — ی مرو و گامیش.
مژگول (پاک.): مزرول.	مشهوشی (پاک.): چیشتی که له وورده نیسکی لی دهنری.
مژمه (خو.): مژشمیرک، میس میس، گولیکه زهردی کتوبیه نی شینیشی هدی له بهر شیرینی مندالان دهمژ، مژمژک، شیرمه، مژمژک. (خو.) جووره قهسیبیکه، (باد.) قهسی تپ، زهرده لوی، په پوله ییکی شین و لموز دریزه لیکه گولان دهمزی.	مشت (که، لو.): پر به دهست، پر تا لیواری قاپ و نیدی. — و مال کردن: په وارتن، هوولو کردن.
مژمژک (پاک.): مژمه، گیایه که، میتوی همنگوبین.	مشتا: مشتاق، له نیتو باخندا جیگایه که تری و ههنجیرو هدرمیتی له بهر تاوی له سر ووشک ده کهنمه. کوتان. بزته.
مژمژور (که.): مژن، گرژ.	مشنه (که، هورا.): دهستک نی پینه چیبانه. نیشانه، — لی گرتن: نیشانه لی گرتن. (هورا.) دهستمسته، دهستمسته، نهو جیگا دهسته یکه به پاشباری جوتیویه.
مژوک: ووشک که رهوه، قافزوی ووشک که رهوه، زوانک، ههلمژ، (پاک.) نهرم.	مشنه کوله: مشته کولی... مشنو: دهسک.
مژول: مژگول، برژانگ، (زا.) مژولانگ، مژولک، (بار.) بژولک، مژولانگ، مژیلانک، برژانگ، (هورا.) برژانگی، برژانگ، مژیلانک، (شا.) بژول، (سور.) بژولک، (پهوا.) بژولک، بشکول، مژولانگ.	

مشت و کوشت: گممه‌یه که یه کتیک ده خموی و یه کتیکش ده بینه پاسهوان و کومه لیکش دست ده کهنه لیدانی.

مشت و مهر: پیبله، کتیشه، بهر بهر کانی، مووشت و مهر: مهر و مشت. وه — کورتن: تیک گیران.

مشک: (همورا.) مله، مووش، میش، مسک. (همورا.) قهزوانی ورد.

مشکه کور: (باک.) مشک کی کویر، (که.) مشکه کویر.

مشکه کویر: مشکه کویر، مشکه کور، خلث، سستیلوک، کمره کور.

مشکلوزمه: قهزدار.

مشکی: پش، خولمیش. (همو.) که، (همورا.) شده.

مشکین: چتیک کی بزخوشه له خوتنی ناوکی جووره ناسکیک پهیدا ده بی.

مشمشاندن: (باک.) مشمش کردن، به تاریکیدا جو لآن.

مشوار: بی مشوار: بی بر، بی فرشک، بی — ی: بی بری، بی فرشکی، لاهه لچراو.

مشووش: (باک.) نیسک.

مشوور: (زن.) پاشار، (که.) پاشار، به — به پاشار، به پاشار، به ته کبیر، سامان. غم مخوری، غم خوار، غم مخور، غم خوار.

مش و مو: مچ و مو.

مشن: به مشمش.

مشهات: (باک.) غم مخور، ده ریست، ده ریست.

مشو: (همورا.) ده بی، (فه.) چلم.

مفتی خور: به خور خوارن.

مفت: خوری.

مفته: پیشمهرگه، هدیته، (که.) مفرده دی.

مفرده دی: له کاتی محمد پشای گموره پهراندزیدا به عسکر کوتراره. (باک.) ژاندارمه، کیشکچی.

مفسک: (باک.) پارزن، پلاویز.

مقو: (باک.) شمل، کسپیکه یه کتیک له نندامه کانی سقمت بوی.

مق: هوای که پ.

مقاست: دوارد، مگر بیچنی، قورتان، جاویر.

مقبا: مقوا.

مقوا: دویردک.

مقام: (که.) گهرک، فمز. جووریکه له گورانی.

مقو: هلاکت و کوهی مالا تانه به تاییه تی یه کسم و گویدرتزان و نیستران ده یگرن چلمیکسی زوری له لوتی دی و جیگای نالوی هلداییسی کای کونی بزهره ده کمن و هسری ده خن چا ده بینه.

مقو مقو: (بابا.) دنگه دنگ.

مکاره: (بابا.) نه سکته، مرزیک کی دارتاشییه به لیدان چتی ده کوتی، مکاره ی نه جاپی، — ی دم خر، — ی دهر خر، نمو مکاره یه کونی خری گچکه ی پی گموره ده کرتیموه.

مکمون: (باک.) به پهله، به هشتاوی.

مک: (پژ.) کوتکی جل شوشتنییه، مشونک. حشارگه، کهلین، نمو سنگه رانه یه که دزه به شو خوی تی حشار ده دات.

مکولوک: (باک.) هاندان.

مکوک: (که.) مرزیک کی جولاییه، مکوک، شه پزه.

مکیز: (همو.) خو، (که.) مهیل، هموس، تامه زوی، نیشتیا، بیتز، قیز، نارموزو، دلخواز. — دار: تامه زو. — ی: تامه زوی.

مل: (باک.) گرد، تپه. — مستو: — ی نه مستور: گپه یه، خینگه، گنیه. — پان: بین فره، پشودرتز. (بار.) باد، شان. له — ی من: له مستوی من، — له بر — نان: بهر بهر کانی کردن. زوروانی گرتن، پیگرتن. — لی نان: دست به نیش کردن. — له بر نان: دست پی کردن. — به کون (موک.): کون له بر. — نمدان: یاخی بون. (باک.) لا، بش، شان، هوزیک کی کوره.

مل: (بابا.) توتزیک کی وورده به همر شتیکوه بنووسی به نمرک لیتی ده بینه.

ملاشک: مه لازو.

ملاله: (باک.) دهسته، بهسته، چه کمه، مار نه گمز.

ملافخو: یانی (ماخولیا)، خاوه ند خولیا، خه مخور، خه مخوار، سوداسمر، گراو، دلدار.

مله: له کمل چکوله تره. گردیک کی درتزو نزمو پاکشاره، کملک، کمل، پا، باسک، بستو، بلنداییکه، که له پشت ویشوه بلنداییک کی له ی بهر تر هیت، هو ی نیورانی نه یه خوی ملو سمریشی هدی که له ی بلند تره. بش. — قوتی مریشک: به ملی سمر برای مریشک و کله بابی ده لیتن. رقبهری، بهر بهر کانی. — خره (همورا.) گمروخره، — کیو: زنجیره ی کیو.

مله: (همو.) پمرا، خو، (که.) قوزرکه، قوزرکه، گولپ، ووله، هووله، ووره، (همورا.) مشک.

مله: یالی شیریه، نمو تووکیه به سمر ملی شیریه یه.

مله: (همورا.) باورزی نیوزگ. له لای مردخی: دهستملان.

مله: ملوانه: ملوانه.

مل بهر: کله مشکین.

ملجه: ملج. مرجه، دهنگی ده مییه له کاتی ماچ و خوار دیتدا.

ملجه: ملج. مرجمرج.

مل بهند: مشله.

ملیچ: گمردن پیچ، مه لبند، ملوانه، گمردن بند، شال گمردن، (باک.) نلیم.

ملت: لیبیک، تلته.

ملچاندن: مژین.

ملچوک: (که.) کلچیک.

ملخوار: زارخوار.

ملپان: (که.) ده چونی گولی گم و جوله ساقه کدی.

مل شکان: شکانی مل، کوتته گپو گرفتیک کی گموره.

مل کھج: رام، فرمانبر، گوی دیر، — کردن: فرمانبرری کردن، سردانان.

مل کسک (باک.): گسک.

مل کھجی: راگومکی.

مل کس (باک.): گسک، مل کسک.

مل کورت: خنک.

ملک (باک.): سرهوخوار، سرهوژیر، نشیو.

ملک: مولک.

مل گور (باک.): لاگر، تره فدار.

مل گری: لاگری.

مل ملاه (که.): بهریره کانی، رقبیری، — کردن: پاکبری کردن.

ملکاندن (شا.): مژین، مژتن، بیملکینه: بیمزه.

ملو (هورا.): شو نامیزه ده غله درووانه به جواپزی پارچه پارچه

لسر زوی داده نرین.

ملوانه: برموز، توق، مل پیچ، ملوانه.

ملوهند: ملوانه.

ملوانک (که.): دهر.): قه لاده.

ملوانکه (دهر.): بهر موز، ملوانک.

ملوژم: زوردار، کله گا، زال.

ملوچک (هم.): بالنده که توکی بلندی لسر سیری، (بابا.)

کلزکوپه.

ملوومو (خو.): مرووموشکار.

ملووموش: مل ومو.

ملوی (فه.): گردن بوند، بهر موز.

ملوهر (که.): مروی زرتیوز و مل نستور، کله مشکین، لنده هور.

یاخی. — یی: زرتیوزی، لنده هوری، یاخیه تی، به ملوپی کاره که ی کرد.

ملیووک (باک.): شنه.

ملیووک (باک.): شنه ی درونه یه، (باک.) ملیووک.

ملی: خو پهرستی.

ملیب (باک.): شنه ی جو تیران.

ملیا (باک.): جو تیر له کارکردن له سییمین جاری حاسیلاتدا.

ملیانی: ملیباتی.

ملیایی: ملیباتی.

ملیچلی (هورا.): چوله که، کیشکه، به همور بالنده ی چکوله ده لین.

ملیچک: چوله که.

ملیوک (باک.): شنه ی چکوله ی جو تیری.

ملیون (که.): ملوان، نیخی دهر و بری گردنی کراسیبه.

من (دروا.): نمن، بش، منامن: بشی من. مو، می، نمر، یونه. له باکوردا تنه بۆ تیپ به کارده بری: من گوت، من گرت، من دکم، من

دهم. (شهم.) تنه لمر جووره جیانی به کار ده بن. من گوت، من دیت.

منا (که.): لومه، به چاودادانه.

مناره: دروسکروی زور قوچ له مرگوت بۆ بانگدهر.*

منال: منال. (که.) — ی: منالی.

منه کار: منه تکار، خستنه ژیرار بهرامبر به چاکه یه.

منه: منگه. (مور.) پورل (زاراوه ی منالانه). مترو موروو، ته ته.

(که.) هست، هوش. (جا.) بهسر کردنه، (زن.) پی کورت، گمران، بهدی کردن، ویکوتن. (هورا.) تاقی کردنه، جیاوازی پی کردن، گمران و بشکین، چاودیری کردن. دلوین.

منه من: کسپکه نه یوی کاریکی بکا به — ده کات، به منگه منگ و پرته پرت.

منه یی: گمران به دوی شتی کدا به پنهانی. پشکین.

منجه (که.): منگه.

منجه منج (کو.): منگه منگ، پرته پرت. له کاتی کردنی کاریکی به دل نه کردندا.

مندال: مرار، لاشه، هریمین، پیس، گلاو، سوتیکه، قنورک، کوریه، زراسک، ساکا، کوریله.

منجی (هورا.): منگن، رق نستور، سرهوق، کسپکه به پرته پرت و بۆل بۆل بی و قسه ی له خه لکی خوش نه یه، — ی: رقبیری، سرهوقی، لاسایی.

مندال: خیزان. مال و مندال، کولفت. — ی شیر خوره: مندالی ساوا هیشتا له شیر نه کرابیتنه. — مردن: زگ سوتان، جمرگ بران، جمرگ هملشچان. — مردو: زگ سوتاو. سه خل، مندال، (هورا.) زاروله. (بوتا.) زاروک، بچوک، ناییل، پز، چرک، زارو، پچوک، چیلی، منال، چوچک، بهچکه.

مندال: — دار، بی: — بی دوا یی، بی دوندان، بی شوین.

مندال: بهچراز، بهچباز.

مندال: زنی مندالدار، زنی که مندالی گچکه ی هییت.

مندال: بچوکاهی، بچوکیتی، زاروی.

مندال: ناولدان، سلی، پزدان. نافلدانگ.

مندالی: منالی.

مندو (که.): سهگی فرپهنگی، مندوخ.

مندوخ (که.): مندوخ.

منه گاندن: منگه منگ کردن.

منه گه: منه، منجه، به که پو ناخافتن.

منه گه منگ: پرته پرت و بۆل بۆل یکی له کاتی نا به دلی و ناخوشیدا ده کوتری. منمن، منجه منج. — کردن: منگاندن.

منگن: به منگه منگ، گن، منجی، (هورا.) خمخم.

منمانو (هورا.): دهنوتی.

منمنیک (باک.): په پوله.

منوخ: سست، تمهیل.

مېنىڭ (ھەر): كۈلۈت.

مېنى: مېنى: خۇيىسى، خۇيىسى.

مۇ (ھەمرا، كۆ): مېن، ئىمىن.

مۆتە: كابوس، كامبوس، (كۆ). كامبوس، دېمەزمە، مۆتەكە، دېمەزمە، مېرەزمە، گرانايەكە لە خەمىدا سوارى پىلار دېمە.

مۆتەكە: مۆتە.

مۆتەك (خۇ، رەوا): پېچەكە دارىكە گەلەي ۋە نىسى دەجى بەلەن چىكۆلەترو جۈانترە ۋە ھەمىشە شىنە.

مۆتى (باک): دۇشار.

مۆچ (پۇز): ماچ، ماچ ۋە مۈچ.

مۆچەك (باک): مۈچەك.

مۆچكەر: مۆچكەر. نامۇزگار كەر.

مۆچىرى (شار): نامۇزگار.

مۆخ (ھەمرا): مېشىك، مېشىكىكە لەناو لەولاك ۋە نىسى دېمە تەنھا لەسەردا نېمە.

مۆدە (شەن): شاكاشى. (فە). جۈاننو.

مۆدە: دارجەنار، دارجەنار، (ھەمرا). دەمەن. بەردەك، دارك.

مۆدەيىكە: كەنارى لاي پېچىشەننى مۆدەيەكە كەربا يە چىتەكى دى تى خرابى.

مۆز: ھەلەنەن. پىچانە. پارچە مېشىكى داپۇلار. بە تايەتە بۆلۈمەي نىسى كەسكىلى لەسەر ھەلەنەن، بە ھەلەنەنرايش ھەرەي پە دەلەن. — كەن: قۇل كېشەن،

باۋەپ بە راستى كەسكىل كەن. نېشانە. شىنەيى تۇخە

لەنەنرايش شىنە ۋە كەسكىدا، بېكەر (باک). دارىكى دېرەكە بەجەند پارچە بېرەتە — ى پە دەلەن. مېشىكەلەي گەرە، تەپۇ. — شەكەن: سەردەق شەكەن. — نەشكەي: سەردەق نەشكەي.

مۆز: دۈپەرەكى، مۆن، تېكۈرەك. قەلس، مېرەنمە، چاۋمۇز كەنەمە، قەلس بۈنەمە، بەرەقەمە تەمەشاكەن، بە قەلسى تەمەشاكەن، تېكۈرەك كەن، چاۋ ھەلەنەنرايش.

مۆزەن: گلى، — ى گەرە ۋە كۈنى ھەلەنەن، مەرىكەن، (گەر). مېك، — ى خورى: سوس، (بار). خورۇك، خېرەك، مېكە، مۆزەك، جېيە، زىندەوار، جەۋجەنەر. مۆزەنەي زەۋى ۋە خاكى.

مۆزان (باک): تەپ ۋە مۇز.

مۆزە: قوپەست، تەف.

مۆزەسەنەك (كە): مۆزە بۈتە: بۈرە، (مۈك). بىستە. پارچەيەكە لە قەدى دار، (كە). مەدار، نەۋناسنەيەكە مېلى بەرداشى لەسەر دەسۈرە، بەردەمۇز. دېۋار تەنھا بە قوپ دۈرۈست كەن. مۆزە.

مۆزەقە (كە): مۆزەن.

مۆرت (كە): دارى مەرتەك.

مۆرتەك (كە): مۈر ۋە پۇرت، دارىكە ھەمىشە شىنە بە كەن ۋەردەكە تا درەنگ بېزى، بۆنى خۇشە چۈلەكەشى بۆ كەپە شىنە بەكاردى. دارىكە لە پىشكىدا بەكاردەپ. مۈرد.

مۆرد: مۆرتەك، دارىكى ھەمىشە سەۋزە.

مۆرەك (باک): مۈرۈر.

مۆرەكە: مۆرەنە.

مۆرۈ: مۆزى. — چى: سازىمەن، — چىيەتە: سازىمەندى.

مۆزىنە: ۋەنگ، نەسپى ۋە پىشەك، زىندەوار، (پۇز). نەبۇتە.

مۆزىن (باک): نەپە، — دان: نەپەندەن.

مۆزىنەن: زىپەي شىر.

مۆزى (باک): مۆرۈر. سىرە (گەيەكەي سەر لەولەي تەنەگىيە). (خۇ). گەيەكە مەرتەك بەلەن دەپى ۋە زۆر شەكەلەسكى دەخۇر.

مۆزىلە (كە): مېرۈلە.

مۆز: كەرمۇز. مېشەكەر، مېشەكەرەنە. — كەن: مېشە.

مۆزەن (باک): تەنەگى بە بەردى.

مۆزەنە: شەرتەكە كەل ۋە پەل ۋە چى كۆن ۋە پىرەن ۋە نايابى تېدا غەيش دەكەي.

مۆزەن (باک): ۋەنگەسۈرە.

مۆزەنەك (باک): زەرگەتە.

مۆزەك (باک): پارگۈرەي نېرۈمەيە.

مۆزىقەۋالەن: مۇسقا.

مۆزى (ھەر): خەلە ۋەن كەن، ۋە دۈرۈ ۋەن كەن.

مۆزە (كە): سەردەتەي دەلدارى.

مۆزەنە (باک): خەنەم.

مۆزىكە (خۇ): پەلەك ۋەردەۋەر خە گەلە شىن ۋە بۆنى گەنە تا پەشتەندى بەلەن دەپى.

مۆزەك (باک): گە.

مۆزەن: نامۇزگار. — ى: نامۇزگار.

مۆزەك (باک): گە، ستۈنەي پەشتى.

مۆزەك (زا): ماکەر.

مۆزەك: فۇزەك.

مۆز (ھەمرا): بە نارامى كۆبۈنەمە، كۆ، گەرد، بۆرەشە ۋەلەخان. —

بۈن: كۆبۈنەمە. مۆزەك، جىگەيەكە ۋەلەلەي مۆز دەكەي لەنەيەپۇزى پۇزەن گەمەدا، زۆر، مەشە.

مۆزەن (بۇتە): تەمەكىي پەنگ شىنە لە دۈرۈمە لە نەۋالە ۋە شۈۋەنە قۈلەكەنە ناۋ چىا بەلەنەكەندە دېنەيى.

مۆزە (باک): مەلە، پەۋانە، مەلە، مەلە كەن.

مۆزەت: مەلەت، — دان: پەگەدان.

مۆزەك (بەرا): خۇلەمەش، مەشكى.

مۆزەكە: — ى كېۋەن، نۈرپەنگ، مېل، پەشتەپۇز، مۆز، ھەفەسى، مەغلە.

مۆزەق: ۋەتە چاۋزەق ۋەستان ۋە نەقچان. گەلەنە لە نەۋادا جۈلان (چاۋ بە — پەۋەستان).

مۆم (بابا): شەمى سۈۋاتەي، شەم.

مۆمەن: شەرتەي مۆم دانان.

مۆم

مووچھنان (ھورا، جا.): نردوودھنان، بابولہ.

مہاجر کے: مہاجر پورک، مہاجر پورک، تھروو، مہاجر پورک۔

مووچمک (باک.): مووچنگ، مووکیش، ماشه‌یه که مووی پتیده کیشری.

مۆن: گریژ، مریچ، مۆپ، پرووگریژ، پرووترش، مژمۆپ، تسوش، دژ، گئسن،

دوومیرہ کی، پروتال، مچ و موپر، مش و موپر، مہر و مچ، — ی: گرزی،

رووگرشی، میچ و موری.

مؤنچ: - کردن: قیّز لی بوونموه.

مؤنک (هورا، کۆ): مانگ.

مۆنگلە (ھورا.): مانگ، مۆنگلە.

موتربه: (هولی پدیوهند) نی داران.

موتلی: موتروی، منداڻ يا بيٽجوه نازلتيڪه گيرڙده و هوگري يه ڪيٽڪي

بیوری.

مەلۇم: ھەقداك، پۇپ، پۇپت، پوروت، مەلۇم مەلۇم، تەلۇك ۋەپ. قە. —

ی بزن و نیتر بورہ شمالان بہ کار دہری۔ ی دہماخی، پیلوس۔ ی

پراسا بوه، - پراسا بوه، دهرده پيسه، دهرديکي روز پيسه، دهرده

دہشتہ ۵۰

ههواره: ريخۆله‌ی پر له ريخ و ئيترا، گيهه‌ی ريخۆله.

مذہب الہی: یسوع

مبالات: یہ ہے: دُلہا میں۔

مہوہتان (باک.): مہوکیٹش.

مہتمم (کے): مہتمم، مہتمم، کارگاہی خیرات دروست

موضوع:

مووتلوو (دهر.): رلوكه (هیلکه).

۱۷ - (ک) : ۴۵ :

میت (جدا) از پیش از آنکه اگادار گشته و به قتل رسانیده شود.

موت (پروا): ووشيار، ناگادار، گيم موتن: گويم قوتن، ووشيارم.

موروتک: موروتک. دارتیکه همیشه شینه گه لای وه نی همناری ده چی

به لان ووردتره، بونی خوشه، به کفنی مردوان وهرده کیری تا درهنگ برزی،

شوله کانی ده کړیته سببه ته، بهری وه کوو تر ټی پښ وایه به لان وورده و

دهخوری و تامی خوشه

چیکلەدان و بۆ پەرگرتی پەوانی زۆر باشە.

موتووی: پروانه: موتلی.

مروج: ماچ و مروج. (باک.) کھوگیر. قونیر، دوومیل. (دزہ.): گوی۔

کہ دینوں، گدی، قنوت و حموت کے ذریعہ

مرد و حلیخ: ر. ح. دوستک در باره کد. (کد.) ل. ل. لای.

میرزا حسن: جہانگیر مراد.

مجلس شورای اسلامی

موضوع از دقت نگاه کردن به این کتاب (راکی) حاصل می شود -

خواهند خندید، زه بکده رفتند این زه بکده که داری لایق است و...

(جا.) جومگه، — ی دهست: جومگه ی دهست. زهوی چاندن.

میوه‌های تازه: شکر یک.

مروجہ خور: چیرہ خور، مزدوہر۔ — ی: چیرہ خوری. مروجہ مروج

(بیشبیشی).

مووزە (دزە): مرۆ، يا وولآخى پەپپوت، نابوت. تړى ترشاوېشه بۆ دژار.
 مووزەد: پۆزەرد.
 مووزىك: گيايه كه پەلکى خړو گچكه يه.
 مووزىنگ (باک): مرۆژ.
 مووزەلانگ (باک): مرۆژ.
 مووزە: مرگىتى.
 مووزولانگ (باد): مرۆل.
 مووسابايى: بىزەيى.
 مووسايى: جوړه كه، نەره لىسەر دىنى مووسايى.
 مووسدان: لای خواړه وى زگييه به لای ږانامه.
 مووسلى: گيايه كه له كىوان شين دېسى له ترشياتى ده كړى. (شن).
 زيبىك.
 مووش: شارىكه له كوردستانى تورگيا. (شار). مت. (كۆ). گوزيا
 مېر مېر يا مازو له مېر مېر تېدا دايدە كمن بۆلېدانى. (كه)، پۆژ. (مشك).
 مووشانه (كۆ): ماتين.
 مووشەده مه (بابا). كه): كورەى ناوړ دەماندنې، نەو هەمبانه يه كه به كورەى ناگرده ماندينويه، كورەى ناوړ دەماندنييه. هەمبانه دەف.
 مووشەك (كه): پلەندەر، لاږه سنگ، مېرووشكەر، تەرەفە.
 مووشەكان (هەر): ناشوان.
 مووشكار (باک): گوزيان، تېغى تراشى.
 مووشكړى: جوړه هډلېر پښتېكه.
 مووشن (لك): كوتن، گوتن.
 مووشغېر (دەر): ناوړگ.
 مووشغېره: گۆږستان. پارچه گۆږستانىكه به تايبه تى نى مالىكى بى.
 مووشووش: مووتابجى، مووتاوچى.
 مووشكردن: تېژى.
 مووشكريان: ناوچه يه كى كوردستانه له تېران.
 مووشگرژ: توړه.
 مووشين (بابا): ماتين، كه لايانې.
 مووشكيش: موچك، موچنگ، مووشان. (كۆ). چلوړه.
 مووم (باک): مېوى هەنگرين. مېوى سوتاندن.
 مووماندك: شەمدان.
 موونج (باک): بېزوبۆ، ۆك لىسەرى تەيه: نەحلت، بى بهش لىبەزەيى.
 مووهير (باک): مۆر.
 مووييله: مووۆكه له بالندەر پوه كدا.
 موويين: تووكاوى.
 مه (باک): مېرى سى سالانديه.

مهانه (باک): بهانه.
 مېراني (باک): جوړه هەرميتيه كه.
 مېرك (باک): گه.
 مېرگان: مېرگان، جېزىكه شەو پۆژى له پايزدا بهرامبەر وه كو نەروژ له بهار تدا.
 مېرغان (باک): مېرهبان. — ى: مېرهبانى.
 مېشان (باک): مېيوان.
 مېي (هەر): مې، يەكسەرە مې.
 مېسك: مېشك.
 مېشك: مېسك.
 مې: مېينه. (جا)، ما، (جا)، هورا، (جا)، مېچكه. (جا)، پۆژ. مې، واژى نېر.
 مېواندن: مياوه كړن.
 مېن: كوتن.
 ميه (فه): مې.
 ميو ميو: نەونو.
 مېياز: نەره به دواى ژاندا بگېرې. — ى: به دواى ژاندا گېرې.
 ميو ميو (شو): مياوه مياوى پشيله.
 مېن (باک): مېين (مېزه)، شيرخواردن.
 مېنولە: مېنولكه.
 مېنولكه (باک): بنگولە، (دەر). مېتكه، (دزە). بانگولە، بانگه، مېنولە، مېتكه. (خۆ). بووانگ.
 مېجېتې (باک): بېش، بېشه، باربو.
 مېچكه (هورا، جا): مېينهى گچكه.
 مېچكه مېچكه: جوړانەره وى ژانیه.
 مېخ: سينگ.
 مېخهك: قەنەقل.
 مېخهكه: بزماره له پى دى، به تيز يا بېردى جەنەم چاره ده كړى.
 مېخهكېلند: خفاوكه، بهر مووړىكه له مېخهك و مېرجان ژان له ملى ده كمن.
 مېخ سكه (كه): گولمېخ (نى ناسن).
 مېخ سندان (هورا): سندانى ناسنگران.
 مېخووش (باک): مەيخووش.
 مېلېرېو (پهوا): ديوارى حوش و نيدىسى كه دارى داره پايه و ده خړتسه سەر.
 مېر (باک): پياو، زەلام، مېرد، شوو. — كرن: مېرد كړن.
 مېر (كه): مۆر، مۆن، گرژ. — بوونەر: مۆر بوونەر.
 مېرانه: نازاپانه.
 مېراني (باک): نازاپه تى، پياوه تى.
 مېراني (باک): نازاپه تى.

میڙهم (همو.): حوتووی سیٽیمه له (۸) حوتووه کانی زستانۍ که
 له نیږه راستی باندرخه و ټوځه نیډایه.
 میڙچاک (بابا.): تازا، نرخدار.
 میڙخاس: میڙچاک.
 میږد: شو، میږ، هاوسفر، پیاوړتکی ژنی همې دهبېته — ی ژنه کې. —
 کردن: میږ کردن، به — دان: ډن دانه میږد. — ی دووژنه: نمو پیاوړی
 دووژنی همې.
 میږدهزمه (بابا.): (همو.) میږدهزموکه، دیږهزمه، خیر، موته که.
 میږدی: پیاوړتۍ.
 میږده زمووکه (همو.): میږدهزمه.
 میږک (باک.): پیاوړی ساده. شہیتان.
 میږکوږ (باک.): خړتیرتږ، پیاوړکوږ.
 میږگ: میږغوزار، شہکار، چیمه نزار. (یغز.) شہیتان. (کږ.) گیایه کی
 که لاوړده.
 میږغوزار: میږگ.
 میږگه شہ (باک.): چیمه ن.
 میږگزیمرک: یاری جگانی. شاره زای کاروباری پیاوړان.
 میږنفیقین: نسماره.
 میږووه: میږوولې گهوره، مووری، میږو، (زن.) میږوچه.
 میږووجه (زن.): میږووله، میږو.
 میږووهستان: شاره میږو.
 میږووله: میږووی چکوله، میږسوره، گیکرکه، گرنگ، مرچه، مږیله،
 (باد.) میږوی. — سوورکه: گیکرکه. — کردن: سپرون.
 میږووی وورد: (پروا.) گرکه، (زن.) گنهموړی.
 میږهوق (باک.): مروث.
 میږدیسمنی: سۍ ووشه یه: (مه): گهوره، (زدا): زانای سۍ هاوتا،
 (یسمنه): پهرستن. دهبېته: زانای سۍ هاوتای پهرستنیه به تایبه تی بو
 تایی زده دشته.
 میږ (که.): میږ، ماسه. — ی نانی: — ی نان له سفر خواردن. — ی
 نویسنی: کارمزدل.
 میږب (باک.): جیگایه کی نوتوټیه کموی لی داده نری بو بانگ کردن.
 میږانلن (باک.): تمناشاکردن.
 میږان (که.): میږتۍ ناش، دهغل پزین. میږتن.
 میږه: تمناشا، پوانین. — کردن: تمناشاکردن. (باک.) تمناشا، چیر، —
 کرن: چموتن، تمناشاکردن.
 میږه: شاشک، نمدی، مندییل، (پوږ.) پوتک.
 میږه لان (بابا.): میږدان، میږلدان.
 میږ: کون. له — ه: کونه، له دیږه مانوه.
 میږانلن (باک.): مژانیدن، شیردان، میږینه.
 میږهک (که.): نوره که غه پری دایکی خوی بږی، نو کارو بلرخیه که
 دایکی خوی نهمی و نیتر بږی، میږکه.

میږه کرفن (پروا.): مژتن، مژین (بو مندال).
 میږه لووک (قمره.): میږودارو گیایه کی چرو پړه، چر.
 میږه بو هیږ: رابردوی دور.
 میږوبیږ: میږو گتیره روه.
 میږه: لم میږه.
 میږک (باک.): میښک.
 میږه ورد (موک.): زوییه که لم میږی و هردی که پر دهبی له گیاه گولته
 سووره و گیاه پشی پۍ ده لټن. میښورت.
 میږکه (پروا.): میږک، میږهک. بهرغ یا کاریله یه کی بۍ دایک بۍ و
 هر جاره ی یه کی بږی یا بختیره بهر یه کی دی.
 میږمیږک (باک.): گیایه که، مژمه.
 میږوو: دیږک، دیږیک، دیږوک، دیږیک، دیږیک. (باد.) دوروک. —
 ی ویزه: میږووی نمدب.
 میږووزان: میږووناس، میږووان، دیږوکشان.
 میږووک (بابا.): ولایت که نه یوی شیر ی به فخره ی خوی بدات.
 میږووکرد: نوه ی به درزی میږو درست بووه.
 میږووناس: میږووزان.
 میږی (شکا، باک.): میښک، میږو.
 میږونک (ډه.): شمشه کوټره.
 میږیبلانک (باد.): مژول.
 میږت (شکا.): ماست.
 میښ (شو.): مهر، (همورا.) مېش، مهگس، مهیس، موز.
 میښان: میښک. میښی چکوله.
 میښه (پوږ.): موز کردن و لآخ له بر پیږه دانسی میښان و موزان.
 (موک.) پیښه، چم، ویشه، جنیک، دارستان، دوهن.
 میښه سگانه: میښی سگانه.
 میښه سی (که، جا.): چیرک، چرک.
 میښه کمران: میښی کی گموره یه تایبه تی به کمر و لآخی بهرزه، موز.
 میښه گمز (پروا.): موز، کمر موز.
 میښهنگ (که.): همنگ، (که.) پېش همنگ.
 میښ خور (باد.): میښ خورینک، بالنده یه کی چکوله یه بن بال و بهرزی
 سپییو سمری بوږه، همنگه خوږه، همنگان ده خوا.
 میښ ږهو (مامه.): سوانده، گوئی سوانه.
 میښه رف (باک.): لیښه، مهژالک، مهژی، مهژک، ډم، (باک.)
 میږی، دهماخ، (همورا.) میږک، (باک.) میښی چکوله.
 میښک (فه.): مهغز، بۍ — هیر، دهبانگ، بۍ — ی: بۍ عه قلی.
 میښکوله: میښکی بچکوله.
 میښ ومه گمز: حشمرات، جانمهر.
 میښکوږ (باک.): دهسکه یا هر چتیکی میښی بۍ بکوړی.
 میښ همنگ: همنگ.

میږونک

میښ همنگوین: پروانه: همنگ.

میښوولمېلند: کولمېند، پیتی بند.

میښووله: پیښکه، پیښو، موز، هورده، پخشه، مېشوله، پیښووله، کمالیش، گموز، پو، خوز. — ی وورد: کوږکوږوک، ناخوزه، پیښووک، خاکه. دهر دیکسی چاوانه همیش چتی ووردی به بهرچاواندا دیت. — خوز (زا): متشوره وروار.

میښمیزک (باد): مژمه (گیاهه که).

میښین (باک): جوړه گمه یه که مندالان پړول یا چتی ده چه قیتن به مېر مېر لیتی ده دن. شیرین. — ی (باک): شیرینی.

میښان (باک): میران. — ی (باک): میوانداری.

میښانخانه: میوانخانه.

میښاندو (باک): میواندار.

میښانکی (باک): وهر که میوانان. — دانیشتن: لسمر نمرتو دانیشتن.

میښانی (باک): میوانداری.

میښانهوین (باک): میواننواز.

میښکو (باک): کمری می.

میښکوت (جا، که، پوز، باک): میښکوت، کوتکی میښی، کوتک، چه کچه.

میښکوله: جوړه کولیکه له همرو مندالان دی وهر که قوونیرکی چکوله وایه. جوړه زیږکه یه کی گموره یه بنی سوورو سمری زهره دبی.

میښکووک: گیاهه که بنه که ی بکریته دژاوو چی کلدانه زور بهیژه. (دا، که، شار، بدهک، (باک) بدهک، بدهک، شیرین شیرنوک. — ی جولا ی: شه پویه.

میښگان (شع): نینکوتن.

میښگل: پتن، پان، کمر، کمر، گله، په د، گتله، میبل، هیشت، مېر، باقور، پیبلک، — ی مېر: پمز.

میښگلهوان: شوان، خاوهن میښگل، گله خوی.

میښگوان (باد): نینگین.

میښگوڼ (باد): نینگین.

میښ: میل، — ی ترازو: زمانه ی ترازو.

میښلاق: ناونگی تربیه که بزستانان هملبگیری و پهره ورده بکری.

میښلاقه: گولیکسی سوورو کیتیسه له خاشخاشی گموره خوزاگر تره، پروانه: (گولمیتلاقه).

میښلاک: تام، چیژ. — کردن: تام کردن، چیژ وهر گرتن.

میښلام (باک): داریکه.

میښلو: نارجیله، نیرگله.

میښلووره (که): میرووله.

میښل: میل، پارا.

میښمان (هورا): میوان.

میښمک (باک): گولی داران.

میښل: دژ، ناحز، نه یار، چل ومل، بوونه وهرکی خرافیه له جنوکه نیشی نافرته دبی و خوی دپیتته سر شکلی نازال یان چتی تر. (بو ته — به ملموه).

میښمکه (موک): ننگوستیله ی جوانی له شاخی کتل وگامیش دروست ده کری.

میښندی (دهر): مانندو.

میښنگوین: نینگین.

میښو: موم، شم، قرچنه، زیږ، میوی همنگوینی، قرقووک، دهر میو، شمی. — برین: کمره کردن، داری تری، میو، (باک) گولی داران. — بر: دهرستان.

میښوان: میښان.

میښو: فیقی، پزق.

میښوږی (باک): هاتنه خوار، خراب بوون.

میښوژ: مریژ، مهوروژ، مه قیزه، (هورا) هیچکوچی. — ی پهش:

میښوژ پهشکه، — ی سور: میښوژ سورکه.

میښوژ پهشکه: میښوژ پهش.

میښوژمهلا: میښوژمهلا، جوړه میښوژمهلا.

میښوژمهلا (پروا، همر): میښوژمهلا.

میښوی (باد): میښو، میښووله.

میښوژان (بار): گیاهه کی نیرتک داره میښوژک بلند دبی گولی سوورو بونی خوشه. (گمر) بیښوژان.

میښان (زا): میوان.

میښینه: مېها، می، مایینه، ماک.

میښو (باک): داره میو.

میښد: قلمی پهساس، قلم مزپژ.

می (باک): مېر، من، مېر، سی سالانه یه. (فه) مو، تووک.

مین ووراز: مووی بهراز، نه خوشی موو.

میو: دهنکی پشیل یه. میاوه میاوه: نیوی دهنکی پشیل یه. میاوه میاو کردن: میاواندن.

میواندن: میاوه میاو کردن پشیل.

میواندو: نه چپ پرو و نه پاست پرو.

میښل (باک): دژشک.

میښترا: خودای هداو.

میښتکه: گولنگ، نه فک. (نمره) میکروب، (هورا) پوز. بملوکه، (بابا) قیبتکه، (پوز) کوورکه. ثمر پارچه گوتشه یه که لفتیو شمرمی نافر تانه.

میښتکه: میښتولکه.

میښین (شار): ماتین.

میښ (هورا): قنو، سفیک، کوسمر. (باک) نازینج، زکی خیتی، میښی بانی، ساپیته، سمرایته، روکاری ژیره دی بانیسه. سنگ. (که، بابا) جگ. — لسمر کرتن: پیتا کرتن.

میچکلندن (باک): داگرتن، هیتانه خوار، (بیچکیتنه).

مییچین (بابا.): جگیتن.

میچ میچین (بابا.): جگیتن.

میچ: سنگ.

میپر: له جگیتیدا که لاتمنیشته گپنی گپنییه که ی بکوته لای سمرهوه. — ی گموره: پاشا، خونکار، خوندار، که ی، پادشا، شا، حوکردار، پاشا، میپرک. ناغای ناغایان، براگموره ی ناغایان. پادشای هنگانه. له شانودا به کاردهبری. — یی: خونکاری، خوندکاری، پاشایی، پادشایی.

میپرات: سربش، پاشماک. — ی: پاشماوی.

میپراتگر: نموی پاشماکی بمرده کمری.

میپراخو: سمرۆکی مهترو سه پیزانه.

میپرفالا (زا.): نامیرلیوا.

میپرس (هورا.): بیپراز.

میپرش: سمرۆکی ناشپزان. میپراث، میپراو.

میپران: روشه یه کی گموره کردنه له کاتی گفتوگودا بۆ پزگرتن به کاردهبری. نیتوی هۆز (عمشیرهت) یکی کورده له لیلوای موسل (۶) هزار کس دهن. نیتی نیرنانه.

میپرافه: له مهرانمویه. (باک.) میپرائی، شایانه، همایونی.

میپرائی: میپرائه.

میپرو: سهرپرشتیاری دابمش کردنی ناو، که سیکه به سهر ناوی پابگا. (باک.) میپراث.

میپرافتی: میپرشینی.

میپره (هورا.): متوموروو بۆ خشل.

میپره دی: گوندی گموره.

میپره که (باک.): پاشا، پادشا، میری به سەلتەنت.

میپرزا: کورهمیپر. کاتب، (خۆ) بۆ پیاوی خۆتدهوار به کاردی. — یی: خۆتدهواری.

میپرفان: شایی، شاهی، پادشایی.

میپرمیپرائی (هورا.): میپرمیپرائین.

میپرکان (فه.): شۆین، شون.

میپرکاری: پهسمی.

میپرکوت (باک.): کوتک.

میپرمیپرائین (موک.): میپرمیپرائی.

میپرو (باک.): میپرو.

میپرکو (شا.): هەلکەرتوو.

میپرو (شا.): مورورو.

میپرفشین: خاکی میپری. — ی: نمارهت.

میری گموره: سولتان.

میری میپرائین: سولتان.

میپرووک (باد.): جەواڵ یا هەر چتیکی لیواو لیوپر بیت.

میپریفی: خونکاریتی، پیداری، شاهیتی.

میپری (باک.): غمرامت یا نماراکیه.

میپریفی (باک.): میپریتی.

میپریفی (باک.): نمارهت، ریاست، سەلتەنت، خونکاریتی.

میپز: میز، قووک. — کردن: پیشاو کردن. — گیران: بهستوانی.

میپزان: میزان، میزتی ناش: که دهری بمرداشه که ژیرهوه کونی تیسی دهغلی پیددا دهچسته خواروه دهلین میزتی، ده میزی.

میپزو: نزار.

میپزه لان (بابا.): میپزدان.

میپزه لادن: دهبده.

میپزه گا (هورا.): مارپیچ.

میپزه سرینه که (باک.): میپزگیرار.

میپزه ل (باک.): میپزکمر له نووتیددا.

میپزقن: میپستان، میپزان.

میپزه لو (فه.): میپزدان.

میپزه دو (فه.): میپزدان.

میپزه فو: میپزدان.

میپزدان: میزه لان، (بابا.) میپزه لان.

میپزه فو: کیسکی نووژی، تکمیزه.

میپزگیرو: میپزه سرینه که.

میپزکمری (باک.): جیگای میپز کردن.

میپزگیران: گیرانی بۆ میپز و مانموی میپز له ناو میپز لادن.

میپز میپزه که (که.): پیسپسک (ده عبايه که).

میپزی خوینی: به لهاریزیا.

میپزقنه: نیسکینه.

میپزه که (که.): کارو برمخی بی دایکه، که نیدی میژی، میژکه.

میپزو (هورا.): نیسک.

میپین (باک.): میپزن.

میپس میپس (خۆ): که لای شین و گولسی دریزه ناوی تیدایه. مؤمره، شیرمه.

میپش (کف.): مشک. (فه.) مشک. — خورما (فه.): مشک، خورما.

میپشان (باک.): باد. — میوان.

میپکانلی: تیپره که له جاف.

میپکروبا: جرسوم. ماک.

میپکروکوب: زه پین.

میپلی: نیشاندەر. — ی تەرازوو، — ی پێگیان، میل. — ی کاترمیری: عه قهه ی کاترمیری. — ی کلدان: کلچیرک. زمرود. مرازیکی

چیپکمنه یه، — ی برینان: نموی میله ی له برین ده دزی، (پهوا.) نۆپینگ، مۆلگه ی کتوبیانه، بۆسه ی شه ی و راوی.

میپلوان (که.): تیخه ی کراسی. (پۆژ.) لای دهرموی گهرده نی کراس.

میپلی: تیپره که له کوردی باکور.

868

- ناخبر (باک.): گاکمل.
- ناخبرهوان (باک.): پږژیکه وولاخان له لسه وې جوی ده کرتسه که پټیکموتی ۱۰ ی کانونی په کم (جانیهوری) (دهستوویکی کونه).
- ناخودا: کشتیران، کشتیهوان.
- ناخووا: ناخودا، کشتی پان.
- ناخوش: گروج، نارهش. — ی: ناوه کول، ناوهمی.
- ناخوون (همورا، شو.): نینوک، نوخان.
- ناخوونهک: خنپایی، خواردنی شتیک بعبی پرسسی خاوهنی. — ده:
- کسیک، که ناخونک بکا. بهخوایی خور.
- ناخوون (جا، دل، پږژ.): نینوک.
- نلادن: نزمان. — ی: نزمانی.
- نادر: نیوی پیاوخته.
- نادروست: نادروس. پیایوی چموت و خوار.
- نادیاز: نمانوک، (همورا، زهن.) پیوار، بی شوین، بی پی، بی جی، بزر، ون، کمننزان. — ی: بی شوتی، بزیون.
- نادیینه: کم دیسته، چروک.
- نار (همورا.): همنار.
- ناراست: ناراست، سرچموت، قلمپ وقولاپ، درزن، ناساخ، هله کار، بلخ، ده خل، فیچدلفاج. — ی: سرچموتی، فیچدلفاج.
- نارلو: تالو، زورخار.
- نارهمن: ناجسن، نامسل.
- نارپوا: نهمیایو، نادروست. — یی: نهمیایو، نادروستی.
- نارچه (دزه): حشارگه، سپتر.
- ناردهنوه: قمرقپین، گهرانموه.
- ناردلو: نیراو، نیردراو، ناریاک، نوینر، پیغمبر، پیغمبر.
- ناردن: همنارن، شانن، شماندن، (لو.) کیانهی، پوانه کردن، وه پختن، (ژاوه، همورا.) کیاستی، هنارتن، (ژاوه.) کیاسهی گیلان، (فه، لو، کل.) کل کردن. (کل، زهن.) کیاندن، به پی کردن، پی کردن.
- نارنده دهروه: نارندنی شتیک یان کسیک بدهروه.
- نارندهوه: قمرقپانن، گهراندنموه، (باک.) داگهراندن کزری، زقراندن.
- نارنج: ترنجوک، هاله پیریزانه، نیوی ناره تیه.
- نارنجهک: بزمای دهستی (بزمایهک، که به دهستی دهاوژری). — ی دهستی: دانه.
- نارنجهو: لیمو، ترنجوک، هاله پیریزانه.
- نارنجهوک: نارنجهکی دهستی.
- نارنجهی: نارووجه.
- نارووجه (باک.): نارنجی.
- ناروونه (باک.): مرقمرقی بهرازی.
- ناریاک: پروانه، ناردرار.
- ناریک: پږژ، بهرک، بیکیس، بی سرویمر، لیخ، چمور نه کهری، نالبار، ناقولا. — ی: بهرکی، بی سرویمری.
- نارین: گوزانی بوکی. نالین، گریان و دادو فیغان. ناسک و باریک.
- نارز: (باک.) گوزمند، گوزمن، فیل. لاروله نجه، گرتشمه، عیشوه، چف. جوزه هله پرنیکه. — کردن: شانازی. به: وه ناز، نازدار.
- نارزاد (همورا.): نازدار.
- نارزو (کو.): شیناوه ریکه به ناو کومتی و خراب بووی.
- نارزاف: چوزام، چزام، چن زام.
- نارزنین: نازدار، ناسک، نیوی ناره ته. — ی: نازداری، ناسکی.
- نارز بالکله (باک.): سمنیری چکوله، سمنیری بچکوله، ناز بالیف، ناز بالنج.
- نارزبالیف: سمنیری چکوله.
- نارزبالنج: سمنیری چکوله، بنسمر.
- نارز پهره: نیوی ناره ته.
- نارزاد: نیوی ناره تانه، خالدار، دلبر، نازنین، خاوه ناز، به ناز. — ی: به نازبون، نازنینی.
- نارزادری: نازونیوناز، نازونیمناز.
- نارزک: ناسک.
- نارزک: پارچی ناسک، ناسکه، نازکنازک، نووسکه.
- نارزکمر: کسیکه ناز بکا.
- نارزکنازک: دهنگی زور بی هیز، نووسکه نووسک.
- نارزک کار: کاری وورد، وورده کاری.
- نارزکی: ناسکی، باریکی، نهمی.
- نارزکی: به ناز.
- نارنار (موک.): نیوی ناره ته، گیایه که گوله کوی وورد و هممه پنگه یه و بی بونه، له گمل پږژه لاتن ده شکوی و له گمل پږژاوا بون ده پوچیتوه.
- نارنلو: ناوی هله یارده.
- نارووک (باک.): پارچه مرازی که له کمره تهی تونی.
- نارو گوز (دزه): لارولنج، بژ دور و نیزیکی.
- نارونووز: نازکردن.
- نارونووز: نازو و نی عیشوه، لارولنج، خارخار.
- نارز: نیوی ناره تانه. (باک.) عیشوه گهری.
- نارزین: شانازی.
- نارزن: نژاندن، ناشن، مردو له گوی دانان و داپوشینی، نیرتن، پوتشین، شتل و نعام له زهید اچه قاندن.
- نارزان: نیرزان، نیرزان.
- نارز: کرن، ناسین. (باک.) ناسراو، به نایانگ.
- نارسلخ: ناساز، نه خوش، نساخ. ناراست. خو — کردن: خونه خوش خستن. — ی: نه خوشی، ناسازی، نساخی.
- نارسلان: ناساخ، نه خوش. ناقولا، نالبار، ناپیک، بی کیس. — ی: نه خوشی، نالباری، ناپیکی.

نامسازگار: له لمش ناخوش. — ی: نهخوشی، ناساخی، نساخی.
نامسازي: جاره کي: ناسازيېک، که هميشه يي نسي. — هميشه يي:
ناسازی بهر دهرام.

نامسرو: ديار، خوږيا، ناشکرا، ناشنا.

نامسرومال: مال: گوزانيه کي کوني کوردييه له (۱۲) بمش پټکها توه.

نامسري (باک.): جوړه ترتيبه که.

نامسک: سهره گها، توروت، جهلک، چهلبي، نازک، ناسکول، رازراف،
تهرجک (بز چتي خوار دنييه). قازاخ، نازک، نازنهين.

نامسکانه: نازکانه.

نامسک بهندن: نازک بهندن، پهری نمدام، نازنهين.

نامسکه: لروسکه.

نامسکه نامسک: نووسکمنوسکي سه گييه.

نامسکه نان: کولتيره ناسکه. نانتيکه پوني ليده دري و له سهر سيالي
دهر ژتري.

نامسکول: ناسک.

نامسکوله: ناوی نافرته تانه.

نامسکولي: ناوی نافرته تيبه، ناسکي.

نامسکي: ناسکولي، نيوي نافرته تيبه. رازرافي، لموهندي، توروتي.

نامسنامه: پيتاسه.

نامسوور: ناسور، برينتيکي پيسي بيچارو کونه، تييراوي، به بريني
کوني بيهوسيريش ده گوتري.

نامسين: زانباري، (باک.) ناسيبي.

نامسيو: ناسياو، دوست، ناشنا، برادر، ديپوناس. — ی: دوستايه تي،
ناسياوي، ديپوناسي.

نامسيارکتي: ناشنايه تي، برادره ايه تي.

نامسيگ: ناسراو، ناسياو.

نامسيو کتي: دوستايه تي، برادره ايه تي، ناشنايه تي، ناسياوي.

نامسييلک (بار.): نيتوساجي.

نامسينقيساريد ميژووي (باد.): نووسياوي زانستياوي ميژووي.

نامسين: ناسکرن. يه کتر — ناسيني يه کتري.

نامشايسته: ناشايان.

نامشتا (بابا، که.): خووين، بهر ژوو، پوزوودار. — شکين:
پوزووشکين، يه کم جسمي خواردني سهر له به ياني. — يي (بابا.):

خوورتي، تاناشايي، ناچاري.

نامشته (هورا.): (بابا.) ناشتا، خوورين.

نامشي: ناژتن، نهژراندن، چه قانندن.

نامشتنگه: گوز.

نامشنا (هورا.): ناشاره زاء. — يي: ناشاره زايي، ناشيتي.

نامشي: نمشاره زاء، نه خوتند هوار، نمزان، خو — کردن: خوسالوز کردن

نامشي تي: ناشايي.

نامشوپين: دزيو، ناحمز، کريت. — ی: دزيوي، کريتسي.

نامفکه (بابا، جا.): نيفکه.

نامفرو جا (کو.): ناهمموار، چه تمول.

نامفس (باک.): پشتومه.

نامفک (فه.): ناووک، نيوک.

نامفند (باک.): ناوه ند، توقی سهری، ناوچه.

نامفپروه (فه.): مه قست.

نامف (باک.): نيو، ناويانگ، بناث و دهنگ، همنار. — پي دان: نيولي
نان. — تي دان: هاندان. — پي کرن: نيوبردن. — کرتن: ناويانگ پميدا
کردن. — ده ره: ده نيودا، به نيوي را. — ده ده چون: سهر نرم کردن، نرم
کردن.

نامفاندن (باک.): ناو لي نان، ناو بردن، نيولي نان.

نامفهر (باک.): هو، بونه، نيوان به پي. — د — ا مدها: ده نيوي تيمدها.

نامفهر (باک.): تهرخان، سهر پشک.

نامفهریک (باک.): تيبغ، ديوار، پمده.

نامفبين (باک.): نيوان.

نامفبين جي، نامفبينجي (باک.): نيويژي کمر.

نامفتمنگ (باک.): تمنگه (له قايش، په تک).

نامفنو (باک.): به ديتو، به دناو.

نامفچار (باک.): قامکه گموره و دريژ که ي نيوي راستيه، هلمه قوتوه.

نامفچيتي (باک.): نيويژي کاري.

نامفدار (باک.): ناودار، نيودار. — ی: ناوداري، نيوداري.

نامفداش (باک.): ويک چون.

نامفدهر (باک.): دالان، نيوده رک.

نامفدهشت (باک.): نيودهشت، دهشتيکي چکوله يه کموتيه نيوي
دروشا خانمده.

نامفدهنگ: پشتين.

نامفوران (باک.): نيوران.

نامفرو (باک.): گراف، دورگه.

نامفروژ (باک.): نيوپرو.

نامفرونک (باک.): دورگه ي چکوله.

نامفرويز (باک.): نيواني ديوان.

نامفزه (باک.): تمنگه.

نامفسهر (باک.): پير، توقی سهری چشتي.

نامفک (باک.): نيوک، ناه، نيوکي.

نامفکيل (باک.): پشتيند، بهژن.

نامفلهپ (باک.): فهرمان پوايي.

نامفلوو (باک.): نمباري نيوي تفنگي.

نامفلههف (باک.): ويک چون، وهک يک.

نافمال (باک.): زهوی ژووری مالتی. (باک.) — ی: ژنتیکه ناومالتی
بمش بکات.
نافوکه (باک.): جووره تفنگیکه. — اجهی: ناوی تایبیت. — اگی:
ناوی گشتی.
نافولو (باک.): جووره تفنگیکه.
نافهنجی (باک.): ناونجی، ناوهندی، نیونجی.
نافیش (باک.): دهردی چیکلدانه، دهردی دل.
ناق (پوژ.): گمردن، مل.
ناقیل: ناپازی. — ی: ناپازی بوون.
نافوژ (باک.): بالنده یه که.
نافولا: زلام یا وولاخ، یا چتیکه زل و نالبار. حظه، زبه لاج، حظه له،
حزین، قعبه. چه تمول، نالبار، ناهموار، پوژ لاه، ناپیک، وینه چوو.
ناساز، بله زنده.
ناکا: ناکابیخوا، ناکا بړوا، ناکا بی.
ناکام: نامراد، نیوی پیوویه. — کمر: لئناکو. — ی: نامرادی.
ناکاو: نکاو، پر، نکاو، نشکو. له: له پر، لئناکو، یه که نده رددو. —
ی: له پری. کورت پر.
ناکس: نه تروکس. هیچ وپوچ، نرم، پست، کم. — ی: نرمی،
کمی، پستی، هیچ وپوچی.
ناکوک: لنج، ناپیک. — ی: لنجی، ناپیکی، ناموچی. — دهرله تان:
ناپیکی نیو دهرله تان.
ناگوزیری: دهستکورتی، همزاری، دهسته نگی.
ناگوره (باک.): نرخدار، نازا.
نال (باک.): نوال، نالی وولاخی، وه کو.
نال: سولا همسپی، بنی کوش، نال. — ی: ناسن. له — و بزماردان:
دووزمانی.
نالان: کسپیک، که له خمان بکپوژتوره.
نالانن: کسکسین، گالیین، نالنال، نزالنن.
نالنه: — ی: مرازی بزمی.
نالبار: ناقولا، ناهموار، پوژ. چور، گروژ، گیژ، لاهیر، لهنش. —
ی: لهنشی.
نالنال: نیوی دهنگیکه له مرزی نه خوش. نالاندن.
نالموهاو: ژاروژنگ، ژاروژنگ.
نالبهکی: تهلک، دهرهنگ، ژیر نیستیگان، ژیر پیاله، پیاله، تبله،
(همورا.) تابله. (دهر.) بن پیاله، گبول. (هو.) بنباده.
نالبهندن: وهستای نال دروست کردن. ثمودی، که وولاخی یه کسم نال دهکا.
— ی: کاری نال کردنی وولاخی یه کسم.
نالبنیس (باک.): جووره سینییریکه.
نالچه: پانیی قونده ره.
نالین: کیز، نارین.
نام (همورا.): نیو. (همورا.) — هت چیشا: نیوت چیه. وه — (که.):
به نیو، به نابانگ.

نافان (فه.): سنور، تحبوب.
نافه: نووسراو.
نافه خوا: ناوی خورا هیتانه له کاتی خوشه ویستی یان په خنه گرتندا به کار
دهینری.
نافه دان: پاکت.
نافه دهنگ (باک.): نیویانگ.
نافهرد: ناپیاو، حیز، بی زاخ، نامرژ.
نافه رس (فه.): نیوهر است.
نافه ز (فه.): ماره یی.
نافو (مړک.): نمان، هوگر نه گرتو.
نافووس: ناپین، نابرو، ناوړه، شهرم. به — به نابرو، (باک.)
بنامووس. بی — بی شهرم، بی نابرو. — شکان: نابرو و تکان.
نابرو و چون.
نافی دهس (شو.): بهری دهستی.
نافیلکه (مړک.): پتغم، پیغام. (باک.) پاتن. (باک.) ژی.
فان: — ی: نیوهره: نیوهره پوژ، جسمی نیوهره پوژ. — ی: نیوهری: چیتستی
نیوهری، شام، شیف، لوش. — ی: تهنووری. — ی: تییری: سلوک. — ی
ساجی. — کمر: نانوا، نان پیژ. — کردن: پاتن، (باک.) ژی. — ی
ووشکی: نانی تسی. — ی: گفنی کرن: عهلف و چاپلوس کردن. لئابینا
معدا نان و خوی هه به. — ی: تنک: تنکین. (همورا.) نانه. چیتست.
— ی: فته تییر: نانی بی همویر ترش. — ی: هلیبیلی (باک.): نانی به گریز.
— ی: هنگفی: نانی به همنگوین. — ی: سیلی: نانی سمر سیلی برژاو.
نانی ساجی. — ی: شکیفی: نانی همویر ترش. — ی: تهنووری: نانی له
تهندوور برژاو.
فانا: نمنه.
فانفنه: پاره له جیاتی نان یا چتیکه تر له جیاتی نان.
فان بلده: خوارده، به خشنده.
فانهال: شتیک، که بخرتنه پال شتیک دی، شتیک بنرتنه پال شتیک.
فانه ره: نانه ره. جووره شیوریکه به پارچه نانی ره و پوژ و نساو
لیده نری.
فانه (همورا.): نان.
فانه زک: کارکردنیکه بهرام به ره که ی زگتیر کردن و بس.
فانه چوله که: نانه کیشکه.
فانه شاه (جا.): سهله ی نانییه. (همورا.) خوانه دارینه، خوانچه.
فانه شونه (که.): گیایه که.
فانه شینه (همورا.): ماده.
فانه کهوه: گیایه که.
فانه کیشکه: نانه چوله که.
فانهوا: نانکمر، نانفرش. — ی: نانکمری، نانفرشی.
فانهوه: دانانوه. مریشک. — ی: لیسره هیلکه هله نیشانندن. — ی: دلو: دلو
دانانوه. — ی: شهر: شهر هله نیشانندن.
فانهولا (دهر.): چیتسته قولی مندالان، شیوه قولی.

نان بریشک (همرا): داریکی بارییک و نوک تپیژه نانی لسمهر ساجی پی‌وه‌ده‌گیریت.

نان پیژ (باک): نانموا، نانکمر.

نان دهر: نان بدهر، نانیه‌خش.

نانده‌رمه (باک): کسیتکه له مائی نه‌خودا.

نافلین: شوتیتکه نانی تیدا دابنری.

نان قه‌له: گیایه‌که گه‌لای وه نی نییسیکی ده‌چی و که‌لی وه پۆلکه‌ی ده‌چی، قامکیتک درتزو ناخوری، پی‌قه‌له.

نافرؤش: نموی نان ده‌فرؤشی.

نانکوو (که): زۆر خۆر.

نانکۆر (که): سپله.

نانکۆویژ: سپله، به‌دغه‌ک، نانکۆر. — ی: سپله‌یی، به‌دغه‌کی، نانکۆری.

نانکۆووله: گیایه‌که گه‌لایه‌کانی قامکیتک پانن.

نان قانه، نانفانه: ده‌خلیکه به‌ده‌ستگژی به‌سه‌پانان ده‌دری، پیتسه‌کی و دواپی لپی وه‌ده‌گیردیتیمه.

نانگگیر (باک): زه‌وییه‌که بۆ چاندنی گه‌م و جۆ باش و گونجاو بیت.

نانوه‌رد (باک): جووره چیشیتیکه.

نانی حمله‌نه: نمو نانیه‌که تا حفته‌یه‌ک بۆ زاولای ده‌بن.

نانی زه‌ماوه‌ند: نان و خواردنیکه له شایی و زه‌ماوه‌ند دا لی‌نرابی.

نانی گال: همزن.

نانی هه‌نجیری: (همرا)، له‌پۆرت. (بابا)، خه‌روه.

نانی له‌گه‌گی: (همرا)، تۆله‌که.

نانی نانی: هاوالی خواردنی.

ناو: نا، نه‌خیر، نمو، نینو، ناوی. — کویربو: ناو نهمزانراو. ده، ده‌نینو: هه‌وند. ناوک. نیتستا، به‌لان ته‌نها به‌کارنا‌برتن. له‌ناو پاش: له‌م‌م‌ودا.

— لی‌نان: پالوتنی کسیتک بۆ شوتیتیک. — لی‌نراو: پالیتیراو، کسیتک ناوی لیتیرابی. — هاتوو: . — بردن: ناو هه‌وردن. به‌ناو: ناودار، ناقدار، نیتدار، به‌نییانگ. له — بردن: له نیتو بردن، له‌نینو چواندن. له —

چوون: له‌نینو چوون.

ناواخن: نیتواخن.

ناوال (همرا): سنوور، تخووب.

ناوه (سا): قوتوویه‌کی گموره‌ی داریینه‌ی یه‌له لسمهر شان داده‌نیت تا قوپی پی‌بیه‌نه سه‌ریان بۆ سواخ و نیتتر.

ناوه‌خو: نامه‌خووا.

ناوه‌پاست: نیتو‌پاست.

ناوه‌ره: ریخۆله، ریخه‌لۆک.

ناوه‌رۆک: ناواخن، هه‌رچییه‌ک، که‌له‌ناو شیتیک‌دابی.

ناوه‌رووکه: نیتو‌رووکه.

ناوه‌ش (همرا): ناخۆش.

ناوه‌ک (په‌وا، خۆ): ساوارتیکه نه‌زۆر درشت و نه‌زۆر ووردی، بۆ برنجیش به‌کارده‌بری.

ناوه‌کی: شتی ناوه‌وه.

ناوه‌نه‌گور (همرا): ناوه‌نگ. (خۆ): نیتو‌پاست، ناوه‌پاست، ناقدن. —

ی: ناونجی، ناویانگ.

ناوه‌نخیار (هۆر): نیتوان بین، نیتوژی کمر.

ناوه‌نگ: ناوه‌ند، نیتو‌پاست.

ناوه‌نی (همرا): به‌ره‌وان، هۆ.

ناوه‌وه: هه‌وندووری.

ناوه‌بانگ: نیتریانگ، ناوتیکه وه دووی خه‌لکی که‌وی به‌خۆشی یا به‌ ناخۆشی. — ده‌کردن: به‌ناو بانگ بوون. به —: کسیتیک، که‌ناسرابی.

وه —: به‌ناویانگ.

ناوه‌براو: گۆزین، ناین، نیتیراو، ده‌زگیران.

ناوه‌بریگ: به‌وانه: ناوبراو. ده‌زگیران.

ناوه‌به (باک، په‌وا): تپیغه‌ی نیتو‌رووران که‌بکرتیه‌ چهند دیبیتیک.

ناوه‌بو: شیبیل، نیتوانی دوو برۆ.

ناوه‌بری (باد): ناوبراو.

ناوه‌به: دوو ددانه‌کانی پیتشه‌وی نهمپ و ماین و کمر و نیتستری سسی سالا‌ته‌یه که‌بک‌وی ده‌لین — ی که‌وتوه، شیبیلی که‌وتوه.

ناوه‌بی: نیتوژی: — کردن: لیک جوی کرد‌نموی شه‌بو کوژاند‌نموی. — کمر: نیتوژی کمر.

ناوه‌پاره: ناوه‌ند، ده‌روویمر.

ناوه‌په‌رچۆکه (په‌وا): گیایه‌که.

ناوه‌په‌نجک (سل): نمو په‌رده‌یه‌ی که، کمره‌ستی نیتو‌سینگ له‌ناو زگ جوی ده‌کاتمه.

ناوه‌پنج: چیتیکه له‌نینو قه‌ف و پیتچی ریخۆلآندا به‌زلی پیتویه.

ناوه‌پیتیر (همرا، زرا، سور): نیفه‌ک.

ناوه‌نه‌نگه: جیگه‌ته‌نگه، نیتو‌قعد.

ناوه‌نلآنه (سن): جیازی بووکی.

ناوچی: نیتوانین، ناویشکار. — گهر: نیتوانین، ناویشکار.

ناوچال: شیتیک، که‌ناوه‌پاسته‌کی چال بیت.

ناوچاوان: نیتو‌چاوان، ناوچاوان، (فه) تیتوول.

ناوچاوپاک: پیواچاک.

ناوچه: هه‌ریم، ده‌قهر، ناوه‌ند، نافند، مه‌یدان، هنگ، په‌ونگال، مه‌گن.

ناوچه‌وان (بابا، لو): نیتو‌چاوان.

ناوچه‌ی په‌وناکی: ناوچه‌یه‌ک، که‌په‌وناکی تیدابی، ناوچه‌ی په‌وون.

ناوچه‌ی هه‌رشیوه: هه‌ریم و ده‌قهریک، که‌زۆر شتیه‌ی تیدابی. ناوچه‌یه‌کی ناتبا.

ناوچه‌ی لیل: نارهن‌دی لیل و نادیار. ناوچه‌یه‌کی نیتو‌نادیار. ته‌واو په‌وون نه‌بی.

ناوچه‌ی نووکه: ناوچه‌ی لیلی ته‌واو.

ناوچه‌ی هه‌لێژاردن: ناوچه‌یه‌ک هه‌لێژاردنی تیدابه‌کری.

ناوچه‌ی یه‌ک شیوه: ناوچه‌ی ته‌با.

ناوفاوه: نیتونیره.

ناوخالی: بۆش، به تال.

ناوفچی: نیتونجی، ناوئگی، ناوهندی.

ناوخودا: ناوی خودا.

ناوئووس: نوسینی ناوی خه‌لک به مهبهستیکی تاییه تی.

ناوخۆ: ناوه‌کی، ناوچه‌یی، پیچموانه‌ی ده‌روه.

ناوئیزه: پرپرس، (باک.) زیاکهر، فیخوورجۆ، ناشنا، جهرگه‌لیین،

ناودان: پلورسک.

سۆزهرت. تاک، نمهبیستی، نمهبستراو، پرپرس، ناشنا، جهرگه‌لیین،

ناوده‌رکه‌موقوو: کهمی به ناویانگ، ناسراو.

چاڤ زیلک، سۆسهرت، سۆزهرت.

ناوده‌س: ناوله‌پ، له‌پ، ناومشت.

ناوئیزه: ناوئیزه.

ناوئوک (هه‌ورا.): نیتوداری مه‌شکه، (ده‌ر.) ناومیری، نیسه‌ژهن،

ناوئوک (که.)، پۆژ. دار دۆزه‌نگی مه‌شکه‌ی.

نهن‌دوک، سووک.

ناوئیت (پۆژ.): تابووت، بی‌فهر، ناشرین.

ناوئاس (فه.): نیتوه‌پاست.

ناووگ: ناوه‌ندی، ناوه‌نجی.

ناوئانه‌وه (هه‌ورا.): پاڤانه‌وه، لالانه‌وه.

ناووگ: نافک، ناوکی ناو میته.

ناوئانه‌وه: پاڤانه‌وه.

ناوئانه‌وه: ناوئانه‌وه.

ناوئان (زا.): نیتوگمل.

ناوئانه‌وه: ناوئانه‌وه، نیتوئانه‌وه.

ناوئگ: ناوسک.

ناوئانیشان: نیتوئانیشان.

ناوئووبکه (هه‌ورا.): ده‌نکه‌کانی نیتوئانه‌وه‌نگوله‌یه.

ناوئانه‌وه: نوه‌ی، که ناوی براوه.

ناوئ: نابی.

ناوئاسجی: نانی نیتوئیل.

ناوئین (باک.): میاوه‌میار.

ناوئان: نیتوشان.

ناوئیت (که.)، پۆژ. تابووت، ناشرین.

ناوئفه‌ک (جو.): نیفه‌ک.

ناوئیس (باک.): سارداو، سهرداو.

ناوئانی هه‌وجاڤ: نیتو قه‌فی هه‌وجاڤی، گه‌رووی هه‌وجاڤی.

ناوئین: ناوه‌ند، ناوه‌پاستینه.

ناوئمه‌د: نیتوئمه‌د.

ناهه‌موار: ناله‌بار، گیتژ، پۆڤ، (هاک.)، (باک.) ناهه‌جا. چه‌په‌رک،

ناوکه‌پۆژ (بابا.): (موک.) نیتوکه‌په‌سته.

چه‌په‌له‌ر، ناهه‌نچار.

ناوکه (که.)، هه‌ورا. لو.: نیتوکه، چه‌قاله، نیتوکه.

ناهه‌نچار: ناهه‌موار.

ناووگ: ناوک.

ناهومئید: بی‌هیتی، (باک.) نهمید، ناومئید. — ی: بی‌هیتیستی،

ناوکه (که.): تۆ، تۆخم (نیی خواردنی). بریتشکه، ناوکی برژاوی وه‌ک

(باک.) نهمییدی، ناومییدی.

ناوکه‌خووه‌شه: ناوکه‌قه‌یسی شیرین.

ناهید: نهمیتیه‌که، زوهره.

ناوکه‌ن (هه‌ورا.): مرزاتیکی برژاوردنیه.

نای (باک.): بلوئیر. (هه‌ورا.) دۆلّاش.

ده‌نکه‌کوله‌که و گوله‌په‌پۆژه و نیتو.

نایب: زۆرچاک.

ناوکه‌کۆ (که.)، هه‌ورا.: مه‌یدان، گوڤ. بریتشکه، ناوکی برژاوی وه‌ک

ناپۆژن (باک.): بلوئیر لیدهر.

ده‌نکه‌کوله‌که و گوله‌په‌پۆژه و نیتو.

ناپی: ناهید.

ناوکه‌کۆل: هه‌لکۆلینی ناوه‌ی شتییک، شتییک، که ناوه‌که‌ی

نه: بۆیه‌ک‌خسان و نه‌هیشتان، نا، نه، نه‌خیر، چ، چا، (برا.)، (خۆ.) نمو.

هه‌لکۆلرایی.

نه‌که‌ی، نه‌پۆی، نه‌پوا. (بار.) ناو، هه‌ه، چوو، چوو. (که‌ل.) له: نه‌تۆ:

ناوکه‌مه‌ر: کرۆک، ناوه‌رۆک، ناوه‌ند.

له‌تۆ. (هه‌ورا.) ده، ده‌نیتو، له: نه‌گۆلشهندا: له‌گۆلشهندا.

ناوکه‌ن: نیتوگمل.

نه‌ه، ها، هی، نا، نه، چه، چو، ناو، (برا.)، (خۆ.) نمو، چوو، چوو.

ناوگیت (بار.): ناودپ.

نه‌ه‌نه‌ه: نانا.

ناوله‌پ: نیتوده‌ست.

نه‌جا (هه‌ورا.)، (موک.): نه‌ه‌کو، نه‌ک.

ناولنگ: ناوگمل، نیتوانی دوورانی مرۆڤ.

نه‌بات: شه‌کری نه‌بات. — ی: په‌نگی نه‌بات، سه‌بات.

ناولنگه‌نه: قه‌وه.

نه‌بادا: نه‌ه‌کو.

ناوما: نیتوما.

نه‌باش: خراپ.

ناومل: ناوشان.

نه‌بان: میژووک (میژمیژووک مه‌هاباد)، نه‌واون. (هه‌ورا.) نامۆ.

ناومیری (ده‌ر.): نیتوداری مه‌شکه.

زیبیر، ناساز، ناوگر، تۆراو، تۆریاو، پتر بۆگۆلک و پالآخ و کارو به‌رخان

ناونان: ناولی نان، ناڤ دانین.

به‌کارده‌یری. — ی: نامۆیی، تۆزان.

نہتورہ (موک.): ناتورہ، ناویانگی خراب.

فہمائی: ناموئی، ناکوکی، ناکوکیستی.

نہایہ (موک.): نہیوایہ.

نہنورد (ہنورا.): شہر، جنگ.

فہمیز: ٹاؤنسمین۔

نہیہ کار (باک.): ژنی بیدخو.

نابعه کام: نمر برره (فهرخه) یہ کہ مالات لہ پیش کاتی خود ا بیہاوی۔

نمبر: لول، لول، سرواو، کہرخ، تیغیکہ کول بی و چس پی نمبردی.

دہسہ لاتداریکہ کاری لبہر نہروا و فہرمانی سست بی۔

نمبر دان: نه پسان. شتيک، کنه پري.

نمبر اوہ: بی کوتائی۔

نہیزوک: نہجولاو.

خبر پور: کسیٹک، کہ پور نہ دری، !

نہیں: ہمارا، دمست کورت، بی سامان، بی دمست، رہش و پروت،

نیدار، لیکه توو، تهر توونا: تهر تهوهره، تهر توو، نهبون،

لہندہ او۔۔۔ ہون: تہ فروتوونا ہون، تہرتوہرتہ ہون، تہرتوتوونا ہون۔

— کردن: ته فرو توونا کردن.

نەپەس: ناداراپوون، نەدارپوون، مردن، لەنیوچوون، نەینى، قت. — ی:

ناداری، نه‌داری، نه‌بوونی.

نمبرويي: نمبروني.

نہییرہ: کوری نہوہ یس۔

نہایتی: کوثر.

نہیستی (باک.): نہیستراو، ناویزه.

فہرست (باک.): ناسازی کہ لبہر تاوسی ہی۔

نمیا: نه پایدار.

فایانسن (باک.): پنهان، شاردنمده.

نہدہرہ شک: چند گال، پہنچہی پی پی جانہوہرو بالندان۔

نہیندی (باک.): چؤل، دہشتی چؤل.

نہیں (دہ.): جنگاہ کہ لہ چوم وئی دی کہ پاندا.

نہ تہا: نہ تو انہیں، پی نہ کران۔

نقشه: پاشه کبوت. — کردن: پاشه کبوت کردن.

ناتمامه: نرسیده، نه‌شجرک، نه‌فیچپیچیرک. — پهرست: نه‌وی نه‌تله‌وی

خدی، تا، ادهی، نیک له پهرستن خوش بوی، نه تموه پهره ور. —

به کج توه کان: ریک خراوی چیهانی نه توه کانه.

ناتوانی‌های بی‌بختی: بیری نه‌توده‌پمروهری.

فيلسوف: چاونه ترس، کسيک ترسي له دلدا نښي، نازا، بوټر.

نہت اندیش (باک.): منہ تر سینه، دلدادہ سہو، تسکین دہان.

نهتره (موک.): ههترهش، (خۆ، دزه) زهندهق.

نہتر کے (بابا.): گولہ.

نہترین (باک.): تمسکین بیون، بنہ ترہ، نارام گرتن، دلدرانہوہ.

فہمقل: دوڑمن، نہیار، دژ، ناحمز.

نەخۇشەوان: دەرماندار، تیمارەوان، تیمارگەر.

نەخۇشخانە: تیمارخانە، خەستەخانە.

نەخۇشگەری: بیمارستان، تیمارستان.

نەخۇشى: ۋەھرى، ۋەھرەك. لە — راست برونهه: چاك برونهه لە

نەخۇشى. لە — چاك برونهه. — ى نىشتەنى: نەخۇشيانەى لە

ناوچەكدا يان شوئىتىكدا بلاق.

نەخۇشپەكەنى شىينەيى: نەخۇشيانەى تووشى بىرووبومى كشتوكال

دەبن.

نەخۇشىن: نەخۇستى.

نەخۇشندەوار: كەستىك، كە خوتندەوارى نەبى، بى سەواد. — ى: بى

سەوادى.

نەخۇش: نەئە، ناء، چورچور.

نەخۇش: نەبىر، لىكەتوتو. — بون: نەبون. — ى: لەخۇگرتن.

نەخۇشان: نەدروان، نەردىوانى داروئىتر.

نەخۇش: ناديار، بزر، گوم.

نەخۇشكە: نەدى و بدى.

نەخۇشكى (باک): نەدىتەكە، نەدى و بدى.

نەخۇشە: نەدى نەويه.

نەخۇش: دەرکەنار، (ه، زەن). پىوار، ناديار، پۇشرا، جىگای ون و دور

لەبەر چاو.

نەخۇش و بدى: (هەورا). نەدىتەكە.

نەخۇش (باک): ناپاست.

نەخۇش: گىراندن، شىپىراندن، قىژاندن، بىسەردا ھاوارکردن. — ى شىپىرى

(مېر، ھاوارکردن).

نەخۇش (باک): زور، زىر، سەخت.

نەخۇش (ه): دارىمپور.

نەخۇش (نەنە): دەنگىكى زۆر بلىند و بەھىز، نەنەتە نەپەر، مۆپى،

قىيىز، ھاوار، شىپەر. — ى شىپىرى: نەرىن، (باک). نەرىن.

نەخۇش: دەنگى شىپىرى و پىاوانە، گومگوم، گومەن، مەن، لەكاتى

تورەپى و كوزراند، قىيىز قىيىز. — كردن: نەپىراندن.

نەخۇش (ه): تاولە، تەختەنەرد، بەخت. — ى نوبستو.

نەخۇش: نەردىوان.

نەخۇش: گەمەى نەردى.

نەخۇش: (بال). پى پەكان، پەيزە، پاپىلكە، (هۆرە). پەرىز، پاجىينە،

(پۆز). پاپاجىينە. پەيجە، (ه). سەردى، (قەرە). پى پەيزە، پى پاپىلكە،

(ژا). سەردى، (زى). سەردە، (باک). لک. نەردەوان، پىيىسى بىرک،

(باک). مەردىوان، (ه). دزە. مەردەوان، (نامى). پىيىسكە، (وا).

نەردقان. — دوومەر: (باک). پىنگە.

نەرخس (هەورا): كلىنجىكى مەپى، نىرگس.

نەرخسەچا: نىرگستان.

نەرم: شىل، شلىك، (باک). تەپ، چىيىپ، مژۆك، (باک). بۆش (بۆ
گوش). — بون: چىتى پەق دە ئاويدا خووسان. — كردن: غاندن، لەخوس
نان. زەلىين، نەرمژاندن.

نەرمەن: پارچە زەوى يا پىگاپەكە خىيىز بىردى كەم بى و نەرم بى.

نەرمەش: نەرمەو.

نەرمەش: نەرمەش، تارى ھىدى.

نەرمەش: نەرمەش، تارى ھىدى.

نەرمەش: گۆشتى نەرمە، گۆلە، نەرمەك.

نەرمەش: بارانىكە لەسەر خۆبىارى.

نەرمەش: سەركەفەل، پاش تەرك.

نەرمەش: (باک). سازگار.

نەرمەش: زەردە، زەردەخەنە، بزر.

نەرمەش: (بابا). بىرەندە، بىرەندە.

نەرمەش: (باک). بىرەندە، بىرەندە.

نەرمەش: قەد پالى گرد و كىران يا دەشتىكى بى بىرد و نەرم.

نەرمەش: كۆكەيەكى كەم، نەرمەكۆكە.

نەرمەش: شلىكەى پان، نەرمە گۆشتى پان.

نەرمەش: بىشى خوارەوى گۆي، كە نەرمە گۆشتە، نەرمەشە

نەرمەش: گۆشتەى خوارەوى گۆيە، كە ئافەرتان كۆنى دەكەن و گوارەى

پىرەدەكەن.

نەرمەش (باک): گۆشتى نەرمە.

نەرمەش (باک): قەلمو پىر.

نەرمەش: نەرمەش، زۆر نەرم، نىوى ئافەرتانە.

نەرمەش: نەرمەش، نەرمەش، نەرمەش.

نەرمەش: نەرمەش، نەرمەش.

نەرمەش: نىوى ئافەرتانە، مەپەربانى.

نەرمەش: نىوى ئافەرتانە.

نەرمەش: نا.

نەرمەش (بابا): شىپەر، خو و پەشت پىكى. — كردن: بىسەروپەركردن،

(باک). سەروپەر، سازکردن.

نەرمەش: نىوى پىاوانە. (هەورا). كۆ. زگ.

نەرمەش: نزار، نزار.

نەرمەش: ناشى، نىازان، سوانمۆتە، نەدان، (پەورا). نەشكەفتە، گەرج. —

ى: نىازانى، (باک). بىپەيى. بە: خۆتەن.

نەرمەش: دۆى زانەن. شەرەزا نەبون لە شىتىكدا.

نەرمەش: لەدايك نەبون، مەپەنەكە، كەمەندالى نەبون.

نەرمەش: لەخۇگرتن، نەدر.

نەرمەش (هەورا): شوار، نەزم، شوار.

نەرمەش: ى مەسقىقا: پەردەى مەسقىقا، پەردە، ھەراى تايىسەتى بەندو

گۆزانيان، ئاھەنگ، چەشنى مەقامان، وازى، بلىند. — بون. — كور.

نهمه (ش.): کله له شاخ، نهمه په کی بهیزي لید: کله له یا شاخیکې بهیزي لید.

نهمه: بنچینه، بناغه، گمره. — ی دیواری.

نهمه چل (باک.): بعد خو، بعد پوشت، پوشت سوک.

نهمه: نمران، شوانه پوله، نهمه فته.

نهمه پره (پروا.): گیاهه که جوړه سیوه پره که توله مشی ده نای و له نیزیک سیوه پره ده پوهی.

نهمه که (همره.): نهمه که.

نهمه ل (بار، گمر، باک.): جوړه سیوه پره که توله مشی دای، (پروا) نهمه پره. (باک.) گیاهه کی سی پهلکه.

نهمه: نمرت، دونا گازی.

نهمه توی: نمرت پیوه نووسا، تیکم برون به نمرت.

نهمه خانه: نهمه خانه.

نهمه که (باک.): شهمچه.

نهمه اندن (باک.): پژگار کردن، به نهمه دینه.

نهمه دین (باک.): پژگار یون، به نامانج گهشتن.

نهمه دین: بیزو بز پووشل.

نهمه که (که): چلیس، نهمه سن.

نهمه (باد.): زړکوپ، زړکچ.

نهمه کړی (باک.): بهیار، نارپک.

نهمه چینی (باک.): بهوی.

نهمه (باک.): قولای، پاره ماسی.

نهمه اندن: نهمه کردن، بژارتن، جوړه زکچوونیکه.

نهمه چار (باک.): نهمه.

نهمه چیرک (باک.): نهمه چیرک، نهمه (مندالی نهمه).

نهمه چیرک (باک.): نهمه.

نهمه: ماسی زور گمره.

نهمه: نهمه که.

نهمه (همره.): نهمه.

نهمه (شم.): نیستا، همنوکه.

نهمه: زه خته، پیرمی. سری — گه یاندن نهمه خان: تی وروژاندن.

نهمه: نهمه، نقیم، قاش.

نهمه: نهمه کړو، نهمه، نهمه، نهمه، نهمه.

نهمه کړی (باک.): ناتوانا.

نهمه کړو: ناکاو، پر، نشکوه، پانی. له — : نهمه که، لماناکاو، کوتو پ، له پ، کوتومت، له پ، ناکام.

نهمه کړو (باک.): (همه جوړه، مستوره) بز (ژن)، زه خپره کردن، قهید کردن، پاشه کومت.

نهمه (باک.): دهر دی نهمه عصاب، ناکم، پاست، دهن. — ی (باک.): ناکم، پاستی، دهنه تی.

نهمه کړاندن (باک.): دهنه نهمه بالاندانه که به شو ده گمرتن.

نهمه زان: پهمه ناس (گورانی و موسیقا). — ی: پهمه ناسی. مقام شوناس.

نهمه: کمر: شوارو، نهمه. — گرتن: نهمه گرتن. — لیدان: بلندایی ده مار.

نهمه: پیچل، (مړک.) نهمه که نهمه (مندالی نهمه). — ی: پیچل.

نهمه: پروانه: نهمه.

نهمه: نژاد، نژار، دامار، دیدمان، پهمه که، بنچینه، پنج، (باک.) جهل، نیری پیارانه.

نهمه (باک.): ناژن، ناشن (نهمه دینه).

نهمه: بنچینه، نژادی.

نهمه: سیس، ژاکاو، چرچ برون.

نهمه: بی گوی.

نهمه (باک.): ناساخ، نهمه. — کمرتن: نهمه کمرتن. خو — کردن: خو نهمه خستن به نهمه.

نهمه: نهمه، کهمه، که له گم ده ورو پره نهمه گونجی.

نهمه: قسه — قسه پره. پاست، دروست.

نهمه: کمرتن: نهمه کردن.

نهمه (باک.): زیان، نازار.

نهمه: بی نارام، بزور، نهمه.

نهمه: نای جوړه گولیکه، نای نهمه.

نهمه (که، پوژ.): قلمی نهمه، پهمه دای پی ده کولری.

نهمه: نهمه، که نهمه.

نهمه: نهمه، که له کازایه که دروست کراه، تیز نهمی، ناسوی.

نهمه: کهمه، که شاره نهمی، نهمه.

نهمه: کهمه.

نهمه (باک.): نهمه، نهمه. — دان: نهمه دان.

نهمه: نهمه (باد.): خوتنم ده.

نهمه (که.): زریزه نهمه، به چند نهمه کی ده لاین کمر تیک خرابی.

نهمه: کهم، چمن، نهمه، (باک.) نهمه.

نهمه: جوان.

نهمه: خنجیله، قشیله، جوان کیله (بز نهمه و حیوان).

نهمه: پروانه: نهمه.

نهمه: زاخار، جیلوه. له — کمرتن: کمانهمه، همدان.

نهمه (باک.): نهمه، سهره خوار، سهره وژیر.

نهمه: نهمه، دهنه کی زور بلند بهیتر.

نهمه (موک.): گیاهه کی دهنه و کتیه، بستو نیوتک بلند دهنه و گول سپیله که لای دروژ کمر کهمه باریکمر بونی خوتن به کفته باشه.

نهمه: نهمه نهمه بز سهره نهمه زگ نهمه.

نهمه: پاره، نهمه، پهمه نهمه قمرز.

نهمکړدن: نهمجام نهمدانی کار تیک.

نهمکلانیدن (باک.): داخستن، پټوه دان، پمستی (بنه کلیینه).

نهمکوو: نک، نهموک، نهموه کوو، نهمبادا.

نهمکښ: نهمکه پهنمر (له فیزیکدا)، چاوچنوک، پږو.

نهمکښان: سمریتجان، بمرج، شوپش، لامو فک.

نهمگښت: هژل، شوم، نابوت، قمشقه، نهمگرس، نهمات، بیولمت، بیروآمت. — ی: کاره سات، چور ورم، رووخته، نهماتی، نشو واث، نشیپ.

نهمگریس (همورا.): جا.): نهمگښت، سمعنده.

نهمگډمه: بی توانا، خونه گرتو.

نهمگډو: چسپار، نهم شتی یا نهم کسمی که ناگډوړی.

نهمگوه داری (باک.): گوی نهم دیری.

نهمگهایی (باک.): نهمکه پښتو (میوه).

نهمگیوړیاگ: نهمگیراو.

نهملا (شا.): قامیشه لآن، قمیشه لآن.

نهملین: چومیکه له میدان بدل کپوه دپته خواری بمنتیو مهنکوپراند تیده پهری له (باری بی خیری) تیکه ملی لاوتی دپتتوه.

نهملیویان: دپته که له دهشتی شنویدیه بمر چومش دپتین که بمریدا تیده پهری.

نهملوه (باک.): باد.): تمناعت، نهموازه لا، به تاییت.

نهمماگ: نهمار.

نهممام: تول، (پږو.) داری ساوا، پریشه پدکی چه قاوه که خوی گرتی، ترویل، شیبوک.

نهمان: پایدار نمبون، بزرمون، تیداجرون، قت، قتی، (همورا.) نهمان.

نهملو: نهمماگ، لماناچو، تمولو بوو.

نهمه (دا.): لباد، نهمد.

نهممد: لبادی ژیر پایدخ، که له خوری پستراو دروست ده کری.

نهممر: جابید، همیشیه زیندو، (باک.) گیاهه که.

نهمروو: پزه، شاخیکه له لای چپې گومی وانپیه.

نهمروی: زیندویدتیی، همیشیه یی.

نهممل (همورا.): لباد.

نهممیلوه: چمانوه، نووشتانوه، داهاتنوه.

نهمیلر (باک.): ناپیار، بیتاقت.

نهمیږد: نمنترو نهمی، نیرهموک.

نهمین: نهمار.

نهمن: نهمک، داپیر.

نهمناس (که.): باک، موک.): ناشناس، کسمنزان.

نهمسراو: نهماس.

نهمنک: دادا، پیره د، (باک.) پسرک، (خو.) نهم، (پهوا، لو.)

داپیسر، (زاخ، پږو.) پیسر، (همورا.) ماما، دایکی دایک و باب،

مامه.

نهمنگ (باک.): که.): نیو نرتک.

نهمنگ فامه: نوو سراوی ناو زپانندن.

نهمنگین: کاری شوریه یی.

نهمو (برا، خو.): نهمو، نه، نا، نووی تازه. (فه.) لباد، نهمد.

نهموا: دالده، (دزه، پهوا.) نهموان، نهموا، نهماما، نهماما، (همورا.)

نهموه کوو. نهمواتیکچو: هیلاندهانه.

نهموات: پروانه: نهمبات.

نهمواو: پارچه شرتی تمک. بافته پدکی تمکه کچان پرجی پی دهستان.

(قر دپله).

نهمواوین (پږو.): همیر هملنهماتن.

نهموال (باک.): جیگای نهم و نهممه، نهموالی، نهموانی، نهموال، نهمور،

نهمووال، نهمال، شف، شیبف، دهره. نهمولانی قمدپالی چیا و گردانه، هی

په له گیاه ناویشی دهم دابی: (جلال) ی پی دپتین.

نهموالخ (باک.): زور بلای، چمنسوک.

نهموالوک (باک.): نهموالی چکوله.

نهموون (که.): نهمان، ممر، بز، مانگایه که، که بیتچوری خوی نهمی و

نهمیلر پتیتتوه. — ی: نهمانی.

نهموه: نهمکی، (باد.) نهمی، (همورا.) پتیش. پږلای نه تیریه، نهموش

پږلای نهمیدیه، نهموش پږلای نهمیره.

نهمود: نهمد، نهموت، نهموت، نهم جارن ده (۹۰) نهمد.

نهمود: داریکی چوار پالووی پشت نهمستوره جولا نهمراوی لهمسر همل

دهکا. نهمبرد.

نهموش (ژا، همورا.): نهمخوش.

نهموهک: نهموه کوو.

نهموهکو: نهمبا، (همورا.) نهمبادا، نهمکو، نهمبادا، نک، نهموا، نهموهک.

نهمون: پروانه: شاتر.

نهموند: گوتلکی پدک سالانه، پدک باند، گیای تازه جوته، نهموند.

نهموت (باک.): نهموت، نهمگیر کردن. (باک.) — ی: جووه گزوانییکه.

نهمودم: تازه پتیکه پښتو. — ی: تازه پتیکه پښتو.

نهمور (همورا.): نهموال، نهم، نهمی، نهمم، بچ جیگایه کی دهمی که نهم و

نهمم بی.

نهمورالین (پږو.): هملنهماتن بچ همیرو پږو.

نهمورانی (همورا.): جیگای نهم و نهممه، نهموایی، (که.) نهموال.

نهموایی (همورا.): جیگای نهم و نهممه سمره ژیر له دهستاندا،

نهموانی، (همو.) نهموال.

نهمورنهموه (همورا.): پارانه، لالانهوه.

نهمورنهموه: پارانهوه.

نهموړوژ: جهمزهی سمری ساله له کوردستاندا، ناوی پدکهمین مانگی

بهاریه، له نهموړوژیدا دپتین که (زوحاک) گیبیرا جهمشید کرا به پاشا،

هیندیکیش دپتین فمره پیدون کرا به پاشا، ناخلیتیه، خاکهلیتیه، ناخلیف،

نادار، مارت، نیوی ناهره تییه، (باک.) ناداروک. ناوی مانگه

نهموړوژ: جهمزهی سمری ساله له کوردستاندا، ناوی پدکهمین مانگی

بهاریه، له نهموړوژیدا دپتین که (زوحاک) گیبیرا جهمشید کرا به پاشا،

هیندیکیش دپتین فمره پیدون کرا به پاشا، ناخلیتیه، خاکهلیتیه، ناخلیف،

نادار، مارت، نیوی ناهره تییه، (باک.) ناداروک. ناوی مانگه

کورډیبه کانی نمانمن: نوروز، گولان، جوړه وردان، پووشپه، خمرمانان،
 گهلاويز، په زمير، خزه لهر، سوماويز، بهرانيار، پيښندان، په شمع.
 نموروزانه: باجتيک، که له نموروزدا ورده گيرا (کون)، خداتي جمرني
 نوروز.
 نموروزنامه: نووسراوتيک، که باسي لمباري نوروزي تيداکرابي.
 نموروزي: هوزيکي کورده له جافانه له دوری هله بجو له شارو زور
 داده نيشن.
 نموري: ناوچه زمويه کي نرم و نوال و نرم.
 نموزاد: نيو تيرينانه.
 نموس: گوويان، لرېن، نفسکه، زگپو، چاوبري، کاسه لیس، چاونزار،
 چاونزير، چلماش، (که)، کسيکه به شويت خوراده مني داراندا زور
 بگپري. چاوچوک، چلیس، (باک)، چل.
 نموسني: کاسه لیس.
 نموسي (شم): زړکوپي، زپندان.
 نموک (فه): نيوک، (باک)، که له که.
 نموميښ: ناهوميښ. — ی (باک). — ناهوميښ.
 نموده هار: (هورا)، نموده هار.
 نموهال (هورا): نيهال، جوان، جحیل.
 نموهال: لار، گنج.
 نموهو (باک): مياومياري پشيله.
 نمويژ: ترسمنوک.
 نموو (پوژ، دا): غمد، لباد، نمو پايه خيه که غمد مال له بهرگي
 دروست ده کمن.
 نمويژوک: ترسمنوک، (باک)، نمويژوک. — ی ترسمنوکي.
 نمووو (جاف): پايخ.
 نمووگ (شاره): لباد.
 نمويش: نوژه، بزوز و نوچه نه گر.
 نمويي: هژان، تشيو، نثر، نرم، نمور، (باد)، نره.
 نمويين (هورا، شا): نرم بوون، تي پوهان، گرتن، پردان، په تدان. لي
 — پردان و تي پوهان. نانوي: نرم ناي. — ی نرمي.
 نهه (هورا): نيوک، ناوک، (باک)، نو، بهدفي.
 نههات: نهگبت، پروت. — ی نهگبه تي.
 نههار (پوژ، که): خهفت، داخ، پق.
 نههارزگ (که): خهفته بار، پقدار.
 نههشگرتي (باک): تیکل و پیکل.
 نههنگي دهريايي: گاماسي، حوت.
 نههنگي ووشکاني: تيمساح.
 نههتي (باد): هله بست هوني نه.
 نههشين (باک): بي هوش، بي عقل.
 نههگون (باک): نينگوين.
 نههنگ (باک): شپاني و شپه پرست.

نمهنګی ووشکاني

نههشتن: بهر پيښمه، پيش گرتن، په کستان، بهر هلاست کردن.
 نههويت (باک): نره.
 نههو: نيتا.
 نههيو: بهرگر، پيش گر.
 نههيو: په ک خمر، قورت، پيشگر، بهرگر، نههیل.
 نههیل: نههيو.
 نههيشتنی جافه وردان: لنيز بردني جانموران.
 نههيني (بابا): نيهاني، پاز.
 نههينه (باک): نازا، باش.
 نههين (باک): پارچه، کالا.
 نهی: ناي، بلويز، (که)، قاميش، (هورا)، دهزو، زه موره کي ناشي،
 (هورا)، ني ناساو.
 نهيار: دروژمن، خنيم. — ی: دروژمنی، دروژمنایه تي.
 نهياراي: نياقاراي، (هورا)، نويژان.
 نهيارقي: دروژمنایه تي.
 نهياوي (هورا): نهگيشتو.
 نهيه کسان: يه کسان نمبون، ليک جودا.
 نهيجه (هورا): قاميش.
 نهيرهان (باک): گرژ، چاويز.
 نهيريپ (باک): بنهيريپ، نوپين، (باک)، تماشا کردن.
 نهيزه: بلويزه.
 نهيله (فه): قاميش.
 نهينک (باک): پروانه، نوينه.
 نهينوک (هورا): نوينه، (باک)، نهينک.
 نهينوک (باک): نينينوک.
 نهين (باک): قت، نمبون.
 نهک: (شو، پوژ)، نوخته، په له. — ی پهش لسمر چاو يا لسمر
 جله کيه تي.
 نهچ: نوژه.
 نهچانن (باک): بنچينه، پيوه دان (زيندهواران)، توش بوون.
 نهچنچ: نورانن.
 نهچک (باک): نوخته، نامانچ. — دان: پيوه دان، نازاردان، — سهره تا:
 خالي دستپکردن.
 نهچ وقاله: نوژه، نالانن.
 نهچير (که): نيچير. — هوان: پراکهر، پراچی.
 نهغه (فه): نوک.
 نهغلتي (باد): داپوشين، شاردنمه. (بو مروقان ناي).
 نهغلندن: گهرم داپوشيني نموشانه.
 نهغاي (باک): بي شرم. (باک). — ی: بي شرمي.
 نهغو: دنا، نهغو، نهخه.

(باک.) گورو نهېش، بې باث، نغزم، نغز، نغوی، پاکووت، تموک، خوار، نمر، (باک.) نغزم. — بوون: (که.) نزمه بوون، هزان، دناث وه چوون، نمرین. — کردن: دانواندن. خو — کردن: هیچی و پوچی، خو به کهمرانین، سووکی، کمی، ناکمی، پستی، بې باقی. — زمتر: پیشتر.

نزمایی: نغویاتی، نغوییه تی.

نژگ: ژیان.

نژگه: (پهوا.) بهرچیچک، بهرچیچکه، (همورا.) بهرسیپنچکه.

نژله (همورا، کۆ.) شوار، شوار.

نژوول (شا.) باژده له.

نژیک: — کمرتن، خشانه لاره، له پیش. — ی: نمدووری.

نژیکی: نمدووریه تی، نمدووری.

نژیگه: دور نیسه.

نژیگتر: نژیگتر.

نژیکی: پیچلوانه ی دوری.

نژاد (که، باک.): نژاد.

نژان: تاریک. (باد.) نژاد.

نژاره (خو.): بنمائی خانو.

نژانن (باک.): بهستن.

نژدار: پزیشک.

نژده (کۆ.): جمرده، (پژ.) پروتکر، (شا.) دز، پتگر.

نژده کمر (باک.): دزی، جمرده یی، (باک.) نژده قان.

نژانن (باک.): کۆکردن، لمس پر یک دانان.

نژووک: دولمه.

نژوه: پتوس.

نژی (فه.): نیسک.

نصار (خو.): نزار، سمهن، (که.) نسرم.

نصاره ی دان (جا.): پروکاری پانییه له لا کییر و گوانمویه تا نمژن دان.

نفتوو: نوستو.

نفتی (باک.): بهوشکی، بهنیشکی.

نصرم (که.): نزار، نزار، سیبهریکه، که هیچ خوړی نه بیني.

نصکانن: همناسه دانموه، تاسه کردن.

نصکه (شا، که.): همنیسک، ته کاندانی دل له گریانیدا. — دان:

همنیسک دان.

نصکؤ (موک، همورا.): نووچ، نووچدان. هملنگووتن. — بردن:

هملنگووتن.

نصکینه (فه.): نژگه.

نصکانن (باک.): پالتیوران.

نصق (خو.): نیسی، سیبهر.

نصق (باک.): ناری ناودانی. — کردن: له پیش کیتلنیدا ناودان.

نقاد (باک.): گیاهه که.

نخووت (فه.): نخ، نوک.

نخووماندن (باک.): بخوومینه، دو باره داپوشین.

نخوون: سهره وژیر.

نخوین (باک.): نخوون. — کرن: سهره و نخوون کردن.

نخی (شو، فه.): نوک.

نران: دانران. — هوه: دانرانموه.

نرایوه: دانراو.

نرفک: نیورنرتک. — بیژ: هه جوکمر.

نرخ: مز، مزنده، بهما، مزنده، بایی، خراج، خراج. به: (باک.)

کریژوک. بې: — (باک.) پیژپیژ (سووک)، پوچ، بې تمشه، پروت.

تورش، ناتوره. — بؤ دانان: دهستیشان کردنی نرخی شتیک. — کردن:

مزنده کردن.

نرخاندن: نرکاندن.

نرخه (که.): نرکه.

نرخنرخ: نرکه نرک.

نرخ برین: دانانی نرخی دواینی شتیک.

نرخدار: هوک، میرخاس، کوژیک، گرانبار، هیژا، گران، گران بهما،

بنرخ، بهمدار، پرهما، گرانمایه، ناگوره. — ی: میرخاسی.

نردوو: — ه نان نورده، نوردوو. موچمنان، نوردی.

نرله (پژ.): نرکه، نکه، دونگی، نه خویشیه.

نرکانن: نرکاندن.

نرکه: له کاتی کومتندا — ی لیوه دی، نرخه، نرکه، نرزه. — هاتن:

(که.) نکه.

نرکه نرک: نکه، نرخنرخ.

نزا (همورا، ع.): نکا، پارانهوه، تووک، دوعای خراب، سینک لی

کوتان. — کردن: بهلنسی.

نژان: نژل، خورنموزان، سمهند، نزارگه، سمهن، نزار، (خو.) نزار،

نسرم، ناوه ووی بهر پژویه. له باکووری دژاندا نمر جیگا نزم و قوول و

سیبهر دارانه یه که تاوی کم وی بکمو و ناووشینایی هبی یا نا. به

هممو پارچه شیناییکی ناودار ده لنین که به همر جیگایه کی شاخان و

کیتوانموه بې. (شا.) بیشه، دارستان. (باک.) پهنک پهریو، (فه.)

لاواز، بې تین، کز.

نژاره (شا.): مشکه دپه.

نژانن (که.): ناآندن به دهنگی نزم.

نژو (که.): مییز، ناوتیکه، کمی لبهر بهوا.

نزه (باد.): سوزه یایه، همناسه یایه. (که، پژو.) نوزوه، دهنگی نزم

و باریک، نزه ی لیوه دی: لبهر بې هیژی نوزوه ی لیوه دی.

نژیبه (نامی، باد.): پزی دیم.

نژره (که.): نرکه.

نژم (باد.): ناخچه ی گندوه شووتی و نیتره که تاکتا که میوه یشی لی

بجیندري به لان که میوه کان زور بوون و پهره یان نستان پتی ده لنین (پهزا).

همر شتیک بهر نه بی. هیچ وپوچ، پیژپیژه، پهلپ، سووک، کم،

- نقشه‌ل (باک.): نمشتر.
- نقشوو: (که.) جه‌تۆته، نووشتوو، قلم‌نوشته، جادوو، نقشتی، نقشت، (باک.) بمریژن، حمایق.
- نشک (باک.): ده‌مکات، نیستا. ژ — اقه: ناگهان، له‌پرا.
- نشکۆه: نه‌کار، نا‌کار، پرا.
- نشکۆک (باک.): تیپی بانگ کردن.
- نشمی (باک.): هیدی، نارام.
- نشووف (باک.): گیزاو، گم‌داو، نه‌گه‌تی.
- نشییف (باک.): نشووف.
- نشیو (که.): نرم، لای خواروه، سهره‌خوار، سهره‌وژیر. — ی: جی‌گای نشیو لیژ.
- نغوری (بار.): مزه‌رق.
- نغرو (نه.): نقوم. — بوون: نقوم بوون، پۆچوون.
- نفاوه (په‌وا.): نیشتنی قو‌پاوو ماستاو و نستورایی بریینه.
- نفات: نوی.
- نفک: (همرا، باک.) شمه‌جه.
- نفش (باک.): په‌چه‌له‌ک، نه‌تموه، همرچاخی نفیشیکی هیده.
- نفوورات: جانانه، زۆزان.
- نقار (باک.): تازه. — کردن: تازه‌کردنمه. — ی (باک.): تازه‌یی.
- نقان (باک.): هشارگه، په‌نا به‌ردیکه له لیتومانیدا خوی تیدا هشار بدن.
- نقاند (باک.): پاریزره.
- نقاندن (باک.): نوواندن، (بنقیینه).
- نقه‌چوون (باک.): نغوی بوون، کوپ بوونمه.
- نقز (باک.): نغوی، نرم.
- نقمتن (باک.): بنقه، نوستان.
- نقسکی (باک.): به‌نوسین.
- نقشت (باک.): نشتوو. — ی (باک.): نوشته، جادوو.
- نقشک (باک.): پۆنی کهره.
- نقیساندن (باک.): بنقییسینه، نووسین.
- نقیسار (باک.): ده‌ستوووس.
- نقیسه‌شان (باک.): نووسهر.
- نقیسه‌هر (باک.): نووسهر.
- نقیسه‌ک (باک.): کهره.
- نقیسه‌کار (باک.): نووسار، نووسیار.
- نقیسه‌کی (باک.): ویزامه، وه‌ژگ، په‌خشان.
- نقیسه‌یار (باک.): نووسهر.
- نقیسه‌ین (باک.): نووسین.
- نقین (شکا، باک.): نووین، نیی نووستن.
- نقیینۆک (باک.): دیبوی نووستییه.
- فق: نووقاندن، قووچاندن، پرتمو بۆله، قسه، گۆ.
- فغانین (همرا.): نکاندن، نکمنک کردن، (باد، بار.) چاو تروکاندن، چاو قووچاندن.
- فقه: نکه، هست، خوست، جووله.
- فقه‌فق: نقه، نکمنک، لمهر نه‌خوشی یا لمهر کۆلیکی گران — کردن.
- فقم (پۆژ.): نقوم، قوم. — بوون: له‌ناو ناودا بزر بوون. — کردن: له‌ناو ناودا بزر کردن.
- فقوورچ (باک.): گوشین، قوونجان. — پی‌دان: هملقورینجاندن.
- فقووره (باک.): چه‌کروچ.
- فقوورچک: سخووله، سسوخوله، (کۆ.) سیخورمه، سیمرخ، سوخورمه. — لی‌دان: تیره‌ژاندن به‌ده‌ست.
- فقووم: نووقوم، قوم، قوق، نقم. — بوون یی گه‌می: به‌تارافک، قو، قوم بوون. — کردن: له‌ناو ناودا بزر بوون. — کران: له‌ناو ناودا بزر کران. — بوون: قوم بوون.
- فقیتم (که، پۆژ.): قاشی ننگروستییه، نمو به‌رده‌نخدا ره‌یه که له سهری ننگروستییه‌ی ده‌گیبری.
- فقییم: نقیم، قاش.
- فک (باک.): لا، کن، جم، بال، ب، (باک.) نکلو، کنار.
- فکارۆک (باک.): زه‌ویی قس‌لدار.
- فکاری (باک.): غم‌گین، کز.
- فکاندن: نالاندن، گالین، نقاندن، کسکین، نزاندن.
- فکلو (باد.): بیرویاره‌پ.
- فکه: نقه، قنه، نرکه، نرکه.
- فکمنک: نکاندن، نه‌فمنق، نقمنق، نقه‌کروز، قنه‌قن. — کردن: نکاندن، نقاندن.
- فکدان (هه.): فوییلکه.
- فکۆ (پۆژ.): کوتکی همللاجیه.
- فکل (باک.): دندووک، نووک.
- فکمال (باک.): خانووی هاو‌بیش.
- فکول (باک.): ووریا.
- فک (باک.): لنگ.
- فکه: رق، قین. — لی‌گرتن: رق لی‌گرتن.
- فگریس (پۆژ.): نه‌پیتی بر، ناپاک.
- فکل: لئوسکه.
- فکم: پروانه، نقوم.
- فکین (ژا.): ننگروستییه.
- فم: تم‌پایی، نییم، ترمووس، ده‌لاته.
- فعا: ده‌رکوت، (همرا.) نوویژ.
- فعاژ (شعب، پۆژ.): نوویژ.
- فعاژه (باک.): ناوازه.
- فغان (همرا.): نووان، نوواندن، نموون.

ئۇيغۇر: نوخۇرى، بىرى نوۋى و تازەيە، نەخرى، ئۆيىشە، ھەل
 بىرى داریا ژانە. (باد.) خېشە (تەنبا بۆمبەيە). — ى مىندال. نۆزگە.
 ئۇيغۇر (كە.): گای تازە جوت. (كە.) نۆرەند، نۆيىن. (جا.) نەرم.
 ئۇيغۇر (دە.): نۆبەرى مېرە گېلانىە.
 ئۆت (باک.): نەود، نەوت، نۆھت.
 ئۆتۈرگان (باک.): قەرۋ، پارزەر. (باد.) ئۆتۈرگان. — ى: پاسەوان.
 ئۆچە: لاو، گىنج.
 ئۆخان (فە.): ئىنۆك.
 ئۆد (باک.): نەود.
 ئۆرە: نۆيە، چەل، كەپت. (باک.) درەب، سەرەدۆر، سەرە، سېپەر، نۆگە.
 ئۆزىنىڭ: مۆلگەي مالا تانى كىتوبە. مېيل. بۆسە شېر پايوبە.
 ئۆزىن: تەمەشاشا كەرن، نوپا پىن، ئىپتەن، (باک.) باناندىن. تىپامان،
 ئىپتەن، ئىرىن، نەپىرىن، ئىپىرىن، ئىپىرىن. بۆپە: تەمەشاشا، دېنكە.
 ئۆزە: ۱۹.
 ئۆزگە (مۆك.) كە، پۆژ. (نۆبەرە (تەنبا بۆ مىندالە).
 ئۆزدار (باد.): دەردى بى دەرمەن.
 ئۆش: — كەرن: خوراردنەم. — بون: — ى گيان بون. ئىنۆش (باک.):
 ئۆش گىانت بى، (پەوا.) ویتىداجى، لىمەلامدا دەلەت: لى خېر دەر
 نەچى، بە گىانت خۆش بى. — ى گىيان بون. — ى گيان لى كەرن.
 ئۆشاد: كەنكە.
 ئۆشادرو (زا.): ئۆشادرو.
 ئۆشان: خوراردنەم.
 ئۆش: ئۆي كۆر نەمىشورانى بوو.
 ئۆشەن: خوراردنەم.
 ئۆقا (باک.): قوم، نقوم، — بون: نقوم بون. — كەرن: نقوم كەرن.
 ئۆك (فە.): نەخ. (ھەوا.) نەو. (زەن.) پۆژ. نووخە. بە برۋاۋى
 بۆزگىچى باشو پايەدە كرى.
 ئۆكە (باک.): ئىستا.
 ئۆكەر: بەردەست، ژىردەست. (باد.) بېسۆر. بەندە، بەنى، پېشكار،
 كەدى. — ى مىندال: كوروك. — ى: پېشكارى ئۆكەران. — ى: ایتى.
 ئۆكەرىيە: فەرىيەكە.
 ئۆكەل (پۆژ.) كە. (نەر گاجو تەپە كە تەمەنى دوو سالانە بى و ھىستا
 جوتى نەبو بى. نووژ. بەركەل.
 ئۆكەند: ئۆكەن، تازە ھەل كەنراو، جۆگە دەستكرد.
 ئۆگە (ھەوا.): نۆرە، نۆيە.
 ئۆگەن (باک.): ئىنگوپىن.
 ئۆگۈشە: ئىندازىيارى
 ئۆل، ئۆل (ئىرە.): وەكو، وەك.
 ئۆۋەند (كە.): گای تازە جوت: نووژ، نۆيەند.
 ئۆۋەند: نەود، نەوت.
 ئۆلا (كە.): مېينا، وەكو، وەكى.

ئىمانى (ھەوا.): نواندىن.
 ئىمانىن (باک.): نواندىن، خاۋكەرن، شل كەرن، نەرم كەرن، بىمىيە.
 ئىمانى: شىدار، غدار.
 ئىمە: — ى باران: دۆلەي باران.
 ئىمەنە: وورە وورەدى بارانە.
 ئىمەۋ (ھەوا.): ئابى.
 ئىمەد (ھەوا.): لېاد.
 ئىمەمال: كارگەچى.
 ئىمەز (ھەوا.): (بابا.) ئىمەز، (ھەوا.) تومەز.
 ئىمەك (لو.) ھەوا.: وەفا. خويى. بىد: — ى ئىمەك، بەتەرەش،
 ئاران، دۆلەش، بى بەخت.
 ئىمەكەن (فە.) مۆك، لو. ھەوا.): خويىدان.
 ئىمەن: ئىمەن، شىدار، ئىمەن دار، تىموس دار، ئىمەن، ھىمەن، تىم. — ى:
 ھىمەن، تىمى.
 ئىمە: ۋمارە، پەلە.
 ئىمەن (پۆژ.) كە. (زەۋى نەرى و چال و نەم.
 ئىمە: لىمەنە، كەمەكە، تەنبا بۆ بارانە، — دەبارى.
 ئىمەن: كەمەكە لى زۆر نىشاندىن، ئۆرناگ، (باک.) تىپ، سەرمەش،
 ئىمەن.
 ئىمەن (دە.): غدار.
 ئىمەنە (باک.): ئىمەن. — كار: ئىمەن. — گە (باک.):
 ئىمەن، نواندىن. — نە (باک.): ئىمەن: ئىمەن.
 ئۆ: نە. (باک.): سەخت، گەنك.
 ئۆبار (باک.): نۆبەرە (بۆ مىندال).
 ئۆبە: — كەرن: سەرەدۆر كەرن، نۆگە، سەر، سېپەر، كۆ، (باک.) سەرەدۆر،
 كەپت، كايە، گە، چىپىن، نۆرە، چەل، (باک.) بەدىيل، ھەل، كات،
 چاخ. (خە.) — گە.
 ئۆبە: نۆرەپ، كەمەك، كە سەرە نۆرەي كەمەكە دىكە بېرى. — ى:
 گەپ.
 ئۆبە: — دار، — دارى: چۆكەرى.
 ئۆبە: نۆيەچى.
 ئۆبەچىيە: — ى شىمى كەرن.
 ئۆبەلى: دار، تادار، تاۋى — دارى.
 ئۆبەلى: تا، (ھەوا.) يار، پى. (پۆژ.) تەو، سەمە. — بى: تابى،
 گەنەگە، كەشەك.
 ئۆبەچى: كەشەك، نۆيەچى، پەيا چۆكەرى. چەرخەچى.
 ئۆبەچى: كەشەك، نۆيەچى.
 ئۆبەخە: كەشەك تازە خاۋزىتى كراو. تاسەكەيسە، تازە دەلەمەند بوو.
 ئۆبەخە (كە.): بەخشىن (ھەوا.) لىجارىيە.
 ئۆبەدار: كەشەك، (باک.) بەلەت، دىيەدەن، دىيەدەن.

نؤما (فه، زهن، جا، کرما، همو، که): جوانووی مئی، جوانووی رو لاخی.

نؤمانگی (همورا): جوړه کاله کیکی زه زستانان همدغه گیري.

نؤوه ند (موک): دده لیکي چاندراره که شین بووی و هم چوړه له بی.

نؤیه که: له نؤیان په کییک.

نؤیکه نیا (که): گاسن تیژکردنوه.

نؤیم: نؤیمین.

نؤیمین: نؤیم، نؤهم.

نؤییکه نؤییک (که): نؤیکه نؤوک، گریان، پرمه ی گریان.

نؤیزانن (پژژ): نؤوزانندن.

نؤیزه (پژژ): نؤوزه، دهنگی باریک و نزم وکز.

نؤیزه نؤیز (پژژ): نؤوزه نؤوز.

نؤیین (همورا): نیتنگرین.

نؤو (همو): تازه، نووی، (باک) نوچه.

نؤوا (که، پژژ): پیتشو، بمردهم، پیش، نوا، پنا، (دزه) نوان.

نؤواین: تمشاگردن.

نؤوال: پروانه: نوال.

نؤواله (موک): سموله، نمونگوتکه همیرانه یه که له زاری ووشتر و نییدی دهنری، (دزه) زهویکه بلندی و نمویی همی، زورگ.

نؤوان (همورا): نوا، پنا، نوا. چوار دیواریکه، که له چولی بو مالانان له پووش و پهلای یا بمر یا تانوک دروست ده کری.

نؤوانندن: پانواندن، غنایی، نیشاندان، چاوه لته کاندن، چاوپرکی کردن، وهرخست، خه قانندن، پازانندن، خوانندن، نقانندن.

نؤوانندنک: غینه گهم، غایشگا.

نؤواننگه: پروانه: نوانندنگا.

نؤوایی (پژژ، که): پیش.

نؤوه ی (همورا): نؤک.

نؤوته که: زور تاریک، تاریک و نوته که.

نؤوتک (باک): گمراي.

نؤوچ: چم، چلمانوه. سانه، تل.

نؤوچانندن (بابا): (موک) فیچانوه، داهاتنوه.

نؤوچه (باک): تازه، نوئی.

نؤوچک (سل): هله، دوچارى — هاتن: هله کردن.

نؤوخان (همورا، دهر): نسیئوک.

نؤوخوا (پژژ): نؤک.

نؤوخته: تنؤک، تک، کپل، نتک: نچک، دهرقل. — دانان: کتله ک خستن.

نؤوخته نؤوخته: خال خال.

نؤوخته: نه خشه، بمری همولتی دهغلان، سمره تای میسوه دهغلان.

(سل) نؤیره، سمرخمران. — ی دهغلی: کاتی پیگه یشتی دهغل.

نؤوخواوری (باک): نؤیره (بؤمندال).

نؤوره (زهن): په ژوروی بمر، خملووی بمر.

نؤورده: نردو.

نؤوردو (باک): نؤورده، (همو) نؤوردی.

نؤوردیسی (همورا): نردوه، (پهوا) چتمه که قهقهه بکوتته سمر یه کتری. (پهوا) پاپوکه ی ماری.

نؤورؤ (باک): نؤورؤز.

نؤوری (قهره): نؤیره ی مندا.

نؤوزا (باک): نؤوزاد.

نؤوزانهوه: کپورزانوه.

نؤوزانندن: کپورزانندن.

نؤوزه: گاسکه کپورزه، مزه، گاسکه گاسک، گؤرانیکه به دهنگیکی نزم به سمر لیوانوه بگوتری.

نؤوزه نؤوزه: مزه مز، نزه، له کاتی پهرتشان و نه خوشی، نؤیزه نؤیز. — کردن: نؤیزانن.

نؤوزین (باک): تازه زین کراو.

نؤوزهن (همورا، باد): سمرله نؤی، دوپاره، له نؤویته، کاریکی تازه، نؤوقه من، تازه دروست کراو، به تازه یی. — ی: تازه یی.

نؤوزدایی (باک): دهرمانی شیفایه.

نؤوس: پاشگری پیکه پتانی ناری کارا، پژژنامنؤوس، نامنؤوس.

نؤوسان: پیدا — توند گرتن، دانوسان، گزتن. — ی چاو: چاو نؤوقان.

نؤوسان، چسپان، پتوه نؤوسان، بؤیکه نؤوسانی هممو چتیکیه، به لاره — به لاره گیربون، نه خوشیه که پتوه نؤوساره: توشی نازاریکی بوه. دهنک — کهرخ بونی دهنک.

نؤوسانندن: قهمنانندن. چسپانندن، چتیک بههوی چریش یا نییدیکه به به چتیک تروه بنؤوستری، پتوه نؤوسانندن: پسانندن.

نؤوساو: پتوه نؤوساو، کهرخ: دهنگی کهرخ.

نؤوسهر: نؤوسیار، نقیسه سر، نقیسه قان. — ی: نؤوسیار.

نؤوسه که: (دهر) نؤوسنه که گیایه که بلند دهی و دپووی ووردی زوره، دانه کی چکوله یه به دپووی وورد داپوشراوه، که ووشک بوه به جلک و پتلاوی مریهوه دهنؤوسی.

نؤوسنه که (موک): (؟).

نؤوسه که: چله گیایه که نیو بمرن بلندترو به بلاوی چمند که لیکي دهرده کات پهلکی وورده باریکوه ... وه تهره تییزه ی دهچی سمری هممو لکه کانی گولیکي وورد دیتی به تهری دیمنیکي جوانی هیه که ووشک بو نؤوسنه کی دیتی که دانه ی چکوله یه به دپووی وورد داپوشراوه به جلک و پتلاوی مریهوه دهنؤوسی. نؤوسنؤوسه که.

نؤوسه که گولکائی: له نؤوسه کی دی چکوله تره.

نؤوسه نه که (موک): نؤوسه که.

نؤوسه وری: پتئوس.

نؤوستن: نقشتن، چاو چونه خمو، وهرکومتن، هویتن، رازان، چاو گهرم کردن، بوسان، (همورا) وته ی، پاکه تن. بنؤو: (همورا) ووسه، (پژژ) بریس. — ی زستانی. — گا.

نووستوو: نستوو، خمرتوو، وهرکومتوو.

نووسران: دښته نفيسين.

نووسرو: نامه يا کتښک نووسراښتوه، نامه. — خانه، — خانۀى گشتي، — خانۀى تايهتۍ.

نووسکاندن: قرووسکهکردن، کمښک نازاري پيگه‌يشت داده‌نووسکۍ.

نووسکه: قرووسکه، نازکه، ناسکه. دهنگى سه‌گيپه له‌کاتى نازار پسۍ گه‌يشتندا.

نووسکه‌نووسک: نازکنازک، ناسکه‌ناسک.

نووسين: شو کمسه يا شو چته‌يه که چتښک به چتښکيپه بنووسيتۍ، پټره‌نووسين، چمسين، چسپين، نفيسانندن.

نووسييار: بنووس، نووسمر، نفسيکار، نووسين، نويسمر. — ى: نووسمرۍ.

نووسنه‌ک (دږ): نووسه‌که.

نووسين (فه): نووسانن، نووسين، نفيسين، نويسان، به — : نشکۍ.

نووسينه‌وه: نووسين يا سمر له نوۍ و دوباره نووسيني شتښک، لېسر — : نووسينه‌وى شتښک لېسر نووسينيکى دپکه، لېسر — : نووسيني شتښک له باره‌ى شتښکوه يان بابه‌تکوه.

نووسينه‌خانه: ده‌زگايه‌کى نووسين، شووټيکه کارى نووسيني تيدا ده‌کړۍ.

نووسينگه: جينگۍ نووسين، شووټى تايه‌تۍ پاريزه‌ريک، يان پزىشکيک يان نيتر.

نووشان: قلمبون، چمان.

نووشانه‌وه: دانووشان، سيوران، پټره‌دران.

نووشانن: دانووشانن، پټره‌دان.

نووشانلنه‌وه: دانووشان، (همر). پن خيترکردن، بۆکنارۍ ليفو چتى وا ده‌بۍ.

نووشانه‌وه: دانووشانه‌وه.

نووشته: نشتوو.

نووشته‌وار (مرک): کوټل، (همر). هله‌نووشانن. (دزه). بادانه‌وه. (مرک). داگرته‌وه. کنارۍ پارچه‌يه‌کى بنووشتيپه‌وه.

نووشتوو: نووشتاوه‌وه. (باک). نووشتي، نووشته، نشتوو، حه‌تۆته، حممايل.

نووشتي (باک): نووشتوو.

نووشدار (باد): پزىشک.

نووغرو (دزه): — بون: نقوم بون، رووچون.

نووغورد: جينگايه‌که پر له گياو تيکه‌لاړۍ.

نووه‌زه (باک): نووژن.

نووهان (که): جووقان، بېستۍ.

نووهانن (که): جووقانن.

نووهاو (که): جووقاو، قووچنراو.

نووهه (فه): زيو.

نووهال: شه‌کرکمو شيرينييات.

نووهانه (همر). (باک): نه‌خشه‌ى چاک و خراب، — پيدان: نه‌خشه ليدان. — ى چاک: نه‌خشه‌ى چاک. — خراب: نه‌خشه‌ى خراب، هله‌کالان.

نووهم (که): قوم، نقوم. — بون. — کردن.

نووهک (فه): دندوک، نوکى پينوس، نکل، نوپک، (که). دمکه قه‌لم، سمر، (باک). پيش، به پمري باريپک و تيپري همره‌و چتښکۍ ده‌لښ، وه‌کو — ى خه‌نجر و نيژه، نوخته، — ى قامک، (باک). بار. — که: خال، پنت. — ى قامکان: سمرۍ په‌نجان.

نووهکانن: نورزانن.

نووهک: کوروک، — ى مندان: له گريانيدا، — کردن: نورکانن. نيستا، ويستا، همنوکه.

نووهکند: نوکند، نوکمن. جوگه‌ى ده‌ستکرد.

نووهکنووک: نيپري ده‌نگيکه له‌کاتى گريانيدا که پشو ده‌خواتمه‌وه، — ى لى دۍ، کوروک‌کوروک. نوپکه‌نوپک.

نووهکنيا (که): گاسنى کوټ تيرکردنه‌وه.

نووهکنيو: شتښک که تووکى تيپري.

نووهکانن (باک): چاوليک نان، چاو‌قروچانن.

نووهکن: به نوکه‌نوک، سمرتيپ.

نووهکى هکونکار: نووکى مرازيکى کونکه‌رمه‌وه.

نووهکه: نوپه.

نوسند (مرک): ده‌غلتيکه بهماران ده‌چينري، ده‌غلتيکه پايزان دره‌نگ بچينري و تا بهمارۍ ووشک نېۍ، لاپسته.

نوفنگ: نپيشانه، شوپن.

نوفسکه: پروانه: سروسه.

نوو وون (که)، پوژ. (گا جوړتيکه تمه‌نى دووسالۍ و هيشتا جوړتى نه‌مويۍ، نووهند. بهرکمل.

نوهوا (باک). فه. (نيستا، سمره‌تا، پيشۍ، ل‌نوها: له سمره‌تادا، له پيشه‌وه.

نوهوال (بوت)، زى. (نوال.

نوهه: نيستا.

نوههوار: نوۍ هوار.

نوهوم: چينه‌وورو خانه‌يه‌کى ساختمانتيکۍ فره‌چيني لېسرۍ په‌کتر.

نوهوک: ناوه‌لفرمانۍ کاتۍ.

نوهون (که): گوتلکه نيپري دووسالنه‌يه.

نوهووت (که): گوتره‌کى دووسالنه‌ى مپيه. نينگوين.

نووي: (همر). تازه، نو، نمر. سمرله — : له — وه: دوباره، دييسان.

نووي بوبوک: کورلوټو.

نويچدان (پوژ. که): چمانه‌وه لېسر بپه‌تيزۍ.

نويږده (همر). (تيپک، درومانتيکه، دوواى قه‌ديک، درون له ديپى ژورمه‌وه همردوک سمرۍ پارچه‌کان لوول بدرۍ و بدوټ.

نویرسه (که.): دروومانه لهپاش نوشتاندنومه.

نویزه (که.): نوزده.

نویژ (همورا.): غا، غاز، — کمر: کسپک که نوژ بکا. به —: کسپک دمستونیزی هبی، یان شتیک خاوتین بی و بشی لهکاتی نوژکردندا بهکار بهیتري. بی —: شتیک که لهکاتی نوژ کردندا نمشی بهکار بیت، یان کسپک که دمستونیزی نمبی.

نویژه بارانه: نوژیژیکه دهکری و داوای باران بارین له خودا دهکری.

نویژگا: شرتی نوژ کردن.

نویژگه: پروانه: نوژگا.

نویژی (پژژ.): نییسک.

نویژکار: تازهکار، کسپک، که تازه دستی بهکاریک کردبی.

نویژکیشه: تازهکیسه، تازه دهلهمند برو.

نویژگوان: نینگووین.

نویژل (همورا، شاره.): ناسپیک دریز و قورسه بهمدی پی هلددهقمریت. باری، رنگلیزه.

نوی مال: نوومال.

نویتن: پیخف، شویش، نشین.

نویتنهر: غیینهنده، دمستیز، (باک.) بنمدار، ناردراو، غماينده، غیینهکار، بندار. کردنومه —: بهغیردراو کردن. بوونه —: بهغیردراو بوون. — ی: بنداری. جیگر، بریکار، نیراو.

نویبسان (که.): نویسین.

نوی همیش: مانگی نوی.

نویسهر: نویسر.

نویسین (که.): نویسین.

نویشک (بار.): پژنی کمره، سهرپشته.

نوییک: تبرک.

نھا (باک.): نیستا، ژ — پیته: لهپاشان.

نھال (باد.): نھال.

نھاندن (باک.): بنهپینه، دانان. تی —: تیتان.

نھانی: پاز.

نھه (باک.): نیستا.

نھک (باک.): قولای ماسی گرتن. قولای گزروی چنین.

نھگوون (باک.): نینگوین.

نھو (باک.): نیستا.

نھوم (باک.): تا، حولی، سهرلی، — می همرسهره. — ی خواروه: بنهلی: — ژیره.

نھون (که.): پارگوویری تیره. گزیرهکی نیری دووسالانه.

نھوو (باد.): نیستا.

نھووم (موک.): تیشکان، لاوز، بیتین.

نھولقن (باک.): بنهپیره، نژیین، (باک.) نیپین.

نھولین: نواپین، نژیین، سهرکردن.

نھین: شوقار.

نھینی بین: کسپک نهپیتی بینی.

نھین بې (که.): ناوان، بیبخت، نهپتگییر، ناپاک، پهترهش، سهگی یالی گر،

نھینگیو: ناپاک، خاین، سهگی نهپین گر.

نھین گمیر: یانی گر، بیبخت، نهپین بې، ناوان، پهترهش.

نھینی (بابا.): نهانی، پاز، پنھانی، بژیتر لیوانمه.

نھینیار: پازگر، سکریتیر.

نھ فیازی: دهلهمندی، بی نیازی.

نھییو: ترس، توقین.

نھیرپین (باک.): نواپین، تمماشاکردن.

نھا (همورا.): نیبه. (پژژ.) تمماشاکه. — کردن: تمماشاکردن.

نھیز: نارھزوو، پیروست. — له خولا خواستن.

نھیزان: نغان، گیل.

نھانگو: یانی گر.

نھوه (شو.): پیشمه، لای پیشمه.

نھای (همورا.): چهقانندن.

نھیره (همورا.): دانان، دانین.

نھیه: توننه: تونه. نیق، نینه.

نھچیر: گز، نجیر. — ی جانمهره دعبایان. — گرتن.

نھ فاسو (همورا.): زهمبورهکی ناشی.

نھچیرهوان: (باک.) نیچیرقان، نهچیرهوان، پاوکر.

نھچیرهوان (باک.): نیچیرهوان.

نھخانیخ: چرتچرت، کیشکیش.

نھز: واژی مییه. نیره، کمل. — بوونمه: کز، دوای بارانه زهوی که پندریتمه. دهلین نیژ بوتومه —: دهپیتومه: دهچهقیمتومه.

نھزولو: نوتنمر، غماينده.

نھزو (باک.): شوقار.

نھزه: نیر، دویه. کوپه زهلامی داری. ممشکيه له بهرمیل یا له دار و تمهکه دروست دهکری.

نھزه: کسپک، که همر شتیک بنیری.

نھزهون (همورا.): ناودوک، نیتوداری ممشکيه.

نھزهبن (موک.): گیایهکی قائمه وهکفریزویه و دریزه باقهی پی دبستری. گیایهکه شیرهکی زهره دوایه پش هلددهکری.

نھزهک (همورا.): نیرتک. — ی تره: نیرتکهتور.

نھزهکمر: گزلهکمر.

نھزهکمو: کمری نیر.

نھزهکی: نیستری نیره.

نھزهمو (باک.): نیرهموک. — کردن: پهیرهندن کردن.

نھزهمووک: (باک.) نیرهمو، چهچه، (همورا.) نمیره، بی بهر. پهنگ مهپیک.

فَيَرهَنان: تيرۆك.

فَيَرهين (باک.): نۆزپين، تماشا کردن.

فَيَرهَمَييه: نهر ماده، نيره ماده.

فَيَرهينه: مندالى نيره.

فَيَره_هَمر (هَمورا.): نيره_کمر.

فَيَز (باک.): قاتى، گرانى.

فَيَره_هَمنگ: هَمنگى نير.

فَيَزه: نيزک، فَرک.

فَيَره_باز: هه_تيوباز. — ي: هه_تيوبازى.

فَيَره_وَهيلَر (سور.): راپورودوروى نزيىک.

فَيَره_ک: نيرک، نيره_ک. — ي پيسوازى: کَرۆک، کورورو، کورهرک.

فَيَره_ک: (که.) نيرىک.

فَيَره_ک (خۆ.): قاتۆرک. — ي گياو بريىنان.

فَيَره_ک: دورنیه.

فَيَره_ک_هَيويز (هَم.): تمپه لهيلان. (سور.) باقۆته.

فَيَره_يىکا (باک.): بهلاى کهموه، بهلاى نزيىک_موه.

فَيَره_يىکه: هاكا.

فَيَره_ک_ه_پَواس: جورره پَواس_يک_له_نيو دو_گه_لاى پاندا ده_پوروى و هملده_چى.

فَيَره_يىکتر: نزيکتر، له_پيشتر، خزمتر، دۆستتر.

فَيَره_ک_ه_شَوانه: پهل_شوانه، گيايه_که ده_خورى و بۆنى هديه.

فَيَره_يىکى: نيرىکا، (باک.) پرۆر هَنَدک، هَم_هَم_ما.

فَيَو_قن (باک.): بنيره، نوريىن، تماشا کردن.

فَيَو_ان (که.): ناژران.

فَيَره_يوان: نهر_ديوان، (دزه.) پى_بلقه، (پژ.) سهر_دووک، (بابا.) په_يژه، پى_پيىلکه.

فَيَو_اندن (که.): ناژتن.

فَيَو_ران: ناردران.

فَيَو_قن: ناژتن.

فَيَو_رو (زا.): ناردراو، شانده.

فَيَسايى (بال.): ناسانى.

فَيَره_و_هيه_ک: نوت_نير_ک، شانده_ک.

فَيَسى (جا.): به_لان_که بلَين نيهيه همر نيهيه به_کار_ده_يَمَن.

فَيَش (هَمورا.): نيش.

فَيَره_ک: نير_ک (ئى پيسواز و نيتَر)، (که.) کَرۆک، (پۆژ.) نيره_پاست، نيرۆک. نيره_ووک.

فَيَشايى (باک.): ديار_يهيه_که له_ميشانه کردنى کچاندا پيش_کَمَش ده_کرى.

فَيَره_ک (بابا.): کارِيته.

فَيَش_ه_ک (هَمورا، رَها.): ناويستير، (دهر.) ناو_ف_ه_ک، (هَمورا.)

نه_ف_ک، پيسستير، (نامى.) پيسستير.

فَيَره_گ_له: قه_ئى_ناوى، قهليانايى.

فَيَش (باک.): ناڤ.

فَيَره_گس: زهر_يىم، نهر_گس، گيايه_که تا_سى بست بلنده، گه_لاى دريژ و بارِيکه، بۆنى زۆر خۆشه و نيوى گوله_کى وورد و سهپيه بۆنه_کى به

فَيَش_جى (باک.): تهرخان.

تازه_يى بۆ کرمى ده_ماخ زۆر باشه. گول_يکى کيوى و رَه_نگ سى و مه_يلمو

فَيَش_ک (باک.): نير_ک. — ا_من_که_تييه.

زهر_ديکى زۆر کهم_ه_نگه، کهم_يکيش بۆنى خۆشه. بۆنه_کى بۆ هه_لام_مت

فَيَش_کۆ (باک.): دالان، پيش_خانه.

باشه و ه_کو_فَنجان وايه. نيوى نافره_تانيشه، (باد.) به_که_کى بکر_ته چرک

فَيَش_ک (هَمورا، دزه، پۆژ، که.): نه_س_کَل. (بان) نه_س_کَنج، نيس_کى

سهر_وه_ي قو_نويه، نيس_کى سهر_وه_ي سم_تييه، نيز_يکى که_له_که_کى.

بۆ برينان، دور_جوره. — ژۆرى: سهرى گولان زۆر ده_داو گهر_هَن. — ک_ت_ک:

فَيَش_مال (باک.): نيومال، زهر_يى ژۆر_زور.

سهرى گولان کهم ده_داو گچ_کَمَن. (باک.) جورره تفه_نگ_ي_که.

فَيَش_ران (باک.): نير_پان.

فَيَره_گسى جو_رى: شيتست پهر، گول_ي_که.

فَيَش_رۆ (باک.): دور_که.

فَيَره_وو: نيرى، که_له_ک_ي_رى، حه_يو_انه کيوى نير.

فَيَش_ه_ه_ک (باک.): کللوى زي_ويىن که ژنان له_سهرى ده_نين. تاس.

فَيَره_و (لو.): نيهيه.

فَيَش_ک (هَمورا.): موک، (موک.) کۆل_م_ک. (باک.) نيه_ک.

فَيَره_نير_مى (باک.): چاره_پى. — کرن: چاره_پى کردن.

فَيَش_گووان (باد.): نير_گووين.

فَيَره_هين: هۆز_ي_که له جافان.

فَيَل (باله.): نزار، پارچه شينا_ي_ي_که به به_رقه_دى شاخانه_وه، که ناوييشى

فَيَره_ک (پۆژ.): نير_ک، نيره_پاست، نير_ک.

هه_بى و خۆ_پ_س_ک بى.

فَيَره_مى_ک_ر_هَن: لي_ک_دانى نير و مى.

فَيَل_ه (هَمورا، سه_ق، که، موک.): نير_يى جو_تى. گريه.

فَيَره_و_ه_ه_ند (باک.): گيايه_که.

فَيَل_ه_م_ل (هَمورا.): کار_ي_ته.

فَيَره_ي_تى: نير_ياه_تى، نير_موون.

فَيَل_ه_ن_يَل (جا.): — يى ناو_رى، گره_گرف، گره_گرف، هيل_ه_م_يل، (هَمو.)

فَيَره_ي_ه_ک_ي_ويى: هه_ق، نافۆر، نه_قۆر، که_ل، هه_قو_رى.

گره_گرف.

فَيَره_يى: نيره_ي بز_نانه، که گه_بيشته سى سالى که خه_ساب_ي خه_مر_تى پى

فَيَم (باک.): هَموا کيوى بريىنان.

ده_لَين. گيس_که نير_ي_که چوار_به_هاران بيىنى. (هَمورا.) سابرين، ته_گه،

فَيَو ئى فَنان: ناو لى تان، ناو بۆ دانان.

نه_لۆز_يى، ساورين، هَمورى.

فیلوئی فیلو: نمر کسهی ناوی لی تراوه، باسکراو.

فیلوگوبین: نینگوبینگه، (دهر.) نووخان، (جا.) نیتون، نووهوشت، (شم.) میکان، نهگبون، (بار.) میگوبان، گولکه میسه کی سی سالانه، مینگوبین، نوگن، نهگوبون، نوون. نووی گوبان. فیلوگوبینگه: نیتوبین.

فیلو: بی — نمناسراو. له — نان: تسی بردن، تسی برین، تیتراکردن، تیتراکردن، دهنانان، تیتان. — بردن: ناونان، ناهیتان، خوورین، ناث بردن، ناو، ناث. به — وه نام، نیتودار، بنماو، دیار. — لی هیتان: نیشانه کردن، دهستیشان کردن، (باک.) تات، تمت کردن. — لیتان: ناث لیتان، ناغاندن. دهیتو: له دور. لهیتو: توو، تووی. (باک.) د، دی، ژوور، هوننور. له — چون: فموتان، مردن، کوژران، توژ دان. — پدید آمدن: نوابانگ دهر کردن. له — وه چون، پیسیبون. له — ید: لهناویدا، بهد: بهدانو، بهدنام. (همورا.) کون. نییه. دهر: لهیتو، توو، تووی.

فیلوان: ماودا، ماره، مودا، ناقبر، ناقبتین، دوستایه تی، ناموشو. — بون: پدیو بندی.

فیلو فاهن: ناواخن.

فیلو پاست: هاویر، ناوهند، ناوه پاست، جهرگه، نیرک، نیرتک، کرۆک.

فیلو رووکه: نووختهی هره نیوه پاستی، نیرتک، نیرک.

فیلوکه (بار.): قامکی دیرژو گموره به له تمنیشت قامکی شاده به. ههله قورته، نمر نمورته.

فیلوکی: نیران.

فیلو فندیار: نیرین. — ی: نیرین.

فیلو هوه: هوننور.

فیلوبانگ: نوابانگ، نیتودار، پهمو، سهره دهر، ناوه دنگ. — دار: بهنی، بنماو، بهنیتوبانگ، بهناوبانگ، دیار، بناث. — ی: بهناوبانگ بون. پروومت، خوه دی.

فیلو براو: ناوبراو، ناوگوتراو، باسکراو، گورین.

فیلو بی (همو.): پیتاری. — کردن: رابهری کردن، نیتونجیتی کردن. — کار: کزستهک. ناقبتین چی. — ی: کزستهکی، ناقبتیتی، (همورا.) چار.

فیلو بیستی: بهرهوانی، بهره فانی، ناوبری.

فیلو چوان: چاره: نیتوچوان پش، چاره پش. توله، (بابا.) دهر. ناوچوان، ناوچوان، فهرشینی. تیتول، (همورا.) تیتول، توو، نهخشی، توو. (باد.) که، (باک.) نمنی پیتشینی، (باد.) نانی، (جا.) پیتشانی، (مهند.) پیتشانگی، (همورا.) پوژ، (منگ) توو، (پهوا.) همنی.

فیلو چوان سینی: قسقه، (جا.) قشان، بولاخی بهرزیه.

فیلو چوان فیک: فان: گرژو مۆن بون.

فیلو چوه: — ی ناوری: ناوهندی، جهرگی.

فیلووان: نیران، ناقان.

فیلو زگ: ناوژگ، ناوسک، همرچی لهناو زگدایه.

فیلودار: پهمو، بهنیتو. — بون: ناو پدید آمدن. (همو.) موک. — مرانیکه له نی تمونی. بهنیتو، بهنیتوبانگ، ناودار، (موک.) — ی: ممشکه، دیار، ناوژک، ناومیری، نیرهژن، خوهیناث، ناریانگ. دهنگدار، دهنگانه، ناودار، ناقدنگ، بهنیتو، ناقدار. — یی ممشکه: دار دژهنگ، نیرهژن. — ی (باک.): ناقدنگی، ناقدار.

فیلو ده رگه: ناقدر، دالان.

فیلو دهشت: ناقدهشت، دهشتیکی چکوله به.

فیلو دیر: (تمن دریز) له کاتی ناوانی مندالدا بهناوی پیروزیایی به دایک و اوکی ده کوتری: نیتو دیر بی.

فیلو ساجی: ناواساجی: له لنگی، ناسیپلیک، کاده. — فروش: کاده فروش.

فیلو شان: ناوشان، ناممل، سهره وی پستی.

فیلو: ناوک، ناٹک، نیٹک، نیٹک. (همورا.) نهه، — ی شوروی: ناٹکاشفتی، ناوکه ریز.

فیلو کهول: هه قنیک، (دهر.) هه قنیتی، پییت، (همورا.) پییت.

فیلو کهول: ناو قهد، تنکیش، تنگه.

فیلو کهول: تنکیش، (همورا.) بییت.

فیلو که ره (موک.): برینیکه له سر گری پستی وولاخان دیت. له بهر بارو زینی.

فیلو کهول: پدینکه.

فیلو کهول: ناوگمل، گمل وگون. سورتنچک.

فیلو مال: ناومال، (همو.) ده رووژر، پریژل، (باک.) ته کهر. پریژل، (پوژ.) نیقمال، دی، (همورا.) یانه، بارخانی، کل وپهلی نیتومالی.

فیلون (جا.): نینگوبین.

فیلو فچی: نه گموره نه چکوله، ناقهنجی، ناونجی، بهره دایی.

فیلو فمترک: ناتوره، نه توره، ناوونرک، ننگ، بهندوباو.

فیلو فنیشان: پی شرتن، ناوونیشان.

فیلو فیلو: ناوناوه، جار جاره.

فیلو فیر (موک.): (موک.) بهرووله، (پوژ.) کره، (موک.)

شیللمه، (همو.) بهروانکه، دارخزته. شرتن ناویژه، پارچه داریکه له نیتو کونی شیللمه ده نین تا نه جوئی و نه یه تدهری.

فیلو لاوه: نیتو خواستراوه.

فیلو (باک.): نیک.

فیا (که، پوژ.): تمعاش. — کردن: تمعاش کردن.

فیلو فته: پاشه کمر. — کار: پاشه کمرکار.

فیلو فاره زوو، ویستی دل، دلخواز، مهیل.

فیلو فزان (باک.): نمران، گمرج. (باک.) — یی: نمرانی.

فیلو فکار (باک.): چاپلوس. (باک.) — ی: چاپلوسی.

فیلو فی: نیتو پیاوییه.

فیلو ف (که.): نیهان.

فیلو فوه: هه خستنی تمون و شیل و نیتر.

فیلو ف (که.): پهنانی.

- نیپچو (باک.): ناتامو، نیپچه.
 نیپچو (باک.): نیپه پو.
 نیپچوکی (باک.): ده نیپه پویدا.
 نیپچمال (باک.): نیپو، لمت. بنیقی: بدله تی. — ی شقی.
 نیپکار (باک.): پروکاری سهره.
 نیپکوسه (باک.): نیپه کوسه.
 نیگار: وینه. — گرتن: وینه گرتن.
 نیگه مان: دوردل، پشتو، شیرو، هوئولی، دلّس پارکی. — ی:
 دوردلی.
 نیبل (که، پوژ.): هارشان، نمر گایه له گم نمر گایه نیبله. شه پوروی
 گمره.
 نیبله پو: لیلو پو، نیلو پو، لوو پو.
 نیبلو پو (باک.): جوړه گولیکي سپیه، نیلو پو، لیلو پو.
 نیم (که.): نیو، نیف.
 نیمان (همرأ.): میوان.
 نیپمه (جه.): له تکه خشت، ناجوړ.
 نیپه پو (لک، دهر.): نیپه پو، نیپه پو، (فه.) نیپه پو.
 نیپه پو (فه.): نیپه پو.
 نیپه سوژ (زن.): پوژ، سدلکمزووت.
 نیپه یرش (فه.): ده لسه.
 نیپچه: نیفه، ناتامو.
 نیپچه دورگه: خاکیک، که له زور لاه به ناور دهره درابی.
 نیپچه لاده: تریوسدار، غدار، (دزه.) شه دار.
 نیپه پو (که، پوژ.): نیپه نکه، ناردو هیلکه ی گیراوه پو پوونی
 تی هلدسوون و لسه کولک و قوونیرانی داده نین تا دهریکات یا
 بیپه پو نیپه پو.
 نیپه گیر (زا.): یانی گر.
 نین (باک.): نیپه، نمران نین، نیپه. — بون: نپو.
 نینا (باک.): دهست لیک دان، چه پله لیدان.
 نیپه: نیپه، نین.
 نیپه نینه: خانه خانه، که مریشان داکنه کرانه ی.
 نینک (باد.): نیپنوک.
 نیپنوک (دل.): ناخوین، همنوک، (شو، همرأ.) ناخون، نه نیپنوک،
 نروخان، نینک، نخان، ناخون.
 نیپنوک (خو، پو): دهریکه له لموتی وولآخی بهرزه دهری، که
 دهری نه یمنن دیکوژ.
 نیپو (همرأ.): کو: نیپه.
 نیپو: نیپ، نیپ.
 نیپو نه شکیل: نیپه تیپه (نمنازه).
 نیپه: نیپو، نیپه، نیپ.
 نیپه نه شکیل: نیپو نه شکیل.
- نیپه پو (لک، دهر.): نیپه پو، نیپه پو، (فه.) نیپه پو.
 نیپه پو (فه.): نیپه پو.
 نیپه سوژ (زن.): پوژ، سدلکمزووت.
 نیپه یرش (فه.): ده لسه.
 نیپچه: نیفه، ناتامو.
 نیپچه دورگه: خاکیک، که له زور لاه به ناور دهره درابی.
 نیپچه لاده: تریوسدار، غدار، (دزه.) شه دار.
 نیپه پو (که، پوژ.): نیپه نکه، ناردو هیلکه ی گیراوه پو پوونی
 تی هلدسوون و لسه کولک و قوونیرانی داده نین تا دهریکات یا
 بیپه پو نیپه پو.
 نیپه گیر (زا.): یانی گر.
 نین (باک.): نیپه، نمران نین، نیپه. — بون: نپو.
 نینا (باک.): دهست لیک دان، چه پله لیدان.
 نیپه: نیپه، نین.
 نیپه نینه: خانه خانه، که مریشان داکنه کرانه ی.
 نینک (باد.): نیپنوک.
 نیپنوک (دل.): ناخوین، همنوک، (شو، همرأ.) ناخون، نه نیپنوک،
 نروخان، نینک، نخان، ناخون.
 نیپنوک (خو، پو): دهریکه له لموتی وولآخی بهرزه دهری، که
 دهری نه یمنن دیکوژ.
 نیپو (همرأ.): کو: نیپه.
 نیپو: نیپ، نیپ.
 نیپو نه شکیل: نیپه تیپه (نمنازه).
 نیپه: نیپو، نیپه، نیپ.
 نیپه نه شکیل: نیپو نه شکیل.

نرخه بکه. — بمسته: بندوقار، خویش. — بمرابمر: پلهی هاوکیشه. —
 بزانه: وای دابنی.
 وایژدیان (بار): قملشینی دست و پییان.
 وایهر (همورا، دهر): پایمدار.
 وایه: نانکور، ناوهروک. — لی دانموره: لیکدانموره. هاو: — دو روشه
 یان دو رسته، واتایان وهکسور یک بی. — دوزنموره: لیکدانموره
 ناوهروک.
 واتادار: بمراتا.
 واتنه: وته، گوته، قسه.
 واتهوات: دهنگدهنگ.
 واتمو ویره: وتویژ، گفتوگو.
 واتهی (همورا): گوئن، ووتی، (همورا) وایه: بلی، معاچه: مەلّی.
 (فه) بروش: بلی، نموش، نهپروش: مەلّی.
 واتر: دوی، دورتر، لهپشت.
 واتن (پۆژ، همورا): وتن، گوئن، کوئن.
 وایه: بلی، بیژه.
 وایهی (همورا): ووتن، کوئن.
 وایخ (که، باله): بدماخوه، ولاخ.
 وایهوا: دوپاتکار، گلهیی و گازاندهکار. — ی: دوپاتکاری، گلهیی و
 گازاندهکاری.
 وایوین: پهرستگهی ساز و ناهنگ، کسانن، که گزوانی بۆ مه قامبیژ
 ده گتیه نموره.
 وایار (همورا): بادار. — یی: باداری.
 وایانان: واقساندن، وهرگرتن، باوه پیگردن، پشت پیبستن.
 وایان (پۆژ، زمن): بادن، بۆ بمن و نییدی.
 وایانموره: گپانموره، پشیمان بونموره.
 وایهر (پۆژ): بادهر.
 وایرو (پۆژ): بادراو.
 وایر (همورا): خواره، بانممپ، هموار، سهیرانگا.
 وایان واین (همورا): باران بارین.
 وایانو (همورا): باراناو.
 وایوی (همورا): بارین.
 وایخووش (باک): کسیتی که ماوه یه کی دریز بیییتنموره له جیگا یه کی
 خوش.
 وایهسه: دورره پهریز.
 وایه: قهرز.
 وایه: بهشتیک، بهشتیکی نرخه شتیک، که له چهند بهشتیکدا بدریتنموره.
 وایهواره: جارچاره.
 وایدار (دهر): کسوج کسوج، سهگی له دورره وه پی بانگ ده کیری.
 (همورا): خواردنموره.
 وایده مەلّی (همورا): خوارده مەلّی، خوراک.

وایدهی (همورا): خسواردن، خواردنموره، (بسوهه، وهره: بخس).
 وایدهیی (همورا): خواردنموره. (فه): نوشکردن.
 وایدن (پۆژ): خواردن.
 وایدنموره: خواردنموره.
 وایهوی (باک): کسیتی که جیگا هماری بگمیری.
 وایهیهه (همورا، باک): خواردنموره.
 وایزین (فه): تووک هملوهراندن.
 وایستهی (همورا): خوازتن.
 وایوک (ژا، پۆژ، فه): بارۆکه.
 وایوکۆر (باک): وه جاغ کویر. — یی: وه جاغ کویری.
 وایگهه (باک): هموارگه، جیگای هموار، بانممپ.
 وایگهی بملندی: نوردوگای بملکردن.
 وایزای (همورا): باراندن.
 وایوک: بارۆکه.
 وایوککه (همورا): بمری چکۆله، بارۆکه.
 وایواره (دزه): هیدی، لسمهره خۆ.
 وایانموره (همورا): پارانموره.
 وایانموره (همورا): پارانموره.
 وایای (همورا): گزوان.
 وایین (دهر): بارین. (باک) پهنک پهری له ترسان.
 وای: برینیکی پیسه لسمهره پیدا دهی، که چاره نه کری و کۆن بی دهیته
 که چەلّی. — لی هیتان: بهجی هیشتن. — بون: کرانموره. — لی هیتراو:
 پشتگویی خراو. نارهزوو.
 وایانین: ناوا بیرکردن.
 وایو: لیتوپیزه.
 وایوای: دهمدهمی، جینگنه، جینگنه.
 وایهوارن: دست بمردان، وایهتان.
 وایهتان: دست هملگرتن، دهمه لگرتن، به لاهه نان، خوشبون، لی
 گمران، بهجی هیشتن، وایهوارن، دهمه وارن، دهمتی خوژی کرن، دست
 لی بمردان، بسمهر چوون، ژئی گهریان، هموکردن، بهخشین، دهف ژئی
 بمردان، وهبون.
 وای (که): گمه، گالته، گمپ.
 وای: ناوهژوو، پیچموانه. وه بمران هانتی مهر.
 وایو: لیتوپیزه.
 وایه: ووشه.
 وایهلس: مرازی پیوهندی.
 وایه: پاریزهر.
 وایههه: وهرگمر، شوم، ناپیریز.
 وای: ناوهژوو، بمرواژی، پاشه و پیش کراو، چواشه. — کردنموره:
 وهرگه پانموی کراس و دهری و نیتر.

واژی واژی: کسه‌ریاز، سهرسهری، چه‌پک چه‌پک، دهمده‌می.
 واژین: داپشتن.*
 وایسه: همرده‌ها.
 وایسه‌ی (ژا): خوواستن.
 وایستن: خوازتن.
 وایسه (بابا، که، دهر): باشق، باشوکه، باشو.
 واشوژ: جلگی گوزین بۆ شوشتن.
 واغین (که): وازی گوزیزی، گمه‌ی گوزیتیتی، گوزین.
 واق: هۆت، مات، شاش، سووپ، سهرسووپ‌ماو، تهباسووپ‌ماو، سووپ. —
 مان: سووپ‌مان، بشکفین، سهرسووپ‌مان، هه‌پسان، پاشوکان، سهرلی
 شیوان. — بوون: سهرسووپ‌مان.
 واقاندن: واقواق کردن، واقانن.
 واقواق: — ی پتوی و مندالی ساوایه، وبقویق، (دهر). وبقویق. —
 کردن: واقاندن.
 واقمان: سهرگهردان بوون، سهرسووپ‌مان، هیپ‌مان.
 واقمو: مدهوژش.
 واق ووپ: تاساو. (باک). تبا، مات، سهرگهردان. — مان: (باک).
 بشکفین. (باد). بهتین. — کردن: (باک). بهتاندن. بشکفاندن،
 تاساندن، ده‌لیاندن، سهرگهردان کردن.
 واق ووپ‌مان: ده‌لیان، سهرگهردان، (باک). بلبسیین، پشکران، پشکفین،
 تی‌رامان، دامان.
 واق ووپ‌مو: پشوکارو.
 واقین (باک): مرقمرقی که‌رویشکییه.
 واک: وانیک، همرامه، هیین، فلان.
 واکمواک (خو، پۆژ): دنگ و گمه‌ی کوژریه، گمه‌گی کوژری.
 واکیش: باکیش.
 واکگر (موک): دانمر، خملچی، وهرگر.
 واکگرن (پۆژ): باگرتی سه‌گ، بعبابوونی سه‌گ، (موک). وهرگرتن،
 دانان، خمل کردن، خملاندن.
 وال: کال، پارچه، ئال و والای بویکی. پارچه‌ی ئاوریشمی. ئاو‌له،
 به‌تال، سهرنه‌پشراو. خوشک.
 والامهن (هه‌ورا): سه‌ودا، سه‌وداسهر (له‌ عه‌شق و نه‌خوشی دا)
 به‌کارده‌بری.
 والامهنی (هه‌ورا): بیژ.
 والوین: پالتیوار.
 واله: شه‌یدا. (که، پۆژ). والچ. (شه). خوشک.
 واله: ورده‌واله. خوشک.*
 والهبیژ (موک): ئالهبیژ، چتی وردکراو به‌ پمژ دابیژتن.
 والهما (هه‌ورا): خووارزا، خوشکرا.
 والچ (که): له (واله) مه‌هاتوه، شه‌یدا، سه‌وداسهر.
 والی (هه‌ورا): خوشک، (فه). خوشک، دیده.

والیبنۆ (باک): وه‌ک، وه‌کو، هه‌روه‌کو.
 وام: نه‌وه‌تام. به‌ بیروپای من (وام پی چاکه).
 واماک: داماک، داماو.
 وامی (هه‌ورا): بادام، باوی.
 وان: نه‌وان. — بیژ: مامۆستا. جیناوی کسه‌ی کوژی نادیار، وانه. ناگادار،
 پاسه‌وان، به‌خیتوکر، په‌نیه‌یتنهر، پاریزگار، به‌لان به‌ دووی ووشانه‌وه
 ده‌نووسی، به‌دووی ههر ناوێکه‌وه بنووسی واتای پاریزه‌ری پی ده‌به‌خشی
 وه‌ک: باخچه‌وان، باخه‌وان، به‌رخه‌وان.
 وانان (زه‌ن): خویندن.
 وانای (هه‌ورا): خویندن.
 وانه: دهرز، وان، پاریزه‌ر، بیبه‌ر.
 وانهبیژ: مامۆستای فیتکردنی خویندن.
 وانهر: پاریزه‌ر.*
 وانه‌ک: وانیک، همرامه، فلان، کابرا، جوامیتر، جوامیتر، هین، داک.
 وانهبی: وه‌نبی، ناگاداری، پابه‌ری، پاریزگاری.
 وانندن: خویندن.
 وانگ (دهر): بانگ.
 وانی (هه‌ورا): بخویننه، (باک). هه‌روه‌کو، ئاو، به‌ر جووره.
 وانیک: وانیک، همرامه، گوزین، جوامیتر، جوامیتر، هین، واک، کابرا.
 وانیههه: نایا ئاویه؟ نه‌ری ئاویه؟
 وانیل (باک): به‌ری داریکیه.
 ووه‌یلا: هاوار، ئامان، چریکه، قیژه.*
 وویل (دهر): بادار.
 ووشه (هه‌و): نامیتر، باوه‌ش.
 ووهه: ویشه، نه‌ولا، نه‌ملا، هیقه، بیژده‌دا.
 وویل (پۆژ): بیکار، شله‌په‌ته، به‌شپراو.
 ووه (هه‌و): واقمانه، ئاها، هاها.
 ووهه (باک): نه‌وه‌تا، هۆه‌تا.
 وای: وا، بۆ هاوار و داده، وه‌ی، ئای، ئۆ، ئۆه، ئه‌ی، ئاخ، ئۆف، شاه،
 په‌رۆش، داخه‌کهم. — له‌من: وای من، نه‌زۆ داخه‌کهم، به‌دبه‌خت خۆم. —
 کردن: داخ ده‌رپین.
 وایه: (که). نه‌یوا. (هه‌ورا). پاسه‌ن، وه‌هایه، قایه، قه‌یه، (دهر).
 وه‌هاسه‌ت، ئاوات.
 وایستن (دهر): وستی.
 وایسو (باک): ئازا.
 وای من نه‌زۆ: داخه‌کهم.
 وایم (دهر): چه‌قاله، شووایشینک، که‌ داریکی کیتییه، داری کالیشین.
 واین: هه‌لان، پاکردن، ئاو هاین نیتمه.*
 وایوای: وه‌یوای، نه‌یوای.
 وایی (دهر): فراری کردن، هه‌لان.

ووج (جا، کە، پۆژ): چوویچکە ی داران، نەو کەدە چکۆلە و
 ناسکەنە، کە لەبەن لکان دەری دەکات. کارتە ی چکۆلە ی گیا و دارانە،
 کە لەبەن لقی و پۆیکە ی دەری دەکات. نۆکەر و دەست و پێشەندەن.
 وەوەچە: (دەر) وەشە. برازا. نامۆزا. چووکلی تازە ی تووتییە، کارتە ی گیا
 و دارانە. — خستەو: مندال لەدو خۆبەجی هێشتن.

وہ جچہ: وہ چہ (پڑڑ): حد چہ، ہد چہ، بؤ نازڑتی کمر و ٹیستر
بدکار دہری۔

وہ چکھ (دہر.): بہ چکھ، بیچو، منداں۔

ومبى: نازار، قران، تاهو.

ووهېال: سووچ، تاران، وهېال، وهمل، وهکن، پهنج کيشه، نهرک، گرانی،
تویان، نوبال، قهبال. — ت بنهستوم: سووچ یا توانت لسه رمن.

وهبائهم: تاوانبار.

وہب لکاز: تاوانبار.

وہیالکھڑ: گھوناہکار، سووچدار۔

وہبیران (رقّڑ.): مہری بہتہ گہ۔

وہم درخست: و ہم درخستیم، ہشتک لہ جیاتم، ہشتیکم، دیکہ لہ ژمیر ہدا.

وہمردان: دانہ پھر۔

وہی کہوتن: یہ، بران، دمست کہوتن، لیدران، نہنگیوران، لہرکہتن.

★ **دودگرگتن: له ژیر راگرتن.**

وہی رہا تن: ہاتھ بندھ، بہ کھلے بوون۔

★
وهيئة انمودة يبرين: كولانمودة يبرين و تازه بونمودة ي.

وہمیان: ویال۔

وهي الدرو: خراوه يان.

وہینس کھوتن: بیش دہست کھوتن.

وه قتلخ: سالوڻ، ژوروږي دانښتن.

وہناک (رؤژ.): کراوہ، ناوہلہ، والّا. بہتاک.

وہ قال: بہ تال، بوش۔

وہ قانا جہون (رڈڈ.): زڈرے، ھلکوتن.

وہتاو (کھ.): بیدیلہ، بیدالووکہ۔

وہ قہ: گون، ہی لکھ۔ — با: فتق۔

وہمن (فہ.): کوتن، گوتن.

وَمَقَوَّ (بَاد.): ثَاوَا، وَهَهَا، وَهَسَا. ثَمَوَتَو، هَوَتَو، ثَاوَا.

ومتوف (نامی): : ثارا، وھسا.

وهتی: له:۔: له کاتی، لهوختی.

وہج (ہمورا، کہ، ھمور): گڈپینموہ، بریتی، نرخ، زانہویر، (کہ) وہجیل۔

وهو جلع كوكيز: بيّ دوواندن، (باک.) دارکوز، بیّ دوايي، بیّ شويين، بیّ منالّ. — ی: بیّ منالّی.

وہ جہاں (کے، پڑا): کوورتیہ کدی (وہ ج) ۵، نرخ، بھائی۔

وہج بہ وہج (ہورا.): پیک گۆرینوہی چتمہک و دہ خل و دان و میوہ و چتیتہ.

وہ جی (پڑڑ): بہ جی۔

هاتنه خوار. پی — که تن: دهره ی (بازنه) یه کی دان، خوولدان. وه کور، وا، ناوا، وور، (باک.) وهره، (فه.) بهر (دهر و پشته نندامی شمرمی مرزخانه).

وهره (باک.): نازا.

وهره ز: (زرا.) ناودیر، ناودیری برنج و نییدی. (که.) پوژ، (دهر.) بهراز.

وهره م: — کردن: پاشه کموت، نابوری، (باک.) وهرسیف. — کار: معیست. — زان: پسپوری، وهرامی، وهرامناسی، نابوری زان، نابوری ناس.

وهره م ناسی: پسپورتی.

وهره ان: هملره ان. (فه.) که، (زن.) بهران.

وهره افهر (دهر.): بهرامبر.

وهره افن: هملره اندن، ته کاندن، همزاندن، هیتانه خوارموی میوه.

وهره افن: (باک.) ثمتانندن.

وهره افن: وهراندن.

وهره او: (که.) پوژ، (بهر او.)

وهره اوهر (همورا.): بهرامبر.

وهره: فرمانه له هاتنه موه، (نو.) پوژ، (دهر.) بو. (نمرده.) بی، (فه.) بهر، بیتره، (لک.) بسوری، (همورا.) بسوری، (باک.) شمهره، دهر. (همورا.) که، پوژ، (بهرخ.)

وهره: حه پهی سه گیه، که له دورموبی، حه په.

وهره قلو: (همورا.) پوژ تار.

وهره جهم قلوهر (همورا.): چاوربسی.

وهره ز: بیتزار، (بل.) کمه وری. لوس، (همو.) جاپس، وهرپس، (که.) وهرپس، وهرز. — بون: بیتزاریون. — کردن: همراش لی هملگرتن.

وهره زه: میوه یه که، که بو ووشک کردنموبی.

وهره زی: بیتزاری.

وهره س: بیتزار، وهرز. — بون: بیتزاریون. — کردن: بیتزار کردن.

وهره سی: بیتزاری.

وهره سیان (باک.) پوژ: کموتنه خوار، پویشتن. — دن (باک.) نه م. : خسته خوار، وهری خستن.

وهره هک (فه.): که دو کس به جوته سواری وولاختیکی بن بهوی پیشموه ده لاین وهره ک، بهوی پشته موه ده لاین پشته ک.

وهره گن (که.) پوژ: بهرگن.

وهره م (پوژ، همورا.) که، (همو.) دیق، ده خمز، دهرهم.

وهره ما (پوژ.): بهرخمی.

وهره ماس (زن، جبا.) ناسک.

وهره مدار: دیق دار، ده خمز دار، سنگ ژار، وهره ماری.

وهره م (کل.) زن، (بهر ان.)

وهره فیا (همورا.): بیراز.

وهره فیل: جوهره تفنگیکی کونه.

وهره فیر (پوژ.): بهرخمیر.

وهره وان (همورا.): بهرخوان.

وهره وه: (همورا.) پوژتیه، (دهر.) پوژموه، (نمرده.) سن. (بیرموه.)

وهره وه: حه په حه پ، دهنگه دهنگی وهرینی سه گانه، ثمت موه، همت.

وهره وهران (پوژ.): بهرخیکی نیر، که بو بهران هملده گیریت.

وهره وهن (شو.): بهران.

وهره ب: بهفر.

وهره یان (دهر.): دستمواندی ژنان.

وهره یون: هاتنه خوار، سهره یون.

وهره ییژ (باک.): هیلک. — کرن: له هیلک دان، به همراو به فیز کردن.

وهره ییچان: تیکموبیچان، لول دان.

وهره (باک.): جیشین، جیگر، جی نیش. — ی: هوزیکه.

وهره (کل.): پیش.

وهره س: وهرزش.

وهره چمروخان: وهرگپران، ناوه ژوویونموه.

وهره چمروخان: نهمودیه و دیوپی کردن، وهرگپران، ناوه ژووکردنموه، وهرگپرانندن.

وهره خستن: نوواندن، خوانندن، خه فاندن، وهرمانندن.

وهره (دزه، که.): خه تی دوهمه به سهر شودا لی دهرتسموه، کیتلانی دوه مجاره، دوخه، زهوییه که جارتیکی کیتلانی و، کله جاری دوه مدها بیکی تلموه. — ی پی ده لاین. خه پار، (که.) شووم. — بهرین: زهوییه که نهمسا بیکی تیلن به لان نه یچینن. (همه.) له گن، له یه ک.

وهره (همورا.): بهرودا کموتن.

وهره دان: دوریاره کیتلن، وهردانموه.

وهره افموه: وهردان.

وهره افی پش (باک.): جوهره تربیه که.

وهره هک (باک.): سونه، مراوی نیر.

وهره وپین (همورا.): بهریمونموه، کموتن.

وهره دی: لموی، نینجا.

وهره دی: لموی.

وهره دینه (باک.): بازی، نابینک. — ی نانی: کسمبهر. (همو.) بادا. پنجه گیایه که له پوچ ناوان شین دهی، پهلکی و کوربی وایه، لاسکی سوروشینه وهره لاواوه دیرت دهی و کیتیه، به کوتراوی و کولاوی لسمر چای ووردینه داده نری زور باشه.

وهره: — کردنموه: گهرانموی جوتی، سا، کاتی بهریموم هملگرتن.

(باک.) شیناوه دی، بهریموی، پوار.

وهره (که.): وهرز. — بون: بیتزاریون.

وهره زان (خو.): جولان، ژیمناستیک.

وهره افموه: جولانموه، وهرزش کردن.

وهره افن (همو.): خوشکردنی چهرم و نیر، خاراندن، جولانندن.

وهره فیر (فه.): بهری مرزخانه.

وهره (همورا.): هسته.

وهرزش: وهرزشت.

وهرزگ (پژژ): بهرنگ، ننگای زگ.

وهرزپار: کشتوکال چین، دروینه کمر.

وهرزپو (همورا، جا، که): سه پان، پالنه. — ی: سه پانی، پالنه یی.

وهرزین: (خز). بزوین، جولان، وهرزینوه. (همورا). خوشبونی چهرم، خاران.

وهرزینوه (خز): جولانوه، ژیناستیک.

وهرسان (باک، شسم): (باک). وهرسین، بهریونوه خواری. ناو هاتنوه له گان کردن و نی دیکدا.

وهرسهگ (فه): هیزی لیش نیشاندان، ژیناستیک. — کردن: وهرزانوه کردن.

وهرسهله (باک): ماسولکه.

وهرسوپانوه: وهرگپانوه، گپانوه، بادانوه، وادانوه.

وهرسیان (باک): کموتنه خوارمه.

وهرسیانمن (باک، له): ناو هیتانوه له کاتی گان و نی دیکدا، خستنه خوار.

وهرسین (باک): بهریونوه، ناو هاتنوه له کاتی گان کردن و نی دیکدا. وهرشمو: گولیکه پهنگی شین و بی بونه. سسماوهری: — جزوه سسماوهریکه.

وهرقه (که): نارام، قمار. — گرتن: نارام گرتن.

وهرک (دهر، فه): بهرخ.

وهرکههمر (همورا): گیاهکی بونخوشه لمبن چپایاندا دهر دیت، کسمر، برده، دهر: پیش.

وهرکهوه: بنو، بخوره.

وهرکهووتن: نوشتن، چاوپرونه خمو، خمتن، خمتن، بوسان. (همورا). روتی. بۆسه گییه.

وهرکهووتو: نوشتو، خمتو.

وهرکووت (همورا، که): بهرکووت (نی ده غلی).

وهرکوول (همورا): بهرکوژه، بهرکوول.

وهرگ (همورا): گورگ.

وهرگه (باک): همروه کو، وا، ناو. (که، پژژ). بهرگه. — گرتن: بهرگه گرتن.

وهرگهپان: لمدین: — واز له نایینی خو هیتان، (زن). هملپان، وهرگپان، چهرخان، وهرچهرخان، هملپان. — ی جومگه کان، لمپان لادان، له نایین لادان، پژان، سهره و ژیرون.

وهرگهپانوه: وهرسوپانوه، بادانوه، چپکردنوه، زقرین، پچسانوه. وهرگهپانمن: گپانده، وهرگپان، دووباره ناردنوه، همرگپانه، وهرچهرخانمن، هملپانمن.

وهرگهپو: وهرگپو، لیری، سرکهی — بهر شمراب، هملگپو، برنج لمبر بی ناوی — بهر اپو و جان.

وهرگهپوه: هملگپوه.

وهرگر: گیرنده، (باک). بلیتچی، وهرگپ. لی —

وهرگرته: وهرگپو، نوهی، که دی و وهرده گیری.

وهرگرسن: وهرگره، هیتاندهس. (باک). دانان، به کاریدن، پی لمبر کردن.

وهرگرفنوه: گپانده.

وهرگپ: (باک). پاچان، پاچمنان، (باک). پیچشان، نوه کسیده، که چتیکي بهر خیتی بهر لایه کیدا.

وهرگپان: (همورا). هوزگیلیای، هوزگیلای، (باک). پاچشه کرن، دهرنه قوت کرن، دهرنخوین کرن، سهرنخوون کردن، سهرنشیوکرن، قلاب کردنوه. — دن.

وهرگپانوه: هملگپانوه.

وهرگپو: وهرگپلار، ناو وژو وکراو، نوه دیونم دیو کراو.

وهرگپزکه: مندالیکه کاری پیکری لمبردهستان، وهرپک، هملگپکه.

وهرگپلار (همورا): ناو وژو، وهرگپو.

وهرگیر: وهرگر.

وهرگیرو: قبول کراو، همیان.

وهرم (همورا): نوشتن، خمو، خمن. (زن). نارامی، ناسوده یی.

وهرمال (پژژ): بهرمال، پیش مالی.

وهرمالمن (باک): ناوسانمن، هله مسانمن، وهرمین. (همورا). نوواندن، وهرخستن.

وهرمهزیار: هوزتکی کورده.

وهرن: فرمائی هاتنه بچمند کسیتی بهر دهست و ناماده. بین، بهون. وهرنیش: (باک). بوزاک.

وهرولو (همورا): بهفراو.

وهرولا (دهر): بهریا.

وهروانه (همورا): بهروانکه.

وهروانکه (همورا): بهروانکه.

وهروه (همورا): بهفر.

وهروه: دهمانچه.

وهروده: (خز، هم، پها): بهفرمال. بیتلی گوره و

پان بۆ بهفرمالین، شه پالتوخ.

وهرودهسمر (همورا): بهفرهسمر.

وهرودهوئی (همورا): بهفره خوزه، خوخوزه، جووره بالنده یه که.

وهروپین (پژژ): بهریونوه، (که). بهرودهوون.

وهرپژ (دهر): بهریمژچکه.

وهرپوهری (همورا): پیش دهرگا، پیش دهرگانه.

وهرپوچیش (همورا): بچی، لوجی.

وهرپودمانوه: کاریکه، که کسیتک لمبر یه کیتی دی به ناچاری بیکات و له پوری نهی نپکا.

وهرپویشان (همورا): بهرمالان.

وهرپوپک (که): وهرگیره، مندالیکه بتوانی هاتوچو بکا.

دهرور

دهرگ

وهرهاتن: هاتنه خورار.

وهرهه لیبیز: (همورا.) بمرمیشکه (دودانکه).

وهری: بمریداجمان. — کموتن: بمری کموتن، پهران بون، ناردن. —
کردن: بمری کردن، خستن، پهران کردن، ناردن، پختن، پیکرن.

وهریقه: (دهر.) بمریخه، بمرانکه.

وهریختن: ناردن.

وهریس: (همورا.) گوریس. (باک.) رستن.

وهرین: هلهوهرین (گول و گهلا و چتی ناسک). (باک.)

بهریقه له کرداری هاویشی.

وهریقان: (همورا.) پتیشورینان.

وهریقان: (همورا.) که. — پتیشینان.

وهرینه: نه خوشی، ورتنه.

وهریو: هلهوهریو.

وهریپن: عمو عمو کردن، حمو حمو کردن، گه قیپن، نموتین. (باک.) پهنین،
چه پاندن، پهرین، ریلین، سه گهر، هوت کرن.

وهر: (همورا.) گویز. (زا.) نمین، نمر. (پژژ.) بمر.

وهر: (باک.) لاواز.

وهرافین: هلهوهرینان.

وهره: پیوه دان (مار و دویشک و نی دی)، لاواز.

وهرهوان: (همورا.) دابیزین.

وهره وندن: (همورا.) دابیزانن، تافکه، پژکه، هموراز، هلهوهر، زیان،
پیوه دهر (بژ مار و دویشک). (که.) ناما دهریونی مار بژ پیوه دان.

وهره کور: (همورا.) کویژک.

وهره فده: شین، زیان. — گه یاندن: زیان گه یاندن.

وهره فنی: تازار پی گه یاندن.

وهرین (پژژ.): راقه کردن، (که.) دهر خستن، هلهوهرستن.

وهرنگ: خفت. — وان: خفت خوراردن، دهر دهر دهر بون. — گرتن: رق
لیه لنگرتن.

وهری: (همورا.) گویز.

وهریز: شالیار.

وهریزی: دهریزی: دهریزی پتیشاندان، مبرست له وهریزی راکه یاندن
بووه.

وهریزی: دهریزی: که بوی هبی قسه یه یان کاریک بکات و
نه جامی بدات.

وهریزی: کشتوکال: دهریزی لیهر سراری هلمو کاروباریکی، که
پهیره ندی به کشتوکال و چاندنوه هلمو.

وهریزین: هلهوهریزین، هلهوهری باو نیتر، بیهک گه یشتن.

وهرهب: بست.

وهره وهره کور: چورنمور. (همورا.) ناما ده چوره.

وهر: (باک.) دهر، شیره، پویشتن. (همورا.) بس، — کمر: بس
بکه، دهست هلهوهر.

وهریس

وهرسا: (باد.) نامی. — نه جور، نارا، وهر، نموت، هوتق.

وهرسان: (باک.) بیهک نه اندازه سخت له فشار و زهحه تدا بون.

وهرسه: پروانه: دهسته.

وهرسه: — کموتن: سمرکوتن، چورنمه سمره، بمرزیون، دهرچون،
پزگاریون. — کردن: بردن سمره. — خستن: بردن سمر.

وهرسه کور: سمرکوتن.

وهرسپ: پهن. — کردن: پهن کردن.

وهرستا: ماموستا، زانا، پیشه زان، زانای پیشه، پیشه گهر. (باک.)
ماموستا. — بون: ماندو بون، ماندو.

وهرستان: — ی دلویه، چک بون، پاهستان، (همورا.) موای، وستان.
(فه.) ماندویتی، ماندو بون، پدک کموتن. به خورستان:

بهره گرتن. لی: — تمنا شاکردن. — ی دلویه: چک بون، وشک بون،
چک کردن، وشک کردن.

وهرستانین: (باک.) بوستینه، ماندو کردن.

وهرستو: ماندو. — ی: ماندویتی.

وهرستای: (باد.) ماندو.

وهرستایی: (باک.) وهرستای، ماندویتی.

وهرسته: دوا کراو، بانگ کراو.

وهرستی: (باد.) لهوتی، — دوهر: لهوتی دوتی.

وهرستیان: (باک.) ماندو بون (بوسته).

وهرسته: یددک.

وهرسه: دهرمانیکه وهرکو خنیه، پچی پتیرنگ دهری، مهیله و پهری
دها.

وهرش: (همورا.) (دیرسم.) باش، چاک، وهرکو، وهری. — وهرای:
خورشید بواردن. خوش. — بوی: بون خوش، بون به خشینش به کار دهری. —

بون: به خشران. — کردن: به خشین. دهرگدانی کمرانه بون وهرستانن.

وهرشاردن: (جبا.) کوشین، شاردنوه.

وهرشارکه: حشارکه، شاردنکه، سهرگر، سپه.

وهرشان: وهران، وهرین، دلویه چک بون.

وهرشانوه: (پهرا.) چک بون، وهرستانوهی دلویه و بارانه، شیار،
شایان، لی وهرشانوه، چاره پوانی لی کردن، پتدا راپهرمبون. تکانن،
بوهرشینه.

وهرشانین: (باک.) (همورا.) شانای، راجاندن، راجاندن، همرانن،
دهست وهرشانن: لیدان، لهریزین. تیخ وهرشانن: شمشیر وهرشانن.

چاندن، پزاندن، دلویه: — چک بون، لاق و دهست، دار و نیتر وهرشانن،
جندوکه دهستی لی وهرشاننوه.

وهرشه: وش، بژ دهرکردنی کمری به کار دهری، بژ لادانی کمری له چتیک یا
له شوتیک. (دهر.) وهرچه.

وهرشمن: (همورا.) که. — بارانیکه به دهر باره بیاری، بای زور بهرین،
باویران.

وهرشت: (دهر.) باویران. (فه.) بارانه. (جا.) که، زهن. بای شمهال،
هره.

وهشتلوی: ماندویتی.

وهشتل (هورا): خوشتر، وهشتلر.

وهشله (هورا): خۆزگه، — ی بومن: خۆزگه به خۆم.

وهشکار: دلپاک، لهخه‌لک خوش بوو.

وهشن (دەر): وتن، کوتن.

وهشو (دەرس): باشه، چاکه. (هورا): جوان.

وهشی (باک): هیشوو.

وهشیگ: چیتراو.

وهشین: ته‌کاندن، داوه‌شاندن.

وهشین: وهشینلر.

وهشینەر: ناوێژەر، فێژەر.

وهفر (جا، که، فه، پۆژ): به‌فر.

وهفره (که): پشوو‌دریزی.

وهفی (باک): شه‌شمین: رچه‌ی خۆقیه.

وهک: واکینۆ، وه‌کیو، فەنا، وەر، چەشن، وه‌که‌هەف: پتیکمه. — خوه:

وهک خۆی. — تۆ: وهک ته، وه‌که‌ته.

وهکات (هورا): دزه، (باک): به‌راستی، ته‌قس.

وهکار (که): به‌کار.

وهکاز (هورا): کاشۆ، قوونداغ، جووره‌گۆچانیکه، شا‌کۆل، (باک):

قریسک.

وهکوچیه: (فه) جووری چمه.

وهکو‌کرفن (مرک): کۆکردنوه.

وهکوو: هروسا، داکینۆ، وه‌چکیو، وه‌کی، وه‌ک، وەر، فەنا، مینا، وەرگه،

ناسا، ناسایی، ماسز، وه‌ی، چمان، نال، وا، وێ، هه‌فری، هه‌فتۆنه،

هۆسه، هۆلی.

وهکی: وه‌ختیکی، که، وه‌کیو، کاتیکی، ده‌میکی.

وهکیه‌ک: وه‌کیویه‌ک، هارتا، وه‌لامدانی دله، سرووش.

وهگر: دانەر، واگر، خه‌ملچی.

وهگرتن: خه‌مل کردن، دانان، خه‌ملاتن، داگرتن.

وهگی (زه): بلی، بیژه.

وهلا: — کهوتن: هه‌لاکه‌وتن. (که) ناوه‌له، والا‌کراوه‌ه، لادان. —

داهاتن: به‌لاداهاتن، به‌ریونوه و کهوتن و مردن.

وهلابیه‌ی (هورا): بلا‌ویونوه، ته‌نییه.

وهلات (باک): ولات.

وهلات پارێز (باک): نیشتیماں په‌رست.

وهلاتینی (باک): ولات په‌رستی، نیشتیماں په‌رستی.

وهلاتی (باک): ولات په‌رستی.

وهلاداهاتن: به‌لاداهاتن.

وهلام: وه‌لامدەر، پی‌پا‌گه‌یین، پا‌گه‌یین، ناگ‌دەر، باخیر، په‌یام. (پۆژ):

په‌رچ، به‌رسیف. (باک): قه‌گێران، وه‌لام. (باد) به‌رسیف. قازانج. — ی

کاری خۆی نازانی. — دەر: وه‌نا‌گا‌هیتنەر، وشیار‌کردنوه، وشیار‌که‌مره.

رمشی

دان: به‌نا‌گا‌هیتن، لی‌قه‌گێران. — ی ناخۆش. جگه‌ری، جهرگ به‌، خوتن
مژ.

وهلامه: راقه‌کردن.

وهلامبەر: په‌یام نیت. نامبەر.

وهلام په‌رسین: په‌رسگه.

وهلام دانهوه: ده‌نگ کردن.

وهلامدەر: په‌یامدەر، به‌رسقده‌ر، هه‌ریده‌ر.

وهلامکردن: پا‌گه‌یانندن.

وهلامنه‌ه: نامه‌ی پا‌گه‌یانندن.

وهلامنێر: په‌یامنێر.

وهلامان: لا‌بردن.

وهلام (هورا): بلا‌ر.

وهلامه (هورا): به‌لاه.

وهله: وحه، وح.

وهله‌ک (هورا): وه‌کاز.

وهله‌که (باله): (شار) ورده‌هه‌ل، هه‌ل‌اش، نمو ورده‌دارانه‌یه، که

له‌سەر نا‌ئێ‌و‌داران داده‌نری.

وهله‌و (زن): کار، کاریله.

وهله‌که (هورا): به‌جوانترین و نایابترین کچی‌کی ده‌لێن، که کچی

پاشایان بیت.

وهله‌س (هەر): مال‌ات، وه‌ل‌سات.

وهله‌نگ (فه): په‌لک، که‌ل‌ای دار و گیایان.

وهله‌هه: شو‌رو هه‌راهه‌را.

وهله‌هه (پۆژ): و‌ل‌وه.

وهله‌هه (هورا): ورده‌ی قه‌زوانی ناسک.

وهلی: به‌لان، به‌لام.

وهلین: هیشوو.

وهلینه: په‌تسه‌کی.

وهلینه (هورا): به‌رای، په‌تسایی، په‌تسه‌وه.

وهلیفه‌ت: سه‌ره‌قه‌ل‌مانه، دیاری.

وهلیفه‌ت (هورا): به‌رتیل.

وهن: (هورا) قه‌زوان، نازا.

وهه‌لیخ (هورا): دووشاخه، گه‌رووه‌خه.

وهه‌فاق (شا، بابا): گه‌رووه‌خه، دووشاخه.

وهه‌هه‌ی: وان‌هه‌ی، نه‌ره‌کیو وابه‌ی.

وهه‌هه‌یگ: شو‌شه.

وهه‌هه‌وه: — دان: (هورا) به‌ری‌زانسه‌وه، له‌بیره‌خه‌ری‌چوون، گه‌ره‌خه‌ری،

به‌دان‌ه‌ش‌تته‌نوه‌هه‌ری، خه‌مه‌کو‌رتکی، قه‌نگه‌خه‌ری، خه‌ره‌په‌ش‌کو‌ک،

به‌دان‌ه‌ش‌تته‌نوه‌هه‌ری‌ده‌نوه‌هه‌ری. (شن) به‌ری‌زان، به‌ره‌خه‌ری، به‌زین، (بابا)

وهه‌هه‌وه، خه‌ره‌نو‌چکه، (پۆژ) په‌ش‌کو‌ک (هورا) خه‌ره‌کو‌رتکه، (هورا)

وهه‌هه‌وه‌کو‌ته، (شا) وێژینگ، (هورا) چو‌روتم، خه‌لماش.

وهنوشهیی: پهنګی وهنوشهیی، بنهفشهیی. (باک.) بنهفشین.
 وهنهی (ژا، ههورا.): خورتیدن.
 وهند: (که.) نازا، دلیر (بهخ.) زاده، زا، (نادر: نادرزاده.) (لو.)
 شر.) وهرز.
 وهنهی (زن.): چاندنی تۆو و نیډیکه، پهنګ.
 وهنچیداد: بشتیکه له کتیبی پیروزی ناوتستا.
 وهنگ (کمل.): پهنګ، سیاوهنگ، پهنګ پهن.
 وهفن (پۆژ.): خستن، بارهکهی وهن: بارهکهی خست.
 وهنی (ههورا.): قهزوان، قهسکوان، (دهر.) قهسقوان، (باک.) وهکو،
 ناوا، بهوجشته.
 وهنیه: نایا وهانییه؟
 وهوله: گمسه، بووکشوشه. — بارانی: بووک به بارانی.
 وهوی (دهر.) جا.: بووک.
 وهه (باک.): وهی، له واقمانیدا بهکاردهبری.
 وهه: وا، ناوا، جوونهو: وه، بهوجوره، قهعه، ولق، هویسا، هوسا.
 وهه: (که.) ههورا.): بهمار.
 وههاس: وایه.
 وههست (دهر.): وایه.
 وههیه (باک.): پهنګه، لهوانیه.
 وههله (کۆ.): همل، چمل، جار، کههت.
 وهی: نهی، وه، لهکاتی واقماندا، لهدمی پهرتشان و لی قومانییدا
 بهکار دهبری و له یتیش و ئوفدا، وای، نهی، ئۆ، ئۆ، ئای، ئۆف، ناخ.
 (ههورا.) که.) زیان، بهلا، پروه، ترس، کارهسات، نهو، نعم، بهشو،
 بهنم، بی: — بی، زیان، بی، ترس. (باک.) وهکو، وای.
 وهیداد: نای وای، ههپاوار، نهیداد، همداد، وهپاوار.
 وهیدهر: هوار، زیان دهر.
 وهیږ: پۆژ، وهیشیره، نهیشیره، نهیږ، نایږ، ئافرهتان لهکاتی تنگانه
 و لیتومانییدا وهکو هوار بهکاری دهبن.
 وهیشهک (باد.): بهور. (پهوا.) وشهک. دهعبایهکه پهنګی وهپهنګی
 دهچی و بهقهده سهگیککی گمورهیه و کلکی کورته.
 وهیشوموه: (پۆژ.) که.) فهرتهی سهرما و گهرما، لافاوی سهرما و
 گهرما، (ههورا.) نهیشیره، نهیږ، وهیږ، پۆژ.
 وهیم (باک.): ناز، گۆمند.
 وهیکورن (ههورا.): بهخیتوکردن.
 وهینهک (باک.): سووک، ههرزه.
 وهیوای: نهیوای، وایوای.
 وهیوه (ههورا.): بووک.
 وهی وهگهرن: بهلاکهردان.
 وهیوول: داریکی کیتییه، وهکو نیتسکی پهقه.
 وهیپاوار: نای وای، ههپاوار، نهیداد، وهیداد.
 وقلار: کوتار. — نووس: نووسهری کوتار.

وله: وشه، قسه، گۆته، — ی سووک: چنیتو. — ی بی مانا و پوهیوچ:
 هملیت و پهلّیت، لوترهوانی. — ر: گۆبنده، هۆنهر، کوتیار.
 ووهی (ههورا.): نوستان.
 ووهل: لهراستیدا، تۆمهلّی!
 ووقن: پهیف، (باک.) ناخوتن، کوتن، قتن، بیژتن، ویزتن، ویشتن، (فه.)
 وهتن، واتهی.
 ووقو: (باک.) نووتی، نووتو. — لیدهر: وتووچی. — چی: وتووکیش.
 وقلار: کوتیار، گۆتیار.
 وولخ (زن.): نهژاد، پهجهلک. — ی فلان شت وایه.
 وجز (ههورا.): نی بیستان، بزار. — کمر: بزارچن.
 وچان: ناسوردهیی، حسانهوه، پشو، قهرک، همناسهوان، (کۆ.) بین. —
 دان: حسانهوه. بی: — یهک بینه، پهیدهیهی، بی، پانهوه.
 وچه (خۆ.): شهخه، نمر کده تازهیه، که داران تازهی دهرهکمن.
 وچهک (باک.): نمنگورچک.
 وچه: وچه.
 وده: — دان: پری پیدان، وودم، دهمتور، پایندستی.
 ودهدار: پری پیدراو.
 ودیوان (پۆژ.): هملگرتن.
 وور (باک.): نهوی.
 ووز: خهپۆل، خهپۆل، میش خۆر، گیت، کاس، دهبنګ، هپ، هوی، بهنګی،
 گیل، سهرسام، (باک.) تبنا.
 وورسهی (ههورا.): دروومان.
 ورووه (که.): کهلکهله.
 وره (بابا.): ناریشن، توانا، هیزی گوزارهیی، بی: — یی: ترسنگ. بی:
 — یه: پتی ناکوئی.
 ورره: (کۆ.) زریان، (جا.) هورپه. سهیوون، سهیینی، جهوره
 میشرولهیهکی گمورهیه ووزه ووزنه. (پۆژ.) خوری و لۆکهی ههلاجی
 کراو.
 ورته: بۆله.
 ورتهووت: دمه کوتی، بۆلهووت.
 ورتهکه: ورده پارچهی نان، کوورتل، (گهر.) چنګ چنګ، (شن.) چنګ.
 (ههورا.) ریزه نان، چیچکه، چنچک، وردهی نانی و یا نی همر چتیکی
 بی، هورکه.
 ورتهووت: هورک و مهورک.
 ورتهووت: گهلفچاندن، گهرمشاندن، گهلفاندن، هراندن.
 وریچ: همرس، خرس، (لو.) هرس. (ههورا.) ههشه.
 ورده: خاش، چرت، (باک.) فرهک، هور، هورده، پهراشی، هویرا، —
 برونهوه: تی پامان. — بون: مردین. (باک.) گزمرن. ههلاههلابون،
 قهرقچین، تووتووخین، چرتین، گهرمشین. — کردن: تووتووخاندن، فرهک
 کردن، چرت کردن، ههلاههلاکردن، گزمراندن، خنگارکردن، فرهکردن، —
 کراو: (پۆژ.) پهراش.
 ورده: (باک.) خورده، چکۆله، هورده. — ی قهندی: خاکه، گچکه.

ورج

وریا: وشیار، زیرهک، بهکار، کارین، بهسلیقه، سلیقه دار. شهباز، ستیله، قوت، سالتو، زیح، فیرس، چوست، چالاک، بهخوهرکیو، کارین، نکول، زیرهک، وشیار، بژیر، (باک.) جیچه، نیوی پیاییه. — برونه: بناگاهاتنوه. زور ویا: بلیمت.

وریایی: ناگاداری، نامادهیی، شهبازی. سلیقه، زیرهکی.

وریزان (هورا.): ههلسان.

وړینه: ووپنه، هوپنه، له خو یا له نهخوشیدا قسه پېاندن، وهرینه، رته پېوړی: قراغه.

وژاق (که.): باز، خو — کردن: بازدان.

وژاندن: — ی میث و هنگ، (ژهن.) گزاندن.

وژه (شا، بابا.): تاقهت، هیز، بی — بی هیز، نمنده.

وژه شهه (هورا.): داخستن، خسته خواره دی مرزو و مالآت و بمرده و نی دیکه.

وژزه: دهنگی میث و ژهنگسوره، گززه، گیزه.

وژزه وژ: فززه فز، فززه فز، (دهر.) گززه گز، گیزه گیز، — ی زهرگه ته و ژهنگسوره. — کردن: فزین و مزین.

وژوزه (شا.): (کو.) قازی بازی، زمزموک.

وژار (دهر.): بژار (نی بیستان).

وژه (که.): وانه: — کوتنوه: وانه کوتنوه. — دهر: وانه کوتنوه.

ماموژستا. — ی با: هاژه ی زور سهختی با. بی — بی و شهه شه، بیدهنگ.

وژده: ماموژستا، موده ریس.

وژوه: هاژه هاژ.

وژنگ (جا.): چوک، نمونو. کلاوه ی نمونو: کلاوه ی سهری چوکیه.

وس: بیدهنگ به، وست. — بون: بیدهنگ بون، کپسون. — کردن: بیدهنگ کردن، کرکردن، دهمکوت کردن.

وست: وس، دهمکوت کردن، بیهست، بیدهنگ. — بون: کپسون.

وسته ی (هورا.): خستن، کمراندن.

وستو (هورا، کز.): بهرباد، سمرنخون.

وسووساوه: تیره ی که له بلباسانی بیستین.

وش (باک.): وشه، بژناژوتی کمرانه.

وشا: مهمکیکه وشک بووی.

وشاره ی (هورا.): کوشین.

وشه، وشه: دعبایه که له تیره ی پلنگیه، کلکی بستیک درته، کوربه شه.

وشنه: دهنگیکه تاجیی (تانجی) ی پی دهرده کری.

وشنه وشت: وژوژ.

وشتو: هشتو، ناروا (هی مییه) نارافانه (هی مییه)،

هیشتر، حیشتو، شووتو، حوشتو.

وشتو فالووک: وشتو خوره.

وشتو هوان: هیشترقان.

وشتو خوره: وشتو فالووک، حوشتو فالووک. قاتو، قاتو.

ورده بمرده: شرک، شوژک، کیلته.

ورده کاری: کاری ورد، دوا دهسکاریه کانی شتیک له کاتی دروست کردنیدا.

ورده له: چکوله، گچکه، بچوک.

ورده ناس: خورده ناس.

ورده وردهش (هورا.): ورده واره فروش.

ورده واره: باگر.

ورده واره: (باک.) خورده منی، کل و پهلای عتاری.

ورده واره فروش: خورده فروش، عتار. (هورا.) ورده وردهش.

ورده وون: گهلفچین، گهلفین.

ورده وین: خورده وین، میکروسکوب، سمرنج دهر.

ورده وونمه: بمرودی تیروانین، سمرنج دان.

ورده و خاش: — بون: پهلین، ههلاهه لایون، پهرچین، کرمنشین، مرچین، پهراش پهراش، ههلسین، — کردن: مرچاندن، پهرچاندن، ههلاهه لاکردن، کرمنشاندن، پهلشاندن، هاپین. — بون: (باک.) پهلشان.

ورده یله: گچکوک، چکوله.

ورده ورده. (هورا.) بمرده تراویله، (مک.) — ی مانگمشو، تریفه.

ورده (دهر.): برسی.

ورده (هورا.): بمرده یا چتی دی، که له دوروهه و هکونو ناو بترووسکی، سمراب، بمرده تراویله. (جا.) خشی پو شاک تاز، گرشه، ترووسکه، پهنکی چتیکسی تروو ترووسکه و رنجه، بروکه، ورده. — دار: ترووسکه دار. — دان: ترووسکان، درهوشان، بروکان، بروکانمه، ترووسکه ی ناو و ناو و نستیران.

ورده دین: بریسکانمه.

ورده ویش: جریه جریوی نستیران، ترووسکه ترووسک، گرشه گرش.

ورشین (خو.): جیگایه که باگر بی، باگر.

ورشین (خو.): جیگای باگر. (دهر.) وهردها.

ورک (باک.): بهرچین و نموداره باریکانمن، که له سمر نالو داران داده نرین.

ورک (پروا، باک، هورا.): گپو، چنه، پق، مات. — گرتن: گپگرتن، بژمر و مالآتان.

ورگ: خورگ، گیه، گهده. چیکلانه ی و لاخ و مالآتان، (باک.) نوورک، زگ، سک، گهگ، تووره که پیسای نیژگی و لاخان.

ورگه (که.): جینه، به که سیک دهلین ورگی زل بی.

ورگن: گزگ، سکن، زگ زل، زکن، زکن، (هورا.) بهرگ.

ورنج (که.): ورنجه، ورشورش، ترووسکه ترووسکی چتی ورد.

وروره: وژوژ.

وروژان: پروانه: تی وروژان، تی وروکان.

ورپ: گیزی، دهنگی، هپری، کاسی.

وشتو

وشترا

وشترمخ

وشترخورکه: گیایه که وشترده یخرا و په که که ی زور شیرینه، که وشک بوو ده بیتنه درک. وشتراگا: زهرافه. وشترمخ: وشترم، نعمامه. وشران: گوشران.

وشک: هشک، (باد.. زوها، بچلکانه. — بونی دلویه و ناو: چک بوون، چک کردن، وهستانی دلویه، چکین. — کردن: گمرمخاندن، به یین، — بوون: گمرمخین. وشک کردن، قمراده. نیشک، قرقرک، هیشک، هشک، همرشان، دین، زرا، زوها، دیم. وشکانی: نیشکانی. وشکاس: نیشکاس. وشکبند: سمرمای وشکه، که بیبستی، نیشکبند، وشکسپه. وشکپن: نیشکپن. وشکسال: سالی نبار. وشکسپ: سمرمای وشک، وشکبند. وشکسی (همورا.): همریوشکی، تماشای نمرژنه بمرشکسی چوینی: چه که لکی هدیه همر به وشکی و له دووروه تماشا کردن. — کردن: پتگا دروست کردن. وشکموهرد: (دور.) نیشکاوز. وشک کهرموه: کاغزی مهره کب وشک کردنوهی له کاتی نورسیندا. وشک و برنگ: سخت، پهق، پژد، چکروس.* وشکی، وشکیلی: (شکا.) ترس، نیشکی. (باک.) ترسی، تفسی. (شکا.) ترسی، هیشکی. وشنی (همو.): هیشمو. (خا.) دهلی. گوله گهنم، یا گوله جق. وشیار: هوشیار، هشیار، برتف. — به: ها، دهک، دهک، نیوی پیارویه، دهگل. — کردن: برتقان. — ی: هوشیارکردنوه، شیت. وشنی کمر (همو.): گول هملگرهوه. (دور.) هوش کمر. وشنی چن: گولچن. وشین: کوشین، کوشین. (جلبا.) وشاردن، پتک کوشین. وکوف: ناروهه. ول (یمز.): هه تیو. ول (همورا.): گورن. ولآت: کیشور، خاک، ولآت، هیل، ولگه، نیشتمان، زید، ملببند. — پهرست: نیشتمان پهرست. — گر: داگیرکردنی ولآت و نیشتمان. — گیری: کاری داگیرکردنی ولآت. ولآخ: واخ، ولس، ولپ، پتیز، دوار، مالآت، (که.) نولآخ، (باک.) بّ تلشا. — ی بهرزه: چاروا، چاروا، دوار. ولآم: وه لآم. ولاخدار: کاروانچی، خرمبند. ولآو: (همورا.) بلاو، پخش، پهرت. — بوون: پخش بوون، پهرت بوون، بلاو بوون. — کردن: پخش کردن، پهرت کردن، بلاو کردن.

ولآی (فه.): سونوره، سوانوره، سونان. ولآیین (دور.): تیکوشین، همرلدان. ولّه (که.): مله. (همورا.) کون. — کردن: کون کردن. ولگولوی (همورا.): گولی گولوی. ولگه (که.): گمرای ماسی. ولّس (دزه.): مالآت، ولآخ، (که.) ناژال، بمالآت و ولآخان دهلّین ولّست. ولّست (دزه.): ولّس، مالآت، ولآخ. ولک (زین، کمل.): گهلا، پهلکی درخت. ولک (همورا.): گورچيله. ولگه (همورا.): قار، (که.) وهلگه، خاک. ولگ (پژژ.): گهلا. ولگه: پروانه، ولآت.

ولک

ولک

ولمه (جا.): گۆشته نمستوره که ی قونییه، کله سمری داده نیشین. کلمه. ولؤ (باک.): ناوا، وها. ولوول: تمبیل، بیکار. ولؤلّه (مورک، که.): وروپه، (خق.) وروره، نمرورده هیلکانیه، که له نیوزگی بالند ی میدایه. هیلکویه که پیسته که ی پهق نمبووی. (پژژ.) ولوولّه. (پژژ.) ولّه. هیلکویه توتکل پهق نمبووه. ولهم (باک.): سهقر (بالنده). ولیره (همورا.): پۆلکه گایانه. ولّین (که.): فمریکه، فریک، هملپرواندن، نانوک. ولّیتولیت (دور.): ویزه یز. ون: — بوو: گوم بوو، نادیار، لماناچور، بزر، (باک.) بهرزه، وندا، هره ندا، گوم، پنهان، بیتسر. — بوون: پوشران، داپوشران، بزبوون، گوم بوون، شاررانه، پنهان بوون، داوسیان. — کردن: بزکردن، گوم کردن، شاررانه، پنهان کردن، پوشین، داپوشین. ونازا (کمل.): بهرزدن، دهرخستن، نیشاندان. ونازا: پیتشان دان، نیشاندان. ونه ی (همورا.): خویندن. ونا (باک.): ون، — بوون. ون بوون — کردن: ون کردن. ونریز: بکوژ، پیاوکوژ. ونسقت: کوتن، گوتن. ونی (همورا.): خوین، نادپاری. (مورک.) گومی، بزی، شارراوهی، پنهان. ونیاز: وندا، نادیار، بزر. ووخه: هووه، بوکیرانه و پراوهستاندن پمشولآخان به کارده بری. وودم: پیروزی، نیجازه. ووکار: گوتار. ووته: ووشه، واته.

- ووتهمر: بیزەر، بویر.
 ووتهمن: نوست، نوستو.
 ووتهمویره: ووتویریه.
 ووتهمی (همورا): نوستن، خوتن.
 ووتهمی سهریه خۆ: ووتهی راستمخۆ.
 ووتن: کوتن.
 ووتنهم: تازه کردنهم، دورباره کردنهم.
 ووت و ووریا (سل): زرنک، هوشیار.
 ووتوو: توتوی، توتو — لیدان، توتوو کردن.
 ووتووی هکاره یایی: توتویه که کارها کاریکا.
 ووتووێژ: دهمه ته قیتی دوو کسان، دهمه قری، گفتوگۆ.
 ووچان: بیتن دان، حسانهره.
 ووپ (پۆژ): گیت، تول، دهبنگ — بوون: گیتبوون.
 ووولان (پۆژ): ههلاتن، بۆ همویر و... نیدی.
 وووژین: دورینهمه.
 ووداق (پۆژ): کابرای درێژ و وراق: کابرای درێژ و وشک و لاواز، فراوان و گهموره: خانووی ووداق: خانووی گهموره و کهم خه لک و بـی سامان.
 ووداوه: ووپینه.
 ووده: برسیستی، بژوون. (پۆژ) هیزی دل و هومیید. (پۆژ) دهنگ، له پشت دیوارهوه. بژوون، ژهله. بـی — یه: بـی عزم و معنیو پاته.
 (دزه) مله، جۆرکه.
 ووده: چمنبازی، وپینه. (که، پۆژ) نهر خوری یا لۆکه یهیه، که هه للاج به زهبری کوتک و ژۆ و کمران شی ده کاتمه. (دهر) بهره.
 وودهتهی (همورا): فرۆشتی.
 وودهووپ: (همورا) قوماری که دوای وهی، که هممو لایهک بر دیانهمه دیسانیش بیکهمه تا نهر کسهی، که ده بیاتمه ده رکمو. گفه گفی بایه بهردی پان باوژیری — ی دی.
 ووریه (پۆژ): پالتو.
 وورقه: پرته، قسهی بن لیوان.
 وورچ: هورچ، حورچ، خرس.
 وورده: هورده، هوبر.
 وورده: هورده، خورده.
 وورده بهرد: (باک) خپچک.
 وورده کار: مرۆی پیکریتیک و به توانا، دست پهنگین.*
 وورده گیز: ره خه گر.
 وورده له: بهروانه، ورده له.
 وورده ههروش: ورده و له ههروش. خورده ههروش.
 وورده و له: هورده و له، هورده و له، شتومه کی فرۆشتنی عه تاران. — فرۆش: عه تار. خورده چی، خورده ههروش.
 وورده و له ههروش: وورده ههروش.
 وورده: وورده: پله پله.
- ووردیوونهمه: سهرنج دان، وردی، تیر امان.
 ووردیبن: توژینهمه. پشکنمر.
 ووردیبنی سلاه: میکرو سکۆبی ساده. — ناساده: میکرو سکۆبی ناساده.
 ووردی که: وورتکه.
 ووردی که ره وه: پۆلکه ره وه، سهرنجدهر.*
 ووردی کلانه: ووردی کل.*
 ووردی کلانه: هور دیلاته.*
 ووردیله: هور دیله، وورتکه.*
 وورژه (همورا): هسته.
 وورژنهی (همورا): ههستان.
 وورستهی (همورا): ههستان.
 وورسی: (فه) وورسک، برسی.
 وورشه: بهرده تراویلکه.
 وورک (پۆژ): پک، بیانو. — گرتن: رق ههستان، بهمانه گرتن.
 وورکه: (کوک) زۆ، چۆمی گهمره.
 وورکهمن (پۆژ): هه لکمنن.
 وورکهشتهی: (همورا) هه لکمنن. (فه) هه لکمنن.
 وورگ: گورگ، کرش.
 وورمه فیزه (پۆژ): ههلمسته.
 وورمی: ماوه دان، پتپیدان، نیجازه دان.
 وورنای (همورا): خوراندن.
 وورکهشتهی: (همورا) هه لکمنن. (فه) هه لکمنن.
 وور وه نهی (همورا): خۆ هه لاره سین.
 وورووه: چمنباز. (موک) و لئوله. هی مریشک.
 ووروواندن: هوروواندن، توپه کردن و شلهواندن.*
 ووپی: هپپی.
 ووریا: بهناگا. ووریایی: بهناگابوون، ژیر.
 ووریانلن (همورا): خوراندن، کپاندن.
 ووریای (همورا): خوران.
 ووریایی: ووشیاری.
 ووریزان (پۆژ): ههستان.
 ووریزان (پۆژ): ههستان له خمو و دانیشتندا.
 ووریزانای (همورا): ههستانلن.
 وورین: بهین. (همورا) پرخانای دیوار و کتوو کمنه لاق. (فه) بهین.
 وورینگ: ماوه، ده ره تان.
 ووریشه: ورشه.
 ووریشن: گرشمار، وورشمار.*
 وورینه (پۆژ): له خورتدا ناخافتن. وپینه، قراغه.
 ووزاق: ده ره پینی به تمووژم، فریدان.*

- ووژای: خستڼ.
- ووژه: (پژژ.) تروانایی. (شا.) قهلاپسته، چمند کسټیک یا چمند چټیک بسمه یه کدا بکمون. — ی گمرمی. — ی خڅر. — ی کارهبا. — ی نه ترومانه.
- ووژاره: بیر، نمندیشه.
- ووژارڼ: بژاردن.
- ووژانه: بژارده.
- ووژانڼ: هملېژارڼ.
- ووژانڼ: هملېژارڼ، بژانڼ.
- ووژه (فه.): بست.
- ووژانه (پژژ.): بژارده، هملېژارده، بژاره کردن، بومېژ و نیدیکه ده بیت.
- کردن: هملېژارڼ، بژاردن. — کمر: بژارکمر.
- ووژژه (پژژ.): دهنګه دنگ، نمونده زور برون ووژژه یان هات.
- ووژژنه (پژژ.): هملېژارڼ.
- ووژنګ: نمژنژ.
- ووس: بیده دنگ به، وسکت به، بی دهنګ، بی دهنګ به. — برون: وست برو.
- ووسا: وستا، ماموستا.
- ووسای (همورا.): نوراندن.
- ووسته ی (همورا.): نووستن، بنو.
- ووستن: پروانه: خستڼ. — کردن: خوڅ، جوڅ.
- ووسنای (همورا.): نوواندن.
- ووش: بڅړاوستانی کمر و نیستری به کار ده بری، وژنش، هوڅ، چوڅ، چوڅ، چوڅ، هوڅ، گوڅین.
- ووشان: ووشین، هملېچوړان.
- ووشانڼ: کیفه کون، کیفانڼ.
- ووشه: ووته، وته. — بزماری کون: ناخوتڼ.
- ووششه: کیفه، دهنګی ماری له کاتی شه پږدا. — کردن: ووشاندن، کیفانڼ، شوژ.
- ووشهک (پمرا.): همور، (جانموره ټکه)، کورپه بېشه.
- ووشهوش: ووژمورژ.
- ووشهوش: کیفه کیفی ماری.
- ووشه ی ساده: ووته ی ساده. — ی لیکدراو: ووته ی لیکدراو.
- ووشت (خڅر، دزه.): — برون: زراوچون. — کران: ترسیتران.
- ووشتر: پروانه: وستر.
- ووشترلو: شه پږل.
- ووشتره: شه پږل.
- ووشتره وان: (باک.) سیوانهک.
- ووشترخوژه: جانموره ټکی درنده به له تیره ی پشپله کټیویه و ده لټن خڅر ده خاته سمر پشستی ووشتر دوګه ی ده خوا.
- ووشترمور: ووشترمرخ، نعامه.
- ووشک: نیشک. — کردن: (باک.) پدین.
- ووشکان: جټګه ی بی تاو، بهژ، زهوی بهژک.
- ووشکانڼموره (پژژ.): پشکاوتنموره ی خوری لباد و پدتهک.
- ووشکانڼ (فه.): پشکنین.
- ووشکانی: بهژ، زهوی بهژک.
- ووشکاوی: نمور گیا نلېبرانیه له ووشکانیشدا ده ژین و له ناو ناویشدا.
- ووشکه (پژژ.): نمخوڅیویه کی ناژالنه توروکه کی ده ورینۍ. پاره ی بدهمستی دراو.
- ووشکه پڼ (پژژ.): پڼینه ی پیستی مېر و بز به مردووی. به ووشکی گیا پڼینه.
- ووشکه کمڼ (کرما.): پروانه: ووشکه پڼ.
- ووشکه سال: سالی نېبار، سالی نهات.
- ووشکه ل: لک و پږی ووشکی دارانی شینه.
- ووشکه کمره موه: مژوک، قاقهزیکه نووسراوی تهری پی ووشک ده کرتنموره.
- ووشکه کورده موه: هیشک کردنموره. تهرایه تی تیدا نه هیتشتن.
- ووشکه هه لاتن: ووشک برون، زور لاواز برون.
- ووشکی: هیشکی، هیشکاتی.
- ووشی (خڅر.): هیشو.
- ووشیار: پروانه: هوڅیار.
- ووشین (که.): گوڅین، هملېچوړان، چکمبرونی ناوی باراناو، دلټپه.
- ووشیان: کارکردن.
- ووشه (پژژ.): برنیکه له لاقی ولاخی په پیدا ده بی وه کوشووقاق پیسته کی تیکده دا.
- وول: خونچه.
- وولات: پروانه: ولات.
- وولاخ: به کمر و نیسترو نسپ و ماینی ده لټن، وولاخ. پمسه وولاخ: به کا رمانکا و نینګوتن و په چله کانیاو ده لټن.
- وولاخ بېره زه: نسپ و ماین و نیستره.
- وولام: وه لام.
- وولاخ: وولاخ.
- وولاو (همورا، پژژ.): بلاو، — وولاه: بلاو، پمخش. — کردن: پمخش کردن. — کردنموره: بلاو کردنموره.
- وولنه (پژژ.): ولټنه.
- وولنه و لوولټی (همورا.): تفنک، کونملوت.
- وولحن: کټل.
- وولک (پژژ.): کورچيله.
- وولوشه (همورا.): پروتش.
- وولیره (همو.): (همو.) گالوز، دهنکی له نیسک گموره تره و له نوکی بچمورکتره.

وون: بزر، گوم، خوویتن. — برون: هویلیان، ناوابرون. — بزو: بزر، لسانو چور. — کردن: هویلاتن.

ووناران (همورا.): له داغ و پمروشان همدو دستان تیکه‌خستن.

وونارای (همورا.): پاگرتن.

وونه‌ی: خوتندن.

وونلۆ: گولینه‌ی تمندور.

وونئ (همورا.): گول، بۆ تاک و کۆ ده‌بی.

وونئقه (همورا.): برهانه، وونئیه.

وونئوه (همورا.): گولتیک، تاقه‌گولتیک.

وونارای (همورا.): پاگرتن.

وونئ: بزی، وون، (همورا.) خوویتن.

وها (باک.): همروه‌ها، ناوا، ودها.

وهاره‌کئنی (دهر.): بهاره‌کانی.

وئ (باک.): (باک.) ئی، له ئو وهرگیراوه، بۆ مئبانه، هی. ئوئ، جیگایه‌که له نیوانی دوو کساندا دیار کرابی. (زا.) وا، وه‌کو. — له ده‌رتیه: وا له ده‌رت. (ژا.) ئو (که ژن بیت). هی، پی، — ی هه‌یه، پیسی هه‌یه، واته: هه‌یه‌تی. (همورا.) حق، وئسم، خۆم. وئمان: خۆمان. وئت: خۆت، وئتا: خۆتان. وئش: خۆی. وئشا: خۆیان.

ویدان: تئپه‌پین، پابرین، گوزه‌رکردن، پەت برون.

ویدره (همورا.): تئپه‌پرو.

ویدره (همورا.): پابرردو.

ویدره‌ی: (لو.) لیگه‌پان، وازلیتپان. (همورا.) کسل. — تئپه‌پین، پابرین، پەدکردن، پەت برون، به‌لیاندن. (همورا.) پابرین، تئپه‌پین. ویدره‌نای (همورا.): تئپه‌پانندن. به‌خشین.

وئتا، وئتان (همورا.): خۆتان.

وئتمویت: — ی چۆله‌که و بالنده‌نه. (دهر.) ولیتمولیت.

وئتداجئ (په‌وا.): نۆشی گیانت بی.

وئتن، هوئن (پۆژ.): نوستن.

وئجا (همر.): ئودهمی.

وئچنه (همورا.): بیژنگ.

وئچوو: لیکردو، هامپا، همپا، هاوتا. (باک.) به‌ریه‌ف، لیچوو، هه‌قرا، ئاسا، وه‌کو.

وئچووئسلن: لیچوواندن، شوپانندن. * (باک.) به‌ره‌فدان، تۆفکردن، لیچوواندن.

وئچوون: لیچوون، لیکردن، تزیوو، هه‌قرا، (همورا.) کۆن، نه‌ره‌جی، تۆف برون، وئده‌جی، پەنگه، گومان ده‌کرئ.

وئخستن: پئداکردن، پئدا هه‌لاوسین، پئیه‌خستن. داخستن.

وئده: بده.

وئده‌جی: هه‌پایه، شاید ده‌بی.

ویر (همورا.): بیر، (زن، لو.) بیر، یاد، هۆش، بی — بی بیر. — دار: بیرچاک.

وئپ: واتا، ناوه‌رۆک، لیکدانمه.

وئپا (موک.): له‌گه‌ل.

وئپان: کاول، کافل، کسمباخ، کامباخ. — برون: کاول برون، هه‌رفتن، هه‌رفین، تووانین، وئین. پی — تووانین، داخان، زه‌بهر، شکیر، په‌کان، پتسوار، تارومار، کاول. (همورا.) په‌وا. (خاپوو، خرتک. (همورا.) شن.) (خشتوو، — برون: پتسوار برون. — برون: پووخان، قیران، تیک و په‌کان برون، تیکدران، کاول برون، هه‌رفاندن، پمین، پمان، هه‌له‌ه‌شاندن، تیکدان، کاول کردن، پتسوار کردن، هه‌رفاندن، خاپوو کردن، پووخاندن، زه‌بهر کردن، قیراندن.

وئپانه: کاولگه، کاول.

وئپانکه: پووخیتن.

وئپانکه‌ده‌ی (همورا.): وئرانکردن.

وئپاهاتن: پئداهاتن، به‌له‌دبون، فئیر برون.

ویره (موک.): ده‌نگیکه به‌وورته وورت، ده‌نگی نرم به‌دهم بۆله‌بۆله‌مه.

به — به‌وورته وورت.

ویزه، ویره‌ویزه: ده‌نگی گریان، نهرمی مندا، ویره‌ی یک له‌دوای یک.

ویزه‌که: به‌رانه، ویره‌گا.

ویزه‌گا (همورا.): نیواری.

ویژت (باک.): وهرت، (نهرده.) جئ نشین، جیگر، مندا.

ویژوه (همر.): به‌للاه. (باد.) هیشه.

ویژۆ (باد.): ئوئ.

ویژین (باک.): بوئر، تووانین، وئران.

ویژار: بیزار، به‌ده‌خت.

ویژان: تووانین، توانایی.

ویزه: ده‌نگیکه باریکه، گیزه، گیشه. — ی گولله‌هاتن. گیزه، ویته، ولیته.

ویژه (که، بابا.): زگ، گیان. هاته — ی: هاته‌گیانی.

ویژه‌گ: چه‌گه‌نیکه پاک کراو و بی‌گه‌لایه، بۆ حسیری باشه.

ویزه‌نگی (همورا.): ناوزه‌نگی.

ویزه‌ویزه: ده‌نگی زۆر باریکه، ده‌نگی چشه‌نه بالنده‌یه‌کی چکۆله‌یه له‌نیتر ده‌غل و گیایاندا، ولیتمولیت، ویتسیرت، گیزه‌گیز.

ویزین (باک.): قزین، وززه‌وزز.

ویزه‌یی: هه‌لکوت، کم.

ویژه: مۆزفیمیکه به‌غده، گئۆ و وئ.

ویژه‌مه: وه‌ژگ، نفیسکی، په‌خشان.

ویژه‌مه (کوژد.): بۆسه‌ی جۆتی.

ویژه‌موو (خۆ): زه‌نگوله.

ویژان (که، دهر.): دابیزان، بیژان، له‌بیژینگ دان.

ویژاندن (که، دهر.): دابیزتن.

ویژه (که): نه‌ده‌ب، بیژه، گوته، باویشک. * — کردن: سیرمه: هیرته.

(که.) چهند سیرمه‌یه‌کی پتیکمه‌ی بادره بۆ به‌ستنی قژانه، هیرته.

وینجه: (باد.) ئونجه، به کورتاوی له ههر برینیکی بنری ده بیر ژنتیتوه. —
 کتوبله: (باد.) که تی.
 ویندهری: نوری، وی، نوتیده ری. (باد.) لایح هی. له: له لایح هی.
 وینک و پا (باد.): باداری، پڑماتیزم.
 وپی: (موک.) بهنوهی. بهری: (باک.) دا، قی. هممرومان دابووی:
 مهنر تشت دایموا. نای، وای: له نیش و. — وی، وای، واده. (زاخ.)
 هو، نمر، که پیابوی، وهی. (باک.) له نمر وهرگیراوه (بۆ نیرانه).
 دارمی.

ه: تیپیکی نابیتی کوردیه. بدلئ، حا، پیا، پیا، بۆ واق وورمانه.
 (موک.) ناها، هاها، ههلا، پهچ، پهچا، تهح، تمحا، همحا.
 ها (هورا.): وا، ههیه، هانه پای شوکژ پهندان چون پهری: وا له پال
 نمر کتیره جوانی وهک پهری ههیه. (باک.) ها، نموتا، هۆه تانی، هانی
 نموتا بگره، نموا هاتم: ها نمز هاتم. که چتیکت وهبیر هاتمه ده لیتن:
 هاها. — بگره: (باک.) وا، نموا، ها له ویتیه، والوتیه، ناگاداریه، دهک
 دهک، وشیاره، بۆ هه پشهیه. (کمل.) ههیه، ههس. (باک.) نوتها:
 نمر. تمدایه هافی، هالچونگی، هالناقی: تۆ چویه نیروای و قهیدی
 ناکا، که تۆ له نیویدا تا نمزۆ بی یا تا پشتیتند. (که.) بدلئ.
 (موک.) بگره، نموتا. — به: ناگاداریه. — کردن: ناگادار کردن.
 هاء: نه، ناء، هه. ها خوه هه یون (باد.): ناگا له خۆ یون، ناگاداری.

هاپۆ (شه، پۆژ.): مام، ئاپۆ.

هاپۆزا (شه، پۆژ.): نامۆزا.

هاپۆژۆ (شه، پۆژ.): نامۆژۆ، مامۆژۆ.

هات: له (هاتن) مه بۆ یه کتیکه نعدیه. خۆشهختی، بهختیاری. — ی
 کشتوکال: باش یون و زۆر برین. زۆری بهرمه هینانی کشت و کال.
هاته هات: چارووار، — ی نهچیر و دۆ و لهشکرو نیویدیکهیه.

هاتنه دهست: لهشت که تن، به دهست هینان.

هات هات (هه): بۆ ههلقه اندنی بالنده.

هاتن: نامای. — بیا: (باک.) هاتن با. ته گیهتی: (باک.) هاتن بهران
 (بۆ مری). به ته گیه: (باک.) هاتن نیری (بۆ زن). — پیتا: بهسمر دا
 —، وهره. — هکوشتن، — ده دهر، — ههیهک: هاتن ههت. وهبزه یی. — ه
 سرخۆ: بهر بهشت: وه خۆ کومتن: پهرژان. لی. — باران له تی: باران
 ده کومتنه سهرمان. لی وه شانوه، سهر سووچمان، سووک و بانهت
 له هات. سهر خوهه: وه خۆ هاتنه، پهریمان یونوه. راست: پتیک
 کومتن، به نه نجام گه یشتن.

هاتنه پیا: به پابون (بۆ سگ و پشيله).

هاتنه یون: بهدی هاتن، پتیک، راستی، پتیک و پتیکه بناغه ی چتی.*

هاتنه بهر: وه بهر هاتن، به کمل یون.

هاتنه خوار: کیتژن، وهرسون، په پابون، (باک.) داهاتن، داجسون،
 قهاتن، سهره ژیریون، داگمزان.
هاتنه دهر: دهر کومتن، وه دهر کومتن، دهر هاتن.
هاتنه دی: وه دی هاتن، وه راست گهران.
هاتنه دین: راست هاتن، پتیک کومتن، به نه نجام گه یشتن.*
هاتنه دیل: بهوانه: هاتنه دین.*
هاتنه پرگه: هاتنه ری، هاتنه بار.*
هاتنه ژنده ست: خستنه بهر دهست.*

هاتنه سه رخۆ: بهر ژانوه. ووشیار یونوه.*

هاتنه کهرن: نه نجام دان، شیای کردن.*

هاتنه کوژتن: کوژران.*

هاتنه مه: گهرانه جیگای خۆ، نامانه. — سه رخۆ.

هاتنه مهیهک: ویک هاتنه مه.

هاتنه مهیهک: ویک هاتنه مه.

هاتن و چوون: سه فر کردن، نامشۆ کردن، هات چوون.*

هاتوو: هاتیار.

هاتووچۆ: نامشۆ، هاموشۆ. (زا.) ئالموشۆ. کهین و بدین، بینه و بهسته،

دهر دهمری. — کردن: نامان و شیان.

هاتوون: نامیتئ، هاتن (بۆ گهله).

هات و نه هات: مان و نهمان، سهر کومتن و ژیر کومتن، قازانج و زهره، ری
 ی: — پتیکای مان و نهمانی (تلهزگه و بهیه).

هات و هوار: وه لآم و دهنگوباسی ناخۆش، ههراهره، داد و بیداد، بانگ و
 فهریاد له گهرانه ده.

هاتیار (که): هاتوو.

هاتیکه (ههرا): سهیدوکه.

هاتی ههتا (باک): هاتنه مهیهک، ویک هاتن، ویک گه یشتن.

هاجری (باک): خراب، زهره دار.

ههچ و بهج: گیتژ و ویتژ.

ههچی پهشکه (باک): په پهرسلترکه.

ههچه (موک): کۆله کهی دوولک، دوو فلیقانه، دوو گوئی، دوو گوئی.

ههچۆ (زا): قاشۆ، چوگانی گۆیتئ.

ههز: شیتیکه زیانده ری، بۆ سگ و گورگ پتر به کارده ری. بهرق

هاندراو. — یون، — کرهز.

ههپ (پۆژ، که): بهرداشیکه خرابیتنه تهرق.

ههپاسیلو (جا): بهرداش.

ههپان: ههپان، هاپین، گژمرین، مرجقین، مخمخین. — دن: به دهنگی بلند
 گهراندن، — ی مرۆ و ناوه.

ههپو: لهناش کراو، وردکراو، (پۆژ.) پهراش.

ههپه (ههرا): بهرداش، دهستاپ.

ههپه فاسو (ههرا): بهرداش.

ههپه هاپ: گهره گهر.

هاتنه کوژتن

هاپره: گوپره. — ی فرځکه. — ی هدیاسه و کمبیره.

هاردینه (همورا.): تهلاشمیرد.

هاردی دهستی: دساتر.

هارت و هورت: هات و هوت، شانازی کردن.

هارد: نارد.

هاردپو: هارپاو. *

هاردنگ (جا.): گیایه کی بهرزو جوانه وه کوو سول وایه.

هارس (باک.): سوچ، تاوان.

هارسم (باک.): تری سوز.

هاروو (همو، بار، خځ.): هاروی، خه یار. (همورا.) پوک، خلیته.

هاروونی: تیره یکه له جافان. (بهردی چکوله).

هار و هارچ: بی تابرو، قوشمه.

هاروی: خه یار. (همو، بار، خځ.) هاروو، (دهر.) ناروو. (همورا.)

پوک. — ی تازه: جمهیک.

هاری (که.): زور شینی، گمیری، یارمه تی، هاریکاری، پروانه: یارمه تی.

هاریاک (همورا.): هارپدراو.

هاریتی: شیت ویتی. *

هاریکار: ناریکار، هاوکار. *

هارین: هیپن، گژمراندن، مخمخاندن، قهرمچاندن، گهرمشاندن، وردکردن، داهارپن، پهلساندن، ناپین، ورد و خاشکردن، مرچاندن، رچرچاندن. (دهر.) همرین. (باک.) پهرچاندن، هیرتن، خنگارکرن. — ی گه نم: لیکنرن.

هارینهوه: قرچشکین کردن.

هاز: کاردو. (که، دزه.) گیایه که گه لای درتزه وه گوتی بزنی دهچی، بنه کی خې و چکوله یه وه ده کی همناری دهچی بنه کی ده کرتیه چیت و ده خوری. نو گیایه له ولاتی دزه بیاند و شکی ده کنه وه بهار لمبری سلق به کارده بری. (پژژ.) کاردو. (قهره.) گیایه که سی جوړه: (۱) گه لای پانه پیته ده لیس هازمه ارانه. (۲) هاز، لولکه کاردو. (۳) هازمه گانه نیرتکیکی له ناو دهره چی له دوای گه لاویژی. (که.) هیژ، تاقمت. وه —: بهیژ، — دار: بهیژ.

هازی (همورا.): تاقمت، خولق.

هاز: هاج، سمرسام، گیز. *

هازان: همزان.

هاژولژ: پروانه: هاج و واج.

هاژوفن: ناژوتن.

هاژیکله: کوژده که.

هاس (بابا.): گیایه کی نستور و کمناری گه لاکانی دپواویه، پهنکی زور سوزکی توخه.

هاسان: ناسان، سانا، خوش. — ی: ناسانی، سانایی.

هاس (باک.): دلخوش، که یفخوش. — کردن: دلخوش کردن.

هاسه: (که.) هازه. (باک.) سوو، گوشتین، گشه. — ی با: (باک.) سووایی، شپین. — ی ناوی هاتن: چزیان، چزین. بزچک.

هاسه هاس: گشه گف، هازه هاز، هزهاز، فمشافش، گسوش گسوش، هوو فمهورف. — ی ناوی: هازه هازی ناوی. *

هاس و هووش: به چاوپراو، پنازه وه، به شانازی.

هاسف (باک.): بهروونکار، کومه له، ناماده بون، نسز چوم هافامیر: چومه خرمیت میر. نم بهافا هف کتین: نیمه بهیدکتر گیشیتین.

هاسفرنی (باک.): گرومرگ، دهر ازهوانی.

هاسفدم: هاردهم، — ی: هاردهمی.

هاسفل (باک.): قازانچ، سوود، که لک.

هاسفلیشک (باک.): زمانیکي چکوله ی ناسنه له ژتیره وه ی نه باری تفنگییه.

هاسفین: ناویژتن.

هاسفونگ (باک.): کمز، کهش.

هاسفی (باک.): بیگانه، بیانی.

هاسفونق: هاویژتن، ناویژتن.

هاسفین (باک.): همویر ترش، (پروانه هموین).

هاسفین (باک.): هارین. — گه (باک.): هارینه مور، زوزان. — ی (باک.): هارینی. — ی سمر (باک.): جل و بمرگی هارینه، پوشاکی هارینه.

هاسکا (دزه، بابا، که.): وهخته، نیزیکه، خریکه: — پژوهلی.

هاسکو: به خو، سمریتی.

هاسکا (خو.): ناگا. *

هال (که.): نال. — بون: نال بونی ددانان. (جا.) شی بزو و لاخی بهرزه.

هالا (که.): هانا، فریا، سکالا.

هالان (باک.): نازا، بوویر، کسیکه زور به خوی هلبلی.

هالو: هه لار، — ی ناوری، گمرمی، (باک.) نیتون. هه لم. — ی ناوی گمرم.

هاله (باک.): گمه یکه.

هاله (که، همو.): (پژژ.) گوله ی زمانی ولاخانه، ناله.

هاله پیریژنه: نارنجیو، لیمو، ترنجوک.

هالهت (باک.): کاسن.

هاله کوک (همورا.): ناله کوک.

هاله کووی: له کویتن دهری، له کویتیه.

هاله مکردن: خوشی، کات رابواردن.

هاله مینه: له لاره، له مولا، له میند دهری.

هاله بون: هه لسان، ههستان.

هاله کتی (باک.): پست، خراپ، نابوت، مایه پوچ.

هالو (پژژ، شمه، که.): خال، برای دایک. (شن.) کوز (دیزه و کوزه)، (باک.) همروه کوو.

هالوژن: خالوژن.

هاندو: بزوتنمر. (باک.) بزکانو، بزقانو، پمؤقا، همندهر.

هاندرو: بزوتندراو.*

هاندردان: شمولقین، کمربین.

هانکه: همناسه ی توند لمبر ماندوتی.*

هانکه هانک: هلکه هلک، همناسکه همناسک، خیته خیت، هینه هین،

هانهمان. له ماندوویتیدا و به تاییه تی له کاتی هوراز و سه رکوتندا
تنگنه فوس بون، تنگنه فوس له ماندوتی.

هانن: ها، بگره، نموده، تا، ببینه.

هانین: هیتان.

هاو: هاوال، هم، همو، هام، همروده ها.

هاوا (وژژ.): هودا.

هاوار: وا، واه، وهیل، بانگین، چریکه، قیژه، بانگ، بان، فمریاد، نامان،

نهمان، داد، داد و فوغان و وژژ. نیوی پیوانه. (باک.) نمنین، هموار.

— کردن: بانگ کردن، چریکاندن، چرین، قیژاندن، هلدان. — لی کردن:

دان بمرکیرا، دهنگ کردن. به — موده اتن: فریاکموتن، بهماناوه اتن. —

کمر: چمرهنده، بانگکمر. به — زاریمه اوار، نمرپه، فمریاد.

هاوارکمر: هاوارکار*

هاوارکردن: ژارین، لالانمره، (فه.) ویلان.

هاوارهاوار: چریکه چریک، قیژه قیژ، هاوار و بانگ، نمرپه، گازه گاز.

هاوار و داد: داد و هاوار، زاریمزار، نمنین، فیزار.

هاوال: بۆکچان: دهسته خوشک. بۆ نیرینان: هاوپی، هاودهنگ،

بمرده شک، (باک.) هه قال، دۆست، هاوهم، ناوال، دهستمر، نامبایی،

هاوهل، هه قری، هاوتممن.

هاوالایه تی: هاوپی، دۆستایه تی، نامرای، هه قال، سدممیر.

هاوال منداال: ناوال منداال.

هاوان: ناونگ، هاون، هاوهن.

هاونلوا: کسپیکه، که دهنگی له گمل دهنگی یه کیکی تمواو پیک کمری و

ویی بچی.

هاوهل (باک.): ناوال.

هاوهن: پروانه: هاوان.*

هاوېاب: ناوېاب.

هاوېهزا (که.): هاوتممن، هموزی.

هاوېهش: هه قېش، هه قپار، نیوه کار. — ی: بهشدار. — یتى:

بهشداریتى. — ی کردن: بهشدارى کردن.

هاوېهشگه: هاوېش، بهشداري، کوْمپانیا.

هاوېهشگه ی گوزننهوه: کوْمپانیا ی گوازتنمه.

هاوېهشگه: هامپرکه.*

هاوېا: نامپا، وهک یهک، هاوېهشه.

هاوېایه: هاوشان، بهقل.

هاوېهیمان: سویتندخۆر. — ی: سویتندخۆری.

هاوېهشت: یارمه تیدهر، یهک بنمماله، یهک بهرهباب، کس و کار. — ی:

یارمه تیدان، خزمایه تی، هاوختی.

هالوژمهالوژ: شلوق و شیوار، ناخوش.

هالوژک (باک.): چیژتانه، دیاری سالی تازه.

هالوویهالووک: نالووالو.

هاللی (همورا.): قۆره، پمسیره. بهتال، بۆش.

هاللی (همورا.): قۆره. چونکو ددان نال دهکا تموه — پیی دهلین.

هالینه (باک.): چیشتیکه له باینجان و گوشتیه.

هالینگا (که.): خالگه.

هالینگه (همورا.): خالگه.

هام: هاو.

هامار (فه.): پیک، تمخت، راست به بی بلند و نرمی.

هامار: همبر، گشت.

هامه یاری (دهر.): یاریده.

هامها: هاوکار، هاوشان.

هامپیز: نامپیز.

هام لفه (فه.): دووانه، چمک.

هام خلو: ژن، خیزان.

هامدهس: هاوهمست.

هامدهم: هاوهم، همدهم.

هامپا: هاوپی.

هامپاز: هاوپاز. — ی: هاوپازی.

هامپایی: هاوپی.

هام و شو: هاتوچو. — ی یهکتری کردن: سمردان و بهیهکتری گیشتن.

هامزوا (دهر.): ناوالزوا، هاوهلزوا، دوو مرز خیزانیا خوشک بن.

هامسا (که.): دراوسی، هاوسی. — یی: دراوسیتی.

هامسهر (همورا.): هاوسهر، برادر، هاوپی.

هامن (همورا.): هاوین.

هامپیز: نامپیز، باوهش.

هامپن (همورا.): پروانه: همون.

هامپته (فه.): ناوېته، تیکه لار.

هان: (باک.) ناران. گال، دنه، فیک، همت، فیت. — دان: گالندان،

دنمدان، ناران دان.

هان: فریا، چهاله، بهماوارمه اتن (بۆکاتی تنگانه و لیقمومان). به

— وه اتن: فریاکموتن، بهماوارمه اتن. — بردن: پهنا بردن. — بمر:

پهنا بمر، حق چهاله لاندان.

هان (همورا.): کانی ناوی، سمرچاوه.

هاندرهونه (همورا.): بهماره کانی، بواره کانی، کویره کانی.

هاندهان: هانکه هانک. — ی پیران: — ی ماندووان.

هاندان: بزواتن، بزواتن، جولاندن، زل کردن. (باک.) بهء جادن،

بزقاندن، گالندان، تاودان، فیت دان. (باک.) بکولووک، ناران،

ناقراختن، بدلشاندن، بۆتگ کردن، همپی، شولقاندن.

هلوپیشه: هاوکار، هاوپا، نامپا.

هلوپتا: همتا، هاوشان، ههقسمر، ههقبهر، هاوتهفا، هممپا، ههقروو، ههقبهر. بی: بی هممپا، بی ههقبهر، بی غمونه، بی هممپهر، یهکتا. بی: بی: بی هممپایی، بی ههقبهری، یهکتا. — یی: هاوشانی، ههقبهری، ههقثری، ههقثریتی.

هلوپتوا (که.): هاوتا.

هلوپتورزوو: هام ترازوو.

هلوپتوک: هاوتا، لنگه.

هلوپتوممن: هاوسال، هاوسا، بزا، هاوژی، هاوبزا.

هلوپتیره: هاوتسمن. هاوپرهگنز.

هلوچفت: هاوجووت.

هلوچووت: هاوجفت، ژنی حلال.

هلوچی: هاوینشتمان. هاوشان.

هلوچورد: یهکسو، وهک یهکتری، هاوچمشن.

هلوچلخ: هاوچمرخ.

هلوچارشیلو: هاوتا، هاوئل، هاوکار.

هلوچلو: چاولتیکمر، ناگادار.

هلوچلشن: هاوچور. — ی: هاوچوری.

هلوچره: نلو کسه یه گوزانی دهگپتسمه.

هلوخاک: هاوینشتمان. دووکس، که خاکه کانیان لیک دهگپتسمه،

هاوجووت.

هلوخهفا: هاوسمر.

هلوخفو: هاوسمر.

هلوخوین: هاوپرهگنز.

هلوخهرد: هاوخمر. دووکسمن، که به دست دهردیکمره گیردهن.

هلوخهست: هامدست.

هلوخه: هاوچاخ، هاوکات، هاوال، هامدم، هاوینشین، هاقدم، (باک).

هلوخهفک: نیوی نافره تانه. — ی: هاوینشینی.

هلوخه میلشتی: هامدمی، هاوپتیا یه تی.

هلوخهس: چمند کس شمریک له کدین و بهیندا.

هلوخهنگ: ناودهنگ، هاوال، ههقدهنگ، ناوال، پتیک کورتو. — ی:

ناودهنگی، هاوال.

هلوپ (که.): ناوپ.

هلوپا: هوگر، یهک بیرورپا.

هلوپاز: (باک). بهرهفک، هامپاز، نامپاز. — ی: هامپازی، نامپازی.

هلوپهنگ: ههقدهنگ، رتیک چوو. — ی: ههقدهنگی، ویکچووی.

هلوپه نومه (دهر): ناوپدانومه، کومهگی و یارمه تی کردن.

هلوپدن (هممه، دهر): هیتان.

هلوپدل: ههقدل، یهک گرتن. — ی: ههقدلی، یهکیتتی.

هلوپهلوپ: جار جاره.

هلوپی: هامپا، هاوال، ناوال، جوسک، ههقره، ریهفت.

هلوپتیک: تهریب.

هلوپتیکه: دوت، هاوال.

هلوپتیی: هامپی، هاوال، هاوپتیتی، نامریی، ریهفتی، هاوپایی.

هلوپزا: هاوژی، ناوژی، هاوشان، هاوزه.

هلوپزوا: ناوال زوا.

هلوپزه (هپورا): هاوشان، هاوژی، هاوزا.

هلوپزگه: جمک.

هلوپزمان: هامرمان، ههقزمان. — ی: هامرمانی، ههقزمانی.

هلوپزی: (هپورا). هاوزه، هاوتسمن، هاوشان، بزا.

هلوپس: ناوس.

هلوپسا (هپورا): هاوسال. (که). هاوسی، دهراوسی.

هلوپسال: (هپورا). هاوسا، هاوتسمن.

هلوپسمر: خیزان، هاوخمو، هاوسنیر، ژن و میترد بویهکتری ده توانن

به کار یمن. ناوالی ژنان.

هلوپسمرکهکم: ناوسمرکم. پروانه: هپزار. — ی: ناوسمرکهمی.

هلوپسمری: ژن و میتردایه تی، خیزانداریتی، هاوسمریتی. بقیه دست دان:

ماره یی لیک هاتن، پتیک شیان، لیک دروست بوون.

هلوپسمنیر: هاوسمر.

هلوپسمنگ: له کیشاندایه بمرامیر. له کارو کرده ددا چون یهک.

هلوپسمنگیقتی: پروانه: هاوسمنگ.

هلوپسویند: هارپیمان.

هلوپس: دراوسی، نامسا، دهراوسی. — یه تی: هاوسیتتی، هاوسیتیی،

نامسایی.

هلوپوک (پهوا): نلوک، گمروو، گمردن.

هلوپشار: خولوت. — ی: هایشاری، هاوولاتی، خولوتی، همشاری.

هلوپشان: هممپهر، هاوتا، هاوولف، تا، ناوال، ناوشان، تراز، یهکتا،

هممپا، ههقبهر، بهقل. بی: بی ههقبهر، بی هممپا، یهکتایی. — ی:

هاوتایی، نامتایی. (باک). نمپایی.

هلوپشدار: چمن کسیتکن، که خزمه تی گموره یهک بکن.

هلوپکات: هاوچمرخ، لموکاتمد، لم بروردها.

هلوپکار: ههقبهره، لف، هممپا، بشدار، هاویش، ههقای، ههق پیشه،

پیشکمنی. — ی: بشداری، ههقپایی، یارمه تی یهکتری دان. — کردن:

دست گرتن.

هلوپکاسه: هاوخوآک.

هلوپکوشمن (گئل): هاوسنور.

هلوپکووف: هاوشان، ناوکروف.

هلوپکیش: به دو شت ده لیتن، که له کیشاندایهک یهک واپسن،

هاوسننگ.

هلوپکیشه: هاوسننگه، له بیرکاریدا هاوکیشه ساده کان، هاوکیشه

گشتیه کان، هاوکیشه سی گوشه ییه کان به کار دین.

هتري و هتري: بهمه حال، بهمه حال، بهمه چونيكي بي.

هتک: هتک، کەتن، ئەتک، (کە). ئەرتک. بەپەندبردن. — کردن: نابروو بردن.

☆ **ہفتک کھڑ: ٹاپروویہر.**

ههتکین (باک.): نه تک کران.

هفتله: تار، ناواره، گوم، بزر، ههتره، ناواره‌بونی بالندان و مرز له
جیگای خویان له ترسان. پینگام — کردوه. — بوون: گوم و ناواره‌بون.

ههتووای (مړک.): دهرمان، مه لځم. — ی نهمردن.

ہمتوں مہتوں: جوورہ یاریبہ کی مندالانہ۔*

ههتیم (هه.و.): ههتیو، سیوی.

ههاتیو: سیوی، ول، هیئتو، ههاتی.

ههتیوباز: نیراز.

هەتیوچە: ھیتیوچە، ھەتیوچە.

هاتھ: ہاتھ تے ہاتھ تے ہاتھ تے

هەتھەت: هەتھەت.

۵۵۳ (کد): باخ — یون: باخ، یون.

ملفوظات: ہفتہ تک کردہ لے یاد بناندا۔

۱۵-۱۶ (ا.ک.) از غنچه های

١٥-٢٤ (٩) : دود او دود کړی

[illegible]

☆

[illegible]

فہم (۱۰۰): فہمستان۔

ہدیہ (باک.): گزبان.

ههچکۆچی (هورا.): میوز.

۵۵۵: (موک.) مؤلّت، دهرفت.

کې، مات. — دان: ھیندی بوون، بیدەنگ بوون. ئوقرەگرتن، ھەدرین، ھەدین.

هه‌دار (باک.): ئاسان، شاد، هه‌دا، ئارام. — ی (باک).

نارامی. همدارا من نهد

هیدار هیدارانفی (همو.) :

هه‌م‌هه: (هه‌و.) بار پووتی، (ده‌ر.) هه‌لّه‌ته، تار، هه‌تله، ناو‌اره، فرێدان، هه‌لف‌راندن. — ب‌وون: ناو‌اره‌بوون، — کردن: فراندن.

همدراندن (باک.): ثارام و هییدی کردن.

هه‌دره‌ش (باک.): نه‌نجام.

هه‌درین (باک.): نارام و هیدی برون، همدادن.

هه‌دشه (باد.): زه‌پکه‌یه‌کی گچ‌کویه و ناری زۆر لێ دیت هه‌م‌سو له‌ش ده‌یگر تهموه.

هه‌دندان (باک.): نارام و هیدی کردن.

هه‌دنین (باک.): نارام برون، همدادن.

هه‌ر: کام، کێپا، (هه‌ورا، شه، پۆژ)، کمر، گوی درێژ. (باک.) تمنپا، همر، همرجار، هه‌میشه، همرگاڤ. — جاراکۆ: همرجاری که. — وه‌مر: به‌رده‌وام، هه‌میشه.

هه‌ر (هه‌ورا.): قور.

هه‌را: گۆبند، هات و هاوار، غه‌وغا، خه‌له، غه‌لبه، قه‌ره، چه‌قه، چه‌قه‌چمق، هۆریا، کێشه، گاشه، خرسج، پشیتی، ده‌نگ‌ده‌نگ، هه‌للا. (باک.) به‌لخاخ، شه‌روشۆ، قه‌رشته. — به‌رپاکردن: قه‌ومان‌دن. — داگیرساندن: هه‌رادامه‌زناندن. — هه‌لگیرساندن.

هه‌رپ: زه‌رپ.

هه‌رپاله (هه‌ورا.): هه‌لآله (گۆل).

هه‌را: غار، پاکردن. — کردن: غاردان، شکان، به‌زین، لنگدان، هه‌لآتن. هه‌ره‌هه‌را: ده‌نگ‌ده‌نگ، گوهره، قه‌ریش و هۆر، کێشه‌کێش، غه‌لبه‌غه‌لب. گاله‌گال. قه‌ه‌ق، های و هوو، به‌لخه‌لخ، قه‌وه‌قاو، غه‌وغا، ره‌مین، شه‌رقین، چه‌قه‌چمق.

هه‌ره‌نا‌ه‌ن، هه‌ره‌نا‌ه‌ن (هه‌ورا.): هه‌ره‌نوه.

هه‌ره‌ج: هه‌راج.

هه‌ره‌س: ترس، ساف، وه‌ره‌زکردن. — لێ هه‌لگرتن: ناسوده‌یی لێ هه‌لگرتن.

هه‌ره‌سان: بێزار، جاپ‌س، وه‌ره‌ز، که‌وه‌ی. — کردن: جاپ‌سکردن، دان‌زلین.

هه‌ره‌سه: وانیک، وانیک، هین.

هه‌ره‌ش: به‌تبه‌مین یا قه‌لآفت و به‌ژن گه‌وره. به‌ژدار، گیا، مه‌ندال، جووچه‌که و گوێلک و به‌رخ و کاریلان به‌کارده‌بری، که گه‌وره بوین ده‌لێن: هه‌راش به‌وه. (باک.) به‌رازی. به‌ر. ستر.

هه‌ره‌ش فلو‌س: ناوسیکی نا‌شکرایه.

هه‌ره‌ه‌ق (که، باک.): تێکه‌چوون، رووخان، ته‌پین.

هه‌ره‌هه: هین، وانیک، وانیک، واک، گۆزین، کابرا، نه‌وک، جایی، جوامیر، جوامیر.

هه‌ره‌و (په‌وا.): جووره گیا‌یه‌که نا‌ژال به‌یخوا پیتی ده‌مه‌ری چون‌کو له‌نا‌وه‌ری گیا‌یه‌که‌دا کره‌میکی کوژنده‌هه‌یه.

هه‌ره‌وه: نا‌زار، نا‌هو، چاو‌قووله‌که، پشان‌نوه، قه‌ران، درۆم.

هه‌ره‌وه‌کێشه: قه‌ته.

هه‌ره‌وه‌ریا: هه‌را، قه‌ره‌قه‌ر، چه‌قه‌چمق، چه‌ره، زییل، کێشه‌کێش، به‌لخاخ، شه‌روشۆ، به‌ره و به‌ره، ده‌نگ، به‌رده‌قه.

هه‌ره: (باک.) سه‌قۆ، ته‌پۆله‌که، ئێجگار، گه‌لیک، ئی هه‌ره‌تر.

هه‌ره‌فیه: هه‌ره‌فیه.

هه‌ره: به‌ر، هه‌ر. (موک.) که‌کردن. — کردن (سوق.): به‌رپش لێکردن. (هه‌ورا.) قووچه‌که، کره‌میکی سه‌په شه‌تلی توتنی ده‌خوا. — ی له‌به‌ری نا‌کاته‌وه: هێنده نا‌زیره‌که کره‌می له‌به‌ری جوی نا‌کاته‌وه. مه‌شار، دیواری نا‌زک.

هه‌ره‌به‌یان (هه‌ورا.): قه‌ره‌به‌یان.

هه‌ره‌به‌نگ (هه‌ورا.): به‌رایه به‌زگنه، گیا‌یه‌که.

هه‌ره‌گ: هه‌ره‌ت، چه‌لگه، کات، بافت، تانگ، تاف، تافتاف، چه‌نگه، گۆنهر، گۆنگه‌ل. هه‌ره‌چتیکه به‌گاته کاتی گه‌یشتن، ده‌لێن: هه‌ره‌تیه‌تی: چه‌نگه‌لیه‌تی. هه‌ر، به‌ره‌وه، به‌ره‌وه. — ی له‌به‌ردانه‌ماوه. — ی جیته‌لی: چه‌نگه‌لی جیته‌لی.

هه‌ره‌به‌س (هه‌ورا.): قه‌ره‌به‌ست.

هه‌ره‌به‌نه (هه‌ورا.): به‌زگنه.

هه‌ره‌به‌نی (که، باک.): به‌زگنه.

هه‌ره‌به‌نه (که، باک.): (هه‌ورا.) به‌زگنه. به‌زگنه‌که به‌ریکی چه‌کۆله‌ی سه‌ور دیتی ده‌خوری و ترش و شه‌ره‌نه، گه‌وره‌به‌ی به‌ره‌که‌ی هێنده‌ی ده‌نگه قه‌زوێنه‌که به‌لآن به‌هه‌شه‌یه‌وه.

هه‌ره‌به‌نی: (هه‌ورا.) تانیشک.

هه‌ره‌س: په‌وه، په‌ندک. (هه‌ورا.) فرمیتسک. (په‌وا.) په‌نی. — به‌ردن (که، باک.) به‌زگنه، قه‌ل‌مه‌شان، در‌زیردن. (موک.) به‌با. — پارچه‌زه‌وی یا که‌ندیکه یا کێتیکه به‌زنا یا به‌به‌روسک رووخایی و تیک‌چوویی. — به‌ردن: رووخان. نا‌شوت، نا‌شیت. به‌رچه‌به‌فریکی زله‌پووخایی یا له‌پووخانی‌به‌ی. کۆمه‌له‌ و لا‌خ یا ما‌لآتیکه به‌غار له‌هه‌ورازیکه‌یه به‌یتته خواری، یا کۆما به‌رد و گۆتیکه یا چه‌تیکه دیکه‌یه، که به‌یه‌که‌جاری به‌روخی و به‌یتته‌خواری. (که.) دیواریکی هه‌ره‌سی به‌ردی و شه‌ق به‌ویی.

هه‌ره‌س هه‌نان: رووخان.

هه‌ره‌س (باک.): لا‌فاو.

هه‌ره‌سی (هه‌ورا.): قه‌ره‌به‌یان.

هه‌ره‌شه: هه‌ره‌گه‌ف، گه‌ف، گوهره، گه‌فه‌وگوپ، گوهره‌شه، گه‌زاده. — کردن: ترساندن. — لێکردن: گه‌زاده‌کێشان.

هه‌ره‌شه و گه‌ره‌شه: به‌رانه: هه‌ره‌شه.

هه‌ره‌شیان (شک.): له‌نیوچوون.

هه‌ره‌شین (شک.): هه‌ره‌شیان، له‌نیوچوون، خراب‌بوون.

هه‌ره‌هه‌ل (هه‌ورا.): که‌ره‌گه‌ل.

هه‌ره‌هه‌ره: هه‌ره‌هه‌ره.

هه‌ره‌م: (ده‌ره، خۆ.) هه‌رم. (باک.) سه‌رکۆ، کۆما، ته‌پۆله‌که.

هه‌ره‌مه‌سی: جووره ماسیه‌که.

هه‌ره‌مه: گه‌نم یا نا‌ردیکه له‌چه‌ند جوړتیک تیکه‌لاو کره‌بن. (موک.) به‌له، تا‌لوکه. به‌ره‌هه‌یه: به‌تا‌لوکه به‌هه‌یه. (پۆژ.) — ی مافوور و به‌ره: کری مافوور و به‌ره.

هه‌ره‌مین: جیگای قه‌ره‌به‌لآخ.

هه‌ره‌هه‌نگ (هه‌ورا.): تانایی، هه‌ره‌.

ههروهه (موک): (کۆ، ههرو، زياره، دهستوا، دهستياو، ترومپا، له جوت و دروینه و گيره دا به نۆيه يارمه تي يه کتري دان. — ی: زياره یی، دهستوا یی.

ههروهه: زه پزه پ.

ههروهه له بهر هه فاکتوره: ههروهه: پزیشن، بهر: بهر چۆمان. ههروهه له بهر ناکاتمه. ههروهه: کرمیکه سپی پرکه ی توتانه. بهر: پرکه، مهبس نهروهه: هینه نازيره که نازانی ههروهه مانای چیه و نازانی کرمی له پرکه ی جوی کاتمه.

ههروهه: بزی.

ههروهه (باک): چهرخانن، وه ره گهراندن.

ههروهه (باک): ناوهره یون، وه ره گهران.

ههروهه (ههروا): ههروهه کۆ.

ههروهه: بهروانه: ههروهه *

ههروهه گه: ههروهه یون، زۆر کۆنه.

ههروهه یون: ههروهه خاوه نی یون. — ی: ههروهه خاوه نی ههروهه یون.

ههروهه چوشت: ههلاهساندن، ناوسان.

ههروهه چوون (ههروا): ههلاهسان، ناوسان، پهان.

ههروهه خه مان (گهر): قهلس و مهروه یون، قهلس و مهروه کردن.

ههروهه: تا، ههتا، هههههه.

ههروهه (خۆ): کۆتایی، بهر. — ی: ههتا، بهر، کۆتایی کرد.

ههروهه: ههروهه، ههروهه یان.

ههروهه (دا): خۆتی ههروهه یون.

ههروهه (کۆ): گه یی، داوای یارمه تی له خزمان.

ههروهه (باک): جووه کوله یه که.

ههروهه (باک): ههروهه.

ههروهه: گهرچی، نه گهرچی.

ههروهه: ههروهه.

ههروهه: ههروهه یون.

ههروهه: ههروهه، نه گهرچی، بهرچی.

ههروهه: ههروهه، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه (پۆ): بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه (که): بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه (لر): بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه و ههروهه (جا): بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه (باک): بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه (باک): بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی.

ههروهه (باک): بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

ههروهه: بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی، بهرچی.

هه‌په‌مین (هه‌و): پ‌میتن، به —: به‌پ‌میتنه. داواکاری له سه‌رزۆره (شکا، نه‌ه، باک). مرد‌دار، مند‌ار، گلاو، پیس، گیان‌لەبەری مرد‌وو.

هه‌رنه‌یه: (باک.): بالقو. به‌لای کم، هیچ نه‌یه.

ھەروە (باک.): رۆژانە.

ھەمدۇ (ھەمرا): قورق، بېرى، بېچۇ.

همنروا: همرثاوا.

ہمدرد (باک.): ناوا، وہا، ہمدرد کی۔

هه‌وه‌که: بێستنه، وه‌رگه، ده‌ق، وانى، هالۆ، هه‌فتونه.

☆ **هیدروہک: ہیدروہک.**

ههروهه (باک.): جووره هه لپه رینیکه.

ههروهه (باک.): ههروهه.

۵۵۵: برآ، بحر. (که.) برآ (تنها بوسه گ).

ھەروە: (ھەوراء) ھەروە.

ههروقتن: زۆر روشتن لاسر باستیک.*

ههرووشا (ههروا.): كهرويشك.

ههروشه (رۆژ.): کەروێشک.

☆ **ھەرگەز: ھەركات، ھەركاڧ.**

هیدروگرافی (یا.): همیشه، هیدروگراف.

مہرنگاہ: قوراو.

همرگه له (رۆژ.): کمره گیل.

ههڙي ڳوٺ: ههڙي ڳوٺ.

★ هر گینه: قاب، دهن و دیزه‌ی گلی، سوالیت.

هه‌رمان (هه‌ر.ا.): فه‌رمان، نیش و کار، به‌رده‌وامی، نه‌میری.

همزمان: کاول بیون، ویران بیون، پروو خان.

هلمرہ (کھ.): چنیں.

ہمدردی (ہمدردی): ہیرو (گوٹ).

ھەرمەنستان: نەرمەنستان.

ھەرمەلەننى: ئەرەبىلەننى.

هەر ملیسین: هەلەمژن، مژنی مەمک یا قامک، یا گیاەکی بەتام و ئییدی.

هه‌رمۆ (پۆژ): هه‌رمۆ، کرۆستک، کرۆسک، دارێک به‌یهره‌که‌شی ده‌لێن و شیرینه. نێوی ناهه‌تانه. (هه‌ورا). مێزی، مێز. کارچک، کارچف. (باک). هه‌ندان. مێری هه‌رمۆ: که‌سێکه‌ هانی خه‌لکی به‌دات بۆ شه‌ه و خۆشه‌ ته‌به‌دات. — لاسوهره: ئالسیور، لاسوهره.

ھرمیشڪ: (ھمرا، بابا) سيپالو پومن. (دور). جنگال،
ھڏو، وڻشڪ.

هەرمی کەرووی: جوړه هەرمییه که له ترشیاتی ده‌کن.
هەرمی کۆیلە: شکۆک. (باک.) شه‌کۆک، شکۆکه. داره‌: داراشکۆک. شه‌قۆق: شه‌قۆق، قارچک، کرۆسک.

هه‌شته (باک.): هه‌شتا.

هه‌شته‌ک (باک.): ماره‌یی.

هه‌شته‌م: نه‌ری له ژماره‌دا به‌ر هه‌شت ده‌که‌وێت.*

هه‌شته‌مین: نه‌ری له ژماره‌دا به‌ر هه‌شتم ده‌که‌وێت.*

هه‌شتر (باک.): ووشت.

هه‌شتیه‌ک: ماره‌یی، نه‌و به‌شه‌یه، که ژنی به‌ره‌لا کرار یا می‌ردو له

مالی می‌ردی ده‌گری.

هه‌شفاندن (باک.): خه‌ت به‌سه‌ر که‌تشان، کوژاندنه‌وه.

هه‌شفین (باک.): کوژاندنه‌وه.

هه‌شنبۆ (باک.): بۆز (بۆ لا‌خیه).

هه‌شوو (باک.): کۆما موری هه‌لکه‌ندراوو پ‌ن‌راوه.

هه‌شین (باک.): شین.

هه‌شیناقی (باک.): سه‌زی، شینایی.

هه‌شینانی (باک.): شین.

هه‌شینۆک (باک.): سووریزه.

هه‌ف (باک.): که‌مینگا، ته‌له، فاقه.

هه‌فان (باک.): ماندوو‌بوون، به‌ه‌فه.

هه‌فاندن (باک.): ماندوو‌کردن، به‌سه‌ختی ماندوو‌کردن.

هه‌فو (باک.): که‌تسه‌چی، پاسوان.

هه‌فبه‌ند (س.): ناوێته، تیه‌که‌لاو.

هه‌فت: حوت، هه‌فت، هه‌وت.

هه‌فتاک (باک.): په‌شتیندی زۆر درێژ.

هه‌فته (باک.): هه‌وی، هه‌وته، هه‌فته. — یی: هه‌وته‌یی.

هه‌فته‌و (ه.): نا‌فتاره.

هه‌فته‌جار (باک.): بۆق.

هه‌فته‌هنگ (باک.): قوماشی ناو‌ریشمی پ‌ی پ‌ی. خال خال (بۆ

نا‌والانه).

هه‌فت لۆ: حه‌وتو‌ریله‌که، (هه‌وکه) کوانیه‌که تا حه‌وت تو‌ریله‌کان نا‌وی چاک

نا‌یه‌تیه‌وه، له باسک یا پارانی دی به‌قه‌ده‌ر سه‌تو‌یه‌کی ده‌بی و نه‌یرته‌کی هه‌یه.

هه‌فتم (ده‌ر.): هه‌لکه‌ردنی گوریس و نه‌یره.

هه‌فتیار (باک.): که‌مه‌تیار.

هه‌فتی (باک.): هه‌فتا، ۷۰.

هه‌فتینی (ده‌ر.): په‌یینکه.

هه‌فسار (باک.): هه‌وسار.

هه‌فسۆدان (باک.): گیایه‌که.

هه‌فسی (باک.): مۆلکه‌ی و لا‌خانه.

هه‌فقس (باک.): هه‌نده‌ی.

هه‌فک (باک.): بۆزی هه‌وا، قورپو‌پۆچکه.

هه‌فی (که.): هه‌زدیها.

هه‌ف (باک.): هه‌مه‌و، یه‌که‌تر، په‌که‌وه. په‌که‌وه: په‌که‌وه. ژ — سوون:

له‌سه‌ر هه‌ف: له‌سه‌ر یه‌که‌تری، به‌ده‌سته.

هه‌فا (باک.): هاوکار، به‌شدار، هه‌فا، هه‌مها.

هه‌فان (باک.): دانیه‌شتری که‌نار چۆم و ناوان.

هه‌فان (باک.): هاوال، براده‌ر، یار، دۆست. (باک.) هه‌فان.

هه‌فال به‌ند (باک.): یه‌که‌ گرتوو. — ان: یه‌که‌ گرتوو‌ه‌کان. — ی

(باک.): یه‌که‌تیی.

هه‌فاله‌وو (باک.): هه‌فاله‌یوکه، دوانه، جه‌ک.

هه‌فاله‌یوکه (باک.): جه‌ک، دوانه.

هه‌فالده‌ار (باک.): لا‌گر. (باک.) — ی: لا‌گری، هاوال‌یه‌تی.

هه‌فاله‌ز (باک.): جه‌ک، هه‌فاله‌یوکه، دوانه.

هه‌فاله‌زا: جه‌ک، دوانه.

هه‌فاله‌ز (باک.): ناوال‌زاوا.

هه‌فالکار (باک.): هاوکار له‌ نووسیندا.

هه‌فالکراس (باک.): ناوال‌کراس.

هه‌فاله‌ی (باک.): هاوال‌یه‌تی، دۆستایه‌تی، براده‌رایه‌تی.

هه‌فاله‌ی (باک.): گۆزانی بووکانه.

هه‌فان (باک.): ته‌له‌که‌باز، ته‌شه‌له‌باز. به‌لۆر، خو‌رج، هه‌گبه.

هه‌فانی (باک.): هه‌فانو، ته‌شه‌له‌بازی، ته‌له‌که‌بازی، ده‌سیسه.

دو‌زمانی، پیلان، به‌ده‌ف‌ری.

هه‌فانی هه‌کۆن: به‌ده‌ف‌ری کردن. ته‌شه‌له‌کردن*

هه‌فای (باک.): هاوکار، خاوه‌ندی گۆل یا گۆم. (باک.) — یی هاوکاری.

هه‌فه‌وه‌ویی (باک.): پ‌یک و پ‌یک خه‌ستن، وێچوو‌اندن و پ‌یک گرتن.

هه‌فه‌ر (باک.): به‌زنی په‌ش و سه‌پیه.

هه‌فها: نامها.

هه‌فه‌هر (باک.): به‌رامبه‌ر، ته‌نگال، به‌ردیلک، به‌زل.

هه‌فه‌هردا (باک.): وێچوو، هاوتا.

هه‌فه‌هری (باک.): به‌رامبه‌ری، وه‌کو یه‌که‌تری، وێچوو‌یی، هاوتایی.

هه‌فه‌هره (باک.): هاوکار.

هه‌فها (باک.): هه‌فا، به‌شدار، هاوکار، کاربرا. (باک.) — یی:

به‌شدار، هاوکاری، کاربرایی.

هه‌فه‌هار (باک.): هه‌فه‌ش، هاو‌به‌ش.

هه‌ف پیه‌شه (باک.): هاوکار، هاو‌پیه‌شه.

هه‌فنه‌ف (باک.): هاو‌نیه‌ر، هاوناو.

هه‌فنه‌ونه (باک.): وه‌کو، هه‌روه‌کو.

هه‌فنی‌ر (باک.): هاوتا، هاو‌نیه‌ر.

هه‌فه‌جار (باک.): قۆچه‌قانی.

هه‌فه‌جفان (باک.): نه‌نجوو‌مه‌ن. (باک.) — دن: نه‌نجوو‌مه‌ن به‌سه‌تن،

کۆکرده‌نمه.

هه‌فه‌چووم (باک.): ده‌مه‌قاله، شه‌ر به‌ ده‌مه‌قاله و به‌ هه‌راهم‌را.

فہرہ نگہ، کوردستان

دهرکو تیان یا دیار بوونیان، وراتن، درهوشانه بیان. له ئاو: ته پوون، مه له کردن و خۆ شویشتن.

هه لائو (که، پۆژ): رهنه، فراری، ته قیو، هه لپهاتو، هه ویری: هه لات.

هه لاج: پهره کمر، ی: پهره کمری. کهمانه.

هه لاجی کرفن: گورنیک.

هه لائوشه: جووره جۆلانه که. (شن). جیللنه جوقه.

هه لاجزان: ناخزانوه، پسترانوه، داپستران.

هه لاجزو: خزاوه، داپسترانوه، پسترانوه.

هه لاجخین: ناخینهوه، پستاونوه، داپستاون.

هه لاجزو: هه لپشکووتو.

هه لاجزان: هه لپشکووتی زار و لیو له بهر تابه.

هه لاجیان: پاکشان، هه لاجین، خۆ درێژ کردن له سهرا لا بۆ نووستن.*

هه لاج: لق و پژی داران به که لاه، چێژی. تالاش، کهوشه، که رههشک، پهردو، هه وگ و هه وژان. وه له که: ورده و هه. نه وگ و گیاه و پۆنهانیه، که درای داره پای خانوان ده خریشه سهری و سه و جار قوربهان و گله بان ده کری.

هه لاکو (خۆ): لاکوه، لاجو، هه لاکوه.

هه لاکو (کوود): قیزه له.

هه لال (باک): داریکه.

هه لال: گولیککی بهاریه، هه لاله. — کردنی پیستان.

هه لاله: هه لال، گولیککی زهرد و بۆنخۆشی بهاریه و له ته پازان ده بی.

گولیککی زهردی مه یله و بۆزه بۆنی خۆشی بهاریه له مه ترگان ده بی و دوو بست بلن ده بی.

هه لاله براییه: (موک، شا). شلیتر. جووره گولیککه له سهرا گۆزان ده چێتری.

هه لاله (باک): به لائوکی کیری.

هه لالوک (زی): به لائوک (کتیبه)، بۆ پهرانی باشه.

هه لاله: گیای دۆکیوه بۆ چیشته به کار دیت.*

هه لاله (نامی): تارمایی، نه و ی له ناو باخچه و شیناییان بالنده ی پێ ده ترستین.

هه لاله: درم، (هه و، په و)، په سیو، په تا، باهۆ، تارسم، په رسیف.

په سیو، باهۆ، ده مه نی، (زرا)، فره نیک، (سو)، په رسیو، (پۆژ).

تار. (جا)، سزیر، ده مه نی، مرک. (باک)، سا. — ی مالا تان: سقاو.

هه لاله تار: (باک)، تارسم، په سیو، په سیو.

هه لاله تان: نه ستور یوون، (هه و)، په تان، تارسم، هه لاله تان. (هه ورا).

ماسان. (باک)، بهل بهون، په و، په و، په و، چکو و راندن. هه ره پهرچفتن، هه وکردن، په تان، هه ره پهرچوون.

هه لاله تان: وه رماندن. (باک)، بهل کردن، پۆکردن. په رچاندن.

هه لاله تان: ناماسیاو، په تاو، وه ره. دیمگر: همهم.

هه لان (باک): کۆمایه که تخته بهرد.

هه لاله تان: حندرخۆ، که مه یه کی مندالته.

هه لاله گران: ده و له مه ند بهون، به هه و بهون، یاغی و غه بهون.

هه لان (باک): رفاندن.

هه لاله: هه ورا. گیایه که له سی هیندیک نه ستور و که لای وه نی نه سپینداری ده چی که نه تیک بلن ده بی. گیایه که نازال به خوا پیتی ده مری.

ده ریکه له که مری په شوه لای په یدا ده بی و ده پیکوژی. — یه تی، — ی هیناوه. هه لای ناوری، هه لای ناوری.

هه لاله و ران: (فه). هه لاله و ران، لیک جو ی کرد نه وه. داپران، داپرین، هه رتر کردن، ناوارتن، چه رت کردن.

هه لاله (هه ورا): چاو.

هه لاله و ران: (جا). ناویران.

هه لاله و ران: (باک). پیتار.

هه لاله و ران: هه لاله و ران، هه لاله و ران، هه لاله و ران، دالقادن، ناویران کردن، ته تالقادن، به دار کردن، به دار شاکرین، دران. خۆ: — دالقادن، ته تالقادن. پیتا ده لاله و ران: و ده خستن، پیتا کردن.

هه لاله و ران: کیشه کیش.

هه لاله و ران (باک): هه لاله و ران.

هه لاله و ران (باک): هه لاله و ران.

هه لاله و ران (که): وه رگه یارو، به رو پست کراو، نه م دیو و دیو کراو.

هه لاله و ران: یاریه که ده و کس ده به سه رهشک بۆ دوو (به ره) وه پاشان یاریکاران خۆیان نامزه ده که من دوو دوو خۆیان دینه پیتا ده به وه ده لاین (هه لاله و ران).

هه لاله و ران: داپران، داپران، داپران.

هه لاله و ران: داپران.*

هه لاله و ران: هه لاله و ران، دیو نای، هه لاله و ران، هه لاله و ران. لیتان، هه لاله و ران.

هه لاله و ران: پارچه پارچه، ورده و خاش، شه و و، ته و لاله و ران، هه لاله و ران، — کردن: پزین، داپره و خاش، ورده و خاش، ته و لاله و ران، ته و لاله و ران، پارچه پارچه بهون، نه نجران، نه نجران، پزاندن.

هه لاله و ران: به وانه: هه لاله و ران.

هه لاله و ران: هه لاله و ران، کیشه کیش، قه قه، ده نگه ده نگ، کوته کوت.

هه لاله و ران (هه ورا): هیشتا.

هه لاله و ران: داکیرسان، هه لاله و ران، گزگین، داکیرسانی چرا و ناو، به رپا بهونی شه و کیشه. شه و —.

هه لاله و ران: داکیرساندن، به رپا کردن شه و کیشه، گزگینان، ناو هه لاله و ران، شه و —.

هه لاله و ران: زیانده و زیندو و کرد نه وه شه و کیشه.

هه لاله و ران: داکیرسان، داکیران، نایساو.

هه لاله و ران (دزه): چه و تی، تالوک، په له، جه خت، تاروما، خه و نیک، پتی له — نان: دان به هه لاله و ران. به — چوون: به سه رچوون، ناواره، هه تک.

هه لاله و ران: شارۆچکه یه که له ده شتی شار هه و و ر.

هه لاله و ران (دزه): هه تره و ناواره بهون. گه ره بهونی نیتو له ی تغه نگیبه.

هه لاله و ران (دزه): هه لاله و ران، پزیرلی، به شه رم، چه نه باز، هه لاله و ران.

هه ئۆقۇن: هه ئۆمەن، هه ئۆمەن. (باک.) تۆلە قاسک. هه ئۆمەن. تۆقۇن، هاتتەدەرەوی کارگ. هه ئۆقۇن (کە): مانگرتی کەری. هه ئۆج (هەورا): کارگ. هه ئۆچمەن (کە): هه ئۆچمەن، لىسەرىک کۆمەل کردنی کالۆ و قوماش. هه ئۆچمەن: وەر سوپان. هه ئۆچمەن: وەر سوپان. هه ئۆچمەن: تى: تىپا کردن، تىپو کردن. هه ئۆچمەن: چىشتى شل، کە زۆر بکۆلۆ و ناوە کە نامىتى. هه ئۆچمەن: نامىتى.

هه ئۆچمەن (پۆز): گەپانمە. هه ئۆچمەن: مژىن، پەپى نان، قەلەپەچن کردن. کار: گەپانده داوی و تمراو کردن. — ی دیوار: بۆندکردن، لىسەرىک دانان، کۆمەل کردن، هه ئۆچمەن، تەنگە تاو کردن. هه ئۆچمەن: چک بوون، چۆرانمە، وشان. — دن: ووشىن، چۆرانمە. هه ئۆچمەن: دۆپا. هه ئۆچمەن: پوان (بۆگیا)، — ی چىشت: زۆر کۆلۆ. (هەورا.) هۆرشىن. پەروازە. بەدار: بەدار هه ئۆچمەن. پى: پىداچوون، درىزە پىدان. گەپەبوون (بۆمەندال و بالدارو ئىدىکە). — ی ناو: کۆلۆنى زۆر. — ی دار و گيا: گەشە کردن.

هه ئۆچمەن (هەورا): کارگ، کواری. (جا.) قارچک. هه ئۆچمەن (بابا): هه ئۆچمەن. هه ئۆچمەن: نەو کەسە شت هه ئۆچمەن. هه ئۆچمەن: فریدان، تەفرە خواردن، خاپىن، خران. هه ئۆچمەن: تەفرە دان، لەپاندىن، خراندىن، شىشە لىدان. هه ئۆچمەن: هه ئۆچمەن تىپتار. هه ئۆچمەن: خەلە تىپ، فریودەر، تەفرەدەر. هه ئۆچمەن: گەلەلە کردن، سازکردن، پىکەستان، پىکەهەنان. هه ئۆچمەن: شتى بەر هەتاو دراو بۆووشک بوون. هه ئۆچمەن: گەلەلە کار، سازکار. هه ئۆچمەن: هه ئۆچمەن.

هه ئۆچمەن: تەنەف: پايەل کردن، پاجاندن. جل: (خۆ) پا کردن. — ی ناو: بەرەبوونمە ی ناو. ناو، ناو، ناو. هه ئۆچمەن: بارە گۆز جولا ئندن. هه ئۆچمەن: زەلین، هه ئۆچمەن. (هەورا.) سمکۆ. (باد.) حولىسىن، لىزىن، ترشىن، خلیسکان، خزان، خزىن، شمتىن، فشتخىن. — دن: زەلاندن، خلیسکاندن، خزاندىن، خشکاندن، تەمساندن، خلیسکاندن، فشتخاندن. خۆ: خە خیز کردن. هه ئۆچمەن: خیز. هه ئۆچمەن: خیز.

مەلچى

هه ئۆچمەن: هەل پەپست.

هه ئۆچمەن (مەك): هەلدا.

هه ئۆچمەن: هەلخلیسکاندن.

هه ئۆچمەن: ناو، فریدان، فەركاندن، شىپکردنمە (بۆ مەتەل و پرسپاران)، هەلنان، باس کردنی پەككە یا چتیک بە خراپ بى یا باش. نەش و نمان کردن. خۆ: خۆ مەدحکردن. چەتر: چەتر بۆ حەوا فریدان. لە قەسدا: هەللى دایە. هەلگەن، پەربوون بۆ سامان و جوانی. گەپەری و سووکیتى و گەپەری و گرانى و گەپەبوون بە کار دەری. هەللاو، فریدان، دیوانى، هەلدان. بەرد یا چتتى تر هەلدان. — ی ناو: بەرەبوونمە ی ناو. — ی سەبوون و خىبەت و ناو. هەلەدان: لىسەرىکەبوون، کەنانمە، تى هەلدان.

هه ئۆچمەن: هەلەتەنمە، بۆندکردن، هەلکردن، هەلەمالین. — ی برىن: لە نوێ وە تازەبوونمە، ژيانمە. — ی قۆل و داوین.

هه ئۆچمەن: هەلین.

هه ئۆچمەن (زا): دورى.

هه ئۆچمەن: دەرەستەبوون. دەرەستەبوون.

هه ئۆچمەن: کۆلەر، پەپ. هەلکەندى زەوی، برىندار کردنی لەش بەسەختى.

هه ئۆچمەن: هەلپەن، هەلپەن، هەلپەن.

هه ئۆچمەن: هەلەمالین، — ی قۆل و داوین، هەلگەن.

هه ئۆچمەن: هەلپەن.

هه ئۆچمەن: جوورە دروومەتیکە دوپارچە پىکەمە دەدرى. (دزە.) بن کیش.

هه ئۆچمەن: دروون.

هه ئۆچمەن: دروومان، دروون.

هه ئۆچمەن: (باک.) ناخاندن، ناخىن، هەلپەن، هەلپەن، هەلپەن.

هه ئۆچمەن: کردنمە برىن. زگ — .

هه ئۆچمەن: مەمەک: بەدەست شىر لىمەمەک هەتەن.

هه ئۆچمەن: هەلپەن، هەلپەن، هەلپەن، هەلپەن، هەلپەن، هەلپەن.

هه ئۆچمەن: لىز و پەلەزگە. خۆلە — ی ناو، فریدان: خۆ کوپکردن، فریدانى

چتیک لىزەبوونمە بۆ خوارى یا بۆ هەوا هەلدان.

هه ئۆچمەن: لىزەبوونمە بۆ سەخت کەوتنە خوارمە. بەرەبوونمە، کەوتن.

هه ئۆچمەن: پۆن، پۆن، پۆن.

هه ئۆچمەن: دەردى دل: درىزە پىدان. لىسەرىکەبوون. قەرتالە.

هه ئۆچمەن: وەزىن، دەرەستان.

هه ئۆچمەن: گەپە، گەپە، گەپە، گەپە، گەپە، گەپە.

دروست دەدرى.

هه ئۆچمەن: پەوانە: وشە هەلەتەن.

هه ئۆچمەن: هەلخلیسکان.

هه ئۆچمەن: دران، هەلپەن. — دن: دراندن، هەلپەن، زپاندن.

هه ئۆچمەن: تەستور بوونى پوو.

هه ئۆچمەن: هەلکەرووزان. — دن: هەلکەرووزان.

هه ئۆچمەن: بۆار، تۆمار. — دن: تۆماردن، بۆاردن، هەلپەن.

هەلپەن

هه ئاس: (هه مورا.) فرميسك، هه مرس، هه ئلز. (هه مورا.) نه ئلز. جووره
گيايه كه، كۆلكه كه ي كاركي خواردني دهرده كات. (پوژ.) هه مورو، گشت.
هه ئسان: هه ستان. — دن: هه ئستاندن، پاكردن، هه ستانندن.

هه ئسه ننگان: سه ننگانندن.

هه ئسه ننگران: (دزه.) هه ئسه ننگان.

هه ئست: بهر قه دي كيوان، باسك يا سينگه لاني چيا.

هه ئستان: هه رسه ي، هه سته ي، هه زكرده، هه ززان، هه ستان، وه ناگاهان،
هه ززه، — ي ديوار: گزگزين.

هه ئستاندن: هه ستانندن، پاكردن، قه مهرانندن، گزگزانندن، هه ستانندن، وه
ناگاهيتان.

هه ئسه مانه وه: سه مانه موره.

هه ئس وايضاي: (هه مورا.) هه مرس واراناي، فرميسك هه لوه رانندن.

هه ئسووپان: سووپان، پييك هاتن، پييك خران، پييك كهوتن، سازبوون. —
دن: سووپانندن، پييك هيتان، پييك خستاق، سازكردن.

هه ئسوون: تن هه لسوون، تيدان، چموركردن.

هه ئسي (هه مورا.): فرميسك.

هه ئشاهپانندن (كه.): له نيتوانودا هه لشيلاق، كيشانموره نيتوان و شويشت.

هه ئشاهپاو (كه.): شورار، هه لشيلاق، (كه.) هه لشه پيتراو.

هه ئشه ننگان: شانازي. — دن (كه.): شانازي كردن، خۆبه زور
گهوره زانين.

هه ئشكوتن (په مورا.): هه لكه مند.

هه ئشله پان: تقوم بوون.

هه ئشه ننگانندن (بابا.): هه لته كانندن، خۆ جوولانندن.

هه ئشيلاق: هه لشه پانندن، شيلاق، گهورانندن، به سهر پويشتاق، له نيتو
ناويدا.

هه ئشيلارو: هه لشه پار.

هه ئشه مانندن (پوژ، كه.): (پوژ.) گلماندنموره، گهورانندن، بۆسه گان
به كارده بري، كه يه كترى هه لشيلاق.

هه ئفزان: فريسن، بهرزيو نموه. — دن: فريانندن،

هه تره كردن، هه لفرانندن، پافرانندن.

هه ئفرچكين (شم.): هه لفرين.

هه ئفرين: هه لفرين، (شم.) هه لفرچكين.

هه ئفريوان: فريوخواردن، ته فره خواردن. — دن: فريودان، ته فره دان.

هه ئفريويين: فريوه دهر.

هه ئفليقانندن: گوشتيني زور، پليشانندن.*

هه ئقاجين: هه لپاچين.

هه ئقه دار (باک.): جووره تفهنگيكي به بهردييه.

هه ئقه من: هه لكه من.

هه ئقه مانندن: هه لكه مند.

هه ئقه مند: هه لقه مانندن، كۆلانندن، ناشيف، هه لكه مند، كۆلين، بۆت

كردن، قهارتن، مهريخ، هه لكه مندني زهوي يا چتيكي دي به پاچ و نيتو.

له ريشه: قهورافتاق.

مئسي

هه لفران

هه ئقرچان: قرچان، قرچنای. — دن: قرچانندن، له گهرمان. — پۆن: —
قرژانندن.

هه ئقرچاو: قرچاو، هه مرز، پيستی له شسي مرز له سهرمان يا له گهرمان
هه لقرچي.

هه ئقوچان (دزه.): هه لنگوتن.

هه ئقوتانندن: خۆ: هۆ هه لقرون، خۆتيكه لكردن.

هه ئقووت: ده رختاق، دياركردن.

هه ئقورانندن: فركردن، هه ل لرووشين.

هه ئقورينچان: (هه مورا.) قولينچك. — دن: قورينچك، قورينچك ليدان.

هه ئقورينچرو: (باک.) تره.

هه ئقورينندن: (هه مورا.) هه رش قۆپني. (باک.) بهرژين. فركردن.

هه ئقورينچان: كونچرين. — دن: كونچرانندن، نقوچ ليدان.

هه ئقولاين: (باک.) بهرژانندن.

هه ئقولاينندن: (باک.) بهرژانندن.

هه ئقولاين: (باک.) بهرژانندن.

هه ئقوون (زمن.): خۆ تن هه لقوتين.

هه ئكايين: تووك كردن، فريانندن، پي هه لكالان: تووك ليكردن.

هه ئكاهته: گيايه كه.

هه ئكاهت: هه لكهوت، پي كهوت.

هه ئكاهتن: هه لكهوتن.

هه ئكاهنندن: هه لكه مند.

هه ئكاهنندان: ده ره هيتان له ناخي زهويوه بهر يسه وه.

هه ئكاهنندن: (فه.) هه لكه من. (هه مورا.) كه ناي. (باک.) بۆت كردن.

له ريشه ده ره هيتان، هه لكه من، هه لكه مانندن، هه ور كه نه ي، هه لقه مند،

هور كه من، هه لكه من. كۆلين.

هه ئكهوت: ده رفعت، هه ل، چه خش، ده گه من.

هه ئكهوتن: په ديابوون، گوشتيكي كيوييه. هه لكه تن، چوونه سهر،

دهر كهوتن، هه لدان.

هه ئكهوتوو: مهركور، هه لكه.

هه ئكوان: هه لدران، هه لماران (بۆ قۆل و داوين و ده لينگ). شه ولقين،

قتيكه تن. — ي چرا و ناو.

هه ئكوان: خوران. — دن: خورانندن.

هه ئكرو: پيكرار. قۆلي: قۆلي هه لدراموه.

هه ئكرو: خورينراو، دامالراو.

هه ئكروتهني: (باک.) به قورس، به قورس.

هه ئكروتن: هه ماشاق، هه ماشاق، هه ماشاق، داجانانندن، هه لمارين،

هه لدراموه، هه لوتزين، هه فتم، هه دام، له سول دانموره، هه لومزين،

داگيرسانندن، هه لگيرسانندن، پيكرار. (سور.) قتيخستاق،

(هه مورا.) گرسنان. شه ولقانندن. سه رهوتن، نارام گرتن. بهررين: له كه ل

هه لگرتن. قۆل، داوين، ده لينگ، — باويزان.

هه ئكرووزان: (باد.) له زرين.

هه‌نگورد: بلند، کێژکە لە کوردستانی عێراق. لە جغرافیا (حسار
 رۆست) ی ٻی دەلێن.

هه لځو فتن: هه لپشاوتن، گلوفتن. چاو: چاو کوشين، چاو هه لپشاوتن.

ههنگوورين (جا.): ئاوههنگيشان.

هه‌لگێر: ئهو کسه‌یه‌ چتیکی بۆلای سه‌ری ئاو ده‌ژوو بکاته‌وه‌.

ههنگیزان: بهر هو ژوور بردنی مالیات یا ناو.

هه لکێڕانهوه: وهه رگێڕانهوه، ئاوه ژوو کردنهوه، گوپین.

هه‌نگیرانی: تاقەت بوون، تەقەت کردن.

مہ لگیں: تہ قہت کراو.

هه لکوتان: هیرش و شالآوهیتان. — سمر: په لاماردان. — سمر دوزمن:

پہلا ماربردنہ سسر، ہیترش بردنہ سسر۔

ہہ لکھوتن: ہہ لنان. ہنکفین. پی: پی ہہ لدان، ہہ لنان.

هه ئێكۆچان: ههلتۆتیره كان، ههلتروشكان. ههمیشه بۆسهگ و درپنده بهكاردهبرى.

هه‌ل‌کۆر و وێژان: سەووتان، هه‌ل‌زۆروران. گۆشت له‌کاتی بڕژاندنیدا نیوه‌ی ب‌سۆتێ. — دن: هه‌ل‌زۆر و راندن.

هه لکوشین: کووشین، کووشهر.

هه ټکيښ: خوږ: (باک.) خوږ. (همورا، بابا.) پارچه‌جی. بافیش
کمر، به‌چاو وړاو، چاوو وړاو کمر.

هه‌لکێشان: بڵند و به‌رز کردنه‌وه. هه‌لکشانن. به‌گوێ: به‌گوێ هه‌لێنان.
خۆ: به‌خۆه‌لکوتن، شانازی کردن، خۆه‌لێنان، نازیپێوه‌کردن،
فیشال‌کردن.

هەنگامی: بڕیسکان، هەلبێرسکان، هەلبیزکان، بڕیکانمۆ، شیری
هەنگامو، یی هەلچووون بە دارو چیاپایندا، هەلگیران. ڤەنگ: ڤەنگ
پەرین.

ههنگامی که برونهوه: ناوژوو برونهوه. لی: سهرکیشی کردن.

هه ئهنگه بایه: ئاوهژوو، وهه گهه بایه.

هه ئىككىرىنىڭ (دەرىجە): بىرلەشتۈرۈش، ئاۋازلار، ۋە رەڭلەر.

هه لێكهواشتن: گۆڕتنبوه.

مہ نگر: (ہاکی) دا گرتہ کی۔

ههنگه گه پێمان داگرێ، ههڵدان. به بهر قهدهی کێتوو جێگای بێلندا ههڵچوون، زۆر ساماندار و دهوڵهت مند بوون.

هه ئىگىز: زۆر دەولەت مەندىبىون، زۆر لەخۆ دەرىچىون.

هه لڳون: بڻدڪردن، ڀاڪردن، ڦه تانڊن. (هسورا.) هڙگيڙهه سي،
هلاگرتن، هنگرتن. ڦنهن پين، وڌيران، هلبين. ته ڦهت ڪردن له جيڳايه ڪي
تاسه تيدا. ڦانڊن، ڦرانڊن، ڦارنڦا يا چتمهڪ يا ولاڻ.

ههنگامی که در پی یک خستندگی، هیلبرارد میوه. — ی مال: هیلبرارد و
خواه آن که در پی.

ههنگام (ههوارا): په ههنگامونى دار.

هه ئهنگه: هه رگوت.

هه ئێك ق: هه ئنان. بهخو: خو هه ئنان.

921

هه‌لەمیشک: چیشتیکی له دۆشاو و پۆن دروست ده‌کری.

هه‌لەفان: هه‌لگوتن، پەسن دان، هه‌ل‌دان، پاسین، فش کردنه‌وه، فۆرتەکی، به‌تانا چوون، به‌تانا چوونه‌خواره‌وه. خۆ: فۆرت خوه‌دان.

هه‌لەفەر: هه‌ل‌نێز، باسکەر. خۆ: فۆرتەک.

هه‌ل‌فرای: باس کرار، پەسن کرار.

هه‌ل‌نووجاندن (هه‌مرا): (دزه) بادانه‌وه. (موک) داگرتنه‌وه.

هه‌ل‌نیشان: (موک) نوشته‌وا.

هه‌ل‌نیشاندن: قەشتان.

هه‌ل‌نیشتن: قەنان، نیشتن. — لاسەر لکی داران. (بۆ‌بال‌ندان).

هه‌ل‌ئۆ: کول‌لەسار. (باک) ته‌یلۆ، نه‌ل‌هۆ. (نێوی پیاویه).

هه‌ل‌ئوا: (باک) ئارده‌پێچ، ئاردی. هه‌لیل. هه‌ل‌وا، ئاوار. — پێکردن (موک). — مەبەس له‌ تێپه‌ل‌دانه.

هه‌ل‌ئواستن: هه‌ل‌اوسین.

هه‌ل‌ئواستین: هه‌ل‌اوسین، هه‌ل‌واستن.

هه‌ل‌ئوه‌دان: ئاواره، ده‌ریه‌ده‌ر، — بوون: تاربیون. (هه‌روانه‌هه‌ل‌ئوه‌ده).

هه‌ل‌ئوه‌ده: هه‌ل‌ئوه‌دا (خۆ، هه‌م، موک). — تارومار، ئاواره، ده‌ریه‌ده‌ر، هه‌تره، هه‌تله، تار، — بوون: تاربیون. به‌شوێندا گه‌ران و عه‌بدال‌بوون.

هه‌ل‌ئوه‌ر: ئه‌وه‌ دره‌خه‌یه، که‌ گه‌لا و به‌ره‌هه‌ی که‌وتی یا هه‌ل‌ئوه‌ریی.

هه‌ل‌ئوه‌ران: هه‌ل‌ئوه‌رین. — دن: رزاندن، وه‌راندن، گه‌لفاندن، گه‌لفچاندن، هه‌ل‌په‌روو‌ک‌اندن.

هه‌ل‌ئوه‌رینه‌ر: پزێنه‌ر.

هه‌ل‌ئوه‌رین: وه‌رین، وه‌ران، هه‌ل‌په‌روو‌کان. (باد) ده‌حکیان. پزین، گه‌لفین، پزان. گه‌لفچین.

هه‌ل‌ئوه‌ریو: پزێو، پزێو، بێ‌زه‌وه‌ر.

هه‌ل‌ئوه‌زین: هه‌ل‌ئوه‌زینین. هه‌ل‌ئوه‌زین، هه‌ل‌کردن و بادانی ب‌س‌ن و ن‌ی‌س‌دی، پێچانه‌وه.

هه‌ل‌ئوه‌ژان: — ی ماله. هه‌ل‌گرتنه‌وه و پێک و پێک کردنی نێرماله‌ و دوکان.

هه‌ل‌ئوه‌لا: هه‌ل‌ه‌ده، هه‌م‌ و ته‌قه‌لا.

هه‌ل‌ئوه‌ستان: ویستان، پاوستان، داخواز و که‌پاری‌بوون.

هه‌ل‌ئوه‌ستاو: که‌پار، داخواز.

هه‌ل‌ئوه‌شان: هه‌ل‌ته‌کان. — دن: هه‌ل‌ته‌کاندن. (باک) پهاشتن، فەرستیای، به‌مشاندن، هه‌ل‌په‌شکاوتن، هه‌ل‌ه‌شاندن، ده‌ست تیه‌وه‌دان، لێک جوێ کردن، تێکدان، شه‌قاندن، په‌شکوتاندن.

هه‌ل‌ئوه‌شینەر: هه‌ل‌ه‌شین.

هه‌ل‌ئوی (هه‌مرا): خه‌ریکه‌.

هه‌ل‌ئویسین: هه‌ل‌اوسین.

هه‌ل‌ئۆ: (ناک) کولاله‌ مار. بال‌نده‌یه‌کی بۆز و تیز‌باله‌ له‌ قه‌لمه‌رونه‌ی گه‌م‌ه‌ره‌، پاوک‌ه‌ری‌کی کێوییه‌ و گوشت خۆزه‌ و گوشتی ناخوێ.

هه‌ل‌ئۆل (شا): هه‌ل‌ئۆل، نیه‌به‌تال.

هه‌ل‌ئۆ

هه‌ل‌ئوچکه (ده‌ر): هه‌ل‌ئوچه.

هه‌ل‌ئوچک (پۆژ): هه‌ل‌ووک (ئێ هه‌لوو‌کێتن).

هه‌ل‌ئوچکان (پۆژ): هه‌ل‌ووکێتن.

هه‌ل‌ئوینی: قه‌یسییه‌که‌ چه‌قاله‌هه‌ی شیرین ب‌یت.

هه‌ل‌ئوو (باله)، ئامی: هه‌سته.

هه‌ل‌ئوه‌پ: چارمه‌ری.

هه‌ل‌ئوت: پێداهه‌ل‌کوتن.

هه‌ل‌ئوچه: ئال‌ئوچه، که‌لاز، که‌م‌چه، (هه‌را) هه‌ل‌ئوچکه، هه‌لوو‌که،

هه‌لوو‌چکه، هه‌ل‌په‌چکه. (که) هه‌ل‌ئوه‌، هه‌ل‌ئوه‌ په‌شکه. هه‌لوو‌ک.

دارێکه‌ به‌به‌ره‌که‌شی هه‌ر ده‌ل‌ئین هه‌ل‌ئوچه.

هه‌ل‌ئورف: نیشتنی بال‌ندان.

هه‌ل‌ئورک (جا): جه‌ل‌نه.

هه‌ل‌ئورکه: له‌ران‌ه‌وه، جه‌ل‌ئوه‌، له‌رزین.

هه‌ل‌ئوه‌: هه‌ل‌ئوچه.

هه‌ل‌ئووک: دارێکی کورته‌ به‌قه‌د ب‌ستێکی په‌ هه‌ره‌ووک سه‌ره‌کانی قه‌د‌ک‌راون (قه‌لم‌ ک‌راون) له‌ گه‌مه‌ی هه‌لوو‌ک‌یتیدا په‌کار ده‌برێ. هه‌لوو‌ک‌ێتن، (پۆژ، که) هه‌لوو‌ک. (هه‌م، کو) په‌لیک. (باد) په‌لیک.

په‌لیکانی.

هه‌ل‌ئووک‌ان: به‌وانه‌ هه‌لوو‌ک‌ێتن.

هه‌ل‌ئووک‌ێتن: (هه‌م) په‌لیکانی، هه‌لوو‌ک‌ان.

هه‌ل‌ئۆن (پۆژ): هه‌ل‌ه‌یه، چه‌وته.

هه‌ل‌ئووک (پۆژ، که): هه‌لوو‌ک.

هه‌ل‌ئووک‌ان (پۆژ، که): هه‌لوو‌ک‌ێتن.

هه‌ل‌ئه‌ن: هه‌لاتن. ده‌رک‌رتن. — ی هه‌م‌یر: ترشان. — ی پۆژ.

هه‌ل‌ئه‌توو: هه‌لاتوو.

هه‌ل‌ئه‌وه‌رن (که): هه‌ل‌ئیتان. — ی مه‌تله. — ی هه‌ل‌که.

هه‌ل‌هه‌له: جار‌جاره.

هه‌ل‌هه‌ل‌ئوک (که‌م، به‌ار): (که) به‌لال‌ووک. (باک) قه‌یسی کێوی.

ده‌نکه‌کانی ورد و خه‌.

هه‌ل‌ئیتان: هه‌ل‌ئیتان.

هه‌ل‌ئۆ (باک): بێ‌خوی. لاواز، بێ‌تین.

هه‌ل‌ئوکی: جارێکی، ده‌ره‌هه‌تیک.

هه‌ل‌ئیتان: هه‌ل‌ئیتان، به‌ل‌ند‌کردن، هه‌ل‌بان. سه‌ر: سه‌ره‌ه‌ل‌پ‌رین. چاو: —

چاو‌هه‌ل‌پ‌رین. جه‌و‌چکه‌هه‌ل‌ئیتان. شه‌گ‌ژ‌ژ‌اندن. — ی مه‌تله. به‌گ‌وی: —

به‌گ‌وی چپاندن. په‌شو: — هه‌سان‌ه‌وه. په‌شودان.

هه‌ل‌ئیتانه‌وه: هه‌ل‌دانه‌وه. دو‌ب‌اره‌ به‌ل‌ند‌کردنه‌وه.

هه‌ل‌ئیتج: هه‌ل‌تج (به‌ر‌شانه‌وه).

هه‌ل‌ئیتجان: ناو‌له‌ب‌یر: ناو‌ده‌ردان، ده‌رخ‌ستن. له‌مه‌ن‌ج‌ل: ده‌ره‌یتان.

هه‌ل‌ئیت: به‌په‌وه‌ده.

هه‌ل‌ئیت و هه‌ل‌ئیت: وه‌ی بێ‌واتا و په‌په‌په‌وج.

هه‌ل‌باز (هه‌مرا): گه‌په‌ه.

- هه‌ئیزه (هه‌ورا.): هه‌ئیز، مه‌شکه.
- هه‌ئیز (هه‌ورا.): باژه‌له. گیایه‌که له نیتو ده‌غلیدا شین ده‌بی، بنه‌کی سپی و گچکه‌یه و ده‌خوری، به‌ئیتیک بلند ده‌بی. گه‌لاک‌هی تیزه.
- هه‌ئیسه (لور.): کشکک.
- هه‌لیل (باک.): هه‌لوا.
- هه‌لیله: ده‌زمانیکه.
- هه‌لیلۆک (باک.): به‌لگه. پارچه نهمه خه‌که‌ی به‌گیروه نووساوه.
- هه‌لینگ دان: غاردان، لنگ دان، هه‌لته‌ک هه‌لته‌ک، پ‌اکردن.
- هه‌م: هاو، ژی، همر، ههميسان، نه‌ریش.
- هه‌ما (باک.): ههمان، ههره‌هینه، یه‌که له دووی یه‌که، نزیکه‌ی.
- هه‌مار: نه‌نبار، کۆگا. — کردن: وه‌سهریک نان.
- هه‌ماوۆک (باک.): ناوده‌ست.
- هه‌مان (باک.): ههما، ههره‌هینه.
- هه‌مانه (که.): ههمبانه. (باک.) به‌ریه‌که‌نه، پوویاری.
- هه‌ماهه‌ما: نیزیکی.
- هه‌مای (هه‌ورا.): هه‌شتا.
- هه‌مه‌ت (باک.): په‌نا، حشارگه. — ا‌خوه‌کرن: خۆپه‌ندان، خۆپارازتن.
- هه‌مه‌ته: دیده‌وانی، چاوه‌پێسی، چاوه‌نۆپی. (ناوی.) ههمیشه.
- هه‌مه‌ره‌نگه: (که.) گۆناگۆن.
- هه‌مه‌که‌ره: دهراس‌تی سه‌ریه‌خۆ، زانی‌نی یا وه‌ستانی له‌چهند پیشه‌یه‌که‌دا.
- هه‌مه‌وه‌ند: هه‌ژنیکه له‌کنار که‌رکه‌ک داده‌نه‌شی.
- هه‌مه‌بازی (که.): زۆرانی گرتن.
- هه‌مه‌بانه: ههمانه، تیشه‌ودانه، تۆشه‌وانه، تیشه‌ویه‌ره.
- هه‌مه‌یه‌ر (باک.): به‌رامبه‌ر، هاوشان، وه‌کو، پوویه‌پرو، پێش. — مه‌دا: له‌پێش تیمه‌دا.
- هه‌مه‌یه‌ز (باک.): نامیه‌ز، هامیه‌ز، هامیه‌ز، باوه‌ش.
- هه‌مه‌یا (باک.): هاوتا، وێچوو.
- هه‌مه‌قام: هاوتا.
- هه‌مه‌تیز (باک.): گوێدر تیزکی چکۆله و قایم وه‌توه.
- هه‌مه‌راز: هاو‌راز، براده‌ری گیانی.
- هه‌مه‌وۆ (هه‌ورا.): ههرمی.
- هه‌مه‌ده‌م: هاو‌ده‌م.
- هه‌مه‌س (باک.): به‌زیتیکه هه‌مه‌وسه‌رو له‌شی سپی بی.
- هه‌مه‌سا، هه‌مه‌ستا (فه.): هاوسی، ده‌راوسی.
- هه‌مه‌شاری: هاو‌شاری.
- هه‌مه‌شیره (فه.): دوو‌ک‌س، که‌ شیریه‌که‌تریان خواره‌بیتسه‌وه.
- هه‌مه‌وو: گشت، تیکرا، خشت، خه‌، ته‌واو، سه‌راپا. (باک.) ته‌ف، ته‌ف، ته‌قه‌ده، ده‌هه‌ف. (هه‌ورا.) رایگه‌م، لووس، ههمی، هه‌لس، جه‌م.
- هه‌مه‌ووده‌م: هه‌مه‌وکاتیک.
- هه‌مه‌ووی: گشتی، تیکرا‌ی، همی، سه‌راپای.
- هه‌مه‌یه‌مه: چاو و پاو.
- هه‌مه‌ی (باک.): هه‌مه‌وو.
- هه‌مه‌یان: ههمیان، ته‌گه‌بند، که‌مه‌ر، په‌شتی‌ند.
- هه‌مه‌یه‌ر (هه‌ورا.): هه‌ویه‌ر.
- هه‌مه‌یه‌ر پ‌ران (هه‌ورا.): هه‌ویه‌ر په‌رین.
- هه‌مه‌یه‌ر قوش (هه‌ورا.): هه‌ویه‌ر ترش.
- هه‌مه‌یه‌ز (باک.): په‌ق، پ‌یک کوشراو.
- هه‌مه‌یه‌سان (که.): دیسانیش، ههم، دیسان، ته‌وجار، ته‌وجاره‌ش.
- هه‌مه‌یشه: هه‌روهه‌ر، هه‌مه‌ته، هه‌رگا‌ف. (باک.) ته‌م، ته‌م‌و‌ته‌م، به‌ینا، ته‌وف.
- هه‌ره‌چاخ، یه‌که به‌ینه.
- هه‌ره‌یشه‌یه‌هاو: گو‌لیکی نارنجی و زه‌رده‌ی هه‌یه، هه‌میشه‌سه‌وزه، له‌ هه‌مه‌وو چا‌خیک‌دا گو‌لی هه‌یه.
- هه‌ره‌یشه‌وه‌وی: ژنیکه هه‌ر پۆزه مه‌ردێکی بکات.
- هه‌ره‌یشه‌یی: نه‌مر، جاویدان، به‌رده‌وام.
- هه‌ه‌ن: بوون، ته‌وه‌ی هه‌یه. (هه‌ورا.) پۆژ. هه‌یه.
- هه‌ه‌نا (پۆژ.): گومان، دوو‌دلی، هه‌ه‌له‌ — هه‌ه‌له‌ خۆیه‌وه‌ بی‌ته‌وه‌ی نا‌گاداری لی‌هه‌بی.
- هه‌ه‌ناو: دارێکه به‌یه‌ره‌که‌شی ده‌لێتن. — هه‌ناو. (هه‌ورا.) نار. نیتوی نا‌فره‌تیه‌یه. گو‌لی — ی: جینه‌جینه‌زۆک.
- هه‌ه‌ناوه‌یی: تیره‌یه‌کی شکا‌کانه.
- هه‌ه‌ناو‌دن (باک.): نار‌دن. — وه‌: گه‌راندنه‌وه، په‌وانه‌کردنه‌وه.
- هه‌ه‌ناو‌ا (بابا.): زپ‌کو‌پ.
- هه‌ه‌ناس (پۆژ.): حاست، نا‌قار، پ‌است.
- هه‌ه‌ناسه: سه‌وزه، به‌هن، نه‌زه. (باک.) که‌سه‌ر. — هه‌ل‌کێشان: (باک.) نا‌خن، که‌سه‌رنا‌نین.
- هه‌ه‌ناسه‌یه‌رکه: خۆزه‌ چه‌ره، هان‌که‌هان‌ک. هه‌ناسه‌ی دژواره‌ دوای مان‌دوو‌بوونی هه‌ل‌ده‌کێش‌ری.
- هه‌ه‌ناسه‌سارد: نا‌هی سارد، نا‌ه‌ومێد، نا‌تومێد. هه‌یواب‌راو، کۆله‌راو.
- هه‌ه‌ناسه‌ سوو: هه‌ناسه‌ ته‌نگی.
- هه‌ه‌ناسه‌که‌ش‌ان: هه‌ناسه‌ هه‌ل‌کێشان.
- هه‌ه‌ناسه‌ی هه‌ره‌ده‌وایی: هه‌ناسه‌ی سه‌ره‌مه‌رگ.
- هه‌ه‌ناو: هه‌ناو، هه‌ناو، جه‌رگ و ناو، سه‌په‌لاک.
- هه‌ه‌نه‌که (هه‌کا.): باک. — گاله‌ته. — ی خوه‌پێکرن. — ان‌لێکرن.
- هه‌ه‌نه‌کار: گاله‌ته‌چی.
- هه‌ه‌نه‌که‌چی (باک.): گاله‌ته‌چی، هه‌نه‌کار، هه‌نه‌کۆ.
- هه‌ه‌نه‌کۆ (باک.): گاله‌ته‌چی.
- هه‌ه‌نه‌هه‌من: په‌روانه، هان‌که‌هان‌ک.
- هه‌ه‌نه‌هه‌ش (باک.): پێش، نا‌ماده. ده‌هه‌نه‌شا ویدا: له‌ پێش ته‌مید‌ا.
- هه‌ه‌نه‌پ (زاخ.): ده‌نک.

هه‌نجێراو: جێراو، نه‌نجێراو، قیسه‌کراو.

هه‌نجێن: نه‌نجێن، جێن، جناندن.

هه‌نجیر: (لو.) نه‌نجیر. دارێکه‌ به‌بهره‌که‌شی ده‌لێن — هه‌زیر، هه‌زیر، هه‌زیر، نانی — ی: (هه‌ورا.) له‌پۆرت. (باک.) خه‌روه. — ی وشک: سه‌وک، قووتکه. — ی باوا: مۆز. — ی کێوی: پۆک.

هه‌نهد: هه‌نهد، به‌، چهندان، نه‌خت. (باک.) نه‌قچهند، نه‌وچهند. له‌گه‌ڵ — یش: دگه‌ڵ قی چهندی، دگه‌ڵ قی هندی. به — گرتن: به‌گرتن زانی. (باک.) دان سه‌ر. — ئ: نه‌ختی، گه‌ردی، که‌می.

هه‌نهدوان: ده‌روه، لاوه.

هه‌نهدوه (باک.): نه‌ندازه.

هه‌نهدسه: نه‌ندازه.

هه‌نهده (باک.): به‌ندی.

هه‌نهدیی: چاوچنۆکی، چاوبرسی.

هه‌نهدریشه: (هه‌ورا.) نه‌ندریشه، گه‌یه‌که‌ په‌لکی سه‌ سووه‌ وه‌کو که‌وه‌ری وایه‌ ده‌خوێ و بۆنی خۆشه‌.

هه‌نهدرێن: سه‌ییه‌مین کێری کوردستانی عێراقییه‌ له‌ به‌ندیده‌ا. له‌پۆزه‌لاه‌تی ره‌واندزییه‌.

هه‌نهدرێنه: گه‌یه‌که‌ شه‌یره‌که‌ی ده‌بیته‌ لاستیک.

هه‌نهدک (باک.): که‌میتک، هه‌تدیتک.

هه‌نهدوو: (شن.) مه‌ک، ره‌وا، خۆ. دۆم (تیره‌یه‌که‌).

هه‌ندی: هه‌تدیتک.

هه‌ندی: به‌، چهند.

هه‌ندیگاو: (خۆ، ره‌وا.): نه‌یستا، وه‌ستا، مه‌که‌، هه‌نوکه‌. (ره‌وا.) هه‌ندیگایی.

هه‌ندیگایی (ره‌وا.): نه‌یستا.

هه‌نگ: مه‌شه‌نگ، مه‌یش هه‌نگه‌رین. هه‌نگی و لا‌خان له‌کاتی قه‌ڵه‌ربوونیدا: هه‌نگ.

هه‌نگه‌فی: نه‌یستا.

هه‌نگه‌فت: (خۆ.): نه‌نگاو تن.

هه‌نگام (هه‌ورا.): هه‌نگاو.

هه‌نگامه: گۆنگه‌ل، هه‌ل، هه‌لان، سه‌ره‌ات، کۆلاو، کاره‌سات، پووشه‌، نه‌گه‌ته‌ی، پووداو، به‌سه‌ره‌ات، پووشه‌ و قۆرشه‌. (باک.) بۆیلات، بوونه‌بوون.

هه‌نگاو: شه‌قار، شاقار، گاو، هه‌نگام، لۆق. (که‌.) نه‌نگاو. (زا.) پێنگاڤ، پێنگاو.

هه‌نگاوین: نه‌نگاو تن.

هه‌نگاوێ: نه‌یستا.

هه‌نگه‌چینه، هه‌نگه‌موچنه (هه‌ورا.): هه‌نگه‌خۆره‌، مه‌یش خۆزه‌. به‌لنده‌یه‌کی سه‌وزی دندوک درێژه‌ ده‌نگی نه‌یجگار ناخۆشه‌ و بۆزه‌، به‌قه‌ده‌ قه‌تییه‌ فره‌خه‌ هه‌نگان ده‌خوا.

هه‌نگه‌خۆزه: (هه‌ورا.) هه‌نگه‌چینه، مه‌روو، مه‌ریکانه‌. به‌لنده‌یه‌کی چکۆله‌یه‌ هه‌نگان ده‌خوا. جووره‌ که‌مه‌یکه‌ له‌نه‌یو خه‌لیفیدا په‌یدا ده‌بی و فره‌خه‌ هه‌نگان ده‌خوا.

هه‌نگه‌مون (هه‌ورا.): دارێکه‌ که‌تیره‌ی له‌ په‌یدا ده‌بی. گوته‌ی.

هه‌نگه‌خانه: خه‌یف.

هه‌نگه‌ران: به‌لێدان که‌وتنه‌سه‌ری. هه‌لگه‌پران، ده‌وله‌مه‌ندبوون.

هه‌نگه‌قین: به‌وانه‌، هه‌نگوین.

هه‌نگه‌گه‌ل: خه‌لکه‌، قوڵف، قه‌لف. (هه‌ورا.) ده‌سه‌. (باک.) چه‌په‌ل، چه‌مبه‌ل، چه‌مه‌ل. ده‌سکی دیزه‌ و گۆزه‌ و وانه‌یه‌.

هه‌نگه‌گه‌شه‌له: (هه‌ورا.) نه‌یسته‌ شه‌له‌، په‌ی په‌ی یانی (گه‌مه‌یه‌که‌ له‌سه‌ر لا‌تیک ده‌پۆن)، چه‌وزه‌که‌.

هه‌نگه‌وان (هه‌ورا.): گه‌یه‌که‌ وه‌کو (یه‌لنژ) ی ترکی وایه‌. نه‌نگوان. (شن.) گوان، گووران.

هه‌نگه‌وو: نه‌نگه‌پو، گووراو، گوورا.

هه‌نگو: نه‌یه‌.

هه‌نگو (شکا.): نه‌یواره‌، هه‌یواره‌.

هه‌نگووتن: نه‌نگاو تن، په‌یکان.

هه‌نگوو (هه‌ورا.): تری.

هه‌نگوووه (باک، نه‌ه.): به‌جووره‌، به‌چه‌شه‌نه‌، به‌وته‌ره‌زه‌. (که‌ره‌جنه‌).

هه‌نگووژو (هه‌ورا.): چه‌یه‌، چه‌ری.

هه‌نگوین: هه‌نگه‌قین، کاریت، کۆته‌فر، هه‌نگه‌ف، هه‌نگه‌ف.

هه‌نگی (ره‌وا، هه‌ورا.): نه‌وده‌می.

هه‌نگه‌پووان: نه‌نگاو تن، هه‌نگاو تن.

هه‌نگه‌قینی (ره‌وا.): نه‌وده‌می، هندی.

هه‌نوان: په‌نا، په‌سیو، چه‌یگه‌یه‌کیشه‌، که‌باران و به‌فر و به‌ نه‌یگه‌رتسه‌ره‌، هه‌نیه‌، هه‌نیه‌، شه‌لان.

هه‌نووه‌که: نه‌یستا.

هه‌نوون (ره‌وا.): هه‌نیه‌.

هه‌نوین: هه‌نوان. (ره‌وا.) هه‌نیه‌. له‌ش: به‌پۆنی چه‌مه‌رکردن. ده‌ست له‌ خه‌شت و سه‌ونه‌وه‌ ده‌ست په‌یدا مه‌الین.

هه‌نی (که‌.): هه‌تدیتک.

هه‌نی: هه‌نیه‌. (سن.) هه‌ورا، شووتی. (باک.) نه‌یچاوان. (زا.) هه‌ی، هه‌و په‌یاری هه‌ی. (هه‌ورا.) هه‌یشتا.

هه‌نیه (مه‌ک.) نه‌یچاوان، ته‌ویله‌، به‌ین زوله‌ف و قه‌راخی سه‌وی سه‌ری ژنان ده‌لێن هه‌نی. — هه‌لگه‌رتن: پوورگرتن. (باک.) به‌مه‌روانیک. گه‌نده‌ تووکی نه‌یچاوان و پوومه‌ت هه‌لگه‌ندن.

هه‌نیسه‌ک: هه‌نسک، نه‌سکه‌. (باک.) نه‌یسکۆک، نه‌یسک. نه‌و هه‌ناسه‌ قووله‌یه‌، که‌ له‌کاتی و له‌ دوا‌ی گه‌ریانی دا هه‌لده‌کێشێ.

هه‌نیه‌شک: نه‌نیه‌شک.

هه‌نیه‌ن: هه‌نوان. نه‌یشت و به‌ده‌ن — به‌پۆنی یا به‌ هه‌نگه‌رینی.

هه‌و: قازانج، هه‌و، هه‌م، هه‌و، نه‌و. هه‌مه‌شاری: هه‌وشاری. به‌نیه‌شاندانی چه‌ت یا مه‌رو یا گه‌یه‌نه‌یه‌ری سه‌ی په‌مه‌، که‌ نه‌دیو یا نه‌ما ده‌بی: نه‌وه‌ هه‌وه‌. نه‌و هه‌ویو. که‌یم، هه‌وا، (که‌ه‌، پۆژ). نه‌یش، ده‌رد، ژان. نه‌وسان و

[illegible]

هه‌وێدار (موک، .بل.): گيايه‌که گه‌زێک بێند ده‌بێ و په‌ستی توکاوی و سه‌يه گه‌له‌کانی به‌شینی په‌نگی شينه به‌وشکی به‌ۆه له‌غه‌يو دار و باغاندا شين ده‌بێ.

هه‌وێک (باد.): مانگه‌شمو.

هه‌وێدی (باک.): جووره گه‌غێکه.

هه‌وێده: که‌له‌فر، که‌مه‌واله. بالنده‌يه‌که له چۆله‌که‌ی که‌مه‌تيک که‌مه‌تره به‌ۆ و يه‌که‌نگه گۆشتی ده‌خوړی له‌کشت و کاڵ و باخاندا ده‌ژێ.

هه‌وێژ (هه‌و.): کۆژ. (موک.) په‌چه، په‌رچه، حه‌وشه. ئه‌و جیگا يه‌يه به‌شمو مالا‌تی له‌تيک‌ه‌وی له‌به‌هار و هاوین و پايزاندا. جیگا يه‌که له چۆلی به‌شمو ئا‌ژا‌ل و لا‌خان تێدا په‌ده‌بوێرن.

هه‌وێسار: هه‌وێدار. — ی: (ده‌ه.) هه‌وێداری، ژيانی ناهه‌ره تێکه، که خا‌ه‌ند هه‌وی بی.

هه‌وێن: هه‌فین، هه‌مپن، مایه، شيردان، ناميه‌ان. هه‌وێن، ئه‌فین، (هه‌ورا.) هه‌مپرن. — ی په‌نیر: فرسک، مایان.

هه‌وی: مانگ. (با‌ل.) هه‌فی. نێوی ناهه‌ره تيه. هه‌وته، هه‌فته. (باک.) هه‌وی، ئه‌وی.

هه‌ویر: هه‌فیر، (هه‌ورا.) هه‌مپیر. (ده‌ه.) په‌ت. — په‌رین: (هه‌ورا.) هه‌مپیر پان. — ترشان: هه‌له‌په‌روکان.

هه‌ویرترش (هه‌ورا.): هه‌مپیرترش. هه‌فیرترش. هه‌فین.

هه‌ویرتيکان: په‌ينه‌که.

هه‌ویره‌کان (په‌وا، .خۆ.): ئاردی نێو که‌وێيه. (سا.) په‌يينه‌که.

هه‌ویسه‌ر (باک.): مه‌رێکه له‌مزی خواربی.

هه‌وینه‌گ (باک.): قاميه‌شه‌ل‌ان ده‌ناوێدا.

هه‌وینی (نه‌ه، .شکا.): خۆش‌يه‌ستی.

هه‌هه‌ه، ها، ئاهه‌ه.

هه‌ی: به‌ه، ئه‌ی، په‌ياح.

هه‌يا (باک.): هه‌تا.

هه‌ياران (که.): داخوا، ئاخۆ، گه‌مه‌يه‌که.

هه‌يارۆ (سور.): بالۆه‌يه‌که که‌پان له‌يه‌ده‌ن.

هه‌ياس: نێوی په‌ياويه.

هه‌ياسه: وه‌کو که‌مه‌به‌يه به‌ل‌ان قو‌يه‌ی ورده و ورده‌ی هه‌يه.

هه‌يینی (باک.): هه‌تا.

هه‌يه: (ده‌ه.) هه‌س. (هه‌ورا.) هه‌ن. (باک.) ئه‌ی هه‌ی، ها.

هه‌يه‌ه (بابا، .که.): پۆلیس. کوردی په‌يشه‌و به‌ سه‌ربازيان کو‌ته‌ه — تا‌چا‌خی بابانه‌کان، به‌ل‌ان له‌ په‌واندز به‌ پۆلیس و ته‌راوه. (کۆ، په‌وا.) پۆلیس.

هه‌يێتی (پۆژ.): جار، چهل.

هه‌يه‌ده‌ان (باک.): به‌شکۆ، به‌په‌ونه‌ق.

هه‌يه‌پۆ: وه‌ه، واها، وی، ويح.

هه‌يه‌یی (که.): ئه‌يه‌پۆ، هه‌نزا، هه‌ژده‌يا.

هه‌يیف (باک.): (زا، .باک.): مانگی ناسمانی. له‌وی چواندنێ ویدا به‌ۆ جوانان به‌کارده‌به‌ری، ژيکه‌له‌ه. — به‌ره‌ش: شه‌وی تاريک. — ا‌چارده چه‌غه‌ی

هشکەبەر (باک): خانوو بەره‌یه‌که به ووشکە بەردان دروست کرابێ.

هشکەئی (باک): دەمی، کاتی، ناشی: ناشی کاتی و کەم ناو.

هشکەسایی (باک): هەوای سارد و پوون.

هشکەمره (باک): پووئی زێڕ یا زیو.

هشکەنگ (باک): تیغلیج، دەردێکە بگاتە هەر جێگایەکی لەشی، بێ هەستی دەکات.

هشکۆور (باک): قوول.

هشکۆکە (باک): هەرمی کێویڵکە.

هش هس (کە): حەلەلەلە (بۆبە شەڕدانی سەگان بەکار دێ).

هشیار (فە، باک): هۆشیار، وشیار.

هەبەرەن (باک): پرووێ پروو.

هەبێز (باک): نامیز. — کە: لە نامیز کردن.

هەمەم (باک): وەرەم، هەلامسار.

هەهەتەن (باک): هەلاتن.

هەلەرتەندن (باک): دراندن، فراندن.

هەلەری (باک): هەلپەری.

هەلەکاندن (باک): قەڵەمشاندن، پارچە پارچە کردن.

هەلەکین (باک): پارچەبوون.

هەلەسارتن (باک): هەلپەساردن.

هەلچاندن (باک): جوون، جووین.

هەلچەندن (باک): تەکاندن، خاوێن کردنەوە بە تەکاندن.

هەلچەین (باک): پێچەین، هەلچەن، ترسان.

هەلچەکاندن (باک): تێکەڵاوەکردن.

هەلچەندن (باک): هەلچەین، بادان. کەلەکە کردن لەسەر یەکتەری بێبەندی.*

هەلچین (باک): هەلچەن، بادان.

هەلەقەندن: پارچە پارچە کردن، هەلەقەن.

هەلەقەین (باک): هەلەقە، پارچە پارچەبوون.

هەلدان (باک): هەلدە، هەلدان، بێند کردن.

هەلەستاندن (باک): هەلەستاندن، وەناگا هێتان، نامادە کردن.

هەلەستە (باک): نامادە یە.

هەلەستن (باک): نامادەبوون.

هەلەقەندن: لا بردن، سێنەوه. (باک) دراندن.

هەلەقەستن (باک): هەلپەزین، قەڵەمبازدان.

هەلەقەین (باک): دران، لێ فرێدان.

هەلفراندن (باک): هەلفراندن.

هەلکەوشتن (باک): گۆزین، گۆزتنەوه.

هەلفرین (باک): هەلفرین.

هەلکەتن (باک): چوونەسەر، هەلکەوتن.

هەلکەهەلک (باک): هەلکەهەلک، تەنگەنەفەس.

هەلکون (باک): هەلکە: — لەرێشە هەلەقەندن، رێشە کەم کردن.

هەلکشان (باک): هەلکشان.

هەلکشاندن (باک): هەلکیشان.

هەلگفتن (باک): شۆڕش و یاخی بوون، سەرکێشی کردن، بێند کردن.

هەلگەرفاندن (باک): نیو، نۆبەت گرتن.

هەلگەوشتن (باک): گۆزتنەوه، گۆزین، هەلگەوتن.

هەلگرتن (باک): هەلگرتن، هەلپێتان.

هەلم (باک): هەلم، دەرەوسی یەتی.

هەلمەشتن (باک): هەلکردنی قوول و شمشیران.

هەلمەین (باک): دەست لێدان.

هەلمەشتن (باک): هەلکردنی قوول.

هەلەندن (باک): بێند کردن.

هەلەنگەین (باک): پێ هەلکوتن.

هەلۆن: هەلۆن.

هەلووس: لووس.

هەلوو (باد): لووس، (باک) هەلووس.

هەلوەشەندن: وێران کردن، فرێدان، خراپ کردن.

هەلەتەن (باک): هەلاتن، بێندبوون.

هەلەلەندن (باک): بێهەلەین، دراندن، پارچە کردن، بەکار بردن.

هەلەلۆک (باک): دارە.

هەلەلین (باک): دران، بەکار بردن.

هەلی (باک): زان لە کاتیکی باشدا (بۆناژالان).

هەمی: هەمرو، گشت.

هەن (باک): هەنگو، نیو، هێندیک. هەن جار: هێندیک جار. (فە) هە، ئی.

هەنار (باک): هەنار.

هەنارت (باک): ناردن.

هەنارک (باک): کۆلمە، خێ، کورە.

هەناری (باک): گەروو گیران لە گریان دا.

هەناری (باک): هەنار، زگ.

هەنە (باک): خەنە.

هەنەر (باد): هەنەر.

هەنەر (باک): پرووێ پروو.

هەنەبکی (باک): جوورە دار هەرمەییە کە.

هەنجان (باک): گۆلدان، ئینجانە.

هەنجانە (فە): مەنجەل.

هەنجاندن (کە): ئەنجین.

هەنجەرفاندن (باک): تالووکە کردن، رێک کووشتن.

هەنجوین: هەنجین، ئەنجین، وەنجرونج کردن.*

هەند (باک): هەند، هەندیک. — ی گەورە، — ی پەش، — ی زەر، کن، لا.

هەنجانە

هنگرو سترک

ھۆرش ھۆرىنى (ھمورا.): ھەلقوراندن.

ھۆرشىن (ھمورا.): ھەلقورونى چىشى.

ھۆرك: (باد.) وورد.

ھۆركزان (ھمورا.): ھەلقزاندىن.

ھۆركگە: يانە، باخچە مىللى، ئەنجۈمەن، ھەقچقان.

ھۆركگران (ھمورا.): ئايىسان، داكىرسان.

ھۆرگرتەي (ھمورا.): ھەلقگرتن، ۋەرگرتن.

ھۆرگىلەي (ھمورا.): ۋەرگەپان.

ھۆرگىلەمەن (ھمورا.): بەگەپتە.

ھۆرگىلەنەي (ھمورا.): ۋەرگەپان.

ھۆرم (شەبە.): خەن.

ھۆرمىز: پەرچىس، بەرۋ. ئەستىيەرى مىشتەرى يە. نىيىرى كىرى

نەرشىرەۋانى كىرى يەمەنى يە. نىيىرى يەكەمىن ۋۆزە لەمەسە مانگىكى

ۋۆزى (شەبە.): دا.

ھۆرمىزگان: مەزگەت.

ھۆرمىس: فرمىسك.

ھۆرمىسك (دەر.): فرمىسك.

ھۆرن: گۆمىكە لە نىيە دەشت يا كىيۋاندا، كە ۋۆر قىرۋىسى و ئاۋى لەبەرى

بىرۋا يا نا، بەلەن ئابى ۋىشك بى.

ھۆرن: خوتىند.

ھۆر ۋەزىنە: بى ھەلقورون. بە دار و دىۋاردا چۈنە سەرۋە.

ھۆرۋىگىلەي (ھمورا.): ۋەرگىران.

ھۆرۋىزان (ھمورا.): زەن، كۆن. (ھەستان.

ھۆرۋىزاي (ھمورا.): ھەلىستان.

ھۆرۋىزىنەي (ھمورا.): ھەلىستاندىن.

ھۆرۋىشە (ھمورا.): پىرى.

ھۆرىن: دەنگ، گرەم. — ئەرۋا: گرەمى ھەمورى.

ھۆرىنە (لەك.): شوتىنىكى تايىتە يە بۆۋورە

ناۋالان، كە نەخۋش بى يا بى تاقەت بى.

ھۆز: نەتمە. ھۆزە، ئىل، خىل، خىل. (پاك.) خەراج، خىلەسات،

كۆچەر، پەرەند، خانەۋادە، فامىلە. (ۋۆز.) دى، گوند.

ھۆزىشقان (باد.): بىرۋىز، ھەستىيار.

ھۆزەبەنە (خە.): گۆزەبەنە.

ھۆزەۋ (سەر، مەك.): گىياپەكە.

ھۆزىقتى: پەرگەزىتى، خىلەكى.

ھۆزان (خە.): مەشق، بىزۋىنەمە و جىۋلان.

ھۆزانمە: بىزۋىنەمە.

ھۆزاندىن (خە.): مەشق كىردن، بىزۋاندىن.

ھۆزانگە: شوتىنى مەشق كىردن.

ھۆسە (بال.): ھەمەۋەكە.

ھۆستەي (ھمورا.): ھەلىستان.

ھۆستون: ئەستۈندەي خىتەت و چادراۋە.

ھۆسەن: سىۋانمە، سىۋاندىمە.

ھۆش: جۆش، ش. زىرەكى. ھۆز. ۋە — ھاتىمە: ۋەخە ھاتىمە. بى —

بىۋىن: لە خەجۋىن. (پاك.) ئارىش. مەنە، زى، ھىش، بىر، ئىرى. (پاك.)

بۆز. بىزىكە تۈۋىكى پەش و خالخال بى. بۆرۋەستاندىن كەم بەكار دى.

ھۆشە (جا.): ھىشۋە. گۆلەگەم.

ھۆشەنگ: زانا، زىرەك، پەند. نىيىرى پىۋانە. مەندال مەدەۋ.

ھۆشەپ: ھىشەپ.

ھۆشدار: تىگەبىشتە، زىرەك، زىرەك. بە ھۆش، ھۆشەند. ۋەتەن ۋىيا.

(پاك.) ئارىشەن. بىرەۋەر. نىيىرى پىۋانە.

ھۆشدارى: بىرەۋەرى.

ھۆشيار: بىرەۋەر. — ي: ئاگادارى.

ھۆشىنە: بىرەۋەخەر.

ھۆش (پاك.): كىيى. دىنەبى. چاۋسەخت.

ھۆشاندن: دەنگى گامىشى يە. پىشانمە.

ھۆشە (ھەم.): دەنگى گامىش، خەق. سەنگىكە بۆشە كىشان.*

(مەك.) دەنگى كەل و گامىشى يە.

ھۆك (كە.) جەنە. (سەن.) ئارەۋە. (پاك.) كاكەشان، پىگەي

كاكىشان لە ئاسمانى دا.

ھۆكەرەۋىۋىن (فە.): فەيرەۋىن.

ھۆكەر (پاك.): ۋىكەخەر.

ھۆكەل (تەلە.): ھەلقەۋەت.

ھۆكەدار (كە.): ۋاۋى، بەرۋاۋى، ئاۋەۋە.

ھۆكۈرە (فە.): فەيرەۋىن.

ھۆكۈك (پاك.): بالەندەپەكە.

ھۆكى: تۆلە، نىيىرى، كە ۋۆر دەۋرى مەنە دەدا.*

ھۆگ (پاك.): نەرخدار.

ھۆگان: جىگەپەكە جوتى لى دەگىرەتەمە. سەدە. دە لات. گاۋەخان.

سەردىر، سەرمەز. گامىشە.

ھۆگە: دىخەۋىن، ھۆجەنە.*

ھۆگەچ (شەك.). پاك.): بىرەۋى خەسەۋى سى سالانە. بىرەن.

ھۆگەگ (پاك.): تۆپ، گۈلەي دار.

ھۆگەر: ئۆزەر، ھاۋال، بىرەدەر، دەستەمەق. — بىۋىن: پەھتەن، پام بىۋىن. —

ي: ئۆزەرى.

ھۆگەرەگەرۋە: نامۇ، نەبان.

ھۆگەرچ (پاك.): بىرەۋى دوسالانەپە. شەك.

ھۆل (پاك.): گىرەك. دىرەخان. (ھەمورا.) گەۋى، گەلەخان. خۆكە، ھەل،

ئەغەل، ئاخەل، كۆش، پەشتىر، گۆم. (نەردە.) نەگەت. تەۋىلەي مالاتى

ۋەد (مەۋى بىز). (پاك.) گۆي مەيدانى و گۆي گۆيىنى. قەلەمەنداز. —

ھۆزىشە

کردن: تەزە کردن. بەتال. (مۆک). — کردن: بردنە لە تۆپینی دا. (کە).
 پۆژ. (خەمخۆری. — لێهاتن: خەمخۆری کردن.
 هۆلەك: هۆلمان.
 هۆلانی (باک).: گۆیتی.
 هۆلانی (بار).: قاشوانی، جوورە گەمەیکە لە نێوان دوو دەستە.
 هۆلەمار (مۆک).: شارەمار، هەلەمار.
 هۆلە (پۆژ).: گیرە، جۆخین کوتان.
 هۆلۆج: شەک.
 هۆلە: دەنگی گریان.
 هۆلەمەز (هەمرا).: تیکۆلە شینەکە ی گۆتزی تەپە. (هەمرا).
 کەمکۆلەمەز. (پەوا).: رەزەلە. تیکۆلە شینەکە ی گۆتزی تەپە.
 هۆلەهۆل: دەنگی لێخوڕپین و بانگ کردن گۆتە کە. دەنگە دەنگی بە
 گریان.
 هۆلەهۆلت (پۆژ).: کە. (پاکردنی ناخۆلا و ناپتیک. لۆقەلۆق.
 هۆلەك (باک).: کۆخ، کلبە، چارداخ، سەکت، بۆلەکردن بۆ کیشکی
 باخچان.
 هۆلەکان (باک).: شوان، باخیمان.
 هۆلی (باک).: وەکو، هەروەکو.
 هۆلمان: هۆلەك، هۆتەك.
 هۆلین (کە).: شەقین، گۆبین (گەمەیکە).
 هۆلی: جاشک.
 هۆلی (باک).: تۆپین.
 هۆما (زا).: دەرس. (خودا، یەزدان.
 هۆزان (زا).: دەرس. (زانا، پیتۆل، فەیلەسوف.
 هۆم (خا).: سنوور، تخبوب.
 هۆمان: سەرکەرە، فەرماندار، پێشدار. نێوی پیاوانە.
 هۆمە: هومە، کورپە.
 هۆن: هۆنەر، بووژ، (باک).: نەنگۆ. بێوانە: جار.
 هۆنان: هۆنان.
 هۆنراو: هەلبەست، شیعەر، گۆریاو.
 هۆنەمە: هۆنەمە.
 هۆنراو: هەلبەست، شیعەر.
 هۆنراو: گۆرتە، گۆردم.
 هۆنەلەن (باک).: چنن، هۆنەمە.
 هۆنە (پۆژ).: هاتنی با.
 هۆنەر: بووژ، شاعیر.
 هۆنۆین (باک).: باریشک.
 هۆنەك (باک).: فیتیک.
 هۆنەلەن (باک).: نارام کردن.
 هۆنەن (باک).: هۆنن، هۆنان.

هۆلن (زەن).: خۆتەن.
 هۆنن: گۆریان، هۆنەن.
 هۆنەمە: پتەخست، پتەکردن، هۆنانە، هۆناندن.
 هۆلە: دەنگیکە بۆ گەپانەوی و لاخ و گاجووت.
 هۆو: قی، هی، هیبا. (بۆ دورە). — پیاو: هی. بەلی. بۆ لێخوڕپینی
 و لاخان بەکار دەبێت.
 هۆوانە: نەوانە.
 هۆو: (هەر).: بۆ بانگ کردن مەپانە و، بۆ گۆپانەوی مەپان و بزانە.
 بۆ جوتیش بەکار دەبێت.
 هۆو: نەری هۆی.
 هۆو: بۆ دورە: نەوانە.
 هۆ: وەقا: ئانە، ئانە: ئا، ئایە: واهە: وە.
 هۆیتە (پۆژ).: خەر.
 هۆو: ئانە: ئانە.
 هۆو: لایەکی دور و دیار نیشان دەدا.
 هۆیت (دا).: وتن، ئاخافتن. (پۆژ).: نوستان.
 هۆی (پۆژ).: پۆژ، خۆر.
 هۆی: هۆ، نۆی، هی، هی، کورپە. نەری. بۆ دەنگ دان و ئاگادارکردنە
 و بانگ کردن بەکار دێت.
 هۆیها: هەلەلە، دۆیها، هەلەلە. کەسەگ لەسەگ یا گورگی بەر درێ
 — دەلین.
 هۆ: کەم هۆش.
 هۆی (پۆژ).: وەر، هۆر.
 هۆی (باک).: داردەست. چۆمەیکە گری یای زۆر نەستورە.
 هۆیلان (پۆژ).: ون کردن، گوم کردن.
 هۆیلا (پۆژ).: ون بوون.
 هۆوت (باک).: نووک، نوو، بونیکە سەیر.
 هۆوتاسا (باک).: خاوەن پەشتیکە سەیر و جیاوازی لە گەل سەروشتی.
 هۆوتەك (باک).: نوختە، جیگا.
 هۆو: پورگە.
 هۆو: سیرود، قازانج.
 هۆو: (هەمرا).: جوورە مێشولەیکە لاق و چووی درێژە.
 هۆو: بەرەم هۆنان بە زۆری.
 هۆو (باک).: ورد، هۆو، هۆو.
 هۆو: وێ، گۆت، هۆت، تۆلەز، گۆت، حۆل، گۆج. پ. خۆرەمە ی باران.
 هۆو: شاباش، چەپەلە پێزان.
 هۆو (باک).: لاسکی چەپەلەشکە. (کە).: وەر، هۆر.
 هۆو (پەوا).: دەردیکە لە مێوێ دەدات. (هەم).: پەشەبا.
 مێشولەیکە گەورە یە.

هروشه گم

هوشهك: گۆپ ههلكن.

هوشهكه: خۆ ههلكتش.

هوشهكهگم: گۆله گم.

هوشی (باك.): هیشوو.

هوشیار: وشیار.

هوشه هوش (باك.): هاشه هاش و سچولانی شه پۆلان.

هوشه (پۆژ.): مهبس له نهندامی شهرمی نافره تانه. (كه.)

كۆمهلیك، دهسته ییك. (موك.) خوله، په شهولا خێكه زۆر قهله موبی و

غروری. (باك.) بوغ، گابووغ.

هوشه (ههرا.) : بروه، مهله.

هوشك (باك.): بالنده پهكه.

هوشووس: ترووسكه دار.

هوشوول: هلوول، كلوول، نیتیه تال، به تال.

هوشوشه (ههرا.): بروتش.

هوشوولی (باك.): نیگه ران، ترسه نوک.

هوشوول: دارێكه به بهره كەشی ههـ — دهلێن، ههروو. — ی كیتی: هولوو

ترشك. (ههرا.) برۆ، ههپۆ. (هۆ.) مزو. (هسته.

هوشو (باك.): زۆر گورج.

هوشوول: هسته. (باك.) هوشوو. — كردن: مشت و مال كردن.

هوشوولترشك (باك.): هولووی كیتی.

هوشوولوس (باك.): تروسكه دار، درهوشه.

هوشوولوكه (باك.): چهرخ لی وه رگێتدر.

هوشوولوی (باك.): حولولی، سه ره پۆ.

هوشولیمه (باك.): گۆله مێخه کی كیتی به.

هوشا (ههرا.): هیشتا.

هوشمایی: مه پمه پشا. (باد.) بالباتی. بلووری. (دزه.) شاخ بیژی.

هوشه: کوپه.

هوشمید: ئومید، هیوا، هویا، تکا، دلپوونی. به —: دلپوون. نا —:

دلسارد، دلسار، دلسو تاو. نا — بوون: دهست لی شوشتن، دهستی خوه

لی سارد بوونه. نا —: پووسار، پووسارد، كهه پی.

هوشمیدهوار: به ناوات.*

هوشمین (باك.): كۆمهله، تیکم، توانمه.

هوشمیو (سهـ.): گیایه كه ده خوری.

هوشون (باك.): نیشه، ئهنگۆ. فیتك. (فه.) كهل. (پرچی هوشراوه ده.

هوشرا. (خوین.

هوشواو: خویناو، ناوی قاوومه.

هوشون (ههرا.): خوین ئهستین، خوین گر.

هوشهفر: کارزانی، هنر، زانست، زانیاری، جهههر. به —: جهههردار،

به جهههر.

هوشهفرگه: هوشهفرخانه.

هوپره: — بوون، سهین، وپه. بای بههیره له دهمی گهرا یا سهرا ما دا

بیت. په شهبا. بۆ چیتیکش به کار دی، که به پهله و توند و تیزێ تیه پری.

وا پۆشت — ی هات. به گرمی باو ههرویش دهلێن، گیایه كه گه لایه کی

وه کو میکوکی وایه زۆر تاله.

هوپره: میگل. بۆ بهراز و نیتیر.

هوپره: وورد.

هوپره (فه.) ههرا.: ووده، بۆ دهغل و ههروو چیتیک. ده غلیکیشه گیره

کرابی، به لآن شه نه کرابی. تارم، تارمه. (جا.) میشووله. کسیتک

زۆر سه رنج بداته شت و زیره ک بی پی ی دهلێن: پیایوکی هوروده. یا به

لهش بچووک بی هه رده لێن —.

هوپره فرۆش: وورده فرۆش، هورده واله فرۆش.

هوپره وات (باك.): خورده وات، ورده واله. هورده واله.

هوپره ی (ههرا.): هۆسته ی. (فه.) ووسان. هورزه: ههسته. (فه.)

ههلس.

هوپرک (باك.): پهولی ورده، پاره و دراوی ورد. (باك.) په ره، پاره،

زۆر چکۆله.

هوپرکه: ورتکه. منالی بچووک.

هوپرکه ته ی (ههرا.): ههلقه مند.

هوپرک موورک: ورتک و مرتک.

هوپرگ: ورك، زگ.

هوپرم (زهـ.): خوپه مه بارانه. بارانیكه زۆر بههیز بی و به خوپه مه

بیاری.

هوپرووزان: تی ووروکان.

هوپروژان (ههرا.): خرۆشان، تیه وروکان، (كه.) هۆژان.

هوپروژی (ههرا.): خرۆشین.

هوپرووش (دهـ.): پرویش.

هوپرووژم: هیش.

هوپول: سوورهل. مرۆی پهنگ سوور.

هوپوو (باك.): كهل و پهل و پید او یستی سه فخر و کۆچ کردن.

هوپووی: گیلی، گزیی، حۆلی، تۆلازی. (باك.) ئاوله ی چکۆله،

خرویره.

هوپوینه (ههـ.): ووپینه.

هوپوه: زۆر بوونی جانمه ران یا کۆبوونه ریان له شوینیکێ.

هوپوه م: پۆلی مپروولان.

هوپوم: تهکان دان.*

هوپووم: هیش، پهلامار، هاتنه سه ر، شالۆ.

هوپوسا (زا.): ئارا، وه کو، وه ها، نه رها.

هوپوسه ری (ژا.): هه لستان.

هوپسوون (دهـ.): ئهستوونه ده.

هوپوس هپوس (ههـ.): بۆ گپه رانه ری مه ران به کار ده بری.

هوپشه (تاو.): گپه کردن، خۆ هه لکیشان.

هونهرمه‌ند: کارزان، مه‌خلان، وریا، زیره‌ک، کارساز، پیش پیشه،
 په‌نگین، زال، جوهرمدار، (باک.) پالمیتر، جه‌چمه، ناخوه‌ند.
 (هورا.) هونهرمن. — ی (باک.): پالمیتری، ناخوه‌ندی.
 هووندا (باک.): ون، وندا.
 هوونلور (باک.): نیو، نار.
 هوونلور (باک.): لئناو دوپ.
 هوونک (باک.): فیتک.
 هوونگ (باک.): هون، نیو، ننگو.
 هووهه (که.): بۆ گپ‌اندنوه‌ی گا به‌کاردی. وۆحه.
 هویتنه (پۆژ.): خو.
 هویت (پۆژ.): نوشت، خوتن.
 هویت (پۆژ.): ووتن، ناخوتن، گوتن.
 هویت (دا.): ووتن، کوتن.
 هویر (پۆژ.): پۆژ، خۆر. — ناوا: پۆژناوا. خۆ هویرم وه‌ی وتم: خۆم پیم
 ووت.
 هویر (پۆژ.): بیر، یاد.
 هویرا (باک.): ورد، بیر.
 هویره (پۆژ.): ووره، هوره، زه‌هله، تاریشم.
 هویرلان (پۆژ.): بزرکردن، گوم کردن.
 هویرلیا: گوم.
 هویرلیان (پۆژ.): گوم بوون.
 هویرلیان: ون و ناوابوون.
 هی (هـو.) : بئی، بیجگه. — لموی: بئی لموی. هوو پیاوی هی: هوو
 پیاوی همنی. (شم.) هیدی. (باک.) هیشتا.
 هییکای (شوا.): هیدی، ئه‌سپایی، له‌سه‌ره‌خۆ.
 هیجی (جا.): خوازینی. — کار: خوازینی کار.
 هیجیو (جا.): خوازینی.
 هیجه: ته‌گه‌ی مامزو ماسی یه.
 هیجیو: خوازینی کردن.
 هیچ (باک.): ته‌گه. — بوون: به‌ته‌گه‌بوون (بۆ نا‌الان).
 هیجک: قۆل. (هـو.) هـو، دزه. زه‌نگوله. (کۆ.) قافکه. (بان،
 سق.) چه‌لمه. (ده‌ر.) چاکل. (باک.) پتیک (هینده‌ی به‌ دوو یا سی
 قامکان).
 هیچی (باک.): گراوی، هـوا، ته‌گه‌ی مالا‌تان.
 هیچی دی: چیت، چیدیکه، چی دی.
 هیئت (باک.): ران (ئی لاش).
 هیتم (باک.): ئه‌ستیره‌ی هیتمی، جه‌مه‌سری. ده‌غدان، مه‌گه‌نی
 ئه‌زمین.
 هیئو (هـو.) : هه‌تیو.
 هیئتو جه‌که (هـو.) : هه‌تیوچه.
 هیتم (خۆ): دزه. — دالغه. — گرتن.

هیندی: هپکایی، ئه‌سپایی، له‌سه‌ره‌خۆ. به‌کاوه‌خۆ. — بوون: هی، هینول،
 هه‌دین، هه‌دین. نارام گرتن، جه‌مین، ته‌بتین. هه‌دادان، سه‌هوتن.
 پیاوی: — هیمن، گه‌وشه‌ک. شینه، هیواش، (باک.) بئی پیتن.
 هیندی هیندی: وار واره، له‌سه‌ره‌خۆ.
 هینک، کیتل، بئی میتشک، گیت، حۆل، ده‌بنگ، خوتری، په‌تیاره، گیت و ویت،
 وپ. — بۆ نیتانه. — ی بۆم یان له‌ دوواندندا. — ی: گیتی، ده‌بنگی،
 وپی، سه‌رسامی.
 هینان (باک.): هاپان.
 هیناندن (هـو.) : باک.): باپاندن، ده‌نگی بز و کاریلانه.
 هیناندن: گوتن.
 هینره (باک.): میزه. — کردن: میزه‌کردن، ته‌ماشاکردن.
 هیرهق (پۆژ.): هه‌ستان و ره‌ق بوونی نه‌ندامی شه‌رمی مرۆیان. په‌پ.
 هینون (باک.): به‌په‌یه، هاپان.
 هیردی (باک.): ده‌ستار.
 هیره‌ست: هیرست، هیریز. (باک.) عه‌ره‌ر (جووره‌ داریکه).
 هیرش: شالار، نیرش، گه‌مارۆ، په‌هین، دوکووم، هه‌رشه‌م، هاته‌سه‌ر،
 هورورۆم، پیدادان، پیداکیشان، په‌لامار.
 هیرش به‌گه‌ل: په‌ش بگير.
 هیرش بردن: لئی رابوون. جه‌مارۆزی دان، په‌لاماردان.
 هیرک (ده‌ر.): ده‌سته‌یه‌ر، به‌ر دیکه‌ پر به‌ده‌ستی بئی یا توژی گه‌وره‌تر.
 هیر (خۆ، هـو.): به‌خت، هات، به‌رو.
 هیرگز (باک.): به‌رزی زه‌وی وه‌کو گۆی مەمک لایه‌ر قه‌دی کیتوان.
 هیرمال (سور.): (هـو.) هیریار، قاپ و قاچاخ، ئاسنجاو.
 هیرنگ (باک.): هینلگ.
 هیرۆ: گولیکه‌ی هه‌مه‌په‌نگه و بئی بۆنی کموی و کیتوانی یه.
 هیرۆنک (باک.): هینکۆن، هینلکه و پۆن.
 هیرۆ (هـورا.) : دوتی. (باک.) بئی گونا، بئی کم و کوی.
 هیرپین: هاپان.
 هیز: له‌شکرگا، له‌شکرخانه، سوپاگه، سوپاخانه. (دزه.) خۆ. شنگ.
 (باد.) خو. (باک.) نه‌نیا، به‌ر، (شن.) شه‌نگ. (پۆژ.) هاز، گف،
 نیره‌وان. (فه.) هه‌ره‌نگ، قه‌ژن، گه‌ورۆم، گه‌و، مه‌ندینه، سه‌تووری،
 کۆته‌کی، گۆ، تووک، ده‌ست و دوو، لو (له‌شه)، وه، هه‌قل، زه‌ر، ته‌ورۆم،
 ته‌وسم، خورت، تین، تاقت، په‌روپۆ، په‌لوپۆ، هیل، په‌ره، زۆر، گه‌ورۆن،
 گاز. به‌: به‌تین، تیندار، به‌گه‌و، به‌زه‌ر، هیزدار، توانا، ره‌وال، دووتا،
 توپز، وه‌تین، به‌گه‌ورۆم، بۆنک. بئی: بئی ناو، بئی توانا، رایج، بئی تووک.
 له‌: خست: له‌ده‌ست و دوو خست، بئی تین کردن. — ی ژووره‌وه: ویتدان.
 هیزدار: به‌زه‌ر، زه‌به‌ردار، (باک.) خه‌ه‌روو، داگرتن، تیندار، به‌تین،
 هازدار، به‌هاز، قه‌ژنه‌ی. (باک.) به‌گه‌وه، بۆک، بۆکه، دووتا، دووتس.
 هیزه، هیزه: ته‌گه‌ی مامزو ماسییه. ده‌لین: مامزو ماسی — ییتی.
 هیزدان (فه.): هه‌لگرتن.
 هیزم (هـورا.): دار. (فه.) داری ووشک، داری سووتاندنی.
 هیزوک (زی.) : باد. — جۆلانه.

هَيْز (باک.): هَيْشْتَا. (باک.) هین، هی.

هَيْزَا: نرخدار، بخر، بپرداز. سازگار، شیوا، لایق.

هَيْزَان (باک.): هَمَزَان، پَزَان، جَوَلَان. — دن (باک.): هَمَزَانْدَن، پَزَانْدَن.

هَيْزایی: لَبْهَاتوویی.

هَيْزَقَن: هَيْشْتَنوه.

هَيْزِيَان (باک.): هَيْزَان، هَمَزَان، بَهْزَه.

هَيْزِير (باک.): هَهَنجِير.

هَيْس (پهوا.): واق وې، سهرگردان. — مایه: واق مایوم.

هیس (شم.): خوار، خیس. چتیکه رتیک نهکوی. (پژژ.) مل کوپ، کوپ، پشت کوپ.

هيسا (باک.): به تال، خالی. — کردن: به تال کردن.

هيسار (باک.): چیمه نیکه داری لی چه قابی.

هيساهی (باک.): ناسانی.

هيسانی (باک.): ناسان.

هيسَقَر: نَيْسَتَر. (باک.) فرمیسک. (به زاراهوی طورئ: فرمیسک).

هيسَنک (سور.): نيسک.

هيسَتی (شکا.): نيسک.

هيسک (دهر.): نيسک.

هيسک گرهوه: به تال.

هيسَن (باک.): ناسن.

هيسَن جَو (باک.): ناسنجاو، قاب و قاچاق.

هيسَن گهر (باک.): ناسنگهر. — ی (باک.): ناسنگهری.

هيسَنی (باک.): ناسنی.

هيسوون (باک.): بهیسو، سوونوه، تیزکردن.

هيسين (هک.): سوونوه، تیزکردنی تیغ. سوواخ کردنی دیوار و سهریان و نیت.

هيش (کۆ): نازار. (کورد.) هیل. جغزی درتو راستی جووتی یه.

هيشان (باک.): گمنین، گمن بون، خراب بون. بهیشه. — دن (باک.):

گمناندن، خراب کردن.

هيشه: دهنده، هوجار.

هيشهت (هک.): شاروچکه، شاری چکۆله.

هيشت (باک.): میتگه لینگ گوره یه.

هيشتا: (باک.) هیز، هی، هیشتان، هین، هیمان، تا نیشتا، هینا.

(ههوا.) هوما، ههلائی، ههای.

هيشتان: هیشتا.

هيشتر (باک.): وشر.

هيشترهان (باک.): وشرهوان.

هيشترگا (باک.): زهرافه، جووره نازالیکه بهرزی مل

درتزه.

هيشتن: هیلان، ریکادان، ری پیدان. نه: — قهده خه کردن، بهریمست کردن.

به جی: — لینگهوان، واز لینگهوان، مارزو.

هيشتنهوه: به جی هیشتن، وه دودان، پاشه کورت کردن.

هيشک (دهر.): کیشک، پاس.

هيشوو: هوشه، وشی. — ی تری و نیت. — ی چکۆله: (باک.) جیرک،

نه تک. — ی گۆله گهم و جۆ و نیت: ووشک. (باک.) نووشی. (که.)

نیشوو، هووشی. (پژژ.) پۆل.

هيشوو: (باک.) تلوتیک، گووشی، (خۆ.) وشی.

هيشووکهه: گۆل هه لگرهوه. (باک.) نه غاره.

هيشنانی (هک.): شیناوه ردی.

هيشناندن (باک.): کۆتایی کردن، درتخی کردن.

هيش (باک.): هه یف. مانگی ناسمانی.

هيشار (یغز، باک.): نیتاره، نیشاره. — اوه خۆش (باک.): نیتاره تان باش.

هيشه (باد.): اووه، بیره دا. (بۆ نیتیکه).

هيشران (زا.): باراش.

هيشرست (باک.): هیرست (دارتکه).

هيششاندن: کورت کردنهوه.

هيشکهه (بار.): تهماشاکه.

هيشقۆ (باک.): جووره تری یکه.

هيشی (یغز، باد، باک.): تکا، خواشت، هیرست. ههوا، نومیته،

هیرا. بی هیشتی: ناهومیدی.

هيشی دار (باک.): هیوادار، هیشی کار.

هيشی کار (باک.): هیوادار.

هيشین (باک.): خۆشهویتی.

هیک: (خۆ، ههوا.) له پ، نه کار. له — هوه: له پ، (باد، شکا،

باک.) هیلکه. — ی کمو (باک.): جووره تری یکه. — کردن:

هیلکه کردن. هیچکام.

هیکو: له نه کار پ، له کت و پر.

هیک پۆن (باک.): هیلکه و پۆن.

هیل (باک.): هیز. — داین: بهیز کردن. ژ هیل خوه کتن: بی تین بون.

کمنار، ولات، هه ریم. (هک.) هیل. نه: — نه هیشتن.

هیل: (هوک.) هیل. (باد.) جغز، خهتی راستی جووتی. ریسز، ریتز.

(ههوا.) جغزی راست. ولات. (شن.) ههنگامه، کارسات. نهو پیاهه

سهر — انه.

هیلاییت (باک.): ههلاوژتن، هیلاییزه.

هیلان (باک.): جۆلانه.

هیلان: هیشتن. هیلی یه کسان. به جی هیشتن. (شن.)

کارسات، ههنگامه، کیشه. (باک.) به جی هیشتن.

هیلانه: هیلین، هیلینک. (ههوا.) لیانی. دالسهی

بالندان، نهوای بالندان. سووچاندن، چهرخاندن. —

دروست کردن: گووزوو. — تیکچوو: هیلانوازه، نهوا تیکچوو.

هیلانه

هیشترگا

هیلانه دوز: مریشکیکه له هیلانه ی خوی بگری.

هیلانه دوزی (دزه): گمرانی مریشکه بۆ هیلانه دوزینهوه.

هیلانه موز (بابا): هیلانه تیکچور، نموا تیکچور.

هیلانه ک: جۆلانه.

هیلنه (باک): کووتراو، لیدراو، کووتراو. (همو.) بېجگه، جگهله.

هیلنه: (گمر.) شهر، فتنه، دوو زمانی. (همو.) هیلکه. (پوژ.) بلنسه.

(مرک.) نامور.

هیلنه پکی (کر.): شیف.

هیلنه پوهنه (همو.): هیلکه و پۆن.

هیلنه سو (همو.): هیلنه: هیلکه. ساو: سوونه. به سپینه ی هیلکه وه

سوونه. چاوه خانو تکی نیو باغانه، که سهریانه که ی به گلی سوور سوواخ

و نویش به بهردی کی لووس، که (سیره کولی) پی ده لپن ده سوونه تا

سی پوژان لسمه یه که تا هیلنه لوس ده بی نموسا همسو جووره

میوه ییکی لسمه وشک ده کمنوه.

هیلنه ک (گمر.): سیخمه، بهروانکه.

هیلنه ک: نیلگ، هیلکه، هلهک، وهریز، (که.) نه لگ. — کردن:

وهریز کردن.

هیلنه کان (باک، سع.): جۆلانه.

هیلنه که (همو.): هیلگ.

هیلنه وه: وه درنک خمر.

هیلنه هیل (پوژ.): (فه.) بلنسه بلنسه.

هیلنه شق (باک.): هیلشتن.

هیلک (باک.): گوون، ئالقه ی جۆلانه.

هیلکه: هیلک، خایه، زهره قوونه، هیلکه. (باد.) هیلک.

هیلکه دان: — هی گونی. بمش بۆ خه لک وهرگرتن.

هیلکه شینه: جووره گمه یه که.

هیلکه پوژ: (همو.) هیلکه و پۆن. (بار، گمر.) تاوا هیلک، هیلک

پۆن.

هیلکه و شوړیلو: سپیاو.

هیلکه یی: دوسه ی.

هیلکه: بۆ پرکردنه ی درزی کمل و په لی دارتاشی و درزی خه نجه و

نیدیکه به کارده بری. (باک.) هیلکه. (همو.) مرازیکی تمونیه.

هیلکه ماس: (باک.) نه فری.

هیلنجه: (پوژ.) نیلنج، قسپ. (بابا.) نیق. — هاتنه وه: پو له

پشانمه کردن. دل پیکاهاتن. — هاتن: غه لپن، له قدان. — هیلنه خه:

غه لاندن.

هیلک پوژ: جووره فریکه یه کی په روانه داره.

هیلن (باک.): بهوانه: هیلانه.

هیلنک (باد.): بهوانه: هیلانه.

هیلنک: هیلنه پوهنه.

هیلکا که لاندی (باد.): هیلکه ی کولاو.

هیلکا فلی (باد.): هیلکه ی ده لسمه، نیف برش.

هیلکه کردن: هیلک کرن.

هیلکا (همو.): هیلشتا.

هیلمان (دا.): هیلشتا، تاتیشتا.

هیلمانه (دور.): نیلستا.

هیلمه (دور.): نیلستا.

هیلمن (بابا، که، پوژ.): لسمه خه، گران، سدنکین، به کاره خه، نارام،

پاروستار، هیلدی، هیلواش، گموشک (پوپیوا). نیوی پیوانه. مسند،

سرخه.

هیلنایی (خه، پوه.): نارامی، لسمه خه، گران.

هیلنی (باک.): تمپ، غدار. — تی (باک.): تمپی، غداری.

هیلنا: نمندیشه، یاد، وه بیره اتنه وه.

هیلن: هانین، نانین. (همو.) ناردی، ناورده ی. (دور، فه.) هاوردن.

(باک.) نینان. ناوردن. — خوار: داگرتن. — به بهریار: خستنه

ژرده ست. — ده دست: وه دست خستان. — به پیش: پیشکیش کردن. — به

پیش چاو: به چاو دادانه وه، پامان. بهینه: باوره، بهینه، بهیره، بهیرانه. — به

بهیر: هیلانه بهردست.

هیلنه خوار: نانینه خوار، میچکاندن.

هیلنه ده ی: وه دی هیلان، نانینه جی. ویک هیلانه وه: نانینه هیل. به: —

به رگرتی دارانی بهری.

هیلنه وه: نانینه.

هیلنندن: هیلان، نیناندن.

هیلند: هیلند، هیلند، چیلند، نه خت، بهش. (باک.) نه خچیلند، قاس.

هیلندیک: کم، چک، پر، توژ، نه ختیک، بهشیک. پیز. به — گرتن: پیز

پیدا هاتن، پیزگرتن. به — نه گرتن: پووگرتن.

هیلند: نمونده، هنده، به قه، چیلند، بهرته قا، بارتقه قا، چقاس. (باک.)

نور چیلند، نه خچیلند. من — ی پیم گوت: من چقاس ژیره گوت.

هیلندک: هیلندیک.

هیلند ی: نمونده، نمونده ی، هه قاس.

هیلندی: بریک.

هیلندیک: هیلندک، هیلن. (باک.) هیلنک، هن، هنکا، هنک.

هیلن (باک.): بهیره، باویشک.

هیلنک (باک.): فیلنک. — اهی (باک.): فیلنکیتی.

هیلنک پ (همو.): زور ماندوویون و تنگه نه فسی له ماندویتی دا.

هیلوا: نیوا.

هیلواش: حاستم. (که.) نیواش، یواش، هیلدی. به — ی: به ماتماتی.

هیلوان (باک.): پرکاری، خوشحالی، بهختیاری، خوش، هیلوان.

هیلوه: نیوه، ننگو.

هیلوه: تی، بل. (همو.) شوبرا، برای میردی ژنی یه.

هیلوره: (خه.) شینیه، هیلدیتی، نارامی و ناسوده یی دوی توپیه ی و

ماندویتی. پالاخی سی سالانه یه. (شهم، باک.) نیوره.

هیلکه

هیلکینتر

هيوهرهزا: كوپى برآى ميڙدى يه.

هيوهرهزى: (همو.) هموگيان. ژن بۆ ژنى ژنى هيوهرى دهيتسه — ژنى

هيوهران دهبه — ى يهكترى.

هيوهر (باک.): لهسهرخو، نارام بوونهوه دواى توپهيوون يا ماندووبوون.

هيوهران (پهوا.): هيتى، هيتواس، لهسهرهخو.

هيوهراندن (باک.): دامهزاندن، کوکړدنهوه، جى نشين بوون.

هيوهرين (باک.): دامهزوان، کوکړونهوه، بهيتوره.

هيوهر (همو.) دزه.: هيتى، نارام.

هيوهرى (همو.) دزه.: له رڼى و هلهچوون سارهيوونهوه.

هيوهرين: هموتين.

هيوهرى (باک.): همويا، تمپى. نيتوى نافره تانه.

هيوهرى (دزه.) همو.: بزنه گهلى پى بانگ دهكرى.

هيوهره (پوڅ.): بۆ گلدانهوى بزن و نيتير.

هيوهرى: نهرى، هوهرى.

هيوهرى: خو، هم، نى. (باد.) فتر. — كردن: فتر كردن. — بوون: فتر بوون.

هيوهرى: نى، هن. (باک.) نارزى. لهسهرى. (دهر.) هين. — من: نى من.

هيوهر (همورا.): جووت، هيتسه. — كردن: جووت كردن. (باک.) قاپ،

نامان، لىوس، په مکه، بى نيشانه و له که.

هيوهر (باک.): چور، توو. ههچى، تخ. (پهوا.) نهشتبا. هيوهر يهک، هيوهر

کام، ناس و په لاس. توو، پيوچ، به — ى: به خوږايى.

هيوهرچک: خوږى چاک، هيوهر، هم چاک.

هيوهرچتا: هيوهرتا.

هيوهرچتک: (پهوا.): نهشتبا، هيوهر کام، نيوک، هيوهرچان.

هيوهر کاميان: نيوک، هيوهر يهک. هيوهرچان.

هيوهرچکس: تووکس.

هيوهرچوچى (همورا.): ميڙو.

هيوهر و پووت: په رچى، ههرچى و په رچى.

هيوهر و پووت: سهرسهرى، خوهرى، پمست، بى سهروين، زيف، نمران،

کسهر باد، گيل، توپه هات. — ى: نرمى، کم، پمستى، ناتوره يى،

پرووپوچ، ناتوره.

هيوهرچار (باک.): بيبارى سور.

هيوهرمان: سهرسورمان، واق و پمان.

هيوهر (همو.): زانا، ژير، خانه دان، بهخت، هات. (باد.) فتر. — بوون:

فتر بوون. بى — ى: بيوچاره يى. بهخت پهش.

هيوهر (باک.): — بوون: هين بوون.

هيوهر بار (همو.): به همو قاپ و مسان ده لټين. (سور.) هيوهرمال، دهر،

ناسنجار.

هيوهر بزان: چينى سى يممى ميره کانى ساسانيان بوون و دادوه و ولات

بوون. دادوه.

هيوهرته (همو.) بالک.: قايشيکه بوسه و هيوهرته ي ليوک ده بهستى.

(که.) ويزه. (پوڅ.) نويزه، نيرته، ويزه.

هيوهر دار: ژير، هوشمند.

هيوهرى: دوتنى.

هيوهرک (پوڅ.): دهستبرد. (دزه.) گاشه.

هيوهرگا: کوکړ، خوږندى بالا.

هيوهر (باک.): هيوهر.

هيوهرين (باک.): حيلاندن، حيله و لاخى يه.

هيوهر (باک.): چار شيو. جوهره سهر يوشى پنگ و پنگى ژانده سور

يا زهره ياشينه.

هيوهر (همو.): پوهرين. جوهره پارچه يه کى رهشى نارو شمسى ژانده يه

لهسهرى دهکن. (باک.) مشار.

هيوهرچى (باک.): دار تاش.

هيوهر: پيستی مېر دواى چاک کردنى، بۆ هه لگرتنى پوڅ له ناويدا. — ى

پوڅ و دوشاوى. (باک.) هيوهر، خيگه. (همو.) ده خيل، نامان.

هيوهرک (باک.): دابيش کردن بهسهر چمند لکتيک دا، لکه جوگه

ناوى.

هيوهره: نهنبارى ده خلى.

هيوهرکهره (زهن.): هه لستان.

هيوهر (همو.): قورمى ديوار و ميجانه، که له توو دوو کلى پيدا ده يى.

دوودى چرا، سناج.

هيوهرتوک (جز، بوتا.): ژير دهست.

هيوهر (باک.): قهر اخ دهر يا.

هيوهرک: وشک، نيشک.

هيوهرک نلوز: هيوهرکوز، (دهر.) وشکوهرد.

هيوهرکولک (باد.): تووى و وشک.

هيوهرقن (باک.): چنين، گوهر وى چنين.

هيوهره: همويا، نوميد، هيوهر، (يهر.) هيوهرى.

هيوهرکيش: نوميدوار، همويادار.

هيوهرى (باک.): هيوهرى.

هيوهر (باک.): هه لم، دراوسيتى، دهر اوسى يهتى.

هيوهرين (باد.): هيوهرته.

هيوهر (جا.): خو، پهوش، پهفتار. پايه، تهخته، بهرد، تات.

هيوهر (همورا.): هيوهرتا.

هيوهر (فه.): هيوهرتا.

هيوهر (باک.): دامهز او، بنکه.

هيوهرى (باک.): خراب و گنه بون، بيوهره.

هيوهر: — كردن: فتر كردن. — بوون: وشيار بوون. ههرامه. — ى منه: هى

منه، مالى منه. (دهر.) نى و انيک، جايى. کابرا، (باک.) هيوهرتا.

هيوهر (باک.): هين، فتر بوون.

هيوهران: هيوهران.

هيوهر: فتر کار، ماموستا.

ياخە (فە): يەخە، يەقە، بەرۆك، ئىيخە.
ياخى: پەت پساندن، بارنەبردن، ئازادى خوازتن، سەركىشى، بەزاج،
لامۆخەك، ختمى، هەج، دانەساخ. قاچاخ: كەلەمەشكىن: گونەرەش:
گونەك.

ياد: (فە) هور. (باک) بیراهى. (باد) هزر. (هەوراء) ویر. تاسە،
چیل، بیر، بەر، هور. — کردن: چیل کردن. کردنەباد: لەبەرکردن. وەباد
هینانەمە: وەبیر هینانەمە. لە — دابون: (باک) پیرۆ میژوولى.

يادگار: (باک) بیرهاتى، سەرمۆرى.

يادى (بۆتا): دایک، (لەکاتى بانگ کردنیدا).

يار: دوست، دلدەر، یۆ.

يارا: توانایی، لێشەتوویی.

ياراي (هەوراء): وێران، توانین، توانایی. نە: نەتوانین، نەوێران.

يارەلمەس: پەتاتە، کەرتۆپە، رتاخ، کارتۆل، سیتفەرمینی، خەکە گازۆلە.

يارەمە (نەردە): بەرکەى هارووی و تەرزوو.

يارمەتتى: یاریکاری، ئاری، یاری، هاریشتی، کۆمەگى، خەرمالۆخە. —
دان: ئاوپ لێ دانەمە. هاریشتى دان. — کردن: زچ کردن. چاوەدیری،
یاریدە، یاریە.

يارەووم: یاریدە.

يارۆ: گۆزین، هیتما بۆکراو، باس کراو، ناوبراو.

ياري: یارمەتتى، گەمە، گالەتە. — کردن: (باد) یاری کرن، لێزین.

ياريدە: یارمەتتى، یاریکاری، هاری، هاریکاری، دەستیار، یاردوم،
یاریە. (هەوراء) زیارە، گەل کردن. (دەر) هامەیارى، یاری. — دان:
خۆدانە بەربار، ئاوپ لێدانەمە، هاوپ لێدانەمە، سەراسوی کردن.

ياريدەدان: باربوو، یارمەتتى بەکترى دان.

ياريدەدەر: یارمەتتى دەر، یاریکار، یاریکەر، (باک) ئاریکار.

ياريدەدەر: یاریدەدەر، یارمەتتیدەر، (باک) ئاریکار. (هەوراء) زیارە، گەل.
(باک) یارمەتتیدان، گەمەکەر. — ی: ئاریکاری، هەروەز، یارمەتتى،
زیارە، گەل کردن، هاریکاری.

ياريدەگە: گۆپەپانى یاری کردن، شویتى یاری کردن.

ياس: جێگای زۆر سەخت و توش لەکیواندا. یاسەمین.

ياسا: یاسە، رێ و شویتى و رەفتاری باب و باپیران، خو، داب و نەوێت،
بنەما، رێک خست، بنەپەت. — کۆ: تۆمارکردنى یاسا. — ی: بنەپەتتى:
رێ و شویتى بنەما.

ياسلخ: قەدەغە، یەساخ، قۆرخ. — کردن: قەدەغەکردن.

ياسول (کە، جا، کۆ): کێشکچى، ئێشکچى، پاسەوان.

ياسەمەن: یاسەمین، (باک) نەسمین، مەهران، ناسمین. دارێکە بە
گۆلەکشى دەلێن. — نیوی ئافەرەتانه.

ياسەمەن: یاسەمەنە.

ياسەى سەخت: بەردى سەخت و بڵند. بەردى پەق. گاشەبەرد.

ياشتن (گەل، فە): ژيان.

ياشا: قسەى ناراست.

ياشتە: نیشان، شویتەوار.

هينەك: هیندیک، چەندیک.

هينەمین: هانەمان، هانکەمانک.

هينەوویی (بابا): جوورە ترى يەكە.

هينەك: فێتک.

هينەك (شکا): هەنگى و لاخان.

هينەك و دەنگ (باک): شکۆ، پایەبەرز.

هينى (باد): هەيتتى.

هينى مینى: تیرەيەكە لە (لوپ) شێوەى ناخۆتێنان زۆرسەختە.

هيو: ئومێد، نامانج، پوونگال، هەویا، ئارەزوو، تەکا، هیتتى.

هيوادار: مەهەدەرغان.

هيوایچ: ناھومێد، بێ هەویا.

هيوایچو: هەناسە سارد، پشت سارد.

هيوى (شکا): هیتتى، تەکا.

هيوین: پەوانە: هەوین.

ی

ی: دوا تییى نابییى کوردییە. ئەو، وى (بۆیەکیكى نەدیو بە دواى
وشانیشووە دەنوووسى و دەشکۆیتە نێو پاستى وشانیشووە): دەنوووسى،
بیدەیه. بۆ دانە پال و خستنه سەر: کتییى مەن. لە موکریانى بۆ بەندیوارى
بەدواى وشانەمە دەنوووسى وەکو: ئەو پیاوێ، ئەو کارەى. جێناى نادیار
وەکو: سابی. خواردى. بۆ هەندى سەرچاوە بەکار دای وەکو: دۆستى،
برادەرى. بۆ. — وەکو: سابلأخى، بارزانى — وەکو: هەوای بەهار. کوردی
کوردستان. داموای موکریانى. — ی نادیار بۆ یەك كەس یا یەك چەت:
پیاو، تاو.

یا: لە شویتى کورت کردنەو: یاگە، یان، ئان، یاخۆ. (ئاک، ئامى). ها،
ئاها (بۆ واقمانە). (بار) دبیئتى بەسى: ئەو پى دەلێن بەسى. یان،
ئان. (خۆ، باک) مرازی خاوەندىتتى و تاییەتتى: — مەن: هى مەن.

ی: پەسوەندى وشەى: کچى، دایکى، خوشکى، دێدئى، پوورئى و هتە.
تەنەا بۆ مەن یانە و نیشانەى مەن یانە. زۆرتر لەکاتى بانگ کردنەا
بەکار دەبرى وەکو کچى: هۆى کچ. دێدئى: هۆى دێدە. لە شێوەى هەورامى
دا بۆ گەلە وەکو: گۆشوارى: گوارەکان. وەرى: بەرخەکان. بزنى: بزەکان.

یابوو (کە، پۆز، فە): بارگین.

ياتوو (ئارى): جادوو.

ياخۆ: یا.

ياخيتتى: هەلگەپانەمە، زیت بوونەمە، قاچاخى.

یایکزا: پورزای دایک.
 یایی: نیوی ناخه تانه.
 ییه (فه، همورا، کفل): نموه. (موک، وه، دهر). گموره یه.
 گموره ست. وه.
 ییخ (همورا، فه): سهوژ.
 ییخه (که): نیخه، بمرز.
 ییخه دله پای (همورا): جووره گه ییکه له سی جووره کانی قمنده هاری.
 ییخ بهندان (همورا): ییخ بهنان. (زهن) ماسیان، سهوژ بهندان.
 ییخته: (باک) ولاختیکه خسابی، نیخته.
 ییخترمه (باک): تالان.
 ییخدان: نیغدان.
 ییخسیر: نیخسیر.
 ییخنی (پهوا، همورا): خورش.
 ییدهگ (که): دهر، نوستو، پیش بین، دور بین، تی بینی. (باک).
 نهردهک، نیردهک، منیهک.
 ییهر (تی): زین.
 ییهرقه (همورا): دهنده، هموراج. (فه) چک.
 ییهری (همورا): سی، ییری.
 یییز (ناوی): ریز، پهرستن.
 یییزقه (ناوی): پهرستراو، خوا.
 یییزدان: خودا، خولا. (له نیژدهویه).
 یییزیدی: دانسی،
 ییسلخ (باک): پاساخ.
 ییسه (کفل): نموه تا، نممه، نه نموه تانی.
 ییسه (همورا): بو ناوژوتی بزین و گویدریزه به کارده بری.
 ییسهه (دزه): بزنه گه لی پی ده گهرتیموه.
 ییسهه ییش: بو راگرتن و ناوژوتی بزنان به کارده بری.
 ییسم (همورا): بهردیکی نمرمه پیاله و چتی دیکه لی لای دروست ده کری.
 ییغه: زیندواریکه له نیوانی سهگ و پشیلای دا، چوارپه لی کورتن.
 په نگیسی بوزه.
 ییغنی کیش: جووره قابیکه.
 ییغه (ناوی): جی، (ی بۆته ج).
 ییغنیات (ناوی): جاوید. (ی بۆته ج).
 ییغنی (ناوی): جوان. (ی بۆته ج).
 ییغه (که): نیخه.
 ییگ: ییگ، نیگ، یی. (همورا). یی. (۱) — تبیا، جووت، ریک نارام، ناشت. — کرتن: هغدغان. یه کایهک: (باد). یه کیهکه. له گهلیک جیگا پاندا مانای ییگموره ده دا. نه ییگ. نموه، هوه. ژیهر فی یه کی له بر نموه. به — کهموره: ییگموره، تیگرا.
 ییهک ناهنگ (باک): یهک دهنگ.

یای

یایه: تالان.
 یاقووت: (باک) پاگنه، شاقووت، پاخنه. (بابا). — ی: جووره تری
 یهکه. وه کورهنگی یاقووت.
 یاقووتی زهرد: (باک) بمرزهرین.
 یاک: داک، دایک.
 یاکردن: به قسه کردن.
 یاکز (باک): یاخو، یا، نموشته ی.
 ییگه (همورا): جیگا، جیگه.
 ییگی (باله): ناور، ناگر.
 ییال: (روژ). بژ، بژی، دههف، ژه، ژسی، یال و بژ. (جا). گرد و
 ته پۆلکه یه. (پۆژ). رینگ و بهرزیی سهرشاخ و کیوانه. تووکه دریزه که ی
 سهرملی و لاخی بهرزه یه.
 ییال و بژ: یال. مووی سهرملی نهمپ و شیر. مووی سهری نالوژاو.
 ییام (همورا): یا، یان، نان.
 ییامه (ناوی): جام، شووشه. (ی یهکه بۆته ج).
 ییلن: یا، یاخو. (بابا). دان، پیدان. (له نمدیری دوان). خانوو، مال.
 ییانه (شبهه، زا): هورگه، خانوو، مال.
 ییازده: یازده.
 ییازدهم: یازدههم.
 ییازدهمین: یازدههمین.
 ییانگزه: یازده.
 ییانگو (باک): یا، یانی، واتا.
 ییانی: نانگو، نانگو، نکاو، له پر.
 ییانی گز: (زا). نیمیکیر. نه پینی گیر، دیان گیر، لاکیر، نیان گیر،
 نه پینی، نهان گیر، پاشدر، پاشگر. سه گیکه له نه کاو و له پرپا خه لکی
 بگری.
 ییاو (همورا): تا، نۆیه تی. (باله). ناو. گه یشتن. بیرموره ی.
 ییاو! (همورا): گه یشت.
 ییاون: بیابان، چۆل. گه یشتن.
 ییوا (همورا): گه یشتن، هاتن. بۆ میوه ش ده بی.
 ییوهر (همورا): هسوال مندا، پاییه کی پیشمهرگه یه تی یه. نیوی
 پیوانه.
 ییولهرز (همورا): تاولهرز.
 ییوانی (همورا): گه یاندن.
 ییو و قلو: گهرمی تا.
 ییای: (همورا). بانوو، خات، خانم. له پیش میدیبه کاند کورد بۆ ریزی
 ژنان به کاریان ده بر. نیستاش له نیو هۆزی مهنگر و گمورکاندا بهر
 چمشی به کارده بری. (کو). دیده (بۆ خوشکی گموره به کارده بری).
 ییایانه: بانوانه، خاتانه، خانمانه.
 ییایه: دایک.
 ییایک: پور. دایک.

یه‌کاله (بابا.): به‌تالوکه، قه‌ل‌شتن. دوو پارچه و شق کردن.

یه‌کانه: تاکانه، به‌رازی نیره‌یه. بره، تاقانه. (زن). یه‌کتا.

یه‌کانی (باک.): یه‌کتایی، یه‌گات‌تی.

یه‌کاو: شمر حاسته‌یه، که دوو جوگه یا چۆم یا زئی ی تیدا ویک ده‌کمر تته‌وه.

یه‌کاو (همورا.): قویرلی، جووره پلاوئیکه. دهم پوخت.

یه‌کاو‌یه‌ک: له هه‌وه لجا‌ردا به‌سروده. یه‌که‌یه‌که. بۆ یه‌که‌م جار. هه‌ر نوره‌دم، بر به‌پیتست.

یه‌که‌مدار: پیاری‌که تمنها و لا‌خیکسی هه‌بی و چهند و لا‌خیکسی دی له یه‌کینکی دیکه و هه‌گری و به‌تیکه‌لاوی کاسبیان پیوه‌یکا، به‌پۆ چوونسی خۆی و لا‌خه‌که‌ی لاسه‌ر خاوه‌ند و لا‌خه‌کانه و قازانجی و لا‌خه‌که‌ی خۆشی بۆ خۆ‌یه‌تی.

یه‌که‌مر (باک.): نیران، ماودا، ماوه.

یه‌که‌نگوون: قویرتکه تمنها گونیکسی هه‌بی.

یه‌که‌نده‌ر دوو: له‌نا‌کاو، له‌په‌را.

یه‌که‌یه‌که: تاک تاکه، تاق تاقه، تاق و لۆق، که‌تکه‌ته.

یه‌که‌یاد: یه‌کتمن، تمنک.

یه‌که‌یال: یه‌کتمن، یه‌که‌یاد.

یه‌که‌یان یه‌ک: کۆ بووه‌وه، و سه‌سر یه‌که‌دابوون.

یه‌که‌به‌رخ: مه‌رتکه یه‌ک جار زابی.

یه‌که‌بهند: نه‌وه‌ند. گۆرتلکی یه‌ک سالانه‌یه.

یه‌که‌بیر: جوانو‌تیکه سالیکی تمواو‌یی تمسنی و پیتی نابیتته سالی دوو هه‌میوه.

یه‌که‌بینه: بۆ برانه‌وه، بۆ وچان، هه‌میشه.

یه‌که‌تا (ژا.): خودا، خوا، خولا. یه‌کانه، تاق و تمنیا. تاک. بۆ هامپا، بۆ هه‌قیر، بۆ هه‌مبیر، بۆ هاوشان، بۆ هاوتا.

یه‌که‌تمن: یه‌که‌یال، تاق و تمنیا و بی‌کس. به‌تمنهایی، به‌تاقی تمنی، بۆ یاریده‌ده‌ر. یه‌که‌یاد.

یه‌که‌تر: هه‌ودو، هه‌ش. — دواندن: گفت و گو کردن.

یه‌که‌جار: نیج‌گار، تمواو.

یه‌که‌جۆر: وه‌ک یه‌ک. هاویمشی له‌په‌فتار یا په‌نگ و قه‌باره و تام و بۆن و نیت‌ر.

یه‌که‌چافا: یه‌که‌چار، یه‌که‌له‌چار.

یه‌که‌چه‌لی: نیج‌گاری.

یه‌که‌خستن: یه‌ک گرتن.

یه‌که‌دان: دانه‌یه‌ک، به‌یه‌که‌تردان، نیو پۆژ.

یه‌که‌ده‌ستا: یه‌که‌گرتو، یه‌که‌دل. (باک.) چۆنه.

یه‌که‌ده‌ستی: یه‌کیتتی.

یه‌که‌ده‌نگ: یه‌ک پا، یه‌ک بیر، یه‌ک نا‌هه‌نگ.

یه‌که‌دل: یه‌که‌ده‌ست.

یه‌که‌دی: یه‌که‌تری.

یه‌که‌ده‌نگ: ساده، یه‌ک روو. — ی: ساده‌یی، یه‌که‌روویی.

یه‌که‌روو: راست، راست‌گۆ.

یه‌که‌زوان (که.): یه‌ک زمان.

یه‌که‌سا: یه‌که‌ده‌نگ.

یه‌که‌سان: وه‌کوو یه‌ک، به‌رامبهر یه‌ک، یه‌ک ئاست، یه‌ک پله.

یه‌که‌سه‌ر: به‌خیرا، بۆ چهند و چوون، بۆ بیرکردنه‌وه. بۆ راوه‌ستان، یه‌ک شق.

یه‌که‌سه‌ره: خۆکرد، بۆ پرس، مه‌یانه‌یی، راست‌ه‌وخۆ.

یه‌که‌سم: و لا‌خی به‌رزه و گۆت‌دیزۆ.

یه‌که‌شه‌مه: یه‌ک شه‌مۆ، کیراکی.

یه‌که‌شق: یه‌که‌سه‌ر.

یه‌که‌شه‌مب (باک.): یه‌ک شه‌مه.

یه‌که‌شه‌مه: یه‌ک شه‌مه.

یه‌که‌شه‌وه: مانگی یه‌ک شه‌وه.

یه‌که‌شیوه: یه‌ک وینه، یه‌ک جۆر.

یه‌که‌که‌وتن: یه‌ک گرتن.

یه‌که‌که‌وتوو: یه‌ک گرتوو، پتکه‌وتوو، پتپه‌و.

یه‌که‌گرتن: هه‌قدان، هاودۆل بوون، یه‌ک که‌وتن، هه‌قدل.

یه‌که‌گرتوو: یه‌که‌ده‌ست، هه‌قال به‌ند، بۆ هه‌مبیر.

یه‌که‌کلا: وه‌راست گیراو. پیاهه‌تی راست و دروست. — کردنه‌وه: (فه.) ییتا‌کردنه‌وه.

یه‌که‌کلابوون: دلنیا‌بوون.

یه‌که‌کا (خۆ.): به‌لا قۆزعه به‌رینه‌که‌ی جگی ده‌لێن.

یه‌که‌مان (باک.): سه‌روک، پیتشوا، گه‌وره.

یه‌که‌له‌سه‌ریه‌ک: له‌سه‌ریه‌ک که‌وتن و کۆبوونه‌وه.

یه‌که‌و دوو: تاق و جووت، تاق تاقه، تاک تاکه.

یه‌که‌یه‌که: تاک تاکه.

یه‌که‌یاتی: یه‌که‌یه‌تی، یه‌که‌تی، فه‌رکه‌بوون. هاودۆلی، هه‌قدۆلی، بۆ هه‌قه‌یری، هه‌قداتی. یه‌ک که‌وتن، یه‌ک گرتن، هه‌قال‌به‌ندی، پرس دان هه‌ش. (باک.) نیت‌کیتتی، پتپه‌وی.

یه‌که‌یک: یه‌ک کس، تاکه‌کس.

یه‌که‌یینی (کۆ.): (باک.) یه‌کیتتی. (موک.) زه‌قالێن. جووره گمه‌یه‌که.

یه‌که‌له‌ک: نیت‌له‌گ، یه‌له‌گ، سوخمه‌ی ئافه‌ره‌تانه.

یه‌که‌له‌دا: یه‌که‌مین شمو‌ی زستانه، که‌ درێژ‌ترین شمو‌ی ساله.

یه‌که‌لغار: هه‌رش بردنی سوارانه.

یه‌که‌لوم: چۆله‌چرا.

یه‌که‌م: دیم، تیم.

یه‌که‌مه (فه.): نیت‌سته، هه‌نوکه، هه‌نکه، نه‌ق.

یه‌که‌ن: هه‌نده. سه‌رو‌چاوه، هانه. دین.

یه‌که‌نه: نین، هه‌ینی، جوعمه، جومعه.

- یەنە: نەرنە، ھەتە.
 یەنگۆ کەردە (ھەور.) : لاسایی کردنە.
 یەنگۆ (ھەور.) : لاسایی.
 یەنۆ: ئەمان، ئەمانە.
 یەو (ھەور.) : کۆ، زەن.) : جۆ.
 یەوش: ھێواش.
 یەو (ھەور.) : یەک.
 یەوفان: وولاتی یۆنان.
 یەوفانی: جوورە تەنگیکە.
 یەوی، یەووی (ھەور.) : جۆ.
 یەھ: ھۆ. بۆراگرتی و لاخانی بەرزە بەکار دەبرێ.
 یەھەر (ھەور.) : جەرگ.
 یە (کەل.) : یەک.
 یۆ: یەک، ئەو.
 یۆتەر (ھەور.) : یەکیکی تر.
 یۆخلەمە: لەدووگەڕان.
 یۆر (ھەور.) : کۆن، دۆست.
 یورت: جێگەی لێوە پاندن.
 یوزنە: قایشی جووت.
 یوم: وەم، بێرژۆ، مەبارەکی، پیرۆزی.
 یۆم: تۆغر، وەم، پیرۆزی.
 یۆمە: رۆژانە. کرێی رۆژانە.
 یۆنە (ھەور.) : کۆن: مەن، مەنم.
- یێ (باک.) : ئێ. (شکا.) : باد. (نەھ.) : مرازی خستەسەرە بۆنێر: برێ
 مەن، بابێ مەن. بەلام تەنھا لەم چەند وتانەدا بۆم یانە: جانی، عەزیزی.
 لەیانگ کردندا بەکار دەبرێ.
 یە: ئەمە، ئێک.
 یین: ھی، لەھی: لەھی. — مەن: مائی مەن.
 ییلت (شکا.) : باد. (نەھ.) : ئان، بۆگەلە. مەشکیت سەپی: مەشکە
 سەپەکان. پەزیت مەن.
 ییخ: بۆنێخانی و شتران بەکار دێ. نیشانەنی و شتر چەند جارێ دوپاتی
 دەکەنەو. بۆنێخانی مەڕ و بزنەن. — خواردن: ییخ بۆن، ھاتنە
 سەرچۆکان.
 ییخە: (کە.) : حیلە، حین. ئیخە، جی، چت، چتە، ییخەییخە، بۆ
 لێخوڕین و بۆ دەکردنی بزنەن و کاریلان بەکار دەبرێ.
 ییخدان: نێخانی و شتر.
 ییک: یەک.
 ییلاکردنەو (فە.) : یەکلەکردنەو.
 ییئ (باک.) : بۆگەلە. مەزینەمەز: پیاوانی گەرە.
 ییش: ئیش. — ان: ئیشان. — اندن: ئیشانەن.
 ییکە (مەو.) : ئازالیکە گوانتیکە و شک بۆوی. کەرگوان،
 ییکەلە گوان.
 ییکەلە گوان (ھەور.) : ییکەلە.
 یین: نیشانەنی چاوە وەک: دابەزین، پیکەنین، فەین.
 یین (باک.) : مرازی خستە سەری کۆبە لە دیالیکتی کرمانجی
 ژووڕودا: ژنێن گوند: ژنانی گوند. دین، تین.
 یینە: ئەوان، وان.
 یینی: یینی.